blioteca
că

BIBLIOTECA CENTRALĂ
SIBIU

Slavă Partidului Muncitoresc Romîn, conducătorul încercat al poporului, organizatorul şi inspiratorul victoriilor noastre!

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul III, Nr. 13 (48) • 1 iulie 1960 • Apare la 1 şi 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

SUB STEAGUL DE LUPTA AL ÎNTREGULUI POPOR

Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Romîn reprezintă un eveniment istoric de o însemnătate deosebită în viaţa poporului nostru. Făcînd bilanţul realizărilor din ultimii ani, al marilor victorii dobîndite de oamenii muncii în toate sectoarele construcţiei socialiste, trasînd cu mînă sigură profilul strălucitor al zilei de mîine, Congresul a consfinţit măreaţa cucerire a maselor eliberate de exploatare, faptul că socialismul a învins, pentru totdeauna, în Republica Populară Romînă.

După cum se arată în Raportul de activitate al Comitetului Central, prezentat de tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej, — document de o uriaşă importanţă teoretică şi practică, — astăzi „păşim într-o etapă nouă de dezvoltare, care deschide poporului nostru perspectiva luminoasă a victoriei depline a socialismului şi trecerii treptate la comunism...“

Muncitorii, ţăranii, intelectualii, întregul nostru popor muncitor, au întîmpinat cu entuziasm grandiosul program de luptă pentru progresul şi prosperitatea patriei socialiste, concretizat în hotărîrile Congresului. Însufleţiţi de avînt patriotic, de încrederea întărită de fapte, că programul partidului devine realitate, oamenii muncii au trecut de îndată la înfăptuirea acestui program: planul de şase ani, etapă hotărîtoare în desăvîrşirea construcţiei socialiste în R.P.R.

In aceste zile, de la un capăt la altul al ţării, se desfăşoară pe un front tot mai larg o activitate creatoare de proporţii nemaicunoscute. Se apropie de stadiul final cîteva dintre cele mai de seamă obiective industriale, adevărate puncte de forţă pentru întreaga economie naţională: hidrocentrala „V. I. Lenin“ de la Bicaz, marile combinate de la Săvineşti-Roznov, Oneşti-Borzeşti şi Govora; progresează într-un ritm susţinut şantierele noilor uzine, termocentrale, rafinării, mine, cîmpuri petrolifere. Concomitent cu aceasta, pe sute şi mii de planşete se conturează silueta gigantică a cetăţii oţelului, care se va înălţa la Galaţi şi va produce, în etapa finală, 4 milioane tone de oţel anual, mai mult decît produce astăzi întreaga noastră industrie siderurgică.

Conform prevederilor Raportului, în industria republicană vor intra în funcţiune, în decursul planului de 6 ani, peste 180 de întreprinderi noi şi aproape 300 de secţii noi, vor fi reutilate şi lărgite aproape 400 de întreprinderi din toate ramurile industriale.

Pînă la sfîrşitul şesenalului, agricultura ţării noastre va fi în întregime colectivizată, iar producţia de cereale va spori în mod considerabil, ajungînd, în condiţii climatice normale, la 14—16 milioane tone cereale anual.

A fi contemporan cu asemenea evenimente, a sluji cu entuziasm şi abnegaţie cauza sfîntă a poporului, este o mare fericire pentru fiecare om al muncii, pentru fiecare fiu credincios al patriei sale. Nouă, scriitorilor şi artiştilor legaţi de popor, ne revine sarcina de cinste şi de adîncă răspundere să oglindim în creaţia noastră această epocă fără precedent în istoria ţării, zugrăvind cu talent şi fidelitate chipul marelui erou al societăţii noastre, — omul comunist. In acest sens, Raportul de activitate al Comitetului Central conţine indicaţii de cea mai mare importanţă şi actualitate pentru dezvoltarea mişcării artistice-literare.

„Avîntul uriaş al forţelor creatoare ale poporului — se arată în Raport — oferă o sursă inepuizabilă de inspiraţie pentru scriitorii şi artiştii noştri. Dezvoltînd rezultatele pozitive obţinute în ultimii ani în lărgirea tematicii şi îmbogăţirea fondului de idei al literaturii, artei, teatrului, cinematografiei, creatorii noştri au îndatorirea de a făuri opere la nivelul înaltelor exigenţe artistice şi ideologice ale partidului şi poporului“.

Aceste cuvinte călăuzitoare, de o profundă însemnătate teoretică şi practică pentru întregul nostru front literar-artistic, constituie un îndrumar deosebit de preţios în activitatea scriitorilor tineri, care s-au ridicat şi se formează în anii regimului democrat-popular. Revoluţia culturală, înfăptuită de masele muncitoare sub conducerea partidului, a scos la iveală — asemenea comorilor naturale, tăinuite de milenii în adîncurile pămîntului nostru, — remarcabile talente artistice, printre care numeroşi poeţi, prozatori, dramaturgi, critici literari. Tot mai multe nume promiţătoare se afirmă an de an în paginile ziarelor şi ale publicaţiilor de specialitate, în culegeri şi antologii înfăţişînd activitatea creatoare a tinerilor scriitori şi a începătorilor. Cu toate acestea, sîntem încă departe de a ne declara mulţumiţi de rezultatele obţinute. Dezvoltarea tineretului nostru literar mai este uneori frînată de tendinţa îndepărtării de aspectele esenţiale ale realităţii, ceea ce duce inevitabil la slaba reflectare a operei de construire a socialismului şi a eroilor acestei opere, oameni simpli ai patriei noastre.

Astăzi, în condiţiile avîntului fără precedent al întregii activităţi a maselor muncitoare din ţara noastră, asemenea rămîneri în urmă devin de-a dreptul anacronice şi avem datoria să luptăm cu fermitate pentru a grăbi dispariţia lor. În lumina sarcinilor grandioase pe care le pune în faţa noastră hotărîrile Congresului, — cauză scumpă a întregului popor, — este necesar să orientăm cu o mai mare consecvenţă şi putere de convingere aptitudinile creatoare ale tineretului, setea — specifică lui — de nou, de extraordinar, către aspectele vii, pasionante, ale realităţii noastre socialiste.

Deschizînd paginile revistelor şi cărţilor literare, să auzim bătînd tot mai puternic inima generoasă a celor care făuresc toate minunile pămîntului, a celor ce ne dau oţelul, pîinea şi hîrtia, făcînd din visele şi proiectele de astăzi — realitatea vie de mîine.

LUCEAFĂRUL

Niculae STOIAN

Pe recepţie

Tuturor, tuturor, tuturor!
Pe recepţie dar, inimi, voi, milioane
Să vibreze-ale voastre arzînde membrane,
Ca-ntr-un zbor temerare aripi de vulcani!
Ne-ntrerupt gîndul vostru şi glasul răspundă
Pe o unică, certă lungime de undă:
Şase ani, şase ani, şase ani!
Aicea Congresul.

Tuturor, tuturor, tuturor!
Dintr-a vieţii opacă de ieri carapace
Şi ungherul din urmă să se desghioace,
La un semn dat de voi, muncitori şi ţărani!
Curcubeu ce pe oricare frunte se-nclină,
Socialism, larg boltеşte-te-n anii-lumină:
Şase ani, şase ani, şase ani!
Aicea Congresul.

Tuturor, tuturor, tuturor!
Prindeţi grabnic, trohei şi-amfibrahi şi dactile,
Ritmu-acestor, de azi, supersonice zile,
Ci nu joaca măruntă de liliputani.
Paşii voştri ce-n marşul cel lung răzbătură
Bată clar şi solemn o supremă măsură:
Şase ani, şase ani, şase ani!
Aicea Congresul!

20 iunie 1960

Aurora CONŢESCU

Confesiune

De-aş fi lăsat să zboare multe vise,
de pe sub streşini tainice de gînd,
le-aş fi văzut curînd,
căzînd,
ca pasările, în văzduh ucise.

De multe ori de-aş fi făcut să sune
aceste nevăzute
alăute,
pe care, nu ştiu cînd
şi nu ştiu cine
le-a încuiat, din vechi-străvechi, în mine,
le-aş fi simţit slăbind, pe nesimţite,
ca nişte aripe de fluture, sleite.

Dac-aş fi stat cu mîinile întinse, în neştire,
o viaţă, şi-încă una, şi-încă una,
fără elan şi fără dăruire
n-aş fi putut să îndrăsnesc a cere
tovărăşescul gest de-apropiere
care dormea
în palma mea
dintotdeauna.

Dar mi-ai întors, partidul meu, spre mine,
oglinda vie-a tinereţii mele,
şi-ai desgropat
din malul ei, mai uriaş decît un munte,
de aur lucitor doar un grăunte
cît o scînteie,
l-ai scos în dimineaţa asta, naltă
şi l-ai spălat în zeci de curcubee,
cu altele, asemeni, laolaltă.

Mi-ar trebui — să-i fac să sune struna
lăutei mele, laudă să-ţi deie —
o viaţă,
şi-încă una,
şi-încă una...

Avîntul uriaş al forţelor creatoare ale poporului oferă o sursă inepuizabilă de inspiraţie pentru scriitorii şi artiştii noştri. Dezvoltînd rezultatele pozitive obţinute în ultimii ani în lărgirea tematicii şi îmbogăţirea fondului de idei al literaturii, artei, teatrului, cinematografiei, creatorii noştri au îndatorirea de a făuri opere la nivelul înaltelor exigenţe artistice şi ideologice ale partidului şi poporului. Pentru aceasta se cere, în afară de talent, lichidarea a tot ce-l poate îndepărta pe artist de popor — spirit de castă, individualism, tendinţa de a făuri opere pentru uzul unui cerc îngust de „aleşi“; se cere îndeosebi cunoaşterea aprofundată a realităţilor, studierea lor îndelungată, contactul viu, permanent, al artistului cu oamenii muncii — viitori eroi ai operelor sale. Numai astfel în paginile cărţilor, în operele de artă va pulsa din plin viaţa noastră atît de bogată, cu faptele ei măreţe, cu ideile ei nobile, cu luptele ei victorioase.

(Din Raportul C.C. al P.M.R. prezentat de tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej la cel de al III-lea Congres al Partidului)

Dumitru CORBEA

RITMUL CONSTRUCŢIEI SOCIALISTE

Fiecare om al muncii din ţara noastră ştie ce a însemnat Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Romîn. Ştie ce înseamnă planul pe şase ani şi vede ce se realizează nu în ani, ci în zile şi ore chiar. Am ajuns ca în multe ramuri de producţie să realizăm în săptămîni şi luni cele ce în trecut, sub regim capitalist, se realiza în ani şi cicluri de ani. Dar acest avînt al construirii socialiste este caracteristic pentru întregul lagăr socialist, de la Bucureşti la Moscova, de la Moscova la Pekin, de la Pekin şi Hanoi la Praga şi Sofia, Varşovia şi Budapesta, Tirana şi construcţiile din Republica Democrată Germană sau Republica Democrată Coreeană.

Succesele fiecărei ţări din familia frăţească socialistă sînt succesele lagărului socialist. Economia socialistă este planificată şi nu se desvoltă în mod haotic, anarhic. Se desvoltă pe baza planurilor dinainte stabilite, pe-o diviziune a producţiei şi mai ales sistemul de într-ajutorare funcţionează după legile marxiste de dezvoltare a societăţii umane, după învăţătura leninistă.

Tara noastră şi-a cîştigat un prestigiu important pe tărîm internaţional. Şi-a cîştigat prestigiu pe întregul glob. Despre acest prestigiu a vorbit tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej la cel de-al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn, înfăţişat în Raportul Comitetului Central. Este suficient să dăm două date pentru a ilustra acest lucru. Avem relaţii diplomatice cu 44 de state şi facem schimburi comerciale cu peste 70 de state.

Acest prestigiu, aşa cum a subliniat tovarăşul N. S. Hruşciov, conducătorul statului sovietic, Republica Populară Romînă şi l-a cîştigat datorită necontenitelor sale victorii în construirea socialismului.

Înflorirea ţărilor socialiste are o putere deosebită de atracţie pentru toţi muncitorii din întreaga lume capitalistă.

Romînia s-a transformat într-un timp record, ponderea ei economică nu mai este agricultura extensivă, ci industria şi agricultura intensivă. Tehnica, mecanizarea şi automatizarea au cuprins toate sectoarele vieţii noastre economice.

Desigur, capitaliştilor le stă în gît ori ce realizare a noastră şi oftează după petrolul şi aurul romînesc. Ura lor creşte pe măsura realizărilor lagărului socialist. Dar lagărul socialist nu-i vor lăsa să-şi pună în aplicare planurile lor tîlhăreşti. Nu-i vor lăsa popoarele. Toate popoarele stau de veghe. Toate popoarele şi-au deschis ochii. Popoarele din ţările capitaliste au auzit de reducerea impozitelor şi trecerea la ziua de 6—7 ore în Uniunea Sovietică. Pe această cale vor păşi iute toate ţările socialiste. In ţara noastră, după cum ştim, s-a şi desfiinţat impozitul la salarii pînă la 500 lei şi s-a făcut reducere de impozit la salariile pînă la 1500 lei. S-au mărit pensiile, s-au mărit salariile la muncitori, profesori, medici, învăţători, ingineri, s-au făcut reduceri de preţuri la mărfuri, se construiesc şcoli, spitale, teatre. In anii care vin se vor construi 15 mii săli de clasă, din care unsprezece mii la sate. Şi la noi s-a redus numărul orelor de muncă în diferite sectoare. Grija de om însufleţeşte lumea socialistă. Tovarăşul Hruşciov a arătat şi în cuvîntarea sa de la Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Romîn, ritmul construcţiilor de locuinţe în septenal. In septenal se va construi o suprafaţă locuibilă egală cu suprafaţa a 180 oraşe noi a cîte 250.000 locuitori fiecare. Ritmul construcţiilor din Uniunea Sovietică a luat o asemenea amploare, încît oamenii muncii îşi iau angajamentul de-a îndeplini septenalul în cinci ani.

In ritmul Moscovei se fac construcţii şi în ţara noastră. Blocul din Bulevardul Magheru s-a construit în acest ritm. Blocurile din jurul Palatului Republicii s-au construit în acest ritm. In acest ritm se construieşte acum Calea Griviţei, se construiesc uzine şi complexe social-culturale. Acelaş ritm de construcţii l-am văzut şi la Pekin, în trecere numai. Dispar cocioabele vechi din Pekin şi se construieşte un oraş nou, comunist, modern. Ceeace am văzut că s-a făcut într-o lună la Pekin, Statelor Unite le-ar fi trebuit un veac.

Poate că din cauza asta domnul Dillon, domnul Herter şi alţi domni se fac că nu înţeleg ce înseamnă coexistenţa paşnică... Ei nu vor să coexiste cu ţările socialiste. Ei nu vor decît lume capitalistă... Dar istoria şi popoarele îi vor învăţa multe lecţii de aici înainte. Nici reprezentantul de presă al preşedintelui Eisenhower n-a fost învăţat cu urcarea pe scara helicopterului, dar poporul japonez l-a silit şi la aceasta... Popoarele se trezesc. Ele nu pot fi minţite, ele nu vor să devină carne de tun pentru capitalişti şi impostori politici, pentru acei care au tîrguit şi tîrguesc sîngele popoarelor.

Robia va dispare. Din toate încheeturile trosneşte sistemul capitalist. Colonialiştii bat în retragere în faţa popoarelor. Douăzeci şi şapte de ţări s-au eliberat de stăpînii lor colonialişti. Un miliard şi jumătate de oameni şi-au cîştigat dreptul de-a se numi oameni. Acest lucru n-ar fi fost cu putinţă în alte condiţii istorice. Dar trăim în epoca biruitoare a sistemului socialist. Capitalismul şi-a trăit traiul.

Pe pămînt va fi instaurată orînduirea cea dreaptă: socialismul, comunismul. Este o lege istorică de desvoltare a societăţii umane.

PROFILURI LITERARE

Florin Mihai Petrescu

Florin Mihai Petrescu s-a făcut cunoscut cititorilor îndeosebi prin volumul Chemarea primăverii, editat la Iași. In vechea capitală a Moldovei stăruie permanent conștiința marilor valori culturale ce au pornit de aici. Fiecare locuitor se oferă generos să-ți arate teiul de la Copou, să te conducă la bojdeuca lui Creangă, să-ți vorbească despre... literatură. Greu poate fi închipuit un ieșan care să nu știe recita versuri din Eminescu ori povesti, parafrazînd vreuna din istorisirile lui Creangă. Cultul frumosului, al poeziei, al anecdotelor de bun gust, face parte din specificul „tîrgului". Orice nume nou apărut pe firmamentul literelor intră, pentru mai multă sau mai puțină vreme, în centrul atenției publice. Primele poezii, publicate de Nicolae Labiș în Iașul nou, au constituit o adevărată revelație. Chiar atunci cînd poetul părăsise localitatea, ieșenii îl considerau ca fiind mereu în mijlocul lor.

Florin Mihai Petrescu este astăzi una dintre noile speranțe ale poeziei ieșene, dacă-i permis a face o atare distincție regională.

Intr-adevăr, din pleiada tinerilor scriitori crescuți pe lîngă revista Iașul literar el întrunește cele mai multe semne de maturitate poetică. Chemarea primăverii — volum tipărit din inițiativa Comitetului executiv al Sfatului popular regional Iași — nu cuprinde decît o parte din versurile lui Florin Mihai Petrescu. Autorul are predată o nouă culegere, ceva mai amplă, E.S.P.L.A.-ei. Ea îi va completa profilul liric cu elemente noi, tînărul poet aflîndu-se încă în formare. Oricum, principalele trăsături credem că se vor menține. Florin Mihai Petrescu e prin excelență un poet al orașului. Stihurile sale cîntă viața zgomotoasă a uzinelor, străzilor, șantierelor. Peste tot pulsează neastîmpărul tineresc, pasiunea căutărilor, a noului:

„Mă pierd în încordarea sonoră din șantier
Atras de orice sunet, de fiece culoare,
De zboruri de scîntei ce-abia născute pier
In arcuri lungi și vii, strălucitoare.

O muncă uriașă pulsînd rapid, mereu
Inviorări revarsă în suflet și tărie,
Schimbînd în lauri lupta cu-aprinsul minereu
Și prelungind orașul departe, în cîmpie".

(Flacăra de aur)

Comunismul, visul de aur, este identificat cu primăvara, cu elanul tineresc entuziast. Chemarea primăverii nu-i, în fond, decît chemarea comunismului. Primăvara este anotimpul cîntecelor, al avîntului, al bucuriei fremătătoare. Poeziile au tonalitate de lieduri. Versul încearcă a reține farmecul clipei — o expresie, un moment din viața de toate zilele. Florin Mihai Petrescu refuză poezia sărbătorească, prefăcut gravă, convențională. Preferința pentru cîntecul efortului cotidian este evidentă pretutindeni:

„In umbra halei huruind prelung
Tăcerea nici o clipă nu se-așează.
Și ageri, încordați, nebiruiți,
Stau oamenii lîngă cuptor de pază.

Ei știu ce scumpă-i fiece secundă
Și-oțelul în tipare de lingou
Și lupta lor cu ultimele spectre
Ce vor să mai umbrească zborul nou".

(In laminor)

sau:

„Mi-e dragă orice piatră care-o ating sub pași
Pe străzile și-n preajma acestui iubit Iași,
Unde venind din veacuri odihnitor adie
Strădania mulțimii și zvon de vitejie.

Dar fiecare piatră, ce-i înălțată-acum,
Ori așternută, trainic, pe marginașul drum,
De oameni construind, aprins, a noastră vreme
Mai scumpă mi-i ca faima crescută din poeme.

Aici, cu ei alături, mereu vreau să rămîn,
Pe tot ce se clădește simțindu-mă stăpîn,
Scăldat de bucurie ca pomii-n zori de rouă,
Cu fiecare arbor sădit, și casă nouă!"

(Cu ei alături)

De aici acea simplitate și claritate a imaginilor, construcția liniară a „pieselor", care i-a devenit într-un fel proprie. Cîteodată, există totuși pericolul de a cădea în banalitate, în comentarii monotone (acesta e cazul unora din poeziile despre Bicaz). Așa zisa poezie a cotidianului presupune o mare bogăție de idei și simboluri, imagini în plină mișcare, capabile să transfigureze în poezie în simboluri emoționante, elementul comun și obișnuit.

Florin Mihai Petrescu a debutat numai cu cîțiva ani în urmă. Maturizarea sa se datorește, desigur, talentului. Un aport important la promovarea tînărului poet l-a adus revista Iașul literar, în paginile căreia Florin Mihai Petrescu și-a publicat majoritatea lucrărilor. E greu, însă, de conceput această evoluție poetică îmbucurătoare, fără a ține seama de condițiile de dezvoltare, create de partidul și guvernul nostru tuturor tinerilor scriitori înzestrați.

In poezia Partidului, autorul mărturisește emoționat acest adevăr: „Tu ne-ai deprins să fim cutezători/ Căutători de visuri și comori/ Să ne avîntăm, cît inima ne bate/ Spre comunism...".

Florin Mihai Petrescu s-a străduit cu cîntecele sale să dea glas simțămintelor omului contemporan, constructor înflăcărat al socialismului.

Așa poate fi explicat caracterul cotidian al viziunii artistice al lui Florin Mihai Petrescu, despre care vorbeam mai sus. Firește, nu întotdeauna reușitele sînt asigurate. Găsim și lucrări mai puțin izbutite, nereușind să depășească condiția banalului, să releve, într-adevăr pregnant, frumosul unanim. Cîteodată, poetul se lasă furat de vraja cuvintelor, a rimelor, a ritmului și consumă strofe întregi, fără să spună nimic (vezi Șantier naval, Navigatori sau Te aud pulsînd).

Dar nu prin atari derogări de la spiritul de exigență se caracterizează activitatea literară, de pînă acum, a lui Florin Mihai Petrescu. Farmecul celor mai multe dintre poeziile cuprinse în Chemarea primăverii rezidă în simplitatea și claritatea cu care sînt dezbătute probleme ale vieții noastre de azi; în caldul lor lirism, fapt ce ne îndreptățește, alături de iubitorii de poezie ieșeni, să-l considerăm pe Florin Mihai Petrescu drept un scriitor tînăr cu frumoase perspective de dezvoltare.

Gh. Achiței

luceafarul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director: acad. Mihai BENIUC

COLEGIUL DE REDACȚIE

Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcție); Dan DEȘLIU (membru în Comitetul de direcție); Mihu DRAGOMIR (membru în Comitetul de direcție); V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCĂ (membru în Comitetul de direcție).

CRONICA LITERARĂ de I. D. Bălan

ACTUALITATEA ȘI SPECIILE SCURTE ALE GENULUI EPIC

Lucrările Congresului al III-lea al Partidului Muncitoresc Romîn au arătat că niciodată în istoria poporului nostru nu s-au întîmplat mai multe evenimente, nu s-au petrecut schimbări atît de adînci și importante în conștiința oamenilor, în fine, n-au fost mai multe „noutăți" despre care să merite a fi încunoștințate, prin imagini artistice, masele de cititori. Așa se explică dezvoltarea cunoscută de așa zisul gen scurt, în literatura noastră de după Eliberare.

Nu poate găsi crezare teoria după care schița și nuvela ar fi numai o școală elementară, pregătitoare pentru un ciclu superior și anume romanul. Aceste specii de sine stătătoare sînt determinate de materialul de viață pe care-l înfățișează și nu de dorința cuiva de a face exerciții pentru lucrări mai ample. E greu să stabilești exact limitele dintre două genuri, bine distincte ca liricul și epicul; dar aceiea care există între două specii? E greu de spus unde se termină un anumit tip de schiță și unde începe un anumit tip de nuvelă, sau unde se termină un anume tip de nuvelă și unde începe un anume soi de roman? Totuși anumite particularități există fiind impuse de natura însăși a materialului de viață abordat. Despre ele vorbea V. G. Belinski în articolul Despre nuvela rusă și despre nuvelele domnului Gogol cînd scria: „Există evenimente, există întîmplări, care nu sînt suficiente pentru o dramă sau un roman, dar care sînt profunde, care într-o clipă concentrează atîta viață, cît nici într-un veac nu poți trăi, povestirea le prinde și le cuprinde în cadrul ei îngust... Scurtă și concisă, ușoară și profundă totodată ea zboară din obiect în obiect, împarte viața în părți mărunte și rupe pagini din măreața carte a acestei vieți".

Așa dar genul scurt nu este numai, sau în primul rînd, o simplă școală de măiestrie, ci e un gen cu virtuți autonome, care cere întru cîtva o altă optică decît a romancierului, care contribuie în mod deosebit și substanțial prin operativitatea lui la înviorarea și la îmbogățirea literaturii. Avem astăzi numeroase schițe și nuvele inspirate din războiul antifascist, din luptele pentru eliberare, din insurecția armată, din activitatea ilegală a comuniștilor, publicate în ziare și reviste sau strînse în volume. După Eliberare, speciile scurte au ținut, în general, pasul cu viața, oglindind cele mai de seamă evenimente politice și sociale: luarea puterii politice, reforma agrară, naționalizarea etc.

Multe schițe și nuvele au fost inspirate de viața muncitorilor de ieri și de azi. Transformarea socialistă a agriculturii a constituit poate sursa cea mai ispititoare de inspirație pentru scriitorii noștri din toate generațiile. Deosebit de îmbucurător este însă faptul că aceste specii scurte sînt cultivate de numeroși tineri, care aduc o notă nouă, proaspătă, în cîmpul literaturii noastre realist socialiste, contribuind și ei alături de întregul front literar la fixarea actualității în conștiința opiniei publice. Nu simțim oare că o temă extrem de actuală, esențială pentru semnificația istorică a prezentului, cum este aceea a dobîndirii sentimentului propriei demnități umane în condițiile regimului democrat-popular, va interesa întotdeauna, ca o problemă de adîncă umanitate, pe cititori? Sensul profund al socialismului, al politicii partidelor comuniste și muncitorești este tocmai eliberarea omului, ridicarea la o condiție cu adevărat umană a milioanelor de umiliți și ofensați. Cele mai reprezentative specii ale genului de care ne ocupăm au în centrul lor această problemă specifică actualității vremii noastre, oglindită dialectic prin unghiul unei ferme principialități partinice. Căci un scriitor nu poate zugrăvi lumea socialistă, în toată semnificația și strălucirea ei decît din unghiul ideologic, oferit de cel mai înalt pisc al gîndirii umane, cu perspectiva cea mai largă spre viitor: filozofia marxist-leninistă. Perspectiva scriitorului realist-socialist asupra dezvoltării societății, a destinelor umane, fiind aceea a unui om care știe să descopere și să se călăuzească în acțiunile sale după legile obiective ale vieții și nu după înșelătoare impresii subiective, exprimă chintesența actualității, sensurile ei majore, specificul propriu acestei actualități. Nuvela „La Răzeși" de pildă, a lui V. Em. Galan constituie pe deoparte istoria măririi și decăderii unui chiabur, Iosub Prisăcaru, într-un moment istoric reprezentativ, iar pe de alta istoria formării unei conștiințe noi, drumul străbătut de Ion Dohotaru, de la slugă umilă de chiaburi, la conștiința propriei demnități umane. E drumul care-l duce la locul adevărat în societate: în rîndurile partidului oamenilor muncii. Destinele istorice ale acestor oameni nu vor constitui oricînd un centru de interes? Sîntem siguri că da. Sezisînd în toată complexitatea lui ceea ce se cheamă suflul epocii, V. Em. Galan s-a oprit asupra unei teme care-i permite să zugrăvească realitatea în dezvoltarea ei revoluționară, în mersul ei spre socialism, în dialectica luptei de clasă.

O evoluție similară, în alte momente istorice, au avut-o Ilie Barbu din Desfășurarea și Anton Modan din Indrăzneala de Marin Preda, eroii atît de discutați de critica literară, motiv pentru care nu vom insista asupra lor, mulțumindu-ne să reamintim gradul înalt artistic la care acești eroi ilustrează procesul de redobîndire a demnității umane, de pătrundere în viața politică și socială a omului simplu din patria noastră în anii regimului democrat-popular. Din aceeași spiță tipologică este și Ana Nucului, din ampla și interesanta nuvelă a lui Remus Luca și chiar unii din eroii altor nuvele cum ar fi Cămașa de mire, în care autorul tratează dintr-un unghi actual problema națională sau probleme ale eticii noi, ca în mișcătoarea nuvelă Timpul, menită să înfățișeze efectele nefaste ale individualismului asupra relațiilor familiare. Problematica etică a nuvelei și rezolvarea conflictului se desfășoară în lumina unor principii de cea mai acută actualitate. „Am ținut cu atîta îndărătnicie la timpul meu — spune la un moment dat eroul principal Sandu, descoperind pricina nefericirii sale într-un meschin egoism — și acum trebuie să înțeleg (cu cîtă amară satisfacție mă pedepsesc — înțelegînd!) că nici nu era doar timpul meu. Nimeni nu are un timp al său care să-i aparțină în exclusivitate, nimeni nu poate fi atît de sigur. Timpul meu era și al ei și al altora care mi-s dragi; trăindu-l doar pentru mine nici nu l-am trăit și am împiedecat-o și pe ea să-l trăiască". Un mare număr de tineri scriitori ca Alecu Ivan Ghilia, în primele sale schițe și povestiri, Pop Simion în nuvelele publicate în Viața romînească, Gazeta literară, Vasile Rebreanu în volumul In plină zi, Dumitru Radu Popescu în Fuga, Petre Stoenescu în Privighetoarea, N. Țic în schițele din volumul Profiluri, Fănuș Neagu în Ningea în Bărăgan, Corneliu Leu în Sîngele și apa se inspiră din actualitate, înfățișează oameni, dezbat probleme caracteristice pentru epoca în care trăim. Aceste schițe și nuvele aduc în paginile lor un erou optimist, activ, îndrăzneț constructor hotărît al socialismului, de o mare frumusețe morală. Astfel înțelegînd mai adînc sensurile actualității noastre N. Țic cu Profiluri depășește simțitor, un stadiu mai vechi al creației sale în care stăruia o imagine cam neguroasă, puțin pesimistă asupra vieții. Fără a da tribut unei viziuni idilice, schițele lui sînt mai senine, mai optimiste, merg pe linia tonicei lucrări, Tudor, în care se înfățișa tăria și frumusețea morală a unui comunist. Aproape în exclusivitate eroii lui Țic trăiesc un profund proces de transformare, de regăsire a rostului lor istoric. Evoluția tuturor — poate chiar prea stereotip — se realizează între treapta degradantă de slugă și aceea înaltă de muncitor conștient, care învață de la comuniști demnitatea. Ilie Cernat, din ampla nuvelă Șantier, după lungi și dureroase vagabondări, nimerește la un șantier. E primit omenește, i se dau haine, e ajutat să învețe o meserie și mai ales să-și cîștige demnitatea.

„De azi înainte ești tovarășul Ilie Cernat — îi spune un comunist — și dacă i-o arde cuiva să te umilească să ne spui nouă, nimănui să nu îngădui!". Asemeni lui este și Pavel Crețu din Echipamentul și Costică Uritu din Invitația la nuntă. Schițele aceste au o valoare tocmai pentru că dezbat cu artă alte probleme etice, semnificative pentru destinul multor oameni din vremea noastră. Altele ca In aer liber, Omul de care aveam nevoie sînt nerealizate fiindcă rămîn niște simple comentarii de reporter, fără a fi transfigurate artistic într-o viziune dialectică. Interesante probleme pe linia aceasta a raportului dintre nuvelă și actualitate ridică volumul lui Fănuș Neagu Ningea în Bărăgan și mai ales nuvela care dă titlul cărții.

Intîmplarea care furnizează substanța nuvelei nu e nouă. In literatura noastră din trecut o întîlnim adeseori. Nou și actual în nuvela lui Fănuș Neagu este semnificația acțiunii, determinarea ei socială. In literatura dinainte de 23 August, pentru realizarea unui vis de dragoste, eroii erau constrînși să se refugieze în forme străvechi de existență, într-un fel de haiducie romantică, ieșind din spațiul istoric. Ori încotro s-ar fi îndreptat, drumul adevăratei fericiri le era înfundat de prejudecățile etice burgheze.

In noile condiții, în viziunea nouă, realist-socialistă, înfruntarea prejudecăților vechi, e o garanție a fericirii. Acum dragostea poate triumfa cu adevărat. Ar fi fost de dorit ca autorul să fi insistat asupra perspectivei de dezvoltare revoluționară a societății și asupra dimensiunii viitorului din viața eroilor. Nu lungind acțiunea cu episoade noi, ci adîncind pe această linie semnificația faptelor.

Eroii actuali, pozitivi, din viață, au, firește, mai multă frumusețe morală, idealuri mai înalte decît orice vis al trecutului. Dar nu toată masa prezentului este actuală în înțeles adînc artistic, ci numai ceea ce se înscrie pe linia devenirii istorice. Căci așa cum arăta A. Abramov în Literaturnaia Gazeta din 4 sept. 1959 „a scrie adevărul zilelor noastre de azi, înseamnă, de fapt, a zugrăvi realitatea în dezvoltarea ei revoluționară, în mersul ei spre înfăptuirea socialismului. Acolo unde e absentă dezvoltarea revoluționară e absent și adevărul — în cel mai bun caz i se substituie actualului o simplă oglindire veridică a mărunțișurilor vieții".

Pentru a zugrăvi actualitatea nu e suficient simplul cadru exterior, nu e suficientă indicația calendaristică, firma gospodăriei colective, a șantierului sau a uzinei, nici indicarea rece a apartenenței politice a unui erou.

Prezența peisajului tehnic actual nu oferă singur certitudinea unei reale actualități ideologice, de conținut. E nevoie de adîncime, de a oglindi esența fenomenelor caracteristice pentru viața de astăzi. Căci există nenumărate aspecte proprii epocii noastre socialiste în care omul avînd cultul muncii colective și pentru colectivitate a devenit mai social și mai politic ca oricînd. In conștiința oamenilor muncii se impune tot mai mult un înalt ideal etic, o filozofie realistă, un umanism nou, din care se înalță visul milenar al omenirii: fericirea, căutată în societate, nu în însingurare sau în ceruri.

Caracteristic acestui vis este faptul că el se urzește pe legile obiective ale societății, descoperite și strunite de oamenii muncii pe baza cunoașterii ideologiei marxist-leniniste.

Prezentul vremii noastre este deosebit de bogat, de interesant. Spuneam, însă, că nu toată masa prezentului poate fi actuală și-n înțeles adînc artistic. De aceea pentru a fi cu adevărat scriitori ai actualității e nevoie să ne întrebăm ce anume alegem din prezent, din prezentul acesta care se îmbogățește structural complex, și uimitor cu fiecare zi. Așa cum se arăta într-un articol din Scînteia, intitulat „Literatura să pătrundă în miezul actualității", (22 martie 1959) în anii din urmă a crescut mult noul tip de muncitor, pe care din păcate, îl întîlnim încă prea puțin reflectat în literatură. Puțină atenție, cu mici excepții, li s-a acordat și sutelor de mii de noi veniți în rîndurile clasei muncitoare, care aici, la temperatura înaltă a industriei socialiste și-au însușit și-și însușesc, printr-un proces nu întotdeauna ușor, trăsăturile muncitorești.

De asemenea vastul univers inedit, care este satul socialist, oferă literaturii și în primul rînd portretului, schiței și nuvelei, numeroase subiecte și teme importante și atrăgătoare, care-și așteaptă încă scriitorii. Căci s-a născut o țărănime nouă, eroi noi, au apărut probleme complexe, sarcini de o înaltă menire socială. La rîndul lor noii intelectuali nu mai sînt în stadiul în care să-și dibuie drumul spre mișcarea muncitorească; ei contribuie activ la construirea socialismului. Așa dar „în fața scriitorului de azi — arăta articolul din Scînteia — stă un nou erou literar constructorul socialismului, muncitorul înaintat, țăranul colectivist și, în primele rînduri ale tuturor acestora, Comunistul activistul de partid".

Astfel de eroi și astfel de teme, în devenirea lor istorică, se cer a fi oglindiți mai întîi în creația literară, menită să redea imaginea veridică a actualității. Nu are nimeni nici o justificare pentru a delimita arbitrar actualitatea, excluzînd din cîmpul ei tematic aspecte mai crude, mai violente pentru a face loc unor prețiozități ostentative, unor rafinamente stilistice, care vizează snobismul — cum se întîmplă cîteodată în scrierile unor tineri.

Uneori ideea de actualitate a fost înțeleasă greșit, fiind interpretată aproape cu exclusivitate după criterii formale. Orice îngrădire formală — privitoare la oglindirea actualității, ni se pare neindicată. Un scriitor, conform temperamentului său artistic și naturii talentului, poate fi actual în variate forme stilistice și narative. Nu-i nevoie, numai decît, să gîfîi în ritmul accelerat al narațiunii, poți fi și mai așezat, mai lent și să reflecți adînc actualitatea, cum poți folosi un ritm foarte precipitat, modern, — așa zis — și să o zugrăvești superficial.

Există un specific al nuvelei de astăzi față de nuvela clasică, în sensul că nuvela contemporană este incompatibilă cu înfățișarea statică a vieții. Modernitatea și vibrația mai acută a scrierii în nuvelă și schiță provine din intensitatea cu care e trăită actualitatea, nu din modul exterior al unei acțiuni mai pripită sau mai molcomă. Caracteristic nuvelei de astăzi, inspirată din actualitate, este capacitatea ei de a aduce viitorul în prezent, ca premize, ca germeni dialectici și nu ca niște ornamente adăugate festiv, ca niște finaluri de apoteoză, ca visuri discursive despre viitor. E necesar ca perspectiva viitorului să fie înfățișată ca o realitate în plasma prezentului, în jurul căruia se împlinește acesta. De aceea elementele care semnifică aspectele viitoare ale unui fenomen nu trebuie să distoneze cu esența proprie prezentului. Deschiderea aceasta către viitor, sentimentul dialectic al devenirii istorice, deosebește nuvela realist-socialistă, de nuvela din trecut. Căci dacă vechiului tip de nuvelă îi era propriu un anume caracter închis al acțiunii, în sensul că destinul oamenilor nu era capabil de mari surprize, de schimbări structurale, omul fiind copleșit de un organism social ostil dezvoltării individualității lui, în nuvela actuală timpul acțiunii, eroii și faptele nu mai sînt închise pentru că viitorul adus în prezent deschide însuși orizontul existenței eroilor.

Tocmai prin această deschidere către viitor, actualitatea epocii noastre face mai cuprinzător, mai bogat, într-un anume sens, genul însuși. De aceea cu atît mai mult trebuie să înțelegem nevoia de a se scrie în spiritul actualității, la un nivel artistic înalt, pe măsura cerințelor contemporanilor noștri constructori ai socialismului.

O seamă de cuvinte

ION BĂNUȚĂ: La hotarul dintre lumi

Spirit intempestiv, frămîntat, structural un romantic al vremii noastre, poetul Ion Bănuță nu e niciodată excesiv. Sentimente inițial elementare, fruste, frizînd asprimea sau violența, capătă prin sublimare metaforică o expresie de echilibru și limpezime. La capătul învolburărilor sufletești poetul scapără adesea o sentință, un reflex al lucidității. Alteori, sentimente firave

la început ca firele unor izvoare crescînd apoi și revărsîndu-se, urlînd și tunînd cu zgomot de cataractă, sînt captate de poet, care extrage cu calmul electricianului esența lor, cărbunele alb, lumina.

O sensibilitate poetică, hrănită de istorie în primul rînd, de tragediile trecutului nu prea îndepărtat, de suferințele umanității exploatate sîngeros de capitalism sau ultragiate de fascism, sinceră pînă la confesiune, te învăluie, te emoționează cu forța adevărului însuși.

Sensul metaforei care dă titlul cărții reprezintă, după noi, poziția în timp a poetului, ca judecător aspru al trecutului și cîntăreț al lumii care se naște, al viitorului, hotarul dintre lumi fiind prezentul de luptă, de luptă patriotică pentru apărarea cuceririlor poporului nostru muncitor, pentru fericirea celor mulți. Motive poetice variate potențează liric afirmarea ideii de luptă neînduplecată împotriva împilării burghezo-moșierești, afirmarea credinței în victoria eroicei noastre clase muncitoare. Fiu la Griviței luptătoare, crescut și educat în atmosfera ei de intransigență revoluționară, partinică, Ion Bănuță evocă cu o mișcătoare notă de firesc și simplitate dîrzenia comuniștilor din închisori, jertfele lor pentru cauza libertății.

Versurile din prologul ciclului Cetatea tăcerii răsfring cu putere emoția abia reținută a poetului față de martiriul celor închiși: „Despre luminile limpezi ale ochilor / care au zburat peste gratii, / peste zări / și s-au îngemănat cu cerul albastru, imens / atunci cînd, în celule H. / soarele / soarele întregii lumi, / nu putea să se așeze nici măcar pe un colț / din țolul unde zăceau luptătorii;

Remarcabile pentru mesajul lor, ca și pentru prospețimea multor imagini, cele două poeme cu caracter autobiografic Mama și Copiii de pe Argeș compozițional poate insuficient organizate, sînt două filoane poetice de certă valoare.

In ipostaza de neînduplecat judecător al forțelor întunericului, Ion Bănuță atinge în ciclul Cu Dante prin Infern partea cea mai înaltă a registrului său poetic, poemele Peisaj de iarnă la Buchenwald, O păpușă mică, Cu Dante prin Infern, în special primele, dovedind surprinzătoare resurse poetice, spontaneitate, putere de plasticizare și interiorizare lirică. Nimic artificial, abstract. Protestul poetului împotriva reînvierii fascismului, protest care asimilează poetic hotărîrea popoarelor de a apăra pacea e sugerat de antiteza: „... Dar fetița noastră doarme-adînc, în humă / Și-a pierdut păpușa într-o seară rece. / A trecut-o-n moarte un fascist, în glumă... / Apărat de-o lege, azi la Bonn petrece.

Valoros prin caracterul lui patriotic, ciclul Pe Valea Peleșului transmite odată cu sentimentul de venerație și căldură față de abnegația și eroismul străbunilor, ironia acidă la adresa Hohenzolern-ilor, conservatori de ruginite archebuze, coifuri, halebarde în sala castelului: Zac — în sala fără nume — / arme vechi și ruginite /... LIPSA-S COASELE STRĂBUNE / IN RĂSCOALE INROȘITE /. (s. n.) Inrudit ca viziune cu cunoscutul poem Țesătorii de Heine, poemul Suveica dezvoltă ideea după care poporul țese cu ură sfîntă revolta împotriva cruntei dinastii: / Să știe orișicine / că-n mersul lui, ușor, / poporul țese bine / cu fir ne-ndurător/.

Ciclul Cetatea Soarelui grupează o suită de cîntece închinate: libertății de care se bucură poporul nostru (Cetatea soarelui); științei sovietice care a lărgit imens hotarele cunoașterii umane prin lansarea satelitului în lună (Iubind-o pe Selene); steagului purpuriu al socialismului (La hotarul dintre lumi) și altor teme majore ale realității noastre și contemporaneității. Dacă exuberanța și euforia — fără a fi cum am subliniat la început, excesive — sînt justificate liric de participarea efectivă a poetului la viața nouă care se plămădește sub ochii noștri, tonul declarativ, schematismul și paloarea anumitor imagini plătesc tribut uneori, în ciuda talentului viguros al poetului, grabei și lipsei de adîncire a ideii poetice. Numai acest lucru explică pe alocuri caracterul baroc, înzorzonat al unor poeme (Toate steagurile roșii și altele) sufocînd, sub încărcătura imaginilor, unele idei prețioase.

In pervazul larg al serii, ultimul ciclu al cărții, pe lîngă fermecătoarea paletă imagistică a poetului, desvăluie vaste posibilități de concentrare a imaginii poetice. Fulgurații lirice ca Frunzele: „Dezbrăcate și brumate / au să cadă toate, toate /. Dar veni-va vreme bună / să se legene-n furtună / și altele. Fata mea cu păr de ceai, Clopotul, etc., se înscriu între creațiile durabile ale volumului, Ion Bănuță dovedind — cînd transfigurează poetic lucruri mari sau mici, cînd atacă teme grave sau grațioase — o sensibilitate complexă, subliniată cu căldură de către tribunul poeziei noastre, maestrul Tudor Arghezi, în prefața volumului: „O sensibilitate pe cît de gingașă, pe atît de bărbătească caracterizează poezia lui Ion Bănuță. O spun cu mîna și condeiul pe inima emoționată".

VASILE NICOLESCU

VIOLETA ZAMFIRESCU: Ceasul de slavă

Violeta Zamfirescu este o poetă care exprimă firesc entuziasmul, încrederea în viitor, atitudinea îndrăzneață a luptătorului.

Ceasul de slavă întărește o veche impresie pe care ne-au mai sugerat-o versurile sale: elanul său liric

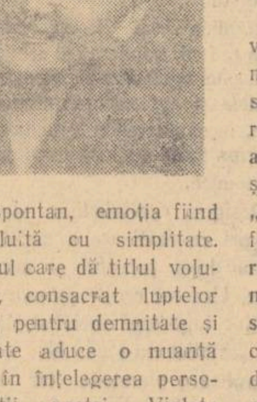

este spontan, emoția fiind dezvăluită cu simplitate. Poemul care dă titlul volumului, consacrat luptelor femeii pentru demnitate și libertate aduce o nuanță nouă în înțelegerea personalității poetei. Violeta Zamfirescu construiește un poem epic ale cărui cînturi marchează succesiv cîte o nouă etapă spre eliberare. Atmosfera este dramatică, reușind să exprime tensiunea suferințelor îndurate. In versuri inspirate Violeta Zamfirescu proslăvește vitejia luptătoarelor pentru eliberarea poporului care, crescute și îndrumate de către partid, n-au pregetat să-și dea și viața pentru cauza comunismului. Tonalitatea eroică a poemului insuflă fermitate și un elan impetuos versului:

„Și dărui munții / Dăruim toate minunile din cîmpii / Cu cei mai buni și rumeni copii. / Strălucirea inimii, truda miinilor, / pălmuiesc obrajii vrăjmașilor / ..." Euforia este trăită lucid, în versuri care exaltă bucuria imensă a creației și a demnității cucerite.

Imaginea poetică desăvîrșește astfel profilul femeii contemporane cu trăsături ferme și delicate, dăruită cu „splendida putere a strălucitoarei minți", dar și îndrăgostită, pătimașă „cu buze fierbinți". Copilul femeii eliberate este „feciorul biruinței și-al omenirii noi". Marusia din Femeia stepei sau Nadia (din ciclul Cînd răsar stelele) sînt două luptătoare eroice în al căror portret întîlnim imagini de o reală valoare artistică. Fizionomia purității adolescente, elanurile generozității se regăsesc exprimate în metafora fetei „amforă vie de abanos", stăpînă peste cedri și trandafiri", cu „inima în văpaie", cea care mînuiește cu îndrăzneală „cuvîntul răzvrătirii" îndreptat împotriva asupritorilor colonialiști. Omagiul poetei este dedicat personalității femeii luptătoare, într-o viziune poetică generală care cuprinde dimensiunile majore ale epocii.

Marile victorii ale construcției socialiste sînt cîntate de Violeta Zamfirescu în ritmul unor ode tinerești care insuflă optimismul, celebrează măreția creației contemporane: „In tot ce creăm, pătimași, cu migală, / Invie armonia universală, / Invie luminile-adolescenței, / Invie și rîsul curat al iubirii, / și visul cu sîmburii nemărginirii".

Sînt versuri care transmit emoția unor stări de spirit caracteristice tinerei generații de cîntăreți ai construcției socialiste.

Atunci cînd imaginea poetică încearcă să condenseze abstracțiuni filozofice, să comunice marile adevăruri ale științei din epoca noastră, sau să rostească cu gravitate concluzii solemne, spontaneitatea dispare. Atitudinea meditativă nu beneficiază încă de expresie naturală. Intenționînd să cînte marile energii ale vremii noastre, Violeta Zamfirescu observă, pe rînd, în diverse poezii, că „...vibrează-n tării poezii", că „în fluviul tăriei te miști de milenii", că „țăria o ghiceam printre pleoape", sau „cu tine-nalț orașe, rachete în tărie..." etc. S-ar mai putea cita și alte exemple în care neclaritatea se asociază unor imagini banale sau greoaie destinate să exprime, fără îndoială, idei filozofice importante („Peste necesitate au risipit frumosul...", „Se înmulțea mărul cunoașterii de pe pămînt..." sau „Minuim aceleași chei de aur ale priceperii"... etc).

Mesajul politic al versurilor este transmis în asemenea cazuri în chip necorespunzător. Nu este suficientă declarația de tipul „Da, neastîmpărul mi-e fără leac!" pentru a sugera cititorului o vibrație autentică.

Entuziasmul și spontaneitatea contrastează în volumul de față cu ținuta rigidă a fragmentelor citate, cu versificarea care păcătuiește uneori prin platitudine.

Iată de ce se poate observa că de la autoarea unui volum cu reale merite cum este Ceasul de slavă, sîntem îndreptățiți să așteptăm din ce în ce mai mult.

MIRON DRAGU

SUB GLORIOSUL STEAG AL PARTIDULUI

Secolul XVIII, secolul luminilor, a deținut în istoria culturii pînă la noi primul loc, cel mai strălucit în răspîndirea cunoștințelor, în stîrnirea curiozității omenești cu privire la cunoașterea vieții în scopul stăpînirii ei. Acesta a fost secolul în care au ieșit de sub teascurile tipografiilor jurnalele, manualele, dicționarele, enciclopediile. Inițiative, activități rodnice și creatoare, dar individuale și limitate au pornit de la spiritele cele mai luminate și dornice de cultură ale vremii: Diderot, d'Alembert, Nicolai, Lebreton și atîția alții, editori, tipografi, librari, protectori și încurajatori ai filozofilor și scriitorilor. Dar cu cîtă timidă uimire ar privi ei și cu cît entuziasm ar subscrie astăzi și Diderot și d'Alembert și ceilalți la acțiunile de o îndrăzneală și de o măreție fără seamăn ale conducerii unei omeniri descătușate! Cît de palide, de limitate rămîn faptele lor atît de nobile totuși, în comparație cu ceea ce se petrece azi în țările socialiste, cu acest fenomen modern în cel mai înalt sens al cuvîntului, de răspîndire pe o scară nebănuită a celor mai înaintate cunoștințe, politice, filozofice, științifice, tehnice și artistice!

Integrată prin acțiunea revoluționară a poporului și a conducătorilor săi înțelepți în rîndul țărilor care se îndreaptă conștient și vertiginos, sub îndrumarea atît de experimentată a U.R.S.S. spre comună, țara noastră trăiește azi primăvara adevărată a istoriei ei, anotimpul înfloririi depline pe care o dată mai mult l-a fixat în țeluri și realizări Congresul al III-lea al P.M.R.

Directivele profilează în zare, poporului nostru, o imensă autostradă prinsă în limitele geometrice, armonioase, ale planurilor de șase și cincisprezece ani.

Pentru noi profesorii și oamenii de cultură, această perspectivă e impresionantă prin lărgimea, prin siguranța sa nezdruncinată care răstoarnă toate criteriile învechite ale măsurării răspîndirii cunoștințelor în mase, cu secolele.

Învățămîntul cu toate rețelele lui, elementar, mediu, tehnic, superior, va împinzi țara în anii ce vin, ca un adevărat plan de electrificare spirituală, tinzînd tot mai mult să elimine deosebirile milenare între munca intelectuală și manuală și care au stăvilit dezvoltarea armonioasă a ființei umane.

In perspectiva nouă, intelectualitatea încetează de a mai alcătui o pătură socială restrînsă, fiind pe cale să se confunde cu masele. Mijloacele puse la îndemîna acestui scop de partid și guvern sînt cantitativ și calitativ pe măsura erei noastre: „Școala se dezvoltă la nivelul celor mai ridicați indici din întreaga construcție socialistă".

Și în legătură cu aceasta, semnalăm în raportul tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej o dată de o însemnătate fără precedent în istoria învățămîntului: „Pentru a crea condiții tot mai favorabile de studiu copiilor de oameni ai muncii de la orașe și sate, începînd cu acest an școlar se introduce gratuitatea completă a manualelor pentru toți elevii de la clasa I-a pînă la clasa VII-a inclusiv".

Iar în discuțiile și completările la raport s-a precizat că această măsură privește necesitățile a două milioane cinci sute de mii de elevi anual. Ar fi putut visa vreodată la o astfel de bucurie Creangă care învăța în copilărie după filele cu buchi scrise de mîna învățătorului de țară sau Eminescu atunci cînd, în lipsă de manuale, Aron Pumnul îi înfățișa, plin de bunăvoință, propriile sale note după care-și ținea cursul? Sau atîția alți scriitori ai literaturii române și universale care au tînjit după carte și nu au putut-o avea decît cu foarte grele sacrificii?

Astăzi, în era rachetelor cu multe trepte, care vor plasa popoarele lumii pe orbita comunismului, obiectele și faptele năzdrăvane ale basmelor străvechi capătă parcă chip aevea. Cizmele de șapte poște, covoarele fermecate, toate sînt trecute în viață prin puterea nemăsurată a științei și tehnicii. Iar „zîna bună" a popoarelor stăpîne pe propria-le soartă, mergînd înaintea lor, revarsă dintr-un enorm corn al abundenței înspre ei instrumentele culturii, cărțile, în teancuri uriașe.

Și aceasta pentru a se grăbi ritmul iureșului organizat al omului către cosmos, către fericire, către comunism.

Zoe DUMITRESCU-BUȘULENGA

Perspective noi în cultură și învățămînt

Ascultînd Raportul.

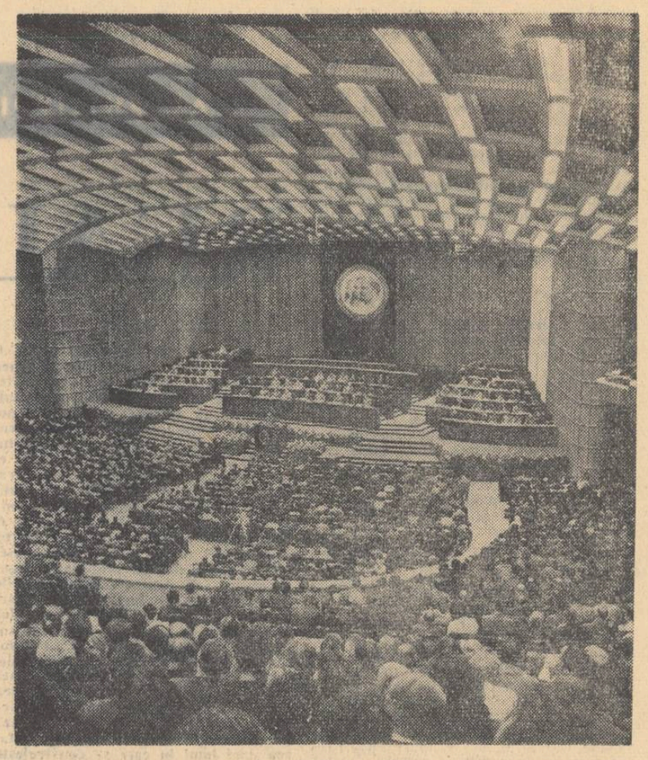

In sala Congresului

Al. ȘAHIGHIAN

Către grădinile înflorite ale comunismului

Am asistat cu o deosebită emoție la lucrările Congresului al III-lea al partidului. Raportul Comitetului Central al P.M.R., prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, cu privire la planul de dezvoltare a economiei naționale între anii 1960—1965 și schița planului economic de perspectivă pe următorii 15 ani, pe care le cunoșteam din proiectul de Directive, au căpătat pentru mine, aci, în sala Congresului, o mai gravă rezonanță devreme ce, lucrările se desfășurau sub ochii mei: devreme ce mîle de oameni care umpleau sala trăiau și ei, cu toată intensitatea, bucuria viitorului, viitor înfățișat în raport. Emoționată, la rîndul ei, sala nu aplauda numai grandiosul plan expus care trebuie să curme ultimele mosteniri ale trecutului, mîile de oameni adunați în acest Congres al poporului aplaudau și pe cei care, cu înțelepciune și străduințe, au ridicat țara la situația de a putea să dea viață hotărîrilor Congresului: Comitetul Central al Partidului în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, „liu credincios al poporului român, militant eminent al mișcării comuniste internaționale", după cum s-a exprimat tovarășul N. S. Hrușciov, în aplauzele furtunoase ale celor prezenți.

Au fost zile mari acestea, pe care le-am trăit cu toții. Ne adăcem aminte de Congresul al II-lea, care, însuflețind pe toți oamenii munci, a dus la marile realizări de pînă acum, punîndu-se astfel, temeliile mărețului plan dezbătut în Congresul al III-lea.

Au fost zile mari. Se aflau în sală delegați ai partidelor comuniste și muncitorești din 48 de țări, reprezentanți de seamă ai celor mai buni fii din acele țări, strînși uniți sub aceeași strălucită cupolă de idei, ideile marxist-leniniste, izvorul victoriilor spre mai bine, spre pace, ale tuturor popoarelor care luptă pentru socialism.

„Hotărîrile pe care le va adopta Congresul vor deveni programul de luptă al partidului și al tuturor oamenilor muncii", a glăsuit raportul în încheiere. Iată o splendidă luptă dată nu pentru a distruge, ci pentru a clădi, luptă prin care comuniștii și întreg poporul vor cuceri cetatea soarelui pentru a răspîndi căldura, lumina și belșugul peste întreaga țară. De victoriile acestea sîntem siguri. Ne-au dovedit-o sarcinile care, trasate de Congresul al II-lea, au fost depășite prin munca plină de tărie a întregului popor.

Peste șase ani va fi desăvîrșită construirea socialismului. De noi depinde, de întreaga clasă muncitoare, de țărănimea muncitoare, de intelectualitatea țării noastre, conduse cu aceeași pricepere și perseverență de Comitetul Central al partidului nostru.

In discursul său la Congres, tovarășul N. S. Hrușciov a spus: „In cadrul orhestrei socialiste comune, a luptei pentru construirea socialismului, poporul romîn ia, în țara sa, o notă aparte de înaltă, încît ea este la unison cu puternica orhestră simfonică a țărilor socialiste în lupta lor pentru construirea socialismului, pentru victoria comunismului".

Unitatea țărilor noastre asigură această victorie în pofida dușmanilor care încearcă să arunce din nou flacăra războiului peste omenire.

Ascult acordurile solemne ale marei simfonii. Finalul triumfal care proclamă pacea și fericirea omului.

Nu, clipa aceasta nicidată n-am s-o pot da uitării. Clipa cînd, în aplauzele puternice ale delegaților și invitaților la cel de-al III-lea Congres al P.M.R., tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a dat cuvîntul lui Nikita Sergheevici Hrușciov, prim-secretar al P.C.U.S., președintele Consiliului de Miniștri al U.R.S.S., conducătorul delegației P.C.U.S. întîmpinat cu aclamații și urale N. S. Hrușciov a rostit o amplă cuvîntare de salut. Multe au fost gîndurile și sentimentele pe care le-am încercat ascultîndu-l pe acest neobosit luptător pentru cauza nobilă a socialismului și păcii. N. S. Hrușciov a vorbit cu multă căldură despre prietenia dintre popoarele sovietice și poporul romîn, dînd o înaltă apreciere acestei prietenii: „Sîntem convinși și vă încredințez, dragi prieteni, că în noi, în P.C.U.S., ați avut și veți avea întotdeauna cel mai credincios prieten în lupta comună..."

Viața însăși a confirmat și continuă să confirme valoarea acestor cuvinte. In clipele cele mai grele noi am simțit din plin ajutorul și prietenia Uniunii Sovietice, a eroicului său Partid Comunist. In calitatea pe care o am umblu mult prin țară. Nu-mi amintesc să fi întîlnit sector de activitate unde să nu fi constatat roadele concrete ale acestei prietenii. O vorbă înțeleaptă a poporului nostru glăsuiește: „Prietenul la nevoie se cunoaște!" Să ne amintim de anii de secetă care au urmat imediat după terminarea războiului, de înfometații Moldovei care băteau desnădăjduiți drumurile țării. Să ne amintim apoi, de vagoanele de grîu care soseau din Ucraina și Cuban. Poporul nostru n-a uitat și nici n-are să uite vreodată acest act prietenesc dezinteresat.

Tot în zilele acestor ani grei, muncitorii de la o fabrică din Brașov se străduiau să dea viață primului tractor românesc. Presa capitalistă din occident își bătea joc de dorința muncitorului nostru. „Tractorul românesc nu-și va putea urni nici măcar propria sa greutate" urlau ziariștii americani. Dar muncitorii brașoveni, conduși de comuniști, nu s-au lăsat intimidați. Ei au făurit tractorul a cărui marcă este astăzi bine cunoscută în lumea întreagă. Există la uzinele de tractoare din Orașul Stalin un veteran al întreprinderii, un fost turnător în fontă. El păstrează cu grijă un document nespus de prețios. Documentul se intitulează: „Registru de șarje". Pe prima pagină a registrului, mîna bătătorită a turnătorului a notat parcă pentru viitoarele generații de turnători: „Șarja nr. 1 — 1 noiembrie 1946. Fontă nouă sovietică — 300 kilograme".

Nu greșim afirmînd că fonta sovietică a stat la baza primului tractor românesc. Da, muncitorul romîn știe că „prietenul la nevoie se cunoaște".

Insuflețiți de către planurile de dezvoltare economică elaborate de către P.M.R. oamenii muncii din țara noastră au pornit cu entuziasm și eroism la construirea socialismului. Intr-un timp relativ scurt, patria noastră a cunoscut un proces intens și complex de industrializare socialistă. Nu pot să nu-mi amintesc de un alt moment plin de semnificații. La Roman, străvechi tîrg comercial, se construia o fabrică automată de țevi. Viitoarea fabrică avea nevoie de cadre cu o înaltă pregătire tehnică. Un grup de laminoriști romîni a plecat atunci în Uniunea Sovietică, la Combinatul din Rustavi, pentru specializare. Timp de șase luni de zile muncitorii sovietici din Rustavi i-au învățat pe laminoriștii romîni tehnica automatizării. Reîntorși în țară, ei au fost acei care au pus în mișcare laminorul din Roman. La această sărbătoare, laminoriștii romîni i-au invitat și pe cei din Rustavi. In felul acesta intrarea în funcțiune a fabricii de țevi din Roman a constituit o sărbătoare nu numai pentru muncitorii romîni, ci și pentru muncitorii sovietici.

Da, munca și lupta noastră comună pentru victoria cauzei socialismului și păcii a întărit și întărește prietenia dintre poporul romîn și popoarele Uniunii Sovietice.

„Noi constatăm cu satisfacție, dragi tovarăși, că legăturile de prietenie frățească dintre partidele noastre, dintre popoarele noastre, cresc și se întăresc necontenit" spunea N. S. Hrușciov în cuvîntarea sa.

Directivele Congresului al III-lea al P.M.R. prevăd crearea în viitorii ani a unui puternic centru siderurgic la Galați. Construirea acestei grandioase lucrări a fost primită cu deosebită însuflețire de întregul nostru popor. Și în realizarea acestui centru siderurgic Uniunea Sovietică ne va acorda un sprijin frățesc și dezinteresat. Așa cum sublinia și Raportul C.C. al P.M.R. prezentat Congresului de către tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, acest sprijin va consta în transmiterea de documentație tehnică, acordarea de consultări, trimiterea de specialiști, livrarea unor utilaje importante, etc., etc.

Haralamb ZINCĂ

GÎNDURI DESPRE PRIETENI

Forțele de producție de care dispune țara noastră, creșterea conștiinței socialiste și a experienței acumulate de oamenii muncii, de cadrele de partid și de stat, entuziasmul și puternicul avînt în muncă cu care poporul nostru a primit proiectul de Directive, ne îndreptățesc să exprimăm convingerea întregului nostru partid că hotărîrile ce vor fi luate de Congres pentru dezvoltarea economiei naționale vor fi îndeplinite cu succes.

(Din Raportul C.C. al P.M.R. prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la cel de-al III-lea Congres al partidului).

Ion BĂNUȚĂ

MUNCA NOASTRĂ BIRUITOARE

De unde să începem? Din veacul al XV-lea, cînd se războia Ștefan cel Mare cu turcii pentru neatîrnare și împotriva birului de galbeni și de sînge dat acestora? Din februarie 1933, cînd sirena lui Vasile Roaită chema proletariatul romîn și poporul întreg la luptă pentru pîine și dreptate, pentru drepturi politice, pentru tot ceea ce ar fi ridicat pe lucrătorul de rînd la rangul de om?

Să nu începem, totuși, de atunci. Să facem, mai bine, o incursiune; nu în trecutul îndepărtat; să ne întoarcem doar cu o clipă în urmă și, anume, în anul 1959, la începutul lui, în ianuarie. Tramvaiul 6 încă făcea cale întoarsă cînd intra în strada Cîmpineanu.

Intr-o bună zi, s-au oprit pe aici, pe linia întortochiată a tramvaiului, străjuită de cocioabele moștenite de la răposatul regim burghezo-moșieresc, un pîlc de arhitecți, ingineri și tehnicieni cu niște planuri. Planurile acestea fuseseră discutate anterior la Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Romîn. S-au tras linii, au venit oameni și mașini, văzduhul a început să freamăte și, aproape ca în „O mie și una de nopți", s-au înălțat palatele, înșiruindu-se unele după altele, scăldîndu-se în lumina tulburătoare a neonului ce inundă cerul și se risipește în iarba ca mătasea. Și la mijloc, în marmură, coloane și catifea, a apărut Palatul Congreselor.

Intrăm în sală.

20 iunie 1960. Azi încep lucrările Congresului al III-lea al Partidului Muncitoresc Romîn. Au sosit membrii Comitetului Central și înalții oaspeți din străinătate.

Ascultăm Raportul Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Romîn prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej. Trec orele de parcă ar fi secunde.

Raportul s-a terminat. Aplauzele nu mai contenesc. Am senzația că trăiesc în sferele altui univers. Este o explozie de bucurie și încredere în viitor a poporului eliberat de sub exploatarea capitalistă.

Raportul prezentat de tovarășul Gheorghiu-Dej are, într-adevăr, elemente de vis. Dar de vis adevărat. Republica se transformă clipă de clipă. Să analizăm, de pildă, un aspect al zilei de 19 iunie 1960, ultima înainte de Congres.

In piața Romană. La una din imensele clădiri ce se construiesc în București.

Dimineața.

Orele 7: Schelele sînt sus.

Orele 8: Schelele sînt la jumătate.

Orele 9: Schelele au dispărut.

Orele 10: Flori. Iarbă. Neon.

Orele 11: Magazine, asemănătoare unui colț de rai.

Cerul este deposedat fără milă de presupusul paradis.

Orele 12: S-a mutat fericirea împreună cu noii locatari. Să-i urmărim: Oare ce fac ei acum? In acest caz ne va fi permis, cred, indiscreția... Incerc să aștern pe hîrtie impresiile. Mă aplec asupra filei imaculate și nici nu știu cînd a trecut noaptea. Iată că s-a făcut dimineață și casele s-au golit și hîrtiile au dispărut! Unde s-or fi dus oamenii aceștia? Nici n-am băgat de seamă cînd au plecat. Dar acum mă grăbesc. Trebuie să fiu acolo la timp. Azi sînt invitat la Congresul al III-lea al Partidului.

Ultimul cuvînt al Raportului a fost rostit. Urmează discuțiile. Surpriză uluitoare. La tribuna Congresului urcă și recentele mele cunoștințe din piața Romană, din Piața Palatului Republicii, alături de alte cunoștințe mai vechi, de la Bacău, Galați, Iași, Timișoara, Cluj, Constanța...

Și toți aceștia erau în urmă cu ceva mai mult de 15 ani, robi în uzine sau pe moșia boierească. Toți aceștia, ieri oropsiți ai vieții, eliberîndu-se de exploatare, au devenit minunile timpului nostru. In numai 15 ani! Ce ritm extraordinar!

La această întrebare nu este decît un răspuns. Unul singur. Acesta este socialismul și, pe calea atît de sigur arătată de Directivele Congresului al III-lea al Partidului, marele nostru vis se întruchipează pas cu pas, urcîndu-se din bucurie în bucurie, pe treptele nesfîrșite ale unei vieți libere și luminoase pe care, clipă de clipă, munca noastră biruitoare, călăuzită de partid, ne-o făurește.

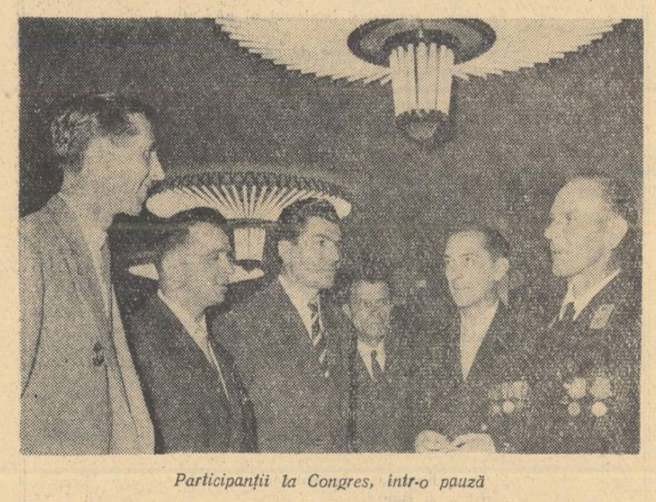

Participanții la Congres, într-o pauză

Iată așadar un alt exemplu de felul cum se întărește și se dezvoltă necontenit prietenia dintre poporul romîn și popoarele Uniunii Sovietice. Partidul nostru ne cheamă cu înflăcărare la realizarea unui plan măreț care are ca obiectiv desăvîrșirea construirii socialismului în țara noastră. Cifrele acestui plan N. S. Hrușciov le-a asemuit cu o simfonie. Fără îndoială că ele vor fi nu numai atinse ci și depășite, iar realizarea planului de șase ani va fi sărbătorită și de către poporul frate sovietic. Căci așa cum spune N. S. Hrușciov: „...noi vom merge întotdeauna în același pas împreună cu toate partidele comuniste și muncitorești frățești, împreună cu întreaga clasă muncitoare revoluționară în lupta pentru marea cauză a clasei muncitoare, sub steagul de neînvins al marxism-leninismului".

DOMOKOS Géza

Renașterea unui cuvînt

Cînd la tribuna celui de al III-lea Congres al P.M.R., a apărut Florea Fintină, delegatul organizației regionale P.M.R. Craiova, în sală s-a produs o oarecare rumoare. Delegații și invitații au început să zîmbească, iar oaspeții de peste hotare s-au aitat întrebător unii la alții. Nu de alta, dar tovarășul Fintină lua cuvîntul pentru a transmite Congresului salutul comuniștilor din comuna Maglavit...

Maglavit! Acest nume întruchipează în conștiința noastră întreaga ipocrizie și tot obscurantismul lumii ciocoilor și a preoțimii. Nefasta poveste a ciobanului, care, chipurile, stătea de vorbă cu dumnezeu, cuprinde nu numai minciunile calculate ale bisericii, ci și starea de decădere materială și spirituală a poporului.

Și iată că un bărbat uscățiv, cu părul negru a urcat la tribuna Congresului pentru a vorbi despre oamenii Maglavitului de astăzi. Raportînd despre felul cum s-a transformat gospodăria lor colectivă, începută cu 46 de familii de țărani săraci într-o puternică comunitate socialistă, cum a sporit fondul comun de bază de 160.900 lei pînă la averea comună de peste patru milioane lei, tovarășul Fintină a încheiat cu următoarele: „Acum oamenii vin la Maglavit să vadă adevărata „minune" făurită prin unirea și hărnicia oamenilor. Vin să vadă o gospodărie bogată, multimilionară, o comună electrificată și radioficată, cu cinematograf, dispensar, case de naștere, trei grădinițe de copii, cu 3 școli de 7 ani și un local ce se construiește pentru școala de 8 ani și alte lucruri".

Am ascultat cuvintele tovarășului Florea Fintină și mi-am adus aminte de o serie întreagă de noi minuni comuniste. De fapte care nu o dată păreau de-a dreptul de necrezut, dar pe care delegații la cel de-al treilea Congres al Partidului le-au pus sub condeiul istoriei într-un mod modest și cu o simplitate cît se poate de firească.

Se știe cu cîtă neîncredere au primit unii oameni „de specialitate" făurirea celui dintîi tractor românesc. Dacă, prin cuvintele sale, tov Tripșa, delegat al celor ce muncesc în fabricile de tractoare, ar fi evocat numai acest moment, atunci n-ar fi avut să ne spună prea multe. Dar pentru dînsul chestiunea asta n-a fost decît o simplă introducere, un punct de pornire, pentru a scoate în iveală faptul că astăzi în uzină pot fi auzite versurile:

„Dac-or merge toate strună,
Vom ara cu ele-n lună".

In felul acesta el a transpus în cuvinte un adevăr vechi și nou, totodată, care poartă în sine tot drumul minunat străbătut de tractorul românesc peste trei continente, precum și perspectivele sale și mai strălucite.

La Congres s-au făcut multe comparații. Cele mai numeroase sunau cam în felul acesta: Astăzi fabricile și uzinele din regiunea Pitești produc în douăzeci și cinci de zile, cît produceau întreprinderile din 1938 într-un an întreg.

Unul dintre vorbitori a arătat că numai angajamentele peste plan pe anul curent ale muncitorilor metalurgiști din regiunea Hunedoara egalează o jumătate din cea mai înaltă producție metalurgică dintr-un an întreg de dinainte de război.

Dezvoltarea într-un ritm vertiginos a economiei noastre, creșterea omului nou, iată rădăcina noilor minuni. Or, dacă comuniștii au putut să înalțe țara pe culmile construirii socialismului, dacă au putut ridica un popor din durerea desnădejdei pînă la fericirea celui mai strălucit triumf, cum să nu poată da un nou conținut, o nouă rezonanță unui simplu cuvînt?

Da, pronunțarea cuvîntului „minune" a devenit astăzi melodioasă și hotărîtă, aidoma sunetului de biruință al goarnei...

AL. PHILIPPIDE

POEZIA REALIST-SOCIALISTĂ

În marea și epocala acțiune de construcție a socialismului, în care sînt angrenate toate forțele productive ale țării noastre, literatura ia o parte activă. Transformarea socialistă a țării, pe care o trăim și la care contribuim cu toții, muncind fiecare în ramura noastră de activitate sub îndrumarea luminoasă a Partidului, exercită o înrîurire adîncă asupra literaturii. Această înrîurire se va accentua și mai mult odată cu desăvîrșirea construcției socialismului și roadele ei vor fi tot mai bogate.

Cum se manifestă această înrîurire?

Prin înnoirea conținutului literaturii și totodată prin înnoirea obiectivelor literaturii. În ce privește primul aspect, care se referă la conținutul literaturii răspunsul și explicația adîncă ni-l dă articolul lui Lenin Organizația de Partid și literatura de Partid, publicat la 13 noiembrie 1905. În acest articol Lenin pune în chip limpede și răspicat principiile literaturii de tip nou, socialist.

„Literatura, spune Lenin, trebuie să devină o literatură de partid. În opoziție cu moravurile burgheze, în opoziție cu presa burgheză, care are caracter de întreprindere afaceristă, lucrativă, în opoziție cu individualismul și carierismul literar burghez, cu „anarhismul boieresc" și goana după profit, — proletariatul socialist trebuie să preconizeze principiul LITERATURII DE PARTID... Ce este conținua Lenin, principiul literaturii de partid? Este principiul potrivit căruia pentru proletariatul socialist literatura nu numai că nu poate fi un instrument al unor persoane sau al unor grupuri pentru stoarcerea de profit, dar în general nu poate fi o chestiune individuală..."

În aceste cuvinte ale lui Lenin este enunțată în chip profetic (dacă ne gîndim la epoca în care au fost rostite) înnoirea fundamentală, structurală, a literaturii în ce privește atitudinea ei față de realitate. Atitudinea ei nu poate fi decît partinică. Înnoirea literaturii are, așa cum am spus, încă un aspect și anume acela referitor la materialul pe care ea îl reflectă. Literatura socialistă, așa cum se dezvoltă astăzi în țara noastră, are drept obiectiv oglindirea realității socialiste.

Acest proces de înnoire a literaturii, proces care decurge din principiul leninist al literaturii de partid, principiu aplicat astăzi cu deosebire în țările lagărului socialist, este desigur faptul cel mai remarcabil care s-a produs în istoria literaturii universale din ultimii șaizeci de ani. În secolul nostru, pentru prima dată în istoria literaturii s-a produs o înnoire fundamentală atît a conținutului de idei cît și a mijloacelor de expresie ale literaturii, înnoire care se efectuează prin realismul socialist. Diametral opus scriitorului burghez individualist, creator de opere întemeiate pe supremația eului, a apărut, mai întîi în Uniunea Sovietică, apoi în toate țările socialiste, scriitorul care concepe și creează în spiritul colectivității, adică — mai exact — el își însușește conștiința colectivă, creația sa fiind oglindirea realității în care această conștiință se manifestă. Lumea socialistă, în veșnica ei frămîntare creatoare, către atingerea unor țeluri mereu noi și luminoase, oferă scriitorului un material bogat și divers, pe care el, după puterile lui și potrivit cu înclinările lui, este chemat să-l oglindească. Un scriitor romîn, care a cunoscut în trecut societatea burgheză, constată cu entuziasm, făcînd o simplă comparație, cît de fecundă și cît de stimulentă este pentru munca literară realitatea socialistă. Și aceasta pentru că literatura realist-socialistă se întemeiază pe observația realistă și pe reflectarea unei lumi în care se construiește socialismul. Ele au ca obiectiv principal oglindirea omului nou, scăpat de lanțurile exploatării, și scăpat totodată de lanțurile individualismului.

Literatura, ca și arta în genere, oglindește viața. Scriitorul — urmînd aceste definiții — este omul care, cu o fire înclinată către acest soi de îndeletnicire, dar și cu o îndeminare căpătată prin exercițiu, știe cum să potrivească oglinda în așa fel, încît viața să nu se reflecte în chip strîmb și deformat, ci în toată plenitudinea ei. Această oglindire se săvîrșește deopotrivă în toți scriitorii și totuși în chip deosebit în fiecare scriitor. S-ar părea la prima vedere că afirmația aceasta cuprinde o contradicție. S-o dezvoltăm puțin și vom vedea cum contradicția dispare. Faptul constant, repetat mereu, este acela al oglindirii. Oglinzile înfățișate de scriitor nu sînt identice între ele. Ar însemna să dăm o interpretare mecanicistă fenomenului literar dacă am lua termenul de oglindire în înțelesul pe care îl are în mediul fizic. Într-o societate în plină transformare socialistă, așa cum este societatea noastră, scriitorii reflectă această transformare, cu toate variatele ei aspecte, dar fiecare potrivit firii sale și talentului său. Să dezvoltăm și mai mult afirmația.

Ce se reflectă în chip constant este tendința generală, adîncă, fecundă, a transformării socialiste. Faptele pe care această transformare le cauzează sînt nenumărate și felurite. Scriitorii își vor alege pe acelea care li se par mai potrivite cu firea și cu talentul lor; mai mult decît atît: felul în care sînt înfățișate aceste fapte va fi, în chip necesar, altul la fiecare scriitor. Realitatea socialistă este atît de complexă și atît de variată, încît scriitorul are din belșug posibilitatea de a-și găsi și de a scoate la iveală aspecte expresive ale acestei realități și de a le oglindi în creația lui. Sarcina principală a scriitorului este să cerceteze cu mijloace proprii lumea socialistă, pentru a scoate în relief mereu alte aspecte și a dezvălui mereu noi semnificații. Individualitatea se manifestă în primul rînd în felul personal în care el își apropie și reflectă realitatea socialistă. Oglinda cu care el reflectă realitatea trebuie să fie a lui, lucrată de el însuși și, mai ales, el trebuie să potrivească această oglindă într-un fel al lui propriu.

A avea o individualitate nu înseamnă a fi individualist. Individualitate are orice om. A fi individualist înseamnă a raporta toată lumea, universul întreg, la ființa ta, la eul tău, făcînd din acest eu centrul universului. Individualistul așează interesele lui mai presus de interesele colectivității, pune persoana lui mai presus de colectivitate. Eroul celor mai multe romane și al celor mai multe piese de teatru din literatura burgheză e un astfel de om. În poezia burgheză, această exacerbare a eului și această hipertrofie a personalității este foarte frecventă.

Marii poeți ai literaturii universale, un Shakespeare, un Goethe, un Hugo, au dat poeziei lor un sens general, valabil pentru fiecare om și asta din pricină că ei nu s-au închis în ei înșiși, nu s-au considerat centrul universului, ci au reflectat în individualitatea lor omenirea întreagă.

În articolul despre „Organizația de Partid și literatura de Partid", din care am mai citat, Lenin caracterizează astfel literatura socialistă pe care, la data cînd a fost scris articolul, în 1905, el o vedea în viitor:

„Aceasta va fi o literatură liberă, pentru că nu lăcomia și carierismul, ci ideea socialismului și simpatia pentru cei ce muncesc vor face să se înroleze în rîndurile ei noi și noi forțe. Această va fi o literatură liberă, pentru că ea va servi nu unei eroine blazate, nu „celor zece mii de sus" care se plictisesc și suferă de obezitate, ci milioanelor și zecilor de milioane de muncitori..."

Aceste cuvinte s-au realizat întocmai. Literatura definită astfel de Lenin, este literatura care înflorește astăzi pe o treime a globului pămîntesc, în primul rînd în țările lagărului socialist în frunte cu Uniunea Sovietică.

Literatura aceasta de tip nou se dezvoltă în spiritul realismului socialist. Una din trăsăturile esențiale ale realismului socialist este îmbinarea oglindirii fără greș a realității cu visul creator. Scriitorul realist-socialist este un observator atent al realității și, totodată, un vizionar care, reflectînd cu vigoare realistă prezentul, desprinde din actualitate conturul societății viitoare și face înnoiri creatoare, educînd masele în spiritul conștiinței socialiste revoluționare.

Din cele expuse pînă acum, putem să degajăm trei caracteristici fundamentale ale literaturii realist-socialiste: partinitatea, combativitatea și tendința educativă. Poezia realist-socialistă este partinică în înțelesul general și adînc pe care l-a dat Lenin în articolul din care am citat adineauri și din care mai citez cîteva fraze esențiale:

„Literatura trebuie să devină O PARTE integrantă a cauzei generale a proletariatului, „o rotiță și un șurub" al unui mecanism social-democrat unic și măreț, pus în mișcare de întreaga avangardă conștientă a întregii clase muncitoare. Munca literară trebuie să devină o parte integrantă a muncii organizate, planificate și unitare a partidului social-democrat".

Caracterul educativ al poeziei realist-socialiste a fost scos în evidență în repetate rînduri în ultima vreme, la cel de-al treilea Congres al scriitorilor sovietici, anul trecut, și acum cîteva luni de către tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în ampla sa cuvîntare la Conferința Organizației regionale de partid Cluj. Poezia realist-socialistă, așa cum este ea cultivată și dezvoltată în țările socialiste și în primul rînd în Uniunea Sovietică, prin simplul fapt al prezenței ei viguroase în concertul poeziei universale contemporane, spulberă și reduce la nimic o părere pe care strîmta estetică idealistă o enunță cu emfază și anume că poezia cu scop educativ ar fi nepoetică. Această afirmație se dovedește astăzi a fi complet greșită. Poezia realist-socialistă este întemeiată, în totalitatea ei, pe principiul educației maselor populare în spiritul conștiinței socialiste: această poezie, în mii de forme diverse, în mii de stiluri individuale diferite, în nenumărate ipostaze individuale bine diferențiate, cîntă bucuria de a munci, bucuria de a construi societatea comunistă în Uniunea Sovietică, iar în țara noastră bucuria de a construi socialismul și în curînd — mîine chiar — urmînd luminoaselor Directive ale celui de al III-lea Congres al Partidului, de a păși cu un entuziasm sporit la reflectarea lirică a muncii de desăvîrșire a construirii socialismului. Această poezie este, în realizările ei maxime, o poezie de mari frumusețe, de frumuseți tonice, viguroase, luminoase, care dau emoții estetice profunde și totodată ajută pe oameni să muncească cu rîvnă la construirea unei lumi noi, a unei lumi pe deplin fericite.

Altă caracteristică a poeziei realist-socialiste este combativitatea ei. Poezia realist-socialistă este o poezie militantă. Să ne oprim puțin asupra acestei caracteristici și să încercăm s-o definim. În poezia noastră de astăzi, luată în ansamblul ei, apare de multe ori ideea de luptă. Dar această luptă pe care poezia noastră o cîntă, înseamnă întotdeauna dezvoltarea unei activități intense pentru construirea socialismului sau apărarea acestei construiri împotriva piedicilor care ar întîrzia-o, sau combaterea ideilor retrograde, precum și a tuturor dușmanilor de orice fel, dinăuntru și din afară, care încearcă să submineze măreața operă de construcție socialistă. Este o luptă constructivă, o luptă îndreptată către scopuri luminoase și pașnice, lupta luminii contra întunericului, a afirmației sănătoase împotriva negativismului maladiv. Avînd drept călăuză învățătura Partidului, drept principiu de lucru reflectarea actualității, drept metodă, metoda realismului socialist, poezia noastră de astăzi se îndepărtează tot mai mult de individualismul anarhic, de subiectivismul egocentrist, de exaltarea individualității și de adîncirea sterilă în sine însuși.

În raportul C.C. al P.M.R. prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, la cel de al treilea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn se trasează sarcinile care stau în fața literaturii și artei:

„Avîntul uriaș al forțelor creatoare ale poporului oferă o sursă inepuizabilă de inspirație pentru scriitorii și artiștii noștri. Dezvoltînd rezultatele pozitive obținute în ultimii ani în lărgirea tematicii și îmbogățirea fondului de idei al literaturii, artei, teatrului, cinematografiei, creatorii noștri au îndatorirea de a făuri opere la nivelul înaltelor exigențe artistice și ideologice ale partidului și poporului. Pentru aceasta se cere, în afară de talent, lichidarea a tot ce-l poate îndepărta pe artist de popor — spirit de castă, individualism, tendința de a făuri opere pentru uzul unui cerc îngust de „aleși"; se cere îndeosebi cunoașterea aprofundată a realităților, studierea lor îndelungată, contactul viu, permanent, al artistului cu oamenii muncii — viitori eroi ai operelor sale. Numai astfel în paginile cărților, în operele de artă va pulsa din plin viața noastră atît de bogată, cu faptele ei măreațe, cu ideile ei nobile, cu luptele ei victorioase".

Poetul este unul din cei cărora îi revine îndatorirea de a transmite milioanelor de cititori mesajul realității noastre contemporane.

Poezia realist-socialistă este în cel mai mare grad comunicativă, imediat și direct comunicativă. Aceasta este de altfel o calitate pe care marii poeți ai omenirii au avut-o. Nu se poate închipui, de exemplu, o poezie mai comunicativă decît poezia lirică a lui Pușkin. Nu trebuie să se creadă însă că sarcina pe care o are de îndeplinit poetul realist-socialist este comodă și că munca lui este ușoară. A exprima în chip încurcat și obscur lucruri limpezi, ca să pară cu asta profund și greu de înțeles, este un lucru foarte ușor. Cîte false profunzimi nu se întîlnesc în poezia burgheză! Ermetismul este o astfel de falsă profunzime. A exprima limpede lucruri prin firea lor profundă, complexe, vaste, este mai greu, adică este o operație care — pe lîngă talent și entuziasm creator — cere chibzuință, organizare, echilibru, economie a mijloacelor, concizie. Totodată, o simțire adîncă, sinceră, ca să fie comunicabilă, trebuie să-și găsească și să-și afle mijloace de expresie cît mai personale și mai strălucite, evitînd bineînțeles forma goală și ciudățeniile menite să epateze și să amețească pe cititor. Pe de altă parte, și cu tot atîta hotărîre, trebuie evitate locurile comune, clișeele, șabloanele, întrebuințarea comodă a lozincilor, fără contribuția stilului individual. Iar pentru înțelegerea justă a realității, poetul realist-socialist trebuie să aibă o temeinică pregătire ideologică.

Am spus că poezia noastră nouă este o poezie militantă în sensul că ea luptă pentru construirea socialismului și pentru propagarea ideilor care stau la baza statului nostru socialist, ideile materialismului dialectic, ideile marxism-leninismului. Un exemplu va ilustra însuși procesul de creație al acestei poezii de tip nou și va arăta clar atitudinea de adeziune totală a poetului la realitatea socialistă și la ideile de bază ale construirii socialismului. Mihai Beniuc a publicat acum cîteva luni în Contemporanul o poezie intitulată Porumbelul. Poezia este axată pe ideea că materia este singura realitate a universului, și că din ea și prin ea, cosmosul întreg există și trăiește:

La fiecare pas în Univers
Oriunde-o să-mi îndrept semețul mers,
Din miezul lumei pînă sus în cer,
Mă-ntîmpină cu legile-i de fier
Materia.

Icari, Pegași, ori pajere măiestre,
Ce triste ați rămas și ce pedestre,
Vedenii premature, avorton,
De cînd își duce hora-n ciclotroni
Materia!

După cum se vede din aceste două strofe pe care le-am citat, poetul afirmă unanimitatea Materiei și alungă de la început, în chip limpede și hotărît, „vedeniile" mistice, basmele mitologice, care nu exprimau altceva decît felul naiv și copilăresc în care omul primitiv își explica forțele naturii care îl stăpîneau și îl înspăimîntau. Astăzi însă, cînd omul stăpînește și chiar transformă natura, și-cînd a început să exploreze Universul întreg cu ajutorul rachetelor cosmice, astăzi toate vechile închipuiri ale omenirii încă nedezvoltate, de acum cîteva mii de ani nu mai au ce căuta, și rămășițele lor trebuie cu desăvîrșire înlăturate. Cu cît omul va cunoaște mai adînc materia și îi va afla legile, supunîndu-le în formele clare și precise, cu atît el va împinge mai departe limitele cunoștințelor sale despre realitatea lumii, aceste cunoștințe vor întrece chiar cele mai îndrăznețe visuri.

Ce vise rămînea-vor fără trup
În Cosmosul cu zumzetul de stup
Și căror năzuinți n-o să le pună
Aripi ce zboară dincolo de lună
Materia?

Poetul, după aceste lapidare afirmații, exprimă un sentiment adînc, personal, tratînd astfel și afectiv, cu puterile inimii, nu numai cu acelea ale minții, tema pe care și-a luat-o. El exclamă, preamărind materia:

Ah, fie binecuvîntată, fie
Slăvită pentru tot ce-o să mai vie!

Imediat după asta vin două versuri ușor melancolice, în fața trecerii ireversibile a timpului:

Doar anii mei, trecuții, n-o să poată
'Napoi să mi-i întoarcă niciodată
Materia!

Un poet individualist, un poet fără orizontul larg deschis al realității socialiste s-ar fi oprit aici, însrăvind astfel cu o ușoară melancolie poezia și dîndu-i astfel un ton de confesiune lirică, fără răsunet. Poetul realist-socialist însă nu se poate opri aici. Dimpotrivă, după această întoarcere în sine însuși, el, redresîndu-se, revine la tema majoră a poemului, la slăvirea Materiei. Anii au trecut, viața nu-i eternă, asta doar știm cu toții, este un lucru firesc, de ce să facem speculații melancolice zadarnice. Puțin îmi pasă că anii trec, spune poetul, desigur, materia n-o să dea înapoi, dar asta nu mă întristează deloc:

Să nu-i întoarcă, n-am de ei nevoie,
Sînt ca după potop străbunul Noe,
Trimisu-mi-a, să-mi facă bucurie,
Un porumbel în clonț cu creanga vie
Materia!

Acest porumbel cu creanga vie în clonț, care este după cum se știe simbolul păcii, simbolizează aici, desigur, legătura dintre conștiința poetului și conștiința colectivă, solidaritatea cu omenirea care, în totalitatea ei, trăiește mereu și nu moare niciodată, dezvoltîndu-se în chip neîntrerupt. Omul ca individ participă prin conștiința lui la conștiința colectivă; conștiința lui este de fapt o parte din conștiința colectivă și numai ca atare este viabilă și creatoare. Iată așadar cum realitatea lumii socialiste îndeamnă pe poet să rezolve într-un mod nou o temă veche, tema trecerii iremediabile a vremii, a acelui irreparabile tempus de care vorbește Horațiu, tema pe care a ilustrat-o pătrunzător Eminescu în Trecut-au anii ca nori lungi pe șesuri, și care face parte din repertoriul tradițional al poeziei universale, din cele mai vechi timpuri pînă astăzi.

Realitatea socialistă înnoiește așadar chiar cele mai vechi și mai des folosite teme ale poeziei.

Horia ZILIERU

Lauda mîinilor

Cu două palme aspre un zidar
o temelie într-o zi înseamnă
și vezi urzind din piatră și din var,
o-ntîrziată dalie de toamnă.

Cu o rindea tîmplarul dintr-un fag
ce mi-a umbrit în veri lăstuni și fată,
ivește largi ferestre, ușă, prag
și alb pridvor spre luna fermecată.

Dulgherul vine și cu tesla scrie
în stîlpii porții noi adînci izvoade
cu scene de pădure și cîmpie,
cînd moare frunza galbenă și cade.

Fierarul pune porților zăvoare,
iar vraciul florii-aruncă-n lut sămînță.
Ca din senin o casă, vezi, răsare
de sub a mîinii dîrză iscusință.
Apoi poetul cîntă pe-o vioară
perechea ce-o să vină într-o seară,
cînd brad de nuntă sus, pe căpriori,
s-a înălțat din flacără de dor —
și vin și pîine cu parfum de rouă
aduce-un om în dar, pe masa nouă.

O, să trăiți un veac voi mîini gingașe
ce dăltuiți iubirilor, sălașe!

●

Elisabeta ORZESCU

Patetică

Viziunea unei femei germane din timpul marșului de protest de la Bremen la Bergen-Hohne.

Mi s-a părut că văd trecînd
moartea pe aproape.

Pe umerii rotunzi și impietriți ai pămîntului
zac ierburile ofilite
ca niște schelete firave de copii.
Frunzele se mută
arse,
de pe crengile înnegrite ale pomilor
pe trupul plin de plăgi al cîmpiei.

O gură nevăzută
își poartă sufletul pustiitor peste lume;
se-avîntă să-nghită
stelele de pe cer,
se deschide să soarbă
apele fluviilor și oceanelor,
să muște cu dinți radioactivi
din carnea dulce a pămîntului,
să zdrobească în fălcile-i lacome
trupuri, trupuri,
milioane de trupuri
de bărbați, de femei, de copii,
ca totul să se umple
de o liniște fără margini
unde să nu se audă
decît plînsul materiei ce se desagregă
în dansul obsedant al atomilor.

Și gura hohotește dement:
„Tristan și Isolda
au murit în lagărele Buchenwaldului!"

Dar iată,
se aude întîi un murmur
care urcă din adînc
din ce în ce mai puternic,
apoi o voce care cheamă
cu glasul celei mai mari dureri
cu glasul celei mai mari bucurii,
o voce care cutremură munții
răscolește apele
desferecă amintirile,
o voce care se desface
în mii de sunete
pe mii de buze
apoi se adună în șuvoi
în torent
în fluviu,
niciodată nu am văzut
atîția oameni
strigînd — uniți — în orașele Germaniei
aceleași cuvinte:

Nu, războiului atomic!

SÜTŐ ANDRÁS

Au înflorit toți trandafirii...

Desen de V. SAVONEA

Numele lui Csaloka Mihály l-am văzut adesea prin gazetă. Acest lucru se întîmpla cam în toamna lui 1952, cînd încă mai îndeplinea slujba de „curier" la sfatul popular: ducea poșta și împărțea somațiile ce se trimeteau unor gospodari care o cam scăldau cu predarea cotelor. Neica Mihály era totodată și corespondentul nostru local, unul dintre cei mai buni corespondenți pe care îi aveam noi în vremea aceea. Să nu exagerez, dar omul își cunoștea datoria. La uite — ziceam mereu — cu cîtă îndrăzneală mi-l demască pe secretarul sfatului, fost hotărîș al comunei pe vremuri! Să vedeți cu ce apropouri dădea în vileag — și încă în versuri! — legăturile pe care acesta le întreținea cu chiaburimea.

Aoleu domnu' Matei,
pe la noi ce drac mai vrei?
Tot te crezi Napoleon?
Și tu ești „cameleon".

La chiaburi tot ospătezi,
dincolo de nas nu vezi,
pîn-ți-om face vînt, măi vere,
așa cum dreptatea cere!

De unde o fi luat „cameleonul"?! Asta n-am putut-o pricepe în ruptul capului. Ne bucuram, totuși, văzînd îndrăzneala cu care era alcătuită opera lui poetică prin care îl demasca cînd pe-unul, cînd pe celălalt. Pe acest neica Mihai îl dădeam drept exemplu celorlalți corespondenți care erau și ei destul de combativi, nu-i vorbă, dar nu purcedeau atît de „concret", ca să folosim un termen tare la modă prin redacții. Carevasăzică: neica Mihály, om de 60 de ani și mai bine, mereu îl pocnea pe dușman în moalele capului.

Cînd acest vrednic sătean a intrat în colectivă împreună cu ața Szuzsa, consoarta dumisale, ne-a trimis o scrisoare rimată în care comenta evenimentul.

Vă dau de știre, așadar,
că nu mă mai țin de notar.
Am intrat în colectivă,
nimeni nu-mi mai stă-mpotrivă.

Ne-a bucurat și acest lucru (cum naiba să nu ne fi bucurat?) căci, cam știam cîtă foame făcuse bietul om, la zilele lui, știam cîtă suferință îndurase pînă să ajungă și el la limanul fericirii. Nu ne îndoiam că treburile îi vor merge în plin, căci îl cunoșteam de om sîrguincios și cinstit pe corespondentul nostru.

Însă, versuri nu ne-a mai trimis! Nici bune, nici rele.

Trecură săptămîni, trecură luni, așa că — în cele din urmă — secția „corespondenți voluntari", profund îngrijorată de această îndelungă tăcere a vrednicului nostru corespondent, își puse firească întrebare: Ce-o fi, oare cu Csaloka Mihály? Beteag să fie? Deși... cînd îl văzusem ultima oară încă spărgea aluna între măsele, de ziceai că ce-i asta. Ne apucarăm, dar să-i scriem.

Nu primirăm nici un răspuns. Telefonarăm la sfat: ce-i cu nenea Mihai?

Omului îi ajunsese și lui la ureche chestia, căci tot satul de asta vorbea de-acum (auziră-ți? Îl caută „Bucureștii"!) și ne trimise următoarea pozeioară:

Lăsați-mă-n bună pace,
pîn-ce poezie-oi face!

În consecință, i-am dat bună pace și am făcut rost de alt corespondent pentru comuna respectivă, care corespondent ne trimise pe dată înștiințarea că neica Csaloka Mihály, împreună cu consoarta sa, lucrează la colectivă de duduie pămîntul: ața Szuzsa e responsabila fermei de găini, nea Mihai face pe mai marele peste vacile mulgătoare și le îngrijește aplicînd metode sovietice. Atîtea bucate au căpătat la împărțeală, că pe dată și-au luat pantofi din aia cu 280, precum și patefon. Acum umblă să-și reclădească casa. La gospodărie toată lumea îl iubește pe neica Mihai, iar el, în timpul repausului de la prînz, le declamă poezii. Poezii de dragoste.

— Măi, să fie...! — ne-am zis noi, auzind una ca asta. Să știți că-i îndrăgostit bătrînul!

A doua zi, poștașul ne aduse un plic neobișnuit de gros: erau versuri de-ale lui Csaloka Mihály. Să fi văzut emoții în toată redacția! După cum se știe, corespondenții nu ne prea trimit asemenea producții literare. căci, slavă-domnului, sînt atîtea alte chestii mai importante care se cer relatate. În afară de asta, nici spațiul restrîns al gazetei nu prea permite... Mă rog! Nici cum nu-i puteam da de căpătîi; ce naiba să facem cu poezii ca astea:

Au înflorit toți trandafirii...
Rămîi cu bine, draga mea.
Crezare nu ai dat iubirii,
ce-n suflet port, nu mă-ntreba!

Iar alta care începea cam așa:
Mă dusei pe la mormîntul cel uitat...
în care odihnește-a mea iubită...

— Cam tristă, nu? Dacă moș Mihai a început să scrie în felul ăsta, să știți că nu-i a bine! Doar n-o fi pățit vreun necaz cu ața Zsusza?!

Frămîntați de asemenea gînduri, ne puserăm să-i scriem și-l întrebăram așa, pe departe, de sănătate, rugîndu-l să ne dea de veste, la fel, și despre cum se simte iubita-i consoartă etc., etc.

Răspunsul ce ne sosi curînd nu era din cele pe care le pui în fereastră: Nenea Mihai ne critica cu toată asprimea pentru faptul că în loc să-i spunem ce părere avem despre poeziile ce ne-a fost trimis, noi umblăm cu fleacuri.

Ce era să mai zicem?

— Uite, neică Mihai, — i-am scris — poeziile dumitale nu-s de lepădat, dar nici prea grozave n-am putea să zicem că ar fi. De ce faci dumneatale pe posomoritul, cînd ți-ai luat ghetărie de calitate, ți-ai cumpărat patefon și umbli să-ți clădești casă pe colo? Ia poftim și scrie-ne mai bine ceva despre viața colectiviștilor, despre bucuriile de care au parte, despre recolta îmbelșugată de care s-au învrednicit etc.

Ce să mai spun! Se vede treaba că omului nu i-a prea venit la socoteală răspunsul primit de la gazetă. căci iar se înfundă pentru un car de vreme în tăcere. Dar într-o bună zi — era pe la începutul primăverii — numa' ce ne pomenim cu veștile de la el: ne urmase sfatul și în loc de poezii amoroase ne descria viața fericită a colectiviștilor. Trăiseră electrica, duraseră un grajd cît toate zilele, clădiseră hambar nou, iar găinile își ridicaseră binișor producția de ouă. căci lelea Suzana le hrănea după carte. Toate astea erau spuse, bineînțeles, în versuri. Ne bucurarăm foarte și ți expediarăm pe dată o mică „primă" în bani, precum și cîteva cărți de citit.

Din ziua aceea Csaloka Mihály ne ținu mereu la curent cu rezultatele obținute la colectivă. Dar după a șaptea sau a opta scrisoare ne întrebarăm oarecum îngrijați: Binebine! Dar în gospodăria aia toate merg așa, ca pe note? Oare nu mai apare și cîte o mică lipsă pe ici, pe colo?

Îi trimiserăm iarăși scrisoare:

„Dragă tovarășe Csaloka, rezultatele dv. ne bucură foarte mult. Noi credem, totuși, că se vor mai fi ivind și unele lipsuri și credem, la fel, că printre dumneavoastră se mai strecoară și cîte unul care încearcă, poate, să pună cîte o piedică..."

Peste o săptămînă veni răspunsul scurt și cuprinzător:

Ce mai vreți voi de la mine,
Cînd pe-aicea totu-i bine?

Și se mai adăuga, în proză: „Nu uitați că eu „mi-s" colectivist și astfel nu-mi mai bat capul cu bogătanii, căci d-aia am intrat în colectivă, ca să scap de urîtul lor...". În ce privește lipsurile, omul nu zicea că n-ar fi, dar era de părere că noi nu-i putem cere ca tocmai el, care-i atît de iubit de toți, să-l supere pe unul sau pe altul. „Pe mine nu mă înțeapă nimeni" — sfîrșea scrisoarea — „De ce dară, să mă leg eu de ei? Las-că chestiile astea le aranjăm noi aici, între noi, așa ca-ntre prieteni!".

Ei! Cu asta în ruptul capului nu mai puteam fi de acord. Problema făcea să fie analizată și rezolvată chiar la fața locului, căci cei de pe acolo prea o făceau de oaie. Astfel, ne urniram la drum.

Era vară, prin curtea gospodăriei puteai da cu pușca. Dar cîntecul secerătorilor se auzea pînă-n sat. Numai neica Mihai ședea, plouat, pe prispa grajdului.

— Ce-i cu dumneatale, de ești atît de posomorît?

Se grăbi să-și verse năduful:

— Auziți și dumneavoastră și spuneți dacă asta-i treabă! Se-ntîmplă pe-aici, tovarăși, niște porcării de te ia groaza. Lua-i-ar dracu' să-i ia de căpcăuni care nu se mai satură pînă-i lumea! Ah! Cît sînt eu de bosorogit, dar tot nu m-oi lăsa pînă nu le-oi sparge odată capetele...

Îi tremura mustața de mînios ce era.

— Păi... neică Mihai! Parcă tocmai dumneatale ziceai că nu știu ce și nu știu cum... că nici nu prea aveți pe aici chiaburi...

— Nu-i vorba de chiaburi... (n-ar mai fo pomeană de ei!) — se bilbîi moșul. — Să vezi dumneata... că împarte ouăle... și tot mai mult la neamurile lui le dă... Da' ce-și mai pune de-o parte!

— Și pentru dumneatale nu s-au mai ajuns, hai?

— Păi, de unde să se mai ajungă? Întrebați-o, dacă nu mă credeți, și pe nevastă-mea.

Și prinse a ne povesti cum ața Zsuzsa ridicase producția de ouă, cum conducerea colectivei hotărîse să se împartă din prisos și membrilor, (unuia 6, altuia 6, mă rog, după cîte zile de muncă avea fiecare), dar magazionerul, ca să vezi? Tot la neamurile lui, și la ăia care nici nu prea veneau la lucru...

— Păi, să nu pui pe hîrtie? exclamă bătrînul, oțărît de parcă nu el era cel ce scrisese gingașele versuri de dragoste.

— Păi, nu asta-ți spuneam și noi?

Omul tăcu, se trase sub șopron, rupse o foaie curată din caietul lui de rime și migăli îndelung asupra hîrtiei.

— „Să stîrpim cu fier și foc mentalitatea chiaburească..." — ăsta era titlul noului său articol pentru gazetă. De data asta scria în proză, căci, de mînios ce era, n-ar fi fost în stare să brodească o singură pereche de rime.

Dacă am început-o, hai să spunem totul, pînă la capăt, după adevăr. Magazionerul gospodăriei fu pus „pe liber". După cum ne scrise moș Mihai mai tîrziu, el nu numai că avea mentalitate de chiabur, dar era bogătan sadea, strecurat cine știe cum printre oameni, în piele de mijlocaș. Scrisoarea corespondentului nostru voluntar Csaloka Mihály se termina astfel: „Rog onor. redacția, ca poezia: *Au înflorit toți trandafirii* trimisă anterior, să fie publicată cu următoarele modificări:

Toți trandafirii-au înflorit.
Ce nu-i al tău de ce-ai dorit?
Îți va părea c-a fost un vis,
căci cu-a ta slujbă acum... s-a zis!"

În romînește de N. A. STRAVOIU

DINTRE SUTE DE CATARGE...

A fi modern înseamnă a consemna datele noi ale vieții

La această rubrică, în multe din numerele apărute ale acestei reviste, s-a căutat să se discute raportul între formă și conținut, între clasic și modern, între tehnica versului clasic și aceea a versului alb.

S-a mai încercat, ca prin ideile, formulările poeților mai în vîrstă asupra fenomenului poetic, asupra curentelor poetice, în timp, asupra drumului și modului de expresie pe care îl caută poezia vremii noastre, structurată pe esența vieții noastre noi, să se desemneze tinerilor poeți în formare, drumul pe care să se orienteze către o lirică cu adevărat nouă, care să exprime vibrația, ritmul și frumusețea epocii noastre, a climatului vieții de transformări, de muncă și etică umană a socialismului în drum către societatea comunistă.

Cei care ne așternem cu modestie părerile la această rubrică, nu ne arogăm misiunea și titlul de dascăli în ale poeziei. Dacă vrem într-un fel să transmitem ceea ce credem, ceea ce știm, ceea ce am experimentat și ce am realizat într-o măsură, — facem aceasta mai mult în sensul unei confesiuni profesionale; cu sentimentul că stăm „de taină", cum spune vorbirea veche, cu colegii mai tineri într-ale poeziei.

Dacă ar fi să dăm sfaturi asupra muncii de laborator poetic, asupra modului cum se lucrează la vers, n-am avea prea mult de spus. Ne-am aminti însă despre preceptul clasicului Boileau, care, după cum Molière a fost marele medic al limbii franceze, a fost la rîndu-i tămăduitorul bolilor de care suferea poezia franceză — și care sfătuia aleșii muzelor: — „să șlefuiască, mereu să șlefuiască versul". Acest îndemn este valabil și în cazul rigorilor versului clasic, al versului ritmat și rimat, precum și în mînuirea versului liber și alb.

Dar nu asupra tehnicii vreau să întîrziu, dînd tinerilor sfaturi, despre moduri cunoscute, despre practici firești, la îndemîna oricui atinge uneltele scrisului, ale poeziei, ci despre altceva, despre noul poetic, despre acuta, despre ardenta nevoie de a fi modern.

Întotdeauna au fost poate impulsii, tendințe către modernitate. Și în perfecțiunea operelor marilor antici greci se deosebește acest „modern" atestat de frumusețea și autenticitatea operelor. Și Goethe și Shakespeare și Dante și Pușkin și Eminescu au fost și au rămas moderni cu toate că istoria literară îi așează în raftul clasicilor.

Clasicii, moderni pe treapta istorică a manifestării, reflectînd modernul epocii lor și rămînînd „moderni" prin permanența valorii creației lor, nu sînt un exemplu instructiv?

De cîte ori spiritul nou se face simțit și cerut în istoria culturii umane se pare că el vine, cu mai presus de orice, cu moștenirea acelui puternic bun simț, acea siguranță a arhitecturii și adîncimii clasicilor și a clasicismului autenic. Această moștenire, aduce printre altele acea forță de cuprindere a lumii, a vieții și a pătrunderii în adîncime a sufletului omenesc; a acelui simț al datoriei, al datoriei de a exprima ceea ce exprimă viața însăși.

Poetul care vrea să fie modern nu trebuie să se străduiască pentru asta numai prin grija de formă; de expresie, de lexic. Trebuie să sapi adînc, cu fervoare în pămîntul, în fenomenul adevărului, uman și politic, să dai de vina cea mai bogată în minereu de preț a spiritului nou.

A fi un spirit modern, un creator modern, un poet care reflectă nou, ținînd săgeata privirii asupra culmilor clasicismului, înseamnă a urmări dincolo de formă și expresie, de cuvînt, esența vremii tale, să oglindești realitățile vieții înconjurătoare.

Pentru noi, aceste realități sînt evidente; ele se afirmă cu forța marilor creații, a marilor poeme ale muncii, prin realizările omului nou, ale clasei muncitoare condusă și îndrumată de Partidul Muncitoresc Romîn. A reflecta aceste semne uriașe ale noului înseamnă a fi modern; a le urmări, a le consemna, transfigurînd poetic, ca formă și expresie, a proiecta mai departe ceea ce în intenție încă fiind, nu e tradus în viață. A fi modern înseamnă a consemna datele noi ale vieții, ale istoriei în mers, a explora viitorul în domeniul imaginației, care va deveni realitate, acea realitate străbătută de marea poezie a realității.

Radu Boureanu

Mircea ENESCU

RAPSODIA

Matei era un băiat cum sînt mulți — poate mai tăcut ca alții, și numai cu greu, foarte greu i-ai fi găsit un cusur despre care să merite într-adevăr a se vorbi. Drumul lui trecea în fiecare dimineață pe lîngă librărie și Matei zăbovea totdeauna cîteva minute în fața vitrinei. Dacă-l interesa o carte și avea bani, o cumpăra, dacă nu, era cel dintîi dimineața cînd se deschidea clubul. Bibliotecara se deprinsese cu el, nici nu-l mai întreba: îi arăta maldărul de cărți abia sosite, așteptînd să-și ia fiecare locul în rafturi. Matei alegea o carte sau două, — niciodată mai multe — și după zece, unsprezece zile, era înapoi să ceară altele.

Dar dacă față de cărți manifesta un interes pătimaș, tenace, — și trebuie spus că obișnuința cititului o căpătase anevoie de tot, — în schimb nu-ți intra Matei într-o sală de spectacole, la un film, ori o piesă de teatru, decît atunci cînd din știute, din auzite, din impresia de siguranță pe care i-ar fi lăsat-o afișul tipărit, sau de altundeva, intuia folosul celor două ceasuri pe care le-ar fi petrecut acolo. Dacă cele știute îl minteau, dacă cele auzite se dovedeau înșelătoare, dacă afișul se trăda ca fiind ipocrit, Matei se ridica și pleca repede. Iată pentru ce era gata-gata să născocească o ședință sau o durere de cap, cînd Irina i-a spus că vineri seara e concert și are bilete pentru amîndoi.

— Orchestra noastră cîntă „Rapsodia întîia". Mergem, vrei?

Mai clar nu se putea, dar nici mai rău. Lui Matei îi pieri dintr-odată tot cheful. Dracu' a pus tocmai vineri și concertul ăsta! Să-l fi programat săptămîna viitoare, după ce pleca el în concediu. Dar fata îl rugase atît de frumos și avea ochii atît de albaștri că Matei trebui să consimtă:

— Bine, mergem.

★

... Sala teatrului nou era aproape plină. Din candelabre și rampele suspendate sub plafon, lumina cădea îmbrăcînd totul într-un alb odihnitor, prietenesc. Matei salută în trecere cîțiva cunoscuți și, dus de mînă de Irina, se așeză stîngaci în scaun. Locurile lor se aflau în mijlocul rîndului și vreo cincisprezece oameni trebuiră să se ridice și să le facă loc.

„Altă dată mă bărbieresc din vreme, să fiu eu primul", — hotărî Matei. Concertul nu începuse.

Orchestra „noastră" de care-i vorbise fata, era a uzinei. Îi cunoștea pe toți cei care urmau să execute acea rapsodie care îl neliniștea peste măsură. Mureșan de la reparații electrice, cu costum negru, își acorda contrabasul — pînă azi nu l-am văzut cu ochelari, cugetă Matei; Spiridon, furnalistul, sta liniștit, sprijinindu-și pe genunchi un fel de trompetă —; Mihăilă, normatorul, cît era el de mărunțel, se lupta cu un uriaș instrument metalic, iar Eva Kerekes, laborantă, în rochie neagră, pieptănată ca o artistă, părea că n-a umblat niciodată cu altceva decît cu vioara, atît de lin și de frumos mînuia arcușul. În largul sălii se întretăiau sunete de tot felul, unele picurate de strune, altele cernindu-se domol din flaute și piculine, fiecare după voia sa, ca în diminețile de primăvară cînd se trezesc păsările pădurii.

Luminile se stinseră unele după altele. Scena a rămas în bătaia reflectoarelor și zgomotele s-au curmat. Dirijorul a apărut emoționat, a salutat publicul și și-a luat locul la pupitru. Liniștea era desăvîrșită. Toate privirile erau prinse parcă de mica baghetă albă ce trebuia să se ridice.

... Și în liniștea aceea încremenită, cînd cornul a atacat limpede și direct primele măsuri, Matei simți brusc și aproape material, ca fulgerul cînd despică bezna, un fior ciudat.

★

... Cornul se mai tîngui două clipite și tăcu. Freamătul orchestrei se înteți, se limpezi mai bine și melodia horei sălta zglobie din toate partidele de instrumente. Era bătrîna și draga horă de la țară, de-ți veneau lacrimile în ochi cînd o auzeai. În sală se topiseră parcă și respirațiile. O fată din primul rînd de fotolii asculta cu ochii închiși, cu tîmplele în palme. Păvălucă de la furnale își pironise privirea pe bagheta dirijorului și nu și-ar mai fi deslipit-o de acolo nici să-i fi tras cu tunul în urechi. Alimpescu, frezorul, încremenise cu ochelarii în mînă. Marta, normatoarea de la oțelăria nouă, se ghemuise în scaun și nu mai simțea nimic.

Viorile murmurau dulce, flautele trăncăneau liniștite ca seara bătrînele lîngă pîrleazuri, piculinele șușoteau, oboiul le ținea hangul. Hora prinsese aripi. Matei trăia doar cu inima și timpanele.

★

Matei îndrăgise pe Irina simplu, fără nici un zbucium, de la opt ani. La școală se cunoscuseră și Irina chiar din prima zi îl făcuse, pînă una alta, mototol și haplea, pentru că era ursuz, uricios și cînd fata l-a întrebat cum îl cheamă a pus nasul în pămînt și s-a dus. Asta fusese de-ajuns. Fata era bălaie, subțire și neastîmpărată. Pentru cei opt ani ai lui Matei, pentru singurătatea și dorul lui după păduri și poieni, Irina — copil de pădurar pedepsit cu slujba în locurile acelea — însemna cerul și pămîntul. Irina știa bine de tot florile și pomii, cunoștea pe degete cum le zice la gîze și păsări. Și învățase a cînta din frunză ca zeii vînturilor. Ce mai trebuia?

Da, mai trebuia încă un lucru.

— Matei, i-a spus maică-sa, cîndva, într-altă zi, fata pădurarului nu-mi place.

— E rea, mamă, a zis Matei.

— Tu vei crește nenorocit și sărac, băiete.

— Cum sărac, mamă? Eu nu sînt sărac.

— Ești prost.

— Știu mamă.

— Tu vei crește sărac ca taică-tău și nenorocit ca mine.

— Da, mamă.

— Tu nu vrei să fii bogat?

— Mai bogat de cît sînt?

— Ehe, băiete.., tu ești ăl mai sărac din lume.

— Nu se poate, mamă.

— Se poate băiete. Fata pădurarului e săracă...

— Și rea...

— E săracă. Săracii sînt buni, nu răi. Da' fata pădurarului nu face de tine. Doi săraci merg fără alt cuvînt la moarte.

Matei a tăcut speriat. Și cînd i-a venit glasul a zis:

— Nu știu, mamă.

— S-o ocolești cît ăi putea, m-auzi? Să fugi de sărăcie ca de ciumă.

Matei a mai spus doar atît:

— Bine, mamă.

Iar de a doua zi nu l-a mai văzut nimeni prin sat. A fugit, a murit înecat în vreo fîntînă, s-a prăpădit undeva sub un mal surpat, cine să-i poarte grija? Maică-si, femeie, trudită și roasă de nenorociri și belele, asta-i mai lipsea?

— Mămico, știi ceva de Matei?

— Nu știu nimic, fetico.

— Nimic, nimic?

— Roagă-te și tu lui dumnezeu. Irinuco. Oamenii sînt mulți, da' dumnezeu e mare și poate s-o potrivi să-și aducă aminte tocmai astăzi de noi.

Și Irinuca, fragila copilă de pădurar, care știa bine din frunză și mai știa nume de pomi și gîze, plîngea în poala bătrînei.

★

... Acum melodia se învăpăiase — nimic nu mai era ca la început. Calmul și lumina făcuseră loc neliniștii și furtunii de parcă scăpaseră din noduri de frînghii și lanțuri stihiile.

Lîngă Matei, Irina pusese palma la ochi și doar mișcarea abia perceptibilă a umerilor mici arăta viață și simțire. Îi prinsese mîna lîngă încheietura degetelor și sta acolo lîngă el, firavă, cu sufletul prea plin și prea tulburat. Matei privea înainte cu o fixitate care ar fi putut înșela pe mulți, dar privirile sale erau întoarse înăuntru și-l sfredeleau încet, îi desfăceau din lăcate și zăvoare tainițele sufletului de nimeni știute.

★

Trei ani a hălăduit Matei pe drumuri. S-a împrietenit cu un țigan de seama lui pe nume Rusalim și au plecat împreună spre oraș.

Orașul li s-a părut întîi ostil, aproape agresiv. Au dormit cîteva zile sub un castan în curtea unui dricar. Mai îndrăznet, Rusalim a întrebat din om în om și pînă la urmă au găsit de lucru amîndoi, acolo unde se pricepeau mai bine: la forja fabricii. Lucrau în tăcere, parcă dușmănînd pe toată lumea. Izbeau cu barosul ionind, înjurînd printre dinți, negriți de funingine ca niște draci. Proștii de ei, nici nu știau cît de mult place înverșunarea lor. Ceilalți, care învățaseră mai dinainte cum se modelează fierul la flacăra focului, mai știau și alt lucru de preț, anume cum se modelează oamenii. Mai greu decît fierul, ce e drept, dar cu aceeași siguranță.

— Matei, l-a ispitit meșterul într-o zi, să-ți dăm în primire o echipă de șase lucrători, s-o conduci, ce spui?

— Mie?

— Noi așa ziceam.

— Să conduc eu o echipă de șase lucrători? Păi, crezi că poi?

— Și noi tot așa ziceam, că nu poți, zîmbi cumva meșterul. Rusalim zice că poate, lui i-am dat.

Cîteva nopți, Matei n-a fost chip să se odihnească. Cu Rusalim nici nu mai vorbea. Dar într-o dimineață a intrat mai încruntat ca totdeauna în atelier.

— Ce zîceai dumneata, meștere, că n-oi putea să-ți conduc o echipă de șase lucrători?

— Așa ziceam.

— Așa? Ia fă bine și dă-mi-i dumneata încoace în primire. Și dacă nu ți-o place cum ți i-oi struni eu, să nu-mi mai zici pe nume.

... Se făcuse din nou și iarăși din nou primăvară. De la fereastra camerei pe care o împărțea cu prietenul său, Matei privea liliacul înflorit, pe care, dacă întindea mîna, putea să-l ajungă. Liliacul avea flori plăpînde și crescuse acolo singur și sălbatec. Nimeni nu se îndurase să-l clintească din loc.

Nu simțise intrarea prietenului său.

— Te caută cineva.

— Pe mine?

Rusalim rîse cu toți dinții lui albi.

— Să-i spun că nu ești acasă?

Matei ieși, coborî scările în curte, unde îl aștepta o fată. Era o fată încă neîmplinită.

— Pe mine mă căutați?

Fata n-a răspuns. S-a clătinat, și dacă Matei n-o sprijinea, ar fi căzut.

★

... Viorile vibrară, arcușurile se prăbușiră pe corzile violoncelelor, alămurile fremătară, melodia zvîcni în sus și cîntecul ciocîrliei crescu biruitor, umplînd scena, sala, inimile. Matei închise ochii și respiră adînc, încet, liniștit. Simți acum palma Irinei cum îi tremură pe încheietura mîinii.

Asta a fost tot.

Abia afară, în răcoarea atotcuprinzătoare a nopții, a scos primul cuvînt:

— Irina...

— Da Matei.

— Îți mulțumesc.

Desen de V. SAVONEA

Gh. Vunvulea

Cîntec de leagăn pentru visele în construcție

Dormi nestingherit puiule de om,
înălțînd vise,
hoinărind
prin grădinile lor
imaculate.
Iedera zorilor surîzîndă la geamuri
nu-ți stingherește somnul, visele;
le dezmiardă, cu surîsul tatii din prag;
reîntors din schimul de noapte.
Visul tău ascultă cîntecul macaralei,
al mistriilor, și ciocanelor tremurînd euritmic;
iedera cîntecului ce-l cîntă zidăria;
— Cîntec de leagăn să crească
mare
zidul...
În apele luminii
și-ale cîntecului dormi,
să crești odată cu visele noastre înălțate aievea.

●

Arcadie Arbore

Portret

Îl știu și Arșița și minele vecine
Și țapinarii din pădurile de brad,
Bazinul Dornelor îl știe, și oricine,
Tăind prin munte și prin inimi vad...

În șapte zile cîtu-i săptămîna
Pe drum bun, rău, pe ploaie sau senin,
Unde-i nevoie, pune zdravăn mîna,
În Rusca azi și mîine în Arin...

În ceasul greu de muncă se încruntă,
În sărbătoare știe bine și-a zîmbi;
Pe dușman, drept, în față, îl înfruntă,
Blînd, zîmbitor, se-apropie de copii...

Pînă tîrziu în noapte stă, veghează
— Ostaș în post — de-apururi neclintit,
Cu conștiința clasei veșnic trează:
Un om de la raionul de Partid.

●

Grigore Cristea Nicolescu

Subiect de rapsodie

Prin cîntecul grîielor combinele trec
De soare flămînde cu brațele-ntinse,
Înoată prin valuri — corăbii în larg
Și marea e lină și cîntecul nalt, tot mai nalt.

Din cîntecul grîielor combinele sorb
Poemele pîinii de-acum și de mîine,
Aleargă spre zarea — eșarfă albastră
Cu toate catargele roșii de flamuri în vînt.

Își bate amiaza vătalele-n mîristi
Și pînza se țese, pe cîmpuri se țese
Și plopii dansează cu soarele-n creștet
Ca niște flăcăi cu sacii pe umeri trecînd.

Și grîiele cîntă urcînd pe combine
Alături de oameni, de cîntecul lor,
Pe care doar zarea îl poate cuprinde,
Zarea pe care au făcut-o hotar de ogor.

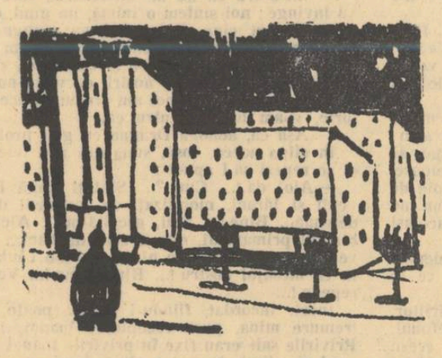

Grigore Silvania

Fluviul electric

Colind,
printre casele noi
din vechiul oraș,
— pieton nocturn —
și nu mă mai satur privind
cum atîrnă de cer,
ca un lampion uriaș,
blocul turn.

La răspîntia-aceea
dintre vechi și modern,
— mai ieri —
dăinuiau zidiri mucezite
în semi-întuneric.
Iar acum, parcă seară de seară
vin făclieri
să aprindă fluidul,
unui mare fluviu electric.

G. Bienescu

Omului sovietic

Descătușat din ghearele terestre,
Din lanțuri pămîntene te-ai desprins,
Și ai deschis spre alte lumi ferestre
Și noi speranțe-n inimi ai aprins.

Răzbați spre legendare căi lactee,
Printre planete drumuri noi deschizi
Scriind prin tine-o nouă epopee,
Și îmblînzind ai cerului bolizi!

Spre viitorul ce părea departe
Cu aripi larg deschise astăzi zbori;
Ne-ai învățat să nu cunoaștem moarte
Și în izbînzi să fim încrezători!

Ai scris un drum nețters spre alte stele,
Te-ai dus, solie-a păcii, pentru noi
Cu Steaua Roșie scrisă pe drapele,
Mesaj al comuniștilor eroi.

Mihai Elin

Directivele

Un telescop gigantic, precis,
rupînd ale timpului albe hotare,
privirilor pline de stele-a deschis
geografia amiezelor viitoare.

Magistrale zvîcnind peste ape
— machete sub palmă cum freamătă azi! —
ne poartă bucuria în zbor printre sonde și brazi
spre Comunismul adus mai aproape.

Perspectivă

Parcă s-au desfăcut din mine
imense petale:
tractoarele roșii
înotînd în oceanul de spice
și cerul tot —
pînă-n zarea de mătase.

Pîrghii de curcubeu
îmi ridică inima
pe schele, tot mai aproape de soare.

Și-n mijloc
steagurile noastre roșii
străpungînd universul.

Em. Stejaru

Rechizitoriu

Întuneric
tu mi-ai dat, stăpîne,
să-mi duc prin beznă marile dureri.
Dar pe cînd tu trăiai prin azi și ieri
eu și ai mei aveam o zi de mîine.
Și ziua a venit de faimă plină —
stăpîn sînt pe
lumină.

Slab
și-ndoit de vînturi ca o mlădă
gîndeai că sînt. Tu te credeai o stea.
Nici nu visai că eu, în țara mea,
am să mă urc semeț pe baricadă,
că eu cel socotit pe-atunci nemernic
am să ajung
puternic.

Plecat
voiai să-ți fiu, întru robie
și să-ți țin umbră-n fiecare zi.
Credeai că eu și el și noi vom fi
plecați în fața ta o veșnicie.
Dar viața am luat-o-n piept
și astăzi, ca și-atunci, stau
drept.

Groază
mi-ai strecurat în mădulare,
din cartea de cetire, din amvon.
M-ai îngrozit de tine și de tron
și mă-ndemnai să stau în resemnare.
Amarnic te-nșelai
căci eu luptam. Sînt omul de
curaj.

Singur
tu mă credeai în lume, poate
un om însingurat supus la munci.
Tu nu știai să numeri pe atunci
decît bătăile de bici pe spate.
Dar astăzi poți să vezi și să ne-asculți
că sîntem tari și
mulți.

Doi metri
de țărînă afînată!... Urlai ca o fiară.
Atît ne-ai dat. Un petec de pămînt
în care să ne rînduim mormînt.
Dar vola ta de ieri a fost să piară
că-n loc de-o palmă de pămînt
eu astăzi am o
țară.

Corneliu LEU

IN NUMELE CLASEI

Holul primăriei, imens, rece, răsunător, era cufundat în întuneric. Numai pe scările majestuoase ce coborau de la etaj, se prelingea o lumină galbenă și moartă. Se prelingea subțire pe lîngă două dintre coloniţele de marmură ale balustradei, căzînd deodată pe-o treaptă și-apoi pierzîndu-se în faţa ferestrelor prin care se vedeau luminile pieţii. Se prelingeau odată cu zvonul grav al unui cîntec ce răzbătea pe ușa înaltă de la cabinetul primarului.

Acolo, sus, totul se întrevedea, totul se subţia, totul aşternea prelungi umbre stranii și tremurătoare, pentru că totul era luminat de-o singură lampă.... Oamenii stăteau în mijloc, pe scaune și în picioare lîngă colţul mesei cu cristal. Erau adunaţi, aproape unii de alţii, aşa cum se adună oamenii uneori în faţa marilor întinderi, contrazicînd prin precauţie spaţiul imens pe care-l au la dispoziţie... Erau adunaţi, aproape unii de alţii, și cîntau cu glasuri joase, vibrante, bărbăteşti. Și cîntecul, părea că mai degrabă se aduna spre ei venind din colţurile întunecate, decît că izvora din ei pornind spre colţurile întunecate. Începea prin a pluti timid, nesigur, abia încercînd să se difuzeze în spaţiu. Apoi, încet, se aşeza, se sedimenta parcă, și începea să urce spre plafon, pînă cînd ajungea să umple toate colţurile, toate firidele, înghesuindu-se, devenind mai dens și mai răsunător, căpătînd parcă — exact aceeași formă cu încăperea. Și densitatea lui creștea, puterea lui se înzecea. Cîntecul se transforma într-o forţă care apăsa pereţii. Și pereţii riscau să crape sub apăsarea lui :

Privesc din Doftana prin gratii de fier,
Departe, în zare, un petec de cer...
E cerul sub care, închisă și ea,
Se mistuie-n chinuri, tovarăşa mea...

Sub răsuflările lor, sub puterea vocilor lor, flacăra lămpii se zbătea-ntr-o parte și într-alta, înfricoşată, ca și cum ea ar fi fost încercuită, ameninţată. Și lumina ei se-aşternea pe chipuri, le-ngălbenea, le-ntuneca, le făcea una cu-ntunericul, sau le scotea la iveală.

. . . . . .

— Tovarăşă Ioana, spuse într-un tîrziu Chiru, încet — în continuarea unor gînduri — ca și Drăgan mai înainte — cînd te-au adus prin piaţă, ai văzut fitilul care mergea la dinamită ?...

— L-am văzut ! Ioana rămase o clipă pe gînduri, încercînd să-și amintească exact, și apoi preciză : Da, m-am uitat, îmi amintesc... Auzisem c-au pus dinamita sub primărie și-atunci m-am uitat.

— Era gros fitilul, tovarăşă Ioana ?...

— Cam cît degetul.

— Aha !... Chiru dădu din cap, ca omul care ştie ceva ; stătea drept în bătaia lămpii și mustăcioara îi dădea un aer volos, chiar în situaţia asta... Spuse către ceilalţi, ca și cum s-ar fi justificat : Ştiţi, eu am făcut armata la pionieri !...

— Veneau două fitile, relată Ioana ; și pe faţa ei, se vedea străduinţa de a descrie cît mai exact, — din cele două colţuri, adică de sub noi... La un moment dat, cam în faţa statuii, se uneau...

Toată lumea îi urmărea cu atenţie cuvintele. Trifu se ridicase de pe scaun și se-apropia cu exasperată atenţie.

— ...Se uneau, povestea glasul ferm al Ioanei, și începeau să pară un şarpe mai gros care venea...

— De ce vorbești la imperfect ?...

Întrebarea sună ciudat și neaşteptat. Toţi întoarseră capetele. Perfect convins de ceea ce credea Catul se explică :

— „Se duceau", „veneau", „erau", „se uneau"... De ce aşa ?... Ele și acum sînt acolo, în piaţă, și sub noi, și stau gata să ne-arunce în aer ; aşa că, ele merg pînă la un moment dat împreună, apoi se despart, traversează fiecare-n diagonal cîte-o jumătate de piaţă și ajung la dinamită... Exact ?...

— Exact !... răspunse Ioana.

— Atunci — reluă gazetarul — focul merge întîi într-o singură direcţie, apoi se desparte, traversează piaţa, ajunge la dinamită și... vă salut iubiţii mei prieteni !...

Făcu un gest de cinism teatral, pe care-l urmăriră prin aer toate privirile. Cînd lăsă mîna-n jos, Trifu era lîngă el gîfîind aprig.

— Nu, nu !.. Făcea el spume la gură. Nu-i adevărat !... Eu nu cred, auzi !... Nu cred ; eşti o bestie !....

Începu iarăși să-l strîngă de gît, încît trebui ca Drăgan să se ridice, să-i despartă :

— Aştîmpără-te, tovarăşe Trifu !...

— De ce, smiorcăi Trifu ca un copil, scoateţi de-aici dementul ăsta diversionist. Eu cred că tovarăşii ne vor salva !... El de ce nu crede ?!...

Și se lăsă iarăși tăcerea.

. . . . . .

— Tovarăşă Ioana, spune, — își aminti într-un tîrziu Chiru, — pînă unde vine fitilul ?...

Toată lumea redeveni atentă. Întrebarea lui Chiru era prea insistentă ca să nu permită vreo speranţă.

— Fitilul ?... Ioana se gîndi bine străduindu-se din toate puterile să-și amintească... Cred... Nu, nu... sînt sigură ; acum îmi amintesc ; pînă la o cutie ; o cutie cu două butoane.

Chiru chibzui atent, atent de tot, apoi spuse cu glas incolor :

— Aha !...

Toţi îl priveau înmărmuriţi, aşteptînd. El înţelese. Îi cercetă pe rînd, dădu din cap și spuse :

— E clar. Nu-i fitil ; e cablu electric. Nu mai e nici o salvare. Explozia are loc în aceeași clipă în care se apasă pe buton.

Toţi tăcură.

— Eşti sigur.? îl întrebă Catul.

Chiru duse mîna la piept cu aerul lui de șmecher jignit și se jură :

— Pe Smaranda mea și cei doi gemeni pe care... Dar aici buzele i se albiră, rămaseră nemișcate. În ochi îi apăru o îndurerată mirare : ...Stîrpiturile tatii, că tare mai sînt slabi !... spuse el adulmecînd spre întuneric. Se încruntă din ce în ce, numai glasul rămînîndu-i duios, ca-n faţa lor : Și n-o să mai fie tata să muncească, să-i îngraşe... Se smulse de la locul lui, veni în faţă și le spuse tuturor : sînt slabi, dar cînd intru eu pe ușă, amîndoi rîd... Stîrpiturile tatii !... rîd tăcuţi, cu ochii mici, cu gura mare și ştirbă...

— Tovarăşi, tovaaarăşi !...

Strident, glasul lui Trifu îi făcu pe toţi să tresară. Se făcu liniște ca o suspensie. Privirile se îndreptară nebinevoitoare spre ziaristul local.

— Tovarăşi... se îngrozi Trifu de propriul său glas — nu, tovarăşi, n-am vrut să spun nimic altceva, dar mi-e sete, tovarăşi, mi-e sete...

— Și mie mi-e sete, dar dacă nu-i apă, în drăzni Catul.

— Da, nu e pic de apă... Trifu era în stare să plîngă pentru orice motiv.

Aspru, ca-ntotdeauna, interveni Tebeică :

— Și mie mi-e sete... vorbea repede, sacadat. Dar ce contează dacă mi-e sete ?!... Sînt alţii în situaţii mult mai grele !... Noi am reuşit să facem ceva... Pluteşte deasupra noastră moartea, de asta sîntem nervoși — dar am făcut un pas înainte în istorie... Nu-i aşa, profesore.?...

Profesorul îl privi cam buimac. Părea trezit din nişte gînduri ale lui :

— N-aş îndrăzni să zic nici da, nici nu ; la vîrsta mea, am învăţat să nu-mi mai fie poft

luceafarul

de nimic ; nici măcar de apă !... Dădu afirmativ din cap... Pentru prima oară părea adînc tulburat și lăsa să se vadă asta. Da, ai dreptate, pluteşte deasupra noastră moartea, de asta sîntem nervoși. Ar trebui să luăm exemplu de la oamenii mari din istorie, și să ne păstrăm firea. Mîe, de-un lucru îmi pare rău, vă spun drept, de-un singur lucru : Undeva, aici, în spatele pieţii, cred că la ora asta, o bătrînică stă la geam și mă aşteaptă... Da. Și nu va şti că moşneagul ei a murit satisfăcut, și-l va plînge amar... Da, da ; numai asta aş vrea ! Să fie convinsă c-am murit satisfăcut pentru că mi-am dat seama de sensul istoriei... Nu spun vorbe mari acuma, dar ea e singura care mă cunoaşte și singura care m-ar înţelege... Îi privi răvăşit, și, ca și cum asta ar fi demonstrat ceea ce spusese, continuă : Da, da... aici, în spatele pieţii... Mergi pe străduţa aia de lîngă bancă și faci la stînga... O căsuţă mică ; cu iederă și zorele ; la al doilea geam... geamul de la dormitor... bătrînica mea...

— Mergi pe străduţa de lîngă bancă ?...

Pe profesor nu-l mira întrebarea lui Drăgan ; se-ntoarse încet și-i răspunse emoţionat :

— Da !...

— Și faci la stînga ?...

— Da !.., răspunse la fel profesorul, uitîndu-se în ochii lui bulbucaţi.

Lîngă bodega albanezului !... conchise Drăgan.

— Exact !...

Profesorul era încîntat. Parcă l-ar fi apropiat cu cîţiva paşi de casă. Drăgan îi respectă o clipă emoţia, dar nu se mai putu abţine nici el după o zi întreagă atît de încordată și atît de uscată :

— Ce bere rece are albanezul vara !...

Vorbele lui plutiră prelung asupra tăcerii. Erau mirifice. Aduceau parcă ceva din însuși sensul lor.

Catul se apropie încet de el și, cu buzele uscate, rosti fiecare cuvînt în parte, cît se poate de clar :

— Are ; bere ; re-ce ?...

ar fi trecut în revistă tot ce-ar fi fost în stare să facă... Apoi, își dădu seama că nu terminase tot ce-avea de spus. Dădu din cap și adăugă, hotărît, ca o concluzie : Dar Partidul formează în permanenţă oameni noi, tovarăşi, oameni de nădejde, oameni de acţiune... Fiţi siguri de asta !... Fiţi siguri că mîile de oameni care azi dimineaţă au răspuns la chemarea noastră, mîine vor fi ei iniţiatorii chemării, iar poimîine vor fi ei purtătorii cuvîntului partidului, din ce în ce mai departe, din ce în ce printre mai mulţi oameni, pentru că nimic nu poate opri forţa muncitorimii care a auzit glasul Partidului ei... Fiţi siguri de asta !...

Rămaseră toţi tăcuţi, fiecare cu fizionomia care-l caracteriza și pînă acum, dar fiecare cu ceva în plus, un gînd trainic, o speranţă, o încredere. Nici Trifu nu mai îndrăznea să dea din cap.

Și, deodată, peste noapte, peste întuneric, peste groaznica liniște apăsătoare, zeci de sirene începură să răsune prelung, din toate părţile, din toate depărtările, pe toate glasurile. Răsunau, și zbuciumau noaptea, și-i dădeau materialitate, consistenţă, sens. Sunetele lor se adunau, se împleteau, se ridicau deasupra și deveneau unul singur, dominînd tot oraşul.

În primăria rece și întunecoasă, se făcu liniște deplină. Pînă cînd, într-același gînd, privirile tuturor se-ntîlniră și Drăgan strigă :

— E Dinu !... A reuşit !...

Și-n tăcerea care urmă, glasul ezitant al lui Trifu :

— Am spus eu... Am spus eu că am încredere-n Partid ?!...

Toţi se mișcau, alergau spre ferestre. Cățărat primul, Chiru relată :

— În piaţă au rămas numai ostașii, huliganii aleargă în sus, spre oraş...

— Se vor încălera !.., strigă Tebeică ; și apoi : o fi găsit Dinu ceva arme, că de nu...

Primele-mpuşcături începură să se audă în partea de sus a oraşului.

Desene de MIHU VULCANESCU

— Tovarăşi, tovarăşi, strigă Trifu îngrozit, eu nu sînt diversionist, dar mi-e sete, tovarăşi, mi-e sete !...

Dar pentru că toate lumea îl detesta, vorbele lui nu avură nici un fel de răsunet. Numai Chiru se mișcă încet, veni lîngă el, îi puse un deget în pieptul slăbănog și spuse :

— Dumitale ţi-e sete, dar, copiilor mei, în curînd le va fi foame !... Mă-nţelegi ?... Foa-me !... Hotărît, se-ntoarse spre Drăgan, spre scaunul pe care Drăgan stătea drept, atent, neclintit : Drăgane... aşa-i Drăgane, aşa-i Drăgane că ce-am cucerit noi astăzi, nu se mai poate lua înapoi ?!...

Îi răspunse Tebeică, cu certitudine :

— Și chiar dacă ni se ia înapoi, e numai temporar ; oamenii au deschis ochii !...

— Ai văzut cîţi au venit aici, la asalt, la chemarea partidului, adăugă Drăgan, parcă văzînd dinaintea ochilor masele nesfîrșite ce-i aduseseră dimineaţa.

— Da Drăgane, ezită Chiru, dar secretarul e mort, pe Niculae l-au împuşcat aici. Noi sîntem închişi... Nu, să nu credeţi că mă îndoiesc ; dar cine, cine va aduna oamenii ?!...

— Cine ?... Convins, Drăgan se uită drept în ochii lui. Partidul !... Îl trase aproape, îi puse mîna pe umăr, și vorbi, atent parcă la fiecare modulare pe care-o dădea vorbelor sale : Tu, poate n-ai simţit pînă acuma, Chirule, eu însă am simţit : Partidul, prin însăși existenţa lui, creşte formează necontenit oamenii... Uite, gîndeşte-te ce eram eu acum cîtva timp... Acum, cum să-ţi spun, cu fiecare clipă care-a trecut, am devenit mai tare, mai sigur pe mine... Păcat că, poate prea tîrziu, — își dădu el seama de situaţia în care se afla. Și, cu toată drama forţei de om activ care se mistuia în el : păcat că n-am să mai am cum să întrebuinţez această pricepere... Ah, ce-aş face !... Rămase o clipă cu ochii în gol, cu sprîncenele late adunate una spre alta, cu buzele subţiri întredeschise, ca și cum ar fi savurat toată forţa de care era în stare, ca și cum

Palidă, transfigurată, Ioana se apropie de Tebeică.

— Ce „de nu", ce vrei să spui ?... întrebă ea tresărind la fiecare împuşcătură... Nu cumva te gîndeşti că n-au arme ?... Și căzu moale la pieptul lui.

— Tovarăşă Ioana, tovarăşă Ioana !...

Ei o luară încet și-o aşezară pe-un scaun :

— Ce-ai păţit, tovarăşă Ioana ?!...

Ea sughiţă de plîns și nu era în stare să le răspundă. Deodată izbucni :

— Cînd a spus Chiru că fug huliganii în sus, mi-am amintit cum l-au zdrobit pe secretar... Nu !... Nu trebuie să-l prindă și pe el...

— Tovarăşă Ioana, tovarăşă Ioana...

Drăgan, cu mîinile lui mari, nu ştia ce să facă, de unde s-apuce trupul ei firav.

Cu ochii larg deschiși, cu vorba-neată, Ioana se liniști :

— Iartă-mă Drăgane, iertaţi-mă tovarăşi... Poate c-am plîns și de bucurie, dar poate... Vedeţi, de viaţa mea nu-mi pasă... Dar cînd e vorba de a lui... Ah !... E ceva peste puterile mele... Îi privi vinovat și spuse cu glas și mai slab : noi, noi... mereu, de cîte ori putem, ne spunem că nimic nu ne poate despărţi. Și credem în asta ; sîntem siguri de asta. De la el am învăţat să fiu sigură de asta, și sînt !... Se ridică în picioare, palidă, cu privirile strălucitoare, și se apropie de geam ; Fii sigur, Dinule, că sînt. Nimic nu ne poate despărţi, pentru că sîntem unul și același cînd !...

Rămase dreaptă, nemișcată, privind în depărtare, spre împuşcăturile care se-auzeau din ce în ce mai dese.

Și, de sub toată tăcerea asta, subţire, tiriitor, în cabinetul primarului începu să sune telefonul.

La început nu pricepu nimeni. Apoi nu crezu nimeni. Pînă cînd, Drăgan se repezi la receptor

— Alo !... Da !.. Dinule, da !.. Eu.., și, după o pauză, spre cei care-l priveau înmărmuriţi : au ajuns la poştă !... și, iar în receptor : ai atras și soldaţi de partea noastră !... Bravo... Dinule, ura, Dinule... Alo, spune-mi — și glasul lui tună — sînteţi mulţi ?... Sînteţi cîţi am fost dimineaţă ?!... Mai mulţi !... Oamenii erau deja strînși ?!... Ura, Dinule, trăiască victoria noastră !... Da !... N-ai găsit-o, trebuie să fie ea pe undeva !... Da !... Alo... Alo !...

Sufla în receptor, dar firul înghețase, ca și cum totul fusese o himeră...

L-au întrerupt iar, spuse el, dar nu cu prea mare părere de rău. Puse receptoru-n furcă, veni la ei și, cuprinzîndu-i cu mîinile lui mari, le spuse : tovarăși, aţi auzit ? Sînt și mai mulţi ca dimineaţă !... Aşa cum spuneam !... Da, puterea e a noastră, tovarăși... au venit și mai mulţi, pentru că puterea... puterea e forţa partidului nostru, puterea e transformarea oamenilor, care se face sub învăţătura lui !... Da, tovarăși, aţi auzit : sînt acum și mai mulţi ca dimineaţă, pe mulţi dintre ei Dinu îi găsise gata strînși, gata de a porni încoace !...

Se opri gîfîind greu, își şterse cu palma toată sudoarea de pe faţă și, văzînd-o pe Ioana, lăsă fruntea jos.

— Tovarăşă Ioana, îi spuse el încet, apropiindu-se...

Ea veni mută spre el, ca-ntr-o presimţire.

— Tovarăşă Ioana, Dinu spunea că nu te-a găsit nicăieri. Eu nu i-am spus că eşti aici...

Ea îl privi întîi cu surprindere. Apoi cu durere.

— Nu i-am spus, continuă Drăgan, pentru că acum, dintr-o clipă-ntr-alta, e sigur că noi vom muri, iar mîntea lui Dinu trebuie să fie limpede, ca să conducă asaltul.

Ioana continuă cîteva clipe a-l privi cu durere. Apoi, faţa ei deveni doar serioasă :

— Bine-ai făcut, Drăgane. Îţi mulţumesc. E tot ce-aş fi putut dori mai mult : Dinu să conducă cu mîntea limpede eliberarea oraşului...

Drăgan își simţi mîna sa zdravănă apucată de-o mînă firavă și strînsă cu putere. Cînd își dădu seama, emoţionat, îi luă mîinile în mîinile lui mari și i le strînse, i le strînse... „Să-i spun că mi-a plăcut odată de ea... îi trecu lui prin minte — tot murim acuma ; ce, a fost un păcat ?!..." Dar nu-ndrăzni. Lăsă ochii în jos ca un copil rușinat, și se depărtă...

— Tovarăși... glasul Ioanei era din nou puternic, aşa cum vorbea ea de obicei și se făcea atît de bine înţeleasă... Veni în faţa lor, hotărîtă, energică : tovarăși, dintr-o clipă-ntr-alta vom muri. Poate că pînă atunci tovarăși vor mai reuși să stabilească legătura cu noi ; poate că nu. E bine să lăsăm cîteva cuvinte de adio...

— Da, e bine ! încuviinţă Drăgan. Să scrie cineva mai priceput. Să lăsăm o scrisoare cu fraze frumoase. Se uită la toţi : tovarăşe Trifu, măcar asta, poţi să faci...

— Cum ?... Ce să fac, ce să scriu ?...

Trifu, totuși, parcă se mai liniștise. Întrebarea lui nu suna aşa de buimacă.

— Ce-ţi spunem noi. Sînteţi de acord, tovarăși ?... Să rămînă mesajul nostru. Peste cîteva momente, desigur că aştia ne vor arunca în aer ; peste alte cîteva momente, însă, ai noştri vor fi stăpîni pe oraş. Pentru că acum, nu noi sîntem încercuiţii, ci cei care ne-au încercuit pe noi !... Să lăsăm mesajul nostru, care să fie citit în clipa izbînzii. De acord, domnule profesor...

— De acord !... Profesorul era senin, sobru, dar neîncruntat.

— Vedeţi, spuse el, de asta-mi pare rău că n-o să poată afla bătrînica mea ; de faptul c-am descoperit nişte oameni lîngă care pot muri împăcat.

— Atunci, poftim hîrtie, scrie, tovarăşe Trifu...

Trifu luă hîrtiile c-un gest hotărît. Le trase-n faţa lui, dar cînd să se-aşeze și el, privirile-i se pierdură din nou, mîinile începură să-i tremure și întrebă :

— Cum ?... chiar, într-adevăr, sîntem sacrificaţi ?...

— Nu mai este timp să ne gîndim la asta ; scrie !...

Tebeică era parcă mai slab, mai interiorizat.

Trifu se uită la el, întîi drept, cu priviri prostite, apoi pe ascuns, ca și cum începea să se ferească, îi era teamă să nu i se ghicească gîndurile. Deschise gura, lărgi nările subţiri căutînd să adulmece ceva, trase cu urechea spre ușă, apoi spre piaţă și, în momentul cînd nu se mai putu stăpîni, sări în sus trîntind tocul :

— Nu scriiu !... urlă el bulbucînd ochii ca un cîine turbat. Nu vreau să scriu !... Dădu scaunul la o parte, se retrase în spatele lui ca spre mai mare siguranţă și le spuse gîfîind, cu ură : Nu vreau să fac nimic pentru voi !... Idioţilor, imbecililor !... M-aţi sacrificat ; m-aţi luat să mor aici, cu voi; de ce ?...

Se uită în dreapta, se uită în stînga, ca un animal încolţit și, cînd găsi momentul, se smulse și-o rupse la fugă pe ușă. Numai paşii lui se mai auziră o vreme prin întunericul coridoarelor primăriei.

Cei care rămaseră, nu spuseră nici un cuvînt. Fuga lui Anghel Trifu era însoţită de-o condamnare mută, dar clară.

O clipă, două, pînă cînd, în faţa hîrtiilor de lîngă lampă, mărunt, transfigurat, emoţionat, apăru Catul Bogdan :

— Dictaţi, dictaţi, vă rog ; dacă-mi daţi voie, am să scriu eu.

Îl priviră cu toţii, apoi se priviră și dădură din cap, aprobator.

— Bun, scrie... spuse Drăgan, scrie că, asediaţi, supuși morţii nu ne-am pierdut nici o clipă încrederea în victoria clasei muncitoare...

— Noi ne considerăm învingători, alături de tovarăşii de afară, pentru că sîntem siguri că victoria e de partea noastră, adăugă Tebeică.

Iar Ioana, venind lîngă el, spuse :

— ...Pentru că nu ne interesează care din noi va învinge ; noi sîntem o inimă, un gînd, o voinţă, și indiferent cine dintre noi va ajunge pînă la a vedea victoria, se va chema că noi am învins...

— Și scrie acolo, spuse și Chiru, să ştie toată lumea, să ştie și copiii noştri, că viaţa noastră nu a trecut în zadar, că noi am crezut în această victorie, și-am luptat pentru ea.

— Aşa că, adăugă Drăgan cu glas profund...

În clipa aceea, însă, sună din nou telefonul, și el se repezi să-l apuce :

— Alo, da !... Cum ?... Sînteţi lîngă liceu, au venit și ţărani, mobilizaţi de tovarăşii de la judeţeană... Bine !... Stai, ascultă-mă... Aici, în cabinetul primarului, este o casă de bani... după ce veţi pune stăpînire pe piaţă, voi s-o căutaţi ; este în ea mesajul nostru !... Bine, bine !... Veniţi mai repede !...

Încet, încordat, fiindu-i teamă, poate, să nu-i tremure mîna, puse receptorul înapoi, în furcă. Privirile sale erau fixe în privirile Ioanei, dar nici unul nu clinti. Numai o clipă, lui i se păru că ea îl întreabă dacă tot cu Dinu a vorbit. Dădu din cap, încet, spunîndu-i să fie sigură că da,. și, cu glasul gîtuit, le comunică :

— ...Spune ca să-i aşteptăm fără grijă, ca declanşatorul minelor de sub noi, e-n paza unui om de-al nostru. Zîmbi trist : Săracu, vrea să ne dea curaj !...

Și sub impresia tonului lui, toţi dădură din cap, triști, îndoioşaţi, fiindu-le milă parcă, de cel care voia să le dea curaj :

— Aşa... ai scris ?... se dezmetici Drăgan... Atunci adaogă că, de aceea, acum, puţin înaintea lor... Adică nu, scrie exact cum îţi spun eu. Deveni solemn, ridică fruntea și spuse din toată inima : De aceea, strigăm acum, puţin înaintea voastră, dar, ca și cum am striga o dată cu voi, tovarăși : Trăiască Victoria clasei muncitoare !...

Și rămase cu fruntea sus, ca toţi ceilalţi care îl ascultau. Catul, mai scîrţîi de cîteva ori peniţa, trăgînd nişte linii, apoi se ridică, apucă hîrtiile și, cu o mînă tremurătoare, i le întinse. Nu mai era alb la faţă, părea însă transfigurat și privirile-i sticleau.

— Îmi daţi voie... îmi daţi voie, spuse el, reţinînd încă hîrtiile, îmi daţi voie să vă consider fraţii mei ?... întinse hîrtiile, i le înmînă lui Drăgan, și preciză : nu, nu mă priviţi cu neîncredere, tot vom muri împreună ; v-o spun cinstit : vă datorez foarte mulţi... Aţi făcut dintr-un gazetăraş neserios, un om cu gînduri serioase... Îi privi pe rînd pe toţi să se convingă dacă e crezut, apoi ridică mîinile-n sus, a neputinţă : Păcat !... Păcat că... prea tîrziu !... Și apucă mîna mare pe care-o-ntîndea spre el Drăgan.

— Nici o dată nu-i prea tîrziu, tovarăşe, spuse hamalul... tovarăşe, Catul parcă, nu ?...

Ziaristul dădu din mînă neputincios :

— Catul, sau altfel ; ce mai interesează !... Mie, acasă Costică-mi zicea... „Catul" — și asta-i o scorneală !... „semnătură sonoră" !...

— Costică !... exclamă aproape voioasă în faţa amintirii, Ioana — și pe „ziaristul" nostru, tot Costică-l cheamă...

Tăcură toţi, surprinși de bucuria nejustificată din glasul Ioanei, care, în atmosfera aceea răsunase cam sinistru.

Mai tîrziu, Chiru spuse :

— N-o să-l mai auzim pe Costică al nostru strigînd „ziarre", Victoria Frontului Democraţiei Populare, ziarrre !"... și oftă.

Dar Drăgan îl mustră :

— Nu spune aşa, Chirule... Uite, nici un ceas nu va trece și toată lumea-l va auzi !... Toată lumea-l va auzi strigînd... Nu vezi că toată lumea-i a noastră ?... Nu vezi că ei sînt încercuiţi și nu noi, nu vezi că rîndurile noastre se lărgesc în fiecare clipă ?!...

Striga aproape. Poate și din pricina nervilor pe care nu și-i mai putea stăpîni, poate și din pricina larmei și focurilor care se auzeau acum lîngă urechile lor.

În piaţă se amestecau urale, împuşcături, strigăte, comenzi scurte. Focuri roșii de armă brăzdau întunericul nopţii. Vacarmul se făcea din ce în ce mai mare. Lupta se dădea sub ferestrele lor. Simţeau cum afară fierbea mulţimea.

Se priviră ; încă o dată se priviră ; poate pentru ultima oară se priviră. Și, cineva, fără să ştie cine, poate fiecare, poate toţi deodată, cu un singur glas, începu să cînte Internaţionala.

Și cîntecul se făcea din ce în ce mai puternic, acoperind totul, învăluind totul redimensionînd totul într-o lume de încredere și îndîrjire.

— Îmi daţi voie să cînt și eu, întrebă încet, dar cu privirile larg deschise, profesorul.

Nimeni nu-i răspunse, dar toţi îl înconjurară.

Mai tîrziu, Drăgan se uită la profesor. Cînta. Și, cu toate că aştepta unele cuvinte să le audă de la ei, cînta cu toată convingerea, cu glas gros, adînc.

Și cîntecul îi însenina pe toţi, îl făcea să se simtă mai aproape unul de altul, să se simtă puternici, să aibă în faţa lor lumi întregi.

. . . . . .

Cînd a năvălit Dinu înăuntru, nu se mai ştie. Se treziră-mbrăţișaţi, ţinîndu-se strîns unii pe alţii, sărutîndu-se, rizînd și plîngînd, privind cu uimire cum în ușa cabinetului primarului răsăreau alte zeci și zeci de capete.

Și se dezmeticiră numai cînd Ioana începu să-i împingă pe toţi la o parte, ca să ajungă la Dinu. Dar, ajungînd ea, nu reuși decît să-i cuprindă gîtul cu mîini tremurînde și să murmure :

— Iubitul meu !...

— Băbuţa mea, iubita mea !... El îi mîngîia obrajii, îi săruta fruntea, părul... Băbuţa mea, iubita mea !...

— Da, straniu : la ora asta trebuia să nu mai am ce pipăi — spuse Catul Bogdan pipăindu-și obrajii — Nu-i aşa, profesore ?!...

— Am spus eu că istoria mă-nfricoşează prin surprizele ei, răspunse rizînd bătrînul.

Și ridea straniu. Ca un om care dezlegase o mare ciudăţenie.

— Dar, nu-i aşa că uneori îţi dă motive să fii și optimist ?.., îl întrebă Drăgan auzindu-l.

În clipa aceea, restabilindu-se contactul, în toate sălile primăriei se aprinseră luminile. Lumini mari, albe, strălucitoare, ca la baluri, făcînd să strălucească trichelurile, geamurile, uşile, mobilele, tăbliile de stejar în care erau îmbrăcaţi pereţii.

Avidă, în plină lumină, Ioana îi cercetă lui Dinu trăsătura cu trăsătura.

— Nu-i aşa că nu ne vom mai despărţi ? întrebă ea.

El se-ncruntă, dar nu-i ocoli privirile :

— Ioana, ştii, adineaori, am raportat la comitetul central situaţia de-aici... M-au chemat. Mîine trebuie să fiu acolo... Mi s-a dat o muncă în rîndurile ostaşilor de pe front.

— Cum ?... înmărmuri ea, iar să ne despărţim ?...

— Băbuţa mea, dar nu ştii... el o mîngîie, o sărută, o strînse la piept... Noi sîntem tineri, tineri ca dragostea... Hai nu zici ?...

Ea se reculese, ridică ochii spre el :

— Da, și dragostea noastră va fi veşnică.

— Pentru că despărţirea noastră va fi trecătoare.

— Pînă ce vom desăvîrși lupta și vom fi liberi.

— Și nimic nu ne va putea despărţi... Dar, după ce spuse asta, el își aminti ceva, sau își dădu seama, pentru că se contrazise : Ba nu, ştii, m-am gîndit : n-are rost să spunem aşa ; pentru că pe noi, nimic, nici o dată, nu ne desparte... Nu draga mea, mă gîndeam : Noi sîntem tot timpul împreună tocmai prin această luptă pe care o ducem. Cu duşmanul, cu condiţiile, cu depărtările... Deasupra lor, noi sîntem întotdeauna împreună, pentru că sîntem mult mai tari decît toate astea...

— Și atunci ? întrebă Ioana.

— Atunci ?... Atunci — dragostea noastră nu poate fi nici o dată întreruptă...

Ea zîmbi îngăduitoare :

— Îmi place că după ce-am îmbătrînit, ne revizuim formularea jurămintelor.

— Depinde ce și cum !... răspunse el serios, parcă mîhnit de tonul ei.

Dar Ioana îi și apucase mîinile strîngîndu-i-le într-ale sale.

— Da, dragul meu, ai dreptate. Întotdeauna am simţit că nimic nu ne poate despărţi...

Pe ferestrele deschise se auzeau uralele mulţimii de afară.

Deodată, subţire și specific, din tot zgomotul acela, se preciză glasul lui Costică, venind în goană de la cine ştie ce tren de noapte :

— Ziarrre, ziarre !... Victoria Frontului Democraţiei Populare în mai multe oraşe ale ţării, ziarre !...

Drăgan ridică o clipă fruntea și ascultă. O lumină satisfăcută se aşeza pe faţa lui ca o lună plină.

— Auzi, Chirule !... îi spuse el hamalului care-ncerca de zor peniţa unui toc pe colţul biroului.

Chiru dădu din capul lui cu mustăcioară mică și ochi luminoși.

— Aud, dar spune mai repede, că altfel ordonanţa numărul unu se transformă-n ordonanţa numărul doi.

— Ai dreptate.

Drăgan trecu pe lîngă el, trase fotoliul de la biroul primarului și se-aşeză greoi, masiv, cu toată siguranţa omului care are de făcut o treabă adevărată :

— Ai scris „Ordonanţa numărul unu" ?...

— Da.

— Bun, scrie mai departe : în numele clasei muncitoare din oraş...

Chiru scrise, apoi înălţă capul privind la tovarăşul său care căuta cuvintele, Chipul lui Drăgan dovedea un om hotărît, încrezător, pus pe treabă serioasă, și-atîta tot.

Epilogul romanului „Puterea".

În zilele Congresului

Prin Bucureşti, în aceste zile...

A trecut o jumătate de mileniu de la întemeierea Bucureştiului şi evenimentul a fost sărbătorit în toată ţara cu strălucirea cuvenită. S-a şters din nou colbul de pe vechi hrisoave, hanul lui Manuc a fost, pentru cîteva zile, prefăcut într-un lăcaş de petrecere în care lăutarii îşi încercau strunele pe melodiile lui Anton Pann, o caleaşcă neagră, ca o gigantică rădaşcă a străbătut străzile şi trimişii unor mari oraşe au venit să salute oraşul drag, a cărui întemeiere poporul şi-o imagina cam aşa :

„...Că Aga Băläceanu zicea
Să facă Bucureştii la Balaci,
Să sînt ziduri începute
Frate şi neisprăvite...
Şi Constantin Brîncoveanu
Şi cu Bucurel Ciobanu
Zicea să facă Bucureştii
Pe Dîmboviţa,
Că e apă de spălat
Şi cîmp mare de-alergat".

Rodul străduinţilor meşterilor vechi, casele albe, cu pridvor înalt şi ferestre largi, fîntînile de piatră şi hanurile care făceau mîndria Bucureştiului nu mai sînt. Oraşul a cărui istorie se confundă cu însăşi istoria patriei, a fost în dese rînduri ars, năruit de tunurile asediatoare, în nenumărate războaie. Dar frumuseţea oraşului, această frumuseţe ciudată şi severă care îl face iubit de călătorii care-i trec pragurile, a trecut peste toate prăbuşirile şi s-a perpetuat mereu mai proaspătă, mai vie, sub dalta pietrarilor, în licărul picăturii de aer din nivela tîmplarilor, în mîinile zidarilor anonimi. Snobismul unor edili ai trecutului, aleşi de boierimea trîndavă ori de negustorimea hrăpăreaţă, a ştirbit mult această frumuseţe dar n-a putut-o întuneca. Multă vreme, neînstare să recepteze măcar o fărîmă din destoinicia şi înţelepciunea creatoare a poporului, aceşti edili au dispus dărîmarea unor clădiri de efect urbanistic, monumente ale istoriei şi au autorizat construcţii pestriţe, plănuite în alcovuri circiumăreşti ori la mesele de ruletă. Gîndiţi-vă la casele galbene, cu un cat ori două, cu intrarea căruţelor străjuită de o inscripţie neapărat romană, cu frontoane încărcate de siluetele unor amoraşi de gips şi a unor filomele cu coapse abundente. Gîndiţi-vă la balcoanele semănînd cu grilajurile funerare, la lumina strivită în anacronice vitralii. Pe bună dreptate, se poate spune că acest Bucureşti al cartierelor negustoreşti n-a fost literaturizat, n-a fost idealizat, n-a fost evocat în cîntece. Gîndiţi-vă apoi la casele construite „ca în apus" în preajma războiului, cu multă risipă de marmură şi mozaic, cu terase de beton, case cu „puţ american", cu garaj şi sonerie, cu faţadele dispuse anapoda, sfidind orice încercare de sistematizare.

Cu un cinism fără seamăn, preocupaţi de efecte decorative ieftine şi exotice, primarii aleşi în bătăliile electorale cu bite, mardeiaşi şi tulburel, reconstituiau la expoziţiile de la Paris aşa-zisul Bucureşti de altădată. Lumea a fost inundată cu cărţi poştale înfăţişînd bietul turn al Colţei (evident, înainte de dărîmarea totală) cîteva biserici şi mănăstiri. La Paris, în timp ce creaţiile lui Vlaicu nu erau expuse aşa cum meritau, se „expuneau" tradiţionala „mămăliguţă", mititeii „naţionali" şi patefoane hîrîind doine pe care poporul le-a scris cu lacrimi.

Să apărăm adevărata frumuseţe a oraşului !

Înţelegînd acest lucru, minunaţii constructori ai vremurilor noastre care au răspuns la chemările Partidului de a îmbogăţi oraşul cu noi monumente ale muncii paşnice, s-au întrecut pe sine. Arhitecţii şi inginerii, meşterii şi zidarii au construit, în termene uluitor de scurte, splendide metafore de piatră, blocuri licărind sub cer ca niste imense transatlantice. Saltul calitativ al construcţiilor este de asemenea izbitor, impresionant. Ai senzaţia certă că se construieşte pentru eternitate. Fiecare colţ al oraşului se schimbă, locurile virane dispar, armata vegetală a parcurilor înconjură casele albe cu discreţie. Poezia a fost adusă să lumineze, noaptea, animînd reflectoarele ciclopice, să-şi spună cuvîntul despre culorile ce trebuie alese, să fie magica oglindă în care, înainte ca schelele să fie desprinse de ziduri, constructorii să vadă clădirea terminată.

Acum, uriaşa operă de creaţie, de împrospătare, are un înţeles deosebit. Ea este ilustrarea vie a preocupării pentru ridicarea continuă a nivelului de trai al oamenilor muncii, ea reflectă avîntul sporit, dezvoltarea pe plan etic şi estetic a înţelegerii marilor mase de oameni ce construiesc socialismul.

Construim astfel fiindcă aşa ne-a învăţat Partidul, fiindcă preocuparea pentru frumos, pentru izbînda deplină a luminii, a fost de totdeauna prezentă în planurile comuniştilor. Sub ochii noştri, la 19 iunie s-au petrecut adevărate miracole. Am trecut de trei ori, într-un interval de trei ore prin piaţa Eminescu. La 10, mai lucrau încă buldozere, lăcuste de oţel — macaralele se roteau încă, vitrinele viitoarelor magazine nu se vedeau fiind acoperite deocamdată de schele. La 11 nu mai erau schelele, macaralele dispăruseră, ultimii centimetri de faţadă erau gata, iar cărămizile şi nisipul din drum nu mai erau nici ele. La 12, acolo unde cu cîteva ceasuri înainte erau gropi sau movile de var, existau acum trotuare de beton, în ferestrele acoperite pînă de curînd filfîiau mari perdele albe. Curînd, se afla acolo un fotograf al Scînteii. Trebuie, nu numai să cunoşti tainele meseriei în tot ce au ele mai subtil, trebuie, nu numai să fii cuprins de gîndul că îndeplineşti o obligaţie asumată, dar trebuie să-ţi iubeşti patria nemăsurat de mult ca să poţi realiza asemenea minuni.

În Piaţa Palatului, unde dreptunghiul şirurilor de blocuri închide ca-ntr-o casetă multicoloră uluitoarea perlă a Sălii Congreselor, dăltuită cu migală, cu acoperişul boltit ca o imensă lacrimă de bucurie, ultima piesă a ansamblului arhitectonic — blocul-turn — era gata.

Evocînd cu un humor „suculent" deşi cu totul pe alt plan, „Union"-ul lui Caragiale, nomenclatorii Capitalei au numit noul complex (restaurant, café, braserie) „Union". Şi aci, interioarele sînt o împărăţie a maselor plastice. Un bar splendid, ca o scînteietoare panoplie de „arme", în jurul căruia sînt aşezate stalagmitele scaunelor înalte, răsplăteşte pe vizitator. Licorile cu nume străine, maşina de cafea învăluită de aburi parfumaţi, se oglindesc parcă în suprafeţele lucioase ale pereţilor şi ale coloanelor.

Pe „Podul Mogoşoaiei" un nou bloc se arăta privirilor noastre, de dincolo de hlamida de papură, ca un nufăr ivindu-se din papura unui lac de poveste. Ar trebui să stai şi să priveşti zi de zi desfăşurarea impetuoasă a acestui proces de înfrumuseţare a Bucureştiului şi implicit a vieţii noastre noi, să urmăreşti metamorfoza betonului, inflexiunile de cîntec ale fierului forjat, să poţi urmări totul. Dar nu ai răgaz. Ritmul te depăşeşte. Am văzut grupuri de turişti străini alături de cetăţeni ai capitalei uimiţi deopotrivă de noile construcţii. Nu poţi să fii la curent cu totul şi atunci, în faţa unor minuni care se împlinesc sub ochii tăi şi uneori şi din truda ta, rămîi la fel de uluit asemenea vizitatorului care se întîlneşte abia acum cu Bucureştiul.

E abia începutul unui drum. Un drum de muncă şi de victorii care porneşte de aici, din sala celui de al III-lea Congres şi duce la desăvîrşirea construirii bazelor orînduirii socialiste.

Gh. Tomozei

Dezbaterea proiectului de Directive, caracterizată printr-un înalt simţ de răspundere, a demonstrat adeziunea unanimă a întregului popor la programul de dezvoltare a economiei naţionale, elanul şi hotărîrea neclintită a oamenilor muncii de la oraşe şi sate de a realiza sarcinile măreţe trasate de partid.

(Din Raportul C.C. al P.M.R. prezentat de tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej la cel de-al III-lea Congres al partidului).

FONTA ŞI FLORILE

Hala miroase a fontă incandescentă şi a soare.

De cîteva zile steagul de fruntaşă pe uzină a trecut la brigada a III-a.

Pe un panou albastru cu rame vopsite în miniu, atenţia mi-e solicitată de litere scrise cu grijă :

„În cinstea celui de-al treilea Congres al P.M.R., Brigada III-a de calitate „Cel de-al III-lea Congres" condusă de tovarăşul DAVID ILIE se angajează :"

Apoi, laconic şi concret, urmează angajamentele...

La turnătoria de fontă lucrează nouă brigăzi. Toate de tineret. Brigada III-a nu-i nouă. Prima brigadă utemistă de la turnătorie a luat fiinţă în 1956. Pe atunci, şeful ei era Ştefan Stănescu, un băiat energic şi cu multă ştiinţă în arta topitoriei. Astăzi e secretar al organizaţiei de bază P.M.R. şi controlor de calitate. Şefi ai brigăzii a devenit cel mai priceput membru al ei : Ion Constantin. A venit de la Stîubei-Oraşti, de la ţară. De ce a venit ? Din aceleaşi simple motive ca şi majoritatea tovarăşilor lui de muncă :

— Era greu: patru fraţi, pămînt puţin. Ziceam să-mi încerc norocul cu o meserie.

Băieţandru de 15 ani a venit la Lemaitre, la începutul lui 1947. Era nevoie de ucenici. Munca la cazangerie, la forjă sau la topitorie era grea. Utilajele erau rudimentare. Condiţiile de muncă inumane. Nu le prea ardea pe-atunci patronilor de producţie. Apoi, absolvent al şcolii profesionale de lîngă uzină, iar peste cîţiva ani, şeful brigăzii a III-a.

— La început aveam multe greutăţi. Virstnicii nu aveau încredere în noi: „la turnătorie nu se poate lucra în brigadă", ziceau. Nu prea ştiam cum să ne organizăm, disciplina lăsa de dorit, rebuturile erau dese. Fiecare nereuşită le dădea apă la moară: „Am spus noi că nu se poate". Numai „bătrînul" ne încuraja mereu, ne ajuta să ne organizăm...

„Bătrînul" nu-i chiar bătrîn. Are 57 de ani, dar îi întrece pe mulţi în tinereţe. Nu părul cărunt e cauza că i s-a lipit această poreclă. Poate nici nu-l avea cărunt, cînd i se spunea „bătrînul". Ion Tărăngoiu, bărbatul înalt în cămaşă cadrilată, cu ochi nestatornici, mobil ca argintul viu, printre oamenii, formele şi oalele de turnare incandescente ale halei, e o istorie vie a uzinei. În 1917 lucra în maghernriţa cu macaralele de lemn, căreia i se spunea pe atunci turnătorie. În '18, împreună cu muncitorii virstnici de la Lemaitre manifestează în piaţa înroşită în sînge a Teatrului Naţional. La 15 ani, primul contact cu celula umedă a închisorii. Dar nu ultimul. Jilava... Procesul de la Dealul Spirei... Anii de şomaj... Ajutorul roşu... Apoi din nou Lemaitre. Grevele din '28, '29, '30. Încă un mort: ucigaşul Petre Ionescu, împuşcat de jandarmi chiar în incinta uzinei. Sabotajul din vremea războiului... Dărîmarea cuptorului de la turnătorie în timpul unei prealarme, descentrarea obuzelor, „zahăr" în benzina tancurilor...

Anii au trecut, săpîndu-i cute adînci în obraji, dar speranţa nu i-a dispărut din strălucirea ochilor. Au venit şi zilele însorite ale lui august. Luptele brigăzilor patriotice de la Lemaitre la Podul Izvor... Naţionalizarea... Construcţia... A doua tinereţe a lui Ion Tărăngoiu... Vechea uzină devine de nerecunoscut : în locul maghernriţelor se înalţă o modernă hală de turnare, hală de montaj, cantină, bibliotecă. Uneltele meşteşugăreşti sînt înlocuite cu utilaje şi maşini de înaltă tehnicitate... În '54 „bătrînul" e pensionat. Dar cum să plece din uzina lui ? Ion Tărăngoi e şi astăzi la turnătorie. Tinerii găsesc în el un părinte. Şi el e mereu alături de ei, cu experienţa lui de viaţă, cu neobositul lui sfat ca membru al organizaţiei de bază, al comitetului de Partid...

— Discutam despre greutăţi, despre indisciplină — îi reamintesc lui Ion Constantin, care după ce-a dispărut un timp printre membrii brigăzii sale, se reîntoarce lîngă mine.

— Îl vedeţi ? — îmi arată un tînăr muşchiulos, bine legat, turnînd cu mişcări repezi nisip în forme. Căutiş... Cîta bătaie de cap nu ne-a dat ! Lipsea nemotivat, dădea rebuturi cu grămada. Am discutat cu el, l-am criticat în consfătuiri. Nimic. Conducerea sectorului n-a mai avut răbdare: să-l scoatem imediat din brigadă. Brigada a cerut încă un termen. Ultimul.

— Şi ? — întreb nerăbdător. Văd că lucrează...

— Căutiş ! — strigă puternic Constantin. Tînărul în maiou şi pantaloni albaştri de doc vine spre noi privindu-ne întrebător, cu ochi mici şi negri, prea apropiaţi de rădăcina nasului.

— Cîte forme ai făcut ieri ?

— Douăzeci şi patru.

— Cît era norma ?

— Douăzeci.

— Şi azi ?

— Am pînă acum şaptesprezece.

Arătătorul ceasului indica douăsprezece treizeci.

Dar brigada a III-a nu e numai prima în producţie. Lozincii „a munci în mod socialist" brigada i-a mai adăugat şi : „a trăi în mod socialist".

Transformarea lui Căutiş e una din izbînzile brigăzii. Hoinărelii, obrăznîciei, lipsei de răspundere, „umblatului după fete", le-au luat locul noi pasiuni. Căutiş e un pasionat jucător de şah şi un nelipsit vizitator al bibliotecii. În februarie brigada i-a serbat nunta... Iată cum s-a încheiat „cazul Căutiş". Bravo brigada a III-a !

Membrii brigăzii a III-a merg împreună la spectacole de teatru şi împreună vizionează filme (ultima oară au fost la „Scrisori de dragoste" şi la „Valurile Dunării"). Dezbat pătimaş cărţile citite, unii participă la cor, alţii la echipa de dansuri, şi toţi, că un singur om, sînt susţinătorii echipei de fotbal a uzinei...

Nu unul dintre membrii brigăzii mi-a spus plin de siguranţă:

— La anul intrăm în categoria B.

— Dumneata eşti fotbalist ? — am întrebat.

— Eu...? Nu... Vorbesc de echipa noastră.

În brigada a III-a pronumele posesiv „noastră" ia din ce în ce mai mult locul învechitului „meu".

La 1 aprilie „brigăzii a III-a de producţie" i s-a conferit titlul de „brigadă de calitate". Şeful brigăzii a devenit comunistul Ilie David.

— Şi dumneata nu mai lucrezi în brigadă ? — îl întreb mirat pe Ion Constantin.

— Nu. Am cerut să trec la brigada a IX-a...

— De ce ?

— Nu mai aveam ce face aici. Iar acolo treburile nu mergeau tocmai bine. Ilie David creşcuse frumos, putea să conducă singur brigada.

Pe Ilie David n-am reuşit să-l văd. A plecat de cîteva zile în concediu. Dar, oricum, cred că tot n-aş fi reuşit să-l cunosc mai bine decît aşa cum mi l-au zugrăvit cuvintele pline de dragoste şi stimă ale tovarăşilor săi de muncă.

— Şi nu-ţi pare rău de brigada a III-a ? — îl iscodesc pe interlocutorul meu.

— Îmi pare rău. Dar de ce „a IX-a" să fie mai prejos?

Comunistul Ion Constantin nu putea să răspundă altfel. El vrea să fie mereu acolo unde-i mai greu. Aşa l-a învăţat Partidul. Aşa l-a învăţat şi Ion Tărăngoiu.

Grădiniţa din faţa casei de pe Sergent Florescu 20, e plină de flori. După orele de muncă, după repetiţii sau spectacole, Ion Constantin e printre florile sale. Le îngrijeşte cu pasiune. Pentru Ion Constantin fonta şi florile fac pare din acelaşi univers. Ambele trebuie să facă viaţa omului mai uşoară, mai frumoasă. Aşa l-a învăţat „bătrînul" : în orice faci, trebuie să pui un dram de pasiune.

Fără pasiune, fonta devine amorfă şi florile se veştejesc.

În întrecerea în cinstea Congresului, Steagul Muncii de brigadă fruntaşă pe uzină a trecut la brigada a III-a.

Hala miroase o fontă incandescentă şi a soare.

T. G. Maiorescu

LEBĂDA MĂRII

În zilele celui de-al III-lea Congres al Partidului, o imensă lebădă metalică a navigat în apele Mării Negre, conversînd necontenit cu ţărmul patriei prin limbajul radiogramelor : Ti, ti, ta... Totul merge bine stop nava se comportă în conformitate cu datele prestabilite stop navigăm în plină viteză ti, ti, ta ; ti, ti, ta...

În aceste memorabile clipe, în oraşul de la cotul superior al Dunării, la Galaţi, constructorii de nave urmăreau cu emoţie monologul radiotelegrafiat, înţelegînd că eforturile lor constructive au fost încununate de succes. Lebăda metalică de care vorbesc nu e altceva decît primul cargou românesc de 4500 de tone, prin care industria noastră de construcţii navale inaugurează seria unor vase care vor forma flota comercială modernă.

Cursa de probă a cargoului „Galaţi" în apele Mării Negre e într-un fel simbolică. Primul vas românesc de mari proporţii, utilat ultramodern, e trimis să primească botezul mării — iată un omagiu frumos adus celui de-al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn de către constructorii noştri de nave, în semn de recunoştinţă pentru marile noastre izbînzi dobîndite pe drumul socialismului.

În radiograma transmisă Congresului de pe bordul cargoului „Galaţi" se spune printre altele:

Am urmărit naşterea cargoului românesc de 4500 tone încă din faza proiectelor, cînd nava de astăzi era doar un vis îndrăzneţ, un vis construit riguros pe hîrtia de calc cu ajutorul riglei şi compasului, a cărui vitalitate era confirmată de datele matematicii. Ca să vă sugerez cît de cît amploarea acestui vis inginieresc elaborat luni de-a rîndul în faţa planşelor de proiectare, vă pot spune că el se compunea din aproximativ 8000 de planuri, care au căpătat apoi viaţă prin eforturile sudorului, mecanicului, lăcătuşului, tîmplarului, forjorului, electricianului, cazangiului, vopsitorului, tapiţerului — într-un cuvînt prin cele o sută de meserii care se cuprind în termenul vag de „constructor de nave".

A construi o navă e un lucru prin excelenţă spectaculos. Bătînd cu ciocanul, ori plimbînd flacăra pe planşeul metalic, muncitorul se mişcă într-un peisaj monumentul şi are necontenit sentimentul de faur. Omul acestei industrii nu ştie ce-i monotonia, lucru de serie. Aici, fiecare piesă ce iese de sub mîinile lui e nouă, unică — vertebră dintr-un corp viu ce se împlineşte sub privirile tale. În fiecare clipă ai sentimentul finalităţii muncii tale, bucuria aproape concretă a îndrăznelii de a supune forţa oarbă a mărilor, de a alcătui din foi de metal acea splendidă jucărie ce va pluti pe toate oceanele lumii, purtînd pe bord pe cei ce descind din curajosul Ulisse, din harnicii negustori ai Feniciei, ori pe noii şi avîntaţii Columbi ai timpului nostru.

Bucurîndu-vă de vestea bună a primului cargou românesc de 4500 tone, plecat în cursa de probă, sînt îndemnat să-mi readuc aminte de imensa vatră industrială de la Galaţi.

Macaralele de mare tonaj înfipte la poalele apei îşi rotesc braţele de oţel pe sub cerul înalt mutînd dintr-un loc în altul vasele metalice care intră în corpul viitoarelor nave ; limbile violete ale aparatelor de sudură ling necontenit complicata arhitectură a vaselor, oficiind mari operaţii chirurgicale; suspendaţi la înălţimi ameţitoare, ori culcaţi pe spate sub burţi de vapoare gata să fie date la apă, vopsitorii îşi agită bidinelele lor muiate în miniu, executînd migăloasa toaletă a coloşilor. Pe o arie de aproximativ două milioane de metri pătraţi, grupuri de oameni, practicînd cele mai diverse meserii, alcătuiesc aşadar enorme scoici de oţel pe care, rînd pe rînd, le aruncă pe apă, ispitiţi parcă să umple fluviile şi mările pămîntului cu această ciudată faună care pasionează statornic firea omenească. Şi cargoul de care vorbesc este un exemplar splendid al acestei faune, primul dintr-o serie ce va avea de sporit mult prestigiul ţării noastre pe mare.

Un sumar portret al navei :

Numele : „Galaţi".

Locul şi data naşterii : În oraşul de pe Dunăre în zilele celui de-al III-lea Congres al Partidului.

Virsta : Fără.

Părinţi : harnicii muncitori ai şantierului naval de la Galaţi.

Apartenenţa : Industria socialistă.

Cetăţenia : R.P.R.

Statura: Atletică; impunătoare şi zveltă (aproximativ 100 de metri lungime, 14 lăţime şi peste 8 metri înălţimea suprastructurii sale).

Semnalmente particulare: Are. Este pe de-a întregul de concepţie autohtonă şi exprimă interesele comerţului românesc. Poate călători pe multe mări ale lumii (e prevăzut cu întăriturî pentru gheaţă, precum şi cu instalaţii speciale pentru condiţiile de navigaţie la tropice).

Dacă a călătorit în străinătate : Nu încă, dar are de gînd. Cînd ? Mereu, pînă la adînci bătrîneţe. Unde ? În general de-a lungul unor itinerarii ca acestea : Marea Neagră — Mediterana — Orientul apropiat — Mările Nordului. Scop : să sporească prestigiul flotei comerciale a Republicii Populare Romîne, făcînd cărăuşie export-import, purtînd în burta sa, în general, mărfuri cerealiere, cherestea, piei, minereuri, uleiuri vegetale, maşini şi altele.

Paşaportul : Roşu, eliberat în Romînia.

Şi-acum cîteva informaţii cu privire la starea sănătăţii navei. Datele radiografiei interioare o indică drept excepţional de bună. Inima : puternică, motor de 2500 C.P. Creierul : electric şi electronic. Nervii : de oţel. Stomacul: imens (capacitate de 4500 tone), incompatibil cu ulcerele de orice fel (pereţii magaziilor au întăriturî metalice), hrănirea cu ajutorul macaralelor. Regim alimentar : bogat şi în sortimente variate. Bucătăria îmbrăcată în plăci melaminate, sobă de gătit electrică, robot electric de tocat carne... Ţesăturile : din material plastic. Pereţii tapetaţi cu ţesături de fibre artificiale în culori variate. Văzul : periscopic. Auzul : pe bază de radar cu rază mare de acţiune. Vorbirea : T.F.F. radio-emisie. Respiraţia : bună, ventilaţie artificială cu dispozitive de încălzire şi răcire a aerului. Mersul : iute, 13 noduri şi jumătate pe oră...

În clipa cînd transcriu aceste date, pe imensa vatră — şantier — de la Galaţi se alcătuiesc, în serie, alte lebede de metalice de 4500 tone, făcînd parte din această ciudată şi prestigioasă faună industrială, cu ajutorul căreia ne propunem să concurăm pe armatorii străini, intrecînd în toate privinţele vasele comerciale de acest gen, furceşti, germane, greceşti...

Navei noi ce pleacă în larg i se urează din străbuni „vînt prielnic", spre a ieşi nesfărîmată din mijlocul dezlănţuirilor oarbe ale mărilor. Pentru nava modernă „Galaţi" cea mai potrivită urare mi se pare aceasta şi vreau ca ea să devină mesaj : „Succes deplin în lupta economică pe mare !"

Pop Simion

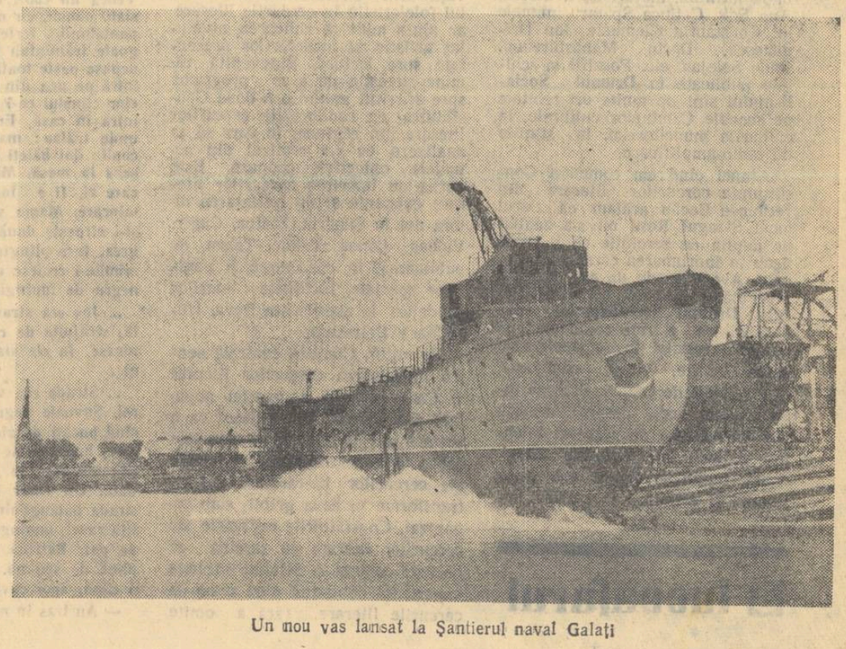

Un nou vas lansat la Şantierul naval Galaţi

Cezar DRĂGOI

Comunismul...

Orînduind grădina pămîntească,
în piine-am prefăcut un bărăgan !...
L-am smuls din mîna dăruind, cerească,
o secetă în fiecare an !

Şi lacrămile munţilor, albastre
— asemeni stelelor, pe firmament —
spre slava noastră şi a ţării noastre,
le-am prefăcut în fir incandescent !

Am înălţat spre cer, din Hunedoara,
— precum rachetele, în cer, izbind —
furnalele ce transformară ţara
în visul nostru cu aripi de-argint !

Da !.. Omul şi-a-nălţat spre stele mîna —
visează sboruri ample prin eter...
Manole, cu aripa în ţărînă,
îşi află azi noi dimensiuni în cer !

...Iubim. Visăm. Creăm... Şi lumea-ntreagă
a noastră e !... Şi nu-i o vorbă-n vînt !...
Că nu cunoaştem „poate", nici pe „dacă" —
ci numai
comunismul pe pămînt !

Ion PETRACHE

Partinitate

Pe drumurile vieţii mi te-mplinesc, iubire
Ce-aduci în mine lumea să dau prin tine glas
Tulburătoarei forţe din pana ta subţire,
Muiată în cerneală de visuri pas cu pas.

Tu desenezi pe hartă cu gesturi creatoare
Imagina izbînzii în timp şi în idei
Şi-n fiecare mină ce suie către soare
Găsesc incandescenţa aceluiaşi condei.

Tu îmi străbaţi fiinţa cu sîngele odată,
Cu degete de sculptor mă prinzi ca pe un lut,
Fiorul modelări îl simt cum mă îmbată
Cu fiecare strofă, cu fiece-nceput.

Tu nu eşti doar scînteie sau vers sau rapsodie
Ci căpătîiul lumii şi aripile ei.
În cîntecele tale nu doar un glas îmbie,
Ci mii şi mii de glasuri de oameni şi idei.

De-aceea nu sînt astăzi supus al neputinţei !
Cu mintea bîntuită de căutări mereu
Încerc s-ating adîncul din ţărîna fiinţei
Şi lumii ei de gînduri să-i dărui glasul meu.

Romulus VULPESCU

Proiect de fericire

E-un sens latent în cifre şi-un ritm etern în numeri
Precum în filosofii străvechi se mai susţine...
Dar seriile-acestor metafore virgine
Permit doar în algebre de vis să le enumeri.

Pui volţii-n ecuaţii — pier urmele tenebrei :
Aceasta-i dezvoltarea dînd rod în strung şi lanuri !
Pulsează-n Directive sinteze de elanuri
ce au rigoarea faptei şi graţia algebrei !

În „doi virgulă unu" nasc fabrici uriaşe,
Plesneşte scoarţa cifrei şi semnul aritmetic !
Artezian, ţîţeiul ţîşneşte-n cer desmetic...
Chimia ştie taina ca huma să se-ngraşe.

Ce foşnet geologic sub stei şi roci ! Auzi :
Sînt minereuri — cîrtiţe oarbe, ancestrale !
Prin măruntăi de neguri le taie omul cale.
..Ca după faceri, munţii răsuflă greu, lăuzi.

Pricepi tu omenia din cei „80%" ?
Simţi gustul piinii albe crescînd din glii spre tine ?
„Mai mult" din planuri, miine — egal cu „mult mai bine" !
Pe mina ce-ţi dă grîul te-nclină şi-o sărută.

Ştii să-ntrevezi agapa Comunei viitoare
Cînd, degustînd din vinul cu-adînci semnificaţii,
Pindind, spre zori, clipirea a somn, de constelaţii,
Vom saluta prozodic explozia de soare ?

Cum roua dimineţii va potopi pe umeri,
Atunci, în zorii-aceia cu ritmuri mlădioase,
Vom celebra-n poeme, pe marile terase,
Poesişul din cifre şi pulsul viu din numeri !
Metafora se coace în cînt rotund, lucind :
Profundă mulţumire părintelui Partid !
...Şi versul se va scrie pe filă de mătase...

CRESCUȚI O DATA CU HUNEDOARA SOCIALISTA...

În mod firesc, literatura noastră nouă se îmbogățește an de an, cu forțe tinere. În reviste, în vitrinele librăriilor apar mereu semnături proaspete care devin apoi familiare publicului. Pentru a înțelege mai profund mișcarea literară, e necesar să urmărim cum se desfășoară acest proces vast și complex de promovare a noilor cadre scriitoricești. Acum, cînd fac primii pași, viitorii mînuitori ai condeiului simt cel mai mult nevoia ajutorului competent, a îndrumării atente din partea criticii.

Consfătuirile regionale de la Constanța, Craiova, Bacău, relatate în numerele trecute ale **Luceafărului**, au demonstrat limpede că în momentul de față asistăm la afirmarea unei noi promoții, masive, de poeți, prozatori și dramaturgi.

Una din trăsăturile caracteristice ale promoții de scriitori o constituie legătura cu realitatea concretă dintr-o anumită regiune a patriei. S-a întărit astfel considerabil aportul literaturii la viața culturală locală. Pe de altă parte, tinerii scriitori, proveniți în majoritate din cercurile literare, aduc o mare varietate de teme, aspecte, probleme specifice, completînd simțitor sfera preocupărilor beletristicii românești contemporane. Fără îndoială, deocamdată ne aflăm în fața unui fenomen în germene, ce nu s-a justificat încă prin mari realizări, prin opere desăvîrșite. Dar există destule indicii ca într-un viitor apropiat să le putem aștepta.

Consfătuirea cercurilor literare din regiunea Hunedoara a demonstrat o dată în plus acest lucru. Aici s-au afirmat mulți tineri scriitori proveniți direct din rîndurile muncitorilor, și ceea ce e interesant și demn de subliniat e că nici unul dintre ei nu a părăsit producția. Tendințele de profesionalizare timpurie au fost permanent combătute.

Irimie Străuț și Ana Șoit sînt fii de mineri, Mircea Tuță este muncitor siderurgist, Petre Țirău, activist de partid, Catinca Spătaru, operatoare la stația de radio-amplificare Hunedoara, Traian Filimon — muncitor — etc. La Casa regională a creației populare Deva s-au editat pînă în prezent trei culegeri: **Flori de foc, Flăcări nestinse** și **Am crescut cu tine, Hunedoară.** Lucrările publicate aici vorbesc despre viața muncitorilor oțelari, minerilor și constructorilor hunedoreni.

„Am crescut
odată cu schelele zvelte
— săbii de foc înfipte-n cer —
odată cu tine, Hunedoară,
odată cu frămîntul tău de fier —
și nu mă știu
să fi purtat pe buze-alt cînt
decît luminile-ți strînse-n voal imens
și pulsul furnalelor tale,
pulsul pînă-n depărtări răsfrînt".

spune Victor Nițâ în poezia: **Am crescut cu tine, Hunedoară.**

Schițele lui Irimie Străuț înfățișează momente din trecutul și prezentul Văii Jiului — fosta Vale a Plîngerii. Trebuie remarcată vigoarea cu care tînărul prozator știe să creioneze situații, să dea viață personajelor, — totul spus sobru și laconic, fără conflicte melodramatice confecționate stîngaci. Caracteristic schițelor lui Străuț ni se pare a fi tocmai nota de naturalețe, de firesc. Nimic din pitorescul ostentativ al altor nuveliști și povestitori tineri.

Ana Șoit, în poezie, observă, tot la fel, elementele aparent nereprezentative pentru un peisaj cu atîtea contraste puternice, cum este Valea Jiului. Versul pare șoptit, înghinat, totul se contopește într-un lirism cald, discret. Ciclul **Să cînte privighetoarea,** constituie un zguduitor protest împotriva războiului.

Trebuie remarcate apoi schițele lui Mircea Tuță. Indeosebi **Deasupra prăpastiei,** publicată în **Am crescut cu tine, Hunedoară,** vădește un talent robust și promițător. Cercul literar din Hunedoara va trebui să îndrume cu grijă formarea intelectuală a acestui tînăr, viitoarea lui pregătire scriitoricească, obișnuindu-l să fie cît mai exigent cu propriile-i producții.

Versurile lui Traian Filimon conțin imagini cu totul deosebite și vădesc o siguranță, o stăpînire a ritmului care ne poate îndreptăți iarăși la speranțe.

În general, tinerii scriitori din regiunea Hunedoara intervin operativ în problemele majore ale vieții.

Ziarul **Drumul Socialismului** publică lunar o „Pagină culturală", unde întîlnim, alături de I. Străuț, Ana Șoit, Catinca Spătaru, numele lui Constantin Clemente, Ion Drăgănescu, Dorin Mănăștureanu, Radu Selejan, etc. Poeziile și schițele publicate în **Drumul Socialismului** sînt de multe ori recitate pe scenele Căminelor culturale, la cluburile muncitorești, la stațiile de radio-amplificare.

Atunci cînd am comentat Consfătuirea cercurilor literare din regiunea Bacău arătam că ziarul local **Steagul Roșu** nu s-a achitat pe deplin de sarcinile ce îi reveneau în îndrumarea cercurilor literare. Avem ocazia de astă dată să prezentăm cititorilor un aspect pozitiv. **Drumul Socialismului** este unul dintre ziarele regionale ce publică regulat în coloanele sale poezii, schițe, folclor contemporan, articole de critică. Și dacă astăzi putem vorbi despre această tînără promoție de scriitori talentați, ridicați în regiunea Hunedoara faptul se datorește în bună măsură și grijei cu care ziarul regional s-a preocupat de creșterea actualilor săi colaboratori.

O specie literară care deține un loc important în cadrul culegerilor editate de Casa regională a creației populare Deva și în paginile ziarului **Drumul Socialismului** este reportajul literar. Catinca Spătaru, Mircea Neagu sînt reporteri solicitați și de ziarele și revistele centrale.

Discuțiile purtate la Consfătuirea cercurilor literare din regiunea Hunedoara au scos în evidență, pe lîngă laturile pozitive ale muncii cercurilor literare, și unele insuficiențe. Atît în referatul susținut de tov. Corneliu Cismaș, șeful secției de învățămînt și cultură a Sfatului popular regional, cît și în intervențiile pe marginea lui s-a luat atitudine împotriva insuficientei exigențe față de cuvîntul scris.

Legat de aceasta, se pune problema pregătirii estetice a tinerilor scriitori din regiunea Hunedoara. Mai dăinuie în rîndurile unor membri ai cercurilor literare spiritul eclectic, tendința de a învăța istoria literară, noțiunile de teorie a literaturii — după ureche. Tovarășii Spătaru Catinca, Iliescu Ion, Ivașcu Elvira, Boitor Gheorghe, Toma Petru au arătat că în cercurile literare hunedorene se simte nevoia unor cursuri de teorie și estetică cu un program bine precizat.

Comisia centrală pentru îndrumarea cercurilor literare va lua măsuri în acest sens. Nu-i suficient însă a programa conferințe, fără ca fiecare membru al cercului literar să înțeleagă necesitatea însușirii culturii. În sală s-au dat exemple de tovarăși care nu vor să citească de teama de a nu imita pe nimeni, de dragul de a fi originali. Evident atari atitudini trebuie combătute. Paralel trebuie dusă lupta împotriva înfumurării, a paradei de cultură, concretizată uneori în lucrări evazioniste, rupte de realitate, în simboluri absconse.

În general, cercurile literare din regiunea Hunedoara au dovedit suficientă maturitate politică în activitatea lor, neîngăduind posibilitatea elementelor carieriste, străine de idealurile noastre să se afirme, să se cuibărească printre tinerii cinstiți.

În cuvîntul său, tovarășul Lazăr David, secretar al Comitetului regional de Partid, a lămurit pe larg necesitatea ancorării în actualitate a creației scriitorilor tineri din regiunea Hunedoara. El a vorbit despre principiul partinității în literatură. **„Pentru proletariat literatura nu poate fi un instrument în folosul unor persoane sau grupuri, ea este parte integrantă a cauzei generale a clasei muncitoare".** Tovarășul David arăta, pe bună dreptate, că numai o poezie izvorîtă sincer din idealurile de luptă ale clasei muncitoare poate emționa publicul, poate deveni utilă, eficientă.

La Consfătuire au fost prezente peste 250 de persoane. Dată fiind situația specifică a cercurilor literare din regiunea Hunedoara, unde alături de tinerii scriitori mai cunoscuți se ridică ceilalți, abia veniți în cercurile literare, era necesar să se analizeze temeinic experiența bună, succesele dobîndite pînă acum, să se țină seama de condițiile proprii existente aici, pentru a se putea porni pe viitor, în mod hotărît, la o muncă temeinică. Raportul tovarășului Cismaș a făcut acest lucru. Nu la fel se poate spune și despre o parte a discuțiilor care s-au mărginit la chestiuni lăturalnice. E bine că s-a vorbit despre situația fiecărui cerc în parte, despre felul cum se munciește acolo, despre modul cum cercurile literare hunedorene ajută munca de propagandă și agitație din regiune. Însă dincolo de acest aspect general, credem că ar fi fost indicat să se țină seama de ceea ce constituie specificul cercurilor literare hunedorene.

Ar fi fost interesant să se dezbată, de exemplu, mult mai pe larg, problema aceasta — specifică cercurilor literare din regiunea Hunedoara — a atragerii spre literatură a muncitorilor, a tinerilor scriitori talentați proveniți din rîndurile clasei muncitoare.

Concluzii fructuoase puteau fi trase și din faptul că în cele 13 cercuri literare din regiunea Hunedoara frecventează în mare majoritate numai oameni strict legați de producție.

Aici am întîlnit o grijă deosebită pentru folclor. **Drumul Socialismului** publică în fiecare din paginile sale culturale și un colț al „folclorului nou hunedorean". Analiza unor texte poate duce la observații utile. Prelucrarea materialului folcloristic în cercurile literare ar ajuta mult la ridicarea nivelului artistic al încercărilor prezentate spre lectură. Binevenită rămîne sugestia de a se programa spre sfîrșitul anului o a doua Consfătuire, cu conducerile cercurilor literare din regiune, în care să se analizeze ce s-a realizat din actualele obiective propuse. Este vorba de întărirea cercurilor literare existente și de înființarea altora noi la Simeria, Zlatna, Cugir, Vulcan, Lonea, Teliuc, Țebea, de publicarea, în continuare, a paginilor speciale, închinate tinerilor condeieri, în ziarele din Deva, Hunedoara, Petroșani.

Pe viitor, Comisia centrală pentru îndrumarea cercurilor literare și Casa centrală a creației populare sînt datoare să vegheze ca o acțiune atît de importantă cum este aceea a consfătuirilor regionale ale cercurilor literare să nu se transforme în ceva pripit, slab organizat. Consfătuirile regionale ale cercurilor literare au sarcina să dezbată concret și detaliat întreaga experiență dobîndită pînă acum de cercurile literare, fără a omite ceea ce fiecare regiune are specific.

Ziarul **Drumul Socialismului** a publicat de curînd o amplă analiză a problemelor dezbătute la Consfătuirea cercurilor literare din regiunea Hunedoara.

În ansamblul ei, Consfătuirea cercurilor literare din regiunea Hunedoara și-a atins scopul urmărit, acela de a da un nou impuls mișcării literare de amatori. Nu încape îndoială că problemele discutate la consfătuire vor sta mai departe în atenția Casei regionale a creației populare, a secției de învățămînt și cultură a Sfatului populare regional și a tuturor celor ce răspund de creșterea și promovarea tinerilor scriitori din cadrul cercurilor literare.

Al treilea Congres al Partidului Muncitoresc Român a pus în fața întregului nostru popor sarcini măreți. Scriitorilor le revine misiunea de a oglindi în lucrările lor uriașul avînt al forțelor socialismului, eroismul oamenilor muncii în înfăptuirea planului de șase ani. Cititorii doresc să întîlnească în cărți eroi de dimensiunile celor pe care-i oferă realitatea, — oameni înaintați, cu preocupări multilaterale, luptători activi pentru tot ce este nou, înălțător, frumos, — modele de conduită etică. E de așteptat ca noua promoție de literați, ieșită din rîndurile oamenilor muncii, să se impună, în primul rînd, pe acest plan major.

RED.

Dorin P. MĂNĂȘTUREANU

Apartenența

Îți sînt dator pe viață, ca un pom
Țării generoase, plină-n seve,
Și-mi simt crescînd mîndria de-a fi om,
Îți sînt dator, că visul mi-e aieve.

Oricînd tu, dirz în rînduri mă soceate,
Pe schele și pe baricadă stînd chezaș,
Sub flamurile tale-mpurpurate...

Partid ne-nfrînt al clasei muncitoare,
În marșul tău spre lumea viitoare
Te însoțesc ca muncitor și-ostaș...

●

Traian FILIMON

Flori și coloși

Printre coloși metalici, în uzină,
Acolo-n preajma asprelor metale,
Deschid spre soare proaspete petale,
Aleile de flori, ca-ntr-o grădină.

Cu clocot surd, alături, în furnale,
Se plămădesc torente de lumină
Și sub puterea omului deplină,
Curg, ascultînd de gesturile sale...

...Mîini albe, delicate, de femele
Flori răsădiră-aici, de frumusețe,
Sub ale nopții mii de curcubeie...

Iar palmele ce c-o zvicnire dură
Strunesc rîuri de foc : în diminețe
Mîngîie flori din mers, împart căldură...

●

Traian MÜLLER

Ideal

Purtăm în noi un foc mistuitor,
Ingemănat din inimile toate —
Vulcan de năzuințî împurpurate...
Noi risipim lumini în viitor,
Iar comunismul, mîndrul vis,
O poartă aurită ne-a deschis...

●

FOLCLOR HUNEDOREAN

culeș de I. MARINESCU

Face-m-aș crenguță-n vînt

Face-m-aș crenguță-n vînt
Ca partidul să ni-l cînt,
Să ni-l cînt din zori în seară —
Cu tractoarele pe-afară,
Cu minerii-n fund de mină
Și albinele-n grădină ;
El ne-a scăpat de boieri
Și de jalea cea de ieri —
Ne-a făcut țara mai dragă
Viața dulce ca o fragă.

(Auzită de la Groza Ion din Chitid-Hunedoara).

●

Fain mai e cînd ai lumină

Foicică din grădină
Sara, colo pe la cină,
S-aprind becuri lucitoare
Și sătucu-i ca o floare.
Fain mai e cînd ai lumină,
Sara, colo pe la cină,
Poți citi ori cît poftești
Făr' să te mai chiondărăști,
Și-asculți radio cum răsună,
Cum ne cîntă viața bună.

(Auzită de la Pop Lucreția din Nădăștia Inferioară).

Ana ȘOIT

Locul nostru firesc

Cine altul, dacă nu partidul, mi-a dat această posibilitatea ? M-a smuls din inerția treburilor mărunte, urcîndu-mă pe o treaptă cum nici în vis nu îndrăzneam să visez !

Veneam dintr-o comună îndepărtată, dar ușile Casei Scriitorului erau prietenos deschise, veridică dovadă că puterea populară a creat condiții de dezvoltare și în literatură, aceasta nemai fiind în mîna unei clase de privilegiați, ci a întregului popor.

Eram singura din familia mea, care, de la podeaua de lut din casa unde am crescut, atingeam cu piciorul scările de marmoră ale Uniunii Scriitorilor. E oare un lucru neînsemnat, peste care se poate trece ?

Cred că și aceasta a contribuit la făgașul unui drum nou în creația mea. Tovarăși, am scris mult despre nori, stele și lună și despre o dragoste închipuită, dar acum mi-e rușine și roșesc pentru fiecare vers în parte. Azi cînd am căpătat convingerea fermă că datorez numai partidului totul, am pus dragostea de partid în centrul creației mele.

Pentru mine el a rămas asemeni stelei polare după care marinarul își cîrmuiește barca.

Dacă am putut transmite ceva din fiorul liric în creația mea, datorez faptului că scriu ceea ce simt, imprim o parte din sufletul meu, versului, adică așa cum a spus Mihail Șolohov la cel de-al XX-lea Congres al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice : Trăiesc traiul poporului, sufăr cînd va suferi și mă bucur de bucuriile lui.

Cea mai mare parte din viață mi-am petrecut-o între mineri și muncitori.

De la ei am învățat două lucrări mari : munca și modestia.

Cu adevărat,
„Extragere de radium e poezia,
Un an trudești la gramul de metal."
ne învață și Maiakovski.

În ce constă această muncă ? În a răspunde (în fața conștiinței, bineînțeles), de fiecare clipă irosită în zadar, a îi pătruns de pasiunea lui Pavel Korceaghin care și-a închinat toată viața și toate puterile celui mai minunat țel din lume : comunismul.

De aceea, mă revoltă atitudinea unor tineri condeieri, care după prima poezie mai izbutită se vor publicați numai de revistele Uniunii Scriitorilor și la cea de-a doua vor să fie socotiți consacrați.

Astfel de începători care cotcodăcesc ca găina care a făcut o mărgea în loc de ou (din basmul lui Creangă), cu greu vor ajunge scriitori. Ei fug de truda nopților și-a cătărilor migăloase, de ucenicia atît de necesară din cercurile literare, situîndu-se la marginea vieții, nu în clocotul ei, unde e locul nostru firesc.

Fac parte din generația fără tinerețe. Mă mai obsedează încă trenurile care treceau printr-o gară apropiată copilăriei mele. Prin gara aceea, nod de cale ferată, au trecut sute de trenuri cu armament greu spre răsărit, să ucidă oameni nevinovați și eu le-am auzit șuieratul nespus de apăsător. Cînd merg acum, la Hunedoara, entuziasmul în fața voinței comuniste se schimbă într-un cîntec pentru marele oraș, un elogiu pentru oțelarii hunedoreni, iar cînd văd blocurile din Uricani unde, la fiecare fereastră visează o mușcată roșie, uriașă, am certitudinea că abia acum îmi trăiesc adevărata mea tinerețe și sînt datoare să cînt ou toată puterea inimii mele.

Aș dori ca-n cîntecul sufletului meu să cuprind răsuflarea fierbinte a vremii și rara frumusețe ce crește sub ochii noștri. Brațul întins al lui Lenin îmi arată că nimic nu mă împiedică să m-avînt pe drumul unei literaturi într-adevăr libere, legată de popor.

Pe lîngă lucrările apărute în regiune, am predat de curînd Editurii Tineretului un volum de versuri.

Prin munca mea aș vrea să răsplătesc o parte cît de mică din dragostea și ajutorul ce l-am primit din partea Partidului, care ne-a creat cele mai largi posibilități de zbor.

Partidul și statul nostru desfășoară o muncă vastă pentru a transforma cultura într-un bun al tuturor, alocă mari fonduri pentru dezvoltarea bazei materiale a activității culturale. Este de datoria sindicatelor, organizațiilor de tineret și a altor organizații obștești, a sfaturilor populare și organelor Ministerului Învățămîntului și Culturii, de a folosi din plin puternicul instrument de educație socialistă pe care-l reprezintă așezămintele de cultură și artă, de a organiza în fiecare club, cămin, casă de cultură, o activitate bogată și atrăgătoare, avînd o sferă de cuprindere din ce în ce mai largă.

(Din Raportul C.C. al P.M.R. prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la cel de-al III-lea Congres al partidului).

Emanoil PETRUȚ

LINIȘTE

Era aproape de miezul nopții. Nevasta și copiii dormeau. Prin ferestrele deschise străbătea din cînd în cînd zgomotul cîte unui automobil care trecea în goană.

Maistrul Ion Popescu stătea în pat, alături de nevastă și privea afară. Vedea ferestrele cu luminile stinse ale blocului de vizavi. Și el ar fi trebuit să doarmă. Dar nu-i venea somnul. Îi venea să aprindă o țigară. Renunță.

Din camera de alături, unul din copii s-a întors în somn. Mormăi ceva, apoi iar se făcu liniște. Era cald. Se sculă și se duse tiptil la fereastră. Un vînticel mătură strada ridicînd mici vîrtejuri de praf. La blocul de vizavi se aprinse o lumină. Prin fereastra deschisă văzu un om în pijama. Inginerul — zise în sinea lui. Nici el nu are somn. Și zîmbi. După un timp lumina se stinse. Maistrul Popescu rămase la fereastră...

...Văzu deodată strada cea veche. Nepavată. Picioarele goale stîrneau valuri de praf. Casele erau mici, cu geamlicuri, cu rufe întinse la uscat, cu cîini de pripas dormitînd în fața porțilelor de lemn. Pomișori anemici, copii, mulți copii, goi și flămînzi. Vedea un copil de vreo 12-13 ani, slab, obosit, cu o șapcă slinoasă, cu pantalonii ferfeniți. Picioarele-i goale frămîntau praful galben ce se depuse peste toată mahalaua. Copilul intră pe una din porțile, dînd un picior cîinelui ce-i sta în drum. Apoi intră în casă. Era o cameră joasă unde trăiau : maică-sa și cei patru copii : doi băieți și două fete. Se așeză la masă. Mămăligă. Ca în fiecare zi. Îi e foame. Țipă. Cere de mîncare. Mama se întoarce la vatră și-i cîrpește două palme. Are mîna grea. Iese plîngînd din cameră. Lacrimile-i croiesc dîre albe pe obrazul negru de funinginea atelierului...

... Jos era strada cea nouă. Pavată, străjuită de clădiri înalte și frumoase. În ele stau oameni la fel ca el...

... Strada cea veche înecată în noroi. Șuvoaie negre curg la vale ducînd bucăți de ziare, resturi de mîncare, bucățele de lemn pe care o fetiță murdară le pescuiește cu răbdare. Un tînăr înalt, deșirat, trece strada bălăngănindu-se. Intră pe porțița casei, împinge ușa și se trîntește pe pat. Bătrîna femeie îl privește plină de spaimă. O privește și el o clipă, apoi cuvintele țîșnesc :

— Au tras în noi. Mi-e frică.

Pe urmă adoarme. Îmbrăcat, cu bocancii atîrnînd grei de noroi...

... Jos, strada cea nouă, Felinarele fluorescente împrăștie lumina lor calmă. Acoperișurile sînt pline de antene de televiziune. În dosul ferestrelor deschise dorm oamenii cu nevestele, cu copiii lor. La fel ca și în casa lui. Frumoase sînt casele acestea. Și toate sînt ale lor. Da, ale lor. Muncitorii nu mai sînt nici săraci, nici singuri. Au case, uzine, fabrici, școli, teatre. Au ogoare, cirezi, tarlale și pășuni. Au o țară. Și țara e a lor...

... Iar văzu vechea stradă. În curtea căsuței nu erau rufe atîrnate și nici un cîine nu dormită la portiță. În curte era o masă lungă cu bănci. Veneau oamenii în haine de sărbătoare, cu pantofii lustruiți, cu pălării negre. Veneau cu nevestele cu pantofii scîlciați, în rochițe înflorate, ținîndu-și copiii de mînă. În capul mesei stăteau doi tineri. El, înalt, slab, cu ochii negri; ea, mică, oacheșă, zîmbitoare, sprințară. Era gălăgie. Copiii țipau, bărbații cîntau, femeile sporovăiau, și ei doi se țineau de mînă sub masă. Mama servea ajutată de cele două fete. Uite, acum iese din casă cu o tavă încărcată. Îi zîmbește băiatului. Apoi deodată ochii i se dilată, îl privește, îl privește cu ochi care nu mai sînt pe această lume. Apoi cade. Tava face zgomot, bucatele se împrăștie, iar mama zace pe pămînt și e foarte liniștită, e moartă...

... Jos e strada cea nouă. Șirul lung al luminilor albe dau un sentiment de siguranță. Departe, luminat de jos de reflectoare, se vede capul enorm al unei macarale turn. Se răsucește încet la dreapta, dispare, ca pe urmă să apară din nou cu o piesă prefabricată, ca un gigant cu prada în dinți. Se clădește peste tot. Oamenii vor să stea comod în casele lor. Și vor sta comod. De asta are grijă partidul. Partidul...

... E iarnă. Strada cea veche e acoperită cu un strat gros de omăt. De după un colț apare un bărbat înalt. Aleargă parcă. Din cealaltă direcție vine un alt bărbat. Ajung aproape în același timp la portiță. Intră grăbiți în casă. În cameră arde o lampă cu gaz. Se așează. Se privesc. Tac. Așteaptă. Portița scîrțîie din nou. Încă un om s-a așezat la masă, apoi încă unul, apoi o femeie. Gemuletul este acoperit cu o pînză neagră. Nimic nu se vede de afară. Orele trec. Părăsesc casa. Unul cîte unul. Fiecare o ia în altă direcție. Lumina se stinge. În zori, un fluierat prelung străbate mahalaua. Alte fluierături îi răspund. Se aud pași alergători. Apoi polițiștii se opresc și se privesc. Zidurile caselor sînt acoperite cu litere mari, albe :

„Jos fascismul !", „Jos războiul !". În tot cartierul, lipite pe ziduri, manifeste semnate : „Comitetul Central al Partidului Comunist Român"...

...Strada cea nouă. Trece agale un milițian. De undeva se aude un plinset de copil. Milițianul stă de vorbă cu un ceferist. Rid. Apoi dau mîna și fiecare trece mai departe. Ceferistul intră pe poarta unuia din blocuri. Milițianul își continuă rondul...

...Pe strada cea veche casele sînt ruinate. Oamenii trec cu priviri rătăcite. Copiii nu se mai joacă în praful străzii. În ochii lor lucește foamea. Se opresc femei cu broboade negre. Își duc pumnul la gură. O astupă, să nu urle. Casa cea mică a scăpat nevătămată. Doar ferestrele s-au spart și portița se bălăngăne pe un rest de balama. Cînd suflă vîntul, scîrțîie. N-a mai rămas cine s-o dreagă. Pe drum trece un soldat. Rupt, slab, înfometat. Se oprește. Privește în jur. Apoi intră în casă. Mai tîrziu iese cu o lădiță. Portița a fost dreasă, nu se mai leagănă pe restul de balama...

...Strada cea nouă. Strada lui. A vieții lui. Acum e nouă. Totul e nou. Și orașul, și clădirile, și oamenii. Copiii lui n-au cunoscut și nici nu vor cunoaște casa cu gemulețe, cu igrasie, cu lămpi de gaz, cu boli, cu foamete. Oare băiatul său, ajuns la maturitate, ce priveliște va avea de la fereastra casei lui ? Și mai frumoasă. Că totul devine din ce în ce mai frumos. E bine să trăiești. E bine la atelier, e bine acasă. Ce liniște e ! Și afară, și în sufletul lui. În sufletul lui care atît s-a zbuciumat pînă ce a căpătat această liniște mare și bună...

Desen de Liana Petruțiu

...Iar vede strada cea veche. Soarele aruncă raze albe, nemiloase peste crîncena mizerie a mahalalei. Ciinii cu limbile scoase, cu balele curgînd, stau nemișcați în umbra caselor. Strada e pustie. Din cînd în cînd trece cîte o femeie cu căldări pline cu apă. Un bărbat în puterea virstei împinge cu precauție portița unei căsuțe, aruncă o căutătură ageră în jur, apoi intră în casă. La masă stă femeia și așteptează. Se privesc. Fără vorbe. El se culcă îmbrăcat. Din buzunar scoate un pistol și-l vîră sub pernă. Apoi doarme... Și în noaptea aceea pistolul său scuipase multe gloanțe. Pistolul său și armele celorlalți. Și în noaptea aceea se sfîrșea o eră și începea una nouă. Era în august '44...

...Jos e strada cea nouă. Trece în goană un automobil cu farurile aprinse. Apoi altul. În fața blocului se opresc două camioane. Unul descarcă blocuri de gheață, celălalt, lădițe cu lapte. Muncitorii poartă halate albe. Unul fluieră. Celălalt îi face semn : Pst ! Lumea doarme ! Continuă să lucreze în tăcere. Au terminat. Mașinile demarează. La marginea trotuarului au rămas două stive : una cu lădițe, alta cu gheață. De sub blocurile albe curge o șuviță subțire de apă. E cald...

...Pe strada cea veche viața și-a reluat cursul. Trec ani de luptă, ani frumoși. Muncitorii au devenit stăpîni. Acum, atelierul e al lor. Oamenii învață încet, încet abecedarul vieții noi : al bucuriei, al conștiinței, al răspunderii față de ei și față de cei ce vor veni să-i înlocuiască. Și oamenii cresc falnici în această nouă școală a vieții în care Partidul este marele învățător. Crește atelierul. Mașini noi, hală nouă, producție nouă. Case noi, străzi noi, oraș nou, țară nouă. Largă e calea ce se așterne în fața noastră !

...Gîndurile zboară peste ani și peste spațiu. Pe strada cea nouă e liniște. E noapte. E bine. Sîntem mulți și nimic nu ne poate sta în cale. Dacă vrem noi și aștrii îi vom atinge. Mă cam avînt — își zise. Totuși asta e realitatea.

...Strada cea veche a devenit șantier. Nu mai sînt decît oameni muncitori și mașini. Multe mașini, mulți oameni. Vechea stradă nu mai e. Nu mai sînt case mărunte, nici praf, nici noroi. Totul e altfel. Viața cea nouă a învins și aci, cum va învinge peste tot. Altfel nu se poate...

Maistrul Ion Popescu stă la fereastră. Privește afară. Mîine e duminică. Va dormi mai tîrziu. Apoi se va duce dincolo, la inginer, și va discuta chestia cu brigada. Nu e necesar să-i dea oameni noi. Vor face treaba atîția cîți sînt acum. Vor pune la punct noua organizare a muncii. Va merge. Vine Congresul. Directivele vor deveni lege. Și legea noastră trebuie respectată. Se frecă pe tîmple. Inginerul va fi bucuros. De zile întregi își bat capul cu problema aliajului. Piesele se pot face și dintr-un metal grafitat. E ușor, mai ieftin și mai rezistent. Oftă adînc și cu mulțumire. Apoi, cu băgare de seamă se strecură în pat.

— Ai stat mult la fereastră — zise calm femeia de lîngă el.

— Am stat.

— Și ?

— Cred că am găsit o soluție.

— Cu brigada ?

— Și cu brigada... Hai să dormim acum.

— Bine. Noapte bună.

— Noapte bună.

Femeia se întoarse și-și puse capul pe umărul lui. Apoi adormiră amîndoi. Maistrul Ion Popescu zîmbea în somn.

Ioan GRIGORESCU

ULTIMA AVENTURĂ A CAVALERULUI TEUTON

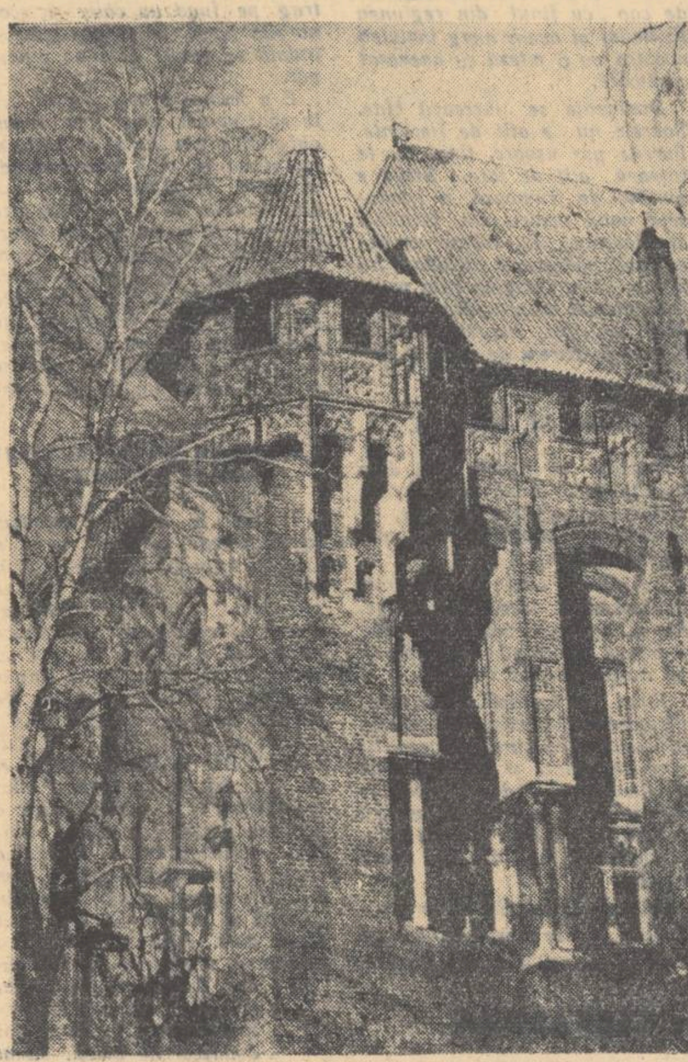

Castelul Marelui Maestru din „Fortăreaţa Fortăreţelor".

Tîrîm cu noi peste cîmpiile joase din Mazuria, fantoma unei bătrîne doamne voalate, gîrbovă dar încă în puteri. Aici, imperiul ei trăieşte de aproape un mileniu. Doamna voalată păşeşte grav, uneori călcînd cimpoia cu demnitate, alteori căutînd să-şi facă mersul cît mai puţin auzit, locurile peste care trecem un consemnat în memoria timpului, la fel de numeroase, viteji şi ticăloşi. Am început asedierea cetăţii Marienburg cu o maşină „Warszawa" — 1958, trecînd mai întîi peste mormîntul puternicului ordin teuton — cîmpia de la Grünwald. Acolo, sub lanurile de secară, sub pletele răsfirate, plîngătoare, ale mestecenilor cu trunchiurile bandajate în alb, ca nişte picioare de invalizi, stă îngropată de o jumătate de mileniu una din cele mai cumplite bătălii din istoria războaielor europene. Doamna voalată calcă de astă dată cu dîrzenie, aproape tinereşte, — aici ea nu are decît 500 de ani, e deci aproape o copilă, iar pasul ei sală îndemnat de ecoul cavalcadelor, de zăngănitul armurilor, de iureşul suliţelor care spintecă văzduhul şi al paloşelor învîrtite în aer, ecou pe care urechea-i brusc întinerită îl percepe ca pe ceva ce îi ajunsese de cînd ea a apărut pe lume ca fiica unei bătrîne şi mai voalate — preistoria, un lucru apropiat, ba chiar familiar. Locul acesta aflat la aproape două mii de kilometri depărtare de Dunăre şi Carpaţi lîngă marea Baltică, cu dedesubturile lui pline de armuri ruginite şi de oase albe, ne înrudeşte cu doamna voalată. Căci la Grünwald, alături de oştirile lui Wladislaw Jagello, s-au bătut cu cavalerii teutoni oştenii moldoveni trimişi de Alexandru cel Bun, a cărui fiică, purtătoarea domnescului nume Ringala, se mărităse cu feciorul regelui de la Cracovia. Şi peste cinci veacuri, în larma sîngeroasei bătălii, ecoul ne aduce în urechi chiotele de luptă ale moldovenilor, pămîntul e scuturat de goana cailor sprinteni munteneşti care şarjează zidul de fier format din armurile cavalerilor, îl foarfecă, îl împrăştie, îl stropeşte în iarba spălată în sînge, unde, căzînd, teutonii, strînşi în carapacele de metal, se zbat culcaţi pe spate, ca nişte gîndaci greoi ale căror picioare, prea scurte şi prea slabe, nu îi mai pot ajuta să se ridice. Rîdem şi noi şi rîde şi doamna voalată — a rîs mult, neînchipuit de mult în lunga ei viaţă — dar larma locului nu e stîrnită decît de vîntul nordic pornit dintr-o dată pentru a arunca zarvă în mijlocul lanului de secară şi a-l face să şoptească cu mii de glasuri, iar lunca de plopi şi mesteceni, răscolită şi despletită, să vuiască, să strige, să geamă, să hohotească. Privim obeliscul înălţat în mijlocul fostului cîmp de luptă. In marea de pîine, verde, zbuciumată, el pare un catarg cenuşiu, întunecat de vreme şi furtuni.

„Fortăreaţa fortăreţelor" — aşa cum a fost supranumit Marienburgul — cuibul Ordinului Cavalerilor Teutoni, colos de piatră şi cărămidă roşie, atît de masiv şi compact încît cu adevărat pare invincibil, îşi oglindeşte turnurile şi ferestrele castelelor înflorate cu vitralii medievale în apele molcome ale Nogatului, un rîu care îngroaşă, cu trupul său mătăhălos, vărsarea Vistulei în mare.

La început a fost „Vogelsang" („Cîntecul păsărilor"), un mic fort, aproape neînsemnat din punct de vedere strategic, construit în 1226 de cohortele cavalerilor teutoni aduşi aici tocmai din Transilvania, de prin împrejurimile Sibiului, de către Andrei Jagello al Poloniei, cu scopul creştinesc de a-i atrage spre credinţă pe slavii de pe coastele Balticei. Curînd însă, coasta poloneză, Mazuria şi Pomerania au început să roiască de pelerine cu cruci negre, lungi de la umeri pînă la poale, de armuri, de carele grele ale coloniştilor germani. „Cîntecul păsărilor" s-a transformat în urlet teuton, aspru, gutural, înfiorător ca un ecou al cavernelor. Numai la cincizeci de ani de la sosirea „cruciaţilor" aici, pe malul Nogatului s-a început construcţia unei adevărate citadele, o fortăreaţă gigant sau, după cum spun letopiseţii vremii, un oraş al fortăreţelor. In 1280 construcţia era de acum terminată, dar anii următori au fost cei ce i-au adus podoabele neasemuite. Stucaturi artistice, fresci, vitralii şi... primul bordel pentru slujitorii domnului în sutane de fier. Slujirea aceasta a fost cu dărnicie răsplătită, căci cei de sus, ori poate slăbiciunea celor de jos, a făcut ca numai la 83 de ani de la sosirea primului teuton aici, întreaga Prusie Orientală să fie trecută prin foc şi sabie, sfîrtecată, culcată la pămînt, apăsată de călcîiul de fier pe care cu nimic nu îl mai putea uşura crucea de scamă. In acel an al domnului şi mai ales al cruciaţilor, Malborkul a devenit „Sanct-Marienburg", capitala unui efemeric Vatican al Nordului.

Deasupra zidurilor inescaladabile s-a înălţat steagul cu cruce. Cetatea „domnului" era păzită cu străşnicie de poftele „păgîne" ale polonezilor care, aproape pe neaşteptate, după ce oferise hoardei în armuri casă şi masă, au fost scoşi de pe propriile lor pămînturi. 148 de ani a existat „Fortăreaţa Fortăreţelor" ca simbol al prigoanei şi tiraniei înfipt în trupurile Mazuriei şi Pomeraniei. Crucile negre de pe pelerinile albe ale teutonilor au fost însă înroşite de sînge pe cîmpul de luptă de la Grünwald. A fost una din cele mai mari bătălii ale evului mediu. Ştim cum s-a terminat. S-au păstrat stampe ale timpului ilustrînd asaltul Sanct-Marienburgului, luptele pentru fiecare bastion, pentru fiecare turn şi contrafort. 13 ani a durat războiul. La 6 mai 1457, în zori, fortăreaţa a fost părăsită de ultimul ei comandant suprem, Ludwik von Ehrlichausen. In aceeaşi zi, pe puntea dintre ziduri sub care se căscau o sută de metri de prăpastie, trecea spre inima Malborkului, steagul Poloniei.

Ruşinarea teutonilor n-a mai putut fi spălată nici de şi mai ruşinoasele împărţiri ale Poloniei, şi nici de neruşinatul tratat de la Versailles din 1918. Cel de-al treilea Reich a lăsat pe turnuri aceeaşi cruce, doar că i-a încîrligat puţin braţele. A făcut din Malbork din nou Sanct-Marienburg şi în vasta cetate, reconstruită, au instalat muzeul „Drang Nach Osten".

In sălile castelelor cu „strămoşi" pictaţi pe pereţi, apoi corectaţi conform trăsăturilor rasei „pure", s-a auzit din nou pasul teuton. Garnizoanele aristocratice cazate de Hitler aici au contaminat repede morbul distincţiei ariene. Ofiţerii, fii de mari latifundiari fascişti, trimişi să „facă" războiul la umbra zidurilor feudale, au simţit că respiră un aer natal, şi că brusc sînt cuprinşi de ticul unei a doua naturi. S-au înfăşurat în pelerine albe şi şi-au pus pe piept şi pe spinări crucile încîrligate. Au început să oficieze în capela „marelui maestru" liturghii negre şi în bordelul reînfiinţat cu tot fastul feudal, orgii demne de vinjosenia strămoşească.

Atunci cînd se ciondăneau pe ciolanul trimes patriei din depozitele inepuizabile ale Auschwitzului, noii cruciaţi rezolvau conflictele între ei, prin sinistre dueluri. In beciurile cetăţii, adevărate catacombe întinse în tot subteranul fortăreţei, la lumina torţelor, avea loc judecata. Sentinţa era una din două. Impricinaţii trebuiau să rămînă acolo, fără nici o torţă, în echipament de luptă, faţă în faţă, la cincizeci de paşi unul de altul. In bezna de nepătruns cei doi aveau voie să-şi aprindă cîte o ţigară. O dată chibritul stins, cînd în întunericul de smoală nu se mai vedeau decît licuricii vii ai ţigărilor, duelul putea începe. Fiecare avea dreptul să ţină ţigara aprinsă, în orice poziţie ar fi vrut. Deasupra capului, între degetele mîinii întinse lateral, putea să se culce pe pămînt şi să înalţe cît mai sus ţigara, s-o mute dintr-o mînă în alta ori să se caţăre pe zid şi să-şi ţină ţigara în cea mai acrobatică poziţie. Totul era ca adversarul lui — şi după primul foc rolurile se inversau, bine înţeles dacă mai era cazul — să ghicească după lumina ţigării, unde anume trebuie să tragă. „Lupta" dura pînă cînd unul din ei era ucis.

O senzaţie mai tare, oferită între noii cruciaţi pe ascuns, atunci cînd vreunul din ei călcau în vreun fel consemnul ordinului teutonic din cel de-al treilea Reich, se consuma tot în beciurile fortăreţelor, dar nu între doi inşi, puşi faţă în faţă, ci separat, fiecare în bezna lui. Li se dădea cîte o cască şi o grenadă. Casca pe cap, grenada atîrna din bolta beciului, agăţată cu un lănţişor de inelul care să-i declanşeze focosul. „Cavalerul" intra aici şi, la un semn dat, trebuia să tragă grenada şi să şi-o pună pe creştet, în vîrful căştii de oţel. Avea la dispoziţie cinci secunde! Dacă mîna nu-i tremura, dacă grenada nu-i aluneca la picioare de pe fundul bombat al căştii, atunci se chema ca a învins. Explozia se producea deasupra capului, şi metalul căştii proteja viaţa din ţivga umedă de sudorile spaimei. Se alegea cu o contuzie a craniului, sau un umăr rănit. Dar de cele mai multe ori era găsit sfîrtecat, cu gura plină de pămînt. In locul unde căzuse grenada, o groapă. In ea era înmormîntat „viteazul".

Aceasta a fost ultima aventură a cavalerului teuton consumată la Sanct-Marienburg. In 1945 katiuşele sovietice, bătînd în poarta „cruciaţilor" hitlerişti au reînscris în zidurile fortăreţei cuvîntul polonez Malbork.

Intunericul beciurilor atît de îndrăgit de ciraţii crucii negre, încîrligate, a mai ţinut totuşi, o vreme, tovărăşie ultimilor cavaleri ai lui Hitler. Războiul se terminase. După ce îşi aruncase căciula în slăvile afumate de deasupra Reichstagului Ivan se întorcea acasă cînd, de aici, de sub zidurile multiseculare, sălbăticiţi, fioroşi că nişte bestii, au ieşit la lumina zilei ultimii teutoni. Au deschis focul din mitraliere, din pistoale automate, din revolvere. Au fost seceraţi de cei ce îi aşteptau cu răbdare, şi în locul unde au îndrăznit să împuşte din nou lumina zilei, zidul cetăţii e muşcat adînc de ultimul cîntec al Katiuşei.

In preajma locului aceluia din vechea curte a cetăţii, se află o scenă de teatru. In decorul vast, sub bolta cerului împuns de bastioanele surpate, se joacă „Makbeth", „Regele Lear", „Hamlet", „Konrad Walenrod" sau... „Cruciaţii". Şi apele Nogatului se încreţesc de forţa aplauzelor.

★

Am spus că aceasta a fost ultima aventură a cavalerului teuton? Revin. La cinci sute şi un an de la izgonirea cruciaţilor din cetatea Malborkului, Herr Konrad Adenauer a ţinut să devină... cavaler al ordinului teutonic. N-a putut oficia acest act în „Strămoşescul Sanct-Marienburg" dar s-a mulţumit cu catedrala medievală din Kolonia.

Procesiunea e elocventă. O putem cunoaşte din două izvoare: din romanul lui Henryk Sienkiewicz, pentru evul mediu şi, din revista vest-germană Quick, pentru prezent. Să le dăm cuvîntul pe rînd:

Henryk Sienkiewicz:

„Intre timp ajunseră la capătul călătoriei. Poliţia bine organizată a teutonilor se vede că anunţase din timp oraşul şi cetatea despre sosirea Marelui Maestru, aşa că la debarcader aşteptau, în afară de cîţiva călugări, trîmbiţaşii oraşului, care de obicei anunţau plecarea şi sosirea Marelui Maestru. Pe mal, aşteptau caii gata pregătiţi. Incălecînd, alaiul traversă oraşul prin poarta Cizmarilor, lîngă Turnul Vrăbiilor şi pătrunse în foburg, adică în partea din faţa cetăţii. In poartă Marele Maestru fu salutat de Marele Komtur Wilhelm von Helfenstein, care dealtfel purta numai titlul, deoarece de cîteva luni atributiile sale erau exercitate de fapt de Kuno Lichtenstein, trimis în clipa aceea în Anglia; apoi de Marele Hospitalier Konrad Lichtenstein, ruda lui Kuno, Marele Sambelan Rumpenhein, Marele Vistiernic Burghard von Wobecke, şi însfîrşit de micul komtur, dregătorul atelierelor şi administraţiei cetăţii. In afară de aceşti dregători se mai aflau acolo vreo zececincisprezece fraţi călugări care administrau treburile bisericeşti din Prusia şi care oprimau celelalte mănăstiri şi clerul obişnuit, silindu-i chiar să ia parte la construirea drumurilor şi la spargerea sloiurilor de ghiaţă, şi împreună cu ei pe ceilalţi fraţi laici, adică pe cavalerii care nu erau obligaţi să îndeplinească „orele" canonice. Statura lor înaltă şi puternică (cei slăbănogi nu erau primiţi de teutoni), umerii largi, bărbile încîlcite şi privirile încruntate făceau ca ei să semene mai mult cu tîlharii de la graniţă — cavalerii germani hrăpăreţi — decît cu nişte călugări paşnici".

(„Cavalerii Teutoni" vol. 2 pag. 344).

Quick:

„In acea dimineaţă de martie, în Kolonia ningea şi era frig. Mulţimea a umplut totuşi Komödienstrasse, aşteptînd în faţa bisericii Sf. Andrei sosirea procesiunii cruciaţilor. Dar în locul caleştilor din evul mediu şi-au făcut apariţia limuzine sclipitoare. Cavalerii, în pelerine de mătase au venit la Kolonia pentru a asista la primirea lui Adenauer în rîndurile lor. Ordinul teutonic înfiinţat în timpul cruciadelor şi-a schimbat în decursul secolelor caracterul. Accesibil în trecut numai aristocraţiei care trebuia să-şi revendice acest drept prin demonstrarea arborelui genealogic, a ajuns astăzi exclusiv al burghezilor (...). Cu toate acestea cardinalul Wendel n-a avut deloc o sarcină uşoară cînd a trebuit să facă apel la marile tradiţii ale ordinului. Putea să se încurce şi atunci s-ar fi putut produce vreo neînţelegere. Indeosebi polonezii, reprezentaţi prin corespondenţii lor, au primit cu suspiciune faptul că doctorului Adenauer i-a venit pe neaşteptate ideea de a fi uns ca membru al acestui ordin. De-a lungul multor secole, cruciaţii au trecut răsăritul slavon prin foc şi sabie ca apoi să-l germanizeze. Numai după două sute de ani au reuşit polonezii să-i răpună, în lupta de la Grünwald...

La recepţia din muzeul Koloniei, cancelarul Adenauer a fost înconjurat de toţi cavalerii ordinului prezenţi la festivitate între care puteau fi văzuţi: prinţul Belrupt-Tissac, cavalerul de onoare Szabo, Cardinalul Wendel, secretarul său monseniorul Defregger, Marele Maestru Tumler".

(Quick nr. 12, pag. 14).

Henryk Sienkiewicz:

„Incă de departe, plutind pe Nagat, cavalerii polonezi zăriră puternicele turnuri care se profileau pe cer. Ziua era luminoasă şi limpede, aşa că se vedea cît se poate de bine, iar după cîtva timp, cînd corăbiile se apropiară, străluciră şi mai mult cupolele bisericii de la castelul înalt şi zidurile uriaşe, care se ridicau unele deasupra celorlalte — în parte de culoarea cărămizii, dar cele mai multe acoperite de tencuiala aceea faimoasă, alb-cenuşie, pe care ştiau s-o prepare numai zidarii teutoni. Mărimea lor depăşea tot ceea ce văzuseră cavalerii polonezi în viaţa lor. S-ar fi părut că acolo clădirile cresc unele peste altele, formînd ele însele un fel de munte al cărui pisc era alcătuit din castelul vechi, iar pantele din castelul mijlociu şi din celelalte întărituri mai mici. Din cuibul acesta uriaş al călugărilor înarmaţi radia o forţă atît de neobişnuită, încît chiar şi faţa lunguiaţă şi de obicei mohorîtă a Marelui Maestru se însenină la vederea acestei privelişti.

— Ecce luto Marienburg — iată Marienburgul de lut — zise întorcîndu-se spre Zyndram — dar lutul acesta nu poate fi sfărîmat de nici o putere omenească.

Zyndram nu răspunse — şi cuprinse în tăcere cu ochii toate turnurile şi înălţimea zidurilor întărite cu uriaşele lor contraforturi.

Konrad von Jungingen adăugă după o clipă de tăcere:

— Dumneata, cavalere, care te pricepi la cetăţi, ce părere ai despre fortăreaţa aceasta?

— Mi se pare a fi inexpugnabilă, răspunse cavalerul polon îngîndurat, dar...

— Dar ce? Ce cusur îi poţi găsi?

— ... dar fiecare fortăreaţă îşi poate schimba stăpînii".

(„Cavalerii Teutoni" vol. 2. pag. 343).

Quick:

„Marienburg. Măreţ, cu forme telurice şi sobre, mai curînd asemănător cu o mănăstire decît cu o reşedinţă de stat, cetatea Marienburgului se înalţă şi astăzi pe malul Nogatului în Prusia Orientală ca o mărturie a epocii de înflorire a ordinului teutonic, al cărui membru de onoare a devenit astăzi Konrad Adenauer. Inapoia acestor ziduri roşii, şi-au avut reşedinţa marii maeştri ai ordinului stăpînitor peste Prusia, Letonia, Lituania şi Estonia pe care cu sabia şi cu crucea le-a creştinizat dîndu-le cultura apuseană. Vreme de 122 de ani şi-au construit cruciaţii capitala (...). Apoi ordinul a decăzut. Cetatea s-a pustiit, au distrus-o incendiile şi războaiele şi în cele din urmă a ajuns o simplă barieră de piatră. Abia spre sfîrşitul secolului trecut a fost reconstruită. Dar în 1945 din nou a fost distrusă. Polonia populară a reconstruit în ultimii ani faimoasa fortăreaţă care cîndva a aparţinut celui mai mare inamic al său".

(Quick nr. 12 pag. 12).

Henryk Sienkiewicz:

„In armură, cu crucea pe piept, în mijlocul căreia, într-un pătrat, era ţesut vulturul negru, cu pelerina-i mare, albă, împodobită cu o cruce, avea înfăţişarea unui om impunător, maiestuos şi trist. Konrad fusese cîndva un om vesel şi-i plăcuseră glumele, chiar şi acum nu se dădea în lături de la banchete, spectacole şi turnire strălucite; dimpotrivă, el însuşi le organiza, dar nici în învălmăşeala cavalerilor străluciţi care veneau ca oaspeţi la Malborg, nici în zarva plină de voioşie în mijlocul sunetelor trîmbiţelor şi zăngănitul armelor, şi nici în faţa cupelor pline cu vin dulce, grecesc, niciodată nu se înveselea. Atunci cînd totul în jurul său părea că irumpe de putere, strălucire, bogăţii nemăsurate, forţă neclintită, atunci cînd ambasadorii împăratului roman şi ai celorlalţi regi apuseni strigau cu înflăcărare că Ordinul singur poate ţine locul tuturor regatelor şi puterii lumii întregi, — numai el nu-şi făcea iluzii, şi el singur, Marele Maestru, îşi amintea de cuvintele funeste din revelaţia sfintei Brigida: „Va veni timpul cînd vor fi zdrobiţi dinţii lor şi le va fi tăiată mîna dreaptă şi piciorul stîng ca să-şi recunoască păcatele..."

(„Cavalerii Teutoni" vol. 2 pag. 341).

Adenauer „cruciat".

Quick:

In străvechea biserică Sf. Andrei din Kolonia care prin sobrietatea sa mănăstirească aminteşte de biserica cruciaţilor din Prusia Orientală, Marele Maestru, pater Marian Tumler oficia liturghia. La iconostas, cucernic, cufundat în rugăciune — cancelarul Adenauer în cinstea căruia se oficiază această festivitate. In fund, sub baldachinul purpuriu — protectorul ordinului teutonic cardinalul Josef Wendel von München und Greisine (...).

Cardinalul Wendel a subliniat cu insistenţă faptul că astăzi ordinul are în vedere numai scopuri religioase. Din moment ce Prusia nu mai există, el e obligat să ducă o viaţă calmă. Lichidat în 1809 de către Napoleon, ordinul s-a mai menţinut în Austria sub conducerea exclusivă a arhiprinţilor pînă în anul 1923. După ce şi-a pierdut caracterul elitar ordinul s-a preocupat doar de chestiuni religioase şi caritative. Din acest moment din el a putut face parte oricine poseda o poziţie socială marcantă şi putea demonstra un mod de viaţă creştinesc. Nu de mult a fost primit în ordin ministrul de război al R.F.G. Franz Strauss şi cunoscutul rege al magazinelor universale Helmut Horten (...).

După liturghie, Marele Maestru Tumler care patronează ordinul, a înmînat noului cavaler de onoare distincţiile sfinţite: pelerina albă cu crucea neagră, insigna cu şnur şi cruce de fier..."

(Quick nr. 12 pag. 13).

Reporterul:

Se spune că după această procesiune care i-a dat ultimului cavaler al ordinului teutonic sfînta cuminecătură, „fratele" Konrad Adenauer ar fi suspinat:

— Eh, altfel ar fi fost cadrul şi fastul, dacă totul s-ar fi desfăşurat în Marienburgul strămoşesc.

La care, bătrîna doamnă voalată, în tovărăşia căreia am pornit spre aceste locuri, a început să rîdă în hohote. Intr-adevăr, ultimul cavaler al ordinului teutonic nu este demn decît de rîsul lumii.

Petre VINTILĂ

Călătorie ÎN 1001 DE NOPŢI

Cu douăzeci de ani în urmă, într-un reportaj despre Dobrogea, Geo Bogza scria, nu fără un vădit sentiment de tristeţe şi nostalgie, că turcii de pe ţărmul dobrogean al mării se repatriază, întorcîndu-se la ei acasă în podişul torid şi sărac al Anatoliei, sub soarele de cositor incandescent al Asiei minore. Plecau feregelele, plecau ochii trişti şi umezi ai turcoaicelor, se călătoreau pentru totdeauna melopeele pline de o gingaşă poezie ale daulei. După ce secole întregi micul popor de ţărani şi crescători de vite de la Dunărea romînească se cutremurase la strigătul de groază „vin turcii", unul din cei mai mari reporteri ai Romîniei contemporane scrie plin de întristare şi de compasiune „pleacă turcii". Cine nu i-a cunoscut pe turcii dobrogeni între cele două mari războaie mondiale? Buni fraţi în suferinţă şi mizerie cu localnicii romîni, tătari, bulgari şi lipoveni, toţi deopotrivă robeau pe un pămînt sărac, erau snopiţi în bătaie la posturile de jandarmi, erau chinuiţi într-o muncă istovitoare pe pămînturile chiabureşti şi moşiereşti. Sărăcia n-avea naţionalitate, ea avea aceeaşi înfăţişare dramatică şi dezolantă, multiplicată pînă la obsesie, deopotrivă în bordeiele mizere ale ţăranilor romîni şi bulgari, lipoveni şi turci.

★

Atunci cînd în primăvara acestui an am hotărît să cunosc viaţa Dobrogei noi şi să scriu o carte despre ea, cîţiva colegi, care o cunoşteau mai de mult, mi-au spus:

— Să cauţi neapărat să mergi la Fîntîna Mare. E singurul sat cu o populaţie compactă turcească, e singurul loc din Dobrogea unde se mai păstrează vestigiul vestimentar de întunecimi şi ev mediu al feregelei. Dar grăbeşte-te, pentru că nu peste multă vreme n-ai să mai găseşti feregele nici la Fîntîna Mare. Oamenii se schimbă şi acolo în faţa asaltului vieţii noi.

Eram într-un „Gaz" al comitetului raional de partid Negru-Vodă, în tovărăşia secretarului cu Propaganda al raionului. Lipovean tînăr, cu înfăţişarea unui adolescent, blond, cu o voce reţinută şi cumpănită, tovarăşul acesta, Condrat, îmi povestea tot ceea ce socotea că m-ar interesa cu privire la satul spre care ne îndreptam. Inaintam pe drumuri pierdute în marea de grîne, treceam prin sate unde nu mai călcasem niciciind şi povestea ortacului meu de călătorie mă cuprindea pe încetul în ţesătura ei stranie, vie şi cuceritoare. Şi atunci, deodată, ca şi cînd am fi pătruns pe neaşteptate într-o lume cu totul nouă, într-un peisaj dramatic, selenar, ni s-a deschis exploziv în faţa ochilor o vale uluitoare în amănuntele ei geologice. Inchipuiţi-vă o călătorie cu maşina pe un drum plat, în nişte locuri ce ţi se par tot timpul că sînt un bărăgan imens şi deodată vezi că ai călătorit la cîteva zeci de metri înălţime, pe un podiş plat, trezindu-te la marginea unei văi cu pereţi stîncoşi, ca într-un canyon. Ripele văii sînt de piatră descoperită, de o piatră în care scoicile erelor geologice stau încremenite şi stratificate probabil de milioane de ani. Stîncile acestea dezgolite şi abrupte au fost biciuite de ploi şi viscole, au fost înfierbîntate de caniculă, iar milioanele de ani le-au îmbătrînit, le-au ciuruit şi au săpat în ele grote şi găuri în care stau liliecii şi bufniţele. Peste pietrele fierbinţi alunecă şopîrle verzi, şerpi şi totul pare a fi un colţ surprinzător, de peisaj lunar. Sentimentul că ai păşit într-o lume ireală e mărit şi mai mult de cele două vechi mori de vînt, ancorate faţă în faţă, de o parte şi de cealaltă a văii, pe creasta dealurilor abrupte. Sînt două mori de vînt, donquichoteşti, şi seara, cînd le priveşti aşa cum se ivesc profilate pe cerul spuzit de stele, par nişte păsări uriaşe, preistorice, inviate şi ieşite din grotele de sub ele.

Cînd am ajuns la Fîntîna Mare, peste satul strîns în vale aluneca lumina crepusculară a soarelui coborît la asfinţit. Satul părea încă toropit de căldura zilei şi dacă în uşa deschisă a bibliotecii locale n-ar fi ieşit un tînăr curios să vadă cine a venit cu maşina, ai fi crezut că satul e nelocuit. Dar iluzia n-a ţinut decît o clipă, fiindcă exact în acelaşi moment, din partea cealaltă a satului s-au ivit, într-un vuiet grozav de motoare, două rutiere moderne ce trăgeau după ele cîte o remorcă de tip S.M.T. Oprisem în faţa sediului gospodăriei colective „Tatar Bunar" şi rutierele se apropiau de noi într-un gigantic nor de praf. După pereţii înalţi ai remorcilor se zăreau îngrămădite zeci de capete şi am băgat de seamă că în prima remorcă erau numai bărbaţi, iar în a doua numai femei. M-a izbit această împărţire netă şi definitorie a colectiviştilor care veneau aşa de la lucru de pe un lot îndepărtat al gospodăriei. Rutierele au oprit lîngă noi, scuturîndu-se nervos şi pe uşiţele din spate ale remorcilor au început să coboare colectiviştii. Aproape toţi erau tineri şi îi priveam uşor dezamăgit. Eram la Fîntîna Mare de cîteva minute şi nu văzusem încă nici o feregea.

— Astea nu mai poartă, fiindcă sînt tinere, iar unele sînt utemiste. Bătrînele poartă feregea, mi-a spus bibliotecarul căminului cultural. Dar şi Adife Iusuf e din Fîntîna Mare, ori ea a lepădat feregeaua cît colo. Nu e singura. Nu mai poartă feregea nici Anife Ismail, şi nici Ruzie Eiup. Această îmbrăcăminte feudală care arăta condiţia umilitoare a femeii turce din trecut, a fost aruncată deocamdată numai de cîteva femei din Fîntîna Mare. Dar nu peste multă vreme feregeaua va trece cu totul la muzeul de vechituri al istoriei, aşa cum au trecut cravaşa moşierului, plugul de lemn al săracului, fesul, grapa cu cremene şi botniţele de sîrmă pe care erau siliţi să le poarte lucrătorii din viile regale şi moşiereşti ca să nu mănînce din struguri. Viaţa îşi cere dreptul ei cu o forţă implacabilă şi de nebiruit. La Fîntîna Mare se mai poartă feregele, dar se petrece un lucru cu totul grăitor în elocvenţa lui. Iată, de pildă, femeile din Fîntîna Mare cînd au drum la Independenţa, ori la Cobadin, merg cu feregeaua pe cap numai pînă la marginea satului. Acolo se opresc, îşi dezbracă feregelele şi le ascund în tufişuri şi în lanul de porumb. Preşedintele Sfatului popular al comunei Independenţa mi-a spus rîzînd cu mare poftă:

— Dacă ai şti, tovarăşe, de cîte ori am găsit ascunse în lan mormane de feregele!

Anul trecut s-a organizat de către gospodăria colectivă din sat o excursie pe litoral. In două elegante şi spaţioase maşini, Chausson ale O.N.T.-ului au luat loc peste o sută de colectivişti din Fîntîna Mare. Mai bine de o jumătate din ei erau femei. Femei care umblă cu feregele la Fîntîna Mare. Dar plecînd în excursie şi-au lăsat feregelele acasă. Multe din ele nu trecuseră niciodată în viaţa lor pînă dincolo de hotarul comunei. Nu văzuseră marea, nu văzuseră lumea. Aşa era şi bătrîna Abibe, mama tînărului colectivist Seit Memet. Uimită de frumuseţea Constanţei, ea întrebase:

— Asta-i oraşul nostru Constanţa?

— Abibe Memet, spune ce-ai văzut în excursia aceea?

— Oh, în autobuz era cineva care vorbea la un fel de radio anume pentru noi. Stătea în picioare şi ne arăta: aici e portul, acolo e vaporul Transilvania, alea sînt silozurile. Am fost şi la cinematograf. Am mîncat la un restaurant ce-i zice Continental, borş de peşte, tocană de cartofi, ne-au ospătat şi cu cafele gingirlii şi cu saraiili şi baclavale. Oh, n-am să uit niciodată călătoria aceea.

Dar întîmplarea cea mai grozavă în legătură cu femeile din Fîntîna Mare s-a petrecut într-una din zilele lunii ianuarie 1960. S-a ţinut adunarea generală a gospodăriei colective Tatar Bunar din sat. Gospodăria s-a înfiinţat în 1950, dar, vreme de zece ani, la nici una din adunările generale n-a luat parte vreo femeie. Şi iată că la ultima adunare generală, în ianuarie 1960, pentru prima oară în istoria gospodăriei au venit la adunare şi femeile, dar nu cîteva, nu două trei, ci peste cincizeci. Au venit cu feregelele pe obraji, dar feregeaua nu le-a împiedicat să vorbească. Oh, închipuiţi-vă că acest lucru e cu totul obişnuit în oricare altă parte a ţării şi n-ar mira pe nimeni, dar ceea ce s-a petrecut atunci în adunarea generală a gospodăriei a stupefiat din prima clipă pe înşişi bărbaţii ale căror femei au prins pe neaşteptate glas. Ce forţă şi ce neaşteptată energie a fost atunci descătuşată!

Şi atunci, pentru prima oară în istoria gospodăriei, a fost aleasă în consiliul de conducere o femeie, Usein Ruzie. Şi tot atunci au fost numite ca şefe de echipe: Mustan Şerife, Emine Amet, Mirem Ismail şi Firder Zuleher care e şi membră în comitetul organizaţiei U.T.M. Şi tocmai echipele conduse de ele sînt şi cele mai bune, sînt fruntaşe în întrecere.

Adife Iusuf nu mai poartă feregea. Au ascuns-o în ladă şi Ruzie Eiup şi Anife Ismail.

★

In 1951, atunci cînd, probabil, în lumea artistică a Capitalei s-a vorbit pentru prima oară de necunoscuta Fîntîna Mare, corul căminului cultural Nazim Hikmet din acest sat a cîştigat premiul doi la finala pe ţară a concursului căminelor culturale. Dar corul era alcătuit din 25 de bătrîni. Numai din bărbaţi. Atunci era cu neputinţă încă să urci o tînără turcoaică pe scenă, să cînte şi să joace, să recite şi să danseze în faţa publicului. E sigur că încercări s-au făcut şi atunci, dar înseşi fetele vor fi privit stupefiate la invitaţiile acelea, ezitînd nu numai de frica bătăii părinteşti, nu numai de oprobiul arţăgoasei opinii publice din sat, ci şi dintr-o prejudecată veche de multe generaţii care s-a adunat în ele cum se aşează nămolul gros, torenţial, pe fundul unei mări adînci. Din toate aceste pricini, poate că nicăieri ca la Fîntîna Mare conţinutul cuvintelor „revoluţia culturală" n-a fost mai plină de atîtea semnificaţii şi de atîta explozivă bucurie.

Şi nu exagerez de fel cînd afirm că, în momentul în care tînăra colectivistă Mustan Şerife s-a urcat biruitoare şi fericită pe scena căminului cultural din Fîntîna Mare, a fost repurtată una din cele mai mari victorii ale revoluţiei noastre culturale.

Eu am ajuns la cîţiva ani după ce această primă şi superbă bătălie a fost cîştigată. Şi, în cea dintîi seară petrecută acolo, am văzut la căminul cultural una din serbările cele mai frumoase din cîte mi-a fost dat să văd în ultimii ani. A fost o serbare în totul memorabilă şi, datorită poate faptului că eram într-un sat cu o compactă populaţie turcească, am avut din primele clipe sentimentul că mă găsesc într-un basm din 1001 de nopţi. Doi tineri localnici se urcaseră pe „Balîk Bayire", pe „Dealul viilor", îi vedeam la lumina de aur vechi a lunii, profilaţi pe cer, şi-i ascultam cu totul cucerit de scena acea unică şi emoţionantă, cum strigau într-un glas:

— Hei bütün millet gelsin Cumine! Serbare olacâk! Hei, toată lumea să vină la cămin! Va fi serbare!

Serbarea a început cu filmul romînesc „Moara cu noroc" şi în sala plină pînă la refuz de bărbaţi şi de femei cu feregelele pe cap era o linişte cum numai în sala Ateneului mai este în serile marilor concerte. După film, abia după film, am avut revelaţia acelei neaşteptate serbări. Echipa de teatru a jucat (mi s-a spus că pentru a zecea sau a cincisprezecea oară!) piesa într-un act „La vrăjit". Femeile din sală, care încă mai purtau feregea, se scuturau de rîs privind jocul unei femei ce mai credea încă în vrăji. Aşa cum le vedeam rîzînd sub poclitul negru al feregelelor, îmi dădeam seama că zilele acelei ciudate îmbrăcăminţi medievale, de orient întunecat, erau la Fîntîna Mare numărate pe degete.

După piesă au urmat corurile şi dansurile şi atunci am descoperit-o pe mica Şerife, şefă de echipă la brigada de cîmp a gospodăriei colective, care prăşise toată ziua la porumb şi care atunci, la lumina acelei rampe modeste, dansa Elmalim, în sunetele de o stranie muzicalitate a trei instrumente ce se numesc Zilli maşa (un fel de cleşte cu clopoţei), daire (un fel de tobă) şi Darbuka (tot o tobă, dintr-o piele întinsă pe gura unei oale de pămînt smălţuit). Cum am să pot uita vreodată melopeea aceea dulce, legănătoare şi plină de o poezie proaspătă, care se cheamă Karanfil?

Garofiţă sînt, sădeşte-mă
Şi pune-mă în ghiveciul de flori
De voi înflori frumos
Pune-mă pe fesul tău.

Garofiţă în trei buchete
Iubita mea în odaie doarme
Nu dormi, iubita mea pe jos
In pat cine o să se culce?

A doua zi dimineaţa, trezit devreme ca să prind răsăritul soarelui, am zărit pe mica Şerife urcîndu-se cu echipa ei în remorca unui rutier cu cauciucuri enorme. Primele raze ale dimineţii cădeau pe părul ei de cărbune, pe faţa ei rotundă, iar ochii ei priveau strălucitori şi surizători, ei înşişi ca o expresie directă a fericirii de a trăi.

Prezentăm revista

МОЛОДАЯ ГВАРДИЯ

Tînăra gardă

2
1960

Molodaia Gvardia este o revistă literară care se adresează, așa cum arată și titlul, în primul rînd tineretului. A apărut în 1922, sub forma unui almanah. In paginile ei a fost publicată prima povestire a lui A. Fadeev „Împotriva curentului", „Așa s-a călit oțelul" de N. Ostrovski, „Ciuk și Chek" de Arcadi Gaidar, ca și alte lucrări literare devenite cunoscute în toată lumea.

Apariția revistei a fost întreruptă de război, iar din 1956 „Molodaia Gvardia" apare într-o formă nouă, mult îmbogățită. Comitetul de redacție a definit astfel profilul revistei: „Molodaia Gvardia" descrie în paginile sale visurile tineretului contemporan, romantic și entuziast, cum muncește, ce iubește, împotriva căror idei luptă, ce vrea să afirme în viață". Tineretul vrea ca „revista lui" să-i vorbească despre tot ceea ce este nou: despre brigăzile de muncă comunistă, despre călătoriile în cosmos, despre construcția hidrocentralei din Bratk, și despre nenumărate alte lucruri. In același timp, cititorii caută temele care pot aduce răspunsuri la întrebările pe care și le pun: cum trebuie să trăiască, ce drum trebuie să-și aleagă fiecare în viață. Astfel, pe lîngă paginile de literatură, revista publică numeroase însemnări luate „pe viu", din cele mai variate domenii ale vieții obștești, aducînd o însemnată contribuție la educarea comunistă a tineretului.

L. RUSACOVA

O înaltă demnitate omenească

Nicolai Papanov este șef de brigadă. Iată cîteva date din viața lui. S-a născut și a crescut într-o familie de muncitori. A avut nefericirea să-și trăiască copilăria în anii grei ai războiului, copilărie care s-a complicat și cu faptul că tatăl său s-a întors de pe front invalid. După ce a terminat șapte clase, Nicolai s-a înscris la o școală tehnică de construcții de mașini, apoi a plecat militar. Demobilizat din armată în 1955, el a intrat la uzina de ceasornice nr. 2 din Moscova. E în vîrstă de 25 de ani, — comsomolist și student în anul patru la Institutul tehnico-economic „Ordjonikidze" din Moscova.

Drept autocaracterizare profundă a tînărului maistru ne poate servi însuși documentul intitulat de el cu grijă și cu modestie: „Angajamentele maistrului Papanov N. A." E într-adevăr un document omenesc, impresionant, deși nu ne emoționează printr-un sentiment puternic și direct, prin forța lui artistică sau printr-o întîmplare dramatică.

Exprimarea angajamentelor socialiste într-o formă scurtă și precisă a devenit la noi de mult un fenomen de masă obișnuit. Dar această formă simplă include întotdeauna un conținut adînc și creator.

Angajamentele lui Nicolai Papanov sînt pătrunse de spiritul vremii noastre, poartă pecetea zilelor noastre, aduc ceva nou in viața colectivului de muncitori.

Iată despre ce este vorba.

Ca răspuns la hotărîrile Congresului al XXI al partidului, brigăzile fruntașe de la uzina de ceasornice nr. 2 din Moscova au început să lupte pentru titlul de brigăzi de muncă comunistă. Un asemenea scop și-a propus și brigada, condusă de maistrul Papanov.

Și tot discutînd cum să asigure mai bine îndeplinirea și depășirea indicilor pentru care se hotărîse să lupte brigada, Nicolai Papanov s-a gîndit și la rolul pe care îl are el, personal, în această cauză comună.

„Cine din conducătorii producției îi conduce nemijlocit pe oameni?" și-a pus el întrebarea. Și a răspuns: „Maistrul". „Dar, în zilele noastre, continua el să-și spună, sprijinindu-se pe experiența vieții, pe lîngă rezolvarea sarcinilor de producție, maistrul este răspunzător pentru creșterea nivelului politic, tehnic și cultural al brigăzii sale". Acest raționament a fost exprimat în limba angajamentelor sale proprii, concrete. Omul s-a hotărît mai întîi să-i ajute pe membrii brigăzii să studieze toate operațiile de asamblare de pe banda rulantă, să-i informeze sistematic despre noutățile din industria ceasornicelor din țară și din străinătate, să țină lecții despre raționalizare și inovație.

Apoi a prevăzut ca pînă în anul 1962 toți membrii brigăzii să termine școala medie de 10 clase, iar cei care au studii medii să urmeze un institut de învățămînt superior. Papanov s-a gîndit ce să întreprindă ca învățămîntul să fie mai atractiv, mai aproape de viață. Și ei și-a îndreptat atenția asupra dezvoltării muncii, asupra studierii marxism-leninismului, a istoriei partidului și a comsomolului.

Dincolo de textul acestor angajamente practice apare însuși omul, Papanov, cu caracterul lui profund, cu sentimentul colectivității, cu optica lui largă asupra vieții și a viitorului.

Îmi amintesc de o convorbire avută cu o studentă. Caracterizîndu-l pe unul din colegii ei, studenta a spus despre acesta zîmbind insinuant: „Este un tovarăș de idei". Aprecierea studentei avea o nuanță de ironie. Dar nu-și dădea seama că nu este îngăduit să folosești aceste cuvinte în sens ironic și nici că omul, pe care ea îl caracteriza astfel, nu merita această atitudine ironică.

Nicolai Papanov este în adevăr un tovarăș de idei și aceasta este însușirea lui cea mai deosebită. Angajamentele lui sînt în adevăr angajamente socialiste, deoarece aceasta nu este o sarcină a maistrului, ca să zicem așa, în sectorul lui de muncă. Ele vin ca ceva peste ceea ce este prevăzut în obligațiile lui de serviciu.

La drept vorbind, în primele clipe cînd faci cunoștință cu Nicolai Papanov, s-ar putea să ai impresia că imaginea vie a acestui tînăr nu este identică cu aceea care se desprinde din angajamentele lui mari și curajoase. Papanov nu face impresia unui om modest, sau a unui om sfios. Nu. El este un om obișnuit, nedeprins să-și scoată în evidență propria lui persoană sau să-l scoată cineva la suprafață.

M-am întors mereu la această idee a necorespondenței, a neidentității dintre cele două imagini, cînd am făcut cunoștință cu oamenii din brigada lui. Să începem, de pildă, cu faptul că în brigada lui sînt fete, care au studii mai înalte decît maistrul lor și care-l depășesc chiar și în privința culturii generale.

Dar, e ceva curios. Dacă vorbești cu oricine din brigadă despre Nicolai, ochii omului devin mai luminoși, tonul mai cald, și ceea ce este mai important e faptul că toți recunosc, nu autoritatea care decurge din funcția lui, ci autoritatea lui morală, atotcuprinzătoare și indiscutabilă.

De unde a venit, cum s-a creat această autoritate?

— A, Colea al nostru! începe cu entuziasm preopinentul, apoi adaugă următoarele: — Cînd a venit în uzină, într-o lună și jumătate a învățat toate operațiile care se fac pe bandă rulantă, pe cînd alții nu și le pot însuși nici într-un an.

— Dacă se strică vreo mașină în atelier, inginerii își bat capul cum s-o repare și nu reușesc. Nicolai o repară îndată.

— Dacă vii la el cu o problemă, pe care n-o poți rezolva, el o rezolvă îndată.

Și încheie caracterizarea astfel:

— E foarte capabil. E chiar talentat. Un om cu adevărat înzestrat de la natură.

E un om talentat.

Asemenea oameni s-au bucurat întotdeauna de un mare respect în sînul poporului nostru. Se spune că Alexandr Vasilievici Suvorov, care nu era respectuos nici față de persoanele sus puse din anturajul țarului, îl saluta și se închina de trei ori în fața lui Ivan Petrovici-Kulibin, un simplu mecanic, un om talentat și celebru, căruia i se adresa, așa cum avea el obiceiul: „Mă închin respectuos în fața demnității, onoarei, mărinimiei dumneavoastră".

Este adevărat că Nicolai Papanov n-a inventat vreun ceasornic deosebit, ca Ivan Kulibin, a cărui invenție a devenit în adevăr o relicvă istorică și n-a inventat nimic care să poată să stea măcar alături de ceasornicul acestuia. Dar el are viitorul în față și nu e vorba aici de renume, ci de prezența unei înzestrări de la natură, pe care o văd toți din jurul său.

Noi am spune că Nicolai Papanov împrăștie în jurul său farmecul talentului, talent, care nu poate avea niciodată un caracter strîmt, profesional, ci exprimă personalitatea în totalitatea ei. Iată de ce membrii brigăzii lui Papanov îi recunosc de bună voie și cu plăcere conducerea, nu conducerea tehnică specială, ci conducerea morală, obștească.

Dîndu-și seama de aceasta, Papanov privește această conducere ca o obligație morală proprie, ca o răspundere proprie, ca o îndatorire proprie.

El nu s-a îndesat, n-a căutat cu tot dinadinsul să devină un „dascăl al vieții" oamenilor din brigadă. Dar cînd oamenii l-au propus, l-au ales, cînd au dorit și au cerut să le ridice nivelul tehnic, politic și cultural, Papanov n-a putut și nici n-a vrut să refuze marile răspunderi care i se impuneau. Și Nicolai Papanov își îndeplinește cu cinste angajamentele socialiste.

Mirza GHELOVANI

Din Mtațminda la Smolénsk

Din Mtațminda-n Smolénsk drumul lung am bătut
Peste munți, peste cîmpuri, cum frontul o cere.
Parcă văd cum în cîmpul de mine-ai căzut
Sub un foc ce nu cruță, de mitraliere.

Niprul ca zorii mi-l amintesc,
Toamna frunze-așternuse-n tot locul...
Ca un medic, al Gruziei cer părintesc
Ogoia grabnic, rănilor, focul.

...In război să se-ntîmple orice este dat —
Le-am spus eu alor tăi, în scrisoare...
Insă tu, vînător din Pșavi n-ai cedat —
Fiindcă inima unui prieten nu moare.

Inima, ca soldatul, nu piere nicicînd;
Mie-mi pare că-n iureș luptînd cu dușmanii
Două inimi aud azi în pieptu-mi bătînd
Și la anii mei, ți se adaugă anii.

Pe front, 1943

In romînește de ANTON A. ILIESCU

●

Nicolae SOCOLOV

Așa va fi

Știu și cred:
muncitorii vor preface
zilele de lucru-n sărbători.
Destul! Destul!
Cu tainele naturii
de veacuri te-nfiori!

De ce să pleci genunchii-n fața vremii?
E lung al evoluției nou drum.
Crează soiuri noi de plante
Tovarăș biolog, acum!

Pe constructori să-i scutim
de calcul integral, de aritmetică.
Voi, creatori iscusiți
de mașini electronice
de cibernetică, —
minuni electronice ne făuriți!
De ce să stea-nțelepți și temerari
oamenii grămadă pe planetă?
Să populeze emisferele,
apele să curgă-n pustia Sahară,
să-nvie tundrele, oceanele,
să fie cald pe-ntinderea polară!

E timpul și morții să-i punem capăt,
să intre-n front neînfricați vultani.
Vom învinge chiar mîine
al vieții scapăt,
să trăim pînă la două sute de ani!

Spre constelații,
în adîncul mărilor de azur!
Și, dacă-i necesar, să accelerăm
bătăile inimii de două ori.

In romînește de VLADIMIR CAVARNALI

Maria CERKASOVA

Viață de muncitori

(Din jurnalul unei studente)

Trebuie să ne prezentăm ca să știți cine sîntem și unde lucrăm. Sîntem studenți în anul trei la facultatea de biologie a Universității de stat din Moscova și lucrăm în gospodăria de stat cerealieră din Vozvișensc, secția IV-a, regiunea Kazahstanul de nord. Brigada noastră — în total șaizeci de comsomoliști — a venit aici cu o lună înainte de seceriș.

AȘA E PE PĂMINTURILE INȚELENITE!?

Evident, multe depind și de modul în care ai fost primit. Veneam într-un sovhoz bogat, unde, în secția mai tînără, cum este a noastră, trăiesc aproape o mie de oameni. Ne aștepta o tabără, întinsă în stepă, la marginea cătunului, amenajată din două corturi mari și patru furgoane. In mijlocul taberii erau așezate mese, acoperite cu fețe de masă albe. Borșul aburea în farfurii. Alături de tabără era un club, clădit de curînd, cu o sală mare, bibliotecă, sală de biliard. Ne-au predat cheile. Cîteva fete, între care și eu, ne-am instalat într-o odăiță curată; mirosea încă a vopsea proaspătă. Am întins așternuturile pe paturi, am spălat geamurile. Nu ne venea să credem că sîntem în stepa Kazahstanului, la trei mii de kilometri departe de Moscova. Eram veseli, bine dispuși. Totul era pentru noi o descoperire. Umblam de colo pînă acolo și ne întrebam: „Așa-i pe pămînturile înțelenite?" Și cînd au luat sfîrșit discursurile, prînzul, cînd a amuțit orchestra și ni s-a spus: „Poftiți la baie!", eram entuziasmați. Primirea a dat tonul. Totuși, aici, ceea ce interesează mai mult sînt înșiși oamenii.

NOI TREBUIE SĂ FACEM TOTUL SINGURI

Sînt recunoscătoare tovarășilor mei că aici am început să trăiesc o viață antrenantă și de neuitat. E greu să spun cum a început. Aici nu s-au spus cuvinte de prisos și nu „s-au luat măsuri de activitate conform planului". Singura hotărîre a conducerii a fost că noi trebuie să facem totul singuri. Noi sîntem stăpînii vieții noastre...

Și noi am început să ne facem viața singuri pe pămînturile înțelenite.

In fiecare dimineață ne trezește goarna cu cîntecul bine cunoscut încă din copilărie „Hai scoală-te, scoală-te, prietene!" Volodea Orbanski stă pe treptele furgonului și sună să audă toată lumea că aici a început ziua de muncă. Iar la ora nouă se apropie de tabără un camion și sub prelata lui intră două echipe de băieți și fete, înarmați cu furci.

— Dă-i drumul!

Lucrăm la fîn. La început ni se părea — o treabă ușoară. In primele zile am lucrat numai cîte patru ore.

— Poftim, ne-ați adus aici înainte de a se coace grîul și acum n-avem ce lucra, îi reproșau oarecum băieții noștri directorului sovhozului, care venise să vadă cum s-a instalat brigada noastră.

— Nu vă grăbiți, tovarăși, spunea el, zîmbind sub mustață. O să aveți de lucru destul... Nu se face totul deodată.

Bine că nu se face totul deodată! Cînd eram încă la Moscova, țipam înainte de a pleca că sîntem trimiși prea devreme; pînă la seceriș mai este încă mult, am putea să mai zăbovim o lună. Dar fără această perioadă de aclimatizare, n-ar fi fost bine pentru noi în timpul treerișului. Asta am înțeles-o noi mai tîrziu.

Acum trebuia să adunăm fînul din brazde, să stea grămezile la rînd, ca să le poată lua ușor mașina de strîns și transportat fîn.

PRIMA CAPIȚĂ

Imi aduc aminte de prima căpiță, făcută cu prietena mea, Inga. Lucram cîte doi. Ne venea mai ușor să împingem brazda de fîn. Prima căpiță a fost o adevărată operă de artă, pieptănată cu grijă, dar, fie vorba între noi, căpița era, totuși, puțin aplecată. Mai tîrziu am învățat și noi să facem, fără prea multă bătaie de cap, căpițe frumoase. Dar deocamdată pentru fiecare căpiță cheltuiam foarte mult timp și foarte multă energie fizică, și psihică.

Ne uitam cu invidie la viteza cu care Alla și Liusea construiesc căpițele cu furcile lor. Anul trecut ele au avut multă bătaie de cap cu fînul din regiunea Kustanai și acum merg înaintea noastră cu o viteză cu adevărat uimitoare.

Dimineața se lucrează bine. Soarele nu e atît de fierbinte. Furcile par ușoare, fînul nu te înțeapă atît de tare. Stepa e uimitor de frumoasă, o frumusețe nouă pentru noi, locuitori ai Moscovei. Eu iubesc nespus de mult pădurea și niciodată nu mi-am putut imagina cum poate fi frumoasă natura fără pădure. Aici am fost impresionată de orizontul extrem de larg al stepei.

STEPA SE INCINGE

Soarele se ridică aici de-a dreptul din lanul de grîu, iar spre seară alunecă în zare, — dincolo de stogurile cele mai îndepărtate.

La prînz, cam pe la orele douăsprezece, stepa se încinge. Atunci, nu-i mai vezi frumusețea și timpul începe să se întindă și să curgă dureros de lent.

Fînul te înțeapă fără milă. Picioarele ți-s pline de sgîrieturi, sudoarea curge șiroaie, îți vine să arunci și cămășuța de pe tine. Furcile devin grele, te dor șalele și mîinile, te ustură bătăturile. Ai impresia că uite-acum o să dai dracului toată treaba.

Allei și Liusei nici nu le pasă. Furcile lor se mișcă în același ritm și au și început să cînte.

E cu putință oare să nu fi obosit de loc?

Inga are buzele complect uscate de arșiță, părul în vălurele s-a lipit de frunte. Seamănă grozav cu o negresă: praful îi acoperă fața nădușită, buza de jos, groasă, e trasă puțin în afară de atîta rîvnă.

— Tu poți să te odihnești puțin, eu nu sînt obosită, spune ea, ridicînd ochii limpezi spre mine. Ce naivă e! Crede că nu aud ce greu respiră!

— Nici eu nu sînt obosită, răspund și eu cu o minciună, și vîr furca mai adînc în brazda răvășită. Acum brazda e foarte grea; aici e o fîșie de pelin cosit, care-ți dă de lucru, nu glumă! Pelinul aici e înalt, de statura unui om. Tulpinile uscate te zgîrie ca niște cuie. Se spune că oilor le place pelinul și chiar se îngrașă dacă mănîncă mai mult. Nu înțeleg cum poți mînca niște bețe ascuțite și amare, groase de un deget. Cred că numai un mamut le poate rumega.

CIT CINTĂREȘTE IARBA

Ce este hectarul? Ah! E ceva care se întinde pe cîteva mii de metri, — zece mii mi se pare, — veți răspunde dumneavoastră. Inainte și noi am fi răspuns la fel. Propriu zis nici măcar nu ne gîndeam la așa ceva. Dar acum, eu și Inga, trebuie să facem cinci hectare, adică trebuie să pipăim cu minuțele noastre cît cîntărește iarba de pe aceste cincizeci de mii de metri pătrați. E nespus de plăcut să știi, că la urma urmei, așa ceva stă în puterile tale, s-o auzi pe Inga cum respiră greu. Nu, asta nu este fetița bălaie, pe care o cunoșteam la Moscova!

Mai încolo, doi băieți fac stoguri de fîn. Unul din ei duce cu furca o căpiță întreagă. Mi se pare că e Sevka. Hei, rup! Și Leoșa, care stă în vîrful stogului, a și prins căpița. Dacă te uiți după un timp în partea aceea, în locul grămezii fără formă, cum era fînul înainte, se înalță acum un stog frumos și zvelt, mîndria băieților noștri. El reușesc să facă într-o zi cîteva norme. Dar ce negre sînt fețele lor! Se acoperă cu un strat de praf în cursul zilei...

CÎND VIAȚA DEVINE MAI UȘOARĂ

Sunetul plăcut se aude întotdeauna mai bine: sună căldările, s-a adus apă! Toată lumea aruncă furcile și se adună în jurul butoiului plin. Sacagiul ne stropește cu furtunul, toți se bagă sub șuvoiul de apă rece, care te răcorește.

Viața devine acum mai ușoară. Dar începe alt chin. Liusea trebuia să aducă mai de mult prînzul. Te uiți în zare cu speranța că vei vedea căruța, pe care o cunoști atît de bine.

— Ura, vine căruța!

Toți întorc capul în direcția de unde trebuie să apară Liusea. Dar nu e ea. E brigadierul cu șareta lui.

In sfîrșit vine și clipa cînd te așezi în fața farfuriei plină cu borș, un borș nespus de gustos. Și după ceai, cînd pierzi capacitatea de a te mișca și te întinzi fericit la umbra stogului de fîn, viața își întoarce din nou spre tine fața ei cea mai frumoasă.

IN GROAPA PENTRU NUTREȚ

Am cules ultimele hectare de fîn. Băieții mai au de lucru. Cară fînul în cătun și fac niște clăi lungi și înalte. Noi, fetele, nu mai avem ce face și ne-au trimis să curățăm gropile pentru nutreț. Pereții unei asemenea gropi (lungă de 25 de metri și adîncă de 3 metri) trebuie răzuiți de resturile de nutreț din anul trecut. In fundul gropii s-a adunat apa, devenită acum un lichid cleios, care pute. Trebuie să lucrezi, stînd pînă la genunchi, cu picioarele goale, în noroi și să faci exerciții de acrobație, ca să nu aluneci. După ce curățim pereții, tractoarele trag pe fund un căuș și scot noroiul afară. Groapa e gata și îndată se umple cu siloz proaspăt.

E o muncă brută și grea. La început ne-am certat, apoi ne-am obișnuit și am lucrat cu plăcere. In prima zi, ne-a supravegheat stăruitor brigadierul. Aici nu sînt norme și el se îndoiește probabil de corectitudinea noastră. Este un cazah în vîrstă, stă turcește, nemișcat, pe marginea gropii și ne urmărește fiecare mișcare. Incepe să ne plictisească această supraveghere inutilă. In capetele noastre se naște repede un plan năstrușnic.

VĂ RUGĂM SĂ NE ARĂTAȚI CUM SE LUCREAZĂ

Trecem la o nouă groapă, foarte umedă, cu mult noroi la fund și aruncăm lopețile: „Nu știm cum să lucrăm! Nu ne pricepem!" spunem noi. Brigadierul încearcă să ne explice mult timp, apoi face un gest cu mîna, ia lopata și intră singur în groapă. Asta și așteptăm. Ne așezăm pe marginea gropii și-l privim cu insistență. „Ei, ați văzut? Ați înțeles?" strigă el de jos. „Nu, n-am înțeles! Mai arătați-ne!" A curățat deja o porțiune destul de mare. Sîntem entuziasmați. El ridică capul și vede fețele noastre cum rîd. Nu spune nimic, iese din groapă și pleacă. Și n-a venit toată ziua. Abia spre seară a apărut și a semnat fișa de lucru. A doua zi dimineața, la birou îi spune administratorului: „Să nu-mi dai douăzeci de băieți, să-mi dai zece fete..."

Ne aflăm din nou în fundul gropii. Deodată mă trec niște fiori: pe perete, exact lîngă capul meu, se tîrîie un uriaș păianjen negru; abia își mișcă picioarele păroase. Mă sperii cînd mă gîndesc că aș fi putut să-l calc cu picioarele goale. Nu-mi plac în genere păianjenii și mai ales ăsta, care e un monstru. La țipetele mele vin fetele.

— Nu mușcă, mă liniștește Alla. La Kastanai, anul trecut, erau foarte mulți. Te așezai pe fîn și îndată începeau să umble sub tine. Și nu s-a întîmplat nimic, ne-am obișnuit. De ce trebuie să țipi?

Alla își ia lopata și se duce la locul unde lucrează. Lăsăm păianjenul în pace și el pătrunde liniștit în gaură. Ne reluăm lucrul. Și totuși, de cîte ori simt mișcîndu-se sub talpă un firicel de iarbă, sar în sus.

„N-AM CONDIȚII..."

Apoi vine la rînd o groapă uscată. Nu era propriu zis o groapă, ci ceva foarte frumos! Am coborît în ea cu plăcere și am început să lucrăm! Deodată, Galka iese din groapă și, cu mutră de om jignit, se așează pe iarbă.

— Tu de ce nu lucrezi? o întreabă mirată Alla.

— N-am condiții!

— Da' ce condiții îți trebuie?

— Nu pute în groapă! zice.

Soarele coboară tot mai jos. S-a încheiat ziua de muncă. Tabăra, pustie toată ziua, învie la ora asta. S-au întors băieții, cenușii de praf. Au venit fetele care lipesc grajdul cu lut, stropite și revoltate. Luptă cu muncitorii, care nu dovedesc să le aducă lutul necesar. L-au încercuit pe brigadier și se plîng. Lîngă lavoar s-a format o adevărată coadă. Iată-l și pe Volodea: a ieșit din furgon, pune goarna pe buze și sună. Din cazan se ridică aburi. Zornăie lingurile și farfuriile. Un vițel de pripas linge căldarea cu care aducem cafea.

LA SFÎRȘITUL ZILEI

Echipa de serviciu a spălat vesela, a curățat mesele. Acum vin orele cele mai plăcute: odihna de seară. Fiecare se ocupă cu ce-i place. Sașa înhamă iapa și se duce să cosească o leacă de ovăz pentru ea. Levka și Valerka încalță cîte o pereche de cisme mari, iau armele de vînătoare și se duc să vîneze. Au adus cu ei o cantitate astronomică de pulbere, alice și gloanțe. Dar aici n-ai unde vîna, dacă faci abstracție de iazul nostru, unde uneori din greșală mai bate din aripi cîte-o rățușcă sălbatică. Deocamdată accesorii lor sînt folosite pentru nevoi pirotehnice...

CE PUNEȚI PE CAL

La masă se joacă acum „de-a gură-cască". Pasiunile ard vîlvătaie. Sînt în joc prosoapele celor prezenți. Dacă ai pierdut, ai să speli prosopul. In schimb ai dreptul să pui pe cal tot ce vrei. Tanea pierde, — ea o să spele prosoapele. Eu trebuie să-i cîrpesc cămașa cadrilată a lui Valerka. El a și scos-o deja și zburdă de bucurie. Te bucuri prea devreme, prietene! Vei face și tu focul în cuptor. Levka are să fiarbă laptele. Liusea, bucătăreasa noastră, e mulțumită, poate să plece și să tragă, liniștită, un pui de somn.

Pe cuptor se înalță un bidon uriaș, plin cu lapte. Ne așezăm toți grămadă, lîngă foc. O să-l ajutăm pe Levka ca să nu se plictisească. In întuneric se aud rîsete, chicoteli. Acolo continuă încă mult timp jocurile noastre preferate: „Pîraiele", „De-a v-ați ascunselea", „De-a prinselea", „Al treilea-i de prisos".

In tabără se face liniște. In corturi, băieții sforăie în cor...

„Din însemnările unui judecător"

Să iubiți tot ce este frumos!

de N. Golișev

Vasile Dmitrievici Sitikov, elev al celebrului pictor Vasile Dmitrevici Polenov, a fost profesor de desen la școala noastră. Deși în vîrstă, era totuși un om încă tînăr. Umbla întotdeauna îmbrăcat îngrijit, era corect și amabil. Picta în acuarelă. Tablourile lui erau peisaje vii și însorite din oraș și din împrejurimi, pline de vioiciune și frumusețe. Invățam să privim propria noastră viață cu ochii pictorului.

Dar a venit o zi cînd Sitikov a trebuit să plece.

Și atunci, elevii școlii s-au adunat în clasa cea mai spațioasă. Luîndu-și rămas bun Vasile Dmitrievici ne-a spus:

— Copii, să iubiți tot ce este frumos!

Parcă a cioplit cu dalta cuvintele în mintea noastră. Au fost ultimele lui cuvinte, fiindcă n-a mai putut să spună altceva. Iși ștergea mereu ochii cu batista. Era emoționat și emoția lui ni s-a transmis și nouă.

Chipul bătrînului profesor mi-a apărut în minte ca o vedenie cînd ascultam procesul lui Vladimir Fedcenko și al lui Boris Semenov. Doi oameni tineri și frumoși. Dacă i-ai întîlni pe stradă te-ai uita la ei cu plăcere. Volodea are optsprezece ani. A terminat șase clase și, după moartea tatălui său, a intrat să lucreze la o uzină a industriei radiotehnice. Ce poate fi mai frumos!

Boris e mai înalt și mai în vîrstă cu un an decît Volodea. A terminat șapte clase și este tîmplar de categoria a cincea. A lucrat la o fabrică de mobile. Nici el n-are tată, aproape că nu-și mai aduce aminte de el.

Intr-un cuvînt sînt doi flăcăi sănătoși, bine legați și puternici. Ar fi putut să lucreze frumos, cu plăcere și elan, așa cum știu să lucreze oamenii sovietici. Dar ei sînt acum pe banca acuzaților, zbîrliți și posomorîți, ca niște vrăbii într-o zi ploioasă. Ce i-a adus aici?

Era într-o sîmbătă. Vladimir Fedcenko s-a întors acasă de la lucru. Ce să facă? A privit în jur: exact la doi pași de el se află clubul muncitoresc. Nu departe de aici e un muzeu interesant și un parc frumos, cu statuia unui mare scriitor. Sau poți să te duci la bibliotecă și să iei o carte, prietenul cel mai bun și mai inteligent al omului. Nu-i așa că n-ai citit prea multe cărți, Volodea Fedcenko?

Dar nu, el s-a comportat într-un fel propriu, s-a purtat urît. A hotărît să se ducă la cinematograf. La intrare, lîngă scară, a văzut o bicicletă. Dacă ar fi fost altcineva, ar fi trecut pe lîngă bicicletă, fără s-o bage-n seamă. Fedcenko a ieșit pe stradă, s-a uitat la dreapta și la stînga; nu era nimeni. Atunci l-a chemat pe Boris Semenov, i-a spus să se ducă la Sașa Medvedev și să-l aștepte acolo. Fedcenko a venit pe bicicletă la locul hotărît.

— A cui e bicicleta? a întrebat Medvedev.

— A mea, a răspuns Fedcenko, fără a clipi.

— Dă-mi-o să mă plimb puțin, se rugă Medvedev. Și după ce s-a plimbat, i-a propus lui Fedcenko:

— Vinde-mi bicicleta.

— O vînd, spuse Fedcenko. Numai să nu te plimbi cu ea pe strada noastră...

— Medvedev n-a dat nici o atenție acestei observații și a cumpărat bicicleta cu o sută de ruble.

N-a fost deloc plăcut să ascult depoziția martorului Alexandr Medvedev, care știa că Fedcenko avea o bicicletă veche „Turist". I se propusese însă să cumpere o bicicletă nouă, „Progres", cu recomandarea de a nu se plimba pe strada lui Fedcenko.

Deși prietenii lui se află pe banca acuzaților, Medvedev zîmbește nepăsător și-i spune judecătorului:

— Bicicleta a stat la mine cam o lună, apoi am vîndut-o cu o sută șaptezeci și cinci de ruble.

Asta înseamnă că el a cîștigat din speculă șaptezeci și cinci de ruble. E foarte satisfăcut, parcă ar fi făcut o faptă eroică. Mai mult, el însuși l-a rugat pe Fedcenko să-i procure o bicicletă. Să-i procure! Ca și cum n-ar fi biciclete în magazine. De unde să-i procure Vladimir Fedcenko o bicicletă lui Medvedev? E o rușine, o mare rușine pentru un om care procedează astfel, dar mai ales pentru un comsomolist!

După această afacere „reușită", Vladimir Fedcenko l-a invitat pe Boris Semenov la cantină. Pe masă erau trei sticle de vin. După ce au mîncat și au băut, ceea ce a costat 86 de ruble, Fedcenko i-a spus tovarășului său că a vîndut o bicicletă furată. Semenov nu s-a revoltat. Bănuise el mai înainte că la mijloc e ceva suspect. Și, pînă la arestarea lor, timp de zece zile, conștiința lui n-a tresărit o clipă. La întrebările judecătorilor, Semenov răspunde brusc, fața i se acoperă de pete roșii. Dar cînd au mîncat și-au băut banii luați pe bicicleta furată, lui Semenov nu i-a fost rușine nici pentru el, nici pentru tovarășul său. Poate că numiți asta o viață frumoasă?

. . . .

Rolul opiniei publice de a lupta împotriva încălcării legilor sovietice și a regulelor de conviețuire socialistă este un fapt cerut de însăși viața. Proiectul unei asemenea legi a fost publicat și discutat pe larg în fabrici, în colhozuri, în instituții. Proiectul merită aprobarea noastră. Aș vrea să atrag atenția în special asupra articolului 10 din proiect, în care se spune:

„Tribunalul, procuratura, organele de cercetare, miliția și alte organe anchetatoare trebuie să folosească ajutorul opiniei publice pentru a dezvălui și a înlătura cauzele și condițiile care favorizează săvîrșirea delictelor, precum și pentru descoperirea delictelor și căutarea delicvenților".

Și mai departe:

„Conducătorii întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor și colhozurilor, potrivit hotărîrii tribunalelor, la propunerea procurorilor și a organelor miliției, precum și din inițiativă proprie, vor lua, cu participarea opiniei publice, măsurile necesare pentru înlăturarea cauzelor și condițiilor care favorizează săvîrșirea delictelor".

După părerea mea, aici se subliniază tocmai ceea ce este mai important. Este mai bine să prevenim încălcarea regulelor de conviețuire socialistă, decît să scriem mai tîrziu caracterizări și în felul acesta, vrînd-nevrînd, să apreciem cu indulgență delictele săvîrșite.

Dar cum se pot preveni delictele? Ce înseamnă a înlătura cauzele și condițiile care favorizează delictele? Aceasta este o problemă care privește întreaga activitate a organizațiilor noastre economice și obștești. Lucrul cel mai important aici este munca educativă, care să-i învețe pe oameni să iubească tot ce este frumos în viață și să disprețuiască ceea ce este putred și monstruos.

Noua Mangalie

RELIEF

Ideea constituirii unei brigăzi comune a tinerilor scriitori și artiști care să prezinte în fața tineretului din Capitală scurte programe artistice s-a născut la Conferința orășănească a U.T.M. Propunerea a venit din partea organizației U.T.M. de la Uniunea Scriitorilor și ea a fost îmbrățișată și de ceilalți tineri de pe tărîmul artelor. Cu toții au căzut de acord ca această brigadă să poarte numele lui Vladimir Maiakovski, marele poet care a proclamat drept condiție indispensabilă a creației artistice contactul nemijlocit cu masele.

Faptul că tinerii artiști și scriitori au pornit la realizarea acestei dorințe a lor în preajma celui de al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn capătă o semnificație deosebită. Și prin aceasta ei și-au exprimat încă odată dragostea și recunoștința față de partidul clasei muncitoare, datorită grijii căruia visele lor s-au împlinit.

Prima întîlnire cu publicul a brigăzii „Vladimir Maiakovski" a fost fixată pentru joi 16 iunie la Casa de cultură a tineretului din raionul 23 August. O ploaie torențială care a început în jurul prînzului părea să împiedice acest prim pas al tînărului colectiv. Tineretea nu s-a desmințit însă. Cîteva sute de tineri muncitori de la uzinele „23 August", „Republica", Filatura Română de Bumbac și de la alte întreprinderi din raion au ținut să participe, în ciuda ploii, la această manifestare. Și se poate spune că programul brigăzii a satisfăcut, în mare măsură, cerințele lor.

Alături de tineri artiști și scriitori ca Dorina Goga, Gh. Tomozei, Corina Bărbulescu, Ștefi Pîrvulescu, Lambru Fărîmiță, Niculae Stoian, Aurel Cădigari, Roza Petrov, Adriana Grigore, și-au dat concursul și artiști de la Teatrul de Operetă: Virginica Romanovski, Bimbo Mărculescu și pianistul și compozitorul Theodor Sibiceanu.

Programul s-a deschis cu poezia *Octombrie* a lui Vladimir Maiakovski. Au urmat după aceea poezii închinate partidului nostru de tinerii poeți din brigadă, precum și numeroase cîntece romînești și sovietice, arii din operetele *Lăsați-mă să cînt* și *Vînt de libertate*.

Din această confruntare cu tineretul din București, membrii brigăzii și organizatorii ei au avut fără îndoială multe de învățat. Că prima necesitate se impune o mai bună alcătuire a programului, asigurîndu-i-se acestuia o unitate tematică. Tinerii scriitori, membri ai brigăzii, vor trebui să scrie unele texte destinate în mod special brigăzii, anumitor manifestări ale ei. Pe lîngă această tematică programul trebuie să capete și o unitate artistică, să se bucure de o bună regie, lucru lesne de realizat dacă avem în vedere că printre tineri se numără cîțiva regizori talentați.

Această brigadă are datoria să devină un frumos exemplu pentru brigăzile de agitație ale tineretului. Salutînd așadar inițiativa tinerilor artiști și scriitori, brigada „Vladimir Maiakovski" înființată sub egida Comitetului Orășenesc U.T.M., ne exprimăm dorința ca ea să devină în scurt timp un colectiv artistic apreciat de tineretul din Capitală.

Dinamismul neobișnuit al desfășurării evenimentelor în viața nouă a statului nostru democrat-popular, pune din nou și cu o exigență sporită în fața scriitorilor sarcina legăturii tot mai strînse și mai profunde cu realitatea.

Literaturii noastre noi i se cere o tot mai vie și mai repetată „confruntare cu viața" (cum spune tov. Paul Georgescu în Gazeta literară din 16. VI).

Succesele dobîndite sînt evidente: *„Literatura noastră* (spune Paul Georgescu în articolul citat) *bogată în varietatea formelor ei de expresie, s-a orientat masiv spre temele majore ale realității socialiste iar lozinca noastră de luptă: ACTUALITATEA ȘI PARTINITATEA a obținut o victorie hotărîtoare"*. Evenimentul de importanță crucială în viața statului nostru, Congresul al III-lea al P.M.R., prin bilanțul excepțional al realizărilor pînă în prezent și prin luminosul plan de perspectivă, a deschis noi orizonturi scriitorilor.

Apreciem inițiativa *Gazetei Literare*, care a acordat reportajului un larg spațiu în numerele din ultimele săptămîni.

In reportajul *Cu toată viteza* (nr. din 23 iunie) care descrie succesele Griviței Roșii, Alecu Ivan Ghilia ține să remarce (într-un stil metaforic specific genului): *„Reporterul e un aparat sensibil de detectat zonele dense de radiații umane ale evenimentelor vieții contemporane. Ochiul vede, inima simte și condeiul transmite febril ca un ac de manometru palpitînd agitat pe cadranul alb al hîrtiei"*.

Reportajele, semnate cu nume cunoscute ale scriitorilor activi în frontul socialist al literaturii, întreprind retrospective: *Destinul unui oraș* de Mihail Davidoglu; descriu realizări importante: *Poarta miracolelor* de Ieronim Serbu; fac bilanțuri: *Viitorul chimiei* de V. Bîrlădeanu sau descriu pe cei care dau viață tuturor acestor înfăptuiri: muncitorii — *Cunoștințe vechi la Timpuri noi* de Veronica Porumbacu, *Oameni din regiunea Timișoara* de Nicolae Țăutu.

Fantezia scriitorului imaginează aspectul de mîine al țării — *Satul de mîine* al lui Demostene Botez sau, foarte interesant și plin de mișcare, reportajul lui Al. I. Ghilia *Cu toată viteza!*

O interesantă inițiativă legată de procesul mîinelor, a utemiștilor de la uzinele „Ernst Thälmann" cu implicații de literatură de aventuri, ne este relatată de Al. Mirodan în *Căutătorii de comori*. Aspectul nou al școlii largi deschise tuturor oamenilor muncii, prilejuiește surprize de tipul celeia din reportajul lui Ștefan Luca *Una din școli*: un muncitor care la înaintata vîrstă de 54 de ani învață sîrguincios pentru a șterge rușinoasele urme ale trecutului.

Acestea sînt doar o mică parte din numeroasele aspecte ale realității noi care se cer scoase la lumină, înregistrate, comentate. Altele își așteaptă cu nerăbdare reporterul.

Trebuie remarcat că reportajul presupune o seamă de exigențe stilistice și de conținut. De multe ori autorii reportajelor citate se lasă furați de reverie, folosind abuziv tonul liric și imagini banale de tipul: *„O gară este o chemare și o poartă spre un necuprins de taină și de bucurie"* (Ieronim Șerbu — *Poarta miracolelor*) sau punctează reportajul cu efecte de surpriză, insuficient motivate, ca *Nou la Biled* al lui Al. Mirodan. Aglomerările cifrice și expedierea telegrafică a unor însemnate realizări nu pot înlocui faptele pe care reporterul e chemat să ni le releve.

Săptămînalul de cultură clujan acordă în paginile sale un spațiu destul de întins prozei. Faptul e deosebit de îmbucurător. O discuție asupra acestui sector e totdeauna binevenită și utilă, în ceea ce ne privește ne vom limita la cîteva bucăți în proză (reportaje și fragmente literare) apărute în ultimele numere. Cucerește interesul povestirea lui Mihai Novicov *Alfabetul universal*, din nr. 21 al revistei. Ca și în volumul *Povestiri despre Doftana*, autorul relatează un episod din lupta comuniștilor în anii de cruntă teroare ai regimului burghezo-moșieresc. Povestirea e scrisă într-o formă vioaie și atrăgătoare. Personajul principal — povestește cu dezinvoltură. Alături de el trăiește intens în fața noastră și alt personaj — fratele povestitorului — un tînăr ciudat, fantast, — care se ocupă cu descoperiri *„originale"* în toate domeniile științelor, iar în cele din urmă născocește un alfabet universal. După părerea lui ar putea fi deosebit de important pentru pacea lumii. Printr-un concurs de împrejurări această inofensivă și naivă născocire ajunge să fie considerată de călăii justiției fasciste un *„cifru secret"* al comuniștilor — fapt pentru care comisarul regal cere pedepse maxime pentru *„inculpații"* comuniști (printre care se află și povestitorul). Zbirii justiției ating culmea ridicolului în scena depoziției fratelui care a descoperit alfabetul universal. Ei nu sînt în stare să-și mențină acuzațiile aduse comuniștilor — cu toate acestea vor condamna cu multă asprime pe comuniști — pentru că așa cum demonstrează încă odată scriitorul M. Novicov — adevărul și dreptatea erau dușmanii justiției reacționare. Două fragmente de roman foarte interesante și promițătoare publică în celelalte numere scriitorul Vasile Rebreanu. Fragmentul intitulat *Probă de oțel* (nr 23) înfățișează aspecte din viața unui erou contemporan, comunistul Ion Dura. Scriitorul a urmărit să înfățișeze fizionomia morală a omului nou. Un om crescut de partid care poate trece cu succes orice „probe de oțel" i-ar impune viața. După părerea noastră finalul fragmentului este oarecum confecționat, nesemnificativ. Gestul de bravură al lui Ion Dura — care ține în mîini lingura încinsă arzîndu-și pielea — apare gratuit. Nu era o necesitate ca personajul să fie supus unei asemenea „probe" pentru a se evidenția superioritatea lui morală. Este adevărat că în fiecare acțiune, eroul comunist pune o parte din ființa lui, din sufletul lui, așa cum spune și Dura. Dar împrejurările din fragmentul cu pricina nu-i cereau atît de mult personajului. Fragmentul celălalt *Despărțire* ne poartă în lumea satului și anunță conflicte interesante. Am dori ca autorul să pătrundă adînc în realitatea socialistă a satului colectivizat și să arate în paginile romanului său viața actuală a gospodăriei, cu toate problemele complexe pe care le oferă.

Revista *Tribuna* abordează și genul reportajului care ține în mod permanent contactul cu viața clocotitoare a poporului nostru. Avem cuvinte de laudă pentru reportajele scrise de Nicolae Jianu, Ben Corlaciu, Octavian Georgescu. In ceea ce privește reportajul *Primăvara unui vechi oraș* al lui N. Jianu putem remarca puternicul filon de lirism de care este străbătut. Autorul scrie într-o limbă frumoasă. Se simte nu numai autenticitatea faptelor de viață realizate cî și vibrația scriitorului în fața realității, participarea lui pasionată la tot ceea ce înfățișează. Bogate în amănunte, dar totodată concise și scrise cu nerv, reportajele lui Ben Corlaciu și Oct. Georgescu ne aduc cîteva imagini din munca titanică a oamenilor noi, pentru a întîmpina cu noi victorii marea noastră sărbătoare: Congresul Partidului. Remarcăm în special la Ben Corlaciu — priceperea cu care știe să pună în antiteză cele două lumi, cele două epoci din istoria poporului nostru, una plină de lacrimi și suferințe, cealaltă făuritoare de fericire.

Tribuna trebuie să continue acest drum și, bineînțeles, să depună toate eforturile pentru lărgirea lui.

Apariția unui nou număr al *Revistei de Filologie Romanică și Germanică*, cu un cuprins bogat și variat, constituie încă o dovadă a preocupărilor multilaterale ale cercetătorilor noștri în domeniul lingvisticii și literaturii. Mărturia prestigiului pe care și l-a cîștigat peste hotare această publicație academică o constituie semnăturile unor personalități științifice cum ar fi acad. Wolfgang Steinitz, vicepreședinte al Academiei Germane de Științe din Berlin, Joachim G. Boeckh, savantul olandez Paul Zumthor, J. Herman din Debrețin.

Academicianul Tudor Vianu publică un amplu studiu intitulat *Formarea ideii de literatură universală*, în care urmărește, în lumina dezvoltării economice, politice și culturale a societății veacului al XVIII-lea, lărgirea orizontului literar pînă la formularea conceptului goethian de *Weltliteratur* — literatură universală. Autorul subliniază, întemeiat pe o profundă analiză a fenomenului „că apariția acestei idei izvorăște din situația burgheziei vremii, care, depășind granițele propriei literaturi naționale, pășește în cadrul mai larg al literaturii întregii lumi.

Sub semnătura academicianului Iorgu Iordan, a apărut un studiu bogat documentat, al cărui titlu e *Paralele sintactice romanice*. Continuînd ideile unui articol mai vechi, autorul demonstrează într-o suită logică extrem de strînsă, că unele fenomene lingvistice prezente în diverse limbi romanice nu reprezintă numai transmiterea unor construcții latinești identice, ci creații proprii limbilor respective. Respingînd metoda pur descriptivă, acad. Iorgu Iordan relevă importanța criteriului istoric în stabilirea influențelor și, în general ,a faptelor de limbă.

Succint și informat, studiul *Locul istoric al teoriei umaniste a lui Schiller*, semnat de Jean Livescu, prezintă o interesantă interpretare științifică a gîndirii istorice, sociale și literare a autorului lui *Don Carlos*.

Un fapt vrednic a fi subliniat este promovarea de către redacție a cercetătorilor tineri, autori ai unor interesante contribuții filologice. Ioan Aurel Preda izbutește o sistematizare a aspectelor teoretice prezentate de construcțiile idiomatice engleze care folosesc pronumele neutru *it*.

Al. Duțu a urmărit cu minuțiozitate lecturile și *Studiile dantești ale lui Cosbuc* în urma cărora poetul *Firelor de tort* a dat la iveală acea inegalabilă tălmăcire a *Divinei Comedii*.

Studiul lui Marius Sala relevă seriozitatea cercetătorului.

Provoacă nedumeriri articolul *Privire asupra poeziei hispano-americane* aparținînd lui Paul Alexandru Georgescu. Lunga înșiruire de versuri, împănată cu cîteva explicații de ordin istoric, nu izbutește să dea o imagine caracteristică, concludentă, uneia din cele mai interesante și originale poezii din lume.

Bine venită, bibliografia studiilor de studii romanice și germanice, publicată la sfîrșitul revistei. Din păcate, lipsesc cîteva lucrări capabile să întregească imaginea preocupărilor științifice ale cercetătorilor noștri. Citîm din memorie: Anna Maria Ortese (E.S.P.L.A. — 1956), Hemingway (E.S.P.L.A. — 1958), remarcabilul poem în proză al lui Geo Bogza dedicat lui Whitman, studiul lui Ovidiu Drimba despre H. C. Andersen.

La un înalt nivel științific, revista are meritul de a prezenta numeroase probleme de mare importanță pentru filologia romanico-germană.

R.

Profitînd de o pauză intervenită în însemnările lui D. Solomon din *Gazeta literară* socotim util să-l facem cunoscute părerile unui cititor care s-ar putea să-l influențeze, în bine în cazul cînd vor fi reluate sau în cazul cînd se hotărăște să se oprească aici.

Începînd, dacă nu ne înșelăm, din luna decembrie a anului trecut. Dumitru Solomon publică aproape în fiecare număr al *Gazetei literare* o rubrică satirică, dedicată aventurilor scriitorului *O* și confratelui său *Punct*. Prezentînd figuri *„caracteristice pentru periferia vieții literare"*, cum preciza în nota ce încheia unul din primele foiletoane (7 ianuarie 1960), autorul satirizează moravuri învechite care *„nu au circulație decît izolat și țără ecou"*. Fără îndoială că existența unor năravuri învechite, nedemne de epoca pe care o trăim, trebuie să atragă oprobriul oricărui om convins de anacronismul unor atari mentalități, nereprezentative pentru profilul etic al scriitorului din țara noastră.

Ni se pare însă nepotrivită stăruința cu care tînărul critic s-a preocupat aproape permanent de aceste personaje izolate și hilare. Fapt e că, în această lungă perioadă, semnătura lui Dumitru Solomon n-a mai apărut decît în josul unui singur articol dezbătînd probleme actuale și centrale ale literaturii noastre *(Clasa muncitoare în proza noastră*, în *Gazeta literară* din 28 aprilie 1960). Credem că prezența sa în acest sector al publicisticii literare ar fi fost mult mai necesară, răspunzînd unor necesități mult mai mari decît cele dictate de o *„lume periferică a literaturii"*, așa cum recunostea tînărul critic în nota citată.

Din nefericire, subiectele notelor sale cu pretenții satirice nu sînt prea variate și pun la îndoială necesitatea stăruinței cu care sînt demascate cam aceleași aspecte ale unei vieți parazitare și stupide.

Aceste „personaje periferice" nu par a fi chiar atît de pasive la capitolul „creație". Așa s-ar și justifica perseverența critică a lui D. Solomon. Ele tipăresc volume, colaborează în paginile literare ale publicațiilor. Din punctul acesta de vedere, fără doar și poate că ele trebuie combătute cu multă hotărîre. De ce atunci această discreție de neînțeles? Crede autorul că mai e potrivit stilul aluziv, de „cine are urechi de auzit"? Sau *O* și *Punct* reprezintă o minoritate infimă și atunci nu merită onoarea unei stăruințe care-l răpește pe D. Solomon din rîndurile criticilor chemați să discute probleme de mai mare însemnătate, sau sînt exponenții unei mentalități mai răspîndite și atunci se impune o atitudine critică mai ascuțită, o adresă directă.

Nu cu „apropouri" care ating uneori trivialul (de pildă foiletonul *E roman sau nu e roman?*), schițînd asemănări între literatură și... ghiveci, se combate o atare lipsă de înțelegere față de originalitate. Nu sîntem adversarii umorului: dar credem că un articol mai amplu ar fi avut darul de a elucida, argumentat, cu mai multă logică, problema. Intr-un alt foileton, *Punct și dragostea*, însăși calitatea umorului lasă de dorit.

Impresia noastră e că D. Solomon a devenit, într-o măsură, sclavul propriei sale maniere, reluînd cam aceleași probleme pe tonuri insuficient diferențiate. Riscînd banalitatea, tînărul critic cade el însuși într-o greșeală pe care o combate pe drept cuvînt.

Nu vrem să credem că D. Solomon se dezice de propriile declarații și că vrea să vizeze altceva decît periferia literară. Nu credem că vrea să sugereze că în literatura noastră ar putea fi identificați indivizi corespunzînd cu cei ai faunei prezentate de el. Dacă perseverența se justifică, înseamnă că nu avem de-a face cu cazuri cu totul particulare? In acest caz, atitudinea criticului ar fi într-adevăr condamnabilă. Nu credem că foiletonul *Cum a apărut revista „Clocotul literar" numai cu pagina I*, care sugerează că pe lîngă scriitorul I, stupid și orgolios, lista de colaboratori ai amintitei reviste cuprinde și alte nume ce nu se rosemnează să apară altfel decît în pagina întîi din diverse motive, ar vrea să insinueze că totuși *O* și *Punct* sînt altceva decît niște cazuri izolate. Și atunci imaginea despre literatura noastră care s-ar desprinde din foiletoanele sale ar fi cu desăvîrșire diformantă.

Oricum, credem că proza umoristică a lui Dumitru Solomon nu e domeniul în care talentul tînărului critic își dă măsura adevărată. Nu merită ca, dedicîndu-se acestui gen de foiletoane, să neglijeze problemele majore în discutarea cărora a fost prezent pînă acum și în care dorim să-l vedem mereu prezent.

DAN GRIGORESCU

Kiss JENŐ

Cuvîntul meu

Voi riduri mai adînci și mai amare,
în paranteze buzele mi-ați pus!
E timp să tac? Sfîrșit e totul oare?
De-acum vieții n-am nimic de spus?

Nu! Gura dacă tace, mii de vise
și mii de glasuri vii trăiesc în ea,
cuvinte moi ca nalbe-ntredeschise,
să se desfacă, proaspete, ar vrea.

La lumea noastră — a zilelor depline,
cum aș putea privi nepăsător?
Cît piere răul, cît răsar lumine,
mai am cuvînt și încă sînt dator!

Sînt fapte care fac prin mine saltul,
și-n piatră să le sap pot numai eu,
cuvinte sînt pe care nimeni altul
nu le-ar putea rosti în locul meu.

Și e pămîntul — e pămîntul cărui
atîta-i sînt dator, atît mi-a dat,
e omenirea care vrea să-i dărui
și-un verb al meu, uman, adevărat.

Nu m-am închis în mine, riduri grele,
chiar dacă mai cărunt sînt tot mereu.
In paranteze-ați pus buzele mele,
dar nu și gura și cuvîntul meu.

In romînește de
VERONICA PORUMBACU

***

Florența ALBU

Epilog la morile de vînt

Țipătul vostru cin'să-l asculte,
mori de vînt, mori de vînt, zdrențuite aripe?
Huu, vînt, huu, mînă-le, mînă-le
du-le rotirile-n umbră, îneacă-le!

Taci și ascultă: se primenește
apa-n canale, lumina-n văzduh;
Tînăr pămînt, ieși din adînc,
bate vînt proaspăt în deltă, îl simt!

Aud aripi noi pe plauri, pe grind,
pe toate canalele, pe toate apele.
Deltă, deschide-ți poarta, încape-le.
Pe toate cărările le-aud venind!

Aripi metalice, stuful îl seceră,
aripi mari, roșii, între ape și cer
seamănă grîul, treieră grînele;
în zori piine albă vom duce în lotci!

Huu, mori de vînt, cine s-asculte
țipătul vostru, de aripă frîntă?
Vă-ngrop în văzduh ființa măruntă,
încovoiată peste amurg.

Cîntec pentru cei 10 ani ai Anușcăi

Se înserează pe canalul Maggiore,
se înserează.
Intre lujerele nuferilor,
cupă albă-nflorește, se leagănă liniștea.
Rizi, rizi, Anușca.

Ce lin se apleacă spinarea pe rame,
ce lin cade vîsla, ce lin sună seara!
Trec pescărușii pe canalul Maggiore.
Rizi, rizi, Anușca!

Aproape-i pădurea Letea, pădurea,
pădurea de fete schimbate-n stejari
și sînt lăcrămioare, lăcrămioarele fetelor.
Să-ți înflorească rîsul în Letea,
rizi, Ana-Anușca.

Delta, ce tînăr pămîntul acesta,
cu seve năvalnice în stejari și în nuferi,
ce tînăr ți-e rîsul, hei, Ana-Anușca.
Ce tînără-i lumea!

Care e cîntecul să coloreze nisipul,
care gest să miște-ncremenirea,
care aripi să taie aerul,
să mîie catargele,
s-aducă în radă catargele?

Treci mai departe
pe țărm, pe nisip,
pe tăceri
parcă treci cu poteca, pe moarte.
Și — deodată, marea —
marea!
Se vede, se-aude,
te cutremuri simțind-o
și-alergi —

picioarele zboară peste nisipuri,
vîntul îți prinde grumazul,
mirosul de sare îți biciuie singele
auzi cîntecul mării
și-o vezi — puternică,
frecîndu-și coama de soare
și-i vii aproape,
să-ți moaie buzele,
să-ți curețe de pe retine, cenușa.

— Hei, inerție,
hei, inerției!
Ecoul se duce departe-n ruine
și marea vuiește, cu strigătul tău
și liniști se clatină, nisipuri se clatină...

Meduzele pilpiie argintii, respiră,
vîntul bate nisipul,
pleacă algele portocalii, le resfiră
și-o lumină albastră
curge printre palme,
printre hohote,
printre chiote.

Hei, inerție!

Și marea înaintează pe țărm,
să-l trezească,
înaintează să-l trezească
și vin, dinspre mare, în amurgul roșu — pescarii
trec legănîndu-se în urma vaporului,
cu lotcile negre,
iținд miros de catran și de sare,
și marea, pescarii,
pătrund în Sulina, în rada portului,
la ceasul cînd soarele
arborează steaguri roșii
în pridvoarele caselor de lemn,
în care se ivesc nevestele pescarilor,
ca basmalele lor albe și proaspete.

Sulina

Poteca se adîncea în nisip, în tăceri,
Tăcerile erau țărm mărunțit,
era viață mărunțită,
luptă mărunțită...

Poteca se adîncea în nisip și tăceri
și-acolo, aproape de fluviu, ruine
și parcul-ruină,
flori care nu mai au miros
și-n basoreliefuri
ingeri care nu-și mai pot ridica aripile
și colb peste toate
și moarte —
o moarte incoloră.

Dorm sub blazoane-n nisipuri,
anonimi, în nisipuri — alți oameni, alt timp —
șopîrle se-ncălzesc pe morminte
în lumina incertă...

Seceriș în deltă

Are să-și întindă arătătorul spre miază-zi
șirul cocorilor
și-au să plece apoi, după ei,
lebedele, egretele
și-au să rămînă apele,
clipind mărunt,
cu nuferi mari și mirați,
deschiși spre diminețile toamnei.

Stufu! — zid ridicat de tăcere,
între ape și cer,
are să se clatine, cu foșnet uscat
și-are să vină în cuiburile pescărușilor,
să-și scoată pui, singurătatea.

Pînă-ntr-o zi, aproape de vremea zăpezii,
cînd au să răsară dinspre Maliuc
tractoarele plutitoare, combinele
și-o să înceapă secerișul
recoltei de stuf dintre ape.

Și-n toamnă tîrzie,
cu vînt care biciuie,
cu ploi mărunte pătrunzătoare,
au să vină oamenii,
strigătele lor au să-și taie poteci prin stuf
prin tăcere
și rîsul are să meargă
mare și alb, ca un urs,
alături de ei,
să le țină tovărășie
prin delta ațipită, mahmură.

Șezători literare în cinstea Congresului al III-lea al Partidului Muncitoresc Romîn

In cinstea celui de-al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn, Uniunea Scriitorilor din R.P.R. a organizat mai multe șezători și manifestări culturale în capitală și provincie. Cu acest prilej scriitorii au citit lecturi din operele lor sau au conferențiat despre diferite aspecte ale revoluției culturale.

Astfel, la Casa Scriitorilor din București a avut loc un festival de poezie închinat Partidului, la care au citit versuri: Maria Banuș, Ion Bănuță, Demostene Botez, Nina Cassian, Dan Deșliu, Mihai Gavril, Eugen Frunză, Eugen Jebeleanu, T. G. Maiorescu, Veronica Porumbacu, Alexandru Șahighian, Alfred Margul Sperber, Szemler Ferencz, Niculae Stoian La Teatrul Tineretului, acad. Mihai Beniuc a vorbit despre poezia patriotică. In cadrul matineelor literare organizate de Teatrul Național „I. L. Caragiale", poetul Al. Philippide, membru corespondent al Academiei R.P.R., a ținut conferința intitulată „Poeții cîntă Partidul".

Intîlniri cu cititorii au avut loc în orașele Iași, Bacău, Timișoara, Craiova, Sibiu, Or. Stalin, Ploești, Tg. Mureș, Cluj, Oradea, Buzău, Constanța. La aceste întîlniri au participat: Dumitru Corbea, Nicolae Țăutu, Francisc Munteanu, Ion Istrati, D. Almaș, Șerban Nedelcu, A. G. Vaida, V. Ripeanu și alții.

In Capitală au avut loc întîlniri cu cititorii și festivaluri de poezie în următoarele întreprinderi și instituții: Stația C.F.R. București-Triaj, Comitetul de Stat pentru Muncă și Salarii, Casa de cultură a tineretului din raionul Tudor Vladimirescu, Biblioteca Ștefan Gheorghiu, Biblioteca Ion Păun Pincio, Liceul Niculae Bălcescu, Complexul școlar 23 August, Uzinele 23 August, Casa de cultură Vasile Roaită, Clubul complexului C.F.R. Grivița Roșie, Sfatul popular al raionului Grivița Roșie, Casa de cultură a tineretului din raionul Gheorghe Gheorghiu Dej, Casa de cultură din raionul 1 Mai, Uzinele Republica, Teatrul de stat de Operetă, Uzinele Timpuri Noi, Ministerul Agriculturii, Fabrica de confecții Gh. Gheorghiu-Dej, Biblioteca Petru Maior, Institutul de Proiectări miniere, Institutul de Proiectări hidro-energetice, Institutul de lingvistică, Teatrul național-Studio, etc.

La aceste manifestații au participat acad. Al. Rosetti, acad. Mihai Beniuc, Mihail Sorbul, acad. Victor Eftimiu, Alexandru Cazaban, Niculae Dunăreanu, Eugen Frunză, Ion Bănuță, Victor Tulbure, Mihai Novicov, Mihu Dragomir, Tiberiu Utan, Maria Banuș, Ion Brad, Dumitru Corbea, Alexandru Șahighian, Haralamb Zincă, Dimos Rendis, Ștefan Luca, Nina Cassian, Șerban Nedelcu, Szemler Ferencz, Gheorghe Talaz, Mihai Gavril, Traian Iancu, Toma George Maiorescu, Al. Gheorghiu-Pogonești, Florian Grecea, Violeta Zamfirescu, George Dan, Niculae Stoian, și alții.

Miile de cititori care au participat la aceste întîlniri, au aplaudat cu căldură versurile închinate Partidului Muncitoresc Romîn, conducătorul oamenilor muncii pe drumul socialismului în țara noastră.

CALEIDOSCOP...

EXPOZIȚIA SOVIETICĂ

Imensa mulțime care s-a revărsat ca un șuvoi continuu, încă din prima zi a expoziției sovietice era condusă de un singur sentiment: să pătrundă, fie și pentru citeva ore, în viitor, să privească în față acest crîmpei din comunism. Istoricele cuceriri științifice ale oamenilor sovietici, ritmul nemaiîntîlnit în care crește nivelul de trai în cursul îndeplinirii planului septenal, au făcut ca viitorul comunist să se contureze din ce în ce mai clar, în văzul întregii lumi. Pentru constructorii socialismului din țara noastră, acest viitor, care este pe cale să devină o problemă de cea mai strictă actualitate, reprezintă o imagine a drumului nostru de mîine. Deschisă cu o zi înainte de începerea celui de al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn, cînd toate forțele constructive din țară luaseră cunoștință de Directivele planului economic pe șapte ani, și de schița de dezvoltare pe următorii 15 ani, expoziția sovietică se integrează perfect în munca și planurile de viitor ale oamenilor muncii, contribuind la creșterea entuziasmului nostru creator.

Ceea ce izbește, de la prima vedere, în expoziție, este contopirea științei celei mai avansate cu munca de toate zilele. Automatizarea, mașinile electronice, nu mai sînt de mult, pentru oamenii sovietici, domenii ale experiențelor teoretice de laborator. Munca a fost eliberată de exploatare, prin Revoluția din Octombrie, datorită singurei concepții științifice asupra dezvoltării societății. Eliberată, munca s-a apropiat tot mai mult de știință și astăzi, cînd oamenii sovietici au trecut la construcția desfășurată a comunismului, știința nu este numai un bun al întregului popor, dar schimbă, treptat, caracterul muncii, trecînd-o în rîndul creației. Încă înainte de deschiderea expoziției, am auzit discutîndu-se despre strungul automat cu șase axe. Iată-l, în standul mașinilor, atrăgînd ciorchini de vizitatori. Literatura științifico-fantastică s-a întrecut în a prezenta mașini electronice care vor scrie versuri, vor compune muzică, vor concepe și vor construi alte mașini. Nu știu cum vor arăta aceste mașini, dar strungul acesta, cu comandă electronică, execută automat tăierea, strunjirea, filetarea. Nu este, în aceste operații miraculoase, o adevărată poezie a muncii? Mai este nevoie ca mașinile electronice să scrie și versuri, cînd viața pe care o întrevedem, cu ajutorul lor, gîlgîie de poezie? Alături de această mașină care muncește în locul omului, — mașini care îi economisesc munca intelectuală, ca instalația electronică de modelare neliniară, care rezolvă probleme cu ajutorul unor ecuații diferențiale. Eliberat de această „corvoadă" a calculelor, matematicianul se poate avînta la descoperirea de noi raporturi, traduse în cifre. Astfel se vor putea construi și mai multe mașini, din ce în ce mai perfecționate, care la rîndul lor vor ușura și mai mult munca omului. Această imagine în lanț este una dintre cele mai strălucite imagini ale comunismului, societate în care munca se îmbină organic cu arta și știința. Ciocanul simbolic al muncitorului a generat mașina electronică.

Dar imaginea cîmpului de mîine? Mă voi opri la o singură mașină. Are un nume ciudat: stoguitoare. Umbra stogului este legată de copilăria multora dintre vizitatorii expoziției. Ne-am obișnuit cu miile de tractoare, știm prea bine ce înseamnă cele 150.000 de tractoare ce vor brăzda cîmpiile noastre în 1975. Ne-am obișnuit cu secerătoarele și semănătoarele. Dar stogul, acest con banal în care se adună atîta trudă a brațelor, rămînea, parcă, în afara mecanizării. Și iată aici o mașină simplă — ca tot ce e frumos — care va îndeplini această muncă istovitoare, în locul țăranului. Un pieptene uriaș, care se strecoară la suprafața pămîntului și, ridicînd ușor paiele, le rînduiește, fără efort, într-un stog perfect, ca o figură geometrică. Pare atît de lesne: în locul furcii străvechi, o furcă acționată mecanic! În locul secerei simbolice a țăranului muncitor, a apărut știința mecanizării.

Bineînțeles, zecile de mii de vizitatori se înghesuie mai ales în jurul platformei unde sînt expuse machetele sputnicilor și lunicilor. Aici se află, concrete, la o întindere de mînă, corpurile cerești create de mîna omului sovietic, imaginea reală, din metal, a biruinței asupra cosmosului. Cînd, în noaptea de 4 octombrie 1957, posturile de radio au anunțat lansarea primului sputnic, iar semnalele lui argintii s-au revărsat în jurul Terei, penele poeților au fremătat de imagini noi, iar astronomia a devenit o știință de masă. Iată-l, deci, pe acest prim sol al omenirii în eter, inspiratorul atîtor poeți! Nu este decît o bilă de metal, dar antenele lungi îi atribuie o eleganță demnă de marea lui misiune. Peste mii de ani, macheta aceasta, a cărei fotografie se va întîlni pe prima pagină a manualelor de cosmonavigație, va produce aceeași puternică impresie pe care o produce asupra noastră, vorbind despre uriașele forțe ale științei sovietice. Alături, containerul în care a călătorit în spațiile cosmice prima ființă vie de pe pămînt, Laika. Și totul pare atît de simplu! Dar tocmai pentru a ridica, cu vitezele cosmice, aceste obiecte simple și fragile, știința sovietică a trebuit să se ridice la un nivel fără precedent în istoria lumii. Acești Icari făuriți de mîna omului au înfăptuit toate legendele și visurile străvechi, dovedind și superioritatea societății comuniste, și temeinicia filozofiei materialiste, unind știința cu poezia și cu viața de fiecare zi.

Alături, ultimele tipuri de televizoare. Nici nu puteau fi rînduite altundeva. Sputnicii vor folosi, într-un viitor nu prea îndepărtat, drept antenă planetară de televiziune. Deocamdată, ne mulțumim să privim aceste minuni ale tehnicii moderne. Un aparat de luat vederi funcționează, deasupra capetelor vizitatorilor, și pe ecranele aparatelor oamenii se recunosc, pe rînd, scoțînd exclamații de bucurie.

Nu este oare și acesta un simbol, să te poți privi în față, așa cum ești? Sîntem într-o lume unde omul stă mereu în fața lui însuși, și în fața societății, — și aceasta înseamnă că viitorul a pătruns în prezent. Deasupra platformei unde sînt instalate machetele sputnicilor și lunicilor, se răsucește o bandă argintie, urcînd spiralat spre înaltul tavan al sălii. Mai sus! Toate realizările din această sală vorbesc despre ce va fi mîine. Nimic nu are aerul a-ți spune: de-acum înainte, eu voi strunji, eu voi calcula, eu voi străbate cerul. Mașinile, industriale și agricole, complicata aparatură medicală, țesăturile artificiale, toate exponatele vorbesc o altă limbă, aceea a căutării neîntrerupte. Nivelul de azi îți vorbește despre nivelul de mîine, totul se prelungește într-o perspectivă nesfîrșită, perspectiva comunismului. Izotopii radioactivi, macaraua pentru construcția podurilor, eleganta limuzină Ceaika, scuterele de transport, microbuzele, mașinile electrice de uz casnic, aparatele de fotografiat, instrumentele muzicale, toate exponatele, pînă la cel mai mărunt, se asamblează firesc, creînd imaginea armonioasei societăți pe care o construiesc oamenii sovietici. Încordîndu-și forțele creatoare, pentru traducerea în fapt a Directivelor Congresului al III-lea al partidului, oamenii muncii din țara noastră știu că, mîine, acestea vor fi și pentru noi realități. Exemplul sovietic, ajutorul frățesc și multilateral pe care l-am primit și-l primim din partea prietenilor noștri de nădejde, oamenii sovietici, apropie tot mai mult ziua de mîine de cea de azi. Drumul deschis de popoarele sovietice este drumul fericirii pentru toată omenirea.

Mihu Dragomir

Fizica atomică și tehnica modernă

Prof. univ. FLORIN CIORĂSCU
director adjunct științific la Institutul de Fizică Atomică

..ȘTIINȚIFIC

S-ar părea — cel puțin la prima vedere — că fizica nucleară s-a bucurat, printre toate celelalte capitole ale fizicei, de progresul cel mai rapid, întrecînd în ceea ce privește viteza de sporire a cunoștințelor specifice ei, domenii ca electricitatea, optica sau chiar fizica păturilor electronice ale atomului, în epocile de efervescență maximă ale acestora. Ne lasă această impresie, raportul între actualul nostru volum de informații asupra nucleului atomic și cel din jurul anului 1930, de cînd s-au inițiat primele metode de transformare artificială a structurii nucleului, raport — fără îndoială — considerabil, dar mai ales aplicațiile atît de importante la care s-a ajuns astăzi, numărul lor în continuă creștere, speranța unanimă de a realiza pe această cale una din transformările cele mai profunde ale tehnicii industriale, mai adînci decît transformarea produsă de trecerea de la abur la electricitate.

Ei bine, în ciuda justeței acestor constatări și a temeiniciei speranțelor noastre de viitor, progresul cunoștințelor fundamentale asupra nucleului atomic trebuie considerat destul de lent în comparație cu ceea ce s-a realizat de exemplu în domeniul structurii atomului tot în 30 de ani, și anume între 1900 și 1930, interval ce s-a dovedit suficient pentru lămurirea tuturor aspectelor ce-i sînt caracteristice. Ținînd seama apoi de numărul mic de oameni care lucrau în cercetarea științifică în secolul trecut, trebuie să admitem, de asemenea, că și în electricitate și în optică progresul a fost mai rapid.

Într-adevăr, am ajuns să cunoaștem azi exact multe caracteristici globale ale nucleului, să știm cu destulă siguranță care sînt particulele lui constituente, cum putem să intervenim din afară pentru a-i schimba structura (adică numărul și natura acestor constituenți) — în unele cazuri aceste schimbări de structură pot merge pînă la sfărîmarea nucleului inițial, — știm apoi să identificăm nenumărate procese nucleare provocate de noi în diverse feluri și să le analizăm în amănunt. Am ajuns aici pentru că tehnica, împinsă înainte de progresul științei a putut pune la îndemîna fizicienilor utilaje capabile să transfere particulelor atomice energii enorme, în dispozitive potrivite pentru detecția radiațiilor adesea foarte slabe emise de nuclee, aparate adecuate pentru analiza fenomenelor care se desfășoară în intervale de timp atît de scurte, încît microsecunda este o unitate de măsură prea mare. Materialul astfel cules a permis fizicienilor să lămurească modul de desfășurare a multor fenomene nucleare și condițiile în care ele pot fi provocate, dar numai în mică măsură ei sînt capabili în acest moment, să prevadă alte fenomene noi. Motivul: în concepțiile noastre asupra nucleului lipsește elementul esențial de prevedere; nu știm decît prea puțin despre forțele care asigură legătura dintre particulele nucleare într-un mod care conduce la formidabilele densități de materie, ce ating ordinul unui miliard de tone pe centimetru cub. Ne dăm seama cu ușurință că numai în momentul în care ne va fi limpede care este natura lor și căror legi se supun aceste forțe uriașe, vom fi în stare să procedăm cu fenomenele nucleare așa cum procedăm azi cu cele electrice. De ex., să proiectăm dispozitivele în care ele intervin așa cum facem azi pentru aparatura electronică. Date fiind însă aspectele total deosebite, este clar că pentru a ajunge aici mai este necesară o descoperire fundamentală de aceeași valoare cu cele mai mari salturi calitative ale geniului uman în știință.

Dacă totuși electrotehnica, ca și alte tehnici cunoscute azi, nu au căpătat o dezvoltare mare decît după ce au fost lămurite cel puțin principiile științifice pe care ele se sprijină, fizica nucleară a condus la aplicații remarcabile mai înainte ca această condiție să fie îndeplinită. De aici a rezultat neobișnuita împletire între cercetarea științifică de bază și cercetarea tehnică, la care sîntem martori azi. Bineînțeles că uriașele implicații de ordin economic ale aplicațiilor fizicei nucleare, descoperite pînă acum, sînt cauza principală a acestei situații.

Rolul actual al fizicei nucleare în introducerea tehnicii noi în economie se desprinde astfel a fi următorul: Pe de o parte ea oferă de pe acum o sursă nouă de energie capabilă să suplinească micșorarea în următoarele decade a rezervelor de combustibili clasici, pune la dispoziție izotopii radioactivi, precum și elemente chimice cu altă compoziție izotopică decît cea normală — și unii și alții înfățișînd domenii largi și variate de aplicații, multe puse la punct mai mult în perspectivă —, în sfîrșit furnizează industriei alte tehnici noi pe care ea le imaginează pentru cercetările fundamentale. Printre cele din urmă, electronica intervine cu o pondere foarte mare. Pe de altă parte, fizica nucleară este — din motivele arătate — departe de a-și fi epuizat toate posibilitățile; este în afară de orice îndoială că progresul ei în anii următori va continua să sprijine de aproape progresul economic, prin aplicații de mare importanță.

Din acest tablou general, nu lipsește însă nici țara noastră cu realizările ei concrete în ultimii ani și cu perspective mai mari pentru anii următori. Dispunînd azi de o bază serioasă pentru cercetări atomice moderne, avînd înregistrate în trecutul apropiat succese reale privind atît cercetările științifice cît și unele aplicații cu efecte economice neneglijabile, toate fructe ale grijii înțelepte cu care Partidul nostru îndrumă în mod permanent dezvoltarea științei românești, putem privi cu încredere în puterile noastre sarcinile pe care Directivele Congresului al III-lea ni le pune azi în față.

Trebuie să subliniem însă că, în lumina acestor sarcini, lucrătorii Institutului de Fizică Atomică și cei din alte organizații de cercetare din țara noastră, cu preocupări legate de aplicațiile fizicei nucleare, au de realizat lucruri mult mai importante decît pînă acum. În primul rînd, alegerea oarecum la întîmplare a problemelor de studiat, practicată în trecut, trebuie înlocuită printr-o tematică axată pe direcții clare, strîns legate de problemele mari ale planului nostru economic de șase ani.

Sub aceste puține cuvinte se ascunde în fapt un front larg de activitate cu aspecte foarte variate, în care inginerii de toate specialitățile, chimiștii și economiștii sînt chemați să aducă, alături de fizicieni, un aport considerabil.

Aplicațiile radioizotopilor, de care ne-am preocupat și pînă acum, trebuie mult extinse. Avantajele economice ale acestor aplicații sînt azi evidente; ele pot duce în multe sectoare la o scădere importantă a prețului de cost. Avem posibilități de creștere a producției noastre de material radioactiv, iar experiența, acumulată în ultima vreme în colaborarea cu industria, este o bază serioasă pentru acțiuni viitoare. Totuși, nu vom ajunge cu aceste aplicații la un nivel satisfăcător decît dacă vom adopta soluțiile cele mai recente și vom lua măsuri de modernizare a soluțiilor vechi. Reușita automatizării unor părți importante din multe procese de producție este atît de strîns legată de aspecte foarte noi ale folosirii radioizotopilor în operațiile de măsură și control încît nici un efort nu poate fi precupețit în acest domeniu.

Trebuie să grăbim apoi terminarea utilajelor de separare a izotopilor stabili, pentru ca în aplicațiile acestora — care se impun acum din ce în ce mai mult — să nu mai fie dependente de import.

În ambele sectoare, cercetătorii noștri au și adus contribuția lor originală. Sîntem datori să continuăm și pe această cale, întrucît volumul aplicațiilor viitoare, aflate încă în stare embrionară, se întrevede a fi cu mult mai mare decît cel actual.

Printre procedeele tehnice dezvoltate în Institutul de Fizică Atomică pentru cercetările sale, sînt cîteva care se pretează la folosirea directă în industrie, la modernizarea proceselor tehnologice. Este, în primul rînd, vorba de foarte multe dispozitive electronice, mai ales pentru automatizare, apoi de metodele radiospectroscopice, de exemplu la determinarea anumitor impurități, unele tehnici de spectroscopie nucleară, tehnica vidului etc.

Urmînd îndemnul Partidului nostru, cercetătorii Institutului trebuie să meargă ei înșiși în întreprinderi și să se preocupe nemijlocit de punerea în valoare a acestor metode, ca și a cunoștințelor lor generale.

În sfîrșit, trebuie să nu scăpăm nici un moment din vedere cercetarea fundamentală, adaptarea ei la acele aspecte ale problemelor care par a prezenta prin consecințele lor cel mai mare interes pentru economie, extinderea ei la domenii noi. Realizările noastre de pînă azi ne permit să avem siguranța că de acum înainte vom putea construi noi utilaje de cercetare din ce în ce mai dificile, caracteristice studiilor de fizică nucleară. Aici colaborarea cu industria noastră merge în sensul invers, ca ajutor dat cercetării. Progresul ei remarcabil din ultima vreme va asigura desigur succesul nostru și în această direcție.

Cadrele noastre actuale, crescute în imensa lor majoritate în anii regimului nostru, cele ce se vor ridica între timp, trebuie să se străduiască serios și cu elan creator pentru aducerea la îndeplinire a tuturor acestor sarcini, precum și a acelora pe care ele înșeși vor găsi între timp că merită atenție.

Trebuie îmbunătățită și lărgită, cu activa participare a oamenilor de știință și cultură, munca de răspîndire a cunoștințelor științifice, de popularizare, pe înțelesul maselor largi, a concepției materialiste despre lume, de combatere a vederilor înapoiate, superstițiilor, prejudecăților și misticismului.

(Din Raportul C.C. al P.M.R. prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la cel de-al III-lea Congres al partidului).

Victoriile noastre

Victoria reprezentativei noastre de handbal feminin, asociată splendidului record mondial stabilit de Ioli, vine să ne consoleze parcă pentru cele trei eșecuri consecutive ale fotbaliștilor (numai trei?).

Pentru prima oară în istoria sportului romînesc, am urmărit pasionanta întrecere a fetelor la campionatul mondial de handbal cu certitudinea că victoria nu ne va scăpa. Într-adevăr fetele noastre au surclasat toate echipele întîlnite:

Romînia — Austria 6:2
Romînia — Danemarca 6:3
Romînia — Olanda 9:4
Romînia — Austria 10:2 (în finală).

Premiul transmisibil, o statuetă care a stat la București 4 ani, se reîntoarce la noi pentru alți 4. Victorie a voinței, a spiritului de echipă, a temeinicei pregătiri tehnice și tactice, izbînda echipei noastre de handbal a fost categorică și declarațiile oficialilor participanți la campionat au confirmat aceasta. În plus a fost o izbîndă a modestiei. Să nu uităm că în urmă cu un an, un fotbalist de la Rapid declara că echipa sa merge la titlu. Rezultatul: Rapid pe locul 10 din 12 echipe. Handbalistele, deși evident cele mai bune din lume, n-au făcut declarații sforăitoare.

Reflectoarele

...au inundat cu lumina lor gazonul Stadionului Republicii în seara meciului de campionat (ultimul în Capitală) C.C.A.—Știința. Am urmărit un meci plin de promisiuni, în care studenții clujeni au desfășurat un joc rapid, combinativ, de mare și subtilă inspirație. Credem că acest meci, prin factura lui tehnică, e un bun punct de plecare pentru viitorul campionat. Evidențiați: În primul rînd Matejanu, Ivansuc, Popescu, Petru Emil și Voinescu, Constantin și din nou Voinescu (harnicul și uluitorul Voinescu).

..SPORTIV

Patru recorduri

...la atletism s-au înregistrat în ultimele săptămîni: Iolanda Balaș (înălțime), Lia Manoliu (disc), Barabaș (5.000 m.) și Vamoș (1.500 m.). Ultimul a stabilit cea mai bună performanță mondială a sezonului! După victoriile lui Soeter și Savel, iată că un alt atlet romîn se impune — după o perioadă cam mare de timp — în rîndurile celor mai buni. Noile recorduri naționale sînt de bun augur înaintea jocurilor olimpice. Dar... ce ne facem băieților cu acele discipline și probe la care sîntem foarte slabi? E vorba de 100 m., 200 m., lungime, ștafete, triplu salt, greutate, disc și chiar ciocan. „Performanțele" la aceste probe la recentele Internaționale sînt echivalentul unui 0-2 cu Cehoslovacia la București, la fotbal. Și aci se pune întrebarea: „Unde ne sînt juniorii?"

Cronicar

O MONOGRAFIE SOVIETICĂ DESPRE MIHAIL SADOVEANU

..EXTERN

Cel mai cunoscut și mai prețuit dintre scriitorii noștri în U.R.S.S. este Mihail Sadoveanu. Ne-o demonstrează atît numeroasele traduceri din opera sa (apărute nu numai în limba rusă, dar și în alte limbi ale popoarelor sovietice, cît și faptul că lui i-a fost închinată prima monografie în limba rusă despre un scriitor romîn. E vorba de monografia apărută nu de mult în editura **Sovetskii Pisatel** (Scriitorul sovietic) și al cărei autor e Vasilii Sugoneal.

Monografia lui V. Sugoneai urmărește concomitent drumul vieții și pe cel al creației lui Mihail Sadoveanu, dezvoltarea personalității umane fiind prezentată în strînsă legătură cu creșterea scriitorului, a artistului. Cercetarea este axată pe cîteva momente nodale, ce au grupat în jurul lor materialul faptic, distribuit în șase capitole. Criteriul specificului literar, perspectiva dezvoltării literare a determinat împărțirea în etape a drumului de viață și creație al scriitorului romîn, criticul sovietic fiind continuu preocupat de a defini caracterele proprii operei sadoveniene ca fenomen de artă. Astfel, capitolul trei al monografiei este consacrat analizei romantismului lui Mihail Sadoveanu, cu specială considerare a **Șoimilor**, iar capitolul patru urmărește dezvoltarea realismului critic în creația scriitorului romîn de la **Ion Ursu** la **Păcat boieresc**. Capitolul cinci analizează evoluția lui M. Sadoveanu în anii dintre cele două războaie mondiale, insistînd asupra unor scrieri ca **Strada Lăpușneanu** sau **Baltagul**, iar ultimul capitol intitulat „**În drum spre realismul socialist**" își concentrează atenția îndeosebi asupra romanului **Mitrea Cocor**.

Firul conducător, urmat de V. Sugoneai în cercetarea creației lui M. Sadoveanu, i-a fost impus de însuși specificul operei scriitorului romîn, de acea „**adîncă iubire pentru oameni,... de încrederea în geniul creator al poporului, de sentimentul sincer de patriotism, ce i-au însuflețit întreaga activitate literară și socială**". Pătruns — după propria lui mărturisire — de un adînc respect „**pentru măreața viață a acestui scriitor umanist, care s-a devotat marelui adevăr al artei realiste, apărării idealurilor nobile ale oamenilor de rînd, păcii, libertății și democrației**", criticul sovietic a urmărit conturarea personalității umane și literare a lui Sadoveanu în ceea ce are senin, luminos și cu adevărat impunător și viguros. Fără a trece sub tăcere tributul plătit poporanismului, care a limitat uneori forța critică a scrierilor lui Mihail Sadoveanu, explicînd originile și manifestările acestor mărginiri în opera marelui nostru clasic, V. Sugoneai a urmărit încontinuu adevărul vieții, adevărul poporului, a vieții țăranului romîn, oglindită în creația scriitorului și devenită tema majoră a povestirilor, schițelor sau romanelor sale. „**Drumul literar al lui Mihail Sadoveanu a fost complex** — afirmă criticul sovietic. El a cunoscut perioade de ascensiune, de înflăcărare creatoare; a cunoscut și unele insuccese, care l-au abătut de la drumul drept al artei realiste. Dar totdeauna, chiar în anii cei mai grei ai vieții sale, Mihail Sadoveanu a rămas fidel „părintelui său spiritual" — poporului, în a cărui istorie eroică a căutat totdeauna răspuns la problemele ce-l frămîntau".

V. Sugoneai, în prima încercare monografică asupra vieții și operei lui Mihail Sadoveanu, a reușit să înfățișeze un tablou general interesant și pregnant al evoluției omului și al dezvoltării scriitorului romîn.

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

BIBLIOTECA CENTRALĂ
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul III, Nr. 14 (49) • 15 iulie 1960 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

DIN SUMAR:

MIHU DRAGOMIR: Oamenii planetei a patra.
LUDOVIC BRUKSTEIN: Un musafir neașteptat — schiță dramatică.
ȘTEFAN LUCA: Ora 8 seara.
MIHAI NOVICOV: Lupta de clasă pe tărîm ideologic și literar.
Acad. prof. ELIE CARAFOLI: Aurel Vlaicu.
TURNEUL TEATRULUI VAHTANGOV.

TRIBUNA SCRIITORULUI TÎNĂR

ZILELE CREAȚIEI

Scriu aceste rînduri sub impresia puternică a evenimentului petrecut la Bicaz în ziua de 1 iulie. Acoperită de perdeaua transparentă a unui amurg vineţiu, Bistriţa, legendara, năvalnica Bistriţă a fost definitiv stăvilită, după ce, în ultimii doi ani, a fost de cîteva ori... purtată pe drumuri, dintr-o albie de beton într-alta. Sub veghea Ceahlăului, în faţa porţilor zăvorite ale barajului, riul s-a prefăcut în lac, cel mai tînăr lac carpatin, ce se umple — expresia fiind literalmente exactă: văzînd cu ochii. Generoasă temă de reportaj. Cel mai pregnant, mai izbitor element la un popas în Bicazul de astăzi. Dar avînd repetatul prilej de a urmări, cu o emoţie mereu proaspătă, construcţia hidrocentralei în treptatele ei faze, am putut înţelege că evenimentul la care am participat în ziua de 1 iulie nu constă doar în această schimbare de peisaj. Schimbarea e fructul, expresia unei prefaceri de adîncime: maturizarea Bicazului.

Ceea ce la începuturi, în urmă cu cîţiva ani doar, însemna încă lipsă de experienţă, căutări, energii risipite, tîrnăcop, primul pas către însuşirea unor meserii — într-un cuvînt: adolescenţă — a devenit, în urma complexului proces constructiv în toate sensurile, călăuzit de comunişti, maturitate: un colectiv puternic, cu o bogată experienţă, guvernîndu-şi lucid energiile. În două cuvinte: „universitatea" Bicazului. Cele înfăptuite şi acumulate aici reprezintă în viitorul apropiat o bază puternică pentru realizarea cu succes a sarcinii stabilite de Congres în domeniul creşterii energiei electrice: în 1965 de 2,7 ori faţă de 1959. Cifra aceasta, ca şi exemplul Bicazului, nu redau decît un aspect al amplei maturizări exprimate astfel în Raportul prezentat de tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej la cel de-al III-lea Congres al Partidului: Obiectivul principal al planului economic pe anii 1960—1965 este dezvoltarea bazei tehnice-materiale a socialismului, încheierea procesului de făurire a relaţiilor de producţie socialiste în întreaga economie, în vederea desăvîrşirii construcţiei socialismului".

Ca prim cercetaş ce se află, prin însuşi specificul său, reportajului — cel mai operativ gen al literaturii de actualitate — îi revine răspunderea de a oglindi imediat imagini ale vastelor înfăptuiri care angrenează talentul şi energia întregului nostru popor, angajat cu însufleţire la traducerea în viaţă a obiectivului stabilit de Congres. Ultimii ani au impus în peisajul nostru literar, prin pondere şi adeseori prin valoare, reportajul. S-au scris cîteva bune cărţi de reportaj, ultima dintre ele, „Te slăvim, ţară nouă!", apărută în cinstea Congresului, fiind relevantă. Cu toate acestea, nu ne putem „plînge" de lipsa reportajului mediocru, insipid, neemoţional. Citindu-l, lectorul e supus unui paradox: deşi rîndurile înseilează nume de eroi existenţi în carne şi oase, amănunte desprinse din cutare uzină sau colectivă, deşi abundă uneori cifre de o caldă actualitate, reportajul pare şi este în afara actualităţii. E vorba de un anumit gen de reportaj — scăldat în vagul impresiilor de suprafaţă, al metaforelor impresioniste, înlocuind faptul cu divagaţia, profilul uman prin trăsătura nebuloasă. Paradox? Nu. Insuficienta cunoaştere a realităţii.

Iată de ce, studiind documentele Congresului, iar apoi, în zilele imediat următoare, văzîndu-i la lucru şi ştiind de vorbă cu numeroşi muncitori de la „23 August", „Mao Tzedun", „1 Mai" şi Bicaz în legătură cu gîndurile şi energiile stimulate de perspectiva trecerii la desăvîrşirea construcţiei socialismului, am înţeles mult mai exact cerinţele deosebite ce se pun reportajului. Firesc, tuturor genurilor literare, dar într-un anume sens, mai concret, mai direct, — reportajului. E vorba de a pătrunde mai adînc, cu mai multă hotărîre şi îndrăzneală, în substanţa lucrurilor. Cred că a sunat ceasul reportajului călduţ — turistic, de vizitator cu delegaţie în buzunar, plimbîndu-se naiv şi desuet cu aer de Columb care descoperă în 1960 cît de tare dogoresc cuptoarele într-o oţelărie, că uite, ce om deştept e inovatorul, că strungarul merge la teatru şi că, în sfîrşit, „ehei, cîte ar mai fi de spus!"... punct. Or tocmai dincolo de „punct"...

Viziunea reporterului care năzuieşte să înscrie o pagină contemporană nu poate fi alta decît a celor mai înaintaţi, mai lucizi, mai clarvăzători dintre contemporani. Constructorul căruia Partidul îi încredinţează sarcina de răspundere de a zidi 300.000 de apartamente în viitorii şase ani, nu e stăpînit numai de satisfacţia cifrei. Mîndria lui de a construi cele 300.000 de apartamente, se asociază firesc, indisolubil, cu preocuparea de a le face mai repede, mai bine, mai ieftin. De aceea adevăratul lui chip nu poate fi redat prin metafora lesnicioasă şi poetizantă, ci doar pătrunzînd simţămintele, strădaniile, iniţiativele polarizate în jurul lui „mai repede, mai bine, mai ieftin". Montăm fabrici, dar nu oricum, montăm la nivelul tehnicii mondiale. Nu poezia gratuită a fabricării „în general" a strungului rominesc, ci imaginea virilă, complexă, a luptei pentru însuşirea şi răspîndirea ultimului cuvînt al tehnicii în această materie — iată nivelul care-l solicită pe reporter. La acest nivel poate fi întîlnită şi înţeleasă, la dimensiunile ei exacte, creaţia celor mai buni dintre contemporani — comuniştii.

VICTOR VÎNTU

Înţelegerea, aşadar, a acestor zile ale creaţiei, dinamizate de obiectivele măreţe, precise a căror realizare înseamnă înflorirea personalităţii umane a socialismului. Nu e vorba de a sugera sau de a împrumuta teme — ele sînt fără număr şi la îndemîna tuturor — dar cît de interesant se manifestă această înflorire în cadrul unor brigăzi de producţie în care sarcinile de producţie merg mînă în mînă cu creşterea şi educarea în colectiv a oamenilor, cu aducerea printre fruntaşi a celor rămaşi în urmă, cu o viaţă înzestrată în care învăţămîntul şi însuşirea culturii se află la loc de cinste. Un confrate reporter îmi mărturisea cu ocazia unui schimb de experienţă ad-hoc, între patru ochi, că s-a „legat" de o brigadă de tineret, aflîndu-se mereu, la scurte intervale, în mijlocul lăcătuşilor „săi".

Dar aceste zile ale creaţiei pe care le trăim (creaţie fiind petrochimia, lacul de la Bicaz, inovaţia prezentată la cabinetul tehnic, valorificarea complexă a lemnului, nota zece la şcoala medie serată după ziua petrecută la raboteză, fineţea relonului, efectul de stereoreverberaţie din noua sală a Palatului R.P.R., care-ţi revelă o nouă dimensiune a muzicii, o stradă pavată într-o margine de oraş, fostă împărăţie lacustră cu hotar de mătasea broaştei, „miracolul" recoltelor din Dobrogea colectivizată) impun nu numai adîncirea substanţei reportajului ci şi o mai vastă cuprindere. Orizonturile largi ale sectoarelor şi problemelor, — aşa cum le deschide Congresul — oferă, pe planul actualităţii imediate, posibilitatea creării unor reportaje de amploare, monografice, generalizatoare.

Imaginea celor de astăzi a căror muncă e o continuă creaţie, dînd strălucire nouă unor străvechi avuţii, astăzi ale întregului popor: oţelarii Reşiţei şi ai Hunedoarei, minerii Văii Jiului, petroliştii, constructorii de maşini, cei care luptă pentru tinereţea lemnului, cei de mîine — pionierii — iată un prim ciclu, Generaţii: Hidrocentrala de la Bicaz şi laminorul de la Roman, Săvineştii şi Borzeştii, perimetrul unei Moldove noi, industriale, pe „locuri unde nu se întîmpla nimic", reunite sub titlul Cetăţi; sate trăind procesul transformării socialiste a agriculturii Dobrogea marilor prefaceri, Ţările (a Moţilor, a Haţegului, a Oaşului), scoase din străvechea lor izolare şi mizerie, cuprinse în Pămînturi; Dunărea cu Porţile de fier şi Galaţii Şantierului naval, Delta eroicilor pescari şi Cariera extraordinară a stufului, adică Lumea Dunării; oameni şi locuri pe care le-am cunoscut în anii din urmă şi în aceste zile — mă străduiesc a le cuprinde în cartea la care lucrez „Romînia în haine de lucru", în cinstea aniversării a 40 de ani de la înfiinţarea Partidului.

Obiectivul principal al planului economic pe anii 1960—1965 este dezvoltarea bazei tehnice-materiale a socialismului, încheierea procesului de făurire a relaţiilor de producţie socialiste în întreaga economie, în vederea desăvîrşirii construcţiei socialismului.

(Din Raportul C.C. al P.M.R. prezentat de tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej la Congresul al III-lea)

Victoria Ana TĂUȘAN

În semn de mulţumire

Iau lutul cuvintelor în mîini şi-l frămînt
şi-abia izbutindu-i o formă, o alta îmi trece prin minte
ca-ntreg şi măreţ să te cînt,
imbold al mersului nostru-nainte,
Partid neînfrînt.
Mi-a fost dat să te simt, să te ştiu,
răsufletul viu
din miezul de foc al visărilor mele,
şi n-am mai ajuns curcubeu
fără sfîrşit peste zare,
destrămîndu-mă-n primele raze de soare,
ori în norii cu tunetul greu;
Anii mei tineri n-au mai ajuns
şipote slabe, subţiri,
clipocind sub frunzarul căzut, de-amintiri
netezindu-mi cărare, am dat de lumină,
de albia ta şi de curgerea-i plină.
Partid neînfrînt.
Şi iată-mă: viu
cu nepotolita mea tinereţe,
mă aplec spre slovele tale rostite de la tribună,
înscrise în palmele, în privirile noastre.
iar slovele tale le cuget, le ştiu:
sînt caldele cuiburi din care zbucnesc
mult căutatele păsări albastre
pe-aceste meleaguri.

Ion BRAD

PERSPECTIVE

Una din temele cele mai îndelung dezbătute în literatura romînă este aceea a satului, a ţăranului. S-au scris multe pagini nemuritoare despre viaţa celor truditori ai pîinii şi robi ai pămîntului muncit cu duşmănie, pămînt de care ei îşi legau visul de fericire, stropit cu lacrimi şi udat adeseori cu sînge din belşug. Nu-i nevoie să numim cărţile respective. Toată lumea le cunoaşte. Avînd în suflet şi unda de amărăciune închisă în paginile lor — prin contrast, tabloul satului de azi şi mai departe al celui de mîine capătă pentru noi o strălucire rară şi se încarcă de o neobişnuită forţă emoţională.

In Raportul C.C. al P.M.R. prezentat de tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej la cel de-al III-lea Congres al partidului nostru, cadrele acestui tablou sînt conturate în cuvinte puţine, strălucind însă de mîndria unei victorii uriaşe: **„Profunde schimbări social-economice au avut loc în ultimii ani în viaţa satelor. Sectorul socialist din agricultură cuprinde peste 81 la sută din numărul gospodăriilor ţărăneşti şi din suprafaţa arabilă a ţării. A fost lichidată chiaburimea, cea mai numeroasă clasă exploatatoare, desfiinţîndu-se astfel ultimele forme de proprietate capitalistă în agricultură".**

Adică, în locul harapnicului boieresc — zumzăitul zecilor de mii de tractoare ale noastre, în locul sărăciei lucii şi foamei cronice — belşugul celor 16 milioane tone cereale, la care vom ajunge în 1965, în locul zbaterii chinuitoare, fişia îngustă de pămînt zgîrcit — rodnicia ogoarelor fără margini, brăzdate de maşini moderne, stăpînite de oameni ce şi-au luat în ajutor armele ştiinţei; în locul dijmei, al lucrului „pe trei" sau „pe cinci" la chiabur — deplinătatea muncii libere, în puternica familie unită a colectiviştilor. Adică de la mizeria „eminamente agricolă" — la o viaţă nouă îmbelşugată, a ţărănimii, ajutată de clasa muncitoare, sub conducerea partidului. Fără acest ajutor, nici nu ne putem imagina străbaterea unui drum atît de hotărîtor pentru izbînda deplină a socialismului în ţara noastră.

Să ne gîndim numai ce muncă răbdurie, măestrită în exactitatea ei ştiinţifică, au dus activiştii partidului nostru pentru a aduce cele aproape 3 milioane de familii ţărăneşti de pe făgaşul vechilor concepţii spre o înţelegere nouă a muncii şi vieţii de fiecare zi, de superioritatea căreia însăşi ţărănimea muncitoare s-a convins. Cine cunoaşte mai bine, mai intim, întregul păienjeniş de mentalităţi ţărăneşti, de relaţii familiare statornicite de veacuri, schimbate mereu însă teribil de conservatoare totuşi, va înţelege mai bine forţa înnoitoare a politicii partidului nostru, care a ştiut să despartă, cum s-ar zice, apele de uscat — să ajute ţărănimea muncitoare să smulgă buruiana exploatării din rădăcinile ei adînci, să înlăture relaţiile economice capitaliste dintre oameni şi să dea fiinţă ideilor cooperării şi socializării agriculturii.

Orice scriitor găseşte aici un inepuizabil tezaur de subiecte noi şi adînci, — o problematică de veche tradiţie în literatură, care şi-a schimbat însă perspectiva, odată cu satul nou, cu oamenii noi. Lucrările noastre literare care au oglindit autentic acest vast proces înnoitor şi-au cîştigat, pe bună dreptate, preţuirea milioanelor de cititori. Nu putem spune totuşi că avem prea multe romane, nuvele, schiţe, povestiri, poeme şi piese de teatru care zugrăvesc cu măiestrie profundele schimbări ale satului de azi, foarte originala experienţă dobîndită de activiştii partidului nostru în această migăloasă operă, nemaicunoscută pe aceste pămînturi. Chipul ţăranului educat la şcoala nouă a muncii colectiviste, militant pasionat pentru dezvoltarea proprietăţii obşteşti, deci a omului care şi-a ridicat privirile din răzorul lui îngust spre orizonturi deschise tuturor îşi aşteaptă zugrăvirea încă mai bogată în paginile cărţilor noastre.

Vastitatea planurilor, pe care le-a deschis şi în faţa agriculturii Congresul partidului, este splendidă şi prin aceea că, înfăptuindu-se cu certitudine, va ridica la lumină noi milioane de ţărani, va consolida definitiv forţa nouă a satului colectivist, a oamenilor educaţi la şcoala noilor relaţii de muncă, a noilor convingeri şi statornice mentalităţi.

După cum s-a subliniat, spre mîndria noastră, la lucrările Congresului, literaturii îi revine şi pe mai departe o îndatorire niciodată epuizată: aceea de a fi un factor activ în educaţia comunistă a maselor. Mai mult ca oriunde, în satele noastre ce se pregătesc să tragă în fiecare căsuţă firul de aur al luminii electrice, cărţile trebuie să fie azimă şi blid, cum ar zice poetul. Cărţile noi, puternice, dogoritoare prin forţa de convingere a vieţii din paginile lor, cărţile ce fac să înflorească ideile şi sentimentele ţăranului colectivist rodind asemenea pămîntului lucrat nu cu vechea duşmănie, ci cu dragostea şi pasiunea omului liber.

Cărţile pe care trebuie să le scriem...

UN DEBUT PROMITATOR

În fiecare seară se aşează pe masa redacţiei manuscrisele începătorilor. Şi în fiecare seară, cu aceeaşi proaspătă nerăbdare, redactorul parcurge paginile care ascund poate un nou talent, o nouă speranţă a literaturii noastre. Fireşte, bucuria aceasta nu se poate împlini în fiecare zi, dar impresionează totdeauna nivelul general al scrierilor. Se poate măsura de la an la an creşterea pregătirii intelectuale şi ideologice a tineretului, dezvoltarea unei sensibilităţi deosebite faţă de fenomenele societăţii contemporane. Acurateţea manuscriselor, conciziunea frazei, simţul tot mai viu al valorii cuvintelor, sînt, fără îndoială, roadele revoluţiei culturale din ţara noastră. Orientarea aproape exclusivă către temele majore ale actualităţii dovedeşte nu numai un mare interes pentru uriaşele transformări pe care le trăieşte poporul nostru şi omenirea întreagă, dar şi conştiinţa gravei răspunderi cu care se împovărează cel ce păşeşte şovăind pe drumul artei literare.

Devine din ce în ce mai evident adevărul de neclintit că în zilele noastre nu se mai poate face literatură din birou şi că talentul cel mai viguros se încurcă în iţele fanteziei proprii, cînd lipseşte comunicarea directă cu viaţa, cu realitatea.

Nu întîmplător lucrările cele mai izbutite mărturisesc cunoaşterea nemijlocită a problemelor, a oamenilor şi faptelor pe care le înfăţişează. În asemenea cazuri talentul nu dibuie, cuvîntul nu se umflă, fantezia nu face ocoluri obositoare, imaginea surprinde prin plasticitate, în fiecare cuvînt palpită viaţa, asemenea sunetului într-un instrument bine acordat.

Astfel de calităţi credem să fi aflat în lucrările tînărului Ion Ilie Mileşan, publicate în numerele noastre din 1 şi 15 iunie a.c. Este vorba de schiţele *„În sat e o şedinţă"* şi *„Ropotă"*. În ambele schiţe eroul este un ţăran rămas încă în afara colectivizării. Prizonier al unor concepţii vechi despre proprietate, eroul acesta trăieşte drama însingurării, face eforturi să menţină echilibrul familiei, dar coeziunea tradiţională ea însăşi este şubrezită. Vechile afinităţi se subţiază, oamenii vorbesc în doi peri, fac aluzie la nişte fapte care au devenit obsedante, starea lor este anormală. O furtună mocneşte în sînul familiei şi ameninţă în orice clipă să izbucnească şi să spulbere aşezarea care părea clădită pentru veşnicie.

Darul cel mai de seamă al lui Ion Ilie Mileşan ni se pare a fi forţa discretă a condeiului său de a subordona toate elementele aduse în scenă, de a le sili să colaboreze la limpezirea ideii centrale. Mişcările aparent necontrolate ale eroilor, vorba lor, chiar chipul lor, obiectele casnice, uneltele de lucru, natura, participă la desfăşurarea unui proces sufletesc, măsurîndu-i intensitatea.

În schiţa *În sat e o şedinţă* de pildă, bucuria întoarcerii acasă a feciorului din armată este umbrită, o supărare nelămurită apasă asupra familiei. Sînt sănătoşi, beau cu toţii vin, se odihnesc, dar pe înserat se aude glasul străjii: *„În sar-asta după cinăăă este adunare..."* Toţi ştiu despre ce adunare e vorba. Tac, se frămîntă, au izbucniri mînioase, simt nevoia să spună tot, să-şi scape sufletul de o povară grea. Autorul nu apasă prea tare asupra acestor atitudini, nu ni le explică, nu teoretizează, dar noi ştim că aici se va petrece ceva de seamă, că soarta acestor oameni se va schimba curînd. Şi într-adevăr, peste puţină vreme, tatăl va pune problema cu prudenţă şi înţelepciune. Spiritele încordate se relaxează, eroii se liniştesc. Tatăl se îmbracă şi se duce la şedinţă, va spune că s-a hotărît să intre în rîndul oamenilor.

Ropotă este clădită cam pe aceeaşi idee. Aici drama se consumă pe cîmp, afară, sub cerul care poate fi ameninţător cînd eşti singur şi neajutorat. Şi aici tatăl şi fiul nu-şi spun exact ce gîndesc, dar simţim aceeaşi tensiune, aceeaşi suferinţă a izolării. Nori grei se apropie, furcile lor nu vor izbuti să clădească fînul pînă la căderea ploii. Colectiviştii care lucrează pe un ogor vecin se odihnesc totuşi. Lor le vor trebui doar cîteva minute ca să înalţe căpiţele şi să-şi salveze fînul. Aşa se şi întîmplă. Fînul lui Plazu va fi răvăşit de vînt şi murat de ploaia torenţială. Dincolo colectiviştii au isprăvit lucrul şi se adăpostesc în corturi. Aparent nesemnificativă şi măruntă, situaţia este totuşi definitorie. Îndărătnic, orgolios, neîncrezător, Plazu îşi va recunoaşte greşeala şi vorbele lui au valoarea unei adeziuni: *„Da, lor le vine uşor şi cînd au o muncă de făcut în pripă... Au dreptate că mă cheamă lîngă ei"*.

Cu asemenea mijloace simple, proza lui Mileşan este convingătoare pentru că e ţesută pe o psihologie firească, pentru că alege din gîndirea şi din mişcările eroilor, exact acele elemente care pot lumina o idee de cea mai mare importanţă politică şi socială. Este aici ceva din subtilitatea artei lui Marin Preda, dar e departe de a fi o simplă influenţă de lectură. Este, cred, rodul observaţiei atente, este disciplina cuvîntului şi fidelitatea faţă de realitate, daruri cîştigate, de bună seamă, prin lecturi bogate şi printr-o temeinică pregătire ideologică.

Este de bănuit că tînărul prozator îşi va lărgi curînd aria de inspiraţie şi va păşi în mijlocul acelor oameni care au trecut pragul îndoielilor, care îşi făuresc în mod conştient bunăstarea familiilor lor, care au scăpat pentru totdeauna de povara singurătăţii, de nesiguranţa la care îi condamna cîndva capriciile naturii şi accidentele de tot felul. Acolo îl aşteaptă procese sufleteşti de mare amplitudine, acolo observaţia sa fină şi nuanţată, darul descripţiei şi al portretizării, îşi vor afla un vast spaţiu de desfăşurare.

Nu ne îndoim că Ion Ilie Mileşan va renunţa cu vremea la folosirea unor regionalisme de circulaţie redusă, pentru care arată acum oarecare preferinţă. Oricît i s-ar părea frumos şi cuprinzător, îl asigurăm că un cuvînt necunoscut scade valoarea frazei şi paralizează emoţia estetică la care are drept cititorul.

Încheiem aceste observaţii sumare, cu certitudinea că arta lui Ion Ilie Mileşan va ţine pasul cu vremea noastră de adînci prefaceri şi-şi va urma îndeaproape eroii pe drumul lor necontenit înainte.

Nicolae Jianu

BORIS CAZACU: Studii de limbă literară...

Dezvoltarea literaturii noastre actuale, efortul celor mai talentaţi scriitori de a crea opere profund originale, care să oglindească frumuseţea şi bogăţia morală a eroului contemporan, reclamă forme de cercetare dintre cele mai diverse, capabile să evidenţieze varietatea stilurilor şi a personalităţilor artistice, afirmate în cadrul metodei unice de creaţie a realismului socialist. Căci strădania pentru desăvîrşirea valorii artistice a operei, menită să educe calităţile etice şi estetice ale constructorilor socialismului, nu poate fi indiferentă nici unuia dintre cei care, sub o formă sau alta, pătrund cu preocupările lor în cîmpul beletristicii. Şi cum — după observaţia lui Gorki — materialul primordial al literaturii este limba, lingviştii sînt, alături de criticii şi istoricii literari, cei dintîi chemaţi să sublinieze pentru masele de cititori sensurile adînci ale frumosului, inclus în opera literară. De aceea, n-am spune decît adevărul, arătînd ca, mai ales în ultimii ani, unii dintre lingviştii noştri ca acad. Iorgu Iordan, acad. Tudor Vianu, acad. Al. Rosetti, Boris Cazacu, Al. Niculescu au adus o contribuţie preţioasă în cercetarea unor scriitori clasici sau contemporani, studiindu-i din punctul de vedere al valorilor stilistice, dezvăluind, fireşte, şi valorile de conţinut. Deşi, observaţia după care, prin intermediul limbii unui scriitor, ajungem să cunoaştem cel mai bine însăşi personalitatea şi natura talentului său e destul de veche — amintim pentru conciziunea şi plasticitatea ei axioma lui Seneca „oratio vultus animi est" — mai sînt încă şi astăzi, atît în rîndul lingviştilor cît şi al criticilor literari, oameni care neagă valabilitatea studiilor de stilistică şi limbă literară. Aşa încît această nouă disciplină s-a afirmat la noi în toiul unor polemici aprige, pline de pasiune.

CRONICA LITERARĂ de I. D. Bălan

Studiile privitoare la limba literară au stîrnit interesul multora şi au iscat discuţii aprinse între specialişti, în ceea ce priveşte originea, datarea şi dezvoltarea limbii romîne literare. Atît pentru bunul mers al discuţiilor cît şi pentru a înlesni cititorilor interesaţi urmărirea lor, se simţea nevoia unei viziuni sistematice, cuprinzătoare. Este meritul incontestabil al lingvistului Boris Cazacu de a fi înfăţişat cititorilor cu o remarcabilă limpezime şi obiectivitate cele trei teorii contradictorii privitoare la formarea limbii romîne literare.

In linii mari — spune Boris Cazacu — se pot distinge trei interpretări în privinţa datării şi a obiectului limbii literare.

a) Unii socotesc că limba creaţiilor populare romîneşti e o limbă literară şi împing originile limbii literare înainte de secolele XV—XVI; b) la extrema cealaltă se găsesc cei care consideră că limba literară romînească s-a format în perioada constituirii naţiunii, deci în secolul al XIX-lea (mai precis în a doua jumătate a acestui secol); c) în sfîrşit, alţi cercetători opinează că originile limbii romîne literare datează din perioada primelor texte romîneşti, legînd începuturile limbii literare în special de apariţia primelor texte tipărite (secolul al XV-lea).

Autorul volumului **Studii de limbă literară — Probleme actuale ale cercetării ei**, se înscrie în rîndul celor ce susţin ultima teză din cele enunţate mai sus, aşa numita teză a **„şcolii de la Bucureşti"**, acceptată de majoritatea învăţaţilor noştri. Ovid Densuşianu spunea, de pildă în monumentala sa **Histoire de la langue roumaine** că **„mai ales cărţile lui Coresi au fost acelea care au avut cea mai mare influenţă şi care au contribuit într-o largă măsură la dezvoltarea ulterioară a romînei literare"**.

Analizînd critic argumentele fiecărei teorii, privind geneza limbii romîne literare, Boris Cazacu susţine teza ultimă, pornind de la ideea marxistă după care limba literară este o categorie istorică şi, deci, conţinutul ei se schimbă lărgindu-se şi îmbogăţindu-se de la o perioadă la alta, ca o urmare firească a faptului că dobîndeşte funcţii noi şi se consolidează prin scris. Este poziţia cea mai plauzibilă şi cea mai conformă cu adevărul istoric.

Discutînd cu solide argumente ştiinţifice şi polemizînd academic — neabandonînd niciodată rigoarea ţinutei ştiinţifice — Boris Cazacu elucidează convingător, nenumărate probleme care se ivesc mereu în calea celui ce cercetează aspectul literar al limbii: raportul dintre studiul stilistic şi critica literară, dintre valoarea de comunicare şi valoarea expresivă a cuvîntului.

Utilă pentru mase largi de cititori, elevi, studenţi, profesori, scriitori, critici şi istorici literari, lucrarea are meritul de a discuta la un înalt nivel ştiinţific şi cu un evident gust estetic, problemele unui domeniu de cercetare deosebit de important. După ce în prima parte, printr-un număr de studii cu caracter teoretic, sînt prezentate problemele esenţiale ale cercetării limbii literare, în partea a doua a lucrării, autorul, aplicînd unele dintre principiile şi metodele discutate mai înainte, trece la cercetarea concretă a unor **„aspecte ale limbii şi stilului"** cîtorva dintre scriitorii reprezentativi ai literaturii noastre: Miron Costin, Mihail Sadoveanu şi Zaharia Stancu.

Sprijinindu-şi cercetarea pe cele mai recente studii ale lingvisticii sovietice şi pe cele mai de seamă cuceriri ale lingvisticii mondiale, Boris Cazacu socoteşte justificat, că deşi **„conţinutul operei exprimat prin mijloace lingvistice şi stilistice nu constituie obiectul studiului lingvistic"**, totuşi aşa cum susţine şi V. V. Vinogradov, pe lingvist **„îl interesează procedeele folosite pentru exprimarea acestui conţinut..."**

Boris Cazacu este de părere că lingvistul trebuie să-şi extindă cîmpul cercetărilor, să se ocupe atît de aspectul corectitudinii limbii, de cultivarea formelor ei îngrijite, cît şi de stilul individual al creatorilor. **„Ţinînd seama de caracterul creaţiei artistice** — spune autorul — **lingvistul nu se poate limita la studierea faptelor specifice funcţiei primordiale a limbii — aceea de COMUNICARE a ideilor şi să ignoreze aspectele, de asemenea importante, legate de funcţia EXPRESIVA — a mijloacelor lingvistice şi stilistice utilizate în realizarea acestei creaţii. O astfel de poziţie, pe planul istoriei limbii literare, ar duce în mod inevitabil pe cercetător la imposibilitatea de a cuprinde integral obiectul cercetat, l-ar constrînge să se limiteze numai la constatarea faptelor legate de evoluţia aspectului normativ al limbii şi l-ar sili să excludă din cîmpul cercetării sale urmărirea modului în care se realizează şi se dezvoltă valorile estetice ale limbii"**.

O atare studiere de către lingvişti a limbii operei literare constituie un ajutor preţios pentru scriitori, dar mai ales pentru critica literară care adeseori evită cercetarea operei în ansamblul structurii ei artistico-stilistice. Căci analiza parţială care urmăreşte numai anumite elemente, fie de conţinut, fie de formă, separate de ansamblul stilistic, nu va putea sublinia satisfăcător adevărata valoare a operei. Colaborarea mai strînsă dintre lingvişti şi criticii literari cu mai multă încredere în acest domeniu delicat şi pretenţios s-ar solda fără îndoială cu realizări de o importanţă remarcabilă pentru dezvoltarea literaturii noastre realist-socialiste şi pentru interpretarea judicioasă a literaturii din trecut. Profesorul sovietic A. Efimov a exprimat nu o dată părerea că discuţia despre măiestria scriitorului se cade să pornească de la studiul limbii. Talentul scriitorului de a folosi expresia artistică trebuie să stea în focarul atenţiei criticii, căci de ea depinde realizarea imaginii artistice. Literatura beletristică se distinge în primul rînd prin arta redării concrete cu ajutorul cuvîntului.

Acest lucru este demonstrat şi de analiza la obiect pe care prof. Boris Cazacu o face în studiul intitulat **Consideraţii asupra limbii şi stilului din Nicoară Potcoavă** urmărind cu acuitate evoluţia limbii şi stilului lui Mihail Sadoveanu de la **Şoimii** la **Nicoară Potcoavă**, valoarea artistică a elementelor specifice folclorului şi vorbirii populare, stilul oral şi actualizarea dramatică în celebra operă sadoveniană.

Urmînd o metodă riguros ştiinţifică, autorul confruntă versiunile din **Şoimii**, scris în 1904, cu cele din **Nicoară Potcoavă** scris în 1952, stabileşte gradul de dependenţă a opere faţă de izvoare istorice precum **Letopiseţul** lui Ion Neculce şi **Cronica** lui Grigore Ureche şi altele, identificate pentru prima dată de Boris Cazacu, ilustrînd documentat procesul de maturizare artistică a scriitorului, evoluţia lui ideologică şi stilistică: **„In Nicoară Potcoavă, Mihail Sadoveanu** — se constată în concluziile studiului — **a renunţat la lirismul tinereţii, a înlăturat digresiunea romantică şi a eliminat retorismul; urmărind realizarea unei unităţi lingvistice şi stilistice a operei, autorul — care stăpîneşte perfect resursele de exprimare ale limbii din trecut şi din prezent — a procedat la o selectare atentă a mijloacelor de expresie — şi în special a materialului lexical — în funcţie de specificul temei tratate..."** (pag. 131).

Studiul privitor la **„Cîteva aspecte ale stilului din romanul Desculţ"** de Zaharia Stancu, reprezintă o remarcabilă contribuţie originală la analiza unuia dintre cele mai de seamă romane ale literaturii noastre actuale. Vibraţia lirică, atît de proprie prozei lui Zaharia Stancu, redarea acută a dramatismului vieţii ţărăneşti, psihologia autentică a personajelor, valoarea estetică a stilului indirect liber, sînt cercetate cu pertinenţă în expresia lor stilistică.

Constatăm cu părere de rău, însă, numărul prea restrîns al studiilor care aplică în practică, la literatura actuală, teoriile generale ale metodei de cercetare stilistică. Sîntem convinşi că priceperea şi competenţa autorului se va îndrepta cu mai multă insistenţă asupra valorilor stilistice din creaţiile cele mai de seamă ale literaturii noastre realist-socialiste, dînd noi lucrări, menite să înlesnească receptarea de către masele largi de cititori a frumuseţilor artistice contemporane.

O seamă de cuvinte

ION PETRACHE: Dimineţile patriei

Cu cea de-a doua plachetă de versuri, **Dimineţile patriei**, (prima **Aripi** apărută în 1953), Ion Petrache îşi lărgeşte simţitor sfera tematică.

Frumosul îndemn din **Rapsodul** pe care poetul il adresează generaţiei sale artistice cît şi sie-şi, ni-l arată ca pe un artist în deplin consens cu dialectica socială a vremii sale:

„Să-ţi fie nervii harfe
şi viori
Vibrînd prelung la glasul
vremii tale
Să-ţi fie termometre
sociale
Poemele şi zbor
de meteori"

Universul intim de simţăminte şi idei al poetului e frămîntat, incandescent, orientat precis însă spre **„al clasei ţel"**, spre idealurile de luptă ale clasei muncitoare. Mişcarea neobişnuită a vremii noi se dezvăluie în toate împrejurările: în fiecare cucerire pe plan economic: **„dă lumină fiecare şut"** sau pe acela al transformării conştiinţei umane: **„e-un miracol fiecare om / ce-nvingînd s-a depăşit pe sine" (Dialectica)**, aşa că timpului **„un contabil gîrbovit"**: **„din mînă firul vieţii i-a scăpat / Incandescent catapultat de fapte / şi cîntăreşte un singur an cît şapte / şi şapte cît un secol încheiat" (Metamorfoza timpului)**.

Vorbeam de o lărgire a sferei tematice a poetului. Intr-adevăr Ion Petrache ni se dezvăluie ca un scrutător cu un ochi atent al transformărilor ce se petrec în jurul său, neignorînd faptul mărunt dar semnificativ căruia îi găseşte o abilă plasticizare. Aşa de pildă **Muncitor la Ateneu**, cu cadenţa solemnă a versului şi atmosfera de incantaţie pe care o sugerează, foarte potrivită locului, adresată „titanului"-muncitorul, adevăratul stăpîn din totdeauna al acestui templu al muzicii. Pe aceeaşi linie se înscriu şi poeziile: **Inscripţie pe un zid nou, Lansarea navei, Casă nouă...**

Omul nou e sugerat în primul rînd prin ambianţa generală cu totul schimbată în care trăieşte, dar e şi portretizat direct cu multă discreţie ca în **Directorul uzinei.**

Imagini ale trecutului de luptă al clasei muncitoare, străbat ciclul **Infruntare**, poate cel mai unitar al volumului, avînd în centru **Griviţa**. In **Cîntecele satului** ne întîmpină o tonalitate deosebită. Pastelul ocupă un loc de seamă, natura fiind surprinsă în diversele anotimpuri. Omul lasă doar o urmă în **„Zăpada pură"** îndreptîndu-se spre căminul cultural. In genere, însă, poezia acestui ciclu nu este scutită de oarecare idilism.

In ciuda vizibilelor străduinţe de definire a personalităţii artistice, Ion Petrache e adeseori tributar unor clişee, unor tendinţe perimate şi, surprinzător, unele poezii ale sale trimit prin tonalitatea lor la piese ale liricii secolului al XIX-lea.

Folosind predilect forme prozodice clasice, încercările de abordare a unora mai noi eşuează. In **Inceputul** şi **Răvaş prietenului Serghei**, în care poetul foloseşte versul aritmic şi în prima versul alb, tonul e obosit, lipsit de suficientă tensiune lirică. Epitetele **„gîndire îngustă"**, „brută **modernă"**, **„rafinate unelte"**, **„flăcări sinistre"**... sînt şterse, nu spun nimic şi nu sînt animate nici de contextul liric: **„Cu moartea în circă / păşea omenirea în lanţuri, / pe piaţa fascistă / minuşi, genţi, albume..." (Inceputul).**

Poeziile ciclului cu un titlu care nedumereşte **Tranşeele văzduhului**, se înscriu pe linia tematicii mai vechi a poetului din **Aripi**, dar nu reţin în mod deosebit atenţia şi sînt inegale. Planurile: cel terestru şi cel aerian nu par a fi prea net delimitate. Şi aici prozaismul e prezent. Sînt versuri uşor transponibile în proză, mesajul nemodificîndu-şi valoarea (vezi **Pilotul de poştă**).

In alegerea termenilor de comparaţii există o inconsecvenţă vizibilă, ceea ce duce la efecte distonante. Pe lîngă **„termometre sociale"**, soarele se joacă în undele mării ca un **„balaur chinezesc"**, valul se răsuceşte însă, spre muncitorul care se află pe malul mării cu imaginea uzinei prezentă în conştiinţă **„ca şpanul" (Intîlnire cu marea)**. De la **„contabil gîrbovit"** la **Polifem** e o deosebire de nuanţe cît şi distanţă în timp **(Metamorfoza timpului)**. Ora **sirenelor** începe cu o metaforă neobişnuită în contextul celorlalte poezii: **„Deapănă pe roate un tramvai tăcerea..."**. Aceeaşi poezie nu e unitară şi oboseşte prin imagistica ei luxuriantă: **„Jerbele sonore se-mpletesc în aer / se deschid în soare fagurii flămînzi (!) / Viaţa-şi toarce firul faptelor din caer / Ziua-şi ţese pînza noilor izbînzi."**

Aceste cîteva observaţii au încercat să surprindă o serie de trăsături caracteristice poeziei lui Ion Petrache, a cărui confesiune sinceră din **Dorinţa**:

„Eu nu rîvnesc a gloriei
beţie
Şi nu visez să port cununi
de laur
Ci lupt să fiu un om
de omenie
Şi-un **cîntăreţ al vremilor**
de aur

poate fi socotită de bun augur.

CLEMENT MIRZA

ŞERBAN NEDELCU: Drum deschis

Dacă o operă literară scrisă cu talent tratează şi probleme care sînt de strîngentă actualitate, capătă o adeziune mai promptă şi mai categorică din partea lectorului. Romanul Drum deschis *de Şerban Nedelcu — recent apărut la E.S.P.L.A. — prezintă o asemenea temă — actuală şi bogată în sugestii. Subiectul ne introduce în viaţa satului romînesc contemporan, unde relaţiile socialiste (economice şi spirituale) şi-au spus un cuvînt hotărîtor, deşi încă treburile nu se află totdeauna pe făgaşul cel bun. De unde la început ai impresia că în Gospodăria Colectivă de la Ştefăneşti totul merge de la sine într-o atmosferă aproape idilică (liniştea şi bunăstarea sînt tulburate superficial de fapte neînsemnate, care nu vizează conţinutul lucrurilor) ajungem treptat, printr-o acţiune captivantă, la înţelegerea frămîntărilor de substanţă, la priceperea problemelor majore care stau azi în faţa ţărănimii colectiviste. După cinci ani de muncă tovărăşească, colectiviştii au descoperit argumentul invulnerabil că munca în comun e net superioară celei individuale: actualul lor nivel de trai nu mai suportă comparaţie cu cel de altădată. Sărăcimea satului, care nu avea după ce bea apă, şi-a făcut case noi, încăpătoare, în care cîntă radiouri şi unde poţi fi oricînd invitat la o masă îmbelşugată. Anghelus Cataramă, fost* „funcţionar cu grad de argat" *pe moşia lui Dumbrăveanu, are curajul, după cinci ani de muncă în colectiv, să se măsoare în privinţa realizărilor, cu orice om cu gospodărie individuală, dar nu găseşte concurenţi. Superioritatea producţiei socialiste a devenit în Ştefăneşti o certitudine şi pentru „indivuali".* („Sincer să fiu, e-adevărat", *recunoaşte stereotip Petre Pelin, într-o discuţie).*

Dar dacă prosperitatea economică este mai mult decît evidentă, revoluţia socialistă la sate are încă multe de realizat. Oamenii s-au îmbogăţit matericeşte, dar formarea unei conştiinţe socialiste este încă în stadiul său incipient.

Absorbit de ideea obţinerii unor rezultate economice din ce în ce mai bune, Ion Damian — preşedintele gospodăriei — ca şi organizaţia de bază, uită să se preocupe de formarea oamenilor care gîndesc mai mult la ce este „al meu" decît la ce e „al nostru". Din această cauză, cunoscuta gospodărie, care obţinuse rezultate economice remarcabile, are în faţă probleme grele de rezolvat. Un egoism îngust, agresiv, îl mînă pe brigadierul Iulian Trandafir să rîvnească posturi cît mai înalte (preşedinte de gospodărie sau chiar membru în biroul raional), fapt care îl împinge la acţiuni ce dăunează gospodăriei (reducerea fondului de bază, dezbinarea colectiviştilor etc).

Riposta nu vine imediat şi categoric, fiindcă pericolul e subapreciat de conducere, iar oameni ca Tarabega „nu se bagă (deocamdată) unde nu le fierbe oala"; *dar colectiviştii cu conştiinţa înaintată (Anghelus Cataramă, Ilie Paşol, Lisaveta) formează treptat o poziţie sănătoasă şi vor atrage în jurul lor noua masă a membrilor gospodăriei.*

In această ciocnire din ce în ce mai deschisă dintre elementele înaintate şi cele înapoiate din G.A.C., se întăresc convingeri şi — lucrul cel mai important — se nasc noi convingeri socialiste. Caracteristică pentru aceasta este evoluţia lui Florican Tarabega, iniţial om naiv, necomunicativ şi cu o poziţie neutră, nedefinită, care acum începe să înţeleagă că străduinţa egoistă a lui Iulian Trandafir pentru obţinerea conducerii serveşte nu gospodăriei, ci intereselor chiaburilor la care el, Florican, argăţise odinioară. Ataşamentul său rudimentar (o poetică dragoste de cai îl face să apere interesele gospodăriei folosind chiar forţa) se transformă calitativ prin înţelegerea politică a luptei pentru întărirea colectivei. Prin autenticitatea sa, acest personaj este o reuşită incontestabilă a cărţii.

Această problemă de o stringentă actualitate — dezvoltarea unei conştiinţe superioare în plină bătălie a construcţiei socialiste — este dezvăluită în roman printr-o acţiune captivantă şi convingătoare şi cu mijloace artistice care relevă un talent matur, un scriitor familiarizat cu viaţa satului actual. Autorul se mişcă abil în universul material şi spiritual al ţăranului, scoţînd în evidenţă, prin amănunte semnificative, adevăruri adînci despre oameni. (Mă gîndesc la discuţia lui Tarabega cu plutonierul de miliţie, sau la pregătirea şi ţinerea „discursului" de către Anghelus Cataramă).

Există în acest roman o tehnică asemănătoare celei magistral folosite de Marin Preda în Moromeţii, *atît în ceea ce priveşte arhitectonica (aparenta linişte de la început şi dezvăluirea treptată, dar continuu ascendentă a conflictului), cît şi în folosirea adecvată a disimulării. Şi ea nu e folosită exterior, ci izvorăşte din conţinutul operei.*

Drum deschis *este o realizare a literaturii noastre actuale şi ar fi fost una deplină, dacă n-ar fi evidentă inconsistenţa unor personaje care ocupă loc de seamă în dezvoltarea acţiunii (Ion Damian, Ilie Paşol) şi întrebuinţarea cam abuzivă a anecdoticului de suprafaţă. De pildă, încercarea de retragere din G.A.C. a lui Nicolae Zbanghiu pentru că i s-a tăiat o gloabă bătrînă, pe care o adusese ca zestre gospodăriei, face parte din categoria poveştilor picante ce estompează cauzele mai adînci care-l determină să facă acest gest. Asemenea pasaje te scot din sfera veridicului de ansamblu al cărţii şi umbresc valoarea incontestabilă a romanului.*

GH. CIOMPEC

O. DRIMBA: Ovidiu

Colecţia Oameni de seamă *s-a îmbogăţit recent cu încă un volum:* Ovidiu. *Cartea este semnată de O. Drimba, autorul unei alte meritorii lucrări,* Leonardo da Vinci, *editată cu doi ani în urmă în aceeaşi colecţie.*

Autorul subliniază că în cei nouă ani de exil la Tomis, Ovidiu a găsit în acest oraş scit ceea ce nu i-ar fi putut oferi nici locuitorii din Sulmona, oraşul lui natal: o caldă simpatie şi un profund respect. O. Drimba a încercat — pe baza noilor descoperiri arheologice — o reconstituire pitorească şi documentată a cadrului istorico-social al Tomisului, ceea ce lipseşte în bună măsură din lucrările străine închinate lui Ovidiu.

Cartea evocă veridic viaţa poetului şi realizează într-o bună măsură o analiză judicioasă a operei sale. Studiul minuţios şi obiectiv al mediului social, al literaturii timpului şi al operei poetului i-a permis autorului să creioneze profilul psihologic al lui Ovidiu, într-o lumină nouă, atestată de texte pînă acum nevalorificate îndeajuns.

In cele douăzeci de capitole ale cărţii, Ovidiu Drimba reconstituie cu exactitatea istoricului o perioadă îndepărtată, pentru care i-a fost necesară studierea unui însemnat număr de izvoare. Interesant ales este şi materialul ilustrativ: monumente romane, scene din viaţa zilnică a antichităţii, figuri ale personalităţilor cunoscute de Ovidiu, monumente de artă din oraşele pontice, reproduceri după tablouri puţin cunoscute de Delacroix. Multe din ilustraţiile cărţii sînt publicate acum pentru prima dată la noi.

Ne-am fi aşteptat, ca în evocarea biografiei poetului Metamorfozelor, *O. Drimba să precizeze mai clar profilul etic al poetului, mesajul artistic al operei sale. Dacă latura pozitivă o operei lui e pusă în valoare, autorul nu a insistat în măsura cuvenită asupra limitelor operei poetului. Ovidiu Naso, tributar concepţiilor clasei sale, n-a fost receptiv întotdeauna la ideile înaintate ale vremii. Şi acest fapt ar fi trebuit discutat pe larg. Pe de altă parte, credem că izvoarele sociale ale versurilor ovidiene s-ar fi cuvenit uneori mai precis indicate.*

In ansamblu, Ovidiu *este o carte utilă, bine documentată, fiind o contribuţie la cunoaşterea vieţii şi operei marelui poet.*

VIRGILIU ENE

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director: acad. Mihai BENIUC
COLEGIUL DE REDACŢIE
Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcţie); Dan DEŞLIU (membru în Comitetul de direcţie); Mihu DRAGOMIR (membru în Comitetul de direcţie); V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCĂ (membru în Comitetul de direcţie).

OAMENII PLANETEI ALBASTRE

MIHU DRAGOMIR

În zori, toată colonia se adunase sub uriașul clopot vioriu ce ținuse loc de cer în răstimpul a douăzeci de evoluții. Oamenii se adunau aici pentru ultima oară. Afară, strălucea corpul zvelt al astronavei în care urmau să se îmbarce, nu peste mult, pornind spre îndepărtatele margini ale lumilor, spre Noua, unde îi așteptau ceilalți. Această dimineață era ce mult însemnată cu o dungă argintie, pe marele cadran astral încrustat în centrul plafonului. În timpul ultimei evoluții în jurul soarelui, cînd indicatorul se apropia tot mai mult de dunga argintie, membrii coloniei îl priviseră nerăbdători, cu un sentiment copleșitor de bucurie. În sfîrșit, aveau să fie din nou printre ai lor, pe Noua, trăind sub cerul liber, fără această cupolă ce le amintea mereu că dincolo de ea este vidul cosmic, moartea. Cînd, cu douăzeci de evoluții în urmă, locuitorii planetei stinse plecaseră, lor, celor rămași pe cei doi sateliți artificiali, timpul cît trebuia să mai rămînă aici li se păruse o veșnicie. Acum, cînd clipa plecării sosise, îi cuprindea totuși tristețea părăsirii unor locuri unde trăiseră atîta vreme. Clopotul vioriu, atît de familiar, va dispare din viața lor, pentru totdeauna... Nu vor mai urmări mersul încet al indicatorului către dunga argintie ce arăta plecarea. Iar planeta stinsă...

Es, conducătorul coloniei, ridică mîna.

— Prieteni, peste puțin vom părăsi acest copil al planetei vechi, zburînd către marea familie. Am îndeplinit tot ceea ce ni s-a lăsat în grijă. Acum clipa plecării este aproape. Ad, urmărește oprirea indicatorului!

Toată colonia tăcea. Ad păși pe podiumul din centrul sălii, unde se aflau mecanismele numărătoarelor astrale. Se auzeau numai bătăile ce măsurau timpul după mișcările soarelui. Și, deodată, șirul bătăilor regulate fu întrerupt de un șuier melodios, crescînd pînă spre notele înalte ale unui strigăt de izbîndă. Era semnalul încetării activității în colonie. Pe marele plafon, indicatorul se opri pentru totdeauna, urmînd să arate — deși poate nici un ochi nu-l va mai privi vreodată — clipa cînd misiunea coloniei se terminase. În aceeași clipă, dincolo, în astronavă, un alt indicator își porni mersul. Acolo va continua viața micii colonii, pînă cînd astronava va ajunge pe Noua.

Erau aproape douăzeci de oameni. Astronava, construită încă în timpul vieții pe planeta stinsă, putea cuprinde de trei ori mai mulți, încît nimeni nu încerca sentimentul unei încarcerări. Și ce deosebire este, de altfel, între a trăi sub un clopot și a trăi în sălile și cabinele unei astronave? O, era mult mai liniștitor în astronava ce va goni către marea familie...

Fiecare dintre ei cunoștea, cu ochii închiși, toate amănuntele astronavei. Timp de douăzeci de evoluții o îngrijiseră atent, zburaseră cu ea de atîtea ori, în jurul planetei stinse, încît le era mai mult decît o casă părintească.

Cînd toți erau instalați la locurile lor, Es vorbi, din sala de comandă, cu o veselie nereținută:

— Plecăm, prieteni! Întîi, vom face un ocol planetei-mamă, după străvechiul obicei, apoi ne vom îndrepta către noile și necunoscutele noastre așezări!

Cu zumzetul cunoscut, astronava se desprinse de satelitul artificial. Se înălță, mai întîi, drept în sus, apoi se apropie de planeta stinsă, din ce în ce mai mult. Pe ecrane se vedeau, mereu mai aproape, întinderile pustii. Coborînd aproape de suprafața planetei, astronava făcea ultimul ocol.

★

Cînd, cam cu treizeci de evoluții în urmă, se hotărîse evacuarea planetei, o activitate febrilă cuprinsese toată populația. Semnele prevestitoare apăruseră cu mult înainte. Mările, dintru început prea puține, secaseră, cu încetul, atrăgînd după ele, în dispariție, și fluviile. Uzinele nu mai făceau față fabricării de apă. Era frig, mereu mai frig, deși o rețea deasă de curenți calzi, pentru care se cheltuiau energii uriașe, învăluia globul. Undeva, în păturile de sus ale atmosferei, se produceau schimbări pe care știința le explica, în parte, dar nu le putea împiedica. Aerul devenea din ce în ce mai rar. Prin crăpăturile invizibile ale straturilor superioare se cernea ca printr-o sită ucigașă, vidul cosmic. Atunci, consultul general al populației a hotărît evacuarea. Planeta care cunoscuse viața timp de milioane de evoluții, urma să rămînă pustie. A patra planetă a soarelui, în care oamenii fuseseră atît de mîndri de realizările lor, rămînea moartă, ca îndepărtatele planete glaciare de la marginea lumii solare.

Timp de cinci evoluții s-a pregătit marele exod. Între timp, pe cei doi sateliți artificiali așezați pe orbită încă în perioada primelor încercări de zbor interplanetar, s-au construit așezări unde urmau să rămînă colonii însărcinate cu studiul planetei după evacuare. Prima colonie rămăsese zece evoluții, apoi plecase. Acum, după alte zece evoluții, plecau și ultimii oameni. Plecau cu bucuria reveder ii unei lumi rîvnite, lumea lor, dar și cu tristețea poate neînțeleasă a despărțirii definitive de planeta care fusese pînă atunci tot a lumii lor.

Astronava își încheiase ocolul, dar nu se depărta de planetă.

— Es — strigă Ad — deconectează! Nu pot să dau direcția!

— N-am uitat, Ad, — răspunse Es. Dar vreau să mai aduc un salut bătrînei...

Și, pornind în cel de-al doilea ocol, astronava dădu drumul tuturor sirenelor, care sfîșiară văzduhul mort. Sirenele cîntau cele trei note ale vechiului „cîntec al plecării", vechi de cînd lumea, de pe timpul cînd oamenii abia începuseră să-și cunoască planeta.

— Ești sentimental, Es, — rise Ad — dar te înțelegem...

Și astronava, repezind din toată puterea sirenelor cele trei note, pentru ultima dată, se îndreptă spre hăurile văzduhului. În urmă, mai sclipi o clipă marea boltă vioriе de pe satelit, apoi totul se pierdu în întuneric. Ultimii oameni plecau din lumea Soarelui.

★

În astronavă nu erau decît bărbați. Condițiile grele ale rămînerii pe satelit, în răstimpul a douăzeci de evoluții, nu puteau îngădui prezența femeilor, obișnuite cu altfel de ocupații. Dar ce însemnau douăzeci de evoluții? Un om trăia douătrei sute de evoluții, și pentru colonie fuseseră aleși numai tineri, abia trecuți de treizeci. La vîrsta asta, apropierea de femeie nu-și spunea încă cuvîntul. Acum, după munca istovitoare pe planeta părăsită, avînd în față lungul drum al regăsirii marei familii, pe Noua, planetă pierdută undeva în norul cosmic de lîngă marea dîră albă a galaxiei, astronauții întrevedeau parcă, o altă viață, mai bogată și mai frumoasă, și undeva, în inimi, începeau să se legene dorințe încă necunoscute.

Drumul trebuia să dureze, după indicațiile primite din Noua, cam opt evoluții galactice, adică 15 evoluții ale planetei stinse. Mersul astronavei, condus de creierii mecanici, era controlat de cîte o echipă de doi, iar timpul celorlalți era împărțit în perioade de somn provocat și studiul datelor culese pe planeta stinsă sau în timpul zborului.

Se instalaseră în fotolii, trăgîndu-și căștile narcotice pe ochi. După cîteva clipe, toți dormeau, respirînd încet.

În sala de comandă rămaseră numai Es și Ad.

— Am plecat, Es.

— În sfîrșit am plecat, Ad.

— Ne vom mai întoarce vreodată?

— Nu cred, Ad. Dacă cei din Noua ar fi găsit mijlocul de a zbura mai repede ca pînă acum, ar fi venit. Dar abia ne-au trimis două rachete de mesaj, în douăzeci de evoluții...

— Și totuși, trebuie să se depășească o dată viteza asta îngrozitor de înceată.

— Da, trebuie... Dar o vom mai apuca noi?

— Nu pot să-mi închipui altfel...

Astronava zbura lin, nelăsînd să se simtă cu nimic viteza cosmică, ocolind roiurile de planetoizi rămase din explozia unei planete dispărute înainte de apariția omului în lumea soarelui. După acest ocol, care o apropia de Soare, urma să iasă din sistemul solar, îndreptîndu-se spre Noua. Drumul era dinainte înscris pe harta astrală ce îmbrăca pereții sălii de comandă.

Ad se aplecă asupra cadranelor de direcție, încercînd să-și concentreze toată atenția. Ceva se sfîșia în el, nu știa bine ce. Ce neclar și nou sentiment să-ți pară rău că părăsești o planetă moartă, ducîndu-te spre cea vie... Ar trebui să fie inundat de fericire. Și totuși... Dar omul nu este sfîșiat de durere cînd îi moare un prieten, deși are în jurul lui atîți alți prieteni vii? Și apoi, dacă oamenii s-au obișnuit cu înmormîntarea celor dragi, cine a încercat sentimentul înmormîntării unei planete întregi? Așa plecau ei, acum, ca de la o înmormîntare, lăsînd în cimitirul sistemului solar, planeta moartă, ce le fusese mamă. Și cîte lucruri neașteptate, se gîndi el, vor găsi pe Noua? Cele două mesaje primite de acolo descriu o viață înfloritoare. Condițiile erau asemănătoare celor de odinioară pe planeta a patra, în vremurile fericite, și era apă, multă apă... Nu fusese nevoie, spuneau mesajele, să se instaleze nici măcar o singură uzină de apă. Asta însemna o economie uriașă de energie, care putea să fie întrebuințată altfel. Fără îndoială, pe Noua viața se dezvolta tumultuos și oamenii erau fericiți. Erau fericiți pentru că omenirea putuse preîntîmpina distrugerea, mutîndu-se din timp de pe planeta a patra, intrată în comă. Dacă dezastrul s-ar fi produs cu două-trei mii de evoluții înainte, toată populația ar fi fost condamnată pieirii. Dar lumea în care trăiau, în care totul era al tuturor, în care forța cea mai firavă era înzecită, printr-o organizare și o tehnică fără greș, știuse să înfrîngă încercuirea morții cosmice. Dar sentimentul pe care îl încerca Ad nu-i stăpînea oare și pe cei de pe Noua, această tînjire după planeta mamă? Și cum sună oare în muzica lor, pentru cei de pe astronavă încă neauzită, dorul după meleagurile părăsite?

★

Il trezi din gînduri un curent înțepător, din casca de comandă. Un zig-zag roșu îi trecu prin fața ochilor. Mecanismele intraseră în alertă. Tresări speriat și privi cadranele. Indicatoarele vibrau ușor, semnalînd undeva, departe, în spații, prezența unei atracții aproape imperceptibile. De unde? Vreun planetoid rătăcit? Privi harta astrală și, fără să vrea, sări în picioare. Indicatoarele simțeau, deși foarte slab, suflul celei de-a treia planete. Blestemata planetă albastră...

Suci cu putere direcționalele, pentru a corecta poziția. Dar alerta nu înceta. Atracția devenea mereu mai perceptibilă. Es strigă, fără să se întoarcă de la tabloul de calculatoare:

— De ce-i alertă, Ad? Meteoriți?

— E mai grav, Es. Se simte planeta albastră.

— Cu neputință! Drumul nostru trece mult prea departe de ea.

— E totuși planeta albastră, Es.

— Ne-am redresat?

Ad privea, încordat, cadranele.

— Da, dar prea puțin. Sîntem atrași pe curbă. Să comand un impuls suplimentar?

— Imediat!

Motoarele se încordară, mugind înăbușit, și astronava se cabră, o clipă, încercînd să-și schimbe direcția.

— Ne-am redresat?

— Prea puțin.

— Nu putem repeta impulsul suplimentar atît de repede. Trebuie să mai așteptăm.

Indicatoarele vibrau din ce în ce mai speriate. După un timp, Ad repetă mișcarea. Atracția devenea, însă, din ce în ce mai intensă.

— Nu ne rămîne să încercăm decît un impuls total!

Era soluția cea mai radicală, dar prezenta pericolul unui prea mare consum de energie. Totuși, cum indicatoarele arătau că pătrundeau în atracția certă, nu mai aveau altceva de făcut. Impulsul total însemna un salt brusc al astronavei, în lături, zvîrlind-o de pe direcție în unghi drept, ceea ce ar fi scos-o din atracția oricărei planete de mărimea celei stinse.

Zvîcnirea fu extrem de dureroasă. Un val negru îi fură, pentru o clipă, urmat de o lungă amețeală. Cînd își reveniră, Es și Ad se holbară la cadrane. Pe ecranul sălii de comandă, planeta albastră se vedea mereu mai clar.

— Nu mai putem ieși din atracție...

— Și acum?

— întrerupe somnul și cheamă-i pe toți la un consult general!

Es îl îndepărtă, cu un gest ușor, pe Ad de lîngă direcționale și împinse astronava pe curbă.

Peste cîteva clipe, se roteau, ca un satelit, deși la o distanță enormă, în jurul planetei albastre. În sala cea mare de comandă, astronauții își începeau consultul.

★

De mult, cu multe sute de evoluții înainte, cînd abia începuseră să pipăie spațiul dimprejur, oamenii planetei a patra își îndreptaseră în mod firesc privirile către planeta albastră. Era cea mai apropiată și condițiile de viață erau, probabil, cele mai asemănătoare. Celelalte două planete, mai apropiate de soare erau încă în stare de incandescență, iar cele dinspre marginea lumii soarelui erau de mult înghețate. Cercetaseră planeta albastră, încă înainte de epoca zborurilor cosmice, prin toate aparatele. Ceea ce îi atrăgea, mai ales, era apa. Planeta albastră avea mai multă apă decît pămînt. Pe planeta a patra, oamenii duceau o luptă necurmată de milenii, pentru apă, și aproape jumătate din forțele planetei erau cheltuite pentru obținerea acestui lichid prețios, fără de care viața nu poate exista. Prima expediție plecată spre planeta albastră — o, asta fusese cu multă, multă vreme înainte — se pierduse fără nici o urmă. Oamenii nu știuseră niciodată dacă ajunsese măcar în preajma planetei albastre, sau dacă o înghițise spațiul cosmic. E drept, însă, că pe vremea aceea astronavele erau atît de prost protejate încît angajarea în spații era o adevărată aventură. După un timp, cînd zborurile deveniseră ceva mai sigure, plecaseră alte două astronave. Nu s-au mai întors nici ele. Reușiseră să trimită un singur mesaj, închis în cunoscutele suluri metalice. Mesajul era prost imprimat, se mai păstra și acum în muzeul planetei, acolo în Noua. Din el nu se înțelesese decît cuvîntul „cataclism", iar savanții timpului l-au interpretat, punîndu-l în legătură cu alte observații, ca mărturia unor cutremure gigantice. Ceea ce s-a și confirmat, oarecum, cînd, după multe alte evoluții, prima astronavă a reușit să se apropie de planeta albastră, să zboare în jurul ei și să se înapoieze. Avusese consemn strict să nu coboare. Planeta albastră era în perioada unor continue frămîntări ale scoarței, totul se mișca asemeni unei mări, nimic nu părea stabil. Atunci s-a hotărît interzicerea cercetării planetei, din astronave, pentru un timp determinat, calculat ca fiind suficient pentru așezarea scoarței pe planeta albastră. Mai tîrziu cercetările au fost reluate. Apa îi atrăgea, cu o forță irezistibilă. Dar astronavele plecate într-acolo — un convoi de cinci astronave de cea mai atentă construcție — nu s-au mai înapoiat, la rîndul lor. Au trimis doar un mesaj din care străbătea disperarea. Mesajul vorbea despre ființe și apariții uriașe, strivind cu ușurință orice costum de protecție. Viața pe planeta albastră luase forme necunoscute și primejdioase. Astronauții își anunțau în mesaj plecarea, dar navele nu se mai întorseseră niciodată. Și atunci, savanții au socotit, și după observațiile spectografelor, că toate cataclismele despre care se vorbea, nu erau numai mișcările scoarței, ci și mari erupții de energie, poate nucleară, pe care formele vieții de pe planeta albastră — dacă existau forme ale vieții conștiente — le foloseau în scopuri neștiute. Se scriseseră biblioteci întregi de literatură alarmantă, în care se vorbea despre posibilii năvălitori de pe planeta albastră, ființe monstruoase, evoluate în cu totul alt sens, poate contrar celui de pe planeta a patra. Dar cum fotografiile din mesaje nu înregistraseră nici un fel de așezări omenești, s-a socotit, apoi, că planeta albastră este locul unor explozii nucleare libere, ceea ce împiedica pentru totdeauna coborîrea pe ea. De atunci, planeta albastră a fost însemnată cu minus pe hărțile astrale. Iar cînd marele exod a fost hotărît, oamenii de pe planeta a patra, obișnuiți de multe generații să socotească planeta albastră drept loc al morții, nici nu s-au gîndit că ar putea s-o populeze și au ales o planetă îndepărtată, dar sigură, la marginile galaxiei.

Și acum astronava, ultima, singura astronavă de pe planeta a patra devenise satelitul planetei albastre, teribila planetă a exploziilor nucleare libere...

★

Pedepsele, în lumea planetei a patra, erau necunoscute. Și, totuși, ascultîndu-l pe Ad, un curios și neștiut sentiment încerca echipajul. Cum greșise Ad atît de grav direcția? Detectoarele astronavei erau de o finețe aproape absolută și ar fi trebuit să-i semnaleze cea mai neînsemnată abatere de pe orbita calculată cu cea mai mare precizie. Sau poate că nici nu era vinovat Ad, și fenomene noi se desfășurau în spații, fenomene care scăpau detectoarelor...

— Ce credeți că trebuie să facem? — întrebă Es.

Lor, fizicianul coloniei, care supraveghea consumul de energie, răspunse fără nici o ezitare:

— Putem ieși din atracție cu combustibilul existent. Dar ceea ce ne va mai rămîne nu ne ajunge decît pentru zborul timp de o zecime de evoluție. Nu ne putem nici măcar înapoia în planeta mamă.

— Și atunci?

— Prieteni — vorbi Ad — nu ne rămîne altceva decît să ne rotim în jurul planetei albastre, la o distanță destul de mare pentru a nu fi surprinși de formele ei de viață, dar destul de aproape pentru a o cerceta.

— Și?

— Cred că trebuie să încercăm o coborîre pe planetă, pentru a ne procura combustibilul necesar. Știm, doar, că acolo găsim toate elementele chimice de care avem nevoie.

— Dar planeta este minus, Ad. Acolo e moartea...

— Trebuie să încercăm, prieteni. Altfel ne vom roti la infinit în cerc închis, ceea ce înseamnă moartea sigură. Dacă încercăm să înfrîngem atracția, nu vom mai putea zbura. Coborînd pe planetă avem totuși o șansă...

Astronauții știau prea bine că aceasta este singura soluție.

Aprobară, deci, propunerea lui Ad. Spectografele, instalațiile de unde, observatoarele directe, intrară în funcție, înregistrînd și calculînd caracteristicile planetei albastre, și confruntîndu-le cu datele mai vechi, știute de mult. Noile observații confirmau întru totul pe cele vechi. Planeta albastră avea aceeași compoziție ca planeta lor părăsită, elementele de care aveau nevoie pentru fabricarea combustibilului se găseau din belșug. Ceea ce nu știau încă, de la distanța uriașă la care se roteau, era dacă viața urma aceeași evoluție, dacă ființele gînditoare apăruseră, și în ce consta gîndirea lor...

★

— Es, privește!

Jos, pe planetă, era începutul zilei. Nici un nor nu împiedica privirea. Se zărea întinderea unei ape albastre — o, albastrul acesta pe care generații nenumărate îl contemplaseră din depărtările cosmice! — atît de aproape, încît vedeai parcă și crestele albe ale valurilor. Apa era întretăiată de o fîșie lungă de uscat, gîtuită la mijloc. Uscatul avea forma a două triunghiuri dreptunghiuri, ușor deformate, tinzînd să se unească, cel de sus atingînd cu unghiul ascuțit unghiul drept al celui de jos. O dungă roșcată se prelingea pe unul dintre maluri, trecînd prin cele două triunghiuri. În triunghiul de jos vedeau un fluviu, în toată întinderea lui, șerpuitoare printre mari pete verzui. Undeva, lîngă gura fluviului, luceau mici puncte albe.

— E o așezare Es!

— Apropie lentilele la maximum!

Nu mai exista nici o îndoială. Dedesubt era o așezare omenească.

— Vechile mesaje vorbeau despre ființe ciudate. Puteau acele ființe să construiască așezări?

— Pot avea așezări și cu toate acestea să trăiască cu totul altfel decît noi.

— Totuși, dacă trăiesc împreună, în așezări, trebuie să aibă ceva comun cu viața noastră.

— Ceea ce mă miră, Ad, este că, de cînd sîntem în atmosfera planetei, n-am întîlnit nici o navă zburătoare. S-ar putea oare ca ei să nu cunoască zborul?

— Ar însemna că sîntem norocoși. Zborul ne-ar feri de multe pericole...

— Prieteni — vorbi Es în receptacolul ce conducea comenzile în toate încăperile astronavei — ne pregătim pentru coborîre. Vom căuta un loc cît mai departe de orice s-ar părea a fi așezare a ființelor de pe planetă, pentru a putea lucra nestingheriți.

S-au mai rotit de cîteva ori, pentru a înregistra relieful, apoi au oprit motoarele deasupra unei mari pete alb-verzui, nu departe de apele unui fluviu, lîngă pereții unui munte în care undele de detectare descoperiseră o mare abundență de elemente necesare fabricării combustibilului.

Timp de cîteva zile, stînd nemișcați deasupra locului ales pentru coborîre, au lucrat intens, înregistrînd și prelucrînd toate datele de care aveau nevoie. Pe o mare distanță, împrejur, nu se vedeau nici un fel de semne de așezare a ființelor de pe planeta albastră. Sondele trimise jos transmiteau vești îmbucurătoare. Apa era bună. Atmosfera, ca și solul, nu aveau microorganisme vătămătoare. Munții conțineau din belșug zăcămintele dorite.

Coborîrea a început într-o noapte. Astronava s-a apropiat lin de pămînt, s-a oprit, apoi a lansat microplanele de cercetare. Cînd primii doi astronauți, Ad și Lor, au coborît de pe microplane și au comunicat că pot respira în voie, cei de pe astronavă erau gata să dea drumul sirenelor, de bucurie, dar s-au mulțumit să-și strîngă mîinile, privind începerea lucrului. Uneltele transportate de microplane au pornit să taie din munte cuburi imense de piatră, pe care le așterneau pe sol, formînd pista de aterizare. De sus, din astronavă, Es vedea platforma înaintînd, ca o moluscă uriașă. Apoi a venit și clipa cînd astronava s-a oprit, tăcută, pe platformă, și oamenii s-au privit uimiți de ușurința cu care se executase totul.

★

Mai întîi, au constatat că nu mai aveau nevoie de îmbrăcămintea de raze protectoare, cu care se obișnuiseră pe satelit sau pe planeta mamă. Aerul era aici, pe planeta albastră, mîngîios și cald.

Oamenii, care uitaseră senzația învelișului matern al atmosferei, lucrau goi, bucurîndu-se de soare fără să mai simtă filtrarea lui prin marele clopot vioriu, sau prin vesmîntul de raze. Au instalat o mică uzină pentru fabricarea combustibilului, și cariera din munte lucra fără întrerupere. După ce soarele apăruse și dispăruse de douăzeci de ori, ajunseseră aproape de operațiile de bază, după care urma să se fabrice combustibilul. Nici o vietate nu apărea în împrejurimi, în afară de păsările cerului, și cîte o jivină măruntă, acolo în munții ce mărginea rampa de aterizare.

★

Necunoscutul a apărut atunci cînd se așteptau mai puțin. Ad plecase spre munte, cu un microplan, într-o dimineață. Nu s-a întors la timp, și asta a provocat alarma. Plecările și venirile erau calculate și urmărite riguros. Imediat, au plecat după el trei astronauți, cu lans-razele pregătite. Ad nu era la carieră. Desigur că se aventurase mai departe, dorind să vadă mai mult decît pînă atunci. Au ocolit muntele în zbor, dar n-au dat de urma lui. Ad s-a întors nu mult după ei, liniștit, ca și cînd nu se întîmplase nimic.

— Ce-i, Ad? De ce n-ai venit după orar?

— Am găsit o așezare omenească. Es. E în cealaltă parte a muntelui.

— Dar știi prea bine că tocmai de asta ne feream. Ce se va întîmpla acum? Dacă vor veni peste noi?

— Nu te tulbura, Es, sînt oameni întocmai ca noi. Numai că sînt încă în epoca primei liniști.

— În epoca primei liniști? Nu se poate, Ad! Cum ți-ai putut da seama?

— Le-am văzut așezările. Fac focuri, păzesc animale, se îmbracă în țesături de plante, n-au nici o armă, nu văd departe, nu aud departe, nu zboară, n-au nici un fel de mecanisme...

— Prima liniște... Asta înseamnă că sînt în urmă cu 20.000 de evoluții...

— S-ar putea...

— Ei te-au văzut?

— M-a văzut unul singur, departe, la poalele muntelui. Păzea niște animale. A ridicat mîinile spre mine, a țipat ceva și a căzut cu fața în jos.

— Trebuie să ne grăbim. Ad, nu trebuie să ne găsească aici. Se poate întîmpla orice... Și nu spune nimic celorlalți. Să nu-i alarmăm...

— Es, dar nu putem pleca fără să cunoaștem mai de aproape ființele de pe planeta albastră! Gîndește-te: oameni din epoca primei liniști! Cine a mai avut acest noroc nesperat, de a putea vedea, vii, oameni de atunci? Noi n-avem decît mărturii neclare, pe planeta noastră. Aici putem vedea clar viața lor! Cîți învățați nu și-ar fi dat viața pentru a putea pătrunde în lumea vie a primei liniști? Gîndește-te ce dar neprețuit pentru cei de pe Noua...

— Știu, Ad, dar trebuie să ne gîndim în primul rînd la plecarea noastră. Nu avem dreptul să riscăm..

★

A doua zi au apărut primii oameni de pe planeta albastră. Erau numai doi. S-au apropiat fără sfială, deși se opreau din loc în loc și se aplecau pînă la pămînt. Au rămas, privind, nu departe de astronavă. Astronauții rămaseseră și ei lîngă locului, cu lans-razele în mîini, gata să se apere. Unul dintre oamenii de pe planeta albastră a scos cîteva sunete, ca un cîntec, apoi au pus jos un vas. S-au înclinat pînă la pămînt, întorcîndu-se mereu și făcînd semne cu mîinile.

Vasul era tăiat dintr-o rocă albăstruie, ușoară. Era tăiat grosolan, se vedeau urmele izbiturilor. L-au cercetat, nedumeriți, ca pe un mesaj venind din străfundurile istoriei, o istorie care aducea aminte de a lor, deși se desfășura într-o altă lume.

— Ai dreptate, Ad. Poate că ei sînt în epoca primei liniști. Vase ca ăsta, vechi de douăzeci de mii de evoluții, s-au găsit și la noi.

Astronauții priveau, înfiorați, această întîlnire peste milenii.

În vas era un lichid roșietic. L-au analizat. Era sucul unor fructe necunoscute, dar analiza arăta că sînt nevătămătoare. Ad a sorbit cel dintîi. Apoi au sorbit și ceilalți. Era un lichid dulceag, plăcut, și o veselie binefăcătoare i-a cuprins pe toți. Unde erau mesajele despre cumplitele întîmplări de pe planeta albastră?

A doua zi, cei doi au venit iar. Duceau un alt vas și flori, multe flori, pe care le-au rînduit în semicerc. Au îngenunchiat și au început să cînte. Ad s-a apropiat de ei și neștiind ce să spună, l-a atins pe unul dintre ei pe umăr.

Omul s-a ridicat. Era o femeie.

Pe astronavă nu era niciuna.

★

Din ziua aceea, lucrul a început să lîncezească, deși Es încerca din răsputeri să-l accelereze. Astronauții dădeau tot mai des ocol așezării de dincolo de munte. Femeile cu lungi vesminte albe îi atrăgeau, cum atrăsese planeta albastră astronava, pe orbita ei neiertătoare. Ei nu cunoscuseră încă femeia, și aceste ființe de pe planeta albastră aveau ceva tulburător, în părul lor lung și galben, în cîntecele lor tărăgănate. Iar cînd mai sorbeau și sucul fructelor necunoscute, ceva nou le umbla prin sînge, ca o prevestire... Acum tot mai mulți oameni din așezarea de dincolo de munte veneau lîngă astronavă. Ridicaseră un mic altar de pietre, aprindeau pe el focuri, și cîntau. Un bătrîn se urca pe altar, alături de flăcări și vorbea mult, ore întregi, cu brațele ridicate spre cer. Dimineața începea cu cîntecele lor, apusul soarelui era întîmpinat la fel.

Într-o seară, Lor nu s-a mai întors. Au descoperit asta tîrziu, la miezul nopții. Microplanele și-au luat zborul în grabă și muntele a fost cercetat piatră cu piatră, la lumina proiectoarelor. Nu se vedea nici o urmă a celui dispărut. Au plutit deasupra așezării. Oamenii ieșiseră pe uliți și cîntau, agitînd făclii nenumărate, ca la o mare sărbătoare. Îl răpiseră, oare, și-și sărbătoreau victoria asupra celor veniți de pe planeta a patra? Bunăvoința de pînă atunci nu fusese decît o capcană?

Lor s-a întors dimineața, odată cu bătrînul care vorbea de obicei de pe altar, și cu o femeie. Bătrînul s-a prosternat jos, la picioarele de piatră ale altarului, iar Lor și femeia rîdeau. Es a fugit spre ei.

— Lor, întoarce-te imediat la astronavă!

— Es, vezi femeia asta? Trebuie s-o am lîngă mine.

— Dar nu-i din lumea noastră! Nu te vei putea înțelege cu ea!

— Ba da, Es, este ca și noi, privește-o și ascultă!

Și i-a spus cîteva silabe în limba ei necunoscută. Femeia s-a aplecat, a ridicat un vas cu apă, și i l-a întins.

— Vezi, Es, ne putem înțelege foarte bine. Am învățat doar cîteva cuvinte, deocamdată, din limba ei. Mîine voi ști mai multe. Va învăța și ea limba noastră. Și o vom lua cu noi, în Noua.

— Nu va merge cu noi, îți spun!

— Atunci voi rămîne eu aici!

Cuvîntul fusese rostit. Nimeni nu s-ar fi așteptat să-l audă, cu cîteva zile înainte. Planeta albastră fusese, timp de mii și mii de evoluții, dușmana de moarte a vieții lor. Și acum...

Desene de VAL MUNTEANU

Fragment dintr-o povestire științifico-fantastică

Ion GHEORGHE

Inaugurare

Am fost și eu acolo!
Dar eu pe toți îi țin
la-nfățișarea lor de prima oară.
Și mesele ce le-au tărcat cu vin
și mirosul de brad și de țigară
și tocul, ca un nou seismograf,
din care-a tremurat și-a curs
curentul vorbelor pe filele cu praf,
primind puterea primului discurs.

Și caii-n amintire au rămas,
gătiți cu ghiocei de aur, cîntători,
cu pielea ca pămîntul gras
și coamele cu flamuri și cu flori...
Mașinile, ca niște mari landouri,
cu cetini la ferești ce străluceau,
mișcînd în urma lor frînturi de nouri
pe fața ierburilor de pe șleau.

Păstrez eșarfele cu aur scrise
la gîtul pomilor de lîngă drum,
broșurile ca niște cărți de vise
cu tălmăciri adeverite-acum,
ziarul ce ținea-n oglinda plină
acele frunți strălucitoare
care-ncăpuseră în ramuri de lumină,
cu fericirea noilor ogoare.
Ținîndu-și șapca-n mînă ca pe-o cască,
stau activiștii-n amintiri adînci.
Nici ei însă n-ar ști să-și recunoască
întruchiparea ce-o primiseră atunci...

Parcă nu ei erau atunci purtați cu flori
pe brațele vinjoaselor mulțimi!
Trecuți în laude cu ceilalți luptători,
rămîn și-n amintiri tot anonimi,
și-n ei se dă-n vileag, precum i-a strîns în sine
puterea unică, puterea de partid,
și-s fericiți astfel, o știu prea bine
și taina numelui nu le-o deschid.

Mihai NOVICOV

LUPTA DE CLASA PE TARIM IDEOLOGIC ŞI LITERAR

Lucrările celui de-al III-lea Congres al P.M.R. reprezintă pentru toți oamenii muncii din patria noastră un inepuizabil tezaur de învățăminte și îndrumări. Făcînd bilanțul unei perioade de construcție socialistă foarte bogată în activitatea pe tărîm economic, politic, social, cultural, Congresul a luminat totodată pe această bază și perspectivele dezvoltării viitoare. Se poate spune că în urma Congresului fiecăruia din noi — ori unde ar lucra — i-a devenit mai clar ce are de făcut. Nu încape îndoială că etapa de după Congres va cuprinde — de la începuturile ei — și o amplă dezbatere politico-ideologică, economică și socială cu privire la valorificarea cît mai multilaterală a învățămintelor acumulate.

O atare dezbatere e necesar s-o angajăm și s-o dezvoltăm în direcții felurite — și pe marginea unor aspecte ale creației literare. Dacă vom reuși s-o facem temeinic, multe dintre problemele ce ne păreau foarte încîlcite ieri, se vor rezolva, iar concluziile corespunzătoare vor deveni — foarte curînd poate — niște „adevăruri îndeobște cunoscute". Se vor naște indiscutabil alte probleme, mai complexe, dar asta n-are de ce să ne sperie, căci fără continuă frămîntare ideologică nici un progres nu e posibil.

Printre învățămintele Congresului care au o însemnătate deosebită pentru înțelegerea problemelor literaturii contemporane se numără și cea privitoare la faptul că „în prezent activitatea ideologică, munca de lichidare a înrîuririlor educației burgheze din conștiința oamenilor este tărîmul principal al luptei de clasă, al luptei între vechi și nou".

Pe scriitori această concluzie îi vizează direct cel puțin din două puncte de vedere: în primul rînd pentru că această formă a luptei de clasă este o luptă pentru conștiința oamenilor, pentru creșterea lor morală și ideologică, iar procesele ce se desfășoară în conștiința oamenilor, formează — dacă se poate spune așa — chiar materia primă a creației literare. În al doilea rînd pentru că frontul literar ca atare, fiind prin excelență un front de luptă ideologică, este supus el însuși presiunii influențelor burgheze și este de datoria scriitorilor și a criticilor literari să descopere formele unor asemenea influențe îndată ce apar și să le nimicească pe loc.

Lupta de clasă pentru conștiința oamenilor, pentru lichidarea înrîuririlor educației burgheze, cuprinde între altele un aspect caracteristic foarte important și necesar a fi subliniat dacă intenționăm să punem în discuție modul cum se reflectă această luptă în literatură și mai ales modul cum creația literară poate și trebuie să intervie în ea ca un factor activ, promotor al ideologiei și moralei socialiste.

Acest aspect izvorăște din împrejurarea că purtători ai unor manifestări ale ideologiei burgheze sînt adeseori niște oameni care, ca atare, nu sînt dușmani ai socialismului. De bună seamă cei mai activi răspînditori ai influențelor burgheze se numără printre indivizi care au aparținut ieri claselor exploatatoare. Aceștia trebuiesc demascați și izolați. Dar se întîmplă ca și unii oameni ai muncii, cu un nivel de conștiință mai scăzut — să se manifeste într-o problemă sau alta în spiritul ideologiei burgheze. Aceștia nu pot și nici nu trebuie să fie „demascați" ca dușmani, însă manifestările lor nu devin din această cauză mai puțin dușmănoase. Omul trebuie apărat, deci împotriva acestor influențe burgheze, ceea ce presupune tact, însușiri politice și pedagogice, multă înțelegere, dar și fermitate în același timp. Diferitele laturi ale unei asemenea activități, în centrul căreia se găsește întotdeauna efortul organizațiilor și al membrilor de partid — este un cîmp aproape inepuizabil de teme și subiecte literare. Dar ca să-l poată explora rodnic, scriitorul însuși trebuie să fie foarte bine documentat cu privire la mecanismul luptei de clasă împotriva ideologiei burgheze. Orice necunoaștere sau cunoaștere greșită în acest domeniu se răzbună crunt.

Primul element esențial de care trebuie să ținem seama rezidă în faptul că și în acest sector al luptei în ofensivă sînt forțele socialismului.

Mai mulți factori favorizează ofensiva impetuoasă a ideologiei și moralei socialiste. În primul rînd relațiile socialiste de producție ca atare, care au devenit dominante în patria noastră — iar după desăvîrșirea procesului de colectivizare a agriculturii, în anii următori — vor deveni singurele relații de producție existente. Iar relațiile socialiste de producție nasc atitudini socialiste în muncă, atitudini socialiste față de problemele obștești și față de toate celelalte aspecte ale convietuirii sociale. Relațiile de producție socialiste nasc asemenea atitudini noi, superioare, încontinuu și în proporții de masă. În al doilea rînd îndeplinirea vastului program al construcției socialiste, prevăzut în planul de șase ani și în schița programului economic de perspectivă pe 15 ani, va spori continuu greutatea specifică a clasei muncitoare. Clasa muncitoare este însă clasa cea mai înaintată, clasa înlăuntrul căreia ideologia socialistă se dezvoltă cel mai repede, clasă care prin exemplul său orientează masele largi de oameni ai muncii din celelalte sectoare ale construcției vieții noi. Creșterea numerică și ridicarea calificării clasei muncitoare nu poate să nu ducă și la o întărire continuă a ideologiei și a moralei socialiste. În sfîrșit factorul principal care favorizează ofensiva ideologiei socialiste îl constituie succesele luptei politice a partidului nostru, succese care au ieșit în relief cu atîta pregnanță în cadrul lucrărilor Congresului. Îndrumarea fermă și înțeleaptă a întregii activități a partidului de către conducerea sa marxist-leninistă în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, îmbunătățirea remarcabilă a activității organizațiilor de partid, creșterea neîncetată a competenței cu care îndrumă ele rezolvarea problemelor economice, politice și sociale, lărgesc și îmbunătățesc activitatea ideologico-educativă etc., toate acestea duc la strîngerea din ce în ce mai puternică a legăturii partidului cu masa poporului. Iar această legătură care s-a afirmat atît de minunat în preajma și în zilele Congresului, concretizîndu-se în angajamentele entuziaste și realizările oamenilor muncii de toate categoriile, e chezășia principală a victoriei noastre în toate sectoarele luptei de clasă, inclusiv cel ideologic.

Factorilor interni trebuie să le adăugăm și cei externi: eficacitatea cărora este de asemenea în creștere. Trebuie să avem în vedere în primul rînd succesele lagărului socialist, ale Uniunii Sovietice și ale celorlalte țări socialiste, precum și creșterea luptei maselor împotriva exploatării și asupririi, pentru pace, în țările capitaliste, creșterea luptei eliberatoare a popoarelor din țările coloniale și dependente.

O primă condiție a reușitei în oglindirea luptei de clasă pe tărîm ideologic rezidă deci și în reliefarea cît mai amplă și cît mai convingătoare a forțelor pe care se sprijină ofensiva ideologiei socialiste. Nu încape îndoială că eșecul unor scriitori care — fără s-o vrea — au dat, în trecut, lucrări viciate de alunecări negativiste, se explică cu precădere prin incapacitatea de a reliefa așa cum trebuie ofensiva ideologiei socialiste. Drept exemplu am putea cita piesa Rețeta fericirii de Aurel Baranga. Diferitele forme de manifestare ale ideologiei burgheze la niște oameni care în fond nu sînt dușmani ai socialismului, sînt arătate destul de veridic aici, însă ofensiva ideologiei socialiste pare lipsește cu desăvîrșire. Nici unul din factorii constitutivi ai ofensivei nu intervine în conflictul piesei. Din această cauză și tabloul în ansamblu și procesele sufletești ale eroilor nu conving.

În Raportul Comitetului Central al P.M.R. prezentat de tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej la Congresul al III-lea al Partidului se subliniază cît de necesară e consecvența și fermitatea în combaterea concepțiilor ideologice străine, „unele — moștenire a trecutului, altele — reflectare a influențelor lumii capitaliste". Ambele surse sînt destul de vizibile și vor alimenta încă mult timp forțele dușmanului. Moștenirea nefastă a trecutului (în domeniul ideologiei și al moralei) nu dispare odată cu dispariția raportului de producție vechi și a puterii exploatatorilor nu numai pentru că în general în mod obișnuit schimbările în conștiință întîrzie în comparație cu cele din existență, dar și pentru că generația oamenilor maturi care astăzi construiesc socialismul a crescut în lumea burgheză — iar cei tineri dacă au și crescut într-o lume nouă, au preluat totuși o bună parte a deprinderilor și a obiceiurilor de la generația precedentă etc. Nu întîmplător, citîndu-l pe Marx, Lenin îi prevenea pe comuniști că: „Sub dictatura proletariatului vor trebui reeducați milioanele de țărani și de mici patroni, sute de mii de funcționari, de slujbași ai statului, de intelectuali burghezi, vor trebui cu toții subordonați statului proletar și conducerii proletare, vor trebui învinse..., obiceiurile și tradițiile burgheze", după cum vor trebui „reeducați într-o luptă îndelungată, pe baza dictaturii proletariatului și proletarii înșiși, care se eliberează de prejudecățile lor mic burgheze, nu deodată, nu din porunca maicii domnului, nu din porunca unei lozinci, a unei rezoluții, sau a unui decret, ci numai printr-o luptă îndelungată și grea, de masă, împotriva influențelor mic burgheze de masă".

Nu sînt de neglijat nici influențele din afară ale lumii capitaliste, care se strecoară în viața noastră nu doar pe căi insesizabile, dar și prin unele forme concrete, am putea spune publice, oficiale. De pildă: filmele care ne vin din țările burgheze, cu toate că sînt în general, ca orientare ideologică fundamentală, progresiste, conțin totuși în cele mai dese cazuri, și unele concesii făcute gustului burghez, au o perspectivă limitată, nu oglindesc just ascuțirea luptei de clasă. Contactele noastre cu viața culturală din acea parte a lumii care este încă dominată de burghezie nu se reduc la filme, ci sînt variate. Ele sînt utile indiscutabil, dar folosirea lor cere o continuă întărire a vigilenței ideologice.

În sfîrșit nu trebuie uitat că în epoca noastră de trecere de la capitalism la comunism, chiar unele aspecte curente ale vieții noastre sînt încă tributare trecutului. De pildă: retribuția muncii după cantitate și calitate reprezintă de fapt o împletire a prevederilor noului drept socialist cu unele elemente ale vechiului drept burghez. De asemenea viața în familie în epoca de trecere, alături de aspectele noi, înaintate, conține și elemente vechi, izvorîte mai ales din faptul că familia rămîne un nucleu de acumulare particulară de bunuri (limitată evident) dar totuși particulară, care poate genera — atunci cînd ele nu sînt combătute — tendințe nesănătoase ca individualismul, zgîrcenia, egoismul, carierismul etc. (vezi în acest sens un foarte interesant articol apărut recent în revista Komunist — A. Harciov Familia și comunismul nr. 7/1960 pag. 53—63).

Din partea scriitorului se cere — ca să poată oglindi veridic și deplin epoca noastră — o intervenție activă în complexitatea noilor relații între oameni, caracterizată mai ales prin aceea că ofensiva ideologiei și moralei socialiste se desfășoară în condițiunile în care vechea morală și vechea ideologie, vechile prejudecăți și vechile deprinderi moștenite din trecut, dau dovadă încă de destulă viabilitate și se împotivesc cu înverșunare ofensivei noului. Dar în ciuda acestei rezistențe noul cîștigă teren zi de zi și materialele celui de al III-lea Congres al P.M.R. conțin din acest punct de vedere dovezi nenumărate. Iată încă un motiv care îi îndeamnă pe scriitori să studieze în adîncime și cu maximum de temeinicie lucrările Congresului.

Experiența creației literare din ultimii ani ne arată că justa înțelegere a complexității relațiilor amintite constituie una din premizele esențiale ale succesului. Faptul că purtătorii manifestărilor dușmănoase, adică ale manifestărilor ideologiei dușmănoase sau străine nouă, sînt destul de des constructorii cinstiți ai socialismului, poate genera pericolul subaprecierii caracterului nociv al acestor manifestări. De bună seamă prin atitudinea față de asemenea personaje, se verifică fermitatea ideologică a scriitorului. Adesea concesivitatea scriitorului însuși față de ideologia sau morala burgheză se reflectă în creație printr-o anumită îngăduință față de așanumitele slăbiciuni ale unor eroi și invers — justa orientare ideologică se afirmă prin condamnarea categorică a atitudinilor nesănătoase pînă și la eroii foarte simpatici ca oameni. Din acest punct de vedere e concludent exemplul inginerului Matei sau a tînărului Ohu din romanul Bărăgan a lui V. Em. Galan. Cu toate că autorul simpatizează în mod vădit cu aceste personaje el nu permite nici un moment ca simpatia să se extindă și asupra acelor laturi ale caracterului lor, care sînt incompatibile cu comportarea unor luptători pentru socialism. Superioritatea unui Anton Filip asupra personajelor amintite este reliefată fără nici un echivoc.

Dimpotrivă în alte lucrări — bune și bine orientate în ansamblu — tocmai un atare echivoc slăbește forța educativă a mesajului. În romanul În orașul de pe Mureș al lui Francisc Munteanu de pildă, anarhicul și teribilistul mic burghez Mircea Rotaru este zugrăvit mai atrăgător decît utemistul Pavel Cuc. Nu încape îndoială că eșecul suferit de același autor în realizarea unor nuvele din volumul Cerul începe la etajul III, tot lipsei de claritate ideologică se datorește. Orice ar susține — împotriva evidenței — partizanii „artei pentru artă" zugrăvirea literară nu poate fi neutră, ea implică atitudine, este totdeauna pledoaria pro sau contra unor tendințe și concepții. Francisc Munteanu nu întotdeauna condamnă cu fermitate lipsa de consecvență politică, ideologică sau morală a eroilor săi, parcă se solidarizează cu greșelile lor. Procedînd așa nu numai că nu intervine activ în lupta pentru zdrobirea influențelor ideologiei burgheze, dar — fără să vrea — îngreunează această luptă.

Critica literară a semnalat la timpul său că pînă și într-un roman atît de valoros ca Străinul al lui Titus Popovici din punct de vedere al atitudinii criticii față de personajul principal, autorul n-a putut depăși pe alocuri o anumită concesivitate neprincipială. Că Andrei Sabin e încă un tînăr nelămurit, mai mult non conformist decît un luptător lucid, e un lucru firesc, explicabil, dar mult mai puțin clar este de ce autorul n-a putut găsi situații edificatoare în măsură să sublinieze cum lipsa combativității lucide îl așează pe eroul principal în inferioritate în raport cu luptătorii comuniști.

Problema pe care am schițat-o abia în rîndurile de mai sus ne pare deosebită de importanța pentru dezvoltarea ulterioară a creației literare. Lupta de clasă pe tărîm ideologic nu are aspectul unei înfruntări fățișe între două tabere bine distincte ci se identifică într-un fel cu existența umană însăși (în zilele noastre), ea nu poate fi urmărită decît în complexitatea tuturor relațiilor sociale, economice, politice, familiale, împletindu-se indisolubil cu ele. Iată de ce este deosebit de important pentru scriitor să știe să distingă fără greș atitudinile într-adevăr înaintate, de încercările uneori isterice ale purtătorilor moralei și ideologiei burgheze de a apăra deprinderile vechi, perimate, citeodată sub camuflajul unor afirmații foarte „radicale". De felul în care scriitorul va înțelege pînă la capăt conținutul real al acestei lupte, de felul cum va reuși să reliefeze pregnant, viu, convingător forțele înaintate în ofensivă, depinde în cea mai mare măsură și eficiența combaterii de către el a manifestărilor ideologice și morale străine socialismului. În lumina acestei concluzii majore ar fi util să revedem în spirit critic aprecierile date pînă de curînd unor lucrări apărute în ultimii ani și mai ales să discutăm volumele recent apărute.

Consfătuirea cercurilor literare bucureștene

În după-amiaza zilei de 8 iulie, în sala Consiliului local al Sindicatelor din bulevardul 6 Martie, s-a deschis consfătuirea cercurilor literare din întreprinderile și de pe lîngă casele de cultură ale Capitalei. Consfătuirea a fost organizată de Consiliul local al Sindicatelor, în colaborare cu Casa creației populare. În amplul referat prezentat de tovarășul Moisin Dragomir, membru al biroului consiliului local al sindicatelor, s-au trecut în revistă realizările cercurilor literare în direcția descoperirii și atragerii elementelor talentate din rîndurile oamenilor muncii. Referatul a prezentat în continuare, cîteva din problemele care stau în fața cercurilor literare și a membrilor lor, în ceea ce privește cunoașterea profundă și multilaterală a vieții, ridicarea necontenită a măiestriei literare, însușirea temeinică a științei marxist-leniniste.

În continuare, mai mulți participanți la consfătuire, membri ai cercurilor literare bucureștene, au analizat realizările obținute, insistînd asupra problemelor ce rămîn încă de rezolvat. S-a subliniat faptul că, datorită grijii permanente a Partidului și a organizațiilor sindicale, numărul cercurilor literare din Capitală a crescut, ajungînd astăzi la 23. În rîndurile membrilor cercurilor literare s-au ridicat numeroși poeți, prozatori și critici al căror nume a devenit familiar cititorilor din țara noastră. S-au obținut succese și în ceea ce privește orientarea tematică a lucrărilor spre problemele majore ale vieții, spre activitatea creatoare a oamenilor muncii din țara noastră. Vorbitorii au reliefat puternicul îmbold pe care l-au reprezentat pentru ei Directivele celui de-a III-lea Congres al partidului, însuflețindu-i în dorința de a contribui cu toate forțele lor la reflectarea măreței victorii ale poporului. În același timp, ei au scos în evidență și unele lipsuri ale activității lor, stăruind asupra necesității de a se crea texte de mare actualitate, vioaie, cu adresă directă, inspirate din viața întreprinderilor noastre, texte care să contribuie la ridicarea nivelului calitativ și al eficienței programelor prezentate de brigăzile de agitație. Ei au vorbit despre insuficientul sprijin acordat pînă acum de Uniunea Scriitorilor, prin comisia de îndrumare și revistele ei.

Tovarășul Gh. Ionescu, președintele Consiliului local al sindicatelor, a prezentat concluziile discuțiilor, subliniind necesitatea unei legături mai strînse cu viața, a ridicării necontenite a nivelului politic și artistic al scriitorilor din cercurile literare.

Încheind lucrările primei zile, tovarășul Fotache, șeful secției propagandă a Comitetului orășenesc București al Partidului Muncitoresc Romîn, a insistat asupra prilejului oferit de consfătuire de a se crea un eficient schimb de experiență. El a arătat că prin atragerea unui număr mai mare de oameni ai muncii în cercuri, prin inspirația bogată din viață, prin formarea unei conștiințe socialiste puternice, în stare să dezvăluie și să nimicească orice manifestare străină de ideologia clasei muncitoare, cercurile literare își vor atinge scopul într-o măsură mai largă.

Consfătuirea a continuat a doua zi cu discuții în cadrul seminariilor de creație. În numărul nostru viitor vom reveni cu o dare de seamă mai amplă asupra lucrărilor consfătuirii.

Dragoș VICOL

Conștiința perspectivei

Am urmărit lucrările celui de al III-lea Congres al Partidului nostru împreună cu unii dintre eroii cărților mele de pînă acum și ai cărților mele viitoare. Nu, nu e o figură de stil!... Mă aflu de cîteva luni în pădurile Dornei, printre minerii din Valea fierului și din Munții de miazănoapte, printre geologi și printre muncitorii forestieri de la Cucureasa, Negrișoara sau Zimbroslava, eroi ai romanului Pădurea, la care lucrez acum.

Mă aflu undeva departe, în creierii munților și stau aici să învăț și să scriu. Să învăț a-i cunoaște pe oameni deși îi studiez de atîta vreme, a cunoaște lucrurile și perspectivele lor; să scriu, pagină cu pagină, o carte despre eroismul și frumusețea de caracter a oamenilor de aici, despre majestatea naturii și despre ceea ce mă întîmpină la fiecare pas: faptul de viață autentic, frust, odată cu una din cele mai splendide trăsături ale omului contemporan: conștiința perspectivei, a luminoasei perspective a desăvîrșirii socialismului.

Așadar, am urmărit lucrările celui de al III-lea Congres al Partidului, laolaltă cu minerii și tăietorii de pădure, în jurul aparatelor de radio din cabane și bărăci. Am ascultat Raportul C.C. al P.M.R. prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej și, cînd a vorbit despre dezvoltarea și sarcinile industriei forestiere, despre sarcinile industriei extractive, despre marele Combinat siderurgic de la Galați, am tresărit copleșit de emoție.

În clipele acelea, prim secretarul Comitetului Central al Partidului stătea de vorbă cu oamenii din jurul meu. Le vorbea forestierilor despre valorificarea superioară a lemnului, le vorbea minerilor despre minereul de mîine „pîinea industriei grele" și în același timp ne zugrăvea patria de mîine, patria desăvîrșirii socialiste.

Și oamenii din jurul meu aveau privirile luminate de o adîncă bucurie lăuntrică. Ascultam Raportul nu numai cu interesul legitim cu care l-a ascultat fiecare om al muncii, ci și cu o anumită mîndrie poate unde se găndeau la perspectivele regiunii lor și la ceea ce ei au realizat și vor trebui să realizeze de aci înainte.

Mi-am dat seama, mai tîrziu, că acea mîndrie, pe care o vedeam mereu în privirile lor, reflecta, de fapt, tocmai acea conștiință a perspectivei de care am pomenit mai sus.

Minerii desăvîrșiseră experimentarea unei metode de exploatare prin surpare în rambleu, ceea ce înseamnă nu numai producție sporită ci și economii de sute de mii de lei, iar acum răscoleau mărunțaiele munților în căutarea de noi zăcăminte de minereu pentru „mîine"—acest mîine atît de fierbinte și de apropiat.

La rîndul lor, doborîtorii de pădure porniseră o luptă aprigă pentru atingerea unui indice de utilizare a masei lemnoase cît mai înalt. Au întîmpinat Congresul cu o cucerire unică în istoria industriei forestiere: un indice de 97,6 la sută. Dar conștiința perspectivei nu i-a lăsat să se oprească aici. S-au angajat ca în cinstea splendidului mîine să ridice acest indice cu 98,50 la sută! Știți ce înseamnă asta? Înseamnă că din fiecare metru cub de buștean doborît cu fierăstrăul electric, nu se pierde aproape nimic față de 40—50 la sută cît se pierdea în anul 1947...

Conștiința perspectivei, sau dacă vreți — conștiința socialistă a perspectivei le dă aripi, îi stimulează, îi înverșunează în splendidele bătălii pe care ei, la fel ca întregul popor muncitor, le închină construirii viitorului. Raportul C.C. al P.M.R. prezentat de tovarășul Gheorghiu-Dej oglindește fidel această conștiință, odată cu visurile, cu eroismul, cu forța creatoare și dragostea de muncă, o atestă și o încununează cu elogiul celui mai încercat visător și constructor: Partidul.

Mîndria oamenilor despre care vorbeam are deci temeiuri adînci. Hotărîrile Congresului vin să traducă în fapt visurile lor, determină și desăvîrșesc dimensiunile viitorului, pe măsura tuturor celor ce muncesc, pe măsura contribuției fiecăruia dintre noi.

— Dumneata știi ce s-a realizat la noi între Congresul al doilea și al treilea? m-a întrebat unul dintre eroii cărților mele.

Știu. Îmi plimb privirile pe o hartă imaginară: Fălticeni: o filatură de in și cînepă care rivalizează în ceea ce privește produsele ei principale — cu... Olanda! Rădăuți, Suceava, Botoșani, Cîmpulung, Vatra Dornei: nenumărate semne ale înnoirii și îmbogățirii unei regiuni care, pe vremuri, cu toate marile ei bogății naturale era „mai săracă decît sărăcia"... Școli, teatre, stadioane, spitale, gospodării înfloritoare, orașe noi, sate noi, „milionari" îmbrăcați țărănește, recolte record la grîu și la porumb, mașini, nenumărate mașini-unelte în mîine și în păduri.

Zi de zi, muncitorii forestieri duc o aprigă luptă pentru atingerea unui indice cît mai înalt.

...Stau aici, să învăț și să scriu. Să învăț a cunoaște oamenii pe care credeam că îi cunosc ca nimeni altul. Oamenii timpului nostru devin pe zi ce trece mai deosebiți, mai complecși, mai viteji. Și învățînd să-i cunosc, îmi dau seama că pentru a-i înțelege pe deplin, pentru a le putea cîți cît mai adînc inima și sufletul, trebuie să urmez exemplul lor: trebuie să mă identific pe deplin cu ei, cu visurile lor, cu dragostea lor de muncă și să-mi dezvolt și eu conștiința perspectivei în ce privește munca mea.

De altfel, Partidul a stat de vorbă și cu noi scriitorii în această privință: „Avîntul uriaș al forțelor creatoare ale poporului oferă o sursă inepuizabilă de inspirație pentru scriitorii și artiștii noștri"; „...creatorii noștri au îndatorirea de a făuri opere la nivelul înaltelor exigențe artistice și ideologice ale partidului și poporului. Pentru aceasta se cere, în afară de talent, lichidarea a tot ce-l poate îndepărta pe artist de popor — spirit de castă, individualism, tendința de a făuri opere pentru uzul unui cerc îngust de „aleși"; se cere îndeosebi cunoașterea aprofundată a realităților, studierea lor îndelungată, contactul viu, permanent, al artistului cu oamenii muncii — viitori eroi ai operelor sale"...

Iată nu numai un îndemn ci și o sarcină. O sarcină de onoare pentru fiecare scriitor, pentru fiecare creator. Oamenii muncii, eroii operelor noastre ne îndrăgesc, ne cheamă în mijlocul lor, ne așteaptă. Să le ascultăm chemarea și, mai ales, să le urmăm exemplul: să muncim pentru permanenta însușire și îmbogățire a literaturii noastre, cu toată puterea talentelor noastre, cu toată abnegația, cu toată dragostea și încrederea în succes.

Dar în viitor? Combinate complexe de industrializare a lemnului, bogăția regiunii — Suceava și Rădăuți —, noi șantiere miniere, noi instituții de cultură, lumină electrică, noi gospodării înfloritoare, noi bucurii.

Și totuși cele înșirate alcătuiesc doar un fragment din magnificul poem al planului de perspectivă, dar un fragment edificator, pe care oamenii de aici au și început să-l traducă în viață.

Mii de căutători de comori au început să urce cărările munților. „Cît mai mult minereu patriei!", iată lozinca lansată de entuziaști. Răsună pădurile și fabricile de cherestea: cît mai multe produse din metrul cub! Conștiința perspectivei i-a impresionat pe gateriști, circulariști, sortatori, să se angajeze la ridicarea valorii globale a produselor obținute dintr-un metru cub de lemn de fabrică de la 190 lei cît era în anul 1959, la peste 400 lei pînă în 1965.

DINTRE SUTE DE CATARGE...

Ion Cănăvoiu

Învățătorului

De-atîtea ori s-au despletit castanii
Și-atîtea toamne-n scoarța lor au ros!
Atîtea chipuri le spălară anii
În revărsări de val impetuos!

Ci, iată, astăzi, ca și altădată,
Se-nalță iarăși vulturii privirii
Și-ți regăsesc figura luminată
Pe cea mai veche filă-a amintirii.

Luminile ce, ca pe-o apă vie,
Asupra noastră-atunci le-ai revărsat,
Ca un torent năvalnic în cîmpie,
Și după-atîția ani, ne mai străbat.

Și dacă visu-acum semeț ne zboară
Spre piscuri mari cu creștete de spume,
Noi te cinstim, că pentru-ntîia oară
În spusa ta ni se-oglindise-o lume.

Azi, gîrbovit de vreme, te-ncovoi —
Dar glasul tău e tînăr cînd ne chemi
Și te urmăm, fiindcă-ai răsfrînt în noi
O rază-a luminoasei noastre vremi.

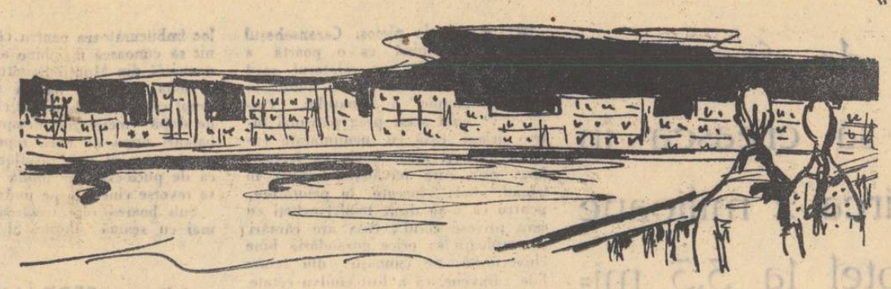

Nelu Chivic

Orașul Galați

Oraș între ape, tu, Galați argintiu,
tu, care veacuri de-a rîndul
purtat-ai candela singurătății
și noaptea
negrei mizerii,
astăzi pe străzile tale
aleargă bucuria despletită
în mîini cu strălucitoarea cupă
a fericirii poporului.

Blocurile tale,
zîmbitoare
și albe,
strălucesc vertical
sub soarele-amiezii
și-n fiece noapte,
în grădinile tale,
gălățenele șoapte
vorbesc despre mireasma vîntului de Brateș.

O, Galați, oraș între ape,
bătrîne Port Roșu,
cicatrice semeață,
tu vei fi, în curînd,
uriașul oțelului românesc
și noi înșine
vom deveni alți oameni,
mai buni, mai semeți și mai drepți —
așa cum de veacuri ne-așteptî.

Aurul, țițeiul, cărbunele
Așteaptă o forță să le dezlege,
Să poată țîșni artezian în țipare
Mîngîiate ca de niște mîini
De razele soarelui.
...Și alături, oamenii
Vor putăi din țigară
Sau vor rîde cu gîlgîit de izvoare...
...De aceea frunțile anilor mei se coboară
Și inima mea din toate strunele
Izbucnește în cînt
Pentru că aurul, țițeiul, cărbunele
Ce de veacuri ațipite în noaptea
tărîniilor sînt
Se deșteaptă astăzi
La semnul OMULUI, care
Cu una din mîini caută-n soare
Iar cu cealaltă — la fel de măreț —
În pămînt.

Cristache Arnăutu

Mai mult

Mai mult petrol și tot mai mult cărbune
Pămîntului i-om smulge din adînc,
Și trandafiri vom răsădi pe dune
Și ne-o ajunge grîul la oblînc.

Mai mulți luceferi vor zbura prin spații,
Sputnici de foc din lampa lui Ilici,
Și le-om simți albastrele vibrații
Și-om izvodi noi energii aici.

Mai mult oțel va curge-n Hunedoara
Și fructe multe-or fi în orice loc.
Mi-oi înstruna și eu mai mult vioara
Și voi cînta partidul mai cu foc.

Căci, învățînd din Marx și de la Lenin,
Partidul, el, ne duce la asalt —
Să biruim prin veacuri și milenii
În zborul nostru roșu spre înalt...

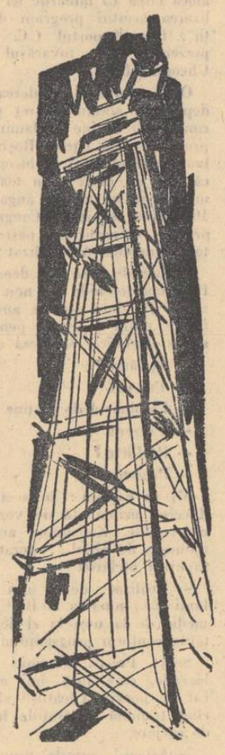

Ca oțelarii

Din resturile veacurilor moarte
Ei plămădesc istoria-n furnale,
Spre alte veacuri profilate-n cale
Lăsînd visarea slobodă să-i poarte.

Noi prindem aripi visului, să zboare
Spre-aceste veacuri ce-s abia născute,
Călăuzindu-i largile volute,
Ca oțelarii flacăra-n cuptoare.

Ca ei topim, la cele mai înalte
Temperaturi, cu dragoste, cuvîntul
Cu focul trudei îi călim avîntul
Și-n forme noi îl facem să tresalte,

Ca-n urma îndelungii fermentări,
Într-un amurg înmiresmat de vară,
Un cîntec nou și tînăr să răsară
Pe galaxia marilor cîntări.

Ca oțelarii, -n formele hîrtiei,
Noi împlinim cuvintele — unelte,
Mai simple să țîșnească și mai zvelte
În șarja de oțel a poeziei.

Adrian Păunescu

Din toate strunele

Inima mea izbucnește în cînt
Din toate strunele
Pentru cinstirea acestui pămînt
În care

Anghel Gîdea

La liceul seral

Creionul zgîrie hîrtia apăsat
Și cifrele-l urmează-n șiruri clare:
Sînt drumuri ce se taie ne-ncetat,
Sînt trepte de lumină urcătoare.

Prin hăuri necălcate de picior,
Prin spații de privire neajunse,
Vom face mersul nostru mai ușor
Și n-or rămîne taine nepătrunse.

În cîmpuri spicul va rodi înalt,
Mai multe sonde cerul vor împunge;
Vom da putere marelui asalt
Și mai devreme la Comună vom ajunge.

Creoinul zgîrie hîrtia apăsat
Și cifrele-l urmează-n șiruri clare:
Sînt drumuri ce se taie ne-ncetat,
Sînt trepte de lumină, urcătoare.

Ștefan GOANȚĂ

O afacere

Mărin Enache deschise portița și ieși în drum petrecut de nevastă.

— Așa, Mărine, ține femeia să-l sfătuiască încă o dată, vezi și ține la preț. Să nu faci ca acum cinci, șase ani cînd te jecmăneau afurisiții ăia. Că tu nu prea ești bun de gură. Și să nu zăbovești că tu știi ce e pe capul nostru.

— Las' c-oi vedea eu, răspunse omul înciudat că iar i se amintesc lucruri neplăcute. Scoală băiatul să taie berbecii și voi apucați-vă din vreme de treabă că numai mîine nu e duminică și acuș e ziuă.

Plecă potrivindu-și din mers, în brațe, o lădiță învelită într-o velință. Se mai opri sub lumina becului din ulicioară, își cercetă cu stăruință ceasul de buzunar, pe urmă ieși pe șosea și curînd ajunse în fața Sfatului. Mai erau cîțiva oameni care așteptau autobuzul. Enache dădu „noroc" la toată lumea și se bagă în vorbă. Oamenii erau curioși să știe ce fel de nuntă va face nea Mărin; cu tămbălău mare, cu lăutari, sau așa, în familie, potrivită, cum s-ar zice.

Mărin Enache zîmbea așa cum zîmbea el de vreo două zile încoace și, după cum îi era felul, răspundea ocolind pe cît se poate adevărul. Avea și el planurile lui. De ce să i le afle oamenii înainte de vreme. Las' să fie așa, un fel de surpriză. Nu-i spusese fetei lui, și o să le spună lor?... Că pentru ea, pentru fată se ducea la București. Ana era mîndria lui. Anul trecut ieșise învățătoare și fusese repartizată aici în sat. Intrase în vorbă cu agronomul, un băiat de treabă, și într-o lună de zile s-a și aflat prin sat că e rost de nuntă. Și așa a fost.

Mărin Enache s-a gîndit zile întregi ce dar să le facă el în calitate de socru. Fata, de, e învățătoare, ginerele e inginer, așa că nu se poate să rămînă de rușine. Trebuie găsit ceva pe potrivă. Pînă la urmă s-a hotărît. I-a spus și nevestii. A înțeles și ea că așa e bine. Necazul era că nu prea mai aveau bani la îndemînă. Îi băgaseră în cheltuielile de nuntă. Și-a făcut socotelile cum a crezut că e mai bine și a plecat la mașină.

După ce a mai fumat o țigară, a mai sorbit o picătură de țuică din sticla unui vecin, a venit și autobuzul. Se urcă ferind cu grijă lădița, căutînd în același timp cu ochii un scaun liber.

— Treci încoa Mărine, faceți-i mă loc!

Enache îl recunoscu după glas pe Niculae Temișan, dar se făcu că nu-l vede. Se pregătea să se așeze undeva lîngă ușă, dar nu fu chip să scape.

— Vină, mă, încoace, să mai vorbim o țîră, că nu te văzui de astăvară. Vrînd, nevrînd, se așeză lîngă Temișan. Îl cunoștea demult.

Prin '53-'54, lui Temișan îi merseseră toate în plin. Se ținea de negustorie. Cumpăra din sat ouă, găini, zarzavaturi și, cum Bucureștiul era numai la un ceas, vindea pe piață. Tot pe atunci se aciuase și Mărin Enache pe lîngă el. Nu de alta, dar colectiv încă nu se făcuse, pămînt avea puțin, iar copiii — erau cinci și toți mici — cereau de mîncare și de îmbrăcăminte. S-a gîndit că ar mai scoate un ban. Știa că ce face nu e lucru cinstit, dar de, avea copii. Trei ani a slugărit pe lîngă Temișan dar cîștigul din pagubă nu și l-a ales. Ba, a pierdut mult. Temișan, meșter la vorbă, hoț fără pereche, îl înșela și pe el ca și pe ceilalți. Într-o zi i-a prins miliția la barieră cu niște vedre de țuică. De atunci Mărin Enache s-a jurat că în viața lui nu se va mai ține de afaceri. În aceeași seară a scris cererea și dimineața a și dus-o la sfat. Peste o lună s-a înființat gospodăria. Sînt de atunci aproape cinci ani. Încet, încet, a ieșit din necazuri. Temișan ochise o văduvă în comuna vecină și se mutase la ea. Prea nu mai avea trai cu satul lui de baștină. Îl luaseră oamenii la ochi. Enache mai auzea numai cînd și cînd cîte ceva despre el. Temișan se ținea tot de negustorie. Umbla după ciupeală pe la unul și pe la altul.

La rîndul lui, Temișan mai auzea și el cîte ceva despre fostul lui ajutor într-ale hoției, dar prea nu-i venea să creadă că Mărin Enache nu mai era Mărin de altădată. Avea casă nouă, își făcuse o fată învățătoare, auzise că o dă după un inginer... Acum negustorul era încredințat că dacă Mărin merge la București în prag de nuntă, musai trebuie să fie vorba de niscaiva cumpărături. Nu înțelegea însă ce poate să fie în lădița pe care omul o ținea cu atîta grijă pe genunchi. O pipăise așa în treacăt de cîteva ori și parcă începuse să priceapă ceva. „Trebuie să fie ouă, — se gîndi. S-a apucat iar de negustorie". Îl știa pe Enache nepriceput la tîrguială și mirosea cîștigul. Un pol-doi, nu strică. Își cunoștea omul și știa cum să-l ia.

— Și ce zici că mai faci, Mărine neică? întrebă prietenește. Odinioară Mărin Enache lăuda și pismuia îndemînarea cu care Temișan se băga pe sub pielea oamenilor. Îl aprecia ca om deștept și se temea de el. Acum se știa deasupra lui Temișan. Nu-i mai era frică, totuși n-ar fi vrut să mai aibă de-a face cu el.

— Uite și eu ca ăi bătrîni, răspunse ca să nu tacă din gură.

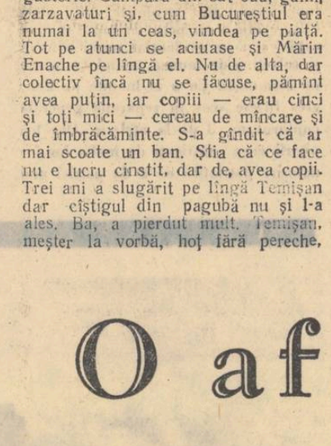

Desene de TIA PELTZ

— Te gătești de nuntă?...
— De, facem și noi ce putem.
— Mergi la oraș?...
— Se mai duce omul.
— Te-o fi lovit vreo nevoie?
— Eh, cînd n-are omul nevoi?
— Așa e, se învoi cuminte Temișan. Mai vinzi din una, mai cumperi din alta, ce să-i faci?... Mai lei un ban, că de pricopseală nu mai poate fi vorba.

Mărin Enache ar fi vrut să zică ceva în legătură cu pricopseala, dar se stăpîni. Își ascunse un zîmbet în podul palmei și-și privi vecinul cu coada ochiului. Pricepea unde bate.

— Aud că ouăle nu prea se caută, vorbi după un timp Temișan și continuă fără urmă de interes. Acum înspre primăvară e piața plină. Eu am avut noroc cu niște oameni ai mei.

— Eh, oameni sînt peste tot, Niculae.

— Dar trebuie să știi să-i găsești, că altfel te arzi...

— Eh, te mai arzi, te mai frigi...

Temișan începu să depene o întîmplare a lui de acum cîteva zile, cînd abia a reușit să scape de niște ouă... Dacă n-avea oamenii lui, le da pe mai nimic.

— Ai multe? întrebă tocmai cînd Enache se aștepta mai puțin și, profitînd de ocazie, ciocăni cu stăruință lădița. Apoi șopti tainic: Te duc eu undeva, numai să fie proaspete.

Discuția despre ouă a ținut mult timp. Temișan se încălzise și flutura pe sub nasul lui Enache niște hîrtii de cîte cinci lei.

Cînd s-a dumirit că lădița era de fapt un aparat de radio, nu s-a mirat prea tare și nici nu s-a supărat de păcăleală. Dimpotrivă îi părea bine. Se bucura de necazul care căzuse pe capul fostului prieten. Știa cît se bucurase Mărin în ziua cînd își cumpărase radio. Acum era convins că omul a ajuns la mare ananghie, dacă se desparte de un lucru care îi e atît de drag.

— Îl duci la reparat, Mărine neică? întrebă rizînd răutăcios.

— Îl dau, Niculae, îl dau, repetă Enache. Prea cheltuise mult cu pregătirea nunții. Îi trebuiau neapărat niște bani. Din sat nu voia să împrumute: să nu afle nimeni ce dar vrea să mai facă. Mai bine îl vinde. Sînt acolo în București niște magazine care cumpără așa ceva. Dacă nu i-o da banii în mînă, îl lasă acolo pe numele lui Gheorghe strungarul, fratele lui din București, și o să împrumute tot de la el suma de care are nevoie. Fratele, oricum, e frate! Dacă nici așa nu s-o putea, se duce la nepot. Are un nepot care abia a ieșit dintr-o școală profesională. Cum e nou ieșit pe leafă o să-i facă trebuință un aparat mai pe puterile lui.

— Mare belea pe capul tău, Mărine, îl căină Temișan. Ți-o fi trebuind făină de nuntă, zahăr? se interesă cu prefăcută bunăvoință.

— Îți mai trebuie ba una, ba alta...

— Parcă te lăudai că l-ai apucat pe dumnezeu de-un picior, rîse negustorul.

— L-am prins, nu l-am prins, treaba mea, zîmbi viclean Enache.

— Nici la voi nu e mare brînză, Mărine neică, încheie Temișan.

Enache își supse zîmbetul și-l privi pieziș. „A dracuiui piele e pe tine" — îl blestemă în gînd.

— Dacă te luai după mine, nu ajungeai să-ți vinzi și aparatul de radio. Eu, slavă domnului, am de toate.

„Ești dat în mă-ta" — rîse Mărin în sinea lui și simți că i-a trecut supărarea, gîndindu-se la ceva anume.

— Că prea ți-o luaseși în cap, îl mustră batjocoritor Temișan. Adică ce credeai tu, că face radioul de tine?... Așa credeai, Mărine?

— De, mă Niculae, așa credeam, se înmuie omul, uitîndu-se în altă parte. Acum văd și eu că nu face.

— Nu face, Mărine!

— Nu face, Niculae.

— Noi aștia, țăranii, nu sîntem obișnuiți cu așa ceva...

— Ba eu mă obișnuisem, se împotrivi Enache fără convingere... De ce să-i faci, unii s-au mai învățat, alții au rămas ca înainte.

— Pe mine oricît m-ai ruga, la rabla asta nu mă bag, reteză Temișan cu pricepere discuția.

Din vorbele lui, Mărin Enache înțelese ce trebuia să-nțeleagă, atîta pricepere într-ale negustoriei tot îi mai rămăsese. Nicolae Temișan nu s-ar fi dat în lături nici de la o asemenea afacere. Își adusese aminte că a jurat să nu mai aibă nici în clin nici în mînecă cu negustoria. Totuși, plăcerea tîrguielii îi da ghies. Nu de alta, dar trece timpul mai ușor și își face și o plăcere.

— Te văz la mare nevoie... începu Temișan întărîtat că tot el trebuie să deschidă vorba...

— Aparatul e ca și nou, Niculae. Cînd mașina intră în București, ei încă nu se învoiseră asupra prețului. De la diferența de sute, au ajuns la zeci, ca pe urmă să se încrîncneze fiecare asupra unei hîrtii de cinci lei.

— Ce dracu, mă, ești nebun? își ieși din fire Temișan... Pentru un fleac? Ia-i și du-te dracului cu ei cu tot!

Enache se supără dintr-odată. Respinse mîna omului și rosti potolit:

— A, nu, nu, dacă e cu supărare, nu mai facem treaba, Niculae!

— Nu m-am supărat, mă, țipă negustorul...

— Ba te-ai supărat, te-ai supărat Niculae...

— Mă, facem ori nu facem?

— Stai că om mai vedea noi.

Tot purtîndu-l cu vorba, Mărin Enache l-a dus pe Temișan întîi la Consignația, pe urmă acasă la strungar. Negustorul fierbea, dar răbda. Cîștigul era frumușel. El știa care sînt prețurile și se și vedea cu aparatul în mînă. Încă de cînd coborîse din autobuz îl ducea în brațe.

— Mă, facem ori nu facem?

— Facem, facem, Niculae, mai stai o țîră.

Gheorghe strungarul era la fabrică. Nevasta i-a arătat lui Mărin un ăla care semăna cu un satelit și căruia îi ziceau aspirator de praf. Doar îl cumpăraseră, așa că nu mai aveau bani decît pentru cadoul de nuntă. Cu nepotul, Enache s-a înțeles din două vorbe.

— Mă, tu atît îmi dai, fiindcă atîta îmi trebuie. Sîntem de-ai noștri! Temișan mai că nu s-a crucit de mirare.

— Hai, mă, să-ți dau o țuică de aldămaș, l-a îmbiat.

Negustorul a trebuit să se mulțumească și cu atît. Cum era de cătrănit, s-a amețit repede și l-a luat la rost pe Enache.

— Te înșeală un copil, Enache!

— Mă, rosti Mărin fără să-l asculte... Îți mai dau o țuică da să-mi faci un serviciu. Să mă ajuți să-l duc și pe celălalt.

— Care?

— Televizorul. N-ai zis tu că radioul nu face de mine? Ai avut dreptate. Prost, prost, dar ai început să te pricepi la oameni.

POSTA REDACȚIEI

I. TUCHEAC — Timișoara. Reportajul dvs. despre orașul Dorohoi dovedește oarecare putere de observație dar mult mai puțină pricepere în selectarea ideilor și imaginilor. Cheltuiți prea mult spațiu în evocarea trecutului patriarhal al orașului de pe malul Jijiei și nu vă opriți îndeajuns asupra a ceea ce este nou în conștiința oamenilor, în traiul lor, în așezările lor. Vă așteptăm cu însemnări mai aproape de realitate, despre oamenii care construiesc socialismul, despre transformările adînci care se petrec în orașele și satele noastre.

LAURIAN ANTE — București. Importanța problemei de care se ocupă schița dvs. Vestea cerea un mai mare efort de adîncire, de evitare a locurilor comune și a afirmațiilor nesprijinite de fapte. Eroul principal al schiței, Gherasim, se mărginește să ție un discurs, repetînd generalități demult cunoscute. Întîmplările grave, de care pomenește el, nu prind viață și nu au forța de convingere cerută de o lucrare literară. Finalul, forțat și melodramatic, contrazice însăși structura psihică a personajului, om încercat, deținător al unor aspre experiențe de viață. Este bine că ați ales genul schiței, al povestirii scurte, dar nu uitați nici o clipă că legile acestora sînt riguroase, cerînd un mare efort de concentrare și o severă economie de vorbe. Socotim că este bine să folosiți deocamdată observațiile și experiențele dvs. directe, așa cum ați procedat, se pare, în cazul lucrărilor publicate într-un număr trecut al Luceafărului.

CAZAN ION—Chinari, Tg. Mureș. Întîmplarea cu puișorii gospodăriei, relatată de dvs. în schița ce ne-ați trimis, își are desigur hazul și semnificația ei. Toate acestea vor fi fost posibile cu ani în urmă, cînd țăranii noștri mai erau stăpîniți de prejudecăți și superstiții. Este însă greu de crezut că între colectivistele din gospodăria respectivă nu s-a găsit niciuna care să cunoască și să aibă încredere în zootehnia modernă. Se pare că necazul a căzut pe capul lui Baci Moldovan pentru că așa a vrut autorul, în ciuda realității și a firescului. Luînd cunoștință de eforturile lui Baci Moldovan, cititorul poate va zîmbi, dar va exclama îndată: „Asta nu se poate întîmpla în zilele noastre!" Ceea ce pentru o lucrare literară e grav.

C. ALEXANDRESCU — Petroșani. Mărturisiți că revoluția din țara noastră v-a dat „un ghiont zdravăn" și că acum simțiți roadele învățăturii pe care ați acumulat-o. Într-adevăr, roadele acestea sînt vizibile și în lucrarea ce ne-ați trimis. Din păcate, sensibilitatea dvs. și priceperea de a mînui cuvîntul scris se irosesc în minore jocuri de imaginație. Ca să nu mai vorbim de faptul că „eroii" povestirii dvs. manifestă apucături belicoase, cu totul străine de educația pe care o primesc azi copiii în țara noastră. Sînteți muncitor constructor. Oare nu vă atrage marea ofensivă de construire a socialismului, care se desfășoară azi pe întregul cuprins al patriei? Așteptăm lucrări în care înzestrarea pe care incontestabil o aveți, să se poată manifesta din plin și cu folos.

MIHAELA SĂNDESCU—Sibiu. Lucrarea dvs. nu depășește deocamdată limitele unei compoziții școlărești, cu numeroase influențe de lectură. Remarcăm totuși stilul vioi, metafora pe alocuri spontană, în genere posibilitatea de a plasticiza frumusețile naturii pe care ați cercetat-o. Aceste mijloace folosite în zugrăvirea vieții oamenilor, a muncii și aspirațiilor lor, ar putea duce la rezultate fericite. Faceți acest efort și mai trimiteți.

GH. MILOȘ — Timișoara. — Lucrarea suferă de o construcție defectuoasă. Folosind persoana întîia și amintirile în legătură cu maica Iconia, fără să aveți un obiectiv precis, povestirea apare fragmentată și greoaie, deși incontestabil anumite pasaje sînt emoționante. Se cere în acest sens o mai atentă selectare a materialului faptic, în concluzie un plan arhitectonic. Clădind la întîmplare faptele, unele peste altele, edificiul lor se clatină, imaginea artistică devine confuză.

CONSTANTIN LUNGOCI — Focșani. — Ați inventat un conflict fals, care n-are nici o legătură cu mesajul schiței, care aruncă o lumină sumbră și meschină chiar asupra eroilor pozitivi. Ați trădat ideea generoasă ce ați încercat s-o transmiteți: „da, aceasta e geografia țării mele, toate drumurile conduc tineretul spre porțile larg deschise ale culturii". Fiți mai atent la expresii de felul acestora: cadavru trezit brusc la viață, picăturile de ploaie care i se spărgeau în capul descoperit, ți-a plecat mintea cu sorcova, buzele i se schimonosiră ridicol într-o expresie de sadism. Citiți mai mult, lucrați mai atent.

DAN CHIȚA — București. — Ne interesează povestirea „La practică" dar trebuie să insistați mai mult asupra caracterizării eroilor, să argumentați cu mijloace artistice ideea că atitudinea boierească față de muncă, disprețul față de prietenia tînărului muncitor Duță, manifestată de Cristina, nu sînt „ifose de domnișoară", ci aparțin unei concepții de viață străine, respinse cu fermitate de tineretul nostru educat în spiritul patriotismului socialist.

Cristina are de primit o lecție aspră. Concluzia la care ajunge Duță că „ea" nu merită prietenia lui, apare ca o simplă afirmație verbală, nu e o concluzie, care decurge în urma unui proces de întîmplări în cadrul cărora se înfruntă cele două concepții de viață antagoniste.

I. C. — Cluj. — Remarcăm în Copii răi stilul simplu și concis, puterea de selectare a micului fapt semnificativ (copiii, bucata de brînză și anul secetii). Ceea ce avem să vă imputăm este că, încercînd o copie fidelă a realității, o fotografiați și nu o interpretați.

Producția de fontă urmează să crească în anul 1965 la circa 2 milioane tone; cea de oțel la 3,3 milioane tone; a laminatelor la peste 2 milioane tone, producția de țevi la peste 500.000 tone.

(Din Raportul C. C. al P. M. R. prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la Congresul al III-lea)

LOCUL VISAT

Méliusz IOZSEF

Galați, 6 iunie 1960.

Cu un fel de înduioșare mă îndrept spre locul acela, spre acel punct pe care cu aproximație l-am putea numi centrul geografic al visului ce tinde să se realizeze.

Vorbesc frazele concepute cu o obiectivitate de document, ale planului cuprins în Directivele celui de-al III-lea Congres al Partidului.

Din conținutul lor erupe nestăvilit patosul.

Toți cei ce în această țară se pasionează pentru viitorul Patriei s-au oprit emoționați la acest pasaj al Directivelor. În toți s-a luminat perspectiva visului cuprins în aceste rînduri. În toți a apărut pentru o clipă un fragment din imaginea viitorului, sub formă de cifre, viziune spațială, închipuire de specialist, simplă sclipire sentimentală, sau în forma mai complexă a unei sinteze raționale.

De aceea am plecat și eu la fața locului visat, să văd pămîntul neprihănit, unde cîndva giganții de oțel se vor înălța spre cer...

★

Adeseori am coborît în gara mică. E după-masă devreme.

Ploaia fecundă de vară porni să picure, apoi se opri din nou. Vîntul suflă dinspre Deltă. Aduce în larga-i îmbrățișare, deasupra ținutului, aerul umed al împărăției nesfîrșite de stuf. Norii se rostogolesc pe cer, la mică înălțime.

Pămîntul, flora, vagoanele aflate pe șine, gara, acoperișul barăcilor de întreținere, sînt umede. Toate-s învăluite în aburi. Pe șoseaua ospitalieră, plină de noroi, din dosul gării, pufăie un tractor...

Îmi scot schița de hartă desenată pripit în carnetul de notițe. Semnalează locul gol unde azi nu se vede nimic din tot ce va deveni aici în curînd realitate materială, cum nu se vede nici pe plaiul întins în fața mea. E o lume seculară neturburată, o tonalitate idilică a naturii pașnice.

★

Trenurile trec des pe aici. Călătorii, întocmai ca și mine adineaori, privesc cu nepăsare perspectiva, se minunează de peisajul variat, citesc romane, vorbesc despre aventurile lor sau își răsfoiesc ziarul.

Poate că cineva, studiind chiar aici Directivele Congresului, în acest loc, ajunge la rîndurile care spun că între anii 1960—1965 vom construi primele cuptoare Martin în noul combinat siderurgic... Cititorul parcurge mai departe rîndurile și nu știe că tocmai acum aleargă trenul pe acele plaiuri, care vor fi vizibile la fel de bine de la sute de kilometri, fiindcă ziua norii grei de fum, iar noaptea focurile imense de forjă ce vor înroși firmamentul, se vor ridica de aici spre cer.

★

Dacă mă uit înapoi în direcția din care am venit, spatele alungit al unui deal asemănător unui dinozaur este singurul hotar vizibil al viitorului combinat.

E atît de adîncă tăcerea de parcă ar vorbi. De jos, ciripitul păsărilor din stufăriș, fluieratul lor și țipetele de dragoste, orăcăitul melancolic al broaștelor, parcă ar sublinia această străbună liniște pașnică. S-a oprit și vîntul. Căsuțele țărănești împrăștiate pe dealuri, cu grădinile dintre ele ce par părăsite, accentuează și mai mult liniștea. O liniște pașnică, străbună, stăpînește aceste meleaguri. Liniștea care a domnit aici acum o sută, cinci sute sau cinci mii de ani. N-o tulbură nici mașinile ce trec în viteză...

★

În acest colț al tăcerii, constructorii socialismului: betonierii, instalatorii, tractoriștii și macaragiii nu și-au măsurat încă puterile cu natura, cu trecutul nemișcat.

Dar în curînd va răsuna bubuitul luptei. Poate dealurile vor dispare. Schelele macaralelor se vor profila pe fondul îmbrăcat în straie de praf, al cerului. Pe cea mai înaltă va apare steagul roșu. Iarna nu se vor mai ascunde lupii în păpuriș. Numai romanele vor mai evoca pe haiducii care au trăit, cîndva, aici. Trecutul și prezentul acestor meleaguri vor dispare. Giganții de oțel vor bubui și vor scîrșni pe aceste locuri. Reflectoarele vor transforma nopțile în zile. Și în noul imperiu al oțelului, se vor naște oameni noi, suflete omenești, cu totul diferite de cele ale zilelor apuse, crescute între turnătoriile Martin, bluminguri și fantasticii monștri mecanici.

Toate astea acum sînt doar visuri, planuri, opt rînduri pe două coloane, și totuși e o realitate sigură, absolută, de neschimbat. Viziunea asta nu-i nicidecum imaginație, dar ca produs al imaginației, desigur că e săracă față de tot ce o să vedem aici peste cîțiva ani.

★

Da, pe acest loc, istoria va sălta secole sau milenii deodată, în cinci ani. Aici, în 1970, patru milioane tone de oțel se vor scurge anual din turnătorie drept în laminoare.

Desigur că nici ochii nu pot cuprinde toată priveliștea și nici imaginația, marginile acestor cifre colosale. Imaginația înaripată și dornică să prindă faptele, se poate bizui doar pe puncte de reper relative: noul combinat de la Galați va fi mai mare ca cele de la Reșița și Hunedoara împreună; noul combinat de la Galați va fi de patru ori cît cel de la Hunedoara.

Scopul final: 4 milioane tone de oțel anual.

4 milioane tone!

Doar în 1959 am produs în total 1,4 milioane tone.

Și în 1965 Reșița, Hunedoara și topitoriile oțelăriilor noi de la Galați, în funcțiune, vor produce împreună 3,3 milioane tone.

Și în 1970, numai aici, pe acest loc, unde acum nu vezi decît apă, stuf, iarbă, copaci, păsări, cîteva căscioare și mai încolo un cimitir bătrîn cu cruci colorate, purtînd nume românești și slave, aici, pe acest loc — în 1970, 4 milioane tone de oțel!

★

Pe acest loc... Parcă aceste trei cuvinte ar izbucni într-un bubuit nemaipomenit. Îmi amintesc acum de versul ce se repetă mereu într-o poezie veche a poetului Bartalis Iános: „De-alifel e liniște...” Dar sînt convins că atunci cînd voi veni din nou pe acest loc, nu va mai avea ce să-mi readucă în minte acest vers fiindcă voi umbla în norii praful de ciment. Vîrfurile dealurilor vor fi desțărnate de explozii, excavatoarele își vor înfige colții în țărînă, șinele vor traversa în lung și în lat șesul abia născut, tractoare cu șenile și camioane basculante vor mișuna ca un furnicar speriat, totuși cu o rațiune planificată, din colțaje, se vor înălța spre cer brațe de oțel rezistean sau hunedorean și cimentul, turnat peste ele, le va închiți înfometat...

Și pretutindeni tăblii roșii vor anunța angajamentele, depășirile, eroismul muncii, progresul victorios al socialismului, măreția clasei muncitoare creatoare.

★

Am ajuns și la centrul spațiului care va fi ocupat de noul colos de oțel. La dreapta, o cîmpie nesfîrșită de rapiță înflorește galben ca sulful. La stînga căsuțe țărănești. Ce-i drept, drăguțe și curățele. Acolo e o școală. O școală mică de țară.

Privind acest peisaj, mă gîndesc că peste un an-doi, vor dispare de aici aceste vechi căsuțe țărănești, strîmte, școala mică și magazinul cu miros de pește. Ce case se vor construi în locul acestora, cu ce confort, ce școli și ce magazine splendide... pînă în 1965!

★

Acum e liniște pe aceste locuri... Dar, peste cinci ani, aici va curge oțelul din cuptoarele Martin și în 1970 producția va fi de 4 milioane tone.

Dacă nu și mai curînd, fiindcă pentru clasa muncitoare nimic nu e mai important și mai urgent decît să treacă din perioada socialismului, pe drumul comunismului...

De alifel e liniște... Liniștea fecundă a visurilor socialiste ce vor deveni realitate pe aceste locuri unde în curînd se va slobozi vijelia construcției...

Mircea ȘERBĂNESCU

ZILE MARI LA OȚELUL ROȘU

Un iunie ploios. Caransebeșul întîmpină ca o poartă a munților pe călătorul sosit din nesfîrșita și luminata cîmpie a Banatului. Trecînd acest prag pătrunzi într-o uriașă casă cu nenumărate camere mari și mici, unele cu ferestre largi prin care năvălește lumina în triumf, altele înecate în penumbre, pentru că n-au decît tainici ochești cu care privesc cerul; casa are cămări și coridoare ca orice gospodărie bine chivernisită. Se cunoaște, din temeliile zdravene, că a fost cîndva cetate de luptă și de refugiu în fața năvălirilor barbare și a altor cumplite năvăle armate sau nearmate: muntele și codrul — frate cu poporul în momente de primejdie.

Acum e o casă pașnică, înaltă, puțin cam severă, dar neasemuit de frumos împodobită. Urcînd de la Caransebeș pe valea Bistrei cu trenul, spre Oțelul Roșu, am descoperit plușuri și persane, muri și încîntătoare pînze pictate, în care păduri îndîrjite suite tenace spre cerul albastru sau în care vedeam umeri puternici de uriași ai pămîntului ținînd pe ei strălucirea soarelui; am văzut și bibelouri de porțelan — oi și turme; ciobani și clini — și am văzut argintul apelor țesut măiestru în pînza grea a clorofilei.

Totul strălucea în lumina de aur scăpărată incandescent în înalturi, dar i-am auzit pe localnici spunînd despre vreme — cu glasul lor puțin cîntat și-nduleit:

— Da, *gimineața-i* frumos, da *dupamiadz* sigurat plouă!

Am apucat totuși cîteva zile însorite, ca și cînd natura ar fi vrut să dezmintă asemenea pronosticuri de-loc îmbucurătoare pentru călătorul venit să cunoască mai bine așezarea industrială din Munții Banatului, cea de a doua sursă de oțel a regiunii. E drept c-au mai amenințat cînd și cînd, de după meterezele dinspre Ardeal, balauri negri de nori, repezind peste cerul senin al văii răsuflări scămoase ca de pucioasă, dar mînia rămînea să se reverse cine știe pe unde.

Sub boarea rece tresăreau înfiorate mai cu seamă florile. Și multe mai sînt la Oțelul Roșu! Aproape că nu e casă care să n-aibă în fereastră obrajii îmbujorați de corole. Sau în grădinițe, alături de trandafiri și de garoafe: panselele, ca niște colecții numismatice expuse în cutii pe catifea de iarbă, petuniile, cu pilnii ca de gramofon demodat, ortensiile uriașe, amintind de marile funde roze de mătase de la crinolinele veacului trecut...

Într-un loc e-o boltă de viță, în alta lămîi plantați în lăzi pătrate dînd rod de aur și de soare, mai încolo o salcie pletoasă, înlocuind un chioșc de odihnă. Și fiecare grădiniță seamănă c-o „gură de rai”!

E-o caracteristică a Oțelului Roșu, rașul începe de la podul cel nou spre uzină. E-un pod de beton terminat la 1 mai anul acesta, viguros arcuit peste rîul Bistra, pașnic acum și modest, dar în stare să măture totul din calea lui primăvara, în epocile de efervescență a naturii. Carosabilul de beton se continuă apoi pînă la intrarea în uzină, formînd un frumos bulevard de oraș mare, luminat noaptea cu neon.

Într-un fel, cei care susțin aceasta n-au dreptate; orașul se întrepătrunde de mai mulți ani cu satul, fiind din ce în ce mai preponderent. Graficul noii evoluții pornește de la punctul marcat — Naționalizare. Intrînd în stăpînirea bunurilor industriale construite din vlaga lui, poporul a învățat să se gospodărească altfel — și chiar s-a gospodărit sub conducerea înțeleaptă și clarvăzătoare a Partidului.

La Oțelul Roșu s-au construit numeroase blocuri de locuințe; au fost asfaltate și pietruite străzile principale; s-a introdus luminatul electric și-acolo unde ardea opaițul și lampa cu gaz; într-o treime din case cîntă aparatele de radio, restul fiind cuprinse în rețeaua de radioficare; există o cursă de autobuze și pe urmă: motocicletele și bicicletele nenumărate; s-au amenajat parcuri, un cinematograf de vară, o sală de teatru, o grădină-restaurant, un bufet-expres, deschis de la șase dimineața la zece seara. Sînt două școli medii, una „de zi”; cealaltă serală, un club cu bibliotecă, cu sală de șah, cu popice și cineclub — acesta din urmă pe punctul de a turna un film de zece minute... Strand, arenă sportivă, magazine și tot ceea ce are îndeobște un oraș.

Însă într-altfel au și dreptate cei care spun că orașul începe de la pod (inclusiv podul), dar acesta este orașul de mîine, în germene deocamdată, care se dezvoltă în mod firesc dinspre uzină, radial, în afară. Luminatul cu neon dă un farmec aparte acestor nopți din munții Banatului, un farmec de înalt nivel urbanistic. Razele luminoase taie în marmora întunericului o scară care urcă sus, tot mai sus, spre viitorul socialist.

Aici, în acest cadru, nu ți se mai pare de loc ciudat să întîlnești un muncitor abia ieșit din uzină, care, la întrebarea unde-și va petrece concediul de odihnă, să-ți răspundă simplu și firesc:

— La Soci!

Întocmai așa mi-a răspuns într-o seară senină de iunie prim-topitorul de la Oțelul Roșu, Gheorghe Vasiloaie. Și-n clipa aceea, scara luminoasă săpată temeinic în marmora nopții mi s-a părut neasemuit de frumoasă, întrecea în frumusețe chiar și îndepărtata, tainica și minunata cale lactee...

Mă gîndeam înfiorat: ce salt uriaș din preistorie aproape, la civilizația socialistă! Căci greu a fost trecutul celor care munceau la uzina lui Auschnit. Rechinii capitalului sugeau vlaga întregii văi. Putea oare visa un muncitor de-aici, aproape țăran, lîngă simburele de lumină al opaițului, că va veni vremea cînd o lumină nouă, puternică, va sili noaptea să se retragă? Că va veni o vreme cînd în îndepărtata localitate din creierul munților vor arde aceleași tuburi cu neon ca și în capitala țării? Mă gîndeam înfiorat: aici, la sute de kilometri distanță, strălucea aceeași lumină ca și-n sălile unde se ținea Congresul Partidului! Și-un suflu fierbinte de măreție ajungea pînă la noi, cei care în zilele istorice ale Congresului ne aflam la Oțelul Roșu, departe, dar legați prin toate firele de Congres, simțindu-l și trăindu-l din adîncul inimilor noastre.

Intrînd a doua zi în biroul inginerului-șef, într-o încăpere sobră și calmă, am surprins aparatul de radio deschis: se transmiteau părți din cuvîntările la Congres. Cine avea răbdare să aștepte ziarele? Înainte de a începe discuția am ascultat emisiunea pînă la sfîrșit. Ce perspective deschid Congresul uzinei Oțelul Roșu? Desprind, din cele arătate, cîteva: modernizarea laminorului de profile, mecanizarea unor aparate la laminorul de tablă, mărirea capacității de încălzire la laminorul de profile. Fiecare din aceste probleme își are însemnătatea ei. Vizitasem cu puține ore înainte laminorul de profile. Aici se lucrează în condițiuni încă destul de primitive: moștenirea grea a trecutului de exploatare capitalistă.

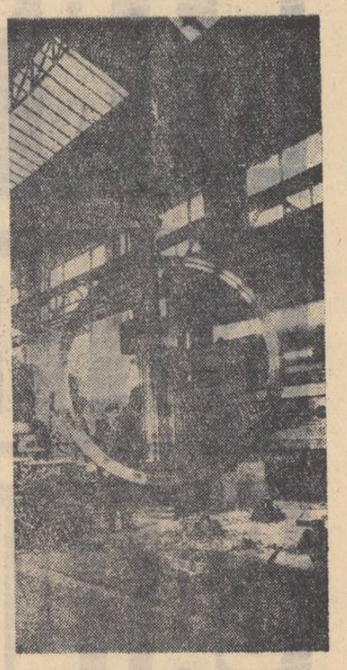

In acele zile se lamina fier-beton. Muncitorii de la „profile” păreau animați de marile sarcini care le revin și lor în urma Congresului. „Proiectul de Directive prevede pentru 1960—1965 construirea de locuințe noi din fondurile statului, cu o suprafață totală de peste 9 milioane metri pătrați, echivalent cu circa 300 mii apartamente, de peste 3 ori mai mult decît s-a realizat în cei 6 ani precedenți — de o calitate mai bună și cu un grad mai înalt de confort. Statul alocă circa 13 miliarde lei pentru realizarea acestui program de construcții”. (Din Raportul C.C. al P.M.R., prezentat de tovarășul Gheorghe Gheoghiu-Dej).

O parte din răspunderea pentru îndeplinirea acestui măreț program de construcții revine și laminoriștilor de profile de la Oțelul Roșu. Ei și-au luat angajamentul la începutul anului că vor da peste plan 600 tone, dar mai tîrziu au ridicat angajamentul la 1000 tone. În cinstea Congresului și-au propus să realizeze peste plan 550 tone laminate. Au realizat: 572 tone!

Inginerul-șef se uită deodată la ceas. Pe urmă deschide din nou aparatul de radio. De data aceasta aud niște voci foarte puțin potrivite pentru o emisiune obișnuită. Se făcea un apel:

— Oțelăria?

— Prezent.

— Laminorul de platine?

— Prezent.

— Profilele?

— Prezent...

Mi se explică: în acest mod conducerea uzinei stă de vorbă operativ cu secțiile. Emisiunea aceasta se și numește de altfel: operativul. Ascult raportul oțelăriei:

— Realizat de la unu (începutul lunii n.a.) pînă la zi 108%. Greutatea medie de la unu la zi 48 tone. Calitățile conform programului.

Scurt. Precis. Dinamic. Un stil telegrafic, care însă îmi apare încărcat de poezie. Lăcătușii sînt întrebați cînd termină reparațiile la o macara de șarjare.

— Astăzi! sosește prompt răspunsul.

— Cam tîrziu. Odată cu pornirea cuptorului să fie gata și macaraua. Mai puține promisiuni, tovarăși, și mai multe fapte...

„Operativul” continuă. Pentru un neinițiat, misterios ca un limbaj cifrat. Lucrurile, însă, se limpezesc atunci cînd sînt explicate. În zilele Congresului s-au petrecut fapte remarcabile și s-au evidențiat mulți oameni și colective de muncă, avînd în frunte pe comuniști. Cu o zi înainte de Congres fusese scos în reparație generală cuptorul nr. 3 de la oțelărie. Dar topitorii erau conștienți de înalta lor îndatorire patriotică de a da patriei mai mult oțel. Ei se angajaseră încă la începutul anului să dea peste plan 1500 tone oțel. Succesele obținute i-au determinat să mărească angajamentul la 2500 tone. Cînd a fost luat în dezbatere Proiectul de Directive, oțelarii și-au propus să dea în cinstea Congresului, peste plan, 1250 tone. Scoaterea din producție a unui cuptor tocmai în zilele mărețe ale Congresului, ar fi îngreunat îndeplinirea angajamentului luat și mai cu seamă depășirea lui așa cum dorea fierbinte întregul colectiv al oțelăriei.

Din inițiativa organizației de partid a secției, se hotărăște reducerea perioadei de reparație. Lozincă: repararea sub șapte zile, cauza fiecărui oțelar! Comuniștii în frunte! Prim topitorul Gheorghe Vasiloaie, secretarul organizației de partid pe secție, a antrenat colectivul de muncă prin exemplul personal, preluînd efectiv conducerea uneia din echipele care lucrau cu schimbul la construirea camerei regeneratoare. Aflată sub platoul oțelăriei, camera radia o căldură năpraznică. Pe jumătate gol, Gheorghe Vasiloaie a pătruns în spațiul îngust și a început să primească la mînă cărămizile. Sudoarea curgea în valuri. Mai repede, tovarăși! Pîrjolul taie răsuflarea. Mai repede, tovarăși! Mușchii ardeau parcă, dar conștiința îi strunea: lucrarea cere precizie! Mai repede, tovarăși...

După o jumătate de oră locul îl ia echipa de schimb. Ritmul muncii se menține. Altă jumătate de oră. Din nou echipa comunistului Gheorghe Vasiloaie pătrunde în spațiul îngust ca un abataj, fierbinte ca un cuptor... În 15 ore, prin mîinile oțelarilor încordați în efort, au trecut 11.000 de cărămizi, pentru o operațiune care în condiții normale ar fi durat patruzeci și opt de ore. Dar voința de fier a comuniștilor, călită în focul construcției socialiste, a învins timpul, căldura, normele vechi, oboseala... Reparația a fost terminată în 6 zile și 3 ore. În această privință media anului 1958 a fost de zece zile și a anului 1959, 9 zile. În timpul Congresului Oțelăria a dat peste plan 169 de tone de oțel! Este o preocupare mereu vie a topitorilor de pe Valea Bistrei, de a răspunde cu cinste sarcinilor pe care Congresul Partidului le-a trasat siderurgiei socialiste a patriei...

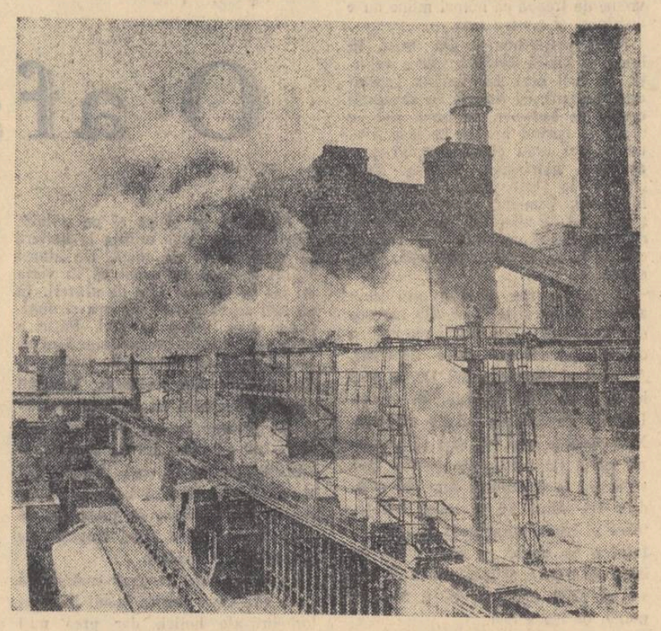

Romulus ZAHARIA

Oțel, înseamnă totul!

S-a spus totdeauna că există o legătură evidentă între civilizație și oțel. Astăzi, în plin secol XX, numit succesiv secol al electricității, al energiei atomice, al automatizării și al tehnicii reactive, oțelul reprezintă 94 pînă la 95 la sută din consumul mondial de metale. Sau, așa cum arată „Marea Enciclopedie Sovietică”, întreaga cultură materială a lumii contemporane se sprijină pe cele două miliarde tone de oțel.

Oțel înseamnă avînt industrial, progres tehnic, belșug de bunuri materiale. Oțel înseamnă putere economică. Semnificația acestei axiome este cuprinsă între două cifre. În 1938 Rominia producea 283.982 tone de oțel. În 1960, Rominia socialistă va da 1.700.000 tone oțel, adică de 6 ori mai mult decît acum 22 de ani. Ce va fi mîine?

7.500,000 de tone de oțel în fiecare an — un imens fluviu de metal — se vor revărsa spre fabricile țării, din trei mai cetăți: Hunedoara, Reșița și Galați. Acest „mîine” nu e departe. Doar 10 ani ne despart de el. Așa prevăd Hotărîrile celui de al III-lea Congres al Partidului, iar întreg poporul nostru știe că așa va fi.

★

A fost o vreme cînd partidul a cerut Hunedoarei să se trezească la viață. Hunedoara și oamenii ei au dat viață cetății de foc de astăzi.

Atunci, oțel însemna puține.

Va veni vremea cînd 7,500.000 tone de oțel vor zvîcni în arterele uzinelor. Cînd sarcinile planului de perspectivă vor prinde viață, oțelul va însemna un avînt nemaiîntîlnit al industriei, mari uzine și mari șantiere. Oțelul va însemna drumuri, orașe, cele 300.000 de apartamente prevăzute pentru anii 1960—1965, cele 100,000 de tractoare sau cele 500.000 de tone de îngrășăminte. Toate acestea înseamnă oțel, pentru că îl au la origine. Agregatele, utilajele, toate se transformă în cele din urmă în pîine, pîinea viitorului, pîinea deceniului al șaptelea al veacului XX...

Sarmisegetuza și Hunedoara sînt așezate aproximativ pe același platou geografic. La Sarmisegetuza, printre nenumăratele obiecte arheologice amintind străvechi imperii, se află o sabie scurtă, sabia romană, sabia unui imperiu de mult apus, a unei civilizații despre care se vorbește și astăzi. În ținutul Meuse, aproape de Couvert, în Franța, arheologii au descoperit resturile unui modest cimitir din veacul al VIII-lea. Printre obiecte se afla și o sabie, vestita sabie lungă francă, „...o armă complexă, formată din două tăișuri sudate pe o parte centrală — miezul armei, decorată cu desene geometrice, înfățișate sub forma unor linii în zig-zag, în formă de rețele sau de plasă, uneori juxtapuse pe benzi paralele”... după cum ne-o descrie Michel Rouze. S-a dovedit că simetria desenului nu este decorativă, ci rezultă din tehnica fabricării. Această este celebra sabie damaschinată, arma numărul unu a epocii. Rețineți: obiectul aparține unei epoci acoperită de douăzeci de veacuri.

Tehnica ei de fabricare dovedește o adevărată măiestrie, aproape de neconceput pentru timpurile acelea.

Sarmisegetuza, Meuse, Hunedoara...Un itinerariu care îndeamnă la meditare: oțelul a adus și mult rău omenirii, a sfîrtecat propriul ei trup. Oamenii se unesc la lupta pentru apărarea păcii, pentru ca oțelul să rămînă doar pîine, îmbrăcăminte, locuințe, civilizație.

★

...Hunedoara. Privirile se opresc îndelung peste întinderile ei. E uriașă. Nu ne impresionează numai dimensiunile ei actuale. În 1965 va crește încă o dată pe atîta. Se vor construi noi furnale de mare capacitate, încă un laminor și alte noi cuptoare de făurit oțel.

Alături de oțelăria nouă, chiar în sînul complexului cetății de foc, se ridică clădirea laminorului vechi de 800 mm. Se văd și bluming urile de 1.000 mm și 600 mm. Dar interesul nostru este legat de laminorul de 800 de mm. Acolo muncește brigada alcătuită din 25 de utemiști, brigada lui Dumitru Ghinea. Data nașterii acestei brigăzi este legată de luna decembrie a anului 1959. Tot de ea sînt legate o seamă de realizări, dar mai ales o sumă de înfăptuiri care au dus la transformarea oamenilor.

E lesne de înțeles că un colectiv are individualități, caractere diferite. Un om este mai sprinten, un altul mai puțin îndemînatic. Celălalt are bune cunoștințe profesionale, în timp ce un al patrulea manifestă o oarecare superficialitate. Așa a fost și în brigada lui Dumitru Ghinea. Ce și-au zis? Vom fi brigadă fruntașă dacă vom învăța temeinic. S-au înscris la cursurile serale ale școlii medii, sînt elevi în clasele a VIII-a și a IX-a, toți, fără excepție. Au mai spus că trebuie să dobîndească o înaltă calificare profesională. Maistrul Constantin Petre, comunist, le-a sărit în ajutor. Cînd i-am cunoscut, se aflau la o ședință. Ședința era doar o discuție prietenească pe teme profesionale. Maistrul Petre Constantin a expus referatul: „Cum apar defectele în laminare”, iar tinerii ascultau și-și notau. Ascultam și eu. Și omul acesta brunet, uscățiv, cu brazde adînci pe fața-i încă frumoasă, cu o voce domoală le arăta diverse tipuri de defecte.

— ...Un alt caz: răsucirea lingourilor. Lingoul se răsucește cînd are dimensiuni mai mari. Mă Găvrilă, — și se adresă lui Albu — de ce crezi tu că-ți bat mereu capul cu însușirea dimensiunilor? Ca manevrant ești cel mai indicat să cunoști materialul, oțelul. O dimensiune mai mare trecută prin laminor va face ca lingoul să se răsucească...

După o scurtă pauză, în care citea pe fețele tinerilor dacă au pătruns acest adevăr, reluă: ...Și ca Albu Găvrilă să nu mai încurce oțelul, dimensiunile, vom învăța împreună totul, iar în procesul-verbal al adunării noastre să treceți: „De problema cunoașterii dimensiunilor oțelului de către întreaga brigadă, se va ocupa Constantin Petre”.

Cîteva zile în șir, maistrul Constantin Petre a stat în apropierea lui Albu și a altora. După aceea i-a dat drumul pe „picioarele lui”. — cum mi-a spus mai tîrziu. Într-o lună de zile, cea care a urmat, Albu n-a greșit niciodată.

Burtică Marin, un alt membru al brigăzii, se pregătește de examen pentru a trece de la o categorie de încadrare la o alta, superioară. A cerut ajutorul maistrului Constantin Petre. Maistrul îl ajută.

Privindu-i, ascultîndu-i, îți pui întrebarea de ce arheologii de astăzi, cei ce au descoperit o sabie damaschinată, din epoca merovingiană, se frămîntă atît cu procesul de fabricație. Lucrurile sînt simple. De totdeauna făurarii fierului trebuiau să-și transmită „secretul de fabricație” ca pe o comoară. Societatea omenească a evoluat atît încît transmiterea este un proces firesc. Numai că o transmitere totală, dezinteresată, o „creștere de cadre” — aparține societății noastre socialiste.

Oțel înseamnă deci: educație comunistă, bunătate, grijă tovărășească, solidaritate.

Poate pentru că oțelul are atîtea semnificații, laminoriștii hunedoreni au obținut cele mai frumoase rezultate în întrecerea socialistă în cinstea celui de al III-lea Congres al partidului. Oricum, brigada de tineri utemiști a lui Dumitru Ghinea poate spune cu mîndrie că a contribuit și ea la cele 45.000 de tone de oțel laminat peste plan, că a redus și ea cu peste un leu prețul de cost la fiecare tonă de laminate și că, însfîrșit, a contribuit și ea la realizarea a peste 30 milioane de lei economii.

Și așa e foarte mult.

★

Dacă o sabie damaschinată, laminată și ea, transformată într-un simbol, a contribuit la desțărnarea unei lumi, oțelul zilelor noastre, topit, turnat în lingouri, laminat, clădește o lume nouă, oameni noi, făurari ai unei civilizații unice și de cea mai înaltă treaptă.

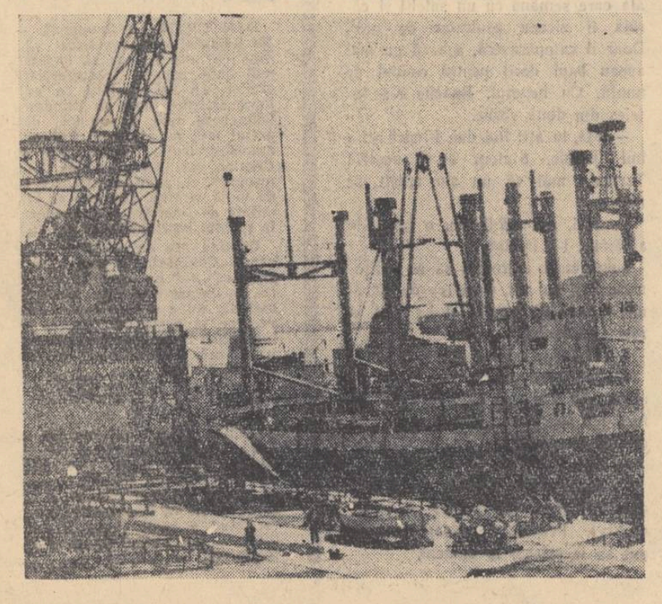

UN MUSAFIR NEAȘTEPTAT

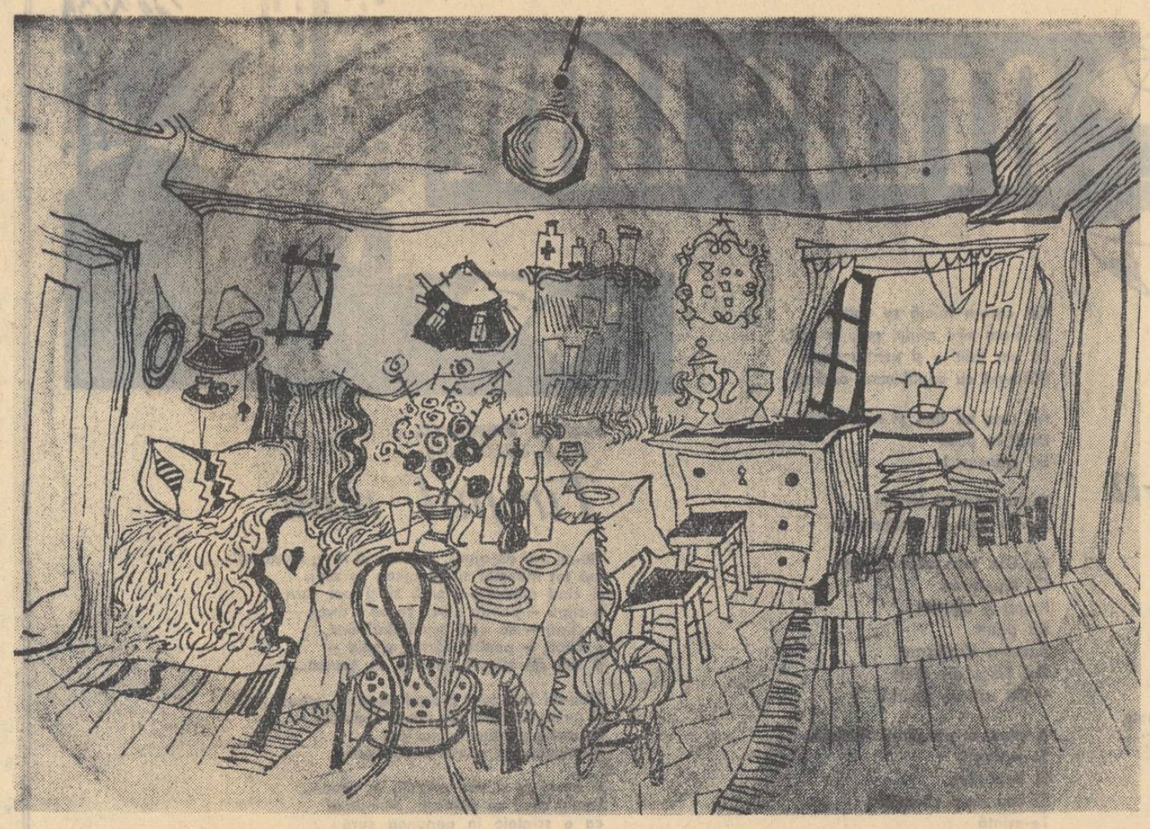

SCHIȚĂ DRAMATICĂ de Ludovic BRUKSTEIN

Personajele:

Silvia Mantu
Andrei Badiu
Unchiul Simion
Voci

Acțiunea se petrece în zilele noastre, într-un oraș universitar.

★

Locuința studențească a lui Andrei Badiu, aflată la etajul cel mai de sus al unui bloc. Prin fereastra deschisă din fund se văd acoperișurile caselor orașului și cerul limpede al unui amurg de primăvară.

In stînga, o ușă ce duce într-un mic vestibul, în dreapta altă ușă ce duce în bucătărie.

Odaia are un aspect tipic de cameră mobilată de închiriat. Mobilierul e vechi, destul de uzat. In fund un scrin pe care se află la loc de cinste o cupă de argint, mare și niște medalii sportive. In dreapta, o etajeră cu cărți multe și reviste, caiete, în neorînduială. In stînga un divan acoperit cu o cergă țărănească de lînă. In mijlocul camerei, o masă în jurul căreia se află acum multe scaune de diferite forme și modele, — se vede că au fost adunate de prin vecini.

Masa e pusă. Pe fața albă, cîteva sticle cu băutură, pahare. Silvia și Andrei aranjează tacîmurile, farfuriile și ele de diferite garnituri, se vede că au fost împrumutate anume pentru această seară de sărbătoare.

SILVIA: Uite, farfuria asta mare o pun aici, lui George, că grozav îi place să mănînce.

ANDREI *(rizînd)*: Mai bine pune-i pahar mare, că-i place și mai mult să bea. Uite, paharul ăsta de apă, pentru țuică.

SILVIA: Dă-l încoace! Sau nu... mai bine adă-mi cupa ta cea mare de învingător la crosul studențesc.

ANDREI: Ai dreptate. *(Îi dă cupa de argint de pe scrin).*

SILVIA: Parcă-l văd cum se ridică înalt și, matahală cum e, strigă latinește toastul solemn *(imitînd vocea groasă, bărbătească)*: „Nos, George Bersanus, doctor es medicinae, in nomine tuturor colegibus doctoris aici de față, felicitamus et bibamus pentru fericirea tinerei perechibus logodnicibus, Silvia et Andrei, et uramus să înfrunte mereu nedespărțiți valurile vieții... nimic să nu-i mai despartă de aici înainte, ci împreună să pornească, să viețuiască și să îmbătrînească în pace, înțelegere și în prețuirea oamenilor de bine și... și... *(caută cuvinte mari)*... etcetera... etcetera..."

ANDREI: Și parcă o aud pe prietena ta, Clara, cea urîtă foc și deșteaptă pară, cum îl întrerupe pe bietul orator *(o imită)*: „Lasă discursurile astea umflate, George! Că acuși începe să ne doară capul și-i păcat de atîtea antinevralgice. Mai bine să se sărute proaspeții logodiți!..." La care ceilalți izbucnesc în cor, scandînd: Să se sărute! Să se sa-ru-te!! Nu-i auzi?.. Și eu, în situația asta grea, n-am să pot face altceva decît să ascult vocea poporului... *(Se apropie de ea, o îmbrățișează, dă s-o sărute).*

SILVIA: *(îl respinge ușor, cu gingășie).* Dar eu, ca să te scap din situația asta grea, am să-ți spun: Vai, Andrei dragule, doar nu-i nevoie de atîția martori... *(Amîndoi rid).*

ANDREI: *(după un timp, trăgînd-o de vîrful degetelor)*: Hai, Silvia, să stăm puțin aici, pe canapea, pînă vin gălăgioșii aceia... *(Se așează, stau un timp în tăcere, apoi Andrei continuă, copilărește, ezitînd)* Silvia... aș vrea să te întreb ceva... Ceva foarte important... Dar să nu rizi!

SILVIA: *(făcînd o mină gravă)*: Uite, îți promit să fiu foarte serioasă!

ANDREI: Silvia, tu ții la mine?

SILVIA: *(izbucnind în rîs)*: Ce întrebare întîrziată... Și repetată... și inutilă...

ANDREI: Imi place atît de mult să aud răspunsul, de zeci, de sute, de mii de ori l-aș asculta.

SILVIA: Ei, atunci... Stai să mă gîndesc... Atunci află că da! Da, da, țin la tine!

ANDREI: Mult?

SILVIA: Mult de tot.

ANDREI: Cît de mult?

SILVIA: *(din ce în ce mai înveselită)*: N-am reușit să cîntăresc exact. Și cred că nici prietena noastră Clara n-ar putea să cîntărească asta, cît e ea de farmacistă...

ANDREI: Și dacă ar încerca cineva să ne despartă?

SILVIA: *(tot glumind)*: Cred că pur și simplu n-ar reuși. A se vedea „Romeo și Julieta", scena...

ANDREI: *(mai în glumă, mai în serios)*: Dar dacă ar veni acuma cineva și ți-ar spune că sînt așa și pe dincolo.

SILVIA: Cine?

ANDREI: Știu eu? Oricine.

SILVIA: N-aș crede.

ANDREI: Dacă ai afla, totuși, că nu sînt așa cum mă crezi.

SILVIA: De la cine?

ANDREI: *(zîmbind)*. Să zicem... chiar de la mine!

SILVIA: Atunci... *(ezitînd)*.

ANDREI: Atunci?

SILVIA: Mi-aș spune așa: se poate că Andrei al meu nu este așa de bun cum pare, nici eu nu sînt chiar așa cum mă vede el. Dar rău nu poate fi!... Și asta îmi-e de-ajuns.

ANDREI: *(pe gînduri)*. Păcat că oamenii se întîlnesc și se îndrăgesc nu imediat după ce s-au născut, după ce au deschis ochii în lume, ci mult mai tîrziu, după ce au, ca să spun așa, un oarecare trecut... După ce au trecut printr-o tinerețe... nebănuită uneori...

SILVIA: *(serios)* Ce-i cu tine Andrei? De-al cui trecut vorbești?

ANDREI: De al tău... al meu...

SILVIA: Mă pui pe gînduri, Andrei. Nu știm, oare, tot, unul despre celălalt?

ANDREI: Parcă putem ști tot? O viață întreagă nu-i deajuns ca să știm totul unul despre altul. Nu-i așa? Tu, Silvia, mi-ai povestit totul despre viața ta? Gîndește-te bine!

SILVIA: *(încurcată)*: Cred că... tot...

ANDREI: *(insistînd)*. Absolut tot?

SILVIA: *(ezitînd din ce în ce mai mult)*: Tot ce era mai important... Tot ce merita să fie povestit...

ANDREI: *(triumfător)*. Ei vezi? Ceea ce e important pentru unul, poate fi lipsit de importanță pentru celălalt. Și viceversa.

SILVIA: *(speriată de-a binelea)*: Adică, cum... Nu crezi cumva că ți-am ascuns ceva? Doar n-ai să începi să mă suspectezi așa, din senin?...

ANDREI: Nu, nu Silvia. *(Brusc, răsună soneria din vestibul).* Au sosit! *(Andrei iese repede în vestibul, deschide ușa. Se aude vocea lui).* Nu, doamna, nu stă aici. Sunați cu un etaj mai jos... Pentru puțin! *(Revine).* O doamnă bine, a greșit adresa.

SILVIA: *(încă încurcată)*: Andrei, să nu rîzi de mine și să nu zici că fac literatură, dar simt uneori, parcă te apasă ceva... Și nu-mi dau seama... De ce n-ai vrut să vorbim de logodnă pînă acuma? Ți-a spus cineva ceva despre mine?...

ANDREI: Ce s-ar putea spune?

SILVIA: Citeodată îmi vorbești așa, de departe parcă... Eu te ascult cu atenție, mă străduiesc să înțeleg, dar unde vrei să ajungi, nu știu...

ANDREI: *(întorcînd-o de tot a glumă)*: Cu tine, Silvia? Oriunde! Și la capătul pămîntului... Dar deocamdată mă mulțumesc și cu sătucul acela din Moldova de unde acum cincizeci de ani a pornit descult băiatul de țărani Nicolae Mantu să cucerească culmile științei medicale și unde curînd se va întoarce fiica academicianului profesor Dr. Nicolae Mantu să-și preia postul în spitalul nou-nouț, însoțită de modestul ei colaborator și soț.

SILVIA: Mai mult chirurg iscusit și prea sigur de sine, decît modest...

ANDREI: Cum ar arăta un chirurg nesigur de sine?

SILVIA: Rău de tot.

ANDREI: Ei, vezi?

SILVIA: De aceea am și consimțit să-mi fie... colaborator.

ANDREI: Îți mulțumesc, tovarășă doctor.

SILVIA: N-ai de ce, colega, e meritul tău... *(Amîndoi rid).*

ANDREI: Parcă văd femeile de la țară cum se îmbulzesc cu pruncii: „Doamnă doctor, doamnă doctor, ce să fac cu el, are fierbințeală"... Iar doamna doctor ia în primire copilul, o injecție și... să vină următorul...

SILVIA: Ei, aici te înșeli, scumpe colega! *(Devenind serioasă).* Nu mi-a plăcut de loc procedeul medicului acela de la policlinica unde am făcut practică acum un an. Știi la cine mă gîndesc. După administrarea medicamentului spunea mereu: „Următorul!" O injecție și „următorul"! — o rețetă și „următorul"!... Era medic foarte bun, dar cu atît mai bune ar fi fost rezultatele, dacă ar fi spus: „ai să te faci mai bine" sau „încă două-trei injecții de astea și ești sănătos tun"...

ANDREI: N-am nimic împotrivă. Dacă ai timp și răbdare.

SILVIA: Timpul și răbdarea sînt tot mijloace de tratament. Noroc că sînt puțini cei care nu înțeleg aceasta... Totuși se mai află cîte unul care căutînd pacientul, ajunge să nu mai vadă omul...

ANDREI: Ce vrei să spui cu asta? Omul cînd lucrează la mașină e muncitor, pe ogor e țăran, la birou e funcționar... Și cînd merge la avocat e parte, cînă intră într-un magazin e client și cînd vine la noi, e pacient. E destul de clar, nu-i așa?

SILVIA: Dar peste tot e om. Înțelegi? Noi prea ne grăbim să-l vindecăm pe bolnav și nu ne gîndim deajuns cum să-l ajutăm pe om să se vindece, să fie sănătos...

ANDREI: Dacă te-ar auzi profesorul nostru, academicianul dr. Nicolae Mantu... Parcă-l văd cum se întunecă la față și se încruntă: „Medicina e o știință exactă, fata mea, există boala, microbul pe care trebuie să-l găsești și să-l distrugi fără milă prin toate mijloacele care-ți stau la dispoziție. Restul e numai poezie..."

SILVIA: Asta e, că de multe ori nu vedem poezia din profesiunea noastră, nu vedem ce aliată bună ne este... Vedem numai țesuturi, sînge, celule, microbi, viruși, dar uităm durerea, bucuria, gîndirea, voința, dragostea, suferința, care pot fi dușmanele noastre, dar putem să le facem aliatele noastre de nădejde...

ANDREI: Stai! O clipă numai! *(Ea se oprește surprinsă. El se duce la masă, se sprijină cu ambele mîini de ea, parcă ar sta la o catedră înaltă și privind în jos, rotindu-și ochii jur-împrejur ca la un auditoriu imaginar și foarte distins, cu voce voit solemnă anunță)*: Onorat Congres internațional de pediatrie al binecuvîntatului an de pace 1970! Onorați oaspeți din toate colțurile pămîntului! Stimați invitați, profesori de pe planetele noastre vecine și prietene Marte și Venus, ascultați acum importanta comunicare pe care ne-o va face academicianul profesor dr. Silvia Badiu...

SILVIA: *(îl întrerupe șoptind)*. Badiu-Mantu!

ANDREI: *(tot așa încet, către ea)*. Am înțeles! Tradiția medicală a familiei... *(Continuă tare, către public)* Academician profesor dr. Silvia Badiu-Mantu, ne va face o comunicare despre descoperirea ei epocală: tratarea bolilor de copii cu diferite poezii, poezioare și poezele... Indeosebi a celor sugari... Atențiune, sînt doze eficace și doze toxice! De pildă în cazuri de dizenterie, au dat rezultate excelente poezia „Cățeluș cu părul creț fură rața din coteț..." Iar în cazuri cronice se poate administra cu bune rezultate una care zice: Sus pe cer sînt multe stele, pe pămînt sînt floricele"... *(Observînd expresia ei supărată, se apropie de ea)* „Dar nici una dintre ele, nu-s ca ochii ...Silviei mele..." *(Vrea s-o sărute).*

SILVIA: *(îi pune palma pe gură)*: Răutăcioasule! Niciodată n-ai să-ți dai seama de efectul tămăduitor al unei asemenea poezii... *(recită)*:

Cînd ca-ntr-o oglindă privesc
în apele limpezi ale ochilor tăi
și inima-ți deschisă o simt
atît de aproape,
bătînd nerăbdătoare,
neliniște, tu, de ce te strecori
între noi,
cu zîmbetul tău verde-crud?...
Oare numai pentru ca izgonindu-te
mereu,
să putem măsura mai bine, prin
tine,
iubirea și trăinicia ei —
și fericirea ce vine?...

ANDREI: *(încet, abia perceptibil)*: Da... Silvia mea... *(O îmbrățișează. Se sărută. Rămîn așa mult timp, obraz lîngă obraz. Din vestibul se aude soneria. Intîi foarte, foarte timid, cei doi nici n-o aud. Apoi, din ce în ce mai insistent).*

SILVIA: *(trezită)* Andrei, du-te... Au sosit! *(Își potrivește repede o șuviță).*

ANDREI: Da, ei sînt, îi recunosc după sonerie... Alerg să deschid. *(Iese în vestibul. După cîteva clipe reapare însă în ușă).* Silvia, nu auzi nimic?

SILVIA: *(mirată)*. Nu. Tu auzi ceva?

ANDREI: Nu, tocmai asta e. Că e prea mare liniște afară... Să știi că George iar a pregătit o farsă de-alea deșuchiate de-ale sale. Fiind neurolog, crede că trebuie neapărat să se joace cu nervii oamenilor. Să vezi, am să deschid ușa și o să-mi cadă ceva în cap... sau o să-mi țîșnească un sifon în obraz... sau mai știu eu ce-a născocit... Și toți după el..

SILVIA: Stai tu aici! Eu mă ascund îndărătul ușii și cu ajutorul cordonului ăsta, ușa se va deschide frumos singură... *(A ieșit. Se aude ușa de afară, apoi o voce bătrînească)*: „Aici stă Andrei al lui Mihai Badiu?" *și vocea Silviei rizînd*: „Ești nebun, George? Ce te-ai deghizat așa?").

ANDREI *(deschizînd repede ușa, foarte surprins)*: Unchiule?.. Cum de-ai nimerit... *(Intră un bătrîn cărunt, dar voinic și cu o ținută semeață, îmbrăcat în straie țărănești, cu o traistă în mînă. E urmat de Silvia care se oprește la ușă, foarte jenată. Toți trei stau cîteva clipe în încurcătură).* Vezi, ăsta-i unchiul Simion, la care am stat după ce a murit tata... Ți-am vorbit despre el...

SILVIA *(către bătrîn, zîmbind)*: Vă rog să mă iertați... Am crezut că... nu sînteți dumneavoastră... Am crezut că sînteți un altul... Un prieten de-al nostru, care mereu face... *(e oprește brusc, Unchiul Simion se uită la ea cu o privire rece înghețată).*

ANDREI: Ea e Silvia... doctorița Mantu... despre care ți-am scris... Fiica acad... profesorului nostru... *(Vorba i se oprește în gît, Gheața din ochii bătrînului nu s-a topit. Cîteva momente tăcere penibilă. Apoi)* De ce... Cum ai venit?... Stai jos, unchiule... Ce vînt te-a adus, nenea Simion?...

BĂTRÎNUL *(se așează pe un scaun, își pune desaga alături, sub masă. Vorbește încet, măsurat)*: Apoi, am venit drum lung, cu otobuzu la oraș, apoi cu trenul pînă aici, două zile și-o noapte am venit. Că acuma s-o gătat spitalul la noi în comună, de-i zice stațiunaru... A făcut satul și muncă voluntară, numai să-l gate mai repede... Si-atunci i-am zis babei mele că merg să-l aduc acasă pe Andrei al nostru, acu că s-o făcut doctor...

ANDREI *(stînjenit)*: Dar vezi că... asta nu merge așa... că-i după repartiție... eu... noi, am fost trimiși în altă parte...

BĂTRÎNUL: Așa mi-o spus și baba. Că degeaba te duci, Simioane, nu-l cunoști? Dacă și-o luat în cap una...

ANDREI: *(enervat)* Dar nu-i vorba că mi-am luat în cap!

UNCHIUL SIMION: *(continuă neturburat)* Înainte de a veni încoace, m-am întîlnit cu Mihai Sacîzu. I-am zis că merg după tine, că poate vrea să-ți trimită carte. Zice că nu trimite nici o carte. L-am întrebat ce vorbă-ți trimite. Zice că nici o vorbă...

SILVIA: Dar cine-i Mihai Sacîzu?

UNCHIUL SIMION: *(fără să se uite la ea)* A fost prietenul cel mai bun al lui. O umblat el de mic prin păduri și-o crestat brazii cu cuțitul să adune sacîz, de acolo i se trage numele... Acu e președintele gospodăriei colective și l-o ales și deputat în sfat, la raion... Și pe Ion al Covaciului l-am întrebat, care s-o întors amu-i anul de la școală de-i agronom în gospodărie. Zic, ce vorbă-i trimiți lui Andrei? Zice, nici o vorbă..

ANDREI: *(din ce în ce mai enervat)* Da' ce să trimită? Am eu nevoie de vorba lui.

UNCHIUL SIMION: Și cu tovarășul Marin m-am văzut. Îți amintești cum o venit învățător cu coatele roase la noi în comună? Tocmai cînd ai plecat la facultate. Acuma au venit încă zece învățători și profesori de toate științele, că s-o ridicat școală mare de șapte clase. Iară Marin e directorul școlii. Cît o umblat el după Ileana... A venit aproape în fiecare zi la noi că „unchiule Simion așa, și tuță Marie așa și așa..." tot cu vorba să afie cum îi cu ea... Și baba mea zicea nu odată, cînd nu era el de față, că de n-ar avea Ioniță tată, apoi bărbat mai cumsecade nici n-ar putea să-și dorească v-o fată în tot raionul, ba în toată regiunea. Da' Ileana nici n-o vrut să audă. Numai să aștepte a vrut... Apoi după vr-un an, tovarășul Marin s-o însurat... *(Pauză)* Nici nu întrebi cu cine?

ANDREI: *(apatic)* Cu cine?

UNCHIUL SIMION: A luat-o pe Cătălina, fata Covaciului. Harnică și așezată femeie. Tot satul zice că seamănă cu Ileana, de-aia a luat-o... Acu au și ei un băiat...

ANDREI: Dar de ce-mi spui astea?

UNCHIUL SIMION: Că m-am întîlnit cu tovarășul Marin, directorul școlii, îl întreb ce vorbă-ți trimite. Zice că nici o vorbă, numai mie-mi spune că dacă nu vine înapoi, apoi crede că Andrei a învățat multe boli acolo la facultate, fără numai omenie n-a învățat...

ANDREI: *(izbucnind)* Nu mă interesează ce crede dumnealui, tovarășul învățător!

UNCHIUL SIMION: *(dezolat)* Drept grăia mătușa ta Maria, baba mea, că-mi tot zicea că geaba te duci, Simioane, păcat de atîta cheltuială, că nu se mai întoarce cum nu se lipește în veci craca uscată de pomul viu... *(Cîteva clipe tăcere speriată).*

SILVIA: *(după un timp, timid)* Dar bine, Andrei, dacă tot satul ține așa de mult... Am putea merge acolo... Putem cere să schimbe repartiția... Eu m-aș întoarce într-un sat de unde a pornit tata acum peste 50 de ani, dar tu după cîțiva ani de studii te-ai întoarce în satul tău...

UNCHIUL SIMION: Așa-i? Și eu credeam că tocmai dumneavoastră nu-l lăsați... că nu vreți...

SILVIA: Eu sînt crescută la oraș și mi-e indiferent în care sat mă duc. Și-apoi aș vrea așa de mult să-ți cunosc satul, prietenii, rudele.

UNCHIUL SIMION: *(cu înțeles)* Da, da, ar fi bine să-i cunoașteți... Pe toți...

SILVIA: Am auzit că satele acelea din Maramureș, între munți, sînt așa de frumoase...

ANDREI: Lasă, Silvia, tu nu știi despre ce-i vorba... Ești prea poetă... Am să-ți explic. *(Repede, către unchiul său)* Ai făcut drum lung, unchiule, vei fi obosit, ți-o fi și foame.

UNCHIUL SIMION: Nu mi-e foame, că am încă desaga plină. Pîine și brînză și slănină și ceapă. A îndesat-o bine, baba mea, să fie și de-ntoarcere... *(Tăcere, stînjeneală).*

ANDREI: Nu vrei să te odihnești? Am să te duc la un hotel bun. Nu-i departe. Că aici la mine o să fie gălăgie mare noaptea asta... Vin prieteni....

UNCHIUL SIMION: Apoi, m-oi duce *(Nu se mișcă. Tăcere mormîntală).*

ANDREI: Și mîine dimineață vin să te iau... Și vorbim...

UNCHIUL SIMION: Atunci, mă duc. *(Nu se mișcă de pe scaun. Iar tăcere lungă, enervantă)*... Dar de Ileana, nu întrebi nimica?...

ANDREI: Ba da, ba da. Mîine dimineață... Vorbim, despre toate...

UNCHIUL SIMION: Măcar că... ce mai face? Cum o duce?

ANDREI: *(mașinal)* Cum o duce?

UNCHIUL SIMION: *(parcă s-ar fi spart un dig, revărsat, din inimă)* Acuma, bine. Bine de tot. Că nu mai e singură. A intrat în colectivă printre primii și acuma e șefă de brigadă. Tare-i harnică și priceputâ. Conduce o brigadă a muierilor da' să vezi cum îi lasă în urmă pe flăcăi, la plivit, la seceriș... *(Mai mult către Silvia)* A dus-o tare greu pînă acum, Lucra pe la gazde, prin satele vecine, orice lucru găsea. Și la secerâ, și la arat, și la culesul merelor se băga să se cațere în pomi, numai să cîștige. Dacă ar fi fost lipsă să scormonească pămîntul cu unghiile și tot ar fi făcut-o. De multe ori lucra două zile și bolea una, că nu mai putea... Da' n-avea încotro că era singură, că eu și cu baba mea ce puteam face, iară Ioniță era tare plăpînd cît era mic și bolea deseori... Si-apoi, avea cu pachetele. Că aproape nu trecea lună fără să trimită pachet. Tot venea la mine și-mi zicea: „Să duci pachetul ăsta la poștă, nene Simioane". Cu slănină, ori nuci, ori miere, — cîte o cămeșe de cele de oraș era în pachet. Si ea tot muncea. Iarna, cînd flăcăii se duceau la pădure, la tăiat și cărhănit bușteni, ea lăsa pe Ioniță la noi și se ducea în oraș de se băga la stăpîni... *(Cu bucurie)* Da' acuma-i bine, că nu mai e singură. Și toți din colectivă țin la ea... *(Tăcere adîncă, îndelungată. Apoi deodată bătrînul se ridică, apucă desaga).* Na, unde-i otelu cela?

SILVIA: *(repede)* Nu-i nevoie de hotel. E loc și aici.

ANDREI: Dar...

SILVIA: Arată-i patul din cămăruță... *(Andrei ezită)* Te rog... *(Andrei îl duce în camera din stînga. Pauză lungă. Se aude numai un scîrțîit de mobilă din odaia de alături. Apoi Andrei revine. Cîteva clipe tăcere. Silvia privește prin fereastră în întunericul de afară).*

SILVIA: *(într-un tîrziu, cu spatele la el, încet)*: Cine-i Ileana? *(Andrei tace).* Și Ioniță? *(Tăcere).*

SILVIA: *(stins)* Am înțeles.

ANDREI: *(tot încet)* Am vrut să-ți spun... Nu odată... Nu știam dacă ai să înțelegi, așa cum a fost... *(Pauză)* De altfel... s-a pronunțat divorțul. Săptămîna trecută, n-am fost pînă în sat, ne-am întîlnit la tribunal, la raion... Probabil că unchiul Simion nu știe încă.... Ea nu i-o fi spus nimic... că-i tăcută din fire...

SILVIA: Cum ești tu, Andrei?... S-a pronunțat divorțul... S-a operat... Vezi rinichi, plămîni, inimă, sînge, celule, microbi, dar omul...

ANDREI: Ea a consimțit. A înțeles...

SILVIA: Ce a înțeles?

ANDREI: Ceia ce tu nu poți să înțelegi... Știam că așa o să fie... In fiecare vară, cît am stat acasă, mi-am dat seama că nu mai sînt același... Că mă depărtez tot mai mult de ea... Nu mai aveam ce să ne spunem... Să nu mă crezi așa... M-am frămîntat destul, am încercat să-mi reamintesc ce a fost. Dar n-am putut... Să fi rămas așa? Să fi trăit în minciună toată viața?...

SILVIA: Minciuna asta, e pentru toată lumea adevărul.

ANDREI: *(repede)* Și pentru tine?

SILVIA: Pentru mine?... Nu știu... Poate că eu nici nu eram adevărul, ci prezența... Prezența permanentă, de zi cu zi, iar ea absența... depărtarea.... uitarea... Numai pachetele acelea... Dar ce puteau pachetele acelea chinuite?... Imi aduc aminte, odată te-am întrebat de ce porți o cămașă așa de demodată... Și am rîs... Înțelegi? Am rîs de cămășile acelea... N-am să-mi pot ierta niciodată rîsul acela... *(Tăcere).*

ANDREI: N-am avut de gînd să fug... Nici să uit nimic... Cămășile și toate celelalte... o să am grijă...

SILVIA: *(mușcător)* Și cum ai să faci socoteala? Atîția ani de facultate, atîtea cămăși și toate celelalte... Dar cum ai să plătești nopțile de veghe la căpătîiul lui Ioniță? Dar grijile, teama, dorul cu care a înveliuit lucrurile, lacrimile care au căzut pe cămășile acelea în timp ce le punea în pachet și care s-au zvîntat pînă au ajuns la tine, dar au rămas lipite de sufletul cămășii...

ANDREI: *(izbucnind)* Sufletul cămășii! Ești exagerată și exaltată, Silvia! Și absurdă! Sufletul cămășii...

SILVIA: Da, poate ai dreptate... Poate sînt exaltată...

ANDREI: Să nu mă crezi mai rău decît sînt. Să nu mă crezi ușuratic sau necinstit, că n-aș suporta asta. Tu n-ai să știi niciodată prin cîte am trecut... Dar nu puteam face altfel. Viața mi-a devenit de neînchipuit fără tine, ceva lipsit de sens. Mi-am dat seama că întorcîndu-mă am s-o fac nefericită și pe ea... Și atunci?...

SILVIA: *(stins)* Nu te socotesc ușuratic, Andrei, nici necinstit. Dar tu ești un sportiv bun. Și corect. Învingătorul crosului studențesc. Vezi, eu simt că în această competiție, în acest cros, am intrat cu avantaj și nu am inimă acum, cînd sînt la doi pași de țintă, s-o ating cu capul șus... Ți-am mai spus, în acești ani de facultate cîți am străbătut împreună, eu eram aproape, ea departe... Eu am intrat în această întrecere tropăind în pantofi cu tocuri înalte, pe trotoarele netede ale orașului, pe cînd ea dospea norioul în opinci. Eu am intrat în competiție cu mîinile fine, cu lac de unghii și ruj de buze... Vezi că nu mă menajez, Andrei... Pe cînd ea, cu mîinile bătătorite, crăpate de coada sapei... Si-apoi, ea e orfană de tată și de mamă, fără legături, fără relații, pe cînd eu sînt, oricum, fiica academicianului profesor Mantu...

ANDREI: Nu mă menajezi nici pe mine.

SILVIA: Crezi că e cazul?

ANDREI: De ce mă jignești? Nu m-am gîndit a cui fiică ești!

SILVIA: Poate, nu ți-ai dat seama.

ANDREI: Destul! Dacă tu n-ai fi fost tu, puteai să fii însăși fiica lui Esculap și puteai să tropăi și cu catalige pe trotuarele orașului, că mie mi-era indiferent.

(Soneria din vestibul sună strident. Amîndoi tresar speriați. De afară răzbate zgomot de risete, veselie, clinchet de sticle... Voci: „Ei, ce-i cu voi, porumbeilor! — Deschideți!"... *Amîndoi stau încremeniți, înghețați, fără să se uite unul la altul. Soneria sună din ce în ce mai strident, zgomotele cresc, apoi — brusc — se face liniște. Liniște mormîntală. Dar numai cîteva clipe, căci deodată răsună corul celor de afară cîntînd marșul nuptial, acompaniat de un acordeon. Silvia și Andrei stau galbeni ca ceara).*

UNCHIUL SIMION: *(vine din camera din stînga,, buimac, scărpinîndu-se în ceafă)* Apoi, în orașul ăsta nu-i chip de dormit. Cînd trece tramvaiul, cînd duduie otobuzele și noaptea tîrziu vin de-ți cîntă la ușă, de gîndești că-s nebuni.

SILVIA: *(încet)* Du-te, moș Simioane, spune-le să plece.., că nu-i nimeni acasă...

UNCHIUL SIMION: *(încîudat)* Nu-i nimeni?

SILVIA: Da... că Andrei a plecat în satul său, din Maramureș... *(Unchiul Simion iese în dreapta, clătinînd din cap. Se aude glasul lui, apoi exclamații de mirare, proteste.* „Cum se poate? — Ce figură mai e și asta? — Nemaipomenit!" *Apoi cei de afară pleacă. Bătrînul se întoarce, se oprește în ușă neștiind ce să facă. Zice mormăind un „apăi, noapte bună!" și se duce iară la culcare. Liniște, tăcere).*

ANDREI: Vasăzică eu... am plecat. Și tu...

(Silvia, pe nesimțite a părăsit camera. Nu s-a auzit nici un zgomot, ușile au rămas deschise...)

Încet, încet, cade CORTINA.

Desene de LIVIU POPA

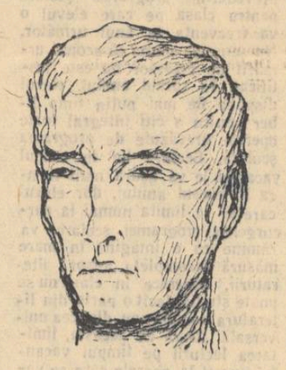

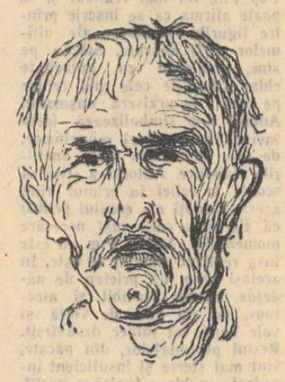

INDICAȚII DE REGIE

Pentru regizorul de teatru-amator, munca asupra textului de mai sus pornește de la premize favorabile. Lucrarea e scenică, servește o idee pozitivă, aceea de biruință a luminii din conștiința omului nou. Și personajele, în ciuda textului redus, au fluențe psihologice interesante pentru interpret. Trebuie precizat că piesa, deși aparent se termină trist, în realitate e optimistă. Măiestria regizorului-amator va trebui să se dezvolte nu asupra rupturii dintre cei doi logodnici, ci asupra rupturii eroilor cu vechiul. Simbolul „ușilor deschise" cuprins de final e semnificativ; cei doi au o existență înteagă înainte, au perspectiva, dacă nu a reîntîlnirii lor, în orice caz aceea a vieții mari care îi cheamă. Finalul reprezentației trebuie să rămînă în mintea spectatorului ca o ușă deschisă spre viitor.

Decorul, judicios descris de dramaturg, trebuie să reliefeze inițial aspecte festive. Masa bogată, trofeele sportive aranjate ostentativ vor fi subliniate prin centrarea corpurilor de lumină. Cerga țărănească va avea ceva umil, de rudă săracă. O trusă, o casoletă și alte două-trei ustensile, amintind pe chirurg, le dorim prezentate timid în dispunerea decorului. Finalul va îmbrăca aceste elemente, pînă atunci vitregite, cu o aură proaspătă.

Costumele nu cer atenție specială: tinerii sînt îmbrăcați sărbătorește, unchiul are straie maramureșene. Bineînțeles, aceste straie nu trebuiesc întocmite muzeal, cu acel nepotrivit aspect de vitrină etnografică pe care îl au uneori veștmintele țărănești în spectacolele amatorilor; în lipsa altor posibilități, un singur element ardelenesc ajunge. Și chiar dacă există posibilitatea procurării unui costum de Maramureș, el trebuie împestrițat cu indicii ale suprapunerii urbanului peste partriarhal. Tot costumul trebuie să aibă în el impregnată oboseala unei lungi călătorii cu clasa a doua.

Grima, cît mai redusă. Machiaj feminin pronunțat, dar nu ostentativ, al unei tinere care dorește, ca exterior, să aibă aspectul unei locuitoare de capitală. Nici o clipă să nu uităm însă că nu e o frivolă.

In ceea ce privește caracterizarea interioară a personajelor, trebuie să se aibă grijă ca Andrei să nu apară schematic, un tip de arivist, un personaj negativ, ci un om care a rătăcit, confundînd o luminiță prizărită cu steaua lui polară. Finalul nu trebuie să-l arate recuperat, ci recuperabil, cu posibilitatea de regăsire a drumului bun prin ajutorul celor mulți care sînt îndărătul cuvintelor Silviei și ale lui Simion. Cu cît se va sublinia la început dragostea Silviei, cu atît sacrificiul, caracterul ei, vor părea mai apoi superioare. Dulcegăria și idilicul trebuie să fie stîrpite din spectacol.

Conflictul, atent dozat de dramaturg, trebuie să crească prin spectacol. Important aci nu e conflictul exterior al celor doi logodnici, ci cel lăuntric (e de notat că personajul unchiului nu e decît un bun artificiu dramatic, o expresie fizică a mustrărilor de conștiință ale lui Andrei). Regizorul trebuie să-l dezvolte atent și expresiv. Compoziția mișcării e bine să fie la început mai unduioasă, cu deplasări largi, pe o alunecare curbă. Pe măsură ce se desfășoară drama intimă a personajelor, mișcarea se cere mai abruptă, pe unghi și contursiune, ca zborul unei păsări într-o colivie mare. In această fază, gesturile le vedem alterate, exprimînd intense procese interioare. Ritmul vioi, optimist la început, va trebui ca odată cu declanșarea vinjoasă a conflictului, să alterneze precipitarea cu pauza adîncă. Finalul trebuie să conțină calmul hotărîrilor supreme, — trebuie să sugereze depunerea sedimentelor unei ape tulburi, agitate pînă atunci. Aci totul — tonalitatea vocii, expresia, mișcarea gestică — le dorim discrete, reflectînd adînci așezări lăuntrice, iar imaginea finală a spectacolului nu trebuie violentată prin nimic (astfel ca piesa să nu se termine pentru public odată cu lenta cădere a cortinei, ci să fie proiectată înainte, în gîndul fiecăruia). Sugerăm ca aci proiectoarele să descrească treptat, masa și trofeele obraznice să capete o agonie a luminii și apoi întunericul să se lase ca un zăbranic negru asupră-le; o dîră de lumină să trăiască prin ușa rămasă deschisă, cuprinzîndu-l pe doctor, dînd o strălucire proaspătă, regăsită, cergii țărănești și casoletei cu ustensile medicale.

Toate cele de mai sus nu sînt rețete de realizare a spectacolului cu Un musafir neașteptat — personalitatea fiecărui creator putînd găsi multiple variante: cele de mai sus sînt simple însemnări ale unui tînăr om de teatru — care — pe marginea replicilor unui alt tînăr om de teatru — și-a permis să viseze la un nou spectacol pentru amatori.

Mihai Dimiu
director de scenă
Teatrul de Stat — Sibiu

ATLAS LIRIC

A. Tvardovski
(U.R.S.S.)

Din zare-n zare

(Fragment)

An după an, din zare-n zare,
Înaintăm — trudind, luptînd.
E greu. Dar veacul nostru mare
Ne umflă pînzele în vînt.

Popoare, state și guverne
În fața țării noastre-acum
Se-nclină gloriei eterne
Și pașnicului nostru drum.

Ne-am scris sub foc dreptatea noastră,
Cu adevărul cel mai sfînt.
Azi strălucirea lui albastră
E soare tînăr pe pămînt.

În fulgerările furtunii
Noi ne-am ivit ca din granit.
Am apărut pe scena lumii
Și lumea-ntreagă-a tresărit.

N-avem decît o vrere — una,
Cu flăcări scrisă în oțel :
Să fim ca Lenin totdeauna,
De-a pururi să luptăm ca el.

Purtați de-al vieții noastre faur,
Pe drumul marelui său gînd,
În cartea faptelor de aur
Nici un capitol, nici un rînd
Nu va putea umbri vreodată
Lumina stelei purpurii.
Prezentul e cu noi,
Aci !

În carte-aci, fără greșeală,
Din scoarță-n scoarță-i totul spus,
Așa cum spune o zicală
Că ce ți-e scris,
În frunte-i pus...

E adevărul scris în faptă
Și nu e chip a-l ocoli.
E totu-aci — chiar și ce-așteaptă
Să spunem celor ce-or veni.

Nu tace însă niciodată
Poetul marilor dreptăți !
Căci el va fi chemat odată
În fața asprei judecăți :

„Ai plins vreodată, tu ? Răspunde !
Sau ți-ai temut tihnitul trai ?
Să nu minți ! Tu în vremuri crunte
O altă pravilă slujeai !

Tăceai, și te credeai pe semne
Un tip grozav de iscusit,
Și stilp, în clipele solemne,
Al uriașului partid.

Trăindu-ți viața anodină,
Te strecurai neturburat,
Și-ți încasai pîn' la centimă
Tariful Muzei, după stat."

Eu nu mă tem de judecată,
De mult eu poate-o și aștept.
Chiar dacă n-am rostit vreodată
Cuvîntul care-mi arde-n piept,

Cel care-n inimă se zbate,
Și n-am să-l zvîrlu, gol, în vînt.
Eu am trăit — și pentru toate
Răspund cu capul meu, oricînd.

Alt crez nu am, și nici iubire,
Decît în pace
Să muncesc !

Pentru această fericire,
Slăvită țară,-ți mulțumesc !

Cu tine trec orice viltoare,
Cu tine-acum
Respir și zburd !
Alt drum
Apare-n depărtare,
Ori lung, ori scurt
— Ori cît de scurt !

A mea e propria-ți izbîndă,
Și suferință,
Și depărtări,
Și asprele-ți chemări :
Te-avîntă
La drum !
Cu mine-alături ! Cîntă
Zări după zări,
Zări după zări.

În românește de H. GRAMESCU

■

Stanca Penceva
(R. P. BULGARIA)

Timpul meu

Nu-mi ești de-ajuns, o, timp al meu, nu-mi ești,
mă tot îndemni să te ajung în zbor,
și cînd aproape-ți sînt, să-ți pot fura
o clipă — pentru omul ce mi-e drag,
o clipă — să văd prunii înflorind,
o clipă — pentru cărțile visate —
și mii de clipe-n muncă se topesc...

Ziua-mi începe-n pragul rozalbei aurore,
și nu se stinge-n ale nopții ceasuri ;
ea smulge întunericului oră
și somnului și scurtelor răgazuri...

Și eu și tu sîntem grăbiți, o, vreme...
Smulg clipa ce sclipește, tremurînd
ca o scînteie în genunea sură
și-n podul palmei îmi apune, blînd...
... Mai am de isprăvit atîtea lucruri,
și-atîtea încă, am de început.
Nu vreau să mă învingă osteneala,
să mă topesc prea repede în lut.

Mă-ndemni să mă avînt unde-i mai greu,
și nu mă lași să poposesc în prag...
Luptînd cu tine — zbor și zbor mereu,
și-n lupta noastră, mi-ești atît de drag,
o, timpul meu !

În românește de ELENA DRAGOȘ

Nazim Hikmet
(TURCIA)

Mortul din piață

Un mort întins pe caldarîm:
Avîntul celor optsprezece ani,
Cu soarele tuturor zilelor
Și stelele nopților lungi.
Piața Baiazid la Istanbul.

Un mort întins pe caldarîm:
O carte de școală-ntr-o mînă
Și în cealaltă, un vis frînt,
Un vis ucis înainte de-a se naște.
April, o mie nouă sute șaizeci.
Piața Baiazid la Istanbul.

Un mort întins pe caldarîm:
S-a prăbușit —
Și urma glontelui pe frunte
Ca o garoafă roșie se deschide.
Piața Baiazid la Istanbul.

Un mort va sta întins pe caldarîm
Și sîngele-i va picura-n țărînă
Pînă în ziua cînd poporul meu-narmat,
În cîntece de libertate
Va lua cu-asalt imensa piață.

În românește de DAN GRIGORESCU

Gloria Fuertes
(SPANIA)

Mama din popor

— Pregătește-te, fiule ce vii în zbor,
vei ateriza într-un cimitir de animale vii.
Pregătește-te, fiule, să fii judecat drept golan,
pentru că ești fiu al unei mame sărace și-al
unui tată cinstit.
O, dacă eu aș fi fost prințesă
— lucru tare greu cu aceste unghii ca niște săpăligi —
oare tot așa s-ar fi întîmplat ?
Oamenii sînt de temut.
Iart-o deci pe cea care te-azvîrle în lume,
ce te-a purtat cu teamă
cugetînd de-a lungul a nouă luni
în ce vulcan fioros te aruncă;
e vina tatălui tău
căci eu n-am vrut niciodată
să-ți fac marele rău de-a te naște...
Din acea clipă însă,
cu toate că erai nevăzut, te simțeam
și simțeam deopotrivă păcatul
— nu acela de a mă fi însoțit cu un bărbat,
ci păcatul de a oferi
o pradă mai mult
fiarelor.
— Pregătește-te, fiule,
să fii dăruit cu lovituri de picioare...

Azi nu mai vorbesc cu dumnezeu

Azi nu mai vorbesc cu dumnezeu, —
un om a azvîrlit o bombă,
bomba a nimerit un cuib,
în cuib se afla poporul meu...
Poporul a slobozit un strigăt,
strigătul era de război, —
zăbrelele cuibului erau de sticlă,
iar cioburile au ucis oameni, —
și dragostea a rămas zăvorîtă...
Doar dumnezeu, liniștit, nu face nimic, —
o fi atît de adîncit în somn ?
o fi dormind oare cu anotimpurile?...
Dumnezeul meu nu e dumnezeul pedepselor...

În românește de GEO DUMITRESCU

Desene de LIANA PETRUȚIU

LECTURA ELEVILOR PE TIMPUL VACANȚEI

Prof. I. POPESCU
Școala medie „Gh. Lazăr"
București

Mai persistă încă, printre elevi, părinți și chiar printre profesori, mentalitatea că vacanța însemnează o binemeritată perioadă de inactivitate, de trîndăveală plăcută, fără un program bine stabilit și fără un control permanent. Numai așa se explică faptul că abia a început vacanța și străzile au fost invadate de grupuri de copii și adolescenți care sau bat zgomotos mingea, sau se tîrăsc cu un mers somnolent pe bulevarde, sau acostează insolent pe tinerele trecătoare prin parcurile de odihnă.

Nu se poate spune că școlile și organizațiile de tineret nu s-au preocupat din vreme de buna desfășurare a vacanței elevilor, însă în ciuda bunelor intenții ale celor cu răspundere în ceea ce privește educația tineretului, rămîne încă prea mult timp nefolosit rațional. Chiar antrenarea elevilor în brigăzile patriotice și în diferite activități sportive, artistice sau culturale nu rezolvă problema organizării judicioase a vacanței de vară.

Școala mai are încă mult de făcut în această direcție. A aborda problema în ansamblul ei ar fi mai dificil într-o revistă literară. De aceea, mă voi referi numai la problema îndrumării din vreme a lecturii elevilor.

Aș greși dacă aș afirma că îndrumarea lecturii elevilor pe timpul vacanței nu constituie o preocupare pentru majoritatea profesorilor de limba română. Din păcate, în general, această problemă este lăsată numai pe seama profesorului de limba română ca și cum în școală nu s-ar preda și alte obiecte, în cadrul cărora se studiază literatura mai veche sau actuală a diferitor popoare — în orele de limba rusă, limba franceză, limba engleză, limba germană și chiar în cele de limba latină.

Profesorii care predau aceste discipline ar trebui să se preocupe în vreun fel de recomandarea din vreme a unor opere importante din literatura universală, fără a căror lectură nici nu se poate concepe just noțiunea de cultură generală pe care trebuie s-o dea tineretului școala medie și, într-o oarecare măsură, chiar școala elementară. Dar, făcînd abstracție de acest aspect al problemei, chiar îndrumarea lecturii elevilor de către profesorul de limba română este de cele mai multe ori defectuoasă. Cu rare excepții, profesorii recomandă elevilor o listă de cărți, ținînd seama de prevederile programei școlare pentru clasa pe care elevul o va frecventa în anul următor. Nu se poate spune că scopul urmărit de profesor nu este justificat. În cursul anului, elevul dispune de mai puțin timp liber pentru a citi integral toate operele prevăzute de programa școlară. Lectura lor în timpul vacanței le va ușura mult munca în cursul anului, dar elevul care se va limita numai la parcurgerea programei școlare, va rămîne cu o imagine în mare măsură incompletă asupra literaturii, deoarece în clasă nu se poate studia decît o parte din literatura română sau din cea universală. Afară de aceasta, limitarea lecturii pe timpul vacanței numai la operele care se vor studia în anul următor mai prezintă și un alt neajuns. Elevul nu va mai avea proaspătă în minte, în luna aprilie, o lectură făcută cu multe luni înainte — în iulie sau în august — și-i va fi mai greu să analizeze în adîncime o operă astfel citită. Dar, chiar admițînd că elevul a citit opera respectivă cu multă atenție, și-a făcut adnotări, rezumate etc. se pune întrebarea : în cursul anului școlar elevul nu trebuie să mai citească nimic ? Dacă da, de ce să nu citească atunci operele pe care urmează a le studia în orele de literatură ?

Admițînd totuși că lectura anticipată a unor opere de seamă prevăzută de programa școlară este justificată de argumente întemeiate, cine ar putea să creadă că elevii care au promovat clasa a VIII-a vor citi cu plăcere în timpul vacanței de vară letopisețele lui Gr. Ureche, Miron Costin, Ion Neculce sau Țiganiada lui Budai-Deleanu, discursurile lui M. Kogălniceanu sau chiar scrisorile lui Ion Ghica, poeziile lui D. Bolintineanu ori cele ale lui C. Boliac etc. ?

Nu este oare această orientare a lecturii formală și sterilă ? De ce să ne amăgim că elevii la 15—16 ani vor trece nepăsători pe lîngă vitrinele pline de cărți noi cu atîtea titluri atractive și vor citi ca niște bătrîni cuminți și resemnați cronica lui Miron Costin ?

Aici consider că este sursa greșelii. Se ignorează de foarte multe ori aviditatea elevilor după lectură, curiozitatea specifică vîrstei, schimbul de informații pe care elevii îl fac neorganizat asupra ultimelor lor lecturi, tentația cunoașterii ultimelor noutăți literare, influența literaturii fantastico-științifice sau a celei de aventuri asupra tineretului.

Elevii citesc și fără îndrumarea profesorului, ba citesc chiar mai mult și mai variat decît se bănuiește. Din sondajele făcute la un număr mare de clase, în anii precedenți și din examinarea cu atenție a fișelor de cititor ale elevilor, mi-am dat seama cît de mult citesc aceștia și cît de necesară este intervenția profesorului pentru a le dirija și controla lectura. Îndrumarea și controlul sînt necesare mai ales în timpul verii, cînd elevii dispun de mult timp liber și scapă în mare măsură de sub controlul școlii. Făcînd, cu doi ani în urmă, un sondaj în școala noastră la circa 1200 de elevi pentru a mă documenta asupra unor probleme referitoare la lectura extrașcolară a acestora, am voit să cunosc ce au citit elevii în ultima lună a vacanței de vară. Spre surprinderea mea și a celor care au mai examinat rezultatele anchetei făcute, un număr de elevi nu citiseră timp de o lună mai mult de o carte, iar unii nici cel puțin atît. Constatările făcute atunci au constituit pentru colectivul didactic al școlii noastre un adevărat semnal de alarmă. În urma discutării rezultatelor obținute, într-un consiliu pedagogic, interesul cadrelor didactice pentru lectura elevilor a crescut, totuși problema nu pare pe deplin rezolvată. Îndrumarea lecturii trebuie făcută pe baza unor serioase studii asupra preocupărilor elevilor, asupra preferințelor acestora, asupra influențelor colegilor, familiei, prietenilor etc. Nu trebuie să fie ignorate particularitățile de vîrstă, tendința spre o literatură ușoară, spre senzațional, neglijarea poeziei pînă la vîrsta de 16—17 ani. Se impune o depistare a elevilor, care, sub unele influențe dăunătoare, mai citesc încă multe cărți nerecomandate la o anumită vîrstă sau de-a dreptul dăunătoare. Lupta împotriva acestor tendințe nu este ușoară și nu poate da rezultate fără concursul efectiv al familiei.

Deși vacanța a început și profesorul nu mai are contact prea strîns cu clasa, nu trebuie să se creadă că rolul său în îndrumarea și controlul lecturii este minim. Dimpotrivă, abia în perioada aceasta se simte mai mult nevoia intervenției profesorului, dar nu didactic și formal, ci amical și detașat de convenientele obișnuite. Chiar în timpul vacanței, elevii nu ocolesc școala și mai ales pe profesorii lor. Angajarea aparent neorganizată a unor discuții cu elevii pe marginea diverselor probleme care îi interesează pe aceștia poate duce ușor și la abordarea unor subiecte legate de lectura lor, sugerîndu-li-se cu acest prilej titlul unor cărți la care profesorul a reflectat din vreme. Astfel de discuții se pot angaja ușor mai ales în sălile de lectură ale bibliotecilor școlare sau ale celor de cartier de unde elevii nu lipsesc. În fața rafturilor încărcate cu sute de volume se pot discuta multe probleme referitoare la lectura acestora. Ce frumos i-ar sta profesorului dacă s-ar amesteca mai des printre micii cititori dezorientați și le-ar călăuzi pașii prin labirintul volumelor ispititoare din rafturile bibliotecilor !

Se dă astăzi o atenție specială legării teoriei de practică, a învățămîntului de viață. Bine este că privirile tineretului se îndreaptă către viață, către realitate, dar aceasta nu presupune de loc îndepărtarea lui de bibliotecă, de tezaurul culturii și al științei, de cel mai bun prieten al oricărui tînăr — cartea.

Uneori am fost dezamăgit mergînd în timpul vacanței la bibliotecile școlare și găsind pe bibliotecar plictisit, așteptînd în zadar pe obișnuiții cititori — elevii școlii. Trebuie cultivat gustul tineretului pentru lectura aleasă, educativă, pentru contactul permanent cu cartea, mai ales în timpul vacanțelor.

N-ar trebui să lipsească din bibliotecile școlare nici profesorii, chiar atunci cînd au acces la bibliotecile mai mari. Prezența lor în biblioteci ar constitui pentru elevi nu numai un exemplu, ci și un stimulent. În același timp, s-ar asigura, în sălile de lectură, liniștea și atmosfera prielnică lecturii.

Fără a se exagera sau a se impune, este bine ca elevii să fie îndrumați chiar din școala medie și spre bibliotecile mai mari, acolo unde există astfel de biblioteci.

Apropiind pe elevi de bibliotecă, îi ferim de influențe nefaste. Dar îndrumarea spre bibliotecă trebuie să se facă chibzuit și organizat. Afară de prezența profesorului în bibliotecă și de sfatul lui permanent, este necesară instruirea și documentarea bibliotecarilor așa fel încît aceștia să poată recomanda elevilor cărțile cele mai indicate sau împiedica, cu tact, unele lecturi nepotrivite la o anumită vîrstă.

De mare importanță și folos ar fi afișarea în sălile de lectură a unor liste de cărți pe specific de vîrstă sau chiar gruparea lor în vitrine sau în rafturi speciale pentru o anumită vîrstă. Nu contestă nimeni utilitatea clasificării zecimale chiar în bibliotecile școlare, dar ea nu ajută totdeauna pe elev să-și aleagă lectura cea mai indicată. De aceea, acolo unde biblioteca este mai mare, este necesar să se găsească diferite posibilități de îndrumare a lecturii prin gruparea unor cărți și în funcție de vîrsta cititorilor. N-ar fi lipsite de interes chiar fișierele pe specific de vîrstă. Ele ar da mai mult de lucru bibliotecarilor la început, dar le-ar ușura enorm munca mai pe urmă și ar fi de un real folos pentru elevi.

Găsirea metodelor celor mai eficace pentru orientarea efectivă și operativă a lecturii elevilor trebuie să constituie o preocupare serioasă a întregului colectiv didactic al oricărei școli. Ar fi greșit să se creadă că această răspundere trebuie să apese numai pe umerii profesorului de limba română, ca și cum elevii n-ar avea nevoie să fie îndrumați și spre lectura unor lucrări din domeniul științei, al tehnicii, muzicii, artei în general etc.

De asemenea, ar fi cu totul eronat să se ignoreze rolul familiei în îndrumarea și controlul lecturii elevilor. Dimpotrivă, în cadrul ședințelor pe clase sau al lectoratelor cu părinții ar trebui să se țină o serie de referate bine documentate în legătură cu lectura elevilor și rolul familiei în această problemă. Lipsa de orientare a familiei poate duce adesea la anihilarea efectelor muncii depuse de profesor. Fie din comoditate, fie din lipsă de orientare, familia pune de multe ori în mîna copiilor și a adolescenților cărți nepotrivite pentru vîrsta lor sau, tolerînd în bibliotecile lor cărți dăunătoare educației, facilitează în mod inconștient lecturile contraindicate.

Mai rămîn încă aproape două luni de vacanță în care ochii pedagogilor trebuie să se țintească fără întrerupere asupra elevilor, pe care să-i urmărească cu părintească grijă și să-i îndrumeze cu tact și cu răbdare, fiind conștienți de marea răspundere ce apasă pe umerii cadrelor didactice în educarea tineretului studios. Vacanța, la care au dreptul și profesorii, nu trebuie să însemneze însă abandonarea oricărei preocupări pentru tinerele vlăstare încredințate lor, spre a le educa așa cum se cuvine. Se pot găsi suficiente clipe de răgaz în care ochiul educatorului să se îndrepte spre tineretul școlar, ajutîndu-l să-și găsească o activitate plăcută și să-și organizeze o vacanță fructuoasă.

Un nou roman despre muncitori *)

Pompiliu MARCEA

În ultima vreme au apărut cîteva cărți prin care aria de investigație a mediului muncitoresc se lărgește considerabil.

Este vorba de voluminosul roman al lui C. Chiriță Întîlnirea, de nuvela Dimineața de mai de Remus Luca și de romanul Ora șase de Nicolae Țic. Fiecare dintre acești scriitori ilustrează o personalitate creatoare proprie, însușiri particulare de analiză și apreciere a realității asupra căreia se apleacă, posibilități diferite de înfățișare a eroilor. Astfel, autorul Întîlnirii ne apare ca un prozator înzestrat cu un larg suflu epic, cu tendința de cuprindere integrală, monografică aproape, a mediului investigat. Oamenii sînt văzuți și prin prisma aspirațiilor și a incertitudinilor și în lumina faptelor și a gîndurilor (exprimate sau ascunse) ; în sfîrșit, eroii înșiși sînt ipostaze variate ale unei vaste psihologii umane în luminile și umbrele ei. Constantin Chiriță trebuie să-și pună în primul rînd problema despre ceea ce nu trebuie introdus într-o carte, ce trebuie să înlăture pentru ca materialul substanțial să apară în toată limpezimea lui. Dar considerăm că, pe măsura maturizării artistice și ideologice a scriitorului, pe care-l vedem încă de pe acum un romancier virtuos, rezidurile vor fi înlăturate. Cu o experiență mai îndelungată și simțul măsurii și al echilibrului deja însușite, Remus Luca ne dă în Dimineața de mai o nouă dovadă a înzestrării sale. Spre deosebire de Chiriță, scriitorul se oprește asupra unui obiect perfect circumscris, o familie de muncitori, și pune în valoare mai cu seamă talentul său de evocator sobru, îmbinînd cu bune rezultate descrierea vieții trecute a unora dintre eroii săi cu prezența vie a actualității. Sondajul în sufletul complicat al oamenilor de tipul lui Ion Cîndea, în care avîntul pentru construirea vremurilor noi este uneori estompat de obsesia greșelilor săvîrșite în trecut (ceea ce atestă un om cinstit și în același timp deosebit de sensibil) se face cu o sigură cunoaștere a psihologiei umane și cu o deplină stăpînire a mijloacelor scriitoricești.

Tînărul romancier Nicolae Țic se înscrie, din punctul de vedere al compoziției și mijloacelor scriitoricești în general, ca și din punctul de vedere al posibilităților de cuprindere a vieții, pe linia lui Remus Luca. Evident, cu trăsături care sînt numai ale sale. Referindu-ne la recentul său roman, care este și primul, Ora șase, se cuvine să subliniem în primul rînd meritul autorului de a ne face cunoștință cu cîteva personaje interesante și adesea convingătoare, din lumea minerilor din tr-un orășel ardelenesc. Acțiunea cărții se desfășoară pe la începutul lui 1950. În centrul ei se află figura comunistului Andrei Pop, miner fruntaș, secretar al organizației de partid din mina V. Încă din prima pagină, autorul ne sugerează un conflict între eroul nostru și alți oameni, deocamdată nu știm cine sînt, care-l acuză de fapte deosebit de grave : abuz de putere, carierism, escrocherie. În jurul lui Andrei Pop, muncitor de o ireproșabilă ținută morală, se țes, pe ascuns, intrigi perfide, care țintesc să-l compromită iremediabil. Neavînd un motiv elementar de la care să pornească mîrșăviile, dușmanii profită de situația confuză din familia lui Pop, a cărui soție, Sabina, era fiica unui negustor închis pentru sabotaj economic. Și astfel negustorul sabotor devine imediat „criminal de război" și Sabina care-l urîse totdeauna pentru lăcomia și vulgaritatea lui și care părăsise casa părintească tocmai pentru aceste motive, se transformă, pentru intriganți, în primul ocrotitor al tatălui ei. În spatele unei false principialități, în numele „conștiinței de clasă", dușmanii vor, de fapt, să îndepărteze pe muncitorul cel mai destoinic și cel mai conștient, spre a-și putea realiza, după aceea, în liniște interesele meschine. Folosind prilejul unei inovații a lui Andrei Pop, pe care au interpretat-o tendențios ca „lovind în punga muncitorilor", vrăjmașii reușesc să capete cîțiva prozeliți. „Cazul Andrei Pop" ia proporții mai ales cînd, lucrînd cu o brigadă de începători, Andrei obține mai mult cărbune decît celelalte brigăzi fruntașe. Misterul este însă următorul : dușmanii plătiseră pe un vechi hoț de cărbune pentru a sustrage cărbune de la brigăzile fruntașe, adăugîndu-l brigăzii lui Andrei Pop, care s-ar fi făcut astfel vinovat de cea mai infamantă faptă din viața minei : furtul de cărbune. După îndelungi cercetări, hoțul este prins în flagrant-delict, mărturisește cine l-a plătit și astfel răufăcătorii vor fi demascați și, desigur, nu vor scăpa de pedeapsa aspră dar dreaptă a colectivului de mineri.

Firul acțiunii romanului Ora șase, captivant și ingenios țesut, ține trează atenția și curiozitatea cititorului. Cartea se citește cu interes și repeziciune și, evident, aceasta nu e o simplă constatare ci o îndreptățită apreciere pozitivă.

Eroii din Ora șase se împart, aproape de la început, în două grupuri distincte, în funcție de destinul eroului central. Abrudan, directorul minei, vechi muncitor, n-are nici un moment îndoiala asupra integrității morale a lui Andrei Pop ; Pahonțu, Mărcuș, Gică Ispas ș.a. (de altfel cea mai mare parte a muncitorilor) își aduc contribuția la demascarea dușmanilor și la apărarea lui Andrei. Dar cine sînt dușmanii, care este biografia lor ? Iată-i : Ilie Buhariu, care, deși în aparență prieten al lui Andrei, il vînduse pe acesta siguranței fasciste în timpul activității ilegale a lui Andrei în U.T.C. și acum nutrea o invidie nemăsurată pentru calitățile care-l ridicaseră pe Andrei în fruntea oamenilor ; inginerul Savin, unealtă a siguranței fasciste, dușman înrăit al muncitorilor, escroc. Trebuie menționat, totuși, faptul că autorul nu reușește să convingă totdeauna pe cititor asupra mobilurilor în virtutea cărora acționează dușmanul. Ilie Buhariu ne apare mai degrabă un invidios incorigibil, cu o structură psihologică deficientă, decît un autentic dușman de clasă. Autorul însuși ne oferă portița interpretării în acest spirit, insistînd ostentativ asupra acestei laturi a personajului : încă din copilărie Andrei și Buhariu „se certau din te miri ce și întotdeauna cearta o începea Buhariu. Și o începea din invidie — fiindcă Andrei învăța mai bine, știa să înoate mai bine — toate-i ieșeau după cum voia el". Dușmănia se continuă cînd Vica, viitoarea soție a lui Buhariu, ținuse mai întîi la Andrei : „Îl socotește mai altfel, un om deosebit, ar vrea să-i fie nevastă", gîndește Buhariu, și „Atunci pentru prima dată simțise că-l urăște cumplit pe Andrei". Buhariu vrea admirație cu orice preț : „Ar fi vrut ca toți să se adune în jurul lui și să-și arate admirația. Chiar falsă, dar să se cheme că-i admirație". Trăsăturile negative congenitale favorizează, desigur, într-o oarecare măsură, trecerea unui individ, în anumite condiții, în tabăra dușmanului, dar ele nu-s determinante. Acțiunile lui Ilie Buhariu, n-au un suport convingător. Același lucru se poate spune despre inginerul Savin, care ne apare concludent numai în scena dinspre finalul cărții, cînd se dovedește un fricos și un laș.

Dintre eroii pozitivi, Andrei Pop este cel mai realizat și se poate afirma că se înscrie printre figurile luminoase ale ultimelor cărți apărute. Stăpîn pe sine, dominînd cu autoritate chiar situațiile cele mai critice pe care i le urziseră dușmanii, Andrei Pop simbolizează forța invincibilă a clasei muncitoare, de care se sfarmă toate uneltirile diabolice. Autorul a știut să scoată în relief în primul rînd aceste calități ale eroului pentru că ele erau cele mai necesare momentului. Andrei Pop nu este însă realizat linear, el este, în același timp, un prieten de nădejde, un soț sensibil și afectuos, un om plin de viață și voie bună, un miner desăvîrșit. Restul personajelor, din păcate, sînt mai șterse și insuficient încadrate în ideea logică a cărții. Bătrînul miner Pahonțu, cu a sa „a doua tinerețe" este totuși menționabil.

Evocînd viața luminoasă a minerilor unui orășel din zilele noastre, cartea lui Nicolae Țic se oprește adesea și la vremuri trecute, de care oamenii își amintesc înfiorați. Iată, de pildă, momentul în care prima soție a lui Pahonțu moare de ftizie : „Atît de mult ar fi vrut ca Valeria să trăiască să apuce măcar o zi bună... De ani de zile se temea pentru ea. Îi spunea mereu : „O să lucrez zi și noapte, fac orice, adun bani, și în toamnă, sau în primăvară, o să te duci la sanatoriu, ai încredere în mine". Trecea un an fără ca Valeria să plece la sanatoriu, el se simțea îngrozitor, se socotea un criminal — eu o omor, fiindcă nu-s în stare s-o trimit acolo !... Femeia se stingea ceas cu ceas, dar înțelegea că în condițiile lor nu există scăpare. Nu-l învinuia de nimic. Nu l-a învinuit nici în ultima clipă a vieții".

Un lucru deosebit trebuie relevat în cartea lui Nicolae Țic și anume integritatea și intransigența etică a minerilor : „În V trăiau oameni cinstiți, minciuna și hoția nu prinseseră rădăcini aici... Cînd se afla, totuși, de vreo hoție — asta se petrecea rar, o dată într-un an — indignarea nu mai cunoștea margini. Se discuta mult, se făceau presupuneri și toți cereau să fie adus hoțul la judecată, să-l judece". De aceea, nu întîmplător, derbedei ca Mițurca, pungași ca Ilie Faraon, hoți ca Victor Săndulea, intriganți și dușmani ca Buhariu sau Savin nu-și găsesc locul în tabăra minerilor, pentru care munca cinstită este distincția supremă.

Romanul Ora șase se înscrie ca o realizare certă în activitatea tînărului autor. Este sigur că această carte va stimula interesul și pasiunea pentru lumea minerilor, deținătoare a marilor valori umane ale clasei muncitoare. Nicolae Țic scoate în relief, uneori timid încă, aceste valori, dar ne oferă garanția unor împliniri ulterioare, pe care le așteptăm cu un interes pe drept justificat.

Într-una din recentele sale cuvîntări, tovarășul Hrușciov a spus că „Omenirea nu a înălțat încă un monument muncitorului — adevăratul creator". Scriitorii, mai mult decît oricine, au datoria de cinste de a contribui, prin scrierile lor, la înălțarea acestui monument.

*) Ora șase — de Nicolae Țic.

Gheorghe TOMOZEI

Ipostaze

Cheminд în seve, omenești, murmure,
mi se părea atunci cînd te strigam
că ești, sub ploaia albă, o pădure
în care eu nu sînt decît un ram
pe care păsări poposesc, supuse
și clopotele liniștii, cînd bat,
prin frunze eu te chem, cu mii de buze
și sun din cornul lunii, depărtat...

Cînd visul meu, fierbinte ca nisipu-i,
cu peșteri mari și-ametitoare bolți,
eu munte peste zare mă închipui
iar tu ești floarea, floarea mea de colț
pe care-o caut și în vis o jindui,
lumină calmă, licărind prin ani
și-mi reînvie-n suflet, cu argintu-i,
cenușa veche-a stinșilor vulcani...

Liniștea

Seara, sub ploaia galbenă
pare cuprinsă de-o ușoară mihnire,
ca o fată ogreia i s-au ascuns pantofii
înaintea primului bal...
Inele de fum
suie prin perdelele ploii
și liniștea e o ființă vie
care suie cărămizi pe schele,
călătorește în tramvaie portocalii,
apoi coboară să-și ia ziarul de seară,
la cotituri, trece stopul pe roșu
și are-n buzunar cheia unei locuințe
primite de curînd,
pe-aceeași stradă cu noi...

O stea

Casa e gata. Un om sudează sus, pe-acoperiș
și-o scînteie, lunecînd spre pămînt,
trece printr-un pahar cu vin
pe care-o mînă albă îl ridică,
trece, fără urmă, prin petala unei perdele,
străbate visul copilului de la etajul trei
și frunzișul tînăr al serii,
multiplicată în ferestre ninse
și-n ochii puilor de rîndunică...

Să n-o lași să cadă,
poate și noi ne oglindim în ea,
rătăcitoare stea
din Constelația Surisului...

●

Aurora CONȚESCU

Șantier

Nisip, ciment și schele,
întretăieri de unghiuri, ca-n geometria plană,
năframe, răsărite ca macii, printre ele,
găleți urcînd pe scripeți, în ritmuri de pavană,
mortar svîntat la soare,
zidiri dormind sub stele...
iar visurile tale
și visurile mele,
cu mîna ca mistria luîndu-se la goană,
despăturesc covoare cu-nfloriturі persane
și-n geamuri prind perdele,
acolo unde numai cristeii și cocorii
descriu, pe cerul palid, bizare traiectorii...

Și vine-o dimineață, cînd șantierul pare
o navă grațioasă, cu soarele la pupă,
ce-așteaptă să primească semnalul de plecare,
dintr-un ponton anume, la anumită oră.

Ora 8 seara

FRAGMENT DIN ROMANUL
BALUL INTELECTUALILOR

Ștefan LUCA

Vila primarului Ghimbăveanu, semănă cu un fort medieval. Construită, înainte de primul război mondial, de un avocat foarte bogat, înecată între castani uriași, toată era numai zimți, turnulețe și turnuri. În plin centru, cu o poartă masivă de fier forjat, înconjurată cu ziduri groase de cărămidă, cu un rînd de arbuști deși ca peria, ascunsă vederii de către stradă de niște sălcii plîngătoare, cu frunzișul despletit, vila primarului rămînea cel mai izolat loc din orășel. Avocatul care o construise s-a-mpușcat într-o noapte. Moștenitorii au devastat cu pricepere și grabă interiorul, vînzînd pe nimic mobila masivă de stejar, lustrele, covoarele, cristalurile și argintăria. Biblioteca o lăsase moștenire profesorului de latină, singurul său prieten, iar trofeele de vînătoare le-a adjudecat avocatul.

Ghimbăveanu a cumpărat-o mai pe nimica, îndată după căsătoria sa cu fata unui negustor sas din Mediaș. Zestrea soției a ajuns pentru cumpărarea, renovarea și mobilarea vilei. Cu ce a rămas, Ghimbăveanu și-a deschis în oraș un cabinet avocațial, a obținut biroul de notar public și s-a avîntat în politică. Se putea lăuda că a devenit, în doi-trei ani de la descinderea lui în orășel cu nevasta și copilul, care nu era al lui, cel mai căutat avocat deși în viața lui nu ținuse măcar o pledoarie.

Copiii, odată cu vîrsta, au schimbat, în parte, atmosfera rigidă a casei. A apărut o masă de ping-pong. Fata cea mare, Olga, slăbiciunea lui Ghimbăveanu, făcea pictură și fotografii și organiza ceaiuri dansante. Tot ei îi revenise și îndatorirea de a aduna pe tinerii de bună condiție într-un club, care odată cu aderarea lui Ghimbăveanu la social-democrați, se intitula club artistic. La serile lor se întîmpla să pice și cîte un grup de ucenici, trimiși de patroni. Atitudinea tinerilor de mai bună condiție era în aceste cazuri echivocă, deși tatăl Olgăi o sfătuise să se poarte curtenitor cu tinerii ucenici, timorați de uniformele lor din celofibră, de mîinile lor bătătorite și stîngace, în sala imensă a cazinoului vînătorilor, sub becurile policandrului din tavan, alături de domnișoare cu mîini albe și rochii ușoare de vară. De la o vreme ucenicii și-au rărit vizitele. În vara anului 1945, patronii au aflat surprinși că seară de seară ucenicii lor frecventează sala de peste drum a tineretului progresist.

În seara balului, poarta de fier forjat a casei s-a deschis odată, cu totul pe neașteptate.

În odaia ei, Olga, la șaptesprezece ani, cu tendințe de îngrășare, își încerca rochia, compătimindu-se că are piciorul ceva mai gros decît ar fi fost necesar, așteptînd ca prietena ei s-o consoleze. Lîngă ea, Amalia Varga, trăia sentimente contrarii. Umerii rotunzi, sînii frumoși, carnația tînără a colegii sale, o îndepărtau de oglindă. Ea era uscățivă, înaltă, cu clavicule osoase mult ieșite. N-avea decît ochi atrăgători, negri și migdalați. Dar obrajii palizi, buzele subțiri, și părul imposibil de cuminți îl micșorau mult farmecul. Înfățișarea de fată bătrînă o obseda. Din această pricină nici nu se dezbrăca la plajă, în schimb o urmărea geloasă pe Olga care, începînd de la 14 ani, atrăgea ca un magnet privirile. Ea o îndemnase pe Olga să se ocupe de fotografie. În ultima vreme se-nchideau în odaie, Olga se dezbrăca la piele, iar Amalia o fotografia.

În bucătăria vastă, cu o mașină uriașă de gătit în mijloc, între tingiri și oale, stăpîna casei vorbea săsește cu un țăran din Almaș. Îl trimisese domnul primar.

— Mi-a spus că trebuie să știți dumneavoastră pentru ce.

— Dumnealui ușor vă trimite. Ești al treilea azi. Nu mai am.

Țăranul, un om voinic, roșcovan, nu luă în seamă refuzul femeii. O privea drept în ochi, cu un surîs șiret, care încerca să mimeze respect. Se vedea limpede că nu credea o iotă din afirmațiile cucoanei. Pe masa albă, lungă, de bucătărie, proaspăt ștearsă, bucătăreasa uitase dovada că stăpîna casei nu spune adevărul. Un sac de hîrtie cu semnele fabricii din Bod, pe care el, prăvăliașul din Almaș, le cunoștea perfect. În același timp nu se putea opri să nu constate că se risipește mult în casa primarului, condusă de femeia aceasta blondă, trupeșă, încă tînără. Într-un colț, o ladă era plină de pîine albă uscată. Se gîndi chiar ca după încheierea afacerii pentru care venise, să o ceară. Porumbul-i rar și el are acasă galițe și porci. N-ar strica să mai economisească grăunțele. Cînd trecuse prin sufragerie văzuse masa plină cu resturile de la amiază, încă nestrînse.

— Mă rog frumos, zise el, cată să mă-ntorc atunci la domnu' primar. Eu pielea am dat-o. Nu face nimic. Cum am dat-o așa o luăm înapoi. Nu vă fie cu supărare.

Grete Ghimbăveanu se-ntoarse spre el mînioasă.

— Și-apoi dumitale-ți trebuie mult.

— Nu spuneți așa. 50 de kile nu-i nimic, doamnă. Ehei au fost timpuri cînd aduceam zahăr cu mașina, cincizeci de kile dam numai bacșiș.

— Atîta nu pot să-ți dau, spuse ea hotărîtă.

Bărbatul se ridică luîndu-și șapca din cuier. Surîsul îi dispăru de pe față.

— Nu vă fie cu supărare, mergem înapoi. Găsim chiar în seara asta cui să vindem pielea.

Femeia capitulă. Chemă bucătăreasa și-i șopti ceva la ureche. Aceasta dispăru.

— Vezi, doamnă, că se poate, vorbi zîmbind din nou, șiret și slugarnic, omul.

Îndrăzni s-aducă vorba de pîinea uscată. Grete îi comunică nervoasă, că pîinea aceea o la bucătăreasă, uitînd însă să-i precizeze un amănunt și anume că o la cîntărită și că i se scade din salariu. Și dacă n-ar lua-o ea, ar avea cui s-o dea.

Bucătăreasa se-ntoarse.

— Gheorghe l-a dus la căruță.

Țăranul ieși. Furioasă, Grete se răsti la femeie:

— Să-ți duci pîinea ceea odată! Ți-am spus și la amiază.

Trînti ușa după ea și, străbătînd salonul, intră în cabinetul soțului ei. Acesta, întins pe canapea, citea gazeta. Banul indica că femeia era pornită. Se ridică anevoie, sprijinindu-se, căută îndelung papucii de casă, întîrzia cu intenția de a găsi între timp o cale de a o liniști. Nu voia nici să dea explicații, nu voia nici ceartă pe această temă.

— O să rămînem fără zahăr, izbucni femeia.

— Avem destul, Grete, nu te îngrijora.

— Un sac, atîta mai avem, se plînse femeia.

— Destul. Și-o să mai vină. Și-acum du-te.

Își consultă ceasornicul.

— E aproape opt. Gătește-te de bal.

Ghimbăveanu nimeri în sfîrșit papucii, trase un scaun și se așeză gemînd la masa de scris. La nici cincizeci de ani, puhav, lăbărțat, avocatul primar al urbei, părea trecut de șaizeci. Suferea de tensiune, i se interzisese băuturile tari și fumatul excesiv. Dar nu se putea abține. Pe masă avea o sticlă de țescovină și cutia de tutun. Prefera băuturile tari, de cazan, țărănești cum îi plăcea să repete. Fuma „plugare". Mînca enorm, manifestînd preferințe pentru mîncăruri pipărate, ardelate, cu carne multă. Să simți că mănînci, spunea el, restu-i moft.

— Am alte griji, Grete dragă. Nu-mi mai bate și tu capul. Atît!

Își turnă un pahar mare de țescovină și-l sorbi clipind des din ochi.

— Hai du-te, lasă-mă singur, o îndemnă el.

Odată plecată, Ghimbăveanu deschise sertarul din mijloc al biroului. Scoase un registru și însemnă ceva, în dreptul unor inițiale. Aprinse o țigară, își propti bărbia în pumni și rămase cîteva clipe adîncit în gînduri.

Se considerase, pînă acum o săptămînă, stăpîn exclusiv al orășelului. Știa că întotdeauna trezise frică și, alături de ea, antipatie în concetățenii săi. Pe unii-i lovise, pe alții-i tolerase, dar niciunul din cei loviți nu se puteau lega de el. Se pricepea să lucreze. Știa să se ferească. Chibzuia mult, fără grabă, căutînd zece soluții pînă s-adopte una. Că a fost averescan, apoi manist și dracu mai știe ce, nu-l prea sicîia. Rolurile jucate de el țineau de culise, nu de lumina rampei. Dovezi, examinase el atent situația, nu existau. Și-și cunoștea bine vechii lui partași în politică. Erau pînă în gît viriți în noroi. Le plăcuse oratoria electorală, afișajul, succesul răsunător. El, în afara unui mandat, și atunci în opoziție, nu acceptase nici o recunoaștere de natură aceasta a meritelor lui. Căzuse întotdeauna în picioare, se răzbuna tîrziu, cînd fostul inamic aproape uitase adversitatea. Nu cruța, dar nici nu se grăbea.

Acum o săptămînă i se adusese la cunoștință că celula comunistă ar dispune totuși de dovezi scrise, că se alcătuia un dosar, iar postul de primar era periclitat. Nu numai atît. Se pare că un tînar, profesor la liceu, trimisese un articol pe această temă direct „Scînteii". În alte vremuri, l-ar fi strivit pe impertinent ca pe o muscă. Îl solicită pe Septimiu Suciu, telefonîndu-i la liceu. Încercase să sugereze directorului, Septimiu Suciu, o soluție. Să-l mute din orășel pe acest Traian Mera. Nu pomenise nimic despre cazul lui, făcuse aluzii foarte vagi în schimb despre unele zvonuri privitoare la hrana elevilor, despre faptul că doamna Suciu se aprovizionează direct de la internat, ceea ce bineînțeles o considera personal o calomnie josnică, dar trăim vremuri tulburi, o inflație, în Moldova-i foamete... Culmea a atins-o însă răspusul directorului.

— N-am ce-i face. E un profesor eminent. N-am de unde-l prinde. Și-apoi frate Ghimbăvene, nu-mi vine să cred. Îl cunosc de mult pe Mera.

Dăduse greș. Septimiu Suciu l-ar fi ajutat și nu l-ar fi ajutat. Nu erau în relații prea strînse. Ghimbăveanu simțea că directorul, sub politețea lui cam seacă, sub zîmbetul lui de circumstanță, nu-l poartă nici urmă de respect. Mai curînd dispreț, cu pricepere camuflat. Ghimbăveanu nu se sinchisea de asemenea fineți. Nu intrau în sfera lui. Se ocupase de afaceri, încă din vremea studenției. Licența fusese un tîrg. O cumpărase pur și simplu, fără a-și mai toci mintea cu dreptul penal, civil sau roman. Nu citea decît ziarul și rar, cînd pleca în călătorie, lua cîte o carte din colecția „Detectiv" ca să adoarmă.

La un moment dat crezuse că totul nu-l într-adevăr decît un moft. Știrea i-o strecurase, în pauza unei adunări, pantofarul Biriș. La fel de corpolenți, cei doi nu se așezau niciodată unul lîngă altul. Ghimbăveanu se bucura că Biriș își lăsase o mustață mică, sub nas, aducînd cu un comic american. I se părea și mai gras decît era de fapt. În schimbul secretului comunicat, Biriș îi cerea să sprijine intenția patronilor de a nu ajuta căminul ucenicilor cu cereale și grăsimi și, a doua, de a nu aplica legea cu privire la salarizarea lor, fără anumite condiții. Pe Ghimbăveanu l-a surprins știrea aflată. Un tremur nervos, o singură dată încercat în prodigioasa-i carieră de avocat și politician de adîncuri, nu de suprafață, cum se întîlnise la o recepție, îl făcu și acum să se așeze pe un scaun. Se aflau amîndoi în sălița unde-și ținea actele ofițerul stării civile. Se stăpîni însă. Nu mai ceru detalii. Asemenea lucruri nu i le putea cere lui Biriș. Știa că Biriș încercase să se strecoare la comuniști. Prezența lor în aceeași organizație îl indispunea. Bîlbîi ceva cu care se părea că voia să înceapă, își roti privirea de-a lungul pereților îmbrăcați în lemn, sfîrșit cu ochii ațintiți pe fereastra cu storurile trase. Începu brusc, ca și cum și-ar fi dat seama că tăcerea a durat prea mult, și, odată ce vizita lui era în pragul unui eveniment ca balul intelectualilor, e de datoria lui să o rupă:

— Iată pentru ce am venit, domnule Ghimbăveanu. În gară a fost descărcat un tren. Un tren al foamei. Vine din Moldova. Sînt patruzeci de copii, sînt mulți bărbați, sînt și femei. O parte au rămas să plece mai departe cu o altă garnitură. La noi rămîn copiii, femeile și optzeci de bărbați.

Ghimbăveanu simți la început satisfacția unuia care așteptînd o veste proastă, afla că-i vorba de cu totul altceva.

— Să-i ajutăm cu ceva, tovarășe...

Domșa continuă, pe același ton sec, ca și cum și-ar fi pregătit o dizertație și e atent să rotească fiecare propoziție clar, pentru a fi bine înțeles.

— E vorba de a-i adăposti pînă la noi măsuri. Vom primi grîu din U.R.S.S. Vom organiza o cantină, iar pentru copii vom înființa un cămin. Aceasta în zilele ce urmează. Dar nu-i putem lăsa sub cerul liber, deși e cald și-i vară. N-au ce mînca. Trebuie încă în seara aceasta să-i hrănim, să le procurăm un adăpost.

Ghimbăveanu, la aflarea știrii că va sosi grîu, că va fi o cantină, se bucură în sinea lui. Dar chestiunea cu urgența a hranei îl indispunea.

Domșa urmă, așezîndu-se pe scaun:

— Trebuie ca în această seară să-i plasăm. E absolut necesar.

— Să vorbim cu internatul, propusă primarul.

— Am fost. N-au saltele, n-au personal. Lui Septimiu Suciu îi e teamă de păduchi. Am fost la căminul de ucenici. Copiii-i culcăm acolo. Celula noastră asigură încă 40 de cazări. Restul va rămîne în sarcina primăriei. Noi v-am ajutat și vă vom ajuta cît vom putea.

— Să mai chibzuim. Așa deodată-i cam...

— Cunoașteți orașul perfect. Aveți un consiliu. Sînteți un om de încredere al social-democraților. Există o asociație a patronilor. Chemați-i urgent. Faceți un apel către cetățeni. E vorba de două-trei nopți. Vă repet... e o chestiune de onoare a orașului și în primul rînd e o problemă politică. Cel mai greu e însă cu mîncarea din seara aceasta. Noi ne-am gîndit. Propunem să se dea făină, untdelemn și zahăr din magazie pe baza unui proces verbal. Vi se va descărca.

— Din magazie... nu pot fără aprobare de sus.

— Primpretorul știe. E de acord!

Ghimbăveanu nu mai auzea bine ce anume a continuat să-i spună Domșa. Era sigur că pînă la urmă vor recurge la magazie. Comuniștii nu se împiedică de mofturi. Vor deschide magazia cu forța, dacă va fi nevoie. Se vor justifica ei după aceea. Așa au făcut în 1944—45, cu reforma agrară. Iar magazia e goală. Suflă vîntul. Cel puțin zahăr n-a văzut niciodată. Există numai la rubrica 2 a registrului de magazie. Făină? Dacă mai sînt patru saci. Iar Domșa, sigur, fără să schimbe tonul îl lovea drept în moalele capului:

— ...Închipuiți și dumneata. Omenește e să nu le dăm din primul moment de mîncare? Au mîncat buruieni fierte, turte de floarea soarelui. Și-au alungat vitele de acasă în păduri, și-au vîndut tot ce aveau pe-o măsură de mălai. Va veni curînd grîu sovietic. Vom scăpa de foamete...

Primarul încercă să cîștige timp:

— Să telefonez prefectului. Să văd ce-mi spune.

Îi trăzni prin cap să bea ceva. Duse chiar mîna spre sticlă. Și-o retrase ca arsă. În urechi îi răsuna porunca de-a aduce biscuiți, alături de turta de floarea soarelui.

— Altfel nu pot deschide magazia.

Domșa se ridică din nou, de astădată fără să se depărteze de masă. Își ațintă privirea pe grămăjoara de biscuiți. Luă unul în mînă și-l frămînță între degete. Ghimbăveanu, spre surprinderea lui, citi în ochii lui Domșa tristețe.

— Orașul fierbe pentru bal. Nu-i rău. Îl vom face să fiarbă și pentru ajutorarea moldovenilor. Dar eu nu pentru asta am venit. Putem să ținem o ședință la primărie nu aici. Nu pentru asta, domnule primar...

Părăsi deodată atitudinea calmă, egală. Vocea-i se făcuse aproape șuierătoare, se vedea că se stăpînește cu greu să nu strige:

— L-am adus pe prefect. Am controlat magazia. Ceea ce înseamnă că sezisarea a fost întemeiată. Magazia e goală. Am venit să-ți spun că pînă într-o oră să fie gata de preluat tot zahărul, făina, hainele, rufăria, lenjeria de pat, totul de către comisia aleasă pentru ajutorare. Îmi pare tare rău. Nu te-ai lăsat de apucături, domnule Ghimbăveanu. Nu știu de fapt ce-ai crezut. Ești, de altfel, un om deștept... Peste o oră vă așteptăm la primărie.

Domșa voi să iasă. Intrase în cameră Grete Ghimbăveanu, gata de bal. Avea o pălăriuță cochetă din pai de orez, cum se poartă în unele sate de munte, o rochie lungă, mov, foarte strînsă pe corp.

— Dar, n-ați servit nimic — observă ea.

— Nu, n-am servit, doamnă.

În aceeași clipă, Domșa întrebă:

— Cum vă funcționează instalația în baie?

Femeia îl privi lung. Îl recunoscu. Trecuseră 15 ani, dar bărbatul smolit, voinic, nu se prea schimbase.

— De, funcționează, rosti ea moale, înroșindu-se.

— Atunci, v-așteptăm la primărie. N-o să dureze mult. Puteți merge și la bal. N-o să-l pierdeți.

Chimbăveanu urmări ca prostit cum Domșa deschide ușa, apoi cum se mistuie în salonul neluminat. Din odaia fetei se auzeau rîsete.

— Îl cunosc pe omul ăsta. Ne-a instalat baia. Tu n-ai vrut să plătești. M-ai și certat de ce am angajat un comunist.

Ghimbăveanu o fulgeră din ochi cu ură.

„Nimic nu înțelege această femeie. Și peste un ceas, murmură el. Ce va fi peste un ceas?".

Se auziră ciocănituri în geam.

Era omul de serviciu de la comună. Făcea gesturi disperate cu mîna. Deschise.

— Domn' primar, nu v-a spus doamna?

— Ce să-mi spună?!

— A telefonat Hirsch, negustorul din Sibiu. I-am spus doamnei. Dormeați. Acum v-a cerut din nou.

Ghimbăveanu se duse în salon. Bîjbîi pe mesuța telefonului. Da, s-a întîmplat ceva groaznic pentru el, Hrisch era asociatul lui. Își aminti dintr-odată ca și cum de-abia ieri i s-ar fi întîmplat. Era ceva asemănător cu cele petrecute adineauri. Tot cu Hirsch. Mai de mult. O afacere cu bumbac sustras de la armată, scandaliza pe un inspector oarecare. Conlucrase cu maiorul de cavalerie, cel care-l pălmuise pe comisar într-o noapte, la balul intelectualilor, pentru nevastă-sa. Lămuriseră repede și în tihnă, tot în odaia lui de lucru, toată povestea. Bătu în furca receptorului cerînd să i se dea legătura. Magazia se mutase și atunci, ca și acum la Hirsch. Îl auzi pe asociatul său, la capătul firului.

— Ce dracu, vorbești ca de pe altă lume? De ce nu răspunzi? Dormeai? Sărut mîinile doamnei. Alei, totul e bine.

— Și pentru asta m-ai chemat? — se înfurie Ghimbăveanu.

— Nu dragule. Ne mai trebuie. Aștept pielițe promise. Mîine ai banii telegrafic. Alo! Mulțumesc de invitația la bal. Dar nu pot... petrecere bună...

Aparatul tăcăni.

Primarul se-ntoarse în cabinet.

— Să-ți iei hainele negre. Le-a călcat Tereza. Și nu mai bea. Te-ai înroșit ca un rac. Tensiunea.

Ghimbăveanu avu din nou senzația că-i tremură genunchii. O întrebă aproape rugător pe Grete:

— Și chiar nu i-am plătit de loc acestui om? Niciodată?

— Nu, niciodată. A trimis un copil. Mi se pare că nici nu era de aici. Nu, nu țin minte să-i fi plătit. La arteziană n-a mai venit...

— În schimb, acum, o să cam plătim, îngăimă Ghimbăveanu.

— Ăin și uitat, făcu femeia. Nu ți-am spus.

Ce nu mi-ai spus? se interesă fără vlagă Ghimbăveanu.

— Arteziana iar s-a stricat. Să chemăm un băiat de la Teichman.

Ghimbăveanu își privi nevasta prostit. Arăta bine, blondă, pieptoasă, în rochia de mătase mov. „Se știe îmbrăca, are gust proasta, își spuse, n-are cearcăne la ochi sînii nu cer sutien, mijlocul abia de-i mai gras ca al Olgăi, dinții i-s albi, sănătoși, îi arde de bal, nu mai poate să stea liniștită fără arteziana, fără să audă susurul ei, vrea să se răcorească pe banca de lîngă stîncile fîntînii, ceartă bucătăreasa, e zgîrcită. Iar eu, avocatul temut, am îmbătrînit, am tensiune și cîntarul se oprește la 115 kilograme, îmi cade părul și dantura mi-o pun noaptea numai cînd fac dragoste... sau mă duc la bal, ca acuma... La bal...

Desene de V. SAVONEA

PREZENTĂM REVISTA PROGRESISTĂ ITALIANĂ

Prin caracterul său militant, prin profunzimea analizei la care sînt supuse fenomenele vieții sociale și culturale actuale, prin lupta neobosită împotriva conformismului plat și obscurantist al cercurilor reacționare din Italia, Il Contemporaneo *s-a integrat, încă de la data apariției sale (1954), în puternica mișcare, condusă de intelectualii comuniști, pentru crearea unei culturi italiene noi, întemeiate pe cele mai bune tradiții ale trecutului, menită să reflecte totodată imperativele epocii noastre.*

Revista și-a îmbunătățit permanent atît conținutul cît și prezentarea grafică. După o primă serie săptămînală, apărută pînă în 1957, timp de un an de zile se încearcă o altă serie și aceasta săptămînală, caracterizată prin căutarea unor forme cît mai adecvate țelurilor fundamentale ale publicației.

A treia serie, de data aceasta lunară, apare din 1958 și a însemnat un salt calitativ. Comitetul redacțional, din care fac parte intelectuali comuniști de mare prestigiu, ca publicistul Antonello Trombadori, criticul Carlo Salinari sau pictorul Renato Guttuso, a fost lărgit; studiul realităților contemporane a fost îmbogățit și aprofundat, participarea la lupta ideologică în toate sectoarele vieții culturale, din Italia și din lumea întreagă, a cîștigat în maturitate și în intensitate.

Învingînd greutățile financiare cu care trebuie să dea mereu piept presa progresistă din țările capitaliste, revista și-a asigurat o prezentare grafică elegantă și sobră.

An de an, în decursul apariției sale, Il Contemporaneo *și-a justificat tot mai bine titlul: nu a existat eveniment cultural de seamă căruia revista să nu-i fi acordat un spațiu amplu în paginile sale, prin analize critice competente, fie că era vorba de colocviul poeților italieni și sovietici, de Bienala de la Veneția, de congresele scriitorilor sovietici, ca și de conferința celor cehoslovaci sau de discuția în jurul romanului lui Pratolini,* Metello.

Un loc important acordă revista și creației literare originale; alături de numele unor cunoscuți poeți și scriitori realiști contemporani ca Sibilla Aleramo, Salvatore Quasimodo, Alberto Moravia, Cesare Pavese, Vasco Pratolini, Elio Vittorini sau Carlo Cassola, se pot întîlni în paginile revistei și cele ale unor poeți și prozatori din generațiile mai noi. În spiritul afirmat de programul revistei, promovarea unor tinere talente constituie o preocupare permanentă a redacției. Publicînd lucrări ale unor tineri prozatori ca Giovanni Arpino, Carlo Castellaneta, Saverio Strati și Pasolini sau ale unor poeți ca Luigi di Ruscio, Giovanni Melodia, G. Arpino, care se îndreaptă spre zugrăvirea vieții contemporane și se apleacă cu înțelegere asupra lumii oamenilor simpli — și însoțindu-și aceste publicații de scurte prezentări critice, Il Contemporaneo *desfășoară o activitate de îndrumare a tinerilor scriitori pe făgașul artei realiste și îi ajută totodată să-și găsească o direcție proprie de dezvoltare.*

Enzo MODICA

Lupta pentru o cultură socialistă

Roma care, în primii cincizeci de ani de existență a statului italian unitar, nu fusese niciodată centrul cultural al Italiei, capătă acest rol odată cu instaurarea fascismului; prin aceasta, însă, cultura servește un regim dictatorial care încearcă să lichideze orice tradiție democratică, orice formă de gîndire înaintată, critică, regim care este sprijinit fără rezerve, și nu cu totul dezinteresat, de obscurantismul clerical.

Lipsa unor grupări intelectuale democratice și progresiste în Roma primei jumătăți de veac de viață italiană unitară, și slăbiciunea tradiției revoluționare a orașului facilitează acțiunea fascismului, căruia nu i se opune în această primă perioadă nici o rezistență intelectuală însemnată. Torino a cunoscut generoasele bătălii ale Ordinei Noi și ale revistelor lui Piero Gobatti, de la Energii noi la Revoluția liberală; Milano a avut revista A patra stare, Florența, grupul plin de vitalitate Nu cedați! La Napoli, în jurul revistei Critica, se formează un grup de intelectuali ce va reprezenta un centru de opoziție față de regim.

Care este echivalentul Romei al acestor mișcări culturale care, cu nuanțe deosebite, de la liberalismul moderat al crocienilor la radicalismul grupului „Dreptate și libertate", la socialismul lui Morandi și la marxism-leninismul lui Gramsci și Togliatti, schițau viitorul front unitar al renașterii naționale italiene? Viața culturală a Romei era dominată, pe de o parte, de violența verbală a revistei Vocea, de dannunzionism și de futurism întreținute prin mii de fire cu însuși fascismul; pe de altă parte, prindea viață experiența revistei Ronda a lui Cecchi, Cardarelli, Baccheli, Baldini, Barilli etc., care, între 1919 și 1923, într-o perioadă decisivă pentru destinele Italiei, afirmă dreptul scriitorului la izolare. Lui Gobetti, care în Energii noi ataca evazionismul celor de la Ronda, Emilio Cecchi îi răspundea că „în ceea ce privește metoda, artistul a fost și va fi totdeauna un reacționar", în timp ce Prezzolini, devenit conformist după teribilismele de la Vocea, apăra aceeași „neangajare" a Rondei.

Astfel, ideologia dominantă a vieții culturale din Roma se desfășoară sub semnul fascismului și al clericalismului. A ne da seama de aceasta înseamnă a înțelege mai bine condițiile istorice actuale, înseamnă a identifica, de pildă, bazele ideologice ale blocului care conduce astăzi statul italian, a identifica originile influenței largi pe care o mai păstrează încă dreapta monarhistă și fascistă, ponderea corupției, obscurantismului și birocratismului obtuz și reacționar în toate domeniile vieții și activității culturale.

Ca urmare a acestor caracteristici specifice vieții culturale romane, ruptura adîncă produsă la formarea mișcării antifasciste a căpătat la Roma un caracter mult mai hotărît și mai radical decît oriunde; încă de la început s-a conturat în sînul antifascismului hegemonia forțelor celor mai consecvent revoluționare, a comuniștilor, a marxiștilor, atît în rîndurile intelectualilor cît și în rîndul maselor populare. Mișcarea ideologică a antifascismului roman este bogată în prezențe diferite, în experiențe uneori foarte depărtate între ele. Există prezența unui scriitor ca Moravia, cu romanul său Indiferenții, sau cea a pictorilor din școala romană, care, într-o epocă de conformism zgomotos, caută dimensiunile unei lumi noi în viața de fiecare zi a Romei populare, în culorile umane ale piețelor și acoperișurilor orașului. Între Roma și Milano există Guttuso, care, sub influența elementelor înaintate ale artei europene, elaborează realismul său național și revoluționar. Există la Roma creații importante ale unui arhitect ca Pagano, care, în mijlocul mării de retorism a cetății universitare, construiește edificiul modern al Institutului de Fizică. Există marea școală de fizică a lui Fermi, în care se perpetuează și astăzi, cu toate nuanțele politice diferite, tradiționalul spirit al libertății. Există, în școlile medii și în universități, profesori însuflețiți de spiritul neîmblînzit al rezistenței, din ale căror rînduri vor ieși Albertelli, Gesmundo și atîția alți martiri ai libertății. Se formează — chiar în edificiile ridicate de trufia fascistă, sub îndrumarea unor oameni ca regretatul, neuitatul nostru tovarăș Umberto Barbaro — noua cinematografie italiană, cea mai importantă și mai productivă expresie a culturii antifasciste, mișcarea care a știut mai bine ca oricare alta să seziseze și să se facă ecoul revoltei de idei a unui popor întreg. Cultura nouă ia naștere și se afirmă înlăuntrul structurii celei vechi; dar încă de la început tinde spre ruperea barierelor unei specializări înguste, pentru a deveni o viziune generală asupra lumii, o largă orientare ideologică, o forță (politică) revoluționară. Angajarea politică reiese din însăși problematica culturală, ca moment organic și inevitabil al acesteia; odată cu problemele reînnoirii literare și artistice se pun și marile probleme ale libertății, statului și revoluției.

Pe acest teren, unde valorile politice și culturale se întîlnesc într-o perspectivă de luptă, se afirmă hegemonia comuniștilor în cultura antifascistă română, pe acest teren se realizează întîlnirea și fuziunea dintre intelectualii comuniști și muncitorii comuniști, în cadrul liniei politice a partidului, care este aceea a renașterii naționale, a afirmării și dezvoltării libertății și, totodată a transformării socialiste a statului și a structurii societății. Lovitura de la Salerno din 1944, geniala strategie a războiului de eliberare națională, dă acestei mișcări impulsul decisiv, înlătură orice obstacol sectar, asigură sudura forțelor comuniste din vremea ilegalității, pe de o parte, cu celelalte forțe ale rezistenței; pe de altă parte, cu marile mase populare ale Romei.

Mișcarea antifascistă și apariția la Roma a acelei mari forțe politice și ideologice, Partidul Comunist, a reprezentat și pe plan cultural cea mai importantă transformare revoluționară, elementul cel mai progresist și înaintat care a fost introdus în conștiința maselor și intelectualilor din Roma, și deci în cultura orașului. Se pot număra cu miile liberii profesioniști, artiștii, funcționarii superiori din aparatul administrativ de stat, tinerii universitari, care, prin aderarea lor la partidul comunist și prin participarea lor la luptele sale, au dobîndit o concepție modernă și progresistă despre lume și au devenit, în viața culturală a Romei, susținătorii ideilor înaintate ale marxismului, cei mai consecvenți și hotărîți adversari ai oricărei manifestări obscurantiste și fasciste.

Acest proces nu s-a întrerupt nici după război; primind impulsuri de la numeroasele lupte politice de masă din ultimii ani, el se află în continuă dezvoltare și astăzi. Aceasta subliniază odată mai mult rolul care revine partidului comunist pe planul reînnoirii ideologice și culturale și confirmă că la Roma, mai mult decît oriunde, nu poate exista acțiune și creație de cultură cu adevărat liberă și progresistă care să nu recunoască acest rol al partidului comunist, care să nu accepte confruntarea cu marxismul și care să nu tindă să facă din socialismul științific propria sa ideologie.

Numai dintr-o profundă cunoaștere a ceea ce a reprezentat pe plan cultural la Roma fascismul și antifascismul poate rezulta, după părerea noastră, o mai bună înțelegere, pe de o parte, a particularităților luptei pentru o cultură socialistă, care nu poate fi o contrapunere mecanică față de cultura tradițională, ci dimpotrivă, este un proces de cucerire și de transformare internă, pe de altă parte, rezultă o mai bună înțelegere a luptei politice pentru socialism, care merge pe calea democrației, luminată de întreaga experiență istorică a mișcării noastre.

Giovani ARPINO

Scrisoare copilului meu, care are trei ani

Tu n-ai să fii niciodată ca mine.
Călțul tău, odată cu tine va crește
Și te-o purta în nesfîrșite spații
Printre albastre stele care ard
Pe socluri de lumină;
Și-acolo, ochii tăi se vor deprinde
Cu un altfel de timp...

Micul meu Tom, canarul meu plăpînd,
Mă mîngîie un singur gînd: tu, niciodată
Ca mine n-ai să fii, împovărat
De dragoste cumplită –
Cu un cuibar de șerpi în piept
C-un bolovan, ținîndu-mi loc de țeastă
Și-avînd în orice deget cîte-un spin
Și-nvestmîntînd în zdrențe, bucuria,
Cu tinerețea sfărîmată veșnic
De marmurele fiecărei zile.

Tu vei păși ca într-un roi de albine
Și-n juru-ți, anii buni vor zumzăi:
Va fi-nțeleaptă lumea, fericită
Și – în sfîrșit – va fi uitat de noi.
Noi sîntem sfîșiați de primăvară
Și nopțile orașului cunosc
Numai iubirea și dezgustul

Și de aceia, de aceia, știu
Că niciodată nu vei fi ca mine,
Și știu că nu vei mai vedea nicicînd
În rotitoarea cale a planetei,
Pe străzi, în cafenele, pe afișe,
O șubredă Italie, bolnavă,
Italie cumplită, în uzine,
Prin uliți vechi, printre murdare ape
În circiumioare reci, de cartiere,
În scurte-mbrățișări și-n clipe rare
De dragoste, de dragoste cumplită.

Plăpîndul meu canar,
Eu viața nu știu să te-nvăț s-o-nfrunți
Și fiecare pană-a ta mă arde
Și fiecare gest, e-o gingășie
Care coboară-n mine, mă-nspăimîntă,
Și-mi dă nădejdea că nicicînd, prin ani
Tu n-ai să fii asemenea cu mine.

...Și-mi dă speranța
Că nu mă vei uita și că nimic
Din tot ce e apăsător și crud
Nu o să lunece din ochii mei,
Ca-n ochii tăi nevinovați să treacă;
Și nicio-nfiorare ucigașă
Nu va mai trece iarăși, fără veste
Din mîna mea, în mîna ta micuță.
Va trebui să rizi, dar să și cînți
Tu, spic de aur,
Cu vocea ta, cu mii de clopoței,
Va trebui să simți întotdeauna
În trupul tău, voința omenească
În pace, în belșug și-n binefaceri.
Poate-ntr-o zi, de mine amintindu-ți
Ai să mă cauți, singur, scormonind
Prin anii-aceștia injunghiați,
Și-n pulberea însingerată care
A mai rămas din trupul nostru doar
Și-ai să descoperi, poate, un cuvînt,
Imagine-ntr-un vechi sertar uitată,
Sau urma mîinii mele pe o masă
Pe care o credeai de mult pierdută
Și ai să-mi vezi, ca astăzi poate, fața
Vei fi uimit de-asemănarea noastră
Vei observa pe chip aceleași cute
Care răsar pe-al tău, pe neștiute...
Și dacă ești om bun, om bun de tot
Ai să-mi închizi făptura într-o ramă
Astfel încît, din colțu-mi, totdeauna
Te voi privi cu drag, nestingherit.
Sau poate-ți voi vibra în piept, vreodată
Pe strada argintată de nămeți
Și vei simți cum se topește, tainic,
Veacuri de veacuri, neaua omenească,
Cum înflorește, nevăzută-o floare
Trecînd suavă, dintr-o iarnă-n alta.
Hoinar, ținîndu-te de mînă-atunci,
Cu vreo lumină vie-a lunii mai,
Așa-ntr-o zi vei înțelege, sigur,
Că ai ani mulți, de viețuit și-ascultă,
Nu căuta în urma ta exemple...

. . . . . .

Doar un suris tu vei avea și-n zori
Prin ierburi vei păși, prin constelații
Trecînd peste el vremii noastre cancer,
Cu pas ușor, spre soarele de aur...

În românește de Gh. T.

Oile lui Emiliano

Franco SOLINAS

Corpul lunii se afla acum la răsărit. Mai erau doar cîteva zile pînă la sfîrșitul ultimului pătrar și ar fi fost mai bine să aștepte ca nopțile să devină mai întunecoase; dar poimîine va fi trei ianuarie.

Cam pe la începutul lunii trecute, stăpînul îi spusese:

— Emiliano Fois, pe trei ianuarie am să vin la stînă pentru prima mulsoare. Anul ăsta ți se cuvin opt oi fătătoare. Dar dacă nu le găsești pe cele care ți-au fost furate, poți să-ți iei gîndul de la ele; nu-ți mai plătesc simbria pe tot anul și sîntem chit. Ai înțeles, Emiliano?

Cele douăzeci de oi le furase bătrînul Salvatore Cossu, un păstor sărac, la care Emiliano fusese cîtva timp argat înainte de a pleca la militărie. Aflase asta încă din decembrie; se duse să-i vorbească ziua în amiaza mare, singur și fără pușcă.

Îl găsi numărînd mieii în țarc, împreună cu cei doi fii ai lui. De cum îl zări, bătrînul îi ieși în întîmpinare, cei doi tineri, însă, se prefăcură că nu-l văd; o porniră agale spre colibă și intrară.

— Cum o mai duci, Salvatore Cossu?

— N-o duc bine, Emiliano. Bătrînețe și sărăcie multă. Azi noapte lupul mi-a luat trei miei. Dar tu cum o mai duci, băiete?

— Și la mine a fost lupul. Douăzeci de oi; și dacă nu i le duc înapoi stăpînului înseamnă că am muncit de pomană tot anul.

Bătrînul oftă, apoi se așeză pe o lespede mare de granit.

— Așa e viața asta! Fiecare cu necazurile lui. Apoi strigă spre colibă: Bastiano, adu, rogu-te, rachiul. A venit Emiliano Fois; a venit să vadă ce mai facem.

În colibă, Bastiano încredință pușca fratelui său, care trecu în locul lui, lîngă ușă și ieși cu sticla de rachiu. Îl salută pe Emiliano cu un semn ușor din cap; acesta îi răspunse la fel, fără o vorbă. Bătrînul îi întinse sticla pe care i-o adusese băiatul; Emiliano o luă, spuse „noroc"! și dădu pe gît o înghițitură zdravănă.

— Să trăiești! — Răspunse bătrînul și, în timp ce feciorul se îndrepta spre colibă, trase și el o dușcă.

O vreme rămaseră tăcuți. Emiliano se așezase și el pe lespedea de granit și, din cînd în cînd, arunca priviri piezișe spre țarc, deși știa bine că oile sale nu se mai aflau de mult acolo. Se foi ce se foi, apoi se întoarse spre bătrîn și-i întinse tutunul și foița. Bătrînul scutură din cap: „Nu fumez. Și nici băieții mei; nu ne dă mîna".

— Am auzit că ți-ai măritat fata duminică — spuse Emiliano.

— Da, sărăcuța, a luat un băiat tare cumsecade!

— Se spune c-a fost nuntă mare, nu glumă.

— Eh! Nuntă de oameni săraci: vin, brînză și o oaie.

— Și celelalte nouăspe le-ai vîndut, am auzit. — Bătrînul clipi, mărunt. Zîmbi.

— Ce era să fac? Trebuia măritată biata copilă. Am vîndut și eu unuia din Logudoro nouăspe oi slabe, niște stîrpituri.

— Ce slabe? — sări Emiliano și se căi imediat, dar pentru că tot îl luase gura pe dinainte, urmă: nu erau de loc slabe! Erau cele mai frumoase din turmă!

Bătrînul se ridică încet și continuînd să zîmbească, îl întrebă:

Da' de unde știi tu, Emiliano, cum erau?

— Cum să nu știu, cînd eu le-am crescut? — se repezi el, hotărît să-i înșire toate cîte le aflase. Dar, întîlnind privirea bătrînului, Emiliano își dădu deodată seama că n-avea rost să mai continue; ba mai mult, că făcuse chiar o greșală vorbindu-i, pentru că în felul acesta era limpede că nu va mai vedea înapoi nici măcar o singură oaie.

„Ar fi trebuit să-l trimit pe cumnatul meu să-i vorbească — se gîndea. Sînt cumetri, și poate c-ar fi izbutit să-l înduplece să-mi dea înapoi măcar cîteva din ele. Acum însă, s-au dus pe apa sîmbetii oile mele și, pe deasupra, mi i-am și făcut dușmani pe viață și pe alde Cossu.

Bătrînul părea jignit și îndurerat.

— Și cum ai putut ști? — îl întrebă el din nou. Doar oile alea au fost de mult tăiate și vîndute. Acum nimeni nu mai poate ști dacă erau grase sau slabe și nici cine le-a crescut, Nu-i așa, băiete?

Desen de RENATO GUTTUSO

— Cînd începeți mulsul? — întrebă Salvatore, în timp ce oaspetele se pregătea să plece.

— Pe trei ianuarie.

— Noi, pe cinci. Tragem nădejde c-o să iasă bine! Eh, cu bine, Emiliano.

— Cu bine, Salvatore Cossu.

— Cîinele nu ți-l lei? — mai strigă după el bătrînul.

Emiliano uitase cu desăvîrșire de el. Îl avea numai de cîteva zile; era un cățelandru, o corcitură din acelea care nu cresc niciodată prea mari, dar spera să facă din el un cîine de nădejde pentru vînătorile de mistreți.

Întorcîndu-se ca să-l cheme, îl văzu zbenguindu-se în jurul țarcului; în același timp, îl zări pe bătrîn îndreptîndu-se grăbit spre colibă și pe cei doi băieți ieșindu-i în întîmpinare. Emiliano fluieră; cîinele îl ajunse din urmă scheunînd de bucurie, se gudură puțin pe lîngă el, apoi prinse a fugi înainte. Din cînd în cînd se oprea și întorcea capul pentru a se asigura că stăpînul îl urmează, apoi iar începea să alerge, cu botul în vînt, bucuros și mîndru că știuse să regăsească, în pustietatea aceea unde nu se aflau decît pietre și mărăcini, drumul cel mai scurt care ducea înapoi spre stînă.

Și trei ianuarie era poimîine!

Vîntul de miază-noapte limpezise cerul pe care străluceau acum puzderie de stele. Iar cornul lunii împrăștia încă destulă lumină pentru ca un om să poată fi văzut cu ușurință, chiar de la o depărtare de o sută de pași.

În fundul văii, pe malul drept al rîului, pîlpîia un foc de popas. Și noaptea trecută Emiliano se ițise la focul acela; îl contemplase îndelung, ceasuri de-a rîndul, pînă ce-l văzu topindu-se în lumina purpurie a zorilor. Dar nu se putuse hotărî. Așa e întotdeauna la început; te hotărăști greu.

Cînd era copil de zece, unsprezece ani, și nu găsea alt mijloc de a-și potoli foamea, sau cînd era atît de flămînd încît nici somnul nu se lipea de el, se vedea adesea silit să fure. Așa, de pildă, furase de la stăpînul său cîte un ied sau cîte un noaten. Dar pentru el asta nu înseamnă furt, ci un mijloc, ca oricare altul, de a supraviețui, o necesitate, s-ar putea spune, care făcea parte din regulile acelei îndeletniciri de mizerie.

Își aducea aminte de nopțile triste și reci ale copilăriei; pîine, brînză și o piele de capră pe care trebuia să doarmă, departe de foc; stăpînul spunea că nu e bine să se învețe cu căldura.

Și, într-adevăr, s-a deprins să îndure frigul și foamea și nu s-a prăpădit; dar nici n-a simțit vreodată că trăiește ca un om. Dimpotrivă, era atît de încredințat că așa se cuvenea să fie, încît această convingere, întărită zi de zi de-a lungul atîtor ani, îi intrase în sînge, tot așa cum îi intrase în sînge, colorîndu-i pielea, și sucul negru al măslinelor mestecate cu amară răbdare în șirul nesfîrșit al zilelor de mizerie.

Nici măcar o singură clipă nu i-a trecut prin minte să se plîngă carabinierilor. N-ar fi făcut-o, chiar dacă asta i-ar fi fost de vreun folos, convins fiind că era mult mai rușinos să denunți pe cineva decît să fii denunțat.

În sat se aflau șase carabinieri; toți din nord, mutați disciplinar din peninsulă în Sardinia. Cît timp stăteau în sat, păreau veseli: beau, rîdeau și pălăvrăgeau zgomotos. Dar Emiliano îi văzuse și sub celălalt aspect: palizi, tăcuți, cu armele pregătite; siliți de meserie să cerceteze cu de-amănuntul dealurile sau vîlcelele, mergînd întotdeauna în grup, pentru a se apăra mai bine. Nu rezista nici unul mai mult de un an.

Văzînd că n-a ajuns la nici un rezultat cu Salvatore Cossu, Emiliano se gîndi că singurul mijloc de a-și reface turma și de a-și dobîndi simbria ce i se cuvenea pe anul acela, era să fure și el douăzeci de oi. Chiar de la Cossu, însă, nu putea să le fure, deoarece, după cele întîmplate, era sigur că bătrînul și cei doi fii ai săi îl vor aștepta în fiecare noapte cu puștile încărcate. Așa că, se așeză la pîndă, iscodind valea unde făcuse popas un păstor străin de partea locului, ca să-și odihnească turma înainte de a porni mai departe spre pășunile de pe platouri. Emiliano nu-i cunoștea nici numele, nu știa nici de unde vine și era foarte bine așa; în felul acesta i se părea că nu face un rău nimănui și, în afară de asta, putea fi aproape sigur că nu se va ivi nici o complicație. Dar, chiar și așa, tot îi venea destul de greu. Ar fi vrut să încerce chiar noaptea trecută, dar nu se putuse hotărî. Acum vedea din nou focul acela și i se părea că zărește ca prin ceață pata alburie a turmei. Vrînd parcă să-și facă puțin curaj, Emiliano își luă pușca din spate, trase închizătorul și o încărcă cu două cartușe. „Vîntul suflă dinspre ei — se socoti el. Cîinele lor nu mă poate simți așa repede. Dacă merg de-a lungul rîului, n-au cum să mă audă".

Nu voia să folosească arma, așa că trebuia neapărat să ajungă înainte ca păstorul să prindă de veste. La jumătatea drumului, scoase din buzunar o mînă de funingine și și-o întinse pe față. Așa făcuseră și băieții lui Cossu cînd veniseră să-i fure oile și se vede treaba că era un sistem foarte bun dacă nici chiar el, care îi știa de cînd erau copii, nu-i recunoscuse. Rîul sclipea sub ciobul acela de lună și spumega acolo unde pietrele stăvileau firul apei. Orăcăitul broaștelor nu se mai auzea: pentru ele venise iarna.

Deodată Emiliano auzi un zgomot neașteptat. Se ascunse după trunchiul unui eucalipt și strînse arma în mînă. Dar după o clipă, fața i se destinse într-un zîmbet; era cîinele, care, sfîrșit de-atîta alergătură și fericit că-l regăsise, avea poftă de hîrjoană.

„Dacă izbutesc să-l învăț să urmărească mistrețul timp de trei ceasuri — așa cum a făcut cu mine — și să-l dibuiască apoi în vizuină, fac din el cel mai bun cîine de vînătoare din Sardinia". Și cum mergea așa, făcîndu-și tot felul de planuri, Emiliano se trezi deodată că, pînă la turma cu pricina nu mai erau decît cinci sute de metri și că, de fapt, la asta ar fi trebuit să se gîndească.

Cîinele se culcase la pămînt, cu botul pe labe, ofensat de primirea neprietenoasă ce i se făcuse. „Cu mine nu pot să-l iau — își zise — dar dacă îl leg e și mai rău. N-o să priceapă de ce și o să latre furios. Și-apoi ar fi în stare să rupă funia cu dinții și să mă pomenesc cu el după mine".

Îi spuse în șoaptă: „Pleacă, Moretto, pleacă! Acasă, Moretto!" Cîinele începu să mîrîie, dar nu se clinti din loc. Emiliano se apleacă, îl mîngîie pentru a-l face să tacă, apoi îl luă în brațe; nu avea altceva de făcut decît să-și continue drumul așa. La două sute de metri de colibă, cîinele ridică botul și începu să adulmece; la o sută de metri, lătră pe neașteptate. Emiliano îl apucă de bot și îl strînse cu putere. Dar era prea tîrziu: celălalt cîine îl auzise și acum lătra și el. Emiliano iuți pasul: la lumina focului, zări silueta omului care tocmai ieșea din colibă. La cincizeci de metri se opri și se ghemui la pămînt. Își ținu răsuflarea. Cîinele străinului lătra cu furie. Între timp, Emiliano strîngea tot mai mult brațul cu care înconjurase gîtul cățelului. Cînd se hotărî să-i dea drumul, căci acum mai erau doar cîțiva pași pînă la colibă, își dădu seama că era mort. Îl omorîse! Își trecu mașinal arma în mîna dreaptă și urmărit de imaginea cîinelui omorît se repezi în goană spre colibă. Înainte ca celălalt să-și fi dat seama ce se întîmplă, Emiliano îl trînti la pămînt cu o puternică lovitură în stomac.

Un cîine mare, alb, lățos, mîrîia lîngă el. Omul să tot fi avut vreo treizeci de ani. Era slab, cu obrajii supți, ca unul care fusese totdeauna suferind. Emiliano observă că era tuns chilug, că avea ochii întunecați și o barbă ca smoala, care contrasta puternic cu pielea îngălbenită de malarie. Omul încercă să se ridice, dar durerea îl închirci din nou. Și nu reușea să vomite altceva decît salivă și fiere. Emiliano stătea nemișcat și îl privea. Cîinele alb continua să mîrîie și să-i dea tîrcoale în cercuri tot mai mici; cînd fu aproape de tot, îl îndepărtă cu o lovitură de picior și se gîndi că un asemenea cîine nu făcea nici două parale.

— Acum ridică-te, îi spuse Emiliano. Ți-ar face bine să te miști puțin.

— Vai de mine! Ce blestem pe capul meu!.. — începu el să se tînguiască, dar între timp încerca să se tîrască spre colibă, unde își avea pușca. Emiliano îi tăie drumul: ridică-te imediat! N-am de gînd să te împușc!

Omul se ridică și încetă să se mai vaiete; îl străfulgeră cu o privire plină de ură.

— Nu sînt eu stăpînul, eu nu sînt decît un argat, îi spuse.

— Mi-e tot una. Am nevoie numai de douăzeci. Celelalte ți le las. Păstorul îl privi uluit.

— Știi ce înseamnă asta? Stăpînul o să mă silească să i le plătesc eu.

— Știu ce înseamnă; și încă foarte bine. Dar îmi trebuiesc. Numai douăzeci. Ți-am spus doar: pe-alelalte ți le las.

Omul se ridicoase acum în picioare și părea că și-a revenit, deși mai tremura încă și două firișoare verzui continuau să i se prelingă pe la colțurile gurii.

Emiliano îl împinse spre țarc. „Haide, scoate douăzeci de oi; pe care ți le arăt eu". Omul se supuse. Emiliano cercetă turma cu o privire grăbită, de cunoscător, dar în timp ce alegea oile arătîndu-le cu degetul, un alt gînd îi încolți în minte: de ce numai douăzeci? Acum tot era acolo; tot riscase și încă nu știa cum avea să se termine toată istoria asta. Și-avea atîtea nevoi și atîtea dorințe încît nici nu știa la care să se gîndească mai întîi.

Cele douăzeci de oi fuseseră scoase din țarc. Emiliano întinse mîna și-i mai arătă o oaie.

— Nu, protestă omul, gata! Ai zis douăzeci.

Emiliano simți că-l năpădește o furie neașteptată și stupidă.

— Două'ș-unu! — spuse el furios. — Am hotărît: două'ș-unu.

— Și nu se urni din loc. Aștepta ca omul să iasă din țarc și cu acea ultimă oaie pe care i-o ceruse și suportă fără să clipească ironia acestuia, cînd îi spuse:

— Și-acum? Unde poruncești să le ducem?

Emiliano și-aminti de Moretto. Nu-l putea lăsa acolo. Oamenii din sat l-ar fi putut recunoaște și știau toți că era al lui.

— Să mergem, spuse el. Tu ia-o înainte. Eu am să merg în spatele tău.

Ajuns la locul unde zăcea cîinele, Emiliano se apleacă și îl luă în brațe. O clipă, mai speră încă să-l vadă mișcînd. Mîngîie cu stîngăcie trupul țeapăn și rece, dorind parcă să-și împărtășească durerea ce-l încerca. Ceva mai încolo, îl aruncă în rîu. Se gîndi, cu mîhnire, că n-o să mai aibă niciodată un cîine atît de bun. Curînd ajunseră la vad.

— Pînă aici îți ajunge? — îl întrebă celălalt.

— Nu! Mai mergem încă.

— Trecem apa?

— Sigur!

Mînară oile în apă. Le urmăriră cu privirile. Emiliano plănuise s-o apuce împreună cu el pe un alt drum, urmînd să facă apoi un singur ocol larg și abia după aceea să se îndrepte spre stînă sa.

— Cum îți zice? — îl întrebă pe argat.

— Serra Gavino din Urzulei. Nu ți-e teamă că te denunț?

— Dar habar n-ai cine sînt.

Emiliano privea la omul acela și parcă se vedea pe el. La fel se tînguise și el atîta timp cît mai nădăjduise că rugămințile ar fi putut să-i fie de vreun folos, dar după aceea, resemnat de pierderea ce o suferise, începuse să se gîndească la răzbunare.

— Foarte bine, dar eu pot să te caut. Odată și odată tot am să te întîlnesc.

— Dar dacă nu mă cunoști...

— Acum. Dar cine știe... altă dată?

Merseră așa, împreună, cam vreo două ceasuri. Apoi Emiliano îi spuse:

— Acum poți să te întorci; eu mă opresc aici și mă uit după tine. Dacă nu mergi drept sau dacă te oprești, o clipă numai, trag!

— Bine! Dar bagă de seamă să nu-mi ieși vreodată în cale!

— O să mă păzesc.

Emiliano trebui să țină oaia cea mai bătrînă, care voia să-și urmeze stăpînul. Oile începură să behăie toate, de-a valma. Urmări cu privirea silueta care se îndepărta, atît cît îi îngădui

Desen de GABRIELE MUCCHI

lumina cenușie ce anunța zorile. Omul nu se abătu din drum nici măcar cu un pas. Mergea repede de tot, aproape alergînd. Emiliano își mînă oile înainte. Se gîndea că era trei ianuarie și că-i mai trebuiau încă două ceasuri ca să ajungă la stînă.

Pagină tradusă de **N. Bengu**ș

EMILE VERHAEREN în romînește

Fără să folosească penelul, Repin ne-a lăsat în cîteva fraze cel mai mișcător portret al poetului flamand Verhaeren: „Ah, nu pot să vă spun — scrie Repin — cît m-a emoționat, acum de curînd, poetul Verhaeren: venise de la Paris la Piter și cum a sosit în oraș s-a și dus întins la Ermitaj. Abia aștepta să-l viziteze: știa că avem cele mai valoroase pînze ale lui Rembrandt... Căutîndu-l pe Rembrandt descoperă tablourile lui Tiepolo și are o serie de revelații artistice care-i încîntă sufletul; Verhaeren e un om luminat care știe să le prețuiască și pentru care toate aceste opere sînt scumpe. Deodată dă cu ochii de „ÎNTOARCEREA FIULUI RISIPITOR". Și lacrimi de înduioșare se revarsă din sufletul poetului în extaz".

Vrăjit de omenescul pînzelor marilor maeștri, Verhaeren era el însuși prin obîrșia și sensibilitatea sa un mare pictor al omenescului în poezie, de la Flamandele sale și pînă la Ritmurile suverane. De altfel, e greu de descoperit în literatura universală un poet a cărui creație să fi sugerat atîtea analogii cu arta picturii și în deosebi cu aceea a marilor maeștri, ca cea a flamandului Verhaeren. William Blake, prerafaeliții englezi și chiar Baudelaire într-o anume privință, cu toată întrepătrunderea în creația lor a celor două arte, se refuză totuși de la o atare apropiere. Rubens, Van Eyk, Teniers, Brouwer, au devenit pentru unii exegeți repere clasice privind geniul pictural al autorului Orașelor tentaculare. N-a lipsit mai ales apropierea de cel mai ilustru, Rembrandt, acesta din urmă privit ca și poetul, drept o sinteză a spiritului flamand. Și nu e greu de presupus în continuare, pentru cine a gustat frumusețea Flamandelor să nu-i găsească prin anumite pasaje de exuberanță, dinamism și culoare, un echivalent plastic într-una din kermesele lui Breugel.

Aceste analogii nu se sprijină cum ar părea la prima vedere pe vreo înclinație a poetului spre elemente decorative, imagistice, plastice cu orice preț, care să prevaleze asupra celorlalte virtuți proprii unei arte poetice majore, realiste, cu forță generalizatoare. Ceea ce permite aceste analogii cu maeștrii flamanzi e capacitatea poetului de a vedea lumea înconjurătoare, de a surprinde prin forța imaginilor esența unei lumi multicolore în aparență, exuberantă, dar mistuită de adînci frămîntări și contradicții. Această capacitate realistă de cunoaștere și pătrundere complexă a vieții societății timpului său i-a alimentat partea cea mai rezistentă și durabilă a creației sale. De aici și unul din izvoarele democratismului său alături de influența crescîndă a clasei muncitoare belgiene.

Cunoscînd aspra realitate, mizeria crîncenă în care se zbat țăranii și muncitorii flamanzi striviți și unii și alții de tentaculele aceluiași moloh capitalist: „Picioarele și mîinile lor par rădăcini; / Bătrîni, purtînd povara de ani care-i apasă, / Gheboși, betegi la trupuri, cu ochii putrezi, cu / O groază ce pe chipuri mizeria o lasă, / Se duc sub vîntul aspru ce-n soarta lor bătu. / Și cînd la cap de viață rămîn sub uși închise, / Coșciugul cînd coboară-n pămîntul afînat, / Pare că-nchide lucruri de două ori ucise", îngrozit de monstruoasa nepăsare cu care acesta azvîrle popoarele în măcelul războiului, poetul demască, începînd cu Flamandele 1883, Cîmpiile halucinate 1893, Orașele tentaculare 1895 și pînă la Aripile roșii ale războiului 1915, cu neistovită putere, lumea putredă a banului care germinează atîtea orori: „Escrocheria cu onoarea stau grămadă. / Și patriile sînt puse nadă. / Și se asmute, către aurul torid și murdărie, / Universala nebunie.

Împărțirea lumii în mizeri și bogați nu-i o poză născută din conformism sau circumstanță. Poetul urăște exploatatorii cu ură incoruptibilă, cu o ură de diamant cum se exprimă poetul vizionar Hérénien, unul din personajele dramei sale sociale Les aubes (Zorile). Verhaeren e într-un fel un Faust privilegiat de perspectiva revoluționară în care trăiește și care ajunge pe un circuit de viață mai scurt decît eroul goethean la concepția umanistă asupra forței creatoare, tumultuoase a umanității descătușate: Forțele tumultuoase, 1902; Multipla splendoare 1906. Sublimitatea lumii, grandoarea și nesecata ei putere de renaștere întru eroism și frumusețe, întru progres, sînt motive care alcătuiesc coroana filozofică și umanistă a liricii sale. E treapta supremă, de sinteză, sezisată în cadrul unei largi argumentații de criticul Ion Vitner în studiul introductiv la culegerea Verhaeren: „După ce a parcurs lumea înconjurătoare și a fixat în vers marile ei frămîntări și imensele ei frumuseți, Verhaeren străbate, pasionat, universul ideilor progresului uman, relevîndu-le grandoarea, farmecul cuceritor pe care-l răspîndesc".

Verhaeren nu a fost scutit, cu tot realismul viziunii sale, de influențe dezagregante, nerealiste, unele destul de pronunțate și care și-au pus pecetea pe o parte a creației sale. Substituirea în unele perioade a unor simboluri luminoase, avîntate, clare, izvorîte din dragostea față de oameni și năzuințele lor, prin altele vagi, de nuanță mistică, înlocuirea înflăcăratului dialog cu umanitatea, îndemnul la cucerirea luminii și adevărului, prin sterile solilocvii sentimentale, prin cufundare în propriul eu și renunțare la cunoaștere, reprezintă tributul sensibilității fragile a poetului dat concepțiilor filozofice și poetice conservatoare, idealist-subiective, reactivizate sub diferite măști de imperialism la sfîrșitul veacului trecut. Din fericire, răceala parnasiană, cultivată uneori, apelul la clar obscur, la sugestia vagă, la reculegerea mistică sau atmosfera cețoasă cultivate de simboliștii Maeterlinck sau Rodenbach, caracterizează numai o mică parte a creației sale închinată, în general, poporului, muncitorilor patriei sale. Asimilînd cu forța unui mare creator mijloacele de orchestrație poetică puse în valoare de experiența generației sale, mijloacele noi de expresie, sugestia, incantanția etc., Verhaeren le pune în slujba exprimării unor sentimente explosive, infinit de vibrante, tumultuoase.

De aceea întîmpini cu bucurie gestul poetului Radu Boureanu de a fi oferit cititorilor noștri, aproape în datele ei esențiale, opera poetică a marelui liric flamand. E un fapt care se înscrie cu litere mari în seria valoroaselor traduceri din lirica universală apărute în ultimii ani. Deși e greu de descoperit vreo filiație lăuntrică a poetului nostru cu liricul flamand (simțul grandorii sentimentelor, sensul epic al imaginei etc., nu sînt suficiente) se poate spune, lucru de altfel cunoscut, că Radu Boureanu recreează la un nivel de expresie și vibrație, poate cel mai bine la noi, lirica verhaereniană. Nimic din recea simetrie a traducerilor făcute, nu umbrește valoarea transpunerilor lui R. Boureanu. Poetul nostru nu operează nici în sensul subordonării tiranice a celui tradus sintaxei sale particulare, proprii, încărcîndu-l cu noi valori de expresie sau metaforă, ci alege o linie de echilibru, singura valabilă, în fond, indiferent de dimensiunea talentului, care delimitează pe poetul tradus de traducătorul poet. Muzică, ritm, nuanță, detaliu plastic din original rareori se pierd în retorta poetică a lui Radu Boureanu. Cu excepția cîtorva durități sau obscurități de expresie (sufragiile întrunite de verbul a pretutindeni din partea unor esteți cu decenii în urmă, nu justifică folosirea lui într-o limbă simplă, armonioasă, mai ales sub forma reflexivă, dată de poetul nostru în construcția: sub bolta ce-n extazuri se PRETUTINDENEȘTE, care sună plescăit, impropriu, în raport cu elevatul vers original: Dans l'air et la lumière et la splendeur, partout!), cu excepția unor tendințe cu iz arhaizant de folosire a unor cuvinte ca hireav, clipnic și altele, versul devine suplu, muzical. Hieratic și domestic în același timp, desenul oalelor cu lapte e redat cu finețe și simț plastic: „Le vezi dormind în colțuri de umbră și ai spune / Că se deschid pe ape stătute, nenufari, / Sau că bucate stau sub capace albe, mari, / Păstrate-n umbră, îngeri la cină să adune". Senzualismul, uneori brutal, explozia de viață, dinamismul poetului din Țăranii capătă în limba noastră echivalențe surprinzătoare. Meditația „Către mare" cu amețitoarele-i alternanțe de ritmuri, sugerează frămîntarea faustiană a poetului, ideea dăruirii, a sacrificiului și contopirii cu năzuințele umanității, condiția unei renașteri continui a idealului uman: Voi fi cu totu-n ele, în răspîndiri, topit, / Pierdut în uriașa căldare vînzolită./ Cînd după multe milenii renăscînd / Nou și sublim, sălbatec și clar și fremătînd / Ușoară plămădire gînditoare. Apelînd la mijloace de expresie proprii transpunerii celor mai variate sentimente, folosind ritmurile cele mai potrivite pentru a reda multiplele nuanțe de mișcare ale originalului, traducătorul dă dovadă de aceeași virtuozitate în cazul poeziilor de idei, mai puțin încarnate în metafore. (Știința). Atinsă, struna sună protestatar și-n același timp cu accentele valului răzvrătit din hugolianul L'année terrible (Anul cumplit): „O, cercetări ne-nfrînte și lupte hotărîte. / Și texte vechi, surpate sub clarele dovezi! / Spălînd al vieții suflet de vrăjile urîte / Spre limpezimi de spații să-l scoată din obezi. / Să semănăm neantul cu limpezi ipoteze; / în cerul nalt de umbre și aur, furnicar, / Puteri teologale să nu mai aiureze. / Ci să-l supună rece un singur calcul clar" conducînd vizionar către un ideal atins de omul înaintat al zilelor noastre: „Noi adevăruri simple ca harnice albine / Pentru aceeași miere-ntr-un unic stup trudind / Și răscolind cu febră bolți mari, de visuri pline, / Stîrnind sublime taine, pămînt și cer unind..."

Situîndu-se, prin partea cea mai bună a operii sale, prin umanismul ei fierbinte între artiștii care văd, între acei artiști ai luminii care luptă să alunge umbrele și întunericul din spiritul și viața oamenilor, lui Verhaeren i s-ar potrivi ca o cunună cuvintele unui alt poet îndrăgostit de lumină și oameni, comunistul Eluard. Acesta scria în introducerea unei cărți închinată maeștrilor picturii Frații care văd: „A vedea înseamnă a înțelege și a acționa: a vedea înseamnă a uni lumea cu omul și pe om cu ceilalți oameni".

Vasile Nicolescu

EGON ERWIN KISCH

S-au împlinit în acest an trei sferturi de veac de cînd, la Praga, s-a născut Egon Erwin Kisch, acel ce avea să devină der rasende Reporter (reporterul dezlănțuit) al timpurilor noastre, așa cum i-a plăcut să se numească singur pe sine în titlul uneia din răsunătoarele sale cărți și așa cum, după aceea, avea să-l recunoască o lume întreagă.

Un reporter dezlănțuit într-o lume înlănțuită — acesta a fost mai întîi de toate Egon Erwin Kisch. Titlu de mîndrie, dar nu lipsit de primejdii și amărăciune. Hăituit ca om, fiindcă se dezlănțuia ca reporter. Și hăituit ca reporter, fiindcă se dezlănțuia ca om.

Iată-l la Viena, în primele zile ale lui noiembrie 1918. Dezastru militar. Împărăția habsburgică troznește din încheieturi. E de așteptat prăbușirea ei. Kisch nu e printre cei ce așteaptă. Cu cocarda roșie la șapcă, e printre cei ce au pornit la dărîmarea ei. Înființează Garda Roșie. Ia cu asalt clădirea ziarului „Neue Freie Presse", pentru a face din el un ziar cu adevărat nou și liber.

Iată-l la Berlin, în ianuarie 1933. Naziștii incendiază Reichstagul, ca să primească puterea. Kisch, în rîndurile antifasciștilor, e arestat și zvîrlit în închisoare. Temnițele din Spandau.

Iată-l la Melbourne, în 1934. Congresul partizanilor păcii din Australia. Kisch sosește să aducă salutul Comitetului mondial de luptă împotriva fascismului și a războiului. Autoritățile îi refuză debarcarea. Debarcă totuși, sărind de pe punte, în clipa cînd vasul se dezlipise de țărm.

Pătrunde în S.U.A., după ce în trei rînduri i se refuzase accesul, sub nume fals. Pătrunde în China lui Cian Kai-și tot sub nume fals. Reporterul dezlănțuit nu cunoaște piedici de netrecut: Paradis american, China în secret, Debarcat în Australia sînt volume corosive, care au dovedit că, în ciuda hăituielii sale, în ciuda opreliștilor, Kisch și-a făcut datoria.

Iată-l în Spania, în a doua jumătate a anului 1936, cînd, cu prologul spaniol la cel de-al doilea război mondial, Kisch este prezent în rîndurile armatei republicane. Vine înfrîngerea, atît de stăruitor pregătită de întreaga lume capitalistă, pentru ca apoi, tîrziu apoi, într-o lume dinamitată, coaptă pentru război, Kisch să-și poată găsi un refugiu în Mexic. Nici acolo nu încheie lupta. Descoperiri în Mexic este cartea care dovedea încă o dată că arma reporterului hăituit este departe de a-și fi tocit temutul ei tăiș.

Este cu neputință, oricui ar încerca, să facă o separație între scrierile și viața reporterului. Biografia sa mustește în fiecare pagină scrisă. Egon Erwin Kisch e un participant activ la istoria timpului său, se confundă cu epoca în care trăiește, e parte, dar și exponent al ei. Se înțelege că nici nu putea deveni altfel un mare reporter.

Prima jumătate a secolului al XX-lea, a fost o răspîntie a întregii umanități, iar reporterul dezlănțuit a trăit-o și a oglindit-o ca atare. Hăituială prin timp, Riscuri în toată lumea, Iarmarocul senzațiilor — iată cărți al căror titlu concentrează conținutul neliniștitor al paginilor scrise în acele decenii unite într-un singur tot prin cele două războaie mondiale. Hoinar prin cinci continente, așa se prezintă reporterul în una din cărțile în care dezbracă epoca și Pămîntul de toate minciunile cîte le acopereau.

E un om la dimensiunea timpului său, răsărind cînd la un cap al planetei, cînd la altul, totdeauna pentru a trezi conștiințele și a le chema să vegheze. Pasul său acoperă Globul. Actul său de identitate e pașaportul încărcat cu vize. Neobosit, în veșnică mișcare, caută prezentul acolo unde era mai îngrijorător. Il caută și-l scormonește, iar la nevoie cheamă și trecutul de față, pentru a desluși astfel mai bine nu numai prezentul, ci și direcția mișcării înainte, spre viitor.

Dar mai există o carte, una în care reporterul a descoperit viitorul chiar în prezent: Asia se transformă adînc, scrisă după ce, în 1931, a făcut o călătorie în Uzbekistan și în Tadjikistan, două din republicile sovietice aflate în inima continentului asiatic. Nu era singura dată cînd reporterul scria cuvinte calde despre pămîntul și oamenii sovietici, despre comunism. Pentru el, Uniunea Sovietică reprezenta „cea mai tînără parte a pămîntului". Cărțile sale sînt mereu străbătute de credința în viitorul comunist al întregii omeniri, mereu pătrunse de o înțelegere marxistă a lucrurilor.

Nu puțini sînt cei ce îl socotesc pe Egon Erwin Kisch drept creator necontestat al reportajului modern, al genului apărut la granița dintre gazetărie și literatură sau, mai precis, al genului în care gazetăria și literatura fuzionează, trec una în cealaltă. Unul din panegiriștii săi își și intitula, definitoriu, studiul pe care i-l închina cu prilejul morții, în 1948, Poet al reportajului. Nu greșea panegiristul. Reportajele lui Egon Erwin Kisch sînt ale unui excelent poet, dacă prin poezie înțelegem o calitate deosebită a literaturii și una de toate zilele.

Gazetar prin preocupări, prin participarea nemijlocită, ca om al stiloului și al blocnotesului, la actualitatea cea mai fierbinte, hoinarul reporter nu se mulțumea cu relatarea nudă a evenimentelor, relatare, care, ca toate cele curente în gazetărie, n-ar fi trăit dincolo de numărul din gazetă. Egon Erwin Kisch a știut însă să adauge gazetăriei poezia — dacă nu cumva a adăugat-o pe cea dintîi acesteia din urmă, fiindcă arată mai repede a fi un poet dublat de un reporter, decît invers. Gazetăria în reportajele sale constă în natura acut actuală a materialului, chiar cînd aparent el ne duce cu mult înapoi, în zilele vreunor civilizații defuncte. Constă în stilul direct, suplu, punctat cu jocuri de cuvinte, cu o anumită transparență a expresiei. Constă în umorul cald, comunicativ sau în ironia uneori amară, alteori disprețuitoare, dar întotdeauna inteligentă, cu care faptele sînt tratate. Toate acestea n-ar fi fost în același timp și literatură de calitate — poezie deci — dacă gazetarul nu dubla pe un poet cu resurse de primul ordin. Poetul este acel ce, din materialul brut și autentic acumulat de un dibaci gazetar, a construit, fără a-i altera autenticitatea, dar modelîndu-l pe calapoade numai de poezie cunoscute, durabile opere de artă.

Zece, douăsprezece pagini de carte, echivalentul unei pagini de gazetă — aceasta este întinderea normală a reportajelor lui Egon Erwin Kisch. S-ar zice că atîta lucru se poate scrie și pe genunchi, dintr-o răsuflare, cînd, martor ocular fiind sau participant direct, impresiile se îmbulzesc de la sine spre a-și ocupa locul pe hîrtie. Doar e vorba ca reporterul să se dezlănțuie. Și totuși nu. Cine citește reportajele acestui original poet al prozei literare observă că în fapte și în spatele lor a operat o excepțională regie artistică, abilă, răbdătoare, pentru a ridica totul la treapta valorilor estetice. Spre a dezlănțui, reporterul a fost înarmat de poet.

Cele mai bune reportaje ale lui Egon Erwin Kisch — și nu sînt de loc puține — ne apar ca adevărate arhitecturi de imagini, ingenios construite, în care părțile, lucrate cu migală de artizan, se supun întregului, sprijinindu-se reciproc și alcătuind laolaltă acel rotund estetic care trezește în noi emoția artei. Și așa, gazetăria se topește în poezie.

Este neîndoios că există un „stil Kisch" al reportajului literar, că există o lume de imagini autentice și totuși plăsmuite de Kisch, realizate la proporțiile întregului glob terestru și ale epocii în care poetul reporter a trăit. Epoca l-a atras. I-a poruncit să lupte. Să demaște și să apere. Scrie asta, Kisch! — își intitulează el unul din volumele de reportaje. Toate acestea nu i le poate înstrăina nimeni. Ele constituie titluri care îi dau dreptul la recunoștința milioanelor de oameni iubiți de el și apărați împotriva tuturor flagelurilor generate de capitalism. În cele mai grele împrejurări ale luptei n-a dezarmat, ci a crezut cu stăruință că — așa cum singur spune încheind unul din cele mai frumoase reportaje — în momentul etapei revoluționare a evoluției, nu din altceva, ci din tot ce este mai mîhnitor în lume, din acesta se va naște Frumosul.

M. Brătucu

L. ROITER: La treieriș (linogravură).

RELIEF

Am primit din partea Teatrului Armatei următoarea scrisoare:

Vă trimitem alăturat un articol elaborat de Consiliul artistic al teatrului nostru, privitor la cronica lui C. Paraschivescu, intitulată „Viori de primăvară" (Teatrul Armatei) apărută în „Contemporanul" nr. 23—712 din 3 iunie 1960.

Vă rugăm să publicați acest articol în primul număr al revistei D-voastră — ajutînd astfel la clarificarea unor probleme legate de modul cum se face critica dramatică în unele reviste.

În Contemporanul nr. 23 (712) din 3 iunie a.c., la rubrica Spectacolele săptămînii a apărut o cronică semnată de C. Paraschivescu intitulată Viori de primăvară (Teatrul Armatei).

Ceea ce surprinde la această „cronică" apărută într-o revistă de prestigiu cum este Contemporanul, este caracterul precar al analizei de idei a piesei și platitudinea prejudecăților de valoare emise de cronicar.

Într-un gen de comedie apropiat de vodevil, A. Stein dezbate o importantă problemă actuală cu vaste implicații sociale.

Este vorba de atitudinea „îndrăgostiților de capitală" față de alternativa plecării „în provincie", a ciocnirii în ultimă instanță dintre o concepție de viață mic-burgheză egoistă și filistină, disimulată sub poza romantic-sterilă a „îndrăgostitului de capitală" și concepția viguroasă a omului nou, sovietic, în care dragostea față de Moscova se sublimează într-o dragoste activă față de întreaga patrie și de întregul popor.

Această problematică reprezintă o lungime de undă comună tuturor personajelor și „dramelor" din piesa Viori de primăvară și ne dă sensurile majore ale comediei lui A. Stein.

Ce-a înțeles însă C. Paraschivescu?

„Într-unul din blocurile Moscovei, unde locuiesc funcționari a două institute de proiectări, porecliți „negrii" și „coloratii" se produce o agitație febrilă în jurul unei probleme care intervine pe neașteptate în viața cotidiană a locatarilor și anume: părăsirea orașului. Un cuvînt aruncat de intendentul blocului — „negrii se mută la Tomsk" — capătă dintr-odată proporții nebănuite, obligînd personajele să ia hotărîri imediate în ceea ce privește relațiile dintre ele, statornicite sau pe cale de statornicire, pentrucă, așa cum se întîmplă în orice primăvară, oamenii iubesc sau încep să iubească și evident în fața noii perspective de a părăsi Moscova PROBLEMA PRINCIPALĂ pe care o au de rezolvat este DRAGOSTEA (s.n.) Se înțelege de la sine că nu e tot una dacă „el" pleacă în depărtata Siberie și „ea" rămîne în capitală sau invers și nimănui nu-i poate fi indiferent felul în care se rezolvă ACESTE MICI ÎNCURCĂTURI PERSONALE". (s.n.).

Sărăcind orizontul de idei a piesei lui A. Stein, pulverizînd semnificațiile ei sociale, C. Paraschivescu reduce conținutul piesei la scara unei comedii bulevardiere, în care „el" pleacă și „ea" rămîne, încheindu-și această bizară analiză într-o concluzie de un comic irezistibil.

„Numai că așa cum se întîmplă în orice comedie, pînă la urmă lucrurile se limpezesc într-un fel pentru că intendentul a făcut o confuzie și cei care urmează SĂ PLECE CU ADEVĂRAT sînt coloratii". După C. Paraschivescu reiese că lucrurile se limpezesc ca în orice comedie prin faptul că înainte pleca „el" în Siberia, iar acum pleacă „ea". Nostimă rezolvare!

Dacă ar fi avut răbdare să-și amîne redactarea cronicii după terminarea spectacolului la care a asistat și nu înainte de căderea cortinei, C. Paraschivescu ar fi aflat că nici „coloratii" nu pleacă „cu adevărat", ci și ei rămîn cu „negrii" la Moscova. Mai mult, ar fi înțeles că pentru A. Stein nu este important dacă „negrii" sau „coloratii" pleacă în mod concret cu geamantanul în mînă din Moscova, ci dacă pe planul conștiinței personajelor s-a produs acea limpezire de orizonturi, acel salt prin „dramă" la înțelegerea comunistă a vieții și a datoriei omului sovietic.

Pornind de la o fundamentare sărăcăcioasă a conținutului de idei a piesei, de la cîteva elemente nedigerate ale conflictului, C. Paraschivescu se lansează în afirmații generale, neargumentate și sentențioase, formulate într-o manieră tipic teribilistă, cu un profund caracter negativist. Spectacolul i se pare „un tablou destul de incolor" — interpreții transmit „cîte ceva" din personalitatea rolului încredințat, Nineta Gusti și Gh. Trestian „neavînd încotro șarjează", etc. etc.

Vina, după părerea cronicarului, „îi revine regizorului Gheorghe Cheța, care, neavînd o idee prea clară despre ceea ce se întîmplă în piesă... a alcătuit un spectacol lipsit de autenticitate, greoi, și amorf".

Într-adevăr, ce păcat că C. Paraschivescu nu i-a explicat din vreme regizorului Gh. Cheța că problema principală a piesei Viori de primăvară este dragostea și cum devine cazul cu acele mici încurcături personale cauzate de problematica densă și profundă că el pleacă în Siberia și ea rămîne.

Dacă C. Paraschivescu a rezistat la idei atît de transparente și de accesibile cum sînt cele din piesa „Viori de primăvară", faptul nu ni se pare atît de copios, cît afirmația cu care-și încheie articolul:

„Asistentul de regie Lucian Dinu, care interpretează, destul de corect rolul intendentului, avea datoria să-l ajute pe regizor, să-l complecteze chiar PENTRU CĂ (s.n) spectacolele Studioului sînt destinate — credem noi — în primul rînd PERFECȚIONĂRII MAESTRIEI ARTISTICE" (s.n.).

C. Paraschivescu invită asistenții să-și dăscălească regizorii, să-i învețe regie!

Că lui C. Paraschivescu îi place să scrie extemporale la Spectacolele săptămînii și să-și exerseze într-un mod atît de rudimentar și decolorat vocația de cronicar dramatic, este o chestiune care-l privește personal.

Faptul însă că o revistă de talia Contemporanului oferă adăpost în paginile ei acestor pseudo-cronici, nu poate să contribuie decît la dezinformarea cititorilor și la subminarea ideii de critică dramatică.

Consiliul Artistic al Teatrului Armatei

Presa centrală reflectă aspecte din marea mișcare literară și artistică de masă ce se desfășoară în cadrul revoluției culturale din țara noastră.

Ca și în Capitală, în toate regiunile țării, rîndurile tinerilor scriitori și artiști cresc neîncetat. Ei aduc în conținutul lucrărilor teme și observații noi, experiența celor mai diferite profesiuni și sectoare, în care muncesc eroii noștri contemporani.

Alături de ziarele centrale de un real folos pentru popularizarea și creșterea literaturii noastre noi este și presa din regiuni.

De aceea, buna organizare a activității literare și artistice din toate regiunile țării și oglindirea ei în presa locală constituie un mijloc important de educare a începătorilor — corespondenți de presă — și artiștilor, îndeosebi a celor tineri. O pagină de literatură și artă bine întocmită, pe lîngă o armă considerabilă de propagandă și un mijloc de educare comunistă, atunci cînd are un înalt nivel ideologic, reprezintă și un stimulent din cele mai eficace al muncii din cercurile literare și din filialele Uniunilor de creatori.

Sînt numeroase ziarele regionale și raionale care dau dovadă de bună inițiativă în această privință. Ele publică lucrări literare reușite, inspirate din viața celor ce muncesc în uzine, pe șantiere ori în satele noastre aflate pe drumul marilor transformări, sub conducerea Partidului Muncitoresc Romîn.

În ziarul Flacăra Iașului, săptămînă de săptămînă, alături de lucrările și articolele semnate de artiști și scriitori cunoscuți ca: Otilia Cazimir, George Lesnea, Ion Istrati, Al. Dima, N. Barbu, Dan Hatmanu, N. Țatomir, C. Ciopraga, întîlnim numele tinerilor scriitori: Horia Zilieru, Mihai Florin Petrescu, Andi Andrieș, Ion Crînguleanu, sau ale altora care se află la începutul activității lor, cum ar fi: Manole Auneanu, Sandu Faur, Sorin Stoian, C. Paradaiser, Adrian Voica, Aurel Butnaru, M. Iacoban, Moldoveanu Margareta și mulți alții.

Merită să subliniem faptul că în lucrările tinerilor scriitori se remarcă elementele cele mai noi ale vieții noastre. Însăși viața, de fapt, îi învață pe tineri, zi de zi să studieze cu atenție ceea ce crește și se dezvoltă, ceea ce se întărește în luptă și învinge, ceea ce prin tot conținutul său este îndreptat spre viitor.

Viitorul țării mele — poezie semnată de Ion Crînguleanu, într-una din cele mai recente pagini de literatură și artă din Flacăra Iașului, aduce în imagini limpezi admirația și dragostea eroului liric pentru patria noastră socialistă. Alături de versurile poeților George Lesnea și N. Țatomir, semnează tinerii C. Paradaiser, Corneliu Sturzu și Dorel Schor, poezii cu frumoase calități, pline de admirație și recunoștință față de înțeleapta și multilaterala grijă a partidului pentru viitorul fericit al harnicului nostru popor muncitor.

De la poezia lirică, la cronica literară și reportaj, se vede strădania acelora care alcătuiesc paginile de literatură și artă din ziarul Flacăra Iașului. De un folos real sînt articolele Critica în „Iașul Literar" — din ultimele 5 numere de Al. Andreescu: Tudor Arghezi, poet umanist, de C. Ciopraga; Proza din Iașul Literar de N. Pavelescu și Spiritul leninist în literatură de L. Dumbravă.

Totuși, în activitatea paginii de literatură și artă a ziarului Flacăra Iașului partea slabă este critica creației și analiza activității cercurilor literare. Este foarte important ca, la timp, bine și cu competență, redacția ziarului să analizeze munca tinerilor scriitori, primii lor pași în literatură.

Printre numeroasele pagini de literatură și artă, bine alcătuite de ziarele regionale și raionale, este și ultima pagină din ziarul Drumul socialismului (nr. 1582) — Deva. În ea semnează versuri tinerii: Ana Șoit, Traian Müller și Irimie Străuț. Grigore Goanță publică schița Încurcături, Peisaj miner și Prima piesă se intitulează gravurile în linoleum, inspirate din munca de construcție socialistă. Prima îi aparține lui Viorel Vasile, muncitor topometru din Aninoasa; cealaltă este semnată de Fülöp Margareta, din Lupeni, amîndoi membri ai cercului de artă plastică.

O izbutită culegere literară poartă titlul recenzia la volumul Am crescut cu tine, Hunedoara, semnată de Dumitru Susan. Aplecîndu-se cu seriozitate asupra culegerii, care înmănunchează cele mai reușite lucrări ale membrilor cercurilor literare din regiunea Hunedoara, autorul analizează munca tinerilor poeți și prozatori, entuziaști, crescuți odată cu mărețele realizări și construcții ale socialismului în regiune.

Paginile de literatură și artă din Flacăra Iașului, cît și din Drumul Socialismului — Deva, apărute în ultimul timp, dovedesc că acolo unde activul de scriitori participă intens la munca ziarelor, rezultatul este vizibil; ele devin mai interesante, mai vii.

Este semnificativ faptul că articolele consacrate unor evenimente și date importante din literatură și care înainte erau scrise mai cu seamă de către cunoscuți autori din capitală, (pe această poziție se mai menține, doar Flamura Prahovei pentru care viața literară nu există în regiune și publică în paginile ei numai critici din București), acum sînt scrise din ce în ce mai des de către autorii locali, membri ai cercurilor literare, muncitori și colaboratori științifici și profesori ai institutelor de învățămînt superior.

Trebuie adunate cu grijă, cultivate cu dragoste și promovate cu mult curaj cadrele de tineri scriitori muncitori — corespondenți de presă, membri ai cercurilor literare și Uniunilor de creatori. Acest lucru îl face presa comunistă, cu mult succes. Ziarul care dă dovadă de o asemenea grijă pentru educarea unui activ puternic de autori și completarea lui permanentă privește departe, în viitor și rezolvă cu succes sarcinile puse în fața presei de marea epocă a izbînzii ideilor leninismului.

MIHAI GAVRIL

Scriitorii din regiunea Stalin au publicat — sub îngrijirea Filialei Uniunii Scriitorilor și a Casei regionale a creației populare — o culegere literară alcătuită din versuri, schițe, reportaje, studii. Faptul acesta prezintă o semnificație deosebită, în perspectiva succeselor înregistrate zilnic de revoluția noastră culturală.

Culegerea e intitulată sugestiv Pagini contemporane. Inspirate din peisajul larg al contemporaneității, lucrările prezente în antologie luminează cîteva aspecte din cele mai elocvente ale vieții noi din regiunea Stalin.

Werner Bossert închină o odă de largă respirație patriei, avîntului, bogățiilor și priveliștilor ei, oamenilor care-și clădesc singuri fericirea. Sentimentul profund, ideea clară, sînt slujite de o imagistică amplă, sugestivă. Nu știm dacă lungimea uneori excesivă a versului („O țară de aur ca un fluviu larg și întins ca o dîră de astru", „În care oamenii își clădesc după un plan înțelept veșnicia") e o contribuție a traducătorului, Adrian Munțiu. Acesta a dat, de altminteri, tălmăcirii un suflu generos, o ținută artistică remarcabilă. Dar versurile acestea de 18-21 silabe întunecă uneori limpezimea ideii.

Versurile lui Adrian Munțiu, intitulate Clipe cu daruri, mărturisesc încă o dată înclinarea acestui talentat poet către dramatism, afinitatea pentru aspectele magnifice ale vieții pe care reușește să le trateze, mai întotdeauna, fără grandilocvență. Ni se pare, însă, că tînărul poet e pîndit de primejdia unui exces de imagini decurgînd unele din altele, încărcînd versul, umbrind ideea centrală: „În părul nostru timpul și-a rostogolit foșnetul și toamnele și-au rostogolit arama și iarna zăpezile" sau „În ele (probabil „în privirile noastre", n.n.) zorile își adună luminile și nopțile farmecul dur din poeme". Aglomerarea aceasta de metafore frînează, credem noi, avîntul sentimentelor acestui temperament năvalnic. Adrian Munțiu, a cărui personalitate a și început să se contureze, nu are dreptul să se lase furat de scînteierile înșelătoare ale unor imagini ce nu pot fi „frumoase prin ele însele".

Din ciclul de poeme publicat sub semnătura lui St. A. Bănaru, reținem în deosebi Dorința, pentru căldura sentimentului, în ciuda unui ton pe alocuri declamatoriu („...să beau seninul / Ca pe o băutură tare și amețitoare") Poemul intitulat Cum e marea? se limitează la o înșiruire de imagini care parcă încearcă să definească multitudinea de aspecte sub care se prezintă stihia fără de sfîrșit a mării. Ultima strofă ni se pare insuficientă pentru aprofundarea unei idei: „Într-o primăvară / Mi-am întrebat inima atîta numa' / — Cum e marea? / Și mi-a răspuns: / — Nemărginită și verde / Cum e cîmpul colectivei acuma".

Una din cele mai izbutite lucrări cuprinse în culegere ni se pare Executarea ilegalistului a lui Nicolae Stoe. Dramatică, densă, comunicînd un sentiment de înflăcărată admirație pentru lupta comuniștilor, poemul e realizat cu o deosebită sobrietate, sugerînd faptul că prin jertfa celor căzuți în lupta pentru libertate, a fost deschis drumul către lumina zilelor de azi: „Era o tăiere a unui ram de pe trunchi / în dimineața căzută pe cîmp în genunchi / ...Aveam pumnii strînși și știam de pe-atunci / Că ramura frîntă o să se mistuie-n ploi, / Dar că trunchiul răzbunării rămas... eram noi".

Mircea Avram semnează poemele Năvala către cer, închinat cuceririi spațiilor stelare, și Pastel, inspirat de înfățișarea țării noi. Poetul face dovada unei adeziuni depline la contemporaneitate, tradusă în versuri simple, limpezi. Simțul echilibrului expresiei e evident în strofe ca: „Deschideți larg fereastra și priviți, / Poeți, navigatori și-ndrăgostiți, / Priviți cum se-mplinește vechiul vis / Cu drumul ce spre stele l-am deschis".

Impresionant prin contrastul dintre Dobrogea foametei de ieri și cea pe care Partidul a transformat-o într-un adevărat grînar, poemul Te-ai dus, bunică Aișe... al lui Kadija Murad. Cu o muncă mai stăruitoare asupra versurilor, s-ar fi putut evita neclaritățile de exprimare cum ar fi: „Care Setilă, din ce basme / Au pus în loc de smîrcuri, azi-me? / Și unde-au fost viroage dau de vînt — / Stătea cu ochii țintă în pămînt / Era rănit, cutremurat de moarte, / Alături zăceau lăncile-i sparte..."

Aceeași pasiune pentru tumultul prezentului se descifrează și în versurile celorlalți poeți din culegere. Simplitatea versului lui Ștefan Malmare, vigoarea lui Gheorghe Savin, stăpîn pe mijloace sobre de expresie, entuziasmul lui C. Bitoleanu, demonstrează nemărginitele posibilități ale talentelor ridicate de revoluția culturală.

Proza Paginilor contemporane e reprezentată prin cîteva creații valoroase, inspirate din momente ale luptei Partidului, din viața noastră. Menționăm, în primul rînd, schița Trenul de zero patruzeci și unu semnată de Petre Sălcudeanu. Figura muncitorului comunist care se sacrifică în lupta împotriva naziștilor, cu un eroism simplu și copleșitor, e prezentată cu sobrietate. Viziunea copilului martor al evenimentelor care au premers eliberării țării nu simplifică nefiresc portretul eroilor schiței, ci, dimpotrivă, îi adaugă unele trăsături de mare sinceritate. Dramatică, umană prin împletirea firului epic principal cu viața tristă și complicată de familie, schița lui Sălcudeanu rămîne una din lucrările cele mai reprezentative ale culegerii.

Înzestrat cu simț epic, cu simțul dozării elementelor narative, Alexandru Sergiu realizează în Medicul batalionului o povestire eroică, desprinsă din zilele de luptă ale armatelor noastre pe frontul anti-hitlerist. Acțiunea, ilustrînd patriotismul ostașilor noștri, spiritul lor de sacrificiu, se susține, devine uneori palpitantă.

Mai puțin izbutite ni se par Filele din jurnalul Utei Dornst publicate sub semnătura lui Constantin Roșca. Tema, interesantă (calificarea în producție a absolvenților școlilor medii), e întunecată de un anume schematism, care face ca reacțiile psihologice ale eroinei să apară insuficient explicate, neverosimile. Uneori, ele se rezolvă prin declarații emfatice, alteori prin sentimentalism de valoare îndoielnică. O urmărire mai strictă a momentelor acțiunii (alese, în general, judicios), o aprofundare a lor, ar fi dus la rezultate mai convingătoare.

Reportajul lui Aurel Călinescu Roșu romînesc (singurul reportaj din culegere), păcătuiește printr-un stil încărcat, prea metaforic. Influența lui Geo Bogza e, evident, încă neasimilată. Ochiul atent al reporterului, sesizarea elementelor noi, nu sînt suficiente pentru conturarea unor tipuri vii, de oameni ai zilelor noastre. Atenția autorului pare să se fi îndreptat mai ales asupra stilului, lăsînd de o parte faptele interesante pe care le-a cules.

I. Sassu-Ducșoara prezintă noua creație folcloristică din regiune. Probabil din pricina lipsei de spațiu, el înlocuiește analiza profundă, științifică, a fenomenului artistic, printr-o simplă înșiruire de citate. Eseul său ar fi putut fi îmbogățit cu exemple mai concludente care ar fi demonstrat dragostea cu care oamenii muncii din regiunea Stalin cîntă Partidul lor, Partidul care le-a deschis drumul spre fericire. Liviu Teclu citează, într-o analiză mai amănunțită, lucrările muzicale cele mai valoroase create în ultimii ani în regiune (din înșiruirea acestor lucrări nu lipsește numele lui... Liviu Teclu, pomenit în cîteva rînduri. E vorba, poate, doar de o omonimie?) Articolul său convinge că muzicienii din orașele din sudul Transilvaniei au dat la lumină, în ultimii ani, sub îndrumarea Partidului, compoziții de reală valoare artistică, închinate vieții din regiunea lor.

Culegerea publicată la Orașul Stalin, în ciuda unei scăderi inevitabile, demonstrează încă o dată că lupta Partidului, viața nouă a patriei, a oamenilor ei, constituie o tematică inepuizabilă pentru arta noastră, pentru tinerii scriitori încadrați în frontul larg al culturii realist-socialiste.

CALEIDOSCOP...

DUBLU INTERVIU PENTRU LUCEAFARUL cu DRAMATURGUL A. N. ARBUZOV și REGIZORUL EVGHENI SIMONOV

Tinerilor cititori ai revistei Luceafărul, le doresc fericire. Adevărată fericire.

ARBUZOV

Sînt fericit să transmit cititorilor revistei Luceafărul salutul meu și admirația pentru minunatul vostru oraș, București.

EVGHENI SIMONOV

Cu multă plăcere și bucurie transmit salutul meu tinerilor cititori.

IU. IAKOVLEV

Săptămîna trecută spectatorii din București au avut fericirea să cunoască eminentul colectiv al Teatrului „Vahtangov" din Moscova. În același timp se afla în capitala patriei noastre dramaturgul sovietic A. N. Arbuzov, autorul pieselor Cale Lungă, Orașul visurilor noastre, Poveste din Irkutsk.

Ne-am adresat scriitorului A. N. Arbuzov cu rugămintea de a împărtăși și cititorilor revistei Luceafărul **impresiile cu prilejul vizitei sale în țara noastră.**

— Mie mi se pare, **spune Arbuzov**, că Bucureștiul nu are încă un teatru tînăr „modern" care este la fel de necesar spectatorilor cît și actorilor. **Așa a început discuția noastră în holul cel mare al hoteluiui „Athenée Palace" unde ne-am întîlnit în ziua de 2 iulie.**

— Ar fi de dorit o scenă experimentală — **continuă Arbuzov,** care ar uni pe tinerii actori, regizori și dramaturgi. Teatrele cu tradiție pun în scenă piesele dramaturgilor consacrați, iar teatrele tinere încearcă piesele dramaturgilor debutanți.

Un asemenea teatru ar da posibilitatea tinerilor regizori să se afirme din plin și tinerilor actori să interpreteze roluri de mare avengură. Scena acestui teatru ar fi un vast cîmp experimental, un teren de muncă. Aici s-ar crea un nou gen de joc, un nou stil modern, stilul celei de a doua jumătăți a secolului XX. Numai generația tînără îl poate găsi și îi poate da o formă definită. În acest scop m-am gîndit la următoarea comparație: în orice familie, venirea pe lume a unui copil întinerește familia. În Moscova, actualmente a luat ființă un astfel de teatru „modern" care a pus în scenă piesa lui A. Kuznețov, „Continuarea legendei", despre hidrocentrala de la Irkutsk.

— Tovarășe Arbuzov, puteți să ne spuneți cum vă alegeți temele pieselor?

— Eu scriu ce mi-ar place mie însumi să văd pe scenă, încît să nu-mi pară rău de banii pe care i-am dat pe bilete. Cred că și spectatorul este absolut de aceeași părere cu mine, deoarece atunci cînd merge la teatru caută să se regăsească pe el însuși. Dramaturgul trebuie să creeze asemenea figuri, încît să-l zguduie pe spectator și să facă să mediteze asupra lui însuși.

— Cu toate elementele tragice piesa dv. are un final optimist. Ce ați putea spune în legătură cu aceasta?

— Cea mai mare greșeală a omului de artă constă în aceea că intenționînd să creeze o piesă optimistă, o lipsește de elementul tragic. Cînd pentru educația spectatorului folosim toate elementele vieții reale cu toate laturile ei, spectatorul capătă o mare încredere în viață.

Or, în sufletul fiecărula din noi, nu numai la cel din generația mea, dar și la tinerii care s-au născut în perioada sovietică, mai persistă simțul proprietății, tendințe mici burgheze și de aceea principala noastră sarcină este de a arăta momentul eliberării, de a zugrăvi cum se renunță la aceste vechi prejudecăți. Dar înainte de a arăta cum se descătușează omul, trebuie reliefat un moment de cotitură. Misiunea omului de artă constă în a arăta evoluția veridică a caracterului spre perfecțiune.

***Tocmai cînd ne pregăteam să punem întrebarea următoare,* s-a apropiat de noi eminentul regizor sovietic Evgheni Simonov, care a pus în scenă piesa** Poveste din Irkutsk **de Arbuzov și** Micile tragedii **de Puşkin. A. Arbuzov l-a sfătuit să se înarmeze cu răbdare, ceea ce dînsul a și făcut.**

— Ce scop urmăriți, tovarășe Simonov, cînd puneți în scenă o piesă?

— Cînd pun în scenă o piesă, caut să găsesc forma precisă care ar putea să reflefeze ideea principală a operei. Un regizor care dorește să transmită spectatorului, într-o formă nealterată, înalta idee a piesei, trebuie să apeleze la o formă precisă. Lucrînd la realizarea piesei **Poveste din Irkutsk** doream să găsesc o soluție care să corespundă scopurilor și năzuințelor teatrului „Vahtangov". Doream ca această piesă să fie la nivelul acestui teatru. Fără o cunoaștere autentică a vieții, nu poți pune în scenă un spectacol. În acest scop am plecat la Irkutsk, la Bratsk, la Baikal și m-am întors la repetiție după ce am observat unele caractere reale. Acolo, la Irkutsk, am înțeles că întregul spectacol trebuie construit pe un drum nesfîrșit care merge în zare spre orizont. Acest drum constituie principala imagine poetică a spectacolului, simbolizînd atît drumul pe care merge țara noastră, cît și destinul eroilor din piesa lui Arbuzov, care în cadrul spectacolului parcurg un drum de viață mare și minunat. Eu am căutat ca sentimentele și caracterele să fie cît mai reale, dar consideram că este necesar, că trebuie nu să mă ocup să redau pur și simplu, ci să găsesc soluția poetică a întregului spectacol. Este foarte important ca punînd în scenă un spectacol să ridici stilul de comunicare reciprocă între eroi și să cauți relații între caractere. EU AM CERUT CU INSISTENȚĂ DE LA ACTORI O A DOUA INTERIORIZARE ȘI CELE MAI SOBRE MIJLOACE DE EXPRESIE.

Oamenii au preocupări atît de serioase și simt atît de serios răspunderea în muncă, încît această seriozitate își pune amprenta asupra comportării lor. Aceștia sînt oameni animați de mari pasiuni și de simțăminte profunde, ei iubesc și urăsc cu adevărat, însă întotdeauna acest lucru se exteriorizează foarte sobru.

— Cum procedați atunci cînd puneți în scenă piesele lui Puşkin și cum sugerați actualitatea lui?

— Cînd îl pun în scenă pe Puşkin simt contemporaneitatea geniului său, caut să-i transmit spectatorului ideile și intențiile lui Puşkin, fără a supraîncărca piesa cu detalii de viață cotidiană. Actorii joacă în costume care doar în unele detalii amintesc epoca Evului mediu și a Renașterii și asta nu de dragul originalității, ci pentru ca nimic să nu sustragă pe spectator de la ideile lui Puşkin. Acest spectacol este un monument al lui Puşkin. Intenția mea a fost următoarea: am căutat ca spectacolul să aibă un caracter contemporan. De aceea am imaginat un prolog. Lîngă bustul alb al lui Puşkin stau actorii Teatrului „Vahtangov" și Ruben Simionov recită versurile lui Puşkin din celebra „Chemare" către tînăra generație. „Să trăiești, Seminție tînără, necunoscută".

La sfîrșitul spectacolului apare din nou bustul lui Puşkin. Întregul spectacol este prezentat în două culori: alb și negru. Noi am căutat mijloace de expresie cît mai laconice și am selecționat minuțios mijloacele scenice. Lucrînd cu pictorii, de multe ori am eliminat lucrări pitorești, concepute cu mult talent, numai pentru că ele copleșeau acțiunea și stînjeneau versurile lui Puşkin.

Interviu luat de Iulia Manolescu

UN NEUITAT EVENIMENT ARTISTIC
TURNEUL TEATRULUI VAHTANGOV

Cu cîteva luni în urmă, vitrinele librăriilor noastre aduceau cititorilor o carte mult așteptată: un volum omagial închinat activității regizorale și pedagogice a lui E. B. Vahtangov, de către unul din elevii săi (N. Gorciakov: Vahtangov — metteur en scène).

Fără pretențiile unui scrupulos studiu științific asupra operei lui Vahtangov, Gorciakov evocă în acest document emoționant al nașterii teatrului sovietic — cu multă înțelegere și căldură — primele lecții ale maestrului său și munca plină de fantezie creatoare, de căutări pasionate, de matură gîndire artistică și de entuziasm tineresc care a dus la realizarea unor spectacole de neuitat.

Contagioasă pasiune, contagios entuziasm! Simpla lectură a acestei cărți, bogat ilustrată cu imagini din spectacol și cu schițe de decor și costum, a stîrnit în noi dorința arzătoare de a merge cu îndrăzneală mai departe pe drumul artei zilelor noastre, arta realist-socialistă.

Se înțelege că nu mică ne-a fost bucuria cînd am primit vestea că vom vedea în acest sfîrșit de stagiune două spectacole ale Teatrului Academic de Stat din Moscova „E. Vahtangov". Cartea fostului elev Gorciakov ne indicase primii pași ai unui mare teatru; turneul condus de alt fost elev, Ruben Simonov, astăzi regizor principal, avea să ne dezvăluie culmile la care a ajuns acest colectiv luminat și călăuzit de principiile ilustrului său dascăl.

Iată deci pricina pentru care oaspeții moscoviți erau așteptați cu viu interes. Dar nu era singura. Griținko este un actor de film cunoscut și iubit la noi, iar Borisova și Iakovlev ne-au cucerit fără rezerve prin interpretarea lor uluitoare din filmul **Idiotul**. Și, în sfîrșit, cum să nu fim nerăbdători să-i vedem la lucru pe creatorii **Poveștii din Irkutsk**, acum, cînd Radu Beligan ne obligă la confruntări și comparații prin felul fermecător cum a pus în scenă la Național această minunată piesă a lui Arbuzov?

Cronicarii — fără îndoială — vor analiza, vor cîntări și vor trage concluziile după cele două spectacole ale Teatrului Vahtangov. Rîndurile de față ar vrea să fie numai niște notații cuminți, ceva mai mult decît mărturiile unui spectator și ceva mai puțin decît impresiile unui om de meserie.

Am văzut și am auzit **Poveste din Irkutsk**, cu o încîntare nedesmințită de la început pînă la sfîrșit.

Nu poți să nu te îndrăgostești de Valia-Borisova, de complexa și bogata sa gamă sufletească, nu poți să nu suferi împreună cu ea la moartea bunului și umanului Serghei-Uliamov, nu poți să nu trăiești alături de eroica brigadă a excavatorului de pe Angara, bucuriile lor, durerile lor, elanul lor nestăvilit de constructori ai comunismului. Am înțeles din acest spectacol, realizat într-un spirit cu adevărat contemporan de E. Simonov, că tînărul sovietic, omul sovietic, se înalță prin muncă, prin forța unității clasei sale, prin puterea înnoitoare a dragostei și a prieteniei, spre o nouă etică, spre superioritatea de netăgăduit a conștiinței comuniste, pe culmile demnității umane.

Vahtangov spunea elevilor săi: „Căutați! Căutați mereu! Fie că e vorba de o temă contemporană sau de una clasică, trebuie să căutați!"

Ca și cum ar fi vrut să ilustreze acest incandescent postulat al maestrului, oaspeții ne-au oferit, după mărețul imn al zilelor noastre care este piesa lui Arbuzov, micile tragedii ale lui Puşkin.

Tînărul regizor E. Simonov a demonstrat încă odată puterea de sinteză, fantezie sobră și un rar simț al valorilor plastice și muzicale. Conceput cu consecvență în alb și negru, spectacolul a înmănunchiat savant poemul lui Puşkin. Din nou am cunoscut și trei din micile sale tragedii Cavalerul avar, Mozart și Salieri și Oaspetele de piatră. Alături de artiștii poporului R. Simonov și I. M. Tolceanov (foști elevi ai lui Vahtangov) au rostit cu strălucire înaripatul vers puşkinian: Liubimov, Griținko, Plotnikov, Korvoina, Telikovskaia și mulți alții, pînă la cel mai mic rol.

Odată cu zguduitoarea moarte a lui Don Juan s-a încheiat și acest admirabil, dar din păcate prea scurt, turneu al Teatrului Vahtangov. Am fi vrut să cunoaștem și alte trepte care, de la Puşkin pînă la Arbuzov, alcătuiesc piramida repertoriului său atît de valoros.

Am fi vrut de pildă să-l admirăm pe Ruben Simonov în inegalabilul său Domenico Soriano din Filomena Marturano a lui Eduardo Filippo.

Am fi vrut să vedem și nădăjduim să vedem cît mai multe spectacole ale acestui teatru cu adevărat revoluționar și contemporan.

Pînă atunci însă, avem certitudinea că am văzut altceva:

Am văzut că Vahtangov trăiește prin elevii săi, prin cuceritoarea noutate a înscenărilor, prin adevărul sentimentelor și profunzimea gîndirii, prin poezia interpretării.

Am văzut că o artă mare și puternică, o artă cu desăvîrșire contemporană trebuie să se sprijine pe o tradiție vie, dar nu poate exista fără spiritul căutărilor vii și pasionate.

Miron Niculescu

O ARTA CONTEMPORANA

Aurel Vlaicu

Acad. prof. ELIE CARAFOLI
directorul Institutului de Mecanică Aplicată „Traian Vuia" al Academiei R.P.R.

În ziua de 17 iunie anul acesta s-au împlinit 50 de ani de la primul zbor al lui AUREL VLAICU, pionier încercat și curajos al aviației românești. Evocînd memoria acestui erou al poporului romîn, aducem prinosul nostru de recunoștință pentru aportul său la dezvoltarea aviației și la gloria patriei sale, la care a contribuit prin fapte de mare răsunet.

În amintirea lui Aurel Vlaicu vom vorbi astăzi de viața și opera acestui mare înaintaș al aerotehnicii românești, pentru a le servi drept pildă de tenacitate, curaj, dîrzenie și perseverență, tinerilor generații, care se ridică și care construiesc socialismul în țara noastră, în care planuri inovatoare și visuri îndrăznețe ca acelea ale lui Traian Vuia, Henri Coandă și Aurel Vlaicu au tot sprijinul și condițiile de a se transforma în realitate.

Într-un sat din Ardeal, la Bintinți, se naște la 6 noiembrie 1882 Aurel Vlaicu, primul copil al Anei și al lui Dumitru Vlaicu.

Începe învățătura în satul său natal, continuîndu-o apoi la liceul din Orăștie, iar mai tîrziu la Sibiu. Încă din primii ani ai copilăriei, Vlaicu dă dovadă de înclinări deosebite spre mecanică, executînd cu uşurință tot felul de mecanisme ingenioase cu care își uimea profesorii și colegii.

După terminarea liceului, Vlaicu pleacă la Budapesta și se înscrie la Politehnică pentru a deveni inginer mecanic. Preocupat încă din anii copilăriei de problema zborului, cînd ajunge student la Politehnică, începe să se documenteze mai adînc în această problemă și să aibă o imagine mai clară despre ceea ce este o „mașină zburătoare". El comunică acest lucru profesorului său de mașini. Însă cunoștințele aerodinamice pe acea vreme erau abia la început și profesorul său, deși i-a arătat toată simpatia, n-a putut fi convins uşor numai din examinarea machetei, deși aceasta a fost prezentată chiar în zbor de Vlaicu. Crezînd că va putea găsi în altă parte o soluție mai concretă a problemei zborului, deși întîmpină greutăți materiale foarte mari, pleacă totuși în octombrie 1903 la München, unde se înscrie la cursurile de specialitate mecanică ale Politehnicii din acel oraș.

După satisfacerea serviciului militar, se întoarce din nou la München pentru a-și continua studiile. Se avîntă cu toată pasiunea în studiul și construcția mașinilor de zburat, realizînd tot felul de machete din ce în ce mai perfecționate, care-l duc la convingerea că este pe drumul adevărului. Mecanica îl cuprinde într-un vîrtej. Se gîndește la tot felul de invenții, care agitau pe tehnicienii din acea vreme, și concepe mereu diverse inovații și mașinării.

Lipsurile de tot felul îl readuc însă față în față cu crunta realitate: nu mai are mijloacele necesare continuării studiilor și nici nu poate să-și desăvîrșească machetele sale zburătoare.

Între timp, Vlaicu scapă pentru scurtă vreme de păienjenișul de dificultăți de tot felul, angajîndu-se la fabrica de automobile Oppel din Rüsselsheim, unde spera, pe lîngă asigurarea traiului de toate zilele, să convingă și pe conducătorii fabricii să-i dea sprijinul necesar pentru a-și realiza „pasărea măiastră". Acestia au rămas însă indiferenți, chiar în fața demonstrațiilor reușite cu machetele zburătoare prezentate de Vlaicu. Astfel, cei șase ani pribegiți prin meleaguri străine, îndurînd lipsuri și greutăți, șase ani de trudă și amar, atît pentru Vlaicu cît și pentru ai săi de-acasă, nu i-au împlinit dorința arzătoare de a-și construi aparatul mult visat. Tatăl său, citind în inima îndurerată a feciorului toată această deznădejde, îa din nou drumul Sibiului, de unde îi aduce o slabă mîngîiere, ipotecînd un rest de jugăre pe care le mai avea.

Cu cele 300 de coroane ale tatălui său, cu cele 1000 de coroane strînse de către un prieten de liceu, Romulus Boca, Vlaicu își cumpără materialul necesar (lemn, pînză, cuie, etc.), și construiește, împreună cu fratele său Ioan, un planor „gîndacul zburător" cum îi spunea el, după ultima machetă, cea mai reușită pe care o realizase anterior. După un timp record de cîteva săptămîni, planorul era gata. A început să facă studii sistematice asupra echilibrului și portanței planorului, adăugînd pe scaunul improvizat al pilotului greutăți pînă la cea egală cu a unui om. Chiar la această viteză mică a putut dovedi astfel că planorul său poate ridica un om. Însă aceste experiențe erau doar un început, trebuiau să fie completate prin punerea aparatului în condițiuni mai apropiate de realitate. Și soluția a găsit-o imediat. Trei cai buni au fost înhămați la frînghiile planorului, iar trei călăreți curajoși din sat au mînat caii cu viteză mare, reușind să ridice la înălțime suficientă pe Vlaicu cu planorul său.

După această izbîndă, se pune din nou la treabă și caută să aducă îmbunătățirile necesare.

Începe din nou alte încercări, reușește să zboare cîteva sute de metri, la o înălțime mai mare, simțind cum mașina se supune voinții sale. Neîncrederea s-a spulberat. Multă lume din Orăștie și din satele de prin prejur a venit să vadă „minunea" realizată de unul din ai lor. Numele lui Vlaicu flutură acum pe toate buzele. El este invitat la serbările de la Sibiu și Brașov să prezinte macheta după care a făcut planorul. Un entuziasm de nedescris cuprinde această lume, în care se aflau și unii scriitori și ziariști de dincoace de munți. Cu tot acest entuziasm, cu toată propaganda făcută de inimosul Romulus Boca, cele 25.000 de coroane necesare pentru a construi avionul adevărat, cu motor puternic, n-au putut fi strînse. Atunci, în urma sfaturilor primite mai ales de la scriitorii și ziariștii cunoscuți cu ocazia serbărilor de la Sibiu și Brașov, pleacă la București, oraș în care își pune toate speranțele în realizarea planurilor.

Sîntem în anul 1909; mai erau încă vii imaginile sîngeroasei reprimări a răscoalelor țărănești din 1907. Desigur, atmosfera nu era încă prielnică pentru opera acestui fiu de țăran. Totuși, împrejurările l-au ajutat, deoarece a găsit sprijinul total al marilor noștri scriitori și poeți: Alexandru Vlahuță, Emil Gîrleanu, Ștefan O. Iosif, Ilarie Chendi și alții.

În cele din urmă, după multe greutăți și tergiversări datorite lipsei de interes și înțelegere a forurilor conducătoare, se hotărăște în cele din urmă să se construiască acest aeroplan la Arsenalul Armatei sub conducerea lui Vlaicu însuși, urmînd ca Ministerul de Război să depună fondurile necesare în acest scop. Aici, el avea să îndure multe nedreptăți și umilinți din partea directorului Arsenalului, om închis și ursuz, poate chiar invidios, din cauza căruia Vlaicu a vrut în repetate rînduri să părăsească Arsenalul. Grație prietenilor săi credincioși, care-l sfătuiau mereu, dar mai ales a insistenței colaboratorilor săi, cei cîțiva muncitori care îl ajutau la construcția avionului — unul dintre ei, ucenicul de atunci Ciulu Ion trăiește și astăzi — și care și-au dat seama, după bunul lor simț, că tînărul acela care lucra cu atîta îndeminare, cot la cot cu ei, ascunde în el geniul creației și trebuie deci ajutat din răsputeri, Vlaicu consimte în cele din urmă să lucreze mai departe la terminarea avionului. După puțin timp, acesta a fost gata, însă îi lipsea motorul pentru ca avionul să poată fi supus la încercările preliminare de zor. După o serie de noi dificultăți ivite în legătură cu fondurile pentru achiziționarea unui motor, Vlaicu obține în cele din urmă, prin lupta dîrză, fondurile necesare și reușește să ajungă la Paris, în februarie 1910, unde comandă un motor Gnôme de 50 C.P., fiind ajutat pentru alegerea acestuia de marele său înaintaș Traian Vuia, pe care el îl prețuia așa de mult. Aici se pune în curent cu funcționarea motorului și studiază în detaliu toate organele sale. Întors în țară, își finisează avionul pe care îl mutase între timp într-un hangar la Cotroceni, spre a fi în apropierea aerodromului, și așteaptă acum motorul, care îi vine abia în mai 1910. Îl montează imediat pe avion și, cu toate că nu pilotase niciodată un avion cu motor și nici nu căpătase de la alții vreo noțiune de zbor, cu mult curaj — căci la cea mai mică greșeală risca să-și curme firul vieții — și cu o voință de fier, pune începutul cu începutul stăpînire pe mașina lui și reușește în scurt timp s-o desprindă de pămînt și s-o ridice în aer la înălțimea de patru metri, parcurgînd în zbor distanța de 50 de metri.

Răuvoitorii au început să compare aceste timide încercări de început cu zborurile lui Santos-Dumont, Blériot, Farman, uitînd că aceștia erau formați într-o perioadă îndelungată de timp, cu posibilități materiale considerabile.

Dar în ciuda tuturor clevetirilor, primul avion plăsmuit și construit de un romîn pe pămîntul Romîniei, devenise o realitate ce nu putea fi contestată. Tehnica înaltă de care dăduse dovadă în timpul construcției avionului, dublată de măestria neîntrecută cu care a ajuns să-l comande, însușindu-și în cel mai scurt timp o artă nouă de zbor, făcuseră din Vlaicu un erou popular, mai ales după victoria cîștigată pe cîmpul Cotrocenilor în august 1910 asupra rivalilor săi în arta pilotajului, cunoscutul aviator francez Michel Molla și aviatorul romîn George Bibescu, considerați pînă atunci de neînvins.

Se poate spune că în august 1910 începea să se afirme aviația noastră națională. Vlaicu își răscumpăra acum toate umilințele la care fusese supus de-a lungul anilor grei de trudă.

Studios și conștiincios în ceea ce privește valorificarea tuturor cunoștințelor științifice și tehnice cunoscute în epoca aceea, meticulos în căutarea soluțiilor mecanice ale organelor aparatului său, un desăvîrșit mecanic în ceea ce privește punerea lor în perfectă stare de funcționare, muncitor neobosit pentru a-și împlini sarcina în condițiile cele mai bune, Aurel Vlaicu mai poseda și un simț remarcabil al zborului, pe care l-a ridicat la culmile unei arte desăvîrșite.

Pe cît de modest, pe atît de stăruitor și hotărît pentru susținerea cauzei sale, bazat pe calitățile aparatului său, Vlaicu reușește în cele din urmă să fie biruitor în multe competiții.

Dar, după nenumăratele sale zboruri, aparatul a început să se uzeze și era natural să se pună problema construirii unui nou avion. Greutățile primei realizări au fost în parte înlăturate, deoarece construcția propriu-zisă s-a executat de data aceasta la Școala de Arte și Meserii, unde Vlaicu a găsit înțelegerea și bunăvoința directorului — ing. Panaitescu — precum și colaborarea entuziastă a maiștrilor Flenches și Silișteanu, și a mecanicului Ion Ciulu.

Acest nou aparat prezenta, față de primul său avion, unele perfecționări importante, dar caracteristicile sale principale erau aceleași. Scoate o broșură intitulată Aeroplanul Vlaicu, în care descrie amănunțit avionul său și pentru care primește premiul Academiei Române „Gh. Lazăr" de 5.000 de lei pentru realizări excepționale. Vlaicu începe îndată cu noul său avion zboruri de antrenament pe cîmpul Cotrocenilor, în entuziasmul mulțimii mereu prezente la zborurile sale.

În cursul lunii august 1911, Vlaicu zboară pe Cîmpia Libertății de la Blaj, cu prilejul serbărilor Asociației pentru Literatura Română și Cultura Poporului Romîn, în fața unei mulțimi imense, ce urmărea, în culmea emoției, spectacolul acesta nemaivăzut. Alături de această mulțime, care vărsa lacrimi de bucurie, mai erau și o seamă de scriitori de dincolo și de dincoace de munți, care își vor exprima entuziasmul scriind în gazetele epocii. După aceasta, Vlaicu întreprinde o serie de noi zboruri în diferite alte orașe din Ardeal, printre care Sibiu și Brașov. Turneul a fost triumfal. Dar seria succeselor nu se oprește aici. În iunie 1912, Aurel Vlaicu ia parte la un concurs aviatic internațional, la Aspern, lîngă Viena. În întrecere cu mulți dintre cei mai mari aviatori ai lumii, printre care și renumitul aviator francez Roland Garros, Vlaicu cîștigă una din cele mai răsunătoare victorii, fiind clasat primul la două probe ale acestui concurs și al doilea la o a treia probă, aducînd astfel glorie patriei sale.

După întoarcerea sa triumfală de la Aspern, Vlaicu întreprinde un alt turneu aviatic în Ardeal, unde și de data aceasta stîrnește aceeași admirație și entuziasm de nedescris.

Întors apoi la București, începe să proiecteze al treilea avion, „Vlaicu III", cu două locuri, care urma să fie construit de data aceasta în străinătate. Construcția avionului însă întîrzie și el devine nerăbdător. Este cuprins deodată de un chinuitor neastîmpăr, deoarece un gînd nou începe să-l stăpînească, acela de a trece în zbor Carpații. Pe deasupra mai află și că alt aviator intenționa să treacă Carpații cu un avion străin. Gîndul că el a trudit așa de mult ca să-și construiască pasărea măiastră și totuși un alt avion să îndrăgească munții înaintea lui și a avionului său, îl neliniștește cumplit. Plin de nerăbdare, el nu așteaptă terminarea noului său aparat și încearcă să fie primul care trece Carpații, cu toate că avionul său e uzat acum după nenumăratele zboruri executate de el. Și, deși prietenii săi fac tot posibilul să-l înduplece să renunțe la acest proiect cu un avion învechit, totuși nu-i chip să poată fi oprit. În după amiaza zilei de simbătă 13 septembrie 1913 stil nou, își ia zborul pentru a nu se mai întoarce niciodată.

Vestea năpraznicei sale prăbușiri în apropiere de satul Bănești, lîngă Cîmpina, a zguduit din adîncuri populația de dincolo și dincoace de munți, care l-a plîns ca pe un fiu iubit, ce și-a cinstit poporul din mijlocul căruia s-a ridicat.

După 50 de ani de la primul zbor al lui Vlaicu privim astăzi cu multă admirație și recunoștință acest eveniment de seamă din istoria aviației românești, revenindu-ne nouă sarcina de onoare și de mare răspundere de a ridica realizările românești pe culmile cele mai înalte, urmînd pilda acestui avîntat deschizător de drumuri noi.

Astăzi, în anii regimului de democrație populară, tinerii care doresc să cucerească înălțimile creației nu mai întîlnesc nici un obstacol în calea lor. Au fost create cele mai bune condiții pentru dezvoltarea cercetărilor tehnico-științifice, spre a fi un auxiliar prețios industriei și celorlalte ramuri ale economiei naționale. Se înregistrează realizări din ce în ce mai avîntate: știința și cultura primesc un puternic imbold spre noi succese, pentru a veni astfel cu un aport mai mare în sprijinul direct al oamenilor muncii.

Realizările remarcabile obținute pînă în prezent, împletite cu perspectivele luminoase care se deschid în fața noastră în următorii ani, astfel cum sînt oglindite în Directivele și Rezoluția celui de-al treilea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn, reprezintă o dovadă a dezvoltării continue și mereu înfloritoare a patriei noastre.

..ȘTIINȚIFIC

Al 41-lea

De o jumătate de secol se desfășoară un meci pasionant, un meci în care s-au angajat sute și mii de sportivi, dar destul de puțin comentat. Pare ciudat, cu atît mai mult cu cît este vorba de un sport într-altfel cunoscut și foarte răspîndit în mase și anume... fotbalul. E vorba de duelul dintre echipele Bucureștiului și cele ale provinciei. În această jumătate de secol, de la primul campionat național (1910) și pînă la sfîrșitul campionatului din acest an (1960) s-au disputat 41 de competiții. În urmă cu un an, înainte de începerea celui de al 41-lea campionat, scorul în disputa Capitală-Provincie era 20 : 20! Adică, de 20 de ori o echipă bucureșteană și-a adjudecat titlul și tot de atîtea ori echipe de provincie au ieșit învingătoare.

Iată de ce actualul campionat a avut un caracter decisiv de finală, pentru stabilirea „scorului" după o jumătate de veac. (După terminarea celei de a doua jumătăți, cronicarul Luceafărului *își rezervă plăcerea de a face un bilanț pentru cititorii săi).*

Așadar, București — Provincie 21 : 20!

Să vedem ce orașe din țară au avut bucuria să găzduiască echipa campioană. Pe primul plan se situează Timișoara cu 9 titluri, apoi Ploești și Arad cu cîte 4, Brașov (Orașul Stalin), Reșița și Oradea cu cîte 1.

În anii care s-au scurs de la Eliberare, datorită marelui interes pentru o dezvoltare proporțională a condițiilor favorabile practicării fotbalului în toate regiunile țării, echipele de provincie au făcut un mare salt. Cum însăși noțiunea de „provincie" își pierde treptat vechiul sens, în urma prefacerilor care îmbogățesc țara, și „scorul" din meciul de care ne ocupăm s-a schimbat. În cele 13 campionate desfășurate după război, echipele de provincie și-au adjudecat de 7 ori titlul în timp ce echipe din capitală au realizat această performanță de 6 ori. Numai C.C.A. singură a realizat 5 din aceste victorii.

Intrăm într-o altă jumătate de veac, după o „repriză" de 50 de ani. 9 ani din acești 50 au fost întunecați de războaie.

..SPORTIV

În campionatele viitoare, generația de fotbaliști încă datoare sporterilor săi, oamenii muncii, trebuie să lupte pentru lichidarea stării de regres, pentru ca etica socialistă să triumfe și pe terenurile de sport.

Echipa care s-a dovedit cea mai constantă ca valoare în ultimii ani, echipa militarilor bucureșteni a cîștigat al 41-lea campionat la o apreciabilă diferență de puncte, dar victoria ei n-a mai entuziasmat că în 1956, de pildă, cînd această diferență a fost mai mică. Aceasta, întrucît celelalte echipe care emiteau pretenții la titlu ori au pierdut foarte mult în tur (Știința Cluj) ori în retur (Steagul Roșu și Dinamo Bacău) ori s-au resemnat pur și simplu atunci cînd, practic, șansele de cîștigare a titlului s-au spulberat (U.T.A.).

E de așteptat că noile măsuri pe care le elaborează forurile noastre sportive vor contribui la ridicarea calitativă a fotbalului, vor asigura un echilibru valoric în alcătuirea formațiilor, vor favoriza promovarea tinerelor talente, și vor dinamiza astfel cea mai dragă competiție a publicului nostru sportiv. Dar, în primul rînd, lupta pentru calitate. Fiindcă, așa cum la atletism nu se acordă titluri unor sportivi care, deși învingători, realizează performanțe mediocre, credem că nu trebuia să se acorde Cupa R.P.R. unei formații cenușii care bate pasul pe loc și dovedește deseori atitudini nesportive ca Progresul-București.

Publicul care a așteptat... o jumătate de secol să vadă fotbalul nostru afirmat pe plan european, public entuziast și competent, așteaptă cu încredere viitorul campionat. E timpul ca așteptarea lui să fie răsplătită!

Cronicar

Salutul Iuliei Borisova

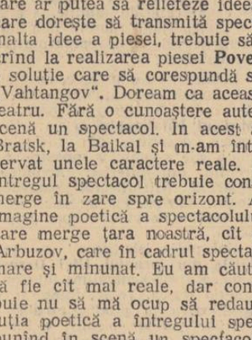

Am rugat-o pe Iulia Borisova să ne împărtășească impresiile cu prilejul vizitei sale în țara noastră. Talentata interpretă a Valiei, a transmis cititorilor Luceafărului *următoarele:*

„Sînt fericită, dragii mei prieteni, că mă aflu în Romînia. Îmi pare foarte rău că șederea este atît de scurtă, dar în inimă păstrez cele mai calde amintiri despre zilele acestea. Dați-mi voie ca prin revista Luceafărul să transmit cele mai sincere sentimente de afecțiune pentru prietenii mei romîni".

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

BIBLIOTECA CENTRALĂ SIBIU

Din sumar:

RADU TUDORAN: Încredere
NICOLAE VELEA: Despărțire
LUIS MAS MARTIN: Reportaj despre Cuba
NICOLAS GUILLEN și PABLO NERUDA: Poeme
O piesă inedită în versuri a lui IOAN SLAVICI
VOINEA MARINESCU: Stadiul actual al chirurgiei cardiace

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul III, Nr. 15 (50) • 1 august 1960 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

PE DRUMUL SOCIALISMULUI și PĂCII

Nicolae MORARU

4.850.000 de cetățeni ai Republicii Populare Romîne au participat la adunările de la orașe și sate care au dezbătut proiectul de Directive pentru planul economic pe anii 1960—1965 și pentru programul de perspectivă care urma să fie prezentat celui de-al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn. 285.000 de muncitori, țărani și intelectuali au luat cu acest prilej cuvîntul și au făcut peste 65.000 de propuneri menite să îmbunătățească măsurile și căile pentru realizarea acestor obiective. Cînd te gîndești că la elaborarea proiectului de Directive, la munca pregătitoare desfășurată sub îndrumarea conducerii de partid și de stat, au luat parte, în afara ministerelor, departamentelor, organelor de partid și ale Sfaturilor populare, peste 20.000 de specialiști, ingineri, oameni de știință, fruntași din industrie și agricultură, — îți dai seama ce înseamnă democrația socialistă în acțiune, felul în colo de hotare continuă a-i acorda multă atenție, corespunzător interesului opiniei publice. Și nu e de mirare. Căci cel de-al III-lea Congres al P.M.R. a constituit un eveniment de importanță istorică în viața poporului romîn, prilejuind bilanțul muncii rodnice depuse de acesta și luarea unor hotărîri care au deschis noi perspective luminoase de progres, bunăstare și înflorire Romîniei socialiste. Evidențiind faptul că în R.P.R. a fost creată baza economică a socialismului, Congresul a trasat sarcini concrete în vederea desăvîrșirii construcției socialiste în țara noastră.

Se știe că puterea unei țări și posibilitățile făuririi unei vieți mai bune pentru popor țin de nivelul de dezvoltare a economiei și de modul în care bunurile produse sînt împărțite făuritorilor lor. Bilanțul prilejuit de Congresul al III-lea al P.M.R. a dovedit drumul tot mai victorios al socialismului în țara noastră, faptul că partidul s-a aflat necontenit în ofensiva neîntreruptă a socialismului, în industrializarea țării, în transformarea socialistă a agriculturii, în făurirea revoluției culturale. Au crescut mult forțele de producție ale țării. Față de 1955, producția industrială globală a crescut cu 67 la sută. Dacă în Romînia antebelică, în anul 1938 se produceau 284 mii tone de oțel, în 1955 erau 766 mii tone, iar în 1960 — 1.700.000 de tone. Industria constructoare de mașini dă în 1960 o producție de zece ori mai mare ca în 1938, industria chimică de 11 ori mai mare. Dacă producția de energie electrică era în 1938 de 1,1 miliarde kWh, iar în 1950 de 2,1 milioane kWh, în 1960 dăm 7,7 miliarde kWh. În 1960 realizăm numai în 11 săptămîni întreaga producție a anului 1938. În ultimii ani, ritmul creșterii este de 10,8 la sută pe an. Acest lucru a fost cu putință pentru că întreaga noastră industrie este socialistă, pentru că ea nu cunoaște nici exploatare, nici crize, nici șomaj.

În agricultură a apărut o nouă realitate: sectorul socialist cuprinde peste 81 la sută din suprafața arabilă a țării și tot atît din gospodăriile țărănești. Tractoare, combine și alte mijloace mecanizate folosite de agricultura socialistă ușurează munca oamenilor și permit ridicarea recoltelor, creșterea septelului. Cooperativizarea agriculturii este în linii generale înfăptuită. În țara noastră s-a pus capăt pentru totdeauna exploatării omului de către om.

Ce au adus toate acestea oamenilor? Față de 1955, salariul real a crescut cu 33 la sută; volumul de mărfuri desfăcute prin comerțul socialist cu amănuntul a sporit în 1960 cu peste 1,5 ori față de 1955; pentru nevoi culturale, asigurări sociale, sănătate etc., statul a alocat în 1956—1960 peste 55 miliarde lei.

În acest mare drum parcurs, s-a dovedit că clasa muncitoare din țara noastră este la înălțimea misiunii sale istorice, s-a întărit alianța ei cu țărănimea muncitoare; statul democrat popular a fost verificat ca principal instrument în făurirea orînduirii noi și mereu s-a dovedit că victoria a fost cu putință datorită faptului că poporul nostru are în partid o călăuză sigură în lupta sa pentru viață îmbelșugată, pentru fericire.

Congresul al III-lea al P.M.R. a dovedit adeziunea entuziastă și unanimă a maselor populare la programul de dezvoltare a economiei naționale, hotărîrea lor de a-l înfăptui. Prevederile planului pe 1960—1965 au drept obiectiv principal dezvoltarea bazei tehnico-materiale a socialismului, încheierea procesului de făurire a relațiilor socialiste în întreaga economie în vederea desăvîrșirii construcției socialismului. În 1965, producția industrială va crește de 2,1 ori față de anul 1959, cu un ritm anual de 13 la sută. Numai 1 la sută de spor al producției industriale în 1965 va însemna 1 miliard 450 milioane lei față de 22 milioane în 1950. La Galați va începe construcția unui mare centru siderurgic care, în 1970, va da singur o producție de 4 milioane tone oțel. Pînă în anul 1965, în agricultură vor lucra 100.000 de tractoare fizice (150.000 convenționale de 15 C.P.), adică de 3 ori cît erau în 1959. În aceeași perioadă se vor realiza anual 14—16 milioane tone de cereale. Salariul real va crește cu 40—45 la sută, venitul real al țăranilor va crește cu 40 la sută, se va desface o cantiate de mărfuri de două ori mai mare, se vor construi numai din fondurile statului 300.000 de apartamente noi pentru oamenii muncii.

Și aceasta va fi numai prima etapă a programului de perspectivă, care va deschide în fața poporului romîn luminoase orizonturi ale desăvîrșirii construcției socialiste și perspectiva trecerii treptate la construirea comunismului. În acești 10—15 ani Romînia va deveni o țară industrială dezvoltată, cu o agricultură multilaterală și de înaltă productivitate. Bogățiile țării, valorificate de către oamenii muncii, vor permite astfel trecerea treptată de la repartiția după muncă la repartiția după nevoi, asigurînd întregului popor condiții de viață corespunzătoare victoriei socialismului și construcției comunismului.

Cum arată acestea în cifre? Pînă în 1975, producția industrială va crește față de 1959 de peste 6 ori, avînd un ritm mediu de 12 la sută pe an. Un singur procent de creștere va însemna în 1975 — 4 miliarde lei. În industria oțelului, încă în 1970, se va produce în 14 zile întreaga producție din 1938. Industria constructoare de mașini va crește de 7 ori, chimică de 13—14 ori, ușoară de 6—7 ori, alimentară de 4,5—5 ori, agricultura de 3 ori. Se vor da 65—70 miliarde kWh de energie electrică.

Ce vor aduce acestea omului? Consum anual pe locuitor, la carne de 60—70 kg., lapte și produse lactate de 350—380 litri, 35—40 kg. zahăr, 3,5—4 perechi încălțăminte, 50—55 m.p. textile; va fi rezolvată problema locuințelor în orașe și centre muncitorești.

Pentru toate acestea a chemat Congresul al III-lea al P.M.R. întregul popor romîn la muncă și luptă. În vederea înfăptuirii acestui măreț program pus în slujba omului și viitorului său este nevoie de pace. Căci, așa cum arată și Raportul Comitetului Central prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, primul secretar al C.C. al P.M.R., *„Problema fundamentală a zilelor noastre este apărarea păcii în lume"*. La Congresul al III-lea, Partidul Muncitoresc Romîn și-a afirmat deplina adeziune, corespunzătoare intereselor poporului romîn, la politica externă leninistă a Uniunii Sovietice, care promovează consecvent principiile coexistenței pașnice între țările cu orînduiri sociale diferite, luptînd cu fermitate pentru demascarea cercurilor imperialiste agresive, militînd pentru unirea forțelor iubitoare de pace în lume. Constatînd că viața însăși a dovedit justețea acestei politici, Congresul a luat în considerare, totodată, creșterea și consolidarea forțelor mondiale ale păcii, faptul că popoarele au înțeles larg năzuințele de pace ale țărilor socialiste, în frunte cu Uniunea Sovietică. Pornind de la teza adînc științifică a necesității coexistenței pașnice și a posibilității preîntîmpinării unui război, care, în actualele împrejurări, înseamnă distrugeri și pierderi incalculabile, chemînd la demascarea neobosită și zădărnicirea uneltirilor războinice ale cercurilor imperialiste agresive, Congresul al III-lea al P.M.R. a subliniat deplina adeziune la politica externă a partidului și guvernului. La temelia acestei politici se află prietenia frățească și alianța trainică cu celelalte țări socialiste, prietenie și alianță care asigură independența și dezvoltarea fiecăreia dintre ele, continua întărire a sistemului socialist mondial.

Relațiile dintre țările socialiste se bazează pe principiul colaborării și ajutorului reciproc, al unității de scop. În condițiile luptei consecvente pentru apărarea păcii, promovînd coexistența pașnică cu celelalte țări avînd orînduiri sociale diferite, țările socialiste își aduc contribuția la întrecerea pașnică pe tărîmul construcției și ridicării nivelului de trai. Întregul program constructiv elaborat de cel de-al III-lea Congres al P.M.R. este menit a făuri bunăstarea poporului romîn și totodată dovedește atașamentul poporului romîn față de cauza progresului și păcii în lume.

Republica Populară Romînă duce o politică consecventă de pace, e factor activ în toate eforturile care se fac pentru a înlătura pericolul dezlănțuirii unui nou război. Prestigiul țării noastre a crescut mereu în lume, ea și-a dobîndit prieteni pretutindeni, pentru că desfășoară relații economice pe baze echitabile — ca și celelalte țări socialiste — cu toate țările, întreține relații diplomatice corecte și prietenești, ia parte activă la lucrările O.N.U. și ale altor organisme internaționale, militează pentru larga dezvoltare a schimburilor culturale, sportive și turistice.

R.P.R. s-a pronunțat ferm pentru realizarea dezarmării generale și totale, văzînd în propunerile Uniunii Sovietice calea reală și concretă pentru asigurarea păcii. Și la Conferința de la Geneva a Comitetului celor 10 state, delegația romînă a depus mari eforturi, alături de delegațiile celorlalte țări socialiste, pentru a dobîndi plasarea discuției pe terenul concret și eficient al soluțiilor. Din păcate însă, delegațiile occidentale au zădărnicit posibilitatea unor rezolvări constructive, în ciuda faptului că U.R.S.S. a venit mereu în întîmpinarea părții occidentale cu noi propuneri. Părăsind masa tratativelor în condițiile cînd rămînerea acolo ar fi fost echivalentă cu complicitatea la inducerea în eroare a opiniei publice mondiale, alături de delegațiile celorlalte țări socialiste, delegația R.P.R. a afirmat din nou hotărîrea de a continua eforturile în cadrul O.N.U. pentru a crea posibilitatea unui climat mai prielnic dezbaterii principalei probleme a timpului nostru: aceea a păcii, deci, implicit, aceea a dezarmării. Alături de celelalte țări socialiste, hotărîtă a-și da propria contribuție la cauza apărării păcii, a micșorării încordării internaționale, R.P.R. se alătură eforturilor pentru zădărnicirea oricăror uneltiri ale cercurilor imperialiste agresive, stă trainic pe poziția promovării principiilor coexistenței pașnice și izgonirii războiului ca mijloc de rezolvare a litigiilor între state în epoca noastră.

★

Înarmat cu un adevărat program de luptă izvorît din documentele și hotărîrile Congresului al III-lea al P.M.R., strîns unit în jurul partidului, al Comitetului său Central în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej poporul romîn a pornit cu noi puteri, în elan creator nestăvilit, la munca glorioasă pusă în slujba înfloririi patriei. Muncitorii, țăranii, intelectualii țării noastre pășesc în rînduri strînse, călăuziți de partid, spre noi victorii în construcția socialistă, în lupta pentru pace.

Abecedar

Mihu DRAGOMIR

Intîia treaptă-a cosmicei rachete,
în care, mîine, vor pleca spre astre
copiii plaiurilor noastre,
cu soarele lucind la inelar,
intîia treaptă-a cosmicei rachete
e-n foșnetul naiv de-abecedar.

Și cifra ce deschide-ntîia poartă
spre necuprinsa galaxiei hartă
e-n „unu-ori unu" repetat în cor,
într-un septembrie de aur foșnitor.

Intîia ușă-a navelor stelare
e-n literele mari și zimbitoare,
ce-ascund cîte-un crîmpei de nemurire,
în cartea, neuitată, de citire,

intîia treaptă-a tîlcurilor grele,
către pămîntu-ntreg, și către stele...

★

Abecedare, cîntec de-nceput,
ce-amar și jinduri vechi ai încăput...

Pentru tine, mamele, cîndva, posteau.
Tații plecau cu noaptea-n cap, trudeau și tăceau.
Bucurai ca o iarbă sărăcăcioasă
și dureai cu o pîine mai puțin la masă.

Fii liberă, ca soarele și vîntul,
tu, carte-a cărților, ce-ncepi cuvîntul.
Fii ca foșnirea frunzei mingiioasă,
ca aerul, în fiecare casă,
fii zîmbetul Comunei pentru cei
ce vor trăi în nesfîrșitul ei.

Te-au scris așa, să fii a tuturor,
minerii în adîncurile lor,
și oțelarii stînd în vîlvătaie,
țăranii care pîinea nouă taie,

și-oriunde te citesc și te deschid
văd mîna țării, care-a scris: Partid.

Fii liberă, și fii a tuturor.
Cîndva, pămîntu-ntreg va fi al tuturor,
și-al nimănuia nu va fi amarul.

Așa se-ncepe: cu abecedarul,
întîia treaptă-a tîlcurilor grele,
către pămîntu-ntreg, și către stele...

TRIBUNA SCRIITORULUI TÎNĂR

Îndatoriri

Fănuș Neagu

Fac parte din generația de scriitori tineri, numită, spre mîndria noastră, generația lui 23 August. N-am cunoscut zodii de urgie, viața și moartea unui Bogdan Amaru ne cutremură doar ca o pagină tristă dintr-o carte scrisă de mult. Noi am luat creionul în mînă la vremea secerișului și pentru asta, în locul notațiilor de față, aș fi vrut un poem de recunoștință.

Știu totuși că tata și-a pierdut ani mulți și fratele într-un război pe care nu l-a dorit niciodată. Știu că satul meu, așezat undeva în Bărăgan, a fost pînă în 1945 o fișie de pămînt în moșia care număra peste zece mii de hectare a prințului Șuțu. Am văzut și-am auzit lupii prăsiți de prinț și hrăniți de argați cu cai cumpărați din tîrg de la Urziceni, ca să aibă ce vîna stăpînul. Mi s-au spus povești de groază c-un circiumar care chema tocmai din Bulgaria oameni să-i lucreze grădina de zarzavat și-i alunga, toamna, goi. A fost pe-acolo și-un șef de post care-și trimitea cățeaua dresată să-i aducă, din cotețul cui îi căsuna lui, găini și găște. Cine crîcnea era băgat la beci și-i zdrobeau oasele. Perceptorul, beției și bătaia, trimetea gardistul cu dame-jeanele după vin, dîndu-i ca semn de recunoaștere bastonul lui cu măciulie de aur. Bani n-a dat niciodată. Cine-a crîcnit a fost încărcat la fonciere de n-a mai ajuns să se plătească.

De pe urma lor satul s-a ales cu treizeci de cruci în cimitir, toate de aceeași mărime și aliniate în adîncime pe cîțiva metri pătrați. Lemnul l-a dat prințul, gratis, din pădurea lui, pentru eroii căzuți pe front.

Lemn de cruci, atîta a folosit satul meu.

Toate acestea au fost, și noi, scriitorii tineri, le știm doar din auzite sau din cărți, căci am deschis ochii către lume în anii de după eliberarea patriei. Martori ai marilor prefaceri revoluționare din țara noastră, la care mulți din noi au fost participanți activi, despre ele scriem sînt ale noastre și pe acestea le cîntăm, fiecare după puterea și talentul lui.

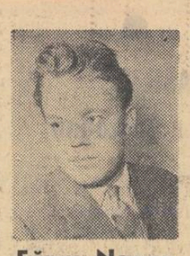

Inceput la vremea secerișului, cîntecul nostru e de bucurie și împlinire.

Ce-am realizat? Numele dat generației noastre obligă și întrebarea aceasta nu e, cred, prematură. Sînt convins de altfel, că în zilele Congresului al III-lea al partidului, la care s-au arătat uriașele succese obținute de poporul nostru și s-au trasat sarcinile de dezvoltare a economiei naționale pe viitorii șase ani, menite să ducă la desăvîrșirea construirii socialismului, fiecare dintre noi a stat o vreme să se gîndească la ce-a făcut. Sînt precumpănitoare roadele și, totuși, socotesc c-am rămas datori.

In ce mă privește știu bine că reportajele și povestirile pe care le-am scris pînă acum sînt doar un punct de plecare, că prea puțin se oglindesc în ele uriașul avînt al clasei muncitoare și forța de nezdruncinat a comuniștilor. Vina îmi aparține, dar e, într-o oarecare măsură — să-mi fie iertat — și a criticilor literari, a celor tineri, spun, egală măsură, și criticilor literari. Dar unii dintre ei lincezesc în birouri și emit false judecăți de valoare asupra cărților inspirate din actualitate. Ca să nu se spună că arunc vorbe-n vînt, voi da un exemplu. Dumitru Radu Popescu a publicat, anul trecut, romanul Zilele săptămînii, *în care sînt descrise întîmplări dintr-un sat colectivizat; un tînăr critic, într-un articol apărut în presa centrală, îl critică pe autor de necunoașterea temeinică a vieții de la țară, ca apoi într-o discuție pe care am avut-o cu el să mărturisească textual: „de cînd sînt n-am stat o zi într-un sat".*

E prea de tot.

Congresul al III-lea al partidului a marcat intrarea într-o epocă de cuceriri istorice, deschizînd orizonturi vaste și noi căi de afirmare tuturor creatorilor. In aceste zile, cînd întregul popor a pornit la ofensiva desfășurată pentru realizarea planului de șase ani, înțeleg c-am rămas dator — ca scriitor și ca tînăr — brigadierilor pe care i-am întîlnit în drumurile mele pe șantierele naționale. Entuziaști, generoși, băieții aceștia de o vîrstă cu mine, izbeau ziua întreagă cu tîrnăcopul în piatră și mai găseau destul timp și pentru învățătură. Am datorii neachitate și față de colectiviștii din Dăbuleni care îngroapă vița de vie la adîncime de opt metri, căci țînțul e nisipos și bîntuit de vînturi. Țin să mă plătesc de toate într-o carte pe care aș vrea-o, mai presus de orice, un omagiu activiștilor de partid pe care i-am cunoscut în drumurile prin țară și mi-au rămas aproape de inimă. Lor le datorez multe din gîndurile așternute pe hîrtie și mulțumirea că oamenii din satul meu au ajuns stăpîni pe moșia prințului care prăsea lupi pentru vînătoare.

care preferă să poarte discuții (de multe ori interminabile și lălăi) doar asupra operelor intrate de mult în patrimoniul literaturii. Studii cît de cît cuprinzătoare sau articole de analiză despre schițele și nuvelele tinerilor, le numeri pe degete. Valoarea reportajelor publicate în ultima vreme, după părerea mea, e în scădere. Romulus Rusan și Pop Simion, ca să vorbim de doi dintre cei mai înzestrați reporteri tineri, semnează tot mai rar și cînd o fac par că și-au pierdut prospețimea de altă dată, observațiile nu mai cuceresc prin inedit, faptele sînt înfățișate brut, comentariile se înscriu în sfera obișnuitului.

Dar tinerii critici literari tac.

Indemnurile de importanță covîrșitoare, făcute de partid tuturor creatorilor, de a menține o strînsă legătură cu viața, de a fi, cu alte cuvinte, în prima linie a frontului, și care au stîrnit un larg ecou în rîndurile noastre, sînt adresate, poate că în care înseși masele populare sînt chemate să conducă treburile obștești, să-și spună cuvîntul în toate problemele construirii vieții noi. De aceea nu poate mira pe nimeni faptul că atît în pregătirea Congresului cît și după terminarea lui, ne aflăm nu numai în fața discuției creatoare, pozitive, ci și în fața faptelor concrete din uzine și fabrici, din mine și de pe ogoare unde, în plină întrecere pentru îndeplinirea prevederilor planului pe anul în curs, se dovedește încă o dată imensa forță creatoare a poporului eliberat de exploatare, stăpîn pe bogățiile țării, muncind pentru binele și viitorul său propriu.

Și iată că a trecut un timp de cînd cel de-al III-lea Congres al P.M.R. și-a încheiat lucrările. Dar în munca și fapta oamenilor muncii din țara noastră stăruie chemările Congresului. Zi de zi din toate colțurile țării vin știri mereu noi cu privire la elanul creator cu care prevederile sînt puse în aplicare, după cum și presa de dinP.M.R. a dovedit drumul tot mai victorios al socialismului în țara noastră, faptul că partidul s-a aflat necontenit în ofensiva neîntreruptă a socialismului, în industrializarea țării, în transformarea socialistă a agriculturii, în făurirea revoluției culturale. Au crescut mult forțele de producție ale țării. Față de 1955, producția industrială globală a crescut cu 67 la sută. Dacă în Romînia antebelică, în anul 1938 se produceau 284 mii tone de oțel, în 1955 erau 766 mii tone, iar în 1960 — 1.700.000 de tone. Industria constructoare de mașini dă în 1960 o producție de zece ori mai mare ca în 1938, industria chimică de 11 ori mai mare. Dacă producția de energie electrică era în 1938 de 1,1 miliarde kWh, iar în 1950 de 2,1 milioane kWh, în 1960 dăm 7,7 miliarde kWh. În 1960 realizăm numai în 11 săptămîni întreaga producție a anului 1938. În ultimii ani, ritmul creșterii este de

PROFILURI LITERARE

VASILE REBREANU

S-a vorbit, chiar excesiv, despre sadovenienismul creației lui Vasile Rebreanu, vizîndu-se în primul rînd inflecsiunile lirice gata să erupă la orice prilej în mici poeme în proză. Dar să nu se uite că Vasile Rebreanu evocă un sat ardelenesc, cu femei croite din aluatul Marei, ca Iova care îndeplinește în gospodăria țărănească munci de bărbat — merge la cosit ș.a. — ori cu flăcăi cam naivi dar urmăriți de vestita sete a pămîntului, precum Isaia Iota, care intră în familia unui gazdă mai lesnicios decît Ion dar și cu posibilități de redresare umană, dat fiind și noua conjunctură social-politică a satului. În sfîrșit, cu bătrîne care sînt lăsate să moară în mizerie de către urmașii lor intabulați pe toată averea, precum acea pitorească Muscălița pe care o întîlnim în Pămînt amar și înainte de răsărit. Drame și tipuri care nu cred că greșesc spunînd că sînt luate din realitate și anume din mediul natal al autorului.

Întîlnim însă situația paradoxală: deși subiectele, personajele, sînt ardelenești, maniera artistică a lui Vasile Rebreanu nu poate fi integrată tradiției literare din Transilvania. Este drept că în Pămînt amar autorul vrea cu orice preț să dea o replică lui Ion dar de-abia subliniază mai apăsat particularitățile artistice care-l distanțează de tizul său, purtînd vădit pecetea prozatorilor moldoveni. Nu-i vorba de o influență livrească, cît de temperamentul liric al lui Vasile Rebreanu. El se înscrie în rasa povestitorilor romantici, în care Sadoveanu reprezintă culmea, și care par că recreează realitatea pentru a face loc imaginației și simțămintelor lor incendiate. (Singurul scriitor ardelean la care s-ar putea face referiri ar fi Pavel Dan care cultivă proza de simboluri și atmosferă dar și de el Vasile Rebreanu se deosebește prin inclinații către apolinism).

Sub acest semn au stat, de altminteri, și începuturile sale literare. Îmi amintesc că prima creație pe care i-am citit-o, și care n-a fost publicată nicăieri fiind o lucrare de seminar în cadrul Facultății de Filologie din București, a fost un poem în proză închinat lui Gorki. Dar nu lui Gorki prevestitor de furtuni, nu lui Gorki Jupiter-Tonans, ci lui Gorki — duiosul iubitor de oameni, Gorki în postura lui Danco. Prima povestire care a văzut lumina tiparului (în Tînărul scriitor 1956) avea titlul de manifest: De-acum viața. Povestirile publicate în cea mai mare parte de revista Tribuna și care alcătuiesc cuprinsul volumului În plină zi, au consacrat calitățile poetice ale scrisului lui Vasile Rebreanu. Sînt într-adevăr cîteva bucăți care ar putea figura oricînd într-o antologie a prozei artistice. Mă gîndesc în primul rînd la Mărul. Totul aici decurge dintr-un simbure muzical care coagulează impresiile și întîmplările. La început Medena se profilează pe fundalul de între vis și realitate, așa cum o vede copilul bolnav, căruia i-aduce mere, element care sugerează puritatea ei, alături de cojocul alb și zăpezile de-afară. Tot mărul evidențiază sfîșierea Medenei cînd se căsătorește cu feciorul unui chiaburan, după cum aruncă lumini și asupra noii Medene de care s-a legat „găzdușagul", cînd, fapt semnificativ, mîinile ei frumoase s-au înăsprit, s-au făcut vulgare, butucănoase. Această povestire este lucrată cu o finețe și cu o incisivitate a notațiilor psihologice ca într-o pînză de filigran. Amintesc numai frumoasele pagini despre zăpezile albastre care par că noaptea acoperă satul și lumea întreagă. De altfel și alte povestiri din volum se axează pe relatarea unor întîmplări tragice, așa cum s-au fixat în retina curată dar și extrem de sensibilă a copilului. (Menționez zguduitorul Dialog sumbru, unde întrebările neștiutoare ale copilului relevă faptul groaznic că tatăl său era un mutilat de război). Vasile Rebreanu a atacat și forma epică amplă și nu se poate tăgădui un anume suflu și vigoare în cuprinderea vastă a realității. Aceasta este adevărat mai puțin pentru micul roman Înainte de răsărit, unde infiltrația diferitelor elemente impure fac compoziția greoaie și cețoasă, și mai mult pentru povestirea Pămînt amar. Dar și aici, rețineți, totul se grupează în jurul acestui simbol al pămîntului amar care determină avatarurile existenței lui Isaia Iota. Sfîrșitul îl arată pe erou doborît pe ogor cu gura plină de pămînt, „pămînt cleios, amar, amar". Căci forța artistică a lui Vasile Rebreanu, cei puțin pînă acum, se bizuie pe reliefarea sensurilor poetice ale evenimentelor din realitate.

Toate aceste calități justifică entuziasmul cu care a fost primit volumul în plină zi de critica literară. Dar tocmai pentru că am o totală stimă față de tînărul prozator clujan și față de viguroșul său talent, mi se pare că trebuie să apăs, mai mult decît s-a făcut, asupra primejdiilor care planează peste scrisul său. Și aș zice că deficiența principală provine chiar din ceea ce formează latura sa puternică: viziunea romantică. Într-adevăr, nu există proză care să solicite mai multe exigențe decît proza romantică. Asta și pentru că literatura noastră a trebuit să lupte mult timp contra infuziilor lirice pentru a se obiectiva, ceea ce a făcut să se creeze suspiciuni față de „scrisul frumos". Dar nu numai din această cauză. Realmente, în această proză se desparte printr-un fir de păr descripția poetică a realității de poetizarea artificială, lirismul de sentimentalismul facil. Și o dovadă o constituie chiar povestirile lui Vasile Rebreanu. Recenzenții au criticat manierismul și artificiozitatea micului poem în proză alcătuit din dialogul Adam-Ana, din Iarba pămîntului. Prin asemenea divagații metaforice: „Eu sînt mai, căprioară"... „și iarba pămîntului", „și picăte nopții" etc., autorul caută să salveze schematismul psihologic al conflictului povestirii. Pentru că acesta este adevărul: nu sînt rele în sine exercițiile poetice ci faptul că în unele cazuri servesc drept un paleativ insuficienților de cunoaștere a vieții. Și atunci simbolurile, poemele în proză, produc o rea impresie estetică. Trebuie spus că o seamă din povestirile lui Vasile Rebreanu plutesc pe deasupra conflictelor și problemelor care există în viața oamenilor contemporani. Avem de-a face cu un descripționism poetic. Un exemplu? Schița Înserare. În locul zugrăvirii reale și ascuțite a unui crîmpei din viața tractoristului, ne oferă perorații liricoide: Tractoristul se culcă pe brazdele reci și „Se părea că se află undeva sus, la o teribilă, amețitoare înălțime și de acolo vedea luminile, luminile..." Ori sfîrșitul schiței: „În somn omul văzu pămînturi întinse, nesfîrșite. Brazde lucitoare nestăvilite de haturi și chipul țării scăldat în lumini, în lumini, în lumini..." Lui Vasile Rebreanu i se pot repeta cuvintele spuse de Ibrăileanu lui Ionel Teodoreanu, dar puțin modificate: mai puține lumini, mai puține simboluri căutate și mai multe observații adînci despre viața oamenilor. Aceste deficiențe poartă amprenta subiectivismului, căci, după cum s-a spus, în lucrările sale personajele negative sînt prea de multe ori de un sadism obositor, iar cele pozitive învăluite într-un abur poetic care le dizolvă trăsăturile individuale. I se cere lui Vasile Rebreanu o adîncire a cunoștințelor despre realitate. Proza romantică nu poate vorbi sufletelor noastre decît cînd se nutrește din seva concretă a vieții, după cum umbrele lui Ulysse nu cuvîntau decît dacă erau adăpate cu sînge. Povestirile lui Vasile Rebreanu date mai sus ca exemple pozitive, emoționează pentru că au o încărcătură de observații și impresii fie culese pe „viu", fie trăite chiar de autor.

Sînt însă indicii că Vasile Rebreanu își dă seama de aceste probleme de creație și caută să le depășească. Ultimele lucrări pe care le-am citit manifestă agitație interioară, căutare de drumuri noi. El a atacat pieptiș creația obiectivă, apucîndu-se să scrie un roman care reia personaje din Pămînt amar, ca Isaia Iota, adăugînd altele, importante, ca activistul de partid Dura ș.a. Fragmentele publicate în Tribuna și Gazeta literară dovedesc aplecarea mai atentă asupra frămîntărilor obiective ale oamenilor, efortul de a îndruma pe căi subterane efluviile lirice. Mai există însă ceva care mă îndrituiește să cred că Vasile Rebreanu va aduce în creația sa aspecte noi, chiar surprinzătoare. Mă refer la, să spun așa, fermentația-creatoare intensă, în imaginația sa îmbulzindu-se, în șir inepuizabil, teme și idei, toate preschimbate pe loc în povestiri, schițe, ori narațiuni ample. Pentru că deși este o fire domoală și blajină cu înclinații către echilibru și seninătate, Vasile Rebreanu nu este lipsit, de ce să n-o spun, de ambiție, de o ambiție sprijinită pe o mare putere de muncă. Volumul în plină zi cuprinde povestiri scrise dacă nu mă înșel într-o perioadă de doi ani — și multe au rămas pe dinafară. Să nu uităm că acest volum își propusese o sarcină monografică importantă: zugrăvirea evenimentelor de la 23 August și cele care i-au urmat. Iar romanul la care lucrează, intenționează să fie o amplă frescă a transformărilor socialiste dintr-un sat ardelenesc. Să se adauge la toate acestea sensibilitatea sa poetică înfierbîntată — în creațiile sale vuiesc frumusețile naturii ca și pasiunile mari, romantice — și se va înțelege de ce spun că despre Vasile Rebreanu o să mai avem ocazia să scrim, de mai multe ori, pentru că multe cărți va aduce el în literatura noastră, și din ce în ce mai interesante.

Al. Oprea

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director: acad. Mihai BENIUC
COLEGIUL DE REDACȚIE
Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcție); Dan DEȘLIU (membru în Comitetul de direcție); Mihu DRAGOMIR (membru în Comitetul de direcție); V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCA (membru în Comitetul de direcție).

FLORIAN GRECEA:

Născut a doua oară

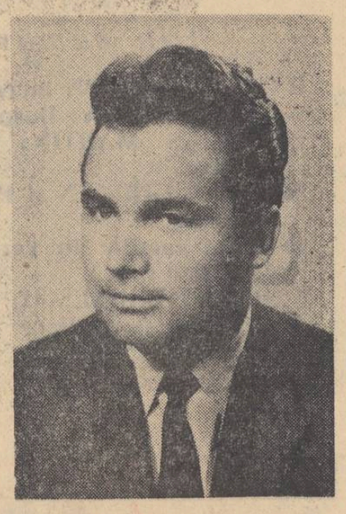

Prin Poemul pedagogic al lui Makarenko și Aristocrații, piesa lui Pogodin, o problemă atît de viu disputată capătă în sfîrșit deslegare. Rămășițele „lumii de la fund" — moștenire a educației și a moralei capitaliste — încetează de a mai fi un domeniu exotic și pitoresc, și devin un teren din care se pot ridica, prin muncă, adevărate caractere și conștiințe. Lungul proces dezbătut de veacuri pe această temă, pentru care au pledat cu înflăcărare, dar fără să vadă soluții, marii scriitori ai lumii, este acum, prin literatura realist-socialistă, cîștigat de Om.

Dacă restringem sfera acestei cercetări la domeniul literaturii noastre, va trebui să rectificăm unele păreri care circulau pînă acum. Se credea anume că preocuparea pentru „lumea de la fund" ar începe după primul război mondial, odată cu literatura lui G. M. Zamfirescu, I. Peltz sau Carol Ardeleanu. O cercetare mai atentă ne duce la constatarea că cel dintîi care manifestă interes pentru aceste victime ale orînduirii burgheze și ale instituțiilor ei (familie, școală, etc.) este Alexandru Vlahuță. Autorul lui Dan era adeptul ideii că mediul și împrejurările existenței apropiate joacă un rol direct și nemijlocit asupra formării personalității umane. „Cassian" și „Vișan" marchează primele momente artistice valabile ale acestei preocupări care are drept dominantă — cu excepția unor elemente sentimentaliste specifice lui Vlahuță — critica deschisă a întocmirii sociale și a moralei care generează asemenea drame. Eflorescența literaturii pe această temă, în anii dintre cele două războaie cuprinde, cred, pe lîngă elementul ei pozitiv și o latură negativă, prin faptul că mulți din acești scriitori au văzut conflictele sociale din epocă numai prin prisma lumii declasate și și-au limitat investigațiile critice la această sferă umană. Specific literaturii scrise de Zamfirescu, Peltz, Carol Ardeleanu sau Vasile Demetrius, este caracterul ei dominant romantic. Un romantism întîrziat, salvat însă de anacronism pentru că s-a grefat pe anumite elemente gorkiene.

Dar nici unul din acești scriitori n-a putut — și era firesc în condițiile istorice în care au scris — să depășească elogiul patetic, înflăcărat, adus „lumii de la fund".

De fapt, pentru literatura realist-socialistă, tema respectivă nu-i una din cele esențiale și poate interesa numai atunci cînd scriitorul vede problema transformării acestor oameni, — o moștenire anacronică, cum spuneam, a unor împrejurări sociale apuse — prin influența și exemplul colectivului, în procesul muncii. Este ceea ce realizează Nicuță Tănase în unele din povestirile sale și ceea ce încearcă colegul său Florian Grecea, în volumul intitulat Născut a doua oară.

Florian Grecea a urmărit destinul unui om care, datorită unor împrejurări speciale, ajunge în societatea burgheză să apuce drumul hoției. Pe tînărul scriitor nu îl interesează atît meandrele acestei existențe și nici pitorescul ei, — nu are efecte imediate. Dimpotrivă, persistența vechilor îndeletniciri, tentațiile modului său vechi de viață, bîrfele momentan. Lupta care se dă zi de zi în sufletul său, este de fapt o luptă pentru o altă condiție a existenței sale, pentru o altă perspectivă de viață. Prețioasă, în cartea lui Florian Grecea, este demonstrarea faptului că influența colectivului și spiritul creator de muncă nu pot rămîne fără rezultate pozitive atunci cînd se exercită asupra unor oameni împinși în trecut pe căi necinstite de condițiile inumane de existență din societatea burgheză. Forța colectivului, care știe să minuiască toate metodele pentru a cîștiga un caracter cinstit în fond și a-l reda muncii constructive, este surprinsă cu l-a închis sub clopotul de vid al unei existențe lineare, lipsită de ciocniri, de preocupări. De vină nu sînt aici „elementele de reportaj", ci faptul că tînărul scriitor crede în mod greșit că evoluția sufletească a eroului ar fi atins un punct maxim în momentul îndreptării sale morale și s-a încheiat fără a mai fi posibilă o îmbogățire a caracterului. Eroul pare că trăiește în mod amorf, fără a-și mai pune problema desăvîrșirii personalității sale permanentei sale împliniri spirituale. Generalizînd constatările făcute pe marginea mai multor lucrări de proză ale tinerilor scriitori, cred că va trebui să luptăm de acum încolo împotriva tendinței de a înconjura omul nou cu un nimb cenușiu și anost, care nu-i este propriu și de care

deși, atunci cînd eroul își rememorează viața, nu uită să istorisească unele din ele, — ci procesul de regenerare morală a acestui om în condițiile societății socialiste. Transformarea anevoioasă și cu destul de multe poticniri, destul de multe cotituri, cu destul de multe ezitări din partea personajului, se petrece în răstimpul anilor în care el își satisface serviciul militar în armata de tip nou. Dacă istorisirea avatarurilor vieții de vagabond, realizată — spre lauda autorului — cu sobrietate, fără elemente „pitorești", — nu aduce prea multe elemente noi față de literatura înaintașilor săi, paginile în care eroul își relatează urcușul spre cucerirea demnității umane prezintă interes deosebit și asupra lor se cuvine să ne oprim mai mult. Ceea ce surprinde Florian Grecea cu o bună intuiție este faptul că drumul de înălțare sufletească nu-i deloc ușor și nu-i deloc linear. Dorințele latente, fondul sufletesc cinstit, acoperit de mîlul incorectitudinii, nu se pot valorifica dintr-odată și prin soluții miraculoase.

Acțiunea colectivului de ostași asupra acestui om, răbdarea și perseverența cu care superiorii săi urmăresc să-l îndrepte, să-i extirpe apucăturile, sobrietate în linii esențiale de Florian Grecea.

S-a spus despre Născut a doua oară că ar conține pe lîngă elemente artistice propriuzise și anumite pagini de reportaj, neîncadrate organic textului. Obiecția ar trebui cercetată mai îndeaproape, deoarece din discutarea ei am putea trage cîteva concluzii generale privind unele tendințe actuale în proza tinerilor. Mai întîi că nouă ni se pare nepotrivit să considerăm orice pasaj neartistic, expozitiv dintr-o carte, drept element de reportaj iar de aci să tragem concluzia generală că reportajul este o impuritate, o specie fără legătură cu opera de artă. Marile lucrări literare îngemănează în compoziția lor numeroase „elemente de reportaj", fără ca vreodată ele să dăuneze sau să constituie adaosuri parazitare. Cred însă că aici avem de-a face cu o eroare a unor critici literari care taxează în mod arbitrar și nefondat toate derogările de la linia artistică, toate pasajele expozitive, seci, toate înșiruirile sterpe, toate escamotările de la analiza profundă, multilaterală, drept reportaj. Eroarea este evidentă și exemplul cărții în discuție ne va furniza argumente în acest sens. Florian Grecea urmărește psihologia eroului exact pînă în momentul cînd acesta „s-a născut a doua oară", adică a devenit un om cinstit. De aici încolo, însă, Deică dispare ca personaj literar, și asta nu pentru că autorul i-ar fi relatat existența pe căi reportericești, ci pentru că a eliminat din conștiința personajului orice proces sufletesc și el primul nu se simte mîndru. În momentul cînd pentru fiecare muncitor se pune problema cuceririi tehnicii superioare, în momentul cînd bunurile culturii sînt însușite cu aviditate, cînd fiecare aspiră spre domenii înalte ale gîndirii umane, această prezentare de eroi cu o conștiință mic-burgheză, în fond automulțumiți și mereu egali cu sine, pentru care viața se reduce numai la cîteva chestiuni de natură materială, ni se pare anacronică și în dezacord cu profilul moral al celui chemat să lupte pentru desăvîrșirea construcției socialiste.

Florian Grecea, în cartea sa, dovedește succesul și insuccesul ambelor modalități de a privi viața noastră nouă și din experiența acestei lucrări reușite și valoroase în ansamblu, înzestratul tînăr scriitor va avea de învățat. Mai întîi va lupta mai hotărît pentru a înfringe timiditatea care l-a dus la neadîncirea unor momente bine prinse, dar pe care cititorul le-ar fi vrut încă mai explicit și mai profund redate. Se simte pe alocuri nevoia unor culori complimentare, pe care autorul, din teama de a nu le face prea evidente, le-a lăsat de-o parte. Florian Grecea va înțelege că un erou literar piere atunci cînd scriitorul nu vede în el decît o funcție purtătoare a unor anumite trăsături comune, generale, fără ca el să aibă un destin și o personalitate caracteristică. Pentru că, de fapt, Deică este interesant atîta timp cît în sufletul lui se dă lupta spre mai bine, cît el caută, sub influența binefăcătoare a colectivului, să devină un om nou. Din momentul în care Deică „s-a transformat", își pierde, fără voința autorului, și spre regretul cititorului, individualitatea, fiind redus la cîteva date stereotipe. Moral, el încetează să mai existe și rămîne un simplu povestitor al unei vieți, al unui destin ascendent, care putea fi al lui, dar tot atît de bine și al altuia.

Dar, ceea ce a vrut Florian Grecea să demonstreze artistic: prefacerea morală a unui om în armată nouă, s-a realizat, influența educativă a acestei cărți (tipărită de Editura Militară a M.F.A.) va fi desigur considerabilă. Paginile în care autorul a înfățișat veridic acțiunea susținută, energică, plină de grijă, a unor oameni în haină militară, pentru a reda viețil un om căzut, nu din vina lui, pe căi greșite, sînt — cum spuneam — cele mai bune ale cărții și ne recomandă un povestitor înzestrat. Unite cu timiditatea autorului, ele au făcut ca paginile despre viața de azi a eroului să constituie în contextul povestirii puncte de minimă reușită (a se vedea în acest sens cît de convenționale par interludiile la povestirea lui Deică, relatările despre existența lui familială) și să nu mențină tot timpul narațiunea la nivelul cuvenit.

Stilul îngrijit (mai multă atenție la repetiția cuvintelor în frază și la introducerea propozițiilor secundare!), alertețea expunerii, iată alte calități care ne fac să considerăm Născut a doua oară nu numai un pas înainte în creația lui Florian Grecea, dar și un promițător și sigur preludiu la o viitoare carte a sa despre eroul nou al zilelor noastre, omul complex, multilateral. Și această carte, Florian Grecea are toate posibilitățile să o scrie.

Valeriu Rîpeanu

CRONICA LITERARĂ

PANAIT CERNA: Poezii

După cele două volume de poezii apărute în Biblioteca pentru toți (Poezii cu o prefață și bibliografie de F. I. Bociort, ESPLA 1953 și Poezii, antologie și prefață de Valeriu Rîpeanu, ESPLA 1959), a noua culegere din moștenirea poetică a lui Panait Cerna, destinată, de astă dată, uzului elevilor școlilor medii, vede lumina tiparului.

Tipărită de Editura Tineretului, în cadrul colecției Biblioteca școlarului, noua culegere inmănunchiază 39 de poezii, selectate din întreaga creație a poetului, îngrijitorul ei, Valeriu Rîpeanu, urmărind ordonarea materialului pe baza unor criterii tematice în funcție

de necesitățile practice ale predării literaturii române în școală.

Tînărul cititor află în studiul introductiv al volumului un ghid prețios pentru înțelegerea și aprofundarea laturilor reușite, înaintate, ale creației lui Cerna, autorul studiului, fără a fi rigid, străduindu-se să alcătuiască un tablou general, sistematizat, orientat parcă pe verigile unui plan de lecție al vieții și creației talentatului poet. Din acest punct de vedere, ca și din judicioasa alegere a textelor integrale sau a fragmentelor extrase din volumele apărute, fie din periodicele în care au fost pentru prima oară tipărite, culegerea satisface pe deplin exigențele.

Aprofundarea materialului este ușurată, nu numai de analiza pe teme a principalelor trăsături ale operei lui Cerna, sau de șuita de fragmente critice care evidențiază modul în care a privit critica literară pe Cerna și opera sa, cît și de „tabloul bio-bibliografic" în care sînt punctate și întărite principalele momente din existența scriitorului.

Culegerea insistă mai ales asupra creațiilor în care atitudinea cetățenească se afirmă direct. În prefață se analizează contradicțiile filozofice ale poetului, și anume faptul că observația lucidă a fenomenelor realității contemporane este voalată de adaptarea ei mecanică pe scheletul unui deziderat filozofic idealist, presărat cu invocații general umanitare și tonalități mistice.

Lirica de idei, în care Panait Cerna îl continuă pe Grigore Alexandrescu și stă aproape permanent sub egida marelui Eminescu, prezentă în volum prin fragmentele Către Pace, Zile de durere și poeziile Floare și genune, Piriul și floarea, evidențiază un spirit chinuit de problemele existenței, un poet-cetățean receptiv contemporaneității, în opera căruia involburarea vieții, chemarea către o acțiune ale cărei țeluri nu-i erau — din păcate — bine definite, presară, un notan întreg de speranțe.

Astfel, Cerna apare ca un poet al contrastelor extreme, al permanentei ciocniri dintre sentimentul vieții și al morții, dintre speranță și deznădejde (Cîntec de martie). Pretutindeni însă răzbat victorioase sufletul cald al vieții, optimismul sănătos, încrederea — chiar dacă toate acestea sînt fundamentate mai întotdeauna pe precepte utopice, mesianice și mai ales samaritene, retoric exprimate.

Studiul lui Valeriu Rîpeanu relevă succint toate cele de mai sus. I-am reproșa reluarea puțin fundată a motivării plecării lui Cerna în Germania la studii și, mai ales, prezentarea fragmentară — în cadrul ediției — a unora dintre cele mai reușite poezii ale lui Cerna, capabile a contura armonios personalitatea poetului, nu numai cu calitățile dar și cu lacunele ei ideologice.

Dacă studiul vorbește despre contradicțiile filozofice vale creației poetului, prezentarea integrală și nu fragmentată a unor poezii ca Poporul, Zile de durere, sau includerea unor poezii ca Lui Lev Tolstoi ar fi constituit cea mai bună argumentare pentru considerațiile teoretice ale criticului.

Antologiile poetice destinate elevilor nu trebuie să fie aglomerate, dar e neapărat necesar ca selectarea să tindească conturarea unui tablou general, autentic, al vieții și mai ales al operei unui scriitor, chiar dacă, în procesul practic al predării disciplinei în școală, profesorul împlinește prin intervențiile sale lacunele culegerei.

Cele de mai sus vizează mai mult procedeele, metoda și nu substanța volumului, care rămîne, așa cum afirmam la început, un incontestabil succes al colecției Biblioteca școlarului.

AL. HANȚA

GEO BOGZA: Tablou geografic

Volumul de reportaje Tablou geografic se deschide cu descrierea pămînturilor dintre Carpați și Dunăre, sugerînd arhitectura care distribuie armonios solurile. Alternarea munților cu văile și cu șesurile dă țării forma unei cetăți asemenea nenumăratelor cetăți de piatră în jurul cărora se ivesc sate și se întind cîmpii care se pierd spre marile ape: Dunărea, Marea Neagră, a căror descriere formează capitole separate. În continuare, în reportaje intitulate sugestiv: Meridiane, paralele, interferențe climatice, popoare și frontiere, sînt determinate cu informații exacte locul țării pe continentul „euro-asiatic", clima, vecinătatea cu alte popoare, asocierea românilor cu alți oameni care trăiesc „geografic" pe același meridian sau pe aceeași paralelă. De aici cercetările se extind și, după maniera specifică autorului, asemănările, comparațiile, în general aprecierile se fac în raport de exemplarele geografice „gigantice", Himalaia, Ian-țe, marele fluviu

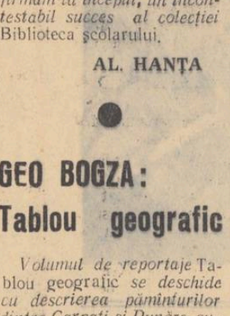

chinez, Tibetul, marile fluvii siberiene, crestele Pamirului, ale Caucazului, Uralul, Volga, Donul, Niprul.

Prezența oamenilor în aceste locuri este susținută de „istorie", cu realități atestate încă din epoca neoliticului. Omul este definit pornindu-se de la „așezările neolitice" date la iveală de săpături arheologice și este urmărit în evoluția lui prin ce a lăsat în decursul veacurilor, cetăți, orașe, obiecte de artă (sate și orașe), ajungînd pînă la oamenii de azi care „înfăptuiesc cu o îndrăzneală și mai mare decît a forțelor gigantice ale naturii", marele baraj și hidrocentrala Lenin, canalele de irigație de pe Bărăgan, perdelele de păduri, furnalele de la Reșița și Hunedoara, dezvoltînd economia țării și realizînd prin muncă susținută „proprie epocii" o viață mai frumoasă.

Tablou geografic este o carte de evocări și descrieri, în care se amestecă sau se opun, în contraste puternice, două lumi. Caracteristic pentru un grup de reportaje este tocmai această continuă alternanță între vechi și nou. Cîteva titluri sînt elocvente: Locuri vechi, Marele șantier, marile transformări, Arheologie și aviație. Geo Bogza susține cu exemple toate afirmațiile și pune paralel aspecte din viața dinainte și după eliberare a minerilor (În Valea Jiului), a plutașilor (Pe valea Bistriței), a pescarilor din deltă (Printre pescari). Toate acestea sînt o laudă a prezentului cu prefacerile lui revoluționare, mereu împletită cu critica trecutului, peste care se revarsă elanul victorios al oamenilor.

Reportajele lui Geo Bogza grupate în volumul Tablou geografic refac, într-un stil propriu autorului și fanteziei sale de reporter, imaginea geografică a României socialiste.

Cele două reportaje Reșița și Hunedoara, sînt scrise cu o stringentă deosebită în înșirarea faptelor semnificative legate de oameni și de peisaj. Reșița este orașul de veche tradiție industrială care se confundă, trăiește prin uzină, este o proiecție în afară a uzinei Spre deosebire de Reșița, Hunedoara este orașul nou, creat pentru muncitori, cu străzi largi, drepte, cu flori și peluze, totul luminos și armonios. Este orașul crescut pe pămîntul vechilor burguri, de aceea scriitorul a simțit nevoia ca odată cu prezentarea lui să evoce și istoria Ardealului cu descrieri de locuri și figuri remarcabile ca Bobîlna, Alba-Iulia, Sighișoara, satul Albești în amintirea poetului maghiar Petőfi, castelul Huniazilor.

Interiorul uzinei reșițene este descris cu multă precizie. Apar pe rînd halele, podurile rulante, șarjele „teribile girle de foc", scînteii, totul ca o forță cosmică smulsă universului. La Hunedoara, descrierea se oprește la exterioare. În preajma înaltelor turle ale bisericilor ardelene, uzina își imprimă și ea ceva din peisajul specific, devenind prin îmbinarea de forțe în muncă „imnul unei enorme orgi cu coșuri fumegînde".

Geo Bogza nu se mulțumește să releve doar imagini din transformările politice și economice, ci scoate în evidență profilul moral al muncitorilor și genul creator al omului: „Ce mi-

O seamă de cuvinte

nunați sînt oamenii, cîte le pot da prin minte cînd, singuratici, visează și cîte pot înfăptui cînd încep să muncească împreună în șiruri lungi".

Reeditarea volumului de reportaje Tablou geografic este binevenită. O literatură de acest fel exemplifică, cu date concrete și măiestrie artistică, perspectivele deschise muncii creatoare de eră socialistă.

CORNELIA ȘTEFANESCU

M. VASILIU: Ion Brezeanu

Nu știm în trecut niciun actor român care să se fi bucurat de atîta popularitate ca Iancu Brezeanu. Apariția lui foarte personală — un mare comedian dublat de un duh nastrușnic, — i-a dat încă din viață proporții de Till Eulenspiegel al teatrului autohton. Cu atît mai grea i-a fost răspunderea lui Mihai Vasiliu, cu cît monografia sa trebuia nu numai ca între două coperte de carte să poată cuprinde una dintre cele mai mari personalități ale scenei noastre, dar trebuia să desprindă esența unei apariții azi ușor nebuloase prin altfel cîte s-au colportat asupră-i. Fără să se împiedece asupra farmecului viu al personajului, trebuia să i se îndepărteze toată scama pe care unii și alții, începînd cu Brezeanu însuși, o depuseră asupra omului de artă — și să i se redea fața adevărată.

După părerea noastră, autorul monografiei are merite de seamă în realizarea ei.

În primul rînd constituie o garanție seriozitatea cu care s-a întocmit lucrarea. Totul dovedește temeinicie, — o documentare amănunțită pînă la scrupulozitate, bogată pînă la a ameninț a cu a fi prea bogată. Volumul nu are nimic comun cu acele însăilări romanțate, cu diluări de sirop, altădată inerente genului.

Lucrarea lui M. Vasiliu e scrisă de pe o poziție combativă. O precisă orientare ideologică ne apare evidentă în înțelegerea vieții Teatrului Național contemporan lui Brezeanu. Frămîntările sociale ale epocii sînt prezente în carte de la luptele propriu-zise și pînă la ecoul lor în arta interpretativă. Consecvent, pe de altă parte, e arătată viața actorului de odinioară, că un anevoios șir de exhibiții pentru asigurarea pîinii, o suită de revendicări pentru asigurarea celor mai elementare condiții materiale.

O altă calitate a lucrării este o adîncă afecțiune pentru subiectul și obiectul ei, Brezeanu. Chiar dacă multitudinea de date și citate răcesc temperatura acestei afecțiuni, totuși o simți prezentă, topind anii ce despart. Aceste sentimente ale autorului nu-i păgubesc însă obiectivitatea. Departe de a-și transforma eroul în fetiș, el îl privește judicios, mereu critic, îngăduindu-și să pună în rezervă chiar afirmații categorice ale lui Brezeanu (de exemplu povestea cu Iulian și rolul lui Ipingescu, pag. 37) și dovedindu-le eronate. Mergînd pe aceeași linie, în carte sînt reprobate deschis manifestări răutăcioase ale lui Brezeanu față de colegii tineri, și îi e cauterizată înclinarea megalomană și aristocratizantă a ultimilor ani ai vieții. Nu socotim aceste obiecții drept împietăți iconoclaste. Străin de tonul apologetic care transformă deobicei monografiile într-o neîntreruptă aureolare, Vasiliu caută să reconstituie veridic și complex; de-atunci cînd apare buruiana, îi arată în primul rînd rădăcina.

Însfîrșit, desprindem o a patra însușire capitală a monografiei și anume o atotcuprinzătoare dragoste pentru cele mai avansate tradiții ale teatrului nostru românesc. Abundă referirile la teatrul contemporan nouă, ca și la teatrul anterior lui Brezeanu. Demonstrarea continuității marii arte realiste în teatrul românesc străbate ca un fir conducător întreaga monografie.

Din păcate, lucrarea se resimte de faptul că autorul nu e un contemporan, un apropiat din viață al lui Brezeanu. E evident că totul pornește de la cunoștințe mijlocite. Informarea e eclectică, ilustrînd o documentare mai mult rece, lipsită de vie. Nu se face simțit faptul că autorul ar fi stat de vorbă cu oamenii care l-au cunoscut îndeaproape pe artist. Deaceea, în ciuda pasiunii autorului, aceasta se exteriorizează de multe ori glaciar. În general faptul inedit lipsește, e inedită doar interpretarea. Poate că în fluviul de citate și documente se înecă ceva din poezia personajului devenit aproape legendar. Citeodată prea puțin farmec, prea puțină viață. Paginile lucrării te interesează mereu, dar nu întotdeauna captivează.

Interesul cititorilor față de marele și popularul nostru artist, calitățile evidente ale monografiei, au făcut ca volumul să dispară de grabă din librării. Dorim să o revedem într-o nouă ediție, la care rezervele să ne fie și mai mici, iar prețuirea și mai mare.

MIHAI DIMIU

Radu TUDORAN

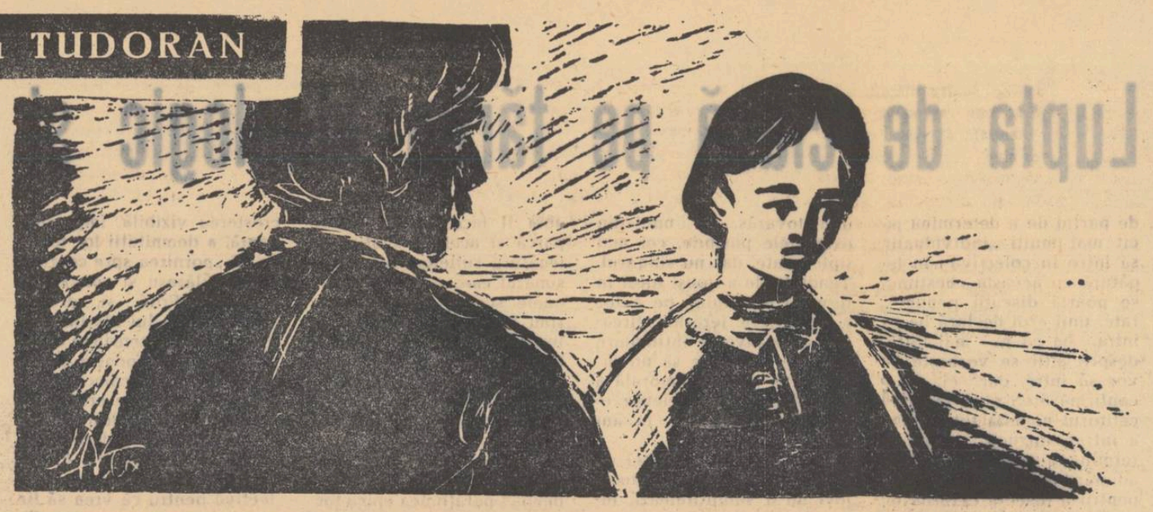

ÎNCREDERE

La șase și cinci, cu o scurtă întîrziere aristocratică, inginerul Dutchievici ciocăni la biroul directorului. Acesta se duse să-i deschidă, îl pofti să șadă în fotoliu și se așeză în fața lui. Pe măsuța dintre ei erau două pahare și o sticlă cu coniac grecesc „Metaxas". Cu toată imposibilitatea lui, ochii musafirului vădiră o certă turburare, în clipa cînd întîlniră eticheta. Privi capsula încă nedesfăcută; se cunoștea că-i autentică, garantînd, după gustul lui, coniacul cel mai bun din lume! Ce mesaj avea de transmis această băutură pe care n-o mai gustase dinaintea războiului?

— Un coniac, tovarășe Dutchievici?

— Cu cea mai mare plăcere!

Nu era un prefăcut; cel care își arată atît de deschis dorințele, are undeva în el o cinste nativă, dar nimeni nu-i judecă pe oameni după manifestări așa de mici.

Matei scoase din buzunarul pantalonilor un briceag complex, avere marinărească, desfăcu tirbușonul, desprinse fără brutalitate capsula de staniol auriu și destupă sticla. Avea un dop de plută albă, imaculată, cu porozitatea deasă, pluta cea mai elastică și mai eficace, nobilă ea însăși în rîndul plutelor, pe cît de nobilă era băutura din sticlă în rîndul coniacurilor. În timp ce făcea aceste operațiuni, dovedind acea îndeminare proprie nu doar barmanului ci și omului de mare, nu-și scăpa din ochi musafirul, fără să se poată spune că-l spionează. Pe buze i se citea acel zîmbet de mulțumire tainică, puțin îngîmfată, a gazdei care știe dinainte cît de mare este surpriza rezervată oaspetelui. Turnă în pahare mari, măsură mică... Și-apoi, fără ca vreunul să scoată o vorbă, începu ceremonialul; ai fi spus că fiecare din ei imita mișcările celuilalt, sincronizîndu-le, într-un joc al rafinaților.

— Cum vi se pare? întrebă Matei, mai tîrziu, după golirea paharelor.

— Excelent!

Îi turnă iarăși; răspunsul era o incuviințare. Pe-al treilea însă oaspetele îl refuză. Din cumpătare, din bunăcuviință, din calcul?

Ceremonia durase o jumătate de ceas, timp scurs în liniște și desfătare. Asemenea tihnite jumătăți de ceas fac uneori cît o noapte de repaos.

— Dacă v-a plăcut într-adevăr, restul îl păstrez pentru dumneavoastră; n-o să se atingă nimeni de el.

Matei se ridică, înfundă bine sticla și o încuie, culcată, în sertarul biroului.

— Cînd doriți, veniți să mai bem împreună un păhărel. În orice zi, între șase, șase și jumătate.

Se uită la ceas; oaspetele îi imită gestul, totuși nu se ridică, deși gazda rămăsese în picioare, ca și cum l-ar fi concediat.

— Ați vrut să-mi spuneți ceva?

— Eu?

Directorul zîmbea, nedumerit și mirat.

— Am vrut să bem împreună un păhărel de coniac.

Dutchievici se ridică, puțin contrariat.

— Dar dacă aveți dumneavoastră să-mi spuneți ceva, — zise Matei, continuînd să zîmbească — nu sînt grăbit; pot rămîne încă o jumătate de ceas.

Un timp se priviră în ochi, apoi inginerul clătină din cap.

— Nu, nu am ce să vă spun.

— Atunci vă aștept cînd doriți, să bem împreună un coniac. Cum e coniacul la Papazian?

Papazian era patronul cafenelei „Elite", dar numai clienții vechi, obișnuiții localului folooseau numele lui în locul firmei; era aproape o intimitate, în măsură să te mire la un om venit de o lună în oraș și care cu siguranță nu fusese niciodată la cafenea. Dutchievici fu o clipă contrariat. Ce însemna această întrebare? O flecăreală, sau vroia să-l prevină că-l spionă? Ridică din umeri, n-avea ce să ascundă, știau toți că în fiecare seară bea un coniac la Papazian.

— Tovarășe Dutchievici — reluă Matei, făcînd uitată prima întrebare, — iertați-mă că vă mai rețin o clipă. De ce ați studiat ingineria navală? A fost numai o întîmplare?

Oaspetele ezită; era iar o indiscreție. Ce urmărea? Apoi răspunse, apăsat, dar cu obișnuita lui gravitate și răceală:

— Fiindcă mi-au plăcut vapoarele.

— Vă înțeleg! Și mie îmi plac!... Veniți oricînd doriți; coniacul vă așteaptă. N-am să dau nimănui din el, e rezervat pentru dumneavoastră.

Rămas singur, fizionomia lui Matei se schimbă dintr-odată. Era obosit, obrazul i se trase, buza de sus avu un spasm; susținuse, încordată, un zîmbet care ascundea preocupări mai serioase decît coniacul...

Astăzi fusese o zi proastă: sosise, respins, anteproiectul motonavei. Șantierul abia își organiza serviciul de proiectare, care lipsise pînă astăzi, — și șeful lui, inginerul Gheorghidiu, venit de la Galați cu recomandații serioase, declarase că refacerea lucrării cerea o lună și jumătate.

Directorului nu-i era ușor să accepte întîrzierea aceasta, cînd sperase ca într-o săptămînă să înceapă trasajul, anticipînd realizarea proiectului tehnic, lucrare mult mai laborioasă. Dar, în sfîrșit, timpul pierdut avea să-l cîștige mai tîrziu, într-un fel sau în altul. Îl amăra mai mult eșecul lui Marchidan, în care își pusese atîtea speranțe... Nu putea să-l învinuiască, rămînea un tînăr inimos, un bun executant, gata să muncească ziua și noaptea. Știa că în privința asta nu era nimeni să-l întreacă; să facă proiectele altii iar el să supravegheze fabricația, treabă mai importantă.

Își lăsă capul în mîini, pe masă, se odihni cîteva clipe, zîmbi lăuntric neavînd puterea să întindă zîmbetul pe față. Nu-i plăcea coniacul, băuse din el poate de zece ori toată viața, dar știa cum să deschidă o sticlă, știa cum să-l toarne; făcuse de multe ori oficiul acesta Primul lui stăpîn, mecanicul șef de pe „Sinai" era mare băutor de coniac: o sticlă pe zi porția. Și fiindcă nu avea steward, privilegiul căpitanului, cel mai tînăr ungător, după ce-și termina corvezile, îmbrăca bluza albă, își punea mînușî de ață peste mîinile mîncate de rugină și, așezat în spatele lui, îi turna în pahar, măsură cu măsură, de la cinci după amiaza pînă la nouă seara, cînd sticla rămînea goală. Marinăria cere o ucenicie comfarsă de teatru. Întinse nedumerit mîna și desfăcu hîrtia pe masă. Nu era o schiță, ci un desen complet, lucrat cu mare îngrijire și cu toate detaliile migăloase.

— Cînd ai făcut asta?

— Mai de mult, tovarășe director. O țineam acasă.

— Și cum ți-a venit ideea? Tu ești trasator...

— Dar lucrez cu cazangiii. Știu cum se îndoaie coastele...

— Da; și de ce-ai ținut-o ascunsă pînă astăzi?

— Știam că nu interesează. Am făcut-o pentru mine, așa... în joacă.

Se înroși deodată, ca și cum ar fi săvîrșit o greșeală.

— Ce studii ai la bază?

— Desenul tehnic; la școala industrială.

— Îmi pare bine, Kreis! Eu nu mă pricep, trebuie să vedem ce spun și inginerii. M-aș bucura să iei premiul. Ia spune, ce-ai face tu dacă ai avea zece mii de lei astăzi?

— Cinci mii i-aș da acasă.

— Ai părinți?

— Da.

— Ce-i tatăl tău?

— Tot trasator; la șantierul „23 August" fost „Concordia".

Matei zîmbi cu simpatie:

— Și mai ai pe cineva trasator în familie?

— Am un frate mai mic, la școală, dar el vrea să urmeze ingineria.

— Foarte bine. Ce leafă ai astăzi?

— Opt mii cinci sute, în mînă.

— O să-l ajuți să urmeze școala?

— Cît am să pot...

— Mai ales dacă ți-o crește și salariul! Dar nu mi-ai spus, cu ceilalți cinci mii de lei ce-ai face?

— Mi-aș cumpăra material pentru o barcă.

— Pentru o barcă nu știu dacă ți-ar ajunge.

— Mi-aș face-o singur, la țarnă.

— Îți plac bărcile, Kreis?

Tînărul nu mai răspunse; își răsuci stînjenit șapca în mînă. Nu știa dacă-i plac bărcile, dar de mult dorea și mereu visa să-și facă una.

— Bine! zise Matei în încheiere. Acum să vedem dacă proiectul tău e bun; l-a mai văzut cineva pînă acum?

— Da, ...domnul inginer Dutchievici.

Kreis șovăi, apoi se simți dator să facă o mărturisire:

— Știți, dînsul m-a ajutat foarte mult. Dacă nu mi-ar fi dat curaj, nu m-aș fi apucat să fac schița. M-a ascultat, a spus că ideea e bună și s-o pun pe hîrtie.

— Cînd a fost asta, Kreis? întrebă Matei, cu destulă neîncredere și nedumerire.

— De mult, tovarășe director; acum doi ani, vara.

— Și a văzut schița, la urmă?

— Da; am făcut și cîteva calcule împreună.

Matei își frecă bărbia; simțea abia acum coniacul încălzindu-i genunchii — avea de obicei genunchii reci, ca toți marinarii.

— Azi erai și tu la cazangerie; de ce-ai tăcut din gură?

— N-am îndrăznit; oamenii rîd, n-au încredere cînd te văd prea tînăr.

— Și cum de-ai îndrăznit acuma?

— M-a îndemnat domnul inginer Dutchievici. A spus să dau fuga acasă, după lăsarea lucrului și la șase jumătate să fiu înapoi că vă găsesc aici. Am fost cu bicicleta...

— Da!... făcu Matei, furat puțin de gînduri. Da, ai făcut foarte bine! O mai fi cineva la serviciul tehnic? Du-te și lasă desenul acolo.

Băiatul șovăi:

— Tovarășe director, domnul inginer Dutchievici mi-a spus să vi-l dau dumneavoastră în mînă.

— Da?... Atunci lasă-l aici. Dar de ce spui „domnul inginer Dutchievici". Nu știu cum vorbim noi astăzi?

— Iertați-mă! Sînt obișnuit cu dînsul mai de mult!

— Spune-i „tovarășe"! S-a purtat destul de frumos cu tine!

După plecarea tînărului, Matei simți nevoia să bea un pahar de coniac, pe care nu-l dorise niciodată pînă acuma, și destupă iarăși sticla, călcîndu-și cuvîntul dat lui Dutchievici. Ei, drăcie, ciudați sînt uneori oamenii!...

La ora opt și jumătate ieși pe poartă; pentru un drum n-avea rost să țină șoferul pînă noaptea. Merse pe jos pînă la barieră, prinse din fugă tramvaiul, se așeză lîngă ușa din spate, cu capul sprijinit în unghiul celor doi pereți ai vagonului și închise ochii să-și limpezească gîndurile, nu să doarmă.

După cîteva stații, bănuia că prin dreptul spitalului, se mai urcă un pasager: auzi ușa deschizîndu-se și glasul taxatoarei:

— N-ai mărunt, tovarășă?

Noul pasager era o femeie; nu deschise ochii, n-o luă în seamă și uită prezența ei, în clipa următoare.

Restul drumului nu se mai urcă nici un călător, nu se mai ducea nimeni în oraș la ora aceea. În centru, cînd să coboare, dădu cu ochii de o fată timidă și speriată, înghesuită în colțul opus al vagonului, în diagonală cu locul pe care dormitase el, fără s-o vadă. Tramvaiul avea două bănci, longitudinale, după moda veche, provincială, pasagerii fiind puși să stea față în față ca în saloane.

Abia cînd se opri alături, să deschidă ușa, o recunoscu; lumina nu-i cădea pe față, numai o rază îi mîngîia urechea. Nu se uitase niciodată anume la urechea unei femei, n-ar fi bănuit că acest detaliu al feței putea să fie vorbitor prin el însuși, să aibă personalitate și farmec. Apoi îi văzu în penumbră ochii fricoși, gura cărnoasă, într-o nepotrivire inexplicabilă: ochi de copil, gură de femeie — privire sfioasă, buze umede, calde, pătimașe. Și ce turburător de vorbitoare ureche! N-o salută decît în clipa următoare, după ce ea parcă schiță, timidă și umilită ca jivinele încolțite, o înclinare a capului.

Vatmanul bătu din clopot, silindu-l să coboare repede, stingaci, cu o nemulțumire iritantă: s-ar fi putut crede că așteptase să-l salute ea mai întîi, fiindu-i funcționară. Era fata pe care o întîlnise de două ori atunci, în ușa cazangeriei, la venire și la plecare, fără să-și fi dat seama că tot ea îi atrăsese privirile într-o seară cînd pleca de la un cunoscut, directorul Agenției fluviale.

De-atunci n-o mai întîlnise, nici nu știa unde lucrează, dar fiindcă o fată ca ea nu putea trece nebăgată în seamă, aflase cum o cheamă și auzise pe seama ei vorbe, cîte o frîntură de convorbire, într-un atelier, pe cală, sub fereastra biroului: fusese mai înainte un fel de curtezană, întreținută de un industriaș, nu reținuse cum îl cheamă. Știind să desprindă adevărul de minciună în spusele oamenilor, își dăduse seama, cu o amărăciune ciudată, fiindcă nu-i era nici iubită nici soră, că fata aceasta avusese o viață destul de neclară.

Și totuși, întîlnirea de astă seară îi făcuse plăcere; chipul ei, alcătuit din atîtea contradicții, emana o căldură odihnitoare și blîndă, poate ascunzînd ispitirea. Dar e oare un păcat ca femeile să fie ispititoare?

Tramvaiul trecuse prin fața lui, o mai văzu o dată, stătea în același loc, înghesuită, mică, speriată. Nu întoarse capul. Părul adunat într-o buclă grea îi cădea pe spate, totuși într-o parte îi desvelea ceafa, firavă, gîtul lung, desenat molatec, dar lăsînd să se ghicească în mișcarea viitoare, nervozitatea elastică.

O clipă avu gîndul să sară pe scara din spate, să se ducă la ea, să-și ceară iertare: nu vroise să o umilească, lumina din tramvai era de vină, nu-i deslușise obrazul. Dar oare ce-l îndemna să se ducă: să se scuze, sau s-o mai privească o dată?

Oricum, tramvaiul ajunse departe, făcea cotul la dreapta: o mai zări, sau o ghici o frîntură de clipă în colțul vagonului — și preocupările celelalte șterseră îndată imaginea ei grațioasă...

Ajunse exact în clipa cînd secretara ieșea din birou să-l poftească. O jumătate de minut să fi întîrziat nu-l mai vedea pe tovarășul Stoian seara asta. Nu știa de ce îl chemase, dar întîrzierea lui ar fi fost o greșeală pe care n-ar fi putut s-o șteargă decît o faptă măreață — și nu prevedea pe curînd asemenea faptă.

Secretarul era încruntat de data aceasta.

— Matei, ce te-ai apucat să faci acolo? Vuiește orașul!

A, dacă era vorba numai de atît, nici o primejdie! Matei se liniști dintr-odată; bine că nu întîrziase! Oare unde ajunsese acum tramvaiul?

— Te-ai angajat să termini zece șlepuri pînă la 1 iunie 1949...

— Și motonava!

Tovarășul Stoian nici nu știa că anteproiectul motonavei venise înapoi, că trebuia refăcut, ceea ce ducea la o întîrziere de o lună, poate o lună și jumătate. Dar chiar fără necazul acesta, situația i se părea îngrijorătoare.

— Pînă la 1 iunie mai sînt zece luni și voi n-ați pus nici măcar o tablă pe cală!

Matei îl auzea prima oară ridicînd glasul. Avu o clipă de neliniște, de panică: un om ca acesta, așa cum îl cunoștea, nu-și ieșea din fire fără motiv, nu striga de pomană.

— Am trecut astăzi cu șalupa pe acolo — continuă secretarul — și nici n-am îndrăznit să mă opresc să văd ce faceți.

— Bine ați făcut! N-aveți ce să vedeți, deocamdată.

— Deocamdată, după cît se vede și se aude, e haos!

— Toate au pornit din haos! Am să vă poftesc peste o lună.

Părea prea sigur de el, ca enervarea secretarului să nu se descumpănească. Îl privi în ochi, apoi zise, îmblînzindu-și glasul:

— Matei, vezi tu obrazul ăsta?

Se uită în ochii lui iarăși, cu o privire în care acum plutea o undă amară.

— Mulți au scuipat în el!... Și i-au tras palme. Dar au fost dușmanii noștri, știam c-am să le răspund odată.

Își îmblînzi mai mult glasul, în ochi i se citi mai limpede amărăciunea.

— N-aș vrea să mi-l pătezi tu acuma, după ce l-am șters de toate rușinile! Matei, viața ta, la urma urmelor, a fost o aventură. Dar acum lucrurile s-au schimbat, s-a sfîrșit aventura. Tu vrei s-o trăiești mai departe, după cum îți este firea. Ia spune-mi, nu cumva am greșit foarte tare? Amîndoi, nu arunc vina pe tine.

Matei tăcu, stăpînit de o șovăire. Nu-l speria soarta viitoare a șantierului. Dar nu-i era frică, ieșise bine pînă acum din toate încurcăturile. Îl apăsa neliniștea omului din față, pe care-l stima și-l iubea de mult, cu toată puterea inimii și care, peste atîtea griji, își mai asumase una, destul de mare, fără să-l fi silit nimeni. Mersese alături de el, îl susținuse cu o încredere îndîrjită, care nu mai era a rațiunei, ci a sufletului — și-acum îl chinuia teama că greșise: rațiunea trădată se trezea, pedepsind sufletul. Fiindcă în demersul acela, fără precedent și fără scuză, nu folosise decît argumente sentimentale.

— Tovarășe ministru! spusese, uitînd că el reprezenta ponderea, bunul simț și, în ultimă consecință, marea răspundere. Omul acesta trebuie ajutat în planurile lui, oricît de îndrăznețe, chiar dacă am știi dinainte că o să greșească. Nu spun să fie ajutat drept răsplată, fiindcă el nu cere ajutor să-și facă haine, sau casă; vrea să pună o cărămidă la casa cea mare pe care o clădim cu toții, împreună. Adevărat, e mai grăbit decît alții, îi cunosc firea... De sigur ați fost după război la Galați.

— Am fost chiar și alaltăieri.

— Ați văzut cum l-au ars nemții! La noi n-a ars nici o casă și, fără Matei, ar fi fost cenușă tot orașul. N-ați știut, nu v-a spus, cum era să vă spună? Nu-l cunoașteți. El cu alți doi tovarăși a oprit în noaptea de 25 august trenul nemțesc care venea să dea foc orașului. Nu-l întrebați cum, n-o să vă povestească. Fapta lui este astăzi uitată, dar ce vîlvătaie ar fi fost dacă trenul cu cisterne de benzină apuca să intre în gară! Tovarășul Matei s-a dus mai departe, avea de îndeplinit alte misiuni și cînd s-a întors, s-a întors adus de mine, ca director la un șantier, nu ca salvator al orașului. Nu-l cunoaște nimeni, n-a așteptat nici o mulțumire. Tovarășe ministru, hai să-i dăm acum o răsplată.

Ministrul se uită la omul din față — solicitantul — care pledase fără folos zilele trecute și pentru care acum pleda altul. Era încruntat, strîns în sine — dacă i-ar fi citit în suflet și-ar fi dat seama că îl rănea pledoaria avocatului.

Să fi știut prețul intervenției în clipa cînd intra aici, Matei fugea înapoi, de la ușă: faptele din trecut nu puteau fi legate de cele de astăzi. Nu se gîndise atunci la răsplată cu atît mai puțin se gîndea în clipa asta. Se simțea jignit, insultat și aproape îi ura pe cei doi oameni care smulgeau de pe el hainele, căutînd dedesubt cămașa de zale a eroilor, cînd el n-avea decît pielea, piele omenească — și-o urmă de glonț, între a treia și a patra coastă, în stînga, sub locul unde îi bătea inima, zbuciumîndu-se, astăzi.

Nu-i mai auzea ce spun, nici pe unul, nici pe altul; discuția urma încă, ministrul nu se lăsa înduplecat, nu-i îngăduia legea... Prindea din cînd în cînd cîte un cuvînt care îl izbea în obraz: fonduri... schimbarea destinației... aventură...

— Și-apoi ce vor zice ceilalți? auzi la un moment dat obiecția ministrului. Vor veni toți să-mi împuieze capul!

— Dar va fi un exemplu, tovarășe ministru!

Vorbea tovarășul Stoian acum, susținîndu-l — dușmanul celălalt.

— Trebuie s-o ia cineva înainte, să deschidă calea altora, să-i uimească!

„Nu! Nu vreau să uimesc pe nimeni, n-am urmărit să ies în frunte, niciodată. Puneți-mi o mască pe față, ștergeți-mi numele ca ocnașilor, să nu mă știe nimeni, să nu mă cunoască, nu vreau decît să le arăt oamenilor ce pot ei să facă, ei cărora mă închin cum se închină lui dumnezeu alții, și-i iubesc dintr-o pornire cu care m-am născut și o port în mine, nedesfăcută. Nu vreau să dovedesc puterea mea, singuratecul, ci puterea semenilor mei adunați laolaltă..."

Se regăsi cînd cobora scările; se uită în jur — i se păru că visase. Secretarul mergea alături, pășind cam greoi, cam stîngaci, îl enerva pînza albă care proteja covorul, imaculată ca zăpada proaspătă. La ce folosea asta?

— Tovarășe Stoian, iertați-mă! Era exaltat în gînduri, niciodată în fapte, dovadă că trăia astăzi, cînd de-atîtea ori, un gest necugetat, l-ar fi costat viața. Acum gîndurile rămăseseră în urmă; în jur, în față, așteptau faptele. Își judecase nedrept și aspru tovarășul! Și ce era dacă astăzi își riscase modestia, cînd alte ori, ca să răzbească își riscase viața?

— De ce să te iert, măi băiete?

Ezită, își păstră gîndurile, de ce să le mărturisească? Ar fi folosit cuiva și le-ar fi înțeles sprijinitorul său, tovarășul, care era dator să aibă mintea mai rece, gîndirea mai înfrînată?

— Fiindcă v-am pus pe drumuri degeaba!

— Degeaba?... Ești cam alb la față.

— Mă doare puțin capul.

— Du-te la hotel și te odihnește.

— Dumneavoastră ce aveți de gînd să faceți?

— Tu crezi că dac-am venit aici, mă întorc pînă nu răscolesc tot sacul? Adică îți închipui că dacă tu ai putut să mă urnești pe mine, eu n-am să urnesc pe alții?

Bunul prieten, încruntatul, posacul! Cunoștea și el durerile facerii!

— Matei, după cum vezi, nu putem face nimic cu administrația. Trebuie să mergem pe calea cealaltă.

— Care?

— A noastră.

— Vreți să vă duceți...

— Mă duc unde trebuie. Tu așteaptă-mă la hotel și vezi să te lase capul. O să mai fie nevoie de el astăzi...

Acum, secretarul îl privea în față. Îi trecuse oare îngrijorarea? Poate că nu; o ascundea, — la ce-ar fi folosit să se văicărească?

— De ce-i nemulțumit Donos?

Lui Matei întrebarea i se păru ciudată.

— Donos? N-am observat să fie nemulțumit; am vorbit cu el chiar azi după masă. Poate îl doare vreo măsea...

— Nu glumi! Ei nu-i omul să stea cu măseaua stricată în gură. Mi-e teamă că se îndoiește de ține.

— Atunci de ce a stăruit să vin?

— Fiindcă nu știa ce-o să se întîmple mai departe. Vezi, acum nu tăbărî pe el. Să știi că nu mi-a spus nimic.

— Sînt sigur. O să aflu ce-l doare.

— Matei, bagă de seamă, dacă la 1 iunie șlepurile și motonava nu sînt gata, ministerul scontează polița. Și eu sînt girantul! Nu va fi vorba de un plan neîndeplinit, care se mai iartă, ci de fonduri nejustificate. La negustori, asta se numește „faliment fraudulos". Îți dai seama de gravitatea situației?

— Sigur că da, răspunse Matei, privindu-l în față. Au să fie gata!

Nu se văzu ușoara paloare care-i schimbă o clipă culoarea obrazului. Secretarul se uită în ochii lui, întrebător, fără să înțeleagă de unde lua omul acesta atîta liniște și siguranță, cînd pe lîngă greutățile cunoscute, putea să întîmpine altele, de la o clipă la alta, fără să le prevadă.

— Ia ascultă — întrebă, schimbîndu-și complet glasul, cu o curiozitate aproape inciudată — tu nu te îndoiești de loc, nici măcar așa, citeodată, cînd ești singur, noaptea?

Matei șovăi puțin cu o crispare aproape invizibilă pe față, pe urmă răspunse, uitîndu-se în ochii secretarului:

— Tovarășe Stoian, ăsta-i secretul meu! Dar aveți încredere în mine! Au să fie gata!

— Și dacă nu?

— Atunci mă arunc în Dunăre!

— Aha! Iar eu ce fac? Mă arunc după tine?

— Așa e... La asta nu m-am gîndit. Eu ca eu, dar dumneavoastră nu se cuvine! Păi atunci nu rămîne altă cale: trebuie să fie gata!

Cobori scările fluierînd; de mult nu se simțise așa de voios. Neliniștile, îndoielile? Le avea, bineînțeles, dar ducă-se dracului!

Se sfîrșise forfota prenocturnă a orașului. Era liniște, arar se auzea, — de unde? — ecoul unui pas bocănind pe caldarîm, în noapte...

La colț se opri, pe linia tramvaiului și urmări cu ochii șinele care se pierdeau departe, lucind din loc în loc, sub becurile galbene, plăpînde și rare... Oare trecuse mult timp? Unde ajunsese acuma tramvaiul?

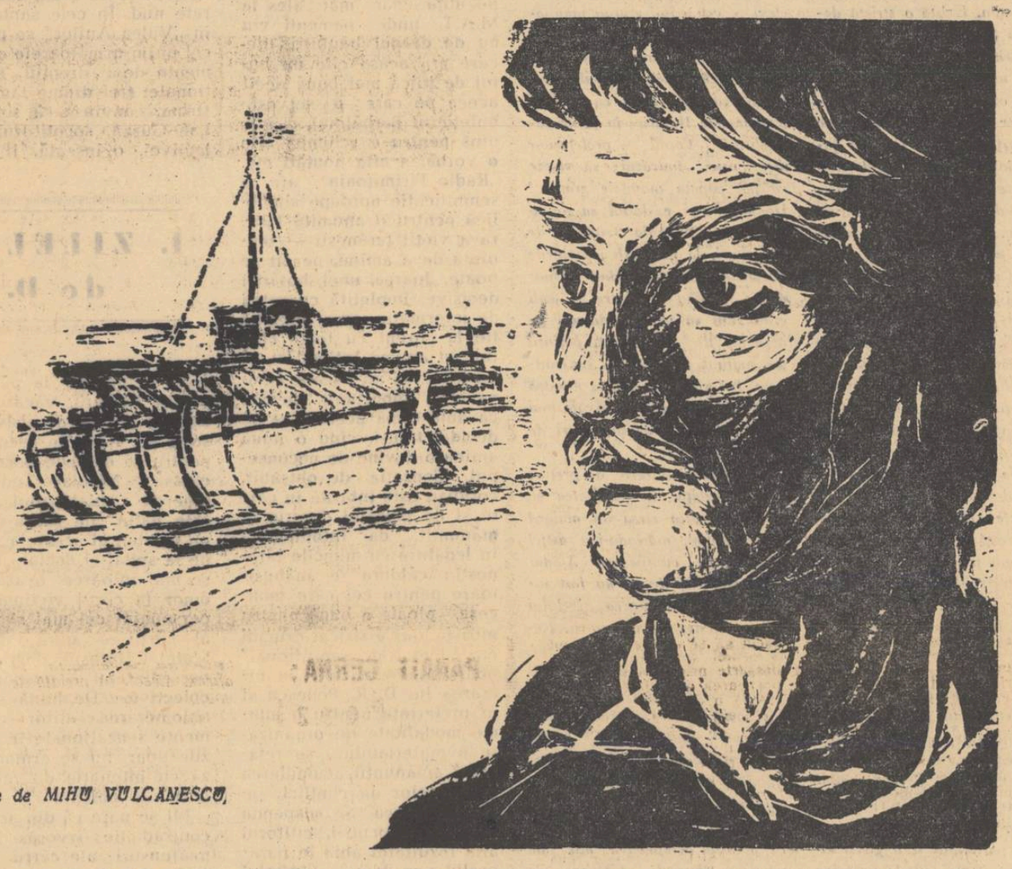

Desene de MIHU VULCANESCU

MAJTÉNYI ERIK

Pămîntul își aduce aminte

Asemeni gardului de-oțel, pus să-nconjoare
regalele terenuri de chef și vînătoare,
s-au năruit aicea opreliști peste-o mie,
s-a destrămat și plasa de gînduri boierești:
„opriți l" „nu treceți" — semne ce-s duse pe vecie.

Un cîntec, seara, limpede răsună:
cîntecul tău!
În zori răsare soarele-cunună:
și el al tău!

Și tot ce nu e astăzi dar prinde viața mîine,
al tău e de pe-acuma și tot al tău rămîne —
și tinerele plaiuri bogate în culoare
pe care pui temeiul de fabrici viitoare
și dealuri vechi și munții și-un riu pe orice vale,
tot altele și-aceleași sînt toate ale tale.

Întreg pămîntu-acesta l-ai frămîntat de-a valma,
înaltele furnale tu le-ai zidit cu palma,
ai curățat nămolul din docuri ani de zile,
tu ai ales și locul potrivit
acestor sonde-nalte, sub mina ta, mobile.

Cînd turma amintirilor mai paște,
pămîntul știe bine
și plaiul doar pe tine te cunoaște,
numai pe tine.

Pămîntului pe umeri i-ai pus și căi ferate,
nădejdile-ți, în clocot, le ține minte toate,
în piscurile sale cu coifuri pădurene
lași steaguri mari de purpur, să fluture, să cheme.

Ogoarele, în larguri, s-așternde voie bună
sub pașii tăi de-o poștă, sub mina ta stăpînă,
și plaiul cu credință și drag, cu-ntreaga ființă,
așteaptă înflorirea visării ce te mînă, —
pentru credință însă îți cere-n schimb credință.

Pămîntul își aduce aminte. Simte încă
neaplecatu-ți umăr, proptind cu el o stîncă —
te recunoaște astăzi cînd par noi bolți cerești,
largi, visurile tale de-azur și de cristal,
sub care-ți legeni țara și-o cînți și-o înfloreși.

În românește de ION BRAD

Fragment din romanul cu titlu provizoriu „Dunărea revărsată".

O NOUĂ ETAPĂ

Raportul C.C. al P.M.R. prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, la cel de al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Român, a trasat liniile Planului de Stat pe 6 ani și ale Programului de perspectivă, a căror realizare va situa țara noastră printre statele cu o înaltă industrializare. Cifrele riguroase, științifice, exprimînd construcțiile viitoare și creșterea vertiginoasă a forței noastre economice au stîrnit entuziasmul oamenilor muncii, prin deschiderea vastei perspective spre făurirea unei vieți și mai îmbelșugate și fericite.

Este de mult și permanent verificată consecvența politicii partidului în crearea condițiilor pentru dezvoltarea continuă a bunăstării poporului, obiectiv principal al luptei sale tenace și neobosite. N-a trecut decît o lună de la Congres și într-un interval extrem de scurt au și apărut, una după alta, două Hotărîri de o deosebită importanță, care vin să confirme încă o dată stricta concordanță între concepția planului și aplicarea sa materială, concretă.

Prima Hotărîre a partidului și guvernului se referă la pregătirea și promovarea cadrelor tehnice, economice și de cercetare științifică și la îmbunătățirea salarizării lor, iar cea de a doua Hotărîre la o nouă reducere de prețuri la o serie de articole de larg consum. Există o strictă dependență între ambele măsuri, ele ilustrînd deopotrivă, în modul cel mai clar, mersul ascendent al economiei noastre naționale. Dar acestea nu pot fi pe deplin înțelese dacă nu sînt încadrate într-un ansamblu de măsuri luate anterior, ca o consecință a dezvoltării forțelor de producție, a productivității muncii și a venitului național.

Este știut că în ultimii ani s-au mai efectuat sporiri de salarii la diferite categorii ca: muncitori, ingineri, tehnicieni, cadre didactice, funcționari, introducîndu-se în același timp și alocația de stat pentru copii. De asemenea au mai avut loc în anii trecuți importante reduceri de prețuri la numeroase articole de larg consum.

Ultimele Hotăriri marchează însă o nouă etapă a progresului nostru, atît prin creșterea nivelului de trai, cît și prin semnificația lor politică, socială și economică. Într-adevăr, mai buna salarizare a cadrelor tehnice, economice și de cercetare științifică este o înfăptuire remarcabilă, și un stimulent în dobîndirea unor cunoștințe cît mai temeinice și profunde, deoarece exigențele unei industrii și tehnici moderne cer neapărat un personal de înaltă calificare științifică.

Grija partidului și a guvernului de a asigura cadrele necesare s-a manifestat permanent, și între anii 1949—1960 au fost pregătiți în institutele de învățămînt superior 49.000 de ingineri și peste 14.000 cadre cu studii superioare economice. Totuși față de amploarea sarcinilor ce implică dezvoltarea rapidă a tuturor ramurilor de producție, numărul existent astăzi de elemente cu o înaltă calificare nu corespunde nevoilor. Prevăzînd așadar mișcarea de dezvoltare a economiei naționale, partidul și guvernul au asigurat de pe acum condițiile științifice, tehnice și materiale pentru trecerea la o etapă superioară. Bizuindu-se pe rezultatele obținute pînă în prezent în sporirea producției industriale, reducerea prețului de cost și succesele în îndeplinirea și depășirea Planului de Stat pe primul semestru al acestui an, s-a putut trece la noi măsuri de ridicare a nivelului de trai al celor ce muncesc.

Cifra este grăitoare nu numai prin îmbunătățirea nivelului de trai, dar și printr-un alt aspect, la fel de însemnat, al înlesnirii mijloacelor de pregătire și desăvîrșire a cadrelor tehnice și științifice. Grija materială se îmbină deci cu grija de a promova elemente specializate, cu solide cunoștințe, capabile să joace un rol de seamă în vastul proces de industrializare a țării. În orice acțiune a partidului și guvernului nostru se reflectă în egală măsură tendința de a pulsa în același ritm, dezvoltarea economică și cea culturală, văzute ca fenomene strict interdependente.

În acest sens se și explică faptul că în Hotărîrea privitoare la reducerea de prețuri la 1.100 de sortimente de larg consum, unul din paragrafe sună astfel: „Începînd cu anul școlar 1960—1961, toți elevii din clasele I-VII inclusiv — adică peste 2.100.000 elevi — vor primi gratuit manualele școlare". Este, indiscutabil, o măsură revoluționară și care impresionează în cel mai înalt grad. Gîndiți-vă, cum ar fi cu putință o asemenea Hotărîre în țările capitaliste? Copiii proletarilor nici n-ar îndrăzni să viseze că pot căpăta manuale gratuit! De altminteri e destul să ne amintim de tragedia copiilor de muncitori, la noi, sub regimurile burghezo-moșierești, cînd chiar dacă reușeau să intre în școli erau siliți să învețe adeseori pe manuale de împrumut, părinții lor nefiind în stare să le cumpere. Iar astăzi, în patria noastră 2.100.000 de copii vor învăța mai departe liniștiți, senini, siguri de viitorul lor.

Prin noua reducere de prețuri însă, populația, în totalitatea ei, va cîștiga încă circa un miliard de lei anual, mărindu-i-se astfel puterea de cumpărare. Așadar două miliarde de lei au fost îndreptate spre ridicarea nivelului de trai al oamenilor muncii. Repartizarea unei sume atît de importante în acest scop, paralel cu investițiile masive în industrie, agricultură, transporturi, construcții de locuințe, așezăminte social-culturale, adeverește trăinicia economiei naționale și existența unor premise certe ale dezvoltării și înfloririi ei viitoare. În această perspectivă, atît de precis și limpede înfățișată de către partid la cel de al III-lea Congres al său, recentele Hotăriri marchează o etapă pe care toți oamenii muncii o vor străbate pînă la capăt, muncind cu și mai mare avînt pentru a aduce la îndeplinire nobilele sarcini în vederea edificării măreței construcții socialiste. Căci realizarea ei înseamnă ridicarea patriei noastre pe o treaptă superioară de civilizație și cultură, înseamnă o existență luminoasă și fericită pentru întreg poporul muncitor.

Ieronim Șerbu

Lupta de clasă pe tărîm ideologic și literatura

Susțineam într-un alt articol că ar fi interesant să analizăm unele cărți, apărute mai recent, din punctul de vedere al modului în care intervin ele în lupta de clasă pe tărîm ideologic, pentru consolidarea conștiinței socialiste. De fapt asta înseamnă a face o judecată de valoare critică. E adevărat, criteriile rămîn aceleași, însă punctul de plecare este deosebit.

În cele ce urmează voi înșira cîteva considerațiuni — în cadrul temei propuse — pe marginea volumului *Zilele săptămînii* de D. R Popescu.

Și titlul și mai ales compoziția volumului trădează intenția autorului de a da nu atît un roman în sens clasic, cît un „fragment de viață", de a arunca lumină asupra conținutului vieții contemporane, relatînd cît mai obiectiv și cît mai amănunțit tot ce se poate petrece într-o săptămînă într-un sat oarecare al patriei noastre. Într-un fel (subliniez: *într-un fel*), autorul fuge de „senzațional". Satul „Valea Anilor" e surprins într-un moment de relativă acalmie: după terminarea treierișului, dar înainte de a fi început culesul porumbului. În consecință oamenii au mai puține treburi și pot discuta în voie. Discuția ocupă mult loc în carte, dar și discuția — în majoritatea cazurilor — e una cu totul obișnuită, întîmplătoare — lîngă prispă, la poartă, pe uliță, dar mai ales la M.A.T., unde oamenii vin nu de dragul băuturii (fiecare are acasă cîte un butoi de țuică mai bună decît aceea pe care o servește bufetierul Bărbăloiu), ci înadins pentru a schimba cîte o vorbă, a afla noutăți etc. „Radio Firimițoaia" are o semnificație aproape simbolică pentru o anumită latură a vieții țărănești — tendința de a amîna, pe cît se poate, luarea unei hotăriri decisive, împletită cu setea de informație; omul vrea să fie la curent cu toate cele (nu cu anume întîmplări, ci cu toate, să nu-i scape cumva ceva important), pentru ca abia după aceasta să se decidă, totuși, cînd o nouă amînare devine de neconceput. Senzația de obișnuit, cotidian este întărită în carte și de peisajul descris amănunțit, dar întotdeauna în legătură cu muncile țărănești: căldura e înăbușitoare pentru cei care muncesc, ploaia e bună pentru miriște, dar a stricat drumul etc. „Fuga de senzațional" poate fi identificată în lucrarea lui D. R. Popescu și în preferința pentru o anume modalitate de organizare a materialului: se relatează amănunțit acumularea elementelor de conflict, însă narațiunea se suspendă înaintea ciocnirii, cititorul află rezultatul abia în paragraful sau chiar în capitolul următor. De pildă, se povestește amănunțit cum Irina vrea să plece de acasă, cum încearcă de cîteva ori și nu reușește, dar că a plecat totuși aflăm mai tîrziu, în treacăt, iar vreo explicație între cei doi soți nu se produce nici pînă la sfîrșitul cărții. Înfruntarea dintre Matei Călărașu și Glăv pe drumul dintre salcîmi e relatată amănunțit, dar cum au reușit totuși chiaburii să-l doboare pe Matei, nu se arată. În sfîrșit, ca un fir roșu trece prin întreaga narațiune strădania membrilor de partid de a determina pe cît mai mulți „individuali" să intre în colectivă; în legătură cu această chestiune se poartă discuții nenumărate, unii eroi declară ba că intră, ba că nu mai intră, despre alții se vorbește că vor să intre, dar ei nu o confirmă etc.; pînă la urmă cetitorul nu află totuși cine a intrat, întrucît cartea se termină sîmbătă, în ajunul adunării generale convocată pentru a discuta cererile de intrare... Se pare că și reportajul despre Marin Scăfaru, intitulat ostentativ *Un caz neobișnuit*, neavînd aproape nici o legătură cu țesătura epică a ansamblului, are în primul rînd un sens polemic, tinzînd a întări convingerea autorului potrivit căreia calea cea mai rodnică de descoperire a faptelor semnificative este urmărirea atentă a „obișnuitului" și nu căutarea cu tot dinadinsul a cazurilor „neobișnuite". Enumerarea ar putea fi continuată, dar ne oprim aici, repetind părerea ce ni s-a format după lectura cărții: autorul vrea să ne sugereze că n-a făcut altceva decît să înregistreze ca un cronicar conștiincios întîmplările unei săptămîni dintr-un sat.

Dar atmosfera de „obișnuit" este contrazisă totuși de faptele ce atare considerate nud. În cele șapte zile în „Valea Anilor" se petrec cel puțin următoarele evenimente de-a dreptul senzaționale: trei drame familiale (Irina, convinsă că soțul ei Lae Guran, socotitorul colectivei, o înșeală, îl părăsește și pleacă la părinți; Marin Presură, văcarul satului, o alungă de acasă pe soția sa, Ana, de asemenea pentru că o crede necredincioasă; Nicolae Tudorică, ginerele chiaburului Glăv, este bătut de socru-său și un prieten al acestuia, ajunge la spital și declară că nu se mai întoarce acasă), un omor (a cărui victimă este personajul cel mai simpatic al cărții — „gură spartă" Matei Călărașu), destituirea președintelui gospodăriei colective. De bună seamă aglomerarea atîtor evenimente senzaționale în șapte zile doar, nu se armonizează cu intonația de relatare de fapte „obișnuite".

Mi se pare că din această contradicție izvorăsc unele neajunsuri ale cărții. Dramele sînt drame, ele nu pot să nu fie descrise cu anumită gravitate, nu pot să nu stîrnească în oameni frămîntări dintre cele mai puternice. Ce se întîmplă însă? În noaptea de joi spre vineri este omorît Matei Călărașu, un om foarte iubit din sat, vineri țăranii se adună în casa mortului și asistăm la o scenă puternică, emoționantă. Însă sîmbătă totul reintră în normal, de Matei nu mai pomenește nimeni, colectiviștii sînt mai interesați de reportajul despre Marin Scăfaru, decît de pierderea unui tovarăș... E unul din exemplele posibile, cel mai tipic poate, dar nu singurul. Tendința de a vopsi totul în tern îl determină pe autor să neglijeze ierarhia firească între diverse întîmplări, ceea ce nu poate să nu influențeze și ținuta morală a personajelor și eficiența educativă a lucrării în ansamblu.

Din cauza construcției de „fragment" de viață (autorul nici nu-și subintitulează lucrarea sa roman sau nuvelă) la lectura volumului *Zilele săptămînii*, atenția cetitorului se împrăștie asupra unui număr foarte mare de personaje, din care cauză nici unul nu se reliefează puternic. Cîteva figuri se individualizează totuși mai ales prin pitorescul lor: Matei Călărașu în primul rînd, apoi cele două cupluri: Frită și Tudorică Firimiță și Dumitru și Domnica Crețu. Chiaburul Glăv, deși asupra lui se insistă foarte mult, rămîne convențional. După cum convențională sînt și mușteriaticul dar cinstitul Lae și excrocul bețiv Gogu Beleagă și cinicul Gheorghe Bălăceanu și „uriașul" Marin Presură etc. Autorul a făcut eforturi vizibile pentru a „însufleți" chipurile comuniștilor Miron Boboc (secretarul organizației de bază) și Pandele Ionescu (instructorul). Dar a reușit în mică măsură. Nouă ni se pare că eșecul se datorește de asemenea unei viziuni cam convenționale: în loc să prezinte frămîntările celor doi eroi în legătură cu preocuparea principală a vieții lor: munca de partid, D. R. Popescu a preferat calea răsbătătorită a înviorării personajelor cu ajutorul unor „complicații" în viața intimă de familie. Astfel Miron Boboc este obligat să ia atitudine față de comportarea soției sale Victorița care o învață pe fiica lor Florica să nu dea ascultare învățătoarei, fapt pentru care fetița învață prost, nu e făcută pionieră. Toată povestea e evident „scornită", între altele și pentru că acțiunea se petrece după treieriș, dar înainte de culesul porumbului, deci într-un anotimp cînd, chiar dacă școala a început, de niciun fel de rezultate concludente în învățătură nu poate fi încă vorba, nici de primirea copiilor în detașamente de pionieri etc. Nesocotirea amănuntelor veridice în sine n-ar fi chiar atît de supărătoare, dacă n-ar accentua senzația de „forțat" care însoțește toate scenele din viața familiei Boboc. Lasă o impresie penibilă și frămîntările lui Pandele Ionescu obligat să colaboreze cu un om pe care-l crede a fi amantul soției sale cu care vrea să se explice, dar n-are curaj s-o facă etc. Situația în sine nu e imposibilă, dar în loc să facă mai „viu" chipul instructorului (după cum era probabil intenția autorului) abia îl face hibrid, rupînd parcă și acel fir subțire de legătură sufletească cu personajul care se stabilește în unele scene, Pandele apărînd în ele ca un personaj luminos, cu o umanitate debordantă.

Se pare că personajele *Zilelor săptămînii* se mișcă în carte mai mult ca niște siluete fără carne și pentru că — fidel procedeului stilistic ales — autorul „suspendă" narațiunea epică tocmai în acele momente cînd încordarea „neobișnuită" devine de neînlăturat. Matei Călărașu, de pildă, deși e un om certăreț, cam anarhic (atitudinile sale sînt adesea negîndite, brutale), este totuși în fond un om bun (așa reiese cel puțin și din comportarea sa cu tovarășii și din viața familială etc.). Totuși, deși prin moravurile sale absurde provoacă în fond (sau cel puțin agravează) neînțelegerea dintre Lae Guran și soția acestuia, el, Matei Călărașu, nu face nimic pentru a anula urmările greșelii sale, nici cel puțin vreo mustrare de conștiință nu-i provoacă necazul unui *tovarăș* al său. Secretarul organizației de partid, Miron Boboc, probabil (cel puțin așa se întîmplă în 99 cazuri din o sută) a colaborat îndelung cu președintele G.A.C., Ilarie Boicea. Acum Boicea s-a îngîmfat, trebuie să fie schimbat. Miron însă nici nu-și pune întrebarea dacă Ilarie e recuperabil. Așa arată caracterul unui comunist? Puțin probabil. Nu mai vorbim de cazul lui Matei Călărașu. Nimeni, nici un prieten al lui, nici un tovarăș din aceeași organizație de bază nu se întreabă: cum de s-a putut întîmpla așa ceva? Cum de s-a prăpădit atît de năpraznic un luptător? Noi, știa de aici, n-avem nici o răspundere?

Indiferența față de aspectul moral al întîmplărilor descrise este — după părerea noastră — slăbiciunea principală care micșorează valoarea ideologică—educativă a *Zilelor săptămînii*.

Din ansamblul tabloului zugrăvit se desprind — destul de bine reliefate — cîteva trăsături caracteristice actualității socialiste. În primul rînd consolidarea gospodăriilor agricole colective: în „Valea Anilor", gospodăria parcă a fost de cînd e lumea, a intrat definitiv în viața oamenilor. Sublinierea acestei realități prin zugrăvirea vieții cotidiene, prin bunăstarea sărăntocilor de ieri și mai ales prin noul sistem de legătură dintre colectiviști și individuali, în care sistem esențialul constă în convingerea unanimă că toți vor porni mai devreme sau mai tîrziu pe calea agriculturii socialiste — e un succes incontestabil al autorului. În strînsă legătură cu această trăsătură *nouă* se degajă încă una, de asemenea revelatorie: creșterea nivelului intelectual al vieții de la țară, creșterea competenței cu care țăranii rezolvă *în colectiv* treburile gospodărești, iar ca urmare creșterea vizibilă, impresionantă, a demnității lor umane. Și „pornirea spre ceartă" a lui Călărașu și comportarea lui Frită și drama sufletească a lui Marin, toate capătă o dimensiune omenească nouă, pentru că se raportează la o colectivitate în care omul este prețuit în primul rînd. Sugestivă din acest punct de vedere e sovăiala lui Dumitru Crețu, care se simte atras spre colectivă pentru că vrea să fie în rînd cu acei oameni din sat pe care-i stimează cel mai mult.

Tocmai pentru că a știut să redea — în zugrăvirea tabloului de ansamblu — aceste noi dimensiuni ale vieții rurale într-o societate pornită pe drumul socialismului, autorul a greșit după părerea noastră destul de supărător neurmărindu-le și în destinele personale ale eroilor. Cauza nereușitei poate fi căutată și în necunoașterea unor aspecte ale vieții, mai ales a aspectelor concrete ale muncii de partid, și într-o anumită limitare a talentului, datorită lipsei de experiență în creație. Cauza principală însă credem că e alta și anume: viziunea estetică greșită, tendința de a „prozaiza" cu tot dinadinsul viața de astăzi, de a povesti toate întîmplările ei cu aceeași intonație a „obișnuitului" ostentativ pe care o foloseau cu predilecție în trecut sciitorii realiști critici.

După cum se vede, faptele vieții ca atare nu încap în patul lui Procust al formulei stilistice alese, ceea ce nu poate să nu aibă drept urmare și o anumită neîmplinire.

Mihai Novicov

I. ZILELE SĂPTĂMÎNII
de D. R. Popescu

„Scriitorul și epoca sa"

Am putea spune că viața literară sovietică a început anul acesta sub semnul dezbaterilor cît mai largi și al schimbului viu și intens de opinii. Chiar în primele luni s-au purtat, în plenarele și ședințele lărgite ale conducerii Uniunii Scriitorilor Sovietici, discuții în jurul problemelor și sarcinilor criticii literare; la Institutul de Literatură Mondială „A. M. Gorki" al Academiei de Științe a U.R.S.S., specialiștii, istoricii și criticii literari au participat la o amplă dezbatere în problemele literaturii comparate, iar de curînd autorii de piese, regizorii, oamenii de teatru și-au exprimat părerile asupra dezvoltării actuale a dramaturgiei sovietice. O activitate intensă sub același semn se observă și în paginile presei literare. **Literaturnaia Gazeta**, secondată și de ziarul **Literatura i jizni** (Literatura și viața), a mobilizat atenția multor reprezentanți de seamă ai literaturii în jurul problemei: **„Scriitorul și epoca sa"**, revista Teatr a inițiat un foarte interesant și, e de așteptat, și rodnic schimb de păreri în problemele de regie, de concepție regizorală, iar în paginile revistei **Novii Mir** s-au desfășurat în ultimele luni două discuții: despre romanul contemporan și despre literatura științifico-beletristică.

„Setea de claritate" este titlul foarte semnificativ al articolului semnat de D. Danin, care a deschis dezbaterea în jurul literaturii științifico-beletristice (**Novîi Mir** nr. 3/1960). Danin dorește într-adevăr să aducă claritate, cît mai multă claritate într-o specie a literaturii care la prima vedere poate trezi nedumeriri și în orice caz lasă impresia unui hibrid. Literatură și știință totodată? Și totuși această literatură științifico-beletristică este nu numai o posibilitate, dar și o realitate. Încetățenirea ideii ca atare o datorăm lui Gorki, iar afirmarea concretă ca specie literară, cu virtuți proprii, s-a făcut prin eforturile creatoare a o serie de reprezentanți ai scrisului sovietic, unii cunoscuți și la noi în țară, ca N. Mihailov, M. Ilin, I. A. Livanova, M. Șaghinian, V. Safonov, Șarov și același D. Danin.

Claritatea pe care urmărește s-o aducă articolul din **Novii Mir** privește definirea obiectului și a modalităților specifice de manifestare ale literaturii științifico-beletristice.

De la început trebuie spus că dorința de a lămuri aspecte esențiale și a defini coordonatele literare ale speciei nu implică la D. Danin nici didacticism nici categorisiri monotone și seci. Competența și pasiunea în discutarea problemei se unesc cu vervă, cu un suflu polemic de înaltă ținută. Respingînd dintru început ca o categorie ce nici nu intră în discuție acele producții științifico-beletristice **„de care oamenii de știință nu au nevoie"**, ele fiind cărți de popularizare, **„iar pentru cititorii de rînd sînt obositoare și de neînțeles"**, deci scrieri care **„nu sînt adresate nimănui"**, Danin afirmă ca punct de plecare că **„literatura de acest fel nu este un amestec de știință și beletristică. Ea este o creație cu caracter original"**. Tocmai această amprentă originală, specifică, urmărește s-o dezvăluie și s-o păstreze D. Danin. Căutînd să deducă limpezirea problemei dintr-o cercetare polemică a părerilor adverse, Danin se străduiește, în primul rînd, să determine personalitatea eroului principal al acestei specii literare. Cine este el: omul de știință? Problema științifică? Comparîndu-l cu binecunoscutul personaj, locotenentul Kije **„care nu avea chip"**, Danin subliniază caracterul neobișnuit al acestui erou **„care nu poate fi prins, nu poate fi sezisat"**. După el eroii literaturii științifico-beletristice sînt **„căutările, cercetările științifice"**. În consecință autorul sovietic se declară de acord cu caracterizarea pe care Einstein a dat-o propriei sale cărți, **„Evoluția fizicii"**, definind-o: **„e o dramă, o dramă a ideilor"**.

Clarificarea urmărită de Danin privește și problema stilului specific caracteristic literaturii științifico-beletristice. Autorul sovietic previne împotriva primejdiei similare cu a naturalismului aceea de a povesti **„despre știință în limbajul științei respective"**, cînd **„se păstrează impresia științifică a expunerii, dar dispare arta"** ca și împotriva pericolului înrudit cu abstracționismul, acel al narațiunii **„despre știință într-o limbă lipsită de orice legătură lăuntrică cu ea"**. Căutarea acestui stil adecvat este un lucru de mare importanță și răspundere, căci **„norme și reguli generale"** nu se pot găsi și totul depinde de individualitatea fiecărui autor. **„Imaginile, metaforele, comparațiile sînt în cazul hibridului nostru un fenomen tot atît de obișnuit ca și în cazul altor specii ale literaturii"** — spune D. Danin.

„Scriitorul poate socoti drept bun tot ceea ce servește ideii pe care vrea s-o dezvăluie. Chiar citatele cele mai exacte din operele științifice, chiar cifrele și calculele, chiar extrasele din „jurnalele de bord" ale laboratoarelor capătă într-un text științifico-beletristic semnificația acelui limbaj care nu este propriu numai științei, căci în afară de informarea factică, voința scriitorului a inclus în ele și o informare de altă natură: nu științifică ci psihologică, romantică, istorică..."

Operele științifico-beletristice trebuie să fie totodată accesibile maselor largi de cititori. Caracterul de popularizare este una din condițiile de bază ale acestei specii, după D. Danin. **„Într-o scriere științifico-beletristică, scriitorul este dator să fie un popularizator al științei"**, subliniază Danin căci **„oamenii au în mînă cărțile științifico-literare și le dărîmă răgazul lor, în ultimă instanță, dintr-un singur impuls: cititorii vor să afle și să înțeleagă din ce trăiește și cum respiră știința contemporană"**

Teza lui D. Danin asupra stilului specific al literaturii științifico-beletristice a fost reluată și completată în cursul discuției de I. Veber (**Novîi Mir** nr. 4) care a subliniat: **„De unde ia autorul unei opere științifico-beletristice mijloacele sale de expresie? De acolo de unde le ia orice scriitor, din tezaurul general al literaturii. Problema care se pune e numai a selecției mijloacelor necesare pentru reflectarea uneia sau alteia dintre sarcinile ideologico-artistice. E vorba de proporții. De simțul măsurii... Scopul dictează mijloacele... Și portretul și peisajul și dialogul și metafora, totul e potrivit pentru o operă științifico-beletristică dacă ea slujește scopului..."** Precizarea făcută de Danin asupra trăsăturilor ce trebuie să caracterizeze pe eroul literaturii științifico-beletristice, a suferit completări și o lărgire a sferei sale în articolul lui A. Ivici (**Novîi Mir** nr. 4), care include în această specie literară și acele opere care, ca **Poveste despre mărețul plan** a lui M. Ilin, au drept erou nu „căutările științifice", ci lupta omului, a poporului pentru transformarea naturii sau chiar impresiile și relatările de călătorie.

El găsește criteriul de definire a literaturii științifico-beletristice în metoda de lucru a autorului unei opere de acest fel care nu diferă întru nimic de cea a unui scriitor de opere beletristice. Ivici adaugă ca indicații caracteristice pentru specia la care ne referim absența ficțiunii — eroii și faptele lor au o existență reală — precum și obligativitatea de a comunica date exacte din domeniul științei, tehnicii etc.

În intervenția sa, din multe puncte de vedere interesantă, A. Șarov (**Novîi Mir** nr. 6) a subliniat posibilitățile foarte largi ale literaturii științifico-beletristice de a îmbrățișa factorul „timp" și „spațiu" mișcîndu-se cu multă ușurință de la o epocă la alta, de la o țară la alta, căci istoria descoperirilor științifice se întîmplă să se desfășoare pe durata a multor decenii, uneori chiar secole, să implice colaborarea unor cercetători, savanți din țări diferite.

Interesul pe care l-a stîrnit discuția inițiată de revista Novii Mir, este desigur un ecou direct al importanței pe care au căpătat-o descoperirile științifice în viața societății noastre și al atenției cu care sînt ele urmărite de contemporani. Privind lucrurile prin această prismă, elucidarea problemelor teoretice legate de specia aceasta literaro-științifică, ca și considerarea afirmărilor ei concrete, practice, a succeselor realizate, ca și a greutăților întîmpinate pînă acum, ne apar ca legate în mod organic de dezvoltarea literaturii din zilele noastre în aspectele ei noi, determinate de însești revelațiile vieții.

Ceea ce sublinia în concluzia la discuție revista Novii Mir: **„Există un interes viu și larg față de problemele dezvoltării... literaturii științifico-beletristice. Aceste probleme au ajuns la maturizarea lor, cer o cercetare adîncă, și orice încercare serioasă să de a le discuta atrage, în mod firesc, atenția cititorilor și în primul rînd a scriitorilor care muncesc în acest domeniu greu și nobil de însușire pe cale artistică a marilor cuceriri ale științei contemporane... Omul zilelor noastre vrea să fie martorul realizărilor în știință, vrea să vadă „cum se înfăptuiesc ele". Și el așteaptă ca scriitorii să-l ducă în laboratoarele savanților, în institutele de cercetări științifice, în lumea căutărilor, cărora le consacră voința și inteligența lor oamenii de știință progresiști din toate domeniile de cunoaștere contemporană... Literatura științifico-beletristică corespunde uneia din necesitățile spirituale cele mai profunde ale omului contemporan. Și de aceea prezintă atîta importanță discuția despre „drepturile și datoriile ei", despre posibilitățile și realizările ei, despre estetica și specificul ei artistic".**

Tatiana Nicolescu

Nichita STĂNESCU

Cor pentru rachetă

Fluviu străveziu, legănîndu-și sorii,
și-a trecut ecoul prin sufletul meu
fulgerul de-atunci al Aurorii,
iluminîndu-mă mereu.

Drum iscat din lume, cu piscul
bătu în lună.
O, auzi-l cum sună,
de glas omenesc și de marmură, discul.

Cîmp nou

E-o liniște ca la-nceput. Printre nouri,
stelele le număr, toate cîte sînt.
Bătaia inimii se sparge-n pămînt
și se-ntoarce-n ecouri.

De-aceea, aici, soarele răsare vibrînd:
crivățul lui îmi flutură pletele și-ncinge dănțuri !
Cîmpul, în flux, și-azvîrle, pe rînd,
haturile, ca pe niște lanțuri.

Da, și le-azvîrle ca pe un fum,
ca pe niște gratii de carcere,
și ele se prefac în berze, și pleacă pe-un drum
fără întoarcere.

Nicolae NASTA

Intîia șarjă

Era intîia șarjă de oțel
Și oțelarii toți s-au strîns în hală.
O macara sună din clopoțel,
Purtînd pe umeri șarja triumfală.

Și stoluri de scîntei, în patru zări,
Păreau hulubi fantastici de dogoare,
Zburînd să dea de veste-ntregii țări
Că înc-un fiu i s-a născut sub soare.

Ion CRÎNGULEANU

Mama

...M-ai trecut prin noapte și soare
Și te rugai să nu se coboare
Steaua mea
În brațele morții,
Cînd amuțeau schijele lîngă marginea porții

M-ai trecut, obosită, prin foame și chin,
Căutînd cer senin,
Căutînd pace prin pustie ariniște,
Să mă poți crește în liniște.

Tremuram și eu și pămîntul;
Războiul îți fringea pe buze
Dragostea, cîntul, —
Nu mai știa nimeni că trăiește sau moare
Și tu mă smulgeai
Din noapte,
Spre soare...

...Îți aduc cerul, cîntul și florile, —
Pentru tine mîngîi viorile
Și mă ridic în soare.
Cum ai visat,
Anume
Să dau porumbeilor zbor peste lume,
Și mă iau la întreceri cu vulturi, în zare,
Să cutreiere pămîntul
Pentru pace și soare...

DINTRE SUTE DE CATARGE...

Petru Mălureanu

Minerii

La gura minei li se-nchină zarea
Ca unor zei țîșniți dintre tării!
Pe frunți lumini le joacă. Deșteptarea
Cu ei trezi-va crîng de galerii.

Culege-vor din lumi străvechi sclipiri —
Pietrificate inimi de demult.
La soare re-nviind — roși trandafiri —
Prin coșuri spre înalt vor da tumult.

...Și gîndul încă-i zvîcnet de chemare
Și ritmuri comuniste prind a bate.
In zori îmi place să le ies cu-o floare
In drum acestor inimi minunate!

●

Ion Cănăvoiu

Vadul poeziei

Se-nalță-alene geana dimineții,
Plutind deasupra ariei de treier.
In ceasu-acesta-n care doar poeții
Pornesc, la braț cu visul, în cutreier,

In care rîul bate-n zorii verii
Sonor în mal măsura veșniciei,
Doar eu împrăștii frunzele tăcerii,
Cătînd pe cîmpuri miezul poeziei.

Spre arie din nou mă cheamă pașii.
Parcă-i aud: „O dată dar să treci,
Că de un an ți-au tot zburdat Pegașii
Pe-atît de multe drumuri și poteci".

Eu știu de-acum că „trecerea" e lungă,
Că vor veni curînd colectiviștii
Și-o zi întreagă n-are să-mi ajungă
Să simt în palmă aurul miriștii,

Alăturea de ei să-nlănțui snopii,
Să-i strîng în brațe, grei și aurii
Și poate-astfel mai mult să mă apropii
De vadu-adevăratei poezii.

Cu ei apoi, cînd spre treierătoare
Intîiul snop l-om înălța, să tac,
Să strig cu ei, cînd primii bobi de soare
Tălăzuind — s-or revărsa în sac.

Iar cînd spre casă ne-om întoarce seara,
De truda zilei obosit și frînt,
Să simt că-mi joacă-n față călimara,
De cum se-așterne cel dintîi cuvînt.

Cîntecul drumului

Drumuri încrustate-n trupul țării,
Prin păduri, cîmpii și stînci golașe,
Unduind spre malurile mării,
Ori țîșnind săgeată spre orașe.

Drum bolovănos venind din munte,
Avîntat sub zarea sinilie,
Calea depărtărilor să-nfrunte,
Colindînd a țării bogăție,

Drum prin stații mici, cu semafoare
Asfințite-n depărtări bălane
Unde simți cum bat clocotitoare,
Zi de zi, și inimi, și ciocane.

Drum sub bolta crengilor ce scurmă
— Cînd în goana trenului se-apleacă —
Nostalgia gărilor din urmă
Și a celor care vin să treacă

Tot atîta de necunoscute...
Cum aș vrea pe rînd să mi le-apropii!
Dar le soarbe zarea de lăute
Și le-aleargă-n zbor, pe margini, plopii.

●

Gabriela Melinescu

Necaz

A tăiat vecinul meu un pom
și acum e-așa lumină-n stradă.
Doar la gard lumina a căzut.
Nu-s copiii care să mă vadă
că am plîns și ochii m-au durut.

Un salcîm ce-n ramură cuprinde
de pe boltă stelele ce pier.
Era-nalt atîta cît întinde
capul, casa noastră către cer.
Eu mergeam rîzînd s-adun în bluză —
de pe creanga cea mai naltă — floare,
să-ntîlnesc pe frunze-o buburuză,
printre ramuri stele căzătoare,
să ghicesc în taină peste noapte
cînd voi ști că visul nu mai vine
zvonurile ce le-au spus în șoapte
florile din bluză despre mine.
Ud de lacrimi mi-este tot obrazul...
Nu pot să mă-nfrîng, deși sînt om,
m-a cuprins în chingă strîns necazul:
a tăiat vecinul meu un pom.

●

Aurel Gagiu

Cîntecul zidarului

Cîmpuri largi, văzduhuri line
Cerul lunecă spre mine
Cu mătasea lui de-azur
Revărsată împrejur.

Eu mă-nalț și, schelăria
A cuprins în ea tăria,
Luna joasă, la privire,
Arde ca o amintire,
Ca un ochi, de aur, greu,
Implîntat în ceasul meu;
Stelele mi-ntind pe zare
Hore de mărgăritare

Iar eu cînt de toate cele
Și mă-nalț și trec prin ele.

George Cristea Nicolescu

Bună dimineața!

Cine nu s-a dat de-a berbeleacu' —
Ied al primăverii, cînd și cînd?
Cine n-a mușcat din cornul ierbii
Ca un cerb, de dragoste flămînd?

Cine nu și-a-nchipuit că-n grîne
Undeva, la margine de zări,
Il așteaptă fetele morgane
Dornice de calde-mbrățișări?

Cine n-a cîntat nebun cu plopii
Cocoțat în vîrful lor mlădiu?
Cine umbra nu și-a fugărit-o,
Chicotind cu ea pînă tîrziu?

Cine nu? Eu vin din bărăgane
Cu beția cîmpului din plin
Și sînt beat de cîte ori mă cheamă,
Beat mă clatin cînd de-acolo vin.

Mă furnică sîngele de ciută
Și mă cheamă veșnic cîmpul meu.
Bună dimineața, tinerețe! —
Lîngă tine-am să rămîn mereu.

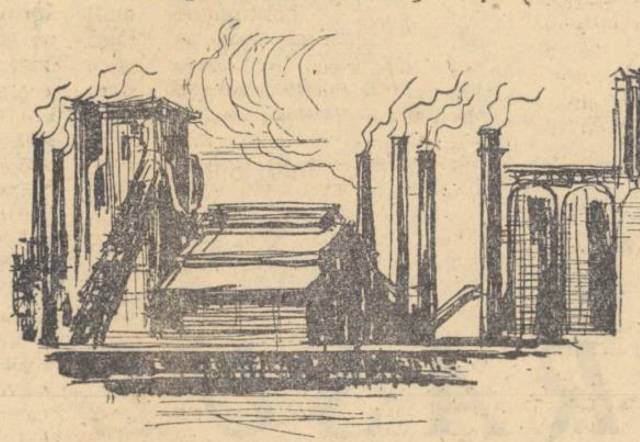

Paul Drumaru

Entuziasm

...Și totuși, totuși sînt nemulțumit
Că nu-mi trăiești de-a-ntregul în poeme,
Că uneori ți-am dăruit, pripit,
Aceste flori culese prea devreme.

Treceam pe sub arcade de oțel,
(Ce mici sînteți, castele huniade!)
Inima mea era ca un drapel
Pe pașnicele noastre baricade.

Azi nu ne mai strivim iubirea-n zid
Pîndind, învinși cum ni se stinge plînsul,
Ci-n el iubirile ni se deschid
Eternizîndu-și florile printr-însul.

— Entuziasm, cît de adînc te simt
Crescînd furnalu-n limpede amiază,
In focul tău eu însumi mă aprind
Și te-nțelege mintea și cutează.

Trec sub arcade zvelte de oțel,
(Ce mici sînteți, castele huniade!)
Și inima îmi e ca un drapel
Pe pașnicele noastre baricade.

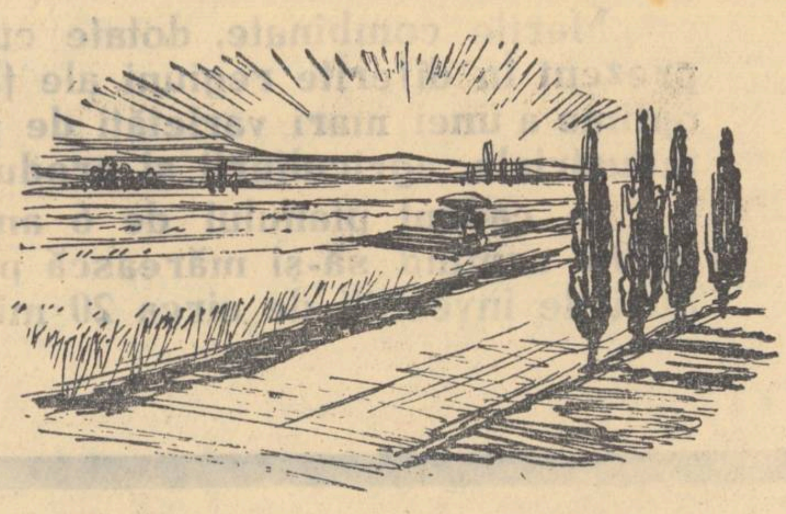

Desene de RADU VIOREL

Puia Nistor

Lui Maiakovski

Vorbind de Maiakovski
va trebui socot
să uit de tot
ce nu e el
al artei noi cuvînt!
Un imn aș vrea să cînt
poetului strălucitor!
Catargul de pe val
al Revoluției!
Sirenă de alarmă
și-n inima dușmanului
pumnal.
Simbolul luptelor în toi.
Prietenul nedezmințit
al muncitorilor
ce flămînziră, goi,
și azi au biruit.
Scînteia din amnar
al sufletului proletar.
Și Făurar
al imnurilor comuniste.
E fratele omului,
al cosmosului vizionar...
Cu sufletul de doruri plin!
E cîntecul de luptă-al lui Lenin!
In limpezimea de cristal
a gîndului,
el dă cuvîntului ales,
de fiecare înțeles,
seismice puteri de afirmare.
Și-n versu-i
șlefuit ca o oglindă,
vibrează a cadențelor măsuri.
E ritmul tinereții
o unică sonorizare
ecou al masei proletare.
El
în ansamblul de imagini
dăltuitor
tribun
artist
este tribunul comunist
pe care-l cînt.
Și de la el
aș vrea să iau
forța!
fără moarte!
veșnic nouă!
Din ea să sorb fără-ncetare
avîntul vieții creatoare!

●

Rîzi, copile!

Nu mai ești „copilul gîrlei"
Cel desculț, flămînd, golan,
Mică zdreanță-n calea milei,
Tot mai firav, an de an.

Pîrguit ca un ciorchine
Din balconul suspendat
Rîzi spre soare... rîzi spre mine
Zbor, de vis întruchipat!

Rîsul primei generații!
Moșii și strămoșii tăi
Fericit-au doar pe alții:
Plînsu-i bucură pe răi.

Pentru viața ta senină
Sîngerat-au vieți umile;
Rîsul tău, pe cei din tină
Ii răzbună! Rîzi, copile!

Raluca MIHAIL

Mărturisire tîrzie

Desen de LIANA PETRUȚIU

O cameră mobilată simplu și cu gust. La peretele din stînga o bibliotecă mare plină de cărți. Se recunosc ușor operele clasicilor marxismului. In dreapta, o fereastră. In fund, o ușă prin care se vede antreul și ușa de afară. Alături, un dulăpior deasupra căruia, înrămate sărăcăcios sub aceeași sticlă, cîteva fotografii vechi. In mijlocul camerei, în picioare, aplecată asupra unei măsuțe, o femeie trebăluiește ceva. E îmbrăcată într-un taior de croială severă. Are în jurul a 50 de ani. Poartă ochelari. Părul a început să-i încărunțească, iar fața cu ușoare riduri degajă un aer voluntar, puțin sever. Se aude soneria și femeia rămîne cu mîna întinsă după un obiect. Apoi se întoarce, își scoate ochelarii pe care îi ascunde în buzunar și se îndreaptă spre ușa de afară. In semiîntunericul din antreu a intrat un bărbat îmbrăcat în pardesiu și cu o geantă sub braț. Cei doi se privesc tăcuți cîteva clipe, apoi femeia se desmeticește.

— Intră, te rog, spune grăbită, cu vocea puțin cam aspră. Iartă-mă, te țin la ușă fără să-mi dau seama. Intră. Scoate-ți pardesiul.

Ea îi ia geanta și bărbatul, cu gesturi calme, puțin stînjenit, își scoate pardesiul și-l atîrnă în cui. Apoi intră în casă privind în jur. Are și el părul încărunțit și par de o vîrstă. E lat în spate, îndesat, cu un început de îngrășare. Femeia, după ce a pus geanta pe dulăpior, vine repede spre mijlocul camerei și se așează la masă.

— Stai, stai te rog, tovarășe Vasiliu.

El se așează în tăcere, iar ea îl privește cu atenție, cu puțin efort. Face un gest nervos cu mîna și își scoate ochelarii din buzunar.

— Degeaba mă străduiesc, așa n-am să te pot vedea.

El îi zîmbește stînjenit.

— Așa, vasăzică, așa arăți acum. De cînd mă străduiesc să te văd o dată de aproape, dar nu e chip. Dă din umeri. Dar pe mine mă mai ții minte, tovarășe Vasiliu?

— Desigur, Liza.

— Așa, vasăzică, așa. Cîți ani sînt oare de atunci?

Bărbatul își pleacă fruntea.

— Mulți, spuse el zîmbind vinovat.

— Da, mulți, foarte mulți. O viață. Deși țin minte totul foarte clar, ca și cum ar fi fost ieri. Te-ai schimbat mult, tovarășe Vasiliu.

El o privește zîmbind.

— Ce, probabil că și eu, — tresare ea ducîndu-și mîna la tîmplă. Ei, da ce să-i faci? Cîți ani aveam atunci?

Cu un gest nervos îi ia mîna de pe masă și-i pipăie palma cu vîrful degetelor.

— Bătăturile? — întreabă el. La catedră n-am mai avut cum să le fac.

Ea zîmbește.

— Imi plăcea cînd îmi dădeai mîna să simt bătăturile. Imi strîngeai mîna viguros și eu aveam încredere în viață. Răspîndeai totdeauna miros de ulei și mie îmi plăcea.

El o urmărește cu atenție.

— Totdeauna priveam în urma ta. Aveai un mers sigur, de voinic. Simțeam la piept, sub manifestele pe care mi le dădeai tu, cum îmi bătea inima. Nu mi-a fost niciodată teamă, de parcă aș fi avut la piept scrisori de dragoste.

Se uită la el pe gînduri.

— Ți-am spus vreodată atunci că te iubesc?

El tresare.

— Ce spui? Nu, niciodată. Știi bine că noi aveam alte treburi.

— Da, ai dreptate, dar acum nu-mi mai dau seama dacă ți-am spus vreodată tare, sau numai în gînd.

El se mișcă stînjenit pe scaun și cu privirile își caută geanta. O zărește, se ridică și se duce să o aducă. Ea îl urmărește cu privirea pînă ce se întoarce cu geanta la masă. Și-a luat un aer grav, dar ea se grăbește să-l oprească.

— Ai ceva oficial să-mi comunici, da?

Dă din cap încurcat că da.

— Nu acum, mai pe urmă. Doar nu pleci chiar acum!

— Mai stau, — spune el cu greu.

— Ești stînjenit? Ți-e greu să auzi ce spun eu?

El o privește vinovat.

— Liza, ce-ar spune studenții mei să... să mă vadă făcînd declarații de dragoste?

— Nu sînt declarații de dragoste, e un act de dreptate.

— Te iubeam, Liza, știi foarte bine.

— Nu știu.

— Ba știi, dar ești puțin orgolioasă... iartă-mă. Știi foarte bine că nu era nevoie să stau cu tine o oră pe o bancă în parc ca să-ți dau manifestele. Și mie îmi bătea inima, mă simțeam și eu plin de elan cînd veneam la întîlnire, doar eram de aceeași vîrstă. Ții minte că ne-am și sărutat uneori. Dar ce rost are să vorbim acum de lucruri de care n-am vorbit nici atunci? Ce rost are...

— Nu, spune-mi — îl întrerupe ea nervoasă. Mă sărutai ca pe un tovarăș, eram doar tovarăși, țineai la viața mea?

— Da, totuși știam că ești tu, Liza.

Bărbatul se ridică în picioare, cu geanta în mînă, cu același aer grav de mai înainte și ea face la fel. Dar pe neașteptate, îl îmbrățișă și își puse capul pe pieptul lui.

— Petre! — spune ea cu vocea frîntă. Și repetă: Petre!

El tresare speriat și scapă geanta din mînă. Iși pune ușor mîna pe capul ei și o mîngîie cu duioșie, stînjenit în același timp.

Femeia îi dă drumul și amîndoi se așează. El ridică geanta și o pune pe masă. Trec cîteva clipe în care timp ea își scoate ochelarii și își apasă ochii cu palmele. El tace respectuos, așteptînd ca ea să-și revină.

— A trecut tinerețea, Petre.

— A trecut, Liza, e adevărat, dar nu-i nimic. Noi am avut o tinerețe frumoasă, puțini pot să înțeleagă asta, dar noi doi... Noi am fost fericiți, și acum sîntem fericiți. Zîmbi. Ne uităm și noi la cei tineri, doar am contribuit cu ceva, nu?

— Să nu crezi că am devenit egoistă, dar azi prea mi-a venit tinerețea în amintire.

Cu un gest grăbit, el deschide geanta și scoate niște hîrtii.

— Liza, tovarășii au hotărît să fii trimisă la un sanatoriu din străinătate să-ți tratezi ochii. Trebuie să te îngrijești. Eu... eu am fost delegat să te conving să primești și... și să-ți urez însănătoșire grabnică. Mă achit cu cea mai mare plăcere de această sarcină.

Urmează cîteva clipe de tăcere, în care timp ea bate ușor cu degetele pe masă.

— Mulțumesc! — murmură ea, străduindu-se să se rețină.

Se ridică amîndoi tăcuți și se îndreaptă spre antreu. In pragul ușii el se oprește și spune ca și cînd ar fi continuat o discuție:

— Voi veni să te văd cînd te vei întoarce, — și cu un gest stîngaci o strînge în brațe și o sărută pe frunte.

Ușa se închide în urma lui. Ea se întoarce la masă mergînd încet, îngîndurată. Iși scoate ochelarii, își apasă ochii cu palmele, vrea să-și pună iar ochelarii, dar se răzgîndește și-i lasă pe masă. Se îndreaptă spre fereastră, deschide o parte din ea și în cameră pătrunde o ramură înflorită de pom, odată cu ciripitul păsărelelor. Femeia se sprijină cu pieptul și tîmpla de marginea ferestrei și rămîne așa multă vreme.

POSTA REDACTIEI

AUREL C. IFRIM — Pestiș, Hunedoara. Trebuie să faceți deocamdată efortul foarte serios de selecționare și dirijare a acelor „avalanșe de gîndiri", de care pomeniți, pentru a reuși să depășiți etapa în care așterneți pe hîrtie tot ceea ce vă trece prin minte, într-o „conversuire" într-adevăr... „calcaroasă"...

Incercările de generalizare a unor constatări neselecționate judicios și nesemnificative, confuze, vă silesc în ultimă instanță să vă recunoaștești depășit și dezarmat în fața întrebărilor pe care vi le puneți, ca ucenicul vrăjitor care, necunoscînd toate tainele meșteșugului, s-a trezit că nu mai poate stăpîni elementele dezlănțuite de el. „Mă zbat. Chiar eu acuma devin nelămurit" este concluzia la care ajungeți și care trebuie să vă determine să faceți puțină ordine în propriul dvs. cuget. Nu se poate transmite un mesaj artistic clar și convingător cîtă vreme îi este confuz celui care vrea să-l comunice.

Prea libera circulație a gîndurilor, care vă tulbură și-n timpul plimbărilor: „De ce chiar și pe stradă, c-o fată lîngă tine / Să te-ntristezi deodată de-un gînd, ce liber vine"... vă împinge la aforisme cel puțin ciudate prin imperativul lor: „Vărsați orice plămadă ce-i demnă de amor!"

Cînd încercați să reflectați sentimente și imagini generate de munca dvs., se înfiripă versuri mai aproape de poezie: „Colosul aleargă, aleargă/../ Cu soarele-n coame. Hala-i amurg/ Și rîuri de apă pe fețe se scurg", sau: Se-ncaeră-n geamuri lumina de-afară/ Cu lumini țîșnite din coloși de metal" etc.

Citiți mult, și mai ales poezie, dezbărați-vă de tonul filozofard și sentențios și deschideți versurilor ferestrele spre viața clocotitoare din jurul dvs., acolo unde veți putea descoperi și izvoarele ei autentice, pentru a nu mai da prilej „colegilor invidioși" să vă acuze cum mărturisiți în **Poetul îngîmfat**:

„Și ce dacă la rele ei spun că-s bienal?"

GHIRA VERA—Tg. Lăpuș, Baia Mare. Am reținut culegerile dvs. folclorice pentru publicare. Așteptăm să ne mai trimiteți.

RUSU VICTOR. — Tr. Severin. Din grupul de versuri trimise, mai reușite ni s-au părut cele intitulate **In fața monumentului**, deși și ele sînt tributare livrescului și „stasului poetic", însumînd imagini suprasolicitate.

Toate încercări dvs. vădesc idei și sentimente căutate, lipsite de fiorul autenticității și al prospețimii. După lectura lor rămîi cu impresia că autorul s-a străduit să-și închipuie anumite realități și sentimente pe care nu le-a trăit niciodată și încearcă să le cînte „după ureche".

Deși versul este curgător și corect, rămîne uscat, fără rezonanța pe care nu i-o poate împrumuta decît viața însăși, la care poetul trebuie să fie părtaș nemijlocit.

GRIGORE COJAN. Orașul Stalin. Abordați teme interesante, de actualitate, însă, din păcate, poeziile sînt neîmplinite încă. Abundă locurile comune, imaginile gratuite, livrești. Exprimați-vă mai simplu, mai precis, ținînd seama de proprietatea imaginilor și cuvintelor.

O notă bună merită totuși **Prelucrare**, în care sînt mai puțin prezente aceste deficiențe. Așteptăm și altceva.

DAMIAN URECHE. Arad. De la dumneavoastră ne așteptam la mai mult. Se pare că v-ați lăsat furat de condei, din care pricină poeziile exprimă destul de vag ceea ce ați intenționat. Prea multe imagini convenționale, neîncărcate de o semnificație adîncă, lipsite de prospețime. Sînteți, credem, de acord cu noi că asemenea formulări ca „torente vii de oameni", „dunări de elanuri", „uzina freamătă de fete", „pînzele ca niște fluvii" etc. sînt departe de a da o imagine emoționantă a entuziasmului cu care arădenii înfăptuiesc sarcinile ce le stau în față. Puteți și trebuie să fiți pe viitor mai inedit în ceea ce scrieți, mai convingător. Succesele obținute pînă acum vă obligă.

TH. LUNGU. Orașul Victoria. Nu e rău că ați apelat la asemenea specii pretențioase cum sînt sonetul și rondelul. Lipsa de experiență însă și-a spus cuvîntul. Rigurozitatea acestor forme v-a făcut să renunțați la exprimarea deplină a ideilor poetice, să recurgeți la asemenea versuri plate ca „frumosul să triumfe pe fața mîndrei terre" etc. Numai **Marelui maestru Arghezi** justifică în parte încercarea de a realiza un sonet. Mai trimiteți.

I. DRAGANESCU— Hunedoara; ARCADIE ARBORE — Vatra Dornei; ARISTICA BAGHINA — Tr. Severin; PETRE MUSTEA — Arad; MIRCEA CROITORU- Cluj; GEORGE GHIRILA — Buda; ION C. ION — București; BETI IOSIF — Cluj; GABRIEL VIZITIU — Dorohoi; TAMACSYI V. — Odorhei; VAL. TEODORI — București; DR. DIACONESCU EUGENIA— Sanatoriul T.B.C. Bisericani; SIMION RODICA MIHAELA — București: **Mai trimiteți.**

MARIUS VARAȘTEANU — Petroșani; NICOLAE GH. NICOLAE — București; A. CROITORU — Vălenii de Munte; GHEORGHE MAGHERESCU- Craiova; GHEORGHE BUTOI — **Deocamdată nu.**

Marile combinate, dotate cu tehnica cea mai modernă, care se înalță în prezent în diferite regiuni ale țării, permit fabricarea în condiții economice optime a unei mari varietăți de produse chimice, necesare tuturor ramurilor industriale, agriculturii și producției bunurilor de larg consum.

În cadrul planului de 6 ani, industria chimică ocupă un loc de prim ordin urmînd să-și mărească producția de 3,3 ori, prin alocarea unor fonduri de investiții de circa 20 miliarde lei.

(Din Raportul tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej la cel de al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn)

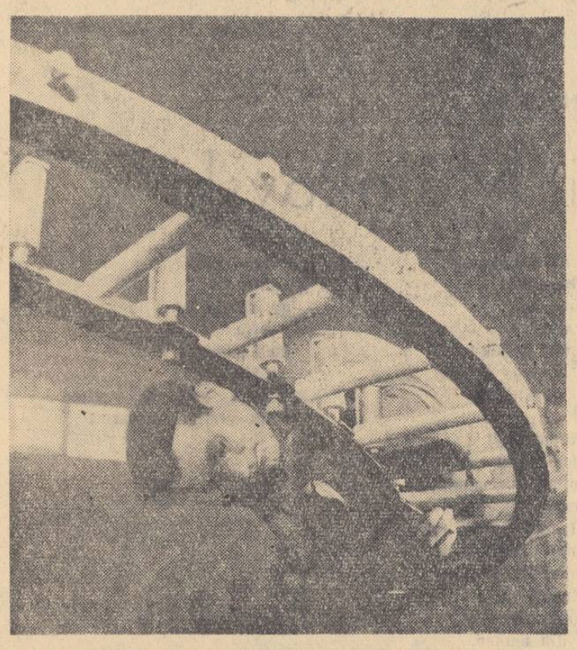

Nicolae JIANU

ORAȘUL CAUCIUCULUI

Aici, la marginea dinspre sud a Capitalei, peisajul se arată cu aceeași înfățișare frămîntată, de o exuberanță gravă și uneori contradictorie, caracteristică acestor ani din urmă, ani de mari prefaceri în structura arhitectonică a orașului. Ochiul cel mai puțin pregătit, trecînd în zbor peste aceste locuri, înțelege că, peste o lume adormită, obosită și mizeră, s-a abătut de curînd o furtună, spulberînd vechile așezări și pregătind pămîntul pentru o nouă virstă. Între livezi prizărite și porumbiști anemice, vestigii ale unei bunăstări înșelătoare, s-au ridicat, cu o teribilă sete de înălțime, construcțiile socialismului.

Cum treci vechea linie ferată ce duce spre Giurgiu, vezi desprinzîndu-se din picla viorie a Bărăganului arcadele îndrăznețe ale acestor clădiri care exprimă nu numai o superioară concepție arhitecturală, ci mai cu seamă spiritul omului liber, însetat de frumusețe, dornic de lumină și de vaste spații înflorite. Ceea ce în fotografiile curente apare ca o întindere nudă din care cresc siluetele halelor și instalațiilor, este în realitate o grădină de o surprinzătoare bogăție în aceste zile toride. Ai chiar sentimentul că zidăria, turnurile, frontoanele, sînt doar pretexte pentru nașterea unui parc. Astfel, este izbitoare sugestia că muncitorul construiește pentru sine, că lui îi sînt subordonate toate funcțiile materiei, că munca însăși tinde să devină mărturisirea bucuriei de a trăi.

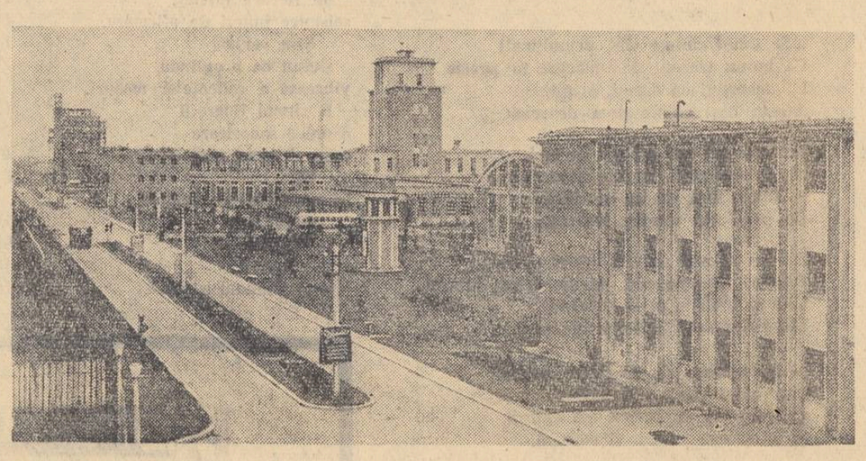

Am început însemnarea de față cu această imagine pentru că ea este dominantă și pentru că o veche clădire rămasă între cele noi, de fapt păstrată ca o piesă de muzeu, m-a ajutat să măsor distanța uriașă pe care poporul nostru muncitor a parcurs-o în numai cîțiva ani.

Cunoașterea omului

Omul în fața căruia mă aflu e fără virstă. Doar tîmplele cărunte îmi spun că el vine de departe, a străbătut drumuri întunecate și grele pînă aici, la biroul și la ceasul acesta. În cîteva minute pierd toate amănuntele ființei lui și rămîn cu ochii. În ei se concentrează, ca în focarul unei lentile, viața de acum și preocupările acestui om. E secretarul organizației de partid, personajul care trebuie să știe tot, să cunoască tot, a cărui inimă trebuie să bată odată cu celelalte mii de inimi ale acestei tinere cetăți. Problemele de producție cer o minte ageră, cunoștințe temeinice, curaj și tenacitate, dar omul acesta nu se poate mulțumi cu atît. Am băgat de seamă că el îi cunoaște pe toți cei două mii de muncitori, din cîteva vorbe îți face un portret, o fișă psihologică, știe ce virtuți și ce păcate are cutare sau cutare. Privindu-l pe el și ascultîndu-l mi-am dat încă o dată seama că forța cea mare a revoluției socialiste este cunoașterea omului și clădirea vieții lui pe temeiul acestei cunoașteri profunde.

Pătrunzînd în orașul cel mare, trecînd prin lumina lui fierbinte, respirînd miresmele tropicale care se vîntură prin halele lui, am priceput că totul este făcut în așa fel ca muncitorul să-și poată dezvolta virtuțile lui de gîndire. Procesul tehnologic este în cea mai mare parte automatizat, dar cauciucul e o materie sensibilă și capricioasă, cere atenție mare și un regim termic dozat cu blîndețe.

Rețineți că aici se produc mai mult de două sute de sortimente și veți avea imaginea unei atenții distribuite în tot atîtea direcții. Duceți la laborator cîte o probă din fiecare și veți avea îndată imaginea unui adevărat institut de cercetări, înzestrat cu aparatura cea mai modernă. Încheiați-vă mîntă de anvelope uzate, urmăriți-le la regenerare, parcurgeți cu ele drumul complicat pînă la sandala de plajă, delicată și de o eleganță sugestivă, pînă la talpa de microporos și cizma care va proteja sănătatea celor ce lucrează în medii umede. Priviți masa enormă de cauciuc fierbinte, ascultați-o cum trozнește în malaxoare, uitați-vă la ea cum se îndoaie pe valțuri, cum e silită să îmbrace pînza sau armătura metalică pentru rezistențe de pînă la 500 de atmosfere.

La început e o aglomerare cenușie, diformă, nu prea plăcută, nici la înfățișare, nici la miros, dar iat-o diversificată în mii de forme și culori, lovită de brațe puternice sau mîngîiată de mîinile fetelor, apoi împrăștiată în țară și peste hotare, ducînd cu ea stema cetății de la Jilava.

Interfonia

Cum este posibilă urmărirea și coordonarea activității unui mare combinat? Întrebarea aceasta se naște îndată ce pătrunzi în orașul cauciucului. Dacă la ora 9 dimineața te vei găsi în biroul inginerului șef, vei deslega această taină. Omul acesta încă tînăr, maturizat odată cu combinatul, trage în fața sa un microfon minuscul, apasă un buton și cheamă pe rînd secțiile. Glasul depărtat al șefului de secție raportează, de la microfonul său, situația zilei precedente, problemele noi ivite, cere ajutorul și sfatul conducerii. Inginerul șef hotărăște pe loc, și astfel se desfășoară zilnic ședința de producție fără ca oamenii să se deplaseze de la locul de muncă. Prin același mijloc este consultat cabinetul tehnic care procură în cîteva minute documentația necesară. Se obține astfel o mare economie de timp și o operativitate mult rîvnită de uzinele care nu au încă o asemenea instalație.

Orașul cauciucului trăiește un fel de viață independentă, nu-i cere Capitalei aproape nimic, dar îi umple magazinele cu produsele lui, în zeci de mii de case ajung în fiecare zi lucrurile frumoase, trainice și ieftine, țesite din mîinile meșterilor de la Jilava. Cu o mare centrală termică proprie, cu sursele de apă și energie, cu laboratoarele, cu magazinele, cu cabinetul medical și farmacia, cu grădinarii și cu decoratorii săi, cu bibliotecile și echipele artistice, orașul cauciucului are o viață a lui, dar e legat prin mii de fire cu viața cea mare a țării. Ca un organism viu și sănătos, el crește mereu, se maturizează, se definește ca o bogată sursă de bunuri. Chiar acum se înalță, pe teritoriul său, clădirea unei mari tăbăcării. Nenumărate recipiente de aluminiu, prinse ca niște podoabe pe creștetul acestei noi construcții, adună razele soarelui, făcînd și mai luminos cerul acestui oraș socialist.

Din ce în ce mai ușor

În clipa pe care am izbutit s-o fur inginerului șef, am întrebat în ce măsură se vor introduce aici mijloace tehnice noi, înaintate. El m-a privit cu o oarecare mirare și mi-a răspuns cu simplitate:

— În fiecare ceas, în fiecare zi, ne străduim să ușurăm munca oamenilor. Tendința aceasta e permanentă. Vom moderniza ceea ce e vechi și vom arunca tot ce este depășit. Avem acum secții unde se lucrează șase ore, vom ajunge la cinci și la patru... În felul acesta înțelegem noi să urmăm calea pe care ne-a deschis-o cel de al III-lea Congres al Partidului...

Din megafonul mic ascuns într-un ungher al camerei, coboară între noi o voce:

— Aici Eustațiu...

Cine este Eustațiu? Poate Eustațiu Constantinescu, fost muncitor la maghernița ajunsă azi piesă de muzeu. Da, el e, dar acum vorbește ca director general al combinatului de cauciuc de la Jilava. Ce se petrece oare în sufletul acestui om cu tinerețea chinuită și risipită chiar în aceste locuri? Ce gîndește el cînd se lasă seara și vine dinspre Bărăgan mirosul grîului copt, același ca și acum 30 sau 40 de ani?

Despre asemenea gînduri s-ar putea scrie o poveste. Povestea multor oameni pe care îi întruchipează Eustațiu Constantinescu, și care azi conduc destinele țării.

Gh. VARDAN

PERIOADA MARILOR ÎNĂLȚIMI

Comuniștii de pe șantierul combinatului de îngrășăminte azotoase și-au intitulat gazeta de perete „Azotul". Azotul nu e decît un gaz incolor, inodor și insipid dar compușii azotului, azotații, sînt foarte importanți în agricultură. Aici e fabrica de Amoniac! Aici e fabrica de Acid Azotic! Aici, fabrica de Azotat de Amoniu! Tovarăși, urmați exemplul mecanicilor de la șantierul 3 „Amoniac"! Urmați exemplul tovarășilor de la „Acid Azotic"! Urmați exemplul celor de la „Azotat de Amoniu"! La fabrica de „Amoniac" se montează niște compresoare unice în sud-estul Europei, compresoare de 16.000 de metri cubi pe oră. Pe șantier a sosit o uriașă macara-portal, care ridică o sută de tone la cîrligul mare și 20 de tone la cîrligul mic. La fabrica de „Acid Azotic", echipa comunistului Ion Cherecheș a montat coloanele de absorbție înalte de 47 de metri, din oțel inoxidabil! Comuniștii de pe șantier au numit ultimile luni „perioada marilor înălțimi". De aci înainte, viața constructorilor și viitorilor muncitori ai marelui combinat va fi dominată de peisajul grandios al celor trei turnuri de răcire a apei, înalte de 50 de metri și al celor două turnuri de granulare a azotatului de amoniu, înalte de 62 de metri. Ceva mai departe se vede strălucind întreaga noapte feeric luminată cu vapori de neon, marea uzină de relon, a cărei parte deschisă, „Lactama", formată din trei terase suprapuse, pare un somptuos transatlantic. „Muncitori, ingineri și tehnicieni! Principala rezervă pentru Creșterea neconținută a Productivității Muncii, este introducerea în Producție a Celor mai Noi Cuceriri ale Tehnicii!" La uzina de relon, în clădirea în care se produc firele și fibrele, toată lumea deschide și închide ușile încet, cu cea mai mare băgare de seamă, nimeni nu lasă vreodată și nimeni nu are voie să lase vreodată o ușă întredeschisă. Firele și fibrele au nevoie de aer condiționat, dacă vrem să avem fire și fibre sintetice trebuie să păstrăm cu grijă aerul condiționat, în toată clădirea nu are voie să pătrundă nici un altfel de aer decît aer condiționat. Un om cu fizionomia severă, ca de vreo 40 de ani, care fuge toată ziua încolo și încoace prin atelierele „Textilului" strigă mereu: „Ușile, fetelor, ușile! Învățați-vă să închideți ușile!" Nimeni nu lasă vreodată o ușă deschisă, dar inginerului Căciularu i se pare mereu că fetele închid ușa cu un gest cam neglijent sau că, după felul în care au deschis ușa, s-ar putea presupune că nu o vor închide cu destulă grijă.

Inginerul Căciularu, împreună cu colectivul de muncitori și tehnicieni de la „Textil", desfășoară o mare luptă pentru „găsirea parametrilor optimi" — una din preocupările importante ale uzinei. Inginerul Căciularu pare un maniac, desigur, dar mania sa exprimă un efort uman măreț, încordarea nervilor unui om în slujba bunurilor poporului. Căciularu nu e o figură antipatică, n-are cum să fie. „Ușile, fetelor, ușile! Învățați-vă să închideți ușile!"

La organizația de partid de la „Relon" puteți vedea oricînd cum arată granulele de lactamă, cum arată policaprolactama și cum arată relonul produs în uzină. Comuniștii desfășoară o acțiune vastă în vederea respectării parametrilor de lucru, peste tot vezi vitrine, afișe, iar la intrare s-au expus cîrpaci și eșarfe cu defect, provenind din nerespectarea parametrilor de lucru la producerea firelor. Dacă vrem să avem îngrășăminte pentru agricultură trebuie să ne ocupăm de azot, de acid azotic și de amoniac, dacă vrem să avem fire sintetice trebuie să ne ocupăm și de caprolactamă, dacă vrem să avem fire bune, rezistente, trebuie să le asigurăm aer condiționat, curățenie perfectă, lumină și temperatură constantă, trebuie să fim mereu atenți, foarte atenți! „La noi, procesul tehnologic cere în primul rînd atenție!" La o consfătuire de producție de la „Poliamid", niște adolescenți cu aspect de liceeni discută despre relon, despre situația lactamei, despre simțul de răspundere. Ce s-a întîmplat cu filiera tovarășului Fieraru? Ce are de spus tovarășul Bărbuță? Dar tovarășul Rusu? Nu ar fi bine să se pună o tablă la mașina de granulat? Adolescenții cu guler răsfrînt și figuri de elevi, de la „Poliamid" nu au timp acum nici de farse și nici de porecle, nu asta-i interesează în momentul de față, nu, ceea ce îi interesează foarte mult e tocmai problema pierderilor la mașina de granulat! Nu ar fi bine să se pună o tablă la mașina de granulat? Vrem să știm, care e situația cu „Lactama"? Cu „Lactama" situația, pot să vă anunț, e îmbucurătoare! Tovarăși, la noi procesul tehnologic cere în primul rînd atenție, aici n-avem timp de șotii, nu ne putem ține de șotii! O fată orgolioasă și cam încăpățînată de la „Textil", Apostol Georgeta, care avusese un schimb de cuvinte mai tari cu operatorul Tofan de la „Poliamid" și căreia, nu știm de ce, îi place foarte mult cuvîntul „neapărat", se ridică și spune: „Eu, dacă dînșului i se pare neapărat că vorbesc pe un ton cam ridicat cu dumnealui, o să caut să mă corectez neapărat!"

★

E aproape de miezul nopții și alerg fără încetare, pe puntea unui transatlantic puternic luminat de neon, în urma unui omuleț blond în haine albastre, care vorbește cu o repeziciune de mașină electronică și nu are nici un minut de pierdut, nu, nici un minut de pierdut:

— V-am spus că în faza de hidrogenare a fenolului se obține ciclohexanolul! Mă numesc Grețcu Vasile, sînt inginer de tură! Ciclohexanolul se distilă, facultatea am terminat-o în 58, am venit direct aici. Apoi ciclohexanolul pur se dehidrogenează! Secția „Lactama", după cum vedeți, are trei terase suprapuse! Avem cota 0, 4, 8, 16 și 24! Soția mea lucrează tot aici, la laborator la „Poliamid", acum e în concediu prenatal! Oxima se transpune Beckmann, rezultă lactama cu sulfat de amoniu... Cînd eram în liceu mergeam și la cenaclu, asta ca să aveți o imagine globală asupra mea! Coloana de anonă are 24 de metri, aceasta e soba de mercur, aici totul e automatizat! Mirosul acesta pătrunzător? Sînt vapori de ciclohexanol și de anonă! De citit citesc și acum. Eminescu și natural orice literatură bună! Aceasta e tabloul de comandă al sobei de mercur, după cum vedeți e închis cu o ușă de sticlă... De cenaclu nu mă mai ocup, n-am avut prea multă aplicație! Asistați chiar acum la o pornire a sobei de mercur!, dincolo e tabloul de comandă al stației de azot! Din cînd în cînd merg la teatru sau la cinematograf... Azotul, să știți, e foarte necesar la „Poliamid", altfel nu se poate face polimerizarea!... Vă place „Lactama"? De departe se vede foarte frumos, știu, seamănă cu un transatlantic! Anona pură plus hidroxilamina dă oxima care trece în sulfat de caprolactamă...

Urcăm și coborîm scările într-un suflet, alergăm fără încetare deasupra teraselor zincate, luminate puternic cu neon, aspirăm vaporii de ciclohexanol și de distilare, iar Grețcu vorbește repede, din ce în ce mai repede, ca și cînd s-ar teme mereu să nu fie depășit de ritmul în care se petrec reacțiile chimice din interiorul reactorului de hidrogen, al separatoarelor, al condensatoarelor: repede, repede — pare să spună Grețcu — uite, fenolul ne-o la înaintea, a și trecut în ciclohexanol, și uite, fiindcă nu ne-am grăbit, hidroxilomina s-a transformat în oximă, care a și dat sulfatul de caprolactamă!

Repede, repede, hidroxilomina nu așteptă!, soba de mercur n-are timp de pierdut! Grețcu nu are nici el timp de pierdut, la Săvinești oamenii sînt grăbiți, foarte grăbiți și foarte ocupați!...

★

La o ședință ia cuvîntul, la un moment dat, un tînăr înspăimîntător de sever. Evident, tînărul exagerează cu fiecare vorbă pe care o spune, dar nimeni nu se miră, nimeni nu-l contrazice, toți par obișnuiți cu felul său de a vorbi. „Dacă punem umărul cu toții — spune Severul — o să facem ceva, dacă nu, nu facem nimic, vă spun! Pe urmă, în problema agățatului părului, vă atrag atenția: dumneavoastră nici nu vă dați seama de pericolul care vă paște! Caracteristica procesului tehnologic la noi cere în primul rînd să fim atenți. Băgați de seamă: aici se lucrează cu concentrarea și cu atenția, nu cu nervii și cu inima! Tovarășul F. e un muncitor bun, caut să-l apreciez, dar, să fie mult mai atent! Caut să-l apreciez pe tovarășul B., e un muncitor foarte bun, nimic de zis, dar fii atentă atenția: cu o singură neglijență stricăm totul!

După ședință mă duc la tînărul sever, să-l întreb de ce e atît de sever, ce e cu agățatul părului, cu atenția, cu neglijențele: „De ce sînt atît de sever? Mă numesc Cosma Aurel, sînt maistru, șef de schimb la „Poliamid", am 24 de ani! Din 52 pînă în 55 am lucrat la Făgăraș, tot în chimie! Din 55 pînă în 58 am făcut școala de maiștri, de acolo am fost repartizat aici! La mine în schimb toți sînt tineri, majoritatea au 19 ani, majoritatea calcă pentru prima oară într-o uzină! De ce sînt sever? E datoria mea, eu lucrez din 52, am experiență! Tot greul la noi în uzină e atenția, le spun mereu, le repet, aici se cere muncă fină, atenție și concentrare! Mișcarea de rotație a mașinilor e de la 1000 la 8000 de ture pe minut! Vă închipuiți ce s-ar întîmpla dacă fetele n-ar veni cu părul legat! Am în schimbul meu băieți foarte buni, nimic de zis, caut să-i apreciez! De ce am spus „caut"? Nu știu, vedeți, e o expresie a mea. Am venit aici direct de la școală, uzina era în construcție, era frig, se monta, se căra utilajul, nu era apă, nu era lumină! Totuși veneau și munceau zece ore pe zi, plus muncă voluntară pentru grăbirea montajului, au dus tot acest greu în spate! Mă întrebați de ce sînt sever cu ei?, vasăzică au făcut toată această perioadă grea, ca acum, cînd am pus uzina pe picioare și avem o uzină atît de frumoasă, să-mi întîrzie dimineața! Nu sînt sever, dar mă preocupă foarte mult problemele de educație! Acasă locuiesc cu Ivașcu și cu Scoarță Trandafir, ceilalți doi șefi de schimb la „Poliamid"! Sîntem toți trei prieteni, am făcut aceeași școală de maiștri, am venit aici împreună, locuim în același apartament! Cînd ne predăm unul altuia schimbul, ne întrebăm dacă avem acasă pîine și chibrituri! Băieții din schimb vin pe la noi pe acasă, le arătăm cum locuim, cum discutăm, ce citim, cum bem! Discutăm cazuri morale din revista „Uniunea Sovietică", citim din „Orizonturi", din „Timpuri Noi"! Pe Ivașcu nu-l cunoașteți, e poreclit „Omul cu morala"! Cred că și mie mi se spune tot așa! Toi ce găsim interesant pentru educația lor, în reviste, venim aici și discutăm cu ei! Problemele de educație sînt foarte importante, vedeți, mă preocupă foarte mult chestiunea asta!"

Pînă nu de mult, se știa că un tînăr sever de 24 de ani, care se ține tot timpul de morală și educație, e o figură nu prea simpatică. Ei bine, de aici înainte va fi altfel! Pe maistrul Cosma Aurel istoria trebuie să-l consemneze ca pe o figură simpatică, n-are ce face. Cosma Aurel, „omul cu morala", nu e o figură antipatică, n-are cum să fie.

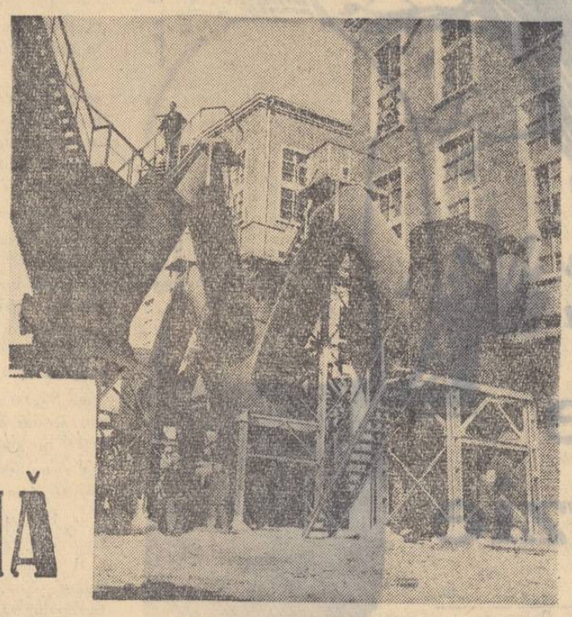

Romulus ZAHARIA

O TONĂ MAI MULT

O tonă de cereale mai mult la hectar?... De cîte ori nu s-au scris aceste cuvinte? Dar greu își închipuie cineva ce se află îndărătul lor. Armate întregi de specialiști studiază calitatea solurilor, capacitatea productivă, vitalitatea lor. În stațiunile experimentale se făuresc soiuri variate de cereale. În uzine chimiștii amestecă sărurile de care are nevoie solul pentru a putea trăi el însuși, pentru a rodi.

O tonă mai mult de grîu smulsă pămîntului, într-o organizare socială dreaptă, contribuie la bunăstarea oamenilor.

Milioanele de kilometri pătrați de pămînt cultivat au stat la originea multor îmbogățiri și suferințe.

Din bogățiile pămîntului s-au născut palatele, viața de huzur și de plăceri. Dar bogăția lui cu osebire este însăși existența truditorilor, a acelor oameni care îl cultivă, îi îngrijesc marea bogăție...

Cu toate astea, în trecut, cel mai nefericit dintre oamenii țării noastre era chiar truditorul pămîntului. Setea de pămînt a țăranului nostru era justificată de foamea endemică ce-i ducea la pieire întreaga familie. Iar dacă la această vitregie se adăuga și cea a pămîntului, el însuși sărac, neputincios, icoana mizeriei întruchipa martiriul unei multimi fără număr.

Un kilogram, douăzeci de kilograme de grîu smulse pămîntului, peste ceea ce oferea obișnuit, era nesperata victorie a hazardului.

★

Pămîntul Dobrogei — străvechea Gaetarum terrae cum a numit Ovidiu în tristele sale scrisori din exil întinderea dintre Dunăre și Mare, în 1938 producea 836 kg. de grîu și 568 kg. porumb la hectar. Zece mii de metri pătrați de pămînt uscat, pietros, bătut de vînturi dăruia 836 kgr. grîu! Scădeți cele 200 kgr. sămînță la hectar. Țăranul rămînea cu 636 kg. grîu. Urmați-l la arendaș — de cele mai multe ori era dijmaș, — apoi la moară unde lăsa ciumul și priviți-l acum în pragul casei sale acoperite cu stuf: are trei saci și jumătate.

350 kgr. grîu, mai puțin de un kilogram pentru fiecare din cele trei sute șaizeci și cinci de zile ale anului! Or, țăranul trebuia să plătească impozite, să se îmbrace.

Tabloul este autentic și alcătuit din elementele găsite pe pămînturile vlăguite și în catastifele prăfuite ale comunei Valea Neagră — șaisprezece kilometri depărtare de Constanța.

După 22 de ani: Dobrogea a adunat laolaltă peste 950.000 de hectare. Colectivizarea agriculturii — marea bătălie a acestor meleaguri — se desăvîrșește pentru prima oară în regiunea Constanța. Ofensiva mecanizării agriculturii a urmat firesc. Primele rezultate: 950 kgr. grîu și 1325 kgr. porumb la hectar, pe aceleași locuri amintite.

Neîndoielnic, bătălia colectivizării n-a însemnat pentru Dobrogea decît începutul marilor bătălii pentru sporirea producției agricole.

Azi: lanuri, lanuri aurii de grîu. Recolta la hectar: 3000 kg., în unele locuri — Nazarcea, de pildă, — 3900 kgr. grîu la hectar. În aceleași locuri pe care în 1933 se recoltau 836 kgr. grîu.

O tonă de cereale mai mult la hectar? Nu! Două tone și trei tone. Da! Nu-i un miracol! pe același pămînt prăfuit al Dobrogei, pe pămîntul ei uscat și bătut de vînturi.

★

Vremurile noastre noi au găsit de cuviință să înalțe pe aceste locuri un monument. Curios, chiar pe pămînturile de la Capul Midia, totdeauna pustii, totdeauna bătute de vînturi, pînă nu de mult aflate într-o neagră, adîncă mizerie. Să construiești un monument atunci cînd multe altele îți sînt necesare? Nu, doar simbolic e monument. În realitate este marea uzină de acid sulfuric și superfosfați de la Năvodari. Dacă aceste pămînturi au rodit 3900 kgr. de grîu la hectar, o datoresc în bună măsură și superfosfaților produși de această uzină. Poate că monumentul a fost ridicat prea de vreme. Oricum, uzina s-a construit la timp. Produsele ei au venit la timp să regenereze pămînturile stoarse și ele, vlăguite și ele, de crunta exploatare intensivă a trecutului, dîndu-le o hrană substanțială cum n-au avut niciodată în trecut: superfosfații.

Deocamdată Năvodarii — uzina nouă ce-și oglindește fumul cuptoarelor în Sut Ghiol, este un monument închinat celor două tone de cereale mai mult, la hectar, recoltate de pe pămîntul Dobrogei.

★

Acidul sulfuric este considerat oțelul industriei chimice. Utilizat în industrie la fabricarea multor acizi, a sulfaților de cupru, fier etc., a culorilor minerale, în metalurgie, în industria coloranților organici, în industria textilă, la fabricarea fibrelor artificiale, a celuloidului, în industria petroliferă, la prelucrarea grăsimilor, la fabricarea zahărului, în industria electrotehnică și la fabricarea îngrășămintelor minerale, atît de importante pentru agricultură, acidul sulfuric este necesar în mari cantități. Uzina de la Năvodari are planificate 48 de tone pe tură de fabricație. Producția de fiecare tură se ridică însă la 60-70 tone fără a aduce prejudicii utilajului, doar prin raționalizări și modificări.

Cîndva, pașii mi s-au oprit pe la fostele uzine Solvay din Turda. Acidul sulfuric concentrat 100% — așa numitul monohidrat avea atunci aceleași proprietăți chimice: însușirea de a absorbi în orice proporție trioxidul de sulf, formînd un lichid fumegător, oleumul. Privirea căuta decorul întipărit puternic în minte cu ani în urmă: arbori ofiliți, pajiști îngălbenite, mirosul înțepător. Nu le-am văzut. Am cerut explicații.

— Întregul proces este automatizat. Utilajul este modern. Oleumul se păstrează în bazinele de colo... Ele au importante modificări de construcție în vederea protejării spațiului de lucru al uzinei...

De instalațiile preparării acidului sulfuric este legată una din minunatele fapte ale sudorilor Mihai Lupu, Apostol Aurel, Savu Barbu și Ion Panait și a lăcătușilor Cvas Timoftei, Cozma Georgian și Cringuți Leonid. Toți aceștia, învăluiți de gaze — o defecțiune s-a semnalat la un răcitor de anhidridă sulfurică, cîteva țevi sparte primejduiau întreaga producție — au lucrat cu măștile o zi întreagă. Ciclul producției a fost restabilit. Munca pe estacadă, la înălțime în condiții nespus de grele, a acestor oameni, a salvat o producție însemnată.

Una, doar una din multele fapte ale harnicilor muncitori de la Năvodari.

★

— Valea Neagră era un sat de o cumplită sărăcie — îmi spune bătrînul marinar Vasilescu Constantin. În 1910, cînd m-am îmbarcat pentru prima oară, pe aici hăladuia jalea și pustiul. A hăladuit mult, pînă mai anii trecuți. Am șaptezeci de ani. Am călătorit în lumea largă, dar ce îmi văd astăzi ochii mă face să gîndesc adînc. Am trăit 70 de ani muncind. Am trăit aproape fără bucurie cea mai mare parte a vieții. Astăzi, marinar pensionar — sună ciudat, nu? Îmi pare rău că am trăit. Nu puteam să mă nasc astăzi? Aș fi fost fericit!

— Bătrîne marinar, nu fi supărat. Ești fericit astăzi. Gîndești mult. Judeci prefacerile, te bucuri că pămîntul natal se transformă de la o zi la alta. Te bucură că în Valea Neagră a rămas doar numele, amintind străvechea suferință. Ascultă cu atenție:

„În solurile secătuite în urma unor culturi îndelungate, este necesar să se adauge, pentru obținerea recoltelor abundente, fosfați ușor solubili. Dintre combinațiile fosforului care se găsesc în natură în cantități mari sub formă de zăcăminte, cea mai răspîndită sare este fosfatul tricalcic, apatita, sau fosforitele care iau naștere din transformarea apatitelor".

Cînd ai auzit că apatitele sînt aduse din peninsula Kola, ai tresărit. Vechiul navigator care a străbătut Marea Albă a explicat tehnologului amănunte puțin cunoscute. Ai vorbit de popoarele Saami, Komi și Nanti de rîul Tuloma, despre Murmansk. A venit rîndul tehnologului să fie uimit. Dar ai urcat ținîndu-te cu mîna de inimă scărițele de fier, urmărind împreună cu mine procesul tehnologic al fabricării superfosfaților.

Năvodarii, uzina cu 600 de tineri salariați — cei mai mulți calificați la locul de muncă, te-a surprins cu freamătul ei, cu problemele ei. Brigada de tineret condusă de Belcin Vasile de la linia superfosfați granulat, brigada de U.T.M.-iști, adică tinerii Ghiță Anton, operator chimist, Comșa Gheorghe, fochist la uscător, Topoleanu Tudor, Alexandru Vasilica, Ion Ana, Diaconu Maria, Ghebauer Vasile, Dardac Dumitru, Cojocaru Ion și Pricop Marin, toți cu viața lor, cu munca lor, cu înfăptuirile lor, te-au îndemnat la filozofie.

Ai descoperit la 70 de ani un tineret nou, uluitor de nou, așa cum mi-ai spus. Pregătirile lor în vederea întîmpinării Congresului U.T.M.-ului te-au entuziasmat. Ai vrut, tu, bătrîn pensionar, să te angajezi în fabrică; să împrumuți, să te umpli de viață în mijlocul acestor tineri. Stai liniștit. Bucură-te de bătrînețea ta.

★

Îndărătul unei tone de cereale mai mult la hectar, stă o frămîntare constructivă de mari proporții. Stau specialiști, chimiști, ingineri agronomi, muncitori.

La Năvodari, se produc 12.000 tone de superfosfați.

Ce va fi peste cinci ani, în 1965 cînd, potrivit Directivelor Congresului Năvodarii vor produce 150.000 tone?

Nu va fi o tonă mai mult la hectar. Vor fi tone, multe tone, mii de tone de cereale.

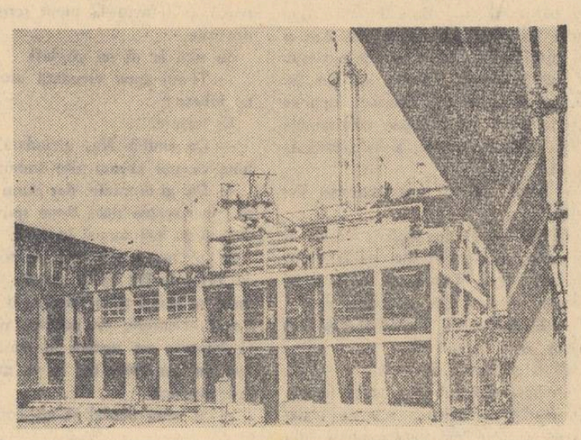

DESPĂRȚIRE

Nicolae VELEA

Seara, Fica nu-i spuse nimic lui Vilă, dar în purtarea ei era ceva nesigur și o oboseală încordată. Se ferea să se uite la el sau, dacă trebuia, îl privea cu o uitătură îngustată, cu pleoapele de sus căzute mult peste ochi. Poate de oboseală sau poate se temea că dacă l-ar fi privit descoperit, omul i-ar fi văzut în ochi ceva ce ea voia să ascundă.

Dar Vilă nu văzu nimic și-i da înainte cu întrebările și vorbele lui ciudate despre pământ, înstrăinîndu-se parcă înadins, cu bună știință, de Fica.

O singură dată s-a mai petrecut o întîmplare care, dacă ar fi fost împlinită, i-ar fi putut apropia...

Într-o seară ședeau și mîncau cînd îl auziră pe Toma Pardău strigînd la poartă. Ieși Fica. Toma o întrebă dacă Vilă e acasă că are o treabă cu el.

— E, da acu' servește masa, veni răspunsul femeii care intră, fără a-i da alte explicații, în casă. Avea necaz pe el. Odată, mai de mult, ea se dusese la lucru cu ziua la Toma și el în loc s-o trimeată la un loc cu toți oamenii pe care-i avea la muncă, la secerat, o trimise acasă să-i curețe privata. Și rîse toată ziua de ea că-i put mîinile.

El avea acasă doi copii, foarte urîți și foarte proști: un băiat Ionel și o fată Sița, care, cunoscînd că în sat trec de proști, nu ieșeau din curte să-i tai. Stăteau în casă și se țineau de băutură. Ba umbla vorba că ar fi și trăind împreună. Cînd nu mai aveau ce bea, îl băteau pe bătrîn să stoarcă bani de la el, — dar de cînd nu mai avea pămînt — — Toma fusese chiabur — el nu prea mai avea de unde scoate bani. Acum, cînd daseră în copt cireșii de mai din dosul casei — care nu mai erau ai lui — Toma se apucase să-i culeagă furiș, noaptea și vindea cireșele la Costel Stîngă, la Aprozar.

Fica bănuia că venise să-l cheme pe Vilă să-i ajute la cules. Nu-l lăsa să iasă pe el, temîndu-se că Vilă cu supușenia lui și cu grija de a nu supăra pe nimeni, s-ar fi lăsat înduplecat. De aceea cînd se auzi iar:

— U, mă Vilă, Vilă...

ieși tot ea.

— Auz, auz...

— Păi n-a mai isprăvit?

— N-a isprăvit, e d-abia la felul doi și să știi, continuă ea rărind vorbele, că dacă ai vreo treabă cu el, în seara asta nu poate. E obosit de la servici.

— Mă să fie al dracului, fu întrigat omul, îți fi dat și voi de dulce, v-ați fi boierit, ai?

— Ne-am boierit, de ce să nu ne boierim, ce nu e bine să te boierești? se interesă Fica răutăcios. Și-i aruncă apoi batjocura cea mai cumplită cu putință:

— Auzii că se mărită Sița. Așa e, pe cine ia? Pardău plecă, înjurînd.

Fica intră înăuntru și-i explică scurt lui Vilă:

— Ce, ești băgat slugă la ei?

În aerul odăii vibra o încordare prietenoasă care, pentru a se împlini mai trebuia doar pusă în cuvinte. Vilă nu mai mînca, cocoloșea la nesfîrșit, în palmă, un bulz de mămăligă, căutînd, poate, cuvîntul care trebuia. Tocmai atunci însă, niște lapte pus la fiert pentru brînză se umflă și dădu peste marginile oalei. Și Vilă zise cu obiceiul lui nesuferit de a-și spune gîndul pînă la capăt:

— Vezi că s-a umflat laptele ăla de sfîrîie pe plită. Iese fum și să știi că înțarcă vaca. (Asta e credința, dacă dă laptele pe foc, vaca oprește laptele).

Femeia care așteptase atît, altceva, se supără:

— Da ce eu n-auz, sînt surdă? Ce, trebuie să-mi spui tu?

Și tot ce trebuia să fie, se risipi...

Din vreme în vreme mai călca pe la ei și Panaita. Citeodată se ducea la Vilă la M.A.T. Bea la rînd cu bărbații și cînd vreunul o întreba că de ce nu intră în colectivă, ea explica supărată așa:

— Te găsiși și tu torompoc Matei la foc, să întrebi... Am arătat eu pe detaliat cui trebuie, de ce nu intru. Îi întorcea spatele supărată, mai sorbea o înghițitură, apoi nu se îndura să nu explice mai departe:

— Am dantura stricată, asta e. Mie ca să mănînc îmi trebuie un conac — voi în răgazul ăsta mai dați o normă. M-au constatat și ai raionului că nu sînt bună de colectivă.

Arunca mînciunile astea încredințată de ele și se făcea foc dacă nu era crezută.

Mai rău era dacă n-o lua nimeni în seamă. Atunci Panaita nu-și găsea locul și cînd, de pildă, careva vorbea de noul „Steag roșu" cumpărat de gospodărie, ea începea, luînd ca martor al uimirii ei pe vre-un om care bea mai la o parte:

— Păi dar, auzișI, asta le trebuie lor acu'. Le pleznesc hambarele de bucate și le trebuie mașină. Le-o fi trebuind, de, îi îndreptățea ea, jucat, — ca să sperie ciorile de pe arătură.

Și cînd vedea că omul nu ia parte la răutățile ei, se adresa altuia. Cum lucrurile se repetau și aici, ea se mînia pe toți și le arunca vorbe fără noimă.

Se întorcea la Vilă și începea să-i vorbească lui. Vilă o asculta tăcut, văzîndu-și de lucru. Panaita se supăra și pe el și-l ocăra:

— Vilă, te pomenești că și tu... Să n-auz Vilă că faci cerere, că te bate dumnezeu și-ți iau și nevasta îndărăt. Vorba e vorbă, îi amintea ea legămîntul de la început.

Alteori se ducea acasă la Fica. O descînta și pe ea:

— Umblă cu simțiri cu Vilă, fată, intră-i în voie și cască ochii să nu ne prostească și să dea cerere, că rămînem pe drumuri.

Apoi își întesa desagii cu d-ale mîncării și pleca.

Și vizitele Panaitei sporeau bănuielile cu care Vilă și Fica se înconjurau de la o vreme. Ea le aducea în casă gîndul pămîntului. Și gîndul că doar el îi ține legați, se așeza între ei, îi depărta și-i înstrăina.

În casa lor era o liniște atentă și temătoare, vorbeau numai despre treburi sau „dă asta încoa", „du asta dincolo" și unul și altul temîndu-se să pomenească un cuvînt mai apropiat despre el sau despre celălalt. Asta ca nu cumva din cauza unei vorbe aruncată mai alături să fie silită o lămurire de care fugeau pentru că n-aveau încredere unul în altul, se simțeau depărtați de ceva de care de fapt nu erau vinovați ei.

Într-o zi Fica se duse la cooperativă să cumpere niște ață. Cînd i-o întinse, Tase gestionarul îi spuse:

— Avem și arnici bun de cusut farmece.

Îi făcu cu ochiul, îi prinse degetul mare de la mînă, i-l trosni și-i pipăi fiecare încheietură. Fica ieși de acolo roșie de rușine și supărare. Pe șosea îl văzu pe Tudor Leca. Merse o vreme tăcută în urma lui apoi, deodată, i se alătură și izbucni:

— Dumneata ce crezi nea Tudore despre mine?

Pusese în întrebare atîta durere și chin, că după ce termină de zis, umerii i se aplecară în față, obosiți, brațele îi căzură muiate și picioarele își domoliră mersul.

Aștepta cu inima strînsă răspunsul ca și cum o vorbă a lui Tudor ar fi deslegat totul. Ținea la părerea lui pentru că nu uitase cum, cu cîtva timp îndărăt, Tudor o lăudase Panaitei și o bătuse la cap s-o dea la ciclul doi după ce isprăvise patru clase.

Tudor însă tresări și, poate unde fusese luat pe neașteptate, răspunse rece:

— Ce vrei să cred?

Fica se supără nițel dar urmă tot așa de aprinsă și de copleșită:

— Cum ce vrei să crezi, dumneata n-auzi ce vorbește lumea? C-am intrat în gura lumii, nea Tudore, și pe nedrept am intrat, pentru închipuiri și pentru vorbele Tanței. Uite, să n-apuc eu să văz sfîntul soare mîine dimineață, dacă Milică s-a atins de mine.

Îi mai spuse că nu mai poate sta cu Vilă, el crede că ea l-a luat pentru pămînt și-i pomenește toată ziua de avere, ba cîteodată de asta vorbește și în somn. După ce termină, Tudor o întrebă:

— Tu mai ții sau nu mai ții la Vilă? Vezi de te gîndește bine, să nu vorbească gura fără cap.

Fragment de nuvelă

Fica tăcu o bucată, pe urmă răspunse liniștită:

— Să-ți spui drept nea Tudore, nu mai țin.

— Și n-ai ținut niciodată? o întrebă Tudor cam tăios.

— Ba la început, după ce ne-am luat, parcă prinsesem să am drag de el. Da acum de cînd cu bănuielile lui, nu mai am neam. Cînd îl văz îmi vine să-mi pui o broboadă neagră pe cap și peste ochi și să nu mai auz și să nu știu nimic.

Mai merseră și apoi Tudor îi spuse înălțîndu-și și scuturîndu-și umerii:

— Nu știu ce-i fi crezînd tu. De... Eu aș zice să vă despărțiți... Ce să vă mai canoniți unul cu altul. Fica primi ideea fără să tresară — o avea și ea în minte — dar îl preveni încet, încurcată:

— Bine, da ce-o să zică lumea. Dacă acu din închipuiri umblă atîtea vorbe. Da pe urmă?

Aici le tăie drumul Ion Plotogea cam afumat. Cu obiceiul lui de a se lua în furci cu toată lumea cînd era băut, el amenință cu degetul și-i contrazise din senin:

— Păi tocmai asta e: nu e!

Tudor și Fica îl ocoliră tăcuți. Cam prin dreptul centrului de lapte, Tudor se opri, își bătu buzunarele, scoase chibritul, dar observînd că țigara îi era aprinsă, îl băgă la loc în buzunar. Porniră și după vreo doi pași, el se opri iar:

— Uite, gheaceul are nevoie de un brigadier pomicol. Dacă-ți place aranjez eu cu ei să te trimeată la Argeș la profesională un an, să te califici. Tu cu clasele de la ciclu poți să ții piept la carte. Așa scapi de vorbe.

Fica nu-i răspunse.

Cînd ajunseră în dreptul sediului gheaceului, Tudor îi întinse mîna.

— Dă-mi răspunsul curînd. Acu du-te acasă și fii liniștită. Vezi să nu te puie naiba să faci vreo prostie.

Într-o dimineață, Vilă se trezi înaintea Ficăi. In ziua aceea, Vilă a trăit cețos ca în vis. Lui Mitu Plotogea care ceruse un dorobanț de ismă, îi întinsese pur și simplu o cinzeacă de apă din căzănașul pentru clătit.

Nici n-a știut pe unde s-au scurs ceasurile.

La un timp, cînd da să amurgească și M.A.T.-ul era gol, pe ușă intră Tudor Leca. Trase un scaun, se așeză și ceru o jum'ate de vin și măsline.

Pe Vilă îl încălzi brusc o oboseală liniștită și o sfîrșeală ca după muncă multă. Simți că în seara asta o să se hotărască tot.

După ce îi puse înainte măslinele, Tudor spuse:

— Ia trage mă obloanele alea, că-i fi avînd și tu dreptul să închizi o dată mai devreme...

— Așa, încuviință tot el, după ce Vilă închise. Acu ia-ți un scaun și vino încoa' c-avem de vorbit.

Vilă, mai mult să se amăgească pe el însuși să creadă că Tudor n-o să deschidă vorba de ce-i era lui frică, mai încercă o glumă, folosind un cuvînt care-i plăcea lui Leca:

— Ai să-mi pui vreo tematică, nea Tudore?

Dar celălalt tăcu timp lung, chinuitor pentru Vilă. Apoi începu încet, ca și cum ar fi urmat o vorbă începută mai înainte:

— ...că d-aia îți vine mă Vilă să plesnești de necaz citeodată, cînd vezi că tocmai ce trebuie să se întîmple, tocmai aia nu se întîmplă. De-o probă tu și Fica. Voi, de lovit v-ați fi lovit: tu băiat bun, muncitor, ea fată bună, la locul ei. E, cine, cui i-ar fi dat prin cap c-o să sfîrșească așa?...

— Ce să se sfîrșească, nea Tudore? se rugă, speriat, Vilă.

Tudor îl privi uimit, repetă întrebarea ca s-o înțeleagă mai bine și lăsă apoi să-i curgă vorbele blînd:

— Păi n-ai ce-i face mă Vilă, s-a terminat, ți-o spui eu ție că s-a terminat. Sau, na, așa nu mai merge...

Apoi își urmă, sărind gîndurile lui.

— Și să zici c-ar fi fost vreo tîrîtură c-așa-i merge acu buhu în sat. Draci! C-o știu cum te știu, de mică. S-a mai înhățat și cu madam Cocean asta. Ce cap îi fi avut și tu cînd ai primit-o în casă, nu știu... De la ea i se trag atîtea vorbe c-ar fi...

— Nu, nu e, reteză Vilă cu o liniște rece ca și cum ar fi fost vorba de ceva care nu-l mai privea.

Tudor o luă de bună și întrebă la fel ca și cum ar fi discutat o chestiune interesantă dar încheiată, indiferentă.

— Mă da' cum moartea o fi ajuns ea să nu mai ție la tine?

— ?...

Intrebarea îl împunse ascuțit pe Vilă, avu un spasm, picioarele i se ridicară de la pămînt și cînd le coborî, unul din ele căzu pe pantoful lui Tudor ca și cum i-ar fi făcut semn să tacă.

Acesta se miră:

— Ce e, mă?

Vilă desfăcu dezarmat brațele, atinse un pahar și-l aruncă jos.

Tudor nu luă în seamă faptul și-și desfășură mai departe, netulburat, părerile.

— Vilă, eu știi ce cred c-a fost? Precis nu sînt, așa cred. Am auzit de ce condiții ți-a ridicat Panaita cu pămîntul. D-asta nici n-am vrut să te dovedesc atunci, după ușă... Bine, mi-era și peste mînă și nici nu eram îndicat — ai fi crezut pe urmă că te-am strîns cu ușa și ai dat cererea forțat. Fica o fi avut de la începutul începutului gîndul că a fost dată după tine silit. Și s-a ținut mai la o parte. Sau tu îi fi crezut că ea te-a luat pentru pămînt... ca să nu iasă din porunca măsii.. Nu știu, tu îi fi știind mai bine. Da între voi doi s-a pus pămîntul și v-a chinuit. Cam asta e, cam aici vreau eu să bat... Acu fă și tu la un fel, că e bolnavă socoteala. Deslușește-o. Făceți ceva, altminteri ajungeți dracu de risul lumii.

Vilă îl ascuta țeapăn, drept, cu umerii împinși în sus, cum stau oamenii pe care tocmai i-a lovit ceva în cap.

Cînd Tudor Leca dădu să plece, Vilă îl opri cu voce groasă, poate unde tăcuse atît.

— Stai o țîră, nea Tudore, și scoase un registru, de sub tejghea. Uite ce e, eu cu M.A.T.-ul nu pot vedea și de pămînt și de Fica de cînd cu... nu-i mai calcă piciorul pe loc, de a ajuns ca vai de capul lui. Mi-au spus-o și de la Sfat, e paraginâ. Așa că... Eu făcusem cererea de mai-nainte, da m-am tot dat după una, după alta și n-am dus-o. Ți-o dau acu dumitale că eu zilele astea sînt prins cu un inventar și n-am cum trece la sediu...

O scoase din registru și o întinse.

Acasă, Vilă mîncă tihnit și după asta îi zise, într-o doară, Ficăi care spăla vasele:

— Nu-ți spusei... am dat cerere la colectiv.

Femeia se răsuci, arsă:

— Cum?

Vilă repetă și observă că ea, cu toate că mai avea vase de clătit, nu le mai clătea. Se spăla pe mîini. Apoi începu să le șteargă îndelung, cu spatele la el:

După un timp, veni aproape și-i spuse smucit, de-i zvîcnea trupul la fiecare cuvînt:

— Vilă, eu plec la mama.

Pe Vilă îi lovi o bănuială dar n-o primi.

— Ce te-o fi găsit, ce ai?

— Plec la mama, nu mă mai întorc...

— Păi acu te găsiși, în crucea nopții... O fi dormind și ea, nu vru Vilă să înțeleagă nimic ca să-și păzească liniștea.

Fica ședea în fața lui, neclintită, ștergîndu-se fără rost, pe mîini.

— Vilă, chemă ea apoi ceva din om, poate înțelegere, poate altceva... eu nu mai am drag de tine...

— Am mai auzit-o, nu se poate, se căzni Vilă mai departe, chiar spunînd prostii, să nu priceapă. Nu se poate, cine ți-a spus ție, cine ți-a spus minciuna asta?

— Vilă, îl mai chemă femeia înțelegîndu-i durerea și apărîndu-se de ea, întorcînd motivul plecării pe altă parte, mi-a zis mama, știi doar, că dacă dai pămîntul nu mă mai lasă la tine.

— A, așa e, ai dreptate. Bine, du-te, acceptă Vilă, absent.

Fica începu să-și adune din lucruri și să le pună într-un paner și în cufăr. Cînd desprindea niște servete de pe perete, Vilă se interesă cu voce albă, liniștit:

— Carevasăzică te duci la mă-ta.

Durerea îi cotropea parcă fiecare mădular în parte și n-ajunsese, mai avea mult pînă s-ajungă, sus, la minte și să fie înțeleasă. Și Vilă căuta cît putea s-o întîrzie.

Cînd Fica termină și vru să plece, el o invită prietenos să mai stea, de ce se grăbește așa?

Fica se supuse.

— Carevasăzică pleci la mă-ta, făcu Vilă iar, nepăsător.

— Plec, da nu stau nici la ea, mă duc la școală, la Argeș.

— Bine, ș-așa e bine, aprobă el.

Apoi la fel:

— Și te măriți cu Milică?

Fica nu răspunse.

— Bine, ș-așa e bine, așa e mai bine să știi, încuviință el ca și cum femeia ar fi dat vreun răspuns (de fapt Vilă n-auzea, nu mai vrea s-audă nimic).

Apoi tăcu. Fica tocmai se gîndea să se ridice cînd glasul lui Vilă zvîcni acum parcă mai înfiorat, dar tot venit de departe.

— Știi, tu Fico, cînd am prins eu întîiași dată drag de tine? Nu știi? Stai să-ți spui eu. Să fi avut tu vreo 10 ani, eu vreo 13. Era p-imprejurul Sînpetrului. Se dase drumul la islaz de curînd și vedeam de vite la Lacu Popii. Ne jucam d-a mortu și tu făceai pe moarta...

Era un joc ciudat între copiii între 10 și 14—15 ani, în care intra, întrucîtva, și o tulburare a simțurilor. Unul din ei făcea pe mortul și se așternea țeapăn la pămînt. Ceilalți îl împodobeau cu flori, îl aoleau cu tot tipicul și la urmă treceau pe rînd și-l sărutau pe gură. Cînd Fica făcuse atunci pe moarta și venise rîndul lui Vilă s-o sărute, el, cine știe ce l-o fi apucat, îi prinsese buza de jos între dinți și strînsese. Fata deschise ochii și de uimire nici nu putuse să țipe. Au stat cîteva clipe, ochi în ochi, ea cu fața în sus, el mai la o parte, cu brațul peste ea, năuciți de prezența a ceva nedeslușit de care apoi le fusese rușine să mai vorbească. Și Fica uitase.

— Am vrut eu să-ți spui mai de mult asta da cum s-a făcut, că n-am avut cum, venea vorba de altele, de treburi. Dar dacă tu tot ai uitat... îi păru rău lui Vilă...

— Da, ia să vedem, mai încercă el, de asta îți mai aduci aminte... Era cu un an înainte de a ne lua, toamna, într-o duminică s-a dat bal la școală peste rîu. Eu te-am poftit să dansăm. Am jucat noi ce-am jucat da cum s-a brodit că aveam niște sandale mai mari cu două numere. Le împrumutasem nu mai știu bine de la cine. În mijlocul clasei era un cui cu muchea ieșită din podea și mi s-a prins o sanda în el. M-am povîrnit peste tine de era să cădem. Pe urmă nu mai puteam s-o scot, sandaua, și jucam tot într-un loc și băteam doar din dreptul. După ce s-a isprăvit jocul și a început altul, eu te-am poftit iar și tu ai zis că acu joc valvîrtej cu fata asta. Și ai luat-o pe una de lîngă tine. De ce-i fi adăugat tu și val-vîrtej, nu știu. Mai ții minte? o rugă Vilă.

Fica stătu puțin nehotărîtă.

— Țiu, asta țiu, parc-a fost ieri. Eram cu Maria lui Piturcă. Țiu, țiu...

După felul cum repeta, Vilă ghici că ea nu ținuse minte nici asta și zicea așa ca să nu-l întristeze mai rău pe el.

— În lunea ce-a venit, urmă el așezat, pus pe povestit ca să scape de gîndurile dușmănoase pe care le presimțea, — m-am dus la strîns de prune la Apostu. Ei, mă crezi tu pe mine Fică, că strîngeam prune doar cu dreapta, stînga o țineam strînsă că în ea ținusem palma ta și mirosea a izmă. Tu, se vede, îți frecaseși mîinile cu izmă înainte de bal și mirosul rămăsese în palma mea. Nu vream să-l pierd, d-asta o țineam închisă.

Fica parcă uitase să plece. Se uita buimăcită la Vilă și nu-i venea să creadă. Nu-l știuse așa. Îi păru bine, într-un fel ciudat, pentru el, nu pentru ea, că Vilă nu era așa cum și-l închipuise, sărac și rău la suflet. Și ochii ei avură iar pentru cîteva clipe zvîcnetul acela bucuros, din vremea fetiei cînd credea că totul se sprijină pe cumsecădenie și bunătate.

Ședeau unul în fața altuia, ocolindu-și privirile și mirîndu-se. Era că și cum pînă acum ar fi stat — ea la o margine a viei și a pămîntului lui Vilă iar el la altă margine și din depărtare nu se putuseră vedea bine. Și deodată pămîntul s-a scufundat, n-a mai fost, marginile lui s-au apropiat și ei s-au pomenit alături. S-au văzut întregi, prima dată și s-au minunat unul de altul. Și tocmai acum cînd trebuiau să se știe mai bine, să se bucure unul de altul, — ei nu mai voiau, își fereau ochii. Era prea tîrziu.

Fica tresări deodată, puse mîna pe cufăr și paner, nefiresc de iute, parcă împotrivindu-se, cu iuțeala asta, la ceva care începea s-o împiedice să plece.

— Păi eu mă duc Vilă, rămîi cu bine...

— Așa e, du-te, încuviință Vilă fără să se ridice, parcă temîndu-se că dacă s-ar fi ridicat ar fi întîlnit undeva sus, în aer, înțelegerea durerii de care se păzea.

A stat multă vreme amorțit, cu capul căzut în piept. Puteai crede că picotează. Pe urmă s-au petrecut niște lucruri de care el nu și-a putut aminti niciodată decît ca prin ceață.

Totul a plecat de la faptul că a ridicat capul și ochii lui au întîlnit dungile late, albe, unde fuseseră prinse șervetele Ficăi. Dungile astea au început deodată să se bulbuce, să facă valuri, valuri și albul lor s-a năpustit în ochii lui Vilă și l-au năucit. Odaia a început să se clatine, să se rotească și dungile albe au început să se plimbe pe toți pereții, în lung, în lat, de-a curmezișul.

Apoi pe ele s-au ivit tivurile negre și subțiri ale șervetelor care au început să joace și ele și pe urmă s-au adunat și au închipuit fața Ficăi. Fica era tristă și el căuta s-o îmbuneze zicîndu-i: „E bine așa, las' că e bine, îți spui eu ție că e bine". Îi vorbea pătimaș, sufocîndu-se, gîndindu-se că de fapt nu e bine și el o minte, spune așa nu ca s-o împace pe ea, să se liniștească pe el.

Apoi odaia a stat din jocul ei și toate au venit la locul lor. Vilă a văzut atunci ceea ce n-a mai văzut niciodată în viața lui: ceva pe care el îl numea în gîndurile lui — aerul odăii. S-a uitat la masă, la scaun, la dulap, la pat și a fost lovit de înfățișarea aceea iscoditoare și nerușinată pe care o au obiectele care, deși sînt de față la dureri mari, rămîn nepăsătoare și batjocoritoare. Vilă se mînie pe ele, luă un scaun în vîrful bocancului și-l izbi de-l trimise pînă în peretele celălalt unde scaunul găsi ceasul și-l fărîmă. În odaie se făcu o liniște mare, apăsătoare și lui Vilă îi fu frică. Era o spaimă nedeslușită pe care o simțea în mîini și în picioare și Vilă, ca s-o risipească, simți nevoia să atingă, să mîngîie ceva, să simtă un lucru tare, în palme. Se ridică, începu să pipăie pereții, apoi dulapul, apoi vasele... Pînă ajunse la cuier. Luă fiecare haină în palmă și o mîngîie cu palmele. Se opri la un jerseu aspru, de lînă, vopsit în negru. Era al Ficăi, îl uitase. Vilă nu știa că e al ei, el nu vedea nimic. Dar cînd îl apropie de față simți în nări mirosul cunoscut de năduşală al femeii. Atunci înțelegerea a ceea ce petrecuse în seara aceea pe care Vilă căutase s-o amîne, nu-l mai iertă, se năpusti dușmănoasă asupra lui și Vilă pricepu tot. Sfîșie în bucăți jerseul și începu să blesteme aproape urlînd. Nu spunea pe cine blestemă, dar se gîndea la pămînt.

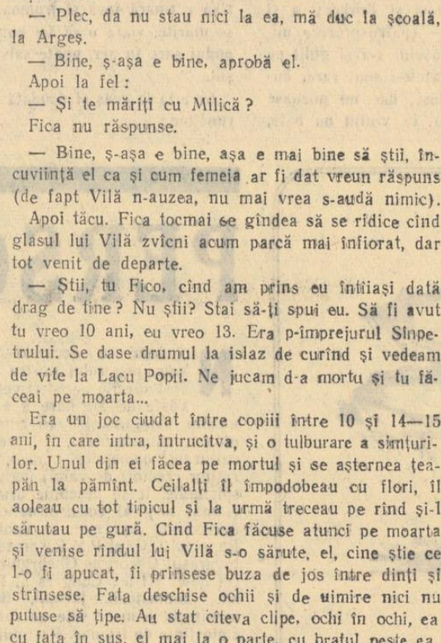

Desene de TIA PELTZ

Adrian MUNȚIU

DRUMURI SPRE TINEREȚE

(Jurnal liric)

Intîlnire cu diminețile

Muncitorilor de la întreprinderile chimice „Nicolae Teclu" din Copșa-Mică...

Se scuturâ noaptea în arbori la fund...
Ce plin e pămîntul de ploi și fecund!
Vibrînd diminețile spre noi ca o cupă
Atît de subțiri sînt că stau să se rupă.
Le simt cum ne tremură ude pe buze
Asemeni tăcerii în mări și meduze
Ah, fetelor, fetelor, vreau să însemn
Diminețile cu zidarii în piatră și lemn!
Și vreau cu dulgherii din schele să fur
Un poem îmbătat de tării și azur.
Ah, fetelor, fetelor, blonde și brune,
Diminețile voastre au gust de alune!
Și larg risipite din zări în cuptoare
Fring nori de metan și lințolii de soare.
Ah, fetelor, fetelor, dimineții-acum
Au gust de migdale, de zinc și de fum
Au gust de metale ce ard și se coc
Troznind încleștate cu șerpii de foc.
Și cît sînt de pline aici și de grele
Diminețile mele, diminețile mele!

Prietenii mei sînt pretutindeni

Prietenii mei sînt pretutindeni ca apele și ca vîntul,
Ca norii ce sfîșie toamna și ning,
Îi strig dintre flăcări, îi văd, îi ating,
În vasul de lut ce-l ascunde pămîntul.

Îi văd în beton și în visele lor,
În toamna aceasta de alb și aramă.
În piatră vulturii și-au retezat un zbor
Și zborul acesta din piatră mă cheamă.

Mă cheamă nouă meșteri mari și cu Manole zece
Mă cheamă din străzi și în ei mă închid,
Eu cred în legenda cu aripi ce trece
Din oameni și lut, în lumină și zid.

Și cred în rotunda și roșie clipă
Ce-mi zboară din ornic spre oameni, spre zări,
În noua mea suplă și largă aripă
Ce-mi poartă cîntarea spre noi depărtări.

SERGIU FĂRCĂȘAN

Gyula-baci

Gyula-baci stă pe pod. Podul trebuie să sară în aer. Peste douăzeci de minute.

Se aud bubuituri. E cald. Canonada a început adineaurea, din spatele lanțului de dealuri. Rîul, atît de senin de obicei, aici s-a încăpățînat, s-a răsucit în toate direcțiile, șade lăbărțat, cu maluri înalte. Podul e destul de mare. In fața orășelului — dealuri: de acolo a început canonada. O să le vină greu să se retragă pe aici. Podul trebuie să sară în aer, în ultima clipă. Dacă nemții află că podul nu mai este, se retrag pe cealaltă șosea. In ultima clipă trebuie să se pomenească fără pod și cu ceilalți în spate.

Iarăși bubuie. Lîngă pod — cîteva cadavre de nemți. Niște romîni și niște sîrbi, veniți tocmai de la Arad, au avut aici o luptă. Nemții au fost uciși. Nimeni n-a mai avut timp să-i ridice. Acum însă, vine grosul lor: dacă găsesc podul întreg, trec peste el și pe urmă îl aruncă în aer. Iar rușii și romînii, pe unde o să mai treacă? Dacă nemții află că podul a sărit, se retrag pe șoseaua cealaltă. Totul depinde de pod.

Iar Gyula-baci stă pe pod. Podul trebuie să sară în aer. Nici douăzeci de minute n-au mai rămas.

Gyula-baci își îndeasă șapca pe ochi; soarele ăsta te orbește. Iar el ar vrea să vadă; vrea să se uite dacă mai iese sau mai intră cineva la gura minei; vrea să zărească măcar o bucată din coșul fabricuței; vrea, mai ales, să-și vadă casa. E așezată chiar la începutul orășelului, lîngă pod, cărămizi în roș și galben, cutia nouă de scrisori, un gărduleț verde — citise el despre război, dar nu și-a închipuit că o să ajungă pînă la gărduleț. Că podul sub care-o iubise prima oară pe Roji o să devină punct strategic și că el, Gyula, o să... Cum să-ți închipui că Ianoș o să moară așa cum a murit? Iacă, toți fug din orășel: cu cărucioare pitice încărcate vîrf, cu landouri de copil, cu geamantane în spinare, și femeile chiar cu coșuri de tîrguială; uite-i cum fug toți: se apropie nemții și poate honvezii și p-ormă rușii și poate romînii și cine știe cît o să se bată, pe unde și ce-o să mai rămînă din orășel și ce-o să fie pe urmă. Primarul cu nevastă-sa au fugit de mult, uite-o pe Kati, femeia lor de serviciu, fata bătrînă, cum începe să fugă ca nebuna cu cărucior fără copil, îndesat cu boarfe. A fost bun la ceva și căruciorul pe care l-a cumpărat primarul, chiar dacă nevastă-sa nu i-a făcut nici un copil. Se aud bubuituri, oamenii se strigă unii pe alții, se înghiontesc, se îmbrățișează, și soarele îi stoarce; sînt muiați de frică, se strigă unii pe alții, și se uită cu coada ochiului peste pod, acolo, încă departe, unde se vede fum, dacă nu cumva li se pare. Iar soarele arde ca în fiecare zi, cîmpia tot frumos miroase, căsuțele — întregi; numai oamenii tot fug, forfotesc.

Gyula nu stă ascuns; știe că acum nu mai are cine să-l oprească. Au fugit și oamenii primarului, a fugit și șeful jandarmeriei. Pe partizanii ăia n-a mai avut cine să-i aresteze, i-au arestat de-a dreptul nemții. La Gyula a ajuns un bilețel — știe el cum, dar nu vrea să spună — l-a luat, l-a citit. Era în romînește și-n ungurește. Gyula știe că nu era nici un ungur printre ei, numa' sîrbi și romîni, da' se vede că l-a scris vreun romîn, că ăștia știu la fel de bine și ungurește. A scris, cum să se arunce podul în aer și cînd trebuie.

Podul trebuie să sară. Acu' vreo 15 ani Gyula a fost artificier în mină, p-ormă n-a mai putut din cauza reumatismului. Da' mai știe și el măcar atîta lucru: să arunce un pod în aer, să-l arunce curat și frumos, cum se cuvine. O să-l arunce. P-ormă, poate fi și orășelul distrus. Ce să-i faci... Insă, dacă aruncă podul în aer, ăștia nu mai au cum să treacă spre orășel. Gyula-baci stă pe pod, se gîndește mereu, privește atent.

*) Din volumul „Al patrulea zid", în pregătire la E.S.P.L.A.

Iată, din casa lor iese Marika, cumnată-sa, văduva, și ține de mînuță pe Lonți a ei. Dar ce face? Uite, o lasă pe Lonți lîngă geamantan, la gărduleț, și vine încoace, spre pod. De ce nu pleacă, de ce nu pleacă mai iute, de ce vine încoace? Și oamenii o ciocnesc din fugă, și ea merge, tot vine spre pod. Se întoarce? nu, a vrut numai să vadă ce face Lonți. Lonți șade, liniștită. Iar Marika, văduva... da' lui Gyula nu-i vine să-i spună văduvă, prea de curînd s-a întîmplat totul, dar așa e la război, oamenii mor iute... Marika vine spre pod, s-a ciocnit de un om pe care nici nu-l mai recunoaște, și acum începe să fugă, e destul de aproape, uite, are fața udă, sudoare, lacrimi, și pare foarte ciudată rochia ei neagră, e ciudat că păstrează doliu, acum, cînd toată lumea stă să moară. Ianoș al ei o fi murit, dar acum e vorba de toți. Și strigă, strigă încă înainte de-a ajuns lîngă el: Gyula, Gyula, vino!

— Gyula, țipă ea cînd s-a mai apropiat, Gyula, doar n-o să rămîi aici?! Ianoș a murit; cu cine să fug eu și Lonți? Gyula, haide, vino!

Gyula-baci e lac de sudoare sub haina de piele; o așteaptă pe Marika, iată, a pășit și ea pe pod. Podul trebuie să sară în aer. Peste vreo 17 minute. Gyula se uită la ceas.

— Marika, ți-am spus să fugi cu Borkevy. Borkevy o să aibă grijă de voi. Vă ajung iute din urmă.

— Borkevy a plecat, zice ea și se lasă cu fruntea udă pe haina de piele a lui Gyula-baci, cea mai scumpă haină a lui. Ianoș a murit, aici ne așteaptă moartea. Dacă rămîi aici, o să mori, Gyula. Și cu cine să rămînă Lonți? Cu mine? Cum o s-o cresc? Haide, Gyula, nu ne lăsa!

— Borkevy nu a plecat. Mă tot uit la casă, nu l-am văzut ieșind. Am vorbit cu el. O să aibe grijă de voi. Vă ajung din urmă.

Și tocmai cînd spune Gyula-baci asta, iată că apare în stradă și Borkevy, contramaistrul, cu umerii lați încărcați de două geamantane. In urmă vine nevastă-sa și soră-sa și cei doi copii.

— Borkevy! strigă Gyula-baci. Altădată, de la distanța asta, l-ar fi auzit, — dar toată lumea strigă acum, și bubuiturile parcă-s mai aproape și oamenii sînt speriați, că bubuiturile i-au luat pe neașteptate, adineaurea au început, iar oamenii-s obosiți încă înainte de-a fi fugit și se strigă unii pe alții — și Borkevy nu aude.

— Borkevy! mai strigă Gyula-baci, dar Borkevy nu aude.

Uite-te însă, Borkevy a văzut-o pe Lonți singură, și lasă jos un geamantan și se apleacă lîngă gura lui Lonți și Lonți parcă plînge și-i spune ceva și Borkevy întoarce capul și se uită spre pod — podul trebuie să sară în aer peste 15 minute — și încărcat cum e, cu un geamantan în spate, uită să-l arunce și fuge spre Gyula-baci și spre Marika. E voinic, fuge iute. Marika plînge pe umărul lui Gyula-baci și Borkevy a și ajuns la pod — (patrusprezece minute). Acum orășelul s-a și golit pe jumătate; strigătele-s mai rare, bubuiturile mai dese, dar nu miroase a praf de pușcă, că vîntul nu bate, nu aduce mirosul, e cald tare, destul de frumos miroase cîmpia, azi din coșul fabricii n-a mai ieșit fum, miroase frumos. Paisprezece minute.

Borkevy s-a oprit, cu umerii largi înconvoiați sub geamantan și stă încruntat și-l privește cu ochi negri și rugători, ca un cîine credincios:

— Gyula-baci, de 15 ani lucrăm împreună, de 10 ani sîntem vecini și o dată nu ți-am ieșit din cuvînt. Toată lumea te respectă, pentru toți ești un unchi, ești baci. Aici e viața ta, cu noi. Cu Marika, nevasta lui Ianoș. Fratele tău a murit, Marika e singură cu Lonți. Eu mă țin de cuvînt, o să am grijă de ele, da' nu faci bine, Gyula-baci! Haide, baci, vino cu noi!

Așa zice Borkevy, gîfîind îngrijorat, și privește îndărăt spre orășel: ai lui stau liniștiți pe bagaje, și-l așteaptă; e liniște, strada e aproape pustie, și asta e mai înfricoșător decît înainte.

— Vino!

Dar Gyula-baci strînge din fălci; o șuviță de păr alb i-a ieșit de sub șapcă și s-a lipit năclăită pe frunte; s-a îmbrăcat prea gros pentru căldura asta, să aibe ceva pe el dacă mai scapă cu viață. Dă șuvița deoparte, se șterge, își înfundă iar șapca; soarele e nemilos, vîntul nu bate. Se uită la Borkevy, dar ochii parcă privesc prin el:

— Nu se poate. Am treabă aici. Hai, plecați mai iute, nu mai e timp! Vă ajung din urmă. Borkevy, ți-am spus: ai grijă de ele — și o arătă pe Marika.

— Gyula-baci, se apropie nemții, poate și honvezii noștri, și cine știe ce o să fie în orășel. Mai bine ai grijă de Marika și de Lonți, că asta-i totul în viață și lasă-i pe bolunzi să se bată peste capul nostru. Ai ridicat bilețelul ăla și o să fie rău. Nu te gîndi la romîni, gîndește-te la Lonți a lui Ianoș. Așa a fost și în 1919, și cînd a spînzurat pe comuniști, nimeni n-a putut să ne scape. O să mori, Gyula!

— Borkevy — zice Gyula fără mînie și privește undeva departe — tu ai mare noroc că n-ai ridicat tu bilețelul ăla, că ai doi copii, și dacă ridicai tu bilețelul ăla, ai fi rămas aici în locul meu, că ești muncitor și nu cred un cuvînt din ce-ai spus, că știi și tu ce înseamnă comunismus și ți-ar place și ție o republică proletară roșie.

— N-aș fi rămas! zice Borkevy, zău n-aș fi rămas!

— Bine, zice Gyula, ai dreptate. In douăsprezece minute podul trebuie să sară în aer, da' ai dreptate și vin cu voi, uite, ia tu biletul rominilor ăia și rupe-l.

Borkevy nu vrea să ia biletul, pălește cît e el de voinic, se uită în jos.

— Eu n-am copii, zice Gyula. Marika e tînără încă și frumoasă, o să se mărite, viața o să fie bună. Dacă podul sare în aer, poate salvăm orașul.

Se uită la ceas și deodată țipă poruncitor:

— Hai, plecați!

Marika îl zgîlțîie o clipă, da' el și-a proptit privirile pe gărdulețul verde, și zîmbește: Lonți, de departe, i-a făcut un semn cu mîna.

— Haide... zice el și rămîne ca o stană.

Marika izbucnește în plîns și pleacă cu Borkevy. Merge încet, plînge, se codește... se întoarce și dă fuga îndărăt pînă la Gyula, care tot țeapăn stă:

— Ți-am adus, poate o să ai noroc — și scoate un pachețel de la sîn, privește în jos, e rușinată.

El întinde mîna, știe dinainte că e brînză d-aia cu unt și cu ceapă și cu chimion și cu boia și cu mărar — niște cherezet, cum îi place lui, și i se pare că-i vine să plîngă, și-și șterge de sudoare colțul ochiului și cînd își ridică privirea, vede că Marika s-a îndepărtat cu Borkevy, acum bubuie mai tare, și ei încep să fugă.

Zece minute. Gyula-baci e liniștit, așa a fost o viață întreagă, așezat, liniștit, respectat de toată lumea, punctual... Acum... dar așa e cu războiul ăsta. Inalță din umeri, îi întoarce orașului spatele, străzile pustii îi fac rău, se așează pe o piatră mare de lîngă pod, pune alături pachețelul cu senviciuri. N-are rost să se uite la ceas, mai e puțin. Își pipăie a șaptea oară buzunarele: bricheta e acolo, tot acolo sînt chibriturile de rezervă, două cutii, în buzunare diferite; va avea cu ce să dea foc, e om punctual, ordonat, ceasul îi merge bine, treaba o să fie bine făcută, trotilul așteaptă dedesubt, bine pitit, are și un binoclu că poate îi prinde bine să vadă pe unde să fugă. Nu degeaba a muncit atîtea ore să potrivească încărcătura între bolovanii stîlpilor, să fie și cît mai jos, și într-un loc uscat, să fie îndesată multă piatră, ca să aibe forță explosivă mai mare, fitilul să fie ascuns, ca să nu-l vadă nimeni, dar nici să nu fie înăbușit, să poată să ardă. Dacă ar cădea acum o bombă pe pod? poate sare totul în aer. Hai mai bine să mîncăm; asta liniștește întotdeauna. Treaba e destul de simplă: jumătate de oră după ce încep bubuiturile într-un fel anumit, podul să sară în aer. Bubuitul acela a început acum 21 de minute; podul va sări peste nouă.

Ce-a fost asta?

Gyula-baci.

Se întoarce, înfiorat, disperat. Lonți e în fața lui și rîde.

— Gyula baci, am venit să te iau. Nu are cine să ducă patefonul.

Lonți are tot părul numai inele blonde și are ochi verzi, cu un fel de picățele însorite și rîde frumos: parcă e zîna cîmpiei, cu floricele multe, sălbatice, cu miros proaspăt. Totuși, un pic de vînt bate, fumul de pușcă parcă pișcă la nări, acum bubuie tare, podul a început să tremure.

— Pleacă! răcnește Gyula, înălțînd un pumn teribil și, deschizîndu-și palma, o lovește pe Lonți cea mică în obraz, — pleacă, pleacă! pleacă! — și-l vede departe pe Borkevy cum se întoarce în fugă s-o ia. Gyula ia copilul în brațe și începe să fugă cu el în întîmpinarea lui Borkevy. Lonți, lovită, s-a ținut să nu plîngă, da' tot plînge, însă izbutește să vorbească:

— Nu vreau fără tine, Gyula-baci, bate-mă, că nu mi-e frică de tine și nu vreau să plec fără tine!

El e numai o apă și-ar lovi-o de supărare și-ar săruta-o și oftează ușurat c-a dus-o departe de pod și i-o dă lui Borkevy și ea nu mai poate să se țină de plîns, și bufnește tare de tot în plîns, atît de tare că fumul, deși rar, îl face să lăcrămeze și pe Gyula-baci.

Fuge îndărăt spre pod — încă opt minute, bine că a început să bată o leacă de vînt, mai răcorește, ba aduce fum, ba îl gonește. Soarele e fierbinte, fața lui Lonți dogorea și lacrimile ei parcă l-au usturat; e fum, și dinspre cîmpie abia de mai răzbate un miros ușor, dacă nu cumva e doar o amintire.

Gyula, ai rămas singur. Odihnește-te o clipă, o să ai nevoie. Arde soarele, nici nu m-am despărțit bine și mi-e dor de ai mei. Ia vezi, ai toate la tine, da, le am, oare nu ai uitat nimic, nu, nu am uitat nimic; am bricheta, chibriturile, ceasul și nu mai e mult. Ciudat cum ai rămas aici singur din tot orașul, trebuia să rămîi, cam tîrziu ți-ai adus aminte să faci și tu o treabă contra ăstora, da' a murit Ianoș și au murit atîția că bătrînii au ajuns la preț și-mi pare rău de pod, da' o să-l arunc în aer. Rominii ăia, și sîrbii, au avut tept puțin. Lonți plîngea tare, da' nu te mai gîndi la asta, îndeasă bine piatra asta: cînd o să sară în aer, o să sară bine, că nici dracu' nu poate să mai desfacă pietrele astea, trotilul e bine închis. Hm, ai putea să dai foc, durează două minute pînă arde la capăt, cam scurt, da' în două minute poate să te pocnească la picior vreun bolovan — și te pomenești că tocmai cînd trec nemții podul, sare în aer. Nu se mai aprinde blestemata asta de brichetă, e bine că mi-am luat chibrituri, e foarte bine.

Desen de V. SAVONEA

Aprind? aprinde! am aprins, repede afară arde explodează două minute ia binoclul cît timp o fi trecut nu te uita la ceas că pierzi timp, mai repede afară ce se vede în zare, uite-te bine!

Rușii! rominii! judecă încet și sigur, da' mai iute: deci au tăiat retragerea nemților sau vor să o taie, deci au nevoie de pod dacă deci podul nu mai trebuie să sară, dar trecut treizeci de secunde, e o nebunie, nu te duce, oh, bolovanul, mai iute, că flacăra a dispărut în crăpătură, sare în aer! sărim! — calm, fii calm, scoate iute pietrele să găsești flacăra, mă dor mîinile, mai repede, îmi tremură mîinile opintește-te, trebuie, cît timp mai e nu te uita, repede mai repede sînge din mîini din degete, sărim! sărim! calm, dacă sare înainte de vreme? am ajuns la jumătate mai am timp să fug poate un minut nu ai voie să fugi mă așteaptă Lonți nu mai pot nu, nu trebuie să sară în aer fă să nu sară dar mai repede sînge mult și e cald.

Să mor, să se termine odată! cît mai e cît mai e pietre tari dor mîinile flacăra aleargă prinde-o cred că ajunge cred că explodează trebuie repede, grăbește-te nu mai pot.

Mai ai cîteva clipe mai ai cîțiva bolovani Gyula nu-l lăsa să sară acum cu tine timp să fugi n-ai scoate pietrele unghiile tare ce se aude cred că vin genîștii lor cerceteze podul trage, trage tare haide, Gyula, dă-i! aruncă bolovanul ăla n-o să mor, nu sare, haide că nu sare haide gata aproape gata — a ajuns? nu încă, haide, uite-o, uite flacăra, stropește scuipă rupe atenție explozibil rupe!... — L-am rupt, bravo Gyula-baci bravo bravo trăiesc, uite genîștii, somații, o să înțeleagă tot, arată-le fitilul rupt.

★

Fumul fuge fugărit de vînt. In urma lui culorile prind pe rînd să ridă, cer cald, dealuri verzi-cafenii, căsuțele roșii, galbene, cutia nouă de scrisori, gardul. Mirosul de flori multe dintr-odată. Pămîntul mai bubuie ușor: copil speriat, a adormit dar mai hohotește prin somn. O să-i treacă pămîntului, o să trăim bine.

Soarele s-a mai domolit, renaște totul, viața există mai departe, e totul ca un cîntec pe care l-ai uitat, dar nu l-ai uitat de tot și revine din ce în ce mai tare odată cu tihna care te pătrunde, odată cu firele înțepătoare ale ierbii, odată cu căldura îmblînzită. Gyula baci stă întins pe iarbă, se uită cum trec trupele sovietice și romînești, se gîndește la comunismus și mănîncă pîine cu cherezet și din cînd în cînd salută cu șapca și cu părul alb pe care i-l flutură vîntul de cîte ori scoate șapca. Gyula-baci mănîncă, zîmbește, gustă odihna. Cît timp a trecut? Timpul trece ușor, cum vrea și cum îi place lui, nu-l mai socotește nimeni.

Ar fi bine să mă scol totuși, Lonți și Marika și Borkevy nu pot să fie departe, am spus că îi ajung iute din urmă și o să-i ajung și o să ne întoarcem în orășelul nostru neatins.

Vîntul foșnește ușor, bine că bate, mai ne răcorește. Apa curge la vale. Bubuiturile au încetat, cîmpia e liniștită, așteaptă să fie lucrată.

Dragoș VICOL

Poartă maramureșană

Am văzut-o-ntr-un amurg, girbovită, dărăpănată :
se deschidea să poată trece la țintirim,
într-un car împodobit cu zdrențe, o fată
mîncată de bube... Feri, doamne !... Amin !

Cineva-ncrustase pe stîlpi niște cruci strîmbe,
niște cruci triste, -negrite de vifor și ploi.
Și mi s-a părut deodată că din convoiul de umbre
nici unul dintre oameni n-a mai venit înapoi...

Iar poarta se închise încet sub plumbul tomnatic.
Oare cît a trecut de-atunci pînă azi ?
Gutinul cită frunză-o fi scuturat, de jăratic ?
Iar Țibleșul cît o fi buciumat peste brazi ?

Poartă maramureșană, poartă maramureșană,
cine ți-a dres streașina, semeție cine ți-a dat ?
Cine ți-a tămăduit crucile vechi ca o rană,
cu semne noi cine te-a-ncrustat ?

Îți deschizi brațele-ntîmpinînd pîinea pămîntului
încărcată în care cu grîu și porumb dolofan.
Stau în amurg și ascult fluierul vîntului
lîngă-ncrustăturile tale : o seceră, o floare, un ciocan...

PERSONALITATEA TINERILOR POEȚI

Niciodată în decursul istoriei sale, poporului nostru nu i-au fost oferite perspective atît de vaste de afirmare a excepționalelor sale însușiri. In ritmul trepidant, entuziasmant, al revoluției culturale, oamenilor muncii, adevăraților creatori de valori materiale și spirituale, li se deschide drum spre cîmpul larg al culturii naționale și universale. Așa cum se sublinia în Raportul C.C. al P.M.R., prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la cel de-al III-lea Congres al Partidului, **„muncitorii, țăranii, tineretul, manifestă o mare sete de carte, de cunoștințe de frumos. Partidul și statul nostru desfășoară o muncă vastă pentru a transforma cultura într-un bun al tuturor, alocă mari fonduri pentru dezvoltarea bazei materiale, a activității culturale"**.

Poezia noastră nouă, prin cele mai de seamă creații ale ei, s-a dovedit a fi o avuție a întregului popor. Ea se inspiră nemijlocit din munca, din viața și visurile constructorilor socialismului și se adresează lor. Cu alte cuvinte, ea nu se **dăruiește ci se restituie poporului.** E limpede că orice vers compus în afara acestei concepții e străin de adevărata artă.

Creatorii frumosului nu au dreptul și nici nu pot să facă abstracție de faptul că opera lor se plămădește în mijlocul realității vii, contemporane. Această contopire cu actualitatea conferă poeziei darul unei reale originalități. Viața noastră e atît de bogată în fapte inedite, în jurul nostru sînt atîția oameni noi, încît e peste putință ca acei care o trăiesc cu adevărată pasiune să nu descopere aspecte încă nevalorificate de literatură, mijloace poetice noi. Pe de altă parte, revoluția culturală creează condițiile unei dezvoltări multilaterale ale personalității umane. Umanismul socialist înseamnă tocmai această desăvîrșire a calităților creatoare ale omului.

De aceea în poezia noastră tînără, cititorul poate deslușì cu ușurință timbrul propriu al poeților. Nu ne referim la cei care s-au afirmat cu cîțiva ani în urmă, la Al. Andrițoiu, Ion Brad, Tiberiu Utan, Aurel Rău, Ion Horea, Aurel Gurghianu, Ștefan Iureș, Cezar Drăgoi. Nici măcar la cei care, deși ceva mai tineri, și-au găsit de pe acum un drum al lor: Gh. Tomozei, Niculae Stoian, Nichita Stănescu, Mihai Negulescu, Florin Mihai Petrescu, Aurora Contescu, Miron Scorobete, Leonida Neamțu. Ci la cei ale căror nume au apărut și mai de curînd, cu un an-doi în urmă, neființd încă prea cunoscute nici măcar tuturor criticilor literari.

Curentele decadente făceau mare caz (și e suficient să răsfoim revistele editate de puzderia de **isme** din occident, ca să ne dăm seama că scandalul n-a încetat) de așa-zisa „originalitate" a „copiilor-minune" produși de ele. Adevărul e că se poate face o experiență la îndemîna oricui: încercați să distingeți „poeziile" elucubrante ale unui emul al cutărui curent hipermodernist de cele compuse de un confrate al său, încadrat în același curent. Sau în altul. N-are importanță. Chiar după îndelungate exerciții, ele sînt imposibil de deosebit. Discipolii merg pînă la imitarea fidelă nu numai a procedeelor „poetice" ale șefului școlii, ci și a gesturilor, ticurilor, îmbrăcămintii, tunsorii sale. Iată ce se numește „originalitate".

Personalitatea tinerilor poeți din țara noastră se formează în cadrul luptei pasionate pentru nimicirea resturilor vechiului, pentru afirmarea tot mai puternică a unei conștiințe noi. Parcurgînd paginile revistelor sau ale unor culegeri literare tipărite în diverse orașe de provincie, vom întîlni cîteva exemple venite în sprijinul celor afirmate mai sus.

Spre sfîrșitul anului trecut, la Suceava, apărea o culegere literară intitulată **Țara de Sus.** Pe lîngă alte numeroase versuri valoroase, rețineau în mod deosebit atenția cele semnate de Ion Crînguleanu. Tînărul poet sucevean publica un ciclu mai amplu, făcînd posibilă schițarea unei aprecieri mai exacte. Asemeni multor poeți din generația sa, Ion Crînguleanu prezintă opoziția dramatică dintre zilele amare ale copilăriei și adolescența scăldată în soare. Pentru el, copilăria **„era uneori visătoare / era uneori suavă / ca un mugur de salce / lîngă mal de Suceavă"**. Războiul se năpustește, sălbatec, incendiind pădurile și ucigînd copilăria. Viziunea aceasta tragică a copilăriei preschimbate într-un coșmar nu este, însă, nota dominantă a poetului. Un optimism juvenil, viguros, o încredere nelimitată în viitor, transformă tragismul într-o realitate a trecutului înmormîntat pentru totdeauna. Astăzi, prin glasul copiilor care-și trăiesc din plin anii dintîi, poetul aude însuși glasul copilăriei sale risipite. Astfel încît la el accentele dureroase nu ating niciodată registrul cel mai grav. Ion Crînguleanu crede în misiunea mîinilor generației sale, care **„alină / mîngîie, sînt calde, / știu lanțuri și cătușe să sfarme, / construiesc pentru oameni palatele albe"**. Din această conștiință decurge în mod natural optimismul poetului, tendința sa de a ocoli încleștările și sfîșierile anilor de demult. La cei douăzeci de ani ai săi pe care îi cîntă, el simte **„larg deschise geamurile toate"** și viitorul așezat căpătîi. Inclinat spre descoperirea simbolurilor vieții noi, spre subliniereа caracteristicului printr-o imagine sugestivă, el caută modalități noi de expresie, ca în poemul **Revedere,** unde berzele se rotesc **nedumerite** pe lîngă schelele care schimbă întregul peisaj. Imaginea e grațioasă. Aici, însă, se ivește și primejdia care-l pîndește pe Ion Crînguleanu: aceea de a folosi cu orice preț imaginea originală, riscînd să umbrească ideea. Așa se întîmplă în poemul **Trec tractoriștii,** în care viziunea bețșugului adus de tractoare se șterge sub aglomerarea imagistică: **„Nordul Moldovei e o filarmonică vastă: / în care simfonia tractoarelor crește; / în urma concertului, / cîmpia rămîne cu brăzdele proaspăt desprinse, / așezate ca solzii de pește"**. Care e, oare, legătura logică dintre concert și solzi?

De altfel, într-un poem izbutit cum e **Partidului,** Ion Crînguleanu își autodefinește străduința de a cînta **„pe strune de nimeni sunate"**.

Un alt tînăr poet a cărui personalitate a și început să se deseneze cu precizie, este Adrian Munțiu. Versurile sale se impun printr-o concentrare deosebită, printr-o forță expresivă care depășește nivelul obișnuit al vîrstei. De altminteri, poetul s-a remarcat, încă de la cele dintîi versuri, ca un temperament puternic conturat. Intensitatea emoției sale se traduce printr-o viziune plastică, realizată în contraste puternice, de gravură în alb-negru. Adrian Munțiu e înzestrat cu simțul tragicului, integrînd crimele odioase ale fascismului într-o atmosferă halucinantă, înspăimîntătoare. Versurile care anunță răzbunarea dreaptă a popoarelor sînt de o vigoare care merită subliniată: **„Pumnale de jar / vi se rotesc arzînd în măruntaie / și viermi cu pliscuri de erete / se desmorțesc în cărnurile voastre putrede"**. Această imagine, lucrată în linii împrumutate parcă din gravura lui Dürer, această concentrare și cruzime a expresiei sînt definitorii pentru o latură a poeziei lui Munțiu.

Cînd trece la tratarea tematicii de actualitate, tînărul poet dă încă impresia că nu a aruncat definitiv păturile grele ale tragismului. Versurile care tind să abordeze contemporaneitatea se mențin încă la afirmații generale după care ar fi imposibil să se judece exact trăsăturile personalității sale. E limpede că lipsește o experiență mai bogată de viață. Versuri ca **„Și trec și trec armate de flăcări și de slavă / în inimi stele roșii, în chipuri sărbători"** nu pot da imaginea exactă a participării personale a poetului la bucuria poporului său. Pentru rezolvarea acestei serioase carențe, e necesar ca poetul să își intensifice încercările de cunoaștere aprofundată a vieții. Așa cum arăta tovarășul Emil Bodnăraș în cuvîntarea sa la Congres, **„cunoașterea temeinică a vieții, participarea nemijlocită a creatorilor la activitatea social-politică, constituie condiții principale pentru elaborarea unor opere de valoare care să se bucure de prețuirea întregului popor"**.

Unul dintre poeții tinerei generații care dovedesc că s-au apropiat cu mai multă îndrăzneală de realitatea contemporană e hunedoreana Ana Șoit. Și ea a publicat relativ multe versuri în decursul ultimului an, înlesnind o apreciere mai completă. Versurile sale se disting printr-o mare simplitate, printr-o emoție mărturisită direct, într-un limbaj sobru. Dragostea ei pentru pămîntul natal, pentru viața lui cea nouă, se tălmăcește în strofe al căror lirism limpede impresionează: **„Ești mai presus de-o dragoste de om / N-am drept să te iubesc numai atît. / Intreabă rădăcina unui pom / Cum își iubește țărna ei și cît!"** (Aici).

Dorul năvalnic de viață, de frumos, dragostea pentru peisajul minier, pentru oamenii pe care îi cîntă, formează trăsătura specifică a Anei Șoit. Poeta are evidente calități epice; simplitatea, evitarea artificiilor de prisos, sînt factorii care garantează reușita în acest gen dificil. De aceea, poemul închinat lui Filimon Sîrbu și **Balada minerească,** plină de prospețime, par a fi printre piesele cele mai izbutite ale sale. Deocamdată, însă, ea nu găsește întotdeauna echilibrul între expresia simplă și imaginea amplă, sugestivă. Versurile Anei Șoit cad, de aceea, uneori în prozaism (**„I-s ochii luminați și fața, / De-o bucurie tinerească, / Pe cînd fugarul negru zboară / Și depărtări încep să crească"**). Alteori, emoția autentică e înlocuită cu emfaza, frîngînd firul ideii (**„Urmele tale trăiesc în culcușul mugurilor, în inimă și-n primăvară, / în iarbă și-n potire!"**). Fără îndoială că poeta mai are de remediat și unele facilități în rezolvarea rimelor, și în legarea mai logică a imaginior între ele. Dar prezența vie a oamenilor Văii Jiului în versurile sale, patosul cu care înalță slavă țării noi, revelează în Ana Șoit o poetă autentică. Conștiința sensului înalt al vieții, al tinereții, izvor de energie, se cristalizează în versuri care mărturisesc recunoștința față de Partidul care i-a dăruit aceste zile minunate: **„M-am prăbușit cumva? Iar mă ridic, / De arde-n mine-un foc adevărat... / De nu, pe omu-acesta de nimic, / Strivească-l viața! Nu-i nici un păcat!"**. Credința gravă în misiunea militantă a poetului închide în ea o trăsătură cu adevărat prețioasă.

Fără îndoială că la această sumară analiză s-ar putea adăuga numele altor tineri poeți talentați, înzestrați cu o viziune clară asupra vieții noastre, dornici să lupte cu toată forța versului lor pentru afirmarea noului. Dar (și poate că sîntem subiectivi) cei trei poeți asupra cărora am zăbovit aici, ni s-au părut exemplele cele mai concludente, în stare să demonstreze că și în generația cea mai tînără se pot defini cu precizie cîteva talente cu timbru specific, personal. Cu toate stîngăcilie inerente debutului, ei se afirmă ca adevărați creatori capabili să exprime cu mijloace proprii, ideile și sentimentele care-i frămîntă în fața avîntului țării. Pentru că ei înșiși sînt un produs al acestui fără precedent avînt revoluționar.

Dan Grigorescu

A 15-a ANIVERSARE a REPUBLICII POPULARE DEMOCRATE COREENE

Ten Don U

Se malul rîului Suson

Pe-un țărm străin căzu, rănit de moarte,
Lin, soarele, în ochii lui, apuse.
El doarme-acum — și vede-n vis, departe,
Sub ceru-albastru, riurile ruse.
Suspină tainic vîntul monoton,
Pe malul trist al riului Suson.

Cu glas de mamă, — ca un vers șoptit
La leagănul copilăriei blinde, —
Au început adormitor să-i cînte
Apele Mării de la Răsărit.
Corăbii trec și pașnicul lor zvon,
Ca fluierele cîntă pe Suson.

Doar douăzeci de ani avea... Ucis,
S-a logodit cu moartea, la ponton.
De-ar fi trăit — o fată de pe Don
I-ar fi trimis scrisori de dor și vis.
Le-ar fi citit cu glasul lui molcom,
Pe malu-nmiresmatului Suson.

Treizeci și cinci de ani ar avea azi
Și-ar fi putut de mult să fie tată.
Micuța Tania, rumenă-n obraz,
L-ar aștepta în poartă cîteodată.
I-ar povesti, stînd seara în balcon,
De țara-nmiresmatului Suson.

El totul a pierdut. În bătălie,
S-a cununat cu noaptea și abisul.
Dar mi-a lăsat, drept moștenire, mie :
Dragostea, tinerețea lui, și visul.
În inimă îl port, medalion,
Pe cel căzut în lupte la Suson.

Trec anii-n zbor. Ca mîine voi fi tată,
Și cînd am să mă-ntorc de la uzină,
Tania, răzînd cu fața-mbujorată,
Mă va întîmpina ca o lumină.
Și seara îi voi povesti-n balcon,
De tînărul căzut pentru Suson.

El a venit cu alții într-o vară
Cînd lanurile-ngălbeneau pe grui
Și-a apărat de-a dușmanului gheară
Riul Suson și malurile lui.
Aci s-a prăbușit, lîngă ponton
Pe malul vechi al riului Suson.

Adeseori, cu inima fierbinte
Și fruntea grea de ginduri mă opresc,
Și-nfiorat de-aducerile-aminte
Citesc pe piatră numele rusesc.
Și pînă-n miezul vremii va da svon
De strajă-s celui mort pentru Suson.

În romînește de H. GRAMESCU

Veranica Porumbacu

AMINTIRI COREENE

Au trecut mai bine de doi ani de cînd simțeam sub talpă țărîna Coreei. A trecut vreme de cînd mă înfiora frumusețea mării de răsărit, mă cutremurau pădurile de ruine dimprejurul orașului Hanun și mă uimeau forța și ritmul reconstrucției. A trecut cîtăva vreme de cînd m-am despărțit de familia unui contrate coreean, care m-a rugat să-i dau copilului său un nume românesc. Și din cîte i-am înșirat, l-a ales, pentru concizia asiatică, pe Ion. Finul meu Kim Ion avea doi ani cînd își agita lîngă mine brațele lui învesmîntate în portul clasic al vîrstei, cu mînecuțe în culori curcubee, ca ale costumului coreean pe care scriitorii din Phenian l-au trimis în dar fetiței mele.

În anii ce s-au scurs de la despărțire, Kim Ion a ieșit din hainele de atunci, după cum și fusta pînă la pămînt a copilei mele îi ajunge azi la genunchi. În anii aceștia, satul întreg, unde tractoarele au luat locul plugului, îl strigă de atunci pe feciorul lui Kim, numai pe numele lui nou ; de atunci Phenianul a cîștigat într-adevăr aspectul unei capitale, fabrici noi s-au ridicat, de pe porțile cărora ies mașini-unelte și camioane, țesături și medicamente ; construcții mari au populat orașele arse ; țara dimineților liniștite își cicatrizează cumplitele răni.

Dar tot în acești ani s-au mai întîmplat, în peninsula în formă de iepure, fapte de care se leagă direct însemnările și amintirile mele. Simțeam nu odată că, în Coreea, orice bucurie se trăiește îndoit, dar și orice durere e de două ori grea; o singură țară, un singur popor, trăiește o viață anormală, împărțită în două, printr-o graniță arbitrară.

Am fost doar la paralela 38. Știam ce înseamnă pentru prietenii mei. Am fost. Am văzut cu ochii mei peste ce pămînt încercat zboară porumbeii la Pamunjon, am auzit ce se petrece dincolo de bariera între cele două părți ale unei unice țări, ce apăsare sufletească, dar și ce ură mocnește, în sud, împotriva ocupanților yankei și a păpușilor autohtone în solda lor. Poate de aceea am urmărit, cu căldura unui prieten apropiat al poporului care m-a găzduit în casa lui atît de încercată, evenimentele din Coreea. Poate de aceea am privit ca o victorie a noastră alungarea lui Li Sîn Man și întinderea valului de lupte populare din Seul.

Știrile din ziar nu sînt pentru mine simple cifre statistice, fără formă și culoare. Le văd cu ochii poetei Sin Gin Sun, secați de plîns pentru familia pierdută în Sud. Le văd prin păienjenișul de lacrimi al necunoscuților din Vonsan care-mi arătau cu durere frumusețile maritime în ramă de sîrmă ghimpată (căci ruinele încă împînzesc țărmul) și care-și petreceau concediul într-una din puținele insule de pădure scăpată din marea de flăcări. Le văd cu ochii senini ai inginerului Li Su Ghil, care, învățînd în Republica Populară Romînă silvicultura, va ocroti pădurile renăscute ale patriei lui. Le văd cu ochii lui An Son Hi, creatoarea de dansuri noi în Coreea veche. Le văd cu certitudinea maturâ a ofițerului de serviciu de la paralela 38, care cuprindea cu un gest larg al mîinii Nordul și Sudul : „Într-o zi, nu peste mult, vom fi o singură țară, țara dimineților liniștite. Absurdul va lua sfîrșit și sfîrșitul acesta va fi abia începutul!"

NOTE DE DRUM

PRIN POLONIA PRIETENĂ

Cu cinci luni de zile în urmă mă aflam pe străzile Varșoviei renăscute, în prima mea plimbare prin străvechiul oraș. Ceea ce atrage în primul rînd atenția vizitatorilor este ritmul impresionant al reconstrucției capitalei poloneze, ritmul său socialist de redresare. Străzi și cartiere întregi, doborîte de hitleriști la pămînt, au reapărut intacte. Tot ceea ce a fost dărîmat în noaptea valpurgică a ocupației fasciste s-a înălțat din nou în lumina orbitoare a zilei, cu o semeție îndreptățită, izvorîtă din încrederea poporului polonez în trăinicia viitorului său. Arterele principale ale orașului, piețele sale istorice au fost reclădite așa cum au fost, inclusiv patina cenușie a veacurilor, reconstituită printr-o formulă tehnică în care sentimentele calde de patriotism trebuie să fi ocupat o pondere însemnată. Alături de vechile clădiri care au reapărut, trezite parcă dintr-un somn greu și apăsător, s-au ridicat noile cartiere muncitorești legate de vechile edificii prin amănunte de stil dar opunînd în același timp acestora prospețimea și aerul lor zvelt, contemporan. Imobilele sobre de pe Nowy-Swiat, strada principală a orașului, sînt întrecute în monumentalitate de casele noi, vesele din cartierul Muranow. Nu departe de pitorescul străzilor comerciale vechi din cartierul Praga se înalță zidurile unei noi fabrici de confecții, a unui mare combinat poligrafic. Varșovia își lecuiește rănile războiului, transformîndu-se într-un oraș socialist care, respectînd monumentele trecutului, își creează propria sa arhitectură înnoită.

★

Cîteva zile mai tîrziu aveam să întîlnesc, într-o grupare mai plastică, întrecerea dintre arta secolelor trecute și operele urbanistice socialiste, la Krakovia, acest oraș-muzeu de o frumusețe memorabilă. Am vizitat cu un justificat interes fosta capitală a dinastiilor tiranice, începînd cu sălile din Wawel și terminînd cu contemplarea sculpturilor policrome în lemn de tei ale meșterului Wit Stwosz. Am auzit la amiază sunetele de trîmbiță ale pazniculuj din clopotnița de la „Sf. Maria", am ascultat legenda care „explica" asimetria celor două turnuri ale acestui edificiu, am dat de mîncare porumbeilor din piața orașului și am privit de la înălțimea ferestrelor „sălii capetelor" din Wawel întregul oraș învăluit într-o ceață ușoară, străvezie, ca într-o stampă de epocă. Apoi, în numai zece minute, am parcurs cu mașina drumul pînă la Nowa Huta, orașul siderurgic care a crescut în jurul monumentalului combinat. La cîteva sute de metri distanță de vechea cetate feudală cu frumusețea sa rece și sumbră, s-a dezvoltat o surîzătoare așezare modernă, cu blocuri ample în contururi inedite și cu o contaminantă sete de senînătate. Culorile magice utilizate de Wit Stwosz în sec. XV par să fi evadat din altarul catedralei Sf. Maria pentru a se risipi în voie printre spațiile verzi ale Nowa Huttei, întîmpinînd în combinații cromatice superbe semnalele luminoase ale cuptoarelor marilor oțelării.

Am stat de vorbă la Nowa Hutta cu muncitori și tehnicieni dintre sutele și miile de specialiști formați în anii construcției socialiste. Unul dintre ei ne-a mimat cu haz expresia stupidă a unor oameni de afaceri englezi veniți să vîndă, la prețuri fabuloase, insalatii pe care constructorii polonezi le realizaseră într-un mod cu mult mai economic, cu ajutorul prietenilor sovietici. Seara am asistat la unul dintre spectacolele Teatrului Popular din Nowa Hutta, teatru cu renume mondial, condus de Kristina Skuszanka. Pe scenă s-a desfășurat, într-un joc realist, discret și emoționant, dramatizarea romanului lui Steinbeck „Oameni și șoareci". În viziunea regizorală a acestui teatru de bună ținută artistică, accentul a fost pus pe visurile iluzorii de fericire ale eroilor lamentabili ai dramei. În sala teatrului, pe stradă, în blocurile moderne și în sălile luminate ale combinatului se urzeau în aceeași clipă nenumărate visuri și proiecte care se alimentau din siguranța împlinirii lor.

★

După ce am trecut prin barăcile groazei, prin muzeul de singe al demenței fasciste, nimic nu mi s-a părut mai ingrozitor la Oswiecim (Auschwitz) decît minciuna calmă, scrisă cu litere egale, ferme, la intrarea în acest oribil infern al degradării umane : „Arbeit macht frei", „Munca te face liber". Ce minte diabolică a putut zămisli această perfidie fără seamăn care așeza două cuvinte sfinte: „muncă" și „libertate" la trecerea către cel mai odios tărîm al sclaviei și umilinței? Nu, nu intenționez să descriu încă o dată ororile de neconceput care sînt trădate de fiecare urmă lăsată de călăi între sîrmele ghimpate ale acestui loc blestemat. Aș vrea să notez aci, aș vrea să pot însemna exact expresia fețelor tuturor celor care vizitează azi „fabrica de moarte" de la Oswiecim. Am stat zece minute lîngă poarta de ieșire a fostului lagăr și am scrutat privirile celor ce VĂZUSERĂ. Aceleași sclipiri tăioase, aceeași durere minioasă, aceeași decizie mută am citit-o în ochii tuturor. „Niciodată! Nu trebuie să se mai repete niciodată!". Femeia care ne-a condus este unul dintre puținii supraviețuitori. A fost învățătoare în orășelul apropiat, unde șade și astăzi. Am condus-o cu mașina aproape de casă. O aștepta familia. Are nepoți la școală și cînd vorbește de ei, surîde cu încredere viitorului.

★

Ne-am întîlnit în interiorul „artist" al unui romancier din Wroclaw cu cîțiva oameni de litere din oraș. Un bărbat înalt, cu fața arsă de vînturi, ne-a dăruit cîte un volumaș subțire de versuri. Mieczyslaw Miszewski face parte dintr-o familie de țărani munteni de lîngă Zakopane, cîntă lucrurile simple care-l înconjoară și este un maestru neîntrecut în tăierea artistică a hîrtiei din care scoate horbote colorate în motive folclorice de o mare frumusețe. Cu el și cu ceilalți am încins o discuție înflăcărată despre literatură și despre teatru. Am schimbat informații despre mișcarea literară din cele două țări, am criticat în unison o montare interesantă dar discutabilă a „Hoților" lui Schiller la teatrul local și am băut o excelentă cafea concentrată.

Cînd am părăsit micul apartament boem, simțeam cu toții dorința de a ne cunoaște mai bine. Întîlnirea aceasta fără ceremonial, îmi revine, nu știu de ce, mereu în minte, cînd mă gîndesc la Polonia prietenă.

★

La cîteva sute de metri de portul orașului Gdansk se află locul în care au căzut primele proiectile, primele focuri ucigătoare ale celui de al doilea război mondial. Aci s-a desfășurat rezistența disperată a două companii de grăniceri polonezi, care s-au opus înamicului fascist vreme de 24 de zile. Apoi Gdanskului i s-au pus lanțuri la mîini și bătrînul oraș maritim a cunoscut zilele grele ale rușinii și ale teroarei.

La toate acestea mă gîndeam într-o dimineață de ianuarie, invadată de un soare neașteptat de blînd. Mă aflam într-o barcă cu motor în largul Mării Baltice, de-a lungul litoralului polonez și priveam numărul mare de vapoare sosite din toate colțurile lumii, mișcarea vie a macaralelor și a șalupelor, zgomotul muzical al muncii pașnice. În după-amiaza aceleeași zile am admirat la șatierul naval din Gdansk vasul-petrolier de 18.000 tone în plină construcție și am luat cunoștință de planurile grandioase care privesc viitorul apropiat al acestui șantier.

Pe locurile care au primit primele lovituri ucigașe ale războiului demențial dezlănțuit de fasciști, crește viața nouă a Gdanskului liber, cu setea sa de lumină, de liniște, de fericire.

Peste tot în Polonia socialistă se vădesc semnele unei renașteri care va pune capăt pentru totdeauna urmărilor nefaste ale trecutului. Am observat, în vizita noastră prin Polonia, dragostea manifestă pentru culoare, pentru tonurile cromatice calde, luminoase. Casele și podurile, trenurile și firmele, hainele copiilor, bluzele femeilor, sclipesc în zeci de culori vii, salutînd bucuriile unei vieți noi.

V. Mîndra

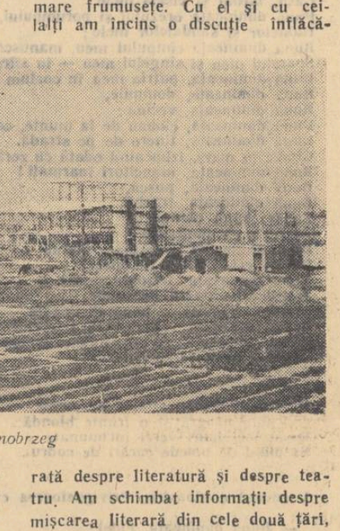

Casa învățătorilor din Varșovia

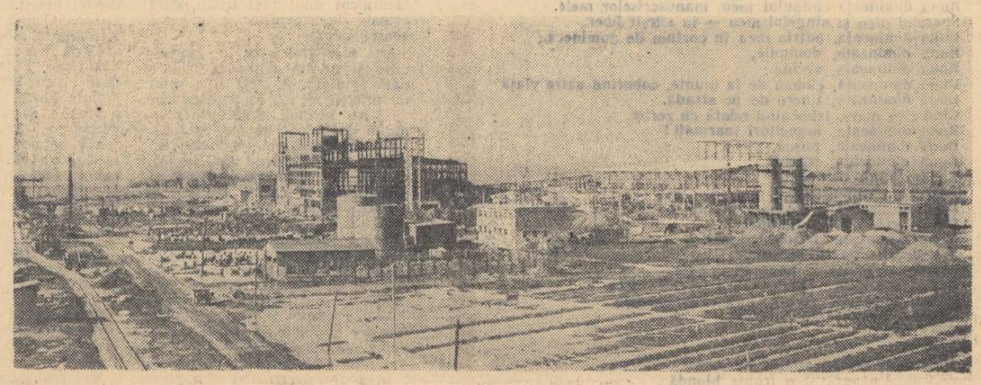

Combinatul de sulf „Machow" de lîngă Tarnobrzeg

După consfătuirea cercurilor literare din București

În zilele de 8 și 9 iulie a avut loc consfătuirea cercurilor literare din orașul București. Atît referatul prezentat de tov. Moisin Dragomir ,vicepreședinte al Consiliului local al Sindicatelor, cît și discuțiile purtate pe marginea lui, au scos în evidență o seamă de realizări ale celor peste 20 de cercuri literare din Capitală, precum și problemele care stau în fața sutelor de scriitori ce activează în cadrul acestor cercuri.

Lucrările consfătuirii s-au desfășurat într-un moment de mare însemnătate pentru cultura socialistă din țara noastră. Congresul al III-lea al Partidului a deschis poporului nostru muncitor perspective uriașe de dezvoltare. De pretutindeni, de pe cuprinsul întregii țări, vin zilnic vești despre avîntul cu care în cele mai variate sectoare ale muncii constructive s-a răspuns sarcinilor trasate de Congres. Revoluția culturală se desfășoară într-un ritm la fel de viu, transformînd literatura, arta, știința într-un bun al întregului popor. În perspectiva aceasta vastă, deschisă țării noastre, creația literară devine un factor inseparabil de procesul general de transformare socialistă a societății.

În cursul consfătuirii s-a subliniat în mai multe rînduri importanța crescîndă a activității cercurilor literare în cadrul mai larg al revoluției culturale din Republica noastră. Prin descoperirea și atragerea în cercurile literare a unui mare număr de talente, capabile să vorbească cu entuziasm despre munca lor zilnică în halele uzinelor, în ateliere, la catedră, în laboratoare, cercurile literare bucureștene au izbutit într-o măsură însemnată să reflecte aspecte importante ale operei de construcție socialistă.

A rezultat, ca un factor primordial, necesitatea de a se atrage în aceste cercuri și mai mulți muncitori înzestrați cu talent literar. Astfel, reflectarea vieții noastre de astăzi se va putea realiza într-o măsură mult mai mare. Eroismul adevărat al zilelor pe care le trăim, munca însuflețită, fără preget, a zecilor de mii de muncitori din uzinele și fabricile Bucureștiului, nu pot fi cunoscute mai profund de altcineva decît de cei care participă nemijlocit, zilnic, la acest efort minunat. Între membrii cercurilor literare se găsesc numeroși muncitori, oameni cărora marile probleme ale producției le sînt cunoscute. Dar, în afară de ei, mai sînt nenumărați alți oameni a căror viață se împletește zilnic cu viața uzinei, care pot vorbi cu competență și cu talent despre poezia inegalabilă a muncii. Spre ei trebuie să se îndrepte atenția conducerii cercurilor, precum și a Comisiei orășănești de îndrumare.

În aceeași direcție, spre industrie, spre viața complexă și interesantă a muncitorilor trebuie să-și îndrepte privirile și ceilalți membri ai cercului, profesori, funcționari, studenți. În jurul lor clocotește viața adevărată, oferind un izvor nesecat de inspirație. Din păcate, așa cum s-a văzut chiar în timpul consfătuirii, nu pentru toți tinerii începători în ale scrisului acest lucru apare cu limpezime. S-a exprimat, de pildă, părerea că ar fi necesar să se trimită cercurilor, la intervale regulate de timp, o tematică în care să se precizeze evenimentele mai importante, faptele vrednice să atragă luarea aminte a scriitorilor. O asemenea cerere dezvăluie nu numai o poziție falsă, ci și o concepție profund dăunătoare. Ea demonstrează încă o dată importanța îndrumării politico-ideologice a activității din cercuri.

O altă sarcină de mare însemnătate pentru cercurile literare o constituie necontenita creștere a măiestriei scriitorului. S-a dovedit, chiar în seminariile de creație care s-au desfășurat în cadrul lucrărilor consfătuirii, că ideile valoroase, interesante, sînt uneori umbrite de forma insuficient realizată. Versuri ale căror ritm șchioapătă, imagini ilogice, exprimări plate, toate dovedesc o muncă superficială asupra creației literare. Pe bună dreptate, s-a cerut prezentarea mai frecventă a unor referate amănunțite asupra problemelor meșteșugului literar propriu zis. Însă e limpede un lucru că oricît de competente și de detaliate ar fi aceste referate, ele nu pot rezolva în întregime problema. Singurii în stare să-i găsească cu adevărat soluția, sînt înșiși tinerii scriitori. Munca asiduă la manuscris, conștiinciozitatea profesională, sînt mijloace sigure și eficace de rezolvare. E inutil să amintim din nou exemplele marilor clasici ai literaturii noastre care au lăsat, în dosarele lor cu manuscrise, nenumărate variante ale aceleiași poezii, fiecare din ele reprezentînd un pas spre desăvîrșirea operei respective. Rostul comisiei de îndrumare, a conducerilor cercurilor este de a cultiva acest spirit de muncă, de răspundere față de propria ta operă și de cititorii cărora te adresezi. Tînărul scriitor trebuie să cunoască tainele scrisului în aceeași măsură în care își cunoaște strungul, de pildă.

Din această grabă de neînțeles provine și o altă lacună a activității literare a începătorilor în ale scrisului. Recunoaștem că e firească dorința de a-ți vedea publicate versurile, schițele, piesele de teatru în paginile revistelor sau ziarelor ori, eventual, chiar într-un volum. Doar nu scrii numai pentru un cerc de prieteni. Vrei să-ți fie ascultat cuvîntul de cît mai mulți oameni. Dar dacă dorința de publicare se transformă într-un scop în sine, primejdia care-l pîndește pe un asemenea tînăr condeier e cum nu se poate mai mare. Cenaclul e un laborator, un atelier de lucru. Pînă la afirmarea ta ca mare scriitor, drumul e lung. El cere muncă, muncă neobosită. Tinerii debutanți trebuie educați în spiritul unei munci asidue, conștiincioase, al unei necontenite apropieri de viață, condiții indispensabile pentru ca operele lor să devină cu adevărat publicabile.

Se impune ca în cadrul cercurilor literare să se adîncească munca de răspîndire a creațiilor valoroase ale literaturii noastre contemporane, ale literaturii sovietice. Lecturile comentate din operele marilor scriitori constituie lecții cu adevărat utile de măiestrie literară. Ele vor contribui la formarea și desăvîrșirea unei conștiințe noi a tinerilor scriitori. Exemplul seriozității cu care marii scriitori și-au judecat întotdeauna scrisul, va înrîuri în chip cum nu se poate mai fericit pe ucenicii literaturii.

Orientînd creația membrilor cercurilor literare spre tematica de mare actualitate, forurile care tutelează și conduc aceste cercuri vor putea pune în mod deosebit accentul pe alcătuirea unor programe izbutite pentru brigăzile artistice din întreprinderi. Munca dusă în sprijinul brigăzilor e instructivă, antrenantă, de un folos real atît pentru scriitori, cît și pentru muncitorii întreprinderii. Înfățișînd realizările colectivului fabricii, satirizînd rămînerile în urmă, tinerii scriitori pot contribui în mod direct, prin mijloace variate, la ridicarea nivelului producției. Aceasta înseamnă o primă afirmare în fața unui critic sever. Din păcate, așa cum a reieșit la recenta consfătuire, această latură însemnată a creației e tratată cu o insuficientă atenție. De aceea, e îmbucurătoare seriozitatea cu care unii membri ai cercurilor, prezenți la consfătuire, au ridicat problema necesității imediate a aprofundării acestei laturi a creației literare, încercînd chiar să definească trăsăturile proprii acestui gen nou.

Uneori activitatea cercurilor se rezumă la simple discuții pe marginea manuscriselor. Munca de îndrumare e încă insuficientă. Ea se desfășoară oarecum în virtutea inerției, pe linia unui empirism care nu răspunde de fel sarcinilor sporite ce stau în fața tuturor scriitorilor, indiferent de vîrstă. Un contact mai strîns cu scriitorii mai vîrstnici, întîlniri mai dese cu fruntașii scrisului nostru, ar reprezenta o experiență deosebit de rodnică Uniunea Scriitorilor, prin Comisia orășănească de îndrumare, poate organiza asemenea întîlniri cu o oarecare periodicitate. Pe de altă parte s-ar cuveni ca redacțiile revistelor să manifeste o grijă mai atentă față de scrierile valoroase ale cercurilor literare. În paginile lor (și deci și în cele ale Luceafărului) își pot găsi loc mai des producții semnate de nume încă necunoscute, dar în care sclipește grăuntele prețios al talentului.

A ieșit la iveală încă un fapt. Discuțiile critice în jurul creațiilor din cercurile literare sînt, uneori, dezorganizate, fără să demonstreze strădania de a ajunge pînă în miezul operei respective. Ni s-a părut simptomatică întrebarea pusă de un participant la unul din seminariile consfătuirii : „Cum să facem critica poeziei ? Pe text ? Pe imagini ?" Nedumerirea suna ca o acuzație împotriva grijii insuficiente pentru înzestrarea membrilor cercurilor cu un aparat critic eficient. De aici a reieșit cu și mai multă claritate necesitatea unor lecții de estetică marxist-leninistă, a însușirii la un înalt nivel a ideologiei clasei muncitoare. Pierzînd din vedere esențialul, ideea centrală a operei literare, unii participanți manifestă o tendință ciudată de a analiza fiecare comparație în parte, căutînd să demonstreze că unele din ele prezintă un corespondent perfect între cei doi termeni. E știut, însă, că o „comparație perfectă" nu se poate imagina, că, în mod absolut fatal, cei doi termeni nu se pot substitui în întregime. Pe de altă parte, se ivește citeodată primejdia contrară, înclinarea spre „scuzarea" scriitorului cu argumentul „și marii creatori au licențe poetice". Cele două tendințe sînt la fel de nepotrivite. Ele înlocuiesc adevărata critică profundă, substanțială, într-un cuvînt, principială, cu discuții sterile în jurul unor probleme nesemnificative. Din fericire, tonul general adoptat în cursul seminariilor a demonstrat că, în majoritatea lor, membrii cercurilor literare știu să judece creațiile colegilor lor, știu asupra căror aspecte ale operei să insiste cu precădere.

Faptul cel mai important, însă, reieșit din întreaga consfătuire, a fost cel demonstrat de numărul mare de scrieri literare care oglindesc activitatea creatoare a clasei noastre muncitoare. Datorită proporției însemnate de tineri scriitori, legați direct de producție, problemele majore ale industriei își află un drum mai direct și mai sigur spre pagina de literatură.

Aici însă, în acest domeniu vast, se impun și cele mai numeroase sarcini de mare actualitate. Mai sînt multe uzine mari, case raionale de cultură, unități cooperatiste din București, în care cercul literar a rămas încă o formă necunoscută. În anii viitori Capitala noastră va deveni un oraș și mai frumos, cu o greutate specifică și mai mare în producția industrială a țării. Noi obiective industriale moderne, șantiere uriașe, teatre și localuri de cultură se vor ridica pe cuprinsul vesnic tînărului nostru oraș. Oamenii muncii au obținut de pe acum realizări minunate. Altele încă și mai impresionante vor fi obținute în curînd. Toate acestea așteaptă să fie înfățișate în pagini de autentică literatură. Comisia orășănească de îndrumare are datoria să îndrepte activitatea cercurilor literare spre reflectarea marilor transformări intervenite în viața Bucureștiului. Popularizarea sarcinilor puse de partid în fața literaturii, aprofundarea muncii ideologice și educative, intensificarea eforturilor de atingere a adevăratei măiestrii literare constituie îndatoriri de seamă ale Comisiei orășănești de îndrumare.

Lucrările recentei consfătuiri a cercurilor literare bucureștene au demonstrat că în rîndurile oamenilor muncii din Capitală sînt forțe suficiente, în stare să ducă la capăt aceste sarcini de mare importanță. Literatura noastră se poate îmbogăți cu noi talente, asupra cărora trebuie să se concentreze toată atenția.

D. G.

ATLAS LIRIC

NICOLAS GUILLEN

Privighetoarea cîntă pe muntele Turquino

Călători în tranzit, schimbați avionul spre mările visului!

— Da, domnule! Și, senor!
M-am născut în Cuba, departe,
La marginea unui crîng de palmieri.
Da, sînt în tranzit. Merg la mine acasă.
Zahăr? Da, domnule.
Zahăr în inima mării,
— În inima mării? O mare de zahăr, pe semne?
— O mare.
— O mare de foi de tutun?
— Da, întocmai.
Un fum ce se-nalță din inima mării
Și veșnice valuri de soare...
— Dansați rumba?
— Nu, domnule,
Din păcate, nu știu s-o dansez.
— Cu engleza cum stați? Vorbiți englezește?
— Nu domnule! Nu, senor!
N-am izbutit s-o învăț niciodată.

Călători în tranzit, schimbați avionul spre mările visului!

*

Pe urmă, vin lacrimile, durerea.
Și viața își vede de drum, înainte,
Ca sîngele care zvîcnește-n artere,
Și iată-mă-acasă.
Și ziua de mîine o văd cum mijește
În ziua de azi.

Adio, mister Wood, mister Taft.
Mister Magoon, adio.
Mister Linch, adio
Mister Crowder, adio.
Mister Nixon, adio.
Mister Noapte și mister Măciucă,
Adio!
Pieriți
Și să nu vă mai văd niciodată,
Gloată de brute!

E foarte devreme: e timpul să scriu.
E tîrziu: zorii joacă-n fereastră.
Și fluviul zvîcnește în matca-i de piatră...
— Bună dimineața, Fidel!

*

Bună dimineața, drapel! Stemă, bună dimineața!
Palmier, săgeată-ngropată-n țărînă, bună dimineața.
Bună dimineața, profil de aramă, vultur bărbos
Cu mîna-ncleștată pe spada speranței.
Bună dimineață, cremene aspră, talaz împietrit,
Piscuri înalte din Sierra Maestra.
Bună dimineața, mîinile mele, lingură, ceașcă de supă,
Casa, biroul și visele mele;
Bună dimineața orezului și porumbului,
Hainelor și sandalelor mele;
Bună dimineața cîmpului meu, manuscriselor mele,
Soarelui meu și sîngelui meu — în sfîrșit liber.
Bună dimineața, patria mea în costum de duminecă;
Bună dimineață, domnule,
Bună dimineața, vecină;
Bună dimineață, cioban de la munte, coborînd către viață
Bună dimineața, tinere de pe stradă,
Cîntec în marș, izbucnind odată cu zorile.
Bună dimineața, muncitori înarmați!
Bună dimineața, pușcă.
Bună dimineața, tractor.
Zahăr, bună dimineața.
Poeți, bună dimineața
Bună dimineața, trecătoare alpină,
Parola este „Bună dimineața".
Bună dimineața, fecioare zvelte.
Neprihănite trestii de zahăr.
Cîntece, flamuri — bună dimineața.
Bună dimineață, pămînt al arterelor mele,
Pumni încleștați ca un știulete de porumb,
Clopoței ai victoriei.

Ogorul adulmecă stropii de ploaie
O frunte neagră și o frunte blondă
De-aceiași lauri verzi încununate
Se pierd pe umede cărări de codru...

Văzduhul e albastru. Privighetoarea cîntă pe muntele Turquino.
— Bună dimineața, Fidel!

În romînește de DAN DEȘLIU

PABLO NERUDA

Libertate

Comoară-a Caraibelor, tu, spumă
peste ilustre glorii risipită,
voi țărmi înmiresmați de argint și aur
învăluiți parcă de nisipuri fine,
arhipelag al viselor ardente,
meleaguri de văpăi și susurate
castele de palmieri, rătăcitoare,
munți cu suave-arome de-ananas,
sonore insule, ce-n dans de vînturi
sînteți ca așteptatele logodnice:
oameni purtînd culoarea nopții
și-a lemnului, ochi înstelați de-a pururi,
statui dansînd în codri nesfîrșiți
cu valurile mării îndrăgite,
șolduri ca de șofran, păstrînd în ele
ritmul iubirii și-n culcuș de ramuri,
și sîni întunecați cuprinși de fumul
cu iz de iasomie din colibă,
plete din umbra nopții răsărite,
cocotieri ce-s dăruiți furtunii,
oameni sonori, cu sunet de chitare,
voi sărăcime-a insulei și-a țărmului,
oameni fără pămînt, copii în zdrențe,
și fete muzicale-n dans conduse
de o profundă tobă africană,
eroi obscuri din cafenii plantații,
și muncitori care-s robiți la trestii,
părinți ai zahărului, fii ai apei,
atleți ai sondelor și ai bananei,
o, Caraibe cu-orbitoare daruri,
o, mare de pămînt stropit cu sînge,
Antile, voi, de ceruri hărăzite
să fiți de om și diavol stăpînite.
Dar astăzi bate ceasul dintre ceasuri:
e ceasul despletitei aurori
și cel ce vrea lumina s-o sugrume
s-o prăbușească, cu viața retezată.
Și cînd vă spun că astăzi bate ceasul,
gîndesc la libertatea cucerită,
și știu că-n Cuba crește o sămînță
de mii de ori iubită și-așteptată:
sămînța demnității care-a fost
pînă acum, călcată în picioare.

În romînește de TOMA GHEORGHIU

POET ANONIM-CONGO

Lui Emanuel K.

Emanuele,
Mîinile tale ca ebenul de grele,
Sînt negre ca ura dușmanilor noștri.
La rănile tale, roșii, privești,
Ca la soarele-ncinsului ecuator.

Nu numai slovele proaspetei limbi părintești
Ți-ai învățat tu robitul popor,
Nici numai vagi socoteli.
Tu i-ai dat crezul nestrămutat,
În cuvîntul de sîngele tău luminat,
Emanuel.

Cuvîntul aprins, „libertate"
Trece din gură în gură, străbate
Prin noaptea pădurilor tale;
Bătaia tam-tamului
Ca pe-o chemare-l împarte
Departe.

O, libertate,
Cum te-ndrăgiră însetații mei frați,
Cei ce rupseră lanțul cu care am fost împilați.
Libertate...
Ce drept e să mori pentru ea
Ca și tine,
Emanuel.

În romînește de NICULAE STOIAN

UN REPORTAJ DE LUIS MAS MARTIN DESPRE

Cuba

Fidel Castro și tovarășii săi, în timpul luptelor de la Sierra-Maestra

IN DRUM SPRE TERITORIUL LIBER [1]

Sînt liber. Aproape că mi-ar veni să cred că undeva în urmă au rămas cazematele sumbre ale închisorii Castillo-del-Príncipe. Totuși, trebuie să fiu precaut. Dacă aș nimeri încă o dată acolo, n-aș ieși viu. Poliția lui Batista turbează de mînie. Trăim zile cînd detașamentele de represalii mișună pe toate drumurile, controlînd mașinile și actele călătorilor. Agenți de poliție se învîrtesc pe la toate colțurile străzilor. De aceea îmbarcarea în autobuz la La Terminale e legată de riscuri. Am fost nevoit să mă duc la marginea orașului, să iau autobuzul de la o stație mai puțin populată. La ora douăsprezece noaptea, cînd străzile orașului sînt aproape pustii, luminile farurilor autobuzului meu străpung întunericul. După cîteva minute mă aflu pe drumul care duce spre teritoriul liber. Știind că ne vom întîlni cu caschito [2] abia mîine, după ce vom trece de Las-Villas, m-am aranjat mai comod în autobuz și m-am pregătit să dorm pînă vom trece primele trei sute de kilometri.

La hotarul dintre Camaguea și Oriente au apărut primele caschito, care au oprit autobuzul. Apoi ne-am continuat drumul.

Întîlnirile cu caschito erau tot mai dese. Autobuzul se oprea, intrau în el doi vlăjgani de vreo optsprezece-nouăsprezece ani, cu fețele înroșite și, pășind printre scaune, se uitau cu atenție la călători, parcă voiau să le afle gîndurile. Nimeni nu vorbea cu ei: poporul îi ura.

Cînd am sosit în Iara, orășel care se află la cîțiva kilometri de Mansanillo, am fost supuși unui control mai sever. Am înțeles că ne aflăm aproape de raionul operațiilor militare.

Autobuzul pleca după cîteva minute la Mansanillo, unde trebuia să fiu întîmpinat și condus în munți, acolo unde se afla prima coloană care poartă numele lui Jose Marti, centrul militar și politic al armatei insurgenților, comandată de însuși Fidel Castro.

În acest oraș, în anul 1944, a fost ales, pentru prima dată în Cuba, un membru al Partidului socialist-popular, Pachito Rosales, care a devenit mai tîrziu una din numeroasele victime ale tiranului. Cadavrul lui a fost identificat mult mai tîrziu, cînd armata insurgenților a eliberat aceste locuri.

Am stat trei zile în Mansanillo și mi-am schimbat încă o dată locuința. A treia zi a venit un prieten să mă ia cu o camionetă și, biruind greutățile drumului desfundat de ploi și întîlnirile cu patrulele, m-a dus, în sfîrșit, într-o căsuță țărănească, situată în apropierea drumului care ducea în munți. De aici, o călăuză trebuia să mă conducă pînă la coloana „Jose Marti".

Dar și aici a trebuit să rămîn numai pînă seara: proprietarii, oameni foarte ospitalieri, au fost nevoiți să mă ducă într-o altă locuință, deoarece casa lor se afla chiar la marginea drumului, pe care circulau în sus și în jos camioane pline cu soldați ai dușmanului.

În noaptea următoare, a venit călăuza mea, un tînăr cu fața umflată. El controlă cu multă grijă și atenție bagajele și văzînd că nu avem hamacuri, spuse stăpînului casei să procure două hamacuri, unul pentru mine și unul pentru el. Aici, fiecare **guahiro** (țăran) trebuie să aibă hamac, cu atît mai mult un ostaș al armatei insurgenților. Apoi am terminat pregătirile și a venit noaptea. Nori negri atîrnau deasupra noastră: ne amenința o ploaie torențială. O să vedem cum o să călătorim! În jur era întuneric beznă, numai sclipirea fulgerelor lumina cerul negru ca păcura.

Drumul nostru spre teritoriul liber a fost greu și obositor. Blestemam întunericul care se îngroșase, noroiul cleios, care ne ajungea pînă la genunchi. Cînd călăuza a spus că putem fuma, inima mi-a zvîcnit cu bucurie: ne aflam pe teritoriul liber!

PRIMUL „BĂRBOS"

Ne-am oprit într-o casă de țăran sărac, care deși ducea o viață mai mult decît modestă, ne-a ospătat împărătește. Ploaia nu mai contenea, turma cu găleata, rîurile și pîraiele se revărsau și mai mult. A trebuit să ne prelungim odihna forțată la acești oameni ospitalieri pînă-n dimineața următoare.

Aici am văzut primul „bărbos", un tînăr slăbuț, de statură potrivită, cu o uriașă barbă [3] neagră, îmbrăcat în uniforma de ostaș al armatei insurgenților, cu arma atîrnînd pe umăr.

„Bărbosul" se apropie de noi și ne cercetă cu atenție, apoi ne strînse mîinile cu putere. Nu ne întrebă cine sîntem și unde mergem. Pentru el era limpede. Cei care pătrundeau pe teritoriul liber fără călăuza armatei insurgenților erau opriți chiar de țărani.

Tînărul cu arma era căpitan în armata revoluționară. A doua zi, apa rîului scăzu și noi am pornit la drum. Pe măsură ce înaintam, colinele deveneau mai abrupte. Drumul devenea mai greu, dar călăuza glumea:

— Aveți puțină răbdare. Cînd o să ajungem la Liarosa, o să vă aduceți aminte cu recunoștință de acest drum.

FIDEL CASTRO RUS

Pe la orele patru am intrat în La-Plata și ne-am îndreptat spre casa unde se afla Paco Cabrerar, căpitan în armata insurgenților, care-i primea pe toți cei veniți să se întîlnească cu Fidel Castro.

De aici ne-am îndreptat împreună cu căpitanul Paco spre o căsuță pitulată în umbra unor copaci uriași. Aici stătea Fidel Castro. Ocupa o cămăruță mobilată foarte modest.

Cît a trecut de cînd nu l-am văzut pe Fidel Castro? Ultima dată ne-am întîlnit cu cîteva zile înainte de 26 iulie 1953. O dată a trebuit să asist noaptea la o adunare ilegală, într-o casă situată pe una din străzile aglomerate ale Havanei. Apropiindumă de locul respectiv, am văzut la intrare, în întuneric, două siluete. Era tîrziu să mai dau înapoi; m-am apropiat cu pas hotărît, cu intenția de a-i înșela pe agenți (credeam că sînt ei, apoi). Dar în clipa cînd era să mă lovesc de unul din cei doi necunoscuți, am încremenit de uimire: era Fidel Castro. Eram prieteni de cînd conducea manifestațiile studențești la universitate.

Nu era conducător oficial al Federației studenților universității, totuși, în timpul cînd învățam la universitate, influența lui asupra celei mai active părți a studențimii creștea din zi în zi. Devenind avocat, Fidel Castro Rus n-a încetat activitatea politică și nici lupta împotriva regimului odios al dictatorului. Fidel era omul cel mai detestat de dictatorul Batista. Anii de închisoare, anii de emigrație și lupta de la Sierra-Maestra l-au călit și acum nu mai semăna cu tînărul de altă-dată, cu inima fierbinte, conducătorul studențimii. Și iată, după atîta timp, mă întîlnesc din nou cu el. În fața mea era viteazul conducător al armatei populare a insurgenților. Lupta curajoasă a acestuia împotriva lui Batista era susținută de Partidul socialist-popular din Cuba. Încă la începutul operațiilor militare de la Sierra-Maestra, partidul a adresat un apel membrilor săi, țăranilor și intelectualilor să ajute și să sprijine pe toate căile armata insurgenților.

Cînd m-a văzut, mi-a strîns mîna cu bucurie și m-a copleșit îndată cu întrebările.

La-Plata era centrul militar-politic al întregii mișcări a insurgenților. De multe luni aici se afla comandamentul principal al lui Fidel Castro, precum și postul de radio al Armatei insurgenților. Aici, clima e umedă și rece. Dormeam îmbrăcați și ne înveleam cu pălpumi de molton. Dacă Fidel se afla la La-Plata, se adunau aici, în fiecare zi, pînă la două sute de oameni, care veneau din diverse locuri pentru a sta de vorbă cu el. Veneau ofițeri ai armatei insurgenților, trimiși ai provinciilor care se aflau încă sub jugul dictatorului sau trimiși ai provinciilor unde țăranii puseseră mîna pe putere, funcționari și chiar moșieri și industriași.

Coboram uneori cu Paco Cabrera în vale să căutăm provizii și ne întorceam în La-Plata încărcați cu saci plini de alimente cumpărate de la țărani. Adesea eram însoțiți de fetele-ostași din detașamentul „Mariana Grajales". Ele dădeau exemplu de hărnicie și de rezistență, pășind prin noroi alături de bărbați, cu sacii pe umeri, uneori mai grei decît sacii pe care-i duceau unii bărbați.

DETAȘAMENTUL „MARIANA GRAJALES" [4]

Acest nume — Mariana Grajales — a fost dat detașamentului format din fete-patriote, care au reușit să ajungă la Sierra Maestra pentru a sluji cu arma în mînă cauza revoluției.

Dar cum să faci din acest detașament o adevărată subunitate de luptă? O consfătuire, anume convocată de Fidel Castro, s-a ocupat timp de mai multe ore de această problemă. Consfătuirea a fost furtunoasă. Mulți au vorbit împotriva propunerii lui Fidel de a crea o subunitate de luptă, formată din fete. Totuși, el nu ceda și arăta cu exemple cum au luptat femeile cu arma în mînă, eroic, cot la cot cu bărbații.

Pînă la urmă i-a convins pe toți și a început crearea detașamentului. Într-o zi, cînd discutam cu Fidel, a venit căpitanul Cabrera să ne anunțe că fetele, care doresc să intre în detașamentul „Mariana Grajales", s-au adunat și așteaptă să înceapă examenul de selecție. Fără a ne lăsa așteptați, ne-am îndreptat spre locul unde se afla detașamentul fetelor. Vorbeau cu însuflețire. Erau îmbrăcate cu pantaloni lungi și strîmți. În mîinile lor mici și gingașe, armele „Springfield" păreau nespus de mari și grele. Dar nu toate fetele primiseră botezul focului: multe din ele luaseră parte la lupte, ajutînd pe ostașii armatei insurgenților.

Fidel Castro ordonă să se pregătească cele care urmau să dea examen. Fetele se pregătiseră pentru a trage din poziția culcat, iar Fidel le explica cum să țină arma, cum să stea mai bine în poziție de tragere, cum să ochiască. O monedă de două peseta era fixată în lemn la o distanță de treizeci de metri. Se dădu comanda și fetele deschiseră focul. Nu le venea ușor nici soldaților mai vechi să tragă cu o armă atît de grea. Unele n-au rezistat, le-au podidit lacrimile: reculul armei era foarte puternic. Dar spre cinstea lor, trebuie să spunem că nici una n-a renunțat să tragă. Dorința fierbinte de a intra în detașament le-a ajutat să biruie durerea. Țineau dinții strînși și trăgeau cu arma.

După tragere, Fidel le-a spus fetelor că exercițiile vor continua și a doua zi și cine nu va rezista, nu va fi încadrată în detașament, dar va rămîne în armata insurgenților. Le dădu fetelor pentru a doua zi misiunea de a face un marș pe coasta munților și le indică drumul precis pe care trebuie să meargă. Cînd ne întorceam de la „examen", Fidel spunea cu bucurie și entuziasm:

— Dacă toți ostașii noștri ar trage cum trag aceste fete, dușmanul ar suferi pierderi mari.

*

Examenele și instrucția militară a fetelor continuau paralel. Nu departe de ele, căpitanul Fidel Vargas conducea instrucția ostașilor — vînători de tancuri. Și ei trăgeau cu arma „Springfield". Băieții și fetele trăgeau într-o cutie de sardele. Am văzut că vînătorii de tancuri nu trăgeau mai bine decît ostașii detașamentului „Mariana Grajales". Cînd ne-am întors și i-am arătat lui Fidel Castro rezultatele tragerii, el n-a scăpat din vedere să sublinieze importanța participării fetelor la acțiunile armatei insurgenților:

— Aceasta nu este numai o lovitură dată spiritului ideologic al dușmanului, ci este și un stimulent pentru ostașii noștri.

În curînd, foarte curînd, tinerele eroine vor primi botezul focului, în luptele pentru Serro-Pelado.

DRUMUL SPRE LAS VEGAS

A venit ziua cînd a trebuit să părăsim La-Plata pentru a porni spre raionul Mansanillo. Cu noi a pornit detașamentul „Mariana Grajales", un grup de ostași-vînători de tancuri, în frunte cu căpitanul Fidel Vargas, fost muncitor pe plantațiile de zahăr, ostaș încercat al armatei insurgenților.

Pe drum ne-a apucat o ploaie torențială. Înotam literalmente prin noroi, abia respirînd de oboseală. Dar abia spre seară am ajuns la locul respectiv, unde am făcut primul popas. A doua zi dimineața Fidel și maiorul Pedrito Miret stabiliră definitiv planul, trasîndu-l cu un băț pe pămînt și se dădu ordinul de plecare. Detașamentul „Mariana Grajales" se pregătea activ pentru botezul focului. Au fost încercate aruncătoarele de mine și Fidel Vargas, comandantul vînătorilor de tancuri, și-a completat rezerva de gloanțe pentru mitraliera lui de mare calibru.

Detașamentul comandat de tînărul maior Lalo Sardinias a primit sarcina cea mai importantă. Serro-Pelado este un punct întărît pe vîrful unui munte gol și nu prea înalt: poziția de sprijin a armatelor guvernamentale, înfiptă în teritoriul liber. În apropiere se afla Central [5] Estrada Palma, unde erau dislocate mare parte din forțele dușmanului. Lupta de la Serro-Pelado avea o mare importanță. Atacul partizanilor asupra întăriturilor dușmanului trebuia să fie curajos, să-i amintească dușmanului de existența noastră și să nu-l lase să-și treacă forțele disponibile în alte sectoare unde se desfășurau operații militare.

ATACUL

La comanda lui Fidel, aruncătorul de mine deschise focul. Impușcătura nu-și atinse ținta, dar, spre cinstea ostașilor noștri, celelalte mine explodară exact deasupra întăriturilor dușmanului. Fidel Vargas susținea și el cu focul mitralierii sale înaintarea subunității lui Lalo Sardinias.

Dușmanul răspunse și el, deschizînd focul. Spațiul dintre întăriturile sale a coperi de o pînză de foc. Unitățile dușmanului care se aflau pe teritoriul Estrada-Palma au deschis și ele focul din întăriturile lor asupra întăriturilor ostașilor din detașamentul „Mariana Grajales".

Această luptă, după cum am spus, avea mai curînd un obiectiv de recunoaștere, psihologic. Cînd grupul lui Lalo Sardinias se depărta prea mult, Fidel dădu semnalul de retragere. În clipa aceea un avion dușman veni în zbor razant și ne împroșcă cu plumb. În timpul retragerii, nimerind sub focul mitralierelor de mare calibru, am pierdut cinci tovarăși, între care și pe fratele lui Lalo Sardinias, un tînăr curajos și viteaz.

Ne-am îndeplinit sarcina. Dușmanul, cuprins de spaimă, nu încerca să contraatace, ci se apăra numai, deși era mai bine înarmat decît noi.

MERSUL EVENIMENTELOR SE PRECIPITĂ

Sîntem în noiembrie. Flacăra luptei împotriva dictaturii lui Batista s-a aprins în toată insula. Mulți din adepții dictatorului nu mai credeau în țăria lui. Ajungeau pînă la noi vești că armatele guvernamentale comandate de ofițeri trec pe teritoriul ocupat de armata insurgenților. Fratele lui Fidel Castro, maiorul Raul Castro, înainta vertiginos în fruntea coloanelor sale în partea de răsărit a provinciei Camague, unde fusese deschis „al doilea front" de luptă împotriva dictaturii lui Batista. În drumul lui, garnizoanele se predau una după alta. În noaptea cînd ne pregăteam de plecarea din La-Plata, Fidel povestea cu însuflețire că Raul a capturat opt garnizoane.

— Raul înaintează atît de repede că, în curînd, și noi va trebui să ne predăm armatelor lui — spunea în glumă Fidel Castro.

În aceste zile, Paco Cabrera, Laferte și alți ofițeri au plecat din însărcinarea comandamentului suprem să se întîlnească cu ofițerii unităților dușmane. Aveau sarcina să-i convingă să renunțe la rezistența care nu avea nici o șansă, pentru a evita jertfele inutile.

Mulți ofițeri luptau în unitățile lui Batista, fiindcă aveau o idee falsă despre sentimentul datoriei și al onoarei. Prăbușirea farsei alegerilor din 3 noiembrie 1958 a fost o lovitură puternică dată regimului lui Batista. Chiar în Havana s-a întărît brusc lupta forțelor revoluționare ascunse. A

Fidel Castro

fost creat Frontul național unic muncitoresc. Sarcina acestui front era de a uni toate forțele antiguvernamentale pentru a da o lovitură hotărîtoare tiraniei. Sub steagul frontului s-au unit: Partidul socialist popular, „Mișcarea din 26 iulie", Partidul ortodox, „Directoratul revoluționar" și altele. În țară se pregătea greva generală. Chiar și unele pături ale burgheziei naționale căutau să se apropie de noi. Mersul evenimentelor se precipita.

IN LA-ESTRELLO

Ne-am instalat în Providencia. Au venit pînă la noi știri că garnizoana din mica localitate La-Mina-de-Bueisito se pregătește să părăsească acest punct strategic prin care se transporta cafea de la Sierra-Maestra. Cu puțin înainte, Fidel trimise comandantului garnizoanei de acolo, căpitanului Abraante, o scrisoare în care-i propunea să treacă de partea noastră, deoarece situația militară din provincie nu-i era de loc favorabilă.

Stăteam în liniștea nopții și ne frămîntam de ce căpitanul Abraante n-a răspuns nimic la scrisoare — și cum glăsuia știrea — nici măcar n-a citit-o. Din păcate, puteam numai să presupunem ce intenții are, fiindcă nu aveam informații precise. Singura informație precisă putea veni numai din La-Estrella, unde erau plecați Sori Marti și căpitanul Coronil cu un mic detașament.

Natural, acum nu puteam face altceva decît să intrăm în hamacurile noastre, pentru ca la patru dimineața să fim în picioare. Drumul spre La Mina nu era ușor: dușmanul trebuia surprins printr-un atac neașteptat, să-i impunem lupta și acolo să-l reținem să nu plece.

Fidel a dat ordin să se adune toate forțele disponibile din acest raion. Au plecat cu noi și elevii școlii militare din Mina-del-Frio.

Potrivit ordinului lui Fidel Castro, am pornit înainte de a răsări soarele în munți. Drumul nostru se întindea pe poteci de munte; evitam drumurile de cîmpie, spre a nu atrage atenția dușmanului. Elevii școlii militare, deși mergeau încărcați cu medicamente și cu instrumente medicale, nu pierdeau cursul, nu se întristau. Știau că vom da lupte și vor putea să ia arme de la dușmani. Ei nu aveau arme: trebuia să și le procure, după ce am fi dat lupta cu dușmanii. Ne-am grăbit, ca nu cumva inamicul să plece înainte de sosirea noastră în La-Mina. Drumul devenea tot mai anevoios. La capătul lui, în fața noastră se înălța un vîrf de munte, care trebuia trecut. Trebuia să-l trecem neapărat, deși se părea că sîntem la capătul puterilor noastre. Parcă în ciuda noastră, muntele era abrupt și greu de trecut. Nu fără motiv fusese numit: Saca Lengua [6]). Am transpinat destul pînă am ajuns la locul de oprire, unde ne așteptă detașamentul „Mariana Grajales". În același timp, din partea opusă a muntelui, veni un om care mîna vitele cu vestea că dușmanul a părăsit La-Mina...

Nu ne rămînea decît să cinăm după un marș de șaisprezece ore fără oprire și să ne culcăm să dormim.

*

Cînd primele raze ale soarelui lunecară pe coasta munților, noi coboram în vale. Se auzea din cînd în cînd zgomotul avioanelor dușmane care se apropiau și apoi se depărtau...

Traducere din limba rusă de

Vl. Cavarnali

(sfîrșitul în numărul viitor)

---

[1]) **Teritoriul liber — teritoriu ocupat de armata insurgenților; se afla în nordul provinciei Oriente și avea o întindere de 12 mii de kilometri pătrați, fiind administrat de organele puterii create de insurgenți.**

[2]) **Așa numea cu dispreț poporul cuban rezervele armatei lui Batista. Caschito — diminutiv de la cuvîntul spaniol „casco"-cască ce se pune pe cap.**

[3]) **La începutul mișcării insurgenților cei care au rămas în viață din grupul ce încercase și nu reușise să debarce în Cuba la 2 decembrie 1956 și să înceapă răscoala, au hotărît să nu-și radă barba pînă la victoria finală. Mai tîrziu, majoritatea ostașilor și ofițerilor Armatei insurgenților au făcut la fel.**

[4]) **Mariana Grajales, patriotă cubaneză, a trăit în perioada luptei poporului cuban împotriva jugului colonial al spaniolilor. Ea și-a trimis toți fiii să lupte împotriva colonizatorilor. Fiul ei, Antonio Maseo a fost împreună cu Jose Marti unul din conducătorii de frunte ai mișcării populare de eliberare cubane de la sfîrșitul veacului trecut.**

[5]) **Central — întreprindere care cuprinde pe lîngă fabrica de zahăr și plantațiile de trestie de zahăr.**

[6]) **Saca Lengua — scoate limba.**

Atac imperialist în Congo

Evenimentele din Congo și implicațiile lor internaționale au concentrat din nou focul atenției opiniei publice asupra Africii. Continentul „negru", continentul „care doarme" continentul „vid" a început să dea semne de viață acum cîțiva ani. Iar mișcările lui, mai line sau mai viguroase, încearcă și în cea mai mare măsură reușesc să scuture secularul jug colonialist. La Bandung, în 1955, rezoluțiile conferinței, deși energice, mai trau independența Africii ca un țel deziderat. Doi ani mai tîrziu, la Accra, participau la discuții opt state africane independente. Iar la Addis-Abeba, la 24 iunie 1960, numărul statelor africane independente spori se la treisprezece. La Accra s-au discutat principial posibilitățile luptei împotriva colonialismului și s-a formulat idealul realizării independenței continentului african în cursul actualei generații. La Addis-Abeba, reprezentanții Africii libere au trecut la măsurile practice de grăbire a descolonializării, pentru că împrejurările internaționale au scurtat vertiginos termenul vag fixat la Accra. Într-adevăr, anul 1960 devenise „anul Africii" și în capitala Abisiniei nu erau încă reprezentate Federația Mali (independentă de la 20 iunie), Republica Malgașă (independență de la 26 iunie), Republica Congo (independentă de la 30 iunie), Somalia (independentă de la 1 iulie). Augustă îngăduia independența Dahomeului, Coastei de Fildeș, Nigeriei și Voltei Superioare (reunite în Consiliul Concordiei); septembrie prevede autoadministrația Tanganicăi; octombrie va sa-

britanic sau al comunității franceze, relațiile dintre fostele colonii și metropole erau menite să păstreze cel puțin parțial profiturile trusturilor, iar de dincolo de ocean, Statele Unite se grăbeau să investească și să „ajute" statele plăpînde încă, în speranța preluării rapide a moștenirii franco-britano-belgo-portugheze. Dar contrar evoluției oarecum pașnice din noile state africane independente, în Congo lucrurile au luat o întorsătură gravă, cu atît mai mult cu cît au izbucnit într-un moment de tensiune, în plină recrudescență a războiului rece. În ce constau și care este semnificația ultimelor evenimente?

De aproximativ optzeci de ani, mica Belgie stăpînea un teritoriu de optzeci de ori mai vast decît ea. Ceea ce fusese la sfîrșitul secolului trecut, mosia personală a regelui Leopold II, înghebată prin escrocheriile teritoriale ale exploratorului Stanley, se transformase într-o uriașă colonie belgiană. Adevărată mană pentru trusturi, ea devenise mormînt pentru băștinași: numărul populației este exact jumătate cît a fost la începutul colonizării. Diamantele și huila, aurul și zincul, argintul și cuprul, fierul și mai ales uraniul, lemnul dur și cafeaua, arahidele și bumbacul, orezul și bananele, maniocul și ceaiul, tutunul și nucile de Kola, palmierii de ulei și cocotierii îmbogățeau rapid și fără efort pe „Société Générale de Belgique", pe „Comité Spécial du Katanga", pe „Comité national du Kivu" sau pe „Compagnie des chemins de fer des grands lacs". Venitul anual mărturisit era de 49 miliarde 53 milioane franci belgieni. Venitul anual al unui belgian stabilit în Congo era de 131.120 franci, iar acela al unui congolez de 2.090 franci, adică un raport de 64 la 1. Se putea abandona prea ușor asemenea pleasuri?

„Colonizatorul nu trebuie să piardă din vedere că negrii au o minte de copii", scrisese cu ani în urmă doctorul Mottoule, vestit teoretician al „datoriilor" belgienilor față de acești „copii". Dar copiii au crescut și paternalismul colonial belgian a început să fie dat peste cap. Nevoile de materii prime din timpul ultimului război, necesitățile perioadei de reconstrucție europeană după război, boom-ul afacerist provocat de războiul rece și de ostilitățile din Coreea au dus la noi investiții, la crearea de noi întreprinderi dar și la formarea unui proletariat din ce în ce mai organizat și mai lămurit. În jurul acestui proletariat s-au înghebat cele cîteva partide (Mișcarea națională Abaco, partidul solidarității africane) care au militat și au obținut, după lupte și sacrificii, în ianuarie 1960, la conferința de la Bruxelles, independența Congoului. La alegerile din mai, partidele acestea au obținut marea majoritate a mandatelor, iar oamenii colonialiștilor (partidul progresului, Luka etc.) au rămas în minoritate. Sub președinția lui Kasabuvu, guvernul Lumumba era o expresie a voinții de unitate și consolidare a independenței abia cîștigate.

Tratatul de la Bruxelles păstra Belgiei trei baze militare-cheie, menținea un general belgian la comanda armatei congoleze și pe ofițerii belgieni la vechile lor posturi. Interesele economice belgiene rămîneau neatinse și cozi de topor ale colonialiștilor se infiltrară în administrațiile provinciale și cu deosebire în Katanga, cea mai importantă regiune economică a țării. În jurul acestora se grupaseră, încă din preziua independenței, mici mișcări separatiste, ale căror directive și fonduri nu erau secrete pentru nimeni. Dar pe această temă, o anumită presă occidentală specula „instabilitatea" noului regim, tinerețea și „lipsa de experiență a conducătorilor" (Lumumba, de pildă, are 34 ani; ceilalți membri ai guvernului nu sînt nici ei mai în vîrstă). Pretextul a fost furnizat de acțiunea soldaților și subofițerilor congolezi, care au cerut africanizarea armatei, înlocuirea comandantului și ofițerilor belgieni și mărirea soldelor. Guvernul și parlamentul au satisfăcut cererile armatei, fapt considerat de colonialiști ca o pierdere de prestigiu și o amenințare a ultimelor poziții. S-a lansat deci zvonul că viața europenilor este periclitată, s-a creat panică în rîndurile populației albe, iar agenții colonialiștilor au organizat un complot împotriva guvernului. Descoperirea faptelor, arestarea unor militari belgieni au dus la o tensiune a relațiilor dintre albi și populația de culoare și autoritățile belgiene au organizat în grabă „poduri aeriene", exod în masă al populației albe în teritoriile limitrofe. Atîta a trebuit presei amintite și guvernului belgian — sprijinit expres sau tacit de Statele Unite, Anglia și Franța — pentru a trece la ofensivă categorică: au fost trimise în grabă trupe belgiene din Germania occidentală, parașutiștii au ocupat principalele orașe congoleze, trupe rhodeziene au fost concentrate la frontieră, un port-avion american a apărut în largul coastelor congoleze, un oarecare Chombe a decretat independența provinciei Katanga și a cerut „ajutorul" militar al guvernului belgian.

Guvernul congolez a protestat împotriva intervenției belgiene sprijinite de puterile occidentale, a apelat la Consiliul de Securitate și a rupt relațiile diplomatice cu Bruxelles. Acțiunea lui a trezit la luptă toate țările afro-asiatice libere, iar opinia publică internațională a cerut curmarea neîntîrziată a agresiunii. Ca un răsunător ecou al acesteia, și ca răspuns la telegrama de ajutor adresată de guvernul congolez guvernului sovietic, acesta a asigurat pe conducătorii africani că le va da tot ajutorul necesar pentru victoria cauzei lor juste. Faptul acesta a fost fără îndoială hotărîtor: el a decis înlocuirea de către Consiliul de Securitate a trupelor belgiene cu trupe africane și neutre, după cum a întărît dîrzenia rezistenței congoleze. Lamentabil, ca și aventurile de la Suez și din Liban, prima fază a agresiunii împotriva Congoului independent a eșuat.

Spunem prima fază, pentru că, după toate probabilitățile, colonialiștii nu par a voi să se dea bătuți prea ușor. Ca să nu abandoneze ultimele lor poziții, sînt dispuși să riște un nou conflict. Ajutați de oameni ai lor de paie, ei speculează aventuri separatiste în genul celeia din Katanga și flatează interesele strategice americane în livrările de uraniu, cobalt și metale rare. Dar, mai curînd sau mai tîrziu, toate tentativele de a împinge înapoi cursul evoluției africane nu pot avea decît sfîrșitul proaspăt încă. Dezorganizarea momentană a vieții economice, lipsa de experiență a conducătorilor, absența unor cadre suficiente și calificate nu pot fi decît argumente de moment: experiența Guineei este exemplară în această privință. Iar vigilența lumii africane precum și ajutorul moral și material al Uniunii Sovietice și al țărilor socialiste sînt în măsură să consolideze definitiv independența cîștigată, oricît de plăpîndă ar fi ea pentru moment.

M. Roșca

I. D. Bălan

BOGDAN-VODĂ

O PIESĂ ÎN VERSURI INEDITĂ A LUI IOAN SLAVICI

Moștenirea literară constituie, fără îndoială, una din problemele de seamă ale revoluției culturale, ocupînd un loc important în formarea noii culturi socialiste, care, — așa cum arăta Lenin în celebra sa cuvîntare rostită în ziua de 2 octombrie 1920, la al III-lea Congres general al Uniunii Tineretului Comunist din Rusia, „...nu este ceva care vine nu se știe de unde, nu este o născocire a oamenilor care își zic specialiști în cultura proletară". Ea „trebuie să apară ca o dezvoltare firească a acelui bagaj de cunoștințe pe care omenirea le-a elaborat sub jugul societății capitaliste, al societății moșierești, al societății birocratice" [1].

Credincios principiilor marxist-leniniste, Partidul Muncitoresc Romîn, înfăptuitorul revoluției culturale din țara noastră, sprijinind dezvoltarea artei și literaturii realist-socialiste, a acordat o atenție deosebită și preluării critice a celor mai bune tradiții din trecutul nostru cultural. Prin ziarele și revistele sale de dinaintea Eliberării, partidul a militat pentru păstrarea nealterată a mesajului progresist, popular, din opera celor mai de seamă scriitori și artiști, a apărat cu dragoste și intransigență revoluționară memoria acestor creatori, atunci cînd brute dezlănțuite „rezolvau" cu securea și pistolul delicatele probleme ale artei și literaturii. După preluarea puterii, partidul clasei muncitoare a asigurat condiții optime pentru răspîndirea în masele largi populare a operelor literaturii clasice naționale și universale. Sîntem astăzi în situația fericită cînd un iubitor de literatură, care n-a moștenit nici o filă de la părinți, poate avea o bibliotecă bogată din cele mai variate domenii. Firește, procesul acesta al revalorificării moștenirii literare e un proces greu și complicat, care necesită timp și cadre bine pregătite profesional și ideologic. De aceea, însușindu-ne observațiile atît de prețioase ale acad. G. Călinescu privitoare la moștenirea literară, expuse recent în revista „Contemporanul", nu putem împărtăși opinia domniei-sale, după care n-ar mai fi nevoie de cercetări suplimentare în vederea valorificării științifice a operelor din trecut, deoarece istoriografia literară veche ar fi în posesia tuturor informațiilor. Oroarea de pedanterie documentară ca și încrederea în vechile cercetări, nu ne pot opri să descoperim aspecte noi sau chiar lucrări necunoscute, capabile să ne dea o imagine nouă asupra unui scriitor. In calea efectuării acestei munci mai stăruie încă unele lipsuri, dintre care am vrea să subliniem doar pe aceea a distribuirii întîmplătoare a forțelor istoricilor și cercetătorilor literari. Așa se explică faptul că asupra operei unor scriitori, poate mai puțin însemnați, sau în orice caz nu mai reprezentativi decît alții, au poposit numeroși cercetători, ca în cazul lui Nicolae Filimon, Duiliu Zamfirescu, Garabet Ibrăileanu, pentru a aminti numai cîteva exemple cu totul întîmplătoare, scriitorii cei mai de frunte, Eminescu, Creangă, Ioan Slavici, care au fecundat în modul cel mai rodnic dezvoltarea literaturii romîne, bucurîndu-se de o atenție mult prea neînsemnată, în raport cu valoarea obiectivă a operei lor. Astfel, de pildă, moștenirea literară a unui scriitor ca Ioan Slavici a fost extrem de puțin cercetată dacă ne gîndim la rolul important jucat de marele prozator în dezvoltarea literaturii romînești într-un răstimp de aproape șase decenii, de la 1871, cînd publică în „Convorbiri literare" (An. V. nr. 1) comedia în două acte *Fata de birău* și pînă în august 1925, cînd Slavici, aproape octogenar, se stinge, la Panciu, fără ca vreodată mîna să-i obosească pe condei. Chiar dacă s-au făcut unele cercetări sumare și întîmplătoare, cu excepția cîtorva studii și prefețe excelente — în bună parte datorate regretatului profesor Ion Breazu, de la Universitatea din Cluj, — n-avem încă nici astăzi, la 35 de ani de la moartea scriitorului, cercetări foarte cuprinzătoare, în stare să fixeze locul exact în istoria literaturii romîne a aceluia care a creat pe eroii din *Popa Tanda*, *Moara cu noroc*, *Scormon*, *Gura satului*, într-un fel, strămoșii literari ai celor mai realizate figuri din proza ardeleană din ultimele opt decenii. Căci, orice s-ar spune, parafrazînd o expresie memorabilă a lui Dostoievski, — înclinăm să credem că aproape toți prozatorii ardeleni, de la Liviu Rebreanu, Ion Agîrbiceanu, Pavel Dan, pînă la Titus Popovici și cei mai tineri decît el, cu toții au ieșit — exprimîndu-ne metaforic — din *Moara cu noroc* a lui Slavici. Și dacă, în general, opera lui Ioan Slavici cea mai reprezentativă, *nuvelistica*, a fost insuficient studiată, atunci o anumită parte a ei, mai puțin izbutită, dar nu neinteresantă, a rămas cu totul în afara sferei de preocupări a istoricilor literari. Aceasta e situația operelor dramatice: *Fata de birău*, o comedie țărănească pomenită mai sus, — singura apreciată întrucîtva de istoricii literari, pentru umorul ei grotesc, — *Toane sau vorbe de clacă*, comedie publicată în *Convorbiri literare*, pe cînd acestea apăreau încă la Iași (An. VIII — 1874—75), *Gaspar Grațiani*, tragedie istorică în cinci acte, a cărei „*întîmplare se petrece pe la 1620, parte la Constantinopol, parte în Moldova*", fiind „*reprezentată pentru întîia oară pe scena Teatrului Național din București, la 28 februarie 1888*" și publicată în *Convorbiri literare* (An. XXII, 1 aprilie 1888). Dramaturgia lui Ioan Slavici n-a fost niciodată cunoscută în întregime, istoricii literari cei mai renumiți nu pomenesc decît trei din piesele sale, mulțumindu-se să comenteze în grabă, în două-trei rînduri, *Fata de birău*. Numai așa putem explica faptul că tot ce s-a scris de către toți istoricii literari despre piesele lui Ioan Slavici nu însumează la un loc o pagină de carte.

Prima bibliografie mai completă a dramaturgiei lui Slavici ne-a lăsat-o profesorul Scarlat Struțeanu, care pomenește și piesele *Ursita*, dramă romantică, în manuscris, neterminată și *Bogdan Vodă*, dramă istorică, în manuscris. [2]

Piesele acestea nu s-au bucurat niciodată de comentariul vreunui cercetător. De altfel, de mult nu se mai știa de soarta lor. *Bogdan Vodă*, de pildă, a fost considerată pierdută pentru totdeauna de însuși autorul ei, care mărturisește în lucrarea autobiografică *Inchisorile mele*: „*Scrisesem o dramă-n cinci acte*, Bogdan Vodă, *lucrare versificată. Unul dintre ginerii mei, locotenent de rezervă, tunar la unul dintre forturile Bucureștilor, a luat manuscriptul, ca să-l citească. Peste puțin a fost apoi trimis în toată graba la Turtucaia, de unde a scăpat aruncîndu-se în Dunăre, ca să treacă rîul notînd. Pierdut era și* Bogdan Vodă. *Mare pierdere n-o fi nici aceasta pentru literatura romînă, dar pentru mine era o pagubă*" [3]).

In subtextul frazei referitoare la pierderea manuscrisului se simte o undă de amărăciune, căci Slavici „*multă vreme crede că dramaturgia e chemarea lui*" [4]).

Amărăciunea provenea și dintr-un ghinion care l-a urmărit toată viața. Căci altă dată, cu prilejul uneia din desele sale arestări, i-a dispărut „*manuscriptul privitor la educațiunea intelectuală și la cea profesională*" și odată cu aceasta a dispărut și „*manuscriptul gata de tipar al Sintaxei*" [5]).

Manuscrisele nici unui scriitor n-au avut soarta acelora ale lui Ioan Slavici, care, în timp ce autorul lor stătuse un an în temnița de la Vaț, în urma unui proces de presă, și în vreme ce, după aceea, trecuse prin atîtea alte închisori, se găseau la Siguranța Statului de unde, în momentul eliberării sale, autorul, „*cu mari greutăți intră în posesia unora din ele*".

Dar să ne întoarcem la *Bogdan Vodă*, piesa care face obiectul articolului de față. Am văzut împrejurarea în care credea Slavici că s-a pierdut manuscrisul. Probabil pe baza ciornelor și a notelor păstrate, autorul a realizat o nouă versiune, sau poate chiar prima a fost salvată și păstrată de ofițerul acela de tunari, care nu era altul decît profesorul Scarlat Struțeanu. Fiul său, scriitorul Alexandru Struțeanu, cu o deosebită amabilitate, ne-a pus la dispoziție acest manuscris inedit, rămas împreună cu alte documente în arhiva lui Slavici, acum în posesia sa. Manuscrisul are formatul unui caiet de 8° confecționat de autor din hîrtie velină, neliniată. El numără 61 de pagini scrise cu cerneală numai pe recto. Pe copertă scrie: „*Bogdan Vodă. Dramă. Cinci acte.*" Evident, întregul manuscris reprezintă o transcriere, fiindcă e mult prea îngrijit și nu conține decît cîteva ștersături neînsemnate. De altfel, din mărturiile intimilor lui Slavici, sîntem informați că acesta era procedeul său de lucru: dacă făcea o cît de mică ștersătură, rescria întreaga pagină.

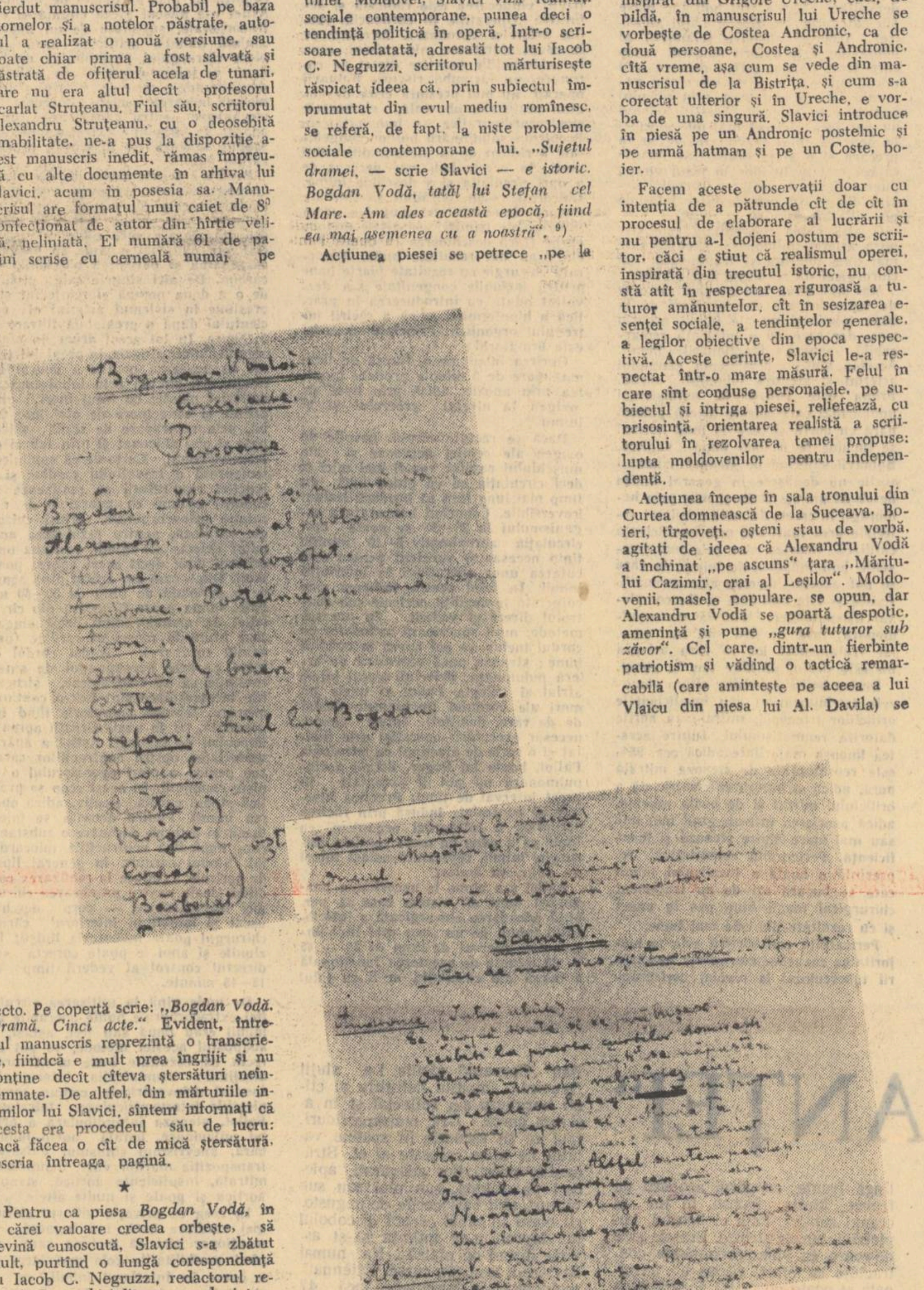

★

Pentru ca piesa *Bogdan Vodă*, în a cărei valoare credea orbește, să devină cunoscută, Slavici s-a zbătut mult, purtînd o lungă corespondență cu Iacob C. Negruzzi, redactorul revistei *Convorbiri literare*, unde intenționa să o publice. „*Numai acuma îți pot trimite pe* Bogdan Vodă" — îi scrie el acestuia din București, la 15 mărțișor, 1876. „*Numai astăzi am izbutit a-l primi. Pentru aceea nici nu-ți puteam scrie pînă acuma*".

„*Dacă mai e cu putință, ar fi bine ca* Bogdan Vodă *să fie publicat încă acu. Sunt curios, cum îl va primi „Junimea*" [6]).

Reprezentanții oficiali ai Junimii o primesc cu răceală, căci Slavici se vede nevoit să revină, la 24 aprilie 1876, cu o scrisoare, în care să apere valoarea piesei. „*Bogdan Vodă e o dramă bună, cel puțin mai bună decît tot ce am scris eu pînă acum. Cred, că n-ai făcut bine de a nu o fi publicat. O vei publica însă și nu îți va părea rău de a o fi făcut. Repet încă odată, drama e bună. Vorbesc despre ea ca și cînd nu aș fi scris-o eu. Te rog, ia poveștile mele, novelele mele, comediile mele, pe* Safta *și apoi pe* Bogdan Vodă, *le ia și le pune alăturea, le aseamănă și vei găsi aceleași vederi estetice. Aceasta îi dă pașaport literar. Este o dramă romînească, ce în fel și chipuri nu are a face nici cu Shakespeare, nici cu Schiller, e, dacă îți place o școală rea, dar o școală deosebită, o școală fără viitor, dar o școală populară. Această popularitate consistă în temeiurile etice ale dramei*". [7]). Spre sfîrșitul aceleiași scrisori, după o argumentată demonstrație estetică, Slavici insistă din nou pentru publicarea piesei, lăsînd a se înțelege că urmărea ceva cu totul special prin tipărirea ei:

„*Atît de interesantă ca și* Iulius Caesar *e drama mea și e bine, că nu e mai interesantă, e atît de interesantă ca și o poveste, ca și* Popa Tanda. *atît de interesantă, încît o putem ceti fără a fi siliți să perdem impresiunea gîndind mereu la sfîrșit.*

Limba? Să lăsăm generațiunea viitoare să aleagă ce va găsi bun. Nici Alecsandri nu rămîne întreg. Eu te rog să publici pe Bogdan Vodă *cît mai curînd, zic cît mai curînd. Pentru ce cît mai curînd, — nu mă întreba. Iară dacă nu o publici, te rog trimite-mi manuscriptul cît mai curînd*". [8]).

Nu credem că stăruința lui Slavici, pentru publicarea piesei, să fi fost alimentată numai de încrederea exagerată în valoarea strict artistică a piesei. Avem certitudinea că ceea ce alimenta mai mult insistența sa era credința în mesajul etic și social al piesei. Tendința socială a operei, caracterul ei patriotic, care reiese cu pregnanță, a nemulțumit, desigur, pe adepții „*artei pentru artă*" de la *Convorbiri literare*. Alegîndu-și un subiect din trecutul îndepărtat al istoriei Moldovei, Slavici viza realități sociale contemporane, punea deci o tendință politică în operă. Intr-o scrisoare nedatată, adresată tot lui Iacob C. Negruzzi, scriitorul mărturisește răspicat ideea că, prin subiectul împrumutat din evul mediu romînesc, se referă, de fapt, la niște probleme sociale contemporane lui. „*Sujetul dramei*, — scrie Slavici — *e istoric.* Bogdan Vodă, *tatăl lui Ștefan cel Mare. Am ales această epocă, fiind ea mai asemenea cu a noastră*". [9])

Acțiunea piesei se petrece „pe la 1455", zice Slavici eronat, căci, conform cercetărilor istorice, Bogdan II, eroul piesei, domnește între anii 1449—1451. [10])

După glorioasa domnie a lui Alexandru cel Bun, numeroșii săi fii încep războaie feudale, fratricide, de care pomenește Alexandru Vodă, cu amărăciune, în piesa lui Slavici:

„Atît amar de timp ne-am sfîșiat
Noi între noi mereu am sîngerat
Incît Moldova s-a sleit și azi
Ne plîng de milă toți. Destul acum!
. . . .
Dar nu din casa mea, o, nu din ea,
Ci de la voi, boieri nesățioși
Și răi și pismătareți a pornit
Urgia fără frîu ce ne-a orbit.

(Scena IV. act. I)

Așadar, în scaunul Moldovei, la Suceava, se află Alexăndrel, care avea, în 1449, abia șaptesprezece ani, cum reiese din însemnarea, în limba latină: *Alexandri Way (vo) de 1459, fuit XVII axnorum*, de pe verso la o scrisoare către negutătorii din Brașov, datată Vaslui, 3 august 1449 [11]).

Una din referirile cele mai vechi privitoare la personajele și la epoca de care se ocupă Ioan Slavici, o găsim în *Letopisețul de la Bistrița*, care scrie: „*In anul 6957, luna octombrie în 12, venit-au Bogdan Voevod și au lovit pe Alexăndrel Voevod la Tămășani, aproape de Tîrgul Romanului și i-au omorît o mulțime de boieri, între care pe Oancea logofătul și pe Costea Andronic; și mulți alții au fost omorîți. In anul 6959, luna lui octombrie în 16, venit-au Petru Voevod la Răușeni, într-o vineri în zori de zi și i-au tăiat capul*". [12]).

După toate probabilitățile, Ioan Slavici n-a cunoscut, însă, *Letopisețul de la Bistrița*, și s-a inspirat din *Letopisețul Țării Moldovei* al lui Grigore Ureche, de unde împrumută și cîteva erori; mai întîi data de 1455, căci Ureche spune: „*Vă leatul 6963 (deci 1455) după doi ani a domniei lui Bogdan Vodă, scrie letopisețul cel moldovenescu c-au venitu fără de veste Petru Vodă ce l-au poreclî Aron și au aflat pe Bogdan Vodă la satul Răușenii, din jos de tîrgul Sucevii și l-au lovitu, vineri în răvărsatul zorilor, octombrie 16. Și acolo i-au tăiat capu lui Bogdan Vodă. Deci au stătut la Domnie Aron Vodă*" [13]).

Și din felul în care concepe unele personaje, este evident că Slavici s-a inspirat din Grigore Ureche; căci, de pildă, în manuscrisul lui Ureche se vorbește de Costea Andronic, ca de două persoane, Costea și Andronic, cîtă vreme, așa cum se vede din manuscrisul de la Bistrița, și cum s-a corectat ulterior și în Ureche, e vorba de una singură. Slavici introduce în piesă pe un Andronic postelnic și pe urmă hatman și pe un Coste, boier.

Facem aceste observații doar cu intenția de a pătrunde cît de cît în procesul de elaborare al lucrării și nu pentru a-l dojeni postum pe scriitor, căci e știut că realismul operei, inspirată din trecutul istoric, nu constă atît în respectarea riguroasă a tuturor amănuntelor, cît în sesizarea esenței sociale, a tendințelor generale, a legilor obiective din epoca respectivă. Aceste cerințe, Slavici le-a respectat într-o mare măsură. Felul în care sînt conduse personajele, pe subiectul și intriga piesei, reliefează, cu prisosință, orientarea realistă a scriitorului în rezolvarea temei propuse: lupta moldovenilor pentru independență.

Acțiunea începe în sala tronului din Curtea domnească de la Suceava. Boieri, tîrgoveți, osteni stau de vorbă, agitați de ideea că Alexandru Vodă a închinat „pe ascuns" țara „Măritului Cazimir, crai al Leșilor". Moldovenii, masele populare, se opun, dar Alexandru Vodă se poartă despotic, amenință și pune „*gura tuturor sub zăvor*". Cel care, dintr-un fierbinte patriotism și vădind o tactică remarcabilă (care amintește pe aceea a lui Vlaicu din piesa lui Al. Davila) se încumetă să înfrunte hotărîrea Domnitorului, este Hatmanul Bogdan:

Măria Ta! — Ai spus ce-aveai de spus,
Ear noi Te-am ascultat și-am înțeles,
Ce vrei să știm, ce fel de gînduri ai.
Ascultă-acum să-ți spun și eu, aici,
In fața tuturor, ce zicem noi,
Moldova viuă cum o vezi și-o-știi,
Ești Domn și n'ai stăpîn asupra ta,
Și ori-și-ce vei fi făcînd, de-i bun,
De-i rău, e bun făcut și pentru noi.
Tăcuți, supuși urmăm porunca Ta.
Tu însă ești stăpîn numai pe vreri.
Pe suflete nu ești, nu poți să fii.
Și dacă ne supunem toți, Ți-o spun.
In silă, sîngerînd o fac cei mulți.
Tu intri la stăpîn și păzitor.
Ii zici. — Eu nu te însoțesc... Stăpîn
Nu am decît pe singur Domnul meu.
Eu lui mă'nchin, mă plec și numai lui;
Ear altuia în veci nu mă supui.

Alexandru V.:

Nu v-am chemat ca să Ve'ntreb,
ce vreți,
Și nici nu țin s'o știu. Am spus
ce-am spus
Și grija mea de cel ce-i nesupus!

Bogdan:

Supuși suntem, supuși și umiliți.
Dar nu cu gîndul, nici cu inima.
O, nu! — Când alții țara o păzesc,
Eu nu mai sunt legat de spada mea.
Ți-o dau! Hatman să-ți fie cine-o vrea.

Alexandru V.:

Vor fi destui mai vrednici ca s'o ia.

Tot timpul acțiunii, Bogdan se poartă cavalerește și nu vrea să atace pieziș. Il consideră pe Alexandru copil și-i face vinovați de fapta sa pe boierii hrăpăreți și trădători.

Sub presiunile boierilor, printre care vicleanul Hulpe și perfidul Aron, Domnitorul hotărăște să-l alunge pe Bogdan din funcția de hatman. Fidel principiilor sale, acesta nu protestează, considerînd acțiunea un drept al Domnului. Ostașii, oamenii din popor sînt însă credincioși lui Bogdan. Se luptă eroic cu mercenarii aduși de Alexandru împotriva acestuia și pătrund în curtea domnească. Domnitorul fuge cu boierii săi să ceară ajutor de la Leși.

La sosirea oștilor streine, Bogdan, cu moldovenii săi, îi așteaptă la o trecătoare, într-o pădure, inabordabilă prin alte părți. Bogdan folosește tactica așteptării și-i uzează pe invadatori, pe care pînă la urmă îi atrage în cursă, cu ajutorul unui diac:

Bogdan:

Oricum ar fi, hatmane, sunt pierduți.
Se înăcrește vinul cel mai bun
Cînd stă-n bătaia soarelui lăsat.
Oșteanul, care e ținut în loc,
Iși pierde foarte în curînd și el
Avîntul de răsboiu și, înăcrit,
Se lasă-n voia întîmplărilor.
Noi grabă nu avem: să stea cît vor.

Coste:

Dar stăm, Măria Ta, legați.

Bogdan:

Nu ei ne țin, ci noi i-am prins în lați
Și-i obosim, ca să-i putem muia.
Dar — să vedem. Diacul e isteț
Și dacă-i trage-n cursă-i fugărim
De nu mai vin pe-aici cît mai trăim.

Coste:

Suntem de tot puțini.

Bogdan:

Puțini, dar noi.

Moldovenii ies învingători. Bunătatea și filozofia tolerantă a lui Bogdan îl pierde, însă, căci Aron Vodă îl înfrînge după doi ani.

Figură de o rară frumusețe morală, Bogdan Vodă, deși e caracterizat de un personaj ca o fire „năvalnică", e totuși un tip apatic, lipsit de ambiții personale, pe care-l împing mereu din spate oameni din popor. In afară de ideea independenței țării, înțeleasă îndeajuns de abstract, el pare adesea că nu vrea nimic. Totuși, în figura lui Bogdan, autorul sădește un înalt ideal uman. El „*e — cum* însuși Slavici mărturisește — *omul așezat, care numai a nevoie se hotărăște la ceva, dar hotărît odată, pune capul în pietri, e un popa Tanda, e un Petru Viteazul Greuruș, nu e bufon. E „Frecățel" e în ultima analiză „Dănilă Prepeleac", omul „care dă cu bota în baltă", e „hodorosc trosc, mazere de post", es ist Mann, der Gutes übt und Böses stiftet, Böses übt und Gutes stiftet*" (trad. „este omul care face binele și provoacă răul, care face răul și provoacă binele") [14]).

Bogdan e mai mult o funcție, un simbol decît un personaj propriu zis. De altfel, așa e înfățișat și rivalul său Alexandru. Conflictul are loc, de fapt, între boierii trădători, care-l sprijină pe Alexandru Vodă, și între oștenii patrioți și masele populare care-l sprijină pe Bogdan Vodă. Cei doi eroi par a fi două piese de șah, cu care operează cele două forțe antagonice. Marea artă a lui Slavici constă, în această piesă, în redarea atmosferei și în înfățișarea mișcării maselor. Meritul său rezidă de asemenea în înțelegerea rolului maselor populare în făurirea istoriei. Oamenii din popor nu sînt prezentați ca niște simpli rezoneuri, ci ca niște forțe vii, active, care au voință, discută cu răspundere problemele sociale și politice, se zbat să impună un punct de vedere. Revelatoare în acest sens este scena a II-a din actul al II-lea, cînd oștenii, dîndu-și seama de intrigile boierilor, își exprimă ferm punctul de vedere mînuind cu abilitate ironia populară, persiflînd cu îndrăzneală instituții feudale și titluri socotite sacrosante:

Codac:

Umblă unii așa forfota prin tabără.

Linte:

Pare-mi-se, că ear se burzuluiesc.

Codac:

Ei, și!? Ce-avem noi cu ei!? —
Nici în clin, nici în
mînec, nici la urcuș, nici la coborîș
nu'njugăm. Ei cu
Vodă țară, eara noi cu hatmanul
paște.

Verigă:

Tocmai așa no fi, Codace. Boierii
spun, că vorbă e
să ne dee alt hatman.

Codac:

Apoi una ca aceasta nu se poate. Cum
să ne dee altul
cînd nu e decît el?!

Linte:

Uite, îl dă'ncolo, și pune Vodă alt
om în locul lui.

Codac:

Pune pe dracul! De unde să-l puie,
dacă nu-l are!?

Verigă:

Il face Vodă hatman, pe acela pe
care-l vrea.

Codac:

Haidadee! — Nu vezi, omule, că nu
se poate!? Hatmanul
nu e doară Vodă. Da, Vodă faci pe
cine vrei, fie
slut, fie șchiop, fie chior, fie chiar
și orb cum a
fost Iliaș. Dacă l-au făcut Vodă, e
Vodă și n-ai ce
să-i faci. Pentruca să fie însă hatman,
trebuie să
aibă ce-va ce nu ori-și cine are, să
fie cum-va...

Oștean:

Așa-i! Asta nu se dă: o ai, dac'o ai.

Altul:

Și n-o găsești, dacă n-o ai

Ear altul:

Nu calcă hatmanul ca alții. Altă îi
este căutătura.
Altul e felul lui de a vorbi.

Codac:

Ei, vezi asta e! De ce zic eu că nu
se poate!? Oi fi
eu prost, cum vi se pare voauă, dar
mai prost
de-acum m-a făcut mama n-o să mă
faceți. Ce naiba!?
Am văzut eu cum se bat cocoșii între
dînșii, dar
mi-te hatmanii dac' ar fi mai mulți!?

Oștean:

Hehehe! — Așa-i! se bat cocoșii. Al
naibii Codac!

Altul:

Unde s-au pomenit mai mulți
hatmani!?

Ear altul:

Nu se poate, și, dacă nu se poate,
nu e cu putință —

Codac:

Și dacă-l dai pe gînsac între giște,
care nu-l cunosc,
vai de capul lui, că-i spulberă toate
penele.

Oștean:

Le spulberă.

Altul:

Remîne golaș ca puiul de vrabie.

Codac:

Dar dacă-l dai pe vier în turma, de
care nu se ține!?

Oștean:

Vai de pielea lui, că e-ncolțită din
toate părțile.

Codac:

Nu se poate, măi Linte, Măi Verigă,
nu se poate. A
fi n-o fi hatmanul alui Vodă, dar
oastea e a hatmanului, și Vodă
o pate rău de tot, dacă nu-și păzește
treaba".

De fapt, din întreaga piesă, dar mai ales din tiradele lui Bogdan, din spusele corului popular din actul V, și din replica lui Codac din act. V, se desprinde imaginea realistă a triumfului maselor populare, a țării, cum o numește Slavici, care spunea în scrisoarea pomenită mai înainte: „*Bogdan își iubește țara, țara îl iubește pe el: are succes! Alexandru e un om schimbăcios. De asemenea își iubește țara. Rezultatul final nu e nici al lui Bogdan, nici al lui Alexandru: e un succes al țării, e întemeierea unui nou timp, e cîmpul deschis pentru Ștefan*".

Această idee democratică ce stă la baza întregii piese, luminînd noi aspecte ale concepției lui Ioan Slavici, socotim că aduce o contribuție la înțelegerea mai deplină a personalității marelui creator. De asemenea, fără a fi avut intenția de a stărui aici asupra valorilor artistice ale piesei, credem că, și din acest punct de vedere, imaginea scriitorului Slavici se împlinește cu sensuri mai bogate. Publicarea integrală a acestei lucrări, însoțită de comentariile critice cuvenite, va oferi, desigur, cititorilor, posibilitatea de a cunoaște cea mai reușită — după părerea noastră — lucrare dramatică a lui Ioan Slavici.

---

1). Lenin: **Despre cultură și artă**, E.S.P.L.P. 1957, p. 335
2). Scarlat Struțeanu, **Cîteva date bibliografice ale operei lui Ioan Slavici în Mișcarea literară** An. II, nr. 42, din 29 august — 3 sept. 1925, p. 2, col. 1
3). Ioan Slavici: **Inchisorile mele** p. 143—144
4). Ion Breazu: **Prefață la Ioan Slavici: Nuvele**, E.S.P.L.A. 1958 p. 6
5). Ioan Slavici: **Lumea prin care am trecut**, p. 105
6). Ioan Slavici: **Scrisoare către Iacob C. Negruzzi, în Studii și documente literare, vol. II**, p. 275—76
7). Idem p. 277
8). Idem p. 278
9). Idem p. 292
10. Cf. Vasile Pîrvan: **Alexandrel Vodă și Bogdan Vodă, șapte ani din istoria Moldovei**, Buc. 1904
11. Cf. Mihai Costăchescu: **Documentele Moldovenești înainte de Ștefan cel Mare** vol. II p. 744
12. I. Bogdan: **Cronici inedite atingătoare de istoria Romînilor, Buc.** 1895, p. 51
13. Grigore Ureche, **Letopisețul Țării Moldovei**, E.S.P.L.A. 1955, p. 82
14. Ioan Slavici: **Scrisoare către Iacob Negruzzi, în Studii și documente literare**, vol. II, p. 277

NICOLAE POPESCU-DOREANU

A plecat pe un drum lung și fără de întoarcere, părăsindu-ne pentru totdeauna, unul dintre cei mai buni tovarăși, Nicolae Popescu-Doreanu.

Cine nu l-a iubit? Cine n-a dorit să mai stea de vorbă cu dînsul, după ce l-a cunoscut? Cîți n-au învățat de la el cum să se comporte în viață? „Un singur dușman are omenirea" — sintetiza dînsul — „capitalismul". De aceea din frageda lui tinerețe a dus lupta împotriva acestui dușman al clasei

muncitoare, al poporului sărman, pe care l-a iubit din toată inima dăruindu-și sănătatea și întreaga lui putere de muncă pentru eliberarea clasei muncitoare de sub jugul capitalist, pentru triumful socialismului.

Numele lui Nicolae Popescu-Doreanu este legat de o mulțime de gazete muncitorești. Și-a dus munca în condiții groaznice, chinuitoare, așa cum munceau comuniștii însuflețiți de conștiința adăpată la izvoarele partidului. Uneori redacția era formată dintr-un singur om: Popescu-Doreanu, care redacta în întregime gazeta, după corespondențele muncitorești primite. Iarna, sediul redacției era cîteodată o masă de birt, altădată, holul Teatrului Național pe marmora caloriferului. De multe ori lipsit de hrană, el și familia lui, deoarece la ordinul Siguranței — doar-doar i-o stăvili elanul — era îndepărtat din cea mai umilă slujbă pe care izbutea să o capete.

Și totuși niciodată nu și-a pierdut umorul pe care-l avea din plin, sfătoșenia, și mai ales speranța în victoria clasei muncitoare, în victoria socialismului și pe care a avut fericirea să-l vadă croindu-și drum spre comunism.

Nicolae Popescu-Doreanu a risipit prin acele gazete muncitorești sau prietene, poezii, schițe și portrete de figuri din istoria poporului nostru. In spiritul literaturii militante a scris și o piesă de teatru, „Bolșevicul", care se repeta cu actori improvizați într-o sală a Sindicatelor C.F.R., piesă care, bineînțeles, a fost interzisă de Siguranță.

Popescu-Doreanu n-a avut timp să se realizeze ca scriitor. Hărțuit de Siguranță, arestat, condamnat, aruncat în lagăr, nu și-a părăsit de fel activitatea pe care o ducea. In ciuda teroarei, mai dîrz, a luptat din toate puterile pentru ridicarea conștiinței socialiste a oamenilor muncii pe care i-a servit pînă în ultima lui clipă.

După 23 August 1944, i s-au încredințat diferite sarcini de răspundere pe linie de partid, în organizații obștești și în aparatul de stat.

Moartea l-a găsit după o zi întreagă de lucru la masa de scris, după care a tînjit atîția zeci de ani, dar pentru lipsa căreia n-a suferit, știind că munca pe care o ducea era închinată patriei, poporului, partidului.

Al. Șahighian

CALEIDOSCOP...

SECERIŞ

După hibernare

Cine ar fi pătruns în sala de festivități și ar fi urmărit dezbaterile n-ar fi putut stabili anul întîmplării. Trebuie totuși să precizăm: este anul de grație 1960. Locul adunării: Berlinul Occidental, sala „Reichshof" din cartierul Schöneberg, în imediata apropiere a reședinței d-lui Brandt. Pe pereți nu se găsea portretul agresivului caporal, ca în urmă cu 25 de ani. La tribună însă glasul oratorului avea modulații ciudate, parcă familiare: *Națiunea germană este bolnavă de cancer. Poporul trebuie guvernat ca în secolele trecute. El are nevoie de o democrație președințială și de o cîrmuire centrală*".

Ascultăm din nou perorația demagogică unită cu tupeul războinic teuton, ca în epoca pregătirii ascensiunii lui Hitler? Oratorul este un membru al Uniunii Studenților Naționali. Tema cuvîntării: „Problemele unității germane". Obiectivul, exprus destul de fățiș: reabilitarea zilelor de glorie ale fascismului. Din discuțiile „înflăcărate" studențești a reieșit că Hitler a fost un „devotat prieten al bisericii" și Himmler un cetățean „onorabil". S-a admis că statul fascist a recurs uneori la acte severe de guvernare, dar torturile, camerele de gazare, lagărele de exterminare ar fi o născocire a dușmanilor Germaniei. Dacă uneori s-au semnalat fapte exagerate de represiune, însuși Himmler a intervenit, suprimînd pe cei care constituiau „o rușine pentru bravii SS".

La întrebarea indignată a unui participant cine e vinovat de uciderea celor patru milioane de evrei la Auschwitz, sala a răspuns cu hohote de rîs. Da, cu hohote de rîs. Încă o dată: întrunirea a avut loc în anul 1960 în Berlinul Occidental.

Trebuie să mărturisim că nu se poate folosi ironia în relatarea acestor evenimente. Cînd simțul rușinii este încălcat grosolan, comicul sună deplasat.

Cinica declanșare a neofascismului este o profanare. Popoarele n-au uitat încă ororile ultimului război mondial, spaimele și suferințele abia cicatrizate. Să fie de data aceasta alarma nefondată? Pentru cei care se leagănă cu iluzii, chiar publicațiile din Germania Occidentală ne oferă date concludente.

Activitatea „Uniunii Studenților Naționali" nu se rezumă doar la Berlinului Occidental, ea este tot atît de intensă în multe orașe ale R.F. Germane, desfășurată sub oblăduirea fostului nazist Schröder, actual ministru federal de interne.

Țelurile organizațiilor de tineret din R.F. Germană sînt dezvăluite limpede și răspicat. Programul „Uniunii Studenților Naționali" de pildă, a fost schițat de primul președinte al ei, studentul în drept Otto Jänisch.

El poate fi redus la cîțiva termeni care sînt tot atîtea formule diversioniste și provocatoare, cunoscute și demascate de atîta vreme: lupta împotriva elementelor „antigermane"; lupta împotriva comunismului; înghițirea Austriei și a regiunii Sudete și, în sfîrșit, eliberarea criminalilor de război.

Programe similare inspirate de fascism, revanșism și militarism expun și alte organizații de tineret din R. F. Germană. Unele se adăpostesc sub diferite denumiri candide: „Comunitate de muncă a „Uniunilor patriotice de tineret", „Băieții drumeți", „Schiller-Jugend" etc. dar, în fond, sînt succesoarele directe ale renumitului „Hitlerjugend". In frunte se află „conducători încercați", ca Günther Hesler, fost führer în Hitlerjugend și membru al SS, Raoul Nahrath, fondatorul asociației „Wikingjugend" și Alfred Zitzmann, fost führer în „Hitlerjugend", pe lîngă „Armele S.D." etc. Un reprezentant al Uniunii Studenților Naționali nu s-a sfiit să declare public: „Noi nu ne dezicem de 1933. El a fost rezultatul unei evoluții logice". Iar un șef autorizat

..EXTERN

al „Tinerei Asociații" a proorocit: „Se vorbește de o trezire națională, care în anul 1933 a animat Germania adormită. Așa a fost, zău, și nu va mai trece mult timp și un nou 1933 va izbucni. Eu cel puțin vreau s-o sper".

Se poate exprima mai deschis pofta de reinstaurare a fascismului? Pateticele pronosticuri se aliază cu o deșănțată campanie de defăimare. Nici o remușcare nu zdruncină conștiințele asasinilor. Rînjetul fiarei poate fi zărit ca în epoca de dezlănțuire a furiilor. Este adevărat că în R. F. Germană se manifestă o opoziție tot mai puternică împotriva instigărilor huliganice. Această opoziție pornește însă de jos, din mijlocul poporului, al tineretului muncitoresc. Ea nu este încurajată de stat ci e supusă persecuțiilor și represaliilor oficiale. In schimb clamările fasciste își găsesc loc chiar în presă.

In revista vest-germană „Revue" a apărut de curînd un articol în numele asociației „Tînăra Comunitate Germană". Se scrie negru pe alb: „Oricum ar fi, încă n-am văzut niciodată pe un SS care să nu fie om de treabă". Intr-un discurs, August Haussleiter, președintele Uniunii generale a „Comunității Germane", a protestat vehement împotriva verdictelor din 1946, cînd pedepsirea judecătorilor Tribunalului internațional din Nürnberg, și o „despăgubire" pentru naziștii închiși după 1945. Pe cei loviți de regimul nazist și pe luptătorii din rezistență i-a calificat „ucigași". Aceste organizații care se bucură de bunăvoința specială a guvernului federal, evocă în pioase reuniuni publice memoria fărîmelor iubiți, ca Henlein (fostul gauleiter în Țara Sudeților) și Baldur von Schirach.

Populația muncitoare din Republica Federală ripostează la aceste provocări, organizînd mitinguri și demonstrații. Rezultatul politicii de forță dusă de guvernul federal este elocvent. Adenauer permite desfășurarea nestingherită a organizațiilor de tineret neofasciste.

Cui îi folosește repetarea monstruoaselor devize naziste, zăngănirea uneltelor ucigașe, dezmățul huliganic? Numai cercurilor interesate în întețirea cursei înarmărilor și în accentuarea încordării internaționale.

Memoria popoarelor nu poate fi însă pîngărită. Cînd brutalitatea bestiei se unește cu lipsa de rușine, trebuie să se ridice din nou glasul viguros: Fascismul nu va trece!

S. Damian

STADIUL ACTUAL AL CHIRURGIEI CARDIACE

Profesor universitar dr. VOINEA MARINESCU

..ȘTIINȚIFIC

Perspectiva rezultatelor bune după aproape 500 operațiuni pe inimi executate în Clinica chirurgicală de la Facultatea de Specializare și Perfecționare a Medicilor și Farmaciștilor, ne îndeamnă a ne lua permisiunea să arătăm în spațiul restrîns oferit de un articol de gazetă, care este starea actuală a chirurgiei cardiace. Desigur acest lucru nu este ușor.

S-au practicat operațiuni chirurgicale pentru următoarele boli ale inimii și vaselor mari; cu sau fără ajutorul hipotermiei controlate: canal arterial, coarctația aortei, pericardita constrictivă, stenoza mitrală, defect septal interatrial, stenoza arterei pulmonare, anomalie de deschidere a vaselor pulmonare, trilogie Fallot, anevrisme ale vaselor mari și altele.

Imensul material teoretic și faptic care stă la baza chirurgiei cardiace în continuă ascensiune mă obligă să trec în revistă numai lucrurile absolut esențiale.

Abordarea chirurgicală a inimii bolnave a fost considerată incompatibilă cu posibilitățile tehnice mult timp. Chirurgul de talie mondială, vienezul Bilroth, spunea în 1881 — „Chirurgul care se va atinge de inimă nu este demn de respectul colegilor săi". Totuși numai cu cîțiva ani mai tîrziu, în 1897 Rehn, Herțen Stuchei, suturează cu succes prima plagă a inimii.

In felul acesta mitul că inima este un organ inabordabil chirurgical a fost spulberat și chirurgii au căpătat din ce în ce mai multă îndrăzneală.

Din punct de vedere teoretic și practic bolile de inimă se împart în congenitale și dobîndite. Bolile congenitale sau înăscute sînt efectul unei dezvoltări anormale a tubului cardiac primitiv adică a inimii în timpul vieții intra-uterine. Din cauze care nu se cunosc încă cu exactitate, inima nu se dezvoltă după schema generală de dezvoltare embrionară ci se oprește parțial în stadii inferioare, adică o parte din ea rămîne nedezvoltată sau vicios dezvoltată, în timp ce restul urmează calea normală. Bolile congenitale cunoscute astăzi sînt următoarele: defectul septal interatrial, adică prezența unui orificiu anormal în peretele care desparte cele două auricule. Trilogia Fallot, tetralogia Fallot și petralogia Fallot, sînt trei boli în care se asociază într-un număr mai mic sau mai mare mai multe vicii de dezvoltare. Aceste trei boli fac parte din categoria așa ziselor „boli albastre". Aspectul albastru (cianotic) al bolnavilor este datorit sîngelui venos care trece parțial într-o măsură mai mică sau mai mare în circulația generală fără a mai trece prin plămîni pentru a se oxigena. Acești bolnavi nu pot face nici cel mai mic efort și în general au o dezvoltare corporală precară și o viață scurtă. Se admite că cei mai mulți mor în jurul vîrstei pubertății cînd creșterea corpului devine disproporționat de mare față de posibilitățile inimii.

O altă boală congenitală este stenoza arterei pulmonare. Aceasta este mai bine tolerată și tratamentul ei chirurgical dă rezultate foarte bune.

Mai sînt două boli congenitale care de fapt sînt ale vaselor mari de la baza inimii și nu ale inimii propriu zise, dar care au o influență remarcabilă asupra funcționării inimii. Acestea sînt: persistența canalului arterial și stenoza istmului aortic. Prima este consecința persistenței unui canal care unește artera pulmonară cu aorta și care în mod normal se închide la o lună după naștere. Bolnavii suferind de stenoza istmului aortic nu depășesc în general limita de 30 de ani de viață și mor prin hemoragii în creer, datorită presiunii arteriale prea mari sau prin insuficiență cardiacă. Acestea sînt cele mai frecvente boli înăscute de inimă, la care se pot asocia diverse alte anomalii. Există și alte boli cum ar fi: complexul Eisenmenger, Fistula aorto-pulmonară, însă acestea sînt mai rare, iar tratamentul lor în faza actuală nu este destul de bine pus la punct.

Dintre bolile dobîndite cităm stenozele (strîmtorările) sau insuficiențele orificiilor tricuspid, mitral sau aortic datorită reumatismului. Dintre acestea imensa majoritate adică cca. 95% este reprezentată de stenoza mitrală pură, adică strîmtorarea cicatricială a orificiului mitral și de boala mitrală, adică asocierea într-un grad mai mic sau mai mare dintre stenoză și insuficiență. Pericardita constrictivă reprezintă o boală a învelișului inimii care se bucură azi de un tratament chirurgical foarte bine pus la punct și cu rezultate din cele mai bune.

Pericardita constrictivă este în majoritatea cazurilor consecința localizării tuberculozei la nivelul pericardului. Foițele pericardului se îngroașă, se sclerozează și prind inima ca într-o carapace nepermițîndu-i astfel să se dilate în mod normal în timpul activității ei. Bolile vaselor coronare care hrănesc mușchiul cardiac se bucură și ele astăzi de un tratament chirurgical care se adresează fie prin operații indirecte creării unei anastomoze între mușchi și alte vase, fie chiar destupării vaselor coronare astupate.

Nașterea și evoluția chirurgiei cardiace au fost determinate de marile progrese ale tehnicii și de insuficiența sau imposibilitatea aplicării unui tratament medical. Primele boli cardiace care au fost atacate chirurgical, au fost cele dobîndite. Eficacitatea unui tratament depinde în cea mai mare măsură de aprecierea justă a necesității operației, a indicațiilor și contraindicațiilor unei metode sau unui procedeu operator. După multiple tatonări experimentale clinice și operatorii ne găsim astăzi în posesia unor metode și tehnici bine reglate care cu o indicație justă dau rezultate foarte bune. Comisurotomia mitrală, adică desfacerea digitală sau instrumentală a valvulelor mitrale sudate prin procesul de cicatrice reprezintă în perspectiva experienței și a statisticilor impresionante ca număr realizate pînă acum, una din operațiile cardiace cea mai bine pusă la punct și cu efectele vindecătoare cele mai bune. Cu o indicație bine pusă, procesul de vindecări cu rezultate foarte bune se ridică astăzi la 80%, iar restul bolnavilor beneficiază de ameliorări importante. In pericardita constrictivă operația constă în desfacerea chirurgicală a carapacei scleroase în care este prinsă inima, astfel ca umplerea inimii cu sînge să se facă din nou în condiții normale. In cazul că operația s-a practicat în momentul cel mai potrivit, vindecarea este radicală și definitivă. Operațiile în coronarile (bolile arterelor coronare), începînd de la revascularizarea miocardului, pînă la intervențiile practice direct pe coronare, nu încumbă riscuri. Bolnavii operați nu mai prezintă crize de angină pectorală, oboseală, elementele electrocardiografice se îmbunătățesc. Problema soluționării bolilor congenitale a ridicat de la început dificultăți mari. In aceste boli este necesar de a opri circulația și a deschide inima. Chirurgii s-au străduit să înlăture riscurile operatorii imaginînd o gamă întreagă de tehnici, așa zisele metode oarbe (fără deschiderea cordului) dar ele n-au dat rezultate bune. Adevărata chirurgie cu rezultate foarte bune pentru leziunile congenitale s-a dezvoltat odată cu introducerea în practică a hipotermiei, adică a răcirii întregului organism. Principiul metodei este următorul:

Oprirea inimii pe o durată de timp mai mare de 3 minute produce moartea prin anoxie, adică prin lipsă de oxigen la nivelul creerului și al inimii.

Dacă se răcește corpul, nevoile de oxigen ale celulei nervoase și ale mușchiului cardiac vor fi mai mici și deci circulația se va putea opri un timp mai lung fără să producă leziuni ireversibile. Coborînd temperatura organismului la 28—30° se poate opri circulația aproximativ 8—10 minute timp necesar și suficient pentru executarea unor operațiuni în interiorul inimii. In felul acesta leziunea este corectată în condiții perfecte sub controlul direct al vederii. Cu această metodă, mult superioară metodelor cu cordul închis, se pot opera în condiții bune: stenoza pură valvulară de arteră pulmonară, defectul septal interatrial și trilogia Fallot și unele tumori ale cordului (mixoamele destul de rare, dealtfel). Totuși timpul necesar executării operației este limitat și o serie de afecțiuni ca tetralogia Fallot, boala lui Roger, fistula aorto-pulmonară nu pot fi executate în acest interval de timp. Practica hipotermiei controlate indusă prin răcirea periferică a întregului organism, cu toate că a adus un mare serviciu chirurgiei inimii, reprezintă astăzi totuși un adjuvant limitat.

Astfel s-a ajuns la necesitatea imaginării unui alt sistem care să permită adordarea chirurgicală a interiorului inimii pe un timp mai îndelungat. Un interval de timp de 30 — 45 — 60 minute de scoaterea funcțională a inimii din circulație, ar fi cu totul suficient pentru realizarea unor tehnici operatorii intracardiace în scopul reparării tuturor defectelor.

Dar întreruperea travaliului cardiac nu este posibilă pe o durată așa de lungă, decît dacă munca inimii este preluată în mod artificial de o pompă care să poată realiza aspirația și pomparea sîngelui în organism în condiții cît mai apropiate de normal. Astfel n-a născut ideea circulației extracorporale, susținută de un aparat „inimă pulmon artificial" care să ofere chirurgului posibilitatea de a lucra pe inima deschisă. In ultimele două decade o serie de chirurgi și tehnicieni încearcă variate procedee și mecanisme pentru construirea unui aparat de circulație extracorporale în scopul aplicării lui în clinică în chirurgia inimii.

Pentru a scoate inima din fonctiune în mod temporar, un asemenea aparat aspiră sîngele din venele mari cu ajutorul unei pompe care apoi îndreaptă sîngele spre plămînul artificial sau oxigenator unde se produce oxigenarea și părăsirea bioxidului de carbon. De aici sîngele este preluat de o a doua pompă și reinjectat sub presiune în sistemul arterial al pacientului după o prealabilă filtrare și încălzire. In tot acest drum în afara organismului, sîngele, în prealabil tratat cu heparină pentru a deveni incoagulabil, circulă prin tubulatura de material plastic cu totul inert, prin canule și conectoare de oțel inoxidabil, prin rezervoare de sticlă siliconate și oțel siliconat și prin tuburi de latex siliconat. Cu toate că suplinirea temporară a travaliului cardiac și a funcției respiratorii se realizează în condiții optime cu aparatele de circulație extracorporale, totuși chirurgia cardiacă, pentru rezolvarea anumitor defecte ale inimii, reclamă uneori mai mult decît acest aparat poate oferi. După cum am arătat pînă acum, pe o perioadă de timp de 30—60 minute, inima poate fi scoasă din circulație, ea nemaiprimind decît sîngele care hrănește mușchiul cardiac (prin vasele coronare). Totuși cordul cu toate că este aproape gol de sînge, continua să se contracteze, structurile intracardiace sînt într-o continuă mișcare, tehnica operatorie fiind îngreunată, iar în unele situații aproape imposibil de realizat. Astfel a apărut necesitatea opririi contracțiilor cardiace pentru a oferi operatorului o liniște completă. In acest scop se practică stopul cardiac electiv, adică oprirea inimii. Pentru aceasta se injectează în arterele coronare o substanță care împiedică contracțiile miocardului. Stopul cardiac, în general lipsit de pericole, conduce la realizarea condiției ideale pentru practicarea chirurgiei intracardiace, — corp deschis, uscat și imobil în interiorul căruia chirurgul poate inventaria liniștit leziunile și apoi le poate corecta sub directul control al vederii timp de 15—45 minute.

De unde pînă la utilizarea circulației extracorporale bolile operabile ale inimii erau două sau trei, astăzi, la adăpostul acestei metode, se pot corecta cu rezultate bune următoarele afecțiuni: comunicația interatrială, canalul atrioventricular comun, comunicațiile interventriculare, tetralogia Fallot, stenoza infundibulară a arterei pulmonare, fistula aorto-pulmonară, anevrismul sinusului Valsalva, transpoziția marilor vase, insuficiența mitrală, insuficiența aortică, stenoza aortică și poate și multe altele.

In ceea ce privește viitorul chirurgiei cardiace însă, îmi îngădui să menționez aici că metoda care va oferi posibilitățile cele mai largi de a opera în interiorul inimii, va fi circulația extracorporală combinată cu hipotermia joasă. In laboratorul de organe artificiale de la Spitalul Fundeni am început să experimentăm această nouă metodă. Este vorba de hipotermia profundă, respectiv scăderea temperaturii organismului pînă la 6° Celsius cu ajutorul circulației extracorporale. La o temperatură a corpului de 6° cordul se oprește spontan, activitatea electrică a creerului încetează, metabolismul general este scăzut pînă aproape la 0 nemaifiind nevoie de circulația sîngelui pe o perioadă de 40—50 minute. In tot timpul opririi inimii și a circulației, bolnavul nu mai prezintă puls, respirație, presiune arterială, activitate electrică cerebrală și totuși, cu mijloacele tehnice moderne se înregistrează fenomele biologice care arată că bolnavul este în viață. Toate aceste procese fiziologice sînt reversibile și nedăunătoare odată cu reîncălzirea bolnavului. In aceste condiții cordul poate fi deschis și executată operația în condiții optime. Avantagiile metodei ar fi următoarele: Răcirea și încălzirea mai întîi a organelor vitale creer, inimă, ficat, rinichi și folosirea unui aparat inimă, plămîn-artificial și realizarea stopului cardiac și cimp operator uscat, imobil, pe o durată lungă de timp fără manevre suplimentare. In sfîrșit posibilitatea de a corecta chirurgical mai multe defecte cardiace decît cu ajutorul circulației extracorporale totale obișnuite.

Am enunțat aici o serie de procedee mecanice, tehnice, pentru a arăta care sînt tendințele moderne și drumul pe care-l urmează astăzi științele medicale.

Zi de zi, în fiecare clinică, în fiecare laborator, în fiecare dispensar se cucerește pas cu pas cîte ceva din tainele naturii care puse în slujba omului, în slujba celor suferinzi va aduce alinarea suferințelor și întărirea sănătății poporului.

SUS: Colectivul în timpul unei operații pe cord deschis.
JOS: Colectivul în urma unei operații reușite.

PREZENȚE ROMÎNEȘTI PESTE HOTARE

Două distincții care obligă

Festivalul cinematografic de la Karlovy Vary a adus țării noastre două înalte distincții: marele premiu al filmului de desene animate (pentru Homo Sapiens, *în regia și după scenariul lui Ion Popescu-Gopo) și unul din cele trei mari premii pentru filmele de lung metraj (pentru* Valurile Dunării, *în regia lui Liviu Ciulei, după scenariul lui Francisc Munteanu și Titus Popovici).*

Faptul este desigur menit să ne bucure cu deosebire. El nu numai că sporește prestigiul cîștigat de tînăra cinematografie românească, dar aduce o consacrare internațională atît eforturilor de a crea la noi în țară o industrie a filmului de înaltă ținută artistică și cu un valoros conținut social, cît și străduințelor realizatorilor români — scenariști, regizori, operatori, interpreți — de a-și însuși tainele unei arte care părea, pînă nu de mult, apanajul unor țări și industrii cu vechime și tradiție.

Dar dacă ne măgulesc și ne răscumpără eforturile de pînă acum, cele două noi mari distincții ne obligă. Ele înseamnă că filmul românesc a atins un anumit nivel internațional și că lupta pentru menținerea și depășirea acestui nivel urmează să fie în viitor obiectivul nemijlocit al artei cinematografice românești. Exemplul lui I. Popescu-Gopo, care e la a treia mare distincție internațională, constituie un criteriu de modul în care perseverența și perpetua căutare a noului trebuie să stea la baza eforturilor artistice, iar înalta ținută a scenariului, frămîntările regizorului de a găsi forme originale de expresie, străduințele fotografului de a crea o suită cuceritoare de imagini impresionante în alb și negru, cît și intuiția și dăruirea totală cu care au jucat interpreții — atîtea caracteristici ale Valurilor Dunării *— vor fi de acum înainte nu numai punct de comparație ci și de pornire. Pentru că, alături de alte ramuri productive, care aduc țării forță și renume, producția cinematografică — industrie și artă — este menită să militeze și ea pentru exprimarea, cu mijloacele care-i sînt proprii, a construcției desfășurate a socialismului în țara noastră.*

M. R.

„IN TURUL FRANȚEI"

..SPORTIV

Așadar „Turul Franței" nu se desminte. Și în acest an, cea mai mare cursă ciclistă profesionistă din lume s-a desfășurat într-o penibilă atmosferă de bîlci tragic. De mult, în această competiție care și-a cîștigat o tristă celebritate, nu performanța sportivă în sine este urmărită de organizatorii afaceriști ci jocul cu moartea, căutarea senzațiilor tari și mai ales realizarea unor cît mai mari profituri publicitare. Desfășurat pe un traseu accidentat, fantezist ales an de an, pe o caniculă infernală, turul, cu cele 21 de etape ale sale a avut o desfășurare anostă, timpii realizați nefiind la înălțimea celor din alte ediții. Francezii care cîștigaseră cu puține zile înainte „Turul Italiei" prin impetuosul Anquetil, se prezentau la startul „Turului Franței" avînd toate șansele să cucerească și aci victoria, întrucît aveau în echipă pe Roger Riviére, marea stea a asilor pedalei. Riviére este un băiat de toată frumusețea și poza lui s-a răsfățat în toate publicațiile de sport. Demn urmaș al compatriotului său Louison Bobet, Riviére a dovedit pe șoselele Europei suplețe și curaj, dîrzenie și gîndire tactică și — din 1956 și pînă acum — i-am urmărit succesele de mare răsunet. E vorba de cîștigarea primului tur al Europei, de recordul mondial al orei, de cucerirea titlului de campion mondial la urmărire.

Dar omul care era de presupus că va duce ușoara povară a tricoului galben la Paris, flăcăul cărului parcă Jean Marais i-a împrumutat surîsul, zace acum pe un pat de spital, cu coloana vertebrală fracturată și apraope paralizat. In etapa a 14-a, la kilometrul 57, blestemat kilometru 57, gonind spre Avignon, orașul gloriei papale, cu o viteză uluitoare, pentru a nu „pierde roata" italianului Nencini, Riviére s-a prăbușit într-o prăpastie, smuls de pe asfalt, la un viraj și zvîrlit peste parapet.

Am văzut în ziarul nostru de specialitate, care a relatat trista întîmplare, o fotografie. Un om — Riviére — într-o poziție cu totul firească, de parcă ar dormi, ca un muncitor ostenit, cu mîna dreaptă lîngă frunte, cu părul acoperit de frunze. Multe frunze, în jur și crengi subțiri. Fața ciclistului, împietrită, buzele strînse. Brațele arse de soare, cu vine proeminente, contractate de efort. Cursa e terminată și poate niciodată această stea nu va mai scînteia. In vremea asta, cei rămași, coboară cu spaima în oase muntele Perjuret, purtînd pe tricouri desenele bizare ale unor anunțuri publicitare. Iată o lamă de ras, pe un tricou alb, iată pe un altul zugrăvită o cutie de conserve de pește, pe un altul o umbrelă, gîtul unei sticle de vermut, inscripții ciudate. Patronii și-au „tatuat" astfel supușii și i-au trimis la bătălia cu moartea. Asemeni sălbaticilor din pădurile preistoriei, pîntecoșii patroni se bucură, țipă, plîng, după cum le merg afacerile. Nu Roger Riviére, băiatul svelt și-a frînt zborul, consideră ei, ci firma de băuturi pe care o reprezenta: „Saint Raphael Quinquinna". Victoria a revenit vermutului italian „Carpano" căruia i-a slujit Nencini... Impasul definitiv al eticii burgheze s-a reflectat și în această cursă. Ură, matrapazlîcuri, iată ce se ascunde în spatele valului de afișe colorate al ei. Străzile sportivilor adevărați, aplecați pe ghidon, sub ploi sau sub vînturi, sînt batjocorite de negustorii obezi în capul cărora discobolul Myron n-ar întîrzia să-și asvîrle discul de piatră... Nu numai Riviére a ieșit din cursă. Extenuați, accidentați în busculade, încă 47 de ciclișți au depus armele. Acestea se întîmplă pe același traseu care e scena multor tragedii. Cu ani în urmă, Gino Bartalli povestea că, la un moment dat, într-o etapă în care conducea solitar, cu un avans copios, i-a apărut în cale, gata să-l calce un „misterios" camion care l-a făcut să piardă avansul. Desigur, intervenise vreo... sticlă de coniac, vreun bidon cu ulei, ori vreun alt personaj din umbră reprezentînd mafia publicitară care dirijează în „Turul Franței".

Așadar, vermutul „Carpano" a ajuns la Paris cu tricoul galben...

Gheorghe Tomozei

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

1961
Bilet.
BIBLIOTECA CENTRALĂ
SIBIU

TRĂIASCĂ A 16-A ANIVERSARE A ELIBERĂRII PATRIEI NOASTRE

PROLETARI DIN TOATE TARILE, UNIȚI-VA!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul III, Nr. 16 (51) • 15 august 1960 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

A 16-a aniversare a eliberării Patriei noastre

23 August 1960! 16 ani de la Eliberare! Cîte s-au înălțat din nou, cîte s-au prefăcut în acești cîțiva ani! Un copil născut la 23 August 1944 e de-abia un adolescent, — ființa lui nu-i încă împlinită. Dar în acest răstimp s-a născut și stă solid pe picioare o țară nouă. S-a născut, a crescut, a devenit puternică, în 16 ani.

Case, fabrici, uzine, cîte-au fost înainte s-au înnoit. Altele noi, multe la număr, au îmbogățit privelișteа, au sporit frumusețea plaiurilor, au îmbunătățit viața oamenilor. Pe unde-a fost pămînt gol de la începutul-începuturilor, s-au ridicat oțelării, termocentrale, rafinării, fabrici altădată necunoscute, blocuri noi pentru muncitori, sau, ca la Bicaz, s-a întins un lac uriaș de zeci de kilometri, stăvilit de lucrarea omului ca de-un perete de stîncă ridicat în epoci geologice.

Acum un an, la 23 August 1959, poporul nostru întreg a sărbătorit 15 ani de la Eliberare, cu bucuria victoriei în ochi, cu noi năzuințe în piept. Am aruncat atunci o privire largă deasupra țării și am văzut tot ce a fost în stare să înfăptuiască măreț clasa muncitoare îndrumată de partid și înarmată cu învățătura marxist-leninistă. Gîndurile, paginile scrise care le cuprindeau, traduse în faptă, aidoma, au adus fericire unui popor întreg, l-au învățat bucuria vieții, au îmbogățit pămîntul cu ceea ce a făurit mîna omului.

De-atunci a trecut doar un an, și ce mult am mers înainte! Drumul nostru nu cunoaște încezeli și răgaz. Am trecut într-o nouă etapă. Am început a lucra la pregătirea bazelor desăvîrșirii socialismului; am început un plan nou de șase ani, un plan minunat, chibzuit de partid, care va naște noi și noi mijloace materiale, tehnice, pentru ca venitul nostru național să crească tot mai mult și mai repede. Executarea planului a început cu răsăritul primei zile a acestui an, și pînă acum prevederile lui pe primul semestru sînt depășite. Vrednicia oamenilor muncii a întrecut toate așteptările. Iar Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Romîn ne-a deschis în față perspectiva minunatelor realizări, a minunatei vieți ce va însemna în istoria poporului nostru anul 1975.

Cea de-a 16-a aniversare a eliberării noastre ne găsește în plină muncă și avînt, cu mînecile suflecate, cu sufletul înălțat, cu ochii plini de lumina viitorului.

În ziua aceasta, dăruim gîndurile noastre tuturor celor care ne-au eliberat.

Mulțumirile noastre se îndreaptă deopotrivă spre Uniunea Sovietică și ostașii ei victorioși, spre Partidul Comunist Romîn, spre masele populare, spre clasa noastră muncitoare, spre soldații noștri care au luptat pe frontul de Vest răspunzînd voinței populare... Și mulțumirile noastre nu pot fi de-o zi, de ziua de aniversare. Ele trebuie să înarmeze ceas cu ceas mintea și brațele noastre, pentru a apăra cu strășnicie libertatea cîștigată, pentru a întări patria noastră socialistă, pentru a asigura poporului muncitor viața materială și spirituală la care are dreptul.

Pe imensul șantier a cărui schiță, în date și cifre, este atît de clar exprimată în Documentele Congresului al III-lea, este un locușor de muncă și pentru noi, scriitorii. Nu e mai prejos ca celelalte, nici mai puțin însemnat:

„În prezent, activitatea ideologică, munca de lichidare a influriirilor educației burgheze din conștiința oamenilor este tărîmul principal al luptei de clasă, al luptei între vechi și nou".

Aici, pe acest tărîm, e locul nostru de muncă. Aici, pentru a contribui, prin zugrăvirea autentică, veridică, a realității, la formarea conștiinței socialiste, după chipul celor mai înaintați oameni ai zilelor noastre. Aici, pentru a însemna jurnalul trăit al acestor vremi de măreță prefaceri, munca eroică de fiecare zi a clasei muncitoare, spre a fi pildă și îndemn.

Viața oamenilor s-a îmbogățit, pune zi cu zi tot alte probleme cărora le cere dezlegare și în fapta și în sufletul oamenilor, ridică mereu alte idei care să răspundă mersului mereu înainte al tehnicii și societății.

Literatura și arta au preluat din viață mulțimea problemelor ca și bogăția fondului de idei și le-a tradus în realități artistice, în imagini, le-a redat vieții, trecute prin judecata și viziunea artistului, înflăcărată de romantism revoluționar, bazat pe certitudinea viitorului.

Dar partidul și poporul, după cum cer oțelarului să-și depășească mereu norma și planul, cer și scriitorului și artistului să se întreacă pe sine, să ridice neconținut arta lor la cea mai înaltă măiestrie artistică și să răspundă cît mai fidel și mai exact cerințelor ideologice ale partidului și poporului, adică să însemne o rotiță, un șurub din marea cauză socialistă.

În această privință avem încă de luat angajamente, de făcut eforturi, de familiarizat cu dorința de a cere mereu tot mai mult de la noi înșine, de a ne feri să ne culcăm pe lauri. Să muncim în cinstea acestei a 16-a aniversări a eliberării patriei noastre cu gîndul că oamenii reali, că viața reală întrec cu mult operile noastre și eroii pe care îi creăm.

Scriitorii care vor înțelege bine acest fond intim al omului nou, care nu vor vedea în el un fenomen de legendă, ci unul de viață cotidiană în uzine și în sate, aceia vor putea zugrăvi în fondul, în esența ei, realitatea și omul nou de astăzi.

Dar pentru această adîncă înțelegere, scriitorii trebuie să lichideze tot ce-i poate îndepărta de popor, — spune tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, — „spirit de castă, individualism, tendința de a făuri opere pentru uzul unui cerc îngust de „aleși".

E o mare transformare ce se cere în scriitor, în concepțiile ca și în deprinderile lui.

Nu în turn de fildeș, ci pe schele, acolo unde sînt aruncături de var și țencuială, acolo unde e forfota salahorilor și unde așteaptă cărămizile ca niște teancuri de cărți noi, broșate, rostul lor creator și firesc.

Contactul viu al scriitorilor cu oamenii muncii, — în asta stă taina bogăției unei opere și chiar chela talentului. Experiența multiplă a vieții, bogăția ei, munca, sînt materia primă a talentului.

Planul de perspectivă schițat de Documentele Congresului al III-lea vede departe, spre anul 1975. Tinerii scriitori vor apuca și vor trăi din plin acel an, care îi va purta pe brațele lui victorioase, mai sus și mai departe spre comunism. Dar bucuria noastră, a celorlalți, nu este mai mică. E o mare bucurie să fi apucat, să fi trăit acest extraordinar răsărit de soare.

Azi, în ziua celei de-a 16-a aniversări a Eliberării, laolaltă cu toți oamenii muncii, să ne luăm angajamentul de a răspunde cu cinste încrederii partidului și cerințelor poporului de a pulsa din plin, în operele noastre, „viața noastră atît de bogată, cu faptele ei mărețe, cu ideile ei nobile, cu luptele ei victorioase". Cu aceasta, vom aduce cea mai înaltă mulțumire tuturor celor care au contribuit la eliberarea noastră.

Demostene Botez

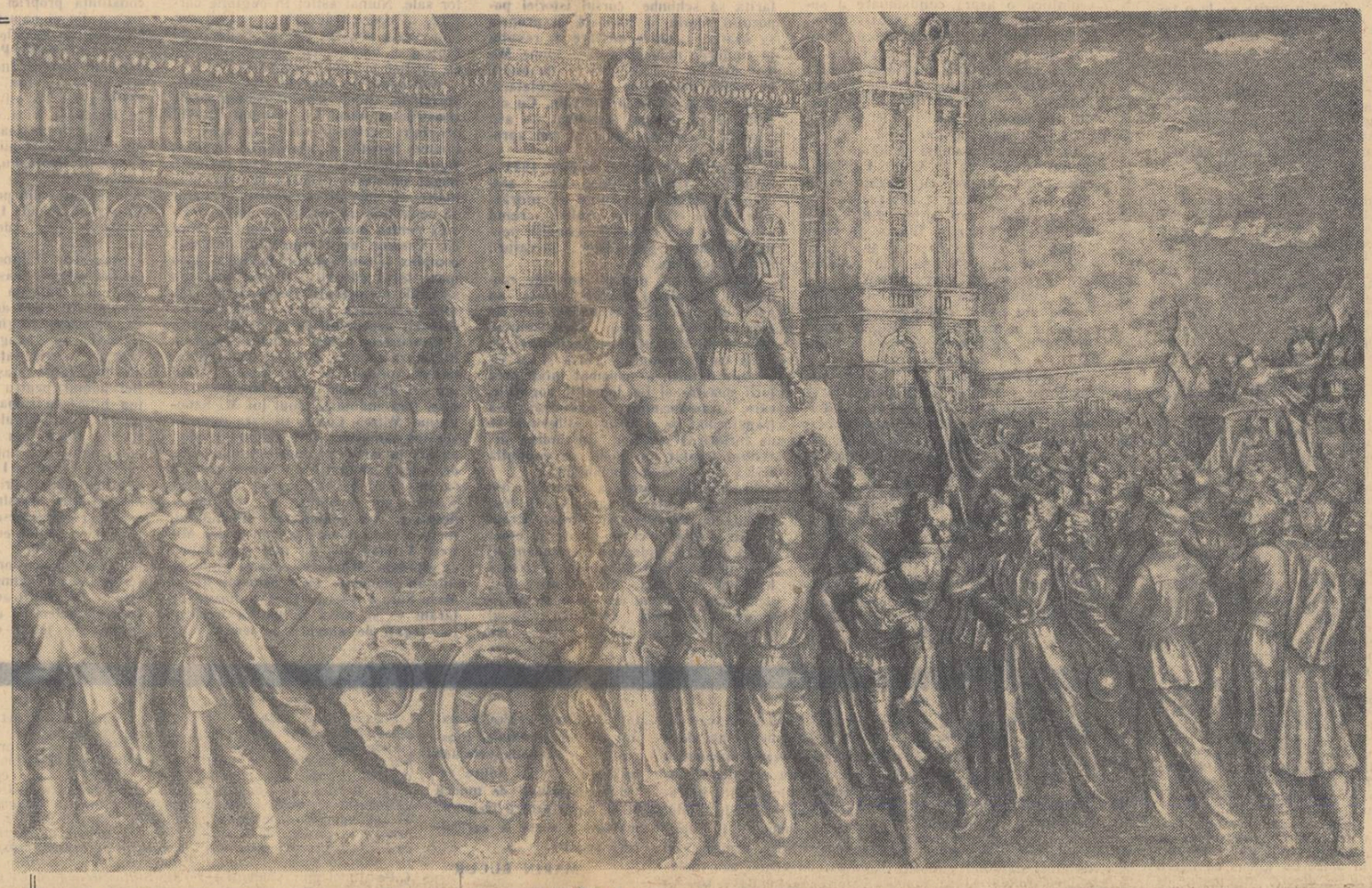

Radu BOUREANU

16 ani

Trei palme și încă un deget de numeri
Atîtea veri au trecut de atunci;
Anii au venit către noi cu sacii pe umeri,
Sînt oameni cei care erau în prima vară prunci.

Simplu aș vrea să cînt aceste veri:
Șasesprezece sînt. E vîrsta noastră;
Ne-am luat atunci de mîini... Parcă-a fost ieri.
Noaptea de august se lărgea albastră.

Ritma bătăi de tobă orizontul.
Păsări cu cruci fugeau ca niște ereți,
Ca o aripă a libertății bătea apropiindu-se frontul,
Timpul socotitor număra morți, număra vieți.

Ne-am luat atunci de mîini... Parcă-a fost ieri.
Dimineața de august spărgea uriașa-i fereastră,
Libertatea poposea în inima noastră,
Sfîșiau fulgere roșii de steaguri putredele tăceri.

Mîini străvezii cu amintiri de gratii,
Mîini mari și aspre, grele de ciocane,
Mîini noduroase, țepene și negre de țărani,
Mîini strîns unite 16 ani,
Puternic împletite, ca groasele otgoane,
Au tras pe culme, către soare, viața!

Și nu știu, parcă simt un nod în git;
E inima ce bate-ntre coaste să se spargă,
Să izbucnească din piept, parcă o văd cum aleargă;
Inimă, spune-mi, de ce te zbuciumi atît?

Inima spune: „Este vîrsta noastră!"
De cînd ne-am prins de mîini sînt 16 ani...
Mîini străvezii cu amintiri de gratii,
Mîini mari și aspre, grele de ciocane,
Mîini noduroase, țepene și negre de țărani,
Un val de mîini care-au stîrpit năpîrcile dușmane!

Aceste mîini ce-au răsucit oțel și fier
Și munții i-au mutat, au tras de rîuri
Și au făcut din curcubee, țării, brîuri
Și-au înălțat orașele spre cer.

Pe-aceste mîini, trei palme și încă un deget de numeri
Atîtea veri au trecut de atunci...
Nu sîntem îngeri, dar ne vor crește aripi lîngă umeri
Și vom zbura către luna cu palide lunci.

Dan DEȘLIU

Un cîntec de slavă

Patria mea, cunună de spice și de brazi,
de ziduri avîntate și turle sclipitoare,
frumoasă ești, sub steaua izbînzilor de azi,
pe frunte cu lumina izbînzii viitoare!

Electrice uzine — prisacă de scîntei,
barajele, cu norii și apele la trîntă,
și codri de cărbune și fluvii de țiței,
și holda — cît o țară — unde combina cîntă...

Și Dunărea bătrînă și noul șantier
acolo unde ursul domnea împărătește,
și steagurile muncii, între pămînt și cer,
semn că pe-aceste plaiuri poporul stăpînește.

Dar fiecare piatră și fiecare fir
de iarbă sau țărînă, tresar și se-nfioară
cînd vîntul amintirii, cu degete subțiri,
mai răscolește jarul încins odinioară.

Dănțuitoare flăcări pe creste de Carpați,
de Horia dau veste, de vechile răscoale:
ceva din focu-acela sclipește-n kilovați,
cînd munții se-ncunună cu mari hidrocentrale.

Pe unde pionierii la tabără se duc,
cu trîmbițe și tobe, sub zalele pădurii,
va fi urcat în vremuri, călare, vreun haiduc,
vor fi venit cu Tudor din Vladimiri — pandurii.

Devale, pe tipsia de aur învechit,
tractoarele se-avîntă în miriște — și ară
pe unde tancuri grele curgeau spre asfințit,
în patruzeci și patru, într-un amurg de vară.

Luceafărul de strajă pe codri și pe lunci,
o rază-i din lumina lui August, neînfrîntă...
Și poate-n amintirea obuzelor de-atunci,
auzi: în slava țării o ciocîrlie cîntă!

SĂRBĂTOAREA DIN AUGUST

Au trecut 16 ani de atunci...

Era în august. Într-o tipografie a partidului, undeva, în podul unei case din marginea orașului, cu flori în geam, se tipăreau ultimele file ale unei broșuri. Oamenii priveau, în lumina pufină, furișată printr-o fereastruică despicată în acoperiș, rîndurile tipărite cuprinzînd chemarea la răsturnarea dictaturii antonesciene, la nimicirea fasciștilor. „Țința finală a Partidului Comunist este să înfăptuiască o Românie socialistă fără clase", spuneau, cu gigantică simplitate, așteptatele cuvinte.

Cele mai fine rotițe din mecanismul complex al insurecției armate erau pregătite de către partid să se rotească, pentru a asigura lovitura decisivă.

„Armata Roșie vine"! Aceste cuvinte se săpau în inimi, nepieritoare, cum fulgerele primăverii își lasă conturul peste întinderea mării, cum bobul de grîu se umple cu aur și e gata să țîșnească din lut.

Imaginea aceasta are coordonate precise. Curînd, fulgerele Katiușelor au licărit, apropiate. După ani de întuneric, holdele țării puteau să crească în pace. În fiecare august, cei care pe-atunci nu se născuseră încă, pionierii, deschid portițele de lemn de mesteacăn ale țintirimurilor din cîmpie, în care ostașii sovietici își dorm somnul, pe pămîntul patriei noastre. Ploaia înăluind lespezile de marmură le dă o aparență omenească, ierburile și florile cu lumină crudă cresc, în jur, flăcări veșnic arzînd și nu se rostesc cuvinte.

Pionierii salută în liniștea deplină. Cîmpia li se înfinde înainte, ca o carte vie de istorie...

Cîmpii... Țărani răsculați, săpîndu-și singuri mormîntul, în 1907, înaintea execuției. Erau înalți, osoși, îmbrăcați în zdrențe. Săpau în adînc, punînd în truda lor — cea din urmă — toată priceperea dobîndită după două mii de ani, săpau pămîntul pe care nu l-au avut. Apoi gloanțele. Noapte... Cîmpii... Am văzut o asemenea fotografie.

Cîmpii... Muncitori ferecați în lanțuri, în drum spre doftane...

Spice. Pentru stăpîni. Strunguri. Pentru stăpîni. Sonde scheletice. Pentru stăpîni.

Cîmpii... Le-am văzut. Văd și acum parcă urmele pașilor ostașilor eliberatori, alături de pașii ostașilor romîni, chemați de partid, care au luat arma în mînă, să salveze împreună țara.

Un cîmp, azi, în apropierea Galaților. L-am văzut. Era spre amiază, spice de grîu și secară, albite de soare, se aplecau, pline de aur. Cîmpul pustiu. Numai spice. Spice albe, crescute într-un pămînt sărac, poate străbătut cîndva de vreo matcă a Dunării. Pămînt plin de sare. Era cu noi un om, activist de partid. Avea pleoape ostenite și haine albe. Ținea un spic în mînă și ne ajuta să vedem ceea ce ochii partidului, clarvăzători, au zărit înaintea tuturor. Un combinat siderurgic fără seamăn, un uriaș de oțel cu furnale scînteietoare, cu hale largi, străbătut de linii ferate. L-am văzut. Creștea, din spicele care se dăruiau pămîntului printr-un efort final, mai bogate ca niciodată, neobișnuit de bogate. S-a scris mult despre marea Bicazului nostru, despre lacul de acumulare, suit de oameni în munți. S-a vorbit despre pămîntul care va fi acoperit de ape. Acolo, în cîmpia gălățeană, am avut strania senzație că mă aflu pe fundul unei viitoare mări. O mare omenească în care brațele unite sînt corali fără număr, în care palmele oamenilor sînt scoici pline de cîntec.

Vuietul cuceritor al mării s-a auzit de acolo, din Sala celui de al treilea Congres, în liniștea umbroasă a palatului ridicat de meșterii zidari. Cred că delegații din țările frățești au lăsat pentru cîteva clipe căștile de la urechi, atunci cînd tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a rostit cuvintele de încheiere ale Raportului său: „Trăiască atotbiruitoarea învățătură marxist-leninistă!" Înțelesul lor era același în toate limbile. Cuvintele rostite, aveau aceeași grandioasă simplitate, același răsunet cald ca atunci, în urmă cu 16 ani cînd, într-o casă din margine de oraș se tipăreau cuvintele unuia dintre ultimele manifeste ilegale ale partidului în preajma neuitatului 23 August.

Istoria a vrut ca august să găzduiască momentul Eliberării, luna împlinirilor, luna completă însumînd toate izbînzile vegetale ale unui an întreg, luna a roadelor în pîrg și a frumuseții dezlănțuite.

Acum, în pragul sărbătorii din august, minerii și furnaliștii, strungarii și colectiviștii, savanții și tractoriștii, închinîndu-și izbînzile muncii Zilei Eliberării, ridică fiecare o cupă plină spre soare.

O cupă cu vin din podgoriile cu miros de busuioacă. O cupă gigantică plină cu oțel clocotind. O cupă de la Chiscani. O cupă-hambar, plină cu grîu. O cupă gîlgîind de cîntece.

Pentru victoria deplină a socialismului.

Pentru slava partidului nostru drag.

Pentru Pace!

Gh. Tomozei

TRIBUNA SCRIITORULUI TÎNĂR

VIAȚA - UNIC IZVOR DE ÎNNOIRE A POEZIEI

Poetul, se zice, e un Cristofor Columb, un descoperitor. Nu e o simplă metaforă, ci un adevăr, căci, după cum bine se știe, numai acei poeți s-au impus de-a lungul veacurilor, care au adus un suflu nou în poezie, un nou conținut de idei, izvorît din realitățile vremii lor, o modalitate proprie de a-și exprima gîndurile și sentimentele. „Noutatea, noutatea materialului și a expresiei e necesară pentru fiecare operă poetică" — spunea Vladimir Maiakovski în cunoscutul său eseu **Cum se fac versurile.**

Realismul socialist dă acestui atribut o semnificație adîncă. Orînduirile în care au trăit vechii poeți s-au bazat pe același antagonism de clasă dintre exploatatori și exploatați. Pentru prima dată în istorie, o dată cu revoluția socialistă are loc schimbarea cea mai ridicată, cea mai înnoitoare, cea mai profund umană, schimbare care generează nu numai un nou tip de relații economice, ci și o nouă morală, un nou fel de a gîndi, de a simți. Aceasta și pune pe poetul zilelor noastre într-o situație cu totul deosebită de aceea a înaintașilor săi.

Viața îl obligă așadar ca, însușindu-și nou fel de a gîndi al clasei muncitoare victorioase, preluînd tot ce a fost mai prețios în experiența poetică de pînă la el, să se străduiască să descifreze esența și valoarea schimbărilor survenite în viața contemporanilor săi, să dezvăluie această esență într-un mod artistic original, adecvat exigențelor înalte ale cititorului.

Din acest punct de vedere, aș zice că noi, poeții tineri, sîntem oarecum privilegiați, căci biografia noastră s-a desfășurat pe fundalul acestor schimbări. Denumirea de „generația lui 23 August" este, și trebuie să fie tot mai mult chezășia noutății, prospețimii scrierilor noastre. Calitatea aceasta a și asigurat autenticitatea și succesul unora dintre producțiile noastre poetice de pînă acum. Mulți dintre noi s-au convins pe deplin că numai contopindu-te cu viața poporului, căutînd să fii în fiecare clipă „organul de simțire" al țării tale, vei scrie acele poezii cu care să te poți „lăuda și în fața iubitei și în fața republicii".

Nu pot să nu leg reușita unor asemenea poezii semnate în ultima vreme de Tiberiu Utan, Ion Brad, Ion Horea, Gheorghe Tomozei, Florența Albu, Aurora Contescu, de prezența acestora mai vie în mijlocul vieții. Procesul cunoașterii vieții poate fi asemuit asimilației clorofiliene. El e un proces vital, neîntrerupt, fără de care poetul sucombă.

În procesul de cunoaștere a vieții includ însuși felul de a trăi în familie, citirea ziarului, drumul parcurs cu tramvaiul, întîlnirea cu prietenii (mai ales cu cei fără veleități literare) și, bineînțeles, în primul rînd, contactul permanent cu viața uzinelor, a șantierelor, a colectivelor. O importanță deosebită o are desigur studierea operelor literare, clasice și contemporane.

La apariția, cu doi ani în urmă, a plachetei mele de versuri, în mod justificat unii critici mi-au imputat o anumită unilateralitate a tematicii și totodată a mijloacelor de expresie. De aceea, în acești doi ani am căutat să aprind pe harta legăturilor mele cu viața mai multe becuri, cunoscînd locuri pe care le-am îndrăgit ca pe satul meu natal. Astfel am crezut că voi reuși nu numai să-mi lărgesc aria tematică, ci și să pot folosi unele modalități poetice mai variate.

Dar aș vrea să vorbesc aici despre experiența tovarășilor mei. Aminteam mai sus de Florența Albu, poetă care călătorește mult, e la curent cu noutățile de la Bicaz, din Valea Jiului, din Deltă. Uneori numele ei apare și sub unele reportaje și însemnări în care întrezărești germenii viitoarelor poezii. Și aceste poezii emoționante, autentice, nu întîrzie să se ivească. Ar fi instructiv ca un tînăr critic să compare poeziile ei izbutite din ultimul timp cu notațiile anemice de acum cîțiva ani. Același lucru se poate face de altfel cu mulți poeți tineri și concluziile nu vor fi lipsite de interes.

Există însă modalități nenumărate de a fi prezent în viață. Anul acesta, de pildă, la inițiativa organizației de partid de la Uniunea Scriitorilor, un mare număr de scriitori s-au angajat să sprijine viața culturală a uzinelor și fabricilor bucureștene gazetele de uzină, cercurile literare, pe scurt, de a stabili pe această cale concretă un contact viu și permanent cu oamenii muncii. Tot pe această linie și organizația U.T.M. de la Uniunea Scriitorilor și-a asumat sarcina de a da o mînă de ajutor în domeniul muncii culturale organizației U.T.M. de la Uzinele 23 August. Unii dintre poeții utemiști s-au mulțumit însă numai să treacă o dată prin uzină, să însăileze cîteva texte de brigadă și cu aceasta să curme legăturile cu uzina, subaprecîind astfel o minunată posibilitate de a fi săptămînal prezenți în clocotul muncii unei întreprinderi fruntașe din țara noastră.

Sînt, din păcate, de asemenea, printre confrații tineri, unii care încă mai trăiesc cu iluzia că inéditul în poezie poate fi găsit în alchimii sterile, departe de freamătul vieții adevărate, în dezgroparea unor experiențe poetice consumate, condamnate de multă vreme la pieire. Chiar cînd încearcă să scrie poezii mai apropiate de cerințele cititorului de azi, aceștia recurg la procedee convenționale de a fi actuali. Intitulîndu-și în mod ostentativ producția poetică **La întoarcerea din schimb**, ei dezvăluie un univers sufletesc mărunt, mic-burghez, care nu are nimic comun cu felul de a simți al omului contemporan, al muncitorului despre care, pretind ei sînt scrise versurile.

E cu totul anacronic să-ți mai închipui că vei descoperi „piatra filozofală" a poeziei prin asemenea experimente pseudopoetice. Cuvintele adresate de marele nostru Eminescu, cu decenii în urmă, ar trebui să fie și azi un îndemn convingător spre cunoașterea nemijlocită a vieții:

În zădar în colbul școlii,
Prin autori mîncați de molii,
Cauți urma frumuseții
Și îndemnurile vieții
Și pe foile lor unse
Cauți taine nepătrunse
Și cu slovele lor strîmbe
Ai vrea lumea să se schimbe.
Nu e carte să înveți
Ca viața s-aibă preț —
Ci trăiește, chinuiește
Și de toate pătimește
Și-ai s-auzi cum iarba crește.

Nu există deci decît un unic izvor de înnoire a poeziei — viața poporului — iar această viață devine pe zi ce trece mai bogată, datorită luptei eroice a oamenilor muncii conduși de partid. Nimic nu poate înlocui cunoștința cu Bicazul și Chișcanii, cu Orașul Victoria și colectiviștii din Comana, singurul mijloc capabil să genereze imagini poetice inedite, viguroase, durabile.

Hotărîrile celui de-al III-lea Congres al partidului au lărgit și mai mult cîmpul de inspirație al poetului. Înfăptuirea Hotărîrilor va spori procentul de noutate al vieții noastre, și această sporire trebuie să se facă simțită și în poezia tinerilor.

Da, noi, tinerii poeți, va trebui să facem în așa fel, ca poezia noastră să oglindească mai fidel noutatea vieții, să fie mai sensibilă la schimbările ce au loc în jurul nostru.

Niculae Stoian

Din sumar:
Așa au luptat ucigașii! de V. Bîrză • **Paharul** de Ion Lăncrănjan • **Atlas liric** • **Un reportaj despre Cuba** de L. M. Martin • **Caleidoscop**

PROFILURI LITERARE

NICUȚA TĂNASE

Răsfoind colecția ziarului Combinatului Siderurgic din Hunedoara, Uzina noastră, am aflat încă din primul număr „o scrisoare cu tîlc" semnată de „Nicuță Tănase, lăcătuș". În acei ani, într-adevăr, actualul scriitor era muncitor în Combinatul Siderurgic. Meseria îi era de lăcătuș, învățată pe la unul din centrele mecanice din București — copilăria și adolescența petrecîndu-și-o în mahalaua Giuleștilor, pe care o descrie în mai toate povestirile sale. După o oprire pe la o fabrică din Avrig, ajunge la Hunedoara. Un timp, articolele sale din Uzina noastră sînt semnate ca lăcătuș, apoi în calitate de corespondent voluntar și, în sfîrșit, simplu: Nicuță Tănase deveni colaborator permanent al ziarului. Un viitor cercetător al începuturilor sale gazetărești va trebui să menționeze puzderia de articole ori chiar de poezii care ilustrează o fantezie sprintenă, cu aplicații spre satiră burlescă. Astfel, inventarele plîngerea unui drapel frunțaș, sau comentarea în stil de roman polițist dispariția unui vagon, datorită birocratismului celor de la „control și recepție", ș.a.

Dincolo de diferite cauze particulare, reacțiile pe care le-a determinat fiecare nouă carte a lui Nicuță Tănase, s-au datorat noutății materialului de viață. Și nu mă refer la tipologia lumpenilor cu limbajul lor argotic, pipărat și cu gesturile lor șmecherești. Cine reduce la atît cărțile lui Nicuță Tănase, dovedește că n-a înțeles esențialul. Autorul manifestă un dispreț adînc față de tipurile declasate, din „lumea de fund", și cărora o anume literatură pseudoromantică le-a acordat aura pitorescului. Observați cu cîtă răceală disprețuitoare zugrăvește în Derbedeii figura borfașului Ilie Chelie — rețineți și numele. Unor asemenea specimene le refuză dreptul de a cunoaște o resurecție pozitivă, de a se redresa. Eroii săi preferați provin din familii muncitorești, dar o seamă de împrejurări îi aruncă departe de viața uzinei, unde revin după numeroase peripeții și își recapătă condiția lor umană.

Să parcurgem, cronologic, problematica povestirilor lui Nicuță Tănase. În M-am făcut băiat mare găsim descripția mahalalei bucureștene, dar nu în elementele ei, speculate în trecut de amatorii de senzațional ieftin. Este mahalaua proletară, cu casele cu „spriț", „ce-s gata să se răstoarne", cu ucenici pălmuiți de meșteri, cu muncitori ajunși în stradă ca șomeri ori mutilați în accidentele de muncă, cu femei care mor timpuriu de ftizie. Rămas fără părinți — mama i-a murit, tatăl i-a fost arestat, — Traian Androne, eroul povestirii, ajunge haimana pe maidan, slugă la primar, derbedeu în Gara de Nord și, în sfîrșit, după o întreagă odisee, intră în fabrică, unde, sub influența comuniștilor, existența sa le deschide un alt drum, al luptei cutezătoare și conștiente împotriva exploatatorilor. Acesta este de fapt leit-motivul fiecărei cărți a lui Nicuță Tănase; el arată cum modul de viață al clasei muncitoare ajută elementelor aruncate temporar în lumea de la „fund" să se regăsească ca oameni, să capete un nou profil moral. În nuvela Derbedeii, un cititor superficial ar fi atras numai de caracteristicile picante ale limbajului argotic. Dar, observați că la eroii principali „șmecherismul" nu ține de trăsături de fond, este mai mult o poză, gesturi de teribilism față de cei din jur. Răduș, în fața actelor lui Ilie Chelie, care fură niște saci de grîu de pe un tren, punînd în primejdie viața unui moldovean — ne aflăm în anii de secetă — este cuprins de frămîntări morale și fuge la Hunedoara. Este semnificativă scena în care el se simte obligat, față de fata de care s-a îndrăgostit, să scuze purtarea de derbedei a prietenilor săi. Pur și simplu, Răduș ajunge să-i fie rușine față de purtările golănești în care și el excelase. Dar atitudinea șmecherească presupune și tentația către derogarea de la normele obișnuite ale vieții oamenilor, elogiul boemiei, dispreț față de muncă, și alte tării grele. (Să ne amintim în afara lui Răduș de figura șmecherului ploeștean). Nicuță Tănase descrie însă cum, integrîndu-se în circuitul vieții muncitorești, deprinderile rele ale derbedeilor sînt eliminate și înlocuite cu altele noi, corespunzătoare noii etici. Înfățișarea forței educative a vieții clasei muncitoare, iată care este obiectul povestirilor lui Nicuță Tănase. La temperatura înaltă a acestui mediu, oțelul uman se curăță de zgură și se călește, dînd naștere unui nou metal. Această idee străbate și frumoasa povestire Muzicuța cu schimbător. Cît privește nuvela Astăzi e ziua mea, aici nici nu se mai pune problema înțelegerii de către erou a sensurilor noilor vremuri, relatîndu-se integrarea sa efectivă în normele de conduită ale moralei socialiste. Zugrăvind viața clasei muncitoare sub această latură a acțiunii educative pe care o exercită asupra oamenilor care poartă reziduri ale moralei vechi, Nicuță Tănase a adus în proza contemporană o zonă inedită a realității și de o mare semnificație socială. Este lipsit de o ficțiune epică prodigioasă, din cîteva elemente disparate nu poate construi o lume bogată în plăsmuiri. De aceea, ultima sa povestire a provocat insatisfacții, pentru că dezvăluia o subțiere a materialului de viață trăit de autor. Dar, în cele mai bune cărți ale sale, fantezia i se aprinde, alimentată cu un bogat combustibil de observații și impresii culese din realitate. Aici stă și forța talentului lui Nicuță Tănase. El nu dovedește calități în redarea analizei psihologice. Zbuciumul lui Răduș din Derbedeii, în legătură cu accidentul moldoveanului, este redat sumar, ori chiar cu stîngăcii stridente. Apelînd la categorisirea făcută de Ibrăileanu, putem spune că el folosește creația și nu analiza. Adică, povestirile sale se bizuie pe comportamentul eroilor ca și pe sugerarea atmosferei locurilor, căci ceea ce salvează toate povestirile lui Nicuță Tănase este sufiul de veridicitate, care ne cucerește în cel mai mic detaliu. Trebuie însă să ne referim neapărat și la o altă, dominantă prețioasă a scrisului lui Nicuță Tănase și anume latura umoristică. Povestirile sale tratează grave probleme de viață, dar utilizînd variate resurse ale comicului de factură populară. În M-am făcut băiat mare eroul descrie vicisitudinile copilăriei pe un ton pe cît de mucalit, pe atît de trist. Și, în Derbedeii tonul este voios, integrarea șmecheriilor în disciplina construcției socialiste dînd naștere la scene de un comic gras. Și observați că atunci cînd apelează la un ton grav, ca în Astăzi e ziua mea, nu izbutește, acest ton nu-i prinde. În legătură cu acest aspect, trebuie să dăm o apreciere generală asupra fizionomiei lui Nicuță Tănase. Să nu vă luați după faptul că e pornit mereu pe glumă, că tratează totul într-un ton de comicărie bufonă, toate acestea nu sînt decît o mască cu care autorul caută să-și ascundă firea sa de un sentimentalism incurabil. De aceea, cînd dă jos această mască, precum în ultima sa povestire, ajunge la scene de un sentimentalism insuportabil și pe care celălalt Nicuță, satiricul, l-ar putea parodia cu mult succes.

Povestirile lui Nicuță Tănase au primit în critica literară cele mai variate acuzații: că prea mult s-ar apropia în stil de Salom Alehem și Zaharia Stancu, că ar fi manierist, că ar plăti tribut gazetăriei etc. Dar toate aceste critici, între care unele sînt adevărate, pot fi ușor rezolvate. Mai gravă mi se pare o altă lipsă, care ține de concepția artistică a lui Nicuță Tănase, și anume apologia spontaneității. El scrie, cum se spune, dintr-un foc. Nu cred că greșesc declarînd că rareori paginile din manuscrisele sale poartă amprenta unui travaliu minuțios, rareori trec prin mai multe versiuni. Cred chiar că Nicuță are un fel de teamă superstițioasă față de orice schimbare adusă textului inițial și care i se pare că ar strica frumusețea paginilor realizate. Este adevărat, așa se explică frustețea și spontaneitatea cuceritoare a stilului său. Dar literatura contemporană cere o adîncire a observațiilor, o străpungere a faptelor cunoscute nemijlocit, în sfîrșit o muncă ideologico-artistică. Iar aceasta nu se poate face numai pe baza impulsurilor spontane. De aceea în povestirile sale există o anume superficialitate, o anume plutire pe deasupra și care explică și cusururile care i-au enervat pe critici, cum ar fi tendința către manierism ori către un umor facil.

Dar, în sfîrșit, Nicuță Tănase are un talent original, care n-a fost totdeauna apreciat la justa lui valoare. Provine din mediile muncitorești de unde a acumulat un bogat rezervor de cunoștințe. Activitatea sa actuală de redactor la ziarul Scînteia îl va ajuta desigur să cunoască în și mai mare profunzime procesele care au loc în viața muncitorilor. El are toate condițiile ca, revizuindu-și erorile în modul său de creație, să realizeze opere cît mai valoroase, pe care mulți cititori care l-au îndrăgit, nu numai că le așteaptă, dar i le și pretind.

Al. Oprea

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director: acad. Mihai BENIUC
COLEGIUL DE REDACȚIE
Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcție); Dan DEȘLIU (membru în Comitetul de direcție); Mihu DRAGOMIR (membru în Comitetul de direcție); V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCA (membru în Comitetul de direcție).

I. D. BĂLAN

Profilul moral al eroului contemporan

Cu excepții rare, eroul literaturii române de dinaintea Eliberării ieșea, în ultimă instanță, din lupta cu viața, un jalnic și neputincios învins. Cînd biruia, îzbînda era cel mai adesea numai virtuală, prin semnificația înaltă a jertfei sale, căci visul lui încătușat în obezile individualismului sau țîșnind înfierbîntat spre zări de idealuri, murea pînă la urmă, fie sufocat în îngustimea propriului orizont psihologic, fie săgetat, la capăt de drum spre înalturi, de răceala și optuzitatea meschină a lumii bugheze. Visurile mureau neîmplinite, cum mureau oameni și eroi în șir de generații. Visul lui Hyperion, din genialul poem eminescian, a încremenit undeva în singurătățile de gheață ale eternității; glasul purificator al iubirii lui Ion al Glanetașului, din romanul lui Liviu Rebreanu, s-a curmat simbolic sub loviturile sapei lui George, și-odată cu el parcă au murit și pămînturile; nădejdile Tincuței din cărțile maestrului Mihail Sadoveanu s-au ofilit ca florile pe cîmpuri; domnișoara Nastasia din piesa lui Georghe Mihail Zamfirescu s-a stins și nu s-a mai mutat în strada mult visată; profesorul de muzică din Steaua fără nume a lui Mihail Sebastian a rămas un nerealizat, cu opera neterminată din pricina lipsei dorității corn englez. E adevărat, adeseori idealurile năruite semnifică o aspră condamnare a societății strîmb orînduite, în care triumfau mediocritatea, impostura și parvenitismul, iar valorile reale se ofileau în umbra și sub povara acestora. Aceasta e semnificația înfrîngerii unui George Demetru Ladima, din romanul lui Camil Petrescu, Patul lui Procust, a unui Gelu Ruscanu din piesa Jocul ielelor, sau aceea a unuia ca Radu Comșa din Întunecare de Cezar Petrescu, suflet curat, hrănit cu idealuri false de o lume pervers㠠și obtuză.

Eroii aceștia au sfîrșit tragic, cu idealurile neîmplinite, fiindcă au visat utopic într-o lume în care ar fi trebuit să se bată, ori s-au bătut anarhic fără o perspectivă clară a luptei.

Au existat, fără îndoială și în literatura din trecut eroi care au înțeles să-și afirme idealul de viață prin luptă. Ei vin de demult și de departe; din basm și din baladele populare și se conturează pregnant în literatura de dinaintea Eliberării în împrejurări și ipostaze diferite, în opera unora dintre cei mai de seamă scriitori ai realismului critic, inspirați din lumea satelor asuprite, ca Liviu Rebreanu, M. Sadoveanu, Cezar Petrescu sau în nuvelele din lumea muncitorilor, Uzina vie și Revoltă în port de Alexandru Sahia, expresie directă a atașamentului scriitorului la lupta clasei muncitoare condusă de detașamentul ei de avangardă. E meritul lui Sahia de a fi oglindit pentru prima dată în literatura noastră figuri luminoase de muncitori, conștienți de menirea istorică a clasei lor, ca dîrzul Bozan, ca Filip, președintele comitetului de întreprindere, ca înflăcăratul Rogoz din Uzina vie sau ca Mihail și Simion din Revoltă în port. Deși duc o existență amară, în iadul capitalist, oamenii zugrăviți de Sahia, înțelegînd viața ca o luptă în lumina unei înalte filozofii de clasă, chiar cînd se prăbușesc, copleșiți de vitregia condiției lor sociale, nu sînt, de fapt, învinși. Strînși, într-o unitate monolitică, în jurul acelorași idealuri revoluționare, jertfele sînt pentru ei prilej de însuflețire în lupta cea mare care va aduce victoria. Ei nu trăiesc numai prin sine și pentru sine. Ei sînt o parte a clasei pornită la atac. Destinul lor e legat de acela al clasei din care fac parte, clasă organizată, progresistă, luptătoare, caracterizată printr-un viguros optimism. Eroul lui Sahia este integrat clasei, muncitorimii, înfățișată în nuvelele sale ca o forță puternică, activă, hotărîtă să schimbe cursul istoriei poporului romîn și totodată și propria sa soartă. „...Orice mișcare de revoltă în rîndurile muncitorești — spune Mihail din Revoltă în port — nu poate să aducă decît bine cauzei proletare. Trebuie însă să ne organizăm. Cu cît lupta se va da mai organizat, cu atît triumful va fi mai sigur și mai apropiat..."

Triumful a venit. 23 August 1944 a răsplătit jertfa miilor de eroi prăbușiți odată cu visurile lor îndrăznețe, jertfa eroilor lui Sahia, creînd astfel cele mai favorabile condiții pentru înflorirea germenilor literaturii realist-socialiste.

Viața noastră nouă, condițiile economice, sociale și politice create au plămădit, ceas de ceas, un om nou, un erou luminat de zorile socialismului, care biruind greutăți și neajunsuri, în luptă cu dușmanul de clasă și cu vitregiile naturii, a schimbat înfățișarea țării noastre și i-a înmulțit bogățiile, care, transformînd societatea, s-a transformat pe el însuși, eliberîndu-se de înrîurirea vechilor deprinderi, devenind treptat un model de conduită civică și atitudine comunistă.

Frumusețea morală a eroului din viața reală a stat în cazurile cele mai fericite la baza eroului literar. Eroul pozitiv literar nici nu poate fi creat altfel. De aci indemnul permanent al Partidului, ca artistul să aibă o strînsă legătură cu viața, cu oamenii noi, demni de a deveni eroi ai operelor literare și artistice. „Avîntul uriaș al forțelor creatoare ale poporului — se spune în Raportul la cel de-al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — oferă o sursă inepuizabilă de inspirație pentru scriitorii și artiștii noștri. Dezvoltînd rezultatele pozitive obținute în ultimii ani în lărgirea tematicii și îmbogățirea fondului de idei al literaturii, artei, teatrului, cinematografiei, creatorii noștri au îndatorirea de a făuri opere la nivelul înaltelor exigențe artistice și ideologice ale partidului și poporului. Pentru aceasta se cere în afară de talent, lichidarea a tot ce-l poate îndepărta pe artist de popor — spirit de castă, individualism, tendința de a făuri opere pentru uzul unui cerc îngust de „aleși"; se cere îndeosebi cunoașterea aprofundată a realității, studierea lor îndelungată, contactul viu permanent al artistului cu oamenii muncii — viitori eroi ai operelor sale. Numai astfel în paginile cărților, în operele de artă va pulsa din plin viața noastră atît de bogată, cu faptele ei măreț, cu ideile ei nobile, cu luptele ei victorioase".

Înfățișînd, în operele lor, realist-socialiste, chipul omului contemporan, constructor harnic și priceput al noii orînduiri, scriitorii noștri au adus, în cîmpul tematic al literaturii actuale, figura luminoasă a unui erou înaintat, bogat sufletește, călăuzit de principiile înalte ale moralei comuniste, capabil să constituie un model de conduită civică pentru miile de oameni ai muncii. Crearea unui erou viu, optimist, complex și convingător, înzestrat cu o mare forță educativă a fost una din sarcinile majore ale literaturii actuale, spre rezolvarea căreia Partidul i-a călăuzit necontenit pe scriitorii noștri.

Cunoaștem astăzi astfel de eroi în literatura romînă, deveniți dragi și familiari milioanelor de cititori. Unul din cei mai vechi și cei mai populari este, fără îndoială, eroul lui M. Sadoveanu, Mitrea Cocor, în care oamenii acestor pămînturi, care rînduri de vieți au ars în jăratecul durerilor înăbușite, ori s-au răzbunat cu o minie aprigă, ca în Județ al sărmanilor și Păcat boieresc, au renăscut și, făcîndu-și dreptate, sub conducerea Partidului, încep o viață nouă, așa cum o visa Mitrea. Visurile lor nu mai sînt năluci ca altădată. Mitrea visează și gîndește într-un moment cînd oamenii de la Malu-Surpat — ca atîtea milioane de țărani — se aflau în umbra trecutului, legați de plugul de lemn și de palma lor de pămînt, ca un adevărat erou al zilelor noastre: „Asupra acestora, trebuie îndeplinită revoluția. Alcătuirea veche să fie în întregime răsturnată. Statul socialist nu va întîrzia să pună la îndemîna foștilor robi toate puterile științei, așa încît, unde au fost cîndva noroaie și cocioabe, să apară șosele și case luminate electric, unde bîntuia seceta, să vie pe canaluri bucuria apei; unde se trudea zilnic omul, mașinile să-i ușureze munca"

Sub îndrumarea înțeleaptă a Partidului, toate acestea au devenit demult înfăptuiri și milioane de oameni gîndesc și acționează astăzi asemeni lui Mitrea Cocor, muncind cu elan revoluționar pentru traducerea în practică a hotărîrilor Congresului al III-lea al Partidului Muncitoresc Romîn. Înțeleapta muncă educativă dusă de Partid a trezit în asupriții de altădată conștiința propriei demnități umane, creînd din ei oameni luminoși ai zilelor noastre, ca Ilie Barbu din Desfășurarea lui Marin Preda, ca Anton Modan din nuvela Îndrăzneala a aceluiași autor, ca Ion Duhotaru din povestirea La Răzeși de V. Em. Galan, ca Onică și Vica din nuvela Ningea în Bărăgan a tînărului prozator Fănuș Neagu, ca Isaiia din Pămînt amar de Vasile Rebreanu, ca Mitru Moț din romanul Setea de Titus Popovici, ca Ana Nucului din povestirea cu același titlu a lui Remus Luca, ca Airinei din romanul Cuscrii de Alecu Ivan Ghilia.

Succesele scriitorilor în înfățișarea eroului zilelor noastre se datoresc — așa cum spuneam — în primul rînd, eroului din viața actuală optimist, activ, îndrăzneț în gînd, hotărît în fapte, iscoditor cu imaginația, necruțător față de inerție, față de tarele morale ale trecutului, atașat cu trup și suflet noului, pentru care luptă un Anton Filip din romanul lui Galan, Bărăgan, sau eroul lui Nagy Istvan, Karoly Bucsi, din romanul La cea mai înaltă tensiune, Drăgan din nuvela lui Corneliu Leu, Sîngele și apa, și-atîtea alte figuri luminoase de eroi ai literaturii noastre actuale, care visează și construiesc o lume fericită.

Și dacă pentru eroii literaturii noastre realist-critice, de care aminteam la începutul acestor rînduri, era caracteristic visul neîmplinit, pentru visul eroilor literaturii actuale, realist-socialiste, caracteristic este faptul că el se urzește pe legile obiective ale societății, descoperite și strunite de ei în virtutea cunoașterii ideologiei marxist-leniniste. Muncitorul Alexandru Severin, din romanul Întîlnirea de Constantin Chiriță a visat toată viața să atingă gloria prin realizarea unei invenții concepută încă din tinerețe. Muncitorul acesta, care în regimul nostru își împlinește visul, ar fi avut, fără îndoială, în vechiul regim, soarta profesorului din Steaua fără nume, care nu s-a putut realiza din pricina lipsurilor materiale. Un exemplu similar este acela al intelectualului Ardeleanu din romanul lui Francisc Munteanu În orașul de pe Mureș, care, condamnat la ratare de regimul burghez, e salvat de societatea nouă, în care, integrîndu-se, își împlinește visul.

Poeții, prozatorii și dramaturgii noștri găsesc în viața de astăzi, în toate sectoarele de activitate, eroi cu înalte calități morale, oameni deosebiți, călîți în lupta cu dușmanul de clasă, în lupta cu trecutul retrograd și în lupta cu natura, pe care o strunesc, o îmblînzesc și o supun. În fața lor stă un nou erou literar, mai avansat decît cel de ieri, stă constructorul socialismului, muncitorul înaintat, țăranul colectivist și, în primele rînduri ale tuturor acestora, Comunistul, activistul de partid. Prin realizarea, la un înalt nivel artistic, a eroului contemporan, scriitorii sînt chemați să înfățișeze problemele cele mai caracteristice pentru epoca noastră, într-un moment cînd „ca urmare a transformărilor social-economice, în țara noastră a luat naștere și se dezvoltă tot mai mult o morală nouă, socialistă, o nouă atitudine față de muncă, față de bunurile obștești și îndatoririle sociale, noi relații de întrajutorare tovărășească între cei ce muncesc". (Din Raportul C.C. la cel de-al III-lea Congres al P.M.R.).

Cititorii doresc ca, alături de eroii existenți și cunoscuți în liteartura noastră realist-socialistă, să întîlnească alții noi, mai actuali, mai reprezentativi pentru problemele și frămîntările lor de astăzi. Eroi care să-i ajute la formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste, la însușirea noilor trăsături de comportare, la plămădirea lor ca oameni înaintați, ca membri demni ai societății socialiste, cu un profil moral luminos, model și călăuză pentru toți cei ce muncesc pentru făurirea socialismului, pentru menținerea păcii și înfrățirea între popoare. Legătura mai strînsă cu viața a scriitorilor noștri, cunoașterea mai temeinică a felului în care se aplică în practică filozofia marxist-leninistă de către Partidul Muncitoresc Romîn, vor conduce, fără îndoială, pe prozatorii talentați spre realizarea unui erou adevărat, drag tuturora, viu și autentic, căruia cititorii să simtă nevoia să-i scrie, să-l întrebe, să-i simtă aproape, să se regăsească în el. Un erou înflăcărat, în stare să-și făurească cele mai îndrăznețe visuri, cu certitudinea că ele vor putea fi îndeplinite.

AUREL MIHALE:

Destin

Tînărul inginer agronom Vlad Oprișa, proaspătul absolvent al Institutului Agronomic, se realizează ca intelectual pasionat și dedicat științei solului și se împlinește ca om în măsura în care înțelege că menirea lui este de a interveni activ în procesul de transformare a naturii umane și geografice. „Soarta" nu este un dat mistic, pe care omul nu izbutește să-l modifice sau nici măcar să i se împotrivească; ea se plămădește în cadrul societății și se leagă de soarta generală a unei colectivități. Un studios ca Vlad Oprișa, dedicat cercetărilor științifice, nu-și va forma adevăratul său destin decît dacă va înțelege să participe cu capacitatea sa intelectuală la o operă revoluționară și dacă el însuși, firește, va fi un revoluționar. Hotărîrea de a pleca direct în producție, la o fermă de stat, de a lupta cu dușmanii de clasă, cu anchilozarea și apatia, cu interesul mărunt și personal, puterea de a

se birui pe el însuși în momentele de nesiguranță nu sînt atributele unei firi neobișnuite. Vlad Oprișa e intelectualul format azi, înarmat cu filozofia proletariatului pentru a duce lupta pe viață și pe moarte cu natura, unul dintre acei oameni care plănuiesc și realizează sistematic schimbarea naturii înconjurătoare.

Ferma de la Trestiana este o paraginâ; o administrație venală, cadre învechite și funcționari afaceriști o aduc pe punctul de a fi lichidată. Inginerul Oprișa se realizează într-un proces foarte complex în care oamenii muncitori își spun cuvîntul cu intransigența de clasă caracteristică. Organizația de partid, colectivul de tractoriști și de muncitori sînt sufletul acțiunilor. Simpla prezență a lui Oprișa la Trestiana n-ar determina decît îndreptări răzlețe dacă nu ar lua ființă organizația mixtă de partid și de U.T.M. din fermă. Pe inginerul Codin, directorul gospodăriei, pe contabilul Nistor, pe magazioner nu-i sperie Oprișa ori mecanicul, ci organizația de partid, această forță colectivă. Oprișa, ca și mecanicul Badea și Ciurea, sînt expresia puterii colectivului, individualizări ale acestei forțe. Organizarea politică este o necesitate vitală pe care o simt comuniștii și tinerii

GELLU NAUM:

Poem despre tinerețea noastră

Poemul, care în accepția strictă a speciei este o lucrare de substanță epică, a căpătat în circulația curentă valori suplimentare, în așa fel încît sub titlul „poem" se poate citi adesea o poezie prin excelență lirică, de notație sau de confesiune. Preferința pentru cuvînt se explică poate prin rezonanța lui mai puțin dură decît a celuilalt, poezie, și practica depășirii rigorilor speciei nu ni se pare reprobabilă. Poemul lui Gellu Naum, mai curînd o suită lirică, își afirmă unitatea pe plan exclusiv tematic: tinerețea frămîntată a unei generații care a suferit mult și a luptat pentru o viață mai bună. Elementele cu care autorul își compune universul poetic sînt destul de sărace, din această cauză imaginile se repetă și poemul lasă impresia unor variațiuni pe aceeași temă.

Generozitatea intențiilor este evidentă și nu de puține ori ele se realizează la o oarecare temperatură poetică. Moartea partizanului, *episod emoționant, aproape singurul moment epic al suitei, vibrează prin demnitatea supremă a eroului, nefrînt în fața morții, și prin simplitatea mijloacelor cu care autorul transmite momentul. Tabloul este dinamic, firesc, lipsit de unda de ostentație care, în restul poemului, manifestă supărătoare prezențe. Ceea ce dovedește, încă o dată, că imaginistica stufoasă nu evidențiază emoția, dimpotrivă, o ascunde și o face inaccesibilă. Dintr-o relatare simplă, aproape notată, a unui material de viață prin el însuși emoționant, Gellu Naum știe să desprindă semnificații majore:*

„Lîngă groapă l-au spus:
— Poate mai ai o ultimă dorință...
El a răspuns: — Moarte călăilor!
Apoi a văzut secunda fulgerătoare a gloanțelor,
a văzut cerul
încîlcindu-se în aripile păsărilor...
...Și-a mai văzut
departe, către răsărit,
întîia rază, roșie, a zorilor
învăluindu-l în lumina faldurilor ei."

Poemul însă, judecat la dimensiunile sale generale, păcătuiește prin absența unui fior autentic, pe care autorul îl suplinește cu artificii poetice transparente. „Limbajul riguros și aspru al matematicii elementare", *promis în prolog, se traduce în desfășurarea poemului fie printr-o proză incoloră* („Pe-atunci unii studenți — burduf de carte adăpostindu-și țestele cît pumnul sub șepcile de catifea, dansau shimmy..."), *fie printr-un conglomerat de imagini cu vădite influențe moderniste* („...mîinile tinereții noastre / clădind baricadele demnității omenești"), *fie printr-un limbaj care, în esență, nu depășește naturalismul* („...și broasca rece care ți se așeza pe gură în timpul somnului, / cinematografele de cartier mirosind a urină și a semințe / etc...).

Artificialitatea construcției imaginilor se reflectă și în repetițiile exagerate de cuvinte, fraze, propoziții. Semnalăm faptul că, în absolut fiecare moment al suitei, repetiția deține rolul principal și aproape exclusiv al mijloacelor poetice. Fără să negăm eficacitatea procedeului în transmiterea stărilor emotive ale autorului, ne exprimăm totuși convingerea că utilizarea intensă uzează procedeul, transformîndu-l într-o recuzită poetică banală. Și aceasta cu atît mai mult cît fisura este accentuată de un stil descriptiv, vecin cu proza, care, într-un univers sărac în componente, dă impresia unui inventar alcătuit haotic. Tramvaiele, cinematografele, poeții, biscuiții mulați în ceai, elemente de pitoresc exterior, nu sînt capabile, cu oricîtă insistență ar fi repetate, să creeze cadrul în care poetul își desfășoară confesiunile lirice. De asemenea, abordarea cu orice preț a unor elemente minore, numai pentru „umanizare", duce la efecte ridicule, desigur nedorite de autor, dar pe care cititorul este silit să le înregistreze:

„Ar trebui să cînt ciorapul
ud și rupt,
„pantalonul netezit în fiecare duminică..."

Păcat că acest poem, care se înscrie într-o tematică atît de interesantă, este realizat cu mijloace poetice atît de artificiale.

AUREL STORIN

TREI ZBORURI *)

Trei virste deosebite își dau întîlnire în culegerea de versuri editată recent la Orașul Stalin. Dacă Adrian Munțiu ni s-a relevat cu numai un an în urmă, celelalte două nume, Ion Lupu și Ștefan Stătescu, sînt legate de o experiență literară mai îndelungată, lucru evident și în poeziile din culegere.

Ștefan Stătescu, ajuns astăzi la vîrsta cărunței, păstrînd însă o nealterată, sau mai bine zis reînviată, tinerețe a spiritului, spune într-una din poezii: „Noi sîntem cîntăreții acestor vremuri noi / Ce ne-au trezit vioara făcînd-o să vibreze. / Prin viscole, prin geruri, prin secete și ploi, / Stăm neclintiți pe cele mai nalte metereze..." *Desi preferința pentru anumite imagini, devenite un fel de vestmînt comun al poeziei, împrăștie pe alocuri prospețimea emoției, versurile lui Șt. Stătescu degajă în general grijă pentru expresie, pentru elaborarea artistică:*

„O piatră-i secerase avîntul
/ la frați neștiuți, depărtați, / ce pentru vecie-ngropară / bălaurii hulpavi din țară"

(din poezia Kuan Li-ciao, *închinată unei fete din China care a studiat silvicultura la Orașul Stalin) — ține de o etapă depășită a poeziei noastre. Alteori semnalăm o anumită gradilocvență:* „Un soare uman, mai aprins decît sorii de-afară, / revarsă căldură și mări de lumini peste țară... / În inima noastră e doar primăvară și vară" (Toamna). *Lira tînărului poet scoate însă altfel de sunete, mai firești, cînd vibrează lîngă bucuriile, gîndurile, frămîntările omului simplu. În această vecinătate s-au scris:* La nașterea copilului meu, Remember, Pastel de iarnă. *Bucuria paternă, amintirea vie a eroilor clasei muncitoare, starea sufletească a omului care înfruntă „zăvozii albi de nea" pentru a ajunge la uzină, — își găsesc un interpret sensibil, atent la valorile interioare ale poeziei.*

Prin Adrian Munțiu, culegerea consemnează o prezență ce îndrituiește bune așteptări de viitor. Deși atent cu înflăcărare, pentru ca asemenea vremi să nu se mai repete. Structura sa intimă este romantică. Ciclul Văluri sfîșiate, unde totul este lucrat în alb-negru, constituie o manifestare a acestei structuri. Apare însă de neînțeles de ce, dincolo de tema evocării, Adrian Munțiu nu a tipărit pînă acum aproape nimic la același nivel. Cele cîteva poezii din culegere, avînd o substanță mai apropiată în timp (Descătușare, Fiecare vis..., Lumi noi *etc.), fiind generale și ușor retorice, par numai pe departe ale aceluiași autor. Două poezii din ciclul* Drumuri spre tinerețe, *tipărite recent, sînt un pas înainte într-un ținut în care, pentru conturarea personalității sale, e necesar ca tînărul poet să se integreze neîntîrziat.*

MIHAI NEGULESCU

*) Culegere colectivă editată de Filiala Uniunii Scriitorilor și Casa regională a creației populare din Regiunea Stalin.

O seamă de cuvinte

viu spre soare, / cînd beată de lumină a cutezat să zboare, / și i-a întors aripa în ierburi și-n pămînt. / Trecu un crai călare, și-mi zise să i-o vînd..." (Ciocîrlia). *Mărturisind entuziasm pentru poezia de atitudine a lui Mihai Beniuc* („Doar n-a trecut zadarnic Beniuc, înaltul prag / care desparte noua de vechea poezie...") *și îmbiat, nemărturisit dar adesea, de magia verbului arghezian* (Mîna zețarului, Ciocîrlia *etc.), poetul realizează o poezie a plinătății vieții, a echilibrului, a versului bine tăiat, nesuștinut întotdeauna — din păcate — de o emoție pregnantă. De aceea, relevînd poezii ca* Mîna zețarului *(elogiu al muncii anonime),* Cai nătîngi *(desolidarizare de orizontul tristeților sterpe),* Lăstuni la geamul lunii *(lipsită de retorismul unor poezii dedicate zborurilor cosmice),* Mai am de pus o piatră *(manifest de tinerețe al unui om în vîrstă) — rămînem cu un sentiment de neîmplinire în fața unor poezii declarative* (Semnătura timpului, Victorie, Milnile noastre) *sau în fața unor crochiuri simpliste despre oameni și fapte contemporane* (Portret de colectivist, Ogoare libere).

Ion Lupu aduce în fizionomia culegerii o notă aparte, caracterizată prin relația mai strînsă — pe linia lui Cicerone Theodorescu — între poezie și viața de zi cu zi a oamenilor. Simțindu-se unul dintre cei mulți, poetul se consideră un soldat al partidului și spune despre sine: „Partidul vede și prin ochii mei... / Cu mîna mea întoarce grele chei / în broaște ruginite de-o vecie, — / lăsînd să curgă neștiuta energie". *Această idee se răsfrînge frecvent în versurile sale, mărturisind capacitatea tînărului poet de a îmbrățișa o tematică multilaterală. Dacă lui Ștefan Stătescu îi este proprie înclinarea spre stările meditative, dacă Adrian Munțiu a dovedit calități în redarea concentrată a motivelor dramatice, — Ion Lupu se dovedește cel mai puțin statornic unei singure formule, aceasta fiind desigur expresia căutărilor sale, a dorinței de a cuprinde pluridimensional viața. În străduința sa lăudabilă e însă și un risc, acela de a trece la suprafață peste zone întregi. Versuri ca acestea:*

„...Iat-o acum sub Carpați
ve cerșesc din bolți odihnă, / Se cern prin spații corbii și croncănesc sonor. / Cu aripi retezate ne prăvălim din zbor / În cel din urmă țipăt, în cea din urmă tihnă. / Și cei rămași în pulberi cețoși ca o visare / Ne căutăm în suflet o poartă, o fereastră. / Să o deschidem largă spre șipotul de soare. / Să nu uităm noi înșiși de existența noastră..." *Ciclul Văluri sfîșiate, din care fac parte și versurile de mai sus, reprodus fragmentar în culegere, constituie cea mai bună lucrare de pînă acum a tînărului poet. În lipsa unei experiențe personale, poetul reconstituie faptele din izvoare exterioare, de aceea și multe din tablourile zugrăvite de ei poartă această pecete. Îl ajută însă capacitatea sa de a reproduce la unison mișcarea sufletească a eroului liric. Obsesia, de pildă, realizată bacovian* („Umbre și lanțuri. Vînturi și ger. / Nopți fără de cer / Nopți ce se clatină...", *rămîne totuși a unui om care a citit despre asemenea nopți într-o carte. Pe măsura maturizării, Munțiu se va dispensa de abuzul de generalități (într-o singură poezie sub 20 de versuri,* Cîntecul marinarilor executați în 1917, *aproximativ 40 de substantive la plural), de unele clișee („Tremură ca văzduhul cînd îl pătrund cocorii" — *în* Moment de revoltă; „Și tremură lumina cînd o pătrund cocorii" — *în* Cîntec de pace). *În zurgăvirea durerilor pricinuite de ultimul război mondial, el s-a pronunțat cu înflăcărare, pentru ca asemenea vremi să nu se mai repete. Structura sa intimă este romantică. Ciclul Văluri sfîșiate, unde totul este lucrat în alb-negru, constituie o manifestare a acestei structuri. Apare însă de neînțeles de ce, dincolo de tema evocării, Adrian Munțiu nu a tipărit pînă acum aproape nimic la același nivel. Cele cîteva poezii din culegere, avînd o substanță mai apropiată în timp* (Descătușare, Fiecare vis..., Lumi noi *etc.), fiind generale și ușor retorice, par numai pe departe ale aceluiași autor. Două poezii din ciclul* Drumuri spre tinerețe, *tipărite recent, sînt un pas înainte într-un ținut în care, pentru conturarea personalității sale, e necesar ca tînărul poet să se integreze neîntîrziat.*

MIHAI NEGULESCU

Tineretul nostru are în fața sa un vast cîmp de activitate, pentru afirmarea nestăvilită a energiei și entuziasmului său creator, pentru înfăptuirea celor mai îndrăznețe năzuințe închinate fericirii poporului și înfloririi patriei.

(Din Raportul C.C. prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la cel de al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn).

Așa au luptat utecistii

Anul trecut, cu prilejul zilei de 23 August, o delegație a oamenilor muncii din țara noastră a vizitat Cehoslovacia. In drumul lor, membrii delegației au străbătut locuri pe unde, cu un deceniu și jumătate în urmă, bravii ostași romîni, alături de vitejii ostași sovietici și de neînfricații partizani cehoslovaci, au dus lupte crîncene împotriva cotropitorilor fasciști. Din delegație făcea parte și Alexandru Perșa din Cluj, fost utecist și voluntar pe frontul antihitlerist.

Cea dintîi localitate în care s-a oprit a fost Batovce. In această comună, așezată la poalele munților Stiavnița, primul eșalon de voluntari romîni, veniți pe front la chemarea partidului, a depus jurămîntul militar față de patrie și popor. In ziua aceea de 8 februarie 1945, piața comunei a răsunat de glasuri tinerești. Pe grupe, pe plutoane și companii, voluntarii au rostit cu emoție în fața drapelului desfășurat al unității cuvintele jurămîntului:

— „Jur poporului meu... să lupt pentru libertatea și propășirea lui..."

— „Jur să lupt pînă la ultima picătură de sînge contra nemților fasciști care mi-au tirit țara în războiul lor nelegiuit"

A doua zi, batalionul de voluntari înființat la 25 decembrie 1944 pe pămîntul Ungariei, a fost dizolvat, iar efectivele lui au fost repartizate la unitățile din linia I-a ale diviziei „Tudor Vladimirescu".

In timp ce cu privirea iscoditoare cerceta fiecare colțișor al pieței, pe Alexandru Perșa îl încercau adînci emoții. „Uite aici era estrada, își zicea el în gînd. La colțurile ei străjuiau mitraliere și aruncătoare de mine. In față era drapelul, pe care scria cu litere de aur: „Pentru Romînia liberă și independentă!"

A revăzut apoi cu ochii minții careul batalionului: în flancul drept se afla compania I-a, numită și „compania bucureșteni", al cărei locțiitor politic era tînărul comunist Constantin Godeanu. In mijlocul careului era compania 2-a — „craioveni" — cum i se mai spunea, iar în flancul sting era compania 3-a, a lui, de „ardeleni". Cei mai mulți dintre ei fuseseră ucenici sau lucrători în fabricile stăpînite de patroni și cunoscuseră exploatarea sîngeroasă de timpuriu. Luminînd în beznă, cuvintele partidului s-au înțipărit în inimile lor și i-au hotărît să lupte împotriva fascismului, împotriva exploatării, pentru o viață nouă.

De la Batovce, Alexandru Perșa a plecat spre Bohunice. Drumul pînă acolo îi era bine cunoscut. In această zonă primise „botezul focului". Aici, în Bohunice, și-a găsit și cunoscuți. Bătrîna mamă a fostului partizan Daniel Knoska a lăcrimat de bucuria revederii. Cu cincisprezece ani în urmă, într-o seară geroasă de februarie, spălase cămașa unui tînăr ostaș romîn și apoi o uscase la gura sobei din căsuța ei așezată la marginea satului. Soldatul acela tînăr și voinic cît un brad era Alexandru Perșa și el se afla acum în fața ei.

Locuitorii comunei Bohunice l-au condus pe Alexandru în fața unei plăci comemorative, ridicată în amintirea ostașilor romîni căzuți în lupte. A citit cu emoție firească șirul de nume săpate în marmură. A rămas cu privirea pironită de numele soldatului voluntar Ludovic C. Il cunoscuse la Cluj, cînd, la chemarea partidului, se înscriseseră voluntari pentru front. Studentul utecist Ludovic C. stăruise mult pînă obținuse încuviințarea partidului. Era activist al U.T.C.-ului, membru în comitetul județean. El a căzut eroic la asaltul de la 1 martie 1945, pe hotarul comunei Bohunice. Fusese o zi cu ger cumplit. Ofensiva se dezlănțuise în zori. Se dăduse un atac prin surprindere, care reușise pe deplin. Prima linie de apărare a dușmanului fusese spulberată.

Compania din care făcea parte Ludovic înainta cu prudență din spre Bohunice spre satul Teplai Voda. Drumul croit de ostași prin nămeții groși de zăpadă era istovitor. La un moment dat compania ajunsese în fața a două cîmpuri de mine. Echipele de pionieri le deplantaseră într-un timp scurt, după care se reluase înaintarea. Dar în scurt timp pandurii fuseseră nevoiți să se oprească pentru a doua oară.

In sprijinul pușcașilor noștri sosiseră atunci două tunuri antitanc, care intraseră în funcțiune. Zgomotul exploziilor acoperise numaidecît vuietul de glasuri dușmane și răpăiala armelor. Valea înecată în zăpadă se întunecase de fumul exploziilor, iar prin aer vîjîiau sinistru obuze și zbîrniiau amarnic grindină de schije. O vreme, oamenii nu se mai văzuseră unul cu altul, pierduți prin norii de fum.

Duelul de foc durase mai bine de un ceas. Pînă la urmă dușmanul fusese nevoit să-și rărească tirul și să bată în retragere. Sub protecția tragerilor proprii, pionierii noștri își începuseră munca. Deja reușiseră să-și deminеze terenul pe o porțiune destul de mare, cînd un adevărat potop de gloanțe se abătuse asupra lor. Un cuib de armă automată, bine camuflat, îi flanca din apropiere.

Văzînd situația aceasta, utecistul Ludovic C. ceruse comandantului permisiunea de a pleca să distrugă rezistența dușmană care împiedica misiunea pionierilor. Ofițerul îl privise o clipă gînditor pe îndrăznețul student. „Va reuși, oare, tînărul acesta să-și ducă gîndul la bun sfîrșit?" Dar repede de tot își alungase îndoiala și se hotărîse.

Ludovic se strecurase cu atenție prin spărturile rețelei de sîrmă ghimpată și printre mine, susținut din urmă cu foc de alți doi panduri. Trecuse apoi drumul care șerpuia în stînga riului Sikenița. O clipă se pierduse în albia învăluită de fum a apei de munte ce curgea învolburată cu sloiuri de ghiață. Apăruse apoi din nou și făcuse un ocol apropiindu-se de cuibul inamic. Cumpănise distanța din ochi și aruncase grenadele cu sete. Nimaidecît arma automată dușmană amuțise. Utecistul își îndeplinise misiunea.

Cîteva clipe mai tîrziu însă inimosul voluntar se prăvălise rănit de moarte în mijlocul unui cerc de explozii de artilerie și mine.

A doua zi, studentul utecist Ludovic C. se stinse din viață la batalionul sanitar.

Trecînd cu mașina pe șosea, Alexandru Perșa a făcut un scurt popas în dreptul morții. „Ce mai de morți și răniți, ce mai de baricade sfărîmate, pete de sînge, mașini, camioane și armament de tot felul lăsaseră fasciștii pe drumul acesta, în graba retragerii lor forțate din ziua de 1 martie 1945!"

Fiecare pîrîu, fiecare podeț ori pantă îi amintea lui Perșa despre alte episoade de luptă, despre cîte un tovarăș căzut, despre cîte un prieten. După ce s-a abătut de la șosea, pe drumul vicinal care duce spre satul Visoka, și-a rotit privirea spre vîrful înălțimilor acoperite cu brădet, pe care le cutreerase împreună cu utecistul Ion Grădinaru, prietenul lui nedespărțit.

Grădinaru era un flăcău înalt și mlădios. Venise pe front de la județeana P.C.R.-Turda, unde făcuse parte din Formația de luptă patriotică. Avea 18 ani și era de meserie electrician. Se împrietenise cu Perșa în drum spre front și de atunci fuseseră mai tot timpul împreună. Se despărțiseră pentru totdeauna în ziua de 2 martie 1945.

Pe coama unei creste împădurite din zona Stampoh-Visoka, într-o rarișce, o mînă de oameni fuseseră lăsați să apere o poziție proaspăt smulsă din mîinile fasciștilor. In urma unui ordin, compania se deplasase într-un alt sector pentru a da ajutor unei subunități care se afla acolo într-o situație critică de luptă. Se știa că inamicul obișnuia ca după pierderea unei poziții să contraatace de cîte două, trei ori, pentru a întîrzia înaintarea trupelor noastre, în care timp urma să-și instaleze unitățile pe altă poziție. Iată de ce pe înălțimea aceea, în rarișteа de brazi, se afla în ziua de 2 martie o grupă de pistolari întărită cu o mitralieră și două puști mitraliere. Din grupul acesta de ostași făceau parte și uteciștii Ion Grădinaru și Alexandru Perșa, amîndoi pușcași mitraliori.

Abia începuseră oamenii să-și sape gropile individuale, în pămîntul tare ca piatra, că se și deslănțuise primul contraatac. Pandurii au lăsat uneltele de săpat și au pus mîna pe arme. O vijelie de gloanțe se revărsase asupra fasciștilor. Cei doi uteciști fuseseră animatorii acestei rezistențe de netrecut. Incadraseră mitraliera cu cele două puști mitraliere și împreună își plimbaseră snopii de gloanțe în rîndurile dușmane. Una cîte una, mogîldețele verzi din față au dispărut, înghițite de cîte-o ripă ori de cîte-un șanț, sau altele au încremenit în omăt. In scurtă vreme, pandurii din rarișteа își putuseră relua săpatul amplasamentelor. Dar răgazul lăsat de fasciști după contraatac fusese de scurtă durată. Nici nu izbutise Perșa să se îngroape cît de cît, că se și auzi strigat de Grădinaru:

— Atenție, Alexandre, că ne contraatacă iar!

Năuciți de focul susținut al pandurilor, hitleriștii dădură în curînd semne de ezitare, de retragere. Dar tocmai atunci amuțise pușca mitralieră a lui Grădinaru. Cînd Perșa își aruncase privirea spre el ca să vadă ce i se întîmplase, simțise un junghi prin inimă. Utecistul Grădinaru zăcea culcat peste armă, cu capul în jos și cu mîinile pe trăgaci, așa cum îl izbise coasa morții. Un cartuș perforant fascist străpunsese copacul dinapoia căruia trăgea viteazul voluntar și-l lovise drept în creștet.

A retrăit multe clipe de front Alexandru Perșa în această călătorie. Dar cele mai adînci emoții le-a încercat pe drumul ce trece pe cota 722 și duce spre Visoka. In luptele grele duse de panduri pentru eliberarea acestui sat, Alexandru Perșa a rămas invalid de un picior.

In așteptarea ordinului de atac, se trîntise pe spate în zăpadă și privise în gol, printre crengile unui brad fără să ia în seamă fulgii reci de zăpadă care lăcrimau pe obrajii lui aspri.

— Scoală-te, măi Alexandre, că ai să încremenești de frig, i se adresase un tovarăș de luptă.

— Ia dă-mi pace! Tu nu vezi că-s asudat tot? Și-apoi, continuă Alexandru după un oftat, te-asigur că n-am să crăp eu de frig. Am antrenament, măi frate. De cînd eram de-o șchioapă, tot slugă am fost și-am umblat prin țină și ger desculț și dezbrăcat.

Fusese printre primii ostași care puseseră piciorul pe cota 722, aflată la Vest de satul Visoka. Amurgul acelei zile de 3 martie 1945 se lăsase cu un nou val de ger peste munți. Pandurii regimentului 3 infanterie apărau poziția proaspăt cucerită, care constituia o permanentă amenințare pentru fasciști. De aceea, ei căutau cu orice preț s-o recucerească pentru a-și putea menține poziția din sat. Pentru aceasta în două rînduri ieșiseră la contraatacuri violente, dar tot de atîtea ori fuseseră nevoiți să facă cale întoarsă. Cu toate acestea, era clar că dușmanul nu renunța la intenția lui. Regrupîndu-se pentru a treia oară, pornise la un nou contraatac pe întreg dispozitivul unității, încercînd o manevră de învăluire a flancurilor.

Lupta a fost crîncenă. Rezistența pandurilor a fost eroică. Oamenii nu avuseseră încă timp să-și sape amplasamente. Alexandru Perșa se adăpostise înapoia unui copac bifurcat. Și-a fixat bine pușca mitralieră și-a început să secere rîndurile dușmane. Dar pandurii din acel sector erau puțini și fasciștii mulți. Cu toate pierderile suferite, inamicul continua să înainteze mereu. Pe măsură ce se apropia, scădea și numărul ostașilor noștri. In dreapta și în stînga lui Perșa armele amuțeau una după alta. In preajma lui se puteau vedea oameni care zăceau în zăpadă cu trupurile însîngerate, morți sau răniți. Perșa era conștient de gravitatea situației. Dar tocmai faptul acesta îl îndîrjea. Fără să țină seama de plumbii care roiau în preajma lui și care-i țiuiau pe la urechi, fără să-i pese de explozиile asurzitoare ale grenadelor azvîrlite de fasciștii ce asaltau cu strigăte, el schimba încărcător după încărcător și continua să tragă rafale ucigătoare.

Năucit de focul care-l izbea, inamicul a șovăit o clipă, după care s-a retras în grabă. A rămas un scurt răgaz de liniște, în care timp Perșa și-a găsit o altă poziție de tragere. Indată după aceea însă, o ploaie de proiectile de branduri s-a abătut asupra poziției pandurilor. A durat un minut, două, cinci?

Vijelia de branduri încetă și infanteria inamică a trecut din nou la contraatac. Perșa i-a văzut. S-a aplecat asupra puștii mitraliere, a îndreptat-o scurt spre lanțurile hitleriștilor și, încleștîndu-și dinții, a început să sloboadă rafale lungi de foc. Potopul de gloanțe i-a buimăcit pe dușmani, le-a transformat strigătele de luptă în vaiete. Contraatacul a fost stăvilit. Tovarășii care i-au venit în sprijin, l-au găsit pe Alexandru însîngerat cu broboane de sudoare pe obraji, dar cu mîinile încleștate pe pușca mitralieră.

Așa au luptat uteciștii pentru o viață mai bună, pentru viitorul luminos al patriei. Așa-i învățase partidul.

Astăzi, tineretul patriei noastre, continuînd tradițiile luptei uteciștilor educați de partid, muncește cu abnegație pe șantierele șesenalului. El își dă aportul la lupta pentru îndeplinirea sarcinilor trasate de cel de al III-lea Congres al P.M.R., pentru desăvîrșirea socialismului, pentru pace.

V. Bîrză

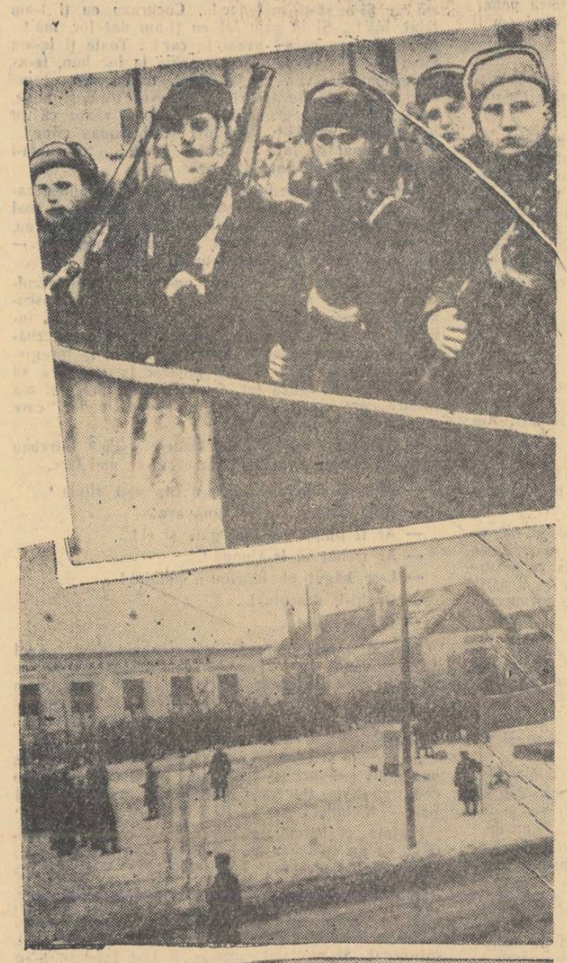

O grupă de voluntari, în fața drapelului. Batalionul de voluntari, la solemnitatea depunerii jurămîntului. Satul cehoslovac Vtsoka, eliberat în zorii zilei de 5 martie 1945 de unitățile diviziei „Tudor Vladimirescu".

Victoria Ana TĂUȘAN

Pagină din jurnalul de zi

...Va fi un drum umbrit, ca o alee,
Înalți vor crește plopii, către nori,
Prin rămuriș vor cerne uneori
Strălucitorii stropi din curcubee.
Abia și-ntinse rădăcini subțiri,
În palma grea și aspră, de pămînt,
Și iată-i, răzvrătindu-se în vînt
Și frunzele sunînd împotriviri.
Strîng, strop cu strop, o tainică putere
Ce din pămînt le trece prin tulpină —
Și după ploaia verii ce-o să vină
Se vor pleca mai calm în adiere;
Vor crește plopii sus, și tot mai sus,
Popas de cîrduri, pentru zbor — îndemn,
Iar șoapta lor va fi și mai domoală...
Și pentru anii mei vor fi însemn
Că răsădindu-i, am iubit nespus
Chiar strada care duce către școală...

Ion CRÎNGULEANU

Drum

...Mă latră luna cînd trec prin păduri,
Și apele izbucnesc în galop de scîntei —
Peste umerii nopții albaștri și suri
Spre ziuă trec pașii mei...

Mă fluieră stelele cînd trec prin cîmpie
Și noaptea, ca o iarnă de lungă,
Văzînd cum alerg spre soare, mă-mbie
Și-ar vrea să mă strîngă...

Mă urlă-n dumbrăvi lupii flăminzi
Cînd cerbii se iau după mine;
Ochii ciutelor ca niște oglinzi
Sălbatice, de zîmbet sînt pline...

N-am ieșit spre ziuă cu fluierul frînt, —

Lupii schiaună și mi-ar sări în oblînc;
Lume și dragoste
Sînt plin de pămînt
Și de codru adînc...

Mă latră războiul din dureri și ruină,
Pădurile mai fumegă, poate, sub zare.
Mulțumesc, răsăritule, că m-ai scos la lumină,
La drumul cel mare...

CINSTEA DE A FI UTEMIST

de Mihai NOVICOV

Se apropie Congresul U.T.M., un eveniment de seamă în viața politică a țării. *„Uniunea Tineretului Muncitor, ajutorul credincios și de nădejde al partidului, cuprinzînd astăzi peste 1.800.000 de membri* — se arată în Raportul C.C. al P.M.R. prezentat de tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej la Congresul al III-lea al Partidului, — *desfășoară o bogată activitate de educare comunistă și de organizare a maselor tineretului".* 1.800.000 de membri! Fiecare ne dăm seama ce forță reprezintă această masă de tineri — organizată, entuziastă, bine orientată de către Partid. Continuînd tradițiile glorioase ale U.T.C.-ului, Uniunea Tineretului Muncitor a adus și aduce o contribuție esențială în măreața operă de construire a socialismului în patria noastră.

A fi utemist e o cinste care îți dă dreptul să fii mîndru, dar te și obligă.

In trecut U.T.C.-ul lupta împotriva forțelor politice reacționare, împotriva fasciștilor și a socialdemocraților de dreapta care, apărați de situația lor legală, căutau să cîștige adeziunea unor tineri mai puțin pregătiți. U.T.C.-ul lupta împotriva ideologiei și moralei burgheze, împotriva culturii burgheze, care era dominantă atunci, lupta pentru ideologia socialistă, pentru răspîndirea ei, pentru întărirea conștiinței de clasă a tinerilor muncitori, împotriva reformismului și a oportunismului de orice fel.

Oare lupta aceasta s-a terminat? Nicidecum. Ea continuă, dar a îmbrăcat alte forme. Burghezia nu mai este clasă dominantă. Ea nu mai are posibilitate să-i exploateze și să-i batjocorească pe tinerii muncitori, nu mai are la dispoziție aparatul de stat și o rețea de instituții așa zis culturale (în cap cu școala veche) ea să răspîndească în rîndurile tineretului muncitor otrava ideologiei burgheze. Dar asta nu înseamnă că dușmanul a fost nimicit. Lupta de clasă pe tărîm ideologic continuă. Congresul al III-lea al P.M.R. a subliniat-o. Și din anumite puncte de vedere această luptă a devenit mai dificilă. Pentru că nu mai are posibilitate să atace fățiș, dușmanul se camuflează, se „adaptează", caută „să se strecoare" mai ales acolo unde lipsa de experiență a vieții sau slăbirea vigilenței revoluționare îi dau speranța că va rămîne un timp neobservat. Datoria de a lupta cu consecvență și fermitate împotriva oricăror influențe ale ideologiei și educației burgheze rămîne una din îndatoririle esențiale ale unui utemist. Fie că e vorba de individualism și de disprețuirea intereselor colectivului, de prejudecăți naționaliste, de simptome de descompunere morală sau de curiozitate bolnăvicioasă față de moda decadentă din apus, un utemist, dacă vrea să continue tradiția eroică a U.T.C.-ului, trebuie să ia atitudine hotărîtă împotriva unor asemenea manifestări, să le combată și să mobilizeze pe toți tinerii din jurul său în combaterea lor.

Datoria aceasta e o datorie esențială, cu atît mai mult cu cît astăzi ideologia și morala burgheză, de obicei, nu se manifestă fățiș, ci ocolit, speculînd cînd curiozitatea firească a tinerilor, cînd lipsa lor de pregătire. Iată de ce în rîndurile tineretului — în parte și datorită lipsei de experiență a acelora care abia pășesc în viață independentă — mai sînt încă unele atitudini de concesivitate față de dușmanul ideologic. A nu-l combate pe dușman, înseamnă însă a-l încuraja. De bună seamă nu trebuie să adoptăm atitudini distructive față de acei care au greșit. Partidul ne învață să fim înțelegători. Dar una este a avea înțelegere tovărășească față de acel care a greșit și altceva este a nu combate greșeala. Adeseori, purtătorul unor concepții ideologice burgheze nu ne este dușman. Insă concepțiile burgheze ca atare ne sînt dușmănoase și pe ele trebuie să le combatem necruțător, pentru că necombătîndu-le la timp ar putea să se extindă ca o molimă. Prin victoria clasei muncitoare în lupta revoluționară condusă de partid, prin marile succese în construcția socialismului, prin grija deosebită a Partidului și a Statului democrat-popular în educația tineretului, în patria noastră s-au creat condițiile prielnice pentru ca fiecare tînăr să-și poată dezvolta personalitatea puternic și multilateral. *„Tineretul nostru,* — spunea tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej, — *are în fața sa un vast cîmp de activitate pentru afirmarea nestăvilită a energiei și a entuziasmului său creator, pentru înfăptuirea celor mai îndrăznețe năzuințe închinate fericirii poporului și înfloririi patriei".* Dar ca să poată valorifica aceste posibilități, tinerii trebuie să lupte cu dîrzenie pentru înlăturarea tuturor acelor tendințe și apucături care-i mai împiedică pe unii să se formeze ca oameni ai epocii socialiste. Nu se va putea dezvolta acel tînăr care se rupe de colectiv, se încrede, nu este atent la critica tovărășească. Nici acela care pretinde că la 20 ani știe tot și nu mai studiază. Nici acela care își bate joc de sentimentele de prietenie sau de dragoste. Nici bulevardierul amator de poze și gesturi „teribile" etc. Lupta pentru victoria ideologiei socialiste continuă azi prin intensa activitate educativă pe care o desfășoară — sub directa îndrumare a Partidului — U.T.M.-ul. A continua tradiția U.T.C.-ului înseamnă a fi activ din acest punct de vedere. Inseamnă să nu tolerezi nici o abatere, să nu „ierți" unui tovarăș manifestări huliganice sau lipsa de demnitate în relațiile de dragoste, numai pentru că e „băiat bun", să nu admiți nici un compromis atunci cînd e vorba de conținutul dăunător al moralei burgheze. Ca să fii demn de înaltul titlu de „utemist", trebuie să fii militant hotărît pentru triumful ideologiei și al moralei socialiste.

In trecut, U.T.C.-ul lupta și pentru revendicările materiale ale tinerilor muncitori, țărani, studenți. Sînt cunoscute lozincile foarte populare sub care se desfășura atunci această luptă a tineretului: *„Salar egal la muncă egală", „Pămînt pentru însurăței", „Burse, cămine și cantine pentru studenții nevoiași".* Pentru smulgerea acestei revendicări, tineretul comunist a dat în trecut cele mai multe jertfe, înfruntînd teroarea, bătăile, închisorile. Lupta *aceasta* e terminată. Revendicările de atunci sînt de mult depășite prin realizările regimului de democrație populară, care asigură tineretului un nivel tot mai ridicat de trai, posibilitatea de a-și satisface într-o măsură mai mare nevoile materiale și culturale. Această luptă continuă. Numai că în trecut ea se ducea împotriva patronilor și a statului burghezo-moșieresc, iar azi se duce în cadrul efortului constructiv al întregului popor. A lupta azi pentru revendicările materiale ale oamenilor muncii, înseamnă a lupta pentru împlinirea planului, pentru creșterea producției și a productivității muncii, pentru economii, pentru scăderea prețului de cost. Iar toate acestea se obțin mai ales prin calitatea superioară a muncii fiecăruia. Blazonul de noblețe e azi atitudinea în muncă. In muncă se verifică devotamentul fiecăruia față de cauza socialismului. A continua azi tradiția U.T.C.-ului înseamnă a nu precupeți nici un efort pentru sporirea ritmică a rezultatului muncii colective. Iar înlăuntrul acestei sarcini generale tinerii pot să facă foarte mult.

Intrînd în rîndurile U.T.M.-ului, prin chiar acest act de adeziune, tînărul își exprimă hotărîrea de a lupta neprecupețit pentru cauza Partidului Muncitoresc Romîn. Nu toți membrii U.T.M.-ului devin pînă la urmă membri de partid, dar atunci cînd intră în U.T.M., fiecare tînăr speră, visează că va deveni comunist. Iată de ce utemiștii se străduie să cultive în ei acele calități care sînt proprii comuniștilor. In felul în care se mențin pe această linie de conduită, se verifică fermitatea și consecvența utemiștilor.

Părerea unora că viața e azi ușoară și nu-l obligă pe om la încordări puternice ale forțelor sale este profund greșită. Viața e ușoară doar pentru acei care nu-și propun să realizeze nimic. Viața e într-adevăr frumoasă azi, excepțional de frumoasă. Dar cît de ușoară e, asta depinde de fiecare om în parte. Dacă te mulțumești doar cu ceea ce ai realizat la un moment dat și nu cutezi nimic, vei trăi ușor, dar plat. Victoriile socialismului au creat condiții care-i permit fiecărui tînăr să urce necontenit. Insă urcușul nu e niciodată ușor. E greu să depășești norma în fabrică, dar e și mai greu să depășești norma mărită pe care tu însuți ți-ai propus-o. Să ne gîndim la exemplul Valentinei Gaganova. Nu era ușor pentru ea să obțină ca brigada ei să devină fruntașă, Dar ea și-a asumat o sarcină și mai grea — să ridice la nivelul unei brigăzi fruntașe o altă brigadă, codașă. E greu să termini — fără să părăsești producția — școala serală de cultură generală. Poți să te oprești aici. Dar poți să atacî pieptiș o sarcină și mai grea — să continui studiile, tot rămînînd în fabrică — la secția serală a unei facultăți tehnice. E greu pentru un student să învețe exemplar îndeplinind la zi toate obligațiile de seminar. E greu să fii activ în munca obștească. Dar e și mai greu să fii *în același timp* și student exemplar și activ în munca obștească. Insă utemiștii cei mai buni tocmai asta și fac; ei critică — și pe drept cuvînt — și pe studenții care neglijează munca obștească de dragul învățatului și pe cei care neglijează învățătura pentru a fi activi în munca obștească. O viață frumoasă înseamnă o viață plină, bogată, cu preocupări multilaterale. Trăiești frumos atunci cînd simți că în fiecare zi din viața ta ai realizat ceva pentru cauză. Atunci și odihna și petrecerea parcă altfel te încîntă. Pe toate le trăiești cu întreaga ta personalitate, în toate acuci cîte ceva din avîntul, entuziasmul, neastîmpărul tău.

Veacul nostru, veacul socialismului e prin excelență și veacul creației. Dar ce înseamnă a crea? Inseamnă a vărsa forța ta vitală în realizările umanității, înseamnă a te putea completa pe tine în bucuria și fericirea altora. A continua tradiția U.T.C.-ului înseamnă în primul rînd a năzui și a crea. Pentru aceasta tînărul trebuie să fie modest și dornic de a învăța cît mai multe, trebuie să fie harnic și mereu nemulțumit de ceea ce a obținut, să fie dîrz, curajos, tenace, hotărît; dar mai ales să fie intransigent în luptă — să sprijine neprecupețit cauza colectivă a socialismului și să combată fără cruțare și fără concesivitate orice manifestare dușmănoasă. Asemenea tineri crește U.T.M.-ul. Ei sînt podoaba țării și mîndria generațiilor mai vîrstnice. Către acești tineri se îndreaptă gîndul nostru în aceste zile premergătoare ale Congresului U.T.M. Lor le urăm din toată inima — spor în muncă și în luptă, noi succese și mai ales noi împliniri, acum și mai tîrziu, pînă-n pragul celui de al treilea mileniu al erei noastre.

Ion LĂNCRĂNJAN

Desen de V. SAVONEA

PAHARUL

De curînd din pămînt. Mișcările oamenilor, tot ce făceau, aveau în ele o legănare greoaie, nefirească. Și-n jur, cît era cîmpul acela, nu se vedea nimic, nici un fir de iarbă, nici o scînteiere de izvor. Și-nainte, de asemeni nu se vedea decît pulbere și colb. Mi s-a făcut deodată sete, îndată ce-am pornit mai departe și-am început să cer apă, la întîmplare, vorbind cu glas care nu-mi aparținea mie, parcă. M-am pomenit prins de mînă și am tresărit. Lîngă mine, în stînga, sta ăla mic, Axente.

— Ție sete, măi tată? m-a întrebat copilul cam nedumerit.

— Mi-e sete, Axente!...

Copilul a sărit repede la găleată și mi-a adus o ulcică de apă, stropind pe jos în timpul mersului, așa cum stropisem și eu curtea lui Simion, cînd îl adăpasem pe bătrîn, pe tata.

„Cine știe, într-o bună zi!..."

Am băut apa, cam în silă, fără poftă. Apoi am ascultat ce mi-a povestiti copilul, în legătură cu petrecerea care se încinsese afară în vecini.

— Stăi, mi-a spus el la un moment dat. Mă duc să-ți aduc un colac ori un țipău!... Mintenaș viu!...

A ieșit și s-a întors după cîteva minute, fără colac și fără țipău.

— Știi ce, mă, a schimbat-o el, clipind mărunt, m-am gîndit c-ar fi bine să vii și tu pîn-acolo!... Îi și buna acolo!... Și-o-ntrebat de tine, zău!... Și tetea Mitru o-ntrebat-o pe mama... Am auzit eu cînd o-ntrebat-o!... Cu urechile mele-am auzit!... Zău!... Și mătușa Oniță o-ntrebat!... Și Indreiu, tetea Indreiu!... Și joacă, așa s-o-ncins!... Și ăia așa cîntă de fain!... Zău așa!... Hai și tu!... Petrecem și noi o dată, ca lumea!... N-am mai petrecut demult!... Haida! Schimbă-te și hai!... Uite, eu te-aștept!... Nu plec fără tine!... Că și mama și nana Ruzalia or zis!...

M-am ridicat de pe laviță și mi-am aprins o țigară, apoi, după ce am tras fumul în piept — să mă liniștesc ori să mă nădușesc — l-am mîngîiat pe Axente pe cap, tuflindu-i căciula.

— Uite ce-i, Xente, eu nu merg...

— De ce? m-a întrebat el după ce s-a tras de sub mîna mea.

— Nu pot!

— Nu poți?!...

— Nu!

Copilul s-a încruntat ca un om mare, schimonisindu-se din cauza asta, luînd o înfățișare nefirească. L-am lăsat în pace să văd ce mai zice. Dar el n-a zis nimic și a luat-o la fugă spre ușă ieșind valvîrtej. Eu, dacă am văzut că nu se mai întoarce, m-am dus să închid ușa în urma lui. În ultima clipă însă, cînd să împing zăruțu, am rămas neclintit, cu mîna pe clanță. Prin deschizătura ușii se auzea, slab, zumzăitor, parc-ar fi venit din cine știe ce depărtare, un murmur greoi și aspru. Am ascultat cît am ascultat, stînd în cumpănă — să-nchid sau să nu-nchid ușa? — apoi am ieșit repede afară, să văd, să mă conving singur dacă era chiar așa de multă lume în vecini, la nuntă. În prîdvor m-am oprit iară, și mai descumpănit, și mai nedumerit. Larma și vuietul nunții m-au uimit, în primele clipe. Nu mi-a venit să cred, la început. Apoi, după ce mi-am dat seama ce se întîmplă în vecini, m-am dus la gard, încet, ca omul căruia nu-i pasă de nimica, ori ce-ar fi.

„Mă uit puțin, mi-am spus eu, și mă duc în casă, după aia!..."

După aia însă, după ce am reușit să cuprind cu ochii toată ulița, n-am mai zis nimic. Și nici în casă nu m-am dus. M-am uitat neîncrezător, încă o dată și mai o dată. Era plin de lume acolo, de la fîntînă și pînă în fața lui Indreiu Susan, și mai la deal, pînă-ncolo către pod. Și era larmă și forfotă, cum nu mai văzusem niciodată. În curte la Miia lui Sivu era un joc. Dincolo, la Nicodimu lui Doroaptă, era alt joc și altă petrecere. Cîntau ceterile, și la Miia și peste drum. Și tremura gîlgiitor, pe undeva prin casă, o zicală molcomă, de clarinet. Și se auzeau dupăceli și strigăte, chiuituri și strigături. Era pe la sfîrșitul lui ianuarie și iarna era încă în putere. Dar oamenilor, nici că le păsa. Petreceau și se veseleau. Veniseră aproape toți acolo, la nuntă, chemați și nechemați, colectiviști și necolectiviști. Cei dintîi, colectiviștii, veniseră pentru că mirii, însurăteii, erau de-ai lor. Ceilalți, necolectiviștii, individualii, veniseră să vadă cum se face o nuntă în colectivă, mai ales pentru asta. Și cînd colo, rămîseseră mirați. Nunta era nuntă, ca toate nunțile de pe la noi, cu huțe și cu ciuituri, cu țipăi și cu perișoare, cu vin și cu vinars, din belșug, să vadă toți, tot satul, ce pot și cum știu să petreacă colectiviștii.

„Aștia-s ca oile! am spus eu disprețuitor, scîrbit, după ce am cercetat ulița cu de-amănuntul. Cînd o iau într-o parte, se tot duc, parc-ar fi căpiat! Nesocotiții!... Netrebnicii!... Cîntă!... Ciuiesc!... Strigă!... Atîta știu!... Și mie!..."

N-am mai zis nimic apoi, pentru că n-am mai avut cînd. Din curte de la Miia lui Sivu a dat năvală în ulița, ciuind, tropotind, jucînd sîrba, bărbătește, bătrînește, — un șir lung de oameni și de feciori. Printre ei, în fruntea șireagului, se afla și Indreiu Susan fierarul, președintele. Și Mitru lui Spînzură-foame era pe-acolo, mai pe la mijloc. Și încă vreo cîțiva, oameni bătrîni, care nu mai bătuseră cu piciorul în pămînt cine știe de cînd. O tîncăneau toți, într-un gînd, strigînd, chiuind, îndemnîndu-se, bătrîni și tineri, laolaltă, fără nici o alegere. Jucînd au trecut drumul și tot jucînd au intrat dincolo, în curtea lui Nicodimu lui Doroaptă. Și-napoi tot jucînd s-au întors, trăgînd încă un șireag după ei, și mai mare. S-au deschis apoi porțile, și-ntr-o parte și-n altă parte, — la amîndouă curțile — și jocurile s-au mutat în uliță, unindu-se, contopindu-se, într-o larmă și într-o veselie care păreau nefirești pentru unul care nu se contopise cu ele. În cîteva clipe numai au venit și muzicanții acolo, în uliță, zuruind-o, trăgănind-o. Careva a pus niște scînduri sus, pe fîntînă și l-a cocoțat și pe Ilie acolo, deasupra, pe sulul fîntînii. S-au auzit rîsete prin apropiere. Un fecior a strigat după contrași, să vie și ei cu gurdunele. A fost chemat și clarinetistul, Gligoru lui Ghiuț, că el știe s-o tragăne din clarinet. Apoi jocul s-a întețit și mai tare. Ilie, ceterașul, m-a văzut chiar de la început, după cîte-am înțeles, dar de zis, n-a zis nimic. A început în schimb să cînte o „Țarină" și-a ținut-o lung de tot, dinadins. Știa, pîrlitul, că-mi place zicala asta în care eu vedeam de fiecare dată, ori de cîte ori o ascultam, legănări de holde și-ntîlniri și-mbrățișări noi, care nu se uită și nici nu trebuie să fie uitate. Mă uitam printre gene la el și la oameni, la mulțimea care juca și petrecea în fața mea, și-ncercam să mai înnod un gînd, ceva, să mă depărtez de clocotul acela pestriț și vioi. Nu reușeam deloc. Forfota și clătinările și legănările celor care jucau, tropăiturile lor ușoare, ori bătrînești și greoaie, strigăturile muierilor și cîntecele fetelor care întăreau zicala munzicanților, ca să joace mai bine, — nu mă lăsau să mă întorc la ale mele, în nici un fel.

După „Țarină", Ilie a cîntat una de două, domol, legănat. Eu am mai stat cît am mai stat acolo, lîngă gard, apoi am azvîrlit țigara, care și-așa se stinsese, și-am ieșit în uliță, grăbit. Lîngă fîntînă, înainte de-a intra printre oameni, m-am lovit de Ruzalia lui Nicodim, de vecină.

— Bine c-ai venit, Lae! mi-a spus ea bucuroasă. De vreo cîteva ori l-am trimis pe Xente după tine!... Hai încoace!... Parasca-i mai încolo, cu Mitru și cu nana Nică!... Hai încoace!... Doamne, bine-mi pare!... N-am mai petrecut niciodată așa!... Îi bine, Lae, auzi?... Hai numa-ncoace!... Uite-i acolo, lîngă poarta Anei lui Clămentl!... Îi vezi?... Ea n-o vrut să vină la ospăț, Ana!... Îi minioasă pe noi, pentru Mitru!... Zice că i l-am luat eu, doamne ferește și apără!... Și mai zice că vinde tot aici și pleacă la oraș ori se mută-n Dîngа de jos!... Treaba ei!... Noi, adică tu și Parasca și eu și cu Mitru, și ăilalți oameni!... Du-te că te-or văzut!...

Ruzalia s-a întors și-a plecat să caute pe cineva ori să ajute nu știu pe unde și nu știu la ce. Eu m-am apropiat de Mitru, pe ocolite. Parasca mi-a zîmbit și s-a lăsat și mai mult în voia virtejului, închizînd o leacă ochii. Era împurpurată la față și-și-avea năframa trasă puțintel pe ceafă, dinadins parcă, să mă tulbure și să mă ațițe pe mine.

„Uite, mi-am spus eu, ei nici nu-i pasă! Joacă și petrece! Și după aia vine și-mi îndrugă cîte toate! Nesocotita! Mă lasă acolo și-l trimite după aia pe ăla mic, în delegație! Dumnezăul și soarele lor! La toți! La toată lumea! Și-a cui o făcut-o..."

Mi-am aprins altă țigară și m-am tras mai la o parte să nu se mai lovească toți de mine. Parasca, văzînd și-nțelegînd pesemne că s-a întîmplat ceva, i-a lăsat numaidecît acolo, pe Mitru și pe Nica, și a venit fuga la mine.

— Hai pînă-n casă, Lae! mi-a spus ea luîndu-mă de braț. Azvîrle țigarea aia și hai înăuntru.

Am zvîrlit țigara și-am urmat-o, într-o doară, în silă, să văd unde mă duce și ce vrea cu mine. Înăuntru, în casă, ea i-a cerut niște vin Miiei lui Sivu. Apoi mi-a întins un pahar plin, și-a umplut și ei unu și-a ciocnit scurt, uitîndu-se în ochii mei cu ochii ei verzui și frumoși, care erau și scăpărători și triști, acum. A dat paharul peste cap după aceea, fără să tresară, cu o lăcomie de neînțeles, în care era și multă părere de rău, dar și multă patimă, dragoste, dor. Am privit-o uimit, apoi mi-am băut și eu vinul, încet, în silă. Apoi am împins-o pe Parasca spre fereastră, mai la o parte.

— Tu, Parască... Eu... Dac-ai știi...

N-am reușit să îndrug nimica și-am tăcut stînjenit. Ea mi-a mai umplut o dată paharul după ce și l-a umplut și pe-al ei, și-a ciocnit din nou cu mine, tot așa, în tăcere, fără să-mi zică nimic, privindu-mă numai. Apoi, după ce-am băut, m-a tras după ea și-am ciocnit, n-am avut încotro, și cu ceilalți nuntași, care erau prin casă atunci, cu mirele și cu mireasa, cu neamurile mirelui și cu neamurile miresei și cu nunii cei mari.

Cînd am ieșit din casă, eram tot așa de învrăjbit, dacă nu chiar mai învrăjbit decît înainte.

— Acum mergem și jucăm și noi una bună, Lae! mi-a spus Parasca sumețindu-se. Și-așa n-am mai jucat demult amîndoi!

— Mergem, tu!

Înainte de-a ieși în uliță, m-am oprit și m-am mai uitat o dată peste toată mulțimea aceea care fierbea și țîțîia, de-a lungul uliței, parc-ar fi fost cuprinsă de friguri. Cîteva clipe n-am mai luat seama la ceea ce-mi spunea Parasca. Cercetam oamenii, cu aceeași curiozitate, cu aceeași răceală. Încă nu-mi venea să cred că sînt veseli toți, cu adevăratelea și că petrec din inimă. Într-un rînd mi-au alunecat ochii către fereastra de la casa vădanei, într-o doară în treacăt. Apoi, după ce s-a terminat zicala începută de Ilie, am luat-o pe Parasca de mînă și am tras-o după mine, pînă aproape de fîntînă.

— Ia mai zi o dată „Țarina" aia, i-am spus eu ceterașului, peste umăr — tu-i dumnezăul și soarele ei de „Țarină"!...

Ilie, ceterașul, a început numaidecît zicala, în grabă, fără să-și mai pișie strunele. Eu am luat-o pe Parasca de subsuori și-am început să bat pămîntul cu piciorul, tropotind încet și ușor, legănat. La început, pînă ni s-au potrivit pașii, legănările și clătinările noastre, mi s-a părut că joc cu o străină. Apoi, după ce ni s-au potrivit și ni s-au unit și pașii și legănările, am simțit-o pe Parasca în fața mea, așa cum o știam din totdeauna: semeață, descîlcită la față, mîndră și frumoasă. Și-am zîmbit îndată în sinea mea, alinat, mulțumit.

În jur, jocul s-a încins iarăși, încetul cu încetul mai aprig decît înainte, mai cu foc. Tropotele și strigăturile și ciuiturile s-au înmulțit și s-au întețit. Și zăpezile au început să scapere și mai tare. Soarele se oprise în loc, într-o dungă, în Guruiet, vrînd parcă să se ridice și mai sus, să vadă satul mai bine. Din josul și din susul uliței veneau mereu alți oameni, femei și copii, bătrîni și tineri, fel de fel. La Dîrjanu, în vîrful grădinii, sta, rezemat de un pom, un om care urmărea toată forfota din uliță și din curțile vecinilor. Am crezut că-i Simion, la început, și-am vrut să i-l arăt Parascăi. Mi-am dat seama însă, numaidecît, că nu-i el. L-am văzut pe Simion în drum, jucînd, cu o vecină de-a lor, din Laburi

„Cine știe cine-o fi omu ăla!..."

N-am apucat să-mi răspund. Din cealaltă parte a uliței, s-a ridicat, trăgănat alene de o muiere, un cîntec cunoscut. Un timp, cîntecul a șovăit, înmlădiindu-se într-o doară, așteptînd să se potrivească întocmai cu trăgănările ceterilor. Apoi, după ce fetele și muierile și feciorii și bătrînii care umpleau ulița, jucînd, i-au reluat și i-au înmulțit și i-au întărit melodia, glasul muierii aceleia căreia nu-i ajungea zicala ceterilor, s-a ridicat și mai înalt și mai frumos și mai cutezător, — peste mulțime și peste sat, filfîind și scăpărînd în lumina aceea curată, a soarelui:

Laiii, laiii, la-la-la, laiii-laiii, la-la-la...
Laiii, laiii, la-la-la, laiii-laiii, la-la-la...
Și-aseară vîntul bătea...
Laiii, laiii, la-la-la, laiii-laiii, la-la-la...
Laiii, laiii, la-la-la, laiii-laiii, la-la-la...
Badiu-n brață mă stringea!...
. . . . . .

— Asta-i nana Nica lui Indreiu, Lae. Ei nu-i ajung ceterile...

— Știu, tu... Nici cînd o fost fată nu i-or ajuns... Niciodată!...

— Așa se și cuvine, Lae! mi-a spus Parasca.

A început și ea să cînte apoi, lalolaltă cu ceilalți toți, pe-ntrecutele:

Laiii-laiii, la-la-la, laiii-laiii, la-la-la...
Laiii-laiii, la-la-la, laiii-laiii, la-la-la...
De-ar fi bătut vîntu mult!...
. . . . . .

De la „Țarină", Ilie a trecut la o sîrbă. Apoi, de la sîrbă s-a întors la una de două, clocotind-o scurt. Eu tot așa am trecut, din una în alta, pe neștiute. De la înjurături am ajuns la strigături. Seara, cînd s-a mutat petrecerea în casă, m-am pomenit și eu după masă, cu Parasca alături. Eram amețit și ostenit, de joc și de băutură. Țineam mîna stîngă peste umărul Parascăi și mă uitam undeva în gol. Mă gîndeam că dacă m-apuc de băut, de-acum încolo, îi sperîu pe toți.

— Eu mă-mbăt în noaptea asta, tu! i-am spus eu Parascăi încet.

— Îmbată-te, Lae!... Și eu...

Era veselă și petrecută și ea. Ochii-i străluceau și-i scăpărau, iar fața-i lucea, îmbrobodită, împurpurată. M-am sucit către ea și-am înghinat cîntecul pe care-l cîntase ea, înainte de a o fi întîlnit pe cîmp, în noaptea aceea răcoroasă și frumoasă.

— Mai ții minte noaptea aceea, Lae? m-a întrebat Parasca, întrerupîndu-mă.

— O țin, Parască!

— Da' cealaltă noapte, cînd am mers după fîn?

— Și pe-aceea o țin minte!

— Da' cînd te-ai întors din cătănie și-ai venit la noi, atunci, seara, cînd mi-o adus mama țundra?...

— Și pe-aceea o țin minte, tu! Eu nu uit nimic! Asta-i prost la mine! Se string toate și-apoi...

— Și-ți pare rău?

— Nu-mi pare... De asta nu-mi pare rău... Dacă n-ai fi fost tu...

Am ridicat mîna, s-o mîngîi, dar ea s-a ferit și mîna mea i-a căzut în jos, trăgîndu-i năframa pe ceafă. Și-atunci, părul ei înelat a rămas iarăși slobod, în lumină, lucind, tremurînd mărunt, jucăuș.

— De ce ai tu inelele alea de pe frunte, tu?

— Așa... să te necăjesc pe tine...

— Numa de-aia?

— Numa!

— Și ochii de ce-i ai așa codați și-așa frumoși?

— Ca să te oglindești tu-n ei!...

— Atunci îi bine, tu...

Din capul mesei, de lîngă fereastră, a strigat la noi, în glumă, Nica lui Indreiu, vecina:

— Ii rîndu' altora de-acuma, mă! Lăsați șoșelile!...

Mesenii au rîs și s-au veselit.

— S-o și găsit cine să le deie altora rînd!...

— Nica lui Indreiu!...

— Ei nu-i ajung ceterile!...

Am lăsat-o pe Parasca în pace și m-am dezbrăcat de pieptar, să mă simt mai slobod. M-am dezbăierat apoi la piept și mi-am suflecat mînecile cămășii. Cei din jur m-au încurajat, rîzînd, ridicînd paharele, să-nchinăm, în sănătatea noastră, în cinstea mirilor și spre binele tuturor.

— Cu mine nu vrei să ciocnești, Cordovane? m-a întrebat Mitru lui Spînzură-foame, de altături, din fața mea.

— Ba ciocnesc!... De ce nu?...

— Tocmai, mă... Noi amîndoi am fost prieteni...

— Am fost, Mitrule!

— Și-o să fim și de-acum înainte!

Am ciocnit scurt, fără să-i mai răspund.

— Ce zici, Lae, a stîrnit Mitru, o să mai fim noi prieteni?

— O să fim!... De ce nu?...

Mitru s-a mai uitat o dată la mine, lung, întrebător, apoi și-a băut paharul. Apoi, după ce și l-a umplut din nou, s-a dezbrăcat și el de pieptar și a venit lîngă mine, explicîndu-se, spunîndu-mi că el n-are de gînd să-mi țină discursuri și să mă prelucreze, dar că vrea să petrecem împreună.

— Nici nu știi cît mi-o părut de bine, mă! Știi ce-am simțit cînd mi-o spus Bucerzan? Ce simte un înfometat, cînd îa în mînă o dărabă de pită caldă!

N-am înțeles unde bate și la ce gîndește el și i-am cerut lămuriri, pe-ndelete, încet.

— Ia nu mai fă pe niznaiu! mi-a spus Mitru. Ce, parcă eu nu știu că mi-ai luat apărarea față de Bucerzan și că ai strigat în gura mare că eu nu sînt vinovat! Ieri am aflat, să știi! Și mi-o părut așa bine! Ai noroc și să trăiești!

— Noroc, Mitrule! Să trăiești și să ai parte de noroc!

— Norocu-i în mîinile mele, mă!... Mi-o fugit el printre degete pînă acuma!... Da de-acuma înainte!...

— O să-ți mai fugă el și de-acuma-nainte!... Dac-o-nceput o dată!...

— Așa-i, mă! Durerea lasă urme, orice s-ar zice!...

Mitru era pornit pe mărturisiri și pe destăinuiri. Și pe băute era pornit, orice s-ar zice. Vorbea cu oamenii, striga la Ruzalia, glumea cu unii și cu alții, și-apoi se întorcea iarăși la mine, cu paharul plin, cu fața luminată de încredere. Era bucuros, Mitru lui Spînzură-foame. Ieșise și el la liman, cu multe. Se însurase și se așezase la casa lui. Și se mai limpezise un pic, ca om. Nu mai era așa pornit, contra tuturor, orbește. Nu mai înjura așa tare și-așa de mult. Rareori, și numai dacă era vorba de lucruri de seamă, dacă era răscolit, începea să scrîșnească și să suduie, pomenind de batjocurile pe care le îndurase el. Încolo se stăpînea, nu numai în vorbe dar și în fapte.

— Eu, mă, mi-o spus el pe la al șaptelea pahar, vreau să stau o dată de vorbă cu tine, cînd om fi treji la cap! Neapărat! Fără limpezime nu faci nimica!..

— Cînd vrei tu, hai să vorbim. Acum hai să cîntăm una, așa cum am mai cîntat noi și altădată!

— Dacă zici tu, o fac și pe asta!

Mitru s-a sucit puțin și l-a chemat pe Ilie lîngă noi. În jur s-a stîrnit larmă și mai mare. Mesenii au început să strige, ciocnind, rizind. Eu l-am tras pe Ilie de mînecă și i-am șoptit ceva la ureche. Ilie s-a dat înapoi să aibă loc mai mult, să-i fie mai la îndemînă. A început apoi să cînte tremurat, legănat. Eu am mai băut în grabă încă un pahar de vin, apoi l-am cuprins pe Mitru pe după cap și-am început să cînt, înghinînd într-o doară cîntecul nostru, al Cordovanilor:

Hei, sură la măsură
Cordovan cu țundra sură
. . . . . .

M-am oprit apoi, nedumerit, pe la jumătatea cîntecului. În spatele meu, în colțul de lîngă sobă, se stîrnise larmă. N-am înțeles ce s-a întîmplat. Am văzut acolo, în colț, un om care încerca să iasă de după masă. L-am recunoscut pe Simion și-am tresărit și m-am întristat dintr-odată. „Cum de-am uitat! mi-am spus eu. Îi beat și-i pornit pe sfadă!... Mai bine n-aș fi venit!..."

În jur s-a stîrnit zarvă. Toți începuseră să se foiască, să vadă, să se uite. Numai Ilie o trăgăna mai departe, parcă n-ar fi luat seama la ce se întîmplă în casă. Apoi a tăcut și el, după ce a sărit Simion peste masă, cu cămașa sfîșiată, întunecat.

— Și eu sînt Cordovan, mă! i-a spus el lui Ilie, zgîiindu-l. Mie de ce nu-mi cînți?

Ilie s-a tras la o parte, necăjit, speriat. Eu m-am sucit și am dat să ies, să-l întîmpin, să văd ce vrea. Simion, văzîndu-mă că vreau să ies, l-a lăsat în pace pe Ilie și s-a apropiat de mine.

— Ce zici, frate Niculae, sînt ori nu sînt și eu Cordovan?

Eu nici n-am clipit. M-am uitat la el și am căutat în dreapta, în urmă, pe masă, un pahar, să-i dau să bea. Dar oamenii n-au înțeles ce vreau eu și au început să murmure, să nu mă lase, să fim despărțiți, să se bage cineva între noi. Fratele Simion, neștiind nici el ce-i cu mine, s-a apropiat și mai mult și a început să strige și mai tare.

— Spune-mi, mă! Sînt ori nu sînt și eu Cordovan?

Nu i-am răspuns nici de data asta. M-am întors spre masă, cu tot trupul, să umplu cum trebuie paharul acela pe care vroiam cu orișice preț să i-l dau lui Simion. Am auzit murmure și șoapte nenumărate, a spaimă, și-am simțit-o pe Parasca cum s-a smuls de lîngă mine. Cineva pomenea mereu de cuțit — Cuțitu! Cuțitu!... — dar mie nici nu-mi păsa, parcă n-aș fi știut cine stă în spatele meu. Numai cînd am umplut paharul, am băgat de seamă că-mi tremură o leacă mîna. Am tresărit cînd am simțit așa și m-am întors din nou către Simion, brusc, parcă abia atunci aș fi aflat de venirea lui.

— Ia-l, Simioane! i-am spus eu scurt.

Simion s-a tras înapoi, gemînd. A vrut să ieie paharul, dar cînd a întins mîna a văzut că are cuțitul în mînă și a tresărit și el, scurt, adînc.

— De ce nu-mi spui o dată dacă sînt ori nu sînt și eu Cordovan? a strigat el iarăși, ca să treacă peste tresărirea aceea, peste șovăiala aceea scurtă de o clipă.

— Ești! i-am spus eu. Ia paharul ăsta!

Simion s-a uitat la pahar, apoi și-a trecut cuțitul în stînga. Eu l-am urmărit îndeaproape, să-l văd ce face, căutînd cu tot dinadinsul să înțeleg ce-i cu el, de ce trece așa de repede de la una la alta. De fapt, abia atunci mi-am dat seama, în răstimpul acela scurt, cît a șovăit el, cît se schimbase fratele Simion. Îmbătrînise și se cocîrjase și el. Chelise pe o parte și se întunecase la față, parc-ar fi fost întăciunat. I-am cîntărit îndelung fiecare zbîrcitură de pe față și m-am uitat stăruitor la chelia aceea șuie și la părul care i se ridica răzleț în creștetul capului, ca o tufă de negură veche și uscată. Și-n sufletul meu s-a zvîrcolit scurt un șarpe sătul și fioros.

Am tresărit și-am ridicat paharul și mai sus.

— Ia-l, Simioane!

Simion s-a repezit și mi-a luat paharul. Mi l-a smuls, stropindu-se cu vin. Eu am cerut alt pahar și-am ieșit de după masă, să ciocnim. Simion nu s-a clintit din loc. A ciocnit scurt, uitîndu-se în jos, la pahar. Apoi a băut vinul dintr-o sorbitură, fără să clipească. Apoi, după ce a dat cu paharul de fața casii, de pămînt, și-a trecut cuțitul în dreapta, trăgîndu-se înapoi.

— Pe mine nu mă amețești tu, mă! a spus el ridicînd cuțitul, să deie. Păi dacă sînt și eu Cordovan, mă, ca și tine, atuncea de ce te umfli-n pene aicea?

Parasca i-a sărit înainte și l-a prins de mînă, încercînd să-l îndepărteze. Nuntașii, dacă au văzut că lucrurile iau o asemenea întorsătură, au început să strige, ridicîndu-se de la mese, tulburîndu-se toți. Încetul cu încetul s-au strîns acolo, în tindă și-n odaia în care ne aflam noi, toți nuntașii, toți oamenii care veniseră la nuntă, să petreacă, să se veselească. Se călcau oamenii pe picioare, bulucindu-se, strigînd, întrebîndu-se unii pe alții, ce-i și cum, cine se bate și de ce. Careva a spus noilor sosiți cine și de ce se bate, cine și de ce vrea să se încaiere. Atîta a fost pentru că după aceea curiozitatea și nerăbdarea nuntașilor s-a schimbat pe loc, ca într-o răsucire.

— Cum!...

— Cine?...

— Cordovanii?...

— Iară?...

— Păi nu le-ajunge?...

— Dar pînă cînd?...

Simion n-a pus seama pe întrebările și pe murmurele nuntașilor. S-a apropiat iarăși de mine, ocolindu-o pe Parasca, împingîndu-i pe ceilalți, pe cei care-i stăteau împotrivă. Nu s-a lăsat pînă cînd n-a ajuns în fața mea, din nou.

— Ce te uiți așa la pahar, mă? m-a întrebat el, zvîrcolindu-se să scape din mîinile celor care se strînseseră în jur. Hai, mă? De ce nu dai cu el în mine? Că și eu îți-am făcut destule, mă!... Auzi, mă?... Și-o să-ți mai fac!... Cucuruzu eu ți l-am tăiat, mă!... Și la griu tot eu ți-am dat foc, mă!... Și la fînu pe care-l aveai în car!... Toate îți le-am făcut eu!... Și dacă te-aș fi prins la loc bun, te-aș fi-ngropat de viu, mă!... Auzi, mă?... Da atunci cînd îți-am zis de locuri, am avut gînduri bune, mă!... Și mi-o părut rău, mă, c-am văzut că tu tot ciine-ai rămas!... Ai fost și-ai rămas ciine!... M-ai sculpat în față, atuncea, mă!... Și-acuma-l pui pe Ilie să-ți cînte!...

Parasca și cu ceilalți oameni, care se amestecaseră în sfada noastră, începuseră să strige și mai tare. Aproape toți nuntașii bombăneau și înjurau, revenind mereu la aceeași și-aceeași întrebare — Dar pînă cînd? — parcă s-ar fi vorbit.

Eu mă uitam la clătinările mei ale vinului, ascultînd tot ce se spunea în jur, atent, cu auzul ascuțit, cu o curiozitate și cu o limpezime care mă înfiorau. Vorbele spuse de Simion, strigătele lui, zbaterile lui, apropierile și îndepărtările lui, le înregistram automat, fără să mă gîndesc la ele, fără să mă tulbur din cauza lor. Ceea ce mă tulbura și mă înfiora, era minia nuntașilor, strigătele lor, care creșteau.

— Dar pînd cînd se tot sfădesc ăștia? întrebau nuntașii mereu și mereu, din ce în ce mai tare.

— Pînă cînd o să-și deie-n cap unu altuia?

— Pînă cînd o s-o tot ținã așa?

— Ar fi timpu s-o mai gate și ei!...

— Ar trebui să le-ajungă!...

— L-or băgat pe bătrînu-n pămînt!...

— Opriți-i, dracului!...

— Despărțiți-i!...

Simion a mai bolmojit ceva, spumegînd, apoi dacă a văzut că tot nu mă poate scoate din mutenia în care mă scufundasem, a dat cu cuțitul de-a svîrlita, în perete, pornind pe urmă către ungherul de unde ieșise. Eu m-am ridicat puțin din umeri, să-l văd, să-i urmăresc fiecare mișcare.

„Se zbate și el, mi-am spus eu mai apoi, după ce am golit paharul cu care rămăsesem în mînă. Are ce-i trebuiește, dar nu-i mulțumit!... Și nici n-o să fie. — Niciodată n-o să fie! Durerea lasă urme..."

Forfota și bolmojala nuntașilor s-au strîns laolaltă, ca un colac de spumă. Apoi s-au spart și s-au risipit, parcă nici n-ar fi fost. Cineva, dacă nu mă înșel, chiar Indreiu Susan, el sau Mitru lui Spînzură-foame, a cerut să cînte toate ceterile, și mai tare, să vină și cele de peste drum acolo, să se însenînneze frunțile tuturor, să nu mai fie nimeni trist, întunecat. Și nuntașii, parc-ar fi fost înțeleși, s-au agățat numaidecît de porunca asta, înfrigurați, dornici să uite ceea ce se întîmplase în casă cu cîteva clipe mai înainte, nerăbdători să se întoarcă la ale lor.

— Să cînte, mă! au reluat ei.

— Toate să cînte!...

— Să petrecem și să ne veselim!...

— Pînă cînd să ne măcinăm viața în aceleași și-aceleași vîrtejuri?...

— Să cînte ceterile!...

— Să petrecem!...

De undeva de lîngă ușă s-a ridicat o zicală de ceteră, tremurătoare, moale. Ilie începuse alt cîntec, tot de-al meu. Dar mie nu-mi mai era aminte de asta de-acum. Nici n-am tresărit cînd l-am auzit, parcă nici n-ar fi fost. M-am mai uitat o dată după fratele Simion, într-o doară, să văd ce mai zicea.

Pe urmă am intrat încet după masă, cu paharul gol, însetat.

*) Fragment din romanul „Cordovanii".

DINTRE SUTE DE CATARGE...

Traian Bădulescu

La noi în UZINĂ

Uzina își schimbă continuu înfățișarea. Colo a apărut o nouă hală modernă (hala noii vopsitorii), dincoace spre poartă a apărut, de cîteva zile, un nou șantier, împrejmuit cu bine cunoscutul gard de rogojini. Aici, în mijlocul parcului principal, se va înălța un nou grup de blocuri destinat proiectanților. Și la ambianța de roșu a clădirilor și verdele peluzelor se adaugă griul argintiu al vagoanelor cisternă garate în șir feeric lîngă roșul de trandafir al vagoanelor metalice de marfă, descoperite. Mai încolo complectează decorul roșul-pămîntiu al uriașelor tronsoane pentru fabricile de ciment, ambalajele albe de scîndură în care odihnesc, înaintea marelui drum, motoarele de 450 cai putere. Toate acestea prind viață atunci cînd zecile de electrocare își încep forfota pe alei, cînd puternicele transbordoare galbene se mișcă lin purtînd pe ele cîte trei vagoane de la hală la hală, cînd tractoarele și camioanele se opresc la intersecție să-și dea întîietate, precum indică semnele convenționale de circulație.

De cîteva zile, noul motor de 450 cai putere duduie în hala bancului de probă, în primul mers de probă și rodaj. Pistoanele bat ritmic, pinioanele se cuplează perfect, supapele țin isonul într-un păcănit uniform. Montorii Dumitru Virtej, Dumitru Udrea, Marin Seceleanu se șterg pe mîini liniștiți: încă un motor care își ia drumul spre sondele din țară.

Pe drumul larg dintre „fabrica veche" și turnătorie aleargă în fiecare zi, pe-o linie îngustă, o locomotivă nu mai mare decît o masă de șase persoane. Este locomotiva de mină construită de metalurgiști în atelierul de automotoare. Omul care o conduce nu se vede; este ascuns undeva în trupul ei. Mica locomotivă aleargă ca o șopîrlă. În urma ei unduiesc cîțiva vagoneți basculanți de capacitate redusă. Ies de la oțelărie încărcați cu zgură de la cuptoarele Siemens Martin și de la cele electrice (ca o vie expresie a mecanizării). Tot aici, în păienjenișul acestor linii, s-au probat toate locomotivele de mină.

Datorită introducerii cu curaj a cuceririlor tehnicii moderne în procesul de producție și dezvoltării întrecerilor socialiste, în anul 1959 s-au obținut cele mai însemnate succese. Producția-marfă a fost depășită cu 20,3 procente, productivitatea muncii a crescut cu 15,8 procente iar prețul de cost a fost redus cu 11,5 procente. Trebuie adăugat că toate acestea au adus o economie peste plan de 4.497.000 lei. Răsplata nu a întîrziat să se arate: conducerea statului nostru democrat-popular a acordat harnicilor metalurgiști cea mai înaltă distincție în producție, „Drapelul de producție al Consiliului de Miniștri". Și pentru că a făcut în cîțiva ani peste 70 de propuneri de trecere de la forjarea liberă la cea în matriță, maistrul forjor Hristache Antonache poartă astăzi titlul bine meritat de „primul inovator al uzinei". Aplicate cu succes, aceste inovații au adus uzinei o economie de aproape 2.000.000 lei. Iată pentru ce a primit comunistul Antonache Hristache Ordinul Muncii clasa I-a. Se economisesc astfel, prin forjarea în matriță, trei elemente: metal, mașinile pentru operațiile prelucrătoare și mai ales se micșorează însutit efortul fizic. Pentru meritele sale, a devenit atît de cunoscut în uzină precum și în afară, încît nu știu ce s-ar mai putea spune astăzi despre el. Că este forjor din 1943? Că are două fetițe? Că-i place grădinăritul și lotul lui de 300 m.p. este model? Că are 37 de ani și pare numai de 27? Că a fost peste 10 ani forjor la ciocanul matrițor de 2.000 kg.? Că, atunci cînd lucra la ciocan, lucra cu atîta repeziciune și îndeminare încît stiva de piese creștea uimitor de repede de se mirau toți forjorii bătrîni și cu experiență? Că astăzi este secretarul organizației de bază P.M.R. din secția forjă? Toate acestea sînt arhicunoscute. S-ar mai putea adăuga două mici amănunte: că în prezent își petrece concediul de odihnă la Soci, în U.R.S.S., și că pasiunea vieții lui a rămas tot ciocanul matrițor de 2.000 kg. De multe ori îl vezi cum se oprește lîngă ciocan, îl privește lung, apoi îl roagă pe șeful de echipă să-i mai dea și lui cleștele să mai lucreze puțin. Mîinile îi umblă cu măiestria și iuțeala unui mare maestru. Ajutoarele nu pot să-i dea la mînă, la ritmul lui de lucru. „Așa se lucrează, băieți", le spune el, înapoindu-le apoi cleștele.

Zilnic întîlnesc printre forme și oale cu oțel incandescent un tînăr uscătiv, cu ochii mari, negri și veseli ca de copil. De cum te vede, îți întinde cu un gest spontan mîna, îți zîmbește tot timpul, lung, cu toată gura și, după ce ridică dintr-un umăr, spune: „Gata. Mi-a mai reușit una... Am pînă acum șase aplicate... Ce să fac... ajut și eu cum pot la ridicarea progresului tehnic al uzinei". Tînărul Popa Stan se întunecă o clipă, dar își revine. Atunci îți amintești că de fapt nu-i place deloc funcția de dispecer, dar — ce să facă? A avut un accident. Nu mai poate fi turnător. La început a fost descurajat, acum însă a descoperit că i-a rămas la îndemînă ceva minunat: putința de a face inovații. Și creează mereu cochile. E pilda multor tineri turnători care au pornit să facă inovații. Astăzi între ei se pare a fi chiar o întrecere. Cine va cîștiga? Martin Ion, Ilie Marinescu, Matei Ion ori Sora Nicolae? Nu se știe. Ceea ce se știe precis este că de aici cîștigă deocamdată toți, toată uzina.

Mă întîlnesc adesea pe aleile principale cu inginerii Maior Gheorghe și Iulius Lupescu. Primul, nu mai înalt ca celălalt, dar mai robust, seamănă întrucîtva a maistru cu oarecare experiență, celălalt e însă subțirel, cu înfățișare de copil. Îți dă impresia de om timid, nesigur în acțiunile sale. Niciunul nu a atins încă 30 de ani. Și cu toate acestea, datorită lor nu se mai aud dălțile pneumatice la cazangerie, care făceau un zgomot infernal, a dispărut deci operația meșteșugărească de crăituit, au început să dispară pînă și măștile de sudură, pentru că a dispărut și pericolul flăcărilor albastre ale electrozilor. Introducînd sudura automată și semiautomată au înlocuit toate elementele de mai sus cu un aparat nu mai mare decît cel mai mic geamantan de voiaj. Așa se sudează astăzi cazanele vagonului cisternă, verolele pentru fabricile de ciment, autoclavele și celelalte agregate pentru industria chimică. Tot datorită căutărilor lor, buteliile rezervoarelor de la echipamentul de frînă se sudează automat, concomitent pe ambele părți, fără să se mai întoarcă tabelele. De curînd au avut o mare bucurie. După ce s-au consultat cu bătrînul comunist, lăcătușul Ion Neagoe, asupra procedeului modern de înlocuire a acetilenei cu gazul metan în operația de debitare cu flacără a tablelor, acesta a aplicat inovația de tăiere semiautomată cu gaz metan a tablelor înainte de a o propune cabinetului tehnic. După această tăiere, marginile tablei rămîn atît de fine încît nu mai este nevoie de nici o operație de prelucrare. Vă dați seama ce au realizat în numai aproape doi ani de zile acești tineri? Au redus zgomotul cu aproape 80%, au redus timpul de sudură a unui vagon cisternă cu 30% și au ridicat de două ori calitatea produselor. Cît de evidentă este contribuția lor la marele succes al anului 1959! Acum sînt frămîntați de lupta pentru introducerea unei linii tehnologice de sudură automată și în atelierul unde se sudează liniile de ciment și utilajul pentru chimie.

Acest fenomen tehnic modern — organizarea producției în flux tehnologic — a devenit o realitate și în alte secții. După ce în secția construcții mecanice au fost eliminate încrucișările și transporturile inutile, îndrumîndu-se piesele să meargă continuu de la o operație la alta (creînd ceea ce se cheamă „producție în flux tehnologic") metoda s-a extins și în secția vagoane. Și aceasta datorită unui alt grup de căutători pasionați ai noului, format din inginerul Ion Bîrsu, șeful serviciului tehnologic, în colaborare cu inginerul Sen Ion, șeful secției vagoane și tînărul tehnolog Gheorghe Teodorescu. Efectul a fost imediat și dublu: micșorarea timpului de fabricație a unui vagon de marfă cu 500 ore (și deci economie de 500 ore) și reducerea simțitoare a efortului fizic.

La aceste căutări tehnice se pot adăuga și încă alte exemple. Ne vom mulțumi să amintim numai că prin investițiile de stat au fost aduse noi tipuri de mașini moderne de înaltă tehnicitate și cu un randament sporit în secția de construcții mecanice (mecanica grea) și în aceea de fabricație motoare (secția motoare).

Și dacă cea mai înaltă distincție flutură azi pe frontispiciul uzinei și în inimile metalurgiștilor, aceasta se datorește în mare parte și întrecerilor socialiste bine organizate și eroismului cotidian născut în focul acestor întreceri. Ne vom opri numai la cîțiva dintre acești eroi moderni ai muncii pașnice și vom înțelege cît de puternică este dăruirea în munca liberă a muncitorului nostru nou, a muncitorului epocii socialiste, care are certitudinea că, dacă muncește bine, pentru el și țara lui muncește.

Berbecele uriașului ciocan matrițor de 6.000 kilograme coboară vijelios. Trei lovituri îndesate și iată încă o bielă de motor conturată. Un clește lung se întinde, o apucă, o ia, o sucește. Doi ochi castanii ageri o cercetează cîteva secunde. Mîinile lungi și vînjoase o lasă din nou pe matriță și încă o lovitură o lovește scurt în operația de „finisare". Satisfăcut, tînărul forjor Vasile Leonte o smulge cu cleștele din lăcașul matriței și-o culcă la pămînt. Aceiași ochi o mîngîie iar cîteva clipe, apoi o aruncă brusc în stivă. Înalt și uscățiv, inimos cum nu-s mulți, tînărul forjor preia de la unul din ajutoare altă bucată de oțel înroșit și operația se repetă. Oțelul înroșit cîntărește peste treizeci de kilograme. Mușchii șefului echipei de forjori se încordează ca niște funii, pe față îi licărește broboane de sudoare, dar nu se vede nici o cută care să-i trădeze oboseala. Un elev al lui Hristache Antonache nu poate să cunoască oboseala.

Sau dacă ne oprim lîngă tînărul Gheorghe Tudose, oțelarul. Tot așa de înalt, la fel de vînjos, cu bărbie pătrată dînd feței în general trăsături colțuroase de oțelar, dar cu niște ochi verzi, calzi și buni ca de frate. Se luptă cu dogoarea cuptorului electric, rapid, bărbătește, fără prea mare încordare, cunoscîndu-i „adversarului" toate năravurile și „lovindu-l" numai acolo unde îl poate domoli ușor. Iată-l într-o situație critică, ce se întîmplă adesea la cuptoarele electrice în ultima fază a unei campanii (Campanie este durata între două reparații). Cărămizile boltei s-au măcinat, cîteva s-au prăbușit în lichid. Pe vatră fierbe oțelul în clocot, cum fierbe apa, către 2.000 de grade. Ce să facă? Aproape trei tone de oțel special sînt amenințate. Dacă bolta se prăbușește, lichidul se imobilizează, îngheață. Șarja este pierdută. Candidatul de partid Gheorghe Tudose nu stă mult pe gînduri. Cheamă macaraua, fixează oala și sparge la jgheab. Oțelul țîșnește ca o vînă de foc, dar cărămizile continuă să cadă. Numai clipele mai sînt acelea care țin bolta sus. Tînărul oțelar sare la gura cuptorului, ia o cociorvă ce-i vine la îndemînă și sprijină cu ea bolta. Dogoarea îl alungă, îl face să țină ochii închiși, îi încinge hainele. Dar nu pleacă de la post. Strînge din ochi, strînge din dinți, strînge zdravăn mîinile pe cociorvă. Urmînd exemplul lui, și ceilalți membri ai echipei fac la fel. Clipele se scurg anevoie. Anevoie se scurge și oțelul. Numai sudoarea se scurge bogat, prea bogat, în șuvoaie fierbinți. Tinerii utemiști și candidați de partid nu se dau bătuți pînă ultima picătură de oțel se scurge din cuptor. De abia atunci își retrag cociorvele și respiră ușurați. Da: șarja a fost salvată. Trei tone de oțel rapid pot să-și urmeze drumul în procesul de producție. Elevii comuniștilor oțelari Tudorică Marin și Nicolae Ștefănescu s-au dovedit demni de profesorii lor.

Ori... hai să ne aruncăm privirea dincolo, la „hala nouă", în turnătoria de fontă. Ne aflăm într-un moment obișnuit al zilei, cînd se toarnă piese mari. Iată, atmosfera calmă, obișnuită a dispărut. O oală cît o casă se leagănă deasupra capetelor în cîrligul podului rulant. Clopotul macaragiului sună prelung a mare atenție. Oala vine spre o formă uriașă bătută la sol. Atunci, tinerii din jur sar ca niște resorturi de la un loc la altul la semnalele scurte ale unui om mărunt, subțirel, roșcovan ce se deosebește de ceilalți turnători numai prin faptul că în locul bluzei de la salopetă poartă o cămașă roșie ecosez. Pe el îl ascultă toți din atelier în fiecare moment al zilei: este doar șeful atelierului formare. Dar, în aceste momente, cuvintele comunistului Gheorghe Duța devin lege. Orice abatere poate duce la un eșec și chiar la o catastrofă. Fonta este tare periculoasă la turnare, atunci cînd este vorba de-o cantitate mare de lichid. La turnare, fierbe și rupe. Oala a ajuns deasupra godeului de turnare și se cumpănește. Toți ochii sînt ațintiți sprea ea. Apoi, la un semn scurt din mînă al acestui om care se mișcă ca un prisnel, cînd la dreapta, cînd la stînga, cînd jos pe pămînt, cînd sus pe-o formă sau pe vreun model să vadă mai bine toate pozițiile piesei, oala începe să încremenească. Urmează secunde de încordare. Nimeni nu se mișcă, nimeni nu scoate o vorbă. Și respirațiile par că sînt oprite. Toți ochii sînt ațintiți la el, la „nea Duță", la „nea Gheorghe". Fiecare așteaptă ce hotărîre va lua el.

— Toarnă! se aude deodată vocea lui înaltă, ca o împușcătură. O manetă se trage în jos și primul șuvoi de fontă lichidă alunecă uluitor de repede în formă.

— Tare! Mai tare! se aude împușcînd liniștea aceeași voce. Nu se mișcă încă nimeni, nu vorbește încă nimeni. Numai lichidul de foc alunecă cuminte în gura nesățioasă a piesei. Deodată, în golul din mijlocul piesei (piesa era un inel cu diametrul de 3 metri) ieșe o dîră de fum, în urma căruia apare o șuviță roșie de fontă care crește, se lungește, se lărgește. Ochiul ager al acestui încercat turnător surprinde îndată fenomenul. Fără să scoată măcar o exclamație, prinde din zbor din mîna cuiva o lopată și, fără pic de ezitare, sare în golul din mijlocul piesei. Primejdia este colosală. Din clipă în clipă s-ar putea ca pereții interiori să cedeze și lichidul să năvălească spre el, să-l cuprindă și să-l mistuie ca pe-un simplu pai. Dar și cealaltă primejdie e tot așa de mare: piesa poate fi rebutată și nu costă decît cîteva zeci de mii de lei plus munca a trei oameni într-o jumătate de lună. Dar „nea Duță" nu se gîndește decît la un singur lucru: cum să oprească fonta, cum să astupe spărtura. Mîinile i se mișcă automat. Aruncă pămînt și iar aruncă. Dar fonta iar rupe și iar curge spre picioarele lui. Cînd îi ajunge la vîrful pantofului, sare pe un morman de pămînt și aruncă pămîntul de sub picioare cu o iuțeală fantastică. Văzînd că fonta nu cedează, pune lopata la spărtură și apasă din răsputeri. Este nevoie de numai cîteva secunde pentru ca lichidul să se solidifice. Tot corpul său puțintel e numai vine. Sîngele i-a năvălit în față, în mîini. Nu aude și nu vede pe nimeni. Luptă cu fonta. Zeci de ochi sînt ațintiți de el. Deodată trage brusc lopata și așteaptă. Gata! Fonta nu mai curge, a fost domolită. Atunci „nea Duță" redevine iarăși același om liniștit, bun, ridică fața la cei de sus și le zîmbește numai în colțul gurii. Cînd se urcă iarăși sus, dă din cap scurt și constată:

— A dracului... Dar am dat-o gata. Turnătorii fac roată în jurul lui. Se vede din privirea fiecăruia că este gata să-l întrebe cum face de-i reușesc întotdeauna aceste intervenții. El, însă, îi înlătură ușor din cale și pleacă spre alte treburi mormăind pentru sine, îngîndurat: „trebuie să căutăm. Să găsim o metodă mai bună, mai sigură, mai fără primejdie... A trecut vremea cînd trebuia să ne bazăm numai pe mușchi. Azi trebuie să ne bazăm mai mult pe cap, pe gîndire"

Și în după-masa acelei zile, a rămas iarăși în birou, pînă seara tîrziu, să mai lucreze la o nouă inovație.

Acestea se întîmplă foarte des în toate secțiile marilor uzine. Acte de muncă avîntată, inițiate și conduse de comuniști.

Care este secretul acestor salturi în conștiința oamenilor nu-i greu de aflat. Și aici, ca în întreaga țară, se învață, se citește, arta este îmbrățișată de tot mai mulți metalurgiști, tehnica este însăși viața lor. A studia a devenit o condiție sine qua non. Sute dintre tinerii muncitori și tehnicieni urmează cursurile liceului de pe lîngă uzină. Zeci dintre ei sînt studenți la Politehnică și Institutul de Științe Economice, mulți au absolvit școala de maiștri, iar maiștrii fără studii s-au înscris la această școală la cursurile fără frecvență. Mulți dintre ei cîntă în corul de 120 de persoane, dansează ca foc în echipa de dansuri ori își aduc contribuția în cele patru brigăzi artistice de agitație. Nu mai vorbim de entuziaștii din cercul plastic care se află la a nu știu cîta expoziție. Turnătorul Zachiu Ion, sudorul Marin Constantin, proiectanta Amelia Văcălie, mecanicul Gh. Dincă și strungarul Savițchi au devenit demult cunoscuți și în afara uzinelor datorită pînzelor lor în care au zugrăvit munca metalurgiștilor, muncind cu sîrg să pătrundă în sufletul acestor oameni. Setea de cultură, de cunoaștere, se ilustrează limpede și prin cifre. Iată, în prima jumătate a anului acesta s-au vîndut, prin standurile din uzină, cărți de peste 200.000 lei.

Vom încheia prin a arăta că, pe lîngă sutele de inovatori în problemele de tehnică, s-au ivit și alți creatori: creatori de caractere, cercetători ai sufletului omenesc. Ei sînt grupați în cercul literar care poartă numele liricului și satiricului G. Topîrceanu.

Iată, așadar, ce fel de oameni sînt metalurgiștii de la uzina ce poartă subtitlul de „mecanicul-șef al industriei". Cu un asemenea mecanic-șef, există deplina certitudine că industria noastră își va îndeplini cu cinste sarcinile trasate recent de directivele celui de-al III-lea Congres al P.M.R. și de Hotărîrea C.C. al P.M.R. și a Consiliului de Miniștri privind introducerea tehnicii noi în producție.

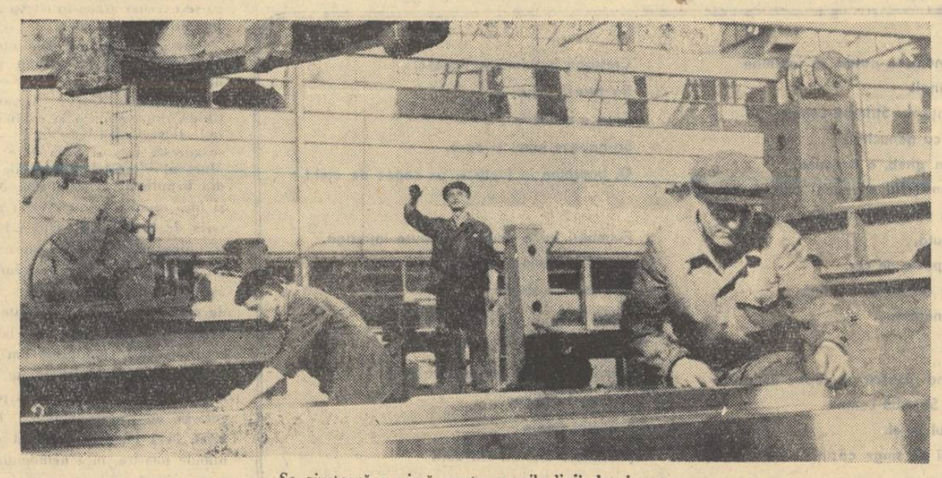

Se ajustează o piesă pentru marile linii de ciment.

Cristian Simionescu

ORAȘ NOU

Visele noastre se ridică spre-nalturi
Lîngă zidul proaspăt ca mugurii de-april
Și lîngă zîmbetul pur de copil...
Bătrînul Iași zăcea în bahluiri murdare.
Peste cetatea cu umeri de podgorii e lumină și soare...
Sub mîinile oamenilor cerul și pămîntul vibrează
Cu o mulțime de harpe.
Pe aici a trecut fascismul în șuier — ca un șarpe...
Au început oamenii să ridice, să cînte, să rîdă
Cu pacea fluturînd peste-oraș.
Copiii bucură amiaza cu rîsul lor cristalin
Furtuna și bezna nu-i mai izbește rupîndu-le glezna...
Bătrîna Universitate, întinerită azi,
Își crește fiii drepți ca mîndria de cetini și brazi;
E atîta lumină pe bănci și sub frunte,
Ideile clare își prind fluidul și curg.
Visele noastre pot tăria să-nfrunte:
Generații comuniste cresc în fostul meu burg...

●●●

Cezar Ivănescu

BUCURIE

Nouăsprezece ani or să-mi zburde-n cîntecul strunii
mîngîiat de razele soarelui și de razele lunii,
îmbrățișat de mîinile fierbinți ale zilelor
și-nsemnate în albul de zăpadă al filelor.
Nouăsprezece ani or să zburde pe strunele mele
înfășurați în ceruri nesfîrșite și stele
și umezi de lacrimile bucuriilor multe...
O să se oprească pădurea din foșnetul ei să m-asculte
slobozind ca un izvor undele-albastre-ale cîntului
plin de soare și sevă ca un rod al pămîntului.
Nouăsprezece ani or să-mi aprindă inima-n piept.
Eu cresc sub flamura ta, partid,
mai zdravăn și mai înțelept!

●●●

Horia Gane

CUVÎNTUL PARTIDULUI

Ne e, Partid, cuvîntul tău drumul spre Comună
Și inima se-aprinde să cînte deodată,
Cum, după o vioară din mîini măiestre sună
Într-un acord asemeni vioara-alăturată.

Cuvîntului tău — munca-i dă dreptul de a fi.
Deschizi spre mîine-o poartă de vis și poezie
Și intri cu lumina din zorile de zi,
Iar vremea se grăbește pe urma ta să vie...

Cît cerul văd cîmpia cu spice: raze-n țară,
Din soarele de-adîncuri țîșnite în afară,
În valuri iar spre soare... Nu-s valuri să te fure.
Ci-s prinse-n rădăcini ca o pădure.

Lumina printre oameni și ea-i un muncitor,
ce ia cetatea-n palme mlădii cînd vine seara
...Cu gîndul fericirea încerc să o măsor.
Partidul mă învață cum s-o măsor cu țara!

Ne e, Partid, cuvîntul tău drumul spre Comună
Și inima se-aprinde să cînte deodată,
cum, după o vioară din mîini măiestre, sună
într-un acord asemeni viora-alăturată...

●●●

Zeno Ghițulescu

DRUM ASCENDENT

Cerbii scăpărînd avînt
Se bucurau de măguri și de vînt...
Gorunii de cîntece și privighetori,
Tăcutele stînci
De-ale apei viori...
Doar el, el robul, se tîra
Ca o umbră blestemată prin mocirla grea
Săturîndu-se cu coaja lunii
Și mireasma mătrăgunii...
Într-o zi
Lanțurile de la picioarele-n opinci
Căzînd, au spintecat
Noaptea-n cinci.
Frunțile s-au ridicat din tină,
Și s-a făcut lumină.
Dar nici un zeu n-a venit
Să ne vindece rănile,
Să ne limpezească cărările.
Noi cu mîinile noastre noduroase, întărîtate
Am făcut microscoape fine și combinate.

Învățați de partid,
Noi, muncitori
și țărani
Am făcut să crească-n cîțiva ani,
Din pilpîiri și curcubee printre munți,
Cetăți de fier, peste prăpăstii punți,
Din fluierul de soc doinind a jale,
Codri de furnale,
Din nostalgia pășunatului de turme,
Uriașele urme
Ale șantierelor, furnicare de viață,
În minunata noastră dimineață.

●●●

Mihai Munteanu

PRINOS PARTIDULUI

Sorbirea slovelor din prima carte,
Durarea-ntîiei schele la Bicaz,
Chemarea brazilor spre culmi, departe,
Spre munca înfrățită primul pas,

Sărutul lung și dulce, fără teamă,
Mîndria sfîntă de-a fi liber om,
Surîsul blînd și grijuliu de mamă,
Plăpîndul vis al pruncului în somn,

Uimirea-n fața crengii-mbobocite,
Adînca dragoste de țară-apoi
Și adevăru-ți ce-l înalți spre noi

Deschisu-ne-au poteci nebănuite;
El seva-i care suie din adîncuri
În oameni și în holde și în cînturi.

BRIGADIERII

Au trecut cu pletele în vînturi,
Au trecut pe umeri cu lopeți
Brigadierii ca-n atîtea rînduri!..

Cîntecele lor, parcă-săgeți
Au zvîcnit spre zările albastre.

Șleahurile, culmile sihastre
S-au împodobit pe rînd, pe rînd:
Mlastini vechi s-au prefăcut în glastre.

A bătut al înnoirii vînt
În grădina păcii, roditoare.
Tot cîntau brigadierii-n rînd
Și-aduceau spre inimi crengi de soare.

●●●

Alfred Neagu

METALURGISTUL

— Instantaneu —

Ferind cu mîna fața de dogoare,
Cu ochi mijiți, el iscodea să vadă
Metalul zvîrcolindu-se-n viltoare
De flăcări vii cu vuiet de cascadă.

Cum s-alungau grăbit lumini fugare
Pe chipul aspru, încordat de gînduri,
În clocotul de viață viitoare
Părea că deslușește noi avînturi.

●●●

Mihai Elin

ÎN AUGUST

Fețele pămîntii ale tovarășilor,
baraca murdară,
zidul sinistru și orizontul sfîșiat
de ghimpii cumpliți ai gardului.
Farul stă cu orbita secată.
La noapte se va roti
— o veșnicie prea mult prelungită —
ochiul acesta al morții.

În zori va veni iar
bestia cu monoclu
și va lătra ceva gutural,
cu fața-mpietrită în rînjet.
Zidul și groapa proaspăt săpată
le vor zări pentru ultima oară.

Cine va fi prea slab?
Cine va plînge, poate,
în zorii aceștia de august?
Unul din ei, poate chiar el,
— nu trebuie să-i tremure glasul —
va vorbi în fața gurilor mici și negre
ale automatelor —
despre Comunism, despre biruință.

În noaptea trecută katiușele au bubuit mai aproape

Alături de întregul popor muncitor, minunatul tineret al patriei noastre, muncind în producție și învățînd în școli și institute, participă cu entuziasm la lupta pentru dezvoltarea economiei și culturii, aducînd o contribuție de preț la obținerea tuturor victoriilor noastre.

(Din Raportul C. C. prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la cel de al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn).

SĂ FII PE PARTIDULUI

Utemista Elisabeta Toderiță la aparatul său de control al rulmenților.

Ilie PURCARU

Ofensiva

Prin „Electroputere", oltea-nul a trecut de-a dreptul din era scăpărătorilor de cremene și a chibritului suedez, în epoca energiei electrice.

A fost o revoluție. O revoluție pe care oamenii de pe alte meridiane au parcurs-o lent, evolutiv, prin infinitezimale acumulări cantitative, odată cu fiecare pas în știință, asimilat și aplicat.

Îi izbea un cuvînt nou: Energie!

Energie... „O altă față a materiei în mișcare!"... „Plus și minus!"... „Electroni, protoni, neutroni!..." Un univers inedit, care se refuza măsurilor obișnuite. De la o simplă și ades elementară reprezentare a lumii materiale, băiatul de la gîște și oi s-a văzut deodată pe întortochiatele și infinitele cărări ale dialecticii marxiste.

Mai la îndemîna băiatului, angajat deocamdată salahor la fundații, era cealaltă formulă, orbitoare prin concizia ei: „Comunism = puterea sovietică + electrificare". Cuvintele lui Lenin se gravau în inimă ca pe un bronz fierbinte. „Puterea e a noastră — socotea temeinic și plin de mîndrie băiatul care lucra cu tîrnăcopul la fundații, — ne mai trebuie și cealaltă putere, energia electrică!..."

Utemistul acesta, venit din Gorj, sau de peste Jii, avînd sub cămașă, la piept, carnetul roșu, știa că avea sarcina să dea societății noastre unele din instrumentele care aveau să ne apropie de cel mai scump vis.

În Craiova apăruse peste noapte un cuvînt nou, pe care tinerii aceștia mînuiți de ciment și de var îl rosteau cu înfiorare:

„Electroputere"!

— Unde lucrezi?

— La „Electroputere"!

Spunînd aceasta, ochii primilor brigadieri căpătau o lumină nouă. În răspunsul lor, ei salutau de fapt lumea cu lozinca lui Lenin: „Comunism = puterea sovietică + electrificare".

Atunci au luat ființă primele brigăzi de tineret de la „Electroputere", ivite din necesitatea pregătirii băiatului de pe Jii pentru etapa următoare a vieții sale. Seara, după o zi de muncă îndîrjită la lopată, asculta despre tainele energiei electrice. Conducătorii și profesorii brigăzilor: cîțiva muncitori comuniști.

★

Erau acum în halele albe, luminate de sus. Razele cădeau în cascadă direct prin tavanul de sticlă, — și băiatul de pe Jii ținea în palmă un comutator.

Învățase acum să ia seama la toate lucrările pe lîngă care trecea și mai ales la acelea pe lîngă care trecem fără mirări, folosindu-ne de ele cu un gest reflex. Răsucim cu un gest reflex comunatorul electric, inundînd odaia cu ploaia galbenă a luminii. Apăsăm automat butonul unei sonerii, ridicăm fără emoție receptorul telefonului, provocăm miraculoul muzicii dorite mișcînd, distrați, acul aparatului de radio... Încercînd să reținem de fiecare dată emoțiile inventatorului, la fiecare din aceste experiențe devenite reflex, ne-am epuiza.

Dar băiatul de pe Jii era obligat să le rețină pe toate. Avea în palmă comutatorul electric... Răsucea și pe o parte și pe cealaltă placa albă de porțelan cu buton și se lăsa inundat de bucuria mare și simplă a descoperirilor. O montase el... Placa de porțelan venise împachetată de undeva, iar porțelanul nu mai era pentru el un mister. Cunoștea cuptoarele de copt caolinul, așa cum știa și despre tehnica sticlei. Placa de porțelan era din specia lutului de Hurez, copt mai bine și smălțuit. Noutatea era a montuvii. Bornele mici de alamă, pe care le-a strîns în ghiventuri, cu mîna lui, aveau să stăpînească firele prin care va curge energia. Aceeași din care ia naștere și fulgerul. Aceeași spre care năzuise poate și Prometeu în zborul lui către astre — i-a explicat conducătorul brigăzii.

Flăcăul a introdus în borne firele subțiri de cupru, cu abilitatea cu care ai potrivi ața în ac. Borna plus și borna minus au fost strînse cu șurubelnița. Apoi dispozitivul a fost pus în doză.

Și se făcu lumină!

A doua brigadă de tineret din istoria uzinelor „Electroputere" (sîntem la începutul anului 1950) izbucni în aplauze.

În scara timpului, în spirala victoriilor omului împotriva naturii, băiatul de pe Jii înscrisese, inedită pentru el, o biruință. Fluxul imponderabil al materiei se supusese mîinii și minții lui, ridicînd la incandescență firul de platin diafan.

Parcă ar fi o farmacie, nu hala în care se fabrică aparataj electric pentru mine...

Lumina care va alerga pe fire pînă acolo, în satul lui din munți, inundînd cu raze pagina, de asemenea inedită, din Eminescu, pentru întîia oară ajunsă la îndemîna plugarului, nu de mult alfabetizat:

„Ca să schimbăm acum întîia oară
Sapa-n condei și brazda-n călimară..."

Acest prim examen se săvîrșise pe tăcute, ca o experimentare practică a unei lecții despre electricitate de la cursul seral. Dar nu era timp de refăcut experiențe în întreaga lor scară evolutivă. Țara avea nevoie de motoare și de utilaj electric de cele mai diferite tipuri.

Cu ajutorul unor meșteri experimentați, veniți din alte centre ale țării, sub îndemnul și sub povața comuniștilor, băiatul de pe Jii, membru al brigăzii de tineret, a trebuit să treacă direct la prima comandă de stat pe care i-o încredințase patria.

Motorul de 4,5 Kw.

★

Ca să se nască această citadelă a electricității, trebuia să se formeze o muncitorime cu un înalt nivel profesional, înarmată cu o temeinică stăpînire a științei. „Electroputere" a devenit o școală, un mare și complex institut de învățămînt, în care elevii verificau cunoștințele dobîndite în bănci, în practica de fiecare zi, iar practicii îi căutau chei și dezlegări în învățătură. „Electroputere" a devenit însă o școală de un profil special. Temele, departe de a fi simple experimente școlare, erau, chiar de la începutul lor, sarcini de stat. Ele reflectau nevoile urgente ale economiei naționale, mereu mai multe, mereu mai presante, de tot mai mare răspundere. Trebuia degajată balanța importurilor de utilaj electric. Și o parte din această sarcină a preluat-o „Electroputere" din Craiova. Trebuiau produse motoare, tot mai multe motoare electrice, de cele mai diverse tipuri. „Electroputere" s-a angajat să le producă. Trebuia ca utilajul electric românesc, satisfăcînd nevoile interne, să devină, ca și alte produse, un bun căutat în piața socialistă de mărfuri. Și această sarcină a preluat-o „Electroputere".

Cu cine?

Cu o mînă de comuniști, tineri și ei, dar cu experiența luptei pe frontul construcției și mai ales cu pasiunea neînfricată de a înfrînge orice piedici.

Și cu cîteva sute de tineri entuziaști, mare parte din foștii brigadieri, pe care altoiul conștiinței muncitorești, socialiste, a prins din plin, odată cu știința, fructificîndu-le darul și talentul nativ. Toți, cu educația muncii colective, în brigada de tineret condusă îndeobște de un comunist sau de un candidat de partid. Și împărțindu-se toți, din prima clipă a bătăliei pentru făurirea celui dintîi motor electric, în cîteva zeci de brigăzi, avîntate-n iureșul marii întreceri.

Răsfoind azi, în lumina amintirilor, caietul de bord al succeselor, te cuprinde din nou fiorul „studențesc" al marilor emoții „de examene", care au sfîrșit prin a consacra Oltenia printr-o nouă și modernă industrie.

În centrul Craiovei, pe „Lipscani", se mai văd încă sticle de lampă, feștilă și felinare de vînt... Satele cer încă „gaz", petrol lampant, „vere, ia-mi și mie, de la Craiova, chibrituri!"

La „Electroputere" duduie pe bancul de probă primele motoare electrice de 4,5 și 5,5 kw.

...1951! Dar de aici, amintirile nu mai țin pasul, iar cifrele, încolonate viguros unele sub altele, exclud cuvîntul adiacent și cer, după fiecare, cîte un semn de exclamare, ca un superlativ.

Brigăzile de tineret de la „Electroputere" preiau de la uzinele „Klement Gotwald" fabricația transformatorilor de forță de:

240!
350!
420!

...750!... Și, ceea ce va cere cîteva semne de exclamare pentru ritmul uriaș al muncii, se preia producția transformatorului de 5.600 Kw.

Mîinile bătătorite pe plug au devenit iuți și au căpătat precizii și sensibilități de antenă.

...1952!... Dar am uitat emblema! „Electroputere" împînzise de acum țara cu marca produselor ei. Numele gravat în metal a devenit, și la București, și la Arad, și la Turda, o mîndrie și un gir:

„Produs la Electroputere".

Băiatul de pe Jii, acum student prin corespondență la Politehnică și însurat, cu copil la creșă și mobilă nouă în apartamentul dat de uzină, scria unui frate rămas acasă, în satul din munți:

„Mă, Firule, viino și tu... Te iau la noi în brigadă... Am dat trimestrul ăsta motoarele de 1.000 Kw, iar transformatoarele de 1.000 și 1.800 Kw sînt aproape gata... Ți-am scris rîndul trecut ce-i ăla un generator. Dăm anul ăsta 2 tipuri, de 175 și 350"!...

Să răsfoim mai departe:

... 1953!... „Electroputere" răspunde „prezent!" în mîinile de la Lupeni, Comănești și Ghelar... Locomotivele cu emblema craioveana străbat galeriile și aduc la zi lignit, huilă și minereu... Proba dă încredere și comenzile cresc. În același an, folosesc locomotivele de mină „Electroputere" și Aninoasa, și Baia Sprie, și Teliucul.

La panoul de onoare sînt trecute o nouă serie de brigăzi de tineret fruntașe:

... „în munca pentru livrarea înainte de termen a transformatorilor de 1.500 Kw.

...a transformatorilor de 2.500 Kw.

...a transformatorilor de 4.500 Kw!"

Să sărim peste un an? În activitatea brigăzilor de tineret de la „Electroputere", un an înseamnă un salt peste serii geometrice. Cei plecați în 1953 din uzină la specializare, — la Moscova, Harkov, Leningrad — reîntorși în 1955, au în față adevărate minuni:

„Cînd ați clădit, mă, atît?... Cînd a apărut secția asta?... Bre, Ilie, parcă lucrai la transformatorii de 4.500 Kw!..."

Eroare! În mai puțin de 11 luni, brigada lui Ilie Dumitru trecuse la producția enormilor transformatori de 20.000 Kw. Cîte semne de exclamare sînt admisibile?

1955!... Pe liniile bucureștene evoluează tramvaiele „Electroputere"!... Le știți? Ați coborît adineaori dintr-un 19 în fața blocurilor noi din Piața Romană!... V-au dus în Cotroceni, pe Griviței, la gară, la obor, purtîndu-vă lin și oferindu-vă scaune elegante, tapisate cochet. Itebiștii sînt mulțumiți. „Se cunoaște" — spun ei — marfă de la „Electroputere"!...

...1956, 57, 58... Se execută echipamentul electric pentru rețelele de 110 Kw. care au și început a brăzda cerul Olteniei... Intră în producție nenumărate tipuri noi de motoare electrice și generatoare de curent continuu, motoare asincrone, locomotive electrice de mină cu acumulatori, mașini pentru întîia oară fabricate în țară...

La 1 septembrie 1959, la 10 ani de la întemeierea uzinei, brigăzile de tineret de la „Electroputere" prezintă țării tabelul de mai sus, punînd lîngă el și o cifră: în acest deceniu, producția uzinei a crescut de 25 de ori.

★

Despre care din tinerii aceștia să vorbești mai întîi? În ce măsură (cu ce drept?) îl poți prefera pe Tudor Marin lui Ilie Dumitru sau Preda Constantin, tustrei șefi de brigăzi fruntașe, aflate în întrecere strînsă, într-un joc infinitezimal al procentelor de depășire reciprocă? Cu cît e mai intersant romanul utemistului Vasile Nădrag, mai ieri cioban în Gorj, azi strungar de înaltă calificare și viitor student la Politehnică, față de cel al lui Ion Matei, maistru la 26 de ani, conducătorul importantului atelier de bobinaj de la sectorul de transformatori!

Tînărul muncitor al uzinei — viața lui în anii aceștia — e poate cea mai frumoasă victorie a brigăzilor de tineret de la „Electroputere".

Viața în brigadă, cu toate ferestrele inimii deschise spre cei din jur, dînd și primind mereu, i-a creat băiețandrului de pe Jii personalitatea, gîndurile, visurile.

Iată-l pe Petre Săftoiu, tehnologul principal al unui nou sector. Înalt, blond, figură energică și dură, deși cu trăsături frumoase, feminine aproape, ochi albaștri și visători, care pot deveni într-o clipă metalici, gestul, deși mîngîietor, obișnuit să domine. Au fost 11 copii la părinți, într-un sat mehedințean care robea pe moșia unui boier. A venit la „Electroputere" după ce, ani în șir, colindase tîrguri și bîlciuri cu căruța de marfă a unei negustorese „de galanterie". Vindea testemele „de Lipsca", bricege „suedeze", piepteni „de fildeș", geamantane „de Cordoba", cupoane de „crêpe de Chine", parfumuri „franțuzești". După bunele obiceiuri, coana Tinca l-a dat afară, odată cu ultimul briceag vîndut, oprindu-i simbria și lipsindu-se de sărutatul mîinii.

La „Electroputere", Petre Săftoiu a condus cea dintîi brigadă de tineret a uzinei. Abia începuseră să înfiripe zidurile. Arhitectura de lumini a marii uzine de azi nu invada încă, noaptea, cîmpia; abia licărea un felinar, într-o baracă. În același an (1949), Petre Săftoiu a fost trimis să se specializeze la uzinele „Uralelectroaparat" din Sverdlovsk, de unde s-a întors după un an și o lună (o lună durase drumul) cu diplomă de tehnolog și maistru șef.

În 1951, comunistul Petre Săftoiu, era șeful unei brigăzi fruntașe de tineret, a fost distins cu Premiul de Stat.

În 1954 și-a construit casă nouă, cu credit de la stat.

În 1957 a fost ales deputat în Marea Adunare Națională.

..Întîmplare care poate servi drept încheiere și, într-un fel, drept început. Marea brigadă de tineret care e „Electroputere" își va spune în curînd cuvîntul.

— S-ar putea ca satul meu să-și tragă numele după cel al lui Tîrza Spătarul. Nu știu, dar noi, cei care sîntem de-acolo, din Tîrzii, ca și alții de prin Crasna, Minjești, Pîhna și chiar Oltenești, am coborît în Cîmpia Bîrladului... Manole, ești îndeajuns de pregătit? Mergem la confirmare...

Pe fața lui Vasile Pricop, rectificator de înaltă precizie la „Rulmentul"-Bîrlad, era întipărită un fel de amărăciune, am putea spune chiar tristețe. Se legăna cînd pe un picior, cînd pe altul, nerăbdător, în uriașa hală, lîngă forja de 5 tone. Incandescența gălbuie-roșiatică a cuptorului atenua pînă la dispariție cutele adînci din dreptul buzelor, dar reliefa puternic fruntea lui lată. Privirile, de un albastru senin, cald la lumina zilei, căpătau reflexul acelui verde de smarald îndrăgit într-atît de pictori. Manole, cu dinții de un alb-strălucitor, contrastînd cu fața-i tuciurie, mînuia cu un clește uriaș viitoarea carcasă a rulmentului aflat acum „la roșu".

— Am vorbit și cu ceilalți, sîntem pregătiți. Numai...

Și vorbele i se stinseră în tunetul uriașei forje. Dar Pricop pare că a înțeles totul.

— Pomeneați satul — îi amintesc eu.

— Nu știu ce a fost pe vremea lui Tîrza Spătarul. Mai încoace, în vremea noastră, satul aparținea lui Costa. Din 1937, cînd m-am născut, și ceva mai tîrziu cînd am înțeles primele vorbe, n-a fost cuvînt care să înfricoșeze mai mult copilăria noastră ca numele căpcăunului... c-așa-i spuneau toți. Părinții mei au muncit pe moșia lui Costa. Bunicii mei, o parte din viață au muncit pe moșia lui Costa, o altă parte, în tinerețe, pe moșia altuia. Străbunicii... Dar ce rost are să-i înșir pe toți? Nici nu le știu numele... Dar de muncit au muncit. Mai bine zis, au robit.

Vasile Pricop, tînăr de 23 de ani, pare a fi un om care a trecut prin multe. Povestind, cutele din dreptul buzelor se adîncesc tot mai mult. Cutele astea au funcția unui indicator optic de acord al unei superheterodine de mare sensibilitate... Nu m-am înșelat. Neagră trebuie să fi fost copilăria acestui tînăr, și sensibil sufletul lui, dacă într-atît i s-a săpat în suflet, pe față.

— Știi ce-a fost războiul. Pe dealurile Hușilor s-au dat bătălii. La 7 ani, cînd trebuia să merg la școală, cînd trebuia să descopăr o lume — amară, e drept, dar era o lume — auzeam bubuitul tunurilor, răpăitul mitralierelor, coloane de mașini, tancuri; vedeam fasciștii nemți cum fură vaca din bătătură, schilozi care-și tîrîiau trupul prin praful drumurilor, văduve ce-și plîngeau morții... La 7 ani...

Indicatorul optic acționa fără greș.

— ...La 8 ani... Ce să-ți spun? Doar dacă știi ce a însemnat seceta din '45, vei înțelege. De multe ori, cînd mănînc mai ales, fie chiar o friptură la restaurantul nostru, la Bicaz, — ai fost pe-acolo? — simt gustul rădăcinei de păpușoi. Are gust de tei lină, puțin dulceag, dar mai mult aduce a pămînt. Dracu' știe...

Au trecut anii. Mai că nu știu cînd am terminat 7 clase. Mă înălțasem binișor, dar eram destul de prăpădit. Nu se putea pune mare preț pe mine. Am plecat la Școala metalurgică nr. 8 din Bîrlad. Erau doar 180 locuri și candidați peste 500. Am reușit la admitere și timp de 2 ani am învățat strungăria. Urmam cursurile de strungărie, rectificare și tratament termic. Se pare că învățam bine, doi ani la rînd am fost premiat. Aveam dormitoarele, uite colo — vezi? — unde se înalță clădirea grupului electrogen. Pe atunci era acolo o baracă dărăpănată. Jumătate din ea o foloseam drept sală de cursuri, cealaltă jumătate dormitor... Cînd o să mergem la complexul școlar de pe deal, — uită-te, se și văd clădirile, alea multe, la marginea Bîrladului — ai să-ți dai seama cum învață astăzi tineretul din uzina noastră. Accentuă aceste ultime cuvinte în chip deosebit, într-un fel bătrînesc și oarecum înseninat.

— Pe atunci, în 1953, fabrica noastră de rulmenți nu era gata. Am ajutat la montarea mașinilor și nu mult după această dată, la 1 mai 1953, ieșea din mîinile noastre primul rulment, rulmentul cu bile 308, pentru tractoare. Eu lucrasem la rectificarea interioară și calea de rulare. Cînd mă gîndesc cum lucram atuncea, mă năpădește rușinea. Îți spun doar că planul de o lună întreagă se execută astăzi în cîteva zile. Într-atît am crescut...

Părăsisem demult laboratorul de probe, pașii ne purtau prin hala strungurilor.

— Noroc, Goja! Tovarășe Ghiur, după amiază la confirmare! Îi vezi cum lucrează? — mi se adresă. Toți, și Goja — e din Murgeni — și Ghiur Nae — de loc din Fruntișeni — și Cozma Nica și încă mulți alții au învățat meseria de la maiștrii Tiplea Filip și Chicoș Gheorghe. N-am învățat numai manevrarea mașinilor, așchierea, executarea unui plan de operații sau cum se montează o piatră de rectificat. De la acești oameni, comuniști, am învățat mult mai mult; să ne iubim mașina, să învățăm fără preget, să ne perfecționăm. Din 1953, la 1 mai, cînd a ieșit din mîinile noastre încă neîndemînatece primul rulment, — nu-i cunoscut oare faptul că parte din acești rulmenți se gripau înainte de vreme? — și pînă astăzi cînd fabricăm rulmenți radiali și speciali pentru cale ferată, au trecut doar 7 ani. Astăzi sîntem căutați. Ne caută apusul care nu cu mult timp în urmă ne înjura, ponegrea ideea construirii unei uzine de rulmenți în țara noastră. Cred, sînt sigur, tovarășe, va veni o vreme cînd îi vom ajunge pe suedezi în calitatea fabricării rulmenților...

La „tratamente termice", amestecurile de clorură de natriu și clorură de bariu păreau focuri bengale. Ardeau molcom. La suprafața fiecărui cazan jucau flăcări tăcute, șerpuitoare, năpădind cu temperatura lor înaltă carcasele rulmenților, făurite din oțeluri speciale, așa numitele rul. 1, rul. 2 și rul. 3.

— Un rulment este un obiect de artă, reluă Pricop Vasile... Montat într-un batiu, ușurează lucrul mecanic. Din mîinile noastre au ieșit tipuri variate de rulmenți. Ți-am vorbit de 308, primul nostru rulment. Au urmat 204, 205, 310, 330. Laolaltă am realizat tipul de rulmenți radiali cu bile, cu role conice, cu butoiașe. Rulmenții cu bile și cu role cilindrice și rulmenții radiali axiali, pe care-i fabricăm acum, au o răspîndire largă. Am și produs mult. Zeci de mii, sute de mii de rulmenți necesari agregatelor, industriei noastre. Am crescut odată cu uzina, odată cu oamenii ei... Inima fiecăruia dintre noi a bătut odată cu inima întregii fabrici. Veteranii primului rulment, forjorii Cozma, Chiriac, Moldoveanu și Ieșanu și strungarii Grandore și Socola au crescut și ei. Cea mai bună brigadă a noastră, „brigada mîinilor de aur" din secția strungărie — Toderiță, șeful brigăzii, Ghimpu, Găină, Vasluianu și Țibuleac — a depășit planul cu 141 la sută. Așa arată oamenii noștri de astăzi. Iar eu am crescut alături de ei ca într-o a doua familie.

...În 1959 am fost delegat al tineretului la Festivalul tineretului și studenților de la Viena. Nu știu, dumneata tovarășe poți înțelege ce înseamnă să ți se dea o astfel de cinste?

Răsunderea era mare, trebuia să răsplătesc cinstea ce mi se făcuse. Am cerut să trec la o brigadă codașă. Voiam să-mi măsor forțele, să dau și altora din experiența acumulată. Așa se face că brigada alcătuită din Miron Georgeta, Amăriuței Elena, Caraman Ramona, Bucean Natalia și Chiriță Margareta a ajuns fruntașă și este și astăzi. Vezi dumneata, încă nu știm cu toții cum să folosim cele 480 minute de lucru, cum să ne păstrăm mașina, cum să scoatem din ea tot ce poate să dea. Și eu am încă foarte mult de învățat, dar, oricum, sînt stăpînul unei experiențe ce poate fi folositoare. Ne înfioară „procesul milimetrilor" pentru că ne face stăpînii tehnicii noi, avansate. Ne tulbură bucuria vieții noastre noi, pentru că nici n-am întrezărit-o, într-atît a ajuns de reală. E prezentă în uzină, la blocurile noi construite pentru muncitorii uzinei, la cursurile serale ale școlii medii, în orașul ăsta, în Bîrladul ce se trezește la viață. Am să duc Congresului U.T.M. salutul celor 2000 de tineri din uzina noastră. Un salut fierbinte, înflăcărat. M-au ales delegat al lor, voi vorbi în numele tinereții noastre...

— Hei, tovarășe Vasiliu, noroc! Nu uita, după amiază, confirmarea! Știi, astăzi o seamă de tineri de-ai noștri vor primi confirmarea de întrare în rîndurile partidului...

„Indicatorul optic de acord" situat la nivelul buzelor tînărului Pricop Vasile s-a destins. Inima, sufletul lui se acordau perfect cu timpul.

★

A doua zi, la mașina sovietică de rectificat, Pricop Vasile mînuia cu priceperea meșterului experimentat mandrina uriașă. Încordarea i se citea pe față. „Indicatorul de acord" semnala concentrare. Rulmentul radial cu nr. 2.032.000, în seria de fabricație, peste puțin timp pleca la asamblare,

Romulus ZAHARIA

RULMENTUL CU NUMĂRUL 2.032.000...

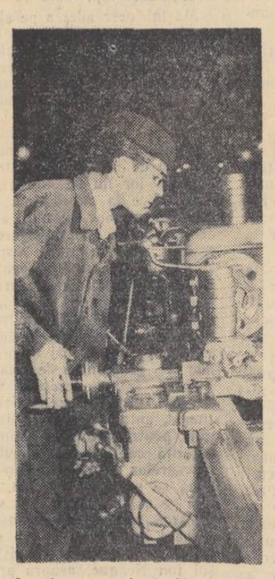

Iată-l pe utemistul Gh. Ionescu, strungar fruntaș, în timpul lucrului.

Ion BRAD

COPACUL DE OȚEL

Cîndva tinerețea putea să însemne
Un plop înalt
Față în față cu Strîmbă-Lemne.
El apăsa cu genuchiul
Și lăsa un gheb, o cocoașă.
Limba frunzișului o vedeai cum se-ngroașă,
În vînt să cînte nemaiputînd,
Palidă, mută,
Foarte departe de cer,
Nici chiar de tot în pămînt.
Cîndva, tinerețea...

Numai cînd răsărea un copac de oțel
Își rănea Strîmbă-Lemne
Genunchiul în el.
Din stropii de sînge căzuți
Creșteau buruieni veninoase,
Să fure lumină,
Să-ncurce cărări,
Să-năbușe inimi și case.
O, tinerețea în luptă — un copac de oțel!

Fremătul lui e acum o pădure întreagă,
Orga izvoarelor descătușate.
Căprioarele visului,
Toate,
Pot să-și aleagă
Saltul celor mai cutezătoare cărări.
Poiana, la mijloc
E numai floare
Și soarele inundă din zări.

OȘTEAN!

Nicolae JIANU

FLORI de MĂTASE

M-am aflat la Săvinești în zilele cînd uzina de fibre și fire sintetice se pregătea să intre în funcțiune. Nu găsesc vorba care să definească atmosfera ce domnea acolo în acele ceasuri. Era în toate o încordare aproape stranie, nepămînteasă, sau, cel puțin eu, venit din afară, vedeam totul mișcîndu-se după niște legi bine cunoscute. Oamenii, mașinile lor de o grație tăcută și severă, zidurile crude încă, pămîntul răscolit de agitația construcției, neliniștit și mirat el însuși, păreau a se găsi în cel mai înalt moment al existenței lor. Bănuiesc că aceeași stare domnește în jurul unei nave cosmice în clipa care premerge despărțirea ei de pămînt. Așezată pe prundișurile străvechi ale Bistriței, într-un loc aproape pustiu, uzina de la Săvinești îmi lăsa ea însăși impresia că se poate desprinde oricînd din temeliile ei pentru a porni în văzduh. Mai tîrziu am văzut fire sintetice subțiri ca ața de păianjen și tari ca o sîrmă de oțel. Nu mi-am dat seama că dincolo de această gingășie rece care sugerează mai degrabă un miracol de laborator, firele de la Săvinești vor urma o cale mult mai apropiată de inima oamenilor și că se vor supune neastîmpăratei lor nevoi de frumusețe. M-am dus astfel pe drumul acesta, urmărindu-le soarta.

★

Pînă nu demult în jurul acestei vechi țesătorii era o liniște mare, tulburată doar de zgomotele mărunte ale cartierului. Acum ea se vede asaltată de uriașa ofensivă de transformare a capitalei. Macarale gigantice și-au ridicat clonțurile peste creștetul ei, așezări mărunte au căzut la pămînt, de la Piața Unirii pînă spre Cocioc s-a tăiat o pîrtie largă și se construiește în aceste zile magistrala Nord-Sud. Vechea țesătorie de mătase care azi se cheamă „Flamura Roșie", a scăpat ca prin minune. Zidurile ei vechi, aglomerate, cîrpite, supractajate, vor convietui cu marile blocuri de locuințe, vor rămîne în marginea acestei impunătoare artere care determină de pe acum un alt ritm de viață în această parte a orașului. Oricît de veche ar fi țesătoria aceasta, oricît de anacronică înfățișarea ei, ea își are totuși un suflet care este al zilelor noastre. Intrînd în incinta ei, aproape că n-am mai văzut ziduri cenușii, nu mi-am dat seama că spațiul e prea mic, că unele mașini sînt demodate și fac uriașe eforturi ca să răspundă exigențelor moderne. Venisem aici să urmăresc drumul firelor sintetice. Și le-am văzut, am pus mîna pe ele, le-am mîngîiat. Numai că aici ele nu mai sînt supuse exclusiv unor procese mecanice și chimice, aici ele sînt sensibilizate de către oameni, adică sînt ridicate de la condiția de marfă pur și simplu, la aceea de bunuri capabile să împlinească viața oamenilor, să le aducă bucurie. Fenomenul e firesc pentru vremea și orînduirea noastră, e firesc mai cu seamă la „Flamura Roșie" unde mai toți muncitorii sînt tineri. Închipuiți-vă sute de fete și flăcăi țesînd mătase, colorînd-o și înflorînd-o. Am văzut o mătase care părea să oglindească florile lui Luchian sau Petrașcu. Am aflat că modelul fusese creat în fabrică de către o fată, cu penelul ei desăvîrșit într-o școală de artă și inspirat la marginea unei păduri din Argeș. Am întrebat dacă aceasta este o întîmplare fericită, sau e metoda obișnuită de lucru. Am aflat astfel că secția de creație din fabrică nu copiază în general modele tipărite, că de fapt nu plagiază, ci interpretează frumusețile aflate în natură. O floare, o frunză, jocul apelor și al luminii solare, sînt transmise pe mătase și dăruite oamenilor cu cîțiva lei metrul. Aici, în acest proces aparent tehnologic, se ascunde de fapt sensul cel nou al muncii, realizabil doar într-o societate liberă, unde omul care muncește nu mai este sclavul stăpînului și al mașinii, unde actul său anonim se leagă prin nenumărate fire de gîndirea milioanelor de oameni.

De la secția de creație, trecînd pe la războaie, pe la vopsitorie, prin temperatura înaltă a fixării culorilor, totul presupune gust, talent, o mare sensibilitate la frumusețe. M-am oprit în fața unui balot de mătase transparentă, încrustată cu fire aurii. Fata care lucra acolo a apucat cu mîinile ei țesătura foșnitoare, și-a așezat-o pe creștet și a lăsat-o să cadă în jurul obrajilor ei, spre umeri. Își dăduse seama că nu voi pricepe nimic dacă nu voi vedea lucrul acesta delicat și spumos, împodobind ființa unui om tînăr. Acestea erau firele de la Săvinești, produs al unei sinteze chimice, purtînd de astă dată o fărîmă din sufletul celor de la „Flamura Roșie".

★

În măsura în care munca celor ce făuresc mătasea se apropie de efortul artiștilor, se înțelege că la „Flamura Roșie" hotărăsc legile care determină orice izbîndă a omului : adică armonia dintre efortul fizic și cel cerebral. Marile opere de artă nu sînt rezultatul unei explozii, ci al unui efort îndelung, al unei continue perfecționări. Tinerii muncitori n-ar izbuti să scoată din mîinile lor adevărate podoabe, dacă nu s-ar strădui zi de zi și ceas de ceas, să învețe, să pună în efortul lor conștiința răspunderii față de colectivul din care fac parte. Brigada de tineret „1 Mai", condusă de maistrul Eugen Mihăilescu, este celebră în fabrică. Cum și-a cîștigat ea această popularitate mult rîvnită ? Acum doi ani, cînd lîngă meșter au venit și Cristea Molagic, și Ioana Zamfir, și Enache, și Stoica, și Boboloc Eugenia, toți cei 18 tineri care alcătuiesc brigada, rezultatele muncii erau inegale, se înregistrau rebuturi, defecțiuni tehnice și neînțelegeri. Au trecut cîteva luni și cerul sub care lucra brigada a început să se însenineze. Sfaturile și sprijinul organizației de partid și de U.T.M., munca atentă și stăruitoare a maistrului, au dat curînd rezultate care au uimit întreaga fabrică. Introducerea metodelor noi, cum ar fi aceea a țesătoarei sovietice Kaganova, a dus rapid la desăvîrșirea calității produselor. La un moment dat, munca Anei Bădescu nu dădea rezultate normale, adică bune. Atunci Anghelina Briceag a preluat mașina Anei, a stat de vorbă cu ea, au studiat împreună procesele tehnice și s-a dovedit curînd că o asemenea colaborare tovărășească îi aduce pe cei rămași în urmă la nivelul fruntașilor.

Am văzut brigada „1 Mai" la lucru și am fost impresionat aflînd că toți cei care o alcătuiesc sînt ori membri de partid, ori candidați sau utemiști. Imi explicam și în felul acesta succesele lor impunătoare. Puteam să presupun că toți cei 18 tineri și maistrul lor, știu în orice clipă că ei vorbesc și acționează în numele înaltelor principii și hotărîri ale partidului, că ei sînt cei care dau viață cifrelor din planul care înseamnă practic bunăstare, fericire, pace.

Priviți femeile și copiii noștri îmbrăcați în mătăsuri, admirați unduirea lor și florile născute mai întîi pe o paletă și veți parcurge drumul de la eprubeta Săvineștilor pînă la arta celor de la „Flamura Roșie".

Una dintre țesătoarele fruntașe : Pop Elena.

Victor DELEANU

BRIGADA TINEREȚII

Printre sute de tineri voluntari veniți să învețe meseria a poposit la Vulcan și un băiat înalt, blond, cu brațe vînjoase. Emeric Csyki abia trecuse de 20 de ani.

Din primele zile a început să ia parte, alături de Pavel Böyte, Mihai Ștefan și alți mineri mai vîrstnici, la bătălia pentru refacerea minei. Pompele secau fără răgaz apele din vechile galerii. In ritm rapid se săpau zi și noapte galerii noi spre straturile de cărbuni. L-au captivat dîrzenia și îndrăzneala cu care lucrau cei din jurul lui. Puțul fusese refăcut cu cîteva luni înainte de termenul planificat de specialiști.

Cea dintîi lună de muncă la Vulcan, cel dintîi salariu — din care „se putea trăi boierește", cum spune astăzi Csyki — i-au dat încredere în forțele lui, l-au legat de mină.

Astăzi comunistul Csyki, șeful de brigadă Csyki, nu mai poate fi asemuit cu tînărul timid de ieri. In 1957 a cîștigat întrecerea dintre cele aproape 300 brigăzi de tineri din minele Văii Jiului. Impreună cu brigada sa, a fost trimis ca sol al tinerilor mineri la Festivalul mondial al tineretului și studenților de la Moscova. Inchipuiți-vă că ați vrea să vedeți cu proprii dvs. ochi trenul care transportă cărbunele tăiat de el și ortacii săi în ultimii cinci ani. Ore în șir ar trebui să priviți un tren lung, format din mai mult de 15.000 vagoane de cale ferată, toate încărcate cu cărbuni. I-am întrebat pe mecanicii depoului C.F.R. din Petroșani ce s-ar putea realiza cu atîta cărbune. După ce au luat creionul și au calculat, mi-au spus : „Cu acest cărbune, toate locomotivele depoului nostru ar putea remorca un număr de peste 40.000 de trenuri de călători și de marfă care ar parcurge mai mult de 2.200.000 de kilometri. Greutatea mărfurilor care s-ar putea transporta ar depăși 30.000.000 tone. Cu energia produsă de acest cărbune, un tren remorcat de o locomotivă ar putea înconjura de cel puțin 50 de ori globul pămîntesc la Ecuator".

Am coborît în abatajul lui Csyki să-l cunosc, să aflu cum a reușit să se plimbe în jurul globului.

...Primăvara anului 1957. Pe galerie răsună un strigăt prevestitor. Ardeee!!! Ardeee!!! Artificierul a făcut contactul și scînteia a pornit. Peste cîteva secunde trotilul va lua foc și va exploda. Ortacii s-au retras din abataj. Stau încordați, așteaptă, dar numai cîteva secunde, căci o bubuitură năpraznică răbufnește înăbușit pînă-n depărtări. Fețele lor încordate se destind. Mijesc zîmbete de mulțumire, se aud oftaturi de ușurare. Inimile își reiau pulsul normal, bat liniștite, calme.

Ortacii se adună în jurul lui Csyki și desfac merindele. Pușcătura înăbușită rupe întotdeauna bine și lucrul acesta îți dă cea mai strășnică poftă de mîncare. Numai Csyki mestecă agale, dus pe gînduri. Un gînd de nepătruns a pus stăpînire pe vulturul cel mai îndrăzneț al brigăzii.

— Ce ai, Csyki? Nu cumva te temi că noi... îl întrebă un ortac din brigadă. Csyki nu mai are răgaz să-i răspundă. Fumul a ieșit din abataj, e minutul calculat să pornească din nou cărucioarele. Abia cînd ajunge în abataj, Csyki se însenînează, mulțumit de ceea ce vede. „Da, își spune în gînd, a rupt bine !" Se întoarce către ai săi și dă comanda :

— Ortaci, pe el !

Pe Csyki, Csibi Tocacs și alții din „brigada tinereții", cum au botezat-o băieții mai bătrîni — îi frămîntă gîndul să pușe încă o dată în același schimb.

Muncesc încordați, cu puteri înzecite, siguri că vor izbîndi, că vor învinge... Mai sînt doar patru ore pînă vine schimbul. Ciocanul mușcă parcă mai îndrăcit din frontul de cărbune.

Frontu-i aproape perforat, iar locul pentru armătură gata. Ortacii aduc lemn, măsoară, taie, fac icuri zdravene, pregătesc puțca...

...Mai erau încă trei luni pînă la Festival; pe cîmpul întrecerii socialiste apăreau noi participanți. La o consfătuire de producție a brigăzii, Csyki le-a spus ortacilor: „Nu mai este mult și se va analiza cine a lucrat mai bine de-un an încoace... Am putea să ieșim primii pe Valea Jiului... Am putea da pînă la 7 Noiembrie 15.000 tone de cărbune mai mult decît prevede planul, din care 12.000 pînă la deschiderea celui de-al VI-lea Festival mondial al tineretului și studenților. Cine-i hotărît să continue întrecerea ?"

— După tine, Csyki ! — au strigat într-un singur glas ortacii.

Filele calendarului rămăseseră în urmă cînd ziarele din iulie anunțau cîștigătorii întrecerii între cele 250 de brigăzi de tineret din Valea Jiului. Brigada tineretii a cîștigat primul loc.

Csyki și ortacii lui au plecat la Moscova. Zilele petrecute în capitala lumii au rămas mîndria lor. Au vizitat Mausoleul și l-au văzut pe marele Lenin. Acolo au făcut un legămînt : să dea Patriei cît mai mult cărbune...

Csyki nu prea are timp de vorbă. In abatajul nr. 10 nu se poate pușca. Stratul este intercalat de lucrări vechi, executate înainte de anul 1929 cînd patronii au închis mina. Csyki împreună cu maistrul miner nu stă prea mult pe gînduri, hotărăsc repede.

— Incepem retragerea, se adresează el ortacilor. Ortacii știu ce au de făcut. Unul desface cu securea bandajele din perete, doi pleacă după lemn, iar alți doi se avîntă spre ciocanele de abataj și apoi atacă îndîrjiți frontul de cărbune în așa fel încît retragerea să nu dăuneze cu nimic abatajului, și cărbunele să curgă în voie, neîntrerupt pe crater. La abatajul nr. 8, artificierul Ilie Borza a și sosit. Nu are timp de pierdut. Incarcă găurile, le burează, se retrage în preabataj și după ce sucește cheia în explozor se face auzită pînă în depărtări o bubuitură înăbușită. E semn că pușcătura a rupt din plin în strat. Doar ortacii lui Csyki sînt meșteri la baterea găurilor !...

Ilie Borza coboară pe suitor la orizontul 620, ca să se reîntoarcă nu peste mult timp, încărcat cu explosibil. Perforatoarele care bat la abatajul nr. 9 într-un ritm mereu mai îndîrjit îl vestesc că acolo găurile sînt aproape perforate.

Biografia artificierului Ilie Borza nu este greu de cunoscut. A fost ortac în brigada lui Csyki, apoi a devenit miner, iar acum, după ce a urmat un curs de calificare, a devenit artificier. Oamenii nu stau pe loc, cresc... După ce a terminat școala de calificare, a cerut conducerii minei să fie trimis ca artificier în sectorul și pe stratul unde lucrează brigada în care a crescut.

Biografia sa se aseamănă cu a lui Csyki însuși, cu a lui Ioan Drăgan, Mihai Socaci, Emeric Biro, Pavel Rimel, harnici ortaci din „brigada tineretii".

Din 1955 și pînă în prezent, în fiecare zi, în fiecare lună, productivitatea muncii a sporit. Fiecare om din brigada lui Ccyki a dat în fiecare zi, în fiecare schimb, cîte o tonă de cărbune peste plan. Productivitatea muncii, în abatajul suprapus în care lucrează ei, este în medie cu 30,5 la sută mai mare decît cea planificată.

La început, brigada număra doar un singur comunist în rîndurile sale. Acesta era Csyki Emeric. Acum în brigadă munca este condusă de 9 comuniști.

Mihai Socaci, venit din Tg. Mureș, Constantin Lazăr, venit la Vulcan dintr-un sat hunedorean, Petru Tătar din Craiova, Emeric Biro din Regiunea Autonomă Maghiară și ceilalți ortaci ai lui Csyki sînt un singur trup, o singură inimă care bate acolo jos în abataj : „Patriei cît mai mult cărbune !"

Dimitrie RACHICI

CÎNTECUL APELOR LA BARAJ

Comunistului Dumitru Radu, maistru pe Șantierul Hidrocentralei „V. I. Lenin" — Bicaz

Tunelul de aducțiune

Or să buciume timpul și țara în el
Ca-ntr-un tulnic enorm de beton și oțel
Și-au să vină apele — urși albi cu blănl de lumină —
Mormăind și zbătîndu-se fără hodină.
Uragane pe-aici, nesfîrșite,
Vor veni tropotind din copite !
Deocamdată — tăcere... pustiu...
Dislocatele roci și-al exploziei zvon
Dorm în pereții masivi de beton.
Numai pașii-n carcasa metalică sună —
Tăcerea oceanului în prag de furtună !...

Perspectivă

Acolo mi-a fost satul...
Locul sună din cobze de ape.
Peste el vin să grăpeze bărci și-amintiri,
Ingropind sămînța luminii, ce nu peste mult va-ncolți
Aici, la poalele munților,
Aici, la poalele barajului...
Și iată trec norii — albe care —
Scîrțiind din osii
Pe unde-a fost odată ulița mare...

Epilog la un drum de țară

Așa stă drumul: ca o căprioară.
Ce-n fundul văii s-a retras să moară.
Apele vin cu-mbrățișări verzui
Trăgînd o cergă peste viața lui.
Drumul întreabă — agonizînd mahmur :
Unde sînt carele din jur
Și casele cu coifuri de șindrilă
Ingenuncheate, să le plîngi de milă ?
Unde sînt oamenii și pruncii oare
Să-mi mai prind cîntul lor la cingătoare ?
Toate s-au retras și s-au dus,
Peste baraj, spre lumină, mai sus...

Moment la plecarea constructorilor

Barajul va fi gata... și pe el
Vor trece autobuze și turiști ;
Vor rîde-n hohot apele-n tunel...
Doar noi vom fi atunci ceva mai triști !...

Căci macaralele-funicular
Vor sta alături grave, imobile,
Ca niște vulturi doboriți cu zile
Din zborul peste culmi, fără hotar.

Și repezi transportoare de ciment
Vor conteni atunci din alergare,
Și-aceste harnice escavatoare
Doar vînt mușca-vor în acel moment

Noi vom privi solemni către baraj...
Tristețea va muri sub maluri reci,
Cînd zările ca pe cocori te cheamă,
Spre alte văi și ape și poteci...

Fănuș NEAGU

TREI PRIETENI

Noi trei, aștia care ne vezi dumneata, sîntem prieteni buni, stimate tovarășe. Dacă lucrăm de trei ani împreună, nu-i așa ? Aici la arie, noi încărcăm grîul și-l ducem cu camionul la baza de recepție. Pîn-acum două zile eu eram șef de atelaj. Aveam în primire doi cai, un cal și-o iapă adică, și iapa avea un mînz ; eu am mușit-o. De două zile nu mai sînt șef de atelaj, i-am trecut caii lui Ștefan Drăghica. Pe-deapsă, stimate tovarășe... Iaca, dumneata ai venit la mine, Florea Ghinea, dar trebuia să știi c-o să dai aici și de Fănică Gîrbu și de Dumitru Stoian. Poți să vii și cînd s-o coace floarea soarelui, la cules, și tot împreună o să ne găsești. Noi nu ne despărțim ușor, stimate tovarășe.

Eram la Grădiștea, în cîmpia Brăilei, pe aria pusă pe sărătură, într-o margine a Bălții albe — apă stătută, cu brădiș lîngă maluri, în care nu trăiește peștele și nu crește stuful — și acel „stimate tovarășe", repetat cu ostentație de Florea Ghinea, mă sîcîia, mai ales că apăsa în jur altfa zăpușală și praf încît cu greu poi să cred și astăzi că la Grădiștea mai vine o vreme cînd adulmecă vînturile ca lupii.

Florea Ghinea, înalt, subțire — are numai optsprezece ani — cu cămașa scoarță de sudoare, își aprinse o țigară și vorbea, întors într-o parte, cu ochii către dealurile albastre și fumegoase ale Rîmnicului dinspre care, noaptea, se abătuse, scurt, o răpăială de ploaie. Deasupra noastră, în cer, fierbea nisipul stîrnit de căruțele cu snopi, laolaltă cu pleava zburînd în valuri din sitele batozei și cu mirosul de nămol și de cînepă băgată la topit în baltă.

Cei trei băieți adunați în jurul meu, la groapa de fumat, alături de chioșcul în care Gigoțe de la M.A.T. mestecă într-una, cu lingurița, siropul în pahare, sînt fruntași în gospodăria colectivă „Brazdă nouă". Fiecare dintre ei — îmi spusese, dimineața, la sediu, Radu Roșioru, secretarul organizației de partid — a efectuat pînă acum peste două sute zile-muncă. Fac orice treabă le dai, sînt buni oriunde-i pui, numai că din cînd în cînd se strică cu unul sau cu altul.

S-au certat cu Gheorghe Cioroiu, vînzătorul de la chioșc, și ca să se răzbune, l-au botezat cu numele de acum : Gigoțe. (Bre, ăsta nu-i nume de om, mi se plîngea vînzătorul, e nume de cățel). Gigoțe le-a vîndut sirop cald și ei i l-au turnat pe ceafă, de nu s-a mai scuturat bietul om de muște o zi întreagă. „Na, mă, Gigoțe, leșia asta s-o bei tu !" Și Gigoțe i-a rămas de atunci numele. Altădată s-au pus în bețe cu tot satul, căci, hotărîndu-se să cumpere o motoretă de la un tractorist, au luat-o cîteva zile, de probă, i-au scos sitele de la țeava de eșapament și n-a mai fost chip, de atîta pîrît, să pună cineva capul jos, să atipească un pic, la vremea prînzului. Dar ce le-a pus vîrf la toate a fost meciul de fotbal pe care l-au avut cu echipa gospodăriei colective din Ibrianu, sat vecin. Să vedeți : Florea Ghinea și Fănică Gîrbu joacă în linia de înaintași a echipei din Grădiștea. Dumitru Stoian, care-i mai motolog, cum singur spune, a fost ales să arbitreze. „Bagă de seamă, Dumitre, l-au făcut atent tovarășii din consiliul de conducere al gospodăriei, sîntem pe terenul nostru, să nu ne faci de rîs, să nu fii părtinitor".

El le-a răspuns c-o privire mustrătoare — se poate să mă bănuiți pe mine de una ca asta ? — dar de cum a început meciul a prins să strige la Ghinea : bagă-i, mă, o boabă prostului ăla din poartă. Știa că portarul advers îi luase lui Florea Ghinea fata cu care acesta fusese multă vreme în vorbă și vroia acum ca Florea Ghinea să-l pedepsească. Numai că, înaintarea grădiștenilor nădușea mult și fără folos. Plictisit să tot aștepte clipa răzbunării, la o fază în careul ibrienilor, Dumitru a dictat un penalti, absolut imaginar, cum ar spune un cronicar de specialitate, și Florea Ghinea a marcat. Lumea a fluierat, a făcut gălăgie, dar arbitrului puțin i-a păsat. Știa că-i suveran pe joc (toți arbitrii o știu) și mai știu una : că la pauză va fi cu siguranță, înlocuit, drept pentru care le-a mai acordat localnicilor încă două lovituri de pedeapsă.

După meci, președintele gospodăriei, minios, i-a chemat la el pe Dumitru și pe Florea și i-a luat la rost :

V-ați bătut joc. Unde-ai văzut tu, Dumitre, c-au pus ăia mîna pe minge ? Eu am stat tot timpul în spatele porții lor și-am văzut că n-au pus-o. Și tu, Florică, de ce l-ai lăsat, că tu ești căpitanul echipei și puteai să-l ții în frîu și pe zăpăcitul ăsta ?! Nu e, mă, nu trag, n-a fost nimic, ai orbul găinilor. Hei, da' voi ați pus-o la cale din timp, că voi și al lui Gîrbu, dacă sînteți trei la un atelaj, trebuie să scorniți toate prostiile din lume. Uite că n-ai să mai fii șef de atelaj, stimate Ghinea. Mîine predai caii. Că nu-mi trebuie mie să mă cînte președinte din Ibrianu pe la ședințe din pricina voastră. Așa, stimate tovarășe Ghinea.

Cei trei prieteni au înghițit în sec că li s-a luat atelajul și-au trecut la încărcatul grîului. Nici aici însă nu se codesc la muncă.

Florea Ghinea e dintr-o familie înglodată. Sînt în casă opt frați. El se numără printre cei mai mici. Taică-su, timp de cincisprezece ani, a fost argat : nouă ani la morarul Branga și șase ani la Bulei care ține circiumă cu salon de dans și băcănie. La Branga, Radu Ghinea îngrijea de vite și de grădina de zarzavat, făcea drumuri la lanca după motorină și măsele de lemn pentru roata care poartă pietrele morii, și-n fiecare seară, către miezul nopții, se ducea cu roaba la circiumă să-l aducă pe stăpîn, care nu se mai putea ține pe picioare. Cînd a crăpat morarul, s-a mutat la Bulei să lucreze în cîmp. Dar aici a fost și mai greu ca la morar. In șase ani n-a avut o duminică liberă. Circiumarul, olog din pricina beției, sta toată ziua într-un cărucior. In timpul săptămînii îl împingea de la spate, printre mese, unul dintre copii. Duminica, băiatul căpăta voie să meargă la scaldă și-l înlocuia Radu Ghinea pentru cîțiva lei.

Cincisprezece ani și-a dărîmat Radu Ghinea oasele ca argat și n-a ajuns să-și facă patru pereți ai lui. A pornit să-și ridice casă nouă abia acum, la bătrînețe.

Lemnăria toată, zicea Florea, am cumpărat-o eu cu banii cîștigați la gospodărie într-un an. Vreau să fie casa cu galerie în față, cu fiori de scîndură la cosoroabe și cu obloane. Tata zice s-o învelim cu țiglă că-i mai ieftin, pe mine însă mă trece gîndul că-i mai frumos să întindem tablă pe ea. Dacă ai tablă, poți să faci și doi cocoși de tinichea sus, în creastă. Bate vîntul, le-ntinde aripile și zuruie. E mai frumos așa.

Fănică Gîrbu are tot optsprezece ani și din trecut știe numai atît, c-a zăcut de pelagră (Rominia era doar eminamente agricolă!), iar Dumitru Stoian povestește că s-a născut în timpul moșia boierului. Tot acolo, în cîmp, pe moșia boierului, au murit într-o zi patru inși din casa lor. Asta a fost în timpul războiului, Ploua de-o săptămînă și porumbul începuse să se îngălbenească, năpădit de buruieni. Boierul, îngrozit c-o să păgubească, i-a silit pe toți cîți aveau pămînt în parte la el să iasă la prașilă. A ieșit și bătrînul Stoian, cu singurul fecior netrimis pe front și cu nurorile. Era îndatorat pînă-n gît la curte și trebuia să se supună. Intr-un conac, de dimineață și pînă la prînz, au răzbit o postată. Cînd au scos-o la capăt s-au așezat la masă sub rogojină. Sapele erau puse grămadă, alături de ei, în ploaie. Abia începuseră să mănînce, cînd în norii foșt a scăpărat un fulger, urmat de o bubuitură cumplită... și tatăl lui Dumitru s-a întors în sat cu o căruță de morți...

Așezați pe marginea gropii de fumat, lîngă chioșcul lui Gigoțe, băieții povesteau. Cum au trăit ei lor altădată, s-a văzut : roși de sărăcie, măcinați de nevoi. Azi au gospodărie colectivă — la toamnă va fi milionară, s-a calculat, batem milionul cum ne vezi și te vedem — cămin cultural, cu capacitate de aproape o mie de locuri, dispensar, casă de nașteri, școală cu internat... și locuri de casă pentru cei care se însoară. Dorbeam și, peste noi, peste cîmpie și peste Balta

albă, juca, cu sticliri ciudate, ca un abur al pămîntului, arșița. Și zarea toată avea luciu de smalț.

Tîrziu către amiază, sosi de la bostana gospodăriei o căruță cu pepeni verzi și oamenii din ceată dădură fuga în jurul ei gălăgioși, însetați. Florea Ghinea se duse și el pînă acolo și se întoarse cu un pepene cît bota. Ii reteză creasta c-un vîrf de coasă, îl despică în felii și mă pofti să gust :

— Ia, pînă nu se-ncălzește. Așa. Și să știi că dintr-o ambiție mi-au luat atelajul, stimate tovarășe. Nu-mi pasă ce ți-au spus la birouri, sînt pe acolo unii care se pricep să-ncurce omul cu vorba. Mie mi-s dragi caii, și-i îngrijesc bine, stimate tovarășe, Drăghica, dumnezeu știe dacă le dă apă la timp. Și mînzul ăla ! Eu i-am curățat copitele întîi. Erau cît lingura, și el, prostul, de-abea zvicnea din picioare... Pune dumneata o vorbă bună pe lîngă președinte să mi-i dea îndărăt.

Ceea ce și fac aici, cu dragă inimă.

Florența ALBU

Cîntec pentru Bărăgan

Sînt fiica Bărăganului.
Iubesc aceste pămînturi aspre
cu secete și vînturi,
cu cenușiul lor — pereche cerului clar —
cu singurătatea gravă
care nuanțează și dă volum
orizontului și departelui,
cu aceste tremurări de taină și foc
între cer și pămînt.

Sînt fiica Bărăganului.
Adesea, să fiu fericită
mi-ajunge o ploaie zdravănă,
o ploaie care s-amestece pămîntul
cu iarbă și fulger
și să lase în urmă
hohotul festiv al ciocîrliilor
și dansul mlădiu al grîului tînăr.

Mă-nduioșează gîngăniile și bălăriile,
puii de animale
stîngaci și naivi,
adulmecînd răsăritul
mă-nduioșează înțelepciunea de-un cot
a copiilor din sat, de la mine,
pricepuți în scoaterea gărgăunilor
cu bulgări de ceară, din vizuinile lor,
și-n numirile noi
pe care le-aud la tractoriștii semeteului vecin
după care se țin scai, toată vara.

Cunosc drumuri lungi
și cîntecul, de unul singur, prin cîmpuri
și zorii potoliți, colorați, peste țarini
și fremătul ierbii — sălbatec și viu,
cînd trece austrul
cu limbi de flacără verde, spre sud.

Am călărit cai mărunți, linoși,
cu copita lată și iute,
cu nările largi și urechea-ascuțită;
N-am purtat cu mine, pe drumuri,
decît codrul de piine și bună ziua —

Și-n mine sînt drumuri și urme
și cîntec de iarbă
și vînt și soare
și spații cu grîne și foc
și pămînturile natale fertile și aspre
și anotimpurile,
cu munca țăranilor
din Bărăganul meu, de acasă.

***

Nicolae TĂUTU

Reîntoarcere

Cînd trec prin colectivă, prin grînele-aurii
îmi amintesc de marșul din nopțile tîrzii...

Bătut era tot cîmpul, de glonț și de obuz,
înaintau soldații tăcuți prin cucuruz!

Gemea doar bălăria cît cuprindeai cu văzul,
se scutura de ploaie, întîrziat, ovăzul...

Vedeți, în fund, acolo, unde-a cotit combina
noi despicam din noapte fișii cu carabina!

Cu buzele uscate de drumurile lungi
treceam prin focul negru aprins de „nibelungi".

O fată îmi întinse dintre bostanii uzi
subțire ca o lună felia de harbuz.

Amiroseam harbuzul ca proaspăta zăpadă
și ca zăpada gîtul albea de sub broboadă...

Dar n-am avut răgazul în lupta-nverșunată
Să-i mulțumesc de darul din mîna ei curată!..

*

...De-aceea azi mă-ntorc cu timplele albite
s-o caut în noianul recoltelor cosite.

Dar am zărit în locu-i pe-ntinsele vilcele
recoltele bogate cu spicurile grele,

mă-nclin ca-n fața fetei și holdelor șoptesc
cu vorbele-nsetate de-atuncea: mulțumesc!

Din volumul sub tipar „Rapsodia Română".

OCTAV PANCU-IAȘI

VARĂ ROMANTICĂ

Cerul de vară e senin. Ici, colo — cîteva scame străvezii. Parcă n-ar fi nori. Aduc mai mult cu niște zdrențe. Le destramă un vînt anemic, ostenit.

Sub cer e orașul. Ce a mai rămas din oraș. Ziduri scorojite, afumate, ciuruite. Găuri negre, hîde, ca niște guri stîrbe, monstruoase: ferestrele și ușile de odinioară. Peste oblonul unei brutării, doi drugi de fier încrucișați într-un „X" uriaș. În colțul străzii — o cișmea. Locul din jurul ei e uscat. Sub gura cișmelei doarme un motan slăbănog. Mai încolo, un zid năruit. După el, într-o curte, o ladă cu gunoi. Un puști de vreo 8—9 ani, murdar și lățos, scormonește în ladă. Găsește o coajă de pepene. O șterge de mîneca ruptă a cămășii. N-a apucat s-o ducă la gură. Este lovit peste mîini. Coaja de pepene cade. Ajunsă pe pămînt, se balansează compunînd, în miniatură, imaginea unei bărci plutind pe hulă.

— De ce, măi? De ce?

— Pentru că asta-i lada noastră!

— N-ai văzut că-i lada noastră?

Pe ladă scria strîmb, copilărește, cu creta: „CAPTURĂ DE RĂZBOI" și dedesubt: „NU PUNE MÎNA".

Balansul cojii s-a oprit. Alături, puștiul e imobilizat de doi băieți. Unul, mai vlăjgan, de vreo treisprezece ani, ras în cap, cu o bluză în dungi, rufoasă, i-a prins mîinile la spate.

Celălalt, cu un an sau doi mai mic, zburlit și jegos, i s-a așezat în față, crăcănat, cu pieptul umflat, într-o atitudine cocoșească. Face un semn cu capul prietenului: „Să-l ducem!" Captivul e împins înainte. Se zbate. Vlăjganul îi trage un picior în fund și îl convinge că orice opoziție e zadarnică. Zburlitul, pentru mai multă siguranță, își desface cureaua de la pantaloni și leagă cu ea mîinile captivului. Pornesc înainte pe stradă. După cîțiva pași, zburlitului îi aluneacă și-i cad pantalonii.

O fetiță închide ochii. E pe celălalt trotuar, în tovărășia unui băiat. Fetița, cu păr cînepiu, pieptănat în codițe, cu trăsături fine de păpușă, are 6—7 ani. Băiatul, blond cu fața slăbuță, n-are mai mult de 12. La picioarele lor, două căldări goale. Fetița cu ochii închiși, în continuare:

— Gata?

Zburlitul de peste drum și-a ridicat pantaloni. Și-i ține cu o mînă, pășind în pas războinic în urma captivului.

— Gata! răspunde tovarășul fetiței.

Fetița deschide ochii treptat, cu precauție. Ochii sînt mari, negri, migdalați:

— Unde-l duc?

Băiatul nu se așteptă la atîta nepricepere din partea fetiței:

— Cum „unde"? Îl duc să-l spînzure...

— Să-l spînzure... „de adevărat"?

— Nu. Numai de joacă. De adevărat o să-l spînzure abia cînd or să fie oameni mari...

Ridică amîndoi căldările și pornesc în direcție opusă captivului și santinelelor sale. Tovarășul fetiței mai spune:

— Acuma, chiar daca ar vrea, tot n-ar putea... De unde să ia săpun?

Fetița arată cu mîinile:

— Am văzut la un ofițer neamț un săpun uite-așa de mare!

— Cred. Ei au...

*

Cerul de vară e senin. Ici, colo — cîteva scame străvezii. Sub cer, e orașul. Ce a mai rămas din oraș. Ce mai amintește vag de orașul de odinioară. Cum, tot atît de vag, pe o stradă în pantă, amintește caroseria arsă a unei mașini ceea ce, numai cu cîteva zile în urmă, a fost un „Opel-Blitz". Cum, poate și mai vag, amintește de pasul cu care se scurge o coloană de nemți, de faimosul și sacadatul „pas de gîscă". Unii, ce-i drept, nu l-au uitat. Nu-ți poți uita gloria cum uiți o pălărie la frizer. Îl bat și acum. Tepeni, cu privirea fixă înainte, ca niște enormi soldați de plumb, pășesc în coloană, fredonîndu-și parcă în gînd refrenul violent ritmat al unui „Erika". Mărșăluiesc fără să vadă că, la coț cu ei, un soldat bătrîn, încovoiat sub greutatea mitralierei, doarme de-a-npicioarelea. Pare un mort care, printr-un miracol, se mai poate tîrîi. Că pe buzele uscate ale altuia, țigara s-a lipit și s-a stins. Șiretele ghetelor colbuite i s-au desfăcut. Îți dau senzația unor rîme pe care le trage după el... E cald. E o căldură înăbușitoare. Toți au tunicile desfăcute. Sudoarea le șiruiește pe fețe. Și totuși unul poartă căciulă, e înfofolit într-o șubă îmblănită, peste care și-a legat o pătură. Merge zgribulit, cu pași mărunți și repezi. Pentru el n-a venit vara. Pentru el n-o să mai vină niciodată vara. N-o să-i mai fie niciodată cald. Toată viața o să-i pară o nesfîrșită iarnă: iarna lui '42, cînd și-a pierdut mințile, și de cînd, din toate cuvintele pe care le-a știut pînă atunci, i-a mai rămas doar unul. Merge rostind acest cuvînt în șoaptă, senin, împăcat, ca pe o rugăciune: „Stalingrad.., Stalingrad..." În spatele lui, alți soldați de plumb, în pas mecanic. Apoi, în ultimul rînd al coloanei, cîteva tărgi cu răniți. Unul dintre ei spînzură o mînă încleștată pe un bidon de tinichea. Bidonul cade. Rămîne singur în mijlocul străzii. Apa din el curge. Un cîine tărcat îi dă tîrcoale. E însetat, dar n-apucă să lingă nici o picătură de apă. O voce îl strigă:

— Top, vino-napoi!

Cîinele se supune. Vocea care l-a strigat e a unui tînăr. Se numește Andrei. Andrei... și mai cum? Deocamdată, atît: Andrei. A privit scurgerea coloanei de pe trotuar, sprijinit cu spatele de oblonul tras și ciuruit de schije al unei prăvălii. E potrivit de înalt, brunet, cu o frunte lată, sub care, sprîncenele groase, arcuite, umbresc ochii negri. Abia a împlinit sau trebuie să împlinească nouăsprezece ani. E la acea vîrstă cînd, deși bărbat în toată puterea cuvîntului, n-a încetat încă să mai fie copilăros. Și, poate că de la copilăria care îi mai însoțește încă pașii, i-a rămas pe buze un surîs strengăresc, de puști care a dat o teză bună. În expresia feții lui se dă o continuă luptă între ochii care observă și cîntăresc totul cu luciditate și maturitate și acest surîs juvenil. E îmbrăcat cu pantaloni de pînză cenușii. Cămașa cu mînecile suflecate e deschisă la toți nasturii. Cîinele vine la picioarele tînărului. Vine cu limba scoasă, gîfîind. Așteaptă o mîngîiere — și mîngîierea nu întîrzie:

— Lasă, Top... Poate o să plouă.

Cerul e senin. Ici, colo — cîteva scame. Nu sînt semne de ploaie. Tînărul se desprinde de oblon. Spatele lui a aparat un petec de hîrtie de pe o tablă încrețită. Pe el este tipărit:

„Patrioți romîni!

Frontul militar german se prăbușește!

Urîțe armate sovietice sînt gata să înceapă ofensiva pe frontul din Moldova!

Sabotați și distrugeți prin toate mijloacele materialul de război nemțesc!

Împiedecați evacuarea fabricilor!

Salvați avutul poporului de jefuitorii hitleriști!

Comitetul Central al Partidului Comunist din Romînia".

Rap-rap-ul cizmelor coloanei nemțești s-a pierdut în depărtare. Tînărul a pornit în lungul străzii. La cîțiva pași în urmă, cîinele. Pe strada încinsă de arșița după amiezii, trecătorii sînt rari. O femeie iese dintr-o curte cu o căldare goală în mînă. Papucii cu talpa de lemn lipăie sonor pe piatră.

*

Tînărul își continuă drumul pe o stradă din cartierul gării. Dintr-o uliță lăturalnică iese o trăsură. Calul alb, șchiop și slăbănog, nu-i deloc grăbit. În spatele birjarului mustăcios, un domn rotofei și transpirat, strivit de geamantane și baloturi, țipă congestionat:

— Mînă! Mai repede, dobitocule!

Poate ca un răspuns, dar mai sigur din alte motive, cîinele tărcat, oprit lîngă un stîlp, a ridicat un picior de dinapoi.

Tînărul grăbește pașii. Cîinele fuge să-l ajungă. Ca o lanternă magică, soarele pieziș al după amiezii le îngroașă și le deformează umbrele, proiectîndu-le pe ziduri. Tînărului, care urcă acum o porțiune mai abruptă a străzii în pantă, soarele îi sule treptat, odată cu fiecare pas, umbra pe zidul unei case. O sule pînă la o fereastră. La fereastră e o fată. O fată cu păr blond, lung și bogat, pe care și-l împletește în cozi date pe spate. Deși a împlinit șaptesprezece ani, are un aer de școlăriță. Cînd umbra tînărului i-a trecut peste față, a închis ochii ușor, ca și cum ar fi mîngîiat-o. Pleacă de la fereastră și iat-o într-o cameră lipită cu spatele de ușa pe care abia a închis-o, și, la întrebarea rostită de o voce de bărbat:

— A venit?

răspunzînd afirmativ prin înclinarea capului. Aceeași voce care a întrebat, mai spune:

— Bine, la șase...

Fata înclină din nou capul, confirmînd că a înțeles. Iese. Ușa se închide în urma ei. Lîngă ușă, în dreapta, e o pendulă. Arată ora șase fără un minut. Are un tic-tac de o sonoritate limpede, deloc obsedantă. Acompaniază parcă vocea liniștită, sobră, care spune din clipa în care a ieșit fata:

— E limpede: din oraș nu trebuie să mai plece nici un tren.

În primul rînd utilajul Atelierelor C.F.R. e necesar să rămînă aici. La noapte, terasamentul va fi distrus încă în trei locuri! Asta e una...

În stînga ușii e un cuier. Pe el sînt: o șapcă, o pălărie și un chipiu de ceferist. Le descoperim pe rînd.

Vocea nu s-a întrerupt:

— A doua: azi noapte au mai părăsit frontul încă trei companii romînești. Munca uriașă pe care o desfășoară acum, în armată, Partidul nostru comunist, dă roade. În ele însă putem vedea întreaga recoltă: în clipa declanșării ofensivei sovietice pe frontul nostru, regimente întregi vor întoarce armele împotriva hitleriștilor...

În mijlocul mesei se află trei pahare și o sticlă. Pe fundul sticlei sînt două degete de apă. O mînă se întinde spre sticlă și vrea să toarne apă într-un pahar. Se răzgîndește însă. Scutură sticla: e prea puțină apă. O lasă la loc și se retrage.

Nici acum vocea nu și-a întrerupt șirul vorbelor. A avut doar o ezitare, de o fracțiune de secundă, atunci, cînd, scuturîndu-se sticla, mîna a renunțat să mai toarne:

— A treia...

Pendula bate ora șase.

Pe coridor, fata închide ușa în urma celui care a intrat în cameră. Nu-i greu de bănuit cine a intrat; pe coridor, lîngă ușă, a rămas cîinele tărcat. Stă cu labele de dinapoi strînse sub șezut, sprijinit pe labele din față. Se uită cu ochi blînzi la fată. Se uită ca un copil. Ar vrea să spună parcă ceva și n-o face, nu pentrucă nu poate, ci pentrucă încă nu s-a hotărît ce anume să spună. Sînt cunoștințe vechi. Cîte n-au să-și împărtășească niște cunoștințe vechi! Fata învață să panseze un cap rănit, exersînd pe un vas rotund de lut cu toarte (urechile!) pe care îl bandajează cu fețe lungi și albe. Tot ea, care n-are despre întrebările convenționale chiar cea mai proastă părere, începe conversația cu:

— Ce mai faci, Top?

Cîinele lasă nițel capul pe spate. Are aerul că răspunde: „Eh, ce să fac? Toate-s așa cum le știi...."

— Ai mai slăbit...

Cîinele dă ușurel capul într-o parte. Parcă ar ofta: „De, nu sînt singurul. Timpuri grele..."

— Am fost aseară la voi. Am crezut că o să te găsesc acasă.

Cîinele clipește „strengărește": „Lasă că știu eu... Nu pentru mine ai venit..."

— Nu, nu... se apără fata. Ca să te văd pe tine am venit. Pe tine și pe Olguța... (Cîinele continuă să clipească) — Mă rog, te privește dacă nu vrei să mă crezi... Pentru cine altcineva să mai fi venit?

În cameră, stînd pe un scaun, cu un cot sprijinit de masă, tînărul stăpîn al cîinelui ascultă atent cuvintele care îi sînt adresate de vocea liniștită, sobră:

— U.T.C.-ul te-a recomandat pentru o sarcină urgentă. Iată despre ce este vorba...

Vocea e a unui bărbat pe care îl vedem abia acum — și ne bucură că arată întocmai așa cum ni l-am imaginat, ascultîndu-l vorbind calm, stăpînit, reușind cu ușurință să ne capteze atenția. E voinic, cărunt înainte de vreme, cu o privire adîncă, pătrunzătoare, scoasă în evidență de cearcănele multor nopți de nesomn. Stă în picioare, cu spatele la singura fereastă a încăperii.

— După cum știi, administrația antonesciană a orașului s-a cărăbănit, devastînd toate farmaciile, prădînd toate depozitele de medicamente... Ni se semnalează cazuri îngrijorătoare de exantematic și febră tifoidă... Spitalele au fost evacuate. În oraș, pentru zeci de mii de oameni, nu funcționează decît un singur post sanitar cu cîteva paturi. Farmacia lui e aproape goală...

Tînărul e numai ochi și urechi. Singura mișcare pe care o face este să întoarcă nițel capul — deoarece cuvintele pe care le ascultă, sînt acum continuate de o altă voce, tot de bărbat, dezvăluind însă o personalitate mai agitată, mai vulcanică:

— Asta în timp ce hitleriștii au în oraș un depozit întreg de medicamente și după cîte sîntem informați, îi grăbesc evacuarea.

Vocea se oprește o clipă. E a unui bărbat de vreo treizeci și cinci de ani, cu privirea inteligentă, scăpărătoare. Poartă ochelari cu ramă de sîrmă și stă pe un scaun de cealaltă parte a mesei, alături de alt bărbat mai vîrstnic, solid, musculos cu o față de mai multe zile nerasă, cu o tunică de ceferist pe umeri, care fumează cu țigara în colțul gurii și bate ușor cu pumnul în masă, în ritmul pendulei din peretele din spate.

Bărbatul cu ochelari continuă:

— Avem neapărat nevoie de medicamente. Și cum acestea nu se află decît în depozitul lor, înseamnă că noi trebuie să fim și mai grăbiți decît ei...

— Înțelegi? întreabă bărbatul de lîngă fereastră.

Pumnul ceferistului bate ritmic în masă.

— Înțeleg.., rostește tînărul. Înțeleg!

Pe buzele bărbatului de lîngă fereastră s-a strecurat un zîmbet duios, părintesc, izvorît dintr-o mare înțelegere a tainelor sufletului omenesc, acea înțelegere proprie unui comunist încercat. E limpede că vrea să-i fie înțeles zîmbetul de către tînăr ca o strîngere de mînă, să țină loc cuvintelor: „Avem încredere în tine".

Tînărul se ridică.

Fata este din nou la fereastra la care am zărit-o prima oară. Așteaptă ca aceiași umbră, de data asta coborînd pe zidul casei, s-o mai mîngîie o dată. Și nu așteptă în zadar. O tainică bucurie i-a încălzit și acum fața. Îmbrățișează cu privirea cerul. Senin, senin, și doar într-un loc, departe, un norișor timid se luptă cu imensitatea bolții. Soarele apune. Departe, zgomotul frontului crește. Războiul urează... „Noapte bună" orașului.

*

...Lumina dimineții intră pe fereastră. Încăperea, care mai amintește încă de somptuosul birou di-

Desen de MIHU VULCĂNESCU

Acțiunea scenariului „Vară romantică", inspirată din luptă eroică a comuniștilor în ilegalitate, se desfășoară în vara anului 1944, într-un oraș din nordul Moldovei, situat la 30—40 km. de front. Unul dintre eroii principali este utecistul Andrei.

Publicăm mai jos cîteva momente, menite să sugereze atmosfera orașului în preajma Eliberării și să contureze figura lui Andrei.

rectorial de altă dată, e înțesată de lăzi, un tablou de pe perete are sticla spartă în atîtea așchii încît nu mai poți să-ți dai seama ce sau pe cine înfățișează; globul lămpii electrice e de asemenea spart; tavanul e coșcovit.

În spatele unei mese imense, lucrate într-un stil florentin imitat fără abilitate — omulețul chel, veșnic transpirat, cu ochi mici ca niște purici, directorul Atelierelor C.F.R., șade pe o ladă care ține loc de scaun, și tamponîndu-și fruntea necontenit, vorbește la telefon:

— Înțeleg. Știu. Îmi dau seama. Azi e luni... Am comunicat. Dacă pînă miercuri dimineață... Alo! (bate în furcă) Alo! S-a întrerupt?! Alo!

...Cocoțat pe o scară înaltă, afară, lîngă zidul direcției atelierelor, un muncitor virstnic își încheie tacticos briceagul. Firul de telefon a fost tăiat și acum spînzură, pendulîndu-se.

Andrei trece pe sub scară. Ridică fruntea.

— Ce faci acolo, sus, nea Griguță?

— Nimic. Jos am fost toată viața. M-am săturat și mi-am zis să văd cum o fi și sus!

Andrei dă din umeri și-și continuă drumul. Intră într-o hală. Mai multe locomotive în șir, încremenite. Cîteva grupuri de muncitori care discută.

Un tînăr rîde cu gura pînă la urechi. Îl zărește pe Andrei și-i iese în întîmpinare.

— Am nevoie de tine, Sandule. Ai treabă?

— Treabă? Poate sîmbătă...

— Da' ce-i sîmbătă?

— A... nimic deosebit. Ni s-a comunicat mai înainte că dacă nu sfîrșim demontarea sîmbătă la șapte, nemții vin să ne împuște. Cred că n-or să întîrzie. În chestii din astea sînt punctuali.

— Și?

— Nu știu cum o să fie. N-am mai murit nici o dată pînă acum...

Urcă amîndoi pe scăriță, în cabina unei locomotive.

— Sandule, am nevoie de tine... Taică-tu mai lucrează acolo?

— Da. Și lucrează bine. Repară de zor camioanele stricate ale nemților.

— N-are nevoie de un ajutor?

— Nu cred. Știi, tata e un meșter bătrîn. Individualist. Nu vrea să-i fure nimeni meseria. Nemții sînt foarte mulțumiți de el. E un specialist cu experiență. Lucrează pentru ei din '42. Le-a reparat sute de motoare. Le-a făcut mari servicii...

— Servicii?

— Mari. Pe mulți șoferi hitleriști i-a ferit de moartea prin împușcare, pe front. N-au mai ajuns cu mașinile reparate de tata pînă acolo. Au explodat mult mai înainte...

— Atelierul de reparații nemțesc e tot acolo, în curtea depozitului lor de medicamente?

— Da. Tot acolo. E și firesc să fie așa, dacă lucrează tata la ei...

Înțeleg, rîde Andrei: — Ici durerile de cap, alături antinevralgicile... Și totuși, taică-tu are nevoie de un ajutor. Un băiat cinstit, harnic, mecanic-auto — calificat. A reparat drezine, dar se pricepe și la camioane...

— Tu?

— Eu! Nu mă interesează atelierul, ci depozitul.

— Pricep. Ca să ajungi la antinevralgice, trebuie mai întîi să te doară capul...

Schimbul de mîine în literatura germană din R.P.R.

Alfred MARGUL SPERBER

Schimbul de mîine nu este numai o problemă de viitor care să asigure continuitatea eforturilor creatoare ale zilelor noastre furtunoase, pe tărîmul literaturii. Nici nu este, în condițiile actuale, o simplă problemă a viitoarei generații de poeți și prozatori. E timpul să se lichideze concepția că generația viitoare n-ar avea decît să învețe de la noi, mai vîrstnicii, să capete din partea noastră lecții înțelepte, rețete și reguli de comportare încercate. Adevărul este că raportul dintre azi și mîine în creația literară a generațiilor este unul din fenomenele cele mai fecunde de schimburi, de osmoză creatoare, aș spune. Noi învățăm de la tineri cel puțin tot atît de mult ca ei de la noi. Ei aduc în literatură nu numai temperamentul și avîntul tinereții ci și ținuta intelectuală și sufletească a vremii noi în care s-au ridicat. Ei sînt lipsiți de prejudecățile, greșelile și lipsurile trecutului și nu trebuie să se transforme și să se adapteze mai întîi, presupunînd bineînțeles că asupra lor nu s-au exercitat influențe dăunătoare. Pentru aceasta sîntem noi aici, pentru a-i lămuri așa cum se cuvine, pentru că noi am trăit trecutul și cunoaștem prea bine adevărata față a acestuia. Dar vîntul cel proaspăt care bate în literatura noastră vine totuși dinspre cei mai tineri și acest lucru nu trebuie uitat.

Cînd vorbesc despre „literatura noastră", mă gîndesc firește la ansamblul ei pe teritoriul R.P.R. Dar e de înțeles să mă ocup în această privință cu precădere de literatura de limbă germană, pentru că despre literaturile celorlalte naționalități nu mă simt destul de în măsură să mă pronunț.

Trebuie să precizez de la început: există azi în țara noastră o literatură de limbă germană promițătoare, în spiritul vremii, luptătoare, de concepție realist-socialistă. Și aceasta nu este puțin. Căci condițiile trecutului nu erau favorabile dezvoltării unei astfel de literaturi, pentru naționalitățile conlocuitoare. Înnoirea democratică a germanilor care trăiesc în țara noastră, după 23 august 1944, a fost condiția preliminară pentru crearea unei literaturi progresiste viabile de către tînăra generație germană din R.P.R. În această privință nu se poate îndestul prețui politica înțeleaptă, înțelegătoare și atentă a partidului în problema națională, căreia i se datorează în primul rînd faptul că în republica noastră populară, naționalitatea germană, alături de celelalte naționalități conlocuitoare, muncește însufletită de același avînt pentru construirea socialismului. Acestei politici care a dat germanilor care trăiesc la noi posibilități depline de activitate culturală liberă, i se datorește înflorirea literaturii progresiste a tinerei generații.

Nu încape îndoială că asupra unei astfel de literaturi, în continuă dezvoltare, nu se poate rosti o judecată concludentă, definitivă. Tuturor le este cunoscută voința cinstită de încadrare fermă în lumea construcției socialiste, ruptura definitivă cu toți strigoii trecutului și combaterea categorică a tuturor tendințelor propagandei dușmane din străinătate. Linia pe care se orientează toate forțele tinerne este neîndoios aceea a realismului socialist. Încet își face loc și preferința mărturisită pentru tematica actualității nemijlocite, care nu are în ea nimic artificial, ci corespunde unei înclinări organice spre contemporaneitate a acestor tineri.

Dacă voi trece acum, schițînd imaginea literaturii tinere, să pomenesc cîteva nume, va trebui să mă limitez numai la acei poeți și prozatori care au azi între 20 și 30 ani. Sînt printre aceste nume unele care au ajuns de mai multă vreme la oarecare notorietate dar și unele care au atras abia în ultima vreme atenția și aprecierea cititorilor.

Două momente hotărîtoare trebuiesc subliniate în dezvoltarea literaturii germane în țara noastră. Primul este apariția volumului de schițe al lui Anton Breitenhofer, intitulat Aus unseren Tagen (Din zilele noastre) și a reportajului său din Albania Im Land der Skipetaren (În țara schipetarilor). Breitenhofer, care și-a cîștigat merite durabile ca pionier al prozei realist-socialiste actuale cu romanul său Sieg in der Arbeiterstadt (Victorie în orașul muncitoresc), a rămas pentru tineretul nostru același exemplu de autenticitate și sinceritate a expunerii, de pregnanță a stilului, de măiestrie a limbajului. Iar ultimele lui lucrări au întărit și mai mult această impresie. Al doilea moment este publicarea și prefațarea de către Ernst Breitenstein a unui volum colectiv de reportaje Janre der Wende. (Anii cotiturii). Cei șaisprezece tineri care au plecat să scrie reportaje au realizat o remarcabilă operă de literatură actuală în R.P.R. și meritată să fie citați: Hans Liebhardt, Magda Hübner, Vera Moser, Michael Roth, Helmut Kamilli, Gertrud Fernengel, Eduard Eisenbürger, Anni Fronius, Martin Schmidt, Franz Engelmann, Elisabeth Axmann-Mocanu, Ewald Zweier, Hugo Hansl, Niki Berwanger, Heinrich Lauer, Ernst Zehrchnetzler. Dintre aceștia vom întîlni în cele ce urmează mai des pe Hans Liebhardt, Roth Kamilli, Fernengel, Axmann-Mocanu, Zweier și Hansl.

Franz Storch și Bert Millitz, care lipsesc din acest volum, au scris și ei reportaje. Millitz a publicat chiar un volum Tal der unsicht baren Seen (Valea lacurilor nevăzute). Franz Storch s-a remarcat în ultima vreme ca un povestitor deosebit de înzestrat, ceea ce îl califică drept una din cele mai puternice speranțe. Storch e un poet autentic ridicat din rîndurile clasei muncitoare; el se perfecționează necontenit și dovedește mereu o tot mai înaltă exigență, ceea ce ne îndreptățește să așteptăm mult din partea lui. Alături de el, Arnold Hauser și Franz Heinz au realizat și ei lucrări valoroase și acești trei tineri povestitori se situează demn lîngă Paul Schuster, Hugo Hansl și Josephine Koch, ceva mai în vîrstă și deja cunoscuți cititorilor romîni.

Lirica celor tineri n-a realizat un progres atît de simțitor ca povestirea — deși s-ar putea spune că proza a fost multă vreme copilul vitreg al literaturii germane. Talentele cele mai puternice sînt incontestabil Oskar Pastior și Christian Maurer, ultimul făgăduind mult în ultima vreme și ca dramaturg. Poezia Das Samenkorn (Grăunțele) de Ilse Ilk, publicată anul trecut de Neue Literatur, aparține celor mai bune reușite recente. Au atras de asemenea atenția poeziile lui Astrid Konnerth, Ingmer Brantsch și Klaus Peter Barth.

O dezvoltare foarte îmbucurătoare a luat-o tînăra critică și aceasta va contribui neîndoios la lichidarea situației defavorabile de pînă acum în acest domeniu. Unele talente tinere ca Heinz Stănescu, Hugo Hansl și Helga Reiter se făcuseră încă mai înainte cunoscute. Acum li s-au adăugat tinerii critici Victor Theiss, Elisabeth Axmann-Mocanu, Hans Liebhardt, Dieter Schlesak, Michael Bürger, Dieter Fuhrmann și Claus Stephani.

Aceasta ar constitui un tur de orizont rapid asupra celei mai recente literaturi germane din țara noastră. Enumerarea nu este firește completă, iar ordinea în care a fost făcută nu constituie un etalon de apreciere. Important este însă că tinerii scriitori despre care am vorbit aici sînt oameni ai timpului și lumii noastre și că sînt profund însuflețiți de dorința de a sluji cinstit și neobosit poporul nostru muncitor în spiritul cerințelor Partidului Muncitoresc Romîn.

Tineretul și cultura (I)

de Val. RÎPEANU

Procesul de însușire temeinică, multilaterală a științei, literaturii și artei de către tînăra generație reprezintă o parte indisolubilă și unul din principalele aspecte ale revoluției culturale din patria noastră. Acest proces se desfășoară datorită preocupării permanente a statului democrat-popular, care creează condițiile materiale optime pentru ca toate elementele culturii, necesare educării tinerei generații, să poată fi puse la îndemîna fiilor oamenilor muncii. În Raportul prezentat la cel de-al III.lea Congres al P.M.R., tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a arătat că: „Partidul și statul nostru desfășoară o muncă vastă pentru a transforma cultura într-un bun al tuturor, alocă mari fonduri pentru dezvoltarea bazei materiale a activității culturale." Această politică înțeleaptă a partidului nostru s-a concretizat în crearea unei rețele vaste și statornice de instituții culturale (școli, universități, edituri, biblioteci, cinematografe, teatre, cămine culturale, cluburi, case de cultură, orchestre etc.). În același timp s-au asigurat condițiile optime pentru funcționarea tuturor acestor factori propulsori ai revoluției noastre culturale. Paralel cu aceasta, grija statului nostru s-a îndreptat în direcția răspîndirii efective și eficiente a roadelor acestei activități în rîndurile maselor celor mai largi de oameni ai muncii. Și aceasta pentru că revoluția culturală din țara noastră nu reprezintă o acțiune izolată, temporară și de interes secundar, ci se înscrie ca o parte integrantă, de nedespărțit a măreței opere de construcție a socialismului. Rezultatele revoluției culturale se văd din ce în ce mai clar.

Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej arăta în Raportul prezentat la cel de-al III-lea Congres al Partidului: „Muncitorii, țăranii, tineretul manifestă o mare sete de carte, de cunoștințe, de frumos". Partidul Muncitoresc Romîn nu a precupețit nici un efort pentru ca tineretul să poată pătrunde în tainele cele mai adînci ale universului, să-și îmbogățească sufletul prin frecventarea tuturor ramurilor literaturii și artei.

Fără a crea o diferențiere artificială, trebuie să arătăm că drumul spre cultură al tinerei generații, crescută în anii socialismului, a fost armonios, firesc și a continuat toate elementele necesare creării treptate a unui nivel de cunoștințe bogat, corespunzător sarcinilor unui om care va munci pentru desăvîrșirea construirii socialismului. Dacă un muncitor sau un țăran, care acum 16 ani trecuse de vîrsta tinereții, a trebuit să refacă acest drum, să depună eforturi mari pentru a cuceri comorile științei și artei ce-i fuseseră pînă atunci ascunse, un tînăr din generația care s-a dezvoltat de atunci încoace sau care crește acum are posibilitatea să ajungă, pe măsura maturizării sale, la o deplină înzestrare spirituală. Tînărul din vremea noastră nu mai trăiește nici drama specialistului lipsit de perspective, copleșit de o muncă fără orizont și nu se mai formează nici ca un tip eclectic ce adună într-o frecventare întîmplătoare, necritică și grăbită, cunoștințe sumare, lipsite de fond. El înțelege încă de pe băncile școlii că socialismul respinge și tipul omului inculț, dar și pe cel al semidoctului; că baza materială a societății, nivelul general de dezvoltare al vieții noastre nu mai pot în nici un caz tolera superficialitatea, „cultura de cuvinte" și unilateralitatea. Dar pentru a realiza acest ideal de viață, pentru a putea deveni încă din adolescență un om armonios dezvoltat, este nevoie, în primul rînd, ca fiecare tînăr să fie conștient de răspunderea față de sine și de societate. El are la îndemînă, așa cum am arătat, toate condițiile pentru a deveni un om cult și bine instruit. De aceea, problema care se pune este aceea a efortului individual, a străduinței și a perseverenței nelimitate.

Urmînd învățătura leninistă, piatră de temelie în domeniul revoluției culturale, partidul nostru pornește de la premiza că oamenii muncii sînt dornici în primul rînd să-și însușească bunurile culturii. Acest „mare elan către cultură", de care vorbea Lenin, este din ce în ce mai evident și în rîndurile tineretului nostru și de aceea în momentul de față cred că trebuie să ne preocupăm de aflarea acelor soluții care vor duce la o îmbogățire necontenită a metodelor și mijloacelor de introducere a celor mai diverse forme de cultură în rîndul tinerei generații. Desigur, trebuie să arătăm că în momentul de față tineretul nostru a acumulat o sumă de cunoștințe, el are un orizont larg și o posibilitate de informare de la un an la altul mai cuprinzătoare și mai vastă decît un tînăr de acum 10 sau 15 ani. Un absolvent a 7 clase elementare, care merge să lucreze în fabrică sau pe ogoare, nu a parcurs și nu va parcurge numai numărul strict de materii prevăzut în programa analitică. El a citit și citește cărți pe care le-a găsit în rețeaua celor cîteva zeci de mii de biblioteci școlare, comunale, de cartier, de uzină etc. El și părinții săi au început să-și formeze o bibliotecă personală. La școală sau în S.M.T.-ul în care lucrează are la îndemînă ziare, reviste și periodice literare. Ascultă cu interes emisiunile radio-ului, iar mulți dintre ei urmăresc chiar și programele televiziunii. În cartierul sau orașul lor a venit să dea spectacole teatrul din capitala regiunii și nu arareori Teatrul Național din București, Orchestrele simfonice cîntă pe Enescu și Beethowen. Tînărul de astăzi se interesează de problemele zborului în lună, urmărește aparițiile din colecția Biblioteca pentru toți, citește Istoria descoperiri-

DOBROGEA în marș

Petru VINTILĂ

Călătorind cu douăzeci de ani în urmă prin Dobrogea străveche, Geo Bogza a înregistrat în reportajele sale una din cele mai amare și îngrozitoare realități ale acestor locuri: sărăcia. A intrat în bordeiele de lut ale țăranilor dobrogeni și i-a văzut strînși în jurul mesuțelor scunde, în jurul unor blide cu mîncarea cea mai caracteristică pentru tragica lor sărăcie „lapte cu ardei iuți". Și Geo Bogza încheia reportajul său notînd: „...astfel preparat, o jumătate de litru de lapte ajunge și pentru muște și pentru copii, și pentru părinți, și chiar la două mese... Ardei iuți cu lapte. E cu totul altceva decît cafea cu lapte".

Cu douăzeci de ani în urmă, în Dobrogea nu puteai număra decît un singur sat electrificat, 119 tractoare și 124 batoze. Aproape jumătate din familiile țărănești nu avea nici măcar o singură oaie și din o sută de familii doar șase (rețineți: șase familii!) aveau cîte un animal de muncă. Ca niște conquistadori moderni, capitaliștii romîni nu cunoșteau din Dobrogea decît fîșia îngustă de litoral de la Bellona la Rex, silozurile și rezervoarele de țiței din port și, bineînțeles, casinoul cu ruleta și milioanele ei. De la cîțiva kilometri în interior oamenii mîncau o zeamă inumană și revoltătoare; lapte cu ardei iuți. Din grîul semănat toamna abia luau la treieriș cu puțin peste cantitatea de sămînță pusă în pămînt. Arau ogoarele cu plugul de lemn și dacă, printr-un miracol, ar fi găsit în pămîntul lor un străvechi plug get, în bună stare, neputrezit, ar fi zis că n-au trecut peste unealta aceea două milenii, ci că-i al lui Ion, ori al lui Gheorghe, uitat acolo numai de-un an sau doi.

★

Asta era cu douăzeci de ani în urmă, asta a fost realitatea cea mai caracteristică a Dobrogei pînă în 1944, pînă la Eliberare: cumplita ei sărăcie. Bineînțeles că și în Dobrogea erau oameni bogați. Erau și în Dobrogea chiaburi și moșieri. Toate cele 119 tractoare cîte puteau fi numărate cu douăzeci de ani în urmă, erau ale moșierilor. Nu s-a văzut nici o dată un moșier să are cu plugul de lemn. Nimeni n-a văzut vreodată familia unui chiabur roată în jurul unui blid de ardei iuți cu lapte. Dintr-o sută de familii țărănești numai șase familii aveau cîte un animal de muncă. Dar pe vremea cînd în Dobrogea nu erau decît 119 tractoare, și cînd dintr-o sută de familii numai șase aveau cîte un cal sau un bou, era un chiabur la Dobromir Deal care avea mii de oi și zeci de vite și sute de hectare de pămînt. Istoria umanității a dovedit cu documente limpezi și îngrozitoare că, totdeauna, bogăția și huzurul unora s-a bazat pe raptul celor mulți, pe jefuirea muncii omului sărac, pe însăși sărăcia mulțimilor truditoare. Un astfel de document mai poate fi văzut și acum în comuna Tudor Vladimirescu, la cîțiva kilometri depărtare de Dobromir Deal. În clădirea fostului post de jandarmi de pe vremea stăpînirii burghezo-moșierești, pe dușumeaua de ciment a unei încăperi, se văd și azi șase mari belciuge de fier. De ele erau legați săracii care îndrăzneau să-și ridice glasul împotriva chiaburului și moșierului, acolo erau bătuți pînă la sînge săracii, oamenii pe care Geo Bogza i-a văzut mîncînd ardei iuți cu lapte.

★

Ceea ce s-a făcut aici, în Dobrogea, de la Eliberare încoace, tocmai datorită faptului că s-a pornit de la zero, de la nimic, este comparabil cu un miracol. Chiar și pămîntul acestei regiuni, socotit a fi cel mai sărac și secetos pămînt din țară, părea să fie ostil oricărui asalt, oricărui vis de a-l face prolific. Aici nu era industrie și aceasta făcea ca lupta să fie pe aceste meleaguri de cîteva ori mai grea și mai aspră decît în alte regiuni ale patriei. Aici bezna neștiinței de carte era de cîteva ori mai profundă și mai neagră decît în alte părți. Și asta făcea la rîndul ei ca lupta să fie aici de cîteva ori mai grea și mai patetică.

★

Dacă un om care n-a mai fost în Dobrogea dinainte de război din anii cînd țăranii localnici mîncau ardei iuți cu lapte, dacă un astfel de om ar revedea astăzi străvechile meleaguri ale Dobrogei, fără îndoială că ar rămîne uluit de proporțiile și profunzimea uriașelor schimbări revoluționare ce caracterizează noua înfățișare a Dobrogei, noua ei vîrstă istorică, vîrsta adevăratei ei tinereți, vîrsta socialismului.

Un reportaj despre Dobrogea se învechește în zilele noastre pe drumul lui din carnetul de notițe pînă la tipografie și, mai mult decît în oricare altă parte, reporterului i se cere aici rapiditatea lui Hermes cel cu aripi la picioare. Anul trecut, mergînd spre Corbul de jos, habar n-aveai că sub drumul tău obișnuit stă de milenii întregi o uriașă crustă de fier. Între timp s-au ivit pe aici dăltile geologilor și turlele sondelor înalte. Ca mîine, trenurile cu vagoane basculante pornite din minele anomaliei magnetice de la Palazu Mare își vor deșerta minereul în buncărele furnalelor ce se vor construi la Galați. Și atunci, colectiviștii de la Palazu Mare, ca și cei de la Zebil, ori de la Cobadin, vor ara ogoarele lor cu pluguri și tractoare făurite din fierul care a stat neștiut, de multe milenii, în sînul generosului pămînt dobrogean. Mîndria lor va spori în proporție în care va spori recolta de grîu și porumb la hectar, pentru că, scos din propriul lor pămînt, fierul viitoarelor mașini agricole, însuflețit și viu, va da un nou impuls muncii creatoare din acest drag colț al patriei.

★

Venit cu cîteva luni în urmă în Dobrogea, copleșit de emoția și gîndul scrierii unei cărți de reportaj despre pămîntul și oamenii acestor locuri, am ezitat săptămîni întregi între cîteva titluri posibile. Mă gîndeam la titlul „Lîna de aur a fost găsită", ori la „Noul Argonaut", dar le-am părăsit repede, ele părîndumi-se a fi vetuste. Revelația a ceea ce am socotit a fi cel mai bun titlu am avut-o nu cu multe săptămîni în urmă. Călătoream în mijlocul uriașelor mări de grîne dobrogene, în ajunul declanșării campaniei de vară. Cîteva mii de tractoare, combine, secerători-legători și batoze stăteau într-un uriaș dispozitiv de luptă, gata să pornească la cel mai grandios asalt pe care mi-a fost dat să-l văd vreodată. Auzeam duduitul acestor frenetice și numeroase unități mecanizate, vedeam mîile de tractoriști și combinieri în ultima secundă dinaintea orei H, ca pe niște ostași ai unei mari armate desfășurate pe un front larg. Clipa era solemnă și patetică în gradul cel mai înalt și eu eram martor, pentru prima oară în viața mea, la declanșarea marei bătălii pentru pîine, în cea dintîi regiune a patriei cu agricultura în întregime colectivizată.

Atunci, în clipa aceea solemnă, am avut revelația a ceea ce mi s-a părut că este titlul cel mai potrivit pentru o carte de reportaj despre regiunea Constanța: „Dobrogea în marș". Titlul m-a cucerit definitiv în zilele și săptămînile următoare, cînd am văzut dezlănțuit dintr-o margine în cealaltă a Dobrogei asaltul uriașelor mii de tractoare și combine asupra mării de cereale. Vedeam Dobrogea în marș, eram martor nemijlocit întocmai ca eroul lui Ionathan Swift, Gulliver, la pasul mitic pe care un uriaș îl face înaintînd spre viitor.

★

Văzusem cu mulți ani în urmă, la Pietroiu, în Balta Borcei, o armată de buldozere și screpere, înălțînd un dig lung de 45 de km., văzusem tot acolo uriașe stalinețuri defrișînd păduri seculare de trestie, văzusem codri mari de păpuriș incendiat ca să facă loc ogoarelor și iată că în acest an, de pe tarlalele acelea unde hălăduiau lupii și mistreții, pămîntul cucerit, prin bărbăția și dîrzenia comuniștilor, dă peste 7 mii de kg. de grîu la hectar!

Atunci a fost începutul epopeii și în anii următori am avut prilejul să văd etapele noi ale luptei cu stihia naturii, ale acestui marș impetuos în socialism, spre viitor. Zeci de mii de călători, venind cu trenul spre Constanța, au văzut, întocmai ca și mine, coastele pleșuve și dezolante ale dealurilor de la Basarabi. De vreo doi ani încoace, ele s-au schimbat, ivindu-se pe spinarea lor abruptă terasele unora din cele mai cutezătoare plantații de vie ce se pot întîlni undeva. Pare de necrezut, pare a fi un lucru luat din imaginația fabuloasă a unui poet, ceea ce am văzut la Mircea Vodă chiar în ajunul Congresului al III-lea al partidului.

Se inaugura prima etapă a sistemului de irigație din Valea Carasu și la mulți kilometri departe de Dunăre, la o înălțime de 65 de metri față de nivelul ei, am văzut apele marelui fluviu pompate în primele canale, udînd prima mie de hectare irigate dintr-o suprafață ce va ajunge în anii viitori pînă la 11.600 hectare.

Nu știu cîte lucrări a inaugurat pînă atunci în viața lui tovarășul Negoiță Victor, vicepreședintele Sfatului popular al raionului Medgidia, dar gestul făcut de el, în clipa cînd a tăiat panglica de mătase roșie, a fost atît de poetic, încît merită să fie povestit. Cineva din spatele său i-a strigat: „aruncă și foarfeca în bazin, fiindcă așa este datina!"

Cu un gest reflex, Negoiță Victor n-a stat mult pe gînduri și a aruncat foarfeca în apă. Același om i-a spus pe urmă, dojenitor: „trebuia păstrată foarfeca, pentru muzeu". Multe foarfeci vor sta, ca niște piese scumpe de istorie, ca niște nepieritoare vestigii, pe plușul stacojiu, sub geamul vitrinelor de muzeu, la Medgidia și Hîrșova, la Băneasa și Babadag, la Negru Vodă și Cobadin. Ele vor vorbi despre construcțiile ce se vor ridica pe pămîntul străvechi al Dobrogei, începînd de la cămînul cultural din Cotu Văii și de la școala cea nouă din Beidaud, pînă la pilonii de ciment și arcadele de oțel ale podurilor noi ce vor uni malurile Dunării la Hîrșova și Măcin.

★

În 1938 era un singur sat electrificat, cu cîteva zeci de becuri. Acum, în aproape 200 de sate scîntează, biruitoare lampa lui Ilici. În 1938 nu erau decît 119 tractoare. Atît cît este azi inventarul unui singur S.M.T. Dar astăzi în regiune sînt 34 stațiuni de mașini și tractoare, cu aproape 6500 tractoare, cu aproape 2000 combine și cu un parc modern de alte utilaje și agregate agricole.

În 1938 țăranii săraci erau legați de belciuge, ca fiarele, la postul de jandarmi din comuna Tudor Vladimirescu, în 1938 sorbeau înfiorătoarea mîncare „ardei iuți cu lapte", în 1938, fără nici o palmă de pămînt, țăranii din Fintina Mare își luau lumea-n cap muncind în satele vecine pe pămînturile chiaburești și moșierești.

Astăzi, cu agricultura în întregime colectivizată, regiunea Constanța are 60 de gospodării agricole de stat și 282 gospodării agricole colective. În 1938 n-ai fi găsit pe aci nici măcar un singur agronom, nici măcar un singur inginer mecanic. Azi, în agricultura socialistă a regiunii lucrează peste 1000 de ingineri agronomi, zootehniști și veterinari. În întreg anul 1938 nu s-a construit în Dobrogea nici măcar o singură casă țărănească. În anii noștri, în anii puterii populare, aproape 25.000 de țărani colectiviști și-au construit case noi, de cărămidă și piatră, dărîmînd pentru vecie vechile bordeie de lut. Peste 20.000 de colectiviști și-au cumpărat aparate de radio, mii de țărani colectiviști și-au cumpărat biciclete. Sute de țărani își cumpără motociclete și motorete. Colectivistul Regep Skender din Fintina Mare, care în viața lui va fi mîncat de multe ori ardei iuți cu lapte, și-a cumpărat o motoretă „Simson", doi din copiii colectivistului Sima Mihai din Valea Dacilor, îngrijitori la ferma zootehnică a gospodăriei colective, și-au cumpărat cîte o motoretă. La magazinul universal din comuna M. Kogălniceanu s-au vîndut numai de la începutul anului pînă acum peste 60 aparate de radio, cîteva zeci de biciclete, 10 motorete și două motociclete. Absolut toți cumpărătorii acestor mărfuri sînt colectiviști, oameni care pînă în 1944 mîncau ardei iuți cu lapte. Oameni pe care Geo Bogza i-a văzut locuind în bordeie. Oameni din care exploatarea chiaburească și moșierească făcuse niște umbre. Oameni care, practic, astăzi sînt milionari. Pentru că ei aveau, în anul 1951, în averea obștească a gospodăriilor colective, suma fantastică de 78.000.000 lei. Dar după numai 7 ani, în 1958, averea obștească a gospodăriilor colective din regiune atinsese cifra de 400.000.000 lei. După încă un an, în 1959, suma aceasta, și așa memorabilă, s-a dublat, urcîndu-se la 818.453.000 lei!

Și Dobrogea, regiunea odinioară săracă secetoasă, totdeauna deficitară, a ajuns să livreze statului, pentru prima oară în istoria ei de cîteva ori milenară, mari cantități de produse agro-alimentare. În 1959 agricultura socialistă a regiunii Constanța a livrat statului, pentru fondul centralizat, 143.000 tone grîu, 70.721 tone porumb, 30.016 tone floarea-soarelui, 149.641 hl lapte de vacă. Da, 149.641 hl lapte. Și, amintiți-vă, înainte de război, Geo Bogza înregistrase unul din cele mai zguduitoare documente ale sărăcii totale de pe aceste meleaguri, văzuse oamenii mîncînd cea mai înfiorătoare, cea mai absurdă și cea mai paradoxală mîncare: ardei iuți cu lapte. Chiar și un ciine și-ar fi întors capul din fața unui blid cu o astfel de mîncare. Dar a existat o forță care a ridicat și pe oamenii acestei regiuni obidite de la condiția primitivă și subumană la condiția unei înalte conștiințe sociale, la condiția unei superbe demnități umane, la condiția însăși a fericirii.

Această forță este Partidul Muncitoresc Romîn, această forță a descătușat, și în această regiune, ca pe întreg cuprinsul patriei, energia creatoare a poporului, conducîndu-l pe drumul unei vieți noi și fericite.

Și cînd, peste șase ani, reporterul care a însăilat aceste rînduri va reveni în Dobrogea de aur, va ține neapărat să pășească în acest ținut pe noul pod de oțel de la Hîrșova. Cu miile de turiști ce vor veni pe litoral, reporterul va încerca, întocmai ca și ei, sentimentul turburător că, trecînd peste pod, va trece pe sub un magnific arc de triumf. Va fi, fără îndoială, arcul de triumf al noilor victorii, către care, din acest an, ne îndreptăm sub steagul de atîtea ori glorios al scumpului nostru partid.

MIKSZÁTH KALMÁN

1847-1910

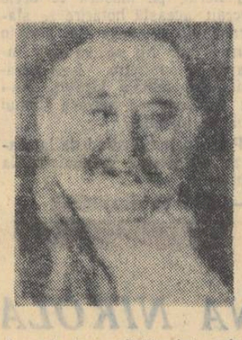

De la începutul veacului devoram, împreună cu surioarele mele, romanele lui Jókai Mor, mai ales pe acelea a căror acțiune se petrecea la 1848. Amîndoi bunicii noștri — și cel dinspre tată și cel dinspre mamă — luptaseră pentru revoluție.

Într-o bună zi însă am întîlnit două volume de-ale lui Mikszáth Kálmán „Căsătorie ciudată" și „Noua Zrinyiadă". Flăcăiașul ce eram eu, precum și surorile mele, îl îndrăgirăm pe dată pe acest Mikszáth. Astfel, cînd ajunsei la facultate, în degetul cel mic aveam o bună parte din operele acestui mare scriitor. Fără să-mi poată trece prin gînd, bine înțeles, că mai apoi, mult după moartea lui, datorită micilor mele schițe și povestiri, criticii mă vor alinta cu numele de „elevul lui Mikszáth"!

Adevărul este că de înrîurirea lui Mikszáth nu au scăpat nici scriitori mai de seamă din generația mea.

Din proza lui Mikszáth — ușor ne-am ridicat mai pe urmă la înțelegerea tonului revoluționar, al lui Ady.

Am scris cîndva cum bietul taica, modest fierar-potcovar, lăcrimase atunci cînd pentru întîia oară îi citisem din Ady poezia „Fiul proletarului". Dar dușmănia lui Mikszáth față de reacțiune o simțisem cu mult înainte. Și cum îl mai îndrăgirăm cu toții atunci cînd Theodore Roosvelt, președintele Statelor Unite, care se abătuse și prin Ungaria, îl numise „un nou Dickens al Europei"! Și ce mai haz se stîrni cînd curtea imperială din Viena întrebă în parlamentul de la Budapesta: „E adevărat că aveți pe-acolo un deputat, ceva Mixat parcă l-ar zice, cărula președintele Americii l-a adus atîtea laude?" Și marele scriitor nu s-a lăsat: a vînturat chestia prin presă scriind: „...Să mai îndrăznească cineva să spună că cei de la Curtea din Viena nu se pricep la literatură ungurească!"

Și cît de bine ne cădea cînd aflam că țînărul Mikszáth, pentru amintirea revoluției, dăduse primele lui lupte. De fapt, partea cea mai importantă din întreaga lui operă este dăruită cauzei de la '48, cauzei realizării idealurilor sociale ale acelei revoluții deși, din păcate, el nu a zărit căile ce trebuiau urmate pentru atingerea scopului. Mikszáth, fidel vechiului adagiu „ridento dicere verum!", zîmbind sau făcîndu-i pe alții să rîdă, a spus mereu lucrurilor pe nume. Povestind anecdote și-a manifestat mereu nemulțumirea față de stările semi-feudale din acea vreme de creștere peste măsură a rapacității claselor dominante, de incapacitate de-a acționa a micii burghezii. El a protestat împotriva exploatării nemiloase a maselor muncitoare din aceea epocă. Și cît de bine se prindea să-și transforme ironia în satiră! Să ne gîndim la „Asediul Bistriței", la finalul acelei opere în care, descriind sfîrșitul grofului, crează o adevărată frescă a mediului respectiv, sugerînd sfîrșitul unei societăți în agonie. Iată poezioara de bunrămas adresată domnului conte: „Ah, groaznică-i mina morții. Milorzi și ladîy-s! Dar fie-vă de-nvățătură; Ast hoit ieri încă-mpărțea porunci!...

E drept că, uneori, numai prin felul cum ne vorbește, Mikszáth apare ca un adevărat vestitor al sfîrșitului regimului semi-feudal din Ungaria și tot astfel ne face să întrezărim că și clericalismul cel aruncător de praf în ochii poporului își cam trăise traiul... Se cam înțelegea din scrierile lui că nu multă vreme cei ce urmau să fie răsplătiți prin „viața de apoi" aveau să mai lase viața asta pămîntească în voia popilor. Mikszáth, prin scrierile lui, batjocorea reacțiunea, în toate ipostazele ei. La el pînă și idila n-are alt rost decît de-a sluji drept paravan ironiei. Nimeni n-ar fi în stare să înfățișeze tot arsenalul satirei mikszáthiene, toate acțiunile lui îndreptate împotriva stăpînitorilor de atunci, iar această însușire nici n-ar avea vreun rost. Pe Mikszáth îl citeau și-l savurau, chiar în vremea lui, milioane de oameni, în mai toate limbile continentului. Deși, după cum am spus, el nu fusese în stare să ofere lumii vreun plan de îndreptare a stărilor sociale sau politice, nici vreun îndemn la revoluție. El nu făcuse altceva decît să aducă în fața ochilor omenirii, și să-i stîrnească ura împotriva ei, murdara clasă a stăpînitorilor și profitorilor din vremea lui. Și nu-i iertat!

Azi e limpede: Mikszáth — veșnic biciuitor al năravurilor domnilor — a fost cel mai harnic semănător de ură împotriva regimului semi-feudal, împotriva marii burghezii. Astfel ne pregăti el pentru înțelegerea poeziei lui Ady Endre, care avea să vină. Iar pe Ady, la rîndul lui, chiar pe la sfîrșitul primului deceniu al veacului nostru, îl socoteam deja a fi grosparul regimului boieresc-clerical. Cu dor și drag îl așteptam și îl recunoșteam ca atare, chiar în vacarmul ticăloaselor pregătiri de război al pseudo-democrațiilor apusene. De-atunci simțeam că proza lui Mikszáth nu-i decît „umor de înmormîntare". Lucru pe care începusem a-l simți și alții... De aceea unii pseudo-cucernici vînturau ideea că acest scriitor „o face prea de tot"... că ironia mikszáthiană ar constitui un adevărat atentat la liniștea blajinului și loialului popor.

Privind înapoi, din perspectiva vremii, azi găsim o legătură logică între usturătoarea proză a lui Mikszáth și între atitudinea revoluționară a lui Ady. În Ady vedem un erou iar în Mikszáth — pe care hotărît îl absolvăm de acuza de-a fi fost în fond un acolit al „domnilor" — îl considerăm un întăritor al sufletelor noastre în credința cu privire la ce înseamnă Ady pentru noi.

Scrisul lui Mikszáth constituie o adevărată mărturie în sprijinul tezei că întunecatul ieri trebuia neapărat să la un sfîrșit. E greu să răspunzi la întrebarea: De ce oare îl simțim noi pe Mikszáth mai răscolitor, mai aproape de revoluția pe care o trăim, mai actual, decît îl simțeau cititorii de la începutul veacului? Răspundem: nu numai pentru că îl citim într-o vreme cînd acele buboaie ale societății sînt de mult scoase, cu rădăcini cu tot, într-o vreme cînd societatea socialistă, lumea nouă, sînt fapt împlinit. Ci îl simțim pe Mikszáth a fi cu adevărat al nostru și pentru motivul că prin spiritul lui satiric ne-a arătat, concret, necesitatea asigurării unui viitor mai bun pentru omenire.

Valul de batjocuri prin care satiriza întreaga lui epocă apare deplin justificat mai ales datorită realizărilor revoluționare de azi. Aceste realizări ne arată, tuturor, de ce pe vremuri Mikszáth era socotit mai ales drept un mare umorist, numai azi înțelegem că în fond el a fost mai ales un mare pregătitor al radicalelor transformări pe care le trăim. El a fost un mare creator de artă, neîntrînat făuritor de anecdote batjocoritoare ale epocii sale, un scriitor care pe glasul negației împlinea oberă pozitivă, care — satirizînd lumea capitalistă, întemeiat pe fapte, viitorului îi grăia. Ady a fost poetul zilei de mîine, Mikszáth, cu proza lui, pregătitorul celei de poimîine, ancorat în generația anterioară lui Ady. Și ei, amîndoi, de-abia azi și-au dobîndit prețuirea care îi se va păstra peste veacuri.

Molter Karoly

(Din revista „Utunk")

Constantin ABĂLUȚĂ

Un poem pentru arhitecți

Lucrăm tăcuți plecați peste planșete.
Compasul scurt măsoară, ca o rază.
Dar planurile noastre n-au măsură,
compasu-i doar un fir, doar o spetează.

Și rigiele de calcul și compasul
sînt schele doar pe care visul suie
lungindu-și către împlinire pasul —
și cauți zidul, zidul încă nu e.

Dar noi îl știm acum e peste tot, ca vîntul,
cu-n ochi măsoară cerul, cu altu-ntors, pămîntul
și stînca-nsingurată de nu-i e potrivită
nu-i bai, căci o pușcăm cu dinamită

și-o-ntindem temelie sub picioare
și-o punem apelor: brățări ușoare.
Dar noi îl știm: va fi aici, aproape...
în locul gropii știrbe, lingă aceste ape,

va fi o casă nouă, cu geamuri către soare,
cu bolți adînci de tihnă și liniști de izvoare —
la ușă muncitorul să-și lase truda toată
de veacuri dusă-n spate și-acuma răzbunată.

Cînd va intra-năuntru, sclipiri de mozaic
să-i lumineze fața cu zîmbetul lor mic
și clanța, peste palma crăpată, bătucită,
să-și pună sărutarea, ușor, ca o iubită,

Și fiece odaie cu suflu lin, ca boarea
să-i găzduiască dorul și munca și visarea.
Te uită: zidul este aici, pe-această masă,
din cifre și din planuri se stringe laolaltă —

și miinile acestea îi sînt ciocan și daltă,
ce-i modelează trupul subțire, de mireasă.
...Mireasa lui Manole, cîndva, pe-aceste locuri,
strivită între pietre, uitată-n cărămizi

și-ntoarsă ca un cîntec de primăvară-n blocuri,
să-și afle libertatea, ce nu e chip s-o-nchizi.

HERÉDI GUSZTÁV

Dogoarea

Soarele a apărut din nou și Gabi simte cum îl trec fiorii. „Na-ți-o friptă, băiete! Pîrjolul ăsta-mi trebuia". Cît îi plăcuse altă dată vremea frumoasă și însorită! Iar acum, cînd se înseninează, fața i se întunecă. Toată vara să toarne cu găleata și nu i-ar părea rău, numai să nu-l ardă soarele pe spinare. Că de căldură, cît vrei e sătul.

Bine a zis maistrul: „Să știi că e muncă grea, se lucrează la căldură".

Pe atunci nu-i păsa. Ce-o fi așa greu? Doar apucase să-i vadă mai înainte pe viitorii săi tovarăși de lucru. Așezau oțel, vergi lungi de-o palmă, în deschizăturile cuptoarelor de cărămidă. Cînd se încingeau, trebuiau scoase una după alta, răcite și aruncate la presă, într-o albie de tablă.

Ce-i așa de greu în treaba asta? Oare la fel ar vorbi maistrul dacă n-ar ști că el pînă mai azi a fost elev și acum e proaspăt bacalaureat?

— Dacă au făcut față alții, o să fac și eu — a răspuns puțin cam jignit.

Și acum se străduiește să facă față. Dar asta nu mai e căldură! E leșie, arsură, pîrjol. Un devărat iad! Nu-i fochist pe lume, care să îndure atît. Al de pe locomotivă aruncă doar cîteva minute cărbunii pe foc, avînd flăcările în față, apoi trîntește ușa și fuga la geam, să-l bată aerul proaspăt. Nici brutarul nu scoate într-una pîinea din cuptorul încins, nici fierarul nu se apleacă mereu peste foc, ci tot se mai depărtează din cînd în cînd.

Dar aici nu se mai termină. Pînă să scoată materialul dintr-un cuptor, să-l arunce la presă și să pună altul în loc, gata, s-au încins vergile în celălalt cuptor. Și așa, într-una, timp de opt ore. Cuptorul a fost astfel construit, încît gazele lovesc din față încărcătura și o încălzesc repede. E lucru isteț, atîta doar că îl lovesc din față și pe cuptorar. Ce-i de făcut? Dacă reduce gazul, scade și căldura și fierul se încinge anevoie. Ii dă drumul deci, de zbîrnîie și se cutremură tot cuptorul. Face de parcă s-ar dușmăni singur. Darmite cînd a scos toate barele din deschizătură și nu mai stă nimic în calea flăcării? Cu mîinile fripte așează fiare noi în ferăstruică, dar îi e groază de parcă și-ar vîrî degetul sub ciocan. De aci, altă belea. Cuptorul dogorește, îi frige mîinile și el trîntește fierul, la nimereală, încît se rostogolește de pe cărămidă, drept în foc. Apoi adă cleștele cel lung, bîjbîie prin foc și tot degeaba, căci nu se vede decît o topitură incandescentă și o masă de flăcări. Cînd i se mai obișnuiesc ochii, zărește fierul portocaliu pe vatra alb încinsă a cuptorului. Obrajii îi ard încît nu mai poate și întoarce capul. Și atunci se întîlnește cu privirea celorlalți. Se uită la el toți, nu cu dispreț, mai de grabă cu milă — ceea ce uneori e și mai dureros. — privindu-l cum se căznește cu fierul. O să-l scoată oare, ori o să se mocăiască pînă s-o prăji?

— Bată-l dumnezeu să-l bată! — trînti el din nou cleștele, stropindu-se cu apă rece pe fața arzătoare, așa cum fac țăranii cînd se spală luînd apa în gură și apoi vărsînd-o în mîini.

Cînd își ridică privirea văzu pe Kapusi-baci, forjorul, scormonind prin foc cu o rangă lungă de fier și scoțînd la lumină varga pierdută.

— Toate cu socoteală, frățioare. Intîi trebuie să-l tragi mai în afară, uite așa. Puse mîna pe cleștele lung și scoase varga. Nu-ți pierde nădejdea așa cu una, cu două; ai să-nveți și tu, că doar nu ești mai slab decît ceilalți...

Mai slab?... Gabi se întoarse necăjit. Cine fusese cel mai bun gimnast din școală? Cine mai lucra ca el la bară sau la paralele?! Dar aici? Aici s-a schimbat socoteala. De o săptămînă e la cuptor și cu toate astea la fel îi arde obrazul și cu aceeași teamă scoate vergile de oțel, apoi tot atît de neîndemînatec pune altele în loc. Noroc cu Kapusi-baci, forjorul, că e un om tare cumsecade. Are o răbdare nemaipomenită. Nu l-a boscorodit de fel pînă acum, cu toate că, vezi bine, îl stinghereşte şi pe el cu încetineala sa... Tot așa și Mircea, celălalt cuptorar. Cît îl dăscălește, mereu vine la cuptorul lui și-i arată toate cele. Bine ar fi aci, laolaltă cu ei; sînt oameni de treabă. Și munca e serioasă. Oricît, e uzină metalurgică, industrie grea.

— Nu te mai necăji, băiatule! — îi zîmbi Mircea. S-au cam rablagit cuptoarele astea, dar săptămîna viitoare le refacem. Mai răsufli și tu oleacă. Pe urmă, ai să vezi că are să-ți pară mai ușoară treaba cînd te-i apuca din nou.

Gabi încuviință din cap, dar în gînd îl obseda iarăși întrebarea: a făcut oare bine că a venit aci? Nu era mai bine dacă se angaja funcționar, cu diploma lui de bacalaureat? O fi el oare de muncitor metalurgist? De o muncă grea ca aceasta? Of, industrie grea, de ce-i fi chiar așa de grea?

★

Luni dimineață găsi în jurul cuptoarelor o ladă cu mortar și

cărămizi de șamotă rozalii. Cînd zidarii își înfipseră tîrnăcoapele în zidul cuptorului, tare îi venea să i-l ia unuia din mînă să-i tragă și el una, așa de mama focului, să-și verse năduful.

— Haideți în curte — zise Kapusi, să spălăm fierul de rugină.

In fața atelierului se înșirau jghiaburi lungi, pline cu un lichid brun. Intre ele, ședeau doi băieți, care pescuiau din lichid niște bare subțiri de fier și le curățau apoi de rugină cu perii aspre de sîrmă.

— Vezi că ajungi și cu nasul în jgheab Demény, strigă Mircea către unul din ei.

Băiatul, pistruiat, clipi cu ochii mici.

— Ai o mutră adormită, de parcă acum ai fi ieșit din schimbul de noapte! — rîse la el Mircea, iar apoi se-ntoarse către Gabi și-i zise:

— Trebuie să știi că în uzină Demény e o statuie a Somnului, iar Kincses e rușinea industriei metalurgice.

Se instalară și ei și îmbrăcară mănuși de cauciuc.

— Asta e munca voastră pe ziua de azi? — arătă Mircea spre o grămăjoară de fier.

Demény rînji.

— Păi se mai menajează omul, tu ce zici?

— Lucrăm în regie, bre, sări și Kincses. Lovelele pică și așa, ce să mă omor?

— Tare deștept ești tu, să nu-ți fie de deochi!

— Trebuie să știi să trăiești, asta e!

— Și tu știi, mă, nenorocitule?

— Pînă una alta, văd că am crescut de două ori cît tine.

— Numai mintea ți-a rămas puțină. Ai crezut că taică-tău te-o ține cu cîrciuma lui cît lumea hai?

Gabi petrecea de minune și privea cu recunoștință la Mircea. Vesel mai trece timpul alături de el. Și-i mult mai bine decît la cuptoare. Acum ce s-ar mai pîrjoli și-ar asuda acolo. Cîtă apă și-ar turna pe gît și tot i s-ar părea că moare de sete.

— Șase, dați-i bătaie! —zise în surdină Kincses și mîinile celor doi băieți începură deodată să se miște mai iute.

Gabi săltă capul. In ușa atelierului apăruse maistrul. Ii întîlni privirea și Gabi lăsă ochii în jos. Dar numaidecît și-i ridică iar. Da' ce, că doar nu trage chiulul. Se uită supărat la Kincses. Ce rost are toată comedia asta?

Marți cărară fierul spălat la magazie. Gabi luă cîteva bare pe umăr.

— Ce te omori așa, bre? — îl luă la zor Kincses.

— Las' că astea ne-ajung pentru amîndoi — se opri Demény în spatele lui și trase capetele barelor pe umărul său. Ne mai menajăm și noi oleacă, tu ce zici?

Gabi întoarse capul, îl privi, apoi dădu din umăr. De ce să se împotrivească. Pe urmă o să zică că face pe grozavul.

După cîțiva pași îl întîlniră pe Mircea.

— Ei, mai poți, zi, mai poți? — îl lovi în spate pe Demény. Menajează-te, frate, să nu faci cumva hernie la gît.

Gabi iuți pasul. Mai poți, măi! — Asta i se adresa și lui. Acum îi părea rău că i-a cedat lui Demény. Își văzu însă de drum mai departe. Las' că are să tragă destul cînd s-o întoarce la foc... Și dacă nu se întoarce, ce are să fie?... Ar mai lungi-o pe lîngă băieții ăștia pînă la toamnă, pînă să înceapă cursurile de calificare și atunci, adio cuptoare. Are să se facă lăcătuș, lăcătuș de scule. Aia, da, meserie. Cere cap și îndemînare. De aia se uită la ei cu stimă toți ceilalți.

Tot ridicînd, cărînd și stivuind fierul, pe măsură ce orele treceau această hotărîre se statornici din ce în ce mai mult în mintea lui. Nu se va mai întoarce la cuptoare. I-au făgăduit că-l califică lăcătuș. Nu-i tot una unde-și petrece timpul pînă la toamnă?

Pe la prînz, venind de la magazie, îl găsiră pe maistru la jghiaburi.

— N-ați terminat încă?

Omul, mărunt, stătea neclintit. Păru-i abia încărunțit avea un luciu mat, ca pilitura de fier, iar de pe umerii săi lați și vînjoși salopeta largă și cenușie cădea în cute drepte. Era sur din creștet pînă-n tălpi, de parcă era turnat în fontă.

— Te menajezi, hai? — rîse înciudat la Demény, apoi dădu din cap a dojană. Dar văd că sacul și-a găsit petecul. Ia vino tu cu mine.

Il conduse pe Gabi la polizor. Ii dădu în mînă o bucată de sîrmă scurtă și groasă, îndoită ca o coadă de purcel.

— Rotunjește-o la capăt. Dar păzește-ți degetele.

Din sîrmă sări un mănunchi de scîntei, care lumină o clipă degetele lui Gabi, iar vibrația pietrei îi scutură tot brațul. Arătă capătul sîrmei.

— Bine, dă-i drumul.

Curînd își dădu seama că sînt de-ajuns trei mișcări precise. Rotunjește întîi jumătatea dreaptă a sîrmei apoi pe cea stîngă și gata, o aruncă în ladă. Abia se mai uita la degete. Parcă lucrau independente, știau singure cît trebuie să se încordeze, cît să apese sîrma de piatră.

Cu toate acestea nu se putea liniști. Il obsedau cuvintele meșterului: „și-a găsit sacul petecul..." Dumnezeii lui de neisprăvit, Demény ăsta! Dar și el e vinovat de ce l-a lăsat să-i treacă în spate, ca să ducă fierul împreună? Păi Kincses l-a repezit, că de ce îi dă zor așa... Ce era să facă?

Chinuit, rămase o clipă cu privirea în gol. Se simțea ca atunci cînd dirigintele clasei îl prinsese în W.C. fumînd. Și atunci se lăsase dus de ceilalți. Ce dezamăgit a fost profesorul, care nutrea pentru el o simpatie deosebită și stătea de vorbă cu el uneori și în recreație, plimbîndu-se prin curtea școlii.

— Fir-ar să fie ai naibii! — îl cuprinse iarăși rușinea, și, în supărarea sa, se adresa — în același timp — atît foștilor săi colegi fumători, cît și către Demény și Kincses.

— Iți place munca asta, băiete?

Kapusi-baci stătea alăturea.

— Păi... e treabă ușoară.

— Mai plăcută decît la cuptoare?

Gabi înțoarse capul încurcat.

— Asta nu-ți scoate sufletul.

— Dar te întorci cînd s-o găta cuptorul?

Scaunul lui Gabi scîrții. Rămase cu privirea pironită în pămînt. Văzu bocancii lui Kapusi și îl trecură fiorii. Erau bocanci de forjor, cu talpă de lemn, care nu se ard cînd calci pe fierul încins. Dar de dogoare cu ce te ferești? Ochii, fața, mîinile?

Cînd cei doi bocanci se puseră în mișcare, tresări dintr-odată.

— Kapusi-baci!

Dar era prea tîrziu. Bocănind, tălpile de lemn se depărtaseră. Gabi nu mai strigă din nou. Ce era să spună? Că se întoarce la cuptoare?

— Ce a vrut bătrînul? — întrebă Demény, punîndu-i mîna pe umăr.

Gabi nu răspunse.

— Faină muncă aici, nu-i așa?

— De ce? — îl privi Gabi.

— E simplă. Nu trebuie să-ți bați capul.

— Și asta-i bine?

— Păi nu? — rînji Demény. Se mai menajează omul, deh.

Gabi zîmbi. Bleg mai e ăsta, nu-i de mirare că-și rîd toți de el... Dar zîmbetul îi împietri pe față. Privindu-l pe Demény înțelese atitudinea lui Kapusi-baci.

— „Să se menajeze..." Parcă ar fi cu un picior în groapă. Și el n-are nici douăzeci de ani. In fața lui Kapusi nu s-a comportat însă nici el mai abitir.

— Mie nu-mi place munca asta! — strigă furios.

— De ce, mă?

— E prea simplă. E plictisitoare.

— Trec eu în locul tău, vrei? — se lumină la față Demény.

— Și eu unde să mă duc?

— La jghiaburi.

— Cine-i acolo?

— Kapusi cu Mircea.

Cei doi lucrau în liniște. Cînd și cînd se auzea doar scîrțîitul fierului sub peria care împroșca acidul pînă departe.

— Au dispărut și Demény și Kincses — zise într-un tîrziu Kapusi.

— De, dacă soarele e la amiază, rîse Mircea, privind în sus spre cer.

Kapusi dădu din cap.

— Tot de-aia n-au rămas ei nici la cuptoare.

Peria se opri în mîna lui Gabi.

— Cum, și ei au fost cuptorari?

Mircea surîse:

— Mulți au fost la cuptoare, dar nu toți au fost cuptorari.

Gabi lăsă peria jos. Tot așa o să se vorbească oare și despre el? Cu fața îmbujorată privi spre bătrîn. Kapusi însă nici nu se uita la el.

— Vezi, bine zice meșterul — se întoarse bătrînul către Mircea — că munca noastră-i piatră de încercare. Vine cîte unul nou în atelier, ia să stea oleacă pe la cuptoare. Are dreptate. Acolo asudă, se pîrjolește și repede se dovedește din ce aluat e făcut. Dacă o șterge, înseamnă că nu face de meseriaș. Orice meserie își are greutățile ei și acela care nu-i în stare să le înfrunte pe unele, va da bir cu fugiții în fața tuturora. Dar cine se arată om întreg într-un loc, așa va fi și într-altul. Asta-i adevărul.

Gabi căsca ochii la el fără a scoate o vorbă, dar pe urmă își lăsă privirea în jos, parcă-l orbea cu fierul incandescent... Vasăzică așa stau lucrurile... „Acela care nu-i în stare să înfrunte pe unele..." Dar cum dumnezeu! Ii venea să sară în sus, să ridice barele, cîte zece-douăzeci deodată și să alerge cu ele în brațe, ca să vadă toți că are el destulă putere, că nu se teme de lucru. Nu, nu se teme! De ce nu l-au dat la forjă, la lăcătuși, ca montor, în sfîrșit, oriunde? Ce i-ar mai trage cu ciocanul, cu pila, ar învăța să citească un desen, să lucreze cu șublerul, ar face orice! De ce să înfrunte tocmai focul, blestemăția asta dogoritoare, de ce?

„Munca noastră e piatră de încercare"... Botezul focului, ăsta-i adevărul adevărat. Iar el are de ales. Ori se întoarce la cuptoare și rabdă mai departe văpaia flăcărilor ori rămîne aci, alături de aceste două poame bune. Pe lîngă „statuia somnului" și „rușinea metalurgiștilor".

Parcă-l vedea pe Demény. Ce fericit rînjea cînd s-a așezat la polizor. „Te mai menajezi oleacă, păi nu?... Acum îi era ciudă gîndindu-se că dimineața mai dorea încă să rămînă aci. Se simțea bine, se amuza și nu-și dădea seama ce înseamnă lucrul acesta.

Își ridică privirea îngrozit. Cum de a ajuns aci? Și în minte i se adunau amintiri care-l înspăimîntau. Dani l-a luat peste picior, maistrul l-a certat, iar adineauri i-a întors spatele și Kapusi-baci. Cum o să sfîrșească toate astea? Dacă rămîne, trebuie să se dea pe brazdă. Să se menajeze, păi nu? O să-și găsească și el o zicală idioată, oarecare și în virtutea acesteia să tragă chiulul cît va putea, între jghiaburi și magazie, ca să treacă timpul, pîndind la orizont să nu care cumva să apară maistrul. „Dați bătaie, că vine!" Ii mai răsunau în ureche vorbele lui Kincses și-l cuprinse o rușine fără margini. Asta-i viață? Tocmai asemenea situații îl îngrozeau mai mult și în școală și, ca să le evite, se pregătea temeinic la toate materiile, chiar și la cele care nu-i plăceau. Ca să fie liniștit, să n-aibă teamă de nimeni, de nici un profesor. Mîna i se opri din lucru și-i privi rugător pe cei doi oameni. Il îneca plînsul și ar fi vrut să le spună că n-au dreptate. Că el nu e chiulangiu, nu e dintr-ăia să stea la jghiaburi, ci că vrea să se facă metalurgist ca taică-său și ca bunicul său... Că și la învățătură a făcut față întotdeauna... Că toate vin de-acolo că s-a fript de-atîtea ori pe mîini și pe obraz, că a intrat frica în el...

★

A doua zi rămase singur la jghiaburi. După gustarea de dimineață, intră în atelier să bea apă. Dar înainte ca să ajungă la robinet, auzi zgomotul gazului aprins. Privi spre cuptoare. Prin orificiile lor ieșeau în vîlvătăi flăcările, zbătîndu-se de parcă erau niște aripi ce se căzneau să ridice în aer întreaga construcție. La unul din cuptoare stătea Mircea.

Gabi îl privi îndelung. Ce frumos lucrează băiatul acesta. Nu se pripește, nu scrișnește, nici nu clipește măcar cînd se întoarce cu fața la foc. Scoate fierul de parc-ar fi doar jăratec de aprins țigara.

— Dar de ce lucrează la cuptorul meu? Și nu mi-a suflat o vorbă!

Porni în direcția cuptorului, dar cînd îl izbi aerul fierbinte, se dădu puțin înapoi, își încruntă sprîncenele și împinse capul înainte, cum făcea de obicei cînd se uita în foc. Abia pe urmă își reveni. Că doar acum nu stă el lîngă foc, n-are ce se teme. Dacă vrea el, poate să rămînă aci pe loc și să-l privească pe Mircea ca din lojă. Pînă acum tot n-a avut prilejul să-l vadă decît uneori, pe furiș, în timpul lucrului. Ia să vedem asta ce-o mai fi?

La picioarele băiatului se ridica o grămăjoară de vergele de fier. După ce golea jumătate din ferăstruică, lua una din grămadă și o potrivea în colțul liber. Apoi îi arunca lui Kapusi o vergea încălzită. Pe măsură ce scotea fierul încins dintr-o parte, punea vergele proaspete la încălzit în cealaltă.

— Ințeleg — bolborosi Gabi buimac, de parcă tălmăcea un vis încîlcit. Sigur că da. Ferăstruica nu rămînea niciodată goală și atunci flacăra n-are loc pe-unde să răzbată. Deșteaptă treabă... Păi de, așa mai zic și eu! Așa nu-i mare scofală să stai liniștit la cuptor, să lucrezi calm, pe-ndelete.

Il cuprinse invidia. De ce nu s-a gîndit și el? Cît de ușor ar fi putut lucra. Poate că toate se potriveau altfel.

Holba ochii la cupor și fața îi trăda o profundă mîhnire. Dar apoi se reculese. Incă nu e tîrziu, mai poate încerca. Sigur că da. Mircea să facă bine să poftească înapoi la locul său. Da! Simți încordarea mușchilor cum ar strînge fierul cu cleștele și avîntul trupului, ca atunci cînd îl arunca la presă.

— Dă-mi cleștele, vrei?

Mircea, calm, slobozi fierul roșu în covată și Gabi simți cum fierbințeala îl ustură în nas.

— Dă-mi-l un pic!

Fără încetare, băiatul scotea, răcea și arunca fierul la presă. Apoi rîse.

— Te așteaptă Demény la jghiaburi — spuse mai tîrziu, surîzînd.

— Lasă-te de fleacuri, dă-l încoace!

— Asta nu e perie de sîrmă, aici trebuie să muncești.

— De-aia îți cer cleștele.

— Ca pe urmă să-l trîntești pe jos și să-l dai naibii, hai?

Gabi rămase mut. Ce l-a apucat pe băiatul acesta? De ce vorbește așa cu el?

Se întoarse nedumerit spre bătrîn. Cu o mișcare puternică, Kapusi prinse fierul încins în bacurile presei și, aplecîndu-se înainte, împinse maneta de pornire. Fierul trozni, împrăștiind scîntei sub lovitură și, aruncat în ladă, mai ardea încă roșu. Deasupra lui, aerul vibra, tremura ca într-o amiază de vară pe cîmpul bătut de soare; treaba mergea înainte fără ca să se simtă lipsa lui.

E de prisos aci — își dădu seama deodată și, deși era aproape de cuptor, simți o răceală usturătoare, ca și cînd subit temperatura trupului i-ar fi scăzut sub zero grade.

„Te-așteaptă Demény la jghiaburi".

Își coborî privirea în pămînt și simți cum îl năpădește o roșeață mai cumplită decît toată dogoreala cuptorului. Ce mai așteaptă aici? De ce a mai venit, ce mai caută la cuptoare? Cuptorul lui a fost isprăvit și pe el nu l-a anunțat nimenea. Se vede cît colo că nu mai au nevoie de el.

Își încleștă dinții. Vasăzică n-a trecut încercarea focului. Și acela care nu se dovedește om acolo unde i se cere... S-a isprăvit, poate pleca la jghiaburi.

Un zăngănit de tablă îl făcu să tresară. Kapusi bătuse cu cleștele în jghiab ca atunci cînd zorea după fierul cald.

— Ei, ce faci, lucrezi ori ba?

Gabi îl privi uluit, apoi se repezi la cuptor.

— Stai, bre! — răsună din nou jghiabul sub cleşte. Văzut-ai cum lucrează Mircea? Ei, haide! Dă-i drumul, zvîrle fierul.

Vocea lui răsuna aspră, iar zăngănitul tablei o făcea și mai ascuțită. Nu se mai potrivea de fel cu moșul dăscălitor. Nu-i nimic, lasă-l să mîrîie. O merită din plin. Are să se îmbuneze moșul iarăși cînd l-o vedea că a trecut cu bine examenul.

★

Cămașa cafenie i se făcuse leoarcă. Broboane mari de năduseală spălau funinginea de pe el, așa cum spală sudoarea praful de pe spinarea calului. Dar treaba mergea strună și lui i se părea că ar putea lucra așa pînă-n vecii vecilor. Cum de nu izbutea înainte să zvîrle fierul drept în jghiab? Doar e atît de simplu! Dai drumul la un capăt al cleștelui, cleștele se deschide, și fierul zboară drept unde trebuie. Ce-ar fi însă dacă l-ar arunca o dată altfel? Nu în direcția obișnuită spre jghiab, ci în sus, spre tavan? Să zboare, să se învîrtească prin aer ca o rîndunică de foc. Ce s-ar mai minuna oamenii! Iar el ar sta dedesubt și l-ar prinde din cădere uite, cu cleștele ăsta amărît! Ar izbuti cu siguranță, căci azi toate îi izbutesc.

Dar de ce oare?... O fi metoda lui Mircea? Băiatul mai vorbise de ea și înainte. Kapusi de asemenea îi arătase cum trebuie să arunce fierul în jghiab. Dar atunci îi era frică. Se temea că dacă dă drumul la un capăt al cleștelui, să nu zboare și celălalt, drept în capul sau peste mîna lui Kapusi, sau mai știi unde? Pe cînd astăzi? Azi n-a mai avut încotro. De astă dată miza fusese prea mare.

Abia după ce a sunat sirena, cînd se așeză la masă la cantină, începu să simtă că munca lui nu fusese o treabă de fiece zi. Degetele îi tremurau, mai să-i cadă furculița din mînă, iar ochii abia îi ținea deschiși. Rotunjimea farfuriei îl îmbia să-și culce capul în ea, să-i tragă un pui de somn.

— Aud că ai dat un zor nebun, mă deșteptule — îl luă în primire Kincses, așezîndu-se lîngă el la masă. E adevărat că ai plesnit norma peste bot?

Gabi încuviință din cap.

— Și te întorci la cuptoare? — întrebă Demény cu gura căscată. Nu zic, o fi ea lefșoara mai mare, dar vorba ceia, asuzi și te roșești, de te ia naiba, nu-i așa?

— Așa e — zîmbi Gabi. Numai că... vezi tu, la cuptoare, e adevărat, te roșești. Dar de dogoare... mă-nțelegi? Pe cînd dincolo, la jghiaburi, roșeam de altceva...

— Ce tot îndrugi, cap sec ce ești? — se lovi cu mîna pe frunte Kincses. Roșești la jghiaburi? De rușine? Ți-a venit rău de la căldură după cîte-mi pare.

— Nici eu nu mai înțeleg nimic, chicoti și Demény.

— Cred și eu că nu-nțelegi. Altminteri nu te-ai mai bălăci nici tu la jghiaburi, la mai ușor

In romînește de
PETRE MATYAS

A. PRISTAVKIN

PRIMUL SECRETAR AL ORGANIZAȚIEI NOASTRE COMSOMOLISTE

Lena lucra ca inginer în laboratorul nostru. Dar ea era și secretarul organizației comsomoliste. Intr-o zi, Lena mi-a spus: — Ce ai de gînd? Nu intri în comsomol? Implinești în curînd cincisprezece ani, hotărăște-te...

Imi plăcea foarte mult inginerul Lena. Dar aici, alături de ea, lucra și un radiotelegrafist, cu ochi negri, logodnicul Lenei. Iar eu eram un elev, care ascuțea cuțitele și îndoia firele. Se părea că nimeni nu se ocupă de mine. Puteam eu să mă gîndesc la Lena?

Dar într-o zi, Lena mi-a vorbit iarăși și m-a atins cu mîna ei caldă. Imi aduc aminte că am fugit în fumoar și am rămas acolo. Pentru prima oară în viața mea simțisem atingerea unei mîini gingașe. Și Lena s-a mai apropiat de mine, dar de data aceasta n-am mai fugit de ea. A complectat formularul și mi-a dat o referință. Stăteam alături și mă uitam la fața ei. Avea păr negru, ochi albaștri și era foarte frumoasă!

Lena spunea că referința este ca o mînă întinsă de un prieten, și care trebuie să-mi dea putere. Iar eu trebuie să fiu tot atît de devotat și de puternic, fiindcă altfel nu sînt demn de cel care mi-a întins mîna. M-am uitat la Lena și am văzut că avea umerii firavi și mîini subțiri...

Intr-o zi a căzut un avion. S-a stricat volanul și avionul s-a prăbușit din zbor, în pădure, cu motoarele în funcțiune. A pierit aviatorul, radiotelegrafistul de bord și secretarul organizației noastre comsomoliste, inginerul Lena, fata cu ochi albaștri și păr negru. La club atîrnau eșarfele negre de doliu și te înăbușea mirosul de cetină. Și eu am fost după crengi de brad, dar nu m-am dus la înmormîntare. Mult timp după aceea s-a vorbit la noi despre această catastrofă. Oamenii care lucrau aici spuneau că în ziua aceea trebuia să zboare un alt inginer, dar, înainte de decolarea avionului, inginerul s-a speriat. Cineva, totuși, trebuia să supravegheze instrumentele de bord și atunci a plecat Lena.

In fiecare primăvară mă învoiam de la laborator, mă duceam la cimitir și vopseam gardul în culoarea argintului. Radiotelegrafistul cu ochi negri nu venea aici, umbla acum cu alte fete. Mă uitam la el ca la un inginer fricos. Dar eram deja comsomolist și știam că există în lume oameni puternici și devotați. Și eu voiam să fiu ca ei. Iar ochii fetei mă priveau cu gingășie și încredere din fotografia aplicată pe marmoră...

Traducere din l. rusă de
V. CAVARNALI

GALINA NIKOLAEVA:

„Bătălie în marș"

Fără îndoială că recenta apariție, în traducere, a romanului Galinei Nikolaeva Bătălie în marș va trezi în rîndurile cititorilor noștri același viu și pasionat interes pe care l-a stîrnit, încă de la început, în Uniunea Sovietică. Aceasta, pentru că e vorba de o carte în care clocotește fierbinte actualitatea imediată, realitatea zilelor noastre în ceea ce are ea mai esențial: lupta poporului sovietic pentru comunism.

Acțiunea se circumscrie, în esență, activității colectivului unei mari uzine de tractoare dintr-o regiune a Uniunii Sovietice. Cîmpul de investigație al scriitoarei se lărgește însă nemăsurat dincolo de hotarele uzinei, iar problemele care sînt puse în discuție, prin însuși caracterul lor, devin interesante nu numai ca probleme ale eroilor respectivi, ci capătă valoare simbolică, se înscriu ca mari probleme ale lumii sovietice și, deci, ale epocii noastre, în general.

Una din aceste probleme, și cea mai importantă, pe care o dezbate romanul Galinei Nikolaeva, este aceea a luptei pentru fericirea omului, pentru ca el să dobîndească acele nobile și minunate trăsături de caracter care compun chipul moral al omului epocii comuniste. Și meritul romancierei este că a izbutit să ne ofere, în acest sens, o frescă amplă și pasionantă a societății sovietice din zilele noastre, aflată în plin și avîntat marș pe drumul glorios al comunismului. Ea militează cu înflăcărare pentru necontenita izbîndă a noului în toate domeniile vieții, fie ele de interes social, fie de interes strict personal, împotriva a tot ceea ce frînează mersul înainte spre comunism al oamenilor sovietici.

Cum spuneam, în centrul romanului stă activitatea unei mari uzine de tractoare. La această uzină este solicitat, ca inginer șef, comunistul Bahirev, un om în plină maturitate, cu o bogată și serioasă experiență tehnică, încununată de succese memorabile în anii grei ai Marelui Război pentru Apărarea Patriei, cînd construise tancuri în Urali. Această bogată și prețioasă experiență este chemat să o pună, acum, fostul constructor de tancuri, în slujba uzinei de tractoare. Dar iată că, din primele zile, inginerul Bahirev are îndoieli în privința faptului de a fi făcut bine sau nu acceptînd solicitarea de a lucra în acest nou loc de muncă. Aceasta pentru că multe din formele și metodele de organizare și de desfășurare a activității uzinei i se par — și, de altfel, și sînt — incompatibile cu cerințele și exigențele poporului sovietic, într-o perioadă în care întreg cuprinsul patriei se dă bătălia pentru comunism.

Dar clipele îndoielilor sînt repede depășite și inginerul Bahirev se așterne la lucru, hotărît să nu precupețească niciun efort pentru ca uzina să devină cît mai curînd în măsură să răspundă sarcinii mărețe care stă în fața întregului popor sovietic, aceea de a cîștiga întrecerea pașnică cu capitalismul. Această hotărîre nu duce însă în mod direct și liniar la realizarea ei faptică. Ea generează abia conflictul puternic de idei al romanului, conflict care angrenează, pe diferite poziții, o multitudine de personaje, cu identități și biografii bine definite, ilustrînd fiecare din ele, într-un anume fel, anume probleme, și recompunînd un vast portret moral al lumii sovietice contemporane.

Bahirev este o personalitate vie, impresionant de vie și de convingătoare, cum de altfel tot ceea ce se petrece în această carte este impresionant de viu, de convingător și de pasionant. In eforturile sale pentru progresul neîntîrziat al uzinei de tractoare, Bahirev are de înfruntat numeroase greutăți, izvorîte mai ales din inerția, anchilozarea, împietrirea aș spune, în practici și metode învechite, perimate, a unor cadre de răspundere, care au rămas în urma vieții, au pierdut ritmul marșului general al poporului, s-au rupt de popor. Ingîmfate și pline de sine, aceste cadre se opun noului în virtutea aceleiași inerții care le-a și situat, de altfel, în afara realității. Așa este directorul uzinei, Valgan, un om cu merite reale în trecut, dar pe care viața l-a depășit și care ajunge să facă grave și intolerabile greșeli tocmai pe această cale a ruperii de mase, a îngîmfării și ignorării conștiente chiar a realității și adevărului. Așa este, apoi, primul secretar al regiunii de partid, Blikin, de asemenea învins de realitatea, pe care zadarnic a încercat s-o ignore și s-o ascundă, învăluindu-se ca în niște nori în cifre și date statistice, în vorbe și fraze răsunătoare. Acești oameni, care au încălcat stilul leninist de muncă și principialitatea partinică, se opun acum din răsputeri inițiativelor lui Bahirev. Dar Bahirev nu este singur. Și aici, în argumentarea acestei idei, autoarea izbutește admirabile scene care pun în lumină cu pregnanță frumusețea morală a omului sovietic. Alături de Bahirev sînt muncitorii uzinei, de la cei mai puțin calificați pînă la specialiști de mare capacitate, alături de el se află organizatorul de partid al Comitetului Central, Ciubasov; secretarul comitetului raional Kurganov; alături de el se află Comitetul Central leninist al partidului comunist.

Memorabilă este scena ședinței de la Comitetul Central, unde se discută în întregime viața regiunii și a uzinei de tractoare și la care este chemat să ia parte și Bahirev, ședință care luminează izbînda definitivă a pozițiilor înaintate pe care se situaseră Bahirev, Kurganov, Ciubasov.

Spuneam că orizontul, cîmpul de investigații al scriitoarei nu se restrînge numai la activitatea propriu-zisă a uzinei, ci dimpotrivă, el se lărgește mereu, cuprinde sectoare diverse, cum ar fi de pildă activitatea în agricultură, momente cu bogate semnificații pentru viața colhoznicilor și pentru imaginea acelei nestăvilite ofensive pentru comunism care mobilizează poporul sovietic.

In același timp, acțiunea romanului încorporează și planurile bogate, înfățișînd viața și problemele personale, în înțelesul cel mai strict, ale oamenilor.

In noua uzină în care e chemat să lucreze, Bahirev trăiește intens, o dată cu sentimentul luptei curajoase de opinii, pentru izbînda noului în viață, sentimentul plin și puternic al unei aprinse, pătimașe iubiri. Deși e însurat și tată a trei copii, deși e un om pentru care termenul „maturitate deplină" este corespondentul cel mai izbutit al vîrstei pe care o are, Bahirev se îndrăgostește de tînăra ingineră Tina Karamiș și nici o logică nu poate pune frîu acestei iubiri căreia i se răspunde cu aceleași aprinse sentimente. Scriitoarea insistă intenționat asupra acestui capitol din biografia lui Bahirev pentru că și de el se leagă o problemă gingașă, deosebit de gingașă, pe care Galina Nikolaeva o pune acut în discuție. Bahirev n-a întîlnit niciodată acasă, la blînda și supusa și casnica lui soție, acea căldură aprinsă, care să depășească temperatura năzuinței mărunte de a realiza un cămin confortabil și de a pune liniștit, și atît, capul pe o pernă moale.

Tina Karamiș, această tînără frumoasă și inteligentă și plină de farmec, ca un pui de maral, n-a întîlnit nici ea, alături de soțul ei, ceea ce ar fi vrut și ceea ce ar fi meritat. Căsătoria Tinei Karamiș a însemnat resemnare și refugiu într-un moment deosebit de greu al vieții ei zbuciumate. In Bahirev, Tina Karamiș întîlnește tocmai acele trăsături de caracter și acea noblețe și frumusețe spirituală spre care năzuise dintotdeauna și în spiritul cărora fusese educată. Dragostea lor e puternică, adevărată și mare; totuși, nepermisă. Și sfîrșitul ei e dureros pentru amîndoi. Cu o rară discreție și cu un rar simț al nuanțelor celor mai fine, Galina Nikolaeva ne dezvăluie resorturile intime ale acestei iubiri, nu apărînd-o, ci explicînd-o.

Emoționantul proces de conștiință prin care trece Bahirev în finalul cărții, în clipele imediat următoare despărțirii definitive de Tina Karamiș, este remarcabilă atît ca fină analiză psihologică, cît și ca abordare și dezbatere a unor asemenea spinoase probleme.

Cartea Galinei Nikolaeva rămîne o memorabilă imagine veridică și convingătoare a luptei desfășurate astăzi de poporul sovietic pe frontul construcției comunismului.

Dinu Săraru

ATLAS LIRIC

Rimma KAZAKOVA

Stihuri de iubire

Nu vreau – sfiioasă ori cutezătoare –
Iubirea-n vorbe goale să mi-o spun...
Spre tine astăzi vin, încrezătoare,
Cum crezi în tot ce-n lume e mai bun.

Şi rîd, şi plîng... cu tine nu mi-i teamă
Nici de tristeţi şi nici de bucurii.
Ca un copil mă simt, pe care-l cheamă
Iubirea celor mari pentru copii.

Iubirea mea a izvorît, întreagă,
Nu din porniri deşarte sau din bani,
Ci drag îmi eşti cum patria mi-i dragă
Şi cum mi-s dragi părinţii peste ani.

E viaţa
Pentru mine sărbătoare
Şi-s toate mai profunde pe pămînt –
Chiar şi pe oameni îi iubesc mai tare:
Cu-nflăcărarea dragostei ce-ţi cînt!

In romîneşte de BEN. CORLACIU

Mikolaj BIESZCZADOWSKI

Călătorului din occident

Pe acoperişul tău au bătut doar razele lunii.
Tu n-ai simţit arsura grea a ploii
de nou Apocalips.
Mileniul însă-a ridicat cetatea
investmîntînd-o-n marmură şi bronz.

Mureau aici şi pietrele în drum.
Creştea cenuşa munţi de panteoane.

Istoria se răsucea ca mortul fum.

Atent să fii cînd calci pe aste dale;
sub ele dorm
ruini îngenunchiate
şi psalmi
şi rădăcinile durerii.

Tu fapta de ne-o cîntăreşti –
să judeci drept!

Oriunde te duc paşii te-or pătrunde
în inimă, neînfricate,
privirile vitejilor căzuţi.

Poţi învăţa, adînc, aici
ce-i tîlcul vieţii,
cum ieri, au învăţat, aici, eroii,
tîlcul morţii.

In romîneşte de
TOMA GEORGE MAIORESCU

Szudi GYORGY

„Cronica 1960"

– fragment –

Nu-mi incrust poema-n piatră, pe vecie;
Ci pe fila-acestor zile o voi scrie.
Cu plăpînda-mi pană, singura-mi unealtă,
Scriu de parc-o dăltui, suplă şi înaltă.

Dăltui parc-aş scrie-o cu-a mulţimii pană
Cronica aceasta, –a mea, contemporană.
Pentru azi e scrisă şi-o trimit în zare
Cum trimiţi iubitei prima ta scrisoare.

Scriu de parcă dăltui cerul de sineală,
Dăltui parc-aş scrie pe-un caiet de şcoală,
Scriu despre-nălţime şi notez pe file
Melodia gravă a acestor zile.

Parcă am în mînă nu un toc, ci jarul
Diblei lui străbunul Tinodi, scripcarul.
Şi mă simt urmaşu-i cînd însemn pe file
Gloriosul hronic al acestor zile.

Spun ca-n viersuirea vechilor balade:
„Dăm zapis spre ştirea multelor noroade..."
Că de-acum pe veci ni-i fericit norodul;
Are vin în cramă şi-ncărcat i-e podul.

Mai avem şi baiuri, pentrucă, fireşte
Nici la noi nu-i aur tot ce străluceşte.
Dar ce-i rău, pieirii lumea o să-l deie
Şi cu noi în casă mult n-o să mai steie.

Deci aflaţi, anemici domni şi domnişoare,
Că poporul nostru stea de flăcări are.
Şi ciocnim cu steaua înspre bolta-albastră
Vin grozav de Tokai pentru slava noastră.

Am zvîrlit în flăcări cizmele stîlcite
Şi au ars cu ele vremile cumplite,
neagra sărăcie,
Destrămaţii cioareci tot în foc pieiră
Săruţaţi de flăcări pîn'se mistuiră
pentru veşnicie.

Am pierdut, desigur, umbletul arare
Lingă boii veştezi, chinuiţi de care.
Şi cătăm zadarnic pe cărarea-ngustă
Urma tălpii noastre goale peste pustă.

In romîneşte de RUSALIN MUREŞANU

●

Paulina STANCEVA

Lumină vreau să fiu

Nu, nu vreau, prietenii mei buni,
să fiu
legănată de-ale toamnei furtuni
să risipesc seminţe făr' de număr,
pe care însă nimeni nu le vrea
şi-al căror gust e-amar
şi e sălciu
şi nimeni nu le-o binecuvînta.

Aş fi vrut să fiu grîu
cu spice-aurii,
să hrănesc pasărea zburînd peste rîu,
brăzdind nemărginiri pustii.

Să-mi fie asta soarta, deci:

Să fiu pîine gustoasă pentru-acel
ce dimineaţa va porni la muncă
şi-nsufleţeşte crîngurile reci
cu glasu-i tînăr, revărsat în luncă;
şi pentru băieţelul care prinde
în plasa lui subţire, fluturi galbeni,
şi-apoi rîzînd îi lasă iar, să zboare,
suind domol, cu aripi licărinde
şi rîde, cum doar el poate să rîdă
muşcînd cu poftă miezul caldei pîini.
Aceasta-i soarta ce mi-o vreau, sub soare...

Pentru minerii, cu de aur mîini
eu bucurie să le fiu aş vrea,
pentru ţăran, lumină vreau să fiu,
în casa lui să mă aşez pe trepte
şi oamenii, oriunde aş intra,
cu-n zîmbet cald şi bun, să mă aştepte!

In romîneşte de TOMA GHEORGHIU

Jan RAK

Spartachiada

Cînţi
şi dansezi în culorile verii,
Pragă de aur...
Viaţa umple de murmur aerul străzilor
pătrunde, plină de vrajă, în tinere inimi
şi-n trupuri fremătătoare.
Gimnaştii se-apropie, ploaie albă de păsări,
pe stadionul Strahov.
Din chipurile pline de zîmbet
şi din reflexele arămii
ale trupurilor,
încătuşat, freamătă cîntecul tinereţii,
al elanului
şi-al frumuseţii,
încrederea statornică veşnic
în lumea noastră
şi-n clocotul cuceritor al vremii...

Sub clopotul lin al văzduhului verii,
vibrează marea legănată a roşiilor acoperişuri,
sub clopotul albastru,
creşte, o mare de tinere corpuri
care se-apropie şi se despart
în fluxuri egale..
Cînd valurile clare-n ţărmuri bat
în urma lor, sălbatic, înfloreşte,
spre soare, fluviul florilor de cîmp
şi ca-ntr-un gong al vieţii bat într-una,
bat ale lumii inimi de oţel
cutremurînd pămîntul, din străfunduri...

Vă salut, fete şi femei,
licăritoare, asemeni florilor de cîmp,
vă salut băieţi şi bărbaţi
cu trupuri ca tulpinile pădurii.
Voi sînteţi bucuria vieţii,
sînteţi fluviul izbînzilor.
Ca prin ramuri, liberele vînturi
prin braţele voastre cînd trec
cu-a păcii rază-nvăluie pămîntul.. .

Iată, scînteietoarea noastră Pragă
dansează şi cîntă,
ca-n lume să dăinuie numai dragostea,
dragostea
şi prietenia
în veci!

In romîneşte de ELENA DRAGOŞ

UN REPORTAJ DE LUIS MAS MARTIN DESPRE

Cuba

(Urmare din numărul trecut)

INTILNIRE LA MACANACU

In tabăra noastră domnea o mare agitaţie: agenţii de legătură veneau la Fidel Castro după ordine, călăuzele aşteptau dispoziţii, toate subunităţile erau gata de luptă. Forţele noastre numărau 160 de soldaţi şi ofiţeri înarmaţi. Avangarda, formată din cîţiva oameni, care trebuia să pregătească pentru toţi ostaşii alimente şi echipament, plecă spre La Mina.

Noaptea au sosit şi ceilalţi.

După ce am primit toate cele necesare, am continuat marşul în aceeaşi noapte.

Potecile pe care mergeam parcă erau anume întinse pe pantele cele mai abrupte şi mai periculoase, iar noaptea era atît de întunecată că adeseori călăuzele rătăceau drumul şi eram nevoiţi să facem un ocol sau să ne întoarcem pe potecile pe care trecusem.

Indată ce s-a luminat de ziuă, a trebuit să ne ascundem şi să stăm pînă seara. Dar cînd s-au stins ultimile sclipiri ale soarelui, am pornit din nou la drum. Am ajuns la Macanacu la miezul nopţii.

Intîlneam aproape în fiecare zi fugari din armata duşmană. Dar ceea ce a fost la Macanacu a constituit un eveniment de o mare importanţă politică.

Un pluton de soldaţi, comandat de locotenentul Villamil, a trecut de partea insurgenţilor. Era un simptom vădit de descompunere a armatei lui Batista, care începuse să înţeleagă că regimul de dictatură îşi trăieşte ultimele clipe.

Intîlnirea a fost mişcătoare. Mulţi aveau lacrimi în ochi. Ne îmbrăţişarăm, parcă nu fusesem acum cîteva ore duşmani ci fraţi care nu se văzuseră de mult.

Fidel Castro a stat de vorbă timp de peste cinci ore cu soldaţii lui Batista. I-a îndemnat să-şi spună părerea şi i-a asigurat că sînt stăpîni pe soarta lor şi se pot duce unde doresc, că nu sînt obligaţi să lupte în rîndurile armatei insurgenţilor. Pe teritoriul liber al Cubei, unde stăpîneşte armata insurgenţilor, fiecare în parte alege modul de viaţă care-i place.

LUPTA DE LA GHISA

Toată ziua ne-am odihnit şi ne-am pregătit de luptă. Cînd soarele coborî dincolo de deal, am pornit la drum pe lîngă nişte tufe înalte, ca să nu fim văzuţi. Sarcina noastră era de a ocupa o poziţie potrivită la încrucişarea drumurilor care duc la Santa-Barbara. Santa-Barbara este aşezată în vîrful unui mic triunghi iar la celelalte două vîrfuri se afla tîrguşorul Ghisa şi oraşul Baiamo.

La Baiamo se afla comandamentul armatelor lui Batista, a cărui garnizoană cuprindea vreo cinci mii de oameni. Oraşul este aşezat pe şoseaua care trece de-a lungul insulei de la apus către răsărit. Lîngă oraş se afla aerodromul militar. Garnizoana din Baiamo avea tancuri „Sherman", „T-17" tanchete, aruncătoare de mine, tunuri de calibru mic şi alte arme moderne. De aici şi pînă la Ghisa sînt 10-12 kilometri, pînă la Santa-Barbara 9-10, iar de la Santa-Barbara pînă la Ghisa 6-7 kilometri.

Fidel Castro, însoţit de călăuze, a făcut recunoaşterea laturilor triunghiului. La 12 noaptea, inginerul Calvo raportă că totul e gata pentru a se arunca în aer podul, pe care trece drumul dintre Baiamo şi Santa-Barbara.

Fidel ordonă să se arunce podul în aer. Dar după explozie, podul rămase în picioare. Atunci artificierii au pus o cantitate mai mare de explozibil care rupse podul în două, ca pe un băţ. Podul se frînse şi se lăsă la mijloc, dar nu se prăbuşi. Am hotărît totuşi că nu va rezista dacă tancurile vor încerca să treacă pe el.

Drumul între Baiamo şi Ghisa trece pe un terasament înalt, ale cărui margini abrupte atîrnă în jos. Am hotărît să punem în terasament o mină mare. Am umplut un bidon de lapte cu exploziv şi l-am îngropat într-un loc potrivit.

La cîteva minute după ora opt, se auzi o explozie puternică, apoi tot mai des focuri de armă.

— Aşa vă trebuie! — exclamă Fidel. Aţi căzut în cursă!

Umbla nervos de colo pînă colo şi-şi muşca mustaţa. Sînt punctuali, n-ai ce zice, continuă el cu ironie. Oameni fără cap, nu comandanţi! Cum poţi trece în fiecare zi, la aceeaşi oră, pe acelaşi drum.

După douăzeci de minute au sosit primele ştiri, apoi primii răniţi şi prizonieri: convoiul fusese distrus în întregime. Am luat şapte prizonieri. Toţi erau grozav de speriaţi, le tremurau buzele abia i-am putut convinge să vorbească. Pe feţele lor erau întipărite spaima şi panica; se aflau în faţa comandanţilor armatei insurgenţilor. Fuseseră obişnuiţi cu faptul că comandanţii se ascund undeva în urmă şi comandă lupta prin radio, sau în cel mai bun caz din avion. Dar aici, chiar în bătaia focului, se afla însuşi comandantul suprem! Aceasta i-a uluit!

Soldaţii lui Batista erau obişnuiţi să vadă cum, în armata lor, sînt bătuţi cu sălbăticie toţi prizonierii. Aici, însă, se discuta cu prizonierii liniştit, li se ofereau ţigări, se acorda ajutor medical răniţilor. Prizonierii se aşteptau la orice de la „ucigaşii cu barbă", dar la o asemenea purtare în nici un caz. Li se vîrîse în cap că noi îi torturăm cu sălbăticie pe prizonieri şi chiar îi siluim. Li se arătaseră fotografii false, în care „bărboşii" îi chinuiau pe soldaţii lui Batista precum şi populaţia lipsită de apărare. Intre timp au venit şi alte ştiri. Lupta se înteţise. Plutonul duşman întărit cu un tanc „T-17", se apropia de Ghisa. Se auzea un vuiet surd: trăgeau aruncătoarele de mine ale duşmanului. Plutonul şi tancul „T-17" înaintau încet din cauza focului trăgătorilor noştri.

La cîteva ceasuri după prînz, am auzit o explozie înspăimîntătoare. Explodase o mină. Apoi am primit o altă ştire: explodase şi „bidonul de lapte", iar unitatea duşmanului se retrase sub focul insurgenţilor.

Noaptea ne-am apropiat de drum şi am văzut tancul distrus. Fusese răsturnat de explozie, bucăţi de oţel din corpul lui erau împrăştiate în jur.

Mijea de ziuă cînd ne-am întors în şanţurile noastre.

UN ADEVARAT INFERN!

Lupta la Ghisa continua de două zile. Duşmanul încerca să treacă la atac. Soldaţii lui, sprijiniţi de tancul „T-17", înaintau pe drumul care duce de la Ghisa la Baiamo, unde ieri fusese distrus tancul. Manevrînd cu viteză întîia şi cu mare băgare de seamă, „T-17" trecu lîngă tancul distrus, pe marginea drumului. In urma lui veneau infanteriştii. După ce-i lăsară să înainteze, două din detaşamentele noastre, comandate de căpitanii Mora şi Verdesia, deschiseră focul.

Duşmanul fu nevoit să se arunce la pămînt şi să tragă. Lupta continuă pînă la căderea nopţii, dar compania duşmanului a rămas ţintuită locului de focul armelor noastre; tanchiştii nu îndrăzneau să-şi croiască drum singuri, înapoi, spre Baiamo sau înainte spre Ghisa.

In cursul nopţii, elevii şcolii noastre de recruţi, lucrînd pînă în zori au săpat un şanţ de-a lungul drumului, de la tancul distrus şi pînă către pantă. Cînd infanteriştii au încercat să se retragă — au fost întîmpinaţi de focul viu al grupei lui Coronu. Duşmanul căzuse în cursă.

In ajutorul soldaţilor încercuiţi veni din Baiamo un batalion cu două tancuri „Sherman". Şi aviaţia era foarte activă. Am fost bombardaţi de avioane mari de bombardament. Dar duşmanul n-a putut să rupă încercuirea.

Din emisiunile de radio ale celor din Baiamo şi ale tancului încercuit, cunoşteam toate peripeţiile luptei şi moralul duşmanului. Punctul de comandă al duşmanului din Baiamo dădea prin radio ordine companiei încercuite. Comandamentul încercă să ridice moralul soldaţilor care pierduseră orice speranţă.

— N-am băut nimic de treizeci şi şapte de ore, spuneau cei din interiorul tancului.

— Nu mai avem alimente...

— Situaţia este disperată...

— Aci este un adevărat infern!

— Muniţiile sînt pe sfîrşite, strigau cu disperare cei din tanc.

Duşmanul îi depăşea pe atacanţi şi ca număr şi ca armament dar ostaşii noştri nu slăbeau încercuirea.

Spaima şi disperarea îl stăpîneau pe duşman.

— Să încetaţi cu enervarea... sînteţi disperaţi fiindcă vă este frică... se auzi în căştile noastre glasul comandantului din Baiamo.

— Duceţi-vă... O înjurătură din tanc întrerupse îndemnurile comandantului. — Diavolii! Aici este un adevărat infern!

VIZITA CRESCATORILOR DE VITE

Intr-o zi, în timp ce luptele continuau la Ghisa, la punctul nostru de comandă se prezentă o delegaţie a Comitetului executiv al asociaţiei crescătorilor de vite din Cuba, în frunte cu preşedintele lui, Armando Cainias Milanes.

Bănuiam că seniorii, mari crescători de vite, n-au venit în zadar, nu mai aveau nădejde în Batista şi trebuiau să-şi apere interesele.

Nu ne-am înşelat. Cainias exprimă în numele delegaţiei neliniştea cu privire la impozitele mari pe care sînt obligaţi să le plătească crescătorii, în funcţie de numărul vitelor, în provinciile ocupate de armata insurgenţilor. El ceru să se reducă impozitele şi făcu aluzie la faptul că toţi crescătorii de vite sînt neliniştiţi de zvonurile cu privire la măsuri „comuniste" ale insurgenţilor, dar adăugă îndată că el şi colegii lui cred că aceste zvonuri sînt false.

Unul din delegaţi interveni:

— Noi am venit aici de bună voie, din propria iniţiativă, pentru a ne înţelege cu dumneavoastră.

Dar Cainias, nemulţumit, făcu un gest cu mîna.

— Să vorbim deschis. Am fost obligaţi să venim aici. Dumneavoastră ne-aţi obligat. Sistînd transporturile la Havana, ne-aţi pus într-o situaţie grea: nu putem să transportăm vite în capitală.

După multe discuţii, Fidel Castro hotărî să scadă puţin impozitele, dar refuză categoric să le acorde posibilitatea de a transporta vite la Havana. Aceasta nu se putea face din cauza operaţiunilor militare, care urmau să aibă loc în curînd.

— Pînă cînd puteţi să ţineţi vitele la îngrăşat? întrebă Fidel.

— Cel mai tîrziu pînă-n primele zile ale lui ianuarie.

— Vă promit că pînă atunci o să vă satisfacem rugămintea; dar dacă lupta va continua şi în ianuarie, vom examina din nou această problemă, încheie Fidel.

Convorbirea s-a terminat, senior Cainias şi colegii lui au plecat. Unora dintre noi ni s-a părut că marea burghezie şovăie şi vrea să colaboreze cu forţele revoluţionare, dar propunerea s-a dovedit a fi întemeiată. Evenimentele din august 1959 au arătat caracterul greşit al acestor presupuneri: a fost nimicită o răscoală contrarevoluţionară. Unul din conducătorii ei era Armando Cainias Milanes.

SELIA SAUCES

Vorbind despre acţiunile militare ale coloanei „José Marti" nu se poate să nu amintim de Selia Sauces. Toţi cei care au luptat alături de ea, îşi aduc aminte cu mîndrie şi cu recunoştinţă de această fată.

Selia Sauces era fiica unor oameni înstăriţi. Avusese o soartă fericită: nu cunoscuse nici sărăcia, nici foamea, dar cînd a pornit mişcarea insurgenţilor, fata, fără a şovăi o clipă, îşi părăsi familia şi plecă în munţi.

De cîte lucruri nu s-a ocupat această fată! A procurat alimente şi muniţii, a îngrijit pe răniţi. Participa neapărat la toate măsurile luate de coloana „José Marti" pentru populaţia civilă. Suflet mare şi nobil, ea îi ajuta pe toţi şi pe ţărani şi pe ostaşi şi pe copii. Se părea că nu ştie ce este oboseala. Cîteva săptămîni la rînd a dormit numai cîte o oră, două, pe noapte. La statul major al comandamentului, în afară de alte lucruri, ea păstra toate documentele. Şi dacă un istoric se va aşeza cîndva să scrie istoria revoluţiei noastre, documentele strînse şi păstrate de această fată vor dezvălui încă multe pagini necunoscute din lupta eroică a poporului cuban.

Pe şantierul unui nou cartier din Santiago-de-Cuba.

ŞI-A DAT VIAŢA PENTRU VICTORIA CAUZEI

Lupta ţinea de şapte zile. Duşmanul n-a reuşit, nici cu preţul unor încordări uriaşe, să se apropie măcar cu un metru de Ghisa pe care o asediam noi.

Abia se arătară zorile şi bombardierul „B-26", însoţit de avioane de vînătoare, începu să bombardeze poziţiile noastre. Dar abia plecară şi în locul lor veni un alt grup de avioane. In acelaşi timp, infanteria duşmanului, care se trezise, hotărî probabil să ne dea o lovitură zdrobitoare: trimise împotriva noastră un mare număr de forţe unite, susţinute de tancuri. Cînd lupta se afla într-o fază decisivă şi cînd se părea că nu vom mai putea rezista şi vom lăsa să treacă spre Ghisa şi tancurile şi infanteria, veni un ostaş palid şi abia respirînd care ne aduse vestea tristă că a fost ucis Coronú.

Mi-am adus aminte îndată de acest căpitan viteaz. Acolo unde nu puteau rezista alţii, rezista Coronú. Subunitatea lui era trimisă în punctele cele mai periculoase ale luptei şi nu s-a întîmplat ca viteazul căpitan Coronú să se retragă fără ordinul comandantului şef. Era un viteaz fără pereche şi totodată era un modest şi chiar un timid. Il iubeau toţi ostaşii şi toţi ofiţerii.

Seara, în ajun, declarase la consfătuirea de la comandament că duşmanul nu va trece peste poziţiile ocupate de ostaşii săi. Subunitatea lui îşi săpă şanţurile în apropierea drumului. Două tancuri grele „Sherman" se apropiară prin surprindere de şanţuri şi deschiseră de la cîtiva paşi focul. Viteazul căpitan primi o lovitură şi căzu.

Dar duşmanul nu reuşi să treacă. Moartea căpitanului iubit îi îndîrji pe ostaşi şi duşmanul se retrase şi de data asta spre Baiamo. In timpul retragerii, am reuşit să capturăm un tanc „T-17" nevătămat. S-au găsit îndată voluntari pentru a deveni tanchişti, între ei şi un soldat fugit din Baiamo, care nu numai că a trecut la noi, dar a adus şi un camion plin cu arme. Şi, iată, tancul nostru „T-17" intră în Ghisa. A fost lăsat să se apropie de cazarmă, unde se întărise compania duşmanului; au crezut că este un tanc de-al lor, care reuşise să pătrundă aici din Baiamo. Pe neaşteptate, asediaţii auziră din tanc o voce care-i invita să se predea. Drept răspuns duşmanii au început să tragă, ai noştri nu s-au lăsat aşteptaţi şi lupta începu. Tancul îşi isprăvi muniţiile repede şi duşmanul începu să tragă liniştit în el cu armele antitanc, de pe un acoperiş care nu se vedea. Noaptea încercarea tanchiştilor de a se retrage eşuă. Tancul a fost distrus şi ai noştri au hotărît să-l părăsească. Abia ieşi ostaşul din chepeng şi nimeri sub focul viu al unei arme automate, care-l ucise. Următorul, căpitanul Cameho, fu lovit de cinci gloanţe, dar reuşi să iasă din tanc. Un alt ostaş fu rănit grav în picior. Rămăsese în tanc Leopoldo Sintas, un tînăr slăbuţ la înfăţişare. Acest ostaş, aproape un copilandru, încordîndu-şi toate puterile fizice şi psihice, scoase din tanc o mitralieră de mare calibru şi sub focul duşmanului, cu mitraliera în braţe şi cu căpitanul Cameho, reuşi să ajungă pînă la noi. Ostaşul care fusese rănit în picior refuză ajutorul tînărului şi rămăsese ascuns pînă am intrat în Ghisa.

★

Lupta în interiorul „triunghiului" continua. A zecea zi, cînd înfruntam o nouă încercare a duşmanului de a trece din Baiamo la Ghisa, garnizoana a părăsit orăşelul fugind. Am intrat în Ghisa, am ocupat clădirile fostelor cazărmi, unde spre bucuria noastră am găsit mari depozite de arme, muniţii şi chiar o armă antitanc, un aruncător de mine şi altele.

In zece zile de luptă, forţele noastre s-au dublat; au venit în rîndurile noastre grupuri de ţărani şi de orăşeni din împrejurimi.

A unsprezecea zi a trecut în linişte: duşmanul nu mai încerca să atace. Garnizoana lui săpa în grabă şanţuri şi făcea noi întărituri. Dar, a doua zi, coloana plecă. Acum ţinta noastră era capitala provinciei Oriente, Santiago-de-Cuba. Drumul nostru trecea prin raionul Ciarco-Redondo, unde speram să primim sprijin larg şi ajutor de la minerii care aveau o stare de spirit revoluţionară.

Ce Hevara (stînd jos) şi Raul Castro (în spatele său) în timpul luptelor.

CIARCO-REDONDO

Speranţele noastre s-au adeverit. Minerii ne-au făcut o primire plină de căldură, entuziastă.

In noaptea aceea, locuitorii orăşelului s-au adunat în încăperea sindicatului local. A luat cuvîntul Fidel Castro. Vorbea pentru prima oară în faţa unui auditoriu atît de numeros de muncitori.

— A venit sfîrşitul conducătorilor sindicatelor oficiale, spunea el: muncitorii îşi vor alege singuri conducătorii, în mod democratic şi liber. Iar dacă cei pe care-i alegeţi au să vă trădeze mîine, o să vă adunaţi din nou şi o să alegeţi alţii.

Fidel a vorbit despre munca minerilor, despre salarii, despre toate problemele economice care preocupă pe muncitori şi întregul popor cuban.

Minele nu lucrau, nu aveau unde duce minereul: lupta insurgenţilor paralizase toate transporturile. Fidel propuse muncitorilor să repună minele în funcţiune şi le promise premii în bani, dar drept răspuns auzi strigăte:

— Nu! Nu!

— Nu trebuie să ne daţi nici un centavo!

— Vom lucra fără plată pentru armata insurgenţilor!

La sfîrşitul cuvîntării, Fidel primise că va da din casa armatei noastre 15 mii de peso, pentru a se procura alimente necesare populaţiei orăşelului, iar cînd banii se vor termina, insurgenţii vor procura alte sume.

A doua zi începu să se împartă populaţiei, zilnic, cîte 600 de kilograme de lapte pentru copii, precum şi diferite alte alimente, porumb, sare, zahăr.

Locuitorii orăşelului ne-au rugat să ne încartiruim în Ciarco-Redondo. Dar ne temeam ca aceasta să nu fie un motiv în plus pentru ca duşmanul să bombardeze populaţia civilă. Dar stăpînii, bucuroşi de oaspeţi, nici nu voiau să audă de refuzul nostru. Le-am propus atunci să facem adăposturi şi şanţuri împotriva bombelor, ca să fim mai liniştiţi pentru vieţile lor.

Propunerea noastră a fost primită cu însufleţire, iar a doua zi, lîngă fiecare casă, am săpat cîte un adăpost.

IN AJUNUL CRACIUNULUI, LA MAFFO

In faţa noastră se profilau marginele oraşului Palma Soriano — mare centru populat — pe care urma să-l eliberăm.

A început lupta. Garnizoana oraşului se împotrivi puţin; se auzeau încă împuşcături, dar pe străzi se revărsase populaţia, care saluta armata insurgenţilor.

Cînd rezistenţa duşmanului a fost lichidată, toată populaţia oraşului — tineri şi bătrîni — a ieşit pe străzi să salute victoria noastră şi să-şi sărbătorească eliberarea.

Am organizat o adunare la Central Palma, o mare întreprindere de zahăr, unde lucrau mii de muncitori. La această adunare ei au ales noua conducere a sindicatului. A fost ales secretar general al sindicatului Enrico Mancion, membru al Partidului socialist-popular. Urmînd exemplul acestuia, aproape toate organizaţiile sindicale ale oraşului şi-au ales alţi conducători.

In noaptea de crăciun, noi am obţinut o mare victorie moral-politică şi militară: după cîteva zile, întreaga garnizoasă din Mafio s-a predat, fără să tragă un singur foc.

SANTIAGO-DE-CUBA

Comandantul armatei lui Batista din Santiago-de-Cuba, generalul Eulohio Cantilio, promise să predea oraşul fără luptă, pentru a nu vărsa sînge în zadar. Dar, cînd ne-am apropiat de oraş, a venit o delegaţie care ne-a declarat că termenul de predare a oraşului se amînă pentru cîtva timp şi că generalul (fără să spună de ce) a plecat la Havana. Fidel Castro a trimis îndată o scrisoare şefului garnizoanei oraşului, colonelului Rego Rubino, în care îl înştiinţa că generalul nu s-a ţinut de cuvînt şi dacă el nu va preda oraşul îndată, noi vom porni la atac.

A doua zi, la 1 ianuarie 1959, am aflat că generalul Cantilio a devenit preşedintele juntei militare guvernamentale, iar Batista cu camarila lui a fugit în Republica Dominicană. Se vedea că, la mijloc e un complot. Junta, creată cu asentimentul ambasadei Statelor Unite, trebuia să preia toată puterea supremă în mîinile ei. Era o lovitură de stat obişnuită, cînd juntele înlocuiesc dictatorii, apoi unul din membrii juntei înlătură de la putere pe ceilalţi şi devine dictator. Era limpede că yankeii imperialişti şi reacţiunea internă se temeau că poporul va lua puterea în mîinile lui.

Comandamentul armatei insurgenţilor, împreună cu Partidul socialist-popular, au adresat un apel poporului muncitor din Cuba să declare, în semn de protest împotriva creării juntei militare, o grevă generală.

Colonelul Rego Rubino, în loc să dea un răspuns direct la ultimatul nostru, propuse să ducem tratative. Fidel acceptă propunerea şi plecă să ducă tratative, la care au participat ofiţerii superiori ai garnizoanei oraşului asediat. La aceste tratative au fost convinşi de inutilitatea rezistenţei şi, în aceeaşi noapte „bărboşii" au intrat din patru direcţii în Santiago-de-Cuba.

Populaţia ne-a primit cu bucurie şi entuziasm. Ici-colo, cîte o bandă de fascişti, aşa-zişii „tigri", organizaţi şi încurajaţi de senatorul reacţionar Rolando Masferrero, încercau să opună rezistenţă, trăgînd în ostaşii noştri, de la etajele de sus ale unor clădiri. Dar toţi au fost prinşi cu ajutorul populaţiei şi daţi în judecată.

Greva politică generală a continuat pînă la 5 ianuarie. Junta generalului Cantilio n-a rezistat nici o zi şi a căzut. Asemenea celui care se îneacă şi se agaţă şi de un pai, tot aşa şi reacţiunea încerca să împiedice victoria forţelor populare-revoluţionare: a fost creată încă o juntă, dar aceasta a rezistat şi mai puţin decît prima.

Toată ţara se afla de fapt în mîinile armatei insurgenţilor.

La 2 ianuarie, coloana „José Marti" în frunte cu Fidel Castro, se îndrepta spre Havana, capitala ţării. In aceeaşi zi, după atîţia ani de prigoană sălbatică, a apărut primul număr al gazetei „Noticias-de-hoi" organul Partidului socialist-popular.

HAVANA

A fost un marş de neuitat. Populaţia din localităţile prin care trecea coloana noastră ne obliga să rămînem măcar cîteva ore, pentru a ne saluta şi a asculta cuvîntările lui Fidel Castro.

La Havana au venit oameni din provinciile cele mai îndepărtate. Intîmpinarea armatei insurgenţilor în capitală s-a transformat într-o sărbătoare naţională.

Cu multe ore înainte de sosirea noastră, sute de mii de cubanezi s-au aliniat pe ambele părţi ale şoselei centrale şi prin tot oraşul.

Poporul a biruit cu arma în mînă.

Acum armele ne trebuiau pentru a ne apăra împotriva pretenţiilor duşmanului din afară. Urma să ducem lupta pe alte fronturi, pentru o Cubă liberă independentă şi fericită.

Traducere din limba rusă de
Vl. Cavarnali

CALEIDOSCOP...

...LA ZI

Unui prieten romîn

Scumpe prietene,

Îți aduci aminte? Era în iunie 1954, cînd ne-am văzut pentru prima oară.

Te-ai apropiat de mine și m-ai întrebat ceva. Nu ți-am răspuns însă, deoarece nu înțelegeam încă limba romînă. Te-ai supărat de „îngîmfarea" mea și ai spus ceva cu mînie. Am început să rid, iar tu te-ai înroșit și ai început să strigi, gesticulînd. Auzeam un torent de cuvinte, care nu-mi spuneau nimic, întrucît vocabularul meu se epuiza prin cîteva fraze: nu știu, sînt străin, apa minerală, dar rece...

Îmi mai aduc aminte de privirea ta emoționată, cînd am pronunțat aceste cuvinte care păreau atunci atît de grele pentru mine. După aceea, am rămas pe terasa cea mare și am început să jucăm șubah, joc pe care nu-l cunoscusem pînă atunci. Masa pe care jucam era foarte netedă și totuși piesele aruncate de noi cu multă grijă nu vroiau să intre în secțiunile stabilite. Și atunci a început una din acele conversații de necrezut, în care unul ghicește ceea ce vrea să-i spună celălalt. Înșiram cuvinte rusești, franțuzești, nemțești, desenam diferite figuri pe suprafața netedă a mesei și ne înțelegeam foarte bine. Am aflat că lucrezi la tunelul de la Hidrocentrala „Bicaz", că ești șef de schimb. Fiind fruntaș în producție, ai fost trimis la odihnă la mare. A doua zi trebuia să te întorci la Bicaz. Nu știu cine a cîștigat partida — poate tu, poate eu. Am simțit însă amîndoi că atunci am cîștigat — ne-am cîștigat prietenia. Și cînd s-a apropiat ora mesei, ne-am dat adresele, simțeam cum ne încerca o mare tristețe. Ne-am strîns prietenește mîinile și multă vreme nu am avut curajul să pronunțăm cuvîntul „la revedere".

Pe urmă, am primit prima ta scrisoare. Îmi povesteai despre uriașa construcție, despre munții pitorești și mă invitai să-i vizitez. Mai păstrez scrisorile pe care atunci le descifram cu ajutorul dicționarului. La început ajutat, pe urmă singur, îți răspundeam și cu mare nerăbdare așteptam răspunsul tău. Invitațiile tale deveneau tot mai stăruitoare și mă necăjeam că nu puteam găsi prilejul de a trece pe la Bicaz..

În sfîrșit, a sosit această clipă fericită. Munții ne-a întîmpinat cu frumusețea sa de neexprimat. În localitatea muncitorească, situată la malul Bistriței, domnea o liniște desăvîrșită. Muncitorii, abia întorși de la locul de muncă, se odihneau, ca să-și recapete forțele pentru ziua următoare. Numai în adîncul pămîntului se auzea bubuitul exploziilor, care reaminteau că alți muncitori duc o luptă aprigă cu stîncile. Îți aduci aminte, atunci te-am sculat — tu te odihneai după o muncă grea. Acum din nou îți cer scuze pentru că ți-am întrerupt somnul. Tu singur m-ai condus prin adîncul și giganticul tunel. În întuneric îți strîngeam mîinile și cu cîtă greutate ne-am putut face înțeleși în gălăgia infernală a tunelului. Pe urmă am mîncat împreună cu toți muncitorii, la cantină. Mîncarea era foarte gustoasă; poate din cauza oboselii noastre era atît de gustoasă, încît trebuie să recunosc că niciodată nu am mîncat cu atîta poftă.

După șase ani, sînt, din nou, oaspetele țării tale. Cînd am coborît la aeroport, primul gînd care mi-a trecut prin cap a fost acela de a merge din nou, cu orice preț, la Bicaz. Niciodată nu am încetat de a mă interesa de mersul construcției hidrocentralei. Cînd răsfoiam ziarele și revistele românești, întotdeauna căutam știri despre Bicaz. Și iată că din nou am fost la Bicaz și regret sincer că nu te-am găsit acolo.

Am stat la poalele giganticului zid. Bistrița, care își mărise apele din cauza ploilor torențiale, urla supărată la picioarele mele. La o mare altitudine, undeva în cerul senin, se încrucișau cele două mari funiculare care turnau betonul pe șantierul în construcție. Steguțele conducătorului funicularelor — roșii și galbene — se încrucișau vesele și parcă muncitorul de sus ne felicita pe noi și întreaga vale. Pe povîrnișul din față se zăreau rămășițele localității muncitorești, care curînd va fi acoperită de apă. Lîngă ea se înălța construcția nouă, la intrarea tunelului. Liniștea munților era tulburată de bubuitul mașinilor de la uzina de beton, de fluieratul locomotivelor și de zgomotul macaralelor. Cînd priveam giganticul și impunătorul zid, fără să vreau, îl comparam cu ritmul progresului Republicii Populare Romîne din ultimii ani. Pentru mine el este simbolul puterii poporului romîn.

Scumpe prietene,

Eram sigur că în cursul anilor care s-au scurs, s-a schimbat aspectul orașelor și satelor pe care le vizitasem înainte. Viața noastră nu tolerează nici un fel de impas, drumul nostru comun duce spre ascensiune și prosperitate necontenită. Însă tot ce am văzut depășește cu mult ceea ce îmi închipuiam. Cu o bucurie nespusă am vizitat noul centru al Capitalei Republicii Populare Romîne. Parcă n-ar fi un centru al Bucureștilor care numără aproape 2 milioane de oameni, ci un orășel care a crescut ca în basme.

Am stat copleșit în fața minunatului tablou. Mă îmbătau tăcerea și liniștea care se așternuseră pe piața cea mare și strălucitoare. Nu-mi este frică să recunosc că, în această clipă, parcă s-a ivit în mine dorința să stau aici. Oare am putea găsi un loc mai bun de odihnă după o muncă creatoare decît în încăperile luminoase ale noilor apartamente?

Numai țări ca ale noastre, care doresc să trăiască în pace și a căror unică și principală sarcină este prosperitatea poporului, pot construi în astfel de ritm.

Din nou am vizitat toate localitățile, unde fusesem cu 6 ani în urmă. Pretutindeni m-au întîmpinat orașe și sate care și-au schimbat complet înfățișarea. Am deslușit în ochii țăranului din Cuza-Vodă, ai muncitorului din Bicaz, ai muncitorului forestier din Bicazul Ardelean, ai studenților din Iași și Cluj, ai pionierilor care m-au rugat să le dau adrese ale pionierilor noștri pentru a le scrie — am deslușit o încredere liniștită în zilele ce vin. Acești oameni sînt adevărații stăpîni ai țării.

Nu ne-am putut vedea, scumpe prietene, însă eu sînt sigur, că, oriunde ne-am găsi acum, tu tot în primele rînduri ale construcției vei fi. În zilele acestea, zile ale freamătului și fierberii creatoare, tu ești din nou înflăcărat de apelul luminos pentru o viață și mai bogată, fericită și liniștită. Sînt sigur că planul trasat nu numai că va fi îndeplinit în anii ce vin, dar el va fi și depășit, deoarece realizatorul lui ești tu și poporul tău.

Să ne vedem cît se poate de curînd în țara ta minunată, prosperă și iubitoare de pace!

Îți string călduros mîinile și te îmbrățișez frățește.

Kliment Țacev

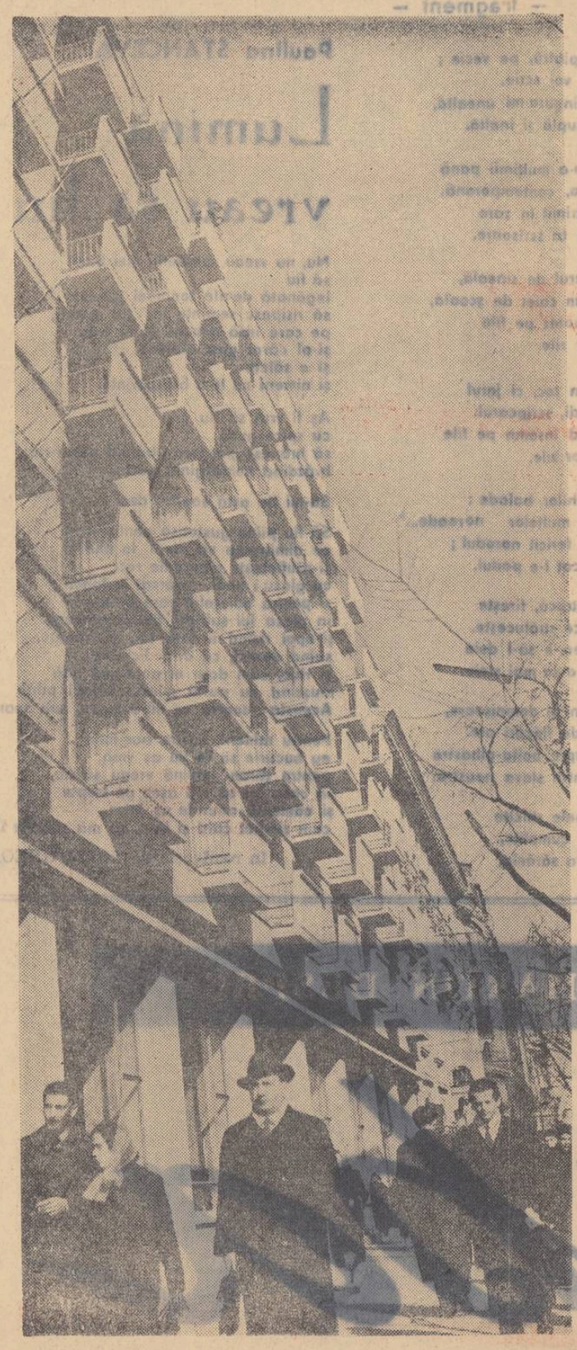

Secvență bucureșteană

...ȘTIINȚIFIC

Medicina ÎN VECHEA DACIE

de Prof. univ. dr. Valeriu L. BOLOGA

În urma cercetărilor arheologice mai noi au ieșit la iveală o serie de dovezi că, în comuna primitivă, pe teritoriul de azi al Republicii Populare Romîne a existat, pe lîngă medicina magică și animistă, și o empirie medicală remarcabilă. Studiul paleopatologic al osemintelor din neolitic, din epoca de bronz și de fier, ne dovedește că o serie de fracturi ale oaselor extremităților s-au vindecat printr-o sudare bună care denotă o experiență a vindecătorilor în ceea ce privește coaptarea și fixarea mebrelor lezate. De asemeni cele opt cranii trepanate din aceste epoci, găsite în Ardeal, Muntenia și Moldova, din care jumătate prezintă urme de vindecare, denotă o abilitate chirurgicală pe care o cunoaștem de altcum și din alte regiuni și alte epoci la primitivi. Mai precise sînt dovezile în privința aceasta din epoca La Tène. De la Celții care au trecut prin teritoriul țării noastre, ne-au rămas cuțitașe, care în unele cazuri par a fi format de-a dreptul mici truse chirurgicale. De curînd s-a găsit lîngă Bistrița un fierăstrău celt din La Tène-C, care a fost identificat drept instrument pentru trepanație. Prin comparație cu medicina empirică a sciților din Ucraina, care e bine cunoscută, se poate conclude că practici asemănătoare au existat și la sciții din Dobrogea și din Moldova, la același nivel. Cunoaștem de la Herodot anumite obiceiuri ale acestor Sciți din estul țării noastre, de a se folosi ca excitant de fumul de cînepă (haşiş). Mai precise sînt datele cu privire la medicina dacilor și geților, care dispuneau de un empirism medical destul de dezvoltat. Zeități cu rosturi medicale au fost Zamolxis, Darzos și Bendis. Strabo afirmă că la Daci preoții nu erau numai vrăjitori, ci și medici și că știau să tălmăcească semnele cerului. Alături de elemente de misticism religios, în medicina lor, aflăm tot de la autorii greci, că ei cunoșteau o mulțime de plante vindecătoare și se pricepeau la prepararea unor otrăvuri puternice. Instrumente chirurgicale, sigur dacice, ne sînt cunoscute, de exemplu foarfeci mici; de curînd s-a descoperit la Costești, în Hunedoara, o trusă chirurgicală cu instrumente și medicamente, care a aparținut probabil unui vindecător dac din vremea lui Decebal. Această trusă arată o influență a medicinii eleniste asupra celei sacerdotale dacice. Galen vorbește despre cunoștințele toxicologice ale geților, care pregăteau otrăvuri pentru ungerea săgeților. Cîteva cuvinte dacice, păstrate — după părerea lingviștilor — în limba romînă, se referă la părțile corpului și la unii termeni botanici. Toate acestea constituie informații, încă fragmentare, sînt totuși suficiente pentru a dovedi că locuitorii Daciei preromane dispuneau de elemente de medicină primitivă asemănătoare cu acelea ale celorlalți „barbari" din acea epocă.

Cunoștințele noastre actuale asupra felului de a trăi al dacilor, îmbogățite mult prin săpăturile ultimelor decenii, ne dovedesc că în statul lui Boerebista și Decebal civilizația dacică depășise stadiul primitivității. Din aceste date putem să reconstituim anumite aspecte ale igienii ei.

Dacia și Moesia formau unghiul extrem nord-estic al imperiului roman. Dacia a fost ultima provincie cucerită de către armatele romane, dar și cea dintîi evacuată de ele, după ce a început procesul de destrămare a imperiului. Romanii o ocupă pentru ca să-și apere stăpînirea din Peninsula Balcanică și de la Marea Adriatică. Statul dac al lui Decebal, aflat în momentul invaziei pe zece trepte ale dezvoltării cînd îi erau inerente trăsăturile unei viguroase democrații militare, era o piedică în calea politicii de cotropire a romanilor. Imensele bogății ale pămîntului dacic constituiau un obiectiv important pentru interesele clasei exploatatoare a statului sclavagist roman. Ele atrăseseră privirile ei încă mult înainte de Traian.

Dacia cucerită este întărită cu garnizoane și organizată atît din punct de vedere administrativ cît și politic după sistemul roman. După cucerire, au pornit spre Dacia, din ținuturile mai mult sau mai puțin romanizate ale imperiului, coloniști atrași de bogățiile noii provincii. Ei, împreună cu veteranii legiunilor care staționau aici, au constituit nucleul de bază al populației orășănești. Deși dacii suferiseră în cele două războaie grele pierderi, cu tot numărul mare de daci făcuți sclavi și trimiși în toate părțile imperiului, ei nu au fost exterminați. Existența mai departe a unei populații băștinașe este oglindită în civilizația materială, în viața spirituală a provinciei și e confirmată prin existența unor cohorte din armata romană, compuse din daci.

Viața socială și intelectuală a clasei exploatatoare din Dacia era o copie provincială a celei din Roma, din Italia și din celelalte provincii mai vechi.

Pătrunderea într-un număr mare a militarilor în orașele Daciei și mai ales participarea lor în administrație este una din particularitățile romanizării Daciei și un element de bază pentru înțelegerea medicinii în această provincie.

În toate orînduirile cu clase sociale antagoniste, medicina a avut un caracter de clasă, influențată fiind de concepția clasei dominante. O dată cu cucerirea Daciei se aduc aici elemente de medicină populară, dar și cultă, greco-romană, ale cărei manifestări se vor constata pînă la retragerea trupelor romane, mai mult chiar, vor persista sporadic și după ea.

Medicina clasei dominante a avut, la orașe, caracterul unei medicini culte, legate de medici veniți din metropolă sau din alte centre ale imperiului cu tradiții culturale mai vechi. Ea era înainte de toate la dispoziția locuitorilor din orașe, a militarilor și coloniștilor și purta caracterul mercantil al unei medicini de clientelă. Ne putem foarte bine imagina că medicii militari din orașele-lagăre erau căutați și de bolnavi plătitori civili. Foarte caracteristică pentru aspectul specific de comercializare a practicii medicinale este existența oculiștilor, (despre care va mai fi vorba). Ei ne sînt bine cunoscuți din viața medicală a Galiei, unde-i găsim în număr mare. Umblau din oraș în oraș, la tîrguri, și își vindeau leacurile pentru boale de ochi, un fel de medicamente de specialitate, plasate cu bani scumpi.

Măsurile de igienă publică (băi, apeducte, canalizări), au lăsat urme impresionante în așezările urbane, unde ele se aplicau în folosul locuitorilor înstăriți, precum și în castrele militare.

Toate acestea erau reflexe îndepărtate, provinciale, ale unei medicini progresiste din Italia, Grecia și Asia Mică.

În opoziție, vedem lipsa unei vieți medicale ridicate și de măsuri de igienă publică la sate, cu populația lor modestă, în bună parte băștinașă. Exploatații aceștia ai unui regim de clasă își aveau de bună seamă medicina lor: străvechea medicină populară dacă, primitivă și conservatoare, îmbinată din elemente empirice și magice.

Comună ambelor paturi va fi fost medicina templelor, caracterizată prin cultul lui Esculap.

Pretutindeni în antichitatea greco-romană găsim, paralel cu existența medicinii savante hipocratice-galenice persistența celei sacerdotale în jurul sanctuarelor esculapiene. În Bergamon, metropola asiatică a imperiului, de unde a descins la Roma un medic mare și învățat, Galen, exista o vestită școală de medicină, dar și cultul lui Esculap, cu toate înzorzonările lui mistice, a rămas în floare în tot timpul imperiului. Decăderea claselor exploatatoare, tot mai vădită în secolele care au pregătit declinul imperiului roman, a produs fenomenul tipic al unei tendințe spre misticism, care a fost favorabilă medicinii religioase. În Dacia și în Moesia, avem, vehiculate de coloniștii asiatici, adevărate revărsări de misticism oriental. Sigur au persistat și elemente autohtone ale cultului lui Zamolxis și al zeului vindecător Darzos. Substratul psihologic pentru primirea și adîncirea ideii de zeu mîntuitor a lui Esculap a fost favorabil. Trebuie să ne închipuim că pe de o parte clasa dominantă a adus cu sine din metropolă cultul lui Esculap, pe de altă parte masele exploatate s-au dovedit susceptibile pentru a contopi credințele noi despre Esculap cu altele mai vechi despre zei mîntuitori și vindecători. Medicii învățați, veniți în Dacia cu cunoștințe și practici de valoare terapeutică reală, vor fi înțeles că e în folosul lor să asocieze intervenția activă medicală și chirurgicală cu forța sugestivă a nimbului esculapian, și, în concurența lor cu medicina sacerdotală, nu vor fi refuzat să-și asocieze practica lor cu anumite elemente religioase sugestive.

În cadrul organizației armatei romane și ca urmare a mulțimii războaielor purtate de ea, s-a înființat, încă din vremea lui Augustus, și instituția medicilor militari.

Odată cu trupele romane vin în Dacia medicii unităților. Lor le urmează, după instaurarea administrației civile, și medici civili, liber profesioniști. Dintre medicii militari ai legiunilor romane din Dacia se cunosc numele cîtorva: Marcus Valerius Longinus, medic al legiunii a VII-a; Claudius distins cu onoruri de municipiul Drubeta (Turnu Severin); Aelius Decimus, venit cu legiunea întîia: Criton care l-a însoțit pe Traian. Pe coloana lui Traian găsim reprezentat chiar un post de prim ajutor al trupelor în luptă cu Dacii.

Din interpretarea unei inscripții găsite la Troesmis (Iglița), se poate afirma că în afară de acei chirurgi militari (vulnerarii) care însoțeau armatele, au existat, după încetarea războiului, și medici practicieni civili; așa de exemplu, Titus Rascanius. Din citirea inscripției de la Iglița reiese că el nu era medic al vreunei legiuni, deoarece s-ar fi însemnat acest lucru în textul păstrat. În proprietate particulară a existat în Alba-Iulia un fragment de inscripție, atestînd existența unui medic civil în Apulum. Din păcate nu am mai putut să dăm de urma acestui document pierdut acum.

Practica medicinii greco-romane pe teritoriul Daciei se oglindește în instrumentele chirurgicale descoperite în cursul săpăturilor în mai multe localități, ca Apulum (Alba Iulia), Potaissa (Turda), Porolissum, Drubeta (Turnu Severin) etc. Cele mai multe instrumente sînt simple, majoritatea lor fiind pense, sonde, spatule.

Obiecte interesante pentru istoria pediatriei la noi îl formează mici biberoane de sticlă, găsite în morminte de copii la Apulum (Alba Iulia) și Potaissa (Turda), datate ca aparținînd secolului al II-lea din e.n. Astfel de biberoane sînt descrise în literatura medico-istorică în număr foarte mic.

Secolul al II-lea și al III-lea al e.n. este caracterizat în medicina greco-romană prin specializările în arta medicală, fapt care se repercutează și asupra medicinii din Dacia. Găsim astfel atestată și aici existența oculiștilor. Pentru vindecarea bolilor de ochi se foloseau foarte mult colirurile. Acestea se vindeau în formă de pastă, pe care erau imprimate cu o ștampilă instrucțiunile pentru administrare. Pe teritoriul Daciei s-au găsit două „signacula ocularium" de felul acesta, unul la Apulum, altul la Ciachi-Girbou pe Someș, primul atestîndu-ne existența oculistului Titus Attius Divixtus, iar cel de-al doilea pe Publius Corcolonius.

Odată cucerită Dacia, romanii organizează stațiunile balneare de la Băile Herculane (Ad Mediam), de la Călan din Hunedoara (Aquae), Geoagiu (Germisara) etc. În orașe s-au construit băi publice, canalizări și apeducte după sistemul roman, de exemplu în Drubeta, Apulum, Ulpia Traiana etc. Bolnavii care își recăpătau sănătatea utilizînd băile termale, închinau în semn de recunoștință altare și table votive dedicate lui Esculap, Higiei și lui Hercule. Cultul lui Esculap este foarte interesant de studiat la noi, dacă ne gîndim că el s-a răspîndit în lumea elină sub influența tracilor, pătrunzînd apoi la romani, care îl aduc în momentul apogeului său în Dacia. El este relativ mai răspîndit în Dacia decît în alte provincii romane, acest fapt fiind determinat pe de o parte de mulțimea izvoarelor minerale, de pe altă parte de credințele religioase ale cuceritorilor romani. Cultul lui Esculap și al Higiei ne este cunoscut din numeroasele inscripții și altare, frecvente mai ales în Valea Mureșului.

Din medicina cultă greco-romană, din cinstirea zeităților vindecătoare, din medicina empirică și magică locală, s-a născut medicina provincială din Dacia romană.

Putem să constatăm că medicina provincială din Dacia sclavagistă romană a avut unele caracteristice care îi dau o nuanță locală.

Ea a constituit o componentă importantă, atît prin elementele ei străvechi de practici și credințe medicale, cît și prin cele culte vulgarizate, în alcătuirea medicinii populare românești de mai tîrziu.

...EXTERN

REZISTENȚĂ SPANIOLĂ

Un nou val de arestări și de teroare s-a abătut asupra Spaniei. După sălbaticele represiuni din primele luni ale acestui an, peninsula iberică trăiește a doua oară, la scurt interval, o perioadă de persecuții polițiste. Dacă rîndul trecut se invoca pretextul celui de al VI.lea Congres din ilegalitate al P.C. din Spania și se exploata actul provocator al unor bombe explodate la Madrid ca și activitatea refugiaților politici întorși din U.R.S.S., de astă dată cercurile oficiale nu-și ascund temerile că s-ar putea dezlănțui evenimente similare celor din Coreea, Japonia sau Turcia. Al doilea val ar avea deci o semnificație preventivă.

Caracteristic este că, în ambele rînduri, obiectivele terorii au vizat toate păturile sociale. Dar muncitorimea, intelectualitatea și studențimea au fost cu deosebire vînate. Și printre toți a surprins numărul mare al tinerilor arestați și schingiuiți. Lucrul acesta are o importanță deosebită și potențialul consecințelor sale n-a scăpat probabil autorităților franchiste. Este vorba de un tineret care a crescut în cele două decenii de dictatură franchistă, care n-a cunoscut decît din auzite perioada republicană și care, educat în spirit pur „hispanic", ar trebui să dea numai satisfacții singerosului „caudillo", fascistei „falange" și catolicului „Opus Dei". Nimic din toate acestea. Intelectualitatea, de asemeni, care, după emigrarea celor mai eminente spirite a trebuit să înceapă de la zero orientarea ei în ițele contemporaneității, a mers de la început numai prea puțin pe liniile prescrise oficial, pentru ca să adopte, în cele din urmă, un drum total opus. Se poate chiar vorbi de o rezistență pasivă în rîndurile acesteia. Nu era deci de mirare că printre arestați se găseau poeți ca Joaquin Marcos, romancieri ca Luis Goytisolo-Gay, plasticieni ca Joaquin Fernandez Palazuelos sau actori ca Miguel Vasquez. Ce li se imputa în definitiv acestora?

Cînd Spania numără peste două miloane de șomeri la sate și peste 400.000 la orașe; cînd devalurările repetate ale pesetei au agravat și mai mult falimentul politicii monetare; cînd „ajutoarele" americane s-au epuizat numai în șosele strategice și aerodroame iar peninsula a devenit bază militară americano-germană; cînd, după mai bine de două decenii de dictatură, nici o problemă economică și socială nu a fost rezolvată, era natural ca oamenii de cultură să devină ecoul adînciilor nemulțumiri care frămîntă masele largi ale poporului spaniol. Iată de ce, oamenii de artă, care au marcat cu personalitatea lor perioada franchistă, au adoptat o atitudine critică destul de categorică. Nici misticismul catolic și nici elucubrațiile falangiste asupra „elitelor" n-au captat pe creatorii artistici. Realismul critic este mai degrabă o trăsătură comună și denotă fără doar și poate o angajare expresă pe o linie care a surprins atît de neplăcut oficialitatea. Nu este deci de mirare că reproșurile acestela vizează azi personalități și opere atît de deosebite ca acelea ale lui Camilo Jose Cela sau Blas de Otero, Ana Maria Matuta sau Luis Landines, Juan Goytisolo sau G. Solaya. Franchismul a văzut în prezentarea fără fard — deși uneori confuză și plătind un vădit tribut modernismului — a realităților spaniole, așa cum reiese ea din operele cele mai semnificative și de succes ale scriitorilor spanioli, o tendință progresistă, adică o atitudine de rezistență. Și nu s-a înșelat.

M. R.

PICTURA INVIZIBILĂ

„Cea mai gravă eroare a artei moderne este de a picta invizibilul și nu ceea ce e pictural".
PICASSO

Nu sînt pictor, nici critic de artă, dar am oarecari legături cu arta plastică. — mai multe, în orice caz, decît pictorii și sculptorii despre care e vorba mai la vale. De aceea îmi și permit să mă amestec într-un domeniu păzit cu atîta strășnicie de criticii plastici. (Socot că aceste scuze le vor ajunge).

Am răsfoit deunăzi cîteva numere din eleganta revistă americană *Art News* (adică „noutăți artistice") și am constatat cu mirare că arta plastică a făcut mari progrese dincolo de ocean. Nu degeaba afirmă editorialul publicat în numărul din ianuarie al revistei, sub titlul *Arta în Statele Unite, însemnări din 1960*:

„La începutul anului 1960 este limpede că arta americană, în special pictura abstractă și nonfiguativă a școlii newyorkeze este cea mai însemnată forță internațională în domeniul artelor vizuale".

Am căutat în paginile revistei dovezi palpabile ale acestei afirmații atît de categorice și iată la ce concluzii am ajuns:

1). Arta abstractă americană a revoluționat tehnica tradițională a picturii și a sculpturii, înlocuind pînă și materialele lor de lucru. Un exemplu, printre multe altele, îl oferă bătrînul sculptor newyorkez Joseph Konzal, despre care revista scrie că „a înlocuit cu piroane, șuruburi, cuie, balamale, drugi și țevi structurile masive, din lemn sau teracotă, cu care ne obișnuise în trecut". Mi-am notat rețeta (nu știu de unde o să fac rost de țevi) și am trecut mai departe.

Cu sufletul plin de speranță am continuat lectura revistei și am aflat că la New-York a expus de curînd și o sculptoriță, pe nume Louise Nevelson, care lucrează în branșa cherestelei:

„Folosind lemnărie de toate formele, dimensiunile și calitățile posibile, ea creează orașe și țări întregi, peisaje și ascunzișuri, toate pictate în negru... Admiratorii ei au din nou prilejul de a fi impresionați de construcțiile ei, care seamănă cu niște sloiuri de lavă neagră, cu niște altare druidice, cu niște orașe părăsite, sau cu orice poftiți..."

Dinspre partea mea, aș prefera să semene cu Lacul Bilea, dar mă tem că cer prea mult, așa încît mă voi opri asupra altarelor druidice, care m-au pasionat din fragedă pruncie.

Tot la alegere, fără nici o obligație de a vedea ceva precis în ele, se prezintă și lucrările lui John Grillo, a cărui specialitate este de a face „colaje din hîrtii ce și-au trăit, deja, viața folositoare în alte locuri". Uneori, artistul adaogă deasupra „colajelor", culori de acuarelă. „Dar, cel mai adesea, culoarea și forma mototolită a respectivelor hîrtii i se impun *întocmai așa cum le-a văzut printre picioarele trecătorilor*", (sublinierea mea). Fără a intra în detalii, vă asigur că tehnica lui Grillo este perfectibilă, prin

...PLASTIC

folosirea altor sorturi de hîrtii uzate. În genere, prevăd un viitor de aur artei abstracte, care mai are atîtea materiale concrete de cucerit: sticla pisată, scîrna de oaie, cutiile de conserve, praful de scărpinat (praful obișnuit, *rutier*, a fost deja utilizat în pictura americană) etc., etc.

2). Idealul sprem al artei abstracte — invizibilitatea — este pe cale de a fi atins. Dovadă, lucrările picturiței americane Sally Hazelet. Am văzut reprodusă în revista *Art News*, una singură, intitulată sugestiv: „Prezența inimii" — și m-am cutremurat de emoție. Închipuiți-vă un pătrat cenușiu, în mijlocul căruia se află un fel de nebuloasă neagră, pesemne inima pictoriței. Dar, cum nu mă pricep să redau în cuvinte frumusețea unei asemenea picturi, voi recurge la un citat din cronica închinată d-nei Hazelet.

„Culoarea pare să se acumuleze în tablou întocmai cum se încarcă o baterie, iar în mijloc apar, încet-încet, niște cercuri — parcă ar fi ținte de tragere sau chipuri omenești — nu se poate vedea precis, și nici dintr-odată. Cînd îți apropii ochiul ai impresia că înoți într-o pajiște cu flori, dar, de la distanță, pictura pare să se înroșească aidoma obrajilor Charlottei Corday în clipa cînd călăul i-a izbit capul retezat. Această pictură amintește și de covoarele persane de rugăciuni, în care nu vezi decît o țesătură de flori împletite cu arabescuri de texte din Coran, pînă-n clipa cînd, depărtîndu-te, descoperi chipul ascuns al unui bărbat. Desigur, toate aceste viziuni n-au nimic de-a face cu Sally Hazelet sau cu intențiile ei. Artista încearcă doar să găsească frumusețea și o formă extrem de pură. Cu cît lucrează mai mult, cu atît mai subtile îi sînt descoperirile. La un moment dat, în pictura ei vor exista toate culorile, dar nu-ți vei da seama de niciuna dintre ele, încercînd doar o senzație de liniște, armonie și încîntare...".

Această pagină de umor involuntar nu poate fi, desigur, înțeleasă pe deplin fără ilustrația respectivă, dar vă rog să mă credeți că tabloul intitulat „Prezența inimii" îți dă într-adevăr o senzație de liniște — o liniște totală, de mormînt, pe care n-o profanează nici o culoare și nici un accent omenesc. Eu l-aș fi intitulat „Mormîntul unui coarece înecat", dar d-na Sally nu m-a întrebat, din păcate.

În numărul din martie a.c., al revistei *Art News* am găsit ilustrarea cea mai deplină a succesului picturii invizibile. N-are a face că succesul se datorează unui artist parizian — pe nume Serge Charchoune — pentru că, vorba revistei, „arta modernă americană este forma logică pe care trebuia s-o ia arta europeană" și pentru că, citez din același editorial: „Pictura americană de astăzi este o pictură europeană". Iată ce scrie criticul american Patrick Waldberg despre tablourile lui Serge Charchoune:

„Poți trece pe lîngă o pînză a lui Charchoune *fără s-o vezi*. În pînzele sale ușoare, gama de gri-uri, crem-uri, roz-uri sau violet-uri atinge o asemenea subtilitate, *încît ele se contopesc cu peretele*, cînd sala nu e îndeajuns luminată. Faptul că un pictor și-a consacrat întreaga viață *unei picturi aproape invizibile*, pare destul de uluitor pentru a merita luarea aminte...".

Cu toate acestea, rezultă, din articolul închinat lui Charchoune, că pictorul practică o artă pe cît de invizibilă, pe atît de grea la cîntar. El are, pare-se, obiceiul de a-și prelucra mereu vechile tablouri, acoperindu-le cu alb, care, după cum se știe, este o culoare foarte grea:

„Am încercat — scrie autorul articolului — să ridic una din pînzele sale monocrome de format mijlociu, fostă cîndva policromă și înfățișînd o temă de Mozart — la care a lucrat ani în șir, — dar era cît pe ce să-mi fringă spinarea. În toți acești ani, artistul adăugase pastă albă pe pînza cu pricina"...

Hotărît lucru, „artele vizuale" — cum spune revista — sînt în plin progres pe ambele țărmuri ale Atlanticului. Și chiar dacă aceste „arte" nu se văd, ele atîrnă greu, foarte greu...

Petre Solomon

...SPORTIV

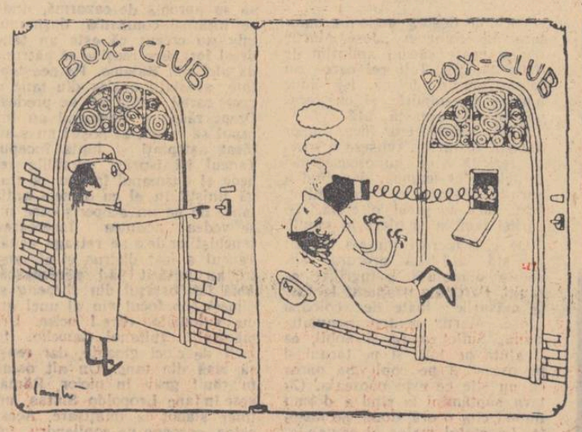

...SATIRIC

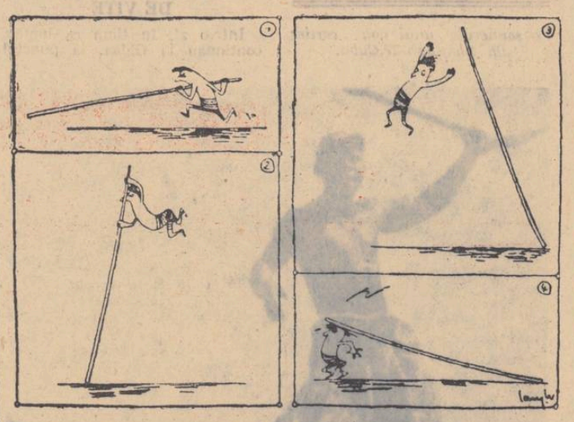

(Din l'Avant-Garde)

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

14
1961
Bibl
BIBLIOTECA CENTRALĂ
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul III, Nr. 17 (52) • 1 septembrie 1960 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

DIN SUMAR:

Stînca *de Radu Boureanu* • Ieșirea din Apocalips *de Al. I. Ghilia* • Ipotești 1960 • Adevărata minune de la Maglavit • Electronica ajută medicina *de prof. univ. Edmond Nicolau* • Ora Romei • Atlas liric: Africa

Sensurile moștenirii literare

de Const. Ciopraga

Parte integrantă a revoluției socialiste, se desfășoară la noi ca și în celelalte state care construiesc socialismul, o uriașă revoluție culturală.

Așa cum arăta tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, în Raportul prezentat la cel de-al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Român, **„Muncitorii, țăranii, tineretul manifestă o mare sete de carte, de cunoștințe, de frumos. Partidul și statul nostru desfășoară o muncă vastă pentru a transforma cultura într-un bun al tuturor, alocă mari fonduri pentru dezvoltarea bazei materiale a activității culturale".**

O dată cu revoluția culturală a cărei anvergură în țara noastră, e cunoscută, se vorbește curent de **moștenirea culturală.** Au intrat în circulație și noțiuni ca moștenirea științifică, moștenirea artistică, moștenirea literară, — componente ale moștenirii culturale.

Partidul nostru a urmat cu consecvență învățătura leninistă cu privire la revoluția culturală. Definind în 1920 coordonatele moștenirii culturale, Lenin demonstra că **„marxismul nu a înlăturat cîtuși de puțin cele mai prețioase cuceriri ale epocii burgheze, ci, dimpotrivă și le-a însușit și a prelucrat tot ce era mai de preț în dezvoltarea de mai bine de două mii de ani a gîndirii și a culturii umane".**

Așadar, moștenirea tradițiilor înaintate, prelucrarea lor în mod critic reprezintă o latură a revoluției culturale. În esență, **„numai prin cunoașterea precisă a culturii create prin evoluția omenirii... numai prin prelucrarea acestei culturi se poate construi cultura proletară".** Și nu e vorba numai de preluarea a ceea ce s-a bucurat de prestigiu, dar și de punerea în circulație a valorilor odinioară contestate sau puse la index. **„În fiecare națiune din zilele noastre** — scria Lenin — **există două culturi naționale".** Sensul primordial al moștenirii culturale este de a scoate în relief tot ce a fost legat de idealurile de progres ale poporului.

Urmînd indicațiile învățăturii leniniste, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej atrăgea atenția la Congresul Învățătorilor din R.P.R. (1952) asupra **„literaturii progresiste, clasice și contemporane, care oglindește năzuințele poporului, lupta și cuceririle sale".** Pe drept cuvînt, **„operele realiste ale unor scriitori și artiști ca Mihail Eminescu, Ion Luca Caragiale, Ion Creangă, George Coșbuc, Theodor Aman, Nicolae Grigorescu"** sînt considerate nu numai ca valori artistice, ci și ca instrumente educative, apte **„să cultive mîndria națională pentru tradițiile revoluționare ale poporului nostru".**

Selectarea elementelor pozitive implică anumite criterii. Accentul trebuie să cadă pe creațiile realiste, cu caracter popular și național, cele care exprimă atașamentul scriitorilor față de marile idealuri ale contemporaneității.

In practică, operația de valorificare a moștenirii trecutului impune orizont larg, sensibilitate pentru nuanțe, pondere critică. Și atitudinea flegmatică și severitatea nemotivată modifică în mod subiectiv perspectivele. Tot așa pretuirea independentă a conținutului de idei și sentimente în dezavantajul formei artistice duce la ceea ce s-ar putea numi **conținutism,** după cum interesul exclusiv pentru formă sfîrșește în **formalism** estetic. Un volum intitulat **Primii noștri dramaturgi** și apărut acum cîțiva ani în colecția **„clasicii romîni",** cuprindea în realitate scrieri ale unor precursori modești. Cu toate accentele lor realist critice, piesele lui C. Faca, C. Bălăcescu, C. Caragiale rămîn în genere adaptări după piese străine, neiiind creații ale unor clasici. Omițîndu-se corelația dintre conținut și formă, unii scriitori ai **Contemporanului** au fost supraapreciați numai pentru ideologia lor înaintată.

Se înțelege că preluarea critică trebuie să evite criticismul. A pune semnul egalității între elementele pozitive și cele negative, înseamnă a anula de fapt însuși obiectul reconsiderării. De teama insuficientei sublimieri a scăderilor, unui scriitor ca Alecsandri i s-au adăugat limite derivînd din originea sa boierească, fără să se observe că originea de clasă nu se confundă întotdeauna cu poziția de clasă. Explicarea limitelor e o îndatorire științifică — „limitologia" de dragul umbrelor e o exagerare primejdioasă.

Deosebită atenție s-a acordat literaturii populare orale difuzată astăzi prin ediții și colecții de prestigiu. Anton Pann și Petre Ispirescu, scriitori populari, cunosc o circulație tot mai largă. Studiul influențelor folclorice în operele unor precursori ca Alecsandri, Eminescu, Slavici, Creangă formează obiectul unor cercetări sistematice.

Ediții înzestrate cu temeinice studii introductive răspîndesc operele respectabile ale literaturii din trecut. În rîndul acestora intră cronicarii, clasicii, scriitorii reprezentativi dintre cele două războaie. Ediții critice ample sînt consacrate clasicilor literaturii romîne.

Utilă e valorificarea opiniilor literare ale unor creatori de seamă, în volumașe ca **V. Alecsandri despre literatură, I. L. Caragiale despre literatură** și altele. A fost readus în actualitate Raicu-Ionescu Rion, format în școala **Contemporanului.** O mare atenție a fost arătată criticului de formație socialistă G. Ibrăileanu, discipol al lui Gherea, ca și Raicu-Ionescu Rion. Dacă însă lui G. Ibrăileanu i s-au comentat lucrările sub aspecte variate, în mai multe volume, reconsiderarea operei critice a lui Gherea întîrzie. În ultima vreme, pe baza studiilor parțiale, s-a trecut la sinteze asupra unor curente literare reacționare sau diversioniste, ca semănătorismul și poporanismul. Dezbaterile sus citate în presa literară ilustrează importanța unor astfel de studii de ansamblu. Seria sintezelor trebuie continuată.

Oferind date de ansamblu și analize minuțioase, într-o viziune sistematică ordonatoare, monografiile constituie instrumente de investigație și interpretare de multe ori fundamentale. Nu se poate concepe o temeinică istorie a literaturii fără prealabile monografii. Sîntem astăzi în fața elaborării unui impunător **tratat de istorie a literaturii romîne.** Drumul spre această mare operă e deschis de studii monografice ori de numeroase studii parțiale.

In posesia metodologiei științifice și cu experiența de pînă acum, perspectivele activității viitoare în acest domeniu sînt luminoase.

23 August. Un aspect de la marea demonstrație a oamenilor muncii.

TIBERIU UTAN

Cîntec la Dunăre

Dunăre, drum
legănător
drum către mare,
chemare
de albe vapoare,
liman primitor,
ești liniște, șoaptă, viltoare,
ești braț de femeie
molatic întins
pe care-n răgazuri să-adoarmă
o tîmplă de om neînvins, —
vioară-n
subsioară
de țară, —
oglindă ce soarbe-ntreg cerul,
mormînt plutitor și statornic
oricui a-ncercat, sau e dornic,
să-ți sfîșie pacea cu fierul,
făgaș înfrățirii
— din vremuri —,
cocoarele-n zări te doresc,
mesteceni și sălcii pe țărmuri
rodesc,
fără tihnă-ți rodesc.
De două milenii
sau poate mai bine,
istoria-ntreagă
ne leagă
de tine,
de-aceea în malul tău azi
înălțăm
cetăți — cu oșteni încercați —
și aripe nouă
îți dăm —
să-ajungi pînă sus, la Galați, —
bujor cu petale de foc
îți vom prinde în piept —
ca apele tale apoi
căldură să ducă-n oceane și-n mări, —
semn că-ai trecut pe la noi...

august 1960

ANCHETA REVISTEI „LUCEAFĂRUL"

1. Cum apreciați activitatea revistei noastre față de sarcina de a oglindi creația tinerilor scriitori și de a o îndruma către temele esențiale ale actualității? În ce măsură se oglindesc în „Luceafărul" preocupările tinerelor noastru și ce propuneri puteți face în acest sens?

2. Cum apreciați activitatea pe care „Luceafărul" o duce în mijlocul începătorilor, al membrilor cercurilor literare, precum și acțiunea de descoperire a unor noi talente din rîndurile oamenilor muncii? Ce sugestii ne puteți da?

3. Ce ați dori să citiți în paginile revistei noastre privitor la marile sarcini ale planului de 6 ani?

4. Care sînt rubricile cele mai interesante? Ce rubrici noi ați dori să se inițieze?

5. Cum apreciați materialele de critică literară din paginile revistei?

6. Cum apreciați și ce sugestii aveți în privința prezentării grafice a revistei? (Paginație, ilustrație, titluri etc.).

Rugăm cititorii revistei noastre să ne comunice răspunsurile lor la această anchetă, pe adresa „Luceafărul", Bulevardul Ana Ipătescu 15, Raionul Stalin, cu mențiunea „Luceafărul întreabă cititorii".

TRIBUNA SCRIITORULUI TÎNĂR

ACTIVITATEA CULTURALA DE MASA ȘI DOCUMENTAREA SCRIITORULUI

Cel de-al III-lea Congres al P.M.R. a deschis în fața poporului nostru orizonturile luminoase ale desăvîrșirii construcției socialiste și perspectivele sigure ale trecerii treptate la construirea comunismului.

Printre sarcinile trasate de partid în domeniul muncii ideologice se află desfășurarea unei intense activități politice educative pentru dezvoltarea conștiinței socialiste a oamenilor muncii, a moralei socialiste, a atitudinii noi față de muncă, față de bunurile obștești și de îndatoririle sociale, — combaterea neobosită a oricăror manifestări a concepțiilor străine, pentru triumful ideologiei socialiste, — îndrumarea de către partid a întregii activități științifice, culturale și literar-artistice pentru ca aceasta să slujească intereselor supreme ale poporului, cauzei construcției socialiste.

Aceste sarcini înscrise în Rezoluția Congresului al III-lea constituie material de reflectare și acțiune și pentru tinerii scriitori. Din raportul tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, din discuțiile purtate de delegați, din toate documentele Congresului, se poate deduce nu numai perspectiva sigură a creșterii nivelului de trai material și cultural al oamenilor muncii din țară, dar se poate prevedea cu siguranță și creșterea exigenței maselor de cititori și spectatori de teatru față de creațiile literare și artistice. Și deci și față de lucrările tinerilor scriitori.

Satisfacerea acestor exigențe se va putea obține numai printr-o muncă asiduă de însușire a cunoștințelor despre viață și societate și prin perfecționarea mijloacelor artistice, tot pe baza cunoașterii aprofundate a vieții.

„Cunoașterea vieții" — „legătura cu viața", sînt astăzi adevăruri incontestabile și indiscutabile pentru oricare scriitor, fie tînăr, fie cu experiență, care vrea să creeze ceva folositor și durabil pentru societatea minunată care se construiește în țara noastră.

Dar ceea ce se discută neobosit și e bine să se discute cît mai temeinic este felul în care se poate obține această cunoaștere a vieții, cum să se realizeze legătura permanentă și intimă cu oamenii care construiesc această societate.

S-a constatat pe bună dreptate că documentările „din goana mașinii" sau prin interviuri reportericeșți fugare sînt cel puțin insuficiente (insuficiente și pentru a scrie un reportaj bun), iar tipul de documentare pe care l-am putea numi prin „teste psihologice orale" de felul „ce simți, tovarășe, cînd lucrezi la acest strung?" sau „cum stai cu problema dragostei?" este demult și iremediabil compromis. Pe de altă parte nu se pretinde ca cel ce scrie despre muncitori să lucreze neapărat la strung și cel ce scrie despre o gospodărie colectivă să fie neapărat colectivist sau cel ce scrie despre oameni de știință să fie fizician-atomist. Dar se poate pretinde în modul cel mai hotărît să cunoască bine viața și oamenii despre care scrie.

Există un domeniu care mi se pare că nu se bucură de atenția cuvenită din partea tuturor scriitorilor tineri, adică a celor care au nevoie mai mult de documentare, de cunoaștere a vieții, (avînd mai puține „acumulări" în această direcție): activitatea culturală artistică din cluburile muncitorești, case de cultură, cămine culturale.

Și totuși, cred că tînărul scriitor are nevoie să participe, el în primul rînd, la această activitate, precum și activitatea culturală-artistică are nevoie de colaborarea lui. Și am pus dinadins problema în această ordine, deoarece sînt convins că tînărul scriitor nu face o favoare, un act de generozitate participînd la munca culturală de masă, ci își îndeplinește o obligație cetățenească și o datorie față de sine însuși, față de arta sa.

Ludovic Bruckstein

In activitatea cluburilor sindicale, a caselor și căminelor culturale, sînt astăzi atrași zeci de mii de muncitori și țărani muncitori, mai ales tineret muncitoresc — și aici aș vedea unul din locurile cele mai propice unde se poate realiza o întîlnire nu de la subiect la obiectul aflat sub observație, ci într-o activitate comună, concretă, unde se poate realiza cel puțin o parte a contactului cu oamenii muncii.

Activează astăzi pe tot cuprinsul țării, sute și mii de formații artistice, echipe de teatru de amatori, brigăzi artistice de agitație. Putem da o mînă de ajutor în justa orientare a repertoriului, în ridicarea nivelului interpretării, astfel încît arta amatorilor să fie artă și să nu cadă în diletantism. Scriitorii pot ajuta efectiv colectivele de creație pentru textele brigăzilor artistice de agitație. Mai mulți membri ai cercului literar „George Coșbuc" din Sighet, participînd la alcătuirea unor asemenea texte, au reușit în bună măsură, să îzgonească producțiile pretins populare, diletantiste din programele de brigadă și să le înlocuiască cu texte bazate pe tot ce e mai valoros în literatura noastră populară și cultă. Nu trebuie să uităm rolul agitatoric educativ pe care-l au brigăzile artistice, faptul că ele sînt extrem de mobile și operative și ajung să fie auzite și văzute de mase mari de oameni ai muncii cărora li se adresează direct. Nu ne este permisă indiferența față de calitatea textelor prezentate. E aici o problemă de educație a gustului publicului nu străină de conștiința scriitoricească.

Lucrînd în ultimul timp în colectivul de teatru al fabricii de tricotaje „Unitatea" din Sighet, cu muncitori tineri ca Glodeanu Ștefan, Munteanu Maria, Heghedus Ștefan, Pavel Toma, Reis Vera și alții, la punerea în scenă a unor piese de teatru pentru festivalul „I. L. Caragiale", la alcătuirea unui program literar în cinstea Congresului, — analizînd piesele împreună, alegînd împreună textele și discutînd problemele de interpretare, regie, am avut cu toții multe de învățat.

Imi dau perfect de bine seamă, că activitatea culturală de masă nu este singurul mijloc de realizare a contactului susținut cu oamenii muncii, dar sînt convins că este unul din cele mai bune, mai utile atît poporului și deci unul din cele mai recomandabile.

PROFILURI LITERARE

MIHAI NEGULESCU

Aparținînd celei mai tinere generații de poeți, în care se înscriu nume ca: Nichita Stănescu, Negoiță Irimie, Miron Scorobete, Corneliu Șerban, Ilie Constantin și alții, generație crescută și îndrumată de partid, Mihai Negulescu s-a afirmat de timpuriu în ciuda temperamentului său fragil, delicat, sentimental, ca un poet cu preocupări mature, publicînd poeme de o impunătoare diversitate tematică, dintre care unele străbătute de vibrații puternice, bărbătești.

Alegîndu-și arcul pe măsura brațului său, ca să parafrazăm un vers de Labiș, îndrăgostit profund de noul peisaj al patriei, punîndu-și deschis, cu entuziasm de adolescent, talentul său în slujba idealurilor poporului nostru, Mihai Negulescu a fost scutit de unele rătăciri formaliste, de imageria și pozele moderniste ale unora dintre poeții mai tineri.

O privire sintetică asupra creației sale, neadunată încă în volum, risipită în numeroase publicații literare sau ziare (Tînărul scriitor, Luceafărul, Gazeta literară, Viața romînească Scînteia tineretului, Viața militară etc.) relevă seriozitatea și gravitatea cu care poetul și-a înțeles menirea sa.

Pămînt natal, una din creațiile mai de început ale poetului, prefigurează unele trăsături constante în poeziile ulterioare: simț plastic, muzicalitate, cursivitate. Sentimentul unui patriotism cald, exprimat cu discreție, înaripează fantezia poetului:

„Pe lîngă sonde sau jugaștri / Rostogolite de-un imbold, / Trec rîuri către tărmi albaștri / Cu sabia de-argint la șold. / Își dezvelesc livezi în soare / Podoaba florilor de-argint, / Vestind o vară roditoare / Sub calmul soarelui alint. / Rafinării cu turle albe / Sub pînza cerului se-atin; / Și macii lîngă lan pun salbe / De liniște și de rubin. / Cosașu-n zarea de mătasă / Răstoarnă pale-n lat și-n lung / Și trece gresia pe coasă / Nu a răscoală, a belșug".

„Nu a răscoală, a belșug" — cade spontan, iluminînd semnificația întregului peisaj, întregind dinamica acestui pastel cu un sens politic major, specific realității noastre, actualității. Sentimentul apartenenței profunde la epocă, la idealurile ei, dă poetului senzația unei continue primeniri sufletești, exultanță, optimism, încredere deplină în rezultatul eforturilor comune ale poporului în lupta pentru o patrie fericită, frumoasă: „Cu fiecare gînd, în noi / Simțim o undă mai curată. / Crestăm un pom. Menim altoi. / Ce fruct ales va da, odată"! (Cu fiecare gînd). Fiecare constructor al socialismului e și trebuie să fie un artist înfrigurat în așteptarea rezultatelor muncii sale, cu sentimentul răspunderii față de cele create: „Ca alt Manole, învingător, privim / Și noi, cu-nfrigurare, cum ne trece / Ceva aprins, din piept, în piatra rece — / Să nu se surpe ceea ce zidim". (Ecou de baladă).

De aici și simțul de vigilență și sacrificiu, exprimînd partinitatea atitudinii poetului, legămîntul său față de patrie: „Mi-aș da în luptă clarul ochilor / Neîntinat seninul să-ți rămînă". Stăpînit el însuși de un puternic sentiment de dragoste pentru prefacerile noi, Mihai Negulescu surprinde, în această arie tematică, motive diverse, inegal realizate artistic, dar străbătute în bună măsură de suflul actualității: elanul brigăzilor de construcție (Tren cu brigadieri), tenacitatea betonierelor de la barajul hidrocentralei Bicaz (La baraj), munca din cîmpia Bărăganului, tumultul sondorilor de pe Valea Prahovei, etc.

Sentimente generoase de înflăcărat entuziasm, proprii tineretului nostru, vibrează în multe din aceste cîntece de drumeție ale poetului.

Folosind uneori versul liber, punctat de rimă, ocolind un pericol vizibil la alți poeți tineri — tentația unui descriptivism reportericesc, notația fugară, de moment — poetul, bătînd spre reflecția lirică, din lipsă de concentrare, rămîne pe alocuri declarativ, exterior. Speculînd un cunoscut motiv arghezian „un semn și tîmpla cerului se-apleacă", vers care subliniază potența demiurgică a omului în univers, poetul devine, în poemul Mă cheamă drumuri și oameni, retoric, solemn diluînd o idee prețioasă, în versuri contorsionate, dificile ca sens, dezarticulate sau prozaice: „Un semn al omului: poteca bolilor prin lume se curmă / Un semn al omului: tractorul răstoarnă hatul din urmă / pe cînd lutul gras i se prinde de spițele roții" etc.

Nu ne hazardăm să spunem că versul liber îi este impropriu poetului, dar că versul de factură clasică îl prinde cel mai bine, nu trebuie trecut cu vederea. În fond, o idee muzicală poate fi exprimată cu egală măestrie de instrumente total diferite. Totul depinde de dimensiunea flăcării sufletești care irumpe în pieptul celor care interpretează. Tînărul poet poate experimenta, din cîte ne putem da seama după o privire sumară asupra poeziilor sale, noi modalități de expresie și în cadrul versului clasic. Fără a apela la exemplele unor maeștri, ne gîndim la Nicolae Labiș, la care o asemenea întreprindere a dat rezultate strălucite.

Intensitatea emoției, profunzimea ideii poetice și concentrarea acesteia determină întotdeauna expresivitatea lirică.

Interesantul ciclu O viață tuturora ne e dată (1957), vădind unele reminiscențe din Esenin și Utkin, putea prin mai multă concentrare să rămînă una din piesele de rezistență de pînă acum ale poetului, cele cîteva scăpărări lirice din El te-a iubit, Bătea un fir de vînt (acesta din urmă o miniatură cu sens tragic, în genul Adormitului văii de Rimbaud) nefiind suficiente pentru a susține întreaga construcție. Ideea antirăzboinică de la baza poemului (fiindcă aceasta bănuim să fie ideea generatoare), se pulverizează într-un sentimentalism vag, de care poetul trebuie să se ferească. Cît de mișcătoare e în schimb elegia Bronz care evocă reținut, vibrant, chipul pierdutului nostru Labiș. Simplitate, căldură, puritatea tonului, sînt cîteva din atributele de bază ale poetului: „Cu zorile, pe-ai zilei tărmi albaștri — Și-acum îl mai adastă cărarul; / Și ce aproape de pămînt trec aștrii / Prelinși în zări încet, cu pașii lui..."

Aceleași calități apar în lirica de dragoste a lui M. Negulescu. În tot ce darnic... ne dezvăluie în cîteva strofe sentimentul statorniciei dragostei, trăsătură distinctă a moralei noi a tineretului nostru, entuziast, creator:

„Ceva în suflet curge însă lin / Netulburat, adînc și parcă tainic. / În fața trainicei iubiri mă-nclin, / Aș vrea să-i fiu cinstitul, bunul crainic. / În tot ce, darnic, viața ne-a adus / Eu chipul tău l-am deslușit — și-mi pare / Că fără tine seri, amieze, nu-s / Că zilele se-înnoadă greu, amare..."

Izvorîte din aceleași sentimente față de patrie, față de trecutul de luptă al poporului, sînt și poemele cu specific militar, ca să spunem așa, publicate în revista Viața militară. Unele din acestea, în deosebi cele din ciclul Tinerețea Sucevei, sînt valoroase nu numai pentru că reflectă o anumită experiență în evoluția poetului, dar pentrucă depășesc prin conținutul lor, cu toate aparențele de didacticism, convenționalismul și platitudinea unor poeme făcute ca să fie declamate, „festive". Slavă e un poem vibrant, mobilizator. Jertfa arcașului de rînd care apără cu pieptul de săgeata vrăjmașă pe Ștefan, simbolizează eroismul poporului, dîrzenia lui.

Pe scurt, Mihai Negulescu e un poet de talent, cu o fizionomie proprie, în plină evoluție, dovedind, cum s-a văzut, reale posibilități de cuprindere largă a vieții noastre frematătoare.

Îmbrățișarea cu ardoare a unor aspecte majore ale realității noastre contemporane (lupta pentru pace, cuceririle științei sovietice și altele), cunoașterea din ce în ce mai profundă a vieții eroice a constructorilor socialismului, îmbogățirea în spirit leninist partinic a viziunii poetului despre lume, sînt condiții care vor înlesni talentului său să zboare la înălțimea viselor generației noastre.

Vasile Nicolescu

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director: acad. Mihai BENIUC
COLEGIUL DE REDACȚIE
Dumitru CORBEA (membru in Comitetul de direcție); Dan DEȘLIU (membru în Comitetul de direcție); Mihu DRAGOMIR (membru în Comitetul de direcție); V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCĂ (membru în Comitetul de direcție).

Tineretul și cultura (II)

A începe un articol pe această temă cu citate celebre despre rolul și rostul lecturii în anii de formare a personalității, ni s-ar părea o paradă inutilă de erudiție. Pentru că, în momentul de față, nu mai sîntem în situația de a demonstra necesitatea cărții pentru pregătirea multilaterală a tînărului și nici nu mai trebuie dusă lupta pentru cucerirea unui tineret indiferent sau chiar rezistent față de comorile artei. Ne aflăm într-un stadiu mult superior, care nu comportă, în mare, asemenea demonstrații, ci o analiză temeinică a direcțiilor de evoluție a pasiunii pentru literatură, de pildă. Este bine cunoscut faptul că la noi tineretul citește mult. Întrebarea care ar trebui să ne-o punem acum este aceea cum se citește și ce se citește. Ar trebui adică să vedem spre ce domenii se îndreaptă pasiunea lecturii și dacă nu cumva pe acest tărîm se manifestă semne de unilateralitate sau de eclectism și dacă — mai ales — nu cumva ideologia burgheză își poate găsi, sub o formă sau alta, teren de infiltrare și pe calea lecturii.

Știut este că fiecare adolescent simte o atracție deosebită pentru literatura științifico-fantastică. Sînt pur și simplu devorate cărțile de acest gen care apar în editurile noastre, sînt căutate cu înfrigurare revistele care publică povestiri cu această temă, sînt ascultate cu aviditate emisiunile „Cutezătorii", „Roza vînturilor" și altele, ale posturilor noastre de radio. Unită cu această pasiune este tendința tineretului de a citi literatură de aventuri, literatură de evocare a unor întîmplări trepidante, petrecute în împrejurări neobișnuite, isprăvi ale unor eroi dotați cu însușiri extraordinare.

Nimic rău și nimic reprobabil în interesul adolescentului pentru această specie literară care, nu mai este nevoie s-o spunem, cultivă multe însușiri prețioase pentru desăvîrșirea personalității umane. De aceea și editurile noastre au pus cu prisosință la dispoziția tineretului, în anii din urmă, tot ce e mai trainic, tot ce e mai valoros din literatura universală în această direcție. În același timp, nu puține au fost și lucrările scriitorilor noștri care au căutat să ducă mai departe genul, să-l îmbogățească cu noi semnificații, să-l dezvolte pe făgașul întineritor al actualității. Este suficient să cităm numele cîtorva autori care ne-au dat multe asemenea lucrări valoroase: Radu Tudoran, Ion Marin Sadoveanu, H. Zincă, Mihu Dragomir, Sergiu Fărcășanu etc.

Tineretul nostru are deci posibilitatea de a-și împlini un firesc interes al său. Se pune însă o problemă: oare prelungirea acestei pasiuni peste hotarele vîrstei și limitarea — chiar în cadrul vîrstei — numai la această specie literară nu duce la îngustarea și unilateralizarea universului spiritual al tînărului de azi?

Departe de noi gîndul de a subaprecia în vreun fel rolul și importanța literaturii de aventuri. Dar dacă nu se pun în mîna tineretului cele mai izbutite exemplare ale genului, care contribuie în mod nemijlocit la educarea lui comunistă, se poate ajunge la o situație care ar avea drept ultimă consecință o anumită sărăcire a perspectivei de viață și a procesului de cunoaștere și de apreciere a frumosului. Oare în rîndurile unei asemenea literaturi nu se pot strecura cu mai multă ușurință forme de manifestare ale ideologiei reacționare burgheze? Dacă literatura de aventuri este de o calitate îndoielnică, dacă ideile sînt confuze, sau dacă țelurile pentru care militează scriitorul nu sînt clare, se face un real deserviciu operei de educație comunistă a tineretului.

Dar chiar literatura de aventuri de bună calitate nu poate singură să formeze armonios personalitatea tînărului care va construi sau construiește socialismul. Ea este o componentă absolut necesară a complexului subtil care acționează asupra sufletului omenesc, dar singură nu va reuși niciodată să-i ofere celui ce i se adresează imaginea artistică a lumii și a frumuseții. Odată cu pasiunea pentru literatura științifico-fantastică și de aventuri trebuie să-i cultivăm tineretului setea pentru celelalte genuri ale beletristicei care chiar dacă li se vor părea unora la început mai aride și mai puțin pasionante, le vor da însă curînd cele mai mari satisfacții. Și aici rolul profesorului de limba romînă este hotărîtor. Faptul că în anul 1962 — așa cum se arată în Raportul C.C. al P.M.R. prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la cel de-al III-lea Congres al P.M.R. — „aproape întregul tineret de vîrstă școlară va fi absolvit școala de 7 ani", are consecințe dintre cele mai fericite și în această privință. Înseamnă că profesorul de limba romînă și mai întîi chiar învățătorul, pe măsura dezvoltării elevului, trebuie să-i insufle pe toate căile dragostea pentru literatura clasică și actuală, în tot ce are ea mai reprezentativ.

În acest proces îndelungat de formare a gustului pentru literatură, manualul constituie punctul de plecare. Alegerea fragmentelor celor mai valoroase și mai atractive pentru vîrstele cărora li se adresează, fragmente care să aibă un înțeles de sine stătător, unită cu o prezentare făcută cu mijloace literare a vieții și operei scriitorului, stîrnește interesul copilului sau tînărului pentru cunoașterea integrală a operelor. Urmează apoi acțiunea perseverentă și competentă a profesorului de a recomanda pentru lectura în afară de clasă a tot ceea ce, la nivelul posibilităților de înțelegere ale elevului, poate contribui din plin la educarea lui în spiritul moralei comuniste și îi poate deci deschide calea spre cele mai însemnate opere literare. Toți factorii de cultură au datoria să se preocupe în permanență de orientarea tineretului spre acea lectură multilaterală și substanțială, din care să fie exclusă posibilitatea infiltrării ideologiei burgheze. Radiodifuziunea, de pildă, a realizat și realizează acțiuni interesante și cu un real ecou în această direcție. Dar încă la emisiunile destinate tinerilor ascultători se simte lipsa de selecție. Se acordă uneori credit unor lucrări mediocre, din care se prezintă fragmente, dramatizări etc. — respectivele cărți căpătînd astfel girul unui for de mare prestigiu. În schimb au fost părăsite, sau sînt foarte sporadic difuzate, prezentări sistematice, ciclice, despre viața marilor scriitori, despre operele lor. Cît de utile ar fi emisiunile în care oameni cunoscuți și iubiți de tineri ar împărtăși modul în care au acumulat cultura și s-au inițiat în tainele literaturii.

Dar numai radioul? Dar presa și mai ales presa literară? Critica noastră mai consideră o îndeletnicire periferică, dar nu chiar înjositoare, interesul pentru aceste probleme vitale de cultură. Nu se ia atitudine împotriva cărților greșite, neartistice din colecțiile de aventuri. Acestea circulă de cele mai multe ori și în masa tineretului fără ca cineva să arate calitățile și lipsurile lor. Iar revistele și ziarele noastre prea rar se ocupă de îndrumarea cititorului care se formează sub ochii noștri. În reportajele și însemnările de scriitor, întîlnim mai mult constatări, dar nu și intervenții folositoare omului tînăr care se află la începutul inițierii sale literare.

Hotărîtor în canalizarea gustului spre lectură a tineretului ar fi contactul permanent al scriitorului cu cititorul. Și aceasta nu numai prin lectura propriilor opere la șezători dar și prin sfaturi și îndemnuri competente. Cu toții cunoaștem marea încredere pe care cititorul tînăr o are în scriitorul de astăzi. Ce util ar fi dacă scriitorul ar folosi acest imens credit în dirijarea sufletului tînăr spre culmile cele mai înalte ale literaturii!

Influența teatrului asupra tineretului este în momentul de față de-a dreptul uriașă, prin teatrul la microfon, prin turneele permanente pe care toate teatrele le întreprind în orașe, sate, uzine etc. Cu diferite prilejuri am dat în revista noastră cifre și aspecte grăitoare în această direcție. A susține astăzi că teatrul nu a devenit una din cele mai prețuite forme ale artei, înseamnă a susține o aberație. Ca putere de influență asupra maselor teatrul începe astăzi să rivalizeze cu cartea. Tocmai de aceea cred că s-ar simți nevoia unor precizări.

Iată, de pildă, în această vară au fost organizate după știința noastră nu mai puțin de trei turnee prin țară cu piesa „Scrisori de dragoste" de Virgil Stoenescu. Au apărut în presă chiar statistici asupra numărului de spectatori care au asistat la reprezentarea piesei lui V. Stoenescu, s-au dat interviuri de către regizori etc. Socotim cu totul nepotrivit ca o lucrare de un gust artistic îndoielnic în care se reînvie procedee ale teatrului burghez, prezentînd o imagine deformată a vieții tineretului nostru muncitor, să fie atît de insistent recomandată. Nu vom face niciodată educație estetică tineretului, nu-l vom ridica spre trepte superioare de înțelegere a artei, dîndu-i de la înălțimea scenei „exemplul" pozitiv al unor șmecheri care debitează expresii triviale. O bună parte din vină o poartă Direcția repertoriilor din Ministerul Învățămîntului și Culturii care permite difuzarea insistentă în turnee a unor piese fără valoare artistică de felul „Scrisorilor de dragoste" de Virgil Stoenescu sau a „Casei din strada Coșbuc 10" de Florin Vasiliu. Astfel de piese pervertesc gustul spectatorului tînăr. Dar în același timp critica dramatică are răspunderea faptului că în presa noastră nu se ia atitudine împotriva unor asemenea improvizații care dovedesc în același timp o minimalizare a gustului și a nivelului de înțelegere a publicului. Mai mult încă: un aspect cu totul reprobabil în activitatea criticii dramatice îl constituie faptul că analiza textului și a spectacolului nu este însoțită și de urmărirea modului în care teatrul pătrunde în mase. Fenomenul acesta nou și interesant care se petrece sub ochii noștri nu poate fi lăsat să se desfășoare la voia întîmplării. Așa cum se arăta într-un articol din Contemporanul, programarea insistentă în turneu numai a comediilor și a farselor nu este de loc indicată. Cred că fiecare instituție de teatru ar trebui să aibă în vedere publicul căruia i se adresează, să-l aprecieze și să-l respecte, oferindu-i cele mai reprezentative lucrări din repertoriul său. Turneele în uzine și la sate trebuiesc însoțite de scurte prezentări, de programe instructive, anume tipărite. În direcția unei acțiuni cu adevărat eficiente de răspîndire sistematică a teatrului în rîndurile tineretului, cred că ar trebui să se înceapă prin reprofilarea radicală a Teatrului Tineretului din București, pe criteriul adevăratei sale meniri: constituirea unor echipe volante de actori care să se deplaseze în fabrici, G.A.C.-uri, în școli, să prezinte în fața tinerilor momente ale istoriei teatrului, însoțite de explicații accesibile. Riscăm să dezorientăm spectatorul tînăr dacă nu-i oferim, în anii formației sale artistice, un ghid în istoria teatrului romînesc și universal. Actorii, regizorii, criticii și toți oamenii de teatru tineri și entuziaști ar putea să afle căile prin care în toate colțurile țării această acțiune să poată căpăta viață.

În felul acesta se vor contracara tentațiile genului ușor sub toate formele de manifestare. Dar despre modul în care frecventarea excesivă a genului ușor poate duce la superficialitate și lipsă de interes față de arta majoră, vom vorbi într-un număr viitor.

Valeriu Rîpeanu

O seamă de cuvinte

I. LUDO: Ultimul batalion

Cel de-al cincilea volum al ciclului Paravanul de aur *este, de fapt, descrierea groazei care cuprinde treptat, necruțător, întreaga faună de propovăduitori ai „jertfelor de pe frontul de răsărit" (citiți milioane de soldați trimiși să moară în război). Pentru că această groază dezumanizantă nu se declanșează numai în clipa prăbușirii frontului nazist la Stalingrad. Ea îi urmărește fără încetare pe Antonești, pe generali, pe miniștri, pe politicienii „de opoziție", pe ziariștii gazetelor de șantaj, îi încleștează și-i aruncă într-un ridicul macabru. Totul se pare că-i amenință: Hitler, dispus oricînd să-i înlocuiască cu un guvern „mai sigur", Killinger, proprii lor camarazi de la cîrma țării. Fiecare se simte suspectat, se teme că prietenii cu care împarte beneficiile războiului de jaf l-ar putea trăda. Nici unul nu-i invulnerabil; în conștiința tuturor se strecoară groaza că un singur cuvînt al celui de lingă el, sau al „mareșalului dezrobitor", al dictatorului de la Berchtesgaden sau al agentului său de la București l-ar putea azvîrli în disgrație.*

Dar cel mai puternic temei al groazei îl constituie împotrivirea, ura fățișă a poporului întreg. Fiecare literă a manifestelor prin care Partidul Comunist demască odioasele crime ale clicii din fruntea țării are darul de a spori groaza ucigașilor. Zadarnice sînt cuvîntările pompoase ale „Conducătorului". Zadarnice asigurările că nu mai sînt decît puține zile pînă la aruncarea în luptă a „armei victoriei totale". Nici prezicerile optimiste ale ghicitoarelor pe care Ică, socotit „creierul" regimului de teroare, le consultă periodic, nu salvează pe nimeni de această groază atotstăpînitoare.

Tragismul cărții lui Ludo rezultă din prezentarea tuturor crimelor săvîrșite de regimul antonescian prin prisma stupidității, lăcomiei, servilismului și cruzimii reprezentanților acestui regim. Scriitorul nu intervine decît arare ori cu propriile sale comentarii. De cele mai multe ori, cei care comentează evenimentele sînt tocmai eroii cărții. Suferința poporului nostru, interpretată de discursurile ridicule, presărate cu imagini lipsite de orice sens, capătă dimensiuni cu adevărat tragice. Sarcasmul scriitorului izbutește să desprindă din potopul de minciuni parfumate din belșug de Ică, de Mărunțelu, de Stănică Popescu, adevărul înspăimîntător pe care-l oferă istoria războiului antisovietic purtat de burghezia romînă. Afacerile veroase încheiate în numele „civilizației europene", furturile și excrocheriile sînt dezvăluite cu tot cortegiul lor de nobile explicații. Înalta burghezie, oploșită în jurul mareșalului, e gata să-și sacrifice orice urmă de demnitate, numai să-și păstreze averile. Ni se pare elocventă în această privință strădania profesorului universitar care, părăsindu-și familia, colindă străzile bucureștene în căutarea cățelului pierdut de mareșaleasă, efortul acesta de a intra în grațiile stăpînitorilor demonstrînd gradul de „demnitate" la care ajunsese burghezia țării.

Suficiența insolentă a lui Dacu, omul care nu vrea să întreprindă nimic, repetînd stereotip „trebuie să mă pregătesc de putere", prostia declarată a lui Jugănaru, senilitatea lui Dinu Viziru, lupta deznădăjduită a tuturor acestora împotriva oricăror „tendințe bolșevice"; disputa penibilă cu naziștii pentru dreptul de a fi „ultimul batalion" pe frontul antisovietic, preferînd să dea țara pe mîna societăților spoliatoare ale lui Goering decît să acorde cea mai mică concesie democratică, teama de a stîrni furia mareșalului sau — doamne ferește! — a lui Hitler, spun destul despre „patriotismul" și „consecvența democrată" a partidelor istorice.

Ni se pare nepotrivit însă, procedeul pe care-l folosește Ludo în desemnarea personajelor. Cartea sa urmărește să devină o cronică a anilor 1941—1944. În cazul unor personaje, fie datorită folosirii numelor exacte, fie prin transparența aluziilor, problema identificării nu se pune. Altele sînt demascate de penița necruțătoare a lui Taru, semnatarul vignetelor care figurează în fruntea capitolelor. Dar trebuie să recunoaștem că fruntașii unor fracțiuni țărăniste, unii miniștri ai cabinetului antonescian nu pot fi identificați decît cu greu. Știm că nu discreția a fost cea care l-a îndemnat pe scriitor să-și ascundă oamenii în spatele unor nume de împrumut. Știm că personajele sînt reale. De ce să beneficieze de acest anonimat? Sau poate că acesta e rezultatul unei ezitări între romanul-cronică și cronica-istorică propriu-zisă?

Caricatura acestor „conducători" tratată într-o manieră incisivă, împrumutată parcă de la Daumier, așează în plină lumină o faună de un ridicul macabru, stăpînită de o groază inumană. Amintim, de pildă, scena în care Goering își atîrnă cu deliciu decorațiile pe toată imensa suprafață a pijamalei vișinii. Scena se apropie de virulența secvenței similare din Dictatorul *lui Chaplin.*

Poate că o mai atentă revedere a manuscrisului ar fi eliminat unele abateri supărătoare de la regulile gramaticii. Folosirea frecventă a lui „a voi" *la imperfect în forma* „vroia" *sau mai rară, a lui* „va cade", „vinderi", „să-și țese", *acordul impersonalului* „am trebuit" *ar fi putut fi evitate.*

Oricum, Ultimul batalion *rămîne o carte de o reală vigoare sarcastică, un pamflet politic valoros, înfățișînd încă o dată, într-o formă personală, realitatea unei perioade pe care nu avem dreptul s-o uităm.*

DAN GRIGORESCU

●

DUMITRU HÎNCU: Mihail Kogălniceanu

Volumul de care ne ocupăm oferă cititorului o imagine asupra personalității studiate, vădind totodată un efort continuu pentru descifrarea sensurilor și direcțiilor activității acesteia. Kogălniceanu apare mai întîi ca student la Lunéville și Berlin, ca tînăr publicist preocupat de a face cunoscut străinătății istoria patriei și valorile ei artistice, apoi ca aghiotant la curtea lui Mihai Sturza și în sfîrșit, în perioada cînd se străduia să dea, prin paginile Daciei literare, o nouă orientare literaturii naționale. Urmează lunile zbuciumate ale '48-ului, cu eșecul revoluției și amarul exilului, avîntul luptelor pentru unire și primele luări de poziție în timpul domniei lui Cuza. Izbutite sînt capitolele care zugrăvesc lupta lui Kogălniceanu pentru rezolvarea problemei agrare. În aceste pagini, dincolo de carențele pe care le vom semnala, Kogălniceanu apare într-adevăr drept legatarul idealurilor pașoptiste, militînd de pe pozițiile exprimate încă în Dorințele partidei naționale *pentru rezolvarea în spirit democrat-burghez a problemei agrare. Meritată atenție se acordă atitudinei juste adoptate de Kogălniceanu față de războiul de independență. Și, observația finală a autorului, potrivit căreia în concepția lui Kogălniceanu există o strînsă interdependență între emanciparea țărănimii și independența țării, demonstrează fără îndoială spirit sintetic și înțelegerea unei opere care a avut parte de numeroase interpretări nivelatoare. Colorat și cu aplicație e descrisă lunga perioadă din viața lui Kogălniceanu cînd, „omul de la 2 mai" a suportat desele jigniri și umilințe, efectivul oprobriu la care oficialitatea reacționară voia să-l supună pe autorul legii rurale. Am mai spune că în monografia lui Dumitru Hîncu e evocat nu numai Kogălniceanu, ci deopotrivă, epoca lui Kogălniceanu. Cînd se renunță la tonurile stridente și efectele căutate, cititorului i se creionează profilul unei epoci, mult frămîntate, cu pitorescul ei firesc, cu personalitățile care au ilustrat-o, cu evenimentele ei de mare însemnătate istorică, cu luptele ei pentru mai bine.*

Volumul lui Dumitru Hîncu ridică însă și cîteva probleme care trebuie în mod obligatoriu discutate. Autorul, literalmente copleșit de personalitatea evocată, exprimă cu foarte mare greutate observații critice. Atunci cînd se fac, sînt spuse în grabă și cu un vizibil ton jenat, cerînd parcă scuze pentru îndrăzneală. În acest fel, volumul s-a transformat în numeroase capitole, într-un fel de relatare gradată a înfăptuirilor lui Kogălniceanu, lipsită însă nu o singură dată de aprecierea critică prin prisma concepției noastre științifice. Descrierea personalității lui Kogălniceanu nu reclamă, cum crede autorul, forțate operații de dilatare. El va fi necontenit cinstit de posteritate și fără osteneala înfrumusețării și a falsei absolviri de ceea ce e limitat istoric și social în activitatea sa. Dumitru Hîncu pornește însă, cum spuneam, de la un alt punct de vedere. De aici rezultă acele carențe, altfel greu de explicat. Poziția lui Kogălniceanu în perioada revoluției de la 1848 apare în lucrarea de față ca una dintre cele mai avansate, dacă nu chiar cea mai avansată din epocă. Ceea ce este exagerat. E știut că între poziția democratului revoluționar Bălcescu și cea a lui Kogălniceanu, care cerea „reforme blînde și graduale", exprimîndu-și convingerea că atunci „cînd revoluțiile încep, civilizațiile încetează" e o mare distanță și că negreșit cea mai înaintată poziție a ocupat atunci Bălcescu. Dar, despre Bălcescu autorul nostru nu ne spune mare lucru, limitînd totul la un dialog imaginat ca avînd loc într-o cafenea din Paris, din care nu se înțelege care e deosebirea dintre punctele lor de vedere și nici că a existat realmente o deosebire între concepțiile celor doi gînditori. Pentru a putea exprima asemenea judecăți de valoare, D. Hîncu reduce discuția despre 1848 la cadrele Moldovei, creîndu-și „temei" pentru aserțiunea că Mihail Kogălniceanu e figura cea mai înaintată. Într-adevăr, pentru Moldova așa stau lucrurile. Dar procedeul acesta al arbitrarei izolări nu este chiar și ca metodă deficitar? Iar concluzia care se degajă nu este violent falsă? Aceeași impresie o lasă și descrierea luptei lui Kogălniceanu pentru rezolvarea problemei agrare. Negreșit, poziția lui Kogălniceanu — de astă dată chiar comparată cu aceea a contemporanilor — e cea mai înaintată. Aceasta nu înseamnă însă deloc că reforma de la 1864 inițiată și legiferată datorită stăruințelor militante ale lui Kogălniceanu, nu a avut un caracter reformist, burghez, marcînd începuturile căii prusace de rezolvare a problemei agrare. Și, în definitiv, acest caracter al reformei din 1864 nu se datorește numai încercării lui Kogălniceanu și Cuza de a domoli împotrivirea moșierimii, ci izvorăște din chiar concepția sa de democrat-burghez progresist, ca și din interesele aripii industriale a burgheziei pe care o reprezenta. Aceste fapte trebuiau spuse cu limpezime și nu ocolite cu propoziții elegante. Apoi, e lucru știut, Kogălniceanu a fost liberal, chiar dacă nu tot timpul în gruparea lui I. C. Brătianu, ci multă vreme în cea dizidentă a lui Dimitrie Brătianu. Dar chiar în anii de dizidență năzuia spre „unirea din nou a tuturor forțelor liberale"; iar în momentele de mare încercare pentru I. C. Brătianu, ca, de pildă, cele două tentative parlamentare de a-l da în judecată, cel care intervine salvator și acoperă cu prestigiul lui matrapazlîcurile guvernului brătienist, e tot Kogălniceanu. Asemenea exemple pot fi înmulțite. Firește, spunînd aceasta nu afirmăm că putem egaliza poziția lui Kogălniceanu cu a șefilor liberali, că între ei ar fi domnit în general consonanța de opinii. Dimpotrivă. Dar lucrurile acestea se cer abordate științific, explicate cu metodă și nu ocolite, trecute cu vederea, escamotate, prin afirmații gratuite, neargumentate ca aceasta de la pag. 269: „Nu există nici o îndoială că aceste raporturi (între Kogălniceanu și liberali, n.n.) au fost raporturi de conveniență". *Sau* „Totdeauna Kogălniceanu a acceptat să conlucreze cu liberalii cu un suspin de resemnare". „O dragoste adevărată n-a existat și nu putea exista între cele două părți" *etc. Toate aceste lacune asupra cărora ne-am oprit și celelalte asupra cărora n-am putut să ne oprim izvorăsc din aceeași greșită opinie a lui D. Hîncu care a socotit că studiul monografic închinat unei personalități marcante presupune îndulcirea aspectelor negative, netezirea asperităților, estomparea a tot ce ar umbri o imagine în general luminoase.*

Există apoi în monografia lui Dumitru Hîncu, mai ales în prima ei parte, un exces de literaturizare și o goană necontenită după pitoresc ostentativ căutat. El își alege cu grijă expresii „din vechime" și-și impestrițează paginile cu arhaisme culese din texte apărute cu cel puțin un veac înaintea lui Kogălniceanu. Întîlnim frecvent: piroscaf, a paradosi *(pentru a preda),* zugrăvia *(pentru pictură),* feredee de mare *(pentru băi de mare),* ghelirurî, rocoșiri, catehisuri, benoar ospel, butușnic, ioghiotat, buțca cu aburi, *(pentru tren) etc., etc. Autorul scrie dezinvolt mereu:* sciință, vecinic, giudecă, obicinuit *etc., încît miră aproape lipsa lui u final. Apoi întîlnim des exprimări ca acestea:* ștena teatrului, orchestru bun, musiu cutare *(fără intenții pejorative),* cineva a hotărît să se destereze, înfumurare nețocească, cărțile costisesc, *iar despre Costache Negruzzi se spune undeva pur și simplu că era* „mai hîrșit în daraveri cu bani". *Această fugă după arhaisme, din care am reprodus aici la întîmplare cîteva din cele multe existente, îngreunează lectura (unele pagini nu se pot citi fără dicționarul lui Adamescu alături), dînd cărții o falsă strălucire de epocă. Stridența e subliniată și de evidentul decalaj lingvistico-științific dintre ceea ce am numit convențional cele două părți ale cărții. Partea a doua însă e scrisă cursiv, mai sobru, fără arhaisme căutate și exprimări forțate.*

Am mai nota că în volumul lui D. Hîncu, Kogălniceanu e studiat parcă exterior. Aflăm puține lucruri despre viața lui personală, intimă, de familie (chiar dacă uneori n-a fost un familist prea devotat). Nu se comunică nimic despre copiii lui, (cu excepția incidentului parlamentar cu fiul său Vasile), foarte puțin despre soție. Autorul nu se oprește de loc asupra căutărilor creatoare ale lui Kogălniceanu, comentează cu totul laconic boala sa îndelungată, bătrînețea mult zbuciumată. Tinerețea, anii de studenție sînt prezentați infinit mai bogat, mai din interior decît perioada maturității și a bătrîneții.

Monografia lui Dumitru Hîncu, dincolo de aceste observații, reușește să dea o imagine asupra vieții și operei celui care efectiv și-a legat numele de cele mai însemnate evenimente ale veacului trecut.

Z. ORNEA

●

ELENA DRAGOȘ: Orașul cu porumbei

Orașul cu porumbei este un volum de poezii pentru copii și școlari. Uneori, poeta trăiește vîrsta micilor sale personaje. Atunci ea pornește împreună cu copiii să cunoască lupta celor mari pentru o viață nouă, să cunoască tainele și frumusețile naturii. Alteori, vîrsta o îndepărtează (nu prea mult) de copilărie și-n bucurie se amestecă o nuanță de nostalgie și un zîmbet duios, îngăduitor față de autorii poznelor (ca în poeziile: **Cîndva mi-a fost prieten un băiat** sau **Apă vie**).

Elementelor de totdeauna ale copilăriei — familia, natura, jocul — li se adaugă elemente care aparțin copilăriei noi — educația comunistă în școli, în tabere, rolul colectivului, participarea micului cetățean, cu îndatoriri și drepturi, la viața societății...

Ciclul **Să ne-amintim**, cu care se deschide volumul, este dedicat luptei comuniștilor în ilegalitate. Sînt aici poezii (**Doi tovarăși, Cîntec pentru mama comunistului** și **Ușa**) impresionante, în care istoria trăiește prin figurile luptătorilor comuniști evocați: **„Și învăluiți în noapte / Se vor duce mai departe... / Poate că de zorii zilei / Hida moarte îi desparte / N-au pierit. De-a pururi dînșii / Vin spre noi, din amintire / ...Și le mulțumim din suflet / C-au rămas precum o dată / Amîndoi frumoși și tineri / Cu privirea ne-nfricată..." (Doi tovarăși).**

Mai puțin realizate ni se par poeziile **13 Decembrie** și **Cartea dreptății**. Acest ciclu ar fi trebuit îmbogățit tocmai pentru că în intenția autoarei a fost să fundamenteze prin el, tripticul copilăriei noi.

Poeziile din celelalte cicluri, fără a fi didacticiste, (**Afară plouă**) cultivă la copii dragostea de țară, de muncă, de colectiv, de frumos.

Astfel, ciclul **Zilele copilăriei** aduce formula interesantă a notației de jurnal personal. Prin aceasta, Elena Dragoș realizează o poezie colorată, vie, plină de lirism:

„În acest jurnal mi-am scris / Fiecare gînd și vis / ...Sînt aici în el păstrate / Întîmplări adevărate / ... Mere, coacăze și fragi / Și atîți prieteni dragi, / ... Cînd îl răsfoiesc ascult / Al pădurilor tumult / Și mai vin cu zarea lor / Taberele munților / Și se uită-n ochii mei / Toți prietenii acei / Lîngă care timpul dus / Farmec a avut, nespus /".

Elena Dragoș scrie o poezie accesibilă copiilor, plină de gingășie și, în același timp, ușor de memorat.

Se simte puțin influența poeziei argheziene pentru copii. Dar această influență nu risipește personalitatea poetei, ci, dimpotrivă, o ajută să se găsească pe ea însăși, mai matură, să-și cristalizeze intențiile în imagini succinte, pline de sensuri: **„Toate s-au topit în noapte, / Tot frumosul și dichisul / Și au lunecat spre tine / Să-ți împodobească visul" (Visul).**

Interesantă ni se pare uneori, la Elena Dragoș, întorsătura neașteptată, ca logică și ca imagine, a unor poezii, în final. Astfel, **Chiciură** care încheie volumul: **„Pare că-i de sticlă pînă / Și izvorul din fîntînă /... Tot ce-a stat azinoapte afară / Are sclipăt de comoară / ... Surioară, surioară, / Stăm și noi la noapte-afară"?**

Un cuvînt bun trebuie spus și despre ilustrațiile cărții. Autoarea lor, Angi Petrescu, a reușit să redea plastic linia simplă a poeziei, mișcarea și gingășia care străbat paginile din **Orașul cu porumbei**.

FLORENȚA ALBU

DIALOG CU AL. IVAN GHILIA

— După cîte știu ați predat Editurii Tineretului un nou roman. Cum se intitulează ?

— Ieșirea din Apocalips.

— Ce vreți să spuneți prin asta ?

— Ceea ce mi se pare că e sugerat foarte clar: ieșirea din apocalipsul războiul fascist, din apocalipsul lumii vechi.

— Deci tratați o temă întîlnită frecvent în proza noastră contemporană?

— Da. Și tocmai asta m-a ispitit cel mai mult. Și spre deosebire de ceilalți confrați încerc să privesc toată tragedia celui de al doilea război mondial și apoi momentul istoric al insurecției armate prin prisma unei femei simple, a unei mame, care-și așteaptă feciorii de pe front, ajungînd pînă la urmă să înțeleagă sensul luptei antifasciste dusă de unul din fiii ei, Emil, comunist.

— De cînd lucrați la această carte?

— Încă din timpul cînd definitivam ultima variantă la Cuscrii.

— Dar romanele nu au nici o legătură unul cu altul.

— Tocmai. In perioada aceea mi s-au povestit niște întîmplări de război care m-au impresionat foarte mult. Ca să scap de obsesia lor le-am așternut într-o formă brută pe hîrtie. După aceea mi-a venit ideea să scriu un volum de nuvele. Volumul nu m-a mulțumit și, regîndit, după trei ani de lucru a devenit actualul roman.

— E un roman mare ?

— Sper... ca valoare. Are 175 pagini. E un roman dens, de atmosferă și psihologie.

— Nu mai aveți niște nuvele răzlețite din care să reiasă vreo nouă narațiune mai amplă ?

— Din păcate nu. Am în schimb o groază de reportaje.

Fragment din romanul

Ieșirea din Apocalips

Desen de C. BACIU

Emil calculase atent totul: cum să ajungă, cum să se strecoare în spital și să-i înșele pe agenți și se bizuise și pe ajutorul, priceperea și prudența lui Lică, șoferul. Singurul lucru nepreväzut fusese prezența mamei și tocmai prezența aceasta îi dăduse și mai multă siguranță. N-o mai văzuse de de mult și apariția ei neașteptată acolo, pe scările spitalului, îl tulburase și-i făcuse să simtă o durere atît de ascuțită, ceva tot atît de sfîșietor și ușurător totodată, ca atunci cînd era mic și se urcase în părul bătrîn și scorburos în fața casei, cățărîndu-se pe-o cracă pînă-n vîrf și creaca se rupsese. Leșinase în cădere și se trezise jos, apoi leșinase din nou, mai mult de frică trezindu-se în brațele mamei și-o văzuse că nu-l ceartă; tot trupul i se umpluse de ceva sfîșietor de dulce, ceva între bucurie și ușurare. Era bine! Mama nu-l certase nici acum. Nici nu trebuise să-i spună nimic: înțelesese totul, fără cuvinte, fără explicații.

Urcă scările în fugă, în urma șoferului și tot trupu-i plutea parcă-n unde largi de liniște și cutezanță.

Îi văzu pe cei doi agenți postați în ușa de la sala de operații și strigă tare, spre Lică, pe-un ton neutru și profesional:

— Ce-i mizeria asta! Ce-s cu-atîția civili pe-aici? Șoferul simula că-i dă explicații.

— A! Da! făcut Emil și-și luă un aer grav și oficial.

— Salut domnilor — spuse, apropiindu-se de agenți.

Aceștia se dădură-ntr-o parte.

Emil intră. Voi să intre și Lică după el, dar cei doi îl priviră surprinși și-și reluară locurile.

— Dumneata? ?!

— Mergeam cu domnul doctor — explică Lică.

— Nu-i voie! i-o reteză scurt unul din agenți și Lică se întoarse și se-ndreptă în lungul culuarului.

Emil intră și străbătu un mic hol.

Era aproape pătrat și pe pereți nu se vedea nimic. Erau albi, înghețați. Cimentul jos era și el alb, de un luciu sticlos, fragmentat geometric de mari dale de piatră neagră.

Făcu vreo cinci, șase pași, deschise a doua ușă și o închise în urma sa.

Sala de operație era imensă prin goliciunea ei și prin albeața stridentă și amețitoare a pereților și tavanului. Plăcile negre de pe jos măreau și mai mult albeața aceea și globurile electrice spînzurate de tavan împroșcau spațiul cu scînteieri de zăpadă, atît de reci că Emil își simți ceafa înghețată. Ochii îi fugiră înfrigurați spre masa întinsă în mijlocul sălii cu ceva nedeslușit învelit într-un cearceaf alb și spre doctorul aplecat peste masă: era atît de absorbit că nici nu-l auzise intrînd.

Emil făcu un pas într-acolo, respiră adînc și se încordă.

Doctorul îl simți și se întoarse spre el. Aerul de rătăcire și pustiire de pe fața lui se mări.

— Sînt tovarășul lui — spuse Emil și făcu un semn spre masă.

Se apropie și se uită.

Un gol teribil se căscă în el. Se încordă, se întoarse și se uită la doctor. Dincolo de el, văzu geamul pe unde ar fi trebuit să dispară în caz că... Perdeaua se umfla filtrînd lumina searbădă a înserării. Văzu fața doctorului acoperindu-se de sudoare.

— Nu striga! îl opri. Trebuie să-i vorbesc!

— Mă nenorocești! scînci doctorul.

— Cînd își va reveni. Numai o clipă să mă lași singur cu el și pe urmă vei face ce vei crede de cuviință!

Observă cum mîinile doctorului se îngălbenesc pe aparatul de transfuzie.

— Își revine, șopti doctorul și-și duse mîinile la git, parcă s-ar fi înecat.

Emil privi peste capul și spinarea aplecată a doctorului cearceaful alb și-l văzu străbătut de un ușor fior. Nu, nu era o părere, se uită și văzu aceeași tresărire scurtă, fugară, ca suprafața moartă a unei ape mișcată pe dedesubt de curenți. Auzi o suflare, un geamăt slab.

Nicolae gemu, ochii i se deschiseră, dădură de lumină și se traseră îndărăt, sub pleoape. Apoi se deschiseră iar; se rotiră șovăitor în orbite; se opriră o clipă, dilatîndu-se, pe fața doctorului, apoi alunecară alături și-o descărcare electrică păru că-i străbate tot obrazul.

— Mihai! șopti abia auzit și Emil simți aceeași descărcare electrică trecînd și prin el.

Strînse brațul doctorului și-i șopti moale, aproape rugător:

— Lasă-ne, doctore... numai o clipă!

Întinse mîna, se sprijini în masa de operație și se aplecă spre Nicolae.

— Mai aproape! îi auzi șoapta sau mai mult i-o simți după mișcarea buzelor și-atunci se aplecă aproape atingînd fața aceea străină și totuși dragă, cea mai apropiată din clipa aceea și pentru totdeauna și-și aminti întîlnirile lor, acțiunile întreprinse împreună... hala aceea de la atelier... mulțimea de șepci negre, de fețe și de pumni negri rostogoliți amenințători în aer, și pe el, pe Nicolae, cu fața înfierbîntată, transfigurat, cu ochii aprinși, mari, înălțat pe tenderul locomotivei, gesticulînd și părînd că plutește deasupra mulțimii: „Jos războiul! Jos exploatarea! striga cu-o furie rece și vocea aceea răsuna și acum undeva în el, înfiorîndu-l. „Nici o locomotivă pentru front! Nici-o garnitură de tren! Jos fascismul!". Totul era și nu era acolo, lupta și speranța, prietenia și ceva mai adînc decît dragostea și prietenia, ceva mai adînc și tulburător, născut din toate astea la un loc, din țelurile și primejdiile și lupta comună; totul, amintirile și viața de afară, mama de pe scări, și indivizii din ușă, războiul și moartea și tot ceea ce va fi după aceea.

— Nicolae, șopti, dragul meu...

Nicolae întinse mîna și i se agățâ de braț:

— Repede... acționați — șopti întretăiat ca-ntr-un delir. Vasile a vorbit. L-a dat pe Paul... Tipografia! aproape că țipă și mîna i se zgîrci și slăbi strînsoarea.

Emil îl văzu trăgînd aerul cu buzele întredeschise, vinete, înveninîndu-se tot și dînd ochii peste cap.

Sudoarea îi răci și lui ceafa.

— Doctore! strigă. Salvează-l, doctore! Salvează-l și fă-l să evadeze! Dacă începe din nou pe mîna lor, s-a sfîrșit, șopti uscat, șuierător și răsucindu-se brusc pe călcîie porni cu pași mari spre ușă.

. . . . . .

Ieși din curtea spitalului și se strecură cu băgare de seamă pe lîngă zid. Se uită împrejur: nimeni. Îndărăt: nimic. „Bine — își spuse. E bine!" și porni înainte. „Paul!". Gîndul acesta-l umplea de neliniște și-ngrijorare. Dacă le va cădea în mînă...

Își aminti cum se cunoscuseră în curtea atelierelor pe timpul grevei, drumul lor prin noapte, după moartea unchiului Costache și vocea caldă și-nvăluitoare a lui Paul care-i spunea ce-nseamnă lupta și cum se poate ajunge la sfărîmarea cătușelor... Îl ținea de braț și-i vorbea și el plîngea pe-nfundate și-i era rușine că plînge, dar nu se putea stăpîni și plînse așa pînă-n poartă, pînă acasă, cînd se despărți de Paul.

„Tipografia și Paul, asta e totul acum. Tipografia și Paul".

Mergea repede și gîndurile-i lunecau cu aceeași repeziciune, o dată cu pașii.

„Nu-i nimic. E bine. Nu mă urmărește nimeni — își spuse. Nu m-a văzut nimeni ieșind din spital. Totuși trebuie să fiu atent".

Se uită în jur; o coti pe prima stradă.

Avea mult pînă acolo; tipografia era departe, pe-o stradă periferică și trebuia înainte de toate să se asigure că nu-i urmărit; ținea capul aplecat într-o parte și din cînd în cînd privea îndărăt, peste umăr. Străzile erau înțesate de militari; romîni și nemți, nemți și romîni și foarte mulți SS-iști, cu brasardele negre la mînă și vulturii cu crucea-încîrligată pe șepci.

„Scadența! Mișcarea șobolanilor înainte de cutremur".

Asta era bine. Gîndurile îi erau limpezi și lucrau cu repeziciune dar apăsarea din piept îl ținea; nu știa ce se-ntîmplă, simțea apăsarea aceea și inima-i bătea greu, zbuciumat, parcă era strangulată.

„Îl voi salva pe Paul, dar Nicolae e pierdut" — își spuse. Nu se mai poate face nimic pentru el. Sau în nici un caz acum — se corectă îndată.

. . . . . .

Se ciocnea mereu de hitleriști: unde se uita, unde întorcea ochii. Caldarîmul vibra de trepidația continuă a mașinilor și străzile erau atît de înțesate de militari că civilii dispăruseră pur și simplu cu totul. Ți se făcea rece în spate văzînd cum lunecă umbrele baionetelor peste trotuare, ca umbrele peștilor într-un bazin. Dar el știa ce-nseamnă asta. Știa ce se-ntîmplă. Comunicatele oficiale anunțau mișcări de trupe și retrageri strategice și, cu cît comunicatele astea se umflau, increderea și speranța lui creșteau. Creșteau o dată cu aerul lor de panică și buimăceala și cu graba dezordonată cu care începeau să evacueze orașul.

„Nu mai e mult, nu".

. . . . . .

Iuți pașii, ajunse în centru și trecu peste umbra statuii lui Cuza.

Din colț, de la cinematograf, ieși un val de spectatori. Se amestecă printre ei, apoi se furișă într-un gang.

Gangul cotea. Ieșea în altă stradă, în plin soare.

Strada se-ngusta. Ziduri pustii, încinse de soare, lumina crudă, albă, nisipoasă... lumina și umbra zidurilor curgînd de sus și senzația, ah, ce ușurătoare...

O pisică se ivi de undeva dintr-o curte vecină. Era slabă, fumurie, cu ochii mari, galbeni și umezi, ca miezul de portocală. Trecu pe lîngă el, aproape ștergîndu-i-se de picioare și lunecînd alături, se cățără pe-un zid și începu să-și pieptene mustățile.

Dar chiar atunci începură să urle sirenele.

. . . . . .

Sirenele urlau într-una înfiorător.

„De cît timp ține asta" — se întrebă Emil.

I se părea că ține din totdeauna. Venea de atît de departe că amintirile lui erau pline de amenințare. Totul era amenințare. Nervii i se încărcaseră în așa măsură cu pulberea aceea uscată și inflamabilă încît i se formase un al șaselea simț, localizat, cum i se părea lui, undeva-n ceafă. Un fel de antenă sensibilă care detecta de departe primejdia și-o transmitea întregului organism: Atenție! Alarmă! țipau nervii lui răsculați și toate simțurile deșteptate. Te apropii de Paul! Atenție! Atenție!

Luase un tramvai și sărise din mers la prima stație, apoi luase altul în sens opus. Făcuse trei sau patru stații și coborîse aproape de Universitate.

Cerul se aprinsese între timp deasupra, ca un candelabru. (Singurele lumini îngăduite de camuflaj). Mașinile lunecau fantomatic prin mijlocul străzii, cu farurile stinse. Mulțimea înfunda trotuarele. De la Universitate se revărsau studenții. Toată forfota semăna cu rularea unei pelicule de film: alb-negru. Candelabrul îndepărtat și palid al cerului atîrnînd deasupra și curînd totul înmuiat într-o picla de var și cenușă: răsărise luna. Și ca într-un bizar trucaj cinematografic, giturile enorme de animale apocaliptice se lungeau în întuneric și urlau, urlau, mieunau, se zbuciumau într-una.

„Numai Paul... Cît timp îi va trebui lui Paul" — se gîndi.

Își potoli nervii și păși apăsat și ferm spre mica piață care se forma de îndată, împingînd cît mai adînc în el neliniștea. Acum se hotărîse totul, n-avea de ce să mai fie neliniștit. Știa ce-l așteptă și știa ce va urma și după aceea.

. . . . . .

Paul era un vechi ilegalist. Își cunoștea ca nimeni altul meseria și era un tovarăș minunat. Avusese un frate tot tipograf, mai tînăr ca el, Vlad, micuț, blond, cu buze de fată. Îl întîlnise o dată sau de două ori întîmplător, pe stradă și într-un rînd fusese trimis chiar de Paul, la tipografie, la frate-său și luase de la el un pachețel. Vlad lucra la „Opinia", era un simplu simpatizant și tot ce făcea pentru ei era să fure litere din matrițe și să i le dea lui frate-său. Făcea un pachețel, un mic pachețel, ca un sandviș, învelit în hîrtie, și-l strecura omului care venea să-l ia, trimis de Paul. Un astfel de pachețel îi dăduse și lui, lui Emil, și Emil i-l adusese lui Paul. Apoi un astfel de pachețel și-a greșit destinația: omul care-l aducea a fost prins și bătut în beciurile Siguranței. N-a rezistat și a vorbit. Vlad și Paul au fost arestați, bătuți, și închiși fiecare în celule separate. Nu știa nimic unul de altul. Au fost luați o dată din locuri diferite, bătuți și interogați separat. Paul n-a recunoscut nimic. N-a recunoscut nici Vlad. S-a ținut tare. L-au bătut pînă la leșin. Au turnat apă peste el și l-au pisat în picioare. Cînd au văzut că nu le reușește nici asta, l-au înțepenit de un perete cu mîinile și picioarele în belciuge și i-au îndreptat furtunul cu apă pe git. A început agonia sau poate că n-a mai fost nici un fel de agonie. A murit. Înecat. Îi adusese într-un hal de furie turbată pentru că-și închipuiau că el știe totul. Dar el nu știa nimic. Nu făcuse nimic altceva decît să scoată litere din caseta tipografiei, să le-mpacheteze în bucăți de jurnale și să i le trimită lui Paul.

Pe Paul l-au arestat de acasă, de unde-și avea gazda, nu știau nimic de tipografie, unde se află tipografia ilegală și care din ei doi lucrează acolo, Paul sau Vlad. Credeau că Vlad, și-n clipa cînd acesta a murit, l-au smuls din perete, l-au trintit pe ciment și l-au adus pe Paul să-l vadă. Lui Paul i s-a făcut rău, apoi l-au luat și l-au dus din nou în celulă și după o lună i-au dat drumul. Nu știau, nici nu bănuiau ei cine e el... Dacă ar fi știut, dacă ar fi bănuit măcar o clipă că au în fața lor pe unul din cei mai buni...

Se apropie de o clădire mică, cenușie, cu mai multe rînduri de geamuri. Scăldată de sus pînă jos în lumina rece de metal, a lunii, părea să nu aibă subsol, dar avea, și acolo la subsol era tipografia lui Paul.

Se uită de jur împrejur: nimeni.

Intră. Cunoștea bine fiecare treaptă spre subsol, pereții leproși, mucezi, întunecați, mirosul dulceag și bolnav care-ți amețea plămînii. Paul nu venea decît rar, ziua, pe-aici, numai cînd avea treabă urgentă; lucra noaptea, la lumina slabă a unui bec, cu geamurile oblonite și munca lui se producea în tăcere, tulburată doar de foșnetul foilor albe și de clămpănitul sec, la intervale, al mașinii de ștanțat. Acum știa că se află aici. Manifestele trebuiau împărțite în zori. Împărțite și răspîndite în tot orașul.

Se apropie de ușă și bătu de trei ori, rar, după consemn.

Se auziră pași, două mișcări precipitate înfundate-n podele și transmise pînă dincoace. Un sunet aspru, ruginit, lovi scurt lemnul ușii.

— Emil! Ce-i cu tine? S-a întîmplat ceva?

— Nimic — zîmbi Emil și simți o putere caldă și liniștitoare urcîndu-se în el, umplîndu-i pieptul. Trebuie să strîngi tot și să dispari!

Îi povesti pe scurt ce se-ntîmplase: întîlnirea de la spital și prevenirea lui Niculae.

— Și sediul?

— Vom vedea mai tîrziu.

Nu-i urmărea fața. Îi vedea numai mîinile și mîinile acelea negre și mari, cu degetele îmbîcsite de plumb, făcură o mișcare pripită și se opriră uluite în aer.

— Pregătește-te — urmă Emil — înălțîndu-și dintr-odată fruntea și privindu-l în ochi. Să ieși imediat după mine la cinci-șase minute. Sau nu — se corectă el — ieși înainte, eu rămîn cu geamandanul apoi ies și ne-ntîlnim în colț lîngă bisericuță. Bine?

— Bine! șopti Paul și mîinile lui se și apucaseră de treabă. Făcură sul un teanc de manifeste și-l băgară între cămașă și piele, la sîn. Se aplecară pînă atînseră podeaua, apucară un capac tăiat în podea, traseră de el și-l împinseră la o parte. Dedesubt se căscă o gaură neagră. Paul îngenunchie pe podea și trase afară un cufăr mare de lemn. Era toată averea lui. Cînd avea de lucru, scotea cufărul, așeza pe masă plăcile cenușii cu miros de plumb și degetele-i puternice și negre începeau să culeagă literele aspre și să le înșiruie pe plăci. La sfîrșit, totul era pus la loc, cufărul strecurat sub podea și Paul ieșea încuind ușa cu cheia și purtînd cu el manifestele.

— Dacă nu izbutești să găsești imediat un adăpost sigur — șopti Emil răscolindu-și febril buzunarele, du-te la mama. Știi unde? Spune-i că te-am trimis eu.

Scosese banii care-i avea și-i întinse.

— Dă-i asta.. O să-i prindă bine.

Scoase și pieptenul ros, de aluminiu și i-l întinse și pe acesta.

— De astă o să se bucure mai mult decît de bani. Și-acum gata!

— Fii atent!

— N-avea grijă!

Paul ieși. Îl auzi urcînd scările.

„1, 2, 3, 4, 5, 6 — începu să numere. Cînd ajunse la o sută cincizeci, luă geamandanul și ieși și el. Încuie cu grijă ușa în urmă. Trase cu urechea. Nimic. Sirenele. Bine! Urcă prima treaptă, încă una...

„Atenție! Atenție! Acum ești singur, atenție!".

Cufărul greu îi rupea mîna. Se opri-n ușă și se uită: nimeni! „Bun!". Porni mai departe. Paul îl aștepta lîngă bisericuță. Sirenele încetaseră. Se auzeau avioanele venind. „Și mai bine!". Dar o umbră suspectă îi atrase atenția. Un individ se mișca pe cealaltă parte a străzii și fuma cu țigara ascunsă în podul palmei. Prea încet se mișca, parcă avea picioarele înțepenite.

— Atenție, Paul, — șopti, — ajuns lîngă acesta și lăsă cufărul jos.

Individul suspect se precipită deodată și se apropie de ei.

— Actele vă rog.

— Ce acte? Cine ești dumneata să ai dreptul să legitimezi oamenii pe stradă? se burzului Emil și lipit de Paul făcu semn cu cotul s-o șteargă.

Individul își arătă reverul hainei cu insigna poliției.

— Vezi-ți de treabă, frate, — îl zeflemisi Emil, n-o fă pe șmecherul!

— Actele, șuieră polițistul furios și-i puse mîna-n piept.

— Jos laba! Asta-i civilizație? strigă Emil și izbi pe agent cu pumnul drept în față, din toate puterile. Auzi un pleoscăit înfundat și-l duru pumnul. Auzi și pașii lui Paul îndepărtîndu-se.

„Așa Paul! Repede! Dispari!".

Polițistul se clătină și-n cădere scoase un fluier și fluieră. Emil auzi o mulțime de bocanci grei alergînd spre el și vru să fugă și el, dar același polițist pe care-l lovise, se ridică de jos și-l izbi cu ceva greu în ceafă. Alți trei, patru polițiști îl împresurară deodată și el se lăsă moale în jos, cu-n zîmbet sfruntător pe față.

. . . . . .

Emil se trezi apăsat de niște zgomote ciudate: răpăituri dese, strigăte și răpăituri, toate înecate într-un vuiet surd, continuu.

Se ridică și se rezemă cu umărul și fruntea de zid.

Zgomotele amplificate de ecoul zidurilor urcau pînă la el monoton și difuz, ca un cor antic în care singura variație erau răpăiturile dese ca niște bătăi de tobă. Stătu așa cîtva timp ascultînd și trăgîndu-și din greu răsuflarea, apoi se tîrî mai departe. Se uită împrejur și văzu camera. Îl urcaseră aici astă noapte, după arestare și încă n-o văzuse.

Era o încăpere mică, dreptunghiulară, cu tavanul murdar și afumat, înclinat spre geam, parcă sprijinindu-se în el și geamul semirotund, cu gratii dispuse în raze, ca spițele unei căruțe.

Întinse mîinile, se prinse de două din spițele acelea și se ridică.

. . . . . .

Auzi cum se trage și de la geamurile clădirii. Gloanțele vîjîiau mărunt lovindu-se de ciment, ca niște nituri bătute într-o tablă. Altele sunau înfundat și moale, nimerind în plin.

Tot trupul i se legăna acum spînzurat de gratii și tulburarea și ura lui erau atît de mari că-i venea să muște gratiile.

„Veți plăti, veți plăti... Încă puțină răbdare și veți plăti pentru tot".

Se împietri, se lăsă cu umărul rezemat de perete să alunece încet, în jos, și rămase ghemuit pe ciment, cu genunchii strînși, cu pumnii și capul pe genunchi. Stătu așa mult, ascultînd ce se întîmplă afară, apoi fața i se încordă și inima începu să-i bată cu putere.

. . . . . .

Ajungînd acasă, bătrîna își găsi nora în același loc, rezemată de stîlpul porții, privind în drum.

Era supță-n obraji, pămîntie, fără culoare, cu buzele strînse, uscate și ochii ei mari, aprinși de fierbințeală, aveau o privire atît de-nstrăinată că bătrînei i se strînse inima.

Vru să se apropie de ea, să-i spună că Emil trăiește și s-o smulgă din starea aceea, dar chipul norei i se păru atît de-ndepărtat și de rece că nu mai făcu nimic: dădu din umeri și se rezemă și ea alături, de cealaltă parte a porții.

În fața lor se-ntindea drumul hîrtopit și prăfos, stricat de șenile, coborînd la vale spre oraș și urcînd în cealaltă parte clina domoală a dealului, pierzîndu-se în țarina îndepărtată, pustie și fără sfîrșit.

Zile și luni de-arîndul, ani întregi, au tot privit în lungul drumului, așteptînd și aflînd și amestecîndu-și oftatul cu lacrimi. Ani la rînd drumul blestemat le-a momit privirile și sufletul cu depărtările lui neștiute și tainice, le-a hrănit cu tristețe și-n fiece zi cu-o nouă amăgire și le-a găsit mereu istovite și singure, luîndu-le pînă și gîndurile cu el și lăsîndu-le numai cu așteptarea aceea lungă și grea. El mergea înainte, nepăsător; către zările de fum și cenușii, venea de departe și mergea departe, furîndu-le privirile și-o parte din suflet și ele rămîneau tot mai singure și tot mai chinuite, pustiite de așteptare.

Ședeau în poartă, nemișcate, fără să-și spună o vorbă, fascinate de goana oarbă și smintită a mașinilor.

Erau tot mai grăbite și tot mai rare, amestecate cu căruțe și furgoane și tot soiul de ciudățenii gonind pe două și pe patru roți, legate și-ntărîte cu lanțuri și otgoane și benzi goale de mitralieră și la un moment dat bătrîna zări o saca trasă de-un cal deșirat: o arătare bărboasă cu hainele, fața și mîinile negre de colb, s-agita deasupra, pe butoi, ridicînd într-una un par și izbindu-l în spinarea țeșită a calului; spinarea suna uscat și-nfiorător, parcă se frîngea cu fiece izbitură și calul se zbătea surpat între hulube, cu pieptul împins înainte și capul atîrnînd ca o ciutură goală.

„Lume necăjită, doamne de s-ar sfîrși odată! Poate-s și-ai mei pe-aici!", gemu bătrîna și se încleștă de stîlpul porții.

Un șuvoi verzui de mașini țîșni vijelios pe dinaintea ei și-o făcu să tresară.

Colbul învălmășit crescu, acoperi pe de-a-ntregul șoseaua și bătrîna parcă mai vedea încă arătarea bărboasă de pe saca, apoi fața i se ivi din nou prin pînza rărită de colb și ochii ei încordați urmăriră lungul șuvoi pînă se scurse în depărtările cîmpului.

Coborî noaptea și ea rămase tot acolo.

Convoiul amestecat de camioane, mașini, căruțe, oameni și animale, înainta zgomotos prin întuneric și ea stătea mereu acolo; nu se putea despărți de huruitul acela continuu și asurzitor; parcă aștepta să se întîmple ceva, să vină cineva s-o smulgă de-acolo, din încordarea aceea chinuitoare.

Deodată-și înălță fața. Rămase cu urechile ațintite spre cer.

— Auzi, Savetă?

— Da, mamă — șopti nora

Un vuiet ascuțit creștea și scădea, creștea și scădea într-una, umplînd tot cerul.

Se uitară amîndouă și văzură niște pești fosforescenți deasupra orașului, lunecînd pe apele negre cu luminișuri verzui, pline de transparențe.

Peștii se îveau și dispăreau în valurile de-ntuneric și huruitul creștea într-una; creștea și scădea și curînd totul dispăru sub huruitul acela vuitor, puternic, atît de puternic că-l simțeau prin tot corpul.

Nu trecu mult și pămîntul se zgudui sub ele; auziră exploziile, rare la început, apoi din ce în ce mai dese și poarta cu gard cu tot vibră de parcă cineva ar fi izbit-o pe dedesubt. Orașul, în depărtare se-nvălui în flăcări; aerul se-ncărcă de-un miros înecăcios și uscat; camioanele pe drum se vedeau acum îmbulzindu-se ca niște umbre ciudate, unele în altele, gonind prin lumina agitată, ca de vată verzuie și tot drumul și noaptea se umplură de umbre. Izbucniră strigăte, scrîșnete și ciocnituri metalice-n aer, alunecări de pămînt, un muget surd și-ndepărtat, detunături, explozii scurte jucînd pe cer și lăsîndu-se în jos, în sus și-n jos și drumul plin, vuind crimpoșit și-nvălmășit și parcă-mpins de explozii înainte... în sus și-n jos și-nainte...

Nora alergă și i se prinse de braț:

— Mamă!

Tremura, sufla greu și fața ei arăta schimbată, de nerecunoscut, în lumina pîlpîitoare a exploziilor.

— Ce se-ntîmplă, mamă?

— Nimic, taci — o liniști bătrîna. Du-te-n casă și ogoaie copilul. Hai, du-te!

Aproape c-o-mpinse de umeri, supărată și se retrase și ea șovăitoare, cu picioarele tremurînd și se așeză pe prispă.

Auzi în casă copilul plîngînd și pe noră încercînd să-l liniștească — și parcă să se liniștească și ea — și ghemuită pe prispă, cu genunchii strînși și mîinile pe genunchi, se uita și vedea cerul clocotind în flăcări, lunecările orbitoare în sus și-n jos, în sus și-n jos și zvîcnirile iuți și dese, ca fulgerele. Tot trupul îi era plin de lunecările acelea, de zgomotul exploziilor și graba și nerăbdarea ei ajunseseră acum la paroxism: obrajii îi ardeau, inima îi bătea cu putere, sufla din ce în ce mai repede și începu chiar să geamă.

Dar asta nu ținu mult.

Se opri, lăsă brațele să-i cadă în lături, ridică fruntea și rămase cu buzele strînse și fața încordată.

I se păru că visează.

I se păru că stă trează, pe prispă, cu ochii deschiși și visează.

Poarta ogrăzii se mișcă, o mînă lunecă peste gard și căută zăvorul... poarta se căscă și se-nchise la loc și-n ogradă, spre ea, alergă...

— Emil! strigă ea.

Emil alergă, o prinse în brațe și-o strînse cu putere; îi simți umerii și pieptul și fața apropiată, atît de apropiată că nici n-o putea vedea și brațele lui îi curmară pieptul și spatele și-o ridicară în sus. Ea se lăsă ridicată; era ușoară și moale; devenise toată un vînt ușor și-un țipăt: „Trăiește, trăiește! A venit! Trăiește!" striga totul în ea.

— Dragul mamii, dragul mamii, gemu și-și urcă palmele în sus peste umerii lui. Îi căută fața și i-o strînse între palme; îi mîngîie fruntea și tîmplele cu degetele tremurătoare, slăbite și mîinile ei miroseau cald a pămînt și-a leșie, erau aspre, cu podul palmei bătătorit, scorțos, dar mîngîierea lor era negrăit de dulce, ca vîntul, în zori, cînd scutură roua, ca soarele dimineții, ca liniștea...

— Dragul mamii, băiatule, Emil...

LUPTA DE CLASĂ PE TARÎM IDEOLOGIC ȘI LITERATURA

II. „Suita dramatică" de Letiția Papu

Cînd un personaj povestește cum a ucis un om și mărturisește că după aceasta în el *„totul s-a topit într-o pustiitoare desnădejde"*, cuvintele nu transmit nimic. Așa sînt legile artei. Explicația abstractă destramă iluzia vieții. Din păcate autoarea *Suitei dramatice* recurge prea des la acest mijloc facil de informare a cititorului. Cînd atitudinea complexă și contradictorie a unui om față de o realitate atît de gravă cum e cea a războiului nedrept, se expediază într-o frază ca aceasta: *„Se dusese la război conștient într-o anumită măsură* (sublinierea mea M. N.), *că ia parte la ceva absurd și criminal și totuși nu găsise calea să se împotrivească"* — cititorului i se dă prea puțin posibilitatea să se apropie de personaj, întrucît caracterizarea ca atare s-ar potrivi zecilor de mii de oameni. Tot astfel cînd o fată, aflînd că iubitul ei e un ticălos, continuă să se îndoiască numai pentru că-l iubește, zbuciumul ei ca să trăiască trebuie să prindă contur altfel decît sub forma unei fraze banale, explicative: *„totuși ar fi fost mai degrabă în stare să nu-și creadă urechilor decît să-și închipuie că Dionisie e altfel decît cum îl zugrăvea dragostea ei"*.

N-am stărui, poate, atît asupra unor atari inadvertențe, oarecum în afara temei acestei serii de articole, dacă ele n-ar îngreuia aprecierea lucrării din punctul de vedere al combativității ideologice. În cele trei nuvele reunite în ultimul său volum, Letiția Papu relatează evenimente mai puțin obișnuite, spectaculoase, „dramatice" — după propria ei apreciere.

Ca să ajungă la situațiile etice, autoarea potrivește într-un anumit fel faptele, ne îndeamnă să credem în autenticitatea unui număr destul de mare de coincidențe fără de care cele trei „drame" nu s-ar fi putut dezlănțui. De obicei și cititorul și criticul sînt îngăduitori față de micile abateri de la spiritul autenticității, aproape inevitabile în asemenea împrejurări. Dar cu o condiție: atmosfera, ambianța vie a întîmplărilor să fie reconstituită veridic, în așa fel încît legăturile forțate să apară evidente. Dar tocmai asta nu se întîmplă, din care pricină nici semnificația faptelor grave nu poate fi apreciată întotdeauna așa cum trebuie. Ca să-și dea seama cît de valoroasă e învățătura pe care poate s-o extragă din sfîrșitul tragic al lui Camil Cernat, cititorul trebuie să fi trăit, el însuși, peripețiile dramei. Dar oricîte străduințe vizibile depune autoarea, destinul lui Cernat nu emoționează. Cînd Ghenovici îi propune pe șleau să-i aranjeze un post la București în schimbul dreptului de a fi tolerat și el în patul conjugal al compozitorului, iar Cernat, despre care se spune că e un om inteligent, fin, artist, nu o înțelege, te miri de prostia lui și atît. Soția îl previne în termeni tot atît de clari, lipsiți de echivoc. Cernat iar nu înțelege nimic. În loc să te emoționeze drama, te enervezi, iar curiozitatea ți se îndreaptă în cu totul altă direcție: cînd oare va pricepe și omul ăsta despre ce e vorba?

Mai reușită ne pare cea de a doua nuvelă: *Serbarea liceului de fete*. Inadvertențe sînt și aici, dar ele se pierd într-o acțiune, în general, bine și veridic condusă. Un profesor de filozofie (Aurel Popa) nu putea fi diriginte al clasei a IV-a, pentru că în clasa a IV-a nu se predă filozofie. Dar această imposibilitate supără prea puțin pentru că echivocul cu cele două inscripții pe tablă e delicios, discuțiile între profesori și elevi sînt redate (cu mici excepții) cu finețe, personajele se individualizează fără proptele explicative. Nuvela *Serbarea liceului de fete* ne pare a fi foarte *actuală*, din cauza intensității cu care intervine în lupta ideologică de azi. Majoritatea eroilor sînt tineri, elevi în clasa a VIII-a de liceu (corespunzătoare clasei a XI-a de acum). Autoarei i-au reușit multe chipuri de tineri, vii mai ales prin tinerețea lor. Au preocupări și convingeri diferite, dar cu toții manifestă spontaneitatea și naivitatea atît de caracteristice vîrstei. Din această cauză și credințele variate se altoiesc repede în suflete; se altoiesc și cresc repede, ceea ce permite confruntări interesante. Tinerii eroi ai nuvelei pe care o recenzăm sînt surprinși la o vîrstă în care nimic decisiv nu s-a produs încă în viața lor, cînd sufletul e încă disponibil pentru toate alternativele. Virgil Borza putea să rămîie îndrăgostit de Margareta Pască și atunci — probabil — ar fi trăit încă mulți ani placid și „teribilist". Dar viața i-o aduce în drum pe Daria, iar prin Daria se leagă de U.T.C. Și, dintr-odată, substanța încă foarte maleabilă a personalității sale se mulează cu totul altfel. Întîmplător, viața îl supune la un examen greu. Îl trece strălucit pentru că avusese șanse să guste cît de cît din frumusețea luptei revoluționare. Virgil Borza devine un om integru, pe care îl admiri și cu care — de bunăseamă — orice tînăr de azi ar vrea să semene. Și mai semnificativă e într-un fel evoluția lui Mircea Suciu. Băiatul nici nu apucase să intre în vreo legătură cu U.T.C., dar i se întîmplă să citească un manifest comunist. Lectura i-a dat ideea să se prefacă comunist ca s-o impresioneze pe fata pe care o curta. (El desenează pe tablă secera și ciocanul). Dar pînă și acest contact iluzoriu cu mișcarea comunistă obligă. Află că din cauza lui e arestat și schingiuit un altul. Nu șovăie de a-i lua apărarea. Pe Mircea Suciu viața astfel l-a înălțat. Ceea ce nu se poate spune despre aleasa inimii sale. Pierdută cu preocupări mărunte, meschine (flirturi, succese ieftine, visuri sentimentale), Margareta, deși cinstită, trece prin viață fără să observe ceea ce este realmente important și frumos. Am întîlnit în *Serbarea liceului de fete* și situații convenționale (de pildă faimoasa „conferință" de la liceu, dragostea Dariei pentru sublocotenentul de infanterie, încercarea ei de sinucidere etc.). Cu toate acestea în ansamblu nuvela transmite un mesaj tonic, mobilizator. Relevînd frumusețea descoperirilor făcute — cu naivitate și stîngăcie — de elevii uteciști în ilegalitate, opunînd frumusețea unei asemenea vieți platitudinii și moralității burgheze, nuvela îi îndeamnă și pe tinerii cititori de azi să trăiască intens viața care le-a fost pregătită prin victoria clasei muncitoare. Și asta e mult. În nuvelă sînt scene calde de autentică emoție, ca de pildă clipa cînd bătrînul profesor îi surprinde pe cei doi îndrăgostiți. Datorită acestor scene de *autentic* dramatism, valorile morale pentru care militează autoarea sînt bine reliefate.

O rezervă trebuie totuși făcută. În cuprinsul nuvelei e înfățișată și moartea eroică a muncitorului comunist Chirilă. Scena de la Siguranță are și o valoare simbolică, poate prea transparentă. Înainte de a se stinge Chirilă îi transmite lui Borza, din privire, îndemnul de a duce lupta mai departe. Iar Borza se simte legat pentru toată viața de acest testament nescris și nespus. Episodul în sine nu poate stîrni obiecțiuni, dacă ar fi fost realizat veridic și convingător. Dar — ca și alți autori de altfel — Letiția Papu parcă ignorează că atunci (după victoria de la Stalingrad) nu era chiar atît de simplu pentru Siguranță de a asasina un muncitor. Există din acest punct de vedere în nuvelă o inadvertență aproape inexplicabilă. Cînd e arestat elevul Virgil Borza care nici nu este activist, ci doar simpatizant, prin eforturile fetei care-l iubește un număr mare de persoane sînt antrenate în încercarea de a-l smulge din ghiarele dușmanului. Cînd însă e arestat — tot fără temei, pe o simplă bănuială — un fruntaș comunist din oraș, nimeni nu mișcă un deget măcar, ca să intervină în favoarea lui. Și doar inginerului Munteanu nu-i era greu s-o facă, avînd în vedere că Chirilă era un muncitor calificat, de care atelierul avea nevoie. Precizez: nu faptele ca atare le discut, autorul e suveran în alegerea lor, ci modul cum sînt prezentate. Ni se înfățișează moartea unui luptător, este firesc să pretindem a ști ce au făcut sau au încercat să facă tovarășii lui ca să-l salveze. Și doar pentru organizația comunistă din orașul D. arestarea lui Chirilă era un eveniment mult mai important decît arestarea lui Borza. Lupta ilegală a comuniștilor era o luptă grea, înverșunată, care a cerut jertfe multe. E firesc ca astăzi, continuînd în alte condițiuni lupta pentru care se jertfeau atunci comuniștii — să evocăm sacrificiul lor. Dar dacă o facem, s-o facem cu gravitate. Să nu expediem prea ușor lucruri atît de scumpe pentru toți!

Cît despre *Fapt divers* e greu de spus că îmbogățește cu ceva substanțial cunoașterea noastră. Camil Cernat e un personaj care continuă fără multă strălucire seria inadaptabililor din literatura realismului critic. Cu o singură deosebire; inadaptabilii erau un produs mai ales al epocii de dinaintea primului război mondial și al primului deceniu de după el. Ei sînt copleșiți de evenimente pe care nu le înțeleg. Cernat se comportă cu candoarea unui Dan în ajunul celui de al doilea război mondial. În această conjunctură, intelectualul cinstit Camil Cernat apare de o sărăcie intelectuală atît de lugubră încît nu poate să intereseze. Mai mult: aș spune chiar că exemplul său e derutant. Simpatia pe care o stîrnește (de fapt, simpatia autoarei) e concesivă, demobilizatoare. Cernat rămîne o zdreanță, un impostor. Pentru ce să-l simpatizăm? Pentru că e mai cinstit decît Ghenovici? E prea puțin.

Ultima dintre cele trei nuvele ale „suitei" (MARINA) e după părerea noastră realizată prea schematic ca să suporte o analiză. Ideea e frumoasă, dar din păcate ea nu se concretizează într-o construcție literară convingătoare. Începînd cu neverosimilitatea situației declanșatoare a întîmplării tragice, toate celelalte situații anunțate sînt cusute cu ață albă. Și hoțiile lui Dionisie (ce fel de „hoții" sînt acestea dacă omul „taie" chitanțele?) și lanțul de coincidențe care o transformă pe Marina în tăinuitoare (ea se duce la Pavel numai pentru a auzi acolo ceea ce autoarea avea nevoie ca să afle) și chiar dragostea dintre cei doi tineri — totul pare artificial, făcut, potrivit la modul didactic în cadrul unei scheme — pînă la urmă lipsite de originalitate. În asemenea împrejurări, actul „nobil" al Marinei — divulgarea faptelor urîte ale iubitului — pierde din semnificație, nu poate fi apreciat din punct de vedere educativ. Lupta între vechi și nou e azi mult mai complexă și mai grea decît apare în *Marina*.

„Suita dramatică" a Letiției Papu ne apare deci ca un volum interesant din punct de vedere al unor concluzii (evident provizorii) ce se pot trage pe marginea lui. Fiecare din cele trei nuvele izvorăște din dorința vizibilă de a transmite un îndemn de luptă pentru victoria socialismului, pentru victoria moralei și a ideologiei socialiste. Subiectul fiecărei dintre cele trei nuvele purta în germene posibilitatea realizării unei opere capabile să intervină activ în direcția consolidării conștiinței socialiste a oamenilor muncii. Dar posibilitatea s-a transformat în realitate numai acolo unde autoarea a reușit să însuflețească schema subiectului, să-i dea viață printr-o întrupare artistică adecvată.

Mihai Novicov

Sculptură de D. DEMU

Programul artistic prezentat la Ipotești

- Revedere, cor, muzica D. Chiriac.
- Împărat și proletar (fragment) — recitator Corneliu Revent.
- Scrisoarea III-a (fragment) — recitator Romel Stănciugel.
- De ce nu vii, cor, solist Vasile Lungu.
- Freamăt de codru, recitator Stelian Preda.
- Somnoroase păsărele, cor.
- Dansul fetelor.
- Pe la noi pe la Moldova, cîntec popular, cor, solistă Ștefania Pamparău.
- Viața — recitatoare Ana Vlădescu Aron.
- Pe lîngă plopii fără soț — solist Traian Straton.
- Prilejeștii — dans popular.
- Foaie verde foi de naibă, cîntec din folclorul nou, solist Traian Straton.
- Bătuta de la Tudora, dans popular.
- Trei dansuri populare, de T. Brediceanu, Filarmonica de Stat, Botoșani, dirijor Max Weber.
- O mamă — recitator Stelian Preda.
- Rapsodia română de George Enescu — Filarmonica de Stat, Botoșani — dirijor Max Weber.
- — Dirijorul corului: Dragoș Runcan; dirijor secund Pintilie Ștefan.
- — Recitatorii, actori ai Teatrului de Stat „Mihail Eminescu", Botoșani.
- — Corul și dansurile, Ansamblul „Ciprian Porumbescu" al Sfatului popular regional Suceava.

Cuvînt la deschiderea casei memoriale „M. Eminescu" din Ipotești

Un sentiment de adîncă pietate și de profundă admirație ne reunește, astăzi, pe toți aici, la această sărbătoare, în acest colț pitoresc al Patriei noastre, unde, cu un secol și mai bine în urmă, a văzut lumina zilei Mihai Eminescu — geniu neîntrecut al poeziei românești.

Cunoaștem cu toții rațiunea profundei noastre admirații față de creația eminesciană: opera acestui mare poet, de strălucită și rară originalitate — expresie a unei puteri de muncă neistovite — se înscrie la loc de cinste nu numai în patrimoniul poetic al poporului nostru, ci și în panteonul literaturii universale.

Știm cu toții ce datorează cultura românească lui Mihai Eminescu; voci mai autorizate decît a mea au arătat și vor arăta încă strălucirea pe care au dobîndit-o literatura românească și limba românească prin opera acestui mare creator. Versurile lui Eminescu au avut pentru noi și vor avea și pentru posteritate același farmec neîntrecut și aceeași puternică înrîurire. „Generația mea — mărturisea maestrul Mihail Sadoveanu — le-a știut pe de rost; generații de tineri le vor murmura și de acum înainte în primăvara vieții, cît va suna pe lume dulcea limbă românească".

Iată de ce e iubit și prețuit Mihai Eminescu; iată de ce, astăzi, cînd ne-am adunat să deschidem casa închinată memoriei lui, inimile noastre vibrează de pietate și de admirație.

★

În desfășurarea revoluției culturale, Partidul și Guvernul nostru acordă o deosebită atenție valorificării moștenirii culturale progresiste a trecutului, creînd condiții optime pentru dezvoltarea literaturii, artei, științei, în general a culturii devenită un bun al poporului muncitor.

Indiferenței sau ingratitudinii manifestate de oficialitatea regimurilor trecute, noi îi opunem dreapta prețuire a valorilor permanente ale culturii noastre.

Pe frontul larg al înfăptuirilor în această direcție, se înscrie și acțiunea la care participăm astăzi, realizată de organele locale, cu sprijinul Ministerului Învățămîntului și Culturii: inaugurarea unei case consacrate memoriei lui Mihai Eminescu aici, la Ipotești, unde, între păstori și prisăcari, poetul și-a petrecut anii luminoși ai copilăriei și unde, în mijlocul oamenilor simpli, a învățat, pentru prima dată, să iubească limba, poveștile, tradițiile și obiceiurile poporului nostru.

Casa pe care o inaugurăm astăzi, viitor loc de pelerinaj și de reculegere, va sădi și mai adînc în inimile celor ce o vor vizita, în conștiința tineretului nostru — entuziast constructor al socialismului care zdrobește „orînduirea cea crudă și nedreaptă / Ce lumea o împarte în mizeri și bogați" — dragostea pentru minunata creație eminesciană; această casă memorială ne va apropia mai mult de poet, de om și ne va face mai sensibili, alături de operă, prezența uriașei și nemuritoarei sale personalități.

B. Cazacu

IPOTEȘTI

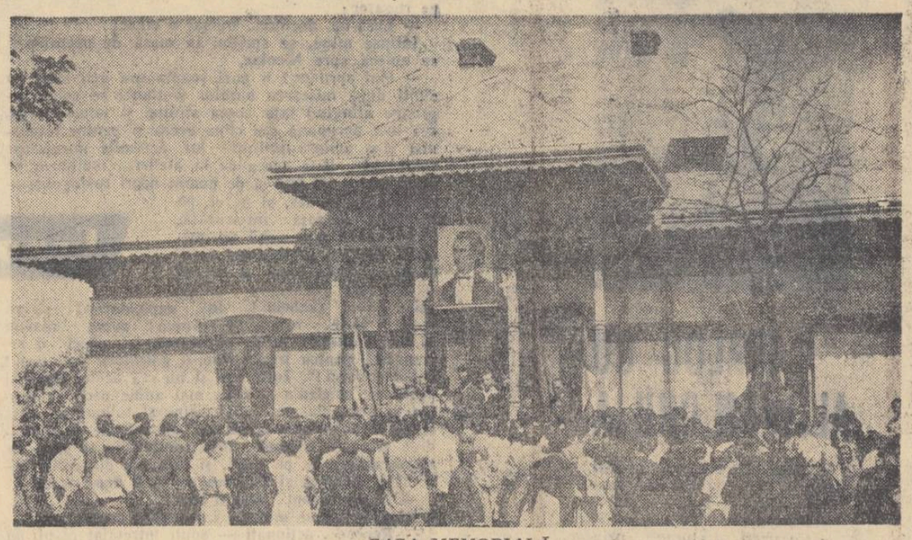

CASA MEMORIALĂ

ÎN IPOTEȘTII LUI EMINESCU

Mihu DRAGOMIR

Chiar pentru cei obișnuiți cu amploarea pe care o capătă, zi de zi, prețuirea populară față de versul eminescian, dimineața zilei de 14 august, în satul Ipotești, cînd s-a inaugurat casa memorială Mihai Eminescu, a constituit o adevărată revelație. În decorul unic al locurilor de unde s-a ridicat luceafărul poeziei noastre, pe drumurile de atîtea ori bătute de piciorul sau de gîndul poetului, își dăduseră întîlnire mii de iubitori ai lui, muncitori și țărani, elevi și cărturari, fiecare căutînd să se apropie mai mult de umbra salcîmilor care au fosnit cîndva asupra poetului. După ce ai văzut o dată aceste locuri, versurile de adolescență ale poetului capătă, parcă, alte înțelesuri, și le reciți fără să vrei:

Aș vrea să văd acuma
natala mea vîlcioară,
Scăldată în cristalul pîrîului
de-argint,
Să văd ce eu atîta iubeam
odinioară,
A codrului tenebră, poetic
labirint.

Într-un asemenea decor, în fața unei asistențe în care se găseau bătrînii Ipoteștiului, pionierii din Botoșani, muncitorii de pe șantierul marelui combinat forestier de la Suceava, alături de cercetători ca acad. Perpessicius, care și-a închinat viața cercetării operei eminesciene, versurile poetului căpătau o sevă nouă. „Freamăt de codru", recitată acolo, la poalele codrului prin care a rătăcit Eminescu, părăsea filele știute ale cărții și redevenea o creație a pămîntului însuși. „Dorința", interpretată de ansamblul Sfatului popular regional Suceava, căpăta inflexiuni noi, deși versurile erau aceleași:

Vino-n codru la izvorul
care tremură pe prund,
unde prispa cea de brazde
crengi plecate o ascund

A fost nu o cinstire a poetului, ci o întîlnire cu el, cu lumea lui concretă. Așa cum spunea acad. Perpessicius, în cuvîntarea sa: „O țară întreagă s-a adunat aici, în ograda în care a copilărit Mihai Eminescu, pentru a-l cinsti pe cel care în numai 17 ani de scris a înzestrat literatura noastră cu frumuseți a căror lumină și intensitate va dura cît va dura și poporul".

Inaugurarea casei memoriale de la Ipotești vine să răzbune și acel act odios de vandalism care a ras de pe fața pămîntului casa părintească a poetului. Nesimțitoare, prin firea ei, aceeași burghezie care găsea cu cale să nu acorde niciun ajutor poetului bolnav, în chiar orașul său de baștină, și-a găsit și reprezentanți care să atenteze, la modul cel mai propriu, la păstrarea vestigiilor eminesciene din Ipotești. Doar mormintele părinților și fraților, vechea bisericuță și cei doi salcîmi din fața casei sînt martorii tangibili ai trecerii lui pe aici...

A rămas însă cu mult mai mult. A rămas această „natală vîlcioară", a rămas „poeticul labirint" al codrului, a rămas priveliștea locurilor de unde a început traiectoria fără de sfîrșit a versului eminescian. Și odată cu inaugurarea casei memoriale, operă lui Eminescu, în nenumărate aspecte ale eroicii lui munci de creație, a revenit acasă, după o lungă peregrinare care i-a dus faima pe tot globul. Pînă seara, tîrziu, ore întregi după ce festivitatea inaugurării se terminase, sute și mii de vizitatori s-au perindat prin încăperile casei memoriale, cercetînd cu piozitate manuscrisele, stampele, documentele de epocă, din care viața și opera lui apare întreagă, în toată măreția ei.

„O cinstire ca aceea de azi n-ar fi fost cu putință în trecut", — a spus acad. Perpessicius. „A face educația tineretului cu ajutorul unor asemenea case memoriale, este una dintre misiunile cele mai nobile ale revoluției noastre culturale".

Adevărul acestor spuse s-a dovedit din plin, încă din prima zi. Grija deosebită a organelor locale de partid și de stat, sprijinul dat de Ministerul Învățămîntului și Culturii și de Muzeul literaturii române au făcut ca în Ipoteștii poetului să se materializeze dragostea noastră nesfîrșită pentru el, în locul care va deveni, în curînd, unul dintre cele mai îndrăgite puncte de pelerinaj ale tineretului nostru, ca și a tuturor iubitorilor de poezie.

Cezar DRĂGOI

Balada lui Ion

Ion, din neamul lui Ion, era un țînc nevoiaș
și — citu-i ziulica de mare — păștea oile boierului pe imaș.

Într-o bună zi însă, Ion a născocit din surcele o moară de apă
și — minune — la malul apei, s-a pornit să duruie moara de-o șchioapă.

Ion n-a avut alte unelte decît briceagul legat cu-o sforicică de brăcinar —
n-a avut nici ciocan, nici clește, nici cuie măcar.

Doar briceagul cu prăselele de tinichea, care întruchipau un pește
și meșteșugul ascuns sub frunte și-n buricul de la dește.

Ion, cu toate romanițele visurilor sale de roua lacrimilor grele,
păștea oile boierului și suspina cu ochii la stele...

Într-un zor de zi, Ion cu un dărab de mămăligă și-o ceapă-n desagă,
a spus: Destul v-am fost povară — eu mă duc mămucă și tătucă dragă!

Eu am în inimă o flacără și sub frunte o mie de mii de vise și născociri!...
Și să nu plîngi, mămucă, dacă, o bună bucată de vreme, n-o să mai ai de la mine știri!

Și s-a dus Ion neîntors...
Pe drumul orașului s-a dus, răsucit în sine, ca un mărăcine de vînt răsucit
și-n urma lui, ceața colbului văluri de uitare a tors...

S-a făcut totul ca Ion să se satură de foame și poezie.
A dormit prin ganguri și-a vîndut ziare și-a slujit la o fierărie.

Și tot visînd la o stea a norocului și tot alungat din ștăpîn în ștăpîn —
Ion a simțit că pumnii nu-i mai stau de bunăvoe-n sîn.

Ion, în leșia beznelor amară
a înălțat flacăra manifestelor roșii peste țară.

L-au împușcat ca pe unul Filimon, l-au îngropat ca pe unul Ilie —
dar flacăra țîșnea și mai roșie, și mai vie!

A murit de o mie de ori și-a înviat de încă o mie și o mie de ori,
ca un pom secerat de iarnă, dar care, în primăvară, dă iarăși belșug de frunze și flori.

Ion a străbătut cu tălpile goale mocirla trecutului neagră
ca să țîșnească apoi, ca o pasăre măiastră,
din umilință și pelagră!...

Márki ZOLTÁN

Mereu cu același avînt

În zarva pruncilor, cînd strada scînteiază,
atîntind spre primăvară strălucirea ochilor,
în larma fierbinte a copiilor fontei, cînd
prin vine încinse aleargă sîngele minereurilor,
în plescăitul înviorător al trupurilor ce se aruncă în apă
în timp ce spuma norilor plutește în necuprins,
de dincolo de vălul din fire de diamant al ploilor,
în vîntul ce tușește de sub scutul albastru de ghiață,

în după amiaza hărăzită elaborării de proiecte pionierești,
în bucuria ce se avîntă ca un leagăn, cînd în sus, cînd în jos,
în jocul deopotrivă de bogat ca și munca,
în munca, frumoasă aidoma jocului,
în piața vălurind de mulțimi ca un lac
în vreme ce steagurile freamătă ca dorințele,
în cîntecul mașinilor arămii ce răzbate
din vuietul fabricii, ca un foșnet al ierbii ce crește:

aud bătăi de inimă, ca medicul pentru care
sînt deopotrivă de prețioase viața mamei și cea a pruncului,
aud năvala în muguri a tuturor nădejdilor,
aud semințele germinînd pe cîmpii albe ca neaua,
muzica eternă a munților, a văilor, a apelor,
ce șoptesc împreună în marele cor: a trăi, a trăi, a trăi,
a trăi în ziua de azi furtunoasă, în cea de mîine cu brațele deschise,
în ceasuri de mari bucurii ori în clipe de înlăcrimată durere,
dar mereu cu același avînt;
necontenit, glasul inimilor îmi răsună în urechi, cu toată puterea,
ca niște trîmbițe ce sărbătoresc o victorie,
într-un val duios ca un cîntec de doică,
ori domol, meditativ, ca depănarea-viselor de fecioară
în zori, în fundul grădinilor cu tufe de pe acum îndesite,
aud mereu izbucnind glasuri, ca niște pui din ouăle ciocnite ale tăcerii,
glasuri ce împrăștie tainele îndepărtatelor întinderi,
noaptea, prin zumzetul șinelor de cale ferată.

În românește de GEO DUMITRESCU

DINTRE SUTE DE CATARGE...

Beti Iosif

Liniștea

La un ordin secret
Liniștea fu arestată,
Pusă-n lanțuri grele,
Întemnițată...
Veni însă o zi —
Cînd zidul se prăvăli,
Și ea de-atunci zburdă pe-afară
Albă,
Curată,
Fecioară...

Zorii eliberării

Tunul — un deget spre zare
Întinse...
Adînc,
Pe depărtare,
Străluceau luminile-aprinse...

Schimb

Luna, după deal,
Lunecă lin,
Ușoară,
Trasă parcă —
Ca zmeul —
De sfoară.
Nici o adiere de vînt
Pe pămînt...
Îți predau:
Aceste livezi de furnale —
Ce flori de fum scot,
Peste tot —
E-o risipă de floare...

Vasile Văduva

Nu-mi plac tăcerile

Nu-mi plac tăcerile prea lungi și adînci,
gîndurile care se tîrîie
spre nu știu unde, pe brînci,
ochii care-și furișează privirile,
inexpresiv, dintr-o parte,
simțămintele împrumutate din carte!...

Îmi place s-aud pulsația muncii
ritmînd rostogolirea orelor pline;
încleștat de unealtă,
arșița zilei de vară
să o simt revărsată din mine.
Îmi place cîntecul
care-mi stîrnește în suflet
vijelie cu miresme de munte.
Îmi place gîndul fulgerînd de sub frunte
Spre noi înțelesuri — vîrtejuri incandescente;
sîngele vuind în torente.
Îmi place cu mine să lupt
din greu și mereu...

Și-ntotdeauna
pomii desfrunziți ai tăcerii
au fremătat la trecerea pasului meu.

Cîntec despre iubita mea

Țăndări de lună,
bulgări de noapte,
miresmele viilor coapte,
tremurul fierbinte de strună,
toate-n iubita mea se adună
cu răcoreli și limpezimi de fîntînă...

Își lipește de pieptu-mi urechea s-asculte
freamătul cîntărilor multe,
pe care nu le-am cîntat niciodată:
sînt cîntece despre o fată
în care limpezimi adînci de fîntînă
ascund bulgări de noapte,
țăndări de lună...

●

Anghel Gîdea

Tărie

Partidului

Sprijinul tău îl simt în orice clipă
Nălțîndu-mă cu forța lui, mereu;
Mi-alungi tristețea cînd se înfiripă
Și nu mai merg pe drum cotit și greu.

Cu pasu-ntins spre timpul care vine
Nu mai adulmec zările pe brînci;
Puterile îmi cresc mereu din tine
Ca valurile mari din ape-adînci.

Ligia Tomșa

Unui copil din Congo

Tu ai crescut
Pe spatele încovoiat al mamei,
Ca o iederă pe trunchiul unei sălcii
Mereu aplecată spre pămînt.
Cerul tău,
Era ogorul străin, întins ca o mare,
Pentru care,
Muncind,
Mama-ți hrănea cu sudoare
Firava ta gură —
Și leagăn ți-a fost
Spatele încovoiat al mamei,
Un leagăn mișcînd sacadat
De zvîcnetul inimii pline de ură,
Ca tu, copil din Congo,
Prin viață să mergi drept.

●

Vasile Petre Fati

Drumuri de țară

Ați alergat destul, drumuri de țară!
Atîtea ploi și-au repetat refrenul lor surd
În țărîna voastră anonimă
Decupată de tălpi și roți de căruță bandajate cu tablă.

Undeva, în țărînă, stăruie parcă urmele lui
Urme sonore, urmele tatălui meu
Plecat de-acasă, c-un codru de pîine
Și cerul întreg în tulunul din buzunarul spart al cămeșii.

Undeva, în țărînă, a rămas încleștarea cailor, mută,
Neputincioși în fața drumului cu zbîrcituri de noroi,
A rămas umbletul lor aplecat, de parcă ar fi pierdut ceva
Și clipa în care biciul le-a tatuat crupele roșii.

Ați alergat destul, drumuri de țară!
Vor trece acum peste țărîna voastră anonimă
Tractoarele acestea cu tălpi uriașe,
Împingînd nemărginirea cîmpurilor noastre.

●

George Cristea Nicolescu

Liceenii

Treceau cîntînd, trei tractoriști treceau
Prin codrii-nați de grîne cîntătoare —
Lăsate-n cîmp, tractoarele dormeau
Cu stelele răsfrînte-n reflectoare.

Treceau cîntînd, ca trei haiduci treceau,
Vînjoși, înalți, că îmi păreau cît plopii
Ce-n seara ceea, despletiți, cîntau;
Și parcă le vedeam în noapte ochii —

Aceiași ochi în care s-au răsfrînt
Din zare-n zare brazdele culcate,
Aceiași ochi de visuri și de cînt
În care ard iubiri îndepărtate.

Treceau cîntînd spre școală... Cîți dădeau
Examenul de absolvire-acum?
Poate în cîntu-acela repetau
Pe Eminescu-n legănări de drum.

Ori poate că, trecînd prin ani, în sus,
Spuneau ceva de holde viitoare —
Satul venea spre ei dinspre apus
Ca o pădure albă, visătoare.

Și ei treceau, ca trei haiduci treceau
Prin codri-nați de grîne cîntătoare —
Păsări albastre-n depărtări păreau,
Păsări albastre dornice de soare.

Transfigurare

Rîd pe lîngă garduri pomi cu frunze ude,
Repetînd ecoul ploii ce-a trecut...
Unde sînteți oare fete-paparude
Care cheamă ploaia și al ei sărut?

Îmbrăcate-n bozii, trupurile voastre,
Triste baiadere, trec prin amintiri,
Saltă crengi de rugă-n toropeli albastre —
Ardere uscată frîntă în priviri.

Cu căușe pline, trupul să vi-l scalde,
Ies femei la poartă... Mamă, unde ești?
Umbra noastră trece printre vînturi albe,
Umbra noastră, mamă, plînge la ferești.

Norii trec spre zare, trec și se destramă,
Ciutura uscată doarme pe fîntîni.
Ni-i ogorul negru și uscat ni-i, mamă,
Secета ne leagă doliu peste mîini...

*

Rîd pe lîngă garduri pomi cu frunze ude,
Repetînd ecoul ploii ce-a trecut.
Unde sînteți oare triste paparude
Să vă-mbete-al ploii pătimaș sărut?

Anii mei de-atuncea s-au pierdut ca umbra
Ce-o treceau prin cîmpuri și prin suflet nori,
Cîmpul meu cît zarea, iată-și dă de-a tumba
Strînși peste pădure norii cîntători.

Iar cînd trec pe uliți parcă-s paparude,
Paparude-rude după cum le-am vrut...
Rîd pe lîngă garduri pomi cu frunze ude,
Repetînd ecoul ploii ce-a trecut.

Seara pe la cîntători

Poate-acum, în apele de munte
Se sărută stele străvezii,
Poate luna — păstrăv scos din unde —
Se rostogolește prin tării...

Poate-acum, în marea de la munte
Cu Bicazu-nfășurat în ea,
Umbra noastră ar întinde punte,
Ondulînd sub fiecare stea...

Poate-acum, peste rețeaua-naltă
Noaptea arde-n stele, sus, pe stînci
Poate-acum e vremea cînd ne-mbată
Fetele cu ochii mari, adînci...

Poate-acum, ca-n fiecare seară
Cînd „Bicazu"-mbracă zarea-n sori,
Cu Hidrocentrala stea polară
Trec prin țară mii de cîntători.

Valer Hossu *)

LIVIA

Era gata de drum; dar într-o ultimă cercetare se privi iar în oglindă. Și temîndu-se că părul ridicat pe cap într-o coroană mătăsoasă împletită i s-ar fi putut desface, se gîndi să tragă o fugă la cooperativă după agrafe, dar își aminti că duminica gestionarul sta acasă. Singura scăpare ar fi fost un împrumut de la vecină.

O zbughi la pîrleaz.

— Rodovică! Hei, tu Rodovică! strigă Livia cu teamă, bănuind că tatăl e pe aproape și-o putea surprinde.

Vecina se grăbi să-i aducă agrafele, și-o întrebă iscoditoare:

— Mergeți și voi la inaugurare în Vaduri?

— O, tătucu nici gînd n-avea! îi mărturisi cealaltă. — Da a venit tovarășul instructor și pînă n-a făgăduit nu l-a lăsat... Și-apoi, ne-a chemat și Pop, perceptoru' din Vaduri, în ospeție și știi tu cum îi tătucu: îi place să fie în prietenia domnilor.

— Vai, cum îmi bate inima Livie! se alintă deodată Rodovica. Ne-am muncit atîta cu piesa de teatru și tot mă tem să nu mă fac de vorbe în Vaduri. Știi ce rău îmi pare că nu ești și tu cu noi?

Liviei îi luciră ochii și cătă cu grijă în jur.

— Nu m-a lăsat tătucu... Nici la adunarea U.T.M. știi că n-am fost... Nu-i place să mă amestec cu colectiviștii.

— Dacă ești proastă! o mustră blînd vecina. Eu mi-aș cere partea de pămînt și mi-aș vedea de drum... Și Ionică săracu... de-ai ști ce supărat e!

Auzind numele flăcăului, Livia se aprinse toată și, purtată de inimă, întrebă cu grabă:

— El vine?

— Cum nu? Doară e drăguțul meu în piesă.

Livia voi să ceară și alte amănunte dar din grajd răsări tată-său ținînd un cal de căpăstru.

— Ii, tătucu! se sperie fata și-o țîșni săgeată.

Petre Borna o zări și făcîndu-se nor de ploaie, tună aspru:

— Vină încoace, fată!

Temătoare, Livia se apropie.

— Ce ți-a trebuit de la „aia"?

— N-am agrafe, mi-au mai lipsit patru; se desvinovăți fata.

— Nu mi-ai putut spune să-ți iau? o mustră scăpărînd fulgere Borna, dar grijuliu să nu-l audă vecinii. Ți-am mai spus să nu te prind cu „aia". Ce le dai nas?

— Da' tătucule, eu...

— Nimic! Taci și du-te în casă! se răsti bătrînul, retezîndu-i scîncetul.

Livia se bosumflă. Trînti în urma ei ușa la tîrnaț și ajunsă în camera dinspre drum, aruncă agrafele în oglindă.

— Arde-ar lume, să ardă! blestemă ea, scăldîndu-se în lacrimi. Pînă cînd oi sta în latura satului? Eu n-am tinerețe?

— Taci tu, fată! se sperie mama. Că te omoară tată-tău de te aude...

Afară, Borna prinse caii la căruță, apoi într-un tîrziu se iviră și femeile. Porniră.

Pe șoseaua asfaltată, mîzgălită de umbra duzilor, stăruia vorba tare, întretăiată de hohote de rîs, a tinerilor din Horinceni. Așteptaseră inaugurarea întovărășirii din satul vecin ca pe o zi mare. Voiau să atragă furnicar de lume la programul lor artistic, pregătit cu trudă, să dea învățături coapte cărora să le ia pildă individualii. La rîndul lor, cei din Vaduri aduseră lăutari și se osteneau să-și cuprindă oaspeții cu tot dragul.

Deși calea nu era cît veacul, Borna se așternu la drum cu căruța. Îi plăcea să stea pe capră furat de clinchetul nenumăraților zurgălăi ce-i vesteau trecerea făloasă.

Coborau spre Vaduri cînd prinseră din urmă cîțiva tineri. Ionică a lui Straja ducea acordeonul căminului și glumea între ceilalți. Livia tresări bucuroasă, dar privirea mamei o îngheță.

Flăcăul încetini pasul și cu nelipsitul său zîmbet sfios, îi strigă într-o doară lui Borna:

— Bade Petre, fă bine și ia acordeonu-n căruță, că ți-o fi pomană.

— No, lasă du-l și-n mînă, dacă te-ai făcut țigan de zis, — îi răspunse Borna rîzînd într-un dinte și îndemnă caii. Pomană mi-o face cînd vi-ți hrăni de colectiv și-ți țîții de foame.

Supărați de așa ocară, tinerii îl huiduiră într-un glas.

— Vedeate-aș în șanț, zgîrcă! îi strigă Ghiță a Cătanii și se repezi să smulgă cuiul din oiște.

Borna îi șfichiui cu biciul, sudulnd. Celălalt fu gata să arunce după el cu un bolovan, dar Ionică îl opri.

— Lasă-l dracului, că s-a înrăit de cînd nu-l rabdă satul.

— Atunci tu de ce vrei să te agăți de neamul lor? îi impută prietenul.

Ionică tresări, nemulțumit.

— Să lăsăm asta, Ghiță. Eu cu Livia am ce am... Ceilalți... treaba lor.

Ridică acordeonul și-o luă înainte.

Livia sta moartă de rușine, opărită în cele șase poale ce și le spînzurase la poruncă, și-și ștergea cînd și cînd ochii în care adunase multă ciudă. Mama o iscodi și văzîndu-i lacrimile, se sperie ca de moarte.

— Nebună ești? șuieră ea amenințător. Vrei să te scarmene tată-tău acum?

Stăpînită de obidă, Livia cătă spre mamă sfidător, să înțeleagă că e gata să se apere. Intimidată, bătrîna își plecă ochii. Fata folosi clipa spre a-și întoarce capul în urmă spre flăcău. Zîmbi ca o oglindă de soare și-și flutură pe ascuns batista...

Școala din Vaduri, plină de oameni, zumzăi ca un stup. Tinerii jucau, așteptînd începerea programului artistic.

Costică, feciorul fostului perceptor Pop, la care venise în ospeție Borna, o întîmpină pe Livia mieros; și fiindcă avea două clase de liceu și umbla îmbrăcat „domnește" i se adresă înclinîndu-se:

— Săru-mîna dom-șoară. Și luînd degetele fetei, arse și aspre, le apropie în șagă de buze.

— Du-te în supărare! se înciudă Livia și ochii săgetară spre ușa pe care intra acum Ionică. Dar luîndu-și seama că tatăl se învîrtea pe aproape, se sili să zîmbească, prefăcîndu-se că nu observase ivirea celuilalt.

Costică o luă apoi la joc. Fudul din cale-afară că țopăia lîngă o fată așa frumoasă din neamul Borneștilor, vestit în jur, nutrea gînduri de nuntă. Încrezător, își scuipă mucul țigării din colțul gurii, și descrețindu-și fața mămăligoasă, începu să chiuie, pițigăiat:

Auzit-am din străini
Că nu-i bun gardul de spini.
Gardu-i bun din scînduri late
Și drăguța de departe.

Livia pricepu că spre ea îl bate gîndul și-i ură în sine tovărășia dracului. Horincenii ceilalți folosiră prilejul ca să le mai taie nasul individualilor.

Livia auzi glasul știut și drag al lui Ionică:

Cine-i singur, fără noi
Rău i-a părea mai apoi...
Cine în colectiv se împacă
Cu noi vie să-și petreacă!

Atunci Costică vru să-și arate vrednicia și-i aruncă flăcăului:

— Ce mă, să fim ca tine? Că nici cămașă n-ai avut cînd ai intrat în colecti... Crezi că-i o fală să petrec cu tine?

Livia se îngrozi, își lăsă dănțuitorul și găsindu-l pe Ghiță a Cătanii, aproape că-i strigă:

— Du-te! Fugi! Vezi, să nu dea în Ionică!

— Grijă ți-i! făcu el zeflemitor, bucuros că poate s-o înțepe cu o vorbă pentru biciul dăruit de tată-său.

Dar Costică fu luat pe sus chiar de vădurenii lui. Ei nu doreau scandal tocmai azi cînd aveau atîția oaspeți...

Se anunță începerea programului.

Borna fu poftit de cîțiva activiști de partid între ei, pe o laviță în față. Încrezut de cinste își mai deslegă limba și răspundea sfătos la întrebările despre lucrarea pămîntului. Abia cînd veni vorba despre gospodăria colectivă, zîmbi strîmb și cu tîlc, hotărît să nu facă nici un avans.

Brusc, cortina se despică în două și alunecă în valuri spre margini.

Livia stătea lîngă mamă-sa, sorbind desfășurarea piesei. Se gîndea cu amărăciune că dacă ar fi fost și ei în rînd cu satul ar juca și ea acum pe scenă. Poate în rolul fetei individualului căreia îi era drăguț Ionică. Dar așa au băgat-o pe înfipta aia de Rodovică. „Uite cum se ciupesc!" își zise ea temătoare. „Te pomenești că..." Dar nici n-apucă să-și termine presupusul și Ionică își cuprinse mîndra și tăinduindu-se după o perdea plescăiră din buze. „Nerușinații! În văzul lumii" se aprinse Livia toată și-i veni să dea în ei cu ceva. „Ii, dar i-a prins bătrînul"! aproape că se bucură, geloasă, așteptînd să vadă ce-o să iasă... Tatăl fetei se apropie și-l pălmui pe flăcău, căci nu voia să aibă un ginere colectivist. Livia strînse pumnii, scrîșnind. „Nu da, nu da în el, blestematule!" îi veni ei să strige și grozav ar fi vrut să-i arunce cîteva vorbe lui tatăsău, care părea frate celui din piesă.

In tabloul următor, îndărătnicul se află la strînsul fînului. Ploaia amenință cu tunete. Desnădăjduit, grăbește să adune dar strădania pare zadarnică. Lîngă el, colectiviștii terminaseră strînsul. Atunci feciorul pețitor își aduce echipa de furcași și-i salvează otava. Individualul vede acum unde-i puterea și pricepe că laolaltă cu satul e mai folositor. Tinerii sînt fericiți de întorsătură.

Acuma, Livia dorea fierbinte să pogoare o furtună și peste avutul lor, să se mai mulcomească Borna în încăpățînarea lui. „Dar n-are cine lua în seamă rugile mele!" făcu ea șoptit, cu părere de rău. „Pînă cînd să mai rabd? Am să mă spînzur!"

Frămîntările îi fură risipite însă de-un mănunchi de fete ce coborîseră din scenă. Se luase o pauză și gîndeau s-o ducă și pe Livia în culise să le ajute la îmbrăcat. Vorbă să fie!

Mama se împotrivi, de frica bărbatului, dar făcură glas și niște neveste din Vaduri. Folosind prilejul, Livia țîșni din loc fără să aștepte altă încuviințare. „Ce-s eu, să stau în pază, hoață?" izbucni în sine mînioasă.

Cînd păși să urce în culise, privirile i se încrucișară cu ale tatălui care se făcu vînăt. Înfruntîndu-l, fata își văzu de drum, cu inima ticăind îndîrjită.

Trecînd după velințele împănate de culori felurite ce țineau loc de decor, se pomeni față în față cu Ionică și înțelese că și el era bîntuit de chinul unor gînduri adînci.

— Uite, ți-am adus drăguța, mă! rîse Rodovica spre flăcău, înveselită de fîstăceala vecinei.

— Doamne, multe mai vorbești! o mustră Livia, dar se simțea măgulită.

— Ei, lasă că vă știm noi focurile! îi întoarse vorba cealaltă.

Ca să înlăture stînjeneala, tînărul înțepă cu vorba:

— Ce mai faceți „domnișoara" Borna?

— Mulțam de întrebare, bine! Dar dumneavoastră „tovarășe" Ionică? îi răspunse îndrăzneț fata.

Rodovica socoti să-i părăsească și le zise:

— Apoi, spuneți-vă vorbele. Noi vă lăsăm! și împinse și pe celelalte fete în scena cu cortina închisă. Se întoarse doar o clipă prin despicătura a două velințe:

— Proști mai sînteți, măi! îi mustră ea și trăgînd hoțește din ochi, dădu a înțelege că în locul lor ea ar ști ce să facă.

În clipa aceea îi pieri Liviei toată grija ce-o avusese din pricina ei.

— Cum de te-ai gîndit să vii la noi „ăștia"? întrebă deodată Ionică, serios.

Ocolindu-i căutătura, fata îi mărturisi:

— M-au luat fetele de la mama.

— Stai legată de piciorul patului, ha?

Jignită, Livia se înfipse ciudoasă în fața lui, c-o privire plină de imputare.

— Ce să fac?

— Ești fricoasă! întîrzie flăcăul răspunsul și deschise larg fereastra ce da din culise în spatele școlii.

— Da' ce să mă fac... singură? repetă mai apăsat Livia. — „Alții" că se cred mai viteji și tot așteaptă... pară mălăiață...

Atins în plin de această vorbă neașteptată, Ionică se pomeni deodată sfredelit de un gînd căruia îi rămase statornic. După o clipă, în care se luptă cu îndoială dacă ea îi va răspunde cu același gînd, o luă de mînă.

— Vai, Ionică... se sperie fata.

Frica o îndemna să se retragă, însă atîta apăsare ce îndurase pînă acum îi dădu tărie.

— Livie, între noi nu poate încăpea ceartă! auzi stăruitor glasul dragului. Am vorbit și cu ai mei despre tine... Vreau să ne luăm... Hai cu mine!

Așteptată de mult, chemarea lui îi lumină deodată chipul.

— Nu mă las de tine, Ionică! hotărî fata.

— Atunci, haida! o îndemnă el liniștit și sări sprinten prin fereastră.

Iar Livia se lăsă peste pervaz în brațele vînjoase și amîndoi se pierdură fugari, printre ulițe.

*

Luni dimineața, Livia își împleti coc de nevastă. Borna trimise după pețitori și aceștia îl înconjurară cu prietenie și înțelegere...

*) *membru al cercului literar al Casei de Cultură M.A.I.*

POȘTA REDACȚIEI

UNGUREANU GHEORGHE — Sinnicolaul Mare.
Urmărirea *nu e, cum ai fi vrut-o dumneata, o schiță captivantă. Comuniștii, în timpul luptei ilegale, au avut de înfruntat tot felul de greutăți. Intîmplarea pe care încerci s-o povestești e verosimilă, dar e scrisă plat, fără emoție, într-un stil lozincard. „Dușmanul a fost crud", e adevărat ce spui, trebuie însă s-o demonstrezi printr-o imagine artistică.*
Așteptăm să ne trimiți lucrări inspirate din lupta de azi a oamenilor muncii. Te sfătuim să renunți la frazele goale, pompoase.

GEORGE DUȚĂ — București.
In Inovația, *cînd epuizezi pentru moment termenii tehnici, mai lași să-ți scape și cîte o frază ca aceasta: „Incetul cu încetul însă, greutățile au fost învinse una după alta. Primise efectiv ajutorul tovarășului Tudor care se interesa îndeaproape de mersul lucrărilor".*
Pe noi tocmai asta ne-ar fi interesat: cum a învins inovatorul dumitale greutățile.

ENACHE GHEORGHE — Bolintinul din Vale.
Preferam ca în locul desenului roz-pal care ocupă jumătate de pagină să fi terminat schița și să nu ne trimiți numai un fragment din ea. Fragmentul are cap și n-are coadă, e presărat cu pilde și zicale ca „dai din lac în puț" și cu expresii care, fără voia dumitale, stîrnesc ilaritate: „El și cu cimpoiul lui nedespărțit la orice serbare sau șezătoare..." Și apoi povestești prea domol, prea lung, fără nerv. Și construcția e șubredă.
Te sfătuim să citești mult și cu atenție.

TEMISTOCLE TIMU.
Bădița Ion, *scurtă povestire, cum îi zici, e mult prea lungă după părerea noastră. Dar dumneata știi să scrii, mînuești bine dialogul, te pricepi să creionezi un caracter. Din păcate însă abuzezi de regionalisme și dai aceeași importanță amănuntelor ca și liniei principale a povestirii. Sînt în schiță episoade care ar fi putut fi trecute într-o singură propozițiune. Dîndu-le extindere, dramatismul lucrării slăbește.*
Schița Bădița Ion *nu poate din această pricină să fie publicată. Te rugăm să ne trimiți altceva.*

PAUL LIMAN — București.
Trimite-ne lucrări inspirate din actualitate.

VESELINA CLEPEA — Oradea.
Povestirea Vrajbă *nu poate fi publicată. În primul rînd fiindcă nu păstrează un fir epic. Dialogul e greoi, multe scene sînt neverosimile, iar personajele se mișcă așa cum vrea autorul și nu cum le e firea.*

HORIA HOLBAN.
Răscrucea *e construită linear. Intriga e străvezie. Știi de la bun început ce se va întîmpla cu eroii. În asta constă principala greșeală a schiței. Din felul cum porți dialogul și rezumi anumite situații (pentru economia schiței), sîntem îndreptățiți să credem că alte lucrări ale dumitale, pe care le așteptăm, vor putea vedea lumina tiparului.*

BOTEZ MIHAI — Bîrlad.
Indrumată greșit de către dvs., schița Să nu uiți *a ajuns în cele din urmă la redacția noastră. Din păcate lucrarea nu este publicabilă, în forma sa actuală. Evenimente de mare importanță politică și socială sînt tratate de dvs. în chip superficial, caracterele eroilor ne rămîn ascunse, atmosfera gravă din acele zile nu este realizată. Chiar dacă întîmplările sînt privite cu ochii unui copil, ele trebuie să-și păstreze dramatismul și marea lor semnificație. De altfel e greu de crezut că lucrurile s-au petrecut în realitate așa cum le relatați dvs.*

NICA ION — București.
Povestirea dvs. Inimă de mamă *încearcă să rezolve într-un spațiu restrîns prea multe probleme sufletești, motiv pentru care eroii nu capătă viață, faptele sînt înfățișate artificial, drama nu emoționează. Sînteți muncitor la o fabrică de ciment, priviți cu atenție în jurul dvs., veți găsi nenumărate subiecte.*
Renunțați la dramele închipuite, citiți mult, observați oamenii și faptele lor. Veți căpăta astfel încredere în condeiul dvs.

T. ȘTEFANEȘTI — Aiud.
Mărturisiți singur că aveți greșeli „cu duiumul". Din păcate sîntem de acord. Exotismul și umorul de gust îndoielnic sînt piedici serioase pentru condeiul dvs. „Beția de cuvinte", atît de evidentă în scrisoarea ce ne adresați, devine supărătoare în povestirea A treia imersiune, *adîncind confuzia care pare a-și avea originea în însăși concepția autorului.*

GEORGE DIENESCU.
Explozia *putea să fie o bună povestire dacă stăruiați mai mult asupra psihologiei eroilor. Distrugerea trenului pe care îl duceau spre front este un lucru de mare însemnătate, care punea în pericol propria lor viață. Cititorul ar vrea să știe ce anume i-a îndemnat pe Dumitru, pe Sandu și pe ceilalți să procedeze astfel, ce se petrecea în sufletul lor. Socotim că lucrarea ar merita să fie reluată.*

LAURA NOVEANU — Loco.
Frumoase planurile de viitor. Nu vă dorim decît succese. Dar trebuie să studiați mai departe. Observați cu atenție întîmplările din viață, dar nu numai pentru a le înregistra (așa cum procedați în Prietenie*), ci pentru a le interpreta dintr-un anume „punct de vedere". Interpretarea faptelor din realitate cere în primul rînd o selecție, în așa fel ca ele să poată gravita în jurul unei idei artistice, a unui mesaj pe care neapărat trebuie să-l transmiteți cititorilor.*

Nu trebuie precupeţit nici un efort pentru ca în următorii ani să contu-răm zăcămintele şi să elaborăm cele mai potrivite metode de exploa-tare şi preparare a minereurilor de fier, în scopul lărgirii considerabile a bazei de materii prime necesare siderurgiei noastre în plină dezvoltare.

Fondurile alocate activităţii geologice în perioada 1960-1965 se ridică la circa 12 miliarde de lei; din suma alocată activităţii geologice, circa 2 miliarde sînt destinate înzestrării cu utilaje şi aparate moderne.

(Din Raportul C.C. al P.M.R. prezentat de tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej la cel de-al III-lea Congres al P.M.R.)

Ochiul de piatră neagră

Ilie PURCARU

Pe valea Motrului există cărbune!

Şi ca la un semn, spre valea Motrului, romantica vale a Motrului, ţinut rămas într-o încremenire seculară, s-au mişcat caravane de oameni. Au venit geologi şi topografi. Au venit mineralogi. Au venit sondori.

Valea Ploştinei freamătă. A mai fremătat cîndva, cu o sută şi mai bine de ani în urmă, cînd pe aici au poposit la un foc de noapte panduri de-ai lui Tudor Vladimirescu. Se adunaseră în jurul slugerului, pregătind să-i izbească pe turci, care din nou cuprinseseră pămînturile de jos cu jaf şi pîrjol. Lumea din şesuri se retrăsese către păduri şi munţi. Aici, într-o poiană, îşi află dragostea şi unul dintre căpitanii lui Tudor, Dimitrie Gîrbea. I se aprinsese inima după Bălaşa, fata lui Gheorghe Bengai gospodar de pe Motru, de la Gordun.

Dimitrie Gîrbea o zărise într-o poiană, la umbra chervanelor de bejenie, împletindu-şi în coşiţa bălană flori de cîmp. Fata n-avea nici paisprezece ani. Căpitanul Gîrbea n-a mai adăstat aşezarea vremii. L-a trimis pe sluger să i-o ceară de nevastă gospodarului, iar nunta s-a făcut acolo, în codru, în sunetul cimpoaielor şi al scripcilor, răsărite ca din pămînt. Au fost aduşi călări, de peste munţi, şapte popi. Au fost aduse în spatele cailor burdufe cu vin... Pandurii s-au aliniat în faţa perechii îmbrăcate domneşte şi însuşi Tudor şi-a deschins brîul său roşienesc de catifea cu rubine, întinzîndu-l covor sub picioarele mirilor. I-a cununat el, sub un brad înalt în care ardeau lumînări şi candele cu mirodenii... Petrecerea a ţinut şapte zile, iar chiotele şi cîntecele pandurilor au răzbătut pînă departe, la şes... Le-au auzit, pare-se, şi turcii... Pandurii au încălecat, cu slugerul în frunte şi cu finul lîngă el, şi i-au izbit năpraznic. Atunci, în acea luptă, după acele mîndre zile de petrecere haiducească, a căzut şi căpitanul Gîrbea... A căzut, lăsîndu-şi soaţa copilă, într-o poiană de pe Motru...

Pare că chiotele acelei petreceri nu s-au stins, sau că le-ar fi reluat cineva, peste mai bine de un veac. Aceleaşi chiote răsună în păduri şi se împletesc, în marea de ecouri trezite, cu vocile de mai de mult.

Chiote de nuntă?

Într-un fel. Aplecată mai atent, urechea distinge alte sunete şi alte înţelesuri... Într-adevăr, pămîntul sună ca într-o horă aprigă, izbit crunt de ciubotele pandureşti. Răsună însă loviturile sapelor şi ciocanelor care perforează scoarţa aspră a pămîntului... Chiotele ascultate mai atent au alte cuvinte, deşi le aminteşc parcă pe cele mai vechi:

— Hei-rup!... Hei-rup!... Hei-rup!... Bum!...

— Inc-o dată!... De la stînga, iar!

— Hei-rup! Bum!

Se răstoarnă ţevi, materiale, utilaje. Bat pickhamere. Duduie motoare. Zumzăie sondeuzele. Gem fierăstraiele electrice care răstoarnă brazii, făcînd loc noilor aşezări.

Pe Valea Motrului s-a găsit cărbune!

Vestea a umplut pădurile, văile, coastele, rîpile de zvonuri metalice şi voci.

Pe Valea Motrului s-a găsit cărbune.

Aplecată şi mai atent, urechea alege din marea de voci şi de strigăte, frazele aspre şi iuţi ca lama de oţel, ale oltenilor. Pare că de la nunta cea de acum o sută şi mai bine de ani, pandurii au coborît în văi, schimbîndu-şi numai portul şi armele.

— Mă, ăia din Cloşani, ia veniţi încoa!... Veniţi să vă arăt o probă de helvetian!

Olteni de la Cloşanii lui Tudor, de la Celeii lui Popa Şapcă, din Bechet sau din Băileşti... Nu trebuiesc uitaţi olteniide la Rovinari sau de la Baia de Fier! Aici, în aceste două puncte, însemnate adînc pe harta marilor comori ale Olteniei, au învăţat ei asta, de a săpa adîncul şi de a-i scoate la lumină darurile. Au învăţat-o repede, în numai cîţiva ani...

★

Baia de Fier îşi justifică numele din plin. Localitatea e o vastă căldare pe care soarele o inundă tîrziu, mult după răsărit, prin explozie. La Baia de Fier, zilele şi nopţile vin subit, prin surprindere, ca prin răsucirea unui comutator electric gigantic. E dimineaţă! Asta înseamnă că aici e zi plină, — dimineaţa a fost mai de mult în văi — cu un soare care s-a suprapus violent, dinamitînd noaptea, printr-un contact sumar de fitil aprins. L-a aprins un miner şi s-a făcut ziuă... Seara la fel: a suflat un miner în gigantica lui lampă, care altminteri luminează tot universul şi s-a făcut noapte!... Toată lumea doarme, aici, la Baia de Fier, într-o tăcere deplină de univers care se regenerează... Aşa trebuie să fie ziua şi noaptea în Cosmos...

În afara acestui spectacol grandios al rotaţiei şi revoluţiei universale, pe care îl simţi din plin aici, la Baia de Fier, localitatea, oamenii şi bogăţiile ei îţi deşteaptă fără să vrei un sentiment delicat şi fragil. Un sentiment care îţi aduce în peniţă, prin frăgezimea lui, stihuri de Tudor Arghezi:

„Vrui, cititorule, să-ţi dau
în dar
O cărticică pentru buzunar...
Din slove am ales micile,
Şi din înţelesuri furnicile..."

Ţei seama că cerneala are sînge de tuş şi ar putea, sub pensulă de meşter, să scoată din neant, pe albul colii, diafanităţi de peisaj nipon — şi că acelaşi creion pe care-l ţineai adineaori între degete are vîrful rupt. L-ai rupt din neglijenţă, apăsînd enervat o virgulă, sau l-ai ciuntit, isprăvind într-un punct.

Îţi aduci aminte, luînd între degete fărîma aceea moale de grafit, „un purice de nimica", de Baia de Fier. Îţi aduci aminte cum, acolo sus, la Baia de Fier, lîngă lacul înconjurat de fagi, unde este şi staţia de flotare a grafitului, ţi-a ris o fată. Supraveghia spălarea grafitului. Era dimineaţă, adică soare cu intensităţi africane... Fata era neagră, neagră ca o baştinaşă de pe Coasta de Aur şi a ris plin, în ziua africană, ca o figurină de Tanagra... Era unsă de grafitul umed şi lucios, pînă-n ochi. Numai lobul ochilor rîdea alb, cu străluciri delicate de porţelan bun. Rîdeau şi dinţii. Un şirag de mărgele fine de sidef... Mi-a întins, în palma neagră, un bulgăre negru şi umed de grafit:

— Ia-l, tovarăşe, fă-ţi un creion!

Eram cu carnetul deschis şi mă poticneam în mînă cu creionul bont. Fata rîdea.

— Cum te cheamă?

— Măria...

— Cum ai zis?

— Măria... Măria Alior, din Roşeţi-Mehedinţi.

Măria Alior din Roşeţi-Mehedinţi lucra atunci la staţia de flotare şi mi-a întins, pe palma neagră, un bulgăre umed şi moale de grafit:

— Ia-l, tovarăşe, fă-ţi un creion!

Am întîlnit-o mai apoi la o şcoală de calificare din Craiova. Învăţa chimia şi fizica. Mînuia creionul iute, ca pe o suveică delicată, ţesînd cu vîrful de grafit, în albitura colii, un desen sprinten cu o caligrafie preţios-feminină:

„Din slove am ales micile
Şi din înţelesuri, furnicile...",

Baia de Fier trimite zilnic ţării sute de butoiaşe de lemn, încărcate cu grafit... Văzînd aceste buţi de brad, încheiate cu pricepere de dogari, îţi aminteşti de vechea Oltenie. Îţi stăruie în nări un miros acru-dulce de zer şi ţi se dezvăluie din nou sub ochi panorama şirurilor de asini şi cai, ducînd la oraş butoiaşele cu brînză telemea.

Trenurile duc din Baia de Fier, zilnic, spre toate colţurile ţării, marfa aceasta delicată şi preţioasă. Un fel de caş al pămîntului. Un caş bun, gras, gustos, care, încheiat între doagele de brad ale creionului, lasă pe foaie o amintire, ca un iz, de la Baia de Fier... Minerii ies din şut, negri de noapte, odată cu noaptea. Suflă atunci în lampa de carbid a soarelui. Peste Baia de Fier vine umbra. Umbră deasă, ca un tuş violent, reflex subteran al grafitului... Între timp oamenii se spală, învaţă, rîd, chefuiesc, fac planuri, se odihnesc, iar cînd vine ceasul şutului aprind din nou lumina cea mare şi scot la ziuă grafit...

Atunci fetele de pe malul lacului, de la staţiunea de flotare, par nişte figurine de Tanagra în soarele cu intensităţi africane.

— Încă o sută de butoaie pentru Hunedoara, Turda, Oraşul Victoria şi... Uniunea Scriitorilor!

Creionul meu s-a poticnit din nou cu gîndul la oamenii negri, din Baia de Fier, care mi l-au dat:

„N-aş vrea nici atît să-i supăr,
Cît piperul de enupăr...".

★

Dintre numele care pun semnul noilor comori pe harta de azi a Olteniei, Rovinari trezeşte, mai mult poate decît altele, ecouri vechi de legende.

Natura şi-a vestit darurile de mult, strigîndu-le pe unele cu voce tare, în urechile omului. Aşa s-a petrecut şi la Rovinari, unde legenda nu îmbrăţişează nici haiduci, nici omoruri grozave, ci pur şi simplu darul unei naturi generoase care-l îmbie pe om.

Nu departe de oraşelul de azi se află un lac pe care localnicii l-au numit „Balta Unchiaşului". O apă tulbure, stătută, fără nimic romantic, s-a dovedit a fi focarul unor legende cernute una din alta pînă azi. Cea mai interesantă şi care transmite observaţia vie asupra naturii este cea care a dat numele lacului: legenda unchiaşului.

Este vorba de un bătrîn iobag, fugit de pe moşia Văcărescului şi stabilit într-un zăvoi, pe Jii. Nu mai avea puteri să se facă haiduc, deşi baltagul îi rămăsese singura avere. A încercat cu el să-şi sape un bordei... Pămîntul era slab, şubred, fărîmicios. Malul gropii se surpa, iar bătrînul încerca zadarnic să-l proptească cu trunchi de plop şi arin. A căutat loc mai bun şi a săpat mai adînc, încercînd să dea de piatră. A găsit-o: neagră, unsuroasă, dar cu sclipet şi cu sunet bun. Smulgînd din ea bolovani, şi-a înjghebat prima vatră şi a aprins un foc... Pînă la ziuă focul a ajuns sub el, iar dogoarea l-a trezit. A privit vatra largă de jar, ca pe o minune, ca pe un dar ceresc. Cineva avusese grijă de oasele lui... Dar focul se întindea. Unchiaşul a lărgit bordeiul. Dar pe măsură ce-l lărgea, focul se întindea şi da să-i cuprindă toată odaia. A săpat mult, mult de tot... Casa lui devenise o vatră uriaşă, cu pereţi largi şi depărtaţi, pe care nu mai putea s-o acopere. O acoperea numai cerul... Bătrînul a fugit, lăsînd pradă focului „bordeiul" blestemat, peste care au curs ploile şi l-au făcut un lac. E „Balta Unchiaşului" de azi. E semnul prin care firea s-a vestit, chemînd omul la ea: — Vino şi ia de la mine căldură!

Este ceea ce-au făcut şi oltenii, cînd istoria le-a dat răgaz să se gospodărească.

Încercări de exploatare a cărbunelui de Rovinari au mai fost. Pe moşiile lui Constantin Văcărescu şi Carabetescu, s-au şi săpat, prin anii 1916—1917, cîteva galerii. În gropile primitive de pe atunci munceau ţărani şi clăcaşi. Munceau de dimineaţă pînă noaptea, tîrînd ei singuri, la ziuă, sacii cu lignit. Nici cea mai rudimentară protecţie a muncii şi a vieţii omului. Peste cîrtiţele care scobeau cărbunii mai mult cu mîinile, se prăbuşeau adesea pereţii. Năvăleau în aceste gropi apele Jiului. Nu putea fi vorba de minerit. Era un fel de muncă de ocnă, asemănătoare, şi prin cazna şi prin rezultat, cu munca din primitivele puţuri de sare de acum două veacuri. În doi ani nu s-au putut scoate nici o mie de tone de cărbune. „Încercarea" s-a abandonat.

A reluat-o, peste doi ani, Gh. Tătărăscu, în mîinile căruia au intrat pămînturile vechilor Văcăreşti. Între 1924 şi 1929 se mai scot trei mii de tone de cărbuni. Apoi galeriile se închid sub imperiul marii crize economice, iar minerii se împrăştie din nou prin satele lor, reluînd sapa şi plugul de lemn.

Adevărata renaştere a Rovinarilor, mai bine zis primul certificat de existenţă al minei, ţine de avîntul marii industrializări care a cuprins Oltenia, ca şi ţara întreagă, în anii puterii populare.

Lucrările de restaurare şi lărgire a minei încep în 1950.

Şi atunci, Rovinarii au lansat una din cele mai îndrăzneţe şi mai frumoase iniţiative. O iniţiativă izvorîtă din căutarea permanentă şi fertilă a sutelor de mineri şi tehnicieni. O iniţiativă ce avea să revoluţioneze exploatarea cărbunelui în Oltenia şi să facă din această parte a ţării o puternică bază a cărbunelui.

La Rovinari s-a deschis, pentru întîia oară în ţara noastră, o mină „la zi".

★

S-a făcut din nou legătura cu legenda. Geologi şi mineralogi veniţi de la Ţicleni au aşezat bivuac la „Balta Unchiaşului". Au venit sondori din „petrolul oltenesc" şi au înfipt sapele sondelor... Începutul se putea face, însă, chiar şi cu sapa de prăşit porumbul. Cărbunele era la suprafaţă. Bătrînul din legendă nu greşise. Balta lui era, într-adevăr, groapa fostului bordei.

La numai 15 metri, sapa a pătruns în stratul gros de cărbune. Strat gros. O vină tînără din care uzinele ţării se puteau hrăni liniştit cîţiva ani... Au mai înaintat. Peste alţi cîţiva metri, alt strat. Apoi rîuri subterane şi pînze viclene de apă. Apoi al strat... Au pornit pe firul acestor drumuri obscure ale cărbunelui şi au rămas uluiţi. Rovinarii puteau asigura, printr-o exploatare simplă, la zi, cîteva miliarde de tone de cărbuni!

Peste puţin se începe marele asalt. Caloţa de pămînt şi piatră e îndepărtată de cupele marilor excavatoare.

— Ce se sapă aici, temeliile unei mari construcţii?

— Da! Temelii, pentru temelia construcţiei noastre!

Ghiara de metal azvîrlea pe benzile transportoare primele tone de cărbune. Cărbune bun şi ieftin. Cărbune scos la lumina zilei. Cărbune scos de maşini, fără intervenţia directă, corp la corp, a omului!

În tranşeele gigantice de la Rovinari, maşinile scot cărbune. În numai cîţiva ani, Oltenia a dat ţării, prin grija partidului şi prin eroismul oamenilor ei, exemplul unei înaintate tehnici în exploatarea cărbunelui, asigurînd ţării un plus de seamă de energii.

La orizontul planului de 6 ani se citeşte o cifră impresionantă: în 1965 tînăra industrie carboniferă a Olteniei va da o producţie egală cu producţia întregii Rominii a anului 1938!

Ce s-ar mai putea aduăga lîngă o astfel de cifră, atît de elocventă ea singură?... Cel mult, un poem:

„Strălucea viu, în orbita descoperită a lutului, ochiul de piatră neagră al cărbunelui"...

Lupta cu adîncimile

Vintilă ORNARU

Acum 77 de ani, pe Pîriul Păcurii, într-o poiană străjuită de aluni, fagi, arini şi rugi cu mure, patru oameni desculţi, dezbrăcaţi pînă-n brîu, sfredeleau pămîntul cu un burghiu cu petaşcă.

În preajma lor, cu mîinile sprijinite în şold, cu urechile prea puţin deschise la frumuseţile cîntecului, dar cu ochii aţintiţi într-o incremenire stranie la muchiile răsucite ale burghiului, se afla Dincă Schileru, fostul stăpîn al Biltenilor.

I se năzărise boierului că pe pămînturile lui s-ar găsi ţiţei... A tocmit săpători, şi-a făcut rost de unelte şi a pornit să-l caute.

Experţii societăţilor petrolifere îşi fac imediat apariţia şi-i concesionează terenurile.

Societăţile anonime, posesoarele marilor capitaluri, neagă cu vicleşie existenţa zăcămintelor de ţiţei în nordul Olteniei, dar concesionează înnebunite mii şi mii de hectare de pămînt, cu scopul — lesne de priceput — de a le pune la adăpost, de a preîntîmpina o iminentă şi inevitabilă concurenţă. Drama ţiţeiului din zăcămintele Gorjului durează mai bine de o jumătate de veac. Lupta cu adîncimile continuă, dar are un caracter meschin, de suprafaţă: jocul de bursă, urmînd fidel dispoziţiunile emise în cabinete şi alcovuri. Redevenţele încasate de pe urma concesiunilor sînt pierdute de către posesorii lor la Monte Carlo, pe Coasta de Azur, într-a sistematic în buzunarele din care au ieşit.

Odată cu actul naţionalizării, peste drama ţiţeiului gorjan a căzut o cortină grea. Începînd cu anul 1949, pe toată structura Bilteni se sapă sonde de mare adîncime, iar în 1952 o sondă intră în producţie.

De la descoperirea zăcămintelor petrolifere din nordul Olteniei nu s-a scurs încă un deceniu şi cu toate acestea producţia ţe ţiţei din aceşti ani e uimitoare.

★

Îmi închipui clipa cînd spre aceste pămînturi s-a pornit marea uriaşă de oameni ce aveau să schimbe în mai puţin de un deceniu faţa Gorjului.

Sub stratul de bitum al şoselei de acum, pe semne că stau întipărite ca într-un afloriment geologic urme de roţi de camioane, de tractoare şi maşini, urme de picioare desculţe, de opinci ori de bocanci. Liniştea locurilor a fost cutremurată deodată de glasul unor oameni care veneau fie din schelele petrolifere ale Prahovei, ori ale Moldovei, fie din împrejurimi. Undeva, cine mai ştie unde, s-a ridicat prima baracă. Acolo, sub acoperişul ei, sondori încercaţi ca Dobre Ion, comunist venit din Boldeşti, le povesteau unor oameni care nu ştiau cum arată o sondă isprăvi extraordinare, şi acele isprăvi poate c-au fost primele prelegeri ale universităţii populare ce funcţionează acum în Bilteni. Oamenii stau grămădiţi pe paturile tari, etajate ca într-o cazarmă şi sub razele firave ale unei lămpi cu gaz, mestecînd leneş, gînditori, bucăţica de slănină şi de pîine pe care şi-au adus-o în straiţe sau în serviete, deschid urechile larg s-audă bine cele ce li se spun. Cîţiva au cutele încordării săpate în frunte. Unul sare din umeri nedumerit, un altul îşi ridică brăcinarii pantalonilor, neştiind ce să creadă. Gîndurile le zboară aiurea: „O fi fătat Joiana?" „Tata o fi adus acasă boii din cîmp?". „Profesorul" care n-are altă diplomă în buzunar decît carnetul de sondor îşi trezeşte „elevii" din reveriile lor, trăgîndu-le cîte un bobîrnac zdravăn.

— Ce-ai, mă, sare unul ca ars. Vezi-ţi de treaba ta, prahovene, c-altminteri, îţi croiesc o sondă în frunte.

Prahoveanul surîde jovial. E fericit că elevul a reţinut din abecedarul său măcar cuvîntul „sondă".

Cu oltenii ăştia nea Dobre Ion o să sape sonde. Cu „cobiliţarii" ăştia o să cucerească adîncimile. Cu ei, într-o bună zi, o să stea de vorbă de la egal la egal, cu ei o să schimbe păreri, o să frămînte ipoteze şi o să primească sfaturi.

— Pune-i, dom'le, un ventil de 6 ţoli şi-o să vezi...

Nu e reverie. E realitate. Îţi mai aduci aminte, nene Dobre? Rizi, „profesoare", rîzi. Ce-ţi mai pasă acum. Pe lîngă dumneata foiesc foştii „elevi". Azi sînt meşteri pricepuţi. Mulţi dintre ei te-au şi întrecut.

Unde-o fi baraca de odinioară?

Sub şoseaua asfaltată, sub bitum, ca într-un strat geologic, stau întipărite şi urmele bocancilor „profesorului".

★

— Nifon, Nifooon Grivei... unde eşti domnule? strigă inginerul Medar, sărind cîte trei trepte deodată.

Nifon scoate capul din maşina lui garată în curtea oficiului şi răspunde: aici, tovarăşe Medar.

— Unde aici, la ce te căsneşti?

— La Port-Arthur, răspunde Nifon distrat.

Inginerul rîde zgomotos, ca un copil, încîntat de calamburul şoferului. Dar şoferul nu-şi dă seama c-a făcut un calambur.

— Mergem?

— Mergem. N-ai mai terminat cu Port-Arthurul?

— Mai am vreo 50 de pagini şi gata. Şi Nifon Grivei pune semn la carte, o închide şi apasă pe ambreiaj. Maşina e din nou la drum.

De trei ani, Nifon Grivei şi Pantelimon Medar sînt de nedespărţit, bat împreună drumurile schelei. Amîndoi sînt tineri. N-au împlinit încă 30 de ani. Nifon Grivei a venit la Bilteni în... ismene. A fugit de-acasă de la vaci ca să se facă mecanic. Şi s-a oploşit pe lîngă uzină. N-avea angajarea încă făcută, dar el credea cu încăpăţînare că odată şi odată o să fie angajat. Directorul de pe atunci, cînd a dat cu ochii de el, l-a luat la goană. Băiatul a ieşit pe uşă şi s-a întors în uzină pe fereastră. Cel pe lîngă care se oploşise, un meşter în vîrstă, pînă la angajare, i-a purtat de grijă ca un adevărat părinte. Îi dădea de mîncare la cantină din bonurile lui.

— Dormeam la el. Noaptea cînd mă dezveleam, mă învelea cu paltonul lui. Nici tata nu s-a purtat cu mine, cum s-a purtat omu' ăsta.

Acelaşi director care-l goni se din schelă, peste vreo trei zile i-a făcut formele de angajare.

— Asta e ca rîia. Nu scapi de el nici în groapă.

Nifon Grivei a crescut odată cu schela. Mîine e ocupat. Se duce să-şi încaseze premiul de la administraţie: 800 lei, pentru că el, cu maşina pe care o are pe mînă, a parcurs 50.000 de km. fără reparaţie.

— Ce faci cu banii Grivei, îl întrebă într-o doară Medar.

— Ce să fac, tovarăşe inginer? Îmi cumpăr „Război şi Pace" şi dau un kil de Segarcea la Cîrţînă, (responsabilul bufetului din Bilteni). Restul îl pun la C.E.C.

Inginerul Pantelimon Medar e de cîţiva ani în Bilteni. A absolvit Institutul de Petrol şi Gaze în Bucureşti şi de-atunci lucrează în petrol, aici. Acum vreo 6 luni, plictisit, s-a transferat fără să anunţe pe nimeni, la Craiova. Oricum, Craiova e mai ceva decît Bilteniul. Dar n-a apucat să numere nici trei zile de muncă pe noul său post, că au şi început să sune telefoanele după el.

Întîi, un coleg:

— Eşti nebun, domnule, ce te-a apucat? Mă laşi singur în Bilteni?

Pe urmă l-a sunat directorul Trustului.

În sfîrşit, i-a telefonat şi Nifon Grivei.

— Sînt distrus, tovarăşe inginer. Porunceşte-mi să-mi completez foaia de parcurs şi să vin să te iau.

Pantelimon Medar s-a reîntors la Bilteni. Nimeni nu i-a zis nici dă-te mai încolo. Cum a venit, ing. Modoran i-a pus o frează tronconică în mîini şi l-a expediat la sonde să rectifice gura unui puţ. Numai Nifon Grivei i-a zis-o. Ia zis-o de la obraz:

— Adică ce-i vrut să faci dumneata? Să evadezi?

Inginerul Pantelimon Medar e un fel de medic al sondelor. Internist. Cînd se îmbolnăveşc, le fixează diagnosticul şi le prescrie tratamentul. Toate diagnosticele şi tratamentele prescise de el sînt trecute în registrul directorului. Atît el cît şi Nifon Grivei sînt nişte factori activi în lupta cu adîncimile.

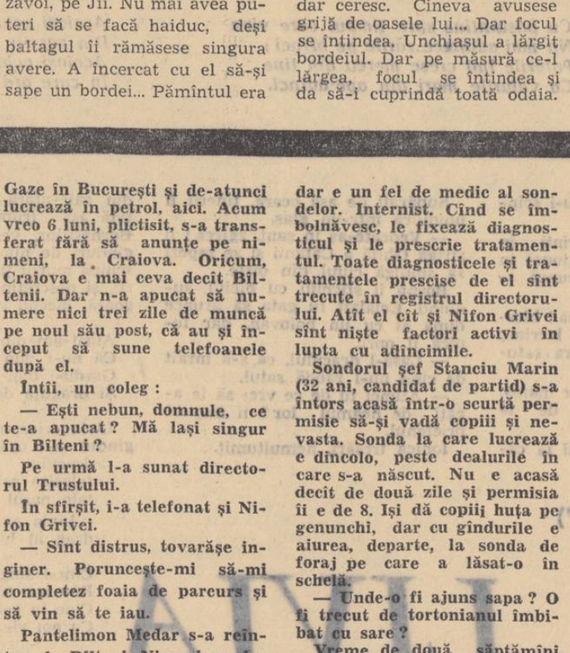

Sondorul şef Stanciu Marin (32 ani, candidat de partid) s-a întors acasă într-o scurtă permisie să-şi vadă copiii şi nevasta. Sonda la care lucrează e dincolo, peste dealurile în care s-a născut. Nu e acasă decît de două zile şi permisia îi e de 8. Îşi dă copiii huţa pe genunchi, dar cu gîndurile e aiurea, departe, la sonda de foraj pe care a lăsat-o în schelă.

— Unde-o fi ajuns sapa? O fi trecut de tortonianul îmbibat cu sare?

Vreme de două săptămîni nu s-a mişcat de lîngă gura puţului. Cum ţişnea cîte un jet de apă, se năpustea spre el să-l prindă în căuşul mîinilor. Lua cîte o probă. Gusta apa cu vîrful limbii. Apă sălcie, sărată, potroacă. Amărăciunea îl copleşea, dar încăpăţînat pornea sapa mai vertiginos în adîncuri. Uite aşa, vreme de două săptămîni, a pîndit clipa aceea cînd din afunduri ţîşnesc jeturi de apă dulce care prevestesc intrarea în zăcămintele grase de ţiţei ale helveţianului. Jeturile de apă dulce nu s-au ivit şi omul şi-a luat seama şi a plecat şi el acasă, în permisie. Acum îşi dă copiii huţa pe genunchi şi le croieşte reactoare de hîrtie. Omului i se face sete. Apucă ulciorul de pe masă şi trage un gît de apă. Apa e dulce şi cum sondorul e cu gîndurile tot aiurea, departe, are credinţa că n-a băut apă din ulcior, ci din jeturile cu apă dulce ale sondei.

În a treia zi de permisie, schimbul doi l-a găsit lîngă sondă.

Acum cîţiva ani, Stanciu Marin se îndeletnicea cu agricultura. Azi e ostaş în lupta cu adîncimile.

Anul acesta, într-una din zilele lui iunie, sonda 26 era pregătită pentru operaţia de perforare.

Încă de pe la orele 12 în faţa sondei poposise echipamentul de perforare (o dubă înzestrată cu un granic şi cu un motoraş care prin intermediul unui cablu ce leagă puşca, declanşează gloanţele care perforează coloana de exploatare, făcînd astfel posibilă intrarea fluxului de hidrocarburi din strat în gaura de sondă, din gaura de sondă la suprafaţă şi de aci la parcurile de separare).

Curînd încep operaţiile preliminare, în vederea împuşcării. E introdusă puşca în puţ cu măsură, e pornit motoraşul. Explozia se produce imediat. Coloana e străbătută de gloanţele de oţel şi stratul care de milenii zace încorsetat în închisorile adîncurilor îşi declanşează energia şi porneşte năvalnic prin gaura de sondă spre înălţimile cerului. Sonda se dezvoltă uluitor de repede, nelăsînd o clipă de răgaz echipei comunistului Mihart Constantin să-i pună căluş. Printr-un efort suprem, cei 4 oameni din schimbul lui Mihart reuşesc să introducă un dublu la puţ (două bucăţi de tubing lungi de 16 metri) în corpul căruia au înfiletat un ventil de siguranţă ca prin închiderea lui şi a preventoriului să stăvilească erupţia. Dar presiunea întrece aşteptările. E de peste 250 atmosfere. Ventilul e smuls şi azvîrlit dincolo de geamblacul sondei. Sondorii nu mai au nimic de făcut. Constantin Mihart cheamă la telefon pe şeful direct al schelei. Fantoma (reţeaua telefonică de primă urgenţă) intră în acţiune. Pantelimon Medar şi Nifon Grivei deabia ajunşi în uşa oficiului fac calea întoarsă spre sonda 26. Zeci de maşini încep să zboare spre sondă, pompieri, echipe de salvare, ambulanţe, Pobede... Deasupra sondelor se adună acum nori grei, prevestitori de furtună. Norii din înălţimi parcă turburaţi de norii de fum tişniţi din adînciuri se clatină amenînţători deasupra sondei. Primul sosit la faţa locului e ing. Sandu Ciorăscu. Urmează apoi directorul adjunct al trustului Zet Gheorghe, brigadierul Stanciu Marin şi Medar Pantelimon. Cu toţii, împreună cu Mihart şi cu oamenii lui, dezbrăcaţi, intră în ploaia de ţiţei la gura puţului, ca să stăvilească erupţia. De sus se dezlănţuie stihia. De jos, sonda erupe. După o luptă de aproape 6 ore, în ploaie, în emanaţiile gazelor, sub ameninţarea permanentă a unui incendiu de proporţii uriaşe care ar putea să se producă în orice clipă din pricina descărcărilor electrice, dublul de tubing e scos din puţ cu ajutorul unui crivac, iar în locul lui e montat un ventil de 6 ţoli. În sfîrşit, ventilul a fost închis şi erupţia stăvilită. Alături de sondori, de ingineri, cot la cot cu ei, salariaţii oficiului de producţie mobilizaţi de către Comitetul de partid au lucrat neobosiţi la batalul de zăgăzuire a ţiţeiului. Printre ei putea fi zărit şi Nifon Grivei. Căra prezoane, şuruburi, ştergea cu vată feţele oamenilor pline cu păcură.

★

În dreptul sondei 118 se află cea mai înaltă culme împădurită a schelei Bilteni. De pe această culme, într-o noapte senină, cu cer de cleştar, am cuprins cu privirile spaţiul ce se desfăşura sub mine. Păienjenişul de sonde părea o uriaşă pădure, populată de nişte copaci ciudaţi, luminaţi de văpăile coşurilor de gaze răspîndite în parcuri. În acele clipe am avut impresia că asist la un miting fantastic, la o vastă retragere cu torţe.

Un om se întoarce în satul natal

Maglavit...

Gară de cîmpie, înconjurată de ierburi prăfuite, gară în care trenurile nu stau mai mult de două minute. Am coborît în gara necunoscută aproape de ora amiezii. (De ce rîdea controlorul, în tren, cînd i-am întins biletul?). Vecinul meu de compartiment, muncitorul Sandu Enache, se întorcea în sat după cîţiva ani. Aici s-a născut. Pe aci a trecut deseori, în copilărie, să vadă trenurile. A rămas o clipă pe gînduri, a privit, în depărtare, dincolo de salcîmii rari, întîiile acoperişuri, apoi mi-a propus să scurtăm drumul şi s-o luăm prin vii.

— Cînd eram copil tot pe-aici treceam

— Şi... nu ne bate nimeni?

— Nimeni.

Am sărit un gard şi în scurtă vreme am lăsat bagajele jos şi-am început să căutăm struguri copţi. Omul întors în satul natal a redevenit copil. Era necăjit că nu mai ţine minte butucii, aşa cum erau, că nu le mai ştie locul şi căuta ciorchinii dulci de „terasă". Părea foarte preocupat, fruntea lui înaltă era îngîndurată şi — cît era de înalt — se apleca să culeagă struguri, ghemuindu-se lîngă butuci. Întîrziam. Deşi apropiată, gara cufundată în tăcere se depărta parcă de noi, cu fiecare clipă. Luminile amiezii aureau, generoase, potecile şi frunzele aproape îngălbenite. O linişte statornică mi se cuibărea în suflet şi am rămas puţin descumpănit, uimit, la auzul celor cîteva cuvinte pe care mi le-a spus Enache apropiindu-se de mine, cu palmele pline de ciorchini:

— *Eu am mai apucat să fiu slugă la boieri!*

Atît. Direct, agresiv, omul şi-a spus gîndurile. Nu, nu era via copilăriei în care se întoarce copilul de odinioară. Un om revenise pe pămînturile pe care neam de neamul lui fuseseră robi. Pe-aici, trebuia să vină pe furiş. De aceea poate, omul a ţinut să sară gardul şi să culeagă în palma lui neagră, boabele aurii. Nu pentru a reconstitui ceva din peisajul copilăriei ci pentru a păşi pe un pămînt pe care e şi el stăpîn...

A plecat de mulţi ani din sat, a umblat pe la şcoli şi acum munceşte la termocentrala Doiceşti. Întors în satul în mijlocul căruia îl aduceau însă, uneori, scrisorile fraţilor săi, Enache mi-l lăuda cu mîndrie.

Maglavit...

De ce zîmbea controlorul cînd i-am întins biletul?

Maglavit 1936

La Bucureşti, în strada Brezoianu, la redacţia unui ziar, a sosit vestea că un cioban din Maglavit l-a văzut şi a vorbit cu Dumnezeu. Ciobanul Petrache Lupu s-a pus pe săvîrşit minuni şi relatează convorbirea pe care a avut-o cu „mosu" pe cînd se întorcea cu oile în sat, la marginea unei păduri de salcîmi.

Au zbîrnîit telefoane. Reporterii, în secetă de subiecte tari, au plecat în satul cu nume ciudat şi zi de zi, ziarele apăreau cu coloane pline de articole, fotografii şi reportaje.

Să spicuim din presa vremii:

„Nu putem admite ca minunea de la Maglavit să fie compromisă prin vreo neghioabă maşinaţiune, într-o vreme cînd mai mult decît niciodată avem nevoie de reînvierea virtuţilor religioase şi morale ale neamului"...

„Steaua Rominiei a fraudat căile ferate romîne cu 14 milioane lei".

„Rhein Extra aduce veselie, asigură succesul în întreprinderi amoroase, fără a vă face să regretaţi a doua zi că aţi băut un pahar în plus".

„Explozie la schela Ochiuri. Un lucrător de 29 de ani a fost opărit cu aburi pe tot corpul".

„Dacă Maglavitul nu exista, trebuia născocit"...

„Simţi că în dosul omului simplu se ascunde un mare suflet, o mare forţă spirituală".

Dintr-un proces celebru:

— *„Numele dvs.?*

— *Iuliu Maniu.*

— *Ce ocupaţie aveţi?*

— *Agricultor..."*

„Cereţi „Ideal" singurul antinevralgic care nu s-a scumpit".

„Fabricile din Galaţi şi-au închis porţile. Au rămas pe drumuri sute de muncitori"...

„A murit şi cîinele regelui Angliei, care, de la moartea stăpînului său, a refuzat orice mîncare"...

„Montare uriaşe. Distribuţie colosală. Figuraţie imensă. Oraşe bombardate. Errol Flynn şi Olivia de Havilland în „Căpitanul Blood".

„Evident, Petrache Lupu nu este un mare orator. Ceea ce spune însă porneşte din inimă: „Să vă duceţi la biserică! Să ascultaţi de cei mai mari din ţară!"

„Un moşier îşi ucide sluga fiindcă nu i-a adăpat calul."

„Cînd dumnezeu făcu femeia / Frumoasă şi cu sex-appeal, / Desigur că i-a dat pe faţă / Cu pudara magică Forvil..."

Ce spuneau oamenii simpli, scurtă vreme de la apariţia sfîntului de la Maglavit?

De ce zîmbea conductorul cînd i-am întins biletul?

„Neghioaba maşinaţiune"

Într-o perioadă de criză politică şi economică, în vreme ce războiul pregătit de hitlerişti bătea la porţile Europei, cînd masele exploatate din ţara noastră treceau la energice acţiuni de protest, cînd moşierii şi patronii îşi demonstrau incapacitatea de a mai stăpîni situaţia internă, în ciuda aparatului represiv aservit lor, trebuia într-adevăr să fie născocit Maglavitul. În stilul incoherent care o caracteriza, printre cascade cacofonice, presa burgheză a spus, fără să vrea, adevărul, a trădat maşinaţiunile potrivit cărora cazul de la Maglavit ar distrage atenţia poporului, narcotizîndu-l cu sforăituri religioase. Nu încercăm să explicăm minunea. Asemeni naufragiaţilor polari care „văd" corăbii salvatoare printre gheţuri, asemeni călătorilor din deşerturi care „văd" oaze şi fete morgane, ciobanul de la Maglavit a avut poate o vedenie, ori vreun personaj travestit i-a ieşit în cale. Cert este că n-a fost niciodată lăsat să vorbească prea mult. Un comitet popesc apărut la cîteva ceasuri de la „minune" i-a „sugerat" ciobanului textul convorbirii divine şi a strecurat în predicile lui chemarea la supunere în faţa celor mari şi tari din ţară. Din diversiune spirituală, chestiunea s-a transformat în afacere. A fost ghinionul ciobanului că în loc să vadă o fată morgană cu *„sînii tari, cu coapsa fină, de alăută florentină"*, cum ar fi spus Arghezi, a văzut un „mos" cărunt şi cocîrjat. S-a pus temelia unei bisericuţe şi în mijlocul ei a fost pus un butoi de metal gol. Pentru ce? Să-l lăsăm pe nea Stan, vicepreşedintele G.A.C. „1 Mai" să ne spună, atunci cînd se vă cuveni... Pînă atunci, după ce mi-am luat la revedere de la tovarăşul Enache, iată-mă singur, la marginea satului...

Am ascultat cu emoţie răspunsul unui concurent, la o întrebare suplimentară, despre cei patru marinari sovietici, eroi ai Pacificului. Nu numai că a ştiut, exact, numele tuturor, dar întorcîndu-se către sală, a povestit în cîteva cuvinte eroica lor faptă şi ştia chiar titulatura precisă a şcolii de navigaţie unde sînt ei acum. La o altă întrebare, despre campionul lumii la şah, am auzit, în spatele meu, voci:

— Îi zice Mihai Tal!

— Nu Mihai, bă, Mihail!

— Aha! Ăsta e ăla de-l ciocăneră pe cel mai mare campion, maistrul lui.

— Da, l-a bătut pe bătrîn! Da bătrînu' nu s-a supărat şi i-a pus cu mîna lui laurii pe frunte, l-a pupat şi i-a zis: „Acum ştii totul, io nu mai am ce te învăţa".

Vorbeau ca în lumea poveştilor şi, spus de ei, totul părea verosimil, omenesc.

După concurs, secretarul Baroi a „frecat" puţin pe nişte tineri şi i-a avertizat că or să mai discute ei, mai pe larg. Ce se întîmplase? Băieţii se tunseseră... Cicero.

Gheorghiţa Fîntînă urmează cursurile fără frecvenţă la Institutul Agronomic din Craiova. Ea munceşte alături de părinţi, în colectiva din Maglavit. Iat-o discutînd cu un grup de tehnicieni despre selecţionarea seminţelor.

Gheorghe TOMOZEI

ADEVĂRATA MINUNE DE LA MAGLAVIT

Fîntînile satului

Paşnici şi fabuloşi dinosauri, — şirele de paie — scînteiază în soare la poarta Sectorului Zootehnic al gospodăriei. Îmi răsare în cale o fată:

— Pe cine căutaţi?

— Pe tovarăşul Fîntînă.

— Pe care, pe ăl bătrîn?

— Nu, pe cel tînăr.

— Pe preşedinte? Apăi, el trebuie să fie la meci, că adineauri trecură pe-aci.

Inima cronicarului sportiv a bătut cu putere. Un meci de fotbal la Maglavit. În satul „sfîntului"? După cele ce am văzut însă, nu pot vorbi despre meci (m-am dus abia la a doua repriză) ci despre stadion. M-am aşteptat să văd un cîmp obişnuit, araşte bare de poartă, fragile şi cîţiva flăcăi în echipament pestriţ, bătînd mingea. O, dulce deziluzie! Stadionul, căci despre el e vorba (cum ar spune basmul) e împrejmuit cu gard frumos, are o poartă adevărată, care se deschide cu o oarecare solemnitate, terenul are în juru-i cîteva rînduri de bănci — tribunele — şi jucătorii (se dispută meciul Maglavit—Moţăţei) echipaţi ca pentru un „internaţional". Există chiar o casă de bilete, ce-i drept inutilă căci se intră gratis, dar există. Afară, aşteaptă maşini (un camion mare, un „Gaz"), un tractor, o căruţă, apoi o motoretă şi cîteva zeci de biciclete. Ploaie de goluri! Scor: 7—5 pentru gazde. Am găsit stadionul, dar pe preşedinte nu l-am găsit.

— Căutaţi-l pe la sediu. E cu motocicleta!

Uşor de zis, dar ce te faci cînd în sat nu e numai o motocicletă? Cauţi, întrebi. Abia tîrziu am aflat că e la Teatrul de vară, la un concurs „Cine ştie, cîştigă". Teatru de vară la Maglavit, cititorule, nu-i aşa că e minunată apropierea acestor cuvinte?

Tovarăşul Baroi, secretarul U.T.M., un tînăr energic, cu gesturi expresive şi cu multă siguranţă în glas, a chemat concurenţii, care au răspuns la tema „Din lupta comsomolului". Mi-a plăcut verva examinatorului care vorbea, „ca la radio":

— Acesta e răspunsul dvs.? (pauză). Sînteţi sigur? (Pauză lungă. Emoţie. Linişte. Tac şi îndrăgostiţii din faţa mea). Dacă-i aşa, trebuie să spun că răspunsul dvs., a fost... (pauză) perfect! Aveţi 30 de puncte!

Urale... Comentarii:

— Vezi, mă, toţi copiii lui Dinu au ieşit deştepţi!

Cînd am găsit, însfîrşit, „Jawa" preşedintelui, am răsuflat uşurat. Tovarăşul Florea Fîntînă, deputat în Marea Adunare Naţională, este unul dintre cei mai vestiţi preşedinţi de gospodărie colectivă din ţară. E un tînăr (să tot aibă 35-37 de ani), frumos, prietenos şi vesel. Oamenii îl preţuiesc. Din zori şi pînă-n noapte, Florea — cum îi zic ei — e pretutindeni unde e nevoie de un sfat, de o mînă de ajutor. E la cîmp, la gară, la sediu, la şedinţe, la sectorul zootehnic şi e asemenea numelui pe care-l poartă, o fîntînă.

Pe aici fîntînile sînt rare şi extrem de adînci. Abia vezi, în adîncul lor, sclipind un ochi de apă, argintiu, şi ciutura scoasă pe ghizduri e rece ca gheaţa. Apa are un gust uşor amărui, de ierburi şi pămînt, dar răsplăteşte cu dărnicie setea.

Omul acesta care e în faţa mea, pe care nu-mi vine să-l întreb nimic, spre a nu tulbura firul cuvintelor sale scăpărătoare, de o netulburată limpezime, parcă nu se putea numai altfel decît Fîntînă...

Nea Stan

Nea Stănică Stan, „vicele" colectivei, este unul dintre pionierii luptei pentru colectivizare din Maglavit. E bătrîn, aproape cărunt, dar tot aşa de sprinten ca un tînăr, vorbeşte înţelept, vorbele lui cumpănite se înşiruie egal, ca-ntr-un colan şi alege proverbe şi zicători, ori povesteşte întîmplări pline de miez, pentru a fi cît mai convingător. Împreună cu preşedintele, el urmărea explicaţiile unui inginer agronom care avea în faţă, desfăşurat ca o hartă de bătălie, un plan al gospodăriei, pe culturi.

— Vezi dumneata — mi-a explicat tovarăşul Fîntînă, gospodăria noastră se pregăteşte să sărbătorească ziua Eliberării. Şi sărbătoarea noastră seamănă mai degrabă cu o nuntă... La noi, înaintea nunţii, naşii vin cu o ploscă plină cu rachiu la tatăl miresei şi-i dau să bea. Dacă rachiul e bun, socrul mic dă şi la alţi nuntaşi plosca, să se convingă şi ei că fata e bună, precum e şi rachiul. Dar dacă rachiul e prost, ca să nu mai bea nimeni după el şi să descopere ce fel a fost, îl bea el tot...

— Mireasa noastră — a intervenit Nea Stan, e colectiva.

— Cîte familii au fost, la început, dornice să intre în gospodărie?

Nea Stan mi-a povestit despre starea ţăranilor jefuiţi de arendaşii boierilor şi de chiaburi pînă la Eliberare: „Multă vreme boierii din Moţăţei, despre care vom mai vorbi, arendau şi fîşii mai mici de pămînt, mai greu de lucrat, ţăranilor. Cu o „învoială" cîinească. Trei părţi din produse le lua boierul şi ţăranul un sfert. Dacă-l lua şi pe-acela. După 23 August însă, veneau cu brişca la noi la poartă şi ne promiteau parte egală. Ne făceau „concesii". Ba, ne rugau să primim şi să nu lăsăm pămînturile nelucrate şi ne promiteau trei sferturi din recoltă. Dar a venit reforma agrară înfăptuită de partid şi i-a alungat cu măturoiul de prin conace. Pînă în '52 cînd am întemeiat gospodăria, ne-am bătut zdravăn şi cu chiaburii. Îi învăţau pe oameni să nu se înscrie, popii îl luau pe Dumnezeu în braţe şi căutau să ne întoarcă din drum..."

Cifrele sînt deosebit de expresive şi ele cuprind în sine tabloul viu al luptei pentru colectivizare. Iată cîteva:

În 1952 erau în G.A.C. 46 de familii şi aveam 261 hectare de pămînt.

În 1953: 80 de familii şi 326 ha.
În 1957: 228 de familii şi 454 ha.
În 1958: 571 de familii şi 1.407 ha.
În 1959: 1.518 familii şi 3.484 ha!

Ca să ne putem da seama de ceea ce înseamnă munca însufleţită pentru traducerea în viaţă a luminoaselor Directive ale Congresului al III-lea al P.M.R. privind transformarea socialistă a agriculturii şi definitivarea în liniile mari a construcţiei socialismului, să ne slujim tot de cifre. Ele vor fi oglinda în care vedem viitorul, dar şi oglinda în care ne vedem trecutul. Nu trecutul îndepărtat, ci ultimii ani, mai precis, ultimul.

Familia colectivistului Bică Aurel nu e numeroasă. În gospodărie au muncit el, Aurel, nevasta şi doi copii. La sfîrşitul anului 1959 Bică Aurel a primit în total (considerînd şi avansul) următoarele cantităţi de produse:

3.800 kg. grîu
4.500 kg. porumb
155 kg. ceapă
155 kg. roşii
107 kg. zahăr
50 l. ulei
78 kg. fasole
310 kg. lubeniţă.

N-am mai socotit cartofii, varza, ardeiul, morcovii, furajul şi încă multe alte produse. Bani „în mînă" Bică Aurel a primit 7.000 de lei.

Cum în 1960 gospodăria e şi mai bogată, mai puternică, mai productivă şi cantităţile de produse de mai sus vor fi depăşite. Mai mult, pentru acelaşi număr de zile-muncă, tovarăşul Bică ar primi anul acesta 11.150 lei în loc de 7.000 cît a primit anul trecut. Şi acesta nu e un caz singular. La G.A.C. „1 Mai" Maglavit mai sînt încă foarte mulţi campioni ai recoltelor bogate. Printre aceştia, la loc de frunte, sînt Gh. Mindroiu din brigada 19 de cîmp şi Dumitru C. Floricel.

La Maglavit se înfăptuieşte o adevărată minune.

Cum s-a ajuns aici?

Încredere

Oamenii din Maglavit nu vor uita niciodată zilele de sărbătoare ale primilor ani de după Eliberare, cînd veneau în sat, în camioane cu steaguri roşii, muncitori din Craiova ori din Calafat. Cuvintele lor de îmbărbătare, ajutorului lor i-au îndemnat pe oameni să viseze, să dobîndească încredere în forţele proprii, să uite vremile de asuprire. O imagine care nu se va stinge niciodată din inima lor e imaginea activistului de partid, în haina lui modestă, mergînd către sat, prin noroi, sub bicele ploii. Comuniştii se adunau la sfat şi lampa lumina pînă tîrziu, la sediu. Vorbeau despre belşug în vreme ce în casele lor lipsea adesea bucata de pîine. În camera friguroasă vorbeau despre căldură. Partidul, lucid şi încercat conducător al clasei, i-a învăţat pe oameni să-şi ridice privirea din pămînt, să năzuiască spre lumină.

Am privit cîteva cereri de înscriere în colectivă. Sînt scrise pe coli de hîrtie de diferite forme, ori pe caiete de şcoală. Cît de sincer ataşament faţă de marea gospodărie exprimă cererea lui *„Badea Gh. Constantin — soţ şi Badea Elena — soţie şi cu doi copii"* care, în dreptul listei de atelaje şi animale a scris: *„Nu am inventar agricol nimic"*. Pentru el, gospodăria era singurul liman, singura cale spre acea visată lumină.

Cînd, peste ani şi ani, nepoţii semnatarilor primelor cereri vor citi aceste hîrtii îngălbenite, vor descifra printre rînduri tot freamătul cuprins în inima, nădejdea oamenilor, legămîntul lor fierbinte de a munci pentru ca viaţa lor să fie mai bună.

Azi, la G.A.C. „1 Mai" grîul se seamănă pe 1.500 ha, porumbul pe 1.700, sfecla pe 350 iar tutunul pe 30. Gospodăria mai are o echipă piscicolă, ferme de animale, vii şi ateliere de tîmplărie, lemnărie, fierărie şi dogărie. E un mecanism complex, a cărui primă înzestrare e entuziasmul creator al colectiviştilor.

Omul de la vie

În urmă cu un an, Adunarea Generală a discutat cererea de primire în G.A.C. a unui om aproape cărunt, scund, şi colectiviştii au hotărît să-l primească.

Se numea Petrache Lupu.

Nea Stan mi-a povestit că, în 1936, butoiul de tablă pus de comitetul popesc pentru a servi de „puşculiţă" pentru daruri, s-a umplum şi aducerea lui în sat s-a făcut cu pompă. O căruţă cu doi cai a dus banii la C.E.C. Preotul i-a depus şi, de aci înainte, nimeni „n-a mai ştiut" de soarta lor. Comitetul, însă, a ştiut prea bine, iar taica popa Bobin, regizorul iscusit al afacerii cu „sfîntul", avea nişte fete tare... cheltuitoare.

Acum „sfîntul" lucrează la via colectivei. I-am văzut casa. E o casă simplă, cu faţada reparată de cînd e colectivist. În privdorul „sfîntului", în nişte cutii goale de lapte praf romînesc, cresc nişte oleandri. Cu un robust humor popular, oamenii sînt gata să-ţi istorisească istoria cu „sfîntul" lor. Mi s-a povestit că în vremea cînd mii de „peîerini" soseau în sat, chiaburii au făcut o „cooperativă" de cărăuşie, fabricau covrigi şi gogoşi — specialitate veche — şi întemeiaseră adevărate hoteluri prin podurile grajdurilor. Afacerea renta.

La Moţăţei, un sat alăturat, s-a întîmplat un fapt obişnuit pentru acele vremuri de asuprire. Pămîntul satului era în posesia a nu mai puţin de 33 de moşieri. Ciudat, dar dumnezeu nu s-a arătat niciunuia dintre cei 33 de moşieri, 33 de mucenici (cifră fatidică!).

Destrămînd vălul de întuneric, învăţătura partidului a deschis ochii oamenilor şi le-a arătat că adevăraţii făuritori de minuni sînt ei!

Minuni...

Minune e să prefaci o ţară a întunericului într-o ţară a bucuriei, minune e să sfărîmi ruinele trecutului, mizeria şi foamea şi neştiinţa. Vechile sate, capitale ale pelagrei, sînt o amintire. În Lunca Dunării, în luptă cu uneltirile chiabureşti şi cu seceta, conduşi de partid, învăţaţi de partid, cu comuniştii în frunte, oamenii au săvîrşit o minune. Adevărata minune de la Maglavit. Şi harta ţării e astfel o hartă a minunilor.

Vom cuceri tot mai mult belşugul.

Pentru ca sarcinile trasate de partid să devină realitate. Pentru socialism!

O zi de neuitat: Familia ţăranului Nicu V. Ion semnează cererea de înscriere în G.A.C.

Al. Jebeleanu

M-am născut în octombrie

M-am născut în octombrie,
Într-un octombrie cu glas uniform de ploaie
Şi parfum galben de gutuie.
Frunzele se desprindeau rar din coamele copacilor,
copleşite de tristeţe,

Astrul ceresc era înfăşurat în nori, ca o frunte rănită,
Ci soarele Revoluţiei urcase sus, la zenit,
Şi încinsese văzduhul,
Munţii îndepărtaţi încercau un dans necunoscut,
Excavatoarele viitorului
Îmbucau lacome din carnea timpului.
În satul primilor paşi, ţăranii scormoneau răbdători
Comorile pitite-n pămînt
Şi fugăreau himere...

Oraşul burghez m-a întîmpinat nepăsător
Rînjindu-mi cu dinţi de piatră ori
Cu diamantele din cerceii bacantelor,
Îmi dispreţuia sufletul mirosind a pămînt jilav
Şi hainele boţite, înstelate cu petice,
Sub care ascundeam trupul muşcat de vînt
Al puiului de ţăran.
Numai muncitorii m-au apropiat,
M-au crescut ca pe-un mugur
Vestitor de cîntece.
Cu ei am ascultat, renăscut,
În bubuiturile de la sfîrşitul lui august
Tunetul izbăvitor al Revoluţiei;
Vitraliile sufletului s-au limpezit
Să răzbată adînc razele Răsăritului.

O, de-atunci, elanurile mele
Ţi le dăruie ţie, Revoluţie Socialistă,
Fiece arc al mîinii mi se desface pentru viteza ta,
Fiece fibră cîntă pentru tine.
Cînd rachetele trimise din sufletele noastre
Vor trîmbiţa lumilor
Izbînda comunismului
Pretutindeni,

Tu, inima mea, ca o flamură vei fi,
Ca o flamură, în primele dimineţi
Pe catargele comunismului!

M-am născut într-un octombrie frumos
Cînd soarele Revoluţiei urcase sus, la zenit.

Darie Novăceanu

Sculptorii de la Bicaz

Stau la Bicaz lîngă tunel-intrare
Şi-ascult cum curge, nevăzută,
Noaptea de vară către văi adînci.

Stau la Bicaz şi mi se pare
Că fuge inserarea ca o ciută
Copitele zdrelindu-şi-le-n stînci.

Barajul către vîrfuri numai suie.
Gigantică-mplinire, din beton turnată,
Eu îl privesc şi-mi pare o statuie
De muncitori — acestei epoci închinată.

Doar Bistriţa mai cată vad şi vadul nu e
Şi apa bate cerul zbuciumată,
Pe cînd vijelios sucite
Turbinele pornesc întîia tură
Şi noaptea-ncepe să palpite
Despicîndu-se-n două
Ducînd peste pădurea sură
Cîntec de orgă imensă şi nouă.

Şi cîntecul îl văd, nu-l mai ascult,
Schimbîndu-se-n lumină-ntîia oară,
Cer nou de stele peste ţară.

Ilie Constantin

Feriga

Pe lîngă brazii bănuiţi în sus
Cu creştete ştiute doar de soare,
Insinuată-n umbra lor, supus,
Feriga-n umedul văzduh răsare.

Dar cînd s-a tras în lut atîta trunchi,
Cu crengile desfăşurate, toate,
De-a mai rămas numai acest mănunchi
De frunze-n umbra mare tremurate?

Copacul mort în timp, din calde ere,
Cu tot frunzişu-n piatră fluturînd,
Eu l-am citit în crincena-i cădere
În negrele oglinzi de sub pămînt.

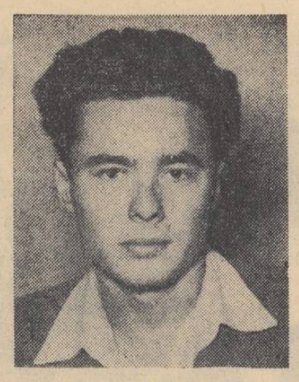

Ion BĂIEȘU

ÎN AȘTEPTARE

Unul dintre redactorii Luceafărului — pe lîngă asta și critic — a încercat să-mi ia un interviu. Pentru mine, ca reporter „bătrîn" care mă ocup de meseria asta de mai bine de opt ani, ar fi fost ca și cum un croitor s-ar fi dus la un alt croitor ca să-i coase o pereche de pantaloni. Iată de ce am hotărît să fac eu însumi acest interviu.

— Ce ar putea afla cititorii despre acest roman din care se publică fragmentul de mai jos?

— După părerea mea, ei ar trebui să știe cît mai puține acum și cît mai multe atunci cînd îl vor citi, tipărit în volum (dacă va merita).

— Și totuși?

— Da, totuși, am să mărturisesc următoarele: Am intitulat romanul Viață personală, pentru că în el va fi vorba despre viața personală a unui om, a unui comunist, a unui tînăr comandant de șantier al tineretului de pe Magistrala de Est. Desigur o viață personală interesantă și bogată, pentru că altfel n-ar fi cazul să i se consacre un roman.

— Va fi un roman de dragoste?

— Da, va avea și dragoste. În el însă doresc să dezbat o chestiune, să subliniez un adevăr al zilelor noastre. Adică sînt unii care socotesc că fiecare om are o viață personală și o viață obștească, dacă se poate spune așa, cea pe care o petrece în afara familiei, creîndu-se un hotar artificial în viața omului care e, de fapt, un tot unic. Ca și cum oamenii ar putea fi înjumătățiți, împărțiți pe din două: fericiți la servici și nefericiți după ce pleacă de la servici. Eu vreau să susțin, prin eroul meu principal, tînărul comunist Grigore Verdeș, că oamenii adevărați sînt aceiași în orice împrejurare — oficială sau intimă, — că comuniștii consideră problemele muncii lor, problemele „de servici", ca probleme ale vieții lor personale, că există o profundă osmoză între tot ceea ce săvîrșesc ei, între toate întîmplările vieții lor. Lui Grigore Verdeș i se întîmplă o nefericire în viață, în căsnicia lui, dar asta nu face din el un om înfrînt, pesimist. Nu se apucă nici de băutură, nu-și caută „ieșirea" nici într-o altă dragoste. Echilibrul lui sufletesc este puternic susținut de întreaga sa muncă și viață, de oamenii cu care muncește. Munca de șantierist, de constructor, este atît de frumoasă și bogată, oamenii pe care-i crește și educă îi sînt atît de aproape, fac atît de mult parte din întreaga lui viață personală, intimă chiar, încît el învinge acest impas cu succes.

— Nu era nevoie să spui și finalul. Era suficient. Pe cînd...?

— Știu eu? Mai am încă serios de lucru. Cred că nu e cazul să mă grăbesc, nu?

— Categoric.

— În orice caz „Editura Tineretului" cu care l-am contractat îl va avea în sertarele sale (nu fac nici un fel de aluzii) mai curînd de sfîrșitul anului acesta.

— Îți urez succes!

— Mulțumesc, la fel!

— Of, doamne, iar plouă. Nici n-a început bine toamna și s-a pus pe ploi. Dimineață a fost soare, frumos, și acuma plouă. Iar noroi, iar frig... Asta nu mai e viață.

Tăcere. Pe geam curg șiroaie limpezi de apă. Un firicel s-a strecurat printre giurgiuvele, a făcut o mică băltoacă, apoi a început să curgă pe perete, lăsînd o dîră umedă.

— Uite, vine apa peste noi. O să ne-necăm. Ce-o să ne facem la iarnă, cînd o să vină zăpada? O să fie frig și urît! Atunci o să stăm toată ziua în casă și-o să ne uităm pe geam. Ce păcat că pe-aici nu sînt copii. Ne-am uita la ei cum se dau cu săniuța, cum se bat cu zăpadă... Păcat!

Tăcere. Apa șiroiește mai departe pe geam, fără zgomot. Pe sub streașina casei a trecut cineva cu o haină în cap. Totul a durat doar o clipă. S-a întunecat puțin fereastra și pe urmă nimic. Iarăși același peisaj: drumul acoperit de băltoace, poiana ruginie pe care stă înfipt un stîlp mare de beton, de la linia de înaltă tensiune și pe urmă porumburi, iar mai încolo pădurea. Nu-i nici țipenie primprejur.

— Vai ce singure sîntem! Singure, singurele... Și ce liniște e pe la noi. Tocmai la primăvară, în aprilie, o s-avem gălăgie. Ce-o să fie atunci la noi, ce-o să mai strigăm. Of, ce-o să te mai mănînce mămicuța atunci. Și burtica, și urechiușele și pulpițele și obrăjorii, tot o să mîncăm noi.

Grigore încremeni cu mîna pe clanță.

— Tu vorbești singură?

— Sst! Tăticuțule, vino repede-ncoace!

Grigore fugi repede spre pat.

— Pune mîna aici.

Grigore făcu ce-i spuse ea. Mîinile lui erau atît de mari...

— Ai văzut cum dă cu piciorușul? întrebă ea cu ochii sclipind de bucurie.

Nu simțise nimic.

— Da, am simțit ceva, mormăi el, îndepărtîndu-se.

— Azi toată ziua a dat din mînuțe și din picioare. N-a fost de loc cuminte.

— Ce vorbești?! o întrebă el cu gîndul în altă parte, aranjînd ceva pe masă. Vii să mîncăm?

În cameră începu să se facă întuneric. Rădița se sculă din pat și aprinse lampa. Se duse apoi într-un colț al camerei, dădu un ziar la o parte, descoperind în întregime bucătăria familiei: o lampă de gătit afumată, cîteva farfurii, două cuțite și două furculițe, o cutie cu sare, o cratiță și o oală, așezate direct pe dușumea. Luă farfuriile, furculițele și cuțitele și le orîndui pe masă.

— Cuțitele nu trebuie, îi spuse el, arătînd spre un sufertaș albastru pe care-l lăsase lîngă ușă.

— Iar macaroane? întrebă ea, privindu-l în ochi cu o mutră speriată.

— De, carne în fiecare zi nu se poate.

— Altceva ce mai avem?

— Cafea.

— Porcărie de-aia nu mai beau să mă tai!...

Se așezară să mănînce, fiecare stînd în capătul celălalt al mesei. Rădița mînca fără chef. Lua cîte un fir de macaroane și-l înghițea încet, încet, mai mult rizgîndu-se ca un copil. Grigore mînca însă cu poftă. Furculița nu reușea să ia prea multe macaroane și asta îl enerva, îl făcea să se aplece cu gura pînă-n farfurie. Rădița nu putea înțelege cum poate mînca un om cu atîta poftă niște macaroane abia mînjite cu brînză și pe de-asupra și reci. De altfel n-ar fi trebuit să se mire. El mînca întotdeauna cu poftă.

În primele zile după căsătorie încercase să facă și ea o supă, dar ieșise o zeamă fadă, lipsită de orice gust. El o mîncase însă cu o poftă grozavă care o miră nespus, pentru că ea nu putuse suporta decît cîteva înghițituri.

— De ce nu mănînci? o întrebă el mirat. Rădița îi privi fața rotundă și țepoasă, dar cu o culoare plăcută, arsă de soare, plină de sănătate și rămase pe gînduri. „Cum îi priesc lui toate în viață! se miră ea. Nu se vaită de nimic, niciodată nu e bolnav, totdeauna doarme ca un butuc... Cum de i s-or fi potrivind toate în viață?"

— De ce nu mănînci? insistă el, sorbind cafeaua direct din castron.

— S-o bei toată, îi spuse ea îngîndurată. Eu nu vreau.

Apoi se ridică de la masă și se întinse pe pat.

— Nu te simți bine?

Rădița se strîmbă indiferentă.

— N-aș putea spune că mă doare ceva, dar sînt groaznic de plictisită...

Grigore nu-i mai dădu atenție. Dacă n-o doare nimic, înseamnă că e bine. Zări ceva interesant pe ziarul întins pe masă și începu să citească.

— Auzi ce idiot. Un american a stat 143 de zile în vîrful unui stîlp. A bătut recordul mondial.

— Să-i fie de bine, îi răspunse Rădița din vîrful patului. Eu știu atîta, că mă plictisesc.

Grigore se strîmbă nervos. Nu putea înțelege oamenii care se plictisesc. Nu simțise asta niciodată și avea impresia că așa ceva nu există cu adevărat. Chiar dacă n-ai ce face la un moment dat, te gîndești la ceva, la un lucru important și tot nu te plictisești. Își puse mantaua de doc în spinare, șapca pe cap și deschise ușa. Înainte de-a ieși îi spuse în grabă:

— Mă duc nițel prin tabără. Peste vreo oră mă-ntorc. Culcă-te pînă atunci.

Rădița aproape că nici n-auzise ce-i spunea. Înțelesese însă dinainte c-o să plece iarăși, așa cum pleca în fiecare seară. Ședea întinsă pe pat, cu fața în sus și cu mîinile sub cap. Avea o stare sufletească înfiorătoare. Nu se putea gîndi la nimic, totul i se părea sterp, placid, lipsit de orice interes și importanță. I s-o fi întîmplînd asta din cauza ploii? Nu, nu-i din cauza asta. I se întîmplă și cînd e timp frumos. Pur și simplu nu mai știe ce-i cu ea. Înainte parcă era altfel. Înainte?... Înainte era atunci, nici nu mai știe cînd, parcă au trecut o sută de ani. Atunci nu se plictisea niciodată. Acum însă viața e cu totul, cu totul altfel. Uneori i se pare că-i nefericită, dar apoi îi pare rău că-i trece asta prin minte. De ce să fie nefericită? Nu, n-are de ce. Poate că da, acum nu-i așa bine, nu-i atît de fericită. Dar la primăvară? Doamne, ce bucurie mare e în ea, înăuntru. În fiecare zi mișcă, în fiecare ceas. Cînd a mișcat prima oară, a țipat. A țipat de frică. Era singură în casă și-a fugit afară. S-a uitat în toate părțile să vadă pe cineva, să strige. Pe aproape nu era decît un bătrîn care ducea un cal de căpăstru. I-a fost rușine să-l oprească, și-a intrat înapoi în casă. S-a așezat pe pat, încet, cu grijă, cu ochii măriți de spaimă. Și deodată iar a primit un ghiont în burtă. A pus mîna repede acolo unde a simțit lovitura. I s-a părut că cineva îi mîngîie palma, cald și mîngîietor. Și atunci a început să rîdă singură, tare, au început să-i curgă lacrimile de bucurie.

Mișcă! Există! Trăiește! E acolo, înăuntru! E o ființă care se mișcă, dă din mîini și din picioare, vrea mai mult loc. O ființă care trăiește în ea, făcută din ea, din carnea, din sîngele ei.

N-a mai putut să mai rămînă singură în casă. Parcă-și ieșise din minți. Atît așteptase clipa asta încît îi era frică să stea singură. Era atîta bucurie în ea încît nu putea să se bucure singură îndeajuns.

Alergă cu sufletul la gură peste cîmp pînă în tabără. Întrebă un brigadier, găsind, unde-i comandantul.

— E în ședință.

— Du-te și cheamă-l afară.

Băiatul o privi speriat și, crezînd că s-o fi întîmplînd ceva grav, intră înăuntru. Comandantul era în prezidiu. Tocmai atunci vorbea, arătînd cu degetul pe cineva din sală. Brigadierul se duse pe la spate și-l trase de mînecă.

— Veniți repede pînă afară, i-a șoptit el.

Grigore vru să se răstească la el, dar văzîndu-i mutra speriată, ieși întrerupînd ședința. Afară, ea îi sări de gît, zîmbind transfigurată. Grigore se simți prost să-l vadă cineva într-o asemenea postură și încercă s-o îndepărteze.

— Tăticuțule, îi spuse ea rîzînd cu toată fața, a mișcat.

Grigore se sili să înțeleagă cu adevărat importanța evenimentului și încercă să zîmbească.

— Bravo, mămică, da' lasă-mă acum că sînt în ședință. Du-te și stai liniștită. Vin și eu peste o oră.

Da, tot peste o oră-i spusese că vine și atunci, ca și acuma. A venit însă peste vreo trei. Așa o să se-ntîmple și-n seara asta. O să stea singură pînă i s-o urî. Hei, toate-ar fi cum ar fi, dar singurătatea asta... Of!

★

Grigore se întoarse în tabără neliniștit, cu o anume bănuială în suflet. Cînd ieșise de la cantină cu mîncarea în sufertaș, un brigadier îl anunțase că-l așteaptă cineva în birou.

— Cine anume? se interesă Grigore.

— Nu știu. E un băiat mărunțel, cu pufoaică, cam țigănos la față.

— Nu l-ai întrebat ce vrea?

— L-am întrebat. A zis că vrea să discute numai cu dumneavoastră personal.

Grigore îl lăsase în pace și venise acasă cu mîncarea. Dacă vrea să vorbească numai cu el, personal, să aștepte nițel. Chiar și-acum, ducîndu-se spre tabără, hotărî să nu se grăbească la întîlnire. Intră mai întîi prin dormitoare să vadă ce fac băieții. Era devreme și nu se culcaseră încă. Ședeau pe marginile paturilor la palavre. Un țigănuș mărunțel și îndesat, unul Pandele, de prin Craiova, le cînta din acordeon. Cei care-l văzuseră intrînd se ridicară în picioare, iar Pandele se opri din cîntec. Grigore le făcu semn să stea și-l luă de păr pe acordeonist în glumă.

— Cîntă, măi vrăbiuță! Ce te-ai oprit?

Se plimbă puțin printre paturi. De-acolo trecu la dormitorul fetelor, care era puțin mai încolo de-al băieților. Aici lumina era stinsă. Pe culoar zări însă două umbre. Una dintre ele fugi în dormitor, iar cealaltă încercă să se strecoare afară. Grigore întinse o mînă să-l prindă, dar nu-i apucă decît șapca. Restul dispăru în întuneric. Grigore vîrî șapca în buzunarul mantalei de ploaie („Te descopăr eu mîine, craiule!") și se duse de-abia acum spre birou. Înăuntru se fumase cam mult. Cel care-l așteptă se plimbase cu țigara în mînă, călcînd apăsat. Grigore nu se înșelase în bănuială.

— Să trăiești, Trifane, îl salută el, moale.

— Bună seara, tovarășe Verdeș.

Grigore Verdeș se așeză la birou, aranjă nițel hîrtiile într-un dosar, apoi îi spuse oaspetelui, blînd:

— Stai jos.

Trifan se așeză. Într-adevăr, era foarte tînăr, să tot fi avut 21 de ani, mărunțel, dar bine legat, cu o față ovală, fină, cu ochi negri, strălucitori. „E băiat drăguț, are o figură inteligentă, constată pentru prima oară Grigore. Parcă s-a mai maturizat".

Trifan își făcu în vremea asta de lucru cu un tampon pe care-l luase de pe birou.

— Ce mai e pe la voi? îl întrebă Verdeș, fără să-l privească.

Trifan nu-l privea nici el. Le lipsea parcă curajul să se privească în ochi.

Trifan întîrzie cu răspunsul, deși era limpede că se gîndea în altă parte.

— E bine.

— Cum stați cu planul?

— Avem 55 de metri „peste".

— Stați bine. Tot Gurău e comandant?

— Tot.

— Băiat bun. Te-mpaci cu el?

— Mă-mpac.

Grigore termină de aranjat toate hîrtiile. Își ridică privirea spre Trifan hotărît parcă să-l întrebe: „Hai, spune pentru ce-ai venit?" Grigore însă întîrzia sau nu voia intenționat să întrebe așa ceva. Își dădea seama că nici n-ar fi putut să facă una ca asta. Se stabilise între ei o jenă care-i împiedeca de multă vreme să discute anumite lucruri deschis. Un gest, o privire — încărcate cu înțelesuri numai de ei știute, — erau de-ajuns. Așa a fost și în ziua în care Trifan venise tot aici, în birou, seara tîrziu, ca să-l anunțe că se mută în alt sector, pe un alt șantier, la Nadeș. Grigore nu-l întrebase de ce pleacă. Ar fi fost stupid, ar fi fost o ipocrizie să se arate mirat. Numai ei doi știau pentru ce se întîmplă această despărțire. Așa cum numai ei știau pentru ce se revăd acum. Grigore avea o singură nedumerire: venise cumva să rămînă aici definitiv sau numai ca să afle vești, numai pentru că nu-și putuse înfrînge o slăbiciune? Înclină spre cea de-a doua alternativă.

Tăcură amîndoi și fiecare clipă prelungea sentimentul acesta de jenă, de reciprocă stînjeneală. „Sîntem niște lași amîndoi", se mustră Grigore, dar n-avu totuși curajul să-l privească în ochi.

— Ei, am plecat, rosti în sfîrșit Trifan ridicîndu-se și oftînd ușurat parcă de o greutate.

Grigore avu o clipă de bucurie pentru care se rușină singur. Vasăzică pleacă.

— Transmite-i salutări lui Gurău... Și... mai treci pe-aici.

Trifan îi răspunse monton.

— Mai trec...

— Dacă nu te simți bine acolo...

— Nu, mă simt bine. N-am de ce să mă plîng.

Grigore îl conduse pînă la ușă. Trifan ridică în sfîrșit privirea spre el. Îl privi lung și întrebător. Grigore tăcea. Nu știa cum să-i răspundă, dar întreaga lui înfățișare îi dădea celuilalt de înțeles că răspunsul nu e cel obișnuit.

— E sănătoasă? întrebă Trifan cu o voce străină.

— Sănătoasă, mormăi Grigore. E însărcinată...

Trifan vru să spună ceva dar rămase cu gura deschisă. Nu se arătă mirat. Ceva însă îl tulburase. Apăsă pe clanță încet, vrînd parcă să nu facă zgomot.

— Să umble cu grijă... să nu se obosească, rosti el cu un glas dogit și gros.

— Da, acceptă Grigore docil. Trebuie să stea mai mult în pat.

Trifan deschise ușa și înăuntru intră un val puternic de aer rece. Afară ploua mai departe, monoton. Aerul rece, zgomotul ploii parcă-i treziră la o altă realitate.

— Ei, atunci cu bine, spuse tare Trifan și porni.

Grigore rămase în ușă ascultîndu-l cum calcă prin noroi, clempăind. De undeva de departe, se auzea un pufăit de locomotivă. Să nu piardă trenul, se gîndi Grigore, dar pe urmă se liniști singur. Trebuie să fie un mărfar. Personalul vine mai tîrziu.

Își puse mantaua în cap, stinse lumina din birou, încuie ușa de două ori și ieși. Porni pe sub streașina barăcilor, ferindu-se de ploaie. Se opri de cîteva ori și ascultă. Nu se auzea nici un zgomot deosebit. Intră pe culoarul unei barăci și-l văzu pe brigadierul de planton citind o carte lîngă lampă. Băiatul se ridică în picioare speriat. Grigore îi făcu semn să stea jos și-i spuse în șoaptă.

— Vezi să nu te doară ochii, că-i lumina slabă.

Apoi porni spre casă. La marginea taberei, în mijlocul terenului unde se forma careul dimineața și seara, în vîrful pavilionului de metal, flacăra de gaz metan ardea într-o parte, turtită de vînt. Ardea neîntrerupt, de 49 de zile, din ziua în care se înființase tabăra de aici. Pe întregul șantier al Magistralei de Est, la toate taberele răsfirate din inima Ardealului și pînă în Moldova, la Onești, ardea cîte o asemenea flacără. În locul steagului, brigadierii prinseseră în vîrful pavilionului fîșia roșcată a focului, care seara lumina straniu și ireal terenul pătrat și bătătorit pe care se adunau brigadierii să dea raportul.

Grigore stătu cîteva clipe în fața pavilionului, gînditor. Flacăra asta a fost ideea lui, pe care au luat-o apoi și celelalte sectoare. I s-a părut atunci, cînd s-a întemeiat șantierul, că tabăra e prea îngropată între porumburi, ca o cabană izolată, că oamenii nu simt, nu văd de departe că aici e o așezare brigadierească. La început a intervenit să mute tabăra pe un teren mai ridicat, dar nu s-a putut. S-ar fi depărtat prea mult de gară și de traseul pe care-l urma conducta de gaz metan care se monta.

— Prea ne pierdem, prea stăm aici ascunși, ca niște lupi în pădure, spusese Grigore Verdeș, nemulțumit. Dacă nu se vede și nu se simte pe o rază de zece kilometri că aici se află două sute de brigadieri, înseamnă că ne facem numele de rîs.

Noaptea, printre atîtea alte probleme, îl frămîntase și asta. Și atunci i-a venit ideea cu flacăra.

— Asta să fie simbolul nostru. Pornim de-aici din inima Ardealului cu flacăra de gaz metan și ajungem cu ea pînă în Moldova.

Și de atunci flacăra a strălucit zi și noapte, bătută de vînturi și ploi, cu falduri și înfoieli ca o pînză de drapel.

Grigore porni spre casă cu mîinile în buzunare, călcînd încet, fără să se sinchisească de ploaie. Se gîndea la locurile astea pe care se află acum. Cu cîtva timp în urmă aici era un petec de cîmp obișnuit. Creșeau porumburi, veneau cîndva și cînd oamenii la semănat, la prășit și la cules. Un loc aproape pustiu. Și deodată au venit ei, niște oameni care s-au adunat din toată țara tocmai în acest loc anume. Și locul acesta pustiu pînă atunci, lipsit de importanță, a devenit o așezare omenească, o localitate (oamenii o scriau pe adresele de pe scrisori). Aici trăiau și munceau două sute de oameni, cu bucurii și necazuri, cu tot ce ține de ei, materializează și sufletește. Totul clocotea din zori și pînă în noapte. Cîntece, strigăte, uruit de camioane și tractoare, copiii care înălțau zmeele, femei care întindeau rufe, cîini care lătrau, adică tot ce se poate atribui unei adunări omenești. Lucrarea nu era deloc spectaculoasă, ca înfățișare n-ai fi luat-o în seamă. Se săpa un șanț obișnuit în care se introducea o conductă și care se acoperea apoi cu pămînt. Peste ea avea să crească iarăși grîul sau porumbul, mulți nu vor ști peste ani că pe sub ei trece o conductă de însemnătate națională. Ei vor pleca de aici și numele așezării lor se va șterge și el. Ce ciudat! Grigore Verdeș ședea de mai bine de șapte ani numai pe șantiere. Îi fusese dat să cunoască atîtea locuri care intraseră în istoria nouă și pașnică a construcțiilor socialiste. Din prima zi cînd mergeau acolo, oamenii se simțeau ca la ei acasă, se stabilea imediat o atmosferă familiară și apropiată lor. Apoi se legau de locul acela, ca și cînd acolo ar fi trăit de cînd lumea. Omul e o ființă care se obișnuiește repede cu locurile noi pe care se stabilește și le uită foarte ușor pe cele vechi. La constructorii care colindă întreaga țară, asta e o adevărată lege. Grigore nu era nici el mai sentimental decît alții. Se simțea bine în orice loc din țară, orice șantier îi era apropiat și cunoscut. O dată fusese trimis cu cîțiva ani în urmă să lucreze două luni pe un șantier, ca să ajute acolo treburile să se îndrepte. Sosise în zori. Toată lumea dormea. Dormea și paznicul. Trecuse pe lîngă el și colindase vreme de două ore pînă s-au sculat ceilalți. A mers din sector în sector, a cercetat lucrările, amplasarea lor, calitatea, a intrat prin barăci, prin dormitoare. Unul dintre băieți s-a trezit și l-a apucat de mînă.

Tovarășe comandant, ați venit la noi?

Verdeș nu-și mai aducea aminte de el. Îi fusese desigur brigadier pe vreun șantier. Nici el, nici celălalt nu s-au arătat mirați că s-au întîlnit întîmplător într-un alt colț al țării, într-un loc care devenise din prima clipă al lor. Așa era povestea și cu locul de-aici. Pe poteca asta alunecoasă, pe care n-a bănuit-o niciodată în viață, piciorul lui călca stăpîn, apăsat și sigur.

Cu atîtea gînduri în minte, Grigore nici nu-și dăduse seama cît de încet mersese. Cînd ajunse acasă era ud leoarcă. Se uită la ceas și văzu că e trecut de miezul nopții. Nu crezuse c-o să-ntîrzie atîta. Dezbrăcîndu-se, îl apucă frigul, strănută de cîteva ori de răsună casa. Se uită atent, prin întuneric, să vadă dacă și-a trezit nevasta. Nu, aceasta ședea nemișcată cu fața în sus. Grigore veni ușor lîngă ea, ocolind pe lîngă fereastră niște scînduri din podea care scîrțîiau. Căută să se așeze cu cît mai puține mișcări și să adoarmă fără ca ea să-l simtă. Ca s-o liniștească, mîine o să-i spună c-a venit ceva mai devreme.

Grigore oftă încet, mulțumit, înfiorat plăcut de căldura patului. Peste cîteva clipe, moleșit, începu să caște. Înainte de-a adormi însă avu grijă să controleze dacă nevasta era bine învelită dinspre perete, de unde venea răcoare. În timp ce trăgea mai bine pătura, Grigore îi atinse însă obrazul și-l simți ud. Se ridică speriat și-o privi de-aproape.

Rădița nu dormea. Ochii ei larg deschiși priveau fix în întuneric. Pe obraji îi curgeau două șiruri de lacrimi. Cine știe de cînd stătea așa...

Desen de V. SAVONEA

Florin Mugur

Constructorul

E foarte tînăr, ca o zi de luni.
Se reazimă de umerii lui, pomii,
crescînd cu crengile subțiri și verzi;
se reazimă de umerii lui, ziduri
încă fragile. Tulburat, poetul,
pe umerii lui calzi își lasă brațul.

E foarte tînăr, ca o zi de luni,
el, care-a smuls din caldarîmuri pietre
și-a înălțat în revoluții baricade,
el, care-a prefăcut vechi baricade
la loc, în caldarîmuri largi și drepte,
cu fulgerul sculptate, pentru pașii
poporului eliberat...

E foarte tînăr, ca o zi de luni.
Se reazimă, de umerii lui, pomii.
Pe umerii lui, cerul plin de stele
stă ca pe umerii lui Atlas, luminați.

Și-i stă pe umeri haina de fiecare zi.

**) Fragment din romanul „Viață personală".*

ȘANTIER LITERAR

La ce lucrează tinerii scriitori

TITUS POPOVICI *lucrează la un roman ce se intitulează provizoriu* Pămîntul e aproape rotund.

TIBERIU UTAN *pregătește pentru Editura Tineretului volumul* Poezii.

AUREL RĂU *pregătește pentru aceeași editură de asemeni un volum de poezii.*

ION BRAD *va apare în schimb cu un volum de... proză. E vorba despre o nuvelă predată de curînd la E.S.P.L.A.*

Lui TEODOR MAZILU *îi va apare la Editura Tineretului romanul* Aceste zile și aceste nopți.

NICUȚĂ TĂNASE *lucrează la romanul* Hunedorenii *(Ed. Tineretului).*

ION LĂNCRĂNJAN *a predat la tipar* Cordovanii, *roman ce va apare la E.S.P.L.A.*

FĂNUȘ NEAGU *are predate: un volum de nuvele (E.S.P.L.A.) și romanul* Satul hoților de cai *(Ed. Tineretului).*

VALERIA BOICULESI *a încredințat Editurii Tineretului volumul de versuri* Mă strigă anii.

La E.S.P.L.A. se află sub tipar volumul Steaua Polară *de* GHEORGHE TOMOZEI.

Amiezile veacului *se intitulează volumul de versuri pe care îl pregătește* RUSALIN MUREȘANU *pentru Editura Tineretului.*

NICULAE STOIAN *definitivează volumul de poezii intitulat deocamdată* Intrarea principală.

O surpriză plăcută o vor constitui, fără îndoială, volumele de versuri ale debutanților: ILIE CONSTANTIN: Vîntul cutreeră apele, CEZAR BALTAG: Comuna de aur, NICHITA STĂNESCU: Sensul iubirii *și* FLORIN MIHAI PETRESCU: Stelele roșii.

Alte plachete, tot ale unor poeți debutanți, sînt încă în lucru:

SINA DĂNCIULESCU: Ploaie de aprilie, AURORA CONȚESCU: *volum cu titlul încă nedefinitivat,* MIHAI NEGULESCU: Confluențe, AUREL STORIN: Strada, ION RAHOVEANU: Aceste ore mari, ANA ȘOIT: *volum cu titlul nedefinitivat,* ADRIAN MUNȚIU: Văluri sfîșiate, FLORENȚA ALBU: Fără popas, ION ACSAN: Inima timpului.

De remarcat este faptul că această pleiadă de poeți tineri debutează la o singură editură — E.S.P.L.A.

Tot la E.S.P.L.A. vor mai debuta, cu o culegere de povestiri, NICOLAE VELEA *și cu un volum de reportaje* ȘTEFAN BĂNULESCU.

Mai figurează în planul editorial cu volume de versuri: LEONIDA NEAMȚU *și* FLORIN MUGUR — *ambele programate la E.S.P.L.A.*

GHEORGHE TOMOZEI *a mai predat Editurii Tineretului o carte pentru copii:* Întîlnirea cu marea-*versuri Tot pentru copii, la aceeeași editură, a mai predat o culegere de versuri* MIHAI NEGULESCU.

Și în domeniul criticii literare sînt anunțate cîteva apariții interesante.

DUMITRU MICU *prefațează ediția bibliofilă* Cosbuc *cu un documentat studiu asupra vieții și operei poetului.*

I.D. BĂLAN *pregătește o culegere de documente literare inedite, însoțite de comentarii și note bibliografice (E.S.P.L.A.). Printre altele figurează aici o piesă a lui Slavici, care de mult se credea pierdută.*

VALERIU RÎPEANU *pregătește o monografie despre Alexandru Vlahuță.*

NICOLAE CIOBANU *lucrează la studiul monografic* Alexandru Toma.

MATEI CĂLINESCU *lucrează la prefața culegerii de texte* — N. D. Cocea, *programată în cadrul Bibliotecii pentru toți.*

EUGEN SIMION *a propus Esplei o suită de articole intitulată* Tradițiile realismului socialist.

Tot în stadiu de propuneri se află și două volume ale criticilor clujeni: ION OARCĂSU: *despre poezia noastră contemporană și* ION LUNGU: *studii de proză. (Fără titluri exacte pînă în momentul de față).*

Lista noastră de acum este, desigur, incompletă. În numerele viitoare vom informa cititorii și în legătură cu șantierul literar al altor tineri scriitori.

Ei sînt cu noi

VINICIU GAFIȚA

— Ogruzan Nicolae !
— ...
— Martin Vasile !
— ...
— Flămîndu Teodor !
— ...
— Coasă-Lungă Mihai !
— ...

Nu mi-a răspuns nimeni. N-am auzit, ca ieri și ca-n atîtea zile pînă acuma, acel „prezent", șoptit cu sfială, rostit cu încredere, spus limpede și cu veselie parcă, sau lungit cu oboseală și nesiguranță. Cele treizeci de perechi de ochi mă priveau cu nedumerire. De ce strigam tocmai aceste patru nume, la care nu mai avea cine să se scoale în bancă, cine să răspundă ? Liniștea din jur era deplină, împietrită, păstrînd o undă de groază apăsătoare. Nu ar fi trebuit să le amintesc copiilor durerea pe care și așa o simțeau destul de ascuțită. Dar n-am putut altfel. Intrînd în clasă, parcă l-am văzut la locul lui, din banca a treia, rîndul din mijloc, pe Ogruzan Nicolae, îmbrăcat cu uniforma albastră nouă, curată, sfredelindu-mă cu ochii șfioși și mereu cercetînd în jur să descopere parcă ceva ascuns, ceva ce nu vrea să i se dezvăluie. Pe Ogruzan l-am cunoscut abia în acest an. A venit mai tîrziu la școală. Tatăl lui, inginer agronom la gospodăria de stat, a ținut să mă cunoască și să mi-l dea în grijă.

— Tovarășă profesoară, mi-a zis el arătînd către băiețelul slăbuț care stătea sfios lîngă ușă, dar iscodea pe sub sprîncene cu ochii lui vii, tovarășa profesoară, nu-l cruța. Nu te uita că e cam slăbuț acum. Eu, cînd eram ca el, eram de două ori mai jigărit, dar nimeni nu se uita la asta. Munceam cît unul teafăr, ca nu cumva să bage de seamă boierul sau vechilul că-s prea bicisnic și să mă dea afară. Abia mă pricepeam argat la curte, așa puțintel la trup cum eram, Lui, ce să spun, îi place cartea, și mai ales științele naturale.

Băiatul a fulgerat către noi cu ochii lui neastîmpărați, apoi și-a furișat privirile către niște ierbare deschise pe o masă alăturată.

Am asigurat pe înginerul Ogruzan că voi avea grijă și de copilul său cum am de toți ceilalți. Nu voiam să pară cumva că intervenția tatălui crează o situație cît de cît favorabilă pentru noul elev. I-am mai spus că dacă fiul său va învăța și va fi cuminte, îl voi ajuta să-și procure și alte lucrări de specialitate decît manualele școlare.

La început elevul Ogruzan Nicolae nu mi s-a părut prea bine pregătit. Încetul cu încetul însă, s-a dezvăluit cum se dezvăluie bobocul de floare sub razele soarelui. Citea mult, avea cunoștințe care întreceau nivelul clasei. Nu învăța propriuzis. Cînd era ascultat se forța parcă să aleagă dintr-un morman de cunoștințe, aruncate cam în neorînduială, pe cele necesare problemei respective. Era la fel de bun la toate obiectele, fără să strălucească în mod deosebit. La sfîrșitul primului trimestru am constatat cu mirare că Ogruzan Nicolae are notele cele mai mari din clasă. Asta a îndîrjit mai ales pe Ileana Cernat, o fetișcană mărunțică la trup și ageră ca o viespe, care ținuse pînă atunci fruntea clasei. Problema a fost discutată și în cadrul detașamentului de pionieri. S-a hotărît ca Ogruzan Nicolae să ajute pe doi colegi mai slabi, printre care și pe Coasă-Lungă Mihai. N-a mai apucat să facă aceasta. Odată cu venirea primăverii, odată cu primele fire de iarbă plăpînde și cu zborul tremurat al celor dintîi gîze în soarele proaspăt al primăverii, elevul Ogruzan Nicolae s-a schimbat cu totul. A început să lipsească, venea cu hainele murdare, pline de noroi sau de praf, o lucire nouă i se aprinsese în priviri, parcă un foc lăuntric își răsfrîngea zbaterea în pupilele negre. La început am crezut că e bolnav. Am vorbit cu medicul școlii, care l-a cercetat cu deamănuntul. Nu i-a găsit nimic.

Pe trimestrul următor nu mai era primul din clasă la note. Cel mai tare s-a întristat Ileana Cernat. Ea se pregătea să se întrecă la învățătură cu acest coleg pe care-l prețuia. Voia ca în felul acesta să ajute întregii clase să se ridice la un nivel tot mai înalt. Iar au discutat în organizație. Au venit și la mine. L-am chemat pe Ogruzan, am stat de vorbă cu el. Ne-a promis că se va ține iarăși de învățătură, că nu va mai lipsi. Dar chiar a doua zi a întîrziat din nou. Văzînd că nu vine, m-am dus acasă la el. Și am rămas împietrită în pragul casei. Odaia lui Ogruzan Nicolae era un adevărat laborator. Borcane, lădițe, vase de tot felul cu plante mai mari și mai mici, de toate culorile și de toate soiurile. Unele singure, cu sprijinitori sau capsoane de material plastic în jurul frunzelor, altele cîte două, trei sau în lanuri pitice, verzi și proaspete cum numai primăvara cresc pe ogoare. Iar elevul Ogruzan, printre ele, cu o lupă în mînă, le cerceta cu atenție, întocmai ca un mare savant în sala de experiențe. Cînd m-a văzut s-a fistîcit, a plecat ochii, a ascuns repede lupa în buzunar.

Așa am aflat că Ogruzan Nicolae e un pasionat al științelor naturii. Odată cu primăvara își lărgise cîmpul de observație și în grădină, pe cîmp, în pădure. Spunea că venind într-o regiune ca a noastră, de munte, el care trăise pînă atunci prin ținutul de cîmpie dinspre Prut, vrea să observe dezvoltarea unor plante specifice locului.

Acestea se petreceau la începutul lunii mai, cu cîteva zile înainte de acea groaznică întîmplare care avea să-l smulgă pe Ogruzan Nicolae pentru totdeauna din mijlocul nostru. Acum, locul lui din banca a treia e gol. Gol e și locul de alături, al lui Martin Vasile. Nimic nu e mai trist și mai înfiorător decît o bancă goală, într-o clasă plină cu copii. O bancă în care pînă ieri stăteau, de unde te priveau, îți zîmbeau, plini de viață, două perechi de ochi iscoditori, cu unde de lumină și de umbră în ei. Războiul, războiul hîd și groaznic a mai cerut și aceste jertfe tîrzii. Nu le-a putut înhăța atunci, cu mai bine de zece ani în urmă. Le-a așteptat rînjind cu perfidie, ca apoi, cu o singură detunătură, să curme dintr-odată patru vieți tinere, patru boboci plăpînzi, din care poate ar fi înflorit mai tîrziu geniul unui mare savant, al unui actor cunoscut, al unui tehnician sau cine știe ce alte însușiri folositoare omenirii.

Dacă Ogruzan era socotit savantul clasei, Martin Vasile putea fi numit pe drept cuvînt actorul școlii. Mic, puțintel la trup, cu fața cît un pumn, cu nasul ascuțit și aruncat în sus, cu pielea gălbenă și lipsită parcă de sînge, dar cu ochii adînci, negri, ca două ferestre spre alte lumi, pe Martin Vasile nu se putea să nu-l observi din prima clipă cînd intrai în clasă. Atrăgea privirile. Era în toată făptura lui ceva care chema, care trezea așteptare. În gesturi era inegal, parcă o anumită rotiță din mașinăria aceasta minunată care se cheamă om ar fi avut unul sau doi dinți tociți sau rupți, și de aceea întreg angrenajul suferea un fel de șoc, un fel de zguduitură din cînd în cînd, dar nu se oprea, mergea înainte, defectul fiind prea mic pentru a împiedica un mecanism atît de complicat. Oamenii ziceau că într-adevăr, în făptura acestui copil, în sufletul lui, este undeva o ruptură, o rană, vindecată poate, dar în alt fel decît ar fi trebuit. Așa cum se întîmplă cu un os rupt care se sudează rău, strîmb. Atunci, cu aproape doisprezece ani în urmă, cînd pe aici bubuiau tunurile și pămîntul era scrijelat de șanțurile tranșeelor, Martin Vasile n-avea decît vreo trei ani. Era cel mai mic copil al Mariei Martin, văduvă încă din primul an de război, cu patru orfani și nici o avere.

Cînd frontul s-a apropiat de satul Băieni, în primăvara lui '44, Maria lui Gheorghe Martin a trecut Moldova și s-a dus, cu toți patru copii, la părinți, în Vulpeni. Se credea mai apărată acolo. Dar Vulpenii au rămas în frontul fasciștilor.

Vulpenii, sat de munte, trăia înainte din schimbul cu Băieni. Dădea cofe, butoaie, dranițe și primea poame, grîu, ulei. Acum foametea se întinsese ca o pecingină. Cine să aibă grijă de bieții nevoiași, mai mult femei și copii ? Au început oamenii să treacă noaptea pe furiș în Băieni, unde obștea își împărțise moșia boierului. Maria lui Gheorghe Martin a răbdat de foame cît a răbdat, pe urmă, într-o noapte, l-a luat pe Vasilică, cel mai mic, în brațe, pe Dumitru de mînă, iar celorlalți doi le-a zis să se țină bine de fusta ei și să nu sufle o vorbuliță. Gîndea să treacă Moldova prin vad, apele scăzuseră bine. N-a avut noroc. Au simțit-o, au prins-o și au închis-o la școală. A doua zi, cu încă un om din sat prins în acea noapte, i-au suit într-un camion și i-au pornit încolo, spre pădure. Ziceau că-i duc în lagăr, undeva spre Rîșca. Pe drum însă s-a întîmplat ceva la motor, mașina n-a mai mers, poate s-a isprăvit benzina. Soldații hitleriști i-au dat jos pe arestați și i-au pornit mai departe. Dar era greu, copiii plîngeau, le era foame, îi dureau picioarele. Atunci soldații s-au sfătuit ceva între ei, apoi i-au înconjurat pe fugari și dintr-odată au început a-i pisa cu automatele. A fost un strigăt uriaș de spaimă și disperare înăbușit îndată de rafalele automatelor. Osîndiții se zvîrcoleau, mușcau pămîntul, împrăștiau frunzele uscate. În cîteva clipe nu mai era nici unul în picioare. Fasciștii, cu căștile date pe ceafă, cu mîinile strînse pe armă, cu nările fremătînd de aburul înțepător al sîngelui cald, cercetau cu atenție. Unde li se părea că o mînă mai mișcă, unde vedeau un deget care se zgîrcește, un picioruș tresărind în spasmele morții, repezeau încă o încărcătură de plumb. Apoi au început să scurme pămîntul, să închipuie o groapă. Pe cînd lucrau ei așa, deodată, dintre trupurile înghețate sub coasa morții ale celor uciși, s-a ridicat un copil. Era mai mult o arătare, roșie de sînge, cu ochii holbați, cu mișcările cam fără șir, cu gura căscîndu-se larg după aer sau după grai. S-a ridicat și a luat-o la goană prin mîzga de sînge închegat. Hitleriștii au pus mîna pe arme, speriați. Dar n-au tras. Erau prea mirați de ceea ce vedeau. Cînd și-au venit în fire, gîngania dispăruse în spatele unor tufe. Vreo cîțiva au alergat înjurînd, hotărîți să plătească cum se cuvine o asemenea îndrăzneală. Dar dincolo de linia tufișelor au dat pe neașteptate de povîrnișul unei ripe. S-au mulțumit să mai înjure o dată, au mai împroșcat o ploaie de plumbi la întîmplare, apoi s-au întors la treaba lor cea mai de seamă : să acopere cu un pospai de frunze moarte urmele crimelor din aceea dimineață.

Ce s-a întîmplat cu copilul cel sculat din mîzga de sînge, nu s-a știut prea bine niciodată. Cum de i-au fost prieteni și tufișurile și povîrnișul cel prăvălatic și rugii de smeură și mure, cum de nu a tăiat calea vreunei fiare din cele ascunse sub ripi și tihăraie, cum de nu l-a atins vreun șarpe măcar ?

Lacrimile, frunzele, lăstarii, i-au mai șters sîngele de pe față. A găsit poate și un izvor unde și-a muiat buzele. Sau poate nici n-a mai simțit setea. Era în el o spaimă neînțeleasă care-l mîna tot înainte. Cămașa lungă pînă la glezne, cu care era îmbrăcat, s-a făcut numai zdrențe. Picioarele îi erau pline de zgîrieturi. Și el tot mergea înainte, alerga, gîfîia, se odihnea o clipă și iar pornea. Așa l-a găsit, pe seară, un om din Vulpeni. Băiatul a zăcut o vreme, n-a putut spune ce s-a întîmplat. De abia tîrziu, după ce fasciștii erau de mult alungați de pe meleagurile țării eliberate, a povestit cum s-a priceput, ce s-a întîmplat în pădure. Au găsit oamenii trupurile și le-au îngropat în cimitir la loc de cinste.

Într-o zi a picat în sat și Gheorghe Martin, cel pe care nu-l mai așteptă nimeni. Era rotund la obraz și plin la trup. Fusese rănit, ridicat de sanitarii sovietici și rămas ca prizonier într-un colhoz din Siberia. Cînd a aflat cum s-au prăpădit ai lui, s-a făcut negru la față, i s-a tăiat răsuflarea, a căzut în bătătură. Nu a murit, dar a zăcut doi ani încheiați. Numai dragostea pentru băiatul rămas i-a dat puterea să se vindece.

Vasilică s-a dovedit isteț la carte. Dar mai mult decît asta, a arătat de mic un talent neîntrecut în a imita pe alții, în a înveseli pe alții. Cînd a mai crescut, și mai ales în anul din urmă, a devenit sufletul echipei de teatru. Știa la fel de bine să fie și vesel și grav. Îi plăcea să joace în piese, să organizeze și să învețe și pe alții. Era și actor și regizor de talent. De pe acum drumul lui în viață era hotărît. Cu ajutorul lui și cu cei mai pricepuți elevi din întreaga școală am pregătit o piesă în care era înfățișată lupta poporului romîn, alături de glorioșii ostași sovietici eliberatori, pentru izgonirea fasciștilor.

Martin Vasile avea rolul principal, juca la fel de bine și pe ostașul de pe front, și pe activistul de mai tîrziu, propagandist al gospodăriei colective.

Un singur moment al spectacolului era mai greu pentru Martin Vasile: scena luptei, a declanșării ofensivei, cînd tobele și tablele așezate în culise începeau să bubuie și să zuruie. Atunci avea o tresărire, o spaimă neînțeleasă nici de el însuși, i se zugrăvea pe chip, i se aprindea în ochi ; era gata parcă s-o ia la goană. Îl simțeam cum e încordat tot, cum mîinile îi sînt scuturate de un tremur ușor, și-mi era milă de el. Mă gîndeam cu groază și ură la ziua aceea îndepărtată cînd gloanțele fasciste îi șuieraseră pe la urechi, la întîmplarea aceea crîncenă din vremea de restriște a războiului nebunesc a lui Antonescu.

Elevul Martin Vasile se stăpînea, își spunea rolul, trecea cu bine acest moment. Totuși, am rugat pe cei din culise să lovească mai cu milă în tobe, în cazanale sparte, în table.

Cel care conducea partea tehnică a pregătirilor era elevul Flămîndu Teodor. Era un băiat de statură mijlocie, cam slăbuț, cu pielea arămie, parcă ar fi ieșit chiar atunci înfierbîntat dintr-o mare dogoare. Focul însă era lăuntric. Îl ardea, îl mistuia dragostea pentru mașini, pasiunea pentru mecanică. Se spunea că se trage dintr-un mecanic Gustav, de neam străin, adus pe o moșie de pe Prut demult, de boierul locului, ca să-i îngrijească mașinile. Pe urmă boierul pierduse moșia la cărți, acolo la București sau la Paris, unde cheltuia el sudoarea sutelor de țărani robi pe pămînturile sale. Noul stăpîn l-a dat afară pe mecanicul cel străin. Gustav s-a îmbătat și s-a apucat să sfarme mașinile pe care le îngrijise cu mîna lui. Au tras cu pușca asupra lui, ca să-l sperie și să-l potolească. Au greșit. L-au nimerit în piept, a murit a treia zi. A rămas nevasta și o droaie de copii mărunți. Mărunți și flămînzi. N-a avut cine-i învăța meseria părintelui lor. I-a crescut mama cum a putut pînă s-au ridicat și au prins putere cît să țină sapa și secera în mînă. I-a băgat slugi la cei bogați. Au devenit țărani, nu-i mai puteai deosebi de ceilalți feciori de seama lor. S-au însurat, au avut și ei copii. Numele cel vechi, al mecanicului Gustav s-a pierdut cu anii. Oamenii le-au găsit alt nume, mai potrivit stării lor : Flămînzii. S-a umplut satul de Flămînzi.

În Teodor se trezise patima străbunului cel îndrăgostit de mașinării. Și ceilalți frați ai lui aveau mîini îndemînatice și minte iscoditoare. Dar nu în așa măsură ca el. Se spunea că și la chip ar fi semănînd cu acel bunic împușcat de oamenii boierului. Băiatul visa fabrica, strungurile, motoarele. Învăța destul de bine ca să îndreptățească nădejdiile tatălui său, dar cu mai multă plăcere întîrzia în atelierul colectivei decît să citească o carte cu povești. Acolo nu stătea niciodată degeaba. Fierarii îl îndrăgiseră și-l lăsau să mestereasă tot felul de lucrușoare, să bată cu ciocanul, să pilească, să înroșească fierul pe forjă și să-i dea forma care o dorea. Cînd veneau tractoriștii de la S.M.T. fugea de acasă ca să stea cu dînșii, la vagon, să le ajute la curățatul mașinilor, să mîngîie piesele lucioase ale motoarelor. Acum, pentru această serbare meșterise cortina ca să se deschidă în falduri, așa cum văzuse el la oraș. Pe urmă prinsese în așa fel decorurile că se puteau schimba în cîteva minute. Și luminile becurilor le aranjase tot el, să se stingă și să se aprindă pe rînd, după cum era nevoie. Lucrase și un fel de pîrîitoare de mînă ca să imite răpăitul mitralierei, dar se rupsese încă de la primele repetiții din cauză că de fiecare dată erau măcar trei-patru care făceau cu rîndul ca să „tragă" cu ea. Ne-a spus că pentru ziua serbării are să caute el pucioasă sau praf de pușcă, să facă niște „tunișoare", adică un soi de pocnitori, cîte cinci și șase legate între ele, ca să înlocuiască cazanul, toba și cutiile de tablă. Bineînțeles, nu l-am lăsat să se apuce de așa ceva și am căutat să-i explic că nu e nevoie să imităm întocmai detunăturile frontului. Noi nu vrem să asurzim spectatorii cu zgomotele ajutătoare, ci trebuie să amintim, să sugerăm împrejurările de atunci. Între actorii de pe scenă și publicul din sală, îi spuneam lui, dar așa fel ca să audă și ceilalți, se stabilește un fel de înțelegere. Spectatorul știe că munții ce se văd în zare sînt desenați pe pînză, că florile sînt de carton, că fereastra e oarbă, că lampa de pe masă nu servește cu adevărat ca să lumineze scena. Ceea ce interesează în primul rînd sînt ideile și simțămintele pe care le trezesc actorii. Din aceasta vine forța piesei și a teatrului în general. Îi dădeam exemple de piese care se joacă fără decor, sau tragedia veche, unde decorul era abia sugerat prin cîteva elemente. Îl întristam însă cu asemenea păreri mai ales că și Ogruzan era de partea lui. Poate tot m-ar fi înduplecat cu rugămințile lor dacă n-ar fi fost povestea cu Martin Vasile. Dar cînd îl vedeam cum se încrîncenează — fără voia lui — la auzul acelor bubuituri, mă gîndeam cum aș putea face să le suprim de tot.

Al patrulea, Mihai Coasă-Lungă, nu era amestecat în nici un fel în pregătirile noastre pentru serbare. Oricît am încercat să-l atrag într-o muncă oarecare, nu s-a putut. Era un băiat cu o privire ștearsă, apoasă, cu trupul mare și cam lălîu, cu mersul nehotărît și cam pieziș. Nu se uita niciodată în ochii celui cu care vorbea. Totdeauna ținea privirile în pămînt, parcă și-ar fi căutat pe acolo, pe undeva, vorbele și gîndurile. De altfel se exprima greu, chiar cînd învăța lecția trebuia să i-o tragi cu cleștele din gură. Era orfan. Părinții și frații îi muriseră în timpul tifosului. Nu s-a legat boala de el, nu se știe din ce pricină.

A crescut mai mult pe la ușile oamenilor. După ce s-a săltat oleacă și era bun de treabă l-a luat un bogătan, cică „să-l crească". I-a promis cei de față am vorbit. Dar deodată ușa bibliotecii s-a izbit de perete. În prag s-a oprit Ileana Cernat, albă, albă la chip ca foița, cu toate trăsăturile feței boțite, strîmbe, rupte în linii neregulate. Iar din ochi.. din ochi izbucnea ca un răcnet, groaza. Era răcnetul pe care buzele nu puteau să-l sloboadă. Tremura toată, tremurau hainele pe ea, încerca să vorbească și limba îi era încleștată. Am rămas uimiți cu toții, privind-o, neînțelegînd nimic și totuși presimțind dintr-o dată ceva groaznic. Fata a mai putut face un pas, apoi lacrimi mari au prins să i se rostogolească în creturile obrazului și strigătul cel îndelung împietrit în gîtlej a putut să se sloboadă :

— Acolo... acolo... tovarășa..., a putut să zică, arătînd cu mîna undeva în spate, și s-a prăbușit pe un scaun, cu obrazul în palme, hohotind.

Ne-am mișcat cu toții, ne-am strîns cerc în jurul ei, am prins-o de umeri, am scuturat-o. A ridicat fruntea, a privit în jurul ei rătăcită și iar a zguduit-o șuvoiul hohotelor.

— Ce-i ? Ce s-a întîmplat ? Unde-s ceilalți ? am strigat la ea, cu aceea groaznică bănuială răsucită ca un cuțit în inimă.

Fata m-a privit o clipă, mucos. Dar după ce a trecut de paisprezece ani, a început să se lase peste mintea lui o perdea. Știa toate muncile cîmpului cu rostul lor, avea brațe puternice, însă judecata îi rămînea tot mai înceată. Unii ziceau că asta vine din cauza bolii. Erau alții care spuneau însă că în vremea cînd era un copil crud, stăpînul îl bătea aproape în fiecare seară. Îl lovea mai ales peste cap, anume ca să-i întunece mintea, știind că așa îl poate avea slugă pe toată viața. Toți din familia Coasă-Lungă au fost isteți la minte, iuți la treabă, pricepuți la vorbă. Și Mihai cînd era mic, se dovedise ager la judecată. Altfel n-ar fi răzbit cele patru clase făcute pe cînd era slugă la bogătan. Medicul școlii nu mi-a putut da nici o lămurire în privința asta. Am rămas înțeleși ca în vacanța de vară să-l trimitem într-un sanatoriu pentru observație și tratament. Pînă atunci căutam să-l ajut, discutasem în cadrul organizației de pionieri ca să aibă și ei grijă de acest elev mai slab, și care, nu din lene, și nu din vina lui nu putea căpăta note mari. În ultima vreme se legase mult de Ogruzan. Îi plăcea să-l asculte vorbind, să meargă cu el pe cîmp sau prin pădure. Era parcă și în el o frămîntare, o furtună ce se zbătea undeva în adîncuri, sub o lespede de piatră și nu putea răzbi în afară. De ce l-au luat și pe dînsul cei trei colegi, ce nevoie au avut de el, nu pot să înțeleg. Dacă nu era Ileana Cernat care să povestească toată întîmplarea, nici n-am fi bănuit la început cine e cel de al patrulea. În nici un caz nu ne-ar fi dus mintea în primul rînd tocmai la Coasă-Lungă Mihai. Nici nu băgasem de seamă că lipsește de la serbare. Cine să se gîndească în acele clipe de fierbere aprinsă la elevul Coasă-Lungă Mihai !.. Toată grija noastră era să aducem cît mai multe bănci și scaune. Sala era de mult plină, cele aproape șapte sute de locuri fuseseră ocupate, dar la intrare era aceeași forfotă și înghesuială ca la început. Și de pe toate ulițele satului se scurgeau încă șiruri de oameni care se uneau în drumul principal, într-un șuvoi de risete și voie bună, strălucind în mii de culori. Era o bucurie a vieții pe care oamenii o simțeau mai adînc încă, în această după-amiază însorită de mai, cînd veneau să sărbătorească împreună ziua păcii Imi creștea inima și mie în mijlocul acestei mulțumiri generale, dar n-aveam prea mult timp să bag de seamă asta. Ultimele pregătiri sînt totdeauna cele mai grele. Atunci observi că ai uitat o sută de amănunte, dar care capătă importanță capitală. „Actorii" mei, veniseră cu aproape două ceasuri mai devreme decît era hotărîtă. De fapt, cred că în ziua aceea nici n-au prea dat pe acasă, decît ca să-și liniștească părinții. Au găsit motive ca să colinde de o sută de ori de la școală la cămin și de la cămin la școală, să poarte costumele dintr-un loc în altul, printre grupurile adunate în drum și care nu se hotăriseră încă să intre în sală. I-am văzut de o sută de ori trecînd în sus și în jos și pe Ogruzan Nicolae și pe Martin Vasile și pe Flămîndu Teodor. De o sută de ori i-am întrebat dacă au emoții, le-am dat în grijă să nu uite gesturile pe scenă, i-am încurajat să nu se teamă, că sînt și eu în culise, să-i ajut dacă se încurcă vreunul cumva. Erau veseli, obrajii li se îmbujoraseră, ochii le ardeau. Acum am impresia că numai pe ei i-am văzut, numai cu ei am stat de vorbă. Într-o vreme însă au dispărut. Nu m-am îngrijorat, știam că trebuie să fie pe aproape, poate la școală, poate acasă la unul din ei. Am adunat pe ceilalți „actori" în bibliotecă. Corul s-a suit pe scenă. Directorul căminului a venit să mă întrebe dacă poate să înceapă. Am mai aruncat o dată ochii peste forfota din jurul meu. Am băgat de seamă că nu este nici Ileana Cernat. Fusese acolo pînă adineaori, o văzusem, vorbisem și cu dînsa. Nu putea fi departe. Am încuviințat către director că din partea mea poate începe. Indată am auzit ropote de aplauze în sală.

De aici încolo toate imaginile se învălmășesc. Nu-mi mai aduc aminte exact ce am făcut, ce am zis, cu care din

tă, cu ochii ei rătăciți, și cu o mare sforțare a vorbit șoptit, gîfîit :

— Acolo... lîngă pod... în marginea pădurii... toți patru...

— Ce ?

— Toți patru... a explodat... nu mai sînt... toți patru...

N-am mai așteptat nici o altă lămurire, am pornit în goană către Moldova, către pădure.

Nu știu cine a dus vestea și dincolo, în sală. Cînd au venit și ei ? M-am trezit în mijlocul unei mulțimi frămîntate, care se mișca tăcută spre același loc către care porniserăm și eu. Nu se auzea o vorbă, o răsuflare mai aprinsă, nimic. Dintr-o dată, toată veselia și lumina zilei pieriseră, bucuria se șterse de pe toate fețele.

Pe Ogruzan Nicolae, pe Martin Vasile, pe Flămîndu Teodor, pe Coasă-Lungă Mihai nu i-am mai găsit. Acolo, unde stătuseră ei înainte cu un ceas sau două, se căsca acum o groapă urîtă și neagră, o rană proaspătă în verdele pădurii. Acolo, în marginea pădurii, explodase o mină nemțească, rămasă din vremea războiului... În jur, iarba înnegrită pe cîteva zeci de metri, pămîntul scurmat, frunzele copacilor arse, scrumite. Ici și colo niște rămășițe ciudate, din care nu se putea înțelege nimic, însemnau locul, cu roșu și alb.

N-au avut ce culege. N-au avut ce pune în cele patru sicrie. N-ar fi avut cu ce umple bine nici măcar unul singur din ele. Dar au fost patru, însemnînd patru vieți tinere, smulse ca o ultimă jertfă de monstrul îngrozitor care este războiul.

. . . . . .

Acum privesc locurile goale din bănci și parcă-i văd pe toți patru : Ogruzan Nicolae, mic savant naturalist, îndrăgostit de flori și de gîze ; Martin Vasile, actorul școlii azi — și poate mîine al țării întregi ; Flămîndu Teodor, cel cu mîinile îndeminatice și cu mintea iscoditoare ; Coasă-Lungă Mihai, cu chipul lui șters dar cu dorința de a nu rămîne în urma celorlalți colegi din clasă. Toți patru sînt prezenți alături de noi, le luăm imaginea cu noi în lungul și minunatul drum al vieții pe care am pornit. Un drum fără războaie, fără unelte ale morții prăvălite peste oameni, care să secere viețile încă și peste ani și ani de cînd furtuna s-a potolit. În lupta împotriva celor care visează iarăși sînge și moarte, îi avem alături și pe Ogruzan Nicolae, pe Martin Vasile, pe Flămîndu Teodor, pe Coasă-Lungă Mihai.

Un eveniment epocal

de Acad. Prof. GH. DEMETRESCU
Directorul Observatorului Astronomic din București

Nu s-au împlinit nici trei ani de la data memorabilă de 4 octombrie 1957 la care Uniunea Sovietică a lansat primul satelit artificial al Pămîntului, primul corp ceresc făurit de mîna omului. Nici trei ani și totuși cîtă cale străbătută de atunci în marea campanie de cucerire a spațiului cosmic! Un întreg lanț de strălucite victorii cîștigate de știința sovietică și de tehnica ei, lanț în care, verigă după verigă, s-au înșirat, într-un timp atît de scurt, atîtea realizări care stîrnesc deplina admirație. Și iată că acum asistăm la făurirea ultimei verigi a acestui mirific lanț : afară, poate, de punerea la punct a cîtorva mărunte amănunte, se poate afirma că aceeași fruntașă știință sovietică a rezolvat și greaua problemă a întoarcerii pe Pămînt a navelor cosmice purtătoare de ființe vii și de aparate științifice.

Cu măiestrie lansată pe o orbită circulară, la altitudinea de vreo 320 km., acea navă, purtătoare de ființe vii, doi cîini, șoareci, insecte precum și de diverse plante, a fost întoarsă pe solul terestru, în punctul dinainte stabilit, debarcînd acolo, nevătămate și în bune condiții, ființele vii ce a purtat prin înalte văzduhuri, timp de vreo 25 ore, pe o cale de vreo 700.000 km., după ce a ocolit Pămîntul de 18 ori.

Cum a decurs călătoria aceasta în spațiul extraterestru, în condiții cu totul deosebite de cele normale pe planeta noastră, au arătat aparatele de continuă și amănunțită supraveghere a viețuitoarelor călătoare, înregistrările acelor aparate fiind sistematic transmise prin procedee care au ajuns de uz curent. Mai mult, ingenioase aparate de televiziune au permis și fotografierea acelor călătoare cosmice, la diverse momente.

Rezultatele obținute sînt pe deplin satisfăcătoare : cu puține și suportabile neregularități ale funcțiunilor organice la început, viețuitoarele au revenit la starea normală și au suportat foarte bine acele faimoase condiții de imponderabilitate despre care vorbim toți, în mod curent, acum. Au fost astfel confirmate și precizate concluziile trase din alte călătorii similare ale unor viețuitoare la mari altitudini.

Noutatea cea mare și impresionantă stă în faptul că, pentru prima oară, o asemenea navă cosmică a fost adusă îndărăt pe Pămînt, în condițiile cele mai bune. S-a dovedit astfel că, prin savante frîne, poate și prin folosirea unor rachete cu efect opus mișcării, decelerația considerabilă dezvoltată de atracțiunea Pămîntului, în apropiere de sol, poate fi înfrîntă în măsură destul de mare spre a se evita încingerea și chiar distrugerea navei prin frecarea de aerul dens din straturile inferioare ale atmosferei. Se înțelege că, prin aceleași mijloace se evită și primejdiile unei aterizări bruște.

Iată, amintite numai în prea scurte și incomplete cuvinte, rezultatele obținute cu nava cosmică lansată mai zilele trecute.

Aceste importante rezultate arată, cum am mai spus, că marea problemă a călătoriei omului în spațiul extraterestru se găsește pe cale de sigură și bună rezolvare. Sîntem azi îndreptățiți a ne aștepta să vedem în curînd pe om călătorind în jurul Pămîntului, comod instalat în mari și grei sateliți artificiali, la mari altitudini, spre a face el însuși, ființă rațională și conștientă, observații de mare utilitate, executate din proprie inițiativă, la acele mari altitudini, și a se întoarce nevătămat pe solul terestru ; sîntem îndreptățiți a-l vedea călătorind în sistemul solar, a-l vedea coborînd pe Lună și pe diverse planete, avîntîndu-se chiar dincolo de limitele sistemului nostru planetar, în Galaxie, și, cine știe — minunile științei sînt atît de mari ! — tinerii de azi vor apuca poate timpurile în care omul, cu ființa lă apropiată de aceea a luminii, va călători dincolo de marginile Galaxiei, în măreața nemărginire a Universului.

Dar, strîngînd aripele imaginației, să ne întoarcem pe bunul nostru Pămînt și să ne amintim că, pînă acum 350—400 ani omenirea a trăit într-o ignoranță aproape totală a naturii. Să ne amintim că abia atunci, numai unele spirite de elită au ajuns la o concepție mai justă asupra minusculului nostru sistem planetar, că abia acum 274 ani a fost formulată marea lege a atracției universale care, așezînd toate științele pe bazele lor tari, a început a dezvălui treptat ascunsele frumuseți ale naturii. De atunci, cu pași timizi și tăinuiți la început, știința a făcut progrese din ce în ce mai mari și îndrăznețe,

De altă parte, nu trebuie să uităm sufiul nou adus de chemarea la lumină a maselor largi, cu vlaga lor nouă și tinerească. De aceea, în fruntea națiunilor care recoltează marile succese științifice despre care vorbirăm, stă Uniunea Sovietică, protagonista prin excelență a marii acțiuni de ridicare a maselor.

Exprimînd profunda noastră admirație savanților sovietici pentru strălucitele și rapidele lor victorii pe calea ce au deschis cu atîta măiestrie pentru cucerirea pașnică a spațiului cosmic, să le urăm succese tot mai mari și depline spre binele omenirii întregi.

Strelka și Belka — primii navigatori cosmici care s-au înapoiat pe pămînt

ATLAS LIRIC

Liliniu MICHAIA
(MOZAMBIC)

Dor de patrie...

Mi-e dor de patrie...
Acolo marea povestește
despre nenorocirile cumplite ale pămîntului
rănit de oamenii ce s-au ivit
din țărmurile altor mări...

Acolo, palmierii,
în amurg,
suspină melodiile amare
pe care le-au cîntat strămoșii noștri, –
strămoșii noștri
preschimbați în robi
de oamenii care, cîndva,
au apărut
din țărmurile altor mări...
Oamenii de pe țărmul altor mări,
nu ne-au adus decît pirjol și ură...
În inimile lor
n-au încăput
nici adevărul, nici iubirea...
În schimbul urii și al morții
au dus cu ei doar aur vechi,
și fildeș,
și frați de-ai noștri ferecați în lanțuri...
Oamenii de pe țărmul altor mări,
cu tunuri au venit,
cu guri de foc,
cu moartea au venit la noi,
ascunsă-n sutana neagră-a creștinismului...
Oamenii de pe țărmul altor mări,
i-au ferecat întîia oară-n lanțuri
pe moșii și strămoșii noștri...
Ei însă au uitat că Libertatea
peste milenii și robie,
din zare-n zare își ridică
nemuritorul,
limpedele glas...

Ei au uitat
că fiii-acestor gîrbove negrese
păstrează-adînc în sufletele triste,
nestinsa năzuință de-a trăi
în libertate
pe pămîntul lor !

O, Africă !
tu, mamă, sfîșiată
de colții și de ghiarele tristeții,
tu vezi cum fiii tăi se sting,
și plîngi,
zdrobită de dureri fără de număr !

O, sfînt pămînt al meu !
Vezi soarele aprins cum se-oglindește
numai în stropii de sudoare neagră
și numai în băltoacele de sînge...
Sudori și sînge...
sînge și sudori
se scurg mereu
pe coastele uscate
ale acestor negri triști,
flămînzi,
sub loviturile de bici
ce șuieră ca niște șerpi...

Pămîntule, tu, mamă !
Tu însă vezi și luna albă,
cînd
mingiie frunza neagră a pădurii,
împrăștiind tremurătoare umbre...
Ea luminează chipul de cărbune
al celor care cîntă-un imn străvechi,
cu sufletul întunecat
și greu de suferințele neomenești...
Lumina ei învăluie albăstruie
și sunetele tristelor tam-tamuri
și oamenii care dansează acum
neînfricați,
un dans ce se numește
Răscoală !

Mă arde dorul patriei !
Acolo,
și soarele – văpaie care arde –
e flacără protestului adînc
care-a țîșnit aprinsă din gîtlejul
poporului înlănțuit !
Acolo marea povestește
despre nenorocirile cumplite ale pămîntului...
Lumina lunii,
trăgînd năframa de pe ochii nopții,
arată miriadelor de stele
pămîntul
plin de pete de sudoare,
și pete negre,
pete mari de sînge...
Acolo, palmierii,
în amurg,
învăluind cu crengile lor totul
suspină melodiile amare
pe care le cîntau strămoșii noștri...

Și-n chemările sfîșietoare-ale sclavului
se-adună străbunele sunete ale Sambei !
O, ritmuri fraterne,
ale Sambei înflăcărate din Bahia
care aprind sîngele mulatrilor,
dau lincezeală și voluptate
femeilor în mișcare
și furia bucuriei
gambelor în vîrtej, ale negrilor,
sunetele Sambei !
Danie a Africii
pe care-au purtat-o sclavii cu ei
în pîntecele corăbiilor
și au desfășurat-o în nopțile chinuite
sub constelația Crucii din Sud,
înlănțuiți de bubuci și de melancolie.
Străbunele sunete ale Sambei !
O, învăpăiate mișcări
sub sunetul de maracà,
o, sunet al vrăjitei ghitare,
bătaie surdă și stinsă de atabakà...
Străbunele sunete ale Sambei !
Ele unesc poporul
ce doarme încă sub ramurile de imbondeiro,
și spun în limba străbunelor ritmuri,
poporului meu,
că lanțurile negrilor nu s-au sfărîmat,
că navele negriere tot mai vinează,
că ele încă mai există pe lume,
numai că numele lor s-a schimbat...
De toate acestea ne spune sunetul Sambei !

In romînește de TAȘCU GHEORGHIU

●

Jaques RABEMANANJARA
(REPUBLICA MALGAȘĂ)

Blesteme

(fragmente)

În frăție de gînduri și aspirații cu Kasavubu, Daniel Kanza și toți patrioții congolezi.

Pe treptele-mi cu vise incrustate,
pe blindele covoare,
murdare urme de noroi lăsară
înfierbîntații cavaleri
ai groazei și ai nopții.

În consemnele lor ca de plumb înzăuați,
stîlpeniți între crinii mei împovărați de mirezme
– crini cu astrală dulceață, cupe ale viselor
Tropicului –
păreau asemeni iezuiților surprinși în altare.

Unul înșfacă vasul în care abia înflorise,
ca o speranță, trandafirul.
Atins de mîinile pîngăritoare
vasul
în sute de țăndări se sparse,
cuprins de oroare.

Nimic nu se-mpacă aici cu trufia cuțitelor lor
și-mpotriva legii mitralierii și-a tunului
totul – pînă la furnici și țînțari – se răscoală !
Blestemate fie căutările lor !
Blestemată, trufia călăilor !
Blestemat fie chipul mercenarilor morții !
Cum ar fi vrut ei de pe buze să-mi zboare
cu ucigașa lor coasă, în tăișul rușinii și-al urii,
jerba de lumină-a sunisului meu, ofranda mea,
zeilor Primăverii întinsă !

Închid ochii. String pumnul.
Blestemate fie căutările lor !
Blestemată, trufia călăilor !
Blestemat, și grumazul și chipul
mercenarilor morții !
Înfierbîntații mesageri
ai groazei și-ai nopții !
Care-i numele tău ? Omul cu cap de tigru rînjește
spre mine.
Atunci, către fereastra dinspre Nord, mîna-ntinzînd,
le-am arătat
strălucitoarea stea,
o lacrimă de gene atîrnînd,
un diamant țîșnit din inima imensității.

In romînește de VASILE NICOLESCU

●

Bernard BOIS DADIER
(REPUBLICA MALGAȘĂ)

Liniile mîinilor noastre

Liniile palmelor noastre,
Liniile mîinilor noastre
Nu sînt rețelele paralelelor,
Nici cercurile meridianelor nu sînt,
Nici drumurile munților, înguste,
Nici cicatricele din platoșa pădurii,
Nici urma unor răni din bătălii apuse.
Liniile palmelor noastre,
Liniile mîinilor noastre
Nu sînt tranșee-adînci, șerpuitoare,
Nici sumbre catacombe de-adăpost,
Nici răni de șanțuri rupte de obuze
Și nici măcar potecile-ncîlcite-n
Sălbatece mărăcinișuri nu-s.
Liniile mîinilor noastre
Nu-s labirint de ulițe pe unde
Amărăciunea-ntinde rădăcini,
Nu-s firele îngustelor canale
De lacrimile-amare îmbibate,
Nu-s lanțurile urii și nu sînt
Nici funii bune de spînzurători.
Liniile mîinilor noastre –
Albe, negre, galbene, nu sînt
Panglicele granițelor, lungi,
Nici haturile împărțind ogoare,
Și nici convulsionatele tentacule de cinepă
Pe snopul vrajbei, strîns încolăcite.
Liniile mîinilor noastre
Sînt liniile vieții, Prieteniei,
Și ale viitorului, deschis,
Sînt liniile Inimii și ale Fericirii.
Liniile mîinilor noastre.
Sînt gingașe verigi care-au legat
Pe cei pieriți sub ierbi, de cei de-acum.
Pe prietenii de pe acest pămînt.
Liniile mîinilor noastre
Nu sînt nici negre,
Nici albe,
Nici galbene nu sînt.
Liniile mîinilor noastre
Ne-au legat visele
Într-un imens buchet de flori nemuritoare.

In romînește de TEODOR BALȘ

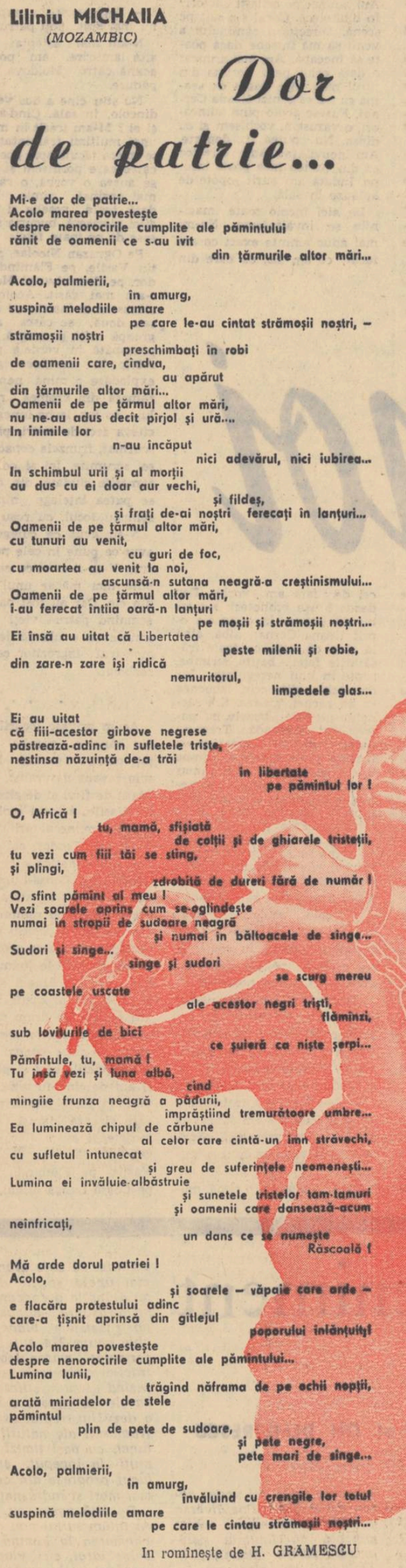

●

Noemia de SOUZA
(MOZAMBIC)

Samba

Ca și cum ar fi moartă, această sală enormă
e luminată de o falsă lumină,
plină de risete false și haine elegante,
o, nepotrivite
cu cel ce are părul buclat din născare,
cu cel căruia mîna rece a civilizației
i-a-ntins părul cu sila.
Și, dintr-odată,
strigătul străbunului jazz,
ca un strigăt de libertate,
ca o lovitură de lance,
sfîșiind învelișul de celofan...
Și sunetul grav al unei ghitare cu cinci coarde
aduce respirația caldă a nopților
și mii de speranțe,
speranțele Africii și ale fiilor săi.
Și iată unda saxofonului
și o maraká începe să bată
marcînd pe batuqua ritmul știut,
și din sală a dispărut falsitatea
frumoaselor maniere afectate ;
totul începe să vibreze, începe să vibreze...
Cine spune că acum, în sală,
nu se revarsă lumina lunii
ce-n noapte inundă din plin
colibele satului negru,
colibele din Banú ?
Cine spune că palmierii de cocos
și cajueiro nu sînt aproape,
bătînd cu frunzele mari un ritm pe batuqua?
Străbunele sunete ale Sambei !
Risetele albe s-au dezvăluit
și-n unda dansului se deșteaptă
minia, de veacuri dormitînd în batuqua,
azvîrlind de o parte vestmintele false,
rechemînd victorioasele trupuri
fremătînd și dansînd,
dansînd !
Străbunele sunete ale Sambei !
Ele păstrează vraja
străvechiului rit al macumbei
și magia tobelor rostogolind
bătăile surde gemînd pe marimba...

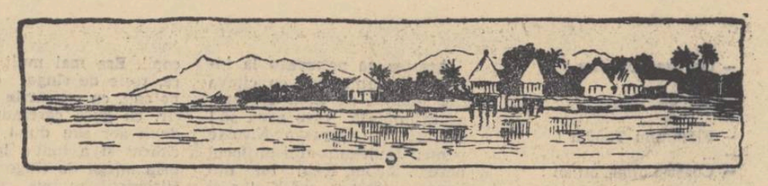

Sînt niște pungași ! Optzeci și cinci de dolari ! Ticăloșii ! spuse cu dispreț senor Armando, șeful depozitului, după ce cercetă în fugă contul. El deschise poarta de fier, dincolo de care se afla „Tatra" noastră, așezată pe o platformă de cale ferată. Pentru patruzeci de kilometri! Știți cît ar fi trebuit să lucrez eu pentru această sumă ? Exact trei luni ! Și trebuia să mănînc numai frunze, să beau apă din pîriu și să mă îmbrac cu frunze de banane !

După un sfert de ceas am ieșit pe poartă.

— Drum bun, spuse Armando, și ne-întinse mîna. Și să nu-l uitați pe acei de acolo ! spuse el și făcu un semn cu capul către locul unde se afla conducerea societății **United Fruit.** Ei ne jupoaie pe toți. Știți cît primește un muncitor care lucrează pe plantațiile lor ? Un colon și zece centime ! Dar pentru o sticlă de bere proastă americanul cere doi coloni ! Ce să mai vorbim ! O să ne mai vedem noi ! O să blestemați de multe ori Golfito, pînă veți ieși din această groapă !

În portul Golfito, muncitorii sînt oamenii cei mai săraci și rabdă cel mai mult de foame. Aceeași viață mizerabilă duce și un mic număr de meseriași din localitate. Iar ceilalți, bărbați, femei și copii, nu fac altceva decît să cumpere și să vîndă : fructe, legume, sandale făcute din anvelope furate, cîrpe, vise, maimuțe și papagali, prinși în pădurile din împrejurimi, rufărie defectă de la fabricile de textile din Brazilia. Iar cînd nu au ce vinde, se vînd pe ei înșiși. Mercantilismul companiei de export a bananelor a pătruns în colțurile cele mai îndepărtate ale localității, în gîndire, în visurile, în activitatea zilnică a oamenilor, în ideile lor cu privire la viață. Obsesia afacerismului nu sare nicăieri atît de puternic în ochi ca în singurul hotel, unde am găsit adăpost pentru două zile. Hoteiul ocupă clădirea cea mai înaltă din port. La etajul al doilea se află barul și cîrciuma, alături e sala de dans, după modelul cîrciumilor din vestul „sălbatic", apoi o prăvălie unde se vinde tot ce-ți poftește inima, de la bricege și cisme, pînă la șei și valută străină. La casă stă proprietarul întreprinderii, Romero, fost cămătar. Nimeni nu știe care este adevăratul lui nume, dar, după trăsăturile feței, se vede că e venit de undeva, din Orientul apropiat.

După lungi discuții, ne-a închiriat două camere la etajul al treilea. Nu ne făceam iluzii despre hotel și despre condițiile în care se poate locui aici, dar, cînd am trecut pe lîngă numeroasele uși de la cele trei etaje, ni s-a făcut rău. Nu înțelegeam cum se poate ține un hotel atît de mare și atît de murdar, într-un loc pustiu, departe de căile maritime, într-un port izolat de propria lui țară, fără să mai vorbim de alte țări...

Camerele au pereți de scînduri, de carton și de saci ; ușile nu sînt date la rindea, n-au clanțe, lacătele atîrnă în voie ; camerele sînt mici, ca niște cotețe și au cîte un singur pat. Pentru zeci de asemenea cotețe, pentru tot etajul există o singură latrină comună, murdară de ani și ani, și un singur duș comun, cu podeaua putredă. Nici pomeneală de chiuvete !

În hotel, peste tot miroase a alcool, a sudoare și a gunoi ; se aud rîsete, gemete, sforăituri... Abia acum am înțeles de ce l-am convins atît de greu pe bătrînul Romero să ne închirieze două camere. Cîștigă mai mult dacă închiriază camerele cu ora și nu cu ziua. Intreprinderea este locul de întîlnire al prostituatelor din Golfito, care în altă parte n-ar fi avut clienți. Golfito, ultima treaptă de decădere a acestor femei.

Seara, cînd stăteam la un pahar de bere în cîrciuma învăluită în fum, un muncitor din port ne-a împărtășit părerea lui despre Golfito, care exprima exact realitatea:

— Directorul Sanderson și bătrînul Romero sînt diavolii cei mai bogați din Golfito !

LEGEA PROFITULUI

Privim fără să vrem la această lume ciudată și îngrozitoare din jurul nostru. Hotelul se află chiar la marginea orășelului, pe o limbă de pămînt între Golful dulce și un munte înalt, acoperit pînă-n vîrf de o pădure deasă. De aici pleacă un drum plin de praf, care duce spre orășel și spre debarcader, de-a lungul căruia pe o parte se întinde gardul de sîrmă al gării de transbordare, iar pe alta un rînd de case de lemn.

Ici, colo, lîngă case se văd cai înșeuați, legați de cîte un stîlp. Aproape toate ușile caselor sînt deschise ; în fața unora atîrnă draperii din mărgele de sticlă.

Cineva lucrează la o mașină de cusut, în altă parte urlă un patefon, se aud zgomote de pahare... În fața unei clădiri dărăpănate cu două etaje, atîrnă o firmă pe care scrie „cinematograf", precum și cîteva afișe cu cow-boy, pe care-i recunoaștem după revolverele și pălăriile lor mari. Aceste filme americane, care au părăsit ecranele acum un sfert de veac, aduc venituri numai aici, în acest colț de lume, un fel de ladă de gunoi a civilizației.

Lîngă port, limba de pămînt se lărgește și casele de lemn urcă pe panta muntelui. Cînd ieși din port, intri îndată în larma tîrgului. Barăci pline de fructe și cu limonadă tulbure, baruri și berării sub coviltire mari din foi de cort, gherete de scînduri, lustragii și misiți, gură-cască și vînzători de bilete de loterie, oameni pentru care ceasul și calendarul sînt niște invenții fără valoare.

Atmosfera apăsătoare de aici ne cuprinde încetul cu încetul. La Golfito n-ai unde să fugi de atmosfera înăbușitoare a hotelului lui Romero. Tot orașul pare o temniță uriașă, ale cărei chei se află în casa de bani a societății americane care exportă banane. În partea dinspre Panama, societatea controlează numai drumurile care o leagă de Costa-Rica, dar aici ea ține în mîinile ei toate intrările și ieșirile. Face aceasta în mod conștient, pentru ca lumea să știe cît mai puține lucruri despre Golfito, iar Golfito să uite că există și o altă lume.

Trustul bananelor are putere nu numai asupra oamenilor pierduți și oropsiți de aici. În partea opusă a portului se află un alt Golfito, copia localității Puerto-Armueles, orășel plăcut la înfățișare, situat pe teritoriul societății, despărțit de primul Golfito prin ziduri, garduri, porți, interdicții, instrucțiuni și prejudecăți. Dincolo de aceste porți se văd vilele elegante ale funcționarilor americani ai societății, clădirile administrației, școala, biserica, spitalele, cluburile, parcurile, grădinile și bazinele ; pe alei cu umbre groase lunecă mașini. Dar în Golfito sînt numai cîteva automobile fiindcă n-au unde să circule în afara străzilor orășelului.

Dar și viața externă a orășelului este izolată : întîi de orășelul din port, de grijile și de paznicii lui și apoi de cealaltă lume, prin contractele făcute pe termen lung.

Nu contează faptul că primii americani erau mînați de setea de aur, de creșterea vitelor, iar acum, pe malul Golfului dulce, baza vieții sînt bananele...

E același sistem și prin urmare și situația este aceeași. De la vechii americani, Golfito a moștenit legea pumnului, a cruzimii, anarhia inițiativei private, tradiția „personalității puternice". Bogăția — iată singurul scop al vieții. Bogăția te face renumit și respectat. Bogăția în Golfito înseamnă putere și drepturi nelimitate.

. . . . . .

A PATRA OARĂ E „CINCI MAI"

...În sfîrșit am ajuns la Puntarenas...

...Notăm în jurnal : „Cinci mai".

Acum trei ani, la cinci mai, am părăsit țărmul Franței și ne-am îndreptat spre Africa. Acum doi ani, la cinci mai coboram împreună cu minerii negri în minele de aur de la Johannsburg. Acum un an cumpăram în Argentina, de la vameși, anvelope noi, venite din Cehoslovacia. Ce va fi după un an ? După un an (poate și mai devreme) vom fi acasă, între ai noștri.

Termometrul ne întoarce îndată la realitatea fierbinte. Într-un ceas de urcuș, pe un drum cu hîrtoape, altimetrul a sărit la o mie de metri. Un soare necruțător încinge stîncile crăpate, ridicînd temperatura pînă la patruzeci de grade. Peisajul se schimbă brusc. În locul pădurilor tropicale și a plantațiilor de trestii de zahăr, apare o pădure aeriană de eucalipți. În umbra lor, alături de flori albe ca zăpada, vedem copaci

Irji HANZELKA și Miroslav ZIGMUND

DIN COSTA-RICA IN COSTA-RICA

Din cartea „Între două oceane"

pe care se coc boabe roșii de cafea. Mai încolo se înșiră rînduri drepte de ananas. Apoi vin din nou dumbrăvi de portocali, lămîi, piersici, așezări cu case frumoase.

E o regiune cu soare blînd, cu perspective largi, cu vînturi umede, cu pămînt bogat în fructe și culori.

Și costumele și casele țăranilor sînt colorate. Și căruțele par colorate. Nu sînt care simple, obișnuite. Lunecă în urma boilor, pe cele patru roți, fără obezi. Fiecare roată este un model de artă populară, de înfloriturl, de culori, de ornamente, executate cu măiestrie de oameni simpli.

Da, așa arată cealaltă Costa-Rica.

Amintirea întîmplărilor din țara bananelor, a pericolelor din călătoria noastră pe apă se împrăștie ca ceața în lumina soarelui. Abia acum am pășit în adevărata Costa-Rica, în regiunile ei muntoase din jurul capitalei San-José, în locurile cele mai pitorești ale țării...

...Istoria republicii Costa-Rica este făcută din alt aluat decît istoria altor țări ale Americii latine. Ea se deosebește prin faptul că, timp de patru veacuri, aici, nu s-a întîmplat nimic senzațional...

„CU CIOMAGUL MARE"

Lanțul munților Cordelieri, cu vulcanii lor în acțiune pînă în ultimul timp, stinși acum, despică Costa-Rica în două. Pe versantele lor, cam la o mie de metri deasupra nivelului mării, se întinde una din cele mai frumoase regiuni ale republicii. Aici găsești tot ceea ce-și poate dori omul : climă subtropicală temperată, apă, sol bogat și fertil. Pe țărmurile oceanului Pacific și ale Oceanului Atlantic se întind păduri tropicale, care acoperă trei pătrimi din suprafața țării. Dar, în partea de nord est, Costa-Rica e arsă pe alocuri cum e șesul Ogaden din Etiopia sau întinderile sterpe din Transvaal...

Costa-Rica are aproape un milion de locuitori. Deși a trecut un lung interval de timp și s-au produs schimbări uimitoare în structura interioară a țării — de la colonie la republică liberală, neorînduită, dar cu adevărat liberă, pînă la republica de azi, de sine stătătoare numai de formă, legată de mîini și de picioare de împrumuturile făcute în America de Nord — deși au avut loc atîtea schimbări, în sînul majorității locuitorilor din Costa-Rica au rămas vii tradițiile democratice ale primilor coloniști spanioli.

Pînă-n ultimul timp, Costa-Rica era socotită una din țările cele mai înaintate din emisfera apuseană. E suficient să cercetăm bugetul republicii. Cincisprezece la sută din venituri sînt alocate pentru învățămînt. Costa-Rica nu are armată. În America Latină, Costa-Rica trece drept o țară care preferă cărțile în locul armelor, unde, pînă la lichidarea armatei, numărul cadrelor didactice depășea numărul soldaților. Costa-Rica a dat Americii latine poeți, scriitori, istorici, arheologi și filozofi. Ea trece aici drept una din țările cele mai înaintate din punct de vedere cultural. Se mai poate adăuga că republica Costa-Rica a fost una din primele țări, care, în 1941, a declarat război statelor agresive ale axei.

Această predispoziție pentru democrație autentică a devenit, mai ales după război, un ghimpe în ochii diplomaților nord-americani. Ei n-au privit cu simpatie faptul că guvernul Costa-Ricăi a rezolvat diferendul teritorial cu Panama, fără ajutorul altora și pe cale pașnică, că a înființat o universitate, spitale și a pornit cu energie la construirea autostrăzii spre Panama. Mai mult, au trebuit să se împace cu gîndul că, în San-José, Costa-Rica a făcut, din fostele cazărmi, muzee și săli de expoziție, a introdus asigurările sociale pentru funcționari, că sindicatele își desfășurau cu succes activitatea. Și, pînă la urmă, Costa-Rica a devenit o piedică pentru afaceriștii de la **United Fruit Company.** Și a fost înecată în propriul ei sînge. Au fost uciși peste o mie de membri ai partidului de stînga **Vanguardia popular ;** drepturile sindicale ale muncitorilor au fost suprimate într-o singură noapte. Cincisprezece mii din oamenii cei mai înaintați ai țării au preferat să emigreze.

Și cînd lucrurile s-au potolit, scaunul prezidențial a fost ocupat de Otilio Ulate, fost ziarist, omul de încredere al Americanilor de la **United Fruit Company.** Evident, nu s-a întîmplat nimic ! Dar paznicul american și-a făcut vînt „cu ciomagul mare" !

SAN-JOSÉ

Nu se poate spune că San-José, capitala republicii Costa-Rica, prezintă la intrare o carte de vizită elegantă. Peisajul, care apare în fața ochilor noștri, cînd trecem podul și panta de la cotitura riului Rio-Torreo, amintește o colonie vremelnică, care seamănă foarte mult cu aceea pe care am văzut-o acum o lună în împrejurimile lui Ambato, în Ecuador, după cutremur : magherniță, construite în grabă și la întîmplare, din materiale proaste și care nu costă nici un ban; bucăți de scînduri, tablă crestată și strivită, bucăți de cărămizi, foi de carton gudronat.

Am rămas uimiți cînd am văzut centrul orașului : întinderea, liniștea ca la țară, farmecul arhitecturii spaniole și contemporane care se îmbină cu o curățenie exemplară ! Cu mici excepții, aici nu există locuri, nici în suburbii, unde se îngrămădesc palatele bogătașilor. Tabloul dezolant pe care l-am văzut la intrarea în capitală, specific Americii latine, este un petec neînsemnat de mizerie în San-José.

Ne aflăm în capitala unei țări din America latină unde legea învățămîntului obligatoriu se aplică pe deplin, cel puțin în raioanele populate. Școlile particulare, ale bisericii și ale sectanților nu suferă din această cauză.

Oamenii de aici se deosebesc de locuitorii din Panama și din majoritatea orașelor Americii latine prin îmbrăcăminte, gusturi, maniere și înfățișare exterioară. In San-José nu există lux exorbitant și nici cerșetori. Aici nu se întîlnește nicăieri temperamentul lăudăros, care pozează mereu și care, în America de Sud, acoperă goliciunea spirituală. Am rămas uimiți de numărul librăriilor din centrul orașului, foarte mare în comparație cu alte țări ale Americii latine. Nu departe de piață se află biblioteca orașului, cu un număr mare de cărți, consultate de păturile cele mai largi ale popu-

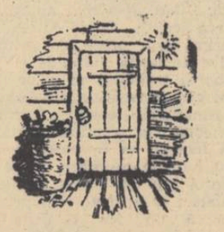

lației, fără plată. Dar, în parcuri, pe străzi, în magazine și în biblioteci, am văzut că toți oamenii au pe chipurile lor o expresie de spaimă. Această spaimă, această încordare parcă atîrnă deasupra orașului și a întregii țări. Majoritatea locuitorilor n-au uitat faptul că cincisprezece mii de oameni au fost nevoiți să se expatrieze.

Discutam cu ziariștii în redacția ziarului **Diario de Costa-Rica.** Pe lîngă noi a trecut un lucrător din personalul de serviciu cu o bucată de cretă în mînă și chiar în spatele nostru a sărit pe geam, pe balconul care înconjoară etajul al doilea. Numai după ce ne-am luat rămas bun de la ziariști și am ieșit în stradă, am înțeles gestul ciudat al acestui „lunatic". Redacția anunța pe o tablă neagră, care atîrna pe fațada clădirii, știrile sosite tîrziu. Omul scrisese pe tablă o știre scurtă. „Astăzi dimineața a fost zădărnicită o nouă încercare de atentat împotriva președintelui republicii, a înălțimii sale don Otilio Ulate".

În romînește de
VL. CAVARNALI

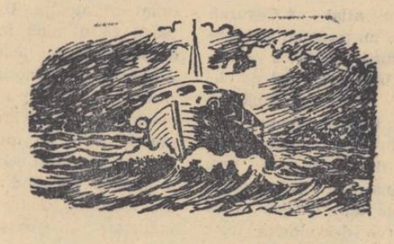

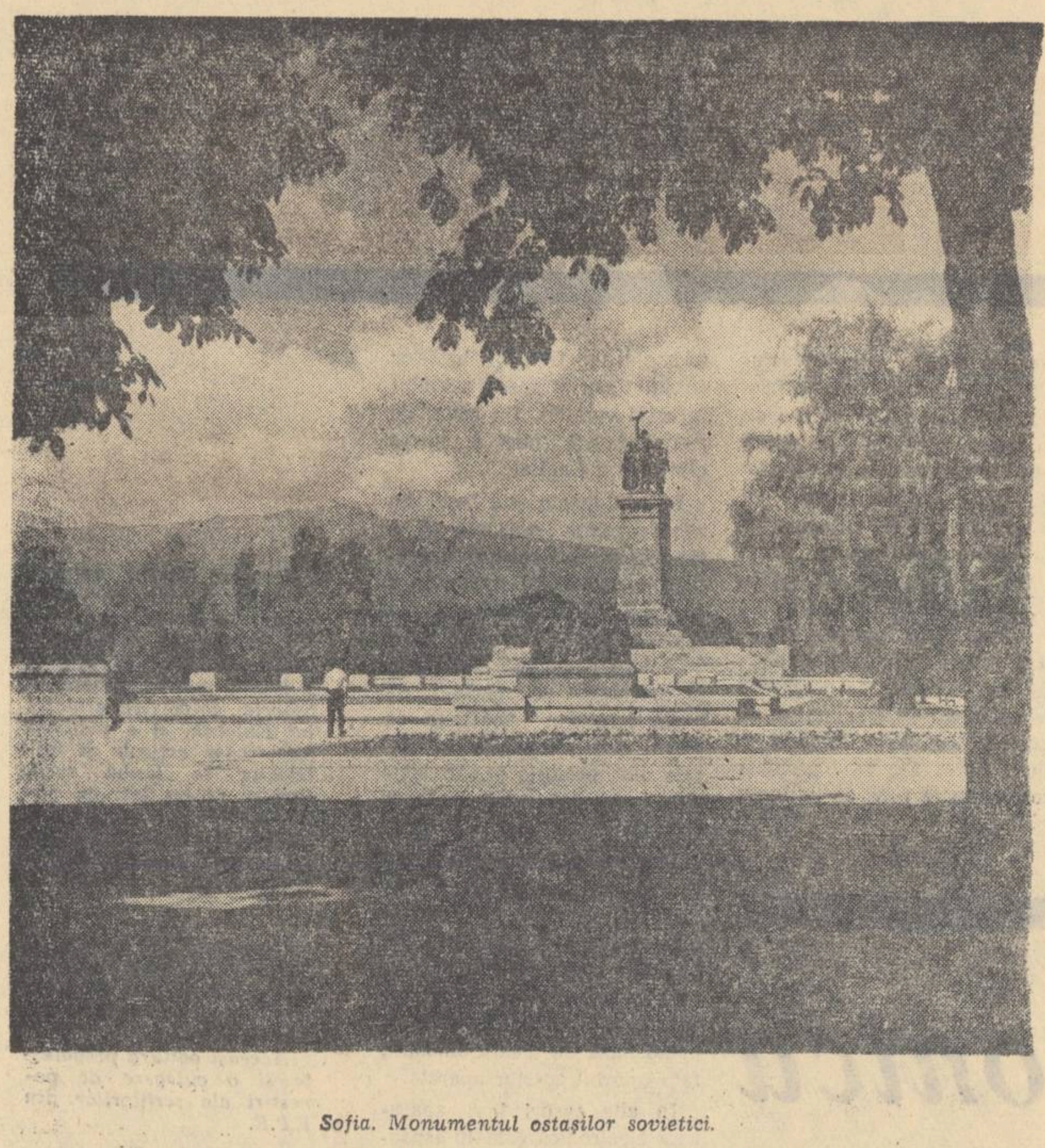

Sofia. Monumentul ostașilor sovietici.

RELIEF

Ultimele numere ale revistei Teatrul *mărturisesc un efort organizat de a cuprinde aspectele multiple ale contemporaneității, de a contribui la rezolvarea problemelor care stau în fața dramaturgilor, actorilor, regizorilor, criticilor și scenografilor. Preocuparea pentru apropierea creației dramatice de viață, de actualitate, de omul epocii noastre, pentru lărgirea orizontului de viață a spectacolului e subliniată în articolele, în largile discuții organizate de redacție, în piesele de teatru ale dramaturgilor noștri cărora li se acordă un spațiu suficient în paginile revistei. Teatrul a pășit decis pe un drum rodnic.*

Ciclul de discuții Teatru și contemporaneitate, *inaugurat în nr. 5, prilejuiește cîteva schimburi utile de păreri între oamenii de teatru. Legăturile organice dintre teatru și actualitate sînt analizate în discuții creatoare, la un nivel înalt, de la care se caută soluțiile practice ale problemelor contemporaneității. După cum subliniază aproape toți participanții la discuții, pe scenă trebuie să apară eroii epocii noastre. Pe bună dreptate afirmă Radu Beligan că* „pe scenă trebuie să apară eroii epocii noastre". *Contemporaneitatea, conchide Radu Penciulescu, nu e conferită de epoca la care se referă piesa, ci de poziția autorului. Cu alte cuvinte,* Mutter Courage *sau* Ivan cel Groaznic *sînt, totuși, creații cu o înaltă valoare actuală, datorită unghiului din care e privită epoca. E punctul de vedere apărat de un alt participant la discuții, Al. Finți.*

Deosebit de interesante ni se par intervențiile lui Tompa Mikloș precum și cea a celor doi tineri regizori, Horea Popescu și Lucian Giurchescu. Accentuînd necesitatea unei creații dramatice puse în întregime în slujba ideilor socialiste a construirii unei societăți noi, ei afirmă cu hotărîre valoarea unor opere create de pe poziții partinice și ideologice ferme. Numai de pe aceste poziții „poate fi atacată o diversitate de moduri de expresii scenice", *așa cum afirmă Horea Popescu.*

Perspectiva și ritmul, probleme esențiale ale artei scenice, sînt tratate ca probleme incorporate conținutului piesei, exprimînd ritmul tumultuos al epocii noastre. În spiritul apropierii dramei de spectatori, de uriașele mase de oameni ai muncii care au devenit obișnuiți ai sălilor de teatru, Lucian Giurchescu subliniază necesitatea creerii unui teatru cu adevărat popular. Ideea reluată și aprofundată într-un număr ulterior, de Miron Niculescu. În condiții dictate de profilul fiecărui teatru în parte, tînărul regizor vede posibilitatea ieșirii spectacolului „dintre ziduri și canoane" *pentru a se apropia de spectatori. Fără îndoială că, amintindu-ne de succesele obținute în spectacolele din stagiunea trecută reprezentate în halele uzinelor, în satele colectivizate, punctul de vedere al lui Miron Niculescu nu poate fi socotit altfel decît o încercare reală de a arunca o punte și mai trainică între scenă și cei cărora le este destinată creația dramatică.*

Spectacolele cu adevărat contemporane, cu un bogat conținut de idei, inspirate din viața epocii noastre, adresîndu-se oamenilor epocii noastre; acesta e punctul de vedere apărat cu argumente concludente de majoritatea tinerilor regizori participanți la discuție.

Însemnările lui Dorel Dorian, Trebuie să trăim astfel, *ne obligă secolul, reconstituie biografia unuia din milioanele de oameni cărora regimul democrat-popular le-a dăruit sensul real al demnității umane. Evoluția maestrului țevar Eremia Săraru, mort într-un accident în care salvase viața unui tovarăș de muncă, e urmărită de-a lungul unei perioade relativ scurte: zece ani. Dar sînt anii în care meșterul Săraru a cunoscut partidul, s-a identificat cu țelurile sale. Concluzia însemnărilor tînărului dramaturg e cît se poate de semnificativă. Eremia Săranu a căpătat un nou etalon al demnității:* „dragostea și lupta pentru marea cauză a milioanelor de Eremia Săraru".

Lucrate cu finețe psihologică și cu patos, rîndurile lui Dorel Dorian urmăresc și izbutesc demonstrarea unei idei de certă valoare etică.

Provoacă nedumerire articolul semnat Florian Potra: Dinamica transformării. *Pornind de la lăudabila intenție de a reda* „punctele în care acțiunea îndrumătoare, înnoitoare, a partidului se face resimțită în conștiințe", *articolul eșuează într-o enumerare fugară a conflictelor din cîteva creații ale dramaturgiei noastre recente. Cu un efort de analiză în plus, cu o discutare multilaterală a unei asemenea probleme, deosebit de fructuoasă, articolul n-ar fi avut decît de cîștigat. Așa, însă, el rămîne la marginea problemelor, departe de a aduce o reală contribuție științifică. Țelul pe care și-l propunea Florian Potra obligă la mai multă seriozitate.*

Traian Șelmaru prezintă în articolul Dramaturgia contemporaneității și dramaturgia „contemporaneizării", *două dintre cele mai interesante piese originale ale stagiunii trecute:* Secunda 58 *de Dorel Dorian și* Explozie întîrziată *de Paul Everac. Distingînd cu precizie tratarea cu adevărat originală de efortul de a ridica din desuetudine un subiect căruia i se aplică, pro-causa, un luciu fals contemporan, autorul insistă asupra necesității de a urmări viața eroilor în conformitate cu o singură lege: aceea a adevărului vieții. Articolul constituie un bun exemplu de cronică profundă, axată pe o idee centrală, esențială, pentru creația dramatică.*

Și sumarul numărului 8 (august) al revistei mărturisește preocuparea redacției pentru dezbaterea problemelor celor mai stringente ale actualității. Articolul După șaisprezece ani, *semnat de Aurel Baranga, realizează o sugestivă confruntare între întunericul în care regimurile trecutului încătușau energiile poporului nostru și revoluția culturală, deschizătoarea drumurilor spre afirmare ale talentelor oamenilor muncii din țara noastră. Redactat într-un stil publicistic de reală valoare, articolul integrează în mod convingător creația dramatică contemporană în avîntul minunat al întregii culturi socialiste.*

Deosebit de utile și interesante, însemnările lui Alexandr Karaganov Despre contemporaneitatea caracterului. *Aducînd în discuție cîteva din dramele cele mai recente reprezentate pe scenele sovietice, criticul demonstrează necesitatea de a pătrunde adînc în viața eroilor unei piese, de a descoperi resorturile cele mai subtile care declanșează marile procese sufletești, manifestările noii conștiințe ale oamenilor sovietici.*

Vizita celebrului teatru „Vahtangov" a oferit prilejul ca în paginile revistei să apară un articol extrem de valoros, sub semnătura regizorului principal al teatrului, Ruben Simonov. Articolul susține necesitatea unei forme înnoitoare, răspunzînd cerințelor spectatorului modern.

Reținem și însemnările lui Dorel Dorian inspirate din viața profundă, tumultuoasă a oamenilor epocii noastre, eroi încă insuficient cunoscuți de dramaturgi. Pe aceeași linie se înscrie reportajul lui Eugen Mandric, demonstrînd necontenita creștere a exigențelor spectatorului din sălile noastre de teatru. Interesant prin analiză, articolul lui V. Silvestru, adevărată pledoarie pentru înțelegerea contemporaneității ca o atitudine activă în raport cu idealul uman al vremii noastre.

Ultimul număr al revistei Teatrul *demonstrează hotărîrea redacției de a nu se abate de pe drumul contemporaneității, al abordării multilaterale a problemelor epocii. Ceea ce, evident, merită a fi relevat.*

Ni se pare cît se poate de fericită ideea de a însoți articolele cu desenele lui Silvan, de o pătrunzătoare finețe în reprezentarea caracterelor. Poate că n-ar fi lipsită de interes editarea unui album conținînd desenele lui Silvan, album care ar reprezenta, așa cum o făceau portretele contemporane semnate cîndva de Iser, o frîntură din viața intelectuală a epocii.

UN NOU CERC LITERAR

Încă un cerc literar bucureștean a luat ființă. Tineri muncitori de la I.O.R., Timpuri noi, Țesătoriile Ilie Pintilie și Cartonajul s-au adunat miercuri 17 august la Casa de cultură a tineretului din raionul Tudor Vladimirescu. Fără îndoială, în curînd, creațiile acestor tineri, îndrăgostiți de realitatea vie a epocii noastre pe care vor să o exprime pe măsura talentului lor, vor putea vedea lumina tiparului. Dorim spor la muncă tînărului cerc literar.

Radu BOUREANU

STÎNCA

Lui Anghel Todorov

Acolo, în Balcani, în munți, acolo
Unde se profilează magic Rila
Cu piscu-mbătrînit de neaua nouă,
La Boroveț, am stat pe Stînca neagră ;
Am stat pe pragul morții, între brazii
Ca un alai de ciocli verzi în neguri ;
Era-n octombrie, pe munte neaua
Lăsase lîna oilor de gheață.
Și peste munți, o cergă cenușie
Era întregul cer proptit pe piscuri.

*

Stăteam pe Stînca neagră-n pragul morții
Deasupra prăbușirii reci și drepte
Încremenită de la vîrf la poale
Și golul îl umpleau fiorii morții
Și rămînea tot gol, cum îl priviră,
Într-o clipită, poate cea din urmă,
Cei prăbușiți... bulgarii, partizanii
În clipa cînd cădeau în veșnicie.

Pe Boroveț, urmînd șoseaua albă,
Sinuoasa serpentină, zeci de vile
Erau cotețe mari de ghiftuire,
Ei erau duși... De cine?... Tot de arme,
Și armele cînd îngrădesc poporul
Sînt arme de osîndă, de pedeapsă,
Pedeapsă pentru freamătul de sînge
Ce fîlfîie în steagul răzvrătirii ;
Nu răzvrătire, cîntec viu de lupte
Ce clocotea aprins în steagul roșu.
Ei erau duși, împinși pe Stînca neagră.
Dar nu era o stîncă torpeeană,
Nu legi spartane osîndeau schilozii,
Schilozii osîndeau la moarte oameni,
Schilozii sufletești ai burghezimii
Ce călăreau pe sluți berbeci de aur.
Îi împingeau în gol pe Stînca neagră
Pe cei acoperiți de răni și slavă
Cum slava îi veghea sub cort albastru
Cînd cerul oglindea pupila rece,
Îi împingeau în gol pe Stînca neagră
Și trupuri explodau în vale, roșu
Că nici în moarte nu trădară steagul
Cei osîndiți, de fiare, partizanii,
Urmașii lui Spas Ghinov, Cestimenski,
Ai lui Ivan Vazov și Hristo Botev...

...Și cum stăteam legat în groaza oarbă
Care de mii de ori mă sfărîmase
Imaginar pe albia de piatră
Cum au pierit atîtea vieți bulgare,
Am înțeles că-n shakespeariene drame
Nu-i mai cumplită groaza, mai crescută.

Mîini omenești au prăbușit de-acolo
Vieți omenești cum ai svîrli baloturi ;
Urechi au auzit și ochi văzură
Și urlet și explozia de carne
Și sîngele ce aburea în urmă
Chemînd tîrziu jivinele pădurii
Ca să descurce locul de cadavre.
Unde sînt ochii, unde e auzul
Și mîinile care-au împins sălbatec?
Mai întregesc și-acuma o făptură ?

Se învîrtea ca un inel tot cercul
De munți... Adînc, pe albia de piatră
Se ridicau odată cu amurgul,
De-acolo, din tiparul lor de groază
Și se-ntregeau cei detunați de stîncă,
Iar sîngele pătruns de mult în porii
Pămîntului, țîșni din piatră, valuri,
Se adună — și fîlfîind sub vîntul
Mîniei ce bătea din detunații
De Stînca neagră, larg cuprinse cerul
Amurgului, cu flamura de sînge.

LITERATURA BULGARĂ ACTUALĂ

Gheorghi Markov
Sofia

Literatura bulgară are puternice tradiții democratice și revoluționare. O privire rapidă asupra evoluției ei istorice ne arată că aproape toți scriitorii bulgari importanți au fost indisolubil legați de popor și că operele pe care le-au creat au avut un caracter realist și național. Aceleași tradiții sînt respectate azi cu o consecvență și mai riguroasă, de pe o bază ideologică și politică mai ridicată. Scriitorii bulgari sînt strîns uniți în jurul Partidului Comunist și al marxismului. Atacurile violente ale revizioniștilor n-au produs nici o spărtură în rîndurile lor, iar revizionismul, în general, n-a găsit teren în literatura bulgară.

Eforturile literaturii bulgare actuale, pe linia realismului socialist, tind să creeze opere care să oglindească realitatea de pe pozițiile idealului socialist și să dea un ajutor activ la formarea noii societăți fără clase. Există azi condiții deosebit de favorabile pentru izbînda acestor eforturi. Atmosfera de muncă intensă pe scară națională, pentru realizarea grandiosului plan cincinal găsește un viu ecou în rîndurile scriitorilor bulgari, care își concentrează toate forțele pentru a păși în ritmul înfloririi generale și a aduce aportul lor la opera de edificare culturală.

Sarcina principală a scriitorilor bulgari este azi crearea unor opere inspirate de viața nouă și care să se remarce prin incontestabila lor valoare artistică. În anii scurși de la Eliberare, scriitorii bulgari au dat numeroase lucrări epice, lirice și dramatice remarcabile. Trebuiesc amintite în primul rînd *Tutunul* de D. Dimov, *Candelabrul de fier* și *Clopotele din Prespa* de D. Talev, *Oameni obișnuiți* de G. Karaslavov, poeziile publicate de E. Bagriana, N. Furnagiev, Lamar, M. Isaiev, piesele de teatru *Alarma, Dragostea* și *Fericirea* de O. Vasiliev, *Grația regală* de K. Zidarov etc. Experiența personală a scriitorilor și orientarea lor ideologică i-au ajutat să pătrundă în esența faptelor și a fenomenelor sociale, să zugrăvească excelente portrete de eroi pozitivi, să demaște tot ce e reacționar și putred. Scriitorii au reușit să înțeleagă și să descrie psihologia anumitor caractere umane tipice, să arate cu măiestrie anumite procese psihologice și ideologice complexe în conștiința oamenilor. Trebuie să se remarce că, deocamdată, cele mai mari reușite au caracterizat o tematică din trecutul apropiat sau depărtat. Astfel, romanul *Tutunul* arată caracterul rapace al monopolurilor în ultimele decenii ale sistemului capitalist. Trilogia lui D. Talev înfățișează luptele macedonenilor pentru eliberarea lor națională în secolul trecut. *Oameni obișnuiți* analizează procesele sociale în epoca primului război mondial. Piesele *Fericirea* și *Alarmă* de O. Vasiliev reînvie zilele de tensiune dramatică ale rezistenței antifasciste. Aceasta nu înseamnă însă că nu s-au înregistrat succese și în tematica contemporană. În afară de romanele lui Andrei Guliașki, de nuvelele lui P. Vejinov și St. T. Daskalov, se mai pot cita încă numeroase lucrări cu serioase însușiri artistice. Cele mai mari succese au fost în domeniul poeziei lirice, mai aproape ca gen de viața contemporană și care a reacționat direct la evenimentele actualității.

În anii puterii populare, s-au petrecut transformări adînci. Orașul și satul, viața și moravurile lor și-au schimbat fizionomia. Am văzut ridicîndu-se și formîndu-se oameni care ne surprind prin eroismul muncii lor și prin înalta lor conștiință socialistă. Cititorii bulgari vor să vadă azi în literatură viața nouă și eroii ei, vor să cunoască prin prizma creației poetice procesele care se produc în sînul societății și în psihologia omului nou. Totuși, problema nu rezidă numai în rolul pur descriptiv al literaturii. Datorită operelor pe teme din actualitate se poate mai bine cunoaște imaginea timpului și se poate mai intens acționa asupra conștiinței omului într-un spirit socialist. Iată de ce Partidul și Uniunea Scriitorilor bulgari au subliniat că sarcina principală a scriitorilor este înfățișarea cu măiestrie a construcției socialiste, a clasei muncitoare și a satului colectivizat, a oamenilor noi ai societății noastre. Scriitorii bulgari își dau bine seama de importanța acestei sarcini și nu-și precupețesc eforturile în realizarea ei. Nicicînd mai mult ca în ultima vreme nu s-au arătat mai entuziaști și mai hotărîți în fața problemelor palpitante ale vieții contemporane, niciodată tendința stabilirii unei legături strînse între artiști și masele muncitoare n-a fost mai puternică. Numeroși scriitori tineri au hotărît să trăiască o perioadă mai îndelungată printre muncitorii uzinelor, pe marile șantiere de construcții sau în gospodăriile agricole. Inspirați de cele văzute, au și început să ne dea lucrări noi, fructul observațiilor și meditațiilor provocate de contactul direct cu realitatea.

Bineînțeles că tematica nu constituie singura problemă. Scopul viitorului este de a crea nu numai lucrări pe o temă actuală, dar de a ne oferi opere de o incontestabilă valoare estetică. S-a vorbit și înainte, ce e drept, de măiestria artistică, dar s-a vorbit cam emfatic, fără a concretiza și adînci lucrurile. Ceea ce constituie azi elementul nou este că problema calității în literatură face obiectul unor discuții ample și vii. Indulgența pentru slăbiciunile artistice în schimbul unor merite de tematică aparține cu totul trecutului. Este necesar ca noul conținut de viață și idei să fie transpus într-o formă artistică perfectă. Problema măiestriei și a calității artistice nu se reduce la particularități formale și exterioare; ea este organic legată de însăși construcția imaginii poetice. Trebuie să se sublinieze în această privință influența binefăcătoare a literaturii sovietice și, cu deosebire, a celui de-al III-lea Congres al scriitorilor sovietici. În cursul discuțiilor la acest Congres, a reeșit în mod categoric că problema esențială a literaturii realist-socialiste este azi aceea a calității. Această concepție a fost îmbrățișată și de rapoartele lui G. Karaslavov și P. Dancev asupra rezultatelor lucrărilor celui de-al III-lea Congres al scriitorilor sovietici, prezentate la adunarea specială a scriitorilor bulgari.

Tendința care caracterizează azi literatura bulgară este tocmai străduința scriitorilor de a crea opere artistice valoroase. Încercarea soluționării grăbite sau superficiale a unor conflicte complexe ca și descrierea schematică a personajelor sau utilizarea unor procedee naive pe o tematică de actualitate supără și întîlnesc rezistență. Se constată la scriitori o atitudine serioasă față de viață, de fapte, o maturitate a gîndirii poetice, năzuința de aprofundare a sufletului omenesc. Această tendință poate fi constatată în aproape toate operele scriitorilor bulgari, ea determină caracterul și atmosfera creației, iar rezultatele ei pozitive au și început să se vadă. Ar fi greu să enumerăm aici toate lucrările și toți autorii care ar justifica această constatare. Dar trebuie neapărat pomenit recentul volum de poeme al lui N. Furnagiev, *Am mers pe urmele tale.* Acest poet talentat, care scrie de cîteva decenii și care s-a impus de mult cititorilor bulgari, a publicat mai multe volume de poezii după 9 septembrie 1944. Volumele lui sufereau însă de o slăbiciune comună și altora, anume de a luneca la suprafața temelor, de a fi opere de conjunctură și de a ține cont de anumite date calendaristice, în sfîrșit, de a îmbrăca ideile și sentimentele într-un stil declamator. În ultimele versuri ale lui Furnagiev regăsim însă pe marele poet în posesia unei profunde lucidități și a unei înalte măiestrii artistice. O asemenea poezie, care pe drept cuvînt ne bucură, este fără îndoială fructul atmosferei propice creației din ultimii ani.

Străduințele de a realiza o cît mai înaltă măiestrie artistică sînt tot mai evidente. Se urmărește obținerea unei largi varietăți de forme în toate genurile de expresie literară. Această tendință spre un stil personal, care să caracterizeze nu numai limbajul ci și viziunea realității și construcția imaginilor este notorie mai ales în rîndurile tinerei generații de poeți. Aceștia vor să aducă o voce originală, o problematică și un procedeu proprii în înțelegerea și interpretarea temelor poetice. Se disting de pe acum figurile poeților, G. Djagarov, P. Matev, D. Jotev, Usin Kerin etc.

Literatura bulgară actuală și-a fixat ca țel să realizeze opere clasice de realism socialist. Fără îndoială că scriitorii noștri vor fi la înălțimea acestei sarcini și o vor realiza. Chezășie stau linia fidelă și fecundă pe care o urmează precum și succesele înregistrate în ultima vreme.

AMINTIREA LUI GH. DEM. TEODORESCU

„Cine-a lăsat horile, meargă-n rai cu florile" — zice un cîntec bătrînesc mărturisind profunda recunoștință a poporului nostru pentru creatorii de frumos și poezie, pentru milioanele de „anonimi" din al căror suflet a țîșnit doina și balada ori s-a revărsat ca o apă molcomă peste vreme povestea și basmul. Urarea aceasta, rostită cu o răscolitoare recunoștință de cîntărețul popular, credem că nu ar supăra dacă ar fi extinsă asupra acelor zeloși cărturari, care cu trudă și jertfă nebănuită au salvat din gura uitării nestemate de sentimente și gînduri, prinse în bumbii de aur ai verbului popular. Metafora din versul citat mai sus e evidentă; ea nu definește un rai metafizic, ci subliniază o zonă de recunoștință, în care poporul îi așează pe aceia care i-au cunoscut și i-au înțeles sufletul, care și-au istovit zilele consemnînd cu migală, în mii de pagini, valorile sale spirituale. Unul din acei cărturari, la care ne gîndim cînd scriem aceste rînduri, este fără îndoială, Gh. Dem. Teodorescu, autorul monumentalei lucrări Poesii populare romîne, **tipărită în București în anul 1885 — de la a cărui moarte s-au împlinit, la 20 august, șaizeci de ani.**

Așezînd pe baze științifice cele mai bune tradiții ale cercetărilor folclorice inițiate de pașoptiști, Gh. Dem. Teodorescu, născut la un an după revoluția de la 1848, a lăsat urmașilor una dintre cele mai de seamă culegeri de folclor, cunoscută pînă astăzi, cuprinzînd circa 50.000 de versuri, pe care am dori-o reeditată integral de una din Editurile noastre. Dacă, din motive astăzi lesne de înțeles, scriitorii de la 1848, care au manifestat interes pentru folclor, au încălcat uneori principiile științifice în culegerea producțiilor populare, Gh. Dem. Teodorescu, învățînd din greșelile lor, a înțeles că strîngătorul de folclor trebuie să reproducă cu maximum de fidelitate autenticitatea textului. „...Limba — spunea el — să fie neschimonosită și nepătată de sulimanul, adică de „întocmirile, îndreptările și corecțiunile celui ce va fi cules poesiile, basmele, ori alte reproduceri ale geniului poporan".

Munca lui Gh. Dem. Teodorescu, asemeni aceleia a pașoptiștilor, țintea idealuri mult mai înalte decît simpla înregistrare arhivistică a creației populare. El a înțeles că sensul major de dezvoltare a literaturii noastre culte trebuie să se facă în spirit popular și național, că materialurile folcloristice reprezintă una din sursele cele mai importante de inspirație pentru literatura cultă, pentru formarea limbii literare. „Toate națiunile — scrie el undeva — au început prin a cunoaște limba țăranului mai-nainte de a ajunge la limba Academiilor; căci numai cea dintîi e, și trebuie să fie, cea mai firească și mai puternică temelie a celei din urmă".

Și într-adevăr, multe din **poeziile culese de el au fost și vor fi încă modele de limbă poetică, exemple pentru limpezimea expresiei și geniul lingvistic al creatorului anonim. Iată, de pildă, începutul din** Oaia năzdrăvană **— o splendidă variantă a Mioriței:**

La Picior-de-munte,
pe dealuri mărunte,
prin plaiuri tăcute,
de vînturi bătute,
urcă și scoboară
și drumul măsoară
trei turme de oi,
de oi tot țigăi,
cu harnici dulăi,
și-un mîndru cioban
tînăr moldovean
cu trei dorojani,
feciori de mocani.

Pe lîngă această așezare de principii științifice a culegerilor de folclor, importanța lui Gh. Dem. Teodorescu în cultura noastră folclorică rezidă și în faptul că el lărgește nespus de mult sfera interesului pentru folclor, consemnînd pentru prima dată la noi specii variate ca: ghicitori, cîntece și jocuri de copii, exerciții de pronunțare și altele. **Așadar, importanța culegerii sale constă și în bogăția tematică și varietatea speciilor cuprinse. Lucrul acesta reiese cu mai multă pregnanță dacă o raportăm la alte două culegeri monumentale, realizate una de Alecsandri și alta de Eminescu. Creatori ei înșiși, cei doi culegători manifestă evident preferințe subiective, Alecsandri arătîndu-se mai interesat de baladă, iar Eminescu de poezia lirică.**

Valoarea culegerii lui Gh. Dem. Teodorescu o constată cu satisfacție un savant de talia lui Hașdeu care semna alături de G. Sion următoarele rînduri, propunînd lucrarea pentru premiul Academiei: „Examinînd colecțiunea Poesii populare romîne, adunate de d-l G. Dem. Teodorescu... am constatat cu fericire că este cea mai importantă din toate cîte au apărut pînă acuma.

Meritul colectantului este cu atît mai însemnat, că — afară de osteneala ce și-a dat, spre a aduna un material atît de avut, afară de ingenioasa clasificare și grupare ce le-a dat — apoi a avut grijă a însemna cu note proveniența lor".

Fidelitatea față de acest principiu a dus în mod obiectiv la fixarea unor figuri de rapsozi populari, de neuitat, dintre care se desprinde acel luminos Petrea Crețul Șolcanul, un adevărat coautor al colecției.

Lăsîndu-ne înmănunchiate într-o monumentală culegere „horele" și cîntecele poporului, Gh. Dem. Teodorescu a rămas în sufletul nostru printre cele mai frumoase „flori ale literaturii populare", ca unul dintre ctitorii folcloristicii romînești, de care ne vom aminti mereu cu recunoștință.

I. D. Bălan

CALEIDOSCOP..

Andrei Szobotka: „Se naşte o idee".

ILLES BÉLA

Scrisoare de la un prieten

În anul acesta am vizitat Romînia pentru prima oară în viaţa mea. Ne socotind, bine înţeles, cele cîteva sîngeroase şi dureroase zile pe care le-am trăit, în 1916, în ipostaza de soldat de rînd al armei lui Francisc Iosif I-ul, pe plaiurile peste care recent m-a purtat expresul în galop nebun.

Cînd eram copil, şi chiar ceva mai tîrzior, cînd umblam la gimnaziu, mi se spunea că romînii sînt un neam de oameni lipsiţi de cultură, dacă nu chiar sălbatici. Precum — probabil — li se va fi spus pe vremea aceea şi tinerilor romîni despre noi, ungurii. De atunci am citit, şi încă cu mare plăcere şi bucurie, un întreg maldăr de cărţi de-ale scriitorilor romîni: romanele lui Sadoveanu şi ale lui Stancu fac parte din literatura mea de toate zilele, la fel cu operele celor mai buni scriitori sovietici, germani, polonezi, de la care învăţ şi cu care aşi vrea să mă iau la întrecere. Din Beniuc sau din Jebeleanu declam — bine înţeles este vorba despre versuri traduse — cu aceeaşi plăcere cu care scandez poeziile lui Maiakovski, Becher sau Aragon.

Printr-o deosebită bunăvoinţă a Istoriei am fost de faţă la praznicul naşterii diviziei luptătorilor romîni pentru libertate, în 1943. Iar acuma iată, văd cu ochii mei viaţa acelui popor care îşi clădeşte patria în spiritul luptelor acelei divizii şi, la fel, îşi făureşte legăturile, raporturile de prietenie cu toţi oamenii, cu toate neamurile iubitoare de libertate. Bunăvoinţa cu care sînt primit e aidoma cu vestita — cel puţin aşa cunoscuta din literatură — ospitalitate maghiară. Şi poate încă şi mai şi... ! Şi poate că această bunăvoinţă e chiar oleacă din cale-afară..., căci face ca omului căruia i se adresează să-i fulgere prin minte: Merit eu, oare, această bunăvoinţă şi atenţie? Iar dacă nu o merit, se cade să mă fac vrednic de ea. Cum, anume? Prin fapte! Şi-atunci mă-ntreb: ce aşi putea face eu pentru această Romînie, pentru această ţară care atît de minunat se dezvoltă? Firicel de praf — mă văd — la picioarele unui uriaş. Căci, ce să vezi: pe unde am hălăduit cu trenul creşteau ca din pămînt fabrici şi uzine, se durau poduri şi se construiau noile drumuri, noile cvartale de locuinţe în care parcă şi zăream noile biblioteci, noile teatre, noile săli de clasă.

Şi Bucureştiul... La prima aruncătură de ochi îmi dau seama că centrul, care a luat fiinţă pe vremea regilor, e atît de strîmt, atît de îngrămădit, de prost aliniat, ca şi acela al Budapestei, al Vienei. Clădirile, însă, mai de bun-gust, căci ele nu poartă sumbrele stigmate ale epocii lui Ferenţ Ioşca.

Dar chiar în a doua zi a şederii mele la Bucureşti îmi dau seama, cu mare bucurie, că nu centrul e cel care-i dă urbei nota caracteristică, ci acele enorme, largi, drepte bulevarde, însoţite de şiraguri de arbori, care duc din mijlocul oraşului spre toate cele patru vînturi. Sînt arterele unui nou mare oraş care se zămisleşte azi, sînt scheletul pe care se construieşte o nouă mare capitală.

Dacă laşi slobodă fantezia, să alerge de-a lungul acestor artere, ea va da în curînd de noua urbe socialistă, puternică şi bogată în cultură şi frumuseţi.

Am căutat, bineînţeles, să fac o comparaţie cu ceea ce este la Budapesta, la Praga sau la Moscova, şi în privinţa teatrelor. Reprezentaţiile sînt susţinute la un înalt nivel artistic şi, ceea ce este cu totul îmbucurător, sugerează în mare măsură specificul naţional. Se vede treaba că scriitorii romîni sînt conştienţi de împrejurarea că una dintre principalele pîrghii ale construirii socialismului este respectul şi dragostea faţă de viaţă, faţă de cultura poporului. Scriitorii romîni învaţă multe de la popor, dar caută să elimine, în mod voit, tot ce-i provincialism, tot ce-i înapoiat. Lupta, desigur, nu-i uşoară. N-am absolut nici un temei să declar: Iată! deacum toate s-au sfîrşit cu bine, cu izbînda culturii celei înalte. Dar ceea ce am văzut, ceea ce am auzit, ceea ce am constatat, mă umplu de un îndreptăţit simţămînt de linişte, de un îndreptăţit simţămînt de bucurie: Lupta se poartă în conştiinţă şi cu consecvenţă. Şi sînt îndreptăţit să cred că această cultură socialistă, în scurt timp va dobîndi deplină victorie asupra a tot ce-i frînează înaintarea.

Cel puţin tot atît de mare greutate are — şi pe mine personal m-a interesat cu deosebire — problema naţionalităţilor şi soluţia ce i s-a dat. Reacţiunea a ostenit mereu să evoce icoane întunecoase în legătură cu această problemă. Pe cînd mă găseam în faţa statuii lui Mateiaş, la Cluj, mi-am adus aminte de cîte ori se lansaseră zvonuri despre vandalica distrugere a acestui frumos monument.

Opera de artă se ridică, totuşi, şi azi, în faţa clădirilor din Piaţa Clujului, iar administraţia oraşului a avut grija de-a o împrejmui cu măiestrite straturi de flori.

Casa în care s-a născut Matei Corvinul e monument istoric, gimnaziul în care a învăţat Béla Kun poartă numele lui Ady Endre, pe casa în care a locuit Béla Kun tocmai acum se aşează marmora comemorativă.

Prin librării, alături de cărţile romîneşti le vezi şi pe cele maghiare, şi pe cele germane. Pe uliţi se vînd de-a valma gazetele romîneşti, ungureşti şi nemţeşti.

Afişele spectacolelor sînt bilingve — în romîneşte şi în ungureşte.

Am stat, scriitorii romîni şi maghiari, la aceeaşi masă. Nagy István se bucură de dragoste şi consideraţie şi printre scriitorii romîni, pe măsura splendidei lui vieţi şi minunatei lui opere. Iar o mică actriţă romîncă îmi declama din Szemlér Ferenc. Luîndu-mi revanşa, eu îi zic din Jebeleanu.

Cîteva săptămîni petrecute într-o ţară oarecare nu-s deajuns pentru ca să te poţi erija în expert al problemelor acelei ţări. Astfel fiind, eu însumi nu-mi pot spune decît impresiile subiective pe care le-am dobîndit. Totuşi aceste impresii nu-s de fel luate din vînt, ele fiind întemeiate pe unele fapte şi stări de lucruri cu totul concrete şi nicidecum discutabile. Optimismul plin de nădejdi, cu care îmi întorc iarăşi privirea spre ţara-soră şi spre poporul-frate, este deplin justificat. N-am nici o îndoială că un viitor foarte apropiat îmi va da întru toate dreptate.

Tare fericit sînt că mi-a fost dat să cunosc, chiar aşa din fugă, situaţia din Republica Populară Romînă, viaţa poporului din Romînia!

..ŞTIINŢIFIC

Electronica ajută medicina

de Prof. univ. EDMOND NICOLAU

Deşi este o disciplină deosebit de tînără, electronica a devenit astăzi un auxiliar indispensabil atît în munca de cercetare ştiinţifică cît şi în producţia industrială. Fără nici o exagerare, se poate spune că nu există domeniu de activitate, de la radioastronomie la fonetică şi de la matematică la tehnica teatrală, care să se poată lipsi de aportul electronicii.

Dar mai întîi să facem prezentările: electronica este ştiinţa şi tehnica ce are drept obiect studiul şi aplicaţiile dispozitivelor electronice, adică a acelor dispozitive a căror funcţionare se bazează pe mişcarea controlată a electronilor în vid, gaze rarefiate şi semiconductori.

Ne propunem ca în cîteva rînduri să arătăm cum electronica ajută azi pe medic.

La prima vedere împerecherea pare curioasă. Aspectul tipic al medicului de cabinet este omul serios, care din spatele unui birou pune cîteva întrebări pacientului, apoi îl roagă să se întindă pe canapeaua acoperită cu muşama şi îi ascultă bătăile inimii şi zgomotele plămînului. Ce rol are aci electronica?

În secolul nostru multe lucruri vechi se schimbă. Spinoza, în ajun de a muri, era tratat de medic cu „supă de cocoş". Azi nici un medic nu mai recomandă acest remediu. La fel, medicul modern îşi completează simţurile cu preţioasele mijloace electronice.

Dar ce îi dă electronica?

Îi dă mijloace care permit o mai bună punere a diagnosticului şi îi dă mijloace terapeutice.

Să nu uităm că banalul tub de raze Röentgen este tot o instalaţie electronică. Aceasta ar fi de acum suficient să arate cît de mare e rolul electronicii în medicină. Cu raze X se pune diagnosticul în atîtea afecţiuni pulmonare şi ale aparatului digestiv, fracturile se reduc tot sub controlul razelor etc. Aceleaşi raze se întrebuinţează şi în terapie, începînd cu combaterea cheliei şi sfîrşind cu tumorile maligne.

Dar alte aplicaţii sînt mult mai spectaculoase. De exemplu o problemă actuală, la modă, este studierea modului în care se contractă stomacul şi intestinele pacienţilor. Pentru aceasta, electronica are un procedeu cu totul remarcabil: celui examinat i se dă să înghită un mic post de emisie. E bine să se ştie că în general posturile de emisie pe care le ascultăm au puteri mari şi dimensiuni foarte mari — cît o casă cu mai multe etaje. În cazul de faţă este vorba de un emiţător minuscul, format dintr-un transistor, o mică baterie de alimentare şi circuitele anexă. Totul e dispus într-o capsulă de doi centimetri lungime şi 5 mm diametru. Se înghite uşor, apoi cu alte aparate, din exterior, se urmăreşte funcţionarea emiţătorului. După modificările observate se deduce contracţia intestinului în punctul în care a ajuns emiţătorul.

Dar electronica intervine azi şi în problema examenului în masă. Astfel se poate asocia un creier electronic cu un microscop, pentru a se face în mod rapid urmărirea globulelor roşii. Mai mult, se pot face studii de histologie, de anatomie patologică. O problemă importantă în cancer este diagnosticul precoce. Acesta se face cu ajutorul biopsiilor, preluînd un fragment din tumoră şi examinînd la microscop celulele. Prezenţa nucleilor gigantici este un semnal de alarmă.

Munca aceasta se poate automatiza cu dispozitivul amintit. Preparatul pregătit după o tehnică specială, trece foarte repede prin faţa obiectivului. Diametrul fiecărui nucleu se compară cu dimensiunile normale. În momentul în care se detectează un nucleu gigantic, sistemul se opreşte din înaintare şi se proiectează imaginea pe un ecran.

Tot în problema cancerului, amintim că de curînd în Uniunea Sovietică s-a pus la punct un tip special de aparat cu care se pot investiga ţesuturile în adîncime, fără a face nici o tăietură. Este vorba de un aparat al cărui principiu este asemănător cu al radarului, numai că funcţionarea sa se bazează pe ultrasunete.

Spre deosebire de ceea ce se întîmplă cu radioscopia, unde imaginea se obţine prin transparenţă, la noul aparat imaginea se obţine prin reflexii. Pe porţiunea de examinat se dispune un electrod ce emite impulsuri ultrasonore. Ele se propagă nestingherite pînă ce întîlnesc o modificare în ţesutul respectiv. Atunci, o parte din energia ultrasonoră se reflectă şi se întoarce, ceea ce se traduce printr-o pată luminoasă pe ecranul unui aparat ca de televiziune. În modul acesta se obţine o imagine care redă o secţiune virtuală dusă prin organul examinat. Se pot decela uşor formaţiuni de celule de mărimea unui bob de cireaşă — ceea ce este de un mare folos în detectarea precoce a tumorilor.

Într-o statistică recentă se arată că există actualmente 160 de tipuri de aparate de electronică medicală. Desigur că multe din ele sînt deosebit de interesante, dar nu este totuşi cu putinţă să ne ocupăm de toate.

În încheiere voi aminti de două dintre ele: aparatul de cinematografiat cu raze X şi de robotul-medic.

Primul aparat este interesant pentru că, graţie unui dispozitiv electronic special, se poate face o radiografie rapidă (pînă la 30 de imagini pe secundă) astfel încît se poate prinde funcţionarea organelor în mişcare, se poate face de exemplu un film al bătăilor cordului sau al mişcării limbii în actul vorbirii. Un astfel de aparat funcţionează şi într-o clinică din Capitală.

Robotul-medic este însă un robot puţin obişnuit. El a funcţionat la Expoziţia „Realizările economiei naţionale a U.R.S.S.". Este vorba de un creier electronic special, căruia i se comunică simptomele prezentate de pacient. Aceste date sînt analizate de robot, sînt comparate cu datele din memorie şi, în concluzie, se determină maladia respectivă.

Desigur nu este cazul să ne gîndim că electronica va suprima pe medici! Electronica ne pune însă astăzi la dispoziţie numeroase aparate care permit un diagnostic mai precis, mai corect decît îl poate pune un medic obişnuit, fără aportul acestor aparate.

În alte cazuri însă aparatura electronică este indispensabilă. Ne gîndim în primul rînd la toate studiile din institutele de cercetări unde peste tot abundă azi aparatura de electronică.

Chiar şi în alte cazuri de medicină curentă, electronica e indispensabilă. De exemplu, un pacient prezintă dureri mari de cap. Examenul de fund de ochi pune în evidenţă o stază papilară: sîngele stagnează în vasele din papila nervului optic. De asemenea presiunea lichidului cefalorahidian este crescută. Diagnosticul este cert: tumoră cerebrală. Trebuie să se facă o intervenţie chirurgicală. Dar neurochirurgul cere să i se precizeze **unde** trebuie să deschidă calota craniană. Pentru aceasta este indispensabil să se facă o electroencefalogramă, care arată unde este localizată tumoarea.

Ca încheiere să dăm şi cîteva exemple de terapie prin metode electronice. În primul rînd familiarele „unde scurte" nu sînt decît tot o încălzire cu curenţi de înaltă frecvenţă, produşi prin metode electronice. Apoi aceleaşi unde alimentează bisturiul electronic cu care se fac tăieturi nesîngerînde; ultrasunetele se întrebuinţează pentru distrugerea unor formaţii nedorite — cum ar fi calculi biliari, evitîndu-se în aceste cazuri intervenţiile chirurgicale.

Iată cum electronica ajută pe medic. Desigur însă că tot medicului îi revine sarcina importantă ca pe baza datelor clinice şi a celor furnizate de aparatele electronice, să elaboreze o sinteză, punînd un diagnostic şi prescriind un tratament de care rămîne responsabil.

La rîndul ei electronica devine un auxiliar din ce în ce mai preţios al medicilor.

..EXTERN

Jaroslav Haşek, autorul Soldatului Şveik, *n-a scris numai în limba cehă. În perioada cînd a fost voluntar în Armata roşie şi a luptat pentru eliberarea Siberiei, împotriva armatei lui Kolceak, el a publicat numeroase articole şi foiletoane în limba rusă. Strînse recent într-un volum de către o editură din Novosibirsk, ele înfăţişează o nouă latură a marelui umorist.*

★

Un volum de nuvele al Luciei Demetrius va apare în curînd la Editura pentru literatură străină din Moscova.

Aceeaşi editură pregăteşte şi o culegere de povestiri ale scriitorilor din R.P.R.

★

În şaptezeci de ani de ocupaţie a continentului negru, colonizatorii francezi nu s-au gîndit nici o clipă să traducă operele lor literare cele mai reprezentative într-una din limbile africane.

Recent, Lettres françaises *sublinia cu satisfacţie că, pe o scenă din Conakry, capitala Guineei, s-a jucat pentru prima oară* Avarul *lui Molière, tradus în limba malinke.*

★

Scriitorul francez André Wurmser şi soţia lui, Louise Mamiac, au întreprins anul trecut o călătorie mai îndelungată în Uniunea Sovietică. Rodul impresiilor culese face obiectul volumului L'U.R.S.S. à coeur ouvert voyage commenté *(U.R.S.S. din toată inima, călătorie comentată).* „Sîntem partizani — *afirmă autorii în prefaţa lor* — sîntem de partea acelora care au întreprins schimbarea bazelor lumii".

★

David Oistrah, Marguerite Long, Yehudi Menuhin, Darius Milhaud, Leonid Kogan, Roberto Benzi, Emil Ghilels, Alberto Segovia şi alţi mari muzicieni şi-au dat asentimentul şi au făgăduit colaborarea la crearea unei „Case internaţionale a muzicii" care ar urma să se înfiinţeze în scurt timp la Paris.

E vorba de o mică cetate universitară pentru tinerii muzicieni, care ar cuprinde studiouri, săli de concerte, un centru internaţional de documentare muzicală, bibliotecă, discotecă, un serviciu de legături editoriale etc.

★

Guido Piovene, romancier italian de prestigiu, luptător îndîrjit împotriva fascismului şi călător pasionat, pregăteşte un volum de impresii din Uniunea Sovietică, pe care a cutreierat-o în lung şi lat timp de trei luni de zile.

ORA ROMEI

Soarele îmbracă în aur fluid dealurile umbrite de portocali şi de chiparoşi, coborînd pe dale de marmură verzuie, străbătînd lacurile adormite, lunecînd peste arbori de apă împietriţi într-o solemnă ţîşnire — colonadele vechilor palate — şi licăreşte apoi, în frunzişul miezului de vară. În aceste clipe, cineva trece prin Porta del Popolo pe unde, în toamna anului 1513 trecea bătrînul Leonardo, înaintează pe străzile lungi, întîrzie sub arcul de piatră al Arcului de triumf al lui Titus, ocoleşte giganticul pocal ştirbit al Colosseumului şi se apropie de stadionul Centomilla. E însăşi Pacea, făptura de lumină şi mireasmă şi aur care se aşează pe unul din locurile stadionului. Zăpezi pure învăluie surîsul ei şi — curînd — urmărim împreună cu ea mişcarea înceată a acelor de ceasornic. Un minut... O secundă... E ora 16.30. E ora Romei. Ceasornicele lumii tresar. Finele lor mecanisme îşi încep parcă bătaia, aici, unde e Pacea şi Tinereţea. Din turlele catedralelor împodobite cu madonele Renaşterii, bat clopotele, zeci de heralzi într-o aliniere perfectă ridică în soare trompetele, inimile noastre bat şi ele, clocotitoare şi la poarta stadionului se aprind culorile a 86 de drapele. 4.000 de tineri pătrund pe pista cărămizie în pas cadenţat. 4.000 de tineri ocolesc stadionul pe care se vor întrece vreme de 16 zile, păşind asemeni corăbierilor, ajunşi pe un nou tărîm, pe un nou pămînt, pe tărîmul celei de a 17-a Olimpiade a timpurilor moderne. Feţe bronzate, braţe pline de vigoare, glezne albe de fată, umeri rotunzi; o mare de trupuri tinere răsfrîngînd în ea frumuseţea neasemuită a Omului. Primii defilează grecii. E un omagiu adus poporului care a dăruit lumii, pe lîngă triunghiul de aur al lui Pitagora, pe lîngă filele lui Herodot, pe lîngă paginile Iliadei, această comoară, acest diamant sublim cu scînteiere perpetuă: Jocurile Olimpice.

..SPORTIV

Doi din protagoniştii cursei olimpice pe 400 m. plat, indianul Milka Sing şi Abdoulaye Seye (Franţa)

Apoi... Apoi defilează atleţii Albaniei socialiste, boxerii din Cuba eroică, sprinterii din Ghana, ţara care la trecuta ediţie a J.O. nu era încă un stat independent, trec egipteni şi francezi şi încă alte zeci de delegaţii. Iată, trece delegaţia scumpei noastre patrii. Un copil italian poartă cu mîndrie tabla pe care scrie: ROMINIA. Bizim ţine în mîinile sale steagul patriei dragi. Răsună uralele. În sunetele muzicii care ne aminteşte de „Serbări romane" de Respighi, trec Dobrescu şi Monea, Negrea, colecţionarul de victorii fulgerătoare, Lenuţa Leuştean „rîndunica Mării Negre", uriaşul Baroga, campionul olimpic Petrescu, caiacişti, gimnaşti, ciclişti, luptători, hotărîţi să dovedească tuturor că succesele dobîndite la Melbourne n-au fost întîmplătoare. Atunci, Romînia a cucerit 13 medalii olimpice (nu sîntem superstiţioşi) şi a ocupat locul 11 în clasamentul neoficial, din 67 de ţări participante. Sus fruntea, dragi sportivi! În aceste clipe, oamenii muncii din patrie vă urmăresc cu dragoste, cred în talentul şi elanul vostru.

Curînd, prin faţa tribunelor trece delegaţia marei Uniuni Sovietice, cîştigătoarea primului loc în clasamentele ultimelor Olimpiade. Minunaţii sportivi care au uimit lumea cu performanţele lor, sînt aplaudaţi frenetic. În tribună, un tînăr blond aplaudă şi lăcrimează parcă. E Vladimir Kuţ, eroul de la Melbourne. Posesor a două titluri mondiale şi olimpic cu performanţe încă neegalate, Kuţ (care a cules prima mare izbîndă sportivă pe un stadion din Bucureşti) e acum simplu spectator...

Se aprinde flacăra olimpică „ruptă" din soare, adusă pe bordul unui vas cu pînze din munţii Eladei, ocrotită parcă de răsuflarea tuturor. Răsună imnul olimpic, vechi de 64 de ani. Sînt amintite cuvintele francezului Pierre de Coubertain, socotit întemeietor al J.O. moderne: „La J.O. totul e să participi, nu să cîştigi, fiindcă esenţialul în viaţă e să lupţi".

Sînt sublime asemenea manifestări ca J.O. Din Roma nu ne vin ştiri despre bătălii ori sîngeroase încleştări. Inteligenţa, elanul şi frumuseţea armonică a mişcărilor domină aceste întreceri, simbol al păcii. Fie ca numai pe stadion să se arunce suliţe, să existe „învinşi" şi „învingători". Să nu mai fie războaie!

★

...La toate acestea, mă gîndeam într-o amiază de august, sub minunatul cer bucureştean, cînd gîndurile mele zburau acolo, pe stadionul Centomilla, printre steagurile fîlfîind, printre tinerii din 86 de ţări sosiţi în Roma marei Olimpiade...

G. T.

25 august.

REDACŢIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAŢIA: Şoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 18.63.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

Bibl. 1964

BIBLIOTECA CENTRALĂ SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul III, Nr. 18 (53) • 15 septembrie 1960 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

DIN SUMAR:

PAGINA ELEVILOR
Mihu Dragomir: Ultima astronavă
H. Rohan: Dimineața unui șantier
Takesi Kaiko: Tokio își deschide ochii
Petre Sălcudeanu: Hirenești
Atlas liric: Indonezia

Politica noastră externă

Mihail CRUCEANU

De la nașterea sa, Republica Populară Romînă a dus o politică externă prin care a urmărit consecvent stringerea legăturilor de prietenie cu toate statele, de apropiere și destindere în relațiile dintre popoare. E, dealtfel, singura politică cerută de interesele poporului nostru, în plin avînt economic și cultural la care contribuie direct munca maselor largi populare, eliberate de exploatarea capitalistă. Această politică s-a dus și se duce în cea mai strînsă legătură cu celelalte state socialiste, în frunte cu Uniunea Sovietică, urmărind aceleași idealuri sociale și sprijinindu-se pe aceleași concepții de viață.

Marile realizări, în toate ramurile muncii omenești ale țărilor eliberate de jugul capitalist, sînt un puternic îndemn pentru toate celelalte popoare în lupta pe care o duc pentru cucerirea independenței lor politice și economice.

Ca un val uriaș, popoarele se ridică să-și apere dreptul la viață, în fața vechilor asupritori.

Acești politicieni se văd din ce în ce mai izolați. Urîți de cele mai multe popoare asiatice, care au știut să-și recapete independența politică și economică, se văd alungați din coloniile africane și cu influența zdrobită în țările Americii Latine.

In fața unei asemenea situații, politicienii imperialiști au sporit cursa înarmărilor și au trecut la provocări fățișe. Ei își închipuiesc că astfel vor opri roata istoriei în loc, chiar dacă ar pricinui omenirii pierderi neînchipuite, pînă la ștergerea în întregime a unor popoare de pe fața pămîntului.

In fața unor asemenea perspective, lagărul țărilor socialiste, în frunte cu Uniunea Sovietică, duce o luptă susținută pentru apărarea păcii. In această luptă se integrează și țara noastră, a cărei politică externă aduce o contribuție reală și directă în acțiunea de destindere internațională, recunoscută și apreciată de toate popoarele iubitoare de pace. Ea corespunde în totul intereselor și năzuințelor poporului nostru. In jurul acestei lupte se mobilizează state din toate continentele, uriașe organizații de muncitori, țărani, intelectuali și masele populare din lumea întreagă.

Conștiința maselor populare tot mai ridicată a deșteptat vigilența lor. Ele au cerut liderilor apuseni o politică externă rezonabilă. In urma acestor manifestări ale opiniei publice ei au fost determinați să invite în țările lor pe reprezentanții Uniunii Sovietice și să răspundă acestor vizite, cînd au fost agreate, vizite care au stîrnit un uriaș interes în rîndurile opiniei publice. Ei au fost siliți să voteze în unanimitate, la Organizația Națiunilor Unite, dezarmarea generală și totală propusă de Uniunea Sovietică. Ei și-au trimis reprezentanții în comisiile ce trebuiau să hotărască practic încetarea experiențelor nucleare și în Comisia celor zece state, pentru dezarmare, în care delegația țării noastre a depus o activitate reală și pozitivă. Și tot astfel, au trebuit să accepte ideea Conferinței la nivelul conducătorilor de state, pe care au torpilat-o scandalos, la Paris.

Acțiunile provocatoare ale cercurilor imperialiste au fost demascate în fața întregii lumi, de reprezentanții Uniunii Sovietice. S-a demonstrat clar că sub masca declarațiilor pacifice, imperialiștii puneau la cale acțiuni agresive de spionaj umilitor. In comisiile de dezarmare, respingeau orice propunere în acest scop, cerînd control fără dezarmare, adică informații servind spionajului, și înarmare mai departe. In același timp ei pregătesc înarmarea cu arme atomice a Germaniei apusene, condusă de rămășițele și susținătorii criminalilor de război, ca și a generalilor naziști. Cu aceste acțiuni, lagărul țărilor socialiste n-a putut să se facă complice și jocul periculos și criminal de a înșela conștiința popoarelor a fost demascat în întregime. Dar lupta pentru pace se duce înainte și rămîne scopul principal al politicii noastre externe ca și a celorlalte țări socialiste.

In acest moment, cînd imperialiștilor li s-a smuls vălul minciunii, cînd ei apar în fața popoarelor așa cum sînt, dușmani singeroși ai omenirii întregi, noile propuneri sovietice pentru dezarmare constituie încă o lovitură dată politicii „războiului rece". De data aceasta, propunerea președintelui Consiliului de miniștri al Uniunii Sovietice, Nichita Hrușciov cere discutarea ei în plenul Organizației Națiunilor Unite, la apropiata sesiune ordinară, nu în comisii meșteșugit întocmite în care delegații statelor imperialiste o îngropau cu vorbăria lor sterilă, aducînd-o în impasul din care trebuie scoasă.

Importanța acestui moment n-a scăpat nici o clipă țării și guvernului nostru. La această a cincisprezecea sesiune a O.N.U. delegațiile celor peste nouăzeci de state vor trebui să-și spună cuvîntul de răspundere și în fața lumii și în fața propriilor lor popoare. Ele urmează să fie conduse de cele mai cu răspundere personalități ale statelor pe care le reprezintă. Presa mondială chiar și cea a statelor capitaliste cere ca să se trimeată în delegații, conducătorii statelor pentru a se putea lua măsuri hotărîtoare, așa cum a propus Uniunea Sovietică de la început.

Înțelegînd însemnătatea acestui moment, în sesiunea extraordinară de la 30 august a.c. a Marii Adunări Naționale, ea și-a definit clar poziția în politica externă și a ales conducător al delegației la apropiata sesiune a O.N.U. pe acel care are toată competența în îndrumarea politicii noastre, pe primul secretar al Partidului Muncitoresc Romîn și membru al Prezidiului Marii Adunări Naționale, pe tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Intregul nostru popor, așa cum a manifestat cu însuflețire unanimitatea deputaților Marii Adunări Naționale, îl urmează cu tot interesul și cu toată încrederea în lupta pe care o va duce pentru asigurarea păcii și pentru dezarmare la a cincisprezecea sesiune a Organizației Națiunilor Unite.

Asigurarea viitorului luminos al patriei reprezintă obiectivul primordial al politicii externe a statului nostru. Congresul al III-lea al Partidului a definit cu claritate politica externă promovată de Partidul Muncitoresc Romîn și de Guvernul Republicii Populare Romîne, politică de fermă apărare a păcii.

La temelia politicii externe a statului nostru s-a aflat și se află prietenia și alianța indestructibilă cu Uniunea Sovietică și cu celelalte țări ale lagărului socialist. Coeziunea și unitatea lagărului socialist reprezintă chezășia apărării păcii, garanția victoriei politicii de pace și securitate internațională.

(Din raportul prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la sesiunea extraordinară a Marii Adunări Naționale)

Ecouri puternice

A devenit lucru obișnuit pentru noi ca marile și importantele hotărîri pe care le ia partidul, să aibă deosebita calitate de a rezolva nu numai problema pe care au avut-o direct în vedere. Ecoul lor puternic se răsfrînge în toate fenomenele, le influențează, le precizează anumite direcții. Un eveniment major, o acțiune importantă, limpezește o plenitudine de probleme, scoate în evidență o seamă întreagă de lucruri de care, la prima impresie, pare a nu fi legat.

Ne-a impresionat profund caracterul strict științific și absolut real al modului în care, la sesiunea extraordinară a Marii Adunări Naționale, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a analizat situația internațională, a tras concluziile privind politica externă a țării noastre și a exprimat în modul cel mai hotărît aspirațiile poporului nostru, dorința lui de pace.

Este clar pentru toată lumea că un asemenea document are o importanță deosebită pentru istoria unei țări. El spune astăzi omenirii, și o va spune la fel și peste zece ani, peste o sută de ani, peste o mie de ani, ce gîndesc, ce simt și ce năzuiesc cetățenii Romîniei democrat-populare în anul 1960, după ce au creat în țara lor baza economică a socialismului.

Cred că nici o urare mai frumoasă nu poate fi adresată unei literaturi, decît să consemneze, cu aceeași limpezime și simț al realității, momentul istoric în care ne aflăm.

S-a dezbătut și se dezbate încă în presa literară problema actualității, a tematicei majore a epocii noastre. Iată exemplul cel mai grăitor al înțelegerii problemelor majore și esențiale ale epocii noastre. Raportul tovarășului Gheorghiu-Dej, cu toate că are în vedere obiective mult mai mari și mult mai importante, ne sugerează nouă, în afara îndatoririlor cetățenești ce ne revin nemijlocit, și modul comunist, major, de a extrage trăsăturile epocii pe care o trăim prin mijlocirea scrisului, a literaturii.

Sarcinile majore care stau în fața literaturii noastre realist socialiste sînt incompatibile cu o tratare superficială.

Ele nu pot face concesii platitudinii și cenușiului, nici chiar cînd se invocă anumite criterii tematice. Cititorii ne cer o literatură care să oglindească problemele cele mai importante ale actualității și care să fie tratate, cu spirit de răspundere, la un înalt nivel artistic. Numai o astfel de literatură va veni să răspundă unor sarcini atît de importante ca cele pe care și le-a pus poporul nostru în lupta pentru consolidarea cuceririlor sale, vigilent față de uneltirile cercurilor agresive, hotărît a face să triumfe principiul coexistenței pașnice. Din asemenea documente, un tînăr scriitor trebuie să învețe a extrage esențialul, caracteristicul perioadei pe care o trăim. Și exemplu viu în față îi stă politica partidului, care trage învățăturile cele mai juste și la măsurile cele mai necesare momentului istoric respectiv.

Să ne gîndim cît de clare sînt pentru poporul nostru perspectivele țării lui, așa cum reies din Raport, și ne vom da seama clar ce preocupări au oamenii despre care năzuim să scriem. Să ne gîndim la fermitatea cu care este exprimată în raport dorința de pace a acestui popor și sentimentul lui de vigilență, și ne vom da seama clar cam la ce s-ar putea aștepta cei ce-ar avea un rol negativ și în ceea ce vom scrie noi, dar și în viață, în realitate. Să ne gîndim la încrederea frățească pe care o exprimă Raportul în politica celorlalte țări socialiste, în frunte cu Uniunea Sovietică, și vom vedea că eroul nostru își cunoaște clar locul nu numai în țara sa, ci și în lume.

Astfel, ecoul puternic al însemnatelor hotărîri pe care le ia partidul și guvernul nostru în momentul de față se va răsfrînge și în aportul pe care-l va da generația noastră de scriitori literaturii, astfel, vom reuși să configurăm eroi care să exprime ce gîndesc, ce simt și ce năzuiesc cetățenii Romîniei democrat-populare în anul 1960, după ce au creat în țara lor baza economică a socialismului.

Corneliu Leu

Cuvîntul nostru

Poporul a ales delegații. Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej va face să răsune de la tribuna celei de a XV-a sesiuni a Adunării Generale a O.N.U. cuvîntul hotărît al poporului romîn.

Aparținînd marii familii a țărilor socialiste, în frunte cu cea mai neobosită luptătoare pentru pace, Uniunea Sovietică, cuvîntul poporului nostru va fi în unison cu aspirațiile de viitor ale popoarelor.

Revoluția și munca noastră, victoriile noastre pe tărîmul marilor construcții ne-au situat în lagărul păcii și socialismului. Zona fertilă marilor speranțe ale omenirii. Zona care se răsfrînge tot mai mult în cercuri largi concentrice, ca niște noi paralele și coordonate ale globului.

Ce vrem noi? Noi bună pace... Nu vă fie însă cu bănat domnilor imperialiști, dar voința popoarelor va opri fantastica și mult mizata cursă a înarmărilor.

Bătrîna mirțoagă a colonialismului nu mai ține la drumul istoriei... E pe ducă!

Numai anul acesta imperialismul a primit paisprezece loviturî în continentul african.

Poate c-o să-și dea duhul chiar în „curtea dosnică" a Americii.

Da, se pare domnilor strategi de la Pentagon, că sinistrii dumneavoastră jocheі de la Bonn și de aiurea sînt pe cale să rămînă șomeri... Și ei care sperau să devină și pensionari de pe urma serviciului bombelor curate.

Da, cursa înarmărilor va fi oprită!

Planurile dumneavoastră de a acționa în eter prin satelitul spion sînt „utopice"... Și acolo e tot zona păcii! Strelka și Belka pot da interviuri în acest sens unor anume corespondenți speciali de presă! Nu mai faceți cheltuieli inutile cu alți Powersi. Noi n-avem nimic de ascuns. Am acționat, acționăm și vom acționa deschis, pe față, cu toate construcțiile socialismului, cu toate construcțiile comunismului.

Planurile noastre sînt simple și firești, ca însuși însemnul muncii noastre libere: Secera și Ciocanul. Sînt măreție și extraordinare, ca însăși perspectiva apropiatei călătorii a omului în cosmos. Și omul acesta este cetățean sovietic.

Și pentru că sîntem convinși de superioritatea planurilor noastre, pentru că sîntem destul de puternici pentru a da riposta cuvenită agresorului, luptăm pentru pace.

De aceea am optat pentru coexistența pașnică între cele două sisteme. Și în locul cursei înarmărilor și a armelor atomice, vrem să propunem o cursă a muncii creatoare și armele păcii.

N-avem nevoie de dezarmare fără control. Nici de control fără dezarmare. Ci de control total în cadrul unei dezarmări generale și complete.

Primul prunc care s-a născut după aceea la Hiroshima, s-a născut orb.

De aceea voința popoarelor va schimba uniforma de generali, a maniacilor atomici, cu cămașa de forță.

Primul buchet nupțial pe care l-a purtat, după aceea, fata din Lidice, erau trandafiri înfloriți din răsaduri primite din toate grădinile pămîntului, pentru cenușa încă fierbinte din Lidice.

Primul cuvînt rostit în limba polonă, după Auschwitz, a fost Nowa Hutta.

Pentru viitorul omenirii, am semnat Manifestul păcii de la Moscova și Tratatul de pace de la Varșovia.

Pentru omenirea întreagă, Nikita Sergheevici Hrușciov a pus întrebarea de la Pittsburg:

„N-a sosit oare timpul, domnilor, să fie aruncate în cuptoarele Martin, pentru a fi retopite, stocurile de arme nucleare?

N-a sosit oare timpul ca tancurile să fie transformate în tractoare și tunurile în freierătoare?"

Dar cuvîntul hotărîtor nu vă mai aparține, domnilor, ci însăși popoarelor însetate de-o pace trainică, în lumea întreagă!

Gica Iuteș

Victoria Ana Tăușan

CELOR DE O VÎRSTĂ CU MINE

Nu-i ușor să vă cînt
anii și visele —
așa cum aș cînta
noaptea cu muguri de stele,
ori trecerea vîntului
prin iarba abia răsărită —
chiar dacă anii și visele voastre
sînt anii și visele mele.

E-atîta frămînt
în fiecare ceas de iubire,
în fiecare fărîmă trecută din noi
în tot ce clădim,
și-atîta gingășie în sărutarea
dăruită adesea în pripă,
că toate se cer într-un cînt
în care să fim
simpli
și drepți
și darnici,
dar fără risipă
în toate acestea...

De aceea
eu viu la masa izbînzilor
ceva mai tîrziu —
abia cînd se ridică mesenii și-nchină,
abia după ce am găsit
cuvintele care să-ncapă
ca într-o albie tot mai largă
și tot mai înaltă,
tinerețea aceasta —
revărsare de apă.
Dar simt ca și el,
ca și tine,
bucuria paharelor
aburite și pline...

RELIEF

Un spectacol cu cîntec

Oricît n-ar crede unii, muzica ușoară e un gen greu și trebuie privită cu seriozitate. Firește, nu vreau să spun cu asta „Încruntați-vă cînd auziți saxofonul!" — deși uneori ar fi cazul... La urma urmelor, nu tot ce cîntă e privighetoare.

Ca să ajungă șlagăr, — copil răsfățat al ringurilor de dans, al străzii și al radioului, — melodia are nevoie de cuvinte simple și puține, care se gravează ușor în memorie, de cîteva instrumente discrete, nedivergente, în fine, de o voce în care textul și notele se contopesc armonic, încît ți se pare că atunci s-au născut. Un crîmpei de poem, o brumă de lună, o legănare de ramuri — și vrăjitoria e gata. Doar nu degeaba îi îndrăgesc mulțimile pe acești microfonului, pe cei care cîntă bucuria vieții, dragostea, visul, zîmbetul, lacrimile, speranța.

Colegii lui Piaf, Modugno, Bernes, Sinatra sînt solii unei arte de mare tradiție, bazată pe tehnică vocală, inteligență, temperament. Și, nota bene — pe un foarte dezvoltat simț al măsurii. Nimic mai neplăcut decît excesul de zel în momentele culminante: zicînd „Adio!" vedeta din fața orchestrei te face să tresari ca și cînd ți-ar fi explodat un claxon în vecinătatea timpanului.

Personal, încerc o tristețe aparte ori de cîte ori văd un artist autentic făcînd concesii diletantismului, banalității, gustului ieftin. Prefer, de pildă, să-l ascult pe Vico Torriani cu pleoapele lăsate, ca să-i păstreze doar glasul — totdeauna simpatic — scutindu-mă de priveliștea monotonă a palmelor cu degetele crispate, întinse neîncetat spre spectatori, a șoldurilor legănate — gest cam dizgrațios la bărbați — a exhibiției cu ghitara, a prăbușirii cu gîtul între lujerii metalici ai microfoanelor... Ce-i drept, sistemul de mai sus nu mă poate apăra împotriva unor piese mediocre din repertoriul cîntărețului elvețian — gen „Ce bine-i să trăiești", sau „Calcutta se află pe Gange", aceasta din urmă o mică mostră de vulgaritate nedisimulată. După cum, ascultînd așa zisul „spiritual" al negrilor din America de Sud, nu mă pot opri să evoc altfel de cîntece care plutesc de-o vreme încoace pe Amazon și pe Marea Caraibelor, exprimînd încrederea în forțe mai concrete decît sfînta fecioară catolică. Spre regretul auditorilor, talentatul nostru oaspete nu și-a înscris încă în repertoriu asemenea bucăți exotice.

Dar dacă spectatorul își poate permite să stea cu ochii închiși, ba uneori chiar și cu degetele în urechi aceasta este absolut contra indicat pentru tovarășii de la direcția muzicii din Ministerul Culturii ca și pentru cei de la O.S.T.A., care aveau datoria să observe cu mai mult discernămînt alcătuirea programului în chestiune. Publicul nostru este, după cum se știe, receptiv și amabil, dar în aceleași timp exigent. Educația estetică a maselor, ridicarea necontenită a nivelului lor de pregătire culturală, artistică, fac de neîngăduit prezentarea unor spectacole deficitare sub anumite aspecte, presărate cu efecte ieftine și atitudini extravagante, adeseori de-a dreptul penibile.

Poate — unde-i vorba de muzică ușoară — unele persoane își închipuie că pot să procedeze mai... ușuratic. Marele public este însă de altă părere.

DAN DEȘLIU

In legătură cu editarea prozei lui Alecsandri

În urma articolului *Popularizarea presupune exigență*, semnat de Ion Roman în *Contemporanul* din 2 sept. 1960, aș vrea să dau cîteva scurte lămuriri, zicîndu-mi că poate se va mai găsi vreun cititor care, ca și autorul articolului citat, să nu înțeleagă de ce în reproducerea textului nuvelei *Mărgărita* a lui Alecsandri, n-am ținut seama (într-o ediție de popularizare) de versiunea unui mic fragment publicat de autor.

Prima din aceste lămuriri pe care mă simt obligat să o dau pentru liniștea celor ce vor folosi această ediție, este că nuvela *Mărgărita* n-a avut nevoie să fie „recompusă" de mine, ca editor, cum crede I. Roman. Nuvela se află în întregime, așa cum a fost reprodusă în ediția din „Biblioteca pentru toți", în manuscrisul 817 de la Academia R.P.R.

A doua lămurire pe care aș vrea să o ofer lui I. Roman este că cele două capitole (II și III) ale acestei nuvele, pe care am indicat că Alecsandri le-a publicat, nu au apărut totuși ca fragment din *Mărgărita*, ci ca o nuvelă de sine stătătoare în care dîndu-i de altfel și un alt titlu *(Papagalul simpatic)* autorul a introdus o serie de modificări, a adăugat un sfîrșit adhoc și a schimbat chiar numele eroilor. Cititorul ediției din „Biblioteca pentru toți" ar fi fost foarte mirat, dacă aș fi folosit procedeul sugerat de I. Roman, să afle în capitolele II și III pe eroul nuvelei, care în celelalte șase capitole se numește Alexis V., sub numele de Alexis Lunceanu, iar pe Mărgărita sub numele de Elisa.

Ar fi fost fără îndoială absolut neștiințific să folosesc pentru capitolul II și III din această nuvelă textul publicat de către Alecsandri în forma arătată, păstrînd modificările față de manuscrisul în care se află întreaga nuvelă, modificări care alterau unitatea ansamblului acestei creații. Cu atît mai puțin ar fi fost științific să reproduc acest text făcînd schimbări în el, rectificînd în orice caz numele eroilor principali, înlăturînd finalul adhoc al *Papagalului simpatic*, care încheia acțiunea după capitolul III al *Mărgăritei* etc.

Iată de ce nu se putea să nu consider că, din toate punctele de vedere, adevăratul text corespunzător dorinței lui Alecsandri al întregii nuvele *Mărgărita* e cel din manuscrisul 817.

Cu aceste scurte lămuriri cred că nu a mai rămas nimic neînțeles pentru I. Roman și toate lucrurile sînt acum clare. Cu o singură rezervă. Ion Roman afirmă că *„popularizarea presupune exigență"*. Oare critica nu presupune și ea așaceva sau, în orice caz, nu presupune măcar acel minim de curiozitate, seriozitate și onestitate care te obligă să nu vorbești despre lucruri pe care nu le cunoști fără să le cercetezi puțin?

G. C. NICOLESCU

Un album valoros

Nu mult după apariția valorosului album „Voroneț", izbutită încercare de reproducere în culori a celebrelor fresce anonime ale ctitoriei lui Ștefan Cel Mare, volumul „Maeștri ai picturii universale în muzeele din Rominia", se înscrie pe linia celor mai bune realizări în această privință.

Destinat deopotrivă cercetărilor din țară și din străinătate, volumul e o antologie a celor mai reprezentative tablouri aparținînd diferitelor școli naționale europene, aflate în țara noastră. In ciuda stilurilor diferite, a caracterului oarecum eterogen și inegal al tablourilor reproduse, volumul are totuși o linie armonioasă, o ținută și un „stil" impunătoare.

Van Eyck, Memling, Bruegel (Cel Tînăr), Rubens, Jordaens, Teniers (din pictura flamandă); Romerswaele, Rembrandt (din olandeză); Cranach (germană); Tițian, Veronese, Magnasco (italiană); El Greco, Zurbaran, Ribera, Velasquez (spaniolă); Serov, Aivazovski (rusă); Lorrain, Delacroix, Daumier, Millet, Manet, Monet (franceză), cîteva din cele mai reprezentative nume cuprinse în volum, sînt prezente cu creații caracteristice și de cea mai înaltă valoare.

Cu excepția cîtorva reproduceri tratate mai în grabă, albumul este lipsit în ansamblu de stridențe coloristice ca și de tonuri difuze sau întunecate. Migala, atenția, sensibilitatea de care au dat dovadă realizatorii albumului (redactor de carte D. Dancu) și în general nivelul tehnic ridicat, sînt indicii că editura „Meridiane" poate porni cu curaj la „dezvelirea" a numeroase capodopere ale plasticei românești sau universale.

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director: acad. Mihai BENIUC
COLEGIUL DE REDACȚIE
Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcție); Dan DEȘLIU (membru în Comitetul de direcție); Mihu DRAGOMIR (membru în Comitetul de direcție); V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCA (membru în Comitetul de direcție).

ION BĂNUȚĂ:
La hotarul dintre lumi

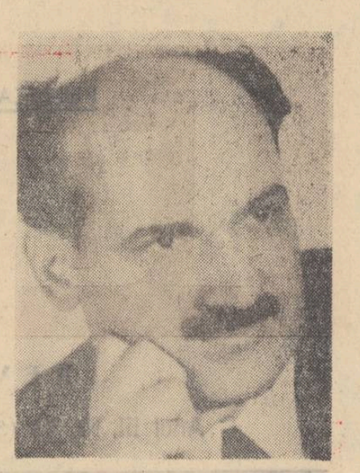

Om al veacului său, poet înflăcărat ale cărui linii biografice s-au împletit intim cu lupta clasei muncitoare pentru clădirea unei lumi noi, socialiste, Ion Bănuță reușește adeseori în volumul La hotarul dintre lumi **remarcabile imagini menite să exprime stări de spirit, idei și sentimente dintre cele mai proprii contemporanilor săi. De aceea, ceea ce se impune mai pregnant din versurile sale este acea osmoză firească, realizată între propria sa sensibilitate și sensibilitatea colectivă a maselor populare. Cîntîndu-se pe sine, poetul știe să cînte însăși clasa în atac, al cărui ostaș credincios este sub steagul partidului. Cîntînd idealurile muncitorimii, Ion Bănuță exprimă, de fapt, propriile sale idealuri. Nenumărate poezii și poeme mărturisesc, în versuri energice, această legătură organică dintre destinul poetului și destinul clasei sale:**

„Mă apăsa uzina
Cu zidul roș ca focul,
Unde Ion Bănuță
Își încerca norocul.

Și porțile-nchisorii —
Zăbrele de oțele —
Ca munții apăsară
Pe visurile mele".

Anii de împilare și teroare fascistă, cînd cei mai buni fii ai clasei muncitoare erau zvîrliți în închisori, îi inspirară zguduitorul poem liric Cetatea tăcerii, **una din piesele de rezistență ale volumului. E o poezie de un lirism dens, cu o atmosferă dramatică, în care clocotește o aprigă minie proletară, împotriva călăilor temniceri, împotriva „lanțurilor care au ruginit în carnea mușcată", împotriva biciului care „scria pe-obrazul palid litere rotunde din alfabet", în fine, împotriva întregii orînduiri burgheze. E remarcabil evocat momentul prăbușirii** Cetății tăcerii. **Peste tot domnește o apăsătoare liniște de mormînt. Viața parcă a fugit din oraș.** „Aradul doarme. / Doar paznicii zăngănesc din arme / Și fluieră-a pustietate": **copleșiți de o spaimă ciudată, zbirii burghezi presimt venirea zorilor noii orînduiri, pe care nimeni și nimic nu le mai poate stăvili:**

„E liniște-n celula șase.
Pe firul vremii de mătase
zori roșii în puterea nopții,
țîșnind peste fierul porții,
și comandantul nici nu știe
de unde e lumina vie,
și-n frămîntarea lui deodată
întreabă sluga-i devotată:
— „Ce zori sînt astea, Ancateu,
de nu pot cu pistolul meu
să le opresc? Ciudat, ciudat!
Ce zori! Cum vin, pe înnoptat?!
Mi-e limba parcă ghem, nătîngă,
căzută-n glod pe-o vale lungă.
Hai! spune, spune Ancateu,
îmi frînse brațul dumnezeu
de nu mai pot cu el a stînge
aceste zori, în băi de sînge?!

Talentul și sensibilitatea poetului sînt solicitate necontenit de cele mai diverse teme, realizînd în volumul La hotarul dintre lumi **o bogată gamă de atitudini lirice, de la poezia politică militantă, antimonarhică din ciclurile:** Cu Dante prin Infern, Cetatea tăcerii, Grivița eroică, Pe valea Peleșului, **la evocarea variată în nuanțe și culori din** Cetatea soarelui **pînă la notația delicată, prinsă parcă în pînză de borangic în acea parte a cărții intitulată metaforic** In pervazul larg al serii.

Expresia monocordă, stereotipia procedeelor prozodice sînt, în general, străine de poezia lui Ion Bănuță. Pentru fiecare atitudine lirică poetul găsește cel mai adesea imagini inedite și unități ritmice adecvate, de la străvechiul troheu cu rezonanțe folclorice, pînă la structuri poetice spontane, descătușate de rigorile clasice ale ritmului și rimei. De aici și impresia de autenticitate și prospețime, de aici sentimentul acela de vitalitate, remarcat de academicianul G. Călinescu în Cronica optimistului **intitulată simplu și semnificativ:** „Un poet".

Dacă stări psihice apăsătoare, evocînd vremuri din trecut, împovărate cu anume triste ți, sînt exprimate cu o gravitate solemnă, de tip clasic, altele, care străluc esc în lumina bucuriilor și a speranțelor, prind un ritm agitat, năvalnic, și o culoare strălucitor romantică:

Intr-un august — ca o stea —
a venit să mă deslege
alergînd, iubita mea,
Se-nvîrt în cerc, în cercul de
pistoale
Și gheața s-a topit, pămîntu-i moale,
Și parcă-s flori și s-au deschis caișii.

— „Să fie duși sub bolți și arși
uciși!"
. . . . . .
O gură s-a căscat să-nghită cerul!
Călău-și potrivi, în grabă, fierul,
Să taie apele, pămîntul, pomul,
sub cizma lui să piară floarea,
omul.
Dar i se frînse sabia și ghiara...
Se prăbuși în spasmul morții fiara.

Și dacă alții-or vrea din nou
s-o-nvie
ISTORIA le va ciopli sicrie.

Poezia lui Ion Bănuță nu se pierde în căutări sterile și searbede. Mesajul ei e cît se poate de limpede și de accesibil. Imaginile, deși uneori de un inedit surprinzător, cum sînt acelea, de pildă, din Mama, Copiii de pe Argeș, Strămoșii, Suveica, Armele, Cu Dante prin Infern **se caracterizează printr-o adîncă originalitate de conținut și nu prin sterpe efecte stilistice. Patriotismul fierbinte, înaltul ideal etic al versurilor sale găsesc rezonanțe puternice în sufletul cititorului de astăzi, constructor al socialismului. Un merit al acestei poezii îl constituie incontestabil caracterul ei agitatoric, faptul că se adresează direct maselor largi populare, că le vorbește acestora de la inimă la inimă. Uneori însă, limpezimea îl împinge pe poet spre o poezie ușoară, lipsită de un fior liric autentic, căzînd în descriptivism, cum se întîmplă, de exemplu, în** De vorbă cu moș Ion Roată.

Efortul oricărui poet cu adevărat al zilelor noastre tinde, fără îndoială, către introducerea în lirica actuală a unor note noi, originale în substanța lor, care să fie izvorîte dintr-o concepție legată organic de problematica majoră a contemporaneității, printr-o fermă și intransigentă atitudine partinică. Căci e știut lucru, spiritul de partid, propriu poeziei realist-socialiste, nu se manifestă izolat numai în cutare temă sau subiect, ci în orice temă oricît de particulară ar părea ea. Orice temă, oricît de intimă, tratată artistic, se cere integrată structural unei viziuni închegate asupra lumii. Astfel, durerea pricinuită de un trecut întunecat, ca și bucuriile vieții libere de astăzi, se ridică la un grad de tipicitate, care face ca poezia să se fie un ecou din viața contemporanilor. In această calitate incontestabilă a poeziei se poate ascunde uneori, și din păcate se ascunde încă la mulți poeți, o anume lipsă de concreteț e, o generalitate **care nu stă în esența imaginei, cît în cuvinte. In astfel de cazuri plasticitatea versurilor e evident știrbită.**

Un aspect cu totul nou și pozitiv în creația poetului — străin de astfel de neajunsuri — îl compun poeziile din ciclul In pervazul larg al serii, **care mărturisesc o delicatețe sufletească deosebită și o imaginație plastică bogată, exprimate în pasteluri de o autentică originalitate, evocînd bogăția toamnelor dintre Dunăre și Carpați:**

Toamnă! Doldora de poame,
de iubire și culoare,
tot într-una fugi de foame,
rumenindu-te în soare.

Toamnă — ce-ai scăpat de-amaruri
Cine-ți dă atîtea daruri
lumii de le torni în poală
și te lași pe tine goală?

Discreția poeziei de dragoste, își găsește expresia în versuri de o deosebită prospețime și discretă naivitate:

Ruginînd pădurea toată
ți-a întins covor și fum
și de calci, nepăsătoare
nici nu vezi că sînt pe drum.

Rezonanțe folclorice, rafinat prelucrate, se resimt plăcut în versurile poetului, dîndu-le o muzicalitate cuceritoare, împletită parcă din tonul melodios al doinei și din ritmul sprinten al cîntecului de joc:

Fata mea cu păr de ceai,
vino iar la mine, stai!
să te-apropii, să mă mir,
să mă depăn fir de fir...

Prin toate realizările sale, volumul de versuri La hotarul dintre lumi, **marcînd un pas însemnat în evoluția poetului Ion Bănuță, înseamnă totodată un cîștig prețios al poeziei noastre noi, realist-socialiste, antrenată în nobilul efort de educare comunistă a milioanelor de cititori.**

CRONICA LITERARĂ de I. D. Bălan

EMIL ISAC:
Scrieri alese

In fond, ceea ce-l făcea criticii burgheze indezirabil pe Emil Isac nu era acel romantism maeabru și straniu, cultivînd tristețile agonice, neliniștile prevestitoare de catastrofe, scormonind mizeria cotidiană a urbelor de provincie, ce se ilustra cu deosebire în primul său volum de poezii, apărut în anul 1908, ci dimpotrivă acea poezie socială, pătrunsă de la început de ura tenace împotriva exploatatorilor. Poezii ca Bolerul, *în adevărat pamflet, închegînd în linii apăsate trase cu penița în tuș negru un portret grotesc în maniera lui Daumier,* De la sapă vin, *în care răzvrătirea poetului mocnește surd și amenințător, ori* Azi *în care durerea se organizează într-un accent de revoltă vehementă și precisă, țintind răsturnarea orînduirii sociale, i-au atras poetului ura publicului burghez și drept consecință disprețul sau ignorarea criticilor.*

Ca și alți numeroși artiști ai generației sale, unii mai virstnici, alții mai tineri, Emil Isac s-a apropiat de mișcarea socialistă din țara noastră. Acestui contact îi datorează poetul accentele sale protestatare deosebit de violente și poezia sa reflectă într-un fel și limitele acestor mișcări din Rominia la începutul secolului nostru. Perspectiva iminentei prăbușiri a orînduirii capitaliste îi apare clară poetului în timp ce aceea a viitorului pluteș te într-un metaforism nebulos, înfățișîndu-se cînd ca „nava roșie", plutind „peviței neagră mare", cînd ca un „nou soare" străluc ind într-o „dimineață mare". Înțelegerea clară a dialecticii sociale, a forțelor chemate să distrugă o lume veche și să întemeieze o altă nouă, n-a putut s-o obțină poetul ardelean decît după eliberarea țării noastre de sub jugul fascist. Din păcate prefața semnată de Mircea Zaciu, care ne-a obișnuit cu studii remarcabile de istorie literară, evitînd analiza temeinică a condițiilor sociale și politice a perioadei pe care se întinde creația lui Emil Isac, îl privează pe cititor nu numai de posibilitatea descoperirii acelor cauze care au determinat creația scriitorului ardelean, să urmeze un drum așa de sinuos, ci în același timp și de înțelegerea saltului calitativ produs în creația de după Eliberare a scriitorului.

Această prefață mai păcătuiește și prin scăpări, fie de analiză, fie de metodă științifică. Incercînd cu orice preț să descopere o linie evolutivă în poezia socială a poetului, M. Zaciu face la pagina 12 afirmația potrivit căreia „pînă la primul război mondial, asistăm doar la coacerea conflictului de clasă nu și la izbucnirea lui" pentru ca mai departe să ilustreze acea „izbucnire a conflictului" cu versuri din poezia Azi. *Din păcate poezia cu care autorul prefației își susține ideea, citînd chiar două versuri din ea, face parte din volumul „Poezii, impresii și senzații moderne" apărut în anul 1908. Evident, lucrul acesta anulează observația de mai sus a criticului.*

Cititorul se simte jenat și de afirmații banale ca, de pildă, aceea cu care începe prefața și potrivit căreia Emil Isac n-a intrat în poezie cu o voce proprie. In definitiv ce mare poet, fie el chiar Eminescu sau Arghezi, a „intrat în poezie cu o voce proprie"?. Credem de asemenea că prezentînd cititorului un volum alcătuit în proporții aproximativ egale din versuri și proză, expedierea analizei creației în proză a lui Emil Isac pe mai puțin de o jumătate de pagină de considerații critice, nu poate sluji îndrumării reale a cititorului. Ea este apoi și nedreptă cu un sector în care scriitorul și-a dat o parte din măsura talentului său, creînd o proză de notație și de atmosferă, străbătută ae un lirism dureros și nostalgic, ca și de discrete accente de patetism, interesîndu-se de variate probleme, ca ziarist, rostindu-se clar și răspicat în probleme importante ale vieții contemporane.

Călăuzindu-se de un spirit critic evident, ca și de o justă intuiție artistică, editorul Ion Brad a selectat acele bucăți ce stau mărturie revoltei sociale a poetului, închegînd în felul acesta o izbutită imagine de ansamblu a scriitorului.

D. PETRESCU

GALA GALACTION:
„Opere alese" (Vol. I)

Una dintre primele caracterizări consacrate operei lui Gala Galaction aparține lui Delavrancea, care în 1914, cînd apărea volumul Bisericuța din Răzoare, *adresa cuvinte de aleasă prețuire mai tînărului său confrate. Nedîndu-și seama de prezența deseori dăunătoare a elementului mistic, autorul* Sultănichii *descifra în cele cîteva nuvele propuse pentru premiul Academiei o rubedenie literară, care îi se releva mai cu seamă prin forța realismului și prin obîrșia țărănească:*

„Viața la acest scriitor pare aidoma cu cea reală, — complexă, bine, urzită și bine bătută, aci veselă, aci tristă, — și te constrînge să surîzi și apoi îndată să cazi într-o înțeleaptă melancolie. El nu caută situațiunile comice, nici pe cele dramatice, ci, urmărind realitatea, ajunge într-un chip firesc la o deplină echivalență a ei. E un meșter de seamă, păstrînd proporția în construcțiuni, — un literat stăpîn pe mijloacele de producțiune, un artist în toată puterea cuvîntului. E un izvor care a țîșnit de curînd, abundent, limpede și răcoritor, neavînd, — cine știe de unde? — pe sub pămînt, din straturile adînci ale unui pietriș curat și sănătos. Nu știu din ce se trage, dar știu că ne reprezintă pe toți, făcîndu-ne cinste cu adevărat. Bănuiesc că, după obîrșie ar fi țăran și mă bucur privind-nevrînd — mișcat de o egoistă mîndrie de clasă, clasă care pînă acum s-a împărtășit numai cu sărăcia lucie și cu muncile grele și istovitoare".

Deși evoluția lui Galaction va fi cu totul alta decît a predecesorului său, anumite latări comune pot fi identificate, începînd cu structura lor de temperament liric și pînă la predilecție pentru descrierea unor pasiuni devorante sau pentru atmosfera fantastică. Ceea ce îi apropie dintr-un punct de vedere mai general este însă caracterul contradictoriu al operei, în care luminile realismului — foarte puternice — alternează cu obscurități ale concepției patriarhale, retrograde, la Delavrancea și ale misticismului religios la Gala Galaction. Citind Moara lui Călifar *sau De la noi la Cladova,* Copca Rădvanului *sau* Gloria Constantini, *va trebui să dăm la o parte mereu poleiala clericală, care tinde să îndrumeze concluziile spre cuvîntul ireal și deșert al Eclesiastului. Mai mult decît la autorul Parazîților unde contradicțiile nu ating opere importante* (Domnul Vucea, Hagi Tudose, Viforul, Apus de soare), *la Galaction ele se străvăd în țesătura intimă a celor mai de seamă nuvele și romane, obligîndu-ne să deslușim în fiece moment pe artistul atît de talentat de predicatorul vieții de apoi.*

Zăbovind asupra unor nuvele ca De la noi la Cladova, *cititorul nu va fi cîtuși de puțin în pierdere, ci se va bucura descoperind că alături de citatul biblic se dă o înversunată luptă în sufletul sfîșiat de suferințe al unui erou. Satisfacția cititorului va fi deplină, în momentul cînd va cunoaște în autor un subtil analist al sentimentului erotic, un poet al iubirii și frumuseții umane. Căci* De la noi la Cladova *este expresia durerosă a năzuinței spre fericire pe care dogma religioasă n-o înțelege și-o osîndește ca eretică.*

Trebuie să remarcăm ritmul epic bine echilibrat și precizia desenului și mai ales poezia caracteristică lui Gala Galaction, care se concentrează în suave portrete lirice. Dintre toate, îl despindem pe al frumoasei Borivoje, care nu poate să nu atragă luarea-aminte, mai cu seamă în momentul final, cînd cosița ei „se risipi pe pînză ca un paner de toporași negri". Este în De la noi la Cladova *o tează morală, dar este și multă viață care pulsează și care imprimă nuvelei un caracter laic, împotriva intenției religioase a scriitorului.*

Pictor al pasiunilor exacerbate, Galaction a trecut cu ușurință hotarul fantasticului, prelucrînd teme folclorice ca în Moara lui Călifar, *sau imaginînd, spre a le combate din punctul de vedere al dogmei creștine, întîmplări bizare datorate vrăjitoriei* (Copca Rădvanului, În pădurea Cotosmanei). *Făcînd abstracție de elementul mistic absurd, admirăm aici arta cu care Galaction reconstituie atmosfera de basm, în care plutește o tăcere stranie, parcă dușmănoasă omului și ființelor vii. Pe iazul din* Moara lui Călifar, *„nu se izvodea niciodată nici o undă", iar această rîșniță a „necuratului" sta „sub învelișul ei cu strașina de un stînjen, ca un cap cu gînduri rele sub o pălărie trasă peste ochi". Ca și în povestirea* Norocul *dracului a lui Delavrancea (dar fără scenele nemiilocit realiste, de acolo), se urmărește ilustrarea ideii că avuția dobîndită pe căi necinstite înseamnă vinzarea către diavol (în simbolistica autorului acesta nefiind altul decît banul atotputernic al societății capitaliste).* Moara lui Călifar *(care se bucură în studiul introductiv de o interesantă analiză) atestează arta lui Galaction în minuirea limbii și procedeelor populare, prin intermediul cărora scriitorul realizează portrete atît de vii, ca al crainicului Stoicea și al misteriosului morar. Folclorul a reprezentat, cum se vede, și pentru autorul* Bisericuții din Răzoare, *o școală a simplității, de unde n-a încetat niciodată să învețe. Galaction este, alături de prietenul său Tudor Arghezi, un făurar de limbă literară, un artist încercat, de la care scriitorul generației noastre poate lua cea mai folositoare pildă.*

O lectură tot atît de instructivă o constituie povestirile închinate vremurilor de bejenie, cînd pe văile Oltului și Argeșului mai tropoteau caii arnăuților turci. Poezia populară a avut, fără îndoială, partea sa de contribuție în înclinarea scriitorului spre acele negre „zile și necazuri din Zaveră" în care se petreceau întîmplări năpraznice ca în La vulturi sau Lîngă apa Vodislavei. *Amintind încă o dată pe Delavrancea cu Răzmirița și Șuier al său, ca și pe haiducii lui Șadoveanu, povestirile citate continuă tradiția evocării trecutului de luptă, adăugînd cîteva scene memorabile (de ex. ciobanul cerînd apriga răzbunare a umilirilor suferite de la ciocoi) de care o antologie a nuvelei istorice va trebui să țină seama întotdeauna.*

Ediția, concepută foarte judicios și marcînd etapele principale din creația literară a scriitorului, o datorăm lui Teodor Virgolici, harnicul cercetător care a întocmit și edițiile precedente.

Studiul introductiv, semnat de D. Micu, se referă la toate aspectele creației lui Gala Galaction, aducînd contribuții privitoare la interpretarea mesajului social pe care-l transmite o operă atît de contradictorie.

AL. SĂNDULESCU

MARIN PREDA:
Intîlnirea din pămînturi

Culegerea apărută la Editura Tineretului ogîndește activitatea susținută de nuvelist a lui Marin Preda. Ea însumează, alături de scrierile cele mai reprezentative din perioada de debut (din volumul apărut în 1948 se publică In ceată, *O adunare liniștită,* Intîlnirea din pămînturi, *care preced și anunță romanul* Moromeții) *și amplele nuvele* Desfășurarea, Ferestre întunecate, Indrăzneala, *inspirate din-tr-o nouă epocă ce s-a deschis țărănimii muncitoare din țara noastră după 23 August 1944.*

Parcurgînd volumul, cititorului i se relevă etapele pe cît de deosebite, pe atît de ilustrative pentru procesul istoric parcurs de țărănimea muncitoare din țara noastră, de la stadiul împilării la eliberarea materială și morală.

Marin Preda, în nuvelele sale, a surprins etapele acestui proces oglindite în planul conștiinței. Eroii săi sînt oameni lucizi, raționali, în sensul că privesc și judecă viața, analizează îndelung și cu seriozitate întîmplările, evenimentele la care participă. Această judecată se efectuează însă la temperatura înaltă a simțirii omenești. Ei sînt lucizi, rămîn stăpîniți de sentimentele cele mai umane, cele mai gingașe, — acționînd în sensul acestora. Eroii săi au toți un foarte acut simț al echității sociale. Ilie Resteu (In ceată) *nu poate răbda să nu-i fie recunoscută și apreciată munca încordată, neprecupețită la batoză, de către chiaburul Beleagă. El înțelege să-și apere fie chiar și printr-un gest necugetat dreptul său de a fi la rîndu-i ajutat de către cei din ceată, cărora le-a muncit, cu trudă.*

Ilie Barbu, la o treaptă istorică avansată, avînd conștiința vremurilor noi ce se deschid pentru oameni ca dînsul, nu concepe să fie tratat ca o slugă, de către Voicu Gheoceoaia, mijlocașul închiaburit căruia i-a muncit, împreună cu nevasta, pînă la momentul cînd se înscrie în colectivă. Faptul că Voicu Gheoceoaia, înainte de ședința de înscriere îi trimite la „Meate" să-i cumpere țigări îl răscoleș te profund.

Povestea lui Anton Modan, în prima ei parte, reeditează destinul țăranului sărac care îndură umilinți pentru că n-are avere. Baiocura chiaburului Miuleț, care-l trimite pe feciorul-său să-i întrebe cum „se tale de lene", în plin cîmp, de față cu oamenii, îl provoacă o adîncă revoltă, dar omul se încovoaie nepătincios în fața puterii celui bogat; la rîndul i Vasile Bodescu din Ferestre întunecate *e un Ilie Resteu, umilit și exploatat de verii săi bogați. Toți aceștii eroi sînt săraci, lipsiți de mijloacele materiale care să le permită să trăiască cu adevărat omenește. Și cu toate acestea, ei nu pot să nu trăiască omenește, nu pot să renunțe la demnitate. Aspirația morală a lui Ilie Resteu e să fie respectat de om, să i se recunoască munca și dreptul său. Ilie Barbu, Anton Modan sau Vasile Bodescu, sînt călăuziți de aceeași dorință: depozitari ai unor simțăminte curate, omenești, ei năzuiesc cu putere către o viață nouă, demnă. Numai că, pe cîtă vreme Resteu trăind în condițiile unei societăți bazate pe exploatare rezolvă problema punînd mîna pe var, Ilie Barbu sau Vasile Bodescu depășesc această modalitate: printr-un proces îndelungat ei depășesc inerția, contemplarea pasivă a lui Pațanghel sau Moromete, ori revolta nepătincioasă, ajungînd să înțeleagă sensul faptelor ce se desfășoară sub ochii lor, al luptei revoluționare. Ilie Barbu, ca și Anton Modan, au revelația momentului istoric în care trăiesc. Ilie Barbu are impresia și mai tîrziu certitudinea că odată cu înființarea gospodăriei agricole colective va lichida și condiția sa de om nevoiaș, supus umilințelor celor avuți. De aceea comportarea în fond obișnuită a lui Gheoceoaia îl face să trăiască momentele unei adevărate crize de conștiință, care se va rezolva prin ascuțirea spiritului său de clasă. Ilie Barbu descoperă în grădina aceastuia pe chiaburul Enache. Faptul îi deschide ochii asupra pericolului ce amenință buna mers al gospodăriei colective în curs de înființare. „Cum devine asta, mai tovarășe Gheoceoaia? îl întrebam eu", *(explică el pe un ton glumeț tovarășilor săi din organizația de partid din Udupu).* „Păi ce dracu tovarășie am făcut noi?" „Păi, da, zicea el. Ce e-al meu, e-al meu ce e-al tău, e tot al meu! Du-te și-mi ia un pachet de țigări și treci la muncă!"

Această înțelegere superioară a sensului vremii sale, va face din Ilie Barbu un luptător activ, un adevărat revoluționar.

La alte dimensiuni și în alte împrejurări, și la Modan sau Vasile Bodescu, momentul înțelegerii sensului istoric al evenimentelor revoluționare din țara noastră coincide cu acela al eliberării de condiția înjositoare de argat supus umilințelor și batiocurii celor bogați.

Intîlnirea cu sovieticii, participarea la mitingul oamenilor muncii din București, îl determină pe Anton Modan să meargă să lupte voluntar pe frontul din Apus, împotriva nemților. E un gest de-a dreptul neobișnuit pentru viața sa dinainte, explicabil pentru evoluția personajului, care aduce în fața cititorului imaginea nouă a aceluiași om, eliberat de condiția sa umilă de pînă atunci.

Reunind cîteva din cele mai reprezentative nuvele ale literaturii noastre realiste, inspirate din viața țărănimii muncitoare, volumul de față constituie un bun prilej de cunoaștere a activității de nuvelist a lui Marin Preda. Ilustrațiile sugestive ale victoriței Florica Cordescu întregesc plastic imaginea lumii prezentate.

EUGENIA TUDOR

O seamă de cuvinte

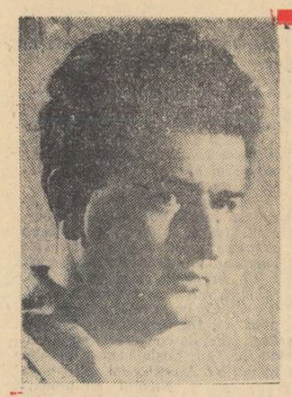

— *Sînteţi oarecum datori cititorilor cu unele explicaţii asupra romanului din care publicăm fragmentul de faţă.*

— Da. E primul meu roman şi se intitulează „FRONT FARA TRANŞEE".

— *Titlul ni se pare foarte interesant.*

— Numai titlul ?

— *Rămîne să vedem despre ce tratează cartea.*

— Romanul este inspirat din viaţa unui sat ardelenesc aflat în ajunul colectivizării totale. Aici s-a petrecut un fenomen curios. La început, cînd a luat fiinţă gospodăria, au existat şi cîteva familii mai înstărite foarte interesate în înfiinţarea „colectivei". Prin diverse subterfugii, aceşti oameni au căutat să se sustragă, pe cît posibil legal, de la obligaţiile statutare ce le reveneau odată cu intrarea în gospodărie. De pe urma faptului că au devenit colectivişti ei trăgeau însă diferite foloase. În momentul colectivizării totale a satului, substratul tuturor maşinaţiunilor începe să iasă la iveală. Lupta se dă între comuniştii din sat, care au alături pe toţi oamenii cinstiţi, şi forţele vechiului reprezentate chiar prin preşedintele gospodăriei, Zolovie şi ceilalţi. „FRONT FARA TRANŞEE" vrea să sugereze, aşadar, dramatismul luptei dintre nou şi vechi în noile condiţii.

— *Intrevedem o mulţime de probleme captivante ce vor stîrni curiozitatea publicului cititor.*

— Să sperăm. Ca orice autor mie mi se pare că am scris o carte bună.

— *Ce alte proiecte literare mai aveţi ?*

— Am predat Editurii Tineretului volumul de nuvele „Iubeşte ziua de mîine", şi lucrez la o nuvelă mai amplă.

— *Pe cînd putem aştepta apariţia în librării a romanului* „Front fără tranşee" ?

— Dacă Editura va fi ceva mai operativă, sper să fie în librării spre sfîrşitul anului 1960.

Petre SĂLCUDEANU

Hireneştii

Seara, după venirea ciurzii, Tofil se duse la Hireneşti. Hireneştii îşi aveau gospodăriile pe partea stîngă a uliţei principale. Cele zece case în care locuiau Hireneştii-fraţii erau toate la fel, cu ramele de la ferestrele din faţă sculptate, cu tirnaţurile vopsite în galben iar deasupra, prinse pe un fir gros de sîrmă, atîrnau în jos ghivecele cu muşcată şi cu limba soacrei, dese, verzi, încît ferestrele care dădeau din tinzi spre ogrăzi de-abia se zăreau, ascunse privirilor de bogăţia de flori.

Gardurile de scîndură, proaspăt văruite, se întindeau numai spre stradă, între curţi neflind nici o îngrăditură. La zece gospodării erau doar două porţi mari prin care intrau şi ieşeau toţi Hireneştii de la cel mai mic pînă la cel mai vîrstnic. Prin spatele curţilor se întindea o potecă bătătorită ce lega toate ograzile „neamurilor".

Seara, după întoarcerea de la munca cîmpului, porţiunea de uliţă de la Monument în sus, pînă dincolo de cooperativă unde-şi avea strînsura cel mai tînăr dintre Hireneşti, Lăzăruc, era aproape pustie. Gălăgia se auzea în spate, pe cărăruia unde îşi dădeau întîlnire cei mai bine de cincizeci de copii, Ionii, Gheorghii, Vasilii, Elvire şi Cătăline, toţi Hireni, toţi veri buni, toţi pentru unu în bătăi cu străinii, unul pentru toţi cînd era de apărat numele cutăruia sau cutăreia, cinstea, sau de ascuns ruşinea vreunuia dintre ei.

Tofil îl găsi pe Lăzăruc şi ai lui la masă, în bucătăria de vară, strînşi în jurul unei mămăliguri uriaşe, tăiată cu „aţa" în pătrare aburinde, egale, de parcă cineva, înainte de a le dărăbuţi, le cîntărise răbdător să nu nimerească mai mult într-o bucată sau în cealaltă.

La o altă masă mai joasă, cu trei picioare, cei patru copii ai lui Lăzăruc mîncau din acelaşi blid. mămăliga cu lapte, cuviincioşi, grijulii, să nu cumva să bage în gură unul mai mult decît altul.

Tofil zise „sara bună" şi fără să aştepte ca gazda să-i dea un scaun trase o laviţă lîngă uşă, se aşeză pe ea, urmărind atent cum se uitau Hireneştii cei mari, deopotrivă cu cei mici, unii la alţii, neştiind de ce-o fi venit el, Tofil, şi minunîndu-se din cale afară de ce-or fi avînd toţi copiii în creştet urme de lapte şi de mămăliguţă.

— Nu prea sînteţi bucuroşi de oaspeţi, zise Tofil către Lăzăruc şi ca să-şi întrebuinţeze mîinile la ceva începu să destrame un fir de la haina de postav nouă, făcută în primăvara aceea din lînă căpătată de la colectivă.

— Ba sîntem, cum să nu fim. Poftim la masă dacă ţi-ai adus de-acasă, zise Găbudeanu care avea uneori obiceiul să vorbească în versuri.

Crezînd că îi făcuse pe plac nepotului, bătrînul rise arătîndu-şi singurul dinte de culoarea cremenei.

— Ce te bagi, gură spartă, molfăi vorbele nevasta lui Găbudeanu, o bătrînică uscată, zbircită, care din lipsă de dinţi avea bărbia adusă înainte şi buzele înfundate între maxilare.

— Ni mă, că nu mai poate omu' şugui că baba şi porneşte-a drăcui, hi, hi, hi, rise Găbudeanu iar satisfăcut, dar cînd văzu fruntea încreţită a nepotului, înghiţi grăbit la mămăliguţă.

Lîngă bătrîn, tăcuţi, de o parte şi de alta a mesei, şedeau David, fiul lui Găbudeanu şi Rafira, nevastă-sa, iar lîngă soacră, urmărind fiecare mişcare a celor mai vîrstnici, săritoare, mai mult în picioare decît pe scaun; după apă, brînză, castraveţi, iute ca o sfîrlează, minca mai mult ciugulind, Sabina, nevasta lui Lăzăruc.

— Tată, smeorcăi unul dintre copiii lui Lăzăruc, Remus mi-a furat din brînză.

Fără o vorbă, David scoase din lapte lingura de lemn, o bătu de marginea blidului ca s-o scurgă şi lovi pe copil cu dosul bombat în creştet, fără să-i spună nici un cuvînt. Pe dată se făcu linişte, şi cei patru copii îşi văzură mai departe de ale gurii, liniştiţi, împăcaţi de judecata mută dar aspră.

— Mamă, da' Lenuţa mă loveşte pe sub masă cu piciorul. Iar se auzi lingura bătută de farfurie şi sunetul sec al lemnului în creştetul copilului piricios, plîngăreţ.

Ceilalţi, bătrînii, ca şi cum urechile lor nu auzeau nimic, îşi vedeau mai departe de mîncare, străduindu-se fiecare în felul lui să nu strice tihna şi liniştea celorlalţi.

— Ai vînt pintru gospodărie să intrăm şi noi în frăţie ? Păi dacă ne rogi..

— Taci, moşule, tună Lăzăruc, ţuguindu-şi buzele şi ştergîndu-şi laptele care-i cursese într-un firişor subţire, alb-albăstrui pe bărbie în jos.

Bătrînul înghiţi iar în sec, morfolind între gingii ultimele cuvinte şi lingura bătută de blid pocni din nou în capul unui copil care, curios, uitase de mîncare şi se uita la musafir cu gura căscată.

— Noi nu rugăm pe nimeni, bade Găbudeanu, slavă domnului, noi sîntem avuţi. Nu cerşim, nu ne umilim. Cine se înscrie de bună voie se-nscrie, cine nu, nu, să n-avem supărare. Am vînt că, după mine, Lăzăruc are dreptate. Cu Culiţă Aron şi cu alţii. Faceţi cererile şi le duceţi la Zolovie. Nu vrea, bine. Avem partid. Avem adunare generală, că fiecare intră pentru binele lui. Că la noi, ştiţi, bucate ca la noi rar...

— Fain le zici, parcă-i cu lipici.

— Taci moşule... Auzita-i ? Taci ori nu ?

— Ni, mă, că tac, că mi-am pus lăcăt.

Lăzăruc se întoarce spre Tofil, după ce îşi făcu o cruce largă. Tuşi de cîteva ori, îşi trecu degetele unei mîini între degetele celeilalte, privi cîtva timp la încleştarea aceea de oase şi carne de mărimea unui baros, rămase mulţumit şi zice :

— Nici noi nu ne milogim, bade Tofile. Că doar oameni sîntem şi de ce să ne milogim. Zici că să ieşim cu cererile ? Da' Zolovie o să zică, da' voi de Partenie aţi uitat ? Apoi noi de neamuri nu ne ruşinăm, că-s la dos că nu-s la dos, cu toate că ştii că noi cu Partenie nu ne-am avut bine. Că el s-o-navuţit şi uium lua de la noi ca şi de la străini, ba mai mult, la moara de lînă la fel. Şi pe la noi, dumneata ştii bade Tofile, că nu dădea, zicea că îi pute a baligă, el e domn. Eu ştiu cum îi mai bine, bade Tofile, să fii individual ori colectivist. Pe mine de îmbrobodit şi lămurit nu trăbă să mă îmbrobodească şi să mă lămurească nimeni. Da' noi Hireneştii să ne băgăm slugă la Milia şi ceilalţi nu vrem. Eu am făcut în armată şi şcoala de şoferi şi ştiu ce-i bine şi ce-i rău. Du-te Sabină şi adă o sticlă de vinars. Că de rugat să vie eu nu l-am rugat da' dacă o vînt noi nu sîntem sgirciţi cu Urcăneştii.

Sabina ieşi val vîrtej şi după cîtva timp se întoarse cu o sticlă albă plină cu o licoare verzuie, astupată cu un cocean de porumb. Scoase cu dinţii dopul dintr-o opinteală, şterse cu şurţa tăriţa de pe gîtul glajei şi întinse sticla bărbatului.

—Mulţam Sabină. Na, be moşule, dumneata întîi, că Hireneştii cinstesc pe bătrîni, nu-i lasă la bătrîneţi să moară prin şanţurile vecinilor.

Bătrînul Găbudeanu luă sticla şi înainte de a o duce la gură închină:

— Apoi să bem cît sîntem...

Trase cîteva înghiţituri, şterse gîrliciul sticlei cu dosul palmei şi i-o trecu iar lui Lăzăruc.

— Bună, dumneata nu bei ?

— Nu bea Lăzăruc, mulţam de întrebare...

— No, be, bade Tofile, că ţuică de asta îţi be în colectivă dacă om intra şi noi. Că numa' noi avem aşa prune în tăt satul, că Urcăneştii de deştepţi ce-or fi fost i-or tăiat pintru lemne de foc.

Tofil gustă întîi, purtă lichidul printre dinţi şi măsele, îşi simţi limba amorţită de tărie şi după ce îşi mai clăti gura înghiţi, făcînd ochii mari, mulţumit. Mai bău un gît şi înapoie sticla fără să zică nimic ca să nu creadă Lăzăruc că vinarsul la urma urmei, e chiar aşa de bun.

Găbudeanu aşteaptă cu ochii ţintă la Tofil ca să audă din gura lui „că ţuică ca asta cu izmă n-am băut de cînd îs" dar aşteptă în zadar.

— Da' la Helungi ce-aţi pus, griu pare-că ?

— Griu patruzeci de iugăre...

— Apoi rău aţi făcut. Acolo trebuia cucuruz, ori floarea soarelui, că de cînd îi gospodăria numa' griu aţi semănat. Da' pintru aia fain o răsărit şi anul ăsta, zise Lăzăruc grav.

— Fain, cum să zic...

— Şi sediul ar trebui tocmit ca să nu zică satul că sînteţi nişte...

— Burtă la soare piriie şi moare, interveni bătrînul — şi nepotul de astă dată dădu din cap că aşa e că lui nu-i place lenea.

— Aia de la gospodăria din Luna şi-au cumpărat camion, fain camion, zise Tofil urmărind un anumit lucru.

— Da şofer au ?

— N-au încă, ţin camionul în şură...

— Apoi că nu-i chiar aşa uşor să fii şofer.

— Asta zic şi eu că nu-i uşor de loc...

— Greu lucru să minui maşina.

— Greu, da peste un an, doi, cînd ne-om mări ne-m cumpăra şi noi. Numa' că uite în afară de Lică nu ştie nimeni din colectivă să miie.

— Apoi or mai fi pînă atunci. Ce să zic...

— Că mi-o spus Lică mai deunăzi că la şcoala de şoferi ai ieşit întîiul.

— Întîiul da, că noi Hireneştii nu ne facem de ris. Că noi preţuim munca. De aia îi şi bună colectiva, că muncă multă aduce cîştig mult. Şi cîştigul mult te ajută uite-aşa să-ţi cumperi camion... Da-da.

Lăzăruc tăcu, dar se vedea după ochii ficşi care priveau într-un nod din scîndura uşii că gîndurile i se învălmăşeau în minte îndemnîndu-l să ia o hotărîre.

— No, cum zici tată, că eu zic că în sara asta să ne sfătuim.

David nu răspunse la întrebarea pusă de flăcău şi se mulţumi doar să spună :

— Apoi eu am ceva pintru Zolovie, dacă se-ncontrează am eu o veste pintru el..

Bătrînul Găbudeanu neţinînd cont de părerea copilului se adresă nepotului :

— Cum crezi nepoate, aşa socoate..

— Apoi da. Om vedea şi om socoti, spuse Lăzăruc, fără să-şi mute privirile de la nodul vînăt, crăpat, al uşii.

Tofil se sculă şi punîndu-şi pălăria pe cap trecu pragul.

— Ce zici mă Lăzăruc, cucuruzul să-l punem hibrid ? Tu poate ştii, ce zici ?

Lăzăruc tuşi iar, îşi descleştă mîinile, se uită la degetele îngălbenite pe la încheieturi din pricina strînsorii şi spuse:

— La Rogini aşa să-l puneţi. Da la Helungi semănat îi mai bine că acolo-i umezeală puţină. Da... da, acolo-i puţină..

— No, atunci faci cererile, mă Lăzăruc... Ha... ce zici ?

— Ne-om înţelege, vom vedea.

Copiii spuseră toţi în cor „bună seara" îndemnaţi de privirile aspre ale Sabinei şi Tofil plecă, mulţumit din cale afară de rinduiala aspră dar aşezată a Hireneştilor. Cînd ajunse lîngă poartă, auzi vocea groasă a lui David mustruluind-o pe Rafira.

— Da, tu de ce nu l-ai îndemnat să mănince, tu ? Eşti zgîrcită ha... Se vede că eşti de-a zgîrcioilor ălora de Urcăneşti. Că numa ăia mănîncă de sub unghii. Ce crede omu ha ?... că n-avem ce-i da ? Că Tofil a fost sărac da a fost totdeauna om de omenie. Ha, că aşa-ţi zic una...

— Tată, las-o pe mama în pace. De ce să creadă că noi vrem să-l cumpărăm cu mîncare. De ce să creadă ?...

— Bătrînuuu, gărgăunuuu, se auzi o voce de copil şi lingura de lemn pocni sec, de două ori.

Tofil plecă, fără să mai asculte, fluierînd încet un cîntec bătrînesc cu multe suişuri şi ofuri...

Cinci din cei zece flăcăi Hireneşti cu Lăzăruc în frunte şi cu bătrînul Găbudeanu alături se opriră în faţa camerei unde Zolovie avea uneori obiceiul să pună la punct trebile gospodăriei şi unde se ţineau o dată pe lună şedinţele de partid. Vorbeau în şoaptă. Fiecare avea în mînă cîte o coală de hîrtie împăturită în patru, gălbuie pe alocuri din pricina sudorii palmelor. Bătu în uşă Lăzăruc şi cînd auzi dinăuntru vocea de bas a preşedintelui deschise şi intră urmat de ceilalţi.

Zolovie era aşezat la o masă, fuma şi răsfoaia un dosar cu planul însămînţărilor din primăvara aceea.

— Bine te-am găsit că de-aia am vinit, spuse bătrînul Găbudeanu, ştergîndu-şi nasul şi cînd văzu că Lăzăruc dă din cap în semn de aprobare îşi mai şterse o dată nasul nesecat, ca un izvor.

Zolovie se ridică de pe scaun, arătă noilor veniţi o bancă şi, după ce îi văzu aşezaţi, pe toţi, încălecă un colţ al mesei şi se uită pe rînd, la fiecare, minunîndu-se cît de puţin semănau fraţii ăştia pe dinafară unul cu altul.

— Ce-i, moş Găbudeanu, nu-ţi mai prieşte să-ţi ştergi nasul acasă, ai vînt aici ?

— Am vînt, fătu-meu, că poate de-acum înainte asta o fi şi casa me, dacă-oi vre...

Lăzăruc îl ghionti pe bătrîn cu cotul şi Găbudeanu tăcu ducîndu-şi două degete la nas.

— Apăi, bade Zolovie, noi am vînt cu cererile cum a zis Tofil şi cum a fost şi vrerea noastră şi de ne-om înţelege om intra că de gospodari ne ştie tăt satul. Noi cu mîinile goale nu venim la procopseala altora, noi vinim cu procopseala noastră, da...

Lăzăruc strînse cererile din mîinile celorlalţi, le despături cu grijă, întinse hîrtiile pe genunchi ca să nu aibă dungi şi i le dădu apoi lui Zolovie. Cu bună ştiinţă i le dădu lui Zolovie în aşa fel, ca preşedintele să fie nevoit să se aplece de spate, să-şi întindă mîna ca să le poată lua.

— Aţi văzt şi voi că-i bine în colectivă, mîndrilor, no acu unde v-aţi lăsat mîndria ?

— Mîndria nu ne-am lăsat-o nicăieri, că noi ale noastre nu le uităm, le luăm cu noi pe unde merem, vorbi unul dintre fraţi, domol, aşezat, cu bună cuviinţă în glas.

Zolovie luă o cerere şi se apucă să citească. Cînd se uită iar la Hireneşti faţa îi era galbenă şi mustaţa îi tremura

— Adică pintru asta aţi vînt, numai aşa vă înscrieţi ?

— Păi numa aşa. Vorbise bătrînul Găbudeanu şi ceilalţi dăduseră din cap că aşa e, că altfel nu poate fi.

Zolovie îşi aprinse o ţigară, pufăi de cîteva ori şi începu să se plimbe prin cameră.

— Vasăzică aşa, sînteţi colţoşi, puneţi condiţii. Adică să intre ăştia de care aţi scris, cu tot pămîntul, ori dacă nu să-i dăm afară ca pe nişte necinstiţi. Vasăzică aşa... Zolovie se duse la bătrînul Găbudeanu, îi măsură nasul cu un deget spre nedumerirea fraţilor, care nu ştiau ce putea să însemne asta şi uitîndu-se apoi la arătător ca să vadă măsura, zise :

— Lung nas aveţi, lung şi fără ruşine. Partenie îi la puşcărie şi dumnealor vin să intre în colectivă, da nu cu capu jos, aplecat, supus, cum s-ar cuveni, ci mîndri, ocoşi, tare ocoşi... Ia căraţi-vă de-aici. Auzităr-aţi? Pe unu să nu vă mai văd. Nu scot eu din colectivă pe Culiţă că aşa vreţi voi...

Lăzăruc şi ceilalţi se sculară, ca la comandă, luară hîrtiile din mîinile preşedintelui şi numai după ce le împăturiră fără greş, fiecare pe a lui, tuşiră în semn că ei nu se sperie, că lor nu le e teamă.

— Bade Zolovie, nici noi nu ne milogim la dumneata. Este o adunare generală. Eu am fost în armată şi ştiu... Dumneata poţi să sudui da adunarea generală hotărăşte. Şi nu ne da pe uşă afară, că asta nu-i casa dumitale. Eu ştiu ce zice partidu, că eu citesc gazetele, nu ca dumneata. Noi merem la partid la Lică, acasă, şi dacă şi el zice ca dumneata atunci nu mai ştiu ce să cred. Noi dragoste cu de-a sila nu facem, nu te temc. Haideţi, Pavele, Ioane, Gheorghe, Vasile şi dumneata moşule. Şi la noi să nu te răsteşti. Că dacă n-ai fi preşedinte ci un oarecine eu nu rînţa cu care ar putea scoate şi el şi zise că n-ar avea nimic împotrivă să rămînă fără pociumbul ăla negru care numai îi rănea gingia de sus.

Lică îl puse să-şi deschidă gura, cercetă dinţele cu două degete, trase cu ochiul către fraţi ca să tacă şi scoase dinţele fără ca bătrînul să mai aibă timp să ţipe.

— No, nu aşa, că doare, mama lui de soare, cu cleştele.

— Da pintru ce să aduc cleştile, moşule ?

— Să-l scoţi.

— Păi uite-l, — şi Lică îi întinse dintele, rizînd.

Bătrînul îşi strînse cureaua la cioareci ca să nu-i cadă.

— Cum la şi doi, bade Găbudeanu ? întreabă Lică nepricepînd.

— Zi la optzeci şi doi, mosule, intră în vorbă unul din Hireneşti şi ca să întărească spusele bătrînului completă : că în neamul nostru, bătrînii is tare gigani şi harnici.

Lică rise, îşi închise cosorul cu care tăiase pînă atunci nuielele, îl băgă în buzunar şi punîndu-i lui Lăzăruc mîna pe umăr îi spuse :

— Cererile le duc eu la gospodărie. Avem adunare generală, Ea să hotărască. Ea îi legea noastră.

— Aşa da, nepoate. Aşa zic şi eu. Ea să ne primească, ea să ne dea afară, dacă nu i-om fi pe plac. Te-am crezut un mucos, mă Lică, da eşti ocoş ca tată-tău, dumnezeu să-l ierte, că şi ăla tătă viaţa o umblat cu taşca pe la judecăţi pintru direptate şi trăgea dinţi prin tîrguri ca să aibă cu ce să-şi plătească procesele... Şi erau alte vremuri, grele vremuri, nu ca astăzi.

— Atunci, Lăzăruc, tu vii şi mine pe la mine, iar dacă oi avea vreme oi veni eu. Duceţi-vă liniştiţi şi vedeţi-vă de treabă şi cînd o fi adunare generală vă chemăm.

Hireneştii ieşiră cu bătrînul în frunte şi cînd trecură de colţ, Lică, prin cimitir, se îndreptă spre sediul gospodăriei colective.

Îl găsi pe Zolovie la aceeaşi masă, cu fruntea în mîini, cercetînd acelaşi dosar cu planul de culturi.

Zolovie, în loc să răspundă la salut se sculă şi ocolind privirile secretarului, cu mîinile în buzunarele pantalonilor pricioşi se plimbă de la un capăt al încăperii la celălalt. Simţea că e de ajuns să-şi încrucişeze privirile cu ale lui Lică, ca acesta să-i arunce în obraz vorbe pe care le mocnise pesemne vreme îndelungată în el.

— Hai, mă, de ce taci ? Zi că nu-i politic cum am procedat...

Zolovie ţintise bine, Lică se îngălbeni şi pentru o clipă se simţi descumpănit, dar numai pentru o clipă.

— Mă Zolovie, eu ştiu că vrei să mă superi. Aşa-i rinza în tine. Da n-o să mă superi niciodată într-atita ca să-mi astupi gura. Eu îţi spun atita, că te-ai purtat cu Hireneştii cum se purta vechilul lui Monteoru. Numai ăla nu ţinea sama de nimic. Cum poţi tu de unul singur să iei hotăriri pe care nu le poate lua decît adunarea generală ?

Zolovie rise.

— Atita doar că ăla era vechilul lui Monteoru, iar eu al colectivei. Vezi, una-i cerul şi alta pămîntul.

— Faci pe deşteptul şi le trinteşti ca Ieremia cu oiştea, mă Zolovie. Am vrut de mult să-ţi spun.

Zolovie îşi scoase mîinile din buzunare şi aşezîndu-se pe scaun îi făcu semn lui Lică să facă acelaşi lucru.

— Uite, Lică, gospodăria asta colectivă trăieşte de trei ani. O dată am fost gospodăric fruntaşă pe raion, de trei ori am luat chitanţa numărul unu la achitarea obligaţiilor faţă de stat şi pare-se că în vremea asta nu te-am văzut prea des pe aici. Ai venit să ne ajuţi. Te-am înţeles, deşi se cădea să nu te primesc. N-ai avut un petec de pămînt. Locu-i trecut pe numele Carolinei. Îi muncitor, am zis. Treacă de la noi. După cîte ştiu, eu is preşedinte, nu tu. Te-ai băgat între oameni şi mine şi i-ai făcut să priceapă că dreptatea e de partea ta şi că tu eşti mai tare. Cu semănătorile atunci pe cimp ai făcut la fel, cu gazul a ieşit pe voia ta. Şi am priceput unde baţi. Să nu crezi că n-am priceput. Te doare sufletul că i-am dat pe Hireneşti afară ? Ha, asta te doare ?...

— Ţie nu ţi-s dragi oamenii, Zolovie. Tu n-ai suflet pentru ei.

— Ştii ce cred eu, mă Lică ? Că dacă vrei să te înţelegi cu ţăranu, atunci să-l scotoceşti la legi, la cifre, unde vrei, numai la suflet nu. Cu sufletul nu capeţi de la ei nici un dram de înţelegere. Şi eu, ca mai bătrîn ce sînt, te-aş sfătui să nu răscoleşti casele nimănui.

Uşa se dădu în lături. Era Tofil. Se uită în dreapta şi-n stînga să vadă dacă mai e cineva străin. Nu zări pe nimeni în afara secretarului şi a preşedintelui. Întrebă mirat :

— Ăilalţi unde-s ?

— Ăia cu cererile ?

— Da.

— Te pomeneşti că tu i-ai îndemnat să intre ?

— Eu...

Tofil îşi trînti pălăria de paie pe laviţă şi apropiindu-se de Zolovie zise :

— Zolovie, uite sîntem aici trei membri de partid, să discutăm ca între oameni de partid. Crezi tu că avem ceva de împărţit cu tine ? Crezi că avem alte interese decît are partidu în problema colectivizării ?

— Nu cred, adică vol ştiţi..

Lică se aşeză pe scaun, îşi freca cu o palmă barba nerasă şi vorbi într-un tîrziu :

— Atunci îi rău, Zolovie..

— Nici eu nu zic că-i bine..

Lică se ridică greoi, veni în faţa preşedintelui şi cu vocea domoală vorbi din nou :

— Vrei să creezi impresia că ai o opinie separată şi asta din pricina unor flecuşteţe, cînd în fond, avem în faţă o sarcină importantă — transformarea socialistă a agriculturii. Şi cu asta eşti de acord, nu poţi să nu fii de acord. De ce nu vor să între Hireneştii ? Pentru că Culiţă şi Pantea au intrat în colectivă cu două iugăre iar acasă şi-au lăsat pămîntul cel mai bun trecut pe numele copiilor. Din pricina asta nu vor de fapt să intre nici ceilalţi ţărani. Şi pentru trei-patru familii ţii afară de colectivă jumătate din sat. Asta-i miopie politică şi dacă te încontrezi şi pe mai departe să ştii că trecem peste tine.

Zolovie înconjură masa, îşi aprinse o ţigară şi veni lîngă Lică. Hotărîrea din glasul secretarului îi descumpănise într-un fel, dar nu voia cu nici un preţ să dea înapoi.

— Culiţă şi Pantea înainte de a intra în colectivă au fost mijlocaşi. Cu ei am început greul, aşa cum au fost, buni, răi, au tras cot la cot cu noi şi eu acu nu-i pot obliga să intre şi cu pămîntul copiilor. Vor, întră, nu vor, nu, eu nu-s legiuitorul lor. Aşa cum vorbiţi voi I-am mai auzit eu şi pe Traian. Ei asmuţă oamenii împotriva Milici şi a lui Culiţă. Şi dacă discutăm partinic, eu vă spun că sînteţi căzuţi sub influenţa chiaburilor. Cîntaţi pe limba lor. Hireneştii nu mă au la suflet, David am auzit că mă calomniază în fel şi chip, nu-mi dă nici unul ziua bună şi la urma urmei eu is preşedinte. Da eu ştiu ce vreţi voi. Să nu credeţi că nu ştiu. Vreţi să-i aduceţi pe Hireneşti să-i scoateţi din consiliu pe Milia şi Pantea, care m-au sprijinit totdeauna şi după aia să daţi cu mine de-a dura, că de, preşedinţi se mai pot găsi. Asta vreţi, da vă e frică să spuneţi.

Zolovie se aşeză pe scaun roşu de mînie, ţigara îi tremura în mînă şi ochii înviorstaţi cu vinişoare purpurii parcă aruncau scîntei.

— Zolovie, o să pun problema ta la comitetul raional de partid. Din pricina unui carierist n-o să lăsăm noi jumătate din sat în afara colectivei.

— Eu carierist, Lică ?

— Cel puţin, după felul cum ai vorbit, da...

— No, bine, am auzit-o şi pe asta. Da să nu crezi că eu n-o să-i spun instructorului cum un muncitor, pe care l-am crezut cinstit, a căzut sub influenţa duşmanului de clasă, ţine partea chiaburilor, adică dumnealui e tare şi poate să-i îndrepte, că, vezi, dumnealui are două perechi de...

Preşedintele descălecă colţul mesei şi ieşi. După cîtva timp, Lică văzu prin fereastră cum Zolovie urcă grăbit uliţa...

Desene de V. SAVONEA

LUPTA DE CLASĂ PE TĂRÎM IDEOLOGIC ȘI LITERATURA

III. ORA ȘASE de Nicolae Țic

Printre cărțile care ar putea servi ca exemple concrete în argumentarea concluziei potrivit căreia optimismul e o calitate ce izvorăște organic din substanța însăși a realismului socialist, se numără și noul roman al lui Nicolae Țic. Mesajul dătător de încredere în viață este subliniat discret și în final. După o serie de întîmplări neobișnuite, dramatice, care i-au supus la încercări serioase, cei doi eroi principali — Andrei Pop și Pahonțu — pornesc într-o dimineață de martie spre mină. E ora șase... ora în care... *„străzile cunoșteau o forfotă neobișnuită. Copiii alergau, se-ncăierau, băteau mingea și aruncau avioane de hîrtie. Femeile își petreceau bărbații în lungul străzii, bătrînii făceau semne de la ferestre... Să vă-ntoarceți cu bine!"*. De bună seamă tocmai în iscusința de a însufleți nu doar strada, ci întreaga așezare minieră în care se petrece acțiunea trebuie căutată una din cauzele pentru care *Ora șase* se citește cu interes și cu plăcere. E o carte despre viața clasei muncitoare. Numai acest fapt ar justifica atenția binevoitoare a criticii. Dar trebuie adăugat pe loc că e o carte vie, bogată în observații inedite, de un realism riguros, însă niciodată sec. Substratul liric e prezent, dar stăpînit cu pricepere.

Viața minerilor e redată într-un fel care ne ajută s-o reconstituim și în aspectele ei esențiale și în amănuntele zilnice. Discuțiile indispensabile la intrare în mină și la ieșire din șut, unde problemele producției se împletesc firesc cu comentarea „evenimentelor" citadine (cutare se însoară, cutare s-a certat cu nevasta, cutare a plecat sau s-a întors în oraș etc.), plecările la muncă și întoarcerile acasă care se fac invariabil după un ceremonial demult încetățenit, preferințele culinare pentru slănină și țuică, fanfara orașului care face repetiții de două ori pe săptămînă, petrecerile solemne și gălăgioase totodată, glumele poate grosolane dar niciodată vulgare, iar deasupra tuturor acestor „particularități" o anumită gravitate constantă în comportarea oamenilor care înfruntă zilnic pericole reale — toate acestea creează o atmosferă familiară, un mediu autentic, înlăuntrul căruia eroii se mișcă firesc, iar faptele lor capătă semnificație deosebită.

Acțiunea se petrece în anul 1950. Parcă nu demult. Și totuși, parcurgînd paginile cărții capeți impresia că ai în față și un document istoric. Fapt semnificativ. Reconstituind viața și munca din anul 1950 a minerilor noștri, putem măsura și drumul parcurs într-un deceniu, adică de atunci și pînă azi. Cît de mult s-a realizat în zece ani pe făgașul construcției socialiste! In *Ora șase* trecutul parcă se împletește cu prezentul. Aspectul minei e încă aproape identic cu acela pe care-l avea sub stăpînirea patronilor. Au trecut doar numai doi ani de la naționalizare! Mulți mineri mai trăiesc în colonia veche, cu străzile înguste și întortocheate, cu casele-vagon, scunde, întunecoase, cu mobilă veche, urîtă. Evenimentele anilor 1941—1944 sînt proaspete în amintirea tuturor. Lucrătorii minelor sînt în majoritate cei de altădată, unii au apucat și evenimentele din 1929, au robotit toată viața sub apăsarea mizeriei, de aceea sînt posaci, taciturni, obișnuiesc să lungească inutil de mult „introducerile" pînă să ajungă la „problemă" (ca Pahonțu sau Costan). Dar totodată mina clocotește și de viața nouă. Mereu se anunță noi „inițiative" și „propuneri". In orășel funcționează un „comandament" pentru recrutarea tineretului, activitatea obștească e din ce în ce mai vie, ședințele sînt numeroase și pasionante, se constituie prima brigadă de tineret etc. Intr-un cuvînt, citind romanul putem să ne dăm seama cum s-a *născut* viața nouă pe care o iubim atîta și pentru înfrumusețarea căreia lucrăm cu avînt azi, sub conducerea Partidului.

Ar fi poate prematur să afirmăm de pe acum că romanul *Ora șase* a îmbogățit literatura noastră cu tipuri noi. Ne încumetăm totuși să susținem — cel puțin ipotetic — o atare apreciere. In special se distinge, ca un caracter bine conturat, Pahonțu. Dintre trăsăturile sale cea mai izbitoare e stăpînirea de sine, atît de ostentativă, încît omul pare a fi uneori un resemnat. Dar impresia e înșelătoare. Pahonțu, dimpotrivă, e un om care știe foarte bine ce vrea — și urmărește cu perseverență atingerea țelului. Dar e un „înțelept" în sensul popular al cuvîntului. Nu se pripește. Nu scutură niciodată pomul pînă nu s-au copt fructele. Am remarcat din acest punct de vedere o apropiere (care, poate, o să pară unora paradoxală) între Pahonțu și bătrînul Căbulea al lui Mihai Beniuc (din piesa *In valea Cucului*). Adînc lovit de comportarea fiicei sale Aurelia, jignit și amărît totodată, Pahonțu nu întreprinde însă nimic vizibil ca să obțină vreo reparație, ci așteaptă răbdător ca tînăra femeie să-și dea seama singură de greșeala ce a făcut-o, măritîndu-se cu un om de nimic. El știe că fata sa e totuși o fată de miner și că demnitatea ei se va răscula în cele din urmă. Nu face decît să-i alimenteze discret împotrivirea. Dar cu cîtă voluptate îl „joacă" pe jalnicul Miturcă atunci cînd vine în abataj să-l roage pe bătrîn să intervină pe lîngă fiica sa să-l primească înapoi în casă. Pahonțu rîde ca un veritabil regizor (ca și Căbulea), rîde cu poftă, necruțător, sarcastic. Cam așa procedează și în problemele obștești: propunerea cu ajutorarea brigăzilor slabe o face lui Abrudan și Andrei doar atunci cînd e sigur că cei doi o vor accepta îndată, deși o clocise demult. Pînă și de însurat se însoară brusc, deși se gîndise la treaba asta de cîțiva ani. Dar și cu această ocazie o face în așa fel încît să-i uluiască pe prieteni. In toiul unei discuții aprinse, în legătură cu fapte grave (se fura cărbunele, iar dușmanii încearcă să compromită partidul), aruncă așa, într-o doară:

— *Pînă una alta... eu mă-nsurai.*

Ceilalți nu le vine să creadă, însă Pahonțu confirmă imperturbabil (rîzînd în sinea lui, evident):

— *Am nevastă.*

— *De cînd?*

— *De azi, de un ceas.*

— *Și de ce-ai tăcut?*

— *Păi, dacă n-aveți vreme de mine...*

Sub masca aproape imobilă de om „obișnuit cu toate", calculat, încet, indiferent, Pahonțu ascunde un suflet incandescent, de ardoarea căruia se rușinează uneori. Se răzbună dăruindu-se întreg cauzei. E un personaj integru prin excelență, intransigent și rectiliniu într-un anumit sens. Pahonțu, ca și mulți alți mineri de altfel, e un om pentru care respectarea unui anumit cod moral de viață e un lucru obligatoriu, însă nu doar obligatoriu, ci și firesc ca o necesitate organică. Inăuntrul acestei comportări își permite tot felul de ciudățenii, dar îndată ce intră în joc cauza, se ridică în apărarea ei, impresionant ca un veritabil *judecător*. Convingerea că are drept să judece în numele poporului pe acei care încalcă codul onoarei muncitorești, face parte integrantă din firea lui de „înțelept" și constituie — fără doar și poate — o altă dimensiune a caracterului său prin excelență popular.

Foarte diferit de Pahonțu e Andrei Pop. Pe cît de liniștit și „așezat" e primul, pe atît de neastîmpărat și veșnic frămîntat e al doilea. Andrei e tînăr, capabil, isteț. Transformările revoluționare l-au ridicat repede în muncă, l-au „pregătit", l-au călit, dar nu i-au putut adăoga și anii prietenului său matur. Cînd se vede acuzat de hoție, în loc să se stăpînească (avînd încredere deplină — și pe care o are — că lucrurile se vor lămuri) intervine totuși anarhic, vorbește pe negîndite, obligîndu-l chiar pe Abrudan, să-i ceară, cam brutal, să stea jos. Dar în caracterul lui Andrei există o trăsătură foarte interesantă și semnificativă: o anumită spontaneitate, proprie și vîrstei, dar și educației sale. El s-a încadrat foarte de tînăr în mișcarea muncitorească, a fost arestat în 1943, fiind trădat chiar de „prietenul" cel mai bun, iar după 23 August 1944, s-a angajat îndată în lupta politică. Trăiește cu aviditate. De aceea îi place să-și satisfacă dorințele, chiar și cele aproape copilărești. S-a însurat cu o fată care i-a plăcut, dar pe care n-a cunoscut-o bine. Și n-a greșit. Cum îi vine o idee nouă, se bate s-o aplice îndată. Pînă și în viața personală are ciudățenii de acest fel: cînd și-a pus în cap să cumpere o pereche de cizme, nu se liniștește pînă nu o face. Iar apoi, cu o mîndrie aproape infantilă se laudă în fața prietenilor: e mult mai comod cu cizme! Nu-i așa? Dar cu toată spontaneitatea și neastîmpărul caracterului său, Andrei e un bun secretar de partid. De ce? Pentru că trăiește atît de intens lupta politică, încît pe baza simțului său de clasă se orientează just aproape în toate situațiile. Are o intuiție infailibilă a intereselor clasei. E un copil al clasei, un om care nu poate trăi altfel decît învățînd mereu de la colectivul muncitoresc din care face parte și dăruindu-se lui. A simți, a gîndi, a acționa împreună cu întreaga clasă a devenit pentru el o a doua natură. De aceea și rămîne senin în ciuda intrigilor care se țes pentru a-l compromite. Greutățile nu-l doboară pentru că nu se simte niciodată singur (ca Sabina, de pildă), *nu poate să se simtă singur*.

In romanul *Ora șase* evoluează o galerie numeroasă de personaje pozitive: directorul Abrudan, gălăgios, volubil, de o energie debordantă, dar un om cu un simț al răspunderii foarte dezvoltat, inginerul Ionescu, cam tipicar, dar cinstit ca lacrima, bătrînul Costan încă nelămurit în unele privințe, dar drept și sincer, tinerii Gica, Mărcuș, Alecu și alții. Lor le sînt contrapuse personajele negative: fățarnicul Savin, invidiosul Bihariu, huliganul Miturcă, hoțul Stănculea. Din punct de vedere al raportului între personaje, romanul are o compoziție clară, nu este alterat în nici un fel de vreo concesivitate obiectivistă sau de echivocuri naturaliste. Este un merit incontestabil al autorului, un răspuns răspicat pe care-l dă susținătorilor teoriei putrede potrivit căreia descrierea realistă a vieții l-ar obliga, chipurile, pe scriitor să acorde preferință tipurilor „semi-pozitive, semi-negative". Intr-un mod convingător Nicolae Țic demonstrează cu ajutorul imaginilor că dimpotrivă în viața nouă într-o societate care construiește socialismul procesul e invers. Societatea capitalistă (în special mediul intelectual, mic-burghez în societatea capitalistă) forma într-adevăr indivizi schilodiți, nici buni nici răi, sfîșiați de contradicții interioare. Societății socialiste însă îi e *propriu* un alt proces: acela de împărțire a apelor, de împărțire tot mai *netă* a oamenilor în două grupuri opuse: pe de o parte, cei în comportarea cărora predomină morala și ideologia socialistă, iar pe de altă parte cei care nu se pot elibera din captivitatea deprinderilor moștenite de la burghezie și care din această cauză intră în contradicție ireductibilă cu mediul înconjurător. Procesul nu e mecanic, evident, împărțirea nu se face automat, dintr-odată, ca la porunca unei baghete magice, (există și vor mai exista încă multă vreme oameni în conștiința cărora lupta între cele două ideologii continuă), dar procesul e organic, e o tendință care se manifestă pregnant în viața noastră, avînd incontestabil putere de lege. Nicolae Țic a surprins acest proces și l-a descris nu doar fotografic, ci într-un fel care ne permite să-l descoperim și resorturile interioare. Dacă ne referim la personajele negative, vedem că deși motivele personale care-i determină să se împotrivească ofensivei noului sînt foarte diferite, ceva substanțial îi leagă totuși pe toți. Inginerul Savin e un servil, un lingău, care s-a obișnuit să-i servească umil pe patronii de ieri și să primească tot atît de umil diferite pomeni ce i se aruncă din cînd în cînd în schimbul faptelor sale murdare. Astfel mucegăit, simțindu-se încălzit de putregaiul propriei existențe. El îi urăște pe comuniști pentru că l-au deposedat de privilegiul unei asemenea vieți „tihnite". In plus, se teme că odată și odată va trebui să răspundă pentru ticăloșiile comise. Bihariu nu este un ins mocirlos ca Savin, e totuși muncitor, știe — cînd vrea — să muncească bine, are o vitalitate puternică, e capabil să se impună, dar e mîncat de invidie, n-are în viață alt scop decît propria parvenire; se iubește numai pe el, e un carierist incorigibil. Miturcă e o caricatură a lui Bihariu, un Bihariu în miniatură, lipsit de voință, de perseverență, (ce-i drept în rău) pe care Bihariu, ca muncitor, o are totuși. Miturcă e o lichea, stăpînită de boala grandomaniei, un clovn care vizează să cucerească lumea. In sfîrșit Stănculea este și el un om preocupat doar de o singură pasiune: să stoarcă bani de peste tot, cu orice mijloace, doar să se pricopsească pe nemuncite. E un hoț ordinar dar și un bolnav, un cleptoman. Pe toți i-a adunat ura comună împotriva comuniștilor, pentru că „acaparînd puterea", aceștia au creat o situație în care și Savin și Bihariu și Miturcă și Stănculea își văd „visurile" spulberate. In *Ora șase* nu este zugrăvit deci nici un „dușman de clasă" în sensul „clasic" al cuvîntului, dar cei patru devin cu toții dușmani ai construcției socialiste pentru că sînt otrăviți de ideologia și morala burgheză. Iată cum noul roman al lui Nicolae Țic răspunde direct sarcinii formulate prin lucrările Congresului al III-lea al P.M.R. — ca literatura să contribuie eficient la formarea conștiinței socialiste, să intervină activ în lupta de clasă pe tărîm ideologic. Dintr-un tablou de viață viu și autentic se desprinde o concluzie ce ni se pare importantă prin valoarea ei educativă: superioritatea moralei și a ideologiei socialiste constă în primul rînd în faptul că se bazează pe spiritul colectivismului: și Andrei, și Pahonțu, și Abrudan și Aurelia ies căliți și victorioși din încercări pentru că se bazează în toate faptele hotărîtoare pe forța colectivului, nu subordonează niciodată interesele clasei, ale poporului, propriilor interese. Sînt oameni crescuți în spiritul ostilității față de morala și ideologia burgheză. Fii ai clasei muncitoare, în caracterele lor predomină deprinderile și atitudinile caracteristice acestei clase. Dimpotrivă ceilalți patru se rostogolesc în mocirlă și sînt înfrînți pentru că sînt stăpîniți de individualism burghez, nu se pot smulge din captivitatea meschinelor interese personale. Ideea principală a romanului ar putea fi deci concretizată în îndemnul la lupta împotriva individualismului burghez, autorul arătînd cît de variate pot fi formele concrete ale acestei plăgi care otrăvește și nimicește în cele din urmă, dacă nu e extirpată — sufletul omului. Totodată autorul scoate în evidență că, dimpotrivă, devotamentul față de cauza comună a socialismului, care în mod firesc se dezvoltă cel mai puternic în mediul muncitoresc, ajută oamenilor să învingă variatele defecte și lipsuri personale, îi înalță și-i conferă în cele din urmă autentică frumusețe umană.

Romanul *Ora șase* e prima lucrare de mai mare amploare a tînărului prozator Nicolae Țic, talentul căruia a fost remarcat mai demult de critică. De aceea e firesc să aibă inegalități. Nu toate situațiile sînt la fel de bine motivate artistic. Ne pare de pildă că „prietenia" între Andrei și Bihariu e în multe părți cusută cu ață albă. E de efect, dar cam neverosimilă „descoperirea umbrei" de către Andrei după 7 ani! Pare ciudat că nu se specifică în nici un fel că Sabina, nevasta lui Andrei, a făcut școala sub regimul hortist, neapărînd de nicăieri cum a influențat-o această împrejurare. Descrierea căsniciei Gica—Lola suferă de unele elemente supărătoare de operetă.

Dar ni se pare că aceste lipsuri parțiale nu pot pune sub îndoială aprecierea pozitivă a romanului. Nicolae Țic a scris o carte despre clasa muncitoare, o carte vie, interesantă, bine construită și în care — iar asta e esențialul — clasa muncitoare e arătată ca deținătoare a celor mai înalte valori morale ale veacului nostru, ca forța principală, cea mai dîrză și cea mai consecventă, în lupta pentru desăvîrșirea socialismului.

Din reliefarea puternică a acestei forțe de nebiruit, izvorăște optimismul molipsitor al cărții, mesajul tonic care-i conferă calitatea unei arme eficace de luptă pentru victoria ideologiei socialiste.

Mihai Novicov

Atitudini în aprecierea CLASICILOR

In ultima vreme critica literară s-a preocupat cu o sporită atenție de edițiile populare din clasici și alți scriitori ai literaturii romîne și universale. Creșterea acestei preocupări este cu atît mai necesară cu cît din ce în ce mai mult colecțiile de istorie literară ale Editurii de Stat pentru Literatură și Artă și Editurii tineretului, care se adresează maselor largi, se bucură de încredere și succes. Cărțile din Biblioteca pentru toți și Biblioteca școlarului, apărute în tiraje de zeci de mii de exemplare, pun în uzine și școli, la îndemîna adolescenților și maturilor, capodopere artistice pe care omenirea le-a produs de-a lungul secolelor. Ne vom opri asupra cîtorva din volumele B.P.T. pentru a desluși și generaliza o parte din căile alese de cercetătorii de istorie literară pentru ca, la un înalt nivel științific, să prezinte într-o formă sintetică și accesibilă unui public larg, într-un mod cît mai viu și atrăgător personalitatea scriitorului studiat. Atenția ne-o solicită în primul rînd studiul introductiv la ediția Eminescu: *Poezii*, pionierul, măcar în ordinea apariției, a B.P.T. în noua formă. Ni se pare cu atît mai indicat să începem cu acest studiu cu cît materiale critice analitice mai ample privitoare la noul ciclu al B.P.T. s-au ocupat de prefața acestui volum scrisă de tovarășa Z. Dumitrescu. Desigur nici spațiul și nici scopul articolului de față nu ne îngăduie să facem o investigație minuțioasă atît a studiului cît și a materialului critic al cărui obiect a fost: *Observații pe marginea unei prefețe* de L. Raicu. De aceea ne propunem să desprindem doar din munca tovarășei Zoe Dumitrescu și din punctele de vedere ale lui L. Raicu unele chestiuni mai largi privitoare la specificul colecțiilor populare. Tovarășa Zoe Dumitrescu înfățișează în prefața d-sale convingător, nu didacticist sau formal, raporturile dintre existența poetului și poezia sa. Caracterizînd transpunerea experienței de viață și concepției despre lume a lui Eminescu în eroii romantici din operă, priviți în diversele faze ale creației, autoarea prefeței spune: *„Progresul adevărului este destul de ușor de urmărit în opera lui Eminescu, artistul romantic, exprimîndu-se pe sine în mai toți eroii săi"*. Această observație judicioasă are drept scop să arate că exprimarea poziției față de realitate a lui Eminescu poate fi urmărită prin eroii săi de la Toma Nour sau profetul din Junii corupți pînă la Luceafărul. Comentariul implică deci 1) relația strînsă dintre biografia poetului și opera sa 2) faptul că această relație se poate urmări fără dificultate datorită metodei materialist dialectice de cercetare care duce la pătrunderea fenomenelor complexe ale acestei relații, fenomene care chiar unor critici cinstiți din trecut ce n-au putut folosi instrumentele științifice ale istoriei literare marxiste, le-au rămas nelămurite și 3) în caracterul specific eroilor romantici ai operei eminesciene. Deși ideile conținute de comentariul tov. Zoe Dumitrescu ni se par clare, tov. Raicu protestează indignat: *„Cercetarea științifică a literaturii ar fi veselă și ușoară ca o plimbare la șosea dacă formula citată ar „merge" fără cine știe ce dificultăți în studiul operii lui Eminescu"*. Nu înțelegem de ce urmărirea, în mod științific a evoluției poetului prin prizma operei sale e socotită *„o plimbare la șosea"*. In acelaș timp nu vedem de ce acolo unde lucrurile pot fi lămurite științific, fără dificultate, să creăm alambicări inutile. Noi găsim dimpotrivă că se încheagă din felul de a prezenta raportul viață/operă de către tovarășa Z. Dumitrescu o modalitate fericită pentru B.P.T. subliniind tocmai relația organică, dialectică între existența și concepția despre lume a scriitorului și creația sa. Din întregul material critic al tov. L. Raicu se mai desprinde o tendință periculoasă care nu numai că omite specificul colecției, dar contravine principiilor istoriei literare marxiste. Această tendință nu este nouă; sub cucernicile haine ale „pioșeniei" față de moștenirea trecutului s-a mai tins spre o preluare în bloc necritică, apologetică. Operei lui Eminescu care, mai mult ca oricare alta prin profunzimea ei social-filozofică, prin desăvîrșirea ei artistică, exercită o atît de puternică influență asupra lectorului, trebuie să i se fixeze judicios, coordonatele și (cu toate că acest cuvînt poate părea „aplatisant" pentru tînărul critic) limitele. In acest sens articolele lui Lenin despre Tolstoi sînt un strălucit îndrumar pentru munca istoricului literar. A exclama cu durere: *„Nu putem ceda Glossa forțelor reacționare care au încercat multă vreme să și-o anexeze"* poate fi o primejdioasă invitație la apologie și apolitism. Fără doar și poate *Glossa* lui Eminescu conține (așa cum la pag. 31 susține de altfel și tov. Z. Dumitrescu fără a fi luată în seamă de L. Raicu) *„un protest implicit la nedreptatea ce stăpînea într-o lume prost orînduită"*; dar aceasta nu înseamnă că trebuie să preluăm concluziile poemului formulate, fără posibilitate de dubiu, de Eminescu concluzii net pesimiste, retrograde. Mai mult chiar, amintind din nou scopul colecției B.P.T trebuie să punem în gardă pe cititorul neavizat sau în mintea căruia pot să mai persiste interpretări reacționare ale criticii burgheze, împotriva acelor influențe filozofice idealiste schopenhauriene care s-au infiltrat în opera eminesciană. Tovarășa Zoe Dumitrescu, cu căldură dar și cu obiectivitate, expune contradicțiile și limitele operei eminesciene și nu vedem de ce e învinuită din această pricină de lipsă de respect platitudine, simplism.

Privind din nou prin prizma operei concepția despre lume a poetului, tovarășa Zoe Dumitrescu încearcă acest lucru afirmînd că demonul este înfrînt pentru că și Comuna din Paris este înfrîntă. D-sa, departe de a judeca îngust, minimalizator, cum are impresia tovarășul Raicu, exprimă astfel iarăși în cadrul analizei creației eminesciene, tocmai una din acele condiții istorice sociale și politice expuse la începutul prefeței care l-au făcut pe Eminescu să nu găsească soluțiile revoltei sale împotriva societății burghezo-moșierești și au permis infiltrarea unor teorii pesimiste în opera eminesciană. Infrîngerea Comunei, momentul istoric de reflux revoluționar, trădarea idealurilor de la 1848 cauzează drama eroilor eminescieni așa cum cauzează, în fond, drama poetului însuși. A restrînge această dramă la lipsurile materiale și umilințele personale care l-au chinuit, cum pare să pretindă L. Raicu, ar fi însemnat o viziune îngustă. Zbuciumul lui Eminescu se desfășoară în condițiile istorice în care geniul poetului se lovește de neputința de a desluși în pîcla istoriei raza de lumină a viitorului. A pune în evidență, deci, în primul rînd această cauză a limitelor și contradicțiilor poeziei eminesciene, înfățișînd în această lumină pe eroii operei, corespunde, credem, accentului ce trebuie să cadă în prefață. Din punctul de vedere al creării unei sinteze reprezentative, al stabilirii liniilor mari ale operei și vieții lui Eminescu și nu doar a spicuirii cîtorva aspecte, din punctul de vedere al schițării personalității marelui nostru poet în mod expresiv, convingător, opinăm că în ansamblul ei, prefața tov. Z. Dumitrescu este o lucrare pozitivă. Sîntem însă de acord cu tov. Raicu să regretăm omiterea contribuțiilor aduse de unii critici progresiști din trecut sau chiar de critici contemporani la exegeza operei eminesciene, omisiune existentă din păcate, și în alte prefețe apărute ulterior. Unii prefațatori n-au găsit, preocupați exclusiv de a face portretul scriitorului, un loc în economia studiului pentru a menționa asemenea contribuții. Ar fi preferabil, acolo unde este cu putință, ca aceste contribuții ale criticii să fie menționate în legătură cu acele probleme ale activității creatorului la a căror elucidare au avut un aport. Tot prefața la Eminescu: *Poezii* ne oferă un exemplu concludent în această privință. La lămurirea condițiilor în care apare geniul eminescian și a raporturilor poetului cu societatea vremii, o succintă discutare a polemicii lui Gherea cu Maiorescu pe această temă, ar fi lărgit și îmbogățit expoziția chestiunii.

O excepție îmbucurătoare pe acest plan o oferă prefața tov. Al. Piru la Ion Creangă: *Povești. Povestiri. Amintiri.* Cu toate însă că ne transmite un material informativ deosebit de prețios și care dovedește o adevărată probitate științifică, Al. Piru păstrează formula de „critica criticii" trecînd în revistă majoritatea istoricilor literari care s-au ocupat de Creangă într-un capitol special și destul de lung în raport cu numărul de pagini al prefeței. Poate că ar fi fost mai bine să folosească aceste izvoare ale criticii în legătură cu dezbaterea problemelor operei scriitorului.

Mai mult ca în anii trecuți recentele apariții la B.P.T. se remarcă printr-un stil personal, purtînd pecetea originalității fiecărui critic în parte, fie că e vorba de C. Ciopraga, Zoe Dumitrescu, Al. Piru, Savin Bratu etc. O excepție în ciclul acestor prefețe care, în majoritatea lor corespund exigențelor colecției o constituie introducerea la Coșbuc: *Fire de tort*.

Spre deosebire de prefața Eminescu, Alecsandri, Creangă, în introducerea la volumul Coșbuc nu întîlnim efortul de a urmări liniile generale ale vieții și operei scriitorului nici de a realiza o imagine sintetică, globală a personalității și activității sale. Creația poetului ardelean este compartimentată școlărește pe baza unui criteriu strict tematic în: iubirea, natura, istoria și lupta pentru libertate în opera lui Coșbuc. Poate din pricina spațiului restrîns neputînd aprofunda analiza, o asemenea compartimentare nu clarifică, ci fărîmițează expunerea problemelor principale ale operei. Nu se exprimă clar și suficient în prefața tov. Al. Săndulescu condițiile istorice din Ardeal și cele din țările romîne care au determinat ivirea unei personalități poetice ce și-a dedicat pana țărănimii. De asemenea nu reiese din prefață concepția despre artă și valoarea realistă a operei lui Coșbuc într-o epocă în care poezia romantică, de imitație post-eminesciană, era la modă în literatura noastră, destul de clar expuse la timpul său de Gherea. Analizarea acestor probleme ar fi pus în evidență însemnătatea în cadrul dezvoltării istoriei noastre literare a apariției unui *„poet al țărănimii"*. In legătură de altfel cu afirmarea realismului operei lui Coșbuc, ne uimește mai ales modul neștiințific, necritic de preluare a operei sale. Pentru un scriitor care la un moment dat a condus revista *Sămănătorul* era cu atît mai important să se pună în lumină veridicitatea cu care zugrăvește în general viața satului, demarcînd acele note idiliste din creația sa și explicîndu-le. Avem dreptul cu atît mai mult să ne așteptăm la o analiză profundă a acestei contradicții din opera lui Coșbuc din partea tov. Săndulescu cu cît, nu de mult chiar dînsul referindu-se la altă ediție populară Coșbuc, publicată în Biblioteca școlarului, reproșa prefațatorului că nu se ocupă îndeajuns de notele idilice în opera marelui scriitor ardelean. Desigur cuvintele: *„e adevărat că în unele balade tablourile apar prea senine, prea sărbătorești"* nu constituie nici măcar o semnalare suficientă și cu atît mai puțin o lămurire a tendințelor idiliste. In general în ceea ce privește contradicțiile din activitatea lui Coșbuc ele sînt expediate superficial și neconcludent cu fraze ca: *„Dar această rodnică activitate n-a reușit să ocolească anumite compromisuri, anumite concesii făcute conformismului burghez. In postfața la „Fire de tort" poetul mărturisește îndurerat că a fost nevoit adesea să „scrie ode în loc de poeme". Așa se explică acel pe bună dreptate uitat volum „Povestea unei coroane de oțel", așa se explică, în parte colaborarea poetului la oficiosul monarhist „Albina"*. Ce înseamnă „așa se explică"? Înțelege prin aceasta tov. Săndulescu aservirea condeiului lui Coșbuc claselor dominante? Atunci cum se explică poemul antimonarhic din altă perioadă a creației lui Coșbuc: Ce provoacă prima atitudine și apoi părăsirea ei? Credem, că argumentul „așa" nu e suficient pentru a lămuri evoluția gîndirii unui scriitor. De altfel tov. Săndulescu își creează rezerva că explicația „așa" este doar una parțială. Din păcate cealaltă parte a lămuririlor lipsește cu desăvîrșire. Mai departe criticul adaugă: *„Reproșurile pe care i le-am putea aduce lui Coșbuc, dacă n-am ține seama de condițiile epocei, privesc totuși latura cea mai neizbutită a poeziei sale"*. Atîta vreme cît acele condiții ale epocii care au generat limitele concepției lui Coșbuc nu sînt menționate de critic, nu acesta din urmă e îndreptățit să-i aducă reproșuri scriitorului. Aceste reproșuri i le-ar putea adresa mai curînd cititorul prefațatorului care nu-i fixează elementele care au provocat contradicțiile din opera lui Coșbuc. De asemeni ne frapează abandonarea menținerii acestor limite pe motiv că versurile în care se manifestă ele sînt neizbutite. Oare calitatea stilistică a versurilor unui poet poate schimba cu ceva existența contradicțiilor și cauzele acestora în activitatea sa și cu atît mai mult scutesc ele pe critic să semnaleze și să analizeze aceste contradicții? Dezbaterea problemelor majore ale operei lui Coșbuc este copleșită în prefața tov. Săndulescu cu o înșirare de subiecte și citate a căror abundență e disproporționată față de numărul de idei. Evoluția lui Coșbuc, stabilirea mijloacelor specifice artei lui se reduc adesea la epitete ornante, obositor repetate, din care pricepem că *„șăgalnicul poet"* (p. 8) prin *„șăgalnice glume"* (p. 7) zugrăvește chipul unei *„șăgalnice fete"* (p. 5) etc.

Pornind de la o greșită înțelegere a obiectivelor urmărite de colecție, prefațatorul se silește să se *„coboare"* la un anume nivel *„ad usum vulgi"* sărăcind materialul problematicei din creația lui Coșbuc, ocolind problemele mai complexe ale operei, evitînd aprecierea specificului acestei poezii. Cercetătorii și editura trebuie să vegheze și pe viitor la înaltul nivel științific al prefețelor și să nu substituie găsirii modalităților specifice la B.P.T. norme rigide, formale („prefața să nu depășească 19 pagini și jumătate", — etc). In special trebuie continuată insistența în privința originalității fiecărei prefețe în parte, ceea ce-l face pe cititor mult mai receptiv, mai interesat de întreaga colecție, fără să-l obosească cenușiul unor prezentări care, diferind prin problematică, să fie totuși atît de greu de diferențiat din pricina unor exprimări șablon și scheme compoziționale identice. Această luptă pentru amprenta originalității trebuie dusă atît de îndrumătorii colecțiilor populare, cît și de cercetătorii care prefațează volume din această colecție, probînd concret printr-o mărturie scrisă că, în domeniul istoriei literare, adevărata creație nu începe de la cinci coli de autor în sus.

Sanda Radian

Christian Maurer
tînăr poet de limbă germană
din R.P.R.

Ulciorul

Minunea stă de veacuri în ulcior,
olarii anonimi, cu mîini ușoare,
argila cu arome de răcoare
au scris-o-ncet, săpîndu-și visul lor.

Nu numai apă, — sînge și sudori
tînură-argila vie sub zăvoare,
in care-un pumn lovind cu-nverșunare
deschise drum luminii-n viitor.

Așa a ars în flăcări de cuptor
și s-a ivit prin snopii-aprinși de soare,
un crîng de primăveri nepieritoare,
din focul viu, înalt, stăruitor.

De-asculți la șoldu-i zvelt, șerpuitor,
ca-n fagurii de miere-un zvon tresare,
un zumzet de albine lucrătoare, —
minunea-i veșnic nouă în ulcior.

In romînește de TAȘCU GHEORGHIU

Despre grabă și altele

Nu de mult a avut loc consfătuirea cercurilor literare din uzine și întreprinderi. Din luările la cuvînt ale tinerilor a reieșit, printre altele, prea puținul sprijin acordat acestor cercuri de către feluritele foruri. E un mare adevăr: nici Uniunea Scriitorilor nu și-a pus ca sarcină o mai temeinică îndrumare a lor, nici revistele și poate că nici Consiliul Sindical nu a depus destule eforturi. Acesta este un lucru care, cum s-a spus și în ședință, trebuie remediat.

Aș vrea să vorbesc însă despre ceea ce trebuie să facă cercurile și componenții acestora, căci dorința lor de a apărea cît mai degrabă în reviste, cu lucrări nefinisate, e defavorabilă unei bune ascensiuni pe urcușul literaturii. Nevoia de a poposi în rîndurile lor scriitorii consacrați este în acest scop necesară pentru ca tinerii să afle de la aceștia cîtă migală se depune pentru realizarea unei strofe, a unei fraze, în așa fel ca ea să cuprindă cît mai artistic un gînd limpede, deoarece munca la text e una din condiții pe lîngă talent. Pe de altă parte, am să exprim lucruri mereu spuse dacă voi repeta necesitatea de a trăi cu intensitate în această mare actualitate ce crește sub ochii noștri — actualitate care s-a ridicat odată cu acest tineret și din care pricină ei pot mai cu ușurință să fie la nivelul omului plămădit de socialism. Și dacă am repetat un lucru atît de bine știut este pentru a arăta că există totuși o înțelegere greșită a acestei idei, la unii tineri. Astfel, un tînăr poet, muncitor într-o uzină din București — membru al Fondului Literar — a cerut documentarea într-o uzină din provincie pentru a scrie un număr de poezii. Așadar, uzina la care lucrează nu-l satisface, poetul din el nu se emoționează la cele ce se desfășoară în jurul lui, alături de dînsul. Se pare că nimic, de cînd lucrează în uzină, nu a cumulat cu sensibilitatea poetului pentru a simți nevoia de a risipi pe hîrtie niscaiva înaripate versuri

Voi repeta de asemenea un lucru spus, vorbind despre necesitatea unei bogate cunoașteri a clasicilor ca și a contemporanilor. Ceea ce au preconizat unii tineri la acea consfătuire — și am mai auzit formulîndu-se ideea și în alte ocazii — adică o nouă școală de literatură, mi se pare că acum nu-și mai are rostul. Astăzi, o seamă de scriitori s-au afirmat cu putere pe drumul realismului socialist, cu o proză valoroasă, cu o poezie majoră, capabile să fie ele însele o bună școală pentru tineri. Dar unii tineri — poeți — mi-au spus că nu citesc ca să nu fie influențați de poezia cutărui sau cutărui scriitor. E o săritură peste cal. Oricum, e de preferat pericolul acesta — și cine n-a fost influențat la începuturile lui? — decît pericolul de a bîjbii neputincios prin labirinturi, fără să folosești experiența valabilă a înaintașilor. Așa a fost întotdeauna și în toate timpurile, fie că era vorba de o tehnică, fie că literatura era scopul final. N-am să exagerez de fel dînd un exemplu care se poate aplica și literaturii. Oare inovatorii din industrie, muncitorii care introduc dispozitive noi la mașinile cu care lucrează, reușind astfel să mărească productivitatea muncii și calitatea obiectului efectuat, fac altceva decît să se folosească de ceea ce au făcut pînă la ei înaintașii? Ar fi fost posibil acest lucru fără cunoașterea temeinică a mașinii și a realizărilor de pînă aci? A inventa înseamnă în primul rînd a fi stăpîn pe o serie de cunoștințe în domeniul respectiv, altfel riști, bunăoară, să dai la lumină „inovații" de mult fumate de „moderniștii" noștri de acum 30—40 de ani. Acest lucru s-a mai întîmplat și cu tineri poeți mai avansați și talentați, în goana lor după noutate. Cronicile din reviste au relevat faptul.

Orice s-ar spune însă sînt unii tineri care aduc o notă originală, proaspătă, în creația lor. E vorba de o spontaneitate care ține de structura lor sufletească. Am avut ocazie să citesc multe poezii cu o bogată și nouă imagistică, pline de fior liric. Din păcate nu la toți aceștia metafora este coordonată cu ideea călăuzitoare; sînt mai mult notații nelegate organic de fondul lucrării, fond care în felul acesta alunecă, poate fără voia autorului, printre degetele care porniseră cinstit să pună pe hîrtie marile strădanii ale oamenilor. De aceea trebuie dată o mare atenție conținutului care să fie scos în evidență cu ajutorul imaginii artistice și împletită cu el. Pentru acest lucru nu e nevoie de o școală de literatură dar evident că e necesar ca membrii Uniunii Scriitorilor să stea mai mult de vorbă cu tineretul acesta, pe viu; e cea mai bună școală. Iar cîtă vreme realitatea e încărcată de poezie, poeții vor găsi rezonanțele. Și faptul de viață, nou, le va indica și mijloacele de a fi originali. Numai că poezia, asemeni diamantului nu e decît un biet cărbune la început...

Făcui din zdrențe muguri și coroane,
Veninul strîns l-am preschimbat în miere
Lăsînd întreagă, dulcea lui putere.

Iată splendide indicații date de Tudor Arghezi în „Testamentul" *lui. Și tot în* „Testament" *mai spune:*

Și frămîntate mii de săptămîni
Le-am prefăcut în visuri și-n icoane.

Aceste cuvinte: „frămîntate mii de săptămîni" sînt un prețios sfat. Graba pe care o pun tinerii e desigur explicabilă, dar nu e întotdeauna spre folosul creației lor.

Desigur că cercurile literare au nevoie de un sprijin substanțial — care să satisfacă pînă la urmă chiar și această grabă — din partea Uniunii noastre, din partea revistelor, a Casei de Creație Populară, gazetelor de uzină sau ziarul „Munca". *Acesta ar putea să consacre săptămînal o pagină pentru tipărirea celor mai bune lucrări ale tinerilor, făcînd o serioasă selecție, iar în cercurile literare să se facă discuții mai cu deosebire asupra acestor lucrări, cu participarea unor scriitori. Ceea ce se preconizează acum, adică un Cabinet al tînărului scriitor din uzină, pe lîngă Uniunea Scriitorilor și o culegere a celor mai bune lucrări, sînt binevenite. După cum un lectorat este de asemenea folositor. Dar tinerii — ca o disciplină — ar trebui să încerce și reportajul. Dacă această chestiune se pune pentru un scriitor consacrat, cu atît mai mult cred că e bine indicat pentru un începător în ale scrisului. E mijlocul cel mai sigur de a-și ordona ideile pe o temă oarecare, de a găsi imaginile potrivite fondului de sentimente, după cum reportajul forțează la obligația de a studia profund o problemă. Va fi și acesta un foarte bun material brut din care un tînăr talentat își va scoate mai tîrziu fie schița fie poezia de care încă nu-și dă seama.*

Alexandru Sahighian

STEAUA fără NUME

Ștefan Raicu

PORTUL COPILĂRIEI MELE

Se topește soarele în port...
Arcuiți hamalii sub povară
Par un uriaș-spiral resort
Ce vibrează-ntre vapor și țară.

Cară saci hamalii, saci cu grîu.
Sacii-s grei, sudoarea curge rîu...

Se topește soarele în port...
Arcuiți hamalii sub povară
Par un uriaș-spiral resort
Ce vibrează-ntre vapor și țară,

Așteptînd un semn pentru-a zvîrli
Impilarea-n mare într-o zi.

AMURG

Impărăția stufului e-n flăcări,
Impărăția apelor e-n singe,
Iar împăratul ce-a stîrnit incendiul
Pe rugul zării oștile își stringe...

Corabia amurgului le-mbarcă
Sub uriașe pînze violete
Și-astfel dispar — ca să revină mîine
Cu strălucirea zorilor în plete.

SEARĂ PE GHIOL

E seară. Luna cade din văzduh
In ghiol părînd că seceră la stuh.
Iar printre genele de stuh, ușoară, —
Pe-al apei ochi o lotcă se strecoară
Și-n ea Matvei îmi pare un pirat
Care-a răpit o gingașă fecioară
Din satul de pescari — și fermecat
La pieptul lui o strînge cu iubire
Pe cînd, din ghiolul cerului coboară
A stelelor feerică sclipire
Punînd pe fruntea fetei luminoasă
Cu mîini de raze, mirtul de mireasă.
...M-aș vrea legat cu saula privirii
Mereu de-această lotcă-a fericirii,
Dar lotca-n taina serii se topește...
E-o umbră printre trestii... nu mai e.
Și-acum deasupra ghiolului plutește
Un cîntec pescăresc: ohe, ohe...

PLOAIE

Amnarul unui nor izbește bolta
Și fulgerul se-abate pe un plop.
Dansează paparuda-n luncă holda
Și norii varsă peste ea potop.

M-am dezbrăcat în grabă de cămașă,
Sandalele din fugă mi le-am scos
Și-mpins de o dorință pătimașă
Alerg prin ploaie-acum pe luncă-n jos.

Se-așternd din înălțimi mărgăritare
Pe-ntinderile holdei de smarald
Și-n revărsarea lor strălucitoare
Purificîndu-mi sufletul mă scald.

Aș vrea să fie ploaia nesfîrșită,
Să-i sorb sărutul limpede mereu,
Să văd cum crește holda înfrățită
Și să-i cuprind în palme spicul greu.

Apoi c-un pumn de boabe pîrguite
Mai iute ca un gînd să zbor în sat,
Să strig pe la ferestrele-nsorite:
Colectiviști, ieșiți la semănat!

Și-ntors din nou cu-ntregul sat în luncă
Să-și culce grîul spicele fierbinți
Pe brațe de flăcăi vînjoși de muncă,
Pe sînii feciorelnici, pîrguiți.

...O, dragi țărani din satul de cîmpie,
De cîte ploi prin ani v-ați bucurat
Și cîte boabe-ați fecundat în glie
Cu ploile sudorii ce-ați vărsat.

Dac-or ajunge gîndurile mele
Inscrise într-o carte pîn'la voi,
O holdă le-aș dori, cu spice grele,
Căci ochii voștri limpezi le-au fost ploi.

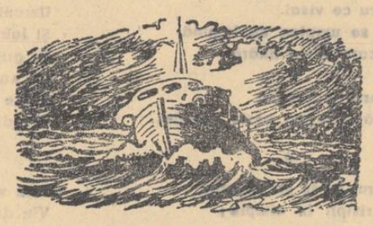

AMIAZĂ ÎN STEPĂ

E soarele la calea jumătate...
Sub bolta-ncinsă a acestei zile
Par lacurile dune legănate,
Și-n zare — stînd în pîlcuri cocoșate —
Salcîmii-s caravană de cămile.

Un sat în fundul stepei pare oază.
Privind spre el în mută nemișcare
Visează caravana în amiază...
Ci-n stepă satul-oază-naintează
Cu case noi — cărămizii frunzare.

Dorel Stănescu

ÎNTOARCERE

Voi veni în fiece an,
Cu marile ploi ale toamnei,
Să-ți bat sarabanda la geam;

Și-n fiece noapte de smoală,
In dansu-mi nebun,
Cu fața ploilor, rece și goală.

Sub cerul văduvit de stele,
Iți voi depăna,
Legendele inimii mele...

CÎNTEC NEGRU

Nu mai disting nici o culoare;
O umbră, ca un glas metalic
S-a lăsat peste țipătul lor cristalin...

Desigur acum ar fi fost nimerit
un cîntec de dragoste,
o cadențare a sîngelui care pulsează
în inimile mereu tinere;

Ar fi fost nimerit să auzi
flautul gîndului meu
care-ți repetă aceleași cuvinte
pe care doar ție glasul meu le-a rostit...

Cum dărui unui prieten un zîmbet
ce-ți aduce fildeș și arome-n dar,
noi am dat liniștea serilor Africii,
— liniștea serilor tremurînd ca o trestie
sub lună
pentru ca tobele noastre să bată și să
se audă!

Și luna-i o tobă în care ura noastră
și-a trimes pumnii să bată, să bată.

●

Adriana Lișman

PE MĂGURA CODLEI...

...E noapte și-n tăcerea solitară
Se-aud pulsînde inimi de tractor:
Un far, un om și sute de hectare
Desmiriștite-n zori sub reflector.

...Se înfioară crestele cărunte
Și plaiul de sub lună, adormit.
Se-întîmplă o minune-aici, sub munte:
E-un Prometeu, aici, dezlănțuit.

...Au izbucnit în noaptea înstelată
Impunătoare, jerbele de foc
Ale furnalelor, și-ți pare dintr-odată
Că ești cu muncitorii la un loc,
Că strîngi puternic mîna pe lopată
Cu tinerii ce vin pe șantier.
Și iarăși peste file aplecată.
Așterni în cîntec limpezimi de cer...

G. Drăgănescu

...ȘI ZILELE ALBE AU VENIT

Pămîntule,
bătrînule,
negru ca tăciunele,
te-am vînturat
cu mîinile mele,
în zile urîte și grele.

Pămîntule,
bătrînule,
negru ca tăciunele,
noi amîndoi,
adeseori,
umezi de ploi
sau uscați de arșiță,
ne-am ridicat fruntile-n zare
să vedem venind
zilele albe,
zile cu soare, din răsărit...
Și zilele albe-au venit.

Ligia Tomșa

NU ȘTII

Cînd treci tu nu știi
Că mi-e ziua mai plină
Nu știi
Că toate primăverile-nfloresc în mine
Grădini de lumină...
Cînd treci,
Dimineața parcă-și ridică geana subțire
de-argint

Și nu știi
Că toate desmierdările lumii
Le-adun în priviri și te-alint,
Cînd treci,
In clipa cînd privirile ni se topesc
Și-anotimpurile se topesc în unul singur,
Cu zări senine...
Și merii primăverilor îi simt
Cum înfloresc în mine.

Iuliu Vuia

EU N-AM ȘTIUT...

Eu n-am știut ce-i dragostea de tată
Dar știu să zic din creanga de copac
Și nici n-acui cui să mă plîng vreodată
Ci chiar de-aveam n-aș fi putut s-o fac.

Eu n-am știut ce-i dragostea de tată
Dar cînt în vers iubirea, doar iubirea
De om, de muncă și de viața toată,
De marea forță care schimbă firea.

POSTA REDACȚIEI

SERGIU SIRBU. *Poeziile originale nu reușesc să depășească deocamdată stadiul unor versificări corecte, cu mult prea evidente influențe din Eminescu, Alecsandri, Goga, Topîrceanu... Cultivarea pastelului nefertilizat de o idee poetică, folosind doar acuarela diluată a unor imagini comune, precum și frecvența versurilor vag sentimentale, uneori pigmentate cu afirmații împrumutate din romanțele lacrimogene, vă împiedică să vă conturați profilul poetic:*

Eu plin de doruri arzătoare, / cu ochii umezi duși spre stele, / Ascult cum zbuciumul durerii / Sus, pînă-n cîntecele mele.

De ce nu coborîți privirile și pe pămînt să vedeți ce se petrece în jurul dv., să vă convingeți că oamenii își taie drum spre fericire și bucurie? Aruncați pelerina de împrumut a însingurătului neînțeles și alăturați-vă tovarășilor de muncă. Doar așa vor putea pătrunde în versurile dv. idealurile măreț pentru care luptă poporul nostru.

Traducerile sînt de fapt niște prelucrări mult sub valoarea originalelor.

PAUL DRUMARU. *Noile poezii trimise sînt sub nivelul celor publicate, deși am surprins destule versuri realizate, unele chiar frumoase. Poeziile rămîn totuși într-un stadiu de laborator, cu inegalități și confuzii, strofe discursive și mai ales cu o prea frecventă simbolistică convențională, care le diluează și, uneori, (vezi poezia Prietenul meu...) îți lasă impresia de „compoziție pe temă dată".*

Merită să reveniți asupra poeziilor Toamna 1945 (în special asupra primului vers, care este aproape identic cu al maestrului Tudor Arghezi, și versul al treilea, încă neclar) și Bucurie, a cărei primă strofă conține „formulări" improprii ca: „alergînd pe drumuri tari", „pătrunzînd prin umerii lui în jos".

Mai multă lectură și o exigență sporită vor da rezultate în creația dv. ulterioară, pe care o așteptăm cu încredere.

MINEA CONSTANTIN — Olteni și PAVEL TURCULEȚ — Colibași. *Aveți încă mult de ucenicit. Căutați sprijinul unui cenaclu literar mai apropiat de dv. sau al Casei regionale de creație populară. V-ar folosi foarte mult dacă ați activa în cadrul colectivului de creație al brigăzii artistice de agitație. In orice caz, începeți cu lectura. Citiți poezie contemporană, în special din creațiile poeților noștri de frunte și urmăriți în revistele literare articolele care dezbat problemele poeziei.*

ARCADIE ARBORE. *Ciclul Din Creangă citire suferă de un viciu esențial: este o simplă repovestire rezumativă, în versuri, a Amintirilor lui Creangă, din care au dispărut și savoarea originalului și limba extraordinar de plastică a marelui nostru povestitor și autenticitatea faptului trăit. Versificate corect, lucrările rămîn la acest stadiu folositor dv. numai sub aspectul exercițiului.*

Traducerea din Guillen ne-a venit prea tîrziu. De altfel era văduvită de patosul originalului și de valențele dense ale versului original.

Arh. PAUL ALEXESCU. *Credem că au avut dreptate colegii de la Contemporanul. Vă recomandăm să activați în colectivul de creație al unei brigăzi artistice de agitație. Veți înclinații spre satiră și umor: versul este suficient de curgător, uneori nu lipsit de frumusețe, cu poante (e drept, nu totdeauna surprinzătoare și bine găsite).*

Dacă nu v-ați lăsa furat de vers, cedînd facilului și dacă ați concentra imaginea, reducînd părțile narative (expozitive) la strictul necesar, versurile ar fi mai realizate și mai dense, iar efectul lor implicit sporit.

Încercați la revista Urzica.

Prof. GHEORGHE I. RĂDULESCU — București. *Ideile celor două poezii: Partidul și Să fii contemporan cu măreția sînt foarte frumoase și foarte valoroase. Incercarea de a le comunica poetic e însă deficitară, datorită faptului că neglijați tocmai mijloacele specifice poeziei, rezumîndu-vă la enunțarea seacă, aproape ziaristică, a unor adevăruri cunoscute, unanim acceptate. Poezia este lipsită astfel de fluidul ei emoțional, versurile rămîn incolore, incapabile să provoace emoția artistică. Probabil că urmăriți prea riguros liniile formelor fixe în poezie (folosiți sonetul și strofa de cinci versuri construită după un anumit tipar), ceea ce vă obligă la o concentrare excesivă asupra respectării canoanelor poetice, frînîndu-vă elanul liric și dezinvoltura poetică care se lasă bănuită printre rînduri.*

Așteptăm și alte tentative, sperăm, mai reușite.

MARILENA TUTILĂ. *Cele două mărturii poetice sînt dovada certă a unui talent care însă nu și-a conturat nici mijloacele de exprimare artistică și nici nu a evoluat suficient spre o poezie publicabilă. Vă mențineți încă la simpla narare poetică și la notația directă care consemnează anumite stări sufletești neadîncite și fără incandescență prea mare, din care nu țîșnesc decît uneori versuri foarte frumoase.*

Nu știm dacă citiți suficientă poezie actuală, bănuim că da. V-am recomanda o lectură mai susținută și îndrăzneală mai mare în creație.

Așteptăm cu plăcere versurile ce ni le veți trimite.

Ing. A. ZOZO. *Incercările trimise sînt corecte scrise cu un vădit simț al versului. Din păcate însă sînt nepublicabile deoarece nu depășesc stadiul afirmațiilor îmbrăcate într-o haină destul de săracă. Ne-a surprins însă — deși ne-a lămurit „răceala" versurilor — scrisoarea însoțitoare în care spuneți: „Aș prefera un răspuns la poșta redacției, respectiv în pagina „Dintre sute de catarge" pentru că atunci cînd aș primi o corespondență de la Luceafărul să nu devin suspect mediului înconjurător și să nu fiu compătimit". Nu ne rămîne decît să vă compătimim și noi pentru prejudecata căreia îi cădeți victimă...*

MARCELA GHIBES-CU — București. *Traducerile dv. din poezia africană și cubaneză reprezintă o transpunere corectă a versiunii franceze. In ele nu străbat însă prospețimile și nuanțele originalelor; imaginea este transcrisă după un „calc poetic", cărula nu-i poți reproșa decît nedescoperirea venei principal, a tumultului original, pe care îl bănuiești că pe un rîu subteran nedescoperit încă. Și tocmai aceasta reprezintă principala rațiță a unei traduceri, mai ales cînd este făcută după o altă transpunere. Incercați traduceri directe din poezia progresistă franceză sau a literaturilor pe care le puteți frecventa la sursă. Și nu uitați că traduceți totuși poezia...*

Cercul LITERAR „AL. VLAHUȚĂ" — Turnu-Severin. *Deoarece lucrările membrilor cercului ne-au venit în ultimul moment, le vom comenta într-o viitoare poștă a redacției.*

ADRIANA LIȘMAN — Iași. *Așteptăm cu încredere noile dv. lucrări. Le-am dori însă mai cizelate și mai apropiate temperamentului dv. poetic.*

Incercați o filtrare mai atentă a materialului poetic „brut", alegîndu-vă și un unghi care să vă dea posibilitatea unei perspective ieșite din comun asupra realității atît de bogate în izvoare de poezie.

Gheorghe Pocreanu, Petru Nodiș, Octavian Vana, Müller Traian — *Petroșani*, Al. Const. Popescu — *Roșiorii de Vede*, Ignea Loga — *Reșița*, Marin Marinescu Pintea, Ioan Ciuchi, Tudor Eracle, — *București*, E. Gregor, Aurel Moșoiu — *Curtea de Argeș*, Nicolae Fulga — *Slatina*, Stanislav Popescu, Romulus Bogdan Antonescu — *București*, Mihai Elin — *Orașul Stalin*, Petru Manolache — *Vaslui*, Palade Mircea, Zlăvog Ioan.

MAI TRIMITEȚI

Popa Vasile — *București*, El. Zarescu — *Argeș*, Protopopescu Alexandru — *Tg. Ocna*, Solunca Elena Afrodita — *Galați*, Ion Cruceană — *Pitești*, Gheorghe Vunvulea, Antică P. Ion — *Mircești*, I. Benzian — *București*, Dimitrie D. Crețu — *Valea Seacă — Suceava*; V. Pandele, Timpa Aurel — *Babadag*, Mihai Ecovoiu — *Timișoara*, Savu I. Florea — *Hațeg*, I. Polcghie — *Făgăraș*, Dionisie Gh. Fărșerotu — *Pitești*, Gheorghe Modrăescu — *Ploești*, A. Sukof, Mocanu Gheorghe — *București*, Florin Pucă — *București*, V. George, Tudor Anastasiu — *București*, Anghel Valeriu — *București*, I. St. Nicolescu — *Borzești*, Maria Filip-Sărățeanu — *București*, Cojocaru Emil — *București*, Inv. Hareta Săftiuc — *Crăiniceni*, Petre Mălureanu — *București*, Octavian O. vidiu Filip — *Cîmpeni*, Ion Leonte — *Orașul Victoria*, Grigore Silvania, Bărbulescu I. Nicolae — *Drăgășani*, Posteinicu Didina, Emil Sivela — *Constanța*, Mihai Moruzi — *Iași*, Ioan Ștefan — *Alexandria*, Lupescu C. — *Constanța*, S. Iserian.

DEOCAMDATĂ NU

Notă:

Anunțăm pe corespondenții noștri următoarele:

a) Să indice citeț, pe fiecare lucrare în parte, numele și pronumele exact, profesia, locul de muncă și din ce cenaclu literar fac parte (atunci cînd este cazul).

Lucrările care nu vor avea indicate cele de mai sus, sau vor fi semnate cu pseudonime fără consemnarea în paranteză și a numelui adevărat, nu vor mai fi luate în seamă.

b). Nici o lucrare trimisă redacției nu se înapoiază.

c). Nu vor fi luate în considerație lucrările scrise pe hîrtie care face imposibilă lectura și nici cele scrise neglijent și neciteț sau cu creionul.

d). Fiecărei lucrări i se va răspunde la „poșta redacției" în termen de trei luni de la primirea ei.

NELINIȘTE

Paul Udrea
tehnician — Uzinele „Semănătoarea"
Cercul literar „Al. Sahia"

Concediul de studii se apropia de sfîrșit. Mihai se săturase să mai stea în casă. Ferestrele erau deschise, plouase după amiază și acum mirosea a pămînt spălat și a frunză fragedă. In curte se întindeau ochiuri de cer, cu stele albe, licărind ușor. Nu era vînt și întunericul era cald și mătăsos ca o eșarfă.

Se plimba prin casă — și o neliniște de neînțeles îl stăpînea. „Ce dracu e cu mine?" Privi pe furiș la fiica sa. Sta cu ochii închiși, cu cartea în față, repetînd. Se pregătea și ea pentru examen.

Peste o clipă uită de fată; continuă să se plimbe, dar cu aceiași pași moi, nesiguri, de parcă ar fi umblat pe cioburi de sticlă. Din depărtare se auzea vuietul înfundat al uzinei. Cerul se luminase de parcă s-ar fi aprins dintr-o dată. Privi un timp, nemișcat, la reflexele roșiatice ale flăcărilor de la turnătorie, apoi se hotărî. Își luă haina și se îndreptă spre uzină direct peste cîmp. Îi reveni în minte o scenă din copilărie. Mama prinsese un pițigoi și-l închisese în colivie. Îi dădea zilnic grăunțe dar pasărea nu mînca și era tot mai tristă. Peste trei zile murise. Îl mîhnise atunci tare mult întîmplarea aceasta, deși nu înțelesese de ce a murit pasărea... Zîmbi — acum știa, că nici el n-ar putea trăi fără să tragă adînc în piept aerul acela îmbîibat cu mirosurile răscolitoare de pămînt ars și metal incandescent aburind în forme ca o pîine fierbinte.

Abea intră în turnătorie că Pîrvu, mezinul echipei, cu fața ascuțită și nasul obraznic, îi strigă:

— Ce-i, nea Mihai, nu-ți vine să stai?

Anul trecut mezinul ăsta nu știa ce-i aceea fontă maleabilă și cenușie, iar acum uite-l... El îl calificase, puștiul se dezghețase, prinsese repede meseria.

— Da, mă Pîrvule, nu-mi vine să stau...

— E greu, așa-i? — adăugă băiatul cu aerul unui cunoscător. Mihai se înroși.

— Greu al dracului.

Mihai trecu în rînd cu ceilalți, la turnat. Se încălzise; o încîntare mută, dar atotcuprinzătoare, îl stăpînea. Nu uitase să toarne, nu! Lichidul, ca o vietate, se scurgea în forme, șfîrîind. Convelerul se învîrtea ușor, fără zgomot. Aci totul era mecanizat: și transportul miezurilor și dezbaterea și formarea... Un simțămînt nou, de putere deplină, îl încerca, ...parcă ar fi băut un vin bun și l-ar fi amețit puțin. Privea totul cu alți ochi, parcă acum ar fi descoperit totul și în fiecare lucru s-ar fi aflat o bucurie pentru el.

Alături, șeful de brigadă lua cîte un pumn negru și gras, și-l turna peste forme. Zvîcnea o flacără mică, palidă, aproape să-i atingă mîna. Trecea astfel de la formă la formă, atent, presărînd pămîntul parcă ar fi acoperit un copil să nu răcească.

Il zări pe Mihai:

— Ce-i cu tine? Te-a apucat dorul?

— M-a apucat...

— Cum merge pregătirea?

— Bine...

Șeful de brigadă se mohorî deodată. Veni pînă aproape de el și-l apucă de braț:

— Dar de noi ce zici?

Celălalt tresări; știa ce are să-i spună. Curba rebuturilor creștea, creștea mereu. Văzuse și el cem... ce facem... N-are decît să ia măsuri, dracul să-l ia, că doar e inginer, are studii...

Mihai nu răspunse.

Toată bucuria lui Mihai se topi, lăsînd în loc o răceală care-i rodea în ascuns. „Rebuturi, rebuturi... De ce cresc rebuturile? Dracu' știe, toți își bat capul și tot nu iese nimic".

— Eu le-am spus, continuă celălalt supărat, parcă s-ar fi certat cu cineva, le-am spus să-mi înlocuiască ramele de formare, să aducă altele noi, dar cine să te audă? Vor

Desen de D. GREBU

asta cînd privise graficul de la intrare. Acum își dădu seama ce era cu neliniștea aceea, de unde venea. Rebuturile îi apăsau sufletul ca o năpastă, îl chinuiau. Trebuia găsită o ieșire.

— Ce dracu aveți de gînd? se răsti maistrul la ei, apărînd pe neașteptate.

Era un tinerel, de-abea terminase facultatea. Îi tremura vocea și ochii parcă-i avea plini de lacrimi.

— Vă dați seama ce faceți? urmă el pe același ton, mai mult înfricoșat. Vă dați seama ce înseamnă asta? Unde avem să ajungem cu rebuturile astea?

Părea tulburat de-a binelea.

Cînd se îndepărtă, șeful de brigadă mormăi:

— Aleargă toată ziua — și iepuri după el.

Mihai nu pricepu.

— Ce iepuri?

— Nu-l auzi? Atîta știe: Ce fapreț de cost redus dar utilaj nu-ți dau...

„Ba-ți dau și utilaj — gîndi fără să vrea Mihai — îți dau cum să nu. Ia te uită ce mai utilaj avem".

Și-și roți ochii prin secție. Totul era frumos, mare, plin de putere. Oamenii aproape că nici nu se vedeau; îi ghiceai însă îndărătul transportorului de miezuri, a mașinilor de format, a dezbătătoarelor mecanice și malaxorului de preparat pămîntul pentru forme... Dar cu ramele așa-i, nu sînt bune. Au joc mare în bolt. Au dat ei alte găuri, dar degeaba. Asta o știu și ei. Ar trebui înlocuite.

După schimb, plecară să bea un păhărel. Toți erau abătuți, parcă i-ar fi plouat cu grindină. Șeful brigăzii încerca să-i înveselească, dar degeaba.

— Ce-i, mă, v-au sărit greierii de pe limbă? De ce ați amuțit?

Dar nici el nu era vesel.

Băură în tăcere, cu năduf și se amețiră repede. Țuica era tare, de Văleni, cu o culoare galbenă, ca untdelemnul.

Intr-un tîrziu, Pîrvu, ridicînd paharul pînă în dreptul nasului său ascuțit, spuse:

— Să ne trăiești nea Mihai, să iei examenul!

„Puștiul, gîndi Mihai, mi-e drag copilul ăsta". Ciocni, paharul îi tremură în mînă. Nu era beat, cît amărît. „Munceșți, tragi de rupi pămîntul și cînd colo, hop, rebuturile. Proastă afacere... Strînse pumnul și, în aceeași clipă, scoase un țipăt înăbușit. Cînd desfăcu mîna, paharul era cioburi.

— Toarnă, toarnă țuică... îl sfătuiau ceilalți.

Mihai privea nimit cum curge sîngele, fără durere. Părea că asistă la un spectacol.

— Ar trebui pahare de tablă, își dădu cu părerea puștiul. De tablă zincată...

„De ce de tablă? Al dracului, auzi ce-i trece prin minte. De tablă... Hm!"

A doua zi nu era bun de nimic. Îl durea capul. Nevasta sărise cu gura pe el:

— Afurisitule, pe unde ai umblat aseară? Il caut prin vecini, îl strig, dar mutul nu răspunde. Umblă teleleu dumnealui...

Mihai încercă să mai aținească dar glasul soției tot pătrundea la el.

— De la o vreme nu știu ce e cu tine, nu-ți mai găsești locul. Te întreb de vorbă și nu-mi răspunzi. Casa asta n-o mai recunoști, e plină de cărți. Nu poți să-ți tragi sufletul de ele. Aia mică s-a luat și ea după tine. Cît e noaptea de mare, tot cu nasul în cărți. Moștenire... sînge al dracului, de oameni încăpățînați.

Tăcu o vreme, răsturnînd ceva, poate un scaun. Apoi:

— Aseară vine boierul de la circiumă și nu se culcă. Ce-i cu tine, îl întreb, ți-e rău? El tace. Se așează la masă și mormăie ca un urs. Tot pomenește de un pahar de tablă și de un pușți care e dat dracului. Și pun'te pe scris, și scrie, și scrie, de mi s-a urît.

Plîngea încetișor, fără suspine. Bărbatul se simțea vinovat. Îi era rușine.

— N-am mai putut răbda fără uzină, zău dacă am mai putut. Parcă o auzeam cum mă cheamă și mă trage spre ea.

Îi mîngîia părul și obrazul și umerii. Avea o piele moale și caldă; și privirea îi era tot caldă, scăldată în lacrimi. Incercă s-o liniștească. O sărută tandru și-i vorbea:

— Tu știi pe cine îți în brațe acum? Ia să vedem, ghicești? Ei, vezi că nu știi? Și te crezi tare deșteaptă. Ei bine, află că ai lîngă tine un inovator!

— Un ce?

— Un inovator!

— Ce fel de inovator?

Îi explică amănunțit, mîndru că are cine să-l asculte. Treptat ochii soției se luminau. Pilpîia în ei emoția și dragostea și curiozitatea.

— Unde-i? întrebă lacomă. Mihai nu se mai sătura privind-o. Așa cum era acum fusese și în zilele cînd a cunoscut-o: sensibilă, temătoare, plină de grijă pentru el, dar și sprijin și îndemn la nevoie.

— Unde-i? repetă ea plină de neastîmpăr.

— Vezi dincolo, pe masă.

— Nu-i nici o inovație, strigă ea într-un tîrziu. Cred c-ai visat.

— Lasă glumele. Vezi că este într-un caiet al meu.

Nu era însă. Au scotocit totul, dar fără rezultat. Să fi pierdut-o? Dracu știe, aseară nu prea-l țineau bine picioarele. Totuși nu se poate. Ideea o are și acum, i-o dăduse dracul ăla de pușți din brigadă. Cînd propuse pahare din tablă, lui i-au răsărit fără veste în față ramele de turnare. Toți se poartă cu ele de parcă ar fi pietre prețioase, să nu le lovească, să nu le spargă...

Și rezultatele? Rebuturi, rebuturi. Dar dacă le-ar face din tablă? Din tablă ondulată, așa cum era fuselajul unor avioane din timpul războiului. N-ar fi rău de loc...

Își amintea că făcuse și schițele. Și acum, poftim, și-a pierdut totul.

Se lungi pe pat, rămase singur. Nu mai avea nici un chef de nimic. Se ridică și merse la bufet. Umplu un pahar mare cu vișinată apoi o dădu peste cap privind mereu în jur să nu fie văzut.

Auzi deodată ușa trîntindu-se.

Fetița intră repede în odaie și aruncînd cărțile isbueni în lacrimi și se trînti pe pat. — Ce-ai făcut... ce-ai făcut... repetă ea fără șir:

Mama veni în fugă, speriată:

— Ce s-a întîmplat? Ce-ai pățit, copilă?

Incercă s-o ridice și atunci îi văzu fața chinuită.

— Ce e cu tine, fetița mea? De ce plîngi? Acum era și ea agitată.

Căutînd să se liniștească, fata arătă spre taică-său.

— Tata?

— Da...

— El, ce e cu el?

Mihai rămăsese în mijlocul casei în pijama, încremenit într-o poziție caraghioasă.

— El, ce stai așa? îl luă la rost soția. Du-te și te îmbracă...

Din camera cealaltă le-auzea cum vorbesc. Nu știa ce să creadă, era puțin buimăcit. Fata venise pe neașteptate. Nici nu era ora cînd se întorcea de la școală și-l învinuia de nu știu ce.

Zîmbi singur cu ironie. „Ce zi este și asta... Mai bine n-ar mai fi fost... Toate ies pe dos. Și inovația..."

Deodată se opri din îmbrăcat. Rîsul soției, un rîs plin, sănătos, ajunse pînă la el, neliniștindu-l mai mult.

„Ce dracu au azi?"

— Mihai! Mihai! Vino încoace...

Soția tot mai rîdea; fata privea cînd la unul cînd la altul, fără să știe ce atitudine să ia.

— Privește Mihai! uite unde este... Inovația ta.

— Voi rîdeți, le reproșă fata, dar eu... Am pățit o rușine mai mare ca mine. Ne cere profesoara caietele cu temele de acasă și numai ce văd că se schimbă la față.

— Eleva Dragomir, ce înseamnă asta?

Inghețasem; cînd mă uit mai bine, tot caietul era plin de schițe și cifre.

— Ce-i asta? repetă profesoara. Eu de unde să știu? Abia la urmă mi-am dat seama că tu, în loc să fi scris pe caietul tău, ai scris pe al meu. Ai încurcat caietele de școală...

— Auzi Mihai, ai încurcat caietele...

Hohotele de rîs ale soției îi molipsiră și pe ei.

Tatăl își luă fetița pe genunchi:

— Te-ai necăjit tare?

— Ihî...

—Lasă că-ți trece. Dar tu știi ce inovație e asta? Grozavă... N-o să mai dăm rebuturi...

Din camera de alături se auzi glasul furios al mamei:

— Cine a băut toată vișinata?

Ultima astronavă

Desene de COSTIN GEORGESCU

MIHU DRAGOMIR

Din dimineața aceea, astronauții veniți din îndepărtata planetă a patra au fost furați de o neliniște apăsătoare. Tot mai mulți dintre ei dispăreau seara. Lucrul înainta din ce în ce mai greu. Es i-ar fi închis în astronavă, pe toți cei ce vizitau așezarea de peste munte, dar nu se putea lipsi de ei. Combustibilul trebuia să fie gata cît mai curînd...

Nici Es însă nu bănuia adevărul pînă în clipa cînd Ad a venit în fața lui.

— Es, eu nu vreau să dispar, ca alții. Eu îți spun. Am să mă duc și eu astă seară, dincolo de munte. Femeia care a venit atunci prima dată, mai știi la noi, mă așteaptă. I-am mîngîiat părul. Este mai moale decît vestmintele noastre de raze. Și, de altfel, tată...

A scos o îmbrăcăminte lungă, aspră, de plantă și și-a pus-o pe umeri.

— Mă voi duce la ea cu îmbrăcămintea lor. Nu vreau să ne socotească altfel decît oameni. Ei încă nu pot înțelege nimic din razele și aparatele noastre. Nu vreau să ne creadă ființe supranaturale.

— Ad, nu pleca. Mai avem puțin și vom avea și restul de combustibil. Ce veți face cu aceste femei cînd vom pleca? Lăsați-le!

— Le vom lua cu noi, Es. În astronavă este loc destul.

— Și cum ne vor judeca cei de pe Noua?

— Dar cum ne vor judeca dacă le lăsăm aici, pe femeile noastre?

Și a plecat.

★

Es se născuse pe o astronavă ce se întorcea dintr-una din multele călătorii întreprinse pentru aflarea unei noi planete pe care să se mute oamenii planetei a patra. Acolo își începuse studiile pe care le terminase pe o altă astronavă ce construia o stație intermediară în cosmos. Planeta-mamă n-o cunoscuse decît din cărți, iar cînd o vizitase, era de mult pustie. Asprimea și disciplina vieții din astronavă îl învățase cu precizia și sobrietatea. Devenise în mod firesc astronaut, unul dintre cei mai buni conducători de nave din generația lui, așa cum un insular învață să înoate din copilărie, fără să-și dea măcar seama. Cînd i s-a încredințat conducerea ultimei astronave, Es a rămas pe satelitul artificial cu sentimentul unui scurt popas între două zboruri. A simți solul sub picioare, a respira aer liber, a te scufunda în apa unui rîu, erau pentru el ciudățenii de care se lipsea fără nici un efort. Nu le înțelegea. Se simțea bine numai în cabina de comandă a astronavei și lungul drum pînă la Noua era pentru el viața însăși. Cînd se gîndea la viitor, își spunea că odată ajuns la marea familie trebuia să se pregătească pentru o nouă călătorie. Poate că între timp cei de pe Noua au ajuns să elaboreze principiile și tehnica zborurilor intergalactice. O, să depășești limitele galaxiei, să te avînți dincolo, în infinit... Ce putea însemna pentru Es planeta albastră? Un fulg pierdut în cimitirul sistemului solar. Ce l-ar fi putut reține aici? Oamenii aceștia aflați abia în epoca primei liniști? Ar fi trebuit un efort uriaș, ar fi trebuit ca oamenii planetei a patra să se fi mutat toți aici, pentru ca acești oameni înapoiați să poată scăpa de evoluția îngrozitor de înceată a istoriei. Și ar fi fost oare cu putință? De ce nu? Pe planeta lor nu se întîmplase oare cu milenii în urmă, atunci cînd societatea de azi, a tuturor, abia începuse să se înfiripe, ca părți ale populației rămase în urmă să treacă fulgerător către noua societate? Dar la o asemenea întîlnire a epocilor pe planete diferite, nu se gîndise încă nici Es, nici altcineva, poate doar vreun savant sau poet iubitor de paradoxe. Să ridici omenirea unei planete, de pe treapta primei liniști, direct pe culmea civilizației? Nu. Es nu credea că s-ar putea și de altfel n-avea nici un rost să-și bată capul cu astfel de probleme. Pentru el totul era limpede: femeile acestea nu trebuiau să intre în astronavă, n-aveau ce căuta pe Noua. Nici n-ar fi putut rezistă. Cum s-ar putea integra ele în viața lor complicată și atît de bine organizată? Ad și Lor vor înțelege, pînă la urmă...

★

Cînd Es le-a spus că ar vrea să meargă și el în așezarea oamenilor de peste munte, Ad și Lor au zîmbit.

— Știam că se va întîmpla așa...

S-au urcat, toți trei, într-un microplan și în lumina roșcată a amurgului au coborît lîngă mica așezare. Nu locuiau acolo mai mult de două sute de oameni, în locuințe scunde, din trunchiuri de copaci, așezate una lîngă alta, în semicerc, lîngă un rîu curat de munte. Între colibe se întindeau liane uscate, de care atîrnau pești ce se uscau la soare și fructele ciudate, cu aglomerări de boabe aurii, din care scoteau tulburătorul lichid roșiatic. Pe rîu se odihneau cîteva trunchiuri de copaci, scobite. Es zîmbi văzîndu-le.

— E cam lung drumul de la aceste lemne pe apă pînă la astronava noastră. Noi putem înțelege, dar oamenii aceștia?

Oamenii, însă, nu erau de fel înspăimîntați. Se apropiară de astronauți cu țipete de bucurie, înconjurîndu-i. În centrul așezării era un mic altar de piatră, pe care fumegau rășini parfumate.

I-au așezat pe cei trei astronauți lîngă altar, iar bătrînul pe care-l văzuseră din prima zi a întîlnirii lor, începu să vorbească. Vorbea rar și înțînat. Bărbații s-au așezat și ei, în jurul astronauților, apoi femeile au venit cu mari foi de lotus, pe care era pește uscat la soare sau fript la foc. Vasele cu lichidul roșiatic răspîndeau o aromă dulce. Apoi femeile au venit în mijloc și au început să danseze. Era un dans lent, mlădios, în sunetele unui cîntec înțînat. Părul galben al femeilor strălucea ca arama, în ultimele raze ale soarelui. Cînd s-a lăsat întunericul și femeile au aprins ramuri îmbibate cu rășină, Es a declanșat reflectorul. Nimeni nu s-a speriat. Bătrînul s-a înclinat în fața lui, apoi a vorbit iar cu brațele ridicate către cer.

— Ce spune?

— Mulțumește cerului că ne-a trimis pe noi, fiii soarelui, să le aducem lumină și noaptea, — i-a răspuns Lor.

— Ne cred, deci, fiii soarelui?

— Nici n-ar putea să creadă altceva. Es, de ce nu înțelegi? Cu timpul însă vor înțelege mai mult.

Cîțiva cîini mari se învîrteau, mîrîind, nu departe de foc. Es a îndreptat lans-razele spre ei, a declanșat — și cîinii, urlînd jalnic, au căzut morți, unul cîte unul. Cîntecul și vorbele au încetat, ca luate de vînt, oamenii s-au privit mirați, apoi au căzut cu fețele la pămînt.

— Ce faci, Es, a strigat Ad, smulgîndu-i din mînă lans-razele. De ce îi sperii?

— Spuneai că nu se sperie de noi.

— Dar nu le-am făcut nici un rău pînă acum. De ce s-ar fi speriat?

— Vreau să-i obișnuiesc cu viața noastră...

Oamenii, tîrîndu-se, dispăruseră între arborii de lîngă rîu. Nu rămăsese decît o femeie care se lipise strîns de Lor, plîngînd.

— Ăștia sînt oamenii pe care voi vreți să-i luați pe Noua? Poate le luați și luntrile astea scorojite...

— Și pe planeta noastră au fost asemenea oameni. Din ei am ieșit noi.

— Nu se poate face un salt peste douăzeci de mii de evoluții, Ad, răspunse Es încruntat.

— Dar n-am încercat încă nimic! De ce-ai făcut asta, Es?

— Vreau să vă dați seama că între noi și ei este mai mult decît distanța dintre două planete. Să mergem.

— Duceți-vă voi și trimiteți pe cineva cu microplanul să mă ia, spuse Lor. Trebuie s-o liniștesc.

Es îl privi în ochi, disprețuitor, apoi se îndreptă spre microplan.

Departe, pe rîu, luntrile alunecau, grăbite să se piardă în noapte.

★

— Prieteni, spuse Es, consultul nostru trebuie să hotărască: cît timp vom mai lucra pentru rezervele de combustibil și unde vom marca trecerea noastră pe această planetă.

— Mai trebuie să hotărîm ceva, Es, spuse cel mai tînăr dintre astronauți, medicul expediției.

— Spune!

— Ce vom face cu femeile pe care le vom lua cu noi pe astronavă?

— Nu știam că ești și tu grăbit să-ți faci o familie...

— Nici nu sînt, Es, eu îmi voi face o familie în lumea noastră, pe Noua. Dar trebuie să știu cum să-mi organizez lucrul pe astronavă. Nu eram pregătiți de loc, nu trebuia să fim pregătiți pentru nașteri. Și nici nu concoaștem prea bine organismul oamenilor de aici. Trebuie să mă pregătesc din timp.

— Bine, pregătește-te, spuse Es, după cîteva clipe de tăcere. Și acum, să hotărîm ce mai avem de făcut...

★

Obiceiul era ca fiecare astronavă care poposea pentru prima dată pe o nouă planetă să marcheze evenimentul printr-o coloană înaltă de oțel galactic, pe care trecerea oricît de îndelungată a vremii nu putea lăsa nici un fel de urme. Numai cutremurele gigantice puteau clinti coloana, dar astronauții o ridicau pe sol ferm după minuțioase prospectări geologice. Coordonatele amplasării coloanei erau notate cu grijă, încît pe planeta-mamă — acum pe Noua — se afla o hartă a galaxiei, cu nenumărate puncte însemnînd coloanele pe unde trecuseră, măcar o clipă, oamenii planetei a patra. De regulă, coloana marca și coordonate caracteristice ale planetei. Dar chiar dacă faptul nu era cu putință, coordonatele caracteristice erau notate cu grijă, pe hărți, pentru cei care ar mai fi venit cîndva pe planetă.

Es alese locul dincolo de o mare întindere de apă și, după cîteva zile, coloana se înălță, albăstruie, vestind apropierea plecării. Ea urma să rămînă martorul tăcut dar grăitor al trecerii oamenilor de pe planeta a patra.

★

Mai rămăseseră doar cîteva zile pînă la plecare. Lucrul în carieră încetase, numai mica uzină pentru fabricarea combustibilului continua să-și mîne motoarele, fără oprire. Într-o dimineață, cînd astronauții ce înnoptau în așezarea de peste munte au vrut să se înapoieze, microplanele dispăruseră. Deasupra micii așezări se rotea unul singur, jos de tot. În el era Es.

— Prieteni, plecarea va avea loc chiar acum. Lăsați aceste femei și înapoiați-vă la astronavă. Ele nu vor veni cu voi. Astronava este înconjurată cu raze, și nu veți intra decît cîte unul.

— Es, — a strigat Lor — nu putem pleca, combustibilul nu este verificat, mai avem de făcut analize, știi bine!

— Totul este verificat. Motoarele sînt alimentate din plin. Înapoiați-vă!

— Este o nebunie, Es, nu pleca acum, se poate întîmpla o catastrofă.

— Nu e prima călătorie pe care o conduc. Vă aștept.

Au pornit pe jos, urmați de oamenii din așezarea de peste munte.

Astronava era înconjurată de raze, se simțea după vibrația aerului. Motoarele bufneau înfundat. Ad s-a oprit în fața pînzei de raze și a strigat către Es, care aștepta lîngă scara de intrare:

— Es, vrei să pleci fără noi? Ai nevoie de tot echipajul. Nici nu ai controlat combustibilul. Nu se poate să fii gata de zbor.

— Cine vrea să vină. Cei ce mi-au spus că vor rămîne aici, ca tine, Lor, să rămînă. Pe astronavă și pe Noua n-avem nevoie de locuitori ai planetei albastre. Mai aveți timp pînă se pune în mișcare marele motor. După aceea, plecăm.

Unul dintre astronauți s-a apropiat:

— Eu viu cu voi, Es. Nu pot rămîne aici.

Es a făcut un semn către astronavă, apoi a întins mîna către cei ce se hotărîse să vină cu el. În pînza de raze s-a deschis un culoar și astronautul a pășit repede, ca și cînd i-ar fi fost frică să nu se răzgîndească, a fugit către scară și a intrat în astronavă fără să se uite înapoi.

— N-ați rămas decît patru, Ad. Înapoiați-vă.

S-au auzit primele vibrații ale marelui motor. Lor ascultă o clipă, apoi strigă:

— Es, motoarele nu funcționează cum trebuie. Nu puteți pleca!

— Nu, Lor, nu așa îmi poți schimba hotărîrea. Mai aveți doar cîteva clipe. Veniți?

Cei patru astronauți rămași dincolo de pînza de raze se priviră, ca pentru prima oară. Nu crezuseră, pînă atunci, că Es voia într-adevăr să plece fără ei, că vor fi condamnați să rămînă aici, pe planeta albastră. Unul dintre ei făcu un pas înainte.

— Nu, îl opri Lor, nu te duce. Es nu mai este stăpîn pe el. Nu auzi motoarele?

— Lasă-mă, se zmuci astronautul și porni în goană.

Era însă, prea tîrziu. Es închisese porțile, scara se ridicase, astronava trepida, ușor, ca un animal în somn.

Lor îl strînse de brat pe Ad. Pe fața lui se așternuse o spaimă nemărginită.

— Îți spun că Es nu mai poate răspunde de el. Merg către o catastrofă sigură. Să fugim!

Alergară spre munte, urmați de ceata oamenilor care nu înțelegeau nimic, decît că unii dintre fiii soarelui vor rămîne printre ei.

★

Astronava a mai trepidat cîtva timp, apoi a țîșnit flacăra de lansare și corpul zvelt al astronavei s-a ridicat ușor, ca un fulg. A zburat deasupra muntelui, dînd drumul sirenelor, cu cele trei note ale cîntecului plecării. Astronautul ce voise să plece în ultima clipă, s-a azvîrlit cu fața la pămînt, plîngînd ca un copil.

Ad și Lor priveau cum se pierde în zare astronava. Știau că o vor mai vedea o dată, după ce se va întoarce din ocolul obligatoriu, apoi va dispare în nemărginitele spații cosmice, plecînd spre Noua, spre marea familie.

Cînd astronava a revenit, a rămas o clipă în aer, deasupra muntelui unde fusese cariera.

— Fugiți, — a strigat Lor. Flacăra este prea puternică!

S-a auzit un țiuit prelung, ca un plîns, apoi o bubuitură a despicat liniștea muntelui. Astronava a țîșnit vertical, apoi s-a albit, ca vopsită brusc de-o mînă nevăzută, și s-a destrămat într-o pulbere argintie. O flacără galbenă s-a desfăcut pe cer, sprijinită de un imens arbore de fum. Colibele așezării părăsite sau topit, ca de ceară. Un vînt fierbinte și sufocător purtînd cenușă, a întunecat ziua. Ultima astronavă a planetei a patra plecase.

Lor și-a acoperit fața cu mîinile, rezemîndu-se de peretele rece al peșterii. Locuitorii planetei albastre începuseră să cînte, murmurat. Cîntau despre plecarea fiilor soarelui și despre cei ce rămîneseră cu ei.

— Și acum? întrebă Lor.

— Deocamdată trebuie să plecăm cît mai departe de aici, spuse Ad. Apoi...

Noaptea, sub stelele tremurătoare, porniră în căutarea unui nou sălaș. Deasupra, pe cerul nepăsător, clipea roșietic planeta a patra, pe care ei n-o vor mai vedea altfel niciodată. Pentru ei, Noua era aici, pe planeta albastră, unde nu mai rămăsese din semnele puterii lor decît coloana de oțel galactic, departe, dincolo de apa cea mare, și rampa de aterizare, mută în măreția ei bolovănoasă. Fiii planetei a patra se contopeau cu planeta albastră.

Ion CRÎNGULEANU

Marele cîntec de dragoste

...Casa ta era la cîmpie
Albă și singură,
Dincolo de freamătul cîntului.
Dimineața ieșeai în prag să cuprinzi
Cîmpul și soarele-n brațe.
Murmurai îndelung un cîntec de dragoste
Pentru tot ce visai și doreai,
Mai ales pentru ce visai.
Casa ta albă se umplea de lumină
Ca un om în care inima tînără
Cîntă și visa;
Și dimineața era bucuroasă
De cîntecul tău crescut peste noapte...

★

Uneori, ai fi vrut să te știi liniștită
Sub amurgul risipit în cîmpie;
Ai fi vrut să asculți, tremurînd,
Marele cîntec de dragoste...

...Într-o zi ai pornit singură,
Cu umerii goi, cu pașii tăcuți,
Cu palme ușoare, cu inima caldă,
Căutînd întîiul alint;
Drumul era uneori cu păduri,
Uneori poleit cu argint...

...Într-o zi am pornit singur,
Cu inima mea, cu brațele mele
Flămînd de soare,
Însetat de tine și stele
Și fugeam lîngă tine...

Te-auzeam cum respiri...
Nu doream să te-ntrec
Și nici să rămîn mai în urmă, —
Nu doream decît să mă vezi,
Nu doream decît să te văd.
Amurgul ne ieșea cu păduri înainte,
Cu iarba cîmpiei crudă și mare,
Cu drumuri de piatră albă sub zare.

★

Să trecem ușor prin ierburi și crengi.
Cîmpia și cerul tare ai serii
Vin să ne-mbete.

...Aici e ora popasului crud;
Oprește-te. Cerul de stele e ud;
Sînt obosită, mi-s umerii grei...

★

Tremură apele sub amurg,
Orele dragostei curg...
Tremură iarba sub stele, —
Tu ești în brațele mele.
Cad stele pe dungi de izvor;
Lîngă noi, crește iarba de dor!
Noaptea urcă în lună păduri;
Sărutul ne tremură pe umeri și guri...

★

Eu stau la marginea cîmpului
Lîngă brazde și grîne.
Casa e singură, visătoare și albă
Așteptînd să mă vadă cu tine, —
I-am promis c-am să vin cu tine odată
Casa e largă și bună și albă —
Fiecare colț e împodobit cu ceva:
Ghitara și cărțile sînt lîngă apus,
Masa și scaunul lîngă amiază,
Ceasul bătrîn, pe gînduri dus,
Grăbește mereu și visează;
Îmi place sărutul primelor raze
Să mă găsească dormind sau cîntînd;
Dar mă zbucium cînd noaptea, în geam
Bat ploile albastre și reci;
Stropii îmi par schije flămînde și grele, —
Vrei să-ți vorbesc despre ele?

Uite, piciorul și brațul mi-au fost
Bătute de-o ploaie de fier, în pruncie.
Mama alerga cu mine prin schije
Obosită de spaime.
Cerul bocea flămînd și torid;
Nu toate săruturile ploii ucid!...
Dar mă zbucium cînd noaptea, în geam
Bat ploile albastre și reci
Și-nvăț să urăsc mai puternic.

Am trecut prin copilărie
Stîngace, țipînd;
Totul durea lîngă mine,
În mine...
Dac-ar fi să-ți povestesc rînd pe rînd
Toate durerile lumii,
Ai înțelege blestemul războiului...
Mama îmi spunea că-i ploaie
Care îndoaie
Umanitatea-n pămînt;
De-aceea mă zbucium cînd noaptea, în geam,
Bat ploile albastre și reci;
Și-nvăț să urăsc mai puternic,
Să cînt...

★

Ne facem un vis din oameni și drumuri, —
Putem visa liniștiți.
Umanitatea veghează
Și iubirile cresc, —
Ai grijă, deci,
Să nu înceapă iarăși
Ploile reci,
Grindina ploii de fier.

★

...Eu vin cu umerii arși de vînturi și soare,
Vin de pe cîmpuri înmiresmate de ierbi.
Acolo am lăsat oamenii
Discuind cu grabă pămîntul,
Despletind la răzoare,
Și-am venit, să-mi dai hrană — cuvîntul.
Am venit să respir minunata răcoare
A palmelor tale.

Ți-am prins numele de aripile cîntului
Pentru dragostea ce mi-o porți atît de curată...
Primăvara, afară,
Spală de iarnă cîmpia sărată,
Spală de iarnă
Fîntîna
Și toarnă
Bucurii în iubiri și pahare.

Ți-am adus smocuri de ciuboțică și iarbă
Peste trup și în plete să ți le răsfiri;
Acolo, în cîmp,
Pe necuprinse tarlale
N-am avut de unde să rup
Trandafiri.

Colectiva de-aici s-a născut odată cu iarba,
Odată cu cerul turnat în tinișuri —
Cînd pămîntul încă nu era îmbrăcat
În grădini...
...Ți-am adus tot ce-a putut să-mi dea cîmpia;
Ți-am adus bucuria
Tinerelii
Să te știu și pe tine bogată
Pentru dragostea
Ce mi-o porți, atît de curată...

★

...Ne trezim împreună, mergînd uneori
Murmurînd un cîntec de dragoste;
În lume-i amurg,
Sau revărsare de zori,
În lume-i marele cîntec de dragoste.
Ne stringem alături să fim mai puternici,
Încolonați în primele rînduri, —
Visăm, primăvara să treacă prin noi
Bogată de floare, cu brațele pline,
Să ne știm cîntînd la o mie de strune
Pentru dragostea lumii întregi...
Ascultați:
Glasul copiilor profund și înalt
Urcă odată cu grîul și soarele...
Ascultați imnul pămîntului întinerit și bogat,
Ascultați omul, viitorul și soarele...

...Pămîntul n-a mai pomenit un cîntec de dragoste
Mai înalt ca imnul suișului;
Priviți cît de măreț
E omul, urcînd,
Îmbrățișînd viitorul și soarele:
Trupul său e puternic și frumos și blînd
Ca un imn al popoarelor libere...

★

...Ne trezim împreună, mergînd uneori
Doritori, visători
Să fim cioplitori de statui;
Apoi ne-arunCăm în marele cîntec
Să fim bucuria oricui, —
Să ne știm trecuți prin neliniștea versului
Fărît pentru Om,
Să fim creatori dăruiți Comunismului
Și marelui cîntec de dragoste
Pentru pace și om...

★

...Ni s-a cuibărît în brațe poezia
Ca un prunc ce caută alint, —
Eu îmi scutur cîmpurile-n visuri,
Scutur ploi de aur și argint...

Dau salcîmii-n floare a doua oară
Clătinîndu-și albul lor tezaur;
Ne-am sădit în suflet ideaiuri,
Ploi bogate de argint și aur.

Peste ani voi scutura în cînturi,
Ploi de aur și argint din strune,
Iar salcîmul dragostei, în soare
Tînăr, tot mai tînăr va rămîne...

DIMINEAȚA UNUI ȘANTIER

de H. Rohan

În adîncul existenței fiecărui obiect stă oțelul. Unele sînt oțelul însuși în ipostaze aproape infinite. Altele — și cele mai multe — în a căror structură sau compoziție nu vom găsi nici o urmă de oțel, obiecte ce ne fac plăcere să le privim, să le mînuim, ce ne dau sentimentul de învingători ai naturii și desăvîrșesc neîntrerupt condițiile de viață, s-au atins de oțel într-un fel sau altul. În istoria unora, oțelul a fost prezent pe treapta întîia. În istoria altora, pe treapta a doua, a cincea, a zecea, sau pe toate treptele. În nici unul dintre obiecte, dacă le-am despuia de formele intermediare, oțelul nu va fi găsit prea departe. Dacă ne-am închipui obiectele în perspectiva arheologiei și am face „săpături" în gustul crochetelor cu lapte și chimen, de pildă, am descoperi, în diferitele trepte ale formării lui, oțelul. Malaxorul care a frămîntat aluatul, cuțitul care l-a tăiat, injectorul care a încins cuptorul, explică frumos procesul tehnologic.

Pe ce punem mîna simțim undeva oțelul, ca o undă ușoară, secretă.

Mă umple de iubire nesfîrșită pentru semenii mei bărbatul care adoarme în tren cu capul în piept, în timp ce trenul gonește și peisajul de afară așterne pe chipul celui adormit lumini și umbre blînde.

Legănarea îmbietoare la somn, ușoară și maternă, dintr-un compartiment de tren, ar lipsi gama noastră de reacții omenești, fără certitudinea șinelor de oțel, a osiilor, arcurilor, rulmenților.

Fluturarea unei șuvițe de păr blond la geamul compartimentului vecin ne face s-o comparăm cu un surîs, ne face să iubim această lume care purcede din iubirea bărbatului și a femeii și să ne gîndim filozoficește la existență, pentru că mintea ne e liberă de grija călătoriei cu o viteză de 70 de kilometri pe oră. Stăm pe oțel.

Oțel = viteză. Dacă nu ne gîndim la asta cînd vibrăm în fața frumosului, este pentru că o axiomă nu ne mai preocupă, iar lipsa de preocupare dă mai multă plenitudine plăcerii estetice. Nu ne putem oare gîndi la funcția eliberatoare a oțelului?

Eliberarea de muncile grele, care consumă timp, automatizarea, se întemeiază pe electricitate și electronică, dar are ca premiză fundamentală, oțelul. Marx spune că fără timp liber nu se poate concepe însușirea culturii de către masele muncitoare. Mai mult oțel va însemna mai mult timp liber. Acea zi de lucru mai scurtă, prevăzută de Directivele Congresului al III-lea al partidului. Lui Homer și Tolstoi, lui Beethoven și Van Gogh, li se vor dărui miliarde de ore din marea bancă a timpului liber blindată în oțel.

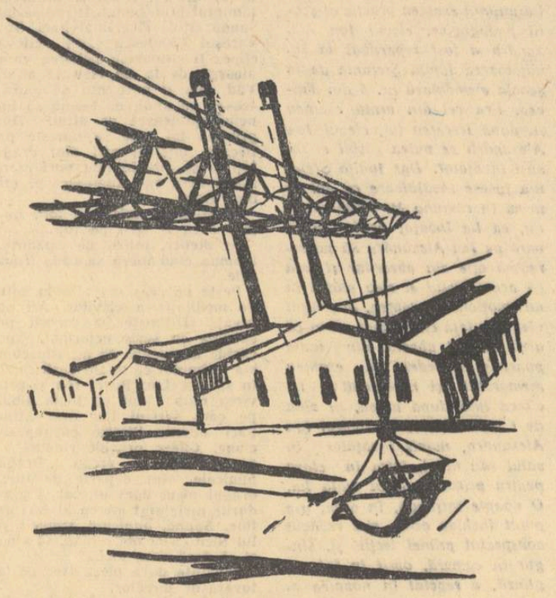

Mai mult oțel, mai multe crochete cu lapte și chimen, mai multă umbră sub un milion de copaci în pădure, ce vor fi lăsați să crească spre mărirea avuției colective.

În adîncul de aluminiu al sputnicilor, se află oțelul. Fără socialism, n-ar fi existat sputnicii păcii. Dacă ne închipuim socialismul ca o grădină suspendată, în sensul de simbol al primei trepte spre fericirea umană — și avem toate motivele să ni-l imaginăm astfel — atunci unul din pilonii pe care se sprijină poate fi considerat Magnitogorsk: 6 milioane tone oțel anual. Ca mărime a producției anuale, primul din lume.

Combinatul Siderurgic de la Galați va fi al treilea.

Exclamație în fața unui deal

Da, de fiecare dată, dimineața unui mare șantier începe astfel: un cîmp, un loc între munți, pe malul unei ape, la care se uită oameni gîndind, sau spunînd cu voce tare:

— Aici va fi!

De obicei, fiind locuri deschise, bate puțin vînt, chiar pe o zi liniștită, vîntul aduce în nări mirosul vegetal al culturilor, umezeala apelor, mirosul îngrășămintelor, al animalelor ce pasc, al lucernei răscolite mirosul motorinei de tractor. Vîntul, răcorind frunțile, pleoapele, stimulează romantismul de al cărui har nu e lipsit nimeni, vîntul parcă e o mișcare a Timpului. Materializat astfel, vine spre noi, și ceea ce „va fi" se preface în ESTE. Imaginea noii construcții nu se **înalță** din pămînt, ci vine dinspre orizont, întîi mică, apoi din ce în ce mai mare, ca un transatlantic ce se apropie de țărm.

Fiecare își închipuie forma materială a ceea ce va fi în felul lui, dar fiecare are sentimentul admirabil al concretului. Aici, pe acest pămînt, pe această suprafață, aici, în acest loc pe care eu îl văd, unde acum sare broasca aceea în iarbă și unde ploaia a ferăstruit șanțuri adînci, aici va fi!

Totul este vibrant, pentru că după ce locul va fi acoperit de construcții, de mașini și utilaje, magazine și blocuri de locuit, șosele și garaje, gări și instalații portuare, cluburi și cinematografe, stadioane și restaurante, aceste amănunte — o broască în iarbă, o eroziune a pămîntului, vîntul cu mirosul vegetal al culturilor și umezeala apelor, culoarea cerului, casele mici de chirpici, — vor constitui un mic tezaur de amintiri simple care te va îndreptăți să spui:

— Eu știu cum era aici la începutul lumii.

Sau, cu vorbe mai puțin pretențioase:

— Eu știu cum era aici azi dimineață.

Ceea ce este azi un sat, va fi probabil peste cîțiva ani unul din cartierele muncitorești ale Combinatului Siderurgic, unul din cartierele orașului Galați. Iar lacul, legat printr-un canal de Siretul ce va deveni navigabil, va va avea, prin Dunăre, legătură cu marea. Combinatul va fi alimentat și va trimite produsele sale pe căile apelor. Va deveni un port al minereurilor și al oțelului.

Lacul acesta, sau cel de alături — aceasta o vor hotărî specialiștii.

Oricare dintre ele ar fi, aceste ape, în care se oglindesc acum doar norii albi de vară, vor fi populate de imaginile întoarse ale elevatoarelor, peste care se vor suprapune siluetele vaselor ce vor ancora în radă, siluetele oamenilor și, peste toate, statornice, siluetele furnalelor și coșurile gazogenelor, forjelor, vetrelor de reîncălzire ale laminoarelor. Reșița și Hunedoara la un loc, pe acest deal, și încă vreo cîteva oțelării mai mici lîngă ele!

Trenul va merge probabil pe-acolo și pe-acolo. Se pune problema, într-una din variante, dacă gara Galaților...

Acum, la marginea unuia din lacuri, sub soarele torid de iulie, cîțiva cai stau cu apa pînă la burți și se lasă frecați de niște băietani, cu șomoiage de paie, sforăind de plăcere, în timp ce de pe boturile ude, printre mustățile rare, se scurge apa, formînd cercuri, cercuri. Pe luciul celuilalt plutesc, fără să lase nici o undă în urma lor, cîteva rațe pestrițe.

— Se va face o mare economie de muncă, de bani și timp, deoarece — în costul oțelului — mînuirea minereului, a fontei de afinare, transportul pe vase, încărcarea în trenuri, descărcarea din trenuri, atîrnă greu.

Din magaziile vaselor, minereul va trece direct în holocaustul de instalații și utilaje al topitoriilor.

— Canalul va trece probabil pe-acolo. Dincolo de pădurea aceea e Siretul. Acum se vede. Uitați apa între sălcii.

Să fii aici, cînd undeva pe cîmp primele foreze „pipăie" la peste cincizeci de metri fundamentul viitorului gigant, iar în sat viața își urmează cursul obișnuit, femeile mulg dimineața vacile și se întorc pe la 12 cu garnițele goale, umplînd vagoanele tramvaiului 2 de larmă și zgomot de tinichea.

Încă nu e nimic, s-ar spune, decît acest drum ce se desface în cîmp din șoseaua spre București, drum desfundat de roțile căruțelor și autocamioanelor. La capătul lui, o poartă de fier și dincolo de ea, un grup de clădiri ce seamănă a cazarmă veche. Într-adevăr e o fostă cazarmă.

În curtea imensă, un fel de parc în față, liniște pastorală. Clădirile au fost spoite de curînd. Lucesc de albeață. La intrarea indicată de portar, o femeie spală treptele de ciment. Sîntem în sediul viitorului șantier al Combinatului. Ce era acum zece ani la Bicaz? O căsuță de munte cu etaj, tencuită pe dinăuntru, pe afară gudronată și două barăci pentru muncitori. Căsuța a fost primul sediu al șantierului marii hidrocentrale unde acum cîtva timp s-au tras porțile stăvilarului în fața Bistriței și s-a semnat astfel certificatul de naștere al mării Moldovei. Peste zece ani ne vom aminti la fel de acest prim sediu al conducerii șantierului Centrului Siderurgic de la Galați. Se va semna atunci certificatul de naștere al Capitalei oțelului, Galați. Acum pașii noștri răsună sonor într-un hol pustiu. Toate clădirile sînt goale, chiar și aceasta în care am intrat, iar singura ușă în dosul căreia se află un om reprezentînd ceea ce în limbajul diurn se numește, cu o splendidă certitudine anticipativă, „Combinatul Siderurgic", este cea pe care o deschidem acum.

De ce toate acestea sînt tulburătoare?

Aproape nu-ți vine a crede că marea construcție — care va avea o importanță istorică — începe astfel: cu o cameră aproape goală, cu un birou în sertarele căruia nu se află încă nici o hîrtie, cu o mașină de scris la care încă nu se scrie, trasă într-o parte pentru a lăsa liber privirilor pe bărbatul tînăr, puțin ironic, surprinzător de bun cunoscător al locurilor și al primelor probleme locale, deși e bucureștean get beget și venit la Galați abia de cîteva zile. Secretul dispare mai tîrziu, cînd din mersul mașinii cu care defilăm prin fața terenului de amplasare a Combinatului, ne arată deodată o căsuță în primul sat de lîngă perimetrul actual al orașului Galați:

— Aici am locuit eu anul trecut cînd s-au făcut primele foraje de sondare.

După ce în mica odăiță discutaserăm despre dimensiunile gigantice ale Combinatului, după ce-l încadrasem în perspectiva istoriei, politicii, economiei, consecințelor sociale, iar aici, pe drum, totul căpătase ceva de fabulos și smulsese exclamații pline de admirație, acest amănunt omenesc: „Aici am locuit eu cînd s-au făcut primele foraje", ne readuce la geneza fabulosului socialist: la oamenii oarecari, de ici și de colo, care făuresc istoria.

„Centrul siderurgic de la Galați — obiectiv principal pe viitorii 10 ani ai programului de perspectivă — schițează Raportul Comitetului Central la Congres profilul istoriei, — va avea un rol de cea mai mare importanță în dezvoltarea tuturor ramurilor economiei la nivelul cerut de sarcinile desăvîrșirii construcției socialismului".

Și cu exprimarea unei pofte de locuitori îndepărtați de zonele apelor:

— Cred că la dumneavoastră voi putea mînca pește proaspăt, o scrumbie de Dunăre, un ghiveci cu crap, sau o saramură?

Da, așa începe istoria: cu buna dispoziție dimineața, în fața forezei, a omului care a mîncat pe săturate o saramură de ciortănaș de Dunăre, bătută zdravăn cu mămăligă.

Iar peste un an, oamenii întreabă în fața porții fostei cazarme:

— Aici este Combinatul Siderurgic?

Și portarul, pedant, precizează sec, dezamăgindu-i puțin pe solicitanți, care spun „Combinatul Siderurgic" cu o mîndrie sonoră, pentru a se ști că ei nu sînt dintre aceia care vin la orice șantiere:

— Aici e Filiala IPROMET Galați!

Portarul, care nu știe încă bine cum îl cheamă pe inginer: Ciupăr, Cioporea? Abia acum cîteva zile s-au cunoscut. Peste puțină vreme va preciza cu aceeași pedanterie, vreunui solicitant care n-a reținut bine numele:

— Cipere! Nu Ciupăr! Intrarea C, pe dreapta!

Aceasta e o secundă pe cadranul primei ore a organizării șantierului. O opresc și o păstrez pentru generațiile viitoare. Nu e cine știe ce, dar e o secundă din viața celor ce pornesc la drumul greu și glorios al edificării capitalei oțelului. Nici inginerul Cipere nu e cea mai importantă figură a noii construcții, dar face parte dintre aceștia, e dintre pionierii care au întîmpinat dimineața șantierului.

Cît despre portar, e strașnic: nu-l emoționează mulțimile care se adună zilnic acolo unde încă aparent nu e nimic, dacă **a fi ceva** înseamnă neapărat barăci, excavatoare și macarale turn.

Fiindcă nici Filiala IPROMET nu se reduce deocamdată decît la directorul ei, tovarășul inginer Pavoni, inginerul Dinu Cipere și o femeie geolog, — la cîteva autoforeze cu servanții lor și la cîțiva șoferi. Ba nu, și la încă ceva: un GAZ mic, gri, nou, despre care locatarii noilor blocuri din Galați spun: „Asta-i GAZ-ul Combinatului". Gaz-ul staționează de obicei între fîntînile arteziene din cartierul central al noilor blocuri. Cei trei primi protagoniști ai siderurgiei au primit locuințe la etajul patru al blocului 10, de unde se vede foarte bine Dunărea. Dar despre asta, mai tîrziu.

Dimineața șantierului se simte în toate. Autoforezele se zgîlțîie undeva pe cîmp în soarele fierbinte, burghiele scot probe pentru analiza terenului, iar aici, în biroul abia spoit, gol și curat, inginerul electrotehnic Dinu Cipere asudă la întocmirea unor fișe administrative banale. Scena e înduioșător de comică deoarece omul pentru care chimia și matematica superioară sînt ca lumina într-un bec aprins, umple de șterșături o fișă „maculator" cu operații simple de adunare și scădere, pentru ca apoi s-o treacă „pe curat". Și problemele administrative își au dichisul lor. Faci și asta dacă trebuie, pînă vor fi angajați funcționarii respectivi.

Aici e frumos de construit

Acum cînd încă nu e nimic, sigur că o discuție despre ceea ce va fi se poate duce mai pe îndelete. Fișele mai pot sta. Nu e nici o grabă. Inginerul Cipere își omoară timpul în așteptarea știrilor de la autoforeze. Pare să fie pregătit pentru a răspunde reporterilor, deoarece începe cu o cursivitate de ghid:

— Proiectanții români n-au mai construit pînă acum un combinat siderurgic de la început pînă la sfîrșit. La Hunedoara am trebuit să găsim soluții într-un cadru dat, ne-a trebuit suplețe, am căutat maximum de randament pentru fiecare metru pătrat, ținînd seama de existența orașului. Aici e frumos de construit. Ai cîmp liber; nici măcar pomi. Specialiștii vor să vină aici pentru frumusețea construcției.

Prin frumusețe, inginerul înțelege marile dimensiuni și complexitatea combinatului, cu toate instalațiile anexe. Cînd tovarășul Ionescu, responsabilul cultural al Comitetului Orășănesc de partid, de al cărui binevoitor sprijin m-am bucurat, scoate din buzunar broșura conținînd Raportul Comitetului Central la Congresul al III-lea, deschisă la pagina unde este descris Combinatul de la Galați, și citește datele cu privire la laminoare: 3,3 milioane tone total anual semifabricate, 3 milioane tone tablă și profile — inginerul Cipere exclamă:

— Le și văd întinse pe un kilometru! (laminoarele n.n.)

— „Pentru construirea și aprovizionarea combinatului în timpul necesar dezvoltării bazei proprii de minereu, citește mai departe tovarășul Ionescu, Uniunea Sovietică acordă sprijin țării noastre prin transmiterea de documentație tehnică pentru organizațiile române care vor proiecta combinatul..."

— Tocmai că trebuie să și sosească specialiștii, precizează inginerul Cipere cu însuflețire.

Și discutînd mai departe de furnalele de 1.700 metri cubi, față de cele de 700 de la Hunedoara, bineînțeles că vine vorba și de Magnitogorsk și de experiența acumulată de sovietici. Proiectanții noștri nu vor fi singuri în marea încercare care-i așteaptă. Tot ceea ce este mai modern, mai perfecționat în tehnica obținerii oțelului, verificat de oțelăriile de pe întreg cuprinsul Uniunii Sovietice, de la Magnitogorsk la Zaporojie (vezi „Zaporojstali"), în decursul primei jumătăți de veac socialist, va rotunji marea construcție de la Galați. Urmașii colonelului Voloșin, primul ofițer sovietic care a pășit pe străzile fumegînde ale Galaților în fruntea armatei de eliberatori (o stradă importantă îi poartă numele), poate unul din fiii săi, poate colegi specialiști în oțel, poate ostași tineri de atunci, azi ingineri, vor mînca saramură de ciortănași de Dunăre cu mămăligă împreună cu inginerii noștri, vor face schimb de țigări și se vor apleca asupra planurilor. Și nu peste mult timp, cînd ziarele vor anunța primele succese de pe șantierul Combinatului Siderurgic de la Galați, cititorul își va minti de zîmbetul prietenos al lui Nichita Sergheevici Hrușciov, așa cum i-a rămas întipărit din zilele Congresului al III-lea al P.M.R., cînd aplauzele furtunoase și ovațiile delegaților au subliniat mulțumirile aduse de tovarășul Gheorghiu-Dej în numele Congresului și al poporului român Comitetului Central al P.C.U.S. și lui Nichita Sergheevici personal.

Desene de ALEXANDRA RĂDULESCU

Nu știți dumneavoastră unde e Combinatul de oțel?

Omul din Turcoaia n-a știut de existența omului din Piatra Frecăței care a venit acum cîteva zile la Galați cu o jumătate de pîine neagră, fierbinte, strînsă sub cot și cu două scrumbii albastre aninate de-o sfoară, gata să frigă scrumbiile la un foc de crengi, să-și ia masa de dimineață pe cîmp, să-și pună haina pe iarbă și să se apuce de construirea Combinatului Siderurgic de la Galați.

Nici omul din Piatra Frecăței n-a știut de existența omului din Turcoaia, venit cu o ladă lăcătuită să se instaleze într-o baracă de șantier cu tot dichisul gospodăresc și de a doua zi să se apuce și el de construirea Combinatului Siderurgic de la Galați.

Dacă ei amîndoi, ca dobrogeni ce se aflau, n-au știut unul de altul, cu atît mai puțin puteau să știe de existența echipei de dulgheri și zidari de la Bacău, moldoveni get-beget, venită cu scule și haine de lucru să se apuce și ea de construirea Combinatului Siderurgic de la Galați. Ce să mai zicem de moldoveni! De unde puteau ei să știe de scrisorile venite pe adresa: „Șantierul Centrului Siderurgic de la Galați", de la oltenii care au mai lucrat și pe alte șantiere?

Combinatul Siderurgic Galați nu este deocamdată decît o denumire, dar o denumire care a și început să acționeze asupra destinului multor oameni. Nu degeaba se adună zilnic la poarta fostei cazarme o mulțime de oameni care doresc să-și aducă contribuția la făurirea Combinatului.

Și nu degeaba domină tinerii și oamenii mai în vîrstă, acum la prima oră a dimineții șantierului. Filiala are nevoie de desenatori tehnici. 400 de desenatori de pregătire medie vor lucra, sub conducerea unui mare număr de specialiști de înaltă calificare, detaliile proiectelor întocmite pe baza documentației sovietice de către organizațiile române de proiectare. De unde să dea orașul Galați 400 de desenatori tehnici? De ce gălățeni? Pentru că nu este economic să plătești „detașare" unor cadre de pregătire medie de la București. Și pentru că orașul Galați, unul din orașele-victimă ale fascismului (a fost distrus premeditat și sistematic de către hitleriști în retragere), deși de nerecunoscut prin noile sale străzi și cartiere de blocuri de locuit, nu poate asigura în cîteva săptămîni locuințe pentru 400 de oameni veniți din alte locuri.

De aceea, la ora 7 a dimineții Șantierului Combinatului Siderurgic, se deschide la Galați o școală de desen tehnic cu 400 de studenți. Vîrsta admisă: 18—28 de ani. Pregătire minimală: examenul de maturitate. Organele locale au de lucru cu alcătuirea listelor de candidați.

Aceste date concrete te fac să treci brusc în febrilitatea începutului propriu-zis.

Oamenii sînt la poartă. Depun cereri. Cineva alcătuiește liste. Se cer explicații sub soarele de iulie. Se dau explicații sub soarele de iulie, la capătul unui drum tăiat în cîmpul acoperit cu iarbă grasă, fierbinte.

Mame și tați cu părul alb vin să-și înscrie copiii care și-au luat diploma de maturitate. Cei în cauză, „copiii", nu se pot prezenta personal, fiind la practica de vară în producție.

Un bătrîn vioi, căruia însoțitorul meu, tovarășul Ionescu, îi spune familiar: „Dumitrescule", a venit pentru ginerele său, gălățean de origine, tehnician la laminorul de la Roman.

— Desenator proiectant la laminoare! precizează el cu bucurie și mîndrie sigură, încredințat că inginerul Cipere îl va luat în brațe și va spune: „Al nostru e!".

În loc de asta, inginerul îl privește bănuitor:

— Ne trebuie desenatori specialiști la proiectarea de laminoare, dar nu-l putem lua de la Roman.

— Își dă demisia și vine aici! găsește la iuțeală soluția entuziastul Dumitrescu, uitîndu-se fericit la toți.

Dar Cipere îl „răcește" numaidecît:

— Noi nu-l putem încuraja să-și dea demisia. Are și Romanul nevoie de desenatori.

Tăcere stînjenită la tovarășul Dumitrescu.

„E drept ce spune Cipere", aprobă cu o mișcare a umerilor însoțitorul meu, tovarășul Ionescu. „Ce e drept, e drept! Nu-l putem lua de la Roman".

Dar Cipere adaugă, privindu-i fin pe toți:

— Mai știu și de aici, de la Intreprinderea Regională de Proiectări, pe unii care vor să-și dea demisia și să vină la noi. Ei, sigur că la noi e mai frumos, se arată el înțelegător. Iar noi dacă o să găsim un desenator tehnic plimbîndu-se pe stradă, sigur că o să-l luăm, dar noi nu-i încurajăm să se plimbe pe stradă.

— Ce v-am spus eu! îmi șoptește el la ureche. Aici e frumos de construit. Specialiștii vin pentru frumusețea construcției.

★

După amiază am văzut Dunărea din apartamentul inginerului Cipere. De pe terasa blocului vecin am văzut Galații în reconstrucție. Ceea ce în limbajul constructorilor se cheamă „peurile" (adică blocurile „P"), sînt încă în stadiul de roșu. Dar de jur împrejur, pînă la litera „P", celelalte blocuri sînt gata. Ceea ce vezi amintește puțin de Piața Palatului Republicii, răsărită în cîteva luni la București. Dar de pe aceeași terasă vezi și Galații care nu există încă. Galații a căror populație de la 100.000 de locuitori va crește la circa 200.000. Căci, îmi explica cineva, 40.000 vor fi muncitorii propriu-ziși. Nu trebuie să socotim măcar o nevastă și cîte un copil de fiecare? Sînt 120.000. Zic 100.000 cu modestie.

Iar primul secretar al Comitetului Orășenesc de partid spune:

— Cred că vom izbuti să construim întîi blocuri confortabile, vom crea condiții de viață întîi și după aceea, pe măsură ce vom realiza aceasta, vom aduce și oamenii.

De pe aceeași terasă am văzut fumul viitoarelor furnale și chiar o scînteie de la un convertizor Siemens-Martin, rătăcindu-se în văzduh.

Florența ALBU

Moment

Tovarășul meu e trudit.
Ne duce un cal, în pas legănat, peste seară.
E o liniște mare,
cît globul pămîntesc,
cît visul.

Vecinul meu a fost în vreo zece sate.
A clădit liniștea — cu mîinile lui,
a vorbit oamenilor
cum trebuie să fie sămînța grîului,
și-a semănat grîu, alături de ei,
le-a dat cartea-n mînă,
i-a-nvățat cum să citească buchea
și cum s-o-nțeleagă, —
a fost furtună
și-a zăgăzuit torentele,
a fost întuneric
și-a dat foc apelor, să lumineze.

Au răsărit grînele de fum și lumină,
și oamenii au învățat să se iscălească,
să citească, să gîndească
s-au strîns apele-n mătci
și cuțitele, altădată însetate de sînge,
de mult taie pîine la masă.
Și-i o pace mare, cît globul
și se clatină-amurgul în secară și maci.
Tovarășul meu e trudit.
Și-a plecat fruntea
pe umărul omului care mînă caii
și doarme.

●

Ion ACSAN

Amintire din copilărie

Stau sapele-aruncate în cîmpul de porumb.
Cei ce le mînuiră, sub car, dorm somn de plumb.
Alunecă doar umbra pe fețele-nnegrite
și sapă-n vis, greoaie, atîtea mîini trudite,
mișcînd în ritm mecanic imaginare sape:
balet al oboselii, cu scoborîte pleoape...
Ne întorceam acasă cu luna jumătate
și gînduri răzvrătite sub frunțile plecate:
„Săpăm o vară-ntreagă porumbul pentru domn;
săpăm porumbul nostru doar cînd dormim, în somn!"

Mihai NEGULESCU

Miraj dunărean

Barcazul vechi rămîne sub trestiile lungi;
Alunecă bitlanii pe bolta înspuzită...
Te-ai înălța, cu-un tremur de stufuri, să-i ajungi —
Să ții pe bolți lumina de seară, ce palpită.

Și-ai arcui pe fluviu un drum imaginar
Bătut în smalț de stele, ușor ca o egretă;
Și țărm spre țărm, în seara de-azur, s-ar duce iar
Cum trec alene zorii spre zilele de cretă.

Ci iată, deodată, cum bate luna-n val,
Un briu ușor de umbră învăluie barcazul;
Și parc-auzi, deasupra, vagoane-n ritm egal,
Frenetice maree de fier, de la Palazu...

...Din port, sau de pe fluviul ce unduie tihnit,
Tresar tîrziu, departe, mănunchiuri de țignale...
Și, sub mirajul serii de-acum, pornești grăbit.
Parcă te-ar cere schimbul de noapte, la furnale.

Spor la învățătură dragi școlari!

MISIUNEA NOBILĂ A PROFESORULUI

1700 de tineri, absolvenți ai facultăților și institutelor de învățământ superior și peste 900 de noi învățători și educatoare au pornit de curînd spre diferite regiuni ale patriei, purtînd cu ei făclia luminii și a științei. Peste 2600 de stegari ai culturii s-au îndreptat cu emoție, cu avînt tineresc și cu nebănuite speranțe spre clasele curate și frumos împodobite, unde milioane de copii și adolescenți așteaptă cu nerăbdare să se adape de la izvoarele științei și ale culturii.

Spre acești mesageri tineri ai luminii și progresului, crescuți și educați de partidul clasei muncitoare, se îndreaptă mai ales gîndul meu în acese momente. Le înțeleg freamătul și elanul tineresc. În ziua păsirii în școlile în care mulți vor lucra cu devotament pînă la adînci bătrînețe, iar alții își vor îmbogăți experiența înainte de a se îndrepta spre posturile de conducere sau spre sectoarele de cercetare științifică.

Sarcini mari și grele dar frumoase și nobile stau astăzi în fața tuturor acestora, în lumina perspectivelor ce au fost deschise învățămîntului în țara noastră de cel de-al treilea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn.

Există diferite moduri de a instrui și de a educa tineretul. De aici adesea și pregătirea foarte variată a elevilor. Această varietate trebuie să-și găsească expresia nu în jos, spre minimum de cunoștințe și spre indiferență față de plămădirea sufletească a tineretului, ci spre acel summum de cunoștințe necesar progresului în toate domeniile de activitate. Acest progres nu se poate realiza însă cu orice fel de cadre, chiar dacă ar avea o foarte bună pregătire profesională. Pedagogului nu poate să-i fie indiferent sufletul copiilor pe care îi educă. Misiunea mare a profesorului și a învățătorului este să se ocupe îndeosebi de sufletul tineretului, să trezească în el sentimente nobile, ca dragostea de patrie, de frumusețile și bogățiile ei, de realizările importante ale oamenilor muncii din țara noastră, de toți acei care s-au sacrificat de-a lungul secolelor pentru binele patriei și fericirea poporului.

Sufletele copiilor sînt extrem de maleabile. Dacă educatorul știe că acționeze asupra lor cu pricepere și cu perseverență, poate să obțină de la aceștia orice dorește. Ce poate oare să fie mai nobil și mai măreț decît să mlădiezi personalitatea atîtor generații de tineri! Să transformi de la o zi la alta această pastă maleabilă și să-i imprimi o formă nouă și frumoasă, să strecori în fiecare clipă cîte ceva din sufletul tău în acela al elevilor de care te leagă o dragoste părintească, să fii protectorul și îndrumătorul copiilor plăpînzi sau al adolescenților amenințați în fiecare clipă de tot felul de influențe, de tentații și de primejdii! Misiunea pedagogului este una dintre cele mai frumoase, numai să fie bine înțeleasă și dusă la îndeplinire cu dragoste și conștiinciozitate. De cele mai multe ori elevul devine ceea ce voiește educatorul lui. De felul cum acționează acesta depinde ce concepție își formează tinerelul despre lume și despre viață, despre societatea în care trăiește și despre rostul lui în această societate. Tot de profesor depinde și concepția pe care elevii și-o formează față de muncă și față de colectivul în care își petrec o bună parte din timp. Pedagogul este cel dintîi care are datoria să formeze la elevi deprinderi de muncă fizică și să-i orienteze cu răbdare să aplice în practică ceea ce învață teoretic în cadrul diferitelor ore de curs. Nu mai pune nimeni astăzi în discuție importanța legării învățămîntului teoretic de practică, de viață, însă dificultatea cea mare este a realizării unei legături efective, organice, raționale, nu a uneia formale. Pentru a realiza cu eficacitate această îmbinare a cunoștințelor teoretice cu aplicarea lor, în fiecare clipă, în practică, este necesar ca profesorul să fie pătruns de importanța ei și să facă tot ce îi stă în putință pentru a realiza efectiv ceea ce și-a propus. Lipsa de convingere a profesorului, slaba lui documentare, munca formală dusă de acesta sînt ușor intuite de elevi și efectele se văd imediat, totul se face numai pentru că așa se cere, nu fiindcă așa este bine și necesar.

Nu-i este permis pedagogului să uite importanța educației multilaterale a elevilor. Mai persistă încă în mintea unora ideea unui început de specializare încă din școala medie. Se mai aude încă întrebarea: ce vrea să urmeze fiul dvs.? Dacă se răspunde: matematica, fizica sau limba romînă, sfatul nu urmează a veni: părerea mea ar fi să lase pe planul al doilea celelalte obiecte și să se ocupe în special de obiectul de specializare. Nimic mai eronat. În viață omul nu are nevoie numai de specialitatea pe care și-a ales-o. Aceasta este o preferință și un mijloc de a deveni util societății într-un domeniu de activitate. Oricît de pasionat ar fi cineva de matematică sau de fizică, nu se poate să nu simtă nevoia din cînd în cînd să citească și o carte de literatură, să asculte un concert, să facă puțin sport, să discute și despre alte probleme decît cele de specialitate. Putem lipsi pe cineva de toate aceste cerințe ale vieții numai de dragul de a face din el un specialist? Și apoi cine poate să garanteze cuiva că nu va avea nevoie de cunoștințe și din alte domenii decît din al specialității sale? Cum va putea cineva să înțeleagă just lumea și societatea în mijlocul căreia trăiește, fără acel cuantum de cunoștințe pe care îl dă școala medie de cultură generală?

De aceea, profesorul sau învățătorul este dator să dea elevului toate cunoștințele prevăzute de programele școlare ale gradului de învățămînt respectiv, fără a neglija formarea de deprinderi în cît mai multe domenii. Este nu numai contraindicată, dar chiar condamnabilă instruirea și educarea unilaterală a elevilor.

Profesorul care orientează pe elevi spre specializare înainte ca aceștia să-și fi însușit cunoștințele necesare din domeniul culturii generale, comite o eroare de neiertat. Este bine ca, adesea, pedagogul să renunțe la egoismul și ambiția personală și să se preocupe de ansamblul formării elevului, de instruirea și educarea lui multilaterală.

Fără să cad în greșeala combătută pînă acum, nu pot, într-o revistă literară de prestigiul „Luceafărului", să nu mă refer și la profesorii de limba și literatura romînă. Acestora le revin sarcini extrem de importante în domeniul instruirii și educării tineretului. Dacă îi este cuiva îngăduit să nu știe mai tîrziu teorema lui Pitagora sau proprietățile heliului, nu-i este permis nimănui, într-o țară în care cultura a luat caracter de masă, să nu știe să scrie corect, să se exprime frumos, să-și expună ideile logic și clar.

Profesorul de limba romînă trebuie să ducă o luptă perseverentă pentru însușirea de către toți elevii a unei limbi literare frumoase și expresive. În domeniul acesta este necesar să colaboreze de comun acord toate cadrele didactice. Odată cu generalizarea învățămîntului de 8 ani și cu trecerea la școala medie de 12 ani, se creează tot mai multe condiții ca întreaga masă a vorbitorilor să înceapă să posede, dacă nu o limbă literară perfectă, dar o limbă cît mai apropiată de cea literară.

În paginile revistei Limba romînă, se dezbate de cîtva timp problema cultivării limbii literare. Și-au spus părerea pînă acum academicieni, profesori universitari, scriitori și oameni de știință. N-au lipsit nici opiniile unor profesori din învățămîntul mediu. S-a arătat în cuvinte meșteșugite ce trebuie să se înțeleagă prin limbă literară și cine trebuie să se ocupe de cultivarea ei. Incontestabil că sarcina cultivării limbii nu revine numai unei categorii de oameni și în nici un caz numai lingviștilor. A lăsa o acțiune atît de importantă numai pe seama unui număr restrîns de specialiști, ar însemna o adevărată dezertare de la o datorie mare a tuturor oamenilor de cultură. Scriitorii, oamenii de știință, criticii literari, gazetarii, tehnicienii au datoria și pot contribui la cultivarea limbii literare, fiecare după specificul muncii și după posibilitățile individuale, însă un rol de seamă revine în special cadrelor didactice și mai ales profesorilor de limba romînă. Fără a considera că profesorul este alfa și omega în acest domeniu, nu trebuie să uităm că în special lui îi revine sarcina importantă de a contribui zilnic și perseverent la cultivarea limbii.

Pentru a putea răspunde acestei frumoase misiuni, profesorul are însă nevoie de o temeinică pregătire ideologică și în domeniul specialității sale și de o bogată informare în toate domeniile, de multă pricepere pedagogică, de tact și de răbdare, de o nețărmurită dragoste pentru copii, de pasiune pentru meseria sa, de spirit de sacrificiu și de abnegație, de o rară putere de dăruire în orice împrejurare. Munca de educare comunistă a tinerei generații nu este nici ușoară, nici comodă. Dimpotrivă este o muncă dificilă și pretențioasă, o muncă de mare răspundere, însă nobilă, frumoasă și aducătoare de mari satisfacții morale. Cine o îmbrățișează cu dragoste și cu devotament nu poate să nu aibă mari și nebănuite satisfacții.

Prof. Ion Popescu
Școala medie „Gh. Lazăr"
București

CEA MAI FRUMOASĂ PLECARE

„...Să știi, bunicule, că pe mine aseară m-au aruncat afară. Stăpînul m-a luat de păr și m-a scos în ogradă, m-a bătut cu spandirul fiindcă m-a furat somnul cînd legănam copilul în copaie... Calfele își bat joc de mine, mă trimit la cîrciumă să le cumpăr votcă și mă pun să fur castraveți... Bunicului în satul lui" — (Vanka — schiță de A. P. Cehov).

În curtea școlii un grup de uceniei așteaptă să intre la masă. Elevii sînt la vîrsta la care se despart greu de copilărie. Acum, în așteptarea mesei, se iau la luptă, trîntindu-se pe pămîntul umed. Norii se fugăresc pe cer, într-o parte cerul se înseninează și curtea se umple de soare. E o curte mare, împărțită de terenurile sportive ale elevilor. Prin ușa bucătăriei apare un tînăr nu prea înalt și tare vesel. „Care mănîncă să se așeze în rînd. Care vrei să mănînci treci în rînd mai repede"... Se formează rîndul și elevii așteaptă să fie chemați înăuntru. Pe ușa bucătăriei apare o fată înaltă, cu codițe, subțire, gingașă. „Au venit scrisorile" spune fata. „Au venit scrisorile". Și fata împarte scrisorile de parcă ar dărui flori fiecăruia în parte.

O școală de ucenici exista în Caransebeș din 1877. Ștind de vorbă cu directorul școlii, tovarășul Săndroiu Gheorghe, aflu întregul trecut al școlii de azi. Înainte de reforma învățămîntului, cursurile se țineau în subsolul școlii elementare nr. 2 din oraș. Singura zestre a școlii era un dulap, o masă și un scaun. Pînă în 1923 cursurile se țineau duminica după biserică și miercurea și joia de la 8 seara pînă la 10. Restul timpului ucenicii lucrau la patron cîte 14 ore pe zi. După 1923 elevilor li se introduce încă o seară de cursuri pe săptămînă, iar materiile predate — în ordinea în care li se dădea importanță — erau: religia, romîna și matematica. Lecțiile erau în majoritate ținute de preoți, chiar și cele de matematică. Unii dintre ucenicii care urmau atunci cursurile erau analfabeți.

După această scurtă istorie, plec cu tovarășul director să vizităm școala... de astăzi. Intîi sălile de curs. Învățămîntul teoretic se face în cabinete școlare.

Urcăm spre cabinetul tehnic. Acesta ne primește într-o ordine perfectă. Fiecare masă cu echerul, rigla și alte instrumente necesare desenului tehnic, așezate astfel încît formează pe planșa respectivă un triunghi isoscel. Înainte cu o jumătate de oră în sala aceasta s-au ținut cursuri. Dulapurile de pe margini sînt adevărate expoziții. Directorul îmi arată un dulap cu furnir exotic și altul cu furnir autohton. Văd ultimele realizări ale industriei lemnului din țara noastră: plăci aglomerate, plăci din fibre de lemn etc. La capătul celălalt al sălii, mobilier miniatural executat de elevi. Dormitoare, saloane, camere combinate elegant și perfect executate. Directorul ia în mînă o măsuță și gestul parcă produce o schimbare de valori dimensionale. Mi se pare că sînt într-un studio și asist la filmări combinate...

Coborîm din nou la parter.

Clubul. Un aparat de proiecție, radio, picup. Scaunele vor fi înlocuite peste cîteva săptămîni cu altele noi, elegante. Scena este destul de mare și decorurile care sînt și acum pe scenă vorbesc de piesa de curînd jucată.

— Unele lecții au nevoie de proiecții, îmi explică directorul. În felul acesta legătura dintre învățămîntul tehnologic și cel practic se realizează mai ușor.

În fața intrării, bufetul cu autodeservire, mîndria cea mare a școlii. Elevii vin, își iau bucata de ciocolată sau pachetul de bomboane singuri, nesupravegheați de nimeni, pun banii într-o cutie de lîngă bufet — costul consumației, — apoi pleacă.

— La început a fost greu. Totuși n-am avut decît o singură lipsă de 3,75 lei. Am făcut o ședință U.T.M. și elevul și-a recunoscut singur greșeala. Cînd mă gîndesc, îmi vine să rîd. „Nu numai acuma am luat, îmi spunea elevul, am luat eu și altă dată. Dar nu ca să fur. Eu nu fur, a adăugat cu toată convingerea. A doua zi i-am adus înapoi. Și de data asta i-aș fi adus dacă nu descopereați lipsa". Da, la început a fost greu. Unii nu erau de acord. Nu vedeau în asta nici un scop educativ. Le-am arătat că oamenii aceștia trebuie învățați să se stăpînească, să nu-și însușească din bunul obștesc...

★

Iată, sînt între ei, băieți între 14 și 16 ani, prin urmare nu mult mai mari decît elevii mei. Mă simt ușor stînjenit de privirile lor cercetătoare și oarecum rușinat că cine știe, poate întîlnirea noastră nu mă va face să-i cunosc pe toți în suficientă măsură. Elevii, deși sînt în anul doi, execută lucrări de gradul 7. Ei lucrează în cadrul întreprinderii Balta Sărată, fabrică recent construită și înzestrată cu cele mai moderne mașini. Se lucrează mese, fotolii, măsuțe pentru telefon. Explicațiile mi le dă tovarășul Calotescu Spiridon, care de 30 de ani lucrează în învățămîntul profesional. Îl rog să-mi spună cîtiva elevi mai buni. Tovarășul Calotescu ezită cîteva clipe. Îi urmăresc privirea care aleargă de la un elev la altul. Văd cum îi pare rău să amintească pe unul, de teamă să nu neîndreptățească pe altul. Din privirea lui care se oprește pe fiecare, înțelegi că-i sînt dragi toți și se află în fața unei mari răspunderi: să-i numească pe cei mai dragi.

— Ascultă, scrie-i pe toți, numai dacă îi scrii pe toți.

În atelier, miros de pădure, toamna cînd începe să cadă frunzele.

Peste un ceas mă aflu în sala de meditație a elevilor. Aci se învață și liniștea a coborît pe caietele cu scris neformat, pe cărțile de școală. Și nu știu cum s-a întîmplat că m-am oprit chiar în spatele tău, Ruseț Ion și privirea mi-a căzut pe foaia albă, pe care scrisul tău ușor stîngaci desena literele cu repeziciune. Citesc primele rînduri aproape fără să vreau. „Dragă bunicule, sînt departe de tine, dragul meu, dar sufletul și gîndurile mele sînt mereu alături de tine. Spune, bunicule, spune-i și lui Nicu că la noi e bine, să vină și el dacă vrea aici..."

Înainte de a pleca trec pe la tovarășul director.

— Înainte am fost profesor la Liceul Industrial de băieți din Tîrgoviște, mă lămurește el. În 1948, liceul s-a transformat într-o școală medie tehnică petrolieră. Cum nu eram în specialitate, am fost numit ca profesor de cultură științifică. Nu-mi plăcea. Voiam să lucrez tot în meseria mea. Am cerut transferul aici, unde am fost pînă în 1952 profesor, apoi director de studii, acum directorul școlii. Ca membru de partid, am înțeles că am de lucru aici și m-am pus pe treabă....

★

Au trecut cîteva luni de la vizita mea la școala profesională. A trecut și vacanța. Zilele acestea, în timp ce ridicam manualele școlare pentru elevii mei, l-am întîlnit pe Anderca. Anderca era unul din elevii buni la limba romînă. În timpul verii se maturizase. Era acum un adolescent în toată puterea cuvîntului. Parcă mai crescuse, devenise mai subțire și mai firav. Nu știu de ce m-am simțit ușor stînjenit. Acum relațiile dintre noi nu mai erau cele dintre un elev și un profesor. Eram acum doi bărbați care stăteau unul în fața celuilalt. Unul dintre noi se pregătea să pășească în viață. Anderca Antonie va intra în toamna aceasta la Școala profesională lemn din Caransebeș. Am dat pentru prima dată mîna, Anderca mi-a întins-o așa cum își întind bărbații mîna între ei. Privindu-l, mă gîndesc la toți cei care vor pleca în acest început de toamnă în diferite colțuri ale țării. Căci începerea cursurilor seamănă cu un ritual. Pentru mulți zilele acestea sînt un adevărat anotimp al plecărilor. Și plecarea aceasta în viață e cea mai frumoasă plecare. Școlile noastre îi așteaptă pe noii veniți și-i învață să devină oameni. Pe Vanka însă n-ai să-l mai găsești astăzi, Anton Pavlovici!

Sorin Titel

CÎȚI COPII ÎNVAȚĂ ÎN DOBROGEA

Cîți copii învață în Dobrogea? — iată o întrebare la care nu vreau să răspund cu o cifră absolută, de contabilitate și statistică, dar vreau să spun că, întocmai ca în toate celelalte regiuni ale țării, nici un copil nu este în afara școlii, nici un copil nu rămîne neștiutor de carte. Prin contrast cu ceea ce țin neapărat să vă relatez mai încolo, pentru a vedea de unde s-a pornit ca să se ajungă azi la o frenetică și tot mai profundă învățătură, dintr-o realitate trecută, de analfabetism și întunecime aproape totală, aleg un singur exemplu. La gospodăria de stat din Amzacea s-a pripășit cu vreo zece ani în urmă, îndată după înființarea ei, un copil. Cum te cheamă? l-au întrebat oamenii. Ion — a răspuns copilul care în loc de orice act de stare civilă nu avea decît o scurtă și dramatică autobiografie orală, în care semăna nițel, măcar în amărăciune și singurătate, cu David Copperfield. — Cum te cheamă? — Ion... Ion fără nume l-au spus unii, apoi nu se știe cum și de unde i s-a adăugat numele de Gherciu. La gospodăria de stat din Amzacea, atunci cînd se oprise ca să nu mai plece de aci, era neștiutor de carte. I s-a cumpărat abecedar, a absolvit școala elementară, apoi a învățat meseria de tractorist. L-am văzut astă vară în campania de recoltare.

— Cum te cheamă? l-am întrebat în ziua cînd l-am văzut pentru prima oară și el mi-a spus simplu: Ion. — Dar nume de familie n-ai? — Am făcut cerere la Prezidiul Marii Adunări Naționale să mi se dea un nume de familie. Oamenii îmi spun Gherciu. Gherciu scrie și pe carnetul de tractorist, singurul act pe care-l am. Gherciu să fie, numai să am un nume...

Și după aceea, mi-a povestit viața lui. Are 26 de ani. Ce-ar putea să povestească un flăcău de 26 de ani? Prin ce-a trecut el deosebit, prin ce încercări grozave a trecut, dacă n-a făcut de pildă războiul? A fost argat. A mîncat dintr-un ulău cu cîinii. A dormit pe-un braț de paie ca și cîinii. A fost bătut de către stăpîni, așa cum sînt bătuți uneori numai cîinii, cu sete și cu sălbăticie. Pînă la singe. Pînă la leșin. De cîte ori a plecat de la un stăpîn, a plecat îngrozit în urma unei asifel de bătăi cumplite, besmetice, inumane.

Dar de ce vă povestesc toate acestea, cînd ele nu par să aibe absolut nici o legătură cu tema reportajului de față. Pentru că figura lui Ion Gherciu de la Amzacea stă în mine alăturată de amintirea altui orfan pe care pentru prima oară în viața mea l-am întîlnit în biroul președintelui gospodăriei colective din Pecineaga. Stăteam de vorbă cu Vlăduț Nicolae, președintele gospodăriei. Dintr-o încăpere alăturată se auzea tăcănitul unei mașini de scris și zvonul unor glasuri de copii. Parcă aș fi fost în cancelaria unei școli. Eram niște contrariați și asta se citea probabil cu destulă ușurință pe fața mea. Dar Vlăduț Nicolae care știa ce se petrece în biroul vecin mi-a spus liniștit: — Nu-i nimic deosebit. Se pregătesc adeverințele copiilor care merg la școală.

Am continuat convorbirea cu Vlăduț Nicolae și după vreo jumătate de oră ușa care despărțea cele două birouri s-a deschis și a pătruns înăuntru un buluc de copii, fiecare cu o adeverință în mînă. Erau vreo douăzeci de copii, absolvenți ai școlii elementare din Pecineaga și care urmau să plece la alte școli din regiune și din țară. Adeverințele din care reieșea că părinții lor sînt colectiviști, trebuiau să fie semnate de Vlăduț Nicolae și întărite cu parafa gospodăriei. Copiii, pe măsură ce li se semnau adeverințele, plecau cuviincioși, dînd binețe cu adînca seriozitate și gravitate a unor oameni mari. Cel din urmă a rămas un copil care întinsese în cîteva rînduri adeverința la semnat, dar dinadins președintele nu i-o luase, parcă nici n-o vedea. Copilul se posomorî pe nesimțite și, consternat, îl urmăream cum stătea cu hîrtia în mînă, lîngă ușă. Vlăduț Nicolae a ajuns în sfîrșit și la el. Dar în loc să-i semneze adeverința, a pus condeiul pe masă, lîngă călimară și, făcîndu-mi cu ochiul, l-a poftit pe copil să se așeze pe scaun.

— Ei, Gheorghiță, te-ai hotărît unde să te duci?

— ...

— Într-o agricultură socialistă știi bine că aven nevoie grozavă de agronomi, de zootehniști, de veterinari, de specialiști în irigații, de ingineri mecanici, de arhitecți... Ei, te-ai hotărît?

— ...

— De ce taci, tovarășe Gheorghiță? a întrebat ușor neliniștit Vlăduț Nicolae.

— Păi știți că sînt orfan. Bunica zice că n-are putere să mă țină în școli înalte.

Vlăduț Nicolae a întins brațul spre adeverința lui Gheorghe Fintinescu, a stat cîteva clipe într-o adîncă tăcere cu ea în față, apoi a apucat tocul și, din cîteva mișcări hotărîte, a semnat-o, dar nu ca pe celelalte, ci cu oarecare asprime și durere, ca și cum condeiul lui ar fi devenit dintr-o dată o daltă și ar fi săpat într-o tablă de marmură un basorelief.

În aceeași seară eram martor la ședința consiliului de conducere al gospodăriei, la momentul neobișnuit prin solemnitatea lui, în care s-a hotărît soarta lui Gheorghe Fintinescu. Copilul orfan, crescut de o bunică pînă atunci, avea să fie trimis la liceu și la institut pe cheltuiala gospodăriei colective. Așa s-a hotărît la ședința consiliului de conducere a gospodăriei colective din Pecineaga, la propunerea lui Vlăduț Nicolae, în seara zilei de 14 iunie 1960.

Dar lucrul cel mai grozav, el însuși de o mare noutate pedagogică, l-am aflat la Beidaud, o comună în raionul Istria. Acolo directorul școlii de 7 ani e un învățător tînăr (n-are decît 36 de ani), un învățător comunist, membru în biroul organizației de bază P.M.R. din sat, purtător al titlului de învățător fruntaș, decorat cu Medalia Muncii și inițiatorul unei acțiuni de o mare noutate pedagogică, extinsă de atunci nu numai în regiune, ci în multe alte părți ale țării. Din inițiativa învățătorului Podaru Virgil, pe lîngă școala de 7 ani din Beidaud s-a organizat un lot agricol, dar nu un lot numai așa ca să fie în scripte și rapoarte, ci organizat temeinic după sistemul muncii în gospodăria colectivă, cu socotitor-contabil, cu brigăzi de cîmp, zootehnice și legumicole, cu brigadieri și cu norme înscrise în carnetul de zile-muncă. Lotul școlar în suprafață de 14 hectare a fost dăruit în folosința școlii de către gospodăria colectivă. Cu toate că anul agricol nu s-a terminat, sînt în măsură să dau cîteva cifre recente. De pe cele două hectare cu grîu, față de 1400 kg planificate la hectar, elevii, care au lucrat pămîntul după sistemul muncii în gospodăria colectivă, în brigăzi și în parcele repartizate pe echipe și pe om, au dobîndit o recoltă de 2046 kg la hectar. Ei au plantat o jumătate hectar de livadă, au îngrijit o mie metri pătrați de grădină, o jumătate hectar de vie, au crescut 178 de pui din rasele „Leghorn" și „Rode Island", 150 de porumbei, 20 iepuri de casă din rasele „Uriașul Belgian" și „Albul Vienez", 38 boboci de gîscă și 17 purcei de rasă „Marele Alb".

În zilele cînd am fost la Beidaud, grîul și orzul erau recoltate, dar am văzut parcela lotului școlar pe care era cultura de floarea soarelui, ca un cîmp de experiențe agrotehnice, cu tăblițe din loc în loc, indicînd soiul cultivat, cantitatea de îngrășăminte, timpii lucrărilor de întreținere și numele elevilor, cu totii, fără deosebire, fii de colectiviști. Era un lan de floarea soarelui des și înalt ca o pădure. Un călăreț intrat în lan nu s-ar mai fi văzut în codrul acela de tulpini înalte, de frunze late și de flori galbene ca aurul.

Am răsfoit cu emoție arhiva și scriptele lotului școlar din Beidaud, ținute la zi de socotitorul-contabil Caraiola Dinciu, de casierul Costea Nicolae și de brigadierii Iosifides Ion, Chirilă Candachia și Sifiringă Elena, aleși de adunarea generală dintre cei mai buni elevi la învățătură. Ce să vă spun de elevii școlii din Beidaud? Că au cărat anul acesta pe lotul agricol 180 tone de bălegar, că au administrat 200 kg de superfosfați și 75 kg azotat de amoniu la fiecare hectar? Că au făcut polenizarea artificială și suplimentară la floarea soarelui și la porumb? Sau că, direct interesată în însușirea de către elevi a cunoștințelor agricole, gospodăria colectivă a repartizat pe lîngă fiecare brigadă de elevi cîte un brigadier matur? Sau că inițiativa școlii din Beidaud a fost preluată de alte școli și că în clipa de față în regiunea Constanța sînt 153 de școli cu o suprafață totală de 450 hectare lucrate după principiile muncii în gospodăria colectivă?

Dintre toate, aș povesti doar despre modul în care elevii din Beidaud au cheltuit cei 7.100 lei, sumă pe care a dat-o gospodăria colectivă în schimbul produselor agricole dobîndite pe lotul școlar anul trecut. Șaizeci și șase de elevi, însoțiți de 6 profesori, o administratoare și o bucătăreasă, au făcut cea mai mare și aventuroasă excursie cunoscută pînă atunci în istoria de cîteva ori seculară a comunei Beidaud. O excursie în sinuozitățile căreia se putea vedea clocotitoarea curiozitate și dorință de a-și cunoaște țara a celor 66 de elevi din care nici unul pînă atunci, nu numai că nu trecuse de limitele raionului Istria, dar nici măcar nu ieșise din hotarul necunoscutului sat Baidaud, față ruta acelei călătorii fantastice: Hamangia—București (2 zile) — Cîmpina (1 zi, cu vizitarea Doftanei) — Sinaia (1 zi, cu vizitarea Peleșului) — Predeal (1 zi) — Orașul Stalin (1 zi, cu vizitarea uzinelor Steagul Roșu, Ernst Thälmann și a Casei pionierilor) — Bran - Cîmpulung (cu peștera Dîmbovicioara, satul Rucăr și Dragoslavele) — Tușnad Băi (2 zile) — apoi prin Ghimeș-Palanca la Suceava (1 zi) — Vatra Dornei (2 zile) — Cluj (1 zi) — Sibiu (1 zi) — Cozia (1 zi) și București (1 zi). În istoricul vagon al primei excursii făcute de elevii școlii din Beidaud, timplarii gospodăriei colective au amenajat paturi, o magazie de alimente și o bucătărie portabilă. Poate că în drumurile noastre din vara anului 1959 am întîlnit vagonul acela garat în stații pe vreo linie de manevră, vom fi citit și inscripția cu tibișir de pe pereții vagonului („EXCURSIA ȘCOLII DE 7 ANI DIN BEIDAUD"), dar nici în vis nu ne-am fi gîndit că vagonul acela purta într-o călătorie fabuloasă pe inițiatorii unei noi și superbe acțiuni pedagogice, caracteristică în gradul cel mai înalt pentru învățămîntul nou, socialist, din patria noastră.

Nu toate lucrurile pe care le vezi sînt senzaționale în accepția știută a cuvîntului. Uneori pleci la un pom lăudat cu sacul și te întorci acasă cu mîna goală. Alteori pleci într-o direcție necunoscută, te oprești într-un loc, întîlnești un om, un singur om, de o modestie care-l face să semene cu un fir de nisip pe fundul unei mări adînci și de abia după ce-ai plecat de lîngă el și nu-ți mai sună vorbele sale decît în amintire, ca zvonul îndepărtat și diluz al mării în urechea mineralâ a unei scoici, îți dai seama că ai fost cronicarul unui fapt în cea mai mare măsură senzațional.

Așa l-am cunoscut pe ulemistul Ion Alexandru, fiu de colectiviști din comuna M. Kogălniceanu, raionul Tulcea, învățător în satul său natal. El are numai 24 de ani, dar a învățător cu o recare vechime, pentru că prima oară în viața lui s-a urcat — plin de emoție — la catedră, cînd abia împlinise 18 ani. O potrivire ca aceasta pe care o relatez mai jos, ar trezi obiecția suspicioasă și savantă a criticilor literari. Dar n-am ce să le fac. Uneori viața potrivește lucrurile întocmai ca în romanele sentimentale de citit pe-o bancă, într-un parc de provincie. La ultimul examen practic al școlii padagogice, elevul Ion Alexandru a fost repartizat la învățătoarea Ioniță Ștefania de la școala elementară nr. 5 din Tulcea. Era cel din urmă examen și, după trecerea lui, elevul Ion Alexandru se putea socoti el însuși învățător. Dar Ioniță Ștefania fusese învățătoare cu ani în urmă în comuna M. Kogălniceanu, ea l-a învățat pentru întîia oară pe Ion Alexandru să păstorească oile din abecedar și iată că acum fostul ei elev stătea la un emoționant examen, în pragul vieții, în fața ei. Să mai afirm că acela a fost absolut din toate punctele de vedere un examen memorabil și neobișnuit? La cîteva luni după aceea, în ziua de 1 septembrie 1954, tînărul Ion Alexandru, numit învățător în satul său natal, intra în clasă pentru prima oară în viața lui. O noapte întreagă, în ajun, n-a putut închide ochii, și-a revăzut conspectul primei lecții și, singur în cameră, oprit în fața oglinzii, a repetat în noaptea aceea poate de sute de ori cuvintele pe care la puține ore după aceea avea să le rostească în fața celor dintîi elevi ai săi: „Dragi copii, de azi începe școala, de azi înainte avem datoria să învățăm".

Petru Vintilă

M-au chemat

Oare cine m-a chemat aici?
Poate niște mîini, niște mîini mici.

Toată vara s-au jucat cu pămînt,
Au făcut din cer și din apă frămînt,

Au strîns biciul și-au lovit în soare,
Au alergat mînjii pe răzoare

Și-acum s-au oprit din joc, s-au spălat
Și-ntr-o bancă, lîngă o carte și-un caiet cu...

Reazimă căpșoarele ginditoare...
Cum arată tovarășa învățătoare?

În satul necunoscut, depărtat,
Mîinile mici, mîinile mici m-au chemat!

Natalia Pătărău
profesoară

pagina elevilor

ÎNCEPUT DE DRUM

Am dori ca rîndurile noastre să ajungă la voi înainte de a păși pragul școlii în noul an școlar. Am dori ca urările pe care le adresează tinerei generații fruntași ai scrisului nostru să vă încălzească inimile chiar din prima oră a acestui nou început de an școlar. Am dori să adăugăm și noi, cei care v-am cunoscut în întîlnirile pe care le-am avut în acest an, urarea sinceră de a urca și în noul an școlar pe culmile cunoașterii.

La această sinceră urare a noastră adăugăm și acest dar, pentru voi: pagina elevului. O pagină în care, număr de număr, voi, cei care astăzi sînteți pe băncile școlii, să aflați lucruri noi despre literatura noastră. O pagină în care să găsiți răspunsuri la întrebările voastre despre studiul literaturii române în școală. O pagină în care scriitorii iubiți de voi să împărtășească amintiri despre zilele în care s-au întîlnit cu literatura, în care să citiți biobibliografii despre scriitorii studiați în programa analitică, în care cele mai bune poezii și fragmente de proză ale elevilor să vadă lumina tiparului.

O pagină în care să ținem seama de cerințele voastre, tineri și pasionați iubitori ai literaturii române.

Vouă, redacția revistei „Luceafărul" vă adresează pe această cale cele mai sincere felicitări cu prilejul deschiderii noului an școlar.

Bună dimineața, școlari!

Sînt, de atunci, vreo 28 de toamne. Era tot în septembrie și o chemare tragică, venind dintr-unul din nenumăratele cartiere năpăstuite ale Bucureștilor, mă îndemna să pun mîna pe condei. Recitesc rîndurile scrise acum aproape trei decenii și resimt fiorul tristeții și al indignării. „Vreo trei sute de elevi din cartierul Pantelimon se văd la începutul unui an școlar în imposibilitatea de a lua drumul școlii. Aceasta, nu din pricina relei voințe a micilor școlari și nici pentru că părinții nu le-ar fi cumpărat ghiozdan cu poze. Cauza este mult mai simplă, dar, în același timp, mult mai deprimantă. Toamna i-a găsit pe copii fără îmbrăcăminte și ca să poți ieși în stradă îți trebuie cel puțin o cămașă. Ei nu au nici atît.

„Într-o țară sărăcită în spirit de marele procent al analfabeților este dureros să vezi doborîte atîtea iubiri pentru învățătură, grație numai seninei imbecilități a unor politicieni, care și acum iscălesc prin punere de deget și vor să-și înnobileze casa prin zugrăvirea de biblioteci pe pereți. Căci, iată, în timp ce jalea apleacă fruntile celor trei sute de elevi, care nu pot fi prezenți, ca alții, la strigarea catalogului, statul are bani pentru cai de rasă! Este drept, „o nimica toată" — vreo cîteva milioane!"

...Era tot într-un septembrie, acum 28 de ani, dar nu un septembrie de azur și lumină blîndă precum cel de azi...

Milioane de frunți pure, copilărești, erau tulburate de amărăciuni premature, milioane de mîini fragede nu se puteau apropia de abecedare. Cartea școlară, ghiozdanul, tăblița, erau pentru milioane de pui de oameni lucruri intangibile, visuri tulburătoare.

Toamna majorității școlarilor și a celor care visau doar să fie școlari se acorda cu tristețea.

Mare poet, Bacovia da glas unei stări de spirit, pe care milioane și milioane de școlari o încercau în trista, amara Românie a trecutului nu prea îndepărtat:

„Liceu — cimitir
Al tinereții mele —
Pedanți profesori
Și examene grele...
Și azi mă'nfiori
Liceu, — cimitir
Al tinereții mele!"

★

...Dar au trecut de atunci aproape trei decenii, și șaisprezece ani de la Eliberarea țării.

Cărțile vin ele spre școlari, ca niște mesageri nu ai toamnei, ci ai primăverilor. La ferestrele școlilor cîntă ciocîrliile luminii. Nici un copil nu rămîne acasă, nici unul nu este împins de nevăzute mîini în întuneric.

Porțile școlilor sînt brațe larg deschise. Tabla nu este un sinistru ecran negru, care ascunde nuiaua. Catalogele se deschid; nimeni n-a rămas pe dinafară.

Viitorul nostru începe asaltul luminii.

— Bună dimineața!

Eugen Jebeleanu

ÎL CUNOAȘTEȚI PE COLEGUL VOSTRU PEAGU ANTON?

Mi se spusese că tovarășul Peagu lucrează la cazangerie. Spiritul meu detectiv s-a dovedit insuficient pentru a mă putea descurca în uriașa hală. N-am putut să-l găsesc. Cîțiva nici nu auziseră de el.

— Peagu Anton... A fost unul dar e la armată.

În cele din urmă, cu ajutorul unui binevoitor, reușii să-i dau de urmă. E un tînăr modest, de statură mijlocie, foarte comunicativ și entuziast. Are numai 20 de ani și este considerat unul dintre cei mai buni cazangii de la Atelierele C.F.R. Grivița Roșie. La cel de-al III-lea Congres al Uniunii Tineretului Muncitor a fost ales în prezidiu. Muncitorul fruntaș din schimbul de dimineață devine odată cu apropierea serii un foarte conștiincios elev. Urmează cursurile clasei a X-a ale Școlii medii serale nr. 11 — București. De cînd este elev a obținut numai note de 8, 9 și 10.

— Ce școală ai terminat înainte, tovarășe Peagu?

— Școala profesională, în 1958. După absolvire m-am înscris imediat în învățămîntul mediu.

— Și, probabil, vrei să urmezi mai departe.

— Da. Vreau să mă înscriu la Filozofie.

Te uimește la acest om siguranța cu care vorbește despre planurile sale viitoare, ca și cum s-ar referi la realități prezente. Știe precis că după terminarea Facultății de filozofie, va ajunge... ziarist. De asta e și foarte respectuos cu ziariștii, gata oricînd să-ți dea explicațiile necesare, să-ți arate un aspect mai deosebit din ateliere. Iubește foarte mult literatura. Discret, mi-a șoptit că scrie citeodată și versuri. Pare însă extrem de exigent cu sine însuși. Nu-i dispus să-și arate lucrările nedefinitivate. („Am să încerc ceva mai nou și dacă iese bine vă trimit la LUCEAFARUL"). **În problemele de istoria literaturii române discută la nivelul unui student din ultimul an. Din materia parcursă pînă în prezent i-a plăcut, îndeosebi, cursul de teorie literară din clasa a VIII-a.**

— Mi-am limpezit o serie de observații în legătură cu genurile, speciile, școlile și curentele literare. N-ar fi rău dacă și în revistele noastre ar apare articole de teorie literară.

De altfel, într-o serie de domenii, elevul Peagu nu face decît să-și consolideze cunoștințele, căpătate anterior prin lecturi și studiu individual. În clasa a VIII-a și a IX-a l-au pasionat problemele de folclor, poezia lui Iancu Văcărescu și Alecsandri. Pare ceva obișnuit, dar, cînd discuți mai atent cu el, rămîi uimit de cultura clasică, temeinică ce a reușit să și-o însușească. Alecsandri, în sistemul său de valori, dacă putem spune așa, reprezintă valorificarea superioară a folclorului, disciplinarea versului cult, o mare bogăție de idei și sentimente.

La întrebarea ce a citit în ultima vreme, mi-a răspuns: Erasmus — Elogiul nebuniei; **Rousseau** — Discurs asupra inegalității dintre oameni; **Spinoza** — Etica și **Macarenco** — Poemul pedagogic. **Am încercat să mă conving de adevărul afirmației făcute. Tînărul cu mîinile butucănoase, înnegrite de metalul prelucrat, cu toate că-i răpeam minute prețioase din timpul de muncă, discuta despre Erasmus sau Spinoza ca despre ceva familiar.**

Muncitorul Peagu Anton din clasa X-a a Școlii medii serale nr. 11 — București este abonat la Contemporanul, Tribuna și Gazeta literară („Luceafărul îl cumpăr de la chioșc").

— Aș vrea să întîlnesc în revistele noastre literare, **spunea el,** mai multe articole despre scriitorii contemporani. Noi nu știm nimic despre biografia lui V. Em. Galan sau a Mariei Banuș, despre scriitorul de-o vîrstă cu noi Titus Popovici, despre Nicolae Labiș chiar. Și dacă ar fi să fac o propunere, aș dori ca, fie în cadrul Organizației U.T.M., pe lîngă comitetele raionale, fie pe altă cale, să se formeze niște cabinete de consultații culturale pentru tinerii muncitori. Adică, dacă după ce am citit o carte ori un studiu al cuiva eu am anumite nelămuriri, să mă pot adresa unui „specialist". Asta ar ajuta enorm la asimilarea științifică a culturii de către tinerii muncitori. Ades nu înțeleg prea bine un fenomen literar sau o noțiune. Ți-i greu, la sfîrșitul lecției, să obosești profesorul cu nu știu cîte întrebări. Începi să cauți acasă în dicționar. Se întîmplă însă ca nici dicționarul să nu te poată ajuta. Cred că și **Luceafărul** poate iniția o rubrică de răspunsuri la întrebările elevilor muncitori.

Și o ultimă chestiune: noi sîntem aici o serie de tineri care am avea posibilitatea, datorită faptului că putem lucra în schimburile de după masă, să mergem la școală dimineața. Ai capul mai limpede... Am cerut direcțiunii școlii și, prin aceasta, Ministerului Învățămîntului și Culturii să ne aprobe să urmăm dimineața. Nu ne puteți sprijini?

Mă gîndesc că exact peste șapte ani tovarășul Anton Peagu, cazangiu la Atelierele C.F.R. Grivița Roșie, astăzi elev în clasa a X-a, va susține examenul de stat. Ce-ar fi să-i solicităm pentru atunci un interviu? Cum e atît de sigur pe sine, pe ce are de făcut, pe ce trebuie să întreprindă, cred că ni-l poate da mult mai devreme. Ii veți fi, probabil, unii, colegi la Universitate și o să vă convingeți de asta.

Gh. Achiței

SCRIITORI CĂTRE ELEVI LA DESCHIDEREA ȘCOLILOR

Elevul Lazăr Cernescu din Rusca Banatului, unul din sutele de mii de fii ai patriei noastre, care vor păși zilele acestea în noul an școlar. Vă amintiți de Lazăr de la Rusca; țăranul comunist, căzut în lupta pentru colectivizarea agriculturii? Nepotul său, fruntaș la învățătură, îi poartă cu cinste numele.

La 15 septembrie, cînd se deschid școlile, la meridianul nostru ne găsim sub cerul cel mai clement al anului. Căldura sfîrșește să coacă roadele toamnei. Sosesc primii ciorchini. Dar trec din cînd în cînd adieri mai reci și se înmulțesc frunzele galbene pe trotuare, prin străturile grădinilor. Păstrez încă amintirea acelor prime zile de școală, înfășurate în văpăile reci ale anotimpului, împreună cu reminiscența hotărîrilor care se formau atunci, a patimei de a cunoaște și de a mă bucura. Sufletul poetic al tinereții se reface în eternitate. Fie ca el să învie încă o dată în tinerii chemați să ocupe din nou cîte un loc pe băncile claselor curate și să afle acolo învățătura înaltă și adevărată de care, prin ei, țara toată are nevoie.

Acad. Tudor Vianu

Urez elevilor să-și ducă la școală activitatea în așa fel încît învățătura ce și-o însușesc de la dascălii lor să slujească la pregătirea lor deplină, pentru desfășurarea operei partidului nostru și a poporului muncitor pe drumul socialismului, pînă pe culmile înalte ale luminoasei ere comuniste în Romînia.

M. Beniuc

CĂTRE ELEVII CARE INTRĂ ÎN NOUL AN ȘCOLAR

Sînt printre voi, desigur, și poeți!
E legea anilor primăvăratici...
Vă-ndemn la rîndul meu: Cîntați, băieți!
(Dar nu în orele de matematici!)

Septembrie 1960

M. Breslașu

În fiecare început de toamnă domnește o neobișnuită animație în librării. Și totuși, în comparație cu anul trecut, ea este mult scăzută: lipsește zumzetul de albine al micilor cumpărători. Lor, Partidul și Guvernul le-au făcut din anul acesta un dar generos și semnificativ: cărți gratuite pentru elevii din clasele I–VII. Această gratuitate dovedește și mai mult grija pe care o poartă Partidul în vederea culturalizării poporului.

Ca martor al atîtor începuturi de an școlar, din vremi cînd acest eveniment turbura liniștea multor părinți ce nu puteau plăti taxele și cărțile școlare, îndemn pe elevii de azi să nu-și precupețească nici un efort și, înarmați cu învățăturile de carte și însuflețiți de dragostea de țară și de Partid, să devină constructorii de mîine ai socialismului.

Mihail Sorbul

Cu ocazia deschiderii noului an școlar, urez elevilor din patria noastră ani mulți, zile fericite și spor la muncă, pentru a deveni harnici și pricepuți constructori ai socialismului.

Al. Tănase

Meșteșugul cititului

Cel dintîi sfat ce poate fi dat tînărului cititor de literatură este: ferește-te de rezumate și de fragmente. Obișnuiește-te să consideri opera literară ca o ființă vie, organică, integrală, care nu poate fi cunoscută cu adevărat în ce are ea esențial, decît dacă e ea însăși și dacă nu e sfîșiată în bucăți. Dușmanul cel dintîi și chiar cel mai mare al bucuriilor și foloaselor ce le oferă literatura e reprezentat de rezumatele sau fragmentele operelor literare. Să ne apropiem deci de operele literare în integritatea lor, să le considerăm ca pe niște ființe cărora trebuie să le surprindem viața, iar nu ca pe niște animale împăiate sau mumii.

Firește, literatura lumii este de necuprins. Operele care o compun sînt de o complexitate variată. Nu poți citi totul. Nu poți înțelege de la început orice. De aici, necesitatea unei selecții în lecturi, în care la început tînărul va trebui să ceară sfatul profesorilor, familiei lui. Selecția aceasta înseamnă, mai întîi, înlăturarea pierderii de vreme cu nenumărate lecturi inutile. Ea înseamnă, apoi, stabilirea unei anumite gradații în lectură, potrivit vîrstei, culturii, preocupărilor, căci abordarea de la început a unor opere prea complicate, prea grele poate să aibă ca rezultat pierderea interesului pentru lectura literară în general. După aceea, selecția va deveni o regulă esențială a cititorului.

Trebuie, apoi, cînd începi să citești, să ai un obiectiv, să știi pentru ce citești o anume carte, de ce te poate interesa. Asta face lectura mai atractivă, iar cititorului îi dă concentrarea pe care n-o poate avea atunci cînd face o treabă de al cărei rost nu e lămurit. De altfel, în afară de obiectivul special pe care-l poate oferi fiecare carte de literatură: cunoașterea unei epoci, a unor oameni, a unor moravuri, cunoașterea mai aprofundată a anumitor laturi din creația unui scriitor, a anumitor mijloace literare etc., trebuie să nu uităm că, citirea oricărei bune opere literare are oricum totdeauna rostul de a ne lărgi cunoștințele despre lume și sufletul omenesc, de a ne îmbogăți formația ideologică și patriotică, de a ne dezvolta și desăvîrși acea însușire umană delicată și prețioasă de a aprecia frumosul și de a ne bucura de el.

Cum trebuie să citim? În primul rînd pe îndelete, nu dînd foile una după alta cu nerăbdare și parcurgînd filele în diagonală. Apoi, cu mare atenție, nelăsînd necitite prefețe ale scriitorilor sau simple epigrafe care, cele mai adeseori, constituiesc adevărate chei de pătrundere în interiorul creațiilor și înlesnesc înțelegerea lor, ba uneori le conferă un sens sporit. Cu atenție, observînd fiecare amănunt, prețios în construirea eroilor, în motivarea desfășurării acțiunii, nelăsînd nici o imagine nedescifrată, nici un cuvînt neînțeles, cerînd sprijinul dicționarelor sau a celor mai cu experiență pentru a te lămuri.

Cum trebuie să citim? Să citim în chip creator, nu ca un simplu aparat de înregistrare, identificîndu-ne cu opera, cu eroii, fără să ne lăsăm însă furați de interesul pentru dezvoltarea conflictului. Nu poți studia o operă literară, spunea Belinski, fără să o înțelegi și fără să o simți. Vibrează cu eroii cărții deci, dar fă în timpul lecturii să funcționeze necontenit și spiritul tău critic; asociază și compară cu alte opere și cu viața; fă ca fiecare pagină să trezească reacțiuni în sensibilitatea și mintea ta. Nu uita că opera literară este o formă de cunoaștere și de educație, dar n-o desprinde nici o clipă de specificul artistic fără de care opera nu există. Caută deci să surprinzi, nu numai sensul, dar și mijloacele de expresie, chipul original în care acestea contribuie la punerea mai puternic în lumină a conținutului.

E bine să-ți faci unele însemnări în timpul lecturii — fie pe fișe, fie într-un caiet special. Ele însă nu trebuie să fie prea ample și mai presus de orice să nu fie rezumate. Cu nici un preț să nu fie rezumate. Cel mai indicat lucru ar fi, la sfîrșitul lecturii să însemni o foarte scurtă caracterizare a operei, ceea ce adesea înlesnește clasificarea unor idei difuze, semnalînd îndeosebi ce aduce nou și prin ce anume: temă, eroi, artă etc. te-a interesat cartea citită, făcînd, firește, și aici să funcționeze spiritul tău critic, spiritul tău de asociație, spiritul tău creator.

Și un ultim sfat, înainte de a încheia aceste îndrumări, prin forța lucrurilor, în acest spațiu sumare și schematice. Nu te mulțumi să citești; după o bucată de vreme recitește. Și după un an, doi, mai mulți — iarăși recitește. Nici o operă literară cu adevărat valoroasă nu oferă de la prima lectură întreg sensul ei, nu relevă dintr-o dată toate nuanțele frumuseții ei. Recitește deci cu aceeași atenție, pasiune și receptivitate creatoare. Nu există operă literară vrednică de acest nume care să nu răsplătească din belșug fiecare recitire cu cucerirea unor noi sensuri, a unor noi desfătări.

Numai pe calea aceasta, învățînd acest prețios meșteșug al cititului, cărțile de literatură vor deveni cu adevărat niște tezaure de înțelepciune și frumusețe, niște dascăli și niște prieteni pentru întreaga viață.

Conf. univ. G. C. Nicolescu

O AMINTIRE

Debutul meu

In fiecare an, cam pe la jumătatea lui decembrie, vitrinele „Librăriei și papetăriei «Gheorghe Vasilescu»" din Cîmpulungul meu natal, — își schimbau complet înfățișarea. În locul teancurilor de caiete de „armetică", „dictandu" și „maculator", stivelor de creioane „Armut" și „Fabăr", sticlelor de cerneală Tinte și Antracen 4001, în locul penarelor cu „căderea redutei Grivița No. 1" pe capac, al ghiozdanelor cu cheiță de tuci și al cîtorva cărți literare, între filele cărora, cartonașe cu litere de foc anunțau, de astă-vară, „ultimă noutate", — apăreau, scînteietoare și aranjate în semnul înmulțirii — șiraguri de globuri colorate, trenulețe cu motor de tinichea și stații de mucava, cutii cu soldați în pas de defilare și cu pompieri în exercițiul funcțiunii, păpuși în rochițe diafane și decoltate de vilegiatură estivală, — acum, în crucea iernii și tot felul de alte jucării, imbecile sau ingenioase. Într-una din cele două vitrine ale prăvăliei, o parte era rezervată cadourilor pentru copii mai în etate, ca să zic așa. Aci se aflau cutiile cu „mecano" și trusele de traforaj, compasurile și mașinile liliputane cu aburi etc.

Aci, în iarna anului 1913, pe cînd aveam circa 11 ani, a apărut și o „tipografie" care m-a determinat „să mă fac" scriitor și — după cum se poate vedea, acum, după aproape 50 de ani, să și rămîn. Tipografia, mare cît o planșetă pentru desen, avea litere de caucluc care se culegeau cu o pensetă ca cele de smuls sprîncenele femeilor, în niște șențulețe paralele de tablă, fixate pe plăci de lemn, asemeni clișeelor de zincografie. După o îmbibare cu tuș (de diferite culori) imprimarea se făcea prin apăsare cu mîna.

Intrînd în posesia tipografiei, am devenit de îndată tipograf și — implicit — editor al unei reviste literare care purta următorul titlu: „Ghiocelul" — Revistă literară — Redacția și administrația, str. Veliții-Boieri nr. 1, Cîmpulung-Muscel.

Director general, Mușatescu Al. Theodor, elev clasa II-a sec. — Prețul, lei un leu.

Apare lunar".

Numărul 1 din „Ghiocelul" (și singurul de altfel) a apărut de Anul Nou, la 1 ianuarie 1912, în 25 de exemplare tiraj, 4 pagini, format caiet, scris și tipărit, în întregime de mine. A avut chiar și un abonat în persoana bunicului meu, care — cu ocazia Anului Nou — mi-a achitat abonamentul pe un an și opt luni înainte, respectiv un pol.

În 1916–1918, în timpul războiului la Iași — pe cînd urmam cursul superior, cl. VI și a VII, la „Liceul Refugiaților", instalat în niște barăci din curtea Universității, — „Ghiocelul" a reapărut, în a doua serie și cu o viață mult mai lungă: 3 numere. Și de data aceasta era „tipărit" la șapirograf, adică „avansase înapoi" în materie de evoluție tipografică.

Tudor Mușatescu

Știați că...

● Printre premiații școalei de la Sf. Sava, în anul 1832, figurau: Ion Ghica, premiat la geometrie și cu mențiune la geografie; N. Bălcescu, premiat la gramatica limbii franceze.

● În anul 1958, în editurile noastre s-au tipărit 35.450.000 de volume.

● După ultima statistică publicată de U.N.E.S.C.O., populația globului numără peste 2.900.000.000 locuitori.

● Eusebiu Camilar a debutat ca poet, în 1929.

● Romanul Ion al lui Liviu Rebreanu a purtat de-a lungul variantelor sale și titlurile Rușinea și Zestrea.

● În unicul număr al revistei lui Alecsandri Romînia literară din februarie 1852, Nicolae Bălcescu a publicat sub pseudonimul Konrad Albrecht, iar Dimitrie Bolintineanu, sub pseudonimul D. Valentin.

● Byron, poet englez (1788–1824), referindu-se la istoria imperiului otoman, semnala opera lui Dimitrie Cantemir drept sursa de informare cea mai demnă de încredere.

● În povestea Cavalerului din Poveștile de la Canterbury ale lui Chaucer, clasic al literaturii engleze (1340–1400), apare o descriere a dacilor.

● Pseudonimul Sahia a fost adoptat de scriitor (pe numele lui adevărat Alexandru Stănescu) pe străzile orașului Cairo. El a auzit adesea pronunțîndu-se acest cuvînt, care înseamnă „adevăr, adevărat".

● Rebreanu și-a revizuit de zece ori manuscrisul romanului Ion, înainte de a-l încredința tiparului.

● Piesa lui Mihail Sebastian, Steaua fără nume, a cărei premieră a avut loc la București, în martie 1944, a fost jucată sub semnătura unui prieten al autorului, Victor Mincu, din cauza prigoanei antonesciene.

BIOBIBLIOGRAFIE

CEZAR PETRESCU

Născut în Copleniță lîngă Cotnari, la 1/14 dec. 1892. Fiul lui Dimitrie P. Petrescu-Joja, profesor la școala de agricultură din Roman. A învățat primele două clase primare în particular, iar restul le-a făcut la Roman. Clasa întîia gimnazială o absolvă la Liceul Internat, avînd ca profesor pe Calistrat Hogaș; se reîntoarce la Roman, din nou la Iași, unde termină liceul. A terminat Facultatea de Drept tot la Iași, absolvind-o în anul 1911. Debutează în 1912, publicînd în **Facla** și **Chemarea**. A scris la mai toate revistele literare dintre cele două războaie mondiale.

După 23 August 1944, în semn de deosebită apreciere a operei sale artistice, a fost ales membru al Academiei R.P.R., în anul 1955. E decorat cu „Ordinul Muncii" clasa I-a și Laureat al Premiului de Stat pe anul 1952. Colaborează la: **Scînteia, Contemporanul, Gazeta Literară, Luceafarul,** etc.

După volumul de debut **Scrisorile unui răzeș** în 1922, Cezar Petrescu a desfășurat una dintre cele mai bogate activități artistice — peste 40 de volume — impunîndu-se în creația beletristică dintre cele două războaie mondiale prin romanele: **Întunecare,** (1927–1928), **Calea Victoriei,** (1931), **Oraș patriarhal, Comoara regelui Dromihet, Aurul negru,** (1933), **Apostol** (1940, **1907,** (1937–1943), iar dintre cărțile pentru copii, **Fram ursul polar,** (1932) etc. etc.

Unele din aceste cărți au apărut în noi ediții după 23 August 1944: **Întunecare** (1953–1955–1959), **Calea Victoriei** (1957) **Aurul negru** (1949–1956) **Apostol** (1955) **1907** (1957) etc., 23 August a constituit pentru Cezar Petrescu un avînt în creație și o desăvîrșire a mijloacelor sale de oglindire a realității. În linia preocupărilor sale vechi, romancierul și-a continuat după Eliberare opera cu noi lucrări, inspirate fie din mediile sociale pe care le-a descris în literatura mai sus citată, fie din istoria de luptă a poporului nostru, ca: **Ajun de revoluție, 1848** (1954) și, în colaborare, piesa **Pîrjolul,** inspirată din anul răscoalelor 1907 (1954). Entuziasmul vieții noi, mîndria cetățenească a artistului simțindu-se un ins al armatei muncitoare din patria noastră constructoare a socialismului sînt înfățișate în **Oameni de ieri, oameni de azi, oameni de mîine,** (1955, 1956). **Vino și vezi** (1954). **Nepoții gornistului** (în colaborare cu Mihai Novicov). (1952).

Amintim încă din volumele de după 23 August: **Doctorul Negrea,** (1949), **Neghiniță** (1949, 1958), **Despre scris și scriitori** (1953), **Însemnări de călător, Reflecții de scriitor.** (1958).

Cezar Petrescu are o contribuție de seamă la cunoașterea literaturii sovietice în țara noastră, traducînd împreună cu alții sau îngrijind literar opere valoroase: **Departe de Moscova,** de Ajaev, (1950), Avdeenko, **Munca** (1954), Gladkov, **Anul cincen** (1957), **Poveste despre copilărie** (1950) **Volnița** (1952); Gorki **Copilăria** (1956) **La stăpîni** (1956), **Mama** (1955), **Nuvele** (1952), **Universitățile mele** (1956), Véra Inber **Povestiri despre copii** (1952), Makarenko **Cartea pentru părinți** (1951), s.a. M. Solohov **Pe Donul liniștit** (1948), **Povestiri de pe Don** (1957), Alexei Tolstoi **Plinea** (1949).

Al tradus de asemenea, din literatura universală, ori a prezentat opere cu circulație mondială: Balzac, **Eugenie Grandet,** (1950), **Mos Goriot** (1955); Pierre Corneille, **Teatru** (1956) H. Sienkiewicz **Pentru pîine** (1953).

Marin Bucur

UMOR

Profesorul: — *Vorbiți despre Ceylon.*

Studenta: — Ciudat... despre „Nylon" știu, despre „Perlon" știu, dar despre „Ceylon" aud pentru prima oară.

Caricatură de I. TER-ARAKELIAN

INDONEZIA

A. MICALA

Indoiala

Chairil ANWAR

Nu uitați, oameni!

Noi am căzut în noaptea-nsîngerată
Aici, între Krawang și Bekassi.
Pe drumuri lungi, cu pușca-n cumpănire,
Noi n-am ajuns la tine, libertate!
De glasul nostru grav, tulburător,
Doar rîu-și mai aduce, poate, — aminte.
Pe-atunci, el numai umbra ne-o răpea,
Azi ne-am pierdut cu totul în țărînă.

La fiecare răsărit de soare,
Cînd inimile își opresc bătaia
Și orele răsună peste-ntinderi,
Noi stăm la sfat cu tine, rîu bătrîn.
Ni-s oasele în pulbere-ngropate
Aici, între Krawang și Bekassi:
Voi, oameni, nu lăsați să se aștearnă
Uitarea peste cei căzuți în luptă.

Ne-am împlinit menirea-n lumea asta,
Pecetluind-o cu peceți de sînge...
Și fiecare bubuit de tun
Ne depărta de viață cu un pas.
Cîți oameni au pășit, însîngerați,
Să iasă în întîmpinarea morții,
Să-i stea-mpotrivă-n numele vieții?...
Dar cine-i poate număra pe morți?

Ne-a amuțit pentru vecie glasul....
Tu povestește celor care vin
De ce ne-am ridicat cu toți la luptă,
Ce-am apărat, ce vis ne-a-nfiorat.
Luptat-am pentru pace și dreptate,
Nu pentru fala poleită-n aur...
Dar ce speranță ne-a călăuzit?
Din ce izvoare am sorbit puterea?

Tăcerea ne-a cuprins pentru vecie
În vălurile-i moi și neclintite...
Voi, oameni, ai istoriei zidari,
În fața lumii-ntregi veți da răspuns.
Vrem numai adevărul drept podoabă:
Veți spune oamenilor ce-am adus
În locul sărăciei și-al durerii
Și viața pentru ce le-am dăruit-o.

Spre tine doar strigăm, senină vreme,
Timp scăpărînd cu mii și mii de stele!
Cînd inimile își opresc bătaia
Și orele răsună, îți vorbim.
Voi, oameni, nu-i lăsați nicicînd uitării
Pe cei căzuți necunoscuți în luptă!
Să nu lăsați uitarea să se-aștearnă
Peste soldații tineri, peste noi.

Ce preț să aibă slava-n veci nestinsă
Săpată în inscripții de granit
De nu veți duce mai departe lupta
Pe care a slăvit-o moartea noastră?
Și, prin risipa sutelor de ani,
Să nu-i uitați pe cei ce dorm în țărnă,
Pe cei ce-au scos din temnițe lumina
Și v-au adus-o-n dar, prin moartea lor.

Noi am rămas doar fum și amintire,
Prelung deasupra noastră cîntă vîntul;
Prin munca și prin pacea omenirii
În nemurire treceți jertfa noastră.
Voi, oameni, ai istoriei zidari,
În faptă veți preface visul nostru;
Să nu mai fie-n veci pe lumea asta
Grumaji încovoiați de sărăcie.

Aici, între Krawang și Bekassi,
În pulbere trecut-am și în lut.
Aici, între Krawang și Bekassi,
Dorm pruncii în bordeie liniștite.
Noi, pentru somnul lor netulburat,
Am pus chezașă însăși viața noastră.
Voi, oameni, ascultați-ne chemarea:
Să nu-i uitați pe cei căzuți în luptă!

In românește de DAN GRIGORESCU

Rivei APIN

Și totuși crezi...

Sînt ochii oamenilor plini de-amar?
pe-aici trecu războiul, cruntă fiară,
unde zburdau copiii, jungă-i iar,
e trist și vîntu-acu-n sărmana țară.

Totu-a pierit, cenușa chiar din vetre,
și nici-un pas nu-și lasă urma-n rouă..
Și totuși crezi: pustiu și arse pietre
le vom preface într-o lume nouă!

In românește de
GEO DUMITRESCU

Dadong DJIVAPRADJA

Un crîmpei de uliță

Neînsemnat e satul copilăriei mele.
Acolo, pretutindeni, sînt costelive capre.
Mugesc, de foame, bivoli — iar drumul ros de ape
cu scîrțîit de care aleargă-n munți, spre stele.

Din uliță, crîmpeiul ce-mi stăruie în minte
e o fărîmă vie a țării ce se pierde
prin văi și printre lanuri de-orezărie verde;
chiar vechiul gard de bambus de ea mi-aduce aminte.

Și tatăl meu, acolo, (el veșnic ostenitul
ce timpuriu se stinse răpus de sărăcie)
mi-a dăruit un petec neroditor, de glie,
în care suferința și-a-nfipt adînc cuțitul.

„O să audă Domnul și-a voastră rugăciune",
Se închina purtîndu-și tristețea, biata mamă.
Unde-i dreptatea, spuneți, voi, oameni, cînd drept vamă,
În urma-atîtor chinuri, un sterp pămînt rămîne?

O uliță măruntă... Pe umerii ei, piatră
cărai, și-am smuls, bolnavă, a ierbii rădăcină.
De mic amărăciunea o-ntrezării, jivină
ce încă-n amintire o mai aud cum latră.

O uliță măruntă... Supus al soartei, tata
o străbătea, să are ogoarele străine.
Dar fiul lui întoarse trecutul spre mai bine
pornind pe-o altă cale să-i schimbe vieții soarta.

Știa să are tata, ca nimenea, pămîntul.
În visul fericirii eu înveșmînt cuvîntul.

In românește de TEODOR BALȘ

Agam WISPI

Luptă pentru pace!

Sus, norii galbeni ai furtunii gem;
Jos, codru-și zbate ramurile-n vînt.
Și cîntă codrul, din afund de vremi,
Iar norii vin, și trec, și nu mai sînt...

Pe urmă, păsări zboară-n cerul clar...
Un băiețel se joacă-n iarba mare.
Nu știe încă să vorbească, dar
Îi duce mamei, surîzînd, o floare...

Războiul ar preface toate-n scrum:
Și flori, și codru, și lumina toată.
Copilu-n dimineața ca un fum
S-ar întîlni cu moartea lui deodată.

...De pe acest pămînt, nici o ființă
Nu vreau s-o dăm războiului tribut.
Cu bombe dacă dușmanu-amenință,
Tu nu ai dreptul să-l asculți tăcut.

Tu focu-atomic stinge-l! Tu ești una
Cu luptătorii păcii pe pămînt!
Să buciume-n păduri, urlînd, furtuna,
Războiul însă
nu!
El nu!
Nicicînd!

In românește de H. GRĂMESCU

BANDAHARO

Drum fără întoarcere

În rîndurile oastei luptînd biruitoare,
Cu cei din avangardă mereu ne veți găsi.
Din suferințî crescut-au mînii necruțătoare.
Și moartea noastră naltă un scut pentru cei vii.

Privească moartea-n ochii oricăruia din noi,
Niciunul nu se-ntoarce din drumu-i înapoi!

Se arată zorii — ceața se risipește-n valuri,
Poporul sparge, liber, cătușele sclaviei.
Cel ce-și închină viața acestor idealuri,
Își încunună fruntea de razele veciei!

Chiar dacă fluviul morții în clocot se revarsă,
Cine-a pornit la luptă — nu face cale-ntoarsă!

In românește de
TAȘCU GHEORGHIU

TOKIO își deschide ochii

Takesi KAIKO

Tokio seamănă cu o hidră cu mai multe capete. Zeci de ochi privesc în toate părțile, zeci de picioare se mișcă și se tîrîie... N-o poți ucide, ea crește din nou, se întinde ca o amibă uriașă...

La Tokio a fost construit nu demult un turn înalt, o construcție gigantică de oțel. Turnul a devenit locul preferat al multor excursioniști, care vin din provincie în capitala țării, deși unii intelectuali au o părere nu tocmai bună despre el, fiindcă seamănă ca două picături de apă cu celebrul turn Eiffel din Paris. Dar pentru a vedea chipul acestei hidre uriașe, e mai bine să te urci în vîrful acestui turn.

Un ascensor te urcă sus, pe o platformă, de unde poți vedea orașul... Aici se află la dispoziție un binoclu uriaș; în schimbul unei sume mici, îl poți folosi timp de un minut. În fața ochilor tăi se deschide o lume imensă, limitată doar de cadrul metalic al ocularului. Peisajul îți amintește malul unui fluviu uriaș, după revărsare. Scriitorul francez Paul Valery spunea odată că ordinea armonioasă a Europei se termină pe țărmurile Mediteranei; dar panorama haotică a orașului Tokio trece dincolo de linia orizontului și lunecă în depărtări inaccesibile ochiului: imensă revărsare de acoperișuri de olane și ferestre! Planul multor orașe din Europa seamănă cu o stea de mare: în centru, străzile circulare formează inima orașului, de unde pleacă, ca niște raze, căi și bulevarde în toate direcțiile. Marile orașe ale Americii, deși la periferiile lor domnește haosul, sînt construite după principiul tablei de șah. La Tokio, totul e altfel. Aici nu e nici tablă de șah, nici stea de mare. Străzile mari, bulevardele sau străzile mici de legătură se împletesc fără nici un rost, se înfundă în mod absurd sau se întretaie fără sens. Aspectul acestor străzi e ca părul încîlcit al unei femei apucate de o criză de isterie. Apoi, în tot cursul anului, pavajul acestor străzi este desfăcut și așternut la loc din nou. Abia se termină lucrările și pavajul este răscolit din nou, în timp ce alte porțiuni de străzi, care așteaptă de zece ani să fie reparate, sînt lăsate în părăsire, nu știu ce-i lopata sau tîrnăcopul.

La Tokio sînt foarte multe străzi unde noroiul îți ajunge pînă la genunchi, cînd plouă. Domnii, care se duc să petreacă în localurile de noapte, nu știu probabil că, de cîte ori trec pe străzi cu mașinile lor elegante, stropesc trecătorii cu noroi de sus pînă jos. Tokio este un oraș modern, cu metrou, centru de televiziune, cinematograf cu ecran lat, patinoare cu ghiață artificială și cu acoperiș, dar străzile, — vinele lui — sînt mai rele decît în Congo. Oamenii știu că nu-s de vină nici furtunile care bîntuie în deșerturi, nici revărsările fluviului Amazoanelor, ci miopia funcționarilor comunali ai orașului și venalitatea antreprenorilor.

Dar... toată lumea tace. Și cînd cetățeanul e stropit cu noroi, el își trage capul între umeri. Ca să vă puteți imagina cum se prezintă aceste străzi îngrozitoare, trebuie să vă aduceți aminte de sălile necruțătoare cu care Salticov Scedrin a biciuit inactivitatea primarilor din vechea Rusie țaristă.

Dar turnul din Tokio nu vă ajută să vă faceți o idee despre aceste străzi. Dacă Tokio ar avea numai clădiri moderne, uriașe cuburi de sticlă și beton, poate ați fi putut să vedeți, printre pereții lor, firele de păr încîlcite ale femeii isterice. Din nefericire, la Tokio, ca și în trecut, optzeci la sută din case sînt construite în stil vechi japonez, din lemn, din lut și din hîrtie, cu cornișe lungi, aplecate deasupra ferestrelor, care umbresc drumurile, fiindcă de ce, cînd privești de sus, nu vezi drumurile din Tokio. Ele se ascund sub acoperișurile de olane. Deasupra acestui ocean de străzi cenușii, se înalță în diferite locuri clădiri uriașe, asemeni unor monștri, care înoată: parlamentul... băncile... primăria... marile societăți... hotelurile... gările... Acestea sînt inima hîrdrei... Dar, de la prima aruncătură de ochi, vezi limpede că această inimă este și ea tăiată în mai multe bucăți distincte. Dacă ne-am închipui că aceste clădiri sînt pietre prețioase (comparația nu este tocmai potrivită), ar trebui să comparăm orașul Tokio cu un colier care s-a rupt și ale cărui briliante s-au împrăștiat în dezordine pe masă. Din turnul de la Tokio veți vedea mari cutii — de sticlă și beton, mase de oameni, asemeni miriadelor de scoici prinse de fundul unui vapor, care intră și ies din acest clădiri și se împrăștie în diferite direcții, merg înainte și înapoi, la dreapta și la stînga...

Și acum cîteva cuvinte despre aceste mase de oameni...

La Tokio trăiesc vreo nouă milioane de oameni, aproape zece la sută din populația Japoniei. Nouă milioane de oameni, concentrați într-un singur oraș al unei țări, așezată pe o insulă relativ mică! Autobuzele, metroul, tramvaiele, trenul electric, toate sînt pline din zori și pînă-n noapte tîrziu. Pe la cinci-șase seara, adică atunci cînd funcționarii societăților și ai instituțiilor de stat — „gulerele albe" cum li se spune — ies din birouri și cancelarii, vagoanele trenului electric și ale tramvaiului sînt pline de oameni, ca pîntecul batogului în perioada depunerii icrelor. Cînd plouă, în vagoane e umed și rece, aerul e îmbîcsit și tulburi ca o zeamă groasă și pute atît de tare, că nu poți să respiri. O parte din călători privesc țintă pe geam cum trec pe dinaintea ochilor lor luminile reclamelor de neon, ceilalți răsfoiesc ziarele de seară — publicații sportive sau reviste ilustrate. Dar, după o zi întreagă petrecută în birouri, acești oameni sînt complet storși de vlagă, n-au un pic de energie sufletească, nu sînt în stare să citească sau să gîndească cu adevărat. Tixiți pînă la refuz în aceste lăzi de fier, ce scîrțîie, ei se leagănă fără să vrea în ritmul mișcării trenului, care-i duce pînă la destinație. Au fețele palide și ochii ca de pește; sînt îngrijiți și ordonați numai pe dinafară, dar pe dinăuntru sînt goi și obosiți de moarte.

La ora nouă dimineața, „gulerele albe" intră în clădirile uriașe ale instituțiilor, se așează la masă, scriu cifre, aranjează fișe, semnează hîrtii, își string mîinile, beau ceai și spun glume proaste. Așa trece ziua. Pe la orele cinci seara, în fiecare antreu se aud sunete metalice: scapără automatele, vestind ora plecării de la slujbă; oamenii ies și se împrăștie pe străzi. Ei își petrec serile în chip diferit. Fac drumul din centru și pînă la căsuțele lor de la margine sau în afara orașului într-o oră sau în două ore. Trenul electric se oprește în stațiile mari. În raioanele din jurul stațiilor sînt îngrămădite berării și baruri, din care multe seamănă cu „pivnițele lui Auerbach".

Băutură ieftină, trupuri înfierbîntate, chelnerițe vorbind familiar și insinuant... Amețiți de aburul vinului, stau ore întregi cu alți salariați, storși și ei de vlagă, spun aceleași glume pe care le-au spus și ieri, înjură autoritățile, cum le-au înjurat și ieri, numără pe degete cîți ani mai au pînă la pensie și se plîng că trăiesc prost... Deși majoritatea nu au cum să bea „sake" în fiecare zi, din salariile lor, totuși, zilnic vezi același tablou: multă lume, aer cald și îmbîcsit de fum și nici un loc liber! Tineretul, cei neînsurați, care au terminat universitatea și au intrat acum în slujbă, de obicei, după ce ies de la serviciu, nu se grăbesc să se întoarcă acasă. Mulți se duc să petrecă cu prietenele lor. În fiecare seară, sute de tineri își așteaptă prietenele în gările pe unde trece trenul electric. Se prind de mîini și se duc să-și petrecă seara la cafenea, unde ascultă muzică de Mozart, în localuri, unde cîntă coruri acompaniate de armonică, la cinematograf, să vadă un film francez, unde eroii se sărută și se îmbrățișează, sau se duc să joace popice, golf sau să patineze... Pe străzi, se aude pasul miilor de trecători; în parcuri, sub copaci, respirația fierbinte a perechilor, care discută despre apartamentul în care vor locui, despre jazz și fotbal. Acum cîți după nuntă. Discută, beau, mănîncă, rîd, admiră gropițele din obrajii prietenelor lor, se întristează că au pantofii rupți, sînt neliniștiți de gluma aruncată dimineața de șeful de birou, se încruntă la gîndul că vor primi la sfîrșitul lunii anunțul de plată de la magazinul de unde și-au luat costumul în rate. Mulți tineri discută despre motocicletă, despre jazz și fotbal. Acum cîți va ani, mințile lor erau ocupate de James Deane, iar popularitatea „regelui Rock-and-roll-ului", Elvis Presly, este și acum foarte mare.

La sfîrșitul săptămînii, unii pleacă cu motocicletele în afara orașului, alții își iau schiurile și se duc undeva, departe, în mijlocul naturii; alții, sătui de dragoste, de „sake", de muzică, de mașini și de tot, stau acasă și moțăie lîngă fereastră, la soare. Parlamentul, cu discuțiile lui interminabile și sterile, nu stîrnește curiozitatea nimănui; ziarele mari de dimineața și de seara sînt pline de întîmplări cenușii și informații comerciale și nu manifestă nici cea mai mică încercare de a se amesteca activ în viață. Pentru deservirea cititorilor, apar aproape șaizeci de reviste ilustrate, care seamănă între ele chiar și prin stilul în care sînt scrise. Din ianuarie și pînă-n decembrie, paginile revistelor sînt pline de întîmplări scandaloase din viața artistelor de cinema, de dări de seamă despre diverse crime, de caricaturi fade și lipsite de gust... de tainele afacerilor murdare din lumea politicienilor. Pe cititori nu-i impresionează nimic: sînt complet indiferenți, parcă ar fi paralizați... Cinematografia japoneză, afară de cîteva filme create de regizori care nu depind de marile societăți cinematografice, se compune din istorioare ieftine și lacrimogene, în care erotica și violența ocupă locul central și se bazează pe un psihic bolnav... Producțiile literare, publicate în fiecare lună în diferite reviste, nu prezintă nici ele o excepție. Aceste fenomene, strîns legate și împletite între ele ca firele unei pînze de păianjen, arată descompunerea, lîncezeala, inutilitatea eforturilor creatoare. O anumită parte a tineretului nu este mulțumită de această stare de lucruri, dar tace; fiindcă nu e în stare și nici nu încearcă să schimbe ceva. În cel mai bun caz, tinerii întorc spatele cu dispreț acestei „culturi". În viața spirituală a tineretului japonez, există ceva care se aseamănă cu viața unui rentier, a unui adevărat rentier, dar nu sub aspect material, ci din punct de vedere al valorilor spirituale.

Viața „gulerelor albe" se petrece între marile clădiri moderne, între automatele care tăcănesc la ora cînd trebuie să vină sau să plece de la slujbă, între frigidere și televizoare. „Cultura contra rambursului" — această particularitate proprie comerțului din secolul al XX-lea — face peste tot reclamă superiorității „vieții pline de bucurii, luminoasă, judicioasă și comodă". Propaganda comodității și a confortului se întinde și asupra bucătăriilor, a locuințelor, a farfuriilor și a abajururilor: aspirația spre o frumusețe utilă și „rațională" a cuprins toate aspectele vieții, „de la rujul de buze pînă la locomotivă", cum spune Raymond Ronly în celebra sa carte. Dar viața „gulerelor albe", pentru confortul și comoditatea cărora se creează toate bunurile, nu e judicioasă și înțeleaptă, ci e mai curînd plină de contradicții apăsătoare. Comerțul pe credit a dat naștere nu numai în America, ci și la Tokio, unui mare număr de oameni care seamănă cu eroul piesei lui Artur Miller. Mulți proprietari de frigidere, de televizoare și de mașini, cu care aleargă seara pe calea Ghindze, înecată în lumină de neon, sînt că au intrat în impas din cauza obligației de a-și plăti ratele lunare. Sistemul de asigurare, extrem de defectuos, combinat cu concurența sălbatecă și lupta istovitoare pentru existență, generează un sentiment de neîncredere și de neliniște, care lasă pe fețele lor o umbră neagră de tristețe. Ca să te convingi de asta, e destul să observi publicul care iese seara de la teatru sau din cabarete. Trec alături, în lumina moale, oameni îmbrăcați în costume din fibre sintetice, cusute după ultima modă; au ieșit din săli căptușite cu marmoră artificială, strălucitoare ca oglinda, unde totul este făcut pentru veselie și distracție, care nu încetează o clipă. Dar fețele lor sînt obosite și triste și uneori înrăite. În libretele lor de economii, cifrele depășesc de sute și de mii de ori volumul depunerilor dinainte de război, nivelul de trai a crescut în comparație cu nivelul antebelic, dar toate acestea nu aduc liniște, fiindcă realitatea înconjurătoare nu oferă ceva cu adevărat durabil și de nădejde. Dacă vom aprecia nivelul de trai după indicele lui adevărat, adică după bogăția vieții spirituale și după sentimentul de stabilitate, se va vedea că nivelul de trai la Tokio este astăzi mult mai scăzut decît pînă la război și continuă să scadă mereu.

Dar populația orașului Tokio nu este formată numai din „gulere albe", care locuiesc în apartamente moderne, confortabile, sau în case proprii, cu grădini și cu straturi de flori în jur și care au televizoare, radio cu semiconductori, iar la mesele lor, pe lîngă o sticlă cu bere, poți vedea adesea și icre negre.

De-a lungul țărmului, de la

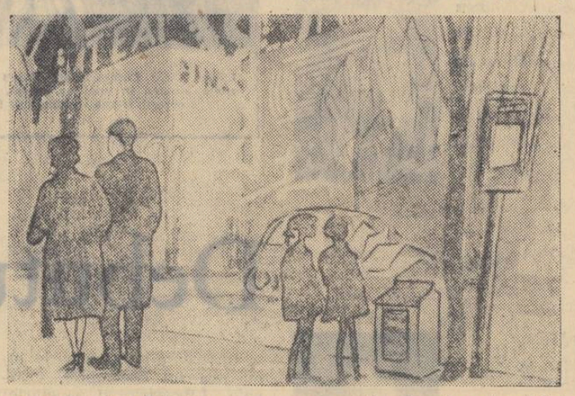

Tokio pînă la Yokahama, se întinde un mare raion industrial. Aici se află inima industriei japoneze. Încercați să umblați aici o oră. Drumurile sînt pline de gropi și de hîrtoape; smîrcurile nu se usucă tot anul. Apa stă în șanțurile de scurgere; noroiul și gunoaiele, amestecate cu resturi de orez, se aruncă direct în stradă, acoperind pămîntul cu un strat de mucigai verde; locurile virane din spatele uzinelor sînt pline de fier vechi. De pretutindeni exală un miros greu. Casele muncitorilor — cocioabele lor — strînse între zidurile de beton care înconjoară fabricile și uzinele, cu acoperișurile pline de cuie, se înghesuie una în alta ca niște scoici de mare, se încalecă, acoperind întregul raion. În fața noastră apare un tablou care se poate vedea la periferia marilor orașe din diferite țări ale lumii: gunoaie, fiare vechi, murdării, ziduri de beton și miros puternic de chimicale. Sîrenele țipă, strungurile suspină jalnic, ciocanele pneumatice zguduie pămîntul... Hainele oamenilor sînt îmbibate de sudoare, de fum și de noroi. Salarii mici, muncă istovitoare, sistem de asigurări defectuos, sindicate pasive, demonstrații, represiuni, trădări, răscoale... Da, aceasta e lumea descrisă de Dreiser și Sinclair. Dar azi, muncitorii din Tokio sînt nevoiți să trăiască și să muncească în condiții noi. „Noul curs" *), crizele economice mondiale și revoluția socialistă, i-au făcut pe domnii economiști să învețe multe. Metoda de „îndulcire a pilulei" sau, cum i se mai spune, „revoluția potrivit directivelor date de economiști", îi dezbină pe oameni, împotriva voinței lor, crează multe bariere vizibile și invizibile, care nu-i lasă să vadă adevărata față a dușmanului și împiedică manifestările active pentru apărarea drepturilor lor vitale. Iată de ce voința de luptă și de împotrivire nu se manifestă întotdeauna destul de organizat și precis.

Mizeria are un miros specific, greu de exprimat prin cuvinte. O recunoașteți îndată, dar nu puteți spune din ce se compune, cum nu se poate determina precis ce substanțe conține o supă bună. Totuși, unele trăsături caracteristice se pot determina fără greș. Vă puteți da seama că ați nimerit într-un cartier unde domnește mizeria, după mirosul acru și după umezeală. Uneori, în case e rece sau relativ cald, dar întotdeauna aici domnește umezeala. Pereții par transpirați, drumurile sînt desfundate, miroase a băltoacă, exală și alte mirosuri nedefinite: de țigări vechi, de legume conservate în oțet, duhoare de alcool sau de mărunțaie stricate. Miroase a iarbă, a picioare înecate în sudoare, descălțate acum. Toate aceste mirosuri se întîlnesc în acest raion, întins pe țărmul mării. Oamenii care trăiesc aici — tineri, bătrîni, femei, bărbați — duc cu ei acest miros din casele lor întunecate și-l poartă prefutindeni: la cinematografe, la birt, în săli, în veceuri publice și în cocioabele lor, construite din lut, hîrtie și lemn. Este un miros care nu se simte în celelalte cartiere bine orînduite ale orașului Tokio. Evident, aici nu se găsesc icre negre. Oamenii de aici nu au auzit de un asemenea aliment, nu au văzut așa ceva. Și dacă s-ar întîmpla să-l guste, n-ar înțelege în ce constă valoarea lui. Se hrănesc cu orez de calitatea a doua, care conține puține substanțe nutritive și care le umflă burțile; pe lîngă orez, mai consumă mici cantități de pește, carne sau legume vestejite. Distracțiile lor sînt: cinematograful, unde se duc o dată sau de două ori pe lună și jocul la loterie, cînd omul cîntărește banul de cîteva ori înainte de a-l introduce în automat. La acestea se mai poate adăuga încă o bucurie jalnică, exprimată prin proverbul: „copiii sînt comoara omului sărac". Apoi vine bătrînețea, spatele se încovoaie, pulberea de metal pătrunde în încheieturi, mușchii se fleșcăiesc ca o bucată de piele purtată prea mult. Viața acestor oameni, care se petrece sub cerul otrăvit de fumul galben al uzinelor chimice, pare o sinucidere lentă.

Între suburbiile locuite de muncitori există și un raion destul de mare, unde trăiește lumpenproletariatul. Este cartierul Sania. Aici s-au scurs, din toată Japonia, șomerii, vagabonzii, țăranii aruncați din sate, criminalii recidiviști. În toate orașele mari ale țării există asemenea cartiere, dar cartierul din Tokio e cel mai mare. Oamenii pripășiți în acest cartier n-au nici nume, nici profesie, nici biografie, nici rude. Toate legăturile au fost rupte, a rămas numai mizeria.

Da, Tokio este un oraș uimitor, de neînțeles.

Concepția europeană despre ordine și armonie nu se împacă cu aspectul lui multilateral. Pe acoperișul unei clădiri ultramoderne, în fața căreia s-ar fi oprit cu respect însăși Frank Lloyd Raid, se ridică o capelă cu o vulpe. — zeița ocrotitoare a clădirii. Aristocrații, care fumează tutunuri scumpe, se îmbată, cîntă cîntece vulgare și dansează în pielea goală. Japonia are cele mai bune aparate fotografice, dar drumurile ei sînt mai rele decît în Congo. Unii se parfumează cu apă de colonie Guerlain, citesc cărțile de filozofie ale lui Sartre, se îmbată cu coniacuri „Napoleon", oling cînd ascultă arii din operele italiene; alții nu-și pot permite să intre într-un cinematograf ieftin decît o dată pe lună, se aruncă sub roțile automobilelor, răscolesc gunoaiele, șanțurile, se sinucid de foame... Palatele și lăzile de gunoaie stau alături, zdrențele și smocinguri le sînt mai legate între ele decît surorile siameze.

Acesta e Tokio: un monstru uriaș cu multe capete care ascunde în sînul lui numeroase și variate contradicții, o amebă gigantică, care se umflă și se întinde în toate direcțiile. Oricît de orb ar fi acest monstru, el nu poate rămîne impasibil la chemările istoriei.

Dar a venit timpul și Tokio își recapătă vederea, își deschide ochii. Și aceasta datorită lui Nobusuke Kiși, jalnica celebritate japoneză. În adevăr, în istoria Japoniei contemporane nu există multe personalități care să semene cu Nobusuke Kiși.

„Tratatul de asigurare a securității mutuale", pe care acest om îl pregătea ca un complot cu grangurii finanței americane, stîrnise de mult îndoială și neliniște în mințile oamenilor. Încă la începutul anului 1959, această problemă atrăsese atenția poporului. Deși tratatul reprezenta un pericol, problemele legate de el rămîneau departe de viața cotidiană a poporului, nu pătrunseseră încă în conștiința maselor. Și, cu toate că extremitățile acestui organism gigantic — Tokio — tresăreau din cînd în cînd, orașul nu era încă destul de zguduit pentru a zvîcni din tot trupul său uriaș. O oarecare tulburare se putea observa mai ales între intelectuali, studențime și într-o anumită parte a muncitorimii organizate. Grupuri de specialiști în domeniul dreptului și al relațiilor internaționale și grupuri de scriitori, — prozatori, dramaturgi și critici — care înțeleg că literatura, deși nu depinde de politică, nu poate exista în afara ei, au organizat mitinguri și adunări restrînse, unde au analizat sub toate aspectele esența tratatului care se pregătea și, adresînd un apel poporului, au arătat ce pericol mare constituie pentru țară. La început, numărul glasurilor care se ridicau era foarte mic și se auzeau numai în cercuri restrînse, strict profesionale; dar, pe măsură ce se apropia ziua ratificării tratatului, numărul lor se lărgea și creștea, vocile deveneau mai puternice și se auzeau mai departe. Istoria Japoniei nu pomenește ca japonezii să-și fi cucerit drepturile singuri, cu propriile lor mîini. Rugați pe un om simplu din Tokio să-și precizeze în cîteva cuvinte atitudinea față de politică și, dacă e om cinstit, își va spune în mod deschis părerea, care se reduce, în fond, la ceea ce spune francezul: „Laisser faire, laisser passer". Așa s-au purtat mulți japonezi față de noua alianță militară cu S.U.A. pregătită de guvern. Cu toate manevrele și cuvintele frumoase ale lui Nobusuke Kiși, acest tratat este o adevărată alianță militară, foarte periculoasă. Datorită fatalismului tradițional și al neîncrederii în propriile lor forțe, unii au privit cu neîncredere eficiența oricărei încercări de împotrivire. Studenții, care au pătruns cu forța pe aerodromul Haneda spre a-l împiedica pe Kiși să plece în America pentru a ratifica tratatul, nu au fost priviți cu simpatie de anumite cercuri.

Ziarele de dimineață, apărute la 20 mai, au dat o lovitură nemaipomenită orașului Tokio. Principiile democratismului parlamentar au fost sfîșiate și călcate în picioare și în locul lor a domnit violența primitivă. A fost o zi de răscruce, cînd problema a intrat într-o fază nouă. Nobusuke Kiși explică poporului esența noului tratat, guvernul apăru în ochii poporului în toată goliciunea lui, acum fiecare om putea răspunde la întrebarea: „Ce-i de făcut?" Un număr nesfîrșit de detașamente de demonstranți porniți la 21 mai spre parlament duceau lozinci noi și clare: „Jos Nobusuke Kiși!", „Nu recunoaștem ratificarea tratatului cu America!", „Cerem dizolvarea neîntîrziată a parlamentului". Demonstranții au strigat aceste lozinci cu mînie, cu hotărîre și cu putere. La 24 mai s-au ținut mitingurile de protest ale corpului profesional universitar din toate orașele mari ale Japoniei. În toată țara au avut loc demonstrații ale maselor care cereau categoric restabilirea democrației, încălcată la Tokio. Reprezentanți de seamă ai științei, juriști, economiști, literați și filozofi au mers în fruntea coloanelor studențești, îndreptîndu-se spre parlament. Demonstranților li s-au alăturat artiști, scriitori, cenariști, pictori, critici, fruntași ai religiei creștine și budiste, reprezentanții tuturor păturilor intelectualității. Japonia nu văzuse niciodată ceva asemănător. Cadrele didactice universitare au avut adesea, în trecut, o atitudine nefavorabilă față de „manifestările politice" ale studenților și n-au acționat niciodată împreună cu ei. Acest marș de protest pentru apărarea drepturilor lor, această demonstrație a voinței și a hotărîrii de a-și apăra dreptul la împotrivire semăna ca două picături de apă cu demonstrațiile care cereau izgonirea lui Li Sîn Man din Coreea de sud. Explozia energiei populare nu s-a oprit aici. La 26 mai a avut loc o nouă demonstrație a maselor, iar la 4 iunie a fost proclamată greva generală, la care au luat parte cinci milioane șase sute de mii de oameni. La grevă au luat parte și muncitori neorganizați, mici proprietari de prăvălii, funcționari ai societăților comerciale, chiar și vînzătoarele de la tutungerii. Niciodată în istoria vieții politice a Japoniei contemporane n-au pășit cot la cot, în aceleași rînduri, oameni atît de diferiți. „Dezbină și domnește" este prima poruncă a tacticii și a strategiei oamenilor politici din societatea capitalistă contemporană, dar Nobusuke Kiși, demascînd el însăși cum nu se poate mai bine minciuna și falsitatea politicii sale, a determinat poporul să se unească pentru a rezolva o mare problemă.

Încă din primele zile am simțit în această mișcare cum se naște protestul. Dar acum cînd scriu aceste rînduri mă aflu la Pekin. Cînd urmărești din depărtare evenimentele care au loc în țara ta, le vezi mai clar și tragi învățăminte mai bune, decît dacă ai fi acolo. Noi, japonezii, n-am văzut pînă acum decît militarism, orînduire capitalistă și intensificarea prejudecăților feudale-birocratice. Democrația de după război a fost numai o vorbărie; se poate compara cu o cămașă care nu e după măsura noastră, și cu care am fost îmbrăcați de mîini străine. Dar, în sfîrșit, am înțeles bine că a venit momentul potrivit pentru a obține adevărata democrație.

Tokio, acest oraș gigant, plin de viață și cu mai multe fețe se ridică din starea lui de pasivitate și neîncredere și deschide ochii, își scutură trupul uriaș și face primii pași pe un drum foarte greu, dar care promite mult. Dovadă este faptul că voința sutelor de mii de demonstranți și hotărîrea lor nestrămutată de a-și atinge scopul au obligat guvernul Kiși să amîne invitația făcută lui Eisenhower de a vizita Tokio.

Mă aflam în China, cînd un fruntaș al vieții politice americane a declarat cu nerușinare, demascîndu-și propriile aspirații militariste, că tratatul cu Japonia are în vedere crearea în Extremul Orient a unor baze militare îndreptate împotriva Uniunii Sovietice și a Chinei, adică transformarea Japoniei într-un port avion nescufundabil. Această declarație a spulberat toate frazele frumoase cu care Nobusuke Kiși a încercat să mascheze esența tratatului pe care-l pregătea.

Larga mișcare antiimperialistă a ajutat orașul Tokio să-și refacă forțele vitale. Amintirea acestei lupte va rămîne în inima lui, va pătrunde în sîngele lui și-l va face să treacă cu bine cotiturile hotărîtoare care se vor ivi în viitor, în drumul său.

*) Programul economic al lui Franklin Roosevelt.

AL. N. TRESTIENI

VELINŢA CU TRANDAFIRI

Imi făcusem loc pe scîndura din faţă lîngă moş Enache, stăpînul carului. In codirlă, înfofolită în ţoale se afla fiica lui, o femeie tînără, trecută înainte de vreme, cu chipul pungit şi colţuros, de culoarea pămîntului ars. Ţinea în braţe un copil în scutece — băiat, ghicii după culoarea fundei cu care era înfăşat. In legănarea leneşă a carului pruncul dormea.

Adulmecînd în vînt şi uitîndu-se în sus, cam dintr-o parte, de sub căciula-i neagră, miţoasă, bătrînul clătină îngîndurat din cap. Se întoarse apoi spre femeia din codirlă :

— Anişoară, scoate tată ţolul de sub fîn şi înveliţi-vă cu el, că o să rebegiţi pîn-ajungem acasă... N-auzi Anişoară ?

— Aud, tată, aud, răspunse femeia stins, de departe.

Ochii ei obosiţi şi trişti înotau în lacrimi.

— Plînge, plînge mereu... Şi eu ce să-i fac ? se căină moş Enache şi, aplecîndu-se pe-o rînă în coşul carului, trase ţolul şi-l împinse către ea.

— Dar ce s-a-ntîmplat ?

— Eh, necazuri...

Uşor crezi că-i vine sărăcuţa, la anii ei, văduvă şi cu plodul de gît ?

— I-a murit bărbatul ?

— Ba n-a murit, arză-l focu... S-au lăsat, ăsta-i. Acuma venim de la trebunal.

Firul drumului se desfăşura printre ţarini vălurite, cu grinduri, lăsături şi zmîrcuri.. Pe alocuri noroiul ajungea la butucii roţilor, cît pe ce să ne-mpotmolim. De atîta trăgătură boii suflau greu. Vălătuci de abur ţîşneau din nările lor.

— Hai taică, îi îndemna bătrînul cu milă, învîrtind biciul pe deasupra, fără să-i atingă. Hai s-ajungem mai repede acasă şi pe urmă v-oţi hodini şi voi. Alt drum n-om mai face p-aici decît dac-om avea noi plăcere. De-acuma, gata !.. S-a terminat.

Şi întorcîndu-se spre mine :

— He-eee... aşa ne chinuim, neicuţule, de astă primăvară, de cînd a început procestul. De vreo douăsprezece ori am bătut făgaşurile astea. Ba pentru o-nfăţoşare, ba pentru altă înfăţoşare, ba că mai trebuie niscaiva martori, ba că să s-amîne, poate ne-om răzgîndi şi ne-om împăca... Ce să te mai împaci cu hoţul ?

...Da' bun judicător, halal de mama lui !, exclamă apoi, cu admiraţie. Parc-avea cîntarul lui Solomon. Şi asisorii, la fel : oameni drepţi, n-am ce zice. M-au cicălit ei la început că, vezi doamne, aş vrea să-i stric casa fetii, în loc s-o-ndemnez la-mpăcăciune, da' pîn-la urmă au înţeles că aşa nu se mai putea. Ne-au dat dreptate. Pe el l-au pus să plătească şi cheltuielile de judecată. Na !.... Mîine mă duc să-mi dea banii pentru casă. Dacă nu, i-o dărîm.

Anişoara tresări :

— O dărîmi ?

— D-apăi ? O să i-o las lui ? n-ai auzit ce zicea judicătorul ? Se-mparte tot ; juma-juma...

— Nu-mi trebuie nimic, scînci femeia. Nu-mi trebuie... Ducă-se... Să-iei numai velinţa, tată. Auzi ? Velinţa. Atîta tot.

— O s-o iau, Anişoară — nu le-o las eu lor.

— Altceva, nu.

— Grijania mă-ti de fată... că n-ai vrut să m-asculţi ! Dacă nu-mi vine cîte-o dată să pui mîna pe joardie şi să dau în tine ca-ntr-o vită, pînă m-oi răcori...

Femeia n-auzea nimic. Era cufundată într-o nepăsare cenuşie, amorţită.

— Uită-te la ea, proasta — se gîrbovi bătrînul, înecîndu-şi necazul în amărăciune. Suferă. Se chinuie. De ce ? Ce rost mai are ?

Aruncă o privire furişă spre Anişoara, îşi supse buzele şi clipi a nedumerire :

— Naiba să le mai priceapă şi pe femeile astea. Numai ele ştiu ce e-n sufletul lor... Şi mă-sa, dumnezeu s-o ierte, tot aşa era. Ca un ghem încîlcit. Ori cît ai fi căutat, nu-i găseai căpătîiul firului...

În ochi i se căscase un gol. Vederea i se trăsese înăuntru. Tuşi forţat, astupîndu-şi gura cu palma.

— Eu ştiu ce e aia văduvie, se destăinui cu un accent istovit. Tocmai d-aia mi se rupe inima de fata asta. Dar dacă nu m-a ascultat !... Vezi dumneata, eu i-am fost şi tată şi mamă. Pe mă-sa nici n-o ţine minte. S-a prăpădit, săraca, după ce a-nţărcat-o. Avea bătaie de inimă... Şi dac-am rămas văduv, de mila ei nu m-am îndurat să iau altă nevastă. Am crescut-o singur, cum m-am priceput. Numai eu ştiu cîte am tras pîn-am văzut-o mare. Şi cînd să zic c-am scăpat de greu şi-am ieşit la liman, mi-a făcut pocinogul. S-a-ncurcat cu ticălosu-ăsta... Adam îl cheamă — trebuie să-l ştii dacă zici c-ai mai fost pe la noi prin sat. Adam al lui Sterică Nistor... Anişoară, iar plîngi, tată?

M-am întors mirat spre Anişoara. Obrajii ei veştejiţi erau într-adevăr uzi de lacrimile prelinse fără sughiţuri şi fără suspine. Bătrînul văzuse fără a privi.

După un timp am zărit în urmă, prin ceaţa purpurie, doi cai roibi cu clopoţei la gît. Anişoara s-a şters repede la ochi cu colţul basmalei şi s-a gheboşat deasupra copilului adormit. Moş Enache şi-a încreţit sprîncenele.

— Ei sînt.

Şi cu toate că alde Sterică era încă departe, a atins cu biciul boul din stînga : „Cea... Cea boală !“ ca să facă loc de trecere pentru căruţă. Carul mergea acum cu o roată prin noroiul drumului, iar cu cealaltă prin bolovanii arăturii din dreapta.

Îl recunoscui pe Sterică : scurt şi-ndesat, cu căciula neagră de astrahan şi haină de piele, ca geambaşii. Mîna caii. Fecioru-său, Adam, cu pălăria cenuşie trasă pe ochi şi palton de aceeaşi culoare, cu guler îmblănit, stătea alături, pe perna cu arcuri a leagănului şi fuma. Cînd au ajuns în dreptul nostru, Sterică a strunit hăţurile, silind caii să-şi potrivească pasul după al boilor şi o bucată de drum carul şi căruţa au mers roată lîngă roată. Cenuşiu ca piatra, moş Enache se uita drept înainte, părînd că nici n-a băgat de seamă vecinătatea celor din căruţă. Dar ochii i se făcuseră roşii şi tulburi, nările îi palpitau sălbatic şi buza de sus îi tremura uşor, cu mustăţi cu tot.

— Aşa cuscre, d-ăştia-mi eşti ! rînji Sterică, în timp ce Adam o-mpungea în ceafă pe Anişoara, cu o privire ascuţită ca un cui.

— Eu nu mai sînt cuscru cu tine ! răspunse moş Enache prompt şi cu demnitate, fără să se-ntoarcă, parcă-i înţepenise gîtul.

— Şi crezi că d-aia nu mai pot eu ? O să pui doliu la mătură.

— Fă ce vrei, dar lasă-mă-n pace. Mi-e silă să te şi auz.

— Bi-ine cuscre. Vine ea roata la ştirbină, n-avea grijă.

— Pe ştirbina ta a călcat, mă, se-mpieptoşă bătrînul. Acuma s-a dus. Mai calcă şi pe-a altora.

— Te făcuşi al dracului, cuscre.

— Ce mă drăcui, mă ? se oţărî moş Enache. Vezi-vezi : (şi arătă spre mine). Omu-ăsta-i martor. Să nu m-aduci în stare, că...

— Lasă-l tată, ce-ţi mai faci sînge rău ? Să poftească să dărîme casa... şi-o să-i arătăm noi lui!

— Ei uite c-o să poftesc — se-ndîrji unchiaşul. Ori plătiţi cît se cuvine, ori v-o dărîm. Aşa spune legea. Da' ce credeţi voi, mă, c-o să vă las munculiţa mea pe veresie ? E-te-te !

— Te-nvăţ eu minte... paştele mă-tii de coate goale ! scrîşni Sterică slăbind hăţurile. Caii bătură cu piepturile-n hamuri şi căruţa se zmuci izbind cu osia în şina de la roata carului — cît pe ce să ne răsturnăm. Moş Enache scuipă, îşi şterse un zbenghiu de noroi de pe frunte şi ameninţă cu pumnul după căruţa care se îndepărta, înghiţită de ceaţă.

— Om vedea noi care pe care !

Plezni apoi din bici şi strigă colcăind de ură :

— Chiaburilor !... fi-v-ar...

Se-necă şi tuşi pînă-i dădură lacrimile.

Drum greu. Din ce în ce mai greu. Pe spinarea lui neagră, crestată cu făgaşuri, carul se legăna ca o luntre pe apă.

— Oameni răi, neică. Cu ăştia nu-i bine să ai de-a-face. Dar dacă Anişoara mea n-a vrut să-nţeleagă... N-a vrut şi pace bună. Acum trage. Ce să-i fac ?

Se opri să-şi tragă suflarea, mai tuşi de cîteva ori şi îşi drese glasul :

— Heei... o mai fi şi după noroc, nu zic nu : dar de multe ori norocul e după cum şi-l face omul. Ţi-am spus eu tată să nu-l iei, sau nu ţi-am spus? întrebă cu asprime, întorcîndu-se spre Anişoara. Femeia îşi scutură umerii, parc-ar fi luat-o cu frig. Înfăţişarea ei jalnică şi neputincioasă îi făcu milă bătrînului. O umbră tremurătoare lunecă prin ochii lui mijiţi şi de acolo se răspîndi, îngroşîndu-se, pe tot chipul. Urmă cu alt glas :

— Ea a fost cinstită, săraca. A ţinut la el. De unde să ştie ce zace-n inima lui ? Era şi necoaptă la minte. În '948, cînd a început tamja, n-avea nici şaptesprezece ani. Deabia ieşise la horă... A pus ochii pe el, ca răsărita pe soare. Cum a sucit-o, cum a momit-o, că a scos-o din minţi, ticălosul. Umbla chiaună şi dac-o întrebam cîte ceva, răspundea tot anapoda. Am luat-o cu binişorul :

— Ce-i cu tine, fată ? Eşti bolnavă ? Te doare ceva ?

Ea a tăcut, a tăcut şi o dată a podidit-o plînsul :

— Nu mă doare nimic, zice, dar inima mi-e bolnavă. Ce să mă fac, taică, învaţă-mă. Mi-e drag de el de nu mai pot. Îl visez şi noaptea-n somn.

— De cine ţi-e drag, Anişoaro ?

— Păi, zice, de Adam al lui Nistor.

Cînd am auzit-o, mi s-a făcut negru înaintea ochilor.

— Uite ce e, i-am poruncit, tu să-ţi muţi gîndul de la el. Adam nu-i de tine.

— Da de ce? sare ea. De ce nu-i de mine ? Ce, eu sînt ciungă? Sînt chioară? Sînt oloagă? Ce cusur am ?

— Ai, zic eu, ai un cusur : eşti săracă. Două pogoane de pămînt, cît îţi dau eu de zestre, pentru alde Sterică e ca şi nimica. Îl ştii doar, de cînd muncim în dijmă la el, cît e de lacom şi rînzos la inimă...

După vorbele-astea, Anişoara a stat ce-a stat în cumpănă, dar pe urmă s-a-ntors şi-a zis :

— La urma urmei, eu n-am nevoie de ăl bătrîn şi de averea lui. Adam ţine la mine aşa cum sînt şi cică să ne luăm.

— Atunci de ce nu trimite peţitori ? Să te ia legiuit, cu cununie.

— Nu-l lasă ta-su.

— Ei, vezi ? Vezi, proasto, că tot eu am dreptate ? Miratu-m-aş fi mirat să vrea Sterică. Ăsta-i omul dracului, tată. Iar Adam — ascultă colea la mine, că nu sînt nici beat, nici nebun — Adam e bucăţică ruptă din el, şi ce naşte din pisică şoareci mănîncă...

...Dar eu am zis, eu am auzit. Anişoara nu şi nu, că Adam ţine la ea, că lui nu-i pasă de avere, că una, că alta... iar dacă eu sînt contra, fuge cu el şi gata.

— Unde fugi, tată ?

— Unde-oi vedea cu ochii.

— Şi cît ai să stai fugită ? Fugi, să zicem, într-o seară, iar dimineaţa vii îndărăt, plînsă şi ruşinată. Aşa vrei tu ? Ei bine, nu. Şi ca să n-avem vorbe, de azi înainte nu mai ieşi din casă. Nici la horă n-ai să te mai duci.

M-am suit în pod şi i-am adus războiul de ţesut.

— Treci şi ţese. Fă-ţi lucrurile de zestre, ca să le ai gata.

Atunci a ţesut velinţa de care auzişi. O velinţă cu fel de fel de floricele, iar la mijloc cu doi trandafiri — ea şi Adam, vasăzică. Frumoasă velinţă. Parcă e un colţ de grădină. A născocit-o singură, din capul ei şi nimeni din sat n-a mai putut face alta la fel. Că vezi dumneata, a lucrat-o şi cu sufletul, nu numai cu mîna.

Lucra şi nu-i auzeam gura cît era ziua de lungă. Spre seară nu mai avea astîmpăr. Se gătea, se dichisea şi stătea la pîndă cu nasul lipit de fereastră. Aştepta peţitori... A aşteptat pîn-a prins de veste că Adam al ei s-a dat bine pe lîngă Sultana, fata mijlocie a lui Costică Topor. Asta a doborît-o. Cîteva zile s-a dat de ceasul morţii. Ce-a mai plîns ! Ce s-a mai zvîrcolit ! S-a uscat, neică, în zilele alea, ca iarba cosită. Mare belea şi cu dragostea asta, ehei !

În timpu-ăsta Sterică se tocmea cu Costică Topor — om cuprins şi ăla — dar nu se-nţelegeau din partea zestrei. Costică îi dădea fetii opt pogoane de pămînt, iar Sterică ţinea morţiş la zece. S-au cîrîit tot postul crăciunului, au intrat şi în cîşlegi, a trecut vremea nunţilor şi ei tot nu s-au putut hotărî. Rămăsese să se mai gîndească şi unul şi altul pînă-n toamnă, cînd urma să facă la un fel. Venise primăvara....

...Şi ce crezi ! reluă cu aprindere. Primăvara — asta era în primăvara lui '49 — Anişoara mea a fugit cu Adam... Într-o duminică am lăsat-o la horă — credeam că s-a potolit — şi seara, ia-o de unde nu-i. Luni dimineaţa mi-a trimis Sterică vorbă că fata mea e la el acasă şi să mă duc să hotărîm nunta.

N-am avut încotro şi m-am dus la ei. Era inima-n mine ca plumbul.

— Hai acasă ! i-am zis fetii.

Da' Sterică de colo :

— Las-o, mă, nu căuta s-o-ntorci din drum. A făcut-o, a făcut-o. Dacă tinerii s-au înţeles şi s-au unit, înseamnă că asta-i voia lui Dumnezeu.

— Ei, am zis eu, măcar să fie ăsta leacul, dar zău că tare nu-mi place descîntecul. Mă mir de dumneata, nea Sterică : repede ai mai lăsat din preţ la avere şi le-ai dat binecuvîntarea. Ştii că Anişoara n-are zestre decît două pogoane de pămînt ?

Sterică a făcut-o pe supăratul :

— Ce-i tot dai zor, mă, cu zestrea ? Zestrea cea mai scumpă e dragostea şi-nţelegerea.

Şi zi-i, şi zi-i... A sărit şi nevastă-sa cu gura : că vreau să-i stric viaţa fetii şi s-o nenorocesc. A sărit şi Anişoara, să-i ţie hangul : că dac-o iau de lîngă Adam, ea-şi face seama şi-o s-o am pe suflet...

Şi dac-au tăbărît toţi, din toate părţile, şi mi-au făcut capul călindar, m-am înmuiat. Am plecat fruntea şi m-am supus. Am zis că aşa o fi soarta.

Deabia într-un tîrziu mi-am dat eu seama pentru ce dădea zor Sterică să ne încuscrim... În martie fusese plenara aia mare de la partid, unde s-a vorbit despre pămînt şi că să facem gospodării colective.... Pentru alde Sterică înţărca bălaia. Şi dac-a văzut hoţul dincotro bate vîntul, şi-a supt burta şi a strîns cureaua. S-a tras spre fund, ca linul în nămol. Pînă atunci ţinuse în arendă zece pogoane de pămînt ale moştenitorilor unui avocat — şi-a luat mîinile de pe ele şi le-a lăsat pîrloagă. Avea un trior, l-a vîndut. A vîndut şi o pereche de boi. Argatului i-a dat drumul, nu i-a mai trebuit nici noră cu avere. Una ca Anişoara îi pica taman bine...

Aşa am ajuns eu cuscru cu Sterică Nistor. Cuscru de ochii lumii, că altminteri intrasem la stăpîn. Nu mai munceam în dijmă la el, munceam pe degeaba. Cu noi s-a pricopsit de doi argaţi buni, fără plată. Iată de ce vorbea el de voia lui Dumnezeu... Şi după aia, ţine-te pînză să nu te rupi !

La vreo trei luni după ce s-a cununat Anişoara cu Adam, vine Sterică la mine şi-mi zice că să le facem casă tinerilor.

— De ce, măi cuscre ? m-am mirat eu. N-aveţi destulă casă ? Cîţi sînteţi de nu-ncăpeţi în cinci odăi?

Sterică s-a uitat strîmb la mine.

— Ia nu te mai băga tu — zice. Încăpem, nu-ncăpem, asta nu-i treaba ta.

N-am mai zis nimic. În anu-ăla ne-am şi apucat să facem casa pe un loc al lui, mai la marginea satului. Am făcut eu cărămidă, var şi ţiglă, am cărat nisip, pietriş, mă rog, tot ce trebuia. Ca să-i ajut pe ăi tineri, mi-am vîndut şi vaca şi porcul şi oile şi găinile. Mi-a rămas bătătura pustie. Ba era cît p-aci să rămîi şi fără boişorii ăştia. Şi-acuma să i-o las, nu ? — răcni moş Enache, întorcîndu-se scurt în loc, ca lupul, şi fulgerînd-o din ochi pe Anişoara. Să-i las hoţului casa ? Da' prost aş mai fi !

...De atunci, de la casă — reveni oftînd la firul povestirii — de atunci s-a ales fata mea cu surpătură şi rimatismă...

Toamna, casa a fost gata la roşu. Am bulgărit noi şi am tencuit o odaie şi s-au mutat tinerii să ierneze în ea. Şi cît am robotit noi la casă, Sterică a făcut ce-a făcut pe la Sfat, l-a mînjit pe agentul agricol, l-a mînjit şi pe perceptorul de atunci — acum ăştia sînt la puşcărie, că i-a prins şi cu alte potlogării — a dat bani, vasăzică şi şi-a împărţit pămîntul pe din două. Zece pogoane i le-a trecut pe rol lui Adam, iar unsprezece le-a păstrat pe numele lui. Adică dintr-o gospodărie mare şi-ntărită a făcut două, aşa, mai mijlocii.

Mijlocaş, deh ! Aşa se botezase. Nici tu cotă mare, nici tu impozit după avere. Şi trăia ca viermele-n hrean, fir-ar mama lui a dracului ! Nu l-am văzut o dată să dea cioc ! cu sapa şi să-l pîrlească soarele pe cîmp. El şi cu Adam se ţineau de negustorie şi de şmichirii, iar a bătrînă, cuscră-mea, se făcea că-i bolnavă şi tîndălea pe-acasă. Tot greul muncii căzuse pe mine şi pe Anişoara.

Al dracului bine mai era şi ăsta, sta-i-ar în gît să-i stea lui Sterică. Trăgeam, neică, pe arşiţa aia grozavă, cît era ziua de lungă. Ne ieşea fum din spinări, nu alta. Ce ziceam : să fie cuscru-meu mulţumit, să nu-i scoată ochii fetii că a venit de-a gata în averea lui şi nu-i aduce nici un folos. Dar cuscru-meu, parcă nici nu băga de seamă cum ne speteam noi.

Lui tot i se părea că lenevim şi-l simţeam că-i părea rău şi de mămăliga pe care o mîncam. Şi azi aşa, mîine aşa, mă luasem de gînduri. I-am zis fetii :

— Măi tată, ce folos avem noi după atîta muncă ? Pentru cine ne băgăm carnea-n saramură? ia spune. Eu unul m-am săturat. Mi-e silă de viaţa pe care-o trăim, dacă şi asta se mai poate numi viaţă. Am ajuns slugă la dîrloagă.

Anişoara m-a ascultat buimacă şi cu gura căscată. Era ca ăla pe care-l iei repede din somn şi nu pricepe nimic. N-am avut ce alege de la ea. Se prostise. Da, da, se prostise fata mea. Căzuse într-un fel de toropeală. Sufletul îi adormise...

Bătrînul rostise ultimele fraze puţintel cîntat şi grav, ca o litanie. Apoi s-a încovoiat şi a tăcut copleşit de amintiri.

Într-un tîrziu, din codirlă se auzi gungurit vesel de copil.

Moş Enache se-ntoarse, descreţindu-şi obrazul smochinit şi ţepos.

— Te-ai sculat, măi Culăiţă ? Ai făcut ochi ?... Mînca-l-ar taica-mare de flăcău...

Copilul îl privi şăgalnic, cu ochii rotunzi, albaştri, întocmai ca ai maică-si, şi începu să rîdă.

— Rîzi puiule, rîzi ! îl îndemnă bătrînul, gingaş. Tu apuci de mic altă rînduială a lumii şi n-o să mai suferi ce-am suferit noi...

Apoi oftă cu milă nesfîrşită !

— Bietul copil, ce ştie el ! Nu ştie nimic. O să crească fără tată, sărăcuţul. Dar decît cu un tată ca al lui, mai bine lipsă. Ta-su, ehe cîte n-a făcut ca să se scape de el ! Şi acuma, la trebunal, se dădea de ceasul morţii, doar-doar nu l-o pune să-i plătească pensie de întreţinere. Auzi dumneata !...

Suiam domol panta unui grind. Carul rămăsese ceva mai în urmă. Cînd am ajuns pe creastă zărirăm devale, în albăstrimea subţire a înserării, un pîlc de lumini.

— Mai avem niţel şi ajungem acasă, rosti bucuros moş Enache, arătînd într-acolo. Şi deodată palma lui bătucită se ridică în semn de luare aminte.

— Ssst ! I-auzi : pleacă !...

Deasupra, în oceanul văzduhului, lunecau şiruri de gîşte sălbatice, ţipînd prelung a vremuială şi rămas bun cîmpiilor gata de iernare.

— Încă o toamnă... încă un an ! murmură bătrînul, aplecîndu-şi ochii spre pămînt. Of, că repede ne mai trecem. Şi barem de-am trăi cum se cuvine viaţa asta, aşa scurtă cum e. Să ştie tot omul că are un rost pe lume şi n-a trăit degeaba... Dar uite că se-ntîmplă şi altminteri. Mă gîndesc la biata Anişoara. Ce-a făcut ea ? A pornit orbeşte în viaţă, fără să ţie seama de nimic. Şi a me-ers aşa... pînă s-a poticnit. Cînd s-a trezit, şi-a dat seama că-şi irosise ăi mai frumoşi ani din tinereţe. Anii ăştia s-au dus, gata ! Ce-a fost nu se mai întoarce, oricît de rău ţi-ar părea...

— Vezi colo leasa aia de păducei ?

— Parcă... zisei eu cu îndoială.

— Acolo sînt alea două pogoane ale noastre. Le-am semănat cu grîu. Alături e o tarla a colectivei. Tot cu grîu... Ce zici, după toate astea ne-o primi şi pe noi ? Ai?... Ne-am fi scris mai de mult, mărturisi cu părere de rău. Ne-am fi scris, dar vezi că eram legaţi la gard. Eeei, bine c-am scăpat şi aşa. Vorba aia : ţi-ai rupt un picior şi eşti mulţumit că nu ţi le-ai rupt pe amîndouă ; iar dacă le rupi pe amîndouă, zici bogdaproste că nu ţi-ai rupt şi gîtul. Aşa şi cu noi. Putea fi şi mai rău...

Dădu în tusea aceea bătrînească, icnită şi gemută, care-l făcea să se cutremure din tot trupul. Horcăi îndelung, ţinîndu-se de leucă, să nu cadă din car. După geamătul final, de uşurare, îşi netezi mustăţile cu podul palmei şi cîteva minute lungi trecură într-un fel de reculegere.

— ...Mult i-a mai trebuit fetii mele, rupse însfîrşit tăcerea glasul lui mohorît, mult i-a mai trebuit, pînă să-şi dea seama la ce moară rea dejugasem... A dus-o rău de tot cu hoţu-ăsta. Cît a fost sita nouă, hai mai treacă-meargă. Cum, necum, cernea. Pe urmă, din ce se-nvechea, mergea tot mai prost. Adam, cînd pica pe-acasă, era mereu cu harţag. Tot timpul trîntea, bufnea şi bombănea. Nimic nu-i era pe voie. Din trîntoriţă şi din posmagă n-o scotea pe biata Anişoara. A început s-o şi bată. Azi o palmă, mîine alta, pîn-a început s-o joace-n picioare. O vedeam eu cu vînătăi şi-o întrebam de unde le are : „Am tăiat lemne şi mi-a sărit o ţandără“ zicea. Sau, că s-a izbit cu uşa. Pînă la urmă mi-a spus :

— Nu ştiu ce e cu el, tată, s-a-nrăit. Se vede că-l apasă ceva pe suflet.

Pe urmă au ieşit nişte vorbe în sat, cum că Adam s-a-ncurcat cu alte muieri şi s-ar fi lăudat că pe Anişoara o ţine numai pînă i-o veni lui la-ndemînă să-şi ia altă nevastă, cu avere. Anişoara n-a crezut. Zicea că astea sînt scorniri, că lumea o pizmuieşte. Dar tot o pişcase un viermuş de inimă... S-a-ntîmplat atunci c-a rămas grea. Îl dobîndise pe copilaşu-ăsta, pe Culai. N-a spus la nimeni. S-a făcut că nu ştie...

...Că dacă ar fi spus, continuă şoptindu-mi la ureche, hoaşca aia de soacră-sa i-ar fi dat niscai fierturi, şi cum ea e slabă de mijloc, l-ar fi pierdut şi pe ăsta. Aşa a făcut şi-nainte. Cotoroanţa era cu ochii pe ea. Cum prindea de veste că... înţelegi... făcea ce făcea şi o lăsa ca stearpă... De data asta Anişoară s-a ferit, cu gîndul că, dac-o avea un copil, Adam o să se mai adune de pe drumuri şi o să se cuminţească.

De astă dată i-a fost uşor să păstreze taina, pentru că socrii şi bărbat-su erau în dîrdoră mare. Forfoteau care-ncotro, ca şobolanii. Hoţu-ăl bătrîn era-n fierbere: se-nfiinţaseră colective.

Trăgea nădejde să dea greş colectivele, iar lumea să se-ntoarcă iar la viaţa de mai-nainte. Ehei, avea el gînduri mari...

Dar n-a apucat să se astîmpere că hop ! se face colectivă şi la noi. Astă vară, pe vremea secerii s-a făcut un comitet în sat şi a început să strîngă cereri de pe la oameni. Într-o săptămînă s-au înscris vreo cinsprezece familii. Apoi s-au înscris şi alţii. In toamnă urmau să facă inaugurarea.

În comitet era şi un văr de-al meu, Stoica. Om nevoiaş şi cu o casă de copii. El e membru de partid şi făcea propagandă mare pentru colectivă.

Mă mînă Sterică la el într-o seară.

— Zi-i, mă, să-şi bage minţile-n cap. S-o lase mai moale cu colectiva, că altfel, deh, nu se ştie...

Eu la început n-am vrut să mă duc. Eram cam supărat cu văru-meu şi nu prea-mi era la-ndemînă să-i calc pragul. Mă vorbise de rău că m-aş fi băgat argat la cuscru-meu şi cu toate că avea dreptate nu-mi plăcuse că şi-a băgat nasu-n oala mea.

Pînă la urmă m-am dus. Văru-meu, un colţos şi-o gură rea, să te ferească sfîntul. Cum m-a văzut, m-a şi luat în răspăr :

— Mă, boier coate goale, te-ai îndurat să mai vii şi pe la noi ? Nu-ţi cade rangul, mă ?

— Ia taci dracului ! m-am supărat eu. Numai ocara ta-mi lipsea acuma.

— Spune, mă ia el din scurt, nu cumva te-a trimis cuscru-tău ?

— Nu, am minţit eu fără să clipesc. Nu m-a trimis el.

— Ei, atunci e bine. Dacă veneai din partea lui, te dădeam în brînci pe poartă. Ce vînt te aduce ? Şi mijeşte a rîde : Nu cumva vrei să intri-n colectivă ?

— Nu încă, zic eu. Acuma nu pot. Nu-i după mine.

— Asta aşa-i, recunoaşte Stoica. Nu-i după tine. Tu joci cum îţi cîntă Sterică. Mult ai de gînd să mai slugăreşti la el ?

— N-am încotro. Muncesc pentru fată.

— Ba munceşti pentru chiabur, prostule.

— Nu-i chiabur, mă, e mijlocaş.

— Mijlocaş ? Asta s-o crezi tu. Dacă-i mijlocaş, de ce nu-şi munceşte pămîntul singur, ai ?

— Cum să muncească, mă, singur atîta pămînt ? zic eu.

— Apăi vezi, prostule ? Asta e. E exploatator. S-a-nvîrtit să-l treacă la mijlocaşi, iar pe tine te-a luat ca acoperămînt, de ochii lumii. Halal să-ţi fie, bine-ai ajuns !

— Şi ce să fac, mă ?

— Ce să faci ? Rupe-te de el şi isprăveşte. Nu-i mai munci pămîntul ca un rob. Să mai muncească şi singur... mama lui, că pîn-acuma numai din munca altora a trăit.

— Bine, măi vere, dar Anişoara... ?

— Ia-o acasă.

— Păi, vine ?

— Dacă nu vine, las-o-n pace — şi-o să deschidă ea ochii.

— Ei nu, zic eu. Asta nu pot s-o fac. Eu pentru fată trăiesc, măi vere. Numai pe ea o am. Cum s-o părăsesc ? Stau lîngă ea şi sufăr, pînă i-o veni minţile la cap.

Stoica a dat din umeri.

— Treaba ta. N-ai decît. Dacă eşti prost, stai şi rabdă.

Am plecat.

Sterică mă aştepta în poartă.

— Ai fost ?

— Am fost.

— Şi ?

— Ce să fie ? Nimic. Omu-şi vede de drumul lui.

— Păi ce facem, mă ?

— Nu ştiu. Ce-o face lumea, om face şi noi.

Cînd mi-a auzit vorba asta, Sterică a scos colţul de lup :

— Aha, zice, te-ai dat cu el. Păi de, păduchele la păduche trage. Eu te-am adus la avere şi tu tragi la sărăcie cu golanii tăi.

M-am răsuflat şi eu :

— La drept vorbind, cuscre, în sărăcia mea o duceam de-o mie de ori mai bine ca în averea ta. Acolo, o ceapă dac-o mîncam, ştiam că-i de la mine şi nu mi-o scotea nimeni pe nas. Aici nu mai am nimic, decît trai prost şi oase rupte...

...De atunci n-am mai avut zi bună cu el. O ţineam tot într-o ceartă. Dac-am văzut aşa, m-am tras în găoacea mea, acasă şi n-am vrut să mă mai duc să-i muncesc. L-am lăsat baltă, taman în toiul muncii. Iar ticăloşii s-au răfuit cu fata.

După seceră, i-a dat ea de veste lui bărbat-su c-a dobîndit copil.

Pe Adam l-a apucat damblaua. A vrut s-o silească să-l lepede, dar nu se mai putea. Copilul mişcase. Ei, şi după aia, să vezi bătaie. Era carnea pe Anişoara ca piftia. O bătea tot în burtă, tîlharul, doar-doar i l-o omorî. N-a izbutit. Copilaşul, săracul, s-a agăţat de viaţă şi nu s-a lăsat. Aşa-i măi Culăiţă ? zise pe un ton greu de numit, întorcîndu-se spre nepotu-său care blodogorea ceva, răsfăţîndu-se în braţele maică-si.

...Astă primăvară, a venit Adam de la drum, băut bine. Era negru de supărare. Auzise de decretu-ăla cu pămîntul — ştii care : ăla unde spune că fiecare are dreptul să păstreze numai atîta pămînt cît poate munci cu braţele lui. I-a căşunat tot pe Anişoara. A bătut-o cu hăţurile. Pe urmă s-a dus şi s-a culcat. Ea deabia s-a mai putut tîrî pînă la prispă şi a căzut în nesimţire. Au dat de ea acolo Sterică şi nevastă-sa. Au tîrît-o pînă-n tindă. Sterică s-a speriat şi a sărit cu gura pe fiu-su !

— Moare, mă !

Adam s-a dus la ea şi a răsucit-o cu faţa-n sus. Era caldă.

— Las-o, zice, că nu moare. Şi dacă moare, atîta pagubă !

Au lăsat-o acolo şi ei s-au pus pe băut. Între timp Anişoara îşi venise în simţiri, dar era atît de zdrobită, că nu se putea ridica. A stat aşa pe pămîntul rece şi i-a fost dat să audă de acolo din tindă tot ce vorbeau socrii şi bărbat-su.

— Mă prostule, îl beştelea Sterică pe Adam, ai grijă cum o baţi, că dac-o omori, înfunzi puşcăria. Nu-i mai da în cap. Dă-i în burtă. De altfel poate că plodul o fi şi murit pînă acuma. Aşa că las-o-n pace şi pe urmă ne-om descotorosi noi de ea...

Atunci s-a dumirit Anişoara... A cuprins-o groaza. S-a ridicat, sprijinindu-se de pereţi şi-a căzut la loc, încovrigată. O apucaseră muncile facerii... Spre dimineaţă a născut. Şi după ce-a născut, de frică să nu-i omoare copilul, l-a luat şi a plecat, în halu-n care era. La plecare a vrut să ia velinţa, ca să-l înfofolească pe copil, dar Adam n-a vrut să i-o dea.

— Îmi trebuie, zice, să-nvelesc calul. Să ştie şi el ce zestre mi-a adus muierea... Ca să vezi ce fel de lighioane sînt ăştia, neică, arză-i focul. Da' lasă, că li s-a-nfundat. La proces i-am rămas, gata. Să plătească, lua-i-ar dracu ! Şi casa nu le-o las, nu. Dacă-i pe dreptate, apăi dreptate să fie !

Intrasem în sat. La răspîntie moş Enache opri boii ca să cobor. O părere de zîmbet fîlfîi, ca un fluture în întuneric, peste cutele frunţii lui. Ar fi vrut să mai adauge ceva dar nu găsea cuvintele potrivite. Oftă uşurel, apoi îşi netezi mustăţile şi înghiţi cu plăcere, parcă-ar fi gustat ceva nespus de dulce.

— Eeei... să ne vedem cu bine. Noapte bună, neică.

Această colectivistă din Hălchiu socoteşte că unei case noi şi frumoase, cum este a ei, îi stă bine o grădiniţă de flori.

CALEIDOSCOP

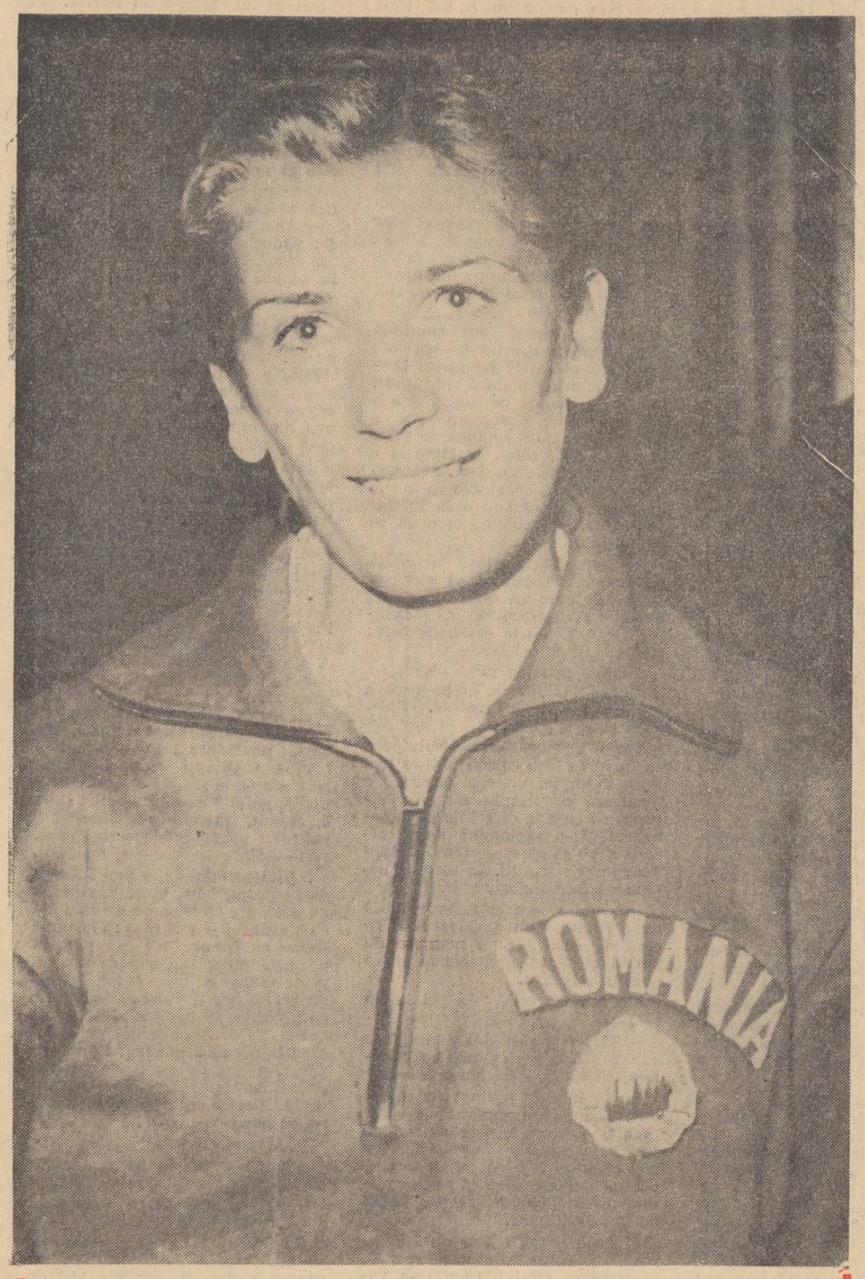

Zbor

Iolandei Balaș

Ce grădini semiramide,
ce umbroase livezi
și șerpuitoare trestii de apă
legănate-n havuze,
ce aripi de păsări supuse,
planind în văzduh, de lumini ametite,
ți-e dat să le vezi ?

Cînd te înalți, saltul tău e un turn
cu trepte-n spirală, severe
și nu mai poți să cazi
și rămii
suspendată-ntre cer și pămînt.
Numai răsuflarea noastră te ține acolo
Și lina sbatere de vînt

În urma ta,
neatinsă nici de fulgerul privirii,
stacheta a rămas nemișcată,
ca o limbă de ceasornic, albă,
care arată ora întîlnirii..

Izbindă !
Asemeni unei păsări ce suie în arbori,
de stele flămîndă,
mai sus, mai sus, din frunză în frunză,
tu ai suit, pe o treaptă
de nici o altă fată ajunsă.

Pleoapele reflectoarelor se aburesc de emoție
și-apoi,
bucuria ne cuprinde stăpînă.
Fată blondă, ia-ne de mînă
și sboară cu noi !

Gheorghe Tomozei

N. LEON (1862—1931)

„Am admirat știința, filozofia și arta germană, dar am avut întotdeauna un profund dispreț pentru militarismul german și organizația prusacă".

(N. Leon)

Doctorul Leon a fost unul dintre oamenii de știință cu renume mondial ai țării noastre, unul dintre întemeietorii învățămîntului parazitologiei la noi, și poate cel mai înflăcărat propagandist al doctrinei evoluționiste și al filozofiei moniste a maestrului său Haeckel.

Figură culturală dintre cele mai populare ale Iașului de-acum o jumătate de secol, el a evocat cu duioșie, în mișcătoarele sale „Amintiri", orașul cărturăresc de care este legată întreaga sa activitate științifică și didactică.

Leon s-a născut la Botoșani în ziua de 15/28 aprilie 1862. Tatăl său, Iorgu Leon, era proprietar rural în ținutul Botoșanilor, mama sa, Zoe Șendrea, se trăgea dintr-o familie bucovineană.

După doi ani, desfăcîndu-se căsătoria cu Iorgu Leon, Zoe Șendrea cu fiul său și cu o fetiță care a murit curînd după aceea, s-a mutat în satul Băiceni, la mătușa sa, Dafina Șendrea.

Copilul, înconjurat de afecțiunea mamei sale, a trăit acolo în mijlocul unei naturi pline de farmec și de poezie, pînă la vîrsta de cinci-șase ani. Leon nu va uita toată viața zilele copilăriei petrecute la Băiceni, însă își va aminti, de asemenea, de atmosfera superstițioasă și religioasă întreținută de babele de la curtea Dafinei Șendrea. El va combate mai tîrziu cu ultima energie atît prin viu grai cît și prin scris superstițiile și influența lor nefastă. „Pînă astăzi — declară el în „Amintiri" — n-am păstrat din creștinismul copilăriei decît ce se poate practica fără credință în supranatural".

După puțin timp, mama sa, căsătorindu-se cu Vasile Antipa, se mută în Botoșani unde acesta practica avocatura. Însă, după doi ani, Antipa murî, lăsînd o văduvă cu încă un copil, Grigore. Este Grigore Antipa, fondatorul de mai tîrziu al Muzeului de la Șosea, care îi poartă numele. Leon era deci frate uterin cu Antipa.

Cursul primar l-a făcut la Pensionul Mironeanu din Botoșani. De abia intrase în liceu, cînd se abătu asupra lui, „cea mai teribilă nenorocire — scrie el — care am simțit-o în viață". Mama sa, pentru care a avut un adevărat cult, moare de febră tifoidă, lăsînd orfani pe cei doi copii, dintre care cel mai mare nu avea încă 12 ani, iar cel mai mic nu împlinise 6 ani.

Parcă-l văd trecînd pe strada Lăpușneanu în ținuta sa originală — jachetă, pantaloni dungați, ghetre culoarea oului de rață — cu nelipsita floare la butonieră, țigara de foi în gură, și după el, de curea, un cîine bernardin, cîinele Pașa, cel mai bun și mai atașat prieten al său.

Nu voi uita niciodată silueta elegantă a lui Leon, capul său rembrandian cu bărbia împodobită de o barbă scurtă și ascuțită și cu fruntea acoperită de o enormă pălărie de catifea cenușie ce umbrea ochii săi albaștri-cenușii, cu strălucire de oțel, a căror privire te sfredelea.

Doctorul Leon nu avea însă numai o distincție somatică, ci și psihică. Pe linie maternă, se pare, el moștenise o sensibilitate ascuțită pentru tot ceea ce e frumos, o inteligență remarcabilă, un spirit ponderat și tolerant și, mai presus de toate, o bunătate rar întîlnită.

La formarea sa spirituală a contribuit atmosfera cărturărească a Iașului unde și-a făcut studiile secundare la cea mai vestită școală particulară de atunci, „Institutul Academic", și cea de la Jena, fortăreața evoluționismului, unde și-a făcut studiile universitare.

La „Institutul Academic" din Iași, Leon a avut o pleiadă de profesori străluciți care au făcut fala învățămîntului: Cobălcescu, Naum, Culianu, Caragiani, Virgolici, Poni, Xenopol, Melic ș.a.

Leon i-a evocat pe toți acești profesori în „Amintirile" sale, din paginile cărora răsare, cu deosebire luminoasă, personalitatea lui Grigore Cobălcescu, acel dascăl neîntrecut care a semănat în mintea elevilor săi ideile evoluționiste și a exercitat asupra lui Leon și a lui Antipa înrîurirea cea mai puternică.

În Iași, o altă mare influență au avut asupra lui Leon ideile sociale ale acelui mănunchi de intelectuali progresiști care au fondat „Contemporanul". Leon a îmbrățișat cu tot entuziasmul lui tineresc ideile socialiste, fără a fi însă un militant. El a fost eliminat din școală pentru motivul că propagă printre elevi ideile subversive ale fraților Nădejde. Colegii săi, însă, s-au solidarizat cu el și, declarînd grevă, au ieșit în corpore afară din oraș, unde au ținut cuvîntări însuflețite. Dar greva care a produs atîta vîlvă n-a ținut decît pînă seara, cînd elevii, care erau interni, au trebuit să vină la culcare, și astfel, spiritul lor revoluționar s-a potolit.

După un scurt stagiu ca student la Universitatea din Iași, unde pe atunci nu erau laboratoare organizate, Leon a plecat la Jena. Ceea ce l-a determinat să se ducă acolo a fost citirea operei lui Haeckel „Istoria creației naturale", care l-a entuziasmat — zice el — „prin frumusețea formei și claritatea argumentațiunii, cu care autorul caută să explice originea universului, originea vieții și originea omului..."

La Jena, Leon a plecat însurat și cu o fetiță, actuala doamnă dr. Lucia Borcea, soția regretatului profesor Ion Borcea, fondatorul Stațiunii de Zoologie marină de la Agigea, care îi poartă numele. Dintre cei șase urmași ai doctorului Leon, singură Lucia Borcea, cea mai mare dintre toți, a urmat cariera părintelui său, devenind o distinsă cercetătoare pe tărîmul parazitologiei, ocupîndu-se în deosebi cu studiul paraziților de la peștii din Marea Neagră.

La Universitatea din Jena, Leon a avut o serie de profesori celebri: Ernst Haeckel (zoologie), Arnold Lang (anatomie comparată), Oscar Hertwig (embriologie), Willy Kükenthal (istologie) ș.a. La Jena el a cunoscut pe L. Büchner, autorul operei Kraft und Stoff și al celor Șase conferințe asupra teoriei darwiniste.

Cu Arnold Lang și cu W. Kükenthal, Leon a legat o strînsă prietenie. Ultimul l-a luat cu el, în 1886, într-o călătorie pe coastele Norvegiei. Stabiliți la Alvoestroem, ei au studiat fauna marină. Mai tîrziu, Leon a lucrat la Stațiunea Zoologică de la Neapole, sub direcția profesorului Anton Dohrn și a lui Salvatore Lobianco. În „Amintiri", Leon vorbește despre stagiul său la faimoasa stațiune, fondată în același an cu Stațiunea zoologică de la Sevastopol.

În 1887, Leon și-a trecut cu un deosebit succes examenul de doctorat sub președinția lui Haeckel, cu teza: Beiträge zur Kenntnis der Mundteile der Hemipteren[1], obținînd mențiunea magna cum laude. El a descoperit în același timp cu englezul Nuttall, așanumita pompă salivară care funcționează ca o seringă și injectează, în cazul țînțarului Anofel-femel, germenul malariei în sîngele omului.

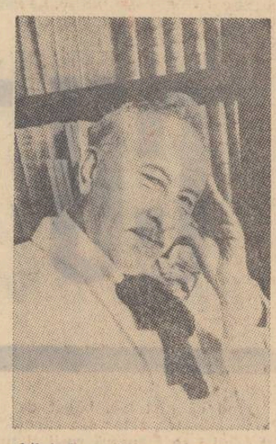

Întors în 1887 în țară, în decembrie a fost ales membru al vechii Societăți de Medici și Naturaliști din Iași și apoi conservator al Muzeului Istorico-Natural.

În 1890, este numit profesor de Științe Naturale la Școala militară din Iași, ca succesor al lui Grigore Cobălcescu, și suplinitor al catedrei de Istorie Naturală medicală din același oraș.

Din 1890 și pînă în 1899, el a fost profesor la Liceul Național din Iași și apoi la Liceul Sf. Gheorghe din București.

Între timp, catedra de Istorie Naturală medicală de la Facultatea de Medicină din Iași fu desființată, iar doctorul Leon silit să părăsească modestul laborator pe care îl înjghebase și-n care începuse să studieze colecțiile de viermi și insecte pe care le adunase după reîntoarcerea sa din Germania. El suplinește apoi catedra de zoologie medicală de la Facultatea de medicină din București timp de patru ani.

În 1899, Leon este numit profesor titular la catedra de zoologie medicală de la Facultatea de Medicină din Iași. În ziua de 4 noiembrie a aceluiași an, a ținut o extrem de documentată lecție de deschidere, asupra rolului zoologiei, la facultatea de medicină, care a fost publicată în limba franceză sub același titlu (Du rôle de la zoologie à la faculté de médicine), în care arată că țelul principal al acestei discipline este acela de a desăvîrși cultura generală a viitorilor medici, deschizîndu-le un orizont mai larg care să le permită a înțelege mai bine anatomia, fiziologia, istologia și embriologia umană.

Leon și-a organizat la Iași, în clădirea nouă a facultății de medicină, un laborator perfect utilat, vrednic să stea alături cu cele din străinătate.

În 1901, are nenorocirea să-și piardă soția, Madelena, născută Castano, rămînînd văduv cu șase copii. În accente foarte duioase el a evocat în memoriile sale amintirea acestei admirabile femei.

„Din această tristă experiență — spune el — am învățat un mare adevăr, pe care mă simt dator a-l comunica și altora, că singurul lucru care-ți produce bucurie este MUNCA sau, cel puțin, te face să uiți mizeriile vieții".

De la profesorul Leon ne-a rămas o serie importantă de lucrări și memorii în deosebi asupra viermilor paraziți și a insectelor hematofage. El a descris cîteva genuri și specii noi de cestode și trematode, fie singur, fie cu doctorul Ciurea. A adus contribuții remarcabile la studiul aparatului bucal de la unele insecte (Hemiptere, Culicide, Simulide).

De asemenea, a publicat o lucrare importantă etnozoologică și etnobotanică, Istoria naturală medicală a poporului romîn (1903), apoi Insectele vătămătoare de la noi (1912), Entomologia medicală (1925), Fauna cadavrelor, Călăuza zoologului, Contributions à l'étude des parasites animaux de Roumanie (1924) ș.a.

A fost inspector general școlar (sub Haret), și în diferite rînduri decan și rector al Universității din Iași.

A avut numeroase și acerbe polemici cu N. C. Paulescu, pe chestiunea religiei, scriind diferite articole, între care Generațiunea spontanee și darwinismul. Cu profesorul Daniel Ciolan din Iași a avut o polemică pe chestiunea monismului. Leon a scris broșura Monismul — religia celor puțini (Biblioteca Lumen No. 55, București), iar Daniel Ciolan i-a răspuns prin broșura Religia celor puțini (Iași, 1910).

N. Leon a murit la București de o boală de cord, în ziua de 4 octombrie 1931, fiind regretat de colegi, studenți și prieteni. La înmormîntarea sa, la Iași a fost un adevărat pelerinaj.

Omul a cărui reputație științifică trecuse de mult hotarele țării, cînd i s-a adus la cunoștință că a fost ales membru al Academiei Române, a declinat această onoare, sub motivul că nici Eminescu, nici Caragiale n-au făcut parte din Academie.

C. Motaș
Directorul
Institutului de Speologie
„Emil Racoviță"

Cum ajută scriitorii germani activitatea literară a muncitorilor

Mișcarea muncitorilor scriitori constituie o parte a revoluției culturale socialiste din R.D. Germană. Ea este paralelă celeilalte mișcări, a scriitorilor care pleacă la locurile de producție pentru ca, pe de o parte, să cunoască și să trăiască realitățile muncii, baza regimului și a culturii noastre și, pe de altă parte, să încurajeze, să deștepte interesul și să îndrume înțelegerea maselor pentru literatură.

Una din premizele nașterii culturii socialiste pe tărîm național este eliminarea — atît din concepția muncitorilor, cît și din aceea a scriitorilor — a separației, instituite de societatea împărțită în clase antagoniste, între munca materială, considerată ca ruptă de spiritualitate și existența „liberă" a omului de cultură. Aceasta trebuie înlocuită cu convingerea fermă a unității organice a personalității productive, creatoare.

Teza aceasta a fost formulată cu un an în urmă la conferința scriitorilor de la Bitterfeld. Procesul este de altfel mult mai vechi ca această întrunire. La Bitterfeld s-a lansat lozinca: „Pune mîna pe condei, tovarășe! Literatura socialistă are nevoie de tine!" Este exemplificativ în acest sens cazul scriitoarei Regina Hastedt. Aceasta a lucrat în mina de cărbuni din Oelsnitz și a colaborat cu minerul Sepp Zach la volumul **Zile cu Sepp-Zech**. Scriitoarea l-a decis pe muncitor să scrie, după ce colaborarea scriitoarei în brigada minerilor a fost o dovadă de seriozitate și disciplină pentru tovarășii ei de muncă în mină.

Regina Hastedt n-a fost nici primul și nici singurul membru al Uniunii Scriitorilor germani care a intrat într-o întreprindere pentru a culege la fața locului material pentru opera lui literară. Cunoașterea temeinică a vieții din întreprinderile industriale de stat și din cooperativele agricole de producție era de mult considerată o necesitate prealabilă oricărei lucrări realist-socialiste. Ceea ce constituia noutatea era faptul că muncitorul nu mai rămînea simplu obiect de studiu pentru scriitor, ci, pășind alături de acesta, devenea colaborator al lui, subiect care-și exprima propria lume interioară și exterioară. După conferința de la Bitterfeld, atît mișcarea scriitorilor intrați în întreprinderi cît și aceea a muncitorilor care scriu au devenit un punct central al atenției și străduințelor Uniunii Scriitorilor germani.

În întreprinderi, tot mai mulți muncitori luptau pentru titlul de „Brigadă a muncii socialiste" cu scopul de a trăi, a învăța și a munci în stil socialist. Pentru propriul lor control, brigăzile țineau un **jurnal** asupra realizărilor și progreselor profesionale, ideologice și morale. Pentru a le ajuta la redactarea acestui jurnal, Uniunea Scriitorilor, în colaborare cu Sindicatele, a organizat un concurs și a trimis un număr important de membri, mai în vîrstă sau mai tineri, în brigăzi. Pentru a veni cît mai mult în contact cu faptele și oamenii despre care vorbeau aceste jurnale, unii scriitori s-au înrolat în brigăzi.

Uniunea Scriitorilor germani a inițiat, atît în capitală cît și în regiuni, cenacluri literare pentru muncitorii care scriu. Foarte adeseori, muncitorii din întreprinderi, care-și dădeau seama de importanța jurnalului pentru dezvoltarea conștiinței și moralei socialiste, dar nu știau cum și ce să scrie, s-au întrunit cu corespondenții de ziar din întreprinderi și au cerut filialelor regionale ale Uniunii Scriitorilor să le trimită un scriitor cunoscut care să le dea îndrumări de creație și măestrie literară. În momentul de față, există în R.D.G. aproximativ 250 cenacluri de muncitori care scriu. În majoritatea cazurilor, ele funcționează în întreprinderi și sînt conduse de scriitori. Altele însă funcționează regulat în afara întreprinderilor și sînt inițiate de organele raionale, de „cabinetele de artă populară" de **Deutsches Kulturbund** și de alte instituții. Ele sînt conduse de redactori ai editurilor, profesori, lingviști etc.

Din cauza numărului relativ redus al membrilor săi, Uniunea Scriitorilor germani nu are deocamdată posibilități mai mari de a veni practic în ajutorul muncitorilor care scriu din cenacluri, cabinete politice, teatre muncitorești și de estradă etc. Scriitorii cei mai cunoscuți și cu experiență au, în cadrul Uniunii, sarcina de a se ocupa în primul rînd de creația lor culturală. Din această cauză, Uniunea are la dispoziția ei mai mult pe scriitorii tineri. S-a căutat o soluție în organizarea, pentru conducătorii cenaclurilor, a unui curs de un an la **Institutul de literatură „Johannes R. Becher"** din Leipzig. Încheiat recent, primul curs a fost absolvit de 25 studenți, în majoritate bibliotecari și funcționari culturali, dar și muncitori care scriu. Pînă în toamna anului viitor, Uniunea Scriitorilor germani va avea în această direcție sarcina de a pregăti materialul didactic și redactarea cursurilor pentru a permite muncitorilor care scriu învățămîntul prin corespondență, pe timp de doi ani, la amintitul **Institut de literatură**. Încă de la 1 octombrie 1960, Uniunea Scriitorilor germani va edita **Scrisori către muncitorii care scriu**. În formă concisă, ele vor da cunoștințele teoretice și practice esențiale despre literatură și arta literară.

În general, U.S.G. vede în mișcarea muncitorilor care scriu și în literatura căreia ea îi va da naștere, în valoarea materialului documentar, baza pe care trebuie să se sprijine literatura germană realist-socialistă.

Karl Ernst Mathias

Scriitoarea Regina Hastedt între tovarășii săi, înainte de intrarea în șut.

ȘTIRI EXTERNE • ȘTIRI EXTERNE • ȘTIRI EXTERNE

Revista sovietică Inostrannaia Literatura *anunță în ultimul număr că va publica în 1961, printre alte valoroase lucrări recente din literatura universală, și viitoarele romane ale lui Mihai Beniuc, Zaharia Stancu și Titus Popovici.*

Discuțiile care au avut loc în februarie la Roma și Torino între Alberto Moravia și Pier Paolo Pasolini asupra temei „realism și decadentism", și care au trezit mare interes în opinia publică italiană, vor apare integral în volum la editura Mondadori *din Milano.*

Cele două premii literare pe care revista poloneză Nowa Kultura *le atribuie anual celor mai valoroase lucrări, au fost acordate romancierului Tadeusz Konwicki pentru romanul* O gaură în cer *și istoricului Kazimierz Kermaniecki pentru studiul* Cicero și contemporanii săi.

Operele complete ale lui Ivan Turgheniev, care vor fi editate de către Academia de Științe a U.R.S.S. în 1960—1965, vor cuprinde 28 volume.
In afara lucrărilor cunoscute, ediția va publica multe texte inedite precum și aproape șase mii de scrisori ale lui Turgheniev.

Tirajul operelor complete ale lui Dickens, editate în U.R.S.S. în 30 de volume, este de 500.000 de exemplare, fără a mai vorbi de edițiile izolate de pînă acum. Cele 24 de volume ale operelor lui Balzac sînt în curs de editare 350.000 de exemplare Tiraje uriașe ating și operele complete ale lui Mark Twain (225.000 de exemplare), Victor Hugo (150.000 de exemplare), J. B. Pristley (150.000 exemplare), George Sand (150.000 exemplare), Kálmán Miksáth (150.000 exemplare), Erich Maria Remarque (150.000 exemplare), O. Henry (150.000 exemplare), Jules Verne (150.000 exemplare).
Trebuie să se remarce că toate aceste ediții de opere complete au fost precedate în anii trecuți de tiraje tot atît de mari.

Un mare succes înregistrează în Polonia romanul Zly de Leopold Tyrmand.
Descriind mediul lumpenproletariatului și acțiunile huliganice din Varșovia antebelică, romanul a cunoscut în scurt timp 20 ediții. Peste hotare, Zly a apărut în ultima vreme în traducere ucraineană la Kiev și în traducere franceză la Paris.

Scriitoarea britanică Nancy Cunard, cunoscută în lumea anglo-saxonă nu numai pentru poeziile ei impregnate de umanitate și generozitate, dar și pentru atitudinea ei curajoasă față de rasism și fascism, a fost internată într-un ospiciu britanic, în urma unei expertize medicale care o găsise demență.
In presa engleză s-au înregistrat voci care și-au manifestat surprinderea și au desmințit seriozitatea diagnosticului. In Franța, unde nu se poate uita sprijinul moral pe care Nancy Cunard l-a dat în timpul războiului mișcării de rezistență, revista Lettres Françaises *se face ecoul îndoielilor prietenilor francezi ai scriitoarei și se cere o neîntîrziată lămurire a faptelor.*

Volumul de poeme ale lui Mihai Beniuc publicat de editura Pierre-Jean Oswald sub titlul La campagne roumaine *este ilustrat de Edouard Pignon.*

Paul Revel va ilustra poeziile lui Eminescu pe care aceeași editură le va edita sub titlul Memento mori.
Cît despre Surîsul Hroshimei *de Eugen Jebeleanu, va fi ilustrat de pictorul Corneille.*

Vasco Pratolini, cunoscutul autor al lui Metello *(apărut și în traducere românească), a terminat și urmarea romanului. E vorba de un volum de peste o mie de pagini care va completa dipticul* O poveste italiană.

Tirajul total al operelor lui Mihail Șolohov în Uniunea Sovietică a atins impresionanta cifră de 27.664.000 volume.
Dacă admitem că, în medie, se calculează cîte cel puțin trei cititori de volum, rezultă că numărul total al cititorilor scrierilor lui Șolohov este de aproximativ 100 milioane numai în Uniunea Sovietică.

Werner Eggerath, fostul ambasador al Republicii Democrate Germane în țara noastră, este și un foarte apreciat scriitor.
Recent și-a publicat unele impresii din timpul ședерii în Romînia sub titlul Fahrt ins Donaudelta und andere Reportagen aus Rumänien *(Călătorie în Delta Dunării și alte reportaje din Romînia). Cartea a apărut la editura „Dietz".*

Discuțiile din presa italiană, în jurul romanului postum al ducelui de Lampedusa Il gattopardo *(Ghepardul), au dus la cercetări în jurul profesiunii participanților la mișcarea revoluționară garibaldiană.*
S-a putut afla astfel că, în afară de 155 militari și marinari de profesie, au participat la debarcarea din mai 1860 pe coastele Siciliei, 25 medici, 19 avocați, 18 ingineri, 22 cizmari, 14 brutari, 12 bărbieri, 10 croitori, 4 tipografi, 4 birjari, 1 negustor ambulant, 1 constructor de orgi, un funcționar poștal, un prestidigitator și... un vînzător de lipitori. In ceea ce privește artele, ele erau reprezentate de un sculptor, un pictor, un scriitor, un fotograf și trei ziariști.

ANCHETA REVISTEI „LUCEAFĂRUL"

1. Cum apreciați activitatea revistei noastre față de sarcina de a oglindi creația tinerilor scriitori și de a o îndruma către temele esențiale ale activității? In ce măsură se oglindesc în „Luceafărul" preocupările tineretului nostru și ce propuneri puteți face în acest sens?

2. Cum apreciați activitatea pe care „Luceafărul" o duce în mijlocul începătorilor, al membrilor cercurilor literare, precum și acțiunea de descoperire a unor noi talente din rîndurile oamenilor muncii? Ce sugestii ne puteți da?

3. Ce ați dori să citiți în paginile revistei noastre privitor la marile sarcini ale planului de 6 ani?

4. Care sînt rubricile cele mai interesante? Ce rubrici noi ați dori să se inițieze?

5. Cum apreciați materialele de critică literară din paginile revistei?

6. Cum apreciați și ce sugestii aveți în privința prezentării grafice a revistei? (Paginație, ilustrație, titluri etc.).

Rugăm cititorii revistei noastre să ne comunice răspunsurile lor la această anchetă, pe adresa „Luceafărul", Bulevardul Ana Ipătescu 15, Raionul Stalin, cu mențiunea „Luceafărul întreabă cititorii".

REDACȚIA : B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51 ; ADMINISTRAȚIA : Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 18.63.99; Abonamente : 9 lei — 3 luni ; 18 lei — 6 luni ; 36 lei — un an ; Tiparul : Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

B/161

BIBLIOTECA CENTRALĂ
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul III, Nr. 19 (54) • 1 octombrie 1960 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

Din sumar:

IUBIRE de Haralamb Zincă * S-A MUTAT O STEA de Fănuș Neagu * MOTIVE NOI ÎNTR-UN COVOR OLTENESC de Ilie Purcaru * CALATORII ÎN COSMOS de prof. univ. Aurel Pîrvu * PAGINA ELEVILOR

DAN DEȘLIU

Avînt

De ce n-ar fi Pămîntul o stea a tuturor,
un parc al fericirii, prin Cosmos călător,
cu pajiștile-n floare și porțile deschise,
cu bolți împovărate de roade și de vise,
cu bănci odihnitoare sub ramuri de măslin,
cu zboruri de columbe în spațiul senin,
mărgăritar albastru, etern scînteietor,
de ce n-ar fi Pămîntul o stea a tuturor?

Pe cine-l doare moartea ucigătoarei spade,
și-n locul ciocîrliei visează canonade?
Minușa cui — pe gheară — se-ntinde să adune
rubinele din cuiburi de sînge și tăciune?
Zbătîndu-se să dreagă vechi lanțuri sfărîmate,
ce temniceri îți cîntă Osana, Libertate,
și-n calea ta înalță din leșuri — baricade,
cînd noi săpăm mormîntul ucigătoarei spade?

Cum tot ce-i viu se-ndreaptă de-a pururea spre soare,
Pămîntu-ntreg privește spre ziua viitoare:
spre fabrica în care stăpînii-s muncitorii,
spre satul cu-nfrățite ogoare și podgorii,
spre pașnica rachetă care-a vestit și Luna
că noi ajungem primii la țintă, totdeauna,
că e cu noi puterea mulțimii de popoare,
că tot ce-i viu se-ndreaptă de-a pururea spre soare!

27.IX.1960.

NICULAE STOIAN

Nava păcii

Motonavei „Baltika"

Atlanticul îl străbătu o navă
Tovarășă de țărm cu „Aurora", —
Același steag i-mpurpurează prora
Încununat de-a lui Octombrie slavă.

Ea duse-n larguri visul tuturora,
Nu dorul după-a Hiroșimei lavă.
Liniștitoare, limpede și gravă
Să sune într-al păcii ornic ora!

Americă, înlănțuită parcă
De-un milenar îngheț mai greu ca plumbul,
Ți-a ancorat la țărm a păcii arcă

E timpul, da, ca în sfîrșit hulubul
Să-și afle loc la porțile cetății
Pe umerii Statuii Libertății!

19.IX.1960

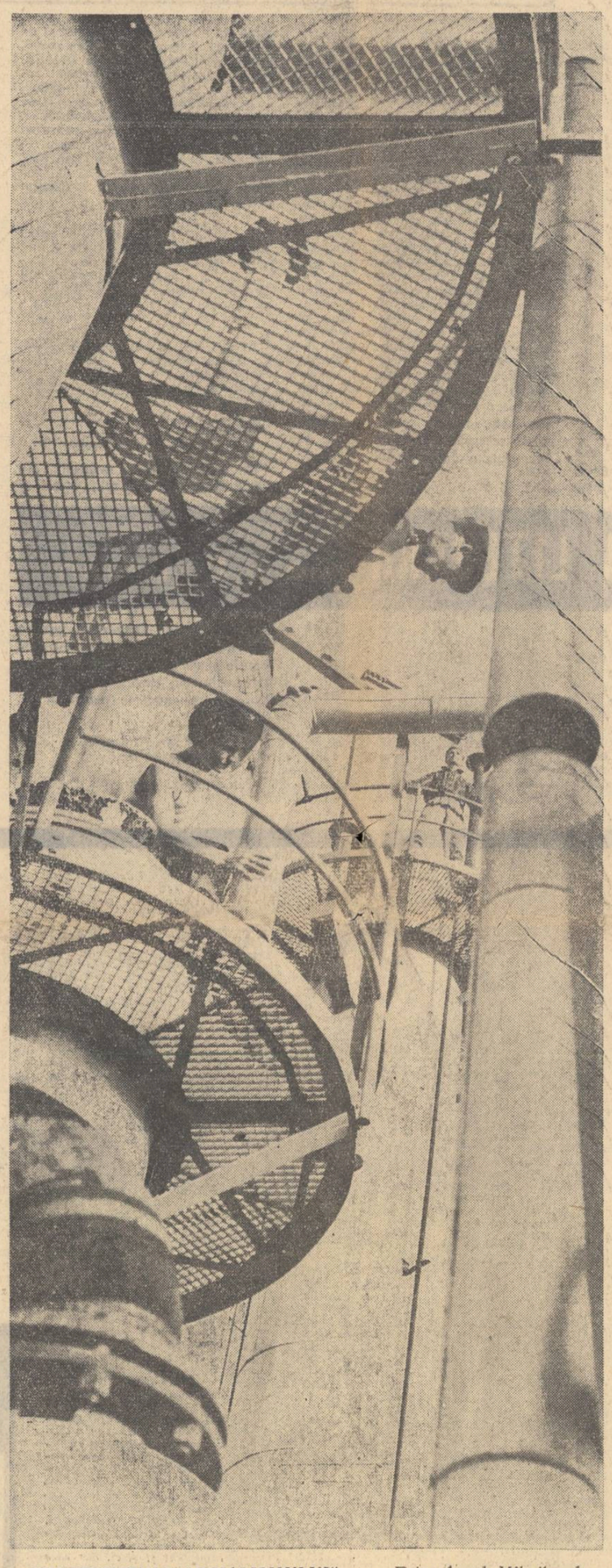

„CONSTRUCȚIILE SOCIALISMULUI" Foto: Aurel Mihailopol

Au început să vorbească popoarele

de DEMOSTENE BOTEZ

Acum 16 ani, cînd se mai auzea bubuitul tunului care din toamna anului 1939 asurzise lumea sub impresia directă și viziunea vie a nenorocirii unui măcel ce durase 5 ani, patru mari puteri, în frunte cu U.R.S.S. au formulat propunerile unei noi Organizații a Națiunilor Unite. 50 de țări și-au pus semnătura pe Charta ei, în Iunie 1945.

De atunci au trecut ani. Litera și conținutul Chartei s-au uitat de unele țări semnatare, dar lumea n-a uitat și are încă vii, și spectrul războiului și manevrele acelor țări uituce, pentru a-l reînvia.

Nu mult după cel de-al doilea război, țările imperialiste au început războiul rece în contra U.R.S.S. și a țărilor socialiste, coalizîndu-se sub influența și conducerea clasei exploatatoare și a clicilor militare, organizînd armate comune și înarmîndu-se pînă-n dinți.

În inventarul acestor armate au intrat arme noi și teribile: bomba atomică, bomba H.

Au crezut că dețin cheia dominației lumii.

Dar geniul sovietic a depășit rapid capitalismul și în acest domeniu. Deși a demonstrat cu prisosință că deține superioritatea pe tărîmul rachetelor intercontinentale și cosmice, U.R.S.S. a promovat în continuare, cu toată tăria, principiul dezarmării generale și totale.

Pentru orice om cu rațiune, pretențiile de dominare a lumii nutrite de oamenii de afaceri occidentali, s-au spulberat. Ei însă, orbiți de tentația avuției și jafului, sînt singurii care n-o înțeleg.

De la începutul activității Organizației Națiunilor Unite și pînă astăzi, U.R.S.S., secondată de țările socialiste, nu au obosit să ia și să propună, necontenit înțelegerea între popoare și mijloace practice realiste pentru stabilirea unei păci durabile.

Astăzi este limpede că singura soluție este coexistența pașnică și dezarmarea generală și totală. Aceasta este necesitatea vitală a epocii noastre, care să asigure tuturor popoarelor cea mai mare prosperitate și lumii un progres necunoscut încă, cu liniște și siguranță.

Astăzi, aceste două deziderate, — formulă a fericirii oamenilor, — reprezintă voința unanimă a popoarelor, a sute de milioane de oameni de pretutindeni.

Propunerea în acest sens a fost făcută de U.R.S.S. prin glasul tov. Hrușciov, încă acum un an, și adoptată cu unanimitate de Adunarea Generală a O.N.U.

Dar chiar țări care au votat-o, nu au făcut altceva în aceste 365 de zile ale anului, decît să o saboteze, să-i schimbe sensul, singurul exact: nimicirea totală a tuturor armelor și desființarea armatelor sub un control internațional eficace.

Astăzi, tot din inițiativa și la cererea U.R.S.S., problema dezarmării este readusă în fața Adunării Generale și, în clipa aceasta, face discuție în sesiunea a 15-a.

În dorința de a se rezolva cu acest prilej problemele legate de dezarmare, fără a mai fi nevoie de întîrzieri, tot Uniunea Sovietică a propus ca țările membre să fie reprezentate la cel mai înalt nivel, prin șefii de state sau de guverne. Opinia publică mondială a primit cu multă bucurie această idee.

Dacă cea de-a 15-a sesiune a Adunării Generale O.N.U. are a dezbate problema dezarmării generale și totale, problemă ce interesează vital toate popoarele lumii și constituie cea mai importantă problemă a zilelor noastre, cea mai elementară logică impune ca ea să fie discutată și rezolvată, nemijlocit, de către reprezentanții cei mai autorizați, de înșiși conducătorii popoarelor.

Cercurile militariste și marile trusturi și fabricanții de arme însă, care înghit numai de la contribuabilii americani 41,5 miliarde de dolari pe an, tocmai această rezolvare nu o doresc.

Dar au început să vorbească popoarele.

Și ele vor ști să impună dezarmarea generală și totală. În țările socialiste, unde poporul este acel care conduce, el a vorbit pe față, de-a dreptul.

În ședința Marei Adunări Naționale din 30—31 august 1960 poporul nostru a vorbit prin glasul fiului său iubit, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, prin toți deputații care au luat cuvîntul, poporul a votat aprobarea Raportului și Hotărîrea ca tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej să conducă delegația Republicii Populare Romîne. Poporul și-a spus cuvîntul și în alte țări decît cele socialiste, atunci cînd au desemnat în delegații, pe conducătorii statelor respective.

Dar și popoarele ținute încă sub dominația clasei exploatatoare au început să vorbească. Opinia publică din acele țări, care nu-i altceva decît expresia voinței poporului, este alături de popoarele iubitoare de pace care luptă pentru dezarmare. Manifestații masive de stradă, marșuri, mitinguri, presă, dovedesc că există un divorț total, o nepotrivire completă între voința popoarelor și conducătorii acelor țări care stăruie în a pregăti un nou război nimicitor.

O imagine din cuvîntarea tovarășului Hrușciov exprimă universal și plastic această situație. E noapte, dar oricît s-ar prelungi ea, zorii vor veni cu siguranță. Și vor veni!

Manifestările isterice ale cercurilor militariste, care trimit avioane de spionaj în ajunul întîlnirii la nivel înalt ce urma să aibă loc la Paris, manevrele organizate de generalii de la N.A.T.O. în Gibraltar, în chiar ziua deschiderii sesiunii în care se discută dezarmarea generală și totală, limitarea zonei de circulație a delegaților popoarelor care luptă pentru pace, și alte gesturi pe cît de provocatoare pe atît de ridicole, dovedesc nivelul scăzut al managerilor războiului rece, obtuzitatea vederilor, deruta, dezorientarea. În locul unei inițiative care să intereseze opinia publică ce stă cu ochii ațintiți asupra sediului O.N.U., — gesturi și apucături neserioase, puerile, ieftine, care nu pot ascunde nici incapacitatea acelor cercuri, nici neputința lor.

Dezbaterile care au loc la O.N.U. nu sînt secrete. Pe calea undelor, glasul apărătorilor păcii face înconjurul lumii ca un semnal al unui nou satelit luminos, purtător al celui mai nobil și mai uman mesaj. El se face auzit cuvînt cu cuvînt de toate cele trei miliarde de oameni. Și toate aceste miliarde de ființe, mai puțin carieriștii morții, furnizorii de arme și clica generalilor cu epoleți tixiți de galoane, doresc pacea și dezarmarea generală și totală.

Atunci cînd mai gîlgîia încă pe cîmpurile de bătaie sînge omenesc și morții erau calzi încă, cercurile conducătoare ale Americii, ale Angliei, ale Franței, sub presiunea popoarelor lor, au semnat preambulul Cartei Națiunilor Unite în care și-au luat angajamentul „să ferească generațiile viitoare de flagelul războiului care, de două ori de-a lungul unei vieți de om, a provocat omenirii suferințe nespuse" și în acest scop: „să fie toleranți, să trăiască în pace unii cu alții într-un spirit de bună vecinătate, să-și unească toate forțele pentru a menține pacea și securitatea internațională".

Acesta e cuvîntul de-atunci al popoarelor. Ele, popoarele, nu și l-au schimbat!

Ce negustori meschini de arginți s-au ridicat să-l nesocotească?!

Poporul romîn e mîndru să susție, în forul suprem al omenirii, cauza păcii și a dezarmării generale și totale, mîndru să fie un pionier care muncește pentru construirea lumii de mîine.

În această nobilă misiune, el dorește delegației noastre, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, succes desăvîrșit.

Un mare poem al libertății

Cuvîntarea tovarășului Gheorghiu-Dej este un minunat cîntec al libertății, al proslăvirii patriei socialiste, al adîncului umanism al epocii noastre.

Ce frumos sună cuvîntul lui și cît de viu se oglindesc simțămintele întregului nostru popor în acest discurs — poem.

Cuvîntarea rostită de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la Adunarea Generală a O.N.U. din 27 septembrie 1960, umple de mîndrie inimile tuturor celor ce muncesc din patria noastră.

A răsunat cuvîntul Romîniei noi, al muncitorilor, al țăranilor și al intelectualilor noștri.

A răsunat cuvîntul patriei noastre, cu greutatea pe care i-o dau succesele construcției socialiste; prin glasul conducătorului delegației romîne, el s-a făcut auzit în întreaga lume, spre bucuria tuturor popoarelor iubitoare de pace și libertate.

Ion Bănuță

Încredere în ziua de mîine

Cuvîntul rostit de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej de la tribuna O.N.U. este cuvînt de pace, menit să contribuie la spulberarea pericolului de război din Balcani și din lume. Pînă mai ieri-alaltăieri — n-a trecut chiar așa multă vreme de atunci — țara noastră, poporul nostru, nu-și putea spune părerea în marile dezbateri internaționale. Și iată că acum ne exprimăm și năzuințele noastre, alături de celelalte delegații ale țărilor socialiste și ale altor popoare iubitoare de pace, împotriva atițătorilor la război, împotriva colonialismului, pentru pace și pentru bună stare în lume. Acest fapt de o semnificație deosebită — ne umple inimile de bucurie, ne dă și mai multă încredere în ziua noastră de mîine, în viitorul nostru comunist.

I. Lăncrănjan

Mîndria tineretii noastre

La New York, în inima capitalismului, în sala de ședințe a Organizației Națiunilor Unite a răsunat mai răspicat ca oricînd glasul păcii. Înflăcărata chemare la dezarmarea generală și completă, pentru destindere și coexistență pașnică, adresată de lumea socialismului prin înalții săi mesageri, se bucură de o autoritate fără de precedent în istoria acestei organizații internaționale și reprezintă în cel mai înalt grad conștiința lumii contemporane.

În ziua cînd a luat cuvîntul de la tribuna O.N.U. tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, împlineam vîrsta tinereții plenare, aceea de 30 de ani. În numele acestei vîrste, în numele marilor ei aspirații, îngăduiți-mi să exprim bucuria sinceră și mîndria că țara noastră a fost aceea care prin cuvintele iubitului nostru conducător a făcut un apel solemn pentru promovarea în rîndurile tineretului a ideilor păcii, respectului reciproc și înțelegerii între popoare.

În seara aceea de marți, 27 septembrie anul curent, cablul telefonic cufundat pe fundul Atlanticului a fost lungă vreme ocupat cu transmiterea către Europa a acestui răsunător și patetic apel adresat umanității. Ecoul stîrnit în inima mea se poate exprima prin aceste cuvinte: grija cu adevărat părintească cu care Partidul Muncitoresc Romîn educă tînăra generație din patria noastră ne oferă prestigiul moral să formulăm în fața O.N.U. aceste idei despre tinerețe și pace care se bucură de adeziunea opiniei publice mondiale. Pentru această grijă, recunoștința noastră întreagă!

Generația tînără a globului, a cărei soartă constituie obiectul istoricei cuvîntări a tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, va fi, fără îndoială, marea și victorioasa generație a comunismului mondial.

Pop Simion

PACEA VA ÎNVINGE

La 23 septembrie 1960, în ropotul a mii de aplauze, a urcat treptele tribunei O.N.U. Nikita Sergheevici Hrușciov, președintele Consiliului de Miniștri al Uniunii Sovietice. Toate cele 2.138 locuri ale sălii erau ocupate, dar acolo era strînsă parcă întreaga omenire, dornică să asculte cuvintele marelui om sovietic. Membranele subțiri ale microfoanelor mai vibraseră și anul trecut, la glasul tovarășului Hrușciov. Atunci, acest glas s-a făcut crainicul unor propuneri de dezarmare care au făcut curînd ocolul globului.

Uniunea Sovietică, primul stat socialist din lume, țara care a lichidat, prima, exploatarea omului de către om, al cărui glorios steag este privit cu dragoste și încredere de oamenii muncii de pretutindeni și a cărei stemă strălucește pe un fanion scînteietor, trimis în lună, luptă cu o energie nesecată, pentru împlinirea viselor de aur ale umanității. Iată unul, cel dintîi din aceste vise: Să piară războiul! Războiul să fie exclus pentru vecie din raporturile dintre oameni! Adio armelor! S-a vorbit mult și demult, despre dezarmare dar nimeni, niciodată, n-a expus atît de clar, atît de ferm esența acestui vis ca tovarășul Hrușciov la precedenta sesiune O.N.U., cînd a prezentat propunerile Țării Socialismului: Dezarmare generală și totală. Să fie distruse mijloacele de ducere a războiului.

Această propunere istorică dă visului secular finalitate, omenirea se află în fața unui plan grandios, constructiv, iar tratativele de dezarmare intră într-o nouă etapă. Guvernul sovietic nu a îngăduit puterilor occidentale să transforme aceste tratative în discuții interminabile, sterile, întrerupte de idilice vacanțe pascale și, retrăgîndu-se împreună cu reprezentanții țărilor socialiste din „Comitetul celor 10", a continuat să urmărească adevăratele căi către dezarmare și s-a situat neobosit în fruntea acestei lupte.

Cercurilor războinice din S.U.A. le convenea de minune să continue asemenea „tratative" pe care le torpilau prin zeci și zeci de metode. Reprezentantul american vorbea bombastic și placid despre pace, în vreme ce pilotul Powers era pregătit pentru zboruri asupra teritoriului sovietic. Această poziție e concludentă și va rămîne în istorie ca un simbol al încercărilor disperate ale capitalismului de a se menține la suprafață. Dar politica obstrucționistă este sortită eșecului. Țările socialiste nu pot fi intimidate și aventurierii războinici, maniaci ai armelor, vor fi înfrînți.

Tovarășul Hrușciov a analizat situația internațională, expunînd cu siguranță și plasticitatea recunoscută unanim, noi propuneri. El a vorbit în numele milioanelor de oameni sovietici. El a vorbit în numele păcii, în numele rațiunii. Aceste propuneri deschid calea către prima etapă a dezarmării, lichidarea tuturor mijloacelor de transportare la țintă a armei nucleare, către asigurarea unui control internațional eficace, către reducerea imediată a efectivelor forțelor armate.

De o importanță capitală și de strictă actualitate este cea de-a doua mare propunere sovietică: lichidarea totală și definitivă a regimului colonial. Pe harta lumii trebuie să existe numai state libere, independente, colonile sînt o dureroasă rană în istoria lumii. Samavolniciile colonialiștilor au umplut de groază milioane de oameni. Acest tragic anacronism al epocii noastre — colonialismul — trebuie să dispară. Energiile popoarelor subjugate trebuie pentru totdeauna descătușate. Conducătorul guvernului sovietic a formulat și aici căi precise și eficiente. Urmînd aceste căi, O.N.U. ar avea posibilitatea să asigure, pe baza liberei exprimări a voințelor acestor popoare, acordarea independenței unui număr însemnat de state, a căror prezență în familia popoarelor planetei este imperios cerută. Nimic nu poate justifica ori apăra colonialismul — și cuvintele primului ministru sovietic au umplut de speranță inimile a milioane de oameni din colonii ori teritorii aflate sub tutelă.

Prin recentul său discurs, al cărui ecou înconjură victorios planeta, tovarășul Hrușciov a contribuit la ridicarea prestigiului O.N.U. El a propus unele schimbări în aparatul executiv al organizației, care nu permit luarea de măsuri pripite ori contraindicate (cum a procedat cu consecvență actualul secretar general) și asigură o conducere și o gîndire colectivă. Acțiunile lui Hammarskjoeld care n-a ținut seama de indicațiile Consiliului de Securitate și a favorizat răsturnarea guvernului legal al Republicii Congo, facilitînd dezorganizarea statului și trecerea puterii în mîinile unor rebeli aserviți colonialiștilor, sînt acțiuni inadmisibile și repetarea lor trebuie împiedicată. U.R.S.S., ca mare putere fondatoare a O.N.U., a adus în discuție strania comportare a guvernului S.U.A. care nu garantează activitatea și deplina libertate și securitate a unor delegații, pe teritoriul american, luînd măsuri discriminatorii.

Conducătorul guvernului sovietic și-a încheiat cuvîntarea rostită la cea de-a 15-a sesiune a O.N.U. chemînd la rezolvarea pozitivă și imediată a marilor probleme aflate în discuție:

„Nu trebuie să mai tergiversăm lucrurile, nu trebuie să mai zăbovim. Popoarele tuturor statelor, indiferent de sistemul social pe care l-ar avea aceste state, așteaptă ca Adunarea Generală a O.N.U., să adopte, în sfîrșit, hotărîri care să corespundă năzuințelor popoarelor".

Sîntem convinși că neuitatele cuvinte ale tovarășului Hrușciov vor găsi un cald răsunet în inimile tuturor oamenilor muncii din întreaga lume.

Glasul țărilor socialiste se face auzit pretutindeni. În acest glas se cuprind acordurile unei simfonii mărețe: simfonia izbînzilor umanității, a liniștii și a creației...

Pacea va învinge!

Gheorghe Tomozei

PROFILURI LITERARE

Ştefan Luca

Ştefan Luca este omul surprizelor. A intrat în arena literară cu volumul de schiţe satirice *Cişmele şi noroi*, provocînd zarvă între critici. Abia se terminaseră pronosticurile entuziaste despre viitoarea sa carieră de autor satiric, cînd şi-a îndulcit uneltele de creaţie comiţînd un volum de povestiri pentru copii. A urmat apoi, pasiunea sa pentru schiţele de analiză psihologică. Şi, în sfîrşit, pentru a deruta complet opiniile despre profilul creaţiei sale, în vremea din urmă, publică fragmente din romanul *Balul intelectualilor* care face parte dintr-un vast ciclu închinat vieţii intelectualilor dintr-un orăşel ardelean din anii imediat următori lui 23 August 1944 şi pînă în zilele noastre.

Nu găsesc exemplu de scriitor care să i se opună mai categoric decît fratele său, Remus Luca. Acesta calm, parcimonios, încet dar cu siguranţă, îşi urmează un drum de creaţie ale cărui jaloane şi le-a fixat de la început. În afară de aceasta, în cărţile sale îi place să povestească pe îndelete, cu ocolişuri picante, dînd importanţă descripţiilor amănunţite de cadru ori de biografie. Dramele eroilor săi, deşi cunosc momente de extremă încordare, evoluează „cătinel" ca să-i folosim expresia, şi într-o atmosferă impregnată de nu ştiu ce zaimpf de poezie. Şi din toată opera se desprinde o stare de seninătate, de limpezime, o alură clasică. Dimpotrivă, cărţile lui Ştefan Luca par a fi scrise de cineva bîntuit de toţi demonii. Stilul este frînt, chinuit, descripţiile sînt retezate prin cîteva rezumate lapidare şi care nu vor să aibe nici o atingere cu poezia etc. Observaţi şi la cîte forme stilistice apelează: unele schiţe sînt scrise sub forma unor scrisori, altele sub formă de monolog sau portret, redat la modul obiectiv de către autor, şi, în sfîrşit, nuvela *Drumul trece prin pădure* este alcătuită ca dosarul unui proces cu transcrierea cuvîntării martorilor, a acuzaţilor etc. Ce să mai discutăm: acest autor se află mereu în febră, într-o necontenită agitaţie şi tumult.

Intervin în cele ce am spus despre particularităţile talentului lui Ştefan Luca. El nu are — ca să spun aşa — un talent pur artistic. Nu zugrăveşte întîmplări ori caractere din simpla plăcere de a face concurenţă vieţii, ci numai dacă îi sprijină cutare sau cutare idee favorită. (De aceea nu-l interesează descripţiile picturale). Ştefan Luca nici nu are o ficţiune epică prodigioasă. Cele mai multe din creaţiile sale pornesc de la fapte petrecute în realitate. O mărturiseşte în *Cuvînt către cititori* din volumul de povestiri *Drumul trece prin pădure*, munca sa reducînd-o cu ostentaţie numai la atît: *„Am schimbat nu mult, nume şi locuri. Se poate ca şi unele întîmplări mai mărunte să le fi amestecat. M-am străduit să le înşir toate aşa cum le-am auzit"*. Urmează informaţii asupra prototipurilor luate ca model în povestirile *Pragul, S-a întors Achim, Zaharie* etc. Îşi spune aici cuvîntul activitatea sa de gazetar care a fost anterioară celei de literat. Mulţi ani Ştefan Luca şi i-a petrecut ca redactor la ziarul din Tg. Mureş. (Chiar în revista Şcolii de literatură, al cărei student a fost, publică nu creaţii beletristice, ci reportaje). Şi, de fapt, el a rămas un publicist, dar un publicist neobişnuit care pornind de la întîmplări reale se înfierbîntă, aceste întîmplări devin parcă ale sale, răspund propriilor sale frămîntări, îl chinuie pînă cînd dau naştere unor schiţe şi povestiri. (Cred chiar că scrie greu, numai după ce şi-a fixat în minte cele mai mici amănunte ale schiţelor sale.).

Ca o remarcă generală observăm că Ştefan Luca se orientează cu predilecţie către situaţiile complicate şi-n care zbuciumul eroilor se află la tensiunea cea mai înaltă. Este curios că această constatare se verifică şi la volumul de povestiri pentru copii. Bunăoară nuvela *Anii de şcoală* zugrăveşte chinurile sufleteşti ale unui copil ai cărui părinţi sînt vitregi şi de o condiţie etică dubioasă, ceea ce face ca în şcoală să cadă asupra sa bănuiala de furt. Trebuie spus că Ştefan Luca manifestă o sensibilitate acută faţă de tot ceea ce atentează la valorile etice superioare, consfinţite de socialism. Se poate spune că aspectele negative din realitate ca: necinstea, făţărnicia, demagogia, înşelătoria etc. îi stîrnesc pur şi simplu furia — aici asociindu-se şi temperamentul său coleric, belicos. Este semnificativ că debutul şi l-a făcut cu un volum de schiţe satirice în care a avut posibilitatea să-şi descarce sentimentele sale de revoltă faţă de birocratism, vezi schiţele: *Ascensoare* şi *Cişmele şi noroi*, — faţă de carierişti — vezi *Avansarea lui Chipăruş*, — faţă de flecari şi de linguşitori — vezi monologul lui Feflea din *Numai două cuvinte*, — faţă de şedinţomani, — vezi în *Onoarea oraşului* etc. Cea mai interesantă este *Cişmele şi noroi*, cea cu zarva între critici. Bălic este proiectat cu mînie în planul grotescului: pentru a rezolva problema noroiului din oraş sigilează cişmelele, împarte bonuri pe cap de om şi de animal cu indicarea dimensiunilor sticlei în care trebuia să se ia o raţie la o oră fixă etc. Inverşunarea autorului este atît de mare, încît îi pune în circă personajului şi acuzaţia că aceasta că în tinereţe ar fi scris poezii decadente. Volumul suferă de multe avînturi puerile pe tărîmul satirei. Se găsesc totuşi caracterizări, situaţii, care pot avea chiar valoare de circulaţie în viaţa de toate zilele autorul militînd pentru înlăturarea elementelor negative din viaţa societăţii noastre, pentru izbînda eticii noi, comuniste.

Ştefan Luca reuşeşte nu odată să-şi struneascā temperamentul său focos care-l împinge către o şarjă ce ignorează procesele de adîncime din conştiinţa oamenilor şi ajunge astfel la schiţele de analiză psihologică. Modelul este evident Liviu Rebreanu. Schiţa *Lala* ne aminteşte de schiţa lui Rebreanu în care o ţărancă, murindu-i bărbatul, izbucneşte în ocări, acuzînd răposatul că i-a mîncat viaţa, că altul îi fusese drag. Oamenii o compătimesc însă, zicînd că din prea multă dragoste pentru cel dispărut îşi pierduse minţile. Leonora din schiţa *Lala*, de asemenea, a ajuns să aibă părul alb lîngă un bărbat care îi fusese impus de părinţi. Tot o înmormîntare — a fostului ei iubit, — face să explodeze simţămintele care nu se stinseseră în decursul atîtor ani. Dar Ştefan Luca urmăreşte o altă linie a conflictului, cu un alt deznodămînt, optimist. Această înmormîntare, face ca atît Leonora cît şi bărbatul ei să iasă din amorţeala sufletească în care stătuseră pînă atunci şi să se clarifice moral. Lîngă trupul lui Lala, Leonora înţelege dintr-odată cît de mare, de mistuitoare şi de consecventă a fost dragostea bărbatului ei faţă de ea care i-a iertat totul, şi a ajuns cu părul alb tot visînd la o regăsire. Finalul sintetizează semnificaţia dramei: *„Prin iarba moale şi deasă săgetau cosaşi verzui. Teofil Pop asculta, împăcat, zvonul necurmat al cîmpiei, plină de-o putere neostoită a vieţii, mereu schimbate"*.

Schiţa este admirabilă, ilustrînd virtuţi alese de analist şi ne mirăm că n-a atras atenţia criticii. Sînt şi alte schiţe în care Ştefan Luca dovedeşte un ascuţit spirit de pătrundere în urmărirea proceselor pe care le produc în conştiinţa oamenilor, transformările revoluţionare din ţara noastră. Bunăoară, povestirea *S-a întors Achim* se ocupă de frămîntările unui fost bogătan, Artimon, în faţa întoarcerii fostei sale slugi trimisă, cu concursul autorităţilor din trecut, la închisoare, pentru o vină ticluită. Achim se întoarce însă în zilele noastre: de aceea Artimon este bîntuit de la o temere ceţoasă pînă la o groază de coşmar, nefiind vorba numai de fosta lui slugă, dar şi de lumea nouă care sancţionează aspru asemenea fapte. Folosind metoda autoanalizei în cadrul monologului, se realizează o construcţie complexă şi veridică a gîndurilor şi simţămintelor personajelor.

In ceea ce priveşte nuvela *Drumul trece prin pădure*, deşi aflăm momente impresionante, în genere nu satisface. Mi-a apărut ca un fel de înşăilare de fişe pentru o viitoare lucrare mai amplă — unele scene cu greutate în compoziţia nuvelei sînt doar schiţate, iar alte personaje pe care am dori să le cunoaştem mai îndeaproape, doar pomenite. Dăm aici de o lipsă mai generală a scrisului lui Ştefan Luca şi care e graba, mai exact spus: e prea agitat pentru a se realiza deplin, abia a devenit învingător într-un domeniu că-l şi atrage altul, n-are puterea de a-şi aduna tot elanul într-o singură direcţie pe care s-o urmărească cu tenacitate mai multă vreme. Dar, în sfîrşit, am spus că Ştefan Luca e omul surprizei. Acum lucrează la un ciclu de roman în care s-ar putea să strîngă într-un mănunchi variatele sale calităţi evidenţiate cu prilejuri diferite, disciplinîndu-şi, sau mai bine zis armonizîndu-şi forţele sale creatoare. In orice caz activitatea lui Ştefan Luca se înscrie printre activităţile care sînt urmărite totdeauna cu un viu interes, deoarece nu se repetă, aducînd aspecte inedite şi neaşteptate.

Al. Oprea

luceafărul
Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director: acad. Mihai BENIUC
COLEGIUL DE REDACŢIE
Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcţie); Dan DEŞLIU (membru în Comitetul de direcţie); Mihu DRAGOMIR (membru în Comitetul de direcţie); V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCĂ (membru în Comitetul de direcţie).

CRONICA LITERARĂ de I. D. Bălan

Miron Radu Paraschivescu: Declaraţia patetică

„Scriu fiindcă văd, fiindcă aud, fiindcă nu sînt laş. Fiindcă ştiu că lumea poate fi schimbată cu mult în bine", mărturisea poetul Miron Radu Paraschivescu în 1935, răspunzînd anchetei organizată de ziarul Facla pe tema: De ce scrieţi?

Era în această formulare categorică sublinierea sinceră şi temerară a unui crez artistic realist, nedezminţit niciodată de poet, erau liniile unui splendid autoportret moral, pe care o cercetare retrospectivă, din unghiul cel mai sever al istoriei literare, l-ar confirma cu prisosinţă.

Intr-adevăr, Miron Radu Paraschivescu a fost dintre aceia care au văzut la timp şi cu claritate politică ascuţitele contradicţii de clasă din societatea burgheză, a auzit oftatul mulţimilor asuprite şi a simţit putreziciunea unei lumi pe care a văzut-o clătinîndu-se din toate balamalele, îmbătată de narcoticele fascismului; n-a fost laş şi a îndrăznit să-i prezică sfîrşitul, într-un moment cînd hîrca bătrînă se credea nemuritoare.

E sugestivă şi elocventă, în acest sens, poezia intitulată simbolic Sfîrşit. Alcătuită din două strofe care înfăţişează două lumi antagonice, una prinsă într-o activitate febrilă de muncă, deşi apăsată şi asuprită, îi inspiră cititorului o robustă încredere în viaţă şi în rostul ei istoric, alta care „nu face nimic", se odihneşte în birouri capitonate, are puterea, dar în al cărei destin poetul întrevede slăbiciunea şi dispariţia inevitabilă de pe arena istoriei. E o poezie nudă, neafectată şi ferită de inutile podoabe stilistice, care izbuteşte însă o imagine artistică plastică, vie şi tocmai de aceea memorabilă.

Imi lipesc tîmpla de pămînt
şi aud oftatul cavernos al minelor;
îmi înalţ ochii pe cer
şi nu văd decît norii de fum
înfăşînd gîtul lung al
coşurilor de fabrică;
în gări, în porturi, pe străzi, pe
cîmpii,
pretutindeni oameni aplecaţi
ridică, sapă, coboară, umblă,
gîfîie, se mişcă, asudă;

numai undeva
într-un birou capitonat şi cu
intrare strict oprită,
cineva şade într-un fotoliu adînc
şi nu face nimic,
fiindcă oamenii cei mulţi fac tot
ce e de făcut,
fac tot ce nu se poate face.
Şi omul singur din biroul capitonat
seamănă în neclintirea lui cu un
condamnat la moarte.

Datînd din 1934, poezia aceasta, împreună cu multe altele, se înscrie, fără îndoială, în tradiţiile luminoase ale literaturii noastre militante, inspirată din lupta oamenilor muncii împotriva exploatării, împotriva fascizării ţării şi pentru libertatea poporului. Versurile poetului aduc pînă la noi autenticitatea acelei epoci, atmosfera socială şi năzuinţele democratice ale maselor populare. Ele apar ca un ecou firesc al acelei vremi, poetul declarîndu-se, cu modestie, mesagerul gîndurilor şi sentimentelor contemporanilor săi. Poezia este, în viziunea sa, expresia faptelor mulţimii, a activităţii creatoare a acesteia şi nu un dat metafizic, cum se străduiau s-o prezinte, în acea vreme, unii poeţi cu conştiinţa aservită esteticii idealiste:

„Nu vă bizuiţi pe mine!
Eu nu sînt decît ecoul şi (uneori)
prevestirea
faptelor voastre
. . . .
Deci
nu vă bizuiţi pe mine
ci pe ceea ce sînteţi, ce faceţi.
Vorbele mele vor spune
singure, această minune.
(Prefaţa)

Intr-o vreme cînd tot soiul de îngeri şi arhangheli invadaseră cîmpul poeziei, izgonind din el ultima urmă de umanitate, — căci pentru versificatorii oficiali ai burgheziei „preţul pîinii sau industrializarea, / nu sînt elemente poetice / cum ar fi duhul sfînt şi îngerii de toamnă" — Miron Radu Paraschivescu, alături de alţi poeţi cu o orientare democratică, printre care amintim pe A. Toma, Emil Isac, Mihai Beniuc, Dumitru Corbea, se apleacă asupra realităţii, caută o cale poetică nouă „calea virgină", „a mîntuirii omului prin luptă". Pe această cale pătrunde în lirica noastră o poezie plină de vigoare, de demnitate şi de dinamism. Versurile lui bătăioase, desferecate de rigorile poeziei clasice, realizează, pentru prima dată la noi, o înrudire organică, intimă, cu versul împletit parcă din plesne de fulgere al poeziei maiakovskiene. Vehemenţa şi degajarea expresiei dintr-o poezie menită a fi aspru rechizitoriu al liricii lîncede şi oficiale, par a porni, fără îndoială, din atitudinea atît de tranşantă a versului maiakovskian:

„Mi-e ruşine de voi, domnilor poeţi;
pentru săraca voastră neputinţă,
pentru că n-aţi făcut decît să vă
gîdilaţi cu floricele de stil
fără să credeţi niciodată, înrăit,
că doar un singur vers v-ar putea
costa şi o viaţă.

Dar ştiţi voi: la vie c'est la poésie.
Ce frumos se spune
Şi ce libidinos o faceţi!
Alunecoşi prin viaţă
ca şi în poezie,
voi n-aţi ars, domnilor poeţi,
în nici una!"
(Ars poetica)

Cuvîntul dur, vorba neplivită din limbajul omului obişnuit, care ar părea lipsite de virtuozităţi poetice intrinsece, aşezate în vers cu pricepere şi măiestrie de Miron Radu Paraschivescu, capătă potenţe stilistice care amintesc pamfletul arghezian:

„Şi e de necrezut într-adevăr
cît de foanfă, de surdă şi de
rablagită vă este lira.
Trece timpul pe lîngă voi ca un
fulger,
ca un blestem cuvenit,
şi urechea voastră nu-l aude,
şi ochii voştri rămîn orbi mai
departe,
poeţilor căzuţi din timp ca frunzele
pomilor, moarte!
(Ars poetica)

Poeziile din Declaraţia patetică — scrise într-o mare măsură între anii 1934-1944 — au o vădită notă polemică, după cum lesne se poate observa. Poetul se războieşte curajos, fără menajamente, cu arta modernistă, decadentă, burgheză, cu tradiţionalismul gîndirist, cu obtuzitatea societăţii burgheze, cu toată organizarea acestei societăţi. Este impresionantă, prin caracterul ei demascator, poezia intitulată sugestiv Scrisoare într-un pachet cu alimente, în care se spulberă ca fumul mitul libertăţilor burgheze. Declarîndu-se solidar cu luptătorii din închisori, care gîndeau „la atîtea lucruri mari şi de toţi aşteptate", poetul exprimă adevărul crud şi amar, privitor la libertatea, demnitatea şi viaţa omului cinstit din lumea burgheză, în care ţara întreagă era transformată într-o imensă închisoare:

„Fiindcă măcar că voi staţi închişi
pe cînd eu umblu în libertate,
aceeaşi soartă ne aşteaptă cu toate,
aceeaşi viaţă aspră şi-acelaşi dor mă
leagă de voi ca pe-un frate.
Şi fiindcă am pomenit de închisoare
şi de libertate,
o să vă amintesc (fiindcă desigur o
ştiaţi dinainte)
că oricare din noi spune că e liber,
minte:
şi eu care privesc cerul întreg,
acuma, cînd umplu pagina scrisorii
ca şi voi care-l vedeţi numai din
curtea închisorii
avem inima la fel de împiedicată şi
înăbuşită,
viaţa la fel de neştiută şi de strivită
la fel de cruntă şi de străjuită
de aceiaşi oameni care v-au băgat
la puşcărie.
Şi care vor să-mi distrugă viaţa şi
mie
spunîndu-mi „om liber". De liber
ce sînt,
pot oricînd să mă vînd
aşteptîndu-l pe cumpărătorul libertăţii mele, în piaţa mare,
care îmi va da un pol pe zi ca să
am chipurile de mîncare,
etc.

Expresia lingvistică pare uneori evident obişnuită, asemănătoare prozei şi totuşi cît de departe e de proză. Forţa poetică stă în francheţa şi frumuseţea sentimentelor, căci sub modestul veştmînt verbal arde o inimă nobilă, pulsează pasiuni generate de un înalt ideal etic. In acest sens, mulţi dintre poeţii tineri care caută mijloace prozodice şi lingvistice noi, pot găsi un model exemplar în poezia lui Miron Radu Paraschivescu. Ei pot observa că inovaţia poetică pentru a se realiza cu adevărat şi cu efecte estetice pozitive trebuie să pornească în primul rînd de la conţinut, de la noutatea universului de idei şi sentimente şi nu de la desagregarea structurii prozodiei clasice.

Nenumărate adevăruri, cuprinse în poezii cu valoare programatică, atestă răspicat un scriitor care, încă din anii negri, tindea să se încadreze în noua metodă de creaţie a realismului socialist. Poetul nu vorbeşte numai în numele său personal: el are mereu viu sentimentul solidarităţii de clasă a poeţilor militanţi în rîndurile mişcării muncitoreşti. Avînd credinţa „că lumea poate fi schimbată în mai bine", pentru el poezia nu este un joc gratuit al spiritului, nici o tînguire jalnică a patimilor egoiste:

Eu şi ai mei nu cîntăm ca să ne
amuzăm,
eu nu plîng cînd trebuie, ca să
vorbesc despre bucuriile vieţii
eu nu mă zbat neputincios între
gînduri şi vorbe,
între fapte şi gînduri.

Eu nu-nfăţişez aici îndoieli şi
spaime
(iar cînd o fac e doar un mijloc sau
un drum,
pentru că eu înfăţişez rezultate).

Caracterul polemic al artelor poetice din volumul lui Miron Radu Paraschivescu nu se limitează la o simplă discuţie profesională pe tema artei. El are implicaţii sociale mult mai adînci şi marchează un important moment din lupta ideologică acerbă dusă de clasa muncitoare, condusă de partid, împotriva ideologiei decadente, reacţionare a burgheziei dintre cele două războaie mondiale. Pentru cel care a urmărit bogata activitate publicistică a poetului, în reviste de stînga ca Reporter, Era nouă şi altele, faptul acesta apare cu atît mai evident şi convingător. In lumina unei astfel de înţelegeri, poezii consacrate unor stări de lucruri şi evenimente politice de mare importanţă în viaţa clasei muncitoare, ca războiul civil din Spania, ca grevele de la Griviţa înfăţişate în poeziile: „Scrisoare de adio, şi Vasile Rotaru (e cît se poate de transparentă aluzia la Vasile Roaită) capătă semnificaţie cu totul deosebită, punîndu-l pe poet în rîndul înaintaşilor literaturii noastre realist-socialiste.

Volumul acesta, cuprinzînd expresia unei conştiinţe lucide, frămîntată într-o epocă grea din istoria poporului nostru, este o mărturie sinceră a luptei antifasciste şi realizează unitar fizionomia morală a unui poet militant, care a văzut suferinţele şi lupta celor mulţi şi-a auzit glasul viitorului socialist, pe care-l trăim astăzi.

ALEXANDRU SAHIA: Scrieri alese

In tradiţiile literaturii noastre realist-socialiste, numele lui Alexandru Sahia se înscrie la loc de cinste. Sahia a parcurs un drum puţin comun pînă la evoluţia fericită pe poziţiile proletariatului revoluţionar. Contactul direct cu concepţia clasei muncitoare, încadrarea permanent militantă în rîndurile partidului au dat perspectivă şi valoare celui care în anii de debut căuta înfrigurat soluţii între umanitarismul generos şi tenta naturalistă. Pentru că, într-adevăr, în cazul lui Sahia se verifică în mod categoric ideea justă că numai asimilarea de către scriitorul contemporan a opticii ştiinţifice asupra fenomenului social conferă operei sale valoare şi interes.

Inţelegerea operei lui Sahia, dreapta ei apreciere sînt greu de realizat fără a avea mereu vii în memorie condiţiile în care a fost elaborată, anii aceia ai deceniului al patrulea, încărcaţi de obtuzitate şi politicianism. Intr-o atmosferă permanent vrăjmaşă, avînd mereu de înfruntat cenzura odioasă şi tembelă şi huliganismele celor aflaţi „pe culmile disperării". Sahia, luminat de învăţătura partidului, a apărat cu pana valorile morale şi sociale ale celor ce muncesc. Publicistul comunist „prezent pretutindeni, scria despre criminalele curbe de sacrificiu (Salariul), *despre înşelăciunea conversiunii datoriilor agricole* (Conversiunea datoriilor agricole), *despre plaga şomajului* (Şomajul), *despre situaţia grea a muncitorilor* (Tragica soartă a muncitorilor din porturi, Accidentaţii Casei centrale nu sînt ajutaţi), *despre procesul ceferiştilor, despre lupta împotriva războiului* (Congresul antirăzboinic), *despre barbaria fascistă* (Ghilotina, Tineretul german), *despre tratamentul neomenos la care erau supuşi deţinuţii politici* (Doftana, Este necesară o grabnică anchetă la Doftana) *etc. Articole scurte, scrise cu nerv, clocotind de dramatism şi pasiune din care iradiază ura demascatoare.*

Unele din reportajele sale, realizate cu o mare economie de mijloace, sînt de neuitat, adevărate creaţii antologice. Portretistica sa, tablourile de atmosferă probează elocvent măsura talentului său, surprinzător de matur. Ne gîndim la acest surprinzător tablou al boxei acuzaţilor în procesul ceferiştilor de la Craiova, lucrat în tonuri dense, cu un alb-negru folosit cu pricepere, la acuarela sugestiv intitulată Crăciunul negru, *la înfricoşătoarea imagine înfăţişînd în toată grozăvia detaliilor măcelul de la Tatar-Bunar, şi la atîtea altele răspîndite cu curaj în presa vremii. Să mai amintim de curajosul reportaj* U.R.S.S. — azi, *scris în urma călătoriei întreprinse în Uniunea Sovietică, prin care se comunicau cititorului romîn informaţii reale despre ţara socialismului, contribuind efectiv la destrămarea vălului de minciuni cu care burghezia încerca să ascundă adevărul.*

Marea forţă de concentrare în idee şi expresie din publicistică o reîntîlnim în schiţe şi nuvele. Ne referim şi la creaţia de debut, dar mai ales la opera realizată în anii de după întîlnirea cu partidul. Ciclul antimilitarist şi antirăzboinic (Intoarcerea tatei din război, Pe cîmpia de sînge a Mărăşeştilor, Execuţia din primăvară şi Moartea tînărului cu termen redus) *demonstrează pilduitor aceasta. Pagini puţine, dar încărcate de material de viaţă, surprind întîmplări tragice, destine năruite nedrept de vitregia capitalistă. Scriitorul comunist care a fost Sahia, socotindu-se dator a demasca strîmbele alcătuiri ale lumii burgheze, se oprea, nu fără motiv, asupra suferinţelor celor mulţi.* Ploaia din iunie, *nuvelă de o mare forţă evocatoare a suferinţelor ţărănimii sărace, impresionează nu numai prin fabulaţia bine condusă, dar şi prin atmosfera aceea de toropeală înăbuşitoare, accentuînd traiul mizer al eroilor. Pe drept cuvînt, G. Călinescu semnala pentru această nuvelă, în Sahia, un pictor al Bărăganului într-un realism transfigurator de panou. Tragismul anecdoticei, izvorît din stricte motivaţii sociale, împrumută parcă liniile dure şi cadrul natural în care se desfăşoară. Aceeaşi optică mobilizatoare o întîlnim şi în acea parte care a adus efectiv valenţe noi în literatura epocii: nuvele cu tematică muncitorească. Pentru întîia oară în literatura vremii, mediul muncitoresc e zugrăvit cu reală înţelegere, eroii apărînd nu ca fiinţe umile, suportînd resemnaţi exploatarea patronului, ci ca luptători activi pentru drepturile lor. Coordonatele principale ale realismului socialist le găsim aici cu emoţie, atestînd îndelungata tradiţie a metodei de creaţie îmbrăţişată azi de întregul nostru front literar.*

Şi în Uzina vie *şi în* Revolta din port, *autorul surprinde momente din viaţa de chin a celor exploataţi. Bozan din* Uzina vie, *accidentat în timpul lucrului, cere zadarnic direcţiei ajutor pentru proteză, rămînînd infirm, fără putinţa de a-şi hrăni copiii care, şi pînă acum, umblau mereu nesătui. In* Revolta în port, *hamalul Gălăciuc, mort într-un accident, şi-a lăsat soţia în mizerie. Dar în ambele nuvele, atmosfera nu e cu totul sumbră. Muncitorii au înţeles forţa organizării şi luptă cu tenacitate pentru drepturile lor. Tocmai această trăsătură a eroului colectiv luminează cadrul general, sugerînd speranţa muncitorilor în vremurile ce vor veni. E ceea ce numeam tragismul mobilizator, optimist, al literaturii lui Sahia.*

Ediţia apărută recent la E.S.P.L.A. este negreşit cea mai bogată din opera lui Sahia. Ea întruneşte laolaltă o parte din articole şi reportaje, fragmente din amplul reportaj U.R.S.S. — azi *şi unele din schiţele şi nuvelele sale. In acest fel se oferă cititorului de azi, şi în special celui tînăr, posibilitatea cunoaşterii unei opere mult preţuite. Serviciul ar fi fost însă infinit mai mare dacă această ediţie ar fi adunat mai multe opere caracteristice pentru diferitele perioade ale creaţiei lui Sahia.*

Lectura volumului este substanţial înlesnită de ajutorul prefeţei şi al postfeţei. G. Macovescu evocă, într-o prefaţă cunoscută mai de mult, epoca în care a scris Sahia, creionînd un tablou cald, patetic al regretatului prieten şi tovarăş. Pompiliu Marcea realizează o analiză multilaterală a operei lui Sahia, izbutind să-i surprindă trăsăturile caracteristice. Tînărul istoric literar face dovada unui real simţ sintetic, realizînd o interesantă încadrare a creaţiei autorului Revoltei în port *în tradiţiile noastre realist-socialiste.*

Volumul reconstituie figura luminoasă, patetică, a marelui înaintaş al literaturii noastre contemporane, al scriitorului de mare fineţe şi forţă care a fost comunistul Alexandru Sahia.

DAN GRIGORESCU

PAVEL NILIN: Examenul

Războiul civil înceta. Trupele intervenţioniştilor şi ale gardiştilor albi au fost înfrînte. Rămăşiţe ale acestora s-au constituit însă în bande care jefuiau cooperativele săteşti, terorizau populaţia şi asasinau pe orice reprezentant al noii puteri sovietice. Lichidarea acestor bande, aciuiate în taigaua siberiană, era nu numai o problemă de restabilire a ordinii, ci şi una de prestigiu pentru noua putere de stat, aflată în faţa unui „examen" menit să confirme tăria şi capacitatea sa de organizare. Cîtă vreme populaţia sătească şi a micilor oraşe va continua să fie terorizată de bande de tîlhari şi criminali ca acelea ale lui Klocikov şi Voronţov, încrederea lor în puterea sovietică va fi zdruncinată. In aceste condiţii, o sarcină de seamă revenea lucrătorilor din miliţia judiciară. Dar aceasta era însăşi în faza de organizare, fiind lipsită de cadre de experienţă. O problemă importantă era deci aceea a formării cadrelor de lucrători în miliţia judiciară. Prima nuvelă cuprinsă în volumul de faţă, Examenul, are din acest punct de vedere şi un pronunţat caracter de polemică cu aşa zisa literatură poliţistă. Inteligenţa, curajul, şiretenia, perseverenţa şi voinţa nu sînt calităţi îndestulătoare pentru un lucrător în miliţia sovietică. Increderea în puterea poporului, dragostea de oameni, intransigenţa faţă de duşman, adînca receptivitate la durerea omenească, străduinţa de a descoperi şi a curma cauzele sociale ale acesteia, iată cîteva din trăsăturile necesare noului lucrător în justiţia populară.

Sensul polemic al celor două nuvele ale lui Nilin nu se limitează la atît. Justiţia nouă trebuie să fie unul din numeroasele mijloace de reeducare a omului, de restituire a acestuia societăţii şi nu pur şi simplu instrument de reprimare mecanică a delicvenţilor şi infractorilor, aşa cum a fost în toate orînduirile bazate pe exploatare.

Ideea aceasta este mai pregnantă în cea de a doua nuvelă a volumului, intitulată Cruzime. *La capătul unor eforturi susţinute, lucrătorii postului de miliţie dintr-un orăşel siberian izbutesc să lichideze o renumită bandă condusă de Klocikov. Printre criminalii făcuţi prizonieri se află şi Lazari Baukin, temut prin cruzimea lui. Ancheta este condusă de comsomolistul Venka Malişev, adjunctul secţiei de miliţie judiciară. De la început tînărul anchetator, înzestrat cu o rară intuiţie psihologică, îşi dă seama că are în faţa sa un om mîndru, inteligent şi şiret, dar care şi-a plecat urechea la minciunile debitate de duşmanii orînduirii sovietice pe seama noilor stări de lucruri din Rusia. Conducînd cu tact şi inteligenţă ancheta, Venka Malişev izbuteşte să sfîşie valul de minciuni ce s-a aşternut pe ochii lui Baukin. Se întîmplă însă ca acesta să evadeze împreună cu alţi doi criminali. Incercările de a-i prinde nu dau rezultate şi miliţienii îşi îndreaptă atenţia în direcţia lichidării bandei lui Voronţov care se subintitulează „împărat al întregii taigale". Lichidarea acestei bande constituie dovada clară a puterii de neînvins a orînduirii sovietice. De multă vreme Venka Malişev urzeşte un plan. Lazari Baukin, criminalul arestat şi evadat, şi-a dat între timp seama că a fost înşelat în buna lui credinţă, şi-a dat seama că orînduirea sovietică îi apără pe muncitori şi ţărani de fostele slugi de pînă mai ieri, aşa cum a fost şi el, de odioşii lor stăpîni şi exploatatori. De aceea el însuşi îl prinde pe Voronţov şi-l predă în mîinile organelor miliţiei judiciare. Iată deci că Lazari Baukin a devenit un alt om. Lucrul acesta îl înţelege Venka Malişev care în timpul deselor discuţii avute cu el şi-a putut da seama de adînca umanitate ce sălăşluieşte într-un asemenea om. Din nefericire însă superiorul lui Venka, şeful secţiei de miliţie judiciară nu înţelege transformarea radicală petrecută în conştiinţa lui Lazari Baukin şi-l tratează pe acesta şi pe oamenii săi la fel ca pe Voronţov şi pe slugile acestuia. In acest moment Venka Malişev începe să trăiască o adevărată dramă sufletească ce va culmina prin sinucidere. Nu motive sentimentale l-au împins pe acest romantic comsomolist la un asemenea gest disperat, ci un principiu de morală comunistă:* „Regulamentul trebuie să impună respect faţă de aceia care se străduiesc să devină oameni", *spune undeva Venka, gîndindu-se la Lazari Baukin.* „Mi-e aşa ruşine de Baukin, încît roşesc pînă în vîrful urechilor şi mă simt copleşit cu desăvîrşire spuse el. Inseamnă că sînt un flecar sau... mai ştiu şi eu ce! Inseamnă că i-am înşelat! I-am înşelat în numele puterii sovietice! Cu ce ochi mai pot să-l privesc acum?" *(pag. 278).*

Evident gestul lui Venka Malişev e pripit, puţin desuet, după cum recunosc şi tovarăşii săi de luptă. Dar el e în deplină concordanţă cu acel soi de romantism visător, încrezător de o potrivă în sinceritatea şi puritatea tuturor oamenilor ca şi în mărețul viitor al poporului.

Spaţiul nu ne îngăduie să insistăm. Cititorul, cel tînăr mai ales, pasionat de aventuri şi extraordinar, va găsi în aceste două nuvele nu numai relatarea unor fapte care să-i potolească această sete, ci şi personaje vii de tipul acelora ale lui Jur, Egorov, Venka Malişev, Iulia Malţeva, adevărate jerbe de lumini, consumîndu-se cu generozitate pentru viitorul fericit al omenirii. In plus el va afla şi numeroase prilejuri de meditare.

D. PETRESCU

O seamă de cuvinte

GEORGE DAN: Pui de Lună

Intr-o recenzie, publicată în Gazeta literară *din 8 septembrie a. c., tov. Modest Morariu discută unilateral noul volum de versuri al lui George Dan,* Pui de Lună, *oprindu-se numai asupra poemului* Rapsodia marinarilor *(pe care-l consideră „piesa de rezistenţă" a volumului, poemul fiind, în fond, o realizare revizuită a unei versiuni din 1954). Acest mod de discuţie denotă o indiferenţă nejustificată faţă de ceea ce volumul lui George Dan aduce cu adevărat nou. Nu sînt luate în discuţie poeziile sale de actualitate, cum sînt, de pildă, cele inspirate de măreţele realizări ale ştiinţei sovietice în domeniul explorării cosmosului, al cuceririi spaţiilor interplanetare. După părerea noastră trebuie insistat cu precădere asupra acestor lucrări izvorîte din dorinţa poetului de a fi interpretul simţămintelor maselor în faţa acestor epocale cuceriri ale lumii doritoare de pace şi progres.*

In poeziile din primele cicluri Pui de lună *şi* Oda lunii *— George Dan ni se relevă un entuziast. Versurile sale sînt străbătute de sentimentul bucuriei de a trăi în era sputnicilor şi de mîndria că cei ce au cucerit cosmosul şi au deschis omenirii noi orizonturi sînt comuniştii. In poezia* Omul în cosmos, *de evidentă vibraţie lirică, poetul exclamă:*

Noi, comuniştii, — am
ancorat în Lună!
Simţim în noi metalul cel
mai scump
Al simţămintelor ce-n piept
irump
Şi laurii de aştri
ne-ncunună!
Nu-s visuri searbăde şi
nu-s vedenii!
S-a împlinit al omenirii vis;
Ce l-au visat de veacuri
pămîntenii:
Da! Porţile spre Cosmos
s-au deschis!
Victorie! Pe alte noi planete
Vor trece, braţ la braţ,
băieţi şi fete...

Ceea ce se străduie să afirme poetul, în poezii ca Spre Lună, Inscripţie pe Lună, Timp frumos, Pui de Lună *este ideea că impunătoarele succese ale ştiinţei sovietice în domeniul cuceririi cosmosului sînt realizate în scopuri paşnice, în numele măreţului ţel al apărării şi întăririi păcii. Poetul e mîndru că lumea socialismului şi a comunismului, din care face parte,* „va duce sîmburele vieţii-n spaţiu", *iar* „pe mările şi munţii Lunii/ Pe continentele din Marte şi Saturn" *vor flutura* „stindardele de pace" (Timp frumos).

Uriaşele realizări de pînă acum ale ştiinţei sovietice îl îndreptăţesc pe poet să scruteze optimist şi entuziast viitorul, să creadă cu putere în victoria deplină a cuceririi cosmosului, a zborului omului cu „puii de lună", cu rachetele, în spaţiile interastrale. Versurile sînt vibrante, sugestive:

Da! Vom zbura cu „pui de
lună"-n cete
Spre Venus, spre Saturn,
spre Jupiter.
Privind pe geam, din
trenuri de rachete,
Cum galaxii de sori —
puzderii pier,

Pentru această deplină victorie a Pămîntului Comunard, poetul ridică, entuziast, paharul: „Poeţi, sus cupa-n căile lactee,/ Să bem pentru Pămîntul Comunard" (Pui de Lună);

Cum s-a mai remarcat, din punct de vedere al reuşitei artistice, versurile lui George Dan sînt de o flagrantă inegalitate. Mai ales în poeziile din celelalte cicluri ale volumului (Ostaşii mei, Cîntece dobrogene, Cîntece de dragoste, Oda lui Enescu, Marine), *poetul coboară uneori la un nivel artistic dureros de scăzut. Multe versuri sînt prozaice, lipsite de suflu liric, încălcînd în mod regretabil regulile versificaţiei şi ale exprimării corecte, fireşti. Stîlcirea cuvintelor pentru rime forţate, repetarea obositoare a cîtorva epitete, imaginile plate, aşternute pe hîrtie fără prea multă meditare şi exigenţă poetică, nu-l onorează pe autor. De la George Dan aşteptăm realizări unitare, de certă valoare, posibilităţile creatoare pe care ni le-a dovedit de mai multe ori pînă acum obligîndu-l la o mai atentă şi mai răbdătoare muncă asupra versului.*

TEODOR VIRGOLICI

HARALAMB ZINCĂ

Iubire

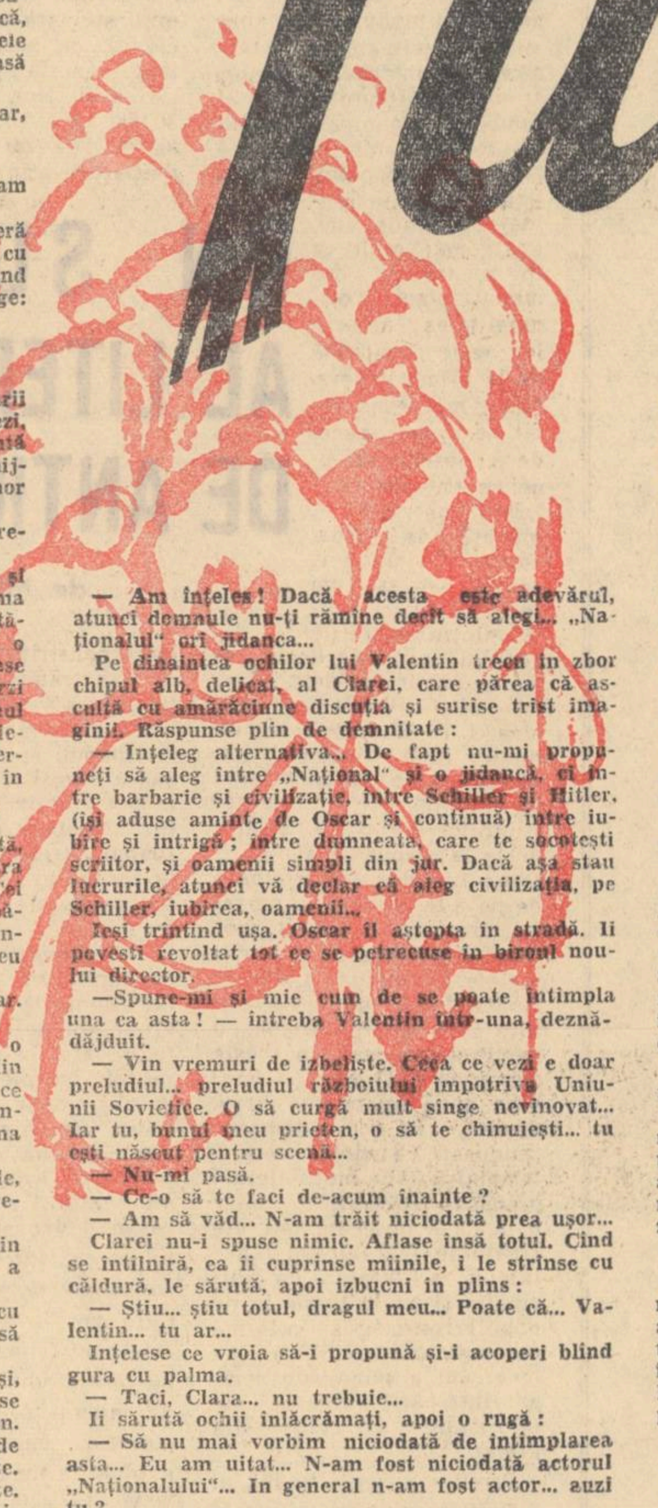

Ceaiul avea loc undeva în apropierea atelierelor Nicolina. Oscar îl conduse pe tînărul actor Valentin Prodan într-o curte mare, care era mai curînd o livadă cu merii dați în floare, apoi intră într-o casă bătrînească, cu prispă, unde-l întîmpină o femeie trecută de patruzeci de ani, grasă și foarte jovială.

— Gazda — o prezentă Oscar, Doamna Negulescu...

— Valentin Prodan!

— Vă cunosc — se bucură femeia. V-am văzut în „Frenezie"... Vă rog poftiți.

Intr-o sufragerie nu prea mare, se adunaseră vreo cincisprezece fete și băieți care discutau cu aprindere pregătirile de război ale Germaniei. Cînd îl zăriră pe Oscar începură să aplaude și să strige:

— Oscar!

— A venit Oscar!

— Noroc Oscar!

Cronicarul se îmbujoră, își îndreptă ochelarii și-l privi pe Valentin cu un anumit înțeles: „Vezi, mă, și cronicarul e un om cunoscut". Il prezentă celorlalți și Valentin înțelese că se afla în mijlocul unor muncitori de la Nicolina și a unor elevi ori studenți.

— Continuați! îi îndemnă Oscar după ce prezentările se terminaseră.

Gazda îl pofti să șadă și luă loc între Oscar și o fată a cărei frumusețe îl tulbură din prima clipă. Il tulbura mai ales părul ei roșcat, pieptănat sobru, peste cap și care-i lăsa descoperită o frunte înaltă, albă, inteligentă. Cînd îi surprinse pe furiș privirile, descoperi că avea doi ochi verzi de culoarea firului de iarbă abia răsărit. Tenul alb, buzele ei pline și umede, surîsul puțin zeflemitor, îl îndemnau s-o privească mereu. Observîndu-l, Oscar îl lovi ușor cu cotul și-l întrebă în șoaptă:

— Iți place?

Valentin roși. Incercă să nu se mai uite la fată, să înțeleagă cîte ceva din discuția ce se desfășura cu o înflăcărare uimitoare, însă nu izbutea. Cei din fața lui, deși unii încă foarte tineri, i se părură a fi mult mai serioși și mai culți decît dînsul. Fără voia sa, gîndurile i se întorceau mereu la fata de lîngă el.

Se servi ceai. Valentin nu se atinse de pahar.

— Bea, mă, nu te sfii! îl îndemnă Oscar.

El totuși nu se atinse de ceai. Il cuprinse o teamă copilărească; dacă o să scape paharul din mînă? Cercetă fețele oamenilor și se întreba ce și cine i-a adunat sub același acoperiș, de ce întrebarea „O să fie sau nu război?" îi pasiona atît de mult.

După ce băură ceaiul, Oscar stinse luminile, aprinse în același timp un bec asemenea unui reflector și se adresă tuturor:

— Prieteni, îl vom asculta acum pe Valentin Prodan de la „Național" recitînd „Scrisoarea a III-a".

Valentin se ridică în picioare. Deodată i se făcu teamă. Fata de lîngă el îl intimida. „Dacă o să mă încurc?".

Oscar îndreptă micul reflector spre dînsul, și, de îndată, trăsăturile sale frumoase, bărbătești, se reliefară în întunericul camerei ca pe un ecran. Valentin zări pentru o clipă sclipirile verzi de smarald din ochii fetei, apoi începu să recite. După primele cuvinte rostite, uită unde se găsește. Versurile îl smulseră din mijlocul contemporanilor și-l aruncară printre oștenii lui Mircea. Recita și, rînd pe rînd, era cînd Mircea, cînd Baiazid, cînd vijelia marii bătălii, cînd ironia amară a poetului.

Cînd termină, izbucniră aplauze. Oscar reaprinse luminile. Valentin se așeză stingher la locul său. Simțea în inimă o mare plăcere care, în loc să-l înveselească îl întrista. Ar fi vrut să plece, să rătăcească solitar pe străzile Iașului. Cu siguranță că pașii l-ar fi purtat spre Copou unde ar fi poposit sub copacul poetului.

Abia auzi întrebarea lui Oscar:

— Vrei să pleci?

— Da!

— Clara, mergi și tu? o întrebă Oscar pe vecina lui Valentin.

Fata se ridică.

— Să mergem! rosti ea, aruncîndu-i lui Valentin o privire fugară.

Noaptea era senină, luminată de o lună înjumătățită. Mirosea a floare de tei. Clara pășea îngîndurată între cei doi prieteni. Oscar aduse vorba despre teatru, dar își dădu imediat seama că nu era ascultat. La un colț de stradă, zise pe neașteptate:

— Eu o iau pe aici... Am uitat... mai trebuie să trec pe la redacție... Am de scris un cursiv. La revedere, copii...

După cîțiva pași, Clara îl luă prietenește de braț și se plimbară în tăcere pe străzile pustii ale orașului. Ca și cînd i-ar fi ghicit simțămintele, ea îl conduse la teiul lui Eminescu. Se așezară pe bancă iar el, după un timp, începu să recite în șoaptă. Apoi tăcu și-și întoarse privirile spre ea. Ochii fetei erau scăldați în lacrimi. Atunci Valentin îi cuprinse umerii firavi, o trase lîngă el și-o sărută.

Așa începu dragostea lui cu Clara Moscovici, studentă în anul III la Facultatea de Chimie.

★

Intr-o zi, Valentin întrebă:

— Tu, Oscar, ești comunist?

— Da! Și nu-mi ascund intenția de a face din tine un bun comunist.

— Eu sînt artist, Oscare, tu uiți lucrul ăsta?

— Știu, ești un artist bun, talentat, de aceea te și vreau în rîndurile noastre.

— N-ai să reușești... Sînt artist... am universul meu...

— O să vedem noi.

Sinceritatea discuției îl cuceri. Nu se împotrivi stăruințelor lui Oscar. Se ducea oriunde îl invita cronicarul să recite. De fiecare dată întîlnea un auditoriu însetat de cultură, sensibil la tot ceea ce recita.

In vara anului 1940 i se încredință rolul lui Ferdinand din piesa „Intrigă și Iubire". Colegii îl felicitară, socotindu-l drept o ființă norocoasă. Pregătindu-și rolul, se apucă să muncească zi și noapte. Oscar îl ajuta; îi aducea articole despre piesă, îi traducea studii consacrate operei lui Schiller, îi urmărea repetițiile, criticîndu-l sau lăudîndu-l cu zgîrcenie. Altă dată filozofa:

— Schiller și Hitler! Doi germani... două epoci... două noțiuni fundamental opuse.

Valentin era în culmea fericirii. Era conștient că pregătește un Ferdinand deosebit, cu subtile semnificații contemporane. Dar fericirea lui nu ținu prea mult. Premiera urma să aibă loc la 15 septembrie. Cu o săptămînă înainte, țara întreagă fu cutremurată de lovitura de stat a legionarilor și a lui Antonescu. In teatru se petrecură cîteva schimbări care-l făcură pe Oscar să exclame:

— Ține-te bine, Valentin, acum începe intriga... iubirea a fost zvîrlită peste bord.

Valentin însă era prea amețit de apropierea premierei ca să poată sesiza ironia prietenului. Intr-una din zile, se pomeni chemat la noul director al „Naționalului", instalat de către legionari. Acesta, un scriitor care se scăldase în toate apele politice, îl primi rece, ținîndu-l, în tot timpul discuției în picioare.

— Sîntem informați că ești în dragoste cu o jidancă și că ai de gînd să te căsătorești cu ea...

Valentin simți cum tot sîngele i se urcă-n cap. Iși spuse că orice s-ar întîmpla, trebuie să-și stăpînească nervii. Nu înțelegea pe baza cărui drept noul director își permitea să se amestece în viața sa.

— Vrem să știm și noi care-i adevărul!

Valentin își ridică privirile aprinse de indignare vrînd să surprindă ochii directorului, dar acesta se feri, adăugînd:

— Am înțeles! Dacă acesta este adevărul, atunci domnule nu-ți rămîne decît să alegi... „Naționalul" ori jidanca...

Pe dinaintea ochilor lui Valentin trecu în zbor chipul alb, delicat, al Clarei, care părea că ascultă cu amărăciune discuția și surise trist imaginii. Răspunse plin de demnitate:

— Inteleg alternativa... De fapt nu-mi propuneți să aleg între „Național" și o jidancă, ci între barbarie și civilizație, între Schiller și Hitler, (își aduse aminte de Oscar și continuă) între iubire și intrigă; între dumneata, care te socotești scriitor, și oamenii simpli din jur. Dacă așa stau lucrurile, atunci vă declar că aleg civilizația, pe Schiller, iubirea, oamenii...

Ieși trîntind ușa. Oscar îl aștepta în stradă. Ii povesti revoltat tot ce se petrecuse în biroul noului director.

— Spune-mi și mie cum de se poate întîmpla una ca asta! — întreba Valentin într-una, deznădăjduit.

— Vin vremuri de izbeliște. Ceea ce vezi e doar preludiul... preludiul războiului împotriva Uniunii Sovietice. O să curgă mult sînge nevinovat... Iar tu, bunul meu prieten, o să te chinuiești... tu ești născut pentru scenă...

— Nu-mi pasă.

— Ce-o să te faci de-acum înainte?

— Am să văd... N-am trăit niciodată prea ușor...

Clarei nu-i spuse nimic. Aflase însă totul. Cînd se întîlniră, ea îi cuprinse mîinile, i le strînse cu căldură, le sărută, apoi izbucni în plîns:

— Știu... știu totul, dragul meu... Poate că... Valentin... tu ar...

Intelese ce vroia să-i propună și-i acoperi blînd gura cu palma.

— Taci, Clara... nu trebuie...

Ii sărută ochii înlăcrămați, apoi o rugă:

— Să nu mai vorbim niciodată de întîmplarea asta... Eu am uitat... N-am fost niciodată actorul „Naționalului"... In general n-am fost actor... auzi tu?

— Valentin...

— Da, da, trebuie să uităm...

Se căsătoriră în acele zile tulburi și se mutară la părinții Clarei, într-o odăiță mobilată modest. In primele zile, apoi și-n primele săptămîni, îi venea destul de greu să se acomodeze cu noua situație. Cu tatăl Clarei, un cojocar cunoscut în tot tîrgul Ieșilor, se înțelese din primele clipe. Bătrînul era vorbăreț, îi plăceau anecdotele și, în timp ce lucra, cînta în idiș și-n romînește.

Mama Clarei însă îi vorbea destul de rar, iar atunci cînd o făcea, nu-și ascundea tonul dușmănos. Valentin închidea ochii. Iși dădea seama că nu avea de-a face cu o femeie rea, ci cu o femeie stăpînită de anumite prejudecăți religioase. De altfel, îi plăcea s-o urmărească discret în fiecare vineri seară și să vadă cum aprinde tradiționalele lumînări, cum se închina în fața lor cu evlavie, plîngînd.

— Obiceiuri bătrînești, îi explica Clara.

Oscar îi ajută să intre în legătură cu cîteva personalități artistice din București și i se oferi un angajament într-o trupă improvizată de un impresar sărac. Avea să colinde țara cu melodrama „Apărarea are cuvîntul". Acceptă. N-avea altă cale. Nu putea să trăiască și el și Clara din puținul ce-l cîștiga bătrînul cojocar.

La plecare, Clara plînse și-l rugă să n-o uite.

— Prostuțo! o liniști el. Cum aș putea să te uit... Sînt doar bărbatul tău...

. . . .

★

In vara aceluiași an, după izbucnirea războiului, se dezlănțui și pogromul antonescian de la Iași. Jandarmii năvăliră și-n casa lor. Valentin și Clara fură arestați și duși în curtea unei cazărmi. Acolo, laolaltă cu alte cîteva sute de oameni, stătură toată ziua, îngrijorați și chinuiți de tot felul de gînduri. Optimiștii spuneau:

— Nu vă speriați. Ni se schimbă doar buletinele de populație.

Pesimiștii plîngeau:

— Ni se eliberează buletine pentru lumea cealaltă.

Clara tăcea și deși era zăduf, se strîngea tremurîndă în brațele lui Valentin. El încerca s-o liniștească:

— O să ne dea drumul... Oameni sîntem...

Ea nu-l contrazicea, dar se vedea că nu crede în vorbele lui.

Spre seară, cînd începu să se întunece, fură scoși în stradă și obligați să se orînduiască într-o coloană lungă și nesfîrșită. Arșița zilei stăruia și oamenii abia mai respirau. Nimeni nu mai întreba: „Incotro?" Erau obosiți, distruși, îndurerați. Valentin însă, la fiecare pas, se întreba „Incotro?" Privea buimăcit în juru-i, ținînd-o pe Clara de mînă. Ea tăcea, supusă.

— Ne duc la gară! spuse cineva.

— La gară!! începură oamenii să exclame.

— La gară!

— La gară!

Murmurul străbătu convoiul de la un capăt la celălalt. „La gară!?" se miră și Valentin. „De ce oare?" Convoiul se tîra încet. In brațele mamelor, copiii plîngeau și Valentin avu senzația că toată coloana nu-i alcătuită decît din niște copii. „Unde sînt goniți? De ce-i gonesc?" Mergea cu ochii-n pămînt, cu sufletul năpădit de rușine. Numai faptul că în clipele acestea atît de ireale se afla lîngă Clara, îl îmbărbăta, îl făcea să-și spună că nu greșește, că de fapt se află alături de umanitate. Intr-o zi cineva va trebui să demaște marea crimă și acel cineva va fi el — Valentin Prodan.

Convoiul înainta prin întuneric încet, presimțind parcă tot ce avea să se întîmple în noapte. Valentin vru să-i spună Clarei: „Păcat, fato! Noaptea asta aduce cu noaptea cînd ne-am cunoscut. Ce frumos răsuna atunci Eminescu! Iți amintești?" Dar Clara i-o luă înainte îndemnîndu-l:

— Pleacă, Valentin! Fugi! Spune-le cine ești și du-te! Salvează-te! S-ar putea ca și tu...

El îi strînse mîna cu brutalitate...

— Taci, te rog, taci...

— Ești un om talentat, Valentin. Noi mergem la moarte.

— Taci, Clara...

Tăcu, iar el, recunoscător, îi cuprinse ocrotitor umerii slabi. Evreii din convoi plîngeau, pășeau în neorînduială, împiedicîndu-se unul de celălalt. Valentin și Clara se lăsau împinși de acest torent omenesc. Nu se mai gîndeau la nimic. Intîmplă-se orice, erau împreună.

Tîrziu, ajunseră la gară. De undeva din oraș, răsunau împușcături, se auzeau țipete, vaiete, părea că tot orașul nu-i decît un vaiet.

— Toată lumea la pămînt! porunci un comisar.

— Toată lumea la pămînt!

— Toată lumea la pămînt!

Oamenii se trîntiră la pămînt, așa cum li se poruncise, unul cu capul între picioarele celuilalt. Jandarmii alergau prin noapte, călcînd peste trupurile oamenilor și urlînd răgușit tot felul de ordine. Valentin continua s-o țină pe Clara de mînă. Pămîntul era uscat, fierbinte, nesuferit.

— Au să ne împuște! strigă cineva. In cap o să ne împuște.

Se stîrni din nou un val asurzitor de murmure, apoi de țipete. Aproape patru mii de oameni plîngeau și încercau să se liniștească reciproc. Valentin închise ochii; i se părea că în felul acesta vaietul mulțimii va înceta. Nu, nu se mai putea stăpîni. Se ridică brusc în picioare și Clara îl întrebă speriată:

— Unde te duci?

El nu-i răspunse. Se îndreptă către primul jandarm, ferindu-se să nu calce trupurile oamenilor și-l întrebă:

— Ce faceți? Nu vă dați seama de ceea ce faceți?

Iși închipuise că jandarmul o să-l înțeleagă, c-o să-i răspundă. Acesta însă îl împinse cît colo, înjurîndu-l și amenințîndu-l că-l împușcă dacă mai scoate o vorbă. Atunci lui Valentin îi veni să urle: „Știi cine sînt eu? Știi cu cine ai de-a face? Sînt actorul Valentin Prodan" însă își dădu seama că totul era de prisos. Reveni lîngă Clara și, înfrînt, se culcă la pămînt, urmărit de privirile ei scăldate în lacrimi. Zise:

— Mi-e rușine, Clara, mi-e rușine de tot și de toate...

Se auzi o rugăciune. Noaptea deveni mai grea, mai apăsătoare, mai înăbușitoare. Și așa cum o ținea pe Clara de mînă, Valentin încercă să se agațe de un punct luminos din viața lui. Infrigurat, cotrobăi multă vreme printre amintiri. Apoi zîmbi în neștire și ea îi surprinse zîmbetul:

— Ce-i Valentin, ce-i cu tine?

Auzi întrebarea, dar nu răspunse. Incerca să se rupă de vuietul înconjurător și să se scufunde în adîncul unei amintiri. Izbuti. Cea de a doua întrebare a Clarei n-o mai auzi. Revăzu și retrăi în gînd seara cînd s-au cunoscut, plimbarea lor la Copou, clipele petrecute sub teiul poetului, primul sărut, versurile lui Eminescu. Clara cunoștea aproape toată poezia lui Eminescu. Și ce frumos știa să recite. Socotea că unele versuri le recita chiar mai frumos și mai emoționant decît dînsul:

„Se bate miezul nopții în clopotul de-aramă
Și somnul, vameș vieții, nu vrea să-mi ieie vamă"

Șuieratul subțire și răscolitor al unei locomotive îl făcu să tresară. Redescoperi noaptea plină de gemete, privirile curioase și triste ale Clarei. Șopti:

— „Se bate miezul nopții în clopotul de-aramă".

Un mărfar lung, cu vagoane vechi, opri în fața mulțimii.

— Valentin, unde ne duc?

Și ca și cînd mulțimea ar fi prins din zbor întrebarea Clarei, începu să urle:

— Unde ne duc?

— Unde ne duc? Urlă și Valentin, dar, în aceeași clipă, se potoli. Iși zise că trebuie să fie calm, lucid, să nu se lase pradă panicii, s-o ferească pe Clara, s-o apere...

— Urcați în vagoane! se auziră ordinele... Urcați!... Urcați!

Din nou se înălță un geamăt sfîșietor ce se întindea parcă peste întreaga omenire. Bărbați, femei, copii, de-a valma, erau împinși și înghesuiți în vagoane ce miroseau a carbid și sulf.

Valentin se surprinse țipînd:

— Ceea ce faceți voi este o crimă... O crimă odioasă...

Cine să-i audă strigătul? Totul se îneca în vaietul de spaimă și durere a mulțimii. Și chiar dacă ar fi fost auzit? „Se bate miezul nopții în clopotul de-aramă. / Și somnul, vameș vieții, nu vrea să ieie vamă". Valul mulțimii îl împingea spre vagoane. De cîteva ori o scăpă pe Clara din mînă, dar se zbătu sălbatec ca s-o regăsească. Nici nu-și dădură seama cînd se pomeniră amîndoi în vagon.

— Clara...

O trase instinctiv de-o parte, lîngă pătratul unei ferestruici împărțită de niște zăbrele ruginite. Gîfîiau și simțeau nevoia să respire aer... aer... Dar văzduhul era încărcat de gemete și vaiete.

— Clara...

Ea se apucase cu mîinile de zăbrele ca și cînd ar fi vrut să se sprijine. Părul roșu, bogat, i se despletise și-i cădea în valuri pe umeri. Valentin îi zări profilul alb, delicat, pe fondul întunecat al vagonului. Deveni dintr-odată stăpîn pe sine, pe puterile sale. I se păru că vede totul nu dinlăuntrul situației, ci de undeva, din afară. Vedea cum oamenii continuau să fie înghesuiți în vagoane, cum jandarmii alergau dintr-o parte în alta. Auzea clar tot felul de țipete:

— Unde ne mai înghesuiți?

— Doamne dumnezeule!

— Saul!... Saul!...

— Unde ne duceți?

— La Podul Iloaiei...

— Saul! Saul! Unde ești, Saul?

— Urcă, mă!

Fură înghesuiți cîte o sută patruzeci de oameni într-un vagon. Valentin încerca din toate puterile s-o ocrotească pe Clara cu propriul său trup, însă apăsarea era mult prea mare și se înfiora la gîndul că ea ar putea fi strivită. „Ușa... măcar ușa vagonului să rămînă deschisă" gîndi Valentin. Să intre aer... Altfel o să ne sufocăm". Clara nu plîngea; se lipise de dînsul murmurînd:

— Te iubesc... te iubesc, Valentin...

— O să ne sufocăm, țipă un bărbat.

— E nevoie de aer, oameni buni, de aer, răspunse altcineva.

Desene de ADRIAN LUCACI

Intr-un colț cîțiva bărbați începură să se roage. Cîntau rugăciunea încet, pe nas, sîcîitor și un deportat urlă:

— Incetați odată, nebunilor, nu există dumnezeu...

Rugăciunea nu încetă. Pe neașteptate însă, se răspîndi zvonul că jandarmii închid ușile vagoanelor, plumbuindu-le. Măsura părea diabolică, de necrezut. Valentin mai nădăjduia încă, tot mai credea că este vorba de o greșeală sinistră, ce va fi îndreptată dintr-o clipă în alta. Ii liniști pe cei din jur, vorbindu-le despre umanitate, dreptate, asigurîndu-i că ușile nu vor fi închise.

— Mata vorbești ca și cînd n-ai fi un pîrlit de ovrei, îi replică un bătrînel...

Valentin simți cum Clara se zbate neputincioasă lîngă el.

— Dumnealui are dreptate — îi luă altcineva apărarea. N-o să închidă ușile...

Ceva mai tîrziu, ușile vagoanelor fură trase și plumbuite. In vagon se făcut întuneric și cu aceasta ultimul licăr de nădejde din sufletul lui Valentin se stinse.

— O să ne sufocăm.

— Pînă la Podul Iloaiei rezistăm.

— Cîte minute sînt pînă acolo?

— Treizeci de minute.

— Domnu' Goldstein cît e ceasul?

Cuvintele se amestecau. Curînd nu mai înțelegea nimic. Fiecare voia să dea cîte o explicație:

— N-o să ne ducă departe!

— O să ne dea drumul!

— E război, nu sînt alte vagoane!

Ochii lui Valentin se obișnuiră repede cu bezna. Deslușea figurile negre, lăcuite de transpirație, ale oamenilor. Aduceau cu niște măști ce se amestecau între ele, amețindu-l.

— O să ne sufocăm!

Intr-adevăr aerul devenea din ce în ce mai greu. Oamenii se înăbușeau. Se auzi șuierul locomotivei.

— Plecăm!

— Și ce te bucuri așa, mă?

— Pînă la Podul Iloaiei sînt treizeci de minute.

Valentin se întrebă: „Și acolo? Acolo ce ne așteaptă?" Trenul se puse în mișcare și-un murmur înviora vagonul. S-ar fi putut spune că oamenii se bucură, că, în sfîrșit, întrezăreau o rază de speranță.

— Domnu' Goldstein cît e ceasul?

— Acuș o să fim la Podul Iloaiei...

Trenul însă se mișca încet, ca un melc. După un timp, oamenii prinseră să se înăbușe, să se topească de căldură:

— Apă...

— Aer... aerr... aerrr...

Valentin vedea măștile lungindu-și gîturile... gurile se deschideau mari, încercînd să absoarbă cîte un pic de aer. Se îngrozi. Presimțea nebunia ce avea să se dezlănțuie.

— Aer... aerrr... aerrrr...

Se iveau zorile; o lumină vînătă se strecura în vagon, decolorînd chipurile negre ale deportaților. Lui Valentin îi amorțiseră picioarele. Incercă să le miște, dar imediat începură înjurături. Clara șopti moale:

— Valentin, dragul meu...

El îi căută mîna, o găsi și degetele lor se încleștară spasmodic.

— Curaj, Clara, curaj...

— Mă înăbuș, Valentin.

— Nu mai vorbi...

— Aer... aerrr... răcni o femeie și încercă să-și croiască drum către ferestruica vagonului. Ceilalți n-o lăsară, nici n-aveau cum s-o lase.

— Domnu' Goldstein cît e ceasul? Mai avem mult pînă la Podul Iloaiei?

— Ca de aici pînă la cer.

— Aerrr... aerr...

Aerul se împuțina și oamenii nădușiți, însetați, cuprinși de spaima morții, se apucară să-și smulgă hainele de pe dînșii.

— Aer... aerrr...

— Aer, șopti Clara rușinată...

— Curaj, Clara, curaj!

Trenul opri în cîmp. Deportații începură să bată cu pumnii în scîndurile vagonului și să țipe:

— Apăăă!

— Dați-ne apă!

— Apăăă!...

Tot trenul urla și plîngea. Valentin își dădea seama că trebuie să-și drămuiască orice mișcare, să nu se lase prins în panica celor din vagon, își controla fiecare gînd, fiecare gest. I-ar fi povățuit și pe ceilalți să facă la fel, dar înțelese că totul ar fi fost de prisos. Numai aerul și apa ar mai fi putut potoli țipetele oamenilor.

— Apă... apă!...

— Vrem apă...

Trenul porni din nou, tîriș ca după mort. Soarele se înălțase și acum încingea văzduhul secătuind și ultima fărîmă de aer din vagon.

— A murit! striga un glas de adolescent. A murit tata!

Nebunia se dezlănțui. Oamenii — rămași goi — gîfîiau și colcăiau ca niște viermi mari cenușii și lucioși, ferindu-se parcă din calea morții. Valentin o împinse pe Clara într-un colț gata s-o apere.

— A murit! se tînguia același glas de adolescent.

— Murimmm!...

Băteau cu pumnii în scîndurile vagonului.

— Apăăă!

— Murimmm!...

— Să ne rugăm, fraților, lui dumnezeu...

— Du-te dracului cu toate rugăciunile din lume.

Curînd, oamenii ajunseră la capătul puterilor; bătaia pumnilor lor răsuna din ce în ce mai slab, iar deportații se împleticeau și cădeau unul peste altul, fără vlagă. Unii se mai ridicau, alții nu. Valentin fu primul care înțelese primejdia. O înțelese mai cu seamă atunci cînd Clara rosti:

— Vreau să dorm... mi-e somn...

Speriat, el o zgîlții cu putere:

— Nu, nu, Clara! Brusc strigă: oameni buni, nu adormiți... Somnul vă păcălește... nu adormiți...

— Da, da, să nu adormim, încuviințară cîteva glasuri.

— Oameni buni!

Deportații, doborîți de lipsa aerului se lăsau moale și adormeau, Valentin se repezi la ei, lovindu-i.

— Treziți-vă!.... N-adormiți!...

Trecea de la un om la altul, se lupta cu fiecare.

— Aerrr! murmurau cei ce-și deschideau ochii.

Alți patru tineri urmară pilda lui Valentin, se apucară să-i zgîlțîie și să-i trezească pe cei care, adormind, se lăsau astfel în brațele morții.

— Nu dormiți, oameni buni!

— Aerrr!...

— Apă!...

Cei mai mulți însă nu mai puteau să reziste: adormeau și se sufocau în timpul somnului. După o altă bucată de drum, vagonul se împărți de la sine în două; de o parte viii, de cealaltă morții... Zece... douăzeci... treizeci... Trenul morții străbătea încet distanța. Iași—Podul Iloaiei. Soarele devenise și el un ucigaș. Arșița sa făcu din vagon un cuptor pe roți.

— Nu mai pot, murmură Clara și căzu fără vlagă.

— Clara!

In locul ei îi răspunse bătaia sacadată a roților. Se aplecă s-o ridice:

— Clara!

O ridică și încercă s-o înghesuie spre mica ferestruică a vagonului. Nu izbuti. Aproape douăzeci de oameni goi — femei și bărbați — se înghesuiau în aceeași direcție. Urlă:

— Moare!

Nimeni nu-i sări în ajutor. Nimeni nu se dădu în lături pentru a-i face loc la ferestruică și, neputincios, rămase cu ea în brațe. Mai tîrziu, cînd „măștile" îi cerură s-o ducă de partea cealaltă a vagonului, urlă iarăși:

— Ați înnebunit... N-a murit!...

O ținea mereu lîngă dînsul și-și petrecea degetele prin părul ei bogat. Cîteva brațe lucioase se întîlniseră să i-o smulgă, dar o apără:

— La o parte! Nu puneți mîna pe ea!

Totuși, într-un tîrziu, o așeză singur peste celelalte cadavre. Din clipa asta totul îi deveni indiferent. Nu se mai gîndea la nimic; creierul parcă-i încremenise. Se lăsă zdrobit peste un trup. Un picior se ridică și-l împinse. Ochii i se împăienjeniseră. Apoi, cineva se repezi la dînsul și-l scutură:

— Scoală! Nu dormiii!

— Nu, nu dorm! răspunse el fără convingere. Respirația îi devenea anevoioasă; se sufoca. Cerul gurii i se uscase, limba la fel, buzele-i erau sărate. Coșul pieptului îi ardea. „Apăăă"! I se păru că fusese aruncat într-un cuptor fierbinte și undeva lîngă dînsul se zbate Clara, el încearcă să ajungă la dînsa, dar lipsa aerului îi îngreună mișcările.

— Aeer! Aeer! își auzi propriul său glas, după care, totul se scufundă într-o prăpastie cuprinsă de flăcări.

Cînd se trezi, era întuneric. Simți adierea răcoroasă a vîntului. Deasupra, descoperi cerul înstelat și o lună ciuntită. Incercă să se ridice, dar simți atingerea rece a unor cadavre. „Unde mă găsesc"? Fulgerător, își aduse aminte de „trenul morții". Se ridică în capul oaselor și se uită în jur. Intelese; fusese aruncat în cîmp peste o stivă de cadavre. Ceva mai încolo zări silueta unui jandarm. Stătea cu pușca la umăr. Valentin îl strigă:

— Hei, omule!

Jandarmul se răsuci pe călcîie; văzu atunci ridicîndu-se un „cadavru", scoase un țipăt de groază și-o luă la fugă în noapte.

Valentin vru să-l oprească, să-l întrebe unde se găsește, unde fusese aruncat, însă nu găsi în el putere să strige. Și așa gol cum era, o luă peste cîmp, în neștire...

Fragment din romanul „Dintre sute de catarge".

LUPTA DE CLASĂ PE TĂRÎM IDEOLOGIC ȘI LITERATURA

IV. DESTIN de Aurel Mihale

Ca și în Ora șase de Nicolae Țic, acțiunea romanului Destin al lui Aurel Mihale începe în anul 1950. O simplă coincidență ? Poate... Uneori însă și coincidențele sînt semnificative. Perioada reflectată în ambele romane e imediat următoare marilor victorii politice ale poporului muncitor din anii 1947—1948. Revoluția socialistă a deschis dintr-odată în fața milioanelor de oameni perspective nebănuite de progres, de afirmare a forțelor creatoare. Se pare că această temă a energiilor creatoare, trezite de perspectiva construcției socialiste, — se dovedește a fi foarte fructuoasă. In orice caz o găsim dezvoltată viguros și convingător în Destin, care deși se subintitulează „ediție revăzută a romanului Floarea vieții" nu păstrează de la acesta din urmă decît schema subiectului și ca atare trebuie să fie apreciat ca o lucrare literară nouă.

Epoca noastră este epoca adevăratei libertăți — cam așa ar putea fi tradusă publicistic ideea romanului. Omul nu mai este condamnat să rămînă ca altădată o jucărie în mîna împrejurărilor imprevizibile, ci poate să-și croiască singur drumul în viață, este făuritorul propriului său destin. Împrejurările îi sînt prielnice. Puterea populară și construcția socialismului îi asigură condițiile necesare ca să se împlinească, ca să-și fructifice înclinațiile și calitățile cu care a fost înzestrat. Depinde numai de om ca să valorifice aceste condițiuni favorabile. In termeni diferiți ideea aceasta o susțin mai toate personajele pozitive ale romanului. Desfășurarea evenimentelor le dă dreptate și astfel ridică părerile unor oameni la înălțimea unor adevăruri obiective.

In consecință principala sarcină artistică pe care și-a asumat-o autorul ar putea fi formulată în felul următor: să înfățișeze cititorilor niște destine umane în măsură să dovedească justețea tezei sale.

Din acest punct de vedere cel mai reușit ne pare „destinul" lui Vlad Oprișa, care nu e un simplu personaj ilustrativ ci un tip. Caracterologic Oprișa se înscrie în seria personajelor covîrșite de puterea propriei pasiuni. In felul cum apără, fără prea mult discernămînt, fără să fie atent la părerile altora — orice idee numai pentru că e a lui, e ceva donquijotesc. Totodată are ceva din Gelu Ruscan al lui Camil Petrescu. In ipostaze variate tipul a trecut prin diferite epoci și diferite literaturi. Dar în trecut a fost întotdeauna strivit tocmai din cauza caracterului său rigid. Viața nu-i răsfață niciodată pe cei „apucați". Tocmai de aceea soarta oamenilor prizonieri ai propriilor pasiuni era tragică în lumea dominată de dictonul „homo homini lupus".

In lumea socialistă însă, destinul „tînărului inginer" Oprișa se împlinește cu totul altfel. El se comportă nu o dată într-un fel care ar putea stîrni antipatia violentă a celor din jur. Ajungînd la „gease" Zăvoiu și constatînd că gospodăria e în paragină, se hotărăște pe loc să plece pentru că — mă rog — n-are ce face aici, el omul predestinat cercetării științifice. Nu se gîndește că și pînă la el au stat oameni aici, care așa puțin, dar au făcut totuși ceva, au muncit cum s-au priceput... Oprișa e antipatic și atunci cînd luînd cunoștință de planul de exploatare a bălții, fără să se intereseze măcar de ce a fost elaborat așa și nu altfel, decide sentențios: „planul e prost". E atît de încrezut în superioritatea sa încît și atunci cînd pentru oricine ar fi devenit limpede că fata iubită îl înșeală, nici nu se gîndește la asta. E un tip robit de propria personalitate, mărginit, infatuat. In același timp însă o talentat și cinstit. A crescut ca un copac sălbatic dar sănătos. E ostil moralei burgheze. Parvenirea ca atare nu-l obsedează. E capabil de sacrificii cu condiția că ceea ce i se cere să fie pe linia propriilor „visuri". Cum însă visurile sale sînt generoase și orientate în aceeași direcție cu năzuințele poporului angajat pe drumul construcției socialiste, energia nestăvilită a tînărului se revarsă în albia eforturilor colective și se fructifică bogat.

Dar ca să ajungă aici Vlad trebuia să fie ajutat, trebuia să găsească în jur o ambianță de simpatie, altfel se prăbușea, pentru că în fond oameni ca ei sînt slabi, incapabili să reziste ostilității. Șansa lui Oprișa constă în faptul că a întîlnit în drumul său oameni ca Badea, Ciurea, Vilsan, Silvia, Toma, că acești oameni i-au dat dreptate lui, nu puteau să nu-i dea dreptate, întrucît „visurile" (adică pasiunea) inginerului coincideau cu nevoile revoluției socialiste. In acest fel Oprișa s-a simțit sprijinit de însești forțele motrice ale societății noi, iar acest sprijin i-a dat aripi, i-a permis să-și desfășoare nestingherit forțele creatoare. Angajat, astfel, într-o bătălie grea, în front cu oamenii cei mai înaintați ai timpului, Oprișa nu numai că nu s-a prăbușit (cum se întîmpla cu predecesorii săi tipologici altă dată) ci s-a călit, s-a maturizat, s-a eliberat și de o serie de trăsături urîte, care alterau caracterul său, în fond, pozitiv. Prin această împlinire destinul lui Vlad Oprișa e deosebit de semnificativ. El atestă că în viața nouă, dominată de uriașa dezlănțuire a energiilor creatoare, conduse de partid, personalitățile puternice, chiar insuficient ancorate în viața socială, se pot încadra efortului colectiv, pot crește, se pot dedica din plin pasiunii lor, pentru că mediul înconjurător, colectivul socialist le ajută să îndrepte această pasiune într-o direcție constructivă, generoasă.

In zugrăvirea lui Badea, autorul Destinului parcă s-ar fi călăuzit de preceptul lui Cernișevski, potrivit căruia, ca să dea portretul unui om excepțional, autorul trebuie să-l înconjoare de oameni puternici, înaintați, căci numai într-o asemenea ambianță dimensiunile cu totul neobișnuite ale „eroului excepțional" pot fi reliefate pregnant. Badea e înconjurat de oameni înaintați, reprezentativi pentru viața nouă. Spunînd aceasta nu-l avem în vedere doar pe Oprișa și nici în primul rînd pe el, ci pe Ciurea, Toma, Vilsan, Silvia. Cu toții sînt oamenii datoriei, energici, intransigenți, devotați pînă la capăt cauzei. Și totuși în fața lui Badea pălesc. In comparație cu ei toți, comunistul Badea are ceva în plus, — extraordinara capacitate de a trăi intens, ca pe o frămîntare proprie, tot ce se leagă direct sau indirect de munca sa de partid. Caracterologic Badea e un sentimental. Reacțiile sale sufletești sînt naive, uneori aproape copilărești. Pentru el „inginerul" fără de care gospodăria nu poate fi scoasă din paragină, trebuie să fie îngrijit ca un obiect prețios dar șubred, ușor casabil. Acceptă cu un fel de duioșie reținută și acest rol de dădacă sufletească (ascunsă) a lui Oprișa, numai pentru că între echilibrul sufletesc al tînărului și nevoile muncii există o legătură directă. Badea e un om care nu face doar munca de partid, dar care-și încordează toate facultățile în primul rînd în această muncă. O asemenea dăruire l-a ajutat să descopere (și să intuiască) importanța excepțională a atitudinii juste față de oameni. Măreția lui Badea constă în iscusința uimitoare de a găsi pentru fiecare om măsura corespunzătoare. De aceea e gata să colaboreze cu oricine dacă e cinstit și sincer, iertîndu-i (într-un fel) păcatele mai puțin esențiale, dar îl și mustră virtos pe Oprișa pentru faptul că a văzut în Codin și Nistor doar niște oameni mici și șmecheri, dar nu și dușmani. Prin capacitatea sa de prețuire adecvată a tuturor valorilor umane, Badea se înscrie în rîndul eroilor celor mai înaintați ai literaturii noastre.

O variantă „populară", țărănească a lui Badea trebuia să fie Ciurea. Dar personajul e mai convențional. Ciurea e zugrăvit din afară și deși autorul insistă foarte mult asupra „mirărilor" și „descoperirilor" sale, îi pătrundem cu greu sufletul. E posibil că la aceasta contribuie și absența vieții personale. Gestul eroic al lui Ciurea, care-i încheie viața printr-o apoteoză, e impresionant pe plan poematic. In structura realistă a romanului personajul ocupă totuși un rol secundar.

Vilsan, Toma, academicianul Pamfil și alte personaje pozitive epizodice sînt prezentate sumar, dar implinesc imaginea unui colectiv puternic, capabil să insufle putere unui om lipsit de busolă sigură în viață, cum e Oprișa. O pereche simpatică, zugrăvită pastoral, o formează Ifrim și Paulina.

Principalul personaj pozitiv feminin, Silvia Robu, e o figură deosebit de luminoasă. Vorbind în termenii lui Pușkin, ea apare ca un „ideal" al autorului. Comportarea ei în viață e ireproșabilă și mai ales modestia reunită cu o excepțională tărie sufletească o fac deosebit de fermecătoare. Tocmai de aceea în simfonia pasiunilor desfășurate prin diferite „destine" dragostea ei atît de umilă pentru Oprișa sună ca o disonanță. Nu că nu-l înfruntă — o face uneori, în probleme secundare, dar e incapabilă să-l privească în mod critic, deși alesul inimii sale o merită cu prisosință. Se pare că această comportare, atît de lipsită de personalitate a Silviei (ca așteptia docilă dragostea lui Vlad, ca un fel de pomană) e și un reflex al atitudinii necritice a autorului față de personajul principal. Că Oprișa nu e un om „ideal", că are mai multe „pete" de care „se curăță" treptat, asta se vede, dar cît plătește el pentru greșelile sale, asta se vede mai puțin. Noi cunoaștem peste doi ani din viața lui Oprișa. In acest răstimp el nu suferă nici un eșec. A spune că așa ceva e imposibil, ar fi o aberație.

Astfel ne-am apropiat de problema care ne interesează din punct de vedere al temei comune a articolelor noastre. In „Destin" sistemul de personaje se compune din două grupuri net antitetice. Pe de o parte acei care luptă pentru realizarea „visului" de transformare a bălții într-un lan înfloritor, deci pentru împlinirea în cele mai bune condițiuni a unei sarcini a construcției socialiste, pe de altă parte acei care încearcă pe toate căile să zădărnicească realizarea „visului" amintit. Lupta între cele două tabere formează una din axele principale ale subiectului. In consecință trăsăturile de caracter (deci și superioritatea personajelor pozitive) ar trebui să se reliefeze în cioc nirea, în dejucarea și zădărnicirea uneltirilor dușmane. In realitate însă acest lucru nu se produce pentru că dușmanii mai întotdeauna se grăbesc să se demaște singuri. Codin pregătește cu grijă corpul delict al propriilor sale matrapazlîcuri, Nistor se încurcă prosteste în aventura lui Madarache acesta din urmă acceptă să strice cu cazmale și sape un dig păzit, etc., etc. Personajele negative din roman se angajează în tot felul de acțiuni dușmănoase și criminale, fără ca cititorul să înțeleagă ce vor, care sînt resorturile psihologice ale comportării lor. Istoricește, o asemenea comportare poate că este întrucîtva justificată, ca reflectă — indirect — amploarea victoriei repurtate de poporul muncitor sub conducerea partidului, tăria cuceririlor noului regim etc. Dar dacă istoricește situația se poate explica, artisticește ea este derutantă. Din cele mai vechi timpuri poeții anonimi, pentru a reliefa puterea eroilor populari, le-au scos în față dușmani înzestrați cu forțe neobișnuite: balauri cu cîte șapte și douăsprezece capete, smei înfricoșetori aliați cu forțele supranaturale etc. In romanul Destin, însă, dușmanii eroilor excelează prin micimea caracterologică.

In bătălia ideologică pe care o ducem astăzi pentru triumful conștiinței socialiste, romanul Destin intervine mai ales reliefînd superioritatea oamenilor de tip nou, care se împlinesc ca oamenii în luptă, în muncă, consumînd energiile lor pentru o cauză înaltă. Lor le sînt opuși indivizi din „lumea veche" — meschini, egoiști, amorali, dezumanizați. Din acest punct de vedere, mesajul romanului e lipsit de orice echivoc, fiind subliniat și prin destinul particular al Liei. Prima dragoste a lui Vlad e un caracter slab; vrînd să evite greutățile, ea se lasă atrasă de mirajul înșelător al vieții „ușoare" și este tîrîtă astfel pînă-n marginea prăpastiei. Dar și prăbușirea ei are o semnificație educativă minoră, din cauza orbirii totale a personajului. Capeți impresia că Lia a ajuns unde a ajuns nu atît datorită slăbiciunii de caracter, cît datorită prostiei sale fenomenale. Prostia însă nu se condamnă, ci se compătimește.

Ultima lucrare a lui Aurel Mihale e un roman complex, cu o problematică bogată, instructiv și educativ totodată. Romanul se citește cu interes, subiectul e bine închegat și nu ne îndoim că mai ales tinerii îl vor citi cu mult folos pentru ei. De aceea aprecierea romanului nici nu poate fi epuizată într-un articol. Totuși pe baza constatărilor parțiale încercăm să conchidem că valoarea ideologică a romanului izvorăște mai ales din felul în care e prezentată frumusețea autentică a luptei pentru un ideal înalt și generos (drept calea cea mai sigură pentru cucerirea „destinului") și mai puțin din confruntarea personajelor pozitive și negative, care rămîne întrucîtva schematică. Noi vedem reușita principală a autorului în zugrăvirea tabloului realist de viață nouă, deși recunoaștem că forța de convingere a cărții ar fi și mai mare dacă unele pasaje ar fi fost eliberate de inutilă discursivitate. O mai mare sobrietate în expresie, renunțarea la unele explicații în folosul reprezentării directe a faptelor, o construcție mai strînsă și o anumită ponderare a expansivității autorului, ar fi favorizat, credem noi, tabloul în ansamblu. Dar acestea sînt, de acuma, probleme care depășesc obiectul cercetării noastre. Nu putem încheia decît subliniind esențialul: destinul lui Vlad Oprișa trăiește, „trece rampa" și intervenind activ în viață îi ajută pe constructorii socialismului să înțeleagă mai adînc măreția vieții noi, datoria lor în această viață și mai ales cum luptînd neprecupețit pentru grandioasele sarcini cuprinse în programul construcției socialiste, ei își pot făuri un destin într-adevăr frumos, la care generațiile trecute nici nu puteau visa.

Mihai Novicov

Alfred MARGUL-SPERBER

Noii locatari

Blocuri, blocuri... peste tot răsar.
Unu-ncepe, altul se termină,
Noi orașe cresc, ca de clește,
Cele vechi se-nalță în lumină.

Și se mută-n camerele noi
Cei care-au crescut în subterane.
Pruncii vin cu zumzetul vioi,
Florile-i salută din balcoane.

Dar trecutul unde-i ? Cînd trudeam
Frînți de suferință și sărăcie ?
Chinul îndurat din neam în neam,
Să-l lăsăm uitat pentru vecie ?

Nu ! Trecutul încă, nevăzut,
Ca o strajă-i ce ne-aduce-aminte
De aceia care au căzut
Și de noaptea grea de mai-nainte.

●

Szemlér FERENC

Copacul viu

Fetița mea, privesc uimit
asemănarea cum ne-nginё.
Ești ca un ram înmugurit
pe-un trunchi de salcie bătrînă.
Și mă uimește, mai ales,
să văd cum și la tine-n plete
păianjenii luminii țes
aceeași plasă pe-ndelete.
Cînd bate vîntu-n cring, și tu
iți tremuri aurul-n lumină,
ca mine-n care se-abătu
tristețea toamnei de rugină.
Se zbuciumă plăpîndu-ți ram
și lingă pieptul meu se-adună. –
Și mi-amintesc cum tremuram
bătut, pe vremuri de furtună.
De ce nu pot să poruncesc
acestei firi îndătinate ?
Ridică-te spre slăvi, firesc,
în piept cu vînturile toate !
Crești ca un pom voinic și-nalt,
neclătinat în vînt și-n ploaie,
să pot s-aștept cu suflet cald
să vină iarna, să mă taie.
Știu, dintr-un pom ies pomi la fel, –
e-o veche lege a naturii...
Mă mulțumesc s-ajung la țel
sub scutul veșnic al pădurii.
Iar apa vieții, lin urcînd
prin mine, trece-n tine, caldă,
ca să-nflorești deschisă-n vînt
cînd raza soarelui te scaldă.
Nu e destul ? Ar fi mai mult ?
Dar e și-atît destulă cale :
tulpina-n marele tumult
dă flori prin ramurile tale.

In romînește de H. GRAMESCU

UN SUCCES AL LITERATURII DE ANTICIPAȚIE

de Mihu DRAGOMIR

Piatra de încercare a romanelor de anticipație este, firește, descrierea societății viitorului, în cît mai multe dintre elementele caracteristice, dar și în amănuntele cotidiene care, presărate de-a lungul acțiunii, crează impresia puternică a unei lumi pe care autorul a „văzut-o", în ansamblu și în detaliu, ca pe o realitate de azi. Pentru aceasta se cere nu numai fantezie și cunoașterea modului cum anumite date ale științei și tehnicei se vor dezvolta mîine, ci și un efort profund de asamblare organică a nenumărate elemente, pentru a prezenta imaginea vie a unei societăți viitoare. Desigur, aici, poate mai mult ca în oricare alt domeniu literar, originalitatea autorului este evidentă de la prima vedere. Nimic mai lesne decît să-ți dai seama dacă descrierea unei eventuale civilizații pe o altă planetă, de pildă, aduce o viziune inedită, sau, așa cum se întîmplă cu multe dintre lucrările genului, nu este decît reluarea unor modele ilustre. H. G. Wells și mai ales I. A. Efremov, în ultimul timp, ispitesc neîncetat pe cei ce își încearcă talentul în literatura științifico-fantastică, punîndu-le la dispoziție și înfățișarea ființelor cugetătoare de pe alte planete, și peisajul, și viața în timpul zborului interplanetar, și evantualele conflicte, cu o asemenea forță de concretizare încît pare aproape cu neputință să iești din aceste coordonate. O idee, o imagine nouă apare cu greu, deoarece în acest domeniu „cunoașterea vieții" cere o temeinică și multilaterală pregătire științifică, îmbinată cu o nesecată fantezie creatoare. (Ne referim, bineînțeles, la literatura de anticipație și nu la lucrările de popularizare, scrise în formă oarecum literară, fără să încercăm a pune sub semnul întrebării valoarea de informație a celor din urmă).

Privit din acest unghi, al dificultății principale, romanul lui Sergiu Fărcășan **O iubire din anul 41.042** poate fi considerat ca romanul unui scriitor care, conștient de dificultăți, nu numai că nu încearcă să le escamoteze, dar le și dublează, de la bun început. Plasîndu-și acțiunea în anul 41.042 (și trebuie să precizăm că numărătoarea anilor începe din... 1957, de la lansarea primului sputnic!) romancierul și-a construit subiectul în așa fel încît ne aduce, chiar din primele pagini, și viața unei mici societăți, de asemeni pămîntene, rămasă, pe astronava „Arca lui Noe", în urmă cu 30.000 ani! Acțiunea pune, astfel, față în față, oameni despărțiți prin 30 de milenii, constrînși de împrejurări să trăiască împreună. Literatura fantastico-științifică poate jongla oricum cu timpul, și Sergiu Fărcășan a folosit din plin această posibilitate. H. G. Wells, în **„Mașina de străbătut timpul"**, trimitea un om de la începutul secolului nostru, peste mii de ani, punîndu-l în mijlocul unei societăți degenerate, animalizate de capitalism. Deși „înapoiat", conform calendarului, eroul era net superior ființelor care, în viitorul îndepărtat, își pierduseră atributele umane. „Saltul în viitor" pe care îl face, fără voie, colonia de pe „Arca lui Noe", este de cu totul altă natură, și Sergiu Fărcășan dovedește că știe să folosească într-un mod personal modelele maeștrilor. Care vor fi relațiile între „străbuni", oamenii veniți pe pămînt după o călătorie de milenii prin cosmos, și „urmași", oameni care au evoluat la un nivel uluitor?

Acesta este punctul de plecare, îndrăznet și captivant, al conflictului pe care Sergiu Fărcășan îl dezvoltă multilateral. Începînd cu limita vieții (pentru cei de pe „Arca lui Noe" 80-90 de ani, pentru cei de pe pămînt 300-400 de ani) și pînă la imposibilitatea celor de pe astronavă, majoritatea oameni știință, de a-și asimila cunoștințele pămîntenilor, conflictul este dominat de tragic. Și totuși, ideea de bază a romanului, structural optimistă, biruie șocul inițial: oamenii sînt făcuți pentru a se înțelege între ei, oricîte obstacole i-ar separa. Între Lu, fata venită din cosmos, care știe că nu va trăi decît 80 de ani, și Ols, pămînteanul puternic, care va trăi încă două secole, sentimentul veșnic nou al dragostei își spune cuvîntul. Această „iubire din anul 41.042" este încorporarea unei idei îndrăznețe și originale, care dă viață întregului tablou al societății din mileniul 42. Oricîte perfecțiuni tehnice ne-ar fi prezentat romanul, oricît de convingător ne-ar fi vorbit despre cuceririle medicinii sau despre mijloacele de comunicație, de exemplu, romanul n-ar fi rămas decît fantezie sterilă, fără conflictele omenești, zugrăvite ca fiind ale oamenilor din viitor, adică pe care noi sîntem tentați să le considerăm ca atare. Cu toată aparența de banalitate a afirmației, în aceasta constă „secretul" viabilității romanelor de anticipație. Povestirile lui Jules Verne sînt de mult depășite de știință. Căpitanul Nemo, însă, rămîne unul dintre eroii marii literaturi. Așa zisele romane de anticipație care se bazează exclusiv pe prezentarea datelor tehnice sînt menite să dispară o dată cu infirmarea sau depășirea acestor date, și chiar înainte, deoarece cititorul dornic de noutăți științifice are la îndemînă o literatură adecvată, preferînd oricînd să citească o carte semnată de un om de știință, decît o pretinsă literatură, în care datele științifice sînt, în cel mai bun caz, cele predate la școala medie.

Fiind în primul rînd literatură, genul științifico-fantastic trebuie să aibă în centru puternice conflicte omenești, imaginate ca fiind ale viitorului, dar în care omul de azi, și deci și cel de mîine, să găsească substanța luptei necurmate pentru fericirea umanității. Pe un alt plan, I. A. Efremov, în romanul „Cor serpentis" a adus, de asemeni, față în față două lumi între care nu se pot stabili relații directe: astronauți venind de pe pămînt și astronauți plecați de pe o planetă cu atmosferă de fluor. Întîlnindu-se în bezna spațiului cosmic, astronauții reușesc să comunice, dar nu-și pot strînge mîinile (admițînd că oamenii de pe planeta cu fluor ar avea acest obicei!), nu pot decît să se privească, despărțiți de un gros perete transparent dar izolator. Ei totuși se înțeleg, găsesc limbajul în care pot schimba mesaje, ratiunea triumfă și în pustiurile nemărginite ale cosmosului! Într-o asemenea povestire, descrierea comenzilor astronavei mai poate avea o importanță principală?

Avînd în centru aceste relații omenești, romanul reușește să creeze momente de mare tensiune, rezolvate fără vreo aparentă bruscare din partea autorului.

Ne vom referi la un singur exemplu. Tim, cel mai strălucit reprezentant al tinerei generații de pe „Arca lui Noe", se vede redus la nivelul unui copil de școală elementară și încearcă să se sinucidă. Capitolul respectiv conține, credem, unele dintre cele mai realizate pagini ale genului. Sinuciderea în acea societate a viitorului, a devenit cu neputință. În primul rînd pentru că ideea a dispărut de mult, apoi pentru că viața este în așa fel organizată încît nu poate permite, practic, înfăptuirea unui asemenea gest disperat. Este și aici o idee generoasă și, literar vorbind, nouă, pe care autorul a știut să o folosească cu maximă abilitate.

S-ar mai putea adăuga cîteva alte exemple, deși nu de aceeași intensitate, arătînd că **O iubire din anul 41.042** reprezintă o poziție consolidată, în literatura noastră științifico-fantastică. Din păcate, autorul, voind să extindă cît mai mult tabloul societății viitoare, s-a pierdut uneori în complicații care, deși interesante în sine (ca experiența tentînd transmiterea nemijlocită material a gîndului) nu fac decît cu multă bunăvoință corp comun cu conflictul central. De asemenea, n-a scăpat întru totul nici de un alt pericol care pluteste asupra mai tuturor lucrărilor de acest gen, și anume abundența obositoare a detaliilor civilizației tehnice, explicate, printr-un procedeu oarecare, pentru cititorul de azi. Astfel, deși sîntem avertizați dintru început că în text sînt folosite „unitățile antice de măsură: ani, zile, ore, etc.", totuși găsim explicații asupra dispariției farfuriilor, cristalurilor, etc., amănunte desigur inutile și care forțează atenția cititorului. Oarecum motivate, dar totuși greoaie, sînt discuțiile „științifice", menite de fapt să dea cititorului noțiuni de popularizare, neintegrate organic acțiunii. Astfel de scurte lecții rup desfășurarea firească a romanului, mutînd accentul din planul artistic în cel strict informativ. Desigur, ele nu pot lipsi dintr-un roman de anticipație, dar se cer a fi incorporate firesc modului literar de a mijloci cunoașterea. Autorul trebuie să-l pună pe cititor în situația de a „vedea" acea lume inexistentă încă, dar nu ca la un muzeu unde fiecare obiect poartă o explicație detaliată, ci într-un ansamblu care, el însuși, ajută la înțelegerea detaliilor. Fără a conține prea multe asemenea insistențe, romanul lui Sergiu Fărcășan ne atrage totuși atenția asupra lor, tocmai pentru că uneori contrastează cu valoarea reală a conflictelor omenești.

Izvorît dintr-o idee generoasă, cu un suport științific solid, încercînd să arate un crîmpei din viața oamenilor trăind de milenii în comunism, romanul lui Sergiu Fărcășan se înscrie ca o reală biruință a romanului romînesc de anticipație.

Intîlnire cu poeții ieșeni

Avem în față un volum colectiv, reunind pe cei mai talentați poeți ieșeni de astăzi[*]. *De la George Lesnea, pînă la Sorin Stoian și Ion Cringuleanu, spațiul de vîrstă este completat cu nume familiare cititorului și reprezentative pentru viața literară nouă a bătrînului oraș. O penetrație oricît de ușoară în substanța volumului nu poate ocoli aria largă a tematicii, ca și varietatea mijloacelor artistice. E vizibilă mai ales ancorarea poeziei ieșene în problemele acute ale actualității. Au rămas numai în amintire atmosfera provincială, liniștea inertă a ruinelor, apatia și zbuciumul fără orizont, care se infiltrau în poezia ieșeană din prima parte a secolului acesta. Alt oraș, altă viață, frenetică, alt orizont, altă geografie sufletească întîlnim în acest mănunchi de poezii contemporane, trimise din vecinătatea Copoului — ca un omagiu — celui de-al III-lea Congres al partidului.*

Aspectele sub care poate fi înfățișată această culegere sînt multiple. Cel mai important reiese din caracterul oarecum antologic al lucrării, deși nu toate versurile sînt... de antologie! Unul din cei mai în vîrstă și totodată cei mai neobosiți poeți ieșeni e, fără îndoială, George Lesnea — prezent aici cu cîteva din lucrările cele mai reușite. Atît în Orașul meu, cît și în Casa lui Ilie Pintilie, emoția se transmite prin mijloace simple, cristaline, specifice. In Trandafir de la Moldova sau Pămîntului, mișcarea e mai alertă, timbrul mai sugestiv, trădînd o trăire intensă. Remarcabil rămîne fragmentul din Lenin între lupte, în care marele conducător recitește emoționat din Pușkin...

Numărul poeziilor frumoase se completează cu ofranda celorlalți coautori ai culegerii. Nicolae Tatomir, evoluînd între versul ferm (Mai limpede răsună sirena), *laconic* (Tînărul candidat) *și retoric majestuos* (Simfonia luminii), *se relevă mai ales prin ciclul evocator și plastic al citorva sonete, între care* Transplantare *reprezintă una dintre cele mai bune piese ale culegerii. Din Horia Zilieru reținem* Țara mea *(paralelă lirică între basmele folclorice și lupta poporului nostru) și* Baladă munteană, *dramă a fetelor ce o-dinioară „se ofileau, sus în munți, de ftizie", pe care versul o urmărește cu inflexiuni grave. Andi Andrieș se impune cu poeziile sale despre muncitori* (Se toarnă fonta, In cazangerie, *și, îndeosebi,* Mîinile montatorilor), *în care, spre deosebire de celelalte lucrări ale sale din culegere, expresia cagă, generală, e depășită de notația plastică și emoționantă. Cu Mihai Florin Petrescu, pătrundem într-un univers poetic prin excelență cristalin...*

Fiindcă am ajuns deja la cei tineri, și ne pregătim să trecem la cele mai tinere prezențe ale culegerii, ne îngăduim o mică întrerupere, pentru a arăta cum — din aspectul antologic de care vorbeam — se ramifică un aspect înrudit. Necesitatea de a deschide drumul tinerilor poeți spre paginile cărții a adus, mai totdeauna, tipărirea lor în culegeri și antologii, ca un fel de preexamen al debutului în volum personal. Procedeu de o maximă eficacitate (cînd nu este folosit abuziv), el comportă simțul responsabilității din partea editorilor, după cum — în mod egal — comportă și un oarecare risc. In cazul de față, aportul tinerilor este substanțial, ceea ce arată că la Iași începuturile în poezie (Sorin Stoian, Ion Cringuleanu, Aurel Butnaru, M. Sorescu, Corneliu Sturzu), sînt vegheate și îndrumate cu dragoste. Surprinde plăcut o anumită prospețime nedisimulată, o diversitate a mijloacelor și a ipostazelor, care — în balanța întregii culegeri — tinde să echilibreze unele pasagii aride sau incolore strecurate accidental în poeziile celor cu o activitate mai îndelungată.

Nu e însă mai puțin adevărat că, datorită unei relativ recente frecventări a lirei, uneori ei nu reușesc să controleze cu nerv, pînă la capăt, ideea poetică. I se întîmplă lui Corneliu Sturzu în poezia Conturul viitorului, *în care, invitîndu-și tovarășii pe schele, „pe treptele pe care au suit pîn-aici". scrutînd toate cîte vor fi : „uzine, holde întinse, fier fluid", pruncul „privind o floare mirat și candid", poemele „țîșnite din inimi aprinse" etc. — își trădează — de dragul unor expresii generale — vecinătatea vie și elocventă a tovarășilor cu care zăbovise pe schele. (In ciclul* Constructorii, *tipărit recent în Iașul literar, tînărul poet și-a îmbogățit viziunea, emoția e aici mai autentică — rod al contactului cu viața trepidantă a șantierelor).*

De o anumită diluare nu sînt lipsiți, la un moment dat, nici colegii săi Ion Cringuleanu și M. Sorescu (vezi Tractoriștii și, respectiv, Zidarii). *Aceștia din urmă dovedesc însă, în fața imaginii artistice, un mai pronunțat simț al noului. Le e proprie expresia inedită, pregnantă. Remarcăm între ei o anumită filiație. Ea este însă de ordin exterior și ține mai ales de preferințe tematice. Dar în vreme ce Marin Sorescu consemnează tablouri, stări, motive — ce îl solicită din afară* („Aerul Iașului e un covor țesut de raze. / Dimineața, la șase, prin acest covor — Trec suveicile iuți ale sirenelor..." *etc.) — la Ion Cringuleanu substanța poetică este extrasă din straturi mai adînci* („Eu sînt contrastul dintre ură și dragoste. / Între foame și iubiri de pămînt), *cu stăruitoare inflexiuni autobiografice (a se vedea și ciclul* Muguri de răchită, *rămas în afara culegerii) și cu o neostoită sete de claritate, de frumos, de drumuri, de iubire.*

In evocările sale lirice, lui Aurel Butnaru, alt tînăr poet prezent în culegere, îi este caracteristică nota dramatică, ajutată de o evidentă energie verbală : Din ceruri împietrite, ca un blestem pe buze, / Curgea cu ploaia nopții o ploaie de obuze..." *sau :* „Ca lama de cuțite tăiau lumini retina, / Intîia oară-n viață mă-nfiora lumina..." *Vorbind despre zilele noastre, el se pronunță hotărît pentru viața trăită activ, în avîntul creator al „Veacului de aur". Luînd act de aceasta, așteptăm totuși o mai pronunțată adîncire a stărilor sufletești ale eroului liric, fapt care va aduce un spor de individualitate mijloacelor sale artistice.*

La capătul acestei excursii — cum ar spune acad. Perpessicius — prin luminișurile poeziei ieșene, ne așteaptă trei poezii tot ale unui tînăr : Sorin Stoian. Versurile lui sînt într-adevăr tinerești, vădind elanul simțirii, claritatea gîndului, limpezimea expresiei. Cîntec nouăi an 1960 *constituie o caldă adeziune la prezent. Îl lipsește însă, aici, substanța lirică densă din* Douăzeci de ani, *poezie care aduce armonii noi, dintr-un univers străbătut și sensibilizat de feciorul învățătorului din Mălini :* „N-am ucis nici un cerb din pădurile mele. / Azi în coarnele lor ard luceferi și stele. / Și din cîte-am avut nici un vis nu s-a frînt. / Bunii cerbi n-au să-și plece diadema-n pămînt ! /.../ Ochii mei sfredelind al luminilor sens. / Au culeș aur crud din albastrul imens. / Un tovarăș mi-a-ntins un drapel și l-am luat, / În oștiri de nenvins, tu, Partid, m-ai chemat. / Și de-atunci ca pe cîmp vălurind firul ierbii / Mii de oameni veniră să-mi apere cerbii".

In întregul ei, culegerea antologică editată la Iași constituie o mărturie despre înflorirea poeziei noi într-un oraș cu strălucită tradiție culturală. Unele inegalități provin dintr-o slabă — sau comodă — asimilare a unor teme. Aportul tinerilor este meritoriu. (De altfel, Sfatul popular Iași a manifestat și anterior grijă pentru creația tinerilor, editînd — chiar înaintea editurilor centrale — plachete ale poeților debutanți). Așteptăm de la ei ca, manifestînd exigență față de cuvîntul tipărit, să ne prilejuiască în viitor întîlniri la un nivel ideologic și artistic cît mai ridicat.

M. Fintinele

---

*) *Versuri*, culegere colectivă, Iași, 1960.

Spionul robot

de N. Osman

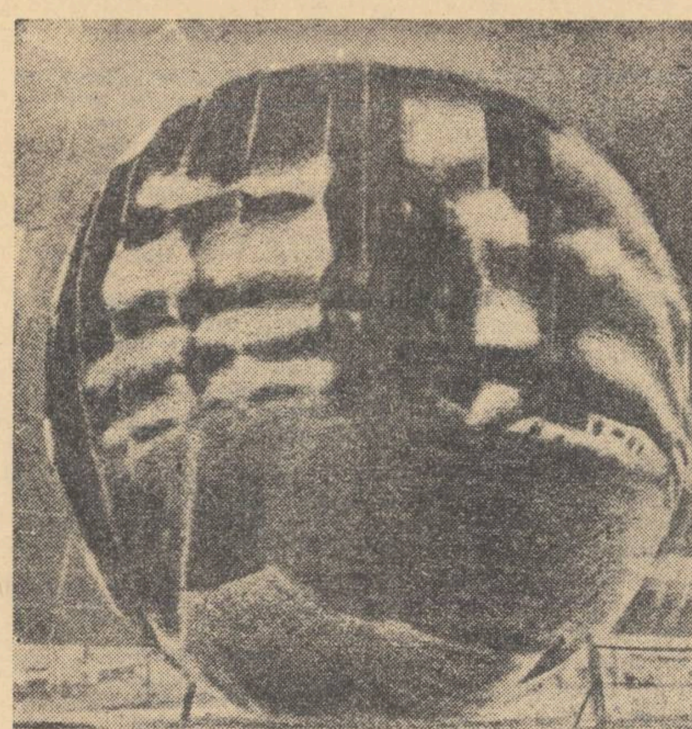

Unul din premergătorii lui „sky-spi"

Produs original — „Made in U.S.A."

S-a născut în maternitatea „Cape Canaveral", statul Florida, — ca rezultat al mariajului dintre Serviciul de Informații Strategice și Serviciul de Spionaj al Departamentului de Stat, unite după cel de-al doilea război mondial într-o „conviețuire comună", formînd unica familie din America, cunoscută sub numele de „Direcția Centrală de Investigații a Statelor Unite".

Nașterea s-a produs în taină și fără dureri, fiind ușurată de cei mai mari specialiști, asistați de însuși ministrul de război al Statelor Unite și de șeful Direcției Centrale de Investigații, Allan Dulles, a căror prezență a marcat importanța noului născut pentru politica de stat a S.U.A.

După naștere, „năzdrăvanul" a țîșnit în cosmos, dă tîrcoale pămîntului și pretinde că știe tot, vede tot, fapt pentru care a fost botezat „sky-spi", adică spionul cerului.

Domnul Dwight Eisenhower, nașul năzdrăvanului, a ales special acest nume, drept recunoștință pentru „cel de sus", iar cardinalul Spellman l-a miruit cu „sfînta taină", chemînd „oastea domnului" să-l apere de comuniști.

Importanța pe care o reprezintă pentru ei noul născut o putem observa urmărind activitatea lui Allan Dulles, actualul conducător al Direcției Centrale de Investigații și tatăl năzdrăvanului, care ani în șir și-a ascuns activitatea de tată de „năzdrăvani" sub firma de observator special al președintelui S.U.A., lucrînd sub numele conspirativ de Bull.

Visul lui Mister „Bull"

Allan Dulles, alias „Bull", a început spionajul la vîrsta de douăzeci de ani, visînd la inventarea unei mașini de citire a gîndurilor și a omului invizibil. Aceste preocupări l-au făcut ca atunci cînd s-a urcat pentru prima dată în Turnul Eiffel, să se gîndească la avantajele pe care le-ar oferi, pentru spionarea Europei, construirea unui asemenea turn în centrul ei, cu ajutorul căruia el, ca reprezentant special pentru Europa, să poată auzi și vedea tot. Și dacă nu s-ar fi lovit de problema invizibilității, sigur că ar fi pus în practică această idee.

Dar cel mai mult l-au preocupat pe Dulles aceste idei în momentul cînd a fost trimis ca împuternicit al Serviciului de spionaj american în Europa. Crezîndu-se invizibil, Allan Dulles dispare din America la 14 ianuarie, ca a doua zi, 15 ianuarie 1943, să apară sub numele de „Bull" în Elveția.

Așa după cum arată documentele secrete din arhiva Direcției generale S.S., a securității Reichului, date publicității de revista „Timpuri Noi", Allan Dulles a dus, timp de aproape trei luni, tratative la Berna și Geneva, cu reprezentanții lui Hitler, care și ei crezîndu-se invizibili, ascunși sub nume conspirative ca „Paul", pentru cunoscutul agent internațional al lui Hitler, prințul Max Egon Hohenlohe și „Bauer", pentru împuternicitul serviciului de spionaj S.S.

In calitate de reprezentant oficial al președintelui S.U.A. și neoficial al cercurilor monopoliste din America, mister „Bull" a spus textual hitleriștilor că, dacă în 1939 ei n-ar fi rupt cu puterile occidentale și ar fi îndreptat lovitura direct spre răsărit, Statele Unite ale Americii ar fi fost cu ei și acum, în 1943, și ca răsplată le-ar fi „dăruit" Europa.

Cu aceeași ocazie a lăsat să se înțeleagă că recunoaște în întregime pretențiile Germaniei la hegemonia industrială a Europei, afirmînd că: „O mare Germanie federală (asemenea Statelor Unite ale Americii) de care să fie legată o confederație dunăreană, va constitui cea mai bună garanție pentru „ordinea" și „refacerea" Europei centrale și răsăritene."

Desigur că, într-o asemenea organizare, Dulles urma să ocupe un loc de onoare. Însă „cel de sus" l-a persecutat de această dată și planul său a fost dat peste cap.

Spionomania

Șocul produs de rezultatul celui de-al doilea război mondial a făcut pe semne ca lui Allan Dulles să i se fixeze această idee (noua ordine și refacerea Europei), pentru realizarea căreia se zbate de multă vreme. El a pregătit acțiuni diversioniste pe scară mare și este preocupat să găsească astfel de metode de spionaj încît caracterul și proveniența lor să fie cu totul necunoscute. Cu alte cuvinte, Dulles caută metode care să poată fi folosite mereu, fără ca ele să lase urme și să dea loc la conflicte. Nașterea lui „sky-spi" de la „Cape Canaveral" dovedește că el n-a abandonat nici un moment ideea „spionului invizibil" pentru a spiona totul.

Dirijat de firele invizibile ale dolarilor, Allan Dulles a devenit un robot al unor regi neîncoronați ai oțelului, cărbunelui, finanțelor și al marilor corporații ale industriei de război. Fiind el însuși un membru al acestei familii de bancheri, se teme de întărirea lagărului socialist. Fiecare succes al țărilor socialiste îi strecoară frica în oase, îl înfurie și în asemenea împrejurări vrea să cunoască absolut tot ce se petrece pe pămîntul acestor țări. Sfătuit de specialiștii în ale conspirației mondiale, Dulles a trecut mai întîi la centralizarea serviciului de spionaj american într-o instituție unică — Direcția Centrală de Investigații — un fel de aparat de „spionaj robot", înzestrat cu cele mai moderne mijloace pentru culegerea de informații.

Lanțul spionajului american

După cum arată revista „International Affairs" (Probleme Internaționale) Nr. 7/1960, Direcția Centrală de Investigații, subordonată direct Consiliului Național al Securității S.U.A., se compune din paisprezece subdiviziuni, care se împart la rîndul lor în zeci de secții și birouri, dintre care menționăm:

1. Comitetul de coordonare și prelucrare a informațiilor, format din consiliul directorilor serviciilor secrete americane, experți în munca informativă, ofițeri de stat major, specialiști în marină, aviație și oameni de știință.
2. Centrul de indicații, creat în 1954, care se ocupă de culegerea de informații pentru „prevenirea unui atac prin surprindere". Face tatonări, confecționează informații, provoacă diferite rebeliuni și lovituri de stat, coordonează activitatea serviciilor de spionaj ale tuturor statelor legate de S.U.A.
3. Oficiul Apărării Naționale — care se ocupă cu culegerea de informații strategice, ține legătura cu elementele reacționare și bandele fasciste din diferite țări, dirijează activitatea de spionaj electronică și fotografică a spionilor roboți.
4. Serviciul de informații al Departamentului de Stat, care controlează și dispune de ambasadele și legațiile americane din toată lumea, de cîteva agenții de presă, de centrala spionajului acustic „Europa liberă". Conduce centrele de spionaj și diversiune ale emigranților situate pe teritoriul S.U.A. și al altor țări, precum și altele.

„Autodesconspirare"

Sistemul și metodele spionajului militar sînt într-o anumită măsură oglindirea sistemului de pregătire strategică a războiului. Dacă nu am ști nimic despre N.A.T.O., S.E.A.T.O. și celelalte pacte militare, ale căror planuri au fost pregătite de statul major american imediat după cel de-al doilea război mondial, noi ne-am putea face o idee despre ele după particularitățile serviciului de spionaj organizat de Dulles. Modul de organizare și toate acțiunile sale arată limpede că statul major american nu se interesează atît de informații economice sau de fortificații, cît de date amănunțite despre bazele de rachete, aeroporturi militare, de șosele și de căi ferate, de poduri, centrale electrice și alte construcții de acest fel, a căror distrugere provoacă în mod inevitabil serioase pagube și paralizează în ultimă instanță forța de rezistență a unei armate.

Sfîrșitul erei spionajului individual

Intreg cortegiul de experți în construirea de aparate de spionaj se zbate să găsească tipuri noi de spioni, care să corespundă tehnicii actuale și mai ales să nu poată „vorbi" atunci cînd sînt prinși asupra faptului.

Poate că, în aceste căutări ale lor, și-au amintit de un oarecare doctor Schweler, care inventase la New York un nou tip de mașină infernală. Ea era de dimensiuni foarte mici, avea forma unei țigări de foi și era cu totul distrusă în timpul exploziei, fără a lăsa urme. Dar, în cazul de față, era nevoie de ceva mai mult, de ceva „tare". Și pentru asta cercurile monopoliste au înființat un laborator care să se ocupe cu căutarea metodelor științifice de spionaj și diversiune, cu crearea unor spioni roboți.

Finanțarea acestui laborator se face pe diverse căi ocolite, mai ales prin „Societatea științifică americană pentru probleme militare și armament", înființată special în acest scop.

Acțiunile întreprinse în ultimul timp de Direcția Centrală de Investigații, dovedesc că activitatea acestui laborator a contribuit la expansiunea spionajului american.

Perioada spionajului individual se îndepărtează tot mai mult. Stilul de activitate al spionilor cu talente actoricești, cu bărbi sau mustăți false, ori al femeilor frumoase, a devenit un bun al istoriei.

Reeditarea „Spionajului total"

In timpul celui de-al doilea război mondial, Dulles a observat că spionii germani, care operau pe teritoriul aliaților, țineau legătura cu centralele lor mai ales pe calea aerului. Agenții germani săreau adesea cu parașuta în locuri dinainte fixate și primeau aparate de radio-emisie sau alte lucruri trebuitoare, de asemenea, aruncate cu parașuta.

Dar și mai important era faptul că toți agenții cunoșteau locul dinainte, după fotografii. Pe vremea aceea, Dulles nu era interesat pentru un asemenea sistem, deoarece spionii săi erau capi încoronați, prim-miniștri, miniștri sau în cel mai rău caz rentieri.

In țările eliberate de Armata Sovietică, popoarele au instalat guverne populare și au măturat slugile spionajului american, demascînd totodată și metodele lor de lucru.

Pus într-o asemenea situație, Dulles a fost nevoit să caute noi agenți, noi metode de lucru, să formeze o nouă rețea, călăuzindu-se după principiul predecesorilor săi — că spionajul trebuie să fie total, atotpătrunzător și atotcuprinzător, sfera intereselor sale fiind nelimitată. Serviciul de spionaj american și-a întins ițele nu numai în lagărul țărilor socialiste dar și în rîndurile aliaților săi. Această rețea cuprinde zeci de mii de spioni.

Primii spioni roboți ai aerului

Combinînd spionajul terestru cu spionajul aerian, Dulles a început să arunce din avion spioni pe teritoriile țărilor lagărului socialist. Toți însă au sfîrșit în boxa acuzării, dînd conducerii Direcției Centrale de Investigații dureri de cap și diverse complicații.

Așa cum arată colaboratorul științific al universității Harvard din S.U.A., Harry Howe Ransom, în cartea sa consacrată sistemului centralizat de spionaj american, în care printre altele scrie și de primii spioni roboți, așa zisele „baloane sondă" pentru „cercetări meteorologice și electromagnetice", precum și despre realizările științifice în domeniul electronicei, fotografiei și diferitelor tipuri de telecomunicații, care au început să joace un rol bine stabilit în procesul de spionaj. „Baloanele sondă" înzestrate cu aparatură de spionaj, lansate de reprezentanții Direcției Centrale de Investigații, erau dirijate spre teritoriul U.R.S.S. și al țărilor de democrație populară, folosindu-se niște curenți aerieni care circulă într-o anumită direcție, la înălțimea de 15—16 mii de metri. De la această înălțime, „balonul spion" fotografia din timp în timp teritoriul deasupra căruia plutea.

Primele „baloane spion" erau înzestrate cu aparate care înregistrau numai imaginea pe peliculă, urmînd ca operațiunile de developare și copiere să se facă jos, pe pămînt. Acest lucru îl dovedesc indicațiile care însoțeau aparatura acestor baloane și care sunau astfel: „Nu deschideți, aparatele conțin probe științifice. Predați-le de urgență ambasadei S.U.A. din țara voastră și veți primi recompensă bună". Nimeni însă nu s-a grăbit să facă acest lucru și, atunci cînd au găsit asemenea aparate, le-au predat autorităților.

Mai tîrziu, „baloanele spion" au fost înzestrate cu un mic laborator, care developa imaginea și, automat, prin instalația de telefoto, o transmitea la o anumită bază, situată undeva în R. F. Germană sau pe teritoriul altei țări din Occident, ascunsă sub denumirea de punct de cercetări meteorologice.

Harry Howe Ransom, unul din specialiștii spionajului american, susține că instalațiile acestor baloane puteau fotografia aproximativ jumătate din teritoriul U.R.S.S. Asta însă în cazul că nu erau doborîte înainte de a pătrunde pe teritoriul U.R.S.S. Cum majoritatea au nimerit cu „oiștea în gard", din acest prim tip de „spion robot" nu s-a ales decît ceea ce se alege de obicei dintr-un balon de săpun.

Dulles, care la început visa laurii colonelului Lawrence, în ale spionajului, a devenit din nou furios și agitat. El simțea întărirea lagărului socialist și asta îl neliniștea.

In urma eșecului suferit în folosirea primului „spion robot", „baloanele sondă" — americanii s-au ocupat de crearea unei întregi flote aeriene de spionaj, care să se urce la o înălțime și mai mare. Astfel, cele nouă monopoluri americane ale industriei de război au primit comenzi, prin Pentagon, din partea Direcției Centrale de Investigații, pentru construirea unor avioane care să poată îndeplini misiuni de spionaj.

Concernul militar „Lockheed Aircraft Corporation", a patra companie ca mărime în domeniul construcției de avioane din S.U.A., condusă de Hower Herbert-Junior, fiul fostului președinte Hower, împreună cu cei 24 de generali și amirali care lucrează aici, au fabricat, în anul 1955, bombardierul cu reacție de tip standard „RB-47", înzestrat cu un compartiment cu instalații speciale de foto, telefoto și radio-electronică de spionaj. Cele șapte teleobiective instalate la bordul acestui avion pot fotografia regiuni pînă la o adîncime de 200 mile dincolo de frontieră. Aceasta este de fapt o posibilitate oferită de înălțimea de peste 16 mii de metri la care zboară acest spion semiautomat, cu șase motoare. Fabricanții susțineau că este imposibilă interceptarea acestor avioane și că, datorită înălțimii la care zboară, ele ar fi inaccesibile.

Incepînd din 1956, această flotă de spionaj a dat tîrcoale granițelor Uniunii Sovietice, fără însă a îndrăzni să avanseze.

In iunie 1960, un asemenea avion „RB-47", aparținînd unității de aviație americană „Serviciul strategic militar de recunoaștere aripa 55", a decolat de pe aeroportul militar american Brize-Norten din Oxforddire-Anglia și a pornit după „cercetări electromagnetice", violînd frontiera Uniunii Sovietice în apropiere de Kola.

Spre surprinderea domnilor americani, avionul spion a fost interceptat și chiar doborît, scoțîndu-se din uz și acest spion semi-automat, în care Direcția Centrală de Investigații, Serviciul Strategic de Recunoaștere și personal Allan Dulles își puseseră mari speranțe. Dar visul lui Dulles, care pentru un moment părea îndeplinit, se spulberase din nou.

„Super"-spionul „U-2"

Intre timp compania „Lockheed Aircraft Corporation", care lucrează din 1953 arme-rachetă, specializată în avioane de vînătoare, cu reacție și proiectile teleghidate, a născut în mare taină, la Burbank-California, un nou tip de spion semi-robot, denumit „Lockheed-U 2", ceea ce în englezește înseamnă „cap încuiat".

Acest nou tip de spion s-a urcat și mai sus, depășind înălțimea de 20 mii de metri. El era înzestrat cu un întreg laborator, care fotografia, developa și transmitea apoi imaginile pe care le culegea, pe cele șapte canale, unor baze cu care era în permanentă legătură. Pilotul nu avea decît sarcina de a conecta sau deconecta funcționarea acestui spion semi-automat al aerului.

Specialiștii americani susțineau că acest tip de spion este cel mai desăvîrșit, întrucît se putea apăra de interceptarea sistemului radar. Ei mai pretindeau că nu este accesibil armelor antiaeriene și că poate zbura în orice direcție.

Aceste laude l-au făcut pe Dulles să creeze baze înzestrate cu astfel de avioane-spion, într-o serie de țări capitaliste.

La 1 mai 1960, pornind să facă „cercetări meteorologice", „U-2", condus de Powers, s-a dovedit tot atît de vulnerabil față de sistemul de apărare antiaeriană al Uniunii Sovietice, care l-a interceptat, l-a urmărit și l-a adus pe pămînt. Iar Powers, contrar indicațiilor serviciului de spionaj, nu s-a sinucis și, rămînînd în viață a destăinuit întreaga organizare și dotare a spionajului american cu asemenea avioane semi-robot.

„Marele" spion robot

In mare secret și grabă au construit imperialiștii americani satelitul spion „sky-spi", „spionul cerului", pe care după rușinosul eșec suferit cu avionul de tip „U 2" au început să-l popularizeze pentru a contrabalansa înfrîngerea și pentru a întreține psihoza războiului rece.

Cel care se bucură însă cel mai mult de realizarea acestui „spion-robot" este Allan Dulles, al cărui vis se întruchipează în acest așa-zis spion al cerului, care are într-adevăr posibilitatea să fotografieze pămîntul, însă, după cum spun specialiștii, din aceste imagini nu se pot scoate elemente care să dea posibilitatea întocmirii unei hărți militare. De asemenea, știut este că, în spionaj, fotografia devine informație atunci cînd ea se combină și cu alte date culese terestru. Ori, după cum se știe, spionilor trimiși pe teritoriul U.R.S.S. și al țărilor de democrație populară nu le-a cam priit atmosfera, încît tocmai în asta constă hiba domnilor americani. Astfel, activitatea spionilor-roboți se reduce la zero.

Cu toate astea, Compania „Lockheed Aircraft Corporation" a primit comenzi pentru proiectarea sateliților spioni „Midas" și „Samos", pentru care guvernul Statelor Unite a alocat din bugetul financiar pe 1961 suma de 250 milioane de dolari.

După cum arătam la început, pentru capitaliști, spionul-robot este speranța salvării din criza în care au intrat, chiar dacă el nu are eficacitate. Insă, știindu-l deasupra pămîntului, se hrănesc cu iluzii, gîndind că într-o bună zi „sky-spi" umblînd pe acolo prin „cer" va da peste „cel de sus" și-l va determina să lucreze pentru ei.

Sistemul american de spionaj a suferit un eșec total, cu toți sateliții și roboții săi. In lumea țărilor eliberate de exploatare, el n-a primit și nu va primi nici un fel de sprijin din partea nimănui.

Sistemul de apărare sovietic a dat dovadă de perspicacitate, de inteligență, de talent. El a demascat camuflajele tuturor organizațiilor sub care se ascundeau spionii imperialiști și a redus la zero activitatea tuturor spionilor roboți.

Așa cum a arătat N. S. Hrușciov în discursul său la cea de a XV-a sesiune a O.N.U., Uniunea Sovietică își intensifică eforturile pentru a zădărnici acțiunile provocatoare, tentativele de spionaj și de încălcare a suveranității altor state, acțiuni prin care anumite cercuri conducătoare din S.U.A. caută să accentueze primejdia unui război nuclear, în scopul sporirii beneficiilor — și așa fabuloase — ale trusturilor monopoliste.

Faptele demonstrează însă tot mai convingător că forțele conștiente ale societății contemporane sînt capabile să dejoace aceste planuri mîrșave, că popoarele își încordează toate puterile pentru a înfăptui visul de aur al planetei, dispariția definitivă și totală a războaielor.

Munții

Deși cu turma nu mai trec de mult
Prin neclintirea codrilor albaștri,
Deși doar într-un vers mai vin s-ascult
Cum se ridică brazii printre aștri,
– Inaltă bucurie, munții mei,
Vă regăsesc mai îndrăzneți, mai duri
In fiii voștri tineri, în acei
Care, chemați de stea și vreme,
Lăsară turme și-au lăsat păduri...

Prin ei veți trece iarăși în poeme,
Prin ei veți birui omătul greu,
Prin ei veți sfîșia mereu velința
De picle sure... Stăruind mereu,
Alt zbor, alt freamăt, ne-au supus ființa
Și altă lume, alt picior de plai,
Ni se rotesc în jur și, ca o rază,
Pătrund treptat în suflete, în grai ;
Peste potecă fumul alb s-așează
Pornind din coșuri ca din arbori suri ;
Și zgura din cuptoare scînteiază
Ca vatra stelelor
Peste păduri...

Vibrind intens, atîtea bucurii
Imi par pîraie iuți, cu unda clară ;
Cînd trec pe lîngă turle cenușii
Mă bucur că în cale-or să-mi răsară,
Că ochii limpezi care se roteau
Printre minuni de stîncă și verdeață
Azi stăpînesc mașini, și viață dau
Metalului – care le cere viață...
Inviorați de boarea unui vînt,
Ei vor privi întrebători, spre mine :
La fel de mîndri munții noștri sînt ?

Stau gînditor, și-aș vrea să le răspund...
Și deodată parcă simt o undă,
Venind din albul munților tumult ;
De sub cupola șesului, rotundă,
Ne cheamă iar prieteni de demult, –
In codri vechi, să ascultăm cum sună
Sub promoroacă, vers diamantin ;
Iar schiurile, ca un spic de lună,
Zăpada albă vor tăia-o lin...

Mihai Negulescu

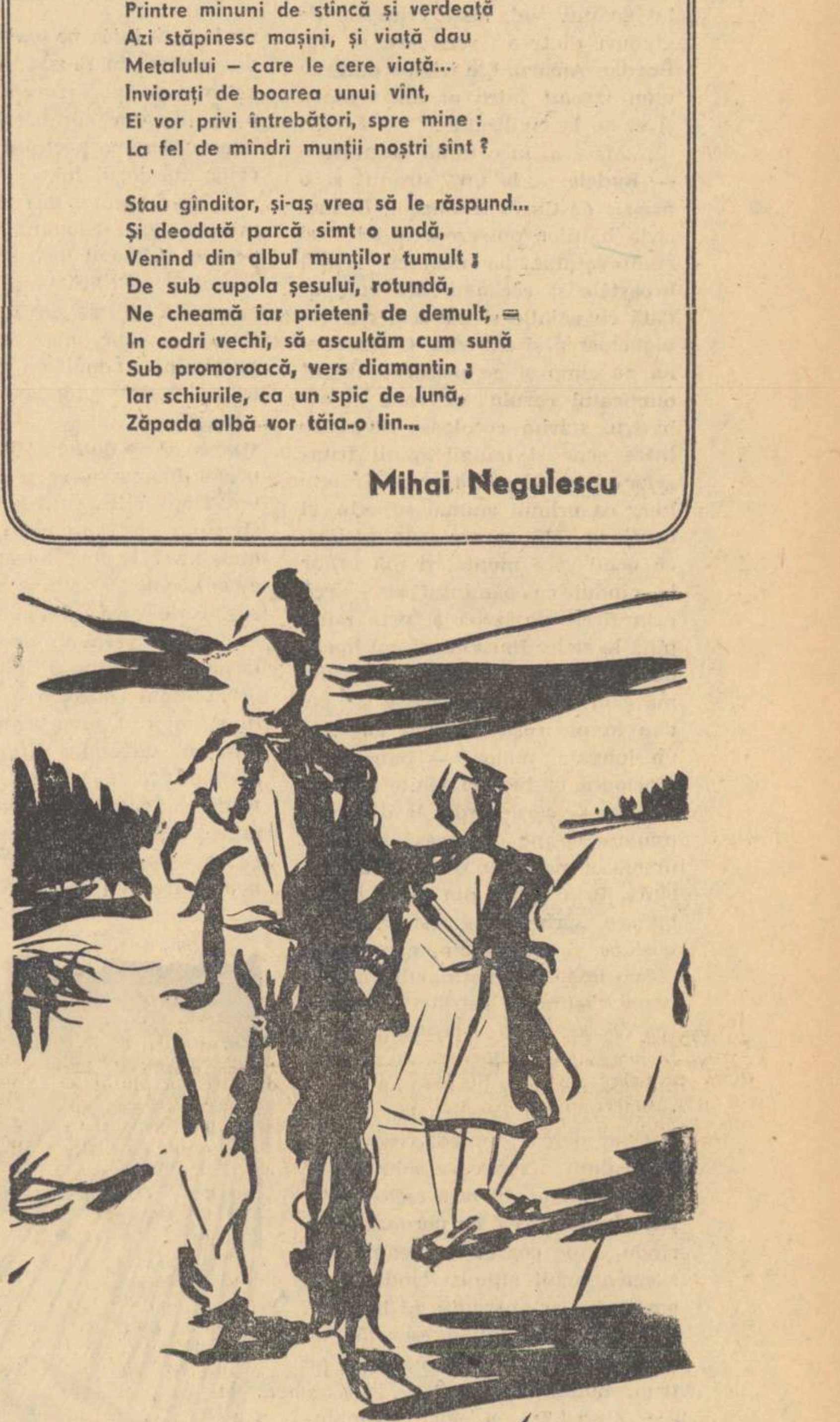

Desen de ALEXANDRA RADULESCU

CIOCĂNITOAREA

de Mircea Șerbănescu

Se vedea de departe în dimineața aceea de toamnă, sus pe deal, o căruță trasă de doi căluți, urmată din aproape de un bărbat, care părea nefiresc de subțire și de deșirat, cum se desena pe cerul curat ca hîrtia. Hăt, în zare, în văzduhurile răsăritului, soarele tocmai pătrundea, ca printr-o poartă deschisă, în noua zi a lumii. Picioarele omului, ale cailor, ca și spițele roților, forfecau în mers lungile panglici de lumină, zvîrlind necontenit pe clina dealului bobițe jucăușe și scînteietoare de aur.

Căruța nu era deloc așa de ușoară cum părea adineaori umbra ei; dimpotrivă era încărcată vîrf, nu numai cu sacii burdușiți și ce-o mai fi fost pe lîngă ei, ci și c-un zdrahon de femeie, care ținea, chipurile, hățurile în mînă. Panta lină ușură greutatea căruței, ceea ce înviora pasul cailor.

— Suie, Tomo, strigă ea deodată, cu glasul ascuțit, către bărbatul rămas bine în urmă; suie, nu mai clămpăni ca un cocostîrc!

Numitul Toma era în adevăr foarte înalt, ciolănos și pășea o dată, cît altul de trei ori. Nu arăta semn că ar vrea să dea răspuns sau ascultare; continua să calce la fel de rar și de îndesat ca și pasărea cu care fusese asemuit și cu aceeași deplină și de nepătrunsă îndurare. In cele din urmă însă se așeză pe marginea scîndurii luînd el însuși hățurile.

— Taci, hai? Nu-i așa că nu-s vrednică să vorbești cu mine? Tu numa' la cooperativă te slobozi. Acolo ai fi în stare să-ți dai și cămașa de pe tine, nu numai pămîntul și caii. M-ai da tu și pe mine, dacă n-aș sta de pază, prăpăditule! Știu ce-ți trece prin cap acum! Muierea îi proastă și gata! Aș fi dacă m-aș lua după tine, cum am mai fost cînd mi-am dat fata, după ăla, după negineri-miu. Atunci trebuia să pun eu piciorul în prag și să n-o mărit între străini. Feciori buni erau destui și la noi în sat. Îi trebuia unul din colectivă?

— Poți tu să mîrîi și ca dulăii, dacă vrei, continuă ea după ce-și trase sufletul un minut, mai mult ca să audă ce-o să-i spună el; dar peste hotărîrea mea n-ai să treci! Că să știi, domnule, îl informă ea cu fală pe-un călător care-i rugase să-l lase să-și pună în căruță, pînă mai încolo, un geamantan greu, a dat dumnezeu și-am făcut bucate anul ăsta dindestul. Nu sîntem cine știe ce avuți, dar nici ăi de pe urmă n-om fi. Că nu putem noi, ca părinți, să stăm cu capu-n straiță, cum ar vrea unii și alții! (Intepă cu vorba și cu privirea spre Toma). Mai ales că n-avem decît o fată, pe lîngă patru feciori. Imi puteam băga ginere în casă, s-o fi măritat cu cine știam eu, că știam un băiat bun, cam de seama fetei, dar Anuța mea... 'i leită tată-su, de încăpățînată și mintoasă ce e!

— Nu-ți mai bate gura către oameni străini! mormăi negru de supărare Toma, după ce călătorul o apucase pe-un drumeag cu plopi spre gară, tîrîndu-și cum putea geamantanul.

— Nu tac! Iaca n-am să tac!... Nu pot să tac, cînd inima-n mine stă să plesnească!

Cei doi porniseră din zori deacasă, spre satul din raionul învecinat, unde-și aveau măritată fata cu un colectivist. Anuța îl cunoscuse la un concurs dintre raioane între echipele artistice de amatori. Era fată frumoasă, zvîrlugă nu alta, și juca în echipa de dansuri cu atîta foc ca nimeni alta, dar nici flăcăul nu era de lepădat. Și Anuța spusese că mai degrabă se-aruncă-n fîntînă decît să nu se mărite cu cine-i e drag ei! Putuse Toma să stea în cumpănă, știindu-i firea, nu încăpățînată cum susținea mamă-sa, ci hotărîtă și dintr-o bucată ca a unui flăcău de soi bun? Pe deasupra, veniseră și neamurile feciorului în pețit, arătîndu-se oameni de ispravă, bine îmbrăcați și fără pretenții de zestre. Nu cerură nimic în afară de ce avea fata în ladă. Și poate că ăsta a fost motivul pentru care Solomia, deși se înverșunase zdravăn la început, se dăduse învinsă pînă la urmă.

Abia după-o vreme începuse să cîrtească, dînd toată vina, așa cum era de așteptat, pe Toma, pe care nu-l mai scotea din „mulă" și din „prăpădit", cuvinte care-l răneau adînc, îl răscoleau și-l răzvrăteau, deși ca să nu mai toarne gaz peste foc mai bine-și înghițea necazul, otrăvindu-se zi de zi cu el.

Dar acum, în vremea din urmă, parcă dăduse strechea-n muiere.

Reușise să-i strecoare și lui un fior de grijă. S-ar putea oare să fie oarecare adevăr, dincolo de potopul de vorbe? Ce, era mare lucru să bîntuie o secetă, sau să bată grindina? Cîte nu se pot întîmpla în agricultură! Mai auzise zvonuri și de pe la alți cîțiva. Oamenii se frămîntau. Unii ziceau că la ei nu se pot uni pămînturile că-i deal și nu pot intra tractoarele. Și-atunci de ce să facă gospodărie colectivă? Venise pe urmă răspunsul Anuței, la cartea trimisă. Fata scria cinstit că au de toate și că nimic nu le e de lipsă.

„Las'că vedem noi acum! Ce-o fi și cum o fi! Vedem noi!", o amenință în gînd și iar dădu îndemn cailor, lăsîndu-le liberă zăbala.

Spre seară ajunseră în satul care avea la margine aceeași tăbliță cunoscută: „Comună complect colectivizată". Ochii lui Toma alergau în toate părțile iscodind aceleași semne de care avea nevoie sufletul său frămîntat. Dar Solomia îl înghionti deodată supărată:

— Mînă mai repede, Tomo!

Noroc că nu mai aveau decît să cotească un colț. Caii erau osteniți; n-o să-i facă tocmai acum zmei de dragul muierii! Cu toate acestea intrară pe ulița unde aveau casă nouă copiii, la trap, oprind cu zgomot mare în fața porții cunoscute. Anuța ieși cu strigăte vesele înaintea lor. Se îmbrățișă îndelung cu mamă-sa, care începuse să bocească înfocat, de-i scoase pe vecini pe la garduri.

Toma se mira cîte case noi crescuseră în dreapta și-n stînga pe ulița asta, din primăvară. Se împlinise și arăta frumos cu casele aliniate, zugrăvite proaspăt și cu garduri noi. Pînă să deschidă un băiețel din vecini poarta, el trase cu ochiul la o pată roșie din geam, care la început i se păru a fi o floare; garoafă sau trandafir. Era un steag mic în trei colțuri, se dumiri el cînd se apropie. Citi literele țesute cu fir auriu: „Fruntaș în producție!" Ia te uită la „negineri-miu"— cugetă el și deatunci se simți cuprins de liniște și de un soi de veselie.

— Am trimis după Petre, tată. Vine îndată. Să-ți ajut eu...

— Nu-i nevoie, Anuță! Tu du-te cu maică-ta. Lasă că fac și singur ce-i de făcut.

Privea cu ochi aburiți de emoție tînăra femeie, al cărei mijloc rotunjit vorbea cît se poate de lămurit de-un nepot.

„Nu-i rău deloc!" gîndi mai apoi, după ce rîndui caii și căruța în șopru. In grajd nu era loc decît pentru vacă, dar vaca era frumoasă și rotundă, cu ugerele galbene, atîrnînd grele. Era curățenie de bun gospodar și printre scîndurile podului se vedeau ieșind, ca niște bărbuțe de țap, smocurile de fîn. Cocina era în fundul curții; un York cu botul încîrligat grohăia gros, leneș. Il cîntări din ochi: să tot fi avut 150 de kile! „Are de toate „negineri-miu" ăsta al meu!" chicoti în sine, gîndindu-se la ciocănitoarea lui.

Se lăsa întunericul cel dulce al serii de toamnă. Intră și el în cuină, unde se aflau femeile cu mîinile în treburi, dar nedîndu-și rînd care să vorbească mai întîi.

— Ai văzut, Tomo, căruciorul? îl întrebă repede Solomia cu ochi scînteietori, cum numai în tinerețe îi mai văzuse.

Lui Toma îi plăcu căruciorul acela vopsit cu lac ca lămîia și c-o dungă albastră ca și cerul. Așa ceva numai la oraș mai văzuse. Inăuntru totul era ca zăpada și aștepta numai puiul de om, care-i va fi lui nepot. Mîna aspră, muncită a lui Toma, atinse marginea subțire, într-o alintare furișă, duioasă. Se simțea bine în camera nu prea mare, dar frumos rînduită, cu mașină de cusut într-un colț, cu patul înalt, clădit cu perini acoperite cu țol înflorit și cu perdeluțe ca spuma la fereastră. Se vedea în geam o umbrișoară în trei colțuri.

— Ce-i acolo? întrebă Toma, prefăcîndu-se că nu știe nimic.

— Steag de fruntaș, tată. L-a primit Petre. E om bun și vrednic!

— Păi, vouă steaguri vă dă, fata mea? Ce-o mai fi și asta?

Anuța îl scoase de la locul lui și i-l arătă. Toma îl pipăi cu mîna, simți moliciunea dulce a mătăsii și asprimea literelor țesute cu fir aurit.

— Și ești mulțumită, fata mea? întrebă el apoi.

— Da, tată. Sînt fericită.

Pentru vorba asta ar fi vrut s-o mîngîie ca-n vremea cînd era numai o copiliță, dar tocmai atunci auzi dincolo un glas bărbătesc bucuros. Petre îl găsi cu stegulețul în mînă. Nu avusese vremea să-l pună undeva. Se îmbrățișară, după care Toma așeză stegulețul la loc cu grijă, ca pe-un lucru de preț. Dar nu mai vorbiră de el. In obrajii Anuței înfloreau bujori. Pe chipul tînărului bărbat se citea o bucurie sinceră și adîncă. Își exprimă de cîteva ori mulțumirea că veniseră pe la ei părinții dragi de departe.

— Păi atunci, vezi de ceva udătură, Petre! strigă, cu fața strălucind, Anuța. Du-te și adu o sticlă.

— Lasă-l tu, Anuță, unde să se mai ducă acum seara. Am adus cu noi o sticlă...

— Vai de mine, mamă soacră, dar nu mă duc nicăieri. Cobor numai în pivniță.

Petre nu zăbovi mult. Se întoarse cu o sticlă plină, în timp ce Anuța punea pe masă niște păhărele înflorite auriu. Ciocniră, urară, băură.

Toma își aminti, din senin parcă, de căruța de sub șopru încărcată-vîrf și-l apucă rușinea. Și iar se uită la nevastă pe sub sprîncene, de parcă-i spunea: „Ce zici de „negineri-miu"? Solomia ce să zică? Nu zicea nimic. Se grăbi cu Anuța în cuină, să pregătească mai departe cina. O cină îmbelșugată, care-l obligă pe Petre să se mai ducă o dată în pivniță ca să aducă vin. Solomia se arăta încîntată de toate și mereu o întreba pe Anuța cîte ceva, mirîndu-se din belșug de cîte auzea, deși erau lucruri dintre cele mai obișnuite. „Te-ai prins în capcană, ciocănitoareo!" cugetă la un moment dat Toma și-i veni a rîde.

Se culcară tîrziu și dormiră duși, după oboseala drumului. Dimineața cînd se sculă, Toma n-o mai găsi pe Solomia în pat. Femeile erau în grădină, dar el le strigă și mîncară numaidecît.

— Și-acum, fătul meu, să-mi arăți ce-i de făcut, să știu și eu cum vă merge! se adresă la sfîrșit Toma, ginerelui, care depuse zel să-i arate întreaga gospodărie.

Parcă se străduia prea tare, socoti Toma, cerceînd cu luareaminte podul măturat și cei patru saci burdușiți, care stăteau într-un colț ca niște femei grase cu mîinile-n șolduri. Petre îl desfăcu pe unul la gură și prefiră printre degete boabele de aramă. Frumos griu! băgă de seamă Toma și-și aduse aminte cu necaz de sacii pe care-i avea el însuși jos în căruță. Dar tot nu zise nimic. Numai adresă un gînd aspru Solomiei, care, la rîndul ei, se purta vesel, firesc, ca și cînd nici usturoi n-a mîncat, nici gura nu-i mirosea! In pivniță, butoiul cel mare de vin parcă era o mamă între cele două butoiașe de țuică.

— Trebuie să grijesc să le am pe toate pline, zise Petre zîmbind, că mi se naște feciorul și n-o fi chip altfel!

— Așa-i, fătul meu, ai de toate. Nimic nu-ți lipsește, fără numai socri!

— Dumneavoastră să fiți sănătoși să veniți mai des, că numai bucurie ne faceți.

Petre avea inima deschisă. Îi plăcu lui Toma ca și în ziua cînd îl văzuse întîi, venind să o ceară pe Anuța de soață. Pînă la prînz se mai duse cu el în sat, cunoscu oameni și stătu mult de vorbă cu președintele. „Aștia-s puși pe lucruri mari!" se gîndea Toma, aflînd de grajdurile care se vor mai construi, de silozurile pentru porumbul-nutreț, de seră și de canalele de irigații. Pe cînd se întorceau acasă la vremea prînzului, Toma întrebă:

— Ia spune, fătul meu, zicea președintele vostru că vrea să cumpere nu știu ce, că n-am înțeles cum l-a zis. Ce-i aia?

Petre nu pricepu de la început. Abia după ce-l descusu puțin află.

— A, e vorba de aspersoare. Am hotărît în adunarea generală să cumpărăm...

— Ce-s alea?... as... cum le ziseși?

Petre îl lămuri cum putu mai bine că e vorba de niște mașini cu pompe pentru stropit ogoarele. „In adevăr, ăștia-s puși pe lucruri mari!" cugetă din nou Toma și-n suflet îi crescu o bucurie luminoasă, fierbinte. Cînd intrară în curte, Petre aduse vorba așa, într-o doară, de căruța încărcată de sub șopru.

— Uite ce e, spuse blînd Toma, să vorbim despre asta de față cu soacră-ta. E mai bine!

Se așezară la masă, dar Petre nu mai dădu semn că ar vrea să aducă vorba despre căruță. La sfîrșit, înainte de a se scula de la masă, Toma zise deodată:

— M-ai întrebat, fătul meu, unde-am pornit cu căruța asta a noastră încărcată vîrf. La voi am pornit cu ea, copiii mei! Nu-i așa, Solomie?

Nu se uită la ea; pusese întrebarea ca-ntr-o doară și pieziș. Aștepta cu un zîmbet ascuns ce-o să răspundă femeia.

— Chiar așa! Și ce-i cu asta? vorbi repede femeia, țintind pe Toma cu ochi strălucitori, îndrăzneți. Dragii mei, v-am adus partea ce se cuvenea de pe pămîntul care ar fi fost zestrea Anuței. Că noi ne-am gîndit totdeauna la voi cu inima îngrijorată, să nu vă supărați cumva că nu primiți nimic de la noi. Ne-am zis că ar putea lumea să vorbească, și mai bine să ne facem datoria cum se cuvine, decît să pățim vreo rușine!

„Ia te uită ce-i trecu muierii prin cap! De-aia era liniștită și veselă! Avea planul gata făcut"— gîndi Toma și nu putu să n-o privească acum cu oarecare invidie. „Are mintea ascuțită ca briciul, a naibii! Se pricepe să le sucească, să le-nvîrtă și să le poleiască de te lasă cu gura căscată!" Primi o țigară de la ginere și trase adînc în piept fumul amărui.

— Dar nouă nu ne trebuie nimic, mamă soacră. Nu v-am cerut nimic. Noi sîntem mulțumiți cu cît avem, că destul avem, zău așa!

— Ne-am gîndit la nepot, copii mei! vorbi iar Solomia, tot fără să-și piardă cumpătul. Că o să aveți multă cheltuială și-o să vă facă de trebuință. E-un drept al vostru, așa m-am vorbit eu și cu Toma. Nu-i așa, Tomo?

Bărbatul tresări, atins de viclenia femeii, la care voia să-l facă și pe el părtaș. Slobozi un val gros de fum de țigară și spuse alene:

— Solomia a visat urît...

Dar muierea nu-l lăsă să termine. Se repezi cu un potop de vorbe, așa cum avea ea obiceiul întotdeauna, dar acum se acoperea:

— Am visat! Și ce dac-am visat? Nu mai e voie să visez? Il auzi, Anuțo dragă? Și dacă voi vă supărați și n-aveți ce face cu ce v-am adus noi, ducem totul la oraș, vindem și vă dăm banii. Pentru nepot, că așa ne-am gîndit noi și așa-i bine. Vrem să intre în viață îmbelșugată, să nu-i lipsească nimic, să crească voinic și să-nflorească de-a mai mare dragul, cum îi dorim noi din toată inima, ca un măr...

— Să fie colectivist mîndru, ca tine, Petre, fruntaș, cu stegulețul în geam, ca o floare roșie, îi luă vorba din gură Toma, ațîțat și hotărît să n-o mai lase să-și bată gura cu viclenii. Așa dragii mei, c-am ajuns s-o văd și pe-asta! Copiii de țăran crescînd în cărucior, cum neam de neamul meu n-ar fi visat vreodată! Măi copii, că mi se frînge inima numai cînd îmi aduc aminte cum am copilărit noi și cum ați crescut și voi, cînd vă duceam pe brazdă și vă țineam în soare ziua întreagă... Ehei, am învățat multe și vă spun, pe cinstea mea de om, că acum știu ce am de făcut și la nimeni nu mă mai uit, fără numai la ceea ce am hotărît eu... Vă spun că nu mi-a plăcut niciodată să beau, dar acum, te rog pe tine Petre, să-mi mai torni un pahar de vin, să închin așa cum îmi place mie, din toată inima, cum n-am făcut niciodată pînă acum.

★

Ca un păianjen uriaș, soarele cobora pe peretele cerului spre apus. Sus pe deal, departe, se vedea o căruță trasă de doi căluți, urmînd din aproape pe un bărbat, care părea nefiresc de subțire și de înalt, parcă atingînd cu creștetul tavanul azuriu. Mergea cu pași mari și hotărîți. In căruță, Solomia ținea hățurile. Și nu scotea o vorbă; ofta din cînd în cînd. Toma se opri o clipă pe muchea înaltă și privi satul care se întindea jos la picioarele lui. Trase adînc aer în piept, după care porni mai departe cu aceiași pași mari și hotărîți...

MOTIVE NOI ÎNTR-UN COVOR OLTENESC

ILIE PURCARU

PE DEALURILE LUI BOGDAN AMARU

De la Rîmnicu-Vilcea în sus, pînă la poalele de păduri ale Carpaților, se întinde un ținut de pămînturi lutoase, o mare galbenă, tăiată de rîpi și văi aride, compunînd o geografie tulbure, dezolantă. Odată cu primele ploi de septembrie, peisajul se face de cocă. Galbenele coline se rup, căscînd între ele uriașe prăpăstii de glod mișcător. Satele rămîn agățate de coastele gelatinoase ca niște ciudate cochilii de melci și ai senzația că dintr-o clipă într-alta se vor deslipi, rostogolindu-se cu vuiet în rîpi.

Străbătîndu-le, mi-au venit în minte, ca o voce materială a lutului acestuia ud, niște crîmpeie de gînduri dintr-o scrisoare a lui Bogdan Amaru. Ele traduc durerea unui izgonit între ai lui, izgoniți și ei de la civilizație :

„...Mă aflu în cătunul de naștere — Budele — la un strănut și o pradă de Carpații Vîlceni. În mocirla bălților putrezesc mițele și ciinii satului, iar noaptea cîntă broaștele și răcăneii. Mă culc odată cu găinile și mă scol cu privighetoarea și ciocîrlia. O iau razna pe cîmp și pe piscuri, înghit dumicatul cerului de rouă și albastru, sfărîm cocoloașe de soare între gene și mîngii spinii frunzelor plăpînde de răsură. Trăiesc liber ca primul animal superb și necălărit. Mă opresc prin păduri, cu ochii spre munte, și mă înfior la gîndul că pămîntul se urcă prin firele de iarbă și prin mine pînă la stele. Imi vine să-mi lipesc obrazul și inima de bulgări... da' mă cam ține pe sub coaste și iar dau în pleurezie !... Cînd am cîte un junghiu, muma, — bună, credincioasă în lucruri sfinte și descîntece, — sare gardul la o vecină (muiere veșnic borțoasă și care umblă cu necurațu'), ca să-mi descînte. Prin ulcica din mîna ei iubitoare, sorb apa amestecată cu busuioc și zic că m-am **zviduit**".

Sub imperiul anotimpului mi se părea că ținutul retrăiește dezolarea de odinioară a poetului uitat în noroaiele vîlcene ca într-un univers scufundat. Anotimpul, geografia aceasta descărnată, recompuneau parcă, umed, rînduri amare dintr-o scrisoare a lui.

Mă înșelam. In fața mea, la doi pași, lupta aprigă cu noroiul, cățărîndu-se pe coasta de gumilastic un asemeni unui alpinist ciudat, un om tînăr, cu aparență de localnic. Era îmbrăcat într-o scurtă de stofă aspră, care-i atîrna greu pe trup, muiată de burniță.

— Ziarist ? — a ghicit, zîmbindu-mi, cînd am fost lîngă el. Și fără să-mi dea timp de răspuns :

— Săptămîna trecută ne-ați cam făcut-o... S-a scris în ziar că avem 16 biblioteci în circumscripția noastră. Cifra e veche. Acum sînt 23, în care nu socotesc și bibliotecile volante... Circa 25.000 de volume.

Constatativă doar, remarca lui cerea totuși răspuns. Nu i l-am dat. Mergeam pe dealurile lui Bogdan Amaru și mă obseda imaginea cumplitei izolări în care se zbătea agonizînd, la o distanță ce părea pe atunci incomensurabilă, un cărturar :

„De opt luni n-am citit nici un ziar, nici o revistă. Am auzit doar că turcii se bat cu abisinienii. Atît".

Tovarășul meu se gîndea la cu totul alt fel de lucruri. Era un om dintr-un alt ev. Bogdan Amaru nu l-ar fi putut nici măcar intui.

— Pe aici, pe la noi, — a urmat el — oamenii s-au învățat să aștepte ziarul ca pe-o pîine caldă. E singura lor legătură cu lumea, și de la un timp îi interesează tot ce-i prin lume. Știți cîte abonamente avem ? Numai la Boișoara, la colectivă, am făcut în toamna asta cincizeci...

Omul de lîngă mine era un tînăr de vreo 25—26 de ani. Nu prea voinic, — mai degrabă subțire și delicat după cum lăsa să se ghicească șuba cu umerii căzuți — și cu obrajii albăstriți ușor de o barbă incipientă, care-i dădea un aer de maturitate abia cucerită. La aceasta contribuiau și ochii-i calmi, cu un fel de gravitate solemnă. Înfigea tălpile-n mîl cu nădejde, dar ritmic, cheltuindu-și cu socoteală sforțările, ca omul pregătit pentru drumuri lungi. Fără să-mi dau seama, pașii mei căpătaseră ritm alături de el.

— La Buda, la gospodărie, — începu el iar — am avut o recoltă abundentă. O recoltă care a întrecut așteptările. N-au visat de cînd îs ei, ăștia din Buda, asemenea avansuri. 6 kilograme de porumb la ziua-muncă... I-am convins să-și valorifice fructele și să nu le facă țuică pe toate. E o sursă de venituri în plus.

Din nou mi-a revenit în minte o pagină din drama lui Bogdan Amaru. Drama poetului era drama celor din jurul lui :

„...Mi-e foame. Ieri și azi n-am mîncat nimic. Singura hrană bună pentru stomacul meu bolnav este : orezul, grîul (fără lapte sau zahăr) și merele. Merele sînt viața mea de fiecare zi. Cinci mere pe zi. De trei săptămîni nu mai am mere. N-am cu ce și de unde le cumpăra... Așadar, iar mi s-a defectat digestia. Și între dubla colită și foame, prefer foamea — și pe urmă moartea. După atîția ani de carte și de zbucium, încă nu pot cîștiga, sau mai bine zis nu mi-am asigurat cinci gogoloaie de măr pe zi ! Mi-e rușine de vaca din bătătură, de greierii de pe cîmp, de ghimpii de la poartă, de loboda dintre uluci"...

Nu-l mai auzeam pe omul de lîngă mine. Convorbeam cu celălalt, cel de acum cîteva decenii, răsfoind filele lui însîngerate. Și totuși, cuvintele omului de lîngă mine, aspre, metalic gramaticale, ca niște sentințe de raport, puneau parcă un contrapunct istoric

unei drame. Tînărul meu tovarăș de drum nu bănuia — credeam — mîhnirea mea, și de aceea erupția lui spontană de lirism m-a uluit prin coincidența ei neașteptată :

— Am citit undeva, într-o culegere de articole, că pe-aici, pe la noi, la Budele, s-a născut un poet...

Am tresărit, tulburat. Bogdan Amaru a rămas și azi, chiar și pentru cei din locurile lui, un necunoscut. Mă mira și mă mișca ideea că cineva i-ar fi putut salva, fie măcar și într-o discuție pe coama dealurilor vîlcene, numele de mult scufundat în vatra tăcerii.

— Îl chema, dacă nu mă-nșel, Bogdan Amaru, — a continuat fără ezitare tovarășul meu. Și, după o vreme : — I-am căutat versurile. Nu știu unde să le găsesc. Mă gîndeam să pun problema la Casa de cultură raională, să dăm numele lui unui cămin cultural. Poate la Budele... Poate în altă parte.

Mă lumina o bucurie blîndă, ca o mîngîiere. Mi se părea că undeva în amintirile prietenilor și-ale celor care l-au cunoscut, icoana lui Bogdan Amaru ar luci, înviorată de un reflex al soarelui contemporan oamenilor lui de azi. Îmi răspundeau gîndurile lui, împăcate parcă :

„Rănile de la piept s-au vindecat... Dar pînă la refacerea hoitului meu — și sufletul mi-e un hoit — va trece timp. Sînt mulțumit cel puțin că în oasele mele vor umbla aceleași cîrtițe care au umblat veacuri de-a rîndul prin toți strămoșii mei, pe sub garduri cu flori și pe sub rădăcini de ulm verde. O să mă pască oile și-or să mă care plozii — bolbotină — cu poala la gîște"...

M-am întors spre tovarășul meu de drum cu un gînd de recunoștință. Imi venea să-l strîng în brațe și să-i mulțumesc în numele umbrei acelui uitat. Dar tovarășul meu, reîntors la asprimea lui obișnuită de om împovărat de griji, și-a aprins cu gesturi absorbite o țigară. Nu era timp de efuziune.

Am început să discutăm despre bibliotecile sătești, despre noile librării deschise în comune („Avem una în sat la Cîineni, în creier de munte."), despre preferințele cititorilor.

— Se cere mult Șolohov, Turgheniev, Sadoveanu, Stancu, Marin Preda... Știu o fată la Vlădești, colectivistă, care are toate cele 13 volume din opera lui Lev Tolstoi... Vi se pare de mirare ? Astă primăvară, la Păușești s-a organizat o seară literară Arghezi. A doua zi, președintele gospodăriei colective a bătut telegramă la Rîmnic, să li se trimită cărți de-ale maestrului. S-au desfăcut acolo, numai într-o zi, douăzeci de exemplare din ediția bibliofilă. Alea scumpe, știți...

Ajunsesem sus, pe măgura dealului. Ne-am oprit o clipă. Am întors capul îndărăt. Din ceața lăptoasă a ploii se lămureau în zare, ca niște culmi, coșurile marelui Combinat chimic de la Govora, scăldate în vești cele lor erupții de fum. Undeva, nu departe, presimțeam vuietul, vuietul febril al stîlpilor de înaltă tensiune. Știam că de acolo, peste aceste rîpi seci, neguroase, se vor deschide ca niște superbe flori albe luminile. Iar mireasma nesfîrșitelor livezi ale gospodăriilor colective urca de pretutindeni, învăluindu-mă... Din urmă, civilizația evului nostru cucerea pas cu pas, clipă de clipă, acest străvechi ținut al dezolării și negurii.

In față se întindea încă un fel de ceață.

— Acum, în toamnă, — a rupt tăcerea tovarășul meu — trebuie să ne intensificăm munca. Acum e vremea clăcilor, oamenii stau tot timpul în sat, în bătături. Poți vorbi în tihnă cu ei. Știți, se mai pregătește colectivizarea cîtorva sate... Se conving tot mai mulți. Dacă mai stați pînă la Anul Nou, poate vă invităm la o inaugurare.

L-am privit pe omul de lîngă mine. L-am privit mult. Era un tînăr de vreo 25—26 de ani. Avea palmele încă îngroșate de contactul cu unealta dură. Era asudat, obosit. Avea fața albăstrită ușor de țepii bărbii și umerii scurtei de stofă aspră, căzuți ; peste bocancii mari, mîlul îi croise cisme gigantice, negre și reci. Omul acesta străbătuse poate, în ziua aceea, lungi kilometri pe jos, prin glodul de gumilastic umed al toamnei. Străbătuse poate mai multe sate, pierdute ca niște insule prin ceață și glod, și le legase cu firul nevăzut dar atît de puternic al preocupărilor obștești, devenite preocupări ale lui. O făcuse simplu, fără emfază, fără senzația că face un apostolat. Nu străbăteau nicăieri, prin cuvintele lui, ceața și glodul, priveliștea sumbră a rîpilor goale, aerul posac cu care-l primiseră poate unii, patul tare în care-și odihnise poate, o clipă, oasele. Urca mai departe, vorbindu-mi liniștit despre difuzarea ziarelor, despre cărți, despre recoltele gospodăriilor colective. Urca cu pas egal, ca unul pregătit pentru drumuri lungi, pe dealurile lui Bogdan Amaru.

Era un activist. Unul din miile de ostași ai partidului, fără sarcini speciale de mare răspundere, dar a căror muncă, făcută cu pasiunea și migala celui ce așează cărămizi, înalță edificiul minunat al epocii noastre. In acest septembrie, tovarășul meu de drum participase la colectivizarea a trei comune, inaugurase un nou cămin cultural, înjghebase cîteva echipe artistice de amatori, radioficase un sat.

Pleca acum mai departe, spre obiectivele înscrise cu litere de aur în orizonturile șesenalului.

LA SEGARCEA, PRINTRE COLOANELE TOAMNEI

E toamnă... Pe raza de soare a început să lunece, de ieri, o undă nesimțită de răcoare, pînă jos, în buturuga viței de vie. In lumina nouă, frunzele par de faianță. Un uriaș a aruncat pe ele, jucîndu-se, cîteva miliarde de boabe de chilimbar și safir.

E toamnă... S-au schimbat culorile. S-au aurit gutuii. Merii s-au îmbrăcat în smalț de coral. S-au schimbat și miresmele. S-a mutat și cerul mai sus, descoperind, în minuțiozități de tuș chinezesc, dealuri și creste de munte, ascunse pînă ieri în pulberea de aur a verii. S-a mărit totul de cîteva ori. Pe cîmp, în ochii boilor, s-au deschis umbre de lacuri alpine. Clipa bate lung, mai voluminoasă ca niciodată, măsurînd dansul prin văzduh al primei frunze de aur. Bat clipe lungi, închizînd în ele ceasuri întregi, așa cum ziua toamnei a cuprins în ea anotimpuri. Anul se varsă-n toamnă ca-ntr-o cămară enormă, cu toate facerile și comorile pe care le-a adunat, galben cu galben și bob cu bob, în nopțile fără sfîrșit din pămînt...

E toamnă ca-ntr-o foaie de Arghezi, scrisă cîndva, „la o întoarcere dintr-o călătorie oltenească"...

„...Era toamnă, o toamnă frumoasă ca o biserică la priveghere. Am trecut între spații de icoane de aur, care căptușeau depărtările și infinitele zări cu o strălucire de o sută de kilometri. Convoaie de sute de buți grele, trase de boi, duceau vinurile scumpe pe șoselele scoborîte spre baltă, altele se urneau încet suind către deal, pline, la fața luminii, de galbeni, culeși din știuleți. Recolta numai a Doljiului era îndeajuns să îndestuleze țara mică a celor 32 de districte, pe cînd a fostului regat întreg era cărată toată la gări și stații pentru export...

Un document de belșug monstruos, neîntrerupt prezent, al Olteniei, l-am adunat în sute de exemplare, de-a lungul căii ferate, în toamna la care mă refer : zidurile de funii de ceapă și usturoi, cetăți nesfîrșite, munții de pepeni, clăile de pătlăgele vinete și ...porcii, răsturnați de-a tăvălugul. Grăsimea uriașă a decorativelor animale, trandafirii ca blondele suedeze ieșite din baia mării, le făcea umbletul cu neputință, revărsată masiv peste picioarele îngropate în pătura buturugii de carne..."

Dar parcă niciodată n-a fost o toamnă ca asta...

Văzută de sus, din Parîng, ca-ntr-un basm, închipuit numai în parte, toamna aceasta e un chilim fastuos, care coboară lent către Dunăre, parcă pe deplin conștient, în ondularea sa vie, de farmecele-i tulburătoare și noi, în culori și desen. Niciodată n-au fost merele atît de roșii, de roșul acesta heraldic, niciodată atîta aur voluptuos în gutui ; niciodată n-au sunat mai bogat galbenii cei luminoși din porumburi. De unde ? De ce ? Vei descoperi astfel ineditul desenului, simplu și sever ca un tîlc, sub culoare. Au dispărut cu miile ogoarele-petec, mejdinele, curelele, lanțurile ; linia aberantă, meschină, a hatului, în care se frîngea belșugul culorilor toamnei, dispare treptat, lăsînd priveliștii un fel de armonie primordială. Au rămas, în noul desen, doar liniile inspirației dintîi a naturii și omului : apa și drumul ; firul de argint și arabescul lung.

E toamnă în Oltenia... Pe drumurile-n lungi arabescuri, printre turmele nesfîrșite de porci, în care te pierzi ca-n niște țări de argilă grea, abia mișcătoare, se încrucișează chervane de care cu rod. A dat gospodăria de stat din Afumați peste 5000 kilograme de porumb la hectar. Cea din Cetanele, 4.000. Gospodăriilor colective din Maglavit, Galicea, Mîrșani, nu le-au mai ajuns carele trase de boi și-au luat autocamioane. Pe drumurile toamnei oltenești circulă acum camioanele.

E toamnă în Oltenia...

Toamnă de belșug, de culori și arome cum n-au mai fost niciodată.

Toamnă colectivistă.

E vremea cînd, din sute de locuri, ca niște parfumuri materializate, urcă spre tine ulcelele cu vin nou, constelate de refrenul unui cîntec bătrînesc :

„Bun e vinul oltenesc !..."

★

...Unde să ne oprim ?

Să ne oprim la Drăgășani, în vestitele podgorii care se-ntind pe vetrele a 40 de comune și sate ?

Să ne oprim la Călărași — Dăbuleni, în viile noi, răsădite-n nisipuri ?

Să ne oprim la Segarcea ?

Cînd guști din aceste vinuri, buimăcit de prestigiul medaliilor de aur cucerite în ultimii ani la Sauvignon, la Lubliana și la Budapesta, senzația e peste puteri de descris. Ți se pare că bei din licoarea de aur a medaliilor înseși. Ce să mai spui ? Parcă s-au topit în vinul acesta o mie de arome, și încă ceva. Vinul acesta miroase și a strugure, dar și a scîndură nouă de brad, a fîn ud, a lumină de lună, a femeie și cîntec, și încă ceva...

— E bun vinul nostru, ce spui ? Te întorci. E gazda... Neștiind cărei tradiții te supui, l-ai ales bătrîn, cu cap ca un portret de Hodler, și cu dulamă de dimie albă ca neaua, găitănată de ciudate chirilice negre. Așa cum îl vezi, ca prin ceață, moș Vasile Petrea Tudose pare acum un pivnicer voevodal. Copleșit de toate, nu poți decît să repeți, șoptit :

— Bun e... Bun e vinul oltenesc...

★

Bun e vinul oltenesc ! — spune cîntecul :

Foaie verde măr crețesc,
Bun e vinul oltenesc,
Cînd sclipește în pahar
In zi de-ntîi de Brumar !
Ca o floare care-nfloare,
Culeasă de-o fată mare !
Ca fața ibovnicii
Albă-n rouă cînturii !...

★

E noapte acum, și peste tăcerea podgoriilor segărcene se aude doar trecerea lunii, ca un foșnet ușor, de dantelă. Zi mai departe, moș Petrea. Cîntecul dumitale, presimt, nu se oprește aici. Ascultă, cum trece luna peste imensitatea podgoriilor, cu foșnet ușor, șovăit, de dantelă...

„Bun e vinul oltenesc !" — au spus Basarabii și Brîncovenii, prețuindu-i printre toate surîsul, la mesele lor cu tacîmuri de aur. Luna sta la fereastră ca o domniță într-un turn de cleștar. Stampa se încheie aici. In spate, tăcut, sta robul care muncise via și crama, așteptînd să-și ducă stăpînul pe brațe, la butcă.

„Bun e vinul oltenesc !" — au strigat boierii și negustorii, dînd pe gît, în burdihanele enormelor pivnițe, toamna miilor de hectare de chihlimbar și safire. Peste strigătul lor s-a așternut cel al cupelor și ulcelelor de Hurez, sparte de dușumeaua conacului. (E cunoscută povestea unui prinț din Oltenia care, la chefuri, trăgea cu pistolul în faianțele de Hurez și Oboga, adunate din vechi generații pe pereții castelului său. Le prince s'amuse ! — spuneau oaspeții, parafrazînd o veche butadă.) La fiecare din aceste minuni de lumină și smalț, un om din Hurez sau Oboga lucrase luni în șir, ani uneori.

„Bun e vinul oltenesc !" — au spus, după 1884, hohenzollernii... Regele stăpînea la Segarcea 4830 de hectare de vii, arături, păduri și livezi, un castel, o fermă de vaci elvețiene, herghelie de cai pur sînge (ți-l mai aduci aminte pe Lunatic, moș Petrea, știi, cel cu o caia de argint ?) și o oaste sură de robi, romîni și țigani. Unii locuiau în grajduri, dormind iarna pe bălegarul fierbinte, alții în bordeiele de pămînt din „cartierul Florica" ; lui moș Vasile Petrea Tudose, paznicul magaziilor ultimului hohenzollern, i se dăduse ca locuință o veche cușcă de cîini...

Bun e vinul oltenesc !

Afară, pe zarea cu vii, adie o presimțire de ziuă, roșie și ușoară ca o goană de cerbi.

Nu, botnițele aplicate culegătorilor de struguri nu sînt o legendă! Gazda mea, bătrînul cel falnic,

desprins parcă dintr-un tablou cu luptătorii medievali, a purtat și el una, toamne la rînd, ca o batjocoritoare palmă perpetuă. O păstrează și azi... Nu e de piele, ca la cîini. E făcută din fire groase de sîrmă, monstruoasă ca o caracatiță, acum acoperită de rugină malignă. Am simțit, atingînd-o, fiorul crîncen al întîlnirii cu o vreme care mi se pare cîteodată că a fost acum cîteva veacuri.

In dimineața Anului Nou 1948, 238 de robi ai coroanei și cîteva sute de țărani, dîjmași pe moșiile regelui, priveau tăcuți, lozinca bătută-n cuie pe poarta domeniilor, peste stema regală. O mînă nedată cu scrisul scobise cu dalta, sărind niște litere, făcînd cuvintele unul din două, dar foarte clar și răspicat pentru toată lumea : „Trăiască Republica Populară Romînă !" In clipa aceea, un incendiu nevăzut s-a abătut peste castelul regelui și l-a spulberat pentru totdeauna. In locul lui a apărut un spital, — satul de robi și-a lepădat în el păduchii și bolile, contemplîndu-se în apele de aer azurat ale oglinzilor de Veneția. Parcul regelui a devenit „Parcul 1 Mai" și s-a împodobit cu un teatru de vară. Satul are astăzi liceu, cinema, uzină electrică. „Cartierul Florica" e un cartier de locuințe muncitorești, case albe, cu băi de faianță și antene de radio pe acoperișurile de țiglă roșie ; din vechile bordeie au mai rămas, mi se pare, unul sau două, păstrate cu tile și intenție. Prin fața lor, printre coloanele de fum de argint ale toamnei, trec camioanele gospodăriei de stat și carele colectiviștilor, pline de rodul parfumat al podgoriilor.

„Bun e vinul oltenesc !" — spune Oltenia.

„Bun e vinul oltenesc !" — a spus, în sfîrșit, și olteanul, răsuflînd adînc și reluînd cîntecul de acolo de unde-l lăsase, în clipa cînd mîna celuilalt i-a pus pe gură botnița groasă de fier :

Și iar verde lin pelin,
Ulcioraș negru cu vin,
Cui, doică, să te închin ?
Inchina-te-aș mumii bune
Care m-a adus pe lume,
Inchina-te-aș codrului
Că mi-a dat fluierul lui,
Inchina-te-aș ciuturii
Că mi-a dat dulceața ei,
Inchina-te-aș mîndrelor
Că mi-au dat dragostea lor...

Și iar verde lin pelin,
Ulcioraș negru cu vin,
Cui, doică, să te închin ?
Muma bună a murit,
Codrul mi l-au doborît,
Ciutura a ruginit,
Mîndrele s-au ofilit...

Și iar verde de-alămîi,
In noaptea de Sîn Vasii
Mă uitai la răsărit,
Văz primăvara venind...

Sau poate lumina acelei dimineți de ev nou ?

...Și zăpada ocheșind,
Iarba tînără-nviind,
Micșunele-mbumbind
Și ghioceii-nflorind !

Verde dulce, lin pelin,
Și-o creangă de rosmarin,
Ulcioraș negru cu vin,
Vină, neică, să te-nchin
Soarelui — răsarelui,
Care-n cer s-a ridicat
Și viață nouă ne-a dat,
Frunza-n codru înviind,
Ochii doicii limpezind,
Inimioara-ntinerind...

★

Cîntecul acesta l-am auzit la o nuntă, ținută, acolo, în toamna podgoriilor segărcene, cu tot protocolul ei de fast și uimire, greu de descris, cerînd el singur o carte întreagă. Trei zile și trei nopți a vibrat toamna ca un drapel, în pocnete de pistoale și stele care sfîrtecau aerul, ca bicele. Am auzit și-am văzut multe acolo, la masa întinsă ca o poiană albă în „Valea Fîntînii". Mirii erau tineri colectiviști. Oaspeții, cîteva sute, membri ai gospodăriei colective „Unirea". S-a închinat pentru viața cea nouă. S-a închinat pentru dragoste. Noțiuni împletite strîns în beteala nunții acesteia...

Masa mirilor era-n creștetul dealului, pe un fel de terasă, și ochii lor lunecau peste imensitatea cîmpiilor scăldate în aura toamnei. Tot ce vedeau cu ochii era al colectivei. Tot ce vedeau cu ochii era al lor. Ce voievod, și ce domniță din culă, au fost mai bogați și mai liberi ca ei ? Ion și Măria n-au știut decît de dragostea lor. In spatele lor n-au stat niciodată acele umbre schimonosite pîndind să le smulgă, cu mîini făcute să numere, poemul tremurînd ca o presimțire suavă în inimi. Ciocnind cu ei, am avut sentimentul că ciocnesc cu oamenii viitorului.

Un lăutar a urat tuturora, miri și meseni, membri ai aceleiași mari familii :

Să trăiți și să-nfloriți
Și-n belșuguri să trăiți !
Să-nmulțiți bucatele
Ca iarba pămîntului,
Ca florile cîmpului,
Ca nisipul mărilor,
Ca viersul păsărilor...
S-aveți buți cu vin,
Care cu fîn,
Boi grași,
Claponași,
Jugani cu coarne cănite,
Cai cu frîie zugrăvite,
Vaci lăptoase
Și fete frumoase,
Fete mîndre, segărcence
Cu cosițe de armence...

In cîntecele lăutarilor mi s-a părut că disting și fluierul unui oier din Parîng... Și viorile copiilor din Cotofeni, cumpărate de părinții lor în cea de-a 12-a toamnă a muncii unite... Și acordeoanele copiilor de la colectiva din Deveselu...

E toamnă.

Toamnă de belșug, de culori și arome cum n-au mai fost niciodată.

Toamnă colectivistă.

Iată, se apropie dinspre munte ploile lungi. In răsuflarea ușor precipitată a lutului, moș Mitriță Viscol, vestitul meșter olar din Oboga, s-a apucat să plămădească niște oale și ulcioare noi. Niște oale și ulcioare pentru noua recoltă. A început ca din vechi. A rotunjit lutul în palme și l-a copt pe jar, asistat de nevăzute păsări astrale. A frămîntat apoi culorile, galbenul său cum nu mai e altul, albastrul său, roșul sau vișiniul, ca să-i facă podoaba. Dar ce anume să-i facă ? A căutat împrejur. A privit, pe sub streașina mîinii bătrîne, toamna aceasta nouă a Țării Oltului, legănîndu-și șorțul încărcat cu mireasme peste genunchii ei candizi, și a căutat, pentru tot, un simbol, începutul prefacerii. Pe unul din ulcioare a pus o sondă. Pe altul a pictat un tractor. A făcut apoi ultima oală, cea mai mare și mai frumoasă, capodoperă de har și mireasmă, și a desenat pe ea, după o clipă de gînd : un ciocan și o secere.

Desene de TIA PELTZ

Povestire de FĂNUȘ NEAGU

S-A MUTAT O STEA

Dimineața, cînd ieșiră din pădurea de brazi, George se opri în cărare, clătinîndu-se, parcă-și căuta echilibrul, iar Olga își scoase vindiacul cu guler de pluș negru și înveli buchetul de trandafiri de stîncă. Jos, în valea umbroasă și îngustă ca un defileu, se vedea drumul calcaros, ruginit de scurgerea apelor. „O fi cel care ne trebuie nouă?" se întreba băiatul, uimit de liniștea din jur și închise o clipă ochii. Cînd îi deschise, pleoapele i se zbătură și fața alungită, osoasă, i se încreți. Dincolo de drum, într-o ruptură de stînci, scăpărau, ca un zbor de gărgărițe, reflexele purpurii ale răsăritului. Păsările sticloase se avîntau pe deasupra brazilor.

George răsuflă adînc, își îndreptă pieptul lat și o porni hotărît pe povîrnișul alunecos. Rucsacul și pătura făcută colac pe care le purta în spinare îi dărîmau umerii. Mergea aplecat înainte, ostenit, tremurînd. După noaptea petrecută la cabana din zona zăpezilor, ochii duși în fundul capului îi luceau straniu, parc-ar fi mîncat bozie. Sus, în munți, către miezul nopții se dezlănțuise furtuna și lui îi fusese frică, singur cu fata, între pereții de bîrne, întunecați, care trozneau și se clătinau. Dormiseră în pod — cele două încăperi de jos erau ocupate de un grup de schiori — și vîntul îi împroșcase cu măzăriche prin crăpăturile acoperișului legat cu frînghii de sol.

Olga venea în urma lui George. Era frumoasă, cu sîni fermi și mișcările lenețe. O curea lată, încheindu-se într-o pafta, îi strîngea mijlocul subțire. Părul negru, tuns băiețește, părea și mai întunecat în boarea dimineții. Iarba înaltă, tăvălită de vînt, încărcată de rouă, îi bătea pulpele goale. Împrejur creșteau tufișuri împrăștiate și copaci stingheri. După furtuna de aznoapte, în aer mirosea a rășină și Olgăi îi veni în minte o frîntură de cîntec:

„Fă-mi așternut de cetină . . ."

Ar fi vrut să se oprească aici, să caute ciuperci, dar cînd să-i spună gîndul lui George, dintr-un brad țișni o veveriță ca un ghemotoc de foc. Bucuroasă, fata bătu din palme și o strigă:

— Hei, cumătră, vinzi alune?

Veverița își pierdu urma în pădure și Olga se întristă. „Oi fi eu o mutră de nesuferit?", se întrebă ea, amintindu-și că și iedul pe care-l găsiseră la cabană fugise să se ascundă sub pat cînd încercase să-i șteargă botul murdar de făină.

Ajuns pe fundul văii, lîngă drum, George zvîrli rucsacul și pătura sub un mesteacăn tînăr, cu trunchiul îndoit și se cătă de țigări. Îi era frig, parcă ar fi coborît în fundul unei fîntîni și simțea nevoia să fumeze. Scăpără chibritul și ocroti flacăra în pumn. În clipa aceea, din stînga se auzi urcînd o mașină.

George se înveseli.

— Olga, strigă el, avem noroc. Într-o jumătate de oră o să fim la hotel. Știi ce-mi doresc după atîta umblet?

— Nu, răspunse fata, apropiindu-se.

— Un păhărel de coniac. Ai să vezi, îl dai de dușcă și parcă-ți ia oboseala cu mîna.

Olga rîse, se săltă în vîrful picioarelor și-l sărută pe păr. Buzele-i subțiri și vinete se umeziră. „Negura i-a udat părul, se gîndi. E ud și miroase amar, a coajă de nucă. De unde?" se mîră ea.

Dar bălatului îi spuse altceva.

— George, îi spuse, — în mesteacănul ăsta s-a cățărat cineva care și-a dat drumul jos ținîndu-se de creanga din vîrf. De aia e strîmb.

George înclină capul, zîmbind: așa este — și încercă, cu o mînă, să îndrepte trunchiul fraged, cu scoarța ca mătasea.

Mașina, un camion cu platforma descoperită, apăru la cotul drumului unde valea începe să se îngusteze ca un defileu.

— Rodaj, citi George literele însemnate cu creta pe unul din obloane. E în rodaj, lămuri el necăjit, n-o să ne ia.

Înhață totuși rucsacul și pătura și trecu pe dîmbul dintre făgașele tăiate de roți. Șoferul stopă la cîțiva pași de el. Era șeful echipei de rodaj a unei uzine din București.

— Dă-te la o parte, îi strigă scoțînd capul pe fereastră. N-am voie să iau pasageri.

În clipa următoare o zări și pe Olga și înlemni. O senzație dureroasă, ascuțită, ca de foame, îi arse măruntaiele. Olga fusese iubita lui și-l părăsise, fără să-i spună o vorbă. Cu o lună în urmă mai erau împreună.

Privirile îi se încrucișară. „Mă urăște" își zise fata și avu o tresărire ușoară pe care el n-o observă, căci senzația aceea chinuitoare, stîrnită de întîlnirea neașteptată, îl paralizase. Un singur gînd i se rotea în creier: să întindă mîna să apuce o caisă prăfuită din punga așezată alături pe canapea.

— Ei, zi, îi ceru și Olga, ne iei?

Glasul îi suna sec, poruncitor.

El nu fu în stare să răspundă. Făcu numai un semn cu capul: urcați-vă.

— Mulțumesc, strigă George, n-o să fie degeaba. Plătim.

Șoferul se aplecă asupra volanului și așteptă. Pe fața lui dură, cioplită în lemn parcă, nu se clintea un mușchi. Doar mărul lui Adam, nodul acela de zgîrci, i se mișca sub piele pe gîtul lung și gros. Văzu prin geamul parbrizului mesteacănul cu vîrful îndoit și se gîndi că așa e și sufletul lui: îndoit și trist.

— Gata! se auzi din spate vocea lui George. Dă-i drumu'!

Șoferul porni. Cunoștea bine locurile, știa că dincolo de pădurea de brazi e o moară părăsită, cu scocul putred, apoi o troiță cu un Christos de tinichea răstignit și mai încolo o casă țărănească, răsleață de sat, mirosind fierbinte a fîn, unde poți să te ospătezi după pofta inimii cu o ceașcă de lapte, cu unt galben și pîine pufoasă. Dar nu-i mai era foame. Senzația aceea nesuferită dispăruse. Rămăsese numai cu o neliniște intensă, revărsată în toate fibrele, ca alcoolul, născută dintr-o așteptare îndelungată. Căci zile și nopți de-a rîndul o așteptase pe Olga să se întoarcă. „Trebuie să vină, își zicea, știe c-o aștept și o să vină. Doar nu se despart așa, fără o vorbă, doi oameni care s-au iubit". Chiar și acum o aștepta pe Olga. Avea credința că dintr-o clipă într-alta o să-i bată în geam ca să-l roage s-o primească în cabină. „Mi-e frig aici" o să-i spună ăluia de pe platformă și o să vină lîngă el.

— Vasăzică, Mircea, ești tot pe drumuri mereu, o să înceapă ea vorba.

Mai departe nu știa ce-o să-i mai spună. Aștepta.

În acest timp, sus pe platformă, Olga, așezată pe rucsac, alături de George care-și petrecuse brațul pe după umerii ei s-o susțină la hurducături, privea tulburată pereții de piatră înălțîndu-se de o parte și de alta a drumului. Dîre de ceață se prelingeau prin crăpăturile dintre blocurile masive, urcînd spre vîrfuri pe sub arbuștii desfrunziți și cenușii, răsăriți printr-o minune pe cîte-o muche de stîncă acoperită de mușchi. Un nor albicios se legăna în albastrul fumuriu al cerului și gîndurile fetei se împleteau amețitor cu formele bizare pe care le lua norul împins de vînt. Avusese presimțirea acestei întîlniri cu Mircea, dar totul se desfășura altfel decît își închipuise. Și în capul ei întîmplările se amestecau. Se întîlnise cu Mircea, însă aceasta se petrecea la capătul unei străzi din mahalaua lor, în dreptul unei curți în care cineva scurtează bușteni de brad cu fierăstrăul. În aerul dimineții curat și proaspăt, miroase a rășină, iar pe undeva, prin împrejurimi, trece o răpălală de ploaie. „Ce e cu mine? se sperie ea. Ropotul ploii vine de dincolo de peretele ăsta de piatră. E aici ploaia. Aici e și mirosul de rășină și Mircea".

— Eh, tu, cîntăreață, îi se păru că aude vorba lui Mircea, ai plecat. Te-au angajat să filmezi și ți-ai luat zborul.

Vorbele cădeau rar, cu o nuanță de tristețe și dispreț:

— M-am întors la George, Mircea, se apără Olga. Trebuia. Nu mă judeca greșit. George a fost logodnicul meu, a ispășit un an în închisoare pentru neglijență în serviciu și primul drum, cînd l-au pus în libertate, l-a făcut la mine. Iartă-mă Olga, mi-a spus, pentru amărăciunea pricinuită. Iartă-mă și dacă poți să uiți, rămîi cu mine. Nu-mi pasă ce-ai făcut în lipsa mea, te iubesc, nu te socotesc vinovată cu nimic. Eu sînt vinovat de toate... George nu mai are pe nimeni. Acuma s-a angajat electrician la un teatru, maistru de lumini, îl așteaptă un drum greu și vreau să fiu lîngă el. Îl iubesc, Mircea. Iartă-mă...

— Olga, o strigă George și o smulse din gînduri. Auzi tu, aznoapte mi-a fost frică. E prima oară cînd m-a prins o furtună în munți și de frică n-am dormit de loc.

Fata îl privi uimită.

— Și ce-ai făcut toată noaptea? îl întrebă.

— Nimic. Am ascultat vîntul. Într-un rînd însă am ațipit un pic și te-am visat pe tine. Se făcea că ești afară, pe pîrtia din dosul cabanei, acoperită de zăpadă și te jucai prin troieni. Vroiai să ajungi la brazii din capătul pîrtiei, atacați de vîsc, cocliți — brazii aceea morți care-ar trebui tăiați — și nu puteai din pricina vîntului. Sub brazi țopăia iedul fugit din cabană, cu botul mînjit de făină. Te prind eu pușlamaua naibii, îl amenințai, degeaba te răsfeți și te fandosești. Dar vîntul te împingea la vale, acolo unde e prăpastia. Am sărit din somn nădușit și-am întins mîna să te caut. În clipa aia geamul din ușa podului s-a luminat de-un fulger și mi s-a părut că te văd aievea trîntită în zăpadă și te-am strigat din toate puterile să te întorci.

— Prostule! rise Olga și-și trecu palma, cu degetele rășchirate, prin părul scurt, cu reflexe viorii. Am fost lîngă tine tot timpul.

George o privi în ochi. „Și ei i-a fost frică de furtună, descoperi el, dar nu spune".

— Vrei să cîntăm? o întrebă. Mi-e dor de cîntecul nostru.

— Da, se învoi Olga, cîntecul nostru.

Și începu să cînte, cu glas moale, catifelat.

Ne ținea rădăcina acelorași iubiri —
Și cînd ne bate frunza un vînt din munții suri
Ne strîngem mai aproape, iar crengile subțiri
Se țin mai strîns alături, închipuind păduri.

Mașina ieșise din defileu, trecuse de moara părăsită și străbătea o pădurice de aluni. Dimineața se mohorîse pe neașteptate, soarele dispăruse sub nori și din urmă, ropotul ploii, venind peste munți, s-auzea pronunțat. „Sună, parc-ar bate cineva daireaua" își spuse șoferul și ciuli urechea. Sosise clipa ca Olga să-l roage s-o ia în cabină. „Că nu poate ea să îndure ploaia acolo pe platformă" își zise și se bucură că mașina nu fusese dotată cu prelată.

Dar auzi cîntecul și bucuria i se risipi. „Aimemoi!"... „Iubește-mă", murmură el — și simți din nou o încleștare în tot trupul. Inima-i bătea parc-ar fi urcat o scară în fugă. Văzu prin geam crucea acoperită, cu Christosul de tinichea. „Sfînta minune a dragostei..." citi literele îngropate în lemn și nu înțelese ce legătură aveau cuvintele acestea cu răstignitul. „Cine știe la ce s-o fi gîndit și ăla care le-a săpat acolo cu dalta!" își zise și deveni iar atent la cîntecul fetei. Cîntecul ajungea la el aburit de-o ușoară tristețe și-i amintea un altul, pe care Olga i-l cîntase înainte de despărțire.

Erau atunci în camera lui, situată la etajul doi al unei case vechi. Se întunecase și plopii de sub balcon foșneau încet la apropierea nopții. Un bec mic, înșurubat sub o cupă de sticlă desenată, pe masa din mijloc, își răsfrîngea lumina puțină în muchiile mobilelor negre, lăcuite. Olga sta în dreptul ferestrei și vocea i se înălța în cîntec subțire, modulată, pătrunsă de un tremur straniu.

Ca bruma peste florile-ntomnate,
Peste iubirea noastră s-ar abate
Și clipele uitării într-o zi...

Cîntecul se topea în liniștea de nezdruncinat a amurgului, simplu, sincer, răscolitor, ca un ritual.

Deodată Olga se întrerupse și întrebă:

— Mircea, mă iubești? Spune, cît îți tu la mine?

El îi întîlni ochii fixați asupra lui și răspunse:

— Te iubesc ca pe șarpele casei.

— Cine te-a învățat asta? se mîră Olga. Ce-mi spui tu, n-am mai auzit niciodată.

— Bunicul. Zicea că fiecare casă are sub temelie un șarpe. Cînd moare șarpele, moare și stăpînul. Uneori, seara, lăsa pe prag, pentru șarpele casei, o strachină cu lapte.

— Și ce te-a mai învățat bunicul? întrebă Olga curioasă, privindu-i la gît legătura de culoarea vinului.

Desene de V. SAVONEA

— Multe. Una ar fi că nu e sănătos să dormi pe pămîntul gol decît în lunile care se scriu fără r, adică: mai, iunie, iulie și august. Apoi despre stele. În zece ani, o stea se mută. O vezi că stă neclintită, înțepenită acolo în cer parcă de cînd lumea, însă ea, cu timpul, se mută. Dar tu, Olga, urmă el șoptit, mă iubești? Spune-mi: tu cît mă iubești?

Olga nu-i răspunse. Trecu la oglindă, se pieptănă, își potrivi cerceii — două bobițe vinete, prinse de vîrful unor frunze minuscule, fixate cîrcul urechilor — și plecă.

Și din seara aceea n-a mai venit la Mircea niciodată. „S-a mutat o stea, își spuse Mircea acum. Dar de ce s-or fi mutînd stelele?"

Nu mai avu timp să-și răspundă. Auzi ciocănituri date cu pumnul în cabină și vocea lui George care-i striga să oprească. Frînă și se uită în jur. Văzu în dreapta drumului, pe malul unui lac înțesat, o clădire de lemn nouă, cu chenare și turnuri țuguiate: hotelul alpin.

„Au ajuns la capătul drumului" se gîndi.

Îi așteptă să coboare și porni mai departe, fără să fi schimbat o vorbă cu ei.

Ropotul ploii silea să-i ajungă din urmă.

Dimitrie Rachici

Pădurile Bicazului

Ca un verde reflux, pădurile
S-au retras sus pe munți și așteaptă...
Așteaptă să se cațere pînă la ele
apele lacului
Cuprinzîndu-le gleznele cu brațe de valuri.

Pădurile-n drumul înalt,
Cum lasă marea moluște și alge,
Au lăsat în vale beznele, plînsul,
Sub zăvoarele grele-ale apelor.

Pădurile-n retragere-au luat
Amintirile, casele, cîntecul,
Certitudinea și setea de-nalt a oamenilor
Dîndu-le hotar lîngă zborul de vulturi,
semeț.

Ca un verde reflux, pădurile
S-au retras sus pe culmi, mai aproape
de stele.
Așteaptă clipa rotundă cînd munții
vor tresălta
Sub cupola de răsărituri a luminii.

•

Leagănul luminii

Virtej de lupte-n urmă au rămas
Și-i Bistrița la-ntiiul ei popas.

La poalele barajului, acum,
Ca un soldat stă, ostenit de drum.

Vîntul o-ntreabă: Cum? Ți s-a tocit
Barda cu care stinci ai căsăpit?

Munții îi zic: Prea schimbătoare fire.
Mai gustă-acum și tu din neclintire!

Bistrița tace... calmă și fecundă
Puii luminii-i leagănă în undă.

Comunicat de luptă din Mirăslău

Cătunul Mirăslău, prin cine știe ce împrejurări, și-a găsit o așezare geografică de o rară originalitate, la poalele dealurilor de lîngă Aiud, vestite încă de pe vremea lui Vodă Mihai pentru vița lor de vie, între două ape deosebite între ele ca cerul de pămînt: Arieșul, limpede și cristalin, coborînd ca un fecior sprințar din Țara de Piatră și Mureșul, galben și milos, lipăind ca un mosneag cu tolag, pe cîmpia Ardealului. Timpul priponise bine Mirăslăul în istorie, făcîndu-i numele nemuritor prin tragedia primului voevod român care, după ce a cîștigat titlul de „Domn al Țării Românești, al Ardealului și a toată țara Moldovei", constituind un stat centralizat pentru un timp atît de scurt, a pierdut, în bătălia de aici, tot ce înălțase prin vitejia și sîngele ostașilor săi.

De la fereastra sediului colectivei, fostul conac al lui Ștefan Oniga, am admirat priveliștea și locul istoric. La miază-zi o cîmpie mărginită de două pădurici. Între care natura a creat o trecătoare. Pe lîngă ele, se zărește de departe, ca o panglică de argint, Mureșul. Prin trecătoarea dintre cele două pădurici scăpase Vodă Mihai, fugind cu calul după ce generalul Gheorghe Basta bătuse ceata puțină dar vitează de sub comanda lui Baba Novac. La Mureș, Vodă a descălecat, a sărutat calul înspumat și a trecut apa.

Pe cîmpia mărginită de cele două pădurici și de Mureș, colectiviștii din Mirăslău au cules anul trecut 2.170 kilograme grîu la hectar, 2.272 kilograme de orz, 3.673 kilograme de porumb și 30.500 kilograme de sfeclă de zahăr, situîndu-se în fruntea colectivelor din regiunea Cluj.

La miază-noapte, un deal ca un arici, pe care butucii de viță coboară pînă în curtea colectivei. Pe acest deal avusese instalată Mihai Vodă Viteazul artileria.

Vița de vie de pe dealurile de sub Aiud e renumită ca cea de Tokay. În cele trei veacuri și jumătate vița de vie de pe dealurile Mirăslăului a fost a diferiților stăpîni. Penultimul proprietar, Ian Păduraru, locuia la oraș. Sub nasul șerbilor din Mirăslău curgea în fiecare toamnă unul din cele mai renumite vinuri din cîte a născut pămîntul. Însă ei nu au băut niciodată pe săturate din el. Proprietarii de azi ai viei de pe dealurile Mirăslăului sînt colectiviștii. Taloș Mihai a făcut cu familia 810 zile muncă. La o zi muncă s-au dat 700 grame de vin, deci Taloș a luat 567 de litri. Ca să aibă după ce bea atîta vin, a mai luat 2.146 kilograme de grîu, 4.000 kilograme de porumb, 2.400 kilograme de cartofi, 400 kilograme de orz, 117 kilograme de zahăr, 162 kilograme miere de albine, 324 litri de țuică, 1.200 kilograme de fîn, 5.600 kilograme de paie, 4.000 kilograme tulei și în plus 6.885 lei bani ghiață. Astea fac peste două vagoane de produse, în afară de bani. La colectiva din Mirăslău valoarea zilei de muncă de anul trecut s-a ridicat la 43,70 lei. La cele 810 zile muncă ale lui Taloș Mihai asta face 35.397 de lei. Împărțit la 12 face 3.000 de lei și ceva.

După 360 de ani de la marele dezastru de aici, cronicarii ar putea nota marile victorii ale bătăliei de azi de la Mirăslău. Taloș Mihai e un simplu văcar. Zootehnia e artileria grea a colectivei. Crescătorii de animale din Mirăslău au muls în anul care a trecut 3.601 litri lapte pe cap de vacă furajată, cel mai bun rezultat pe țară în gospodăriile colective. Despre crescătorii din Mirăslău s-a vorbit la radio, în presa regională și chiar în „Scînteia". Prima oară după trei veacuri și jumătate, se pomenește de Mirăslău nu ca de un loc al înfrîngerii, ci ca de un loc al triumfului.

★

Mirăslăul e sat vechi. Cînd Mihai Vodă și-a instalat artileria pe dealul cu vița dulce, la vale găsise înșirate casele șerbilor aflate acolo de cine știe cîte decenii. Nici înainte și nici după bătălia Mirăslăului, mari evenimente n-au existat în viața satului. Oamenii se nășteau robi și robi mureau. Timp de trei veacuri și ceva viața încremenise în Mirăslău.

În numai 15 ani, la Mirăslău, viața a făcut un salt imens, de cîteva veacuri.

Iată de pildă plugurile. Sătenii care au intrat în colectivă și-au pus laolaltă pămînturile și uneltele. Au venit cu o sută de pluguri. Anul trecut plugurile au fost înapoiate colectiviștilor. La colectivă, negăsindu-se un loc pentru adăpostirea lor, conducerea a hotărît ca fiecare om să ia un plug acasă. La Mirăslău nu mai e nevoie de plug; lucrările sînt făcute cu mașinile S.M.T.-ului. Un colector de la D.C.A. ar găsi ce achiziționa la locul istoric Mirăslău.

Pe șoseaua națională, în fața satului Mirăslău, se înalță un monument cu morminte, în memoria eroilor căzuți atunci, în vara anului 1944. Pe piatra monumentului au fost săpate datele memorabile: — 1600 — 1916 — 1919 — 1944. Crucile de piatră stau aliniate în fața monumentului. Între două cruci, pe care scrie „Erou necunoscut", se află și cîte un nume: „fruntaș Lăpuș Nicolae, regimentul 18 D". Cine e Lăpuș Nicolae, îngropat între doi „eroi necunoscuți"? Toi un erou anonim, un tînăr care a căzut aici, în fața Mirăslăului, pentru dezrobirea Ardealului de sub lanțurile celei mai crunte robii, — fascismul.

Aici, a căzut în toamna lui '44, alături de alți 208 tovarăși ai săi, eroul Slavic Mihailov, locotenent mitralior de 19 ani, din Armata Sovietică. După 15 ani, adică în toamna blîndă a anului trecut, a sosit la Aiud profesoara pensionară Olga Mihailovna din Moscova, strada Rusakovskaia numărul 7, apartamentul 60, împreună cu fiica ei, Margareta Sergheevna Timofeeva, să vadă mormîntul fiului ei, aflat în pămînt străin, dar frățesc. Cu acest prilej au fost reconstituite împrejurările în care și locotenentul Slavic Mihailov a căzut în fața vestitului Mirăslău.

Adevărata bătălie pentru eliberarea Ardealului de Nord nu s-a dat pe dealul Feleacului, de unde Clujul, privit de sus, se vede ca într-o căldare, ci la 60 de kilometri mai încoace, adică la Mirăslău. Mica grupă de mitraliori înaintași, de sub comanda locotenentului Slavic Mihailov, a fost oprită în fața Mirăslăului de puternice trupe hortiste, instalate pe dealul unde Mihai Viteazu a ayut cu 300 de ani în urmă așezată artileria. Un pumn de oameni curajoși, care și-au instalat mitralierele pe malul Mureșului, au ținut piept împotriva a două regimente, pînă ce din spate au fost ajunși de grosul trupelor.

Fasciștii au încercat de nenumărate ori să ia cu asalt mica grupă de mitraliori de pe malul Mureșului, dar n-au reușit. Mitraliorii au respins zeci de atacuri, de jos. Cînd țevile mitralierelor se înroșeau, ostașii lui Slavic Mihailov dădeau fuga la Mureș și luau apă în căști, potolind în acest fel căldura țevilor. Văzînd că în ciuda forței numerice n-o pot scoate la capăt, fasciștii au trimis un avion care a bombardat poziția mitralierilor de pe malul Mureșului. Atunci a fost grav rănit locotenentul de 19 ani din Armata Roșie, Slavic Mihailov. Dar mitralierele n-au tăcut, au continuat să păcăne, semănînd moarte în rîndurile dușmanilor. Locotenentul Slavic Mihailov a fost transportat la Aiud, unde după o scurtă suferință s-a stins la spital. A fost înmormîntat, alături de alți 208 tovarăși ai săi, căzuți peste aceste dealuri line, în cimitirul eroilor sovietici din Aiud.

La 15 ani după aceste lupte sîngeroase, Olga Mihailovna a îmbrățișat cu privirea ei blajină aceste împrejurimi. La spital a sărutat patul de fier în care și-a petrecut Slavic Mihailov ultimele sale clipe. La cimitir, a scos o pungă cu pămînt adus din Moscova, presărînd mormîntul cu țărînă rusească.

Blajina moscovită Olga Mihailovna de pe Rusakovskaia nr. 7, venind după 15 ani să-l caute, a găsit vie memoria fiului ei, a găsit mormîntul îngrijit, cu flori proaspete, a găsit și patul de suferință al rănitului; și a găsit printre dealurile de la Mirăslău, în locul unde mitralforii răceau țevile roșii ale armelor eliberatoare cu apă din Mureș, o gospodărie colectivă prosperă cu numele de „Înfrățirea".

De ce se numește oare colectiva din Mirăslău „Înfrățirea"? De la 1600 și pînă în zilele noastre, dealurile acestea cu viță dulce au fost stropite din belșug cu sînge. Romîni, ruși, maghiari, nemți, turci au udat cu sînge roșu dealurile din jurul Mirăslăului care dau un vin galben ca spicele de grîu.

Colectiva din Mirăslău a fost botezată la naștere „Înfrățirea" poate pentru a se preciza că aici, unde sîngele atîtor seminții s-a pierdut în hăul străfundurilor și unde mamele mai vin să-și caute mormîntul fiilor după 15 ani, nu mai e loc de ură și dușmănie; dar în primul rînd fiindcă în colectivă duc casă bună prietenească și frățească, romîni, unguri și țigani.

Țiganii nomazi de prin împrejurimi, pribegi fără speranță din moși strămoși ai cîmpiilor și dealurilor ardelene, au găsit cămin cald, familie dragă în colectiva „Înfrățirea". Primii țigani nomazi veniți în colectivă și-au căutat neamurile pribegind între dealuri și cer, smulgîndu-i cu puradeii goi de sub coviltirele găurite și afumate, trîntite alurea pe pajiști și i-au adus la „Înfrățirea".

— Na, trăiți și voi, bre, ca oamenii!

Augustin Nica, Petru Barbeniță, Luliu Carduli și alți țigani au descins astfel de sub coviltirele primitive, direct în socialism. Mulți din ei sînt fruntași, mulți și-au clădit case noi.

În Mirăslău există două ulițe denumite „ale colectiviștilor".

Am făcut o plimbare pe aceste ulițe cu case noi, albe. Am ciocănit în ușile proaspăt geluite și mi-au răspuns fel de fel de oameni. La o casă cu perdelute dantelate și trandafiri agățători la geamuri mi-a deschis o femeie voinică, între două vîrste:

— Cine locuiește aici?

— Eu, bărbatu-meu și copiii...

— Dar cine e bărbatul dumitale?

— Bărbatu-meu e Sebastian Scrobotă, colectivist. Acuma e plecat la lucru, copiii sînt la școală, iar eu... am rămas azi acasă că am ceva treburi prin gospodărie.

Alături se află casa lui Szeci Sigismund, fierarul colectivei. Casa e la fel de arătoasă și curată; numai că în locul trandafirilor agățători, străjuiesc de o parte și de alta a balconașului doi leandri rămuroși cu flori de un roz alb, înfipți în ghivece mari de lemn. În cealaltă casă locuiește Drăghici Ștefan din brigada a treia. Drăghici e unul din țiganii nomazi care au descins de sub coviltirul primitiv direct în socialism.

Cele trei case sînt așezate una lîngă alta. Un romîn, un maghiar și un țigan; trei vecini buni, trei colectiviști de nădejde. În toate aceste case se vede bunăstarea. Cîte un porc doi grohăie în coteț, cîte o vacă rumegă la iesle, prin curte vezi cloști cu pui sau păsări bune de tăiat.

Aici, unde se ridică azi casele noi, a fost odinioară pămînt sterp. Dacă s-ar căuta în adîncime s-ar putea găsi în acest pămînt sărac multe schije, mărturie a luptelor care s-au dat aici de la 1600 și pînă la ultimul război mondial. Pe acest pămînt, sfîrtecat de schije de-a lungul vremii, s-au ridicat azi case noi, unde oamenii trăiesc fericiți, se iubesc, fac copii și viseză.

Aici, peste dealurile încărcate de viță dulce, unde Slavic Mihailov a murit eroic la 19 ani și unde eroul fruntaș Lăpuș Nicolae se odihnește între două cruci de piatră cu inscripția „erou necunoscut", a răsărit cel mai frumos curcubeu din cîte s-au văzut pe cer după ploaie: înfrățirea omului muncitor.

Această înfrățire a împlinit la 11 iunie zece ani de existență. La 11 iunie la Mirăslău a fost sărbătoare: s-au întins mese, dealurile din jurul Mirăslăului au răsunat de ecoul cîntecelor. Pe malul Mureșului, flăcăii și fetele au jucat. La mesele pregătite dinainte s-a toastat pentru deceniul de belșug care a trecut, pentru deceniile de bucurii care vor veni și pentru Partidul înțelept și iubit care și aici, în acest loc amintind de o istorică înfrîngere, a aprins făclia biruințelor.

Într-adevăr, de ce se amintește de Mirăslău ca de un loc al înfrîngerii, cînd Mirăslăul este loc al unor victorii istorice?! Bătălii tot atît de importante se dau aici și în zilele noastre.

Am făcut o vizită prin gospodăria colectivă. O zi obișnuită de lucru, adică o zi obișnuită de luptă, în care fiecare din membrii acestei mari familii, începînd cu Dănilă Chirilă, președintele, și pînă la îngrijitorul de vaci Pavel Moldovan, se află la postul său, la acel post pe care i l-a încredințat colectivitatea.

L-am întîlnit pe cîmp pe Ștefan Talos, în mijlocul oamenilor din brigada a doua. Talos cu brigada lui se află în fruntea bătăliei pașnice pentru pîine. Brigada lui a obținut anul trecut cele mai bune recolte. Și anul acesta se pare că tot el va fi în frunte.

Am văzut suprafețe întinse, irigate de mîna colectiviștilor.

Prin îndrumările și hotărîrile luate, Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Romîn a deschis și aici în cîmpia Mirăslăului minunate perspective. În viitorii șase ani gospodăria colectivă va păși spre socialism cu pași de uriaș. Cu ajutorul celor trei stații de pompare ce vor fi instalate, apele Mureșului vor uda mai bine de jumătate din pămînturile colectiviștilor. Mirăslăul va fi și el străjuit; apele lui strînse printr-un baraj într-un mare lac de acumulare vor iriga 45 de hectare fiind în același timp iaz de pește și loc de plimbare și hrană pentru 5000 de rațe și gîște. Colectiviștii vor sili pămînturile Mirăslăului să dea de două ori recolte pe an. Chiar în toamna acestui an ei vor semăna pe 50 de hectare secară furajeră care va fi recoltată și însilozată în luna mai; apoi vor semăna în continuare porumb furajer. Se vor ridica noi construcții: grajduri mari, o îngrășătorie de porci, șase silozuri pentru hrana animalelor. Se va construi un nou sediu, club, cinematograf, o creșă și un cămin de zi pentru copii.

Dealurile bătrîne cu viță vestită de Mirăslău vor fi și ele întinerite prin defrișări și replantări în goluri, ca și prin plantarea unor vii tinere pe o suprafață de 30 de hectare.

Pînă în 1965 la Mirăslău vor fi plantate 35 hectare cu pomi fructiferi. Prunii, caișii, merii și perii vor înfrumuseța marginile șoselelor, răcorind în același timp cu fructele lor zemoase și dulci gura însetată a călătorului care va trece pe la Mirăslău.

Patruzeci de colectiviști și-au înălțat case noi. Aceste case formează două străzi noi în Mirăslău.

În ultimii ani la colectivă s-a construit un grajd, o magazie, un pătul, o maternitate de porci, două remize pentru mașini și 6 silozuri cu o capacitate de 36 de vagoane.

Colectivistul Mihai Talos, după cîștig director general, a primit anul trecut peste două vagoane de produse și în plus 6885 de lei.

Toată avuția unui pumn de oameni nevoiași care și-au adunat în urmă cu zece ani pămînturile să le lucreze laolaltă, se ridica la 84.700 lei. Azi, fondul de bază al colectivei se ridică la 1 milion și jumătate. Deci colectiva din Mirăslău a devenit milionară.

Colectivista Ancuța Haider, văduvă cu un copil, nu trăiește din mila sătenilor. Ancuța Haider — rețineți, văduvă cu un copil — prin munca ei la gospodăria colectivă și-a ridicat anul trecut o casă de toată frumusețea.

Și o ultimă mare bătălie, cîștigată, e cererea lui Ioan Antonie II, ultimul individual din Mirăslău, prin care satul devine complet colectivizat.

Cei 53 de comuniști ai Mirăslăului și alături de ei toți colectiviștii au făcut acest dar Congresului al III-lea al Partidului la a zecea aniversare a colectivei lor. Cu 11 zile înainte de Congres, Mirăslăul a fost colectivizat.

Și bătălia de la Mirăslău continuă. Lupte mari se dau pe dealul unde Mihai Vodă Viteazul a avut instalată artileria. Singura și marea deosebire e că la Mirăslău se dă astăzi cea mai pașnică bătălie din istoria Mirăslăului: bătălia pămîntului, a pîinii și a laptelui.

Mă consider corespondent de luptă al acestor mari bătălii și transmit în anul 1960, din locul unde istoria noastră înregistrase cu 360 de ani în urmă o tristă înfrîngere, următorul comunicat lapidar:

„Pe frontul din Mirăslău socialismul învinge!"

Stela Neagu

Cristache Arnăutu

Om nou

Mă risipesc, mă dărui pretutindeni,
Izvor de munte sînt și lac de șes,
Sînt floare purpurie din Armindeni
Și strugur dulce gata de cules.

Sînt flamură ce-și flutură văpaia
Și zare de cleștar și foc nestins,
Sînt curcubeul ce-l aruncă ploaia
Pe cerul Bărăganului aprins.

Sînt grădinarul tinerel recolte
De rodii ca obrazul auriu,
Și cînt prin codri împietriți sub bolte,
În galerii, la Petroșani, pe Jiu.

Pe schele sînt și-alături de cuptoare
Adun în ișghiaburi nuferii de foc,
Și port în mîne bulgări grei de soare
Și arșițele verii la un loc...

Sînt zbor de vultur rotitor prin spații
Și-astronaut prin roșii galaxii,
Doinesc din frunză cînd colind Carpații
Și beau în crama toamnelor tîrzii.

Sînt peste tot și-ntotdeauna stărui
Mărgăritar să scot din lut arid,
Și țării mele eu întreg mă dărui
Și luptei încercatului partid.

Sonet din stepă

Mestecenii ne mai chemau în zare
Batiste de mătase fluturînd.
Tu te strîngeai la pieptul meu mai tare,
Văpaie blondă, foc mereu arzînd.

Pe urmă, stepa-ntinsă ca o mare,
Își trimitea spre noi parfumul blînd.
Topea amurgul aur pe cărare
Și dragostea ne petrecea cîntînd.

Și pe peronu-albastru, printre dalii,
Păreai în seară ca un strop de soare,
Ca raza poposită pe vitralii...

Te port de-atunci în mine ca pe-o floare
Adînc filigranată-n vechi medalii,
Și simfonia roților mă doare...

Marin Florea

Cîntec pentru partid

Ploaia-și împlintă săbiile-n drum.
Tremurătoare le vezi
Prin cărbunele nopții și fum,
Prin livezi.
Ploaie de zi, ploaie de noapte...
Cineva a pătruns printre săbiile tale ucigătoare
Să-aleagă florile bune și coapte
Și pe cele amare
Pe care le-amesteci cu cenușă și vînt
Și pămînt.

Nu m-a lovit pîn-acum nici o sabie grea.
Doar pe frunte-am simțit arzînd o stea
Ca un cîntec deplin.
Tu ai urcat-o-n senin
Oprind ploaia ucigașă,
Rupînd
Săbiile cerului
Ucigătoarele săbii cu arsurile fierului,
Destrămînd întunericul ploilor rele
În ziua aceea de vară,
Ca să pot vedea steaua polară
Luminînd zările patriei mele.

George Suru

Nașterea Marelui Cîntec

Unde sînt cuvintele ?...
(E ca și cum aș întreba unde sînt jucăriile
copilăriei)
Și ce aș face cu cuvintele, ce aș face dacă aș găsi
jucăriile copilăriei,
Ce aș face cu ele ?...
Ce aș face cu cîntecul lîngă pietrele acestea fierbinți
În care s-a născut cel mai cald cîntec.
Dreptul la Cîntec, dreptul de-a cînta ?...

Stau pe loc... Mi-e greu să fac un pas...
Mi-e greu să mă duc în altă parte, în altă celulă...
Toate sînt la fel de sfinte...
În toate tot cîntecul meu se pierde, se sfîrșește
neînceput,
Așa cum se sfîreau pașii temnicerilor
Cînd începea cîntecul larg, nestăvilit, ca un șuvoi
de soare,
Al celulelor transformate în vaste ateliere
În care meșteșugarii înlănțuiți
Făureau făptura de vis a viitorului...

Pietrele de aici trăiesc... A trecut prea multă viață
prin ele,
A trecut prea multă viață prin ele ca să fie moarte...
Cînd îți apropii urechea de ele, auzi un vuiet
nedeslușit
Ca în scoici vuietul mării...
E ecoul cîntecului larg, fără sfîrșit, fără teamă,
Al surisului limpede în fața plutoanelor de execuție...

Mă gîndesc la cei care au stat aici, în celula aceasta,
Cu pereții reci, viscoși, ca niște poame putrede,
Cu fereastra aceasta cît o batistă.
O batistă fluturată cerului, primăverii, care rămîneau
„dincolo",
Mă gîndesc la cei care în scorburile acestea
Au plămădit zările luminii, muchiile albastre ale
surisului,
Au rupt pămînjenișul tristeții strîns peste gene,
Și mă închin fără să-mi plec spinarea, fără să-mi
destind mușchii,
Cu pumnii strînși, cu fruntea în soare, cu ochii
senini,
Așa cum desigur se închina și pămîntul, și lăstarii
aceștia, și florile acestea,
Fără să se plece, simplu, cu fruntea în soare sau cu
fruntea în lună;
Cînd făurarii dintre ziduri începeau Cîntecul Mare,
Cîntecul Doftanei... În fiecare zi...

DINTRE SUTE DE CATARGE...

Timidoc

— Concret ! Maistrul e de acord ?

— Da !

— E clar ! Să fie ! Dar răspunzi.

— Știți.... el...

— Știu, răspunse, și acum noroc ! Inginerul îi întinse mîna. Pe scări Stănică se opri. O să se descurce ? Mai coborî o treaptă. Dar ce ? Biroul a fost de acord... Hm, să vedem.

Cînd intră în atelier se lovi de meșter.

— Ei ce-a zis concret ? îl luă el în primire.

— De acord... însă vezi.

— Bine, spune oamenilor.

— Păi... Și ședința ?

— Du-te mai omule ! că nu avem timp de ședințe !

Stănică plecă ridicînd din umeri. Ai dracului, pe toți i-a molipsit „concretul", unadouă, gata.

Se opri la primul strung, la Țiganu.

— Măi, vezi că Timidoc a trecut în locul lui Victor. Victor a reușit la facultate. E clar ?

— Clar, da' cum de l-ați ales pe el ?

— Nu-i bun ?

— Îi bun ! Da-i cam moale...

Stănică trecu mai departe.

Unii nici nu i-au răspuns. Sandu sări :

— Pe ăsta l-ați găsit, pe mutul ăsta ? Se așteptase să fie el numit.

— Are seralu', mă, oricum...

—Ț... făcu el, n-o să reziste.

Ultimul îl anunță pe Nicu, adică pe „Timidoc".

— Mă Nicule, vino să discutăm ceva.

Acesta, ascultător ca întotdeauna, opri mașina, își șterse mîinile cu un ghemotoc de bumbac și se apropie fără grabă.

Stănică îl luă pe departe.

— Ce mai faci ? Am auzit că ai o comandă „a întîia", de la mecanicul șef. Cum merge ?

— Bine, cum să meargă.

— Cum o mai duci cu băieții, cum te împaci ?

— Ce am eu cu ei și ei cu mine ? Ne vedem de lucru.

Nicu muta ghemotocul de bumbac dintr-o mînă într-alta, uitîndu-se din cînd în cînd la mașină.

— Ar trebui să aveți. Stănică încearcă să aducă vorba despre el, despre numire, dar nu-i venea la îndemînă. Tu cam ce părere ai despre oamenii din brigadă, de „țiganul" de exemplu, ori de Sandu.

— N-am nici o părere.

— Adică ? Așa de străini sînteți unul față de altul ? Doar lucrați împreună.

— Împreună ?... Fiecare lucrează singur, nu vezi ? Țiganul, piese fine, Sandu fontă,... fiecare cum poate...

— Și după lucru ce faceți ? insistă Stănică.

— „Ce-o fi vrînd să afle?" se gîndi Nicu.

— Cum, ce facem ?... Plecăm acasă, ce să facem.

— Vasăzică nu mergeți împreună la un film, la club...

Nicu zîmbi.

— Ți-ai găsit-o.

Stănică continuă pe același ton.

— Știi că unele brigăzi au luat asemenea hotărîri, au planuri : să învețe, să citească, voi de ce n-ați face-o. Uite să iei tu inițiativa, ce zici ?

— Eu ?... De ce eu ?

— O să fii șeful brigăzii, ai fost propus de biroul U.T.M. și înginerul a aprobat.

Nicu înghiți în sec, clipind des cu genele lui lungi ca de fată. Cîteva fețe mînjite apărură de după universale.

„Numai să nu-l apuce sughițul de emoție", se gîndi Stănică. Îi cunoștea meteahna, cînd se emoționa, sughița de-i dădeau lacrimile...

— Hai, mă, fii om, ce dracu ! îl încurajă el bătîndu-l pe umăr. Văzînd însă că ceilalți se uită spre dînșii, îi prinse mîna.

— Te felicit și n-ai grijă. Mai sîntem și noi pe-aici, te ajutăm. Oameni ai. Unu și unu !

Nicu rămase tăcut. După ce plecă Stănică, trecu la strung. Mîinile îi tremurau. Măsură o piesă de patru ori și tot îi greși dimensiunile. La a doua rupse cuțitul. După lucru nu se duse la cantină, plecă acasă : „N-au avut ce face, vor să rîdă de mine", își spunea el mereu. Așa năuc, se trînti în pat, închise ochii să adoarmă dar nu putu. Luă o carte, rîndurile se amestecau, nu înțelegea nimic. „Da, da, asta au vrut... și Stănică." Lui Nicu îi era necaz pe Stănică — cu cine să trăiești în mod socialist, cu egoistul ăla de Țiganu, vînătorul ăla de comenzi bine plătite ? Tot ceea ce nu-i plăcea în brigadă, la oameni, îl răscolea, îl chinuia, vedea la toți numai defecte, parcă-i erau dușmani. Întîi îl bătu gîndul să refuze. Dar pe urmă alungă gîndul ăsta. Începu să-l obsedeze ideea că răspunde de oameni. Acum își dădea seama că îl sîciîau neregulile din brigadă și unele apucături ale oamenilor..

Planuri mocnite de mult îi reveneau în minte, ideile i se înfiripau și dispăreau plutind în aer ca niște pînze invizibile, după care el alerga orbecăind. Ar fi vrut să le ordone, să ia o hotărîre care să-l ducă la un rezultat, dar nu putea. Totul se învălmășa, se învîrtea în cap într-o horă nebună.

— Unde pleci Nicule ? întrebă maică-sa mirată.

— Am puțină teabă la atelier, mamă.

— Acum la atelier ?

— Da. Să nu mă aștepți.

★

A doua zi Nicu își strînse brigada lîngă mașină.

— Ce ai cu noi ? îl întrebă Sandu. Ești șef ? Ei și ?...

— Taci, mă, — îl opri un altul. Zi, Nicule !

Nicu tuși, luă o piesă de pe mașină, se uită la ea, o cercetă.

— Măi băieți, aș vrea să discutăm un nou fel de lucru. Vorbea repede, înghițat. Uite piesa asta necesită patru operațiuni. M-am gîndit să lucrăm pe faze. Reglăm mașina doar o dată și terminăm cu desele opriri și porniri, apoi zîmbi sfios și... lucrăm toți la același fel de piese. Nu mai alergăm după comenzi și nu ne mai certăm. Ce ziceți ?

Unii ridicară din umeri.

Sandu scuipă printre dinți. „Habar n-avea" !

Țiganul își mîji ochii privindu-l pe Nicu dintr-o parte.

— Vrei să lucrăm la grămadă, mă ?

Nicu se aștepta la asta. Rîse deschis și ocoli un răspuns răspicat.

Țiganul se întoarse să plece. Nicu îl opri punîndu-i mîna pe umăr.

— Unde pleci, mă ? Încă n-am terminat.

— Să lucrez, nu sînt plătit să te ascult pe tine.

— Ți-am spus că lucrăm în colectiv.

— Poate voi. Țiganul îi vorbea peste umăr, îndepărtîndu-se. Cîțiva îl urmară.

Nicu se înecă de ciudă. Îi veni să arunce cu piesa după ei și să plece, să nu se mai întoarcă. Cu o voce străină lui, țipă :

— Stați, mă, să discutăm ! Strînse piesa în palmă de-i sîngerară degetele.

Toți se opriră, privindu-l mirați.

— Eu cu Țiganul tăiem filete, voi „degroșați". Tu Sandule tai la dimensiuni. Se repezi la dulap și scoase piesele pregătite de cu noapte. Na ! Tu, și tu și la treabă.

Țiganul ridică din umeri și trecu la mașină.

Nicu îi duse și lui o serie de piese.

— Ia și taie filete pînă se termină prima serie !

Țiganul le luă mormăind ceva neînțeles. După ce plecă Nicu, Sandu îl înțepă.

— Ce faci maestre ? S-a sfîrșit cu comenzile, ai ?

Țiganul nu-i răspunse, se apucă de lucru.

Lucrau cu necaz, neatenți. Cînd trecu piesele la a doua operațiune, se iscară discuții.

— Fiți mai atenți ! se necăji Sandu. Avem mașinile reglate. N-o să rectificăm după fiecare.

În pauză Sandu veni lîngă Nicu mușcînd cu poftă dintr-o roșie.

— Eu toată viața o să tai la dimensiuni, măi Nicule ?

— Ne rotim, îl liniști acesta, depinde de comenzi.

— Dar lui Țiganu i-ai făcut-o.

— N-am făcut-o la nimeni. Oamenii trebuie să se obișnuiască să se ajute unii pe alții.

— Mie îmi place ! spuse Sandu. Nu știu cum o să fie la plată. Unora, n-o să le convină „în acord colectiv".

— Da, o să trăim cu gîndul la buzunar... Nicu intră în secție și se apucă de lucru.

Trecuse de la începutul lucrului abia trei ore și între oameni intervenise o schimbare. Nu se mai înțepau, nu se mai certau. Acum lucrau toți la aceeași comandă. Mai mult, piesele treceau prin mîinile fiecăruia. Nicu îi unise parcă într-un fel de mecanism viu, care se afla încă în rodaj.

Stănică veni de vreo cîteva ori, așa într-o doară, se uită la ei, dar nu le vorbi. Pe la prînz însă nu se mai putu abține. Lîngă unele mașini nu era nici o piesă și asta-l neliniști. I se adresă lui Nicu :

— Aștia ce fac ?

— Lucrează, nu vezi ? îl răspunse cineva din spate. Stănică se întoarse. Cîteva fețe mînjite îl priviră zîmbind, dar imediat se concentrară asupra lucrului.

La două, controlul tehnic le rebută doar două piese. Stănică veni să vadă ce-au făcut.

— O sută optzeci și cinci la sută, se lăudă Sandu. L-am pus pe țigan cu botul pe labe.

Țiganul auzise și se apropie.

— Mai taci, gură spartă, numai de-am ține-o tot așa !

— Odată ce am pornit... făcu Sandu și trase cu ochiul spre Stănică. Nicu e băiat deștept.

— E pentru el, dacă e.

— Uite că, a fost pentru toți !

— Eu... mormăi țiganul, și lovi încurcat cu piciorul o bucată de șpan.

— E vorba că ați făcut treabă bună ! îi lăudă Stănică. Și căutîndu-l cu privirea pe Nicu, îi întinse mîna. Ne-ai dat gata, șefule ! Două norme pe brigadă din prima zi...

Sandu se aplecă într-un fel caraghios să-i privească fața.

— Băieți ! A roșit. Sus cu el, să prindă curaj, — și-l apucă de picioare.

Ceilalți îl prinseră de mîini și-l aruncară în sus. Țiganul se pomeni strigînd : hop așa... încă o dată...

Peste timp

Nică e amărît rău de tot. Caut să-i vorbesc, îl întreb ce are. El nimic. Tace ; văd că-l frămîntă ceva. Dar ce ?

— Ai ceva în familie ?

— Ba ! îmi răspunde el.

— Atunci ce ai, frate ? Ce ți s-a întîmplat ?

— Eh ! răspunde el și pleacă. După doi pași se întoarce. Ai grijă și de brigada mea ! Vezi că am o mașină defectă.

— Am, îl asigur eu.

Noi ne ajutăm unul pe altul. Conducem două brigăzi U.T.M. de calitate și o luăm cînd unul, cînd altul, înainte, acasă însă plecăm odată.

Am reparat mașina, i-am dat drumul și pe urmă am întrebat o muncitoare :

— Măi Sando, ce are meșterul vostru ?

— Nu știu, îmi răspunde fata. Îl văd cu niște șuruburi, cu o cutie, stă în fața unei mașini, bombăne...

— La care mașină stă ?

N-are una fixă, la aia, la aia...

— Mda... Îl preocupă o problemă, studiază ceva. Dar de ce se ferește de mine ?

Necăjit, las fata și plec după el. Îl găsesc în atelier ciocănind la o tablă. Pe bancul din fața lui stau împrăștiate cîteva șuruburi, vreo două roți dințate și tot felul de piese uzate.

— Ce-i cu astea ? îl întreb eu luînd una din ele în mînă.

Nică se uită la mine un moment și apoi își vede de treabă.

— Nu poate scăpa omul de tine, mormăie el. Du-te și vezi de brigăzi că-ți spun pe urmă.

— De ce nu acum ?

— Acum ? Nică pare nemulțumit dar își adună piesele de pe banc, ia ciocanul și îmi face semn.

— Hai la mașini ! Plecăm.

— Uite, îmi arată el, vezi scama asta care se depune la desfășurarea firului : Știi cîte neajunsuri ne produce, cît timp ia muncitorilor pentru înlăturarea ei ?

— Știu, și...

— M-am gîndit la un aparat care s-o aspire, cîștigăm 30 de minute productive pe zi la fiecare mașină.

Apoi tace. Se uită cum se desfășoară firele pe bobine și înghițite de mașină se transformă în tricot.

— Știi că e grozav !

— Ei !... M-ajuți și tu ?

— Te ajut.

★

Aseară dispozitivul a fost gata. I-am dat drumul. Mergea.

Abia l-am deslipit pe Nicu de lîngă mașină.

— Hai omule, e 10 și mîine ne sculăm la 5.

— Vin, mi-a spus el continuînd să se învîrtească în jurul ei. vin.

— Păi, hai ! Am oprit mașina. Gata !

Am plecat. Portarul ne-a zîmbit conspirativ. Credea că am rămas după fete. Nică, n-a observat, se uita pe sus.

Pe chei s-a oprit și s-a urcat pe bara de metal.

— Mai stai, noaptea asta tot nu pot dormi. Tu ?

— N-am încercat !

— Ori vrei să te plimbi ?

— La ora asta ? Și unde ?

— Mi-e indiferent.

Sări jos și mă luă de braț :

— În București. Ce nu-i tot una ? Tu n-ai rătăcit niciodată de unul singur ?... Uneori, seara mai ales, după ce văd un film rătăcesc ore întregi singur. Mă uit... gîndesc. Am impresia că prind aripi. Nu ți s-a întîmplat ? E grozav.

Mă uitam la el. Ochii îi străluceau căutînd ceva peste malul apei, peste teii înfloriți, peste blocurile din față.

— Ce seară minunată !

— Și cîte or mai fi...

— Toate... toate o să fie..

Ion Grozav

Elev, Școala de maiștri a Întreprinderii „Bella Brainer"-București

POSTA REDACȚIEI

George Nicolescu. Sînt incontestabile posibilitățile dvs. de a face literatură. Conduceți bine dialogul, eroii trăiesc, se mișcă, se fac simțiți. Păcat însă că autorul îi silește să vorbească și să acționeze nu ca niște oameni adevărați, stăpîni pe conștiința lor, ci ca ilustrații la niște idei dinainte stabilite. După lectura nuvelei „Dănțuc..." am avut impresia că am auzit de mult asemenea lucruri. În special personajul Ilie Negru este un vechi client al literaturii schematice, faptele lui sînt de neconceput în condițiile existenței în sat a unei gospodării colective. Bănuim că ați operat cu unele rămășițe de lectură și în acest sens vă sfătuim să vă alegeți subiecte dintr-un mediu cunoscut. Și apoi, de ce abuzați de expresii dialectale care fac lectura obositoare : pă, dă, zîs, schimb-osta... etc. ? Mai trimiteți.

Lucian Albinaru. Este ciudată preocuparea dvs. pentru lumea de lorzi și lady. Sînteți sigur că vă puteți descurca în societatea din Newcastle ? Noi ne îndoim. Nemaipunînd la socoteală glumele de gust foarte dubios. Folosit cu mai multă chibzuință, condeiul dvs. ar deveni interesant și util.

Elena Moldovan. Este lăudabilă încercarea dvs. de-a vă ocupa de problemele morale ale tineretului. Profesiunea pe care-o aveți presupune, desigur, experiență în acest domeniu. Dar pentru transpunerea pe plan literar a acestei experiențe, e nevoie de o muncă atentă, minuțioasă, de observare și selectare a materialului faptic de viață.

Problemele de viață ale tineretului muncitor au un anume specific, specific care lipsește cu desăvîrșire din povestirea dvs. „Două drumuri".

Este mai greu de crezut că Mircea, „băiatul fin și manierat" care „nu se amestecă cu plebea", „dansează șimi și conga", poartă creastă de cocoș și pantaloni strîmți, poate fi întîlnit ca muncitor într-o fabrică.

Ce ați voit să argumentați în lucrare ? Ticălosia flușturatecului Mircea ? Slăbiciunea Anei ? Lupta pe care a dus-o Florica într-ajutorarea prietenei sale ?

E bine să reflectați asupra unui punct de vedere mai clar. Oricum, concluzia că în zilele noastre o tînără muncitoare poate fi strivită totalmente de dragostea ei nefericită este cel puțin neveridică și ciudată.

Mircea Tudose. „Ultimul examen" ne-a reținut atenția mai ales prin autenticitatea unor momente emoționante din viața tînărului student. Înlăturați lungimile de introducere în subiect și unele stîngăcii de stil, care se observă în gradarea momentelor.

Constantin Avram. Mai interesant „Rulmentul", dar renunțați la convorbirea dintre scriitor și povestitor. Comentariul încarcă inutil povestirea și dialogul e plictisitor. Lăsați faptele să vorbească de la sine. Peripețiile drumului în căutarea tractorului cu pricina, nu numai că pot fi antrenante, dar vor pune în valoare chipurile eroilor. Insistați pe umorul unor situații.

Aceleași sugestii și pentru *Alexandru Vergu.* Dacă intenționați să scrieți o suită de întîmplări adevărate despre oameni ai zilelor noastre, e cum nu se poate mai bine. Scrisoarea întîia dovedește că sînteți pe drumul cel adevărat. Povestea lui Olaru și-a brigadierilor săi ne interesează mult. Dar genul epistolelor se dovedește a nu fi cel mai nimerit ; dimpotrivă îmbracă întîmplările într-o haină artificială, pretențioasă (mai ales partea introductivă nu are nimic comun cu firescul situațiilor ce urmează). Lucrați în acest sens. Așteptăm.

Const. Cuza. Apreciem umorul dvs. dar l-am prefera cu o adresă mai precisă. Problema pe care o abordează lucrarea trimisă, este mult prea gravă pentru a ne îngădui o concluzie echivocă, numai de dragul hazului. Chiar în aceste zile aveți prilejul să vă reamintiți cine sînt cei care militează pentru un nou război. Puneți-i sub focul satirei dvs. Dar viața vă oferă multe alte întîmplări și năravuri care merită să fie demascate și ridiculizate. Mai trimiteți.

Octavian Ulmeanu. Piesele de teatru „Lumină în veac" și „Drumul spre viață" nu pot fi publicate în revista noastră din cauza dimensiunilor lor. Adresați-vă unui teatru sau unei publicații care dispune de un spațiu mai mare.

Vasile Mureșanu — Bistrița. Întîmplările relatate în nuvela dvs. „Inelul de logodnă" sînt desigur interesante și de aceea ele meritau o prezentare adecvată. Dvs. comunicați totul într-un stil telegrafic, informativ, din care cauză drama se estompează, se pierde, nu impresionează.

I. Gusan, Mazăre Constantin, A. Bejan, R. Teleormăneanu, Stelian Lungu, C. Lupeanu, Felix Pop, Ștefan Nicolici, M. Z. Petrea, Lețu Ion, Ioan Gh. Nicu, Basiliu Mureșan, Gh. Păstraș, Mihaela Manea și autorul nuvelei nesemnate „Frămîntări", — lucrările dvs. nu sînt publicabile.

Cazan Dumitru—elev—Medgidia.

O singură poezie este insuficientă pentru ilustrarea posibilităților dvs. Versurile *Cîntecului de orgă*, în ciuda cursivității lor și a intențiilor de meditație lirică, rămîn confuze. Încercarea de a surprinde în cîntecul de orgă o vibrație a cosmosului, o chemare adresată omului, o invitație la simfonia necîntată a „lumilor necunoscute pierdute în abis" nu se concretizează într-o idee clară, capabilă să salveze poezia din ceața unor versuri ca acestea :

Chemarea lung răsună
sub bolta-ntunecată
Străină, ne-nțeleasă,
dar veșnică dorință
O vastă pasiune
și cît de-apropiată !
Chemarea rațiunii pătrunsă
de credință.

Omul rămîne ca apa neturburată de vînt a unui lac încremenit în propriile sale limite, sortit să viseze la fuga norilor oglindită în apele sale, dar incapabil să spargă încercuirea malurilor pentru a deveni riu.

Imaginea adîncă a sferelor
întinse
Rămîne-n amintire, un dor
nemuritor.

Trăim într-o epocă în care omul devine stăpînul nu numai al destinului său ci și al Universului. Depășind stadiul reveriei romantice trebuie să împingeți poezia în linia întîia a acestor făuritori ai viitorului.

Macarenko Ovidiu Titi—elev—București.

Versificarea „snoavei despre Păcală" este corectă. Rămîne însă o simplă transcriere a povestirii auzite „de la niște prieteni" într-o variantă probabil incompletă. Poezia nu are final. Așa cum arată acum ne prezintă un Păcală prostănac și docil, păcălit de popă, — deci exact contrariul legendarului erou popular.

Reluarea unor teme folclorice, cu eroi bine conturați în literatura populară, implică respectarea trăsăturilor caracteristice ale acestora, a simbolurilor cu care au intrat în conștiința maselor. În plus, o asemenea încercare presupune un aport creator al poetului sau povestitorului cult pentru ca lucrarea să nu rămînă la stadiul de pastișă. Personalitatea creatorului trebuie să se facă simțită în viziunea lui artistică, în interpretarea întîmplărilor și fenomenelor reflectate, în stil, în imagini, în limbaj, etc.

Din păcate, nu ați reușit încă toate acestea.

Dacă vă pasionează *Păcală*, citiți neapărat pe Anton Pann, Petre Ispirescu, C. Rădulescu-Codin, Petre Dulfu, Mihai Beniuc.

În privința sfatului solicitat nu vă putem spune decît că numai dvs. sînteți în măsură să hotărîți dacă e bine sau nu să mai scrieți poezie.

Așteptăm, odată cu versurile noi, și nuvelele pe care le aveți finisate.

Mircea D. Opriță—Cluj.

Din micul grupaj de versuri primit, *Aripile lui Icar* este poezia cea mai reușită. În celelalte nu ați reușit să transmiteți versurilor intensitatea sentimentelor care le-au generat. Mijloacele poetice au încă o gamă redusă ; abundă comparațiile prea căutate (ca în poezia *Monument*) — și formele adjectivale (mîndra Lună, vestit astronaut, frumoasa Venus, bătrînul Soare, etc., din poezia *Salut din Cosmos*).

Cu toate aceste slăbiciuni, poeziile lasă să se întrevadă un viitor poet.

Vă este necesară însă o lectură stăruitoare și variată, părăsirea generalului în favoarea reflectării realităților familiare vîrstei și activității dvs. și, mai ales, descătușarea lirismului pe care îl bănui în cerneala uscată pe peniță suspendată prea îndelung deasupra coalei de hîrtie.

Lucian E. Bureriu—Lugoj.

Poezia *Peisaj* este atît de tributară lui Whitman (de altfel singur v-ați dat seama de aceasta) încît vă șterge orice urmă de personalitate. De același lucru păcătuiește poezia *Ecoul fulgerelor* a lui Mihu Dragomir.

Mai interesantă este *Dansul particulelor*. Cu toate că și în ea pătrund unele ecouri din Tudor Arghezi și Geo Bogza, înregistrează, totuși, o prezență poetică distinctă, personală.

Mai multă atenție la ritmica interioară a versului, la imagini (destul de modeste uneori), la plasticitatea limbajului poetic.

Trimiteți și alte lucrări.

Eduard M. Simca — Piatra Neamț.

Ați făcut, într-adevăr, unele progrese. Poeziile *Chemarea* și *Zimbetul minerilor* sînt cele mai realizate din grupajul trimis. Și acestea au încă stîngăcii și platitudini :

Zimbind, minerii
intră-n abataj
Unde munci-vor cîteva ore.
Deasupra lor, ca pe un etaj,
Dănțuie raze de soare.

Poezia *Unui ostaș sovietic* are o idee frumoasă în final, însă nerealizată artistic. Celelalte versuri sînt slabe.

Perseverînd în lectură (mărturisiți în scrisoare că ați început să citiți „poezie și despre poezie"), lucrînd mult și cu exigență sporită față de lucrările dvs. veți putea ajunge la progrese mai evidente.

În privința cenaclului *Slovă nouă* care „s-a descompus" vom încunoștiința Comisia de îndrumare a cercurilor literare de pe lîngă Uniunea Scriitorilor.

Același lucru puteți să faceți și dvs., cerînd sprijinul Casei regionale a creației populare de unde veți putea primi și o îndrumare mai operativă.

Romică Toma Benetero—Roșiorii de Vede.

În ciuda multor naivități poetice, versuri schioape sau plate, cele șapte poezii prezentate redacției vădesc talent.

V-ar fi foarte folositoare o lectură atentă și susținută a poeziei noastre clasice și contemporane.

Mai multă exigență față de ceea ce scrieți vă va face să reveniți asupra versului, căutînd valențe noi unei imagini, unui cuvînt, pentru evidențierea mai plastică a ideii poetice, pentru comunicarea vibrației sufletești autentice.

Nu căutați teme în afara posibilităților dvs. de cunoaștere, reflectați în poezie cu mai mult curaj și perseverență sentimentele și activitatea oamenilor din jurul dvs., pe care îi cunoașteți, realitatea atît de variată și de bogată pe care trebuie s-o descoperiți din unghiuri diferite de cele obișnuite, în așa fel încît cîntînd-o s-o redescoperiți oamenilor în laturile ei esențiale, semnificative, ivindu-i frumusețea și valențe noi.

Pentru reactivizarea și îmbunătățirea muncii cenaclului literar „Mihail Eminescu" din Roșiorii de Vede vom anunța Comisia de îndrumare de pe lîngă Uniunea Scriitorilor.

Solicitați și ajutorul Casei regionale a creației populare.

Dorel Schor—Botoșani.

Pornire ia un start greșit, marcînd o atitudine pasivă a eroului liric față de iubire, poezie și viață.

Dimineața se menține la transcrierea unor constatări și afirmații văduvite de vibrație. Afirmația neargumentată poetic rămîne ca însăși, iar poezia un simplu bruion al unor intenții nerealizate.

Interesantă — ca ideie — *Predestinare*. Dacă în locul versurilor inabil construite ați fi folosit paleta bogată a imaginii artistice, comentariul liric, poezia ar fi fost densă, realizată. Așa lasă impresia machetei unei viitoare construcții, interesantă ca linie și concepție, însă rece, lipsită de însuflețirea oamenilor și a peisajului în care urmează să fie integrată.

În general feriți-vă de platitudinea generalităților, surprindeți vibrația lirică și transcrieți-o.

Rațiunea este foarte necesară și bine venită în stadiul inițial al procesului de limpezire a ideii poetice. La dumneavoastră însă, controlul ei prea riguros în procesul elaborării artistice frînează fantezia, răcește sentimentul, stînjenește fluiditatea versului, făcînd evidente urmele combinației de laborator.

Electroliza își descoperă fazele procesului chimic, ploaia în schimb, — deși se naște în baza aceluiași principii — te face să te bucuri cînd fertilizează pămînturile uscate, sau îți strecoară în suflet o boare de melancolie cînd pătrunde toamna, prin „golul dintre ramuri"...

Pagina elevilor

ELEVII DESPRE PAGINA LOR

O inițiativă bună

Consider că inițiativa luată de revista Luceafărul *de a publica o „Pagină a elevilor" este bună. Din lectura articolelor publicate în nr. 18 din 15 IX 1960 se poate vedea viul interes pe care îl poartă scriitorii noștri față de muncitorii elevi ai școlior medii serale.*

Dorim ca în numerele ce vor urma această pagină să reflecte aspecte din activitatea noastră școlară și — ținînd seama că noi sîntem niște elevi „mari", elevi încadrați în procesul de producție, revista ar trebui să înfățișeze figuri de fruntași în producție și la învățătură.

Consider că este necesară popularizarea acestei reviste în rîndul elevilor și cadrelor didactice. Ea poate deveni o rețea de transmisie între toți elevii din țară și cadrele didactice, pentru a cunoaște realizările și problemele care ne frămîntă.

Credem că revista Luceafărul *ne-ar putea ajuta într-o serie de probleme de teorie a literaturii și istorie literară, care sînt mai puțin tratate în manuale sau care ne sînt încă neclare.*

Luceafărul *ar face un lucru folositor pentru elevii muncitori, publicînd, în continuare, scurte biografii ale scriitorilor noștri contemporani și prezentînd cele mai valoroase opere ale literaturii romîne realist socialiste.*

CURELARU EUGENIU
muncitor, elev în clasa VIII Școala medie serală

Propunere „extrașcolară"

În calitate de maestru electrician al secției IV—, autoutilitare, a uzinei metalurgice „T. Vladimirescu" din București și de elev în clasa a XI-a a Școlii medii serale Mao Tze-dun, aș dori ca revista Luceafărul, *la* Pagina elevilor *să insereze mai multe articole legate de munca și învățătura noastră.*

Astfel, în fiecare număr, ar fi foarte necesar pentru noi să se publice cîte un medalion al unui scriitor romîn clasic sau contemporan. Aș propune de asemeni o rubrică de fotomontaje cu caracter permanent, despre activitatea unui muncitor fruntaș din țara noastră.

Și pe lîngă asta, nu mă las, am și o propunere „extrașcolară". Cunosc un subiect de roman foarte interesant pe care l-aș propune unui scriitor. Poate că ar ieși un lucru bun. Vreau să stau de vorbă cu un scriitor și să i-l povestesc.

Aș mai dori să se publice în Luceafărul *articole de critică literară în legătură cu literatura romînă dintre cele două războaie mondiale, ca: opera în proză și dramaturgia lui Camil Petrescu; despre scrierile lui Ion Călugăru; proza lui Cezar Petrescu* (Intunecare, Aurul negru, Apostol); *despre Al. Sahia și A. Toma; despre Geo Bogza; despre creația lui Miron Radu Paraschivescu.*

BOTICA AURELIAN
elev cl. XI-a A. a Școlii medii serale „Mao Tze-dun" București

Dezbateri creatoare

Dorim să citim în revista Luceafărul *scurte monografii, articole de sinteză despre scriitorii literaturii noastre noi, articole de combatere a teoriei literare burgheze și de afirmare și dezbatere a problemelor de estetică marxistă. Citim în revistele noastre prea puține articole de estetică. E bună ideea popularizării scriitorilor prin scurte biobibliografii. Ele ne sînt de un real ajutor. Ar trebui extinsă această inițiativă și asupra scriitorilor altor literaturi — a scriitorilor „universali".*

Pagina elevilor, *și nu numai aici, se pot publica recenzii la o seamă de opere prevăzute în programa analitică, recenzii cu un caracter ceva mai didactic, care să ne poată ajuta eficace în procesul de învățămînt.* Luceafărul *ar face un lucru folositor, publicînd mici însemnări despre limba romînă și gramatică de genul celor pe care le obține Radioul, săptămînal, de la academicianul Al. Graur.*

Dorim să găsim în Luceafărul *popularizate mai mult frumusețile patriei, trecutul nostru istoric măreț.*

Prin intermediul paginii noastre, propunem editarea unui dicționar de teoria literaturii și a unui dicționar de istoria literaturii romîne.

Mulțumim colectivului redacțional pentru atenția deosebită ce acordă prin Pagina elevilor *muncitorilor încadrați în procesul de învățămînt.*

CARDOȘ GHEORGHE
MIHAIL AURELIAN
POPA VASILE
VLAD MARIN
TRANDAFIRESCU TATIANA
STANESCU PETRE
elevi ai claselor a VIII-a A și a VIII-a C., muncitori la Uzinele „Mao Tze-dun"

DISCUȚII

Literatura romînă în învățămîntul seral

Inițiativa revistei Luceafărul de a dezbate în coloanele sale problema însușirii literaturii de către tineret constituie un prețios ajutor în activitatea elevilor și profesorilor. Faptul că elevii muncitori încep studiile medii, de cele mai multe ori după întreruperi de mai mulți ani, obligă pe profesorii de literatură romînă să-și organizeze lecțiile ținînd seama de unele condiții specifice cum ar fi: a) stabilirea, în prealabil, a terminologiei literare, cu elevii muncitori, la începerea cursurilor școlii medii; b) cunoașterea nivelului ideologic și a posibilității elevilor de a interpreta fenomenele literare; c) interesul manifestat de elevi pentru lectura operelor literare, volumul și calitatea operelor citite.

Specificul lecțiilor de literatură în școala medie serală cere din partea profesorului nu numai o bună pregătire profesională ci și o adîncă înțelegere a psihicului elevilor muncitori. Elevii școlilor serale vin la școală după o zi de muncă în producție, iar prin calificarea lor profesională (strungari, turnători, electricieni, țesători) posedă un volum diferit de noțiuni științifice.

Elevii muncitori trăiesc din plin viața din uzină și fabrică. Ei participă prin munca lor la construcția socialistă. Mulți dintre ei au citit parte din operele literare în care se reflectă viața nouă și cunosc opere ale scriitorilor noștri clasici. Citind o schiță sau o nuvelă, un roman ori o piesă de teatru ei raportează fenomenul prezentat la viață, la realitatea pe care o cunosc. Își pot da seama de unele aspecte pozitive și negative din opera citită mai repede decît un elev de aceeași vîrstă chiar, dintr-o școală medie de zi. Elevul muncitor, prin pregătirea lui ideologico-politică, reușește să interpreteze cu mai multă ușurință opera citită.

Se înțelege că, în asemenea condiții, profesorul de literatură este dator să cunoască în prealabil posibilitățile tinerilor muncitori elevi pentru înțelegerea temelor tratate în clasă. Lecțiile sale orientate în funcție de specificul muncii și nivelul cultural al elevilor muncitori trebuie să ajute în limpezirea noțiunilor confuze sau neclare. Definirea unor noțiuni ca: perspicacitate, duplicitate, antiumanism, decepționism etc., a termenilor cu valoare plastică (epitete, metonimii, metafore etc.), a expresiilor și terminologiei legate de studiul literaturii, de teoria și istoria ei, trebuie realizată cu o atenție deosebită.

Profesorii cu experiență din școala noastră reușesc în bună măsură să ajute pe elevii muncitori în însușirea literaturii. Încă din primele zile de curs ei se îngrijesc să cunoască măsura în care elevii claselor a VIII-a înțeleg terminologia necesară studierii literaturii. N-ar fi rău dacă revistele literare ar publica în paginile lor unele explicații privind termenii consacrați absolut necesari însușirii literaturii romîne. Aceste explicații ar ajuta atît pe elevi cît și pe profesori. Pe bună dreptate subliniază conf. univ. G. C. Nicolescu în articolul Meșteșugul cititului, publicat în această pagină, că literatura este vastă și variată. Datorită timpului disponibil limitat, tinerii muncitori nu pot citi de cele mai multe ori, toate operele literare în întregime. Totuși înțelegerea unei opere literare presupune cunoașterea esențialului. Profesorii de literatură sînt cei dintîi care, prin lecțiile lor, trebuie să-i ajute pe elevi în însușirea și înțelegerea esențialului din operele studiate. Elevul, în general ca și elevul muncitor, trebuie să-și formeze din clasă o imagine clară a locului pe care-l ocupă fragmentul studiat în ansamblul operei. Prin prezentări judicioase, profesorii noștri de literatură redau elevilor conținutul operei, insistă asupra amănuntelor prin care se conturează trăsăturile epocii descrise, ale eroilor prezentați și lămurește pe elevi asupra diverselor aspecte din care rezultă conflictul, deznodămîntul fenomenului descris etc.

În studierea operelor literare, profesorii noștri arată elevilor care sînt principalele probleme sociale din opera respectivă, precum și gruparea personagiilor, importanța lor, relațiile dintre ele și rolul fiecăruia în lămurirea ideii centrale. Prin explicații clare, profesorii se străduiesc să trezească interesul elevilor muncitori pentru lectură. În felul acesta, ei reușesc să transforme lecția într-o formă de cunoaștere a realității, într-un puternic mijloc de educație patriotică și comunistă.

Însușirea lecțiilor de literatură presupune, de asemeni, o atenție deosebită din partea profesorului și în ce privește metodele și procedeele folosite. Lectura expresivă a fragmentelor reprezentative, analiza textului însoțită de lămurirea legăturilor dintre părțile componente ale operei pe baza unei juste interpretări ideologice etc. sînt doar unele din procedeele prin care profesorii noștri asigură o temeinică însușire și înțelegere a cunoștințelor transmite la elevi. Lecțiile de literatură sînt însoțite, în acelaș timp, și de scheme, de diagrame etc. alcătuite cu elevii în clasă, precum și de unele îndrumări menite a orienta pe elevi în selecționarea materialului pentru alcătuirea temelor date acasă, îndrumări legate de exprimarea corectă a judecăților, raționamentelor etc.

În complexul activității de însușire a literaturii, n-ar fi rău dacă revistele noastre literare ar publica din cînd în cînd, pe lîngă prezentări ale scriitorilor și operelor studiate în școala medie, a bibliografiei necesare studierii acestora — și unele portrete-caracterizări asupra principalelor personaje din operele consacrate. Toate aceste măsuri ar contribui la o mai bună pregătire a elevilor muncitori, la formarea concepției lor despre rolul artei și literaturii în oglindirea realității, la formarea omului cu o bogată cultură, absolut necesară în opera de desăvîrșire a construcției socialiste în patria noastră.

Prof. C. Prisăcaru
directorul Școlii medii serale „Mao Tze-dun" - București.

La o oră de curs, în clasa a VIII-a a Școlii medii serale „Mao Tze-dun" din București.

„Cuvîntul liber"

Apărut în București între 11 septembrie 1933 și 3 octombrie 1956, Cuvîntul liber își preciza astfel rostul, adresîndu-se familiar cititorului, cetățeanului de rînd, pe care-l știa victimă deseori credulității: „Cuvîntul liber vrea să te învețe să privești lucrurile în adîncul lor. Cuvîntul liber vrea să te dezbere de obicelul de a te entuziasma pentru orice, pentru oricine, oricînd și și oriunde. Cuvîntul liber vrea să-ți cruțe dezamăgirile viitoare, arătîndu-ți cît de deșarte sînt iluziile dumitale și cît de falși sînt idolii pe care ți i-ai fabricat cu atîta ușurință. Cuvîntul liber vrea să-ți facă marele serviciu de a smulge măștile seducătoare și de a-ți arăta adevăratele chipuri, așa cum sînt, așa cum le-a creat firea". Măștile de care se vorbește aici erau mai cu seamă acelea ale demagogiei fasciste. Dacă-și dorea menirea unui „controlor al vieții publice românești", revista înțelegea să privească realitatea politică cu ochii vigilenți ai luptătorilor pentru democrație. Aici rezistența noastră împotriva fascismului a înscris cîteva din paginile sale cele mai convingătoare. „Cuvîntul liber — spunea un articol scris cu prilejul a doi ani de apariție — din primul său număr s-a ridicat cu toată hotărîrea împotriva hitlerismului". „Cu toată hotărîrea", cu o energie neobosită, dar mai ales cu talent și inteligență. „Vreme de un an și mai bine — declara în februarie 1935 revista — am luptat săptămînă cu săptămînă, împotriva nebuniei hitleriste."

Dar în această luptă, Cuvîntul liber, care-și asuma rolul de „tribună liberă a stîngei pentru combaterea mentalității de dreapta", a promovat și grave confuzii ideologice. Căci, în dorința de a „strînge în jurul ei toate elementele de stînga din publicistica zilei, indiferent de nuanțe, indiferent de generații", revista a împreunat în paginile ei, atitudinile ferme, înaintate, cu pozițiile mic burgheze ale unui democratism vag, ale unui umanism abstract care exalta „atotputernicia cuvîntului", negînd ideea revoluției și a dictaturii proletariatului.

„Rostul de controlor al vieții publice", Cuvîntul liber și-l îndeplinea nu numai combătînd mișcarea fascistă din țară și străinătate, dar și ocupîndu-se de viața mizeră a muncitorilor și de raporturile lor cu patronii. Aici au apărut reportajele cutremurătoare pe care i le-a inspirat lui Geo Bogza atmosfera de infern din tăbăcăriile bucureștene ori exploatarea monstruoasă care domnea în lumea petrolului. Reviste denunța aspecte ale justiției burgheze, regimul închisorilor, situația școlilor de la noi. Printre alte cronici permanente — politică, literară, plastică, muzicală —, revista întreținea cronica dreptății și cronica universitară. În numărul 14 din 1935, două pagini sînt consacrate unei interesante anchete privind problemele școlii, cu titlul general: Și eu am fost elev.

Respingînd permanent naționalismul și șovinismul, de oriunde ar fi venit, revista a apărat cauza păcii și a mobilizat conștiințele împotriva războiului. Luptei împotriva războiului i se consacră, la un moment dat, un număr special (nr. 38 din 28 iulie 1934) unde se publică și nuvela lui Sahia Întoarcerea tatii din război. În paginile Cuvîntului liber se puteau citi materiale scrise într-un spirit de simpatie față de Uniunea Sovietică. Se popularizau succesele statului sovietic în domeniul economic, se comentau pe larg aspecte ale literaturii și științei din țara socialismului, se făceau traduceri din Serghei Esenin, Vladimir Maiakovski (un articol al lui Ehrenburg despre Maiakovski era chiar reprodus în revistă), se dădea o deosebită atenție cinematografiei din U.R.S.S. Cuvîntul liber a închinat de asemenea numere speciale scriitorilor progresiști ai altor popoare (Petöffi, Henri Barbusse, Thomas Mann) sau poeziei negrilor din Africa.

Deși materialele referitoare la artă nu precumpăneau în ansamblul revistei, din paginile ei se desprindeau totuși îndemnuri estetice sănătoase. Se încerca, spre exemplu, promovarea unei poezii muncitorești de bună calitate, respingîndu-se „poezia de atmosferă" exterior muncitorească, versurile în ton minor, filantropice și naiv umanitariste, descripția superficială a mahalalelor sărace. Se cerea, în schimb, „o poezie vie, amplă, internațională": „în locul unei poezii sociale false, de atmosferă mizeră, de îndulșoare și de stoarcere a lacrimilor pe colțul batistei, trebuie să se scrie o poezie de atitudine, o poezie conformă cu viața proletariatului". Efortul spre o astfel de lirică se întrevede în poezii precum Sînt ei de Cristian Sîrbu sau În mină de Demostene Botez. De asemeni Cuvîntul liber se declara în dezacord cu formula „poeziei pure", a „artei pentru artă", cu creația scriitorilor izolați în turnul de fildeș.

În Cuvîntul liber s-au publicat rînduri care condamnau evadările din realitățile acute ale vremii. „Detașarea din istorie — scria Miron Radu Paraschivescu — ea însăși este istorică, — avînd o explicare și un suport anumit".

Colaboratorii revistei alcătuiesc un mănunchi de nume variate. Amintim pe cei care au fost într-un contact mai direct cu literatura: Al. Sahia, N. D. Cocea, Tudor Teodorescu-Branițte, Barbu Lăzăreanu, Carol Ardeleanu, Ioachim Botez, Ion Minulescu, Victor Eftimiu, Mihail Sorbul, Demostene Botez, Al. A. Philippide, semnînd uneori cronica literară, Claudia Millian, Perpessicius, I. Peltz, Mihail Sebastian, Dumitru Corbea, Geo Bogza, Eugen Jebeleanu, Gh. Dinu.

Cuvîntul liber care avea „cel mai mare tiraj dintre revistele de luptă socială" apărea în excelente condiții grafice. Lupta lui împotriva fascismului, a dictaturii și reacțiunii, unea armele textului cu acelea, foarte eficace, ale unei ilustrații izbutite, pusă în valoare de o paginație inteligentă. Se întîlneau aici reproduceri de pictură și sculptură, vignete de efect și desene variate, spațiul copertei fiind, întreg, ocupat o vreme de un desen sezisant sau de o caricatură. Imagini semnate de Tonitza, B'Arg, Ross, Perahim, atunci la începuturile sale, Nicolae Cristea, un artist inspirat de viața proletariatului, care a murit prea tînăr, Nina Arbore, se însoțeau cu satira sarcastică și adesea grotescă din desenele comunistului german Georg Grosz.

Cuvîntul liber a fost o publicație care a știut să intereseze publicul. În paginile ei, cum se arăta într-un articol al revistei, în fiecare săptămînă, numeroși colaboratori „au semnalat nedreptăți, au schițat revolte, au arătat cu degetul infamii și crime, au bătut în poarta de oțel, ca o ușă de casă de fier, a prejudecăților sociale..."

Dan Hăulică
I. D. Bălan

Mai mulți elevi și profesori, cititori ai „Luceafărului", ne-au rugat să publicăm materiale despre revistele dintre cele două războaie, scoase sub îndrumarea Partidului Comunist Romîn. Studierea acestor publicații este prevăzută în programa analitică pentru clasa a XI-a la capitolul: **„Literatura romînă între cele două războaie mondiale".** În acest număr publicăm articolul despre Cuvîntul liber și informăm cititorii că despre celelalte reviste apărute sub îndrumarea P.C.R., „Luceafărul" a tipărit articole ample la rubrica **„Din tradițiile literaturii noastre realist-socialiste"** după cum urmează:

Cultura proletară — de I. D. Bălan — „Luceafărul" an. I nr. 11, — 15 decembrie 1958 pag. 6.
Era Nouă — de Dan Hăulică — „Luceafărul" — an. II nr. 9 1 mai 1959 — pag. 11 și nr. 10–15 mai 1959, pag. 6.
Reporter — de Dan Hăulică — „Luceafărul" an. II nr. 23 — 1 dec. 1959, pag. 6 și 15 decembrie 1959 — pag. 6.
Bluze albastre — de Teodor Virgolici — „Luceafărul" an. 3 nr. 1, 1 ian. 1960, pag. 4.

CAMIL PETRESCU ELEV

La 1 septembrie 1906, în ziua redeschiderii anului școlar 1906–1907, stam într-o bancă, în șirul din mijlocul clasei a II-a. Intră pe ușă bursierii liceului: vreo douăsprezece elevi cu chipiuri albe, în uniforma internatului. Cel mai mic la statură dintre ei, un copilandru de o paloare bătînd mai mult în alb, privește în juru-i. Observă un loc liber în banca mea, șovăie o clipă, apoi mă-ntreabă cu glas sfielnic: *„Mă primești lîngă tine?"*.

Privirile și sufletele noastre s-au îngemănat și s-au îmbrățișat spontan. Șapte ani am rămas împreună, într-o bancă, pînă la absolvirea secției reale a liceului Gh. Lazăr, în iunie 1913.

Am evocat, cu o dureroasă strîngere de inimă, această aderență intimă a ochilor noștri cînd, în aula Academiei, înconjurat de colegii lui și ai mei, am depus o jerbă cu bujori violeți pe catafalcul lui Camil, — blîndul și timidul *Mielu*, din copilărie, care își dormea, cu pleoapele coborîte, somnul de veșnică odihnă... Atît de prematură odihnă! Iată amintirea:

Martie 1907. Vlădescu, profesorul de istorie, poreclit „ostrogotul" se suie la catedră, strigă catalogul, apoi, cu glasul lui permanent răgușit: tutun? băutură? sau chiar amîndouă? — spune:

„Să iasă la lecție Coteț Niculae, Cozma Corneliu, Cristea Alexandru și Cristescu Tarciniu!".

Cel dintîi strigat dintre elevi, — Coteț — vine la tablă cu ochii plînși, cu lacrimile încă prelinse pe obraji. Ostrogotul îl scrutează, apoi îl întreabă:

„Ce-i cu tine, mă"?

Coteț nu-i răspunde decît printr-un suspin. Camil, de lîngă mine, se ridică: *„I-a murit tatăl"*.

„Cum i-a murit?" — se miră vocea cavernoasă.

„A fost împușcat în sat la el" — precizează Camil.

Oh! Sinistra amintire a mutrei profesorului care, sculat în picioare, perorează:

„Răscoală, ai? Răzmeriță? Bine i-a făcut! Să știți, copii, că, pentru un dascăl de istoria neamului, nu este mîndrie mai strălucită decît să-și aducă aminte, la bătrînețe, că a avut cinstea să preamărească represiunea ordonată de guvern, care a gîtuit inconștienta răzvrătire a unor scelerați. Ce-au căutat, aia au găsit! Da! Bine le-a făcut!".

O tăcere, nu de mormînt, ci de cimitir, apăsa asupra clasei. Camil își înfige mîinile — și unghiile — în brațul meu:

„Ce bestie!" îmi șoptește el.

A doua zi, Mielu mă ia deoparte:

„Am scris astă-noapte un sonet. Mergi cu mine să-l ducem lui Bujor?" Și îmi strecoară o foaie de hîrtie: scrisul lui mărunt, ca și făptura lui. Citesc pe furiș: *„Martirului Ion Coteț, din Vitănești". „Gemeai sub tirania zdrobitoare, / Te chinuiau sub crîncenă biciușcă / Și ca un leu înlănțuit în cușcă / Urlai nădejdea vremii viitoare.*

Dar ei ți-au sugrumat cu-nverșunare / Revolta care spumegă și mușcă; / Drept căpătîi, ți-au dat un pat de pușcă / Și-n loc de pîine, gloanțe-ucigătoare.

Brătianu și — Averescu[1]*, mînă-n mînă / — Doi incleștați de-o furie păgînă — / Te-au prăvălit în groapa din vîlcea: O, dormi Coteț în gloria nemuririi, / Căci fiii tăi curînd vor contempla / Triumful luminos al dezrobirii!"*... (Inedit).

În aceeași zi, după ieșirea din clasă, ne prezentăm amîndoi la sediul ziarului *Rominia muncitoare* din strada Blănari, lîngă strada Sf. Niculae-Șelari, unde două odăițe, mohorîte, adăposteau întîile forțe dinamice ale presei noastre socialiste. Ne-a primit o tovarășă suptă la față, soția luptătorului I. C. Frimu și un tînăr înalt, cam adus din umeri, cu priviri iscoditoare: venerabilul nostru Gala Galaction.

Între ei, așezat pe un scaun fără rezemătoare (un fel de taburet) perora N. D. Cocea care, deși era judecător-ajutor la Panciu, scrisese un vehement articol în ziarul socialist împotriva masacrării țăranilor răsculați și fusese chemat urgent la Ministerul Justiției, în București, spre a fi judecat și sancționat. Cocea ia brusc foaia din mîinile lui Camil, citește sonetul, apoi, cu ochii lui sfredelitori, ne înregistrează în același timp și sfîiciunea, dar și îndrăzneala:

„Cine a scris poemul din voi doi?" — răsună glasul lui dominator.

„Am scris-o împreună!" — afirmă Camil.

Cocea arată celorlalți tovarăși sonetul, șoptește ceva lui Dumitru Marinescu, apoi ne măsoară din nou. Surprindere? Admirație secretă? Mîndrie abia mărturisită că generația noastră protestează contra împilării țărănimii. — TALPA ȚARII... cine știe!... Apoi, cu glasul cel mai părintesc, ne spune:

„Micii mei tovarăși, dacă v-aș publica poezia, voi și familiile voastre veți fi persecutați pînă într-a noua spiță. Se va afla că voi sînteți autorii și nu ne stă în putere să împiedicăm represaliile. Vă felicit și vă sfătuiesc să așteptați. Tinerețea voastră nu va încărunți pînă nu veți vedea, mai curînd decît vă închipuiți, moartea sclaviei și deșcătușarea!"

Menționez între paranteze că, acum 28 ani, într-o pagină a ziarului *Rampa* intitulată: *„Cu Camil Petrescu, despre el și despre altii"*, viitorul academician amintea în plină dictatură carlistă a celui care, peste doi ani, avea să devină regele Palaelibus, această cardinală întîmplare a vieții noastre de școală.

Constant Ionescu

[1]) *Miniștri de interne și război din guvernul Sturdza (martie 1907).*

Biobibliografie - Camil Petrescu

S-a născut la 1894 în București, dintr-o familie modestă. Școala primară a urmat-o în cartierul Obor, cartierul copilăriei sale, iar cursurile secundare la liceul „Gh. Lazăr". A absolvit Facultatea de litere și filozofie a Universității din București, obținînd mai tîrziu titlul de doctor în litere și filozofie. A încetat din viață în ziua de 14 mai 1957.

A fost ales membru al Academiei R.P.R. în 1948, distins cu Ordinul Muncii clasa I-a și laureat al Premiului de Stat, de două ori.

Camil Petrescu, după propria-i mărturisire, și-ar fi îndreptat primele versuri către redacția *Semănătorului* unde i se răspunse descurajator la poșta redacției. N. D. Cocea i-a publicat cîteva articole în *Facla*, 1914 (sub pseudonimul Raul D) și în *Rampa* cu un an mai înainte. În timpul războiului, pînă a fi mobilizat, publică versuri în *Capitala* (1916). Războiul, care pentru Camil Petrescu a însemnat un cataclism ce-și va lăsa urmele pentru totdeauna în viața și opera sa, îi întrerupe pentru cîtiva ani activitatea.

După terminarea războiului funcționează ca profesor la Timișoara. Publică versuri în revista *Sburătorul* (1919), precedate de-o prezentare critică a fostului său coleg de școală, Tudor Vianu. A înființat reviste și ziare pe care uneori le-a scris în exclusivitate: *Banatul* (1919), *Limba romînă* (1920), *Țara* (1920), *Săptămîna muncii intelectuale* (1924), *Cetatea literară* (1925).

Camil Petrescu a făcut o adevărată pasiune din gazetărie, risipind o mare parte din operă prin articole, pamflete, eseuri cronici, note, cronici dramatice. A fost prezent în presa democratică și de stînga cu articole de atiudine protestatară față de regimul politic trecut (*Reporter, Cuvîntul liber*). Presa cotidiană și revistele literare au în Camil Petrescu un permanent colaborator. După 23 August 1944 a scris în paginile ziarelor și revistelor: *Scînteia, Flacăra, Contemporanul, Teatrul, Viața romînească*. Opera lui Camil Petrescu, aparent restrînsă tematic, are o desfășurare în adîncime, scriitorul, ajutat și de o solidă cultură, fiind unul dintre cei mai subtili cunoscători ai vieții din mediile orășenești. Poetului Camil Petrescu îi aparțin două volume de poezie (1923/1931). Romancierul s-a afirmat în același timp cu cele două romane scrise pînă la Eliberare: *Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război* (1930) și *Patul lui Procust* (1933). Teatrul a rămas preocuparea de seamă a lui Camil Petrescu. Dar, deși publică din 1925 piesa *Suflete tari* (*Nebunia lui Andrei Pietraru*) și în 1928 comedia *Mitică Popescu*, dramaturgul care a dus teatrul romînesc pe o treaptă superioară de dezvoltare, n-a reușit decît după 23 August să-și stringă piesele într-o ediție unitară (*Teatru*, vol. I–III. 1946–1947). Volumele au fost retipărite în 1957.

În 1937 tipărește *Modalitatea estetică a teatrului*, studiu teoretic.

O demonstrație cu caracter de pamflet, împotriva sistemului critic al lui Lovinescu, este volumul *Eugen Lovinescu subt zodia seninătății imperturbabile* (1933) după cum *Falsul tratat pentru uzul autorilor dramatici* era o demascare a insuficienței teoreticienilor burghezi în materie de teatru.

După 23 August, concomitent cu retipărirea operei vechi, (*Patul lui Procust*, 1946; 1957. *Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război*, 1946; 1955; 1960, *Versuri*, 1957) Camil Petrescu crează opere concepute de pe pozițiile realismului socialist: *Bălcescu*, piesă de teatru (1949); *Turnul de fildeș*, nuvele (1950); *Nuvele* (1953); *Un om între oameni* (vol. I–III, 1953–1957); *Nuvele* (1956); *Papuciada, sau Povestea despre armata viteazului căpitan Papuc* (Viața romînească an. IX, 1956, nr. 1, p. 80–100); *Caragiale în vremea lui* (1957); *Roata norocului*, piesă de teatru publicată postum în revista *Teatru* nr. 8/1960.

BIBLIOGRAFIE

Paul Georgescu, *Responsabilitatea intelectualului* (*Gazeta literară* an. I, 1954, nr. 6, 22 aprilie); Ov. S. Crohmălniceanu, *La sărbătorirea lui Camil Petrescu* (Scînteia, an. XXIII, 1954, nr. 2952, 21 aprilie, p. 3–4); G. Călinescu, *A murit Camil Petrescu?* (Contemporanul, 1957, nr. 20, 17 mai); Ov. S. Crohmălniceanu, *La moartea lui Camil Petrescu* (Scînteia an. XXVI, 1957, nr. 3908, 17 mai) N. Tertulian, *Probleme ale literaturii de evocare istorică* (1954); D. Solomon, *Problema intelectualului în opera lui Camil Petrescu* (E.S.P.L.A. 1958).

Marin Bucur

Știați că...

● Pentru a se putea căsători, Emil Girleanu a fost nevoit să-și dea demisia din armată, deoarece legile absurde și antiumane ale vechii armate i-au interzis scriitorului, care era ofițer, să se căsătorească cu o fată lipsită de avere.

● Cu numele Tudor Arghezi, marele nostru poet a iscălit pentru prima dată în revista Linia dreaptă din 15 aprilie 1904, pînă atunci, timp de aproape zece ani, semnînd cu numele său adevărat Ion N. Theodorescu, sau prescurtat Ion Theo.

● Înainte de 23 August 1944 cea mai judicioasă analiză ideologică a operei lui Liviu Rebreanu a fost făcută de Alexandru Sahia, îndeosebi prin articolul intitulat 1907 și publicat în revista Cuvîntul liber din 30 noiembrie 1935, cînd autorul Răscoalei împlinea 50 ani de viață.

● În 1841, Mihail Kogălniceanu și Costache Negruzzi au scris și au tipărit împreună o carte de bucate, intitulată 200 rețete cercate de bucate, prăjituri și alte trebi gospodărești. Cartea s-a bucurat de succes, în anul imediat următor, 1842, apărînd într-o a doua ediție.

● Primul roman istoric din literatura romînă este romanul intitulat Logofăt Baptiste Veleli de V. A. Urechia, apărut în 1855, a cărui acțiune se petrece la începutul veacului al XVII-lea, cînd la tronul Moldovei vine Alexandru Iliaș.

luceafărul

ATLAS liric

TH. PIERIDIS

Poetul grec Th. Pieridis ocupă un loc de prim rang în literatura progresistă a țării sale.

Originar din Cipru, el cîntă „de un sfert de veac" — ca să întrebuințăm propriile sale cuvinte — durerile și speranțele insulei martire, ca și suferințele și lupta neîncetată a întregului popor grec. Pentru el nu există nici o linie de demarcație între aceste două fronturi ale aceleiași lupte, pe care el o însumează într-un cîntec unic: „Spun Cipru, așa cum tu, fratele meu romîn,/ spui Moldova sau Banat./ Spun Grecia sau Cipru/ așa cum se spune mamă sau măicuță" proclamă el într-un poem recent.

Opera poetică a lui Th. Pieridis e foarte bogată. De la primul său volum, apărut în 1937 (Și noi știm să cîntăm), pînă la cel mai recent, apărut în 1959, (Marea călătorie) se înșiră mai mult de cincisprezece volume și plachete, fără a mai vorbi de numeroasele poeme publicate în ziarele și revistele din Grecia și din Cipru.

Unul din volumele sale din ultimii ani (Simfonia cipriotă) a apărut în traducere romînească la E.S.P.L.A. (1959). Ziarele și revistele din țara noastră au publicat traduceri și din alte poeme ale poetului, printre care extrase din ciclul inedit Un poet străin se plimbă prin București. Poeme de Th. Pieridis au fost de asemeni publicate în diferite alte țări: Uniunea Sovietică, R. P. Bulgaria, Italia, Franța etc.

Poezia lui Th. Pieridis este o glorificare a omului, un imn închinat progresului și un cîntec de luptă pentru libertate, pace și socialism. Ea este în același timp o poezie plină de o profundă dragoste pentru oamenii simpli, cei care construiesc întreaga viață și întreg viitorul. Poetul spune el însuși: „Cînt marile furnale și cifrele statistice/ ideile, tezele Partidului, pasul de bronz al istoriei./ Și aflu glasul cel mai amplu/ pentru a cînta pe frații mei/ oamenii de toate zilele".

Th. PIERIDIS

Case din București

Iată o mare clădire foarte obișnuită, iți spui,
una din acele construcții
fără arbore genealogic sau naționalitate.
De la nenumăratele-i ferestre
ea privește placid bulevardul
după ce și-a prins în păr
o mulțime de ace radiofonice
și cîteva fundulițe de televiziune.

Te înșeli, totuși, dacă privești numai
arhitectura,
uitînd de oameni.
Citește: „In această casă s-a ținut
în mai o mie nouă sute douăzeci și unu
intrunirea care a întemeiat
Partidul Comunist din Rominia".

Pe o străduță, undeva pe lîngă riu,
ai putea citi: „Aici a fost pregătit
în iulie o mie nouă sute douăzeci și doi
cel de-al doilea congres
al Partidului Comunist din Rominia."

Și aici e o casă foarte obișnuită, o casă
simplă, fără etaj,
casă de om sărac, care de-a lungul vieții sale
s-a străduit să treacă neobservată.
Zadarnic. Ea moare-acum incununată de
glorie.
(Dar moare-ntr-adevăr? Și poți să mori
cînd ai avut norocul acestei case?
Cînd, foarte aproape de picioarele ei, vezi
înălțîndu-se
un tei atît de uriaș,
un univers atît de plin de veșnicie?)

– „In o mie nouă sute optsprezece
în această casă
a funcționat o tipografie clandestină,
organizată de un grup de comuniști".

– „Aici au avut loc ședințele Comitetului
Central
care au pregătit insurecția armată
de la douăzeci și trei august o mie nouă sute
patruzeci și patru".

– „Aici a fost sediul Frontului Muncitoresc
Țărănesc
în o mie nouă sute douăzeci și opt".

– „Aici a avut loc
în o mie nouă sute treizeci și doi
conferința națională a muncitorilor ceferiști"

– „Aici a fost instalat
în o mie nouă sute treizeci și nouă
postul de radio clandestin
Rominia Liberă"

Case din București, case cu adînci rădăcini,
case cu decorații de marmoră pe piept,
case păstrînd încă prin camerele voastre
umbrele tovarășilor plecați,
viața oamenilor care și-au dat viața
ca să rămînă în picioare casele oamenilor...

(Cînd din această notă vei porni să alcătuești
un poem
tu să-ți aduci aminte, poete,
de casa pe care ai privit-o îndelung într-o zi
într-o străduță din Zürich.
„Aici a locuit Vladimir Ilici Lenin..."

Case din București, case din alte țări, case de
pretutindeni,
case – fundații, case – socluri, case – porți
de plecare,
case – făclii nestinse în vremile cînd întunericul
inundase lumea întreagă,
case – fîntîni nesecate în vremile deșertului
fierbinte...)

Vijelia *)

Apoi totul începu să freamăte, să se miște
și începu vijelia.

Și totul fu asemeni unui cer în care, de multă
vreme, se ascundea o teribilă forță
se auzi, mai întîi, un tunet șoviind
apoi altul și altul
care se urmează ca niște minji încă plăpînzi
apoi turme de iepe sălbatice trec în trombă
răpăind din copite ca și cum ar încerca să
sfărîme cerul
și să-i împrăștie cioburile pe pămînt.

Și totul fu asemeni cu o mare corabie
pornind într-o lungă călătorie.
Și o vezi cum își desfășoară, încet, întîi o
pînză,
ca și cum ar încerca să guste vîntul cu limba,
apoi, încrezătoare, se încumetă să deschidă
alta și alta,
apoi ea se preface într-o imensă beție
inaripată,
care alunecă și se duce să întîlnească oceanul.

Așa era. Și pretutindeni creștea vijelia.

Și toți pricepură că se înșelaseră
cînd crezuseră că semințele îngropate sînt
moarte,
cînd crezuseră că apele în repaos sînt mlaștini
înțepenite.
Iată vîntul care începe să bată,
iată apele care învie și spumegă,
iată semințele care se trezesc și se înalță,
iată vijelia, vestitoarea furtunii.

Așa era. Și era mai ales
ca o uriașă armată omenească pornind în
marș.

Și în clipa cînd fu văzută înaintînd din
fundurile zării
nimeni nu mai îndrăzni să spună că nu era
decît tunetul
sau o fregată pornită să întîlnească oceanul.

Toți înțeleseră despre ce era vorba
și toți o spuseră limpede:

Marea armată a oamenilor pornise în marș.

*) Din ciclul Marșul Păcii.

Execuție

Evantaiul roșu al mitralierei
s-a desfăcut dintr-odată pocnind.

Omul căzu.

Dar cu o clipă mai înainte
în locul omului
răsări o coloană de marmoră
strălucitoare în marea lumină:
– Trăiască Lib...
– și a fost sfărîmată.

Mitraliera se va duce, nevolnică.
Omul s-a stins, strălucind în lumina sa.

Va rămîne acolo pentru totdeauna
coloana de marmoră
sfărîmată de barbari:

– Trăiască Lib...

Partizan

Pe nicovala sufletului său
se frîng
chiar podurile de piatră
chiar șinele de trenuri.

Alăturea de el umblă
ca un ciine ascultînd de primul semn
monstrul exploziilor și al focului.

Ciinele-și arată colții și miriie nerăbdător.

Dar omul acesta
nu e demonul apocalipsului
miriitul monstrului nu i-a pătat sufletul.

Nu se vede
decît un cîmp vesperal scăldat în seninătate,
nu se aud decît mugetele turmelor
întorcîndu-se în pace prin sate.

Pentru ca să poată salva pacea satului său
și seninătatea ogoarelor patriei sale,
el și-a făcut din suflet o nicovală
dintr-un oțel mai curat decît aurul sau
cristalul

În romînește de TAȘCU GHEORGHIU

11 ANI DE LA PROCLAMAREA R.P. CHINEZE

NOAPTEA DIN A-SA-TI

de Eusebiu Camilar

Ajunsesem între crestele pietroase ale munților Cu-Y. Ne-am odihnit într-o grădină, în vecinătatea unui riu verde și un regret amar îmi cuprinsese sufletul: în curînd mă voi despărți de toate aceste frumuseți ale globului pămîntesc. Au băgat de seamă prietenii ce vai mă bîntuie și mi-au abătut gîndurile, încet-încet, din nou, către cîntecele din țăria vechimilor.

Mergeam în adîncul munților Cu-Y, la semnția San-Ni, să stăm și să ascultăm balade. O dată cu seara, am intrat în sat la A-Sa-Ti. Ne-au întîmpinat moșnegi din semințe, cu bărbi rare și halate multicolore.

La fereastra deschisă foșneau palmierii. S-a adus ceaiul verde și l-am gustat în rînduială, simțind înviorare după trudă. Cînd a intrat o fată cu un co-sien vechi, ne-am foit pe scaune, de nerăbdare. Li-U-Y s-a întors spre noi, cuvîntînd cu glasul ei liniștit și cald:

— După cum vi s-a istorisit, prieteni, în acest sat a trăit odinioară As-Ma...

— Asta așa e... au încuviințat bătrînii, din bărbile rare, iar fata a zgîuduit sîrmele co-sienului.

— As-Ma, dragi prieteni, e cea mai veche istorie a seminției San-Ni. Că va fi trăit aievea, o fată cu numele As-Ma, asta n-are nici un preț. Destul că balada ei întrupează suferințele seminției San-Ni, din adînci timpuri: Cînd am venit aici, întîi, în 1953, semnția San-Ni m-a privit crucis. Așa e?

— Da, așa așa e, au încuviințat moșnegii.

Li-U-Y a reluat rizînd:

— M-au privit crucis, pentru că nu înțelegeau ce rost mare are cunoașterea cîntecelor. Oare nu înfățișează cîntecele adîncurile inimii omenești? Nu sînt ele tristețile, bucuriile? Nu sînt ele înțelepciunea? Eu una mi-am ținut rostul, înfrîrîită să duc cîntecelor vechi reînviere și să îmbogățesc arta patriei mele. Cu acest rost am fost trimisă aici, în 1953 de către mămării țării Yunan... Multe luni am umblat pe urmele fetei din vechimi...

Sfîrșind, Li-U-Y s-a întors către cîntăreață:

— Ești gata, poate, să dai fetei de demult evocare?

— E gata, cum să nu fie? s-au mirat moșnegii și strunele au umplut deodată încăperea. Întîi, parcă bătea furtuna în munți. Parcă se rostogoleau șuvoaiele. Apoi s-a îndepărtat zbuciumul firii. Strunele picurau adînci suspine. A început glasul fetei. Își cerea iertare că nu știe istorisi și nu știe cînta, pe potriva frumuseții cîntecului...

Ne-am adîncit în ascultare. Cînd strunele dădeau iar vuiete de furtună în răstimpuri, ascultătorii tăceau la locurile lor.

*Tocmai în miezul pădurilor
Într-un amurg m-am dus.
Și-am tăiat cel mai falnic bambus
să-mi fac co-sien cu trei coarde,
să vă cînt aleanul nespus.
Ce folos că sub stînci sînt faguri
cu lucirî de topaz...
Eu miere n-am strîns niciodată,
și plînsul îmi stă în grumaz...
Trebuie să cînt, dar cum să cînt?
Fetele munților ca florile
sălbatece sînt!
Chiar de-ar fi uimitor de mare,
din copacul gîrbov nu poți lesi
instrumente
răsunătoare...*

*Noi, cei din semnția San-Ni,
să știți,
nu ne-am lăsat niciînd
năpăstuiți!
Aici viețuim,
aici ne naștem, aici murim,
În munții aceștia îngrămădiți!
Ca pe lumina ochilor ne iubim
străvechiul sat părintesc!
Oricît ar fi de fantoși mergînd,
cocorii n-au să fie lungi în coadă,
niciînd!
Așa sînt și eu, frați, surioare:
oricît m-aș munci,
nu pot fi
nici cîntăreață,
nici bună povestitoare...
Trebuie totuși să cînt, dar cum
să cînt?
Fetele munților ca florile
sălbatece sînt!
Haideți, fraților și cumnaților,
să ascultăm ierburile,
dumbrăvile,
marile păduri ale munților, —
și așa
de la ele să învățăm a istorisi...*

*După șoviieli, după îndelungi
dezvinovățiri față de umbra străbunei, cîntăreața a intrat în miezul cîntecului.*

*Demult, demult, au coborît
dintr-un munte străin
soții Co-Lu-Jimin;
ei au săpat iazurile,
străiucitoarele,
ei au semănat ogoarele,
și au zidit trei case frumoase
ca soarele.
Și tată,
la vatra lor s-a născut și o fată,
ca o floare înmiresmată,
fie-i pomenirea lăudată.*

*Departe, deasupra satului,
pe-atunci locuia,
neamul spurcat I-Bu-Ba-La;
așa de răi la inimă erau,
că nici furnicile pe sub poartă
nu le intrau.
Putred de bani era I-Bu-Ba-La,
dar grădinile lui cînd înfloreau,
albinele și gîzele i le ocoleau.
Înalt și drept brădul creștea,
dar feciorul lui închircit rămînea;
A-Ts îl chema;
urît ca maimuța era
și pînă și maimuța de el se
speria!
Pe feciorul lui Co-Lu-Jimin
îl chema
A-Ha.
Drept ca brădul munților creștea.
Bradul drept nu poate să-l
doboare
nici furtuna cea mai îngrozitoare!
Rămîne tot drept,
chiar și prăbușit sub topoare!
După cum arborii din munții
Cu-I-San
cresc drepți, avan,
așa și A-Ha,
drept între feciorii seminției
noastre era!
Brad verde pin' la cer de înalt,
el creștea!
Tăișul cuțitului și-al gerului nu-l
speria!
Se vede că rărunchi de tigru
mîncase,
la vînători, în păduriie
întunecoase!
Picioare de cerb avea!
Cine din semnția noastră
nu-l iubea și nu-l lăuda
pe îndrăznețul A-Ha?*

*Peste înalții munți
rburau vulturi măreți și crunți.
Flori adormitoare
înconjurau oglinzile apelor clare.
Avea, neîntrecutul A-Ha,
o surioară, As-Ma.*

În timp ce cîntăreața istorisea, însoțită de glasurile molcome ale strunelor, murmurele parcă mîngîiau fetița, parcă o alintau cu toată căldura inimilor. Dulce zîmbeau femeile, murmurînd, dulce zîmbeau bătrînii însoțindu-le cu glasuri adînci, învăluitoare ca mîngîierile bunicilor.

*Cînd s-a născut ea, peste sat
a crescut și s-a-ntins
o floare,
cum răsar și se-ntind în
necuprins
curcubeiele străluciloare!
Trei părți de sînge de la tată
avea;
șapte părți de sînge de la
maică-sa.
Atunci, semnția noastră,
neîncetat,
de o sută douăzeci de ori s-a
bucurat,
de o sută douăzeci de ori
s-a-nveselit.
Buricul n-au avut cu ce i-l tăia,
și s-au dus la Lu-Si, la fierari,
să cumpere pluguri de cele mari!
Și de scăldat n-au avut în ce o
scalda
Și tot la Lu-Si s-au dus,
la meșterii făurari,
vase să ia!
Vasele din Lu-Si sînt parcă
fermecate,
cu margini cu aur lucrate,
au funduri de argint, dar As-Ma
mai frumoasă decît aurul
și argintul era!*

Și povestea cîntăreața cum s-au strîns bătrînii în sobor, să dea fetei un nume și toți au găsit că numele cel mai potrivit ar fi As-Ma, floarea cîmpului, și cel mai răsunător la rostogolirea ecourilor.

*După o lună petrecută în plin,
spune Co-Lu-Jimin:
— E vreme să poftim lume,
să dăm fetei un nume!
— Da, e vremea, a răspuns mama
și fata-i ardea ca para focului
și ca arama.
Și a adăugat cuvînt A-Ha:
— Da, e vremea!... și-așa
au pregătit nouăzeci și nouă de
mese,
cu bucate și băuturi alese;
și au venit vecini cîți au vrut,
că nici la o sută douăzeci de
mese n-au încăput;
au pregătit nouăzeci și nouă
butii cu vinuri reci,
dar n-au ajuns o sută douăzeci!*

*La o vreme, spre oaspeți s-a
întors mama,
roșie ca para focului și ca
arama:
— Ce nume să dăm acestei hîde?
Bătrînii au zîmbit a ride:
— Se poate altfel, oare?
S-o cheme As-Ma, ca pe ierburile
mirositoare!
Nici nu se află nume mai
răsunătoare!*

*Cînd a rîs întîi, la trei luni,
parcă foșneau din puf pui
de păuni.
De bucurie, părinții
nu-și vedeau mîna prin ceața
genelor!
Și luceau păunițele
în adîncul poienilor,
Și așa, fata creștea,
în mireasma cîmpiilor coapte,
creștea zi și noapte;
la cinci luni cînd a prins a
umbla de-a busile
prin ceața genelor, tatăl și mama
abia zăreau ușile...*

*Și așa creștea As-Ma, vreme cu
vreme,
pînă ce s-a trecut pruncia,
copilăria.
Atunci a început să-lucre cîmpia,
tăind iarbă cu secerea.*

*Dragă As-Ma, de-acum s-a dus
jocul, petrecerea!
De-acum caută viețiî miezul!
Cîadește bine, în clăi, orezul!
Seara, cînd vii acasă din toate
zările,
înapoiază tatii și mamei
desmierdările!*

*Pe nesimțite, pe tăcutele,
creștea As-Ma, cu totusul la
întreculele!
Auziți-o cîntînd,
priviți-o rizînd la soare,
după ce-și leagă bine
sandalele de pai, ușoare.
Draga mamei, As-Ma! Dulcea
mamei,
mai neprețuită ca prețul aurului,
argintului și aramei!
Și așa, iat-o pe draga As-Ma
crescînd,
ierburi pe munți tăind, orez
secerînd...
Iat-o la ani doisprezece,
cu ulciorul la șipotul cel mai
rece:
și iat-o mai mare, rizînd cu toată
gura, spre cer,
de sub pătăria ei largă de pai,
în straiul din frunze de palmier!*

*Cînd a ajuns cu istorisirea la
năstorica fetei, cîntăreața s-a dus
în dreptul geamului și glasul i
s-a înălțat ca o chemare către
înălțimi. S-au sculat bătrînii,
s-au mișcat femeile de lîngă pereți și s-au rînduit la spatele
cîntăreței și urmăreau cu murmurele și cu zîmbetele ochilor
turmele prin ierburile vechimilor.
O urmărea pe As-Ma cum cîntă
din co-sien, prin dumbrăvi.*

*Astfel păzind turme, depănînd
gheme,
creștea dulcea As-Ma, ca un
lotus prin vreme;
uimiți toți rămîn,
cînd o văd cu ghemul de in în
sîn,
cînd o văd semănînd
în urma lui A-Ha, care cîntă
brăzdînd!
Ea rîde, rîde nebunatecă,
în timp ce brazdele se deschid
ca aripile de rață sălbatecă!
Și cînd plesnesc bobii de grîu
în mîzga cîmpiilor,
parcă se deschid aripioarele
gîlițiilor!
Și astfel, semănînd, depănînd
gheme,
dulcea As-Ma creștea vioaie
prin vreme.*

I-a luat Hai-I pe departe, cu vorbe domoale, pline de pilde înțelepte: cum să stea As-Ma singură, ca o piatră în drum? Se poate abate cineva de la rînduiala firii? Urite sau frumoase, bogate sau sărace, toate fetele trebuie să se supună rînduielii vechi de cînd lumea, a măritișului...

*Stă țeapăn pe picioarele de cal.
Își scoate limba de șarpe
din cionțul de papagal:
— Ce mai așteapți As-Ma? Anii
dau ghes!
E copt porumbul, trebuie culeș!
Și-i răspunde cu asprime mama:
— Ești puternic, Hai-I, dar ia
seama!
Poți despărți, oare,
bucatele, de sare?
Ridichea poate fi ruptă, tăiată,
dar eu nu mă pot rupe de fată!
Poți despărți mărul, de must?
Bucatele fără sare au
gust?
Acum, As-Ma e puica mea;
dar dacă se mărită e puica
altora!
Hai—I stă țeapăn pe picioarele
de cal;
își scoate iar limba de șarpe
din plisculde papagal:
— Lasă tînguirea, plînsoarea!
Ai o față ca floarea!
Știu eu un fecior
care moare după ea, de dor!
De-ar fi hidă ca noaptea,
ori mlădioasă ca legănarea
fușișului,
tot îi vine vremea măritișului!
Ori e bogată, ori e săracă,
prin rînduiala asta tot trebuie să
treacă!
Așa se cade:
Oricum, cocoșii toț cîntă,
bruma tot cade!
Te-aud bine ce spui,
dar tot lucru-și are vremea lui!
Răspunde Co-Lu-Jimin:
— Știu, lau ca socru mare un
burduf de vin!
Dar cît ține burduful? Spune...
După chef rămîne atîta amărăciune!
E greu tare ce-mi ceri...
Poți bea o viață numai dureri?
Știu, lau ca socru o vită,
dar îmi rămîne inima putrezită.
Bambusul poate fi tăiat și spart,
dar eu de față nu mă despart!
— Hai-I, ia seama!
îi retează cuvîntul mama!
Știu. Ca soacră mare, în dar,
fără să lucrez,
voi primi un coș de orez.
Dar cît ține orezul? Spune...
Voi ospăta lacrimi amărăciune,
pîn' la mormînt. Și știu bine
c-o să primesc un ghem de in,
dar și ghemul, cît ține?
Ce-mi rămîne? Spune...
Să depăn lacrimi, amărăciune!*

*Hai-I stă țeapăn pe picioarele
de cal;
își scoate iar limba de șarpe
din cionțul de papagal:
— Gîndiți-vă bine ce grăiți!
Parcă numai voi vă despărțiți
de odorul vostru atît de scump?
Mii și răsmii de părinți se
rump,
de fetele lor, cînd le vine rîndul...*

*Hai-I și-a întrerupt cuvîntul,
s-a-nțepenit mai bine pe picioarele de cal,
și-a umezit mai bine limba de
șarpe
în pliscul de papagal:
— Spune oare rînduiala firească
să lăsați fata să îmbătrînească,
fată mare să-mbătrînească?
Copacul de munte
poate sta singur în singurătățile
crunte,
dar o fată nicicum
nu poate sta singură, ca o piatră în drum!
Toți vin și-o cer, și-o caută,
cît e tînără; toți o laudă, —
mai apoi însă toți o ocolesc,
cu cît tîmplele-i îmbîlbesc!*

*— Da, așa e... încuviință
mama. De bună seamă, nimeni
nu se poate abate de la rînduială. Și eu am să-mi mărit fata,
însă la o casă de oameni buni!
Cum sînt socrii buni? Rîd cînd
te aud rizînd, cîntă cînd te aud
cîntînd! Dar cei răi cum sînt?
Te trimit la apă, fără găleată;
la tăiat lemne fără topor; la secerat, fără secere. Tu zdrobești
lemnele cum poți, le cari și faci
foc socrilor, dar ei abia încep cu
vorbele. Le aduci apă cu pumnii, le potolești setea, dar ei bat
din gură. Smulgi iarba cum
poți, saturi bivolii și asinii, dar
batjocura lor abia începe! Mulțumim că ne-ai cinstit pragul,
mulțumim neamului I-Bu-Ba-La
că ne-a băgat fata în seamă, dar
să-și ia gîndul de la cuscire!*

*Și așa, în timp ce Hai-I își
scotea mereu limba de șarpe din
pliscul de papagal, în vreme ce
mama și tata se împotriveau,
As-Ma cobora munții în urma
turmei.*

*Iat-o, arsă de soare și voinică! A întîmpinat-o Hai-I, cu
prefăcută plecăciune, aducînd
vorba despre măritiș și despre
A-Ts.*

*A înghețat de mirare As-Ma.
S-a înfiorat din creștet pînă-n
tălpi, ca la atingerea unui șarpe.
Cum îndrăznea fiul spurcăciunii s-o rivnească? Oare averea
poate spurca toate frumusețile
lumii acesteia?*

*— Du cuvînt, din partea mea,
slutului, că îl urăsc de nouăzeci
și nouă de ori!*

A rîs Hai-I:

*— Nu te gîndești, fată proastă, că dacă nu-l vrei tu, te vrea
el? Află: cînd ți-o fi lumea mai
dragă, am să vin și am să te
răpesc!*

Yen Cen

Amurg

*Riul Hsinan lucește în zale de aur,
Saltă pe valuri florile veștede, colbul...
Dangăt de clopot plutește deasupra pădurii,
Fumul vechilor vetre-n văzduh se resfiră.*

*Mama își lasă sapa încet, de pe umeri,
Și, dînd la o parte roșcatele frunze,
Se pleacă și-și spală obrazul în riu.
Cu un ștergar tatăl își zvîntă trupul scăldat în sudoare.*

*Copilul se-ntoarce acasă.
Copilu-i frumos ca luna cea nouă.
În pletele-i negre sclipește
Un trandafir.*

*Părinții surid, pricindu-și copiii
Care se joacă în pulberea serii...
Riul Hsinan lucește în zale de aur.
Florile veștede, colbul, saltă pe valuri.*

Fu Cin

Petale de piersic pe apă

*Vîntul aduce-n amiezi primăvara
Din munții-mbrăcați în omăt.
Sub stîncile aspre, puhoaiele-nalță
Primăverii un cînt de izbîndă;
Șuvoaiele galbene poartă la vale
Flori străvezii, petale de piersic.
Petalele florii de piersic
Saltă pe apele riului.*

*Departe, în vale, tăietorii de lemne
Așteaptă cu privirile țintă.
De cîtă vreme stau, oare, aici
Așteptînd cu privirile țintă?
Apele riului cresc,
Se tulbură-oglinda lor clară,
Pe ape săltînd, petale de piersic
Vestesc primăvara.*

*În lungul străvechii,
Pe țărmul de stîncă,
Stau tăietorii de lemne și-așteaptă...
Brațele lor ar putea
Să sfărîme munți, să mute oceanul.
Vuiește pădurea, muntele urlă,
Gonite de spaimă, jivinele-aleargă;
Riul aduce-n spinare plute nenumărate.*

*Riul e-nchis ca-ntr-o lacră de lemn...
Ca norii pe cer, ca oile-n turme,
Trec plute pe ape.
Și floarea de piersic plutește pe riu.
Și-n apele reci, tăietorii de lemne
Înalță un imn primăverii.*

În romînește de DAN GRIGORESCU

Un mare erudit şi un valoros poet:

IOAN BUDAI-DELEANU

Împlinirea la 24 august a 140 de ani de la moartea lui Ioan Budai-Deleanu, de la naşterea căruia, tot anul acesta sărbătorim 200 de ani, ne oferă prilejul evocării unui valoros creator de literatură, a celui dintîi poate mare poet al nostru. Într-o vreme în care beletristica romînească se afla la începuturile ei, cînd literatura noastră era copleşită încă de manifestările istorico-filologice ale unor cronicari întîrziaţi şi ale celor mai mulţi dintre cărturarii aparţinînd şcolii ardelene, Ioan Budai-Deleanu, el însuşi corifeu al acestei faimoase mişcări culturale de la sfîrşitul secolului al XVIII-lea şi de la începutul celui următor, se înscrie, prin epopeea sa **Ţiganiada**, în rîndurile adevăraţilor creatori de frumuseţi literare, în rîndurile primilor noştri scriitori propriuzişi.

Cel mai mare din cei zece copii ai preotului Budai din Cigmăul Hunedoarei, avînd ca frate, printre alţii, pe Aron Budai, unul dintre pionierii presei romîneşti din Ardeal alături de doctorul Ioan Molnar-Piuariu, Ioan Budai, care-şi adaugă în coada numelui de familie pe acela de Deleanu, va trebui, după strălucite studii de teologie, filozofie şi drept, să se expatrieze şi să trăiască pînă la moarte la Lvov, ca magistrat, ocupînd postul de secretar şi apoi de consilier „chesaro-crăiesc", la Curtea de apel de acolo, unde, de altfel, şi-a întemeiat şi o familie, ginerele poetului un oarecare Ludovic Levandovski, fiind în corespondenţă, prin 1837, cu G. Asachi, în legătură cu soarta manuscriselor poetului decedat în 1820. Aparţinînd generaţiei persecutate a lui Gh. Şincai şi Petru Maior, Ioan Budai-Deleanu a suferit un ostracism şi mai viguros decît confraţii săi transilvăneni, însăşi opera poetului rămînînd necunoscută zeci de ani după moartea lui şi nebucurîndu-se de o adevărată apreciere decît abia în zilele noastre.

Apartenenţa lui Ioan Budai-Deleanu la Şcoala Ardeleană nu apare numai din situarea lui în frontul de luptă al conducătorilor ei. Caracteristică pentru totala încadrare a autorului **Ţiganiadei** în acţiunea lui S. Micu-Clain, Gh. Şincai este însăşi vastitatea şi varietatea preocupărilor lui: în pedagogie, în ştiinţele juridice, în istorie, filologie, etnografie şi literatură. În toate aceste domenii, Ioan Budai-Deleanu se dovedeşte temeinic pregătit, gînditor original, om de atitudine combativă, erudit şi luptător legat de vremea sa şi de poporul al cărui stegar era.

Ca istoric, Budai-Deleanu începuse să lucreze la un amplu tratat al cărui titlu probabil ar fi trebuit să fie **„De originibus populorum transylvaniae comentatio..."** şi în care, dezvoltînd istoria Daciei de la origini pînă aproape de zilele scriitorului, de o parte, şi începuturile popoarelor care locuiesc în Transilvania, de altă parte, relua argumentele cunoscute asupra continuităţii poporului romîn în Dacia, polemizînd pe această temă cu Sulzer şi alţii şi susţinea originala teorie, bineînţeles total neştiinţifică, creată din motive personale, că dacii erau de origină slavă şi că ei ar fi dat naştere popoarelor slave din vecinătatea ţării noastre.

Vastele lui cunoştinţe în domeniul limbilor, erudiţia scriitorului în acest domeniu (cunoştea, se pare, foarte bine, latina, greaca, italiana, franceza, germana, maghiara şi polona) avea să le folosească Budai-Deleanu în lucrarea de mari proporţii *Lexiconul* (proiectat în nu mai puţin de 10 volume), de care vorbeşte într-o scrisoare adresată lui Petru Maior. Din păcate, el n-a apucat să ne dea decît un dicţionar romînesc-nemţesc şi nemţesc-romînesc, interesant nu numai prin bogatul său conţinut lexicografic, dar şi prin introducerea unde I. Budai-Deleanu nu se sfieşte să pună unele probleme neîntîlnite la ceilalţi latinişti. Spre deosebire de mulţi dintre compatrioţii săi, el se declară pentru păstrarea în limba noastră a celor mai multe din cuvintele de origine slavă, greacă, maghiară etc., I. Budai-Deleanu stabilind liste întregi de astfel de cuvinte şi vorbind de împrumuturi lexicale făcute de limba noastră chiar din limbile gotică şi albaneză. Lucrarea lui *Temeiurile gramaticei romîneşti* (foarte înrudită în ceea ce priveşte conţinutul cu o alta scrisă în latineşte de el: *Fundamenta grammatices linguae romaenicae)* atestă nu numai încadrarea lui Budai-Deleanu în Şcoala ardeleană, prin Petru Maior, de care se apropie atunci cînd, ca şi acesta, derivă limba romînă din latina populară, dar şi uimitoarea bogăţie de cunoştinţe filologice ale cărturarului.

Opera lui literară reprezentată de epopeea *Ţiganiada* şi de poemul eroic *Trei viteji* ne permite să constatăm cu uşurinţă cunoaşterea aprofundată de către scriitor nu numai a literaturilor greco-romane, dar şi a celor franceze, italiene, spaniole, germane, şi engleze reprezentate prin scriitori ca: Homer (prezent prin *Iliada* şi *Batracomiomahia)*, Virgiliu *(Eneida)*, Petronius *(Satyricon)*, Tasso *(Ierusalimul eliberat)*, Tassoni *(La secchia rapita)*, Ariosto *(Orlando furioso)*, abatele Giambattista Casti *(Gli animali parlanti)*, Cervantes *(Don Quijotte)*, Milton *(Paradisul pierdut)*, Klopstock *(Messiada)*, Alois Blumauer *(Abenteur des flammen Äneas)*, Voltaire *(La Pucelle d'Orléans)* etc. Dar, aşa cum arăta regretatul D. Popovici *„în pofida acestor urme de infuenţe străine, Ţiganiada nu e mai puţin o operă profund originală"*, ea fiind, după expresia academicianului G. Călinescu, *„ o sinteză foarte personală de înrîuriri"*, opera în total rămînînd de *„creaţiune proprie"*..

Scuturîndu-şi epopeea, în a doua variantă a ei, isprăvită de autor pe la 1812 şi tipărită mult după moartea acestuia, abia în 1925 (prima variantă fusese redactată între anii 1792 1800), de episoadele parazitare care povesteau acţiunile donquijoteşti ale nemeşului de origine ţigănească Becicherec Iştoc din Uram Kaza în căutarea dulcineii sale Anghelina şi-ale celorlalţi doi „viteji" de acelaşi calibru, Kir Kozlos din Cucureaza şi Născocor din Cîrlibaba, deveniţi apoi eroii poemului de sine stătător, neterminat, *Trei viteji* (publicat pentru întîia oară abia în 1928) Ioan Budai-Deleanu a izbutit să ne dea, într-adevăr, în *Ţiganiada* o operă închegată, singura epopee romînească nu numai rotunjită, dar şi de reală valoare literară.

„Ţiganiada" sau **Tabăra ţiganilor** — poemaţion iroico-comico-satiric, alcătuit în 12 cîntece de măiestrul cîntăreţ Leonachi Dianeu (anagrama lui Ion Deleanu — nota mea, E.B.), îmbogăţit cu multe însemnări şi băgări de seamă, critice, filozofice, istorice, filologice şi teologice, de către Mitru Perea" (anagrama lui Petru Maior, prietenul autorului, căruia acesta îi închina opera, — nota mea, E. B.) conţine înainte de toate, în ciuda acţiunilor groteşti, supranaturale şi cvasi-istorice din timpul domniei lui Vlad Ţepeş, la care participă, alături de boierii şi ostaşii acestuia şi domnul însuşi, ţiganii şi turcii, dracii şi sfinţii, o aspră critică a stărilor de lucruri din ţările romîneşti contemporane scriitorului. **Ţiganiada** nu e numai o lucrare cu caracter comic, ci mai ales una satirică, o remarcabilă armă politică şi socială. Analiza critică aprofundată a epopeii care cuprinde atacuri vehemente împotriva orînduirii sociale şi a instituţiilor pe care ea se sprijină, împotriva samavolniciei celor puternici şi împotriva exploatării şi a tiraniei, ne duce la concluzia că, datorită atacurilor ascuţite şi mai ales îndemnului hotărît la luptă pe care le conţine, **Ţiganiada** poate fi considerată ca una dintre cele mai puternice opere cu conţinut social din trecutul literaturii noastre. Cu înverşunare, dar şi cu mult talent, ne descrie poetul viaţa de huzur parazitar a marii boierimi, laşitatea acestei boierimi trîndave, pe care o biciuieşte fără cruţare şi fără diferenţiere de naţionalitate. În cuvinte de o forţă expresivă veştejeşte el monarhia absolută, descriindu-ni-l plastic pe monarh ca pe un vierme sau ca pe un „cărete" (cariu) care roade fără încetare rădăcina „copacului" (norodul) şi cîntul X, îndeosebi, cuprinzînd înflăcărata discuţie dintre Slobozan şi Baroreu despre cea mai bună formă de guvernămînt, prin gura celui dintîi autorul demascînd, cu o vehemenţă, abia reţinută, toate relele monarhiei despotice. În contrast cu regimul monarhic, ne este prezentat cel republican, căruia Slobozan — al cărui nume indică tocmai libertatea, slobozenia, de care se bucură omul în republică — îi închină un cald elogiu. Critica poetului se exercită cu aceeaşi savoare usturătoare şi atunci cînd se referă la clerul corupt, la viaţa monahală, a mînăstirilor, în care cucernicia e doar masca îndărătul căreia se ascund nepotolite poftele trupeşti, ori la viaţa mediului judecătoresc, altă instituţie a statului despotic feudal, a cărui cohortă întreagă de demnitari organiza şi patrona jăcmănirea norodului, a „săracilor ţărani" către care se îndreaptă fără rezerve simpatia lui I. Budai-Deleanu.

Departe de a fi o simplă povestire în versuri cu caracter umoristic, o ridiculizare a ţiganilor, cum căuta să ne prezinte critica burgheză epopeea lui Budai-Deleanu, **Ţiganiada** este o alegorie „o povestire de şagă" semănată însă cu „gînduri serioase de grea şi matură socoteală", cum ne-o spune autorul însuşi în **„Epistola închinătoare către Mitru Perea"**. Poetul a ţintit cu săgeţile sale nu o populaţie persecutată şi fără drepturi, cum erau ţiganii, ci o orînduire care apăsa copleşitor propriul lui popor.

„Toată povestea — scrie I. Budai-Deleanu — **mi se pare că-i numai o alegorie în multe locuri, unde prin ţigani se înţeleg ş-alţii care tocmai aşa au făcut şi fac ca şi ţiganii oarecînd ; cel înţelept va înţelege!"**

Asimilînd artistic experienţa scriitorilor clasici ale căror opere i-au folosit ca model, scriitorul nostru a altoit cunoştinţele sale literare din literatura universală pe un fond sănătos, îmbibat de valorile literaturii populare pe care o cunoaştea ca puţini alţii dintre contemporanii săi. Caracterizîndu-se printr-o remarcabilă măiestrie a tehnicii artistice, printr-o surprinzătoare artă a compoziţiei, care îmbracă în mod natural temele respective, înlănţuirea epică a momentelor narate de scriitor e plină de dinamism, după cum marea forţă caracterologică a poetului creează o galerie întreagă de personaje, care, de la Vlad Ţepeş şi unii din ostaşii săi, ca Romîndor, pînă la Parpanghel, Tandaler, Corcodel, Slobozan, Bararcu, Goleman etc. ori seria inepuizabilă parcă de personaje-rezoneure din subsolul paginilor, ca Eruditianul, Filologos, Simpliţianu, Mîndrilă, Idioteanu etc., trăiesc aievea în paginile epopeii, au o viaţă a lor, Budai-Deleanu ştiind să le dea individualitate, să-i deosebească net pe unii de ceilalţi. Scriitorul ştie să scoată remarcabile efecte de stil nu numai din numele sonore ale unora din aceste personaje, dar şi din acelea ale unor localităţi în care se desfăşoară acţiunile, după cum efecte savuroase de stil realizează el din acumularea de epitete care se înşiruie uneori ca într-un halucinant caleidoscop multicolor, să caracterizeze un om, o colectivitate sau o împrejurare. Bogăţia limbii folosite de poet, varietatea vocabularului, în care se topesc într-un mod strălucit forme lexicale culte cu altele populare, regionale, alese cu grijă de el şi cu altele, în sfîrşit, create de el însuşi, în mod măiestru, după necesităţile textului, constituie calităţi care, adăugate la cele amintite mai sus, contribuie ca **Ţiganiada** să fie considerată, fără exagerare, în pofida versificaţiei pe alocuri greoaie şi a unui vocabular azi învechit, un monument de artă de o mare forţă realistă, iar autorul ei, Ioan Budai-Deleanu, un autentic şi mare poet.

Emil Boldan

Din izvoarele biografiei lui I. Budai-Deleanu

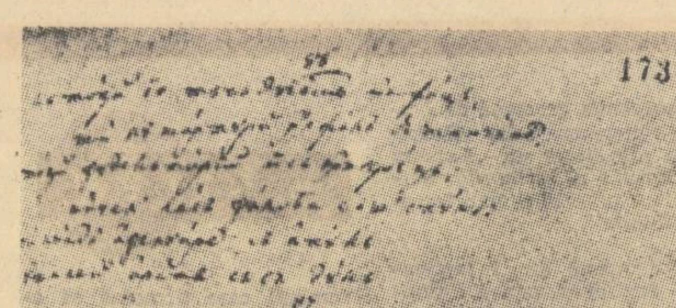

Ţiganiada (fragment din cîntul IX)

Izvoare interne inedite

Informaţiile relative la familia lui I. Budai-Deleanu, obţinute de Gh. Bariţ de la A. Claudiu Vlad, în 1870 — la doi ani după aducerea manuscriselor cărturarului ardelean în ţară — conţin un material necunoscut încă şi, deşi schematic, totuşi bogat. [1]

Gh. Bariţ, care în mai multe împrejurări a elogiat activitatea lui Aron Budai, notar al Consistoriului ortodox şi al tezaurariatului din Sibiu, frate al scriitorului ardelean, amplifică materialul biografic primit şi îl publică în ziarul sibian Observatoriulu nouă ani mai tîrziu [2].

Caracterul uşor polemic al finalului articolului său determină apariţia unei noi schiţe biografice în acelaşi ziar, acelaşi an, al cărei autor anonim [3] *întregeşte ştirile relative la activitatea lui Aron Budai amintind demersurile sale neizbutite spre a înălţa un monument pe mormîntul secretarului sibian.*

Pînă la cunoaşterea tuturor izvoarelor interne şi externe necesare alcătuirii biografiei lui I. Budai-Deleanu, manuscrisul lui A. Claudiu Vlad, întregit prin datele unor izvoare externe inedite [4], *îngăduie schiţarea schemei genealogiei familiei Budai.*

Genealogia familiei Budaiu

Budaiu, preotu in Cigmeu au avutu 10 copi si adecă
I) Ioanu, care au studiatu in Blasiu si Lemberg unde au si muritu ca consiliariu, au avutu doue fete si unu fetioru, care au muritu ante tateseu,
II) Aronu, secr. guverniulu si consistorialu in Sabiniu
III) Antonu, volmésitéru de sare pentru transportu de sare la Aradu, au avutu unu fetioru Carolu, care au fost ofic. de ulani, apoi la oficiu de sare in Orade mare
IV) Petru, majoru la granadiri, au muritu intro bătaie 1817 (?)
V) Nicuiae, peiusimestru la Uiora, au avutu unu fetioru Andreiu, doue féte Véronic'a casat. Ioanu Bota, cautoru in Aradu si Maria casat Teodorutiu negustoriu in Hondolu
VI) Iosifu preotu in Cigmeu, au avutu 3 fetiori, Ioanu preotu in Cigmeu, Nicolae cantoru in Cigmeu si Iosifu 5 ani invetiatoriu in Cigmeu si 19 ani Notariu in Berii.
VII) Solomonu preotu in Homorodu, unu fetioru preotu in Turdasiu
VIII) Marintia casat. dupa preot. Balomiri
IX) Sofia casator, dupa preot Iliesiu in Orastia
X) Dina casat. Borc'a Georgie, baesiu in Hondolu
Acésta genealogia am insemnato asia cum miau spuso Iosifu Budaiu fostulu Notariu alu Beriuliui.

Orastia in Octombre, 870

A. Claudiu Vlad. Secr. presid.

(Pe pagina 4, notat: „*Genealogia lui Budai. La Observatoriulu din 1879 nr. 76*").

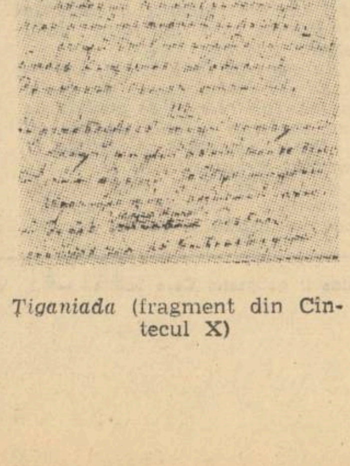

Ţiganiada (fragment din Cîntecul X)

L. Protopopescu

1) Biblioteca Academiei R.P.R. Manuscrisul nr. 981. III 8 f. 126. *Genealogia familiei Budaiu* de A. Claudiu Vlad.

2) Observatoriulu. Sibiu. 1879 An II nr. 76 22/4 Octobre. p 303-304. *„Secretariulu Aronu Budai* **alias** *Budinu"* de G. B.

3) Observatoriulu. Sibiu. 1879. An. II nr. 92. 17/29 Novembre. p. 367-368. *„Alte momente din viaţa lui Aronu Budai"* de P.

Prin amănuntele pe care le dă asupra sa, autorul anonim poate fi identificat cu Constantin Papfalvi.

Pentru Aron Budai cf. Sava Popovici. *Epistolar sau Carte de învăţătură.* Sibiu 1874. dedicaţia.

4) *Arhiva Consiliului de Stat.* Viena nr. 6813/1819.

Constantin ABĂLUŢĂ

Camee

E matriţer. Are 18 ani,
şi cînd zîmbeşte, nu ştiu de ce,
îmi vin în minte marea şi pînzele.

Dacă te uiţi în ochii lui
vezi coroanele fagilor clătinîndu-se
şi iarba alergînd pe luncă
în urma vîntului de primăvară.

Fiecare mişcare a capului are ceva
din înălţarea soarelui la răsărit
iar braţele lui sînt două fluvii puternice
supunînd totul în calea lor.

E matriţer. Are 18 ani.
Cunoaşte graiul metalului încins
aşa cum cunoaşte obrajii iubitei
şi inima oamenilor.

In el – multiplă şi vie,
nealterată de ceţurile nesiguranţei –
trăieşte o lume.
De aici, de lîngă miinile lui,
începe comunismul.

Iosif NAGHIU

Cîntec de brigadă

Pe drumul ce se pierde-n cer
Călcăm purtînd pe umeri sape
(Un crîng însufleţit de fier
Ce toată zarea nu o-ncape).

De tihnă nu e timp acum...
Nici de-ale cîmpului verzi pături.
Ne însoţesc copacii-n drum
Ca ţîncii veseli, pe alături.

Aici se-nplîntă fieru-n drum...
Sudoarea şiruie pe feţe.
Ne-o şterge doar cîte-un salcîm
Cu un prosop de umbră rece.

Cu lutul negru şi inert
În spatele greoi şi mare,
Maşini, maşini din ochi se pierd
Ca nişte gărgăriţe-n zare.

In mînă tîrnăcoape ard
Şi ne ritmează canonada.
S-a înserat... Luna-i stindard
Pe care-l cuceri brigada.

„BRIGADA" — sculptură de BALOGH PETRE

RELIEF

„Scriitorii patriei povestind copiilor"

De curînd povestirile maestrului Mihail Sadoveanu, ale lui Petre Ispirescu şi acum, în urmă, fragmente din romanul **Desculţ**, şi-au făcut apariţia într-o nouă colecţie. E vorba de colecţia **Scriitorii Patriei povestind copiilor**, dar, pe care Editura Tineretului îl face micilor săi cititori: şcolari şi pionieri.

Cum însăşi titulatura arată, lucrările apărute sub egida noii colecţii vin să pună la curent pe micul cititor de azi cu unele din cele mai preţioase piese ale literaturii ce i-a fost închinată de scriitorii noştri. Într-adevăr, deschizînd şirul lucrărilor ce vor apare în noua colecţie cu povestirile marelui nostru Sadoveanu, urmate, la scurtă vreme, de minunatele basme ale lui Petre Ispirescu, care de-a lungul vremii au mîngîiat şi bucurat sufletul atîtor generaţii, Editura Tineretului a procedat judicios în concordanţă cu cerinţele celor cărora le este adresată colecţia. În **Scriitorii Patriei povestind copiilor**, îşi vor mai face loc în curînd, selecţii din scrierile lui Emil Gîrleanu, Delavrancea, Dimitrie Anghel, I. Agîrbiceanu, Victor Eftimiu, Asztalos István, Ion Pas şi alţii.

Asupra succesului de care se vor bucura lucrările apărute în noua colecţie, nu ne îndoim. Şi totuşi nu putem încheia fără a sublinia unele aspecte negative care umbresc o muncă bună. Primul volum, apărut în colecţia **Scriitorii Patriei povestind copiilor**, este lipsit de un cuvînt introductiv. O prefaţă întocmită fireşte la nivelul celor mici, care să-i pună în curent cît de cît cu opera scriitorului din care citesc, este mai mult decît necesară. Plăcîndu-le, vor fi îndemnaţi să-l urmărească mai departe. Apoi prezentarea grafică a aceluiaşi prim volum lasă de dorit. Coperta nu este atrăgătoare, iar ilustraţiile care s-ar fi cerut pentru reliefarea unor anumite momente esenţiale din texte lipsesc. Se pare că Editura însăşi şi-a dat seama de aceste lipsuri pe care la cel de al doilea număr din colecţie le-a evitat.

Într-adevăr, volumul **Petre Ispirescu povestind copiilor** este reuşit din toate punctele de vedere. Coperta ca şi ilustraţiile, cuvîntul introductiv fac lucrarea interesantă şi atrăgătoare. Aceleaşi constatări pozitive se pot face şi cu privire la volumul **C. Negruzzi povestind copiilor**, apărută recent.

Colecţia de abia îşi deschide drum. Urînd succes noii iniţiative, credem că va trebui aflat întotdeauna echilibrul între prezentarea lucrărilor şi deosebit de valorosul lor conţinut.

Non-sens

Am primit de la tov. Dumitru Petrişor următoarea scrisoare cu rugămintea de a fi publicată în coloanele revistei noastre:

Subsemnatul sînt student la Institutul Politehnic din Iaşi, dar în timpul liber îmi place să citesc multă poezie şi mai ales poezia tinerilor. Cu puţin timp în urmă am răsfoit o colecţie a Gazetei literare *şi, întîmplător mă opresc asupra unei poezii semnată de Ilie Constantin şi intitulată* Optimism *(v. G. L. nr. 47 din 29 nov. 1959). După ce autorul îşi permite, cu nefolos, în introducere un joc infantil de imagini în care poţi vedea* „curate zări cu ape viorii / Cu ploi de ape peste zare", trece la aşazisa „filozofare". *Gingaşele* „zări cu ape viorii" *îi* „sfîşie" *autorului pleoapa, ca apoi (straniu spus) bietul infirm să intre într-o* „vîrstă deschisă" *(probabil spre viitor) unde numai un contabil rafinat ar putea să-i ţină socoteala* „ciclului de zile şi nopţi, ierni şi veri". *Dar ce este mai trist, e faptul că autorul simte sub pasul lui că pămîntul* „se învîrte printre stele vijiitor", *iar el rămîne deocamdată vertical. Îngrozit se întreabă:* „cît voi mai putea să rezist / să rămîn neclintit în picioare / sub vîntul acestei infinite largi rotiri?" *Ce fel de vînt produce pămîntul în cele 365 zile şi 6 ore cît se învîrte în jurul soarelui sau în cele 24 ore cît se învîrte în jurul axei sale? Nici un tratat ştiinţific nu vorbeşte de-o asemenea proprietate! Imaginea e nefericită în acest sens. Neclar, apos şi ieftin, poetul explică mai departe cuprins de-o continuă groază, rezistenţa lui în prezenţa acestui cataclism produs de pămînt în* „vijelioarea rotire". *Totul* „se amestecă inuman". *Acum fiţi foarte atenţi! Marea greşeală abia acum începe:* „Vîrtejul centrifug tot mai aproape / De ierburi şi ţărînă mă apleacă ; / Tot mai adînc mă voi înşuruba *(sic!)* / În lutul tare pînă voi dispare / Spre inima de flăcări a planetei *(sic!)*. *Ilie Constantin contrazice cu ignoranţă adevărata lege a forţei centrifuge care, are proprietatea de a respinge un corp. Vreau să-l ajut pe autor, explicîndu-i că numai* forţa centripetă *are proprietatea de a atrage corpurile. Or, noua concepţie a lui I. C. despre forţa centrifugă pare a fi un* non sens *naiv şi în contradicţie cu adevărul ştiinţific. De altfel I. C. comite şi alte neadevăruri în „filozofările" sale. O poezie din* Contemporanul *era menită să descrie starea de plîns a autorului cînd îl cuprinde* „somnul" *care-i* „refuză timpul". *O mai mare exigenţă din partea redacţiilor şi o atenţie mai profundă din partea autorului, ar duce la renunţarea „filozofării", de cele mai multe ori ratată de contradicţii şi la o nouă cale spre adevăr şi artă desăvîrşită care să ne folosească şi nouă constructorilor, matematicienilor, zidarilor.*

DUMITRU PETRIŞOR
student anul IV
Institutul Politehnic Iaşi

Un binoclu fără obiectiv

In colecţia cu nume frumos **Înşir-te mărgărite**, a Editurii Tineretului, a fost tipărită o culegere de schiţe şi povestiri pentru copii, culegere care nu-şi justifică apariţia. Unele lucrări sînt scrise la un nivel inadmisibil, cu grave deficienţe de fond şi formă. Printre acestea, un loc „de frunte" îl deţine povestirea care dă titlul culegerii, **Binoclul**, semnată de C. Mihai. Tema acestei povestiri ar putea oferi un bun prilej de a aminti copiilor rolul armatei sovietice în eliberarea ţării noastre. E vorba deci de clipele dinaintea ruperii frontului de la Iaşi, de ultimele încercări disperate ale nemţilor de a stăvili înaintarea armatelor sovietice, de atmosfera de aşteptare care domneşte într-unul din cartierele sărace ale oraşului. Eroul povestirii (scrisă la persoana întîia) vorbeşte despre un bombardament în care e distrus „o bucată din zidul Goliei" şi casa negustorului la care lucra tatăl său. Chiar în momentul acesta, are loc un conflict între patron şi tatăl care e pe rînd „descumpănit", „tăcut", apoi mînios şi după înjurături de rigoare şi „scrîşnituri de măsele", „strigă" şi-l bate pe negustor. Apoi intră în magazia acestuia şi-şi ia „dreptul singur" trăgînd după el două oi pe care le duce acasă. Tot episodul, povestit mai mult decît stîngaci, în care greutatea cade pe bătaia mai sus amintită, este, după toate acestea, inutil în economia povestirii. Inutil este şi momentul lacrimogen în care ţîncul povestitor găseşte, evident sub ruine, nişte jucării. Oile capătă nume. Una Ţiganca, iar a doua... Capriţa. Eroul scrutează şesul cu un binoclu chior şi afirmă că-l făcea „nopţi fripte". Tensiunea războiului, clipele dramatice dinaintea Eliberării n-au făcut obiectul povestirii, din păcate şi tonul nefiresc, dialogul plat şi inexpresiv condamnă mai mult la eşec slabele tendinţe moralizatoare.

C. Mihai devine rizibil, acolo unde voia să aibă un ton sobru. De pildă: „Tata număra, ca pentru el exploziile: „Una la Sfîntu Niculai..., una la internat" etc. Ne-am amintit de înnumărarea steagurilor din **O scrisoare pierdută**.

Iată cum o idee de mare importanţă, educaţia patriotică a copiilor, este vulgarizată, iată unde duce lucrul superficial, tendinţa de a umple pagini fără noimă. Nu mai vorbim de nivelul submediocru al stilului povestirii.

In aceeaşi carte care conţine povestiri dedicate copiilor de 10—14 ani, sînt şi povestiri pentru preşcolari. Ce are comun cu literatura o povestioară şubredă, fără un sens educativ bine conturat, de efect îndoielnic cum este **Păţania lui Cucurică** (doamne, ce nume), de Nina Stănculescu? **Rima şi gaiţa** de Olga Monta este o istorie lungă cît o zi de post cu intenţii de poetizare amintind compoziţii şcolare corecte. Puişori „curioşi", gaiţe „abraşe", broscuţe „miloage" şi rime „spăşite" populează vreo zece pagini tipărite.

Ne-am referit mai mult la povestirea care dă titlul volumului, fiindcă lacunele ei sînt proprii şi altor lucrări. Alegerea destul de „la-ntîmplare" a textelor este o neglijenţă a editurii. Scriitorii din volum se deosebesc foarte mult ca stil, tematică sau temperament şi alăturarea lucrărilor lor între două coperţi de carte trebuia mai mult chibzuită.

Un cerc literar cu caracter specific

Pe lîngă casa de cultură M.A.I. din Capitală funcţionează şi un cerc literar. Vin aici săptămînal, militari şi civili, ofiţeri şi simpli soldaţi să-şi citească ultimele lucrări. Discuţiile începute seara devreme se prelungesc pînă tîrziu, după miezul nopţii. Ele sînt instructive nu numai pentru autorii pe marginea lucrărilor cărora se discută, ci pentru toţi participanţii. Se dezbat probleme de teorie literară, de estetică, se lămuresc o serie de noţiuni din istoria literaturii. După cum e şi de aşteptat, aici se citesc mai mult lucrări inspirate din activitatea lucrătorilor M.A.I. Cîteva din creaţiile citite în ultima vreme s-au bucurat de un deosebit succes.

Caporalul Hossu Valeriu, bunăoară, militar în termen, a citit povestirea Urcînd Negoiul. *Lucrarea a reuşit de la bun început să trezească interesul, făcîndu-ne să urmărim atenţi peripeţiile prin care a trecut o grupă militară în luptă cu rămăşiţele unei bande aciuiate în munţi.*

Dramaturgia este şi ea reprezentată de N. Osman şi C. Cristea, autorii pieselor Vine Securitatea *şi* Urma alege, *care au obţinut anul trecut la un concurs literar pe minister premiul I. Ultima lor producţie,* Schimb de locuinţă, *abordează o problemă interesantă: activitatea organelor de stat care descoperă, cu ocazia unui schimb de locuinţă, efectuat în perimetrul unui şantier din Capitală, premizele unui sabotaj contrarevoluţionar. Acţiunea este condusă destul de bine. Elementele negative din piesă: Mazilu Calistrat, Paţache, Alice, sînt nişte jalnice rămăşiţe ale vechilor clase dominante care mai încearcă să pună piedici măreţului nostru avînt dar vigilenţa oamenilor muncii nu poate fi înşelată.*

Activitatea noastră nu se rezumă numai la exemplele citate mai sus. Aceasta o dovedeşte însuşi materialul cuprins în „Almanahul" *cercului literar, în curs de apariţie, în care vom întîlni poeziile emoţionante ale tov. căpitan Rucăreanu Ion, Grig. Olariu, Duculeţ Ion, Gh. Ştefănescu, Vîrlan şi maiorul Meianu Nicolae. Vom întîlni de asemenea povestiri, schiţe şi nuvele cu teme din specificul muncii noastre, semnate de căpitan Popa Gr. Ion, Elena Creangă Ivan, Ecaterina Ionescu, căpitan Dan Mihăiescu, locot. major Ghiulea Constantin şi alţii.*

După cum spuneam, discuţiile ce se iscă pe marginea lecturilor se duc într-o atmosferă foarte animată, ascultătorii venind totdeauna cu îndrumări şi sugestii.

EUGEN TEODORU

CALEIDOSCOP

Călătorii în Cosmos

de prof. univ. AUREL PÎRVU

Demonstrația teoretică a posibilității de a construi un corp ceresc artificial care să se învârtească în jurul Pământului se găsește, pentru prima dată, în geniala operă a lui Isaac Newton, Principiile matematice ale filozofiei naturale, publicată în 1687. Dar în secolele XVIII și XIX, concluziile lui Newton au fost luate drept simple considerații abstracte, menite să ușureze înțelegerea legilor după care se mișcă corpurile cerești.

La începutul secolului nostru, K. E. Țiolkovski (1857—1935), care a emis ideea de a se crea un satelit artificial al Pământului încă în 1895, a propus „să se organizeze un observator permanent care să se miște în jurul Pământului, dincolo de limita atmosferei, un timp indefinit, la fel cu Luna". Proiectele lui K. E. Țiolkovski nu au putut fi realizate în timpul vieții sale: nu existau suficiente premize pentru a rezolva complicata problemă a creării unui satelit artificial al Pământului. Abia în zilele noastre, cînd știința și tehnica au înregistrat uriașe realizări în dezvoltarea lor, rezolvarea acestei probleme s-a dovedit posibilă. Ceea ce acum nu prea mulți ani părea un vis îndepărtat, azi vedem că se realizează sub ochii noștri într-un ritm impetuos, datorită progreselor uriașe făcute de oamenii de știință, muncitorii și tehnicienii sovietici în numeroasele ramuri ale științei și tehnicii care concură la realizarea zborurilor cosmice. Se verifică astfel afirmația făcută de marele savant K. E. Țiolkovski, în discursul ținut la 1 Mai 1933 la mitingul din Piața Roșie din Moscova, că, datorită sprijinului permanent și îndrumării date de către Partidul Comunist al Uniunii Sovietice și Guvernul Uniunii Sovietice dezvoltării științei și tehnicii, prevederile de cucerire a spațiului cosmic vor fi realizate mult mai curînd și că mulți din cei prezenți la miting vor fi martori ai acestor realizări. Apariția relațiilor socialiste de producție și crearea unui profil moral, acel al omului sovietic explică faptul că oamenii de știință și tehnicienii sovietici din cele mai variate ramuri ale științei și tehnicii conlucrează permanent, în mod armonios, la obținerea acestor mărețe realizări, însumîndu-și eforturile în vederea aceluiași țel.

Crearea unui corp cosmic de către om constituie una din problemele cele mai complicate din punct de vedere științific și tehnic.

O experiență simplă ne arată că un corp lăsat să cadă liber spre Pământ va coborî pe verticala locului cu o viteză care crește cu aproximativ 9,81 m în fiecare secundă. Astfel dacă am lăsa să cadă liber o piatră dintr-un turn de 100 m înălțime, aceasta ar ajunge la Pământ cam în 4,5 secunde. Dacă în loc să lăsăm piatra să cadă liber, am arunca-o din vîrful aceluiași turn cu o viteză orizontală (paralelă cu Pământul), de 10 m/s de exemplu, am constata că piatra descrie o traiectorie curbă căzînd la o distanță de aproximativ 45 m de piciorul turnului. Acest fenomen este ușor de explicat: piatra va ajunge tot în 4,5 secunde la Pământ, așa cum am constatat în căderea liberă a corpului, dar în același timp ea se deplasează și orizontal, depărtîndu-se de turn cu viteza cu care am aruncat-o, de 10 m/s, adică ar parcurge în cele 4,5 secunde necesare coborîrii pietrei, 45 metri. Evident, dacă am mări viteza orizontală cu care aruncăm piatra din vîrful turnului, aceasta ar parcurge în același interval o distanță mai mare; de exemplu, dacă viteza de aruncare ar fi de 1 km/secundă, după 4—5 secunde ea ar cădea la o distanță de aproximativ 4—5 km de piciorul turnului. Dacă viteza este destul de mare, locul unde ar urma să cadă piatra este așa de

..ȘTIINȚIFIC

departe de punctul de aruncare, încît acolo, datorită curburii Pământului piatra nu l-ar mai atinge.

Din aceste exemple ne dăm seama că există viteze începînd de la care piatra, în căderea ei, nu ar mai întîlni Pământul și, în acest caz, ea va continua să se miște sub acțiunea forței de atracție a Pământului și a vitezei orizontale de aruncare ce se presupune că nu a fost cu nimic micșorată de frecarea pietrei cu aerul. Într-o astfel de situație, mișcarea pietrei se va face după legile mecanicii, așa cum se face mișcarea unui corp ceresc, de exemplu a Lunei, care se mișcă în jurul Pământului, sub acțiunea forței de atracție terestre. Legile de mișcare pe care le studiem sînt valabile pentru sateliți, care se mișcă în spațiul lipsit de aer. Dacă însă orbita satelitului artificial, sau o parte a ei, trece prin atmosferă, atunci, din cauza rezistenței aerului, viteza satelitului și înălțimea orbitei sale vor cădea cu timpul.

Mecanica ne arată că, un corp, supus la acțiunea unei forțe de atracție, trecînd printr-un punct fix (forță centrală), în speță centrul Pământului și avînd o anumită viteză inițială paralelă cu suprafața Pământului, se mișcă pe o curbă care poate fi elipsă, parabolă sau hiperbolă în funcție de viteza orizontală inițială, imprimată.

Dacă deasupra ecuatorului am arunca o piatră, de la suprafața solului, cu o viteză orizontală de 7,904 km/s, ea va cădea pe ecuator într-un punct corespunzător unui arc de 170°. Dacă am mări puțin această viteză, aruncînd piatra cu 7.912 km/s, ea va zbura pînă la antipodul punctului de lansare, dar aici ea nu va mai putea cădea pe Pământ, ci va continua să-l înconjoare, devenind satelit al său. Vedem aici cum numai o mică mărire a vitezei orizontale de lansare, de la 7,904 km/s pînă la 7,912 km/s mărește zona de acțiune a corpului nostru cu mai mult de 1000 km. Viteza minimă de 7,912 la care un corp aruncat nu mai cade înapoi pe Pământ, ci se transformă într-un satelit al planetei noastre, poartă numele de „prima viteză cosmică".

Evident că între accelerația de cădere a corpului spre Pământ și viteza minimă de lansare orizontală a unui corp pentru ca acesta să devină satelit artificial al Pământului, există o strînsă legătură și de aceea va fi necesară o viteză mai mică de lansare la orizontală cînd ne vom găsi într-o regiune în care accelerația gravitațională a Pământului este mai mică. Așa se face că prima viteză cosmică variază chiar pe suprafața Pământului de la poli spre ecuator și, bineînțeles, în mod mai sensibil cu înălțimea, adică mai concret zis cu distanța la centrul Pământului, știut fiind că forța de atracție gravitațională variază invers proporțional cu pătratul distanței la centrul Pământului.

Dacă crearea unui satelit artificial într-o zonă vecină cu Pământul (cîteva sute de kilometri deasupra scoarței sale) impune o viteză orizontală de lansare de aproape 8 km/s, Luna, care se găsește la 384.000 km de Pământ, este un satelit al său avînd o viteză orizontală de numai 1 km/s.

Vitezele de la 8.000 m/s în sus pot fi numite „viteze cosmice" pentru că, cu ajutorul lor, putem transforma un corp de pe Pământ în corp cosmic.

Mecanica împarte aceste viteze în două clase: clasa vitezelor eliptice, cuprinzînd vitezele mai mari decît viteza de 8.000 m/s dar mai mici de 11.200 m/s — și clasa vitezelor hiperbolice, cuprinzînd toate vitezele mai mari decît viteza de 11.200 m/s care se mai numește și „viteza a doua cosmică".

Deosebirea dintre vitezele celor două clase constă în faptul că pe cînd vitezele din prima clasă dau naștere unor traiectorii finite, vitezele din a doua clasă dau naștere unor traiectorii care se întind la infinit, așa că mobilul respectiv se depărtează necontenit de Pământ. Vitezele din prima clasă sînt numite viteze eliptice, pentru că traiectoriile corespunzătoare sînt eliptice; cele din clasa a doua dau naștere la ramuri de hiperbole drept traiectorii, din care cauză sînt numite hiperbolice.

Trebuie remarcată o deosebire interesantă între cele două clase de traiectorii. Dacă mobilul și-a început mișcarea pe una din traiectoriile primei clase, el poate să o parcurgă în întregime, ajungînd după cîtva timp — perioadă de revoluție — cu atît mai aproape de punctul de unde a pornit cu cît frînarea efectuată de atmosferă este mai mică și cu cît perturbațiile produse de alte astre sînt mai mici. Și chiar așa se întîmplă, adică efectiv mobilul parcurge toată traiectoria, deoarece mecanica mai demonstrează că sensul vitezei mobilului se păstrează pe toată traiectoria și că valoarea absolută a vitezei devine maximă în punctul cel mai apropiat de Pământ pe traiectorie (perigeu) și devine minimă în punctul ei cel mai depărtat (apogeu). Acesta este cazul corpului cosmic creat prin aruncare cu o viteză din prima clasă: corpul cosmic va fi deci satelit al Pământului. (să nu se uite condiția pe care am pus-o încă de la început: viteza inițială trebuie să fie orizontală pentru a se putea obține o elipsă care să nu întîlnească Pământul în nici un punct).

Cu totul altfel se prezintă traiectoria în cazul hiperbolei; traiectoria este formată numai de o parte a uneia din cele două ramuri ale hiperbolei, așa că mobilul pornit într-un sens pe o ramură se va depărta la infinit pe acea ramură. De o reîntoarcere a lui nu poate fi vorba. Am putea spune că acesta este cazul corpului cosmic care își pierde urma în infinit.

Dacă am vrea ca un corp să părăsească sistemul solar, adică să se desprindă și din sfera atracției gravitaționale a Soarelui, ar trebui bineînțeles ca acest corp să capete în raport cu Soarele o viteză parabolică printr-un calcul analog cu acela făcut pentru găsirea vitezei parabolice în raport cu Pământul; se va găsi că viteza parabolică necesară în raport cu Soarele va fi de 42,095 km/s; dar cum Pământul se rotește în jurul Soarelui cu o viteză mare, va trebui să se imprime corpului nostru pe Pământ, în cazul cînd aruncarea se face în sensul rotirii Pământului în jurul Soarelui, numai o viteză suplimentară care să conducă la viteza parabolică față de Soare. Vitezele care depășesc viteza parabolică de scăpare din zona de atracție gravitațională a Pământului (11,2 km/s) poartă numele de viteze hiperbolice față de Pământ; iar viteza de 16,22 km/s față de Pământ, care permite ieșirea din zona atracției gravitaționale a Soarelui poartă numele de „a treia viteză cosmică".

(Continuare în numărul viitor)

La început de an universitar

— De vorbă cu prof. univ. Jean Livescu, rectorul Universității „C. I. Parhon" din București

— Care va fi activitatea Universității „C. I. Parhon" în lumina perspectivelor deschise învățămîntului superior de cel de-al treilea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn?

— Strîns legat de realitățile economice, sociale și culturale din țara noastră, învățămîntul nostru superior va cunoaște în anii planului de șase ani o impresionantă dezvoltare, fiind chemat să sporească numărul cadrelor de specialiști pe care-i dă producției, să crească necontenit nivelul pregătirii lor pe baza ultimelor cuceriri ale științei și tehnicii, să-i educe în spiritul profundului atașament pentru țelurile mărețe ale construcției socialiste. Sarcini importante revin Universității bucureștene, cel mai mare dintre institutele noastre de învățămînt superior, puternic centru didactic și științific, cu o îndelungată și valoroasă tradiție de cercetare științifică, ridicată pe o treaptă nouă, superioară, în anii puterii populare. Cum scopul principal al învățămîntului universitar, la cele mai multe din facultățile lui, este asigurarea profesorilor pentru școala de cultură generală, ne dăm seama că perspectiva generalizării învățămîntului de șapte ani, trecerea la învățămîntul general de opt ani și la școala de cultură generală de doisprezece ani, condiționează continua lărgire a învățămîntului universitar, pentru a putea pregăti un număr mereu sporit de absolvenți. În afară de aceasta, universitățile acoperă în bună parte necesarul de cadre pentru aparatul de stat, pentru sectorul cultural, ca și nevoile mereu sporite ale institutelor de cercetări științifice. Pentru a concretiza ritmul puternic de dezvoltare al Universității „C. I. Parhon", citez un singur fapt: în anul școlar pe care-l începem acum, față de sporul în cifra studenților școlarizați, personalul nostru didactic crește cu încă peste o sută tineri lectori, asistenți și preparatori, ajungînd la un număr de aproape o mie două sute cadre didactice.

Progresul continuu al științei și necesitățile vieții solicită organizarea în cadrul facultăților a unor specialități și discipline noi; în ultimii doi ani au luat astfel ființă secții noi ca cele de calcul și statistică matematică, chimia macromoleculelor și a polimerilor, chimia biologică, biblioteconomia.

În anii puterii populare învățămîntul nostru superior a realizat numeroase și importante succese. Aceste succese se datoresc îndrumării de către partid, grijii cu care conducerea de partid și de stat urmărește și sprijină activitatea noastră. În cadrul nou al universității socialiste, învățămîntul a fost fundamentat științific prin concepția materialist-dialectică, organizarea lui a căpătat forme superioare, bazate pe planificare, s-au dezvoltat metode noi de muncă, între care aceea a activității de colectiv mi se pare cea mai caracteristică. Pentru anul pe care-l începem acum vom căuta să urmăm consecvent această cale, lărgind-o și aprofundînd-o. Grija noastră se va îndrepta spre învățămîntul ideologic, apropiindu-l cît mai mult de problemele de specialitate. Vom promova prin toate mijloacele analizele de cursuri, care, așa cum a arătat practica, constituie un foarte adecvat prilej de schimb de experiență și sprijin reciproc, tovărășesc, pentru ridicarea nivelului științific și didactic al învățămîntului. În același scop vom valorifica experiența cîștigată în anii precedenți pentru a întări legătura învățămîntului cu realitățile economice și sociale, printr-o mai bună organizare și îndrumare a practicii în producție și a celei pedagogice (a mintesc, de exemplu, de rezultatele pozitive obținute în unele forme noi de practică, cum e practica pedagogică în centrele sătești și practica în organizațiile de masă). Amploarea căpătată de cercetarea științifică solicită noi forme organizatorice: se va continua sistemul sesiunilor și

..LA ZI

conferințelor științifice pe catedre, secții și facultăți, urmînd ca sesiunile pe Universitate să fie rezervate unei problematici teoretice fundamentale. În același timp, cu sprijinul Ministerului, se vor organiza în acest an primele sesiuni pe țară pentru anumite discipline, cu tematică dată. O atenție deosebită vom acorda uceniciei științifice a studenților, în cadrul cercurilor științifice studențești. Aș vrea să mai menționez, ca preocupări de bază în activitatea didactică, grija pentru o cît mai strînsă legare a procesului instructiv de educarea studenților în spiritul moralei comuniste, al atașamentului de popor, de munca lui, formarea lor nu numai ca buni specialiști, dar și ca oameni de largă și multilaterală cultură. Pentru realizarea tuturor acțiunilor noastre, vom întări și mai mult colaborarea cu organizațiile de partid, sindicale și de tineret.

— Vă rugăm să ne vorbiți despre munca de cercetare științifică în cadrul Universității.

Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Romîn a trasat sarcini tot atît de importante cadrelor noastre didactice în ce privește cercetarea științifică, pentru ca aceasta să devină cît mai eficientă, să fructifice în măsură și mai mare prin rezultatele ei construcția socialistă. Aceste sarcini au fost analizate în toate colectivele Universității noastre, stabilindu-se în mod concret modalitatea de realizare. Pe lîngă cercetarea teoretică, de perspectivă, care deschide științei orizonturi noi, catedreie noastre vor efectua numeroase teme prin care vor sprijini în mod nemijlocit producția. Aceste sarcini privesc în primul rînd facultățile de științele naturii, din ale căror planuri citez numai cîteva direcții de cercetare strîns legate de producție: statistica matematică, programări lineare, teoria mecanismelor automate (la matematică), studiul corpului solid, al izotopilor radioactivi (fizică), metode de analiză fizico-chimică și radio-chimică, studiul hidrocarburilor (chimie), cercetări bio-morfologice asupra plantelor și animalelor utile (biologie), studiul neozoicului și eruptivului terțiar din R. P. Romînă (geologie), cercetări complexe asupra văii Dunării și cîmpiei Munteniei (geografie). În ce privește științele umaniste, activitatea lor va fi îndrumată spre studierea relațiilor sociale ale acestui important moment istoric, în care se făurește unitatea națiunii socialiste. Aceasta impune o orientare și mai accentuată a cercetării științifice de la aceste facultăți spre contemporaneitate, spre problemele actuale ale istoriei, economiei, limbii, ideologiei literare, relațiile juridice ale societății noastre.

— Am vrea să ne vorbiți despre aportul pe care presa literară îl poate da bunei desfășurări a procesului de învățămînt în Universitate.

— Presa noastră literară reflectă viața nouă a poporului nostru, munca lui pașnică, constructivă, pentru făurirea lumii libere. Tineretul nostru universitar, ca și noi, cei mai virstnici, urmărim cu atenție presa literară, nu numai ca specialiști, dar și ca cetățeni, bucurîndu-ne de marile succese obținute în toate domeniile de activitate. Studenții și profesorii noștri ar fi foarte mulțumiți să găsească mai des în presa literară reflectarea muncii lor, lupta dintre nou și vechi, victoria noilor atitudini, a moralei noi, trăsăturile intelectualului de tip nou pe care-l formează școala noastră socialistă. Aș da un exemplu: s-a dezvoltat în ultimul timp în presa noastră literară, ca specie literară nouă, reportajul. Extinderea reportajului spre tematica universitară ar fi un ajutor extrem de prețios în munca noastră. Dacă înțelegem „presa literară" într-un sens mai larg, apelul nostru se adresează tuturor poeților, prozatorilor și dramaturgilor. Să nu uităm, că, așa cum a arătat tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej, „studenții constituie unul din detașamentele importante ale tineretului, de a cărui creștere și pregătire teme inică pentru muncă și viață este profund interesat întregul popor".

În încheierea interviului, prof. univ. Jean Livescu ne-a spus următoarele:

— Aș vrea să reamintesc că peste patru ani, în 1964, Universitatea „C. I. Parhon" își va sărbători centenarul. Împletit simbolic cu momentul glorios al desăvîrșirii construcției socialiste, acest eveniment de seamă din viața Universității bucureștene va constitui o sărbătoare a întregii științe și culturi romînești. Jubileul celor o sută de ani este un nou prilej pentru profesorii și studenții Universității „C. I. Parhon" să-și intensifice eforturile, să ridice necontenit calitatea muncii lor, pentru a contribui la progresul și înflorirea științei și culturii întregii umanități.

..EXTERN

„Academia germană de limbă și literatură" din Darmstadt pregătește un *Lexicon bibliografic al scriitorilor germani emigrați* în timpul teroarei hitleriste.

În numărul din 1 septembrie, revista pariziană *Lettres françaises* publică sub semnătura lui Hubert Juin un articol intitulat *Bucarest en 1900*. E o prezentare a capitalei noastre la sfîrșitul secolului trecut în lumina romanelor *Sfîrșit de veac în București* de Ion Marin Sadoveanu, *Enigma Otiliei* de G. Călinescu (recent apărute în traducere franceză la editura „La Nef de Paris") precum și a numeroase citate din versurile lui Eminescu, Macedonski, Coșbuc, Arghezi, Bacovia. Articolul mai pomenește de Lucian Blaga, B. Fundoianu, Al. Philippide de cuprinși și ei în volumul *Introduction á la poésie roumaine* (Introducere în poezia română) care urmează să apară în scurt timp în editura „Club des Amis du livre progressiste (Clubul prietenilor cărții progresiste).

„Universitatea Radio" care transmite regulat din Moscova conferințe despre literatura și arta rusă, sovietică și străină, a intrat în septembrie 1960 în al doilea an. Ciclul complet al cursurilor este de doi ani.

Traducătorul englez al *Vieții lui Galilei* de Bertolt Brecht (piesă repetată de mai multe ori, „împotriva uzanțelor", de radiodifuziunea britanică la cererea auditorilor), este marele actor englez Charles Laughton, bine cunoscut spectatorilor romîni.

În timpul planului economic de șapte ani, producția cărților va spori în Republica Democrată Germană cu 169 la sută față de anul 1958.

Aurora peste Elba, se intitulează cartea de impresii pe care fostul corespondent al agenției T.A.S.S. în R.D.G., Ivan Levin, le-a cules în timpul șederii sale în Germania. Cartea este editată la Leningrad.

Într-o arhivă din Leningrad s-au găsit importante manuscrise originale ale lui Goethe, Schiller, Heine, Wieland, Herder, Klopstock, Hans Christian Andersen, Jean-Jacques Rousseau, Walter Scott, James Fenimore Cooper și ale altor scriitori. Manuscrisele sînt în curs de cercetare și pregătire pentru editare.

După stingerea flăcării olimpice

Flacăra olimpică s-a stins, în potirul metalic în care a scînteiat în miezul acestei veri, pe stadionul Centomilla din Roma, a fost coborît din cel mai înalt catarg drapelul cu cele cinci cercuri iar heraldzii au ridicat pentru ultima oară spre cer trompetele argintii.

Dar Olimpiada parcă abia începe... Ne aflăm în fața unor rezultate sportive excepționale, am înregistrat performanțe care păreau de domeniul fanteziei și iubitorii sportului închid în inimile lor imagini de neuitat. O liniște numai aparentă a cuprins pistele de atletism, bazinele de înot ori marile arene. Se pregătesc alte olimpiade și numai orchestra care a executat imnurile țărilor învingătoare, la Roma, își poate îngădui momente de tihnă. E și firesc. După ce au învățat nu mai puțin de 74 de imnuri, acești maeștri cîntăreți sînt adevărate enciclopedii muzicale. Și la Roma, a fost un imn pe care spectatorii l-au ascultat de cele mai multe ori, pe care milioane de oameni îl cunosc. E vorba de imnul sovietic, care a răsunat sub cerul roman de 43 de ori. De 43 de ori reprezentanții Uniunii Sovietice (obișnuiți cu înălțimile, mai cu seamă cu cele cosmice) au suit pe cea mai înaltă treaptă a podiumului învingătorilor. Ei au dominat ca

..SPORTIV

către marii performeri. În clasamentul olimpic, un loc 2 de pildă este răsplătit cu tot atîtea puncte cît ar obține doi sportivi clasați pe locurile 4 și 5.

În acest clasament, avem bucuria să regăsim, la loc de frunte, în familia celor mai bune zece echipe din lume, și numele țării noastre. La Melbourne, ne-am situat pe locul 11 iar la Roma, în ciuda faptului că la unele probe nu ne-am prezentat la valoarea recunoscută, am mai urcat cu un loc. Iolanda Balaș, care a zburat peste cei 185 de centimetri ai ștachetei, Dumitru Pîrvulescu, eternul al patrulea în marile competiții care a rupt în sfîrșit „tradiția", Ion Dumitrescu, învingătorul la talere, Ion Cernea, Lia Manoliu, Maria Vicol, Leon Rotman, Ion Țăranu, Ion Monea și cele șase fete componente ale echipei de gimnastică, au primit medalii olimpice. În ceea ce privește pe Ioli, ea și-a adjudecat și ultima perlă care lipsea din colierul superb al izbînzilor ei. Cartea ei de vizită este unică, performanțele ei dincolo de „tabela finlandeză" și de „limite umane" acceptate: campioană olimpică, campioană europeană, campioană mondială universitară, campioană balcanică, de zece ori recordmenă a lumii, recordmenă olimpică și europeană! La Roma, ea a lăsat în urmă pe cea de a doua clasată, micuța poloneză Jozwiakowska, cu 14 cm.!

Dramatică a fost și proba de săritură în înălțime bărbați, unde americanul John Thomas, considerat singurul cîștigător fără emoții la J.O. a fost învins de doi săritori sovietici Savlakadze și Brumel care l-au făcut K.O. sărind 2,16 m.

În general la atletism, americanii au fost învinși în multe probe. Din cele 34 de medalii de aur conferite la atletism (bărbați și femei) sovieticii au cîștigat 11 medalii iar americanii 11.

La haltere, lupte clasice, caiac-femei, gimnastică, scrimă, canotaj academic și tir, sovieticii i-au învins pe americani categoric.

Condițiile de concurs fiind mai bune decît la Melbourne, deplasarea mai puțin obositoare și numărul țărilor participante atingînd o cifră-record, e firesc ca și performanțele J.O. de la Roma să fie mai ridicate. Dacă în cîteva zile a plouat, în timpul jocurilor, nu e mai puțin adevărat că a plouat și cu recorduri mondiale și olimpice. Dintre marile performanțe sînt de notat:

Armin Hary (Germania) 10,2 sec. la 100 m.

Piotr Bolotnikov (U.R.S.S.) 28:32,2 min. la 10.000 m.

Donald Bragg (S.U.A.) 4,70 m la prăjină.

Herbert Elliott (Australia) 3:35,6 min. la 1.500 m.

La celelalte discipline olimpice, au făcut dovada unor calități excepționale: Boris Șahlin (U.R.S.S.) la gimnastică, Murray Rose (Australia) la natație, Ahmed Bilek (Turcia) la lupte libere și Ianos Parti (Ungaria) la canoe simplu.

Sîntem încredințați că sportivii romîni care au confirmat succesele de la Melbourne, se vor pregăti temeinic, încă de pe acum pentru viitoarea mare confruntare: Tokio 1964!

G. T.

ANCHETA REVISTEI „LUCEAFĂRUL"

1. Cum apreciați activitatea revistei noastre față de sarcina de a oglindi creația tinerilor scriitori și de a o îndruma către temele esențiale ale activității? În ce măsură se oglindesc în „Luceafărul" preocupările tineretului nostru și ce propuneri puteți face în acest sens?

2. Cum apreciați activitatea pe care „Luceafărul o duce în mijlocul începătorilor, al membrilor cercurilor literare, precum și acțiunea de descoperire a unor noi talente din rîndurile oamenilor muncii? Ce sugestii ne puteți da?

3. Ce ați dori să citiți în paginile revistei noastre privitor la marile sarcini ale planului de 6 ani?

4. Care sînt rubricile cele mai interesante? Ce rubrici noi ați dori să se inițieze?

5. Cum apreciați materialele de critică literară din paginile revistei?

6. Cum apreciați și ce sugestii aveți în privința prezentării grafice a revistei? (Paginație, ilustrație, titluri etc.).

Rugăm cititorii revistei noastre să ne comunice răspunsurile lor la această anchetă, pe adresa „Luceafărul", Bulevardul Ana Ipătescu 15, Raionul Stalin, cu mențiunea „Luceafărul întreabă cititorii".

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 18.63.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

1964

BIBLIOTECA CENTRALĂ
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul III, Nr. 20 (55) • 15 octombrie 1960 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

PE TEME DE POEM

Toamna aceasta splendidă, care luminează cu generozitate emisfera boreală, ne-a adus, pe lîngă recoltele și podoabele obișnuite ale naturii, unul din cele mai remarcabile evenimente politice din epoca noastră: acțiunea forțelor păcii, în frunte cu Uniunea Sovietică, la a XV-a sesiune O.N.U.

De la tribuna Adunării Generale și-au luat zborul spre inimile a trei miliarde, mesajele unor conducători de popoare în persoana cărora majoritatea locuitorilor planetei văd pe cei mai demni exponenți ai aspirațiilor și intereselor societății contemporane. De la tribuna de unde au răsunat istoricele cuvîntări ale lui Nichita Hrușciov, urmînd aceeași cale înaltă a slujirii poporului, s-a adresat întregii omeniri, în numele țării noastre, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Scriitorii și oamenii de artă și-au manifestat de îndată deplina aderiune, salutînd în cuvinte calde acest document de mare importanță pentru cauza păcii, pentru prestigiul țării noastre pe plan internațional. Totodată, literatura în genere și îndeosebi poezia, găsesc aici o bogată sursă de idei călăuzitoare, de avînt al gîndirii artistice.

Citind, de pildă, acel pasaj din cuvîntare în care se subliniază că imensele bogății și mijloacele tehnice perfecționate de care dispune astăzi umanitatea ar putea să asigure o viață mai bună întregii populații a globului, sub ochii noștri se încheagă parcă viziunea unui Pămînt înfloritor, în care energia nucleară face să crească trandafiri în Sahara și portocale dincolo de Cercul Polar... Dar, după cum se știe, aceasta nu poate fi decît o lume eliberată „...de povara tot mai apăsătoare a cheltuielilor militare și a cursei înarmărilor...“

Cu cîtă forță și demnitate umană răsună cuvintele prin care este înfierat colonialismul — această plagă a istoriei contemporane — cît de sugestive sînt imaginile care scot în evidență caracterul bestial și anacronic al asupririi și exploatării unor popoare de către ultimii mohicani ai orînduirii coloniale, ce viu răsună în sufletul fiecăruia dintre noi concluziile acestui pasaj memorabil:

„Poporul romîn se pronunță cu hotărîre pentru abolirea definitivă și nefiltriată a acestui sistem blestemat, care face să se cutremure de rușine pe oricine se simte om“.

Zdrobirea lanțurilor colonialismului, pretutindeni și definitiv, iată o temă de excepțională amploare și măreție, de natură să inspire imagini puternice, acuze lirice emoționante și convingătoare.

Transformarea vastei regiuni din preajma munților Balcani și a Mării Adriatice într-o zonă a păcii, din care să fie eliminate bazele militare străine, rampele de lansare a rachetelor și armelor nucleare — propunere pe care guvernul romîn a reînnoit-o prin glasul conducătorului delegației sale la a XV-a sesiune O.N.U. — ca și noua propunere cu privire la discutarea măsurilor pentru promovarea în rîndurile tineretului a ideilor păcii, respectului reciproc și înțelegerii între popoare — sînt idei politice de mare actualitate și importanță pentru cauza scumpă a întregii omeniri. Un adevărat artist al acestui timp, al acestui popor, va simți și va exprima cu mijloace artistice superioare vibrația profundă a unor asemenea chemări însuflețitoare.

Cu o deosebită satisfacție a primit opinia publică din țara noastră acel pasaj din cuvîntarea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, în care sînt puși la punct promotorii războiului rece, jalnicii patroni și stipendiați ai celor „o sută de milioane de dolari“.

„Îi întrebăm pe acești „eliberatori“ nechemați: de ce anume doriți să eliberați poporul romîn? De industria sa națională, în plină dezvoltare, de bogățiile țării, pe care poporul romîn le valorifică azi în interesul prosperității sale, de dreptul la muncă, la învățătură, la odihnă, la asistență sanitară, de libertățile asigurate în mod efectiv de orînduirea noastră socialistă.

Poporul romîn cunoaște suficiente exemple ale modului în care concepeți libertatea, acolo unde vă mai puteți impune voința!“

Încă din clipa cînd am auzit răsunînd aceste cuvinte în aparatele de radio care transmiteau de la New-York cuvîntarea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, fiecare dintre noi a încercat un sentiment de adîncă mîndrie patriotică, de superioritate, de încredere în forța adevărului. Sentimentele noastre își vor găsi desigur expresia în creații tot mai numeroase, de o înaltă ținută artistică și cetățenească, în versuri vibrante care să înflăcăreze inimile de la tribunele mitingurilor și adunărilor populare, la șezători și festivaluri, la spectacolele brigăzilor artistice de agitație de la orașe și sate.

Cititorii noștri vor să simtă tot mai adesea în operele artiștilor contemporani sufletul puternic al luptei pentru marile idealuri umane, să întîlnească în aceste opere ideile și sentimentele omului înaintat, al constructorului socialismului din patria noastră, idei și sentimente pe care le-a exprimat în mod strălucit în fața întregii omeniri, cel mai bun fiu al poporului romîn, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej.

L.

SURÎS ÎN OCTOMBRIE

TALENT ȘI ÎNDRUMARE

Acad. I. Agîrbiceanu

Talentul literar, cînd există cu adevărat, ajunge să se manifeste curînd sau mai tîrziu, cu propriile lui puteri. Natura nu are decît o singură lege: și firul de iarbă răzbește prin pămîntul tare, dacă are rădăcini sănătoase și adînci cu care să-și adune mereu puteri noi. E un adevăr banal că nici o școală de literatură nu poate da naștere unui scriitor cînd lipsește talentul.

Tînărul care ajunge scriitor prin puterile propriului său talent, trebuie să lupte mult, să facă încercări îndelungate, după ce a citit mult și cunoaște pe principalii scriitori dinaintea lui. Școala lui este creația altora. Și mai ales a acelora cu care seamănă ca înzestrare spirituală: gîndire și simțire. Pînă înainte cu cîțiva ani altul era drumul pe care trebuia să-l urmeze tînărul începător: zeci de colaborări respinse de reviste sau ziare, adeseori fără să fie arătat din ce motive, pînă reușea să-și vadă numele tipărit.

Drumul era greu și trebuie să recunoaștem că multe talente mai puțin valoroase nu ajungeau la lumină niciodată, autorii lor renunțînd după cîtăva vreme să mai trimită material la redacții.

Se va spune: nici o pagubă! O selecționare naturală, de pe urma căreia toată lumea folosea. Deși se putea întîmpla să se retragă de pe arenă vreun talent real, dar de proporții mai mici.

În situația de azi ivirea și recunoașterea talentului literar sînt mult înlesnite prin crearea așa numitelor cercuri literare, prin punerea la dispoziția lor a unor pagini de reviste, unde se publică bucăți mai reușite din cele citite și discutate în cercuri.

Un astfel de ajutor pentru tinerii începători este și revista Luceafărul, ai cărei redactori și colaboratori participă cu autoritate la dezbaterea bucăților citite în cenaclu. Pe cele mai reușite le publică într-o pagină a revistei, unde sub rubrica Dintre sute de catarge se dau răspunsuri critice serioase încercărilor literare ce vin cu poșta.

În felul acesta, începătorii de azi în ale scrisului au un ajutor la îndemînă chiar de la început, și, cînd sînt talente reale, ajung să urce drumul greu al artei literare cu mult mai ușor decît înaintașii lor din vremuri destul de apropiate. Și să fie mulțumitori celora care îi îndrumează.

E folositoare și îndrumarea ce li se dă asupra subiectelor de actualitate, pe care începătorii le dibuiesc mai greu lăsați de capul lor.

Cînd atîtea înlesniri sînt puse la îndemîna tinerilor începători, nu-i mirare de numărul tot mai mare al celor ce doresc să pătrundă în literatură. Ei trebuie să fie recunoscători și cercurilor literare și îndrumătorilor lor și paginilor de așa numită „poștă a redacției“, care nu pot să le fie decît foarte folositoare, luînd la timp condeiul din mîna celor fără talent și deschizînd drumul celor talentați.

TRIBUNA SCRIITORULUI TÎNĂR

UNDE SÎNT REPORTERII ANULUI 1965?

Aș vrea să vorbesc despre viitorii noștri reporteri. Mai precis, aș vrea să vă pun întrebarea: — ce reporteri noi vor apărea pînă în 1965? A gîndi la viitor nu este un privilegiu, ci o necesitate elementară pentru fiecare cetățean al acestei țări în domeniul său de activitate. În speță e vorba de problema cadrelor noi. Și dacă mă întreb, de pildă, ce oțelari vor lucra la viitorul combinat siderurgic de la Galați, răspund că aceștia se formează de pe acum la oțelăriile de la Reșița și Hunedoara. Sau că viitorii ingineri petroliști sau electroniști învață de pe acum în institutele superioare de specialitate. Unde să-i căutăm pe viitorii reporteri literari? Desigur că, acolo unde pot crește și se pot afirma, adică în redacțiile ziarelor. Fiindcă un reporter are nevoie neapărat de un contact permanent, viu, nemijlocit cu terenul, ca să intre în ritmul trepidant al realităților de astăzi. El se formează la un organ de presă, așa cum un bun dramaturg se formează pe lîngă un teatru, sau cum un bun scenarist pe lîngă un studio cinematografic. Drept dovadă, Al. I. Ghilea s-a format la **Gazeta literară**, N. Tic și E. Mandric la **Scînteia tineretului**, Pop Simion la **Radio**, V. Vîntu la **Contemporanul**, I. Grigorescu la **Rominia liberă**, Romulus Rusan la **Tribuna**, Fănuș Neagu la **Luceafărul** etc. Excepțiile sînt rare și ca orice excepție nu fac decît să confirme regula.

Desigur că nu de aceștia toți, arătați mai sus, e vorba cînd ne gîndim la viitoarea recoltă a lui 1965. Aceștia s-au afirmat, și-au conturat stilul, și-i putem întreba cel mult ce alte cărți vor scrie în următorii cinci-șase ani. Viitorii reporteri, la care mă gîndesc, sînt încă niște „iluștrii necunoscuți“ — astăzi, acei care abia își încearcă aplicația către scris, semnînd simple note sau „cartușe“ de pagina doua. Sînt însă niște băieți deșteptați, au în cap o mie de proiecte extraordinare, deși talentul lor nu se ghicește deocamdată decît din cîteva observații sclipitoare, risipite ici și colo. Dar în cursul anilor ei se vor forma, vor scrie reportaje și cărți fiindcă posedă calitățile esențiale: spirit de observație, simțul cuvîntului, interes și dragoste pentru această muncă, adică — talent literar.

S-ar putea să mă înșel și de aceea pun problema la această „tribună“ tocmai pentru a fi supusă discuției.

Am impresia că în ultima vreme, organele noastre de presă arată mai puțină grijă pentru atragerea tinerilor cu talent literar (poeți, prozatori) ca să lucreze în redacție și-n felul acesta să fie ajutați să se perfecționeze în arta scrisului. Mai toți reporterii pe care i-am citat mai sus, participaseră mai înainte de a fi în presă, la activități contingente cu literatura (cenacluri literare, fosta școală de literatură, fuseseră premiați la concursurile literare, etc.). Formarea lor ca viitori literați constituia o preocupare a redacțiilor. E drept că-n această muncă au fost și greutăți (în genere acești tineri talentați au ridicat probleme de creștere mai dificile), dar rezultatele se văd astăzi. Recolta bună de reportaje o dovedește din plin.

În momentul de față însă organele noastre din presă se adresează mai puțin pepinierelor literare. Cunosc la Hunedoara cel puțin doi tineri talentați, dintre care unul, poet, Victor Nițâ, a cîștigat un premiu la un concurs al **Scînteii tineretului**. O mulțime de nume noi apar în culegerile literare ale diferitelor regiuni (Hunedoara, Craiova, Constanța, Bacău, etc.). S-au interesat redacțiile organelor de presă de soarta lor? Nu cunosc problema în amănunt. Dar mă interesează reporterii tineri ai anului 1965, și-n privința aceasta pot afirma un lucru cert: că-n momentul de față ei se află prin școli medii, prin cercuri literare și dacă nu vor fi chemați să-și facă anii de ucenicie pe lîngă diferite ziare și reviste, recolta va fi sub posibilități. Poate că mă-nșel, și-n redacții există rezerve reale de tineri reporteri buni, talentați, cu semnături încă anonime. De aceea pun problema în discuție. Și mă arăt îngrijorat, cu acea îngrijorare care e bună la vremea ei, fiindcă vrea să preîntîmpine eventuale rămîneri în urmă.

Se pare că unele ezitări în această privință provin și din aceea că se caută să se evite profesionalizarea timpurie a tinerilor literați. Preocuparea este bună atîta vreme cît nu se exagerează, cît rămîne ca o măsură de precauțiune pentru a feri pe tînărul scriitor să nu se rupă de viață. Fiindcă, pe de altă parte, viitorul scriitor nu se poate dezvolta singur, fără legătură cu maeștrii mai experimentați, cu acea atmosferă de discuții și de creație care constituie „viața literară“. Nu e întîmplător faptul că mai toți scriitorii buni se formează în anume centre culturale.

Prezența lui Eminescu, Caragiale, Arghezi, Sadoveanu, Rebreanu și a altora la București, e cea mai bună dovadă. Literatura de calitate cere o dăruire totală cu trup și suflet vocației, deci profesiunii de scriitor. Pe de altă parte, nu trebuie să scăpăm din vedere că în zilele noastre prefacerile revoluționare prin care trecem cer ca scriitorul mai mult decît altă dată să fie în mijlocul realității, în sate, pe șantiere, în uzine, acolo unde se făurește socialismul.

De aici decurg două concluzii: 1) că scriitorii de astăzi trebuie să găsească metode noi de a veni în legătură cu viața, necunoscute altă dată; 2) că aceste metode noi trebuie să se bazeze pe îmbinarea circumspectă, dialectică a celor două laturi ale creației literare: însușirea măiestriei artistice și cunoașterea profundă a vieții. Exagerarea unui moment sau a celuilalt, poate duce la consecințe dăunătoare.

Cele spuse mai sus se referă și la tinerii scriitori. Profesionalizarea este rezultatul izolării de realitate, avînd la bază convingerea greșită a unora că singurul contact cu viața literară e suficient pentru creație. Dar se poate întîmpla și un proces invers. Ca tinerii scriitori să plece pe teren și să se izoleze de preocupările literare, într-atîta încît să înceteze să mai scrie. Poate că și acesta e cazul Titei Chiper care stă de cinci-șase ani la Bicaz fără să fi publicat pînă acum măcar cîteva schițe sau reportaje în revistele literare.

Criticînd profesionalizarea timerilor, să nu uităm deci nici primejdia cealaltă: izolarea lor de viața literară ce are drept consecință părăsirea activității de scriitor.

Prin urmare, atît pentru obținerea unei recolte imediate de cărți de la tinerii scriitori, cît și pentru orientarea activității acestora pe o perioadă mai îndelungată, cred că este necesar să se îmbine armonic cele două laturi ale procesului de creație: măiestria și cunoașterea vieții.

Scriitorii tineri să fie îndrumați deci către locurile unde pulsează viața socialistă, dar să li se dea posibilitatea să participe la viața literară, să fie în mijlocul dezbaterilor creatoare, să poată prelua pe viu, în mod nemijlocit tradițiile bune ale înaintașilor.

Și, după cum ziceam în cursul acestei luări la cuvînt despre viitorii reporteri, aș dori să aflu că au început să lucreze, sau că vor lucra, în acești ani, la ziarele și gazetele noastre fruntașe.

V. Nicorovici

Scrisoare către tinerii dramaturgi

Lucia Demetrius

Fără îndoială că a da lecții altora cînd tu însuți cauți încă și din cînd în cînd greșești în mersul tău veșnic flămînd de o formă mai bună, mai corespunzătoare adevărului, de atingere cît mai aproviată a adevărului însuși, poate părea prezumțios. Experiența totuși știe mai bine decît debutul, decît înfriguratele începuturi, și dacă scriitorul bătrîn s-ar gîndi numai la greutățile de meșteșug cu care s-a luptat și încă se mai luptă, tot ar avea de spus celui tînăr lucruri care l-ar scuti de inutile dibuiri.

În țara noastră se scrie foarte mult teatru, mult mai mult decît își poate închipui publicul care vede în fiecare stagiune apărînd cîteva piese noi. Eu însămi citesc, trimise sau aduse de tineri, foarte multe lucrări dramatice și mă pot opri la puțini. Cred că teatrul atrage îndeosebi prin luminile lui scînteietoare, prin contactul atît de apropiat și emoționant cu publicul, prin falsa opinie că se scrie mai ușor. O piesă are cel mult 80—85 de pagini, o piesă se scrie în forma dialogului, formă îmbietoare de toate zilele.

Aș vrea să spun din capul locului că teatrul nu e mai ușor de scris decît proza sau poezia. S-ar putea spune poate că e mai greu, dacă n-am crede că pentru cel care, printr-un dar firesc, e mai aproape de o formă de expresie decît de alta, greu ar fi numai să scrie locul pentru care n-are inclinații. Socot că așa cum pentru un pictor ar fi greu să facă muzică și pentru un muzicant greu să facă sculptură, deși și unul și celălalt exprimă același conținut de viață, aceeași realitate, aceleași aspirații, dacă sînt contemporani și adevărați artiști, adică glasul poporului lor și pentru un scriitor care vede epic, în largă și amănunțită desfășurare evenimentele, e foarte greu să scrie teatru, cum pentru un autor dramatic care simte și oglindește realitatea în forma ciocnirilor e greu să scrie sonete. Sigur, de la acest obișnuit, există excepții (dovadă Mihai Beniuc, Zaharia Stancu), dar iată, Mihai Davidoglu și Horia Lovinescu nu scriu poezie. Eugen Jebeleanu nu scrie nuvele. A-i întreba dacă e mai greu să scrii ceea ce scriu ei sau altceva, ar fi inutil. Ei stăpînesc aceste mijloace și nu le e greu să le mînuie.

Dar pentru că vorbim despre greutățile acestui gen, al celui dramatic, să stăruim puțin asupra exigențelor lui.

Dramaturgul culege în primul rînd din desfășurarea vieții din jurul lui, ciocnirea între conștiințe sau între pornirile opuse dinăuntrul unei conștiințe ca să înfățișeze procesul social, ca să vorbească despre mersul omului înainte, ca să caracterizeze sensul unei epoci. În măsura în care prozatorul are la îndemîna lui un spațiu suficient ca să lase să crească și să evolueze un erou, un grup de eroi pe îndelete, subliniind momentele cruciale și atingînd momente secundare care îmbracă în carnea unei epoci acțiunea, dramaturgul trebuie să se restrîngă la spațiul limitat pe care îl poate cuprinde un spectacol, la o acțiune unitară, la eroi puțini. Toată această operație de concentrare nu trebuie să se facă nici în paguba adîncimii, nici a detaliului viu și necesar, ales cu grijă ca să fie cel mai reprezentativ, nici în paguba nuanței, a penumbrelor care pun în valoare luminile tari.

Citesc foarte multe piese care ignoră însemnătatea conflictului dramatic, adică însăși condiția genului. Autorii desfășoară nuvelistic o întîmplare în etape care nu înseamnă ciocniri, confundă tema cu conflictul (tema, adică ideea, ceea ce este de demonstrat și nu poate lipsi nici unei opere literare) și în majoritatea cazurilor, chiar dacă au un nod dramatic, el se află și se soluționează în prima parte a piesei, în așa chip încît cea de-a doua nu mai aduce nimic, fiind prevăzută și inutilă. Mișcarea care trebuie să existe și în proză și în vers, dar în alt ritm și privită din alt unghi, această mișcare care nu poate lipsi pentru că viața nu stă pe loc și cel care oglindește viața trebuie s-o surprindă în ceea ce-i este esențial, se cuvine a fi surprinsă în teatru ca într-un racourci, scurt și repede, în ceea ce a determinat-o în clipa ei cea mai fierbinte de culme, în ecourile ei viitoare. Asta e acțiunea dramatică. Ea se ridică vertical în piesa de teatru, așa cum se ridică o construcție arhitectonică fără a așeza între ea și cititor pe autor, ca în proză, fără perspectiva pe care o poate utiliza genul epic în fața noastră.

Mijlocul de a se defini al eroului dramatic este acțiunea. Eroul secundar chiar, cel care nu poartă acțiunea principală pe umerii lui, se definește prin participarea lui la ea, prin atitudinea lui față de ea sau cel puțin față de tema pe care și-a propus-o autorul. Să iau un exemplu clasic: în Hamlet, cei doi grupari par eroii cei mai depărtați de acțiunea principală, dar în unica lor scenă, în care sapă mormîntul Ofeliei, ei își exprimă părerea despre Hamlet, despre curte, despre moravurile vremii, despre viață și moarte, adică afirmă o poziție față de tot ceea ce l-a frămîntat pe Hamlet în tot lungul piesei pînă acolo și oglindesc aceleași probleme din alt unghi. În afară de faptul că scena lor e necesară ca o destindere după încordarea de pînă atunci și înainte de cea următoare, ei aduc o contrapondere, cu optimismul lor, la tot întunericul curții regale.

Iau un exemplu dintr-o piesă actuală: Sfîrșitul escadrei de Korneiciuc. Niciunul dintre marinari sau ofițeri, chiar dacă au de spus două cuvinte, nu e străin de problema revoluției și nu e adus acolo pentru pitoresc. El e strîns legat, cu necesitate, de temă și de acțiune și întregește desfășurarea conflictului.

Eroul dramatic n-are alt mijloc de a se defini, în afară de acțiune, decît replica. Descrierea pe care o pot face alți eroi despre el, e limitată. Cuvîntul care iese din gura lui îl definește. Trebuie să spun din nou că citesc foarte multe piese în care eroii vorbesc cu limbajul autorului, toți la fel, fără să mai stărui în privința celor istorice, care sînt un neînțeles amestec de limbă veche și prea nouă. Tinerii autori dramatici trebuie să aibă o grijă deosebită asupra felului în care se exprimă eroii lor, în așa chip încît limbajul lor să întrupeze un fel de a gîndi, un ritm de gîndire, o personalitate mai bine sau mai puțin definită, un caracter cum spunem în mod obișnuit.

Dialogul cere ca fiecare replică să fie impusă cu necesitate de cea care a precedat-o și s-o provoace în chip necesar pe cea care va urma. Mai mult decît în viață chiar, pe scenă nu se pot îndura replicile inutile. Acolo nu e timp pentru ele. Un moment de relaxare al textului aduce un moment de relaxare în public, pe care foarte greu poți pe urmă să-l încordezi din nou. Această vioiciune care se cere dialogului nu trebuie să fie silită, crispată, ci firească. Numai mergînd atent pe linia personajelor, a caracterelor lor, a felului cum trebuie să se exprime un personaj cu un asemenea caracter în împrejurarea dată, dialogul e natural și viu. Și punînd, firește, aceste personaje în împrejurări vrednice de ele și de interesul publicului.

În dialog trebuie să se cuprindă nu numai opinia personajului față de ceea ce îi stă în față și atitudinea lui față de partener, ci tot ceea ce poate spune prozatorul în formă epică despre trecutul personajului, tot ceea ce poate găsești în el, capitole întregi ca să-l definească, în dialog se cuprinde și atmosferă, și peisaj, și ceea ce vor să ascundă sau să mărturisească eroii, se cuprinde epocă și moment. Îndoită, împătrită trebuie să fie grija autorului dramatic pentru replică și dialog, pentru ca economisind să condenseze, și condensînd, să nu fie nici hermetic, nici uscat, nici declarativ.

Dar, în afară de aceste mijloace meșteșugărești, și de altele încă asupra cărora nu voi stărui de data asta, în afară de ele și mai presus de ele, autorul dramatic, ca orice artist, trebuie să-și pună întrebarea ce are el de spus lumii, contemporanilor săi, ce mesaj despre viață, despre oameni, despre viitor are el de lansat, ca să-l cheme la viața adevărată, la muncă constructivă pentru viitorul patriei lui și al omenirii, ca să-i arate calea adevărului, a dreptății, a păcii.

Cel care nu simte o asemenea nevoie aprinsă și răscolitoare nu are de ce să scrie piese de teatru așa cum nu are de ce să scrie versuri sau proză, pentru că nu e chemat să fie un artist, adică un purtător de lumină.

Al. Andrițoiu

Romanță

Ca Linos, tînăr și ușor, aș vrea
s-alerg pe vîrfurile-acestor spice.
Și nici un spic nu se va-ncovoia
și nici un pai n-are să se despice.

Ca păsările cu văzduh în oase
eu aș putea prin vînturi să plutesc,
s-ating cu fruntea steaguri de mătase
peste orașul meu sărbătoresc.

Dar tu, uitînd fierbințea mea cerneală,
te legeni între alți admiratori
ce n-or să cheltuiască bani pe flori
și nici n-or să te plimbe-n iambi de gală.

Te-ndepărtezi de armonia noastră
și, cum mă uiți lîngă condei, stingher,
duci cerul tot ca pe-o umbrelă-albastră
și mă lași fără cer.

PROFILURI LITERARE

NICULAE STOIAN

Văzut de SILVAN

Este greu să-ți închipui versurile lui Niculae Stoian șoptite ; chiar citite de unul singur, te îndeamnă să le și rostești. Genul pe care și l-a ales, sau i l-a impus temperamentul, este declamarea, în fața unui auditoriu cît mai numeros ; versul lui este o „luare de cuvînt" bătăioasă, în care argumentele principale sînt bazate pe exemplificări autobiografice. Tînărul poet vorbește numai cu glas tare și gesticulează spontan : pentru el nu există murmur sau adiere, ci numai cîntec fortissimo și bătaie puternică de vînt. Prima plachetă de versuri, **Fierul dracului** (1957), conține, cu puține excepții, numai profesiuni de credință, transcrise la acest ton. Poetul se declară a fi un „fier al dracului", își alege drept blazon „coada vacii", nu umblă „cu lacăt pus la gură", își vrea versul „deștelenind miriștea omenească", stă o clipă în cumpănă între Eminescu, Maiakovski și Esenin și se socotește („ca un alior mustind de lapte"), legatarul a două mii de ani de suferinți. Limbajul este frust, colțuros, (pare-se voit) adesea amestecat cu expresii țărănești, care îi dau savoare, cînd nu se exagerează. Una dintre cele mai realizate poezii ale volumului este tocmai „**Fierul dracului**", pledoarie înflăcărată pentru poezia combativă, militantă, țîșnind direct din viața poporului. Argumentul central sună extrem de firesc, de o naivitate cuceritoare :

Poate-așa mi-a fost ursită viața, / Poate-așa-i cu jurămînt lăsat, / Să mă tragă către cîntec ața, / Că destul s-a plîns la noi în sat.

In această explicație, tipic țărănească, rezolvînd dintr-o trăsătură de condei o problemă care dă altora prilejul unor lungi introspecții sterile, este anunțată și virulența strofelor următoare :

De aceea m-amărăsc ca fierea,/ Dacă-mi vine un cucon milos / Să mă-nvețe ce este durerea... / Ce dureri ? De unde le-o fi scos ? / Or, i-a stat și lui de veghe claia, / Ca și mie cînd în cîmp zăceam ? / Sau trecînd cu trenul spre Mamaia / Astea toate le-a zărit la geam ? / Și-ar fi dat el ultima suflare / Secerat de-un glonț, pe-un caldarîm, / Cînd lozinca i-arăta în zare / Făgăduitorul, drag tărîm ? / De-asta el, cuconul care-ngînă, / Fonfăit, doar „en français", de mic, / Imi dă mie lecții de romînă, / Scălîmbînd cuvintele, peltic ?

Nu numai în această poezie programatică, polemică, discuția în contradictoriu este căutată avid de tînărul poet. Niculae Stoian aproape că nu-și poate concepe altfel versurile. Titlurile exprimă, ele singure, această atitudine : „**Doar n-am uitat**", „**Fac politică !**", „**Abia încep**" etc. Chiar cînd se adresează tovarășilor săi, precum întovărășiților din satul natal, el caută un prilej pentru a le refuza ceva, atribuindu-le, printr-un ingenuu proces de intenții, gîndul de a-l cinsti „**cu o puică friptă și gogoși cu miere**". Bineînțeles, poetul vrînd să le dovedească — deși poezia nu cerea aceasta — că a rămas acelaș, se mulțumește „**cu o ceapă**" căreia „**să-i ardă-un pumn, și miez și ochi să-i lasă**". O poezie prin esența ei lirică cum este **Din întîmplare într-o bună zi**, bazată pe subtile considerații psihologice, nu este scrisă la persoana întîia, cum ar fi fost firesc, ci la persoana a doua, pentru ca autorul să-i poată da presupusului erou unele sfaturi. Poezia lui N. Stoian este, în cea mai mare parte, o replică vehementă sau „sfătoasă", el nu afirmă pur și simplu, ci răspunde cuiva, dar nu cu sentimentul celui care vrea să se justifice, ci al celui ce atacă și demască sau, oricum, pune lucrurile la punct... Pe această linie se întîlnesc și accentele cele mai sigure :

Ce mare lucru-i să dai piept cu țelul, / Se miră niscai minți prea înțelepte. / Doar, după geometrie, de tot felul / Sînt liniile : curbe, frînte, drepte. / Din fericire, cite-n carte scrie / Mai știm și noi , — da-n tot ce ne privește / E-o singură-axiomă-n geometrie, / A drumului celui mai drept, firește.

Tînărul poet iubește, deci, drumurile drepte, chiar dacă sînt, sau tocmai pentru că sînt grele. Sensul polemic, deseori satiric, are o pronunțată nuanță maiakovskiană, apartenență proclamată de altfel deschis fie în **Izvoare**, fie în **Uzinele de fericire Vladimir Maiakovski**. Mai puțin atent se dovedește însă în urmărirea drumului drept către realizarea imaginii artistice centrale. Polemizînd aproape permanent, N. Stoian folosește mai ales procedeul pledoariei prin însușirea trepidantă a argumentelor, întrebînd și răspunzînd în același timp. Nesatisfăcut cu un singur argument, chiar dacă, de fapt, acesta ar fi cu totul satisfăcător, poetul, în dorința de a-și copleși interlocutorul, inventează și argumente nesatisfăcătoare, bune doar pentru gesticulația pledoariei, nu și pentru conținutul ei.

Astfel, **Oda vacii** este evident scrisă doar pentru poanta finală :

Dar pe mine un alt gînd mă-ncearcă / Dînd ca un tîlhar să mă sugrume, / Că de-ai fi, ferească sfîntul, bearcă, / N-ar ști nimeni că exist pe lume. —

...deoarece poetul n-ar mai avea drept blazon „coada vacii". Dar, pînă a ajunge aici, argumentarea poetică este precară, silnică, neconvingătoare. Stabilind că blajina vacă este „**roaba noastră**", „**de cînd sugem cea dintîi colastră / Pîn' ne pierdem urma în morminte**", poetul vrea să-și dovedească afirmația, apelînd la țiganii care pot cîștiga „lovele" cu pieptini confecționați din... coarne. Uitînd că mai departe cu cîteva pagini cîntă eroismul constructorilor socialismului, clocotul vieții contemporane, socialismul, poetul introduce astfel, în versuri, proslăvirea unei industrii venind probabil încă din comuna primitivă... Astfel de neglijențe, de loc neglijabile, strică chiar și imaginea generală a unor poezii bune, ca **Fierul dracului**, unde eroul începe prin a pleca din uzină, și a-și lăsa „**brățara mea de aur, meseria, meseria mea**" pentru ca apoi să se refere la o autobiografie tipic rurală (cu influențe prea directe din Esenin). Desigur, există mulți muncitori proveniți din mediul sătesc, dar nu aceasta era tema poeziei respective și amestecul de planuri denaturează, în cazul acesta, linia de dezvoltare a imaginii. Este drept că în poeziile ulterioare volumului această tendință nu s-a mai făcut simțită. Totuși întrucît tendința de a argumenta și deci nevoia de a căuta argumente, persistă, se impune o atenție mărită în această direcție și pe viitor.

Cultivînd claritatea, credem că Niculae Stoian ar trebui să cultive, mai insistent, și logica imaginii, ca în poezia **Cu toate pînzele în vînt**. Exprimarea directă a mesajului, exprimare către care tinde, ar trebui să fie ferită de unele ostentații (versurile ceva mai vechi conțineau și rare dar supărătoare alunecări spre vulgaritate). Participarea nemijlocită la viața clocotitoare a tineretului nostru, talentul, preocupările, perseverența, îl arată ca pe un element nu numai de nădejde, ci în curs de reală afirmare în poezia zilelor noastre. Cadențele lui au vigoarea cîntecelor de brigadieri. Aceasta îl și obligă să depună toate eforturile pentru a surprinde în versurile viitoare viața tumultoasă a celor ce desăvîrșesc construcția socialismului în patria noastră.

Mihu Dragomir

luceafărul
Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director : acad. Mihai BENIUC
COLEGIUL DE REDACȚIE
Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcție); Dan DEȘLIU (membru în Comitetul de direcție); Mihu DRAGOMIR (membru în Comitetul de direcție); V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS ; Titus POPOVICI ; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCĂ (membru în Comitetul de direcție).

CRONICA LITERARĂ de I. D. Bălan

TUDOR VIANU: Studii de literatură universală și comparată

Celui ce se gîndește, în cadrul istoriei culturii romînești, la o personalitate de mare prestigiu, capabilă să ordoneze un material informativ variat și bogat, provenind din cele mai de seamă literaturi antice și moderne, și să-l interpreteze creator din unghiul unei idei estetice fundamentale, cu rezultate teoretice originale dintre cele mai solide, îi vine, fără îndoială, în minte, în primul rînd, numele academicianului Tudor Vianu. Căci într-un răstimp întins, care depășește patru decenii, profesorul Tudor Vianu, și-a deprins cititorii, în majoritatea lor covîrșitoare tineri, să găsească în operele sale idei diriguitoare luminoase, orizont filozofic cuprinzător, sentimente sincere, izvorîte dintr-un autentic umanism. Erudiția acestui literat savant nu e sfidătoare și inabordabilă ca o stîncă rece și lunecoasă ; ea are înăuntru căldura unui sens social adînc și te primește ospitalier ca înălțimile alpine. Frumusețea ei i-o dă marea dăruire, care nu se vrea egoist, numai contemplată, ci te ajută să contempli peisaje literare de aici și de departe, de acum ori de altădată, cu o siguranță și autenticitate, pe care ți-ar refuza-o, uneori, chiar și contactul nemijlocit cu operele respective. In stilul său cuceritor nu te oprești să savurezi cutare floare de imagine, ci piscul înalt al gîndirii, gîndul închegat care leagă într-un tot organic fapte și elemente, aparent, dintre cele mai dispersate în timp și spațiu. Temeinicia cercetărilor academicianului Vianu din articole ca „Antichitatea și Renașterea", „Shakespeare ca poet al Renașterii", „Formarea ideii de literatură universală în prima perioadă", „Mitul prometeic în literatura romînă", „Din istoria unei teme poetice", „Lumea ca teatru", „Cultul frumosului la Gorki", etc. cuprinse în volumul *Studii de literatură universală și comparată*, așează pe baze științifice, pentru prima dată la noi, o metodă de cercetare, care multă vreme s-a bucurat de interpretările cele mai contradictorii. Ideea de bază a întregului volum se circumscrie direct sau indirect în jurul studiului comparat al literaturilor. In acest sens, contribuția acad. Tudor Vianu se face simțită substanțial pe două planuri : unul teoretic și altul al analizei concrete. Cel teoretic este de o importanță considerabilă pentru noi, dat fiind că multă vreme în istoria și critica noastră literară a dăinuit o gravă confuzie privitoare la această metodă de cercetare a operei de artă. Unii au redus-o la sterile și zadarnice exerciții, la un divertisment pueril, care consta în descoperirea unor paralelisme între diverse opere și autori, la analogii formale și la apropierea, grație unor asemănări nesemnificative, între scriitori, care n-aveau, în esență, nimic comun unii cu alții. Ce e mai grav, este faptul, că unii dintre ei, conștient sau nu, au făcut din această metodă un instrument de afirmare a unor idei și concepții cosmopolite, idealiste. Ce altceva poate fi considerată, oare, atitudinea unor atari cercetători de înrudiri literare, care vedeau pînă și în atît de originalele pasteluri ale lui Alecsandri expresia unor influențe ale literaturii franceze ? O lucrare amplă și, în general, documentată, cum este cartea lui N. I. Apostolescu „L'influence des romantiques français sur la poésie roumaine", publicată la Paris în 1909, conținînd numeroase observații judicioase, cînd se referă la cazuri particulare, din pricina unei ideologii estetice cețoase, propune adeseori concluzii generale inacceptabile și eronate.

Spre exemplu, e mai mult decît hazardată afirmația prin care se susține că Mai am un singur dor, poezia aceasta atît de originală, care vine de undeva de departe din doină și cîntec bătrînesc „este o imitație a bucății De l'Election de son sépulcre a lui Ronsard" și fiindcă asta nu era suficient, și a poeziei Epilogue de Paul Bourget. Iar după o „demonstrație" cu totul neconvingătoare conchide autoritar : „Inspirația lui Eminescu nu este deci deloc personală, ea este datoare aproape complet lui Ronsard și lui Paul Bourget".

Mergînd pe această cale greșită în înțelegerea literaturii comparate, unii critici și istorici literari burghezi au afirmat, chiar, că o bună perioadă din istoria literaturii noastre nu este altceva decît imitarea literaturii franceze.

Firește că studii de literatură comparată ce duc la astfel de concluzii ciudate nu merită să fie considerate ca făcînd parte din metoda de cercetare de care vorbeam. La antipodul unei atari metode se plasau autohtoniștii sămănătoriști și gîndiriști, naționaliștii opaci care studiau dezvoltarea literaturii romîne în chip absurd, fără nici o contingență cu alte literaturi. Cum extremele se ating, ambele metode au dus la rezultate false, antiștiințifice. Rămășițele unor atari vederi „estetice", probabil că n-au dispărut cu desăvîrșire din mintea tuturor celor ce studiază istoria diverselor literaturi, de aceea spuneam că, în primul rînd, contribuția teoretică din recenta carte a academicianului Tudor Vianu prezintă o importanță deosebită.

Pornind de la principiul că „nu mai este posibil a studia astăzi istoriile literare naționale în secțiuni verticale, adică separate de celelalte literaturi ale lumii", academicianul Vianu observă că „adeseori, străbătînd cercetările comparatiștilor, nu putem să nu ne împotrivim acelui fel de a prezenta operele literare ca pe o simplă țesătură de influențe streine".

„Premizele teoretice ale comparatiștilor acordă un loc atît de mic influențelor interne, geniului original al scriitorilor și răsfrîngerii împrejurărilor sociale ale locului și ale timpului în care o operă a apărut, încît ne întrebăm cum s-a putut împune în valoarea unor produse spirituale care n-ar fi decît un mozaic de înrîuriri externe ? Principiile comparatismului sînt uneori atît de puțin adîncite, încît în felul lui de a prezenta lucrurile s-ar părea că o operă străină a lucrat asupra unei opere naționale numai pentru că a apărut într-un moment anterior al timpului și că acțiunea uneia asupra alteia n-a fost decît un fruct al întîmplării. Cercetătorii angajați în studiile de literatură comparată par apoi a crede că o operă literară este rolul simplei acțiuni intelectuale a unui model străin și nu al împrejurărilor concrete de viață în care acea operă a apărut și a găsit audiență".

După această pătrunzătoare critică a neajunsurilor prezentate de cercetarea spinoasei probleme a influențelor literare, acad. Vianu, pe baza unor excelente exemple grăitoare, conchide, pe drept cuvînt, că nu trebuie să renunțăm la cercetarea izvoarelor, la studiul influențelor, a circulației temelor și motivelor, fiindcă am neglija astfel o importantă latură a genezei operei de artă. Cu argumente multiple și convingătoare, autorul demonstrează că „o operă nu lucrează întîmplător asupra alteia sau numai din pricină că a apărut mai devreme. Influențele operează numai acolo unde natura terenului social le asimilează și le face rodnice".

Spre deosebire de cercetările vechi care se mulțumeau să constate influențele, acad. Tudor Vianu, — bazat pe cunoașterea filozofiei marxiste — le explică științific, văzînd în ele, după o expresie foarte nimerită, alianțe ideologice". Astfel, Renașterea — în viziunea sa — nu e învierea unui mort ci o astfel de alianță ideologică a popoarelor europene cu antichitatea, într-un moment istoric care o cerea imperios. Niciodată cultura antică — subliniază autorul — n-a fost moartă, ea a trăit tot timpul mai mult sau mai puțin intens. De aceea Renașterea nu înseamnă reînvierea culturii antice ci un mod specific de a recepta. Dacă evului mediu nu i-a oferit de-

cît materiale de studiu, Renașterii — antichitatea i s-a integrat organic. In Renaștere reapare suflu antic răsfrînt însă într-o conștiință originală, proprie acestui moment istoric. Tratînd subiecte antice, de pildă, în tragediile romane, Shakespeare dă răspuns unor probleme care frămîntau epoca lui. De aceea, cel mai adesea, izvorul plutarchian, deși e foarte bine păstrat în prelucrare, suferă totuși schimbări sensibile sub influența spiritului critic modern.

Acest principiu marxist, care vede în influențele literare alianțe ideologice impuse de condiții social-istorice asemănătoare, a condus pretutindeni, în lucrarea de față, munca acad. Vianu în cercetarea raporturilor dintre antichitate și literaturile moderne.

Deși, într-o mare măsură, academicianul Tudor Vianu urmărește problema influențelor pe planul vast al literaturii universale, nu sînt neglijate nici raporturile literaturii romîne cu alte literaturi.

Astfel, urmărind de-a lungul veacurilor, prin multe literaturi naționale, istoria unei teme poetice : Lumea ca teatru, profesorul Tudor Vianu poposește în literatura noastră la Meditație (1838) de Grigore Alexandrescu, observînd că pentru poetul romîn „moartea încheie drama vieții" :

„Viața e o luptă, o dramă variată
Și actu-i cel din urmă în veci
e sîngerat :
Moartea-l încoronează, moartea
neîmpăcată,
Care în a sa cale pe nimeni
n-a uitat".

In schimb, într-un alt moment al istoriei noastre și pentru un alt temperament artistic, Al. Macedonski, în finalul poemei Noapte de ianuarie, **„Comedia vieții... este o comedie romantică, îmbinată din tonuri contrastante, din zîmbete și lacrimi. Poet al încrederii în viață, — observă Tudor Vianu — ca într-o parte atît de întinsă a creației lui, Macedonski nu privește comedia vieții cu amărăciune și sarcasm, ci cu un sentiment resemnat, asemănător cu al unora dintre antici :**

„Căci, firește viața este tot
ciudata comedie
Care-amestecă-împreună și dureri
și bucurie
Punînd lacrimi lîngă zîmbet,
punînd zîmbet lîngă plîns".

Ajungînd cu cercetarea motivului în literatura romînă la Glossa lui Eminescu, profesorul Tudor Vianu, în urma unei minuțioase analize, conchide : „Nu mai întîmpinăm aici acceptarea resemnată a comediei vieții, ca la cei vechi, nici încrederea în buna și dreapta călăuzire a spectacolului, ca la Calderon, ci atitudinea fără iluzii a unui om hrănit din protestul iluminismului și din substanța filozofiei mai noi".

Rezultate interesante pentru cei preocupați de literatura noastră se obțin și atunci cînd se studiază Mitul prometeic în literatura romînă, **descifrîndu-i sensurile și nuanțele noi în poezia unui Panait Cerna, Alexandru Philippide, Victor Eftimiu, arătîndu-se, de pildă, că ceea ce este comun în versurile celor doi din urmă „este problematica revoluționară din cuprinsul lor : o trăsătură care le leagă puternic de epoca în care au fost scrise".**

Cîtă vreme cercetările comparatiste vechi, care nu-și fondau investigația pe principii științifice marxiste, duceau la situarea pe o treaptă inferioară a culturii noastre naționale, studiile de literatură comparată de acad. Tudor Vianu, conduc către stabilirea specificului nostru național, la determinarea originalității literaturii noastre.

Firește, e cu neputință să cuprinzi în spațiul îngust al unei cronici literare toată vastitatea gîndirii uneia dintre cele mai pregnante personalități ale culturii noastre aplicată la o temă atît de interesantă și variată ea însăși.

Lăsăm cititorului dornic de idei și observații inedite plăcerea de a se întîlni nemijlocit cu gîndirea estetică, erudiția și profunda sensibilitate artistică a acad. Tudor Vianu prin parcurgerea volumului Studii de literatură universală și comparată **prin care știința și cultura patriei noastre înregistrează un succes incontestabil.**

O seamă de cuvinte

MIHAI NOVICOV: Povestiri despre Doftana

Sînt cărți care te solicită de la primele rînduri, nu le poți citi fără o dăruire totală, au ecou în inima și conștiința ta. Cartea lui Mihai Novicov, **Povestiri despre Doftana** face parte dintre acestea, se citește cu emoție și pasiune. **Povestirile**, deși produse ale imaginației, cum ne informează autorul, își au izvorul în bogatele amintiri ale luptătorului ilegalist, care astăzi reînvie pentru cititorii mai tineri, crîmpeie din trecutul glorios de luptă al comuniștilor. Scriitorul ne introduce în universitatea comunistă, reconstituind o serie de întîmplări, conturînd portrete de luptători. Problema care-l preocupă pe Mihai Novicov este reliefarea fizionomiei morale a comuniștilor, acei viguroși luptători pentru libertate a căror pildă o urmează astăzi întregul popor. Personalitatea povestitorului este prezentată în permanență pe parcursul cărții. Cititorul ia contact cu lumea Doftanei, prin ochii povestitorului (care este și personajul central, acela care face și legătura între diversele episoade). Monologul acestui povestitor este viu, însuflețit, străbătut de un puternic patos. Un șir de întîmplări, o serie de detalii ale vieții din închisoare, se încheagă în povestiri concise, pline de nerv. Aminteam că scriitorul urmărește sublinierea trăsăturilor avansate ale acestor oameni noi, energia lor revoluționară, fermitatea și curajul.

Viața colectivului comunist nu poate fi stingherită de acțiunile călăilor. In condiții cumplit de grele forța comuniștilor creștea, se consolida. Lupta lor începea „din prima zi" în care erau aduși la Doftana. Pentru fiecare deținut comunist se punea problema dacă el va fi vrednic să devină o părticică a luptei celei vii, titanice, (cum spune povestitorul). In fața conștiinței sale, în fața tovarășilor, comunistul răspundea : voi fi! Și se comporta ca atare. Programul de acțiune al comuniștilor era organizat minuțios și îndeplinit cu o deosebită conștiinciozitate. Acolo se călea în fiecare om sentimentul comuniunii depline cu colectivul de luptători. Se întărea convingerea că el, deținutul comunist Mihai, sau Andrei sau Vasia, trăiește — în primul rînd — pentru alții, pentru tovarășii de luptă, pentru întregul popor muncitor. Comuniștii acționau ca un singur om. Ideea aceasta e demonstrată cu forță de convingere în povestirile acestea. Fie că era vorba de pregătirea unor mari sărbători ale muncitorimii, cum sînt zilele de 1 Mai și 7 Noiembrie, fie că erau alte împrejurări în care trebuia să se protesteze împotriva călăilor, să se ia apărarea tovarășilor bătuți, să se dea ajutoare noilor veniți la Doftana, colectivul luptătorilor își dovedea puterea. Dacă se întîmpla să existe și oameni care voiau să spargă unitatea de acțiune a comuniștilor, colectivul știa să-i înlăture pe aceștia. Povestitorul ne relatează și asemenea cazuri. Chiril din **Frate Vertuta** acordă la început încredere lui Vitaș și grupului său, care încercau tocmai o astfel de acțiune. Chiril se convinge pe parcurs că ar săvîrși o mare greșală, mergînd pe urmele lor.

Un episod izbutit al cărții este și acela în care se relatează prăbușirea Doftanei. Fraza vibrează cu intensitate. Momentul dezgropării lui Ilie Pintilie, ucis sub dărîmături, constituie — după părerea noastră — una dintre cele mai emoționante pagini.

Povestirile sînt scrise la persoana întîi. Autorul are adesea prilejul să introducă succinte pasaje lirice — ele întăresc participarea vie, permanentă a scriitorului la acțiunea cărții. Viața cumplită în temnița Doftana nu putea frînge pe un comunist. O efervescentă viață lăuntrică îl caracteriza pe fiecare. In ultima parte, scriitorul ne transportă în realitatea zilelor noastre, cînd lupta comuniștilor a triumfat. Prin pildele pe care le pune în fața cititorului de azi, cartea aceasta contribuie într-adevăr la educarea comunistă a omului. Ințelegem — o dată mai mult — ca și utemistul Petre Neagu din povestirea **Vinul cel mai dulce** că sarcinile trebuie împlinite fără zăbavă, fără greșeli. In anii amarnici ai reacțiunii burghezo-moșierești, comuniștii n-au pregetat să-și dea viața, cînd a fost cazul, pentru ca linia Partidului să se îndeplinească. Noi, care luptăm azi pentru socialism în condiții cu totul deosebite, nu ne putem manifesta recunoștința față de eroii ilegalității, decît continuîndu-le lupta cu aceeași abnegație.

MIHAI BOTEZ

ION BRAD: Să citim cu voce tare

Ion Brad se numără printre puținii săi confrați de generație care depun eforturi susținute pentru dezvoltarea actualei noastre poezii pentru copii. Cu atît mai demn de semnalat este acest fapt cu cît autorul **Cîntecelor pămîntului natal** dovedește reale însușiri pe acest tărîm. O confirmă și recentul volum intitulat **Să citim cu voce tare**, apărut la Editura Tineretului.

Prețioasa calitate de adevărată poezie pentru copii a volumului rezidă îndeosebi în satisfacerea a două exigențe de bază ale genului : natura specifică a universului tematic și modalitatea aparte a transpunerii acestor teme în versuri.

Animat de ideea că versurile sale trebuie să slujească nemijlocit unor scopuri educative, poetul își propune să abordeze unele dintre temele într-adevăr proprii preocupărilor micilor săi cititori. Rînd pe rînd, frumusețile patriei (**Lilioară.... Tatăl și fiul**), trecutul de luptă al poporului (**Prunii Doftanei. La moartea lui Gheorghe Doja, Horia, Cloșca și Crișan**), realitățile legate direct de școală și familie (**Intoarcere, Cravata roșie, Pionierul, Aș vrea, Ochii mamei, Prietenia** etc.) lupta pentru pace (**Pacea**) și altele, solicită atenția autorului acestui volum.

Ion Brad scrie o poezie izvorîtă din observarea directă a realităților înconjurătoare. De aici și tonul simplu, refractar oricărei contrafaceri, cuceritor prin familiarismul său, al multora din bucățile volumului, ce amintesc de tonul specific al poemelor lui Arghezi despre și pentru Mitzura și Baruțiu : „**Merge, dragul tatei, merge ? / Palma aspră fruntea-mi șterge... / Eu cioplesc și tai mereu... / — Nu-i ușor, copilul meu, / Chiar și-n harta-jucărie / Chipul țării cînd se-nscrie !**" etc. (**Tatăl și fiul**). De altminteri, este interesant de observat că, în general, poetul este în permanență preocupat de necesitatea de a găsi cele mai potrivite mijloace de expresie, care să stîrnească interesul cititorului aflat la o vîrstă dificilă și să-l satisfacă din punct de vedere estetic. In acest sens, alături de tonul familiar, impregnat de forme de expresie proprii limbajului oral, Ion Brad utilizează adesea, în chip creator, fie tradițiile versificației din balada populară, fie pe acelea ale liricii noastre clasice de inspirație patriotică. In primul caz, versul capătă o remarcabilă fluiditate ce se însoțește cu unele trăsături ritmice aproape cantabile : „**Dragă mi-i această țară, / Lerui ler și lilioară, / Bună ca o primăvară, / Lerui ler și lilioară, / Cu pîraele fugind / Peste șesuri — cerbi de-argint, / Cu moșnegi de munți cărunți, / Broboditi cu nori pe frunți**" etc. (**Lilioară**). In al doilea caz, poetul imprimă stihurilor sale o anume cadență gravă, de odă : „**Dați drumul porumbeilor să zboare, / Și cîntecelor toate, cu avînt, / Spre cerul înflorit de sărbătoare, / Cu steagurile fîlfîind în vînt. / Aduceți flori aprinse din grădină / Să zboare ca o ploaie de scîntei / Pe țara potopită de lumină, / In zi de august, douăzeci și trei". (In zi de august).**

Atunci cînd tonul acesta avîntat lipsește în cîteva din piesele volumului, prozaismele nu întîrzie să-și facă loc. Așa se întîmplă în **Inscripție, Steaua deasupra minelor**, unde întîlnim versuri lipsite de emoție poetică.

O mențiune aparte se cere să fie făcută referitor la amplul poem meditativ **Cîntecul mîinilor**, o izbutită încercare a poetului de a introduce elemente ale poeziei de reflecție filozofică în lirica destinată copiilor.

In concluzie, se poate deci afirma că volumul **Să citim cu voce tare** constituie o contribuție de preț la îmbogățirea valorilor poeziei noastre actuale dedicată celor mici.

N. CIOBANU

HORIA LIMAN: Timpurile și anotimpurile Bucureștiului

Capitala țării noastre, văzută într-o amplă perspectivă istorică, de la origini și pînă astăzi — este tema reportajului Timpurile și anotimpurile Bucureștiului *de Horia Liman. O scurtă mențiune din partea autorului oferă sugestii pentru prezentarea tipului de compoziție a reportajului, deoarece „conceput ca un imn închinat patriei noastre, un imn de mare amploare, volumul apare doar ca un preludiu... este o parte dintr-o carte mai mare, care urmează să apară mai tîrziu".*

Evocarea orașului nostru a constituit o veche și pasionantă preocupare care a întrunit personalități marcante din istoria literaturii noastre, de la Nicolae Filimon, la I. L. Caragiale și pînă la Ion Pas, Ion Marin Sadoveanu și alții. Documentația apreciabilă — își află în cazul de față o formulă literară interesantă care reușește să scoată puternic în relief semnificațiile majore ale istoriei marelui oraș socialist — Bucureștii zilelor noastre.

Călătoria pe meleagurile bucureștene este imaginată de către reporter ca o excursie istorică menită să descopere sistematic aspecte importante ale vieții sociale și politice, culturale și artistice a orașului. Dar ordinea cronologică este doar aparentă pentru că principalele cicluri mari ale volumului — Uvertură *și* Fluviile orașului *— folosesc documentele și evenimentele istorice în scopul comparației cu faptele contemporane. Imprejurările cruciale ale revoluției de la 1848 ca și altele oglindind lupta maselor populare pentru libertate și dreptate socială sînt evocate asociativ cu fapte ale prezentului, într-o succesiune de capitole de o tonalitate lirică remarcabilă. „Anotimpurile" orașului,* Nașterea Copilăria Adolescența, Tinerețea, *se dovedesc a fi deosebit de sugestiv prezentate pentru a exprima ideea continuității luptei maselor muncitoare bucureștene.* Fluviile orașului *este un ciclu care evocă cu un puternic dramatism această temă fundamentală a cărții lui Horia Liman.*

Meritul scriitorului este de a fi realizat o imagine literară sintetică de mare concentrare a unor capitole vaste din istoria zbuciumată a Bucureștilor. Faptele trecutului și ale prezentului se asociază aproape în permanență. Relatarea vizitei la Complexul C.F.R. Grivița Roșie din anii aceștia se desfășoară printr-o alternare de planuri menită să inducă cititorului momente hotărîtoare din istoria luptelor muncitorimii bucureștene, din 1933 și pînă azi. De aici, din mijlocul luptătorilor ceferiști s-au ridicat grupurile gărzilor patriotice care, în colaborare cu armata romînă, la 23 August 1944, au luptat pentru eliberarea Capitalei de sub jugul fascist.

Evenimentul eliberării este astfel evocat în Hotarul — unul dintre cele mai bune capitole din cartea lui Horia Liman.

Diversitatea informației, culoarea și fluența povestirii deschid cititorului un drum original către cunoașterea trecutului Capitalei. Reportajul reunește documentul vechi cu observația atentă a actualității, cîntece și zicale bătrîne pomenite în cronici cu cele mai recente declarații ale locuitorilor orașului sau ale oaspeților din străinătate. La confluența dintre istorie și contemporaneitate Horia Liman întreprinde în paginile recentului volum apărut, o călătorie inspirată de cele mai valoroase tradiții ale școlii reportajului romînesc.

MIRON DRAGU

Nicolae Țic

ELENA

Desen de V. SAVONEA

În ziua de 7 iulie 1946, la orele douăsprezece, trebuia să mă prezint cu Elena la ofițerul stării civile. O întîmplare cu totul nepreväzută ne-a abătut din drumul spre T. Iar o altă întîmplare ne-a adus nenorocirea. Elena a murit în acea zi. Au trecut de atunci paisprezece ani, dar eu cu nimeni, nici cu prietenii cei mai buni, n-am vorbit de Elena. Poate că o să vi se pară ciudat, dar nu pot, mi-e cu neputință să discut despre oamenii dragi pe care i-am pierdut. Din cînd în cînd, cîte un prieten mă întreabă — lui i se pare foarte firesc să o facă: Te mai gîndești la ea? Cîți ani ar avea Elena azi? Era mai mică, sau mai mare decît tine? Tresar, nu răspund, mă uit în gol, schimb vorba sau plec imediat. Iar prietenul nu știe ce să creadă. Și în cele din urmă crede că eu niciodată nu m-am împăcat bine cu Elena și de aceea nu-mi face plăcere să aud vorbindu-se de ea. Asta, fiindcă despre toate prietenii trebuie să creadă ceva.

Noaptea de șase spre șapte iulie am petrecut-o în halta S., dormind cu rîndul pe o laviță care scîrțiia îngrozitor. Era cald, enervant de cald, parcă ne topeam noi și tot ce era în jurul nostru. Așa o noapte chinuită, cu zăpușeală, cu temeri și cu oasele frînte de laviță — n-am mai avut. Am fi putut să dormim afară în cîmp, pe iarba arsă de secetă, dar se pusese oarecare preț pe capul nostru — iar noi doream să ne căsătorim chiar în acea zi și să trăim ani mulți și fericiți. Omul de la haltă, pe care nu-l mai văzusem în viața noastră, ne promise ca pe copiii lui și ne oferise de adăpost singura odaiță pe care o avea și-o împărțea cu nevasta și cu cei trei copii. A trebuit să depunem eforturi ca să-l convingem că ne putem odihni și pe lavița aceea din fața casei de bilete. El a încuiat toate ușile, a stins lumina și a stat de pază; pînă dimineața s-a învîrtit pe lîngă haltă cu un topor în mînă. Cu vreun ceas înainte de sosirea noastră trecuseră pe la haltă doi maniști cu ciomege, doi bătăuși vestiți prin părțile acelea și strigaseră la bietul om și-i dăduseră palme. „Unde-s aia, doi, că spre haltă au luat-o! Unde-s, că dacă nu spui, te omorîm!" Acum, omul de la haltă se temea pentru noi și era gata să ne apere cu prețul vieții. Era un om ca la vreo cincizeci de ani, mic de statură, ghemuit în el, tăcut și cuviincios. Nu l-am mai văzut de-atunci. Îndată ce s-au ivit zorile au mai venit niște femei la haltă, apoi doi tineri căsătoriți, frumos îmbrăcați dar triști și flămînzi. Tinerii se duceau la oraș ca să se pozeze. Două ceasuri s-au plimbat prin fața hălții, ținîndu-se de degete. Cred că în două ceasuri nu și-au spus nici un cuvînt. Elena a dormit pe laviță pînă la șapte. Era atît de obosită încît a trebuit s-o ajut ca să se ridice. Dar după ce s-a ridicat și s-a uitat la mine și la cei din jur a izbucnit într-un rîs senin, molipsitor. Bănuiam că, trezindu-se din somn, va avea o reacție neprevăzută. Mă gîndisem la multe reacții posibile, numai la asta nu — că va rîde. De cînd o cunoșteam, eram uluit de prospețimea și naturaleța reacțiilor ei. Încercam să-i ghicesc reacțiile în diverse împrejurări, nu izbuteam — și într-un fel, asta mă bucura. Pe lîngă Elena arătam și eu altfel, mă înveseleam sincer și oricine se înveselea, ascultînd-o. Într-o zi ca asta, ziua căsătoriei noastre, nu ne doream și nici nu aveam voie să fim triști, de aceea am uitat de zăpușeală și de oasele frînte și am început să facem planuri. Ședeam pe bancă, în fața hăltii; eu trăgeam linii cu un băț pe nisip, încercînd să schițez interiorul viitorului nostru apartament, care se reducea, de fapt, la o cămăruță de doi pe trei, un duș, o chicinetă... De cinci zile discutam despre felul în care ne vom aranja apartamentul și nu era chip să cădem de acord. Nu găseam loc pentru divanul studio (pe care, deocamdată, nici nu-l aveam). Dacă-l fixam în colțul din dreapta, nu mai puteam deschide ușa, să intrăm în cameră. Dacă îl fixam în stînga, trebuia să sărim peste el ca să ajungem la duș. Dar masa, scaunele, dulapul, unde naiba să le mai așezi pe toate? E adevărat că n-aveam nici de unele... dar trăgeam nădejde să facem rost, toți prietenii se oferiseră să ne ajute.

Trenul nostru, un personal, trebuia să se arate pe la opt și zece minute; la opt ne-am scos bilete, cu ultimii bani; pe la opt și cinci a sosit la haltă o căruță, în care se aflau unul peste altul, șapte oameni bolnavi, umflați, cu fețele vinete. Pe lîngă ei, alți vreo cinci care îi aveau în grijă. Și pe loc s-a stîrnit zarvă, chiar și cei doi tineri căsătoriți, triști și flămînzi, au început să se agite. Însoțitorii bolnavilor parlamentau cu omul de la haltă, ca acesta să rețină trenul măcar cinci minute, că altfel nu-i chip să-i urce pe toți bolnavii. Bietul om, după cum se părea, obișnuit de mic să-și ajute semenii, de data asta se vedea neputincios. N-are nici un drept să rețină trenul; și chiar de s-ar așeza el pe linie, trenul tot ar porni la ora fixată. Pe Elena n-o interesa povestea cu trenul, ea voia să știe ce-i cu bolnavii — și-a aflat îndată. Satele din jur, ca și țara întreagă, erau bîntuite de secetă, săracii isprăviseră de mult puținele provizii și-acuma se hrăneau cu zeamă de ierburi și zeamă de coji de copaci... Și iată că se ivise un negustor, nimeni nu știa cine-i și de unde, care mina spre sate căruțe cu făină și mălai; făină amestecată cu nisip și rumeguș; făină mucegăită — dar era făină. În schimbul făinii, oamenii dădeau tot ce aveau pe lîngă casă, dădeau și hainele de pe ei. În Strehaia se îmbolnăviseră treizeci. În Șaru — cinci. Negustorul, cu căruțele după el, a apucase spre Muncelu. După ce-a ascultat povestea pînă la capăt, Elena s-a interesat pe unde-i Muncelu și în cît timp se poate ajunge acolo. Șapte kilometri, un ceas și jumătate, peste deal, prin pădure. Ca nu cumva eu să ezit, să mă opun, Elena a rupt pe loc biletele de tren. „Acuma, mi-a zis ea, tot nu mai putem merge cu personalul. Dăm o fugă pînă la Muncelu. Facem noi rost de bani și plecăm cu personalul de cinci..." Mi-a părut tare rău de bilete. Nu era cazul să le rupă, erau valabile și pentru a doua și a treia zi. Dar după cum am spus, Elena avea reacții neașteptate. Cu două, sau trei minute înainte de sosirea trenului, am luat-o spre Muncelu, peste cîmp, peste hîrtoape, răsuflînd greu, ținîndu-ne de mînă ca să ne fie mai ușor. Elena voia să știe dacă îmi părea rău că ne-am abătut din drumul nostru. I-am spus că nu — și eram sincer, nu-mi părea rău. De îndată ce-am aflat că undeva, pe-aproape, se petrec nedreptăți, trebuia să venim în ajutorul oamenilor. Eram tineri, încrezători, dorind să facem viața mai frumoasă și nu admiteam să dăm înapoi în fața greutăților, a primejdiei chiar. O cît de mică ezitare ne-ar fi urmărit multă vreme și ne-ar fi mîhnit zilele. Dar de biletele de tren îmi părea rău. După ce-am mers vreo doi kilometri am întrebat-o pe Elena cu naivitate:

— Ce zici, oare mai ajungem noi la douăsprezece?

— Astăzi nu, în nici un caz, amînăm pe mîine.

— Îi greu cu amînările, să știi că o s-avem neplăceri.

— O să ne căsătorim, legal, mai tîrziu, dacă ăia fac mofturi.

Porniserăm la drum cu o țintă precisă, acolo, în Muncelu, eram nevoie de noi, așa că trebuia să uităm de micile noastre neplăceri. Am zis și eu că o să ne căsătorim cînd s-o putea, dar în sinea mea eram ușor dezamăgit, fiindcă eu mă gîndisem mult la ziua asta și ea rămînea pentru mine ziua căsătoriei cu Elena.

Scrisesem prietenilor să ne aștepte la primărie la douăsprezece fix. Mă închipuiam întrînd în biroul ofițerului stării civile cu Elena de mînă. Bună ziua, bună ziua, noi sîntem, am venit... Omul acela elegant, în costum negru, se uită la noi nedumerit și apoi izbucnește în rîs, ori strîmbă din nas. „Voi nu vedeți cum arătați? voia să spună rîsul, ori strîmbătura lui. În halul ăsta veniți?" Am fi arătat destul de prost, nimic de zis, cu hainele peticite, năclăite de praf. Eu alte haine nu mai aveam, degeaba aș fi dat o fugă pînă acasă de la gară, degeaba. Elena mai avea o rochie groasă, de iarnă, dar acum eram în iulie. Așa că la zîmbetul ironic al ofițerului stării civile, am fi ridicat amîndoi din umeri: „arătăm după cum vedeți, alte haine nu mai avem. Deocamdată, dumneavoastră faceți-vă datoria, spuneți ce trebuie spus în asemenea împrejurări și pe urmă o să ne descurcăm noi!" Dar uite că acuma alergăm spre Muncelu, fiindcă tot spre Muncelu alerga și negustorul cu făina mucegăită. De conflicte, de bătaie nu-mi era teamă, nu mergeam în codru, în orice sat aveam de partea noastră pe toți săracii. Și erau la săraci în satele astea de-ți venea să plîngi. Trecuseră cinci luni de cînd, tînăr agitator comunist, cutreieram satele din plasa T și în sinea mea eram oarecum necăjit că nu mi se întîmplase nici odată ceva deosebit — să fiu atacat de bandiți, ori la vreo întrunire să strige unul la mine și să încerce să mă ia de guler... Încă naiv, socoteam că în asemenea situații dificile aș putea dovedi, la limită, curajul, priceperea și devotamentul meu față de cauză. Îmi spuneam: vor trece anii, se vor schimba oamenii și țara, socialismul va triumfa. Dar ce voi avea eu de povestit celor mai tineri — și tîrziu, nepoților, despre munca mea în această perioadă grea? Că am fost prin sate și am lămurit oameni. Dar o întîmplare mai aparte... fiindcă întîmplările luminează totul, dau măsura exactă a situației... Alți agitatori, prieteni de-ai mei, pe care îi invidiam, aveau ce povesti în privința asta. O singură dată am dat piept cu dușmanul, dar înfruntarea a fost de scurtă durată și nu mă privea direct. Asta s-a petrecut în Strehaia, prin aprilie, spre sfîrșitul lui aprilie, mai exact. Am nimerit în Strehaia într-o duminică dimineață, pe la zece, tocmai cînd oamenii ieșeau de la biserică. Treaba mea era să le vorbesc țăranilor despre ziua de întîi mai și să-i chem la manifestația care urmă să aibe loc în T., reședința plasei. Aflînd că a venit un tovarăș de la plasă, oamenii s-au strîns în curtea școlii, în jumătate de ceas s-au strîns două sute și ceva. Eram gata să-mi încep cuvîntarea cînd o bătrînică, femeie cumsecade, temătoare și pentru ea și pentru alții, m-a tras ușurel de haină și apoi mi-a șoptit:

— Ai grijă, că ești tînăr și frumos — și vezi cum îi lumea!

— Văd... da' ce este? am supărat pe careva?

— Pe fata aceea de a venit ieri au bătut-o.

— Care fată? am tresărit.

— Și-acuma zic că-i hoață, de-aia au bătut-o.

— Și unde-i fata?

— La primărie, închisă la primărie.

Cred că a fost cea mai izbutită adunare pe care am ținut-o eu în acei ani. Un ceas am vorbit și oamenii au stat să mă asculte fără să clipească, apoi mulți dintre ei au luat cuvîntul și-au întărît cele spuse de mine. Țin minte că toți vorbitorii, și bărbați și femei, îndată ce urcau la tribuna improvizată ridicau mîna stîngă, cu pumnul strîns: Noroc bun, tovarăși! Așa începeau cuvîntările noastre pe-atunci. Oamenii nu se risipeau, parcă ar fi vrut să ne întreținem ceasuri în șir: I-am întrebat: „Oameni buni, tovarăși, e adevărat că o tovarășă de-a noastră de la plasă, care-a venit ieri aici, a fost bătută și-acuma îi închisă la primărie?" Așa-i! a spus careva. Este, a strigat un altul. După care s-a lăsat o liniște grea, și eu am priceput din sutele de priviri, că mai toți se rușinează de acea tovarășă. O clipă m-am rușinat și eu: acea tovarășă a furat, a compromis organizația... Dar văzînd că mulți dintre țărani vor să plece, mi-am revenit brusc și-am strigat să se facă liniște. Lucrurile se cereau limpezite pe loc. Dacă acea fată e de la plasă și într-adevăr a furat, atunci își va primi pedeapsa cuvenită, partidul nu iartă asemenea purtări, toți să fie siguri de asta... Iar dacă nu, atunci primarul și cei care au bătut-o, vor trebui să răspundă. Le-am spus oamenilor:

— Vă chem pe toți să judecați situația.

— A furat, tovarășe, a îndrăznit un băietan.

— Ai prins-o dumneata? E sigur?

— Adică, a vrut să fure o rochie...

— N-a vrut nimic, a intervenit un alt băietan, da'știa de-aici au pus ochii pe ea. Ca să dea explicații, ca să-l audă toți, băietanul a urcat la tribună. — Noroc bun, tovarăși! Așa a fost, că tovarășa s-a dus la primărie și primarul a trimis-o la Costea Orban, că acolo poate să doarmă și să mănînce, și-apoi peste un ceas a venit Orban la primărie, zicînd că fata a furat o rochie de-a nevesti-si. Da' fata-i domnișoară, ea are fustă strîmtă, nu poartă rochii de-ale Orbănesii...

— Și dac-a vrut s-o vîndă? l-a întrerupt un bărbat uscățiv.

— De unde știi? s-au auzit glasuri.

Uscățivul a urcat la tribună:

— Eu așa am auzit.

— Aici nu merge cu auzitele.

— Așa zic și eu, că nu merge.

— Atunci, dă-te jos!

Oamenii, toți, au prins interes de discuție și fiindcă-i chemasem de judecători, s-au îndreptat tăcuți, gînditori, spre primărie. Păream în rînd cu ei, și nu-mi era teamă de nimeni și de nimic, simțeam că ei, cinstiți, învățați cu greul, știind să cîntărească lucrurile, vor afla adevărul și vor face dreptate. Îmi chinuiam mintea să ghicesc care o fi agitatoarea de la plasă, care a nimerit aici, dar nu ajungeam la rezultat, fiindcă eu plecasem de mai multe zile de la plasă și nici nu aveam o evidență exactă a agitatorilor. Oamenii toți s-au oprit în fața primăriei și careva a strigat: Să vină primarele! Atunci s-a arătat un bărbat de vreo cincizeci de ani, vesel și isteț, cu cureaua lată căzută pe burtă și pălăria de paie pe-o ureche. Eu am crezut că e mai bine să nu mă amestec în discuție de la început. Cel care strigase să vină primarele era hotărît să ducă treaba pînă la capăt:

— Primarule, unde-i fata aceea?

— Care fată, mă? Și de unde știi tu că era fată?

— Primarule... aia de-ați bătut-o.

— Care, mă? Că eu nu bat, eu fac altceva...

— Aia de-ai trimis-o la Costea.

— Hoața! s-a înnegurat primarele. Vine poliția s-o ia!

— A furat ea, primarule?

— Da' ce vă băgați voi?

Cîteva clipe nu l-am mai văzut pe primar, se pierduse printre oamenii care, înghesuiți, cot la cot, pătrundeau în curtea primăriei. Au intrat toți, tîrîndu-l pe primar după ei, hotărîți să facă dreptate, că ei îl știau pe primar și pricepeau ce s-a întîmplat. Primarul n-a vrut să dea cheile și atunci oamenii au forțat ușa. Și astfel, am văzut-o pentru a treia oară în viața mea pe Elena. De două ori o întîlnisem la plasă, la ședințele de instructaj. Dar nu mai semăna cu cea pe care o știam. Ședea ghemuită într-un colț al camerei, pe dușumea, cu mîinile legate la spate. Fața toată îi era plină de sînge, se închegase sîngele pe obrazul ei frumos, se făcuse pojghiță. Lîngă ea era aruncată o rochie de mătasă, cu multe încrețituri, rochie pentru o femeie grasă și înaltă. Rochia nevestei lui Costea. Am auzit-o ca prin vis pe Elena cerînd apă. S-a grăbit o femeie să-i aducă. Primarul amenința că o să cheme poliția. Nimeni nu s-a clintit, nu s-a speriat, auzind de poliție. Oamenii au dezlegat-o pe Elena și cu aceeași funie i-au legat primarului mîinile. Apoi, patru dintre bărbații mai în vîrstă s-au așezat la o masă, cu hîrtie și creioane în față și au poftit-o pe Elena să le spună cum a fost. După ce-au ascultat povestea ei pînă la capăt și-au pus întrebări, unul dintre judecători, care se simțea mai autoritar, s-a adresat femeilor: „Dați-i care ce-aveți și ce puteți, tovarășei, să se-mbrace, că așa nu poate pleca de-aici". N-a trecut nici un sfert de ceas, și-au adus femeile de toate, și haine pentru Elena, că ale ei erau rupte și pline de sînge, au adus și de mîncare... Iar peste vreo jumătate de ceas am pornit spre gară. Tot timpul drumului ea n-a scos o vorbă. După ce ne-am urcat în tren, mi-a cerut o oglindă. S-a privit îndelung și-a izbucnit în rîs: „Doamne, cum arăt cu năframa asta!" O țin minte de parcă ar fi aici, icoană în fața mea: cu năframă, cu cămașă albă înflorată, cu rochie lungă și largă și desculță... Femeile acelea nu-i dăduseră și sandale. Că n-aveau nici pentru ele. Două săptămîni după asta n-am mai văzut-o. Într-o zi, ne-am întîlnit la sediul comitetului de plasă și ea mi-a propus să mergem împreună pe teren. Și de-atunci nu ne-am mai despărțit. Curînd, am hotărît să ne căsătorim și-am fixat ziua nunții pentru 7 iulie... Mergeam pe drumuri de țară și după mulți kilometri ne îngăduiam o clipă de odihnă, ca să facem planuri: cum va fi la nunta noastră și cum ne vom mobila camera. Nici eu, nici ea, nu avuseserăm o cameră pînă atunci, trăiserăm pe lîngă alții, îngăduiți: Elena era orfană de la șapte ani, eu aveam părinți, dar ei erau cu mult mai săraci decît mine, care mă puteam mîndri cu un rînd de haine... Seara, după cină cum se nimerea, cu multă seriozitate, cu convingerea că așa trebuie să facem, țineam un fel de ședințe în doi, ne spuneam părerea cinstit, unul despre celălalt, despre cum muncisem în acea zi. Nu exagerez, țineam astfel de ședințe — și nu numai noi țineam — și nu găseam nimic caraghios în asta. Și dacă cineva o să ia în rîs această mărturisire a mea, eu nu mă supăr, dar spun că acela n-a încercat niciodată entuziasmul nostru, mîndria și răspunderea de agitatori comuniști.

Așa au trecut lunile, din aprilie pînă în iulie — și în acea zi de șapte iulie ar fi trebuit să mă prezint cu Elena la ofițerul stării civile. De ce ne-am întors din drumul nostru? Fiindcă așa trebuia, să ne-ntoarcem, era datoria noastră, dacă nu am fi făcut-o, multă vreme n-am fi îndrăznit să ne uităm unul la celălalt. Am ajuns în Muncelu mai repede decît ne așteptam, pe la nouă și un sfert intram în sat. Satul părea pustiu, bătea soarele în acoperișuri și în geamurile prăfuite; ulița era numai pulbere, se îngropau pantofii în pulbere; cîinii se lungiseră pe lîngă porți la umbră. Ziua aceea avea să le-ntrecă pe toate în zăpușeală. Învățată cu de toate, cu cele rele mai mult, Elena îndura și greul și căldura, nu se plîngea, dar acuma parcă se speriase, mereu se uita la cer și îmi șoptea: Nici un nor! și nu mai pot. Oare ce-o să fie? Am privit și eu cerul și o clipă m-a cuprins neliniștea. Cerul era sus, sus de tot, ca niciodată — și mi se părea că cerul e un clopot de sticlă subțire, care tot se înalță și se subție pînă cînd va plezni. Și atunci? Ajunși în mijlocul satului am ciocănit la o ușă, dar nu ne-a răspuns nimeni; am ciocănit la alta, și tot așa. După cîteva minute am auzit strigăte de copii. Și am văzut, departe pe uliță, cîțiva copii care alergau nebunește. Apoi au ieșit alți copii de prin curți și-au alergat și ei. Am fugit și noi, ne-am luat după copii și de la ei am aflat că în sat îi mare bucurie, a venit unul cu făină, cumpără care cît poate și o să aibe oamenii ce mînca. După cîteva minute eram în fața primăriei. Numai femei și copii. Cred că toate femeile din sat se adunaseră acolo. Unele aveau saci, altele oale de pămînt, altele n-aveau nimic și se văitau că bărbații lor nu-s acasă și n-au bani. Toate se înghesuiau în jurul celor trei căruțe încărcate cu saci și tremurau de teamă că se termină făina pînă le vine rîndul. Negustorul, un bărbat subțire, cu înfățișare comună, le făcea semn cu mîna, parcă le binecuvînta pe toate, și le asigura că e făină deajuns, mai are alte trei căruțe care sînt pe drum. Primarul se stropșea în dreapta și-n stînga, cerînd să se facă liniște. Am strigat și eu să se facă liniște și înaintînd cu greu printre atîtea femei, m-am oprit în fața primarului. „Vreau să știu, i-am spus, dacă domnul cu făina are autorizație de desfacere a mărfii!" Drept răspuns, primarul s-a uitat urît la mine, atît de urît încît mi-am zis că o să sară la bătaie. După o clipă însă, m-a întrebat:

— Ai vreun drept să controlezi? Cine ești?

— Vreau să știu dacă are autorizație de făină.

— Ce autorizație îți mai trebuie, cînd ăștia mor de foame? Fără să prind eu de veste, Elena s-a urcat într-o căruță; negustorul striga la ea să se dea jos, iar ea striga la femei s-o asculte. „Cereți să vă arate făina, e făină stricată, are nisip și rumeguș!" Cînd negustorul a ridicat palma să dea în Elena, m-am repezit la el. Simțind că are de-afface cu unul mai tare decît el, omul mi s-a lăsat cuminte în brațe. I-am dat drumul. Atunci a sărit primarul, și el cu palma — dar după ce l-am strîns o dată și pe el, s-a potolit. „N-aveți voie să desfaceți făină stricată și cu nisip, am strigat, că se-mbolnăvesc oamenii! În Strehaia s-au îmbolnăvit treizeci, în Șaru cinci"... Dar femeile nu m-au lăsat să termin — le-nräise foamea! Am uitat de mine și-am sărit s-o apăr pe Elena. Dar spre mirarea mea, în Elena n-au dat, or fi văzut-o slabă și bună și li s-o fi făcut milă. Iar ea continua să ceară ascultare: „Nu vă dorim rău, nu vă dorim..." și dintr-o dată s-a făcut liniște. S-au strîns toate în jurul Elenei, și una a zis cu glas straniu:

— Noi n-avem ce minca.

— Dar asta-i făină stricată!

— Să fie cu balegă în ea!

— O să primiți făină...

— Cînd? Că noi răbdăm, da' avem copii!

Atunci am intervenit eu și le-am spus că în alte sate, în Cobia și în Sturzu, sosise făina de două zile; toate satele o să primească, pe rînd; făină de grîu și de mălai, din Uniunea Sovietică. Cînd am spus de unde-i făina, m-am pomenit cu un pumn după ceafă. Și iar s-a pornit zarva, parte din femei strigau la primarul care mă lovise, parte la mine, că de ce mă amestec. Negustorul a început să împartă făina; împărțea făină și aduna bani și haine. De mine și de Elena nimeni nu mai asculta. Îndată ce primeau făina, femeile alergau acasă cu copiii după ele. Pentru prima dată, în vara aceea, se aprindeau focurile prin case. Fumul ieșea pe hornurile înguste și se înălța sub cerul dușmănos. Mirosea a cîrpe arse și a gunoaie arse. Femeile n-aveau lemne de foc și ardeau cîrpe și gunoaie și bălegar uscat. Cu femeile nu reușeam nici cum să ne-nțelegem și-atunci am rugat copiii să-și cheme tații de pe cîmp, dar copiii nu voiau, bănuind că tații n-o să-l lase pe negustor să mai vîndă făină. Neavînd încotro, am pornit-o cu Elena spre cîmp, am zburat pînă am dat de oameni. S-au strîns vreo zece în jurul nostru și ne-au ascultat în tăcere. N-au zis nimic și-au vrut să-și vadă de lucru, mai departe. Nu i-am lăsat. Unul m-a întrebat:

— Ce doriți dumneavoastră?

— Numai bine, să vă fie bine.

— Am vrea și noi, da' uite că ni-e foame.

— O să primiți făină, asta-i mucegăită.

— Da avem copii... Și copiii ce știu ei? Noi am trimes delegat la plasă, dar dacă nu ne-aprobă făina? Noi avem copii...

Cred că de o sută de ori ne-au întrebat oamenii ce dorim și tot așa le-am spus, că le dorim binele. Cu greu i-am urnit de pe cîmp. Cînd am ajuns la primărie, negustorul vînduse făina din două căruțe. N-a vrut să stea de vorbă cu oamenii, a zis că dacă nu le place, să cumpere făină de la alții. Atît și nimic mai mult. Oamenii au tras un sac din căruță, l-au desfăcut, și cînd au priceput cum îi cu făina aceea, am văzut cum li se-ngroașă de mînie vinele de la gît. I-au smuls negustorului toți banii și toate hainele, iar făina care mai rămăsese au împrăștiat-o în uliță. Primarul și-a făcut cruce și-a fugit. După aceea oamenii s-au risipit repede pe la casele lor. Sulurile de fum s-au subțiat, tot s-au subțiat pînă au dispărut. Și-am înțeles că toate focurile din sat s-au stins. Mie și Elenei nu ne mai rămînea decît să facem cale întoarsă la haltă. Îmi părea bine că scăpaserăm de boală atîția oameni. Dar de biletele de tren pe care Elena le rupsese, îmi părea rău. Am fi putut să mai prindem vreun tren pînă la amiază. Dar așa... Ne-am plimbat pe ulițele satului, așteptînd ca vreun om să ne cheme la el acasă. Nu ca să ne dea de mîncare, ci ca să povestim. Nu ne-a chemat nimeni. Pe la zece și jumătate am văzut alergînd pe uliță un bărbat între două vîrste, îmbrăcat de sărbătoare, cu hainele colbăite. Cînd s-a apropiat de noi, ne-a strigat: avem făină! Mîine ne ducem la gară s-o ridicăm! Și omul, fluturînd o hîrtie, a trecut mai departe în fugă. Și tot așa a strigat unor copii care ieșiseră la porți. Am încercat, în acea zi, o bucurie fără seamăn. În sat s-a răspîndit vestea că oamenii sovietici ne-au trimis grîu. Comuniștii îi ajută pe nevoiași. Mîine dimineață toți să meargă la gară, că sosesc vagoanele. Și-am auzit atunci femei și bătrîni și copii strigînd cu lacrimi în ochi: Trăiască Partidul Comunist. Oamenii aceia, într-adevăr, știau de ce strigă să trăiască partidul. Elena mi-a spus: „Vino să intrăm într-o casă, în oricare, și să cerem voie să ne odihnim un ceas. O să ne primească!" Am intrat într-o casă, la întîmplare, și-am fost bine primiți și nu știu de unde gazdele au scos o bucățică de slănină. Dar fără pîine. „Rămîneți la noi și mîine o să vă dăm și pîine". Pe la amiază zăpușeala ajunsese de nesuportat. O țineam pe Elena de mînă și fără îndoială că ne gîndeam amîndoi la același lucru: acuma, la cra asta ar fi trebuit să fim căsătoriți... După o vreme s-a întîmplat ceva care m-a cutremurat. Elena a ieșit pe prispă și s-a uitat la cer. Și după ce a privit îndelung cerul, mi-a spus cu disperare: Nu-i nici un nor! Și am înțeles că, de fapt, ea îmi cere să o scap de o primejdie. O speria cerul gata să plesnească. N-am îndrăznit să spun nimic. Și ea a repetat: Nu-i nici un nor! De ce nu s-a revărsat atunci o ploaie darnică peste pămînt, să însenineze fruntea Elenei și să-i împlinească dorința? Pe la cinci după amiază am pornit spre haltă — și-așa, pe drum, cu seriozitate, am analizat munca noastră din acea zi. La marginea pădurii ne-am oprit și din nou eu am schițat cu un băț, pe nisip, planul casei noastre. (Nu ne stătea gîndul numai la casă, dar era și acesta un fel de a ne repeta mereu că vom fi împreună toată viața). De data asta Elena a fost de acord cu mine și eu am sărutat-o. După aceea Elena mi-a spus:

— Aș vrea să mă întorc în satul ăsta, peste vreo două zile.

— N-o să ai timp, și nici nu e cazul.

— Trebuie! s-a încăpățînat ea.

— O s-avem ședințe de instructaj.

— Dar nu termini odată? și m-a privit aproape cu dușmănie. Încă nu? Apoi fața ei arsă de soare și ușor pistruiată s-a deschis într-un zîmbet bun. Altă dată, să nu mai spui atîtea prostii. Ar trebui să fim mulțumiți, a continuat ea, că i-am ferit pe oamenii aceia de o nenorocire... dar uite că eu, eu nu pot să fiu... să faci bine unui om flămînd, oprindu-l de la mîncare! Vreau să-i văd pe oamenii aceia mîncînd. Poimîine o să trec neapărat prin Muncelu.

Am zis că așa o să fie, după dorința ei, deși nu credeam... Elena și-a rezemat fruntea de umărul meu și-am început să vorbim în șoaptă, de parcă ne-ar fi fost teamă să nu ne-audă pădurea. Nu știu de ce, nici astăzi nu-mi explic de ce — și eu și Elena am simțit nevoia să discutăm foarte serios despre cele mai diverse lucruri, să pomenim de toate, ca și cînd ne-am fi luat rămas bun pentru mult timp. Elena ar fi vrut să se-nscrie la vreo școală, chiar în toamna acelui an; se interesase ea în toate părțile, mă rugase și pe mine să mă interesez, amîndoi ne chinuiserm mult, dar fără folos. Acum, stînd pe iarbă la marginea pădurii, obosiți și îngîndurați, luam din nou în dezbatere povestea asta. Din partea mea aș fi muncit zi și noapte, zece, sau douăzeci de ani la rînd, pentru ca Elena să poată învăța la o școală chiar din acea zi. Nimeni nu e în stare să și-o închipuie pe Elena întrebînd: Dar eu de ce n-am dreptul să învăț?! Dar de ce nu plouă? Nu e nici un nor! De ce? Era durere în glasul ei; era nedumerire și revoltă. Ascultînd-o, te înfiorai; și te simțeai îndemnat să faci orice, ca s-o știi pe ea fericită. În încheierea acelei discuții Elena a vrut să afle cînd o să meargă la părinții mei. I-am spus: cînd o s-avem timp și bani! Cît mai repede, m-a rugat ea. Niciodată nu mi-a mărturisit de ce ține atît de mult să-mi vadă părinții, însă cu bănuiam, și cred că nu m-am înșelat în bănuiala mea — Elena își dorea să aibă cui spune tată și mamă. „Peste vreo două săptămîni o să mergem..." i-am promis eu. Astea au fost ultimile cuvinte pe care i le-am spus. Elena s-a ridicat și mi-a întins mîna. În clipa aceea pădurea s-a cutremurat. Mie mi s-a părut că a explodat cerul și ne strivește, și-am închis ochii. Cînd i-am deschis, Elena zăcea alături de mine, cu mîna întinsă. Eu am mai auzit o singură împușcătură, aceea care era pentru mine. După cum s-a dovedit însă la proces, negustorul de făină trăsese șase focuri.

În acea zi de șapte iulie, spre seară, cerul s-a întunecat și norii grei au coborît aproape de pămînt. Și nu știu cum mi-am adus aminte că în copilărie o auzisem pe mama spunînd: întotdeauna cînd moare un om bun și drag, plouă... îl plîng și cerul și pămîntul. Așa credea mama, sau auzise și ea pe altcineva spunînd așa...

Constantin Nisipeanu

Marea Visului

Cînd primul om va străbate spațiul ceresc,
se va opri într-o escală pe lună...

Sînt sigur că, de va fi noapte sau
de va fi ziuă, va ridica de jos
un pumn de țărînă, il va stringe puternic,
va arunca o privire lacomă peste tot,
dar nu va pleca să se îmbete mai întîi
de peisajul atît de dorit...

Primul om, mai înainte de a străbate
Marea Visului, se va așeza tăcut pe o stîncă
și va aștepta să răsară pe cer pămîntul...
noul soare... care va duce în cosmos
o altfel de lumină...

Omul acela, cînd va întîlni pămîntul
pe cer, își va pune mîna pe inimă,
va închide puțin ochii, pentru a imortaliza
în pupile prima impresie
și chiar dacă nici o dată nu a simțit
alunecîndu-i prin singe, ca o flacără,
emoția unei imagini poetice,
va deveni un mare poet
și va cînta strălucitorul astru
ceresc, pămîntul...

Dacă eu aș fi omul acela,
aș privi numai cu ochii liberi
și aș sta cu palmele întinse
ca să-mi cadă lumina în palmă,
să-i pipăi culoarea de argint sau de rubin
ce pămîntul o dă razelor sale...

Și dacă pe lună nu va fi
nici un ochi de apă
în care pămîntul să coboare
ca să-i ascult tăcerea cum cîntă
pe harfa de lumină oglindită-n fund,
eu voi săpa în lutul lunar o groapă
și o voi umple cu scoici și cu apă,
să-l văd cum se descalță pămîntul de lumină
și cum din fundul apei el seamănă acum
cu-o fată ce vislește o barcă printre nuferi...

Trezit apoi din vise,
voi privi pe rînd cum arată continentele
scufundate pînă la genunchi în mări
și în oceane, și poate voi putea spune: uite,
acolo... de o parte și de alta, a munților,
cît vezi cu ochii este patria mea...

Va veni în curînd o zi
cînd omul va fi pe lună, acasă.
Atunci, pe toate drumurile cosmosului,
ca omul să nu se piardă în haos,
savanții sovietici vor pune
indicatoare luminoase...

Angela CHIUARU

Anotimpuri

...Și iar pe cîmpul de bătaie
Armata verii-ngenunchiază ;
Predate-s lăncii de văpaie
Și halebardele de rază,
Iar săbiile se-ncovoaie,
Rugina pe săgeți se-așează,
Spinarea pomilor se-ndoaie
Și frunza geme și oftează,
Scăldată-n reci sudori de ploaie,
Cînd caii Toamnei galopează.

Vin cavaleri cu largi mantale
Din tort de brumă și de ceață,
Cu pieptu-acoperit de zale
Și-obrazul pal sub barba creață ;
Rotesc și fluieră semnale
Și corbi pe umăr li se-agață –
Insingerează totu-n cale
Și luptă pînă dimineață,
Să stingă micile răscoale
De flori tîrzii și de verdeață.

Dar cruzii Toamnei cavaleri
In van se cred învingători :
Soldații noii primăveri
Îi vor împresura în zori
Și-i vor goni ca pe păreri...
Vor izbucni privighetori
Și clopoței, din tăceri...
La primul țipăt de cocori,
Zvîcnind, s-or năpusti pe meri
Batalioanele de flori !

Ora de visare

E ora mea de vis, fără de care,
Pe-ntortochiata somnului cărare,
De bezne năpădită și de șoapte,
M-aș rătăci în fiecare noapte.

E ora cînd visez cu ochi deschiși
La crengile-nflorite, de caiși,
Și le aud bătăile ușoare
In geamul primăverii viitoare, –
La flamurile purpurii, din zori,
Ca niște limbi de flăcări pe comori,
La steaua răsăritului, de pază,
La mina omenească ce durează
Peste torente — arcurile păcii,
Și la surisul lunii, printre sălcii...
La ochii tăi, la prima sărutare...

E ora mea tîrzie de visare.

G. CĂLINESCU: „SCRINUL NEGRU"

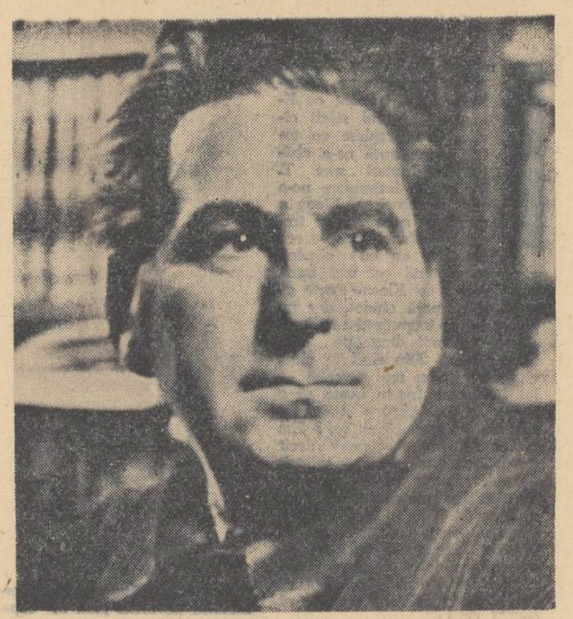

A spune despre **Scrinul negru** că „este o operă de valoare excepțională, de interes multiplu și inepuizabil, mîndrie a literaturii noi, **minunel**", e, după părerea mea, cel puțin neconcludent. Personal nu m-aș încumeta să dau certificate de talent lui George Călinescu. Aș considera așa ceva ca o manifestare a lipsei de modestie.

Sînt convins că altfel trebuie să ne apropiem de o carte ca **Scrinul negru**. Un scriitor de talia lui G. Călinescu, unul din cei mai de seamă și din cei mai sclipitori artiști ai literaturii contemporane, a scris o carte de mare amploare tematică (lucru subliniat cu multă justețe de Dumitru Micu în **Viața Romînească**), cu numeroase implicații în problemele de actualitate, cu investigații amănunțite în medii variate, cu o galerie de personaje vii, ridicînd probleme dintre cele mai interesante. De bună seamă e un eveniment literar. Mulți cititori mi-au recunoscut că au înaintat anevoie în lectura cărții. Lucru explicabil. Ultima creație a lui George Călinescu e complexă. Datoria principală a criticii mi se pare că este să ajute cititorilor să biruie această complexitate, extrăgînd din substanța epică densă, dacă nu toate, cel puțin cele mai importante semnificații, contingente cu problemele arzătoare ale epocii noastre. Ce raporturi există între ultimul roman al lui George Călinescu și aspectele bătăliei pentru socialism? Iată întrebarea la care voi încerca să răspund în cele ce urmează.

După cum au observat și alți recenzenți, în **Scrinul negru** problema esențială e, într-un fel, cea a personajului principal, a lui Ioanide. Ca și în romanul precedent **(Bietul Ioanide)**, arhitectul apără o anumită concepție asupra artei. Acum, în anii 1950-52, Ioanide e preocupat mai ales de viitoarea dezvoltare a artei în socialism, de rolul pe care-l va avea creația artistică în viața oamenilor cu desăvîrșire liberi. Viitorul acesta îi apare lui Ioanide feeric și gigantesc. Îi place să se viseze într-o lume unde oamenii muncii vor trăi în palate superbe, se vor plimba prin parcuri uriașe, pline de minunate jocuri de ape, ascultînd o muzică paradisiacă, avînd deci posibilitate să guste din plin, fără rezerve, din voluptatea supremă pe care o procură omului contemplarea frumosului. Activitatea concretă a lui Ioanide se inspiră firesc din această viziune majoră asupra viitorului artei (în primul rînd al arhitecturii, dar nu numai al arhitectului). Ioanide tinde să construiască totul, îmbinînd gigantescul cu armonia sublimă. Așa sînt concepute și marele palat al culturii construit pe malul lacului și proiectele aproape fantastice expuse — sub formă de machete — într-o sală a palatului. Pînă și atunci cînd construiește o uzină sau o așezare muncitorească minieră, Ioanide e obsedat de aceeași sete de grandios superb. În fabrică conturul schelelor de metal reliefează forța și svelteța omului care și-a multiplicat la infinit puterea prin progresele tehnicii, așezarea minieră cu tot aspectul modest al fiecărei clădiri în parte, va trebui să producă o senzație sublimă, prin îmbinarea într-un anumit fel a arhitecturii cu peisajul muntos. Ioanide vede deci în arta viitorului o anumită revenire la virtuțile artei clasice, în primul rînd ale celei grecești.

Susținînd un atare punct de vedere eroul lui Călinescu se întîlnește cu un mare gînditor marxist, anume cu Plehanov, care scria cu decenii în urmă: **„arta nouă se va consolida numai după revoluția socialistă. Ce va exprima ea? Dezvoltarea multilaterală a omului; ea va fi străină ASCETISMULUI creștin, ea va fi străină LIMITĂRILOR burgheze, ea va renaște deplinătatea artei grecești" (Arta și literatura**, Moscova, 1948 p. 324). De altfel, previziunea existenței unei arte cu totul diferite (în sensul că va fi creația întregii societăți și va aparține întregii societăți) o găsim și în opera lui Marx, care a demonstrat magistral că **„desființarea proprietății private este prin urmare completă EMANCIPARE a tuturor simțurilor și însușirilor omenești; dar ce este această emancipare tocmai prin faptul că aceste simțuri și însușiri au devenit UMANE, atît în mod subiectiv, cît și în mod obiectiv"** (K. Marx-F. Engels: **Despre artă și literatură**, București, 1953, p. 110). În emanciparea astfel prevăzută Marx vedea chezășia libertății care dă fiecărui om posibilitatea deplină de a se manifesta și ca artist, fapt datorită căruia **„într-o societate comunistă nu există pictori, ci cel mult oameni care între altele se ocupă și de pictură"** (Idem, p. 118).

Ideile lui Ioanide au, după cum se vede, o bază reală, solidă. Ioanide intuiește foarte bine anumite dimensiuni ale artei viitorului. I se poate reproșa totuși o anumită unilateralitate. Societatea care **„va renaște deplinătatea artei grecești"** și în care toți oamenii vor fi cu desăvîrșire liberi să se bucure de arte, deci să fie — într-un grad mai mare sau mai mic — artiști se va mulțumi oare doar cu priveliști sublime? Creația umană va crește numai în dimensiune exterioară, nu și în adîncime? Voluptatea contemplării mărețului nu se va îmbina oare armonios și cu interiorizarea fină? Sau poate — progresele omenirii se vor reflecta și în perfecționarea filigranării? Imensa îmbogățire a conținutului spiritual al vieții nu se manifestă oare și prin afirmarea frumuseții omului, concretizată în forță, gîndire, visare, avînt? La toate aceste întrebări nu găsim răspunsuri în meditațiile lui Ioanide. El nici nu și le pune. Eroul călinescian trăiește cu intensitate transformările revoluționare ale realității. El este entuziasmat, pentru că regimul nou a **descătușat** setea sa de creație. Libertatea ce i-a fost dăruită de către clasa muncitoare, prin înfăptuirea revoluției socialiste este pentru el o revelație sublimă, atît de uluitoare încît îl determină, chiar, să facă — împotriva firii sale — declarații autocritice. Ioanide recunoaște că în trecut a greșit. E vinovat. Dar cu toate acestea, el nu se raportează pe el la realitatea cea nouă, ci o raportează pe ea la propria lui personalitate. Din acest punct de vedere a rămas tot atît de individualist cum a fost. Adeziunea lui la socialism are o incontestabilă semnificație ideologică, întrucît atestă superioritatea socialismului, atestă strălucit (la nivelul artei literare a lui G. Călinescu) adevărul incontestabil pentru noi și atît de contestat de burghezie că abia în socialism, și numai în socialism personalitățile creatoare capătă posibilitatea de a se împlini. Prodigioasa creație a lui Ioanide de după 23 August 1944 este deci o victorie a socialismului, un merit al regimului popular și mult mai puțin un rezultat al „schimbării" lui Ioanide. Din acest punct de vedere aprecierea mea diferă întrucîtva de cea a altor cronicari. Oricît de individualist a fost în trecut, oricît de stăruitor se închidea în „turnul de fildeș" al preocupărilor artistice, Ioanide a fost întotdeauna un „generos". Mediul burghez în care a fost obligat să trălască în Romînia de ieri strivea generozitatea sa, o împiedica să se manifeste, mediul socialist dimpotrivă a rupt-o afară, a obligat-o să erupă, ca o țîșnitură de aer comprimat, eliberată de strînsoarea compresorului. Astfel Ioanide s-a transformat dintr-un mizantrop într-un creator entuziast. Însă caracterologic s-a schimbat prea puțin. A rămas în continuare prizonier al propriei personalități. De aceea și în **Scrinul negru** îi place enorm să gesticuleze, să se audă și să se contemple. Zelul gesticulatoriu al arhitectului e într-adevăr excepțional. El gesticulează și atunci cînd concepe marile monumente ale socialismului (de pildă, imaginînd în proporții uriașești faleza stațiunii balneare maritime de la Vasile Roaită), dar și atunci cînd se închipuie în postură de amant. Gesturile sale sînt întotdeauna largi, impunătoare, paradoxale și ar putea să pară grotești, dacă Ioanide n-ar fi un mare artist. Simțul infailibil al frumosului îl salvează de ridicol. Umanitatea eroului se manifestă mai ales în uimitoarea capacitate de a găsi pentru fiecare atitudine formula armonică potrivită.

Gesticulația lui Ioanide se transmite într-un fel și compoziției romanului. Mă declar într-un totul de acord cu acei comentatori care au subliniat că epizodica **Scrinului negru** e atît de variată încît nu poate fi caracterizată global. Deocamdată voi extrage un singur aspect, care mi s-a părut interesant: existența unui număr apreciabil de epizoade care impresionează prin caracterul lor neobișnuit și paradoxal, deci care sînt **„în spiritul lui Ioanide"**. Situații care ne aduc la granița sublimului sînt numeroase. Notez într-o ordine întîmplătoare: auto-înmormîntarea Hangerloaiei, existența primitivă a celor doi frați Gavrilcea care trăiesc în cavernă și vînează căprioare cu arcul preistoric, colecția de pantofi a Catyei care păstrează urme ale tuturor oceanelor pămîntului, imaginea doctorului Hergot, continuînd să cînte într-o casă dărîmată de cutremur, fortăreața campestră a bancherului și latifundiarului argentinian Oster — pînă și delirul lui Hagienuș, care reconstituie uimitor de plastic grandioasa aventură a lui Alexandru cel Mare — toate aceste tablouri, ca și multe altele, sînt reproduse la o scară atît de mare, încît aproape că-ți taie respirația. Dar lucru ciudat — și semnificativ — piramidele se năruie la prima atingere a vîntului. Se confirmă din nou că sublimul se învecinează cu ridicolul. Am văzut într-o mînăstire o icoană: privită dintr-o parte înfățișează un chip, dintr-alta, altul. Așa sînt și tablourile lui Călinescu: par sublime, dar e suficient să te miști cît de cît, să schimbi infinitezimal unghiul de vedere și ceea ce ți s-a părut sublim devine ridicol. Gestul e enorm și discret totodată. Citind **Scrinul negru** ai senzația că te miști pe o potecă extrem de îngustă care desparte sublimul de ridicol, o potecă pe care te-a putut conduce — fără să aluneci — doar un talent de talia lui G. Călinescu. (Mi-am călcat propriul consemn, dar cititorii o să mă ierte, entuziasmul lui Ioanide m-a molipsit).

Se pare că strecurarea ingenioasă între sublim și grotesc este dictată în roman și de materialul de viață ales pentru oglindire. În **Scrinul negru** ne este înfățișată pe larg soarta aristocrației în regimul nou, după revoluția socialistă. Reproșul unor critici, că de ce, mă rog, G. Călinescu a acordat atîta spațiu prezentării destinului de viață al unor personaje din acest mediu, îmi pare fără sens. Viața în întreaga ei complexitate poate fi oglindită în orice aspect al ei. Pot fi extrase semnificații majore și din avanturile unor epave. Totul e să știm să extragem esența a ceea ce ne comunică scriitorul.

Obiectiv vorbind, bizitul enervant al roiului de insecte care se adună din cînd în cînd în podul deasupra grajdului unde și-a mutat reședința prințesa de altădată, pentru a se ospăta cu dovleac copt și a discuta despre eventualitatea unui nou război (salvator), este destul de inofensiv. Deși Hangerloala acceptă să se întîlnească cu Gavrilcea, urmările acestui gest rămîn necunoscute. Nu se lămurește pînă la urmă nici natura activității criminale desfășurate de rețeaua de agenți ai fostului șef legionar. Incendierea șantierului de pe malul lacului rămîne un episod izolat. Gavrilcea pare a fi preocupat mai mult de soarta lui Filip decît de activitatea conspirativă. Uneltirile lui Alec Zănoagă nu sînt nici ele prea primejdioase. Dar ni se pare că nici aceste „absențe" nu pot fi catalogate printre lipsurile romanului. O operă literară trebuie să fie apreciată după ceea ce conține și nu după ceea ce nu conține.

Așadar, lumea fostei aristocrații este descrisă ca o lume condamnată, care s-a resemnat. Autoînmormîntarea Hangerloaiei apare în această conjunctură chiar ca un fel de simbol. „Curtea" ei e preocupată mai mult de găsirea unei căi „de adaptare" la noua situație, decît de organizarea vreunei „rezistențe". Destinul aristocrației ilustrează astfel, printr-o imagine negativă, puterea regimului popular. Mutandis mutandum s-ar putea aplica și **Scrinului negru** aprecierea lui I. V. Stalin privitoare la piesa lui Bulgakov **Zilele Turbinilor** — **„dacă pînă și oameni ca Turbinii sînt nevoiți să depună armele și să se supună voinței poporului considerîndu-și cauza definitiv pierdută, înseamnă că bolșevicii sînt invincibili; că bolșevicilor n-ai ce să le faci". (Opere**, vol. XI, București, 1951, p. 361) Din punct de vedere concret-istoric **Scrinul negru** înfățișează **moartea** aristocrației românești.

În legătură cu ultimul roman al lui George Călinescu, s-a mai invocat — și pe drept cuvînt — cunoscuta remarcă a lui Marx că sfîrșitul oricărei clase condamnate de istorie apare ca **comedia** ei... În **Scrinul negru** aristocrația agonizează. Rămîne de văzut însă dacă pieirea poate fi înfățișată cu mijloacele ridicolului. Moartea e întotdeauna tragică. Dar moartea unui personaj negativ? La această întrebare Cernîșevski dădea un răspuns ce ni se pare interesant: în acest caz tragicul se transformă în sarcasm. Se pare că experiența literaturii universale confirmă această concluzie. E greu să ne închipuim personajele din **O scrisoare pierdută** sau din **Revizorul** apărînd în final în haine de doliu, după cum ar fi cel puțin bizară plasarea lui Iago sau a lui Richard al III-lea în situații comice. Personaje ridicole nu pot fi luate în serios. Dacă această lege a artei se încalcă, rezultă cu necesitate concluzia ideologică. Poate fi criticat, din acest punct de vedere, **Scrinul negru?** Nu îndrăznesc deocamdată să mă pronunț. Încep cîte un capitol din **Scrinul negru** și capeți senzația că progenitura hangerlistă și basarabenistă trăiește o dramă autentică, întorci pagina și impresia se destramă: drama s-a transformat în farsă. Astfel se definește o contradicție a romanului **Scrinul negru**, dar nu o contradicție a incertitudinii, ci o contradicție a vieții însăși. G. Călinescu pare să fi surprins agonia aristocrației într-un moment în care ea **încă** mai este capabilă de gesturi tragice, însă rezultatele lor sînt **deja** iremediabil comice. Cît de justificată e o atare alegere din punct de vedere ideologic e o altă problemă. Sarcasmul și ridicolul anulîndu-se reciproc într-o anumită măsură, tabloul de ansamblu se încețoșează. Dar și inversul e adevărat: sforțările spectaculoase ale Hangerloaiei de a părăsi scena istoriei ca după o tragedie, reliefează și mai pregnant ridicolul respingător al sfîrșitului. De bună seamă alegerea unei căi mai simple de rezolvare a problemei ar ușura enorm sarcina artistului. Dar să nu uităm maxima lui Maiakovski: **„Unde și cînd un om mare alegea cîte o cale mai bătătorită și mai lesnicioasă?"** Iar dacă nu totul este limpede în viziunea lui G. Călinescu, asta este pînă la urmă soarta fiecărui artist mare.

După cum s-a mai arătat în critica noastră, romanul **Scrinul negru** e compus de fapt din două romane: cel al trecutului, reconstituit cu ajutorul arhivei familiale descoperite de Ioanide și cel al prezentului. Din acest punct de vedere pînă la un moment dat orînduirea capitolelor e strict simetrică. Ele alternează cu regularitate: după fiecare incursiune în trecut revenim pe planul actualității. Istoria literaturii cunoaște și alte cazuri de asemenea romane „duble". Cel mai celebru e **Anna Karenina.** Însă în timp ce despre romanul său L. N. Tolstoi spunea cu mîndrie că linia de întrepătrundere a boltilor nu poate fi descoperită, G. Călinescu se vede că este lipsit de asemenea veleități arhitecturale (cu toate că eroul său e un arhitect). Dimpotrivă, cu deplină luciditate a cutezanței el ne invită să citim dintr-odată două romane. În raport cu conținutul ideologic al romanului, această construcție se pare că a fost necesară pentru a reliefa și cu ajutorul incursiunii în trecut tabloul „actual" al agoniei aristocrației. Romanul „trecutului" e de fapt romanul Catyei Zănoagă. Iată de ce este interesant a descifra semnificația acestui tip. Să mi fie iertate apropierile aproape paradoxale, dar mie mi se pare totuși că tipologic Caty Zănoagă se înscrie în seria femeilor care încearcă să valorifice prin dragoste anumite calități superioare ale caracterului lor. Mă gîndesc deci că o compar pe Caty chiar cu Anna Karenina, sau cu Axinia din **Donul liniștit** al lui Șolohov. Ce este comun tuturor acestor femei? — capacitatea de a înfrumuseța existența prin umanitatea iubirii. Lumea veche, atît cea aristocratică, cît și cea burgheză, au privat-o pe femeie, în și mai mare măsură decît pe bărbat, de posibilitatea de a-și afirma vitalitatea în domeniile vieții publice (oricît de limitate ar fi fost acestea în trecut). De aici tendința firească a femeilor superioare de a sublimiza iubirea, de a trăi pentru a iubi. Și Anna Karenina și Axinia termină tragic. Lovindu-se de ostilitatea lumii fățarnice înconjurătoare, ele nu capitulează, renunță la tot, dar la iubire niciodată. Alta e soarta Catyei Zănoagă. Ea nu reușește să păstreze neîntinată comoara din sufletul său. Iar dacă, un timp e în stare totuși să poetizeze dragostea pentru meschinul Ciocîrlan, sau pasiunea — mai mult carnală — pentru impostorul Oster, pînă la urmă eșuează zdrobită, acceptînd convietuirea lipsită de orice poezie cu o „bestie scumpă". Ca și Ioanide — care iubește deodată mai multe femei — și Caty Zănoagă pretinde că poate iubi dintr-odată mai mulți bărbați. Este încă o concordanță revelatoare pentru mai sus amintita tehnică de construcție simetrică a romanului. Cu atît mai revelatoare cu cît justificările Catyei nu diferă în fond de cele ale lui Ioanide: fiecare bărbat îi aduce în viață altceva. Fiind o natură bogat înzestrată, cu mult mai bogată decît fiecare din amanții ei, Caty se consideră îndreptățită, pentru a împlini plenar setea de iubire, să aparțină pe rînd fiecăruia, dînd fiecăruia pe măsura sentimentului dăruit de partener. Superioritatea Catyei în comparație cu bărbații care o înconjoară justifică deci — pînă la un punct, și, evident, cu virtutea unor principii incompatibile cu morala socialistă a zilelor noastre — imoralitatea ei aparentă. Această imoralitate nu o degradează atît timp cît eroina reușește să poetizeze pînă și legătura trecătoare cu maimuțoiul de Hangerliu. Dar din momentul în care acceptă să se mute în haremul „sultanului", orice poezie din viața ei se evaporează. Nu întîmplător noi aflăm prin Caty de atrocitățile comise de Remus Gavrilcea în teritoriile cotropite. Și Anna Karenina și Axinia sînt strivite de viață. Dar ele pier cu capul sus. Caty capitulează prostituîndu-se, înmagazinînd bijuteriile pătate de sînge, transformîndu-se într-o cățea. De bună seamă tocmai acest sfîrșit al unei ființe care iradia totuși frăgezime și poezie la începutul drumului de viață, se citește în roman ca o condamnare fără apel a clasei. O lume în care tot ce este poezie moare iremediabil, nu poate avea decît un sfîrșit lamentabil. Agonia aristocrației descrisă în „romanul prezentului" este pe măsura existenței ei în „romanul trecutului".

În comparație cu „romanul trecutului", cel al prezentului e mult mai puțin dinamic. E scris aproape în maniera unei cronici. Diferitele evenimente din viața lui Ioanide și a cunoscuților săi sînt relatate într-o anumită succesiune numai pentru că aceasta corespunde cronologiei reale. Între două explorări a pachetului de scrisori și documente din scrinul negru, Ioanide își desfășoară activitatea obișnuită: muncește, se întîlnește cu tot felul de oameni, discută, visează, trăiește diferite aventuri amoroase etc. Întîmplările acestea nu sînt dramatice, ci mai degrabă transmit conținutul unei existențe cotidiene, obișnuite. Viața nouă e o realitate care abia s-a constituit, se dezvoltă, se află într-un progres continuu. Despre ea nu se poate spune deci nimic definitiv. Romanul „prezentului" e prin excelență o „carte deschisă". Citind-o avem posibilitatea să cunoaștem mediile cele mai variate pe care le frecventează Ioanide, ceea ce de bună seamă contribuie la realizarea unei frescе bogate. În raport cu această latură a operei, întrebarea cea mai îndreptățită ne pare a fi următoarea: ce e elemente noi, inedite, aduce romanul în zugrăvirea realității socialiste? Pe de o parte ni se comunică amănunte numeroase cu privire la multiplele căi de „adaptare" ale intelectualilor de formație veche, gen Gaitany, Sufletel, Gulimănescu, Smărăndache etc. În ciuda păcatelor lor omenești, toți aceștia se comportă foarte cumsecade. Trebuie să o recunoaștem franc — nu sînt interesanți. Nici unul. Nici chiar Hagienuș care a trebuit să înnebunească de-a binelea ca în viața lui să se întîmple ceva realmente demn de atenție. Dar, spre deosebire de **Bietul Ioanide**, în **Scrinul negru**, tipurile cadaverice le sînt opuse figurile oamenilor noi, ale muncitorilor ca soții Dragavei, Cornel, Leu și alții. Despre viața și activitatea lor se spun lucruri multe, îi vedem în situații diferite. Totuși descrierea acestei lumi nu depășește limitele unui convenționalism grațios.

Rămîne Ioanide. Ne-am întors deci acolo de unde am plecat. Adeziunea lui la lumea socialistă se extrage din roman ca principalul mesaj de actualitate. A-l subscrie fără rezerve îmi pare dificil. Spunînd aceasta nu am în vedere atît concepțiile cu totul ciudate ale arhitectului cu privire la morală, și nici legăturile sale „inofensive" cu lumea „foștilor". Toate acestea sînt într-un fel justificate în roman ca urmări ale unei conjuncturi ce nu putea fi anihilată dintr-odată. Nu, mă refer la altceva — la adeziunea lui Ioanide ca atare. Am mai vorbit de semnificația sincerității desăvîrșite a acestei adeziuni și subscriu întru totul alegerea citatului făcută de Radu Popescu în **Contemporanul**. Cînd Ioanide spune (numai de ce doamnei Fanfara ?!) că **„însușirea de căpetenie a unui om"** este **„să se schimbe în chip neașteptat... începînd o viață nouă"** — cuvintele lui exprimă un adevăr istoric de excepțională importanță. Deosebirea dintre Ioanide pe de o parte și Sufletel, Gulimănescu etc. pe de altă parte este netă și clară. În raport cu ei, Ioanide apare ca antipod. Într-adevăr el este „al poporului", pe cînd Gulimănescu sau Sufletel se pot considera, cel mult **„alături de popor"**. Dar Ioanide este „al poporului" pentru că poporul — în înțelepciunea sa — l-a acceptat ca atare. Dar oare prin aceasta posibilitățile de creștere ale personajului s-au epuizat? În **Scrinul negru** Ioanide ne este înfățișat într-o apoteoză, este în culmea afirmării forțelor sale creatoare, dar îl vedem foarte rar încadrîndu-se într-un colectiv. El acceptă cu modestie neprefăcută lecțiile politice ale comuniștilor, dar nu se consideră obligat să se sfătuiască cu nimeni în legătură cu planurile sale de creație, iar disciplinei în muncă în lumea nouă rămîne refractar. Fără nici o îndoială între „disciplinatul" Sufletel și „nedisciplinatul" Ioanide, fiecare comunist îl va alege pe Ioanide. Dar în epoca noastră nu aceștia sînt termenii alternativi. Sub conducerea Partidului, regimul de democrație populară a educat o serie de intelectuali tot atît de generoși și talentați ca Ioanide, dar și disciplinați în plus, mult mai intransigenți față de manifestările ideologiei și moralei burgheze. Cu acești intelectuali, incontestabil superiori lui Ioanide, eroul principal al **Scrinului negru** nu este confruntat. Din această cauză cititorul ar putea rămîne cu impresia că Ioanide întrupează poziția cea mai înaltă a intelectualului în epoca noastră. Ceea ce nu este adevărat. Individualismul lui Ioanide, atitudinea refractară față de disciplină, lipsa de interes pentru părerile altora în legătură cu activitatea sa artistică, toate aceste urme ale trecutului nu puteau să nu prejudicieze și afirmarea lui creatoare. Dar despre aceste „lecții" mai recente ale vieții în roman nu se spune nimic.

Am încercat în cele de mai sus să dezbat cîteva probleme ideologice pe care le ridică romanul **Scrinul negru**. Am făcut-o în scopul de a reliefa valoarea romanului. Pentru a ajuta cititorilor să extragă măcar unele din semnificațiile acestei opere multilaterale, cuprinzînd un material de viață atît de bogat. Se prea poate că în unele privințe am greșit. Dar îmi expun convingerea că o operă a lui George Călinescu nu poate fi discutată decît așa. Ca o creație tot atît de vie ca viața însăși.

Mihai Novicov

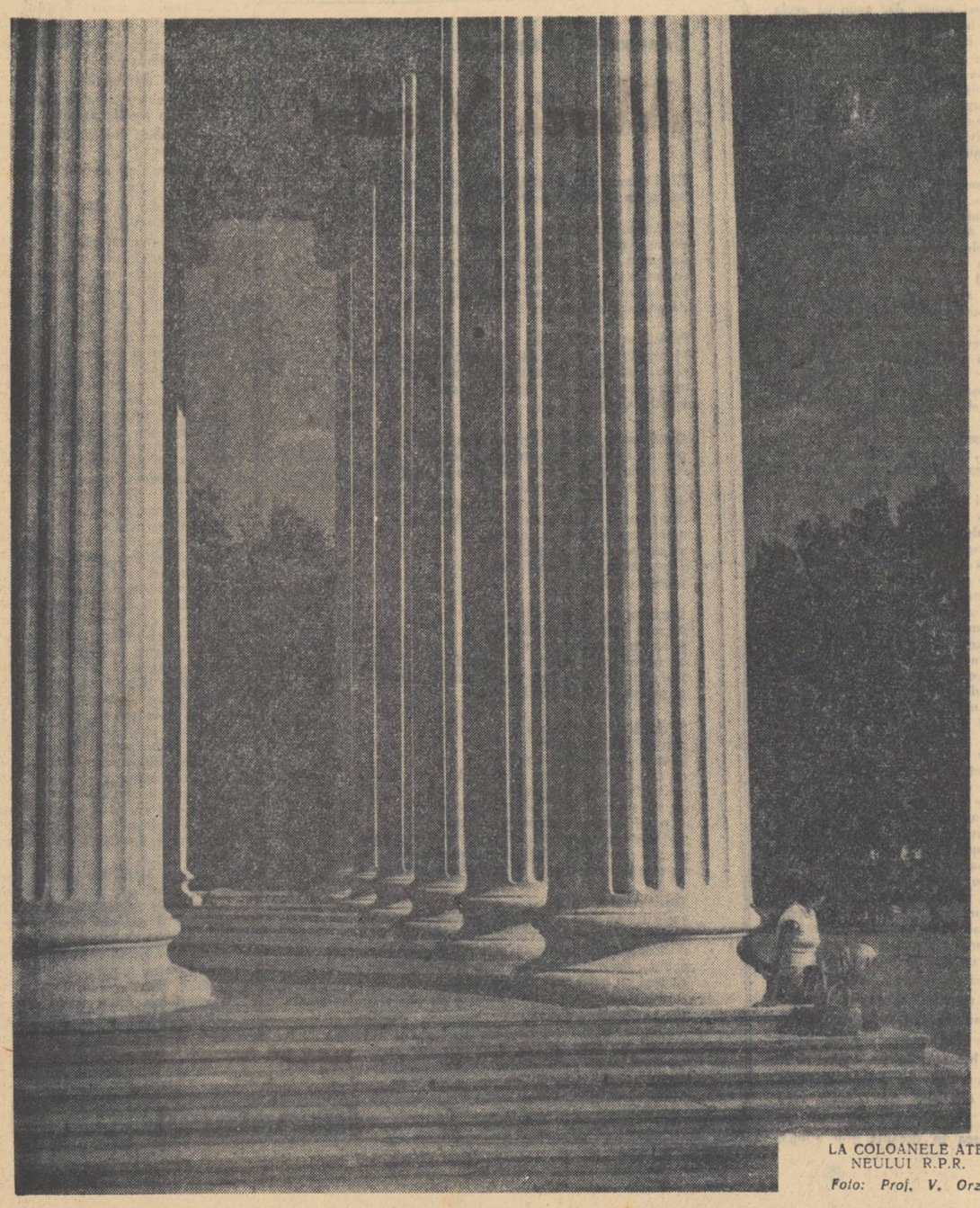

LA COLOANELE ATENEULUI R.P.R.
Foto: Proi. V. Orza

Din Directivele celui de al III-lea Congres al P. M. R.

PRODUCȚIA DE ENERGIE ELECTRICA va crește într-un ritm mai rapid decît ansamblul industriei, astfel încît să satisfacă necesitățile tuturor ramurilor economiei și să asigure introducerea și dezvoltarea tehnicii noi, prin electrificarea, mecanizarea și automatizarea proceselor de producție.

In 1965, producția de energie electrică va fi de circa 18,5 miliarde kWh, de 2,7 ori mai mare decît în 1959.

Puterea nouă ce se va instala în centralele electrice în perioada 1960—1965 va fi de 2.380 MW, și anume: 540 MW prin amplificarea unor centrale existente (Borzești, Paroșeni, Grozăvești ș.a.) și 1.840 MW în centrale noi (Bicaz, Ploiești, Luduș, Craiova, Oradea, Tg. Mureș, Iași ș.a.).

Din totalul puterii ce se va instala în centralele termoelectrice, peste 50 la sută va fi pe termoficare.

Prin concentrarea producției de energie electrică și termică, prin instalarea de agregate mari și cu caracteristici tehnice moderne, se va reduce consumul specific de combustibil în centralele termoelectrice cu abur, iar investiția specifică medie pe kW instalat în aceste centrale va scădea cu aproximativ 30 la sută.

Corespunzător creșterii puterii instalate în centralele electrice, se va dezvolta sistemul electroenergetic național prin extinderea rețelelor de transport și de distribuție. Se vor construi pînă în 1965 peste 23.000 km de linii electrice de transport, din care circa 750 km de linii electrice de transport de tensiune foarte înaltă, circa 2.500 km de linii de 110 kV și peste 20.000 km de linii de 6 kV, de 15 și 35 kV; din acestea din urmă, peste 50 la sută în cadrul acțiunii de electrificare pentru nevoile agriculturii.

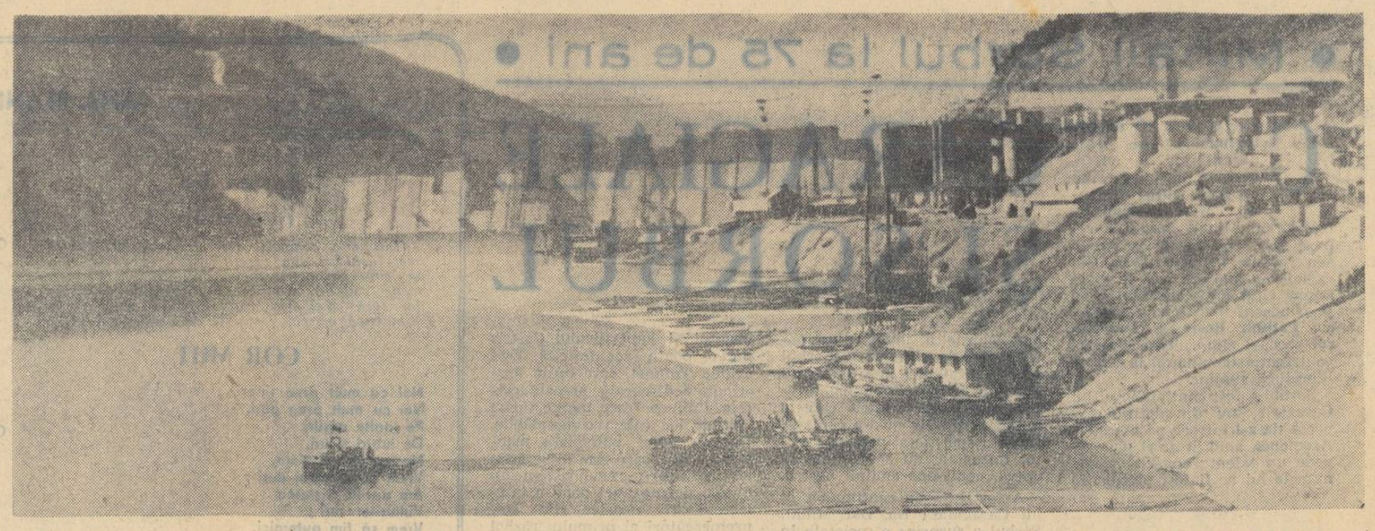

Dincolo de barajul de la Bicaz, energiile Bistriței se string într-un lac uriaș...

De la un singur sat electrificat

Cît de adîncă era bezna în Dobrogea de altă dată se poate vedea din citarea unei cifre de statistică elementară : un singur sat electrificat. Un singur sat luminat cu electricitate, atît a făcut burghezia în materie de electrificare rurală într-o regiune de-a latul căreia au trecut, decenii întregi, milioane de vagoane de grîu și porumb, milioane de cisterne cu țiței, petrol și benzină, milioane de vagoane cu scînduri și trunchiuri de brad. Pe harta Dobrogei bezna era tot atît de profundă cît era și în Oaș de unde veneau scîndurile de brad, cît era și la Moinești de unde venea țițeiul. Dacă te-ai fi ridicat într-o noapte în nacela unui aerostat și dacă de acolo ai fi privit Dobrogea, ai fi zărit-o ca pe fundul unei fîntîni adînci, plină de întuneric. Singurul sat luminat de electricitate nici n-ar fi putut străpunge cu raza lui slabă întunericul gros ce apăsa Dobrogea ca o enormă placă de plumb. Un singur sat electrificat nu putea fi socotit nici măcar o experiență, nici măcar un început. Prin cele cîteva becuri aprinse, burghezia adăuga de fapt încă o sfidare la șirul nesfîrșit cu care a ținut să batjocorească obrazul de atîtea ori martirizat al poporului nostru. Farul de la capătul digului constănțean și ferestrele enorme înecate de lumini ale casinoului de la Constanța erau niște semne destinate parcă anume să delimiteze cele două gigantice ipostaze ale întunericului : marin și terestru. De o parte bezna mării Negre, de cealaltă parte bezna stepei dobrogene și a văii negre, aride, Cara-Su. O astfel de moștenire am găsit în această parte a țării în clipa cînd burghezo-moșierimea a fost doborîtă și înlăturată de la putere. Dar burghezia însăși ne-a oferit un termen de comparație, elocvent și precis ca o balanță, farmaceutică : în cîteva zeci de ani ea n-a electrificat în Dobrogea decît un singur sat. Recent, de la tribuna celui de-al 3-lea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn, s-a raportat cu privire la Dobrogea : „Au fost electrificate pînă în prezent 143 sate. În acest an vor fi complet electrificate raioanele Negru Vodă și Medgidia, iar pînă în 1965 energia electrică va pătrunde în toate satele regiunii noastre".

Cu puține ore înainte de a fi fost rostite aceste cuvinte la tribuna Congresului, numai cu 24 de ore înaintea acestui eveniment, am văzut în Valea Cara-Su una din nenumăratele modalități în care energia electrică își arăta nu numai forța ei uriașă, dar și prezența ei novatoare în viața regiunii. La stația de pompe a sistemului de irigații din Valea Cara-Su, puternice electro-motoare făceau o treabă de gigant : trăgeau apa din Dunăre și o ridicau la 65 metri înălțime, împingînd-o pe tarlalele cu grîu și porumb. De cîte ori, în timpul marilor furtuni, în toiul ruperilor de nori și al ploilor torențiale nu va fi privit omul înfricoșat la sulițele gigantice ale fulgerelor ! Sub torentul ploilor și al tunetelor, omul se va fi gîndit fără îndoială că va veni odată și ziua cînd el va stăpîni deopotrivă și ploile și fulgerul. Visul acela mirific s-a realizat ; l-am văzut în Valea Cara-Su : fulgerele iscate de electricianul stației de pompe purtau apele într-o ploaie artificială și marile jeturi de apă zvîrlite ca un curcubeu de tulumbele aspersoarelor nu erau cu nimic mai prejos de o ploaie adevărată. Un amănunt de ordin tehnic : sfîntul Ilie nu mai umbla prin nori în căruța lui hodorogită, ci, îmbrăcat într-o salopetă, plin de unsori, învîrtea de niște mînete, apăsa niște butoane și întorcea niște ștechere. Rezultatul scontat în viitor : 4.000 kg. grîu și 10.000 kg. porumb la hectar.

★

În rîndurile de față n-aș fi vrut să vorbesc atît despre prezența spectaculoasă a energiei electrice în viața regiunii Constanța, cît despre aplicațiile ei intime și discrete. Dar cum poți trece pe lîngă ea, fără să-ți săgeteze cu lumină privirile termocentrala Ovidiu II, una din marile construcții energetice ale patriei, una din marile uzine în care se fabrică anual multe milioane de kilowați-oră. Cu cele trei coșuri înalte ale sale, clădirea termocentralei seamănă cu silueta unui uriaș transatlantic și, noaptea mai ales, împurpurată de lumini, pare o navă care a arborat, sărbătorind o victorie perpetuă, marele pavoaz. Sau, cum ai putea trece nepăsător pe lîngă uriașul promontoriu ce se cheamă Altîn Tepe, sub explosiva jerbă de lumini ? Vei ști că acolo, în adîncuri, perforatoarele electrice rup din stîncile de piatră un minereu prețios care, după un drum la Năvodari, concasat, prăjit și măcinat într-o pulbere fină, pleacă spre satele patriei sub înfățișarea nouă a superfosfaților ?

Dar, repet, n-aș fi vrut să vorbesc despre această treaptă a energiei electrice, despre această gigantică desfășurare de forță, ci despre cea mai modestă ipostază a ei, cînd licărește ca o stea, într-un simplu bec electric, cînd se aprinde într-o vitrină de magazin sătesc, într-o școală, cînd se aprinde în lămpile unui aparat de radio, ori atunci cînd lumina ei veghează în sălile bibliotecilor sătești.

La Mihail Kogălniceanu am văzut-o vuind ușor, făcînd să vibreze, în noul restaurant, vitrinele unui modern dulap frigorific. La Comana mi s-a relevat în tuburile fluorescente din sala de spectacole a căminului cultural, după cum la I.C.Z.-Palas am văzut-o făcînd o treabă de baciu și boitar, sub forma unui „păstor electric". La Oltina am văzut-o în sala cinematografului punînd în mișcare aparatul de proiecție, iar la Ostrov am văzut-o ridicînd satul la nivelul unui oraș : o uzină electrică cu două motoare, cu 400 de abonați (1.660 becuri) și cu celelalte aplicații ale electricității : un cinematograf și o stație de radioficare cu 600 difuzoare și cu cîteva sute de posesori de aparate de radio, abonați ai Radiodifuziunii.

★

La Fintina Mare s-a petrecut o întîmplare plină de haz. După ce ani de zile caravana cinematografică venise aci și prezenta zeci de filme, anul trecut i-a fost dat să vină pentru ultima oară. Autobuzul în care erau aparatul de proiecție și generatorul electric oprise într-o seară, ca de obicei, în fața căminului cultural. Șoferului și operatorului li se păru suspect faptul că sosirea lor nu mai trezeau interesul și freamătul de pînă atunci.

— Am venit cu caravana, a dat de veste operatorul.

— Mda, a răspuns un om.

— Am adus un film grozav, a adăugat operatorul stupefiat de primirea aceea rece și indiferentă.

— Numai să nu-l mai fi văzut noi, a dat răspuns omul.

Așa au aflat cei de la caravana cinematografică a raionului Negru Vodă că Fintina Mare fusese electrificată între timp și că localnicii aveau la căminul cultural un aparat propriu de proiecție.

În 1959 erau în regiunea Constanța 19 cinematografe sătești cu bandă normală și 74 cinematografe cu film îngust. La 1 aprilie 1960 erau 21 cinematografe sătești cu film normal și 118 cu film îngust și numai în primele 3 luni ale acestui an au vizionat filme artistice și documentare 1.833.678 spectatori în mediul rural.

Peste 25.000 de colectiviști și-au cumpărat aparate de radio. Pe acoperișul a peste 25.000 de case dobrogene se înalță asadar tot atîtea antene de radio, dar citind aceste cifre absolute aduceți-vă aminte că în 1938 în Dobrogea era un singur sat electrificat.

Iar atunci cînd primul țăran colectivist va cumpăra și va aduce acasă o mașină electrică de spălat rufe, omul acela va fi răzbunat, în clipa aceea solemnă, palmele învinețite și rănite ale milioanelor de mame care și-au crescut copii, care ne-au crescut pe noi, spălînd rufele la copaie, izbind în ele cu maiul, însetate, ca într-un dușman teribil. Victoria repurtată în clipa aceea va egala victoria prilejuită de construcția unei mari termocentrale electrice.

Petru Vintilă

La 10 ani de la elaborarea Planului de Electrificare a țării...

DECENIUL LUMINILOR

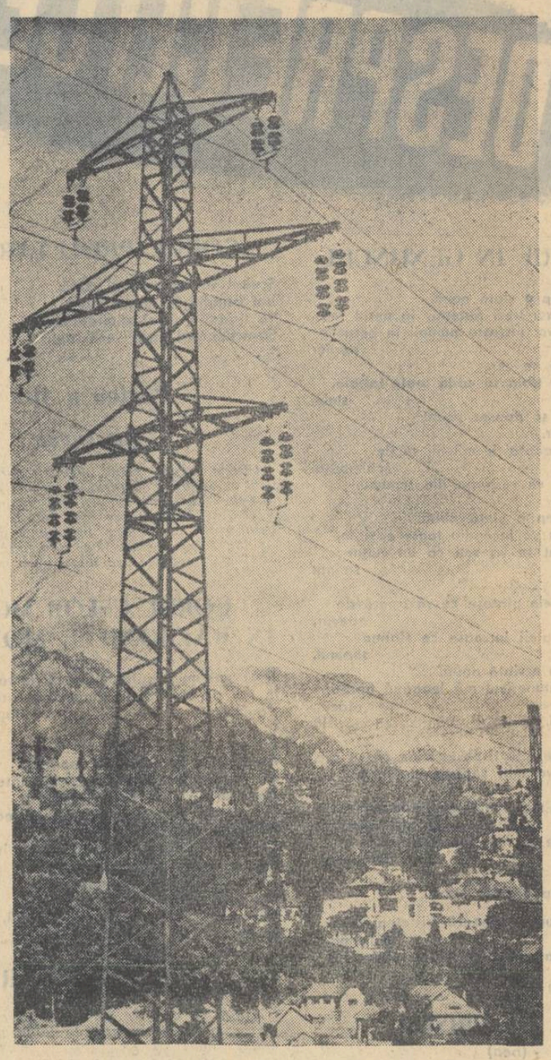

În 1936, un bancher cu importante rosturi în conducerea Statului, striga din paginile unui ziar : „Unii vorbesc despre electrificarea Romîniei, dar aceasta este o neghiobie. Investițiile ce s-ar face ar fi așa de mari încît cetățeanul n-ar putea suporta costul energiei furnizate și s-ar ajunge la falimentul bugetului național". Această simplă frază oglindește concepția despre civilizație a guvernanților de atunci și ne sugerează soarta pe care ei o pregăteau „cetățeanului".

Eternizarea opaițului și a petrolului lampant, practic eternizarea întunericului, aceasta era lozinca partidelor burgheze și ele o traduceau în viață cu o mare osîrdie. Iată și corespondentul statistic al acestei stări : pînă la naționalizare, numai 15 la sută din locuitori foloseau curentul electric, ne situam adică printre ultimele țări din Europa și mult sub media mondială. Dacă în unele orașe mai mari existau cîteva uzine electrice — și acestea necorespunzătoare, restul țării, provincii ca Dobrogea, Moldova, Oltenia, cunoșteau drama cumplită a beznei. În asemenea condiții nu putea fi vorba de o industrie națională și milioane de oameni păreau a fi condamnați pentru lungă vreme la mizerie și ignoranță.

Cînd, în 1945, Conferința națională a P.C.R. proclamă electrificarea ca o condiție esențială pentru industrializarea țării, inima acestor milioane de oameni a tresărit. Pentru întîia oară ei îndrăzneau să viseze, să-și făurească despre patria lor o imagine nouă. A urmat marea bătălie politică, apoi naționalizarea și la numai doi ani după acest act istoric, în octombrie 1950, Plenara C.C. al P.M.R. dezbate și aprobă Planul de Electrificare. Astfel, ceea ce cu puțină vreme în urmă pentru mulți oameni era doar o aspirație, o imagine nebuloasă și tulburătoare, devenea realitate.

Prin interconectarea rețelelor existente se crează primul sistem electroenergetic, care se va dezvolta cu vigoarea unui organism tînăr și va ajunge să fie în 1955 de cincisprezece ori mai mare decît singura linie de 110 Kw existentă în 1938.

Departe, în locuri pe care liniștea unui început de lume părea să le stăpînească, se înalță centralele electrice și în jurul lor satele și orașele încep să freamăte, să-și aline setea de lumină și de căldură care le chinuia de multă vreme. Mi-a rămas dintr-un sat de la poalele Semenicului o imagine care nu mă părăsește. Un țăran și-a pus în ogradă un bec de 100 de lumini, îl lăsa să ardă toată noaptea și spunea vecinilor săi, nedumeriți de atîta risipă :

— Lasă-l, lasă-l să ardă, să-mi lumineze viața, să simtă tot neamul meu cel adormit lumina asta...

Nu mă îndoiesc că această nepotolită sete de lumină s-a manifestat în sute de mii de case. Într-un sat din Oltenia, la ceasul prînzului, un mare număr de difuzoare înălțau în văzduh un cîntec de slavă și zile întregi n-am văzut nici un oltean închizîndu-și aparatul, care nu mai era pentru el un miracol, ci răsplata tîrzie a durerilor lui.

La Borzești, cea mai puternică centrală electrică din țară a scos Moldova din noapte și ruină, ducînd-o cu pași gigantici spre comunism. De aici, linii de înaltă tensiune, ca niște uriașe brațe ocrotitoare, coboară pînă la Galați, urcă spre Bucovina, trec munții și se întîlnesc cu Singeorgiul de Pădure. Doicești, Paroșenii, Sadul, Ovidiu, Moroienii și multe altele mai mici dau țării în clipa de față peste 7 miliarde de Kw. Curînd, foarte curînd, Bicazul își va adăuga și său 210.000 de kilowați și marșul acesta al energiei electrice, aflată mereu în fruntea celorlalte ramuri industriale, va continua cu un avînt crescînd. În 1965, una din țintele hotărîte de Congresul Partidului, 18,5 miliarde kilowați vor mișca uzinele, fabricile, trenurile, vor lumina orașele și satele, vor pătrunde în văgăunele munților, în adîncul minelor.

Pentru o țară care abia se tîra în coada Europei, aceasta este un miracol, iar deceniul care s-a scurs se poate chema, pe drept cuvînt, al luminilor. Socotindu-l astfel, nu ne gîndim numai la milioanele de lămpi care s-au aprins, ci și la efectele mult mai adînci ale acestui proces. Întreg poporul știe carte, se îmbracă mai bine, mănîncă mai bine, e încrezător și puternic. Zece ani. Viața unui copil. Marile bucurii ale socialismului abia încep să se desfășească.

Nicolae Jianu

Firul Ariadnei

Un coș de fabrică înalt de vreo cincisprezece metri. La mijlocul coșului se cască o gaură neagră. Un artilerist dibaci a ochit fără greș postul de observație nemțesc. Calea ferată e smulsă, ciopîrțită. Clădirile fumegă. Strivite sub cerul albastru de început de toamnă par niște pîngă. De-a lungul rambleului de cale ferată nenumărate avioane fulgerate, schilodite, cu mărunțaiele împrăștiate. Cadavre. Un cîmp întreg de cadavre...

Așa arăta Cîmpia Turzii în toamna anului 1944.

★

Vara anului 1950.

Apahidean Teodora se află în uzină doar de o singură zi. Forfota fabricii o învăluie, o amețește. Pășește peste pragul Secției Cabluri și duruitul mașinilor o împresoară din toate părțile așa cum te împresoară la scăldătoare apa repede a Arieșului. Mașinile stau una lîngă alta, într-o linie dreaptă. Brațe ciudate de oțel iau cu gingășie firul subțire de bumbac și-l trec într-una, fără răgaz, învăluind firul de sîrmă într-o cămașă stropită din loc în loc cu picățele roșii, verzui sau galbene. Sîrma curge fără sfîrșit. Colaci mari de sîrmă izolată se strîng la intervale egale. Priveliștea o atrage, o face pe Teodora să se oprească locului.

„Aici am să muncesc".

★

Toamna anului 1960.

Uzina se întinde la stînga drumului de fier. Urmez calea ferată. E cel mai drept drum ce te duce în inima „Industriei sîrmei". La poarta de acces a vagoanelor doi lucrători fixează în cuie o tablă pe care sînt scrise cuvintele : „Gabarit mare". Alături, lîngă scara pe care s-au înălțat, o altă tablă, înnegrită de fum, ruginită. Mai păstrează încă literele a două cuvinte : „Gabarit mijlociu".

Dau binețe, întreb de rostul muncii lor.

— Sosește utilaj nou. Am modificat bolțile la hala de montaj. Acum punem tabla. Ea îngăduie trecerea vagoanelor cu încărcătură înaltă, cu gabarit mare...

Pătrund în uzină. Hale noi în construcție, țagle de oțel stivuite, o nouă cale ferată în construcție, macarale rulante, freamăt de uzină.

Oțelăria. Cuptoarele se află în centrul uzinei. Patru din ele sînt electrice. În același rînd se află și cuptorul Martin. Mă opresc lîngă un cuptor. Patru muncitori mînuiesc o lopată susținută de un lanț. O clipă doar, lopata se încarcă, cei patru sar pe coada ei lungă de vreo trei metri. Într-un balans lin o îndreaptă spre cuptor. Înlăuntrul lui clocotește oțelul. Oțelarii Chiș Adalbert și Cîmpean Vasile privesc prin sticla fumurie, discută cu maistrul. Oțelul clocotește.

Asist la o naștere. La nașterea oțelului electric.

— Cuptorul 1, toarnă !

— Cuptorul 1, toarnă ! reia un alt glas cu putere. La cochila mare, un soare strălucitor se scurge într-o zbatere crîncenă, împroșcînd mii și mii de alți sori mai mici. Oțelul curge, se zvîrcolește nesupus. În cele din urmă se domolește.

★

La Industria Sîrmei, laminarea se aseamănă mult cu dansul chinezesc al panglicilor. Imaginați-vă o estradă în adîncime. Privitorul se află în mijlocul estradei. Apare un dansator. În jurul lui se încolăcește o panglică roșie lungă, nesfîrșit de lungă. Panglica se zvîrcolește, e cînd aici, cînd dincolo, capătul nu i se vede niciodată. Așa sînt și sîrmele ce țîșnesc din laminoare. Panglici șerpuitoare, fără capăt, zvîcnind nervos dintre valțuri, gonind mereu, sărind cînd nu te aștepți, descriind cele mai năstrușnice forme. Dansul nu se potolește. Mii, zeci de mii de metri de oțel incandescent dănțuie, trec dintr-un valț în altul, ajungînd tot mai subțiri, tot mai subțiri, pînă cînd, în sfîrșit, iau forma unui fir.

— Asta-i brigada lui Tomuș ! îmi spune cu justificată mîndrie maistrul Florea Iuliu. Cea mai bună brigadă de laminoriști...

Privesc la omul scund din fața mea, rotofei, cu o față deschisă, surîzătoare. Întrezăresc și puțină ironie în privirile lui.

— De ce zîmbești așa, nu știu cum răutăcios, parcă ? îl întreb.

— Curios... Mi-ai citit această... cum spui dumneata, răutăcioasă zîmbire ? Nu, nu la dumneata mă gîndeam. La Zohle, la maistrul de la care am învățat meseria de laminorist, mă gîndeam. Era un meșter tăcut, de la care trebuia să furi meseria. N-o dădea nimănui. Îi plăcea să bea însă. Mă duceam cu el prin cîrciumi, peste tot, și-l ascultam. Avea chef de vorbă doar cînd era beat. Așa am învățat eu meseria. Tomuș, cei din brigada lui, au învățat lesne, lesne de tot. Au avut toate condițiile. Pentru asta zîmbeam. Răutăcios, doar la amintirea anilor grei din trecut. De treizeci de ani doar sînt în meserie...

★

Mîndruțiu Loghin are cincizeci de ani. Spătos, nu prea înalt, umblă de la o baie la alta, cercetează cu atenție plăcile de cupru sau aluminiuu aflate în băile galvanice. Firele de sîrmă își urmează drumul lor neîntrerupt, molcom de astă dată. Secția galvanoplastie e cea mai liniștită din întreaga fabrică. Curățenia și mirosul înțepător de acizi o fac să semene cu o farmacie. Cu toate astea, nici unde încordarea nu este mai mare. Brigada lui Mîndruțiu Loghin a fost premiată ca cea mai bună brigadă din toată uzina. Galvanizatoarele Alexandru Ana, Suciu Carolina, Moraru Lucreția și Roșca Ana, împreună cu șeful de brigadă, comunistul Mîndruțiu Loghin, au ținut sus steagul întrecerii socialiste. Să depășești producția cu 69% un întreg trimestru cere încordare, chibzuială, perseverență. Zeci de mii de metri de sîrmă trec prin băile galvanice urmînd procesul tehnologic pe care brigada îl respectă cu strictețe. Comunistul Mîndruțiu Loghin a însuflețit brigada cu propria lui pildă.

★

Colțul roșu de la secția Cabluri.

Fetele din brigadă Teodorei Apahidean stau în jurul ei. Inginerul Jurj Aurel de la laborator traduce din limba rusă o scrisoare.

„Dragile noastre surioare,

Am primit scrisoarea voastră. Vă spunem din inimă : Noi cei de la Moskabele sîntem profund mișcate de succesele voastre. A trecut doar un an de cînd am început să corespondăm și iată, la voi, Apahidean Teodora lucrează la cinci mașini. Ne bucură mult că inițiativa Kaganovei de a lucra la mai multe mașini deodată a înflorit și pe meleagurile voastre. Din experiența noastră vă spunem că principalul este pregătirea locului de muncă și ajutorul reciproc între membrii brigăzii..."

De fiecare dată cînd inginerul Jurj Aurel traduce salutările adresate uneia sau alteia dintre membrele brigăzii, întreaga brigadă aplaudă.

Cum să nu-și manifeste bucuria cînd doar cu ajutorul celor de la Moskabele au pășit pe făgașul celor mai bune rezultate ?

Maistrul Istrate, cablorul Ionescu Sebastian și inginerul șef adjunct Roman Moraru au primit scrisori aparte. Ei alcătuiesc un alt grup. Comentează, recitesc încă o dată unele pasaje din scrisorile lor.

— Interesant, cei de la Fabrica de cabluri din Leningrad aplică aceeași metodă de împărțire a lucrului pe mașini și profile — spune inginerul Roman Moraru. Asta e... așa am organizat și noi lucrul...

Apahidean Teodora și-a strîns fetele lîngă ea. Cu stiloul în mînă încropește o ciornă de scrisoare colectivă. Fiecare își dă cu părerea ce să scrie. Notează tot ce fetele doresc să comunice.

Seara, acasă, scrie o scrisoare numai a ei. O scrie Verei Ciubasova din Leningrad, Scrie, șterge, aruncă hîrtia și iar scrie.

„În scrisoarea dinainte ți-am scris cum am ajuns la Industria Sîrmei, în secția Cablare. Acum aș vrea să-ți scriu cîte am învățat în mijlocul oamenilor din uzina noastră, atît de dragi, de buni și de harnici. Mi-am dat seama de bogăția lor sufletească atunci cînd adunarea de partid a discutat candidatura mea. Știi, m-au cîntărit atît de bine încît, de fericire, am plîns".

...Teodora Apahidean scrie. Scrie Ciubasovei, prietenei ei. Comunică trăiri care, în cei zece ani de cînd se află în uzină, i-au îmbogățit sufletul.

„Știi, eu compar sîrma fabricată de uzina noastră cu un fir al Ariadnei. Sîrma noastră pătrunde peste tot, se întinde pe zeci, pe sute de kilometri. Firul nostru transportă energia peste întinderi, aduce lumina, scurtează distanțele, apropie oamenii. În spațiile mari, uriașe, ale socialismului pe care-l clădim, firul Ariadnei ne duce departe..."

★

Inginerul energetician Moraru Roman, în vîrstă de 28 de ani, răspunde de sectorul cabluri. Pentru el, necontenit se ivesc probleme. Cum să producem mai mult, mai bine ? Cum să lansăm planul de producție ? Pe mașină, pe grupuri, pe întreaga secție ? Discută cu muncitorii, studiază cînd îi este greu, greu de tot, îi scrie profesorului din Leningrad. Cînd îi este și mai greu se gîndește la truda celor din uzină, la tovarășii din Saratov, de la termocentrala nr. 4, unde a făcut practică, sau la cei de la Ivanovskoie. De la ei a învățat stăruința, tăria comunistă de a învinge toate greutățile.

Născut undeva, prin părțile Hațegului, rînd pe rînd, a fost argat în satul său, muncitor în mină, elev la un gimnaziu unic, al unei școli medii tehnice de mecanică, student la Politehnica craioveană și absolvent cu diplomă de merit al Facultății de Energetică din Leningrad.

★

De cele mai multe ori o arhivă trezește imaginea unor lucruri prăfuite, moarte. Răsfoind dosarele arhivei de la Industria Sîrmei, dai, e drept, și peste file colbuite. Dar peste uzină, peste viața ei, nu s-a așezat vălul uitării.

Iată o hîrtie-publicație. În 1921 beneficiul împărțit la acționari este de 794.946 lei. Ani după ani, acționarii au încasat sute de mii de lei, milioane. În 1941 — 34.518.829 lei. Beneficii stoarse din truda a 1.450 de muncitori. În dosarele prăfuite, zilele uzinei sînt mereu socotite.

1948. Naționalizarea. Uzina nu avea nici o bibliotecă.

1960. Uzina are o bibliotecă cu 27.984 volume și 7.783 cititori, policlinici, liceu seral, club sportiv, blocuri de locuințe muncitorești.

O arhivă din care se desprinde viața uzinei. O arhivă în care colbul se așează, filele îngălbenesc.

Dar muncitorii nu uită.

Nu uită cînd S. A. Industria Sîrmei era patronată de banca Marmorosh Blank, de Porutiu și alții. Trăiesc cu pasiune creatoare zilele mărețe ale prezentului cînd din mîinile lor pornesc mii și mii de kilometri de cablu, pe care aleargă lumina și puterea termocentralelor și hidrocentralelor noastre.

★

O cîmpie largă.

De o parte și de alta a drumului de fier se înalță „Industria Sîrmei", iar mai departe, ondulează dealurile de la marginea cîmpiei ardelene. În zare strălucesc Cheile Turzii. Cerul e însorit. Toamna, bogată, umple întinderile.

Coșurile furnalelor fumegă. Oamenii muncesc, trăiesc, își clădesc fericirea.

Așa arată Cîmpia Turzii în toamna anului 1960.

Romulus Zaharia

• Mihail Sorbul la 75 de ani •

CARAGIALE ȘI SORBUL

Cel ce a scris **O noapte furtunoasă** își trăia ultimii ani ai vieții, departe de țară, cînd un tînăr autor dramatic, Mihail Smolsky, mai tîrziu Mihail Sorbul, începuse să-și tipărească, în volum sau reviste, primele piese. Caragiale nu mai era însă în viață atunci cînd Mihail Sorbul avea să cunoască marile sale succese cu **Patima Roșie** și **Dezertorul** și să-și statornicească astfel contribuția dominantă la istoria literaturii romîne.

Sorbul a fost continuatorul lui Caragiale, nu din dorința expresă de a-l întrece pe maestru. Asemenea ambiții ar fi ucis repede un talent robust și astăzi numele lui ar fi fost pierdut în apa cenușie a invidioșilor mărunți. Pe de altă parte, Sorbul nu s-a aflat nici în situația lui Vlahuță față de Eminescu. Umbra maestrului pentru care a nutrit admirație nu l-a copleșit, timbrul specific al personalității lui Caragiale nu se resimte în opera contemporanului nostru.

Mihail Sorbul văzut de:

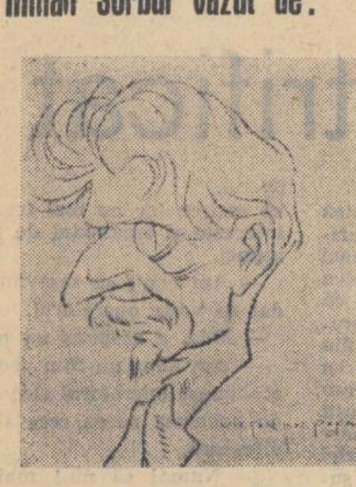

Victor Ion Popa

Jean Steriadi

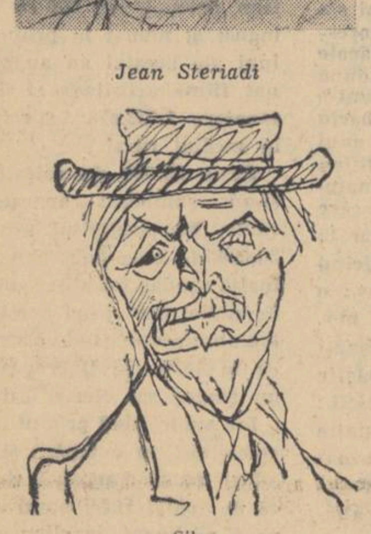

Silvan

A fost însă un continuator al lui Caragiale? Da. Dar Mihail Sorbul a surprins o societate în plină criză, o societate bolnavă, atacată chiar în existența ei fizică de morbul descompunerii. Ceea ce îl mai deosebește pe Mihail Sorbul de Caragiale este și faptul că autorul **Dezertorului** a căutat să vadă nu numai consecințele monstruoase ale unei asemenea întocmiri sociale, ci și posibilitatea afirmării unui ideal pozitiv de viață. Satira lui Sorbul este nemiloasă ca și cea a maestrului său, numai că Sorbul caută să găsească și posibilitățile ieșirii din impas. Soluțiile pe care le oferă el sînt, ce-i drept, fie utopice, fie impregnate de diversiunea sămănătoristă. Iar oamenii care aduc un licăr de lumină în acest univers bolnav și viciat, sau care caută disperați zorii viitorului, cad pînă la urmă sub gloanțele propriului pistol sau sub gloanțele dușmanului. Deci noutatea pe care o aduce teatrul lui Sorbul în această direcție trebuie evidențiată. Și cu toate că dramaturgul n-a izbutit să se ridice la vigoarea și forța satirei caragialiene, el și-a îndreptat de la început tăișul criticii împotriva aceleiași lumi parazitare, lume pe care o vede ajunsă la un proces de maximă disoluție și degenerare. Și mai e încă ceva: Sorbul a urmărit și consecințele criminale ale acestui mediu viciat. Încă din **Eroii noștri**, prima piesă tipărită a lui Mihail Sorbul (1906), aceste trăsături ale teatrului său se definesc pregnant. Autorul, foarte tînăr pe atunci, ajunsese la concluzia — exprimată de purtătorul idealului înaintat de viață din piesa mai sus citată, „Doctorul" — că societatea vremii lui a intrat pe calea unei iremediabile descompuneri. Într-o convorbire cu prietenii săi, „Doctorul" spune: „Desele sinucideri și crime sînt simptome că organismul social e bolnav". De aici trebuie să plece explicarea dramaturgiei lui Sorbul. Pentru că autorul **Patimei Roșii** n-a elogiat sinuciderea și crima. Obsesia sîngelui pe care o au Șbilț și Tofana nu este decît tributul greu pe care Mihail Sorbul l-a plătit naturalismului. Să dăm la o parte această influență care apasă asupra teatrului său și vom reține zbuciumul tragic al unei femei care vrea să „iasă în lumină", al unei femei pe care bogatul și superficialul Castriș nu o poate face fericită. Este drama Tofanei, care caută dezorientată, disperată, această fericire. Căile pe care merge ea nu sînt de loc cele recomandabile. Dar în acest păienjeniș monstruos, din care nu întrezărim nici o ieșire, recunoaștem nu numai deruta unei părți a intelectualității noastre din anii premergători ai primului război mondial, ci și deruta scriitorului însuși.

Patima Roșie este o comedie în care unele situații sînt în mod mărturisit caragialești. Cînd Rudy vine s-o întîlnească pe Crina în camera acesteia și dă cu ochii de Tofana, urmașa hingherului îi va aduce aminte celui pe care l-a iubit că „întîmplarea dumitale îmi amintește de Rică Venturiano! Și dînsul era un mare cuceritor. Grozav vă asemănați..." Într-adevăr, Rudy este un Rică Venturiano cuceritor de duzină, poseur, avînd totuși, spre deosebire de predecesorul său, dorință de a realiza ceva pozitiv în viață. Castriș, cel care a avut „ceva mai puțină minte" decît i-a trebuit și de aceea a fost fericit, ne duce cu gîndul la Jupîn Dumitrache; dar Tofana nu mai este Veta. Și în acest amănunt aflăm poate deosebirea esențială dintre teatrul lui Mihail Sorbul și cel al lui Caragiale. Pentru că Tofana nu este un personaj ridicol. Exclamația ei: **„Vreau să fiu fericită!"** reprezintă un dramatic strigăt de ajutor, o tragică încercare de ieșire din mediul acesta pervertit și nu are nimic din comicul care se desprinde din variațiunile pe aceeași temă, dar în altă gamă, ale Vetei, consolată periodic de brațele viguroase ale tejghetarului Chiriac. Tofana aspiră spre alte orizonturi, încețoșate ce-i drept, ea vrea să înfrîngă neputința care în concepția ei este sinonimă cu fatalitatea. Tofana nu acționează sub puterea erosului ca Veta, nici sub aceea a unei dorințe de dominare, de stăpînire a propriei sale sorți, ca Joițica. Tofana este urmașa directă a Ancăi din **Năpasta** și prefigurează pe Domnișoara Nastasia. Ea duce o luptă îndîrjită cu destinul care o țintuiește lîngă mediocrul Castriș, cu „patima roșie", pe care cinicul și ratatul Șbilț i-o reamintește în mod obsedant. Ea duce o luptă fără răgaz și fără cruțare ce culminează cu momentul în care, dezorientată, îndeamnă la crimă sau o făptuiește chiar ea, pentru a-și pune apoi capăt vieții. Tofana cade victimă propriei ei neputințe de a înțelege viața, propriei ei orbiri, credinței instinctuale într-o moștenire spirituală inexorabilă, la fel ca Lili Popeia din **Eroii noștri**, piesa de început a lui Sorbul. Modul în care Tofana își căuta fericirea era fatal să ducă la aceste consecințe tragice. Societatea vremii aceleia era într-adevăr bolnavă: acesta este înțelesul larg al **Patimei Roșii**. Din societatea aceasta coruptă, Sorbul a încercat, atît în **Eroii noștri**, cît și în **Patima roșie**, să recupereze elementele valoroase, care doreau cu ardoare să trăiască „**altfel**" sau, mai bine zis, care credeau să pot trăi atunci „altfel". Dar n-a izbutit. Zborul acestor pescăruși s-a frînt, fapt inevitabil dacă ne gîndim că ei nu aveau un țel limpede, că fericirea spre care aspirau nu era decît o nebuloasă informă, o fată morgana pe care nu puteau s-o atingă niciodată.

Cu piesele sale, Mihail Sorbul deschide calea comediei tragice în dramaturgia noastră. Satira sa la adresa „eroilor" zilei — afemeiați, cartofori, cavaleri de industrie, vînători de zestre, declasați sau șantajiști, se unește cu lacrima amară la gîndul prăbușirii definitive a unor ființe alese, ca Tofana sau Lili.

Dacă cele două eroine pe care le-am amintit ne stîrnesc compătimirea, dacă destinul lor are totuși o semnificație circumscrisă la anumite categorii sociale lipsite de busola unui drum hotărît în viață, drama lui Silvestru Trandafir ia alte proporții și alt înțeles. In deosebit de valorosul său studiu introductiv la ediția definitivă a operelor lui Mihail Sorbul, criticul Florin Tornea analizează izvoarele caragialiene ale **Dezertorului.**

Lumea din **Dezertorul** este lumea din **D-ale carnavalului**, cu corectivul Silvestru Trandafir și Aretia. Silvestru Trandafir nu mai este nici ridicolul tist de vardiști de la Ploiești, nici „volintirul" tradus în atîtea rînduri. Gelozia lui este o afirmare a unui caracter intransigent, ce nu admite compromisul și nu cunoaște frica. Și chiar dacă eroul lui Sorbul are, în limbaj, elemente din vocabularul eroilor lui Caragiale, sufletul lui este lipsit de micimea și egoismul lor.

Silvestru Trandafir este un erou ce cade ucis „fără judecată" de către înaintașii celor ce astăzi ar vrea din nou să ucidă și să înjosească omenirea.

Continuînd opera maestrului său, Mihail Sorbul oglindește viața într-o nouă ipostază, cu atît mai tragică cu cît lipsa unei viziuni clare și tratarea de către autor a materialului de viață în mod naturalist, pecetluiesc definitiv soarta nefericită și fără posibilitate de a-și realiza idealul, a personajelor.

Astăzi, cînd **„deschizătorul de drumuri"**, cum îl numea Camil Petrescu, își sărbătorește cea de-a 75-a aniversare a nașterii, poate privi cu mîndrie în urmă. Opera lui s-a statornicit temeinic în tezaurul literaturii noastre.

Valeriu Ripeanu

Semnificația actuală a „DEZERTORULUI"

L-am cunoscut pe Mihail Sorbul acum cîțiva ani. Urca grăbit, cu pas încă tînăr, scara ce duce la încăperile direcției Naționalului. Pe treptele vechi de stejar, tocite de-a lungul istoriei teatrului romînesc de pașii lui Caragiale, Davilla, Nottara și Paul Gusti, urcase timp de aproape cincizeci de ani autorul Letopiseților, *al* Patimei roșii *și al* Dezertorului. *Aici a cunoscut fiorii debutului, febra primelor succese, aici a durat, împreună cu marii actori ai generației sale — dintre care mulți nu mai sînt printre noi — un capitol important al literaturii noastre moderne.*

Și iată că acum eroii lui Sorbul își fac din nou auzit glasul în teatrul în care s-au născut. Cel care le-a dat viață împlinește 75 de ani. Din întreaga operă a lui Mihail Sorbul, din strădania lui scriitoricească și teatralicească de aproape o jumătate de secol, cinstea de a-l sărbători i-a fost hărăzită Dezertorului, *piesă jucată pentru întîia oară la Iași în matineul din 21 octombrie 1917 — și reluată la Teatrul Național din București în seara de 23 decembrie 1918. E o alegere care astăzi capătă semnificații adînci, depășind limitele unei aniversări.*

In 1960, rejucarea unui dramaturg dintre cele două războaie nu poate fi numai un omagiu, ci o recunoaștere a viabilității operei lui, a locului pe care trebuie să-l ocupe în construirea teatrului de mîine, la temelia culturii socialiste.

Merită să salutăm cu bucurie acest început. E bine că începem să jucăm din nou piesele lui Sorbul. Și e foarte bine că începem cu Dezertorul.

Pentru că e o piesă profund contemporană. *E contemporană prin poziția protestatară a autorului față de lumea nedreaptă, șubredă, în descompunere, în care își duc chinuitele lor existențe Aretia, Trandafir și Lică Chitaristu, prin accentele de revoltă împotriva grozăviilor războiului, prin disprețul nimicitor față de cizma prusacă sub care sînt strivite libertatea, dreptatea și omenia.*

Străbate un sens adînc umanitar în vorbele lui Lică: „Dacă toate pe pămîntul ăsta ar fi ticluite pe Sfînta dreptate, nici eu n-aș fi fost șchiop, și nici lumea de astăzi nu se mai războia".

„Lasă-te cucoană de lux că boieria ne-a mîncat capul" *e o vorbă grea pe care Silvestru Trandafir o aruncă nu numai Aretiei, ci monstruoasei orînduiri sociale care ne aruncase în prăpădul războiului.*

Pe Gottfried Schwalbe, capitalist venal, spion perfid și în cele din urmă ocupant nesățios, Trandafir îl stigmatizează cu luciditate: „Ne vindea scump mașini de secerat și-n schimb ne cumpăra pe noi pă nimica toată".

De altfel, tocmai zugrăvirea lui Schwalbe, sublinierea ferocității tipice a acestei fiare care încă mai amenință omenirea, conferă piesei o mai acută contemporaneitate.

Cînd neamțul îi strigă Aretiei: „ești a mea, ești a mea ca și țara ta ingrato", *Silvestru Trandafir îi plătește cu moartea nelegiuirea de a fi rîvnit la femeia și la țara lui. Cuțitul lui Trandafir și baioneta ostașului de la Mărășești au curmat poftele cotropitorului din 1917. Dar cotropitorul de alaltăieri a fost și cel de ieri și rîvnește, poate, să fie și cel de mîine. Iată mesajul și avertismentul piesei. Iată rostul spectacolului.*

Pornind de aici, am ajuns la capătul drumului fără rătăciri și fără ocoluri. Eram pe drumul cel bun. Un drum luminat de realismul sobru, de poezia frustă cu care Mihail Sorbul îmbracă mahalaua bucureșteană, de simplitatea, forța emoțională, umanitatea cu care își investește eroii. Am descoperit de-a lungul acestui drum, în focul repetițiilor, că scrisul lui Sorbul e teatru înainte de toate. Sensurile adînci și bogate ale piesei, ascunse uneori la lectură, au apărut imperioase pe măsură ce spectacolul prindea viață.

Și am mai descoperit ceva: potențele sociale ale Dezertorului *și-ale teatrului lui Sorbul. Trandafir, Aretia, Casiope și Lică Chitaristu, inși mărunți, din mica burghezie a capitalei acelei epoci fac parte — cu virtuțile și cu păcatele lor — dintr-o lume pe care Sorbul o privește cu înțelegere, dar pe care n-o justifică și n-o absolvă. In schimb, piesa și autorul își justifică astfel cu prisosință prezența în actualitate.*

Miron Niculescu

ANA BLANDIANA

DESPRE CEI CE SE NASC

Partea I-a
(milenară)

(Intuneric compact. De jur împrejur, zidurile unei închisori sau pereții unei crișme. La mese de lemn vechi, murdare, stau grupuri sau persoane singure. Nimeni nu cunoaște pe nimeni, dar fără să-și dea seama, bătăile inimilor lor, scandează mereu, laolaltă, ca un leit-motiv).

COR MUT

Noi cu mult prea tineri,
Noi cu mult prea puri,
Pe inalte ruguri
De iubiri și uri,
Ne-am aprins viața,
Vrem să creștem duri;
Am aprins tristețea
Vulturilor suri;
Vrem să fim puternici,
Vrem să fim maturi;
Dar sintem prea tineri,
Dar sintem prea puri,
Dar sintem prea tineri,
Dar sintem prea puri...

(De fapt fiecare vorbește singur și niciodată nu-l ascultă nimeni. Ar putea să vorbească și toți deodată. Mai clar se aud vocile Revoltatului *în genunchi, a* Omului de prisos *și a* Femeii. *Ceva mai tîrziu, vagă din cauza Intunericului, se va distinge vocea* Revoluționarului).

REVOLTATUL ÎN GENUNCHI

De miine o să-ncep o viață nouă.
Miine în zori mă voi trezi puternic în aerul rece,
Miine în zori imi voi incleșta pumnii în perucile norilor
Și-o să-i smulg de pe cer.
Fanatic voi scutura tăria să cadă toate falsele stele,

Fanatic voi incepe să dansez risipit
Printre cioburile lor.
Lumea aceasta așteaptă de milenii să fie schimbată,

Lumea aceasta se va răsturna din temelii
Miine în zori.
De miine o să-ncep o viață nouă.
Superbul meu avint va incendia toate privirile,
Superbul meu avint se va roti ca un vultur smintit

Deasupra istoriei.
Voi zdrobi meschinele platoșe ce vă apără de adevăr,

Voi zdrobi săbiile ploii lucioase ce sfarmă seninul,

De miine o să-ncep o viață nouă.
Dar pină atunci intunericul mă leagănă aproape plăcut,

Dar pină atunci voi adormi în primitoarea mocirlă
A nopții celeste.
Bătrinul timp va mai picoti peste mine citeva ore,
Bătrinul timp imi va mai veghea credincios
Ultimul somn.
Sst, liniște... Nu vă mai sunați gindurile-n țestele ca niște clopote,

Sst, liniște... Trebuie să mă trezesc puternic în aerul rece,

Miine în zori.
De miine o să-ncep o viață nouă.

...Dar nu știu de unde coboară tristețea inertă, molcomă,

Dar nu știu de ce am senzația că nici nu există
Miine și zori...
(adoarme)

OMUL DE PRISOS
(bea)

Nici munții, nici lupta, nici vinul, nici visul
Nu au ce să-mi deie și nu mă mai cheamă,
Un gol tot mai mare mă soarbe avid
Și nici nu mă bucur și nici nu mi-e teamă.

Zadarnic e noapte, nu pot să adorm,
Nici frigul nu-l simt in culcușul de-omăt;
Sint toate murdar de lipsite de sens —
Beau vin, imi beau singele — nu mă îmbăt.

Aș vrea să înfăptui ceva fără seamăn...
Și-mi vine să rid ca un nufăr nebun
Stind singur pe balta de-o sută de veacuri —
In van m-am iscat, in curind o să-apun...

Degeaba-am iubit și degeaba urăsc —
Nici vinul, nici visul nu au ce să-mi deie;
Imi scurg spre uitare speranțele vagi
Ca niște lichide, fierbinți curcubeie...

FEMEIA

Intuneric,
Leagă-mi ochii să nu mai văd stelele exilate departe,

Leagă-mi brațele să nu mai incerc să mă zbat —
Să mă simt plutind undeva aproape de moarte
Intinsă in inima mea ca-ntr-un pat.
Intuneric,
Pereții mă string, mă sufocă, mă dor, mă jignesc,
Zalele frunții blazate și reci mă apasă —
Imbrățișează-mă strins, și mai strins, ca un braț bărbătesc

Cu apa ta călduță, vîscoasă.
Intuneric,
Ai ascuns dimineața așa de adinc la capătul cerului,

Că niciodată n-o să mai pot ajunge pină la ea...
Mă inăbuș ca sub ascuțișul de ghiață-al jungherului,

Cind mă atinge cu raza, în treacăt, o stea.
Intuneric,
Cel puțin dormi, sinucide-te sau stai nemișcat,
Să nu-ți mai aluneci spre mine nămolul diform.
In inima mea modelată din jar ca un pat
Păzește-mă să nu iubesc, ci să dorm.

(Se oprește fiindcă i se pare că aude, venind de foarte departe, din copilărie, vocea părinților, vocea învățătorilor).

CORUL OAMENILOR SIMPLI

Fată șuie, fată șuie,
Cine mi te-a descintat?
Cine-a îndrăznit să-ncuie
Viața ta de cărăruie,
Care fuge, care suie,
Intr-o masă și un pat?
Biată inimă bolnavă,
Infășată in otravă,
Iscă-te de la-nceput
Și din vinturi, și din lavă,
Și din liniște grozavă,
Pentru dragoste și slavă,
Pentru doru-ți neștiut.
Incă arde, încă-i viu,
Incă nu e prea tirziu...

(Liniște. La început joasă, vocea Revoluționarului va deveni din ce în ce mai puternică, un strigăt).

STRIGĂTUL REVOLUȚIONARULUI

Oameni, treziți-vă!
Reptila beznei poate fi injunghiată, guzganul somnului poate fi omorit, pomul tristeții poate fi tăiat din rădăcină;
cameleonul minciunii poate fi alungat,
balaurul crimei se va inăbuși cind il
veți stringe de beregate, chiar și rechinii
averii pot muri zbătindu-se pe uscat.
Dați foc junglei nesățioase ce vă inconjură,
dinăuntru și dinafară:
Treziți-vă! Treziți-vă! Treziți-vă!
Oameni,
sinteți atit de mulți, incit pămintul
abia vă poate ține legați în funiile
meridianelor și paralelelor lui;
sinteți atit de puternici incit puteți
lupta chiar și împotriva răului din voi;
aduceți o ultimă și definitivă jertfă
in craterul fericirii — aprindeți cu
vilvătaia stindardului vulturul
singurătății, posomoritul, tainicul vultur
al fiecăruia dintre voi:
Uniți-vă! Uniți-vă! Uniți-vă!

(Liniște. Ca o subliniere, de foarte departe și totuși impresionant de clar, se aud primele măsuri ale „Internaționalei").

CORUL PROLETARILOR

Sculați voi oropsiți ai vieții,
Voi osindiți la foame sus!
Să fiarbă-n inimi răzvrătirea,
Să-nceapă-al lumii vechi apus!
. . . .

Partea a II-a
(decisivă)

(Ruine, ruine, ruine. Printr-un capriciu semnificativ, războiul a aranjat ruinele conștiințelor într-un cadru adecvat. In mijloc, în prim plan — o celulă. In picioare, în lanțuri, o luptătoare. Prin gratiile pereților privesc milioane de ochi. In jur ruine. Dintre ele, din fundul pămîntului, de foarte departe, se aude un cor).

CORUL CELOR MORȚI ÎN RĂZBOAIELE MONDIALE

Destrame-ne noaptea părerea de rău
In fișii de chinuri, în țăndări de ură,
Adune-ne-o iarăși prea marele hău
In spasmele lui de arsură!
Că duși în alaiuri absurde și lungi
Ne-am dat tinerețea pe moarte;
Că nu știm de ce sintem orbi, sintem ciungi,
Că visul nu vrea să ne poarte;
Că ploaia meschină, băloasă și rea
Ne linge cadavrele grele;
Că vintul n-ajunge la noi să ne ia,
Nebun să ne zvirle spre stele;
Că orele-acestea, prematur tirzii,
Ne sorb delirant în dulbine;
Că nu mai trăim, că nu sintem vii.
Și nu știm de ce, pentru cine.

O LUPTĂTOARE

(Fără să știe, glasul ei multiplicat de conștiințe sună ca un apel la lupta pentru făurirea omului nou).

Nu, nu mi-e frică, nu mi-e frică, nu mi-e frică, nu!
Am optsprezece ani?...
Cine-mi aduce acum aminte de asta?
Suflete, și tu îmi intri printre dușmani,
Și tu?!
Trebuie să spun ceva înainte de... Da,
O ultimă vorbă care să-i biciuie, care să-i doară,
Care să le rămină în minte fără să vrea,
Ca o ghiară de spaimă, ca o ghiară!
Trebuie să spun ceva...
Cine strigă?
Cine tropăie pe coridoare,
Mai aproape, mai tare?
Vin să mă ia...
Nu mi-e frică, nu mi-e frică, nu mi-e frică!
Trebuie să spun ceva...
Să nu sune dulceag, nici forțat.
„Nu m-ați invins. Sint mîndră că lupt și-am luptat!"

Lașilor, lașilor, lași!
Sint mai tare ca voi, nu mi-e frică.
Priviri indolente, armele se ridică.
Nu-i voie să-ating cu spatele zidul...
O să tragă... o să tragă... Stați!
„Trăiască Partidul!"

(Singele fetei se prelinge ca niște raze care cresc mereu. In cele din urmă totul pare un soare imens izvorît din trupul căzut. Milioanele de ochi se umplu de o lumină pe care n-au cunoscut-o).

Partea a III-a
(definitivă)

(O coloană imensă de oameni în mers. Cadrul se schimbă mereu: mine, magistrale, construcții grandioase. In dreapta — un grup care nu vrea să meargă: Filistinii. *In mulțime se văd* Fata, Entuziastul, Cel ce visează. *Deși nu se recunosc, aceștia sint rude, poate fiii celor din partea întîia, respectiv* Femeia, Revoltatul în genunchi, Omul de prisos. *Mai înalți decît toți, în fruntea coloanei —* Comuniștii).

CORUL CELOR CARE MERG ÎNAINTE

Cărarea noastră tragic șerpuită
Și urmărind prin mlaștini cite-o stea,
S-ar fi pierdut obscură, chinuită,
Cu zorile de nu se intilnea,
De n-am fi înțeles că fiecare
Din stelele ivite-n bălți amare
E un jalon spre-nvăpăiata stea.
Prieteni, oameni, sintem împreună —
Comunul drum il depănăm in noi.
O, nu-i cu tei imbrățișați de lună
Și nu-s de noi șăgalnicele ploi!
Ni-e calea stincă, aspră, verticală,
Furtunile-s ereți sub boltă goală
Și-s gîndurile lavă strinsă-n noi.

CORUL FILISTINILOR

Viața ni-e așa de scurtă, — așa de scurtă,
Nu putem s-o dăm pe visuri amanet,
Patimile prea ar consuma-o,
Viața vrem să ni se scurgă-ncet, cît mai încet.
Arderea și lupta sînt așa de-obositoare,
Iar deplina fericire, țelul e așa de efemer, de-ndepărtat,
N-am iubit nicicind, nimic din toate
Și nici n-am urit vreodat'!

Calmi, noi nu vrem decît liniște și tihnă,
Viața vrem să ni se scurgă-ncet, cît mai încet.
Nu vedeți? E scurtă, — atît de scurtă,
Nu putem s-o dăm pe visuri amanet!...

(Filistinii continuă să înainteze, mai mult în silă, fredonîndu-și cîntecul).

FATA

De la-nceputul erelor am fost făcută pentru dragoste —
Am iubit mai intii florile, apoi zările și după aceea bărbatul,
De la-nceputul erelor dragostea mi-a fost înjosită,
De unul, de altul,

Stăpînii m-au învățat să țes din singele rănilor și din lacrimi
Floarea revoltei inmiresmată de ură.
M-am agățat ca o albină de frunzele ei,
Crescind matură.

Ura mi-a imbogățit sufletul ca o faptă frumoasă;
Eu, cea fragilă, am învățat să mă apăr și să lovesc.
Ura mi-a imbogățit sufletul și-abia acuma
Pot să strig: Iubesc!

Iubesc fiecare palmă de drum cucerită-nainte,
Iubesc oboseala și greutățile marșului acesta lung, încă lung,
Iubesc fiecare palmă, fiecare deget pe care-o să-l intindă spre mine
Viitorul meu prunc.

De la-nceputul erelor am fost făcută pentru dragoste —
Am iubit mai intii florile, apoi zările și după aceea bărbatul,
De la-nceputul erelor, intiia oară iubesc
Visul — Inaltul.

CEL CE VISEAZĂ

Dacă inchid ochii, prin apele negre și roșii
Văd viitorul incandescent și lucid —
Pasăre fluidă de flăcări supreme albastre —
Tovarăși, priviți-o: fericirea e o sarcină de partid.

Mi-s miinile gindului prea aspre și negre
Ca să mîngii ne-ntruchipatul ei trup —
Mi-e teamă c-o sperii, că zboară departe,
Mi-e teamă c-aripile-i ne-mplinite se rup.

Dar ea vine și ciugulește din palmele mele,
Visuri calde, mărunte, în fiecare zi.
Pasăre pilpiitoare, pasăre-albastră,
Pasăre fără trup, te-aștept să vii!

Mergem mereu inainte spre porțile zărilor
Și rind pe rind porțile largi se deschid.
Lingă una din ele ne-așteaptă pasăre de flăcări albastre —
Tovarăși, priviți-o: fericirea e o sarcină de partid!

(Milioanele de mîini se ridică în așteptare. Apropiate, par un cuib uriaș, pregătit pentru pasărea fericirii).

CORUL MÎINILOR

Niciodată și niciunde
Modelind idei rotunde,
N-am putut s-alcătuim
Tandrul necuprins de creste
Ce prin orele aceste
Plin incepem să-l zărim.
Fiece unealtă dură
Lasă-n palme bătătură,
Oboseală și căldură —
Parcă-am stringe-n pumni scintei;
Nu mai scapă printre degete —
Solzi lucioși și reci de pește —
Zvinturatele idei.
Fiece frinturi de schele
Zgiriate-n palme grele
Sint un leac de boli de stele —
Stele verzi și mici și rele,
Fără raze, fără sens —
Fiece crimpei de muncă —
Fericire și poruncă —
Ne inalță larg și dens
Dorul inimii imens.

COMUNIȘTII

Am stirpit podoaba vechilor poteci —
Sălcii plingătoare și scaieți pribegi.

Am secat mocirla și-am sădit în loc
Pom cu frunze roșii și cu flori de foc.

Ne-am tirit prin beznă și prin jar pe brînci
Ca să aibă pomul rădăcini adînci.

Ne-am tăiat din vorbă bici cu plumb subțire,
Ca să-nmugurească pomul fericire.

Pomul conștiinței crește încă greu —
Crește către soare, mai înalt mereu.

Printre ramuri joase, ani, cocorii trec,
Schelele înalte virful i-l întrec.

Nimeni n-o să frîngă proaspătul altoi:
Pomul conștiinței se-ntărește-n noi.

Și-i proptim cu visuri crengile crescind, —
Cerul îi va linge fruntea în curînd.

Pom cu frunze roșii, pom cu flori de foc,
Înălțat spre zarea marelui soroc,

Ni-i aduce-aminte fragedul altoi:
Conștiința lumii am sădit-o noi.

COR GENERAL

Mai sint și dureri, nu-i timp de popas,
Mai e pină-n zarea — fremătător curcubeu,
Dar ca să invingem am învățat o minune —
Ne naștem mereu.

Da, drumul acesta e lung, poate trăi fără sfirșit,
Atinge o țintă și-aleargă mai sus și mai greu,
Ca să putem urca înspre fericirea finală
Ne naștem mereu.

Am trecut prin furtuni, prin noroaie și încă mai trecem,
Înălțind ca pe-o flamură roșie marele Eu —
Ca să-l facem mai bun și mai mare, mai fără de seamăn,
Ne naștem mereu.

Mai sint și dureri, nu-i timp de popas,
Mai e pină-n zarea — fremătător curcubeu,
Dar ca să invingem am învățat o minune —
Ne naștem mereu.

PE DRUMUL DINTRE DUNĂRE ȘI MARE

La mijlocul lunii trecute, un grup de redactori și colaboratori ai „Luceafărului" au fost, timp de cîteva zile, oaspeții muncitorilor și colectiviștilor din raionul Medgidia. Răspunzînd cu dragă inimă la invitația Comitetului raional P.M.R. și a Sfatului Popular raional, care au acordat tot sprijinul acestei acțiuni, scriitorii bucureșteni au avut prilejul să culeagă date și imagini convingătoare despre transformarea Dobrogei, despre noul chip al oamenilor și locurilor dintre Dunăre și Mare.

Pentru cei care n-au mai trecut de mult prin Medgidia, vechiul tîrg din valea Cara Su a devenit într-adevăr de nerecunoscut. Străzi asfaltate în locul ulițelor noroioase, blocuri moderne, unele gata, altele în plină construcție — în locul magherniților insalubre, lungi coșuri fumegătoare, vestind prezența unor puternice agregate industriale în locul stepei dezolante, cu mlaștini și bălării, de acum un deceniu și jumătate.

Vizitele la Cimentul Păcii și la Întreprinderea Metalurgică de Utilaj — Medgidia, pe șantierul arheologic Basarabi ca și la marele centru de vinificație din aceeași comună, excursia cu șalupa în împrejurimile Cernavodei sau primirea entuziastă de care ne-am bucurat la Rasova — așezare de plugari ai pămîntului și ai apelor, din susul bătrînului fluviu — sînt tot atîtea episoade memorabile ale călătoriei noastre. Ele ne-au adîncit impresia de avînt și prosperitate a meleagurilor Medgidiei, ne-au legat mai strîns de viața unuia din cele mai pitorești colțuri de țară.

Printre rezultatele imediate ale acestei deplasări, trebuie să consemnăm la loc de cinste cele patru ședințe literare, în cursul cărora au citit din lucrările lor, în fața unui număr de 2.000 de ascultători, poeții Florența Albu, Teodor Balș, Dan Deșliu, Mihu Dragomir, Geo Dumitrescu, Ștefan Iureș, Niculae Stoian, Victor Tulbure, prozatorul constănțean Marin Porumbescu și tînărul poet localnic Ștefan Raicu.

Ca în atîtea alte împrejurări similare, publicul a primit cu deosebită căldură versurile și paginile de proză care vorbesc simplu și emoționant despre viața nouă a patriei, despre realitatea socialistă, înfățișînd plastic lupta și izbînzile, visurile și aspirațiile eroilor acestei epoci.

— Noi vedem în dumneavoastră, dragi oaspeți — spunea în cuvîntul său de salut tovarășul Emil Mutulescu, directorul școlii de 7 ani din comuna Basarabi — nu numai scriitori, ci și istorici ai timpului de față : prin dumneavoastră vor ajunge faptele, cuvintele și visurile noastre la cei de mîine !

Iar colectivistul Matei Valeriu adăuga, cu același prilej : „Mă bucur că pot să-i salut aci pe unii dintre aceia care împlinesc în artă cuvîntul Partidului... În trecut, lumea ne cunoștea doar ca pe niște robi ai exploatatorilor. Scriitorii noștri să arate realitatea nouă, să descrie poporul nostru așa cum este : un popor liber și harnic, iubitor de muncă și de pace !"

Cu astfel de mesaje însuflețitoare ne-au întîmpinat și ne-au petrecut minunatele noastre gazde, în fiecare loc în care am poposit. Avînd încă pe retină imaginea celor văzute de la Medgidia la Rasova, în noi vibrează încă ecoul cuvintelor calde, îndemnurile și cerințele exprimate de cel mai bun prieten și sfătuitor al artiștilor din țara noastră — omul muncii socialiste.

Lui îi este închinată această pagină.

M-am tot gîndit de atunci, de la vizita făcută la fabrica de ciment din Medgidia, m-am tot gîndit ce anume era atrăgător, deosebit, în felul de a fi, în purtarea tînărului inginer care ne-a servit de călăuz. Fabrici de ciment am mai văzut (e drept, nu chiar atît de îngrijite, de împodobite cu flori și verdeață, nu chiar atît de „farmacie" ca aceasta), ingineri am mai văzut mulți, fel de fel, unii semănînd chiar cu acesta de-aici. Dar ce anume îl deosebește pe acesta de mulți alții? Nici astăzi n-am izbutit să deslușesc cu toată claritatea acest simțămînt spontan, ivit din capul locului, în timpul vizitării frumoasei fabrici. Totuși, cîte ceva s-a mai limpezit de atunci. Poate doar cu ajutorul unei comparații. Încă de la început m-a izbit asemănarea puternică a tînărului inginer de la Medgidia, cu un alt tînăr inginer pe care-l cunoscusem pe șantier la Bicaz. Înalt, slăbuț, cu ochii limpezi, cu o figură pe care adolescența încă n-a pierdut toate pozițiile, cu o scurtă de piele ale cărei buzunare păreau făcute anume pentru a mai astîmpăra din cînd în cînd mîinile lungi și neliniștite, inginerul de la Medgidia mi-l amintea aproape în totul pe cel de la Bicaz. Asta, la prima vedere. Sau, mai precis, pînă cînd a început să vorbească. Atunci, în locul unui meșteșugar conștiincios — așa cum îl știam pe celălalt — excelent în meseria lui, însă dispus mai de grabă să te epateze cu cunoștințe literare și muzicale, decît să te facă părtaș la bucuriile și tainele zilnice ale muncii lui, — în locul acestui om, a apărut cu totul altul. Inginerul de la Medgidia a vorbit vreo două ceasuri și mai bine, purtîndu-ne de la carieră la concasoare, la mori, la cuptoare, de-a lungul întregii fabrici, trecînd mereu de la o ureche la alta, explicînd amănunțit rosturile și randamentul oamenilor și mașinilor, vîrîndu-ne prin toate ungherele și cotloanele, trăgîndu-ne de mînecă lîngă conducta pe care alerga pudra cimentului, lîngă un înovator, lîngă un aparat electric — și vorbind mereu, strigînd uneori ca să acopere vacarmul mașinilor... S-ar putea crede că era un bun vorbitor, că mînuia cuvîntul degajat, ușor profesional. Dar nu era așa. De multe ori, cînd ne opream prin curte, la locuri mai liniștite, pentru a ni se explica ce văzusem sau ce urma să vedem, îl simțeam stîngherit și gîfuit de emoție, cu vorba nesigură, cu mîinile și mai agitate, rostogolind în aer niște invizibile roți și manete. Dar ceea ce scăpa din cuvînt sau din bătaia de aripi a mîinilor, era adăugat în modulația vocii și mai ales în ochi. În toate se simțea o flacără, o pasiune, o mîndrie.

FLORI DIN CARA SU...

Era cert un lucru : că omul, care venise ca specialist în electrotehnică la instalarea agregatelor și rămăsese apoi, învățînd din mers întreaga tehnologie a cimentului și ajungînd inginer-șef adjunct, acest om trăia din plin patosul conștient al muncii lui, al rosturilor ei: mîndria lui de tehnician se contopea cu mîndria pentru fabrica lui pînă într-atît încît, arătînd zestrea ei tehnică foarte perfecționată și vorbindu-ne despre randamentul ei înalt, el vorbea de fapt despre sine, despre sensurile vieții lui, despre cea mai adîncă, esențială pasiune personală...

Înainte de a pleca din fabrică, ne-am uitat printr-o sticlă albastră pe ușița unuia din cuptoare, acolo unde, în vîlvătăi de mii de grade, pasta albă se preface în grăunțe din klinker. Priveliște de basm. Rostogolite în învîrtirea uriașului cuptor, bătute de flăcări pînă la incandescență, boabele de klinker strălucesc orbitor în mii de culori, ca niște grămezi de nestemate din beciurile fabuloase ale vreunui împărat oriental. Deslușind în aceste incandescențe și ceva din flacăra pasiunii și ochilor tînărului inginer, reflex al marii flăcări obștești care a zămislit și a crescut asemenea oameni — deslușind în grăunțele arzînde piatra nemuritoare cu care se clădește de la un capăt la altul al țării, viitorul edificiu al socialismului, nestemata din cuptorul încins nu mi se pare loc mai prejos de fabuloasele comori din poveste...

Mă gîndesc, de aceea, să-i trimit de-aici — și din partea dumitale, dragă locatar al unuia din strălucitele blocuri din jurul Palatului Culturii sau din jurul gării — un salut prietenesc tînărului inginer de la Medgidia, tovarășilor lui inimoși și modești, fabricii lor frumoase.

II

...La Basarabi, sala, mică cît e drept, (pînă va fi gata marele cămin cultural îndelung visat) abia poate cuprinde poporul adunat la ședințoare. O delegație de pionieri dăruiește flori oaspeților, buchete simple, modeste, flori adunate din grădinile toamnei : gherghine, busuioc, ochiul boului, rosmarin... Se așterne o liniște adîncă în care stăruie doar mireasma amăruie, proaspătă, a florilor, mireasmă de toamnă bogată și bătaia inimii celui ce citește, emoționat, stihurile. Ochi mari privesc din toate colțurile sălii cercetînd curioși chipurile neobișnuiților oaspeți. Am mai văzut multe ședințori literare. Dar împrejurarea de față are ceva deosebit, intim, ceva de poveste la gura sobei, ceva de cîntec în șoaptă. Parcă niciodată cuvîntul nu și-a găsit adresa, rostul atît de direct, de imediat, de pătrunzător, ca în această adunare țărănească de nebănuiți iubitori de poezie...

Oaspeții și-au deșertat caietele, oferind și ei florile lor. Oamenii au bătut din palme îndelung, cu vădită bucurie. Apoi s-a ridicat în aer un buchet de mîini : gazdele aveau cîte ceva de spus. Și au spus, cei mai mulți cîte o vorbă de salut, de mulțumire, cîte o invitație pentru noi vizite și ședințori de viitor. Cineva s-a arătat tare încîntat că a văzut, în fine, la față niște scriitori.. „Că, vezi — spunea omul — de citit am mai citit noi cîte ceva, că ne place să zăbovim din cînd în cînd cu cărțile, din care aflăm sfaturi bune și dobîndim lumină, că, la urma urmelor, e și asta o cale prin care ne-ajunge la urechi glasul partidului... Dar, pînă azi, n-am văzut încă un scriitor în carne și oase. Ne gîndeam cîte o dată, cu ochii pe filele cărții, oare cum or arăta la chip ăi de meșteresc vorbele, de le-nșiră așa frumos, — or fi avînd un cap mai mare, ochi mai mulți, cine știe ?... Și cînd colo, uite-i, sînt oameni ca noi, care gîndesc și simt la fel cu noi... Păi, ăsta e un lucru foarte plăcut și la locul lui !"... Să mai poftiți pe la noi, tovarăși scriitori !"...

S-a ridicat apoi un om mai în vîrstă care, cum îi stă bine unuia trecut de mijlocul vieții, mai întîi s-a încăierat nițel cu amintirile: „Tare mi-era drag să citesc cînd eram tînăr — și-acu citesc, nu-i vorbă, dar parcă mai mult citeam în tinerețe... Dar ce citeam ? (Cînd mă gîndesc și-acu îmi vine să mă cert cu mine însumi): bazaconii, fleacuri, prostii... Mai pica în mînă, e drept, și cîte-un Sadoveanu ori Eminescu, dar multe, tare multe, erau cărțile fără miez, care stîrneau un fel de drojdie în suflet cu alurelile și măscările lor. Și ședeam ca prostu' toată noaptea, cu lampa aprinsă și mă buimăceam cu otrava lor, ptiu ! ...Acum e altceva, nu mai citim cărți de-alea „boierești", citim cărțile dumneavoastră, care sînteți porniți tot dintre noi, din popor, și ni-e drag să vă avem de oaspeți, să vă privim în ochi, să vă ascultăm"...

Am ieșit din sală cu brațele pline de flori, cu inimile mîngîiate de vorbele calde ale primitoarelor gazde.

III

Cînd ne-am apropiat de debarcaderul de la Rasova, soarele cobora încet, departe, dincolo de munții nevăzuți din zare (după socoteala noastră, cam deasupra Hunedoarei, unde, de altfel, după cum se știe, el lucrează și în schimbul de noapte, în adîncul marilor cuptoare). Am urcat treptele micului port pescăresc și, pe platoul de deasupra, ni s-a arătat ochilor un lucru curios și emoționant. Tot satul se adunase în semicerc, cu pruncii în față (n-am văzut niciodată atîta puzderie de prunci, care de care mai mici, mai bălai și mai ochioși !) gata să ne-ntîmpine. „Garda de onoare" a pionierilor era aliniată la mijloc. În flancul stîng, un puști se-nviorșunase într-o trîmbiță, altminteri lucioasă, din care țîșeau însă, datorită prea marelui zel al suflătorului, niște sunete cam gîtuite de emoție. O pioniercă a rostit „discursul" de întîmpinare cu un glas foarte avîntat și grav. Apoi cravatele roșii au rupt rîndurile și ne-au încărcat brațele cu binecunoscutele, gingașele buchete de flori ale toamnei dobrogene. Toată împrejurarea avea un aer ciudat, o solemnitate simplă, pătrunzătoare. Ne-am îndreptat spre sală, unde poporul era adunat demult și ne aștepta. Aici, ne întîmpină un tînăr învățător, ușor stingherit, care se scuză arătîndu-ne sala : „Să iertați, sala noastră e cam mică, știți, noi am făcut în primul rînd case pentru colectiviști — adică pentru tot satul; acu o să ne apucăm și de cămin..." De fapt, sala e destul de încăpătoare, dar oamenii nu se mai încap cu ea, se simt în stare de mai mult. Ne e însă foarte greu să-l despovărăm pe tînărul învățător de jena lui fermecătoare, căutînd să-l convingem că „a face în primul rînd case" nu e chiar atît de rău !... În fine, ședătoarea începe într-o sală ticsită, ceva mai agitată decît la Basarabi, pentru că e și mai mare decît aceea, și mai ales pentru că e sub stăpînirea vîrstelor fragede ale neastîmpărului. Dar, curînd, și aci se așterne liniștea și totul decurge aidoma ca la Basarabi. În sfîrșit, și aici, un buchet de mîini care cer cuvîntul. Mulțumiri, saluturi, invitații... Iată însă că se ridică și bătrînul învățător al satului, Nicolae Cantaragiu, care ne spune o poveste ciudată și plină de tîlc :

„Era cam după războiul pentru independență — începe bătrînul — prin 1879. În județul nostru fusese numit un nou ajutor de prefect (care, de altfel, n-a rezistat multă vreme). Îl chema Alexandru Macedonski. La vreo lună de la numire, a umblat și prin părțile noastre... De-atunci, pînă azi, nu s-a mai arătat pe-aici un poet ! Astăzi ați venit dvs. Din scris vă cunoaștem, ne bucurăm să vă vedem și la față, vă mulțumim că ați venit și vă rugăm să mai poftiți. Sîntem siguri că pînă la viitoarea vizită nu vor mai trece încă 81 de ani ! Astăzi și țara e alta și poeții sînt altfel..."

Firește, concluzia bătrînului învățător este întemeiată și limpede ca lumina zilei. Dar, din rușinea celor 80 de ani petrecuți de la vizita lui Macedonski, rușine care se adaugă la zestrea ticăloșiei și obscurantismului burghezo-moșieresc, părintele analfabetismului, nu ne-am putut reține să nu ne luăm și noi o măsură, oricît de mică, în numele satelor și caselor în care încă n-au pătruns cărțile noastre, în numele tîrgurilor și comunelor în care, deși anii epocii noi sînt puțini, nu ne-a călcat încă piciorul, în care nu ne-am făcut auzit glasul, așteptat cu atîta dragoste și nerăbdare...

...Cu aceste gînduri ședeam, la întoarcere, în partea din spate a șalupei, acolo unde nevăzuta elice stîrnește în apă un ciocot puternic, o furtună, din care purced pînă departe valurile...

Ceva asemănător cu această furtună născătoare de valuri se petrecuse, pare-se, și la Rasova, ca și la Basarabi, în sufletele oamenilor. Și e bine, mă gîndeam, ca poeții să țină minte întotdeauna că în stihurile lor există, și trebuie să existe, o asemenea nevăzută elice, în stare să stîrnească rodnice, nobile furtuni sufletești...

Geo Dumitrescu

Mihu Dragomir

Zîmbet de toamnă

De-o veșnicie bate marea
în țărmul Dobrogei, cerînd să intre.
De-o veșnicie vîntul rîcîie,
cu gheare lungi, printre coline,
să-și caute un adăpost.
De-o veșnicie, prin platoșa de piatră,
burghiile de ploaie vor să treacă.

Și numai nouă,
doar vuietului nostru de tractoare,
doar cîntecului nostru
ritmat de valurile nesfîrșite
ce trec deasupra lumii-n steagul roșu, —
pămîntul ne-a deschis doar nouă
răcoarea țarinei adînci.

Și-acum, cînd marea încă bate,
cerînd să intre,
cînd vîntul rîcîie, ca-ntotdeauna,
să-și caute un adăpost, printre coline,
cînd ploile, neobosite, încearcă iar
să sfredelească-n platoșa de piatră,

pămîntul, pregătit de somn,
de binemeritatul somn al iernii,
zîmbește, mulțumindu-ne
că i-am luat din spate
povara holdelor prea grele,
lăsîndu-l să răsufle, pînă-n primăvară.
Și zîmbetul plutește, auriu, peste podgorii.

Dan Deșliu

Cîntec pentru măgărușii din Medgidia

ție, Puia

Din vechea Medgidie doar voi ați mai rămas,
prea urechiați prieteni, la fel ca altădată,
trăgînd cu nepăsare și cu același pas
pe coastă sau la vale cotiga încărcată.

Ce tacticos străbateți covorul de asfalt
întins peste podeaua secătuitei mlaștini,
unde dospeau noroaie din veacul celălalt,
unde-și aveau țînțarii moșiile de baștini !

Cu ochii melancolici, cu aerul absent
al unor foste glorii, vă îndreptați alene
spre hornurile minse de pulberi de ciment,
care veghează poarta cîmpiei dobrogene.

In preajmă adiază un murmur de fîntîni,
ca un suspin din țara de foc de-odinioară...
Il ascultați pe gînduri : niște copii bătrîni
și înhămați în joacă mai mult, la cărioară.

Vă pierdeți printre parcuri și printre blocuri noi,
în zarea dimineții de toamnă aurie...
S-o mai găsi vreo slujbă pe-aici și pentru voi,
voi — singurii simpatici din vechea Medgidie !

Florența Albu

Medgidia

Ulițe mărunte, sprijinite-n porți,
ulițe întortochind, în unghiuri moi, distanțele ;
Trec, la ceasul dimineții, măgărușii toamnei,
cu sacale de lumină, pe la porți.

Picură pe ziduri de moschei
cer — ca vinul vechi de Murfatlar.
Flutură șalvarii de mătase-roșii.
Trec femei, cu pasu-ușor, femei.

Cartiere vechi de Medgidie,
vă cutreier rostul mic și vechi,
surizînd cu blîndă nostalgie,
cartiere vechi, de Medgidie.

Hai, Rușen, frumoasă cu ochi mari,
du-mă prin orașul vostru nou,
printre macarale înălțate
către cerul vechi, cu vechi cocori,

du-mă să respir ciment și miros
de mortar și lemnărie nouă,
du-mă înspre zidurile roșii,
noi, cum vinu-acestei toamne-i nou —

Hai, Rușen. Vezi, măgărușii toamnei,
cu sacalele-ncărcate-n vechi cotigi,
s-au pierdut — năluci subțiri — pe dealuri,
în luminile scăpărătoarelor zidiri.

Medgidiei vechi, doar un surîs,
să ne depărtăm de ea ușure,
cu un cîntec de al tău, Rușen,
înainte de-a lăsa-o-n amintire.

Ștefan Raicu

Ciment

Aici, în noua Medgidie,
Din piatră iese poezie.

Din alba pulbere se-ncheagă
Sub ochii tăi — o lume-ntreagă :

Ciment — gigantice uzine
De-al viitorului zvon pline.

Ciment — școli noi, impunătoare
Imense bolți de cugetare.

Ciment — întinse stadioane
Vibrînd de tinerești coloane.

Ciment — baraje schimbătoare
De ape-n pulbere de soare.

Ciment — înalte viaducte
Pe carpatine stînci abrupte.

Ciment — orașe ce scînteie
In locul tristelor bordeie.

Ciment — reînvierea rocii,
In marele palat al păcii.

Niculae Stoian

Fata cu ulciorul

Cîntăreței tătare Rușen Tefic

De-o fată c-un ulcior cîntai, îmi pare
Sau despre tine chiar, Rușen Tefic,
Ca roua-n zori, cuvintele tătare
Cădeau neauzit, Rușen Tefic,
Și inima sorbind, precum o floare
Corola-și deschidea, Rușen Tefic.
Dar fata-aceea, spune-mi, ce licoare
Ducea-n ulciorul ei, Rușen Tefic ?
Ori apă vie de la trei izvoare
De unde munți se bat, Rușen Tefic,
Ori seva dealurilor murfatlare
Din lut și cer țîșnind, Rușen Tefic,
Ori poate-un val din Dunărea cea mare.
Pojarul răcorind, Rușen Tefic,
Ori însăși cristalina ta cîntare,
De dragoste sclipind, Rușen Tefic...
Ori ce-o fi fost, nu mi-i tot una, oare,
Că din ce beau mai mult, Rușen Tefic,
Mi-i sufletul mai ars de însetare
Ca lutul Dobrogei, Rușen Tefic.

Teodor Balș

La Rasova, într-un capăt de țară

Pe marginea Dunării,
la țărmul galben și-nalt ca un zid,
a acostat într-o seară
o șalupă cu zece poeți
și activiști de partid.
Cu ochii-nroșiți de amurgul căzut
în sălciile și arinii din baltă,
casele primitoare s-au îmbulzit
la Rasova, în acel asfințit,
făcînd întîlnirea mai caldă.
Era toamnă. Căminul tixit.
Ciorchini la ferestre, pe-afară,
colectiviștii, urmărindu-ne gîndul,
ascultau poezie
cum ascultă pămîntul
cîntec de ciocîrlie.

Folclor nou dobrogean

Frunză verde ca pănușa
Bate rusul cu catiușa
Să ne scape de fasciști,
De fasciști și hitleriști
Ce intrară-n bătătură,
Ne legară, ne vindură.
Sosesc prieteni din Cuban
Să ne scape de dușman
Și ne vin din Caucaz
Să ne scape de necaz.

★

Foaie verde matostat,
Fugi ciocoiule din sat
Că la noi destul ai stat.
Foaie verde păpușoi,
Veni dreptatea-n sat la noi
Și scăpăram de ciocoi.
Foaie verde trestioară,
S-a făcut dreptate-n țară
Și-am dat volbura afară,
Am călcat-o în picioare
Și-am aruncat-o pe mare.
Foaie verde fîr pelin,
Fraților să ne unim.

Și iar verde de secară
Că noi stăpînim în țară.

★

Moșiere mută-ți cuibul
Că vin tovarășii cu plugul
Și-ți fărîmă ție cuibul.
Moșiere mută-ți casa
Că vin tovarășii cu coasa
C-a venit și vremea lor
S-aibe și plug și ogor,
Să trăiască mai ușor.
Vom ara și cu tractoare
Să crească recolta mare
Pentru clasa muncitoare.

★

Foaie verde, bate vînt
Mă gîndesc la mai demult,
Cum am fost și azi cum sînt.
Cînd se desprimăvăra,
Nu aveam unde ara ;
Munceam la chiaburi măi frate
Cu gîndul la libertate.
N-aveam nici plug, nici ogor,

Dar munceam pămîntul lor ;
Munceam mereu supărat
Și flămînd și dezbrăcat.
Astăzi cu toții măi frate
Avem drepturi, libertate,
Avem și plug și ogor,
Pămîntul nu mai e al lor.
Unde-aveau boieri moșie
S-a făcut gospodărie.

★

Foaie verde, foaie lată
Oi, ce rău trăiam odată
Cînd erau ciocoii roată.
Foaie verde matostat
Acum i-am împrăștiat
Și moșiile le-am luat.
Foaie verde foi de foi
Nu mai muncim la ciocoi,
Azi muncim cu toți la noi
Fără griji, făr'de nevoi.

★

Hai, mîndro, să ne iubim
Că noi bine ne lovim

Și la sapă cînd muncim
Și la ochi cînd ne privim.
Hai, mîndro, la colectivă
Să muncim deopotrivă,
De zestre să n-avem grijă,
Ne-o face gospodăria
Tot ce-o cere cununia.

★

Cîntă ciocîrlia-n zbor
Cînd aude de tractor,
Cîntă cucul în grădini
Cînd aude de combină
Cîntă chiar și pupăza
Cînd aude batoza.
Că s-au copt tarlalele
Că s-au copt și viile
Și umplem hambarele
Și umplem butoaiele.
Toamna cîntă-n pom cioară
C-o să vie iarna grea.
Nici nu-mi pasă, las-să vie
Eu sînt în gospodărie.

Imagine de la „Cimentul Păcii"-Medgidia

Pe marginea unor articole de critică literară

Fiecare generație literară este un organism complet. Ea crește și se dezvoltă în toate genurile, în roman și povestire, în poezie, în teatru; fără îndoială însă că nu deopotrivă de intens în toate; în unele generații are o dezvoltare mai mare poezia lirică, în altele drama, în altele proza; dar nu există generație care să ignoreze cu totul vreun gen sau vreo specie literară.

De asemenea, fiecare generație își are critica ei. Asta nu înseamnă că critica producției unei generații literare este făcută în chip exclusiv de critici care fac parte din acea generație. Operele de debut ale scriitorilor sînt de obicei discutate mai întîi de critici din generațiile anterioare, și asta din pricină că critica literară se dezvoltă în limitele unei generații puțin mai tîrziu decît celelalte genuri. Și este firesc ca o operă de debut a unui scriitor să fie discutată de critica existentă în momentul apariției ei, o critică deci aparținînd generațiilor precedente.

Pe de altă parte, criticii dintr-o generație care debutează nu se ocupă, cum e și firesc, numai de operele generației lor. După înclinații, predilecții și studii, unii dintre ei se îndreaptă către trecut, fie către istoria literară, fie către cercetarea operelor generațiilor imediat precedente. Un critic tînăr nu se ocupă exclusiv cu cercetarea operelor scrise de tovarășii lui de generație. Și nici n-ar fi bine să facă asta, fiindcă i-ar lipsi un element foarte necesar în critica prezentului și anume comparația cu ce-a fost.

Făceam aceste considerații în timp ce cercetam mai multe articole ale cîtorva critici care au început să publice în ultimii trei sau patru ani. O trăsătură comună a lor este că s-au format toți în perioada de după Eliberare, așadar în spiritul realismului socialist. O primă consecință a acestui fapt este o legătură strînsă între ei, o legătură mult mai mare decît aceea care există, care a existat vreodată între membrii generațiilor anterioare, chiar cînd unii dintre aceștia se grupau ei singuri sau au fost grupați de istoricii literari în curente sau în școli. Asta nu înseamnă însă că nu-și păstrează fiecare trăsăturile proprii, individuale. Merg toți pe același drum, dar fiecare cu pasul său și cu felul său personal de a oglindi critic realitatea literară; se observă și la ei același fenomen ca și la ceilalți scriitori ai noștri, mai tineri sau mai puțin tineri: fiecare, după puterile și după îndeminarea lui, oglindește actualitatea cu oglinda lui proprie, nu cu a vecinului. Și, e cu atît mai bine cînd și-a fabricat singur oglinda, cînd și-a construit singur instrumentul de lucru cu care, apoi, prelucrează materialul comun, realitatea socialistă care se înfățișează liber fiecăruia.

Tinerii noștri critici sînt conștienți de faptul că activitatea lor trebuie să fie bine fundamentată ideologic. Mulți dintre ei scriu cîte-un articol în care își expun linia pe care sînt hotăriți s-o urmeze, și principiile pe care le aplică. I. D. Bălan, care deține de mai multă vreme cronica literară la Luceafărul, într-un articol intitulat Leninismul și critica literară (Luceafărul 15. IV. 1960), vorbind de „unele din sarcinile criticii noastre actuale" și de metoda pe care ea trebuie s-o aplice în cercetarea fenomenului literar, relevă „exemplul criticii leniniste" care „prin spiritul ei științific, prin profunzimea filozofică a analizei, ne ferește de bucherism, de practicism îngust, de tratarea superficială a operei și ne oferă modelul adevăratei etice comuniste în critica literară". După ce dezvoltă și comentează aceste principii, insistînd asupra absolutei necesități de a fi aplicate în critica noastră literară, autorul articolului vorbește astfel despre limbajul criticii: „Adeseori cronicele, recenziile și articolele critice folosesc un limbaj pretențios, termeni abstracți, neologisme pedante, îngreuind înțelegerea ideilor sau, în orice caz, camuflînd lipsa lor". „Asemenea lipsuri sînt incompatibile cu caracterul popular al criticii leniniste și cu nivelul, în general înalt, la care a ajuns critica noastră sub îndrumarea înțeleaptă a partidului". Acestea sînt principii sănătoase care e bine să fie amintite cît mai des și, mai cu seamă, aplicate în chip susținut. În ce privește „termenii abstracți" de care vorbește criticul ar trebui, poate, precizat că ceea ce trebuie evitat nu este folosirea lor în general ci abuzul pe care îl fac unii și alții folosind asemenea termeni, chiar acolo unde nu e nevoie neapărată de ei, și asta tocmai pentru a ajunge cu ajutorul lor la acel „limbaj pretențios" pe care I. D. Bălan îl arată cu drept cuvînt ca fiind cu totul blamabil.

Principiile bune sînt bune numai cu condiția să fie aplicate, și aplicate bine și cu folos. Recenzînd cartea lui Savin Bratu Ibraileanu—omul (Luceafărul 15. II. 1960), I. D. Bălan urmează în chip consecvent și just învățătura lui Lenin. Recenzentul observă că autorul biografiei lui Ibraileanu, ademenit „de literaturizare și de romanesc, aduce fapte și elemente nesemnificative, cu totul străine de viața lui Ibraileanu sau, în orice caz, fără nici o relație directă cu formarea lui", ca atunci cînd, de exemplu, descrie în mai multe pagini aspecte din viața mondenă a Romanului, oraș în care a locuit mai multă vreme Ibraileanu. „Oare la Roman, se întreabă recenzentul, nu existau în acea perioadă oameni care sufereau apăsați de nedreptăți și exploatare, oare atitudinea tînărului Ibraileanu n-ar fi interesat mai mult pe cititorul de azi?" Întrebare foarte nimerită. Chiar dacă biograful n-ar putea să găsească în această privință prea multe documente, citatele ample din cronica mondenă a unui ziar din Roman nu sînt în nici un caz necesare și critica pe care I. D. Bălan o face din acest punct de vedere rămîne perfect valabilă. Foarte motivată este de asemeni mirarea recenzentului că în cartea lui Savin Bratu nu se află „un capitol special, să zicem, IBRAILEANU ȘI EMINESCU, știut fiind rolul covîrșitor pe care marele poet l-a avut în viața criticului". Și tot așa de principială este observația că „aglomerarea de detalii exterioare, din alte planuri ale vieții, șterge contururile personajului", lucru care apare în această biografie.

Dan Hăulică cultivă în deosebi eseul erudit și studiul de istorie literară, folosind documentația exactă pentru ilustrarea tezei ideologice. Așa, de exemplu, atunci cînd trece în revistă literatura prilejuită de împlinirea a cinci sute de ani de „existență documentară a orașului București". E un bun articol care în forma lui de eseu ocazional aduce precizări erudite și corectează informații inexacte, totul fără insistență, în treacăt, dar cu scrupulozitate științifică. În încheiere, vorbind despre înfățișarea arhitectonică de astăzi a orașului și comparînd-o cu cea din trecut, Dan Hăulică afirmă necesitatea unei monumentalități demne de epoca noastră de desăvîrșire a construcției socialismului. „Această epocă nu mai tolerează accentele haotice, clădirile sumețite anarhic peste vecinătăți mărunte. Această epocă a creat condiția sufletească a monumentelor impunătoare". Urmînd înclinației sale către istoria literară, Dan Hăulică a dat în patru articole consacrate unor reviste din perioada dintre cele două războaie un bun exemplu de cum trebuie făcută reconsiderarea literaturii noastre progresiste. E vorba de publicația Era nouă din 1936 și de revista Reporter apărută între decembrie 1933 și ianuarie 1938. Aceste articole au apărut în Luceafărul într-o rubrică pe care redacția revistei o intitulează „Din tradițiile literaturii noastre realist-socialiste". Titlul e foarte nimerit ales și ar merita chiar să desemneze o preocupare esențială a istoriei noastre literare și anume cercetarea și scoaterea la iveală a unei literaturi bogate și felurit manifestate care, între 1920 și 1940, a înflorit la noi și care, față de alte manifestări din trecut, nu era vag și subsidiar progresistă ci adînc și temeinic bazată pe cunoașterea literaturii sovietice și a ideologiei marxist-leniniste și era însuflețită de-o puternică tendința de înnoire, în sensul sfărîmării prejudecăților literare și a falsei morale burgheze și a înnoirii cu păstrarea, după preceptele lui Lenin, a tot ceea ce este valoros în trecut. S-a făcut fără îndoială, în ultimii cincisprezece ani, mult în această privință, scriitori de o mare valoare progresistă, cum este Sahia, au fost așezați pentru prima oară la locul proeminent care li se cuvine, dar mișcarea literară progresistă — pentru că a fost hotărît o mișcare profundă și viguroasă chiar dacă n-a fost organizată ca atare — această mișcare de înnoire care a existat permenent și activ la noi între cele două războaie și a continuat nu mai puțin activ în adîncuri și în întunecații ani ai războiului, această mișcare n-a fost încă studiată și expusă în ansamblul ei, deși aspecte ale ei au fost, desigur, cercetate și relevate. Articolele pomenite ale lui Dan Hăulică despre Era nouă și Reporter înfățișează o contribuție valoroasă în această privință. Analizînd în detaliu articole și reportaje din susnumitele reviste, autorul abstrage din ele semnificația lor generală caracterizîndu-le tocmai ca o încercare — izbutită, deși nu destul de susținută din cauza scurtului timp în care au putut să apară — o încercare tocmai de organizare a acelei mișcări progresiste profunde dar difuze, prezentă însă mereu în literatura epocei de atunci. Vorbind de cele trei numere, singure apărute, ale revistei Era nouă, Dan Hăulică spune cu drept cuvînt că „s-a desfășurat acolo, în paginile Erei noi, un efort de cultură a cărui semnificație și energie se impun categoric". „Mai mult decît un gînd informativ, descoperi aici neconținut gestul unei sinteze: voința de a face demonstrația unei metode și a unei concepții". „Acest lucru l-a încercat Era nouă: să înfățișeze materialismul dialectic nu în ordinea unui curs sistematic, ci în concretul existenței lui, să-l arate oarecum în acțiune".

Tot în aceeași rubrică a Luceafărului, Teodor Virgolici semnează un articol, de asemeni valoros, despre Idei leniniste în presa literară dintre cele două războaie și arată că „unele manifestări și acțiuni întreprinse de scriitori" în epica dintre cele două războaie „dovedesc că ideile leniniste despre literatură și artă aveau o prezență vie la noi în acea perioadă, luminînd și întărind eforturile pentru promovarea unei literaturi noi", aserțiune pe deplin justificată prin citatele cuprinse în acest articol.

Consacrîndu-se în deosebi cronicei dramatice, Valeriu Ripeanu îndeplinește un oficiu cît se poate de util pentru publicul care vrea să se informeze despre mișcarea noastră teatrală, atît de bogată și de variată, încît iubitorul de spectacole este nevoit să facă o alegere și are nevoie neapărat de un îndrumător, de un sfătuitor, care este cronicarul dramatic. Acesta are de îndeplinit o sarcină anevoioasă și, dată fiind mulțimea spectacolelor, este el însuși silit să facă o alegere, să opteze pentru cutare sau cutare fel de fel de spectacole, deoarece să le urmărească și să le menționeze pe toate i-ar fi cu neputință. În afară de cronica propriu zisă, Ripeanu scrie și articole de sinteză, ca în Tineretul și cultura (Luceafărul, 1. IX. 1960) în care, între altele, face judicioasa observație că „un aspect cu totul reprobabil în activitatea criticii noastre dramatice îl constituie faptul că analiza textului și a spectacolului nu este însoțită și de urmărirea modului în care teatrul pătrunde în mase", recomandînd ca procedeu practic „reprofilarea radicală a Teatrului Tineretului din București, pe criteriul adevăratei sale meniri: constituirea unor echipe volante de actori care să se deplaseze în fabrici, G.A.C.-uri, în școli, și să prezinte în fața tinerilor momente ale istoriei teatrului, însoțite de explicații accesibile".

Trebuie remarcat că mulți dintre criticii tineri, pe lîngă recenzii, cronici, dări de seamă despre ultimele cărți apărute, scriu și articole și eseuri de sinteză, cercetînd fie, după cum am văzut, mișcări literare din trecut, fie fenomenul literar actual, nu în manifestările individuale ci în ansamblu, în totalitatea lui, în desfășurarea lui generală. Al. Oprea în Tînăra generație de scriitori (Luceafărul) face interesante considerații asupra deosebirii dintre ceea ce se înțelege azi prin „tînăra generație" și ce se înțelegea în trecut, insistînd asupra „unității de țel" a generațiilor tinere din societatea socialistă, unitate absentă de obicei din activitatea literară din trecut și dovedește că „teza burgheză a luptei dintre generații este de-a dreptul absurdă". Vorbind despre Legătura partidului cu masele oglindită în proza noastră actuală (Luceafărul), Pompiliu Marcea, după ce constată că eroii unor romane actuale „acționează mai degrabă izolat, fără o legătură multilaterală cu masele largi de oameni", conchide că „reușita artistică a unor eroi depinde de modul în care autorul zugrăvește legătura lor cu masele populare, izvorul forței și consecvenței în acțiune". Observația e justă și aplicabilă oricărui roman scris în spirit realist-socialist. Pe aceiași linie de sinteză se situează un articol al lui Gh. Achiței despre scriitorii care au debutat în ultimul an (Debutanți 1959, Luceafărul, 1. I. 1960) și în deosebi despre antologia Sub semnul Revoluției în care, relevînd „varietatea tematică", „avîntul tineresc al poeziilor debutanților", constată totuși că la unii dintre poeții acestei antologii „supără nota de artifical, cu pretenții de profunzime, de mari introspecțiuni și sensuri neaccesibile „profanilor". Judecata aceasta venită din partea unui critic din aceeași generație cu poeții din antologia amintită trebuie luată în considerare ca o mărturie directă, nemijlocită, pornită dintr-o sinceră hotărîre de-a vedea lucrurile limpede și de a nu ascunde sub elogii mincinoase lipsuri și defecte. Hotărîrea asta se remarcă în articolele tuturor criticilor ultimei generații. Am vorbit, în marginile unui articol scurt prin natura lui, doar de cîțiva dintre ei. Enumerarea nu este deloc limitativă. Nume ca acelea ale lui Liviu Călin, Matei Călinescu, Eugen Simion, S. Damian și ale altor critici și eseiști tineri sînt de cîțiva ani cunoscute cititorilor și articolele semnate de aceștia, valoroase atît în ce privește exactitatea informației, cît și în ce privește preocuparea — comună tuturor criticilor tineri — de a milita pentru unitatea tematică și diversitatea stilistică a literaturii noastre actuale, alcătuiesc, împreună cu acelea pe care le-am amintit și cu toate celelalte care apar în perioadicele noastre, dovada vie că în dezvoltarea literaturii noastre contemporane sectorul criticei este unul dintre cele mai active. De pe acum chiar unii dintre ei au dat nu numai articole ci cărți consistente ca, printre altele, remarcabilul studiu al lui D. Micu despre romanul rominesc contemporan.

Al. Philippide

DINTRE SUTE DE CATARGE...

Gabriela Melinescu

Din dragoste

Din dragoste, iubitul ne așează
pe inelar o panglică de soare
și peste fruntea goală, prima dată,
beteala lunii-n raze răsfirată.

Din dragoste doar, oamenii se-adună
strîngîndu-și snopii viselor, cunună.

Din dragoste sădim la porți un pom
și strîng copiii-n palme buburuze.
Din dragoste mi-a înflorit pe buze
cîntarea simplă ca un rîs de om.

Mîine

Mîine-și vor pierde umbra copacii pe zid,
zorii vor soarbe rouă din pumni de pămînt
ca din blid,
tata trecînd va bate cu degetu-n geam
și-o să se bucure-n poartă un cîine,
mama s-o-ntoarce la fel de la piață,
cu plasele pline de pepeni și pîine.
Dar ca și azi și mai altfel ca ieri
dorințele, aripi întinse,
vor cere zare mai multă și spații
de ochi necuprinse.
Vor înflori în o mie de locuri garoafe
mai multe,
norii uimiți vor sta în genunchi, cîntec
de om la ferești să asculte.
Și peste toate, ca niște batiste de mîini
fluturate,
hulubi împînzi-vor tot cerul, pînă departe.

●

Gh. Chirculescu

Fruntile oțelarilor

Ce limpezi sînt fruntile oțelarilor,
Fruntile ce nu-și pleacă semeția
Sub bicele-nfierbîntate ale văpăii!

Ce blînde sînt fruntile oțelarilor
Cînd repaosul profund ca un fiord
Adună-n undele lui rodnica frămîntare,
Atunci nu-i cu putință să crezi
Că pe fruntile acestea senine
Văpăile și-au împletit spicele de foc.

Ce mîndre sînt fruntile oțelarilor!
Cînd ochii ce stredelesc tăcerea metalelor
Suie treptele zărilor
Și privesc sondele cu fibră de oțel,
Siluetele avioanelor — ciocîrlii ale vîntului—
Sau combinele ce-adună din brazda-nfrățită
Bogăția pămîntului.

Ce mîndre sînt fruntile oțelarilor!
Pentru tot ce se află sub soare,
A picurat un strop de lumină
Din fruntea lor arzătoare!

Constantin Simota

Ancora sus!

Pornește
vaporul
la drum
Din coșuri
ies steaguri
de fum
Voi, cartnici,
fiți gata,
filați!
Ancora
sus
ridicați!
Motoare,
porniți
duduind
Spre zările
largi
albăstrind.
Sus ancora,
fraților!
Sus,
Spre țărmuri
cum altele
nu-s!
Cei lași —
de vor fi —
să se ducă,
Căci valul
pe creste
ne-aburcă
Ne poartă
pe largul
talaz
Prin clocotul
zilei
de azi
Voi, valuri,
făceți-vă
punți,
Să trecem
ca șoimii
cărunți,
Tu, vîntule,
cîntă-ne
cînt
De pace
și spor
pe pămînt.
Furtuni,
uragane
de iști,
Nu-i teamă,
sîntem
comuniști!
Sus ancora,
sus
înspre larg,
Cu steag
tineresc
la catarg.

●

Adrian Păunescu

Intîiul cînt

Aici și grîul viețuiește liber
Ca oamenii, din zare pînă-n zare,
Și se răsfrînge-n cer ca-ntr-o oglindă.
Iar în fîntînile adînci îți pare
Că vezi albastrul altei emisfere,
Că ochii trec prin straturi de tăcere,
De întuneric și dau iar de soare,
De grîu rîsfrînt în cer și de căldură.

În ilăcările-i nalte, noaptea brună
Ar vrea să ardă-n căpătîi de lună.
Dar luna, dimineața, e tot pură
Căci flăcările-și pierd puterea, cînd
Ea vine mai aproape, către ele.

Aici a izbucnit întîi în cînt
Salcîmul nalt al tinereții mele.

●

Adriana Lișman

Cu voi, prieteni

Am locuit cîndva-ntr-o casă sumbră,
Cu flori de mult uscate în ferești;
Doar cîte-o rază, rătăcită în penumbră,
Mă întreba mirată: „Unde ești?"

E drept că trandafirii sub fereastră,
Își cățărau buchetele de foc,
Dar nu-i vedeam; nătrama lor albastră
Păianjeni și-au țesut din loc în loc.

Priveam ades luceferii în casă,
Și soarele-mi zîmbea printre castani;
Prieteneșe sfat îmi dete ca să
M-arunc în iureșul acestor ani.

Am tras un pumn și șubreda clădire,
Într-o secundă, țăndări s-a făcut.
Cu voi, prieteni, zbor spre fericire,
Pe drumul larg ce-abia l-am început.

Aurel Stoicanu

Profil elin

Mă însoream, ca șarpele, pe plajă,
Cu ochii-nchiși, cu gîndul hăt, departe.
Cînd i-am întredeschis, privirea mi-a rămas
Încremenită:
Pe fondul siniliu se proiecta
Profilul unui corp de tînără.
Picioarele, subțiri și -nalte, — doi tineri
palmieri —
Iar bustul, mlădiindu-se -ntr-o parte,
Părea un trunchi elastic de alun.
Visam? O, nu! Acuma, tată,
Piciorul drept stă-ntins, — coloană zveltă —
Iar stîngul, îndoit — răgaz de-o clipă —
Vibrează ca o trestie-adiată.

Cum stau parcă de vorbă amîndouă,
Îmi par întruchiparea gingășiei
Și-a grației, pe care muritorii
Cutează doar în vis s-o-ntrezărească.

Într-o străfulgerare, am înțeles
Că și-altă dată mă mai pironise
Grația-aceasta mai presus de fire;
E melodia pură din statuia
Lui Praxitel înfățișînd pe-Apollo,
Sub soarele fierbinte al Eladei.

...Și poate prototipul formei tale
L-a dat sublimul sculptor, plăsmuind
Pe zeul cu un trup atît de gingaș,
Cu o fragilitate de cristal,
Încît a trebuit să-l sprijine de-un trunchi...

●

M. Bălaeț

Moment

I

De mult îmi rătăcești privirea,
O, spațiu vast zidit din stele!
Și fluturîndu-ți aprig nesfîrșirea
Tu mi-ai stidat puținul vieții mele.

Pînă mai ieri al nopților pojar
A fost cetate poeziei vagi.
Acum, tu, boltă de cleștar,
Deschide-ți porțile! Mai largi!

Îți strigi enorma ta vîltoare,
Eu îmi sudez aripile și zbor —
Și prin a brațului dogoare
În luptă dreaptă te măsor.

II

Începem cu al cerului asalt.
Fii mîndră, frunte gînditoare!
Zvîcnind de pe pămînt spre-nalt
Ne-apropiem vijelios de soare!

Prin valuri necurmate Columb e veșnic treaz,
Cununi de stele lumii-i dă în dar,
Inima-i bate nebună-n piept și vrea
Popas în drum, pe-al astrelor hotar.

Pornim cu nave noi, pe noi oceane,
Pe cai de foc, într-ale haosului stepe.
Fiți mîndri, oameni, milioane,
Asaltul cerului începe!

Seisaj

Sondele au crescut primăvara aceasta
Printre pomi și livezi —
Îmbogățind cu siluete negre
Întinderile dealurilor verzi.

Acum plouă...
Și ca-n tablouri vechi, adînci,
Penumbrele răsfrîng vitalitate.
Pămîntul e fecund și-ncremenit,
Doar vîntul mai adie și norii îi abate
Peste păduri, departe, către culmi.
Se văd fișii de ceață urcînd pe clinuri moi,
Se cațără pe schele de sonde, se preling.
Și fumegă ogoarele sub ploi...
În depărtări contururile verzi se sting.
Cu înserări curg norii peste sate
Și, ca-n tablouri vechi, adînci,
Penumbrele răsfrîng vitalitate.

POȘTA REDACȚIEI

Cenaclul literar „Al. Vlahuță" — Tr. Severin:

GH. DUMITRESCU. Poeziei *Pace* i se pot reproșa, pe lîngă artificialul în care sînt prezentate adevărurile și ideile deja cunoscute și acceptate de oameni, unele stridențe ca:

...Grădini să-nflorească,
iar polii plîngînd
Strai nou să-și îmbrace
l-alt soare.

sau:

...Stăpîn peste cosmos și țară.

Precizarea este inutilă, sfera primei noțiuni incluzînd-o pe cea de a doua. Ea este justificată doar de necesități de rimă, ceea ce este, totuși, supărător ca orice încărcătură verbală.

Pe drumul drept este și mai puțin realizată, tonul general și afirmativ substituindu-se mijloacelor poetice. În plus, aici abundă platitudinea și prozaismele de felul celor de mai jos:

Capitaliști!
Polipi flămînzi!...
Dar gust de glonț
Și plins amar
N-ați simțit voi!
De cînd sînteți
N-ați fometat,
Așa-i?... Nicicînd
N-ați asudat!
V-ați desfătat
Sînge vărsînd.
Cu-ai noștri bani
Din inimi smulși
În noi loviți etc.

Încercați o viziune poetică mai personală; treceți prin filtrul personalității dvs. tot ceea ce încredințați hîrtiei;

Așteptăm și alte versuri.

Credem că ar trebui să fiinteze în cadrul cenaclului dv. un cerc de studii în care să organizați, pe lîngă dezbaterea problemelor de teorie literară și estetică, seminarii de creații cu discuții dirijate astfel încît ședințele să devină adevărate laboratoare de analiză a muncii literare. Iar cînd veți crede necesar apelați la sprijinul Comisiei de îndrumare de pe lîngă Uniunea Scriitorilor.

Aveți forțe artistice suficiente pentru a da lucrări bune.

Petru A. Tănase — Comanca-Pitești, *Didina Postelnicu* — Palanca, *Emil Galeru* — Slobozia, *Gheorghiu Alexandru* — București, *Mircea Adrideanu* — Baia de Arieș, *Grecu Anton* — București, *I. Ciuchi* — Mircești, *Nistea Victor* — Vatra Dornei, *Grișa Gherghei* — Galați, *Rețiu Ion* — Blaj, *Cărbune Marin* — Lugoj, *Ion Codreanu* — Reșița, *Zaharia Singeorzan* — Ilva, *Petru Musta* — Arad, *Mircea Carp* — București, *Dima Ion* — București, *Mihai Munteanu* — Cordăreni, *Ion Leonte* — Orașul Victoria, *Octavian Carpian*, *Nicolae Vereș* — Cîmpeni, *George Chirilă* — Buda, *E. Poienaru* — București.

MAI TRIMITEȚI

Ghdorghiu Aurel — Urziceni, *Valeriu Galanton* — Dorohoi, *Socoleanu Octavian* — București, *Basiliu Mureșan* — Craiova, *Daniela Crăciun* — Fălticeni, *Chiriței Ilie*, *Const. Jandescu* — București.

DEOCAMDATA NU

TIBERIU ANASTASESCU.

Iankeii nu vor mai fuma havane... păcătuiește, în general, de metehnele semnalate mai sus.

Spuneți la un moment dat:

Căci zahărul nu-i dulce c-altădată:
El nu mai are gust de suferințe
De cînd sădit răsare din dorințe
De viață de sub jug eliberată.

Cum poate răsări o plantație de zahăr din dorințe? Exprimarea este incorectă, deși la baza ei se poate bănui o idee justă, însă mult prea alambicată pentru a-și mai păstra clar sensul.

Formulări nepotrivite aveți și în versurile:

Ei uneltesc un fum mai gros,
din fire
De intrigă zadarnică. Sărmanii...

sau în strofa:

E-un vis nebun din clipa
disperării
De-a încerca prin smuls de
ghiocei
Să-ntorci din drumul lor pe-acei
Ce se avîntă-n largul primăverii.

Mai multă exigență și mai mult simț al proprietății termenilor vă va scuti pe viitor de astfel de supărări.

ARISTICA BAGHINA.

Rondelurile sînt în general corect construite. Ele rămîn însă simple exerciții poetice, folositoare pentru concizia exprimării, dăunătoare însă cîtă vreme forma fixă a poeziei vă obligă să încălcați firescul imaginii artistice, al limbajului, al plasticității, într-un cuvînt, al măiestriei.

Credem că nu este recomandabilă folosirea formelor fixe în poezie atîta vreme cît nu este conturată precis personalitatea poetică și nu v-ați creat un stil propriu în urma unor experiențe și trude îndelungate.

Inscripție la un covor rimează adevăruri cunoscute, înecate în platitudini:

Da, este arta noastră populară
Ce liberă-și dezvoltă azi în țară
Atîtea frumuseți nebănuite
De omul muncii, liber, cucerite.

Citesc adînc în ele ca-ntr-o carte
Și-apoi le văd ducîndu-se departe:
Las-să le-admire și-n Ecuador,
Că le-au țesut artiștii din popor!...

Luați pildă de la artiștii populari pe care îi cîntați, uceniciți la marea lor școală a frumosului pentru a da talentului dv. aripile pe care deocamdată le folosește cu timiditate.

RUSU VICTOR.

Paznicul colectivei păcătuiește încă de neajunsurile semnalate într-un răspuns anterior.

Un vădit progres marchează *Fierarul* și, mai ales, *Eu cred că tata...* în care fiorul liric pătrunde nedisimulat în versurile:

Cînd a căzut rănit în munții
Tatra,
Sub răpăitul gloanțelor haine,
Și-a-mbrățișat, stropind cu
sînge, piatra,
Eu cred că tata sa gîndit la
mine.

Credem că aceasta este struna pe care dv. puteți cînta mai cald și mai autentic. Folosiți-i resursele cu încredere: talentul este evident.

FOARȚA ȘERBAN.

Umbre este scrisă cu talent. Are încă distihuri inutile pe care le-am eliminat în transcrierea de mai jos. Deși amintește de versurile lui Beniuc și Jebeleanu închinate Hiroșimei, păstrează totuși un fior autentic.

Nimeni, pe cîmpul de flăcără
lins...
Doar cîteva umbre pe-asfaltul
încins.
Doar cîteva umbre... Oamenii
unde sînt?
Au zburat în văzduh? Au intrat
în pămînt?
Unde sînt? Unde sînt?
Fără glas se întinde în jur
uriașul mormînt...

pagina elevilor

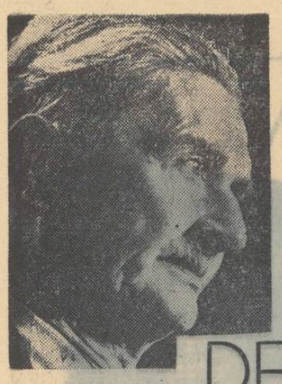

DEBUTURILE MELE...

de Mihail Sorbul

Cum am debutat ? In viață ? Nu, ci în literatură. In viață mi-ar fi fost foarte ușor s-o spun cu un singur cuvînt : născîndu-mă, — în urmă cu șaptezeci și cinci de ani — dar în literatură e ceva mai greu, mai ales că deși s-a ris cînd un politician de pe vremuri a rostit în plin parlament că „ambele chestiuni sînt trei", totuși și debutul meu, ca să nu zic primul meu debut, au fost mai multe. Dar să mă explic și mai ales să fiu sincer.

Eram la Iași, cam mulțișori ani de-atunci, elev în clasa a patra primară. Mă îmbolnăvisem de cori sau pojar, izolat într-o infirmerie îndepărtată. Mă îngrijea o femeie de la țară și ca să mă distreze sau să-i treacă și ei timpul mai repede, mi-a spus fel de fel de povești. Cînd m-am însănătoșit și am revenit între colegii mei, știți ce am făcut?... Am scos un jurnal, ca să nu zic revistă, pe patru pagini de caiet, scris de mînă și în care începusem să povestesc, la rîndu-mi, din basmele ce mi-au făcut boala mai puțin plicticoasă. Această gazetă, număr unic, am și comercializat-o : exemplarul costa patru penițe obișnuite sau una rondă.

E acesta un debut ?... Un critic serios ar spune că nu. Nici eu nu pretind, deși... în sfîrșit.

Au trecut de-atunci mulți ani... Eram cam de 18—19 ani, cînd am încercat de rîndul acesta să debutez într-o revistă serioasă. Tocmai apăruse atunci în prima ei formație revista Semănătorul. *Le-am și trimis lui Alexandru Vlahuță și I. Gorun, scrisă special, o poezie lungă, lungă și... filozofică. Cu nerăbdare am așteptat răspunsul la... poșta redacției. Mărturisesc, au fost drăguți, nu m-au făcut să aștept decît o săptămînă, numai că răspunsul n-a fost tocmai generos. Suna cam așa :* „Am citit lunga dumneavoastră poezie și n-am înțeles nimic". *Drept răzbunare, n-am mai citit* Semănătorul *dumnealor, dar și de poezie m-am lăsat. După cît se vede, de rîndul acesta n-am putut debuta. De altfel, n-aveam pretenție de poet. Scriam piese. Piese peste piese. Patima aceasta a teatrului mi-a venit asistînd la Teatrul Național din Iași la prima piesă ce am văzut-o :* Don Juan de Marana. *Numai că în primul moment mi-a venit să mă fac actor. Și m-am și prezentat la examenul de admitere la Conservatorul din Iași cu* Rugăminteа din urmă *a lui Coșbuc. Nici azi nu știu dacă am reușit sau nu, căci din ziua examenului n-am mai dat pe-acolo. In schimb, peste cîțiva ani m-am prezentat a doua oară la Conservatorul din București cu* Moise *de Alfred de Vigny, în traducerea admirabilă a lui D. Nanu. Și am fost admis. Ba am urmat chiar cîteva săptămîni la clasa maestrului Constantin Nottara, de unde mi-a rămas în minte* Soldatul lui Țepeș. *Dar a trebuit să întrerup cursul. Mă chema armata să-mi fac datoria și am rămas numai autor dramatic.*

In acest timp, și acesta poate ar fi „primul meu debut", *în ghilimele, tipăresc pe socoteală proprie drama* Eroii noștri, *pe care ca un ingrat, am renegat-o. Am trimis unor critici cîteva exemplare. Dintre toți numai unul a binevoit să se ocupe de* „eroii" *mei și deși le găsise o sumedenie de cusururi, descoperise printre ei un tip de gazetar ce l-a făcut să întrevadă în mine* „un real talent dramatic". *Ba într-o dimineață, m-am pomenit că-mi bate la ușă pe cînd stam la Ploești. Bineînțeles că l-am bombardat cu fel de fel de piese, dar cu toată așazisa lui admirație, nu-mi publica nimic. Și abia tîrziu, încolo, după al doilea an al* Convorbirilor, *pare-mi-se în luna aprilie, a apărut, în sfîrșit, o schiță dramatică,* Vînt de primăvară, *semnată de mine.*

Iată, deci, iarăși un debut. Nu cumva acesta e adevăratul meu debut literar ?

Dar pentru un autor dramatic, debutul nu-i cartea și nici revista, ci... scena.

Și știți care a fost prima mea piesă jucată ? Poveste banală, *o comedioară într-un act, publicată tot în* Convorbiri critice.

Mi-au jucat-o pentru întîia oară la Ploești niște tineri diletanți. N-am suferit în viață mai mari chinuri sufletești ca în timpul reprezentării ei. Cum a căzut așazisa cortină, am dat buzna peste interpreți și i-am felicitat ocărîndu-i, doar nu le-am scos ochii !... Noroc că peste cîțiva ani, Teatrul Comedia, într-o stagiune de vară, mi-a jucat-o în interpretarea lui Ahil Popescu, Ghibericon, Chamel și Olga Țăranu. Dar și atunci, la petiția generală am avut o stringere de inimă. Interpreții, deși artiști de comedie, au găsit de cuviință să-mi dramatizeze comedia. Noroc că am intervenit cu o oarecare energie și la timp. Altfel, publicul ar fi plîns, sau m-ar fi plîns, în loc să rîdă poate printre lacrimi, dar să rîdă oricum.

Totuși, deși această comedioară a fi avut dreptul să fie numită debut, se pare că adevăratul a fost Patima roșie, *cu toate că între timp Teatrul Național din Craiova mi-a reprezentat poemul dramatic în versuri* Săracul Popă, *iar cel din București mi-a respins* Letopisețiі !

Și iată cum.

După ce se citise o piesă oarecare în comitetul Teatrului Național din București, un membru în acest comitet a scos din servieta sa un caiet și a spus : să vă citesc și eu acum o piesă. Și această piesă era Patima roșie.

Minune ! Ea a fost pusă imediat în repetiție, cu toate că Alexandru Mavrodi, directorul teatrului, nu era convins de loc asupra succesului unei piese în cinci persoane. De aceea, în seara premierei, spuse regizorului cu o nuanță ușoară de dispreț : „Să se isprăvească odată și cu legenda asta. Ridică cortina !"

Legenda eram eu, adică autorul de talent persecutat, de fapt, nu persecutat, dar unui tînăr autor dramatic foarte greu i se făcea loc pe scenă.

Concluzia ? După cum vedeți, „primul meu debut" au fost mai multe. Dacă aș spune și despre incursiunile mele și în alte genuri literare, ați vedea că sînt și mai multe. De altfel, un scriitor și mai ales un autor dramatic, debutează la fiecare lucrare nouă. Cum s-ar spune, o ia mereu de la capăt.

„JURNALUL LITERAR"

Jurnalul literar este opera **directorului său, profesorul G. Călinescu. Conducătorul acestei publicații săptămînale n-a dat numai exemplul celui mai harnic colaborator, ci a urmărit de asemenea, cu clarviziune, înfăptuirea unui program ferm.** „Revista, pe cît putea — **zice d-sa în** Istoria literaturii romîne.. — publica articole comandate, nu întîmplătoare, fiind realmente dirijată". [1]) **Chiar și ținuta grafică a** Jurnalului literar **a fost gîndită din vreme și îndelung cîntărită.** „Noi am studiat — **ni se spune** — titlul și formatul gazetei noastre alergînd cu ochiul pe trei secole de tipărituri, reținînd un aspect sobru, naiv, strict tipografic, fără poze triviale. Cu mijloacele noastre am dat tot ce s-a putut".

Jurnalul literar, **care a apărut la Iași între 1 ianuarie 1939 și 31 decembrie 1939, ajungînd pînă la numărul 35, se subintitulează** „foaie săptămînală de critică și informație". **Într-adevăr, articolelor de critică le este încredințată cea mai mare parte din spațiul gazetei.** „Vom face — **zicea acad. G. Călinescu, schițîndu-i dintru început profilul** — o revistă de critică generală, nu un magazin de literatură îndoielnică.

Și fiindcă mai toate publicațiile actuale păcătuiesc printr-un spirit de tabără, vestim că vom recenza toate operele ce ni se vor trimite fără deosebire. Primim colaborarea oricui în spiritul nostru mai de grabă informativ și critic, iar în locul poștei redacțiunii cu ironii ieftine, aducem aici rubrica întemeiată de noi „Primii pași" în care vom publica numai extrase din manuscrisele începătorilor". [2]) **Dacă poezia din** Jurnalul literar **s-a arătat adesea șterasă și proza aproape inexistentă, revista a înmănunchiat totuși, în ce privește beletristica, condeie consacrate ca G. Murnu și Victor Eftimiu, precum și numeroase nume tinere, dintre care istoria literară a putut reține doar cîteva : Magda Isanos, de pildă, Eusebiu Camilar.**

Problema tinerilor a căpătat dealtminteri o rezolvare foarte sănătoasă în această revistă, scrisă în bună măsură de tineri, pregătiți temeinic, precum G. Ivașcu și Al. Piru, care țineau cronica literară. Revista a combătut mentalitatea tinerilor „care se cred poeți fiindcă sînt „tineri". [3]) **Recunoscînd că talentul nu poate fi înlocuit prin cultură, directorul** Jurnalului literar arată mereu piedicile pe care le așează în fața unui creator **ignoranța și-i îndemna pe debutanți să se instruiască temeinic. Revista acad. G. Călinescu ridiculiza, chiar prin mijloace glumețe, pretențiile abuzive și orgoliul zgomotos al** „generației tinere", **dornică să se delimiteze net de celelalte generații și obișnuită să-i disprețuiască pe virstnici.**

Un plăzmuit „toto, poet dă patlu ani și zumătate", **îi scria de pildă peltic directorului** „cu mașina că nam învățat încă să scliu cu mîna căsae genelația mea melge cu ploglesu". „Adlesa am pus pă Gicu so sclie din genelația bătlînă dă patlu ani și tlei sfelturi". [4]) Jurnalul literar **a însemnat, în istoria publicisticii noastre, un apel statornic la seriozitate și cultură. La** cronica mizantropului, **unde semna Aristarc, acad. G. Călinescu a cheltuit adesea o ironie sclipitoare și o vervă admirabilă, ca să denunțe lenea intelectuală și suficiența unor cărturari.** „Tot mai înveți, maică ?", **îl întreabă compătimitor o gazdă ignorantă ce nu-și închipuie cum cineva ajuns la virsta maturității și a meseriei dobîndite mai poate cîti.** [5]) **Mentalitatea aceasta regretabilă era a multor intelectuali și acad. G. Călinescu a vestejit-o cu indignare.**

Pentru că o cultură solidă nu se poate crea decît pe fundamentul trecutului, Jurnalul literar **s-a opus în chip hotărît nihilismului avangardist, care minimaliza în bloc valorile tradiției.** „...Ce e o literatură ? Seria ultimă de publiciști ? Literatura — **răspundea profesorul Călinescu** — se compune din toate scrierile proeminente în limba romînă. O revistă are îndatorirea să ne informeze și să ne dea judecăți despre Neculce, Negruzzi, Alecsandri, Eminescu, Caragiale, Sadoveanu, Rebreanu etc". [6]) **Așa a procedat** Jurnalul literar, **publicînd studii întinse ale directorului său, care aveau să devină apoi, citeodată fără modificări, capitole ale istoriei literare. Al Macedonski, poetul, Liviu Rebreanu, Tudor Arghezi, Al. A. Philippide și alte asemenea cercetări au constituit piesele de rezistență ale revistei, stîrnind discuții vii și marcînd date importante în istoriografia noastră literară, înțeleasă acum într-un spirit de vastă erudiție, de surprinzătoare originalitate.**

Gîndul care dicta introducerea în revistă a acestor ample materiale de critică și istorie literară era expresia unui viu și nobil patriotism. „Propriu zis, — scria acad. Călinescu — noi sîntem o țară cu o cultură foarte înaintată, dar lumea nu ne crede și noi nu încercăm să dovedim. A face bilanțul literaturii noastre, a cîntări și a stabili valorile, a studia amănunțit toate rezervele noastre intelectuale, a le consemna în opere temeinice, iată datoria intelectualului. A citi cu orgoliu, a se documenta, a se pune în situația de a răspunde oricărui străin : avem valori temeinice care sînt acestea și acestea, iată datoria cititorului. Nu există mare civilizație fără acest fel de mîndrie documentară". [7]) **Jurnalul literar a afirmat o poziție hotărît ostilă cosmopolitismului, fie că semnala psihologia** „egoistă, mărginită, persiflantă" **a occidentalului care refuză să recunoască alte civilizații decît a sa** [8]) **fie că, mai ales, protesta împotriva** „orietalilor" **invățați să se rușineze de cultura și de patria lor, să se extazieze în fața oricărei producții din apus. Civilizația construită aici, la gurile Dunării, acad. G. Călinescu o dorea înălțată peste individualismul mărunt al contemporanilor săi, bizuită pe** „sentimentul cetății", **pe aspirația spre monumental. Aceste înalte năzuințe ale intelectualului** „visător de mare existență" [9]) **erau sortite unei înfăptuiri tîrzii. Ca să conducă la izbînda lor, literatura însăși trebuia să lupte, lucru de care profesorul G. Călinescu nu era convins în anii** Jurnalului literar, **cînd se afla pe poziții estetiste, deși sublinia nevoia, pentru scriitori, de a trăi intens realitatea, cu contradicțiile și frămîntările ei. Silită de cenzura burgheză să-și înceteze prematur apariția, revista academicianului George Călinescu a avut, totuși, vreme să afirme cu limpezime cîteva țeluri majore. Printre colaboratori se cuvin pomeniți, mai ales, criticii George Ivașcu și Al. Piru, pentru prezența lor substanțială, pentru materialele variate și inteligente. În** Jurnalul literar **întîlnim și numele unor cărturari de prestigiu ca Iorgu Iordan, cu un articol despre** Estetica limbii, **publicat în nr. 1, Mihai Cruceanu, cu** Amintiri despre Ovid Densușianu **și** „Viața nouă" **(nr. 2), P. V. Haneș, Al. A. Philippide.**

Dan Hăulică și I. D. Bălan

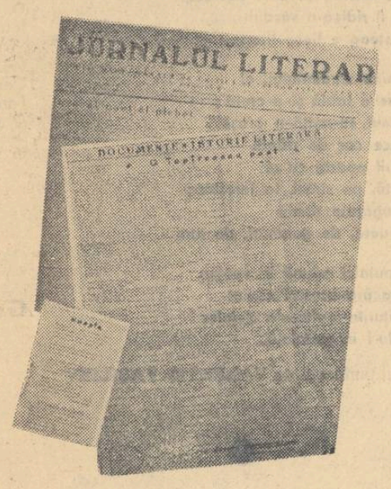

ELEVUL NE ÎNTREABĂ

In cadrul Paginii elevilor *din revista* Luceafărul *aș dori să aflu amănunte în legătură cu* Jurnalul literar, *condus de George Călinescu. M-ar interesa să știu care scriitori au publicat în paginile* Jurnalului literar *și dacă, în timpul apariției, revista a avut de întîmpinat dificultăți. Care este aportul ei la dezvoltarea literaturii noastre ?*

VELCIU EMANUEL
cl. XI D, Șc. Medie 22 „Gh. Lazăr"

Tipografie ilegală

Prin geamul tipografiei ilegale,
— geamul e cîrpit cu carton —
soarele nu și-a trecut niciodată
spicele razelor,
n-a descrețit niciodată cutele ferestrei.
Geamul tipografiei ilegale,
geamul cîrpit cu carton,
fereastra aceea fără perdele albe,
fără mușcate roșii,
a rămas ca un semn de carte pe filele istoriei.
După fereastra tipografiei ilegale,
mîinile așezau literele;
schelele cîntului nostru de-acum.
Literele vechi se aliniau în cuvinte incandescente,
cuvinte care nu cunosc niciodată bătrînețea literelor.
Cuvintele, aceste ferestre fără carton,
aceste ferestre cu perdele albe, cu mușcate roșii,
mai roșii,
prin care soarele nostru uman
își trece toată holda razelor lui.

Intoarcerea pescarilor

Dincolo de orizont,
Aceeași mare cu crestele valurilor de culoarea pescărușilor,
Același cer mărginit de-un al doilea orizont.
Se întorc pescarii în aurul talianelor,
In bărcile lor călătuite.
Se întorc pescarii rizînd sub stropii valurilor
Căzuți peste cizmele lor de cauciuc,
Peste bărbile lor ruginii,
Peste hainele cu miros de pește.
Vislele, ritmînd rîsul lor,
Vislele acestea surori, aducînd mării
Infiorarea pădurilor de brazi,
Vislele acestea gemene,
Freamătă în palmele pescarilor
In care marea s-a dăruit zvîrcolindu-se,
Freamătă în apropierea țărmului cu pietre înverzite
Cu alge despletite și meduze ca niște plase de păianjen.

Se întorc pescarii cu comoara talianelor în bărcile lor
Rostogolind asupra întunericului
Rîsul lor, mai adevărat decît aurul talianelor,
Rîsul lor, ca un al doilea felinar al bărcii...

Și peste toate, luna, ca un pește arcuit,
Rizînd cu toți solzii lui în lumină...

Vasile Petre Fati
elev, clasa X Constanța

BIOBIBLIOGRAFIE

GEORGE CĂLINESCU

Intelectual cu activitate multilaterală, poet, romancier, critic și istoric literar, estetician, memorialist și ziarist, George Călinescu este o personalitate de seamă a culturii românești din secolul nostru.

Născut în anul 1899, prof. G. Călinescu, după ce și-a făcut studiile universitare la București, a continuat pregătirea sub îndrumarea istoricului și arheologului Vasile Pîrvan la Școala română de la Roma.

Înainte și după întoarcerea sa în țară, a publicat poezii, în revistele literare, care relevau un liric cu expresia intelectuală a emoției. Rodul cercetărilor în arhivele italiene au fost studiile istorico-culturale privitoare la contactul culturilor celor două țări.

După întoarcerea în țară e una din cele mai vii prezențe în mișcarea literară a vremii. Începe să lucreze la studii de mare anvergură închinate vieții și operei lui Mihail Eminescu (**Viața lui Mihail Eminescu,** București, 1932 ; **Opera lui Mihail Eminescu** vol. I—V, București, 1934—1936) precum și marelui povestitor din Humulești (**Viața lui Ion Creangă,** București, 1938).

G. Călinescu, eruditul, stăpînind documentația istorico-literară pînă la ultimele izvoare, contopește într-o manieră personală istoria literară cu cultura sa umanistică și talentul său scriitoricesc. Pagina de istorie literară scrisă de profesorul Călinescu este o pagină de caracterologie umană, o reconstituire de roman balzacian sau tolstoian, după cum studiile de critică literară cuprind o documentare maximă asupra temei respective. Cunoscător al principalelor literaturi europene, instruit în toate domeniile culturii și civilizației, G. Călinescu a urmărit în studiile sale să argumenteze ideea universalității creațiilor naționale, să introducă în circuitul mondial opere produse de poporul romîn.

Patriot și democrat, el a demonstrat, într-o epocă în care clasele stăpînitoare încercau să minimalizeze puterea de creație a poporului romîn sau să pună tot ce s-a creat la noi pe seama influențelor occidentale, noutatea și ineditul literaturii românești în complexul literaturii europene.

Dar în acest deceniu, cînd s-ar părea că întreaga sa activitate se concentrează în domeniul istoriei și criticii literare, G. Călinescu tipărește romanul **Cartea Nunții** (1933), volumul **Poezii** din 1937, iar după aceea **Enigma Otiliei** (1938).

În anul 1939 îi apărea volumul **Principii de estetică.** În timpul războiului (1943) publică volumul **Șun** sau **Calea neturburată,** subintitulat **mit mongol.**

După 23 August 1944, G. Călinescu face parte din intelectualii care înțeleg necesitatea istorică a schimbărilor revoluționare în viața țării. Conduce reviste și ziare culturale, colaborează cu articole care dovedesc atașamentul intelectualului față de regimul democrat-popular și face parte ca deputat din prima legislatură a țării după alegerile din 1946. Este reales deputat în Marea Adunare Națională, demnitate pe care o are și în prezent. Este decorat cu Ordinul Muncii și Steaua Republicii.

Clasa muncitoare, condusă de Partidul Muncitoresc Romîn, i-a oferit scriitorului adevăratele condiții prielnice realizării aspirațiilor sale. Transferat ca profesor la Universitatea din București, la catedra de literatură română, G. Călinescu va contribui la formarea intelectuală a tinerei generații. E reales membru al Academiei R.P.R. și numit director la Institutul de istorie literară și folclor al Academiei R.P.R. Contactul cu ideologia revoluționară a proletariatului îi dă posibilitatea aprofundării fenomenelor literare și-i dezvoltă viziunea sa creatoare. În toate domeniile în care se afirmase înainte de Eliberare, continuă activitatea cu aceeași putere uriașă de muncă. Monografiile N. Filimon, Gr. Alexandrescu, V. Alecsandri, Alexandru Odobescu — sînt modele de informare științifică, de analiză critică și de talent literar.

În 1946 publică **Impresii asupra literaturii spaniole.** În acest interval, se ocupă de marii scriitori universali, prin volumul **Studii și conferințe (Horațiu, Tasso, Cervantes, Tolstoi, Cehov,** E.S.P.L.A. Buc. 1956). În reviste și volume jubiliare, au apărut : **Ovidius, Sainte-Beuve, Goldoni** și **Ibsen.**

Călătoria în Uniunea Sovietică, în 1948, și în China populară în 1954, au fost descrise în două volume de impresii **Kiev, Moscova, Leningrad,** Buc. 1949 și **Am fost în China nouă,** Buc. 1955.

Tot în 1946, G. Călinescu publică un compendiu al istoriei literaturii romîne, care nu era nicidecum un rezumat, ci o condensare și o selecție și mai riguroasă a valorilor artistice, restrîngînd imaginea generală a literaturii noastre la elementele ei majore.

Interesul pentru creația beletristică a lui G. Călinescu crește și un exemplu elocvent sînt edițiile noi (1956, 1959) ale romanului **Enigma Otiliei** precum și traducerile recente la Moscova și la Paris.

Opera sa se îmbogățește în ultimii cinci ani cu romanele **Bietul Ioanide** (1953) și **Scrinul negru** (1960).

O activitate deosebită a lui George Călinescu este aceea pe care o desfășoară în calitate de director la Institutul de istorie literară și folclor al Academiei R.P.R. Munca de îndrumare permanentă a cercetătorilor, grija, interesul și mărinimia cu care se preocupă de formarea tinerilor oameni de cultură, activitatea științifică în acțiunea de reconsiderare a trecutului nostru literar, contribuțiile originale în cursul discuțiilor purtate în jurul unor teme dificile de teoria literaturii, studiile publicate în revista academică **„Studii și cercetări de istorie literară și folclor"** (Studiile despre Eminescu, Estetica basmului etc.) sînt un aspect caracteristic al capacității creatoare a lui G. Călinescu.

Anul acesta i s-a încredințat conducerea lucrărilor de pregătire și redactare a **Tratatului de istoria literaturii romîne,** operă de interes național, scrisă de pe poziția principialității marxist-leniniste. În această efervescență a spiritului său tînăr, G. Călinescu înalță edificiul unor noi opere, așa încît încheierea noastră e de fapt o secțiune temporară într-un proces creator în plină desfășurare.

Marin Bucur

BIBLIOGRAFIE

— Pompiliu Constantinescu, **G. Călinescu : Enigma Otiliei,** Scrieri alese E.S.P.L.A. pag. 286-291.

— G. Ivașcu : **G. Călinescu,** Contemporanul, 1959, nr. 24, 19 iunie, pag. 3.

— Ov. S. Crohmălniceanu, **Enigma Otiliei (cronică), Viața românească an. IX, 1956, nr. 11,** pag. 197-207.

— Paul Georgescu : **Cuvînt înainte.** G. Călinescu, Enigma Otiliei, ed. IV, E.S.P.L.A. 1959 ;

— I. D. Bălan : **Acad. G. Călinescu la 60 de ani,** Luceafărul, an. II nr. 12, 15 iunie 1959, pag 6.

— Paul Georgescu : **Despre G. Călinescu,** Gazeta lit. an. IV, 1959 nr. 24, 19 iunie, pag. 3.

— Radu Popescu, **Scriitor și cetățean.** Contemporanul, 1959, nr. 24, 19 iunie, pag. 3.

— Dan Hăulică: **G. Călinescu,** Gazeta literară, 1958, 6 martie, p. 2.

— Mircea Zaciu : **„Cronica optimistului"** Tribuna an. III, 1959, nr. 25, pag. 9.

— D. Micu : **Scrinul negru,** Viața românească nr. 8/1960.

Știați... pseudonimele scriitorilor ?

● Anton Pann se numea **Antonie Pantoleon Petroveanu.** Iscălitura prescurtată, cu care s-a înscris în istoria literaturii, a fost folosită prima dată în 1837, cînd publică **Noul Erotocrit.**

● Costache Negruzzi și-a publicat povestirea **Au mai pățit-o și alții** în **Curierul de ambe-sexe** nr. 11 din 1839 sub pseudonimul **Carlu Nervil.** Sub același pseudonim a mai publicat poezia **Melancolia** în **Almanahul literar** pe anul 1839, articolul **Fiziologia provinției** în **Albina românească** din 28 martie 1840 etc.

● **Dimitrie Bolintineanu** și-a semnat articolele publicate în **Trompeta Carpaților** din 1866 cu pseudonimul **Cosmat.**

● In **revista Aghiuță** din 1863, **B. P. Hașdeu** a semnat cu pseudonimul **Ghimpescu,** iar în revista **Satyrul** din 1866 cu pseudonimele **Puang-Hon-Ki** și **Wang-Pon-Ki.**

● Fabula lui Vasile Alecsandri **Moara de vînt,** apărută în **Lumina** nr. 13 din 1863, a fost semnată cu pseudonimul **Vlad Morarul.** Un alt pseudonim al lui V. Alecsandri, cu care a iscălit în **Convorbiri literare** din 1883, a fost acela de **V. Cotnariu.**

● Intre 1873 și 1875, I.L. Caragiale a publicat la **Ghimpele** sub pseudonimul **Car.** și **Pelicar.** Sub pseudonimul **Quodlibet** a publicat în **Voința națională** din 1885. In **Constituționalul** din 1889 a folosit pseudonimele **Falstaff, Hans, Nastratin** și **Zoil.**

● In revistele **Tribuna** din 1884 și **Lumea ilustrată** din 1891, G. Coșbuc a iscălit cu pseudonimul **C. Boșcu,** o anagramă a numelui său adevărat.

● Al. Vlahuță și-a publicat poeziile **Anaghie** în revista **Viața** nr. 33 din 1894, sub pseudonimul **L. Ascar,** și **Țară de pripas** în ziarul **Epoca** nr. 259 din 1886 sub pseudonimul **Mirmidon.** Acest din urmă pseudonim a mai fost des folosit și în ziarul **Lupta** din 1887, ca și în revista **Viața** din 1893—1894. In această revistă, pe care a și condus-o, a mai publicat o serie de portrete sub semnătura **Radu.**

● Barbu Ștefănescu Delavrancea și-a publicat **Sultănica** în **Rominia liberă** din 1883 sub pseudonimul **Argus.** In suplimentul literar al **Rominiei libere** din 1884 a semnat **Fra Dolce,** iar cronicile teatrale din **Epoca** (1885) le-a semnat cu pseudonimul **Fra Barbaro.** In **Lupta literară** din 1887 a mai folosit și pseudonimul **Minucio.**

● In **Sămănătorul** din 1901-1903, Șt. O. Iosif a publicat poezii originale și traduceri sub pseudonimul **I. Darie.**

● In **Lumea nouă, literară și științifică,** din 1896, Dimitrie Anghel a publicat traduceri din lirica universală sub pseudonimul **Mitif.**

● In **Sămănătorul** din 1907, Șt. O. Iosif și Dimitrie Anghel încep să publice în colaborare, sub pseudonimul **A. Mirea,** poezii care vor alcătui **Caleidoscopul lui A. Mirea.**

● Poezia lui Panait Cerna **Noapte de vară,** apărută în **Sămănătorul** nr. 4 din 1901 a fost iscălită cu pseudonimul **Elvira M.**

● Jean Bart se numea în realitate **Eugeniu P. Botez.**

● In 1898, pe cînd era încă elev, **N. D. Cocea** a tipărit romanul **Poet-Poetă** sub pseudonimul **Nelly.**

● Cea dintîi scriere publicată a lui Mihail Sadoveanu, schița **Domnișoara M... din Fălticeni,** apărută în revista umoristică **Dracu** la 20 aprilie 1897, a fost semnată cu pseudonimul **Mihai din Pașcani.** In revista **Pagini literare** din 1899-1900, Mihail Sadoveanu a iscălit **M. S. Cobuz.**

● Schițele de debut ale lui Gala Galaction — **Harpistul Dionis** și **Pe terasă,** apărute în **Adevărul ilustrat** din 1896, au fost semnate cu adevăratul său nume **Grigore Pișculescu.**

● Unele din cele mai cunoscute pseudonime ale lui Camil Petrescu sînt **Grămatic, Ghiță Pristanda** și **Andrei Pietraru.**

T. V.

UMOR

In epoca automatismului.

(Din „IUNOSTI")

ATLAS LIRIC

SPANIA

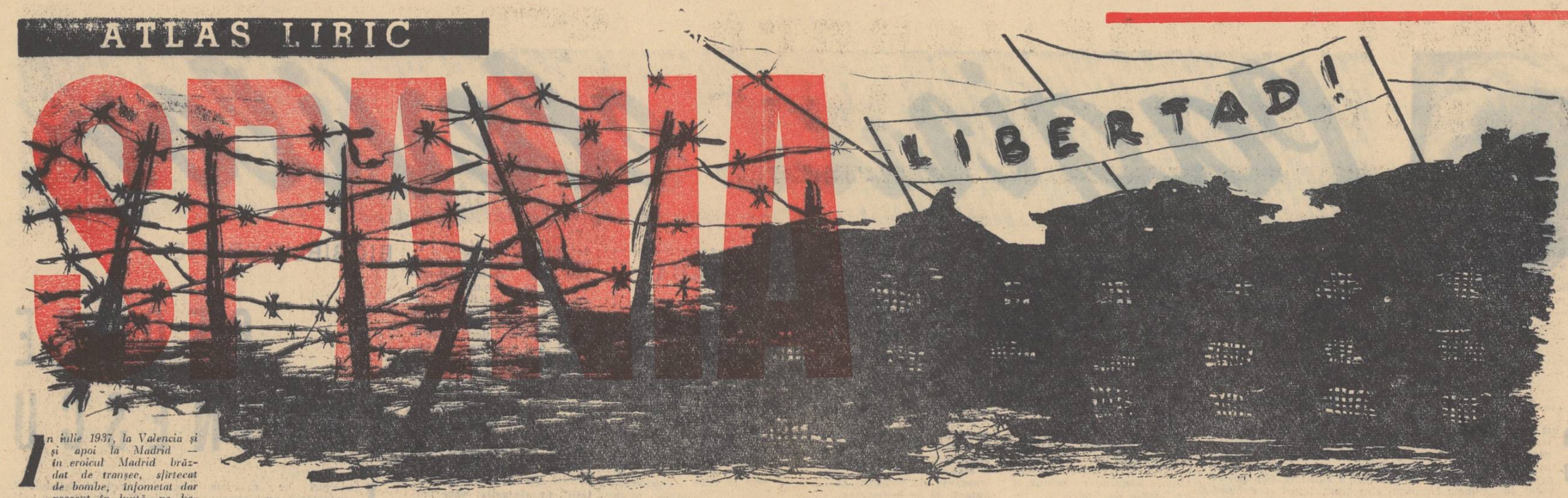

In iulie 1937, la Valencia și și apoi la Madrid — în eroicul Madrid brăzdat de tranșee, sfîrtecat de bombe, înfometat dar prezent în luptă, pe baricade, la Carabancel, la Casa del Compo, în Quatros Caminos, la vodul peste Manzanares, în Escurial, în La Rozas, pretutindeni unde cele trei pumnale ale crimei — cel hitlerist, fascist și falangist — erau ridicate să-l înjunghie, în acel Madrid nemuritor care a rezistat trei ani împotriva primului mare atac al fascismului mondial, au răsunat, mai puternic decît bombele barbarilor de la porțile orașului, glasurile luptătorilor care trimiteau în linia întîia a frontului și pretutindeni în lume, pe marele cîmp de luptă al conștiinței umane, plutoanele versurilor cu baioneta la armă, batalioanele cuvintelor izvorîte din inimi incandescente.

De la tribuna Congresului internațional al scriitorilor pentru apărarea culturii, de la Paris, au vorbit atunci Alexei Tolstoi, Ilya Ehrenburg, Egon Erwin Kisch, Martin Andersen Nexö, Gonzales Tunon, Ana Seghers, Vsevolod Visnevski, René Black, Maria Tereza Leon, Mihail Koltov, Nordal Grieg, José Bergamin și mulți alții, pledînd pentru literatura activă și combatantă care trebuie să însuflețească pe luptători și să mobilizeze conștiința umană în tabăra apărătorilor libertății, angajînd-o împotriva vîrfurilor de atac otrăvite ale imperialismului ultrareacționar și barbar: fascismul.

Dezvoltînd tradiția realistă a marilor înaintași ai literaturii iberice, Cervantes, Quevedo, Calderon, Lope de Vega, urmînd exemplul însuflețitor al scriitorilor sovietici, scriitorii spanioli din al patrulea deceniu al secolului nostru au ales, din primul moment, poporul și lupta lui sfîntă pentru libertate, democrație și progres.

Generația de aur a acestei epoci însingerate: Antonio Machado, Federico Garcia Lorca, Miguel Hernandez, Juan Ramón Jiménez, Rafael Alberti etc., a aruncat în luptă toate rezervele talentului, scriind sub bombardamentele sălbatice, în tranșee, la lumina lunii sfîrtecată de explozii, înflăcărate chemări la luptă, nemuritoare acte de acuzare împotriva barbariei.

Unii au semnat cu sîngele lor ultimele rînduri — Lorca împușcat de fasciști pe străzile Granadei, Hernandez murind în cumplita închisoare a închizitiei franchiste, — alții, ca Antonio Machado, Jiménez, Salinas, plecîndu-și pentru totdeauna pleoapele peste cerul însingeratei Spanii, de care nu au putut să se despartă nici în exil. Sufletele lor au rămas însă vii în cărțile pe care poporul spaniol le știe pe de rost.

„Sîngele strigă adevărul în cărțile mute!" spunea Lope de Vega — și Spania știe acest lucru. Zadarnic a încercat inchiziția lui Franco, în cîrdășie, acum ca și în 1936, cu istoricii cavaleri ai morții, de la Bonn, patronați de Vatican și Pentagon, să amuțească privighetorile Spaniei! Zadarnic au încătușat pe Joaquin Marcos, Luis Goytisölo și alții; nu pot înăbuși poezia revoltei populare. Ea țîșnește de pretutindeni, circulă pe foi volante, în volume tipărite în taină, strecurate printre gratiile temnițelor și cutreieră Spania. Poporul o spune pretutindeni, pe drumurile Andaluziei, în minele din Asturias, în vecinătatea Alcazarului, sub cerul sticlos al Valenciei, în sierrele înnegurate ale bascilor.

Gabriel Celaya, Eugenio de Nora, Salvador Perez Valente, Angela Figuera, Leon Felipe, Pedro Garfias, sînt numai cîteva nume ale noii generații de poeți combatanți împotriva cărora s-a dezlănțuit mînia sîngerosului dictator medieval, înspăimîntat de prevestirea poetului:

„Dar eu te las mut!... mut!
Cum vei secera grîul?
Vei menține doar spaima,
Fiindcă al meu este cîntecul!"

Poezia spaniolă este poezie de tranșee, e meditație gravă în ceasul de răgaz al partizanilor, este ceea ce spune Cervantes că trebuie să fie cuvîntul: șoptit de buze și scrîșnit între dinți.

Așa cum o veți cunoaște, fragmentar, în pagina de față.

Rafael Alberti

Popoare libere! Dar Spania?

Veni și ziua păcii. Frînt, măslinul,
Și-nlăcrimat, a înfrunzit pe vetre;
Ca zorii ori ca fluxul mării, viața
Din inimă se-naltă-nflăcărată.
Săracă și pustie, sfîrtecată,
Și totuși viață. Totuși viață. Viață!

Pe globu-ntreg și-n fiece sălaș,
Ca niște aștri stinși ce reînvie,
Ea-nvăluie pe toți... uitînd deoparte
Eroii Rezistenței spaniole.
Doar cosmeliva moarte îi pîndește
Să le implinte-n inimă cuțitul.

Priviți! În Spania stăpînă-i moartea.
Pendulul orb l-a amuțit pustiul.
De nerecunoscut e strada goală.
Și nimeni n-a-ndrăznit să iasă-afară.
Din tristul cuib al morții nu ai voie
Nici umbra s-o strecori spre libertate.

E pace-acum și fiecare drum
E drumul de întoarcere acasă.
Freamătă-n cîmp sămînța încoltită
Iar soarele peste ruini răsare.
Cerului — pace, ogoarelor — verdeață.
Doar spaniolului război și deportare.

La fel roșește lumea ca-n trecut,
Dar ăsta-i sînge, și-i mai grea rușine.
Întepenit, copacul Spaniei își pierde
În marea clipelor frunzișul verde.
Dar nu-l doboară vîntul la pămînt
Și nu e singuratec în furtună.

Cu ochii treji și rănile-obrintite,
În munții interziși și-nzăpeziți,
Ca leii stau de veghe partizanii
Să ardă focul răzvrătitei Spanii.
Eroi ai datoriei și oșteni
Ai culmilor de vifor bîntuite.

Îi chinuie doar setea de lumină,
Li-e noaptea scut, speranța lor: poporul
Înveșmîntați în inimile-aprinse
Visează Libertății viitorul!
Cînd numele tău, Spanie, îl cheamă
Înclină steagu-n flăcări peste focuri.

O, tainice, îndepărtate steaguri,
De fiii tăi în luptă ridicate,
Cît de puternic limbile lor mute
Strigă-mpotriva legilor nedrepte.
Rătăcitoare steaguri sărutate
De vînt, în zori, pe taberi partizane.

Mor oamenii acolo; aici sîntem străini —
Credința însă nu ne-o irosim;
Nu noi sîntem ci alții ni-s datornici
Pentru tributul care-l dăm vieții.
Rușine și nedrept e să plătim
Cu binele, dușmanului hain!

Cine-a permis luminilor să ardă,
Copiilor, de rău să nu se teamă,
Sfielnicelor flori să nu ia-n seamă
Sîrma ghimpată-a spaimei? Cine-a dat
Războiului sentința capitală,
Întemnițîndu-l? Cine l-a-mpușcat?

Pacea-a venit.. Rătăcitoare stele
Copiilor promis-au nemurirea.
Ochii iubirii, plini de bucurie,
Pe turnuri văd lumini și rîndunele.
Pentru copiii Spaniei, Cometa
Împarte numai foamete și moarte.

Ce mîini de gheață-ncearcă să-i sugrume,
Și-al cui blestem pe umeri le coboară?
Ce ură-i hăituiește să-i doboare
Și, sadică, cu spada-i schiloděște?
De ce nici pacea n-a vrut să-i adune
Sub aripile-i largi și-ocrotitoare?

Popoare ale lumii,-n temerarul
Meu strigăt n-a pătruns litania!
Nu-i pace, nu, cît timp planeta-ntreagă
Nu va răspunde inimii ce țipă!
În Spania — fascism, război și temniți.
O, voi, popoare libere! Dar Spania?

În romînește de TEODOR BALȘ

●

Ana Marcos

Libertate

Cuvîntul acesta-i înscriu
păsări cu aripa-n zbor,
valuri pe zbuciumul mării,
sate pe umeda coală
a riului alb înspumat,
păstorii pe culmi de sierre.

Cu briceagul, copiii crestează
aceste litere sfinte
pe coaja de piine, pe ziduri,
pe plopi și pe fagi.
Femeile rostindu-l, l-ating
ca pe simburi, cu buze-nsetate,
și toți îl ridică-n văzduh
și-un steag e fiece literă.

Sub mina studentului, el
miroase a tablă și-a cretă;
ca fumul se-naltă-n orașe
pe fiece coș de uzină.
Vîntul îl poartă cu el
în piață, pe străzi, la ferestre;
litere-agățate rămîn
de giruete, de geamuri, de turn.

Trei sputnici adună în spațiu
sub flacăra-acestui cuvînt
semnăturile-aurite-ale stelelor
scriindu-l în spaniolă.

În romînește de VALENTIN VASILIEV

●

Leon Felipe

Există două Spanii

Există două Spanii: a soldatului și a poetului,
a spadei fratricide și a cîntecului răbdător.
Există două Spanii și un singur cîntec.
Și-acesta e cîntul poetului înstrăinat.
Franco, e a ta bogăția,
casa,
calul
și pistolul.
A mea este vocea străbună a pămîntului.
Tu pe toate mi le răpești și mă lași sărac
și răbdător prin lume.
Dar eu te las mut!... mut!...
Și cum vei secera grîul?
vei menține doar spaima
fiindcă al meu este cîntecul!

În romînește de DARIE NOVĂCEANU

●

Leopoldo de Luis

Fereastra

S-au zbătut nebunește răposații zidari
Înălțînd peste zarea de umbră — aceste
Hecatombe de cărămizi și mortar,
Aceste ziduri fără ferestre...

Case oarbe! Ce orb arhitect a condus
Prin veacuri obscure — munca asta drăcească?
O, cetăți ale beznelor fără apus,
Unde visele vieții nu-ndrăznesc să se nască!

Ce păianjen-Dedal și-a țesut pînza grea
Din ziduri, mereu și mereu repetate?
Cine-a zvîrlit orașele în această rețea
De neguri, de picle ciudate?

Cine-a-ngropat bolțile, coridoarele,
Sub colbul uriașei tăceri?
Un zid nesfîrșit acoperă soarele,
Nici o ușă nu dă nicăieri!

Și totuși răzbim, sfredelim galerii
Spre depărtatele tainițe sumbre,
Nenumărate lăcașuri pustii,
Prin care doar vîntul mai știe să umble.

Pe treptele șubrede, prin ganguri, de-abușile,
Căutăm o ieșire, o zare...
Unde-s ferestrele, ușile,
Poarta spre stele, unde e, oare?

Strada, orașul, lumea — mai sînt,
Ori totul e doar o imensă clădire,
O namilă oarbă, gigantic mormînt,
În care nici viermii nu pot să respire?

Nimic — decît nesfîrșitele coridoare
Prin care ne tîrîm, bîjbîind ca orbeții
Și numai ura ne ține-n picioare
Și-s negri — de ură — pereții...

Ziduri și ziduri, mereu, ca o lespede
În care amintirea — o rană — s-a păstrat...
Igrasia sfărîmă cu ghiarele-i veștede
Acest mulaj de ghips mortificat.

Și totuși — ieșirea o fi nu departe
Poate-acolo, în odaia vecină...
Poate abia un pas ne desparte
De tainica trecere spre lumină.

În visele noastre sînt ferestre albastre
Sclipind fantastic, în ploaia de soare:
Mingiie gingaș visele noastre
Obrazul dimineții viitoare...

E-n piepturile noastre un cutremur
Înnoitor și fierbinte...
O, zidari îngropați sub colbul de vremuri,
Iată, prin ziduri, un drum înainte!

Înălțăm spre lumină palmele singerate,
Dezmierdăm orbitorul, uriașul senin...
Fereastra ce-o tăiem spre libertate
O vor deschide —
cei care vin!

În romînește de DAN DEȘLIU

●

Gabriel García Nareso

Vară castiliană

În cîmpul mohorît, presărat cu pietre,
Un vînt fierbinte apleacă tufișurile fremătătoare
Spre pămîntul încins de arșiță.
Pe sub zările albastre, prin văzduhul străveziu,
O pasăre trudită zboară bătută de soare
Căutînd odihnă și umbră. Un spic,
Scuturat pe jumătate, se leagănă
În adierea de foc a verii castiliene.

Pe drumuri
atîrnă un praf greu și dens.
Par brumate cu o pulbere gălbuie de plumb
Cringurile de măslini, frunzele viței de vie
Și păstorii care poartă pe ceafă, semeț,
Șepcile de postav numite montero.

Fumegă vara
Pe ogoarele sărace, arse de soare.
Fumegă vara
De-a lungul surelor drumuri pustii
Și în satele în care dogorește ca plita
Varul zidurilor bîntuite de febra frigurilor.

Soarele își descarcă povara de foc
Prin curțile care păstrează-n bazine
Rezerve de apă-adunată
Din ploile violente de aprilie,
Ce pare scoasă acum la lumină
Din inima pămîntului uscat.
Și degetele soarelui de foc
Intră încet prin ferestrele deschise, iscodind
Ca niște cercetași, ulcioarele cu porii umezi,
Se năpustesc spre oameni și din trupuri
Storc fără milă șiroaie de sudoare acră,
Lipicioasă, și răspîndesc din nou plicticosul,
Innebunitorul cîntec de greier
Ce năvălește-n urechi ne-ncetat
Din nord, din sud, din răsărit, din apus.

Vara castiliană-nseamnă
Perioada frigurilor
Ce bîntuie aprinse pretutindeni,
Pe șesurile arse din Toledo,
În Esquivias și în Mascarac,
În Espinoso și-n Ciudad Real,
În Montiele, în Almagro, în Infantes,
În La Solan,
Lîngă Madrid, prin satele sărace, în Colmenar,
În Parla, în Carpa, în Valdilecia,
În Guadalajara,
În sălbatica Cunque,
Și-n noua Castilie unde,
În august, nu găsești o ramură măcar să arunce
Pe-aceste dealuri mohorîte
Un strop de umbră...
Iar pentru țărani
August e doar gaspacio (zeamă lungă
De apă cu oțet prin care-noată
O picătură de untdelemn rînced),
Soare, nevoi,
Secerișul holdelor străine,
Seceri, spinări încovoiate, mîini
— Minunea celor două mîini bătătorite
ce fac ca totul să rodească
Și nu primesc nimic în schimb.
Soare și mîini...
O, soare-aprins, castilian,
Crîncenă flacără, nedreaptă,
O, tu, cu focul purificator,
De ce nu pîrjolești din temelie
Ogorul nostru spaniol,
Ogorul tău martirizat?

În romînește de H. GRAMESCU

●

Gabriel Celaya

Poezia

Cînd vieții nu-i mai ceri nici o minune
și-n ciuda minții, inima, în zbor,
gonește, oarbă-n chinuri fără nume,
puls crîncen, al tristeții vestitor,
Cînd moartea te privește aspru-n față
cu ochiu-i rece, limpede-nghețat,
atunci îți apare ne-ndurat, din ceață,
cuvîntul adevărului curat.
Și curge versul larg, de stîncă dură,
ca vîntul, amețeala spulberînd,
și-ți dă poruncă să trăiești, măsură,
și pasul ți-l aduce iar în rînd.
Cu cosmica iuțelii fulgerare
pe care adevăru-o iscă-n zbor,
îți desmorțește viața din visare
și inimii-i dă zvîcnet arzător.
Sărmanilor li-e versul simplă cină,
a zilei piine, cerul fără fund,
ca aerul li-e scumpă-a lui lumină
pe drumul vieții mîndru și fecund.
Bătuți, pășim pe drumuri, prin hîrtoape,
necutezînd în noi să mai privim,
hulit ni-e versul, lepădat pe ape,
esența de-am ajuns s-o deslușim.
Blestem, o, stihulețele duioase,
cu chipuri zorzonate și tehui,
poeții-șoareci strecurați prin case,
schilava poezie-a nimănui!
Nu fug de-a omului păcate grele
și chinuri, ci le-adun în versul meu
și cînt, uitînd de toate ale mele,
fiind de alții-ngrijorat mereu.
Cu versul vă trezesc și vă-ndrum iară
și struna nimerită o-nfior,
răspund, cu obștea-ntreagă, pentru țară, —
al vorbei inginer și muncitor.
Mi-e versul dificil un ghem de soare,
profetic glas și puls înflăcărat,
un glonț de-azur al zării viitoare
spre inimile voastre îndreptat.
Și nu-s în el, reci, stelele himere,
căci nu-i un fruct de paradis vrăjit,
îl tragi în piept, — o proaspătă-adiere,
îl sorbi în suflet, — cîntec răscolit.
E plin de vorbe-alese, — să le luați!
Nu-și deapănă doar mintea-n ele, așa, —
utile sînt. Au nume. Ascultați:
pămîntul strigă-n ele, cerul, viața!

În romînește de GEO DUMITRESU

●

Desene de IULIAN OLARIU

Salvador Perez Valente

Recviem de citit în picioare

In amintirea lui JOSÉ VALENTE
mort la 21 aprilie 1951.

Bezna minei te-a sorbit pentru vecie,
tu, sobol rozînd cărbuni și piatră,
fruct răscopt aici, în galerie,
flacără înăbușită-n vatră.

Norii ți se-nvolburau în drum,
giulgiuri îmbibate de sudoare;
în îndoliata înserare,
razele se prefăceau în scrum.

Inginînd tropar de-ngropăciune,
soarta ne-ndurată ți-a fost psalt;
ai trecut prin ploaia de cărbune
și-ai atins tărîmul celălalt.

Trupu-nsingerat, privirea moartă,
veșnică odihnă și-au aflat;
morților de-a pururi li se iartă
pămîntescul lor păcat.

Umerii ne-au fost deopatrivă
sfîrtecați de-a jugului povară
și arsura lui nemilostivă
inimile noastre o-ndurară.

Cerșetor de cîntec și lumină,
moartea ce tezaur ți-a răpit?
Lanțul tău de rob fără hodină,
bezna minei, trupul ostenit?

Mina de cărbune și de sînge
s-a întors de-a pururi în pămînt;
menghina imensă care-o strînge
o preface-n țărnă și în vînt.

Unde-i gestul ei stîngaci, tăcut,
din fotografia de la nuntă?
Într-o neființă s-a pierdut,
scormonind prin pulberea măruntă.

Șiruri lungi de prapore cernite,
ierburile crude din livezi,
oamenii cu fețe împietrite,
timple-mpovărate de zăpezi,

toate-n ceasu-n care li se-arată
trupul tău de sînge și pămînt
și cînd gura ta însingerată
din adîncul minei smulge-un cînt,

triste, dinainte ți se-nchină,
ție, care dormi stingher sub seară,
trup curat ca zorii de lumină,
ca o piine neagră de secară.

În romînește de
DAN GRIGORESCU

●

Eugenio de Nora

Cîntec

Sînt în amiezi! Văzut-am castele spulberate,
Convoaiele-n septembre sub ochii mei trecură
O, Spanie! Și lanțuri rănindu-mi trandafirii
Și prunci văzui, cu arme, și-n suflete cu ură.

Istoria străveche, cu mîna-i milenară,
Te-a-ntruchipat sub cerul torid, pe veșnicie.
Iubim în noi trecutul de răni și de speranțe,
Dar mai presus prezentul de jertfe și minie!

Nu anticele timpuri culcate-n colbul cărții,
Nici gloria — stafie prin nopți rătăcitoare,
Ci, Spanie, pe tine, o, Spanie, te cîntă
Făptura mea, sub steaua de viață și dogoare!

Azi faptele-ți mărețe îmi clocotesc în singe,
O, Spanie, văd regii, țăranii și poporul!
În trupul meu pulsează trecutul greu de lupte,
În tîmpla mea se zbate, fierbinte, viitorul.

Cîndva și noi cu morții dormi-vom împreună,
Dospi-vom sub zăpadă și ploi torențiale.
Dar azi trăim alături de-aceia care luptă,
Visînd la fericirea redeșteptării tale.

Acelora ce luptă, acelora ce cîntă
Li-i dat să albă-n viață, în zori și-n ceasul serii,
Voioase flori, și arbori, și mări prea-zbuciumate,
Și triluri de lumină pe creanga primăverii.

Ruinele și ura nu-mi macină cuvîntul,
Deși e numai ură în juru-mi, și durere.
Mi-i patria în suflet oglindă prăbușită,
Dar steaua-i strălucește cu-o aprigă putere.

Călăi! Să știți că țara nu-i încă făurită!
Dar viitorul crește din simburi de lumină!
De-apururi libertatea ți-ai întrupat-o-n oameni,
O, Spanie de flăcări! O, Spanie senină!

În romînește de BEN CORLACIU

Esența reacționară a „gîndirismului"

Una din problemele importante, pe care istoriografia noastră literară marxistă le are de rezolvat, este interpretarea critică și combaterea intransigentă de pe poziții partinice a diverselor tendințe sau orientări estetice reacționare din perioada dintre cele două războaie mondiale. „Înfăptuind cu perseverență principiul conducerii de către partid a activității ideologice și culturale, — **spunea tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej** în Raportul prezentat la cel de al III-lea Congres al Partidului, — trebuie să veghem și pe viitor ca această activitate să fie pătrunsă de partinitate, de intransigență față de ideologia burgheză, să combatem neobosit manifestările de liberalism, obiectivismul burghez, naționalismul și șovinismul. În prezent, activitatea ideologică, munca de lichidare a înrîuririlor educației burgheze din conștiința oamenilor este tărîmul principal al luptei de clasă, al luptei între vechi și nou. De aici rezultă necesitatea consecvenței și fermității în combaterea concepțiilor ideologice străine, unele — moștenire a trecutului, altele — reflectare a influențelor lumii capitaliste".

E vorba despre o perioadă istorică din trecut în care contradicțiile de clasă se ascut foarte puternic. Pe de o parte asistăm în acești ani la procesul de creștere și maturizare a mișcării muncitorești, de formare în paginile publicațiilor conduse sau îndrumate de Partidul Comunist din Romînia, — Lupta de clasă. Cultura proletară. Bluze albastre, Era nouă. Reporter. Manifest. Cuvîntul liber, etc.— **a germenilor realismului nou — realismul socialist. Pe de altă parte, urmărim încercările disperate ale burgheziei și moșierimii rominești de a stăvili avîntul revoluționar al maselor, de a face față crizei generale, în care, după victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, intrase întregul sistem social capitalist. Într-un interval de timp relativ scurt, — 1918—1940 —, s-au proclamat la noi, au făcut „vîlvă" și apoi au pierit rușinos o sumedenie de reviste și „curente" literare antirealiste. Unele au sucombat repede, altele, cu un conținut ideologic retrograd camuflat mai perfid, fiind subvenționate de către stat, au avut o existență mai lungă. Ele au reușit să atragă un oarecare număr de scriitori și artiști cunoscuți, al căror talent a fost astfel înăbușit, să răspîndească o serie de idei diversioniste, să abată atenția anumitor intelectuali de la problemele majore ale epocii. Publicul cititor trebuie să fie lămurit în legătură cu esența lor reacționară.**

Între anii 1921—1944, apare mai întîi la Cluj, apoi la București Gîndirea, revistă „literară, artistică, socială". Evident, în activitatea revistei pot fi recunoscute mai multe etape. Cine parcurge integral colecția poate observa, bunăoară, că între numerele din primii ani și cele din zilele războiului, există substanțiale deosebiri. Cu ocazia apariției, în 1940, a unui studiu despre Gîndirism de Gh. Vrabie au existat discuții în legătură cu noțiunea de „ideologism inițial", fixată de autor pentru etapa 1921—1926, cînd la conducerea Gîndirii nu venise încă fascistul notoriu Nichifor Crainic. „Chiar dacă primii ani — se spunea în menționatul studiu — au fost lipsiți de o ideologie amplu expusă, sub a cărei arcuire să fie cuprinsă întreaga viziune artistică a noii spiritualități" **tendința spre o orientare mistico-tradiționalistă a existat totuși și s-a făcut simțită în atmosfera** Gîndirii. **Crainic susținea, dimpotrivă, că adevăratul „gîndirism" — adică direcția mistico-tradiționalistă, îi aparține exclusiv și dacă se poate vorbi despre un „ideologism inițial" atunci el trebuie pus în legătură cu articolele sale** Isus în țara mea (Gîndirea **anul II. 1923),** Politică și ortodoxie **și** Parsifal **(anul III 1924). În realitate chiar de la primele numere putem afla indicii privind viitoarea orientare a revistei. Dovadă, prezența diverșilor teologi, a numeroșilor gardiști albi în paginile** Gîndirii.

Pe parcurs Gîndirea **și-a definit profilul, devenind tot mai mult o pepinieră fascistă. La școala ei și-au făcut educația mulți dintre mentorii „Gărzii de fier". Treptat revista își asumă sarcini noi: lupta acerbă împotriva materialismului și a grupărilor democratice, promovarea misticismului naționalist, pregătirea filozofică a mișcărilor totalitariste, propagarea fascismului internațional și pregătirea psihologică a criminalului război antisovietic.** „În lupta îndîrjită pentru călirea ideologiei sale, proletariatul se izbește de puterile dezlănțuite în interesul clasei stăpînitoare; întru apărarea acesteia sînt mobilizate deopotrivă știința și arta, clericalismul ca și forța brutală", se arăta într-un articol din Cultura proletară **(1926). „Gîndirismul" e un ansamblu de speculații și vulgarizări obscurantiste, împrumutate fie din filozofia idealistă germană a epocii, fie de pe la diversele școli artistice iraționaliste franceze, de la esteticienii catolici neotomiști.**

Nici o altă revistă romînească nu s-a prezentat atît de eclectic și totuși cu pretenții structurale unitare ca Gîndirea. **A polarizat ramuri și nuanțe idealiste, relativ variate: teologism, neoplatonism, energetism, existențialism, neokantianism, neohegelianism etc.**

La Gîndirea **au colaborat sporadic ori constant numeroși scriitori ce aparțineau după cum știm și altor convingeri estetice idealiste și altor reviste. Va trebui să stabilim, de la caz la caz, în ce măsură poate fi vorba despre o participare determinantă pentru evoluția scriitorului sau de una pur și simplu incidentală.** „Grosul păturilor intelectuale românești — se **sublinia într-un document de partid în 1936** — nu este fascist, ci hotărît antifascist. Fascismul reprezintă pentru ei tot așa un pericol ca și pentru muncitorime, amenințîndu-le libertatea de profesie și de cugetare". **Se pare că „gîndirismul" a fost un „curent literar" eterogen cu bună știință. Dacă panseistica teologică vulgarizatoare a lui Nichifor Crainic părea cuiva insuficientă sau limitată, i se ofereau soluții mai subtile în „filozofia categoriilor abisale". Același lucru îl putem constata și în poezie, proză, teatru. Așazisul „curent gîndirist" nu-i în fond decît un conglomerat de acțiuni culturale retrograde de destinate să pregătească și să consolideze dictatura fascistă.**

Spre deosebire de moderniștii cosmopoliți, dușmanii mărturisiți ai tradiției, în orice sens am lua-o, conducătorii Gîndirii **proclamau „autohtonizarea" culturii. Elucubrațiile morbide ale moderniștilor stîrniseră indignarea maselor de cititori, formați în spiritul respectului pentru valorile spirituale ale trecutului. Presa democratică și în special publicațiile conduse ori aflate sub influența Partidului Comunist din Romînia au demascat curajos această decădere a culturii burgheze.**

O literatură adevărată se dezvoltă întotdeauna pe baza celor mai luminoase tradiții ale scrisului înaintaș. Dialectica creației impune o atare relație. „Nimic nu poate fi creat din nimic". Cu sau fără voia lui, orice scriitor autentic continuă, în fond, opera antecesorilor: probleme, idei, simțiri, imagini, conform legilor obiective de dezvoltare a civilizației. A te detașa forțat de tradiție (dadaism, suprarealism) înseamnă a ieși din sferele esteticii, unde frumosul este conceput în neîncetată evoluție istorică.

„Tradiționalismul" însă a fost pretutindeni un fals opus modernismului. După cum se știe clasele sociale nu sînt niciodată indiferente față de progresul societății. Adeseori necesitatea organică a legăturii cu tezaurul moștenirii culturale a fost transformată într-un instrument al claselor exploatatoare. Tradiția presupunea în accepțiunea romantic-semănătoristă, de exemplu, respectarea rînduielilor apucate, păstrarea obiceiurilor înapoiate, a relațiilor sociale vechi. Aplicată astfel la dezvoltarea literaturii, ea devine o diversiune. Analizată mai atent, atitudinea tradiționalistă a Semănătorului **ni se înfățișează ca antiprogresistă. Eugen Lovinescu observase această latură reacționară a tradiționalismului.** „Tradiționalismul mișcărilor noastre literare înseamnă de fapt — **menționa Lovinescu** — ...o manifestare reacționară a spiritului ce nu vrea să se adapteze formelor noi de viață socială". **Dar el încerca să o combată de pe pozițiile modernismului cosmopolit, tot atît de străine de spiritul cu adevărat științific ca și tradiționalismul ortodoxist. Nu întîmplător toate curentele literare retrograde, de la noi, au preamărit „sufletul satului". Satul era sectorul economic cel mai înapoiat din Romînia burghezo-moșierească. Aureolarea lui în beletristică și în critica literară presupunea, implicit, aureolarea stării de înapoiere socială, a mizeriei în care se zbătea cea mai mare parte din populația rurală a țării în timpul regimului burghezo-moșieresc. Tradiția, pe linia lui Iorga, însemna perpetuarea idealului patriarhal. Alegerea acestui ideal și nu a altuia își are o motivare istorică dintre cele mai interesante. Secole de-a rîndul țăranul iobag își visase petecul lui de pămînt pe care să-l lucreze în liniște. Cu sute de ani înapoi, categoria de răzeș presupunea pentru masele șerbite libertate — suprema libertate — ținută greu de atins. Tot timpul, în trecutul patriei, a stăruit fantastic povestea omului gospodar care își petrece bătrînețea nehărțuit de nimeni, slobod și... fericit.**

Dar pămîntul împărțit țărănimii prin reforma lui Cuza nu i-a putut da plugarului libertatea visată. A trebuit să ia din nou, ca pe vremea lui Doja, furca și coasa, în 1907, să dea foc conacelor, să ceară pîine și din nou libertate. Nu-i mai rămîneau după aceasta decît să caute o ieșire spre calea adevăratei fericiri, calea luptei revoluționare. Aici începe diversiunea semănătoristă. Imaginea agricultorului liniștit, îndestulat, nici bogat, nici sărac, care trăia într-o lume de obiceiuri, datini, plaiuri pitorești fermeca, atrăgea spre trecut, întocmai ca fata morgana.

Gîndiriștii și-au dat seama de anacronismul esteticii semănătoriste pentru perioada de după primul război mondial: o literatură cu țărănci oacheșe, îmbrăcate în costum național, îmbiind la povești pe cuptor, nu ar fi corespuns nici de departe „noii ordini" fasciste.

In concepția lor, tradiția necesita o transformare radicală. Dacă în viziunea romantic pașeistă a semănătoriștilor tradiția era o forță statică, îndemnînd la menținerea portului național, a obiceiurilor, a vieții patriarhale, pentru ideologia fascistă a celor de la Gîndirea, **ea trebuia să devină un principiu dinamic agresiv. Atributele autohtone preconizate de semănătoriști erau toate de natură exterioară. Trebuia aflată o atracție interioară, care să stilizeze pretențiile lui Iorga și să le „recondiționeze".**

Cum ideea rasistă era la modă oriunde fascismul încolțea era firesc ca gîndiriștii, inspirați din doctrina estetică nazistă ca și din cea a fascismului italian, să apeleze la formula etnicistă a „unității sufletești naționale". **Concluzia care se vroia dedusă în mod fals, dintr-o atare diversiune era clară: n-are rost să ne luptăm între noi, indiferent dacă unii sînt exploatați și alții exploatatori, întrucît prin vinele noastre „curge același sînge", întrucît cu toții formăm aceeași ființă a „neamului romînesc", ci trebuie să pornim prigoana împotriva celorialte naționalități, a popoarelor vecine, a „străinilor" în general.**

Cultul semănătorist al „strămoșilor", al trecutului, va însemna așadar pentru gîndiriști cultul „sîngelui comun". „Semănătorismul vedea rominitatea literaturii, artei și culturii, mai mult programatic, mărginindu-se la motivul brut, la anecdotică, la aparențe, la suprafețe, cîtă vreme rominitatea literaturii, artei și culturii este în gîndirism resimțită ca fatalitate..." (Gîndirea **anul XX, 6 iunie 1941, pag. 278—289).**

Două sînt coordonatele ideologice mari pe care s-a axat, în special din 1926, activitatea revistei reacționare Gîndirea: autohtonism și ortodoxism.

Autohtonismul Gîndirii **se exprimă prin niște noțiuni, pe cît de bizare pe atît de perfid definite: „mitul etnic", „mitul folcloric" ș.a.m.d. Mitul are aici o accepțiune mistică de** „simbol poetic care sugerează ceea ce sufletul omenesc presimte dar inteligența logică nu poate formula".

Pentru confecționarea „mitului etnic" au fost găsite „surse teoretice în filozofia nietscheeană a culturii, în teoriile esteticianului expresionist Kazimir Edschmid, în opera filozofului organicist neohegelian, Oswald Spengler, în „dialectica" cugetătorului fascist Giovani Gentile sau cea a existențialistului Martin Heideger. Nietsche găsise sufletul omului contemporan lipsit de trăiri autentice. După Nietsche epoca modernă se caracterizează prin „dispariția tipurilor", **prin** „distrugerea tradițiilor, a școlilor, prin domnia instinctelor" **și în consecință avem de-a face cu** „o slăbire a voinței către scop și ca mijloc pentru scop" (Wille zur macht). **Mai tîrziu considerațiile nietscheene vor deveni argumente în sprijinul ideii fasciste de „ordine", preluate și de cei de la** Gîndirea. **Intre intuiționismul expresioniștilor și misticismul ortodoxist al** Gîndirii **există, iarăși, filiații bătătoare la ochi. Kazimir Edschmid spunea, de pildă, pe linia întregii estetici neoplatonice, că** „artistul trebuie eliberat din ghiarele materiei..." **căci** „Realitatea are însemnătate numai în măsura în care, trecînd prin ea, artistul poate prinde ceea ce se găsește îndărătul ei".

Expresionismul găsește, deci, posibilă comunicarea omului cu „divinitatea", pătrunderea în „tainele existenței" pe calea intuiției, în vreme ce misticii refac același drum pe calea „revelației". Contele Herman von Keyserling — omul despre care se spunea că „intuiția nu l-a înșelat niciodată", **credea că a găsit la un moment dat secretul destinului istoric al culturii românești.** „Poporul romîn are la baza ființei sale un element cu desăvîrșire unic, elementul dac, de care, însă, în plăsmuirile sale spirituale, nici nu vrea să audă". **Deși „descoperirea" lui Keyserling nu era deloc nouă ea a fost totuși agitată zgomotos cu scopul de a găsi o justificare istorică, într-un fel, desmățului legionar, cultului morții și violenței fasciste.**

În diferite izvoare istorice vechi se vorbește ades despre tracii nord și sud-dunăreni — cea mai numeroasă populație europeană cunoscută de greci, geții fiind după bătrînul Herodot „cei mai bravi și mai drepți dintre traci". **Un istoric, Nicolae Densușianu, încercase la începutul secolului, într-un masiv tom** (Dacia preistorică), **publicată post-mortem de doctorul Istrati, să demonstreze chiar, că de fapt nu noi am fi strănepoții romanilor, cum se spunea curent pe timpul acela, mai ales în discursurile electorale de tip Farfuridi, ci romanii ar fi strănepoții noștri. Densușianu își imaginează în părțile noastre un mare imperiu preroman — imperiul pelasgic. O ramură a pelasgiilor, ce vorbea o așazisă limbă protolatină, ar fi coborît — chipurile — în sud să înființeze Troia, Mecena și... Roma. Modificată, teoria imperiului pelasgic a ajuns la adepții „autohtonismului", prin înlocuirea termenilor, teoria imperiului thracic sau „Pentracismul", „Studiile" lui Dan Botta, adunate în volumul intitulat** Limite, **ori rămase în paginile diverselor periodice, reeditează în esență fervoarea naivă a lui Nicolae Densușianu, convertind anumite rezultate științifice spre o țintă periculoasă, punîndu-le să slujească fascismul. Șerban Cioculescu a arătat într-un articol publicat în** Revista Romînă **(nr. 1, mai 1941, pag. 229-234, articolul :** Un fenomen mistic — Thracomania) **că :** „Deși pătruns de alte metode, V. Pîrvan a manifestat în cadrul sintezei sale arheologice din „Getica" un anumit spirit tendențios dintre cele mai prudent învăluite", **folosit abuziv ulterior, după moartea marelui istoric, de către etniciști ca un fel de „punct de plecare".**

Întoarcerea la „fondul abisal dac" oferea, așa cum spuneam, o pseudo motivare istorică organizațiilor fasciste interne. Dacii, popor monoteist, credeau într-un singur zeu, Zamolxis. Creștinismul, religie monoteistă, a găsit în Dacia o populație predispusă, cel mai fericit, sufletește, să-l primească : în consecință religiozitatea face parte din trăsăturile etnice ale poporului romîn. Vitejia și credința în nemurire, pe care Herodot le considera drept cele mai de seamă trăsături ale dacilor, ar fi fost, pasă-mi-te, transmise strănepoților lor îmbrăcați în cămăși verzi.

„Insensibilitatea la tristețile vieții" devine astfel „un principiu superior" **de obîrșie dacică, propriu** „simțirii românești", **pe care adepții gîndiriști ai etnicismului îl preamăresc. Bogata tradiție a luptelor revoluționare pentru libertate și dreptate socială duse de poporul nostru de-a lungul întregii sale istorii, cu atîtea nume de eroi — Doja, Horia, Tudor, Bălcescu — cu atîtea mii de jertfe omenești anonime, era dată uitării dintr-o trăsătură de condei.**

Peste tot unde s-a ivit, fascismul a profanat istoria popoarelor, a călcat brutal peste valorile spirituale ale umanității, a semănat întuneric. Ignoranța este o condiție „sine qua non" **a oricărui regim de dictatură fascistă.** „Nu trebuie să credem despre cultură că poate să fie un ideal"... „Ne putem lipsi de cultură"... „O să spuneți că sînt nihilist. Dacă sînt, ce ? Mie îmi este bine așa" **declara candid studenților, la cursul de Istoria logicii, „profesorul" Nae Ionescu, agent plătit al fascismului german. Ca și Nichifor Crainic, Nae Ionescu s-a dovedit prea puțin „insensibil la tristețile vieții". Pentru contribuția sa propagandistică el încasa cu regularitate sume „grase" de la ambasada hitleristă din București. De aceea, fără îndoială, „îi era bine așa" și putea să îndemne patetic în februarie 1933 la masacrarea muncitorilor greviști de la Grivița căci** „De cînd există oameni, a face politică înseamnă a stăpîni". **Doctrina „smereniei creștine" trimbițată cu atîta zel la „Gîndirea", urmărea, precum putem observa, obiective politice foarte precise.** „Misticismul de azi este expresia unei societăți muribunde, a unor forme de viață perimate, a unei culturi întrate în descompunere. Dar mai este vorba și de apărarea prin misticism a privilegiilor claselor dominante. Filozofia mistică are menirea să mușamalizeze contradicțiile vieții sociale, să zădărnicească încercările intelectualilor în drumul lor de lămurire, să difuzeze ignoranța în privința fenomenelor sociale și a mizeriei capitaliste" **— se spunea, pe bună dreptate, într-un număr din revista** Era nouă **(nr. 3, aprilie 1936).**

Numeroși colaboratori ai Gîndirii **au asaltat folclorul cu cercetări privitoare la ceea ce era înapoiat în mentalitatea populară, căutînd să descopere** „O viziune românească a luminii" ; **cele mai frumoase creații, doinele, cîntecele de revoltă au trecut pe un plan secundar. Preferate erau elementele înapoiate, retrograde, dezvoltate în imaginația populară sub înrîurirea religiei. Principalul teoretician al acestei direcții a fost Mircea Eliade. După el, eresurile, noianul de credințe, obiceiuri, superstiții ce s-au format într-un trecut îndepărtat al istoriei (protoistoria) s-au retransmis stilizate în conștiința omului de azi. Mircea Eliade pornește de la constatarea lui Hegel, care afirma la începutul Cursului de Istoria filozofiei, că în natură lucrurile se repetă la infinit și nimic nu-i nou sub soare. Conștiința arhaică are o viziune identică. Aici lucrurile se repetă de asemenea la infinit, dar repetiția lor are un sens. Ea suspendă timpul, sau, în orice caz, îi atenuează virulența. Etnograful reacționar descoperea în infinita varietate de tipuri contemporane repetarea, de fapt, a unor „arhetipuri". Superstițiile capătă în felul acesta certificare „științifică". Extinse asupra fenomenului literar, concluziile autorului vor fi de speța așteptată — mistice, iraționaliste.** „Tot ce poate face un artist modern față de temele folclorice este să le adîncească, regăsind izvorul rațional care le-a dat naștere. Prin interpretare și căutare de simboluri se pierde caracterul rațional al folclorului; se pierd deci, elementele sale universale". **Formulat ca atare, „mitul folcloric" completa sensul agresiv al celuilalt element tradiționalist reacționar, etnicismul — „mitul etnic". Asasinatul, teroarea, războiul, își găseau explicare prin falsificarea folclorului, a semnificației unora dintre baladele noastre, în filozofia „arhetipurilor" și a „eternei întoarceri". În** Comentarii la legenda meșterului Manole, **volum apărut în toiul criminalului război antisovietic, Mircea Eliade afirma cu nerușinare că războiul constituie o moarte rituală ce trebuie întîmpinată cu bucurie, fiindcă** „Valorificarea aceasta a morții rituale o aveau și strămoșii geto-daci ai Romînilor".

În legătură cu cea de-a doua coordonată principală a ideologiei literare gîndiriste — ortodoxismul — constatăm aceeași tendință de falsificare a adevărului istoric, a moșteniri literare și filozofiei progresiste, de pregătire teoretică a dictaturii fasciste.

Gh. Achiței

(Continuare în numărul viitor)

Adrian Munțiu

Peisaj

La execuția Olgăi Bancic

Butucul...
Securea...
Și, ca un cuțit,
Un frig ce ne injunghie cerul sleit.
Un frig ce ne înfășură în ape domoale
Brațele schingiuite, aprinse și goale.
Atît...
Atît...,
Numai atît
Și poate un țipăt ce-l stringem în git.
Securea se zbuciumă, tremură, plînge ;
Tăcerea în trupuri ne picură sînge.
Femeia ne simte, ne știe, tresare,
În sufletul ei sîntem rază de soare,
În inima ei sîntem oamenii mulți
Flăminzi și loviți, torturați și desculți,
Dar plini de lumină ca sevele grele
Țîșnite în arbori și-n visele mele.
Butucul...
Securea...
Și, ca un cuțit,
Un frig ce ne-njunghie cerul sleit.
Și mîinile noastre uscate ce-o fură
Din orele grele și reci de tortură.
Călăul dă țipăt, lovește, se frînge,
Zăpada e roșie, beată de sînge.
Trozește zăpada în fiece pom,
În jur doar cuvîntul de flacără : Om !
Și toate securile acum ni se rup,
Reci, ca o sclipire de șarpe, în trup.
Butucul...
Securea...
Și, ca un cuțit,
Un frig ce ne înjunghie cerul sleit.
Și mîinile noastre întinse cresc, iată,
În licăr de spadă și vîrf de săgeată.
Și dincolo parcă de lanț și secure,
E-o flacără albă de vis în pădure.
Și, roșu încins, peste zări, un drapel
Cu inima noastră aprinsă în el.

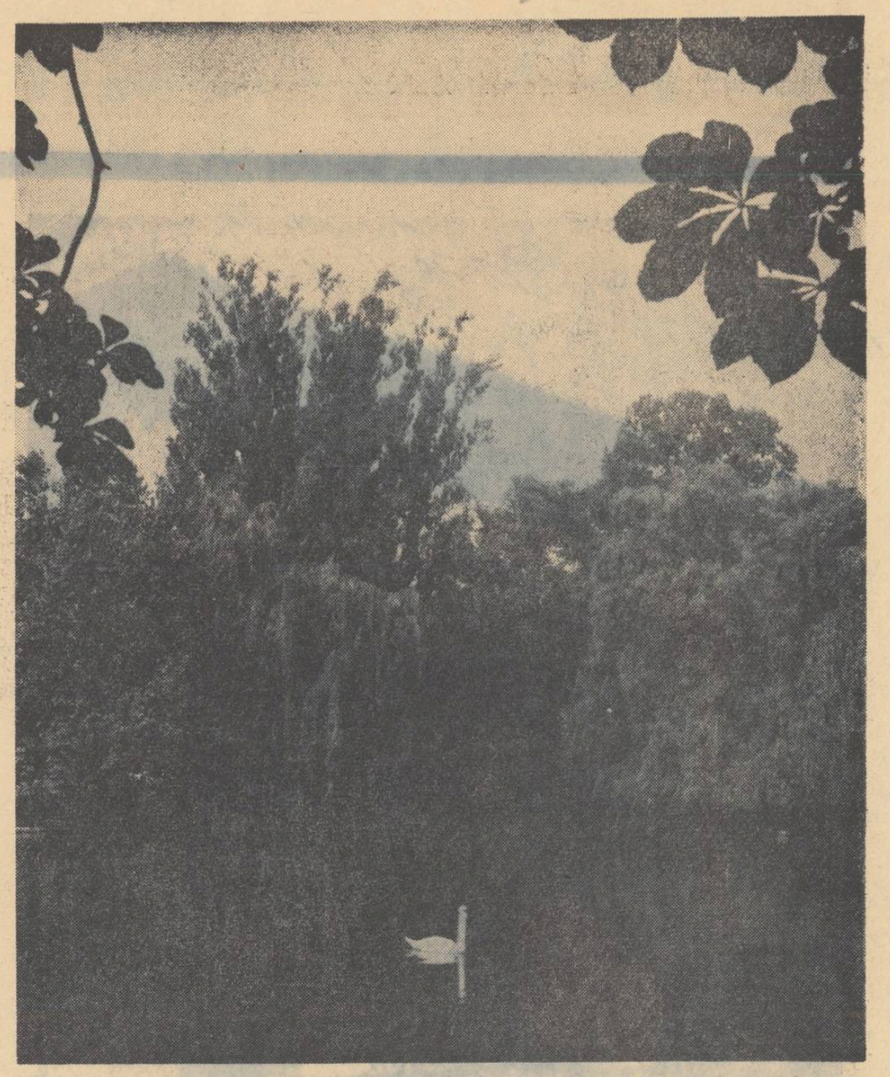

RELIEF

„Flacăra"

In ultimele numere, „Flacăra" *a continuat să reducă spațiul acordat pînă acum tipăririi reportajelor, poeziilor, schițelor și materialelor de publicistică, în favoarea fotografiilor. In numărul 40 am întîlnit — în 24 de pagini — 62 de fotografii și 14 reproduceri de pictură ori ilustrații. Text, foarte puțin. Nici o schiță, nici o poezie. O pagină de humor puțin izbutită. S-ar cuveni ca în* Flacăra *și nivelul fotografiilor să fie mai ridicat iar cele cîteva rînduri care le comentează să fie mai sugestive. Din păcate textul la fotoreportajul „6 frați pe 270 de cai !" este plat, inexpresiv, lipsit de culoare.*

Așteptăm cu interes viitoarele numere. Flacăra *e o revistă îndrăgită de cititori și credem că ea poate să realizeze lucruri minunate. Revistei îi trebuie însă mai multă tinerețe. Și mai multă literatură. In numărul de care ne-am ocupat, exceptînd două materiale traduse, literaturii îi este consacrat mai puțin spațiu decît rubricelor de „Cuvinte încrucișate", „Modă" (Pălării), „De vorbă cu medicul" sau chiar „Colțul vînătorului"...*

O poezie...

In numărul său din 9 octombrie, Scînteia tineretului, *a publicat o foarte frumoasă poezie de Ion Brad, intitulată* La moara blestemată — *în stil popular. E o poezie plină de lumină și culoare, viguros mesaj antirăzboinic care se înscrie printre marile reușite ale autorului. O întrebare : De ce „în stil popular" ? A folosi ritmurile nemuritoare ale poeziei populare a intrat demult în obișnuința poeților.*

Din duminică în duminică

Semnalăm, în același ziar, paginile intitulate Din duminică în duminică, *alcătuite interesant, pline de informații științifice ori literare, comunicate de valoroși oameni de știință și artă din țară sau de peste hotare. Pagina e tinerească și apariția ei e așteptată cu îndreptățit interes...*

Un libret miraculos...

Pe un caiet „pentru școlari" îm citit, pe lîngă inscripția le rigoare a fabricii (C Sl 48 7 STAS 2019—56) o reclamă E.C. care sună cam așa :

„Mulțumind Lenuții
pentru dar,
La ureche
îi șoptește rar :
— Mi-a spus mămica
un secret :
Că-ai luat păpușa...
din libret !
Nu mai pricep nimic acuș :
Libretul fabrică păpuși ?".

„Acuș" ne întrebăm la rîndu-ne cine a fabricat o asemenea „poezie", cine a îngăduit apariția acestei monstruozități pe un caiet școlar de mare tiraj, ignorînd posibilitatea de a tipări pe contracoperta lui versuri frumoase pentru copii ?

Cele mai frumoase poezii

Colecția editată cu mare succes de către Editura Tineretului a ajuns la numărul 25. Nu vom mai adresa noi cuvinte de laudă merituoșilor și inspiraților îngrijitori ai colecției. Vrem numai să ne exprimăm o părere : credem că ar fi bine dacă Editura ar iniția o largă anchetă în rîndurile cititorilor, în rîndurile oamenilor de cultură, pentru a obține răspunsuri în stare să asigure alcătuirea volumelor colecției în mod realist. Ar fi interesant să cunoaștem, pe baza anchetei, care sînt într-adevăr cele mai citite, cele mai frumoase creații ale poeților dragi. E clar că aceste ediții trebuie să cuprindă cele mai valoroase pagini din opera unui poet. Volumul Ovidiu *nu credem că este alcătuit după cerințele colecției. In volum nu sînt traduse decît* Tristele. *Deci numai o carte din multele cărți ale lui Ovidiu. Sînt aceste stihuri „cele mai frumoase" ? Numai ele ? E ca și cînd am edita un „Eminescu" în care ar fi cuprinse numai „Scrisorile". In volumul „Goethe" nu este tipărit nici un fragment din „Faust". Ne mai surprinde faptul că poetul romîn din care s-au ales cele mai puține versuri, este Eminescu...*

„In amintirea poetului"

Cel care semnează aceste rînduri se înnumără printre admiratorii poeziei Aurorei Cornu. Poeta e autoarea multor versuri frumoase și dorința de a se realiza și în alte zone poetice, încli-narea către o poezie meditativă, excelînd prin laconism — toate acestea se întrevăd și în poezia despre care vom vorbi („In amintirea poetului" — *Viața romînească 8) și pe care o socotim nerealizată. Poezia își propune să evoce momentul zguduitor al impușcării de către fasciști a poetului maghiar Rădnoti Miklos, moment povestit de Eugen Jebeleanu în prefața sa la* Poeme maghiare. *Omul atins de gloanțe, căzut printre cadavre, a mai avut timp să însemne pe cîteva cărți poștale zguduitoare versuri, mărturii ale întîlnirii cu moartea, înainte de a fi pentru a doua oară împușcat, la marginea unei gropi comune ! Aurora Cornu a povestit acest episod în versuri de o scăzută tonalitate, neîncărcate de emoție, „comentînd" foarte „la rece" clipe care solicitau o intensă vibrație intimă a poetului :*

„Der springt noch auf" — au
spus, văzînd poetul
Cum bîjbîie și urcă pe treptele
de corpuri
Cum răsărind din apa de singe,
gîtul frînt
Ca lujerul, cu gestul obsedat,
Înseamnă pe hîrtie, peste cețoase
hopuri,
Versuri. O ! Iată-l, articulînd
secretul
Cumplit al veșniciei, în secu-i
salt, surprinsă".

Versurile au o curgere extrem de greoaie, topica e în suferință, unele exprimări sînt bombastice, abundă prețiozitățile (gest obsedat, secretul cumplit al veșniciei, salt sec etc.) pentru ca poezia să eșueze în final, printr-o cugetare didacticist formulată, în care se pierde și efectul unui vers frumos — ultimul —:

„Primește-i versul simplu,
natură creatoare.
Șovăitor și trudnic, pe-alocurea
se pierde —
Onoarea artei sale, nu-i chinga
bine strînsă
Pe forma avîntată — ci,
la cîmpia verde
E rama purpurie, cu sumbra ei
rigoare".

„Bursucii"

Ca toate operele marelui scriitor sovietic Leonid Leonov *traduse în romînește, și* Bursucii, *roman apărut acum trei ani într-o excelentă tălmăcire de Ada Steinberg și Al. Philippide, s-a epuizat într-un timp record. Cum în Uniunea Sovietică a apărut între timp o ediție revăzută de autor, care îmbogățește substanțial textul și-i sporește frumusețea, am fi bucuroși dacă Espla — Cartea Rusă ar publica această ediție revăzută, punînd astfel la îndemîna cititorului romîn cartea de debut a lui Leonid Leonov în versiunea ei definitivă.*

Aripi

„O viziune a Păcii" poezie publicată de curînd în Gazeta literară *de către* Nichita Stănescu *oglindește cu o plasticitate remarcabilă certitudinea victoriei omului înaintat al epocii noastre asupra războiului. Versul poetului nu mai sträluceste numai printr-un subțil mozaic de imagini, dincolo de care ideile se estompau, ca în unele lucrări anterioare ci dobîndește forță, e convingător. E o candoare adolescentină în aceste versuri, unită cu o muzică lăuntrică și cu o mare capacitate de sugestie :*

„Eu însumi, cu proprii mei ochi
— vă jur pe soare,
pe sufletul rotitor al păsărilor,
pe umbra
mereu lungindu-se, a trupului
meu,
am dat ocol grădinii suspendate".
. . . . . .
Numai aripile mi le păstrez
și-n amurguri,
pe muchiile stîncilor mă ridic,
ori pe spirala de cuarț a
coloanei tale,
și mi le întind fără grabă,
ca să se vadă bine
din toate părțile".

Sinteză a tuturor năzuințelor umane, pacea e invocată de poet prin grădinile suspendate ale copilăriei, e așteptată de oameni pasionați, hotărîți să-și cucerească visurile, să și le apropie. Pacea se profilează, lumină vie, peste arhitectura întregii poezii.

„O viziune a Păcii" e o lucrare plină de promisiuni, care ne face să așteptăm cu interes apariția primului volum de versuri al lui Nichita Stănescu, *volum aflat sub teascurile Esplei...*

Gheorghe Tomozei

CALEIDOSCOP...

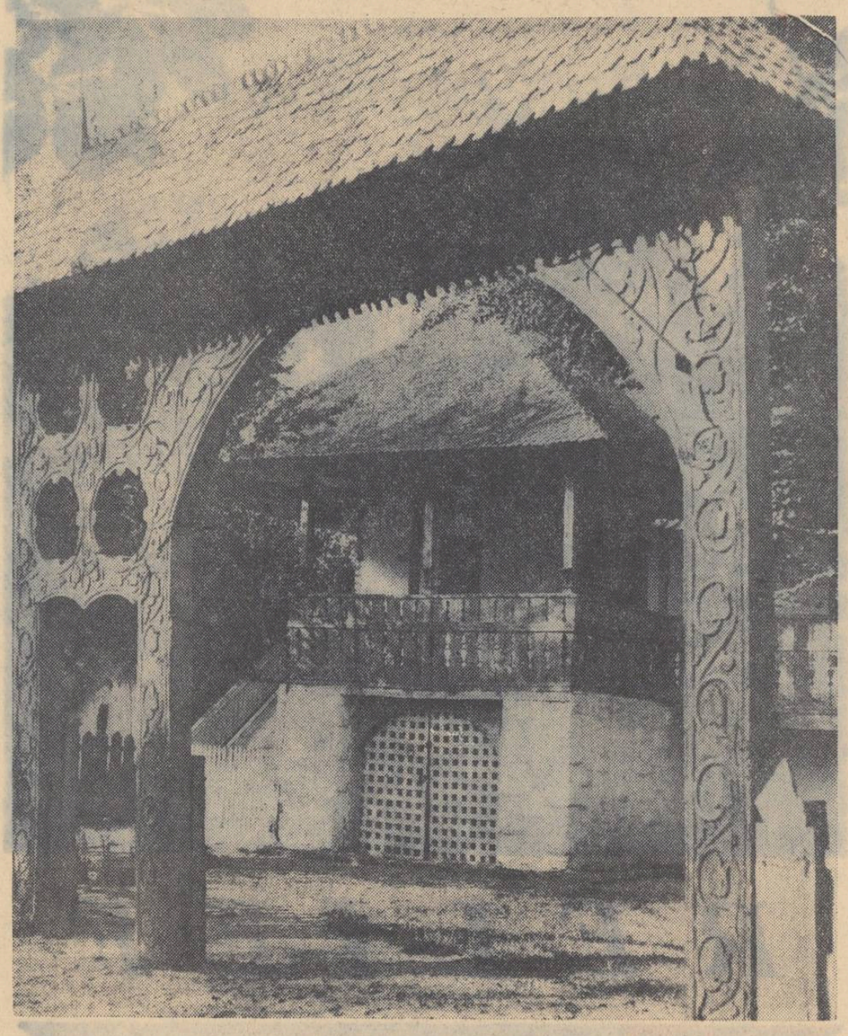

Secvență de la Muzeul satului

Călătorii în Cosmos (II)

de prof. univ. AUREL PÎRVU

Dacă nu ar fi rezistența aerului, un satelit artifical lansat orizontal, chiar la sol, cu viteza de 7.912 m/s, despre care am vorbit mai sus, ar efectua o revoluție completă în raport cu sfera cerească, revenind la vechea poziție în raport cu linia Soare — centrul Pămîntului, în timp de 1 oră, 24 minute, 25 secunde. Este așanumita perioadă de revoluție siderală a satelitului artifical. Perioadele de revoluție siderală, ale primilor doi sateliți sovietici au fost, la început, de 1 oră, 36,2 minute și 1 oră, 43,7 minute. Pe măsură ce crește înălțimea la care lansăm satelitul artificial, orbita lui devine mai lungă, iar forța de atracție a Pămîntului, mai mică. Prin urmare, forța centrifugă scade, mișcarea satelitului odată plasat pe orbită se încetinește, iar perioada de revoluție crește.

Perioada de revoluție a satelitului artificial crește cu distanța de la Planetă, urmînd legea a treia a lui Kepler, după care pătratele perioadelor de revoluție ale sateliților sînt proporționale cu cuburile semi-axelor mari ale orbitelor lor. La o înălțime egală cu două raze terestre, perioada de revoluție siderală este de 7 ore, 7 minute, iar la înălțimi de două și trei ori mai mari, respectiv de 15 ore, 44 minute și 26 ore, 3 minute. Dacă satelitul s-ar mișca pe o orbită de o mie de ori mai lungă decît lungimea ecuatorului și dacă Soarele și planetele nu i-ar perturba mișcarea, o revoluție completă a satelitului în jurul Pămîntului ar dura 5 ani și 4 săptămîni.

Sateliții artificiali care zboară la înălțimi mari, în spațiul cu densitate foarte mică a materiei, vor avea o durată de viață nelimitată (dacă facem abstracție de accidente, cum sînt ciocnirile cu meteoriți mai mult sau mai puțin mari, distrugerile provocate de pulberile cosmice etc.).

Frecarea cu atmosfera, pe porțiunile de traiectorie ce trec prin regiuni mai dense, conduce — la sateliții ce zboară la înălțimi mici — la pierderea de înălțime și la micșorarea perioadei de revoluție a satelitului. În cele din urmă, satelitul trebuie să piară ; coborînd pînă la straturile dense ale atmosferei, el va arde, în urma frecării cu

..ȘTIINȚIFIC

aerul. Se consideră că satelitul artificial trebuie să se consume total, la fel ca majoritatea corpurilor meteorice, care se vaporizează și se sting la înălțimea de 90—75 km. (După părerea unor cercetători, aceasta se întîmplă chiar la înălțimea de 100—130 km.).

În legătură cu aceasta, sateliții artificiali pot fi împărțiți în două categorii : permanenți și temporari. După părerea unor savanți, trebuie clasificați în rîndurile celor permanenți sateliții capabili să se învîrtească în jurul Pămîntului cel puțin 10 ani. La perigeu, înălțimea de zbor a acestor sateliți trebuie să fie mai mare de 800 km., căci numai astfel va fi resimțită foarte puțin rezistența mediului.

În esență, mișcarea unui satelit artificial este influențată de cîmpul gravitațional neșferic (care nu are în toate direcțiile aceeași intensitate) al Pămîntului, de rezistența mediului în care se deplasează și de efectele electrice care se produc în atmosfera Pămîntului. Perturbațiile produse de Soare, Lună și alte planete sînt în general mici. Dacă perturbațiile produse asupra orbitei eliptice a unui satelit artificial de către rezistența mediului în care se mișcă sînt destul de bine studiate, cele datorite mișcării într-un cîmp gravitațional nesferic nu sînt încă bine cunoscute.

Traiectoriile rachetelor cosmice față de Pămînt pot fi segmente de elipse, parabole sau hiperbole. În primul caz, racheta se mișcă ca un satelit artificial al Pămîntului, traiectoria sa eliptică avînd semiaxa mare și excentricitatea foarte mari. Printre altele, pe o traiectorie eliptică se poate ajunge la Lună dacă apogeul traiectoriei atinge sau depășește orbita Lunii. În acest caz, dacă racheta nu va ciocni Luna, ea va reveni spre Pămînt și dacă înălțimea perigeului traiectoriei va fi mai mică decît raza Pămîntului, ea va cădea pe Pămînt.

Realizarea traiectoriilor unor cosmonave care să se deplaseze de pe o planetă pe alta constituie o problemă excepțional de dificilă. Deoarece planele orbitelor a două planete nu coincid, traiectoria cosmonavei trebuie descompusă în cel puțin două părți, una în planul unei planete, alta în planul orbitei celeilalte planete, sau și mai bine ca cele două porțiuni să se găsească în anumite plane convenabil alese, diferite de planele orbitelor celor două planete. Trecerea de pe o porțiune pe cealaltă implică folosirea unor motoare care să producă schimbarea de viteză (în direcție și mărime) necesară.

Orbitele de plecare și sosire ale unei astronave de pe sau pe o planetă sînt determinate numai de cîmpul gravitațional al planetei, ele găsindu-se în zona ei de influență. Printre ele întîlnim, în afara orbitelor hiperbolice de captare și scăpare, o serie de orbite închise (eliptice) care ocolesc planeta. Orbitele închise sînt cele mai convenabile, ele sînt necesare nu numai pentru pregătirea în vederea unei călătorii interplanetare a unei astronave (realizarea ei prin ansamblarea de diferite piese, alimentarea cu combustibil etc.), ci și pentru că, în general, este foarte greu ca o astronavă să fie plasată direct pe traiectoria hiperbolică dorită. Planul unei orbite de sosire sau plecare pe o planetă trebuie să cuprindă totdeauna centrul planetei, iar, în cazul unei orbite hiperbolice, de captare sau scăpare, este necesar ca el să fie paralel cu direcția vitezei parabolice corespunzătoare planetei respective. Evident, trecerea cea mai convenabilă de pe o orbită închisă pe o orbită hiperbolică și viceversa, se face cînd planele celor două orbite coincid, deoarece, în acest caz, nu există nici o pierdere de energie datorită schimbării de direcție. În rezumat, călătoria unei astronave între două planete se descompune în 3 etape : mișcarea pe o traiectorie eliptică în jurul planetei de pe care se pleacă, mișcarea pe o traiectorie hiperbolică de transfer pînă în zona de influență a planetei la care se merge și mișcarea pe o traiectorie eliptică în jurul planetei de destinație.

Problema coborîrii pe planete implică îndeobște folosirea în prealabil a unor traiectorii eliptice în jurul planetei și utilizarea unor rachete care să vină de pe planeta respectivă, sau să plece de pe nava respectivă, care să fie capabile să frîneze căderea și să evite distrugerea cosmonavei. Cele mai nimerite orbite închise pentru plecare sau sosire pe o planetă sînt orbitele închise de cît mai mică excentricitate (cît mai apropiate de un cerc). Cea de-a doua navă satelit lansată de U.R.S.S. la 19 august 1960 a dovedit că în problema coborîrii pe o planetă a unei nave cosmice s-au făcut progrese importante.

Cu fiecare zi ce trece, omul pătrunde tot mai adînc în tainele Universului care ne înconjoară și cunoaște porțiuni ale acestui Univers, din ce în ce mai îndepărtate de globul nostru terestru. Cu fiecare cucerire a științei, cu fiecare succes în cucerirea spațiului cosmic, teologii primesc o nouă lovitură. Sateliții artificiali ai Pămîntului și rachetele cosmice înlătură definitiv opoziția dintre „Pămînt" și „Cer", opoziție pe care teologii au infiltrat-o în conștiința oamenilor pentru a susține opoziția dintre spirit și materie—cu primatul „cerului", al spiritului, — opoziție ce stă la baza religiilor și idealismului. Gravitația care subjugă omul, nepermițîndu-i să părăsească pămîntul, și care l-a îndemnat astfel inevitabil către ideea inaccesibilității cerului a fost învinsă. Exagerarea antitezei vremelnice Pămînt-Cer, antiteză prilejuită de nivelul scăzut al tehnicii care nu permitea să se imprime unui corp terestru viteza necesară desprinderii de Pămînt, a fost depășită. Această viteză, denumită „viteza critică", reprezintă în ansamblul mișcării corpurilor granița trecerii de la cantitate la calitate și constituie un puternic argument împotriva gîndirii nedialectice, metafizice, care nu ține seama de limitele și condițiile caracteristice ale unui anumit moment istoric.

Crearea de către oamenii de știință sovietici a rachetelor cosmice aduce o contribuție substanțială la înlăturarea concepțiilor teologice care susțin că „cerul" dirijează ceea ce este pămîntesc, că ceea ce se petrece dincolo de Pămînt este incognoscibil, că cerul este sălașul lui Dumnezeu.

Rachetele cosmice — aceste corpuri cerești de o natură cu totul deosebită, produse ale industriei, vor ajuta, pe măsura sondării în viitor a unor regiuni ale Universului din ce în ce mai îndepărtate, la extinderea limitelor cunoștințelor noastre.

Noile corpuri cerești sînt produsul minților și al rațiunii omului, care nu numai că explică dar și preface Cosmosul.

EXTERN

● *Ernest Hemingway va colabora cu Orson Welles, cunoscutul actor și regizor american, la realizarea unui film asupra tauromachiei.*

Scenariul, scris de Hemingway, va avea ca subiect viața unui celebru torero spaniol, Antonio Ordonez. Welles va asigura regia filmului.

● *La Ferrara, în Italia, s-a inaugurat recent „Mostra del Rinovamento dell'arte in Italia" (Expoziția reînnoirii artei în Italia). E vorba de trei sute de pînze ale unor artiști care, în anii de teroare fascistă, au exprimat cu curaj revolta poporului italian.*

Centrul expoziției îl formează grupul celor 6 (format la Turin, în 1930, din Carlo Levi, Menzio Chessa, Paulucci, Galante și Boswell și mutat apoi la Milano, după aderiunea lui Renato Guttuso).

Expoziția, manifestînd un realism combatant de mare valoare artistică, a găsit un profund ecou în opinia publică italiană, sătulă de elucubrațiile artei „nonfigurative", abstracte, devenite un fel de academism oficial.

● *Editura „La Nuova Italia" a început editarea unei colecții „Filozofia și comunitatea mondială", condusă de profesorul Raymond Klibantsky, sub auspiciile „Federației internaționale a societăților de filozofie" și cu colaborarea U.N.E.S.C.O., această colecție va publica textele care au contribuit în cea mai largă măsură la promovarea ideilor de pace, libertate și dreptate în istoria culturii.*

● *În editura sovietică „Lenizdat" a apărut în tiraj de 165.000 exemplare, romanul scriitorului Teodor Constantin, „La miezul nopții va cădea o stea".*

● *„Casa Unională a Cărții" din U.R.S.S. va publica în cursul acestui an indici bibliografici consacrați marilor scriitori străini. Printre nume ca R. Rolland, H. Botev, O'Henri, R. Tagore, S. Lewis, întîlnim și pe acel al lui Mihail Eminescu.*

● *„Versuri și sîrmă ghimpată" se intitulează o colecție de poezii datorate unui prizonier sovietic rămas necunoscut, găsite într-un lagăr fascist. Însoțite de relatarea cercetărilor întreprinse pentru identificarea autorului lor, versurile au apărut în editura „Molodaia Gvardia".*

Concursul nostru

Revista „Luceafărul", împreună cu Comisia de îndrumare a cercurilor literare a Uniunii scriitorilor din R.P.R., organizează un concurs literar cu tema : **„Munca pentru desăvîrșirea construirii socialismului în patria noastră".**

Pot participa la acest concurs membrii cercurilor literare din țară, ca și tinerii care nu sînt încadrați în cercuri. Nu pot participa membrii Uniunii scriitorilor din R.P.R. și membrii Uniunii ziariștilor.

Lucrările, nesemnate, vor purta un motto, transcris și pe un plic închis, în care vor fi notate numele, vîrsta, școala sau instituția unde lucrează concurentul, adresa exactă. Lucrările, de preferință dactilografiate, vor fi trimise pînă la data de **15 ianuarie 1961** pe adresa revistei „Luceafărul", B-dul Ana Ipătescu, 15, București.

Concursul este dotat cu următoarele premii și mențiuni :

POEZIE

Premiul I, lei 2.000

Premiul II, lei 1.500

Premiul III, lei 1.000

3 mențiuni a lei 500

PROZA
(nuvelă, schiță, portret, reportaj literar etc.)

Premiul I, lei 3.000

Premiul II, lei 2.000

Premiul III, lei 1.500

3 mențiuni a lei 750

PIESE ÎNTR-UN ACT

Premiul I, lei 4.000

Premiul II, lei 3.000

Premiul III, lei 2.000

3 mențiuni a lei 1.000

CHARLES DOBZYNSKI la Luceafărul

..LA ZI

In după-amiaza zilei de 3 octombrie, tînărul poet francez Charles Dobzynski a vizitat redacția revistei *Luceafărul*, unde a fost întîmpinat de membri ai comitetului de direcție al revistei. Discuția s-a desfășurat într-o atmosferă deosebit de prietenească. Poetul francez a spus printre altele :

— Fericirea de a mă întoarce în țara dumneavoastră în această minunată toamnă de aur, e de-a dreptul copleșitoare. Am cunoscut Bucureștiul cu șapte ani în urmă. Era în timpul Festivalului tineretului din 1953. De atunci am mai văzut multe orașe europene, dar imaginea capitalei dumneavoastră nu mi s-a șters din amintire. Acum, am venit aici, trimis de revista *Lettres françaises*, pentru a asista la festivalul filmelor de păpuși.

— Am remarcat prezența dumneavoastră în presă, în coloanele rezervate cronicii cinematografice.

— Mi se pare un lucru deosebit de util pentru un poet. În ceea ce mă privește, contactul cu această artă, prin definiție legată de viață, de tehnică, îmi deschide perspective poetice din cele mai largi.

— Cunoașteți filmele produse de cinematografia noastră ?

— Compatriotul dumneavoastră, Gopo, e unul dintre preferații mei. Am apreciat întotdeauna lirismul și fantezia desenului său. Cred că peliculele sale pot fi pomenite, fără ezitare, în rîndul celor mai bune din lume. Am văzut platourile de la Buftea. Fără îndoială, sînt printre cele mai moderne din Europa. Aveți toate premizele unei cinematografii de calitate. De altminteri, cultura românească mi se pare deosebit de interesantă. E cultura unei țări în plin avînt. Arta populară, minunatele încrustații, adevărate dantele în lemn și în os, muzica lui Enescu. Din păcate, traducerile din literatura dumneavoastră sînt încă puține. Dar, în ciuda barierelor de limbă, am putut aprecia poezia lui Eminescu și Arghezi, proza lui Sadoveanu (am citit în traducere *Nicoară Potcoavă* și *Mitrea Cocor*, fără îndoială două creații remarcabile ale prozei moderne europene). Admirabilul *Surîs al Hiroșimei* al lui Jebeleanu, poemele Mariei Banuș...

Răsfoind colecția revistei, Charles Dobzynski a fost plăcut impresionat de numeroasele creații ale tinerilor, apreciind mai ales rubricile

Dintre sute de catarge și *Steaua fără nume*. El a vorbit despre dificultățile pe care trebuie să le învingă începătorii în ale literaturii în Franța, despre consecvența cu care majoritatea redacțiilor fac apel exclusiv la scriitorii consacrați.

— Cînd se descoperă un așazis „copil-minune" — vezi cazul Minou Drouet — el devine repede un număr de varieteu, colindînd cazinourile Coastei de Azur, însoțit de zgomotul asurzitor al reclamelor deșănțate. E umilitor !

Intrebat asupra proiectelor de viitor, Dobzynski a răspuns :

— Voi lucra la desăvîrșirea poemului de anticipație *L'Opéra de l'éspace*, pe care am avut bucuria să-l văd tradus fragmentar în coloanele revistei dumneavoastră. Am citit o bună parte din el în stagiunea trecută la *Teatrul Națiunilor* și am impresia că s-a bucurat de o bună primire. Fără îndoială că nici vizita în țara dumneavoastră nu va rămîne fără urmări. Acest popor harnic și talentat, peisajele de toamnă, atît de dragi temperamentului meu nordic !... Și apoi, cinematografia... Mă atrage tot mai mult. Deocamdată, păstrez secretul asupra intențiilor mele cinematografice.

În încheiere, Charles Dobzynski i-a rugat pe cei de față să transmită cititorilor *Luceafărului* salutările și urările sale de spor la muncă și de bucurie. Ceea ce facem cu multă plăcere, asigurîndu-l pe oaspetele nostru de dragostea tuturor celor care cunosc și apreciază lirica sa profundă, combativă, pătrunsă de dragoste de viață.

Rep.

DUPĂ ȘASE ETAPE

S-au disputat șase etape din cel de al 42-lea campionat de fotbal al țării noastre. După înfrîngerile din sezonul trecut, pe stadioanele din Sofia, București și Bratislava, fotbaliștii romîni au reapărut în fața publicului hotărîți să muncească perseverent pentru lichidarea alarmantei rămîneri în urmă a celui mai popular sport. Deși au „jurat" să nu mai vină la fotbal, spectatorii s-au prezentat și în această toamnă în tribunele stadioanelor, înarmați cu umbrele, tălăngi și... încredere. Desigur, nu sînt de așteptat schimbări spectaculoase. Totuși, unele semne bune au început să se arate, competiția s-a arătat a fi mai dinamică decît pînă acum, execuțiile tehnice sînt ceva mai reușite și în formațiile multor echipe au apărut tineri talentați, promovați cu curaj. Un singur lucru pare neschimbat : se joacă încă prea „bărbătește", prea dur și în aceste șase etape s-au comis regretabile ciocniri între bocancii cu crampoane ai apărătorilor și gleznele înaintașilor. David, de la „Steagul Roșu" ne-a dovedit că se poate să fie și invers. Nu e un original. Nici mijlocașii nu se lasă mai prejos. (Kozka de la Rapid pricepe în cine bate) iar despre fundași, să nu mai vorbim...

Ce e nou în acest campionat ?

1. Dinamo București este într-o formă foarte bună, cum n-a mai fost de mult, și-a „rodat" în formație cîțiva tineri de mari posibilități și, mai ales, a găsit o formulă de echipă.

2. Lucruri asemănătoare se pot spune despre U.T.A. echipa bătrînului Petschowschi, care, alături de Dinamo și C.C.A. concurează cu mari șanse la primul loc.

3. Rapid a început să nu-și mai dezamăgească suporterii (cei mai buni, cei mai răbdători din cîți vor fi existînd). Aici se ridică un jucător de mare talent, Balint, căruia Ozon i-a insuflat ceva din iscusința sa și — lucru remarcabil — nu-i încurajează dantelăriile inutile, cu altă expresie „ozonlicurile"...

4. Echipele studențești surprind nu numai printr-o comportare inegală dar și printr-o pregătire fizică insuficientă. La Cluj, blondul Mateianu pe care — acum cîțiva ani — presa spaniolă îl compara cu Di Stefano, dă semne de vedetism. În meciul recent cu Progresul, Mateianu a jucat mult pentru tribune și puțin pentru... Știința Cluj.

5. C.C.A., care tocmai în clipa în care te pregătești să-i spui că a cam „îmbătrînit", că începe să piardă pasul, bate cu 7 : 1 sau cu 5 : 3 (după ce e condusă cu 0 : 3) și care e învinsă clar de către Rapid sau Petrolul atunci cînd ai „jucat" pe ea, ca pe o solistă, la Pronosport, nu mai are siguranța dobîndită în celelalte campionate. Apărarea (stoper, fundaș dreapta) linia de halfi și extrema dreaptă, nu mai dau randamentul cunoscut. Constantin e același jucător de mare inspirație și alături de Tătaru și Staicu e... constant, partidă de partidă. Iar Toma, care a făcut la Ploești un meci remarcabil, își revine la forma care l-a consacrat ca pe unul dintre marii portari ai continentului.

6. Băcăuanii, care nu mai sînt singurii moldoveni din campionat, (C.S.M.S. Iași îi secondează cu succes) au făcut la București, în compania colegilor de club, o jumătate de meci satisfăcătoare. E drept, numai jumătate. În repriza a doua au primit două goluri. O consolare : golurile au fost înscrise de foștii lor jucători : Tîrcovnicu și Eftimie.

7. Din multe motive, aș mai remarca forma excepțională a echipei Metalul Tîrgoviște (6 meciuri, 5 victorii, 1 meci nul, nici o înfrîngere, golaveraj 24 : 6 !) dar am aflat cu surprindere că nu activează în Divizia A ! E o echipă fruntașă în B, care activa acum trei ani într-un campionat regional.

8. O listă a jucătorilor evidențiați ? Mai bine să ne imaginăm două echipe ale căror formații ar fi :

Prima : Toma *(C.C.A.)*, Gross *(Dinamo Bacău)*, Nunweiller III *(Dinamo)*, Soare *(Progresul)*, Petru Emil *(Știința Cluj)*, Petschowschi *(U.T.A.)*, Pîrcălab *(U.T.A.)*, Constantin *(C.C.A.)*, Ozon *(Rapid)*, Raksi *(C.C.A.)*, Tătaru *(C.C.A.)*.

Și a doua : Uțu *(Dinamo)*, Greavu *(Rapid)*, Brînzei *(Farul)*, Staicu *(C.C.A.)*, Al. Vasile *(Dinamo)*, Nunweiller IV *(Dinamo)*, Oaidă *(Progresul)*, Mateianu *(Știința Cluj)*, Ene II *(Dinamo)*, Meszaros II *(St. Roșu)* și Creiniceanu *(Minerul)*.

G. T.

..SPORTIV

ANCHETA REVISTEI „LUCEAFĂRUL"

1. Cum apreciați activitatea revistei noastre față de sarcina de a oglindi creația tinerilor scriitori și de a o îndruma către temele esențiale ale actualității ? În ce măsură se oglindesc în „Luceafărul" preocupările tineretului nostru și ce propuneri puteți face în acest sens ?

2. Cum apreciați activitatea pe care „Luceafărul" o duce în mijlocul începătorilor, al membrilor cercurilor literare, precum și acțiunea de descoperire a unor noi talente din rîndurile oamenilor muncii ? Ce sugestii ne puteți da ?

3. Ce ați dori să citiți în paginile revistei noastre privitor la marile sarcini ale planului de 6 ani ?

4. Care sînt rubricile cele mai interesante ? Ce rubrici noi ați dori să se inițieze ?

5. Cum apreciați materialele de critică literară din paginile revistei ?

6. Cum apreciați și ce sugestii aveți în privința prezentării grafice a revistei ? (Paginație, ilustrație, titluri etc.).

Rugăm cititorii revistei noastre să ne comunice răspunsurile lor la această anchetă, pe adresa „Luceafărul", Bulevardul Ana Ipătescu 15, Raionul Stalin, cu mențiunea „Luceafărul întreabă cititorii".

REDACȚIA : B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51 ; ADMINISTRAȚIA : Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 18.63.99; Abonamente : 9 lei = 3 luni ; 18 lei = 6 luni ; 36 lei = un an ; Tiparul : Combinatul poligrafic Casa Scînteii (= nr. V. Stalin).

Bibl.

BIBLIOTECA CENTRALĂ SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul III, Nr. 21 (56) • 1 noembrie 1960 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

Numărul viitor al revistei va fi consacrat sărbătoririi maestrului

MIHAIL SADOVEANU

Și-au anunțat colaborarea:

Mihail Sorbul, Sandu Teleajen, A. M. Sperber, Dan Deșliu, G. C. Nicolescu, Ion Istrati, Const. Ciopraga Radu Boureanu, Titus Popovici, Mihu Dragomir, Lev Kassil, Stepan Șcipaciov, Semion Babaevski

De la „Aurora" la „Baltica"

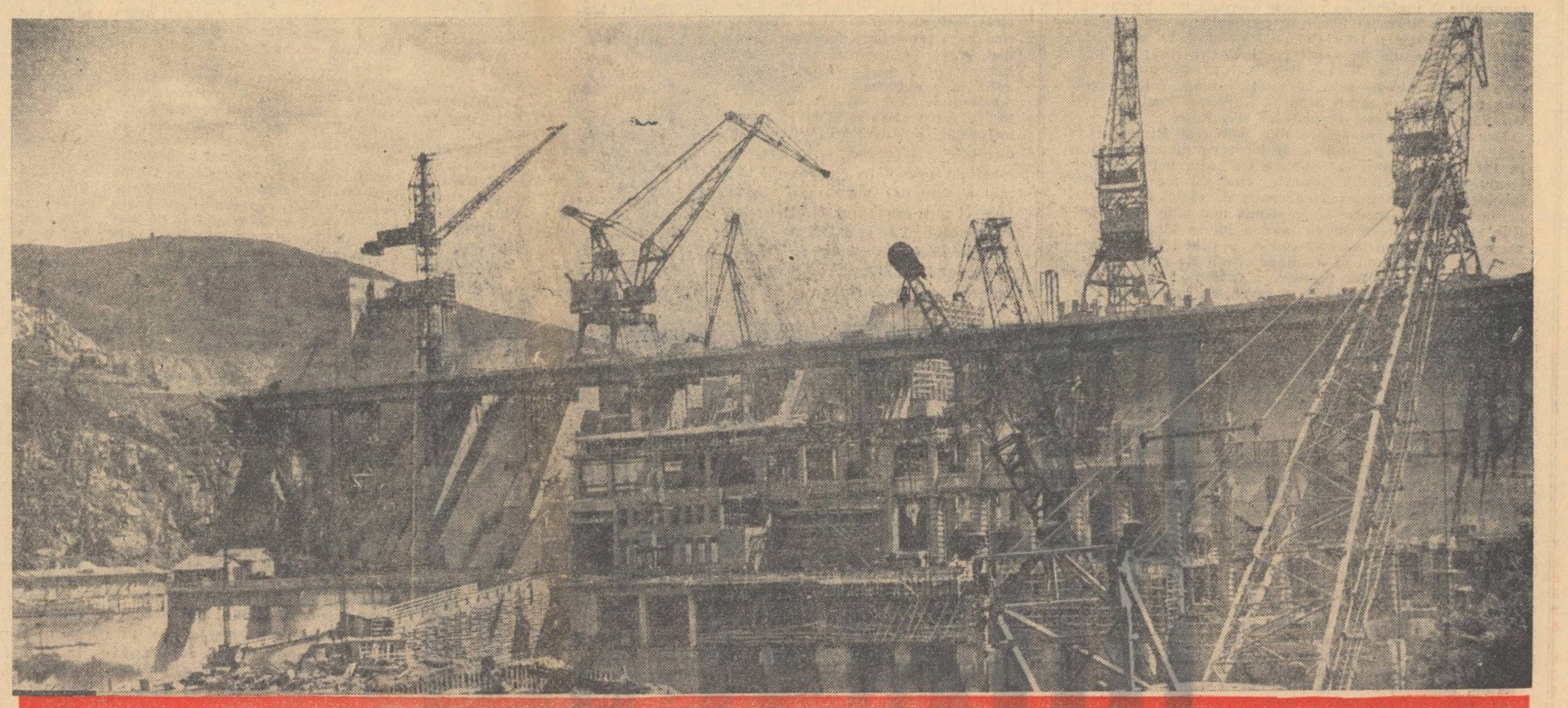

Trăiască a 43-a aniversare a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie

Sărbătorim împlinirea a 43 de ani de la Marea Revoluție Socialistă din Octombrie. 43 de ani de cînd tunurile crucișetorului „Aurora" au fost îndreptate asupra zidurilor aurite ale Palatului de Iarnă. Apoi baionetele marinarilor bolșevici s-au oglindit în apa întunecată a coloanelor de marmură și Guvernul Provizoriu a fost silit să capituleze. Lenin, la Smolnîi a vestit tuturor popoarelor lumii izbînda Revoluției. Pe Neva, ca un monument scînteietor ridicat din adîncuri, „Aurora" străjuia orașul Revoluției și lumina farurilor sale licărea asupra tuturor oceanelor lumii... În cîteva ore, crucișetorul acesta străbătuse o distanță gigantică. Prin furtunile vremii atinsese țărmul socialismului.

Au trecut puține zile de cînd un alt vas, motonava „Baltica" a pornit dintr-un port sovietic, într-o călătorie a păcii, pe mări și oceane. De la început, „Baltica" a intrat în apele teritoriale ale Istoriei, de la început, privirile tuturor oamenilor muncii s-au îndreptat încrezătoare spre vasul cu care călătorea tovarășul Nikita Sergheevici Hrușciov, președintele Consiliului de Miniștri al U.R.S.S., șeful delegației sovietice la cea de-a 15-a sesiuni a O.N.U. Pe bordul aceleeași nave se aflau și alți conducători de delegații ai unor țări socialiste, printre care tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej.

În numele guvernului Țării Socialismului, care și-a început — acum 43 de ani — activitatea elaborînd un decret asupra păcii, tovarășul Hrușciov a adus o uriașă contribuție la cauza apărării păcii în lume prezentînd propuneri pentru realizarea dezarmării generale și totale și pentru lichidarea rușinosului sistem colonialist. Prin glasul său au vorbit popoarele măreței Uniuni Sovietice, țara care construiește comunismul, visul de aur al umanității. Agregatele hidrocentralei de la Kuibîșev, tractoarele care desțelenesc stepele Kazahstanului, mecanismele primelor termocentrale atomice, aripile argintii ale păsărilor lui Tupolev, au devenit simboluri ale rodnicei străduințe a oamenilor sovietici. Din toate metalele din care sînt plăsmuite aceste minuni, a fost realizat poate nobilul aliaj al fanionului roșu lansat pe suprafața lunii de o rachetă sovietică. Privim cu admirație și dragoste eforturile pe care le face poporul sovietic, care a salvat omenirea de flagelul crucii încîrligate, pentru apărarea și menținerea păcii.

Oamenii muncii din patria noastră, construind socialismul, au simțit totdeauna alături de ei umărul frățesc al omului sovietic. Experiența Uniunii Sovietice e un tezaur care dă avînt străduințelor noastre.

În această toamnă tîrzie, în care tractoriștii străbat ogoarele colectivelor, în care siderurgiștii elaborează noi șarje și în care va înflori pe de-a-ntregul superba floare cu petale de aur care este hidrocentrala de la Bicaz, ne îndreptăm gîndurile către minunații oameni sovietici, către Uniunea Sovietică și către neînfricatul ei Partid Comunist.

Între salvele „Aurorei" și drumul „Balticei" este cuprins un drum lung. Un drum de luptă pentru victoria deplină a comunismului. Poporul romîn, care muncește înflăcărat de dorința de a îndeplini Hotărîrile celui de al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn, vede în acest drum lumina călăuzitoare care îl poartă spre noi victorii. Au trecut 43 de ani din ziua în care Lenin a vestit izbînda Marei Revoluții.

Ecoul cuvintelor sale e viu în inimile noastre, străbate planeta și suie triumfător în Cosmos!

L.

21 septembrie 1960

SADOVEANU, DASCĂLUL

de acad. Victor Eftimiu

Mihail Sadoveanu n-a fost dascălul literar al nimănui, deși atîția și atîția, mai ales moldoveni, au scris în felul său, ani întregi.

N-a ținut să facă școală, să-și imprime altora personalitatea. Și-a văzut de drum, în liniște. Dacă numeroși prozatori s-au resimțit de influența maestrului, e de vină numai marele său talent învăluitor, personalitatea lui excepțională, magia care se desprinde din evocările și vocabularul său, din ritmul melodios al prozei, din viziunea lui larg cuprinzătoare. L-au imitat foarte mulți. Dar epigonii au trecut. Sadoveanu a rămas și va rămîne.

Vreau să vorbesc de Sadoveanu-dascălul, cel de la care tineretul are de învățat cum să-și orînduiască activitatea, cum să se integreze în ritmul unanim al societății, fără goana după originalitate cu orice preț, fără surle, fără tobe și tam-tamuri.

Un îndreptar.

★

După anii de ucenicie, iată, mai curînd decît s-a întîmplat altora, iată diploma de meșter pe care și-a cucerit-o singur, prin lecturi și experiențe proprii.

Începe o epocă de intensă activitate literară, neîntreruptă, decenii întregi, carte după carte, din ce în ce mai ample, mai masive. Un exemplu admirabil de devotament în slujba nobilei îndeletniciri a scrisului. Acesta e Sadoveanu-dascălul. Omul de la care cei tineri au de învățat că arta literatorului nu este un exercițiu de diletant, ci o strădanie, o dăruire, o jertfă zi de zi, renunțarea la orice alte ambiții și satisfacții. Aș fi ispitit să scriu „un apostolat" dacă acest cuvînt n-ar fi cam învechit, cam declamator, dacă n-ar fi fost folosit unde trebuie și unde nu.

Mihail Sadoveanu nu s-a risipit, nu s-a revărsat din matca lui, ca rîurile neastîmpărate. El a fost un fluviu liniștit — Mol-comul Don — stăpîn pe propriile-i puteri, adunate și păstrate pentru marele drum și spre orizonturile marine. Un fluviu care curge calm și bogat, răsfrîngînd cerul și fecundînd ținuturile străbătute. Nu e vorba de izolarea în propriu-i destin, de nepăsare față de om și natură, de egoismul unor așazișî creatori, pentru care viața cu aspectele ei multiple rămîne o enigmă indescifrabilă, un liman ocolit.

Prezent în mijlocul poporului care i-a dat viață, Mihail Sadoveanu i-a trăit durerile, aspirațiile și încîntările, cronicar și magician, rapsod și filozof, evocator fără pereche al peisajului și al omului moldav: peisaje scăldate în pulberea crepusculară, oameni de treabă, țărani sfătoși, viteji de demult, cuminți și năvalnici, sute de personaje, panorame imense, amănunte delicate, șlefuite de mîna unui giuvaergiu.

Fiecare pagină a lui Mihail Sadoveanu e un poem în proză. A început prin a scrie versuri — a continuat să rimeze fără să publice. Dar întreaga lui proză poartă muzicalitatea, grija cuvîntului rar și evocator, a ritmului, a armoniei, a cadenței, a tuturor bucuriilor pe care le revarsă vrăjitul dar al poeziei.

★

Mihail Sadoveanu mai este și un dascăl de oameni.

N-a umbrit pe nimeni Sadoveanu. Cînd era atacat el însuși, nu riposta, nu-și arăta supărarea. Închidea revista, ușor, liniștit, ca și cum ar fi fost vorba de un necunoscut. Nu răspundea, nu se plîngea nimănui, nu poza în victimă. Nu cerșea solidarizări. Nu-l obseda mania „complotului tăcerii". Primea toate cu liniște suverană, cu demnitate, poate cu surîsul superiorității dacă nu cu resemnarea care străbate balada Mioriței.

Calmul acesta a fost marea forță a lui Mihail Sadoveanu. Nu s-a agitat, n-a vorbit mult niciodată și niciodată n-a spus ce nu trebuia. N-a practicat familiaritatea.

Blînd în purtări, nu-și îngăduia și nici nu îngăduia altuia intimități, revărsări de temperament, indiscreții, expansiunile unei camaraderii excesive.

Dascăl de omenie și de înțelepciune, el și-a văzut de drum fără să încurce drumul altora. N-a lovit, n-a invidiat, n-a disprețuit pe nimeni.

Un surîs de indulgență i-a fluturat pe buze întreaga viață. A trecut pe lîngă patima polemică fără să-i cadă în mreje. N-a uneltit, n-a participat la comploturi menite să înăbușe un coleg, n-a zeflemisit pe înaintași, n-a descurajat pe începători, n-a înfipt pumnalul între umerii unui scriitor din aceeași generație.

★

Nu i-a trebuit scriitorului sărbătorit astăzi mai mult decît două sau trei cărți (— nici măcar atîta; cîteva povestiri, numai) ca să primească spontana consacrare a cititorilor și a criticei.

Mi-aduc aminte — a trecut mai bine de o jumătate de veac de atunci — cînd a apărut în „Sămănătorul", un articol de N. Iorga, intitulat „Anul lui Sadoveanu".

Am citit acel articol în gara de nord. Ce căutam acolo? Unde plecam, de unde veneam, pe cine așteptam, ce necazuri aveam, de unde și cum putusem sacrifica cei douăzeci de bani cît costa „Sămănătorul", nu mai știu. Știu atît: ședeam în picioare, poate rezemat de un zid, poate pe peron, în larma călătorilor și urmăream adînc impresionat, paginile pe care Nicolae Iorga le consacra noului herald al epicei românești.

Tot așa, în picioare, cîțiva ani mai tîrziu, pe trotuarul din fața librăriei Socec, am încheiat lectura unei nuvele a tînărului meșter, „Mormîntul unui copil". Pe cine așteptam, și de ce nu venea, și de ce făceam lectură pe stradă, nu-mi mai aduc aminte.

Știu numai atît: aveam 15—16 ani, și încremenisem acolo, în colțul unde podul Mogoșoaiei se întîlnește cu strada Lipscanilor, vrăjit de desfășurarea molcomă și totuși patetică a povestirii, de duioșia care palpita în fiecare pagină.

Unsprezece lustri, de unsprezece ori cîte cinci ani au trecut de atunci și iată-ne sărbătorind pe marele scriitor, și pe Sadoveanu-dascălul, omul de omenie, care va rămîne un model de muncă și de modestie, de nobilă perseverență în sacerdoțiul cuvîntului.

Dacă un cărturar a scris odinioară „Anul lui Sadoveanu", un cronicar al zilelor noastre ar putea să scrie un studiu de cincizeci de ori mai amplu, „Jumătatea de veac a lui Sadoveanu".

Amintiri despre LENIN

de Ilya Ehrenburg

Grupul de bolșevici se aduna la cafeneaua de pe Avenue d'Orléans, ce se afla nu departe de „Leul de la Belfort". La etajul al doilea se găsea o încăpere nu prea mare. După cum e obiceiul la Paris, ea era pusă la dispoziție fără chirie, plătindu-se doar cafeaua sau berea consumată. Noi am sosit printre primii. Am întrebat-o pe Sevcenko ce să comand. „Grenadină! Ai noștri beau grenadină", mi-a răspuns ea. Într-adevăr, tuturor li se aducea un sirop foarte dulce, de culoare roșie, căruia i se adăuga sifon. Numai Lenin a comandat o cană cu bere.

(Timp îndelungat mi-a fost dat să aud cum se mirau ospătarii:

— Revoluționari! Dar de băut beau grenadină!

La adunare veniseră cam treizeci de oameni; eu priveam numai la Lenin. Purta un costum de culoare închisă, din care se vedea un guler înalt și scrobit. Avea o ținută foarte corectă.

Nu-mi amintesc despre ce vorbea, dar fiind un băiețandru destul de îndrăznet, am cerut și eu cuvîntul pentru a-mi manifesta dezacordul într-o chestiune.

El mi-a răspuns blînd, fără să mă mustre, lămurindu-mă că nu înțelesem acea chestiune... Ludmila mi-a spus pe loc că am procedat prostește.

Cînd întrunirea s-a terminat, Vladimir Ilici s-a apropiat de mine: „Sînteți din Moscova?". Eu i-am explicat că am lucrat în cadrul organizației din Moscova pînă în ianuarie, cînd am fost arestat, apoi am încercat să mă stabilesc la Poltava; acolo am început să-mi caut tovarășii. Lenin mi-a spus să trec pe la el.

Am căutat casa de pe străduța de lîngă parcul Montsouris (acum am verificat — era strada Bonnier). Am stat mult timp în fața ușii, neputîndumă hotărî să sun. Nu mai rămăsese nimic din îndrăzneala mea de mai înainte. Ușa a deschis-o Nadejda Konstantinovna. Lenin lucra. Ședea cufundat în gînduri, în fața unei foi lungi de hîrtie; avea ochii întredeschiși, și pe masa de lucru a lui Vladimir Ilici, nimic nu era în dezordine; nu semăna nici cu camera tovarășilor mei moscoviți, nici cu cea unde locuiau Sevcenko și Ludmila. Vladimir Ilici a repetat de cîteva ori adresîndu-se Nadejdei Konstantinovna: „Direct de acolo... Știe ce frămîntă tineretul..."

M-a uimit capul lui. Mi-am amintit de acest fapt cincisprezece ani mai tîrziu, cînd l-am văzut pe Lenin în sicriu. Mult timp am privit la acest craniu uimitor: te obliga să te gîndești nu la anatomie, ci la arhitectură. (Mulți ani după moartea lu Lenin, am citit amintirile scrise de Krupskaia. Nadejda Konstantinovna povestea că Lenin a citit primul meu roman. „Știi, ăsta-i Ilia Ciufulitul! spunea el triumfător. Bine i-a mai reușit" Fusesem la Vladimir Ilici chiar la începutul anului 1909 și nu știam că, puțin înainte de moarte, conversam din nou cu el mintal — în 1922 sau 1923 cînd el citea cartea mea **Julio Jurenito.**

Lenin urmărea cu atenție viața politică a Franței, studia istoria și geografia țării, cunoștea felul de trai al muncitorilor parizieni. Nu numai că vorbea franțuzește, dar putea să scrie și articole în această limbă.

În mai 1909, am luat parte la demonstrația de la zidul comunarzilor. În primele rînduri mergeau cei ce participaseră la Comună; mai erau încă mulți și păseau cu mîndrie. Mi s-au părut niște bătrîni; mă gîndeam la Comună, ca la o pagină a istoriei antice, — doar acest lucru se petrecuse cu treizeci și opt de ani în urmă! La zidul comunarzilor l-am văzut pe Lenin. Stătea în mijlocul grupului de bolșevici și privea spre zid; printre pietre pluteau umbrele federaților. L-am mai văzut pe Lenin și la biblioteca Sainte-Geneviève, și pe o bancă a parcului Montsouris, printre bătrîne și copii. Și la Teatrul Muncitoresc de pe strada Gaité, unde cîntărețul Montaigu cînta cîntece revoluționare. În focul polemicii cu eserii, ce negau legile de dezvoltare a societății, eu negam, desigur, orice rol al personalității în istorie. Cu cîțiva ani în urmă reflectasem asupra unei fraze dintr-o scrisoare a lui Engels: „Marx și cu mine sîntem în parte vinovați de faptul că tineretul acordă uneori mai mult decît trebuie, o prea mare importanță aspectului economic. Adesea, răspunzînd adversarilor noștri, a trebuit să sublniem principiul cel mai important pe care ei îl negau și nu întotdeauna găseam destul timp, loc sau motiv de a da ce trebuie și celorlalți factori ce participau la interacțiune".

Exemplul lui Lenin a așzat pe mulți la locul lor. Cînd am venit la Vladimir Ilici, portăreasa mi-a spus cu asprime: „Șterge-ți picioarele". Înțelegea ea oare cine, cine este locatarul ei? Oare ospătarul cafenelei de pe Avenue d'Orléans, știa că, peste opt ani, despre domnul care comanda o cană cu bere va vorbi întreaga lume? Oare celor ce veneau la bibliotecă le trecea prin cap că omul care transcria din cărți cu atenție cifre și nume va schimba mersul istoriei, că despre el vor scrie zeci de mii de autori în toate limbile pămîntului? Ba chiar eu, care priveam atunci cu venerație la Vladimir Ilici, puteam să-mi închipui că am în față pe omul de care va fi legată nașterea unei noi ere a omenirii?

Nu voi uita niciodată cele patru nopți, premergătoare înmormîntării lui Lenin, cînd întreaga Moscovă își lua rămas bun de la Vladimir Ilici. Era un ger cumplit; în piețe ardeau focuri. Intrînd în Sala Coloanelor, bărbați în toată firea, gardiștii roșii de ieri, plîngeau ca niște copii.

Se întîmplase o minune: în aceste patru nopți, istoria s-a dezvăluit tuturor; ceea ce încă nu de mult părea o simplă cronică dintr-o pagină de ziar, s-a transformat deodată într-o stîncă de granit. Toți au înțeles ce lucru măreț a înfăptuit Lenin.

Lenin a fost un om mare. În anii tulburi ai războiului civil, după ce a ascultat o sonată de Beethoven, în interpretarea lui Isaia Dobroveinîi, Lenin se adresă lui A. M. Gorki: „Nu cunosc nimic mai frumos decît „Apassionata"; sînt gata s-o ascult în fiecare zi. Divină, neomenească muzică. Întotdeauna mă gîndesc cu mîndrie, poate cu naivitate: iată ce minunății pot crea oamenii!" și închizînd puțin ochii, el adaugă cu tristețe: „Adesea însă nu pot asculta muzică, îmi calcă pe nervi, îmi vine să spun tot felul de fleacuri și să-i mîngîi pe cap pe oamenii care, trăind în acest iad murdar, pot să creeze o asemenea frumusețe.

Astăzi însă nu poți mîngîia pe cap pe nimeni — îți mușcă mîna, trebuie să-i lovești în cap, să-i bați fără milă, deși noi sîntem împotriva oricărei violențe față de oameni. Hm, hm, a naibii de grea sarcină!"

Am transcris acest lung citat din amintirile lui Gorki, deoarece el este foarte strîns legat de viața și de gîndurile mele. Nu, cuvintele acestea nu sînt cele mai potrivite, trebuia să spun, de veacul nostru, de soarta noastră.

ÎN AVANGARDA LITERATURII REALISMULUI SOCIALIST

Amintirea lui Demian Bednîi

Poetul Demian Bednîi s-a stins în anul 1945, după 14 zile de la proclamarea victoriei asupra fascismului, dar el trăieşte şi astăzi în conştiinţa cititorilor sovietici, ca poet al revoluţiei şi al construcţiei statului socialist al muncitorilor şi ţăranilor.

Fiu de ţăran sărac, Efim Petrovici Pridvorov (numele adevărat al poetului) s-a născut în anul 1883, în satul Gubovka din gubernia Herson. Amintirile lui din anii copilăriei sînt sumbre. O singură figură îi luminează copilăria: bunul şi înţeleptul moş Sofron, bunicul lui, pe care-l va aminti mai tîrziu în versurile sale. Întîmplări favorabile îi îngăduie să urmeze o şcoală de subchirurgi din Kiev, să termine liceul în particular şi apoi facultatea de filologie şi istorie de la Petrograd. În aceşti ani citeşte cu pasiune pe marii poeţi clasici ruşi: Krîlov, Puşkin, Lermontov, Necrasov, al căror admirator va fi de-a lungul întregii sale activităţi literare, un discipol care merge pe un drum propriu, afirmînd idealurile revoluţionare ale clasei muncitoare din Rusia.

Dar transformarea scriitorului democrat Efim Petrovici într-un poet al proletariatului revoluţionar se face în 1912, cînd Bednîi ia legătură cu presa bolşevică, cu conducătorii partidului bolşevic, cînd îşi face educaţia ideologică şi îşi formează concepţia de viaţă. În această perioadă, poetul începe să înţeleagă mai bine contradicţiile vieţii sociale, tematica poeziei lui se lărgeşte, poezia nu mai are un caracter atît de abstract. Exploatarea sălbatică a ţărănimii şi a muncitorimii de către „funcţionarii" ţarului, îl fac pe poet să exclame: „E plin paharul suferinţelor noastre!" şi să cheme proletariatul la luptă, să demaşte regimul poliţist-autocrat al Rusiei de pe poziţiile proletariatului înaintat, a partidului bolşevic, să trezească conştiinţa de clasă a muncitorilor şi ţăranilor, să susţină lupta pe care o duc bolşevicii pentru interesele oamenilor muncii, împotriva partidelor burgheze din vremea aceea.

Demian Bednîi foloseşte arma ascuţită a satirei, introducînd în fabulă ideile politice, legate de evenimentele mai importante ale epocii. Dă, astfel, un nou conţinut fabulei, exprimînd punctul de vedere revoluţionar faţă de evenimentele sociale ale timpului. Poetul cunoaşte bine realităţile ruseşti, forţele care se înfruntă şi care s-au încleştat într-o luptă decisivă în timpul primului război imperialist. Fabulele capătă un caracter polemic, sînt ca nişte bombe care explodează în lagărul duşmanului. Limba orală, colorată, lapidară, ajută la pătrunderea ideilor revoluţionare în conştiinţa cititorilor. Vladimir Ilici Lenin apreciază valoarea lor combativă. La apariţia primei culegeri din opera lui Bednîi, Lenin atrage atenţia lui Gorki, iar într-o scrisoare, adresată ziarului Pravda, cerea ca poetul să fie ferit de critica măruntă, de hărţuială, să fie sprijinit sistematic şi cu grijă. Bednîi îşi aminteşte cu recunoştinţă despre acest ajutor al partidului şi al conducătorilor lui. A fost îndrumat cu grijă să sprijine obiectivele mari ale luptei revoluţionare, să nu urmărească „micul vînat", ci să lovească în „cîinii sălbatici ai ţarismului".

În anii primului război imperialist, Bednîi era un bolşevic leninist, care exprima ideea solidarităţii frăţeşti între oamenii muncii din toate ţările beligerante. Împreună cu Gorki şi Serafimovici, el atacă literatura burgheză, care otrăvea masele cu lozinci potrivnice intereselor proletariatului. El dezvăluia esenţa adevărată a acestor lozinci, care încercau să prostească masele şi care îndemnau la luptă „pentru ţar şi pentru patrie", precum şi caracterul prădalnic al războiului imperialist.

În această perioadă, Bednîi scrie poemul „Despre pămînt, despre năzuinţa, despre soarta omului muncitor" în care povesteşte evenimentele istorice mai importante de la începutul primului război mondial şi pînă-n octombrie 1917. Cele două personaje principale, Vanea şi Maşa, simbolizează năzuinţa, lupta milioanelor de ţărani muncitori din Rusia. Războiul îi desparte pe cei doi tineri care se iubesc. Vanea luptă pe front ca orice ţăran rus, apoi ajunge în mijlocul evenimentelor revoluţionare din Petrograd. El întruchipează tipul ţăranului sărac, a cărui conştiinţă socială se trezeşte sub influenţa marilor fapte ale epocii, a activităţii partidului bolşevic, care a făcut educaţia poporului şi l-a pregătit pentru lupta hotărîtoare împotriva asupritorilor. Maşa, ţărancă săracă, trăieşte la început la ţară, muncind la chiaburi, apoi ajunge într-o fabrică din Moscova. Purtîndu-şi personajul prin diverse medii sociale, Bednîi arată soarta maselor de muncitori şi ţărani, creşterea conştiinţei oamenilor simpli, care încep să înţeleagă marile obiective ale luptei revoluţionare a bolşevicilor.

Poezia agitatorică a lui Demian Bednîi din perioada războiului civil a întărit spiritul de luptă al ostaşilor roşii. Ea a explicat sensul războiului civil, a demascat chipul adevărat al gardiştilor albi, vînduţi intervenţioniştilor străini. Multe poezii erau adresate „fraţilor induşi în eroare", din unităţile contrarevoluţionare. Tipărite pe foi volante şi aruncate din avion, ele au determinat în multe cazuri trecerea soldaţilor din lagărul duşmanului în rîndurile armatei roşii. Ele se bucurau de o mare popularitate, atît pe front cît şi în spatele frontului. În această perioadă au apărut vreo patruzeci de cărţi şi broşuri semnate de Demian Bednîi, cu un tiraj de un milion şi jumătate de exemplare.

Noile relaţii ale ţărănimii din satul colhoznic se oglindesc veridic în poezia lui Bednîi. El loveşte în chiaburii care recurg la acte de banditism pentru a frînge voinţa activiştilor colhoznici. Realizările muncitorilor din industrie ocupă un loc de seamă în poezia lui. În *Saitan Arba*, subliniază entuziasmul şi energia creatoare a muncitorilor, deşi au de luptat cu mari piedici în construirea căii ferate Turchestan-Siberia.

Cînd hoardele fasciste au cotropit pămîntul patriei, Bednîi a devenit iarăşi un ostaş luptător cu pana, scriind un mare număr de fabule, de povestiri în versuri, foiletoane, îndreptate împotriva sălbăticiei fasciştilor, a visurilor lor de a domina lumea. Eroismul poporului, faptele lui, patriotismul lui, prietenia popoarelor sovietice, care s-au unit şi mai mult pentru a zdrobi hoardele fasciste, devin tema centrală a poeziei lui Bednîi. A slăvit şi faptele muncitorilor din spatele frontului, care au muncit cu elan patriotic pentru a asigura victoria asupra duşmanului.

Deşi a murit curînd după război şi n-a putut să cînte înaintarea nestăvilită a poporului sovietic spre comunism, cititorul găseşte exprimată în poezia lui anterioară credinţa că, datorită grijii partidului, poporul sovietic va construi societatea cea mai bună, cea mai dreaptă şi cea mai umană — visul de totdeauna al omenirii muncitoare de pretutindeni, — comunismul.

Vl. Cavarnali

Rolul activ al literaturii sovietice

„Literatură pentru cei mulţi şi dornici" îşi intitula Gala Galaction un articol care a văzut lumina tiparului în anul 1919. Ne-am oprit asupra lui deoarece ni se pare că fixează momentul în care ideile şi idealurile revoluţiei din Octombrie încep să fie din ce în ce mai clar şi mai deplin receptate în conştiinţele lucide ale scriitorilor noştri militanţi. E momentul în care artiştii noştri, declarînd falimentul falsului miraj al turnului de fildeş şi al izolării în carapacea miraculoasă a eternelor cercetări lipsite de ţel, au început să caute alte zări, alte perspective. Revoluţia din Octombrie, literatura ei ce se scria atunci pe baricadele luptei, nu-şi mărgineşte ecourile numai la hotarele patriei sovietice. Pentru că ceea ce ni se pare cu deosebire interesant şi demn de subliniat în primul rînd este acest caracter internaţionalist al literaturii sovietice care a determinat încă din primii ani ai existenţei sale — fapt unic în istoria culturii — o orientare revoluţionară a fenomenului artistic mondial, a regenerat conştiinţele şi le-a luminat căile spre izvoarele adevărului şi frumosului.

Literatura romînă din deceniile trei şi patru ale acestui secol a fost influenţată de literatura sovietică în direcţiile sale de evoluţie majore, esenţiale, prin determinarea nu numai a anumitor manifestări singulare, ci prin orientarea creaţiei unora din cei mai de seamă şi mai viguroşi scriitori ai timpului pe făgaşul realismului militant, combativ, al optimismului mobilizator. Această influenţă care de acum încolo va trebui pusă în adevărata ei lumină, s-a făcut simţită direct sau indirect, a avut răsunet în conştiinţa unor creatori, şi a constituit factorul hotărîtor al evoluţiei literaturii noastre pe calea realismului, al situării ei pe poziţiile de luptă ale poporului.

În 1936, în cuvîntul înainte la revista Era nouă, N. D. Cocea afirma răspicat faptul că literatura viitorului, literatura progresului nu poate fi decît aceea scrisă de pe poziţiile de luptă ale clasei muncitoare: „Proletariatul reprezintă interesele vitale şi culturale ale omenirii. Progresul acestei clase coincide cu progresul general al umanităţii". Aflăm exprimată aici o concluzie firească la care ajunseseră mulţi din scriitorii vremii, concluzie impusă de mersul înainte al istoriei. Situarea deschisă pe poziţiile de luptă ale proletariatului avea drept corolar creşterea sentimentului de responsabilitate a scriitorului faţă de operă şi cititor.

Acest simţ al responsabilităţii civice a constituit de sigur una din trăsăturile caracteristice ale literaturii noastre încă de la începuturile ei. Dar acum pentru prima dată scriitorul nostru este pe deplin conştient că el aparţine în mod deliberat mulţimii care suferea, poporului muncitor. „Şi eu sînt un cîntăreţ adevărat, / eu nu cînt ca să mă distrez, / eu am răspunderea acestor cîntece, după cum am răspunderea tuturor cîntecelor lumii, / a celor ce le-au fost, a celor ce vor veni, / după cum am răspunderea voastră şi a tuturor zilelor voastre", spunea încă din anii aceia Miron Radu Paraschivescu. De aici deci, cum era şi firesc, apariţia unei bogate literaturi — poezie, proză, reportaj — în care viaţa poporului încetează de a mai fi un simplu pretext de înduioşare sau revoltă sentimentală. De aici lărgirea sferei de investigaţie a literaturii noastre care nu se mai opreşte numai la anumite medii sociale, ci porneşte să cerceteze artistic întreaga configuraţie socială a ţării, oprindu-se nu odată asupra vieţii proletariatului. De aici şi posibilitatea creării acelor tipuri de muncitori conştienţi, revoluţionari, acţionînd în numele clasei lor, pe care-i întîlnim în proza lui Alexandru Sahia. De aici acea literatură — reportaj, nuvelă sau roman, — în care sub diferite aspecte, viaţa proletariatului nostru aflat sub dominaţia capitalismului, apare în adevărata ei lumină tragică. Geo Bogza, de pildă, descoperă cu acest prilej adevărurile crîncene ale vieţii din jungla capitalistă pe care le strigă revoltat şi neînfricat, în pagini de epopee reportericească. Dacă realismul a fost dominant în proza noastră dintre cele două războaie, dacă tendinţele militante nu au fost disparate şi efemere, ci, dimpotrivă, preponderente, aceasta se datoreşte tot acelor îndemnuri directe sau indirecte pe care scriitorii noştri le-au cules din experienţa unei literaturi tinere dar care se dovedea din ce în ce mai temeinic a fi cea a viitorului.

Ideea revoluţiei este tot mai prezentă în poezia vremii aceleia. Lirica noastră devine tot mai accentuat angajată, vizionară şi luptătoare respingînd tendinţele tradiţionalismului mistic sau ale suprarealismului de aşazisă avangardă, ambele nereprezentînd decît formule perfide de atragere a creatorului pe căile unei arte sterile, reacţionare, duşmane poporului. Efervescenţa ideilor revoluţionare aduce un suflu nou în poezia vremii care, prin poeţii cei mai buni aflaţi pe poziţiile de luptă ale partidului sau însufleţiţi de sentimente de dragoste pentru popor, anunţă „sfîrşitul veacului".

„Dar poate noi avem destinul falnic
De a suna din trîmbiţele Morţii
Sfîrşitul Veacului
Şi de-a vesti mulţimilor flămînde
O viaţă nouă!

spunea încă din anul 1934 Mihai Beniuc. Viitorul, imaginea lui e din ce în ce mai pregnantă în lirica dintre cele două războaie. Dumitru Corbea „coborîtor din robi din evul mediu" se consideră premergătorul „asprului cîntec de tractor", dînd astfel revoltei un sens mai categoric de luptă. Era firesc deci ca, în acelaşi timp creatorul să nu mai fie indiferent la soarta bunurilor culturale, să nu mai privească cu imperturbabilă seninătate modul în care cei mai mulţi pot să-şi apropie valorile spiritului. De aceea nu de puţine ori ei se vor întreba, sub impulsul marilor transformări petrecute în răsărit, ce anume modalităţi practice se pot afla în direcţia pătrunderii culturii în rîndurile „celor mulţi şi dornici". În acest sens, George Mihail-Zamfirescu preconiza în 1932 ideea că „un teatru pentru muncitori va trebui să-l caute pe spectator la el în mahala".

Ceea ce trebuie subliniat însă cu precădere este faptul că amplitudinea acestei influenţe nu a fost minoră, cu toate oprelişţile şi diversiunile vremii. Fenomenul cultural sovietic, esenţa, structura, menirea culturii noi, a culturii făurite de proletariatul revoluţionar au preocupat asiduu pe scriitorii noştri de ieri dintre care unii au găsit chiar de atunci răspuns multor întrebări şi incertitudini. Iată de ce credem că a vorbi numai despre „ecouri" ale literaturii sovietice în această perioadă înseamnă a diminua cu mult rolul ei activ în determinarea fluxului realist şi combativ pe care l-a cunoscut cultura noastră în această perioadă.

Contribuţia noastră naţională în această direcţie se defineşte încă din prima perioadă, fie prin poezia lui Miron Radu Paraschivescu, Mihai Beniuc, D. Corbea, Al. Sahighian sau A. Toma, fie prin proza lui Alexandru Sahia sau Ion Călugăru, fie prin publicistica lui N. D. Cocea. Aceste modalităţi specifice — afirmate încă de pe atunci — au căpătat după 23 August 1944 deplina lor înflorire. Pentru că acum literatura noastră — avînd ca metodă de creaţie realismul socialist — îndrumată de ideologia partidului clasei muncitoare reuşeşte să afirme opere şi personalităţi creatoare cu un profil perfect distinct. Interesant de relevat în această direcţie este faptul că influenţa literaturii sovietice a determinat nu numai orientarea hotărîtă a scriitorilor noştri pe drumul realismului socialist, situarea lor deschisă pe poziţiile proletariatului — devenit acum clasă conducătoare — dar şi individualizarea unor personalităţi artistice marcante. Procesul acesta nu s-a redus deci la o simplă imitare, cum susţin duşmanii inveteraţi ai socialismului, ci a germinat şi a fertilizat tocmai dezvoltarea unor exemplare artistice viguroase, profund originale, crescute din selul tradiţiilor naţionale. Scriind Nicoară Potcoavă Mihail Sadoveanu a marcat saltul calitativ al operei sale în înţelegerea rolului eroului în istorie şi în ce priveşte relaţia erou-mase. Această perspectivă social-politică pe care numai realismul socialist i-a dat-o marelui nostru maestru, a dus nu la aplatizarea trăsăturilor specifice ale artei sale, ci dimpotrivă la înflorirea lor. Grandoarea şi monumentalitatea eroului din popor, viziunea epopeică a istoriei, relaţiile tainice dintre om şi natură sînt ale lui Sadoveanu şi numai ale lui Sadoveanu. După cum Camil Petrescu scriind tot un roman istoric („Un om între oameni") în cadrul viziunii noi, revoluţionare, realist-socialiste, rămîne tot Camil Petrescu, prin acea rară minuţiozitate a reconstituirii social-istorice, prin modul particular în care elementele din cronica vremii se topesc în ficţiunea artistică, prin concepţia anti-romantică asupra romanului de evocare istorică.

Pornind deci de la acelaşi exemplu — exemplul literaturi sovietice — însuşindu-şi metoda ei de creaţie, două mari personalităţi artistice scriu două capodopere ale romanului istoric, desăvîrşind particularităţile structurale ale personalităţii lor, statornicind două modalităţi aparte, profund naţionale amîndouă, ale genului respectiv. Exemplele s-ar putea înmulţi. Ele ar cuprinde proza, poezia şi teatrul romînesc din ultimii ani, domenii în care metoda realist-socialistă ca metodă de creaţie a dat impuls nu numai creării unor opere literare cu un conţinut revoluţionar, nou, dar şi afirmării depline a trăsăturilor caracteristice culturii noastre.

Privită din această perspectivă istorică, influenţa literaturii sovietice capătă nu numai semnificaţia descoperirii unui drum adevărat, dar şi a unei posibilităţi de înţelegere şi preţuire a tot ceea ce înseamnă caracterul specific al unei culturi naţionale.

Valeriu Rîpeanu

O seamă de cuvinte

PĂMÎNT DESŢELENIT

Există un moment unic şi incomparabil pe parcursul celei de a doua întîlniri cu eroii şolohovieni din Pămînt desţelenit, *un moment cînd cititorul încetează să fie numai spectator copleşit de emoţia estetică, devenind erou, participant direct la acţiune.*

Mi-am amintit împrejurările în care am recitit ultima oară volumul I din Pămînt desţelenit.

În 1959 pe cînd mă aflam în comuna H., raionul L., tocmai în perioada de constituire a gospodăriei colective, am găsit o carte întîmplător — părăsită — mi s-a părut — între ostreţele gardului din ograda Sfatului Popular. Începuse să fulguiască şi cînd am adus cartea înăuntru, foile erau uşor umezite. L-am întrebat pe preşedinte cu un aer destul de vădit critic, dacă nu cumva îi aparţine cartea.

— A, nu, mi-a răspuns el liniştit, a mea e cartonată. Uite-o ici în saltar! E-a instructorului P. O poartă după dînsul cum poartă popa evanghelia la zi-ntîi! O citeşte şi iar o răsciteşte şi-o uită pe unde şi cum apucă. O caută apoi cu disperare zile de-a rîndul, întreabă pe fiecare dacă nu i-a găsit-o şi pe urmă se resemnează. Şi-o cumpără din nou. Şi povestea se repetă de la capăt. În biblioteca S.M.T.-ului se găsesc patru volume din Pămînt desţelenit *obţinute pe calea asta. Şi adaugă rîzînd: şi veşnic face cercetări şi analize psihologice cu privire la identificarea personajelor lui Şolohov în comuna noastră. Şi nu dă greş. Primul care a fost identificat a fost, bineînţeles, moş Sciukar, în persoana lui moş Ion zis Gălăgea, şi pe Kondrat Maidannikov l-a găsit, dar în patru-cinci exemplare. Asta l-a pus pe gînduri...*

Amintindu-mi acum despre acest epizod, el capătă, pentru mine, o rezonanţă nouă, tulburătoare. Într-adevăr, povestirea, întîmplările din Pămînt desţelenit *apar atît de fireşti, evenimentele atît de reale şi atît de actuale, încît cititorul poate oricînd face asocieri cu elemente şi eroi din viaţa de toate zilele a satului nostru în plină transformare socialistă, ba chiar poate cădea foarte uşor în păcatul hîtrului moş Sciukar, gata oricînd să-ţi povestească cum s-a luptat el cu dulăul cel fioros în timpul deschiaburirii lui Titoc, ori cîte şi mai cîte întîmplări, care dovedesc că nici „Makaruşka" şi nici Davidov nu se pot lipsi nici o clipă de sfatul său chibzuit cu privire la treburile colhozului.*

Volumul II al romanului aduce în prim plan fundalul măreţ şi luminos pe care se desfăşoară epopeea luptei pentru desăvîrşirea Revoluţiei socialiste din Octombrie la sat.

Chipurile comuniştilor care consolidează Puterea Sovietică în cătunul Gremeacii-Log, Nagulnov, Davîdov, Razmiatov, tînărul comsomolist Naidenov, apariţia episodică atît de revelatoare a lui Nesterenko, se decupează clar pe acest fundal măreţ şi luminos, în toiul unei ascuţite şi dramatice lupte de clasă. De abia acum îl vom înţelege şi cunoaşte cu adevărat pe neînduplecatul Nagulnov. Puritatea sentimentelor sale exprimă nu numai o înaltă conştiinţă de clasă, ci şi un caracter de o înaltă ţinută morală.

După înfrîngerile de la început, Davîdov se interiorizează; acum fostul matroz, muncitorul trimis de partid să sprijine propăşirea colhozului din Gremeacii-Log, începe să culeagă primele roade ale muncii sale: încrederea ţăranilor din cătun. Sinceritatea cu care îşi deschide sufletul în faţa lui Davîdov, ciudatul moş Arjanov şi apoi sfaturile şi mustrările pe care le primeşte de la bătrînul fierar Salîi, sînt poate cele două momente de vîrf ale drumului pe care îl face Davîdov spre inima celor din Gremeacii-Log. În răstimpul în care el, „veneticul", este recunoscut de drept preşedintele colhozului.

Davîdov nu parcurge singur drumul acesta. Paralel şi alături de dînsul, Kondrat Maidannikov păşeşte, din conştiinţa sa de ţăran individual, în aceea de colhoznic şi apoi spre calitatea de membru de partid al celulei din Gremeacii-Log, trecînd prin focul necruţător al „cretecii şi autocretecii" lui moş Sciukar! După Kondrat urmează, desigur, Diomka Uşakov, poznaşul Agafon, Ustin Rîkalkin, circotaşul, care se bate apoi îndîrjit pentru finul colhozului.

În piaţa cătunului din Gremeacii-Log se află un mormînt proaspăt săpat. „Şi iată că privighetorile Donului, atît de dragi inimii mele, nu le mai cîntă lui Davîdov şi Nagulnov, lanurile de grîu pîrguite nu le mai şoptesc, pîrîul fără nume care vine de undeva din susul rîpelor de la Gremeacii-Log rostogolindu-se peste pietre, nu mai zvoneşte pentru ei...".

Dar pe urma lor, va rămîne ca veşnică amintire rodul cel fără de seamăn al bucuriei, orînduirea cea nouă clădită din temelie.

GICA IUTEŞ

ÎNVĂŢĂMINTE ACTUALE

Parcurgînd studiile de teorie, critică şi istorie literară, cititorul volumului de care ne ocupăm sumar în rîndurile de faţă, are necontenit sentimentul unei plăcute şi instructive călătorii ştiinţifice, făcută prin peisaje literare dintre cele mai variate şi interesante, în tovărăşia unui „om excepţional de înzestrat". Omul acesta pe care marele Lenin îl aprecia atît de elogios, e unul din vechii militanţi ai mişcării muncitoreşti din Rusia, un savant sincer devotat ideilor comunismului, care dincolo de unele rătăciri ideologice accidentale, provocate mai ales de influenţa idealismului lui Bogdanov, rămîne una dintre figurile cele mai luminoase ale gîndirii estetice marxiste. Stăpîn pe o vastă cultură filozofică şi literară, avînd un spirit uimitor de mobil şi de pătrunzător, A. V. Lunacearski ne introduce în literatura universală din „epoca Renaşterii", *ne vorbeşte, făcînd observaţii sclipitoare, despre Bacon în societatea eroilor lui Shakespeare, despre marele satiric irlandez Jonathan Swift şi* Povestea unui poloboc, *definind — cu acest prilej — clar şi convingător rîsul şi satiricul, categorii principale ale esteticii, despre* Schiller, schillerism *şi* spectacolele „fastuoase" *despre* Goethe şi epoca sa, *despre* Whitman şi democraţia, *despre Dickens, Flaubert, Thomas Hardy, Ibsen, Romain Rolland, Henri Barbusse etc. exprimînd judecăţi ştiinţifice, de-o remarcabilă utilitate în munca istoricilor literari în cercetarea critică a moştenirii culturale din trecut.*

Un ajutor deosebit, în acest sens, ni-l oferă Lunacearski şi prin studiile sale de teorie literară Lenin şi ştiinţa literaturii *şi* Despre moştenirea clasicilor *ca şi în altele, în care ilustrează concret teoriile generale, aplicîndu-le studiului literaturii ruse şi sovietice.*

Din multitudinea problemelor şi ideilor interesante, cuprinse în cartea lui Lunacearski Despre literatură, *ne oprim în această recenzie doar la acelea privitoare la critica literară, exprimate în* Teze despre sarcinile criticii marxiste *şi* Reflecţii despre critică. *Bazîndu-şi cercetarea teoretică pe învăţătura marxist-leninistă, Lunacearski abordează problemele esenţiale ale criticii literare marxiste, probleme de o excepţională actualitate şi în ziua de azi, din exemplul căreia critica noastră are multe de învăţat.*

Subliniind rolul important pe care-l are literatura în epoca socialistă, Lunacearski arată că „un loc de deosebită răspundere revine şi criticii literare. Incontestabil, ea este chemată astăzi să participe intens, energic, împreună cu literatura, la făurirea omului nou şi a vieţii noi".

Probleme, actuale şi pentru noi astăzi, ca raportul dintre actualitate şi creaţie, inovaţia creatoare şi pseudo-originalitatea, accesibilitatea operei, caracterul educativ al literaturii, criteriile de apreciere ale criticii marxiste, raportul dintre critica literară şi creaţia artistică sînt tratate şi elucidate cu o strălucită pătrundere şi fixate în judecăţi critice de-a dreptul aforistice.

Spicuim cîteva din ele fără nici un comentariu, socotindu-le lozinci — în sensul cel mai bun al cuvîntului pentru orice critic literar.

„Criticul marxist nu este un astronom literar care explică legile implacabile ale mişcării aştrilor literaturii, de la cei mai mari pînă la cei mai mici. El este şi un luptător, el este şi un constructor. De aceea elementul apreciativ trebuie situat extrem de sus în critica marxistă contemporană".

★

„Critica marxist-leninistă trebuie să combată orice ermetism, orice închistare, orice forme care se adresează unor cercuri restrînse de esteţi, orice rafinamente şi convenţionalisme artistice".

★

„Trebuie să subliniem (...) ca o mare greşală a criticii încercarea de a compensa şubrezenia argumentelor prin înflorituri polemice. În general, cînd, în locul unor argumente temeinice, se recurge la tot felul de întepături veninoase, comparaţii, exclamaţii ironice, întrebări perfide, aceasta poate să placă, dar în acelaşi timp lasă impresia unei mari neseriozităţi".

Lucrurile sînt mult prea limpezi şi n-au nevoie de comentarii; ultimul citat ar merita să stea mai mult în atenţia unor critici ispitiţi prea des de o astfel de critică „sprinţară".

I. D. BALAN

PE O CARTE DE LEONIDZE

— însemnări —

„Cine au văzut vre-odinioară între ziduri atîta dragoste cîtă iaste aceea ce arată soarele pre pămînt? Că deşi iaste luminător mare al ceriului şi împărat al tuturor stelelor, iar lăsînd celelalte stihii, îndrăgeşte şi mai mult pre smeritu acesta de pămînt şi spre dînsul are închinată toată pohta lui, luminează cu razele sale, pre dînsul împodobeşte cu toate feliurile de copaci, pre dînsul încununează cu florile, pre dînsul îmbogăţeşte cu rodurile...".

Aceste minunate cuvinte le scria bătrînul Antim Ivireanu a cărui generoasă umbră a fost, prin vreme, puntea care lega ţara noastră de fabuloasa Ivirie. Făcînd acest plastic şi pătimaş elogiu frumuseţilor pămîntului, credem că a avut pentru o clipă în faţă, alături de livezile Gruziei, livezile din Argeş, alături de florile cîmpiilor de sub poalele Caucazului, plaiurile noastre dunărene, cuvintele lui sînt o poartă cu încrustaţii de fildeş şi aur, deschisă spre Georgia... Acest pămînt fermecat, acest popor minunat, intrat de mult în marea familie a popoarelor sovietice, vorbeşte poporului nostru, prin cartea de poeme a lui Gheorghi Leonidze.

★

Leonidze e un entuziast, un cîntăreţ al bucuriei, al soarelui, al luminii. Proiectate peste grădinile Gruziei, ori peste adîncul zonelor sufleteşti, versurile lui sînt fascicole de raze.

★

Un cîntăreţ al frumuseţii omului, al omului sovietic:

„O, nu! / Pămîntul, vînturi vin să îl sărute, / Să vadă oameni, strugure şi pom, / Copacii, piatra, rîul să sărute / Şi urma orişicărui om".

Eroul unei poezii remarcabile, secretarul de partid, îl cheamă pe poet să vină pe ogoare, „armat cu rime". Ca întotdeauna poezia face casă bună cu lupta şi munca poporului. Poetul „scăldat de lună" îl cîntă pe activistul „arşiţelor gazdă". Asemeni lui Maiakovski, care încadra poezia în sarcinile statului, Leonidze defineşte simplu, convingător, misiunea poeziei.

★

Scriind poezii pe teme istorice, Leonidze nu se mulţumeşte să recreeze atmosfera, să recompună vechi tablouri, să le împrospăteze culoarea. Evocînd trecutul el caută sensuri etice apropiate de timpul său, prelungeşte în contemporaneitate ideei, interpretează, lucid, istoria. O asemenea creaţie este poemul „Barataşvili" închinat unui mare poet al Gruziei.

★

Sînt în cartea lui Leonidze apărută în merituoasa tălmăcire a lui Victor Kernbach, versuri închinate meşterilor anonimi, făuritori de minuni:

„Spălate-n roua sîngelui, ieri cine / Clădi neclătinată-n veac cunună / De temple-n marmuri albe şi vecine / Cu horbotele dulci de fir de lînă?

Prin vreme, peste fluvii şi munţi, Leonidze s-a întîlnit cu marele nostru Arghezi:

„Aci, se subţiază metalul străveziu, / Şi, fir plăpînd ca firul de păr prin flori se coase. / Tors ca din furci de aur şi ajungînd mătase, / Pe nicovala neagră, se iscă nimbul viu".

(Mitra lui Grigore)

★

Cînd îşi cîntă oraşul drag, Tbilisi, Gheorghi Leonidze, înainte de a-i evoca arborii şi clădirile de piatră, se gîndeşte la oameni şi gîndurile lui se întorc cu mulţumire spre eroi:

„Pe boltă ta sclipesc eroii / Şi luminează, aştrii vii / Ei te-au scăpat, ca pînza ploii, / De duşmănoasele urgii.

Cîţi tineri au murit pe buza / îndepărtatelor tranşei, / visînd să mai sărute spuza / din vatra ta, în anii grei!".

Prezenţa eroilor iluminează versurile poetului gruzin care le vede umbra scumpă, sus, printre stele. Într-o foarte frumoasă poezie scrisă după o vizită în ţara noastră, Leonidze a asemuit moartea lui Petöfi pe cîmpiile Sighişoarei cu o altă ridicare la cer, străină de miturile biblice. Poetul suie pe bolţile de azur „ca să se facă stea"...

Mare poet al Gruziei Sovietice, Leonidze vorbeşte poporului romîn prin această carte de poeme. Întîlnim un înflăcărat patriot, un cîntăreţ al izbînzilor socialiste, un pasionat evocator al trecutului eroic, un bard al iubirii şi al frumuseţilor vieţii...

GHEORGHE TOMOZEI

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director: acad. Mihai BENIUC
COLEGIUL DE REDACŢIE
Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcţie); Dan DEŞLIU (membru în Comitetul de direcţie); Mihu DRAGOMIR (membru în Comitetul de direcţie); V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCĂ (membru în Comitetul de direcţie).

DOFTANA

— Fragmente —

Săracul cînd iese-n sat
De bogat e rușinat ;
El pe gură-și pune chei,
Botniță ca la viței.

Ca locul sub plop, umbrit,
Sufletu-i neliniștit :
E ca apa ce-a pornit
Și matcă nu și-a găsit.

Argății un bogătan
Pînă crescui băietan.
M-a luat ca sufletar,
Fără bani și calendar...

Trăgeam brazda largă, groasă,
Și mă aplecam pe coasă.
Cu ulciorul ingropat
Porneam ziua să străbat.

Basmaua unei copile
S-aprindea printre movile.
Era rujul finului,
Finului și sînului.

Vărsam apa din ulcior
Și turnam într-insul dor.
Copila, dragostea mea,
Cîmpul ars îmi răsădea.

Ca năframa călătoare,
Făcea saltul prin ogoare
Și ca roiul de albine
Lăsa zumzetul în mine.

. . . . . :

Trecui munți, cîmp cu păiș,
Pînă la Baia de Criș,
Eram muncitor băieș,
Meșter tînăr fără greș,
Dar n-aveam nici de-mbrăcat,
Nici mălai de cumpărat.
Săpam aurul să-l scot,
Să-l stringă bogații tot
Cum string lanurile de grîne
Să n-aibă săracul pîne.
Treceau veri, toamne-mbrumate,
Cu opinci nedescălțate...

★

Ani de lupte, ani de greve,
Început de vînt pe pleve,
Început, mijit de zori
Prin brațe de muncitori.
În vîrtej, spume de ape,
Inimi ard și bat aproape.

Fețe arse, palme grele,
Plămădesc aprinse stele...

★

Într-o noapte-am fost luat,
Luat și întemnițat.
După ce-am fost judecat,
Judecat și condamnat,
M-au pornit pe drum, legat,
Și-ntrebam cîte-un soldat
Cît mai este de umblat.
Și soldatu-mi răspundea
Cînd Telega se zărea :
— Peste ripă se-ncovrigă
O bucată de verigă,
O omidă cenușie,
Așteptînd pomul să-i vie...

★

Doftană, grea închisoare,
Fără o rază de soare,
Din bucăți de stînci zidită
Clădită și-mprejmuită,
Fără iarbă în grădină,
Fără nici o rădăcină
Care să scoată-n lumină
Mugurii de pe tulpină.
Cînd pășii pragul de zid
Mă fărmară ca pe-un blid.
Strigînd la mine să tac,
Mă loveau cu bita-n cap ;
Întrebîndu-mă ce zic,
Mă loveau să mă ridic.
Pe trup creșteau vîrcile
Și bășici cît nucile.
Din sînge-nchegat, vîrtos,
Priveam drumul luminos
Și-n ochi flăcări s-aprindeau,
Flăcări care m-ajutau.
Călăii se rînduiesc
Și trupul îmi chinuiesc.

Unul să rîdă-a-nceput :
— Mă-ta grijă n-a avut
Să te poarte primenit,
Cămașa să-ți fi clătit,
Prohabul să-i fi cîrpit,
Să-i fi pus și bătele,
Bătele și spetele.
Eu atunci m-am întornat
Și jivinei i-am strigat :
— De grăiești de mama-așa
Se vede că te lăpta
În pruncie o cățea,
Nu o mamă ca a mea !

Paznicul s-a mîniat,
Straiele mi-a sfîșiat
Și cu ochi păienjeniți
Își ștergea pumnii dospiți.

★

Un covali fiare-nroșește,
Le bate și le lățește,
Cu ochiul le potrivește,
Bete late făurește,
Bete late de cămașă
Pentru lumea nevoiașă...

★

Foiul suflă, para crește,
Fierul geme strîns în clește.
Geme de la-ncheieturi,
Sub ciocan și pălituri.

★

Paznicii parcă-au turbat
Și iară m-au apucat,
Căci fierarul a strigat
Că-i gata de măsurat...
Și călăul îmi tot spune :
— Soarele acuș apune...
Bete cusute-n beteală
Te-așteaptă pe nicovală.

Azi e zi de fericire
Că-mbraci cămașa de mire,
Cusută cu ibrișin,
Să-ți scoată viața din chin ;
Bătută-n fluturi de foc
Să ai în viață noroc.
Mîine noapte te cununi
Lîngă malul cu trei pruni.
Între mulți tîlhari stăteam,
Graiul greu le-nțelegeam.
N-aveam de unde afla
Că la cei trei pruni era
Gîrla cimitirului,
Fapta, crima zbirului.

Mă țin ca pe armăsar
Adus lîngă potcovar.
Că răspili și cu ciocane
Îmi tot umblă prin ciolane.
— Oprește-te, potcovar,
Răcește fierul din jar,
Nu mă chinui, păgîne,
Că și țîi chinu-ți rămîne !
Nu socoti vinovat
Pe omul care-a luptat
Și lovește-nverșunat
În acei de l-au prădat.
Îmi pun puterile toate
Și dau un călău pe spate,
Și-i pun fiarele fierbinți
Să-l străbată pînă-n dinți.
Dar el strigă la fierar
Să mă ardă mai amar.

Mă țin strîns și mă izbesc,
Oasele-n mine trosnesc,
Mîinile mi-nțepenesc
Cînd cătușe-mi nituiesc
Și cu apă le călesc.
Aburii mă-nvăluiesc,
Ca-ntr-o pară mă-nvelesc
Și trupul îmi pustiesc.
Ascultam cum sfîrîia
Arsă, friptă, carnea mea.

★

Curge sînge în Doftana,
Și-i deschisă, curge rana.
Zidului de piatră tare
Sîngele i-a dat culoare.

★

M-au pornit pe coridoare,
Bolți bolnave de răcoare,
Bolți tăiate de pietrar,
Puse-n păcură și var...

Tovarăși încătușați
Țineau pumnii ridicați
Și cîntau ne-nfricoșați :
Sculați, oropsiți, sculați !
Zuruiau cătușe grele,
Sîngerînd rănile mele.
. . . . . .
Plouă-afară din găleată,
Gura-mi arde de uscată.
Dimineața și la cină
Ușa pîrîie-n țîțînă ;
N-o deschid să-mi dea mîncare,
Și-aduc apă în căldare
Și-o varsă și fac bulhac,
Cu somnul să nu mă-mpac,
Să n-am loc de aciuare,
Nici o palmă de culcare,
Nici o palmă de uscat
Ca să-mi ție loc de pat
În acest iad blestemat
În care sînt aruncat.

★

Noaptea s-auzeau la porți
Țipete, scrîșnit de roți,
Clămpănitul de la pușți,
Zăngănit de uși la cușți.
Erau aduși comuniștii :
Muncitorii, ceferiștii,
Luptătorii îndîrjiți,
Cei mai buni, cei mai iubiți.
Țineau pumnii ridicați
Și cîntau ne-nfricoșați :
Sculați, oropsiți, sculați !

Gîndul se pornea afară,
Dragoste de om și țară,
Nesecat, aprins izvor,
Dragoste pentru popor.

Dumitru Corbea

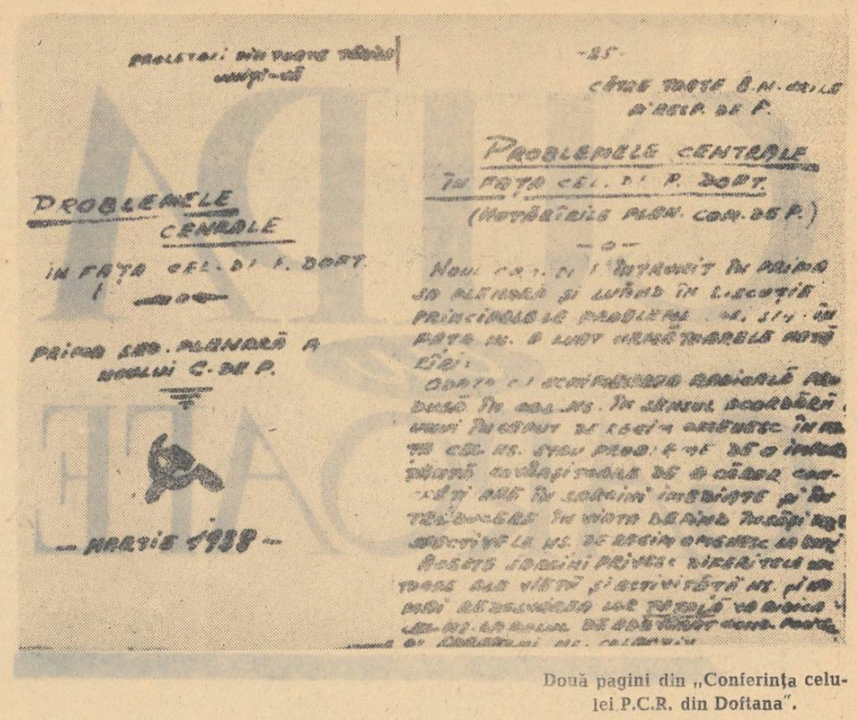
PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE UNIȚI-VĂ

PROBLEMELE CENTRALE ÎN FAȚA CEL. DE P. DOFT.

— MARTIE 1938 —

-25-

CĂTRE TOATE B.O. ALE O. ORG. DE P.

PROBLEMELE CENTRALE ÎN FAȚA CEL. DE P. DOFT.

(HOTĂRÎRILE PLEN. COM. DE P.)

— o —

Doua pagini din „Conferința celulei P.C.R. din Doftana".

SOCIALISMUL

Tovarăși, Muncitori,

Comisia Generală a Sindicatelor către opinunea publică

Apelul către muncitori, privitor la greva generală (din ziarul „Socialismul")

PAGINI GLORIOASE DIN ISTORIA EROICELOR LUPTE ALE CLASEI MUNCITOARE

40 de ani de la greva generală din octombrie 1920

Zilele acestea s-au împlinit 40 de ani de la greva generală din octombrie 1920, eveniment însemnat în istoria eroicelor lupte duse de proletariatul din țara noastră împotriva exploatării și asupririi capitaliste, pentru pîine, pace și o viață mai bună.

Generată de condițiile economice și social-politice din Rominia anilor de după primul război mondial, greva generală — această măreață ridicare la luptă a muncitorimii — a reprezentat punctul culminant al bătăliilor de clasă desfășurate în anii avîntului revoluționar, sub puternica înrîurire a Marei Revoluții Socialiste din Octombrie.

Politica antipopulară și antinațională a claselor exploatatoare, aruncarea Rominiei în războiul mondial imperialist pentru interesele capitaliștilor și moșierilor romîni și ale imperialiștilor din Apus, a avut urmări dezastruoase pentru țara noastră: sute de mii de morți și răniți, orașe și sate distruse, jafurile de mari proporții ale ocupanților germani, foamete, mizerie cumplită și condiții tot mai înrobitoare de muncă pentru masele muncitoare.

În timp ce clasele exploatatoare trăiau în huzur, îmbogățindu-se tot mai mult prin intensificarea exploatării, oamenii muncii de la orașe și sate aveau de îndurat lipsuri și greutăți nemaipomenit de mari.

Starea economică insuportabilă a maselor largi muncitoare, lipsa oricăror libertăți și drepturi, la care se adăuga teroarea sîngeroasă a regimului burghezo-moșieresc împotriva clasei muncitoare, ascuțeau tot mai mult contradicțiile dintre exploatați și exploatatori.

În acele condiții, vestea despre victoria Marei Revoluții Socialiste din Octombrie a avut un răsunet adînc, a trezit entuziasmul de nedescris al maselor muncitorești din Rominia. Proletariatul care pășea în fruntea luptei întregului popor pentru libertate și progres social, a căpătat, prin exemplul luminos al Marelui Octombrie, însuflețire, putere de afirmare și un avînt revoluționar necunoscut pînă atunci.

Ideile revoluționare se răspîndeau cu repeziciune, mobilizînd masele la luptă împotriva claselor exploatatoare. Imediat după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, din rîndurile celor mai înaintate elemente ale clasei muncitoare iau ființă grupurile comuniste, care rup cu reformismul și se pronunță tot mai hotărît pentru revoluție, pentru cucerirea puterii de către proletariat. Sub lozincile luptei pentru pace cu Rusia Sovietică, libertate, pămînt țăranilor, s-au desfășurat în țara noastră în acești ani mari acțiuni revoluționare: greve și demonstrații muncitorești, mișcări și răscoale ale soldaților, acțiuni ale țăranilor. Luptele muncitorești au contribuit la trezirea și activizarea păturilor muncitoare neproletare.

Clasa muncitoare din țara noastră mobilizată de grupurile comuniste, luptînd pentru propriile revendicări economice și politice, își afirmă în același timp atașamentul și solidaritatea frățească cu proletariatul victorios din Rusia Sovietică. Ea s-a ridicat cu hotărîre împotriva politicii criminale intervenționiste antisovietice a regimului burghezo-moșieresc romîn.

Încercînd să reprime în sînge valul crescînd al luptelor revoluționare, burghezia și moșierimea, în cap cu monarhia, au pus la cale masacrul criminal de la 13 decembrie 1918. Dar scopul urmărit de clasele dominante prin acest odios masacru nu a fost atins. Luptele clasei muncitoare au continuat cu și mai mare vigoare. Bătăliile de clasă desfășurate de către proletariat în cursul anilor 1918—1920 au dovedit forța și capacitatea de luptă a clasei muncitoare. În cursul anului 1919 au avut loc greve generale pe ramuri industriale, ca greva generală a ceferiștilor (mai-iunie), greva generală a petroliștilor din Valea Prahovei (iunie-august) și altele. Caracteristica cea mai de seamă a acestor greve e că ele s-au îmbinat cu demonstrația de stradă. Învățînd din experiența acestor lupte creștea tendința spre organizarea unei greve generale pe întreaga țară. Afirmîndu-se ca o forță tot mai puternică, punînd practic stăpînire pe stradă, clasa muncitoare a silit pe exploatatori să recunoască o serie de revendicări ca: retragerea armatei din fabrici, ziua de muncă de 8 ore pe alocuri, unele măriri de salariu, existența de fapt a organizațiilor muncitorești.

În anul 1920 valul luptelor greviste și a demonstrațiilor de stradă a crescut impetuos. Încercînd să răpească clasei muncitoare revendicările cucerite în luptele revoluționare anterioare și să înăbușe în sîngele avîntul mișcării muncitorești, burghezia și moșierimea au trecut la contraofensivă împotriva clasei muncitoare. În acest scop ele au adus la putere, în martie 1920 guvernul Averescu care a trecut dintr-odată la măsuri represive împotriva mișcării muncitorești.

În pofida acestor măsuri de reprimare, lupta clasei muncitoare a crescut în intensitate în întreaga țară. Grevele se țineau lanț. Marile greve generale pe ramuri industriale (C.F.R., miniere, metalurgice), pe orașe și regiuni, marile mitinguri și demonstrațiile din cursul acestui an (împotriva legii Trancu-Iași, a asasinatului de la Arsenal etc.), dovedeau că se creau condițiile declanșării unei greve generale care să cuprindă muncitorii din întreaga țară. Zilele din prima jumătate a lunii octombrie au fost zile de clocot. Sub presiunea puternică a maselor muncitoare, care cereau cu insistență declararea grevei generale, Consiliul general al partidului social și al sindicatelor, întrunit la 10 octombrie 1920, a fost obligat să înscrie pe ordinea de zi și să ia în discuție problema situației clasei muncitoare și cererea ei imperuoasă de a se declara grevă generală. El a fost obligat, sub presiunea delegaților muncitorilor care au participat la lucrările consiliului, să accepte întocmirea unui memoriu către guvern în care erau prevăzute unele revendicări de bază ale proletariatului ca: respectarea dreptului de asociere, recunoașterea delegațiilor și a consiliilor muncitorești în toate întreprinderile, retragerea armatei din fabrici, suspendarea aplicării legii care interzicea dreptul la greve, desființarea efectivă și completă a stării de asediu și a cenzurii etc. Muncitorii au privit acest memoriu ca un ultimatum dat guvernului și care urma să fie impus prin declararea unei greve generale, în cazul că guvernul nu satisfăcea revendicările prevăzute în el.

În întreaga țară muncitorii în frunte cu grupurile comuniste se pregăteau de grevă. În multe orașe din țară ca: București, Ploești, Cluj, Iași, Timișoara, Galați, Arad, Petroșani etc. au avut loc adunări, s-au editat și răspîndit manifeste prin care masele erau chemate la greva generală. „La luptă îndîrjită sînteți chemați să cuceriți nu numai o îmbunătățire economică — se scria într-un astfel de manifest — și mai presus, respectarea dreptului de om și cetățean cîștigat cu jertfe de sînge de înaintașii noștri !"

În aceste împrejurări șefii oportuniști de teapa lui Jumanca, Moscovici Fluieraș, Grigorovici, Dunăreanu ș.a., de teama de a nu se demasca pînă la capăt în fața muncitorilor ca apărători ai intereselor burgheziei, nu s-au mai putut opune fățiș declarării grevei generale. Formal ei au fost de acord cu ea, dar au făcut totul pentru a o evita, iar apoi cînd a fost declarată peste voința lor, au trădat-o.

Înspăimîntat de hotărîrea neclintită a clasei muncitoare de a declara grevă generală, guvernul Averescu a dat ordin ca armata să fie pusă pe picior de război, intensificînd pregătirile militare în acest scop în toată țara. Unități masive militare au fost concentrate în centrele muncitorești.

Cu toate măsurile teroriste luate de guvern, muncitorimea era ferm hotărîtă să lupte pînă la capăt pentru a-și cîștiga dreptul la o viață mai bună.

La 20 octombrie, în urma respingerii categorice și brutale a memoriului de către guvern, muncitorimea din întreaga țară, într-o atmosferă înălțătoare de luptă a intrat în grevă generală. La greva generală din octombrie 1920 au participat aproximativ 400.000 de muncitori, adică aproape întreg proletariatul din Rominia, paralizînd pentru un timp întreaga viață economică a țării.

Împotriva muncitorilor greviști, guvernul a trecut la dezlănțuirea unei terori sălbatice. A fost instituită o adevărată stare de asediu, ziarele muncitorești au fost suspendate, sediile organizațiilor devastate și închise, mii de muncitori arestați și schingiuiți, familiile greviștilor erau aruncate în stradă din locuințele statului, toate cartierele muncitorești erau împînzite de unitățile militare, au fost date ordine de mobilizare și aducere cu forța armelor a muncitorilor la lucru.

Înfruntînd teroarea sîngeroasă a autorităților burghezo-moșierești, clasa muncitoare lupta cu hotărîre pentru apărarea intereselor sale vitale. După o rezistență dîrză de 8 zile, la 28 oct., în urma dispoziției conducerii oportuniste, muncitorii în cele mai multe întreprinderi au reluat lucrul, și cu aceasta, deși într-o serie de întreprinderi lupta continua, greva generală luase sfîrșit.

Greva generală din octombrie 1920 a constituit o afirmare puternică a solidarității proletariatului, a creșterii maturizării conștiinței lui de clasă, a spiritului de abnegație și sacrificiu în măreața luptă pentru interesele vitale și aspirațiile întregului popor muncitor.

Greva generală, cea mai mare bătălie de clasă a proletariatului din Rominia de pînă atunci a avut un pronunțat caracter politic. Ea a exprimat opoziția și protestul hotărît al clasei muncitoare față de politica internă reacționară, antipopulară și față de politica externă antisovietică a burgheziei și moșierimii romîne.

Cu tot elanul și hotărîrea de luptă a clasei muncitoare, lipsa unui partid marxist-leninist, capabil să organizeze și să conducă lupta ei, lipsa unei conduceri revoluționare, ferme și devotate intereselor maselor muncitoare în această măreață bătălie (C.C. al grupurilor comuniste fusese arestat în iunie) și-a spus pînă la urmă cuvîntul. Partidul socialist din Rominia, dominat de oportunism, se dovedise incapabil să conducă lupta proletariatului. Liderii oportuniști, pășind încă de la început pe calea trădării grevei generale, au făcut tot ce le-a stat în putință pentru a slăbi unitatea de luptă a proletariatului, pentru a-i dezorganiza forțele, dodovedind în practică mai mult ca oricînd pînă atunci caracterul lor capitulard, laș și trădător.

Cu toate că pînă la urmă greva generală a fost înfrîntă, experiența ei, subliniază tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, „a arătat mai mult ca oricînd proletariatului necesitatea de a avea în fruntea sa un partid politic revoluționar, marxist-leninist, capabil să-l conducă în lupta pentru răsturnarea puterii burgheziei și moșierimii".

În perioada care a urmat lupta politică și ideologică în sînul partidului socialist s-a accentuat, grupurile comuniste în frunte cu care se aflau militanți revoluționari ca Alecu Constantinescu, C. Ivănuș, Leonte Filipescu, Pavel Țcacenco, Vasilescu-Vasia, Pandele Becheanu și alții, au dus o imensă muncă de clarificare politică și ideologică, cîștigînd tot mai multe organizații ale partidului socialist pentru ideea creării partidului comunist și afilierii sale la Internaționala comunistă. La 8 mai 1921 a fost convocat la București, Congresul general al partidului socialist. Majoritatea zdrobitoare a delegaților au votat pentru înființarea Partidului Comunist din Rominia și pentru afilierea lui la Internaționala Comunistă. Crearea P.C.R. a avut o însemnătate hotărîtoare pentru destinele clasei muncitoare și ale întregului popor muncitor.

Făurirea P.C.R. a însemnat victoria istorică a marxism-leninismului asupra oportunismului și reformismului în mișcarea muncitorească din țara noastră. Plămădit în focul marilor lupte de clasă ale proletariatului din anii 1918-1920, în focul avîntului revoluționar care a crescut puternic sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, de la începutul existenței sale, Partidul Comunist din Rominia s-a afirmat ca un conducător sigur, de nădejde, devotat pînă la sacrificiu cauzei dezrobirii celor ce muncesc și făuririi unei vieți noi.

Împlinirea a 40 de ani de la greva generală din octombrie 1920 are loc în condițiile în care poporul nostru, strîns unit în jurul Partidului Muncitoresc Romîn, în jurul Comitetului său Central în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, muncește cu abnegație și eroism pentru traducerea în viață a istoricelor hotărîri ale Congresului al III-lea al P.M.R., pentru desăvîrșirea construcției socialiste și trecerea la construirea treptată a comunismului în patria noastră — visul de aur pentru care au luptat și s-au jertfit cei mai buni fii ai poporului, comuniștii.

Gh. Moț
I. Iacoș

CUPA cu GAROAFE

Eugen Frunză

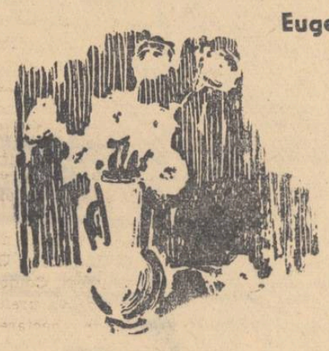

Cupa cu garoafe

Pentru oameni cînta cîntărețul
Pe cînd mierle se-ngînă;
Lîngă oameni trecea, pe sub flamuri,
Cu o cupă în mînă.

Iar fîrtații, zîmbind, întrebară:
„Ce-ai de gînd, ciocîrlie?
Parcă scapără cupa și bate
Ca o inimă vie"...

Pentru oameni cînta cîntărețul,
Pe sub flamuri trecea:
„Da, e inimă cupa-mi vrăjită,
E chiar inima mea.

Cînd zefirii vor fi, la izvoare,
Osteniți, să se culce,
Vreau s-o pun lîngă fruntea iubitei,
Lîngă umăru-i dulce...

Vreau s-o pun lîngă somnu-i, de veghe,
Cu ființa-mi întreagă,
Să culeg, de lumină, suflarea-i
De pe gura de fragă"...

Pentru oameni cînta cîntărețul
Pe cînd mierle se-ngînă;
Lîngă oameni trecea, pe sub flamuri,
Cu o cupă în mînă.

Și coloanele-n jur fremătară
Ca talazuri albastre;
„Dar garoafe nu-i duci, ciocîrlie,
Din grădinile noastre?..."

Către cupă, cu brațele-ntinse
Toți veneau surîzînd,
Se umpleau parcă zările lumii
Cu garoafe și cînt...

Și de-atunci, lîngă somnul iubitei
E o cupă de pază —
Și în cupă, garoafele roșii
Fără moarte, veghează.

•

Mai știi tu clipa

Mai știi tu clipa ce mi-a fost vecie?
Ți-am dat, rîzînd, o floare stacojie.

De ce rîdeam? De-atîtia fluturi poate?..
De-atîta joc de mîini desferecate?...

Ah, amețit de lumea ce-am voit-o,
Mă risipeam în părul tău, iubito...

Atunci, sub merii albi, în dezmierdări,
M-am răcorit de arșiți și-așteptări

Și am pornit la drum cu o lăută
Și-o cupă a iubirii, nebăută...

Rîzînd și astăzi eu închin la semeni
Pocalul plin cu scînteieri de cremeni

Și de la cîntec nu mă dau în lături,
Și nu mă saturi, lume, nu mă saturi.

Din volumul cu același titlu, în curs de apariție la E.S.P.L.A.

Cerbul

Miraj de flăcări și de spume,
În zori, izvoarele cînd fierb,
Iubirea-mi s-a ivit pe lume
Sfioasă ca un pui de cerb

Cu ochii mari privi în zare
Și se uimi de-atîta joc
De sori și ierburi și culoare
Și roi de flamuri ca de foc.

Sorbi atunci mireasmă crudă
Și lin răsunet de caval
Ca veșnic suletu-i s-audă
Chemarea plaiului natal.

Cum codrii-și înnoiau coroana
Prin ani, cu ramuri mai de preț —
Astfel prin ani, scrutînd poiana,
Crescu iubirea-mi cerb semeț.

•

Ca ostașul vin din lupte

Ca ostașul vin din lupte
Prăfuit de marșuri lungi,
Lîngă tine vin și caut
Osteneala să-mi alungi.

Și mă pierd în crînguri albe
Printre ramuri de cais
Cînd de brațul tău îmi razim
Fruntea grea de-atîta vis.

Tu mă-nfrupți cu vin și pîine
Și mă speli de praf și scrum
Și în rană-mi pui cîntec
Și luceferi pentru drum...

Dă-mi sărutul ce-mi vrăjește
Țărmi de aur și cleștar;
Cu răsufletu-ți fierbinte
Am să plec la luptă iar.

Oare ne-am fost cîndva străini?

Oare ne-am fost cîndva străini?
Străini pe lume, nevecini?

Să fi bătut răzlețe căi
Prin nopți cu șerpi și cucuvăi?

Pe tărmuri seci, pe lungi poteci,
Să fi trecut străini din veci?

Să nu-mi fi dat pe-atunci culcuș
Sub cer de mîzgă și de tuș?

Și mîna ta să nu-mi fi fost
Știută carte pe de rost?

Să nu-mi fi stat alături tu?...
„Ce gînd ciudat mă străbătu!

Cum aș putea să-l cred, nătîng,
Cînd mi te-anini de brațul stîng?...

Ce mă-aș face

Ce m-aș face cu-atîta dor
De n-ai fi tu lîngă mine?
De n-am bea din cupele pline
Vinul iubirii, scăpărător?...

Ce m-aș face cu-atîta cînt?
Pe hartă cine-ar culege,
Din atîtea stoluri pribege,
Pasărea albă dusă de vînt?

•

Azi batem iar cărarea

Azi batem iar cărarea
Sub merii de omăt;
Întorși ne-am vrea de-o vrajă
Cu timpul, îndărăt.

Tăcuți privim în vreme,
Sfioși, ca mai de mult;
Tu iar mă prinzi de umăr,
Eu tîmpla ți-o ascult...

Să se fi dus aievea
Din lume anii duși
Cînd tu și azi mă iarmeci
Cu ochii-ți jucăuși?

Cînd însetat te caut
Și șoapta ți-o culeg,
Cînd pasul tău m-adună
Întreg, din neîntreg?

Și-atîta tinerețe
Să fi trecut, șuvoi,
Din noi, risipă sfîntă,
Întoarsă iar în noi?...

O, nu-ți lăsa mîhnită
Pe frunte-mi gîndul greu
Doar merii sînt de vină
[illegible] în părul meu.

•

Să știi că te mint adese

Să știi că te mint adese...
Mi-ești zare și aripă lină,
Dar umblu și-ți caut pricină...
Și asta-i minciună!

Să știi că te mint adese...
Lumină, prin tine, pămîntu-i,
Dar iată, mă-ncrunt și te bîntu
Și asta-i minciună!

Să știi că te mint adese...
Ți-aș spune: „Te-ador, veșnicie",
Dar mormăi sau tac a urgie...
Și asta-i minciună!

Să știi că te mint adese...
Tu rîzi și îmi dai bobîrnace
Și juri că minciuna nu-ți place...
Vezi, asta-i minciună!

Desene de V. SAVONEA

Romanță de sfîrșit

Cînd voi pleca va fi o seară lungă
Cu stele mari și grele ca și-acum;
Tu-mi vei zîmbi din praguri ce se-alungă
Ca într-un joc de ape și de fum.

Tăcute păsări vor pluti în vale,
Și plopii-n cer s-or legăna subțiri
Scriind ogale, neuitării tale,
Poemul meu postum, în nicăiri...

Va fi ca o tăcere ce murmură,
Ca liniștea de zori în codrii cruzi...
Iar eu, tăcut, te voi sfinți pe gură
Ca din sărutu-mi veșnic să m-auzi.

Da, să m-auzi din turlele-nstelate,
Din marmuri noi, din floare și din pom,
Din joc și zbor, din cîntecele-mi toate
Ce le-aș fi vrut nimb roșu pentru om.

Coboare-ncet dinspre livezi și inimi
Al fericirii cîntec și alint
Cînd voi porni-o, mistuit în sine-mi,
Pe vadul lung de purpură și-argint.

Tu să-ți ridici, mlădie, mîna dreaptă
Cu o garoafă smulsă de la sîn —
Și să te-ntorci sub steagul ce m-așteaptă
Și-n care eu, arzînd, am să rămîn.

ÎN ȚARA VEȘNICEI TINEREȚI...

În 1960, peste 500 de studenți și cadre didactice tinere, membri ai U.A.S.R., au vizitat în grupuri Uniunea Sovietică (Kiev, Moscova, Leningrad), R. P. Ungară (Budapesta și localitățile de pe malurile lacului Balaton), au făcut un tur prin R.P. Polonă (vizitînd orașele Varșovia, Cracovia și Auschwitz), iar în R.D. Germană au cunoscut orașele Leipzig, Drezda și Berlin.

La rîndul său țara noastră a fost vizitată de peste 600 de tineri din U.R.S.S., R.P. Bulgaria, R.P. Ungară, R.S. Cehoslovacă, R.D. Germană și R.P. Polonă — cărora le-a fost oferită posibilitatea să cunoască frumusețea meleagurilor Patriei noastre, monumentele istorice și mărețele realizări ale oamenilor muncii de la noi.

Ca o consecință a interesului și dragostei crescînde de care Marea Uniune Sovietică se bucură în rîndurile tinerei generații din R.P.R., aproape 200 de studenți și cadre didactice tinere au cerut să-și petreacă vacanța de vară în U.R.S.S.

După Ucraina, Kiev și Nipru, nume adînc încrustate în istoria Patriei noastre și care îți aduc în minte trainicele și îndelungatele legături de prietenie și întrajutorare dintre poporul nostru și popoarele Uniunii Sovietice, după Pecerska Lavra lui Petru Movilă și pragurile Niprului cazacilor lui Timuș Hmelnițki și Nicoară Potcoavă, primul contact cu Moscova, pentru cel care nu a mai vizitat-o niciodată sau o cunoaște numai din cărți, este copleșitor.

Cuvîntul este neputincios, fără expresie, incapabil să ilustreze tot ce simți atunci cînd vezi acest oraș întins pe un diametru de 80 de km cu blocuri moderne de cîte 30-40 etaje ce se îmbină armonios cu construcții din vechea arhitectură moscovită, fiindcă Moscova, în întregimea ei, este o operă de artă.

De la metroul ale cărui stații, adevărate bijuterii, par episoade extrase din basme și concretizate în realitate pînă la minunile artistice, poezie în aur, argint și fildeș, din Muzeul Kremlinului și de la iahturile rapide ce săgetează apa rîului Moscova, transformat de inteligența și mîna omului într-un fluviu larg și maiestos, pînă la înălțimea solemnă și gravă a uriașului complex de pe Colinele lui Lenin, totul este artă, genială concretizare a puterii creatoare a omului sovietic.

De sus, de la înălțimea celui de-al 24-lea etaj al Universității Lomonosov, Moscova îți oferă panorama-i feerică și necuprinsă. La cei peste 800 de ani ai săi, orașul lui Iurii Dolgorukii și al lui Minin și Pojarski, Moscova — creierul și inima Marii Uniuni, pare neverosimil de tînără. Și această tinerețe se citește de pretutindeni, din schelăria șantierelor, din clădirile noi, avîntate semeț spre porțile cerului, din mecanizarea și automatizarea tot mai complexă a proceselor industriale și de deservire a cetățenilor, din exuberanța și hărnicia oamenilor.

Aici, pe aceste coline, unde nu cu mult înainte se afla un loc viran, se ridică acum un gigant de 39 de etaje, cu 48.000 de încăperi, unde învață 24.000 de studenți, din 48 de țări. Dotată cu cele mai moderne instalații, cu material didactic și laboratoare în care ultimele cuceriri ale tehnicii își spun cuvîntul, Universitatea Lomonosov este oglinda concretă a înaltului nivel material și tehnic la care a ajuns Țara Socialismului, este dovada grăitoare a grijii părintești de care educația tinerei generații se bucură din partea Partidului și Statului Sovietic.

Vizitarea Expoziției Unionale, a unor uzine ale industriei grele și ușoare din Moscova, a Galeriilor Tretiakov și a Muzeului Pușkin, a bibliotecii de Stat „Lenin" — cea mai mare din lume —, au fost tot atîtea ocazii pentru studenții romîni, de îmbogățire a cunoștințelor lor privind realitatea sovietică, de cunoaștere a unor opere din patrimoniul cultural universal.

Dar evenimentul cel mai profund, care a lăsat urme nesterse în amintirea fiecărui tînăr, a fost vizitarea muzeului memorial „Lenin", locaș în care fiecare obiect expus reprezintă o fărîmă din excepțional de bogata activitate revoluționară a marelui geniu al omenirii muncitoare. Cele două mari picturi murale de la intrarea în muzeu, *„Decretul Păcii"* și *„Decretul asupra pămîntului"*, executate de către pictorul A. V. Serov, au darul de a reliefa încă de la început țelurile luptei lui Lenin, și ale P.C.U.S.: „Pace și bunăstare pentru cei ce muncesc", iar picturile lui Sokolov, *„Asaltul Kremlinului"* și *„Asaltul Palatului de iarnă"*, ilustrează drumul plin de eroism și jertfe pe care l-a parcurs poporul sovietic, sub conducerea lui Lenin, pentru doborîrea asupririi omului de către om.

Primul număr din *Iskra* (dec. 1900), exemplarul șapirografiat al cărții *Ce sînt prietenii poporului* (sept. 1894), ediția prima din *Răspîndirea capitalismului în Rusia* (St. Petersburg, 1899), *Ce-i de făcut* (Stuttgart, Verlag von J. W. Dietz Nachf) etc., cărțile din biblioteca personală a lui Lenin (Marx, Engels, Dobroliubov, Saltîkov Scedrin etc.), hainele lui Lenin, cabinetul său de lucru, scrisorile și portretele principalilor săi colaboratori, presa de partid din perioada pregătirii și desfășurării celor trei revoluții, drapelele detașamentelor Gărzilor Roșii, toate acestea au servit la fundamentarea cunoștințelor tinerilor romîni, despre lupta lui Lenin, despre munca, modestia și priceperea sa în călăuzirea maselor spre victorie.

Poartă a Uniunii deschisă către mările lumii, frumusețea și măreția Leningradului se confundă cu însăși măreția și eroismul poporului rus. Nouă sute de zile a stat Leningradul sub blocada fascistă, dar orașul celor 123 de insule și 600 de poduri, orașul simbol al trezirii proletariatului la viață, a rezistat eroic, rămînînd neînvins și puternic. Nouă sute de zile barbaria demență a hoardelor lui Hitler a turnat asupra Leningradului foc și fier, dar nici un picior de invadator n-a profanat glorioasele cheiuri ale Nevei, nu a intinat orașul lui Petru și al lui Lenin. După război, Leningradul a renăscut din ruine, vechile și incalculabilele sale comori au fost readuse din centrul țării, viața irumpînd din nou, puternică, nestăvilită.

Cartierul Moscova, complet distrus în timpul războiului, s-a reconstruit absolut din temelii, doar arcul de triumf Pobeda și parcul „Victoriei" din jurul bulevardului Blagodatnîi, mai amintesc că pe aici a trecut linia frontului.

Astăzi, în Parcul Victoriei din cartierul Moscova, alei umbroase de arțari, tei și trandafiri îmbie îndrăgostiții, iar casele albe, imaculat de albe, înecate în verdeață, au luat în întregime locul dărîmăturilor. Totul exprimă vitalitate, tinerețe și frăgezime, într-un cuvînt, totul respiră seva creației.

Leningradul este istorie, este martorul încrîncenatelor ciocniri dintre libertate și tiranie. Fiecare colțișor al lui reprezintă un document, o amintire scumpă nu numai oamenilor sovietici, ci și tuturor aceiora care luptă pentru dreptate și libertate.

Aici au trăit și gîndit Pușkin și Lermontov, decembriștii și democrații revoluționari, Lenin și Gorki, Dzerjinski și Kirov.

Numele lui Lenin și amintirea glorioaselor zile ale lui Octombrie 1917 sînt prezentate pretutindeni, la uzinele Putilov (azi Kirov) și în flacăra veșnică de pe mormîntul din Parcul Eroilor, la Petropavlovsk și pe crucișetorul-muzeu „Aurora".

Ancorată în fața școlii de ofițeri de marină, nava „Aurora" a devenit un simbol al începutului unei etape noi în istoria omenirii. Tunurile acestui crucișetor sînt cele care — la semnalul luminos dat din turnul de observație al fortărețeii Petropavlovsk, la orele 19,45 ale zilei de 7 noiembrie 1917, și la comanda marinarului Alexandru Victorovici Belîșev — au deschis focul asupra Palatului de iarnă, în care se cuibărise guvernul reacționar al lui Kerenski. Aici, pe „Aurora" a funcționat prima stație de radio a Revoluției, stație prin intermediul căreia s-a anunțat lumii victoria proletariatului.

Iată pentru ce, semnînd în Cartea de onoare a vasului, studenții romîni încearcă un sentiment de legitimă mîndrie, de recunoștință veșnică pentru cei care s-au jertfit, pentru ca viața lor de astăzi să fie plină de lumină, de bucurie.

La Smolnîi, „statul major al revoluției" cum a fost denumit acest vechi așezămînt, ale cărei săli și culoare au cunoscut din plin tumultul și efervescența revoluției, se păstrează intactă camera de lucru a lui Lenin, mărturie elocventă a dragostei și recunoștinței de care marele geniu se bucură din partea poporului eliberat.

Moscova este plină de mișcare, de vivacitate, totul este enorm, măreț. Leningradul este plin de verdeață, de tufe de liliac și grădini de tei și arțari, este mai meditativ, îndemnînd la poezie și contemplare.

Solemn, avîntat pe calul său de aramă, Petru cel Mare calcă sub picioare șarpele ignoranței și al dușmanilor Rusiei, efortul spre înălțare al calului și călărețului simbolizînd ridicarea continuă pe scara progresului a marelui popor.

Azurul cerului nordic este brăzdat de lucirile de aur ale turnurilor Amiralității, Soborului Isachievski și ale fortărețeii Petroplavlovsk, în timp ce Neptun și Geea, severi și implacabili, străjuiesc trecerea peste Neva.

Căci dincolo de orașul marilor uzine, în care automatizarea ocupă un loc de prim rang, al metroului care se furișează la 180 de metri sub adîncuri pe sub albia Nevei, al cinematografelor stereofonice și panoramice, Leningradul este orașul muzeelor.

Tot ceea ce a dat mai valoros lumea este adunat aici, la Leningrad, în „Ermitaj" în palatul de iarnă al țarilor transformat în anii puterii sovietice din simbol al autocrației și desfrîului țarist, într-un locaș al înaltei culturi, într-un mijloc de educare și înnobilare spirituală a omului.

Printre autorii celor 2.500.000 de exponate și-au dat aici întîlnire Leonardo da Vinci și Rafael, Tizian și Gova, Rembrandt și Velasquez, Veronese și Rubens, Murillo și El Greco, van Dyck și Repin, Eduard Manet și Claude Monet, Paul Gauguin, van Gogh, Pablo Picasso etc.

Afluxul vizitatorilor la Ermitaj este extraordinar, acest „loc singuratic" al Ecaterinei a II-a primind astăzi vizita unor oameni veniți pentru aceasta de la capătul pămîntului. Dar cel mai mare loc în numărul de vizitatori îl ocupă, cum e și firesc, oamenii sovietici, muncitori, colhoznici, elevi, studenți, ostași, intelectuali, veniți din toate colțurile Uniunii Sovietice, oameni cu preocupări profesionale diverse și care vădesc o excepțională inițiere în domeniile înțelegerii artei.

Aceasta este cel mai sigur semn al înaltului nivel de cultură al omului sovietic și pentru toți cei două sute de studenți romîni cunoașterea acestui om și a rezultatelor uriașe pe care le-a obținut în munca sa pe drumul deschis de Lenin și Revoluția din Octombrie, a constituit o lecție de viață, o pildă și un îndemn pentru munca lor viitoare.

Amintirea acestor zile pline de căldură și tinerețe va rămîne neuitată, stăruitoare, chezășie sigură în cadrul marii prietenii.

Al. Hanță

„Oltenia era odinioară o țară a lemnului. Mai bine de o pătrime din suprafața ei este și acum acoperită cu păduri... Cioplitul lemnului este aici o îndeletnicire străveche. In sate ca Ișalnița, Albești, Caraula, Vîrtop, Seaca de pădure și în altele, gospodării întregi sînt încheiate din birne uriașe de stejar... Lemnul și grîul din văi sînt aici totul..."

(Dintr-o veche geografie a Olteniei).

Emanciparea lemnului

de Ilie Purcaru

Din brîiele dealurilor pînă mai sus, în Carpați, în zona care a dat doinei „foaie verde", pe care apele au dus-o ofilită în văi, destinul lemnului măsura și el soarta de odinioară a oamenilor, exprimîndu-le condiția.

Să refacem sumar circuitul bradului și, odată cu el, circuitul vieții oltenești de pe-aici.

Dărîmați cu toporul sau joagărul, plutăriți pe apele iuți, corhăniți și tăiați, brazii sau stejarii se opreau pînă nu demult în stîlpul casei țărănești, în masa cu trei picioare, în coada de secure și de sapă, în crucea de la capătul mormîntului, unde-și isprăveau destinul și omul și lemnul.

Ca toate bogățiile pămîntului, și această comoară se supunea în trecut circuitului închis al unei vieți rămasă în întîrziere seculară, neaducîndu-i omului nimic din ceea ce ar fi putut să-l ridice la civilizația modernă.

Nici exploatarea sălbatică a pădurilor oltenești de odinioară, despuierea cruntă a dealurilor și munților, n-au lăsat altceva decît, pe de o parte, sleirea și degradarea a mii și mii de hectare, iar pe de alta, mizeria, oftica, sifilisul în familiile obiditilor tăietori de lemne. Pentru ei nu se schimba, prin perindarea anilor, nimic : același topor arhaic, același joagăr, aceeași muncă de rob, în viscole și geruri, iar acasă o sărăcie poate și mai cumplită, pusă sub teroarea angrosistului de cherestea. O singură deosebire : lemnul bradului și al stejarului nu se mai opreau, ca mai demult, în stîlpul sculptat al porții, la care migălea cu dragoste ani și ani. Lemnul lua acum drumul străinătății, se prelucra în alte părți (tot *fundul* portului Marsilia, de pildă, e pavat cu stejar oltenesc), iar omului de pe-aici nu-i rămîneau decît sărăcia, toporul și joagărul.

Doina exprimă probabil mai bine această tragedie seculară :

„Decît să tai brad din codru,
Mai bine să te faci lotru.
Decît să dărîmi stejari,
Mai bine cu hoți de-ăi mari,
Să ieî viața la vultani,
La vultani, la lupi și corbi,
Care lasă munții orbi..."

Mai înainte de a tăia, puterea populară a răsădit în Oltenia păduri. Ca și în restul țării, și aici, spre coastele oarbe, spre dealurile surpate, spre munții șuvoiți, au pornit în asalt mii și mii de tineri. Au pornit înarmați, nu cu topoare, nici cu joagăre. Au pornit înarmați cu hîrlețe, cu semințe și puieți.

Un stejar măsoară cu vîrsta generații de oameni. Măsoară epoci și secole. Astea sînt „zilele" stejarului. In viile Pleniței se găsesc stejari care erau puternici în vremea cînd Mihai urca în scaunul Băniei Craiovei. Sînt, la Cloșani, stejari care erau bătrîni în vremea nașterii lui Tudor Vladimirescu. Sînt stejari ce se iau la întrecere cu istoria Olteniei sau cu întinderi mari din ea.

Puterea nouă, cu mîinile copiilor, a răsădit pe dealurile Olteniei pui de stejari... Pentru cînd ?... Pentru o vreme cînd oamenii vor fi ocupat toate planetele sistemului solar și vor fi zburat poate mai departe, spre stele... Pentru o vreme cînd țara noastră va fi altfel, așa cum azi nu ne-o putem închipui, și cînd singurul semn al vremii de azi, durabil ca și străvechile monumente, vor fi acești stejari sădiți acum... Pentru o vreme în care din oamenii de azi va mai rămîne doar amintirea, o amintire la fel de eroică și sublimă ca aceea a lui Tudor și Mihai.

S-au sădit în Oltenia sute de mii de stejari. S-au sădit sute de mii de pui de fagi, paltini, goruni și brazi. Noile păduri cresc încet, cercetate de om, îngrijite și ocrotite de el cu aceeași dragoste cu care în grădinițe și creșe sînt crescuți puii omului. E un gest simbolic al puterii noi, plin de semnificații aproape demiurgice. Nu se răsădesc numai straturi de flori sau grădini. Se acoperă cu vegetația lor de odinioară munții și dealurile. Un fapt care măsoară puterea omului liber și năzuința lui de a face din casa în care locuiește — un Eden.

★

Oltenia are încă păduri virgine. Codri încheiați, fără capăt, în care n-a sunat decît ciocănitul ciocănitoarei și trîmbița de aramă a cerbului carpatin. Sînt locuri în care pasul omului n-a pătruns încă, iar de sus, din tărie, nu le-a cuprins decît vulturul zăgan, rotindu-se fără să clipească din aripi ceasuri întregi.

Dar șantierele socialismului cer lemn. Lemn pentru schele, lemn pentru uși, ferestre, scaune și birouri, lemn pentru miile de apartamente care se înalță zilnic pe tot cuprinsul patriei, lemn pentru penarul școlarului și pentru banca lui de scris.

In bazinul Oltețului sînt codri virgini.

In valea Tismanei sînt codri în care n-a intrat securea. Masivi muntoși, învesmîntați în păduri neîncepute, de cînd țin oamenii minte. Numele lor înfioară urechea plăcut : Hărăborul, Suseni, Tismana, Mindra...

Trebuia mai întîi tăiate cărări spre aceste comori.

Și s-au tăiat cărări !

Brigadierii au sosit la Preajba, pe Jiu, cînd încă nu se luaseră zăpezile. Treaba se cerea făcută repede. Încă de cu toamnă, la căderea frunzelor, porniseră în codrii Tismanei companii de tăietori de lemne. Porniseră cu pasul, ajutînd cu umărul căruțele și camioanele încărcate cu utilaj. Tăiaseră lemn toată iarna. La rampe se adunaseră munți de bușteni. Cum vor ajunge mai iute în văi, la gatere și la marile fabrici de prelucrare ? Trebuiau mai multe schele, mai multe apartamente mobilate, mai multe bănci... La Preajba, odată cu tinerii muncitori, veniseră și ingineri proiectanți. Forau solul, măsurau, ridicau planuri, desenau proiecte.

— Ce faceți aici, tovarăși ?

— Proiectăm cel mai mare combinat al lemnului din Balcani... Grăbiți-vă și aduceți lemnul mai repede !

Între munții de bușteni gata doboriți care se aflau în văile Tismanei, și între combinatul care sta să se ridice, brigadierii trebuiau să arunce o punte. Un drum de fier, o linie forestieră îngustă. Asta însemna să disloci mii de metri cubi de pămînt, să astupi văi, să scobești dealuri, să arunci poduri peste ape, — toate în cîteva luni.

Tîrnăcoapele, hîrlețele, ciocanele, buldozerele, dinamita, au pornit la asalt. Brigadierii cunoșteau, de la frații mai mari, vechile cîntece :

„Răsună valea,
Răsună valea,
de la Bumbești la Livezeni..."

Au adăugat cuvintele noi și au atacat piatra.

„Răsună valea,
Răsună valea,
de brigadieri la Cerna-Jii..."

De dincolo, de peste crestele munților, îi grăbeau tăietorii, cocoțați pe munții de bușteni corhăniți :

— Haideți, băieți ! Dați drumul lemnului la vale !

Și băieții au dat drumul lemnului la vale, în numai cîteva luni. Au muncit eroic. Priveau acum, rezemați în tîrnăcoape, cum se scurgeau, pe sub ochii lor fericiți, turmele de fagi și stejari, încărcați în vagoane ca niște turme grele de pachidermi.

— Ce facem, mă, rămînem la Preajba ?... Uite că ăia o să înceapă acuși Combinatul.

— Rămînem la Preajba !

Alții, mai nerăbdători, cei mai mulți, au plecat spre alte șantiere ale Olteniei, ca să deschidă lemnului drumuri noi.

★

Ca să pătrunzi în bazinul Oltețului, la codrii netăiați de acolo, trebuia să dai cu fruntea de un perete de stînci. Munții îți barau calea, cu pieptul lor de gresie dură, închizîndu-ți priveliștea și drumul cu un lacăt greu. Unica ființă care avea cheia acestui lacăt era Oltețul. Era de altfel și mîndria lui. Savanții și turiștii au botezat chiar acest fenomen cu numele de „Cheile Oltețului".

Și Oltețul era mîndru. Reușise să pilească piatra, cu îndărătnicie de spărgător profesionist, și în sutele de milenii își făcuse un instrument sigur de intrare și ieșire din munți. Erau „Cheile" lui ! Printre ele, omul nu reușise să-și scobească decît o cărare, pe care pășea cu abilitate de capră neagră, ajutîndu-se cu o coardă de frînghie bătută în stînci.

Dar și aici au venit brigadierii. Tineri călîți în lupta cu stînca, de la Cerna-Jii și din alte părți. Primul bivuac l-au așezat chiar la ușa lacătului, lîngă Mînăstirea Polovraci.

— O să sfărîmăm noi și acest lacăt ! — au spus ei — Oltețului i-au trebuit zeci de mii de ani... Noi n-avem timp ! Ni s-au dat numai cîteva luni. Dar drumul trebuie tăiat mai repede...

S-au legat cu frînghii de mijloc și de umeri, ca mai de mult, la Bumbești-Livezeni. Peretele de piatră cădea vertical pînă în buza apei. Șoseaua trebuia scobită în acest perete... S-au legat cu frînghii și, suspendați deasupra adîncului, au dat primele lovituri de ciocan. Au forat primele găuri de dinamită. Au dislocat primele stînci... Mai întîi trebuia să-și facă loc piciorul. Apoi trupul. Apoi trupul și tîrnăcopul, cu toată arcuirea lor. Apoi roaba și vagonetul... Au învins muntele, centimetru cu centimetru, silindu-l să se retragă și să facă loc.

Între timp, în munții de pe Olteț răsunau topoarele și țiuiau fierăstraele. Se prăbușeau brazi giganți.

— Haideți, băieți, mai repede !... Dați drumul lemnului !

Brigadierii s-au tras la o parte. Munciseră pe rupte cîteva luni. S-au tras cu grijă pînă în marginea prăpastiei și au lăsat să curgă la vale convoaiele de camioane cu catarge de brazi.

Șoseaua era gata.

Au sărit și ei pe ultimele remorci, peste trunchiurile albe, amirosînd a rășină, grăbiți să ajungă spre alte colțuri ale țării, unde se deschid mereu noi șantiere.

★

Dar să urmăm drumul lemnului. Să urmăm drumul trenurilor lungi cu bușteni și al caravanelor de camioane cu remorci duble... Într-un răgaz de nici cîțiva ani, în lungul apelor oltenești, mai iuți decît ele, s-au pornit să curgă altfel de rîuri, rîurile bogățiilor... Să urmăm drumul lemnului.

Iată, cîțiva butuci s-au oprit din nou în dreptul unei case din Gorj. S-au ridicat în picioare. Au devenit stîlpi sculptați. Peste ei s-a arcuit o imensă blană de stejar, crestată cu motivele tradiționale, la care s-au adăugat semnele vremii noi... A mai apărut o capodoperă în Gorj. O semnează Gheorghe A. Dima, țăran colectivist, care și-a cioplit poarta cu îndeminarea și arta străbunilor lui.

Iată, s-a mai ridicat o casă în Roșeți. Nu una : 12 case noi într-un singur an. Și la Galnița, 8. Și la Hurezu, 15 ! Și pretutindeni... Aceiași, din vechi, stîlpi sculptați. Aceleași frontoane cu rozete și motive florale stilizate. Aceleași horbote crestate sau traforate, arcuindu-se ca un văl de mireasă jur-împrejurul prispei... Dar pereții sînt din cărămidă trainică. Temeliile casei sînt din beton. Acoperișul e din olane, iar peste el, întinsă strună, antena aparatului de radio.

Dar drumul lemnului, neocolind satele, gospodăriile colectiviștilor și ale întovărășiților, unde își lasă tradiționalul obol, continuă spre adevărata și marea lui metamorfoză.

Cine ar fi crezut, în trecut, că lemnul, această fragilă podoabă a munților, delicată materie pentru arta meșterilor populari, va deveni un instrument puternic de revoluționare a unor ținuturi întregi ?

In Oltenia, ca și în alte colțuri ale țării, metamorfoza lemnului a deșteptat la viață vechi așezări și a făcut să apară pe hartă, ca din pămînt, centre cu nume răsunătoare.

★

In drumul lui, Oltul întîlnea un orășel pe care anii și evenimentele nu-l atingeau.

O tristețe bacoviană acoperea ulițele mohorîte, cu flori ofilite la geam, cu suspine agonice de clavir, cu parc, cu muzică militară, catedrală și abator...

Un liceu de fete, bovarizînd discret în jurul celor cîteva doamne profesoare îmbrăcate distins sau purtîndu-și melancolia și parfumul în promenadele din „centru"...

„La Casa ofițerilor, duminică 27 iulie 1930, mare bal... Tombolă, distracții diverse, dansuri moderne..."

„Spiritism — telepatie — magnetism animal !... Marele spectacol oferit onoratei societăți din Rîmnicu-Vîlcea de maestrul King !"

„Joi, 18 ianuarie, Te-Deum la Catedrala Sfîntul Nicolae... Partea corală susținută de corul bisericesc al liceului de băieți și de tenorul garnizoanei, Dl. locotenent Cristescu Romulus..."

Astea erau principalele evenimente ale orașului, extrase din cronica unui an, și repetate cu o periodicitate exasperantă, ca o placă de gramofon rotită pînă la demență.

S-au cernut praful și anii... S-au cernut filele de calendar, căsătoriile, botezurile, înmormîntările, pozele la „foto Rio" în „centru", chefurile la vii... S-au cernut și s-au spulberat toate...

Într-o dimineață, Rîmnicu-Vîlcea s-a trezit brusc și a sărit în picioare. Chiuise puternic, metalic, cineva, iar dealurile cu vii s-au umplut cu ecouri. Au duduit gatere și au mugit sirene. Orașul s-a ridicat pînă la înălțimea dealului Capelei să vadă ce-i. S-a minunat. A căscat somnoros, dar n-a mai putut adormi.

In vale, chiar din coapsa lui, se născuse o așezare nouă. Coșuri mari vărsau în cerul strălimpede nori negri de fum... Peste mirosul de tescovină și must s-a adăugat deodată, înviorînd parcă cerul, duhul de mirodenie rară al cojii de brad. Orașul a început să miroase a rășină proaspătă și a făină de rumeguș.

— Ce s-a întîmplatără, domnule Costescu ?

— Nu știu, dom'le, cică au făcutără ăștia peste noapte o fabrică !... Să te crucești !...

La Rîmnicu-Vîlcea s-a construit într-adevăr, într-un ritm record, la care au luat parte și localnicii, o mare fabrică de placaje și furnire. Gaterele bat zi și noapte, despicînd butucii în scînduri... Mașini speciale preiau lemnul cel mai bun, scoțînd din el cămașa delicată a mobilelor de preț cu care Rominia se mîndrește azi pretutindeni. Cel mai bun furnir. Cele mai bune placaje. Cele mai alese sorturi de panele... Intr-un timp record, s-a format și muncitorimea „locală". Ea stăpînește sigur mașinile ultramoderne și dă dovadă de un entuziasm demn de tinerețea ei.

A întinerit și orașul. In centru, la cinematograf, băieți și fete, ieșiți din schimb, mirosind a rășină de brad.

Ride și casa lui Anton Pann, în care s-a petrecut o dragoste din alte vremuri...

★

Dar cetatea marilor metamorfoze ale lemnului oltenesc se înalță la Preajba, lîngă Tîrgu-Jiu.

Brigadierii liniei înguste o lăsaseră în faza de proiect. Butucii de fag, paltin, stejar, au trebuit, o vreme să curgă mai departe, spre Rîmnicu-Vîlcea sau Turnu-Severin.

Azi s-au oprit. Se odihnesc pe o suprafață de cîteva zeci de hectare, gîfîind încă după călătoria din munți... Dar pentru puțină vreme. Benzi transportoare îi vor duce la gigantice bazine de conservare și tratare termică.

Este prima treaptă în procesul prelucrării industriale a lemnului. De aici, din marile zăcători, bușteni vor porni din nou, aleși după sorturi, spre cele 5 fabrici ce vor funcționa zi și noapte în cadrul Combinatului.

Fabrica de placaje a și intrat în funcțiune. Deruloare de mare calibru au și înhățat bușteni, dezbrăcîndu-i, ca pe niște plozi, de cămașa din care se fac plăcile mari de placaj. Anual vor porni de aici peste 18.000 m.c. de placaj.

Dar bușteni merg mai departe. Subțiați, împuținați, trec în marea fabrică de cherestea. Pe vagonete și transportoare, sub cuțitele circulare, vin turme de bușteni. Este iarăși clipa cînd ne despărțim de brazi, pentru a-i găsi stivuiți, aranjați în pachetele de o perfectă geometrie ale scîndurii de diferite dimensiuni. Anual, vor porni de aici, spre toate colțurile țării, peste 6—7000 m.c. de scîndură.

Da metamorfoza lemnului nu s-a încheiat. A mai rămas ceva. Au mai rămas stinghii, bile, muchii, resturi eliminate din linia perfectă a scîndurii. Ele pornesc mai departe, spre fabrica de scaune curbate și spre fabrica de parchet și lăzi: 600.000 de scaune anual, 200.000 m.p., de parchet ! Împărțiți la necesarul unui apartament și veți avea imaginea darului pe care-l dă Preajba țării, numai prin una din fabricile ei... Dar a mai rămas ceva! Așchiile! Aici nimic nu se pierde... Strînse, bucățică cu bucățică, zburătură cu zburătură, ele merg în uriașele instalații de fabricare a plăcilor aglomerate. Nu mai rămăsese mult ! Vor ieși totuși, anual, peste 8000 de tone de plăci.

A mai rămas ceva ?... Nimic! Mai bine zis un praf alb, parfumat, ca o pudră, ce mînjește fețele oamenilor și hainele. A mai rămas și sub mașini, sub gatere, sub fierăstraiele circulare, sub cuțite, făina moale și fierbinte a rumegușului. Este și ea măturată. Este și ea strînsă, fir cu fir. Ce-a mai rămas din lemn încă mai poate da căldură, încă mai poate da energie. Rumegușul este astfel îndrumat spre cuptoarele termocentralei, care funcționează alături de combinat. El se întoarce înapoi în mașini, de astă dată sub forma energiei electrice și a aburului industrial.

S-a născut o industrie nouă, modernă. O mîndrie a Olteniei, a țării întregi. Combinatul de la Preajba va prelucra anual 100.000 de hectare de păduri.

Anghel Dumbrăveanu

Sub cerul Leningradului

Trec, sub cerul nordic al Leningradului,
Plin de ecouri ca o pădure adîncă...

Voi duce cu mine, în sud,
Aripile reci ale vînturilor baltice
Și foșnetele Nevei în lumina de calitea albă a nopții,
Și imaginile fumurii ale caselor masive, de piatră,
Răsturnate în cerul tremurat al canalelor,
Și bărcile visînd lîngă cheiuri
Cu brațele lăsate în umbrele apei..

Tac și ascult respirația sărată a mării
Și-mi pare c-aud cum spintecă noaptea istorie!
Locomotiva care-l aducea pe Lenin
In Gara Finlandeză,
Și salvele „Aurorii" cutremurînd planeta îmbătrînită
Și uralele gărzilor proletare traversînd Piața Palatului
Ca niște jeturi de lumină
In răsăritul de purpur..

Voi duce cu mine în sud
Toate aceste scumpe ecouri
Din care crește marșul spre soare al poporului meu..

Vintilă Ornaru

Omul din tren

Noaptea părea un copac cu crengi păcurite,
Un copac uriaș, asmuțit spre cer și spre zare.
Stele — ici, colo — grăunțe scăpate prin site,
Scînteiau în golurile iscate printre frunzare.
...Trenul părea că prin întunericul crengilor scurmă
Și-l lăsa în goana lui nebunească în urmă.
Cum lași un canton, ori o pădure cu liniști adînci...
Trenul își tăia tunele ca un burghiu pe sub stînci,
Pe sub munții năpădiți undeva de ninsoare,
Ca să ajungă mai iute, în cîmpie, la soare !

Și în trenul acesta am cunoscut un prieten de drum...
Mai întîi m-am împrietenit cu ochii lui cu sclipiri
de oțel și de fum,
Ochi de om cumsecade, deschiși deopotrivă de larg
Spre furtună și spre vremea senină,
Ca ochii unui căpitan de vapor cățărat pe catarg
Să vegheze mai lesne imensitatea marină.
Mai apoi m-am împrietenit cu vorba lui caldă și calmă
De unchiaș ce-și vorbește, cu bărbia sprijinită
în palmă.
Și omul acesta mi-a vorbit de orașul spre care
mergeam,
De orașul ce urma să-l descopăr peste-o jumătate
de oră...
El mi l-a arătat prin besnele grămădite în geam
Și-l vedeam — deși nu se zărea — ca-n lumini
de-auroră.
Inalt și splendid, modern și contemporan
Nu cu noi, ci cu anii ce urmau să se-arate...
Noi de-abea ieșisem dintr-un cumplit uragan,
Noi de-abea ieșisem din tranșee și cazemate,
Și, omul acesta îmi vorbea de orașul din zare
Ca despre un miracol nemaivăzut de frumos.
Orașul își desfășoară zidurile ca-ntr-o ilustrată
scînteietoare
Pe sub crengile copacului uriaș, neguros,
Și copacul își prăvălea crengile grele de besne-ntr-o
parte
Ca să-i zărim măreția prin ani, mai departe.

Dar pe cînd îmi căutam culcușul cu greu
Printre barăci, pe drumuri mustind de noroaie,
Am continuat să văd Hunedoara, cum o vedea
prietenul meu
In visul lui ca o lalea de văpaie.

L-am căutat, pe omul din tren, prin oraș...
Dar omul din tren se mistuise cu noaptea odată,
Ori se scursese în trunchiul copacului ei uriaș...
Unde e prietenul meu de nu se arată
In orașul din scînteietoarea lui ilustrată ?
Și tot căutîndu-l mi s-a părut într-o zi că-l zăresc
Pe o schelă, cu mistria în mîini, și să-l ajung
am urcat....
Dar el s-a pierdut în infinitul ceresc,
Și acolo zidea, zidea ne-ncetat.

In altă zi mi s-a părut că-l zăresc și mai sus :
Monta clopotul furnalului mare,
Ca peste cîteva ceasuri, ca-ntr-un cîntec nespus,
Să-i doboare în pîntec energia din soare.

Altădată am avut certitudinea că-i văd mîinile mari
Răscolind minereul cu lopata-n cuptor...
Era unul din cei opt oțelari,
Era însăși căldura din inima lor ?

Constanța Buzea

Periferia

Era un cerc liniștit
Intretăiat de cîntece simple,
Era o coroană de drumuri subțiri
Și de case ; —
Orașul nu putea s-o ridice
Spre fruntea-i înaltă de piatră...
Orașul nu se mîndrea niciodată
Cu brațele ei de chirpici...

Cînd eram mici,
Ni se părea o minune a noastră,
Ca o verigă cu chei
Potrivite în zarea albastră.
Visam —
În raiul nostru îngust, —
Cu poalele sumese în ploaie,
Bucurîndu-ne de bălți și noroaie...

Dar periferia întinsă peste cîmpie
Ni se arătă dintr-o dată pustie ;
Copilăria cu o mie de jocuri și chipuri
Ne crescuse încet..,
Cheile — au sunat pe verigă,
Parcă s-ar fi topit țurțuri de aur în apă,
Și zările-albastre
Se deschideau să ne-ncapă.

Oamenii erau prea singurateci,
Aproape bătrîni
Pentru iubirea noastră care-nflorea.

Doream, visam că periferia cu trupul goleș
Se va ridica mîndră și curată și va intra în oraș.
Și casele părinților,
Croite din pămînt, și sărăcie, și singurătate,
Vor fi dărîmate. uitate.
Că drumurile au să se lărgească și-ndrepte,
Și grădinile răzlețe
Se vor aduna în parcuri,
Casele noi au să fie poeme cu sute de trepte
Și de ferestre-ncărcate cu glastre !

Trebuia să ridicăm cu brațele noastre
Coroana orașului înaltă și strălucitoare.

Oamenii — care ne-au chemat prin case
Să ne arate,
Că aici și aici
Nu sînt numai mărunte clădiri de chirpici,
Ci un vis al lor împlinit după ani, —
Zidari, dulgheri, săpători,
Cu mîinile mari
Invîrtind alături de noi dalta, mistria, —
Ne-au înțeles visul și bucuria.

Trebuia să ridicăm cu brațele noastre
Coroana orașului înaltă și strălucitoare !

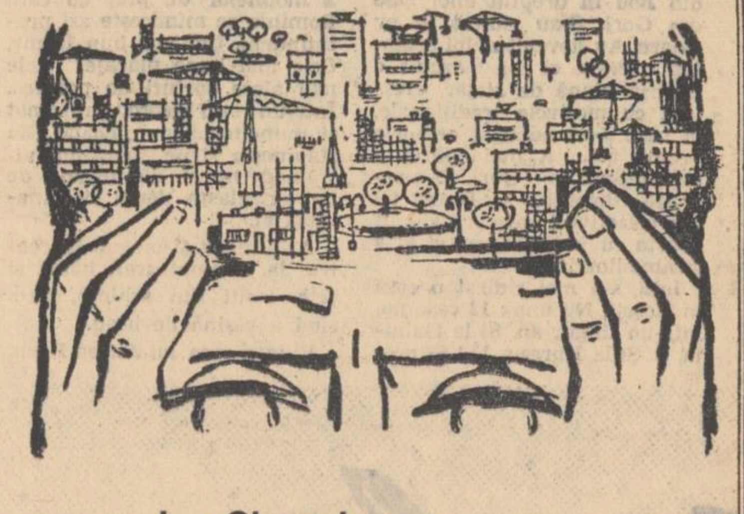

Ion Gheorghe

Troica și sputnicul

Trag herghelii Rusia — spumate —
și se opresc războinicele care
și trece Rusia-n eternitate
pe cercurile roților lunare.

Sînt toate stepele svîrlite-n urmă
și numai spuma de pe cai rămîne
și numai vîntul întrecut mai scurmă,
bolborosindu-și golurile peste grîne.

— Aceasta e troica.

Acum se rup dinspre pămînt comete
și zboară lutul nostru-ntîia oară
pe cercuri și spirale violete.
E Rusia ușoară,
Cu nu știu cîte puduri mai ușoară...

Aud inelele orbitelor troznind.
Coroanele de gravitație se sparg
și căi de mii de veacuri se cuprind
în clipele corăbiei fără catarg.

Ne țin planetele albastre,
sînt toate punțile-ale noastre,
sclipesc ciocanele pe astre,
sclipește secera pe astre.

— Acesta e sputnicul.

Desene de D. GREBU

Aspecte ale vieții literare în U.R.S.S.

Discuțiile literare în U.R.S.S. continuă să se desfășoare sub semnul memorabilei întîlniri dintre conducătorii P.C.U.S. și ai Guvernului Sovietic și un număr mare de scriitori și artiști, întîlnire ce a avut loc — după cum se știe — în această vară la o vilă din împrejurimile Moscovei. In special se citează des acea parte din cuvîntarea tovarășului Suslov în care vorbitorul a reliefat cu vigoare caracterul dăunător al criticii distrugătoare. Critica trebuie să fie binevoitoare și exigentă, iată concluzia care a devenit literalmente un cuvînt de ordine. Ceea ce, evident, presupune respingerea oricărei neprincipialități. Nu e vorba, pe de altă parte, de „rabaturi", ci de statornicirea unei atitudini înțelegătoare și tovărășești, de interes real și cald pentru eforturile creatoare ale fiecărui coleg de breaslă. Tovarășul Suslov a atras atenția în mod special asupra datoriei pe care o are critica de a manifesta un interes deosebit față de acele creații prin care autorii desțelenesc sectoare tematice noi pentru artă, pătrund în zone umane încă neexplorate de artiști. Indrăzneala pionierilor se cere să fie încurajată. Cît de puternic a fost ecoul acestor idei generoase în rîndurile scriitorilor se poate judeca și după acțiunea pornită din inițiativa ziarului *Izvestia*. Intr-un editorial al acestui cotidian numeroase articole de critică au fost analizate tocmai în lumina cerinței amintite. Discuția începută a fost reluată de dramaturgul Rozov, care, intitulîndu-și intervenția *Spectatorul, criticul, dramaturgul* a cerut în special criticii teatrale să nu uite rolul său îndrumător. Criticul este dator să ajute spectatorilor să discearnă spectacolele într-adevăr valoroase de acelea care *„fură ochiul"* speculînd un succes de casă, adesea nemeritat. Ni se pare că îndemnul ar putea fi adresat și unor publicații din țara noastră. Cît de mult ar putea să facă și la noi o critică teatrală competentă și principială pentru îmbunătățirea activității teatrale în domeniul reprezentării pieselor originale !

Pentru o critică *„binevoitoare și exigentă"* s-a pronunțat într-un articol redacțional și *Literaturnaia gazeta*. E de menționat și apelul adresat cu acest prilej cititorilor de a folosi cît mai îndrăzneț în aprecierea lucrărilor literare criteriul confruntării cu viața.

Din cele arătate se poate deduce o concluzie ce ar putea părea unora lipsită de noutate, dar pe care e bine s-o repetăm cît mai des. Critica nu este un exercițiu de verificare a sensibilității artistice, ci o modalitate de sprijinire a literaturii. Valoarea criticii e direct proporțională cu eficiența ei, cu alte cuvinte cu capacitatea ei de a ridica — și de a rezolva cel puțin în parte — acele probleme de creație care, în momentul dat, se dovedesc a fi cele mai arzătoare pentru literatură.

In critica literară sovietică acest efort s-a concretizat în ultimul timp și într-un fel nou în care au fost puse, în numeroase studii de sinteză, unele probleme ale formei artistice. *Gazeta literară* a recenzat deja articolul plin de miez al lui Arkadii Eliasevici despre *Realismul socialist și problemele subiectului (Zvezda* Nr. 9/1960). Ideea că bătălia trebuie să fie dată acum nu pur și simplu pentru „perfecționarea formei", ci pentru *„soderjatelnaia forma"*, cu alte cuvinte pentru o formă cît mai adecvată noului conținut — trece ca un fir roșu prin cele mai variate materiale. E un semn al vremii și al avîntului pe care-l trăiește literatura sovietică. Continuînd să-i ferească pe scriitori, mai ales pe cei tineri, de orice extravaganță formalistă, de orice originalitate de dragul originalității critica subliniază în același timp că noutatea materialului de viață pe care-l oferă realitatea contemporană îi obligă pe scriitori să caute mereu forme noi. Oricît de mare ar fi Tolstoi, oricît de nepreţuită ar fi moștenirea lui, nu se poate scrie despre frămîntările entuziaștilor muncii comuniste, ca despre eroii romanului *Ana Karenina*. Dezvoltarea impetuoasă a tuturor ramurilor activității obștești în U.R.S.S. a conturat în fața scriitorilor sovietici sarcini noi, excepțional de pasionante. E vorba în primul rînd de necesitatea, resimțită mereu mai ascuțit, de a trasmite fidel ritmul dezvoltării, de obligația de a interveni activ și eficient în viață, oglindind nu doar aspectele ei, ci căile de rezolvare a unor probleme adesea destul de complicate, și, în sfîrșit, de faptul că în literatură capătă o greutate specifică din ce în ce mai mare probleme de etică, mai ales de etica muncii, de atitudine în muncă. Să ne gîndim, de pildă, la piesa *Totul rămîne oamenilor* a lui Alexin, ce ne-a fost prezentată cu atîta strălucire de către teatrul „A. S. Pușkin" din Leningrad. Fiecare spectator a simțit probabil că piesa trăiește nu atît prin complicațiile spectaculoase create prin intrigăriile și machiavelice și stupide în același timp ale lui Morozov, cît prin intensitatea cu care sînt puse — mai ales prin destinul lui Dronov — importantele probleme etico-filozofice ale vremii. Prin iscusința cu care ne introduc de asemenea în problemele etice ale epocii socialismului, și-au cîștigat popularitate și alte opere create în anii din urmă, ca de pildă: *Bătălie în marș* de Galina Nikolaeva, *Steaua culturilor* de M. Bubenov, *Frații Erșov* de Kocetov, *După nuntă* de Granin, și altele.

Literatura sovietică pătrunde cu mult curaj într-o problematică umană cu totul nouă și nu încape îndoială că, tocmai din această cauză, critica simte nevoie să dezbată cît mai amplu și cît mai amănunțit cum *se realizează* această cucerire temerară. Un alt exemplu : majoritatea criticilor sînt de acord a considera că ultima nuvelă a lui Vadim Kojevnikov *Faceți cunoștință, Batuev* e un succes. In *Novii Mir*, M. Kuznețov (articolul : *Controversa va fi tranșată de viață)* explică reușita mai ales prin felul în care sînt prezentate problemele tehnice. Experiența vie a creației a dovedit că orice evitare pudică a problemelor tehnice e în zilele noastre un nonsens. Dacă vrei să arăți frumusețea oamenilor noi, trebuie să-i înfățișezi în fața cititorilor, în muncă, zbătîndu-se pentru ceea ce ei consideră că e principalul în viață. Tehnicismul apare atunci cînd problemele producției devin obiectul direct al descrierii. Cînd însă, ca în povestirea citată a lui Kojevnikov, se vorbește despre producție doar atît cît este necesar pentru ca să devină familiară cititorului, împrejurările care nasc probleme etice, specifice vremii, cartea devine pasionantă.

Nu este lipsită de interes în acest sens un fel de polemică ce s-a iscat între poetul Solouhin și criticul Knepovici (vezi *Znamia* Nr. 9/1960). Un tînăr oarecare a trimis lui Solouhin o scrisoare în care și-a exprimat nemulțumirea pentru faptul că o parte dintre poeți se ocupă prea mult de temele „eterne" și nu tind spre noi descoperiri. *„Jos cu cositul finului!* — scria tînărul nostru. *Jos cu iarba verde! Jos cu florile! Jos cu roua! Trăiască sputnicii și rachetele"*. Răspunsul poetului a fost drastic. Autorul scrisorii nu înțelege în ce constă adevărata poezie. Oare toate construcțiile și toate succesele tehnicii din U.R.S.S. (inclusiv sputnicii și rachetele) nu se fac pentru ca oamenii să poată gusta mai deplin frumusețea florilor, a priveliștilor, a bogăției vieții ? Knepovici se solidarizează cu Solouhin doar în parte și ni se pare că definește problema în termenii ei firești : nu e vorba de a prescrie rețete poeților, de a le interzice să scrie despre cutare sau cutare, ci de a-i îndemna să descopere poezie și în acele laturi cu totul noi ale vieții umane, care în aparență nu sînt poetice, dar în care se ascunde de fapt mult mai multă poezie decît în toate pajiștile verzi luate la un loc. Trebuie să recunoaștem că tocmai pe acest drum a mers la timpul său Maiakovski.

Evenimentul literar cel mai important al anului 1960 este, evident, publicarea in extenso a volumului II al monumentalei opere a lui Șolohov — *Pămînt desțelenit*. Cu acest prilej s-au produs interesante confruntări cu opiniile formulate cu ani în urmă. Atunci, la începutul deceniului 1930—1940, critica burgheză se grăbise să proclame pretinsa „decădere" a talentului lui Șolohov sub influența „politicii", decădere confirmată, chipurile, de faptul că în *Pămînt desțelenit* destinele personajelor se dezvăluie mai puțin adînc decît în *Donul liniștit*. Cam în același timp admiratorii mai puțin pătrunzători ai lui Șolohov căutaseră să aprecieze *Pămînt desțelenit* ca un fel de *„reabilitare"* a romanului *„panoramic"*, care n-ar cere zugrăvirea multilaterală a caracterelor. Realitatea i-a dezmințit și pe unii și pe alții. Al doilea volum al *Pămîntului desțelenit* a împlinit magistral caracterele eroilor, i-a verificat în împrejurări complicate, i-a îmbogățit, dar totodată a dovedit, tot atît de magistral, că tema politică nu numai că nu este incompatibilă cu *„literatura caracterelor"* ci dimpotrivă abia creează cele mai prielnice împrejurări pentru reliefarea cît mai multilaterală și cît mai nuanțată a caracterelor umane. Acest învățămînt criticii sovietici îl subliniază cu tărie (vezi de pildă același articol al lui M. Kuznețov), și în lumina sarcinilor de astăzi ale literaturii. Tocmai problematica etico-politică a epocii de construire a comunismului îi obligă pe scriitori să-și încordeze toate eforturile pentru realizarea unor caractere cît mai individualizate, cu o viață sufletească bogată. Criticul Petrosian (*Voprosi literaturi* nr. 9/60) se ocupă din nou, în legătură cu aceasta, de „vechea" alternativă : eroul excepțional sau eroul obișnuit ? Părerea criticului — pe care o subscriem fără rezervă — pledează *împotriva alternativei*. Analizînd noul roman al lui Anail Sainian *(Drumuri, drumuri)*, Petrosian ajunge la concluzia că trăsăturile excepționale (adică proeminente) ale eroului zilelor noastre nu-l singularizează în mediul obișnuit (cum se întîmpla cu eroul romantic) ci, dimpotrivă, îl leagă și mai puternic cu viața obișnuită care însă, în zilele noastre, este obișnuită numai în sensul că e firească, corespunzătoare dezvoltării, dar nu și în sensul că ar fi cenușie, plată, lipsită de strălucire.

Literatura sovietică tinde deci — după cum reiese și din părerile criticilor și din operele literare — către realizarea unei noi și mai depline armonii. Omul nou e frumos nu prin imperfectibilitatea lui (oameni imperfectibili nu există), ci pentru integritatea caracterului său, datorită faptului că tinde (nu poate să nu tindă) spre eliminarea acelor vicii și obișnuințe urîte moștenite de la burghezie, care ar putea să-i schilodească înfățișarea morală. Armonia nu exclude contradicție, luptă, conflict, dar le orientează altfel, le plasează altfel, în raport cu idealurile estetice. Cît de strîns e legată această necesitate a respectării regulilor de armonie cu cerința elaborării unei forme cît mai adecvate noului conținut, reiese, între altele, și din articolul deja citat al lui Eliasievici. Criticul vede în subiectul unui roman focarul prin care se realizează trecerea conținutului în formă și a formei în conținut. De aceea, pledează pentru cît mai multă grijă în construirea subiectului. Fără un subiect legat, logic, dinamic, caracterele oamenilor de azi nu se pot reliefa mai ales în acțiune, nu se pot contura precis. Realismul socialist presupune spirit inovator, mai ales în realizarea compoziției și a subiectului. Cînd viața oferă scriitorilor nu doar datele inițiale ale conflictului, ci și rezolvarea lui probabilă, cînd eroii nu se pot afirma ca personalități distincte decît în cadrul unui colectiv, cînd în sfîrșit epoca își pune amprenta cu necesitate pe orice destin, rolul subiectului crește enorm. E într-un fel o particularitate a etapei realist-socialiste în dezvoltarea literaturii mondiale.

In revistele literare sovietice au apărut noi creații deosebit de interesante, dintre care vom cita doar o mică parte : *Drumurile pe care le alegem*, de Alexandr Ceakovski, *Faceți cunoștință, Batuev* de V. Kojevnikov, *Nu merită de trăiești altfel*, de Vera Ketlinskaia, *In numele tinereții* de Panferov, *Intoarcere spre sud* de K. Paustovski, *Povestea despre lupul cel sur* de E. Permiak, minunatele capitole din noul roman al lui K. Fedin, poemul *Din depărtare în depărtare* al lui Tvardovski, noile povestiri ale lui Kaverin, Nekrasov, Tendriakov, *Citeva zile* de A. Bek etc. Realizate inegal, insuficient apreciate încă, toate aceste lucrări vorbesc totuși și despre unele trăsături generale ale etapei actuale de dezvoltare a literaturii sovietice : setea de actualitate, noutatea problemelor, conflictelor, caracterelor, noul ritm mai ales al prozei, mai puțin al dramaturgiei. E o fierbere din ce în ce mai intensă în toate sectoarele, o aspirație nestăvilită către împlinire, către frumusețea cît mai completă.

N. Mihai

Literatura romînă în Uniunea Sovietică

de N. I. Balașov

conf. univ., șeful secției Țările de democrație populară a Institutului de literatură mondială „Maxim Gorki"

Prietenilor noștri romîni le este cunoscut interesul multilateral și mereu crescînd al oamenilor sovietici, față de literatura romînă clasică și modernă. Mulți scriitori de seamă, de la Eminescu și Creangă la Sadoveanu și Arghezi, care încă demult s-au bucurat de o adîncă stimă în mijlocul oamenilor de specialitate, în ultimii zece-cincisprezece ani fac parte din lectura preferată a cititorilor noștri. Peste puțină vreme va fi greu să afli la Moscova oameni tineri care să nu fi văzut **O scrisoare pierdută** de Caragiale. Numai în cei cîțiva ani din urmă au apărut, în tiraje de mase, culegeri de versuri de Mihai Beniuc și Maria Banuș. Revista **Inostrannaia Literatura** a făcut cunoștință cititorului nostru cu operele lui Titus Popovici și Eugen Barbu. Cele două volume **Schițe și nuvele romînești,** sînt o adevărată antologie a prozei romînești din secolele XIX-XX.

Dar poate că cititorii „Luceafărului" nu cunosc exact amploarea lucrărilor de cercetare cu privire la literatura romînă, ce se desfășoară în Uniunea Sovietică. De aceea am vrea să vorbim despre lucrările de cercetare a literaturii romînești la Institutul pentru literatură universală „M. Gorki" de pe lîngă Academia de Științe a U.R.S.S. La acest Institut există de aproape trei ani o secție pentru literatura țărilor de democrație populară, în cadrul căreia se studiază și literatura romînă.

Inițial, atenția cercetătorilor a fost concentrată asupra celor mai arzătoare probleme, urmărind să ofere o analiză detaliată a creației celor mai de seamă scriitori contemporani din țările socialiste. Acestui scop i-au servit cele patru volume (ultimul apare în cursul acestui an) de culegeri: **Scriitorii țărilor de democrație populară.** În aceste volume, literaturii romîne i-au fost consacrate articolele lui S. Artemiev — **Mihail Sadoveanu** și două articole ale lui I. A. Kojevnikov — **Poezia lui Mihai Beniuc și Imaginea omului nou în dramaturgia lui M. Davidoglu.** Ambele articole, dintre care cel de-al doilea a fost recenzat cu multă căldură în **Gazeta literară** din 21 iulie **1960**, au fost primele lucrări, în Uniunea Sovietică, despre acești scriitori talentați.

Încă din volumele de culegeri **Scriitorii țărilor de democrație populară** s-a putut vedea tendința autorilor de a axa analiza în sensul dezbaterii problemelor de dezvoltare a metodei de creație a realismului socialist. Această tendință a fost consolidată de faptul că articolele cu privire la literatura romînă, cît și la celelalte literaturi, au fost analizate cu participarea cercetătorilor literari de specialitate pentru toate țările de democrație populară.

Colectivul de specialiști ai Institutului de literatură universală a abordat problema tradiției naționale, în dorința de a stabili din care anume tradiții a purces realismul socialist, pe care anume tradiții s-a sprijinit el în literatura fiecărei țări de democrație populară.

Noi sperăm că în felul acesta va fi stimulată direct cristalizarea drumului concret al dezvoltării realismului socialist în anumite țări și totodată vom putea ajuta la stabilirea legilor de dezvoltare a realismului socialist, într-o serie întreagă de literaturi.

Studierea tradițiilor este de mare preț și pentru faptul că problema tradiției este strîns legată de problema inovației și cunoașterea tradiției înlesnește calea spre inovația autentică.

I. A. Kojevnikov s-a concentrat asupra tradițiilor critice și folclorice ale literaturii romîne din secolul al XIX-lea, ca fiind cele mai importante, după părerea sa, în ce privește formarea realismului socialist în creația lui Mihail Sadoveanu.

Cu acest prilej a ieșit la iveală faptul că legile specifice de dezvoltare a literaturii romîne au importanță pentru toate țările de democrație populară, care parcurg același drum. S-a relevat caracterul apropiat al unor concluzii obținute pe baza materialului literaturii romîne, de concluziile la care a ajuns, cu totul independent, un alt specialist ce a studiat dezvoltarea accelerată a literaturii bulgare din secolele XVIII-XIX spre realism, — anume G. D. Gacev.

Lucrarea colectivă : **Tradițiile naționale în literatura țărilor de democrație populară și dezvoltarea realismului socialist** — cuprinde, pe lîngă susnumitul studiu, următoarele lucrări : Rossianov — **Drumul creației lui Zigmond Moritz și unele probleme ale realismului critic maghiar;** Filippcikova — **Uniunea Sovietică, din perioada 1920—1930, reflectată în literatura cehoslovacă;** Olonova — **Dezvoltarea realismului în proza slovacă între anii 1940—1950 și evoluția romanului;** Staniukovici — **Unele tradiții ale realismului critic polonez din secolul al XIX-lea și proza poloneză din perioada anilor 1920—1930** (Maria Dombrovskaia și Zofia Nalkovskaia); Petrov — **Rolul tradiției lui Jeromski în dezvoltarea literaturii poloneze;** Korneeva — **Tradițiile popular-poetice în creația poeților bulgari Lamar și Blaga Dimitrova;** Riftin — **Tradițiile basmului oral în China și inovațiile lui Han Tzi-sean ;** Lisevici — **Legătura dintre poezia lui Lu Sin și Go Mo-jo și tradiția poetică chineză;** Semenov — **Romanul demascator chinez de la începutul secolului al XX-lea și Lu Sin;** Gherasimovici — **Tradițiile folcloristice în literatura Republicii Populare Mongole.**

La intensificarea studiului realismului socialist în literatura țărilor de democrație populară, ca fenomen concret ce se dezvoltă potrivit anumitor legi, trebuie să contribuie elaborarea continuă în cadrul Institutului de literatură universală, precum și al Institutului de cercetări slavone de pe lîngă Academia de științe a U.R.S.S., a problemelor genezei realismului socialist. Pe acest plan, E. M. Dvoicenko — Sestun propune studierea creației lui Camil Petrescu, iar altă lucrare din volumul de culegeri trebuie să fie consacrată creației lui Sahia.

Problemele enumerate mai sus ar fi greu de studiat în afara problemelor cu privire la legăturile literare și influența reciprocă dintre literaturile diferitelor țări. La studierea acestei probleme, la Institutul de literatură universală „Maxim Gorki", se acordă bineînțeles atenție legăturilor reciproce dintre literaturile țărilor de democrație populară și literatura rusă.

Asemenea lucrări se efectuează de către Institut în colaborare cu instituțiile științifice respective din țările prietene. În mare s-a și terminat pregătirea culegerii **Relațiile literare ruso-ungare** și a fost începută munca la volumul **Relațiile literare sovieto-cehoslovace din perioada de după Revoluția din Octombrie.** De asemenea au fost redactate articolele ce promit să îmbogățească imaginea despre relațiile literare romîno-ruse din secolul al XIX-lea cuprinsă în lucrarea comună a Institutului de literatură universală de pe lîngă Academia de Științe a U.R.S.S. și a Institutului de istorie literară și folclor al Academiei R.P.R. Partea sovietică a pregătit, potrivit planului, patru lucrări : Dvoicenko — Sestun : **Temele romîno-moldovenești în creația lui Veltman și Operele în rusește ale lui B. P. Hașdeu,** Sadovnik — **Tradițiile gogoliene în piesa lui I. L. Caragiale „O scrisoare pierdută"**, Kojevnikov — **Korolenko și Romînia.** La aceste articole au fost folosite noi materiale de arhivă despre B. P. Hașdeu, precum și scrisorile lui Dobrogeanu-Gherea către Korolenko. Urmează să aibă loc discutarea în comun a aportului romînesc și sovietic la volum, cu participarea specialiștilor de seamă care au depus eforturi însemnate pentru studierea relațiilor literare romîno-ruse : academicianul Călinescu, Mihai Novicov, Valeriu Ciobanu, Tatiana Nicolescu, Tamara Gane și alții. De la această consfătuire noi așteptăm, în afara unui mare aport la lucrarea respectivă, un schimb reciproc de experiență științifico-metodologică acumulată (de ambele părți), precum și o întărire a contactului dintre cercetătorii literari ai ambelor țări.

Institutul de literatură universală de pe lîngă Academia de Științe a U.R.S.S. nu se limitează numai la elaborarea acelor teme cu privire la relațiile literare ruso-romîne care intră în volumul amintit. In cadrul Institutului, tov. Dvoicenco-Șestun se ocupă de multă vreme de problema relațiilor literare ruso-romîne din secolul al XIX-lea, fiind pe cale de a termina o monografie pe această temă. În afara temelor care au mai stat în atenția cercetărilor sovietici, cum ar fi de pildă **Pușkin și folclorul romînesc, Creația lui Alexandru Hașdeu,** Dvoicenko-Șestun urmărește pentru întîia oară materiale cum ar fi acele despre Zagoskin, Dali și Lajecinikov.

Monografia lui Kojevnikov : **Eminescu și problema romantismului** este consacrată temei de mare importanță privitoare la metodele artistice ale literaturii romîne clasice. Un aspect demn de remarcat al acestei lucrări, încă neterminate, este discutarea problemei stilului în opera marelui poet. În planul Institutului pentru literatura universală pe anul 1961, se acordă multă atenție problemelor de stil ale literaturilor clasice ale țărilor de democrație populară. Această problemă este dezbătută pe baza diferitelor materiale, de la poezia lui Slowacki și pînă la poezia lui Ady Endre și proza lui Capek. Pentru literatura romînă toată atenția este îndreptată asupra stilului poeziei lui Eminescu. Kojevnikov se apropie de această temă avînd nu numai o mare experiență a traducerii de proză și versuri din limba romînă, ci și o experiență a analizei stilistice din articolul **Două etape în însușirea unei teme istorice la M. Sadoveanu — Neamul Șoimăreștilor și Nicoară Potcoavă** (Culegerea **Problemele realismului socialist în literaturile de peste hotare).**

În sfîrșit am dori să comunicăm cititorilor romîni că, pentru aniversarea marelui scriitor, a apărut în Editura Academiei de Științe a U.R.S.S., sub semnătura lui I. A. Kojevnikov, monografia **Mihail Sadoveanu.**

Din cele expuse numai despre activitatea Institutului pentru literatura universală de pe lîngă Academia de Științe a U.R.S.S. se poate totuși aprecia cît este de intensă munca științifică cu privire la cercetarea și popularizarea literaturii romîne în Uniunea Sovietică. Noi înțelegem că rămînem încă datori, nu numai față de opinia publică romînească, ci și față de cea sovietică, care întîmpină cu deosebit interes fiecare cuvînt cu privire la cultura Romîniei prietene.

Marele circuit

Sala în care am pătruns m-a uimit o clipă cu strălucirea ei neobișnuită. Lumina soarelui năvălea pe mari și nenumărate ferestre, reflectîndu-se pe parchetul galben ca ceara, căzînd pe covoarele persane, păroase și moi, ale căror culori ardeau ca trandafirii în luna mai. Interiorul sălii făcea să-mi crească uimirea. Dulapuri masive, îmbrăcate într-o materie plastică verzuie, căptușeau pereții, și pe suprafața lor netedă, ca niște obiecte magice, străluceau mînere metalice și fel de fel de butoane, aparate și mici becuri colorate. În sfîrșit, privirea mi se oprește în mijlocul acestei încăperi vaste, acolo unde se află un birou și un om tînăr. Mă minunez și nu pot să pricep această atmosferă solemnă și sărbătorească. Parcă n-aș fi într-o secție de uzină, ci în cabinetul de lucru al unui șef de stat, unde se hotărăște soarta unei țări întregi. Fără voia mea, mă descopăr și, cu grijă, în vîrful picioarelor, pășesc pe parchet, feresc covorul frumoas, ajung în fața biroului și, cu voce înceată și emoționată, îl întreb pe tînărul cu fața îmbujorată, îmbrăcat cu o salopetă albastră :

— Cui dați curentul, tovarășe ?

Dispecerul termocentralei „Steagul Roșu" din Sîngiorzul de Pădure se uită la mine nedumerit și abia tîrziu îmi dau seama că întrebarea mea, formulată cu ezitare și naivitate, îl face să mă privească așa.

— Tuturor. Lucrăm în rețeaua națională. N-ai auzit de marele circuit? Uite, noi facem parte din acest circuit.

Mă conduce la aparate și se apleacă asupra indicatoarelor care tremură ca niște fire de păianjen. Aici se înregistrează bătăile inimii țării. Fiecare mișcare a indicatoarelor vorbește despre viața unei întregi regiuni. Din aceste mișcări cunoști dezvoltarea și industrializarea țării. O vibrație înseamnă că a început lucrul la Combinatul forestier din Gălăuțaș. Crește tensiunea și indicatorul tremură mai tare : a intrat și Baia Mare în rețeaua națională.

Curînd și gîndurile mele pătrund în vîrtejul marelui circuit și, aplecîndu-mă asupra indicatoarelor sensibile, ajutat de călăuza mea, în cîteva clipe am străbătut jumătate din țară. Zburăm peste ogoare, peste ape și munți, aprindem lămpile în căminele culturale ale satelor, facem să năvălească lumina pe marile artere ale orașelor, în noile blocuri muncitorești, pornim motoarele abia așezate între zidurile crude ale uzinelor. Pretutindeni sîntem așteptați. Crește și se întinde marele circuit, aleargă și zboară mica scînteie electrică. O primesc cu brațele deschise și inima caldă muncitorii, o sărbătoresc țăranii, o cîntă poeții, o slăvesc pictorii și muzicienii.

Dar cea mai frumoasă simfonie o emană însuși marele circuit național pe rețelele lui de mii de kilometri și împreună cu el cîntă toate marile noastre centrale, ridicate în zece ani de electrificare: Ovidiu și Doicești, Paroșeni și Borzești... Prin muzica aceasta, Lenin ne transmite mesajul său. Și peste tot unde se aprinde lampa lui Ilici, se aprind și ochii oamenilor, sufletul lor se deschide viitorului și bucuria zilei de azi se topește în fericirea comunismului de mîine.

De aceea sînt așa de solemne și sărbătorești sălile de comandă ale puternicelor centrale energetice. Aici, în această imensă sală a luminii, nu numai prezentul, ci și viitorul ia ființă. Aceste palate de o armonie caldă, de o frumusețe surprinzătoare, înseamnă acel plus cu care, *după cuvintele de vizionar ale lui Lenin, puterea muncitorilor și țăranilor va făuri comunismul.*

Mikó Ervin

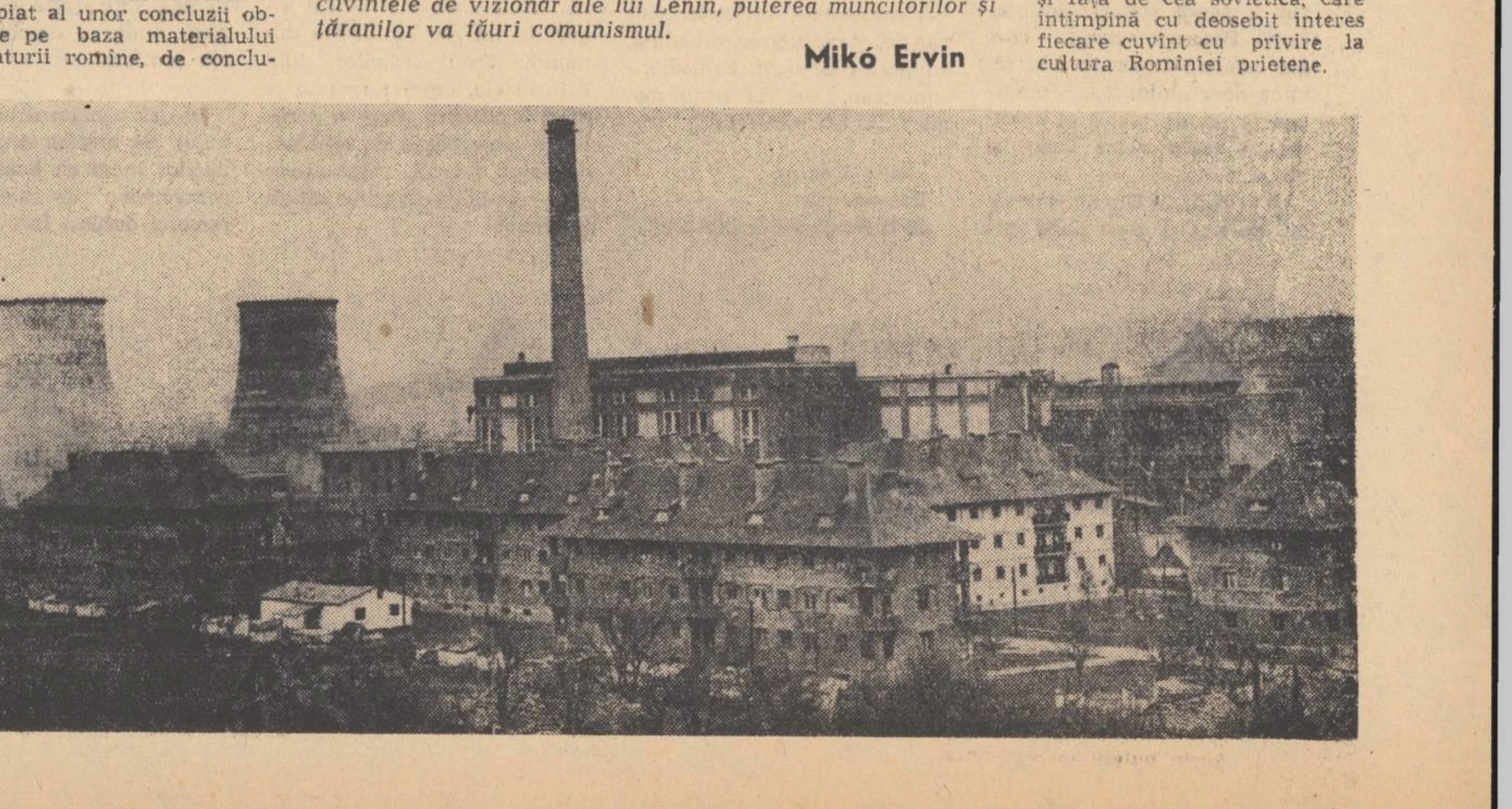

ATLAS LIRIC

URSS

Nicolai Aseev

Poema bogatîrilor

MOTTO :

„Iar Kurskienii mei sînt bogatîrii plini de vitejie".

(Din „Cuvînt despre oastea lui Igor")

I

Fost-am fost și tînăr eu odată,
iar de intru azi în iarna vieții,
inima mi-i tot înflăcărată —
arde-n ea văpaia tinereții.

Unii cred în Biblie, iar unii
în Coran. Ci eu, cu trăinicie,
cred în oamenii din Kursk — străbunii,
bogatirii plini de vitejie.

Cine mi-s „vitejii, — bogatirii"
ce-nălțau drapelu-n lupță crudă ?
Crezul meu e că erau martirii,
kurskienii mei trăiți în trudă.

Telegari ca vintul aveau cnejii,
mantii scinteind de nestemate...
In opinci mi se-avintau vitejii,
alungînd vrăjmașii din cetate.

După lupte, singerări și ruguri,
cneazul mindru strălucea în glorii,
bogatirii se-ntorceau la pluguri,
anonimi ai falnicei istorii.

Parcă îi știam de-o veșnicie,
parcă-am stat la cină împreună
ori am fi păscut vreo herghelie
vara-n nopți uitate și de lună.

Ochii lor se oglindeau cu cerul,
barba : nouri, lunecînd la vale —
mîinile puternice ca fierul
ridicau și sute de ocale.

Copilandru, le duceam merinde,
să mănînce la nămiezi cosașii.
Ei pe brațe-n slăvile-aburinde
m-aburcau în joacă — uriașii !

Mai apoi, cînd m-aduceau din slavă
lîngă unda rece a fîntînii,
tălpile-mi desculțe, prin otavă,
se-ntîlneau cu forțele țărinii.

Se spunea că din pămînt tăria
urcă-n om prin tălpile lui goale :
cei desculți adună-ntr-înșii glia,
string în ei puteri, să se răscoale !

Coji de piine, cvas și cîte-o ceapă —
toată hrana noastră — știe-o vintul ! —
ci revolta gata sta să-nceapă
din puterea ce mi-o da pămîntul.

Muromeț, viteazul din balade,
și Micula fostu-mi-au povață,
Buchiseam străvechile izvoade,
kurskienii mă trezeau la viață.

Îi vedeam aevea, lîngă mine,
uriași, cu fruntea pînă-n soare,
despicînd cu plugul prin ruine
brazda unei vieți de sărbătoare.

II

Prin biserici, în străvechi icoane,
sfinții palizi moțăiau de veacuri,
popii se rugau, de la amvoane,
pentru țari, boieri... pentru conacuri...

Dar în neguri se topiră anii
plini de-ncoronări și bairamuri,
și-n galop fugiră dolofanii
boiernași, cu mirul de la hramuri.

Liberi ni-s țăranii, cît e zarea,
la muzeu acuma zace cnutul,
astăzi nu-i mai mistuie pierzarea,
s-au topit culacii și trecutul.

Mîndre ni-s femeile-ndrăgite —
stinsă li-i robia și ploconul,
stinsă, vremea doicii vlăguite,
cînd sugea tot laptele coconul.

O, eu știu că nu mi-i cu putință
chiar pe toți, aici, să-i trec pe nume,
și de-aceea -nalț în biruință,
steagul regiunii peste lume.

Căci la-ntreceri kurskienii falnici
n-au rămas în urmă niciodată,
dînd în țăuri haturile — harnici,
s-au ținut în pas cu țara toată.

Vechiul meu tărîm, în zori de rouă,
dincolo de nori zvîrlindu-și plugul,
s-a-nălțat pe culmi de eră nouă,
plămădindu-și în adînc belșugul.

Comuniștii au dreptate ! Locul
a rodit din adevăr, cu anii...
Și-au pornit să stingă, cum stingi focul,
vrajba ce o seamănă dușmanii.

Case noi durară pe pămînturi
și treziră proaspete ogoare,
întărind prin muncă și avînturi
Rosia putere -nvingătoare.

III

O, Seime, multă îți-i splendoarea,
riu al nostru, apă cristalină !
Volga-i mare, dar privighetoarea
cîntă-n crîngul tău ca-ntr-o grădină.

Iar pe țărmuri, pînă-n dimineață,
cînd se-arată ziua aurie,
bogatirii chipeși își răsfață
mîndrele fecioare-n duioșie.

Semenilor mei — oricum le-aș spune,
tot n-ar fi cuvîntul pe măsură :
cum se cheamă, dacă nu minune,
faptele lor pline de căldură ?!

Coji de piine, cvas și cîte-o ceapă
hrana noastră fost-a în vechime,
dar avem putere-n noi, nu apă,
lucru-acesta să nu-l uite nime !

Iată, dar, cum ne-mplinim în fapte
și nicicînd vreo trîmbă de văpaie
nu putea-va să prefacă-n noapte
dimineața patriei, bălaie.

Iară eu vibrez de bucurie,
chiar de intru azi în iarna vieții,
căci măreață-i noua mea Rusie
și-s din Kursk — tărîmul tinereții !

In romînește de BEN CORLACIU

●

Robert Rojdestvenski

Cîntecul luptatorilor pentru libertate

(fragment din poemul „Sputnicul")

Auziți,
prieteni,
prin spații cerești,
glasul poporului puternic,
nestins ?
Viitorul
nu poate fi-nvins !
Adevărul
nu poți să-l oprești !
Eu sînt sputnicul.
Eu birui furtunile toate.
Sînt gata
pe-un prieten
oricînd să-l ajut.
Zburînd peste zilele de sărbătoare
sau peste zilele obișnuite,
banale,
contemplu,
din cerul tăcut,
orașele noastre natale !
Și-acuma
vă rog :
mai încet !

Tăceți !
Nu șoptiți !...
Orchestre,
Mai lin,
mai duios !...
Nu-i turburați pe îndrăgostiți...

Vă rog :
nu vorbiți !...
Treceți mai departe
cu pasul discret...

Pe-o stradă pustie...
Nu-i turburați pe îndrăgostiți...
Iată-i :
ei doi,
alături.
Și tac.
Se leagănă ca trestiile-n lac...

Pe planetă cîntă,
descîntă,
năvalnicile primăveri...
Flăcăule,
tu de ce taci
în fața Pămîntului liber ?...
Iubitei dă-i tot ce dorește !
Și florile și stelele toate !
Ți-aduc orice stea de pe cer.
Dă-i inima !
Fii mîndru,
fii tare,
iubește !
Fii drept,
muncitor,
și-nțelept !

Iar ție,
fecioară curată,
îți doresc
un fecior...
Îți doresc
să asculți fermecată
cuvîntul
în care-i
toată iubirea planetei adunată,
cuvîntul
MAMĂ !...
MAMĂ !
Cuvînt
ce și din piatră stoarce lacrimi...
MAMA...
Primul cuvînt,
cuvîntul blînd,
uriașul cuvînt...
MAMA —
cuvînt
pe care îl rostesc și eu
în fața ta, Pămînt !

S-ajungă-n zbor
pînă la lună
trimișii-acestui drag pămînt !
Tot cosmosul să-l cucerească !...
Eu,
în numele tău, patria mea — Comună,
la-ntrecere cu cosmosul m-avînt.

...Și mai departe ?
Mai departe
e începutul primăverii fără moarte,
ce încă n-a bătut la ușă.
Și mai departe-i fierberea adîncă
a apelor cu unda jucăușă,
și mugurii umflați,
și picăturile de rouă...
Și mai departe
vîntul,
îl ascult,
zburlit ca un arici,
gonind în urma unui tren.
Răsună peste țară
un cîntec de mătase :
„MAI MULT
OȚEL DE KAZAHSTAN !"
„MAI MULT
PĂMÎNT DESȚELENIT" !
„MAI MULTE
ȘCOLI DE ȘAPTE CLASE !"
Primăvara
intră în drepturile sale.
Oamenii primăverii
își suflecă deci mînecile
și primăverii-i ies în cale.

Iată-i !
Cutezători și legendari.
Cuvîntul lor e lege.
Brațele lor sînt tari.
Eu sînt sputnicul.
Mîinile voastre m-au creat,
oameni dragi, sovietici,
voi, pămîntenii mei !
Oameni uniți într-o frăție fără seamăn !
Oameni
care creează bucurii...
In Bratsk,
Kiev,
Moscova,
Leningrad
și pretutindenea :
salut !
Salut !
Salut, oameni dragi, creatori,
ce cu tractoru-arați pe cîmp de-a rîndul !
Oameni ai muncii,
oameni viguroși
cu palme aspre,
grele
ca pămîntul !

In romînește de H. GRAMESCU

●

Vasilii Fedorov

Al nouălea cer

— fragment —

La Moscova,
Cu un simplu cuvînt,
Orient,
La tot ce-i peste Obi se spune.
Dar, pentru noi, siberianul pămînt
E și răsărit și soare-apune.

Orientul
Din abecedare
Aici e, de fapt, așezat.
Și undeva, către soare-răsare
E și Orientul îndepărtat.

Nu în plimbare,
Nici ca oaspeți de-o clipă
Plini de speranțe
Venisem în zbor,
Trei stropi dintr-un val.
Pe vasta-i aripă
Ne-aduse vîntul migrator.
Trei stropi
Din inspumata mare,
Trei stropi
Din valul pasiunii,
Și din profundele-oceane...
Ne așteptа
Nu o uzină oarecare,
Ci o uzină de-avioane.
Cu distanțe mici și neînsemnate
Sînt unii care mereu se fălesc ;
Dar cînd pasul nostru
Siberia uriașă-o străbate
E un lucru simplu și firesc.
Chiar șapte nopți, prin ăst ținut,
De-am bate cale ne-ntreruptă,
Sîntem acasă...
Tustrei aicea ne-am născut.
Trei diplome,
Trei ingineri,
Ca trei batalioane-n luptă.
Nu răsunau în drum urale,
Nici cuvîntări meșteșugite.
Noi făuream aripi de fier ;
Ovații nu spărgeau înaltul.
Gîndeam :
„Cu cine-om da asaltul
Spre-al nouălea, năprasnic cer?"

Aeroclubul
Apoi zborul.
Un picaj,
Mariana-ngrozită.
Adio, român !
Accidentul.
Motorul.
O pîclă, apoi, nesfîrșită.
Și, iată,
În modestul cupeu,
Un tablou de familie,
Ca o ilustrație de carte :
Mariana cu Boris
Și eu,
Un personaj de prisos,
Stînd deoparte.
Dar Boris e tăcut și blînd.
Ce lesne-i
Generos să fii
Cînd ai învins și,
Surîzînd,
Că ai învins prea bine-o știi.
Să nu te-ascunzi
E prea ușor.
Ba chiar să desfășească toți
Ai vrea
Cuvîntul nerostit, triumfător :
„Priviți, oameni buni !
E a mea !"

Da, da ! E a ta !
Nu-ncape îndoială !
Priveam stingher și chinuit
Cum cu-o mișcare simplă și domeală
Sub brațul lui s-a cuibărit.

O ciocîrlie a căzut din slavă
Și pasăre domestică îi pare
Acelui care nu-nțelege
Că numai aripa bolnavă
N-o lasă iar spre cer să zboare.
Priveam adesea, către seară,
Cum stelele lumina-și țes...
Dar cîte-n preajmă se-ntîmplară
N-am înțeles.

Cînd ne-mpresoară citeodată
Tristețile necruțătoare,
Plătim cu pămîntească plată
Indemnul nostru către soare.

„Priviți !"
Ea sare la fereastră...
Uniți din nou de un talaz,
Privind străvechiul riu cu apă-albastră
Ce-a răsărit deodată în pervaz.

În lume-s rîuri nenumărate...
Dar riu-acesta
Cu coapse-aurii,
Riu al Siberiei, el dintre toate,
Cel mai aproape în veci îmi va fi,
Rotindu-și în bulboane apa-adîncă,
Sărind sprințar peste praguri de stîncă.

Riul meu drag,
Îți mulțumesc doar ție
Că umăru-i, abia, abia-ntremat,
O clipă doar,
Ușor,
Fără să știe,
O clipă-ntreagă lîngă-al meu a stat.
Și apa ta a fulgerat departe,
Prinzînd în ea imaginea fugară...
Imaginea aceasta, pîn-la moarte,
În suflet, luminos o să-mi răsară.

Și mîinile le-am fluturat...
În zare,
Arbuști
Și brazi
Și case
Am zărit...
Dar viața iarăși a pornit să zboare
Cu trenu-n iureș
Către Răsărit.
. . . . . .

Trăit-am mîndru.
Vieții mele
Mereu adăugat-am frumuseți ;
Dar știu ; mai sînt și ceasuri grele
Încă trăim
Impasuri
Și triști.

Cînd visul și iubirea și credința cresc,
Dușmanii-ascunși
În noi țintesc.

Vă înălțați, uzine-ndepărtate !
Spionii în zadar ar mișuna...
Coordonatele săpate
În inimile noastre,
Nu le-om da !

Desigur,
Locul are-un nume.
În drum, cu taiga, pe sub neri,
Gonea și riul,
Parcă anume
S-ajungă-acolo pînă-n zeri.

Se-nvolburase Siberia toată
Iar riul alerga de zor ;
Ca pasărea înaripată
Văzduhul despicînd în zbor,
Sălta voios din prag în prag
În fiare încă ne-nzăuat
Și de Tvardovski necîntat
Și totuși,
Totuși, tare drag...

In romînește de
IRINA DALL

Desen de IULIAN OLARIU

Publicînd în această pagină, fie și fragmentar, trei dintre multele poeme sovietice apărute în ultima vreme, revista noastră face cunoscut cititorilor săi un fenomen deosebit din viața literară sovietică : de cîțiva ani a devenit o obișnuință pentru toate revistele literare să publice aproape în fiecare număr un poem.

Fenomenul trebuie pus în legătură direct cu grandioasa operă de construcție desăvîrșită a comunismului, cu ridicarea pe o treaptă superioară de conștiință a fiecărui cetățean sovietic, conștiința de făuritor al celei mai avansate societăți din lume — societatea comunistă. Poeții sovietici, receptivi ca întotdeauna la cerințele contemporaneității, simt nevoia tot mai mult să celebreze în poeme de o mai mare întindere, cu posibilități multiple de exprimare, aceste istorice prefaceri.

Este interesant de remarcat că această mișcare pentru poem a cuprins în egală măsură poeți din toate generațiile. Alcătuirea paginii de față e din acest punct de vedere concludentă. Sînt prezenți aici unul din veteranii poeziei sovietice, Nikolai Aseev, aparținînd generației lui Maiakovski, Vasilii Fedorov, poet al cărui nume s-a relevat în perioada antebelică, și, în sfîrșit, Robert Rojdestvenski, certă speranță a poeziei tinere sovietice.

Nicolae Mărgeanu

Gheorghe MATEIA ȘI FIUL LUI

Totul se întîmplase cu aproape o lună în urmă. Pînă atunci toate fuseseră aproape normale, ai lui, nora, Irina, femeia aceea încă tînără, cu aspect de fată, care lui îi plăcea fiindcă îi aducea aminte de propria lui tinerețe, și mai ales băiatul, Adrian, un puști de șase ani, dezghețat și inteligent, veneau la el serile, îl duceau la cinematograf, duminicile plecau împreună la scaldă și la pescuit, pînă departe pe valea rîului, și uneori, e drept, mai rar, se mai abătea pe la casa părintească și fiul lui. Stăteau de vorbă o jumătate de oră, o oră, după care „tovarășul director general adjunct", cum se obișnuise să-i spună, la început numai cu mîndrie, mai apoi nu fără oarecare ironie în ton, Gheorghe Mateia pleca cu pașii lui întotdeauna grăbiți, dar apăsați. Îl chemau la ei, se duceau împreună, cei trei „bărbați", bunicul, fiul și nepotul, la meciurile de fotbal — și deși Mateia, în sinea lui, nu aprobase mutarea lor în noua locuință, (fiindcă vechea casă el o socotea încă destul de bună chiar și pentru familia unui „director general adjunct"), simțea totuși că legăturile de familie nu se rupseseră, chiar dacă nu mai erau atît de trainice cum le-ar fi vrut. El, bătrînul, era din a patra generație de oțelari și casa în care se născuse și în care locuia era foarte veche, de pe la jumătatea secolului trecut. Vechile ziduri, peste care se așezaseră straturi peste straturi de fum de fabrică, își aveau legile lor nescrise și înțelepciunea lor. Casa era destul de încăpătoare — trăiseră altădată și șapte, opt suflete, poate și mai multe, între pereții ei — putea să adăpostească foarte bine nu numai muncitori și maiștri, ci și pe un inginer, fie el și director adjunct. Dar Cornel Mateia ascultase zîmbind argumentele tatălui său și se mutase încă înainte de a fi fost tencuit pe dinafară blocul în care i se repartizase locuința. Gheorghe Mateia se consolă spunîndu-și că probabil nu e el în stare să înțeleagă ideile tineretului din ziua de azi, că la urma urmei e bine și așa, că e mai liniștit și mai stăpîn pe viața lui de om singur și, ce să se mai ascundă după deget, bătrîn de-a binelea. Credea sincer că se împăcase cu noul lui fel de viață, cînd izbucnirea față de fiul său, în prezența a cel puțin douăzeci de martori, dovedi că nu era așa.

Scena se petrecuse la oțelărie, pe platoul de încărcare, în fața cuptoarelor Martin. Cornel Mateia venise „în vizită", cum zicea, înlocuind cordial cuvîntul inspecție, și totul mergea bine în ziua aceea. Îl întîmpinase zîmbind pe tatăl său și-l luase de braț. Împrejurul lor se adunaseră, ca de obicei, topitorii, aparuse de undeva și șeful secției, era un moment de răgaz, unul din cuptoare dădea șarjă și treaba principală o aveau cei de jos, din hala de turnare. Celelalte cuptoare erau încărcate și oțelul fierbea. Se introdusese de curînd, la încă un cuptor, instalația automată de răcire a ușii cu apă și echipa cuptorului respectiv era veselă, muncitorii își arătau mîinile spunînd că acuma nu le mai linge focul, în fine, toată lumea era bine dispusă, nimic nu lăsa să se întrevadă că va urma un schimb de vorbe tari. Un băiat adusese o bară de oțel răcit din probă și Gheorghe Mateia, uitîndu-se numai cîteva clipe la ea, îi pusese diagnosticul :

— Bun — 68, 69 carbon. Du-o la laborator.

Peste vreo zece minute, băiatul se întorsese de la laborator și Cornel Mateia luase hîrtiuța și citise rezultatul :

— Carbon 69. Ești tare, tată, rîsese el și-l bătuse pe umăr, și-ntr-adevăr era mîndru : vedeți ce tată priceput am, ghicește compoziția oțelului la fix !

Norii se adunară pe neașteptate cînd unul din prim-topitori întrebă pe nepusă-masă, sau nu chiar pe nepusă-masă, fiindcă se vorbise pînă atunci de instalațiile de răcire automată, deci de protecția muncii :

— Tovarășe director, dar ce s-aude cu locuințele ? Cîte ne repartizați nouă, la oțelărie, că data trecută s-au dat mai multe la prelucrătoare, și greul noi îl ducem, siderurgia. Întreb și eu așa.

Omul nu era interesat, lui i se repartizase locuință încă cu patru ani în urmă, în 1951 — și cum era vorba de primele blocuri muncitorești și de un fruntaș în muncă, mutarea lui în noua locuință fusese filmată pentru jurnalul de actualități. (De atunci i se și spunea în secție și în cartier, Jangaben...).

Cornel Mateia nu-și pierdu buna dispoziție.

— Toate la vremea lor, răspunse el, nici o grijă, o să primiți, mai aveți răbdare.

— Păi lui Bîtea i-ați promis, acu-i anul, și tot n-a căpătat-o, insistă prim-topitorul, dumneavoastră personal i-ați promis că-ntr-o lună se mută... și nimic... Să vă duceți la el acasă să vedeți, stau claie peste grămadă, cinci într-o odaie.

— Da, Bîtea, și mai sînt și alții care au nevoie urgentă de casă, interveni inginerul șef, un om care-și cîntărea bine vorbele ; dacă spunea el, însemna că „Bîtea și alții" au într-adevăr, nevoie „urgentă" de casă.

De astădată, directorul adjunct se încruntă.

— Deocamdată se construiește, așteptați pînă se termină blocurile noi, spuse el tăios, dacă nu sînt locuințe, ce pot eu să fac ?

— Păi sigur... păi sigur... se trezi Gheorghe Mateia vorbind și toți tăcură și se întoarseră spre el, nedumeriți dar foarte atenți, fiindcă era în vocea lui, în voce nu în cuvinte, care păreau să fie aprobatoare, ceva care nu prevestea nimic bun.

— Păi sigur că da... repetă el încet și deodată se înroși și-i aruncă fiului său în obraz, cu un glas ascuțit, nefiresc, de om ieșit din fire : Sigur, nu-s locuințe ! Cum să fie ? ! Că dacă îs, pun mîna pe ele ăia care n-au nevoie de casă, dar se mută că-s mai ai dracului... De asta nu-s locuințe, tovarășe director-adjunct...

— De cine vorbești ? întrebă Cornel Mateia, care păli și se crispase.

— Știu eu de cine vorbesc, și știi și dumneata și mai bine ! De ăia care au casă și nu se gîndesc că alții n-au.

— Poate vorbești de mine, tovarășe Mateia ?

— Dar de cine dracu ? !

Incremeniseră toți. Urmă aproape un minut întreg de tăcere. Cuptoarele vuiau furioase, de jos din hala de turnare se auzeau niște comenzi răcnite, nedeslușite. O macara de încărcare se apropie bătînd violent din clopot. Se dădură repede la o parte.

Abia atunci își reveni Cornel Mateia.

— Nu mai avem ce discuta, spuse el gîtuit, cu o voce ca de copil, gata să se frîngă, dumneata îți îngădui să... fiindcă îți închipui că... fiindu-mi tată... Asta-i o abatere gravă de la disciplină. Bună ziua.

Cîteva ore mai tîrziu, înainte de sfîrșitul schimbului, Gheorghe Mateia fu chemat la telefon. O voce feminină îl anunță :

— Sînteți convocat la ora patru la cabinetul tovarășului director general-adjunct.

„Nu mă duc !" se hotărî pe loc Gheorghe Mateia. „Mă cheamă" ? ! Ce-s eu, să mă cheme la el ?"

— Pentru ce ?

— Nu știu, tovarășe : vă anunț să fiți aici la ora patru.

— Ia ascultă, tovarășă, ia ascultă... duduie, se înfurie bătrînul, spune-i lui fii-meu, spune-i tovarășului director al dumitale că-l... Fu cît pe ce să-njure urît de tot, dar își dădu seama la timp și atenuă : Spune-i că-l dau dracului, pricepi... Și că dacă are de discutat cu mine probleme de producție, să mă cheme, că vin, că-i șeful meu, dar altceva n-am de vorbit cu el... Și să nu-l mai prind pe la mine pe-acasă, că-i trag o bătaie, așa să-i spui, duduie, săru' mîna...

Trînti receptorul și se șterse încet pe frunte, cu toată mîneca. „Am dres-o !" murmură, deodată foarte cătrănit ; mînia îi pierise. „Am făcut-o fiartă ! Om bătrîn, și cu mintea de vrabie. De ce nu i-am spus toate astea cînd mai stătea în casa veche, acuma..."

Incidentul nu avu urmări. De rușine sau din cine știe ce motive, Cornel Mateia nu luase nici o măsură disciplinară și nici nu se adresase organizației de bază. Dar povestea fu repede cunoscută de aproape întreaga uzină. Cornel Mateia, căruia secretara pesemne că-i reprodusese dacă nu întocmai, în orice caz esența discuției de la telefon, nu mai trecuse pragul casei părintești și probabil că le interzisese și alor lui s-o facă, fiindcă nici Irina, nici Adrian nu mai veniră să-l viziteze pe bătrîn. Gheorghe Mateia își petrecea după-amiezile și serile singur și făcea mari eforturi ca nu cumva să se lase învins de slăbiciune și să se ducă la Cornel să se împace. Nu, fiul lui era dator să rupă gheața, dar nu părea să se grăbească... Uneori ploua și, închis în casă, pe cînd afară lumina sărăcă se împuțina treptat, Gheorghe Mateia se trezea că fixează de mult timp o pată lungă, incertă, de pe perete și, așa cum se întîmplă cînd mintea nu are ce face și trece la fantezii absurde, i se părea că pata aceea seamănă cu un om — uite nasul, și ochii, care par goi și stinși, trupul lung, deșirat, îmbrăcat parcă în zdrențe — și că omul acela e bunicul lui, sau fratele bunicului, nu mai știe care anume, că seamănă cu acela dintre ei pe care l-a turtit macaraua de pe un stîlp pe platoul cuptoarelor. Pata aceea de pe perete semăna într-adevăr, întrucîtva, cu un trup de om sfărîmat, cu membrele împrăștiate. Cînd se simțea ispitit să deschidă gura și să înceapă discuția cu bunicul care a venit să-i țină de urît de pe lumea cealaltă, Gheorghe Mateia rîdea încet, puțin ironic, puțin stingherit, aprindea lumina și începea să umble prin casă, cîte o dată un ceas întreg, dintr-o odaie în alta, ucis de plictiseală. Deschidea capacul pianului și sdrăngănea de cîteva ori, acorduri bizare, nu o dată sfîșietoare. Pianul și gobelinurile de pe pereți îi aduceau aminte de Ana, de femeia tînără, blondă și mlădioasă care fusese cîndva, dar mai ales de cea veștedă, răvășită, întinsă în sicriu, printre buchetele de flori. Simțea atunci, invariabil, și un miros insuportabil de spirt, pe care-l asocia întotdeauna cu imaginea moartei, fiindcă în ziua înmormîntării fusese folosit spirtul pentru cine știe ce și lui îi rămăsese, nesters, mirosul. Iată-l pe Ion, primul lui băiat. După doisprezece ani, e și în fotografie același ca și în viață, vesel, cu toată fața luminată de un zîmbet larg, de băiat bun și sincer, inimos, gata oricînd de șotii și cîntece, doar că mai palid, ca într-o convalescență. A murit pe front, la Iași, în 1944, și nici după moarte nu și-a desmințit firea șugubeață, fiindcă la o săptămînă după primirea telegramei oficiale care îi înștiința că fiul lor a căzut ca un erou „pe cîmpul de onoare", a sosit o scrisoare de la el, rătăcită de poșta militară, în care spunea, cu scrisul lui mare, rotund, cam neîndemînatic, că e sănătos, n-a fost rănit și nici nu va fi, fiindcă n-a fost turnată încă șarja de oțel din care să se fabrice obuzul hărăzit lui. Da, cu Ion aici ar fi fost altceva, cu el nu te puteai plictisi niciodată, numai auzindu-l fluierînd și ți se încălzea inima, Ion a fost un băiat de aur. Cornel, ei, Cornel are altă fire, e mult mai serios, i se întîmplă să tacă și o zi întreagă, gîndindu-se la cine știe ce lucruri importante, și așa a fost încă de mic. Cornel a știut întotdeauna ce vrea, și întotdeauna a vrut, a urmărit ceva, nu s-a lăsat purtat de viață la întîmplare, întotdeauna s-a străduit să meargă pe drumul lui, pe drumul hotărît de el. Așa a făcut și cînd, la zece ani, atita s-a ținut de capul părinților, încît au trebuit să-l dea la liceu și, în clasa a patra, cînd, după grevă, el, tatăl, a șomat o vreme și după aceea a fost reangajat cu o leafă mai mică, în clasa a patra deci, cînd nu era decît un puștan, a dat lecții elevilor mai mici și și-a scos singur banii de taxe și de cărți.

E ciudat, dar de multe ori simte mai ascuțit lipsa lui Ion, care e mort de unsprezece ani, decît a lui Cornel. Cornel a fost plecat de acasă multă vreme, în anii de studenție, pe urmă la Brașov și scrisorile lui, altfel sosind regulat, de două ori pe lună, lui i se păreau destul de reci și mărturisind parcă prea multă bunăvoință pentru tatăl „încult", incapabil să-i înțeleagă toate preocupările. Chiar și Irina, care nici măcar nu e dintr-o familie muncitorească — tatăl ei e medic și așa mai departe — și care nu se poate spune că-i mai puțin instruită decît Cornel (ea a făcut filologia și se pricepe la domenii de care el, bătrînul, chiar că n-are habar : literatură, filozofie, muzică și altele), chiar și ea stătea întotdeauna de vorbă cu el de la egal la egal, spunîndu-i ce gîndește, mărturisindu-i îndoielile, și nu se poate spune că nu s-a descurcat și el oarecum, cu capul lui bătrîn... Pe cînd Cornel ! A lucrat luni la rînd la proiectul de refacere a oțelăriei, și n-o fi avînd el, Gheorghe Mateia, diplomă de inginer, dar ceva tehnică tot știe, ceva experiență tot are, slavă domnului, iar oțelăria uzinei o cunoaște ca pe propriul lui buzunar... de cîte ori l-a consultat Cornel pentru proiect ? De cîteva ori, în treacăt. Celorlalți ingineri nu le cădea nasul să vină la el să-l consulte. Dar poate că e numai o părere, îl judecă așa fiindcă s-au certat și fiindcă... mai cinstit ar fi să recunoască că întotdeauna Cornel a fost o fire mai închisă. Ce-i al lui, e-al lui : e om cu cap, orice tată s-ar putea mîndri cu el. E altfel decît Ion... cu totul altă fire...

Ei, hai la culcare, bătrîne ! „Ce-ar fi să iau în gazdă pe vreun băiat de la mine de la oțelărie ?" se gîndi Gheorghe Mateia sculîndu-se de pe bancă și scuturîndu-și pipa de cenușă. Uite că nu se gîndise la asta, și doar era atît de simplu să se gîndească ! „Unul însurat, care stă el la cămin, ea la alt cămin și se-ntîlnesc prin parc sau pe deal... Drept chirie aș pune-o pe ea să țină casa curată..." Intră în casă și se apucă să prăjească ouăle pentru cină. Era cam devreme să se culce. Ar fi vrut să sune telefonul, să-l cheme la oțelărie, pentru vreun caz special, pentru vreo încurcătură, vreo defecțiune, dar telefonul nu suna, nu sună decît cînd vrea el și nu vrei tu. „Ei, sigur că iau pe-un băiat de-al meu în gazdă... Ce-mi trebuie mie tot căsoiul ăsta, cum de nu mi-a trecut prin cap mai devreme ?"

Cu cîteva luni înainte de a începe povestirea noastră, începuse să se vorbească în uzină, din ce în ce mai insistent, de reclădirea oțelăriei. „Să scăpăm o dată de pacostea asta !" spuneau celelalte secții. „Las-că stăm noi de vorbă peste un an, un an și jumătate..." răspundeau topitorii, simțind că se apropia și vremea revanșei. În curînd fură cunoscute și unele amănunte — era vorba de mult mai mult decît își închipuiseră oțelarii, capacitatea cuptoarelor urma să se dubleze, turnarea să se facă pe vagonete, să se mărească hala și să se construiască două hale noi, una de încărcare, alta de pregătire a vagonetelor pentru turnare, să se introducă macarale noi, foarte puternice și așa mai departe. Ceva mai tîrziu se află că sarcinile de proiectare fuseseră preluate de un colectiv din uzină — și se dădură și nume : inginerii Cornel Mateia, Mitru, Ioanovici, Țăranu și încă alți cîțiva. Problemele pe care avea să le rezolve colectivul de proiectanți erau extrem de dificile, trebuind să se dea o adevărată bătălie cu spațiul, oțelăria fiind înghesuită între cocserie, furnale și turnătorie, fiecare bucată de teren în plus urmînd să fie cucerită printr-o adevărată ofensivă de ingeniozitate; vechile planuri ale construcției fuseseră pierdute sau sustrase intenționat înainte de naționalizare și proiectanții aveau să dibuie prin labirintul de vetre subterane, de conducte și linii electrice din subsolul oțelăriei; mai mult decît atît, reconstrucția urma să se facă „din mers", cuptoarele fiind înlocuite pe rînd și zidurile ridicîndu-se în timp ce cuptoarele aveau să dea șarjă...

Cînd fu convocat la o ședință în sala mare a direcțiunii, Gheorghe Mateia bănui că de proiectul de reconstruire a oțelăriei va fi vorba. Ori de cîte ori intra în sala în care urma să se țină în după-amiaza aceea ședința, Gheorghe Mateia era încercat de un sentiment aparte, pe care obișnuința și trecerea anilor nu-l risipiseră.

Simțea o satisfacție nemaipomenită așezîndu-se în fotoliile de piele în care stătuseră cîndva țepeni, scrobiți, directorul și toți marii „mahări" ai uzinei. Nu mai prezenta nimeni aici bilanțul societății anonime, nu se mai aplauda la anunțarea sumei dividendelor pe care le dădeau acțiunile : acum el, Gheorghe Mateia, și alții ca el, erau chemați să-și spună cuvîntul și să hotărască soarta uzinei...

În sfîrșit, se așezară cu toții în jurul mesei. Gheorghe Mateia se trezi foarte aproape de fiul său, dar se întoarse în așa fel ca să nu li se întîlnească privirile. Observă totuși că acesta era agitat, neliniștit, deși zîmbea mereu. Directorul general deschise ședința anunțînd, așa cum se așteptau toți, că ședința era consacrată problemei reconstruirii oțelăriei. „Ministerul a aprobat în principiu proiectul, anunță el, dar îl vom dezbate împreună, și acum și mai tîrziu, după ce va fi cunoscut de toți, pentru a-l completa și îmbunătăți. Dau cuvîntul tovarășului Mateia, care va expune proiectul..." Cornel Mateia se ridică grăbit, trecu în capul mesei și timp de cîteva minute așeză în fața sa planșele, notițele, foile dactilografiate.

Își începu expunerea. Toți cei de față ascultau cu atenția încordată. Gheorghe Mateia, la început, nu se întoarse spre el, ci își propti bine coatele în masă uitîndu-se încruntat înaintea lui. Îl auzea doar și nu-i plăcea că fiul lui e emoționat, caută cuvintele, se repetă. Dar Cornel Mateia își reveni repede și începu să expună proiectul clar, ferm, subliniind ideile mai importante, uneori aproape plasticizîndu-le. „Așa, mă prostule !" mormăi în gînd Gheorghe Mateia și un zîmbet îi trecu peste față. Dar nu-și schimbă poziția, nu se întoarse spre vorbitor.

Treptat, Cornel Mateia îl cuceri pe tatăl său. Ascultîndu-l, acesta încerca să-și imagineze cum va arăta oțelăria lor peste un an cînd va fi mărită, cînd haotica sală de turnare de astăzi va arăta ca peronul unei gări, cînd totul va funcționa ca ceasul, și simțea cum se înflăcărează. „O să dăm numai sorturi speciale de oțel, să fiu al dracului !" își zicea și-i venea să-și frece palmele de satisfacție. Cînd Cornel Mateia ridică o planșă și începu să expună indicii tehnici ai viitoarelor cuptoare Siemens-Martin de 250 de tone, Gheorghe Mateia se întoarse definitiv cu fața spre vorbitor. Va-să-zică, vor lucra la cuptoare de două ori și de patru ori mai mari ! Mateia încercă să-și dea seama dacă li se complica munca pe platoul cuptoarelor, raportă la capacitatea cuptoarelor puterea noilor macarale și soluția halei anexe de pregătire a încărcării și înțelese că va fi mult mai ușor. În sfîrșit, vor da oțel pe măsura puterii lor... În sentimentul acesta de adîncă mîndrie se insinua satisfacția că un Mateia era principalul autor al proiectului, un Mateia și anume feciorul lui... „Bine, mă ! îi venea să spună, tare, în auzul tuturor celor de față, ai făcut treabă bună, măgarule !..."

Expunerea lui Cornel Mateia dură o oră și cincizeci de minute. După el luară cuvîntul, pe rînd, mai mulți ingineri, din nou directorul general, cîțiva maiștri oțelari, inginerul șef al secției, apreciind în general proiectul și angajîndu-se să-l realizeze într-un termen cît mai scurt ; se ridicară totuși și obiecții, mai mult sau mai puțin de amănunt, se făcură propuneri și, în cele din urmă, directorul general luă pentru a treia oară cuvîntul, precizînd că toate propunerile valoroase — și proiectul urma să fie făcut cunoscut și dezbătut pe scară mai largă — vor fi luate în considerare pentru definitivarea proiectului, dar că realizarea sa, cu lucrările pregătitoare, va începe de îndată. Delegatul ministerului și primul secretar regional subliniară, bineînțeles, importanța lucrării, pentru ansamblul producției industriale și cel dintîi nu uită să felicite colectivul de proiectanți în frunte cu inginerul Cornel Mateia. Acesta primi felicitările și aplauzele cu fruntea plecată, dar nu se putu stăpîni să nu zîmbească fericit ; toți îi văzură zîmbetul involuntar, aproape copilăresc, și cîțiva rîseră cu simpatie.

La sfîrșitul ședinței, Gheorghe Mateia își bagă pipa în buzunar și se îndreptă spre ieșire printre primii, căutînd să ocolească grupul numeros care-l înconjura pe fiul lui.

★

Luna răsărea și acum, greoaie, de o sfericitate imperfectă, luminînd difuz cartierul de blocuri noi cu sute de ferestre scînteietoare, cu sute de becuri puternice strălucind de-a lungul străzilor. Pînă la înălțimea terasei de la etajul al patrulea, urca rumoarea străzii, foșnetul pașilor trecătorilor, țipetele copiilor din solarul de vizavi sau din balcoane, fișîitul pneurilor de automobile. O mașină cisternă trecu încet, udînd asfaltul. Cornel Mateia asculta, fără să le înregistreze, zgomotele familiare ale cartierului — și zîmbea. Era același zîmbet, păstrase zîmbetul de la sfîrșitul ședinței, cînd fusese felicitat, dar acum zîmbetul acesta nu mai era adresat nimănui, nici lui însuși, era un zîmbet lipsit de sens. Se simțea singur și îi părea bine că e singur — în tovărășia lui Ioanovici te simți, oricînd vrei, singur, acela tace, sau vorbește fără să urmărească dacă e ascultat, preocupat exclusiv de ideile lui, și asta face și acum, de cînd a venit, vorbește despre viitoarea turbină, proiect pe care-l vor executa ei doi, s-au înțeles mai de mult s-o facă. Ioanovici ăsta e un creier electronic, naiba să-l ia, a terminat calculele pentru oțelărie, miile de calcule complicate, și a trecut automat la o nouă operație, fără un moment de răgaz, fără o seară de oboseală, de satisfacție și de vagă tristețe — tristețe că un capitol din viață s-a încheiat, că o parte din tine a rămas în urmă, că ești mai matur acum, și te simți tare, dar și trist cînd constați că te-ai maturizat... Ioanovici ăsta e un creier electronic...

— Bea, mă omule, spune răgușit Cornel și sînt primele cuvinte pe care le rostește de o jumătate de oră.

Își toarnă și el în pahar și bea, băutura tare îl arde, dar el simte că nu-l toropește, ci-l face și mai lucid. Să taci, să taci la infinit, să urmărești jocul de artificii al gîndurilor trunchiate, nedefinite... să prindești clipele de explozie, cînd ce ai acumulat aproape fără să știi, se cristalizează într-o construcție logică... Uneori, în mijlocul colegilor, al prietenilor, într-o adunare de muncitori pe care îi cunoaște demult și i-s dragi, el e volubil, sincer volubil, deschis, nu-și ascunde gîndurile și nici ce simte. Dar de cele mai multe ori e sobru, reținut, și toți îl cred mai mult sau mai puțin distant, chiar infatuat... Se spune despre el că ar fi un tip hotărît, care știe ce vrea și care disprețuiește părerile altora. E un om închis ? Și „bătrînul" îl crede așa, dar bătrînul bănuiește că îndărătul muțeniei lui nu e totuși o inimă de gheață. Bănuiește numai, fiindcă niciodată nu i-a arătat prea multă afecțiune, întotdeauna l-a iubit mai mult pe Ion și asta l-a făcut pe el, în copilărie, și nimeni n-a știut de asta, să fie gelos pe fratele mai mare...

A tăcut și Ioanovici. Zgîrie cu unghia fața de masă și mișcă buzele în neștire — iarăși calculează ceva în gînd... Luna înaintează imperceptibil pe cer, zgomotele străzii s-au potolit. Și de-odată, țiriitul soneriei. Cornel Mateia păli. Nu avu nici o îndoială că cel ce sună e tatăl său. „L-am simțit urcînd scara..." își zise cu naivitate și o mare ușurare îl cuprinse. Dar îl aștepta o clipă grea. Zgomote de pași în antreu.

— Tată ! — glasul Irinei. Ce bine-mi pare... nici nu știi ce bine-mi pare... nu ești supărat pe mine ?... Cornel... da, e acasă...

„A venit... Și știu cît l-a costat asta. Mi-e rușine, trebuia să-l scutesc de umilința asta... L-am învins, i-am înfrînt cerbicia... Sînt un mare măgar, totuși... Parcă-l văd venind încoace, s-a oprit la fiecare colț, de zece ori a fost pe punctul să se urce în autobuz să se întoarcă... Sînt un individ incalificabil..."

— Bunicule, te-ai întors ? ! Bine că te-ai întors !

Și Adrian... Cornel Mateia se ridică, dar în loc să intre în apartament, făcu un pas îndărăt și se lipi de balustrada terasei. Obrajii îi ardeau.

— Tăticu spunea că ești în delegație la Hunedoara, eu în fiecare zi am întrebat-o pe mămica dacă ai venit...

„Ce măgar fără pereche sînt... Și de n-aș ști cît ține la copil, mai mult decît la mine, mai mult decît la bietul Ion... Acum a intrat în sufragerie și, ca de obicei, iar dezaprobă, în gîndul lui, mobila Irinei, prea elegantă pentru un fiu de muncitor... și iar n-o să-mi spună nimic despre asta... dar ți se citește în ochi, bătrîn încăpățînat ce ești... Cum de-am putut să nu-l văd atîta timp... Mi-e rușine, recunosc... Bătrîn încăpățînat, în fond semănăm ca două picături de apă..."

Gheorghe Mateia se ivi în ușă.

— Bună seara, rosti.

— Bună seara, tată, răspunse încet Cornel Mateia. Clipea des din ochi și îi era ciudă că nu-și poate stăpîni emoția. Încercă să zîmbească, se comporta ca un copil. Nu, bătrînul învinsese, îi dădea acum o lecție usturătoare... Strînse grăbit mîna tatălui său și o clipă privirile li se întîlniră. Gheorghe Mateia îl cerceta atent, cu o umbră de maliție : vedea că e stînjenit, că s-a roșit și că-i vine să intre în pămînt, dar Cornel Mateia pricepu că dacă tatăl său l-ar fi văzut calm, sigur de el, ar fi făcut stînga-mprejur și ar fi plecat trîntind ușa...

— Ia loc, tată, stai să-ți torn un pahar...

Bătrînul maistru se așeză.

— Am venit să te gratulez, spuse el reținut, luînd sticla de Cherry-brandy și descifrînd cu o mină ironică eticheta. Și pe dumneavoastră vă felicit, tovarășe inginer, se întoarse el spre Ioanovici.

— Mulțumesc, răspunse acesta absent.

— Ce părere ai, tată, totuși, de proiect ? N-ai luat cuvîntul la ședință...

— Am o părere foarte bună... răspunse măsurat Gheorghe Mateia și repetă după o pauză : Foarte bună...

Rostind aceste cîteva cuvinte atît de zgîrcite, bătrînul avu în voce un accent aparte de mîndrie, de satisfacție, poate și de dragoste, și Cornel Mateia îl înregistră cu o absurdă tresărire de gelozie : tatăl său n-a venit la el, la fiul lui, a venit la autorul proiectului... Ceea ce îi leagă pe ei doi, în egală măsură, sau mai mult chiar decît sîngele, e uzina, munca lor comună ; pentru asta a renunțat bătrînul la mîndria lui. Desigur, s-au împăcat, se vor vedea de acum înainte ca și altă dată, își vor vorbi, nu vor mai aduce niciodată vorba despre stupidul incident, dar asta nu s-ar fi întîmplat dacă el ar fi elaborat un proiect prost, dacă proiectul ar fi căzut... Ce oameni ciudați, ei doi... Bătrînul va ține și pe mai departe mai mult la Adrian, poate și la Irina, o barieră de răceală va exista întotdeauna între ei...

— Știi că i-am repartizat un apartament lui Bîtea ?...

— Foarte bine ați făcut...

Ironie, eterna lui ironie : fii atent, nu tu i-ai dat locuință, voi i-ați dat, conducerea uzinei, și nici măcar voi, ci partidul, clasa muncitoare — învață să-ți cunoști lungul nasului ! Deși el n-a vrut decît să-și facă o autocritică aluzivă, să recunoască indirect, că atunci, în disputa aceea, bătrînul a avut oarecare dreptate... Ce om imposibil... Și uite că acum nici nu mai au ce să-și spună, mai e și Ioanovici ăsta aici, dar mai bine că e aici, altfel situația ar fi de-a dreptul insuportabilă.

— Nu vreau să vă stric vorba, vorbiți mai departe, se întoarse bătrînul Mateia spre Ioanovici ; nici el nu mai găsea probabil ce să spună. Eu mai stau puțin și mă duc...

— Unde te grăbești, tată ? întrebă aproape în șoaptă, cu un glas cald, Cornel Mateia.

— Acasă, unde să mă duc. Și mai trec și pe la oțelărie, să le spun și celor din schimbul de noapte cum stau lucrurile...

Cu același glas neobișnuit, Cornel Mateia spuse :

— Te însoțesc și eu...

— De ce ? — iarăși tonul ironic. Stai acasă, ai avut destule pe cap astăzi. Apoi, lui Ioanovici : despre ce discutați ?

— Discutam cu Ioanovici despre un tip nou de turbină, cu o serie de perfecționări. Ne gîndim să-l proiectăm noi doi, o să iasă, ce părere ai, mă Ioanovici ?

Acesta prinse prilejul. Începu precipitat :

— Tovarășe director, dați-mi voie să vă explic ideea mea în legătură...

Cornel Mateia tresări, observase la tatăl său o mișcare îngrijorătoare. Da, uite că îl întrerupse pe Ioanovici :

— Tovarășe inginer, nu vă supărați că vă-ntreb, dumneavoastră ați fost coleg cu Cornel la politehnică ?

— Da, toți cei cinci ani, și am locuit la cămin în aceeași cameră.

— Așa... Să vă povestesc ceva, tovarășe inginer. Eu am avut pe vremuri, aici în uzină, un prieten foarte bun, îl chema Voinea. Lucram la același cuptor și ne aveam ca frații. Pe urmă, prin '38, pe el l-au arestat și n-am mai știut nimic de el. La vreo doi ani după război, mă nimeresc eu la București, cu treburi la C.G.M. Ajung la un știab mare — om o dată ! Cînd intru la el și mă uit mai bine, cine credeți că era ? Voinea... „Să trăiți tovarășe Voinea", am zis eu și-am lipit călcîile. Tovarășul Voinea s-a holbat la mine și-a răcnit : „Bă Gheorghiță, dacă te mai prind o dată cu „sătrăiițitovarășevoinea", te-nșfac de turul pantalonilor și te dau de-a berbeleacul pe scări la vale ?" Pe urmă m-a luat în brațe și m-a pupat...

Cornel Mateia se făcuse negru.

— Tovarășul Voinea tot la C.G.M. lucrează ? întrebă Ioanovici.

„Asta în afară de matematicile lui, habar n-are de nimic !" își zise Gheorghe Mateia și-i veni să rîdă.

— Prin urmare, tovarășe director, reluă Ioanovici, dimensiunile paletei...

— Lasă, Ioanovici dragă, discutăm mîine... Și te-am mai rugat să nu-mi mai spui „tovarășe director"...

„Dar de turul pantalonilor nu l-ai înșfăcat..." citi Cornel Mateia în zîmbetul tatălui său. „Ei, tată, ce știi tu... deși iar ai dreptate, ca întotdeauna..."

Zece minute mai tîrziu, Gheorghe Mateia plecă, după ce refuză încă o dată să se lase însoțit de fiul său. „Asta a fost... își zise Cornel Mateia, prin urmare ne-am împăcat, dacă asta se poate numi împăcare..." Ioanovici rămase. Cornel Mateia se plimbă timp de un minut, nervos, pe terasă, apoi se rezemă de balustradă. Strada era pustie și liniștită.

— Ioanovici, rosti el printre dinți, pleacă, du-te, cel puțin patru zile să nu-ți mai văd mutra... Stai, unde te duci, dobitocule, vino aici lîngă mine... Vezi, ăsta-i tatăl meu... Gheorghe Mateia ieșise pe poarta blocului și mergea acum calm, țeapăn, cu pași egali, prin mijlocul străzii. Umbra se profila uriașă pe zidul clădirilor din dreapta. Îl iubesc și mă iubește... dar îmi dă mereu lecții, aspru, nesuferit, niciodată mulțumit de nimic... Habar n-ai ce reprezintă el pentru mine... e mai mult decît tatăl meu... și nu ne înțelegem... Are întotdeauna dreptate, el s-a născut aici, el face parte din orașul ăsta, el e sufletul acestui oraș, al uzinei... Dar ce-ți spun eu toate astea, ce pricepi tu... Dacă ți-aș da gîndurile mele, tot ce-mi trece prin cap acuma, tot ce simt, într-o formulă matematică, ai înțelege... Rezolvă tu, dacă ești în stare, ecuația asta dintre mine și bătrînul, ecuația asta cu atîtea necunoscute...

Ioanovici, bineînțeles, nu pricepea nimic, dar cel puțin tăcea. Rezemat de balustrada terasei, lăsîndu-se înfiorat de răcoarea nopții, Cornel Mateia privi multă vreme cartierul adormit și, cu un sentiment tulbure, cu neputință de definit, colțul străzii pe după care se pierduse silueta tatălui său.

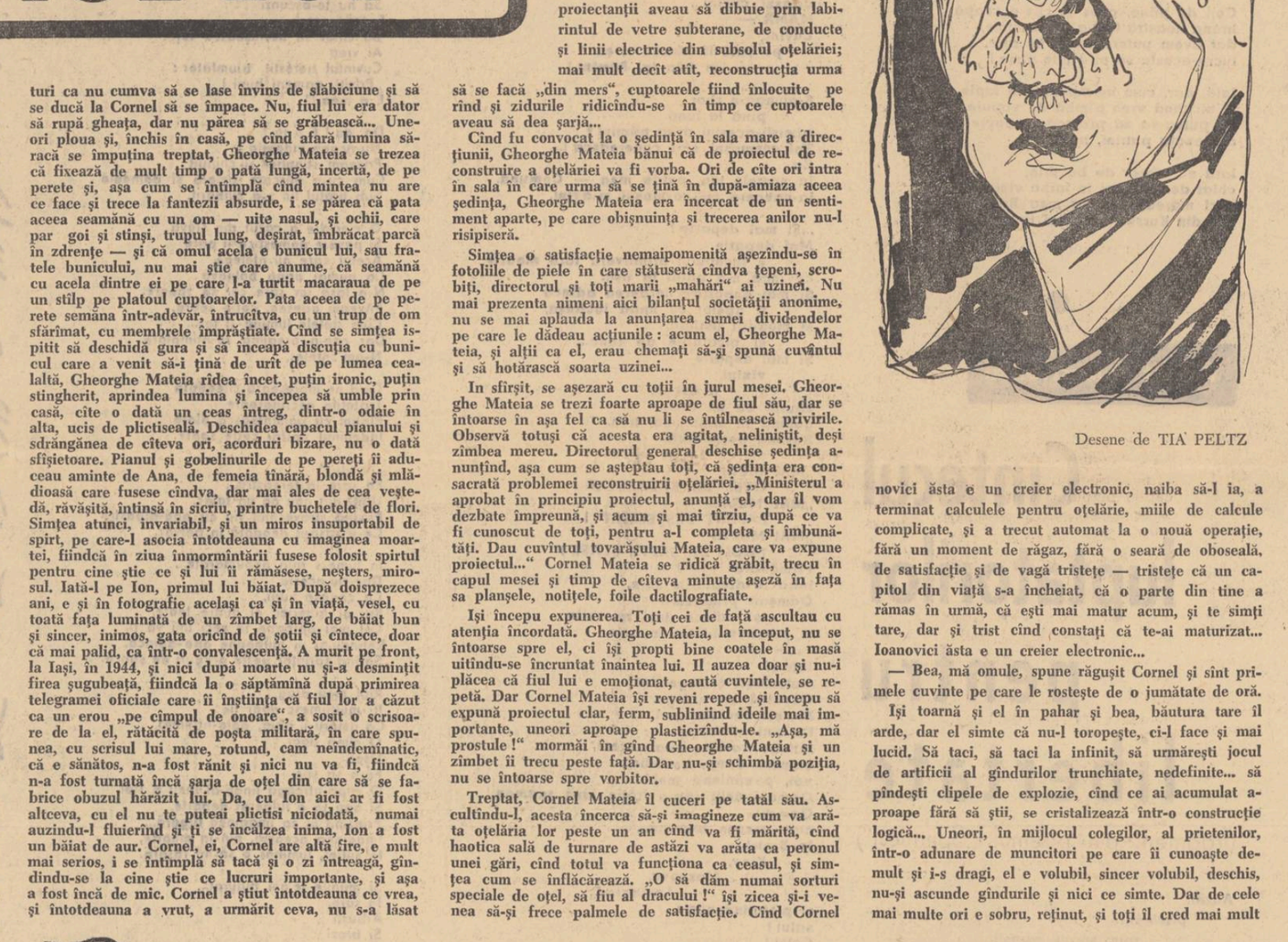

Desene de TIA PELTZ

„Numai în munca laolaltă cu muncitorii și țăranii poți deveni cu adevărat comunist."

LENIN

Pagina elevilor

„Și noi am fost elevi"

Publicăm în această pagină cîteva fragmente din răspunsul lui Alexandru Sahia la ancheta organizată de revista Cuvîntul liber *în anul 1935, cu tema...* Și noi am fost elevi.

Document acuzator asupra condițiilor inumane și discriminatorii din școala burgheză, acest răspuns este deosebit de edificator pentru drumul vieții și operei lui Alexandru Sahia.

Articolul a apărut în Cuvîntul liber *din 9 februarie 1935.*

Au trecut de la terminarea liceului aproape șase ani. Pereții suri ai unui liceu militar mi-au închingat anii copilăriei și ai adolescenței în eforturile unei educații prusace — adeseori cu bătăi. Păstrez și astăzi cucuiul loviturilor de cravașă aplicate de către comandantul meu.

Nopți întregi, alături de alți cinci camarazi, închiși cu dreve la geamuri, n-am putut să ne odihnim din cauza loviturilor primite la spate și în cap.

Crima era fuga la teatru. Aveam atunci toți între 18-19 ani...

În fiecare ajun de vacanță, comandanții de plotoane sau companii ne spuneau pe tonuri agresive :

„Aceia care sînteți fii de țărani sau de muncitori n-aveți voie să lucrați alături de părinții voștri. Nu înjosiți uniforma. Nu mai sînteți nici țărani, nici muncitori. Voi sînteți ofițerii de mîine".

Frazele acestea le-am auzit de nenumărate ori în cei 7 ani petrecuți într-un liceu militar.

Fiu de mărunt proprietar, cu origină pur țărănească, supus de mic copil unei educații religioase, pînă la îmbîcsire — spiritul șovin național impregnat cu ură de rasă — n-au putut să prindă în mine rădăcinile dorite de alții. Căile întrebuințate de educatorii mei au fost false și lipsite de un criteriu metodic.

Clasa cea din urmă, clasa 8-a, am făcut-o la un liceu din București, al cărui director este renumit pentru antisemitismul lui.

Cu toate că am apărut în uniforma liceului militar, că în certificatele mele se specifica precis religia ortodoxă și numele pur românesc — directorul acestui liceu m-a suspectat continuu ca fiind evreu botezat — cu nume schimbat — datorită aspectului meu fizic semit.

Deși numele este Stănescu, mi-a spus întotdeauna Abramovici. Toată această atmosferă, pe care eu o credeam cu totul altă — comparată cu a liceului militar de unde veniserm — m-a băgat într-o adevărată panică.

Trecînd în universitate, starea mea sufletească s-a agravat — neîntîlnind nimic din oamenii și viața autentică pe care eu o doream cu ardoare între zidurile liceului militar.

Toate acestea m-au dezorientat cu totul și nemaifiind în stare să-mi găsesc punctul de sprijin, la vîrsta de 21 ani, m-am retras la mînăstire, într-o totală decepție.

Primele luni s-au desfășurat în mod tragic și în complectă trîndăvie, ca a tuturor călugărilor. Literatura religioasă și formula adîncă a cultului ortodox au avut darul să mă îndepărteze cu totul de Dumnezeu, în care nu mai credeam înainte de a intra. Abia ceva mai tîrziu, aprovizionîndu-mă cu „Capitalul" lui Karl Marx, cu Engels și Lenin — sensul înțelept al unei vieți mari a început să mi se arate. Și după aproape doi ani de mînăstire, cu o lectură marxistă bogată — am revenit din nou la viață, despre care am înțeles că este luptă.

Școala românească — asemenea învățămîntului burghez de pretutindeni — arată în mod clar că interesele diverselor clase se reflectă în educație...

La un portret al lui Mihail Sadoveanu

O convenție abuzivă a făcut ca multă vreme portretele să-i înfățișeze pe scriitori în poze meditative ; în atitudini care figurau spectaculos inspirația. Și astăzi sînt unii care nu-și închipuie poetul decît cu fruntea sprijinită teatral pe braț. Dar, evident, nu-i numai decît nevoie să faci apel la codul uzat al unor asemenea gesturi, spre a sugera concentrarea interioară a poetului. Iată, Mihail Sadoveanu este un mare liric, în proză ; dar puține figuri respiră atita impunătoare liniște, atita sobrietate, cînd se desprinde din chipul său. E un cap care refuză orice artificiu teatral.

Acest lucru l-a înțeles bine pictorul Corneliu Baba, făcîndu-i portretul. A înțeles că un astfel de model ne poate spune ce este măreția, chiar atunci cînd ni se înfățișează simplu, într-o ținută care nu-i nicidecum oficială. Nici o complicație exterioară, nici o solemnitate de circumstanță în acest portret. Îmbrăcat într-un cojocel, purtînd pe umeri o haină neagră, scriitorul șade bătrînește într-un jilț. El este majestuos prin prezența lui însăși, nu prin accesorii, pe care pictorul le-a eliminat sever. E, dacă vreți, omul de toate zilele. Însă zilele obișnuite ale acestui om au fost, toate, sărbători pentru limba noastră, căreia, neîntrerupt, el i-a agonisit cununi de frumusețe rară.

Vreme de cinci decenii, opera lui s-a așternut într-o mișcare atît de egală, cu atîta imperturbabilă generozitate, încît producția scriitorului îți aduce cumva în minte desfășurarea nepăsătoare pe care o au forțele naturii. Dar se înșeală cine vede în această creștere inepuizabilă doar efectul unei spontaneități fericite. „Multora — *povestește într-un rînd Mihail Sadoveanu* — li se năzărea (...) că literatura mea e o funcție firească în care cheltuiesc puțină substanță ; nu cunoșteau pe faurul aburit care se ostenea fără răgaz subt calm înșelător". *Veghea prelungă a acestui faur stă trează pe chipul pictat de C. Baba. În tăcerea impresionantă a tabloului, destinul creatorului se simte ca o prezență grea, materială. Să privim mîna dreaptă a scriitorului, care se ține încordată, voluntară ; o încordare trecînd peste marginile clipei. Portretul pictat de C. Baba caută să prindă nu numai o fișie din durata unui om, ci massa unei existențe pline, spornice.*

Au fost, în această existență, triumfuri ale creației și zile pe care le-a încintat prietenia cu oamenii ; dar au fost și amărăciuni, mai ales din anii cînd scriitorul vedea cu durere cum se întinde umbra odioasă a fascismului. Luptător pentru democrație, el a cunoscut atunci amenințarea huliganilor, asmuțiți asupra valorilor culturii și ale umanității. „De cîtva timp — *protestau o seamă de intelectuali în 1937* — se încearcă asasinarea morală a celui mai reprezentativ și mai autentic scriitor român contemporan, Mihail Sadoveanu. E terorizat omul și scriitorul, cu o ură care nu cunoaște nici cruțare și nici margini". *Astfel de încercări, care loveau în el și în poporul nostru întreg n-au putut trece fără urmă peste acest suflet adînc. El și-a păstrat gravitatea augustă, nu păsind impasibil pe lîngă dureri, ci dominîndu-le.*

Țăria lui lăuntrică, care în portretul de față nu e lipsită de o anume rigiditate, și-a crescut trunchiul din sevele cele mai rodnice : din dragostea pentru popor, pentru țară. El ne-a învățat să ne contopim cu peisajele țării, ne-a dăruit îndemnuri vibrante precum cel care urmează : „să-ți cînte ființa de puterea acestui pămînt". *O astfel de putere se rostește într-un fel, și în portretul scriitorului. Pentru că un portret cu adevărat profund, cum e acela pictat de Corneliu Baba, nu se oprește la redarea fizionomiei lăuntrice a unui ins. Prin ea ne comunică realități morale mai vaste.* „Tot ce e perfect în genul său — *spunea Goethe* — trebuie să-și depășească genul".

Dan Hăulică

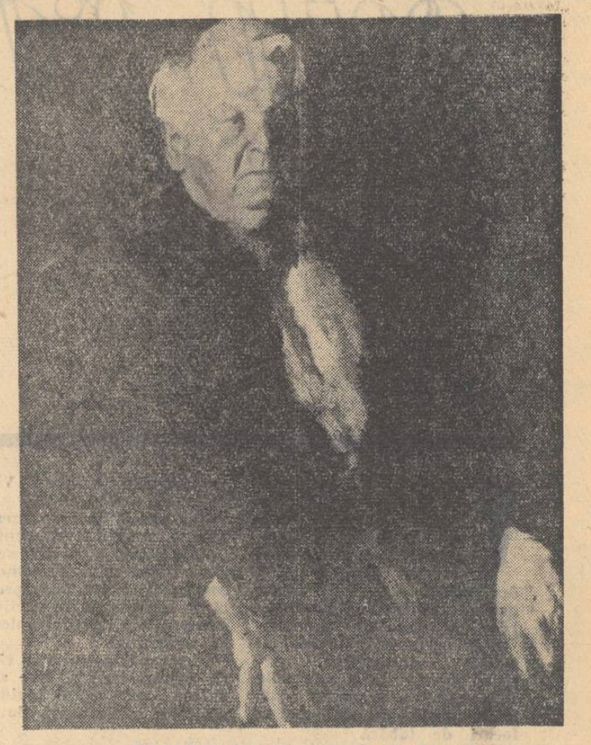

PORTRET DE CORNELIU BABA

BIOBIBLIOGRAFIE

GEO BOGZA

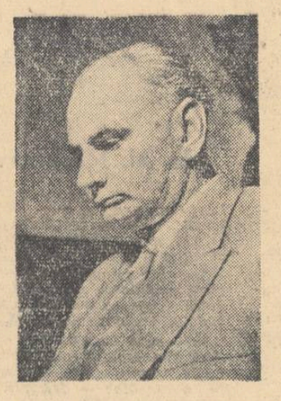

S-a născut la 6 februarie, 1908 în Ploești. La vîrsta de 16 ani, în 1924, este elev marinar și cutreieră Dunărea și Delta, îmbarcat pe „bătrîna canonieră Grivița", cum declară singur în **Fișe de copilărie.** În acest timp a luat parte la o acțiune de protest împotriva condițiilor grele de viață la care erau supuși tovarășii lui de pe navă. Din amintirile pictorului Perahim și ale mai multor scriitori, publicate în diferite reviste, reiese că Geo Bogza a stat mult timp în regiunea petroliferă din Valea Prahovei, în special la Bușteni. De aici trimite în 1928 versuri la cîteva reviste provinciale. În același an începe colaborarea la revista **Bilete de papagal** a lui Tudor Arghezi, unde i-au apărut versuri și poeme în proză.

Debutul literar al lui Geo Bogza are loc într-un moment cînd confuzia valorilor atrăgea adeseori talentele începătoare către orientările diversioniste ale curentelor literare burgheze decadente. Este știut că și Geo Bogza a fost pentru puțin timp adept al literaturii suprarealiste profesată la noi, cu ostentație, de revista **Unu,** la care a colaborat începînd chiar din 1928. Această colaborare nu se leagă structural de restul operei, ceea ce ne îndreptățește să o privim numai ca pe un act de violență juvenilă. Este o perioadă sterilă ca realizare artistică. Din 1933 se dedică gazetăriei. În acest an era director la **Viața imediată,** revistă de literatură, apărută într-un singur număr, ilustrat în întregime de Perahim. Geo Bogza a semnat un editorial, **Poezia pe care vrem să o facem,** care este un manifest al poeziei militante din acel timp și are o deosebită valoare pentru dezvoltarea tradițiilor progresiste ale literaturii noastre.

Geo Bogza a dus o neobosită muncă jurnalistică la gazetele timpului, publicînd reportaje despre muncitori și țărani într-o perioadă în care marile lupte revoluționare ale clasei muncitoare conduse de Partidul Comunist au determinat, direct sau indirect, un întreg proces de conștiință și o apropiere a scriitorilor progresiști de tematica majoră a epocii : lupta poporului pentru eliberare și pentru o viață mai bună, lupta împotriva ofensivei exploatatorilor și a pregătirilor unui nou măcel mondial. În 1936 și 1937, cunoaște Franța și Spania în preajma războiului, în calitate de ziarist. În anii de cenzură care au urmat Geo Bogza a refuzat să mai scrie. După eliberarea patriei de sub jugul fascist, Geo Bogza începe să activeze cu entuziasm în frontul nostru literar. Scriitorul are o poziție ideologică și politică clarificată și fermă. El se manifestă ca un artist angajat direct în lupta pentru triumful socialismului.

Pentru merite deosebite, Geo Bogza este decorat cu Ordinul Steaua Republicii Populare Române cl. II, Ordinul Muncii cl. I, Ordinul 23 August cl. III. În anul 1953 i s-a decernat Premiul de Stat cl. I pentru volumele **Anii împotrivirii și Meridiane sovietice.** La 2 noiembrie 1948 a fost ales membru corespondent al Academiei R.P.R., iar în 2 August 1955 a fost ales membru al Academiei R.P.R.

Pînă la Eliberare au apărut doar două volume din opera lui Geo Bogza. Articole și reportaje au apărut în diferite reviste și ziare, cum ar fi, de exemplu, în **Cuvîntul liber,** unde, între anii 1934 și 1935, publică **Lumea petrolului, Periferie. La Vremea,** în aceeași perioadă, inițiază o anchetă printre scriitori cu întrebarea „Ce este reportajul?" Îi răspunde printre alții și N. D. Cocea, iar Geo Bogza a scris despre pamflet, reportaj, telegrame de informații, numindule **„structura gazetăriei moderne".** În continuare au apărut reportaje despre **Lumea petrolului** și interesanta descriere **Zile și nopți în Valea Plîngerii,** cu fotografii edificatoare și apoi o altă serie de reportaje.

Un loc de seamă în opera lui Bogza, înainte de Eliberare, îl ocupă pamfletul și foiletonul, în general publicistica de idei curajoase și de atitudine democratică. Între 1935—1937, a scris aproape zilnic articole grupate ulterior sub titlurile **Condeie în lanțuri** și **Timpuri întunecate.** Unele au apărut și în **Lumea românească** între 1937 și 1939. Tot aici a fost scrisă în 1937 **Tragedia poporului basc** și cu începere din nr. 90 al anului 1937 suplimentul săptămînal **Cioara noastră** cu subtitlul **Amara temă,** la care Geo Bogza semna ca **„director fondator"** cu pseudonimul Lae Chiorul și Kron Kran. **Cioara noastră** formează un capitol de sine stătător în care sînt parodiate alegerile burgheze, se denunță pericolul fascist și se face elogiul luptătorilor comuniști.

La revista lunară **Azi** (1937-1939) au apărut printre altele **Note despre Spania, Condeie în lanțuri** și nuvela **Cum a înebunit regele petrolului.** În **Viața românească** din 1939 a publicat **175 de minute la Mizil.**

După 23 August 1944, odată cu tipărirea pentru prima dată în volume a operei sale care fusese răspîndită prin publicațiile timpului (**Cîntec de revoltă, de dragoste și de moarte,** 1945 ; **Țara de piatră,** 1951 ; **Anii împotrivirii,** 1953 ; **Pagini contemporane,** 1957 ; **Tăbăcarii** și **Lumea petrolului,** 1957) au apărut în 1945 : **Cartea Oltului** și **Pe urmele războiului în Moldova ;** în 1947 : **Oameni și cărbuni în Valea Jiului, Porțile măreției ;** în 1953 : **Meridiane sovietice ;** în 1954 : **Tablou geografic.**

Aceste opere sînt concepute de pe pozițiile realismului socialist. Marea lor majoritate a apărut în revistele literare, îndată după Eliberare, ca **Lumea** (1945—1946) : **Moartea lui Iacob Onisia,** (Pagini de presă), **Victoria** (1945 Cartea Oltului). România Liberă (1945: **Pagini de presă, Pe urmele războiului în Moldova).** În anii următori, **Viața românească** a publicat fragmente din **Cartea Oltului, Meridiane sovietice, În fața atomului, Versuri ;** Flacăra între 1950—1951 cuprinde **Porțile măreției.** Contemporanul publică din 1946 **Oameni și cărbuni din Valea Jiului ; Pagini literare** în 1947. Între 1953 și 1957 — **Fișe de călătorie,** în 1958 versuri.

În **Gazeta literară** au apărut diferite articole din ciclurile **Pagini literare, În fața atomului, Pagini solemne, China adorată.**

Geo Bogza a luat parte, în articolele cuprinse sub titlul general **Pagini de presă,** la discuțiile menite să elucideze problemele păcii și ale războiului.

A avut o rodnică activitate în domeniul scenariului cinematografic, fiind autorul filmului **Republica Populară Română.**

Începînd din 1957 pînă în 1960, întreaga operă a lui Geo Bogza a fost editată în cinci volume intitulată **Scrieri în proză.**

Cornelia Ștefănescu

Bibliografie

Studii : B. Elvin : **Geo Bogza.** Studiu critic, ESPLA, 1955, 183 p. Eugen Luca : **O mare conștiință (Viața românească,** an VII, 1954, nr. 6, p. 262-273). Radu Popescu : **Scrieri în proză (Contemporanul,** vol. I 1956, nr. 28 (510), p. 5 ; vol IV, 1960, nr. 3 (692), p. 3 ; vol V, 1960, nr. 42 (731), p. 3) și Geo Bogza. **(Contemporanul,** 1958, nr. 5 (591), p. 1 și 7). Cornel Regman : **Geo Bogza (Viața românească,** an XIII, 1960, nr. 3, p. 88-108). Ion Vlad: **Geo Bogza (Steaua,** Cluj, an V, 1954, nr. 9, p. 83-97 ; an VI, 1955, nr. 1, p. 59-84). T. Vianu : **Observații asupra limbii și stilului lui Geo Bogza (Limba română,** 1954, nr. 2, p. 18).

Articole și recenzii : C. Ciopraga : Tablou geografic (Iașul literar, an I, 1954, nr. 2, p. 151-154). Ov. S. Crohmălniceanu : Oameni și cărbuni în Valea Jiului (Contemporanul, 1947, nr. 55, p. 4) ; Geo Bogza și enciclopedia lumii zilnice (Viața românească, an XI, 1958, nr. 2, p. 44-45). S. Damian : Geo Bogza — Meridiane sovietice (Contemporanul, 1953, nr. 47 (372), p. 3). Perpessicius : Anexă la Cartea Oltului (Lumea, an I, 1945, nr. 13, p. 4). Radu Popescu : Meridiane sovietice (Viața românească, an VI, 1953, nr. 12, p. 280-287). Ileana Vrancea : Geo Bogza despre poezie. Un articol din 1933 (Lupta de clasă, an XXXVIII, 1957, nr. 5, p. 117—119).

BIOBIBLIOGRAFIE

N. D. Cocea

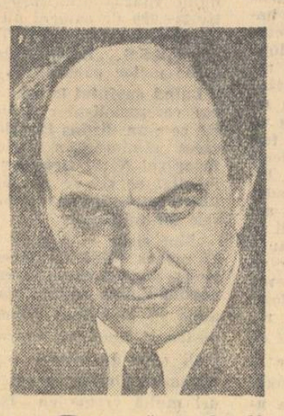

S-a născut la 30 noiembrie 1880, într-o familie de militari. Cursurile secundare le urmează la liceul Sf. Sava din București, unde se remarcă printr-o deosebită sete de lectură, depășind cunoștințele obișnuite ale vîrstei. La liceul Sf. Sava se va împrieteni cu Grigore Pișculescu, care va deveni unul din maeștrii prozei românești, sub pseudonimul Gala Galaction. Gala Galaction, Tudor Arghezi și N. D. Cocea vor forma toată viața un strălucit grup de prieteni. Încă de pe băncile liceului, Cocea publică sub pseudonimul Nely cîteva schițe și poezii în săptămînalul Foaia interesantă, condus de Coșbuc și la care colaborau, printre alții, Caragiale, Panait Cerna, A. Toma. În 1898 publică romanul Poet-poetă, însoțit de o prefață entuziastă a prietenului său, Gala Galaction care, pe atunci, semna încă cu adevăratul său nume. La Paris, în vremea studenției, participă cu înflăcărare la lupta pentru reabilitarea ofițerului francez Dreyfus, condamnat de o justiție șovină și nedreaptă. Tot la Paris, ia pentru prima dată contact cu mișcarea socialistă. Întors în țară, colaborează la ziarele Adevărul și Facla, în coloanele cărora înfierează nedreptățile justiției burgheze. În 1903 își ia licența în drept și intră în magistratură ; dar, în urma articolelor referitoare la adevăratul caracter al procesului intentat împotriva muncitorilor din portul Brăila care organizaseră o grevă pentru dobîndirea de drepturi, e obligat să demisioneze, în 1906.

În 1907, e membru al cercului Rominia Muncitoare din Brăila, punînd și bazele sindicatului muncitorilor din port. Lucrează în redacția ziarului Dezrobirea, **organ sindicalist săptămînal. Dar gazeta e suspendată, după cîteva numere, de oficialități. Arestat sub pretextul că ar fi fost unul din instigatorii răscoalei, Cocea e închis în temnița din Buzău. După punerea în libertate, publică virulente pamflete în ziarul** Rominia Muncitoare, **înfierînd politica asasină a burghezo-moșierimii.**

În 1910, el editează săptămînalul Facla **și revista lunară** Viața socială **pe care le transformă în tribune ale luptei împotriva claselor stăpînitoare și îndeosebi a monarhiei vinovate de asasinarea miilor de țărani răsculați în 1907. Revistele îmbrățișează deschis punctul de vedere al muncitorilor din țara noastră ; apariția lor semnifică un moment important în istoria presei democrate românești. Cu toate atacurile burgheziei, cu tot procesul intentat de Hohenzollerni, Cocea își continuă atacurile.**

Martor al Revoluției din Octombrie (în zilele acelea se afla la Petersburg), el povestește despre zorii lumii noi pe care o întrezărise pe cheiurile Nevei. E arestat și internat în lagăr. Eliberat, el își continuă atacurile, fie în coloanele ziarului Chemarea **(intitulată, într-un interval foarte scurt,** Chemarea roșie, Facla, Forța Revolta, **toate suspendate de poliție), fie de la tribuna parlamentului burghez. În 1923 publică revista** Facla literară. **Între 1933 și 1937 semnează numeroase articole în revistele** Reporter **și** Era nouă, **aflate sub îndrumarea Partidului Comunist. Prevestind răsăritul unei lumi noi (pe care va avea bucuria s-o trăiască în 1944), Cocea și-a îndreptat atacul împotriva orînduirii burgheze, sfidînd teroarea polițienească și cenzura. În același timp, el publică, în revista** Rampa, **cronici dramatice de o mare finețe a analizei.**

Cu toate izbucnirile anarhice și individualiste, opera de pamfletar și de romancier — care e viciată adeseori de elemente naturaliste — a lui Cocea se înscrie printre cele mai valoroase documente demascatoare ale lumii burgheze.

După 23 August 1944, cînd și-a văzut împlinite visurile, N. D. Cocea și-a continuat prodigioasa activitate de publicist. În coloanele ziarului Victoria, **al cărui director a fost, Cocea a combătut cu vehemență politica partidelor așazise „istorice".**

N. D. Cocea a încetat din viață în anul 1949.

Dan Grigorescu

Bibliografie

— Opere ale lui N. D. Cocea :

Spre Roma — Note de călătorie extrase din ziarul Dimineața, cu 60 ilustrații în text. Societatea de editură Facla, 1911.

Fecior de slugă, roman, Cultura Națională, f.d.

Pamflete antidinastice, Ed. de Stat.

Pamflete, E.S.P.L.A., 1956.

Viața de viață lungă, Cultura Națională, 1931; E.S.P.L.A., 1957.

A. France — Grădina lui Epicur, în românește de N. D. Cocea, 1946.

Culegeri literare, cuprinzînd pagini din opera lui Cocea :

— Din literatura antimonarhică, ed. I, Editura pentru literatură și artă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R., 1950, Biblioteca pentru toți; ed. II.a, revăzută și adăugită, E.S.P.L.A., 1957, Biblioteca pentru toți.

— Din literatura lui 1907 ; E.S.P.L.A., 1951, Bibl. pentru toți.

Despre N. D. Cocea :

Tudor Arghezi, N. D. Cocea, în Tablete de cronicar, E.S.P.L.A., 1960.

Tudor Arghezi, N. D. Cocea, Contemporanul nr. 5/1959.

Gala Galaction, Oameni și gînduri din veacul meu, E.S.P.L.A., 1955.

Eugen Jebeleanu, Din veacul XX, E.S.P.L.A., 1956.

Sașa Pană, O pagină antidinastică a lui N .D. Cocea, Flacăra nr. 25/1948.

S. Mladoveanu, Pamflete antidinastice, Scînteia nr. 1625/1950.

Ion Roman, Un cutezător : N. D. Cocea, Contemporanul, nr. 12/1957.

Geo Șerban, N. D. Cocea și virtuțile entuziasmului, Gazeta literară nr. 7/1959.

Scrisoare

Una dintre scrisorile sosite zilele acestea la redacția revistei noastre este semnată de o elevă a clasei a XI-a D, a școlii medii nr. 22-„Gh. Lazăr" din București. Printre altele în cuprinsul scrisorii se spune :

„Apreciem în mod deosebit ajutorul pe care ni-l dă revista „Luceafărul" prin această „Pagină a elevilor". Pentru noi, cei care peste mai puțin de un an va trebui să susținem examenul de maturitate, sînt foarte folositoare bibliografiile pe care le publicați cu regularitate. Am mai dori să citim în „Luceafărul" o serie de articole privind curentele literare și lupta dintre elementele progresiste și cele reacționare în literatura noastră dintre cele două războaie mondiale. Vă rugăm să continuați publicarea bibliografiilor scriitorilor prevăzuți în programa analitică pentru clasa XI. Rubrica „Știați că..." ar putea fi ceva mai variată. De ce nu se dau toate pseudonimele scriitorilor noștri din trecut ? Împreună cu Radiodifuziunea, revista „Luceafărul" ar putea organiza pentru elevii din țara noastră un concurs „Cine știe cîștigă".

VRABIESCU ELENA
cl. a XI-a D. Șc. Medie 22 — „Gh. Lazăr" București.

CE ȘTIȚI...

DESPRE RELAȚIILE LITERARE ROMÎNO-RUSE ȘI SOVIETICE

● Cea dintîi traducere românească din literatura rusă este o Odă a lui Derjavin, făcută de C. Stamati și apărut în **Albina românească** din 20 februarie 1830.

● Pușkin l-a cunoscut personal pe Costache Negruzzi, cu care s-a împrietenit, îndemnîndu-l să scrie. Ca urmare a acestei prietenii, Negruzzi traduce din opera marelui poet rus **Kîrjaliul** și **Șalul negru,** pe care le publică în **Curierul de ambe sexe** din 1837.

● În anul morții lui Pușkin, 1837, în **„tipografia lui Eliad"** apare poemul **Țiganii,** tălmăcit **„din limba rusinească"** de Alexandru Donici.

● Cu prilejul reprezentării la noi a piesei lui Gogol **Revizorul,** în articolul **Comedia franceză și comedia rusească,** publicat în **Curierul de Iași,** din 5 decembrie 1876, Mihail Eminescu scria : **„Gogol n-a scris pentru tantieme, nici pentru succes, ci pentru că i-a plăcut lui să scrie cum simțea și vedea lucrurile... și după a noastră părere bine a făcut. Partea cea bună a lui Gogol e că relele aplecări, spre a nu le numi altfel, sînt arătate în deplina lor înjosire... Gogol, unul din cei mai veseli scriitori ai Rusiei, tăinuia în sufletul său o adîncă tristețe"**

● În 1885, în timpul șederii sale la sanatoriul din Odesa, Mihail Eminescu a cunoscut și a îndrăgit nespus de mult versurile lui Pușkin pe care le citea cu dicționarul și cu ajutorul unor prieteni. Într-o scrisoare, marele nostru poet spunea : **„Nu știi ce să admiri în lirica lui Pușkin, spontană și plină de frăgezime și de inspirație. Te cuprinde un fior de mulțumire... Sînt copleșit de versurile lui, izvor de apă vie, de nobilă visare..."**

● **În Pseudokineghetikos,** pe lîngă cuvintele pline de admirație referitoare la Turgheniev și Aksakov, Al. Odobescu spunea că **Taras Bulba** al lui Gogol este **„o admirabilă descriere a vieții cazacilor zaporojeni care au jucat un așa mare rol în istoria țărilor române sub domniile strălucite ale lui Matei Basarab în Țara Românească și a lui Vasile Lupu în Moldova".**

● Articolul lui C. Dobrogeanu-Gherea **Taras Șevcenko,** publicat prima dată în **Almanahul social-democrat,** pe anul 1894, apare în toamna anului 1908 într-o broșură separată a colecției **Lumen.**

● În articolul omagial **Leon Tolstoi,** apărut în **Convorbiri literare** din august 1908, cu prilejul sărbătoririi genialului scriitor rus la cea de a 80-a aniversare a nașterii sale, Duiliu Zamfirescu scria că în opera acestuia **„nimic nu este descris pentru plăcerea descrierii, ci totul conlucrează la crearea celei mai intense iluzii a vieții",** comentînd mai ales romanul **Război și pace,** pe care îl numea **„cea mai întinsă icoană a vieții, și totodată cea mai perfectă operă de artă".**

● Revista **Bluze albastre** din 31 iulie 1932 publică traducerea poemului **150 de milioane** de Maiakovski.

Teodor Vîrgolici

„Milioane, dîg neclintit, sub roşul stindard Comsomol de granit!"

Va rămîne întotdeauna întipărită în inimile oamenilor sovietici fapta fără precedent a Comsomolului, a tineretului sovietic, săvîrşită în cadrul luptei întregului popor pentru valorificarea pămînturilor virgine şi înţelenite.

S-ar părea că abia ieri au ridicat comsomoliştii primele corturi pe pămînturile înţelenite, au organizat primele adunări de comsomol şi focuri de tabără sub cerul liber.

„Ce reprezenta atunci locul pe care se întinde astăzi aşezarea noastră ? se întreabă şeful uneia din brigăzile de tractoare ale sovhozului „Krasnoznamenski" din ţinutul Altai. — O stepă pustie, străjuită la orizont de un lanţ de dealuri. Mi-aduc aminte că fiecare dintre noi a fost cuprins de un fior rece cînd maşina s-a oprit şi directorul sovhozului a spus : „Ei, chiar aici ne vom începe viaţa!" Nu ne-a fost uşor : totul era nou şi necunoscut — fiecare cort şi fiecare hectar de ogor, fiecare casă nouă şi fiecare gamelă cu şupă". Dar acum ? Priviţi întinderile Kazahstanului, Altaiului, Siberiei... Au şi fost desţelenite milioane de hectare de pămînt, au şi fost create noi şi mari sovhozuri cerealiere.

La un an după începutul valorificării pămînturilor înţelenite, directorul sovhozului „Tolbuhinski" a dat un ordin de zi cu următorul conţinut:

„Azi, 5 decembrie 1955, s-a împlinit un an de la organizarea sovhozului „Tolbuhinski". In acest răstimp, colectivul sovhozului a desţelenit 28.000 de hectare de pămînt, a îndeplinit planul de stat în ce priveşte predarea de cereale, a creat ferme zootehnice, a obţinut, în condiţiile Kazahstanului de nord, o frumoasă recoltă de cartofi, legume, porumb. Concomitent cu muncile de cîmp, s-a construit aşezarea centrală a sovhozului. In prezent, toţi muncitorii şi funcţionarii s-au mutat din corturi şi vagoane în case noi. Viaţa de tabără a luat sfîrşit".

Organizaţia de Comsomol a propus ca acest eveniment să fie sărbătorit în fiecare an în viaţa colectivului. Propunerea comsomoliştilor a fost aprobată de organizaţia de partid şi susţinută de întregul colectiv al sovhozului.

In stepa desţelenită au răsărit aşezări mari şi bine amenajate, care pot fi invidiate chiar de unele oraşe. Sovhozul „Urnekski", din regiunea Kustanai, numără 560 de locuinţe, o şcoală de 7 ani, un spital, patru cămine pentru tineret cu o capacitate de 400 de locuri, un club, două grădiniţe de copii, creşe, o fabrică de cărămidă, cîteva depozite de cereale, un atelier de tîmplărie şi un atelier de reparat maşini şi tractoare, centrală electrică, fierărie, brutărie, cantină, frizerie, baie, spălătorie, atelier de croitorie şi de cizmărie, un centru de radiofiicare. In sovhoz există străzile : Păcii, Komsomolskaia, Mecanizatorilor, 8 Martie, Pămînturilor desţelenite, Cheiului etc.

Pămînturile desţelenite sînt bogate nu numai în cereale. Aici se pot dezvolta cu succes şi alte ramuri agricole. Numai în regiunea Kustanai există aproximativ 5.000 de lacuri, care oferă posibilităţi imense pentru creşterea peştilor, a păsărilor, pentru îmbunătăţirea aprovizionării noilor veniţi. Participanţii la prima Consfătuire unională a comsomoliştilor şi tinerilor evidenţiaţi în valorificarea pămînturilor virgine şi înţelenite au scris în mesajul lor adresat tuturor tinerilor de pe aceste pămînturi : „Cerealele sînt, desigur, principalul, factorul hotărîtor. Dar, sporind prin toate mijloacele producţia de cereale, trebuie să dezvoltăm concomitent, pe pămînturile desţelenite, creşterea animalelor, să plantăm livezi şi grădini de zarzavat. Să pornim, tovarăşi, cu hotărîre la această acţiune! Să creştem vite cornute mari, porci, oi, păsări, să luptăm pentru o înaltă productivitate a lor. Să dăm statului mai multe cereale, dar şi mai mult lapte, unt, carne, lînă, legume şi fructe".

O faptă măreaţă

N-a trecut multă vreme de atunci. In acelaşi sovhoz, „Urnekski", se numără azi la fermă 1928 de capete de vite cornute mari, 105 porci, 1870 oi şi multe păsări de tot felul. In regiunea Saratov, tinerii din sovhozurile „Komsomolski", „Cernişevski" şi din alte cîteva au plantat livezi pe suprafeţe întinse. De cîţiva ani, cei din sovhozul „Urojainii", strîng de pe propriile plantaţii coacăze. Livezi frumoase au sădit cei din sovhozul „Maiakovski". din regiunea Akmolinsk, cei din sovhozul „Buruktalsk" din regiunea Oremburg şi mulţi alţii. Pomii fructiferi de pe loturile de lîngă casă, livezile sovhozurilor nu înfrumuseţează numai viaţa oamenilor, ele sporesc şi veniturile sovhozurilor.

Plecarea spre pămînturile desţelenite a avut un rol important în educarea tineretului studenţesc. Curînd după întoarcerea de la strînsul recoltei, studenţii universităţii din Leningrad au scris în revista „Smena": „Nu facem un secret din faptul că ne-a fost greu pe pămînturile desţelenite. Dar am învăţat multe lucruri. Am aflat care este adevărata valoare a grînelor, am învăţat să ne preţuim unii pe alţii, am aflat că ştim să muncim şi că, oricînd ni se va cere, nu vom înşela încrederea acordată. Şi aceasta este foarte important. Ne-am luat rămas bun cu multă căldură de la băieţii din brigăzi, de la pămînturile desţelenite, făgăduind că după terminarea universităţii să venim acolo ca să muncim în rînd cu ei... Nu a trecut mult timp de cînd ne-am întors de pe pămînturile desţelenite. Nu ne-am schimbat în ceea ce priveşte înfăţişarea exterioară, dar am crescut sufleteşte. Nu mai ţipăm fără rost vrute şi nevrute. Am devenit mai serioşi, am învăţat să nu aruncăm vorbele în vînt, ci să ne consacrăm faptelor".

Şi în anul 1958 au plecat la strînsul recoltei pe pămînturile desţelenite sute de mii de tineri şi tinere.

Pentru marile merite în construcţia socialistă şi pentru munca plină de abnegaţie la valorificarea pămînturilor virgine şi înţelenite, Uniunea Tineretului Comunist-Leninist din U.R.S.S. a fost decorată cu ordinul „Lenin". Este al cincilea ordin al Comsomolului. Partidul şi poporul au dat o înaltă preţuire muncii pline de abnegaţie a tineretului pe pămînturile înţelenite. Peste 30.000 de tineri şi tinere au fost decoraţi cu ordine şi medalii, 262 de tineri au fost distinşi cu înaltul titlu de Erou al Muncii Socialiste. Printre ei se numără Ivan Rudskoi şi Grigori Koma, şefi ai unor brigăzi de tractoare ale tineretului din regiunea Kustanai, mecanicul de combină Jansultan Demeev de la sovhozul „Pavlov" din aceeaşi regiune, şeful de brigadă Anatoli Nusinov din Kazahstanul de nord. Iakov Semeniuta din ţinutul Altai şi alţii. Aproximativ 360.000 de oameni au primit insigna C.C. al U.T.C.L. din U.R.S.S., „Pentru valorificarea noilor pămînturi".

Luînd cuvîntul la consfătuirea comsomoliştilor şi tinerilor ce s-au distins la valorificarea pămînturilor înţelenite, tovarăşul N. S. Hruşciov i-a felicitat pe cei de pe pămînturile înţelenite pentru succesele lor minunate.

„Sînt sigur — a spus el — că munca plină de abnegaţie pe care aţi depus-o în cadrul acestei nobile acţiuni va rămîne în amintirea poporului nostru şi tineretul, comsomoliştii care au plecat pe pămînturile virgine se vor mîndri multă vreme cu faptele glorioase săvîrşite cu prilejul valorificării acestor pămînturi".

In ziua de 1 martie 1957 a avut loc la Moscova, în Marele Palat al Kremlinului, plenara solemnă a C.C. al U.T.C.L. din U.R.S.S. La această plenară au fost prezenţi participanţii la Consfătuirea unională a tinerilor de pe pămînturile înţelenite, precum şi reprezentanţi ai uniunilor frăţeşti ale tineretului din China, Bulgaria, Rominia, Ungaria, Cehoslovacia, Polonia, Republica Populară Democrată Coreeană, Republica Democrată Germană, care au venit să-i salute.

La Plenara solemnă a Comitetului Central al U.T.C.L. din U.R.S.S., tovarăşul K. E. Voroşilov, preşedintele Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S., a înmînat Comsomolului ordinul „Lenin". Participanţii la plenara solemnă au scris următoarele în scrisoarea adresată partidului comunist şi guvernului sovietic:

„Inimile noastre sînt însufleţite de o încredere mare, uriaşă, în măreaţa cauză a partidului. Făgăduim să îmbogăţim şi pe viitor prin munca noastră plină de abnegaţie gloria poporului nostru, să facem să crească puterea Patriei socialiste. Vom ţine minte întotdeauna porunca marelui Lenin că Uniunea Tineretului Comunist trebuie să fie un grup de şoc, care în orice muncă oferă ajutorul său, manifestă iniţiativa sa.

Plenara solemnă a C.C. al U.T.C.L. din U.R.S.S. încredinţează partidului comunist şi poporului sovietic că, răspunzînd la înalta distincţie, comsomoliştii şi comsomolistele, întregul tineret sovietic îşi vor strînge şi mai mult rîndurile în jurul partidului comunist — părintele lor drag — şi-şi vor închina toate forţele şi energia luptei pentru triumful comunismului".

Din volumul „COMSOMOLUL LENINIST"

Din istoria Comsomolului

Eu l-am văzut pe Lenin

de Al. Milciakov

Congresul al III al Comsomolului s-a ţinut în clădirea unde astăzi este Teatrul Comsomolului Leninist, pe strada Malaia Dmitrovca (azi strada Cehov).

Noi ştiam că se aşteaptă să ia cuvîntul şi Lenin. Eram tulburaţi, ne plicticeam, nu ascultam aproape de loc cuvîntările celor care vorbeau.

Şi, iată-l pe Lenin, intrînd şi traversînd cu pas viu scena şi scuturîndu-şi paltonul. Se opri, zîmbi cu blîndeţe şi cercetă cu privirea sala...

Iar sala nu mai putea de bucurie, aplauda şi striga: „Lenin"!

Inimile tuturora ardeau de o nemărginită dragoste pentru Ilici, mit de ochi străluceau de bucurie şi se uitau la el. Mulţi aveau lacrimi în ochi...

Mi s-au şters din memorie amănuntele. Dar au rămas chipul lui Lenin, care vorbea, înfăţişarea lui, vocea lui, gesturile lui şi atenţia şi entuziasmul nostru că vorbeşte Lenin !

Am citit de mai multe ori în viaţă cuvîntarea lui Lenin. Aş putea spune că activiştii comsomolului o ştiu pe din afară.

Imi aduc aminte că atunci cînd, la începutul cuvîntării sale, Lenin a spus: „Sarcina constă în a învăţa" — delegaţii au zvîcnit, s-au ulitat unii la alţii, au încremenit de uimire. Cum adică — a învăţa ? Dar războiul cu panii polonezi, cu baronul Wranghel? Duşmanul nu e încă zdrobit! In ţară, recolta e proastă, e foamete, ruină! Comsomoliştii au palmele învinefite de bătături, muncesc în cadrul subotnicelor. Cînd să mai înveţi ? Sîntem încă înfierbîntaţi de luptele cu duşmanul pe front, cu chiaburii în spatele frontului, cu dezertorii la sate, cu trîntorii şi sabotorii din întreprinderi.

Dar Lenin continua să vorbească cu delegaţii, liniştit şi calm...

„...Uniunea tineretului şi întregul tineret în general... trebuie să înveţe comunismul"... „Fără muncă, fără luptă, cunoaşterea din cărţi a comunismului, cunoaşterea lui din broşurile şi din operele comuniste nu are absolut nici o valoare..."

El condamna pe cei neserioşi, pe comuniştii bucheri şi lăudăroşi, incapabili să-şi aplice cunoştinţele în practica vieţii. Pentru noi, cei care-l ascultam atunci pe Lenin, şirul ideilor lui devenea tot mai limpede şi mai convingător. Comsomolul şi-a luat sarcina să ajute Partidul ca să construiască comunismul. De aceea, Comsomolul trebuie să fie „un grup de şoc care să-şi dea aportul, să dea dovadă de iniţiativă în orice muncă". Cu cît aprofundam mai mult sfaturile lui Vladimir Ilici, cu atît ne însufleţeam mai mult, pentru noi fapte eroice în muncă, modeste şi nu întotdeauna vizibile, dar mari prin semnificaţia lor.

Delegaţii au răspuns cu ovaţii furtunoase cuvîntării lui Vladimir Ilici. Apoi Lenin a răspuns întrebărilor scrise pe bileţele. Unii întrebau cînd se va termina războiul, care este situaţia la sate etc. Lenin răspundea pe îndelete. Un bileţel punea această întrebare: „Problema denumirii Uniunii a stîrnit la noi divergenţe principale. Cum să-i spunem: Uniunea comunistă a tineretului sau Uniunea tineretului comunist ? Care-i părerea dumneavoastră ?"

Sala amuţi. In adevăr, s-a discutat mult şi cu aprindere despre denumirea Uniunii, despre o uniune care să cuprindă numai pe tinerii comunişti conştienţi, despre crearea unui „Partid al comuniştilor tineri".

Ce va spune Lenin ?

Dar Lenin a răspuns: „Cred că problema denumirii Uniunii este o problemă neesenţială. Nu văd deosebirea".

Apoi, în legătură cu o altă întrebare, a vorbit despre relaţiile dintre Comsomol şi partid şi a îndemnat Comsomolul să se conducă în toată activitatea lui după directivele Partidului comunist.

Ovaţii. Se cîntă „Internaţionala" solemn şi puternic. Lenin cîntă împreună cu noi.

Toţi înaintează spre Ilici să-l conducă. Lenin răspunde din mers la întrebările fericiţilor, care sînt lîngă el. Ridică mîna, luîndu-şi rămas bun de la delegaţi.

A doua oară l-am văzut şi l-am ascultat pe Lenin în 1922 în martie, la Congresul al XI-lea al Partidului Comunist (bolşevic) al Rusiei. Lenin a luat cuvîntul la congres de trei ori. Fiind bolnav el n-a putut lua parte directă, cîteva luni înainte de congres, la lucrările Comitetului Central şi ale Sovietului Comisarilor Poporului. Cu atît mai mult apariţia lui Ilici a fost întîmpinată cu mare entuziasm. Cînd freamătul de bucurie al delegaţilor, care l-au întîmpinat cu îndelungate aplauze pe iubitul nostru Vladimir Ilici, se potoli, el putu să-şi prezinte raportul.

N-a vorbit despre ceea ce a fost în anul acela, ci despre învăţămintele politice mai importante ale perioadei trecute. Lenin a vorbit cu un curaj uimitor de faptul că trebuie să ne dăm silinţa să nu facem greşeli mari, sau dacă le-am făcut, să le dezvăluim fără cruţare.

„Toate partidele revoluţionare care au pierit pînă acum, au pierit din cauză că se înglămfau şi nu ştiau să vadă în ce constă forţa lor şi se temeau să vorbească despre slăbiciunile lor. Noi însă nu vom pieri, pentru că nu ne temem să vorbim despre slăbiciunile noastre şi vom învăţa să le biruim".

Lenin a vorbit cu hotărîre despre necesitatea disciplinei severe şi a cerut să se păstreze unitatea de fier a Partidului.

Răspunzînd lui Şleapnikov, reprezentantul rămăşiţelor „opoziţiei muncitoreşti", nimicită din punct de vedere ideologic, Vladimir Ilici atrăgea atenţia asupra unor lucruri cu care nu ne este îngăduit să glumim, cum este unitatea Partidului.

Polemizînd cu Larin, un alt „critic", tovarăşul Lenin a atins oarecum în treacăt o problemă foarte importantă — problema manualelor pentru tineret. El reproşa publiciştilor noştri că acordă multă atenţie tratatelor politice, în loc să scrie manuale.

Am fost surprins că Lenin s-a întors din nou la problema educaţiei comuniste a tineretului, că pune pe primul plan pregătirea tinerilor pentru a deveni constructori ai societăţii comuniste. Faptul cel mai important acum este educaţia tinerei generaţii — dar nu ai cu ce s-o faci. „Într-adevăr, ce fel de manuale foloseşte tînăra generaţie pentru educaţia sa? Nişte vechituri burgheze! E o ruşine! Şi asta în timp ce la noi există sute de publicişti marxişti, care ar fi în stare să ne dea manuale pentru toate problemele sociale, dar nu le dau, pentru că nu sînt preocupaţi de aşa ceva..."

Cuvîntările lui Vladimir Ilici despre educaţia tineretului, despre problemele Comsomolului, au fost întotdeauna pentru toţi activiştii Comsomolului un fir călăuzitor, care a ajutat de fiecare dată să se determine în mod just drumul Comsomolului în viaţa ţării noastre întregi.

In româneşte de
VLADIMIR CAVARNALI

Iurii Poluhin

Aşa se maturizează omul

Se înnoptă. Igor mîncă la lumina slabă a unei luminări şi cînd se pregătea să se culce, auzi, deodată, zgomotul unei maşini care stopă brusc, în faţa cortului.

Şoferul, un om înalt şi bine făcut, îmbrăcat într-o scurtă unsuroasă, cu faţa deschisă şi zîmbitoare, se aplecă şi intră sub cort.

— Bucură-te, băiete! Am adus un bilet de la şeful şantierului: a venit tatăl dumitale! Am ordin să te duc la Bratsk.

— Tata ? Aici, la Bratsk ? — Igor rupse plicul. Locotenent-colonelul Mihail Andreevici Savrov, tatăl lui Igor, scria că acasă totul e în ordine, iar el a venit să-l vadă cum trăieşte şi-l aşteaptă în gară.

Igor începu să se îmbrace repede, dar şoferul îl opri.

— Ce e, frate ? Vrei să plecăm chiar acum? Plecăm mîine dimineaţă. Acum nu e vară. E iarnă şi ninge.

Dar Savrov îl privi cu atîta disperare, încît şoferul tuşi, făcu un gest cu mîna şi spuse:

— Bine, plecăm. Dar lasă-mă să îmbuc ceva.

Igor putea să doarmă în maşină, dar nu dormea, stătea lîngă şofer cu ochi deschişi şi se gîndea:

„Ce să-i spun lui tata? Să-i spun cîtă cantitate de apă a curs la vale în lunile de cînd am venit aici?! Tata e aici? A venit de la Moscova? se întreba el nedumerit. Acum la Moscova e primăvară...".

Parcă ghicindu-i gîndurile, şoferul întrebă:

— Vrei să pleci la Moscova?

Şi rîse cu bunătate, din toată inima.

— Toamna trecută, cînd treceam într-o zi pe aici... văd un tînăr care merge pe drum şi cîntă. Purta pe spate un sac, era plin de noroi şi aproape degerat de frig. L-am luat în maşină. Era un flăcău lat în umeri, unul din ăştia care vin cu bilet de repartizare. Aflu în maşină că a fugit de la Hidrocentrala de la Bratsk şi se întoarce la Moscova.

— Ei şi?

— Cum, ei şi? spuse deodată şoferul, brutal, cu voce plină de mînie. — Ii spun: „Coboară imediat şi du-te dracului! Nu duc cu maşina dezertori".

Savrov se înroşi deodată, mulţumi în gînd că şoferul priveşte ţintă înainte. Misa era să plece şi el într-o zi înapoi la Moscova.

Ei au venit aici în toamnă, strigînd numai „ura". Mai trebuie şi o anumită pregătire. E adevărat ce spun?

Igor zîmbi şi răspunse :

— E adevărat !

Şoferul împinse maşina înapoi, luă nisip dintr-o găleată, îl presără ici, colo şi maşina porni din nou. Igor se întoarse la gîndurile lui. Işi aduse aminte cum se întîlnise brigada lui, aproape de Vinhovka, cu

Inaintea lui stătea un tînăr cu faţa arsă de vînt, cu pufoaica pătată de beton ; pe obraji şi pe bărbie îi crescuse un pămătuf moale şi des, lăsat anume pentru a arăta că omul se află în taiga ! Băiatul zîmbea timid.

— Nu m-ai recunoscut, tată?

— Cu cine semeni?... A, nu ! Chiar acum ai să pleci cu mine la Moscova !

— Ce spui, tată? O duc bine aici, tată ! Nu te uita la înfăţişarea mea. Nu mă ocup de mine, pur şi simplu... Cum o să plec, tată?

— Am să aranjez eu totul, acolo la Moscova.

Fiul se uita la tatăl său şi nu-l mai recunoştea.

— Tată !... Spui prostii, tată !

Igor se înroşi şi se întoarse. Ii venea să plîngă. Dar tatăl se potoli îndată, se lăsă pe banca de alături şi, acoperindu-şi faţa cu degetele care tremurau, rămase aşa multă vreme, încovoiat.

Lui Igor ii venea greu să se uite la aceste degete care tremurau. Le luă apoi încet în mîinile lui, le strînse cu putere şi abia acum văzu o brazdă adîncă pe obrazul tatălui său, pe care el n-o cunoştea. Abia acum văzu apartamentul pustiu de la Moscova, iar la masa cu picioarele rotunde stau mama şi tata, obosit, aşa cum este acum. Mama plînge, iar tata tace, tace mereu...

A fost întotdeauna un om aspru.

Igor îl îmbrăţişă cu putere şi-şi lipi obrazul de stofa aspră a mantalei de lînă.

— Tată ! Bunul meu tată ! Iartă-mă ! Am fost nedrept. Dar tu trebuie să înţelegi că eu sînt necesar aici. Aici se fac lucruri mari !

— Da, fiule ! spuse el... Tu ai dreptate... Dar mama...

Şi rămaseră aşa, mult timp îmbrăţişaţi, vorbind şi sfătuindu-se în linişte.

Tatăl plecă. Igor se întoarse pe şantier. Il găsi în cort numai pe brigadierul Vasili Kazarenko. Ceilalţi băieţi erau plecaţi fiecare după treburile lor, în satul Tangui. Turnaseră betonul fundaţiei pilonilor, acoperiseră săpătura cu o prelată şi acum, timp de cinci zile, sobele trebuiau să ardă pînă se încheagă betonul, altfel fundaţia s-ar fi surpat sub greutatea pilonilor de metal şi totul trebuia luat de la început.

In ciuda aşteptărilor, băieţii nu s-au întors nici a doua zi. Alimentele lui Igor şi Vasili se terminară. A doua zi, dimineaţa, Kazarenko puse ultima bucată de pîine de o parte şi spuse hotărît !

— Trebuie să plec la Tangui, să văd ce e cu băieţii şi să aduc alimente. Igor, tu ai să întreţii singur focul în sobe.

Vasili plecă cu un camion de ocazie.

— Poate mă întorc pînă diseară ! strigă el la plecare şi-şi luă rămas bun de la el.

Dar nu e uşor să călătoreşti pe drumurile din taiga. Undeva, pe panta unei movile, camionul se înfundă.

Trecu o zi, trecură două. Igor era singur. Foamea îl chinuia. Cîteva zile în şir tăia cu toporul ramuri groase de pin şi le aruncă în cele patru sobe lacome şi pline de jăratic... Pe Igor îl cuprinse frica. I se părea că-l aruncase lumea aici, că la sute de kilometri în jur nu era nimeni în taiga...

Seara, tîrziu, auzi zgomotul unei maşini.

— Băieţii !

Era şeful şantierului, Kostea Veklinici, tînăr şi el, terminase institutul anul acesta. Savrov îi povesti ce se întîmplase.

— Nu-i nimic, Igor !... Am să-ţi aduc alimente, dar abia mîine. Mai devreme nu se poate. Pînă atunci — şi el îi întinse un pachet, — mănîncă puţin salam. Dar să ai grijă să nu îngheţe betonul. Ţine-te bine. Fii tare !

Nu în zadar se spune că o vorbă bună te încălzeşte şi nu simţi gerul. Kostea Veklinici plecă, iar Igor, deşi mîncă puţin — lăsă o bucăţică de salam şi pentru a doua zi — nu mai era atît de flămînd şi nu se mai simţea atît de singur.

Focul ardea cu putere şi tînărul arunca mereu în sobe bucăţi de lemne. Se simţea bine şi era vesel. Ii venea să strige, să-l audă toată lumea în taiga : „E-hei ! E-hei !" Ăsta-i focul meu, ăsta-i cortul meu, asta-i taigaua mea ! Eu lucrez aici !"

Mi-am adus aminte de această întîmplare, cînd am luat parte, nu de mult, la serata solemnă a comsomoliştilor care au construit linia de transmisiune electrică, consacrată terminării construcţiei.

De la tribună, zburau în sala plină de tineri cu feţele aprinse, cuvinte înflăcărate : „Intr-un termen neobişnuit de scurt... prin taiga şi prin mlaştini... curentul electric... eroism... sufllete tari..." Comsomoliştii erau asemuiţi cu tinerii eroi care au construit Magnitogorsk, Comsomolsk — pe Amur. S-a citit şi salutul Comitetului Central al Comsomolului.

Mă uitam la feţele arse de soare ale băieţilor şi mă gîndeam : „Da, ei au tăiat arbori, au făcut săpături adînci în taiga, au ridicat piloni, dar, în tot acest timp s-a săvîrşit acolo şi o operă mare şi minunată : s-a format caracterul acestor tineri. Acum Igor Savrov şi alţi tineri ca el, sute de tineri, sparg şi găurese cu aceeaşi dîrzenie stîncile pentru Centrala electrică de la Bratsk, montează construcţii de mii de tone pentru întreprinderi industriale mari.

Ei au învăţat multe lucruri, pot să construiască orice.

să construiască linia de transmisiune electrică Irkutsk - Bratsk. Din optsprezece oameni, numai doi veneau din uzină, ceilalţi direct de pe băncile şcolii.

Au fost aduşi în taiga, cazaţi în corturi, li s-au dat topoare şi lopeţi, — instrumente simple care se pot mînui fără o pregătire specială. Betonul trebuia mestecat cu mijloace simple şi turnat în cofraje. Se seulau dimineaţă, în zori, apoi ziua părea nespus de lungă, noaptea foarte scurtă, nu apucau să-şi odihnească muşchii. Atunci pe Misa îl bătuse gîndul să fugă.

Dar, tocmai atunci Veklinici, şeful şantierului, le spuse că acei care doresc să lucreze la defrişarea traseului prin pădure să se înscrie în brigada tăietorilor de lemne. Savrov şi prietenul său, Ghenka Krivcenci, hotărîră să se înscrie în această brigadă.

...Maşina se opinti pe panta unui deal şi se opri. Motorul păcăi cu putere şi amuţi. Şoferul înjură fără răutate, ieşi din cabină şi cercetă drumul. Şi parcă ghicind din nou gîndul lui Savrov, spuse :

— Aşa e, băiatule! Nu se poate face treabă întotdeauna

tăietorii care defrişau drumul din partea opusă. De la Irkutsk pînă la Bratsk, de-a lungul a şase sute cincizeci de kilometri, prin păduri şi prin mlaştini, se întinde acum traseul unde a lucrat tineretul.

Oamenii — pe care-i simţea acum ca pe nişte rude apropiate — aruncînd topoarele şi ferestraiele, alergau unii spre alţii, printre buşteni şi copaci doboriţi. Igor văzu în ochii lor lacrimi de bucurie. Atunci, pentru prima oară în viaţă, sentimentul izbinzii, care rezultă din înfăptuirea unor lucrări mari şi grele, îl cuprinse şi pe el...

...Deşi era foarte tulburat de întîlnirea care urma să aibă loc, deşi voia să ajungă acolo foarte repede, oboseala îl birui ; maşina luneca pe un drum moale şi neted şi băiatul aţipi.

— Hei, moscovitule ! strigă şoferul şi-i împinse cu umărul. Scoală... Am ajuns la Bratsk.

Igor deschise îndată ochii. Da, asta e clădirea gării. Lîngă gară stătea un om îmbrăcat în manta. Tata ! Şoferul înţelese îndată, se apropie în viteză de peron şi stopă brusc.

— Tată !

Tatăl întinse mîinile, păşi spre el, dar se opri deodată :

— Igor... Tu eşti, Igor?

Esența reacționară a „Gîndirismului"

(continuare din numărul trecut)

Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie a avut un uriaș ecou în viața popoarelor. Speranțele milioanelor de asupriți, într-o lume mai bună și mai dreaptă, fără mizerie și fără exploatare, așa cum o înfățișau cuvintele „Internaționalei", au căpătat un puternic imbold. Pentru prima dată în istorie, pe a șasea parte a planetei, se instaura rînduirea cea nouă. Lumea și-a schimbat dintr-o dată înfățișarea geografică, socialismul devenind astfel o permanență concretă în existența omenirii. Începuse o altă eră. Și pentru orice om cu judecată sănătoasă era clar că societatea capitalistă intrase într-o criză fără sfîrșit, intrase în agonie. De acest lucru și-au dat seama pînă și cei mai incorigibili apologeți ai burgheziei. „Tot ce în Europa părea stabilizat prin obicei — se plîngea unul dintre ei — se deplasează. În nici o parte și despre orice ar fi vorba, nu se mai simte pămîntul tare sub picioare, terenul e vulcanic și toate erupțiile sînt posibile..." Dar așa cum atît de profund se observa în recenta Cuvîntare a tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej la a 15-a sesiune a Adunării Generale a O.N.U., „Schimbările progresiste care au cerut lichidarea unor privilegii au fost totdeauna însoțite de strigătele celor privilegiați care prevesteau că odată cu pierderea privilegiilor lor, va izbucni o criză care va face să piară totul. În realitate n-au pierit decît privilegiile, iar lumea a continuat să trăiască și să se dezvolte". Printre „profeții" sumbri, ce și-au făcut apariția la scurtă vreme după epocalele evenimente din octombrie 1917, a fost și Oswald Spengler. În iunie 1918 a văzut lumina tiparului scrierea sa, în două volume, intitulată Der Untergang des Abendlandes, (Declinul Occidentului). Impunătoare prin numărul paginilor și suma erorilor conținute, Declinul Occidentului este, înainte de toate, o carte bombastică și eclectică. Nu vom intra acum într-o descriere amănunțită a celor două tomuri: Formă și realitate și Perspectivele istoriei universale. Pe scurt: pentru Spengler destinul istoric derivă din cultură (idee de extracție hegeliană; Hegel spunea că progresul în istorie e un progres de conștiință). Istoria n-ar fi, chipurile, decît o descriere a formelor pe care le îmbracă cultura. Autorul pune accentul pe rolul intuiției; în înțelegerea diferitelor culturi care ca și plantele — Kulturen sind Pflanzen — se nasc, cresc, mor, ascultă de legile firii. Ca într-un organism celulele, în societate statele îmbătrînesc pe rînd, mai tîrziu sau mai devreme. Franța, Italia, Spania, Anglia și-au jucat rolul civilizator. Acum e rîndul Germaniei. Spengler prevestește culturii europene un apropiat sfîrșit. El identifică deliberat declinul general în care intrase capitalismul cu o presupusă criză „fatală" a popoarelor din țările Europei apusene, cu scopul vădit de a semăna în conștiința oamenilor neîncredere față de viitor, față de lupta proletariatului pentru eliberarea omenirii de sub exploatare. În schimb, Declinul Occidentului încurajează pretențiile revanșarde ale Germaniei capitaliste, care ieșise înfrîntă din primul război mondial, acțiunile pretendenților naziști la dominația lumii. Cultura europeană „faustică" urmînd să sfîrșească, Germania e chemată să joace frenetic cel din urmă act „luminos".

Istoria a infirmat de mult profețiile mincinoase ale lui Oswald Spengler și ale celor ce s-au grăbit să-l imite: Massis (cu Defense de l'Occident), Keyserling (cu La revolution mondiale et la responsabilité de l'ésprit) etc. Dar nu trebuie să uităm că Declinul Occidentului a fost o lucrare filozofică ce a pregătit cu tenacitate spiritul nazist, pretențiile nebunești ale invadatorilor Europei. Chiar de la primul său număr, Gîndirea îi consacra lui Spengler un amplu articol, considerîndu-l „un Copernic al istoriei", un deschizător de drumuri a cărui pildă trebuie urmată. Și ortodoxismul a folosit adeseori o seamă de procedee spengleriene.

Discutînd despre „ortodoxism", cea de a doua coordonată a ideologiei literare reacționare propagate la revista Gîndirea, e necesar să avem însă în vedere, în primul rînd, o serie de acțiuni diversioniste întreprinse în domeniul filozofiei, literaturii și artei de către biserica catolică încă din secolul trecut. Ar fi util, de pildă, să urmărim apariția și „dezvoltarea" romantismului reacționar, de unde pornesc, desigur, repulsia pentru tot ceea ce este real, preferința pentru imaginar, exotic, bizar, sadic, ocult și celelalte „motive" ale literaturii decadente de mai tîrziu, — care nu-i de loc străin la început, de spiritul religios, de interesele bisericii catolice. La 4 august 1879, Papa Leon al XII-lea își inaugurează pontificatul cu enciclica „Aeternis Patris" prin care doctrina „sfîntului" Toma d'Aquino este proclamată filozofie oficială a bisericii catolice. Prin aceasta catolicismul simulează acceptarea raționalismului, progresului, scientismului. La baza sistemului filozofo-teologal al lui Toma d'Aquino stă ideea unui Dumnezeu doar ca substanță primară, ce dirijează, însă, după propria-i voință, totul în univers.

Campania dusă de reacțiunea catolică împotriva progresului, a mișcării muncitorești, a materialismului filozofic, a luat cu timpul proporții tot mai mari. În Materialism și empiriocriticism, Lenin remarca: „Cine este cîtuși de puțin familiarizat cu literatura filozofică, știe că cu greu ar putea fi găsit astăzi, fie chiar un singur profesor de filozofie (sau de teologie) care să nu se ocupe, direct sau indirect, de combaterea materialismului".

Pe linia acestei politici religioase a artei, abatele Henri Bremond a ținut în 1925 la Academia Franceză vestitul discurs cu privire la „poezia pură", explicitat un an mai tîrziu prin Priere et poésie. În concepția reacționară a lui Bremond poezia este un prilej de extaz mistic: „poezia pură e tăcere și misticism". Jaques și Raisa Maritain, în Situation de la poésie, dezvoltă ideea într-un spirit teologic și mai tenebros. Poezia fiind eternă căutare de frumos, iar Dumnezeu fiind, după „Sfîntul Toma", frumusețea tuturor frumuseților — Bremond are dreptate, — ea e căutare de Dumnezeu. Cu extrase din diferiți poeți se convine că poezia e ca și rugăciunea, un „contact" cu divinitatea.

În fața ofensivei generale întreprinsă de biserica catolică în ultimul secol împotriva progresului rațiunii, materialismului, împotriva mișcării muncitorești, în ultimă instanță, biserica răsăriteană nu putea rămîne neutră. Mai ales în Rusia țaristă, unde biserica era principalul sprijin al autocrației, se cristalizează un puternic curent „cultural" mistic. Unul dintre reprezentanții lui este Vladimir Soloviev. Ca și tomiștii, Soloviev caută să împace rațiunea cu religia. Soloviov concepe religia ca pe o legătură între om și cosmos, între om și „principiul absolut", centrul a tot ce există, Dumnezeu. Reiese că viața omului are rost numai în măsura acestei legături cu imperativul religios. Omul, fiind creat de Dumnezeu, are ceva sfînt în el (Teantropos — omul-dumnezeu). „Teantropia" anticipează, în alt sens, „modul teandric" al lui Nichifor Crainic. Și Soloviev, ca și toți misticii, susține că oamenii nu sînt egali.

O importanță foarte mare, în apus și la noi, i s-a acordat „cugetării" religioase a preotului contrarevoluționar, fugit după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie peste granițe, Nicolae Berdiaeff. Berdiaeff pune în același potcap popesc exagerațiile spengleriene, tomismul, „voința de putere", teantropia lui Soloviev, intuiționismul bergsonian, scoțîndu-le la nevoie cu o îndemînare de prestidigitator. El se manifestă ca un dușman neîmpăcat al progresului tehnic, al industrialismului care a adus pe lume proletariatul, cauza tuturor „nenorocirilor" societății burgheze. Gîndirea renașterii, prin antropocentrismul ei, constituie, după teologul filozof, primul germene al „dezechilibrului actual"; gîndirea medievală, religioasă, era mult mai solidă, punea la baza tuturor acțiunilor gestul dumnezeesc. În loc să privească cu încredere viitorul, omul contemporan îl privește cu groază. Morala: trebuie să instaurăm pe pămînt „Un nou Ev-Mediu".

În Gîndirea au fost reproduși, comentați, „popularizați": Floreski, Sestov, Merejkovski, Berdiaeff, Bulgakov, ale căror teorii stau la baza „ortodoxiei" moderne.

Și în privința ortodoxismului s-au produs o seamă de „regăsiri" de-a dreptul scandaloase. Bazele unei politici-culturale fasciste pe plan local nu puteau rămîne în afara sferelor ideologiei fasciste europene. Doctrina catolică a „Sfîntului Toma", care proclama că Dumnezeu este „frumusețea tuturor frumuseților", alterna în Germania protestantă cu speculații pe marginea fondului sufletesc războinic al goților antici. Gîndiriștii au căutat să le îmbine. Nae Ionescu și apoi Nichifor Crainic — ambii teologi — au descoperit că în fond doctrina lui Toma nu e originală. Cu o mie de ani în urmă Dionisie Areopagitul spusese în Numele sfinte, aceleași lucruri despre frumos. Dionisie considera, și el, ca și Plotin, Augustin și Toma că frumusețea este un nume divin: „Frumosul este începutul tuturor lucrurilor".

Curioasă este această aparență de originalitate, de anticosmopolitism pe care „gîndirismul" a încercat să o afișeze continuu. Istoria literaturii române nu cunoaște o altă orientare critică reacționară a cărei interese politice să fie atît de stîngaci acoperite și care să se intituleze în același timp în mod fățarnic „autohtonă".

Burghezia românească agitase în tinerețe lozinca originii latine a poporului nostru. Gîndiriștii au părăsit-o. Dar nu din dragoste pentru adevăr ci pentru că tradiția romană fusese revendicată, deja, de fasciștii italieni. Au fost inventați în grabă niște strămoși mai vechi și mai bravi decît romanii. Așa s-a întîmplat și cu „ortodoxismul".

Ceea ce catolicismul clădise anevoios atîtea veacuri, ortodocșii afirmă că nu-i decît o veche idee a lor. Sfîntul Toma îl plagiase, pare-se, pe Sfîntul Dionisie. Nu numai atît, dar exigențele expresioniste, formulate în plin secol XX, cu privire la disprețul față de amănuntul material în artă, la detaliul teluric în genere, „par" ortodoxiștilor un „anacronism". Arta bizantină milenară a disprețuit totdeauna amănuntul, ea e numai expresie. De ce să imităm Europa cînd noi am fost din vechime mai originali decît ea? După ce romanii fuseseră apostrofați pentru obrăznicie — au îndrăznit să atace un popor mai vechi decît ei, — după după ce gîndiriștii demonstraseră că sfîntul Toma nu face două parale, întrucît furase ideile unui sfînt oriental, ei vin acum și se înfățișează ca strănepoți ai expresionismului.

Prin ce s-a caracterizat efectiv ortodoxismul în creația beletristică? Printr-o invazie de heruvimi, serafimi, sfinți, asceți. Frumusețea naturii — pămîntul și cerul, de fapt cosmosul, fiind creația lui Dumnezeu, pendularea neputincioasă a privirii între cer și pămînt ajunge mobilul poeziei publicate în revistă. Un panteism creștin preamărind „glia sfîntă" se face simțit în scrisul lui Ion Pillat, Emanoil Bucuța, Victor Papillian, V. Voiculescu, Adrian Maniu, fără a mai vorbi de alții.

Parcurgînd cele două coordonate ideologice ale gîndirismului: „autohtonismul", cu „miturile" sale componente și „ortodoxismul", ne putem da seama și mai bine acum de rolul lor diversionist.

Oricine încearcă să se orienteze în acest noian ideologic reacționar care este „gîndirismul", va constata desigur evidente deosebiri între filozofia culturii ori estetica lui Lucian Blaga și cea a lui Nichifor Crainic, de pildă, sau între „eseistica" acestuia din urmă și cea a lui Emil Cioran. Nu trebuie să uităm însă, că, așa cum spunea Marx: „Toți idealiștii, filozofici și religioși, antici și moderni, cred în inspirații, în revelații, în mîntuitori, în făcători de minuni și numai de gradul lor de cultură depinde dacă această credință îmbracă o formă simplistă religioasă sau cultă, filozofică, așa cum numai de energia lor, de caracterul lor, de poziția lor socială etc. depinde dacă au o atitudine activă sau pasivă față de credința în minuni, adică, dacă sînt păstori făcători de minuni sau fac parte din turma acestora, dacă urmăresc țeluri teoretice sau practice" (Marx și Engels, Opere vol. III Buc. Ed. Politică, 1958, p. 364).

În filozofia lui Lucian Blaga vom observa un misticism diluat, „inofensiv", pedant. O prudență excesivă face ca totul să pară învăluit în limbajul „metafiziciu pure". fără aderențe politice directe.

Crainic însă, agent plătit al fascismului, nu se dă în lături de la proclamarea deschisă a unei literaturi care să slujească teroarea, războiul, crima. Nostalgia paradisului e un tratat de estetică, scris de pe o atare poziție, la nivelul predicilor parohiale. Aici omul este considerat drept un infractor izgonit din paradis ce are mereu nostalgia acestuia. În tot ce e frumos, ni se pare că recunoaștem ceva aparținînd vremilor dintîi, fericitelor zile ale Edenului.

De la simplă fantezie, cum ne apare acum, „estetica" teologică ajunsese în timpul negrei dictaturi fasciste a lui Antonescu subiect de „comunicări academice", de discursuri „de recepție", politică spirituală (sau culturală) de stat. Fascismul a folosit din plin ajutorul „ideologic" gîndirist. Activitatea revistei, timp de 23 de ani, i-a fost un sprijin efectiv.

„Gîndirismul" mai cunoaște și o a treia fază: din falanga „filozofilor" de la Gîndirea se desprind, mai ales în ultimii ani de existență ai revistei, cîțiva care neagă religia ca ortodoxie și tind spre alteeva. Revelația mistică nu mai „justifica" suficient fascismul din punct de vedere filozofic, ajuns în culmea „dinamismului" prin declanșarea războiului. Apare Emil Cioran, jalnicul scrib legionar, — detractor sinistru al țării noastre, care propune „o Românie în delir". Singura religie prescrisă e agresiunea. Creștinismul cu mila sa samariteană de oameni a adus numai rele. Trebuie să urăști, să ucizi, să zdrobești ca să fii mare. Blestemul poetic din Miorița, cu fatalismul său inerent, trebuie distrus. Cioran cere anihilarea tuturor valorilor care nu promovează acțiunea fanatică, riscul cu orice preț. Prusia — nota el — valorează cît toate celelalte provincii ale Germaniei, tocmai prin spiritul ei agresiv. Agresivitatea e totul în istorie. A treia fază a „gîndirismului"... n-a mai apucat să se „maturizeze" căci istoria, prin actul de la 23 August 1944, a stîrvit-o definitiv și irevocabil. Astfel înfățișată, structura ideologică a gîndirismului dezvăluie și mai mult esența sa reacționară, fascistă. Fiecare dintre cele trei atitudini, enunțate de noi, și-a avut „reprezentanții" săi. N-are rost să ne oprim asupra tuturor. E cea mai neagră orientare pe care a cunoscut-o istoria literaturii noastre.

Într-o perioadă cînd realismul cîștiga poziții prin apariția unor romane ca Ion, Pădurea Spînzuraților, Răscoala, Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război, Patul lui Procust, Zodia cancerului, Baltagul, cînd poezia, prin pana lui Tudor Arghezi, atinge culmi artistice greu de egalat, cînd în ciuda propagandei „artei libere", a „artei pentru artă", beletristica românească nu încetează, în ce avea mai bun, legăturile cu tradiția scrisului cetățenesc, angajat, inspirat din viața poporului, gruparea de scriitori și „filozofi" de la Gîndirea își asuma o sarcină provocatoare, fals realistă, menită să slujească interesele capitalismului fascizant. Adîncirea în misticism, exaltarea instinctelor primare, încurajarea obscurantismului, ridicarea lui la rangul de dogmă națională, acestea sînt armele cu care fascismul a încercat să cotropească gîndirea românească dintre cele două războaie mondiale.

Analiza prozei, poeziei și criticii epocii nu poate fi concepută științific, marxist, fără a se ține seamă de situația semnalată. Proza lui Gib Mihăescu, poezia lui Lucian Blaga, lirica lui Ion Pillat, sînt valori ce nu pot fi preluate global. Ele au serioase carențe ideologice. Ades ne aflăm în fața unor grosolane abateri de la realism și deci de la adevăr. După cum precizasem anterior, nu toți colaboratorii Gîndirii, mai ales cei incidentali, au fost „gîndiriști" orice interpretare exagerată în acest sens poate duce la concluzii eronate.

Nu trebuie trecut cu vederea faptul că „gîndirismul" nu s-a format ca orientare literară reacționară numai în paginile publicației periodice: Gîndirea. Unii colaboratori ai revistei au încercat să exporte spiritul mistico-tradiționalist și în alte părți. Pe Mircea Eliade, pe Emil Cioran pe Dan Botta nu îi vom întîlni în sumarul diferitelor numere. Ei însă vor duce „lateral" aceeași activitate odioasă în cadrul altor periodice. Alături de Gîndirea, „revista mamă", din aceleași fonduri ale propagandei fasciste au mai fost întreținute și publicațiile „literare" prozelite: Rînduiala, Sfarmă Piatră, Dacia redivivа, Meșterul Manole, Munții Apuseni. Credința, Cuget moldovenesc. Curțile dorului, etc. Acestea însă, respinse de cititori, nu au putut rezista prea mult timp oprobriului public și la relativ scurt timp de la apariție au dat faliment.

Evoluția societății românești din perioada 1920-1944 a arătat încă o dată că în istorie cuvîntul hotărîtor îl au masele. Poporul romîn, sub conducerea celor mai buni fii ai săi, comuniștii, a zdrobit definitiv fascismul.

Împotriva „gîndirismului", „ideologie literară" profund reacționară, a luat atitudine întreaga opinie publică democrată, unii critici și publicații literare burgheze moderate, dar, mai ales, au luat atitudine împotriva gîndirismului revistele îndrumate de partid: Bluze albastre, Veac nou, Cultura proletară, Era nouă, Reporter, Alexandru Sahia a fost un neobosit luptător împotriva diversiunii gîndiriste. Revistele aflate sub influența partidului, sau îndrumate de partid, arătau clar că ne aflăm în fața unei „contrarevoluții preventive" avînd ca scop promovarea fățișă a fascismului, adormirea conștiinței revoluționare a maselor.

„Fascismul se adresează vouă, tinerei generații, pentru ca, sub fraze mincinoase, să vă capteze și să vă transforme în unelte de asuprire și exploatare a maselor muncitoare de la orașe și sate contra propriilor voastre interese. Poate fascismul barbar să fie un ideal pentru tînăra generație? Nu! Tovarăși tineri, locul vostru este alături de întreaga clasă muncitoare, în lupta revoluționară pentru distrugerea puterii capitaliste, pentru cucerirea puterii de către clasa muncitoare, pentru civilizația socialistă", sunau cuvintele unui manifest al P.C.R. din iulie 1935.

„Gîndirismul" s-a travestit într-un așazis „curent literar". Unii critici și istorici literari îl mai consideră ca atare și astăzi. E necesar să scoatem în evidență adevărata sa esență reacționară, adevăratul său caracter diversionist, banditesc, pentru a nu mai exista nici un fel de echivocuri. Curentele literare apar și se impun, de obicei, ca rezultate sintetice ale unor faze sau perioade din dezvoltarea literaturii. Ideile lor, ilustrate întotdeauna prin opere importante ca valoare artistică, se sting treptat o dată cu apariția altor forme noi ale mișcării literare. Dar nimeni nu cunoaște un curent literar care să înceteze automat de a mai exista, o dată cu sfîrșitul lamentabil al unei politici reacționare de stat, așa cum s-a întîmplat cu „gîndirismul" muribund în august 1944, cînd regimul de cruntă dictatură fascistă a lui Antonescu, care încercase să-l mențină cu forța în literatura română, a fost răsturnat, prin insurecția armată a forțelor patriotice din România, conduse de Partidul Comunist. Ni se pare că acesta este cel mai convingător argument asupra caracterului diversionist al „gîndirismului", provocare „ideologică" stipendiată de organizațiile fasciste, de ambasada Germaniei hitleriste la București. „Numai acele orientări ale literaturii ajung la o dezvoltare strălucită care apar sub influența unor idei puternice și vii, care satisfac cerințele imperioase ale epocii" — arată Cernîșevski.

Că „gîndirsmul" nu a fost un curent literar adevărat ci, un intrus „teoretic" fascist ne-o mai dovedește și faptul că el a fost respins și condamnat de marea majoritate a opiniei publice românești din perioada interbelică. Un curent literar care are ca adversar principal majoritatea cititorilor nu are sens. Apoi, însuși caracterul eterogen al gîndirismului ne arăta că nu poate fi vorba despre o unitate de creatori ci de o grupare huliganică, mai mult sau mai puțin arbitrar alcătuită, care pe parcurs a suferit radicale modificări, aservită propagandei diverselor organizații, partide și guverne fasciste, interne ori „externe".

Oricum esența reacționară a „gîndirismului" este evidentă.

În limitele prezentului articol (chiar cu această „continuare din numărul trecut") nu ne-am putut ocupa de creația beletristică a poeților, prozatorilor și dramaturgilor care au gravitat în jurul revistei Gîndirea. Despre aceasta cît și despre o serie de alte probleme ce nu au putut fi discutate acum vom vorbi altă dată.

Gh. Achiței

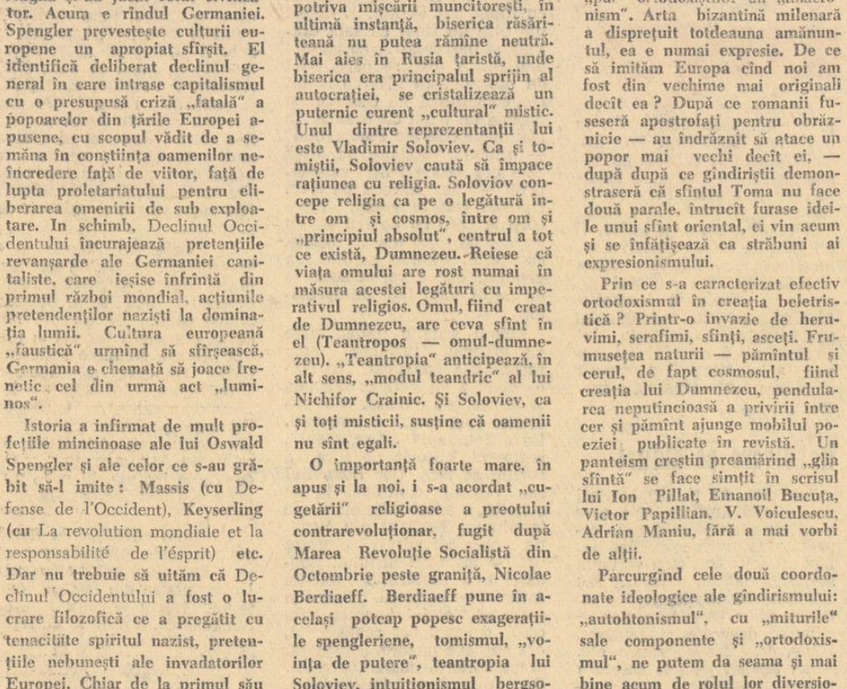

Coboară seara (fotografii de prof. V. Orza)

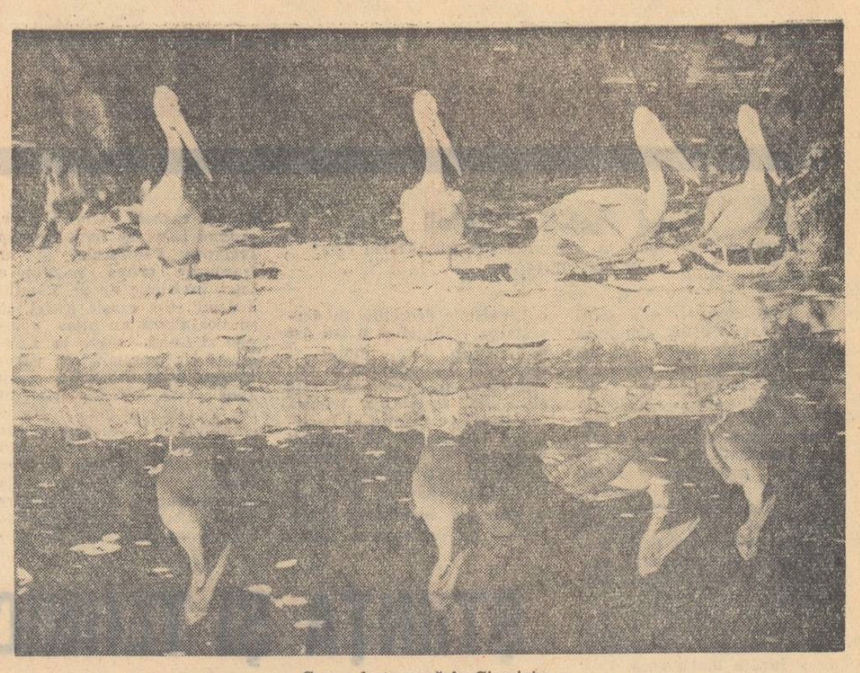

Soare de toamnă în Cișmigiu

RELIEF

O antologie a basmului românesc în limba rusă

Tot mai numeroase sînt în ultima vreme traducerile din literatura română apărute în vitrinele librăriilor sovietice. Cititorul sovietic a putut face astfel cunoștință, prin intermediul tălmăcirilor, cu cele mai de seamă lucrări literare aparținînd atît literaturii noastre clasice, cît și celei contemporane.

In Uniunea Sovietică au văzut lumina tiparului operele lui Caragiale, Eminescu, Slavici etc. Nu au fost neglijate nici lucrările cele mai valoroase, aparținînd unor romancieri, poeți și dramaturgi contemporani. Al. Sahia, Mihail Sebastian, Tudor Mușatescu, Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi, Horia Lovinescu, sînt tot atîtea nume de scriitori care au devenit cunoscute și apreciate de publicul cititor sovietic.

Pe aceeași linie de popularizare a patrimoniului nostru literar se înscrie și ultima traducere apărută la începutul acestui an, care vine să facă cunoscute frumusețea basmelor și a poveștilor noastre populare. Culegerea ce se intitulează Povești românești *cuprind două părți distincte: în prima sînt incluse poveștile și basmele ce aparțin creației epice orale, cea de-a doua parte cuprinzînd poveștile și basmele prelucrate sau scrise de scriitori clasici și contemporani.*

Deși folclorul oricărui popor prezintă destule dificultăți pentru traducere, existînd particularități atît în ceea ce privește limba (expresii specifice limbii populare respective), cît și redarea coloritului local, a tonului general al narațiunii, a imaginilor proprii unui anumit gen folcloric, totuși traducerea apărută se înscrie din acest punct de vedere ca o deplină biruință a colectivului de traducători sub conducerea lui E. Drujinina. Redactorului principal i se datorește de asemenea păstrarea unității de stil precum și a ritmului specific poveștilor populare românești. Din vastul tezaur al creației noastre epice au fost alese poveștile și basmele cele mai reprezentative și uneori acelea ce găsesc corespondent în creația epică slavă în general și în cea rusă în special.

In culegerea pe care putem s-o numim, fără teama de a fi spus prea mult, prima antologie a basmului românesc în limba rusă, întîlnim povești și basme dintre cele mai populare ca: Tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte *(tradus de N. Anisimova),* Fata moșului cea cuminte *(tradus de E. Pokromovici),* Ileana Cosînzeana *(tradus de S. Kulmanova);* Sarea în bucate *(tradus de F. Mirenev) etc.*

In partea a doua a volumului au fost incluse poveștile: Povestea lui Harap Alb *și* Ivan Turbincă *de Ion Creangă,* Făt-Frumos din lacrimă *de Mihail Eminescu, precum și cîte o poveste aparținînd lui I. L. Caragiale și Barbu Delavrancea.*

Autorii contemporani sînt reprezentați prin poveștile scrise de Alexandru Mitru și Călin Gruia, din ale căror lucrări citățm poveștile Cine ride la urmă *și* Tichia fermecată *de Al. Mitru,* Fiica pădurarului *și* Oaspetele nevăzut *de Călin Gruia.*

Grija deosebită, atît a traducătorilor cît și a redactorului acestei prime ediții de povești românești în limba rusă, de a păstra, pe cît permite o traducere, specificul poveștilor și basmelor noastre, fac din această culegere o valoroasă transpunere în limba rusă a unui gen al eposului nostru popular. Tirajul mare al cărții (150.000 exemplare), prezentarea grafică deosebită, vignetele reușite ce însoțesc fiecare poveste (pictor B. Svești nicov), care vin parcă să sublinieze ceea ce slova înfățișează narativ, vădesc interesul și dragostea poporului sovietic pentru tezaurul cultural al țărilor prietene.

G. ROLEANU

Trepte

Culegere literară dobrogeană

In cinstea celui de al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn, Casa regională a Creației populare din Constanța a editat o nouă culegere literară. Semnează versuri și proză tineri scriitori membri ai cercurilor literare din regiunea Constanța. Lucrările, în majoritatea lor, sînt axate pe teme din viața nouă a Dobrogei. In poezia Trepte *care dă titlul culegerii — Petru Barisov, a știut să învestmînteze într-o imagine sugestivă o idee prețioasă, aceea că toate realizările noastre culminînd cu sputnicii și rachetele sînt trepte în urcușul victorios spre comunism. Aurora Conțescu semnează deasemeni cîteva poezii realmente emoționante. Reținem în mod deosebit poezia lui G. Mihăescu,* E un loc ascuns de malul mării. *Poetul ne vorbește despre lupta eroului comunist Filimon Sîrbu, în ilegalitate. Antiteza trecut-prezent are menirea să transmită convingător întreaga bogăție de idei și imagini a poeziei. G. Mihăescu semnează și o poezie nereușită intitulată* Avans. *Aici substanța poetică e mai diluată. Poeziile lui Petre Vasile Fati* (Flăcări, Hegemonie, Cîntec despre porumbei, *certifică un talent autentic, autorul are capacitatea promițătoare de a-și transpune gîndurile în imagini, știe să dea versului profunzime. P. V. Fati trebuie să persevereze în această direcție. Poeziile Marianei Filimon și ale lui Octavian Georgescu dovedesc și ele un talent evident. Și ei trebuie să muncească mai mult asupra textelor, pentru a evita unele platitudini și locuri comune. Irinarh Vartic semnează o poezie vibrantă, agitatorică.* Bună dimineața. *Peisajul Dobrogei actuale și simțămintele omului ce o locuiește constituie mobilul poeziei. Intr-una din poeziile Sandei Prisăcaru,* Se urcă schelăriile spre cer, *influența lui Mihai Beniuc este flagrantă. Stanislav Popescu trebuie de asemenea să muncească mai mult pentru găsirea unor formule poetice proprii, să evite șabloanele și prozaismele. Partea de proză a culegerii este reprezentată de povestirile lui Radu Crișan și Marin Porumbescu. Ni se pare că povestirea lui Radu Crișan,* Măceșul Ștefanei, *este lungită inutil în prima parte, unde autorul stăruie prea mult asupra așazisei „legende" a măceșului, asupra diferitelor explicații pe care le dau oamenii în legătură cu acest arbust. Autorul trebuie să evite frazele gazetărești, formulările șablonarde, generale, din vorbirea eroinei. Procesul de transformare a conștiinței oamenilor oferă un material inepuizabil tinerilor scriitori dobrogeni și ei trebuie să-l studieze minuțios. Am fi dorit ca Radu Crișan să stăruie mai intens asupra mobilurilor interioare ale personajelor sale și în special ale Ștefanei. Povestirea* Pentru cauza bolșevică *de Marin Porumbescu conține un material de viață mult mai bogat și are concizie, e scrisă cu nerv. Episoadele cunosc o desfășurare „cinematografică". Prozatorul narează volubil și imprimă intensitate acțiunii.*

Culegerea Trepte *reprezintă un succes al tinerilor scriitori din regiunea Constanța. Așteptăm cu interes viitoarele plachete.*

M. BOTEZ

Între modă și snobism

Este, desigur, lăudabilă inițiativa Gazetei literare, de a discuta în paginile ei o seamă de probleme privind traiul zilnic al omului, interiorul casei sale, îmbrăcămintea sa etc. Cînd observațiile sau sugestiile sînt făcute cu sobrietate, cu gust și bun simț, ele pot fi de un real ajutor miilor și miilor de oameni care se mută în case noi și vor să și le împodobească, celor care își pot cumpăra azi stofe și mătăsuri, mobilă și tablouri, lămpi și cristale. Se întîmplă însă ca unele intervenții, pornite cu o intenție bună, să alunece pe nesimțite în snobism și să capete aerul unei „cronici mondene" de pe vremuri. Ba uneori cititorul este îndemnat la extravaganțe vestimentare, cum se întîmplă în articolul semnat de A. E. Baconski în Gazeta literară din 13 oct. a.c. După ce face cîteva aprecieri judicioase cu privire la importanța hainelor în viața omului, autorul articolului își ilustrează teză cu cîteva exemple ilustre. Aflăm de pildă că Machiavelli îi citea pe clasicii latini în ținută de gală, sau că Haydn compunea cu peruca pe cap. Se cunoaște o infinitate de mănți vestimentare rămase celebre, există și azi destui năzdrăvani în materie, dar epoca și societatea noastră e din ce în ce mai puțin sensibilă la extravaganțe. Ori, considerațiile lui A. E. Baconski, tocmai la asta îndeamnă, la însușirea mecanică a unui stil vestimentar numai pentru că el se prezintă ca o noutate, adică este „la modă". Se știe însă foarte bine că moda nu este totdeauna expresia unei înnoiri necesare. Mai cu seamă în Occident, moda este o chestiune în primul rînd comercială, se schimbă calapodul pantofilor și tăietura costumelor, nu în virtutea unor criterii estetice sau de igienă, ci după interesele cutărei sau cutărei case de modă. Reclama deșănțată induce în eroare și nevoia de noutate, firească la toți locuitorii pămîntului, eșuează foarte adesea într-un exibiționism ridicol și păgubitor. A. E. Baconski nu pare a distinge în noțiunea de modă și acest element înșelător, devreme ce afirmă: „moda reprezintă aspirația firească spre noutate, spre un ideal de perfecțiune estetică și de permanentă adecvare la coordonatele contemporaneității..." Conștient de viciile stridente ale unor „mode" recente, autorul adaugă: „...si atunci cînd sînt reluate linii și obiceiuri mai vechi, ele apar cu inevitabilele retușări închipuind altoiul epocii respective". Este oare o „adecvare la coordonatele contemporaneității" pantoful ascuțit, lung de o jumătate metru, vesta încheiată sub gît, pantalonul strîmt ca un bernevece, haina ajustată și încheiată la trei nasturi? Este acesta un ideal de perfecțiune estetică? Rică Venturiano însuși s-ar sfii să apară îmbrăcat astfel în zilele noastre.

A. E. Baconski pare a fi adeptul unei permanente înnoiri vestimentare și desigur știe că acum vreo 3—4 ani, cîțiva croitori au încercat, firește inspirîndu-se din jurnale străine, să introducă sacoul cu revers lat, absolut neestetic și neeconomic. „Moda" asta s-a prăbușit repede și victimele s-au grăbit să-și dea costumele la refăcut. Ceea ce dovedește că publicul nu acceptă ușor exagerările, refuză extravaganțele, nu din conservatorism, ci din bun simț. Parafrazindu-l pe A. E. Baconski, am spune că publicul nostru e mult mai exigent decît ar putea-o bănui un amator de inovații mercantile.

Cit privește îndemnul autorului adresat fabricilor de confecții de a face numai haine fără căptușeală de vată sau cismarilor de a ne pricopsi cu pantofi ascuțiți, nu credem că el va avea vreun ecou. Bănuim că cei care fac pentru noi haine ascultă de criterii mai sănătoase și nu se inspiră din recuzita teatrului caragealesc. Pentru că altfel ar însemna să ne pomenim îmbrăcați ca Farfuridi și Cațavencu.

AL. T.

CALEIDOSCOP

ŞTIINŢA ŞI TEHNICA SOVIETICĂ PE PLAN MONDIAL

Acad. Prof. E. Carafoli
Directorul Institutului de Mecanică Aplicată „Traian Vuia" al Academiei R.P.R.

Foarte recent, am participat la două Congrese Internaţionale: cel de Mecanică Aplicată de la Stresa (Italia) şi cel de ştiinţe aeronautice de la Zürich (Elveţia). Sosesc din aceste locuri cu impresiile cele mai proaspete. In legătură cu obiectul prezentului articol, un prim efect al influenţei care s-a impus pretutindeni şi ştiinţei şi tehnicii sovietice în toate domeniile de activitate, efect pe care l-am constatat eu însumi la aceste manifestări internaţionale, a fost preocuparea tinerilor savanţi americani, ca să nu vorbim decît de aceştia deocamdată, de a învăţa limba rusă. Intr-adevăr, la observaţia mea că unii dintre ei vorbesc ruseşte, ei mi-au răspuns că mulţi au învăţat, dacă nu chiar să vorbească perfect, cel puţin să citească, cu sau fără dicţionar, lucrările savanţilor ruşi; acest lucru le-a fost absolut necesar, importanţa rezultatelor ştiinţifice şi a realizărilor tehnice sovietice fiind, spuneau ei, cu totul remarcabile. Este, deci, imposibil a se face abstracţie de ele la ora actuală, fără prejudicii grave în tratarea riguroasă a diferitelor probleme. Iată o dovadă de pătrundere şi de apreciere admirativă a ştiinţei sovietice peste hotare.

Aproape în mai toate domeniile, rezultatele ştiinţifice obţinute de cercetătorii sovietici, realizările tehnice şi industriale, care apar mereu într-o cadenţă vie, în U.R.S.S., s-au impus şi peste hotare prin lucrări de mare anvergură traduse în mai multe limbi, prin comunicările şi conferinţele ţinute în străinătate în foruri înalte sau în manifestări internaţionale, sau, indirect, prin ecoul şi admiraţia entuziastă stîrnite în lumea întreagă de realizări excepţionale, care impresionează nu numai prin măreţia lor, ci şi prin consecvenţa cu care se succed în ritm vertiginos, atingînd culmile cele mai înalte ale ştiinţei. S-a deschis acum o competiţie internaţională pentru cucerirea spaţiului interplanetar. Omul dezvăluie unul cîte unul secretele naturii şi ale universului. Aşa cum marile descoperiri geografice au lărgit, cu cîteva secole în urmă, hotarele lumii din acea epocă, tot astfel astăzi, printr-un proces incomparabil mai complex, omul îşi lărgeşte limitele cunoaşterii, avîntîndu-se tot mai departe în larg, în spaţiul nemărginit al cosmosului (în macro-cosm) şi pătrunzînd tot mai adînc în intimitatea structurii atomului (în micro-cosm).

In faţa acestui tablou impresionant al progresului, se reliefează în mod deosebit rezultatele şi realizările ştiinţei şi tehnicii sovietice, care au contribuit la dezvoltarea multilaterală a industriei, a agriculturii şi a culturii, ridicînd în mod considerabil standardul de viaţă al poporului sovietic.

Prin amploarea fără precedent a unor cuceriri epocale, care au depăşit cele mai îndrăzneţe visuri ale omenirii, ştiinţa şi tehnica sovietică s-au impus cu tărie peste hotare, bucurîndu-se pe plan mondial de un prestigiu fără seamăn.

Un asemenea progres, care dovedeşte un potenţial ştiinţific foarte înalt şi o bază materială de investigaţie dintre cele mai bogate şi mai moderne, a fost posibil datorită atenţiei deosebite pe care Uniunea Sovietică a acordat-o ştiinţei şi tehnicii, considerîndu-le drept cel mai important pivot pentru noua orînduire social-politică, care trece acum la construirea desfăşurată a comunismului. Savanţilor ruşi li s-au recunoscut meritele deosebite în dezvoltarea ştiinţei şi li s-a dat un sprijin larg, moral şi material, în activitatea lor creatoare. In acest sens este elocventă scrisoarea trimisă Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice de către marele TIOLKOVSKI, părintele astronauticii ruse şi sovietice, cu şase zile înainte de moartea sa (13 septembrie 1935), în care scria, printre altele: „Toate lucrările mele în domeniul aeronauticii, ale navigaţiei cu rachete şi ale comunicaţiilor interplanetare le predau partidului bolşevic şi puterii sovietice, adevăraţii conducători ai progresului culturii umane. Sînt convins că vor duce cu succes pînă la capăt aceste lucrări". **Marele savant rus a avut o previziune uimitoare în ceea ce priveşte cucerirea spaţiului cosmic şi în desfăşurarea impetuoasă a forţelor creatoare ale omului în societatea socialistă.**

Intr-adevăr, crearea institutiilor de învăţămînt superior organizate la cel mai înalt nivel ştiinţific şi dotate cu laboratoare dintre cele mai moderne şi mai perfecţionate, înfiinţarea institutelor de cercetări cu cadre foarte bine pregătite şi cu o bază materială bogată şi modernă, concepută în lumina celor mai noi cuceriri ale ştiinţei, organizarea laboratoarelor uzinale, a centrelor de documentare, toate acestea explică înflorirea extraordinară a ştiinţei şi tehnicii sovietice, care au condus la realizările uluitoare de astăzi.

Dacă, pînă la data de 4 octombrie 1957, omul nu putuse să dezlege multe din tainele şi enigmele spaţiului cosmic, de la acea dată, în schimb, începe asaltul impetuos pentru cucerirea cosmosului. Prin lansarea de către Uniunea Sovietică a primului satelit artificial al pămîntului s-a demonstrat practic că se poate crea şi lansa un corp ceresc artificial, deschizîndu-se, astfel, era comunicaţiilor interplanetare.

Cu datele experimentale obţinute prin lansarea celor de al II-lea şi al III-lea satelit, o nouă rachetă cosmică, care, ocolind Luna, se reîntoarce în regiunea Pămîntului şi ne transmite prima imagine a feţei invizibile de pe Pămînt a Lunii. S-a reuşit astfel, să se alcătuiască un atlas complet al Lunii, care, la Congresul Internaţional de astronautică de la Stockholm, din anul acesta, a fost considerat „ca fiind un document de o excepţională valoare". Iar unul dintre cei mai mari savanţi ai lumii, Prof. Th. von Kàrmàn, care se găsea la acelaşi congres, a spus printre altele: „Aceste succese produc o impresie deosebită. Ele demonstrează că Uniunea Sovietică a străbătut în ultimii ani un mare drum pe calea progresului. Americanii îşi complică prea mult sistemele lor de rachete; ruşii au ales, după cum se vede, o altă cale de perfecţionare. Ca rezultat, rachetele sovietice sînt mai simple şi mai promiţătoare. Realizările din ultimii ani nu sînt întîmplătoare. Ele reprezintă un succes al întregii ştiinţe sovietice, al întregului sistem de învăţămînt superior, un succes al noii generaţii de savanţi şi ingineri, educaţi de o strălucită pleiadă a marilor oameni de ştiinţă ruşi".

Intr-adevăr, la congresele pomenite mai sus ca şi la altele anterioare, savanţii sovietici au adus contribuţii dintre cele mai importante în probleme de bază ca: balistica cosmică, zborurile în Lună sau pe alte planete, noi probleme puse de lansarea sateliţilor artificiali ai Pămîntului etc. Comunicările sovietice privind problema revenirii în bune condiţii pe Pămînt din zborul cosmic, studiată nu numai teoretic, dar şi prin experienţe de laborator, au stîrnit un viu interes. Recent, lansarea unei rachete cosmice, a cărei navă cu fiinţe pe bord s-a reîntors pe suprafaţa Pămîntului, a confirmat din plin valoarea cercetărilor sovietice în această problemă.

De asemenea, comunicările prezentate în domeniul motoarelor rachetă au ilustrat progresele deosebite obţinute, în soluţii extrem de interesante, privind noi genuri de motoare, nepuse încă în practică şi anume, motoarele care folosesc efectele electromagnetice sau motoarele nucleare.

In sfîrşit, proiectele sovietice privind zborul omului în cosmos, în primul rînd zborurile către planetele Marte şi Venus, deschid perspective nemărginite şi atestă în mod neîndoios ritmul vertiginos de dezvoltare a ştiinţei şi tehnicii sovietice. Este acum o certitudine că vom fi cît de curînd martori la marele eveniment, pe care toată omenirea îl aşteaptă cu nerăbdare, acela de a asista la avîntarea omului în spaţiul interplanetar.

O recunoaştere oficială a prestigiului pe plan mondial, de care se bucură cosmonautica sovietică, este şi realegerea acad. sovietic LEONID SEDOV ca Preşedinte al Federaţiei Internaţionale de Astronautică. Chiar în timpul lucrărilor congresului de la Stockholm, la 20 august 1960, a fost lansată nava cosmică sovietică avînd doi ciini la bord şi alte fiinţe vii, precum şi plante, microorganisme etc. Această navă-satelit, după ce a efectuat 18 rotaţii, la o altitudine de 300 Km, a fost readusă pe Pămînt prin telecomandă.

(continuare în numărul viitor)

CONCURSUL NOSTRU

Revista „Luceafărul", împreună cu Comisia de îndrumare a cercurilor literare a Uniunii scriitorilor din R.P.R., organizează un concurs literar cu tema: „Munca pentru desăvîrşirea construirii socialismului în patria noastră".

Pot participa la acest concurs membrii cercurilor literare din ţară, ca şi tinerii care nu sînt încadraţi în cercuri. Nu pot participa membrii Uniunii scriitorilor din R.P.R. şi membrii Uniunii ziariştilor.

Lucrările, nesemnate, vor purta un motto, transcris şi pe un plic închis, în care vor fi notate numele, vîrsta, şcoala sau instituţia unde lucrează concurentul, adresa exactă. Lucrările, de preferinţă dactilografiate, vor fi trimise pînă la data de 15 ianuarie 1961 pe adresa revistei „Luceafărul", B-dul Ana Ipătescu 15, Bucureşti.

Concursul este dotat cu următoarele premii şi menţiuni:

POEZIE

Premiul I, lei 2.000
Premiul II, lei 1.500
Premiul III, lei 1.000
3 menţiuni a lei 500

PROZĂ

(nuvelă, schiţă, portret, reportaj literar etc.)

Premiul I, lei 3.000
Premiul II, lei 2.000
Premiul III, lei 1.500
3 menţiuni a lei 750

PIESE INTR-UN ACT

Premiul I, lei 4.000
Premiul II, lei 3.000
Premiul III, lei 2.000
3 menţiuni a lei 1.000

TRANDAFIRI PENTRU MISTER MACMILLAN

(din revista Literarni Ziwot (R. S. Cehoslovacă).

Despre trecut,
ca despre cei morţi,
numai bine!
Consideraţi, de pildă, că ultimul război
a fost un fel de bal, ceva mai mare:
ornamente festive — frunzele de stejar,
crucea de fier — trifoi cu patru foi,
împodobit cu spade şi pietre preţioase...
De ce să pomenim de vinovaţi?
La ora asta — e lipsit de tact!
Faptele, după cum se ştie,
sînt ceea ce vrem noi să fie...
Puţină bunăvoinţă, ce Dumnezeu,
şi toată lumea va fi de acord
că Wehrmachtul lui Hitler era o societate
care organiza tîrguri de mostre,
că Ilse Koch a luptat împotriva
contra paraliziei infantile,
Goering a născocit ventilatorul,
în timp ce Goebbels traducea Cîntarea Cîntărilor
(David şi Solomon fiind autorii săi preferaţi...)
La Lidice s-a dat un recital de canto,
Himmler a nimicit tuberculoza,
din Bundeswehr fac parte cei ce cultivă roze,
Speidel e dirijorul cunoscutei orchestre
a muncitorilor din Westfalia,
Oberländer a fost un celebru glob trotter,
în fine, cel de-al doilea război mondial
este opera
lui Charlie Chaplin.

In romînește de **DAN DEŞLIU**

...ŞTIINŢIFIC

a fost depăşit cu mult întreg programul Anului Geofizic internaţional de studiere a păturilor superioare ale atmosferei. Rezultatele obţinute au întrecut cele mai cutezătoare aşteptări şi calcule.

Un alt salt calitativ îl reprezintă lansarea la 2 ianuarie 1959 de către Uniunea Sovietică a primei rachete cosmice care a reuşit să învingă forţa de gravitaţie terestră, devenind prima planetă artificială a sistemului solar. In timpul zborului ei, s-au strîns numeroase date privind materia interplanetară şi radiaţiile cosmice.

La un scurt interval, lumea este martora unei noi cuceriri, epocale: primul corp realizat pe Pămînt a atins Luna, la 14 septembrie 1959, integrîndu-se pentru totdeauna în ea. Şi iată că la mai puţin de o lună, la 4 octombrie 1959, se înalţă

Note din Roma

Tivoli. Cartierul medieval

Tivoli-Tibur-ul roman se află la vreo douăzeci de kilometri de Roma. Dacă iei autobuzul de la gara Termini, ajungi în trei sferturi de oră la Villa d'Este, vila jocurilor de apă. Clădirea e de o masivitate mai curînd greoaie. Din tablouri şi sculpturi au rămas puţine, fără interes deosebit. Dar parcul, care coboară în terase, risipeşte cu dărnicia climei mediteraniene culoarea şi lumina. Printre palmieri, leandri şi chiparoşi, cele cîteva zeci de fîntîni arteziene sînt o demonstraţie încîntătoare a ceea ce poate izbuti apa ajutată de lumină.

Lîngă vilă, birjarii îţi oferă o oră de plimbare prin Tivoli. Ca în cele mai multe magazine italiene, după prima împotrivire a clientului, preţul coboară la jumătate. Birjari se găsesc şi la Roma, evoluează cu demnitate lîngă cortegiul nesfîrşit al automobilelor. Vechimea birjelor — scoase parcă dintr-un muzeu al transporturilor — te face să bănuieşti intervenţia întreprinderilor de turism, dornice să ofere vizitatorilor cu limuzine tip 1960 un plus de culoare locală, pe lîngă Chianti şi pastasciutta.

La cîteva sute de metri de Villa d'Este, lîngă un restaurant care le foloseşte drept firmă, două temple romane — al Sibilei şi al Vestei, construite la margine de stîncă deasupra unei ripe, templul circular al Vestei îşi propteşte de cer coloanele corintice, uluitor de zvelte.

Alături, o tabelă indică: „Spre cartierul medieval". Mergi cîteva minute printr-un cartier neverosimil ca un decor. Nu sînt numai clădiri medievale ci şi din Renaştere. Dar de cîteva sute de ani aici pare a nu se fi clădit nimic. Pe străzi, copiii privesc la „forestieri", la turişti. Se adună, string cîteva lirete şi cumpără măslinele marinate, ieftine şi cu gust cumplit, pe care le desfac la fiecare colţ vînzătorii ambulanţi. La balcoanele care se apropie unul de altul la cîţiva metri, sînt atîrnate rufe. Decorul e viu. In casele medievale, ferite de soare, trăiesc familiile numeroase care în amiaza aceasta de duminică s-au aranjat la fereastră. Indărătul pitorescului pentru turişti, sărăcia nu se deghizează.

Intervenţia lui Michel-Angelo

In impresiile din Nevinovaţii în călătorie, Mark Twain e iritat de insistenţa cu care ghizii italieni îl pomenesc pe Michel-Angelo, cu o formulă „passe-partout". Recurge la soluţia umoristică şi împreună cu tovarăşul lui de călătorie se interesează sistematic în faţa oricărui obiect: „E de Michel-Angelo?" Pune aceeaşi întrebare cînd i se arată o mumie.

In reacţia lui Twain e şi spirit de frondă, e şi saturaţie de reclamă fals-culturală, e şi atitudinea tanţoşă a tînărului american din Hannibal, refuzînd să se lase zdrobit în faţa unei forţe de care avea să se apropie treptat. Dar prezenţa lui Michel-Angelo la Roma e departe de a fi iritantă. Pe Bernini îl descoperi la muzeu. La Galeria Borghese, în faţa lui Apollon şi Daphne, simţi cum poate să se mişte şi să respire marmora. Dar îl descoperi şi la colţ de stradă. Cîteva dintre cele mai faimoase fîntîni îi aparţin şi în primul rînd, splendidul Triton din Piaţa Barberini. Pe Michel-Angelo îl cunoşti nu numai la Sfîntu Petru, la Sixtina, sau în muzee. Palatele şi bisericile pe care le-a clădit sînt împrăştiate prin Roma. Il afli într-un întreg complex arhitectonic, în palatele şi Piaţa Capitoliului, unde cobori pe scara pe care el a desenat-o. Materializată în monumental sau în detaliu, prezenţa lui Bramante, a lui Michel-Angelo, a lui Bernini, a devenit parte din fiinţa artistică a oraşului.

...EXTERN

Revolvere pe ziduri

Am citit, ca şi alţi iubitori de cinematograf, articole care vorbeau de situaţia grea a cinematografului neo-realist italian. Şi am văzut cum variante ale comediei de bulevard sau fabricate convenţionale de pitoresc sudic trase în serie — Pîine, dragoste şi fantezie, Pîine, dragoste şi gelozie etc. — au asediat pînă la sufocare filmul neo-realist. Cînd străbaţi străzile Romei, afişele uriaşe şi strident colorate ilustrează situaţia. Revolvere ţintite de personaje cu bărbi pătrate şi priviri pătrunzătoare îmi amintesc de săgeţile din ochii lui Sherlock Holmes de pe coperta broşurilor tipărite în copilărie de un editor colaborator neştiut al lui Conan Doyle. Mîini întinse să sugrume, varietăţi din King-Kong, mai înalte decît blocurile. Filme poliţiste terifiante sau eposul gangsterilor, în versiune originală americană sau în imitaţii italiene, domină piaţa. Alt filon comercial a fost redescoperit într-un anumit gen de filme istorice — montări spectaculoase cu mare risipă de ipsos şi carton. Concordanţa istorică e aproximativă, în schimb acest gen de filme beneficiază şi de avantajele producţiei poliţiste. Americanii au refăcut „Ben Hur". Comerţul italian se întoarce la montările pretenţioase de acum o jumătate de secol din vremea „Cabiriei". A nu se confunda cu filmul lui Fellini. E folosit din plin un tînăr cu faţă drăguţă şi inexpresivă, cu muşchi umflaţi. A fost, se pare, atlet de profesie. In „Hercule" făcea concurenţă lui Samson şi dărîma un palat cu braţele. In „Ultimele zile ale Pompeiului" — ultima versiune pe lîngă care cea veche pare capodoperă — se întrece pe sine. Opreşte caii în galop, luptă corp la corp cu un leu şi cu un crocodil, căruia îi dislocă maxilarul. Pare o parodie a genului, dar e vorba doar de dispreţul total faţă de spectator.

Filmul artistic italian, care s-a afirmat furtunos după război, n-a sucombat. „La dolce vita" a lui Fellini, sabotată şi birfită, e o dovadă. N-au capitulat nici marii neo-realişti. De altfel, după „Acoperişul", regizorul Vittorio de Sica a trebuit să tacă. Dar Rossellini sau Visconti continuă. In ce condiţii, o arată întîmplările de la ultimul Festival din Veneţia, care au stîrnit proteste printre membrii juriului. Bondarciuk a declarat-o într-un interviu — în presă. „Rocco şi fraţii săi" al lui Luchino Visconti, decanul neo-realismului, era aproape unanim considerat drept viitorul mare premiu. Dar directorul Festivalului, proiectat în postul acesta de Vatican, a manevrat şi a obţinut premiul pentru filmul lui Cayatte „Trecerea Rinului" apreciat de cronicari drept mediocru şi confuz.

Prietenii

Un grup dintre noi a fost primit frăţeşte la Cine-citta de către muncitorii comunişti. Nimic festiv; căldura simplă cu care se întîmpină oamenii unificaţi prin convingeri şi acţiune.

Spre seară, la Campo Verano. Am coborît din autobuz cu o staţie prea departe, caut strada şi hotelul. Cer lămuriri unui trecător. După toate aparenţele, se întoarce de la lucru. Cu amabilitatea firească pe care am întîlnit-o de atîtea ori la locuitorii Romei, face cale-întoarsă şi mă conduce, dînd în acelaşi timp explicaţii volubile cu accentul gutural şi debitul precipitat al romanului. Mă întreabă de unde sînt. **Rumeno?** Vorbeşte cu interes şi simpatie reînoită. De cîte zile mă aflu la Roma şi cum îmi place? Am fost pe Gianiento? Muncitorul acesta în haine de lucru şi cu faţa obosită vorbeşte despre monumentele oraşului său cu mîndrie de proprietar.

In Piazza del Popolo, la o masă prietenească. Se află aici Maria Banuş, Cicerone Theodorescu, Nina Façon, Despina Mladoveanu. Ne-au invitat cîţiva cunoscuţi istorici şi critici literari. Natalino Sapegno, Carlo Salinari şi Gaetano Trombatore, directorii lui „Contemporaneo", Giuseppe Petronio şi Francesco Romeo din conducerea „Asociaţiei de prietenie italo-română". Cu două zile înainte, în grup mai mare, am fost în vizită la Asociaţie.

Petronio vorbeşte de Romînia. Vorbeşte romîneşte curent — a fost cinci ani profesor la Universitatea din Iaşi. A venit şi anul trecut la colocviul de romanistică, a ţinut şi un referat. E informat la zi de apariţiile şi dezbaterile literare de la noi, pe care le comentează cu vivacitate inteligentă.

Francesco Romeo ne-a vizitat anul acesta ţara. Pomeneşte de Mamaia, de Hotel Midia şi de Hotelul internaţional, de asistenta universitară care l-a călăuzit prin ţară. **Molto simpatica.**

Nu se ţin toasturi. Sîntem la 2.000 de km de ţară. Cîţiva prieteni ne vorbesc despre Bucureşti, despre mare şi despre Iaşi.

Silvian Iosifescu

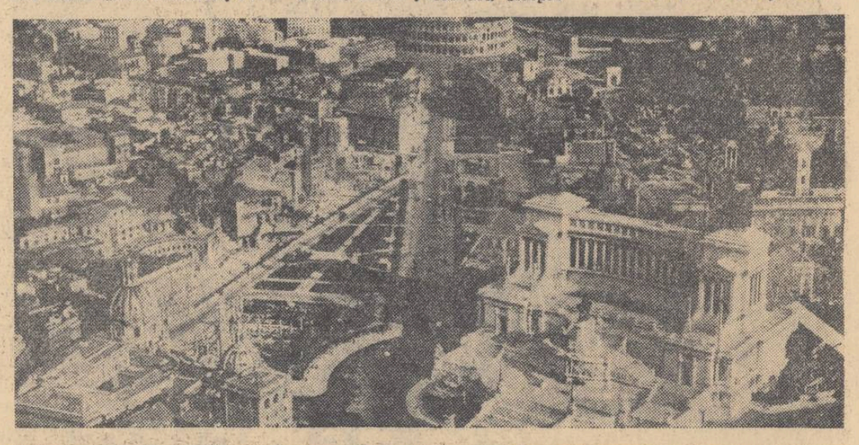

SECVENŢE...

...SPORTIV

1953... Am avut fericirea să urmăresc duelul dintre marele Zatopek şi atletul — pînă atunci necunoscut — Vladimir Kuţ. Tînărul blond cu pasul elastic a trecut pe lîngă victorie iar Zatopek, înaintea noastră, a tuturor, a înţeles că-l învinge pentru prima şi poate pentru ultima oară pe Kuţ. Şi marinarul din Odesa nu s-a desmînţit. A cîştigat zeci de concursuri, a bătut recordurile lumii pe 5.000 şi 10.000 m. şi s-a întors de la Olimpiada de la Melbourne, al cărei erou necontestat a fost, cu două medalii de aur. Dar recordul lui pe această distanţă, record care părea să aibă o „viaţă" foarte lungă a fost de curînd depăşit. Cel care a alergat mai repede decît Kuţ a fost tot un sportiv care poartă pe tricou stema Uniunii Sovietice: Piotr Bolotnikov.

In U.R.S.S. există peste 20.000.000 de sportivi! Sportivii sovietici deţin jumătate din totalul recordurilor mondiale! Ei au ieşit învingători la Roma, în întrecerile celei de a XV-a Olimpiade, cucerind cele mai multe medalii de aur!

★

Cu vreo zece ani în urmă, la Moscova a avut loc un spectacol deosebit: o demonstraţie de hochei pe gheaţă a unor sportivi din străinătate. Moscoviţii i-au aplaudat cu căldură. Presa sportivă din ţările capitaliste îşi exprima satisfacţia că, la această disciplină sportivă, sovieticii nu constituie adversari redutabili pentru canadieni, americani ori suedezi.

După mai puţin de doi ani de la această demonstraţie, în finala campionatului mondial s-au întîlnit două echipe: Canada, regina hocheiului şi — surpriză — U.R.S.S. Canadienii au început „tare", au dansat cu eleganţă pe gheaţa inundată de reflectoare... Jucau ca nişte învingători virtuali.

Rezultat final: U.R.S.S. — Canada 7:2!

★

A început Olimpiada de şah. U.R.S.S. a trimis la întreceri cea mai puternică echipă care a putut fi prezentă la un concurs de şah din istoria omenirii. Mihail Tal, campion mondial, Mihail Botvinik, fost campion mondial, Vasilii Smislov, fost campion mondial, Paul Keres, Viktor Korcinoi şi Tigran Petrosian.

„Bogaţiţii" şahului şi-au demonstrat zdrobitoarea superioritate încă din primele zile de concurs. Din 1948, marii maeştri sovietici au cîştigat toate marile competiţii la care au participat. Sînt convins că şi în situaţia în care n-ar fi apelat la aceşti coloşi, trimiţînd o echipă B, de pildă, şi cu această echipă sovieticii şi-ar fi adjudecat titlul olimpic. Spaski, Taimanov, Bronştein, Boleslavski, Gheller, Kotov, ar putea alcătui o echipă de neînvins...

★

Uneori, în presă se publică o fotografie veche. Ea înfăţişează un cuplu ideal: maestra şi eleva. Maestra n-a fost alta decît Nina Dumbadze, al cărei record mondial a „trăit" pînă de curînd. Eleva, într-adevăr o elevă cu trupul subţire, cu coade castanii, era Lia. Au trecut ani. După multă muncă, Lia a ajuns în rîndul marilor atlete. Dar ea nu va uita niciodată fotografia care o înfăţişează alături de sportiva sovietică, firele trainicei prietenii ce o leagă de ea, recunoştinţa pentru sfaturile şi „tainele" împărtăşite de mult, pe gazonul stadionului Republicii...

★

După Melbourne... „Bine — spuneau mulţi ziarişti pe care succesul sovieticilor nu-i bucura — ruşii au cîştigat Olimpiada, dar trebuie să recunoaşteţi că la principala disciplină, atletismul, americanii sînt primii".

„Bine — au spus la rîndul lor sovieticii — vă invităm la Moscova, prieteni atleţi din S.U.A. Hai să ne încercăm puterile într-un meci direct!".

Rezultatul: a învins echipa U.R.S.S.

„Nu-i concludent, — au spus aceiaşi domni — avantajul terenului propriu şi-a spus cuvîntul. Să vedem ce faceţi în returul întîlnirii, în America".

Şi astfel Bolotnikov, Kaşkarov, Ţibulenko, Kuznefov, Ponomariova, Nina Otkalenko şi alţii, au avut prilejul să viziteze frumosul oraş Los Angeles. Vizita a fost foarte instructivă. Carnetele de note s-au umplut de însemnări şi a fost o vreme minunată. Uitasem să vă spun că şi aici, tot sovieticii au învins. Dar nu, nu la aceeaşi diferenţă de puncte ca la Moscova, ci mult mai mare... Dacă pe teren neutru au învins ruşii, dacă la Moscova au învins ruşii iar la Los Angeles au învins tot ruşii, unde să mai fie continuate întîlnirile?

Părinţii sputnicilor îi invită pe sportivi:

— In lună!

Desigur. E bine aşa!

G. T.

REDACŢIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAŢIA: Şoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 18.63.99; Abonamente: 6 lei — 3 luni; 12 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

Bibl 1964

BIBLIOTECA CENTRALĂ SIBIU

FILE DINTR-UN JURNAL DE CĂLATORIE

La Iasnaia Poliana

Haralamb Zincă

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul III, Nr. 22 (57) • 15 noiembrie 1960 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

2 octombrie 1960

Mașina gonește pe șoseaua largă, modernă, care leagă Moscova de Simferopol. E o zi de toamnă transparentă, cu un soare rece, dar blînd. De-o parte și de alta a șoselei, alunecă cu viteza mașinii perdele nesfîrșite de mesteceni tineri, cu frunze ruginii și tremurătoare, ce par a presimți ceasul amar al „căderilor". Ceasul cînd se vor desprinde și cînd după o zbatere lină sau nervoasă prin văzduh, se vor lipi resemnate de obrazul rece al pămîntului. Tremurătoare mai sînt frunzele în zilele de aur ale lui septembrie! Și numai soarele pare a înțelege suferința. Cît îi ziulica de mare își joacă razele printre bănuții mestecenilor, aprinzînd printre ramuri luni cînd vesele, cînd triste Da, numai soarele, prieten bun, le veghează sfîrșitul. Mestecenii Rusiei! Frunzele lor, tremurătoare, te îmbie la poezie, nostalgie, visare.

Nu pot să rezist ispitei. Visez și eu. Mă văd dintr-o dată într-o troică trasă de cai nărăvași. Sus, pe capră, un vizitiu bărbos mînă vitejește caii, îndemnîndu-i cu cuvinte ciudate. Caii se înțeleg, îl ascultă se avîntă mereu înainte. Vizitiului îi spune, nu știu de ce, Zahar Zaharîci.

— Mai avem mult pînă la Iasnaia Poliana, Zahar Zaharîci?

— Ia, cîteva verste, boierule...

— Ce zici, pe Lev Nikolaevici îl găsim acasă?...

— Il găsim, boierule, cum să nu!

Răspunsul lui prompt mă bucură. Nimic de zis. Zahar Zaharîci al meu e un om bun, înțelegător. A avut cînd să afle că de multă, de foarte multă vreme doresc să cutreer aceste meleaguri, să mă furișez în grabă printre stejarii seculari de la Iasnaia Poliana, să ajung la „copacul calicilor" și să-l aștept acolo pe Lev Nikolaevici Tolstoi. Apoi, cînd îl voi vedea venind spre mine — pelerin din îndepărtata Romînie — să-i pot sări în întîmpinare și să-i spun, plecîndu-mă pînă la pămînt:

— Zdrastvuite, Lev Nikolaevici!

Visez. Troica gonește fără oprire. Iar eu visez într-una. Acum mă văd ascuns după un stejar, așteptînd clipa cînd Lev Nikolaevici are să treacă în goană călărindu-și vestitul său cal „Delir". Ca după un alt minut să mă văd strecurîndu-mă pînă la fereastra camerei sale de lucru și să-l observ, cum, mîngîindu-și barba mare și stufoasă, discută prietenește cu Pierre Bezuhov.

— Mai avem mult, Zahar Zaharîci?

— Am ajuns, boierule. Sîntem la Iasnaia Poliana... Prrr! Năzdrăvanilor!

★

Două turnulețe albe marchează fosta poartă a conacului. O apuc pe aleea largă cu brazi înalți și semeți. Printre brazi se furișează ici și colo cîte un mesteacăn sfios ca un copilaș plăpînd. Copleșit de emoție, înaintez încet pe un covor de frunze veștede.

Printre ramurile copacilor, soarele-mi aruncă în cale-mi ochiuri de lumină. In stînga mea zăresc deodată Marele Heleșteu. Mă opresc. Il cunosc. Am citit despre el. Lev Nikolaevici venea deseori aici vara să se scalde, iar iarna să patineze. Acum Heleșteul e pustiu și trist; numai sălciile, asemenea unui sobor de babe, bocesc în tăcere marea singurătate.

Pornesc mai departe. Aleea urcă spre parcul bogat care împrejmuiește conacul, pierzîndu-se apoi într-o pădure fără de hotar. Mă năpădesc o mulțime de gînduri. Imi spun mereu ca un adolescent îndrăgostit: „pe aici a trecut el". Poate că aici lîngă ulmul acesta s-a oprit el, și undeva în gînd a zărit ca într-o străfulgerare, chipul îndurerat al Annei Karenina. Apoi, speriat parcă de propria sa viziune, a pornit mai mult alergînd pe aleea aceea de ulmi, căci aevea o vedea pe Anna Karenina aruncîndu-se înaintea trenului. Iar de plîns poate că i-a plîns moartea lîngă stejarul acela gros și bătrîn.

Gînduri! Mi se pare că dintr-o clipă în alta îl voi vedea coborînd agale pe aceeași alee.

Și nu știu de ce, îl văd așa precum Repin l-a pictat cîndva: înalt, puțin gîrbovit, îmbrăcat cu o bluză albă, cu mîinile vîrîte în cingătoare, cu picioarele goale. Gînduri!

Străbătînd aleea ce duce la conac îi simt prezența pînă și în raza de aur a soarelui.

★

Iată conacul. De fapt o căsuță albă, sobră, cu un singur cat, pierdută în frumusețea rusească a pădurii de la Iasnaia Poliana. „Fără Iasnaia Poliana — scria Lev Tolstoi — mi-ar fi fost greu să-mi reprezint Rusia și să-mi formez față de ea atitudinea mea". Aici s-a născut, și-a trăit o bună parte din copilărie, adolescență, tinerețe. Aici s-a reîntors după terminarea serviciului militar. La Iasnaia Poliana a creat nemuritoarele sale opere. Și tot aici i se află mormîntul...

Trec pragul conacului și mă cuprinde dintr-odată senzația că am pășit pragul unei epoci apuse care totuși aici prin nu știu ce minune, continuă să dăinuie și să viețuiască.

Sfios intru într-o cameră mare, luminoasă — sufrageria. Pereții albi sînt împodobiți cu portretele strămoșilor familiei. O masă imensă se află întinsă de la un cap la altul al încăperii. Aici, seară de seară, la un pahar de ceai, se discutau cu aprindere cele mai importante probleme ale epocii. Cîți oameni celebri au luat loc în jurul acestei mese! Gorki, Korolenko, Cehov, Stasov, Repin, Reiner Maria Rilke, Cezar Lombrozo! Cîți oameni celebri n-au fost serviți cu ceai din acest samovar de Tula! Totul în această sufragerie trădează mîna harnică a unei gospodine. Ești înclinat să crezi că Sofia Andreevna Tolstoi trăiește și că, după plecarea vizitatorilor, coboară și ea de undeva și se apucă în mod firesc, de gospodărit. Mai cu seamă strălucirea samovarului îmi strecoară în suflet acest sentiment.

★

Din sufragerie vizitatorul ajunge în camera de lucru a marelui scriitor. Mă retrag într-un colț și încerc dintr-o privire să pătrund în taina încăperii. E o cameră mică, sobră, mobilierul limitîndu-se doar la strictul necesar. Impresionează mai ales masa de lucru care, de altfel, ocupă aproape tot spațiul încăperii. Mă apropii de birou. Zăresc o carte. Dostoevski: „Frații Karamazov". A fost scriitorul de la care Lev Nikolaevici Tolstoi și-a luat rămas bun în noaptea de 10 noiembrie (28 octombrie) 1910. O mărturisește calendarul și cartea deschisă la un capitol, pe semne citit și recitit.

Dar aceasta n-a fost singura cameră de lucru a scriitorului. Mai avea încă una, însă părăsită de multă vreme. Este vorba de celebra cameră cu bolți, în care Lev Nikolaevici Tolstoi a lucrat mai bine de 20 de ani. Acolo a scris „Război și pace", „Invierea", „Cadavrul viu". Tot acolo a scris și cunoscutul eseu: „Ce este arta"? Camera cu bolți fusese cîndva o cămară răcoroasă pe care Lev Tolstoi și-a transformat-o într-una de lucru. Tavanul boltit, gratiile de fier de la fereastră, inelele ce atîrnau din plafon, coasa și fierăstrăul așezate într-un ungher — toate acestea făceau camera să semne cu chilia unui schimnic medieval.

Scriitorul își făurise un program foarte sever de lucru. Se scula în zori, ca și țăranii din împrejurimi. Ieșea în pădure și-i străbătea pe jos potecile pînă la ceasurile nouă. Pe urmă se retrăgea în camera sa și lucra fără întrerupere pînă la unu și jumătate. Nimeni în vremea asta nu cuteza să-l tulbure. Prînzul îl lua la ora două, singur, într-o liniște deplină. După masă cobora pînă la „Copacul săracilor". Acolo îl așteptau tot felul de pelerini — bărbați și femei — veniți din toate colțurile Rusiei, după vreun sfat sau ajutor. Lev Tolstoi nu refuza să dea nici una, nici alta. Apoi pornea călare prin împrejurimi, îmbătîndu-se parcă de frumusețile Iasnaiei Polianei. Călărea pe calul său Delir, mai bine de două ceasuri, după care se reîntorcea acasă și se odihnea jumătate de oră înaintea cinei. Urma apoi programul de seară cu lecturi, muzică, discuții, și, bineînțeles cu nelipsitul ceai servit de Sofia Andreevna Tolstoi.

★

O ușă discretă leagă camera de lucru cu dormitorul scriitorului. Greșesc, dormitor e prea mult spus: mai exact, cu chilia scriitorului... Colo, un pat de fier acoperit cu niște țoale țărănești. Dincolo, atîrnă de un cui bluza lungă de pînză albă și groasă a scriitorului. Mai zăresc apoi o pălărie, un baston-tripied, cîteva greutăți de gimnastică. Toate sînt la locul lor, precum au fost lăsate în teribila noapte de 10 noiembrie (28 octombrie) 1910.

Privesc obiectele care mă înconjoară și încerc să-mi făuresc imaginea acelei nopți care a cutremurat Rusia de la un capăt la celălalt: fuga lui Tolstoi.

In anul 1895 Lev Nikolaevici n-a mai adormit. A așteptat miezul nopții. Și-a trezit medicul, i-a mărturisit dorința de a părăsi de îndată și definitiv Iasnaia Poliana. Doctorul l-a înțeles: știa că nu trebuie să-l contrazică. Și-a dat consimțămîntul. Lev Tolstoi s-a îmbrăcat în grabă și a părăsit în mare taină conacul. Nimeni din ai casei nu l-a auzit. O trăsură îl aștepta într-un loc al aleei. Era toamnă. Pădurea îl însoțea plîngînd cu frunze mari de aramă. A luat un tren de la o haltă apropiată. In vagon s-a amestecat printre țărani ca un călător sărac. Pe drum însă s-a îmbolnăvit greu și a fost coborît în gara Astapova. Acolo, Lev Tolstoi și-a dat sufletul în brațe doctorului său.

In anul 1895 Lev Nikolaevici Tolstoi nota în jurnalul său: „...să mă îngropați așa cum sînt îngropați săracii, în cel mai ieftin cimitir. Pe mormînt să nu așterneți flori, coroane. Să nu țineți cuvîntări"... Iar în anul 1908, nota în același jurnal o altă rugăminte: „Să fie un mormînt țărănesc, și dacă cineva va voi să mă ducă, atunci să fiu dus la Zacaz, pe locul „bețișorului verde".

Rugămintea i-a fost respectată. Mormîntul i-a fost săpat într-un crîng de stejari, pe locul „bețișorului vedre", unde-n copilărie îi plăcea să se joace cu fratele său mai mare, Vasile. Era un joc nevinovat, copilăresc, care, mai întotdeauna, se încheia cu ascunderea unui „bețișor verde și fermecat". Cine găsea „bețișorul fermecat" avea să aducă omenirii fericirea mult visată.

Mă opresc în dreptul mormîntului. Un mormînt simplu, soldățesc. Nici o floare, nici un monument. Doar o liniște adîncă, veghează zi și noapte de stejarii pădurii. Il veghează ca pe un frate al lor — stejar între stejari. Rămîn smerit lîngă mormînt. Și deși rugămintea i-a fost ca la căpătîiul său să nu se rostească nici un fel de cuvîntări, nu mă pot stăpîni; în gînd îi adresez cîteva cuvinte: „Iți mulțumesc, Lev Nikolaevici, îți mulțumesc din toată inima pentru tot ce ai creat. Generațiile au fost, îți sînt și-ți vor fi recunoscătoare!"

Salut tinerilor cetitori
ai revistei „Luceafărul"
Noembrie 1960
Mihail Sadoveanu

DIMENSIUNILE VIITORULUI

Se apropie de sfîrșit încă o etapă importantă din marșul nostru victorios spre socialism. Directivele celui de-al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn cu privire la dezvoltarea economiei naționale în perioada 1961—1965 capătă contur tot mai concret. Cifrele, prevederile încep să devină realitate palpabilă. Pe hărți vor trebui consemnate noi puncte geografice ale Republicii Populare Romîne: Combinatul siderurgic de la Galați în construcție, zeci și zeci de noi uzine, fabrici, șantiere. Recenta plenară lărgită a Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Romîn a discutat planul de dezvoltare a economiei noastre pe 1961. Intreaga țară a urmărit cu atenție expunerea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej prezentată în cadrul plenarei. Ne revin tuturora sarcini mărețe și nu încape îndoială că ele vor fi îndeplinite și depășite. „Sîntem încredințați — spunea tovarășul Gheorghiu-Dej — că sub conducerea partidului, care va împlini anul viitor 40 de ani de viață și luptă pentru fericirea celor ce muncesc, oamenii muncii vor asigura îndeplinirea planului de dezvoltare a economiei naționale pe 1961, vor obține noi și însemnate succese în lupta pentru înflorirea continuă a patriei noastre". Dar pentru ca să poată construi socialismul, poporul romîn ca și celelalte popoare frățești, are nevoie de pace. Socialismul și pacea sînt două noțiuni de nedespărțit. Semnînd cunoscutul „Decret al Păcii" Lenin inaugura, de fapt, atunci, în 1917, o nouă eră în istoria relațiilor internaționale. Politica de pace și prietenie între popoare a fost dintru început politica de stat, proclamată solemn și promovată consecvent, a țărilor lagărului socialist. Ultimele evenimente internaționale arată că astăzi tot mai mulți oameni din țările capitaliste ajung să se convingă de acest adevăr. Lucrările celei de-a 15-a Sesiuni ale Adunări Generale a Organizației Națiunilor Unite, care trebuie considerată drept cea mai largă și mai reprezentativă întîlnire la nivel înalt din istorie, au dovedit încă o dată că în momentul actual în lume există puternice forțe capabile să împiedice dezlănțuirea unui nou război mondial, a unei catastrofe atomice pustiitoare pe pămînt. Ideile coexistenței pașnice cuprind cele mai largi pături ale populației globului. Majoritatea zdrobitoare a oamenilor vor să trăiască în tihnă. Imperialismului agresiv i se opun energii populare uriașe. In fruntea lor se află Uniunea Sovietică și celelalte țări socialiste. Un rol de seamă în lupta pentru pace îl au de asemenea o serie de state care au scuturat de curînd jugul colonial și au pornit să-și consolideze independența economică și politică. „Sîntem îndreptățiți să privim cu încredere perspectivele evoluției vieții internaționale — arăta tovarășul Gheorghiu-Dej în Expunerea cu privire la lucrările Sesiunii Generale O.N.U. și la activitatea delegației R. P. Romîne, ținută la 2 noiembrie 1960 în fața adunării oamenilor muncii din întreaga țară. Creșterea continuă a forțelor păcii este o lege a epocii contemporane. In lupta între forțele păcii și ale războiului, victoria va fi de partea forțelor păcii!

Popoarele țărilor socialiste văd chezășia principală a acestei victorii în continua întărire și consolidare a unității și coeziunii de nezdruncinat a țărilor lagărului socialist, sub steagul atotbiruitor al marxism-leninismului".

Un rol deosebit de activ, în cadrul eforturilor ce se fac astăzi pentru apărarea păcii, l-a avut și solia țării noastre, condusă de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la cea de-a cincisprezecea Sesiune a Adunării Generale O.N.U., prin propunerile și intervențiile sale în cadrul plenarei și comitetelor speciale, prin contactele cu celelalte delegații. Delegația noastră a făcut cunoscută poziția guvernului romîn în principalele probleme internaționale, s-a străduit să explice cît mai clar politica de pace a țărilor socialiste pentru a se putea adopta pe viitor în cadrul O.N.U. măsuri practice menite să ducă la slăbirea încordării internaționale.

In vremea noastră oamenii se gîndesc foarte mult în viitor. Omul contemporan simte permanent nevoia să anticipeze cu fantezie ziua de mîine. Unii nu pot face altceva decît să se întrebe de repetate ori cum va arăta viitorul. Popoarele care și-au luat soarta în propriile mîini își făuresc ziua de mîine, după planuri dinainte elaborate. Știm cu toții cum va arăta harta Republicii Populare Romîne peste șase ani, atunci cînd directivele celui de al treilea Congres al Partidului vor fi fost îndeplinite. Datele imprimate azi pe hîrtia de ziar ori de broșură vor fi transformate cu siguranță în noi orașe, în noi edificii economice și culturale, în vagoane de fontă și oțel, de cereale și produse chimice. Trecem acum la acțiune: harta va trebui să fie neapărat așa cum o vrem noi. Eroul literar preferat astăzi de toți cititorii, este luptătorul pentru făurirea societății noi, a societății viitorului — „eroul pozitiv".

Niciodată poezia, proza și teatrul nu au preamărit cu atîta vigoare ceea ce va fi lumea de mîine, comunismul. Elogiul viitorului în cărțile noastre, nu este, așadar, elogiul unui vis sterp, ci al unei realități care pe zi ce trece se transformă în faptă.

La dimensiunile viitorului, omenirea se arată în cea mai splendidă înfățișare a ei — pace și comunism.

Mihail Sadoveanu, la 80 de ani

Acad. Prof. Iorgu Iordan
Vicepreședinte al Academiei R.P.R.

Am norocul și cinstea să mă număr, cu voia lui, printre cei mai vechi prieteni ai marelui nostru scriitor, glorie nepieritoare a poporului romîn. In această calitate, adevărat privilegiu pentru mine am avut prilejul să-i cunosc personalitatea sub numeroase aspecte dintre care unele sînt, pentru marea majoritate a contemporanilor săi, ca și inexistente. De aceea, supunîndu-mă, fără a-mi da bine seama, înclinării firești a bătrînilor de a vorbi despre lucruri de altă dată, voi evoca în cele ce urmează cîteva amintiri legate de relațiile mele cu acest uriaș al literaturii noastre.

L-am cunoscut ca om acum 50 de ani la „Viața romînească" în redacția căreia aveam acces, grație bunăvoinței lui G. Ibrăileanu, profesorul meu de la Facultatea de Litere a Universității din Iași și, mai înainte, de la Liceul Internat din același oraș. Cînd am intrat în sobra încăpere de pe strada Golia (astăzi Cuza Vodă) unde domina spiritul subtil și exigent al neuitatului „secretar de redacție", Mihail Sadoveanu citea, cu talentul pe care i-l știm și-l admirăm toți fără deosebire, „Piatra teiului" a lui Alecu Ruso în propria-i traducere, la fel de perfectă, din punct de vedere artistic ca operele sale originale. Este greu de spus ce a însemnat pentru mine acel moment pe care nu-l voi uita nicicodată: mai întîi, faptul însuși, cu totul neașteptat, întrucît nu mă prevenise nimeni (nici n-ar fi avut cum în condițiile date) și apoi încîntarea extraordinară la care contribuia și un element pur auditiv, produs de modulațiile unui glas apt să concureze cu cel mai perfect instrument muzical.

Interesul lui Mihail Sadoveanu pentru problemele de limbă sub toate aspectele acesteia a fost totdeauna viu, și nu numai din punct de vedere așa-zicînd practic, în legătură cu creația sa literară. Ele i-au trezit încă din liceu curiozitatea, care s-a transformat cu vremea într-o adevărată preocupare științifică. A cunoscut de timpuriu, mai ales lucrările lingviștilor ieșeni, (Lambrior, Tiktin și Philippide) pe care le-a studiat cu atenție, punîndu-le la contribuție în munca sa de scriitor. De aceea nu am fost de loc surprins, cînd, curînd după primul război mondial, Mihail Sadoveanu a acceptat bucuros propunerea liceului particular „Mihail Kogălniceanu" din a cărui conducere făceam și eu parte, de a preda Limba și literatura romînă la clasa V-a, unde programa analitică prevedea studierea genurilor literare, materie atît de potrivită pentru un creator de literatură. A fost un adevărat eveniment, și nu numai pentru liceul amintit, iar lecțiile acestui stăpîn desăvîrșit al tuturor secretelor limbii noastre naționale au constituit un obiect de atracție superior multora dintre prelegerile și conferințele universitarilor. Numeroși profesori ieșeni regretau că nu puteau, fiindcă regulamentele școlare nu le permiteau, să asiste, la lecțiile lui Mihail Sadoveanu, care se distingeau (lucru de mirare în cazul unui scriitor, nu însă al lui!) și prin înalte calități didactice. Aceste preocupări de adevărat specialist în legătură cu problemele de limbă nu l-au părăsit niciodată. Dimpotrivă, ele s-au dezvoltat mereu, și la un moment dat, au căpătat formă concretă, în două comunicări academice asupra limbii literare, pe care cei mai mulți dintre d-voastre le cunoașteți, modele incomparabile de înțelegere și nu numai pe bază de talent, pentru acest desăvîrșit mijloc de comunicare între oameni, apt să devină în mîna marilor scriitori un instrument al exprimării artistice superior oricăreia dintre cele folosite de reprezentanții altor ramuri ale artei.

Am colaborat, ceva mai tîrziu, cu el și la Teatrul Național din Iași, al cărui director ajunsesem, printr-un... accident politic. Era membru al consiliului de administrație, după ce, înainte de primul război mondial, fusese conducătorul acestei vechi instituții culturale. Experiența sa literară, ajutată de un excelent simț artistic, precum și de un bun simț neobișnuit de dezvoltat, a contribuit în largă măsură la succesul într-adevăr mare al stagiunii 1929—1930, una dintre cele mai strălucite din întreaga istorie a teatrului ieșean.

In 1938, cînd bandele de huligani fasciști ardeau în public cărțile acestei glorii de primul rang a literaturii noastre, numai pentru că Mihail Sadoveanu constituia prin atitudinea sa democratică, un obstacol în calea răspîndirii „noii" orînduiri social-politice, destinată, în mintea paranoicului care o imaginase, să trăiască o mie de ani, Facultatea de Litere din Iași i-a conferit titlul de doctor honoris causa, și ca o recunoaștere a meritelor sale nepieritoare pentru literatura națională, dar și ca o reacțiune de protest împotriva sălbaticilor lui adversari. Am avut bucuria să prezidez ca decan acea ședință memorabilă a consiliului Facultății și apoi să particip, prin luare de cuvînt la solemnitatea înmînării diplomei, care, pentru a se evita orice agitație huliganică, a avut loc într-un cerc restrîns și cu toate precauțiile de rigoare, sub președinția rectorului Traian Bratu, în mica clădire-anexă a Universității de la intretăierea actualei Căi 23 August cu strada Toma Cozma, astăzi Mohănescu. A fost o demonstrație care face cinste înaltei instituții ieșene și majorității slujitorilor ei, luptători modești, dar hotărîți pentru democrație, iar festivitatea însăși s-a desfășurat într-o atmosferă stăpînită de conștiința importanței excepționale a momentului, privit atît sub aspectul lui științific, cît și sub aspectul politic. Acest eveniment a intrat, încă din momentul producerii lui, în istoria Universității „Alexandru Ioan Cuza", și cu prilejul strălucitei sărbătoriri a primului ei centenar, care, cum știți, s-a desfășurat într-o atmosferă la înălțimea epocii noastre socialiste, am avut adînca satisfacție să aud și să citesc cuvinte de laudă, bine meritate, la adresa Facultății de Litere, puternic centru de rezistență antifascistă într-o vreme bogată în greutăți și primejdii. Printre portretele care împodobesc frumoasa sală de consiliu a Universității ieșene, apare și acela a primului ei doctor honoris causa.

Intîlnirile mele cu Mihail Sadoveanu, care după eliberarea țării au devenit aproape permanente, mai ales în cadrul Academiei R.P.R., au constituit totdeauna un izvor neprețuit de învățăminte de tot felul. In calitate de președinte, ani îndelungați, al secției de limbă, literatură și artă, sărbătoritul nostru de astăzi a contribuit într-o măsură neobișnuit de mare la desfășurarea muncii ei în bune condiții, servind astfel ca exemplu de atașament pentru instituția noastră și de înțelegere justă a problemelor ei. Sînt sigur că la formația și dezvoltarea mea ca om și ca cetățean, au participat într-o măsură însemnată nu numai opera sa literară, pe care am citit-o în întregime, ci și legăturile personale, amintite, parțial, în paginile de față. De aceea, cu prilejul celei de a 80-a aniversări, îl rog să creadă în sentimentele mele de admirație și recunoștință și-i urez din toată inima sănătate deplină și ani mulți.

Din sumar:

M. SADOVEANU: trei fragmente inedite din romanele: Cîntecul Mioarei, Lisaveta, și Mariana Vidrașcu

OMAGII de Lev Kassil, Stepan Șcipaciov, S. Babaevski

Invățînd de la SADOVEANU de Mihu Dragomir, Al. I. Ghilia, Dragoș Vicol

PAGINA ELEVILOR

Vrajă poetică

Există o muzică cu totul deosebită: o orgă de păduri cu plîns de bucium și fluier; cu urlet de ape și zvonuri de luncă; cu vijelii și raze de lună; cu dezmorțiri de crengi și salturi de veveriță; cu căprioare care-și dau duhul și suflete chinuite; cu foșnete de goruni și prăvăliri de zimbri; cu pîrjol și bejanie; cu dumbrăvi feerice și nopți de sînziene; cu soboruri de pitici și de făpturi necuvîntătoare; cu presimțiri de mioriță și sete de răzbunare; cu dureri înăbușite și fulgere de moarte; cu asuprire și războaie; cu lupte și răsărituri de aur și libertate; o incantație, o vrajă care freamătă pe toată suprafața creației sadoveniene.

Creația sadoveniană intră în circuitul literaturii universale ca o stea de mărimea întîia, ca o nestemată în care se resfrînge la scara Carpaților, poate și mai înaltă, oglinda sufletească a poporului nostru. Colorist cu transparențe poetice nemaiîntîlnite, descriptiv de mare finețe și precizie al naturii, ca și al sufletului popular, Mihail Sadoveanu e creatorul celei mai cîntătoare și încîntătoare proze romînești. „Fagurele de miere" al limbii sadoveniene e muzica sa vibrantă, în care deslușești fremătînd, natură și om, împreună, într-o simbioză unică. Pe Sadoveanu îl auzi, îl percepi cu urechea tainică a simțului nostru muzical.

Pagini de epopee ca cele din *Neamul Șoimăreștilor, Nicoară Potcoavă*, evocarea vremurilor de bejanie, a celor de împilare și sărăcie cumplită *(Zodia Cancerului)*, suferințele înăbușite ale celor umiliți, surprinse în paginile sale, țesătura de feerie a *Dumbrăvii Minunate*, zugrăvirea *Nadei Florilor*, destinul lui Mitrea Cocor, substanța atîtor zeci și zeci de nuvele, povestiri ori romane, alcătuiesc polifonia sadoveniană, pe cît de vastă pe atît de originală și expresivă. E un caz rar în istoria literaturilor, cred, cînd încercînd să ilustrezi cu citate calitățile stilistice ale autorului, constați că trebuie să transcrii opera însăși, aproape în totalitatea ei. Flaubert în primul rînd, Voltaire și France, mari maeștri ai limbii, lucrători în filigranul și marmora cuvîntului omenesc, sînt la o fugară rotire de privire, exemple rarisime la care putem să raportăm în această privință pe octogenarul moldovean (deși sub raportul capacității de a sublinia graiul popular, al spontaneității și frăgezimii expresiei poetice, e greu să-i găsim un corespondent).

Dacă vraja și fluiditate muzicală a limbii sadoveniene ating sensibilitatea cititorului, acesta e cucerit o dată pentru totdeauna. Ca și față de o creație simfonică sau poetică, cititorul are nevoie de acea ureche lăuntrică cu ajutorul căreia percepe șoapta și tunetul, suspinul și geamătul, tristețea și bucuria, noaptea și ziua.

Cîntecul de dragoste, Cozma Răcoare, Haia Sanis, Județ al sărmanilor, Bulboana lui Vălinaș, Cîntecul amintirii, ca să cităm numai cîteva, la întîmplare, din noianul de povestiri sadoveniene, exprimînd cu vigoare revolta față de întunericul în care erau ținuți oamenii de odinioară, duioșia față de sufletele înfrînte, și atîtea alte sentimente, își asigură dreptul la vecie, și datorită măiestriei poetice a autorului lor. Poezia cea mai muzicală și muzica cea mai poetică, orchestrate cu măiestrie se întîlnesc în paginile sale:

„Lumina nopții creștea; vîntul mîna negurile apei și movila parcă se depărta... Pe dinaintea ochilor parcă-mi trecea flăcăul de altădată; parcă se oprea înainte-mi bădița Mihalache, tăcut și trist; într-un lîrziu, cu oftările vîntului, mi s-a părut că vin pînă la mine plîngerile de bucium: cîntecul amintirii. Cîntarea tremura sfîșietoare, ca într-un pustiu de moarte, și parcă se oprea în stîlp de neguri, adunate la mormîntul cel vechi, lîngă apă".

Tehnica imperfectului, asociată cu cadențarea cea mai firească a cuvîntului, atmosfera poetică, imprimă caracterul elegiac de neuitat al povestirii. Peisagist neîntrecut, concentrat, expresiv, Sadoveanu construiește elevat multidimensional: *„Intr-o luncă de tamarix înflorită ca cerul, cîntau într-un amurg privighetorile. În adîncul umbrei, în dosul acestui strălucitor decor, miile de paseri și animale trăiau o viață neînfrîntă. Și sub ele, în apa fierbinte și în mîlul cald, altă viață a gîngăniilor fără număr, fără sfîrșit, multiplă și fabuloasă, izvorîtă din veșnicie".*

Cîntînd *„codrul ca o ființă cu dureri, cu mîini, cu plîngeri"*, natura, în care vedea întotdeauna o prelungire a ființei umane, evocînd pagini simbolice din istoria poporului, cîntînd omul în măreția și demnitatea lui, suferind odată cu înfrîngerile lui, bucurîndu-se odată cu ieșirea acestuia din hățișurile beznei, în lumină și libertate, Mihail Sadoveanu a fixat precum un Neculce, un Creangă, un Odobescu, prin *Baltagul, Nicoară Potcoavă* și atîtea nenumărate creații, un stil și o limbă dintre cele mai fermecătoare. Era firesc ca maestrul care *AUDE toate gîndurile* cum spune G. Călinescu *(Frumusețea Geniului*, Contemporanul, 19. II. 959) să le fi pus, pentru a fi auzite de toată lumea, în forme poetice incantatorii.

Primit de la înaintași sau filtrat din graiul popular, darul acesta nu e mai puțin — și aceasta este marea pildă pe care o dă urmașilor săi de condei, prozatori sau poeți — rezultatul unei munci încordate și inteligențe artistice pătrunzătoare, neobosite în exprimarea adevărului și frumosului vieții.

Vasile Nicolescu

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director: acad. Mihai BENIUC
COLEGIUL DE REDACȚIE

Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcție); Dan DEȘLIU (membru în Comitetul de direcție); Mihu DRAGOMIR (membru în Comitetul de direcție); V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCA (membru în Comitetul de direcție).

ARTISTUL CETĂȚEAN

CRONICA LITERARĂ de I. D. Bălan

In cartierul Floreasca. *Octombrie 1960.*

„Incă din întîia tinerețe am fost cîștigat pentru ideile generoase sociale" — **mărturisea Mihail Sadoveanu, în 1946, în toiul unei intense munci, politice și sociale, dusă cu înțelepciune și abnegație de partidul clasei muncitoare pentru așezarea Romîniei pe temeiuri noi socialiste.**

Pentru structura sa psihică, plămădită din puritatea morală a bacilor de la stîne, integrarea organică unei atari atitudini demofile era cît se poate de firească.

Născut într-o Moldovă plină de vrajă și folclor, în care doina jelea durerile mulțimii și cîntecul bătrînesc murmura în apele timpului răzvrătirea vreunui haiduc, Sadoveanu, foarte de timpuriu, asemeni altor școlari din tîrgurile moldovenești, ia cunoștință cu reviste și ziare socialiste, ca Evenimentul literar **și** Lumea nouă, **pentru care manifestă un interes deosebit. S-a socotit al acestui popor și al nădejdilor sale de mai bine încă din tinerețe, intuindu-i cu o uimitoare pertinență excelentele calități artistice. Era ceea ce-l făcea să declare atît de răspicat, într-un memorabil crez artistic, relația dintre creația sa și valorile literaturii populare:** „Aici e panteonul meu literar, simplu și rustic, fără podoabe, ca natura, însă măreț ca și dînsa", **și să se îndemne, în studiul** Poezia populară, **din 1923, pe sine și pe toți slujitorii condeiului, cu cuvintele:**

„De la aceste fermecate izvoare de apă vie cată să se adape toți cei care cîntă și se simt ai acestui popor și ai acestui pămînt".

Cu toată ființa lui, Sadoveanu s-a legat cu acest popor și cu acest pămînt din vremuri „de dincolo de negură" și pînă astăzi, cînd vechiul pămînt și omul nou sînt scăldați în razele „luminii de la răsărit" **în fața unui viitor nebănuit de fericit:** „Mă simt al poporului meu pînă în cel mai afund trecut de suferințe; mă simt al prezentului **prin cuvîntul de progres și pace al generației mele; mă simt al viitorului prin** luptătorii tineri ce mă vor continua".

Sadoveanu a mers cu poporul din adîncurile istoriei, din timpul craiului cel vechi Burebista (Creanga de aur), **trecînd prin anii de luptă și glorie ai măritului Ștefan cel Mare, domn al Moldovei** (Frații Jderi), **prin** Vremuri de bejenie, **prin** Zodia Cancerului sau Vremea Ducăi Vodă, **către mînia robilor din** Bordeenii, **către năduful pescarului Marin din** Păcat boieresc, **către amarul lui Neculae Prună din** Un instigator, **către răzbunarea lui Constantin Moțoc din** Județ al Sărmanilor, **ajungînd cu Mitrea Cocor în anii domniei proletariatului, cînd — așa cum arăta marele scriitor într-un articol din** Scînteia **(30 dec. 1950),** „vechea țară a mizeriei muncitorimii, a bolilor sociale, a mortalității infantile, a analfabetismului a fost și nu mai este".

Ajungem astfel într-un punct al evoluției scrisului sadovenian, din unghiul de lumină al căruia se pot discuta unele probleme estetice des vehiculate de critica burgheză, ca patriarhalitatea lui Sadoveanu, refugiul în trecut, cultul naturilor primitive etc. etc.

Nimic mai eronat decît imaginea unui Sadoveanu static, ostil progresului, tînjind după forme ancestrale de viață. Respectînd și iubind trecutul de luptă al norodului său, Sadoveanu, alături de el, visa un viitor în cadrul civilizației moderne. Cît profetic optimism, pus în sufletul unor oameni de demult, e în finalul acelei capodopere a literaturii noastre realist-socialiste, numită Nicoară Potcoavă, **cîtă încredere în continuitatea luptei generațiilor pentru progres social:** „Fraților ciobani și fraților țărani, ne-a spus nouă diacul Radu că Măria Sa Nicoară a trecut ca un vis al noroadelor. Din duhul său care nu se stinge ne-om aprinde și noi și alții de după noi cum se aprinde lumina din lumină".

Așa s-au aprins generații după generații din duhul luptător al lui Nicoară, de-a lungul anilor apăsați de „dureri înăbușite", **pînă cînd flacăra aceasta, în condiții istorice cu totul noi, sub influența clasei muncitoare, strălucește în sufletul lui Mitrea Cocor, eroul al cărui drum simbolizează într-o mare măsură drumul țărănimii noastre muncitoare. Nu s-a discutat suficient și cu destulă seriozitate marele rol jucat de unele cărți apărute în primii ani de literatură realist socialistă la noi și mai ales nu s-a discutat din acest punct de vedere** Mitrea Cocor. **Căci în afară de influența covîrșitoare avută în rîndurile țărănimii muncitoare, romanul acesta, premiat cu medalia de aur a păcii, reprezintă un act de pionierat în literatura de după Eliberare. Incît am putea spune, parafrazînd o expresie celebră a lui Dostoievski aplicată** Mantalei **lui Gogol, că mulți dintre eroii țărani ai literaturii actuale au ieșit din „haina" lui Mitrea Cocor.**

Ințelegerea profundă a politicii Partidului și a metodei de creație realist socialistă au determinat în opera lui Sadoveanu, după Eliberare, un salt considerabil calitativ. Universul său artistic, atît de popular și național, se îmbogățește, capătă dimensiuni noi, pe coordonatele cărora vechiul erou al scrierilor sadoveniene, poporul, se proiectează în toată măreția lui istorică. Cine, citind comparativ Șoimii **și** Nicoară Potcoavă **sau** Impărăția apelor **și** Nada florilor, **nu va putea trage concluzii elocvente despre evoluția scrisului sadovenian sub influența metodei de creație a realismului socialist, în mînuirea căreia Sadoveanu și-a pus tot umanismul și democratismul său? Scriitorul, care și-a văzut cărțile arse de legionari în piețele publice și spintecate cu securea, s-a arătat un aprig luptător împotriva fascismului, împotriva războiului, a urii dintre popoare și-a militat neînfricat pentru pace, pentru prietenia cu primul stat socialist din lume, Uniunea Sovietică și cu toate popoarele pașnice.**

Intelectual cu renume universal, Mihail Sadoveanu, membru în Consiliul Mondial al Păcii, a chemat în repetate rînduri pe intelectualii de pretutindeni să-și îndeplinească înalta lor menire socială. „Uniți-vă — **le spunea el în 1946** — împotriva rasismului, a prejudecăților sociale, a grandomaniei naționalismelor, a celor ce propagă ura și neîncrederea. Uniți-vă pentru înfrățire și pace ca să aibă, în sfîrșit, răgaz neamurile să-și aducă fiecare tributul de bine la progresul umanității".

Pentru înalta sa strădanie literară și cetățenească, Mihail Sadoveanu a fost distins cu titlul de „Erou al muncii socialiste", **a fost ales în funcții de mare răspundere, fiind vicepreședinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale, Președinte al Uniunii Scriitorilor din R.P.R. Prin exemplul creației sale, accesibilă celor mai largi mase de cititori, inspirată din temele majore ale poporului, prin sfaturile sale înțelepte, maestrul octogenar a contribuit într-o foarte mare măsură la crearea literaturii noi și a eroului nou, reprezentant al constructorilor socialismului.** „Pe noi, — **spunea Sadoveanu** — ne interesează clădirea lumii nouă, formarea omului nou într-o întocmire socială mai bună; ne interesează literatura care face pe om mai eroic, mai generos, deci mai fericit".

La formarea acestui om, literatura lui Sadoveanu a contribuit cu prisosință, Mitrea Cocor a fost o pildă vie pentru milioane de țărani, care, învingînd ruginite prejudecăți, au urmat, ca și Mitrea, drumul cel mare și nou al socialismului. Dacă din întîia tinerețe Sadoveanu „a fost cîștigat pentru ideile generoase sociale", **după 23 August 1944, în noile condiții politice și istorice, create de partidul clasei muncitoare, vechile sale înclinații democratice au înflorit și s-au manifestat cu toată vigoarea, contribuind cu scrisul și cu activitatea politică la statornicirea noii orînduiri. De aceea, n-am putea împerechea mai bine vorbele artist și cetățean în jurul altei personalități din** literatura noastră, **decît în jurul celui mai mare dintre ei,** Mihail Sadoveanu.

Țăranul lui Sadoveanu în literatura romînă

„Eu mi-am durat un monument, ci nu cu dalta..." — ar putea spune, asemeni marelui poet, încă de foarte mulți ani și marele nostru Mihail Sadoveanu. Intr-adevăr, uriașa operă literară pe care a dăruit-o poporului romîn și lumii întregi în decursul celor mai mult de șase decenii de neobosită activitate, constituie pentru scriitor un strălucitor și nepieritor monument în fața căruia oricare altul ce va încerca să-l slăvească va păli. Impresionantă prin proporțiile și varietatea ei, vasta creație literară a lui Mihail Sadoveanu impune deopotrivă și prin acel atît de caracteristic și indicibil farmec „sadovenian", prin marea ei valoare artistică și, nu mai puțin, prin imensa ei contribuție la dezvoltarea literaturii romîne. Căci opera lui Sadoveanu nu constituie un simplu capitol în istoria literaturii noastre. Ea reprezintă o întreagă etapă și marchează, din o sumă de puncte de vedere, o treaptă nouă superioară, în dezvoltarea literaturii romîne, în dezvoltarea realismului acestei literaturi. Intr-adevăr, creații de cîteva pagini ca: Moarta, Într-un sat, odată..., O umbră, Păcat boieresc, La noi, în Viișoară, Hoțul, Drum la Moș Anania, Pe Deleleu *sau creații mai ample ca* Zodia Cancerului, Nopțile de Sînziene, Hanu-Ancuții, Baltagul, Frații Jderi, Nicoară Potcoavă *(și-mi dau seama cît sînt de nedrept mărginind enumerarea) sînt capodopere fără de pereche a căror existență, prin realismul și înalta lor măiestrie artistică, conferă încă demult un loc de frunte autorului lor în rîndul clasicilor literaturii noastre. Dar Mihail Sadoveanu a dat mai mult decît asemenea valoroase creații puternic realiste, pline de poezie și adevăr, desăvîrșite ca expresie. Prin operele lui, în mai fiecare din domeniile în care s-a afirmat, marele scriitor a inovat, a depășit înaintașii și contemporanii, a adus motive noi, mijloace noi și o tot mai profundă observare a vieții, aducînd astfel o substanțială contribuție la procesul de dezvoltare a literaturii noastre.*

Natura, de pildă, ocupă, precum se știe, un loc însemnat în această strălucită creație și s-a vorbit suficient despre marea artă a scriitorului în zugrăvirea diverselor meleaguri ale patriei noastre pe care a știut să le vadă, asemeni unui mare pictor, cu farmecul lor propriu din fiecare anotimp, din lumina și întunericul fiecărui ceas de zi și noapte. Dar — ceea ce este încă mai însemnat — nimeni pînă la el, nici Alecsandri, nici Russo, nici Coșbuc, nici altul n-a putut s-o înfățișeze cu o atît de mare varietate, într-o atît de mare amănunțime, cu atît de mare profunzime în observare. Ar fi interesant să cerceteze cineva cu atenție cîte soiuri de peisaje, cîte soiuri de copaci, de plante, de flori, de sălbăticiuni sau de păsări și gize, de culori și de zvonuri ale singurătăților au apărut pentru prima oară în literatura noastră în paginile lui Sadoveanu. Ar fi interesant, de asemenea, pentrucă e vorba de o operație de același gen, să urmărim cîte cuvinte ce existau în limba poporului, dar nu intraseră încă în aceea a literaturii, au fost introduse de Sadoveanu, îmbogățind masiv lexicul literaturii noastre, după cum ar fi interesant să ne dăm seama cît a sporit el posibilitățile de expresie ale limbii noastre, conferind cuvintelor nuanțe noi sau chiar sensuri noi, fie singure, fie în asociații încă nemaiîntîlnite pînă atunci. În ce privește literatura de evocare istorică nu este greu deloc de observat că dacă asemenea înaintașilor săi Negruzzi, Odobescu și Hașdeu, el dă o semnificație actuală creațiilor sale, făcînd din ele niște pilde — așa cum spun multe și nu fără rost mulți eroi ai săi — în ce privește amploarea frescei sociale, numărul eroilor și farmecul povestirii — în care înțeleg și arhitectonica epicei și construirea personajelor și stilul — Sadoveanu a împins această specie mult înainte.

O contribuție încă de mai mari proporții și cu mai însemnate consecințe a avut însă Mihail Sadoveanu în literatura noastră prin chipul profund în care a înfățișat oamenii și în deosebi oamenii simpli, de pildă drama existențelor mărunte din tîrgurile de provincie și mai cu seamă pe cel ce l-a numit el însuși „eroul meu de predilecție" și anume țăranul romîn.

Țăranul este un erou relativ vechi al literaturii noastre — lucru de altfel foarte firesc. Ceea ce este mai puțin firesc este că pînă astăzi nu am izbutit să avem o monografie asupra chipului cum apare de-a lungul anilor, în operele diferiților scriitori, figura aceasta atît de umilită în trecut și de mîndră a țăranului romîn. Într-o asemenea carte, ce va trebui să se scrie, locul lui Sadoveanu va fi predominant sub foarte numeroase aspecte. Urmărind oricît de fugar procesul acesta lung de pătrundere a țăranului în literatura noastră, nu poți să nu observi o evoluție de la chipul simplist, romantic și mai ales exterior în care sînt înfățișați Toader, Mărinda sau eroii din O nuntă țărănească *a lui Alecsandri sau din nuvelele lui Gane, pînă la impunătoarele figuri de țărani ca bunicul Manole, Anița, moș Anania, moș Calistru sau Vitoria Lipan, pînă la Ion al Glanetașului, la Moromete și mai ales la portretul sobru și grandios al țăranului comunist, Mitrea Cocor.*

Ca să ajungem aici a fost încă nevoie de un drum îndelungat și de contribuția a numeroși scriitori talentați, cu posibilități de cunoaștere a satului și a țăranului din ce în ce mai mari. Căci în considerațiile ce le facem, nu este vorba direct de problema înfățișării unui țăran din ce în ce mai nemulțumit, din ce în ce mai răzvrătit și mai conștient, pînă ajungem la Mitrea Cocor, aspect la care pe drumul adevărat — arătat de Sadoveanu — scritorii ajung indirect. Este, de fapt, vorba în primul rînd — și aceasta este problema esențială în literatură — de chipul cum este văzut și construit eroul-țăran, de progresul ce se realizează pe încetul în zugrăvirea cît mai profundă, mai completă, mai amănunțită a complexei vieți interioare din fiecare țăran, privită oarecum dinlăuntrul personajului, iar nu din afara lui. Este vorba, cu alte cuvinte, pe această linie a înfățișării țăranului în literatură, de evoluția în ansamblu a literaturii noastre spre o înfățișare tot mai realistă a vieții sociale și a oamenilor, în speță a vieții satului și a unuia din cei mai frecvenți și, către sfîrșitul secolului al 19-lea, încă insuficient cunoscut din eroii săi, a țăranului.

Contribuția lui Mihail Sadoveanu, în acest sens, la dezvoltarea realismului și a literaturii noastre prin înfățișarea veridică a țăranului romîn cu întreaga sa complexitate lăuntrică umană, este din cele mai însemnate, putem spune: uriașe și hotărîtoare. Nu e vorba de a minimaliza cu nimic contribuțiile pe această linie ale înaintașilor săi: ale lui Alecsandri și Gane, într-o primă etapă; ale lui Slavici și Creangă, într-o altă etapă, mult mai însemnată; ale lui Garagiale, Vlahuță, Duiliu Zamfirescu, Delavrancea și ale scriitorilor legați de mișcarea de la „Contemporanul"; în sfîrșit ale lui Coșbuc, care reprezintă un pas însemnat dincolo de Slavici în zugrăvirea variatei și bogatei vieți lăuntrice a țăranului, dar care, trebuind să se supună legilor poeziei, n-a putut înfățișa totuși realmente întreaga complexitate ce a sesizat-o a vieții eroului său.

Preluînd această moștenire literară, copilul, adolescentul Mihail Sadoveanu, în anii 1888—1900 era, cum spunea el, copilul mamei sale, țăranca de la Verșeni. O dramă de familie, discret sugerată mai mult în diverse nuvele și schițe, decît în Anii de ucenicie, *face ca întreaga simpatie de care dispuneau bogatele resurse interioare ale viitorului scriitor să se întoarcă spre familia de țărani a mamei sale, în mijlocul căreia trăiește lungi răstimpuri, putînd cunoaște îndeaproape viața naturii, a satului și a țăranului. Cu această viguroasă cută de simpatie sentimentală — așa de însemnată la vîrsta adolescenței, cu această profundă cunoaștere a vieții și a sufletului țărănesc, lui Mihail Sadoveanu se înțelege că-i vorbesc cu o gravitate pe care poate nici un alt scriitor sau viitor scriitor contemporam n-avea pregătirea să o sesizeze și marile răscoale țărănești din 1888, al căror ecou se află în opera sa, și cele mai restrînse din anii următori, și dezvăluirile presei, și mișcările socialiste în legătură cu mizeria, umilirea și nedreptatea în care trăia țărănimea și teroarea ce se pornește la sate în 1898, după încercarea de a constitui „cluburile țărănești". Cu o experiență personală așa de însemnată în împrejurările concret istorice amintite, Sadoveanu se poate apropia de reala viață a țăranului și poate valorifica mai bine ca oricare din contemporanii săi experiența înaintașilor în înfățișarea literară a acestui erou, ceea ce-l determină să abandoneze — cu un gest a cărui semnificație și importanță el n-a uitat-o niciodată — drama Hecubei, pentru a aborda și a face cunoscută pe aceea a lui Ion Ursu și a atîtor altor semeni ai acestuia ce i-au urmat în laboratorul său artistic, pentru a intra în literatura noastră.*

De aceea, încă o dată, fără să nesocotim întru nimic contribuția înaintașilor în această direcție care lui i-a fost o treaptă, Mihail Sadoveanu în împrejurările vieții sale și în condițiile istorice concrete, cu uriașa sa capacitate artistică, a izbutit să creeze în literatura noastră țărani care depășesc și ca număr și ca intensitate de viață și ca bogăție lăuntrică tot ce fusese pînă atunci. Țăranii lui Sadoveanu nu mai sînt niște eroi literari, ci niște oameni adevărați care nu pot fi deosebiți de cei din realitate, mai cu seamă asemenea acestora prin naturala complexitate a firii lor, prin mare diversitate de gînduri și sentimente de care sînt capabili în toate clipele vieții lor. Pînă la Sadoveanu, cu unele excepții, difereau împrejurările concrete în care erau puși țăranii, difereau categoriile sociale cărora ei le aparțineau, dar, în linii mari, țăranii erau țărani și atîta tot, fără mare varietate în acțiunile lor, fără mare nuanțare în gîndurile și sentimentele lor, mai cu seamă fără rădăcina acestor gînduri și sentimente. (Nu uit, firește, pe Anca lui Caragiale, dar nu mi se pare de loc lipsit de semnificație, chiar în această ordine de idei, faptul că au fost atîtea discuții în jurul acestui personaj). Sadoveanu ne aduce țăranii cei mai diverși și, pe de altă parte, fiecare în parte cei mai complecși pe care i-a cunoscut pînă la acea dată literatura noastră, oameni închiși și ursuzi care ascund vechi amintiri și-s capabili de neașteptate gingășii, singuratici, prietenoși în fond, gata să primească un oaspe, oameni înfrățiți cu natura, curați, de o înaltă etică, buni și răi, demni și dîrji, duioși și fără cruțare, cu înfățișare modestă, dar închizînd mari înțelepciuni, strînse în îndelungată strădanie de a pătrunde tainele naturii și ale vieții, drame mari și mici în existența individuală și socială a acestor oameni — toate acestea văzute totdeauna dinlăuntru, nu plecînd de la o situație dramatică, ci de la reacția sufletului uman al țăranului în fața acestei situații dramatice. Fără îndoială, țăranul apare altfel — mai adevărat, mai complex — în literatura noastră de la Sadoveanu încoace și putem spune că noi toți am izbutit să cunoaștem mai bine țăranul romîn, datorită chipului profund în care l-a oglindit acest scriitor și perspectivelor ce le-a deschis el în această privință scriitorilor ce i-au urmat.

Considerațiile acestea sumare prin forța lucrurilor în acest cadru, privind numai un aspect din nenumăratele pe care le cuprinde ampla creație a lui Mihail Sadoveanu, ne arată o latură din ceea ce numeam contribuția scriitorului la dezvoltarea realismului, la dezvoltarea literaturii romîne în ansamblul ei, nu în sensul îngust că i-a adăugat cîteva opere valoroase, ci în acela profund că a împins-o înainte, a făcut-o să cuprindă mai veridic viața exterioară și interioară a oamenilor, i-a dat noi perspective, i-a pus la dispoziție noi, multiple, variate teme, eroi, modalități și instrumente de expresie, ridicînd-o totdeodată la un înalt nivel artistic.

Iată pentru ce, sub toate raporturile, Mihail Sadoveanu a binemeritat de la literatura romînă.

G. C. Nicolescu

5 NOIEMBRIE 1960

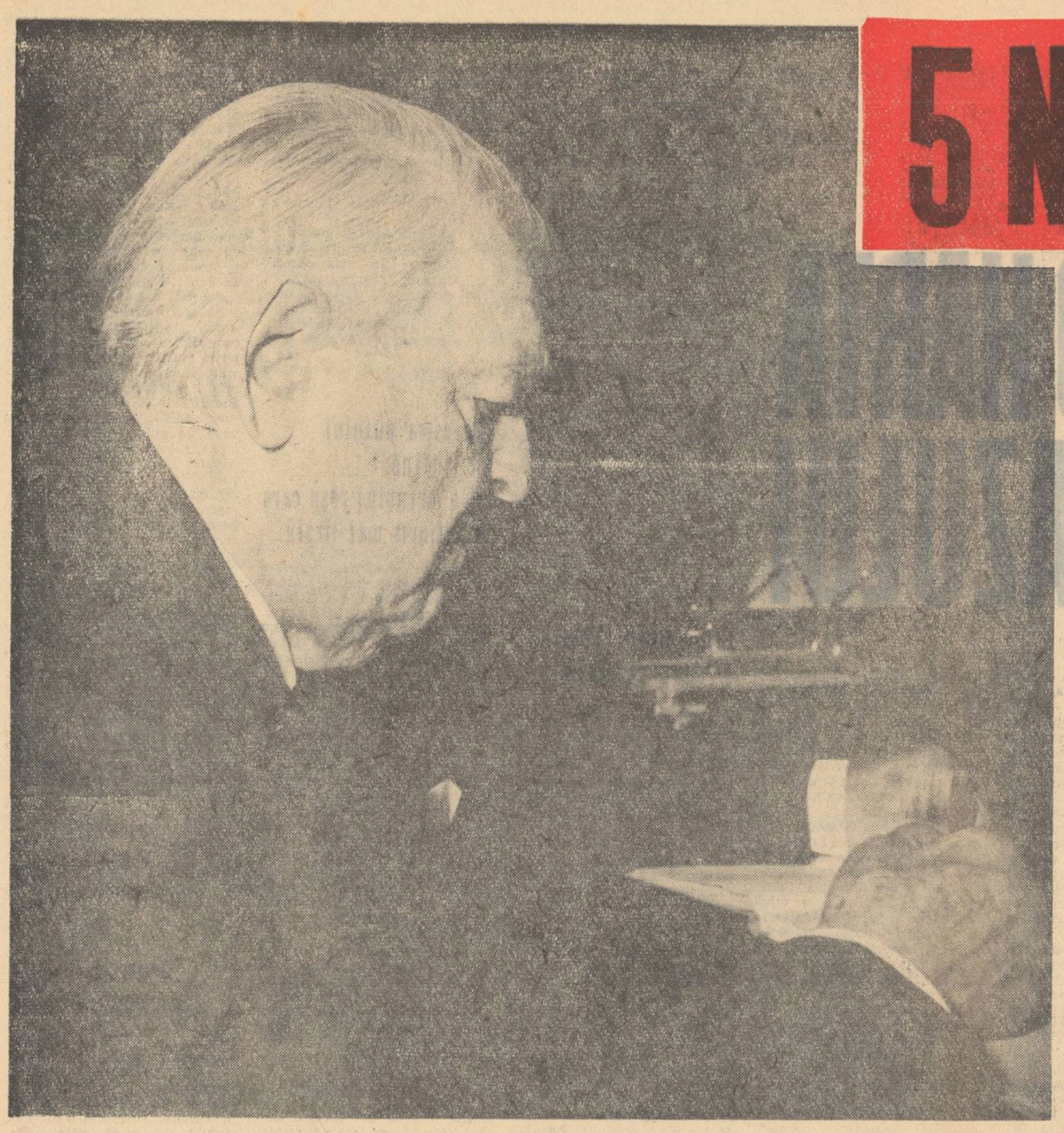

1. Cea mai mică, cea mai vrednică... Primul „La mulți ani" din ziua de 5 noiembrie.
2. Cu fiica și prietena sa, scriitoarea Profira Sadoveanu, înaintea obișnuitei mese de șah
3. La Casa Scriitorilor „Mihail Sadoveanu", citind **Scînteia** din dimineața zilei de 5 noiembrie, alături de criticul Paul Georgescu
4. Cu vechiul său prieten, scriitorul Demostene Botez, la o ceașcă de cafea
5. Vizitînd expoziția de la Casa Scriitorilor, expoziție deschisă în dimineața zilei de 5 noiembrie
6. Alături de un grup de scriitori, după terminarea vizitei în expoziție
7. „La mulți ani, iubitul nostru maestru" — urează cu glas emoționat reprezentanții elevilor școlilor medii din Capitală
8. In această dimineață a apărut în librării volumul **Mărturisiri** de Mihail Sadoveanu. Reprezentanții Editurii de stat pentru literatură și artă înmînează maestrului primele exemplare ale cărții
9. O poezie din adîncul inimii și un buchet de flori pentru scriitorul al cărui nume îl poartă cu mîndrie școala noastră...
10. „Vă mulțămesc"...

Fotografiile din acest număr sînt executate de DAN GRIGORESCU

ZI DE SĂRBĂTOARE

Ne-am întrebat oare vreodată, dragi cititori, care au fost sentimentele și gîndurile lui Mihail Eminescu în ziua cînd a împlinit 30 de ani ? Știm numai că pe atunci era redactor la „Timpul", așteptînd poate telegramele Havas, despre care vorbește într-o scrisoare, blestemîndu-și zilele. Ne-am întrebat oare vreodată cum și-a întîmpinat Caragiale cea de-a 60-a aniversare a nașterii sale ? Era la Berlin și de acolo a trimis răspunsul său demn, refuzînd așa-zisa sărbătorire ce i se pregătea în țară, iar în noaptea dinaintea aniversării a veghiat la masa de lucru, compunînd cunoscuta fabulă pe care i-a adresat-o lui Vlahuță și în care explica pricina refuzului său. Era protestul pe care Caragiale îl aducea în ziua cînd împlinea 60 de ani orînduirii ce l-a disprețuit pe el și opera sa. A fost o zi de amărăciune pentru marele exilat de la Berlin. Ne-am întrebat vreodată ce gînduri l-au frămîntat pe Alexandru Vlahuță la 5 septembrie 1918, cînd și el împlinea 60 de ani ? Cu cîtva timp înainte, fusese doar dat afară din slujba modestă pe care o avea și i se ceruse restituirea permisului de cale ferată. L-au chinuit în acea zi de 5 septembrie gîndurile pe care avea să le așternă mai tîrziu în scrisoarea trimisă lui Paul Bujor : „Mă doare gîndul amar că suferințele și jignirile noastre n-au făcut nici măcar atîta lucru, ca soarta unui scriitor cinstit și demn să nu mai fie la discreția unui oarecare. N-aș vrea să închid ochii cu durerea că dacă ar mai veni „un Eminescu", tot în casa de nebuni ar trebui să sfîrșească".

Sînt doar cîteva file din cartea tristă a istoriei noastre literare.

Și iată că anul acesta ne-a fost dat să trăim două mari aniversări : în mai, Tudor Arghezi a împlinit 80 de ani. La 5 noiembrie, Mihail Sadoveanu a păși pragul celui de-al optulea deceniu al vieții sale. Au fost două sărbători nu numai ale celor doi maeștri ai prozei și poeziei românești, dar două sărbători care au manifestat încă o dată stima și prețuirea de care se bucură scriitorii și artiștii noștri în anii regimului de democrație populară. Aceste două aniversări au însemnat pentru poporul nostru un prilej de a cinsti așa cum se cuvine pe scriitorii atașați cauzei celor mulți.

5 noiembrie 1960... În această dimineață, pe pagina întîi a ziarelor noastre a fost publicată scrisoarea pe care Comitetul Central al Partidului, Prezidiul Marii Adunări Naționale și Consiliul de Miniștri al Republicii Populare Române au trimis-o scriitorului Mihail Sadoveanu, scriitorul militant, luptător neobosit pentru cauza socialismului, pentru prietenia cu Uniunea Sovietică. Pe pagina întîi a ziarelor a apărut fotografia conducătorilor partidului și ai statului care l-au vizitat pe maestrul Mihail Sadoveanu la locuința sa, pentru a-i transmite felicitări cu ocazia zilei sale de naștere. Încă o dovadă vie a înaltei prețuiri pe care partidul și statul nostru o acordă marilor noștri scriitori devotați maselor largi populare, devotați luptei pentru pace și socialism.

5 noiembrie 1960... În această zi, cititorii au aflat în vitrinele librăriilor un nou volum de Mihail Sadoveanu, proaspăt ieșit de sub teascurile tipografiei „Mărturisiri". În el se află rodul a peste 50 de ani de activitate publicistică. În paginile acestui volum apărut în dimineața zilei în care Mihail Sadoveanu împlinea 80 de ani, avem imaginea vie a scriitorului militant, a scriitorului care pe lîngă cele peste o sută de volume n-a ostenit de-a lungul vieții sale să fie prezent în marile bătălii ale poporului nostru. Sînt mărturii ale unei vieți de scriitor și de cetățean în același timp. În aceeași zi, în vitrinele librăriilor a apărut numărul obișnuit al Bibliotecii pentru toți. El era închinat tot operei lui Mihail Sadoveanu adunînd laolaltă istorisirile de vînătoare și pescuit ale acestui om care a cutreerat ani și ani de zile meleagurile patriei, cunoscînd oameni, locuri și vietăți neasemuit de frumoase.

5 noiembrie 1960... În paginile ziarelor noastre au apărut articole, amintiri, studii închinate scriitorului-cetățean, Mihail Sadoveanu. Au apărut, de asemenea, telegrame de salut ale scriitorilor de peste hotare care au omagiat pe Mihail Sadoveanu — un mare artist contemporan și un luptător pentru înfrățirea popoarelor lumii.

5 noiembrie 1960... La ora 11 Mihail Sadoveanu merge la Casa scriitorilor, care-i poartă numele, fiind întîmpinat de reprezentanții Uniunii scriitorilor, de pionieri, elevi, prieteni, pentru a asista la deschiderea expoziției organizate aici. Sînt strînse lucrări de artă plastică, dintre care unele au fost recent terminate, file de manuscris, ediții ale operei lui Sadoveanu în țară și peste hotare, fotografii reprezentînd vizitele maestrului în cartierele muncitorești din București, călătoriile sale în țară.

5 noiembrie 1960... Academicianul Mihail Ralea, Geo Bogza, Horia Hulubei, vicepreședinți ai Comitetului Național pentru Apărarea Păcii și Sanda Ranghеț, secretara Comitetului, l-au vizitat pe Mihail Sadoveanu și i-au înmînat un mesaj din partea Comitetului Național pentru Apărarea Păcii, care urează maestrului Mihail Sadoveanu ani mulți și fericiți, sănătate și rodnică activitate în slujba apărării păcii.

5 noiembrie 1960... În această zi, la locuința maestrului au venit, pentru a-l felicita pe marele scriitor, delegații ale Uniunii scriitorilor, ale editurilor, ale publicațiilor literare, radiodifuziunii române, personalități ale vieții noastre culturale și artistice, vechi prieteni. Au ținut să-și aducă omagiul elevi și pionieri din Capitală, delegați de la Școala medie nr. 5 „Mihail Sadoveanu", care la începutul aceleiași săptămîni avuseseră bucuria să primească vizita scriitorului iubit și stimat de ei, de la Școala medie „Dr. Petru Groza", de la Școala medie nr. 27 etc.

În această zi, pe adresa maestrului Mihail Sadoveanu au sosit din întreaga lume telegrame și mesaje de felicitări. Scriitorii sovietici din Moscova, din Minsk, din Uzbekistan, din Odesa l-au felicitat sincer pe marele prieten al Uniunii Sovietice, pe luptătorul pentru pace și socialism, pe scriitorul a cărui operă este tradusă în milioane de exemplare, pe întreg cuprinsul patriei socialismului victorios, fiind studiată și cunoscută de cele mai largi mase de oameni ai muncii. Au trimis telegrame de felicitare academicianul D. Skobelțin, Ilya Ehrenburg, Wanda Wasilevska, Al. Korneiciuk și alți scriitori sovietici. Pe adresa maestrului au sosit, în această zi, mesaje de felicitare din partea Comitetului pentru Apărarea Păcii din Polonia, din partea Comitetului pentru Apărarea Păcii din Bulgaria, din partea scriitorilor din Djakarta, din partea Asociației de prietenie Finlanda-Romînia etc., etc.

Iar în aceeași zi, din toate colțurile țării, s-au îndreptat felicitări ale oamenilor muncii, elevilor și pionierilor, ale școlilor, bibliotecilor, instituțiilor de învățămînt, scriitorilor și oamenilor de știință.

Răsfoim aceste emoționante dovezi de dragoste și prețuire pe care tînăra generație le adresează scriitorului iubit, scriitorului care i-a învățat să prețuiască tradițiile de luptă ale poporului nostru, anii luminoși ai socialismului, prietenia cu marea noastră vecină, Uniunea Sovietică.

În aceste mesaje, elevii îl încredințează pe maestrul Mihail Sadoveanu de stima cu care citesc operele lui, de dragostea cu care urmăresc scrisul său, inspirat din lupta poporului nostru pentru mai bine. Aceste sentimente le exprimă membri cercului literar al elevilor din clasele a V-a — VII-a de la Școala nr. 2 Oradea: „Ne-ați făcut să înțelegem mai bine prezentul și să admirăm minunatele realizări ale noului, ne-ați umplut inimile de dragoste și recunoștință față de partidul nostru drag și față de marea noastră prietenă, Uniunea Sovietică". Iar elevii Școlii de meserii din Dej îl încredințează pe maestrul Mihail Sadoveanu că „activitatea dv. pe tărîmul literaturii, cărțile și eroii pe care i-ați creat ne sînt îndemn și exemplu în munca noastră de însușire a științei și culturii, de construire a socialismului în patria noastră scumpă, Republica Populară Română". Școala medie din Pașcani, orașul în care a văzut lumina zilei maestrul Mihail Sadoveanu și al cărui deputat este în Marea Adunare Națională, îi urează, de asemeni, scriitorului, sănătate și viață lungă. Mesaje emoționante a primit maestrul de la elevii clasei a IV-a de la Școala de 7 ani nr. 1 din Sibiu, care alătură scrisorii lor un modest dar, un semn de carte, arătînd în același timp că „din cărțile dv. noi pionierii și școlarii înțelegem să fim cinstiți și harnici, să devenim oameni de nădejde ai patriei noastre dragi". Din Cluj, de la Școala medie „Brassai" eleva Vetési Magda scrie : „Eu sînt numai o elevă mică, din clasa a VIII-a, poate chiar cea mai mică din cei care vă urează sănătate în această zi însemnată. Dar vreau să vă scriu deoarece Mihail Sadoveanu este scriitorul întregii țări, operele sale fiind ale tuturor naționalităților conlocuitoare de la noi". Reprezentanții Școlii medii din Tirgu-Secuiesc arată că „tineretul nostru, prin citirea operelor dv., a îndrăgit și mai mult limba română, a învățat să iubească și mai fierbinte frumusețile și bogățiile patriei noastre și trecutul de luptă al poporului". O scrisoare emoționantă a primit Mihail Sadoveanu de la elevii clasei a III-a a Școlii de muzică din Ploești. În această scrisoare se spune : „Noi n-am citit încă prea mult din cărțile dv. pentru că sîntem mici, dar am ascultat, alături de Niculăeș, pe Făt-Frumos Măzărean, am plîns pentru biata Puica, am călătorit în Dumbrava Minunată cu Lizuca și Patrocle și ne-am minunat de frumusețile toamnelor aurii. Cît de mult așteptăm orele de lectură ca să auzim aceste opere ale dv. Abia așteptăm să creștem mari ca să vă putem citi toate cărțile dvs." O pioneră din București. Achim Dorina scrie : „V-am auzit glasul la radio, citind povestea „Capra cu trei iezi" și cu ochii închiși parcă mă simțeam cu capul pe genunchii unui bunic nespus de bun și de înțelept, cu părul de zăpadă și sorbeam fiecare cuvînt. Nu știu dacă nu sînt prea îndrăzneață dar simt în seara asta un îmbold care-mi poruncește să vă spun și eu la mulți ani și să doresc sănătate deplină aceluia care m-a făcut să văd și să simt frumusețea".

Asemenea gînduri pornite din adîncul inimii au venit de pe întreg cuprinsul țării. De la elevul muncitor Velescu Alexandru, de la Școala medie din Baia Mare, de la Școala medie din Turnu-Severin, de la pionierii din satul Budești, raionul Roman, de la Palatul pionierilor din Oradea, de la unitatea de pionieri din comuna Șiria, de la Școala elementară din comuna Albești, din Pitești, Tirgu-Mureș, de la învățători, profesori etc.

Ceea ce emoționează în aceste rînduri este faptul că oameni tineri sau vîrstnici au înțeles din opera lui Mihail Sadoveanu mesajul ei înalt uman, suflul patriotic, dragostea de popor, încrederea în victoria oamenilor muncii, nobilele ei năzuințe de pace și de înțelegere între popoare. De aceea, opera lui Mihail Sadoveanu este atît de dragă poporului nostru, pentru că în ea trăiesc aspirațiile noastre de ieri și de azi, trăiește frumusețea anilor liberi ai socialismului, trăiește minunata natură a patriei noastre. Și toate scrisorile primite în această zi dovedesc că opera unui scriitor care s-a legat de-a lungul deceniilor de destinul ascendent al poporului său, trăiește și va trăi cu o strălucire nestearsă în inimile celor mulți și harnici.

*

Am căutat să spicuim în aceste rînduri cîteva aspecte din ziua în care Mihail Sadoveanu a împlinit 80 de ani. Sărbătoare a întregului popor, ea va rămîne un document grăitor al anilor noștri liberi în care scriitorul și artistul este prețuit cu adevărat.

În telegrama sa de felicitare, Ilya Ehrenburg spune : „Sincerele mele felicitări marelui scriitor și mare prieten. Bune urări și multă sănătate. Vă îmbrățișez cordial".

Valeriu Rîpeanu

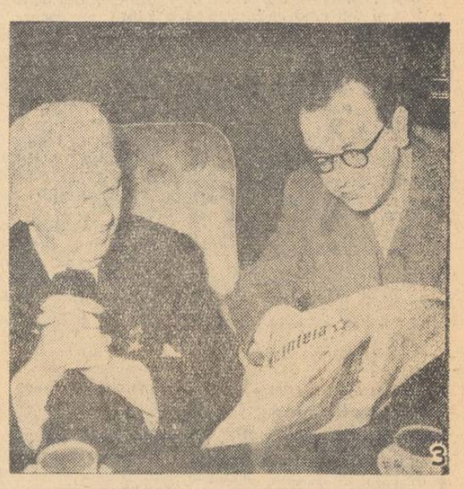

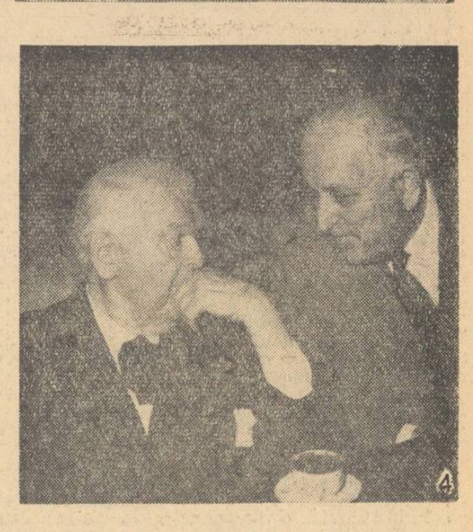

Cititorii și redactorii revistei

luceafărul

urează maestrului

MIHAIL SADOVEANU:

La mulți ani!

Geo Dumitrescu

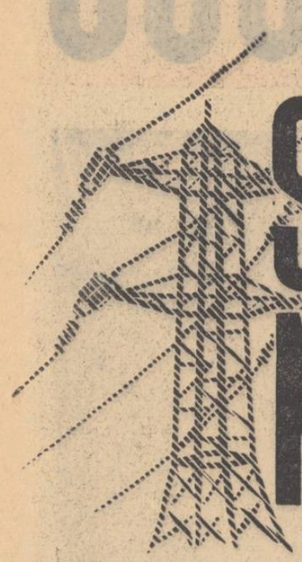

SCHIȚĂ PENTRU O HARTĂ MORALĂ A BICAZULUI

Marea inimă electrică a țării, Bicazul, va începe curînd să bată. Astăzi pe valea Bistriței, de la Stejaru, unde vor alerga roată turbinele, și pînă sus spre Galu, unde va ajunge curînd valul neliniștit al mării Bicazului, cale de peste 50 de kilometri — se simte, puternică, hotărîtoare, prezența acestui gigant tehnic, din care vor purcede fără încetare, nu numai fluvii de energie electrică, dar și pătrunzătoarele valuri ale înnoirii.

Deunăzi, cu ochii pe marea oglindă, de la poalele barajului, depănam, în gînduri și imagini aprinse, înțelesurile răscolitoare ale acestei prezențe și ale urmărilor ei, amestecînd în clocotul gîndurilor, amintiri și ecouri, viziuni, chipuri de oameni, trecute și viitoare, imagini din ceea ce a fost și din ceea ce începe să fie...

Somnul arhaic al Bistriței

...Plutele lunecînd leneș, fotogenic, pe ape limpezi și liniștite, printre munți și păduri bătrîne. Ceahlăul, „uriaș cu fruntea-n soare", stăpînind întinderile Moldovei și zămislind neîncetat legende...

...Bistrița, șerpuindu-și undele clare prin valea ei liniștită, verde, însorită, patriarhală...

Cam aceasta era imaginea de ieri, devenită o convenție de pitoresc turistico-literar, a acestor locuri. Imagine care, deși îndulcită și parțială, nu era lipsită de temeiuri reale. Într-adevăr, așa mi-a apărut, prin 1946, cînd am călcat-o întîia oară, valea Bistriței. O vale liniștită, patriarhală, plină de lumină și prospețime. Singura mișcare, în adînca tăcere a peisajului, părea să fie sugerată de lina lunecare a plutelor pe apele clare, ușor murmurînde, ale Bistriței. De o parte și de alta a apei, ostile pădurilor păreau de veacuri oprite din marșul lor vegetal asupra munților din preajmă, bătrîni și statornici, participînd și ei la profunda încremenire a lucrurilor. Dar, pătrase la această străveche și senină nemișcare păreau și căsuțele mărunte, ponosite, semănate de-a lungul văii, bordeie și cocioabe în care viețuiau robii și slujitorii de pe domeniile regale. Și această părere nu mai era în întregime adevărată. La desmințirea, deocamdată discretă și pasivă, a marilor frumusețî înmărmurite ale văii, participa în felul ei și o anumită clădire din centrul Bicazului, o vilă mare cu foișor, cu un parc elegant în jur, cu chioșcuri năpădite de verdață, cu terase în trepte pînă în undele Bistriței. Din acest palat răsunau chiolhanurile de pomină ale regelui; pe terase sub lună, pe marginea apei, se plimbau cheii și pîntecoșii, protipendada, pîngărind undele clare ale Bistriței. Acesta era palatul regal, stăpînul nemișcării arhaice și pitorești de pe valea Bistriței, stăpînul bordeielor de lut ale robilor. Dar dezlegarea acestei milenare nemișcări, a acestei uriașe încremeniri a elementelor, în care părea că doarme însuși timpul, în care păreau încrustate de veci ca niște fosile înseși viețile oamenilor, n-avea să mai întîrzie mult...

Dezlegarea începe

...E o seară de iarnă. Luminile scaldă din belșug fațada palatului regal din Bicaz. Pe fruntea lui sclipește pajura marelui moșier al țării. Deodată, pe ulița întunecoasă a satului, ca o răbufnire de vînt cald de primăvară, o veste! Împreună cu ea, un om cu o scară. Într-o clipă, el se află sus, față-n față cu semnul regal. În mîna lui apare un ciocan, o daltă. Întruchiparea înzorzonată de ghips colorat, simbolul de rușine al robiei seculare, se năruie în țărînă bucată cu bucată. Omul coboară cu un zîmbet fericit, victorios. E zidarul comunist Dumitru Ilie, unul din locatarii bordeielor mizerabile ale clăcașilor regali. Marea dezlegare începe. Desmințirea mută a bordeielor lui vodă devine activă, vehementă, hotărîtoare. Nu după multă vreme, (ca răstimp istoric, cam cît ai trage o dată zdravăn aer în piept) au venit și alte vești: planul de electrificare, Hotărîrea din 1950 privitoare la hidrocentrala din Bicaz... Am revăzut valea senină și patriarhală chiar în anul următor, nu mult după deschiderea șantierelor. Am revăzut-o apoi, într-o expediție îndelungată, după încă un an. Dar n-am mai cunoscut-o. Elementul ei dominant devenise mișcarea. Șantierul, cu mișunarea neobosită a mașinilor lui, clădirile noi crescînd peste noapte, trenul, cu podurile și gările lui, sosit pînă în poarta Bicazului, oamenii, mulțimea de oameni, grăbiți, grijulii, măsurînd cu gravitate nu numai rosturile muncii lor, uneltele și mașinile lor, dar parcă însăși soarta nouă a apelor, a pădurilor, a munților, — iată cine a dezlegat încremenirea străveche a acestor locuri. Am văzut cu uimire, desfăcut din îndelungata-i nemișcare, marșul pădurilor, pornit de data asta spre gatere și ateliere, spre gurile tunelului, spre noile sate cu case albe crescute de la o zi la alta. Am văzut dezlegată pînă și bătrîna, milenara statornicie a munților: jumătate din trupul mătăhălos și aspru al stîncilor de pe malul drept dispărea sub mîna dibace a minerului fruntaș Ștefan Ivancioni, — pe celălalt mal, excavatoarele strămutau cu totul umărul de piatră al muntelui. La tunel, dinspre cele două capete, începuse drumul eroic, de aproape cinci kilometri, al minerilor, prin străfundurile somnului geologic al pietrei. Pînă și șoseaua, bătrînă, deșelată, ulițele prăfoase ale împrejurimilor, dădeau mărturie de marea zguduire ce începuse pe valea inertă și pitorească: în praful sau în noroaiele lor se împuținau pînă la dispariție urmele călcîielor desculțe, ale opincilor, pecețile străvechi ale pașilor oilor, se înmulțeau hotărîtor urmele noi, neobișnuite, întipărite de șenilele tractoarelor, screperelor, buldozerelor — arătări uriașe, stranii, în peisajul patriarhal al ținutului, — urmele duble, grele, decorative ale pneurilor „Zis"-urilor și „Tatre"-lor, urmele țintelor și potcoavelor de bocanci, zimții înfloriți ai cizmelor de cauciuc, dungile subțiri, dese, împletite ale roților de bicicletă...

O mare mișcare de oști

Chiar de la început, de la prima vizită la Bicaz, cînd șantierul nu împlinise încă un an și se mai afla încă în faza de organizare, desfășurarea lucrărilor îmi dădea imaginea unei mari bătălii, care-și arăta deocamdată primele semne exterioare, anunțînd trecerea treptată de la satul mărunt al iobagilor de odinioară, la orașul modern, industrial, de mîine. Dacă ai fi putut cuprinde într-o privire întreg șantierul, dacă ar fi fost să-l cercetezi, să zicem, de pe vîrful Ceahlăului, această prefacere ți s-ar fi prezentat ca o mare mișcare de oști. Ai fi văzut mai întîi șirul de gări ale noii linii ferate Piatra Neamț—Bicaz, clădiri chipeșe, de munte, de o frumusețe robustă, aspră — ele păreau carele de asalt ale viitorului, pornite asupra negurilor patriarhale din susul văii. Ai fi văzut apoi detașamentele puternice ale instalațiilor și uzinelor anexe ale șantierului, ale marilor viaducte, blocurilor muncitorești, desfășurîndu-se pe toată lungimea celor douăzeci și ceva de kilometri ai șantierului, precum și avangărzile ușoare: coloniile albe ale baracamentelor sau albele grupuri de case noi ale satelor strămutate. Între aceste oști, înaintînd din toate părțile, mărunțele bordeie vechi, răzlețite prin margini sau înghesuite fără rînduială în unele unghere, păreau resturile unei armate învinse, fugind în debandadă. De pe atunci, lîngă zvelta siluetă a noului viaduct, a noului bloc de locuințe, a fabricii de ciment, bordeiul netrebnic al foștilor sclavi ai monarhiei părea o greșeală și o necuviință...

De atunci am urmărit an de an desfășurarea acestei bătălii, am cutreierat pe urmele minerilor, cei 5 km ai tunelului, prin mărunțaiele muntelui, am pătruns sub albia Bistriței, la treizeci de metri în adînc, odată cu temelia barajului, ridicînd privirea apoi treptat, an cu an, pînă la cei o sută și ceva de metri de astăzi ai uriașului de beton, am urmărit tot așa înălțarea frumosului palat al luminii de la Stejaru, înlăuntrul căruia vor dudui turbinele. Bătălia și-a desemnat limpede și definitiv învingătorul. Acum, chiar din fuga trenului, a mașinii și a șalupei, pe lac, peisajul industrial al văii Bistriței adevereste deplin acest lucru. Dar mărturiile acestui proces vast și complex, atît de evidente în înfățișarea industrial-turistică, spectaculoasă, revelatoare, a peisajului, în prezența impresionantă a marilor obiective ale complexului hidrotehnic de pe Bistrița, sînt cu atît mai adînci, mai elocvente, mai tulburătoare, în sufletul și mințile oamenilor...

Moartea bordeiului simbolic

Cutreierînd Bicazul de-atîtea ori, la diferite epoci ale creșterii lui, am văzut mulți, foarte mulți oameni, am întîlnit felurite „cazuri" și „destine", am urmărit cărările, mai netede și mai drepte, ori mai întortochiate și zgrunțuroase, ale diferitelor vieți, cărora ritmul șantierului le dădea, însă, în toate cazurile, o curgere mai vie, mai puternică, mai rapidă.

Întotdeauna cînd mă gîndesc la aceste mulțimi de cărări, întretăiate, adîncite, clarificate în vasta mișcare a șantierului, mi-aduc aminte mai întîi de ciudata convorbire cu cei doi screperiști de la Stejaru. Aceasta se întîmpla cu ani în urmă, pe locul unde azi se ridică uzina și unde, atunci, se mai zăreau urmele unei necăjite tarlale de porumbi degenerați. La doi pași, lucrau screperele, adîncind groapa de fundație a viitoarei clădiri. Stam pe un mușuroi de sfărîmături de paiantă, resturile „zidurilor" unui fost bordei,—poate chiar fosta locuință a fostului stăpîn al porumbilor firavi din apropiere. Alături de mușuroi, răposata casă își arăta podeaua de lut bătătorit, pe care o călcaseră de-a lungul anilor nenumărate picioare desculțe, degerate, crăpate și pe care o vedea acum pentru prima oară soarele. Împrejurarea avea în sine, datorită acestor detalii, ceva tulburător, iar discuția cu cei doi screperiști, dintre care unul era însuși dărîmătorul bătrînului bordei, sporea încă această tulburare. Căci cei doi tineri screperiști, Ionel C. Gheorghe și Zaharia Lupașcu, se aflau la volanul puternicelor și complicatelor mașini de-abia de patru-cinci săptămîni (secretarul de redacție, căruia îi prezentasem o dare de seamă a acestei întîlniri, îmi spunea încurcat, refuzînd să creadă: „să zicem mai bine: două-trei luni"). Ionel C. Gheorghe venise de la coarnele plugului, dintr-unul din satele împrejurimilor. Zaharia, pînă nu de mult argat, venise și el de lîngă amintirea sapei de lemn și a plugului cu o rotilă al clăcașilor, din satul Todireni-Botoșani. În satele lor mărunte, ei n-au mînuit niciodată altceva decît acest plug și această sapă, decît furca și securea de lîngă casă. Ei n-au condus niciodată altceva decît boii sau caii. Argatul Zaharia Lupașcu locuise cu o lună înainte, în satul lui, într-un grajd, într-o șură sau, în cel mai bun caz, într-un bordei ca acela pe care tocmai îl dărîmase aici. Acum conducea un screper sovietic, mașină de înaltă tehnicitate, cu care el își surpa de fapt propria-i casă, același bordei al robilor de odinioară. Mai mult încă, el căra în uriașa cupă a screperului, odată cu resturile și amintirea fostului său bordei, veacuri de istorie tristă, în genunchi, veacuri de întuneric și primitivism, el căra, odată cu dărîmăturile bordeiului simbolic, întunericul, moștenit, al propriei sale minți.

Noua înfățișare a fostului argat

Astăzi, în marea sală de comandă a uzinei de la Stejaru, în adîncurile căreia vor dudui curînd primele patru turbine, adică prima sută de mii de kilowați, se află de obicei numai doi oameni. Tablourile mari, acoperind de jur împrejur pereții de metal, pupitrele de comandă, reprezintă laolaltă un adevărat labirint tehnic, o vastă, impresionantă combinație de conducte, aparate, mecanisme, instalații, — multicolore, ciudate, cumplit de încurcate pentru vizitatorul profan, extrem de sensibile și gingașe, tulburătoare în stufoasa lor întocmire, în cromatica lor metalică, strălucitoare, decorativă. Cînd am intrat în sală, eram la posturi doi oameni. Liniștiți, cu gesturi sigure, precise, ei se mișcau prin încăpere atingînd din cînd în cînd un buton, o manetă, ascultînd, din culorile și cifrele ferestruicelor colorate din pereți, pulsul neauzit al giganților de oțel de dedesubt, care intraseră în rodaj. Cei doi, Ion Petrița și Celmare Ștefan, veniseră și ei, nu cu prea multă vreme înainte, de la coarnele plugului. Ștefan fusese argat pe undeva pe lîngă Hîrlău. Ion Petrița era localnic, din Pîngărați, unul din cei nouă copii care văzuseră lumina zilei într-una din căsuțele bătrîne și necăjite de pe malul Bistriței. Amîndoi învățaseră meseria pe șantier. Pe birourile lor din sala de comandă, caiete, cărți, mărturisesc că această ucenicie continuă, la alte niveluri (Petrița e în clasa a noua a liceului seral din Bicaz), mergînd către împliniri superioare. Dumitru Ungureanu e în alt schimb. Pînă nu de mult, a lucrat într-o echipă de săpători, prelungind îndeletnicirile străvechi din ograda casei părintești din Pîngărați. Acum, Dumitru lucrează și el în colectivul tehnic de exploatare a uzinei și învață. Nu e nici un an de cînd a părăsit sapa și oile. Drumul lui spre tehnică — la cei 19 ani pe care îi are acum, — seamănă cu drumul puterii electrice pe cabluri. Acum, fostul argat, fostul plugar și fostul cioban, mînuiesc, doi cîte doi, uriașul complex hidroenergetic de pe Bistrița: turbine, baraj, tunel etc. poruncind, cu o uimitoare dezinvoltură, din butoane și manete, dirijînd, prin stufărișul firelor și acelor indicatoare, furtunosul clocot al apelor, marele alambic subpămîntean al luminii..

Matematica și poezia prin cîteva case vechi și noi...

Dacă pornești, în stînga barajului, pe Izvorul Muntelui în sus, una din căile care duc către culmile Ceahlăului, vei întîlni și aici prin casele înșirate pe firul văii, pînă departe în poenele de sub munte, ecourile șantierului, urmările lor în viața așezărilor umane. Să intrăm, la rînd, în cîteva case. Pe Ileana Petrița, femeie în vîrstă, (mătușa electricianului de la uzină) o găsești de obicei la poartă, cînd nu se ocupă cu deretecarea ogrăzii, ori de hrănirea orătăniilor. Deși nu are nici o slujbă pe șantier, deși „calificarea" ei de bază este aceea de gospodină, mătușa Ileana e totuși o figură foarte populară prin partea locului. Mai întîi pentru că, după cum spun oamenii, „e bună de gură" — asta însă și într-un înțeles mai obișnuit, care implică activitatea vocală mărunță și intensă la gard, cu cumetrele, dar și într-unul mai larg, care cuprinde prețioasa însușire de a „zice" fel de fel de povești, snoave, cîntece, mai vechi și mai noi, care capătă în glasul mătușii o culoare și o dulceață deosebită (de altfel, trimișii Institutului de Folclor „or scris pe pamblică" — cum zice mătușa Ileana — multe din interpretările ei). În ce fel a răsunat îndepărtatul șantier în viața bătrînei țărănci, se poate vedea, cel mai repede și cel mai ușor — organul esențial al ființei ei fiind glasul — din graiul actual al mătușii Ileana:

— Cîți copii ai, mătușă?

— Cît să-ncarci o „Tatră" di zăși tone...

— Dar cel mare, Vasile, pe unde mai e?

— S-o dus la școală, s-o delicat și-apoi o plecat cu definitivu' la oraș.

— Dar cu moș Ilie cum te împaci? (Moș Ilie e un vecin cu care mătușa are unele „divergențe" străvechi).

— D-apăi lasă-l, c-a vedea el, că dumnezeu doară nu-i plecat la Geneva...

— Și Maricica cum o mai duce?

— Apăi, tovarășe, am și eu o fată proastă, și pace. Că mie-mi spunea biata mama, cînd eram domnișoară: „tu, fată, cînd ți-i mărita, să iei un prost. Prost — camaș' curată n-o văzt de cîndu-i, — orișe camaș' i-ai dat o fost bună"... Da' azi e altfel, și fie-mea n-o bagat di samă. O luat om bun de la hidrocentrală, da' ea-i proastă, asta-i...

Nu departe, mai sus de ograda măturii Ileana, se află noua gospodărie a lui Ion Grigoraș, unul din cei mai vechi mecanici de la Bicaz. Localnic, strămutat și el din zona lacului, mîndria lui Ion Grigoraș este de a fi dădăcit — cum zice el — primele motoare venite în 1950 odată cu șantierul. De-atunci, el a continuat să lucreze pînă în iunie trecut, cînd s-au încheiat lucrările la șantierul Tunel-intrare. De acolo a trecut imediat la fabrica de ciment. Trei lucruri îți atrag atenția imediat în gospodăria lui Ion Grigoraș: 1) casa nouă, solidă, încăpătoare, din cărămidă, pe fundație de beton, ridicată cu banii și materialele primite drept compensație pentru casa veche și ponosită rămasă pe fundul lacului, 2) trei biciclete demontate, în stadiu de „transfer de piese" și „reparații generale" (a patra, nouă-nouță, alergînd pe șosea sub picioarele subțiri și agile ale celei mai tinere membre a familiei), 3) cele patru fete ale soților Grigoraș. Toate aceste fete, cea mai mare avînd 16 ani, sînt la diferite școli din Bicaz unde, după cum afirmă mama lor, „mănîncă cartea". Cu cea mică însă e o problemă specială: „e cea mai tare din clasă la matematică", spune cu mîndrie mama ei. Mă uit cu atenție la frageda matematiciană-ciclistă. Subțirică, îmbujorată ușor de alergătura cu pedale, privește îndrăzneț, în față, cu niște ochi limpezi, adînci, lipsiți de orice sfială infantilă, niște ochi pătrunzători și curioși, deasupra cărora sprîncenele se urcă în unghi ca niște semne de rădăcină pătrată... Mă uit și mă cam trece abordarea degajată, lipsită de fetișism, a străvechilor realități tradiționale, sînt apostrofele hître, dezinvolte, de pe poziții conștiente de stăpîn și constructor al naturii, pe care le adresează (în unele variante) bătrînei Bistrițe:

...Cînd veneai mai cu curaj,
Ai făcut stop la baraj.
Nu-i posibil să mai treci,
Că n-ai găuri, nici poteci;
Pîn' vei fi legitimată,
Strînge-te și fă-te baltă.
Strînge-te ca-ntr-un inel
Și tulește-o prin tunel.
Căci din baltă știm prea bine
Ce-om mai face noi cu tine...

Povestea puiului de inginer și a crinului roșu care a înflorit mai tîrziu

Cuvîntul „strămutat" revine des în aceste rînduri, după cum revine foarte des la Bicaz și în împrejurimi. Și e firesc. Pe locul unde se întind acum apele marelui lac, se aflau, pînă nu de mult, așezări omenești. Sate întregi au fost mutate din calea apelor. Oamenii au primit bani, case, pămînt, după cît au avut și unde au dorit să-și așeze noua gospodărie. Mulți dintre strămutați locuiesc acum în blocurile muncitorești, avînd rosturi și calificări noi, dobîndite în fierberea constructivă, înnoitoare, a șantierului. De altfel, această extraordinară, magică, atracție a șantierului continuă să acționeze și acum, cînd lucrările sînt pe terminate, cînd o parte din turbinele marelui complex energetic vor intra în curînd în activitate.

În prezent, una din lucrările principale care se execută la Bicaz este continuarea șoselei care, trecînd pe coama barajului, va urmări malurile lacului pînă sus, la Galu. Și noul traseu al drumului a întîlnit, șerpuind printre culmile dealurilor, case, așezări omenești. Așadar, noi strămutați. Unul dintre ei este și cetățeanul Mihai Cotoșa din Hangu. Cazul lui vorbește foarte limpede despre felul cum privesc, în general, oamenii din partea locului, ofensiva biruitoare a noilor construcții și transformări care au loc pe firul Bistriței. Mihai Cotoșa, nu numai că nu s-a supărat de ivirea șoselei peste ograda și casa lui, nu numai că n-a arătat nici un fel de îndărătnicie cînd a fost vorba să-și strămute gospodăria, ci chiar a pus, efectiv, umărul la noua construcție. Cu cîteva luni în urmă, el putea fi văzut în permanență în mijlocul echipei de proiectanți ai șoselei, ajutîndu-i să stabilească nivelurile, să aleagă variantele cele mai potrivite, să execute ceea ce se numește operația de „drumuire". „Puiul de inginer", cum i-a rămas numele de-a lungul șantierului, cunoscător desăvîrșit al coclaurilor, al cutelor văii, al piraielor și al potecilor, a fost de mare folos proiectanților și continuă a fi astăzi constructorilor și tehnicienilor. El face acest lucru cu multă pricepere, cu dragoste și cu mare însuflețire. Deși nu mai e de mult la vîrsta entuziasmului. Căci, am uitat să vă spun, „puiul de inginer" e un respectabil moșneag în vîrstă de 74 de ani!...

Ce-a fost de preț pe actualul fund al lacului s-a strîns și s-a strămutat demult din calea apelor: case, biserici, copaci, urme arheologice, elemente de arhitectură populară, folclor, costume naționale, pînă și moaștele strămoșilor din cimitire... S-au tăiat și pădurile pînă la nivelul unde vor ajunge pînă la urmă apele. Pe Izvorul Muntelui, în sus, într-o ogradă nouă, în fața unei case încă în lucru, am văzut înflorind întîrziat, acum în viul toamnei, un crin roșu... Și el a fost strămutat și pus în drepturile gingașei lui meniri...

Viziuni și machete

Venisem prima oară la Bicaz cu cugetul adînc răscolit, cu ochii plini de imaginile desprinse din detaliile constructive ale Hotărîrii Partidului și Guvernului în legătură cu soarta văii Bistriței (baraj, tunel, lac de acumulare, uzină etc.) și căutam cu înfrigurare peste coclaurile în fierbere, corespondențele posibile, viitoare, ale acestor arzătoare imagini. Căutam, cu mari, exaltate eforturi de fantezie, să bănuiesc între gurile negre, cîrpite cu armături și schelării, ale tunelului, furnicînd de oameni cu căști și salopete, de vagoneți și materiale felurite, marele ochean lucios, prin care, înainte de a pătrunde, uimită și sfioasă, Bistrița, poeții puteau privi în depărtare zarea roșie crescîndă a socialismului. Adulmecam, în zori, prin piclele văii, între cei doi umeri dezgoliți ai munților, silueta albă, masivă, monumentală, a barajului, uriașul Ceahlău artificial ce avea să fie ridicat de oameni în calea apelor. Pîndeam cu un soi de vicleniе ceasurile nelimpezi de la începutul și sfîrșitul zilelor, luminile incerte, tranzitorii, ale amurgurilor, dimineților ploioase, nopțile cu lună, ca să privesc îndelung de pe culmile din jur marele ceaun profilat între ele și să-mi înșgheb, cu naivă înșelăciune, cît mai aproape de pragurile senzoriale, o imagine îndelung năzuită, uriașul lac, „marea lui Lenin", brobonit de ploaie, poleit de lună... Dar imaginile mele erau fragile, tulburi, instabile, pilpîitoare. Ele fulgerau scurt, imponderabil, și piereau, oricît de adînci și puternice erau vibrațiile pe care le lăsau în urmă. Pentru prima oară stabile și clare și întregi, mi-au apărut aceste imagini cu prilejul unei expoziții la București cînd am avut surpriza să dau cu ochii de o versiune a lor în ipsos colorat, la dimensiuni de jucărie, dar oricum, la un nivel de consistență reală, materială. Am privit îndelung, cu emoție, anticipația de ghips care dădea cumva corp și criteriu machetelor exaltate, nestatornice, ale fanteziei mele: iată, așadar, cum va arăta Bicazul de mîine! Și gîndul mi-a fugit la cealaltă întruchipare de ghips colorat de pe frontonul castelului din Bicaz, năruită sub ciocanul comunistului Ilie într-o noapte de iarnă, cu cîțiva ani în urmă. O machetă și aceea, figurînd în heraldica ei pompoasă, cu lei și pajure și coroană, simbolurile de mult odioase ale puterii fără frîu, samavolnice, tiranice, ale rapacității și cruzimii, ale inerției retrograde, o machetă retrospectivă a întunericului și amarului. Mă uitam la miniaturala arhitectură azurie din fața mea, în care ciobul de sticlă albastră al lacului domina cromatic, și, dincolo de dimensiunile ei puerile, dincolo de figurația naivă și provizorie, simțeam adînc toată forța tezaurului de vise și speranțe, tot suflul revoluționar pe care-l conținea. Și-mi era clar: această anticipație a înnoirii se născuse în aceeași noapte de iarnă, odată cu prăbușirea machetei de ghips aurit de pe fruntea țării...

Am mai văzut de atunci, la București și la Bicaz, ba chiar și prin alte colțuri ale țării, nenumărate reprezentări anticipative ale Bicazului viitor, în ghips, zugrăvite pe pînză, pe panouri decorative etc. Între ele erau nu numai diferențe sensibile de măiestrie în execuție, dar și de viziune. Fiecare coincidea, parțial sau în întregime, cu una sau cu alta din variantele machetelor mele lirice. Ca și acestea însă, prin inconsecvența viziunii, prin senzația de artificiu și trucaj, prin marea suferință a dimensiunilor și prin alte mari suferințe, ele lăsau întotdeauna o umbră de nemulțumire, ceva de dorit, sentimentul unei lacune esențiale.

Nici chiar în iarna lui '55 cînd am adunat în urechi tunetul ultimei „pușcături" din tunel, cînd mîneca acestuia devenea liberă de la un cap la altul, nici atunci viziunile fanteziei nu căpătară hotărîtoarea întregire, proprietatea deplină, puterea absolută de convingere. Rămînea mereu ceva abstract, tulbure, ceva în minus...

★

Mă prinde seara iar, a cîta oară? pe marginea vastei încinte a apelor de lîngă baraj. Dar acum, privind îndelung undele neliniștite, am în ochi, pentru totdeauna nestearsă, imaginea palatului alb de piatră înflorată de la Stejaru, pînă acum nevăzut, bănuit în fragile eforturi de fantezie. Am în ochi liniile largi, de o nobilă sobrietate, îmblînzite de dulci detalii moldovenești, care-și mărturisesc obîrșia comună în fina șerpuire a aței albastre a Bistriței, în șoapta străveche a pădurilor din preajmă, în vrăjita tremurare a luminii peste dealurile descălecînd pînă departe spre fundul țării. E o sugestie discretă a acestui ansamblu masiv. În mijlocul frumuseții tehnice, viguroase, surprinzătoare, a acestei clădiri uriașe, a castelului de apă ce-și ridică turla uriașă din pieptul muntelui, la o sută de metri înălțime, a celor două conducte forțate ce se pierd în adînc la rădăcina uzinei, a vastului bazin de liniștire și a elegantului canal de fugă, pe unde vor scăpa apele, a arborilor fantastici ai stîlpilor de înaltă tensiune, ce-și despletesc ramurile prelungi de aramă spre cele patru colțuri ale țării, această sugestie discretă vrea să spună că ceea ce e frumos și adevărat din zestrea veche a acestui pămînt se păstrează, se prețuiește și se cultivă. Cu această imagine strălucitoare în ochi, cu întinderea fremătătoare a apelor dinainte, stăpînită de uriașul zimbru de beton tolănit de-a curmezișul în matca Bistriței, realizez în fine o structură reală, materială, întreagă, vie, a unor imagini fluturate îndelung în lentilele fanteziei. Sărmane machete de ghips colorat, sărmane machete de exaltare lirică! Ce palide, ce sărace, ce mărunte mi se par acum lîngă splendoarea nobilă a acestor uriașe monumente! Am citit undeva că apele inspiră privitorilor liniște și siguranță. Apele „Mării lui Lenin", însumate în armonioasa structură a complexului de la Bicaz, inspiră, mai mult decît atît, măreție, îndrăzneală, mîndrie. Contemplînd această tulburătoare pecete a omului întipărită pentru veacuri în mijlocul înălțimilor stîncoase și al imensităților vegetale, nu-ți poți stăpîni și bucuria adîncă și gîndul, care capătă consistența irezistibilă a unui strigăt de triumf: fericit popor care dă gîndurilor și nădejdilor lui asemenea măreție întruchipări!

Petre Ghelmez

Liniștea mea

Liniștea mea izvorăște mereu
Din liniștea cîmpiei
Brăzdată cu 100.000 de tractoare,
Din bobul grîului
Cum e plumbul de greu,
Din cîntecul ciocîrliei
Ca o scară cristalină
Ridicată
Spre soare.

Liniștea mea,
Necontenit,
Mi-o trimit furnalele
Din Hunedoara,
Giganticul Galați
Din pașnic oțel plăsmuit,
Și lampa lui Ilici
Cu lumina ei fragedă
Bucurîndu-ne țara.

Liniștea mea,
Ca o zi nesfîrșită de vară,
Se află în inimile oamenilor
Ce-au pornit spre mai bine,
În purpuriul steagului
Care-acum,
Prima oară,
Luminînd toate zările,
Mă luminează intens
Și pe mine.

●

A. I. Zăinescu

Dimineți albastre

N-am mai fost demult pe-aici, ori mi se pare,
Nu știu — că salcîmul e tot scund —
Și aceiași pași pe trotuare
Sfarmă liniștea mărunt!

Desenam c-un ciob de geam pe lut
Munți de case, parcuri de verdeață —
Ploile cu umedul sărut
Îmi șterseau desenul și-mi rideau în față.

Mă uimiți desene--ntruchipate
Din beton și cărămizi și schele,
Vise de demult, înaripate,
Înflorind la geamul tinereții mele!

Ca un pom văzduhul despletit coboară
Și-n frunzișul ploii lunecînd l-aud
Și aud în pînza dimineții rară
Cum se zbate ploaia peste blocul ud...

...Dimineți albastre, limpeziri de ape,
În oglinda voastră proaspătă-nțeleg
Visele copilăriei mele-aproape
Desenate mari într-un oraș întreg!

Nicolae Tăutu

Din volumul
„Itinerar liric: George Enescu",
în lucru la E. S. P. L. A.

Impresii din copilărie

Scripcarul

Pe drumuri nesfîrşite, răsfrînte în vioară
Scripcarul pribegeşte prin pulberea de-amiază,
O ciutură din ceruri spre fruntea-i lin coboară
Şi apa din văzduhuri îl binecuvîntează!

E veselă lăuta dar plînge cîte-o dată
Cu scîrţîit de care, cu crengile uscate,
Cu cerul gol al toamnei din care o săgeată
De păsări migratoare în inimă străbate.

S-a prins pe strune colbul cărărilor umblate
Da-n aur se preface la hanuri, în răcoare,
Cînd braţ sprinţar de fată îi toarnă nestemate
În coită şi în suflet, stingînd vechea dogoare.

Şi plînge lăutarul şi rîde-n patru strune
Ştergîndu-se de lacrimi cu poala-i ponosită,
Un fluture în zboru-i pe faţa-i de cărbune
Ca un luceafăr galben în noapte se agită.

Surîde lăutarul chiar şi atunci cînd plînge
Înspăimîntat de neagra şi lunga-i pribegie,
Dar îl ghiontesc cheliii şi vinu-i pare sînge
Ce-i curge din lăută ca dintr-o rană vie!

●

Cerşetorul

Ca un Hristos fugit din spinii de pe cruce
Cu fiere şi otet în vocea-i răguşită,
Slab, îţi întinde mîna subţire la răscruce
Ca o uscată creangă desprinsă din răchită,
Silabisind tăcerea în uliţa pustie:
— Milă!... Milă!... Bogdaproste!...

Şi lacrima-i se pierde în ploaia de leşie!

Prin juru-i trec în turme molatece cornute,
Talanga îi alină durerea împietrită,
Dar îl izbesc berbecii înverşunaţi de bîte,
Şi-i tremură alb fruntea de spaime încreţită,
Iar glasul se destramă nedesluşit în ceaţă.
— Milă!... Milă!... Bogdaproste!...

A doua zi moşneagul avea pe gene gheaţă!

Dar s-au crucit ciobanii în sarice lăţoase,
Cînd i-auziră plînsul scîncind ca o dojană
Spre fulgii revărsaţi din zările lăptoase
S-aştearnă un covor de nea fără prihană
Prin care jalnic glasul răzbea încetinel:
— Milă!... Milă!... Bogdaproste!...

În noaptea ceea moartea s-a-nfricoşat de el!

Pîrîiaşul din fundul grădinii

Un fir de apă străveziu în foşnetul grădinii,
pare o toartă-a lacului şi susuru-i stîlnic
are ecou din basme şi-ţi întinde
ochii căprioarelor însetate,
şi trupu-i feciorelnic
pe care doar auzul îl mai prinde!

Pîrîiaşul din fundul grădinii
a căzut ca o floretă subţire
din palma unui zmeu
sau ca o agrafă de-argint
din cocul Cosînzenii,
dacă te înţepi în ea
îl asculţi mereu, mereu
seara şi dimineaţa
şi nu mai poţi scăpa
de şopotirea sa
toată viaţa!

Pîrîiaşul din fundul grădinii,
uneori se opreşte în liniştea înaltă,
se odihneşte pe toaca mînăstirii
posomorît ca o baltă,
atunci visează nenufarii pe care îi pasc
ciutele ude de lună
şi aude ecoul ceresc
al sutelor de broaşte!

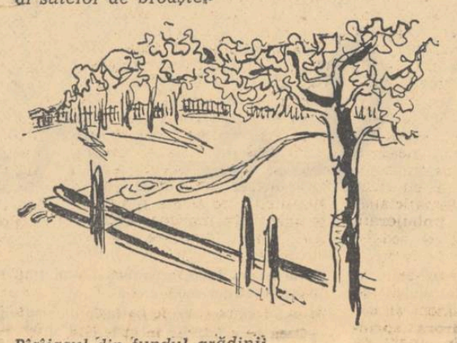

Pîrîiaşul din fundul grădinii
ţi se mută prin vreme
în carne, în sînge, în nervi,
şi apa-i iute şi vie
îţi udă inima ca pe-un răsad
să crească din ea
nemaicîntate poeme
spre veşnicie!

Pîrîiaşul din fundul grădinii!...

●

Pasărea din colivie şi cucul din perete

Cu aripi sfîşiate se zbate-n van captivă
Visînd păduri muiate în apele celeste
Şi obcina curbată cu umbra-n văi masivă,
Sau colindînd cu luna amurgul de pe creste.

Doar cucul din pendulă i-alături pe perete,
El nu visează zboruri şi spaţii siderale
Şi nu-l pîndeşte pliscul prădalnic de erete,
El timpul îl măsoară-n diviziuni egale!

Copilul le-ngrijeşte atent pe fiecare
Şi meiul strîns în palmă l-a împărţit în două,
Le vede deopotrivă zburlite ca să zboare
Purtînd pe aripi picuri de stele şi de rouă.

Clar, cucul din perete de şapte ori strigarea
Şi-a repetat în seară... Cu somnul, plumb, pe gene
Copilul picoteşte... S-a stins şi lumînarea.
Din colivie ninge molatec zbor de pene.

Doar pasărea adoarme... În visu-i mai departe
A-ntrezărit pădurea şi apele celeste...
E slobodă şi zboară, doar somnul o desparte
De luna plutitoare, tulburător, pe creste!

Cîntec de leagăn

Dormi, copile, norul moale
Ca un şal te învăleşte,
Lunecînd pe cer o scamă
Rătăcită din poveste!

Nani! Nani!

Plopul undiţa întinde
Spre văzduhul ca o apă,
Dar luceafăru-i departe, —
Printre crengi, din mîini îi scapă.

Nani! Nani!

În tăcerea viorie
Poţi s-auzi visînd păunii
Cloşca, sus, cu pui de aur
Ciugulind din palma lunii.

Nani! Nani!

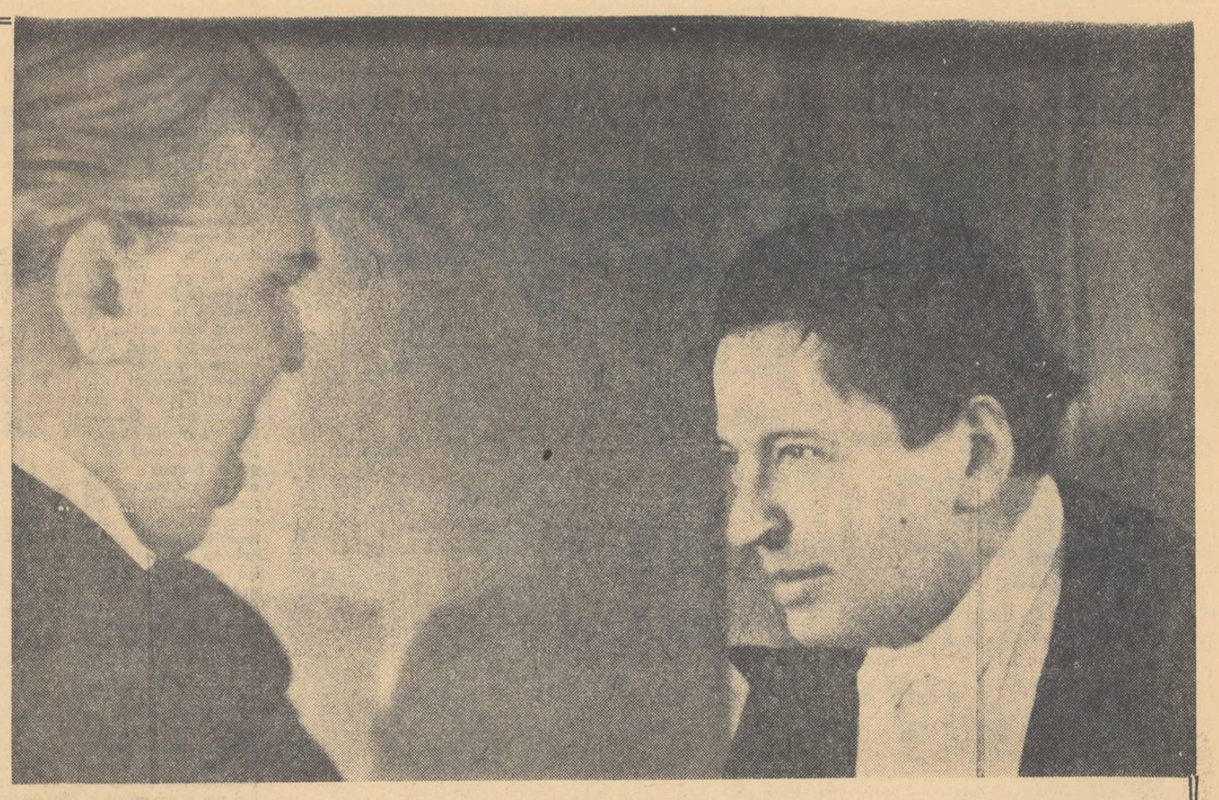

Dormi, copile, sub fereastră
Ţi-au urat plecaţi castanii
Cîte frunze li-s pe ramuri
Tot atîţi să-ţi fie anii.

Nani! Nani!

Dormi, copile, Carul Mare
Ţi-a adus din slăvi cunună...
Tremurînd pe văi albastre
Stelele doresc să-ţi spună:

Noapte bună!
Noapte bună!

●

Greieraşul

Sfredel de argint subţire
Pătrunzînd tăcerea deasă
Ca un diamant despică
Boarea somnului sticloasă.

Greieraş ca o fîntînă
Din văzduh curge agale,
Toarce firîind un fluture
În fuior de lînă moale.

Greieraş, morarul vremii,
Zimţi de aur prin vîlcele,
Macină întinsul nopţii
Şi-n tăină-s numai stelele!

Greieraş, cavalul grinzii,
Paşte umbrele în turmă,
Cerne visele puzderii
Şi în veşnicie scurmă.

Greieraş din iarba verii
Îmbătat de flori şi rouă,
Ca o lamă ascuţită
Taie liniştea în două.

Greieraş ca o chemare
Din copilăria noastră,
Sfoara ce-a-nălţat ieri zmeul
În întinderea albastră.

Traforaj brodind pustiul
Pînă-n inimă pătrunde
Şi, adormind, copilu-ntreabă:
— Unde-i greieraşul, unde?

Îi răspunde doar tăcerea
Grea, în care se-nşurubă
Firicel din iarba nopţii
Ca un ac înfipt în subă!

. . . . . .

Peste ani în casa goală
Nimenea nu va răspunde
Cînd va întreba un greier:
Unde-i copilaşul, unde?

●

Luna străbătînd prin fereastră

Razele lunii sfioase
cu degete lungi şi materne
atîrnă franjuri de aur prin zăbrele
şi somnul copilului îl îmbracă
cu elitre moi, transparente,
de vise şi stele.

Razele lunii plutesc prin casă,
ca lîna de aur spre care
se-ntind brazii, argonauţii,
opriţi la intrare.

Razele lunii iluminînd odaia
ca o avalanşă fumurie şi deasă
bat în geamuri cum bate uneori ploaia
cînd norii de picîă îţi intră în casă.

Razele lunii ca aburii după
frămîntatul pîinii
poleiesc respiraţia copilului,
şi rază de rază
se caţără pe streşini ca o glicină vie
topind zăpadă pernii pe care mai schiază
un fluture subţire
cu aripi de hîrtie!

Razele lunii prin abanosul
din unghere
au îrupt muşchi de metal şi
ferigi de aramă,
spre ele şi-au întins boturile flămînde
cu mustăţi de tuş
un iepure şchiop de porţelan
şi căprioara de pe ceaşca de lapte,
pe cînd în noapte,
razele lunii plutind mai departe
au trecut ca un arcuş
peste ultima jucărie primită aseară:
o vioară!

Abia simţit, pe nevăzutele-i strune
vioara spre slăvi a prins să răsune!

●

Vîntul şuieră în horn

Vîntul coborî prin horn
pieptănînd livada-n pripă,
răscolind cenuşa-n vatră,
căutînd în ea păduri
şi dumbrăvi de altădată!
Unde-s fagii mei de ieri?
Ulmii ce-mi cîntau în seri?
Care flăcări mi-au aprins
trunchiul gros, de necuprins,
şi stejarii din legendă?
Unde-i lemnul meu de corn?

Vîntul şuieră în horn...

Se frîng ramuri, gem fîntîni,
porţile scrîşnesc lovite,
armăsarii trec în zbor
cu o mie de copite
şi se zbat nebuni în horn,
ritmic scuturînd cenuşa,
zgîlţîind cuptorul vechi,
deschizînd în pale uşa
cu tării de capricorn...

Vîntul şuieră în horn...

Urlă vîntul, mii de lupi
se reped în casa scundă,
vatra cum s-o mai astupi
cînd din noapte dau năvală
secerînd şi somn şi vise
lungi balauri, ca de smoală,
din străvechi apocalipse
şi stihiile întorni!

Vîntul suieră în horn...

Cuburile se răstorn,
un căluţ de lemn nechează
şi sălbatec galopează,
doi soldaţi de plumb bat toba
de vuieşte toată soba,
sună Făt-frumos din corn...

Vîntul şuieră în horn...

...Dar vioara fermecată
a-nvins spaimele şi vîntul,
n-a oprit o clipă cîntul.
Strunele de cer sînt ude,
cine oare le aude?

Vîntul şuieră în horn!
Vîntul şuieră în horn!

Furtuna de afară

Umbre tentaculare sorb ultima stea,
compacte, aştern peste sate tufare de-ntuneric,
prin bălării pîcle de fum se desfăşor în suluri negre,
hrube căscate şi ameninţătoare pîndesc în ceaţă,
vîntul, icnind ară cîmpia nedesţelenită
cu pluguri din ghiare de uliu,
semănînd spaima, urlînd a moarte
ca o mie de corbi, ca o mie de buhne
în noapte!

Pădurile se clatină demente, se destramă
despletindu-şi părul răvăşit, se urnesc din ţîţîne
besmetice, halucinate,
tînguind clopote vechi de aramă,
se sparg zăgazuri şi fulgere de foc,
caracatiţe cu braţe de jar,
rostogolesc tunete de parcă lumea cu-nvolburate mîni
s-ar muta din loc!

Ploaia leagă pămîntul cu odgoane groase
prăbuşind şubrede coperişuri de paie uscate,
strivind la răspîntii troiţele strîmbe şi afumate
de-au pălit şi sfinţii din poleială cu feţe smochinite,
cruci putrezite se frîng zgomotos
curg cimitire la vale pe prunduri,
mormane de păr şi de oase,
şi din afunduri
vulcanii nepotoliţi ai firii dezlănţuite
împung cu dumbrăvi de cuţite
turmele ce năvălesc de-avalma, înnebunite!

Copilul s-a trezit şi spăimos priveşte pe fereastră:
cerul e jos în bulboane repezi şi reci,
pămîntul sus, în turmele încăierate
de bivoli şi berbeci
ce se izbesc cu coame de foc înverşunate...
Copilul s-a trezit ca dintr-un vis urît,
mlaştina de întunecime l-a ajuns pîn'la gît,
ar striga — dar vocea-i mută,
ar fugi — dar bahna coclită şi stătută
îl urmăreşte şiroind straniu pe spate!
Copilul s-a-nvelit peste cap cu plapoma albastră
şi adoarme din nou, tresărind, în noapte,
lăsînd în uitare lugubre fantome...

Patul ocrotitor opreşte furtuna afară,
doar vîntul sălbatic
mai izbeşte obsedat peste coarde
şi nepămîntene arpegii
se aud vibrînd în vioară!

Patul ocrotitor opreşte furtuna afară!

Desene de TIA PELTZ

Răsărit de soare

Aburii fluturară steaguri albe de capitulare
furtuna s-a destrămat în mestecenii fumurii
armistiţiul naturii a aprins candelabrele castanilor,
iar la fereastra cerului, spălată cu sinteală,
a aşternut curcubeul colorate covoare
să calce soarele, triumfător, cu sandale de aur.
Răsturnînd eşafoadele vîntului,
ce-au decapitat noroadele de ramuri,
fluturîndu-şi toga de purpură,
Soarele se-ntoarce din bătălii
cu scutul pătat de sînge şi pe zale
cu orbitoare medalii
pe care le împarte mulţimilor în cale!
La palatul primenit al naturii
armate de păduri aşteaptă neclintite,
păpuşoaiele şi-au aliniat lăncile poleite,
obcinile şi-au înclinat apele — săbii argintii,
în tobe de alun bat ciocănitoarele,
s-au descoperit umile păpădiile
că vesteau goarne de-azururi — ciocîrlii —
pînă în înalt,
prin coloanele de marmură, străvezii:
— Luminăţia-sa Soarele!

Ca la paradă, cu coifuri lucitoare de aramă,
Floarea-soarelui îi urmăreşte, solemnă, privirea,
veghind ca pe tava rotundă a ţării
să fie întîmpinat cu pîinea holdelor
şi cu sarea din lacrima de bucurie a mării!
În cinstea păcii au explodat brazii pe culme,
au destupat păstăile amfore de smarald,
şi ca un polen s-a aşternut peste lume
sărutul soarelui nemărginit de cald.
Iar copilul trezit din somn, surîzînd,
cu visele calde încă lipite de gene,
în cinstea soarelui şi-a păcii de-afară
cu mîinile plăpînde înalţă o vioară,
nu prea mare, dar în adîncul ei
încape cu doine, cu buciume, cu hore,
cu holde, cu balade, cu zbor de lunigei,
întreagă — o ţară,
în mica, necuprinsa vioară!

Ca-ntr-un cristal scînteie pe strune nesfîrşite,
neînceputul cîntec fără seamăn,
copilul îl aude, cu degete zorite
atinge veşnicia cu sunetul ei geamăn.
Şi-a răsunat ecoul prelung, ca un şuvoi
rostogolit din inimi în inimi, înainte
pînă la noi — şi dincolo de noi...

Fragment din „CÎNTECUL MIOAREI" — roman în lucru

Lița Sofia

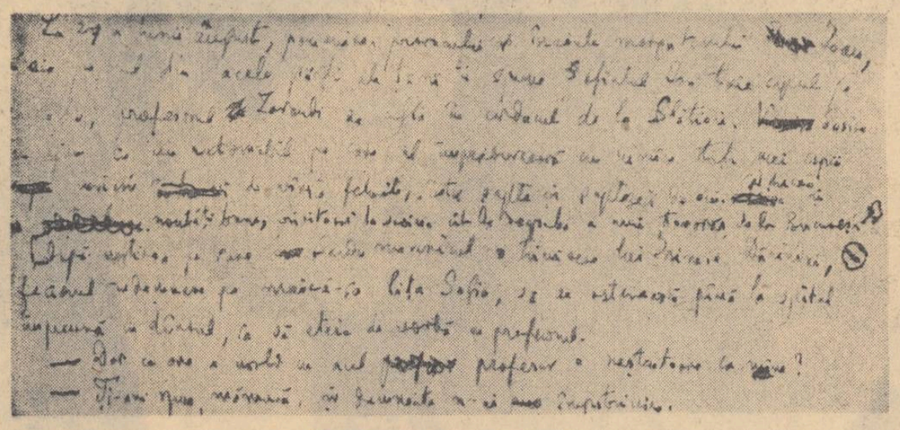

Facsimil din „Cîntecul Mioarei"

La 29 a lunii august, pomenirea prooroculuí și înainte mergătorului Ioan, căruia poporul din acele părți ale țării îi spune „sfintul Ion taie capul pe curechi", profesorul Zarandi se afla în cerdacul de la Slătiori. Sosise în ajun cu un automobil pe care îl impresuraseră cu uimire toți acei copii curioși de vîrste felurite, între șapte și șaptezeci de ani. Aducea noutăți bune, privitoare la sosirea cît de degrabă a unui tovarăș de la București, pe numele Ilie Cozmuță.

După vestirea pe care Sandu Călărașu o trimisese lui Irimie Dărîndai la Olaru, feciorul îndemnase pe maică-sa lița Sofia, să se ostenească pînă la spital împreună cu dînsul, ca să steie de vorbă cu profesorul.

— Dar ce are a vorbi cu acel profesor o neștiutoare ca mine?

— Ți-am spus, mămucă, și dumneata n-ai arătat împotrivire.

— Ce împotrivire poate arăta, dragă băiete, o femeie văduvă și săracă — pe lîngă că-i neștiutoare?

Lița Sofia se învîrtea prin casă căutînd ceva ce nu găsea. Apoi descoperi numaidecît, în lada brașovenească, catrință nouă și cămașă de bumbac numai puținel înfloriță, și o casincă nohotie. Alese botinele cu potcoave galbene, apoi le lăsă la locul lor, mîngîindu-le ca pe niște amintiri din vremea fericită. Trase în picioare colțuni groși de lînă albă și adăogi la opinci nojițe negre. Oftă greu și rămase cugetînd la ce-i mai trebuie. Nu i-ar mai trebui decît inimă bună; dar de asta-i lipsită de multă vreme, de cînd s-a prăpădit Nică Dărîndai, soțul ei.

Dacă n-ar fi sărbătoarea asta, ar lua, după obiceiul muntencelor, furca și caierul. Dacă n-ar fi o amărîtă văduvă, și-ar pune și zgărdița verde, ce i-a fost ei dragă cîndva.

— Las'că nu-i cine știe ce sărbătoare. Azi încep oamenii să culeagă merele și perele de iarnă.

— Avem și noi în livadă patru meri. Îi lăsăm pe mîni.

— N-avem cum face altfel, mamă. Ești gata?

— Numaidecît, dragu mămucăi. Ai aflat, puse deoparte, schimburi?

— Eu is gata.

— Văd. Îmi place că te-ai încălțat cu bocincii cei noi de la cumparativă.

— Cearcă a spune cooperativă, mămucă.

— Învățatu mamei, învățat! Las' că-i bine și cum spun eu. Mă gîndesc iar ce-am să răspund eu acolo profesorilor și doftorilor. Mă sfiesc și mi-i frică.

— N-ai de ce te sfii.

— Sfiala ca sfiala, băiete. Dar mi-i frică de singurătate. Rămîne casa fără apărare. Ș-acolo unde te duci, găsi-vei tu ocrotire și inimă bună?

— Doar nu mă duc, mămucă, în țara căpcăunilor. Sînt ș-acolo ca la noi, oameni cu blîndețe. Fiind băiet sărac, mă duc, după cum se cuvine, la învățătură.

— Care învățătură?

— Nu ți-am spus? Să știi, mamă, că întîrziem.

— Mi-ai spus tu, dar nu țin bine minte.

— Mămucă, dumneata ești o vicleană. Vrai să mă știi pe loc. Dar de dus tot trebuie să ne ducem.

— Ne-om duce, ne-om duce, dragu mamei. Ce mi-ai spus tu?

— Ți-am spus că mă duc la Iași cu Pavăl Sihastru și mă protejează profesorul, ca să intru la un atelier mecanic.

— Ca să te faci șofer?

— Da. Conducător de tractoare, camioane și turisme.

— Înțeleg, înțeleg. Te văd venind aici la noi, cu automobilul.

— Am să fac și asta.

— Să vii, dragu mamei. Să crăpe dușmancele de ciudă! Nu te oțări, dragă feciorule, căci am dușmance, bată-le Dumnezeu și nu le-ar muri mulți înainte. Le știu eu; tu nu le știi. Asta-i durerea mea pe care aș vrea s-o spun profesorilor și doftorilor, că rămîn singură-singurică și fără apărare. Greu mi-a fost cînd am rămas văduvă; tatu-tău s-a prăpădit în război, tu erai un prunc de nouă ani; ș-atunci am aflat că bat în pumni dușmancele de care-ți grăiesc. M-au zavistuit pentru dragostea mea și pentru c-am trăit bine care nu se mai află cu Nică Dărîndai. Mă adusese din altă parte, dintr-un sat de peste plai; mă furase de la părinți vitregi cu care nu m-am mai răspuns. Și eu, însoțindu-mă cu unul de-al lor la care multe rîvneau, acele multe m-au urît. N-am găsit la nimeni milă, feciorașul mamei; am muncit cu ziua pe unde am putut; te purtam cu mine ca pe un mînzișor, și te-am dat și la școală. Pîn' ce s-a deschis spitalul de la Slătiori ș-a venit în partea locului privighetor acel meșter mehalnic...

— Mecanic, mamă, zîmbi feciorașul.

— Lasă-l să fie și mehalnic, dragu mamei, că nu-i vorba de meșteșugul lui, cît de inima lui cea bună.

— Întîrziem, mămucă, și s-a supăra profesorul. Poveștile acestea mi le-ai spus dumneata nu numai o dată.

— Nu-s povești, învățatu mamei, ci sîngele și lacrimile maicii tale.

Lița Sofia se apropie de fecior și-l sărută cu ochii închiși pe tîmplă. Irimie își lipi buzele de mîna ei uscată și aspră, cu duioșia pe care o simțea întotdeauna cînd se afla cu maică-sa. Nu era prea înțeleaptă această măicuță încărunțită de necazuri, dar dragostea ei îi fusese hrana, odihna și răsfățul copilăriei.

— Ți-ai pus păunul la pălărie? îi zîmbi ea. Toate fetele și nevestele se uită după Irimie, cum se uitau cîndva după Nică Dărîndai. Ei, hai; de-acuma să mergem, ca să nu se supere profesorii; rezemăm un băț de ușă, ca să se vadă că nu sîntem acasă și, cît bate toaca la schit, noi intrăm în Slătiori.

Lița Sofia nu uitase două lucruri: un mănunchieș de busuioc pe care-l frecase în palme ș-apoi îl strecurase în sîn, și o trăistuță vristată, cu cîteva mere, ca să aibă ceva în mînă.

— Le vezi? îngînă ea șoptit către Irimie; le vezi cum ne pîndesc și ne spionează?

Într-adevăr toate căsuțele albe, cu acoperișuri șindrilite și cu ferestruicile împrejmuite cu chenar albastru, păreau a-i pîndi cum se duc. Dar Lița Sofia băgase de seamă și ochi femeiești pe după cheutorile caselor.

Era o vreme leneșă, de sfîrșit de vară. Piscurile se zugrăveau curat pe cer, către asfințit. Rar o adiere se umfla ușor și cădea iar, ca o pînză nevăzută.

— Cum spun, dragu mamei, își urmă vorba Lița Sofia, acel mecanic te-a luat la învățătură, iar eu m-am bucurat. Și fiind tu acolo, la Slătiori, eu mai mult în acea parte îmi căutam de lucru. Nu mai spun ce mi s-a întîmplat cu prea cuviosul egumen de la schit, căci știi și tu.

— Știu, mămucă.

— Atuncea nu-ți mai spun. Poate m-a întreba profesorul și i-oi spune lui. M-a mustrat și iar m-a mustrat, că, fiind văduvă săracă, mă depărtez și mă despart de mila sfîntului lăcaș. Iaca vine iarna, și, ca și în alți ani, strînsură n-ai, făină n-ai, undelemn n-ai, lemne n-ai. — N-am nici de unele, mă tîngui eu. — Atuncea vină la schit; ți-am da după nevoie. Și-i plăti muncind. Mai ai ș-un fecior; pe acela l-om trimete să deie ajutor la două-trei vaci și cîteva oi pe care le avem în munte. Și să fie băietul... cum îl chiamă? — Irimie. — Să fie și Irimie sub privigherea sahastrului. Iaca, acuma am rămas datori sfîntului schit căci datoria se înnoiește după nevoile ce avem și nu știu cum om face.

— Mămucă, la asta s-au gîndit cei care ne ocrotesc. Ți-am spus că, dacă te angajezi la spital apoi doctorul a plăti călugărilor datoria. Vor fi spunînd ei că n-au nevoie de bani, ci de munca noastră; dar n-au ce face, fiind acuma altă rînduială în lume.

— Mi-ai spus tu de asta; dar eu nu mă pricep la politică.

— Ți-am spus, mamă, că cel bogat nu mai are drept să speculeze munca săracului.

— Ce știu eu? Dacă-i bine cum spui tu și cum spun profesorii, apoi așa să fie.

Se zăreau după cotitura colnicului olanele roșii de la Slătiori. Sub costișa pieptănată și cu căpițele chibzuit rînduite, se zărea scînteind un șipotel, care se alinta către lița Sofia, să nu treacă pe lîngă el fără să-l caute. Lița Sofia se abătu din drum și se aplecă spre el ca spre o ființă vie, grăindu-i cătinel. Era curat și luminat, cum se cuvine să fie un izvoraș din poveste. Apa, cu ușor gust de burcut. Lița Sofia își șterse atent buzele c-un deget, după aceea scoase din traista bogată un măr domnesc și așeză lîngă jghiab, drept plată și, în același timp, pomană pentru mortul său, pe care nu-l putea uita în nici una din clipele ce mai avea de trăit în astă lume.

Începu deodată ca un șuvoi de sunete dulci, pe sub bolta azurie, toaca de la biserica schitului. O bătea cu mare meșteșug un ieromonah bătrîn, părintele Domițian, care nu se suia în turnulețul bizantin decît la zile mari. A cîntat cu clocănelul în trei soroace. Apoi a stîrnit cu degetele clopotele cele mărunțele. După care a bătut numai într-o dungă în clopotul cel mare. S-au bucurat toate împrejurimile. Lița Sofia și-a făcut cruce închizînd cu evlavie ochii.

Irimie Dărîndai o aștepta pe maică-sa nu cu nerăbdare, ci cu zîmbetul care-i lumina sufletul totdeauna cînd se afla cu dînsa.

— Mergem, mergem; iaca, într-o clipă sîntem la Slătiori, murmură ea, fără a se clinti de la loc și ascultînd ecouri depărtate și abia auzite în cotloanele văilor. În dimineața asta, am ascultat la biserică docladul pe care l-a cetit părintele ieromonah Domițian la sfîrșitul leturghiei. Pe cît am înțeles eu din cele spuse, acest Ion, ninașul Domnului nostru Hristos, trăia în pustie lîngă apa Iordanului și nu se hrănea decît cu lăcuste, ptiu! fie lui acolo. Numai pe asta se cunoaște că nu avea a cătare minte. Ș-o împărătească nebună l-a zărit umblînd gol. Și s-a amorezat de dînsul. Drept care el a repezit-o de la dînsul, suduind-o. Atunci nebuna l-a pîrît împăratului și împăratul l-a pus la închisoare. Iar împărăteasa avea o fată a ei de la un alt bărbat, tînără, frumoasă și prea iscusită la dănțuri. Și împăratului îi plăcea acea fată, cu numele Salomia. Așa că mama a pus pe fată să ceară împăratului capul acelui prooroc îndărătnic. Și împăratul, iubind-o pe fiică-sa, i-a dat capul proorocului. Iar împărăteasa s-a bucurat. Ce povești ciudate sînt acestea și ce bucurie putea fi pentru acea mamă, să se rînjească mortul la dînsa, iar împăratul s-o alinte pe fiică-sa. Asemenea spurcăciuni de obiceiuri noi n-am văzut în părțile noastre. Mă gîndesc așa, că poate n-am înțeles eu.

— Ba ai înțeles, mămucă, mai bine decît părinții mitropoliți, că asemenea povești nu-s bune pentru oamenii de la noi. Cît despre spurcăciuni de obiceiuri s-au văzut și pe aici...

— Așa-i, oftă munteanca. Ei acuma, feciorașule, nu mai întîrzia. Gustă și tu din burcut și să grăbim cît om putea. Altfel se supără profesorii și le dăm toate pe una.

— Nu se supără; numaicît nu-i cuviincios. Profesorii au treburi stricte, scrise în carnet.

— D-apoi cum crezi tu, feciorașule? Să grăiască cu izvoarele și să asculte taraful clopotelor? Mă gîndesc așa că, acolo unde te duci, poate s-a găsi o Salomie care să nu-ți ieie capul, una care să-ți fie cu prîință.

— S-a vedea. Pîn-atuncea, mămucă, a mai curge destulă apă pe Bistrița.

La poiana de lîngă cotul drumului, lița Sofia a băgat de samă cu mirare zboruri neîntrerupte de dumbrăvenci în stoluri mici. Penele lor verzi și albastre sticleau în soarele pieziș. Zburînd spuneau ceva, ciriind ușor din cloțurile lor mari și negre. Se îndreptau toate către asfințit.

— Unde s-or fi ducînd, Irimie? întrebă lița Sofia ca o copilă puțin știutoare.

— La congres.

— Așa am înțeles că se duc și hulubii sălbatici la adunarea lor, tot către asfințit; s-au dus și ei acu două săptămîni, tot într-acolo. La noi s-au sfîrșit bielșugurile; cîmpurile și dumbrăvile prind a se pustii și ei caută în altă parte, unde va fi fiind, altă ospătărie. Pe urmă, la primăvară, tot aicea la noi se întorc. Se înțeleg ca și oamenii și-și dau înștiințările.

— Da, mămucă; rîse Dărîndai; au și sălbătăciunele telegraful lor. Iaca buclucul; numai de nu ne-ar ține mult.

Ieșise în cărare o bătrînică îndoită de șale de lîngă un tufăriș de mesteceni, din latura unei căscioare vechi. Dădu ziua-bună văduvei, punîndu-i în mînă o ulcică de afine. Iar cu cealaltă mînă înfățișa lui Irimie un cocoșel de toamnă:

— Milostivește-te, feciorașul babei, și taie-i gîtul. Să mă îndulcesc și eu c-o leacă de zamă bună.

— Mătușă, se amestecă lița Sofia, n-ai dumneata pentru treaba asta vreun nepoțel? Că noi ne grăbim.

— Is sărac, draga babei, în nepoței, răspunse bătrîna. Am numai nepoate.

Dărîndai se grăbi să-și scoată din chimiraș bulicherul și zvîrli departe jertfa descăpățînată, ca să nu fie nimeni stropit de sînge.

— Bogdaprosti, se închină bătrîna. Dumnezeu să-ți deie sănătate și mireasă după pofta inimii. Iar ulcica, atunci cînd vă veți întoarce, s-o lăsați în marginea cărării.

— Sarcă babă! suspină lița Sofia. A da Dumnezeu și poate n-oi ajunge și eu ca dînsa. Simbătă sara, la desfăcut păpușoi la dascălul Groza, ar fi spus pușcașul cel bătrîn Nechifor că se află pe Hălăuca o poiană unde odinioară a fost așezare de oameni, fie sat, fie mănăstioară, și, rămînînd locul singuratic și depărtat, au îmbătrînit și s-au dărîmat livezile, rămînînd totuși o samă de meri bătrîni în putere și rodind cu îmbielșugare în unele toamne. Urșii au și ei înștiințări, și în acei ani cu roadă se adună cum e azi, în ziua lui sfîntu Ion taie-capu-pe-curechi, și stau la congres, cum îi zici tu învățatu mamei, petrec în lege și nu se duc de acolo pînă nu istovesc merele. Numai țigani n-au ca să le cînte. Dar au venit într-un an oameni cu puști și le-au strîcat benchetul. Au bătut în ei cu gloanțele și i-au alungat. Se nimerise o ursoicuță pălită în labă, care se așezase la pămînt și plîngea ca o muierușcă de-a noastră. Nu spun că n-ar fi fiind și urși stricători, dar cei care mîncă rădăcini și mere și alte poame — cum mărturisea moș Nechifor — nu sînt dușmani. Acei care se spurcă la sînge sînt rari; așa se găsesc lotri și ucigași și între oamenii luminați în apa sfîntului botez. Iaca, ajungem. Să-mi spui tu, învățatule, dacă zăbovim mult aicea.

— Să vedem, răspunse feciorul, simțind și el o strîngere de inimă. Asta or hotărî doftorii și profesorii.

— Unde-i găsim? Socot că la casa tovarășului doctor, care-i deosebită de spital.

Irimie privi cu mirare spre lița Sofia.

De unde-i venise ei să spuie așa, dintr-odată, vorba asta: tovarăși? Ce știa maică-sa de toate cîte s-au petrecut în țară în acești din urmă cinci ani? Căci maică-sa avea cu totul altele în minte decît el, și trăia mai mult în trecut.

Văzîndu-l gînditor, cumpănit între grele judecăți, lița Sofia îl pîndea grăbind cît putea spre cerdac. Apoi își încetini mersul îndată ce văzu pe cei care așteptau.

Cine nu cunoștea la Slătiori pe doctorul Costache Hanganu? Are un păr clădit în cap ca o claie de fîn și ochelari, ca să vadă mai bine pătimirile oamenilor.

Cel subțiratic și ras la obraz nu poate fi decît profesorul.

Dar cel cu mustăcioara tușinată pe buza de sus? Să fie omul cu care trebuia să se întoarcă de la București profesorul? Sprîncene groase, ochii bulbucați.

Lița Sofia vedea toate, fără să se uite într-adins.

— Dragu mamei, șopti ea către Irimia, cînd ajunse sub cerdac; cine-i cel de-al treilea?

— Care al treilea?

— Care nu-i nici tovarășul doftor, nici profesorul. Cel cu mustața tușinată.

— Apoi nu-l cunoști, mamă?

— Nu.

— Adevărat; n-ai avut cum știi că l-a ferchezuit Zamfirache, bărbierul spitalului. Dar dacă te uiți bine la dînsul îl cunoști.

— Vai de mine, băiete, dacă-i Pavăl Săhastru, apoi curat parcă-i dracu de pe comoară! M-a apucat o durere de cap. Era omul lui Dumnezeu și slujitorul schitului; iar acuma nici nu mă pot uita la dînsul.

— Mămucă dragă, vino-ți în fire și nu mă face de rușine.

— Nu te teme, cărturarule, căci știu eu să mă port cu lumea. Dar tare m-a înfricoșat. Suie pe scări; cu toată frica, să știi că-s neclintită, lîngă tine.

Suru le veni întru întîmpinare.

— Iaca și ciinele, șopti ea cu milă mîngîind părul aspru al dulăului. Măi Surule, vai de tine!

În cerdac, ochelărosul îi întîmpină, dîndu-le mîna. Asta era o ceremonie nouă, care-i plăcea liței Sofia.

Văduva se înclină cuviincios către profesor; și, după făgăduința făcută, se răsuci și către dracul de pe comoară. O învălui privirea grea a celui ce avea a se duce în lume cu feciorașul ei. Dar acea privire grea și stăruitoare era plină de milă și de amurgul unor dureri vechi. Odată cu privirea, veni către ea ș-un zîmbet care-i însenină sufletul ca într-o poiană, după furtună.

Profesorul se adresă liței Sofia:

— Dărîndai ne-a înștiințat că te învoiești să se ducă la Iași, la învățătură. Socot că faci bine. Și profesorul, și prietenul Pavăl, or avea grijă de el.

— Și m-oi ruga și Maicii Domnului să ajute și ea... șopti mișcată lița Sofia, stînd dreaptă pe scaun și închizînd o clipă ochii ei verzi.

— De datoria dumnitale către călugări s-a îngriji tovarășul Sandu. De asta n-avea grijă.

Lița Sofia închise iar o clipă ochii:

— Părinții de la Olaru s-au milostivit de-o văduvă săracă. Banul le-a putea fi plătit. Mila s-a scris la catastif în cer. Oamenii nu sînt vrednici s-o plătească.

— Părinții de la Olaru se arată prea mulțămiți de plata banilor.

— Așa spun cuviosiile lor? se miră lița Sofia și oftă. Bucuroasă sînt, urmă ea cu băgare de samă, că băietul se duce la învățătură. Și Nică Dărîndai, omul meu, ar fi rînduit tot așa, dacă ar fi trăit. Nică Dărîndai era bărbat înțelept, dar arăta uneori asprime. Tovarăși, bine am trăit cu el și, în primăvara mea, am înflorit. Mă bătea uneori, căci n-aveam minte, iar eu mă lăsam bătută și rîdeam în sineo mea, căci știam că are să vie iar la mine, să mă cuprindă și să mă mîngîie. Ș-așa — dintr-odată s-a dus și nu s-a mai întors. Nu mi-a rămas de la dînsul nici floare, nici scrisoare. Nu-l visez în somn, căci totdeauna sînt trudită de muncă; îl visez numai treză. Stau cîteodată uitîndu-mă la un brad mîndru și-mi aduc aminte de dînsul. Mă mai mîngîi văzînd mila ochilor lui Irimie. Mi-a rămas de la dînsul fecior vrednic. Mă bucură acuma văzînd că și domniile voastre sînteți prieteni ai tatălui acestui fecioraș. Să se ducă unde spuneți, să se facă un mecanic vrednic cum e tovarășul Sandu al domniilor voastre; și, cînd m-oi învrednici să ajung la el, apoi să mă fudulesc că m-a plîmba prin Iași cu automobilul ca pe o doamnă.

Declarația ce fusese acordată acelor profesori și doctori a luat sfîrșit cu aceste cuvinte, și doamna, cu opinci cam mari și nojițe negre la colțunii de lînă albă, ridicîndu-se de pe scaun, și-a strecurat dreapta în sîn, căutînd mănunchieșul de busuioc. Îndată s-a împrăștiat în cerdac mireazmă ascuțită. C-un zîmbet pe care numai ea îl avea pe obrazul mihnit, cu părul încărunțit ascuns dibaci de o grimea neagră și de casînca nohotie, veni la profesor dîndu-i mîna mică, uscată de muncă; aceeași mînă o cuprinse și doctorul Costache Hanganu și pe urmă Pavel Sihastru, în fața căruia zîmbetul muntencii se stinse și ochii se ferîră ca de o văpaie neagră. În mintea ei puțină, acel așa-zis sihastru rămînea tot „Cel de pe comoară".

Lița Sofia se retrase cuviincios, luîndu-și feciorul; căci lumina lunii înclina către sfîrșitul zilei.

La vatra de-afară, din ogrăjoara lor de la Olaru, erau pregătite găteje și ceaunașul atîrnat în cujbă acoperit c-o strachină. În acel ceaunaș se afla din vreme pusă apa îndulcită cu sare și presărată cu ometiță de făină de porumb. Fusese îngăduit în preajma vetrei și cîinele slobozit din lanț.

Numaidecît Irimie scapără și aprinde un firișor de ască; îl învăleșe repede în iarbă uscată și frunze vechi și îndată limbi vii de flăcări ling fundul schijei. În sat se aud glasuri chemîndu-se, viței mugind, găini cotcodăcind, ciini zăpăind — ca totdeauna în acel ceas al amurgului. Miroase a lapte fiert; copiii au țînguiri de miei. Același și același tablou din adîncimea vremii.

...N-am animale pe lîngă casă, șoptește oftînd lița Sofia; dar avem fecior vrednic și nădejde multă.

„Ochii lui, floarea cîmpului..."

Lița Sofia îl stupește ușor și pe furiș pe feciorul ei, ca să nu-l deoache.

Noiembrie 1960

M. Sadoveanu

Ilustrații de IULIAN OLARIU

Fragment din romanul în lucru

Lisaveta

Publicăm un fragment inedit din romanul în lucru Lisaveta. *Printre notele din arhiva maestrului se află și următoarele rînduri care lămuresc tema și conținutul romanului:* „Lucrez de mai mult timp la un roman social, *Lisaveta*, cuprinzînd oameni și împrejurări de la sfîrșitul veacului trecut, latifundiari, țărani, slujbași boierești, tîrgoveți. Partea întîia e aproape gata; nădăjduiesc să duc lucrarea pînă la sfîrșit în cursul anului viitor".

Era pe la jumătatea lui iunie. Lanurile de grîu ondulau înspicate.

Ploi bogate căzuseră și țăranii trudeau din zori pînă într-amurg cu praștia a doua a păpușoiului boieresc: prelungi zile din dricul verii, ca să aibă vreme, după aceea, să prășească și semănătura lor.

Abia la sfîrșitul săptămînii a doua de la sosirea domniilor sale, cuconașul și văru-său au făcut plimbarea și inspecția pe moșie, avînd pe lorgu vechilul dinaintea lor pe scăunașul trăsurii.

Ochii lui Ruset se sfinteau de plăcere. Minia din ceasul sosirii era cu totul uitată.

Zi caldă și strălucită se deschisese asupra lumii; cîntau prepelițele în holde, ciriiau cîrsteii în fînețuri. Ici era umbră pe sub pădure de fagi, dincolo coborau într-o vale la fîntîni cu cumpănă; trăsura mlădioasă duruia lin pe drumeaguri de țarină; caii puf neau cu plăcere în aerul curat și vizitiul cel tînăr, Mandea, grăia cu ei strunindu-i.

Treceau prin preajma satelor, unde, pe prispe, se prăjeau babe și moșnegi care „privegheau" plodurile. Ochi stinși, spăimîntați de foame; copii rahitici... O coalele pustii. Găinele se zburătăceau speriate din drum și intrau cu grabă pe sub porți. Purcei slabi, care-și pierduseră rotunzimea, rîmau cu sfîrlele lungi prin gunoaie.

Răducan mîrîia nemulțumit, uitîndu-se strîmb încolo, unde nu era nimic de văzut...

Îndată ce ieși trăsura la lărgime, prinseră a se înșira prăsitorii, sub vipia amiezii. La sunetul droștei, bărbați în straie albe și femei cu fuste de stambă colorată se înălțau, ținînd în dreapta sapa ca pe un schiptru al muncii. Deodată se închinau umiliți, cu obrazurile trudite și fulgerate de soarele solstițiului.

Lanuri de grîu în curăturile de la Brătești și Purcelești. Aici, la Purcelești, fusese odată sat: acuma trecuseră plugurile boierești peste vechile vetre și peste țintirimul trudnicilor. Lanuri de grîu pe tăpșanul Sodomenilor și Broștenilor; altele sub pădurea Gișteștilor; altele la Topile și Valea Seacă. Cele din șesul Siretului, de lîngă Lunca și Blăgești, păreau o boierie a proprietății, așa erau de înalte și de mîndre.

Ogoarele țărănești se rușinau prin ripe și pe la dosuri.

– Țăranii nu samănă grîu... zise Ruset.

– Hm-hm! mîrîi drept răspuns Răducanu.

Ruset îl privi atent fără să pară și-l lasă în pace. Vechilul poruncea ici-colo oprire, ca să vadă „cuconașu" ce era de văzut. Nunucă Ruset era toropit de buna dispoziție și de o lene plăcută; nu se ostenea să coboare, să calce țărîna, să pipăie recolta vie în care tremura și murmura munca clăcașilor.

Răducan avea altă stare sufletească. Părea atît de mizeria lumii sărmane, mai mult ca să-l indispuie pe văru-său. În fond era cu totul indiferent. El nu mai avea lanuri și curți ale sale. Le „bătuse" pe toate la cărți, cum spunea bătrînul Caraiman bucătarul. Îl ustura buna stare și bielșugul acestei moșii vestite în toată Moldova.

Nunucă Ruset îl fura acum din cînd în cînd, pieziș, cu coada ochiului, descifrîndu-i invidia, și zîmbea, aducîndu-și aminte și el de scorniturile lui moș Chele-Creață în pofida acelui boier buiac. Era o înginare de stihuri pe care le rosteau, fără să le înțeleagă, copiii argățimii la anume jocuri ale lor.

Mandea opri trăsura la alt loc potrivit, cu îndemn moale:

– Ho-hoo, murguleți! ca să vă uitați și voi la atita frumusață.

Se coborî iarăși singur lorgu vechilul și alese cîteva spice. Le înfățișă stăpînului:

– Ia uite, mata, cuconașule...

– Frumos, lorgule, n-am ce spune; sînt satisfăcut.

Mandea, țigănaș sprinten, rupse și el o floare roșie de mac sălbatic și o adaose la smocul de la pălărie. Obrazul îi era ușor aburit, c-o umbră de mustăcioară. Își aținti o clipă ochii negri ca maslinele asupra lui cuconu Răducanu și rosti în sine, fără cuvinte, recitativul lui Caraiman Chele-Creață, înginînd totuși pe nas acordurile cobzei. Bătrînul bucătar țigan era și cobzar vestit.

Zur-ghindibà!
Conu-Răducanu, joacă macà.
Zur-ghindibà!
Joac-o partie, șapte, nouă,
Bengăi dă moșiile și casele nouă.
Zur-ghindibà!
Cînd socoate să-și răscumpere goana,
Dă și cupeaua cu tot cu cucoana.
Zur-ghindibà!

– De ce te hlizești și ce mormăi? îl întrebă măria sa.

Mandea nu răspunse, cu prefăcută sfială.

Boierul îi arătă din ochi lanurile:

– Îți place și ție, Mandea?

– Imi place, dar nu-i al meu, rînji țigănușul.

Cuconașul a făcut oarecare haz. Pentru asemenea obrăznicie, cuconu lorgu vechilul l-a săgetat din ochi pe Mandea. Dar Mandea a strîns ușor din umeri și a trecut la oiște, mingîind caii pe ochi și trăgîndu-i de urechi.

La Conțești, au trecut pe lîngă ogoare de porumb în buruiană. Ruset a clătinat din cap cu îndoială:

– Ar trebui prășit numaidecît.

– Aista-i păpușoi omenesc, a observat Mandea de pe capră.

Vărul a scos iar niște sunete fără noimă:

– Chi-hîm!...

– Ce-i, frate? s-a întors Ruset mirat. Știi că ai haz?

– Nu-i nimica.

Boierul își stăpîni arcurile exploziei. Intimitatea lor din altă parte, prelungită aici, la moșie, avea din cînd în cînd tresăriri de lehamite și de ură.

Mandea, de pe capră, închise dintr-un ochi și cugetă în sine: „Boierul ista Răducanu, s-a sculat azi cu fundu-n sus. D-apoi că Nunucă al nostru nu-l iartă!"

– Iorgule, zise Ruset cu stăpînire, ar trebui sfătuiți oamenii să silească treburile noastre ca să aibă timp și pentru ale lor. Ai să-mi spui că-s îndolenți cum pretinde văru-meu...

– Eu nu pretind asta.

– Ar trebui, în orice caz, făcut ceva. De ceea ce văd aici, mă simt oarecum vinovat eu.

Răducanu a făcut cu nepăsare:

– Ha-ha!

Ruset s-a frămîntat în cuibul lui:

– Ce este, mon cher?

– Nu-i nimica, a zîmbit strîmb vărul.

– Bine că nu-i nimica. Tu, Iorgule, ce ai de spus?

– Este vreme și pentru păpușoiul oamenilor, a răspuns vechilul. Ce să le fac? Eu îi sfătuiesc să nu ia prea mulți bani înainte. Pe urmă n-o să puteți dovedi muncile, zic. Ei se lăcomesc, cuconașule; au ba un botez, ba o înmormîntare, ba le vine chef să-și cumpere o vită de cal... Ca țăranii: fără socoteală și fără capăt. Mă milostivesc și le dau, dar le poruncesc așa: lucrul boieresc să nu sufere! Săptămîna asta socot că ieșim cu praștia a doua. Priviți, vă rog, și dumneavoastră. Cît se vede cu ochii, prășitori numai pe lanurile noastre.

– Bun, bun, Iorgule. Dar ar trebui deprinși să nu ia mai mulți bani decît le trebuie. Tu ce zici, Răducane? Ne întoarcem. Am văzut toate.

– De văzut, am văzut. Dacă vrei tu, ne întoarcem.

– Parcă ai avea ceva de obiectat, scumpul meu.

– Eu? N-am de obiectat nimic. Mi-e indiferent.

Răducan spusese asta c-o buză disprețuitoare. Ruset a înghițit în sec, după aceea a izbucnit deodată în franțuzește:

– Atunci, dacă n-ai de obiectat nimic, dacă n-ai de spus nimic, dacă ți-i indiferent, de ce mormăiești și te uiți posomorît? Nu cumva te înțeapă iar demonul invidiei?

– Nu, dragul meu, mai curînd al plictisului.

– O zi ca asta, reluă cu amărăciune Ruset, n-o putem trece fără ceartă!

– Nu-i vorba de ceartă. Mă plictisesc contradicțiile în care te complaci.

– Ce contradicții, care contradicții? sînt nerăbdător să aflu.

Mandea de pe capră îi judeca în sine: „Li-s ochii bulbucați ca la broscoi".

– Contradicții între teoriile tale și între fapte. Tu mi-ai bătut capul că țăranul în țara asta e supus tuturor impilărilor și silniciilor; că tot ce putea fi bun în așazisa lege de la 64 a rămas literă moartă. Discutăm asta de două săptămîni și nu ne înțelegem.

– Ei și? Nu pricep ce legătură e între asta și comportarea ta de astăzi.

– Nici o legătură... se veseli teribil Răducanu; numaicît constat aici, în jurul meu, cele mai interesante ilustrări ale afirmațiilor tale.

– Mă rog, ce constați? Pot face eu excepție la le-

gile țării? Oricît aș protesta, moșia trebuie lucrată și n-avem alte metode. Alt sistem nu putem încerca; nu este lume mai conservatoare ca țărănimea noastră care s-a închis în datini ca în stîncă.

– Una-s datinile, scumpul meu amic, și alta-i chestia socială... Întrerupse cu asprime Răducan. Vreau să spun că protestele tale nu împiedică porumbul țărănesc să piară în buruiană. La asta ce răspunzi?

Ruset își stăpîni cu greu replicile grosolane. Se simțea otrăvit mai ales de tonul vărului său, căci Răducan, mofluz din neglijență și vicii, era mai puțin îndreptățit decît oricine să-i facă observații, și încă observații ofensatoare.

– Ei, de ce taci? Ce-ai să răspunzi la asta? stărui Răducanu, arătîndu-și colții.

– Am să răspund că să nu mă plictisești!

– Și tu să mă slăbești cu fățărniciile. Ai înțeles? Asta-i lipsă de caracter.

– Cum lipsă de caracter? Cum cutezi?

– Așa. Ce-mi umbli mie cu vorbe goale? Ești proprietar? Trebuie să-ți lucrezi moșia? Trage toate consecințele logice. Fii boier și proprietar, urmărește-ți avantajele legale și interesele. Asta e! Pe de o parte îmi faci pe socialistul, cu lavalieră ca la Paris, și pe de alta lași pe vechil aici să execute pe țărani. Și ești satisfăcut.

– Mon cher, te ascult cu uimire. Cînd ai de gînd să pleci la București?

– Cu primul tren, scumpule. Eu nu pot fi fățarnic, și-ți vorbesc deschis. Am cercetat condicile. Pot afirma că satele de pe moșia asta datoresc o sută de ani de muncă.

– Nu sînt culpabil eu. N-ai auzit ce spune vechilul? E vinovat sistemul.

– Te poftesc să mă slăbești. Vorbele nu schimbă nimic. Fii leal față de clasa din care faci parte. Nu se poate întemeia o elită fără sclavi. Asta e legea progresului. Așa că te somez să lepezi lavalierele suspecte.

– Plăcerea asta nu ți-oi face-o. Rămîn cum sînt.

– Și eu de asemenea.

A fost o sfadă și o hîrîială îndelungă, încît lorgu vechilul se făcuse mititel pe scăunașul lui, temîndu-se ca acele cinstite obraze boierești să nu se apuce de păr. Noroc că-s plești amîndoi! Ori să se păleasă în numele tatălui, ca niște golani de rînd... Asta nu se poate; amîndoi au primit educație aleasă în școlile franțuzești.

„Urît îi omul la supărare" își spunea sie însuși, pe capră, Mandea. „Ce le lipsește îmbuibaților istora de se stropșesc unul la altul ca niște motani zbîrliți?"

– Încet, murguleți, a adaos el către cai, cu glas. Nu vă spăriați, că nu-i nimica.

Locuri încîntate... O dumbrăvioară și-un șipot. Se vede de-acolo o parte din șesul Siretului și-o turmă de oi, cu ciobani cu căciuli cît oboroacele și dulăi flocoși.

– Ale cui sînt oile acelea?

– A dumneavoastră, cuconașule. Mai sînt patru turme. În total două mii șase sute, la cinci stîni, afară de noatene. Vorbesc numai de mînzări.

Boierii își opriseră discuția. Se priveau jalnici și congestionați.

– Oprește puțin, Mandea.

Mandea a oprit. Ruset și văru-său au privit în tăcere cursul Siretului între zăvoaie de sălcii și plopi. Se auzeau picurînd tălăncile în aerul limpede, departe, stins, ca într-o somnie.

– Aș poftì niște urdă... a înginat, obosit și desumflat, Răducanu.

– Este la curte cîtă poftiți, a răspuns de pe capră Mandea.

– Ce te amesteci în vorbă, impertinentule?

Mandea a tăcut chitic, scufundîndu-și capul între umeri.

– Pornește!

Mandea a îndemnat murgii.

– Ai văzut? a întrebat Răducan pe văru-său, arătînd din ochi pe țigănaș.

– Am văzut și am auzit. Pe mine țiganii mă amuză întotdeauna.

Un răstimp au tăcut amîndoi.

– După masă, s-a veselit deodată Ruset, îmi dai revanșa la pichet.

Discuția asta fără noimă avea loc nu numai pe cîmp, între lanuri de grîu, ori la vînat, în luncile Siretului; ci și la curte în odăile pline de fotolii, sofale și covoare; sau în sufrageria împodobită cu porțelanuri fine; ori în balconul cu parmalîc de piatră dăltuită. Slugile, bărbați și femei, treceau în vîrful degetelor prin preajma boierilor, ca să nu-i mînie cumva și mai tare.

Camardinerul alsacian Henri, totdeauna ras cu grijă, se arăta din cînd în cînd în ușile boltite, privea, uscat, somptuos și sever, căutînd ceva. La vremea potrivită, aducea maderă într-un serviciu de cristal. Servea el însuși și tăcerea lui îndărătnică îi liniștea deplin pe boieri. Alsacianul zîmbea abia văzut, încreținduși pleoapele spre tîmplele cărunte și aducea alt flacon de aur lichid.

Cînd ne despărțirăm, mama începu a-și șterge ochii cu batista și a scînci subțire. Nu știu ce m-a apucat atunci; am început a rîde privind-o drept. Simții în vagon fulgerul ochilor ei, bănuiam că-n sufletul ei se grămădește furtună. – Apoi pornirăm, întîi încet, pe urmă ca-ntr-un vîrtej, pe drumul necunoscut care ducea înainte, tot înainte.

Bărbatu-meu, cu oarecare veselie, încercă să-mi spuie cîteva cuvinte gingașe. Mă cuprinse de mînă, mă privi în ochi. Apoi, de la o vreme, se lăsă în colțul canapelei, lîngă geam, închise încet-încet pleoapele în legănarea vagonului, și adormi. Eu stăteam cu ochii deschiși, neputincioasă să mă pot gîndi la ceva, cu inima împietrită de venin.

La București ne ieșiră înainte bătrînii, socrii, cu multe rubedenii. Vorbă multă, veselie în jurul meu, și vizite necontenite în cele trei zile cît stăturăm acolo. Din cînd în cînd bătrînul se uita la fața mea albă și-ncepea a rîde. La masă, ghiontea pe bărbatu-meu, apoi își mîngîia favoritele:

– Nicolae dragă, silește-o să mănînce... Dacă i-a plăcut să vină la noi, să-i placă și mîncările noastre, ce?

În risetele tuturora, eu îmi stringeam fălcile și-mi stăpînęam cu greu lacrimile.

În ziua a doua, prin ceața zilei de sfîrșit de toamnă, cum mergeam încet la brațul bărbatului meu, prin îngrămădirea Lipscanilor, deodată tresării. Un țipăt sălbatec mi se stinse în gîtlej. Pe trotuarul celălalt, printre lume, îl zărisem pe celălalt, pe Dimitrie. O părere era? Fusese o părere a minții mele înfierbîntate? Ori era adevărat? El mergea încet, printre atîția alții care se grăbeau, și ațintea înainte, pe gînduri, privirile-i adînci. Ametită, cu picioarele slăbite, mă sprijinii de zid ca să nu cad. N-auzeam nici întrebările sperioase ale bărbatului meu, nici n-am băgat de samă că fugeam într-o birjă spre otel. În sufletul meu zăcea o întrebare: Mi s-a părut? – Da, desigur că mi s-a părut; trebuia să mă conving că mi s-a părut; tremuram și-mi șopteam încet: Da, de bună samă că mi s-a părut!

Plecarăm apoi la Giurgiu, unde Nicolae, fiind înaintat, fusese strămutat chiar pe cînd se sărbătorea nunta. Boclucurile noastre veneau în urmă încet, într-un greoi tren de marfă; cine știe cît mai aveau pînă să ne ajungă. Pin-atunci bărbatu-meu găsise o odaie mobilată la o rudă depărtată, cucoană bătrînă, văduvă, fostă institutoare, pensionară acuma.

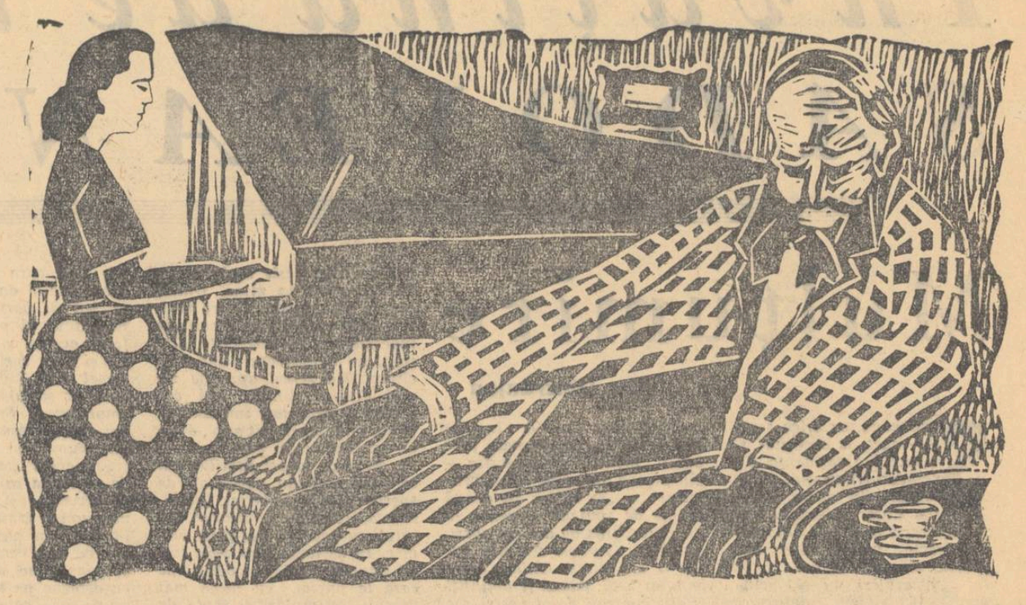

Fragment din romanul

Mariana Vidrașcu

Romanul Mariana Vidrașcu *a fost scris de maestrul Mihail Sadoveanu în anul 1906, la Fălticeni. Din acest roman au apărut primele trei capitole în revista* Viața Românească *din același an. Restul romanului nu a mai fost tipărit.*

Publicăm în această pagină finalul romanului Mariana Vidrașcu, *ca un document literar al anilor de tinerețe și al laboratorului literar al celui ce avea să dea cele mai emoționante cărți despre viața „locurilor unde nu s-a întîmplat nimic".*

Pe o vreme umedă și rece, printr-o ceață groasă, intrarăm în casa aceea străină, într-o odaie friguroasă în care abia la sosirea noastră se făcu focul. Madam Guțu, văduva, îmbrăcată, înfoiată cu multe fuste vechi, cu țigara în gură și cu obrazul unsuros, afumat parcă, grasă și greoaie, cu două bărbii, ne primi cu vorbe ascuțite, care puteau să se audă și de la a treia casă. Într-o odăiță în care de-abia mă învirteam, printre lucruri la întîmplare zvîrlite, descîntată de madam Guțu care încerca să-mi lămurească multe lucruri și mai ales nenorocirile ei trecute, îmi începui căsnicia, tristă, săracă și rece căsnicie!

Iar cînd îmi grămădii cum putui într-o căsuță scundă lucrurile sosite așa de greu, multe rănite, multe sfărmate, cînd le grămădii ca pe niște bolovani prin colțuri începui să mă gîndesc mai limpede la viața ce aveam de îndurat.

Ce aveam de făcut? În singurătatea odăiții mele întunecoase, în lumina tristă a zilei de iarnă, căutam să-mi croiesc un plan de viață. Supusă și umilită trebuia să trăiesc, să observ de aproape pe bărbatul meu, să mă încredințez că sufletele noastre nu se vor putea niciodată înțelege, să-mi pregătesc, insfîrșit după aceea, cu dreptate, ziua libertății. Sufletul meu rănit și dureros, îl închideam, îl apăsam în întunericul lui. Trebuia să aștepte. N-avea drept de-acuma multă vreme la bucurie și la lumină.

Datoriile mele deocamdată trebuia să mi le îndeplinesc. Dar cîte mijloace pentru ca durerea închisă totuși să se reverse! Plîngeam pentru că odăița era mică și tristă, plîngeam pentru că nu mă puteam deprinde cu mîncările de-acolo și felul străin de viață. Mă înșelam eu singură, ca să pot să dau drumul stavilei ce închidea prea multă și amară durere.

Cu cît se scurgeau monotonele zile, cu atît mă încredințam că sufletul meu și-al bărbatului meu niciodată nu trebuiau să se întîlnească. Îl observam cu cruzime, îi judecam vorbele pînă-n cele mai ușoare înmlădieri; mișcările, privirile, bucuriile și plictiselile lui – nimic nu-mi scăpa. De cele mai de multe ori venea de la tribunalul lui plictisit, se întindea pe pat lîngă soba lungă, care cuprindea aproape jumătate din odaie, nu rostea nici un cuvînt. Întunecat, privea în bagdadie ceasuri întregi. Într-un tîrziu se întorcea pe-o coastă și adormea.

Cercam să-i aprind privirile, îl întrebam despre multe lucruri, îl rugam să-mi vorbească. De multe ori nici nu-mi răspundea. Altădată, ca să fac să treacă vremea mai iute, ca să mai umplu pustiul nostru al amîndurora, mă așezam la piano și cîntam ceasuri întregi. Bărbatul meu asculta cu liniște melodiile; pe unele le mormăia și el cu glas încet; apoi, după ce isprăveam, șoptea: „Foarte frumos...", și iar tăcea, ca-n apropierea somnului. Orice era frumos, și bucăți minunate și fleacuri, și bine și rău cîntate!

Mă silii să cetesc ceva. Deschideam Revista marilor procese, singura foaie la care eram abonați; cepărțile pumnii. Cu strigăte de nebunie se apropia de mine, se depărta. „Mă ucid! încă o vorbă spune și mă ucid!..." Și eu stam înlemnită, grămădită de groază în fundul patului, pe cînd el, pornit într-o furie cumplită, parcă nici gînd n-avea să se mai oprească. Dintr-odată înțelesei cît de greu îmi va fi să-mi aduc la îndeplinire hotărîrea și planurile. Trebuia s-aștept. Plecai capu-n piept, umilită și supusă, îmi luai, în căsnicia aceasta ciudată, rolul de lucru în colțul meu de umbră, cu inima iarăși înghețată, cu ochii iarăși neclintiți.

Cu totul străină de ce mă împresura, străină mai ales de căsnicia aceasta pe care cu statornicie o socoteam trecătoare, mă închideam în mine însămi, mă strîngeam, mă micșoram. Mișcîndu-mă acuma ca o mașină, – cu ochii tot aținți în lăuntru stăteam. Cătam scăparea, libertatea: începeam să am boala acestui gînd. Pentru altceva pe lume nu mai trăiam.

Încercai chiar mîncîuni și nebunii copilărești, pînă acolo mă duse disperarea. Mă gîndii cîteva zile – înfricoșată de izbucnirea trecută – mă gîndii să fac o încercare desăvîrșită, să înțeleg însfîrșit dacă pot încerca fuga.

În peretele odăii noastre era zidit un dulap mare, larg. După ce stătui la îndoială multă vreme, cu-nfrigurare îmi îngrămădii toate lucrurile mele în cufere, iar eu mă așezai în dulap, trăsei după mine ușile subțiri și cu inima bătînd așteptai.

Trecură ceasuri lungi, simțeam că amorțesc. După aceea portița de la ogradă se izbi, auzii pași, întîi depărtați, apoi tot mai aproape. Se opriră. Un glas mirat strigă: „Marianà!" – Pașii se depărtară; auzii glasuri la bucătărie, deosebeam în glasul slujnicii nedumerire. Auzii chiar limpede: „Nu știu, n-am văzut-o cînd a plecat!" Pașii răsunară iar, ceva mai grăbiți. Auzeam, cu cît vremea trecea, răscoala în jurul meu. Servitoarea alerga prin vecini. Apoi glasul, glasul a cărui minie o cunoșteam, crescu dintr-odată: băgase de seamă că lucrurile mele lipsesc. Ușile se izbiră de perete; pași grăbiți duduiră în jurul zidului; frigul intra asupru, mă cîștiga, mă amorțea. Și deodată auzii pași înceți, cu fereală. Și-un glas sfîrșit, un glas în care tremura o disperare nemărginită, un glas de copil care moare, care-mi fringea inima, începu să mă cheme încet: „Marianà! Marianà!... Marianà!..."

Gîfiind mă repezii de la locul meu. Bărbatu-meu, cu părul vîlvoi, ca-ntr-o izbire de furtună, căzu îndărăt pe un scaun, cu ochii lărgiți de spaimă asupra mea, istovit cu desăvîrșire. Mă cuprinse apoi în brațe, începu să se tînguie cu glasu-n lacrimi, cu vorbe fără șir, arzătoare, întretăiate de gemete: „Nu, nu, nu mai face glume de acestea... Dacă ți-i greu la mine, spune, – mai bine-mi zbor creierii..." Și mă privea tremurînd cu ochi de nebun.

Plecai iar capul, în viața-mi de minciună, în viața-mi pustie. Căzută ca-n lațuri nenumărate, înțelesei acuma adevărul grozav, robia voită în care mă aruncasem cu ochii închiși. – Ce să fac? Ce puteam să fac? Nici o scăpare nu era. Trebuia să scap într-un fel. Și-atunci iar îmi fulgeră în minte gîndul sinuciderii, se întări încet-încet, în nopți de nesomn și de zbucium. – Mă hotăram cu groază, încercam cu groază, nu îndrăzneam.

Atunci mă cuprinse disprețul de mine însămi. Și, într-o clipă, cu capul vijîind, singură, sara, în haina-mi ușoară, deschisei ferestrele odăii, dădui drumul vîntului friguros al lui fevruarie și începui să clănțănesc, cu mintea-ntunecată, ca-ntr-un vîrtej de nebunie. Cu foc, în întreaga-mi ființă ticăloasă, răsuna un glas al disperării, un glas al chinurilor, al înșelării, al minciunii, al sfîrșitului! Trebuia, trebuia să sfîrșesc!

Nu mai aveam înțelegerea lucrurilor cînd brațe pe care nu le simțeam m-au ridicat pe sus și m-au dus în pat cald. Totuși în arșița frigurilor mele parcă tot răzbăteau strigătele chinuite și dureroase de fiară înjunghiată, ale bărbatului meu.

Multe-multe zile mă zbătui în frigurile morții. Apoi o rază de soare, iar raza primăverii, de care n-avusesem niciodată parte, pătrunse pînă la mine, în patul suferințelor. Slabă, pierdută, primii ca o fulgerare de bucurie această solie a vieții. Nici o părere de rău nu era în mine după mormîntul pe care mi-l pregătisem cu nebunie și cruzime. Primeam iarăși fiorul marelui necunoscut, ca o plantă, ca o ființă oarecare, neinsemnată ființă a pămîntului, tresăream și ceream viața prin tot trupul meu.

. . . . . .

Și în lungi ceasuri de mutenie, stau deseori în fața ferestrei deschise, cu ochii țintiți spre piciele minioase care se ridicau de pe Dunăre în fundul zării. Bărbatul meu, la care abia acum întîia oară priveam cu luare aminte, tăcea cu privirile în gol, cu fața palidă și suptă. Stau așa așteptînd primăvara și mă gîndeam la trecutul meu. Calde amintiri de demult, de pe vremea bătrînelor mele dragi, îmi înfloreau ca luminiți de aur în suflet; aspre cutremure de jale năvăleau apoi ca-ntr-o noapte de spaimă și amar... Și-acuma cercam să văd în viitor ce m-așteaptă. Nenorocită și singură eram, într-o lume ca o mare neprietenoasă; florile primăverii ce-avea să vie trebuiau să înfloreasă lîngă o cruce, pe un mormînt supt care dormea sărmana-mi inimă.

Înainte-mi zilele viitoare mă așteptau. Ce puteam însă să văd în viitorul meu?

Nimic, nici-o adiere de duioșie și de milă în sufletul meu pentru copiii care poate aveau să se nască din durerile mele cumplite; și un dezgust amar pentru patul comun al căsniciei, un dezgust ca de ceva josnic și murdar. – Robie! Tremura un strigăt în toată ființa mea. Robie, încătușarea lanțurilor pe care necontenit și treptat lumea și zilele vieții trebuiau să le ferece. O zi lungă, lungă de toamnă, în care prin negură, paserea avîntată a visurilor a căzut cu aripile pentru totdeauna frînte; – o zi lungă și ploioasă de toamnă, în amurgul căreia sfîrșitul poate veni, poate fi primit fără părere de rău.

Fălticeni, Iunie 1906

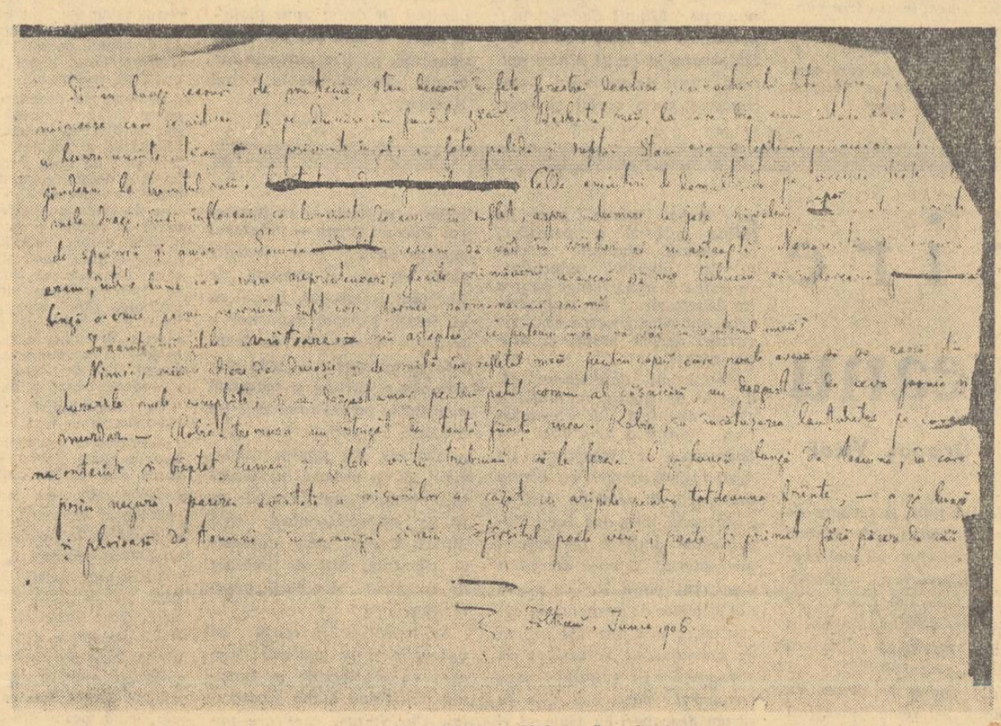

Facsimil din „Mariana Vidrașcu" — finalul

Învățînd de la SADOVEANU

Mulțumire

Ion Lăncrănjan

Sadoveanu, ca orice scriitor mare, a exercitat și exercită o influență binefăcătoare asupra scriitorilor din epoca noastră. Chiar tovarășii săi de generație cred că-i datorează foarte multe. Iar noi, tinerii, cei care facem parte din „generația lui 23 August", îi sîntem datornici pe viață, cei mai mulți, dacă nu chiar toți. Poate că unii uită, sau poate că nu le place să recunoască ceea ce e de recunoscut, dar adevărul adevărat acesta este. Imi amintesc, de pildă, că primele compuneri ale foarte talentatului nostru confrate Fănuș Neagu au fost scrise sub influența directă a lui Sadoveanu, după o lectură proaspătă din Sadoveanu. Intr-o povestire sau într-un fragment dintr-o lucrare mai mare de-a sa, rămasă probabil printre manuscrise — „se plecau sub vînt sălcii brumării", — „se săltau pe o apă coame de spumă" și venea la un conac, tras de doi cai ageri, un docar frumos. Ar mai putea fi amintit și Ghilia, după cum ar mai putea fi amintiți și alți confrați de-ai noștri. De asemeni, ar putea fi amintit aici și semnatarul acestor rînduri asupra căruia influența lui Sadoveanu a avut un rol binefăcător, înviorător, cu toate că eu m-am întîlnit relativ tîrziu cu marea sa operă, după multe bîjbîieli și după multe căutări, după o serie întreagă de lecturi, făcute cu aviditate, dar cam la întîmplare, din Zola și din Tolstoi, din Romain Rolland și din Victor Hugo, din ce mi-a ieșit înainte, din ce am prins în mînă. Dintre cărțile maestrului, dintre multele cărți pe care le-a scris în îndelungata sa activitate literară, nu cunoșteam decît vreo cîteva. Nu știam aproape nimic despre dînsul. Imi era străin și depărtat, într-un fel. Toate s-au schimbat apoi, după ce am pătruns în vasta sa operă, după ce m-am familiarizat cu universul său, care-i atît de specific și-atît de bogat. Înstrăinarea aceea s-a destrămat, încetul cu încetul, ca prin farmec. In sufletul meu s-au trezit imagini vechi, priveliști pe care le purtam cu mine mai demult, întîmplări și fapte de la noi, de pe Mureș. Impresiile pe care le reținusem din vechile și întîmplătoarele mele lecturi, s-au polarizat și s-au cristalizat. Pe scurt, momentul acesta a fost un moment de limpezire și de regăsire. A fost așa de parcă ar fi trecut un vînt bun peste o holdă care încă nu înfrățise, parcă ar fi scăpat de sub zăpezi o pădurice tînără. Mai tîrziu, împins de setea de a cunoaște, de setea asta care m-a adus spre literatură și de care n-aș vrea să mă despart niciodată, am mai avut și alte întîlniri de felul acesta și-am rămas dator și altor scriitori mari — lui Pavel Dan, lui Rebreanu, lui Șolohov și lui Dostoievski. De „momentul Sadoveanu" îmi voi aminti însă întotdeauna cu un anumit fel de bucurie, întrucît acest „moment" e legat de perioada în care am înțeles că scrisul e și o muncă grea, nu numai frumoasă, de clipa în care am pus mîna pe condei cu mai multă încredere, convins fiind că voi putea și eu așterne pe hîrtie cîteva lucruri care să merite atenția celor din jur. Intotdeauna îi voi fi recunoscător maestrului, pentru că am avut fericirea să mă întîlnesc cu el, cu măreața și cu tulburătoarea sa operă, într-o vreme de căutări, cînd mă aflam la răscruce. Intotdeauna mă voi pleca în fața sa, cu smerenie, așa cum se pleacă un fiu în fața părintelui său, mulțumindu-i pentru tot ce mi-a dat, pentru pildă și pentru învățătură.

Septembrie 1960

SADOVEANU între real și miraj

De la primele sale pagini, cel ce avea să devină clasicul Mihail Sadoveanu se distinge prin uimitatea timbrului. Fie că face să reînvie trecutul, fie că fixează în gravuri de epocă existența fumurie a tîrgoveților, ori stă la divan cu țărani care uluiesc prin știința lor asupra vieții, limbajul scriitorului pare că implică mai mult decît spun cuvintele obișnuite. Vorbele sună, cîntă și mai ales răspîndesc un parfum care nu se lasă fixat.

Dacă omului obișnuit contactul cu natura poate să-i tocească emotivitatea, uimirea artistului în fața peisajului mereu diversificat se cuvine să fie fără sfîrșit. Numai așa putem aștepta din partea lui tipătul de exaltare, imnul care irupe nestăpînit. Poate de aceea un poet (Baudelaire) afirma că geniul ar fi capacitatea de a prelungi copilăria, de a vibra necontenit în acompaniamentul unei fantezii fără limite. Deși saturată de amănunte nenumărate, sensibilitatea lui Mihail Sadoveanu își păstrează prospețimea copilăriei, stînd permanent în expectativă, mereu disponibilă, gata să înregistreze.

Vrînd parcă să concureze cu natura (despre care Cernîșevski spunea că e superioară artei), Mihail Sadoveanu aspiră s-o întrecă în poezie, s-o facă mai frumoasă. El este — remarca G. Ibrăileanu — „un pictor și un poet al naturii. Și amîndouă în același timp. Dar ceea ce e mai impresionant, — dacă se poate face disociația — e poetul"[1]. A nu contrazice datele realității și a demonstra totuși că realitatea e altfel decît ea apare tuturor e un tur de forță inegalabil. Cînd spunem despre cutare aspect din natură că seamănă cu o pagină sadoveniană, recunoaștem de fapt că, cu senzațiile lui fine, artistul a știut să descopere poezia intimă a lucrurilor, fiorul clipei trecătoare, unduirea sublimului.

Evident, nu descrierea cutărui peisaj în sine impresionează; și nici strălucirea paletei, cu virtuozitățile ei tehnice. Dacă prețuim atît de mult fermecătoarea hartă a acestor pămînturi în viziune sadoveniană, admirația ține de altceva. Pictorul proiectează în natură propria-i sensibilitate, decorul configurîndu-se într-o lumină subiectivă. Hotarele cunoscute se lărgesc pînă se învecinează cu mitul. Peste realitatea clipei prezente se așterne un fabulos care incită la reverie. Precum romanticul de la Ipotești eminescianiza totul, poetul *Țării de dincolo de negură* sadovenizează totul.

Ce împrejurări favorizează tranziția de la real la fantezie?

Ascultătorul povestirilor sadoveniene poate distinge că escaladarea din real în fantastic se produce totdeauna cam în același loc al expunerii. Faptele evoluează ca într-o dramă: 1. — un pretext de evocare; 2. — povestirea propriuzisă; 3. — meditație pe marginea deznodămîntului. Succesiunea în acest sens e atît de tipică, atît de des întîlnită încît devine procedeu.

Oricare ar fi împrejurările narațiunii (vechi sau contemporane), cînd peste ultimul episod a căzut cortina iar evocatorul caută o semnificație morală a întregului, o concluzie filozofică, — deodată intervine un element din natură care favorizează reflexiunea. Ca un ecou, continuă filozofarea pe marginea sfîrșitului tragic. Stihiile ori lucrurile din decor pregătesc atmosfera de regret și melancolie. *Vîntul, ploaia, ciopotele* devin un fel de simboluri ale trecerii în neant.

A răposat un drumeț necunoscut *Intr-un sat, odată?* Natura singură își amintește de cel sortit uitării: „...*Vînturile* dulcioase ale toamnei treceau printre mormintele tăcute și frunzele galbene foșneau. Iar străinul se odihnea sub glii". Un boier poposește în pădurea în care avusese legături cu soția chihaiei acum moartă. „Și-n liniștea asfințitului, o filfîire sfioasă de *vînt* trecu prin ramuri. Parcă trecea sufletul moartei" *(Moartea)*. Drama cașnică a unui fierar e acompaniată de jelania vîntului aducător de triste: „In jalea sfîșietoare a *vîntului* răzbăteau urlete cu sufiări de durere" *(Un țipet)*.

Și ploile mocnite îndeamnă la reverie apăsătoare. Scriitorul stăruie asupra unor ploi care făcuseră să putrezească pămîntul. El a văzut „dihania furtunilor" și „pasărea ploilor" — simboluri ale prăpăstuirii văzduhului. Odată l-a hipnotizat parcă „o umbră alcătuită din linii mărunte, cenușii". Era „fantoma" ploilor. L-a privit „cu doi ochi verzi ca apele înșelătoare, apoi s-a subțiat înspre fereastră s-a dispărut". Se auzi apoi „un sunet trist, prelung și răgușit, un glas de pasere străină, care niciodată nu mi-a mai sunat în urechi". Pasărea „de culoarea norilor, cu capul mare și clonțul negru", care va fi urmat zborul umbrei trebuie să fi fost însăși „pasărea ploilor" *(Scrisoare despre ploi)*.

La antipodul celor trecătoare, codrul își arată peste milenii forța nesecătuită. Sensul legendei Genovevei și a fiului ei nu trebuie căutat în paginile cărților, — „căci pietrele mormintelor s-au măcinat, codrul a rămas înnoindu-se necontenit și-n el se regăsește sufletul nemuritor al copilului". Puterile codrului, tenebros și tainic înfioară și captivează. Codrul vorbește și farmecă, spune un pădurar, amintindu-și de anii tinereții. Il chema „mai ales pădurea bătrînă", pentru care avea „o dragoste aproape bolnavă"... „Și șoaptele frunzelor păreau în adevăr tremurarea unui suflet; creșteau din arbor în arbor, din ramură în ramură, scădeau, se depărtau, *spuneau* ceva neînțeles, ceva foarte vechi și foarte trist. Și cînd treceau bolțile nesfîrșite, parcă și sufletul din mine tăcea, sta neclintit, așteptînd; n-aveam bucurie n-aveam durere, intram parcă în nesfîrșita fire, în marea bogăție pămîntului. Iar cînd tresărea în murmure și-n oftări codrul, cînd începea să crească și să curgă valul vînturilor, fiori grei îmi răscoleau sufletul". *(Codrul)*.

Se ridică întrebarea dacă lirismul nu deformează lumea reflectată în opera artistului. Popasurile cinegetice, pescuitul, isprăvile voinicești de altă dată capătă sub pana lui o tentă de feerie. Gestul cel mai obișnuit, cuvîntul simplu, scena cotidiană dobîndesc o solemnitate specifică, de neconfundat. Ca în mitul antic al regelui Midas, care prefăcea în aur tot ce atingea cu mîna tot ce trece prin sensibilitatea lui Mihail Sadoveanu capătă un suflu sadovenian. Marca făurarului se simte în gesticulație, în înțelepciune și decență.

Dintre aspectele esențiale ale prozei artistice (povestire, analiză, evocare) la Mihail Sadoveanu evocarea are prioritate indiscutabilă. Căci, pentru creatorul *Dumbrăvii minunate*, a evoca înseamnă a broda pe marginea unui nucleu istoric, fără constrîngerile unui cronicar riguros. El plăsmuiește deci, în limitele posibilului. Oameni și umbre se mișcă într-un decor cînd sobru, cînd mirific. Treptat tablourile fumegoase încep să se lumineze, păstrînd totuși, ca în pînzele unui Corot, o pîclă tainică.

Substituirea faptelor nu cunoaște limite. Intr-o notă explicativă la una din schițele lui G. Topîrceanu, intitulată sadovenian *Țara e dincolo de negură*, se face aluzie la viața monarilor intrați în uitare. Un Statu-Palmă cum se cade „avea o moară mititică la apa Moldovei și măcina foarte bine și frumos grîul oamenilor. Dar muritorii, fiind proști și răi, n-au lăsat să trăiască lîngă ei asemenea meșter fără pereche". Adevărul e că nu muritorii ci progresele tehnicii moderne au făcut ca moara de apă să zacă „moartă și pustie". Depășit de vremuri, anacronicul Statu-Palmă veghează „trist, gîndindu-se la moarte". Trecerea în neant a lumii lui e inevitabilă. Legendele se risipesc; „peșterile au să rămîie deapururi închise".

Pentru ca urmele vechilor întîmplări să nu se piardă cu totul, lumea reală intră în paginile artistului odată cu fabulosul ei. *Istoria sfintei mănăstiri Rîșca* de Narcis Crețulescu consemnează că un clopot al mănăstirii a fost cufundat într-un iaz, ca să fie salvat de invazia tătarilor. Pe marginea acestui amănunt se înfiripă compoziția poematică *Vremuri de bejenie*, cu episoade eroice, cu romantica dragoste de la 1574 a lui Andrieș Hamură. Un *Orb sărac* de la *Hanu Ancuței* afirmă, fără pic de îndoială, că mărgăritarele au obîrșie miraculoasă. „...Intr-o noapte de toamnă, cînd marea-i lină, ies anume scoici la mal și se deschid la lumina lunii. Și aceea în care cade o picătură de rouă se închide și intră la adînc, iar din acea picătură de rouă se naște mărgărintarul".

„Minunea", „minunatul", „feericul", alternează frecvent cu realul, opunîndu-se banalului, prozaicului, urîtului. Si totuși, în căutarea înfrigurată a extraordinarului nu intră vreun romantism idealizant, nici fugă de cele reale. Nu cultivînd contrastul romantic eroii sadovenieni își croiesc drum spre o țară de dincolo de negură, cu lumini și ecouri de tărîm fermecat. Aspirînd spre puritatea lumii basmelor, mișcarea lor spirituală are baze folclorice. Oamenii se apropie de mituri; existența lor e poematică.

Să ne referim la poemul *Dumbrava minunată*, în care, fugită de la mama vitregă, mica duduie Lizuca (însoțită de cîinele Patrocle) caută alinare în natură. Acolo, limitele între real și basm se șterg. Cu ingenuitatea ei, copila la realitatea drept fabulos. „Lizuca știa că sălciile sînt oameni și dihăniile înțeleniți din veacuri vechi de o vrajă". Scăldată „în fumul ei de lumină, himerica dumbravă palpita „ca într-un vis".

Uimire continuă ne întîmpină și în *Zîna lacului*, — zîna fiind nepoata „de o frumusețe stranie" a unui morar. Tînărului care, într-o noapte cu lună, o așteaptă pe o plavie, Zamfira îi pare o nălucire paradisiacă. „...Deodată din întunericul trestiilor, izvorî în marea de lumină luntrea plutind lin, și fata neclintită în luntre, prin pulberea de raze... Acum nu mai era o fată simplă, arsă de soare și bătută de vînturi; fiecare mișcare, fiecare privire avea ceva deosebit... *Vraja* poveștilor ase trebuie să fi fost de izbitoare. In cadrul trestiilor, al lianelor și al celor două ceruri, — *ea* era zîna lacului".

Privite ca întîmplări din trecut, mai totdeauna faptele apar estompate, lipsite de zgura marilor dureri. Iluzionarea devine cu atît mai vie, cu cît scena e mai îndepărtată. Distanța în timp atenuează tristețea (prefăcută în *mihnire*) și potențează misterul. Frumos — povestitorii de la *Hanu Ancuței* își aduc aminte de întîmplări vechi. „Deatuncea au trecut ani peste douăzeci și cinci" — precizează eroul întîmplării de la *Fîntîna dintre plopi*. Evocînd episodul din *Zîna lacului*, un bătrîn ne încredințează că „e mult tare de atunci". Tipic acest *„mult de atunci"* e un fel de sursă a melancoliei.

Oricît s-ar părea că în arta sadoveniană realul și fabulosul sînt nediferențiate, rapsodul știe să dea fiecăruia ce-i al său. De unde vine interesul pentru natură, dacă nu din interesul pentru om? Natura vibrează în acord cu omul, simpatetic, întunecîndu-se sau cîntînd triumfal. Satisfacția estetică nu se desparte de satisfacția etică, de social. Interpretînd fenomenul românesc în perspectivă istorică, într-o amplă orchestrație simfonică, Mihail Sadoveanu sugerează universalul prin intermediul naționalului.

Const. Ciopraga

[1] *Studii literare*, 1930, p. 111.

[2] *O altă minciună*, în *Lumea — bazar săptămînal*, 1925, nr. 21 (text refăcut și publicat în *Scrisori fără adresă*, sub titlul *Țara de dincolo de negură*).

Mihai Negulescu

Drumeție

De te așteaptă-o casă-n umba serii,
În zori de pleci din nou neobosit,
Vei desluși prin ploile tăcerii
Venind în pas cu tine, pași de mit...

Sub brazi adastă doine vechi, iar lanul
Își sună molcom spicele mlădii —
De parcă file dragi, din Sadoveanu,
Suflarea vîntului ar răsfoi...

Prieten neclintit, sub zodii aspre,
Ca munții Mioriței ne-a rămas;
Cu el, un glas din vremi se ridica spre
Zenitul tînăr al acestui ceas...

Ivit din seva vie, din cei mulți,
Se-ntoarce către noi cu brațe pline...
Și nu mai simți în jur, cînd îl asculți,
Decît lumina, cum spre tine vine.

În ochii lui profunzi, arzînd vioi,
Un răsărit și-arată dărnicia;
Și-n țara nouă, umblă cu vecia —
Cu pas domol, s-o-nvețe printre noi...

Netemător de vreme

Mihu Dragomir

Cu aproape zece ani în urmă, un mare grup de scriitori, reprezentînd toate generațiile ce activau în literatură, se afla într-o călătorie prin delta Dunării. Spectacolul unic oferit de această regiune, pe atunci abia în zorii vieții tumultuoase a construirii socialismului, devenea și mai profund în sensurile lui umane prin prezența lui Mihail Sadoveanu, care, dealtfel, propusese și organizase această călătorie. Era o toamnă ce risipise fără zgîrcenie aurul prin pădurile de stuf și sălcii. Cînd zilele călătoriei s-au sfîrșit și am încercat să facem bilanțul bogățiilor de imagini cu care ne înzorease, vorbele noastre s-au transformat, firesc, într-un omagiu vibrant pentru cel mai mare poet al prozei noastre. Acad. George Călinescu a sintetizat, atunci, într-o formulă de neuitat, sentimentele tuturor, subliniind că „ne întoarcem dintr-o călătorie prin locurile și printre eroii lui Sadoveanu...".

Dar despre cîte alte regiuni ale țării nu puteam spune la fel? Pe colinele dulci ale dealurilor moldovenești, prin văgăunile munților, în lunca Dunării, în Ardeal, pretutindeni ești însoțit de imaginile acestui neîntrecut maestru al peisajului românesc. Locurile parcă și-au trecut ceva din însăși substanța lor în paginile cărților sadoveniene, rămînînd vii, acolo, pentru noi și pentru generațiile viitoare. Opera lui este, astfel, cel mai desăvîrșit atlas al frumuseților țării, în care satele nu apar numai pe coordonatele hărții, ci se ridică aevea în fața noastră, cu fumurile caselor, cu scîrțîitul cumpenelor de fîntînă, cu zgomotul înfundat al pașilor vreunui flăcău ce se duce, în noapte, să-și întîlnească iubita; riurile curg clipocindu-și apele, morile scîrțîie sub povara belșugului; țăranii din Malul-Surpat, sat ce părea hărăzit pentru totdeauna sărăciei, ară pentru întîia oară, după o robie seculară, ogorul lor liber; Mitrea Cocor, intrat în armată analfabet, se întoarce din prizonierat în rîndurile diviziei „Tudor Vladimirescu" și, după ce a sorbit din izvorul nesecat al vieții oamenilor sovietici, așează și în satul lui piatra de temelie a vieții noi. Nemuritorul atlas sadovenian adună, astfel, istoria alături de geografie. I-a fost dat acestui patriarh al literaturii noastre să cuprindă în vasta lui operă istoria întreagă a poporului, de la epoca dinaintea miticului „descălecat", cînd au luat ființă țările române, pînă la anii de început ai socialismului. Ștefan cel Mare și iobagii din bordeie, Cuza Vodă și ostașii din războiul pentru independență, Victoria Lipan, această Andromacă țărancă, și haiducii înfăptuind „județul sărmanilor", obiceiurile străvechi și primele semne ale vieții de azi, totul se adună într-un tablou gigantic, tulburător de real, pulsînd de viața fără moarte a artei adevărate. Ieșită din cunoașterea profundă a poporului, opera lui Mihail Sadoveanu a evoluat, astfel, firesc către realismul socialist, reflectînd cu fidelitate, într-o imagine artistică proprie, covîrșitor de personală, însuși drumul poporului nostru, îndeosebi al țăranului român. De la înțelegerea celor asupriți s-a ajuns la adeziunea intimă cu lupta lor; de la glorificarea trecutului de luptă s-a ajuns la participarea entuziastă la prezentul de construire a socialismului; de la celebrarea răscoalelor, la revoluția socialistă; de la poezia naturii, la transformarea ei într-un uriaș rezervor de bunuri comune.

Există scriitori de mare talent care nu reușesc să-și stabilească reputația decît pînă la o anumită limită, pe aria întinsă și mereu în creștere a cititorilor. Interesînd o anume sferă a publicului, ei sînt prea puțin sau de loc cunoscuți în rîndurile altor cititori. Cu Sadoveanu s-a întîmplat, însă, ceea ce s-a întîmplat cu Eminescu. Opera lui este în mîna tuturor. El satisface toate exigențele, se adresează întregului popor, îl găsești în lectura copiilor și a bătrînilor, a muncitorului și ostașului, a îndrăgostitului și a omului de știință. Iubitorii de poezie găsesc în el cadențe și imagini pe care nu le-a încercat nici un poet. Publicul dornic de teatru cere să se dramatizeze nuvelele și romanele. Cînd cinematografia noastră era la începuturile ei, s-a adresat tot operei sadoveniene, realizînd unul dintre primele succese, „Mitrea Cocor". Istoricii îl citează. Cărțile școlare de geografie apelează la paginile lui. Expresiile lui circulă, ca un bun al vorbirii zilnice. „Așa cum spune Sadoveanu" a devenit referirea la cea mai înaltă autoritate a limbii române. Depășind granițele, cunoscut cititorului sovietic, chinez, polonez, francez, italian sau indinan, Sadoveanu este, alături de Eminescu, un autentic ambasador al geniului românesc. Prezența lui, ca vice președinte, în Prezidiul Marii Adunări Naționale, și în Consiliul Mondial al Păcii nu este decît reflexul firesc al unei opere impresionante, închinată omeniei, adevărului, luptei împotriva împilării. Sadoveanu a intrat, de mult, în conștiința oamenilor, ca expresia desăvîrșită a scriitorului legat de popor, făurîndu-și, astfel, monumentul mai durabil decît bronzul, pe care îl visa poetul latin.

La împlinirea celor 80 de ani de viață, creația sadoveniană, adînc înfiptă în solul de ieri și de azi, se înalță viguroș spre viitor, netemătoare de vreme. Seva gîndirii populare i-a dat viață veșnică.

Inchinare

Alecu Ivan Ghilia

Scrie despre Sadoveanu e ca și cum ai încerca să cioplești din daltă Ceahlăul în mărimea lui naturală. Mîna tremură încărcată de neputință; ochiul nu poate urca înălțimile pînă-n pisc.

Sînt portrete care se recompun numai din cîteva linii și portrete unice, la al căror contur spiritual — pentru a putea fi fixat în toată măreția și profunzimea sa — se cere contribuția inspirată a tuturor condeielor unei epoci.

Tot ce pot spune e că urmașii ne vor invidia; ne vor invidia în primul rînd pentru lupta eroică a poporului nostru, la care am fost părtași, de a rupe cătușele trecutului și a răzbi în veacul luminii, demnității și fericirii umane și pentru că în această luptă l-am avut lîngă noi pe Mihail Sadoveanu; pentru că am trăit alături de Sadoveanu și mulți dintre noi l-am văzut de-aproape, l-am cunoscut, i-am vorbit și i-am ascultat, înfiorați, vocea domoală și caldă, învăluitoare și ușor înfundată, ca vuietul pădurilor pe furtună.

Ne vor invidia pentru că am fost martorii acestei mișcătoare sărbători — Sadoveanu octogenar — acest titan de-o vîrstă cu Miorița și contemporan cu ei, astronauții, pornind în drum spre planeta Marte și care vor purta, cu siguranță, printre puținele lor bagaje, poveștile de la Hanul Ancuței.

Intîlnire cu Sadoveanu

Dragoș Vicol

Nu-mi mai aduc aminte anul... Mi-amintesc doar că era un început tulburător de primăvară; Dorna își pornise văpoarele, din pădure s-auzea cucul, iar Dusorul își zmulgea fruntea din cețuri, ca după o beție năpraznică de azur și catran.

Intr-una din zilele acestei tulburătoare primăveri, cînd la munte începe bătaia cocoșilor sălbateci, mi-a picat în mînă, nu știu de unde, „Baltagul".

Și abia am întors prima filă și-am simțit în mine un fior de bucurie și mîndrie: acțiunea cărții se petrecea în chiar locurile mele, undeva prin pădurile uriașe din jur, prin sălbatecele pustietăți ale munților de nord.

Și m-a cuprins un dor ciudat de înălțimi și izvoare de cleștar, de liniști și de vînturi alpine. O, și cum mă mai chema cu ei feciorașul Vitoriei Lipan și cum îmi răsunau în urechi lătrăturile cîinelui și cum mă mistuia de adînc ura împotriva ucigașului!...

Și am pornit la drum, cu „Baltagul", să refac itinerariul soților Lipan, al bărbatului, pînă la cumpăna morții, al femeii, pînă în ograda unde s-a petrecut cutremurătoarea judecată.

Să poposești pe Stinișoara sau pe Sabasa și să deschizi cartea ca numaidecît în jurul tău să se adune aevea parcă eroii, să stai de vorbă cu ei în gura mare (singurătățile și pădurile îți duc cuvintele în cele patru zări) și să urmărești apoi drumul fiecăruia după semnele pe care le-a lăsat talpa pe iarba moale sau pe țărîna galbenă a potecilor, să asculți fluierele vîntului și cîntecul mierlelor, ce putea fi mai frumos pentru un băiețandru de cincisprezece ani care încerca să scrie versuri despre munți și despre stele?...

Astăzi îmi dau seama că, dincolo de poezia inefabilă a acelei aventuri literaro-turistice, întîlnirea de-atunci cu Sadoveanu a însemnat, de fapt, întîlnirea mea cu esența literaturii, a artei în genere. Sadoveanu m-a dus în mijlocul celor „umiliți, ofensați și nedreptățiți" și mi-a dezvăluit tragismul vieții lor ca să-mi dea o lecție de realism, de cunoaștere; m-a pus față în față cu splendoarea naturii ca să stîrnească în sufletul meu freamătul poeziei și asta ca să pot descoperi cu ajutorul ei poezia din sufletul acestor oameni, poezie pe care nimeni nu le-a putut-o jefui și nimeni nu le-a putut-o ucide. E poezia încrederii în viață și în victorie, cu care își înfrumusețează astăzi pădurile și străbat subpămîntul în căutarea bogățiilor minerale.

Intîlnirea de aunci a fost hotărîtoare pentru ostenelile mele literare.

Drumul de atunci capătă pentru mine valoarea de simbol. A însemnat drumul meu spre poezia pădurii și muntelui, spre inima omului care le stăpînește: miner, forestier, crescător de vite.

Sadoveanu m-a învățat să refac — aprioric — în itinerarul Vitoriei Lipan — itinerarul acestor oameni spre piscurile tivite cu aur și purpură ale libertății și creației. La fel ca ei, întregul popor muncitor a trecut — în setea lui de dreptate și răzbunare — prin singurătăți și furtuni și maestrul maeștrilor prozei românești l-a urmărit, însoțindu-l cu dragostea lui, din negura veacurilor, de pe vremea lui Nicoară Potcoavă pînă în zilele atît de apropiate nouă, cînd Mitrea Cocor pune stăpînire pe pămîntul atît de îmbibat de sudoarea și sîngele generațiilor.

Se întîlnesc în opera lui veacurile și se rînduiesc, fiecare cu strălucirile și furtunile lui, lîngă inima maestrului. Dar inima, care are puterea de a cuprinde în ea timpul, se apleacă asupra veacului nostru, veacul celei mai înalte străluciri, fremătînd de bucurie și nețărmurită dragoste, dîndu-ne o nouă lecție tuturor: zugrăviți ceea ce e nou și puternic în contemporaneitate: Omul, cu majuscule.

In bucuria unanimă a prezenței sale între noi, ca neîntrecut artist, neprețuit dascăl și atît de bun prieten al tuturor generațiilor, să-mi fie îngăduit a-i cînsti glorioasa aniversare nu numai cu urările de sănătate și viață lungă ci și cu o fierbinte și plină de recunoștință mulțumire de credincios ucenic.

M. SADOVEANU IN MIJLOCUL ELEVILOR

Fotografiile pe care le reproducem în pagina noastră au surprins momente emoționante petrecute în dimineața zilei de 31 octombrie 1960. In această zi maestrul Mihail Sadoveanu s-a oprit, în cursul obișnuitei sale plimbări de dimineață, la Școala medie nr. 5 care îi poartă numele.

Bucuria celor care au primit cu flori pe neprețuitul lor oaspete, se poate citi pe fețele zecilor de școlari din aceste fotografii. Dar amintirea de neșters a clipelor în care elevii și profesorii au fost alături de iubitul lor scriitor, nu se poate citi decît în inimile celor ce au avut fericirea să cunoască îndeaproape pe cel ce le-a dăruit și le dăruie nestemate de frumusețe. Alături de elevii și profesorii școlii, numeroși trecători au ținut să ovaționeze pe maestrul Mihail Sadoveanu, urîndu-i sănătate și viață lungă.

Pagina elevilor

O INTILNIRE

Am primit din partea tov. Cotuțiu Cornel, elev la Școala medie Beclean, următoarea scrisoare:

Dragi tovarăși,

In aceste zile întreg poporul sărbătorește pe marele nostru prozator, pe marele Mihail Sadoveanu, căruia noi elevii îi urăm mulți ani de viață.

Aș dori foarte mult ca în „Pagina elevului" să scrieți despre „Sadoveanu ca elev".

Cotuțiu Cornel
Șc. medie Beclean

Beclean, 31 oct.

Drept răspuns, publicăm articolul tov. C. Mitru, intitulat „O întîlnire".

Am intrat tropăind și zgribuliți de frig în sala clasei a VII-a și ne-am așezat în băncile prea strîmte. Ne-am uitat curioși unul la altul, cercînd parcă să ne recunoaștem. Numai doi dintre noi, cei care se așezaseră în banca întîia, se vedea că sînt cunoștințe vechi, căci își vorbeau tot timpul. Mai bine zis, vorbea cel mic și slab, gesticulînd cu aprindere. Colegul lui, mare și voinic, stătea calm, privind absent înainte către tabla neagră, ca în fața unei cortine care avea să se deschidă.

Încet încet, în clasă s-a făcut liniște, căci trebuia să intre profesorul.

Ni se părea ciudat că nu auzim foșnetul cărților răsfoite în grabă și nimeni dintre noi nu-și completează temele din caiete.

Ușa s-a deschis: a intrat cu catalogul sub braț un bătrînel slab cu barbă ascuțită; a urcat vioi la catedră, și-a pus ochelarii cu ramă neagră, a îmbrățișat sala cu privirea. Ne-a zîmbit la toți cu prietenie, apoi a început să facă apelul.

Era foarte emoționat. Pronunța încet, cu voce tremurată, numele și pronumele elevului, aștepta un răspuns care nu venea, apoi trecea mai departe:

Belciceanu Nicolae,... Moțet Constantin,... Nădejde Grigore...,

Cel din banca întîi, părea acuma cu totul absorbit de ce se întîmplă dincolo de „tabla neagră"...

. . . . . .

„Domnul" Sadoveanu Mihai!

Tînărul voinic cu ochi albaștri și păr mare blond, se ridică și pășește cu pas hotărît spre catedră. Deschide cartea, începe a scanda din Georgica a patra, episodul lui **Aristeu, cu legenda albinelor și coborîrea lui Orfeu în infern.**

— Domnule profesor, am încercat să pun în versuri românești acest episod.

Xenofon Gheorghiu, sau „Codiță" cum îi spuneau băieții profesorului de latină, îl privește cu simpatie.

— S-auzim, „domnule"!

Gonită de Aristeu, pe cîmp
Euridice aleargă în neștire
Și-n florile albastre din
preajmă-i, nu simte privirea
Viperei ce cată din umbră să
curme viața-i de floare.
Tristele Driade își zbuciumă
glasul în văi sunătoare
Radope, Pangeul cu vîrfuri
albite se clatină-n nouri
Țara lui Marte și-a Geților
țară clocotesc de ecouri...

Vlăjganii din fundul clasei, cu traducerea scrisă printre rînduri, privesc cu gura căscată la „căpitanul" echipei lor de oină, pe cînd „Codiță", cu figura sa ascetică luminată de o blîndă ironie, își termina ora, ca de obicei, cu aceleași precepte nemuritoare, grăunțe destinate însă să dea puține roade:

— Fiți buni și drepți. Iubiți adevărul. Dați un scop nobil vieții. Străduiți-vă a face din domniile voastre valori și caractere. Mai ales fiți dușmani ai ignoranței și minciunii.

A sunat clopoțelul de recreație. Rămas singur în clasă, a scos din geantă un teanc de foi scrise curat și mărunt, le-a recitit atent, a corectat ceva; apoi a semnat în josul ultimei pagini: M. S. Cobuz. A pus manuscrisul într-un plic și a scris adresa: Redacția Revistei Pagini Literare, **Strada Sărindar nr. 10 București.**

Moțet îl bate pe umăr. I-a adus numărul 9 al revistei Aurora, **proaspăt șapirografiat. Citește anecdota versificată de el, intitulată** Se-nneacă. **Nu-i place. Trebuie să facă altă variantă. Nu-i place nici sarada din pagina a treia, făcută de unul din colegi:**

De mă citești d-a capo,
Pe dos de mă citești,
Același lucru: haină
La țară mă găsești.

— Ce dracu, bre Moțet! E prea naivă.

A rămas iar singur. Controlează conținutul portmoneului. A adunat cît trebuie ca să-și cumpere chiar după amiază pe Madame Bovary **care îl așteaptă de atîta timp în vitrina librăriei. La acea epocă, nu avea alte întîlniri galante!**

★

Cu Nicușor Belciceanu s-a împrietenit în ultima clasă de liceu. Avea totdeauna buzunările și geanta pline de cărți, din care multe treceau cu împrumut în biblioteca lui: adică sub salteaua patului. Trecuseră prin acea „bibliotecă" cărțile marilor autori europeni și romini: Turgheniev, Gogol, Tolstoi, Balzac, Alphonse Daudet, Maupassant, Zola, Victor Hugo, Flaubert, Dickens, George Eliot.

Poeziile lui Eminescu le avea veșnic sub pernă; la fel Creangă, Caragiale, Delavrancea, Vlahuță.

Împreună cu Nicușor, într-un sfîrșit de primăvară, au ajuns la ruinele de la Cetățuia, lîngă sala gotică, au găsit, pe un zid, iscălitura lui Eminescu; cu lacrimile în ochi s-au îmbătat de muzica versurilor marelui poet, pe care îl știau pe de rost.

Chipul delicat și sfios al lui Grigoriță Nădejde îi apare surîzînd. Era fratele mai mare al Luciei Mantu...

Pe Ionescu Nicolae — Dunăreanu, deși nu i-a fost coleg, l-a cunoscut tot la Iași. El i-a fost tovarăș de cameră la București, unde s-a dus, după absolvirea liceului, să facă facultatea juridică.

Stăteau la o văduvă năcăjită, pe strada Justinian. Erau zile cînd nu aveau ce mînca. Atunci a trebuit să se despartă de Madame Bovary. După multe ezitări.

— Da ce? Flaubert ți-i tată? Madame Bovary ți-i mamă? argumenta Dunăreanu.

Cu cei doi lei căpătați pe carte au mîncat crap prăjit, gogoși și prune, undeva pe cheiul Dîmboviței, mai la vale de anticari.

Mai venea pe la el și Ivanciuc, o arătare stranie, cu păr zbîrlit de cînepă. Era poreclit „dracu-slab". Tot el îi fixase numele literar de Dragoslav.

Simțea lipsa lui Furtună și Nădejde, cei doi buni prieteni care rămăseseră la Iași.

Le trimitea citeodată și scrisori versificate. Își mai aduce aminte:

O, dragii mei... În toamna
pustie și-ntristată
Gîndirea mea se-ntoarce spre
viața de-altădată: —
Știți, voi, iubiți prieteni, că-s
singur, amărît,
Și numai pana, biata, îmi ține
de urît.
O, numai pana, biată, și trei
prieteni buni...
Știți cît eram de veseli odată,
și nebuni
Cînd ne treceam în versuri
frumoasa tinerețe
. . . . . .
În București mi-i traiul de
biet poet sărman,
În strada ce se chiamă acum
Justinian.
În niște scunde case, da, niște
scunde case
Cu numărul de.., unu... da,
unu, opt și șase.
Și stau cu Ionescu, un trist
poet din Iași —
(Departe toți poeții, macabri,
ucigași!)
La mine vine încă și Beldiceanu, știi —
Și Ivanciuc prieten și facem
poezii...
(Pe Ivanciuc, săracul, îl știu
din Fălticeni —
Deci sîntem trei prieteni,
prieteni Moldoveni —)
. . . . . .
Sfîrșesc. În sănătate îți beau,
știi suc de viță
Iubite Grigoriță —
Mai beau și pentru tine un
pahărel de vin
Iubitul meu Florin...

..., Florin, „colegul cel mic și slab" s-a sculat, adus din spate, sprijinindu-se de pupitru și a răspuns: „Prezent".

Bătrînelul cu barba ascuțită, ajunsese aproape de sfîrșitul catalogului. A mai privit o dată în josul paginii, prin ochelarii cu rama neagră:

SADOVEANU MIHAI!

Reflectoarele cinematografiei au inundat sala clasei.

Maestrul se apropie de catedră de unde aceeași voce, a lui Gh. Gheorghiu, profesorul lui de matematici, îl striga în urmă cu cincizeci și cinci de ani.

Se întoarce către foștii lui colegi, care îl aclamă, rămîne o clipă cu privirile aburite spre locurile goale din fundul clasei: Belciceanu... Moțet... Nădejde...

În acea zi de 22 ianuarie 1956, mi-am însemnat în jurnalul meu:

S-a sărbătorit la Iași 120 de ani de la înființarea „Academiei Mihăilene" și a „Liceului Național". Foștii absolvenți s-au întîlnit în vechea lor clădire.

În semn de dragoste și prețuire, Partidul Muncitoresc Romîn și Guvernul nostru au hotărît ca din acea zi liceul să poarte numele lui Mihail Sadoveanu. Tovarășul ministru Ilie Murgulescu a citit decretul...

Constantin Mitru

CONTRIBUȚII LA O BIBLIOGRAFIE CRITICĂ „MIHAIL SADOVEANU" 1944—1959

VOLUME

*** Studii și articole închinate lui Mihail Sadoveanu, E.S.P.L.A. 1952, 159 pag.

*** Omagiu lui Mihail Sadoveanu — cu prilejul celei de a 75.a aniversări. E.S.P.L.A. 1955, 400 pag.

*** Album Sadoveanu, E.S.P.L.A. 1958.

MICU DUMITRU: Sensul etic al operei lui Sadoveanu. București, E.S.P.L.A. Mica bibliotecă critică 1955, 66 pag.

NOVICOV MIHAI: Mitrea Cocor de M. Sadoveanu, București, E.S.P.L.A. 1953, 30 pag.

ARTICOLE, STUDII, CRONICI, RECENZII, PREFEȚE, POSTFEȚE, NOTE IN VOLUME.

BALTAZAR CAMIL: De vorbă cu M. Sadoveanu, în Scriitor și om, Casa Școalelor 1946 pp. 135—144.

BRATU SAVIN: Pagini despre Mihail Sadoveanu. În Cronici. Buc. E.S.P.L.A. 1957, pp.241—313.

BULGAR GH.: Evoluția elicită despre limbă și stil. Introducerea la Scriitorii romîni despre limbă și stil, Societatea de științe istorice și filologice, 1957, pp. 3—40.

CALIN VERA: Însemnări despre durata romanului vechi și nou. În Pornind de la clasici, E.S.P.L.A. 1957, pp. 54—75.

CAZACU BORIS: Despre arta descriptivă a lui M. Sadoveanu. În Limbă și literatură IV, Societatea de științe istorice și filologice, 1957, pp. 19—26.

COTEANU I.: Despre tehnica stilului lui M. Sadoveanu. În De la Varlaam la Sadoveanu, București E.S.P.L.A. 1958 pp. 462—480.

CROHMĂLNICEANU OV. S.: Trecutul de luptă al poporului în opera lui Mihail Sadoveanu. În Cronici și articole, E.S.P.L.A. 1953, pp. 28—74.

„ Prefață la M. Sadoveanu — Opere alese I.IV, E.S.P.L.A. B.p.t. 1953.

DAMIAN S.: Focurile de artificii — „Locul unde nu s-a întîmplat nimic". În Încercări de analiză literară, E.S.P.L.A. 1956, pp.5—31.

GEORGESCU PAUL: Cuvîntul înainte la Povestiri din trecut de M. Sadoveanu. Ed. Tineretului, 1950, pp. 3—12.

„ Prefață la M. Sadoveanu — Opere vol. VI E.S.P.L.A. 1951.

„ M. Sadoveanu: Nicoară Potcoavă. În Din literatura noastră nouă. E.S.P.L.A. 1953, pp. 31—46.

„ Surizînd, surizînd... În Încercări critice I, E.S.P.L.A. 1957, pp. 11—19.

„ Baltagul. În Încercări critice II, E.S.P.L.A. 1958 pp. 87—93.

IOSIFESCU SILVIAN: Nada florilor. În Probleme și opere contemporane. E.S.P.L.A. 1954, pp. 201—220.

MICU DUMITRU: Romanul romînesc contemporan. E.S.P.L.A. 1959, pp. 80—88; 356—375.

NOVICOV M.: Mitrea Cocor. În Pentru literatura vieții noi, E.S.P.L.A. 1953, pp. 49—63.

PANAITESCU-PERPESSICIUS D.: De neamul lui Mitrea Cocor. În Mențiuni de istoriografie literară și folclor (1948—1956) E.S.P.L.A. 1957, pp.86—100.

„ Lirism și narațiune în opera lui M. Sadoveanu. În Mențiuni de istoriografie literară și folclor (1948—1956) E.S.P.L.A. 1957, pp. 478—483.

PETRESCU CEZAR: M. Sadoveanu maestru al limbii literare. În Despre scris și scriitori. E.S.P.L.A. 1953, pp. 94—102.

PETROVEANU M.: Mihail Sadoveanu. Opere vol. X. În Pagini critice E.S.P.L.A. 1958 pp. 294—304.

SADOVEANU PROFIRA: Cuvîntul înainte la M. Sadoveanu — Opere vol. V. E.S.P.L.A. 1948.

„ Note la M. Sadoveanu — Opere vol. 1-18, E.S.P.L.A. 1955—1959.

„ Prefață la M. Sadoveanu — Încep. puturi, Ed. tineretului, 1955, pp. 5—7.

STANCIU STOIAN: Învățătorul. Cum l-au văzut poeții și prozatorii romîni. București, Socec, 1948, pag. 204.

ȘELMARU TRAIAN: Mitrea Cocor de M. Sadoveanu. În Probleme ale literaturii noi din R.P.R. E.S.P.L.A. 1952, pp. 318—336.

VIANU TUDOR: Patru decenii de la publicarea primei opere a d-lui M. Sadoveanu. În Idei și forme literare. Buc. Casa Școalelor, 1946, pp. 95—118.

„ Bogăție și transparență. În Probleme de stil și artă literară E.S.P.L.A. 1955, pp. 170—177.

„ Mihail Sadoveanu la șaptezeci și cinci de ani. În Literatură universală și literatură națională E.S.P.L.A. 1956, pp. 189—209.

„ Cîteva observații despre limba și arta literară a lui Mihail Sadoveanu. În De la Varlaam la Sadoveanu. E.S.P.L.A. 1958 pp. 431—461.

VITNER ION: Trei momente... În Firul Ariadnei E.S.P.L.A. 1957, 71—78.

*** Din viața satului nostru: Mitrea Cocor de Mihail Sadoveanu. Editat de Comitetul pentru Așezămintele Culturale din R.P.R. Serviciul propagandă prin conferințe, București, Centrul poligrafic nr. 2, 1951, 13. pag.

*** Mihail Sadoveanu — un mare scriitor al poporului nostru. Editat de Ministerul Culturii. Direcția generală a Așezămintelor culturale, București, 1956, 14.pag.

*** Mihail Sadoveanu, marele nostru povestitor. Buc. E.S.I.P. 1956, 107 pag.

*** Literatura romînă contemporană (Manual) E.S.D.P. 1960. (capitolul M. Sadoveanu).

AMINTIRI, OMAGII ÎN VERSURI ȘI PROZĂ

BOTEZ DEMOSTENE: La vînătoare cu maestrul Mihail Sadoveanu. În volumul „Prin ani". E.S.P.L.A. 1958, pp. 58—63.

CAZIMIR OTILIA: Țara de dincolo de negură, în „Iașul literar", 1955, nr. 10 pag. 22—26.

CAZIMIR OTILIA: Prietenii mei scriitori... E.S.P.L.A. 1960.

CODREANU MIHAIL: Omagiu — în „Iașul literar", 1955, nr. 10. pag. 21.

GALACTION GALA: Pornind de la portretul făcut de Löwendal. În „Oameni și gînduri din veacul meu". București, E.S.P.L.A. 1955, pag. 114—117.

ISTRATI ION: Maestrul Sadoveanu scrie. În Macazul" E.S.P.L.A. 1955, pag. 116—121.

ISTRATI ION: Exemplul marelui nostru Sadoveanu. În Iașul literar, 1955, nr. 10 pp. 33—40.

LABIȘ NICOLAE: Mihail Sadoveanu, Rugul din Iași, Cozma Răcoare, Bătrînul pădurar. În „Primele iubiri". Ed. tineretului, 1956, 136 pag.

LESNEA GEORGE: Ceahlăul. În „Iașul literar", 1955, nr. 10 pag. 27—30.

SEVASTOS MIHAIL: Amintiri de la Viața Romînească, E.S.P.L.A. 1956.

SADOVEANU PROFIRA: Viața lui M. Sadoveanu. Ed. tineretului, 1957, 162 pag.

TELEAJEN SANDU: Gînduri la o sărbătoare. În „Iașul literar", 1955, nr. 10 pag. 47—50.

ȚAȚOMIR N.: Vezi țara... În „Iașul literar", 1955, nr. 10, pag. 30.

VÎNTU VICTOR: La masa de lucru. Dialoguri despre literatură. Cartea rusă, 1958, pag. 65—70 (Capitolul. O oră cu Boris Polevoi).

Bibliografia din care publicăm fragmentul de față a fost întocmită de Eugen Crăciun, asistent la Facultatea de filologie din Iași.

CU MINTEA ȘI CU MÎINILE CONSTRUCTORILOR...

Unii oameni adună, în anii pe care îi numără vîrsta lor și, citeodată și ocupația lor, experiențe cuprinzătoare. De cele mai multe ori oamenii de acest fel prind obiceiul de a măsura timpul nu cu anii calendaristici, ci cu etape însemnate din viața, din munca lor. Așa este și maistrul zidar Vasilescu Vasile, comunist de pe șantierul Școlii medii nr. 5 „Mihail Sadoveanu" din bulevardul Dacia. Are 41 de ani, timplele îi sînt încărunțite, iar chipul mai păstrează o oarecare prospețime. Anii, truda lui de zidar, i-au săpat pe frunte și în dreptul ochilor negri, de o uimitoare vioiciune, linii adînci, ca cele ce le fac tencuitorii în mortarul așezat pe cărămidă.

Din vremea copilăriei — ca și mulți dintre noi — păstrează adînc săpată în sufletul lui amintirea școlii primare: patru săli de clasă, dușumele totdeauna unse cu bradolină, totdeauna murdare, băncile din lemn de brad cu adînci scrijeliturî lăsate moștenire de predecesori și tabla — neagra și totuși albicioasa tablă neagră — proțăpită lîngă catedra unui dascăl tot atît de amărît, tot atît de înecat în propria-i mizerie ca însăși școala sau clasa, ca înșiși copiii sau oamenii cartierului Militari. Pe vremea aceea cartierul nu avea școală. Întreaga populație de vîrstă școlară din acest cartier umbla la o școală vecină și purta în suflet spaima trezită de nea Costache — mentorul invalid care punea ordine cu măturoiul, unealtă ce i-o încredințase stăpînirea, — în veșnic nepotolita adunătură de copii.

Aceasta este amintirea întipărită în sufletul maistrului, una dintre primele lui amintiri.

Amintirea este amărăciune. Povestită, sună într-un fel aparte. Așa cum stăteam sprijiniți de pervazul ferestrelor unei săli de clasă ce-și aștepta recepționerii, o sală de clasă de aproape 50 de metri pătrați, cu pereții în ulei o treime din înălțimea lor, cu ferestre ce răspîndesc o lumină egală, plină, îmbietoare, cu parchetul strălucitor dșezat ca pătratele tablei de șah, cu tabla într-adevăr neagră, un negru mat, cu lămpile două cîte două, în sfîrșit cu băncile nou-nouțe, toate acestea, totul, pînă și zugrăveala de un alb pur, calm — da, totul pălmuia, striga trecutelor timpuri ceea ce ar fi putut fi țara noastră, școala noastră, copiii țării noastre, încă multă vreme înainte.

Școala medie nr. 5 „Mihail Sadoveanu" din bulevardul Dacia este realitatea zilelor noastre: 24 săli de clasă, bibliotecă, o cameră a pionierului, laboratoare de fizică și de chimie, două ateliere — unul de mecanică, celălalt de tîmplărie, — o sală de gimnastică în interiorul ei, încălzire centrală, parchet și lumină, multă lumină ce se revarsă peste tot...

Mozaicarii mai așterneau încă amestecul lor, tencuitorii mai acopereau încă cu șpacul încărcat cu ipsos găurile lăsate de instalația de gaz metan pentru laboratorul de chimie, dar școala pînă în înaltul ei, cu trei etaje, își aștepta școlarii. Cîte 40 în fiecare clasă, 960 în toate sălile de cursuri. Școala aceasta, răsărită în inima Bucureștiului doar în patru luni și jumătate, face ca fața maistrului Vasilescu Vasile să i se destindă, pieptul să i se umfle a bucurie, a dragoste de viață. De peste 20 de ani constructor, a văzut multe în viața lui. Printre amintiri se numără una care e situată în anul 1945.

— Așa cum îți spuneam... comuna Militari continua să nu aibă școală dar am înălțat-o atunci în primăvara acelui an...

Atunci, în 1945, o duceau greu. Se zbăteau în ghiarele foametei. Cînd abia bătuse cîteva ploi peste drapelul roșu înălțat deasupra Reichstagului, atunci au construit școala din cartierul Militari. Zeci de ani de stăpînire a burgheziei nu învrednicise municipalitatea bucureșteană să înalțe o școală în cartierul Militari. Au clădit-o ei, muncitorii, au clădit-o constructorii care nu cunoșteau un prînz cu carne ci mîncau pătlăgele roșii cu pîine neagră. E drept, are doar opt săli de clasă. Pe atunci era una din cele mai bune școli. Construită după modelul tip din acea vreme și, așa nouă, părea arătoasă. Azi am putea spune că e urîțică. Dar au înălțat-o în anii puterii noastre, au sfințit-o cu munca lor, i-au dat un suflet nou, rupt din sufletul lor. Școala din Militari rămîne prima școală din București construită după Eliberare... 210 școlari n-au mai bătut drumurile pînă la cartierul vecin, la școala primară. 210 copii au de 15 ani școala lor...

De atunci, din prima lună de vară a anului 1945 s-au construit în București 679 de săli de clasă, 49 de laboratoare, 31 de ateliere, 9 săli de gimnastică, 14 săli de festivități. 43 este numărul școlilor nou construite, la 25 de școli s-au făcut amenajări. Numai în vara acestui an s-au construit și utilat opt școli noi: patru cu cîte 16 săli de clasă, trei cu cîte 24 și una cu 18 săli de clasă. Pentru construcția tuturor acestor edificii, începînd cu prima din cartierul Militari și terminînd cu Școala medie nr. 5 „Mihail Sadoveanu" dată în folosință la 15 septembrie 1960 — s-au cheltuit aproape 70 de milioane de lei.

Toate aceste cifre reprezintă un șir de amintiri.

Este șirul amintirilor maistrului zidar Vasilescu Vasile. Pe unele din aceste șantiere a muncit, pe cele mai multe însă le-a privit în trecere spre locul lui de muncă. Le-a privit scrutător, cu ochi de cunoscător priceput. Se încruntă, așa cum se încruntă acum cînd unul dintre vopsitori stropește din nebăgare de seamă pătratele de sticlă ale luminatorului.

— Cu grijă, tovarășe, cu mai multă atenție.

Tace, urmărește pensula minuită cu mai multă grijă de astă dată.

— Cînd eram pe șantierul școlii medii din strada Silviei acum un an cam tot pe vremea asta, printre noi se afla un vopsitor priceput, Marcu îi spunea. Tot așa ca și tine ținea pensula, dar n-ai fi văzut o picătură de vopsea după el...

Așadar, vedeți și dumneavoastră. Unii oameni măsoară timpul nu cu anii calendaristici, ci cu locul prin care au trecut și au înfăptuit ceva. Constructorii, prin excelență, sînt ajutați să facă astfel de măsurători. După ei rămîn case, uzine, școli, locuri în care omul totdeauna va fi prezent și, fără îndoială, se va gîndi și la cei care le-au înălțat.

De la școala primară, la care a umblat maistrul Vasilescu Vasile, pînă la școala semeață, luminoasă, ce poartă numele maestrului Mihail Sadoveanu, este o distanță stabilită nu numai de timp ci și de prefaceri structurale.

Romulus Zaharia

CE ȘTIȚI... DESPRE VIAȚA ȘI OPERA LUI M. SADOVEANU

● In clasa I-a elementară, Mihail Sadoveanu a învățat după abecedarul lui Ion Creangă, intitulat *Metodă nouă de scriere și cetire.*

● Mihail Sadoveanu a debutat la vîrsta de 17 ani, în revista umoristică *Dracu* din București, în numărul din 20 aprilie 1897, cu schița *Domnișoara M... din Fălticeni.*

● Cea dintîi revistă editată și condusă de Mihail Sadoveanu a fost revista *Lumea* al cărei prim număr a apărut la 1 octom. brie 1899.

● Mihail Sadoveanu și-a tipărit primul volum de *Povestiri* în iunie 1904. Pînă la sfîrșitul acestui an a mai tipărit alte trei volume: *Șoimii, Dureri înăbușite* și *Crisma lui mos Precu.*

● Insărcinat să cerceteze faptele și evenimentele din timpul răscoalelor țărănești, Mihail Sadoveanu scria astfel într-un raport către ministrul Spiru Haret, din 3 septembrie 1907: *„Dreptatea este a muncitorului obijduit. Arendașii și proprietarii, fără deosebire de naționalitate, își bat joc de munca romînului. Toți surtucarii satului, primarii, notarii, scriitorașii, mulg fără rușine, mulg fără milă această vacă lăptoasă".*

● In articolul *Un instigator... denunțat*, publicat în *Almanahul Societății scriitorilor romîni* pe anul 1912, se relatează faptul că, în timpul răscoalelor din 1907, casa lui Mihail Sadoveanu a fost percheziționată brutal de un procuror și un comisar de poliție însoțit de mai mulți gardiști, cu scopul de a afla materiale „instigatoare". Același episod l-a descris recent și Vasile Sadoveanu, fratele scriitorului, în *Contemporanul* din 28 octombrie a.c.

● O amplă și judicioasă analiză a nuvelei *Haia Sanis* a fost făcută de Gala Galaction în ziarul *Înfrățirea* din 3 și 10 noiembrie 1913 și 26 ianuarie și 9 februarie 1914, în care se sublinia deosebita ei valoare social-umană și artistică.

● Una dintre primele recenzii consacrate romanului *Neamul Șoimăreților* a fost aceea a lui G. Topîrceanu, publicată în *Calendarul Minervei* pe anul 1916, în care scria: *Romanul istoric este un gen în care marele nostru scriitor poate izbuti prin excelență. Puterea de evocare, talentul epic și iubirea trecutului pe de o parte, iar pe de alta observarea asiduă a realității și darul de a crea tipuri, oameni vii, din umbrele trecutului, sînt calități care indicau pe Sadoveanu ca pe singurul dintre scriitorii noștri de astăzi, menit să încerce și să izbutească în acest gen. Îi mulțumim deci d-lui Sadoveanu că și-a împlinit această datorie față de admiratorii săi și față de literatura romînească, pe care a îmbogățit-o cu un roman istoric plin de toată strălucirea pe care i-o putea da un mare talent, ajuns, după o producție fecundă și variată, la deplina sa maturitate".*

● In cuvîntarea rostită la agapa colegială oferită cu prilejul sărbătoririi lui Mihail Sadoveanu la cea de-a 50-a aniversare a nașterii sale, în 1930, Liviu Rebreanu spunea: *„Dacă e adevărat că un scriitor mare sintetizează neapărat toate sbuciumările și gîndurile și dorințele și năzuințele neamului său, atunci Sadoveanu e cea mai autentică expresie a sufletului romînesc".*

● In 1937, cînd Mihail Sadoveanu era terorizat și persecutat de către guvernanții politici profasciști, un mare număr de scriitori și intelectuali de la noi — printre care Liviu Rebreanu, Mihail Ralea, Petru Groza, G. Călinescu, G. Topîrceanu, Victor Eftimiu, Al. Philippide, Demostene Botez, Zaharia Stancu, Otilia Cazimir, Paul Bujor și alții — au redactat un viguros portret, pe care l-au publicat în ziarul *Adevărul* din 1 aprilie 1937, și în care se spunea: *„De cîtva timp se încearcă asasinarea morală a celui mai reprezentativ și mai autentic scriitor romîn contemporan, Mihail Sadoveanu. E terorizat omul și scriitorul cu o ură care nu cunoaște nici cruțare și nici margini".*

● In 1950 Mihail Sadoveanu a primit medalia de aur și diploma de laureat al Premiului Internațional pentru Pace, pentru romanul *Mitrea Cocor.*

● Mihail Sadoveanu este purtătorul înaltului titlu de Erou al Muncii Socialiste.

Teodor Virgolici

POȘTA REDACȚIEI

IOAN FRUMUȘANU: Ne cerem iertare pentru întîrzierea cu care vă răspundem. Veți recunoaște totuși că ne-ați pus la grea încercare trimițîndu-ne dintr-o dată zece nuvele. Din păcate nici una nu este, deocamdată, publicabilă. Literatura dvs. păcătuiește în general printr-un abuz de fapte nesemnificative, nu dețineți încă priceperea de a selecta, de a păstra acele elemente care luminează conflictul, definesc caracterul eroilor și contribuie la dramatismul acțiunii. Să luăm de pildă nuvela **Pe vreme de secetă.** Terminînd lectura te întrebi ce a vrut să ne comunice autorul, ce idee întruchipează drama lui Zorca, ce rost are relatarea peregrinărilor lui prin spitale? Construcția defectuoasă face ca intențiile autorului să se risipească. Acțiunea se întrerupe mereu, narațiunea lîncezește, personaje noi intră în acțiune pentru ca apoi să dispară fără să lase vreo urmă. Adesea schematismul viciază ideea de bază, așa cum se întîmplă în lucrarea intitulată **Între două răsărituri.** Abuzul de lirism și vorbăria excesivă copleșesc, ca în **Pădurea Căprioara,** iar în **Zi de vară** melodramatismul face întîmplarea neconvingătoare. Neajunsurile semnalate aici sînt în măsură să umbrească ceea ce este incontestabil bun, adică priceperea dvs. de a zugrăvi oamenii și natura, de a conduce dialogul, de a crea atmosferă. Vă trebuie un efort mare pentru a ajunge să stăpîniți economia unei lucrări literare, să știți care vorbe prisosesc și algomerează acțiunea, să vă feriți de reproducerea aidoma a vorbirii oamenilor. Mai trimiteți.

GASTON IACOB: dvs. ne trimiteți rezumatul unui roman la care lucrați și ne cereți părerea asupra lui. Tema și subiectul acestei lucrări sînt desigur interesante, dar nu putem ști cum se vor oglindi în textul definitiv. Preferăm lucrări scurte cu tematică actuală.

GANEA MARIN GHEORGHE: Revista noastră nu dispune de spațiul necesar publicării unei lucrări de 150 de pagini. Vă ținem manuscrisul la dispoziție.

GEORGEAD TORENT: În primul rînd nu înțelegem de ce numele dvs. real, atît de frumos în simplitatea lui, trebuie înlocuit cu un pseudonim absurd și chinuit. În al doilea rînd nu înțelegem de ce dvs. care lucrați într-un S.M.T., vă siliți să imaginați un subiect banal, o idilă măruntă, cînd aveți sub ochi viața adevărată, interesantă și variată a tractoriștilor din Dobrogea **(Prietenia lui Gheorghiță), Piatra de Arman** și **Împăcarea** păcătuiesc prin acțiunea lor simplistă, schematică. Mai demnă de atenție ni se pare schița **Micul călător.** Dar problema dezbătută aici cerea o desfășurare mai amplă a faptelor și o mai adîncă analiză a sentimentelor eroilor. În literatură, ideea morală se degajă din ciocnirea unor caractere, din faptele și gîndurile personajelor, nu din expunerea sumară pe care o face autorul. Fiți mai atentă la viața din jur, citiți mult și mai trimiteți.

SIVAN MAXIMILIAN: Scrisoarea dvs. este de-a dreptul derutantă: mărturisiți că, simțind nevoia de a scrie, n-ați avut totuși timp de așa ceva, dar ne trimiteți o nuvelă de 65 de pagini! E mult prea mare ca s-o putem publica. Așa că reveniți cu o proză de 7-8 pagini.

GEORGE DINESCU: În povestirea **Victorie** (care e numele eroinei principale) se descrie momentul înscrierii unei tinere orfane în gospodăria colectivă. Dar povestea e scrisă într-un stil naiv, ca o compunere școlărească. Iată cîteva expresii: „Tudor s-a îndreptat spre porția lor de porumb (porția egal parcelă); ...„Tăifăsuiau cînd mai tare cînd mai încet"; „Azi vom primi în rîndul nostru un număr de încă opt cereri"; „Soarele înainte de a asfinți — arunca spre pămînt o lumină caldă, mîngîietoare".

C. PAPACOSTEA (Pajură): Un reportaj, chiar dacă este inspirat de frumusețea sălbatică a Dunării la Cazane, trebuie să fie ceva mai mult decît o colecție de adjective, semne de exclamație și superlative. Așa cum e scris, reportajul e didactic și pare să fie o lecție dintr-un foarte modest manual de geografie. Citățm: „Nicăieri nu poți întîlni un peisaj mai măreț, mai fermecător, ca acel pe care ți-l prezintă Dunărea la Cazane.

Cazanele constituie una din marile minuni ale naturii, căreia (!) în zadar a-i (!) căuta să-i găsești pereche pe continentul nostru. Aici Dunărea este de-a dreptul impunătoare".

CALVOCORESCU E. DUMITRU: Nici una din cele două schițe (de fapt nuvele) nu este publicabilă. A doua, în special, intitulată **Rică Țiribombă,** pare să fi realizat la superlativ performanța celui mai ridicol schematism: un tînăr — muncitor pentru că e în echipa sportivă a întreprinderii și joacă fotbal în fiecare duminecă, lipsește luna de la lucru, acuzînd tot soiul de dureri imaginare și invocînd tot felul de boli. Ca să-l pedepsească, dar mai ales ca un principiu curativ și educativ, doctorul întreprinderii îi face o ...injecție cu apă distilată. Gestul e absurd și, dacă asta nu s-ar fi întîmplat într-o schiță, am fi cerut sancționarea medicului pe linie profesională. Cu un astfel de subiect confecționat din birou, e cu totul firesc ca schița să fie naivă, banală și schematică.

ȘTEFAN POP — TARNIȚA: Nuvela **Socoteli încheiate** are un subiect interesant: o dușmănie veche între doi oameni se topește, dispare în condițiile noilor relații socialiste ce se dezvoltă între oameni. Nu este clar totuși motivul vechii dușmănii dintre Tănase Holdiș și Tonțu, amîndoi tăietori de lemne la pădure în Țara Oașului. Lipsa unei informații măcar fugare asupra pricinilor care au generat îndelungata dușmănie dintre cei doi oameni, face ca acțiunea nuvelei să apară nemotivată. E scrisă într-un stil cu promițătoare calități literare, dar încă sînt prea lungi și obositoare și deci inutile pasajele în care sînt zugrăvite stările sufletești ale lui Tănase Holdiș. Condensată, rescrisă, cu acțiunea motivată în sensul celor semnalate de noi, nuvela ar putea apare. Așteptăm o nouă variantă a ei și vă dorim succes.

SANDA STĂNESCU: Despre condiția artistului în societatea burgheză s-a scris foarte mult și probabil se va mai scrie. Dar nu așa cum o faceți dvs. Firesc este ca noi, cei care trăim într-o societate socialistă, apropiindu-ne de o asemenea problemă, s-o dezbatem cu toată vigoarea, ceea ce scriem noi să fie într-adevăr folositor, să demaște moravurile odioase care au ucis atîtea talente, să arate în toată plinătatea și frumusețea lor forțele care li s-au opus și care au izbîndit pînă la urmă. Ce se întîmplă cu eroina dvs., talentata pianistă Mihaela Sorescu? După un debut strălucitor, ea se trezește în fața unei realități monstruoase: foamea ori mocirla. După o dezbatere destul de scurtă, ea cedează în mod laș și acceptă promiscuitatea, sacrificînd și nădejdile tatălui și visurile omului care o iubește. Este aceasta o eroină demnă de literatură? Și încă de o literatură care trebuie să promoveze ceea ce este sănătos și înaintat? Reflectați îndelung asupra laturii ideologice a încercărilor dvs. literare și mai trimiteți.

Felix Pop, Georgescu Oprea, Nicolae Manolescu: mai trimiteți.

Em. Bratu, Bărbulescu Iancu, Gheorghe Baciu, Mircea Marian, Ionel Popescu, Mihail Micle, M. C. Delasabar, Mihnea Moisescu, Horia Pop, Al. Șoltuz, Fl. Stănescu, Gh. Iordache, Botezatu Ion, Tascianu Ștefan, Negruț Ion, M. Caramiu, Nelu Vellcan: lucrările dvs. nu sînt publicabile.

DINTRE SUTE DE CATARGE...

Adrian Păunescu

PLOAIA

Țărîna, ca niște ulcioare-nsetate
Peste care cădeau porumburile pitice,
Aștepta să vină ploaia
Să le ridice.

Pe șantier, betoniștii
Turnau feresterele ude în tipare,
Bucurîndu-se că or să se închege curînd
Sub gipsul alb al razelor de soare.

Și numai unul
Încerca să prindă
O fărîmă de nor
În plasa genelor și-n ochii-oglindă.

Iar cînd a început ploaia în depărtare
A privit luminat către porumburi
Văzîndu-le
Ridicate-n picioare...

...El se născuse acolo, în cîmpuri.

DARURI

pentru orice copil de la noi

Pot să-ți aduc acoperișul atelierului, vălurit
Ca un acordeon de tablă, la care
Vîntul din cîmpurile nesfîrșite venit
O să-ți cînte despre salcîmii în floare.

Pot să-ți aduc fîntînile — copaci răsturnați în pămînt
Cu crengile izvoarelor, nelegănate.
În frunzișul lor ud, coborînd
Gălețile vor astîmpăra arșița buzelor tale-nsetate.

Pot să-ți aduc mistriile — aripi de fier
Cu care zidul se-nalță în spații albastre.

Iar ca să intri în șantier
Pot să-ți aduc cheile viselor noastre.

Ion Crudu

ÎNCHINARE

Constructorilor de la Bicaz

Se închega o seară albastră prin păduri,
Suna prin ierburi vîntul cu mlădieri de val
Și apele înfrînte, din nevăzute guri
Sunau în vale încă din unde de cristal.
Din depărtări barajul mi se părea arzînd,
Un sacru amfiteatru de ape și de stele,
În care parcă simplu, tulburător cîntînd,
Se agita lumina ca gîndurile mele.
Veneam că să te caut aici, să te sărut
Cum își sărută ciuta izvoarele albastre
Tu, cel care cu trudă, cu brat neabătut,
Ai adunat lumina în pămîntene astre.
Și ai rămas în mine profund ca o iubire,
Neîntinat de nimeni, păstrat ca pe-o vioară
Care-și întinde coarda supremă și subțire
Și îmi ajută cîntul să zboare în afară.

Beti Iosif

BRIGADĂ FRUNTAȘĂ

De pe schele a coborît ziua
Încet, obosită,
Plecînd sub a vîntului caldă aripă.
Oamenii au lăsat
Uneltele și ei, și-au plecat.
Vîntul însă după ce conduse ziua,
Veni înapoi,
Să fluture roșul steag pînă în zori...

MIGRAȚIUNE

Păsările — duc cu ele
Grenadele cîntecelor,
Grele,
Spre-a exploda bucurii
În alte ținuturi —
Robite.
Asuprite...

G. Suciu

BINEȚE CĂTRE ZIDAR

Bună dimineața, prietene zidar,
Zămislit acuma dintr-un antic mit,
Căci ce ieri zidit-ai din pămînt și var
Astăzi dimineață ți-a rămas zidit.

Petreceai, aseară, peste-a lunii roată,
Ca pe-un scripet, parcă, frînghia- ndelung
Să-ți ridici mortarul pînă-n cer, și, iată,
Zidurile, astăzi, norii-nalți străpung.

Ce închizi în zidu-atît de-nalt și drept,
De pe care, noaptea, stingi în palme stele,
C-am văzut iubita c-o strîngeai la piept
Azi, în zorii zilei, cînd treceam sub schele?

Ori îngropi trecutul în beton armat,
Ca să nu-i umbrească lumii noastre fața?
Tie, ce-n lumină casa ne-ai durat,
Lumii noi, prin tine, bună dimineața!

Culegeri din folclorul nou

BUCURIE, MÎNDRĂ FLOARE

Bucurie, mîndră floare,
Crescută din rai și soare,
Doamne, mult te-am mai căutat
Pînă ce de tine-am dat.

Că te-au ascuns cei avuți
La săraci să nu te uiți.
Te-au închis cei cu avere
De ieșit să n-ai putere.

Numai ei să mi te știe,
Mîndră floare, bucurie.

D-acolo te ofileai
Și arare înfloreai,
Că erai ca o străină
Închisă, fără lumină.

Dar de cînd te-am întîlnit
Și în casă ne-ai venit,
Bucurie, mîndră floare,
Ai șters lacrămi și sudoare
Și ne-ai dat și nouă soare
Și lumină și hodină
Și trai bun la masa plină,
Că de-atunci tot înfloreși
Și tot satu-ntinerești.

(Culeasă de Chira Vera din satul Văleni raionul Lăpuș).

BISTRIȚĂ CU PASUL IUTE

Foaie verde flori mărunte,
Bistriță cu pasul iute,
Furioasă vii din munte,
Printre munți și bolovani,
De răsmii și mii de ani.
Dar acum ți-a sosit ceasul
La Bicaz să-ți faci popasul,
Căci din marea ta putere
Lumină poporul cere.
Bistriță, nume frumos,
Apă iute, mal stîncos,
Și de leac și de folos,
N-a gîndit nimeni pe lume
C-ai s-aduci foloase bune,
Să porți fabrici și uzine.
Bistriță, apă aleasă,
Lîngă tine toți se-ndeasă
Să te-mbrace de mireasă,
Să-ți puie pe cap cununa
În iulie, ziua una,
Să fii mîndră-ntotdeauna,
Iar în loc pe cap de-o floare,
Ți-a făcut o cingătoare
Clasa noastră muncitoare.
Foaie verde cucuruz,
Vine Bistrița din sus
Și cotită și mai dreaptă
Și nu știe ce-o așteaptă,
Și pe șes și pe strîmtoare,
Cînd mai mică, cînd mai mare,
Iute și nepăsătoare,
Nu știe că la Bicaz
Muncitorii fac un iaz,
Iaz întins, cu apă lină,
Născătoare de lumină.

(Auzită de la moș Ilie Coptură din Izvorul Muntelui-Bicaz. Transcrisă de G. Dtr.)

STEAUA FĂRĂ NUME

Vasile Gaftone

JOC ÎN PĂDURE

Munții Maramureșului, într-o încremenire bizară, așteptau parcă nerăbdători ceasul cînd dimineața își va deschide ochii limpezi peste lumea din jur. Fuioare perdeluite de pîcle tulburi pluteau leneșe peste vîrfuri. Pădurea se trezea, înfiorată de răcoarea dimineții de toamnă. Aurul îndurerat al coroanelor foșnea metalic, ca un cîntec de despărțire.

La acest ceas, cînd abia se ivește fața trandafirie a zorilor, se trezește și mica așezare forestieră de la Valea Brazilor. Cabane cu etaj, albe și impunătoare se dezvăluie dimineții. Pe acoperișuri stau înfipte antenele de radio, gata în orice clipă să prindă din eter glasul lumii, iar becurile electrice mai ard încă pe stîlpi.

M-am trezit odată cu zorii și-am deschis ușor geamul dormitorului, la etaj. Îmi plimbam privirile prin orășelul acesta alb din inima pădurii și mă întrebam unde-s vestitele, sărăcăcioasele colibe maramureșene, construite din coajă aspră de molid, în care ploaia lăsa zloată, vîntul sufla nestingherit, în care somnul nu era somn, ci chin? Unde-s colibele de-acum douăzeci de ani, în care Ion Dăncuș a înghițit atîta fum într-o noapte de a crăpat, în care i-au degerat într-o iarnă picioarele lui George Codrea? Unde-s colibele acelea păduchioase, înnegrite de fum, hîlte spre cer ca un simbol al durerii? În ele trăiau tăietorii de pădure din Maramureș, în ele dormeau somn cu vise îngrozitoare, iar în zori, înainte de a urca în parchete, mîncau mămăligă fiartă din mălai înmulțit.

Privirile mi s-au oprit cucerite parcă de ceva inedit, frumos. La parterul unei cabane, cîteva firme: „Club-bibliotecă", „Magazin alimentar", „Produse industriale" „Cantină". Prezența lor îmi strecoară în inimă un sentiment răscolitor de bucurie. Deodată, fără să-mi dau seama că pot să trezesc pe cineva, am citit firmele cu glas tare. Cuvintele au izbit puternic liniștea dormitorului, destrămîndu-se ca un ecou.

Prietenul meu, inginerul Chiia, a deschis ochii, m-a privit cîteva clipe, zîmbind, s-a sculat și a venit lîngă mine, la geamul deschis.

Am privit valea, pădurea ruginită, piscurile ascuțite, bucurîndu-ne în tăcere.

Aflîndu-ne într-o clipă de răgaz, cu o săptămînă în urmă, prietenul meu îmi scrisese cîteva rînduri, rugîndu-mă să-i fac o vizită în Munții Maramureșului. Scrisoarea inginerului mi-a aprins dorul de oamenii și locurile acestea nordice. Mai fusesem la Valea Brazilor în urmă cu vreo doi ani. Atunci l-am cunoscut pe inginerul Chiia, venit în inima pădurii cu proaspete și prețioase cunoștințe din facultate, dornic să-și exercite meseria în această mare „uzină" forestieră, avînd drept acoperiș cerul imens. „Omul de știință" — așa-i ziceau tăietorii, inginerului. Pe-atunci, aici erau construite cabane trainice din bîrne înnădite, curate și încăpătoare în interior. „Peste cîțiva ani, mi-a spus atunci inginerul, cu aerul unui visător îndrăzneț, la Valea Brazilor o să fie o frumoasă așezare forestieră, în care o să-ți fie mare mare dragul să trăiești, iar cei ce o să ne viziteze n-or să mai recunoască locurile"...

Mai sînt și astăzi cabanele acelea din bîrne înnădite, contrastînd izbitor cu albele cabane cu etaj. Mai trăiesc, undeva, la marginea noii așezări. Nu le-am uitat, cum n-am uitat cuvintele inginerului, împlinite acum, fructificate. Iată-ne, în cabanele rizînd alb în dimineața nostalgică de toamnă timpurie.

Priveam încă în tăcere cabanele, pădurea, valea Marei și o mireasmă îmbătătoare de rășină venită de undeva de departe ne pătrunse în suflet și ne încălzi. Bucuria revederii era mare, fără margini și noi nu ne-o puteam încă mărturisi.

În acest moment se auzi cîntecul la marginea pădurii și cîntecul mă smulse din plasa gîndurilor.

Cîntecul, început de o voce răsunătoare de bas, susținut de o scripcă și o balalaică, plutea spre noi, pătrundea în dormitoare, tulbura somnul, trezind tăietorii:

Cîtu-i Maramureșu,
Nu-i fecior ca io și tu...

Cîntecul venea limpede, pe undele răcoroase, ca un imn al bucuriei, al muncii și al păcii.

Acum începu să vorbească inginerul:

— Voiam să fii prezent în dimineața asta la Valea Brazilor. Mă bucur c-ai venit. Așteaptă numai și fii atent...

Așezarea a-nceput să se trezească. La geamuri se iteau fețele curioase ale tăietorilor, sosiți doar de ieri la cabane. Ușile se deschideau și oameni zdraveni, îmbrăcați în haine albe, cu lecrecuri linoase, ieșeau afară. Trăgeau adînc aer în piept și priveau pădurea. Pădurea sta îmbrățișată de liniște. Glasurile lor se încrucișau, se adresau chemări, îndemnuri scurte, repezi, iar glumele stîrneau rîsete sănătoase.

Tăietorii s-au adunat într-un pîrculeț, în jurul unei buturugi în care își înfipseseră țapinele și securile, se tălăzuiau, vorbeau, rideau, așteptau ceva.

— Inginerul, strigă cineva.
— Unde-i tovarășul inginer?
— Să vină tovarășul inginer!
Chiia mă privi scurt și zise:
— Mă cheamă.
De ce s-au adunat?
— Ziua de azi marchează începutul unui nou an forestier la Valea Brazilor. De aceea te-am chemat. Să vezi ceva nou, gazetarule, îmi spuse prietenul meu zîmbind și plecă.

Uimirea și curiozitatea îmi înmugurită în priviri. De jos, inginerul mi se adresă:

— Cînd o să pornim în parchete o să te chem. Stai sus. De-acolo o să vezi mai bine spectacolul. Ca din lojă. Și zîmbi iar, molipsitor.

Îi ieși înainte comunistul Zabeniuc Gheorghe (numele mi l-a spus inginerul mai tîrziu, urcînd în parchete) șef de brigadă complexă fruntașă, un om între două vîrste, smead la față. Zîmbindu-i larg, prietenește, închină:

— Să ne trăiești și sănătate.

— Să trăim în pace, zise inginerul.

— Închin pentru colectivul nostru care a dat în primul an al șesenalului 21.000 de cubici peste plan, din același volum de masă lemnoasă.

— Pentru toți tăietorii...

Închinară cu toți dintr-o ploscă de cireș frustă, înfloratâ, cîte o înghițitură de palincă de prune. Mîncară slană prăjită în tepușă, la flăcările focului de vreascuri, cu pîine albă. Căimănița, o femeie grasă, glumeață și voindu-se fîroscoasă, îi servea pe fiecare.

Într-un tîrziu se auzi iară cîntecul răscolitor și o brigadă tînără de tăietori începură să joace aprins, focos. Tropotind aprig pămîntul, careva țipuri:

Du-te ciumă pe Mara
Și mîncă hîdele,
Să rămînă mîndrele...

Ceilalți tăietori rîseră, se retraseră spre margini, băteau din palme, acoperind glasul scripcii și al bălălăicii. Dansul iute tropotit al picioarelor se împletea armonios cu mișcările mîinilor, care răsuceau cu îndemînare țapinele.

Coborîsem printre tăietori, mă înghesuiam, priveam cu ochii măriți de lăcomie spectacolul acesta neașteptat. Inginerul mă observă și veni lîngă mine.

Oamenii îi făcură loc lui Vasile Hosiuc. Îmbujorat la față, cu ochii aburiți de fericire, tînărul acesta înalt și frumos, de douăzeci de ani, intră în joc cu un fierăstrău mecanic, căruia tăietorii îi zic peirusește „Drujbă", adică „Prietenie". Țapinarii îl înconjurară pe Hosiuc, care acum executa operația de secționare a trunchiului doborît.

— E o poveste cu Hosiuc, îmi șoptește inginerul. Înainte era simplu tăietor. Cînd ne-au sosit fierăstraiele astea sovietice, s-a îndrăgostit de-o „Drujbă". Și-a mărturisit gîndul șefului de brigadă. „Trebuie să învețî", i-a spus Zabeniuc. „O să învăț", a răspuns hotărît, cu îndrăzneală, Hosiuc. I-am dat și eu ajutor.

Seara, după ce oamenii adormeau, Hosiuc demonta „Drujba", citea cu atenție regulile de funcționare, le memora ca pe un basm, căuta izvorul defectelor. Nici în ruptul capului n-ar fi vrut să se facă de rîs în fața tăietorilor, să-i audă reprosîndu-i că degeaba s-a îndrăgostit de „Drujbă". Iar fi crăpat obrazul de rușine. Cu o răbdare de invidiat a învățat și a ajuns moroist. E fruntașul brigăzii lui Zabeniuc. Are fotografia la panoul de onoare... Acuma, la începutul noului an forestier, brigada s-a angajat să îmbunătățească indicele de utilizare a masei lemnoase cu 33 la sută. Cifra aceasta, plină de semnificații la un simplu calcul matematic, reprezintă cîțiva mii metri cubi de masă lemnoasă economisită...

Deși dansul și țipăturile încetaseră, veselia și bucuria domneau printre tăietori. Fiecare își luă țapina, securea sau „Drujba". Spunîndu-i căimăniței fîroscoase să le pregătească un prînz gustos, porniră spre parchete, cîntînd:

Cîte flori pe Iza-n sus,
Toate cu mîndra le-am pus...

De undeva, hăt de departe, din alte sectoare forestiere, de la Agriș se auzea duduitul neîntrerupt al tractoarelor. Peste o vale cu umerii ridicați, funicularul trecea, îmbrățișată, o legătură de bușteni. Lobdele uscate alunecau pe scocurile parafinate într-o coborîre vertiginoasă. Glasul „Druibelor" se auzea vesel, ascuțit. Fagii înalți și drepți ca lumînarea tremurau loviți necruțător de secure, aschii albe sărind nu departe de cioată, din carnea albă a lemnului, apoi cădeau răbufnind la pămînt.

Concursul nostru

Revista „Luceafărul", împreună cu comisia de îndrumare a cercurilor literare a Uniunii scriitorilor din R.P.R., organizează un concurs literar cu tema: „Munca pentru desăvîrșirea construirii socialismului în patria noastră".

Pot participa la acest concurs membrii cercurilor literare din țară, ca și tinerii care nu sînt încadrați în cercuri. Nu pot participa membrii Uniunii scriitorilor din R.P.R. și membrii Uniunii ziariștilor.

Lucrările, nesemnate, vor purta un motto, transcris și pe un plic închis, în care vor fi notate, vîrsta, școala sau instituția unde lucrează concurentul, adresa exactă. Lucrările, de preferință dactilografiate, vor fi trimise pînă la data de 15 ianuarie 1961 pe adresa revistei „Luceafărul", B-dul Ana Ipătescu 15, București.

Concursul este dotat cu următoarele premii și mențiuni:

POEZIE

Premiul I, lei 2.000
Premiul II, lei 1.500
Premiul III, lei 1.000
3 mențiuni a lei 500

PROZA

(Nuvelă, schiță, portret, reportaj literar etc.)

Premiul I, lei 3.000
Premiul II, lei 2.000
Premiul III, lei 1.500
3 mențiuni a lei 750

PIESE ÎNTR-UN ACT

Premiul I, lei 4.000
Premiul II, lei 3.000
Premiul III, lei 2.000
3 mențiuni a lei 1.000

MIHAIL SADOVEANU
ŞI TEATRUL NAŢIONAL DIN IAŞI

Încă din anii începuturilor sale literare, Mihail Sadoveanu a arătat un deosebit interes teatrului scris şi jucat, socotind ca şi înaintaşii cititori ai Teatrului Naţional moldovenesc: Asaki, Alecsandri şi Kogălniceanu, că scena poate fi cea mai potrivită tribună de luptă, o „înaltă catedră" de pe care se pot adresa direct ideile de progres şi nobilele sentimente umanitare. Nu întîmplător în 1903 îl găsim colaborator printre profesorii, publiciştii, autorii dramatici şi actorii ieşeni, care, cu propriile mijloace, au editat în Iaşi revista Arta. **Publicau acolo versuri, proză, piese de teatru, cronici dramatice şi articole, oglindind viaţa artistică şi teatrală din capitala Moldovei, o seamă de condeieri şi actori care au făcut epocă prin arta şi scrisul lor. Alături de maestrul Sadoveanu, de poeţii G. V. Bacovia, Mihai Codreanu, Gh. Tutoveanu, pot fi citaţi profesori ca Paul Bujor, publicişti şi autori dramatici ca:** Ronetti Roman, Gh. Volenti, Steuerman — Rodion şi C. Săteanu, actori ca profesorul director de scenă State Dragomir şi Al. Rădulescu-Mariu. **Aşa se explică faptul că în 1910, fiind numit director al Teatrului Naţional din Iaşi, între alte înnoiri, cum au fost: îndepărtarea teatrului bulevardier din repertoriu, primenirea lui cu capodoperele clasicilor universali şi clasicilor ruşi, soluţionarea problemei direcţiei de scenă, Mihail Sadoveanu editează în locul programului obişnuit de sală, o revistă săptămînală** Teatrul. **În paginile ei, contribuţia cea mai laborioasă revenea finerilor colaboratori ai revistei** Viaţa Românească, G. Topîrceanu, M. Sevastos şi Demostene Botez. **Această revistă oglindea nu numai viaţa teatrală şi artistică a Iaşului, ci şi pe aceea din capitala ţării — Bucureştiul. Scurtul articol program îi definea ţelurile, — de la care nu s-a abătut în tot timpul apariţiei, — colaboratorii ei fiind însufleţiţi de convingerea deplină „că teatrul este un principal factor de educaţie publică" şi ca urmare o scriau din nevoia simţită de „a cultiva cît mai mult raporturile dintre viaţa de pe scenă şi viaţa reală". Socotit ca o şcoală de educare a societăţii, colaboratorii, în frunte cu directorul teatrului, urmăreau să traducă în fapt acest deziderat pentru toţi cei „pătrunşi de marea menire a artei dramatice", căutînd să ajute formarea gustului pentru teatru al publicului larg, şi să-i uşureze, astfel, înţelegerea şi preţuirea operelor dramatice care alcătuiesc tezaurul culturii şi progresul umanităţii. Polemica purtată cu publicaţiile literare bucureştene sau ziarele cu preocupări teatrale şi artistice, cunoştea prin pana lui M. Sadoveanu şi G. Topîrceanu, vervă şi strălucire. În paginile ei, prozatorul în plină maturitate creatoare, Mihail Sadoveanu, autor şi al minunatei comedii** Zile vesele după război, **avea să publice tragicomedia într-un act** Un mic incident, **într-o vreme în care, ca director de teatru, nemulţumit de învechita traducere a piesei** Hamlet, **găsea răgazul s-o traducă integral. Această preocupare a fost permanentă nu numai în anii directoratului de teatru, ci şi de-a lungul celor 27 de ani în care Mihail Sadoveanu a reprezentat Academia Română în calitate de membru în Comitetul de lectură şi Comitetele unite ale Naţionalului ieşean. În directoratul său, prelucrarea lui Petre Grădişteanu după** Revizorul **de N. V. Gogol, jucată de vechii actori din ţară încă de la 1876, a fost înlocuită, datorită stăruinţei maestrului, cu traducerea adevărată după originalul din limba rusă. Tot astfel, prin stăruinţa permanentă în şedinţele de lucru şi sugestiile date de Mihail Sadoveanu în Comitetele unite, au primit haină nouă, înlocuind traducerile vetuste ale operelor clasicilor universali, Molière, Shakespeare, Hugo, Beaumarchais, Goethe sau Schiller, ca şi ale operelor clasicilor ruşi introduse de ei în repertoriu, Dostoevski, Tolstoi sau Maxim Gorki. Noile traduceri erau iscălite de scriitori şi publicişti ieşeni, colaboratori la „Viaţa Românească": Mihail Codreanu, G. Topîrceanu, Mihai Sevastos, Otilia Cazimir. În timpul interimatului la direcţia teatrului, interimat ţinut în calitatea de inspector al artelor de G. Topîrceanu, acesta se plînge într-o şedinţă a Comitetului de lectură că s-a izbit încă de una din...** „traducerile defectuoase ce nu mai puteau fi debitate de pe scena unui teatru cu prestigiul şi tradiţia Naţionalului ieşean".

— Închipuiţi-vă, **explică G. Topîrceanu,** vreau să pun săptămîna viitoare în repetiţie „Nunta lui Figaro". Ni se aduce textul de către directorul de scenă, îl citesc într-o noapte, şi îmi pun mîinile în cap: nu veţustă, ci oribilă, traducerea aflată în biblioteca teatrului.

— De lucrul acesta suntem convinşi!... **intervine maestrul Sadoveanu.** Încredinţează unui scriitor sarcina să-l traducă pe Beaumarchais Comitetul te autorizează să plăteşti o traducere nouă. Aşa dar, propune dumneata, Topîrceanu, pe cineva care să se apuce imediat de tradus....

— Păi, tocmai aici e buba, iar eu vă rog să-mi daţi o sugestie. Pe care din scriitorii noştri îl înhămăm la muncă? Să hotărîţi acum dumneavoastră!

— Noi, credem că chiar dumneata, Topîrceanu, să fii scriitorul căutat!... **veni răspunsul, rostit cu căldură în glas, cu linişte şi gravitate solemnă, din partea prietenului şi ocrotitorului său de vînătoare, Mihail Sadoveanu.**

Directorul interimar închise pe-un dintr-un ochi, îşi privi prietenul cu o mină de copil bătut, duse o mînă la bărbie oarecum contrariat, iar pînă la urmă zîmbi cu disperare comică:

— Mulţumesc, coane Mihai! Într-adevăr, numai de la un prieten vechi ca mata puteam să primesc azi un asemenea cadou! Mi se bătea de dimineaţă ochiul stîng a semn de bucurie. Iată că-am şi dat peste ea: să-l traduc pe Beaumarchais!...

Şedinţa, încheiată în hohotele de veselie ale membrilor prezenţi, reluată după o săptămînă la o nouă convocare, culegea roadele seminţei aruncată de maestrul Sadoveanu: traducerea era gata şi iscălită de G. Topîrceanu.

— M-ai băgat rău la apă, coane Mihai. Şapte zile şi şapte nopţi m-am bătut la cuţite cu Beaumarchais. Am mîncat numai o dată în 24 de ore, şi am slăbit un kilogram. Crezi că puţin lucru e să traduci „Nunta lui Figaro"?

— Noi, îţi mulţumim şi te felicităm. Ai făcut un serviciu teatrului, şi totodată un bun exerciţiu pregătitor, pentru piesa originală pe care ne-ai făgăduit s-o scrii!

— Exclus! După ce m-am întîlnit piept la piept cu Beaumarchais, nu mai am curajul.

Cîteva stagiuni mai tîrziu, între 1933 şi 1937, la propunerea maestrului, Comitetul de lectură al Naţionalului ieşean a hotărît să înscrie în repertoriu, — cel dintîi între teatrele din ţară — piesele din dramaturgia sovietică contemporană, Quadratura cercului **şi** Dragoste la ţară.

★

În tot timpul celor 27 de ani cît a veghiat neobosit la progresul şi înălţarea în prestigiu a Teatrului Naţional din Iaşi, pînă la mutarea sa definitivă la Bucureşti, Mihail Sadoveanu a acordat cea mai mare atenţie promovării dramaturgiei originale. Autorii dramatici dintre cele două războaie, atît ieşeni cît şi din celelalte centre culturale ale ţării în frunte cu Bucureştiul, au găsit în reprezentantul Academiei la Iaşi, un sfetnic şi un sprijinitor hotărît. Începînd cu Dezertorul **lui Mihail Sorbul, piesă jucată în ultima stagiune de refugiu 1917—1918 la Iaşi de actorii Naţionalului din Bucureşti, — reluată apoi la sugestia maestrului şi de Naţionalul ieşean în stagiunile ce au urmat după încheierea păcii în 1918 — Mihail Sadoveanu, pe lîngă că a ajutat să fie înscrise în repertoriu şi jucate numeroase lucrări originale, a propus şi premierea cu sume variind între 3.000—10.000 lei, a unor piese ca:** Plicul **de Liviu Rebreanu,** Ciuta **de Victor Ion Popa,** Act Venetian, **de Camil Petrescu,** Moşnenii **de Sandu Teleajen,** Un erou **de N. Kirițescu,** Domnişoara Nastasia **de George Mihail Zamfirescu, lucrarea în versuri, după Edmond Rostand,** Cyrano de Bergerac **de Mihai Codreanu.**

În stagiunea 1930—1931, înainte de începerea şedinţei Comitetului de lectură convocată să discute fixarea repertoriului, maestrul Sadoveanu cere să vină în Comitet primul regizor artistic, Aurel Ion Maican. Cel chemat se prezintă, iar cînd întreg Comitetul e adunat în număr, Mihail Sadoveanu ia cuvîntul:

— Am chemat, domnilor, pe primul nostru director de scenă, ca în asentimentul dumneavoastră şi de acord cu directorul să-i facem o propunere. Ştim toţi că Naţionalul moldovenesc îşi datorează într-o foarte largă măsură fiinţa sa, clasicului nostru Vasile Alecsandri. Ori în afară de Sînziana şi Pepelea **, de Barbu Lăutarul şi de** Chiriţa la Iaşi **jucată în stagiunea trecută, noi, teatrul moldovenesc al cărui director Alecsandri a fost în două rînduri, şi pentru care a luptat să-l vadă înfăptuit nu numai cu condeiul ci mai ales înfruntînd urgia orînduirii vitrege a lui Vodă Mihalache Sturza, nu îi joacă de la moartea lui Millo nici cea mai bună satiră de moravuri** Chiriţa **în provincie nici Iaşii în carnaval, nici măcar** Cinticelele comice, **cantonetele. Tot aşa, cum noi, la teatrul ieşean, nu jucăm din Haşdeu comedia** Trei crai de la răsărit. **Sînt opere care au făcut educarea părinţilor şi bunicilor noştri, sînt comori de ironie muşcătoare, de satiră acerbă la adresa vechii societăţi şi vechii orînduiri venale şi oarbe, — mici monumente prinse cu măestrie din realităţile noastre sociale — şi care am siguranţa că vor găsi şi astăzi ecou în publicul cel mare. Sub formă uşor schimbată, la fel ca în trecut, societatea de azi îşi are toate păcatele, după cum n-a părăsit nici nedreptăţile, violenţele şi crimele vechii societăţi. Socotesc că ar fi păcat pentru întreaga evoluţie culturală a poporului nostru, ca operele citate să rămînă numai în manualele de şcoală, şi să formeze obiectul unor exămene la fine de an pentru elevi. Dumneata, domnule Maican, ce ai avea de zis? Nu te-ar interesa să ne pui în scenă** Chiriţa în provincie? **Teatrul are un actor mult înzestrat pentru travestiuri, — l-am văzut în piesa** Mătuşa lui Carol — **pe domnul Miluţă Gheorghiu.**

— Sînt cu totul de părerea dumneavoastră. Şi vă mărturisesc, că în timp ce vă urmăream argumentarea, am şi văzut linia desfăşurărilor regizorale ca să putem actualiza, s-o aducem la noi pe „Cucoana Chiriţa ot Bîrzoieni"...

— Foarte bine. Atunci noi, domnilor, rămîne să avem bucuria de a-i aplauda şi pe actori, şi pe directorul de scenă cu pictorul său scenograf Kiriakoff.

Lucrul e azi îndeobşte cunoscut, nu numai membrii Comitetului, împreună cu publicul de premieră, au primit excepţionalele creaţii ale interpreţilor, în frunte cu Miluţă Gheorghiu, ca şi concepţia regizorului Aurel Ion Maican pentru reînviata Chiriţă în provincie, **cu aplauze, cu urale şi ridicări de cortină ce nu mai sfîrşeau.**

★

Actorii mai vechi ai Iaşului nu uită grija permanentă cu care Mihail Sadoveanu, urmărindu-le ascensiunea, sărea să-i apere cu dîrzenie atunci cînd erau nedreptăţiţi, cînd nu primeau roluri cuvenite ori erau excluşi de la avansări, politicienii dintre cele două războaie încercînd să-şi promoveze oameni de casă, care mai întotdeauna se întîmpla să fie actori lipsiţi de talent. În discuţiile purtate la şedinţele Comitetelor unite, maestrul Sadoveanu era acela care ţinea cumpăna dreptăţii şi afirma cu tărie preţuirea justă pentru fiecare angajat al teatrului, cu prilejul mişcării de personal şi al avansărilor la sfîrşit de stagiune.

★

Cu prilejul împlinirii a 27 de ani de activitate dăruită cu statornicie, cu dragoste şi adîncă înţelegere, Teatrului Naţional din Capitala Moldovei, actorii teatrului în frunte cu directorul lor din acea vreme, şi Sindicatul ziariştilor din Iaşi au hotărît să-l sărbătorească. Participanţii la agapa prietenească dată atunci, nu uită nici azi cuvintele de răspuns adresate cu căldură celor care au ţinut să-i aducă omagiul lor. Ziarul Dimineaţa, **cu data de miercuri 28 aprilie, 1937, le reproduce, consacrînd evenimentului o întreagă pagină.**

Redăm un fragment:

„...Teatrul acesta a păşit într-a doua sută a vîrstei lui cu aşa desvoltare şi aşa credinţă şi entuziasm din partea celor care-l slujesc, în cît putem spune că este una din scenele care fac onoare culturii noastre, atît sub raportul prestigiului artistic, cît şi sub raportul devotamentului pe care toată lumea îl pune în slujba lui...".

„Omul, singur din tot ce este organizat pe pămînt, a reuşit să adauge trecerii lui prin lume ceva deosebit: o credinţă, un ideal, o sforţare care să asigure generaţiilor viitoare o treaptă de progres. În această acţiune, artistul adevărat pune flacăra sfîntă a înălţării morale. Astfel arta se pune în serviciul acestui mai bine al omenirii.

Şi pentru lucrarea dv. de artă, şi pentru dragostea dv. omenească, vă mulţumesc din tot sufletul. Închin pentru progresul Teatrului nostru Naţional".

Sărbătorirea, avînd semnificaţia unui larg spirit de independenţă, urmarea acelei tradiţii ca actorii moldoveni să sprijine pe militanţii democraţiei, se petrecea într-o vreme în care elementele fasciste şi legionare terorizau ţara. Sărbătorirea se adresa nu numai marelui prozator, romancierului şi membrului timp de 27 de ani în Consiliul teatral, dar mai ales militantului social, apărătorului libertăţilor şi democraţiei, Azi „asuprimea contemporană" de care vorbea în 1937 maestrul Sadoveanu, a pierit ca un vis de groază, cu întregul lui cortegiu de neguri, crime, ruini. Ţara, guvernată acum de regimul democrat popular, pentru a cărui triumf Mihail Sadoveanu a luptat cu cele mai bune şi nobile puteri ale sufletului său, e liberă să-l sărbătorească la împlinirea celor 80 de ani pentru tot ce i-a dăruit cu mintea, fapta şi condeiul de neobosit scriitor militant al libertăţii, păcii şi democraţiei.

Sandu Teleajen

În poarta locuinţei de la Neamţ — 1960.

Pe drumuri sadoveniene

Şi noi iubim drumurile ţării: şi noi ne-am lăsat deseori ispitiţi de frumuseţile ţării şi cele ale oamenilor ei şi am fost — nu o dată — în vatra Paşcanilor baştinei lui Mihail Sadoveanu, — în tîrgul acela mizer şi obidit altădată, cu „trei dughene, trei lulele"! Şi noi am poposit în mult minunatul şi încîntătorul rai sadovenian de la „Nada florilor", acolo, nu tare departe de vechiul tîrg moldovenesc, în vale, la Şomuzul cel cu apa încreţită de alinările dulci-mîngîietoare ale primăvăratecelor zefiruri. Am zăbovit şi noi la opustul iazului Botoşanilor, la fostul zăgaz al Şomuzului în preajma căruia se desfăşea stins, printre sălcii verzi cu cozile despletite şi prin tainic şopot de trestii, vijîitul neostoit al unei mori de apă, care, amară făină mai măcina odată!

Şi-am lăcrimat şi noi cu duduia Lizuca cea din „Dumbrava minunată", acolo, la Buciumenii de peste piscul Lutăriei. Am călcat, de asemeni, cu pasul pe la Bourenii cei a căror obîrşie se pierde în zorii istoriei lui Vodă-Dragoş. Am tras cu undiţa în apa domoală a Moldovei şi, rînd pe rînd, apoi, ne-am abătut prin Bordeienii cei oropsiţi ai lui Faliboga din părţile Săvenilor, am fost pe la mînăstirea Rîşca şi peste munţii Toaca, la mînăstire şi jos la Cetatea Neamţului, la poiana lui Ion Pietraru şi la băile Oglinzi, în Humuleştii lui Nică a lui Ştefan Apetrii Ciubotariu, la Secu şi la Agapia, la Sihla şi Văratic, la Poiana Ţigăncii şi la băile din Bălţăteşti, la Probota şi la hram la Slatina lîngă apa Suhei de dincolo de Mălinii lui Nicolae Labiş, la Poiana Mărului şi la Ciuhăreni şi la Scnitul Brădeşti, la Bistriţa şi la Truşeşti şi încă în nenumărate alte asemeni aşezări moldoveneşti ridicate de maestrul Sadoveanu la loc de nestinsă slavă!

Cu un simţămînt de respect şi de admiraţie faţă de întreaga operă, am cutezat şi noi să întreprindem, mai recent, un mai îndepărtat itinerar sentimental.

Intîi şi-ntîi, — ca şi dumnealui, cuconu Ilie Leu, care ne-a lăsat scris, negru pe alb, un „Memoriu despre o călătorie în locuri îndepărtate, tocmai la Deva", făcută cam prin anii 1929—1930, împreună cu fiu-său Anastasie, — trebuie să spunem că şi noi am umblat, nu demult, în luna lui august, pe nişte călduri zăpuşelnice, prin părţile Transilvaniei, pe drumuri sadoveniene. Nu am călătorit, însă, ca odinioară maestrul Sadoveanu, patruzeci şi patru de ceasuri!

Din Iaşii noştri — în care ştiut e că întotdeauna domnia-sa s-a întors aşa „cum albina, după ce explorează cîmpia şi cerul, se întoarce la roiul său, fără de care nu poate trăi", — nu am zburat cu avionul pînă la Bacău nici barem treizeci de minute.

După o oră şi jumătate apoi, — plutind lin peste depresiunea îmbrăcată cu pîuş verde dintre munţii Tarcăului şi cei ai Ciucului, pe la obîrşiile Mureşului şi pe deasupra podişului ardelenesc pieptănat de ogoare şi tuns de holde precum era, aterizam, în plină amiază, la Cluj.

A doua zi, odată cu dimineaţa, ne urmam calea mai departe c-un tren personal care avea a ne duce pînă la Teiuş şi care trebuia pe urmă schimbat c-un altul asemeni.

Cît aşteptăm legătura spre Arad, avem destul răgaz să mîncăm, pe îndelete, o supă şi-un gulaş, ambele abundent condimentate cu paprică, după care urcăm din nou într-un vagon de-a doua şi ne vedem de drum înainte. În scurtă vreme, izbutim să legăm un fir de conversaţie cu cei pe care întîmplarea ni-i face tovarăşi de drum. Aceştia sînt: un destul de tînăr brigadier piscicol de la păstrăvăria unui G.A.S. din Prejmer — pe numele lui Francisc Dolescu, — şi băieţii lui, Werner şi Frantz, ambii elevi în clasele elementare şi care vorbesc bine trei limbi: româneşte, nemţeşte şi ungureşte. Rămîn oarecum surprinşi cînd le mărturisim că nu ştim că respectiva crescătorie deţine, încă de anul trecut, recordul balcanic, străduindu-se ca în 1960 să se situeze în fruntea păstrăvăriilor din Europa. Cît ne tot povestesc tustrei despre faptul că un păstrăv poate trăi pînă la 70 de ani, că au la Prejmer o păstrăvoaică ce cîntăreşte 4 kg şi că din cele cinci bazine ale respectivei secţii piscicole, care ocupă nu mai mult de un hectar, se scontează obţinerea unei producţii de cca 25.000 kg anual, noi ne lăsăm pe nesimţite seduşi de istoriile lor şi gîndurile ne fug la căprioriii care, dînd semn şi brăhnind scurt către ciutele lor roşii, fulgeră la deal, sub poala codrului de la Braniştea, de frica rîşilor arcuiţi sus pe trunchiuri de copaci, şi mai cu seamă ne lăsăm ispitiţi de pescuitul cu undiţa de la apa Frumoasei. În deosebi, ne amintim de ceasurile păstrăvilor şi cu multele lor năravuri cum sînt înfăţişate în paginile lui Sadoveanu.

Sfatul cu pescarii şi cu bătaia păstrăvilor şi cu multele lor năravuri şi rînduieli continuă, şi, între acestea, trenul ne poartă printre întinse lanuri de tutun, ca prin părţile Orăştiei, opreşte în cetatea atelierelor ceferiste ale Simeriei, în vecinătatea Malului Uroiu. De-aici, împreună cu domolul curs al Mureşului, care ne însoţeşte tocmai de la Aiud şi în albia căruia, asemeni hipopotamilor, numai cu boturile scoase din apă, se bălăcesc cîrduri de negre bivolişe, ajungem către ceasurile 5 după amiază, la Deva.

Pe bulevardul străjuit de tineri salcîmi, ridică degetele, răsfirate două cîte două asupra caldarîmurilor, luminile albe ale neonului care înfloreşte peste tot, gălind în sclipitoare diademe întregul oraş.

Le admirăm, postaţi în faţa statuilor lui Horia, Cloşca şi Crişan, orînduite în piaţă, şi ne gîndim la memoriul lui Ilie Leu de-acum trei decenii, — cînd dumnealui se jeluia că „a găsit tîrgul într-un întuneric prea mare", iar „corhausu cel mare unde să poată durmi, ars ca nimica".

Ne amintim de eroul lui Sadoveanu:

„Pe ulîţele curate nici o mişcare şi paşii noştri sună amestecat pe lespezile de piatră, — însemna, la vremea lui, acesta. Trecem prin piaţa largă din mijlocul tîrgului unde, la răsăritul soarelui, sosesc din sate gospodine grăbite cu lăptării şi legume. Un vardist face douăzeci de paşi de colo, colo, ca într-o pustie.

Ciudată ni se pare toată fiinţa oraşului acesta — continua cuconul Ilie Leu — în mijloc, între locuinţi, se află ogrăzile şi grădinile. Aşa încît oamenii s-au statornicit ca într-un fel de cetăţui în care, noaptea, nimeni nu poate răzbate.

— Foarte-mi place rînduiala asta, băiete, zic eu — observă Leu către fiu-su. Aicea oamenii au ştiut cum să se întovărăşească şi să se strîngă împotriva zdruncinului şi tulburării vremilor".

In ce ne priveşte ne informăm de fostul corhaus „Orientul" de pe strada mare, unde ni se spune că s-au amenajat recent locuinţe pentru muncitori şi, după ce luăm în primire o odaie mobilată cu cele de trebuinţă pentru odihnă (fără ca pentru asta „să-i dăm o cinste şi-o ţîră de duhan", responsabilului, ca Ilie Leu odinioară) ne aranjăm bagajele şi ieşim.

Oraşul cu noua lui înfăţişare poate fi văzut bine de sus, din cetate. Străduania obştească a românilor, unită frăţeşte cu a şvabilor, a saşilor, a ciangăilor şi a ungurilor, a transformat oraşul într-un şantier al construcţiei socialiste.

De sus, de unde ne aflăm, deosebim astfel blocurile albe de pe străzile General Bălan, Aurel Vlaicu, Filimon Sîrbu şi Eminescu şi mai ales, cele din cartierele noi ca Vulcan şi Viile noi, străzile asfaltate sau durabil pavate cu calupuri de piatră, clădirea cinematografului de vară şi ovalul noului stadion sportiv cu o capacitate de 5000 de locuri de la poalele cetăţii. La toate acestea se vor însuma, în anii şesenalului, vitrinele elegante, blocuri de locuit de cîte 5—6 etaje în centru, precum şi alte obiective social culturale, printre care o mare casă de cultură şi un palat al poştelor, prevăzute în planul de sistematizare a oraşului.

De altfel, întîiele clădiri ale acestui plan, care s-a şi elaborat, au fost în cvartalul „23 August", iar pentru fundaţiile şi ornamentaţiile construcţiilor în curs, de pe muchia zării de unde sîntem, auzim la vremea amiezii bufnetele surde ale exploziilor de la carierele de calcar-travertin şi marmură. Tot din adormitele înălţimi ale cetăţii, căreia în vechile vechimi dace i s-ar fi zis Decidava, zărim coşul unei fabrici în care la acest ceas se tipăresc şi se coc plăci de teracotă. Întreaga panoramă pe care o cuprindem cu vederile, cele două „S"-uri pe care Mureşul le scrie prin luncă, bacurile care taie apa departe, tocmai în deal, „înspre Greci, la bolitoare" şi toate bloculeţele ca nişte cutii de bomboane de pe strada I. C. Frimu şi Aurel Vlaicu, cu largile lor terase încărcate cu ghirlande de roruscă şi cu crengile frunzoase ale viţei de vie, lanurile cu grîu măşcat întinse pe sute de iugăre de la Sîntandrei, pe toate le ghicim mult dincolo de pînza depărtării. Acolo, de bună seamă, feciorii şi nepoţii unor gospodari ca Vasile Moraru, ca Zsok Gergely, Neculai Chirică şi ca alţii vrednici ţărani-plugari în curţile cărora au intrat Ilie Leu şi fiu-su Anastasie odată, sînt azi colectivişti vrednici cu heiuri şi sardiuri, au cele de trebuinţă în casă, sînt în ţînd cu lumea, ca unii care, învăţaţi de către partidul clasei muncitoare, au deslegat taina pe care n-o înţelegeau călătorii noştri străini în 1930, cum că „ţara se ţine cu muncitorul şi plugarul, nu cu vorbe".

Convingerea aceasta ne este de altfel întărită de-o scurtă corespondenţă peste care am dat cu ochii, încă după dejun, pe unul din birourile redacţiei ziarului regional „Drumul Socialismului" şi care ne-a arătat faptul că la gospodăria agricolă colectivă „Viaţă nouă" din Sîntandrei tocmai se isprăvise şi se începuse selectarea grîului pentru însămînţările de toamnă, prilej cu care va semăna, pe lîngă alte suprafeţe, şi un lot semincer.

Gîndindu-ne la adîncile transformări revoluţionare care pun peceţi socialiste şi aici, ca pretutindeni în ţară, coborîm cătinel pe una din serpentinele care duc jos şi avem norocul ca îndată lîngă glezna muntelui, să mai prindem deschisă „Magna Curia". E renumita clădire monumentală de rară frumuseţe arhitectonică, cu elementele ei în stil baroc, a castelului Bethlen, care datează tocmai din 1621 şi în care e găzduit muzeul regional.

Secţia contemporană a acestui muzeu demonstrează limpede că regiunea Hunedoara deţine un loc de mare importanţă în economia naţională, cunoscînd, în raport cu epoca de îndelungă stăpînire din trecut, o impetuoasă şi puternică dezvoltare industrială, clasificîndu-se pe locul întîi pe ţară în ce priveşte producţia de cărbune şi realizînd, în linii mari, mai bine de jumătate din producţia totală de fontă şi oţel.

Demne de subliniat sînt şi înfăptuirile marii opere de transformare socialistă a agriculturii. În întreaga regiune, sectorul socialist-cooperatist întrunea, la sfîrşitul trimestrului întîi al acestui an, 77 la sută.

În simbăta care ne-a mai aflat acolo, călătorim cu un autobuz care ne scoate prin est din Deva, prin cartierul ceangăilor, gonind pe-un drum asfaltat şi curat, croit printre tarlalele verzi de porumb şi mirişti cu bulgărite cu stoluri de ciocîrlani.

Nu ştiu în ce direcţie va fi fiind Hunedoara cu toate că, fără a-i fi văzut vreodată fizionomia, aceasta se simte pulsînd pe undeva pe aproape. Pasagerii dinăuntru, obişnuiţi cu drumul şi locurile, par indiferenţi la ceea ce pe noi ne seziseză şi ne cucereşte interesul. Discută, rîd, tac, dormitează, povestesc de spectacolele circului suedez aflat în turneu nu ştiu pe unde în regiune, citesc pe furate din ziare. Astfel nici nu simţim cînd, ferindu-ne de şirurile de autocamioane care aleargă încolo şi încoace, intrăm în cetatea oţelului — Hunedoara.

★

Ne amintim iarăşi de cele văzute în încăperile muzeului din Deva, dar ceea ce ni se arată viu privirilor e extraordinar.

Pentru o clipă, încercăm să ne imaginăm cam unde anume ar mai avea loc să se ridice, în tot acest gigantic şi clocotitor oraş, noile obiective industriale prevăzute în planul de şase ani. Dar ajunşi în plin centru, abia coboriţi din autobuz, punem mîna pe ziarul proaspăt sosit şi ne dăm seama că realitatea a şi depăşit întreaga noastră fantezie: ieri dimineaţă, zidarul-şamotor Andrei Sălcudeanu, — ne informează o ştire de pe pagina întîi a gazetei, — a aprins focul pentru uscarea coşului de fum al unuia din cele trei noi cuptoare de 400 tone, realizîndu-se astfel, cu patruzeci şi două zile înainte de termen, darea în funcţiune a respectivului obiectiv industrial.

Ne gîndim, nu ştiu de ce, în faţa acestui gigant al industriei noastre socialiste, la maestrul Sadoveanu. Şi pe aici, ca peste tot în ţară, a fost odată cum nu trebuie să mai fie niciodată. A fost o vreme cînd, vorba domniei sale, din pricina şi de răul celor „cu carnea de lapte crescută pe puf", asemeni foştilor stăpîni ai acestor uzine, n-avea omul chip să trăiască. N-aveau chip să trăiască umilinţii şi obijduiţii săi prieteni cărora, cu nimeni altul, le-a cîntat şi le-a întărit nădejdile şi aşteptările.

Privim la imensitatea Hunedoarei, la trăinicia şi puterea ei uriaşă şi ne ispiteşte o parafrază: dacă-i adevărat că toate cîte-s pe lume se tem de timp, apoi de Hunedoara noastră de azi se teme timpul, precum se teme, aşijderi, acum la 80 de ani de viaţă ai săi, de maestrul Mihail Sadoveanu însuşi, cel care cîndva a călătorit şi el pe aici, pe aceste meleaguri, anume ca să vadă cum vremuieşte vremea în ţara dacilor şi cum viaţa norodului avea a se lumina în zările celor patru vînturi.

Ion Istrati

Amintiri de ieri şi de azi

Acum şaizeci şi mai bine de ani, eram pe atunci într-a patra sau a cincea, am asistat ca elev la un festival artistic al Liceului Naţional din Iaşi. Printre diferitele coruri şi producţii gimnastice, un tînăr dintr-a şaptea, cu părul ca spicul grîului, cu faţa rotundă ca un măr domnesc, şi îmbujorat ca şi el şi-a citit o proprie poezie ocazională.

Cred că acesta a fost debutul în public al maestrului Mihail Sadoveanu, figură monumentală care a dominat mai bine de o jumătate de secol literatura noastră. Se vede faptul că nici el n-a scăpat proverbului „romînul e născut poet" şi şi-a făcut ucenicia de scriitor compunînd versuri nu numai ocazionale.

Eu nu sînt critic, ci un modest coleg, poate ceva mai mult: un admirator. Un admirator de cel puţin 45 de ani. L-am admirat şi i-am urmărit scrisul său de pe cînd iscălea Cobuz în „Pagini literare" şi pînă azi.

Maestrul Sadoveanu e un adevărat scriitor. Menirea lui e mai mult să scrie decît să vorbească. Dînsul vorbeşte atît de puţin încît, deşi a povestit în atîtea şi atîtea mii de pagini, nu poţi să stai cu el de vorbă efectiv mai mult de două minute, vorbind tu, bineînţeles, o minută şi jumătate. Altfel, iată ce se întîmplă.

În iarna lui 1917 am fost martorul unei scene caracteristice.

Pe atunci sărbătoritul de azi era director al Teatrului Naţional din Iaşi în care se refugiaseră şi celelalte două Teatre Naţionale. Eram în plin război. În primul război mondial. Mă găseam în cabinetul său, dar pînă să-mi explic doleanţele, fu anunţat autorul dramatic francez Robert de Flers. Venise să se intereseze de drepturile de autor ale conaţionalilor săi. După cîteva cuvinte schimbate relativ la aceste drepturi, maestrul Sadoveanu tăcu, Robert de Flers, fiindcă isprăvi ce avusese de spus, tăcu şi el. Bineînţeles am tăcut şi eu, mai ales că nu scosesem nici o boabă din gură. N-aveam căderea şi nici nu mă simţeam la largul meu în franţuzeşte... Ce-a urmat?... Lungă pauză de... tăcere. Stingherit, din pricina acestei tăceri ce nu se mai termina, m-am strecurat pe uşă... în tăcere. Şi, desigur, în urma mea, Sadoveanu şi de Flers, dar tot în tăcere şi-au strîns mîinile şi s-au despărţit.

Asta nu înseamnă însă că nu-i place să stea de vorbă, dar stă de vorbă ascultînd, căci maestrul nu-şi începează nici o clipă activitatea sa de scriitor. Cînd nu scrie, gîndeşte, observă şi adună. Şi cum în nenumăratele-i povestiri, nuvele şi romane are nevoie de oameni, de mulţi şi diferiţi oameni, sau îi caută prin lumea largă, — a colindat şi mai colindă, mai ales ca vînător, ţara în lung şi în lat, — sau îi vin peşcheş şi de nepoftite şi-şi deschid sufletele lor, mai mult sau mai puţin complicate.

Şi totuşi, aşa tăcut cum este, sau cum îmi pare mie, nimeni ca maestrul Sadoveanu nu vorbeşte mai mult cînd vrea să vorbească şi atunci vocea sa molcumă capătă modulaţiuni surprinzător de variate şi muzicale — l-aţi auzit doar recitînd versurile lui Eminescu — l-aţi văzut înflăcărîndu-se atunci cînd o amintire îl însuleţeşte, cînd o idee generoasă îl aprinde, cînd o nedreptate îl indignează!

Un tovarăş scriitor, ceva mai tînăr, avînd fericirea să fie martor, mi-a povestit cît de călduros, de avîntat, de poetic a vorbit preşedintele Uniunii Scriitorilor din R.P.R., într-un cerc, despre satul sărac de altă dată în perspectiva înălţării sale, cu oameni sănătoşi şi luminaţi, cu case încăpătoare şi higienice, cu străzi largi şi aliniate şi peste tot... electricitate!

Şi, ca să închei, mai adaug: Pentru acest popor, pentru ţărănimea muncitoare, Mihail Sadoveanu s-a alăturat cu trup şi suflet Partidului Muncitoresc Romîn, ce numai el poate realiza înălţarea poporului nostru; şi tot pentru acest popor, maestrul sărbătorit s-a uitat spre Răsărit şi a văzut că îndreptarea şi lumina vin de acolo.

Să trăieşti maestre, decan necontestat al nostru, al scriitorilor, să trăieşti cît mai mult, ca să mai ai prilejul unei sărbătoriri atît de înălţătoare şi pilduitoare.

Mihail Sorbul

CALEIDOSCOP

Omagii

Scumpe și preamărite prietene mai vîrstnic,

Oricine se va fi întîlnit măcar cu una dintre cărțile Dvs., aceluia-i rămîn deapururi vii în gînduri și în mintea-i recunoscătoare puternicile imagini pe care talentul uimitor de plastic, plin de-o înaltă grație și de-o autentică vigoare populară, și înțelepciunea Dvs., reflectînd o uriașă experiență de viață, le-au creat.

Orice om, din cîți au avut fericirea de a vă întîlni în viața lui măcar o dată, simte necontenit asupră-i minunata înrîurire a personalității Dvs., a maiestuosului Dvs. farmec, a splendorii Dvs. lăuntrice și a întregii Dvs. personalități. Eu mă număr printre acei fericiți oameni, care au avut prilejul să stea de vorbă cu Dvs., să se bucure de generoasa Domniei Voastre ospitalitate. Și această amintire o păstrez în adîncul inimii mele.

Vă aduc prinosul mulțumirilor mele pentru cărțile, pentru înțelepciunea, pentru generozitatea sufletească prin care îmbogățiți lumea frumosului și întreaga viață a poporului. Mulțumesc pentru măreața și inspirata Dvs. operă, dăruită oamenilor.

Astăzi, cînd împliniți optzeci de ani, vă doresc, din toată inima, să trăiți încă mulți ani, vă doresc sănătate și fericire.

Al dumneavoastră sincer,
Lev Kassil

●

Scumpe și preastimate tovarășe Sadoveanu,

De ziua glorioasei Dvs. aniversări, vă salut din toată inima, patriarh al literaturii românești. De pe această culme, sînteți îndreptățit să priviți cu mulțumire drumul pe care l-ați străbătut. Mult cunoscutele Dvs. cărți, rînduite în vastul raft al bibliotecii, cuprind în paginile lor un întreg univers din existența românească, sute de chipuri umane zămislite de vigurosul Dvs. talent, cuprind lirismul poeziei populare și splendorile naturii românești de care am avut eu însumi prilejul să mă bucur. Pătrunzînd cu privirea artistului în adîncul veacurilor trecute, încrezător în frumusețea și în forța poporului, ați înălțat necontenit flamurile adevărului. Prin contemporanul nostru Mitrea Cocor, eroul Dvs. preferat, ați adus un uriaș prinos în lupta sfîntă pentru întărirea păcii și prieteniei dintre popoarele planetei noastre.

Călduros vă urez deplină sănătate, minunate ceasuri de muncă inspirată și ani mulți de viață.

Cu emoția bucuriei, string măiastra Dumneavoastră mînă, care-a trudit atît de mult pentru oameni.

Al Dumneavoastră,
Stepan Șcipaciov

●

Scumpul nostru prieten, Mihail Sadoveanu,

Cu sentimentul unei profunde bucurii, vă trimit din toată inima salutul meu prietenesc, Dumneavoastră, marelui maestru al cuvîntului, de ziua gloriosei Dvs. aniversări.

Noi, scriitorii sovietici, vă cunoaștem ca pe un credincios prieten al Țării Sovietelor, ca pe un luptător pentru cauza păcii și prieteniei. Fiu plin de modestie și preamărit al poporului romîn, noi vă iubim cu toții pentru marele Dumneavoastră talent, vă iubim, pentru că ați dăruit lumii atîtea minunate cărți. Din adîncul inimii noastre vă urăm, iubite tovarășe Sadoveanu, ani îndelungați de viață, întru fericirea tuturor oamenilor, pe care i-ați fermecat cu talentul Dumneavoastră.

Al Dumneavoastră cititor și admirator,
Semion Babaevski

MIHAIL SADOVEANU ȘI URSS

Marea revoluție socialistă din 1917 a trezit un imens interes în întreaga lume. Un mare om, un scriitor de geniu ca Mihail Sadoveanu, urmaș al celor umiliți și obidiți, care păstra în adîncul sufletului său sensibil răsunetul durerii străbunilor, nu putea să rămînă indiferent față de evenimentul care deschidea calea mulțimilor de muncitori și țărani spre o viață demnă și potrivită cu firea omenească. Fără a avea, deocamdată, o mărturie directă, reținem totuși faptul esențial că, la numai trei-patru ani după 1917, cînd Uniunea Sovietică de-abia terminase lupta împotriva intervenționiștilor, cînd marile sale cuceriri revoluționare în toate domeniile de-abia se întrezăreau, Mihail Sadoveanu își formase păreri de-a dreptul îndrăznețe pentru vremea aceea. In anul 1921 a văzut lumina tiparului una dintre cărțile sale de seamă, romanul *Strada Lăpușneanu*. In această carte străbate, cu pregnanță, ideea că marele măcel a reprezentat o calamitate pentru oamenii de jos, iar pentru cei de sus un nou prilej pentru afaceri josnice. Războiul ne apare ca o mașină de mutilare a oamenilor, viața parcă a fost scoasă din resorturile ei firești. Cu deosebire interesant e faptul că scriitorul a sugerat și forțele care vor pune capăt războaielor. Ofițerul romîn Adrian Plopeanu, eroul principal al cărții, întîlnește, așteptînd un tren pentru Iași în Gara de Nord, pe un militar rus, Vladimir Ivanovici Plotnikov. Acesta, în timpul unei discuții despre război, spune vorbele cele mai adevărate :

— *„Război ? Război nu trebuie. Toți oamenii frați. Războiul îl fac capitaliștii burjui și poporul piere zadarnic de trei ani de zile... Poporului îi trebuie pîine și lumină..."*

Cînd ofițerul romîn îi cere părerea cu privire la situația noastră, Plotnikov răspunde :

— *„Nici la voi nu trebuie război. Și la voi trebuie dreptate... Poporul nu vrea nicăieri război... Poporul vrea pîine și dreptate..."*

Plotnikov împărtășește, de asemenea, sarcinile imediate și esențiale pe care și le propune revoluția :

— *„Tot pămîntul trebuie dat țăranilor, zicea Vladimir Ivanovici, zimbind cu bunătate. Ei lucrează pămîntul, al lor trebuie să fie pămîntul. Fabricile, de asemenea, trebuie să fie ale muncitorilor. Facem pace și dreptate... Nu mai sînt săraci. Toți oamenii frați..."*

Tînărul ofițer rus este prezentat ca avînd *„o înfățișare cutezătoare și simpatică"*, iar Adrian Plopeanu, care reprezintă permanent punctul de vedere al autorului, admiră la Plotnikov *„energia ciudată"* și *„credința neclintită"*. Prozatorul arată, în continuare, că lui Andrei Plopeanu i se ridica înainte o lume egoistă, sceptică și îmbătrînită, pe de o parte, iar pe de alta o lume nouă, lumea lui Vladimir Ivanovici Plotnikov : *„Și de dincolo, din Răsărit, veneau copiii aceștia cu ochii blonzi, crezînd fără nici o umbră de îndoială într-o lume nouă"*. Chipul revoluționarului rus apare puțin, în carte. Prezența este însă puternică și se reține tocmai prin ideile noi, îndrăznețe, pe care le exprimă.

Raza pe care marele scriitor a proiectat-o în 1921, a căpătat însă proporțiile unei adevărate lumini după 23 August 1944. Eliberat de sub teroarea care-i arsese în 1941 cărțile pe rug, Mihail Sadoveanu va avea, de astă dată, deplina libertate să-și manifeste adevăratele sentimente față de marele vecin și prieten de la Răsărit. Broșura sa intitulată *Lumina vine de la Răsărit*, este mărturia devotamentului și dragostei unui mare artist și mare cetățean față de cea mai democrată formă de guvernămînt din lume. Autorul acestei cărți a intuit, cu o remarcabilă luciditate și înțelepciune, rolul exemplar al U.R.S.S. în viața omenirii contemporane, îndemnînd pe cei atașați cu adevărat cauzei poporului să depună toate eforturile pentru cunoașterea patriei socialiste. Rolul apelului lansat de Sadoveanu a fost excepțional. Pilda celui mai mare scriitor romîn contemporan, întărită de dragostea nedesmințită pentru poporul nostru, de patriotismul său profund, atestate într-o viață îndelungată și printr-o creație monumentală, a însuflețit pe toți artiștii devotați poporului nostru.

Credem că nu greșim considerînd că sentimentele prietenești ale lui Sadoveanu față de U.R.S.S. se datorează, între altele, unei mai vechi simpatii pentru poporul rus. Adînc cunoscător al istoriei, zăbovind îndelung asupra hrisoavelor, cronicilor și vechilor documente, scriitorul a citit aici vechi mărturii ale legăturii dintre poporul nostru și popoarele din răsărit, convingîndu-se de sprijinul permanent pe care l-am primit și de prietenia frățească de totdeauna. Numeroasele pasaje din *Șoimii, Neamul Șoimăreștilor* sau *Nicoară Potcoavă*, sînt grăitoare. Cantemir Bei, Elisei Pokotilo și alții nu sînt decît strămoșii pe plan literar ai lui Vasili Pistruga și Mitea Karaganov, din *Mitrea Cocor*. Se adaogă aici un lucru esențial pentru orientarea lui Sadoveanu, și anume, admirația sa pentru marea literatură rusă, despre care a avut totdeauna cele mai elogioase aprecieri : *„Atunci, în Liceul Național*, spune în *Evocări, am cunoscut în traduceri tranceze pe Dostoievski și Tolstoi, pe Gogol și Turgheniev, pe Pușkin și Lermontov, pe Scedrin și Gorki, atunci la începuturile sale. Am citit „Ce-i de făcut ?" a lui Cernișevski... Eram încîntat și tulburat în acelaș timp de viziunile și problemele ce prezentau sufletului meu acești artiști necontenit frămîntați și tulburați ei înșiși, în căutarea unei lumi mai bune, și visînd preaceri încă nebuloase"*. In alt loc mărturisește că în paginile operei lui Tolstoi a intrat *„ca într-o țară"*, paginile lui Turgheniev erau pentru el *„izvor de apă vie"* iar despre Gogol spune : *„Cărțile lui au fost pîinea și sarea mea într-o vreme cînd aceste bunuri necesare ființei mele fizice îmi lipseau cu desăvîrșire"*. Sadoveanu însuși stabilește o dreaptă legătură între trecut și prezent : cercetătorul atent va găsi fără greutate punctele de contact și legătura firească între trecut și prezent. Scriitorii niciunui popor n-au fost mai plini de ardoare decît vechii scriitori ruși pentru problemele umanității.

„...Astăzi intelectualii revoluției octombriste au staționat căile practice ale realizărilor definitive". Scriitorii sovietici sînt, după Sadoveanu, *„crainici ai biruinții"*, *„soli ai revoluției"*. Pe Maiakovski îl consideră *„poet mare, suflet viforos"*, care a trecut *„ca un meteor pe cerul înroșit de pojaruri"* ; Ehrenburg este *„un intelectual european"* iar pentru Gorki are o admirație fără seamăn, exprimată în articole pline de căldură și dragoste. Iată ce scria la a cincisprezecea comemorare a morții sale : *„A fost într-adevăr ca niciodată... Cel mai umil copil al sărmanilor lumii a ajuns cel dintîi între scriitorii lumii noi ; și ceea ce se cheamă obișnuit moarte e pentru el viață de-a pururi"*.

Mihail Sadoveanu este unul din inițiatorii *Asociației române de prietenie cu Uniunea Sovietică*, asociație care va juca un rol deosebit de important în cunoașterea statului socialist. La primul Congres al A.R.L.U.S.-ului, în 1946, Sadoveanu spunea : *„Avem atîtea de învățat, încît lupta acestor oșteni pașnici ai țării noastre e abia la începutul ei"*. Reportajele lui Sadoveanu despre Uniunea Sovietică, strînse în volumul *Caleidoscop* sînt mai degrabă niște confesiuni din care rezultă venerația scriitorului pentru marile împliniri ale socialismului : *„Ostenitorii cu brațele ai lumii de aici au găsit pacea vieții lor și dreptatea. Viitorul li se deschide înainte. Trecutul nu se va mai întoarce în veac și pururi"*.

Convins că aceeași eră de dreptate se va așterne și în patria sa, scriitorul dă la iveală în 1949 romanul *Mitrea Cocor*. Romanul conține unele dintre cele mai frumoase pagini despre U.R.S.S., iar chipurile luminoase ale soldaților sovietici îl însuflețesc pe Mitrea și îi dau încredere în victoria năzuințelor sale. Acolo, în Uniunea Sovietică, eroul și-a deșertat *„desagii de prostie"* și a dobîndit *„un dram de înțelepciune"*.

Sentimentele de adînc devotament ale lui Sadoveanu pentru U.R.S.S. reprezintă o dovadă supremă a marii sale înțelepciuni, ele sînt rodul unei cugetări adînci și a unei minți luminate. Cît de revelatoare ne apar în perspectiva vremii, reflecțiile emise de marele nostru scriitor cu peste un deceniu în urmă !

„Lumina sufletului nostru va luci în apele domestice, în hidrocentrale electrice și uzine, în grădinile nesfîrșite, în ogoarele bogate în holde, în așezările civilizate ale muncitorilor acestui pămînt al patriei noastre.

Toate se vor înfăptui după pildele omului sovietic. Alt război decît acesta, al eliberării definitive a omului, nu voim să cunoaștem."

Pompiliu Marcea

ȘTIINȚA ȘI TEHNICA SOVIETICĂ PE PLAN MONDIAL

Acad. Prof. E. Carafoli
Directorul Institutului de Mecanică Aplicată „Traian Vuia" al Academiei R.P.R.

(Urmare din numărul trecut)

Toți participanții la congres au elogiat pe realizatorii acestei noi acțiuni extraordinare, felicitînd călduros pe colegii sovietici ; iar profesorul american S. HAWK a declarat, adresîndu-se acestora : „Este un succes impresionant. Noi, americanii, trebuie să fim recunoscători pentru această provocare la întrecere, pe care ne-ați adresat-o. Zborul navei cosmice sovietice trebuie să ne determine să accelerăm ritmul lucrărilor de cercetare a spațiului cosmic. Nădăjduim că o asemenea rivalitate sănătoasă va duce la mari realizări științifice, care vor fi folosite pentru binele omenirii".

Am făcut o enumerare succintă a acestor realizări epocale în cucerirea spațiului cosmic, pentru a da o imagine — desigur, sumară — a contribuției covîrșitoare aduse de știința sovietică pe plan mondial și pentru a arăta că funcționarea perfectă, precizia teleghidajului, automatizarea a o serie de operațiuni foarte dificile, studiul proprietăților materialelor și combustibilului utilizat etc., toate acestea pun probleme foarte, foarte grele și de o mare diversitate în realizarea acestor sateliți, planete sau nave cosmice, precum și în efectuarea cercetărilor cosmice cu caracter experimental ; încît, toate ramurile științei și tehnicii sînt implicate la rezolvarea lor și cer un nivel foarte înalt de dezvoltare al tuturor acestor domenii, printre care vom menționa : mecanica, termodinamica, fizica, aerodinamica, metalurgia, chimia, astronomia, apoi automatica, teleghidarea, electronica, energia nucleară și cîte altele. Prin realizările excepționale amintite mai sus, implicit deci, va trebui să admitem, și aceasta este realitatea, că toate aceste ramuri ale științei și tehnicii s-au dezvoltat în Uniunea Sovietică cu multă vigoare, impunîndu-se atenției generale din toate celelalte țări.

Ne va fi imposibil, ca, în cadrul restrîns al expunerii de față, să trecem în revistă, chiar în modul cel mai lapidar posibil, toate realizările sovietice tehnico-științifice, care au depășit granițele mării țări a socialismului. De aceea, ne vom mărgini să menționăm în linii mari numai cîteva aspecte din unele domenii, care ni se par a forma o caracteristică principală a preocupărilor moderne. Astfel, spre exemplu, făcînd legătura cu perfecta reușită a lansării rachetelor în ceea ce privește precizia, vom spune că aceasta a fost posibilă datorită progreselor realizate în automatică și teleghidare. In automatică, savanții sovietici au pătruns adînc în tainele acestei științe, reușind să obțină rezultate excepționale.

Este cunoscut faptul că în U.R.S.S., mașinile automate de calcul de o înaltă precizie și tehnicitate se utilizează astăzi în mod curent. Dar proba cea mai evidentă asupra progreselor extraordinare ale automaticii și telecomandei în Uniunea Sovietică o constituie, cum am spus-o și mai sus, lansarea cu succes a primilor sateliți artificiali ai Pămîntului, a rachetelor intercontinentale și a celor cosmice.

Precizia extraordinară cu care racheta sovietică a atins suprafața Lunii, precizie care a uimit lumea specialiștilor din alte țări, demonstrează încă o dată înaltul grad de dezvoltare al automaticii și telecomandei în Uniunea Sovietică.

La primul Congres al Federației Internaționale pentru comandă automată (I.F.A.C.), care s-a ținut la Moscova în iunie 1960, acad. V. D. TRAPEZNIKOV a prezentat un foarte interesant raport în care se arată perspectivele pe care le deschide omenirii automatizarea și căile de urmat în cercetarea științifică în acest domeniu. Aprecierea elogioasă a acestui raport și ale altora, faptul că primul congres internațional a fost ținut la Moscova, precum și faptul că Prof. LETOV a fost ales președintele I.F.A.C.-ului, atestă însemnătatea realizărilor sovietice în această nouă ramură a științei, realizări cunoscute și unanim apreciate astăzi de specialiștii din întreaga lume.

Pe linia prezenței sovietice la marile manifestări internaționale, la care se tratau probleme fundamentale din științele construcției de mașini de tot felul, vom menționa conferințele și comunicările de interes deosebit, ținute la congresele internaționale de mecanică și științe înrudite, din ultimii ani, de la Bruxelles (1956), Stresa și Zürich (1960), pentru a nu cita decît cîteva, la care am luat parte și eu. Oamenii de știință sovietici au prezentat un număr mare de comunicări, care, prin nivelul, modul de tratare și problemele abordate, s-au dovedit a fi foarte interesante și valoroase, mai ales în domeniile moderne ale științei, cum ar fi cercetări întreprinse în domeniul scurgerilor supersonice și hipersonice, precum și în dinamica fluidelor magnetizate, probleme de elasticitate neliniară, probleme de plasticitate și de fluaj, de reologie și multe alte probleme care intră în construcția mașinilor celor mai moderne și mai perfecționate.

Aceste comunicări au oglindit preocupările cercetătorilor sovietici pentru dezvoltarea ramurilor științifice respective, prin atacarea unor probleme fundamentale de mare importanță și cele care ajută la rezolvarea celor mai noi și complicate probleme puse de tehnică.

Pe aceeași linie a manifestărilor științifice internaționale, o importanță deosebită o prezintă Congresul Unional de Mecanică Teoretică și Aplicată, care a avut loc la Moscova în luna ianuarie a acestui an și care, prin amploarea sa, prin numărul mare de comunicări prezentate și prin actualitatea problemelor tratate, se situează printre cele mai mari și mai interesante congrese pe plan mondial.

Rezultatele obținute de știința sovietică, publicate în numeroase reviste de specialitate, precum și realizările tehnicii sovietice, au trezit un deosebit interes peste hotare, unde se traduc integral unele reviste din U.R.S.S. și apar un număr considerabil de tratate sovietice de specialitate, traduse de asemenea în limbile respective.

Incepînd din acest an, în Anglia apare în limba engleză revista de specialitate sovietică : „Prikladnaia matematika I mehanika", ceea ce denotă o apreciere cu totul deosebită pe care lumea anglo-saxonă o acordă științei și tehnicii din patria socialismului victorios.

Toate rezultatele înregistrate în ultimul timp în domeniile amintite mai sus, au contribuit la dezvoltarea și perfecționarea construcției de mașini, pe întreaga lor gamă, începînd cu mașinile unelte și terminînd cu mașinile aeriene și cele cosmice.

Intr-adevăr, grandioasele construcții ale comunismului din U.R.S.S. : hidrocentralele, combinatele metalurgice, instalații de extracții petrolifere etc., au avut nevoie de mașini de dimensiuni și performanțe excepționale. Proiectarea și construirea acestora au necesitat cercetări ample în domenii din cele mai variate. Colective puternice de cercetare, grupate în Institute ale Academiei de Științe a U.R.S.S., în Academiile unionale, în catedrele de învățămînt tehnic superior și institutele departamentale au creat o tradiție puternică de cercetare, iar rezultatele lor au trecut de mult granițele U.R.S.S. și se aplică pe cale largă în practică.

Astfel, de exemplu, la colocviul internațional privind prelucrarea metalelor, ținut în ultima vreme la Dresda, se recunoaște, în concluziile publicate, că, în aschierea metalelor, cele mai importante progrese au fost făcute în U.R.S.S. Lucrările privind lubreficația și uzura lagărelor de dimensiuni mari, au fost unanim apreciate la conferințele de lubreficație și uzură, care au avut loc în ultimii ani la Londra și Moscova. In domeniul teoriei mecanismelor, rezultatele școlii sovietice sînt de asemenea recunoscute ca deosebit de valoroase. Lucrările savanților sovietici în domeniul elasticității și plasticității, cu aplicații la calculul pe baze moderne științifice al mașinilor, au adus o contribuție importantă la progresul industrial.

In domeniul aeronauticii, așa cum am spus, oamenii sovietici pășesc cu mîndrie pe urmele trasate de marele JUKOVSKI și de CIAPLIGHIN, obținînd rezultatele care au permis renumiților constructori sovietici TUPOLEV, ILIUȘIN, ANTONOV, KAMOV, MIKOIAN, BRATUHIN și alții, să realizeze tipuri de avioane și elicoptere, a căror faimă a făcut înconjurul lumii.

Pentru a ilustra numai o parte din aceste realizări, vom reaminti avioanele de transport cu reacție, Tu-104 A și Tu-104 B, cu viteză de cca. 800—1000 km/oră, precum și avioanele de transport echipate cu motoare turbopropulsoare IL-18 și Tu-114 „Rossia". Acesta din urmă este cel mai mare avion de pasageri din lume. Fiind echipat cu 4 motoare turbopropulsoare, avînd o putere totală de 48.000 C.P., el are o greutate de 180 tone și poate transporta 170 de pasageri pe distanțe de peste 5.000 km. fără escală.

Pentru a ne forma o idee și mai clară asupra performanțelor acestor realizări, vom semnala că avioanele citate mai sus pot asigura legătura între Moscova și Londra în numai aproximativ 2 ore și 30', iar distanța între Moscova și Pekin este parcursă, în medie, în 10 ore și jumătate.

In ce privește aviația supersonică, grație progreselor realizate în aerodinamică, în aeroelasticitate, în construcția de mașini, în metalurgie și în motoarele cu reacție, aceasta este acum într-un stadiu foarte înaintat.

Tot astfel și în alte multe domenii știința și tehnica sovietică se află în posturi înaintate, ceea ce explică pătrunderea și aplicarea rezultatelor obținute în toate țările și, bine înțeles, într-o măsură și mai largă, în țările socialiste.

Astfel, în Republica Populară Romînă, prezența științei și tehnicii sovietice este simțită din plin, în toate ramurile de activitate științifică și tehnică. Oamenii de știință din țara noastră, precum și inginerii din industrie și agricultură, utilizează în mod curent documentația sovietică, ceea ce îi ajută în munca lor creatoare, îndreptată spre dezvoltarea economiei noastre naționale. In spațiul restrîns care mi-a stat la dispoziție, am încercat să trec foarte succint în revistă anumite aspecte ale cuceririlor științifice epocale și ale progresului tehnic și industrial cu totul uimitor. Sper, că am reușit să vă prezint un tablou, desigur incomplet, dar elocvent, al perspectivelor deschise omenirii prin consecințele extraordinare ale acestor realizări asupra vieții și activității umane.

In prezent se desfășoară o impresionantă competiție pe plan internațional pentru dezlegarea tainelor naturii, nemărginite și inepuizabile. In acest iureș, impetuos, știința și tehnica sovietică, fruct al orînduirii socialiste, cucerește mereu poziții de avangardă, de unde se întrezărește viitorul luminos al omenirii de mîine, liberă, proaspătă, fericită.

PRIN ȚARA DE SUS

La invitația Comitetului Regional P.M.R. și a Statului Popular Suceava, revista „Luceafărul" a organizat în această regiune un turneu literar.

Grupul de scriitori a fost format din : Maria Banuș, Nina Cassian, Dumitru Corbea, Dan Deșliu, Mihu Dragomir, Nicolae Tăutu, Al. I. Ștefănescu, Dragoș Vicol, Alecu Ivan Ghilia, Corneliu Leu, Nicolae Stoian, Victoria Ana Tăușan și Gheorghe Tomozei. Intre 1—16 noiembrie scriitorii au fost oaspeții muncitorilor, minerilor, constructorilor, colectiviștilor și elevilor din regiunea Suceava, au vizitat sate și orașe, fabrici și șantiere precum și puncte de interes turistic. Ei au prezentat ședători literare urmate de discuții în localitățile : Suceava, Botoșani, Fălticeni, Vatra Dornei, Bucecea, Roman, Lețu Ursului, Iacobeni, Arșița, Cîmpulung-Moldovenesc, Rădăuți și Calafindești.

La 5 noiembrie, Maria Banuș, Nina Cassian, Al. Ștefănescu, Al. I. Ghilia, Nicolae Tăutu și Gheorghe Tomozei au participat, la Fălticeni, la sărbătorirea maestrului Mihail Sadoveanu, organizată cu prilejul împlinirii a 80 de ani, în cadrul căreia a vorbit Eusebiu Camilar, membru corespondent al Academiei R.P.R. In aceeași zi, Dan Deșliu, Mihu Dragomir, Dragoș Vicol și Nicolae Stoian au participat la o manifestare similară organizată la Suceava.

Cele 17 ședători la care scriitorii au citit versuri și proză, s-au bucurat de succes.

In numărul viitor al revistei noastre vom publica două pagini alcătuite din lucrări inspirate de vizita în regiunea Suceava, la care și-au anunțat colaborarea toți scriitorii care au participat la recentul turneu literar.

UN FILM FLUIERAT LA CANNES

Inceputul anului cinematografic 1960, a adus, printre altele, un însemnat eveniment, care a stîrnit vii și încă nelncheiate discuții, nu numai în lumea filmului, nu numai în rîndul spectatorilor ci și în cercuri care par a nu se preocupa de realizările din domeniul celei de a șaptea arte. Cum ar fi, de pildă, Vaticanul !

Intr-adevăr, La dolce vita, *cea mai recentă creație a renumitului regizor italian Federico Fellini (autor, printre altele, al filmelor de mare prestigiu* La strada *și* Nopțile Cabiriei*), reprezintă un atac fățiș, de o nemaipomenită cruzime și îndrăzneală, adresat marei burghezii italiene. Și tocmai datorită acestei nemaipomenite îndrăzneli, acestei încă rar întîlnite lipse de cruțare, filmul s-a dovedit a fi o armă eficace menită să sfîșie vălurile vesel colorate, sub care o clasă agonizantă încearcă să-și ascundă adevărata față.*

Se pare că fenomenul a căpătat forme îngrijorătoare în Italia, ca, de altfel, pretutindeni unde această clasă parazitară își mai trăiește traiul.

Poate tocmai de aceea ne apare deloc întîmplător faptul că acum, spre sfîrșitul aceluiași an, un alt regizor, din aceeași țară, atacă — printr-un film de o virulentă autenticitate — alte aspecte ale aceleași clase, stîrnind aceleași însuflețite discuții.

E vorba de regizorul italian Michelangelo Antonioni *și de filmul său —* Aventura.

Impreună cu Luchino Visconti, Carlo Lizzani, Giuseppe de Santis și alții, Antonioni face parte din grupul cineaștilor italieni proveniți din rîndul criticii, care, prin colaborarea lor la revista Cinema *ce apărea chiar și în timpul domniei fasciste, luptau împotriva cinematografiei cu tematică impusă, pregătind, încet dar sigur, înflorirea de mai tîrziu, de după război, a puternicului curent neorealist.*

„La prima impresie, remarca undeva regizorul filmului, Aventura *poate apărea ca o poveste de dragoste, dacă vreți, misterioasă. In timpul unei excursii, o tînără fată dispare. Acest fapt crează, pentru o clipă, un vid, care este apoi, de-odată, populat cu alte fapte și pentru logodnicul ei (interpretat de Gabriel Ferzetti, n.n.) și o amică a dispărutei (în rolul căreia apare o debutantă, pe nume Monica Vitti calificată de critici drept „o extraordinară actriță", n.n.), căutarea (jetei) devine un sol de itinerar sentimental, la sfîrșitul căruia amîndoi se găsesc într-o situație nouă și cu totul neprevăzută".*

Deci, la prima vedere, Aventura *pare o simplă — deși complicată — poveste de dragoste. Dar dincolo de analiza acestui înălțător sentiment omenesc, Antonini încearcă și, se pare, reușește — să cerceteze, să scoată la lumină adevăratele pricini economice și sociale ale dezechilibrului tot mai manifest prezent în păturile „de sus" ale societății capitaliste. Ca și alți creatori progresiști, Antonioni se străduiește să descrie manifestările și cauzele acestei maladii a sentimentelor, care, în lumea apuseană se traduce printr-un erotism infiltrator, ce a invadat, precum se știe, paginile, pînzele, pelicula...*

Ca și Fellini, — amenințat cu linșajul la Milano, mai-mai excomunicat de Vatican, pentru îndrăzneala de a fi descris, cu o mare luciditate, o lume în care oamenii nu mai sînt oameni decît cu înfățișare — Antonioni (și filmul său Aventura*) a fost fluierat la ultimul festival cinematografic de la Cannes.*

Deși Aventura *e considerată, de unii critici, de cei obiectivi — o capodoperă.*

Deși Aventura *a primit din partea juriului — în ciuda atmosferei ostile — un îndreptățit „premiu pentru remarcabilă contribuție la căutarea unui nou limbaj cinematografic".*

Dar calitatea majoră a acestei realizări, rămîne, fără îndoială, aceea că ea se alătură în mod conștient luptei maselor împotriva unei societăți pentru care dragostea nu e dragoste, veselia nu e veselie și viața nu e viață.

De aceea a fost fluierat filmul la Cannes. De aceea l-au fluierat tocmai domni în smoking și doamne cu bijuterii scînteietoare :

Cu Aventura, *Antonioni le-a pus degetul pe rană...*

Silvia Kerim

REDACȚIA : B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51 ; ADMINISTRAȚIA : Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 18.63.99; Abonamente : 9 lei — 3 luni ; 18 lei — 6 luni ; 36 lei — un an ; Tiparul : Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

Biblioteca Orășenească

BIBLIOTECA CENTRALĂ
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul III, Nr. 23 (58) • 1 decembrie 1960 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

CEI TINERI

Ne-am gîndit oare să reunim laolaltă paginile în care scriitorii noștri din trecut au vorbit despre tînăra generație de intelectuali din vremea lor? Ar rezulta din această alăturare de file scrise de-a lungul deceniilor o carte a decepției și a tristeții, o carte a idealurilor spulberate și a neputinței de a afirma un crez nou de viață, o antologie a aripelor frînte, nu departe în tărîile cerului, ci undeva aproape, la primele rotiri timide deasupra pămîntului. I-am așeza în frunte poate cuvintele cu care Vlahuță se adresa la sfîrșitul secolului celor tineri întrebîndu-i și întrebîndu-se „unde ni sînt visătorii?". Și am vedea faptul că „visătorilor" le era retezată brutal posibilitatea de a visa și am vedea că acelorași „visători" le era rezervată mlaștina morală a lumii burgheze. Nu o acceptau. Unii se răzvrăteau singuri și demni căutînd să ocolească mrejele otrăvite ce le încurcau pașii. Dar niciodată acești oameni dezamăgiți și revoltați nu se puteau aduna toți, ca unul singur, puternici și tari în lupta lor. Izolați în grupuri și cercuri închise, măcinați de un spirit îngust de cenaclu, își epuizau forțele și energiile ajungînd ca pînă la urmă să-și înmoaie tocurile „în lacrimi" și nu „în fiere", cum prea bine spunea odată Dimitrie Anghel. Era deci un final dorit de cei ce nu puteau privi de loc liniștiți o tînără generație de scriitori unită, fremătătoare de gînduri înalte și pasiuni, hotărîtă și energică în împlinirea țelurilor sale.

Și iată că astăzi vorbim despre o adevărată tînără generație de scriitori. Și iată că astăzi fiecare tînăr scriitor în mărturisirile sale din paginile ziarelor se mîndrește să se înnumere printre cei ce fac parte din „generația lui 23 August", generația celor ce erau cu șaisprezece ani în urmă abia la vîrsta adolescenței sau a copilăriei. Generația celor ce n-au mai cunoscut discrepanța dintre vis și realitate. Generația celor ce n-au mai cunoscut obstacole în calea visului. Generația celor ce au văzut și văd departe, a celor ce privesc viitorul cu conștiința că acest viitor este al lor și numai al lor.

Generația bucuriei unită în jurul unui steag, steagul partidului clasei muncitoare, steagul proletariatului învingător. Aceasta e generația noastră tînără. Ea nu-i devorată de patimi mici și simțiri mărunte. Ea este mistuită de febra cunoașterii și a creației, de dorința de a spune ceva și de a spune mereu mai bine, mereu mai frumos, mereu mai emoționant.

Aceasta e generația lui 23 August! O generație care a venit de pe șantiere sau din uzine, din școli și din facultăți, nu numai cu elanul anilor tineri, nu numai cu entuziasm, nu numai cu dorința de a crea, dar și cu acea înzestrare fără de care bunele intenții ar rămîne numai în stadiul dezideratului. O generație din care pînă acum s-au și remarcat personalități pregnante, stiluri aparte, dezvoltate tocmai datorită metodei realismului socialist. O generație care a dat scriitori ce și-au înscris numele pe opere temeinice, pe opere de largă circulație, nu numai la noi dar și peste hotare. Și s-a putut întîmpla un asemenea fenomen numai pentru faptul că pașii acestei generații au fost călăuziți de lumina partidului nostru. Și s-a întîmplat astfel pentru că numai acestei generații i-a fost dat să trăiască puternic ancorată în prezent, privind însă în viitor, bucurîndu-se de toate cuceririle trecutului. Tînăra generație de scriitori n-a rătăcit și nu și-a consumat energia în căutări sterile. Greșelile și dibuirile unora au fost semnalate și îndreptate la timpul cuvenit. Nici unul nu a căzut pradă chinuitoarelor întrebări lipsite de sens, nici unul nu și-a uscat sufletul, nici unul (și ne referim la cei cu talent, bineînțeles) nu s-a înfundat în apa stătută a contradicțiilor.

Ceea ce e specific generației de azi e faptul de a fi mers sigură pe drumuri noi, de a nu fi ocolit zadarnic pentru a ajunge la ele, de a nu-și fi irosit forțele în hățișuri fără orizont. O generație care a știut cum trebuie să lupte, a știut și știe cum trebuie să spună adevărurile vieții. În același timp, această generație a înțeles că eforturile ei nu pot fi concepute decît în cadrul efortului major al întregii noastre literaturi. Pentru că fuziunea dintre cei „tineri" și cei „vîrstnici" este organică și indisolubilă. Răspunderile care stau în fața tinerilor sînt tot atît de mari ca și cele care stau în fața vîrstnicilor. Niciodată un tînăr scriitor nu s-a simțit atît de mîndru pentru faptul că de la el se cere tot atît de mult ca și de la maestrul la școala căruia și-a făcut ucenicia.

Partidul nostru îi îndrumă pe scriitori să creeze o literatură legată de popor, inspirată din viața oamenilor muncii, o literatură care să însuflețească și să mobilizeze în luptă pe cei ce astăzi urcă spre culmile vieții: socialismul și comunismul.

Ar putea oare scriitorii tineri să nu fie cei dintîi și cei mai entuziaști? Ar putea ei să zăbovească vreo clipă, să întîrzie din acest marș impetuos, să lipsească măsele de cîntecul lor avîntat? Desigur, nu! „Generația lui 23 August" a dovedit și va dovedi și de-acum înainte că își merită pe deplin numele.

Valeriu Rîpeanu

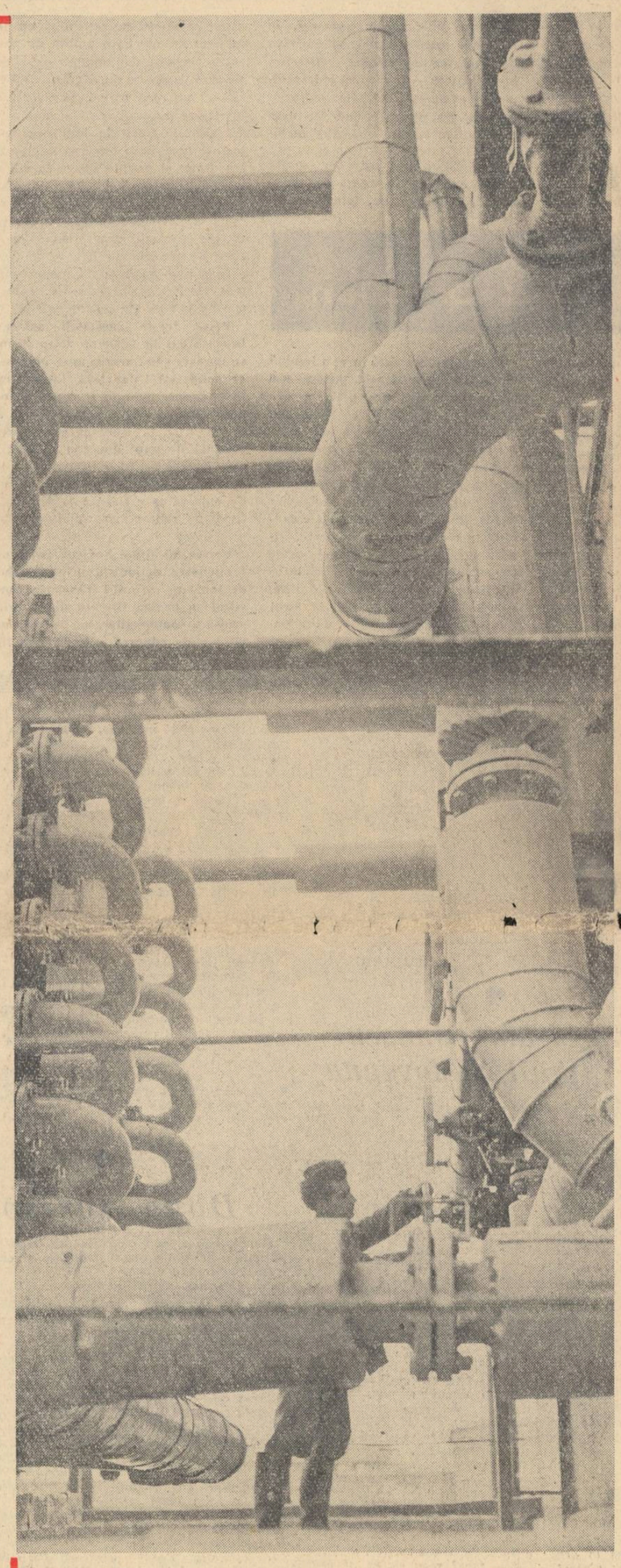

LA ONEȘTI *(foto A. Mihailopol)*

TOLSTOI și SADOVEANU

In noiembrie 1910, cînd s-a sfîrșit marele înțelept de la Iasnaia Poliana, tînărul scriitor romîn de la apa Moldovei împlinea treizeci de ani și număra doar cîțiva de la publicarea primei sale opere. De atunci a trecut o jumătate de secol, cu schimbări fundamentale în țările amîndorura, unde istoria a întors o pagină nouă. Intre timp Tolstoi a devenit unul din cei mai mari, dacă nu cel mai mare scriitor al sec. XIX și făptura lui se profilează, puternică și chinuită, în vîrful ierarhiei marii culturi ruse și europene.

Sadoveanu a ajuns astăzi la 80 de ani și operele lui au depășit numeric pragul greu de trecut al sutei. E e acum maestrul necontestat al prozei romînești și începe să-și întindă faima peste hotarele țării, chezășuind parcă, prin ființa lui de stejar falnic, tradițiile scumpe ale literaturii noastre, de curînd coborîtă (dacă vorbim limba istoriei, în secole) din viersul aspru și emoționant al rapsodului popular.

In Tolstoi vorbește epicul uriaș, în Sadoveanu cîntărețul, bardul străvechi. Ceea ce îi inrudește e, în primul rînd, dragostea față de țărănime. Amîndoi au trăit între țărani, unul străin de ei prin obîrșie, dar apropiat lor prin dorința arzătoare de a-i ajuta; altul născut din ei, ascultîndu-le durerile și însușindu-și mîndria lor nobilă și dîrză.

Lenin, într-una din genialele analize făcute ideologiei tolstoiene, afirma: „Protestul milioanelor de țărani și disperarea lor — iată ce s-a contopit în învățătura lui Tolstoi". „Problema țărănimii noastre a rămas principala preocupare a vieții mele de scriitor", spunea odată Sadoveanu.

Evident, operele lui Tolstoi și Sadoveanu nu se mărginesc la înfățișarea vieții rustice; ele cuprind medii sociale multiple. Tolstoi e cunoscătorul aristocrației, al saloanelor ruse dintre 1860–1900. Sadoveanu se apropie mai ales de clasele mijlocii din societatea noastră din prima jumătate a sec. XX, de mărunta burghezie sufocată în tîrgurile mohorîte de provincie. Oricare ar fi însă lumea zugrăvită de Tolstoi ori de Sadoveanu, aceeași tristețe o adînsă. E tristețea născută dintr-o privire adîncă, înduioșată, aruncată de cei doi prozatori ai lumii contemporane nefericite, vieții sterile a oamenilor în societăți strîmb orînduite, vieții acesteia sortită încezirii, iluziilor pierdute sau morții deznădăjduite. Ana Karenina sau Ivan Ilici sînt asemănători, cu toată superioritatea lor socială, eroilor umili ai lui Sadoveanu, florilor ofilite sau resemnatelor anonime, rataților și înfrînților, prin aceeași soartă tristă, fără ieșire.

Dar dintre toate ființele omenești, țăranii le-au părut cei mai obidiți, cei mai truditi și, în același timp, cei mai apropiați de natură și de rosturile ei. Și la Tolstoi și la Sadoveanu natura nu e un fundal pentru un prim plan uman. Ea integrează desăvîrșit cu forțele ei uriașe și mute, pe omul simplu care capătă astfel valențe cosmice, ca Platon Karataiev și surugiul Feodor, ca Peceneaga ori moș Nichifor Căliman. Aceștia sînt din veac depozitarii înțelepciunii celei mari a poporului, ai adevărurilor neschimbate. Ei sînt sarea pămîntului pentru Tolstoi. Ca și pentru Sadoveanu, care vede mai cu dragoste între ei pe luptătorii pentru dreptate. Pînă și moartea lor nu poate fi decît armonioasă, o reintegrare în sînul veșnicelor elemente ale naturii. Tolstoi a văzut-o așa în **Trei morți**, unde cu intenție a alăturat parcă pe țăran copacului și pe amîndoi i-a deosebit de boieroaica pentru care moartea a fost groază. Așa a văzut-o și Sadoveanu în **Cum a căzut moș Calistru pe Deleleu.**

Dar deși cei doi prozatori au o etică și o filozofie a existenței sociale cu destule puncte comune, deși amîndoi realizează un protest puternic față de orînduirea vremii lor și înțeleg viața într-un mod asemănător, totuși formulele lor artistice sînt profund diferite, după viziunea și temperamentul fiecăruia.

Viața în opera lui Sadoveanu se scurge privită parcă de sus, de un demiurg înțelept și înțelegător, care nu poate însă interveni în zbuciumul mărunte lor frunze-n furtună. Fiecare erou din prima perioadă a operei lui Sadoveanu trăiește, suferă, iubește, luptă și piere pe scena tragică a lumii, minat de un profund simț al dreptății, încercînd să se împotrivească nedreptății și nefericirii. Ștefan cel Mare și lumea lui, frații lui Ion Vodă, oamenii de la hanul Ancuței, Cosma Răcoare sau Vitoria Lipan sînt scoși parcă din baladă sau legendă de sunetele lirei vrăjite a bardului și reintră în lumea din care au ieșit, la sfîrșitul narației evocatoare.

Ca un constructor de geniu, dar ca un demiurg minios, Tolstoi clădește din nou lumea în universul operei sale, parcă pentru a o judeca. Intuind extraordinar specificul creației tolstoiene, Maxim Gorki vorbea odată, în amintirile lui despre Tolstoi, de mîinile acestuia: **„Are mîini minunate — nu sînt frumoase, ci noduroase, cu vinele umflate și totuși pline de o deosebită expresie și de deplină forță creatoare. Astfel de mîini a avut probabil Leonardo da Vinci. Cu astfel de mîini poți face orice".** Și într-adevăr a făcut o lume. Ca și cum ar fi trăit el însuși mii de vieți, cum spunea un critic tolstoian, și le-ar fi reprodus cu o memorie uluitoare, scriitorul a înălțat un edificiu enorm, pe care a înscris ca într-o arhivă fără moarte imaginile nenumărate ale vremii în care a viețuit. Arhitect, sculptor, pictor cu uleiuri grele în literatură, Tolstoi a creat un univers plastic prin acumulări de detalii fizice izbitoare, obsedante, de gesturi, atitudini, mișcări care însuflețesc și nu se uită.

Din mișunarea de oameni a romanului **Război și pace,** nici unul nu se șterge, anonim, de la Pierre Bezuhov și Andrei Bolkonski la Platon Karataiev, de la Napoleon și Kutuzov la Natașa Rostova. Cum spunea Sadoveanu, nici făptura plină de viață și pasiune a Anei Karenina nu ți se mai șterge vreodată din minte.

Dar semnul mărunt, individualizator din afară, nu e decît începutul scrutării marelui zbucium sau a marilor întrebări interioare. Tolstoi, cum s-a spus mereu, cum a spus cel dintîi Cernișevski, este exploratorul cel mai priceput și mai îndrăzneț al adîncimilor sufletești.

Sadoveanu își pune eroii să vorbească. Lumea lui e o structură sonoră, muzicală, cu vibrații numeroase, pe registre din cele mai variate: răsună vijelia unui suflet într-un plîns înăbușit, într-o povestire amară, unică a vieții, răsună dulceața dragostei în vorbe molcome, răsună răzvrătirea în accente aprige, nestăpînite. Vorbesc cu plăcere și îmbelșugat femeile în divanurile lor de taină, vorbesc despre vremurile vechi moșnegii. Pînă și viețuitoarele vorbesc, în noaptea de anul nou sau în cea de sînziene: iepurii, cocostîrcii, vulpile, pajurile, fiecare cu presupusul său grai și timbru. Natura e și ea sunet, mai blînd sau mai violent, după necesitățile acompaniamentului liniei melodice a acțiunii.

De aceea, în vreme ce opera lui Tolstoi pare construită, modelată în spațiu, cea a lui Sadoveanu e o continuă scurgere, o modulație neîntreruptă, asemănătoare timpului. Două forme de realism, slujite de procedee artistice diferite, dar izvorîte dintr-o atitudine și din preocupări comune. Umanitatea profundă a celor doi scriitori i-a făcut să strîngă suferința unei lumi, a unei epoci întregi.. Și Tolstoi și Sadoveanu și-au construit parcă operele pentru a urmări raportul dintre bine și rău, dintre lumină și întuneric, într-o societate de a cărei structură au fost nemulțumiți și pe care au descris-o în destine individuale, în toată întinderea nedreptății ei.

Tolstoi și-a sfîrșit opera închizînd în ea esența nefericirii omenești din vremea sa. Sadoveanu a depășit pragul vechi al durerii și a pătruns cu operele și cu personajele sale de după 1944 în zorii lumii noi, socialiste, dătătoare de bucurii și victorii acelora cărora și-a închinat creația.

Tolstoi și Sadoveanu, două destine scriitoricești deosebite și apropiate. Deosebite prin popoarele care le-au dat naștere, prin epocile istorice în care s-au desfășurat, prin specificul expresiei artistice. Apropiate prin slujirea **„umiliților și ofensaților"**, prin răspîndirea valorilor etice ale celor care aveau să triumfe în încrîncenata luptă de milenii, prin realismul operelor, mai presus de orice, umane.

Zoe Dumitrescu-Bușulenga

SCRIITORUL DRAG ȘI RESPECTAT

de Ion Pas

Domnului Mihail Sadoveanu, Fălticeni" îi era adresat pachetul mare, învelit în hîrtie albă, legat cu sfoară groasă, pe care un ucenic mînjit de cerneală pe nas, pe mîini, pe bluză îl petrecea, săltîndu-se în vîrful picioarelor, prin ghișeul de „Recomandate" al Poștei.

„Vezi să nu-l mînjești, puștiule!" îi pusese în vedere șeful tipografiei.

„L-ai mînjit, puștiule!" i-a spus clătinînd a mustrare din cap slujbașul arătîndu-i amprenta neagră a degetelor pe marginea pachetului cu corecturi.

Numele primitorului îi era cunoscut funcționarului fiindcă, citindu-l pe după ochelari, a clătinat iarăși din cap, de data aceasta aprobativ, și-a mormăit: „Aha!"

Îi era cunoscut deopotrivă și ucenicului în care autorul avea un cititor încîntat, de zi cu zi și de noapte cu noapte, și care, neputînd să-i cumpere cărțile, săvîrșea o faptă întrutotul blamabilă căci își însușea din atelierul de legătorie coală cu coală, pe măsură ce ajungeau acolo.

Deoarece delictul avea acoperirea prescripției încă de multă vreme, l-am destăinuit în urmă cu vreo zece ani într-o carte de amintiri. În urmă cu vreo treizeci și ceva de ani, cunoscîndu-l pe editorul Filip, directorul „Minervei", am avut cutezanța să-i dezvălui și lui stratagema la care recursesem cîndva. Era bondoc, obez, foarte întunecat la obraz și-aș putea spune fără să păcătuiesc — și la suflet, foarte isteț în întreprinderea sa de tipografie și editură de cărți și de gazete. Cînd am devenit, cum s-ar zice, „cunoștințe", se retrăsese din afaceri, dar continua să fie proprietar de imobile care-i produceau venituri disproporționate față de trebuințele sale de viață, căci trăia cu zgîrcenie.

Ascultîndu-mi dezvăluirea, a clipit din pleoapele-i înecate în grăsime, a zîmbit dulce-acru, cu părerea, parcă, de rău că nu m-a putut prinde pe timpul îndeplinirii de către mine a faptei mărturisite spre a-mi dărui lecția cuvenită.

Dulce-acru i-a fost zîmbetul și cînd l-am informat că unul din colaboratorii săi de demult, scriitorul Vasile Savel, îl păcălea împăturind într-un plic mare numere întregi de gazetă — chipurile, contribuția sa ca redactor. Regula statornicită de patron era ca redactorii să-și înfățișeze munca la sfîrșit de lună, prin depunerea articolelor și reportajelor lor în plicuri închise pe care el le cîntărea în palmă. Atîrnau mai greu — erau dovadă de hărnicie, meritînd, ca atare, leafa și, din cînd în cînd, un adaus la ea.

„Dacă aș fi știut...", a murmurat fără vrere, cu gura pungă.

Pe scriitorul drag și respectat al pragului adolescenței, tinereții și, mai tîrziu, al maturității mele înaintate am avut prilejul să-l văd întîia oară la Mircești, cînd se împlineau douăzeci și cinci de ani de la moartea lui Vasile Alecsandri. Îmi fusese drag și poetul deoarece vibrasem în anii copilăriei citind, recitind, declamînd la serbările de sfîrșit de an școlar stihurile lui eroice. Mai pe urmă, pastelurile au prezentat ochilor mei fermecați tabloul fericit al traiului de țară cu plugari și plăvani vînjoși, cu hore voioase, cu flori și concerte în lunci.

E drept că experiența vieții și cunoașterea multora din realitățile ei și-ale țării umbriseră, în răstimp, imaginea idilică, dar, ducîndu-mă la locul unde trăise și pe care îl cîntase bardul, „rege al poeziei", am avut simțămîntul cutremurării. Natura, da, era aceeași pe care în culori măestrite o zugrăvise el. Dar unde erau semănătorii veseli, juna Rodică, straiele mîndre, așezările luminoase? Unde — ogoarele bogate? Unde — îmbelșugarea și mulțumirea? Am văzut cîmpuri în paragină, cocioabe și bordeie, oameni slăbănogi, cu veșmintele hărtănite, cu întîpărirea pe chipuri a sărăciei și a tristeții. În împrejurarea aceea cînd satul era invadat de convoaie de trăsuri și cupele cu persoane simandicoase, în drum către conac, pe figura lor, așa cum stăteau înșiruiți în marginea șoselei colbuite, se adăugase nedumerirea.

Atunci, privindu-i, i-am confruntat cu Bordeienii, cu Ion Ursu, cu toate exemplarele de țărani necăjiți pe care-i întîlnisem în paginile cărților autorului meu, Mihail Sadoveanu. Semănau. Erau frați întru suferință și trudă, robi ai pămîntului și ai legiuirilor strîmbe.

M-a încercat emoția și mi-am făcut loc mai aproape, prin mulțime, spre locul de la intrarea casei poetului, unde se rosteau cuvîntările de omagiu, cînd am auzit o voce, rostind:

— Are cuvîntul domnul Mihail Sadoveanu!

Vorbiseră mai înainte un ministru și alți domni purtători de redingote negre, rotindu-și din cînd în cînd jobenele pentru a-și face vînt și a-și puncta perorația. Înalt, masiv, tînăr, fără învesmîntare oficială, glăsuia el acum, domol, simplu, simțit, frumos.

După încheierea discursurilor, după ce au vizitat în mare grabă locuința și cavoul poetului, musafirii s-au urcat în trăsurile și cupelele care au pornit stîrnind iarăși colbul șoselei cu hîrtoape a satului.

Nu aveam temeiuri să mă zoresc. Am mai zăbovit pe uliți. Am mai contemplat peisajul. M-am mai uitat la oamenii care se răzlețeau tăcuți, ștergîndu-și de pe față, cu palma, nădușeala și pulberea zilei călduroase de august.

Mai fusese cineva care nu se zorise să părăsească locul. Era, în marginea drumului, un han, o crișmă cu umbrar. Era forfoteală de lume și înăuntru și-n bătătură. Am zărit printre mesele la care stăteau, se cinsteau și se ospătau țărani, una cu tîrgoveți. Se ospătau și ei. În mijlocul lor, dominîndu-i prin înălțimea făpturii, mîncînd agale, vorbind domol — Mihail Sadoveanu.

Din cînd în cînd se uita în juru-i, la oamenii cu suman de la mesele celelalte. Din cînd în cînd schimba cu ei un cuvînt, două. Îi cerceta, de bunăseamă, asupra vieții lor. Zîmbea uneori blajin. Devenea alteori atent, serios, grav. Aflase ceva cu privire la vreun necaz al lor, la vreo nedreptate ce li se făcuse. Aduna alte „documente omenești" pentru cărțile-i viitoare.

TRIBUNA SCRIITORULUI TÎNĂR

ÎNVĂȚĂMINTELE VIEȚII

In ultima stagiune teatrală au văzut lumina rampei mai multe piese pentru tineret. Piese ca: „Secunda 58" de Dorel Dorian, „O lună de confort" de Ben. Dumitrescu și Ștefan Iureș, „Scrisori de dragoste" de Virgil Stoenescu, „Casa din strada Coșbuc nr. 10" de Florin Vasiliu, prilejuiesc o seamă de observații. De la bun început se remarcă tendința dramaturgilor de a trata subiectele sub forma comediei. Fără îndoială că genul comic nu trebuie neglijat, el avînd o deosebită influență asupra tinerilor spectatori. Dar cînd, aproape în exclusivitate, toate piesele pentru tineret sînt comedii, se naște întrebarea: oare viața tineretului nostru nu cunoaște și probleme majore? Bineînțeles că da!

Tocmai o astfel de problemă a tratat Dorel Dorian în „Secunda 58". Socotesc că e cea mai izbutită lucrare dintre piesele pentru tineret din ultimul timp. Prezentîndu-se într-o formă destul de izbutită artistic, eroi veridici, cu trăsături caracteristice tineretului nostru, acțiunea dezvoltîndu-se în jurul unui conflict major, Dorel Dorian reușește să aducă pe scenă tineri entuziaști care construiesc socialismul și transmit un mesaj înflăcărat spectatorilor.

Celelalte piese sînt comedii. Unele izbutite, unele mai puțin izbutite. De ce așa de multe comedii cînd se tratează subiecte despre tineret? Pentru că nu e o dificultate să scrii o așazisă comedie, în care personajele să fie niște scheme care chipurile se învîrtesc în jurul unui conflict subțire, stîrnind ilaritate prin folosirea unor „cîrlige" și poante învechite.

Cînd o comedie are un conflict real, actual, personaje tinere, care caută drumuri noi de viață (cum se întîmplă în „Ziariștii"), aplaudăm din toată inima. Dar toate piesele amintite mai sus au lipsuri structurale.

Mi se pare că o deficiență din cele mai importante este sărăcia orizontului intelectual al eroilor. Ei ne sînt prezentați ca niște tineri cu preocupări înguste, schematici, fără orizont creator, lucru care se poate vedea mai ales în piesa lui Florin Vasiliu. În unele piese se observă prezența nedorită a unor elemente din recuzita melodramei, a teatrului de bulevard, ca în comedia „Scrisori de dragoste". Piesa are calități care ar fi putut-o scuti de acel balast stînjenitor. În unele comedii, conflictul bine schițat la început este abandonat pe drum. Acest fapt demonstrează o insuficientă cunoaștere a tehnicii construcției dramatice. În acest sens aș da exemplu piesa „O lună de confort".

Limbajul personajelor lasă uneori de dorit, îmbrăcînd forme vulgare de dragul poantelor și al comicului ieftin.

E de datoria dramaturgilor și în special a celor tineri să prezinte publicului spectator — care așteaptă cu nerăbdare — piese pentru tineret, cu eroi adevărați, cu conflicte caracteristice din actualitate. Cît despre mine — că mi se cere să vorbesc și despre mine — pot spune doar că am încercat să oglindesc artistic anii pe care-i trăiesc. Încleștarea primilor ani de după 23 August, încercările disperate ale reacțiunii de a întoarce roata istoriei, au stat la baza primei mele lucrări dramatice: „Casa liniștită".

Entuziasmul tineresc, uneori prea „tineresc", dibuirile romantice, împlinirea personalității omului nou, iată ce am încercat să tratez în cea de-a doua lucrare a mea, comedia „În căutarea extraordinarului".

Stînd în mijlocul celor ce asistau la piesa mea am tras foarte multe învățăminte. Știu ce am realizat, știu și ce n-am realizat. Mi-am dat seama de multe lipsuri pe care sper să le elimin în munca mea viitoare.

Mă voi prezenta în scurtă vreme din nou în fața publicului — și a cititorilor — cu o nouă piesă. Ce tratez? Evident, încă un crîmpei din viața tineretului, viață pe care o trăiesc nu numai scriind. Aș putea spune că piesa este scrisă de viață, nu de mine. Eu încerc doar s-o interpretez artistic.

Ion D. Șerban

PROFILURI LITERARE

Florența Albu

In fața primului volum de versuri al unui tînăr poet, te pîndește ispititoarea primejdie de a-l fixa într-o formulă definitorie, de a-i trasa un portret pe care vremea, experiența, maturizarea îl vor replăzmui într-atîta încît îl vor face poate de nerecunoscut. De nerecunoscut — pentru un ochi grăbit. Celui ce va scruta însă cu luare aminte profilul, sculptat de vreme, al unei poezii mature, i se va arăta, pîlpîind mișcător și identic cu sine însuși — sub trăsăturile adînc marcate — conturul fraged, nealterat al impulsurilor lirice inițiale.

Așa cum schița copilului trăiește în omul adult, tenace și ascuns, lăsîndu-și urme în tot ce e și în tot ce face.

Cu emoție și sfială, condeiul încearcă să prindă, în linii tremurate și subțiri, nu portretul, așadar, ci de-abia într-o schiță, conturul gingaș al începutului.

Există — la ceasul acesta — în poezia Florenței Albu — o fervoare dublată de austeritate, o duioșie și o duritate, un elan și o reținere, care-i dau o notă proprie, un timbru special.

Versul ei are aroma și consistența unui fruct plin, sănătos, crud-acrișor.

Născută în Bărăgan, poeta e pătimaș îndrăgostită de meleagurile pe care a copilărit, vibrează cu o sensibilitate mereu proaspătă la farmecul greu și învăluitor al cîmpiei, recepteează, cu ecouri adînci și cu fine instrumente de detectare, prefacerile revoluționare petrecute în peisajul natal. Ea aparține noii generații de poeți cărora îndrumarea partidului, educația marxist-leninistă, le-au deschis larg și de timpuriu porțile cunoașterii, i-au ferit de bijbîieli și rătăciri grave, i-au înarmat cu principiile de nezdruncinat ale artei partinice, strîns legate de popor.

Pe terenul acesta solid, din solul acesta generos, au putut înflori în ultimii ani numeroase tinere talente lirice, atît de originale, de distincte unul de celălalt, împărtășindu-se toți de la același suflu romantic revoluționar, avînd comună aceeași sete de a se dărui vieții, patriei, construcției socialiste, revoluției.

O, timp,
ce repede curgi, cu mine, prin lume.
Rămîi! Aici am să-ntîrzii mai mult!
Intoarce-te — aici aș vrea să revin!
Mînă mai iute —
vreau tot să cuprind

exclamă Florența Albu și recunoaștem în această explozie lirică nu numai elanul vital al tinereții, ci și bucuria de viață a constructorilor unei lumi noi, patosul romantismului revoluționar.

Minunile veșnic tinere ale naturii i se revelează poetei, organic împletite cu aspectele tulburătoare, noi, ale satului în plină transformare socialistă.

Dacă în fața pămîntului și cerului, eroul liric sparge carapacea de austeră reținere și izbucnește în adevărate imnuri euforice — *„Mari sînt minunile tale, maică țărînă!"* — în poeziile închinate prefacerilor revoluționare și oamenilor modești și sobri care schimbă fața lumii, poeta păstrează o notă meditativă, de interiorizare gravă, adecvată obiectului și sentimentului care o domină:

Poate un activist
și nu unul, zeci au trecut pe aici.
Și-au plecat fruntea, alături de lampă,
au scris cifre și nume
în carnețelele din buzunarul scurtei îmbibate de ploaie,
au fost obosiți
și n-au avut timp să gîndească
la oboseala lor
și-a doua zi
au pornit din nou,
s-au apropiat de pămînt
și de sufletul omului...

(Camera de oaspeți)

I s-a reproșat uneori Florenței Albu simplitatea excesivă, care a fost interpretată drept poză și manieră.

Cred însă că despuierea imaginei, prezentarea ei nudă, prin acumulare de senzații, de impresii e funciarmente legată de un anumit mod propriu de a recepta și a prelucra poetic realitatea.

Numai atunci cînd ideea poetică lipsește sau e palidă, inconsistentă, cînd tensiunea lirică slăbește, simplitatea ne dă impresia de poză, ca neiiind poate altceva decît sărăcie de conținut:

Tîrziu, pescarii la foc au să cînte.
Nu știu ce spun,
dar știu că-i un cîntec de dragoste —
și-n noaptea de toamnă,
vine ea, dragostea,
să doară, să mîngîie,
să-ți dea aripi,
ea, dragostea,
acolo, în Letea, pădurea bătrînă.

Intr-o asemenea poezie „simplă" își arată și versul alb lasele lui colțuroase care impung prozaic, notațiile rămînînd niște simple constatări plate. Asemenea poezie nu ne transmite nici fiorul toamnei, nici al dragostei, nici farmecul bătrînei păduri din deltă.

Poezia aceasta nu ne oferă decît materialul neprelucrat al unor prime impresii nebuloase.

Același vers alb însă, pe care Florența Albu îl mînuiește cu predilecție, aceeași simplitate frustă și nudă, devin purtătoarele unor curenți poetici de înaltă frecvență atunci cînd ideea și emoția sînt cristalizate:

Cunosc clipa gravă a zorilor
cînd se opresc vînturile
și pămîntul își ține răsuflarea,
cînd pomii, ridicați pe vîrfuri
au revelația răsăritului,
și se-nlăcrimează de rouă
ochii vegetali ai cicoarei.

Scăldate în aceeași lumină a cîmpiei, respirînd aceeași proaspătă aromă vegetală ca și poemele închinate Bărăganului natal, sînt poeziile de dragoste ale Florenței Albu. Dragostea se înscrie și ea între bucuriile mari, simple și grave: e un rit și o comuniune cu natura, cu întreaga suflare:

Am fi putut rămîne o zi întreagă acolo,
în lumina toamnei,
ca într-o livadă încărcată cu gutui.
Și s-a auzit lîngă noi
copita calului tău, Rozmarin,
și parc-a nechezat undeva,
timpul nervos
și-am pornit mai departe, prin cîmpuri, alături,
și clipa a rămas acolo
cu grîul care avea să fie semănat atunci,
cu fîntîna bogată-n adînc

a rămas acolo,
clipa noastră
s-o facă oamenii pîine, cu grîul,
s-o bea cu ciutura — apă.

Cele mai originale și mai realizate poezii ale Florenței Albu rămîn, pînă la ora actuală, cele cuprinse în ciclul *Bărăganului*. Pentru că ele au și rădăcinile cele mai adînci. Iar aria de preocupări a poetei s-a lărgit simțitor în ultima vreme.

Străbătînd țara în lung și-n lat, atentă la fenomenele semnificative ale vieții, poeta ne-a dat o serie de instantanee lirice substanțiale.

Ele arată clar că autoarea a început să depășească faza poeziei de notație, minoră, rarefiată — pe drept criticată la timpul cuvenit.

Surprinzînd aspecte majore ale realității, cele mai multe din poeziile aparținînd ciclului *Insemnări din mină* sînt dense, pline, fac cinste reportajului liric. Din păcate, nu același lucru se poate spune despre ciclul *Cîntec pentru primii pescarii*. Aici autoarea plătește încă tribut unui pitoresc superficial, unei facile poezii de atmosferă.

In tot ce are ea mai bun, poezia Florenței Albu e asemenea unei ape limpezi care sapă adînc, greu, cu înverșunare, în piatră.

Cerințele ei profunde o obligă la o atitudine gravă, plină de răspundere față de viață și de artă. Cantilena ușoară nu o prinde, nu-i este proprie.

Victoriile pe care le va repurta — le văd dobîndite într-o luptă dură cu sine însăși și cu materia amorfă, rebelă. Ele vor fi cu atît mai temeinice și mai de preț.

Maria Banuș

CRONICA LITERARĂ de I. D. Bălan

Mihai Novicov: Povestiri despre Doftana

Imaginea literară a luptătorului pentru o cauză dreaptă, aruncat în temniță de stăpînirea exploatatoare, vine în literatura romînă de departe: din basm și din legendă. Oamenii simpli și muncitori au învăluit pretutindeni, din adîncurile istoriei, figura omului dreptății, cu dragostea și admirația lor, împodobind-o cu cele mai frumoase atribute umane: vitejie, iscusință, omenie, dăruire pentru binele comun, patriotism. Astfel, una din bătrînele balade romînești ne-a fixat, cu o uimitoare plasticitate, imaginea haiducului Corbea, închis de Ștefăniță Vodă „În temniță la Opriș" **unde** „șade-n apă / pînă-n sapă / și-n noroi pînă-n țurloi / cu lacăte pe la ușe / cu mîini dalbe în cătușe / iar la gît pecetluit / cu cinci litre de argint / cum n-am văzut decît sînt".

Vremea lungă petrecută în temniță, sugerată răscolitor prin adîncile schimbări din portretul fizic al eroului și prin evoluția înspăimîntătoare a faunei penitențiale, toată acea atmosferă înfricoșătoare de infern dantesc n-a schimbat nimic din structura morală a celui privat de libertate „de nouă ani jumătate / și-alte trei zile de vară". **Totuși Corbea e oarecum solitar și sleit de putere prin însingurare. Lupta individuală, anarhică, își arată neajunsurile. E, fără îndoială, frumoasă și luminoasă figura acestui erou de baladă și a multora ca el și e zguduitoare literatura care a fixat în broderia versului amintirea lor nemuritoare.**

Dar, a cunoscut istoria noastră, în timpurile mai noi, alți eroi care, continuînd vechile tradiții de luptă socială de pe poziții revoluționare, în numele muncitorimii și în spiritul ideologiei marxist-leniniste, au fost aruncați și ei în temnițele burghezo-moșierești, împărtășind din plin viața amară dintre zidurile mucegăite ale Doftanei.

Din păcate, deși s-au scris lucrări interesante, literatura noastră n-a oglindit încă nici pe departe, viața și semnificația luptei acestor eroi. E o temă inepuizabilă, complexă și dramatică din care s-a inspirat și Mihai Novicov în volumul „Povestiri despre Doftana", **apărut recent în ediția a doua la Editura tineretului. E o carte instructivă și educativă, capabilă să contribuie la formarea tineretului nostru în spiritul tradițiilor revoluționare, în spiritul dragostei pentru lupta eroică a partidului și al urei neîmpăcate față de inumana orînduire capitalistă. Construit oarecum monografic, volumul înfățișează viața comuniștilor de la Doftana, din prima zi a sosirii unui grup de 23 de deținuți politici și pînă în momentul prăbușirii acestei Bastilii romînești, în noiembrie 1940, în urma unui cutremur de pămînt.**

Stilul povestirilor se aseamănă, într-o mare măsură, cu acela al unui jurnal intim sau al unui volum de memorii, deși subiectivitatea nu-și face loc decît în măsura în care — așa cum observa odată Anatole France — fiecare operă de artă are un caracter autobiografic. Autorul, participant activ la evenimentele descrise, nu-și manifestă prezența efectivă exterior, retoric, ea este implicată organic în întreaga structură a cărții, în fiorul liric pe care povestitorul reușește să-l transmită narațiunii. Raporturile dintre personaje rămîn toată vremea de o remarcabilă obiectivitate. Se înfățișează, rînd pe rînd, felul în care comuniștii au transformat, prin voința și hotărîrea lor, un loc de tortură și beznă într-o adevărată Universitate comunistă, în care se făureau și se călеau cei mai buni fii ai clasei muncitoare în lupta pentru obținerea unui regim omenesc, în întărirea sentimentului solidarității de clasă, în organizarea atelierelor, în pregătirea — în condiții extraordinar de grele — a serbăriior cultural-artistice, în ripostele energice date trădătorilor și administrației închisorii.

Eroii cărții, deși își duc multă vreme existența în bezna de mormînt a celulelor, au, totuși, contururi pregnante, există în ei o lumină vie, o flacără spirituală, pe care n-o poate stinge nici ura, nici accesele de furie a unor călăi ca Balaurul, Boicu sau Rățoi, bestii cu nume predestinate, parcă să le indice prin analogii etimologice capacitățile mintale.

În fața brutelor care comandau închisoarea se ridică figuri de comuniști clar conturate, neînfricate, înțelepte, hotărîte să înfrunte orice act samavolnic în vederea triumfului final. Așa sînt Tudor, Andrei, Mihai, Vania și mulți alții în jurul cărora se închegă acțiunea din povestirile orînduite ca-ntr-o suită dramatică de la „Prima zi" **la** „Nașterea cîntecului", „Șapte Noiembrie", „Fratele Vertuta", „Prăbușirea", „Vinul cel dulce".

Dacă „Fratele Vertuta" **conține un material epic remarcabil, suficient chiar unui roman,** „Prăbușirea" **e străbătută de un fior liric profund și răscolitor:** „Fiecare din cei care au cunoscut închisorile reacțiunii romînești nu putem să nu ne aducem aminte cu o umbră de nostalgie amară de lungile seri de toamnă petrecute după gratii" ...„Legile în virtutea cărora pămîntul se învîrtește în jurul soarelui sînt astfel alcătuite încît în lunile octombrie și noiembrie trecerea de la zilele lungi și nopțile scurte la zilele scurte și nopțile lungi se face aproape brusc. Lucrul acesta, pe care oamenii din libertate nu prea îl observă, cei din închisoare îl resimt deosebit de ascuțit.

În cîteva săptămîni viața, sau mai precis orariul ei, se reconstruiește parcă pe alte coordonate".

Peste aceste „nostalgii amare" brodate cu un sfîșietor dramatism, se impune sentimentul unei puternice solidarități de clasă, încrederea în strădania dreaptă și eroică a comuniștilor „care nu luptă niciodată pentru utopii", **convingerea — exprimată de unul din eroi că** „regimul burghez e ca o pardoseală supusă unei presiuni tot mai mari. Trebuie să cedeze ici, colo. Nu poate să nu cedeze căci altfel sare totul în aer".

Cartea lui Mihai Novicov, prin autenticitatea oglindirii, prin mesajul de luptă pe care ni-l transmite, constituie o pagină literară din istoria eroică a comuniștilor, un instrument eficace de educare a tineretului liber și fericit de astăzi, în spiritul tradițiilor revoluționare ale clasei muncitoare, în frunte cu comuniștii.

Document realist al luptei și eroismului celor mai buni fii ai poporului nostru pentru dreptate și libertate, ea servește, fără îndoială, cititorilor de astăzi, întărindu-i și entuziasmîndu-i în elanul muncii lor constructive.

Autorul, după propria-i mărturisire, n-a literaturizat, a respectat adevărul faptelor, în ceea ce are el esențial, redînd totuși artistic întîmplările și cu un real dar al povestirii, sporind astfel capacitatea emotivă și educativă a cărții.

Tineretul mai ales găsește în cartea aceasta pilde de conduită morală comunistă, exemple de eroism și devotament pentru cauza înaltă a socialismului și a internaționalismului proletar. Întîmplările descrise vorbesc prin forța lor intrinsecă, e adevărat, dar, dat fiind faptul că e vorba de o a doua ediție, s-ar fi simțit nevoia ca autorul să revadă felul artistic în care le-a redat pe unele dintre ele, poate prea sec prezentate în versiunea actuală.

Dar scăderile acestea, mai mult de ordin stilistic, nu umbresc frumusețea și dramatismul obiectiv al acțiunii, caracterul atrăgător și educativ al cărții.

Strada Rădășeni

Pe vremea aceea tîrgul Fălticenilor era întruchiparea desăvîrșită a noțiunii de „oraș patriarhal". El părea să aibă o existență autonomă, fără nici o legătură cu restul lumii. Foarte puțini dintre locuitorii săi călătoreau pînă la București sau la Iași și lumea statornică îi îmbrăca îndată într-o aureolă de aventurieri, de oameni cu preocupări misterioase. Aceștia erau mai cu seamă negustori, moșieri sau mărunți agenți electorali. Ceilalți, cîteva mii, viețuiau într-o resemnare blîndă, într-o somnolență care ne apare azi de-a dreptul fantastică. Dar cine a trăit acolo, cine a suferit și a visat în tîrgul acela scufundat între dealuri pleșuve, știe că somnul era înșelător, își aduce aminte că liniștea care învăluia așezarea nu era decît o perdea prin care nu străbăteau strigătele de bucurie și de durere, nici gîndurile oamenilor, nici înțelepciunea și nici dramele lor. Un singur om a știut să vadă prin această perdea, să audă și să simtă tot ce se petrece acolo, în căsuțele sărace, în mahalalele mocirloase, în livezi, în crîșmele obscure, în pădurea de stuf care tremură pe iazurile verzi. Acesta este Mihail Sadoveanu. Mi se pare că încă de la vîrsta de doisprezece ani, cînd a intrat la gimnaziul „Alecu Donici" din Fălticeni, Sadoveanu a simțit fiorul revelațiilor de mai tîrziu. Nu se poate ca atmosfera acestui orășel, oamenii lui, mizeria ca și înălțările lor sufletești, să nu-i fi sugerat freamătul cărților viitoare. Indeosebi, partea de sus a orașului, ascunsă în umbra livezilor, bănuiesc că l-a atras pe adolescentul Sadoveanu. Aici trăise Ion Creangă, pe cînd învăța la școala de catiheți, pe aici trecuse Nicu Gane, într-un bordei de pe strada Boian, pătimise și se stinsese Ion Dragoslav. Din dealul Clopoțelului se zărea Biserica Albă, ctitoria lui Vodă Ștefan, Slatina lui Lăpușneanu, dealurile Sucevei, Cetatea de Scaun, Ceahlăul, crescînd din piclele Bistriței. Aici, umbrele unui trecut viforos erau prezente, se mișcau printr-o lume nouă, dar obosită și încremenită. In satele din jur, prăvălite în rîpi hleioase, amintiri străvechi, legende, cîntecele unui popor prea încercat, se voiau adunate și închise într-o carte, pentru viitorime. Țărani pletoși, femei de o frumusețe pe care veacurile o cioplisera mereu și o desăvîrșiseră, meșteri iscusiți, hoți și vînători de urși, călugări și maici, boieri decăzuți, vătafi și robi, băteau drumurile prăfoase și din acest convoi turbure se desprindeau încet eroii de mai tîrziu ai marelui scriitor.

După o seamă de peregrinări prin vîltorile tinereții, Sadoveanu se întoarse aici și cred că o chemare irezistibilă l-a chinuit. Scriitorul își întemeiase familie, dar nu o viață de tihnă îl îndemna spre Fălticeni. Marea febră a înțelegerii lumii și a mărturisirilor îl cuprinsese. Lumea aceasta potolită și resemnată în înfățișare, dar foarte complexă în adîncurile ei, se cerea interpretată și exprimată. Trebuia să se nască sinteza literară a unui sfîrșit de ev și el era ales s-o facă. Astfel, așezarea lui Sadoveanu la Fălticeni nu e întîmplătoare și analiza îndelungă și competentă a operei lui poate să arate că majoritatea eroilor care se mișcă în paginile unei epopei vaste, s-au zămislit aici, într-un tîrg necunoscut, în sate mizere, în păduri, pe drumuri, sub zidul mînăstirilor, în luncile Moldovei. Nici locul unde avea să-și dureze casă nu e ales întîmplător. Strada Rădășeni pornește din marginea tîrgului negustoresc și urcă printre livezi pînă la un punct de unde ochiul poate să zboare departe. Către apus munții Ceahlăului, apa Moldovei, pădurile negre în care se ascund ctitoriile voievozilor. Spre răsărit, dealurile Bucovinei, „Cordunul", spre sud cîmpia cu lacurile tainice. Mai aproape, orașul pestriț, cu viața lui adormită, cu iarmarocul, cu clopotele dezolante, cu iubirile și ingropăciunile, cu prăvăliile și cu felinarele afumate. Și chiar în fața casei, la o bătaie de pușcă, păduricea Buciumenilor și schitul vechi. Locul acesta, rămas pînă azi neschimbat, trebuia să devină „Dumbrava minunată". Casa scriitorului se află în fundul livezii, privind la vale, către Somuz. Prin dreptul porții masive de stejar, trec țărani din Rădășeni, din Lămășeni și din satele bucovinene. Mulți dintre ei au fost prietenii lui Sadoveanu și au devenit eroi ai cărților lui. Vecinii, puțini la număr pe atunci, au înțeles ce se întîmplă în livada și în casa aceea misterioasă, curînd tot tîrgul știa și locului aceluia i s-a spus îndată: „In deal la Sadoveanu". Așa i se spune și azi, așa i se va spune încă multe veacuri.

Mihail Sadoveanu a plecat de mult din Fălticeni, dar oricine trece azi pe strada Rădășeni întîlnește imaginea lui masivă, monumentală. Il zărești ori în livadă, ori în cerdac, ori la prispă. Pe înserat i se pare că omul acela de o înfățișare atît de neobișnuită urcă încet pe ulița Rădășenilor, călcînd atent pe dalele de gresie, cu pelerina pe umeri.

In vara trecută m-am strecurat în spatele livezii, prin huceagurile Oprișenilor, printre vișini tineri și păpușoaie crude. Trăiam cu putere sentimentul că el e acolo, că e acasă, într-un jilț. O liniște mare îmbrăca livada toropită de căldura amurgului. Infiorat, m-am apropiat de gardul viu și am privit. Casa e povîrnită, cerdacul hiit, ferestrele întunecate. Un cîine dormitează lîngă scară. Cîteva găini scociorăsc prin ierburile pălite. Nici un zgomot, nici o șoaptă. Tîrziu de tot, prin freamătul livezii străbate greu un sunet, un cîntec. Cineva cîntă la pian sau e un aparat de radio. Deslușesc o nocturnă de Chopin. Inchid ochii și mi se pare că citesc o pagină din Sadoveanu. Starea e copleșitoare și mă retrag repede, fug, fug prin porumbul care mă șfichiuie cu frunzele lui mari, ajung pe un dîmb de unde văd orașul, îi aud zbuciumul. La marginea lui dinspre apus se înalță o uzină modernă, fabricile își trimit zumzetul pînă aici și vuiet de camioane grele face înserarea vie și tumultuoasă. Un tren industrial urcă gemînd dealul Spătăreștilor, altădată trist și dezolant. Unde este lumea lui Sadoveanu? A trecut peste ea războiul, a risipit-o, a prefăcut-o. In marea tăcere care părea să se fi instăpînit pentru veșnicie, au pătruns deodată revoluția, socialismul, tinerețea.

Cobor spre orașul în care pîlpîie cele dintîi lumini ale serii. Străbat ulițî vechi și văd umbre în curțile întunecate: Anton Holban, firavul și chinuitul, Eugen Lovinescu, placid, distant, temător de orice atingere cu lumea aceasta „vulgară" pe care n-a înțeles-o. Nicolae Labiș, steaua prăbușită care se pregătea să ducă foarte departe și în forme noi cu[illegible] sadovenian. „Umbre umb[illegible]

Pe strada Rădășeni e liniște și acum. Pe aici vor urca cetățenii orașului nou să vadă casa și livada lui Sadoveanu. Imi îngădui să însemn aici sugestia ca de îndată Sfatul Popular al Fălticenilor să transforme locul într-un muzeu, să-l ferească de ruină.

Cînd va trece pe străzile asfaltate ale orașului, spre codrii Neamțului, Mihail Sadoveanu va trăi bucuria de care eroii lui n-au avut parte. „Durerile îndelung înăbușite" au sfărîmat tăcerea și tristețea, lăsînd să străbată asupra acestor pămînturi lumina mare a timpului nostru.

NICOLAE JIANU

Cum l-am cunoscut pe Mihail Sadoveanu

In vara aceea îmi petreceam, ca de obicei, vacanța la Crușovăț, un sat destul de mic și de neînsemnat, nu departe de Băile Herculane. Era prin 1934 și eram elev în clasa doua sau a treia de liceu. La Crușovăț stăteam la un frate al mamei, învățător la mica școală primară din sat. Intr-una din zile eram în gară cu o liotă de copii; adunam de pe peron și de pe lîngă linii, chibrituri uzate. Dacă adunai o mie de chibrituri și le trimeteai nu știu unde, la București, căpătai o minge de fotbal. Adunam așadar chibrituri; eram desculț, plin de zgîrieturi și de zgaibe pe picioare, plin de taninul agudelor negre în jurul gurii, îmbrăcat numai în niște chiloți de clot negru.

Pe o bancă, lîngă fîntîna cu roată stătea „un neamț" cum îi categoriseam noi pe toți cei îmbrăcați ca la oraș; avea un rucsac alături și niște huse în care bănuiam că erau undițe, ori niscaiva arme de vînătoare. „Neamțul" acela nu era singur. Un om ce mi se părea grozav de înalt, datorită masivității sale, dar care mi se părea cu osebire ciudat din pricina pălăriei sale cu niște boruri enorme, neobișnuite, se preumbla alene prin fața stației. Parcă ar fi avut un ochean, se uita spre Domogledul Băilor Herculane, spre culmile Semenicului și spre Piatra Elișovei. Intrase într-un rînd în biroul impiegatului de mișcare, stătuse acolo cîteva minute și ieșise urmat de impiegat, care-i spunea ceva, cu totul emoționat și îndatorat. Trebuia să treacă un tren spre Timișoara și cei doi străini îl așteptau fără nici o grabă, cum fac de obicei călătorii care știu că mai au pînă să ajungă acasă. „Neamțul" cel bine zidit s-a oprit la un moment dat în marginea liotei de copii și ne-a întrebat, poate cu o mirare adevărată:

— De ce adunați voi bețișoarele astea?

Avea o voce dulce și molcomă, un glas de o finețe și bunătate ce nu se poate uita. Eram rușinos foarte, așa că a dat răspuns unul din ortacii mei de joacă, băiatul unui cantonier de la calea ferată:

— Căpătăm pentru iele o mișie de fotbal.

Vorbea romînește, însă în graiul bănățean, indulcind vorbele ca într-un cîntec. Străinul parcă n-a înțeles întîi și l-a întrebat încăodată. Ortacul meu a dat același răspuns, plin de cuviință, însă l-a rostit explicit și rar.

— Aa, zîmbi străinul. Dar ce-i aia „mișie"?

— Mișia-ai mișie, o umfli și dai cu pișiorul în ia, spuse prietenul meu, dar adăugai și eu, fiindcă aveam două clase de liceu:

— Vrea să spună „minge de fotbal". Așa se spune pe-aici: „mișie".

— Dar tu de ce porți ochelari? mă întrebă străinul cu același glas de-o adîncă blîndețe și prietenie.

— Aia-s „zîrțe", grăi ortacul meu rîzînd, și asta mă făcu să roșesc într-o clipă.

— „Zîrțe"? întrebă iar străinul, uimit de vorbele bănățenești, stîlcite și necunoscute, ale ortacului meu de joacă.

Din ușa biroului său, impiegatul urmărea, curios și plin de un respect pe care nu i-l puteam înțelege, convorbirea noastră cu străinul acela. Pînă la venirea trenului, străinul ne-a pus o mulțime de întrebări: cum se cheamă apa ce curge dincolo de șosea, într-un zăvoi de-o bogăție tropicală, aflînd de la noi o seamă de expresii care-i produceau o vădită încîntare și curiozitate. Pintenului de beton ce apăra șoseaua de viiturile apei și către care se îndrepta degetul său, îi spuneam „zăton", unui dig de piatră îi spuneam „dîlmă", șoselei naționale îi spuneam „Drumu mare", mirat a fost să afle că dudelor le spuneam „fragi" și mălinului „iorgovan".

Așa a trecut pînă la sosirea trenului vreo jumătate de ceas. Apoi cei doi străini s-au urcat în tren, nu înainte ca acela care vorbise atît de mult și de prietenește cu noi să scoată dintr-un buzunar larg al pardesiului un pachet cu bomboane și să ne dea cum ne poftise cu dulcele său glas: „niște cofeturi".

După ce-a plecat trenul, impiegatul a chemat liota de copii la el și ne-a întrebat:

— Știți voi, becherilor, cu cine ați vorbit adineauri? Cu marele nostru scriitor Mihail Sadoveanu.

Citisem „Neamul Șoimăreștilor" și „Dumbrava Minunată", „Povestiri din război" și „Dureri înăbușite" și Mihail Sadoveanu stătea în inima mea de elev devorat de patima lecturilor literare, alături de Eminescu și Creangă, de Ispirescu și Slavici. E lesne de închipuit ce senzație a provocat întîmplarea aceea în casa unchiului meu, învățător modest de țară, aflînd că vorbisem nici mai mult, nici mai puțin, decît cu Mihail Sadoveanu. N-aș fi fost crezut nici în ruptul capului, dacă impiegatul din gară n-ar fi depus mărturie și mai ales dacă n-ar fi venit cu niște amănunte precise:

— A coborît cu o căruță de la Cornereva. Va fi fost pe Cerna în sus, că-i vînător și pescar și se ducea pe Valea Bistrei, spre Poiana Mărului. A luat trenul din gară de la noi.

Nu mai uit cu cîtă admirație și uimire mă privea unchiul meu, ca și cum ar fi vrut să prindă în ochii mei măcar o frîntură din imaginea marelui nostru scriitor care stătuse de vorbă cu mine, într-o după amiază de vară, în mica stație a drumului de fier, — Crușovăț — modestă atunci ca și acum, între Orșova și Caransebeș.

PETRU VINTILĂ

Două scrisori

De mult s-a spus că, preferința literară a maestrului Sadoveanu este trecutul. Dar, deși epica sa (plină de fermecător lirism), e închinată inefabilului farmec al lui odinioară, totuși, marele artist a fost totdeauna ancorat în actualitate. Cetățean conștient și brav, scriitorul s-a aflat mereu în primele rînduri ale obștei, vibrînd în același ritm cu inima colectivă a țării.

In ordinea asta de gînduri, înfățișem două scrisori inedite ale maestrului. Sînt din 1937! Am zice, anul de vîrf al nazismului în Europa și al detestabilelor lui ecouri în Romînia. E vremea cînd, cărțile celui mai autentic autor romîn, erau arse în piețe publice. Epoca în care, atîția falși patriotarzi, nesatisfăcuți de mîrșavele autodafeuri, nu cereau alt, decît lapidarea meșterului, țintuirea lui la stîlp, pentru vina de a fi crezut și scris democratic...

Bolnav, sufletește și trupește, pleacă din țară. De la o stațiune de băi din Franța (Vittel) și apoi din Cehoslovacia (de la fostul Karlsbad), trimite unui prieten de la București, două scrisori. Recitirea lor azi, cînd țara îl sărbătorește, o socotim binevenită.

„3 iulie 1937, Vittel.

„Stimate și iubite prietene,

„Zilele trecute Valerica Mitru mi-a expediat o scrisoare de la d-ta, sosită de la Paris, după plecarea mea din București. Am trecut și eu prin Paris între 8 și 12 iunie.

„In ultimele două numere din „Adevărul" primite aici, văd articolele d-tale; deci te-ai întors de vreo săptămînă. Nădăjduiesc că ești sănătos și bine dispus.

„Eu îmi isprăvesc, zilele acestea, cura. M-a cam obosit. Imi făceam iluzii să scriu (pentru gazetă); mi-am notat numai cîteva lucruri. Am stat de vorbă: 1) cu un mic proprietăraș și negustoraș dintr-un sat din Lorena; 2) cu un cismar din Vittel, invalid de război; 3) cu un adunător de cîrpe și fier vechi; 4) cu un ofițer superior în retragere; 5) cu un mare proprietar; 6) cu un medic, cu un intelectual mijlociu; 7) cu medicul meu; toți mi-au dat informații interesante, din puncte de vedere deosebite. Am văzut peisagii din Lorena. N-am citit nimic sau aproape nimic. (Scrisorile Maiorescu-D. Zamfirescu); am citit gazetele noastre și gazete franțuzești. M-am plimbat. Deși mi-am îngrijit de sănătate (se pare, cu succes), am impresia că mi-am pierdut vremea și mi-i dor de o escursie adevărată, la munte și la păstrăvi.

„Cu prietenie, al d-tale (ss) Mihail Sadoveanu".

„20 decembrie 1937 Karlsbad.

„Stimate prietine,

„Am avut cîteva zile de singurătate absolută, în care au venit veștile — nu tocmai bune — din țară. Am avut ceasuri de mîhnire, poate și din pricină că, pentru întîia oară petrec sărbătorile de iarnă singur, fără ai mei și, în plus, într-un loc unde sunt condamnat nu numai la mutenie ci la un fel de surzenie — nemțească și cehească fiind pentru mine mai mult sgomote. Astăzi am citit gazetele noastre, articolul d-tale despre Ludendorff, al lui Demostene. N-am găsit în ele motiv să-mi schimb dispoziția, cu toate acestea m-am simțit întrucîtva mai reconfortat. Am ascultat de acolo, unde știu că am prieteni.

„Se poate iarăși că starea mea să fie în legătură și cu constatările medicului, care n-a fost încîntat cercetîndu-mă. El atribuie turburările mele, unei stări nervoase, unor nemulțumiri repetate. „Se poate. Niciodată în viața mea n-am simțit apăsarea pe care o am acum, senzația de izolare și îndeosebi tristețea că trebuie „să repar ceva". Nu-i constatarea că îmbătrînesc, e tristețea că mai am iluzii.

„Dacă socoți că poți să-mi dai cîteva știri particulare despre „posibilitățile" situației politice, ostenește-te, te rog, și scrie-mi cîteva rînduri.

„Vă doresc — d-tale și d-nei — un an nou mai bun.

„Al domniei tale, cu prietenie

(ss) Mihail Sadoveanu"

HORIA OPRESCU

ERATE

la articolul „Știința și tehnica sovietică pe plan mondial", apărut în revista noastră nr. 21 și nr. 22

Nr. 21 Col. I, rîndul 12 (inversare de rînduri), se va citi: „...un prim efect al influenței științei și tehnicii sovietice care s-a impus pretutindeni și în toate domeniile...".
în loc de:
„...un prim efect al influenței care s-a impus pretutindeni și științei și tehnicii sovietice în toate domeniile...".

Nr. 22. Col. I, rîndul 42, se înlocuiește semnul „:" prin cuvîntul „astfel".
Col. VII-a, penultimul rînd, se va citi „prosperă" în loc de „proaspătă".

★

[Ar]ticolul „La Iasnaia Poliana" apărut în revista noastră nr. 22 din 15 noiembrie a.c.

Se va citi:
În noaptea aceea, Lev Nikolaevici n-a mai adormit.
în loc de:
...„În anul 1895...".

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director: acad. Mihai BENIUC

COLEGIUL DE REDACȚIE

Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcție); Dan DEȘLIU (membru în Comitetul de direcție); Mihu DRAGOMIR; V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Al. I. ȘTEFĂNESCU (membru în Comitetul de direcție); Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCA (membru în Comitetul de direcție).

„Ce trebuie cîntat..."

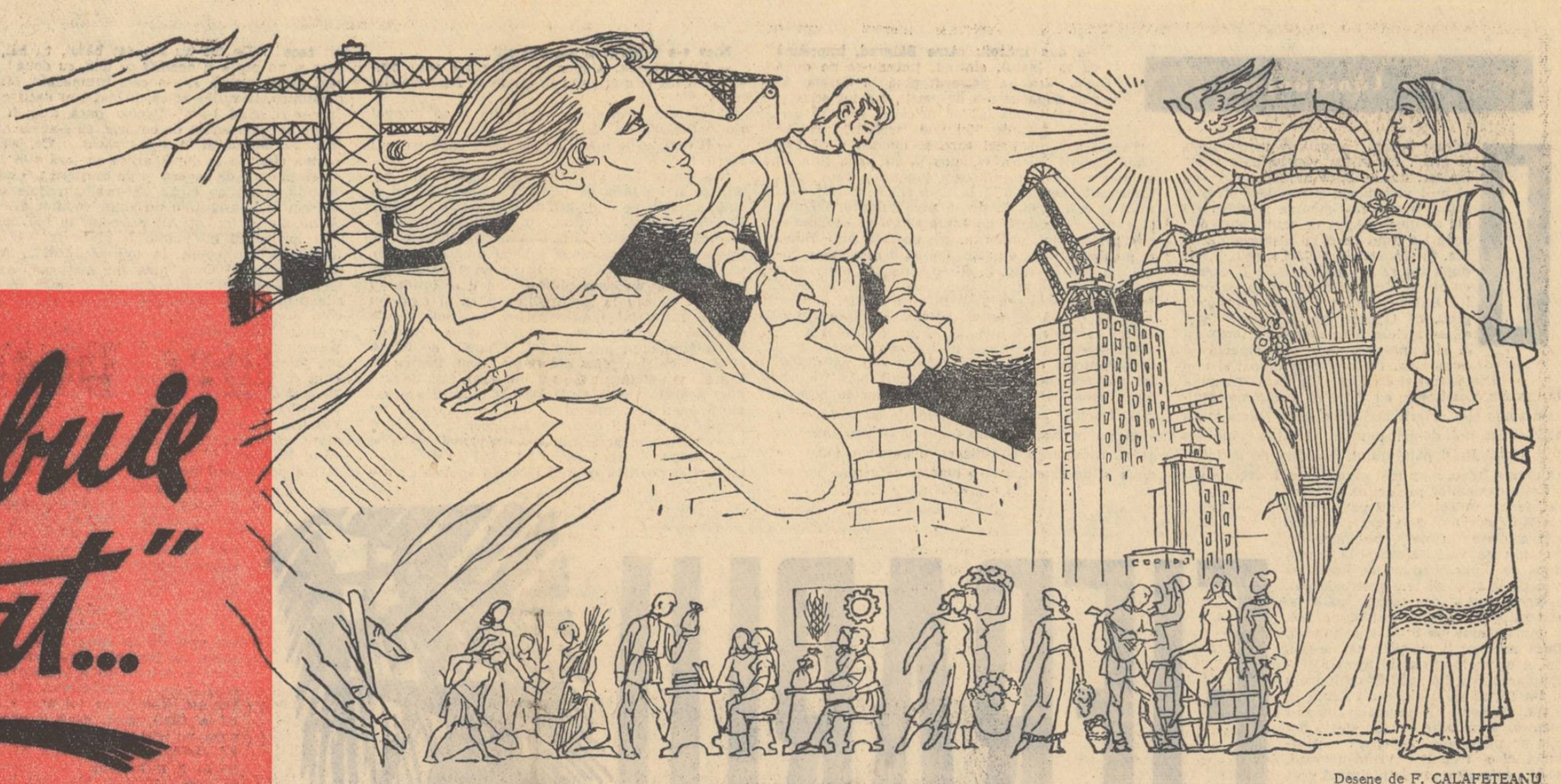

Desene de F. CALAFETEANU

Constanța Buzea

COPII LÎNGĂ ATENEU...

Iată aleea de prund
Cu două aripi imense de iarbă
Întinse la soare...
E atîta căldură sub cerul albastru, profund,
Că mi-e teamă să nu se ridice ușor,
Și să zboare
Cu acești copii îmbătați de joc.

Și nu zboară aleea de prund...
Ateneul urcă grav scările suple, aeriane,
Copiii, în jurul lor se ascund,
Îmbrățișînd veseli picioarele lui de coloane.

CE TREBUIE CÎNTAT...

M-am gîndit să scriu un poem
Despre trotuare și pași,
Despre aceste palate firești,
Despre stîlpi subțiri și statui,
Despre surîsul care domină întregul oraș...

Fiecare trebuie să facă neapărat ceva:
Bunăoară, locul viran
Să țină un bloc în spinare,
Becul să lumineze partea lui de șosea,
Macaraua să urce și să coboare...
Eu scriu
Despre două sute metri pătrați de moloz și nisip,
Care pînă-n zori trebuiau să fie parc,
Și despre oamenii îmbujorați la chip
Care zvîcneau, laolaltă muncind
Ca un arc...

Ziua nu-i mai găsi
Pe fărîma aceea de lut înflorit;
Poate dormeau acasă,
Poate mai sădeau undeva...
Rămăsese în aer ritmul lor — negrăit
De frumos, ca o apă albastră și grea.

CE SPUI TU...

Tinerețea — spui — e cîmpia
Care tinde spre munte și mare.

Oamenii-i dau zilele cele mai lungi
Ale vîrstei de aur,
Și merg din culeș în culeș
Și din vară și vară, fără popas,
Împingînd zările tot mai departe,
Umplînd mările
Și împădurind munții cu dragostea lor,
Iar împrejur...

Tinerețea e cîmpia care tinde spre munte și mare,
Cu ciocîrlii risipite-n azur.

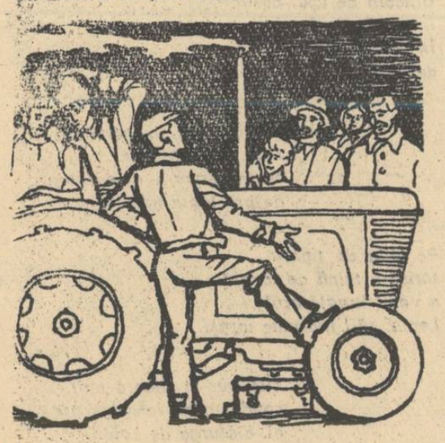

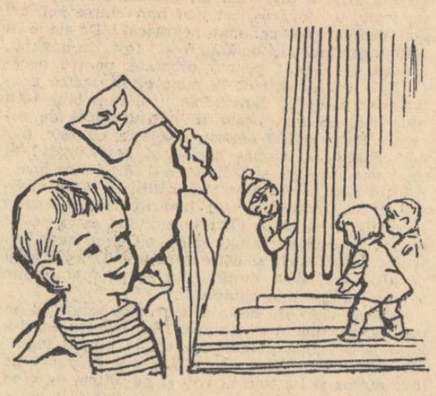

Ion Gheorghe

VII ACUM...

Vii acum cînd vara se îndepărtează
tîrîndu-și coada de păun sub zare,
vii cînd curge ceața sub amiază
și-ți toarnă vîntul frunze albe la picioare,

vii să mă mîngîi pe frunte ca pe-un miel,
să-mi dai din palme boabe mari de struguri,
și să-ți las pe degetul pentru inel
rotundă umbra dinților, ca niște muguri...

Decît stropi de soare alb pe buze,
ce-mi aduci de la cîmpie, mîndra mea?
Decît aripile mari de buburuze
peste scoica degetelor mici de nea?

Nu cumva-n ghioacele urechilor mi-aduci
gînguritul spicelor și ramurilor noi
și cîntarea norocoasă-a puilor de cuci
și copilăria legănată-n acioi?

Părul tău ca negurile de la munte
nu s-a scuturat de mirosul de ploi...
și din cuibul urmelor mărunte,
unde calci, se-arată floare de trifoi.

Parc-aud tomnatic fluierul de graur
și pămîntul strălucind se înfioară, —
iar salcîmii, destăcînd aripi de aur,
înfloresc tremurători a doua oară.

DRAGOSTE

Pieptănul de aur al semănătorii
despletește părul negru al țărînii —
s-au amestecat țăranii și cu muncitorii
pe ogoarele ce le-au lăsat bătrînii.

Ei își flutură doar șepcile albastre
pe la boturile noilor tractoare,
le dau apă din fîntînile cîmpiei noastre
și răzoare-nțelenite de mîncare...

Înhămate apoi la cinci pluguri
și cu grapele tîrîte peste ierbi,
ei le prind în coamă ramură cu muguri
să boncăluiască-n cîrduri mari de cerbi...

Iată dară-n jilțul legănat
stă cojanul pe semănătoare;
Ca o iederă s-a înrădăcinat
pe uneltele acestea lucrătoare.

Parcă s-a-nsurat a doua oară...
ar voi să-și spună deci cuvîntul de iubire.
Numai ochii caută, măsoară și măsoară
cu puterea care-i face să se mire.

Totul, dară, s-a pecetluit;
e o dragoste cum n-a fost niciodată.
Oamenii-și surprind surîsul lor uimit
ca o taină pe de-a pururi dezlegată.

Mihai Negulescu

LESPEDE

Din anii-mpotrivirii se-ntorc în reculegeri
Eroii, pionierii ne-nduplecatei treceri...
Prin umeda celulă a veacului nedrept
Cu-nfrigurare-i caut, cu imnul îi aștept —
Și-o strîngere de mînă, frățească, o presimt
Învăluindu-mi palma în bărbătesc alint...
Neclătinați de chinuri, și înfruntînd prigoana,
În pînzele întinse spre zări și-au scris icoana;
Un răsărit de purpur în suflete purtînd,
Mijeau la orizontul acestui nou pămînt...
Privind în față moartea, în vie neclintire,
Întrezăreau, în alții, o nouă înflorire, —
O flacără zbucnită pe-al toamnei plai cernit.
...Iar pîrghia uriașă, la timpul anumit,
Pornind să prăvălească din țară bezna grea,
Pe lespedea acestor tării — se rezema!

LARG

Tînăr
Cobor spre țărmul mării vrăjite,
Cu soare-n iarba rece a valurilor moi;
Cu visele de voi dăruite,
Prieteni,
Parcă vin către voi...

Parcă se smulge din mine o undă
Să le prindă din urmă pe altele-n zbor...
V-am purtat pe toți în piept o secundă
Și acum
Am pornit
Să mă-mpart tuturor.

Florin Mugur

FORȚA

Grădina s-a umplut de fum.
Topindu-se sus, o fișie curbată, de lună...
Vin taurii, sumbru cutremur, pe drum,
Ridică spre astru pleoapa greoaie și brună.

Apoi coboară privirea grozavă,
cu luna la capătul ei.
Soare de toamnă, soare-al metalelor, slavă!
Luna s-a spart. Ning pe frunze scîntei.

*

Să-ncepi poemul de dimineață, ce bine!
Să-ți intre-n cameră fum dens, de frunze arse,
să-atingă obiectele tale citadine,
spre tine, cu spaimă hazlie, întoarse.

Oameni duși la vii, oameni pe-ogor.
Cineva culege fructe. Uite și-o coasă!
N-am crescut legănat de rumorile muncilor lor.
Recunoștință. Pîinea stă albă, pe masă.

*

Îngăduiți, lîngă muncile voastre unite de-acum,
simpla mea trudă învălmășită de tîlcări,
de ceață...
Fumul adună arome în slovele fără parfum.
Ce bine să-ncepi poemul, de dimineață!

Să-l începi cînd sub aburii toamnei subțiri,
te-nconjoară o lume de munci, fericită,
cerc rotitor, cerc de aur, cerc larg de iubiri,
liniște dîndu-ți și dîndu-ți forța de mult rîvnită.

PASTEL

Treceam cu căruța pe drumuri cu vineți porumbi,
sub luna-n septembrie înnegurată și gravă.
— Ai fața umbrită de cețuri și lacrimi de plumb;
coboară-n septembrie, lună brumată și gravă!
Așa depărtată mă sperii, cu-o taină grozavă.
Nu vreau să mă sperii; coboară-n septembrie gravă.
Și luna, fosnind, coborî lîngă mine, cu focul
căderii ei lungi sfîșiind înserarea-ncruntată.
Tăcut, căruțașul văzu că se face-ntuneric deodată,
cînd luna, în spatele lui, i-aprinsese cojocul.
Iar caii, cei doi, pe drumeagul bătrîn,
goneau, purtînd luna-n căruța cu fîn.

Anghel Dumbrăveanu

MOMENT PETROLIFER

Ca un fantastic catarg,
Turla sondei a ieșit din estuarul văii în larg...
Opt oloane o țin înfiptă în cer
Cînd buldozerele o trag pe pașii de fier.

Soarele a-ncremenit în văzduh,
Undeva, între bălțile norilor și grindul auriu de atlaz sau de stuf;
Dealurile privesc împietrite și mute
Odată cu pădurile goale ca niște turme de curioase cornute,
Numai oamenii, șiidînd noroiul clisos,
Transplantează sonda sfîșiind cortul văzduhului și tîrîndu-l pe jos...

În curînd, omul acesta bondoc
Va face un semn și totul va-ncremeni într-un loc.
Ancorată într-un țărm de beton,
Sonda va asculta îndepărtatul țiițeiului zvon
Și oamenii și-or șterge fruntea cu palmele tăvălite-n noroaie
Și inima le va fi luminată ca o pădure, vara, după ploaie.

Dar pînă-atunci toți sînt scăldați în sudori,
Cu sufletu-nmuiat cînd în furtuni, cînd în aurori...

Florența Albu

OAMENI ȘI STELE

Merg colbuită.
Rucksacu-n spate.
Fruntea — disc
pentru orele lumii.

Vin prin nopți cu stele și semafoare.
În mine oboseala cîntă ca un fluviu
care poartă corăbii încărcate, spre porturi.

Merg colbuită pe drumuri.
Asemenea geologilor
care aduc probe de minereuri,
din toate pămînturile,
port în rucksacul meu
probe pentru laboratoarele secolului XX,
în care se încearcă
rezistența betonului și a visului,
rezistența solidarității umane,
cimentată de revoluție.

Anii mei trec pe toate drumurile;
Sînt drumețul solidar cu oamenii veacului meu,
cum solidare sînt stelele universului;
sînt drumețul cutreierînd prin lume,
să aprindă focuri, la-ntretăieri de urcușuri și spații...

Noaptea
ard focuri afară,
de parcă oamenii,
dintr-un sentiment de solidaritate cu stelele,
le-ar răspunde,
aprinzînd lîngă schele mari focuri;

Mari focuri — strigăt și semn
mulțimilor care vin, care suie
pe o mie de drumuri de-odată,
care — știu — se vor întîlni în același pisc
astăzi chiar,
lîngă soare.

Trec pe toate drumurile, simțind
legătura mea prin milioane de apropieri și distanțe, de oameni,
asemenea stelelor unei galaxii,
unitare în univers
prin soarele lor.

Victoria Ionescu

UNUI PRIETEN

lui **T. P.**

...și totuși, totuși încă mai sînt lucruri
ce-ți trec pe-alături fără să le simți.
Le vezi abia tîrziu cînd sînt departe
cînd certe, mari, și-au împlinit lumina;
atunci zadarnic cauți și tot cauți
în ele — atomul tău de strălucire
căci el s-a stins, s-a cheltuit în tine.

Trist și întîrziat în dăruire
ridici din umeri? „ce să-i faci, se-ntîmplă,
un om nu poate fi prezent în toate!"
Nu eu întîi mi-arăt dezaprobarea
cinstit și prompt, privirea ta plecată.

Alergi la fiul tău, îl strîngi în brațe,
cu viitorul astfel să te mîngîi,
dar viitorul nu e recompensa
greșelilor, întîrzierii tale.
N-ai dreptul cînd ești slab să-ți vezi copilul,
nu-l săruta cerîndu-i ajutor,
sărutul tău atunci stîrnește lacrimi
și-i strică jocul, jocul preferat,
în care visător el te imită
pe tine omul mare și puternic.

Bolnav de îngîmfare uneori,
pe soclul măreției aparente
asculți avid elogiile vane
pe care ți le strigă fără noimă
ori neinițiații, ori grăbiții
sau poate chiar dușmanii tăi de moarte

Și alteori te-ncearcă egoismul,
atunci în spațiul strîmt al casei tale
ai vrea să-ngrămădești — de-ar fi posibil, —
recolta necuprinsă-a luptei noastre.

Deci, iată, îngîmfarea, egoismul,
indiferența — ele — numai ele,
mi te rețin cu mincinoase daruri;
de-aceea tu întîrzii uneori.

Sînt plăgi ce ți-au rămas, că ți-au rămas
trecutu-ncepe-a nu mai fi o scuză.
Extirpă-le, tu, omul meu puternic,
la asta te obligă frumusețea
al cărui arhitect ai devenit!

De n-ai curaj sau de ți-e greu, dă-mi mîna
să facem operația-mpreună.

Integru, autentic, fără umbre
al nostru și al tău total fiind
vei dirija un infinit de clipe
spre cursul drept și neted al voinței.
Prezent în fiecare împlinire
nimic nu va mai trece fără tine.

FIERARUL

Ion Lăncrănjan

Ondreiu Susan, fierarul, e un om înalt și greoi. La prima vedere pare chiar lăsător, moale. Pare numai, pentru că el nu-i nici moale și nici lăsător. Sub înfățișarea aceea ștearsă și obișnuită stă ascunsă nespus de multă dîrzenie. Asta l-a ținut pe el în picioare, dîrzenia. Și statornicia. Altfel s-ar fi înrăit după tot ce a îndurat. S-ar fi asprit, ca Mîtru, ori s-ar fi muiat ca Zaharia lui Bulacu, ori ar fi luat-o razna la greu, ca Gligoru lui Ghiuț. El n-a ajuns niciodată în asemenea impasuri și și-a păstrat nestinsă omenia și bunătatea. Pînă în ziua de azi și le-a păstrat și cred că și le va păstra pînă la moarte, neîntinate, cu toate că a dus mai multe-n spate și-a suferit mai mult decît foarte mulți alții dintre noi, de-aici din sat. Ai lui, bătrînii, au fost săraci lipiți pămîntului. În afară de cocioaba în care stăteau, n-au mai avut nimic. Îndreiu a păzit oile oamenilor pînă cînd s-a ridicat fecior în sat, pînă pe la vreo cincisprezece ani. Și-a făcut și vreo cîteva clase primare, pe-apucate, cu chiu cu vai. Mergea la școală după ce ningea, după ce împărțea oile pe la stăpînii lor, pentru iernat. Și-apoi, cînd dădea colțul, agăța și el straița cu cărți în cui, după ușă, și punea mîna pe bită și pe țundră. Dacă nu s-ar fi prăpădit tătîne-său, de la oi ar fi plecat la armată. Întîmplarea asta l-a zguduit pe Îndreiu și l-a forțat să-și caute alt drum în viață. Oamenii n-au mai vrut să-l tocmească păcurar — cum să-ți dai oile pe mîna unui fecioraș? — și-atunci el a trebuit, vrînd-nevrînd, să-și caute altă îndeletnicire. A vrut să intre slugă pe la careva, la început. Apoi și-a schimbat gîndurile. Învățătorul Niculae Mărginean, bătrînul, care era tînăr pe-atunci și care a făcut multe lucruri bune pentru comună, l-a îndrumat să se ducă și să învețe o meserie, orice meserie, numai să nu steie așa. Îndreiu l-a ascultat și s-a dus la Bălgrad să se tocmească ucenic. A nimerit la un fierar care l-a primit să-l învețe meseria, juguindu-l cinci ani de zile. Un an l-a ținut de probă, să vadă cîte parale face. Au încheiat apoi contract și Îndreiu a intrat în rîndul ucenicilor. Cu toate astea nu s-a despărțit numaidecît de mătură, de căruța cu care ducea griul la moară, de coșul cu care aducea doamnei de la piață cumpărăturile. Și de lustruirea ghetelor și de curățirea parchetelor. Meseria n-a învățat-o Îndreiu Susan. A furat-o, pe apucate, între două corvezi, între diferite treburi care nu îngăduiau nici o aminare.

— Susan Îndreiu, unde ești?...

— Susan Îndreiu, tu n-auzi că guiță porcii?...

— Susan Îndreiu, tu n-auzi că te cheamă doamna?...

— Susane, tu n-auzi?...

— Susane, vino-ncoace!...

— Susane, du-te-ncolo!...

În vremea aceea, Îndreiu n-avea timp nici să răsufle. Ziua-noaptea era pe drumuri. Ziua-noaptea trebuia să lucreze, să alerge pentru alții, pentru stăpîn și pentru stăpînă-sa. Și pentru copiii stăpînilor. Și pentru porcii stăpînilor. Și pentru vitele lor. Și pentru calfele care-și scoteau pîrleala acum, după ce ieșiseră un pic la lumină. La cămin nu se putea înscrie pentru că n-avea bani să plătească și patronul nu se angajase cu nimic în sensul ăsta. Și-atunci Îndreiu Susan, neavînd altceva de făcut, trebuia să bată drumul dintre Bălgrad și Dunga de sus, cincisprezece kilometri la dus, cincisprezece la întors, treizeci de kilometri pe zi. Ningea, ploua, fulgera, orice-ar fi fost și oricum ar fi fost, Îndreiu punea mîna pe cufăraș — trebuia s-o pună, n-avea încotro — și-o pornea la drum, devreme, ca să ajungă înainte de-a se lumina. Iar seara, la întoarcere, bătea același drum, oricît ar fi fost de obosit, oricît ar fi fost de întuneric.

— Mai ai mult, puiule? îl întreba cîteodată mama-sa, seara, tîrziu, cînd ajungea el acasă.

— Mai am, mamă!

Femeia ușta și dădea din cap.

— Da greu mai trece vremea, puiule! Greu de tot! Uite că nu mai avem lemne și că n-am tăiat porc nici în iarna asta!

— Nu-i nimica, mamă! Îi bună și mazărea, dacă-i omu sănătos!

Nu mai zicea nimic maică-sa. Tăcea și ofta, ori dacă mai zicea ceva, atunci se ruga lui dumnezeu și sfinților care se uitau la ei din icoane, cu ochii lor rotunzi și-ncremeniți. Îndreiu o lăsa într-ale ei și-și sfărîma o ceapă într-un blid de mazăre. Se ospăta de unul singur, în tăcere. Se culca apoi cu ceasul la cap ca să se trezească la timp, să nu întîrzie. Dimineața o lua de la capăt; în fiecare zi, azi ca ieri, ieri ca alaltăieri, mereu și mereu, cinci ani de zile încheiați, bătuți pe muche. Altul în locul lui ar fi luat cîmpii de cincizeci de ori în timpul ăsta, s-ar fi lăsat păgubaș, s-ar fi apucat de altceva, de negustorie, de hoinăreală prin țară și prin lume. El a răbdat fără să cricnească, fără să înjure, fără să murmure. O singură dată s-a luat la harță cu stăpînu-său, cu patronul, cînd l-a luat ăsta la bătaie, pălmuindu-l.

— Știi ce, domnule! a strigat Îndreiu Susan punînd mîna pe un arc de trăsură. Să nu te mai ating¡ de mine că-ți crăp capu! Îți lucru, îți fac tot ce zici, da de bătut să nu-ndrăznești să mă bați, că-i rău! Ai înțeles?

A înțeles, n-a înțeles stăpînul, destul că nu s-a mai atins de el. Dar nici traiul nu i l-a făcut mai dulce, nici în timpul ucenîciei, nici după ce a ieșit Îndreiu calfă. De îndurat nu s-a îndurat să-i deie drumul pentru că Îndreiu era lucrător bun. Deprinsese bine meseria și se îndrăgostise de ea, cu toate că ar fi avut motive să i se facă scîrbă de viață. Barosul era de-acum pentru Îndreiu ceea ce fusese fluierul și bîta în timpul cînd păzise oile satului. Atîta doar că se mai schimbase și el. Se făcuse fecior în lege și-ncepuse să iasă în lume, pe la petreceri și pe la joc. Ai noștri care-l cunoșteau și-l prețuiau, îl tot sfătuiau să-și deschidă o fierărie, în sat, ca să nu mai tot bată ei drumul, pînă-n Dunga de jos și pînă în Portaș. Nu-i displăcea nici lui o asemenea idee. Oricum, era mai bine decît să fie mereu sub poruncă și să tot bată drumurile. Dar n-avea bani pentru unelte și pentru taxe. Și de împrumutat nu s-a găsit nimeni să-l împrumute, în condiții convenabile, omenești. Ionu lui Cărbune a spus că-i dă bani cu împrumut dacă-i lucră pe gratis, după aceea, cinci ani de zile. Popa de asemeni a venit cu nu știu ce pretenții. Iar Ironim i-a spus că el nu se bagă în asemenea afacere numai dacă se trece fierăria pe numele său. În cele din urmă Îndreiu s-a lăsat păgubaș și-a încercat să strîngă bani, ca să se descurce singur. Într-o vreme a plecat după lucru pe la Sibiu. S-a îmbolnăvit apoi maică-sa și-a fost nevoit să se întoarcă acasă. Strînsese el bani în timpul ăsta, dar de fierărie tot n-a putut să se apuce. Bătrîna a bolit cît a bolit apoi s-a stins. După asta lui Îndreiu i-a venit altă bucurie pe cap — colac peste pupăză — niște spese, pentru locul pe care-l primise tătîne-său. Sîntion Susan, de la împroprietărire. Locul fusese vîndut la timpul potrivit, dar spesele — niște impozite și un împrumut — nu fuseseră achitate și se umflaseră, crescuseră. Și cum Îndreiu era „singurul succesor al Savetei Susan", a fost nevoit să plătească datoria aceea, de care tot n-ar fi scăpat. Cu asta, înjghebarea atelierului s-a îndepărtat și mai mult de îndeplinire. Trebuia să mai aștepte, fierarul. Trebuia să mai rabde. Trebuia să-și aranjeze altfel viața, în afara planurilor acestora care erau greu de îndeplinit, cu toate că nu erau chiar așa năzdrăvane.

După ce-a făcut armata, Îndreiu Susan s-a însurat cu Nica lui Covilă. Erau în vorbă mai dinainte, pînă a nu pleca el sub arme. La încorporare, cînd s-a dus Îndreiu către Bălgrad, împreună cu tot leatul, cîntînd, ținîndu-se pe după cap, Nica l-a petrecut pînă în Cetate. Apoi, după ce s-a despărțit, i-a tot scris și i-a tot trimis la dor cu carul, prin răvașe, prin fel de fel de scrisori, trimise prin poștă și prin cei care se duceau să-și mai vadă feciorii. El i-a răspuns și nu prea. Știa că a lăsat în sat o copilă cam țapănă și cam prost îmbrăcată, neîmplinită la trup și cu mîinile cam mari și cam roșii. Și nu se prea tulbura. Ba mai și glumea cîteodată, cu camarazii, cu ortacii. Făcea armata la jandarmi, pe undeva prin Bihor și nu ducea lipsă de fete. Totuși îi răspundea Nicăi din cînd în cînd, la cîte-o scrisoare, sfătuind-o să fie liniștită și cuminte. Apoi, cînd a venit într-un concediu și-a găsit în locul copilei pe care o lăsase o fată voinică și frumoasă, i s-au aprins și lui călcîiele. A început să bată și el răvașe, după aceea, către Dunga de Sus și cu rost și fără rost. Pe urmă, după ce s-a eliberat, n-a mai plecat pe nicăieri, după lucru. S-a tocmit la o fierărie din Portaș, bătînd același drum, mîncînd aceeași pită neagră, amară. În zilele de sărbătoare, o învîrtea pe Nica pe sub mînă și se mai însenina și el. Nica rîdea și ciuia ca o neroadă. Odată, a doua zi de Crăciun, le-a luat șcara ceterașilor de la gura podului. În șură la Ironim s-a petrecut asta și ceterașii nemaivînd încotro, au stat acolo, în gura podului și-au cîntat pînă cînd au amețit. Veneau muierile și se uitau și se cruceau și-și chemau fetele acasă. Dar fetele nu se dădeau duse nici cît. Jucau și cîntau, ținînd isonul ceterilor, împreună cu Nica, Careva a deschis porțile șurii să fie mai multă lărgime, iar ceterașii au instrunit în grabă o Țarină, ușor, legănat, trăgănat, duios. Jocul s-a învălmășit un timp, cîteva clipe, apoi s-a limpezit și s-a înviorat din nou. Un fecior a îndemnat-o pe Nica să cînte, s-o tragăne și ea odată cu ceterile, în continuare. Și Nicăi atît i-a trebuit. A început numaidecît să cînte încet, șovăielnic, din ce în ce mai răspicat, din ce în ce mai tare. S-au ridicat apoi și alte glasuri, din ce în ce mai multe, de fete și de feciori. Toată lumea a început să cînte pînă la urmă. Pe deasupra tuturor se ridica însă, semeț și frumos, glasul Nicăi lui Îndreiu. Ea dădea tonul, ea cîrmuia toată trăgănarea aceea, cu patimă, cu o patimă bruscă, deșghiocată deodată, ivită din șovăială și duioșie. Versurile cîntecului Nica le rostea în grabă, răspicat, apăsat:

Și-aseară vîntu bătea!..
Laiii-la iii, la-la-la, laiiii-laiiii-laiiii, la-la-la....
Laiii-la iii, la-la-la, laiiii-laiiii-laiiii, la-la-la....
Badiu-n brațe-mă strîngea!...

. . . . . .

Și-apoi iarăși se întorcea la zicală, îndemnînd fetele să cînte și mai tare, legănîndu-se, uitîndu-se în ochii lui Îndreiu. Cu greu și-abia într-un tîrziu s-a spart jocul, în voie bună. Fetele și feciorii s-au risipit prin sat, în pîlcuri ori perechi-perechi. Nica l-a luat pe Îndreiu al ei de mînă s-o petrească pînă acasă. De-acum nu le mai tihnea de fel — nici ei dar nici lui — să steie singuri, despărțiți. Simțeau pe semne că le șade bine împreună și erau bucuroși și fericiți. I-am văzut și eu o dată, împreună, în primăvara următoare, în postul paștilor. Erau veseli amîndoi. Rîdeau și vorbeau. Nici nu m-au băgat în seamă. Poate că era prea bucuroși. Știe-i nevoia! Destul că nu mi-au spus nimic. Și eu m-am uitat după ei pînă cînd s-au pierdut după dungă. Pe urmă, cînd s-au căsătorit, am fost și eu la nuntă să-i văd. Am petrecut alaiul pînă la biserică și-apoi pînă acasă la Îndreiu. Nu era lume prea multă și nunta era cam săracuță, pentru că săraci erau și nuntașii. Îndreiu n-avea nimic în afară de meseria și de cocioaba rămasă de la părinți. Nica de asemeni n-avea nimic în afară de ilainele de pe ea. Se luaseră din dragoste, asta era. Se luaseră pentru că se plăcuseră și se înțeleseseră între ei, fără nici o tocmeală. Și nici nu li se pusese nimeni în cale, ce-i drept. Avuseseră un dram de noroc. Găsiseră și ei o portiță prin care se strecuraseră împreună la o leacă de lărgime. Părinții Nicăi și-ar fi dat fata după orișicine, numai să scape de ea; mai aveau patru și le era teamă că n-o să le vadă măritate niciodată. Iar la Îndreiu acasă nu era cine să se împotrivească, așa că tinerii și-au orînduit viața așa cum au vrut.

După ce a luat-o pe Nica, după nuntă, imediat, începînd chiar de a doua zi, Îndreiu Susan s-a apucat și mai vîrtos de muncă să-și stringă banii trebuincioși, să-și pună odată fierăria aia pe roate. S-au ivit însă și de data asta, parc-ar fi fost un făcut, alte nevoi. A trebuit să-și repare casa, chiar în primăvară, ca să nu se huluie peste ei. Apoi i s-a născut un copil. Cu greu și-a cumpărat el de la niște țigani un ilău ruginit. De foi și de celelalte unelte și de taxele pentru brevet de atelier, n-a mai apucat să mai facă rost. L-au năpădit alte necazuri și mai urgente. Primului copil i-a mai urmat unul, după un an de zile. Apoi a mai venit unul, după un alt an. Apoi s-a betejit Nica într-o iarnă. Apoi au venit concentrările și Îndreiu a fost dus pe zonă, undeva pe lîngă Satu-Mare. Apoi, după concentrări, a venit mobilizarea generală. După mobilizare a venit războiul și Îndreiu a fost dus pe front.

— Bine c-ai scăpat, Nico, i-au spus cumetrele vecinei, că ăsta, dac-ar mai fi stat pe-acasă, ar fi umplut ulița de copii! Ați stat și voi puțin laolaltă și gata, aveți patru! Anu și copilu!

Nica s-a supărat și s-a sumețit.

— Nu-i nimica, a spus ea, Îndreiu e omu meu și copiii tot ai mei sînt! Sănătate să fie c-alelalte trec!

Cumetrele, săracele, n-au înțeles și-au început s-o vorbească de rău.

— Îl vezi tu pe dracu cu cei patru copii cu tot! Pieriți!

N-a pierit Nica în timpul războiului și nici copiii nu și i-a lăsat să piară. S-a zbătut în fel și chip, a lucrat pe unde a putut și-a scos-o la capăt. Și și-a așteptat bărbatul, cu credință. Altele au mai călcat și pe-alături, fără să fie stricate. Le lipseau bărbații și-atunci se mai amăgeau și ele cu cîte-un fecioraș ori cu cîte-un invalid care mai era bun de ceva. Și-apoi cînd li se întorceau soții, le cădeau la piept plîngînd ca și cînd nu s-ar fi întîmplat nimica. Așa-s nevestele făcute să cadă pe pieptul bărbatului în clipa revederii și să plîngă un pic, din inimă unele, de formă altele. Nica și-a plîns din inimă soțul. Pentru ea Îndreiu era singurul său sprijin, omul fără de care n-ar fi putut viețui. Ce-i drept și fierarul a atîtat puțin focul din sufletul ei. I-a scris aproape tot timpul cît a lipsit de-acasă. La început, cît a fost la concentrare, scrisorile lui erau mai clare și mai senine. Omul întreba de copii și de sat, o întreba și pe Nica ce mai face și-i spunea că n-o ducea chiar așa rău. Pe urmă, după ce a plecat pe front, scrisorile au început să devină mai încîlcite și mai întunecate. Pe om îl chinuia dorul și uritul. Și-i spunea nevestei că se gîndește mereu la ea și c-o visează ziua și noaptea. Nimeni nu-l crezuse în stare pe fierar de-atîta duioșie. În scrisorile lui mustea o dragoste cumplită și-o patimă de nestrămutat. Slovele acelea muncite, scrise cu trudă de un om cu mîna grea, deprinsă cu barosul, erau slove de foc. De cîte ori venea cîte-o scrisoare, Nica umbla cu ea pe uliță, cu copiii ținîndu-i-se de poale, mărunți toți și frumoși. Se ducea la unul și la altul să-i descîlcească slovele pentru că omul ei scria mărunt de multe ori, parc-ar fi vrut cu tot dinadinsul să-și aștearnă pe-o simplă carte poștală tot dorul și tot zbuciumul din sufletul lui. Citeodată mîzgălea și colțurile și mai scria și de-a curmezișul, ca să spună cît mai multe. Pe-alocuri slovele erau mai groase, pe-alocuri mai subțiri și mai strînse după cum era creionul de umed. Se întîmpla citeodată că erau șterse din scrisoare cuvinte întregi. O mînă nevăzută și vrăjmașă se amesteca și-ntrerupea legătura dintre cei doi oameni. „Draga mea nevastă și dragii mei copilași — spunea Îndreiu aproape în fiecare carte. Să știți de la mine că eu sînt sănătos, care sănătate v-o doresc și vouă..." Așa începeau de fapt aproape toate scrisorile care veneau de la cei de pe front, parcă ar fi fost o regulă. Apoi, o dădea fiecare pe-a lui. Unii întrebau dac-o fătat Dumana ori dac-or schimbat junci dinții de lapte; alții întrebau de loc și de gunoi și de multe alte nimicuri. Fiecare cu ale lui. Și cum Îndreiu n-avea nici loc și nici vacă n-avea, întreba mereu de copii și-i spunea mereu nevestei că i-i dor de ea și că ar veni acasă pe jos, dac-ar putea. Iar Nica se fălea cu scrisorile lui și le arăta și le dădea să le citească și celor care voiau și celor care nu voiau. Odată am întîlnit-o și eu pe ulită, într-o duminică, înainte de-a pleca la armată. Mi-a arătat o carte poștală, ultima pe care a primit-o după cîte știu eu înainte de 23 August, ultima și cea mai tristă și cea mai întortocheată.

— Ce-o fi vrînd să spună în cartea asta, Lae? m-a întrebat femeia ținîndu-se cu mîna de gură.

— Eu nu știu, nană Nică! I-o fi urît și lui peacolo și i-o fi greu...

— Numa de-ar scăpa teafăr, Lae!... Numai de-ar veni!... Schilod dacă vine și tot îi bine!... Să fie un semn de viață, să am cu cine schimba o vorbă... Cutruchească-i dumnezău pe cei care mi l-o luat!...

Vremea trecea și copiii creșteau, iar Nica se lupta singură cu nevoile, amăgîndu-se, chinuindu-se. A venit 23 August și s-a mai aflat prin sat de unii și de alții. Pătru lui Ismană și cu încă unul din Curături care a murit la Oradea erau în Divizie. Alții erau prizonieri. Alții muriseră. De Îndreiu nu se știa nimic. În zadar alerga femeia pe la unii și pe la alții, să mai afle ceva. În zadar își purta copiii pe drumuri, în zadar aștepta în fiecare seară în prag. Omul ei tăcea. A venit apoi scrisoarea aceea din Polonia care-a bucurat-o și-a pus-o pe gînduri în același timp. De nenumărate ori a alăturat-o celorlalte ca să vadă dacă-i scrisă de el. Și-n clipa cînd s-a convins că-i slova scrisă de-aceeași mînă mare și grea, s-a făcut iarăși liniște. Războiul rupsese din nou firul — și-așa destul de șubred, al legăturilor dintre cei doi oameni — despărțindu-i. Lucrurile s-au lămurit abia după ce s-a întors Îndreiu acasă în iarna lui 1946. Numai că el s-a arătat zgîrcit la vorbă și nu s-a prea înghesuit să le povestească altora prin cîte-a trecut. O singură dată și-a dat drumul, cînd s-a întors Zaharia lui Bulacu din prizonierat. Încolo, ceea ce știa despre pățaniile lui, se știa mai mult din spusele Nicăi. Ea se lăuda cu faptele lui, fără răutate însă, din simplă mîndrie.

— Cînd o luptat omul meu la partizani — povestea ea — zice că n-aveau piine odată... Altă dată n-aveau gloanțe... Și-ntr-o iarnă or mers prin viscol șase zile și șase nopți... Și-or pierit mulți atunci și el o fost rănit da pînă la urmă tot o răzbit!... După aia, în lagăr la nemți, după ce-o ajuns prizonier, o răbdat foame și mizerie cît zece!... Da tot nu s-o dat bătut, tu hăi, că-i tare și nu poate fi doborît cu una, cu două!... S-o mai asprit oleacă și s-o cam întunecat!... Da pe dinăuntru, la suflet adică, îi mai bun decît era!... Într-o zi, cînd l-am întrebat dacă n-ar fi bine să ne apucăm iarăși de covăcie, ca s-avem din ce trăi, s-o încruntat și s-o supărat... „Ce, zice el, acuma cînd se întîmplă atîtea în țară și-n lume, eu să m-apuc de covăcii și de mușterii! O dărăba de pită oi cîștiga eu!... Și-ncolo, trebuie să ne zbatem să le asigurăm un viitor copiilor ăstora!... Și nu numai lor!..." Ați priceput, tu hăi, nu numai lor, adică nu numai la ai noștri, ci și la ăilalți, la toți copiii, la toți necăjiții!... Asta-i, dragelor mele! Omu meu nu mai este cum a fost!... L-or schimbat vremurile și pe el, încercările prin care o trecut, c-o bătut lumea, tu, după cum v-am mai spus!...

Muierile se îndesau să afle ce le interesa și-i puneau Nicăi fel de fel de întrebări, cu răsuflarea tăiată, unele, într-o doară altele, care după cum credea că-i bine, care după cum se avea cu Nica și cu Îndreiu. Vorbeau apoi între ele și mai și înfloreau și mai puneau și de la ele, după vesnicul și nevindecabilul obicei muieresc. S-a ajuns pînă acolo, într-un timp, încît s-a creat în jurul lui Îndreiu Susan un fel de legendă. Dar el n-a pus seama pe asta și și-a văzut liniștit de treburi, păstrîndu-și cinstea pe care și-o agonisise, lucrînd, zbătîndu-se pentru sat și pentru ai săi. A șovăit el puțin, la început, după ce s-a întors acasă. Pe urmă a pus umărul la greu, alături de Pătru lui Ismană și de ceilalți toți, pe tăcutele, ca deobicei. Toți aveau încredere în el, tuturor le plăcea de el, da fierarului nici că-i păsa. În afară de izbucnirea aceea de pe cîmp, cînd cu alungarea lui Henegariu, n-a mai vorbit decît o singură dată Îndreiu Susan, cînd a fost înmormîntat Pătru lui Ismană. Și-atuncea tot așa, a tăcut cît a tăcut, apoi, dacă a văzut că popa nu mai gată cu tălmăcirile și cu răstălmăcirile lui, l-a dat la o parte și a început să vorbească el, răspicat, tăios. Mărioara lui Pătru, văduva, s-a crucit cînd a văzut una ca asta și a început să se roage de Îndreiu, să tacă, să nu strice obiceiurile, să nu-l tulbure pe mort. Dar Îndreiu Susan tot n-a tăcut. S-a suit pe-o movilă de țărînă, strîngîndu-și șapca în mînă, mototolind-o ca pe o cîrpă.

— Măi fraților, — a spus el ușting din greu, parc-ar fi vrut să-și sfîșie ceva din piept, — aicea, în groapa asta, o fost vîrît un prieten de-al nostru, un frate, un tovarăș, cel mai bun dintre noi, cel mai de nădejde, cel mai neînfricat! De-aia o și fost înjunghiat, fiindcă s-o luptat pentru dreptate, pentru necăjiți! Da voi să știți de la mine că dreptatea pentru care o luptat Pătru, Panduru, cum bine i-ați spus voi, nu mai poate fi înghenunchiată de nimeni! Pătru o fost omorît mișelește, cîinește, dar noi ceilalți am rămas întregi și nevătămați! Și chiar dac-am pieri și noi, ideile și dreptatea noastră, tot n-ar pieri! S-ar ridica alții în urma noastră și mai mulți, și mai hotărîți! Nu vă spun lucrurile astea ca pe niște amenințări, ci ca pe-un adevăr la care am ajuns și eu, cu greu, după ani și ani de bîjbăieli și către care vreau să-i duc și pe alții, mai de-a dreptul, ca să nu mai bîjbîie și ei, să nu se mai chinuie!...

Mcilean, cum era de față, a vrut să suie și el pe movilă, să țină o cuvîntare. Dar Îndreiu nu l-a lăsat să-și spună părerea atunci, în timpul îngropăciunii și nici după aceea. L-a pus la punct pe învățătoraș și l-a luat la rost și pe Mîtru, de vreo cîteva ori, ca să-l mai strunească, să-l mai potolească. Și-a încercat să ducă lucrurile mai departe, ca să le arate oamenilor că nu vorbise pe degeaba, în vînt, ca să se afle în treabă. Primul lucru de care s-a apucat el după aceea a fost electrificarea începută de Pandur. N-a reușit însă nici el s-o ducă pînă la capăt. Cineva, domnul Titus Găozariu sau altcineva, rătăcise niște adrese pe la primărie, niște răspunsuri privitoare la materialele de care mai avea satul nevoie. Apoi, mai tîrziu, spre primăvară, au început să dispară stîlpii care fuseseră înșirați pe uliți. Îndreiu Susan, cînd a văzut una ca asta, i-a strîns pe cei care mai rămăseseră și i-a dus la el acasă. Imediat au început să strige anumiți oameni:

— Păi sigur că da, iau lemnu comunei și se mai și bat cu pumnu în piept, că-s comuniști, și-s cinstiți! Umblă cu minciuni!

Imediat a venit Miclean la Îndreiu și l-a luat la rost.

— Nu se poate! spunea învățătorașul. Eu nu sînt de acord! Noi trebuie să procedăm just...

Fierarul l-a dat afară din curte, pe tăcutele. Dar Miclean nu s-a lăsat. S-a dus la județeană și s-a plîns. A vorbit cu cine știa el că trebuie să vorbească acolo și-a venit în sat triumfător împreună cu un tovarăș mărunt și vorbăreț, c-un prieten de-al lui. S-a ținut imediat ședință de celulă, ca să-l zgîlțîie pe Îndreiu. Activistul, prietenul lui Miclean, tot încerca să prezinte lucrurile în așa fel încît Îndreiu să iasă hoț. Dar oamenii din sală — Mîtru, Gligor, Ilie, Silvestru lui Susică și cu ceilalți toți cîți erau acolo, n-au fost de acord cu ceea ce spunea el. Atunci, omul a întors foaia și-a întrebat dacă nu se cuvine ca stîlpii să fie duși în curtea primăriei. Cu asta au fost de acord toți în frunte cu Miclean și cu Chimu lui Mentu. Cu timpul însă, în vreo două sau trei săptămîni, stîlpii au dispărut și de-acolo. Îndreiu s-a mîniat cumplit — așa cum se mînie el cînd nu mai poate răbda ceva — și s-a dus la județeană. De la județeană s-a dus la prefectură să ceară schimbarea primarului. N-a primit, însă, nici un răspuns precis și-a venit acasă suduind, bodogănînd, ca un urs aținat, stîrnit. Dar de lăsat tot nu s-a lăsat. S-a angajat pînă una alta la calea ferată și-a început să lucreze într-o echipă de la întreținere. Și-atunci cînd avea timp, într-o pauză, după lucru, cînd putea, se ducea și pe la județeană, să ceară rezolvarea tuturor treburile care nu fuseseră încă rezolvate, la noi în sat. Și-l sfătuia și-l dădăcea pe Mîtru, în continuare, cu aceeași grijă dacă nu cu mai multă.

— Mă, ți spunea el mereu, înfrînează-te și stăpînește-te, c-ajungi la spaimă pînă la urmă, cu mînia asta a ta! Ți-am tot spus-o: lasă focu să ardă înăuntru, să capete și mai multă putere, să se facă și mai învăpăiat! Și-nvață în continuare, și-ncearcă să devii alt om, mai stăpîn pe tine, mai luminat! Fără însușirile astea, nici nu poți să fii comunist, să știi de la mine!...

După ce a fost călcat Mîtru însă, după ce i s-a dat foc la casă, nu l-a mai certat de loc, nu i-a mai spus nimic. L-a lăsat să înjure, adică s-a lăsat să fie înjurat, pentru că Mîtru a început să strige și la el, ca la unul care nu l-a lăsat să-și facă dreptate, așa cum înțelegea el. De mustrat însă nu l-a mustrat, în nici un fel, nu pentru că s-ar fi simțit vinovat față de el, ci pentru că și-a dat seama că omu-i la greu și are nevoie de îngăduință, de înțelegere. Cu Mărioara lui Pătru lui Ismană tot așa s-a purtat, cu aceeași îngăduință, cu aceeași înțelegere, și-n timpul îngropăciunii, și după îngropăciune. A ajutat-o și le-a purtat copiilor de grijă, și-atunci și mai tîrziu, după ce a plecat din sat, și mai încoace, după ce s-a reîntors. Tot timpul i-a purtat de grijă familiei lui Pătru lui Ismană, fără întrerupere, parc-ar fi fost vorba de propria-i familie. Statornicia și omenia lui l-au ajutat să iasă curat și-ntărit, din toate încercările prin care trecuse. Și, odată ce s-a văzut deasupra, la larg, omul s-a împlîntat și mai bine pe picioarele lui, ca să nu mai fie niciodată împins înapoi. Și s-a străduit și se străduiește din răsputeri să aplice în viață ceea ce a ajuns el să înțeleagă că-i bine și-i drept. Pe fariseul n-a făcut-o niciodată. Dar nici pe vameșul. Și nici pe predicatorul, pe omul care ține-n mînă toate secretele vieții și-ale fericirii. Îndreiu Susan și-a făcut întîi și-ntîi ordine în propria sa casă. Și nu cred că a făcut-o din calcul, ca să le arate oamenilor ce înseamnă comunism și dreptate. A făcut-o pentru că era în firea lui să trăiască așa cum se cuvine, frumos, omenește, cinstit.

— Asta nu bea și nu se ține de muieri, spuneau unii și alții, ca să fie „cotat" bine, s-ajungă sus!...

— Îi ambițios, ursu!...

Nu era și nici nu e ambițios, ursu. Nu se ținea de fuste și de beții pentru că nu-i ardea de așa ceva. Și-ntr-adevăr, de ce s-ar ține un om de beții și de muieri cînd știe că-l așteaptă acasă o nevastă frumoasă și-o droaie de copii, care-s gata oricînd să se cațere pe el, ca gîndacii? Și de ce să-și terfelească în noroi demnitatea pe care și-a agonisit-o așa de greu? Asta ar fi fost lucrul cel mai ușor de făcut. Și cel mai urît. Și lui Îndreiu Susan — după cîte mi-am dat eu seama — au început să-i placă lucrurile frumoase, menite să înseninеze și să schimbe viața omului, s-o facă mai luminoasă, mai bună.

Altădată, pînă mai era încă secretar de plasă, undeva pe Mureș la deal, a venit la el acasă, cu o damigeană și cu un miel, un om pe care nu-l mai văzuse pînă atunci. Omul voia să-l cinstească, dar Îndreiu n-a primit nimic, nici mielul și nici damigeana și l-a dat afară din curte.

— Domnu șef, spunea omul, n-am nici o pretenție! Nu-ți cer nimica! Îmi place mie să ți le dau! Eu sînt primar și-așa am făcut de fiecare dată, cînd s-or schimbat șefii: mi-am dat vama ca să n-am discuții!...

În aceeași zi Îndreiu s-a dus în satul respectiv și-a făcut ordine acolo, pe tăcutele, fără prea multă larmă, așa cum obișnuiește el. La plecare omul cu mielul și cu damigeana a dat cu pietre după el, de pe-un deal, și i-a spart geamurile la mașină. Ceilalți însă, cei mulți, i-au mulțumit că i-au scăpat de-o căpușă, de unul care fusese mai rău decît Ionu lui Cărbune.

Peste tot pe unde a lucrat, Îndreiu n-a făcut decît lucruri bune. Peste tot unde a trecut, a rămas ceva din sufletul și din felul său de a fi. Singurele vorbe care s-au auzit în urma lui, au fost vorbe de bine, de laudă:

— Păcat c-o plecat!

— Era bun și drept!...

— Și era cinstit pînă-n măduva oaselor!...

Iar la noi, după tulburările din martie, și-n timpul răscoliților dinainte, oamenii i-au dus dorul lui Îndreiu Susan. Își cîștigase încrederea lor, fierarul, fără vorbe, prin fapte, prin felul său simplu de-a trăi și de-a munci, prin felul cum privea și privește el viața și lumea, prin cinstea și statornicia lui. Era și privilegiat, față de alții, care nu cunoșteau satul așa de bine cum îl cunoștea el. Dar nu ăsta era lucrul cel mai de căpetenie. De căpetenie a fost și-a rămas purtarea lui, care s-a întemeiat și se întemeiază numai și numai pe muncă și pe cinste. Și țăranul — în zadar spune că nu-i așa cîte-un Tiberiu Pujdercă — simte la cinste și la omenie. De-aici începe și-aici se sfîrșesc toate. De-aici se trage și izvorul încrederii de care s-a bucurat și se mai bucură Îndreiu Susan, fierarul, fostul partizan, fostul prizonier, activistul de mai tîrziu, președintele de azi al gospodăriei colective, omul care a venit de bună voie în sat, cu toate că ar fi putut să ocupe alte munci, mai importante. Asta-l sălta și-l sălta în ochii oamenilor. Asta i-a făcut pe mulți să steie de vorbă cu el așa cum se stă de vorbă cu un frate, cu un prieten apropiat.

Asta m-a făcut și pe mine să-i calc în curte atunci, în iarna aceea cețoasă și urîtă, cînd m-am pomenit cu șeful de post în ușa tinzii.

Fragment din romanul „Cordovanii".

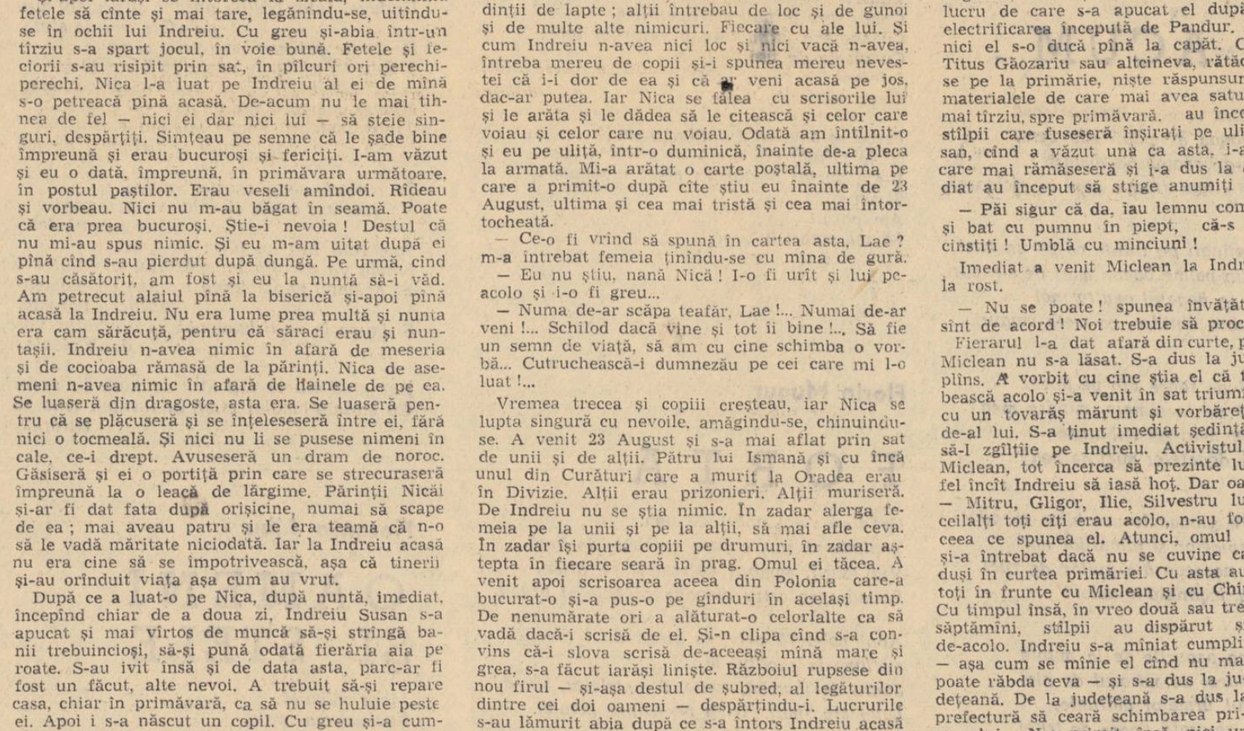

Desene de IULIAN OLARIU

Al. Gheorghiu-Pogonești

În Doftana, lîngă gratii

Luna plină, închisorii
zidul alb i-l văruiește;
la lumina ferestruicii,
neștiut, un om citește.

Gratiile, albul lunii
îl împart în jurubițe
cît să-i lumineze cartea
copiată pe foițe.

Dincolo de ușă, pasul
înfioară coridorul;
în celulă, arestatul
descifrează viitorul.

Lîngă gratii, la fereastră,
raza lunii întîrzie
peste cartea-n care Lenin
despre lupta noastră scrie.

Pe foița de țigară
scrisă-n taină de tovarăși
a venit învățătorul
Lenin, să-l îndrume iarăși.

Zile trec și zboară anii
condamnării la-nchisoare;
el, alături de Lenin,
e din ce în ce mai tare...

Ion Brad

DRAGOSTEA CEA DE TOATE ZILELE

In sat

Cîndva, ne-am jucat în țărînă.
Mai mare, te-am ținut pe genunchi.
Te văd acum cu două visuri de mînă,
Sărite ca aşchiile nu departe de trunchi.

Nici unul nu-mi seamănă mie,
Numai ochilor tăi, numai buzelor băute cîndva.

Am plecat şi e toamnă tîrzie,
Trebuie să seamăn pămîntul cu dragostea mea.

1957

Regina nopții

„Cînd deodată tu răsărişi în cale-mi..."
Eminescu

Numai nopțile părului tău de mătasă
Mă tulbură, îmi dau aripi şi mă apasă,
Nopțile cu liniştea lor viforoasă;
Nopțile despletite pînă la genunchi,
Pînă-n pămînt,
În care-nvăluit mă-ntreb
Dacă mai sînt ori nu mai sînt
Şi-am rămas numai cîntec fierbinte,
Numai răcoare de vînt?

Întunericul ochilor tăi
Mă atrage ca un magnet
Mistuindu-mi pulberea gîndurilor încet,
Văpăile visului, poticnirile inimii...
Draga mea, pune-mi mîna pe frunte.
Ce bine mi-i!

1958

Remember

Zăpada îmi înăbuşă fereasta
Şi ară vîntul prin văzduh pustiu...
Odată, tot pe-o noapte de gînduri reci, ca asta,
Odată, într-o noapte cu stele lipsă, ştiu,

M-ai dus cu tine peste sahara de zăpadă,
Să-ți scutur clopoțeii din rîsul tineresc.
Erau cu noi doar lupii ieşiți la drum să vadă,
Ca mîi de semafoare, de ochi ce străluces;
Erau cu noi doar anii, tot ne-nfricați ca lupii,
Tulburător de tineri, vreo douăzeci abia.
Din scorburi nevăzute ieşeau pe zare stupii
S-adune mierea pură-n cristale reci de nea.

Ningea... Ningea... Pădurii i se albise creasta.
Doar rîsul tău şi lupii. Mi-aduc aminte, ştiu.
Zăpada îmi înăbuşă fereasta
Şi ară vîntul prin văzduh pustiu.

1959

Luceafăr

Să ai un geam al tău să te aştepte —
Luceafăr decuseară înspicat —
Spre el ca volbura să urci pe trepte
În ceasul lung, tîrziu şi aşteptat.

Ca orizontul larg să ți se pară
Brodat pe fruntea mării în amiaz
Şi-o mînă albă, fluturînd uşoară,
Să nu ştii: e-albatrosul sau vela pe barcaz?

Şi-n orice depărtare, totdeauna,
Să-l ai în gînd — busolă de cleştar
În ochii căreia citeşti furtuna
Şi fluxul de lumină urmînd un val amar.

Să te-nsoțească zîmbetu-i prin lume
Ca floarea-soarelui în mers rotit
Iubitul ei, pe boltă parcă suit anume
Să înflorească dorul țărînii-n infinit.

1960

Desene de V. SAVONEA

Mireasă

Viforniți nu-s iubirea să ne-o stingă
Rotită-n slăvi cu soarele şi luna,
Nici depărtări ca ea să nu le-nvingă,
Nici trepte nu-s să nu le urce-ntruna.

Mireasă-stea! Ce joc o să pornească
Luceferii mirați în jurul ei!
Tu, dragoste, minune tinerească,
Despici cărări, prin sfere, de scîntei,

Să ne-mbătăm de veşnica vibrare,
De ritmul universului supus,
Din care zborul visului răsare
Țîşnit precum triunghiul de cocoare
Peste livada stelelor, mai sus.

1960

SONDAJ ÎN POEZIA LUI NICHITA STANESCU

Scriind despre Nichita Stănescu, am încredințarea că-mi pot îngădui formulări lipsite de echivoc întrucît mă adresez, consider eu, unei personalități artistice autentice, capabile să suporte atît aserțiunea entuziastă cît şi reprosul critic ascuțit.

Culegerea de poezii pe care am parcurs-o constituie prima formă a unui volum sortit publicării, care a căpătat, se pare, între timp, retuşurile cuvenite. De aceea, nu voi face recenzia unei cărți, ci mă voi mărgini să semnalez cîteva probleme pe care ni le impune lectura unui număr de poezii şi care aparțin facturii poetice actuale a lui Nichita Stănescu.

Tînărul poet se deosebeşte de cei mai mulți coleg de generație prin faptul că refuză confesiunea directă, proprie vîrstei, înlocuind-o cu un fel de viziune obiectivă despre „eu". Poetul se auto-înfățişează cînd în posturi romantice, călărind armăsari albi, cînd în cea a adolsecentului întîrziat, puțin vagabond, puțin năuc şi somnolent, cînd reintrupînd mituri pentru a le înviora semnificațiile. Uneori, ipostazele acestea conving prin patos original, cu deosebire atunci cînd scapără din ciocnirea versurilor sensuri contemporane (*Avertisment, O viziune a păcii, Amfion — constructorul, Cîntec* etc.).

Cu versurile:

„De-aceea îmi lepăd liniştit scutul
şi sulița pe care-am ascuțit-o îndelung
în nopțile cu lună,
şi sandalele cu tălpi de plumb,
ca să nu mai piară iarba sub ele..
Numai aripile mi le păstrez, şi-n amurguri
pe muchiile stîncilor mă ridic,
ori pe spirala de cuarț a coloanei tale,
şi mi le întind tără grabă,
ca să se vadă bine din toate părțile." —

îşi încheie poetul *O viziune a păcii* — şi nu li se poate nega sugestia de vastitate şi încredere puternică pe care o degajă.

Mai puțin convingătoare ni se par poeziile „băieteşti" în care mesajul se ascunde şi se tulbură sub anumite extravaganțe, nelipsite de o notă de răsfăț egocentric. Apariția unui adolescent subțire, cu mîini prelungi şi ochi albaştri nu se justifică întotdeauna în contextul major de ruine şi construcții, foame, durere şi dragoste pe care ni-l propune, în fundal, autorul.

Un poet al viziunilor ample, originale, aproape scenice, este la noi Eugen Jebeleanu. Valoarea lor gnoseologică stă în aceea că problematica actuală ne este revelată, prin intermediul unor imagini necesare, plauzibile, deşi inedite. Dilatarea unui aspect din realitate nu ține de manieră; ea este un instrument de expresie pentru servirea temei grandioase pe care şi-o propune poetul.

La Nichita Stănescu, viziunile suferă, cu unele excepții, de inconsecvență de idei sau de sentimente; ordinea imaginilor pare arbitrară şi nu lasă să se străvadă unitatea intimă a poemului. În poezia *După moartea orașului*, dezastrul bombardamentului este sugerat prin elemente ale faunei acvatice (peşti, şerpi, caracatițe) pentru ca, în final, să apară deodată, într-un cîmp izolat, *„spiralele nesfîrşite ale scărilor de serviciu"*. Sîntem de acord că scările de serviciu pot sugera rămăşițele unor case dărîmate, dar integrarea lor în universul marin e forțată, astfel că nedumerirea înlocuieşte emoția.

N-aş dori să am aerul că rostesc pretenții didacticiste sau că analizez birocratic elanurile fanteziei unui tînăr poet. Dar țin să fac deosebirea dintre dezlănțuire şi derută, dintre surpriză şi stupoare, dintre stilul elaborat şi cel livresc, dintre complexitate de exprimare şi obscuritate.

Nichita Stănescu merită felicitări pentru perseverența cu care evită platitudinea şi soluțiile comode; el refuză descriptivismul sec în favoarea interpretării; e posesorul unui vocabular poetic remarcabil la care au contribuit, desigur, şi lecturi de calitate; trăieşte adesea intens liric, şi greşeşte cînd îşi încarcă partitura cu prea multe elemente decorative sau exprimări contrase. Obscuritatea e una din primejdiile care-l pîndesc pe tînărul poet. Nu e aci numai o problemă de accesibilitate, ci şi una de rigoare interioară.

Cînd poetul scrie:

„Sîngele, mişcarea aceasta din mine,
globulă cu globulă l-am smucit.
Pentru-o lumină, mereu — trei lumine
din soarele auzit!"

ultimele două versuri nu sînt numai bizare ci şi inoperante. Poate că sentimentul care le-a generat să fi fost interesant şi, în acest caz, el ar fi meritat o formulare mai adecvată care să-l comunice cititorului, să-i confere valoare obiectivă. Altfel, ideea sau sentimentul rămîn în zona subiectivității şi în afara artei. Nu se poate concepe o operă de artă fără organizare, fără rigoare, pentru că i-am nega rolul de cunoaştere, de reflectare a realității. Iar în ce priveşte accesibilitatea, fără a-i vulgariza înțelesul, vom lupta întotdeauna pentru acele instrumente de expresie care valorifică şi luminează conținutul — şi vom repudia vestimentul opac. Aceasta nu este o chestiune de stil, ci de concepție. Arta realist-socialistă exprimă adevărul — şi acesta trebuie transmis unui număr cît mai mare de oameni.

Temele generoase pe care nu o dată le alege Nichita Stănescu cer, deci, o formulare corespunzătoare, ferită de capricii individualiste, gratuități sau ermetisme. Personalitatea poetului nu va avea decît de cîştigat de pe urma disciplinării ei în cadrul concepției comuniste despre lume.

În sensul notațiilor de mai sus, să dăm cîteva exemple. Pregnanță şi plasticitate a imaginii:

„Strigătul rotitor al sirenii
acoperă palatele stăpînilor
şi palatele se turtesc
şi se subție
pe caldarîme,
ca monezile vechi, puse de copii
sub roțile trenurilor".
(Sirena lui Roaită)

„Iar moriști de zvastici, zbîrnîite,
glezna mea cu aripi dacă mi-o ațin,
le strivesc. Şi-n apele -ntîlnite,
îmi clătesc călcîiul, de venin".
(Avertisment)

(— deşi moriştile pot fi mai degrabă sfărîmate decît strivite.)

„Cîmpul, în flux, şi-azvîrle, pe rînd,
haturile, ca pe niște lanțuri".
(Cîmp nou)

Mai pot fi citate, ca reuşite în întregime, poeziile *Oraş în creştere, Joc de unu, Cîntec* (cu sugestivul său leit-motiv potențat: *„De orizont, mă mai desparte-o bătaie! De orizont, ne mai desparte-o privire! Timpul l-ajung, mi-a mai rămas o clipită!), Cor pentru rachetă* etc.

Dar iată imagini improprii sau stîngace:

„Îşi sălta coroana,
în pietroaie,
rotogolul ei de ghionoaie".

„Oh, pămîntule, bilă iubită
fuguindu-se în munți
şi cetăți!"

„Sorii albi se rotesc liniştit, idolatru".

„Dunga prezentului de-aş vreo s-o mușc,
s-ar face orizont,
în urmă-mi",

Obscurități şi bizarerii:

„E aici o plutire şi cerul, oval, se desface gemînd".

„Învîrtesc trei capete aspre de-odată, spre-o singură stea, întind şase ochi, din colastre, cu durerea aceasta a mea".

„Mi s-ar părea că văd nedesluşit, prin crenge, zvelți vînători, în arcuții lei din goana calului.."

„Şi se făcea că stelele scrîşnind
îşi îmbucau, înțepenite, dinții,
Mașină infernală ce bătea
un timp oprit, al constiinței".

Cer iertare pentru aceste extrageri, dar consider că ele nu-şi modifică esența, în context.

Reflectînd la toate acestea şi îmbogățindu-şi registrul tematic (încă restrîns), Nichita Stănescu va îndreptăți, cu siguranță, prețuirea pe care i-o acordăm talentului şi personalității sale originale.

Nina Cassian

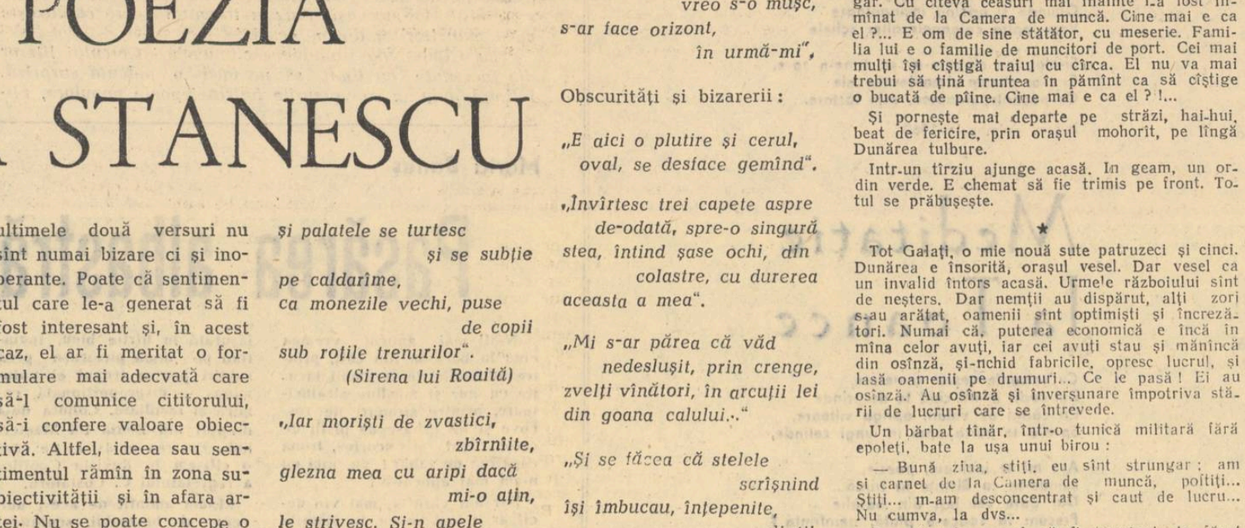

Peisaj hunedorean

IPOSTAZELE UNEI BIOGRAFII

Omul care îmi stătea în față avea fizionomia liniştită a unui tată aşezat, mulțumit de îndelunga tihnă familiară. Avea mai puțini ani pînă la 40 decît de la 30 şi, după calmul gesturilor şi seninătatea surîsului, îl bănuiai un om de multă vreme sigur pe soarta lui, cu un rost bine stabilit în viață.

Şi cu toate astea, era un proaspăt asistent universitar. La o vîrstă la care alții consideră că sînt de multă vreme stabilizați, Luca Gîrleanu începe abia o nouă carieră.

Atunci, de unde vin acea seninătate, acel calm şi acea siguranță de sine, caracteristice mai curînd apogeurilor decît începuturilor?

Să urmărim puțin biografia lui:

Galați. O mie nouă sute patruzeci şi trei. Dunărea e tulbure. Casele, vopsite în cenuşiu din pricina camuflajului, par să fi îmbrăcat o sumbră uniformă. Nemți la fel de sumbri mişună prin oraş. Totul e trist, apăsător, totul tace, cel mult, geme. Numai un tînăr scund şi negricios umblă hai-hui pe străzi îmbătat de fericire. Din cînd în cînd, duce mîna la piept şi pipăie niște scoarțe groase dintr-un carton de calitate inferioară. E carnetul de lucrător strungar. Cu cîteva ceasuri mai înainte i-a fost înmînat de la Camera de muncă. Cine mai e ca el?... E om de sine stătător, cu meserie. Familia lui e o familie de muncitori de port. Cei mai mulți îşi cîştigă traiul cu circa. El nu va mai trebui să țină fruntea în pămînt ca să cîştige o bucată de pîine. Cine mai e ca el?!...

Şi porneşte mai departe pe străzi, hai-hui, beat de fericire, prin oraşul mohorît, pe lîngă Dunărea tulbure.

Într-un tîrziu ajunge acasă. În geam, un ordin verde. E chemat să fie trimis pe front. Totul se prăbuşeşte.

★

Tot Galați, o mie nouă sute patruzeci şi cinci. Dunărea e însorită, oraşul vesel. Dar vesel ca un invalid întors acasă. Urmele războiului sînt de neşters. Dar nemții au dispărut, alți zori s-au arătat, oamenii sînt optimişti şi încrezători. Numai că, puterea economică e încă în mîna celor avuți, iar cei avuți stau şi mănîncă din osîndă, şi-nchid fabricile, opresc lucrul, şi lasă oamenii pe drumuri... Ce le pasă! Ei au osîndă. Au osîndă şi înversunare împotriva stării de lucruri care se întrevede.

Un bărbat tînăr, într-o tunică militară fără epoleți, bate la uşa unui birou:

— Bună ziua, ştiți, eu sînt strungar: am şi carnet de la Camera de muncă, poftiți... Ştiți... m-am desconcentrat şi caut de lucru... Nu cumva, la dvs...

Dar înainte ca el să fi terminat de făcut oferta, capul celui din spatele biroului, sau o mînă, sau privirile, au şi făcut un gest negativ:

— N-am dom'le!.. Eu îi concediez şi pe cei angajați pînă acum

Gîrleanu iese în stradă, descheind cîțiva nasturi de la tunica fără epoleți. Simte că se sufocă. Simte cum ciuda şi ura năvălesc în el înfierbîntîndu-l. De două zile caută. Frontul l-a slăbit, l-a interiorizat. Căutările acestea, şi mai mult. Nu mai e băiatul care alerga vesel pe străzile Galaților. A devenit un bărbat încruntat, neîncrezător. Mai încearcă în cîteva locuri, dar, încă înainte de a termina de făcut oferta, capul, sau mîna, sau privirile celui la care solicită, au şi făcut gestul negativ.

Seara, tîrziu, ajunge acasă, deschide sertarul unei noptiere vechi, aruncă în el carnetul cu scoarțe groase din carton de calitate inferioară. A doua zi, porneşte împreună cu fratele său spre port şi, ca toată familia sa, se aşează pe chei aşteptînd să-i pice ceva de cărat.

Ah, şi cum s-ar mai fi dorit în fața unui strung! Era, de mulți ani, singurul său vis. Altceva nu l-ar mai fi trebuit toată viața.

★

Ca dovadă că aceasta nu era o simplă veleitate, ci o dorință sinceră, izvorîtă din cele mai serioase aptitudini, cîțiva ani mai tîrziu, Luca Gîrleanu este unul dintre cei mai buni strungari de la „Centrul mecanic Galați".

S-a mai împlinit, are o față liniştită, de om sigur pe el. Ba, dacă îl observi bine, afli în ochii lui o undă de visare, de romantism. Se opreşte în fața unei clădiri înalte şi albe de pe strada principală şi, cu vinovată neîndeminare, se adresează bătrînului de la poartă:

— Unchiule, vrei matale s-o chemi pe sora Viorica?

Iar cînd sora Viorica apare într-un suflet şi plină de încîntare în uşa spitalului, îți dai seama clar de unde venea unda visătoare din privirile lui Gîrleanu.

— Am venit să te rog să mă ierți; n-am să pot trece să te iau, sînt chemat la Sfatul popular, se scuză el... Cum facem?

Dar, parcă asta-i o problemă!... Doi îndrăgostiți soluționează întotdeauna chestiunile de timp şi spațiu, aşa că — ceva mai tîrziu, — Luca Gîrleanu păşeşte liniştit în cabinetul președintelui Sfatului popular. Este aşteptat. Mai mulți membri ai Comitetului Executiv se află de față, se află şi un deputat în Marea Adunare Națională...

— Tovarăşe Gîrleanu, i se adresează şi solemn şi prietenos președintele, pentru meritele dumitale deosebite ca strungar la „Centrul mecanic", pentru inovațiile pe care le-ai făcut, pentru contribuția pe care ai adus-o la realizarea şi depăşirea planului de stat, Prezidiul Marii Adunări Naționale te-a decorat cu „Ordinul Muncii" cl. III-a...

...Omul care umblă hai-hui pe străzile Galaților, beat de fericire, parcă aminteşte de adolescentul de odinioară. Numai că, acum, fericirea are baze sigure, certitudini de nezdruncinat. La balcoanele caselor, fluturâ steagurile roşii şi tricolore cu care poporul muncitor, stăpîn pe soarta şi pe țara sa, sărbătoreşte ziua de 1 Mai.

Ce-şi poate dori mai mult omul care cu vreo 5 ani în urmă trebuia să renunțe la meseria iubită, pentru că nu avea unde să se angajeze?

Numai că Luca Gîrleanu trăieşte acum într-o altfel de societate. Perspectivele lui sînt din ce în ce mai largi. Posibilitățile de a fi un tehnician cît mai bun, sînt din ce în ce mai multe. Aşa că, se hotărăşte: îşi va completa studiile medii.

★

București, 1958. Clădirea bătrînă, cu ferestre mari, curți înguste şi podoabe de faianță colorată, a Politehnicii. Decanatul Facultății de Mecanică. Un om mărunt, grăsun, între două vîrste, semnează un document sub o rubrică unde scrie „semnătura absolventului". Luca Gîrleanu primeşte astfel diploma. E inginer. În fața ochilor îngustați îi apare Dunărea curgînd lată, tulbure, un colț din cheiul cenuşiu şi un bolovan pe care se aşezase, aşteptînd să i se dea să care ceva. Îşi aminteşte şi de carnetul de strungar, cu scoarțe groase, din carton de calitate inferioară, aşa cum l-a aruncat, netrebuincios, în fundul sertarului unei noptiere.

— Ei, te-ai hotărît, primeşti oferta noastră, vrei să rămîi asistent?... îl întreabă decanul.

Luca Gîrleanu chibzuieşte o clipă: are 36 de ani, a ajuns inginer, aşa cum n-ar fi îndrăznit niciodată să viseze. Ce-i trebuie mai mult?... Dar soarta lui, legată de soarta țării sale, nu-i dă pace: primeşte; se va apuca şi de asta; va merge şi mai departe; începe la 36 de ani cariera științifică; nu-i nimic, toate căile îi sînt deschise...

— Primesc, tovarăşe decan!

★

Acestea sînt ipostazele (precizez: de pînă acum) ale biografiei lui Luca Gîrleanu. După cum vedem, a avut parte de mari satisfacții, dar nu se poate spune că a avut parte şi de tihnă. Ei bine, atunci, am simțit nevoia să mă întreb: „De unde, la acest om, seninătatea, calmul, siguranța de sine care, în nici un caz, au sînt caracteristice începuturilor?"

Explicația, cred că o găseşti numai cunoscînd mulți, foarte mulți oameni care în anii aceştia s-au bucurat de marile posibilități de a urma acelaşi drum. E o seninătate dată de certitudinile omului sigur pe împrejurările sociale în care trăieşte.

Încîntat de atmosfera de tihnă şi mulțumire sufletească din familia lui, i-am spus lui Luca Gîrleanu:

— Cred că soția dumitale îți admiră foarte mult evoluția...

El a zîmbit modest:

— Nu ştiu dacă are timp.

M-am gîndit o clipă şi i-am dat dreptate:

— Da, profesiunea de soră de caritate cere multă preocupare.

— Iar cea de medic, cere şi mai multă, mi-a răspuns el.

Corneliu Leu

Desene de Tia Peltz

Nina Cassian

Toamnă moldavă

Au fost toamne sumbre, somptuoase
ca decadența unui imperiu...
Ce sunet orgiac cutreiera ținutul!
Gemea culoarea, sătulă de ea însăși,
pînă cînd, năprasnic năruindu-și
acoperișul incendiat,
descoperea schela pădurii, fumegînd...
Și se sfîrșea un timp.

Mi-e toamna de acum suavă
și fără de cruzime.
Mi-e dulce frunza; apele
întineresc ciudat în lumină.
Și aștept o iubire transparentă
ca aceste văzduhuri în care potecile-și strecoară
afluenții de aur...
Începe-un timp.

Industrie

Priveliștea tresare, îndrăgind
geometria nouă, de sticlă și argint,
a fabricii de zahăr,
în care am văzut cum sfeclele prelungi
(îngrămădite căpățîni de porc)
ajung prin tainice, gradate munci,
la purul maldăr de cristale dulci
și la silozul uriaș spre care urci
pe răcoroase trepte albe
ca, sus, să te întîmpine deodată
verzuia respirație a unor sori profunzi
pe care-i bănuiești, la care nu pătrunzi...
E zahărul ce-a străbătut în fața mea
drumul superb de la pămînt la stea!

O, suflet magic al Industriei
care trezești în aurul toamnei, ca-ntr-un clei
de zahăr, iuți impulsuri omenești —
slăvită fii, industrială oaste
ce din pămîntul îndărătnic dezrobești
cristalele desăvîrșirii noastre.

●

Nicolae Tăutu

In vizită la Enescu

Mariei, Ninei și lui Ali

Cînd am sosit, tovarăși, mai țineți oare minte
Cum ne-a ieșit livada cu aur înainte?

Sta cumpăna fîntînii o mînă argintie,
Întinsă între moarte și între veșnicie!

Pe harta nesfîrșită a toamnei din podgorii
Trecea prelung arcușul ce-l lunecau cocorii!

Ne-am așezat pe bancă sub nucul din grădină
Și-am așteptat, din larguri, stăpînul să revină...

Autumnale torțe ardeau nestins pe culme,
Să lumineze calea celui întors din lume.

Se ridicau pe vîrfuri, la garduri, merii goi,
S-audă diligența venind din Dorohoi...

Și flori întîrziate, un strat de tufănele
Cald se doreau cuprinse de palmele lui grele!

Dar a pornit de-aproape, glas tainic de vioară
Desprins de peste vreme cu brumele în seară.

Și cîntecul pe inimi cu nevăzute fire
A coborît năvodul de armonii, subțire.

Iar plasa fermecată creștea imens în zare
Trecînd de munți și ape, în slăvi peste hotare

Vii coardele întinse păreau meridiane
Înconjurînd tot globul cu foșnet de liane...

Nepămîntean acordul pînă la poli departe
Ne răsfrîngea din țară vibrarea fără moarte...

Și noi pluteam în matca de sunete profunde
Larg risipiți în toamnă pe albăstrimi de unde...

Eram și noi o notă din larga melodie
Cutreierînd cupola de-azur și veșnicie...

...În înserarea gravă pe cerul lină mare
Ca o meduză luna din noi parcă răsare...

Din noi răsar acuma înfiorate stele
Timid suind prin nouri buchet de tufănele...

Cînd ne-alungase bruma, pe foșnitoare foi
Călca tăcut Enescu alăturea de noi!

Liveni, 4 noiembrie 1960

●

Ion Bănuță

Vrăjitorul

Lui Ion Chiriluș din Vatra Dornei, maestru al fluierului

Fluiera lui Chiriluș, măiastră,
scoate vrăji și sfinte armonii
din păduri, din cîmp, la cununii,
din trecut și de prin vremea noastră.

Din înalturi cade ciocîrlia, —
trupul i se face nevăzut —
și te miri cum or fi încăput, —
într-un fluier — trilul și tăria.

Fluierul din lume tot adună
freamătul de brazi și de izvor,
dragostea și dorul călător
și căruțele ce-n goană sună.

Se ascund adînc în el din vremuri,
doinele, păduri, armii de turci,
focuri la conac, țărani cu furci...
cînd asculți te strîngi și te cutremuri.

Fluiera lui Chiriluș măiastră,
scoate vrăji și sfinte armonii;
și jucăm pe fostele moșii
după datina și după vrerea noastră.

●

Niculae Stoian

Săgeata învingătoare

Cînd fost-a să se-nalțe mînăstirea
Țintise decît Ștefan mai departe
Un biet arcaș, pre domn mihnindu-l foarte,
De parcă-i sorocise mazilirea.

De-aceea-i fuse dat să intre-n moarte
Arcașului ce-i clătină mărirea,
Chiar dacă, mai viteaz fiind, oștirea
Putea în lupte însuși el s-o poarte.

Dar noi pe urmele săgeții-acele
Oriunde și oricînd învingătoare
Vom înălța coloanele-altor schele

Și-alai, nu clopote-or să sune-n zare,
Ci s-or chema sirenele-ntre ele
Ca păsările, noaptea, prin lăstare.

Putna, noiembrie 1960

Meditație la Toance

Cu versurile veșnic temerare,
Din codri inimii cînd te desprinde
Cu căngi de valuri, apriga vîltoare,
Spre-a te purta apoi în lungi colinde,

Așa mi te închipui, poezie,
Luîndu-te cu Bistrițe la trîntă...
Dar oare vei ieși din bătălie
Precum la Toace-o plută, neînfrîntă?

Sus, în cetate la Suceava...

ȚARA DE SUS

La început de noiembrie, Suceava ne-a primit cu zîmbet primăvăratic, soarele arătîndu-se în toată strălucirea pe bolta fără urmă de nor. Aceeași lumină plutea în privirea cinstitelor gazde, care ne-au întîmpinat la gară spunîndu-ne: „Bun venit în Țara de Sus".

Vom avea o săptămînă frumoasă — a murmurat careva dintre noi! Și cîte s-au petrecut pe urmă au dovedit că nu se înșelase.

În mai puțin de o săptămînă, cei treisprezece scriitori bucureșteni au străbătut ținuturi încîntate, la munte și la cîmpie. Au stat de vorbă cu oamenii, i-au ascultat povestind, i-au văzut la lucru, le-au împărtășit poemele, gîndurile, amintirile...

Prin fața ochilor noștri uimiți s-au perindat turnurile zvelte și albe ale cetății zahărului de la Bucecea, nesfîrșitele întinderi de pămînt ale colectivei din Roma, minunile policrome ale Suceviței și Voronețului, sălbăticia măreață a Văii Bistriței de la Toancele la Barnar.

Cine-ar putea uita cum ne-au primit constructorii noului Combinat de mobilă de la Suceava, colectiviștii de la Calafindești, minerii de la Iacobeni și Leșul Ursului?

În această din urmă așezare am ținut una din cele mai neobișnuite și mai emoționante seri de poezie ale „Luceafărului". În lipsa curentului electric, gazdele au așezat pe masa poeților lămpașele de miner și versurile s-au citit la aceeași flacără tremurată care călăuzește pașii muncitorilor din adîncuri...

La Cîmpulung-Moldovenesc, membrii Cercului literar din localitate au ținut să ne facă o plăcută surpriză, întîmpinîndu-ne cu versurile bătrînei poete populare, Elisabeta Țîmpău, pe care s-a ostenit să le rostească în dulcele grai moldovenesc însăși autoarea...

La Calafindești, pe Siret, sus în capătul țării, 600 de țărani au ținut să ia parte la prima întîlnire cu niște scriitori în carne și-n oase. Cu toată bunăvoința, în sală n-au încăput decît patru sute. Dar ceilalți n-au plecat: s-au îmbulzit la uși și la ferestre și au stat așa un ceas și jumătate, ca să aibă totuși sentimentul participării la o asemenea petrecere inedită...

Pretutindeni, la orașe și sate, printre mineri și constructori, printre țărani și tractoriști, printre pionieri și elevi — solii noii noastre literaturi au fost primiți cu o dragoste și cu un interes care nu se pot cuprinde în cifre, deși acestea sînt și ele îndeajuns de grăitoare: 17 șezători în 6 zile, la care au luat parte peste 5.000 de ascultători.

— Vom avea o săptămînă frumoasă! — a zis careva, la sosire, judecînd după lumina cerului și a privirilor care ne întîmpinau.

Și dacă timpul ne-a fost arareori potrivnic, oamenii locului s-au arătat cu totul vrednici de faima ospitalității moldovenești, de la Comitetul regional de partid și Sfatul popular regional, pînă la plutașii din Vatra și gospodarii din Roma.

Nădăjduim că veți întîlni, în paginile de față, iubiți cititori, ceva din bucuria și frumusețea cu care ne-au dăruit la începutul acestei toamne primăvăratice gazdele noastre din Țara de Sus.

Dan Deșliu

Maria Banuș

Pasărea albastră

N-ați mai apucat vremea cînd la băcănia din colț, printre butoaiele de scrumbii lăcuite cu aur și măsline strălucitoare, printre șiraguri de roșcove și foi groase de pistil de caise, mat și scorțos, trona căpățîna de zahăr! Nu, nici eu n-am mai apucat-o!

Dar am văzut-o, mai vie decît ar fi fost aevea, în visurile copilăriei: albă, țuguiată, înfășurată în hîrtie bleu, înaintînd pe două piciorușe prea subțiri pentru trupul ei voluminos — disproporționată, comică și familiară. Cobora de-a dreptul din feeria lui Maeterlink, Pasărea albastră, pe care o citisem în Revista Copiilor a regretatului C. Costaforu.

Mi-am amintit de acest univers al basmului, scufundat demult în negura copilăriei, deunăzi, cînd am vizitat fabrica cea nouă de zahăr de la Bucecea, în preajma Botoșanilor.

Toată e o invitație la vis. De cum o vezi, pe dinafară chiar, albastră, de un albastru naiv — ca foița din care se confecționează rochiile micilor balerine pentru serbări preșcolare — de cum pătrunzi în hala cea vastă, de metal și sticlă, cu recipiente argintii, strălucitoare din tablă de zinc, cu lumină bleu, cu lumină vernil, cu miros acrișor de borhot, cu miros dulceag și ars de cremă caramel, cu micile vizete de sticlă prin care observi cum colcăie, se cristalizează, se purifică și se cerne zeama groasă, chihlimbarie (din care se-alege zahărul) — simți că ai pătruns în împărăția dulcelui praf, peste care domnește bonom și tutelar „Căpățîna de zahăr" a feeriei.

Nu vreau să descriu această fabrică, minune a tehnicii moderne. O vor face colegii mei prozatori și reporteri, mai pe-ndelete și mai plastic decît mine.

Vor povesti cum a fost construită în timp record — începută în toamna lui '59, a dat primele probe de rodaj în august '60—; cum a fost ridicat imensul siloz numai în cinci zile, printr-un sistem de cofraj glisant; cum au fost școlarizate și pregătite tinerele cadre de specialiști la fabricile din Roman, Giurgiu și Livezi; vor povesti gloriosul drum al mecanizării și automatizării pe care îl parcurge țărănoasa sfeclă pămîntie, din momentul în care, proaspăt sosită la fabrică, e apucată cu graifărul din vagoane și pînă-n momentul cînd cade, de pe banda rulantă, sub formă de zahăr fin, rafinat, în abisul silozului.

Eu vreau să notez doar o senzație, un gînd de poet. Urcam pe estacadă, de-a lungul benzii rulante, prin pulberea fină și albă de zahăr. Tălpile lăsau urme ca-n zăpadă. Și hainele se acopereau de același praf alb, mărunt.

Ajunși în galeria de sus a silozului, ne-am trezit deasupra unui imens hău cenușiu. Din străfundurile lui urcau parcă vaporii și cețurile albăstrii ale genunilor de la-nceputurile lumii.

Printr-o ciudată — sau poate, firească — asociație de idei și senzații, mi-am amintit de niște suitori pe care am coborît și am urcat în mina din Lupeni.

Am revăzut praful cel negru și umed și vîscos prin care plescăiau bocancii de miner și praful cel negru de pe hainele de protecție și de pe fețele noastre.

Am revăzut pereții abrupți, cu sclipiri de diamant negru, ai abatajului — cameră, și pieptul șiroind de sudoare al minerilor.

Mi s-a părut — și n-a fost doar o părere — că înțeleg mai bine unitatea profundă, de nesfărîmat, dintre cei doi poli, cel negru și cel alb, ai industriei noastre.

Mi s-a părut că mă aflu în mijlocul unei suite de trepte și de coloane, în inima unei arhitecturi grandioase, perfect echilibrate. Era chiar arhitectura teoriei lui Lenin despre construcția socialismului.

Urcam, de la temelia cu străluciri de diamant negru a industriei grele, pînă sus, sub bolta apoteotică a prafului dulce de zahăr.

El cădea lin, alb, mărunt, ca o ninsoare, într-o zi binecuvîntată, ferită de viscole, pe umerii tuturor, tuturor, tuturor.

Dragoș Vicol

Plutașul

Cu Nichita am umblat la școala primară. Pe amîndoi ne-a urechiat domnul Max Vasilovici — odihnească-se în pace. —, amîndoi am bătut cărările spre vîrful Oușorului, amîndoi ne-am tăvălit în apa de argint a Dornei și tot amîndoi ne-am înfruptat din merele sinilieşti ale părintelui Pauliuc, de la biserica de pe deluț.

Cînd am mai crescut, ne-am pierdut unul de altul. Mai bine de douăzeci și cinci de ani nu l-am mai văzut pe Nichita și nici n-am auzit de el. Îmi aminteam însă trestiile cu pămătufuri galbene de pe malurile Dornei, în care ne pierdeam amîndoi ca-ntr-o pădure, și coasta din spatele casei noastre care mi se părea uriașă și amețitoare ca o prăpastie, și îmi era dor să le revăd.

Cînd le-am revăzut, mi s-a părut că, de cînd am plecat, toate s-au gîrbovit de vreme și bătrînețe: trestiile nu-mi ajungeau nici pînă la brîu, iar coasta devenise un biet derdeluș. Și parcă nici Oușorul nu mai avea puterea să privească în ferestrele cerului... Dar, ciudat lucru! Revăzînd locurile, l-am revăzut, în închipuire, și pe Nichita. El nu se schimbase; rămăsese pe măsura lumii aceleia a trestiilor și derdelușului, un băiețandru smead, cu ochi albaștri, îndesat la trup, îmbrăcat cu ițărași albi și cămașă cu pui, avînd a brîu un lănțuc galben și-un briceag cu plăsele argintii în formă de pește.

M-a întîmpinat cu același „Măi, tu, măi! Vii cu mine a afine?" Și după o așteptare de cîteva clipe m-a ispitit: „Mergem la Pîrîul Pintii... Grăiesc eu cu ciobanii să ne cînte despre Pintea Haiducul!".

Știa că ispita aceasta e un fel de iarbă a fiarelor în mîna lui. Îmi plăceau nespus de mult poveștile haiducești.

...M-am despărțit atunci de Nichita fără să mai pot merge cu el „a afine" și nici la Pîrîul Pintii... Dar am rămas și mai departe cu aceeași amintire a lui săpată în inimă...

★

Acum cîțiva ani drumețeam pe Valea Moldoviței în sus, spre pădurile adînci care ascund o străveche mînăstire cu minunate picturi din veac. Treburi scriitoricești mă mînau în ospeție la tăietorii de pădure din părțile acelea și, ajungînd la Moldovița, cineva m-a îndrumat la I.F.E.T.

M-a primit directorul, un bărbat înalt, voinic, negricios, cu ochi albaștri, cu niște mîini de Sfarmă Piatră, îmbrăcat simplu: pantaloni de cizmă, cizme și o bluză de vînt cam ponosită. La prima vedere mi s-a părut un om aspru și mă așteptam să mi-o taie scurt:

— Astea-s fleacuri! Îs ocupat!...

Dar nu s-a întîmplat așa.

Directorul mi-a cerut delegația, și-a lunecat privirile peste ea și-a început a se uita la mine atent, din cale-afară de atent.

La o vreme a prins a zîmbi și-ntinzîndu-mi delegația, zise:

— Bine, tovarăşe! Din partea noastră tot sprijinul...

Și s-a așezat zîmbind mereu. M-am așezat și eu, în fața lui, de data asta nedumerit: de ce zîmbește?

— Pe la Candreni ați mai fost?

Am tresărit... La Candreni?... Acolo am copilărit. Dacă mă cunoaște de ce mă ia cu „ați mai fost"?

I-am răspuns tot cu o întrebare:

— Sînteți din Candreni?

Directorul zîmbea, zîmbea mereu. Își scoase țigările și întinzînd pachetul spre mine, îmi spuse mai mult în șoaptă:

— Am fost coleg de clasă cu dumneavoastră...

Coleg? Atunci de ce mă iei cu „dumneavoastră"? Îmi veni să-l întreb, dar nu acesta era lucrul cel mai de seamă.

Îl întrebai:

— Cine ești?

— Nichita...

Cînd ne-am îmbrățișat mie mi-au pîrîit oasele. Ne vedeam amîndoi lacrimile emoției și simțeam în inimă o căldură care musai trebuia potolită cu un pahar de vin... Ne vedeam după mai bine de douăzeci și cinci de ani, oameni cu rosturi și așezare, el director de întreprindere forestieră, cu probleme și greutăți, eu diac la curțile poeziei, și amîndoi bărbați pe-aproape de amiaza vieții.

★

Mai deunăzi m-am reîntîlnit cu Nichita în Vatra Dornei.

— Vii la plute? m-a întîmpinat el.

— Dar... vorbești cu plutașii să ne cînte balada lui Pintea? am zîmbit eu.

— Vorbesc!

Am pornit cu autobuzul verde al plutașilor.

Pe drum, Nichita mi-a povestit că nu mai e director, că și-a îndeplinit sarcinile ce le-a avut și că a cerut să se întoarcă la meseria lui.

— Eu îs plutaș...

— Și nu-ți vine greu după atîția ani? l-am întrebat eu.

Nichita a dat din cap.

— Nu mi-e tocmai ușor... Unde mai pui că astăzi dau un fel de examen... Plutăresc pentru întîia oară de cînd m-am întors. Toți o să fie cu ochii pe mine...

Mi-am dat seama că prietenul meu e tulburat. Pe cît era de voinic și de puternic, pe atît era de emoționat. Și asta se vedea din aceea că mereu îl ghiontea pe șoferul autobuzului să mărească viteza, ori nemaiștiind ce să facă cu mîinile, își rodea cîte-o unghie, ca apoi, rușinîndu-se, să-și scoată țigările, inutil însă pentru că tot atunci îl admonesta tăblița de deasupra parbrizului: „Fumatul oprit"!

Autobuzul suia, duduind și pufăind, spre Cîrlibaba, spre adîncul munților, pe marginea panglicii de argint a Bistriței, spre schelele de legare a plutelor.

Era o dimineață cu văzduhul senin și fraged ca florile de albăstrele; răcoarea cetinii înrourate, plină de mireasmă, ne mîngîia obrajii și ne îmbăta.

Cînd am ajuns la schelă, plutașii, rezimați în cozile țapinelor, se uitau la Nichita ca la ceva de pe altă lume. Cineva întrebă, în zeflemea:

— O mai fi știind ce-i țuiacul?

— Băgați de seamă să n-apuce cîrma cum se ține condeiul!... i se alătură altul.

Nichita încercă să-i înfrunte cu rîsul, cu voia bună. Răspunse:

— Ție dacă ți-ar da cineva condeiul cum l-ai ține?...

Plutașii rîseră și ei. Erau porniți pe glume. Îi erau prieteni de demult, numai că acum nu mai aveau încredere în priceperea lui la plutărit. Părăsise de-atîta timp bulboanele și homoroancele, șpranga și țapina!... Trebuie că uitase totul, în timp ce ei cuceriseră bătălii mari pe Bistrița cea nărăvașă: purtaseră plute cum nu s-au văzut altă dată și cîștigaseră o îndemînare nouă în toate.

În vad, vreo zece plute își așteptau pornirea. Nichita și-o alese pe cea mai mare, pe cea mai lungă. Tăie un buliaș și-l înfipse în botul plutei. Apoi își rîndui cele de trebuință și-și pofti dălcăușul.

— Pluta asta n-ajunge la Iacobeni, măi Nichita! vorbi un plutaș mai vîrstnic apropiindu-se de vad cu tot grupul după el. Avea în glas o nuanță de dojană, dar și de bunăvoință. Parcă-i era milă de nepriceperea fostului director.

— Ba are să ajungă, rosti prietenul meu, liniștit. Cu pluta asta numai bine acoperim nevoile fabricii pînă la sfîrșitul săptămînii...

Plutașii de pe mal se uitară unul la altul. Asta era prea de tot! După ce că vor să-l ajute — cît a fost glumă a fost — tot el îi face pe deșteptul?

— Nu-i știi rîndul!... Și-apoi azi nici nu ai așternut de apă ca lumea, măi omule! se înfurie plutașul cel vîrstnic.

— Orice așternut e bun dacă știi cum să te-ntinzi pe el... Dați-mi drumul să pornesc eu cel dintîi și-o să vedeți!

— Treaba ta! Da' să te ferească cerul să ne-nchizi calea! conchise plutașul și se urni la treburi, cu tot grupul după el.

— I s-o suit direcția la cap! pufni omul. Numai că aici nu-i ca la direcție...

Ceilalți dădură din cap a încuviințare, numai dălcăușul lui Nichita, un băietănaș de vreo șaptesprezece ani, gîndi cu glas tare:

— Dacă o duce pînă la fabrică să știi c-a fost derector o dată!

Peste puțin timp începură a izbucni strigătele:

— Haitul! Vine haituuul!... Fiți gata!

Apa de argint a Bistriței se tulbură și crescu vuind.

...Mi-am făcut socoteala că dacă aș coborî pe apă cu Nichita s-ar putea să rămîn împotmolit undeva în singurătăți. Dacă nu-i „așternut" ca lumea... Dacă n-a plouat destul în munți!...

M-am urcat în autobuz și am pornit odată cu pluta lungă și leneșă a prietenului meu.

— Drum bun! i-am urat.

Nichita m-a amenințat cu degetul ca și cînd ar fi spus: „Are să-ți pară rău!" și a prins a se opinti la cîrmă, dominînd cu statura lui apele, plutele, malurile...

★

În aceeași seară l-am găsit pe Nichita la restaurantul „Valea Dornelor" cu toți ceilalți plutași. Vîrstnicul își tot ridica halba cu bere:

— Să trăiești, tovarășe Nichita!

„Măi Nichita", era acum „tovarășul Nichita"...

Băietănașul cel de vreo șaptesprezece ani le istorisea celorlalți:

— Să știi că a fost derector o dată!... A purtat pluta ca pe-o suveică, dom'le! Ce plută! Parcă înhămase apa la plută... La homoroancă...

— Să trăiești, tovarășe Nichita!... Ce cîntec poftești să comand? se îndesa vîrstnicul cu vorba.

Nichita tresări. Cîntec?... Întrebarea aceea spunea tot. Spunea că oamenii din jur i-au dat nota cea mai mare la examen! Cînd îl întrebi pe un om ce cîntec vrea să asculte, înseamnă că-i dăruiești inima ta.

— Să cînte cîntecul nostru, al plutașilor! răspunse el și ridicînd halba de bere, o închină spre mine și-mi șopti:

— Îs fericit și mulțumit, prietene... Îți dai seama?

Îmi dădeam seama. Orchestra începu cîntecul plutașilor și-n clipa aceea eu îl revedeam pe Nichita în luptă cu apa, dominînd cu statura lui valurile, plutele, malurile și-mi părea nespus de rău că nu l-am însoțit.

Dumitru Corbea

PREȘEDINTELE

În sat s-a vestit că va fi înlocuit vechiul președinte. Gospodăria nu mergea, da înapoi. S-a auzit că va veni tovarășul Bîrliga.

— E prea tînăr și n-are experiență, ziceau unii.

— E tînăr, dar are mintea isteață, răspundeau alții. El a ridicat sectorul zootehnic și pe lîngă asta, nu-i din aceia care umblă după mărire, după fel de fel de șolticării. Are dragoste de colectivă.

Neamurile vechiului președinte se luau la ceartă cu susținătorii lui Bîrliga :

— Ce, e mai bun Bîrliga ? Nu-i mai bun ! Degeaba umblați voi. Nu veți reuși.. Ne ducem la raion, ne ducem la regiune...

Intra în vorbă cîte un colectivist mai vîrstnic și încerca să potolească cearta din drum sau de pe ogor. Începea a înșira pe degete ce a făcut și ce n-a făcut fiecare președinte, ce a luat și ce n-a luat din averea colectivă, ce greșeli a făcut, de ce e bun și de ce nu e bun.

În acest timp, în grajdul vitelor, secretarul de la raion, responsabil cu problemele agricole, sta de vorbă cu brigadierul Bîrliga :

— Pe cine crezi c-ar trebui să-l punem președinte, tovarășe zootehnician ?

Bîrliga se gîndi o clipă, apoi începu a-i înșira pe degete pe cei mai buni colectiviști. Îi pomenea pe cei de la vite, de la oi, pe cei de la vie și livadă, de la sectorul piscicol și avicol, pe cei care obțineau rezultate bune în toate sectoarele de activitate.

Bîrliga isprăvise de pomenit toate numele și tăcea, parcă căuta să-și aducă aminte dacă n-a uitat nici un fruntaș, nici un nume de colectivist harnic și priceput.

— Dar dumneata ce cusur ai, tovarășe Bîrliga ? N-ai vrea să fii președinte ? Ești un colectivist capabil, tînăr, energic și cu dragoste față de munca dumitale.

— Tocmai de asta nu-mi vrea... Mi-i dragă munca pe care o fac. Am fost la școală, am învățat, m-am specializat și tocmai acum să părăsesc acest sector ?

— Nu-l părăsești. Ca președinte poți face mai mult decît ca brigadier zootehnic. În toate sectoarele poți face treabă bună. Fiecare sector trebuie ridicat la rangul de fruntaș.

— Dar sînt alții mai pricepuți decît mine...

— Care ? Te-am ascultat. Cunosc pe fiecare, am chibzuit, am cîntărit, dar nu văd nici pe unul capabil să facă gospodărie milionară. Ne trebuie un om bun ca președinte, fără vicii, fără patimi, fără să fie înconjurat de neamuri și prieteni de chefuri. Dumneata nu bei, nu umbli după rele. Zilele acestea ți se va rezolva cererea de intrare în rîndurile candidaților de partid. Sînt convins că vei fi un comunist bun.

Bîrliga a fost ales președinte. O colectivistă a luat cuvîntul la urmă și i-a urat spor la muncă în funcția în care a fost ales, zicînd :

— Să-ți crești de serviciul tău, să nu fii ca cei care au fost, care mai degrabă nu erau decît erau. De pe un drum veneau, pe altul se duceau. Președintele nu-i musafir în gospodăria lui ; președintele se scoală cel mai dimineață și se culcă cel mai tîrziu : asta înseamnă a fi președinte. Colectiviștii trebuie să aibă un exemplu...

În cîțiva ani gospodăria a devenit fruntașă pe raion, pe regiune. Colectiviștii veneau cu dragoste la muncă. Președintele și brigadierii nu mai umblau pe la garduri să-i convingă pe oameni să iasă la prășit, la plivit, la săpat via și livada. Colectiviștii știau ce au de făcut. Munceau ca albinele, se întreceau brigăzile și echipele, oamenii, fiecare se străduia să obțină rezultate cît mai bune.

Într-o zi președintele a fost chemat la raion. I s-a cerut autobiografia. Nu se îndoia că era în verificare. De ce era în verificare ? Își făcuse stagiul de candidat și fusese primit în rîndurile membrilor de partid. Dăduse atunci autobiografie. Dăduse autobiografie și cînd fusese primit candidat de partid. A fost chemat o dată la raion, apoi a doua și a treia oară. Au venit și de la raion în sat și a aflat că un activist de partid s-a interesat de munca, de activitatea lui, de purtarea lui. Pînă și la vecini s-a dus activistul și i-a întrebat cum se poartă președintele acasă, cu nevasta, cu părinții. Din clipa aceea președintele n-a mai avut liniște. Nu dormea noaptea, nu mînca și se gîndea, își făcea socoteli. Voia să-și aducă aminte de tot ce făcuse de cînd era membru de partid, de cînd era președintele gospodăriei colective, ce spusese în adunări, la oameni, dacă a suduit, dacă a supărat pe careva.

— Culcă-te, omule, îi spunea nevasta. Nu vezi, de cînd te gîndești și nu dormi ți-au ieșit peri albi pe cap. Unde vrei să ajungi ? Ce ai ? Ai omorît ? Ai furat ? Te-au dat afară din partid ? Nu mai ești președinte ? Și ce dacă nu mai ești președinte ! N-au decît să te scoată ! Abia ai să fii mai liniștit. Era mai bine cînd erai crescător de vite. Erai mai liniștit la grajd... Nu-i nimic, vom munci cum am muncit și la început. Lenești să se teamă, nu tu, nu noi amîndoi. Sîntem învățați cu munca...

Bîrliga se făcea atunci că doarme. Sforăia dar gîndul era treaz și mereu cerceta anii, lunile, zilele.

În zori de zi s-a îmbrăcat și a plecat în sat, la gospodărie. În acea dimineață se ținea adunare la căminul cultural. Era chemat și el. I se pusese în vedere că nu poate lipsi... Tremura inima în el cînd a intrat în sala de festivități plină de lume.

A început ședința. Trebuia desemnat candidatul pentru Marea Adunare Națională. Bîrliga s-a liniștit. Nu era pentru el adunarea.. Adunarea satului discuta cu totul și cu totul altceva... Era vorba de alegerea unui deputat, de o propunere prin urmare...

Cineva s-a ridicat din sală și a făcut propunerea.

— Eu îl propun pe tovarășul Bîrliga, președintele gospodăriei noastre colective. Gospodăria a devenit fruntașă, milionară și acest fap i se datorește și lui în mare măsură. A știut să organizeze munca, a știut să mobilizeze lumea, a știut să se poarte...

Cinstea care i se făcea era atît de mare și neașteptată, încît atunci cînd i s-a dat cuvîntul nici n-a putut vorbi prea mult.

— Cinstirea nu mi se cuvine mie ci tuturor colectiviștilor fruntași. Mă voi strădui să fiu vrednic de încrederea care mi se arată.. Țelul nostru este fericirea celor ce muncesc și acest țel am început să-l atingem. Din an în an ne apropiem de ținta noastră, din an în an trăim mai bine, mai omenește. La anul vrem să obținem rezultate și mai mari în munca noastră. Vom ridica mereu valoarea zilei-muncă. Vom ajunge la nivelul de viață de la oraș...

Bîrliga este deputat în Marea Adunare Națională. Despre el vorbesc ziarele, oamenii din sate. Este un exemplu de urmat pentru multe sate, pentru mulți țărani colectiviști.

Al. Ivan Ghilia

Reportaj la superlativ

Oh, oh, oh, săracă țara Moldovei !" oftau elegiac poeții trecutului repetînd geamătul stins de durere al bătrînului Neculce. Și asta pe bună dreptate, pentru că durerea nu era numai cronicărească, ea se transmisese prin timp, ca un blestem, și se întinsese ca o boală de moarte. De la faima sublimă și dreptatea marelui Ștefan, Moldova decăzuse treptat și dramatic trecînd prin hadul guvernării capitaliste, cunoscînd toată cazna celei mai brutale și mai sălbatice exploatări. Simplu vorbind toate stările de lucruri de atunci s-ar putea pune la superlativ. Adică : Moldova era cea mai vitregită de soartă; sărăcia cea mai neagră aici s-a cuibărit; bolile și umilințele și întunericul cel mai apăsător. Moldova lui Eminescu nu știa carte; Moldova grînelor bogate se stingea de foame; Țara Dornelor unde manganul (se exploata încă din 1770) se transformase într-o ciudată și îngrozitoare pădure de cruci. (minerii coborau în subteran, generații după generații, de la 12—13 ani și deasupra munților, printre brazi, cresteau și se-ndesau cruci); Moldova nu avea orașe, Moldova avea *tîrguri* și tîrgurile ei erau „locuri în care nu se-ntîmpla nimic"; satele — mari, adînci mări de „dureri înăbușite", în care unica lege era foamea și sărăcia și mai tîrziu în epoca de „civilizație" capitalistă, jandarmul cu patul armei; unicul mod de existență „să muncești pămîntul în parte" la boier, sau la chiabur și să mănînci mămăliga cu borș și-odată pe an, la hram, să te saturi de pîine; unica distracție și culturalizare predica preotului duminica dimineața de la biserică și ciomăgeala de după amiază la crîșmă: și-n sfîrșit, unicul mod și cel mai cuminte de a-ți liniști toate durerile, cimitirul din marginea satului.

„Oh, săracă țara Moldovei !"

Țara Moldovei nu era săracă. Adîncurile pămînturilor ei erau pline de zăcăminte rare și de metale. Munții ei, înalți și bogați în brădeturi. Apele, bogate în pește. Dealurile, în livezi și pășuni grase. Cîmpiile, umbrite de păduri albastre. Văile, scăldate în lanuri și lunci. Și mai presus de toate și singurele, produse rare, (mai de preț ca aurul și mai strălucitoare ca diamentele și care au scos Moldova din anonimat și uitare și din cînd în cînd au făcut să fulgere lumini tulburătoare peste cerul întregii lumi) au fost talentele nemuritoare, geniile rodite cu-o nesecată vigoare și dăruire de pămîntul generos al acestui capăt de sus al țării. Aici, prin munți, la țîrle vechi, cuibărite prin poene singuratece, printre stînci și hățișuri, *pe-un picior de plai, pe-o gură de rai*, s-a înălțat, într-un ceas memorabil pe care nu-l știm și l-anghițit timpul, acea melodie unică a Mioriței, în fața căreia timpul a rămas neputincios. Undeva mai departe între dealurile dulci, melancolizate-n amurgurile Livenilor, s-a auzit vioara lui Enescu și undeva pe aproape, pe-un alt deal vecin, lîngă un salcîm, prin piclele unei alte înserări și-a unei și mai mari singurătăți un om bîntuit de toate tristețile lumii și de toate durerile, lărgea simțirea și armonia universului cu-o nouă frumusețe: „Sara pe deal".

Dar să spargem vraja. Toți acești oameni (și Eminescu și creatorii anonimi ai Mioriței) se stîrseau în suferință și cu toată lumina pe care-o producea ființa și geniul lor, în jurul fiecărula dintre ei continua să rămînă înghemădit întunericul. Duhul prozei lui Sadoveanu îngenunchea treptele bibliotecilor, pana lui Luchian, înmuiată în suferință, suavitate și incandescență, crea marele poem de umbră și culoare al plasticei românești, arcușul lui Enescu vrăjise de mult urechea fină a Universului, dar trebuie spus cu toată cruzimea că, bunăoară, Petrache Lupu, ciobanul de la Maglavit, sfințit pe popi și de Carol al II-lea, era infinit mai cunoscut decît toți trei la un loc. Cînd se semna acea abominabilă listă de subscripție pentru cel mai mare poet al țării, bolnav, moșierul Ticu Arapu din Botoșani își tapeta grajdul cailor cu oglinzi de Veneția.

„Oh, săracă țara Moldovei !". Țara Moldovei cu toată bogăția ei ajunsese într-adevăr sărăcă: fusese stoarsă, secătuită, strivită. Ajunsese în sapă de lemn — la propriu și la figurat. Tăvălugul a două războaie mondiale s-a rostogolit peste trupul ei, tragic și sîngeros; secete nenumărate și cumpeni și tifosul exantematic și, mai nemiloasă ca seceta și tifosul și ca invazia lăcustelor care l-au îngrozit pe Ion Neculce, rapacitatea și invazia cea mare a boierilor (și-aici superlativul!) poate cei mai mulți și mai nesățioși din întreaga țară.

„Oh, săracă țara Moldovei !".

Țara Moldovei nu mai e sărăcă. Pentru prima dată în istorie bogățiile ei materiale și spirituale au intrat în patrimoniul poporului. Pentru prima dată în istorie Moldova nu *naște numai oameni*, ci și giganții industriali. Pentru prima dată socialismul scoate Moldova din anonimat, umilință și uitare, integrînd-o în circuitul modern al epocii automatizării și sputnicilor.

La Bucecea, în apropierea Siretului, pe cîteva zeci de hectare (folosite înainte pentru cultivarea căpșunelor) se ridică una din cele mai moderne și mai mari fabrici de zahăr. Am văzut, în peregrinările mele, multe fabrici, unele greoaie, apăsătoare și neprimitoare, rămase de la patronii pătrunși de calcul, care-și plasau banii pe centimetru pătrat; am văzut și fabrici noi, îndrăznețe ca siluetă și concepție, moderne și primitoare, dar nicăieri n-am întîlnit un atît de desăvîrșit poem arhitectonic, o îmbinare mai fericită de linii și culori, o bijuterie uriașă care se-ntinde, cum am mai spus, pe zeci de hectare cu rampele de descărcare, benzile rulante, bazinul de 5.500 m.c. de apă tulbure, gălbuie, cu tonuri ruginii (care se filtrează și se pregătește pentru recirculare) rezervoarele (trei de cîte 2.000 m.c.) pentru melasă și marele siloz de 20.000 vagoane pentru depozitarea zahărului (în tub uriaș de oțel, îmbrăcat în solzi argintii, de pe acoperișul căruia, poți să cuprinzi panoramic întreaga curte cu rampele de descărcare, bunkerele și trenurile lungi, încărcate cu sfeclă, care apar de undeva, din ceturile lăptoase ale Siretului). În sfîrșit, impresia aproape derutantă o ai de îndată ce ajungi în fața fabricii, la intrare și chiar cu mult înainte, de cum pătrunzi printre blocurile noi construite și dai cu ochii de fabrică. Surprins, te crezi în piața Palatului Republicii, în fața blocurilor aerat geometrizate și fragile, cu geamuri luminoase și culori dulci, pastelate. Impresia de decorativ și lumină condensată în planuri monumentale se cristalizează definitiv cînd te afli înăuntru și dacă n-ar fi zgomotele și mai cu seamă mirosul dulceag și tipicios de zahăr, te-ai crede undeva într-o sală de sport. La capătul unei agitate călătorii prin bunkere, elevatoare, evaporatoare c-un ochi rotund de geam în care zărești în permanență un soi de spumă de bere învolburată, din malaxoare și centrifuge uriașe, zahărul iese alb și fin, parcă extras din lumină.

Zahărul e lumina soarelui și dulceața pămîntului și țăranul moldovean care mînca zahărul ca pe anafură și cam tot de atîtea ori pe an, a devenit astăzi cel mai bun cultivator de sfeclă și consumator de zahăr.

„Săracă țara Moldovei !".

Bogată țara Moldovei ! Geologii sondează adîncurile pămînturilor moldovenești, și-aceste adîncuri le rezervă încă multe surprize. Deocamdată zăcăminte incalculabile s-au găsit în jos spre cîmpie, sulf și nisip, mai ales nisip, un nisip deosebit de fin, bogat în siliciu, care poate da naștere celor mai fine sticlării și cristale. Exploatările minei de la Miorcani s-au extins. De la Bucecea spre Dorohoi, pe sub pămînt, înaintează o conductă de apă și pe deasupra, peste ogoarele cu sfeclă de zahăr, trec zvelți stîlpii liniilor de înaltă tensiune. Stîlpii ajung la Dorohoi, dar nu se opresc; coboară și urcă dealurile copilăriei lui Eminescu și înaintează spre Botoșani și mai departe către Darabani. (Bicazul își va face cunoscută puterea regeneratoare pînă aici). La Dorohoi se va opri conducta de apă și pentru prima dată în istoria sa Dorohoiul va fi canalizat. Vor dispărea sacalele și cu ele ultima amintire urîtă a trecutului. În primăvara viitoare, undeva în preajma gării se va începe construcția unei moderne fabrici de sticlă care va prelucra imensele bancuri de nisip, producînd sticlă industrială și lentile de mare precizie pentru aparate optice. Ve veni, prin urmare, după Botoșani, Sucleava și Fălticeni, rînduj Dorohoiului să iasă din somnolența „locului în care nu se-ntîmpla nimic" și să intre și el în circuitul mare la contemporaneității.

„Oh, săracă țara Moldovei !"

„Dacă nu veneau 23 August, dacă nu veneau comuniștii — spune cu glasul cam înfundat moș Ion Martiniuc din Stînca Dorohoiului — nici copiii copiilor noștri nu scăpau de datorii. Mureau datornici la bănci. Eu am muncit o viață întreagă, am 12 copii, au muncit și ei, cei mai mari care-au apucat timpurile acelea, și de plătit tot nu ne-am putut plăti".

Stînca e un sat de *strînsură*. Oamenii sînt băștinași din Hilișeu. După primul război mondial s-a pus în vînzare moșia de la Stînca. Intîi la un preț moderat, apoi din ce în ce mai pipărat și familiile fără pămînt (ca și a lui moș Martiniuc) și-au lăsat neamurile la Hilișeu și s-au strîns aici. Cum boierul cerea bani gheață, toată suma plătită o dată, s-au vîndut băncilor. Pe viață. Într-un mod foarte simplu: banii n-au putut fi strînși și duși la soroc, dobînzile au crescut, datoriile s-au tot umflat an de an și dacă „nu veneau comuniștii nici copiii copiilor noștri nu scăpau de datorii". Acum satul e în întregime colectivizat. De un an de zile. E cea mai tînără gospodărie colectivă din raion. Și cea mai bună. Au pornit ca și construcția fabricii de zahăr de la Bucecea de la *pămînt gol*. Nimic altceva. Nici măcar un stîlp înfipt în mijlocul cîmpului să aibă vîntul de ce se agăța. „Dar la noi oamenii știu să muncească, nu se sperie de greu, pun osul, sînt uniți și dacă ne-am gîndit să pornim o treabă gospodărească, ne-am gîndit s-o pornim înainte de toate cu toți laolaltă. Ne-am înscris tot satul". Moș Martiniuc e membru de partid din '45, (copiii lui sînt și ei membri de partid, activiști, stăpîni pe tot felul de meserii, împrăștiați prin toată țara: Mihai la Bicaz, sudor; unul, ziarist la București; altul, miner în Valea Jiului; fetele măritate: una, Ileana, contabilă: Silvia, tehniciană la Gostat Siret; Lucia în clasa X-a medie; mezinul, Victor, la școala de mecanizare a agriculturii de la Pomîrla etc., etc.). Tatăl respectat al atîtor copii, moș Martiniuc, comunistul veteran al familiei s-a înscris primul din sat în colectivă; a fost președintele Comitetului de inițiativă și primul președinte al gospodăriei. „Cînd am văzut treaba urnită din loc, mi-am dat demisia. Să vină altu mai tînăr, am spus, mai ager de picioare". Adunarea Generală l-a ales pe Ion Gireadă. „Bun băiat, priceput, comunist și el. De altfel la noi nu poate să fie nici o problemă — conchide moș Martiniuc —, oamenii sînt harnici și cinstiți. Noi, asta-i deviza noastră : cinste și dreptate. De asta ne-am unit, să trăim în cinste și dreptate".

„Oh, săracă țara Moldovei !".

Pe un perete la căminul cultural din Roma am zărit o reproducere cu acea vestită compoziție „Împărțitul porumbului" și m-am gîndit că ar trebui un pictor de geniu, contemporan al luptei cu inerția, receptiv la marile transformări ale vieții, care să dea o replică acelei drame astăzi pe deplin și pentru totdeauna rezolvate. Drama ieșirii din iarnă, terminarea porumbului, și disperarea care te cuprindea după ce măturai și ultimul strop de făină din pod și plecai legănîndu-te în vînt, pămîntiu, cu opincile sparte-n picioare și căciula-n mînă, smerit, spre coșerele boierești. Aici disperarea creștea: erau și alții ca tine, ți-o luaseră înainte, îi găseai adunați lîngă coșere, așteptîndu-l pe boier, și, după frunțile lor plecate-n pămînt, după capetele lor descoperite și după ochii lor stinși, scurși și ei în pămînt, tulburi și goi ca pămîntul, înțelegeai fără putință de amăgire că nu-i nimic de făcut, că totul e-n mîinile boierului, porumbul și foamea copiilor tăi și-a nevestei, și-a tatălui care se stinge pe cuptor îmbolnăvit de pelagră; boierul avea în mîinile sale porumbul, mîncarea, ieșirea din iarnă, și dacă-ți dădea un pumn de mălai, o jumătate de sac, trebuia să-l drămuiești bine, să ieși din iarnă, să trăiești, să-l împingi și pe bătrîn să mai apuce o primăvară, să mai apuce o vară, ca să te poată ajuta să te plătești boierului pentru porumbul împrumutat. Asta era, *dar asta s-a dus*, a rămas numai în tabloul lui Luchian. În reproducerea palidă agățată pe peretele căminului cultural din Roma, și colectiviștii se opresc în fața ei și-o privesc lung, cu atenție, ca pe ceva straniu, și pe chipul lor alunecă o umbră aspră, repede alungată. Apoi oamenii ies afară, se strigă cu voci grăbite, se-ndeamnă unii pe alții și pornesc la treburi. Replica la împărțitul porumbului lui Luchian a dat-o însăși viața, au dat-o gospodăriile agricole colective. Fără multe comentarii : Nicolae Hașoschi, (membru de partid din '45 de pe front, de la sfîrșitul luptelor cu Germania hitleristă; printre primii înscriși în colectivă și membru în consiliul de conducere al gospodăriei de 7 ani) din 300 zile muncă făcute împreună cu soția anul trecut și-a construit o casă „ca la oraș", de cărămidă, cu 4 odăi mari, verandă în față, podită pe dinăuntru, cu acoperișul de țiglă (=200 zile) și restul produselor obținute pe 100 zile și le-a oprit pentru mîncare. Hașoschi are 3 copii mici, 2 fete și băiatul cel mare în clasa treia. Anul acesta nevastă-sa n-a muncit, „s-a ocupat de casă, de copii" el singur, Hașoschi, a făcut (pînă la sfîrșitul lui septembrie cînd am stat de vorbă cu el) 220 zile muncă. „Și cum crezi ? O să-ți ajungă ? O să ai pentru tot anul !? I-am întrebat. Notez, cuvînt cu cuvînt răspunsul lui : Cu 200 de zile trebuie să trăiesc *boiereșteț*, tovarășe. Păi dacă anul trecut din 300 de zile, cum ți-am spus, mi-am făcut casă, acuma-s șef, trebuie să trăiesc boierește. Ba încă am și de mobilă".

Hașoschi nu e un caz izolat. Dimpotrivă. Aș putea spune (lucru pe care-l recunoaște și el) că nu „se prea omoară de loc"; e paznic la grădina de zarzavat și un paznic orice ai face „tot paznic rămîne". Cu Miron Mihai și Gioacaș Constantin, da, e altceva: „fiecare apropie 1000 de zile" — dar între paznicul Hașoschi și Gioacaș se înscrie media generală a gospodăriei și media aceasta o exprimă, cel mai fidel tot cifrele: 269 de case noi; casele vechi cîrpite și refăcute; 48 aparate de radio, butelii de aragaz, mobilă — președintele Bîrliga: mobilă de comandă, 10.000 lei. — Și nu e singurul. „De cînci ani nu mai iese nimeni desculț în sat, nici cu opinci".

Frumoasă și bogată țara Moldovei !

La Botoșani, lîngă Ipotești lui Eminescu, la cîțiva kilometri, într-un sat numit Cucorani, un om trecut de mult de vîrsta tinereții și ajuns la vîrsta deplinei înțelepciuni, cu-o dăruire, duioșie și-o pasiune la fel de tinără ca a unui îndrăgostit, *aclimatizează smochinii*. Îi crește, îi mîngîie și-i descîntă ca pe-un poem și-i învață cu seceta și vînturile aspre, cu căldurile uscate și cu gerurile tăioase — înghețați afară, în grădină, îngropați în chiciură și viscol, cu singura căldură pornită numai din inima sa — și se pare că acea inimă e atît de nobilă și de caldă că smochinii rezistă, cresc splendid și dau 3 (trei) recolte pe an. „Două ajung la maturitate, uită-te ! Ultima e bună pentru dulceață"

Fostul învățător de țară, creatorul smochinului moldovenesc, e o vietate măruntă, fragilă, care se mișcă printre plante și oameni cu-o infinită atenție și gingășie, mîngîind cu gesturile, cu zîmbetul și cu privirile. Puterea lui constă în dăruirea și tenacitatea credinței sale. Între plante și flori ai crede că viața i s-a prelins ușor ca viața unui fluture, dar nu a fost așa; fel de fel de „năpaste și de belele" s-au abătut peste el: „oameni răi și fără minte, cu înțelegerea strîmbă a lucrurilor" nu i-au priceput munca ; și i-au făcut tot felul de greutăți — pînă a aflat de toate acestea primul secretar al regiunii de partid, tovarășul Ene Turcanu și-a intervenit personal cu toată energia, pedepsind pe cei vinovați și făcînd dreptate. Pe atunci micșurinistul dela Cucorani, ori de cîte ori vorbește de primul secretar al regiunii de partid ! se aburesc ochii și dragostea lui pentru smochini a crescut infinit — odată cu crearea lotului experimental, modern, — a crescut atît de mult încît vede întreaga Țară de Sus o grădină a smochinilor. Lîngă zahărul Bucecei, moșu Cristea și primul secretar al regiunii de partid, visează ca pe masa muncitorului și țăranului moldovean să se afle dulceața subtilă și parfumată a smochinilor și portocalelor.

„Oh, săracă țara Moldovei !".

Geamătul bătrînului Neculce va rămîne o amintire tot mai îndepărtată, tot mai mult îngropată-n trecut.

„La Ipotești — îmi spune tovarășul Lunginschi (în decurs numai de trei săptămîni cît au trecut de cînd am petrecut acea seară fermecătoare, cu zborul de nor învălmășit de stelele negre al rîndunelelor deasupra lăzului de la Roma, în întoarășia sa și pînă acum cînd grupul nostru de poeți și prozatori citesc colectiviștilor din Roma pagini din opera lor) satul lui Eminescu a fost colectivizat. Dovadă că „toate drumurile duc la Roma", adică la colectivizare, zîmbește secretarul. „Dovadă că timpul lucrează în favoarea socialismului" — spun eu.

Da, socialismul cîștigă bătălia cu timpul. Mai spuneam undeva într-un reportaj sau în mai multe, și-mi place să repet : timpul și-a schimbat dimensiunile. S-a concentrat în ore și minute. Totul a devenit trepidant, ameițător, ca un tren rapid care se oprește în stații pentru cîteva minute, (constituirea unei gospodării colective, deschiderea unui nou șantier, inaugurarea unei fabrici) și pornește mai departe cu și mai mare viteză, cu și mai multă siguranță, în direcția finală : comunismul !

Colectiviștii de la Stînca, într-un an de zile de la constituirea gospodăriei și-au cumpărat porci, vaci, oi ; au construit un grajd economicos din nuiele împletite și lut, cu temelie de piatră și podul amenajat pentru nutreț ; o cocină : o fîntînă : un hambar : o magazie încăpătoare de scînduri, cu temelia tot de piatră etc., etc. Gospodăria de la Roma s-a înființat în 1949 cu 36 de familii. Îl întreb pe Dan Vasile, grădinarul gospodăriei, printre primii înscriși : „Dumneata ce-ai adus ? Cu ce-ai intrat în gospodărie ?" „Cu nimic. Palmele goale. Noi eram un fel de proletari Pe urmă au venit aiștelalți mai înstăriți". „Un cal adus de Mihai Florariu — spune președintele Buliga. Cu asta am început. O juninică din donație, de la ferma Papăuți și-o pereche de boi asta era tot. Acum gospodăria are : fond de bază două milioane o sută de mii ; venit, șase milioane șapte sute de mii în ultimul an : 1.100 familii ; 1812 hectare : un lot experimental de 22 hectare : livadă ; grădină (28 hectare) ; vie ; două iazuri ; 306 vaci ; 911 oi ; 360 porci; 152 stupi ; 1200 păsări ; acareturi, grajduri noi, saivane, magazii pentru sediile celor două brigăzi complexe ; două camioane ; separator de lapte ; presă de struguri : cazan de țuică : bazine de ciment pentru însilozări etc., etc.".

Timpul nu mai lunecă greoi ca harabalale căruțașilor Dorohoiului copilăriei mele. Nu mai lîncezește somnolent. Nu mai cască de urît. Timpul s-a trezit și-aleargă înainte încălzit de pulsul viu supersonic al socialismului.

Construcția fabricii de zahăr de la Bucecea a început la 1 aprilie 1959. La 1 august 1960 fabrica intra în producție. S-a construit în condiții grele, eroice. Scheletul de la hala de fabricație s-a sudat sub un ger de 35 grade, Grinzile metalice de sus (28—32 metri) s-au fixat pe viscol. Uriașul tub de oțel, căptușit în solzi strălucitori de aluminiu în care se vor însiloza 20.000 vagoane de zahăr a fost construit în 6 zile. În burghezie, pe vremea cînd Sadoveanu definea tîrgurile moldovenești „locuri în care nu se-ntîmplă nimic" s-ar fi construit în șapte sau șase luni.

Timpul a intrat în circuitul economiei naționale ; Moldova a intrat în circuitul timpului contemporan.

Discutînd despre Suceava veche și Suceava nouă.

Gheorghe Tomozei

Suceava

În zare, cetatea moartă,
ca o uriașă literă de pisanie, spartă...

Aici, zidarii suiți pe schele,
înalță noua cetate,
deschid ferestre — atît cît să treacă luna prin ele —
lîngă păduri întomnate.

Aduc apa în trestiile conductelor,
aduc cărămizile roșii în mîini,
mireasma crudă a fructelor
și liniștea închisă-n piini...

Suceava, dragoste tîrzie,
cînd de lumini arzînd fosnește ora,
te știm închisă-n noi, literă vie
și scînteiezi în glasul tuturora...

Cetate albă

Muncitorilor de la fabrica de zahăr Bucecea

Urcăm pe scările șerpuitoare
ce pilpîie, ca miezul de luceafăr
și gîndurile nu pot fi amare
aici, sub stalactitele de zahăr...

Zahăr pe gene, zahăr alb, pe buze.
Asemenea cenușilor de crini
asupră-ne se leagănă, supuse, —
tremurătoare fire de lumini.

Spre turn înaintăm cu pașii stinși
în lespezile moi, sub ziduri pale,
ca-n basmele copilăriei, ninși
de stele ațipite în cristale...

Torțe de zahăr ard în jur. Fierbinții
stropi de lumină se aud cum sună
ca zahărul ce sună-atins de dinții
copiilor, sub ningere de lună...

Peste viaduct

„Nu te-am zărit nicicînd, nu mă cunoști
și eu îți vorbesc, gîndurile mele-ți vorbesc,
aici, lîngă fereastra trenului
sub lumina șalului tău portocaliu,
stins scînteind în întuneric,
aproape de frunzele galbene
și de ploaia de-afară...
Îți vorbesc despre șantier,
despre brigadieri — prietenii mei —
despre acest tren
și despre viaduct.

Atunci, ne-am fi așezat brațele în locul șinelor,
pentru ca trenul să treacă mai repede,
alcătuiam cu trupurile noastre
arcul viaductului
și zăream — de pe atunci — prin noapte,
luminile rătăcitoarelor ferestre,
fețele întîilor călători
și șalul tău portocaliu,
dincolo de crengile ploii...
Am adunat sub viaduct
aer,
o gigantică roată cu spițe de aer
trăgînd după ea pădurile,
am luat văzduhul crud de sub aripile vulturilor
și l-am adus aici,
nu ne-am zgîriat în zadar, mîinile,
de lespezile sale nevăzute.

...Acum trecem,
acum.
Plutim.
O clipă, trenul rămîne, nemișcat,
peste viaduct,
ne căutăm, ne regăsim prin aer,
zburăm,
către stele zburăm.

Îți mulțumesc pentru surisul tău
și pentru fruntea îngînduratâ o clipă.
N-ai putut să treci peste viaduct
ca peste un metalic meridian
al unei neștiute planete,
fără să mă auzi, să ne auzi
— noi am muncit aici
munții ni s-au supus —
și fără să ne vezi, îți mulțumesc.

Vîntul
apropie șalul portocaliu
de buzele mele ?"

Victoria Ana Tăușan

Întîlnire cu minerii

Celor de la Arșița

S-ar fi cerut în ceas de odihnă să fiți,
sau cu iubita, sub colbul de stele,
dar voi înaintați, înaintați liniștiți,
încercînd abatajul cuvintelor mele.

Tăcerile voastre-ndelungi, cumpăneau
cum se leagă-ntre ei stîlpii visării,
dacă au poeziile-n ele, ori n-au,
culorile toate din păunele zării ;

dacă știu de iubiri, ori de ură să cînt,
dacă mi-e inima voastră aproape,
dacă pot struna mea s-o frămînt
ca un viscol, ori murmur de ape ;

dacă știu cîntări cît aduc într-un ceas
țării, mîinile voastre trudite,
ori măcar salbe să știu împleti la popas
pentru umerii calzi de iubite...

Tăcerile voastre căutau ales minereu
și dacă au găsit vreun grăunte,
vă rămîn datoare, datoare mereu,
ca o mină abia începută în munte.

Printre pionierii din Iacobeni

În glasul fetei ce mi-a dăruit
cravata roșie, spunîndu-mi bun venit,
te-am regăsit, trecuta mea copilărie,
ce pasul l-ai bătut, parcă mai ieri
cu primele-unități de pionieri...
Cu zîmbetul de neastîmpăr plin,
cu mîini fierbinți și fața-mbujorată,
cravata mi-ai legat-o strîns,
ca altădată,
doar eu a trebuit să mă aplec puțin...

POȘTA REDACȚIEI

M. DĂNILĂ — Bacău.
N-ați depășit, deocamdată, stadiul exercițiilor de versificare. Vă trebuie multă lectură și o îndrumare mai atentă din partea unui cenaclu literar.

IONEL VESPAN — student — București.
Inscripție pe un fir din părul tău, (!?) Despărțire și *Floare de salcîm* rămîn versificări de album. *Partidului, Ce cînt* și mai ales *Inscripție pe vîrful Everestului*, deși încă insuficient realizate, sînt promițătoare. Mai multă atenție imaginii și acurateții versului. Nu neglijați nici lectura. Reproducem finalul *Inscripției pe Everest :*

O colină, — atîta vei rămîne / Și vei fi doar pajurilor domul / Căci pe cîmpul stelelor, de mîine / Fi-va-n veci stăpînul, singur — OMUL !

TRAIAN FILIMON — Deva.
Vă publicăm *Cîntec de toamnă.*

„Vîntul, pasăre ușoară, / Bate frunza și-o coboară. / Las's-o bată s-o doboare / Că s-a gălbenit de soare, / Las' s-o bată și s-o puie / Covoraș pe cărăruie ; / Covoraș țesut pe lună, / Trece mîndra și el sună. / Bate vîntu-n frunza rară, / La inimă-i primăvară./ Las' să bată pîn' se gată / Că ne-a fost vara bogată : / Holda pusă laolaltă / A fost cît mîndra de-naltă, / Bobul ca raza de soare, / Sacul greu să te doboare, / Iar făina ca lumina, / S-o frămînte gospodina. / Cînd pe masă-i plinea mare / Soarele-n casă răsare./ Bate vîntu-n foi de viță, / Bun e vinul, măiculiță ! / Și dulce la sărutare / Ca gura de fată mare ; / Te-nfierbînți cu-o gură, două, / Că l-am stors din viță nouă / Și l-am stors tîrziu, pe brumă, / Cînd îl bei să cînți, nu glumă ! / Dulce-i vinul bucuriei / Din vița gospodăriei.

Așteptăm și alte versuri.

PETRE M. RUSSU — com. Adunați-Copăceni.
Ne bucură dragostea dv. pentru poezie. Din ce ne-ați trimis nu am găsit încă nimic publicabil. Credem că ar fi mai bine — fiindu-vă mai familiar și mai accesibil — să scrieți în vers popular. N-ar fi rău dacă ați încerca și culegeri din folclorul nou. Dacă aveți brigadă de agitație în comună, intrați în colectivul ei de creație. Cereți și sprijinul tovarășilor învățători din comună pentru lecturile ce vă sînt necesare și chiar în privința lucrărilor dv.

GEORGESCU V. DUMITRU — Cîmpulung Moldovenesc.
Fragmentele din *Caleidoscopul ieșean* sînt interesante mai ales cînd scot la iveală frînturi de poezie autentică. Reproducem mai jos — pentru ilustrarea posibilităților dv. — finalul poemului *Vremea Ducăi Vodă :*

Parcă aud suspin de „Mioriță" ; / Cu fața suptă, Nechifor Lipan / Trecu mîhnită umbră peste ape / În straiul alb și mîndru de mocan.

Ne-ar fi interesat mai mult Iașul contemporan căruia i-ați consacrat — după cum mărturisiți în scrisoare — prima parte a poemului amintit. Așteptăm versurile respective și eventual alte poezii cu tematică contemporană.

VALERIU GALANTON — Dorohoi.
Nu ne putem plînge că n-ați fost darnic cu noi ; ne-ați trimis 9 poezii la care ați adăugat ulterior și variantele...
În ciuda intențiilor bune care vă-ndeamnă să versificați, nestăpînirea mijloacelor poetice se răzbună pe dv., jucîndu-vă feste de natura celor pe care le transcriem :
— Finalul lucrării *Bucălata:*

Sprîncenată, durdulie, / Din tălpi în creștet cu fior, / Semințli la rînd te-mbie, / Să le dărui crud amor ! sau acest scurt *giuvaer* erotic pe care l-ați intitulat dulce : *Inimioare :*

Al tău zîmbet cuceritor / În ochii mei l-ai despletit, / Băteai din pumni, băteai de zor,/ Și tot spuneai : „Te-am cucerit !" / Mă chinuiai cu glasul tău / Rupt din coardă de vioară : / „Ți-am furat eu, e-n pieptul meu / A ta arsă inimioară !" / Zgîndăreau scîntei la flaut / În capul meu cu vîlvătăi, / N-aveam timp atunci s-o caut, / Dar negam furtul de văpăi. / Asta-i opera-ți măreață / Din talazuri răbufnită, / Poartă-ți tu mîndria-n față / Și-n făptura ta iubită. / De mult mi-am răsădit și eu / Pieptul tău în piept la mine,/ Crescînd cît muntele de greu,/ Fi-voi stîlp de foc în tine...

Reproducem și un fragment din scrisoarea Dv. : „Avînd în vedere că poeziile din ciclul II sînt confirmate ca opere de valoare de profesori competenți"...
...„Avînd în vedere munca mea trudnică de zi și noapte închinată versurilor în ultimul timp la birou *(în atenția șefilor dv. — n.r.)* pe drum, din somn în timpul nopții — de cînd mă străduiesc să încheg talentul cu meșteșugul barzilor noștri clasici și contemporani ;" etc. — ne cereți să le analizăm și să „stabilim meritul lor" ; dar ce mai putem noi în fața competențelor amintite și a avalanșei poetice dezlănțuite, decît să facem un ultim apel la exigența și spiritul dv. autocritic ?

BRADU VASILE — Pașcani.
După cum cred că vă dați seama din cele de mai sus, buna intenție și dorința de a scrie versuri nu sînt suficiente pentru a fi poet. *Copilăria mea* și *O, dulce tinerețe* sînt versificări aproape corecte și atît. Este evidentă lipsa lecturii și a studiului. Apelați la sprijinul unui cenaclu literar.

EMIL POENARU — București.
Drumul străbătut de Baltica rămîne o versificare nerealizată din pricina aglomerării unor idei adiacente și a artificiilor poetice. Poezia (ca și versurile trimise anterior) nu este lipsită de unele calități care ne determină să vă îndemnăm să frecventați un cenaclu literar.

GH. VUNVULEA — Cluj.
Cultivați o perioadă de timp versul liber care nu vă supune unor rigori prozodice ce nu vă sînt familiare încă. Acesta vă solicită însă, într-o mai mare măsură, concentrarea, ritmica interioară, plasticitatea imaginii și proprietatea cuvintelor, pentru a suplini elementele simetriei versului clasic. De altfel, în poeziile scrise în vers alb sau în vers liber, banalitățile și prozaismele apar mai evident nu numai cititorului ci și autorului însuși, obligîndu-l la o exigență sporită.
Marină festivă și *Ritmuri de lumină* — poezii scrise în vers alb — sînt mai realizate decît celelalte, ceea ce ne-a și îndemnat să vă sugerăm cele de mai sus.

POCREANU GH. — București.
A sosit iar toamna pare o cantilenă livrescă, cu multe locuri comune. Abundă nostalgia romanțelor de odinioară, ce-i drept, inoculată cu un optimism de circumstanță, incapabil însă să împrăștie izul vetust al versurilor. Poeziile pe care vi le-am publicat erau străbătute de un suflu poetic autentic, determinat în special de tematica lor legată nemijlocit de oamenii și realitățile epocii noastre. Nu părăsiți acest cîmp de investigație plin de poezie, pentru jocuri poetice sterile și nefolositoare. Așteptăm cu încredere ceea ce ne veți trimite.

ION I. MUNTEANU — Popești-Leordeni.
Începutul este promițător. Simplitatea versului punctat ici-colo cu imagini colorate și cu osebire tematica poeziilor, impusă de nevoia evidentă de a cînta ceea ce vă este drag și apropiat, sînt principalele calități ale poeziilor dv. Unele versuri mai dau încă tribut prozaismului, improvizației și stîngăciilor inerente, experienței de laborator, dar toate acestea pot fi eliminate prin muncă stăruitoare, prin lectură și exercițiu.
Publicăm cîteva strofe din poezia *Puterea comunistă :*

Puterea comunistă-i omul / Călit în lupte și dureri / Răzbind prin vijelii ca pomul / Spre zorii noii primăveri ; / Puterea comunistă-i muncă, / E-ntrecere pe cîmp, în mine, / E rîul ce din munți se-aruncă / Să se frămînte în turbine. / Puterea comunistă-i lanul, / Marea de aur vegetal / Ce-a inundat tot Bărăganul / De la un mal la cellalt mal. / Puterea comunistă-i șarja / Pe care-am dat-o peste plan, / E armonia și e straja / Unirii : seceră-ciocan.

De fapt poezia se termină aici. Celelalte 10 versuri pe care le-ați adăugat sînt de prisos, iar ca realizare artistică sub nivelul celor de mai sus.
Lucruri interesante și frumoase am spicuit și în poezia *Spre comunism*, umbrite, din păcate, de prozaisme și discursivități.
Dacă puteți, treceți într-o după-amiază pe la redacție.

KOTZBACHER ERICH — Onești.
Am citit voluminosul tom intitulat *Opere — 1960*, în care ați adunat „în special producția epică, omițînd pe cea lirică". Cele 6 poeme și „povestirea în proză" *Wilhelm și zbuciumul său* au reușit să ne convingă de trei lucruri :
a) că ați făcut o risipă de energie demnă de o cauză mai bună (pentru versuri cu o tematică actuală, de exemplu) ;
b) că versificați cursiv și ușor — deși mai pot fi citate numeroase versuri amputate și necizelate ;
c) că în proză vă simțiți mai în largul dv. decît în poezie.
Povestirea amintită, mult tributară *Suferințelor tînărului Werther*, are unele notații interesante pe care le poți extrage din paginile bogate în naivități și comentarii puerile de adolescent dezamăgit în iubire.
Așteptăm „producția lirică" de care amintiți în scrisoare.

ÎNV. MIRIȚĂ ION — Dragomirești.
Așa au luptat și-au învins muncitorii este o narare versificată, destul de stîngaci făcută, un fel de comentariu „poetic" al unor întîmplări cunoscute (greva muncitorilor americani din Chicago). Este lăudabilă buna dv. intenție, insuficientă însă pentru creația poetică. *Ernest și Felix Dunant*, suferă de aceleași păcate. E mai greu să scrii despre oameni și întîmplări la care nu ai participat și pe care le cunoști din lecturi, decît să cînți realitățile și oamenii în mijlocul cărora trăiești. Așteptăm de la dv. lucrări inspirate din lupta și realizările țărănimii muncitoare care, călăuzită de partid, schimbă structural satele patriei noastre. Oare în comuna Dragomirești nu s-a petrecut nimic nou demn de pana dv. ?

GH. NADOLIANU — Craiova.
Drumul și *Odihna soldaților* sînt poeziile cele mai interesante din grupajul trimis. Celelalte alunecă prea mult pe panta descriptivismului care vă obligă la argumentări prozaice pentru sprijinirea ideii nesusținută de imagini poetice. Publicăm poezia *Drumul :*

Pe drumul acela de țară / Străjuit de salcîmi ofiliți / Picioarele mele crăpate și goale/ Se tîrau prin țărîna încinsă / Fără să știe că praful era răscolit / De toți flămînzii, / De toate picioarele goale. / Dar într-o zi s-a pornit vîntul năpraznic / Stîrnit de milioane de picioare desculțe / Și praful de pe drumuri / Acoperi palatele și pe stăpînii lor.

CONSTANTIN I. RĂDULESCU — Ploiești.
Trebuie să depășiți faza actuală a poeziei relativ corecte și cuminți, care folosește, atunci cînd își îndreaptă tăișul împotriva imperialismului, numai imprecația sau afirmarea prozaică a unor adevăruri cunoscute. Lozinca mobilizatoare, prin puterea ei de impresionare directă, datorită capacității de sintetizare a sentimentului colectiv al maselor într-un anumit moment, operează nemijlocit asupra sufletului omenesc. În artă însă nu mai are aceeași eficiență decît dacă este susținută și transmisă cu mijloacele specifice artei. A renunța la ele înseamnă a-i diminua sau a-i nimici puterea cu care operează asupra minții și sufletului omenesc.
Într-una din strofele poeziei *Freamăt pe strada mea*, în primele două versuri folosiți destul de interesant niște imagini plastice :

Sus, torc rulmenții-n macarale... / E-o gamă-n glasuri vii de vagonet...

pentru ca în celelalte două versuri ale strofei să alunecați într-o relatare prozaică neinteresantă, care strică atmosfera creată de versurile citate :

Străbate— șantierul printre materiale !... / Muncesc aici, brigăzi de tineret !

Privitor la observațiile de mai sus, reproducem pentru convingere cîteva versuri din poezia *Destul ! :*

Rămas-au cîțiva în apus, / Îi știm : — Criminali, că altceva nu-s !... / Puhavele trupuri cer iară război...
sau :
Popoarele nu vor război și robie / Și domnii din Wall-street să știe !... etc.

Așadar atenție și exigență sporită, mai multă migală la vers, pentru a evita locurile comune, șabloanele care alunecă mai ușor din condei, ca picătura de cerneală nedorită care în loc să caligrafieze, pătează.

DR. EUGENIA POPA DIACONESCU — Bisericani.
Toamna este o compoziție săltăreață, destul de muzicală, ca pentru un joc de copii, însă neinteresantă.
La geamul cerului poate deveni o poezie bună dacă o scuturați de prozaismele și stîngăciile strecurate în ea.
Este interesantă ideea poetică și, mai ales, unele argumentări poetice cu care o susțineți, imaginile proaspete care îi dau un colorit deosebit de acela al poeziilor pe aceeași temă, apărute pînă acum.
La geamul cerului azi a rodit / Visul omului de veacuri sădit. / IATĂ-L ACUMA, cuaripile-atinge / Porțile-albastre și nu se mai stinge. / O-mule, cerul l-ai deschis ca pe-o carte : / Taci s-auzi zborul libelulei în Marte, / Mersul ciutelor și izvoare CUM CÎNT (!?) / Ce-aproape toate minunile-ți sînt ! Cine-a găsit cheia marelui zăvor ? / ȘI CE DESCÎNTEC ȘTIE CIUDATUL CĂLĂTOR ? / Meștere om, să-ți sărute cerul mîna, / Și degetele toate steaua și luna, / Căci visul omenirii, de veacuri sădit, / La geamul cerului azi a rodit.
Am subliniat slăbiciunile cele mai supărătoare care cer o reluare. În plus, vă atragem atenția asupra întrebărilor din strofa a treia (prima întrebare este foarte frumos formulată poetic) cărora le dați un răspuns general *(meșterul om)* care de altfel este prefigurat încă din prima strofă, răspuns incomplet, care face ca ideea poeziei, destul de generoasă, să nu atingă amplitudinea ei maximă, aruncînd asupra ei un voal de *generalitate* accentuat și de reluarea în final a primelor două versuri. Și dv. știți, desigur, cine este „meșterul om" care a „găsit cheia marelui zăvor" și ce condiții concret-istorice i-au ușurat omului sovietic, acestui Faust modern, pătrunderea în univers. De la salvele Aurorei la satelitul soarelui este un drum și concret și simbolic, de o măreție fără precedent. Condeiul dv., dacă este un adevărat seismograf poetic al gîndului și al inimii, poate să nu înregistreze traiectoria lui impresionantă ?

★

Mai trimiteți : Iosif Șerb ; Adrian Dragoș — Săceni ; C.I. Kivu — București ; Eugen Petre — com. Corbu ; Ionel Maria Țicoi — București.

Deocamdată nu : F. Ionescu — Cluj, Lucian Bronescu — Călărași, Constantin Nițescu — București.

CONCURSUL NOSTRU

Revista „Luceafărul", împreună cu Comisia de îndrumare a cercurilor literare a Uniunii scriitorilor din R.P.R., organizează un concurs literar cu tema : „Munca pentru desăvîrșirea construirii socialismului în patria noastră".

Pot participa la acest concurs membrii cercurilor literare din țară, ca și tinerii care nu sînt încadrați în cercuri. Nu pot participa membrii Uniunii scriitorilor din R.P.R. și membrii Uniunii ziariștilor.

Lucrările, nesemnate, vor purta un motto, transcris și pe un plic închis, în care vor fi notate numele, vîrsta, școala sau instituția unde lucrează concurentul, adresa exactă. Lucrările, de preferință dactilografiate, vor fi trimise pînă la data de 15 ianuarie 1961 *pe adresa revistei „Luceafărul", B-dul Ana Ipătescu 15, București.*

Concursul este dotat cu următoarele premii și mențiuni :

POEZIE

Premiul I, lei 2.000
Premiul II, lei 1.500
Premiul III, lei 1.000
3 mențiuni a lei 500

PROZĂ

(nuvelă, schiță, portret, reportaj literar etc.)

Premiul I, lei 3.000
Premiul II, lei 2.000
Premiul III, lei 1.500
3 mențiuni a lei 750

PIESE ÎNTR-UN ACT

Premiul I, lei 4.000
Premiul II, lei 3.000
Premiul III, lei 2.000
3 mențiuni a lei 1.000

DINTRE SUTE DE CATARGE...

STEAUA fără NUME

Horia Gane

Piatra de hotar

Trecuse vijelia ; ninge-n pustiu cu scrum.
Cîmpia lunecase pe sînge spre tăcere.
Căzuse-ostașul roșu la margine de drum,
Rupînd în pași și-n brațe, din jur, fără putere.

Deasupra cerul parcă fusese uns cu var
Și-n ochii lui își stinse cu-ncetul legănarea. —
...E azi aici o piatră ce pare un hotar,
Unde mereu se-ntoarce și pleacă depărtarea.

Omul

(Scurtă istorie)

Cresc pomii-n sus iar crengile spre zări,
de parcă-ar fi slujit cîndva de scări...

In palme-adînc ni s-au întipărit
Ierbile prin care am pășit.

Pe frunte iarăși urma și-au lăsat
Frunzele pe care ne-am culcat.

Dorul de zări și-a strîns în noi culcuș
Din mersul între pești și pescăruși.

Din ere înspre roșii constelații
Pășim, rotind pămîntul nostru-n spații.

Sînt Omul ! Flacăra care unește sînt,
Focul din cer cu focul din pămînt.

Peisaj moldovenesc, 1960

Bistrița supusă și-alunecă făptura
Prin matcă și privește cum cresc pe mal piloni
Cu firele de-aramă prin care electronii
Purtînd cu ei lumina se dau gonind de-a dura.

Cînd urcă înserarea ca malul de adîncă,
Și căile lactee se-aprind de jos de-odată,
Luna pe cer e-o copcă prin care mi se-arată.
Cum curge universul fără zăgazuri încă.

Priveliște

Urc cu privirea pînă în piscuri și recad ;
Din piscuri mi se-ntoarce prăpastia-n privire —
Și înțeleg tăcerea pădurilor de brad,
Și-nfiorarea lină a vîntului subțire.

Ascund pentru o clipă priveliștea sub pleoape
Și ametit mă clatin dar brațele-mi întind
Către tovarăși, astfel cum brazii de aproape
Se sprijină-n pădure cu crengi și se cuprind.

Eu

Eu am trăit în muguri, în ramuri și-n verdeață
(Ce or să mă recheme odată înapoi...)
Căci trebuie în ele un cîneva cu viață
Ca să le urce-n arbori, de sub pămînt, prin ploi.

...Am îmbrîncit pămîntul ce-mi umilea-nălțimea
Ca să ridic pe umeri, cu trupul încă-adus,
Tot cerul ce-necase pădurile, mai sus
Și umbra, la picioare, și-a ghemuit mulțimea.

...Mă sprijin în mulțime și n-am să mai recad ;
Îmi fac unealta bună să fie și frumoasă
Iar drumurile lumii, ca niște crengi de brad,
Mă poartă și mă cheamă venindu-mi pînă-n casă.

Știuse lăcomia ca mîna ce-i muncea
În ghiare nevăzute s-o-nhațe și s-o fure.
Iar eu, cei mulți, titanul, m-am fost pornit așa
Cum peste putregaiuri ar trece o pădure !...

În desele străveacuri mă tot repet pe zare.
Gîndirea mea noi trepte de adevăr deșiră,
Iar drumul primei nave nu este o-ntîmplare
Spre stelele ce-n cosmos închipuie o liră...

Cum de-am rămas

Cum de-am rămas în toamnă și tîrziu
Să te rechem cu liniștea-mpreună
Și despărțirea noastră să o scriu
Cît drumul dintre-un vîrf de plop și lună ?

E codrul coborît și așternut,
Tîrziul toamnei, frunzele, ne mint.
Redă-mi iar fulguirea de argint
A liniștii ce-a fost în început...

După furtună

...Pe zare,
nici o corabie
nici un pescăruș,
nici o stea.
Marea începe din inima mea.

STEAUA fără NUME

George Cristea Nicolescu

Colectiviștilor din satul meu

Să îmi faceți casa la răscruce
Lîngă plopii de azur șirag,
Unde drumul vine și se duce
Și-mi răstoarnă zările pe prag.

Să îmi cînte difuzoru-n poartă
Cîntec legănat de zorii uzi
Cînd spre cîmpuri visele vă poartă
Și dau zvon cocoșii-n crengi de duzi.

De aici, pe plaiurile țării
Cu un snop de fluiere să plec
Și în cînt tot vîntul depărtării
Să-l frămînt pe orișiunde trec.

Și la ceas de cîntători, pe seară,
Răzimat de zare ca un plop
Să îmi dărui fluierele-n țară
Și să vin la voi să-mi dați alt snop.

Filă din carnetul de confidențe

Stepa era vînătă ca norii
Și ca buza omului flămînd —
Îi spărgeau tăcerile prigorii
În salcîmii copleșiți cîntînd.

Alergîndu-și umbra sub picioare.
Mama mă tîra cu ea pe-ogor,
Mă lăsa cu troaca pe răzoare
Sub o umbră caldă de mohor.

Mi-era scutec flacăra amiezii
Cerul mă-mbia la legănat.
Norii se frecau de-azur, ca iezii
De fîntîni cînd merg la adăpat.

Îmi părea că plopii sînt catarge —
Cocoțat, vîntoasele s-asculți —
Că pe drum, în bolovani se sparge
Mersul greu al pașilor desculți.

Întorcîndu-mi troaca după soare
Cu un snop de iarbă căpătîi,
Vîntul spîrzurat la vre-o cicoare
Mi-a spus poate cîntecul dîntîi.

Și-nginat de glasul cald al mamei
L-am cîntat prin sat, l-am depănat
Și prin cîmp, ca rădăcina foamei —
Cîntec din durere adunat..

Poate că de-aceea, cîteodată,
Cînd mă cheamă stepa, cînd o chem,
Flacăra durerilor deodată
Se mai zbate-n piept ca un blestem.

Poate că de-aceea-mi cere-ntruna
Cînturi noi al inimii frămînt —
Lîngă tinerețe, totdeauna,
Să rămîn cu stepa și să cînt.

Cîntec de constructori

Una după alta, una după alta
Mușcă macarale din pămînt și cer
Și vuind pe schele ca un vînt prin cedri,
Freamătă văzduhu-n rămuriș de fier.

Rezemîndu-și fruntea ca un arc albastru
De azurul verii primenit de ploi,
Una după alta, una după alta,
Casele coboară zarea lîngă noi.

Creion

Toamna doarme ca un cîine-n șură,
Bruma cade, cergă peste grîu.
Murmurînd în dimineața sură
Poartă depărtarea un pîriu.

Noaptea mi se culcă sub picioare
Luna parcă poartă prin tării
Norii țuguiați peste tractoare
Undeva, la mijloc de cîmpii.

Se-nfășoară pe vîrtelniți zarea
Brazdele se-alungă și se sting.
Cineva-mi aruncă-n sus cărarea,
Vrînd parcă s-o spînzure în cîng.

Eu pe schiul zărilor deschise
Am să-ncarc din soare înc-un braț
Și-am să-l torn în șarje ani și vise,
Sus în Combinatul din Galați.

Lîngă oameni urcă-n clipa asta
Peste țară poate-o nouă stea —
Pretutindeni și-a deschis fereastra
Spre Comună tinerețea mea.

Pagina elevilor

N. D. Cocea și Camil Petrescu

Am descris, într-un articol, prima întîlnire dintre N. D. Cocea și Camil Petrescu, cu prilejul răscoalelor țărănești din 1907. Camil nu avea nici 14 ani și era elev la liceul „Sava" din București.

De atunci el a avut pentru luptătorul și pamfletarul neobosit o admirație care, vreme de peste 40 de ani, a rămas mereu vie. A colaborat la revistele și ziarele înființate de Cocea, a scris și a vorbit despre el. Voi evoca, în prezentul articol, cîteva împrejurări în care Camil Petrescu a avut prilejul să-și dovedească sentimentele ce nutrea pentru N. D. Cocea, între anii 1907—1920.

După scena din martie 1907, de la redacția ziarului **România**

Camil Petrescu la 39 ani, — cu prilejul serbării a 20 ani de la absolvirea liceului „Gh. Lazăr" (iunie 1933). Din colecția personală a tov. Constant Ionescu (inedită).

Muncitoare, Camil urmărea cu stăruință tot ce publica N. D. Cocea, fie în **România Muncitoare** (1907: **Reformele**; 1908: **An Nou** ș.a.), fie în **Pagini Libere** în cursul anului 1908 (**Spre arta viitoare: Prezentul, Trecutul și Viitorul** ș.a.). Aceste din urmă articole erau reproduse, integral sau parțial, în ziarele **Adevărul** și **Dimineața**. Camil le citea și le comenta în cercul său de prieteni care îi împărtășeau entuziasmul. El copia într-un caiet pasajele care îi izbeau mai cu deosebire imaginația, însoțindu-le de adnotări în care predomina atributul: „admirabil!"

Iată doar două din fragmentele transcrise de el: **România Muncitoare** din 28 octombrie 1907: **„...Ei da! Presa le-a dat pe toate în vileag; gura presei trebuie astupată, ca Ionel Brătianu să poată mistui în tihnă, ca un paianjen enorm, sîngele cu care l-a hrănit represiunea.**

Sfărîmați-o! Ca, cel puțin atunci cînd muncitorii vor înțelege că și această ultimă libertate a protestărilor și a plîngerilor le-a fost răpită, să poată întrebuința în sfîrșit ultima armă, pe care se vede că o așteaptă guvernanții noștri, arma care a dărîmat autocrațiile cele mai mîndre: deznădejdea poporului".

2) **Pagini Libere** din 1 septembrie 1908: **„...Doctorul Faust și-a vîndut sufletul. Societatea capitalistă contemporană, pe care el a sintetizat-o, și-a vîndut sufletul. Dar pactul încheiat acum 100 de ani de el, în numele epocii lui, e gata să expire. Pe fresca viitorului, pictorii vor inscrie fazele seculare ale războiului pornit de proletariatul universal în numele unei civilizații mai mari și mai bune".**

La 13 martie 1910, exact la trei ani de la izbucnirea răscoalelor, apare primul număr al revistei săptămînale **Facla**, sub direcția lui N. D. Cocea, care își sfîrșea astfel articolul-program: **„...Cei vechi își transmiteau, din mînă în mînă și din generație în generație, focul sacru. Ca și dinșii, în ziua celei de a treia aniversări a marii răscoale țărănești, la ultimele resfrîngeri ale incendiilor din primăvara anului 1907, aprindem FACLA aceasta.**

Fie ca, în drumul ce-și croiește în lume, raza ei să lumineze, focul ei să încălzească, flacăra ei să ardă, fără părtinire și fără cruțare".

Cu începere din anul II, fiecare număr al revistei avea, pe copertă, un desen de Iser. Imaginile urmau una după alta: **Asasinul** (Ionel Brătianu); **Guvernatorul** (P.P. Carp); **Furia** (N. Filipescu); **Demența senilă** (A. C. Cuza); **Holera**, bocindu-se în fața crucilor de pe morminte: **„...Nu mai e nevoie de mine: mi-a luat-o Brătianu înainte!; Hienele** (frații Brătieni); **10 Mai** (Purpură și sînge: Carol I); **Vițelul de aur** (tot Carol I); **10 Mai 1913** (odiosul rege purtînd pe frunte inscripția sîngerîndă „1907") etc.

Deosebit de transcrierea fragmentelor din articole, Camil strîngea aceste imagini într-un caiet. Cînd la 16 octombrie 1910 a apărut în **Facla** articolul lui Cocea: **Spre țărmul dreptății**, consacrat vieții și operei **poetului-cizmar** D. Th. Neculuță, cu prilejul comemorării morții lui, Camil, în clasa VI-a reală, a comentat, la cercul nostru literar, acest studiu, cu ample citate din versurile poetului, printre care următoarele strofe:

...Imi pare-atît de drept și sfînt
Pe crudul șarpe să-l sugrum
Și foc să fac într-al lui drum, —
Și-n foc să-l zvîrl și să-l fac scrum
Și scrum să-l dau în vînt!"

...Ca rece spaimă tremurînd
In tină, la picioare,
Iertare veți cerși, plîngînd;
Iar noi, trufași pe voi călcînd
Vom rîde-n hohot, ascultînd
Că mai cerșiți iertare!"...

Și și-a sfîrșit expunerea, reproducînd fraza ce încheia articolul:

„...Și cînd, peste decenii, socialismul învingător va filfîi steagul roș pe ultimele ziduri ale cetății capitaliste, cînd pămîntul se va zgudui, pentru cea din urmă oară, sub pasul de atac al armatelor proletariatului, glasul cizmarului învins va răsuna, de dincolo de moarte, o trîmbițare de izbîndă, dar de izbîndă împăcată și largă"...

★

In iunie 1913, Camil Petrescu a absolvit cursul superior al liceului „Lazăr" din București, iar în toamna aceluiași an și-a început stagiul militar. Cum, din cauza încazarmării lui, nu mai putea semna cu propriul nume notițele, recenziile și micile pamflete din **Facla**, transformată în cotidian la 5 octombrie 1913, el le semna cu pseudonimul Raul D.

N. D. Cocea prețuia în mod deosebit aceste încercări de debut publicistic și polemic. In august 1914 a izbucnit întîiul război mondial. Guvernanții liberali au dezlănțuit în perioada neutralității avalanșa permiselor de export către Germania. Un samsar al regimului ceruse, printr-o petiție, ministrului Finanțelor, să-i aprobe un export **„de 1.000 de boi și de 1.000 de oi"**. Ministrul a pus apostila: **„Se aprobă pentru oi"**. Dar fiul ministrului a adăugat, în rezoluție, un b tremurător, la începutul cuvîntului „oi". După scandalul provocat de opoziție, care a urmat, Camil a scris un articol, sub același pseudonim. Iată sfîrșitul acestui pamflet:

„Dintr-un ou nu poți face un bou", — a spus fabula — **„Dar din oi**, poți face **boi"**, i-a răspuns inspirația.

De! Cine poate...!"

In august 1916, Camil a fost trimis pe front, ca sublocotenent de rezervă. A urmat o pauză de trei ani. Reîntors de pe cîmpurile de luptă cu o infirmitate care l-a torturat întreaga viață, el a regăsit pe N. D. Cocea la conducerea ziarului **Chemarea roșie**, care înlocuise **Facla**, în octombrie 1919. In decursul doar a trei săptămîni, — de la 3 la 25 noiembrie 1919, Camil a trăit lîngă Cocea, (care fusese ales, în opoziție, deputat socialist), cele patru suspendări ale celor patru ziare scoase, rînd pe rînd, de noul deputat: **Chemarea roșie**, suspendată de ministerul internelor la 5 noiembrie; **Facla**, suspendată la 11 noiembrie; **Torța**, suspendată a doua zi, la 12 noiembrie, la al doilea număr apărut, în sfîrșit, **Clopotul**, ziar suspendat la 25 noiembrie 1919. Trei ani mai tîrziu, în **Facla literară** întemeiată de N. D. Cocea, Camil avea să dea, sub semnătură de data aceasta, măsura talentului său.

Nu pot însă încheia, fără să reamintesc frazele spuse de Camil într-un interviu luat de revista **Rampa**, ceva mai tîrziu... **„Darurile mele de polemist le datorez lui Cocea, mentorul și dascălul meu... De la el am învățat să consider aceste daruri ca pe niște colaboratori devotați pe care nu vreau să-i surmenez, storcindu-le toată vlaga, la toți deodată. De aceea sînt, rînd pe rînd, ironic în ușoare zeflemisiri, disprețuitor cu o indulgență care frizează compătimirea, — și fulminant dezlănțuit, cînd este cazul. Ca și Cocea, eu am virusul polemicii în sînge!"...**

Constant Ionescu

Camil Petrescu la 21 ani, sergent de infanterie cu termen redus (iunie 1915). Inedită, din aceeași colecție.

Liviu Rebreanu

Liviu Rebreanu s-a născut la 27 noiembrie 1885 în comuna Tîrlișiua (raionul Beclean, regiunea Cluj) din fostul comitat Solnok — Doboka al imperiului austro-ungar, ca primul dintre cei 9 băieți ai Rodovicăi și ai lui Vasile Rebreanu. Părinții săi se trăgeau din neam de țărani.

Imaginea satului natal nu s-a imprimat însă în amintirea viitorului scriitor, deoarece curînd după nașterea sa, tatăl, învățător la școala parohială, a fost mutat în comuna Maieru (azi raionul Năsăud, regiunea Cluj). Aci, la Maieru, urmează Liviu Rebreanu școala primară sub îndrumarea tatălui său, iar din amintirile copilăriei petrecute aci și ale vacanțelor petrecute la Prislop (azi suburbia orașului Năsăud), comună unde părinții săi se vor stabili în cele din urmă, se va închega în bună măsură — așa cum va mărturisi Rebreanu însuși patru decenii mai tîrziu — imaginea vieții țărănimii ardelene din povestirile și romanele sale.

După terminarea școlii primare îl găsim în 1896 înscris la gimnaziul romîn din Năsăud unde face numai primele două clase. Celelalte două clase gimnaziale le urmează la gimnaziul evanghelic german din Bistrița.

In 1903, Liviu Rebreanu termină ca bursier cursurile medii la școala maghiară de honvezi din Sopron și în fața alternativei de a urma cariera preoțească sau cea militară, e nevoit să renunțe la vocația de medic și să se înscrie la Academia militară din Budapesta, audiind sporadic — după propria sa mărturisire — și cursurile de filozofie și literatură modernă la universitatea din același oraș.

Din această epocă a studiilor și a anilor de carieră militară datează primele sale lucrări literare în limbile germană și maghiară și tot acum Rebreanu face primele tentative de publicare sau reprezentare scenică a lor.

In februarie 1908, scîrbit de moravurile vieții cazone pe care o găsim, de altfel satirizată în primele sale povestiri, Liviu Rebreanu demisionează din armată și se reîntoarce acasă, pe meleagurile natale, unde fostul sublocotenent e nevoit să îndeplinească diverse funcții umile de notariat. In 1909 ia hotărîrea ca, urmînd exemplul prietenului tatălui său, poetul George Coșbuc, să se stabilească în România. Intre timp avînd posibilitatea să adîncească impresiile din copilărie despre satul ardelean, Liviu Rebreanu își dă seama că singura cale de afirmare pentru sine este aceea de scriitor. El încearcă să se identifice cu viața și suferințele poporului său, se adîncește în studiul folclorului și al operelor clasicilor romîni sau ale scriitorilor contemporani. Acum traduce Rebreanu romanul Război și pace de Tolstoi și tot acum proiectează un roman al vieții țărănești și își face debutul în revista Luceafărul din Sibiu, unde cel mai asiduu colaborator de peste munți era în acea vreme Mihail Sadoveanu. La 1 noiembrie 1908 apare povestirea Codrea, republicată mai tîrziu în volum sub titlul Glasul inimii.

Dar anii aceștia petrecuți pe plaiurile natale, precum și primii ani petrecuți la București mai au și o altă semnificație pentru creația lui Liviu Rebreanu. In epoca aceasta se precizează concepția estetică a scriitorului. Acum se plămădește stilul limpede, precis, al romanelor de mai tîrziu și nu este lipsit de semnificație faptul că primul său articol de teorie literară este închinat în 1910 combaterii așazisului „modernism".

Cît despre existența sa ca scriitor, trecerea în „țară liberă" înseamnă de fapt sfîrșitul iluziilor. Calvarul — despre care amintește în cunoscuta sa carte cu acest titlu închinată privațiunilor îndurate în Bucureștiul ocupației germane — se poate spune că acum începe. Sosit la București, Rebreanu e nevoit, pentru a-și putea cîștiga existența sa și a familiei, să facă tot felul de munci, fie în redacțiile revistelor Falanga și Convorbiri critice fie mai tîrziu la ziarul teatral Rampa, apoi în timpul primului război mondial la ziarul Lumina, iar după război la revista Sburătorul sau la ziarul România.

Este epoca în care Liviu Rebreanu publică cele mai de seamă dintre povestirile sale: Golanii, Culeșul, Răfuiala, Nevasta, Proștii, Dintele, Hora morții, iar imediat după război, inspirate din zguduitoarele întîmplări ale acestuia: Catastrofa și Itic Strul dezertor, ultima o puternică pledoarie împotriva urii de rasă. Tot acum apar sau văd lumina rampei în tălmăcirea sa, între altele, opere ale scriitorilor săi favoriți: Lev Tolstoi, A. Cehov, Maxim Gorki, Gerhardt Hauptmann, Mikszáth Kálmán, F. Dostoievski, Emile Zola.

Preocupările sale pentru teatru, manifestate de timpuriu, își găsesc expresia atît în editarea revistei Scena între anii 1910—1911, împreună cu Mihail Sorbul, sau în activitatea sa ca secretar literar al Teatrului Național din Craiova, în timpul directoratului prietenului său Emil Girleanu, cît și în cronicile dramatice pe care le răspîndește cu dărnicie timp de un deceniu și jumătate prin numeroase publicații ale vremii, între care amintim în primul rînd revista Viața Românească.

Activitatea sa în domeniul teatrului și dramaturgiei nu se reduce însă la publicistică. Printre primele sale încercări literare, creația dramatică ocupă un loc însemnat. După război Rebreanu continuă să scrie teatru și scenarii cinematografice. Din această îndelungată activitate de dramaturg au văzut lumina rampei și a tiparului trei comedii: Plicul, reprezentată în 1923, Apostolii (în 1926) și comedia de salon Cadrilul.

Cît despre activitatea publicistică, trebuie să adăugăm la cele arătate mai sus că între 1924—1925 scriitorul editează revista Mișcarea literară, iar între 1932—1933 revista România literară, unde găsim printre colaboratorii permanenți pe Camil Petrescu, Eugen Jebeleanu, Camil Baltazar etc.

Dar numele lui Liviu Rebreanu rămîne în istoria literaturii romîne legat în special de activitatea sa de romancier. Acad. G. Călinescu l-a numit „întemeietorul romanului romînesc modern". „Dacă Sadoveanu e rapsodul literaturii romîne moderne — spune Ov. S. Crohmălniceanu — Rebreanu e romancierul ei". In această activitate care se întinde pe mai bine de un sfert de veac, scriitorul a înregistrat și lucrări mai puțin izbutite, situate pe poziții ideologice profund greșite ca: Ciuleandra, Crăișorul Horia, etc., a înregistrat și eșecuri, dar a creat trei capodopere ale romanului romînesc: Ion, Pădurea Spînzuraților, Răscoala.

Romanul Ion, inspirat din viața țărănimii și intelectualității sătești din Ardeal, a fost conceput încă din anii trecerii scriitorului peste munți, dar s-a închegat în viziune definitivă în timpul primului război mondial. Apariția sa în 1920 i-a atras autorului critica violentă a semănătoriștilor în frunte cu N. Iorga și a unor partizani ai „stilului poetic", dar și consacrarea ca mare scriitor.

Doi ani mai tîrziu, apariția romanului psihologic Pădurea Spînzuraților înseamnă confirmarea acestei consacrări.

Cea mai desăvîrșită creație a lui Liviu Rebreanu din punct de vedere artistic și al semnificațiilor sociale este romanul Răscoala (1932).

Impresionat de răscoalele țărănești din 1907 și de reprimarea lor sălbatică de către regimul burghezo-moșieresc, scriitorul meditase încă de la venirea sa în țară la transpunerea lor într-o operă literară. Dar de abia studiul aprofundat de ani de zile, contactul direct cu realitatea satului muntean și creșterea valului revoluționar în urma luptelor eroice ale clasei muncitoare din timpul marii crize economice din 1929—1933 i-au dat posibilitatea să înțeleagă, în adevărata lumină, evenimentele și să le poată transpune într-o operă care să înfrunte veacurile. „Acest scriitor masiv — scria Al. Sahia în 1935 în revista Cuvîntul liber la sărbătorirea a 50 de ani de viață ai romancierului — a putut să înțeleagă drama anului 1907, cînd o țărănime pleznită în inimă și peste ochi a încercat să zmulgă din mîinile unor exploatatori dreptul la viață. In romanul său Răscoala, Liviu Rebreanu se dovedește un adînc cunoscător al acestei lumi de truditori, cu viața mereu aspră și redusă la pămînt. Este una din cauzele de prim ordin, care l-au impus pe Liviu Rebreanu ca pe un scriitor de mare valoare".

După apariția Răscoalei însă, opera de romancier a lui Liviu Rebreanu, îndepărtîndu-se de problemele și ideile majore întruchipate în ce avea mai bun în creația sa, se află în continuu regres.

Liviu Rebreanu moare la 1 septembrie 1944.

Nicolae Liu

BIO-BIBLIOGRAFIE

SCRISOARE CĂTRE REDACȚIE

Dragi tovarăși,

In primul rînd consider revista ca foarte bună, dar insuficient popularizată în rîndurile cititorilor din școli. Noi, elevii, am dori să ne vedem oglindite preocupările noastre cotidiene, lucru pe care, din păcate, literatura noastră contemporană nu l-a făcut deocamdată. Vă rog să luați în seamă această sugestie.

Apreciem rubrica Dintre sute de catarge *și* Pagina elevului. *Aceasta din urmă ar putea fi îmbogățită, eventual extinsă, prin prezentarea noilor cărți apărute (prezentare făcută prompt și nu cu mari întîrzieri, cum se obișnuiește), o rubrică de cultivarea limbii, etc.*

Ar fi, de asemenea, de dorit să se organizeze discuții în rîndurile publicului larg (muncitori, țărani, elevi și cu participarea academicienilor, scriitorilor și criticilor literari) pe diferite teme ce le veți găsi de cuviință.

SOREANU PETRU
elev cl. IX — Arad

ȘTIAȚI CĂ...

● Bunicul lui Alexandru Macedonski a fost căpitan de panduri și a luptat alături de Tudor Vladimirescu, în răscoala de la 1821.

● Primul volum de versuri al lui Al. Macedonski, intitulat *Prima verba*, a apărut în 1872, cînd poetul era în vîrstă de 18 ani.

● Al. Macedonski și-a manifestat public atitudinea sa antimonarhică încă din anii tinereții. Astfel, în primăvara anului 1875, pe cînd era în vîrstă de 21 ani, publică două poezii împotriva lui Carol I, din care cauză este arestat și închis trei luni și jumătate la Văcărești.

● La 14 noiembrie 1873, Al. Macedonski editează ziarul *Oltul*. Intr-o *profesie de credință*, publicată în primul număr, poetul subliniază caracterul social și protestatar al ziarului, scriind: *„Acei carii ne vor despoia de munca noastră să-i facem să tremure sub urgia poporului. Cetățeni, noi suntem șase milioane!"*

● Revista *Tarara*, editată de Al. Macedonski în 1880, era consacrată în întregime luptei antimonarhice.

● Impresionat de desele răscoale țărănești, care se țineau lanț în ultimile două decenii ale veacului trecut, și înțelegînd că masele țărănești se răsculau din cauza cruntei mizerii pe care o îndurau, Al. Macedonski scria aceste rînduri în primul număr al ziarului *Lumina*, pe care l-a editat în 1894: *„Mișcările țărănești au început să fie prea dese pentru ca ele să nu fie expresiunea unei nemulțumiri legitime sau ale unei stări nenorocite. Țaranul romîn este cel mai răbdător... Dar dacă el se ridică astăzi, este că el nu mai poate face altfel".*

● In articolul *Poezie și poeți contemporani*, apărut în revista *Liga ortodoxă* din 10 noiembrie 1896, Al. Macedonski lua în discuție poeziile de debut ale lui Tudor Arghezi, subliniind că în acestea este evidentă *„o originalitate foarte rar întîlnită"*, concluzînd că *„acest tînăr este un artist și un artist viitor de mare valoare"*.

● In necrologul *Un revoluționar: Macedonski*, publicat în ziarul *Chemarea* din noiembrie 1920, N. D. Cocea subliniază filonul social și protestatar al operei macedonskiene, scriind că poetul *„a ținut cu o mînă lira poeziei, cu cealaltă biciul... A fost un procuror pentru noi"*.

● In articolul *Leaja lui Macedonski*, publicat în ziarul *Adevărul* din 27 august 1946, Gala Galaction evoca astfel dureroasele condiții de existență ale poetului din ultimii ani ai vieții sale, impuse de orînduirea burghezo-moșierească: *„Macedonski apucase să aibă o leafă de la un minister și-și cîrpea cu ea, slab și prost, nevoile și sărăcia. Dar leafa lui Macedonski era o piatră de scandal!..*

Ori de cîte ori se schimba un partid politic, sau, uneori, numai titularul ministerului și, venea vremea alcătuirii noului buget, prima economie propusă era suprimarea leafii lui Macedonski. Am asistat eu însumi — acum vreo treizeci de ani — la această gravă redresare bugetară... Că în locul sărmanei leafi a lui Macedonski erau trecute alte sinecure, alte lefuri sau cheltuieli — este de la sine înțeles".

● In articolul *Spre arta viitoare*, publicat în 1908 în revista *Pagini libere*, N. D. Cocea critica literatura și arta burgheză, străină de orice ideal de umanitate, lipsită de orice fior al tumultului vieții inconjurătoare, denumind-o *„artă sterilă, făcută numai pentru mulțumirea unui pumn de privilegiați"*. In numele milioanelor de muncitori, *„înțepați atîta amar de breme în întuneric, nu în virtutea unor inegalități naturale, ci în virtutea unor grooznice inegalități sociale"*, N. D. Cocea anunța că în locul poeziei *„plină de sonorități care se adresează simțurilor rafinate ținta la nebunie ale unei clase obosite de inactivitate... va fi poezia largă, cuprinzătoare a tuturor frămîntărilor omenești, poezia care va cînta durerile și bucuriile mari într-adevăr, care va întări viața în loc s-o adoarmă"*, că în locul romanelor searbede și al prozei *„înămolite în alcovurile infidelității conjugale, în budoarele patimilor mici... va fi romanul imens ca o epopee antică, epopeea unei lumi întregi care luptă, care suferă și care va învinge"*.

● In perioada Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, N. D. Cocea se află chiar la Petrograd, unde a asistat la istorica ședință din noaptea de 25 spre 26 octombrie 1917, cînd Lenin a proclamat primele decrete ale Puterii Sovietice. Intors în țară, N. D. Cocea publică articolul intitulat *Lenin*, în ziarul *Chemarea* din 20 aprilie 1919, în care zugrăvea astfel imaginea impunătoare a conducătorului revoluției socialiste: *„Iar cînd a venit rîndul ultimului articol, al aceluia care încorona într-o singură frază toată opera de pace și socialism a marii nopți revoluționare, Lenin, aruncînd hîrtiile răvășite, a ridicat și el brațul în aer, a votat și a lăsat să-i cadă palma întinsă, grea, mașivă, peste toate privilegiile trecute, ca un cuțit de ghilotină"*.

● In primul număr al revistei *Era nouă*, din 1 februarie 1936, revistă apărută sub îndrumarea Partidului Comunist Romîn, N. D. Cocea scria: *„Proletariatul reprezintă interesele vitale și culturale ale omenirii. Progresul acestei clase coincide cu progresul general al umanității. Ideea asupra lumii a proletariatului industrial este obiectivă — față de ideologia falsă și sterilă a lumii capitaliste care e condamnată la moarte"*.

● Intr-o profesiune de credință, publicată în revista *Ideea europeană* din 1 ianuarie 1926, Liviu Rebreanu, situat pe pozițiile realismului, afirma cu justețe că nu frumosul în sine interesează în artă, ci *„pulsația vieții"*, scrînd: *„Cînd ai reușit să închizi în cuvinte cîteva clipe de viață adevărată, ai săvîrșit o operă mai prețioasă decît toate frazele din lume"*.

Teodor Vîrgolici

AL. MACEDONSKI: Poezie și proză *)

Al. Macedonski, de la a cărui moarte s-au împlinit la 20 noiembrie 40 de ani, este una din cele mai interesante figuri ale literaturii noastre. Caracterul progresist al operei sale a fost uneori îngustat de căutări sterile, formaliste sau de pledoarii pentru idei retrograde, care nu pot intra în patrimoniul culturii noastre socialiste. Teoriile sale profund greșite, cum sînt cele din articolele **Poezia viitorului** (1892), **Simțurile în poezie** (1895), **În pragul secolului** (1899) și altele, stau alături, în mod surprinzător, de poezii ca **Noaptea de decembrie**, **Sonetul nestematelor**, **Luvrul**, tradus excelent din franceză de Mihu Dragomir, **Rondelul lucrurilor**, **Rondelul contimporanilor**, — capodopere ale liricii sale și chiar ale literaturii romîne. Contactul cu literatura franceză, la sursă, în anii 1884—1885, i-a adus un plus de originalitate vizibil. Dacă pînă acum influența lui Bolintineanu sau Cezar Boliac, de pildă, putea fi ușor observată, după 1885, această situație se întîlnește tot mai rar. Poetul e în căutare de forme noi, uitînd să șlefuiască cu finețe verbul. Cînd aceste licăriri ale formei donskiană, este de a diseca cu finețe și a izola tot ceea ce este periculos înțelegerii fondului realist al operei. Probabil, complexitatea acestei operații a făcut ca istoricii și criticii literari să ocolească studierea amănunțită a operei unuia din bunii noștri poeți. O ediție datorită poetului Mihu Dragomir și cîteva articole apărute în presa literară în preajma centenarului poetului (1954), aproximativ la atîta se reduce activitatea critică și editorială în ceea ce privește opera lui Alexandru Macedonski. In această situație volumul editat de Mircea Zaciu capătă o semnificație mult mai mare decît aceea pe care i-o conferă colecția în care a apărut, în sensul că antologia interesează nu numai școlarii, ci și marele public.

Sarcina istoricului literar și a criticului de astăzi, care abordează problematica macedonskiană, este de a diseca cu finețe și a izola tot ceea ce este periculos înțelegerii fondului realist al operei. Probabil, complexitatea acestei operații a făcut ca istoricii și criticii literari să ocolească studierea amănunțită a operei unuia din bunii noștri poeți. O ediție datorită poetului Mihu Dragomir și cîteva articole apărute în presa literară în preajma centenarului poetului (1954), aproximativ la atîta se reduce activitatea critică și editorială în ceea ce privește opera lui Alexandru Macedonski. In această situație volumul editat de Mircea Zaciu capătă o semnificație mult mai mare decît aceea pe care i-o conferă colecția în care a apărut, în sensul că antologia interesează nu numai școlarii, ci și marele public.

Biografia poetului „nestematelor" și al tulburătoarelor „nopți" e pe alocuri stranie, donquijotescă. Tocmai acest lucru l-a speculat critica burgheză oficială, pentru a denigra și îngropa opera poetului și o dată cu ea și trăsăturile ei pozitive. Al. Macedonski s-a luptat întreaga viață cu societatea vremii sale, care pînă la urmă l-a învins, condamnîndu-l să sfîrșească în cea mai neagră mizerie. Despre sentimentul însingurării și neînțelegerii în mijlocul societății burgheze, potrivnică artei, scrie însuși poetul, într-o poezie pe care am fi vrut-o cuprinsă în antologie: **„De-aș fi scris pentru cei morți / Morții s-ar fi deșteptat! / Am scris însă pentru vii / Și ei nici nu s-au mișcat!" / (De-aș fi scris).** Macedonski continuă ideile patoptiste, mai ales în prima parte a activității sale, deși pe un drum propriu, pe care l-a apărat cu prea mult zgomot, voindu-se neapărat „șef de școală", „rege" al poeziei. Adversar declarat al **Junimii**, Macedonski nu s-a alăturat nici grupului **Contemporanul**, deși simpatiile sale mergeau în această direcție. Intr-un articol din **Scinteia** pe drept cuvînt se reproșează prefeței lui Mircea Zaciu că se limitează doar la **„consemnarea fugară a datelor"** din **„care se poate descifra simpatie pentru idei socialiste"**, **„fără să le analizeze conținutul"**. (M. Pop: **Unele observații cu privire la „Biblioteca școlarului"** în **Scinteia** nr. 4960, 16 oct. 1960, p. 2).

Incăpățînarea de a se singulariza cu tot dinadinsul în epocă, deși l-a îndepărtat, cum spuneam mai sus, de cea mai progresistă grupare literară a vremii, cea condusă de C. Dobrogeanu-Gherea, l-a ferit însă pe poet de epigonismul eminescian. Cu toate acestea, unele teme sînt comune celor doi mari contemporani, uneori chiar cu rezolvări filozofice asemănătoare. Ar constitui un studiu foarte interesant urmărirea paralelă a operei celor doi poeți. De aceea considerăm binevenită indicația de la sfîrșitul antologiei unde criticul propune ca teme elevilor: paralelă între **Serisorile** lui M. Eminescu și **Nopțile** lui Al. Macedonski, comparație între **Noaptea de decembrie** și **Luceafărul** lui Eminescu, comparație între figura eroului din nuvela Nicu Dereanu și personaje asemănătoare din opera lui Delavrancea, Caragiale, Vlahuță sau din literatura universală (Gogol, Cehov etc.). Dacă elevilor li se cer asemenea teme, cu atît mai imperioasă e obligația criticii literare de a le trata mai substanțial.

Alcătuirea unei antologii e o operă de finețe și de pregătire științifică. Mircea Zaciu a făcut o alegere bună din poezia și proza macedoneană. Am fi vrut însă cîteva extrase din articolele în care susține poezia socială, militantă și o mai bogată ilustrare a luptei lui împotriva monarhiei.

Ediția lui Mircea Zaciu, împreună cu cea a lui Mihu Dragomir, constituie etape importante pe linia reconsiderării macedonskiene. Critica și istoria literară actuală au datoria morală față de poetul oprimat și jignit în trecut, de a-i scoate la lumină tot ce e valoros și progresist în opera sa. Avem o bază de plecare, foarte importantă, în cele 4 volume editate, cu atîta grijă și minuție, de admiratorul entuziast al lui Macedonski, academicianul Tudor Vianu. Privind materialul de pe pozițiile istoriografiei literare marxist-leniniste, trebuie să redăm cititorilor și cercetătorilor, într-o ediție științifică completă, pe adevăratul Macedonski.

Stancu Ilin

*) *Editura tineretului, colecția* Biblioteca școlarului, *1960.*

O IDEE NOUĂ

Mikó Erwin

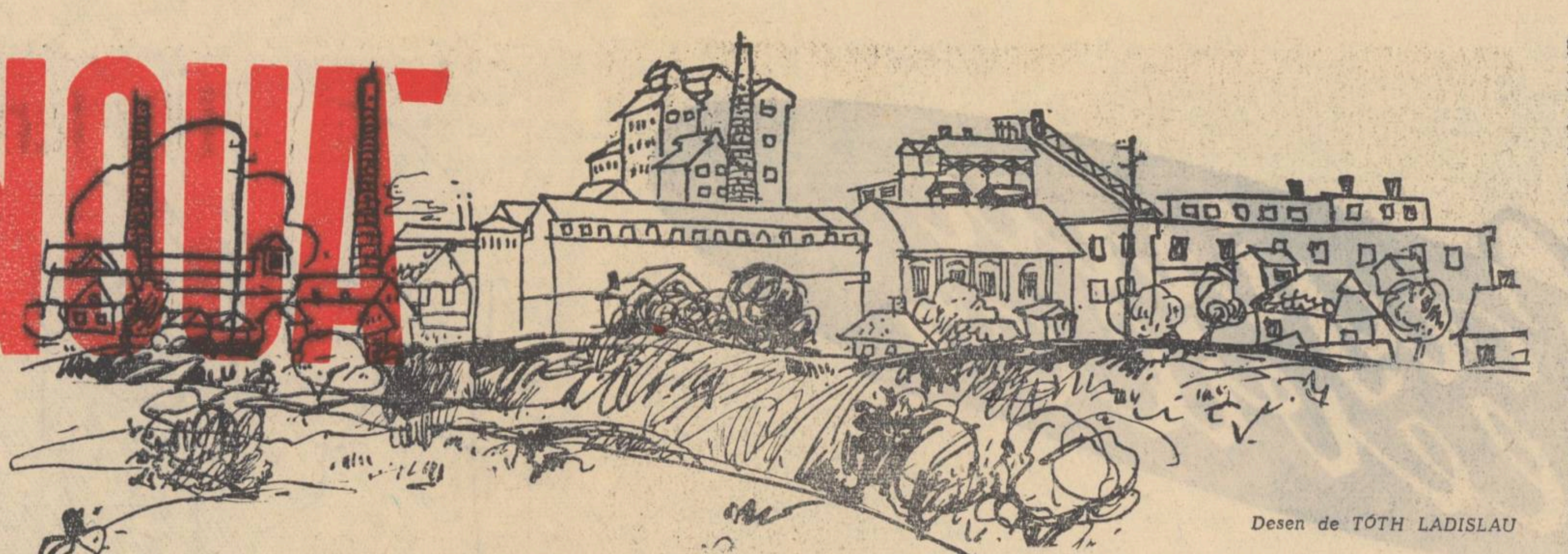

Desen de TÓTH LADISLAU

Un „chef" puțin obișnuit

Mașina trecu în goană pe lîngă căsuțele țărănești, sosind în cîteva minute la malul Mureșului. Prin geamul deschis răzbătea în interior vuietul rîului cu albia largă, a Mureșului, străjuită de sălcii pletoase.

Pe celălalt mal străluceau luminile marii uzine chimice. Privirea se putea desfăta în voie cu spectacolul de după pereții de sticlă în lumină.

Așa, spre seară, dimensiunile apar crescute și — pe întuneric — fiecare umbră, fiecare tufiș, fiecare lumină, orice mișcare, orice țîrîit de greier par mai dense, mai mari, mai puternice. Poți urmări fiecare pulsație a vieții uzinei.

La prima vedere, toate acestea nu înseamnă mai mult decît un spectacol grandios dar ochiul familiarizat observă în curînd că înăuntru se dă, minut de minut, o bătălie titanică. Printre cazanele largi, printre rezervoare și țevării se profilează din cînd în cînd conturul unui om care se apropie, grăbit, de reflector; lumina îi cade pe obraz și-atunci îi poți desluși limpede privirea care scrutează eprubeta plină cu lichid, pe care a adus-o în mînă.

Mașina se oprește în fața clădirii direcțiunii. Profesorul coboară; servieta e singurul său bagaj. Urcă scările cu pași sprinteni, tinerești, și cotește pe culoarul lung și pustiu. Cunoaște bine locurile. Se duce întins spre biroul directorului.

Inăuntru îl așteaptă doi bărbați: directorul și inginerul șef.

— Cum stați cu dosarul? — întreabă noul venit nerăbdător, de cum pășește pragul. Apoi dă mîna cu ei. — In zori trebuie să mă întorc. Mîine am examene. Aș vrea să iau actele cu mine. Mai putem lucra berechet, pînă la tren.

Amîndouă gazdele se declarară de acord cu propunerea: nu-i găsea nepregătiți. Directorul observă, glumind:

— Nu-i prima noapte cînd chefuim împreună. Poți conta pe noi, tovarășe profesor!

Și se apucară de lucru, rîzînd cîteșitrei de gluma directorului.

In zori, profesorul se întoarse la gară cu aceeași mașină. Urcă în tren cam obosit, dar bine dispus, ținînd sub braț servieta plină de acte. Curînd, întinse mîna după servietă, o deschise cu un gest sprinten, scoase dosarul și se apucă să-l studieze absorbit.

Pe prima pagină scria, cu majuscule de mașină:

„Comisiei de Stat a Invențiilor — București".

Urma apoi un text de aproape două sute de pagini, cu nenumărate cifre, desene și planșe.

Actul de naștere al unui nou produs indigen.

Orașul prăbușit — oraș premiat

Intîmplarea a vrut să sosim tocmai cu trenul cu care pleca profesorul.

Mă leagă multe amintiri de Ocna Mureș. Am făcut lungi plimbări pe aleile sale subterane răcoroase și albe, printre stîncile de sare pe care ingenioșii mineri din Ocna Mureșului le-au înțesat, mai anii trecuți, cu turnuri de sonde asemănătoare celor din valea Prahovei.

Sonda a devenit un element tot atît de familiar acestui peisaj, ca și coșul de fabrică. Ea însă nu extrage din pămînt țiței, ci sare dizolvată în apă.

Odinioară, sarea era singura comoară a orașului. Deși se afla ascunsă adînc în măruntaiele pămîntului, faima ei s-a răspîndit pînă departe. Cu șaizeci și ceva de ani în urmă, capitaliștii belgieni și-au mutat încoace fabrica de sodă caustică. N-au trecut nici zece ani și trustul belgian Solvay ajunsese marea putere din Ocna Mureșului.

Vechii stăpîni au dispărut, fabrica și salina au rămas pe loc. Și tot pe loc au rămas și subteranele tăiate fără măsuri de precauție, în modul cel mai iresponsabil cu putință, tocmai în inima orășelului, în imediata apropiere a suprafeței. Din pricina aceasta, cu cîțiva ani în urmă, centrul a trebuit să fie evacuat.

Partea aceasta a orașului s-a surpat în întregime. Pe-atunci, Ocnei Mureșului i se zicea „orașul prăbușit".

Anul trecut, Ocna Mureșului a obținut un premiu în întrecerea de înfrumusețare urbanistică la care au participat toate orașele din țară. In anii puterii populare, „orașul prăbușit" s-a transformat într-un oraș înfloritor.

Fantastica operație

Intrăm în fabrică.

In biroul comitetului de partid îl găsim pe tînărul secretar Chioreanu ocupat cu întocmirea unei situații. Tabelul nu are decît trei rubrici: „Numele", „Propunerea", „Realizarea". Este evidența propunerilor făcute cu ocazia discutării proiectului planului economic de șase ani.

— S-au născut idei excelente. O parte din ele s-au și realizat. Majoritatea provin din fabrică, de lîngă mașini — observă secretarul.

Ni s-a recomandat să dăm întîi o raită prin uzină — să ne ducem „la fața locului".

Imi imaginasem că aveam să mă descurc și singur, dar după cîteva minute m-am oprit, confuz. Se repeta scena de acum cîțiva ani, la ultima mea vizită în întreprindere.

Pe-atunci forfoteau constructorii prin toată uzina din Ocna Mureș. Dar, între timp, fabrica își continua producția fără pic de răgaz.

Totul semăna cu o fantastică intervenție chirurgicală.

Distilatorul demolat era străbătut de țevi groase, care legau între ele organele vii ale fabricii, transportînd acizi, aburi și gaze pe deasupra capetelor muncitorilor constructori. Mecanicul macaralei și cu zidarii îndepărtau cu multă băgare de seamă organele bolnave din „stomacul pacientului", în timp ce acesta își continua fără întrerupere activitatea obișnuită. Construcțiile au dat peste cap totul, dar sacii se umpleau totuși cu sodă; șiruri întregi de autocamioane încărcate cu marfă ieșeau mereu din curtea fabricii.

Erau zilele pline de freamăt ale celui de al doilea cincinal.

Acum stau în curtea fabricii, dezorientat.

Totul e schimbat. Clădirea pe care o luasem drept distilator e noua uzină energetică. Cealaltă, în care îmi imaginam că se află magazia, este noul atelier mecanic. Dincolo, palatul pe care-l credeam administrație, este laboratorul recent construit.

Drum neumblat

— Păcat că n-ați sosit cu o zi mai devreme; aseară l-ați mai fi găsit aici și pe tovarășul profesor. A plecat azi, în zori. Ideea a fost de fapt a lui...

Inginerul șef e un bărbat smead, cu înfățișare de ascet. Cînd zîmbește pare schimbat cu totul; o lumină caldă îi strălucește pe frunte. Aurel Lazăr este unul din cei mai buni specialiști în branșă din toată țara și lui îi revine o parte din merit, atît în privința proiectării fabricii reconstruite, cît și în executarea proiectului și în conducerea lucrărilor.

Directorul — măcar cît privește aspectul exterior — e tocmai antipodul inginerului Lazăr. Infățișare de bonom, privire deschisă și vioaie; om alcătuit parcă numai din nerv, dinamică și prospețime.

„Ideea" îl preocupa de cîțiva ani.

Ea este în aparență simplă. Dolomitul — foarte puțin valorificat pînă acum, la noi — conține mari cantități de calciu și magneziu. Calciul e materia primă pentru fabrica de sodă. Or, dacă pe parcursul procesului de fabricație s-ar extrage din dolomit magneziu la un grad de puritate corespunzător, economia națională ar cîștiga un nou produs indigen de mare valoare, iar statul ar economisi anual zeci de milioane...

Practic, însă, erau de rezolvat mii de probleme.

Mergeau pe drum nebătut. In unele țări, magneziul se extrage în stare naturală, pură. In altele, se obține prin alte procedee — și cu multă cheltuială — din apa mării sau din alte materii. Firește e nevoie de utilaj special.

Dolomit se află destul, prin apropiere. Dealuri întregi, neîncepute. Dar multă vreme părea imposibil să-l „distilezi" din piatră, să separi dintr-însul noua materie în stare pură, capabilă să reziste celor mai înalte temperaturi din furnale.

Optzeci și opt, optzeci și nouă, nouăzeci la sută. Luni în șir, urmăriseră, cu o încordare febrilă, rezultatul analizelor. Materia se încăpățîna: puritatea era nesatisfăcătoare.

Pînă la urmă, au dat înapoi, oprind lupta.

Inginerul șef era ocupat cu problemele reconstruirii fabricii.

Pe profesor îl reținea catedra. Pe-atunci lucrau numai ei doi. Directorul cunoștea problema, ce-i drept, căci muncea la fabrica de ciment, iar industria construcțiilor era viu interesată în acest domeniu. Direct însă nu participa la lucrări.

Părea că iureșul muncii de toate zilele va înghiți o idee excelentă, făcînd-o să dispară la jumătatea drumului... Sau poate, îmi imaginez doar eu, că a fost așa.

Doi profesori și un sac cu cărămidă în avion...

Ne-am întors la Cluj încă în aceeași zi. O săptămînă mai tîrziu l-am întîlnit pe inginerul șef pe stradă.

— Vrei să-l vezi pe profesor? Vine din București cu avionul de șase.

Cu cincisprezece minute înainte de ora sosirii, iau loc în „Volga" albastră, alături de inginerul șef. Ne ducem la aeroport... Avionul aterizează punctual.

Profesorul face prezentările:

— Tovarășul Solacolu, șeful catedrei de ceramică de la politehnica din București. Tovarășul Szabo de la Institutul pentru cercetarea materialelor de construcție, candidat în științe... Cîteșitrei ne începem vacanța la Ocna Mureșului — și ne-am luat un sac întreg de merinde.

După cîte aflu, sacul e umplut cu cărămidă. Primele cărămizi refractare, de magnezit, fabricate în țară. Cei doi specialiști în ceramică le-au fabricat din oxid de magneziu de la Ocna Mureșului — deocamdată în laborator, la scară experimentală. Urmează elaborarea fazelor producției la scară industrială.

Pentru moment, pe mine mă interesează însă mai ales profesorul, autor al „ideii".

Aș vrea să aflu de cînd se interesează de uzine, de vreme ce este profesor.

Am noroc: azi e bine dispus și comunicativ.

— Exact din anul 1929. Pe vremea aceea eram student, nu profesor. Intr-o vară am reușit să intru „practicant" la fabrica Solvay din Ocna Mureșului. M-au condus în laborator, arătîndu-mi masa la care aveam să lucrez și mi-au spus să privesc Mureșul dacă n-am altă treabă. Tot curgea el, Mureșul, pe sub fereastră! In uzină nu aveam voie să intru. Nici n-am intrat de fapt decît în anul 1948; eram membru al comisiei de naționalizare, pe vremea aceea. Naționalizarea mi-a deschis porțile fabricii. De-atunci, veneam tot mai des pe la uzină. Fără vizitele acestea nu-mi pot face meseria. La urma urmei, pentru uzine educăm noi specialiști în universitate, nu? De altfel e o legătură cît se poate de rodnică. E bine ca teoreticienii să viziteze uzinele, iar cei de acolo să treacă din cînd în cînd pe la institutele științifice. Cam în felul acesta a luat naștere și s-a consolidat și colaborarea noastră.

Mai de mult nu mi-ar fi dat prin gînd asemenea idee. Ți-am povestit una din primele mele amintiri „de vacanță" cînd m-au condus la o masă de laborator, spunîndu-mi: „Aici ai să lucrezi. In afară de cele întîmplate în laborator, nimic nu te privește". Vezi, asta era sinteza perfectă a stilului capitalist... De altfel, în lumea lor, lucrurile nu s-au schimbat nici astăzi. Mii de opreliști îl leagă pe savant, pe cercetător, de interesele întreprinderii particulare. Iată pentru ce oamenii de dincolo nu pricep o sumedenie de lucruri din cele întîmplate la noi; iată de ce stau adesea nedumeriți în fața marilor succese științifice din lumea socialistă.

Profesorul evocă cu multă vioiciune acele zile de mai, cînd — umăr la umăr cu colectivul uzinei — muncea la definitivarea rezultatelor.

— Ne-a ajutat însuflețirea, atenția și sprijinul întregii uzine. In zori, cînd ieșeam din fabrică, portarul mă întreba: ce mai e nou, cum a mers, cum stăm? Secretarul organizației de partid, sfatul popular și raionul se interesau zilnic. „Cu ce să vă ajutăm? De ce aveți nevoie?" Spune și dumneata: mai poți da înapoi, în astfel de condiții? Pînă la urmă, învingi toate piedicile.

Incepe să se lase întunericul. Micul grup pornește spre Ocna Mureș tinerește: ai zice că e vorba într-adevăr de-o simplă excursie.

Colectivul e hotărît să pună la dispoziția economiei naționale, cît mai curînd, prima cărămidă refractară indigenă de calitate superioară, fabricată la scară industrială.

Nu de mult au livrat prima comandă de ciment special Sorel, fabricat din oxid de magneziu, pentru pictorii din Sibiu care restaurează, cu ajutorul acestui material, valoroasele picturi murale ale monumentelor de artă.

In anul viitor, fabrica vrea să realizeze — fără investiții mai mari — zece mii tone din noul produs.

Prețul de cost al fierului și al oțelului va scădea; furnalele au să dureze mai mult.

Victoria unei idei bune face lumea mai frumoasă, ne face pe toți mai fericiți, mai tineri, mai veseli.

In romînește de GELU PERIAN

Toamna în Deltă

Pornind spre deltă te cuprinde o înfrigurare aparte. Necunoscuta vrajă atrage, învăluie și uimește, fiindcă dincolo de hotarul care înseamnă sfîrșitul, descoperi cu ochii mirați ai copilăriei basmul de aur al serilor liniștite.

Aceasta i se întîmplă și noului venit și celui care revede delta. Vrei s-o descoperi și totodată s-o regăsești. Viața ei începe pe ape și, deopotrivă, pe uscat. Ea se termină pe ape și, deopotrivă, pe uscat.

Pe maluri se descarcă pescadorele în a căror chilă zac în cantități de ordinul tonelor uriașii sturioni vînați cu iscusință în apele îndepărtate ale mării; pe ape, marinarii leagă zi și noapte viața și truda fiecărui pescar cu primul cherhanat, care plutește parcă, la ancoră; pe maluri o perpetuă ștafetă preia viața apei și o predă uscatului cu ajutorul brațelor mecanice ale macaralelor acționate electric, al vagonetelor cu șine ce dispar sub cupolele halelor fabricei de conserve din Tulcea; aci, mîndrii uriași ai apelor devin sub cuțitele cu scăpărări de fulger ale mașinilor, delicioase porții de hrană aleasă pentru piața noastră și cea universală; pe ape, pescarii îndepărtatelor mile, ai satelor răspîndite printre brațele și canalele tainice, muncesc cu vrednicie la năvoade, prostovoale, vintire și taliene, încărcînd apoi coșurile plutitoarelor cherhanale, burțile pescadoarelor, cu bogăția adîncurilor; pe maluri vapoarele frigorifere își așteaptă încărcătura chiar în buza Dunării; pe ape, dincolo de unda îndulcită a Dunării, pescarii din Sf. Gheorghe așează carmacele în larg, le controlează și le ridică birul, smuls lui Neptun, grăbind apoi în coasta cuterului, spre cherhanaua de icre negre; pe maluri se dezvoltă un întreg oraș ce palpită în ritmul înzecit al vieții din adîncuri, fiindcă la Tulcea se revarsă bogățiile apelor deltei, întoarse parcă din viața lor firească; pe ape, bărcile negre plutesc spre zarea marină, se înalță pe orizont și dispar în ceața diminețelor însorite și reci ale toamnei; pe maluri, femeile își așteaptă soții, copiii, iar fetele cu priviri nerăbdătoare, așteaptă pe cei al căror nume îl vor purta în curînd.

Intre aceste două dimensiuni: a apei și a uscatului, își desfășoară delta surprinzătoarea-i și încîntătoarea-i viață. Chiar de la plecare, luînd drumul brațului Sf. Gheorghe care duce spre mare, privirile nu se mai întorc spre Tulcea, ci sfredelesc mereu înainte. Apariția primului ceatal (ce vorbă unsă cu miere), loc însemnat printr-o miră banală dar plină de sens, surprinde prin simplitatea decorului, prin liniște. Apoi mîngîi cu ochii peisajul potolit al solului și aștepți primul popas la Mahmudia. Și deodată apar în zare contururi de munți care parcă barează acolo, departe, curgerea apelor. Privești întrebător pe marinar, trimiți gîndul acasă către atlasul rătăcit printre ziare vechi, te bați cu ciudă peste frunte cînd omul îți răspunde firesc: „Albintepe și Beștepe".

Mahmudia defilează domol prin fața șalupei, cu malul său înălțat pe pietre vinete lucitoare pe care s-au cocoțat casele muiate în lapte. La mal, rațele își fac cu migală bătrînească toaleta diurnă. Marinarii sorb vinul roșu al Mahmudiei și te îmbie să ciocnești.

Amurgul coboară pe sălciile cu crengi plecoinite, apoi de pe catarg pe punte și de aci, nesimțit, pe ape. Mai apucam să zărim în dreapta, ascuns ca o taină ce-și trăiește ultima clipă, Dunavățul, canalul pornit discret printre pomi să lege Dunărea cu Razelmul.

Cortina se ridică acum deasupra unui suflet de marinar. In fond, delta nu se poate despărți de oamenii ei. Alioșa Lesnic își deapănă povestea vieții. Cum a început, nu mai știu. Vorbisem despre ce se petrece în lume, despre pace și război, despre ce am putea face fiecare și toți laolaltă ca liniștea serilor să ne rămînă tihnită, ca munca de peste zi să ne fie spornică, să ne bucure și să ne îndestuleze. Vorbisem și despre nevestele aflate departe, de piozi și de scrîntelile tinereții. S-ar fi părut că sărim de la una la alta, dar totul avea o singură cale, un fir care leagă vorbă cu vorbă, gînd cu gînd. Dacă firul s-ar fi subțiat într-un singur loc, atunci am fi știut și am fi simțit asta. Ne-am fi dus cuminți la culcare și a doua zi ne-am fi simțit străini.

Dar nimănui nu-i trecea așa ceva prin minte. Mîngîiam cu grijă fiecare petec de suflet, așa cum aveam să sondăm în următoarele nopți fundul îngustelor canale prin care strecuram șalupa noastră.

„Am avut o mare pasiune: aviația. Dar nemții m-au dat afară. I-a supărat ori numele meu polonez, ori palmele de cismar. Dar nu le puteam schimba pe nici una... Am rămas tot la ciocan și la pap. Și n-am crezut că s-a sfîrșit lumea. Nu se sfîrșise nici la 6 ani cînd treceam Dunărea înot cu hainele legate pe cap, nici la nouă cînd fugeam deacasă și nici cînd stăpînul mă spînzurase și mă aruncase în Dunăre. Bună a mai fost apa asta cu mine! Carte n-am învățat atunci, dar de scris și de citit știu. Uite colea slovă de analfabet, ia te uită. D-abia am absolvit ciclul doi, da' nu mă ghicești".

Așa mi-a vorbit marinarul. A fost sărac și nu mai e; n-a știut carte și acum ține la zi jurnalul de bord cu mîna lui; a vrut să arate că poate și altceva decît să tălpuiască pingele și a reușit; a tînjit după călătorii și în '47 la Festivalul de la Praga a dat mîna tineretului de pe întregul glob. El, amărîtul de copil fugit pe vremuri de la casa părintească, să mai scutească o gură din cele nouă, care rupeau mîncarea din mîna părinților.

*

Ajuns seara la Sf. Gheorghe, o tulburare te învăluie. Ești lîngă Mare. Ii simți parcă strecurate iscoditoare, undele-i grele de sare. Ești la poarta depărtărilor, dar noaptea le ascunde și numai odată cu zorile le vei vedea cununa de lumină, orizontul. Noaptea petrecută pe vas în legănarea valurilor mult cîntate ale Dunării, a fost noaptea viselor vrăjitoare.

„Se făcea că Dunărea, frumoasă fată de împărat, cu părul revărsat peste umeri, fugise din castelul ei pitit în fund nepătruns de pădure și se lăsase pradă, cuminte, chemării pornite din adîncuri de ape și depărtări de zări, pășind cu zîmbet nevinovat pe tărîmul necunoscut al celui care o chemase. Dar dragostea lor se topea în moarte, căci prințul mării nu-și aparținea și el îndeplinea fără voie un blestem vechi de cînd lumea. Iși strîngea iubita cu dorul neînvins al patimii și cu tristețea adevărului crud pe care-l cunoștea dar căruia trebuia să i se supună...

Dimineața începe aici înaintea revărsatului zorilor: motorul cuterului în coasta căruia am înnoptat a fost pus în funcțiune. Prin ceață se ghicește mai întîi după clipocitul vîslelor în apă, apropierea bărcilor pescărești. Sînt zece. Oamenii se salută mutește și fiecare contur se estompează în ceața cernută din cerul Deltei.

Operațiile de ancorare sînt iute terminate și cuterul se desprinde de ponton printr-o manevră abilă și cu o voltă largă ia drumul cel de pe urmă al Dunării.

Fața ei este ca de fontă topită. Dă senzația de omogenitate metalică mai ales că miezul îi este bombat, atras parcă de cer. Tot timpul vrei să afli unde începe marea. Mai sîntem pe Dunăre ori nu? Malurile se desprind ca o pilnie și-n curînd se fac nevăzute. Am pătruns în Mare? Nu știi și regreți depărtarea bărcilor ce urmează cuminți calea deschisă de cuter.

Căpitanul vasului, Pricop Tulceanu, simte apăsarea tăcerii și zice: „E zi cuminte".

În bărcile lor oamenii privesc doar înainte. Nu vorbesc între ei, gîndesc desigur la cei pe care Marea i-a smuls cîndva dintre ei, poate la prada ce se zbate în carmace, la iarna care vine, la peștele prins peste îndatorirea de plan și la liniștea înșelătoare a mării.

Cuterul saltă pe valuri ușor și valsul lui Ivanovici îmi vine deodată în minte și întregul decor peste care plutesc acum acordurile muzicii se animă, pare ireal în frumusețea-i deplină. Soarele luminează totul de pe un tron nevăzut, lăsîndu-i Dunării ce-și trăiește ultima clipă de viață (ori poate pe prima de tinerețe), răgazul împreunării cu Marea.

Bărcile pescărești se risipesc una cîte una, parcă fără nici o socoteală, dar reapar apoi înșirate pe ața orizontului. Acolo vor pluti cîteva ore, orele de muncă ale pescarilor. Flamelele multicolore sînt aruncate în barcă și vîslele intră în acțiune. La prova bărcilor se văd ultimele crengi verzi ale toamnei, care sînt luate la larg spre a aminti de uscat, de casă, de pămînt...

Am rămas singuri pe ape. Bărcile sînt mici paranteze negre răsturnate spre boltă. Căpitanul a lăsat vasul în voie. Dansăm în toate ritmurile. Pricop Tulceanu își privește vasul, curat ca o odaie de oaspeți dintr-o casă țărănească. Se simte dator să dea cîteva explicații.

„Acolo e Sahalinul, dincolo îi zicem Jalop, iar mai spre mal, Cut. Primăvara sturionii vin la Cuț și se bat. Atunci lasă icrele. Tot pe lîngă mal e și drumul scrumbiilor".

Le știe fiindcă a fost și el pescar, dar s-a calificat la școala din Constanța. Acum e marinar-mecanic și în lipsa căpitanului conduce vasul.

*

Vorbim, dar mai mult ascultăm glasul valurilor, arcușul vîntului peste strunele catargului și ale parîmelor; ne privim dar numai într-o doară căci ochii supraveghează neîncetat munca oamenilor care controlează cu grijă carmacele, așteptînd veștile ultimelor zile de furtună de a căror urgie sturionii se feresc căutînd malurile și undele Dunării, fără a bănui hotarul de șiretenie și moarte al cîrligelor agățate în carmace.

Și iată tensiunea așteptării e maximă; la barca din pupa se anunță prima pradă. Frînghiile sînt filate cu grijă, buza bărcii sărută unda sub greutatea animalului adus cuminte pînă aproape de suprafață. Apoi totul se rezolvă nebănuit de simplu și prozaic: capul sturionului — privind ciudat și oblic—apare încet, fiind primit cu lovituri de ciocan de lemn bine țintite. Corpul se zbate greoi, ceea ce înseamnă că peștele e dintre cei mai mari și oamenii îndîrjiți, neîncrezători în liniștea aparentă a uriașului, se luptă umăr lîngă umăr cu cele 3—400 de kilograme ce trebuie mutate din mare în barcă. Suflă un vînt tăios, apa pătrunde în barca cu muchea repezită spre cer, cu fundul pe trei sferturi ieșit la suprafață, părînd gata să se răstoarne peste grupul de pescari rămași doar în cămăși, cu mînecile suflecate, transpirați de caznă și răcoriți de izbîndă, nepăsători la tot ceea ce se petrece în jurul-le.

Ziua a fost bună. Vîntul din larg a mînat spre maluri vînat bogat, iar acum bărcile părăsite de oameni, încărcate cu pradă și remorcate de cuterul cu sforăit vesel, alcătuiesc, un convoi ciudat, o flotilă părăsită de mateloți, inexplicabilă pentru neofiți. În ultima barcă s-au strîns vînătorii și-și povestesc printre dinți întîmplările zilei, în timp ce mănîncă din pachetul adus de acasă. Cei mai grăbiți ori părăsiți de cuter aproape de mal, au întins pînzele iar bărcile li se zăresc departe, adevărate scoici înfipte ca niște ghimpi în undă.

Tudor Costenco, aplecat deasupra ceaunului în care fierbe neîntrecuta ciorbă pescărească, vrea să fie fotografiat și să apară la gazetă. Nu-l interesează cum, dar „să fie cu el". Nu l-ar supăra dacă ar ieși în poză și ceilalți din echipa I-a a brigăzii a patra din care face parte. Liniștit, zîmbind cu înțeles în vreme ce împletește la plase, Simion Sidorenco, flăcău vîrtos cu ochi limpezi albaștri și cu șapcă de licean pe cap, ascultă ca pe o glumă vorba tovarășului său, simțind că obiectivul se îndreaptă spre mîinile sale aspre dar iscusite, mînjite cu catran pe care colțul cu sclipiri de fulgere al cîrligului nici nu le atinge măcar în repedea lui răsucire. „Ar fi păcat să mă-nțepe, ar simți morunul mirosul sîngelui omenesc și n-ar mai trage la carmac", zice el vrînd să explice cu modestie dibăcia mîinilor sale.

„Planul stă bine, adică mai la urmă. Era vorba de 1.500 kg. de pește și noi avem pe octombrie 2.200 kg! În bani ce-nseamnă? De pe la 1.500 în sus pentru fiecare dintre cei șapte tovarăși".

Dacă Delta s-a transformat în cel mai nou pămînt al unei țări noi, dacă Delta a devenit, din pacoste, izvor de bogății, dacă Delta a evadat din exil, apărînd pe actuala hartă turistică a lumii ca un punct de mare atracție, asta nu s-a putut petrece fără omul ei. El își primește acum oaspeții, el este cea mai importantă descoperire făcută de călăuza noastră a tuturora, în hățișurile neprimitoare ale Deltei de odinioară: Partidul.

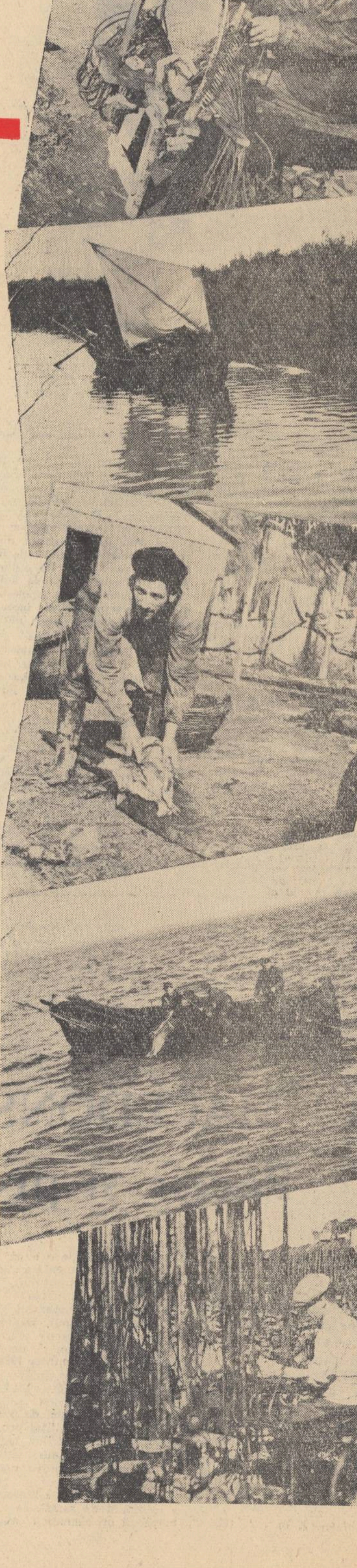

Em. Valeriu

In Bucegi (foto prof. V. Orza)

Severitatea actualității

Vrem să ridem. Vrem să ridem pentru că sintem optimişti, sănătoşi, puternici, pentru că umorul e un adjunct al încrederii în viaţă. Vrem şi putem să ridem homeric de tot ceea ce e înapoiat, de tot ceea ce, într-o formă sau alta, se agaţă de trecut, de „morala" lui, de obiceiurile şi rutina lui. Ştim să ridem biciuind — ştim să ridem îndreptind, cunoaştem şi risul indulgent, acel ris cehovian nuanţat de melancolie.

Am fost educaţi să ridem logic *în numele unor principii.*

Cu aceste gînduri am început să citesc farsa lirică „Siciliana" de A. Baranga, publicată în numărul 9 al revistei TEATRUL. Eram convins că în domeniul atît de necesar al comediei, dramaturgul fruntaş, după o tăcere, pe care cu toţii o nădăjduiam fructuoasă, de aproape patru ani, va spune un cuvînt greu şi savuros. Rîndurile care urmează nu sînt numai expresia neaşteptatei dezamăgiri, aceasta nu are nici o importanţă.

Cred însă ferm că literatura este o cauză a noastră a tuturor, că succesul unuia este succesul nostru comun, iar la eşecuri sîntem de multe ori părtaşi prin neatenţie, prin tăcere, prin ocolirea discuţiei deschise, *principiale. Numai printr-o largă discuţie partinică,* deschisă, *putem crea acel climat ştiinţific de apreciere a operei de artă, la realele ei dimensiuni, climat de care avem cu toţii atîta nevoie, într-un moment cînd, aşa cum ne arată indicaţiile partidului: „În prezent, activitatea ideologică, munca de lichidare a înrîuririlor educaţiei burgheze din conştiinţa oamenilor este tărîmul principal al luptei de clasă, al luptei între vechi şi nou".* (Raportul C.C. al P.M.R. la cel de-al III-lea Congres).

★

Acţiunea piesei „Siciliana" de A. Baranga se petrece în zilele noastre. Acest lucru îl aflăm din trei surse:

a) Indicaţia autorului la sfîrşitul listei de personaje.

b) Conflictul e un conflict contemporan. Într-adevăr sînt unii studenţi care refuză să-şi ia posturile în primire.

c) Şlagărul italian „Marina, Marina, Marina" (intrat recent şi cam masiv în repertoriul nostru de muzică uşoară) pe care-l fredonează unul dintre eroi.

SUBIECTUL:

Tînărul absolvent al Facultăţii de Agronomie, Constantin Valsamache, zis Bebe, a fost repartizat în satul Ripele. Nu vrea cu nici un preţ să plece din Bucureşti. A încercat, sfătuit de amicul şi confidentul său Niculae Dumitrescu, „zis Nichi şi din cînd în cînd Nikaloe", tot felul de expediente, de la repetenţia voluntară care nu i-a reuşit, pînă la angajarea ca scamator la circ. El este fiul lui Constantin Valsamache, director în Min. Agriculturii, vechi activist obştesc. Aflăm acest lucru din gura soţiei sale Jeni (pagina 7, rev. Teatrul, nr. 9) „D-asta ţi-ai riscat viaţa, Tache? Că eşti un tovarăş vechi şi cînd e la greu, la cine se vine cu toate sarcinile?" Mai aflăm că Tache a luptat în Tatra (pag. 8) tot din replica soţiei: „Tu singur povesteai cum îţi zburau gloanţele pe la urechi".

Directorul în Minister nu-şi face iluzii în ceea ce priveşte calitatea morală a tînărului Bebe.

JENI: ...Copiii altora să stea aicea în Bucureşti, că e loc, cu toate că nu e nimica de capul lor, şi băiatul meu, fiindcă a terminat agronomia, să plece?

TACHE (amărît): Las că ştiu eu cum a terminat. Crezi că din „Uteme" l-au dat afară de bun?

JENI: Cum, necum, vorba e: a terminat?

TACHE: Că e tat-su director în Ministerul Agriculturii.

(De unde reiese clar că directorul în Ministerul Agriculturii, tovarăşul vechi şi luptătorul din Tatra" e convins că profesorii universitari l-au trecut numai de ochii lui, opinie stranie asupra corpului nostru didactic din partea unui vechi tovarăş.)

De teama soţiei, guralivă, cicălitoare, adorîndu-şi odorul, Tache încearcă să-i rezolve situaţia la telefon, cu un tovarăş Coacăze (nume care provoacă un mediocru joc de cuvinte din partea soţiei: „Las că i-o coc eu lui Coacăze") fără să reuşească a obţine numirea în Bucureşti a lui Bebe. Despre tovarăşul Coacăze, pe care, după atitudinea faţă de Bebe, îl presupunem a fi un om principial, aflăm însă tot din gura soţiei (pag. 8) că: „Da cînd a fost vorba de nepoată-sa, atunci a fost posibil, atunci n-a fost principial, atunci a putut s-o aducă la Bucureşti, ca să bată bulevardele..."

Cum niciunde în piesă, sub nici o formă, nu se arată care este adevărul asupra tovarăşului Coacăze, de altfel nici asupra calităţii de vechi tovarăş a lui Tache, cititorul, spectatorul, e silit să rămînă la concluzia soţiei lui Tache.

Sosesc din provincie Anton Andone, rudă aproximativă a familiei, cu fiica lui, Fifi, tînără doctoriţă, proaspăt absolventă. Cei doi tineri îşi povestesc necazurile reciproce: nici Fifi n-ar vrea să plece la ţară, deoarece e logodită cu un şahist clujean. Tocmai de aceea a venit cu tatăl ei, la ruda lor aproximativă, C. Valsamache, director în Ministerul Agriculturii, că acesta, cu trecerea lui, să rezolve fetei trei lucruri: „post, casă şi buletin în Bucureşti" (pag. 10). Bebe îi spune că nici pentru el nu s-a putut face nimic.

FIFI: ...nu există nici o posibilitate să rămîi, cu profesiunea dumitale, în Bucureşti?

BEBE: Nu sînt decît trei posturi la Institut, pentru cazuri speciale.

FIFI: Ce cazuri?

BEBE: Pentru oameni căsătoriţi.

El, deşi iubeşte o tînără coristă de la Operă, Muki, nu se poate căsători cu ea, deoarece „O cîntăreaţă, soţia unui agronom — cel puţin aşa susţine Muki şi cred că are dreptate — devine o imagine neinteresantă, casnică, anodină, oarecare" (pag. 12).

Fifi îi propune o variantă socială a „apărării siciliene": Ei doi, Bebe şi Fifi, să se căsătorească de formă. Atunci el va primi postul în Bucureşti. Ea, spre a nu fi despărţită de soţul ei, de asemenea. Îndată după aceea vor divorţa. Ea se va căsători cu şahistul, care, spre a nu fi despărţit de soţia lui, va fi adus în Bucureşti, lucru strict necesar, deoarece „nu mai are adversar în tot Ardealul".

Nichi, juristul repetent, e chemat de urgenţă. El le spune că planul e excelent: „haşceme numărul 187.391, din nouă sute cincizeci şi unu".

(S-ar părea că repetentul jurist născoceşte aceste H.C.M.-uri: cei doi au însă o încredere oarbă în el, aşa că nu mai verifică). În sfîrşit, planul e pus la punct: Bebe se va duce la Ripele, acolo se va căsători cu Fifi; vor trimite certificatul la Bucureşti; bătrînul, montat de bătrîna, se va da peste cap şi va obţine numirea într-unul din cele trei posturi la Institut.

ACTUL II:

Cei doi tineri fictiv căsătoriţi sînt în satul Ripele. Fifi e mulţumită. Totul i se pare nou, minunat. Damian, preşedintele sfatului din raionul Ripele, a făcut-o să înţeleagă ce frumoasă şi ce nouă e activitatea la ţară.

(Damian, nu apare niciodată pe scenă. Activitatea sa educativă se petrece exclusiv în culise. Trebuie însă să fie un personaj remarcabil, deoarece Fifi — care în actul I nu părea nici ea să fi fost influenţată de morala epocii noastre, şi i se părea normal să obţină un post în Bucureşti printr-o excrocherie — ba mai mult, ea în persoană are ideea respectivei excrocherii — e acum cu desăvîrşire schimbată).

Din acest moment încep foarte multe încurcături: Nichi vine la Ripele cu Muki, iubita lui Bebe. Muki îi face lui Bebe diverse scene, pînă cînd se lămureşte că mariajul lui e doar o ficţiune. Nichi s-a întîlnit cu Damian.

NICHI: ...Apropo, orzul face parte din păioase?

BEBE: De ce?

NICHI: Nu-mi place cum arată tarlaua. I-am dat şi o consultaţie juridică privitoare la contracte depăşite prin haşcemeul 11.763 din cincizeci şi şase.

(Se va vedea mai departe de ce am reprodus această discuţie (pag. 17). Pentru salvarea aparenţelor, Nichi şi Muki sînt prezentaţi ca soţ şi soţie. Apare şi Tiberiu Cezar Sicoşan, şahistul ardelean, care de disperare că logodnica lui s-a măritat, a pierdut campionatul de şah la Sebeş. I se explică situaţia, pe care o înţelege cu greu, în cele din urmă. Între timp, revin Nichi şi Muki, uşor beţi şi se sărută în prezenţa şahistului şi a tinerei Fifi. Informat, Bebe îşi goneşte prietenul cu două palme magistral aplicate şi anunţă pe cei de faţă că va face uz, la noapte, de drepturile sale de soţ legitim. Disperat, Tiberiu ameninţă cu crima.

BEBE: ...În fundul grădinii e o fîntînă cu amoraşi. (lui Tiberiu) Scoţi o ciutură de apă şi ţi-o verşi în cap.

TIBERIU (strict informativ): În fund, aţi spus?

BEBE: În fund! (pag. 25. Îi cer scuze cititorului pentru acest citat, pentru calitatea lui estetică şi humoristică).

Se anunţă şi sosirea soţilor Valsamache. Problema dormitului atîtor perechi, mai mult sau mai puţin legitime, devine foarte complexă.

ACTUL III:

Fifi îşi dă seama că şahistul Tiberiu Cezar Sicoşan e un om cu desăvîrşire lipsit de orice licărire de sentiment poetic, preocupat numai de faptul că la Sebeş „a dat dama". (Echivocul joc de cuvinte e relevat de mai multe ori). Îl goneşte.

Din jurnalul ei intim, citit cu voce tare de Bebe, aflăm că pe lîngă influenţa salutară a lui Damian, activitatea ei de doctoriţă la ţară i-a oferit mari surprize:

a) ...în saloane (e vorba de dispensarul de la Ripele) atmosferă civilizată şi o baie tonică de lumină" (În paranteză trebuie să precizez că dacă Fifi a văzut în zilele noastre, pentru prima oară, cum arată un dispensar sătesc, atunci desigur asta poate să-i producă un şoc regenerator. Ca unui medic american de pildă, care în vizită turistică, descoperă unele realităţi socialiste de care habar n-avea. În ceea ce priveşte studenţii noştri, ei fac în fiecare an o perioadă de practică, aşa că uimirea tinerei doctoriţe din zilele noastre, e cel puţin stranie.

b) O bolnavă nu-i mulţumeşte doctoriţei pentru tratament. Acest lucru şi-l explică tînăra doctoriţă prin creşterea conştiinţei şi demnităţii ţăranului nostru. „De ce să-mi mulţumească? E datoria mea s-o vindec. În privirea bolnavei nici o umilinţă" (pag. 30).

(Este evident că dacă admitem ipoteza că tinerii doctori văd pentru prima oară în viaţa lor ţărani abia în ziua cînd îşi iau posturile în primire, reacţia doctoriţei Fifi poate părea normală. Personal nu văd în ce măsură a mulţumi unui doctor, pentru atenţia lui, înseamnă a te umili, dar în fine...)

Tiberiu se întoarce împreună cu Muki, pe care a găsit-o plîngînd în gară. Bebe îi trimite în camera lui pentru noapte. Tiberiu e fericit. A aflat în sfîrşit „de ce a pierdut dama".

BEBE: Care-i soluţia?

TIBERIU: ...Musai lîngă damă trebuie să stea nebunul.

BEBE: Exact! Lîngă damă trebuie să stea cretinul! (pag. 33)

Urmează o discuţie între Bebe şi Fifi: ea îşi dă seama că şi-a îndrăgit profesiunea, că va rămîne la ţară, unde e nevoie de ea. Bebe îi plimbă prin faţa ochilor perspectiva vieţii sterpe, plictisitoare de aici şi-i oferă în schimb o altă viaţă: croaziere de unde vor trimite cărţi poştale să crape de ciudă cei rămaşi, concerte (care nu-i plac, dar unde e bine să fii văzut de lumea bună etc. etc.) Mentalitatea aceasta de băiat de bani gata, blazat şi cinic îi repugnă tinerei doctoriţe, regenerată moral. Nichi, chemat repede spre a fi arbitru, spune stînjenit că în urma unei discuţii cu Damian, vrea şi el să rămînă la ţară.

NICHI: ...Văd lumină la Damian. Zic: ia să intru să aud ce mai e nou. Mă vede Damian. Zice: „Gînd la gînd tovarăşe... Ştii cu consultaţia pe care mi-ai dat-o cu privire la contracte: justă. Am controlat. (pag. 34)... Ca să vezi cum merge mintea lui... e teribil, tipul". (Aici se iscă o nedumerire de ordin logic: Nichi cunoaşte într-adevăr pe dinafară toate H.C.M.-urile? Din discuţia cu Damian se pare că da. Din sfaturile cu privire la căsătorie şi obţinerea de posturi în Bucureşti, folosind această metodă, se pare că nu... De ce n-a fost sincer cu prietenul său intim şi de ce a fost cu un străin, pe care voia să-l epateze? Nu aflăm).

Bebe îi face o declaraţie de dragoste soţiei sale fictive. Sosesc părinţii. Aflăm că e ziua de naştere a lui Bebe. Tache i-a adus un cadou, un plic pecetluit (ca să fie surpriza mai mare) în care se află rezultatul demersurilor sale, de-a nu fi despărţit de fiul său. La deschidere, surpriza: pentru a nu fi despărţit de fiul său, Tache e numit administrator la staţia de montă din Ripele. Toţi se duc la culcare. Cum toate camerele sînt ocupate, Bebe îi cere tinerei Fifi să-l primească în odaia ei, fără nici o obligaţie. Ca într-un tren. Ea îl roagă să aştepte puţin, pînă se dezbracă. Singură în odaie stă puţin de vorbă cu păpuşile ei şi cu ceasul cu cuc. Se aude tropotul unui cal şi zgomotul unei şarete:

FIFI: ...Mă aşteaptă! (a luat o păpuşă, a îmbrăţişat-o) Noapte bună. (A dat la o parte perdeaua de tul. Înspre afară) Vin, vin! (a trecut pervazul ferestrei şi a ieşit).

Bebe intrînd, înţelege că ea a plecat.

. . . .

Aceasta este, povestită în amănunţime, farsa lirică Siciliana *de A. Baranga publicată în numărul 9 al revistei* Teatrul.

Nimeni nu se gîndeşte să nege aprioric modalitatea estetică a farsei, ca atare. Ca să nu ne referim decît la O zi de odihnă *dramaturgia sovietică a arătat că se pot scrie farse strălucite, în care imaginea lumii oglindită cu mijloacele farsei, să nu fie, în mod obiectiv, deformată. E vorba doar de un lucru: ce fel de oameni sînt aceia pe care autorul îi angrenează într-un şir de încurcături amuzante? Care este profilul lor moral, ce le-a dat acestor oameni epoca în care trăiesc, ce este nou în ei, chiar în situaţii forţat comice, aşa cum cere genul? Situaţiile din* Sălbaticii *de Mihalkov sînt foarte hazlii, dar eroii sînt oameni sovietici, curaţi, cinstiţi, puri.*

Acţiunea Sicilienei *este declanşată de coaliţia a doi excroci, Bebe şi Fifi care caută să găsească o modalitate de-a trişa legile statului în mod legal. Toată farsa lirică se învîrte în jurul acestei probleme. Pe parcurs însă, Fifi (aceea care a avut ideea excrocheriei respective) se transformă. O asemenea transformare este, la urma urmelor, posibilă, deşi autorul ne prezintă de la început o tînără în care nimic din tot ceea ce este viaţă nouă în facultăţile noastre, munca educativă, noua etică a studentului, pare să nu fi avut nici cel mai mic ecou. Care este procesul ei de transformare nu aflăm. Ştim că l-a întîlnit pe Damian, care nu apare, ştim că a rămas uimită, la modul turist occidental, de transformările de la sate, o vedem cum, de la calculatoarea rece a şanselor şi modalităţii de-a se sustrage legilor statului, devine poetică, visează într-un mod nou. Dar cum s-a petrecut acest lucru foarte dificil nu aflăm. Şi e păcat, deoarece spectatorul anului 1960 nu crede într-un personaj care iese din culise, declarînd: „Discutînd cu tovarăşul X m-am lămurit ce frumoasă e viaţa noastră nouă".*

Sînt ferm convins că nimic nu scuză escamotarea acelor procese de viaţă, de transformare, a căror descoperire şi promovare constituie mîndria scriitorului. Ne interesează mai ales cum şi cine luptă împotriva mentalităţilor burgheze, a individualismului rapace, chiar cu arma rîsului. Chiar într-o farsă. Caracteristicile formale ale unui gen sau altul nu pot prima asupra conţinutului. Un poet care ar scuza conţinutul unui sonet prin forma fixă obligatorie, ar fi profund ridicol.

Bebe Valsamache e consecvent cu sine însuşi. S-a remarcat tendinţa dăunătoare de-a prezenta în comediile noastre tipul „lichelei simpatice", ale cărui acţiuni (cînd sînt) sînt învăluite în haina unei verbozităţi, mai mult sau mai puţin spirituale, mai mult sau mai puţin triviale. Bebe e tipul clasic al băiatului de bani gata burghez, *blazat, cinic, sceptic, oarecum nepotrivit în casa unui vechi activist (aşa cum ne este prezentat Tache) — chiar cînd acesta îi trece cu vederea odorului multe (excluderea din U.T.M., de pildă). Cine dă replica unui asemenea individ în* Siciliana? *Nimeni, nici măcar Damian, fie şi în culise. (Nichi, alter ego-ul lui Bebe a avut mai mult noroc: s-a întîlnit cu Damian).*

S-a discutat de nenumărate ori problema eroului pozitiv în comedie. Există părerea că prezenţa acestui erou ar contrazice legile genului. Dar oare Cerchez, din excelenta piesă a lui Mirodan Ziariştii, e un personaj anost, plictisitor? Eroul pozitiv nu are dreptul şi forţa de a-şi exercita pe scenă umorul, capacitatea de-a face spirit, asupra celor de care rîdem? Sîntem convinşi că da.

Celelalte personaje sînt tratate la fel, strict exterior şi schematic. Tiberiu Cezar Sicoşan, ardeleanul şahist (se ştie doar: ardelenii sînt greoi, moldovenii blajini, oltenii „oţi", iată o sursă inepuizabilă de umor de „tip nou" este, sau cel puţin aşa apare ca un jucător de şah profesionist. Nimic, sub *nici o formă, din mediul în care trăieşte, în care — probabil — munceşte, nu se vede în el. O schemă de cretin, după reţeta cunoscută: Le mécanique plaqué sur le vivant".*

Niciunde în farsa lirică Siciliana *de A. Baranga, publicată în nr. 9 al revistei* Teatrul, *nu răzbate ecoul viu al opiniei cetăţeneşti noi, al luptei* pentru *cinste, pentru o nouă atitudine în viaţă. Şi atunci rămîne un comic de situaţii, aşa cum găsim în sutele de piese de a cincizecea mînă pe care le jucau la noi şi le joacă aiurea teatrele de bulevard: încurcături gratuite, comic de limbaj. În cazul de faţă, însă,* simpla *enunţare a unei probleme contemporane (cazul studenţilor care nu vor să-şi ia postul în primire) şi tratarea ei cu mijloace vechi, desuete, duce în mod obiectiv la crearea unei imagini deformate despre lume. Apare astfel un director de Minister şi slab şi laş şi cu nişte concepţii cel puţin stranii despre lumea în care trăieşte, un tineret de un cinism şi o vulgaritate îngrijorătoare cărora nu li se opune nimic.*

Există o obligaţie intimă, esenţială, a scriitorului: responsabilitatea lui directă, angajată faţă de cei cărora li se adresează. Tineretul nostru vrea să-şi vadă pe scenă viaţa lui reală, elanurile, curajul, optimismul, umorul său nou, vrea să vadă acel erou care schimbă lumea înconjurătoare, care demască vechile concepţii burgheze chiar într-o farsă.

Am insistat atît în jurul acestei farse lirice pentru că nu găsesc decît o singură explicaţie decalajului uimitor între valoroasa şi spirituala comedie Mielul turbat *de A. Baranga şi între* Siciliana *pe care am analizat-o cu un sincer regret: în general cînd vorbim despre necesitatea cunoaşterii nemijlocite şi adînci a vieţii, unii se gîndesc instinctiv şi aproape exclusiv la tinerii scriitori; cred că îndemnul trebuie lărgit.*

Sînt convins de acest lucru, deoarece în mod obiectiv o lucrare semnată de un scriitor cunoscut, apreciat şi aşteptat, constituie şi un exemplu. *Ceea ce nu se poate spune despre* Siciliana.

Cred că o discuţie în cadrul unor grupuri de studenţi la Institutul de Agronomie, de pildă, ar fi mai mult decît binevenită, i-ar ajuta autorului la limpezirea unor probleme. Fiind vorba despre ei, oamenii nu sînt de obicei indiferenţi.

Iar contactul între scriitor şi lumea aceasta proaspătă, entuziastă, direct interesată în progresul literaturii noastre realist-socialiste, e totdeauna salutar.

Titus Popovici

Veronica Porumbacu:

Din lumea noastră

„Lumea noastră", din care Veronica Porumbacu a cules acest mănunchi de versuri, e o noţiune prea cuprinzătoare ca să poată comunica numai prin titlu intenţia ultimă a autoarei. Recunoaştem, totuşi, mai întîi, în această expresie, o adeziune la frumuseţea zilelor noastre, pe care aşteptăm să o vedem transmisă micilor cititori (fiindcă lor li se adresează cartea) cu delicateţe şi cu sensibilitatea cunoscută a poetei. O asemenea aşteptare nu ne e înşelată. Pentru ca referirea la „lumea noastră" să capete relief, pentru ca relaţia între factorul creator şi factorul receptiv să se realizeze cu maximă eficienţă, în această mică culegere, dimensiunile largi au fost miniaturizate, cadrele exterioare s-au transpus într-un orizont familiar, iar materialul faptic şi emoţional s-a organizat mai ales în jurul relaţiei mamă-fiică, realizîndu-se între ironia duioasă, o anume „gravitate" a copilăriei, şi bucuria mamei în faţa „fetei care creşte mare": **„Fata mea e de mirare / Cît de iute creşte mare! / Prea înaltă nu-s nici eu; / Să m-ajungă nu e greu, /Ba, cu vremea care trece, / Fata mă va şi întrece... / Iar cînd vor mai creşte anii / Voi foşni miraţi castanii: / Fîş, fîş, fîş, / Nu-i de crezare: / Mamă mică, / Fată mare". (E de mirare).**

Veronica Porumbacu îşi întregeşte astfel universul liric. Şi deşi versuri frumoase ca cele de mai sus vor fi înţelese abia linear de micii lectori, nu putem să nu relevăm substanţa lirică, discretă şi limpede, prezentă aici. Cînd însă vorbeşte în numele „fetiţei", se resimte efortul simplităţii. Alteori, unele poezii atestă un adevărat „simţ al dimensiunilor". În **La fereastra mea,** bucuria mutării într-un bloc nou (etajul 7), se subscrie faptului de a vedea totul, în stradă, la dimensiuni reduse. Iar cînd un pantof al fetiţei este suficient de mare ca să îngăduie în el piciorul mamei, faptul acesta îi oferă poetei ocazia unor duioase variaţiuni pe tema din **E de mirare** (Aici, desenul sugestiv al Mariei Constantin limpezeşte unele neclarităţi ale poeziei). Aducîndu-şi aminte că „fetiţei" pusă pe pozne îi încăpeau odinioară ambele picioare într-un singur pantof al mamei, poeta redă aceasta destul de simplist: **„Ieri în pantof ascunsă, (?) / Făceai un haz nespus..."** Nu ştim ce ar fi înţeles copiii, dacă nu aveau alături şi ...desenul.

Dintre poeziile care-şi propun un mai pronunţat rost educativ (şi care reuşesc aceasta) menţionăm: **Şcoli şi şcoli** (cu acest dialog între mamă şi copil: **„Tu, mamă, unde pleci? / — La şcoală... / — Şi-aveţi caiete? / — Zeci de file / Am scris şi încă n-am sfîrşit. / — Dar ce-nvăţaţi voi ani de zile? / — Cum să fii tu mai fericit!"), Două fete** (sprintenă satiră!) şi **Scrisoarea** (fiindcă o scrisoare de la nepotul plecat la mare va face totdeauna bucurie bunicii). **Tatăl meu** e o enumerare neinspirată de meserii. **Păpuşa neagră,** în formula unui cîntec de leagăn, e lipsită de altă motivare artistică a grijii pentru micul negru, în afară de aceste versuri: **„De tine rîd la New-York / Copiii răi pe drum"** (metropolă cu... drumuri!). Pentru anul 1960, „anul Africii negre", poezia aceasta adresată copiilor, de o evidentă facilitate, constituie o nereuşită.

Bogat reprezentată în culegere este poezia naturii. **Trenul** (succesiune rapidă a imaginilor frumoase din ţară) şi **Vara la mare** (din care transcriem la întîmplare: **„Au băut atîta soare / Fetele, fetele, / Că s-au îmbătat, la mare / Şi-s de aur şi de sare / Pletele, pletele..."),** au meritul de a depăşi notaţia pastelistică ce se menţine pe alocuri la nivelul clişeelor convenţionale: **„— Cine suie către munte? / — Urcă oile mărunte. / — Cine-n văi uşor coboară? / — Dulce vînt de primăvară".**

Volumului recent al Veronicăi Porumbacu îi sînt caracteristice asemenea inegalităţi, provenite, credem, dintr-o reminiscenţă a acelui zîmbet de îngăduinţă cu care e privită uneori poezia pentru cei mici. Se pare că modalităţile care corespund cel mai bine temperamentului autoarei, cînd scrie poezie pentru copii, sînt mărturia lirică şi observaţia stimulată de fantezie. Păcat numai că din universul familiar, din această „lume a noastră" — cum şi-o revendică poeta —, multe imagini şi multe impresii au rămas necaptate în culegere. Cele cîteva poezii de vibraţie autentică, prezente aici, justifică totuşi mare parte din aşteptările cititorului.

MIHAI NEGULESCU

Elena Vianu:

Delacroix

Un revoluţionar al penelului, impetuos în exprimarea momentelor culminante, dramatice, ale vieţii, strălucit colorist şi inspirat desenator, cu o sensibilitate veşnic aprinsă, vizionar romantic şi însetat în acelaşi timp de armonia şi echilibrul clasic, Delacroix se impune ca una dintre cele mai interesante personalităţi creatoare ale sec. al XIX-lea. Contemporan cu Goethe, Hugo, Musset, Byron, Chopin, Géricault ş.a., Delacroix încearcă în pînzele, litografiile, frescele sale michelangeleşti, în desenele sau în acuarelele sale, o originală şi tulburătoare sinteză a sensibilităţii, căutărilor şi frămîntărilor veacului său.

De la prima schiţă a **Corăbiei lui Dante** şi pînă la pictura murală **Lupta lui Iacob cu îngerul** de la Saint-Sulpice, pictorul se mistuie cu ardentă pasiune pentru a exprima adevărul vieţii, încordarea, intensitatea acesteia.

Călător în Anglia, de unde se întoarce odată cu descoperirea lui Shakespeare, Byron şi chiar Goethe, cu tehnica coloristică a lui Constable şi Turner ca şi cea a folosirii verniului de copal (verniu fabricat din răşina copalierului şi care dă strălucire şi transparenţă tabloului); călător în Maroc şi Algeria, unde, pe lîngă viziunea antichităţii clasice pe care i-o relevă aceste ţinuturi, descoperă o lume nouă, febrilă, pasionată, demnă, plină de vitalitate şi culoare; drumeţ prin Spania, în care pretutindeni **palpită geniul lui Goya,** prin Italia, de unde rămîne cu obsesia **„Judecăţii de apoi"** a lui Michel-Angelo, prin Belgia şi Olanda, unde-l fascinează Rubens — Delacroix, acest adevărat Childe Harold, îşi lărgeşte necontenit orizontul viziunii sale.

În ciuda unei necruţătoare boli care-l macină lent încă din tinereţe şi care-i accentuează o anumită notă de mizantropie, în ciuda introspecţiilor şi drumurilor sale, pictorul îşi dăruie tot talentul, tot sufletul poporului său. Indiferent dacă a luptat sau nu pe baricade, (unii biografi susţin că da) Delacroix a lăsat o impresionantă mărturie a adeziunii sale profunde la idealul revoluţionar al poporului său. Marele tablou, inspirat de revoluţia din iulie 1830, **Libertatea conducînd poporul,** care a avut un ecou extraordinar în conştiinţa maselor revoluţionare, e o puternică chemare la luptă, un semnal de alarmă şi un îndemn plin de încredere în forţa uriaşă a poporului.

Monografia Elenei Vianu e prima încercare valoroasă de la noi, închinată marelui pictor francez. Evocarea prieteniei pictorului cu Géricault, autorul **Plutei Meduzei,** analiza creaţiei **Corabia lui Dante, Masacrele din Chios,** sau **Ciumaţii din Jafa,** evocarea suferinţei şi mizeriei poporului francez în perioada restauraţiei Bourbonilor, analiza înflăcăratei **Libertatea conducînd poporul,** tind să clarifice „misterul" vijelioasei personalităţi a pictorului. Împrumutînd parcă din universul de culori al artistului, autoarea foloseşte în descrierea călătoriei din Maroc şi Alger o paletă extrem de sugestivă şi variată. Ritmul narativ mai alert, descrierea peisajului local, a luminii intense, a reliefului sufletesc al oamenilor, adîncesc sensul valoroaselor tablouri schiţate aici. **(Convulsionarii din Tanger, Femei din Alger, Nuntă evreiască,** etc.).

Prelucrînd un material de viaţă copleşitor, limitîndu-şi cu sobrietate ficţiunea la paginile celebrului jurnal al pictorului, şi altor lucrări de autoritate, autoarea a evitat, cu excepţia cîtorva digresiuni (George Sand, — Chopin — Musset) tonul sentimentat ca şi ineditul cu orice preţ. Discutabilă credem că rămîne tratarea pe alocuri izolată a creaţiei lui Delacroix de evenimentele cărora le-a fost martor şi ale căror ecouri au răzbătut din plin în creaţia sa. Dispuse de cele mai multe ori paralel şi nu într-o viziune unică, profundă, aceste elemente nu ajută suficient la închegarea unei imagini realiste, autentice a pictorului atît de apropiat prin năzuinţele sale de veacul nostru. Erudiţia, percepţia estetică sigură, pun în valoare opera străbătută de caldă umanitate şi eroism a celui pe care un biograf al său îl evoca astfel: **„...Delacroix, cel care avea un soare în cap şi furtuni în inimă, care cîntase timp de 40 de ani pe întreaga claviatură a patimilor omeneşti şi al cărui penel măreţ, cumplit sau gingaş, trecea de la sfinţi la războinici, de la războinici la îndrăgostiţi, de la îndrăgostiţi la tigri şi de la tigri la flori".**

VASILE NICOLESCU

Alexandru D. Lungu:

Hotar

Volumul de debut al lui Alexandru D. Lungu consemnează strădania tînărului nuvelist de a descoperi în viaţa de ieri şi de azi a satului aspecte inedite. Dacă cea dintîi nuvelă, **Drum lung,** se mai resimte încă de influenţa lui Marin Preda, cealaltă, care dă şi titlul volumului, **Hotar,** face dovada unei personalităţi proprii ce se defineşte în cîteva trăsături caracteristice.

Drum lung se inspiră din viaţa unui sat din nordul Moldovei, unde, sub masca unui fals patriarhalism, clocotesc conflicte ireductibile între ţăranii muncitori, de o parte, şi moşieri, vechili, autorităţi, de altă parte. Frămîntările lui Costică Lavric, ţăran cu o viaţă aparent îndestulată (e proprietarul unui ogor de 50 de prăjini, are căruţă cu doi cai) dezvăluie procesul de continuă sărăcire a ţărănimii în ajunul războiului. Munca la lotul boierului, datoriile către vechil, ogorul sărac, toate se adună şi împovărează traiul lui Lavric. La acestea se adaugă dorinţa îndîrjită de a-şi vedea copilul „mai departe", la şcoli, să-l ştie ferit pentru mai tîrziu de chinurile pe care le-a îndurat taică-său. Şi adevărul e că, în pofida nedreptăţilor învăţătoarei, Mihai Lavric era cel mai destoinic şcolar din clasa lui. Truda lui Costică pare a nu fi zadarnică: în cele din urmă, cu preţul unor mari sacrificii materiale, Mihai reuşeşte la examenul de admitere la şcoala normală. Dar, în drumul lui spre şcoală, e însoţit, de această dată, de tatăl său care pleacă la regiment, în urma unui ordin de mobilizare. Scena e realizată cu un efectiv simţ dramatic.

Cealaltă nuvelă, mult mai amplă, încearcă prezentarea multilaterală a vieţii unui sat în ajunul colectivizării. De data aceasta, eroul pricipal e un medic, Ştefan Blîndu. Tînărul prozator urmăreşte împletirea a două fire epice: munca devotată a doctorului Blîndu, dornic să-şi facă pînă la capăt datoria şi fierberea care a cuprins întregul sat pus în faţa problemei vitale a înscrierii în gospodăria agricolă colectivă. Alexandru Lungu reconstituie cu minuţiozitate viaţa medicului în mijlocul sătenilor, încercînd să explice transformarea unui intelectual absorbit exclusiv de practicarea profesiunii sale într-un adevărat militant pentru unirea ogoarelor întregului sat. Doctorul îşi atrage ura foştilor chiaburi care, în cele din urmă, îl asasinează. Dar sacrificiul lui Blîndu nu e zadarnic; moartea lui demască pe adevăraţii duşmani ai ţăranilor. Colectiva se înfăptuieşte.

Tînărul prozator desenează cu multă siguranţă cîteva portrete interesante de ţărani. Comunistul Aurel Odochean, fostul argat, sau Niculai Lungeanu sînt prezenţe vii în nuvelă, încărcaţi cu valenţe etice de o mare frumuseţe. E ciudat, însă, că portretul doctorului rămîne în limitele convenţionalului, cu toate că autorul îi rezervă rolul principal. În ciuda încercării de **„umanizare"** (Ştefan Blîndu are o dragoste neferi**cită)** eroul central al nuvelei e lucrat în tonuri excesiv de luminoase. Nu supără ţinuta morală ireproşabilă, priceperea profesională deosebită, apropierea de pacienţi, ci tonul declarativ al tuturor intervenţiilor sale. Aproape fiecare replică a sa include o maximă, o recomandaţie, o observaţie sau un truism. E firesc ca locuitorii unui sat de unde fugiseră pînă atunci trei doctori, într-un interval atît de scurt, să se simtă ataşaţi de tînărul medic pe care-l văd devotat, muncitor, să-l respecte şi să-l asculte. Dar Alexandru Lungu pune prea multe pe seama acestui ascendent al doctorului (Lungeanu se convinge şi şovăie pe rînd, după cum Blîndu îl sfătuieşte sau nu să intre în colectivă). În afară de aceasta, figurile negative ale nuvelei, administratorul criminal Buluc, se comportă cu stîngăcie, dîndu-şi planurile la iveală atît de stăruitor, încît e de mirare că, în afara lui Odochean, nu-l descoperă nimeni mai devreme. Ba mai mult, doctorul (care, cu cîteva zile în urmă, îşi dăduse seama că Buluc se zbate, folosind minciuna, punînd pe seama sa afirmaţii pe care Blîndu nu le făcuse niciodată, să zădărnicească înfiinţarea colectivei) continuă să aibă încredere în el, ceea ce duce la deznodămîntul tragic.

Credem că toate acestea provin dintr-o tendinţă exagerată de sfătoşenie. În ciuda crime**lor, a dragostelor pătimaşe, a conflictelor surde, acţiunea se poticneşte uneori şi lîncezeşte în dialoguri inutile. Cînd nuvelistul face un efort în plus** de concentrare (episodul Aurel-Profiriţa, unele momente din frămîntările lui Lungeanu, începutul întrucîtva cinematografic al nuvelei şi multe alte fragmente judecate în parte), acţiunea e închegată, interesantă, dezvăluind adevăratul talent al prozatorului. E ceea ce izbuteşte, într-o măsură mult mai mare, **Drum lung,** unde sobrietatea cu care e creată figura lui Lavric merită a fi subliniată.

Sîntem convinşi că un plus de efort în ceea ce priveşte eliminarea detaliilor de prisos va face din Alexandru Lungu un prozator deosebit de interesant. Oricum, debutul său confirmă prezenţa unui talent înclinat spre prezentarea unor probleme de o stringentă actualitate.

DAN GRIGORESCU

Colecţia „Luceafărul"

Printre colecţiile apărute în acest an în Editura de stat pentru literatură şi artă, o importanţă deosebită o are colecţia **Luceafărul** care se prezintă cititorilor cu un nou profil tematic şi într-o nouă şi atractivă prezentare grafică.

Menită să contribuie la promovarea şi popularizarea talentelor tinere ale literaturii noastre — una dintre preocupările de seamă ale editurii — colecţia **Luceafărul** cuprinde volume de proză şi versuri, aparţinînd tinerilor scriitori aflaţi, în majoritatea lor, la prima carte, selectînd tot ceea ce este mai nou şi mai interesant în creaţiile acestora.

Scriitori de prestigiu, precum şi critici literari, prezintă în scurte prefeţe pe tinerii prozatori sau poeţi.

Primele cărţi care apar în colecţia **Luceafărul** sînt volumele de versuri **Comuna de aur** de Cezar Baltag, **Vîntul cutreieră apele** de Ilie Constantin, **Cîntecul constelaţiei** de Leonida Neamţu, **Stele roşii** de Florin Mihai Petrescu, **Sensul iubirii** de Nichita Stănescu şi volumele în proză **Drum în cîmpie** de Ştefan Bănulescu şi **Poarta** de Nicolae Velea.

Anul 1961 va îmbogăţi zestrea colecţiei **Luceafărul** cu noi cărţi ale tinerilor noştri poeţi şi prozatori.

Sperăm că în viitorul apropiat Editura va găsi spaţiu şi pentru lucrările tinerilor dramaturgi şi critici.

CALEIDOSCOP

..ȘTIINȚIFIC

Ion CANTACUZINO

C. Motaș

Directorul Institutului de Speologie „Emil Racoviță".

A trecut mai bine de un sfert de secol, de cînd a dispărut întemeietorul Institutului care îi poartă cu cinste numele, creatorul școalei românești de medicină experimentală.

Numele marelui microbiolog, higienist și epidemiolog este cunoscut în lumea întreagă.

Fost elev al marelui biolog Ilia Mecinikov la Institutul Pasteur din Paris, Ion Cantacuzino a fost un savant multilateral, dublat de un strălucit profesor, o personalitate culturală dintre cele mai proeminente ale țării noastre.

Ion Cantacuzino a avut una dintre cele mai bogate colecții de gravuri și stampe din lumea întreagă, el a organizat două expoziții retrospective de gravură franceză. Era pe deasupra un organizator cum rar se arată. Dar mai presus de toate, Cantacuzino a fost un spirit progresist în adevăratul înțeles al cuvîntului, un om care și-a dedicat viața ridicării morale, intelectuale și sanitare a celor mulți, săraci și însetați de libertate și de dreptate socială.

Doctorul Ion Cantacuzino este urmașul unei vechi familii care a dat țării personalități eminente, cum au fost postelnicul Constantin Cantacuzino și fiul acestuia, stolnicul Constantin Cantacuzino, cronicar și intelectual de cea mai mare vază, absolvent al Universității din Padova, autorul primei hărți geografice românești, înainte de cea a Moldovei, desenată de Dimitrie Cantemir.

Ion Cantacuzino s-a născut la 13 noiembrie (st. v.) 1863 în București. Casa în care s-a născut există și astăzi, după trecerea atîtor ani, în str. Sfîntul Ion Nou 33, și a fost construită de generalul Nicolai Mavros, bunicul său după mamă, care a fost secretarul și ajutorul generalului Pavel Kiselef pe timpul Regulamentului Organic.

Cantacuzino a fost fiul lui Ion Cantacuzino, ministru al dreptății sub Cuza Vodă, mort prematur, și al Mariei Mavros.

Mama doctorului Cantacuzino era soră a soției lui Ion Ghica și a generalului Pavel Kotzebue, aghiotant al prințului Gorciakov în războiul Crimeei și frate cu Otto Kotzebue, navigator rus, care a explorat Marea Japoniei, Oceanul Înghețat de Nord și Polinezia. Cantacuzino, încă de la vîrsta de 8 ani, cunoștea limba greacă și latină, pe lîngă franceză și germană. De timpuriu a arătat o puternică înclinare pentru observarea naturii, care s-a manifestat mai ales prin adunarea de colecții de plante și fluturi. Ierbarele și insectarele sale erau ținute în cea mai mare ordine.

Bacalaureat în litere la Paris, Cantacuzino a avut printre colegi pe scriitorii Joseph Bédier, Victor Bérard, André Suarès, Romain Rolland. La concursul general al bacalaureaților în litere din toată Franța, el a fost premiat.

În 1885 și-a luat licența în filozofie la Sorbona, iar în 1886 s-a înscris la Facultatea de Științe unde a avut printre profesori pe H. Lacaze Duthiers, Mathyas Duval, Gaston Bonnier, A. Dastre, G. Pruvot, Y. Delage. El a urmat facultatea odată cu prietenul său nedespărțit Emil G. Racoviță, întemeietorul de mai tîrziu al Biospeologiei și al Institutului de Speologie din Cluj. În 1891 și-a trecut cu succes examenul de licență în științele naturale, împreună cu Racoviță.

El a urmat încă din 1887 și cursurile Facultății de medicină. Cantacuzino a lucrat mult timp la Stațiunea biologică marină de la Roscoff (Bretania), cu care a întreținut foarte strînse legături pînă aproape de sfîrșitul vieții sale. Cunoștea fauna marină de pe coastele Bretaniei ca un adevărat zoolog, ceea ce l-a făcut pe marele embriolog rus Al. O. Kovalevski să-l recomande prietenului său Mecinikov, descoperitorul fagocitozei, adică a proprietății pe care o au fagocitele (globulele albe ale sîngelui) de a îngloba și digera microbii pătrunși în organism.

În laboratorul celebrului savant, Cantacuzino a făcut cercetări rămase clasice asupra microbului holerei. În 1894 și-a susținut teza de doctorat în medicină „Recherches sur le mode de destruction du vibrion cholérique dans l'organisme" în care a arătat că holera este o boală toxică, datorită toxinei pe care o secretă microbul bolii. Cantacuzino, prin injecții de tinctură de opium, reușește să paralizeze fagociții, singurii agenți în lupta contra microbilor holerii și astfel imunitatea, adică rezistența naturală a organismului împotriva bolii, este suprimată și vindecarea nu se mai produce. Cantacuzino dovedește că vaccinarea

animalelor de laborator pe cale bucală contra holerei este o adevărată vaccinare chimică.

În 1913, el și cu elevul său, dr. Alex. Slătineanu, au avut ocazia să aplice pe scară foarte largă vaccinația antiholerică, reușind să stăvilească epidemia care bîntuia în armată. Pe drept cuvînt, A. Besredka, un alt elev al lui Mecinikov, a numit aceasta „marea experiență română".

Scurt timp după trecerea doctoratelor în medicină și științe naturale, Cantacuzino funcționează la Universitatea din Iași ca suplinitor al catedrei de morfologie animală (1894—1896) pe care mai tîrziu a ocupat-o prietenul său, Paul Bujor. La Iași el a avut legături strînse cu fondatorii revistei Contemporanul și a ținut numeroase conferințe din diferite domenii ale științei și mai ales din geologie.

După căsătoria sa, de la care i-au rămas doi fii, la rugămintea maestrului său Mecinikov, a demisionat de la catedră și s-a reîntors la Paris, unde a publicat în Analele Institutului Pasteur Noi cercetări asupra modului de distrugere a vibrionilor în organism. Problema aceasta l-a preocupat pe Cantacuzino mult timp după plecarea sa din Franța. Într-un memoriu din 1920, La pathogénie du choléra et la vaccination anticholérique (Patogenia holerii și vaccinația antiholerică), publicat tot în Analele Institutului Pasteur, cu prilejul jubileului lui Mecinikov, expune magistral problema vaccinării antiholerice, arătînd că este o deosebire profundă între modul cum reacționează organismul în difterie și tetanos — prin antitoxine și cum reacționează în holeră — prin anticorpi.

În 1901, odată cu reîntoarcerea sa în patrie, unde este numit profesor la catedra de medicină experimentală a Universității din București, începe perioada cea mai fecundă a activității sale. El își organizează în primul rînd un laborator, unde are ca șef de lucrări pe Al. Slătineanu și asistent pe S. Irimescu — colaboratorii săi cei mai apropiați.

Chiar din primii ani ai instalării sale la București, grupează în jurul său diferiți reprezentanți ai medicinei veterinare, avînd relații de prietenie și colaborare cu profesorii P. Riegler, I. Atanasiu și C. S. Motaș.

În 1905, Cantacuzino cu cîțiva elevi și prieteni înființează Revista Științelor medicale. **În 1906, împreună cu profesorii I. Atanasiu și D. Voinov, întemeiază prima filială din lume a Societății de Biologie din Paris, iar cu Stere și Ibrăileanu,** Viața Românească. **Mai tîrziu, în 1928, el creează revista** Archives roumaines de pathologie expérimentale et de microbiologie.

Însă realizarea cea mai însemnată a sa este înființarea în 1921 a Institutului care îi poartă numele și care astăzi, prin grija Partidului Muncitoresc Romîn, a luat o dezvoltare foarte mare. Acest centru științific experimental ajunge chiar de la început să fie cunoscut în lumea întreagă prin lucrările unei pleiade de elevi ai școlii cantacuziniste, ca C. Ionescu-Mihăiești, succesorul lui Cantacuzino la direcția Institutului, frații Al. și M. Ciucă, soții Magheru etc.

Pe lîngă lucrările asupra holerii, Cantacuzino a lăsat lucrări asupra scarlatinei, morvei, leprei, tuberculozei, spirilozei găinilor etc.

El a reușit în 1911 întîia oară să treacă scarlatina la maimuțele inferioare și mai tîrziu, împreună cu Olga Bonciu (1926 și 1930), dovedește, împotriva soților Dick, microbiologi americani, că streptococul nu este agentul adevărat al scarlatinei, ci acesta nu servește decît ca vehicul al unui virus invizibil care provoacă boala.

Cu S. Longhin a publicat lucrări asupra leprei, cu P. Riegler asupra morvei (boală la cabaline) cu M. Ciucă și alții asupra tifosului exantematic, cu Ionescu-Mihăiești și M. Ciucă asupra vaccinației antituberculoase.

A publicat lucrări cu privire la modificările produse în pielea raculei, după năpîrlire și asupra toxinei produsă de un dediței de mare (Adansia palliata). Cu Eugenia Soru a dovedit că lipirea epiplonului (praporului) de rănile sistemului visceral și apărarea abdomenului de infecțiuni este datorită unui fenomen electric, o diferență de potențial electric între epiplon și leziune.

Cantacuzino a publicat fie singur fie cu colaboratorii săi peste 120 de lucrări. Însă capitolul cel mai original al operei sale este cel relativ la problema imunității [1]) la nevertebrate, deschizînd un drum absolut nou. În cele aproape 30 de lucrări despre această problemă, tipărite singur sau în colaborare cu F. Vlès, N. L. Cosmovici și Aristița Dimboviceanu, Cantacuzino reușește să pătrundă în mecanismul intim al reacțiilor de imunitate și astfel completează opera maestrului său Mecinikov în laboratorul căruia și-a început formarea științifică.

Cantacuzino a arătat că niște elemente ciliate numite „urne" din sîngele unui vierme marin (Sipunculus) atrag bacteriile, pulberi de carmin și tuș chinezesc, firicele de nisip, însă resping globulele roșii și elementele sexuale ale viermelui. Urnele, elementele sexuale și globulele roșii sînt încărcate cu același fel de electricitate (+) pe cînd elementele străine au sarcina electrică opusă (—). Urnele distrug bacteriile introduse în organismul viermelui, prefăcîndu-le în grăuncioare pe care le înglobează fagocitele (bacterioliza). Inoculînd bacterii atenuate sau germeni virulenți în cantități mici la diferiți crustacei marini (Carcinus moenas, crabul de iarbă sau Maia squindo, păianjenul de mare), Cantacuzino a observat că ei rezistă apoi bine la doze mari. Deci ei au cîștigat indiscutabil imunitate împotriva acestor germeni. Acest lucru l-a constatat și la viermi și la tuniciere. Este vorba deci de o imunitate dobîndită pe cale experimentală. Un caz de imunitate naturală este acel studiat de Cantacuzino și Cosmovici (1925) la Roscoff. Un rac-diogen (Eupagurus prideauxi) care trăiește în simbioză cu un dediței de mare (Adamsia palliata) este absolut imun împotriva otrăvirii secretată de Adamsia, deoarece înghite mereu „celule urticante" (niște celule cu un țep și un lichid urzicător) care produc otrava.

În primul război mondial, la Iași, cu echipa sa de colaboratori (Slătineanu, frații Ciucă, Zotta, Combiescu, C. S. Motaș) Cantacuzino a dus lupta cu mijloace improvizate în contra grozavului flagel — tifosul exantematic, care făcea ravagii și ucisese peste 800.000 de oameni. El a înființat primele laboratoare regionale de igienă, introducînd metodele de laborator în diagnosticul bolilor epidemice și sociale și metodele de medicină preventivă pînă la sate.

Dar luptătorul contra microbilor, vînătorul de microbi a căzut el însuși în după-amiaza zilei de 14 ianuarie 1934, victima unui microb, murind de pneumonie, contractată prin imprudență. De pe patul de moarte gîndul său a fost la cei ce suferă și a dispus să i se facă o înmormîntare modestă iar din ceea ce ar reprezenta cheltuieli superflue, să se constituie un fond pentru profilaxia tuberculozei.

În curtea Institutului care îi poartă numele se găsește cripta în care zac osemintele marelui biolog și medic, precum și frumosul bust în marmură, operă a sculptorului Medrea. Datoresc tovarășilor doctori P. Condrea, I. Angelescu și Virgil Ștefănescu multe date interesante pe care le-am menționat în acest articol.

[1]) Imunitatea este rezistența naturală sau cîștigată a unui organism împotriva unui agent infecțios (microb) sau a unei substanțe străine introdusă în organism.

Casa natală a prof. I. Cantacuzino, din str. Sf. Ioan Nou, 33

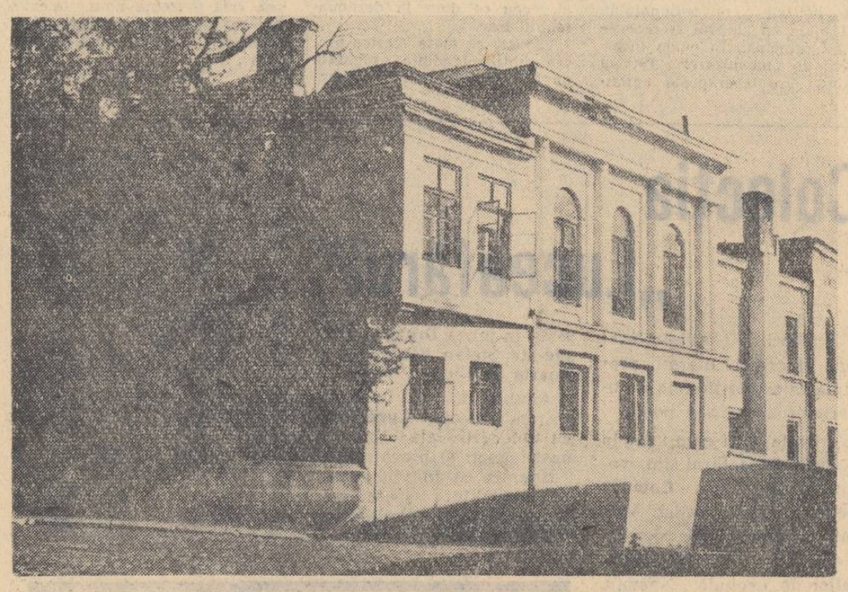

NOI LUCRĂRI SOVIETICE DESPRE TOLSTOI

Corespondență specială pentru revista „LUCEAFĂRUL"

de T. Motileva

Cu un an în urmă, aflîndumă în ospitaliera dumneavoastră țară, am povestit cititorilor *Luceafărului* despre unele lucrări noi ale literaților sovietici. De data aceasta vreau să vorbesc despre noile lucrări de critică literară dedicate vieții și operei lui Tolstoi.

Comemorarea a 50 de ani de la moartea lui Lev Tolstoi a prilejuit un interes deosebit pentru valorificarea moștenirii sale literare și aceasta nu numai în țara noastră, dar și în alte țări. În ultimii ani, au apărut multe ediții din opera lui Tolstoi pe tot globul. *Biblioteca de literatură străină* pregătește o bibliografie care cuprinde toate operele lui Lev Tolstoi traduse în limbi străine. In cartea aceasta, extrem de vastă, sînt înregistrate 6.319 traduceri în 48 de limbi.

Moștenirea operei lui Tolstoi stă pe plan principal în munca istoricilor literari sovietici. Un mare interes a stîrnit cartea lui Viktor Șklovski *Proza artistică, culegeri și ginduri* („Scriitorii sovietici", 1959). In această carte se urmărește evoluția formei povestirii de la romanul antic pînă la romanul contemporan al realismului socialist. Se observă că în noua sa lucrare, Șklovski vorbește pe larg despre strînsele legături dintre arta și viața maselor și concepția despre lume a scriitorului. O mare parte a capitolului „Povestirea și romanul rusesc" este consacrată lui Lev Tolstoi. Romanul realist rus, și îndeosebi romanele lui Tolstoi, sînt considerate ca o etapă progresivă în evoluția prozei realiste. Șklovski ne arată că, în subiectul romanelor lui Tolstoi, centrul gravității trece de la întîmplările exterioare la „dialectica sufletului" și la analiza caracterelor.

O importantă și mare lucrare științifică ne oferă, după părerea mea, monografia *Război și Pace de L. N. Tolstoi*, de A. Saburov, (Ed. Universității din Moscova, 1959). O analiză concretă și foarte amănunțită a epopeii tolstoiene permite autorului să pună unele întrebări generale despre teoria prozei. A. A. Saburov observă modul în care Tolstoi a reușit să unească marele curs al vieții poporului cu viața personală a eroilor principali, cu viața interioară a fiecăruia din ei, alcătuind o capodoperă unitară, indivizibilă. Interesante sînt ideile lui Saburov referitoare la dinamism și dramatism în procesul de povestire la Tolstoi. Sîntem de aceeași părere cu autorul monografiei și acolo unde el vorbește despre însemnătatea fixării și determinării începutului realismului tolstoian. In acest sens, autorul arată că pe măsură ce rolul maselor populare pe arena marilor evenimente se intensifică, arta realistă a lui Tolstoi începe să se impună. Tolstoi, fiind „oglinda revoluției ruse", a putut să oglindească, mai pe larg și mai luminos decît romancierii anteriori în povestirea realistă, elementul eroic al vieții, personificat sau în masele populare care au apărat patria, sau în elementele progresiste ale clasei intelectuale.

In curînd trebuie să apară noi monografii despre Tolstoi, culegeri, articole închinate lui. Jubileul Tolstoi a ocupat un loc destul de mare în numerele din octombrie și noiembrie ale revistelor literare și artistice. Curînd va apare lucrarea lui V. Ermilov, *Tolstoi artist*, care a fost prezentată ca raport al delegației sovietice la Conferința internațională de la Veneția, în luna iunie a.c., în memoria lui L. N. Tolstoi.

Vom mai lua cunoștință și de o lucrare a lui B. Bursov și M. Hrapcenco, dedicată realismului tolstoian.

Aș vrea să vă spun cîteva cuvinte despre alte două lucrări, care deși sînt dedicate unor probleme speciale, au totuși o mare importanță. Ambele cărți sînt sub tipar și în curînd se vor afla în librării. Una din ele, cartea criticului din Leningrad, B. Meilah, *Plecarea și moartea lui Tolstoi*, include un bogat material biografic, amintirile contemporanilor lui Tolstoi, scrisori extrase din presa rusă și străină de acum 50 de ani; dar, cu toată această bogăție de date reale și de documente noi de arhivă, cartea nu apare numai ca o cercetare biografică. In ea se discută ideile principale ale marelui scriitor, concepția sa despre lume, evoluția acestei concepții în ultimii ani ai vieții. Cartea lui Meilah este o polemică împotriva acelor scrieri ale criticilor burghezi, în care plecarea lui Tolstoi din Iasnaia Poliana se interpretează ca un act de misticism, ca o încercare de a pleca de la „cele lumești", de a se izola de viață etc. Criticul sovietic arată că plecarea lui Tolstoi din Iasnaia Poliana a fost în sine un act de protest al marelui scriitor împotriva moralei burgheze decadente. Interesant este că problema plecării lui Tolstoi apare și într-o carte străină, a lui Nicolas Weissbein, *L'evolution réligieuse de Tolstoi* (Paris, 1960). N. Weissbein încearcă să dovedească că Tolstoi, înainte de moarte, s-a împăcat cu biserica. Vastele materiale documentare prezentate în cartea lui Meilah scot la lumină conflictul lui Tolstoi cu puterea țaristă, cu biserica, și mai ales cu clerul din cea mai înaltă ierarhie, cu care nu s-a împăcat nici pînă la moarte.

A doua carte, care se găsește sub tipar, este lucrarea lui A. Sifman *Lev Tolstoi și Răsăritul* care prezintă un bogat material documentar referitor la legăturile lui Tolstoi cu literații și cu opinia publică a Chinei, a Indiei, Japoniei, Turciei, Irakului și Arabiei răsăritene precum și la răsunetul pe care l-au avut operele sale în aceste țări. In carte este redată pe larg activitatea publicistică a lui Tolstoi, ca acuzator al imperialismului și apărător al popoarelor asuprite de imperialiști.

Nazim Hikmet a tradus *Război și Pace* fiind în închisoare. Intr-o convorbire avută cu autorul cărții *Metoda creației lui Tolstoi*, Nazim Hikmet susținea că opera lui Tolstoi a avut o mare influență asupra lui. *„Eu recitesc și acum cu multă plăcere genialele lui lucrări. Indeosebi mi-e scumpă umanitatea marelui creator și apelurile la pace și frăție între popoare. In epopeea mea în versuri, neterminată,* „Panorama umană", *se pomenește scena frăției din povestirea lui Tolstoi* „Sevastopol în Mai". *Văd scena aceasta ca simbol al viitoarei păci, fără de arme, ca simbol al prieteniei și frăției dintre toate popoarele lumii".* Prin cuvintele acestea, Nazim Hikmet evidențiază trăsăturile caracteristice ale lui Tolstoi, care fac ca moștenirea sa literară să fie cît mai apropiată și mai prețioasă întregii omeniri progresiste. Putem deci spera că Jubileul va fi un stimulent pentru noi și va determina apariția unor interesante lucrări despre Tolstoi, nu numai în Uniunea Sovietică dar și în alte țări din lumea lagărului socialist.

DE PESTE HOTARE

- *La începutul anului viitor, presa poloneză va aniversa trei secole de existență. Intr-adevăr, în 1661 a apărut primul periodic polonez „Mercur".*

- *Louis Aragon a demisionat din „Asociația scriitorilor combatanți". Intr-o scrisoare publicată în „L'Humanité" poetul și romancierul francez de prestigiu mondial arată că gestul său a fost determinat de atitudinea Asociației față de semnatarii „Manifestului celor 121". Se știe că manifestul acesta, semnat de intelectuali cunoscuți (scriitori, artiști, actori etc.), recomandă nesupunerea față de politica algeriană a guvernului francez. „Asociația scriitorilor combatanți" ceruse apoi sancțiuni împotriva semnatarilor.*

- *Intr-o declarație făcută presei, Pier Paolo Pasolini, autorul mult discutatului roman* Una vita violenta, *a mărturisit: „Dacă toți ar gîndi și ar fi gata să acționeze ca mine, atunci Strauss și toți generalii nemți ar medita acum într-un lagăr de concentrare asupra memorandumului lor referitor la înarmarea atomică a Bundeswehrului".*

- *La conferința anuală a bibliotecarilor englezi de la Scarborough s-a hotărît alocarea unei sume de 100.000 lire sterline traducerii unor cărți și publicații sovietice de știință, pentru a fi puse la dispoziția cercetătorilor britanici.*

- *1.300 opere ale scriitorilor cehi și slovaci au fost traduse în limbi străine în ultimii cincisprezece ani. Cea mai largă răspîndire a cunoscut „Reportaj cu știreagul de gît" de Iulius Fucik, tradus în 77 limbi.*

- *Oswiecim, pe care naziștii l-au transformat într-o mașină a morții, este destinat să devină în curînd un important centru cultural al Poloniei.*

Un proiect elaborat de arhitecți varșovieni, actualmente în curs de realizare, prevede construirea unei importante clădiri de sticlă, aluminiu și mase plastice care, între alte așezăminte de cultură, va adăposti și două săli de spectacole, una din ele, un teatru cu 800 locuri fiind cel mai modern din Polonia.

- *Printre laureații premiului național pe 1960 al R.D.G. se află scriitorii Werner Eggerath și Harold Hauser, actorii Helene Weigel și Erwin Geschoneck, dirijorul Franz Konwitshny și regizorul Walter Felsenstein.*

- *După* Jurnalul Annei Frank, *după caietele lui D. Rubinowicz, alte însemnări ale suferințelor unui copil țintuiesc la stîlpul infamiei barbaria nazistă. E vorba de memoriile unei fetițe, Janina Heszeles, care descriu viața în lagărul de la Janow. Apărute la Varșovia, memoriile se intitulează* Cu ochii unei fetițe de doisprezece ani.

..SPORTIV

CONSTANTIN

Constantin este (o, cît aș vrea ca el să nu citească aceste rînduri!) cel mai bun produs al fotbalului romînesc din ultimii ani. Interul dreapta al C.C.A. și al naționalei, este un jucător de talie continentală, înzestrat cu excepționale calități. Îl urmăresc de vreo șase ani aproape și ceea ce m-a impresionat la el a fost nu atît capacitatea de a deprinde toate tainele celui mai popular sport, cît perseverența cu care și le pune în valoare, forța sa intuitivă care-i permite să „vadă" cu multe faze înainte o partidă și deci să desfășoare un joc colectiv, combinativ și eficace. Numai după o muncă stăruitoare cu tine însuți, poți să ajungi să stăpînești cu atîta calm jocul și Constantin — cu foarte rare excepții — este unul din jucătorii care au impresionat prin modestie și calm. Deși are o statură atletică și care i-ar permite să atace „în forță" adversarul, Constantin preferă să obțină balonul uzînd de subtilitatea procedeelor tehnice și nu-mi amintesc să fi lovit vreodată intenționat jucătorii cu care a fost „în duel".

Dar nu e suficient să fii un strălucit tehnician pentru a fi util echipei tale, trebuie să-ți cunoști partenerii, să le cunoști calitățile și slăbiciunile. Constantin nu va exagera prin a trimite mingi înalte lui Cacoveanu (acesta nu excelează printr-un joc cu capul) dar nu va șovăi să facă aceasta cu Tătaru. El este unul din puținii interi care știu să lanseze extremele, care nu se mulțumește „să-și facă datoria" scăpînd de minge și trimițîndu-i-o extremei „la picior". Parcă o mașină nevăzută îl ajută să calculeze distanța și expediază baloane la „întîmpinare" creînd acțiuni de gol. Nu rareori, el iese din tiparul adesea stereotip al metodei W.M. și din poziție de inter dreapta, atunci cînd adversarii se pregătesc să atace extrema dreaptă care în mod ipotetic ar trebui să primească balonul, trimite lung, peste centrul terenului, în extrema stîngă, Tătaru, care „știe să se descurce".

Spectatorii nu se miră cînd Constantin, în minutul 31 să zicem, salvează un gol „gata făcut" de pe linia porții, pentru ca un minut mai tîrziu să înscrie cu capul în poarta adversă. Interul nostru pe care publicul îl alintă cu numele unui erou din „D'ale carnavalului" (asta apropos de picioarele lui de cavalerist) este în acest campionat precum a fost și în cel trecut, golgeter. Nu prea iartă greșelile apărătorilor. Anul trecut, într-un meci cu Progresul a înscris TREI goluri în două minute, iar anul acesta a marcat într-un răstimp de 20 de minute vreo patru. Anul trecut, cu excepția portarului de la U.T.A., toți portarii din divizia A au scos mingea din plasă în urma golurilor înscrise de Constantin. De curînd el a trecut de două ori de formidabila apărare dinamovistă și a marcat goluri de aur.

Îl lăudăm pe Constantin pentru perseverența și modestia lui și credem că el va continua să fie același jucător mare de la care au de învățat partenerii, adversarii și — mai ales — spectatorii. De curînd o revistă italiană i-a publicat portretul și a scris sub el, concis și admirativ, cuvintele cu care voiam să terminăm aceste însemnări: „ACESTA E CONSTANTIN!".

Gh. T.

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

(Inv. 3521
1964 1960
BIBLIOTECA CENTRALĂ
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul III, Nr. 24 (59) • 15 decembrie 1960 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

PLĂCINTĂ CONSTANTIN AFIȘ (Expoziția anuală de grafică)

VICTORIA DEPLINĂ A SOCIALISMULUI ESTE INEVITABILĂ!

Recenta Consfătuire, de la Moscova, a reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești, prin uriașa însemnătate teoretică și practică, a problemelor discutate, reprezintă o dezvoltare creatoare a gîndirii marxist-leniniste, oglindind creșterea forțelor comunismului din lumea întreagă. Subliniind cu tărie faptul că direcția principală de acțiune a comuniștilor și a imensei majorități a omenirii este lupta pentru pace, în condițiile coexistenței și a întrecerii pașnice. Declarația a cucerit interesul și asentimentul tuturor oamenilor cinstiți, luptători pentru democrație și pace, de pe toate meridianele și paralelele globului. Declarația Consfătuirii formulează, cu claritatea și profunzimea specifică gîndirii marxist-leniniste, tezele fundamentale care se desprind din situația politică, economică și socială a epocii noastre, „al cărei conținut principal îl constituie trecerea de la capitalism la socialism, inaugurată de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie". — În această epocă, socialismul a obținut succese fără precedent în domeniul producției, al științei și al tehnicei, răspunzînd într-o măsură tot mai mare necesităților materiale și spirituale ale oamenilor. De aceea, direcția principală și particularitățile esențiale ale dezvoltării istorice a omenirii „sînt determinate de sistemul socialist mondial, de forțele care luptă împotriva imperialismului, pentru transformarea socialistă a societății". În vreme ce lumea socialistă, condusă de partidele comuniste și muncitorești, în lumina genialei învățături marxist-leniniste, ținînd seama de bogata experiență a Uniunii Sovietice și de particularitățile fiecărui popor, prosperă și clădește o orînduire nouă, „sistemul capitalist mondial este cuprins de un proces adînc de decădere și descompunere", care-l va duce inevitabil la pieire. Putrefacția capitalismului — se arată în Declarație — se manifestă cu cea mai mare putere în principala țară a imperialismului contemporan — Statele Unite ale Americii, unde imperialismul a devenit cel mai rapace exploatator internațional. Pentru a se menține în această situație odioasă, creatoare de profituri uimitoare, imperialiștii americani s-au transformat în „reazimul principal al reacțiunii mondiale", într-un „jandarm internațional și un dușman al popoarelor din lumea întreagă". Dar în ciuda războiului rece, în ciuda blocurilor agresive, în ciuda uneltirilor mîrșave ale monopoliștilor din țările capitaliste, popoarele tuturor țărilor se ridică tot mai hotărît împotriva imperialiștilor, împotriva inumanului sistem colonial, extinzîndu-se în toate continentele mișcarea de masă pentru apărarea păcii. Toate acestea sînt dovezi grăitoare pentru faptul că „în dezvoltarea crizei generale a capitalismului, a început o etapă nouă", al cărei specific se caracterizează prin aceea că ea a apărut nu în legătură cu un război mondial, ci în condițiile întrecerii și luptei dintre cele două sisteme, ale schimbării tot mai mari a raportului de forțe în favoarea socialismului, ale luptei cu succes a popoarelor pentru înfăptuirea și consolidarea coexistenței pașnice. Declarația Consfătuirii reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești constată că, în timp ce în sînul sistemului imperialist se ascut tot mai mult contradicții economice de neîmpăcat, sistemul economic mondial al socialismului este unit prin comunitatea relațiilor socialiste de producție și se dezvoltă puternic în conformitate cu legile economice ale socialismului.

Declarația confirmă unitatea de monolit a partidelor comuniste și muncitorești, bazată pe principiile de nezdruncinat ale filozofiei marxist-leniniste și dă o ripostă hotărîtă trădătorilor clasei muncitoare, oportuniștilor și revizioniștilor de tot soiul, îndemnînd popoarele la vigilență, la intransigență revoluționară față de detractorii marxism-leninismului. „Partidele comuniste și muncitorești — se spune în Declarație — educă în mod neobosit oamenii muncii în spiritul internaționalismului socialist, al intransigenței față de toate manifestările naționalismului și șovinismului. Coeziunea, unitatea partidelor comuniste și muncitorești, a popoarelor țărilor socialiste, fidelitatea lor față de învățătura marxist-leninistă, iată izvorul principal al forței și invincibilității fiecărei țări socialiste și a lagărului socialist în ansamblul lui".

Sîntem pătrunși, alături de toți oamenii muncii de la noi, de semnificația înaltă a aprecierilor din Declarație, cu privire la schimbările istorice petrecute în structura socială a societății în țările de democrație populară, unde s-a lichidat exploatarea omului de către om, unde se înfăptuiește cu succes politica de industrializare socialistă, unde agricultura trece cu succes pe calea gospodăriei cooperatiste-socialiste, unde s-a format și s-a întărit alianța indestructibilă a oamenilor muncii de toate naționalitățile, unde ideologia socialistă a obținut succese hotărîte în lupta împotriva ideologiei burgheze.

Scriitorii noștri credincioși poporului, strîns uniți în jurul partidului și a Comitetului său Central, sînt pătrunși de însemnătatea marilor sarcini ce le revin în actuala etapă istorică, pentru traducerea în practică a acestei Declarații istorice, pentru educarea oamenilor muncii în spiritul internaționalismului proletar și al nemuritoarei învățături marxist-leniniste.

Artiștii și scriitorii înțeleg să oglindească tot mai adînc, mai veridic și mai bine realizat artistic realitățile noi din patria noastră, din lagărul socialist, să cultive prietenia dintre popoare, să întărească lupta hotărîtă a oamenilor muncii pentru pace și împotriva războiului, să demaște esența reacționară a revizionismului.

L.

Discuții despre limba literară

Acad. prof. Iorgu Iordan

Într-o ședință din anul acesta, Secția de limbă, literatură și artă a Academiei R.P.R. a discutat, pe baza trei referate, unele probleme ale limbii literare actuale. Cei mai mulți dintre participanții la dezbaterile foarte interesante, atît prin temele tratate, cît și prin conținutul observațiilor făcute, s-au ocupat mai cu seamă de „dreptul" pe care l-ar avea scriitorii și, în general, diverșii mînuitori ai condeiului de a „crea" în materie de limbă și, în strînsă legătură cu asta, de chestiunea neologismelor.

Cu privire la „creațiile" lingvistice, părerile exprimate n-au prezentat deosebiri prea mari de la un vorbitor la altul. S-a căzut oarecum de acord că scriitorii pot și chiar trebuie să-și exercite „dreptul de creator", dar nu în domeniul vocabularului, ci în acela al frazeologiei, adică în îmbinarea cuvintelor și a propozițiilor, în găsirea de noi procedee stilistice, menite să dea expresie adecvată și totodată originală conținutului de idei și de sentimente al operei lor. Cît despre vocabular, s-a recunoscut, direct și, mai ales indirect, că șanse de reușită au numai „creațiile" de ordin semantic: folosirea cu nuanțe de sens noi a cuvintelor deja existente în limbă, ceea ce însemnează, de fapt, găsirea unor imagini necunoscute mai înainte.

Poziții contradictorii au avut participanții la discuții în problema neologismelor. Poetul Al. Philippide a combătut, în referatul său, goana, din păcate foarte asiduă în publicistica noastră actuală, după cuvinte „radicale" (cum se spunea mai de mult), tendința de a nu scrie „ca toată lumea", dorința de a se [illegible] și de a impresiona pe cititor prin folosirea unor termeni împrumutați ad-hoc dintr-o limbă apuseană (de obicei franceza) sau inventați pur și simplu, împotriva normelor de formare a cuvintelor în limba noastră. Autorul referatului a arătat foarte clar (așa cum a făcut și în unele articole din „Contemporanul" tratînd aceeași chestiune) că se ridică împotriva acelor neologisme care sînt nu numai inutile ci și primejdioase prin faptul că pe de o parte folosirea lor izvorăște dintr-o necesitate pur subiectivă, cu totul străină de adevăratele interese ale culturii noastre socialiste, iar pe de altă parte ele constituie o sfidare la adresa marii majorități a cititorilor revistelor de cultură generală (căci de la acestea a pornit discuția). Unii dintre participanții la dezbateri au crezut totuși că trebuie să ia apărarea, fără rezerve, a amatorilor de neologisme în numele „libertății" fiecărui mînuitor al condeiului de a întrebuința orice fel de cuvinte, indiferent dacă ele sînt sau nu înțelese de publicul căruia se adresează autorii articolelor vizate.

Sublinierea necesității de a scrie simplu (nu simplist, cum sînt înclinați mulți să creadă) și, deci, condamnarea scrisului „abscons", complicat, căutat și chinuit — mă refer de astă dată nu numai la... neologisme, adică la noutățile lexicale, ci și la cele sintactice, stilistice etc., căci ele au un izvor comun și urmăresc același scop ca și neologismele — nu constituie, cum, din păcate, își închipuie foarte numeroși oameni, o „slăbiciune" a unor lingviști care n-au ce face altceva mai bun sau a cite unui scriitor izolat ca Al. Philippide. În ultima vreme s-au înmulțit glasurile de protest contra „stricătorilor limbii", cum i-a numit acesta din urmă în unul dintre articolele sale. Voi reproduce aici cîteva aprecieri și observații înregistrate de mine mai mult întîmplător, și, lucru curios, tocmai din reviste în care apare, bineînțeles infinit mai des, scrisul incriminat.

„E bine iarăși să vorbim aceeași limbă. În unele cronici se folosesc fraze lungi, latifundiare; cu lexicul pedant și întorsuri feline de propozițiune, încît, de te iei pe urma ei, cînd ajungi la punct, constați că ai gîtul răsucit. De ce stilul acesta „abscons" (ca să zicem așa!) și alambicat pentru a ne explica dacă am jucat bine sau nu? Ce s-ar alege de spectacolele noastre, dacă noi pe scenă, am vorbi așa cum scriu unii cronicari? Hai să scriem și să vorbim pe înțelesul tuturor!" (Ion Finteșteanu, în „Gazeta literară", 25 iunie 1959.).

„Înclinăm să credem că nu caracterul tehnic, de specializare științifică al criticii este elementul care se interpune izolator, între mesajul critic și cititori. Altele, mi se pare, sînt dificultățile reale. Este vorba de limbajul prețios, de întorsăturile sintactice nefirești, de inadvertențele logice și gramaticale, de folosirea improprie a unor cuvinte, de calcuri lexicale sau sintactice inutile, în contradicție cu spiritul limbii noastre de creații lingvistice arbitrare etc." (ibid., 11 febr. 1960, p.3, în articolul „Critica stilului", [illegible] se citează „creația" [illegible]nozitate, găsită la unul dintre autorii studiați.)

„Ce înseamnă termeni ca „orizontabilitate" și „sens al verticalității"?; [formulări greoaie, căutate] „boală a expresiei pretențioase"; „frază ostentativ-dificilă, alambicată și încărcată cu termeni de așa-zisă specialitate". (Savin Bratu, ibid., 4 august 1960, în articolul „Accesibilitatea și terminologia criticii literare".) „... problema prețiozității în stil la care critica ar trebui să renunțe, pentru că nu văd întrucît folosește o asemenea modalitate de exprimare accesului la critică al elevului sau cetățeanului care vrea să se informeze". (Spune unul dintre participanții la „Masa rotundă" cu tema „Critica literară și școala", în „Viața romînească", nr.3, 1960, p.58.)

Deoarece consemnarea sporadică a unor „perle" lexicale și stilistice poate da (și dă, cu siguranță) impresia că avem a face cu manifestări izolate voi înșira în cele ce urmează, cu riscul de a plictisi pe unii cititori, dar cu convingerea că voi trezi interesul și, poate, indignarea altora, toate pasajele întîlnite de mine, în ultimii doi ani, la o lectură (țin să precizez acest amănunt important!) extrem de sumară, atît ca număr de publicații, cît și în ce privește atenția cu care am citit articolele respective. **Limbajul artistului... colaborează la demistificare, la dezalienare... Cu atît mai mult a responsabiliza pentru aceeași vină imaginară, pentru alienare, limbajul social și cel artistic ca atare... Este nevoie atunci de o revigorare, de periodice injecții cu substanță proaspătă, cu elemente ale noului".** (Gazeta literară", 4 iunie 1959.) „...ca niște **baudelairiene personaje... poetul aduce acum vieții noi o virgiliană cîntare lăudînd germinarea și rodirea** (ibidem). **„Trăsătura ce încununează pe comunist, certitudinea clarvăzătoare în triumful cauzei sale permite poetului însuflețit de comunism să înfrunte propria dispariție cu mîhnirea calmă a unui demiurg, iar creației, versului său să desfidă timpul, vibrînd etern în urechea spirituală a generațiilor, conform viziunii lui Mihai Beniuc însuși. Viziune admirabilă prin echilibrul majestuos și tainic între sinistru și feeric, între întunericul morții și lumina de soare marin în care copiii Comunei se vor scălda fericiți".** (Ibid., 11 iunie 1959). „... **participă la dezalienarea lumii... Beniuc nu e un D'Artagnan care-și paradează cicatricile și isprăvile spre seducție și nici măcar un paladin dintr-o „gestă", o baladă feudală... Satiric, versul benucian nu pare prea experimentat. De nu totdeauna, în majoritatea volumelor lui Beniuc năvălește valul erotic...** (ibidem). „...**dacă n-am înțelege că liniaritatea este obligatorie într-o asemenea narațiune cu intenții agitatorice"** (ibidem). „...**acele specii epice, lirice sau dramatice ce au cunoscut... cea mai vastă audiență și cea mai puternică influență în rîndul maselor"** (ibidem). „**Nu e vorba de a recomanda rețete sau de a prefabrica soluții..."** (ibidem). „**Eugen Frunză publică un grupaj de cinci poezii... Poezia e însă dificultoasă... iar mînuitorul de idei, în domeniul specialității lui, incapace... lumea insană a spaimelor vagi și [illegible] scriitorul nu mai e monografiat ‚rupt... de societate"** (ibidem). „...**cînd vreuna din piesele de la a întîia nu mai funcționează cum trebuie"** („Contemporanul", 19 iunie 1959). „...**cît de promițător ascende cariera celor doi tineri comedieni"** (ibidem). „**Cele 11 proze cuprinse în volumul de față** („Gazeta literară", 9 iulie 1959). „...**aserțiunile revizioniste după care angajarea poeziei pe baricade ar jugula inspirația"** (ibidem). „...**scriitorul, cînd grifona fragmentele cu Alecu sau Alecache Șoricescu"** (ibidem). „**la Paris, în cartierele afecționate de tineret... Aici încălțămintea preferată e papucul, sandaua cu o baretă sau două... posesoarele unei capeluri tot atît de revărsate ca a Genovevei de Brabant... pe terasele cafeurilor... Dar și cafeurile pline de tineret abundă... unde cafeurile se țin lanț** (ibid., 30 iulie 1959). „**Ascultînd de imperativul dublei exigențe ideologice și artistice, ale măiestriei, imprimă motivelor sale forță de generalizare și individualizare [illegible] promovarea sensurilor mai vaste pe plan social și uman pe care ele le implică prin împletirea lor cu aspirațiile, întrebările și condițiile general-umane (dragostea, căsnicia, realizarea de sine, atracția către natură, moartea) în lumina filozofiei revoluționare despre lume și om, prin asimilarea lor ca elemente organice, ca resorturi ale eului creator, ale viziunii și temperamentului personal.** Ibid., 20 august 1959). „**Cei mai mari creatori epici care au trăit experiența romanescului realist-critic și au scris apoi și în epoca noastră revoluționară...** (ibidem). „**S-a reînnodat astfel tradiția socială și patriotică a poeziei clasice, de pe poziții și cu un fond de idei nou, capabil — privind în perspectivă — să depășească modelele moștenite... După cum lupta acelorași pentru dreptate, însoțită de perspectiva trimfului ei, desăvîrșește apoteotic — într-un limbaj tumultuos, pletoric — înfierarea ororii imperialiste".** (Ibidem.) „...**acțiunea se plimbă volumetric, pe linia ochilor ori pe axul sălii..."** (ibid., 29 oct. 1959), „**tălmăciri nobiliste"** (ibidem). „...**tendințe[i]... [illegible] gurile de munci[illegible]** (ibid., 10 dec. 1959). „**Dar poeziile de impresie sînt evacuate tocmai de ceea ce constituie rațiunea de a fi a poeziei** (ibid., 17 dec. 1959). „**2 continente sînt alegorizate prin 2 femei** (ibidem). „...**îl duc în eroare pe critic** (ibidem). **Faptele sînt parțializate,**

Continuare în pag. 10

Marile confluențe

Mișcarea comunistă mondială s-a transformat în cea mai influentă forță politică a timpului nostru și a devenit cel mai important factor al progresului social.

Mișcarea aceasta, care răsare ca un izvor de apă vie în istoria fiecărui popor, a ajuns astăzi la marile ei confluențe devenind un fluviu al aspirațiilor omenirii, un fluviu cu dimensiuni nemaiîntîlnite, un fluviu care poartă cu el atîtea visuri, atîtea năzuințe, atîtea certitudini, încît nimic nu-i mai poate sta în cale.

Un fluviu a cărui albie e însăși istoria, un fluviu al cărui curs e însuși mersul înainte al omenirii.

Sîntem cetățenii unei țări care a simțit din plin ce înseamnă pentru ea mișcarea comuniștilor. Sîntem cetățenii unei țări în care, de multă vreme mișcarea comunistă s-a dovedit a fi cea mai influentă forță politică și în care tot ea s-a dovedit a fi factorul esențial al progresului social. Pentru noi, pentru lagărul socialismului, poate că multe din adevărurile consemnate de Declarație sînt mai familiare. Pentru noi ele se ilustrează și prin actul de la 23 August, pe care numai un partid matur și cu puternică influență în mase a putut să-l inițieze și să-l conducă, și prin cel de la 6 Martie care a dovedit de cîtă încredere se bucura partidul în fața opiniei publice, dar și prin conștiința că, sub conducerea partidului, am realizat un important progres social construind baza economică a socialismului.

Pentru noi, deci, cetățeni ai unei țări care dovedește prin întreaga ei înfățișare de astăzi ce înseamnă mișcarea comuniștilor, este clar că în mîinile celor 36 de milioane de oameni, cîți activează în partidele comuniste din lume, se află, în primul rînd, destinele omenirii.

O avangardă de 36 de milioane de oameni pășește în fruntea muncitorimii din întreaga lume, rostindu-și răspicat cuvîntul, sigură pe viitor, cimentată de măreața învățătură a marxism-leninismului, în lupta comună pentru traducerea ei în viață.

Această avangardă este sigură pe rolul ei în desăvîrșirea [illegible] de sarcinile ei [illegible] operă grandioasă, își exprimă punctul de vedere deschis și consecvent.

Declarația însăși, prin caracterul ei strict științific, prin marele realism cu care abordează problemele cele mai acute ale omenirii, este prima dovadă a ceea ce spun rîndurile ei: „În epoca contemporană, conținutul principal, direcția principală și particularitățile principale ale dezvoltării istorice a societății omenești sînt determinate de sistemul socialist mondial, de forțele care luptă împotriva imperialismului, pentru transformarea socialistă a societății. Nici un fel de sforțări ale imperialismului nu pot opri dezvoltarea progresivă a istoriei. Au fost create premize trainice pentru noi victorii hotărîtoare ale socialismului. Victoria deplină a socialismului este inevitabilă".

Corneliu Leu

TRIBUNA SCRIITORULUI TÎNĂR

Răspunderea generației — răspunderea fiecăruia dintre noi

Nu știu precis cum, dar istoria literară va înregistra cu certitudine prezența noastră. Înainte de toate pentru că e prezența primei generații de scriitori născută și aflată în plin proces de maturizare odată cu revoluția. Generația celor născuți în 1930! Poate că așa ne va înregistra istoria literară. Generația celor care fizicește s-au născut odată cu afirmarea masivă a principiilor realismului socialist iar spiritualicește odată cu eliberarea țării, cu acel an al genezei, 1944. Generația celor aflați în jurul vîrstei de 30 de ani, acum în primul an al șesenalului — și din care fac parte colegii și prietenii regretatului Nicolae Labiș (fără îndoială cel mai generos și mai înzestrat dintre noi toți) Titus Popovici, Andrițoiu, Mirodan, Tiberiu Utan, Pop Simion, N. Tertulian, Țic, Damian, Al Oprea, Ion Dodu Bălan, Mazilu, Cosașu, Ștefan Luca, Ion Horea, Ion Brad, Gheorghe Tomozei, Ion Lăncrănjan, Teodor Balș, Fănuș Neagu, Süto Andras, Fodor Sandor, Szabo Gyula, D. R. Popescu, Vasile Rebreanu, Cristian Maurer, Al. Simion, Lucia Olteanu, Petre Sălcudeanu, Bojidar Cherpinișan, Ion Grigorescu, Dan Grigorescu, Octav Pancu Iași, Dan Hăulică, Mihai Stoian, Niculae Stoian, Corneliu Leu, V. Rîpeanu, Al. Lungu, Ștefan Iureș, D. Micu, N. Velea, Horia Bratu, Lucian Raicu, Marin Bucur, T.G. Maiorescu, D. Solomon, Ștefan Bănulescu, Eugenia Anton, Ilie Purcariu, I.D. Șerban, Costache Anton, M. Gavril, Traian Iancu, Dorel Dorian, Ion Băieșu, Georgeta Horodincă, etc.

Nu știu dacă o generație se poate consemna numai *prin vîrstă*. Știu însă că generația noastră în afară de vîrstă, e legată prin ceva mult mai substanțial și sufletește mai înalt: prin atașamentul comun pentru socialism, prin contopirea totală și fierbinte cu marile probleme și cu marea frumusețe a epocii. Scrisul nostru a cunoscut eșecuri și dibuiri inerente; poticniri dureroase și zboruri piezișe din care ne prăbușeam amețiți ca păsările îmbătate de lumină; ne apucam de poezie și ne trezeam făcînd proză și proza o năclăiam în surogat de poezie dulceagă — dar mai presus de toate și de orice, inima noastră a bătut cinstit pentru revoluție. Pulsul inimii noastre s-a acordat cu marele puls al epocii și poate, de multe ori, inima ne-a bătut mai tulburător și mai frenetic (încălzită de evenimentele prin care treceam) decît am știut să găsim și să așternem pe hîrtie cuvîntul potrivit care să facă și inima cititorilor noștri să bată la fel. Nu trebuie să uităm însă că poate tocmai în asta constă și marea originalitate a generației noastre. Împreună cu maeștrii și tovarășii noștri mai vîrstnici, poeți, prozatori, dramaturgi și critici, învățînd de la ei și învățînd deopotrivă cu toții din marea înțelepciune a poporului și a partidului clasei muncitoare, am contribuit la crearea și-mbogățirea literaturii realist-socialiste. Și originalitatea generației noastre constă nu numai în frumusețea și greutățile pionieratului, în cazna desțelenirii noilor pămînturi dar și în faptul că mulți dintre noi înainte de-a ne lega viața de condei și masa de scris, am luptat pe primele baricade pașnice ale socialismului la Salva-Vișeu și Bumbești-Livezeni; unii ne-am făcut ucenicia în piața Palatului, sau ne-am înregimentat în primele detașamente de atac împotriva tifosului exantematic din campania iernii și primăverii lui '47. În orice caz, fiecare în felul lui și toți laolaltă am fost prezenți la toate marile evenimente prin care a trecut poporul nostru și le-am trăit din plin începînd cu naționalizarea, cu ieșirea primelor tractoare romînești de pe porțile uzinei brașovene și cu înfigerea primelor jaloane și-a primelor par-planșe pe valea și-n apa Bistriței

Cu toată tinerețea anilor noștri avem adunat un material uman și faptic extraordinar, un material pe care în alte epoci trei generații de scriitori nu l-ar fi adunat la un loc.

Am umblat, ne-am frămîntat, am adunat mereu, ne-am exersat, ne-am lărgit respirația după respirația epocii și-acum, cred că trebuie să ne pregătim serios, cu toții laolaltă și fiecare în parte, să facem marele salt spre maturitate, spre marile opere durabile. Unii dintre noi au și făcut acest salt, alții au acumulat toate forțele necesare evenimentului. În orice caz nimănui nu îi mai este îngăduit să scrie și să publice fără o îndelungă chibzuință. Răspundem în aceeași măsură de creația noastră și de creația întregii generații. Maturi, să rămînem tineri, pentru că vitalitatea artistică e veșnic tînără și cu aceeași ardoare să ne contopim și să slujim marilor idei și marilor probleme ale epocii. Cuvîntul nostru să devină sigur și ferm și polifonic glasul *întregii* noastre generații să cuprindă *întreaga* plenitudine a epocii.

★

În însemnarea aceasta fugară aș vrea să pledez deopotrivă pentru tinerețe și pentru „maturitatea ei" — acea tinerețe gravă aș zice, conștientă de forța, farmecele și răspunderea ei — și pentru responsabilitatea fiecăruia dintre noi de-a înălța pe umeri cît mai sus cu putință sarcinile (de-aici încolo infinit mai grele) care apasă pe umerii întregii noastre generații.

Alecu Ivan Ghilia

Don Deșliu

Cîntec de plecare

Ies la plimbare printre astre
copiii visurilor noastre,
căutătorii de secrete
prin constelații și planete...
Salută Soarele, fac semne
Selenei palide, solemne,
care se minunează — ce e
cu ei pe-aleile lactee,
pînă mai ieri umblînd pe-aici
doar serafimii de servici...

Din palma stepei, aurie,
zbucnesc luceferi în tărie
fîntîni de raze se desferic
peste Sahara de-ntuneric,
învecinîndu-ne privirea
o clipă — cu nemărginirea,
șoptind că ziua nu-i departe,
cînd omul va sosi pe Marte,
cu-n steag pe care înălțîndu-l
se-nbujorează-ntreg pămîntul.

E-alături, la o răsuflare,
tărîmul fără de hotare...
Au început să se-nfiripe
nemărginitele aripe
chezașe zborului deapururi
al lutului — către azururi...
Și de-ar mai fi atîta doară,
ne-ar fi plecarea mai ușoară:
o lespede — cam cît Negoiul
și dedesubt — pe veci —
Războiul.

PROFILURI LITERARE

Ştefan Bănulescu

Ar părea, poate, pretenţios şi impropriu să vorbeşti despre „complexitatea artistică" a unui volum de debut. Chiar dacă în paginile lui ar fi adunate laolaltă producţii literare publicate în gazete de-a lungul a trei ani. Cred, totuşi, că lectura reportajelor lui Bănulescu, acuitatea observaţiei sale, maturitatea procedeelor artistice, îndreptăţesc folosirea termenului.

Reporterul are avantajul unei legături directe cu viaţa, contemporaneitatea însemnînd însăşi raţiunea de a fi a artei lui. Ficţiunea, în general, neîngăduită, sau, cel puţin, limitată de legile severe ale reportajului, e înlocuită cu elementul dramatic al mărturiei directe, cu veridicitatea şi ritmul antrenant al acţiunii, cu siguranţa cu care sînt desenate portretele, cu vioiciunea dialogului. E tocmai ceea ce a înţeles autorul *Drumului în cîmpie*, care intră în cîmpul literaturii, printr-o selecţie severă a tot ceea ce e mai valoros în reportajele publicate de el în revistele literare. Faptele şi oamenii descrişi de Bănulescu aduc cu sine un dramatism sobru, un farmec inegalabil al ineditului, al noului care se descoperă pretutindeni în viaţa patriei noastre.

Ştefan Bănulescu, uimit şi entuziasmat de prefacerile necontenite ale ţării, face apel la o gamă largă de procedee literare, căutîndu-l pe cel mai apt de a exprima exact emoţia pricinuită de faptul la care e martor. Pentru că, în pofida încercării de a arbora o atitudine voit obiectivă, scriitorul e în primul rînd un emoţional, evident nu fără reale calităţi epice şi, adesea, eseistice.

Ştefan Bănulescu e permanent în căutarea unor modalităţi atractive de prezentare a faptului de viaţă. De cele mai multe ori el face apel la senzaţional, element pe care, pe bună dreptate, tînărul reporter îl socoteşte capabil să stîrnească dintru bun început curiozitatea lectorului. Şi adevărul e că, dozat cu grijă, senzaţionalul nu poate decît să sublinieze valoarea deosebită a împrejurărilor povestite în reportaj. De altminteri, însăşi viaţa noastră de astăzi e un şir de întîmplări deosebite, în care noutatea fiecărui eveniment e întrecută de cea a evenimentului care-i urmează. Spre descoperirea acestor fapte, ieri încă nebănuite, se îndreaptă Bănulescu.

Un reportaj începe prin prezentarea unei uzine în care *„se produc o mie de avioane, patru sute de aerodinamuri"* (livrate *„cu gări cu tot"*) *„patru mii de pistoale olimpice"*. Pentru ca apoi cu umor, reporterul să ne comunice că, de fapt, acest colectiv fabrică miniaturale avioane şi gări, că, în sfîrşit, avem de-a face cu o fabrică de jucării. Într-un sat, aflat în plin proces de colectivizare, într-o noapte geroasă de februarie, o umbră se furişează în spatele scriitorului. Urmărim cu respiraţia tăiată (într-un episod totuşi lung pentru economia reportajului), zgomotul paşilor pe drumul sclipind sub pojghiţa groasă de polei. Ca să aflăm, în cele din urmă, că era vorba despre un om paşnic. La şantierele de la Galaţi, cititorul ascultă o poveste ciudată (cu valoare simbolică) despre un nituitor de demult, care a văzut „lebăda neagră" pe gheaţa Dunării.

Poate că, totuşi, Bănulescu se lasă uneori furat de acest mod de prezentare a faptului, alunecînd spre manieră. Atunci, senzaţionalul tinde să se transforme în straniu, întîmplările îşi pierd claritatea şi, odată cu ea, şi o parte din semnificaţie. Aşa se întîmplă în reportajul *Ger de februarie* în care convorbirea cu Iaurum e copleşită de aventura ciudată a scriitorului urmărit de „umbre ameninţătoare".

De altminteri, Bănulescu beneficiază de însuşirea de a stîrni interesul nu numai prin utilizarea acestui procedeu al senzaţionalului. El izbuteşte să descopere şi să comunice semnificativul, încărcîndu-l cu întreaga sa valoare, folosind o scară largă de procedee literare. Contrastele semnificative, dramatice, dintre trecutul înnegurat şi lumina atotcuprinzătoare a prezentului (asupra cărora reportajele insistă adesea) sînt surprinse în linii sugestive pe care scriitorul le accentuează treptat, pînă ce obţine efectul căutat. Spre gardul Atelierelor „Griviţa Roşie", reporterul zăreşte apropiindu-se un pluton de soldaţi. În locul acesta, în care amintirea luptelor e atît de prezentă, apariţia soldaţilor provoacă o tresărire. D[illegible] *„soldaţii îşi leagănă [illegible]uşile, [illegible]e, fără puşti, [illegible] face un ocol scurt şi se opreşte, se resfiră în voie în faţa [illegible]şilor de sticlă ale clubului... Aflu de la ofiţerul care-i conduce că soldaţii vor vizita aici muzeul care evocă luptele de la Griviţa"*. Pentru prezentarea trecutului, Bănulescu face apel la folclor, la cronici vechi, la citate din opere literare, la povestirile localnicilor.

Alteori (reportajul *Sat în deltă)*, natura dezolantă, imensele pustiuri nisipoase peste care cade umbra întunecată şi tristă a Pădurii Negre (pictată cu mult simţ al descrierii, tributar încă, e drept, prin hiperbola fantastică, lui Geo Bogza) sînt aşezate faţă în faţă cu semnele grăitoare ale ofensivei noului: oamenii de ştiinţă care *„sondează terenul, studiază posibilităţile de indiguire"*, aparatele de radio necunoscute înainte pe aceste meleaguri. Şi, în faţa acestor semne, dunele înalte de nisip, hăţişurile Pădurii Negre se pierd pe un fundal de gravură întunecată în al cărei prim plan, totuşi, scînteiază luminile civilizaţiei.

Ştefan Bănulescu este deci înzestrat şi cu talentul descrierii plastice. Noua perspectivă bucureşteană, privită *„de pe schela etajului 16"*, nisipurile zburătoare, peisajul rural, atelierele navale sînt descrise cu un real talent pictural. Dar reporterul nu se limitează nici la descrierea plastică. Comentariul eseistic însoţeşte aproape fiecare pasaj descriptiv, mărturisind efortul scriitorului de a extrage întreaga semnificaţie a detaliului de decor. În şcoala din Caraorman în curtea căreia, pe vremuri, pescarii analfabeţi îşi căutau salvarea pe timpul furtunoaselor inundaţii, copiii ucrainienilor recită azi poezii de Taras Sevcenko. Contrastul e realizat, de această dată, cu mijloace eseistice. Calităţile de eseist ale lui Bănulescu (cînd nu se exersează excesiv, ca în unele pasaje ale *Reportajului la provă)* sînt cu adevărat vrednice de a fi semnalate. Un reportaj mai vechi *(În satul lui „Ion")* e o bună dovadă în această privinţă. Comentariile relative la sinceritatea şi buna credinţă cu care consătenii eroilor lui Rebreanu atribuie Anei, lui Ion, „domnişorului Liviu", sau chiar lor înşile amănunte biografice fanteziste, inspirate cel mai adesea din ficţiunea cărţii, sînt de o frumoasă ţinută critic-literară.

Ştefan Bănulescu se afirmă ca un talent solid de reporter, abordînd, cu un curaj neaşteptat de cei care-i cunosc modestia, procedee complexe. Pentru că înfăţişarea chiar şi numai a unor crîmpeie din vasta epopee a construcţiei socialiste comportă utilizarea unui registru larg.

Reportajul de gazetă, legat de necesităţile redacţionale ale apariţiei periodice, prezintă riscul unor neglijenţe, adesea neplăcute, în finisarea bogatului material de viaţă. Bănulescu a ştiut să le ocolească de cele mai multe ori. Evident, mai există încă unele imagini încărcate (ne referim la acelaşi *Reportaj la provă)*, altele plate („umerii de aur" ai colinelor ce domină Tulcea).

Esenţialul e că, preocupat în permanenţă de modalitatea cea mai proprie de exprimare a realităţii noastre contemporane, Ştefan Bănulescu lucrează îndelung la polizarea în cele mai mici detalii a reportajului său. Stilul lui, mărturisind îndelunga elaborare, reprezintă un îndemn la seriozitate adresat tuturor tinerilor reporteri. Modestia (uneori excesivă), exigenţa faţă de propria creaţie, faţă de faptele şi de oamenii pe care şi-i propune să-i prezinte, fac ca numele său să apară relativ rar în coloanele revistelor. Apariţia tîrzie a volumului de debut al lui Ştefan Bănulescu e urmarea tocmai a acestei dorinţe de a se prezenta cu un lucru reprezentativ, cît mai apropiat de realele sale posibilităţi actuale.

Drumul în cîmpie dovedeşte cu prisosinţă că Ştefan Bănulescu se află în primele rînduri ale talentatei pleiade de tineri scriitori cărora Partidul le-a deschis, chiar de la începuturile creaţiei lor, o perspectivă largă spre viaţă.

Dan Grigorescu

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director: acad. Mihai BENIUC

COLEGIUL DE REDACŢIE

Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcţie); Dan DEŞLIU (membru în Comitetul de direcţie); Mihu DRAGOMIR; V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Al. I. ŞTEFĂNESCU (membru în Comitetul de direcţie); Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCA (membru în Comitetul de direcţie).

CRONICA LITERARĂ de I. D. Bălan

Ioan Grigorescu: OBSESIA

Obsesia, această zguduitoare frescă a ororilor fascismului, prin cele nouă piese ale sale: Mama, Obsesia, Evrika!, Jurnalul nescris al Annei Frank, Coşmarul, Scrisori de dincolo de viaţă, Căutaţi-l pe Victor Roth, Întîlnirea, Monumentul **— e, totodată, cartea unor „vieţi paralele" desfăşurate pe două planuri etice, fundamental deosebite.** Unul, **al victimelor, plin de tragism, de durere şi suferinţă, luminat de un înalt umanism,** altul, **al unei lumi negre şi criminale, tenebros, meschin, bestial, în care nu licăreşte nici o rază de omenie, nu străluceşte nimic în afară de lustrul cismelor fasciste şi hainele albe ale doctorilor-ucigaşi.**

Înfăţişînd fapte uluitoare şi cuprinzînd o galerie de tipuri, zugrăvite pe un fond de infern dantesc, cartea aceasta are darul de a spori înţelegerea noastră pentru Om, pentru năzuinţele lui spre fericire, de a ne ţine vigilenţi şi de a păstra neîmpăcată ura noastră faţă de acei homunculi, sub raport moral, reduşi la universul bestiei de către propaganda hitleristă. Cu mijloace diverse, împrumutate povestirii, jurnalului, reportajului, scrisorii intime, autorul evocă lagărele morţii de la Auschwitz, Sachsenhausen, Birkenau. Parcurgînd paginile cărţii, te-nfiori ca şi cînd ai trece prin acea pădure întunecoasă (la selva oscura) în care se găsea Dante pe la 1300, în plin ev mediu. Ai mereu senzaţia, însă, că în faţa acestor realităţi crude păleşte şi imaginaţia lui Dante. Căci toată fantezia teologică, menită să înspăimînte spiritele credincioşilor cu imaginea infernului, n-a putut crea nici în vis ororile pe care călăii fascişti, cu o „artă" diabolică, le-au realizat aevea, exterminînd, cu ajutorul tehnicii moderne, milioane de oameni.

Unul din personajele povestirii Coşmarul, **doctorul Ernst Kaiser, mărturiseşte direct această oribilă realitate, citîndu-i lui Herman Korner, în faţa unui pahar de vin rubiniu, următorul fragment din jurnalul său:** „... Septembrie 1942. Prima mea „acţiune specială". 6.000 de oameni au fost închişi în camerele de gazare. În comparaţie cu ceea ce mi-a fost dat să văd, „Infernul" lui Dante pare o simplă comedie"... „Seara, încă o acţiune specială. 7.200 de „musulmani" **(de deţinuţi — n. n.)** au fost şterşi dintre cei vii..."

— Aici e chestia cu Dante!

— Da, am ochi critic, vezi bine.

— Norocul tău... Dar păcat că nu spui că în ceea ce îi priveşte pe „musulmani" era mai curind un gest de euthanasie, prevăzut de un ordin clar al lui Himmler" **(p. 104—105).**

După cum vedeţi, oamenii aceştia sînt de-un barbarism rafinat, comit crime — cu nume de poeţi, muzicieni şi filozofi celebri pe buze. Terfelind cultura şi marile spirite ale omenirii în acţiunile lor mîrşave, crima apare cu atît mai oribilă. Astfel, doctorul din acea răscolitoare povestire Mama **alege deţinutele pentru gazare într-o stare de perfectă beatitudine:** Fluiera melodii de Beethoven şi Wagner: „Coriolan" şi „Maeştrii cîntăreţi..." **Uneori brutele acestea par a avea licăriri de omenie. Dar, ce dezamăgire! Într-o zi, acelaşi doctor meloman descoperă o fetiţă, multă vreme bine dosită, şi-o întreabă, spre stupefacţia tuturor, cu o prefăcută mărinimie:**

— „Ce-i micuţo? Mama ta e rea şi te-a lăsat singură? A vrut să mori de foame?... Vai, vai ce mămică rea ai tu! Aduceţi-mi lapte de la bucătărie. Cînd i s-a adus cana cu lapte a luat-o şi a dat-o fetiţei.

— Bea. Doar vrei să creşti mare, să ai putere, nu?

Femeile priveau la această scenă ca la o minune.

Dar cînd camionul negru a revenit din pădure pentru a fi din nou încărcat, doctorul cu cap de mort pe chipiu a apucat fetiţa de picioare şi a aruncat-o înăuntru" (p. 12—[illegible]).

Gestul criminal nu surprinde la slugile docile ale unor creaturi care atunci cînd auzeau noţiunea de cultură erau cuprinse de isterie şi le venea să tragă cu pistolul.

Cartea lui Grigorescu [illegible] meritul de a demonstra prin imagi[illegible] artistice — şi doar foarte rareori pri[illegible] pasagii discursive — ce pericol a constituit fascismul pentru cultura şi civilizaţia omenirii, în strădania lui inumană de a le converti în scopul distrugerii şi al crimei.

Întîmplările din povestirea Evrika! **subliniază şi ele cu prisosinţă acest fapt. Herr Hauptsturmfuehrer, SS-istul care ucide cu „Cyklon", în 7 minute, 97 de oameni, are sentimentul unei invenţii, şi se laudă cu neruşinare:** „Aţi văzut!... e descoperirea mea!"... iar ofi**ţerul Palitsch** apreciază entuziasmat **produsul „ştiinţific" ca fiind** „curat, practic şi fără risipă de muniţii!"

După ce, într-un sfert de ceas, omoară încă o sută de oameni, pentru a-şi verifica eficacitatea descoperirii sale infernale, Hauptsturmfuehrerul exclamă **cu neobrăzare celebra vorbă a lui Arhimede:** „Evrika! Acum într-adevăr mă puteţi felicita domnilor!" **Şi felicitările sporesc cînd experienţa se repetă şi la celula 2, pentru a se convinge şi comandantul Hoess.**

În bezna sinistră a acestui iad fascist e prezentă permanent o bogată gamă de sentimente — aci ura faţă de fascişti, aci solidaritatea şi iubirea faţă de victime; aci groaza de crimă, aci indignarea pentru ea; aci compătimirea sfîşietoare, — care, toate la un loc, asigură acel cutremurător fond liric, prezent în majoritatea povestirilor, menit a sublinia tragismul acţiunii.

Prezenţele lirice, dincolo de acest tragism, reliefează un alt sentiment, încărcat de semnificaţii sociale înalte, dintre care se impune acea permanentă stare de indignare şi revoltă, ţinută la o mare tensiune, exprimînd atitudinea omului cinstit, a comunistului luptător împotriva fascismului şi apărător al păcii, al democraţiei şi culturii.

Din această perspectivă lirică, fondată pe un înalt umanism socialist, înţelegem mai adînc, mai luminos, semnificaţia celuilalt plan etic, pe care se înşiruie nesfîrşita galerie a victimelor fascismului — arestate arbitrar, despărţite violent de cei dragi, înfometate, batjocorite, chinuite, ucise, arse în crematorii — dar niciodată înfrînte moral, atunci cînd ele făceau parte din rîndul comuniştilor. Desprindem din această galerie portretul cel mai sfîşietor, portretul polonezei Alina Covalschi, mamă a patru copii, ucişi în lagăr, văduva unui om ars în crematoriu. O arestaseră împreună cu întreaga familie, împreună cu o stradă întreagă din oraşul Bytom, fiindcă în pivniţa blocului în care locuia au fost găsite cadavrele a doi SS-işti. Adusă în lagăr, la Auschwitz, e dată îngrijitoare la familia unuia din comandanţi. Măcinată de dorul copiilor, Alina Covalschi o imploră pe soţia acestuia, doamna Hedwiga, să-i înlesnească trimiterea unor scrisori fiilor săi. Una din ele e împletită de autor dintr-un irezistibil tragism. (vezi pag. 20—22). Iată cîteva rînduri, cuprinzînd răscolitoare sfaturi materne: „Rămîneţi legaţi unul de altul de aceeaşi dragoste copilărească, curată, plină de căldură. Aveţi grijă să nu răciţi, nu ieşiţi afară dezbrăcaţi, nu beţi apă prea rece, dormiţi alături şi încălziţi-vă unul pe altul. Mama voastră vă vede mereu, să ştiţi că ea e aproape şi ştie ce băieţi buni şi ascultători are" **(p. 21).**

Dramatismul povestirii sporeşte cu fiecare efort de a trimite unsprezece scrisori şi unsprezece pachete unor morţi dragi. Acelaşi efect dramatic au povestirile Jurnalul nescris al Annei Frank **şi mai ales** Obsesia, **cu imaginea pictorului, fost deţinut în lagăr pentru că desenase o caricatură pe o faţă de masă într-o cafenea din Cracovia, şi pe care, după ani, autorul îl întîlneşte la Auschwitz, venit să realizeze un tablou al „tinereţii răpite", descris de Ion Grigorescu cu intuiţie plastică (în paginile 58—59), descriere pe care regretăm că nu o putem reproduce în spaţiul restrîns ale acestei cronici.**

Reporter experimentat, Ion Grigorescu a utilizat multe din virtuţile acestei specii literare pentru realizarea cărţii de faţă. Astfel, povestirile se impun prin felul captivant de a înfăţişa faptele, prin conducerea iscusită a acţiunii către surprize, către un deznodămînt la care te aştepţi, în mare, dar pe care nu-l bănuieşti niciodată în formele lui concrete. Transfigurarea artistică a datelor obiective e realizată cu îndemînare, cu un simţ al construcţiei epice, capabil să realizeze dramatismul acţiunii, să contureze personaje în raport cu fapte şi evenimente.

Piesa cea mai izbutită din acest punct de vedere mi se pare, fără îndoială, a fi povestirea Mama, **în care curiozitatea şi atenţia cititorului sînt ţinute încordate pînă la ultimul rînd. Urmărim cu înfrigurare odiseia acestei femei, cu sufletul zdrobit de pierderea soţului şi a celor patru fii, în lagărul de la Auschwitz, pornită după eliberare prin Germania ca să-şi răzbune victimele, cu gîndul de a ucide şi ea pe fiii fostului comandant al lagărului, în casa căruia servise mai multă vreme. Peregrinările pline de peripeţii au darul de a ne ţine — cum se zice — su sufletul la gură. După îndelungi şi istovitoare căutări, întîlneşte într-o zi pe copiii SS-istului, jucîndu-se pe stradă. Alina Covalschi îi invită la cofetărie, cu gîndul de a le pune otravă în sirop. Aci are loc o scenă emoţionantă, deosebit de elocventă, în acest sens:**

„Li s-au servit prăjiturile şi cînd toţi erau aproape la jumătate, Alina a cerut siropurile, care aşteptau gata preparate, pe un bloc de gheaţă. Alina, care le-a întins băutura, a trebuit să ţină fiecare pahar cu amîndouă mîinile, pentru ca ei să n-o observe cum tremură.

Primul l-a dus spre buze Johann. Alina l-a privit cu ochii înţepeniţi de groază şi curiozitate, dar el rîdea, cu buzele mînjite de cremă. În clipa cînd a vrut să soarbă, Alina i-a strigat:

— Rudy! Băiatul mamei!... Stai, Johann, aşteaptă!... Paharul acela nu e curat! Şi i-a schimbat paharul cu al ei. Băiatul a băut, s-a şters cu mîneca şi a continuat să-şi mănînce prăjitura.

Alina era leoarcă de sudoare, ochii injectaţi îi lăcrimau fără să poată plînge. Cînd a văzut-o pe Lilli ridicîndu-şi paharul, a scos un geamăt:

— Mi-e rău, copii! Am fost grav bolnavă!

În aceeaşi clipă, a răsturnat masa. Paharele cu sirop au căzut în ţăndări. Copiii au sărit în lături, cofetarul a început să strîngă cele căzute, soţia acestuia i-a dat Alinei să miroasă nişte săruri. Şi-a revenit repede, i-a privit pe toţi patru din jurul ei, a căzut pe un scaun la altă masă şi, prinzîndu-şi capul în mîini, a început să plîngă în hohote.

Copiii au privit-o o vreme, apoi s-au tras speriaţi spre ieşire. Din uşă, Hermann a zis, privind-o:

— E nebună! N-o vedeţi? Mai ţineţi minte, şi acolo, la noi, plîngea toată ziua!

La cîteva luni după această întîlnire, Alina Covalschi se afla într-un tren care o ducea spre Polonia, în patria ei.

Am întrebat-o recent, la cincisprezece ani de la ieşirea din lagăr:

— De ce nu i-ai lăsat atunci să bea?

Mi-a răspuns, privindu-mă în ochi, cu ochii ei mari, bătrîni, obosiţi:

— Mă întrebaţi asta? Cred că nu v-aş putea spune niciodată".

Mai şubred construită, ca structură epică şi dramatică, ni se pare Monumentul **şi chiar prima parte — mult lungită — din povestirea** Obsesia.

Fireşte, nu totul se prezintă perfect în cartea lui Ioan Grigorescu. Mai sînt, cum spuneam, unele scene cam deslînate, unele episoade mai confuze, din păcate, în povestirea atît de dramatică Jurnalul nescris al Annei Frank, **dar mai ales, stăruie încă unele neglijenţe stilistice supărătoare. Fiindcă un scriitor atît de înzestrat, cum este Ioan Grigorescu, nu-şi poate îngădui să scrie o frază ca aceasta, care trădează, oricum, o anume sărăcie de vocabular:** „Şi, în vreme ce răspundeam întrebărilor puse de PICTOR asupra documentării mele la Auschwitz, încercam să-mi imaginez felul în care fusese PICTAT colţul de lagăr unde îl întîlnisem prima oară pe PICTOR (p. 56).

Cuvîntul introductiv, intitulat Avertisment, **prin anumite note sentimentale, ori subliniat spectaculoase, nu realizează o fericită deschidere** cărţii, **şi credem că putea lipsi fără pagubă.**

Am ţinut să facem aceste mici observaţii, tocmai fiindcă avem sentimentul că ne aflăm în faţa unei cărţi de valoare, pe care o aplaudăm din toată inima şi pe care la viitoarea ediţie o dorim ferită chiar şi de aceste mici slăbiciuni.

Note pe marginea poeziei lui Florin Mihai Petrescu

O claviatură în trepte, complexă, atinsă de inspiraţie mai ales în registrele înalte, acut lirice, poezia lui Florin Mihai Petrescu, dacă nu frapează printr-o extraordinară originalitate, cucereşte în schimb prin claritatea expresiei, prin sinceritatea şi căldura tonului.

Evident există în lirica tînărului poet şi unele aluviuni livreşti şi reminiscenţe din diferiţi poeţi: întîlneşti ceva uneori din muzica şi ordinea baudelairiană (În dimineaţa asta), *ceva din simetria şi cizelura lui Mihai Codreanu, ca şi insinuările unui petrarchism de nuanţă elegiacă* (Pe punţile de raze). *Fără îndoială că toate acestea sînt aspecte izolate. Esenţială însă este viziunea poetului asupra vieţii noastre noi, în plină transformare, poziţia lui de cîntăreţ al uriaşelor prefaceri care au loc în ţara noastră. Poeme agitatorice, contemplaţii sau ode lirice, pasteluri sau meditaţii, de dimensiuni reduse în general, aduc un suflu de optimism şi sănătate, de tărie şi încredere în cauza pentru care luptă poporul nostru.*

Fie că poetul cîntă eroismul socialist, chemările Partidului, frumuseţea spirituală a oamenilor muncii, idealul de cunoaştere al epocii noastre, biruinţele constructorilor socialismului, bucuria creaţiei, dragostea etc., sensul contemporaneităţii noastre răzbate din plin în stihurile sale, deşi nu întotdeauna în haina adevăratei poezii.

Vorbeam de claritatea expresiei şi de sinceritate ca atribute care izbesc în primul rînd sensibilitatea cititorilor săi. Poetul are un fel degajat, cald, comunicativ, de a transmite propriile-i sentimente:

Ca-ntr-un circuit fără-
ncetare
Ne-ncordează şi ne-nalţă
iarăşi
— Trup şi minte —
limpede şi tare
a Partidului chemări,
tovarăşi.

Frămîntat ca şi Labiş şi alţi poeţi „născuţi în furtuna" măreaţă a revoluţiei socialiste, de ideea autodepăşirii prin luptă, îndrăzneală creatoare, patos, dăruire. De aş fi cu mine împăcat / Lenea mi-ar întinde osanale / (Stele roşii) *tînărul poet ieşean exprimă poetic necesitatea obiectivă a acestei „lupte cu inerţia":*

Cu fiecare oră
ne depăşim într-una
E-o lege de lumină a
ţelurilor noastre
Care lărgeşte zarea,
cum dintre nouri luna
Dă farmec şi-adîncime
cupolelor albastre.

Fantezia poetică a lui Florin Mihai Petrescu zboară îndeosebi în circuitul obişnuitului, al lucrurilor cunoscute, apropiate, familiare, atît în ordine materială cît şi spirituală. E în fond aici una din contradicţiile sale de natură temperamentală, rezolvată practic de tentaţia de a sublima prin reflexie, înflăcărarea faţă de elementul particular.

Versul devenit celebru al scriitorului clasic german Eichendorf: „În fiecare lucru doarme un cîntec / visînd neîntrerupt" *sugerînd latenţa frumuseţii în elementele vieţii care ne înconjoară, pare în acest sens a ne dezvălui una din cheile esteticii tînărului nostru poet.*

O simplă paraşută, ivită ca o „explozie de alb" în apele de azur ale cerului, declanşează un inspirat cîntec închinat omului, măreţiei acestuia în univers:

Cum soarele îşi cîntă
răsăritul
Cînd lumile sclipind îi
dau ocol,
Omul plutind, pe raza
lui, în gol,
iluminează falnic
infinitul.

Chirurgul, *o poezie care obiectivează sentimentul de gravă şi inexprimabilă recunoştinţă pe care-l resimţim faţă de una dintre cele mai dramatice forme ale eroismului uman — smulgerea omului din ghiarele morţii — cu toată linearitatea construcţiei şi nota didacticistică din final, care-i diluează emoţia, ne dezvăluie în partea mediană, resurse poetice preţioase, forţă plastică, o anumită percepţie filozofică:*

Stau suspendate grelele
secunde
Şi-s gata ca o lespede
să cadă...
În liniştea adîncă de
zăpadă
O mare-aripă neagră se
ascunde.

Mişcările sînt repezi şi
precise
şi lamele cu luciul de
oţel
sclipesc necruţător
ca-ntr-un duel
cu moartea fluturînd
peste abise...

Nu mai puţin izbutite sub raportul lirismului elevat, al nuanţei şi atmosferei poetice ni se par poemele în formă de lied Patinoar *şi* Cîntec trist, *şi care sînt nimerite, cu siguranţa unor transpuneri muzicale.*

Pentru poetul care însufleţeşte claviatura de care am vorbit, e necesară o mult mai largă diversitate a mijloacelor de expresie şi o mai concentrată atenţie asupra efortului creator. Un balast metaforic de circulaţie comună, deseori desuet (ni-s visurile-n floare ca floarea în parfum), aliat cu tentaţia de a cînta cam la general, în nota unor poezii inconsistente desprinse de viaţă, lozincarde (Contemporaneitate) *frînează parţial o poezie de autentică vibraţie contemporană, în plină dezvoltare.*

VASILE NICOLESCU

Prezenţe studenţeşti

Perioada de studiu universitar se suprapune unei vîrste de plină efervescenţă tinerească, fiind adeseori hotărîtoare în formaţia unui creator. E vîrsta la care Lermontov scria Moartea poetului, *Shelley* Odă vîntului de apus *sau* Prometeu descătuşat, *vîrsta cînd începe să se afirme personalitatea creatorului. (Căci poeţii tardivi, care „izbucnesc" între două vîrste sau chiar la 60 de ani, sînt cazuri mai rare).*

Dacă pentru Eminescu, studentul sărac şi cursantul benevol de la Viena şi Berlin, studenţia a însemnat o luptă crîncenă cu mizeria (rareori avînd ocazia de a „visa prin academii" în dulcea atmosferă de „horum-harum"), astăzi ea constituie un climat capabil să genereze un mare avînt poetic. Ceea ce se şi întîmplă. Arta începe să devină sub ochii noştri o adevărată mişcare de masă şi dreptul la poezie, unul din corolarele fireşti ale vieţii noi, este din plin folosit. Numărul studenţilor poeţi este cu mult mai mare decît ne închipuim noi şi redacţiile publicaţiilor cunosc entuziasmul robust cu care aceştia le bat zilnic la uşă.

În cenaclurile literare ale studenţilor din Bucureşti, Iaşi, Cluj şi din celelalte centre universitare, se dezvoltă, sub supravegherea competentă a unor scriitori, critici şi istorici literari, zeci de tineri poeţi, prozatori, dramaturgi — studenţi ai tuturor facultăţilor. Dintre aceştia, cîteva nume au început deja să se impună (cităm alfabetic): Constantin Abăluţă, Ion Cocora, Ilie Constantin, Ion Crînguleanu, Victor Maşek, Darie Novăceanu, Dim. Rachici, Sorin Stoian etc. Despre ei se poate discuta încă de pe acum. La Ilie Constantin Gazeta literară *remarca nu de mult,* „sobrietatea matură, calmul expresiei lirice, înclinarea spre gestul concis". *Poetul se dovedeşte stăpîn pe mijloacele de expresie şi o poezie ca aceasta:* „Nu peste multă vreme / în vuietul sferelor / se va desluşi / ritmul inimelor pămîntene. / Lanţul roşu al sîngelui nostru va fi / un copac dogoritor în univers. / Pentru a apropia / măcar cu o secundă vremea aceea / harta roşie a trupului meu îţi aparţine, Partid!" (Gînduri pentru Partid) *ne îndreptăţeşte să-i urmărim cu toată încrederea evoluţia.*

Ion Crînguleanu, care înşeilează uneori cu un entuziasm juvenil versuri stîngace, de o emoţie subţiată de avalanşa de vorbe (reluate strident în fiecare poem: holde, soare, oameni, o mie de coarde), realizează alteori poezii frumoase, care reţin cititorul: „Am făcut cu el frumuseţi şi cîntece rare / Braţul meu apune, / Braţul meu răsare..." (Inscripţie pe braţ). „Pămîntul n-a mai pomenit un cîntec de dragoste / Mai înalt ca înaltul suişului / Priviţi cît de măreţ / E omul urcînd / Scrutînd viitorul şi soarele / Trupul său e puternic şi blînd / Ca un imn al popoarelor libere. (Marele cîntec de dragoste). *Merită atenţie şi creaţia unor poeţi ca Ion Cocora şi Emil Bunea (care se manifestă mai mult pe paginile revistelor* Tribuna *şi* Steaua), *Sorin Stoian, Laurenţiu Ciobanu* (Iaşul literar) *şi alţii. Ion Cocora cultivă versul liber izbutind — e drept, nu întotdeauna — să comunice un fior poetic veritabil:* „Trecerea noastră pe străzi luminează pămîntul / În fiecare mînă un steag asemeni inimii: roşu, / În fiecare mînă o floare asemeni dragostei: vie, / În fiecare om un cîntec asemeni veşniciei: comunist". *Versurile lui Sorin Stoian vădesc preocupare pentru o expresie artistică aleasă şi echilibrată. E drept, nu puţini dintre poeţii studenţi stăruie încă supărător în faza care, parodiată, ar suna cam astfel:* „Am văzut minerii coborînd în mină / Voi scrie despre miner o poezie / Doresc să mă înalţ sus pe schele / Daţi-mi cea mai mare mistrie". *Exterioare adevăratei inspiraţii creatoare, asemenea înşeilări sărăcesc teme care ne sînt scumpe: munca avîntată, patosul marilor construcţii de astăzi. Ele vădesc grabă în elaborare, insuficientă exigenţă faţă de propria creaţie.*

Totuşi, dacă am încerca un profil colectiv, am reţine din încercările literare ale tinerilor poeţi studenţi în primul rînd efortul vizibil spre creaţia artistică majoră în care să se simtă vibraţia contemporaneităţii.

Iată de ce, semnalînd în poezia noastră cea mai tînără o prezenţă „studenţească", credem că ea merită să fie urmărită şi îndrumată cu grijă.

MARIN SORESCU

Ilarie Hinoveanu: „Cîntec tînăr"

Semnătura lui Ilarie Hinoveanu, „steaua fără nume" de acum cîţva timp a Luceafărului, *o întîlnim astăzi pe o plachetă de versuri, apărută prin grija Casei regionale a Creaţiei Populare din Craiova. Faptul e îmbucurător, iar simpla parcurgere a culegerii arată că registrul tematic al tînărului autor s-a lărgit, iar o anumită unitate a expresiei indică un început de conturare a personalităţii sale artistice. Versul e degajat, fără imagini artificiale, cu o muzicalitate interioară de bună factură, — ca în acest elogiu al cîmpiilor înfrăţite:* „Alunecă privirea cu gîndurile-n floare / Şi glasul pică-n zare nemărginit ecou; / Molatec mers chiar fuga prin codri mi se pare / Cînd inima se-nalţă în ritm uşor şi nou. / Mai slobod li-i ocolul cocoarelor pe sus / Prin apa primăverii cînd drumurile-şi cată; / Căci totul ca pe-o masă în calea lor ai pus / Sub cernerea luminii din bolta împurpurată..." (Cîmpie fără haturi). *O poezie simplă, directă, uşor contemplativă, în care totuşi am dori să distingem un timbru mai viguros.*

Îndeosebi ciclul Oltenia *este definitoriu pentru poezia lui Hinoveanu prin capacitatea poetului de a reda pictural aspecte ale realităţii, — lucru evident, îndeosebi, în poezii ca* Întoarcere *sau* Jiule, *unde poetul reconstituie cu sensibilitate atmosfera peisajului natal:* „Lin ciutura desface în mii de curcubee / Rotirea undei scoase din sevele argilei / Cînd buza istovită s-apropie să-şi bee / Imaginea topită în flăcările zilei..." (Întoarcere). *Versuri sugestive, de factura aceasta, se întîlnesc ades în culegere. Păcat numai că, alături de ele, sînt prezente inegalităţi şi stridenţe, ca în acest final de poem:* „Cu drum de fier şi cale cu şale de beton, / Izbim în frunte hăul trecutului ocol, / Prin jerbele luminii, al dimineţii zvon / Să verse-n poala ţării şuvoaie de petrol." (Spre Bilteni de azi).

Ne-am fi aşteptat la un sondaj mai puţin timid în universul omului de azi. Cele cîteva referiri, din Secvenţe craiovene, *la trecerea mîinilor „de pe plugul abia urnit", „pe butoanele de porţelan" — rezumă expeditiv un proces care putea oferi, dacă era urmărit cu atenţie, o multitudine de sugestii.*

Faptul că poetul dovedeşte sensibilitate în faţa unor momente din viaţă, în faţa unor tablouri din natură, ne îndrituieşte să-i cerem să depăşească faza simplelor contemplări, să-i cerem o adîncire a temelor, în vederea stabilirii unei strînse relaţii între vibraţia poetică interioară şi poezia densă, impetuoasă, ce îl solicită din afară. Depăşirea stadiului contemplativ e singurul fapt care va duce la anularea acestei disocieri, la acea inspiraţie scăpărătoare, acea putere creatoare pe care unui poet contemporan numai unitatea strînsă cu ţelurile şi efortul colectivităţii i le pot oferi. Legătura cu viaţa trebuie concepută dinamic, structural. Aceasta este, amplificată, însăşi ideea prezentă într-o poezie de la începutul plachetei: „Ne-am cunoscut nevestele pe şantier, în vreo seară, / Fără să pomenim vreo vorbă de zestre. / Cîte nopţi ele ne aşteaptară / Cu ochii pierduţi, la ferestre? !... / ...Noi veneam de lîngă cascada de foc / A oţelului, care se despica în lumină..." (Tinereţea noastră). *Aceeaşi idee pare să fi generat şi amplul ciclu final,* În lunca Jiului, *unde, în versuri pline de prospeţime, sînt surprinse momente de la îndiguirea Jiului.*

Ca modalitate artistică, în acest ciclu, poetul a avut în vedere cîntecul, specie lirică simplă, receptată cu uşurinţă de cititor, în care elementele naturii sînt bogat reprezentate. Atras pe această linie, Hinoveanu nu găseşte, însă, întotdeauna timp să evidenţieze pregnant, printre contururile peisajului, şi gîndurile oamenilor, lupta lor, dramatică şi fără odihnă, cu apele. Un act colectiv, de talia îndiguirii Jiului, constituie un izvor bogat de poezie, capabil să genereze multe asociaţii de idei, multe imagini dinamice — adică tocmai ceea ce îi e necesar tînărului poet pentru a realiza în creaţia sa un salt calitativ, pentru care are suficiente resurse.

MIHAI NEGULESCU

MIHU DRAGOMIR

DOR

Desene de TIA PELTZ

Semn pe cîmp

Drumu-a fost răscruce.
Piatra a fost cruce.
Grîu-a fost flăcău,
şi cuţitul rău.
Poate din iubit,
sau din argăţit,
sau pentru-un pămînt,
sau pentru-un cuvînt,
sau c-a vrut să mîne
viaţa către mîne...
Nimeni nu mai ştie.
Jur de jur cîmpie,
drum îngust, şi-o piatră
mută ca o piatră.
Drumu-a fost răscruce,
piatra a fost cruce...

Zăpadă

Peste mahala a nins.
Toţi salcîmii-ncet s-au stins,
toate străzile-au intrat
sub ştergar de in curat,
bolovanii noroioşi
parcă-s de argint, sticloşi.
Prin pruncia de omăt
paşii tăi tot îi mai văd,
deşi-s singur prin omături
paşii tăi mi-i văd alături.
Anii-s zece, douăzeci,
mahalaua n-o mai treci,
dar te simt în dreapta mea,
draga mea, pierduta mea,
tu, înzăpezirea mea...

Înec

Iar m-am dus să-nec un dor
la crăia apelor,
apelor, suratelor,
dorul poate bate-l-or.

Apa, fumegînd miloasă,
mi s-a plîns, neputincioasă,
cumcă zgîlţîie şi-nghite
nave-n fier şi lemn zidite,
îneacă ogoarele,
mestecă malurile,
muşcă din păduri, şi latră,
surpă cheiul greu de piatră,
omu-l poate îneca
numai dorurile ba,
că vuiesc şi fierb în val
şi le-aud oamenii iar...

Dunărea, văduvă rea,
nu poate nimic nici ea,
numai dorul meu, că-i d
îl lasă neatingător,
îl face salce şi nor,
sau nisip rătăcitor...

Frunză de-nălţime

Frunză de-nălţime,
foaie dusă-n vînturi,
cînd n-o mai şti nime
unde-s, în pămînturi,
tu să-l laşi, iubită,
pe flăcău să zboare,
fruntea dogorită
să şi-o zvinte-n soare,
şi în steaua Vineri
fată de-o afla
— n-am fost şi noi tineri?
lasă-l lîngă ea...

Dar să-şi nalţe casă
cu pridvor spre noi,
noaptea-n el să iasă
tinerii-amîndoi,
şi dacă-i răcoare
— poate-n munţi e n
ea să se-nfăşoare
în marama ta,
şi privind pămîntul.
fulg albastru-n văi.
să le-aducă vîntul
dor de ochii tăi....

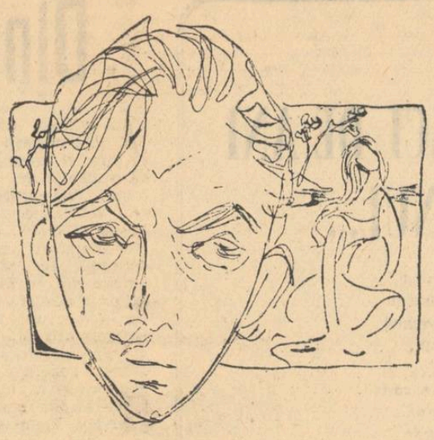

Focul din cer

Pe cîmpii de cer,
la răzoruci de ger,
prin pletoasa noapte,
peste căi de lapte,
stele-au înstelat,
sori au fulgerat,
sau poate-n cîmpii de cer
şi-a scos oile-un oier,
de e mai lumină-n
bolta alumină?

Stelele n-au înstelat,
sorii noi n-au fulgerat,
nu e-n cer
nici un oier,
inger nu-i, nici lucifer,
doar rachete de-ale mele
încărcate-n doruri grele
foc curat culeg din stele,
gerul să-l schimbe-n căldură,
seceta s-o schimbe-n bură,
nopţile să le topească,
cerul să-l înpămînteasc̆.

În gura oborului

In gura oborului
e ziua soborului,
aburește-n bors de miel,
crapul nu se dă nici el,
nici scrumbia-n ţiplă-nchisă,
cu carnea ca de caisă...
Ehe, dulce ştevioară,
ţarină de primăvară,
rac din bălţile domneşti,
fiert cu-o ţelină-ntre cleşti,
caş nevătămat cu apă,
ehe, surioară ceapă,
ceapă verde şi subţire,
nu te-aş da pe-un pumn de lire!

In gura oborului
e ziua soborului,
fumegă grătarul uns,
vinul parcă nu-i deajuns,
drobul parcă e prea mic,
micul parcă nu-i nimic,
şi se duce-n cer un nor
a sfîrşit de-april, şi-a dor...

In gura oborului
e ziua soborului,
doar pelinu-n cană plînge,
inima în ierbi şi-o frînge,
plînge, prostul, de se-omoară
pînă-ţi face gîndul seară...
Ehe, nori de primăvară...

Casă nouă

Sus, acolo-n lună,
am demult o dună
netrecută-n hartă,
lîngă-o vale moartă.
Eu i-am dat şi-un nume
neştiut de lume
şi poate cîndva
sus, pe duna mea,
casă voi dura.
Poarta am s-o sprijin
între-un nuc şi-un vişin,
iederi moi, c-o boare,
peste zid coboare,
lîngă geam să-mi cresc
busuioc lumesc,
şi-n pustii lunare
noi să fim cuvîntul,
noaptea, cînd răsare,
stăpînind, pămîntul,
şi-n tării, în lună,
luminează-o dună
ce, ne-nscrisă-n hartă,
numele ţi-l poartă...

Niciodată

Să fi fost spre crucea nopţii
de-mi umblau prin sînge hoţii?
Să fi fost spre ziuă nouă
de simţeam pe ochi cum plouă?
Să fi fost spre geana zilei
de frigea sînul copilei?
Să fi fost spre totdeauna
că prin ierbi pierdusem luna?

Dar a fost spre niciodată,
greaua noapte niciodată...

Ploaie

Ploaia, buruiană deasă,
vrea pămînt de cer să ţesă,
şi pe vechi şi-atîtea căi
ploaia şterge paşii tăi...

Pe unde-am iubit odată
creşte buruiana beată,
părul tău se stinge-n ploi,
nu mai ştim nici noi de noi,

şi ca ploaie şi ca vînt
ne tot pierdem în pămînt...

Peline

Peline, inima mea,
şi cu sor-ta Dunărea,
Dunărea cu anafoare
şi cu mîlurile-amare,
v-am băut cu vadra mare.
Cîte-o vadră de iubire,
cîte două de neştire,
zece cît am fost cătană,
pîn'la sută de pomană.
Am băut, m-am amărît,
şi de voi mi s-a urît,
dar de viaţă nici pe-atît!

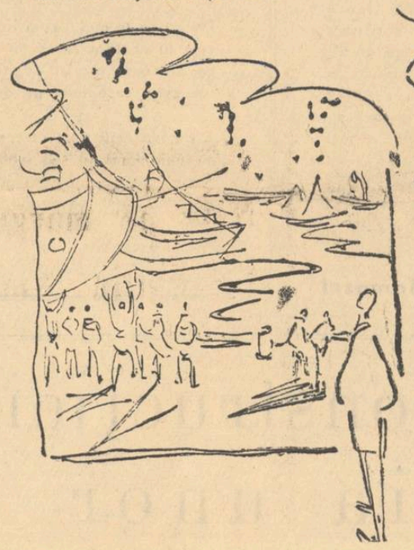

Cheiule

Cheiule cu-argint de scoică,
leagăn tu mi-ai fost şi doică,
alfabet mi-ai fost, şi casă,
cheiule cu piatră roasă...
Şuierînd pe lîngă-o bîntă
priveam valuri fără ţintă,
şi-am iubit şi-o fată mare
colo-ntre elevatoare,
cheiule cu ierburi rare...

Cheiule, grădina mea,
unde-i vorba ce-mi zicea?
N-a rămas nicio fărîmă
lîngă-un şlep, lîngă-o parîmă?
Colo-ntre elevatoare
nu-i vreo şoaptă care doare?
Şi din lotci de vis o mie
nu mi-a fost nici una mie?
Şi cînd ţipă-o macara
nu-i vreun blestem pentru ea?
Pentru ea şi pentru mine,
cheiule cu trepte line...

Cheiule, apă copilă,
Dulcea-amara mea Brăilă,
mi-aţi lăsat din lotci o mie
numai pe-asta, de hîrtie,
de mi-o pierd, ca orice ţînc,
şi-n aval, şi în adînc,
şi-n bulboci, şi-n anafoare,
cheiule cu ape-amare,
inimă de piatră tare...

Atom

Floare cu petale grele
cu vecia pietrii-n ele,
stai de cînd e lume-n cuşti,
soare n-ai, şi nu te uşti,
clocotind în strimta seră
lava ta uraniferă.

Cînd te-am dibăcit, nevrută,
din grădina nevăzută,
şi-ai zbucnit din pumnii mei,
n-ai ştiut ce te mai vrei:
sau cucută uriaşe
nopţi boltind peste oraşe,
sau ciorchine alb pe ram,
liliac să-mi baţi la geam...

Şi-ai să scoţi din strimta seră
flora ta uraniferă,
şi-nviind pustiurile,
şi-aromînd tîrziurile,
dezgheţînd zăpezile,
şi plouînd livezile,
vei trimite şi-n tării
slova mea, şi bucurii,
floare cu arome grele,
semnul al puterii mele.

Satelitul sovietic al soarelui

Steaua mea, turnată-n fier,
umblă-n veşnicii de cer.
Stelele se sting, în treceri
steaua mea-ncrustată-n seceri
şi-n ciocane dăltuită,
bate calea-i nesfîrşită.
Gîndul meu, turnat în fier,
umblă-n lungi cîmpii de cer
fără văi şi fără dîmburi.
Gînd de fier, purtînd în şimburi
ramu-ntinerind mereu
cîngul cosmosului meu.

Roşu

Bolta privit-a pămîntul.
Roşu, de veacuri, vesmîntul
Roşu de ochi nedormit,
roşu de sînge-aburit.

Bolta priveşte pămîntul.
Roşu, alt roşu, vesmîntul.
Roşu de-o mare de stele,
roşu de grînele grele,
roşu, sub cearcănul lunii,
de zorii şi-amiaza Comunii.

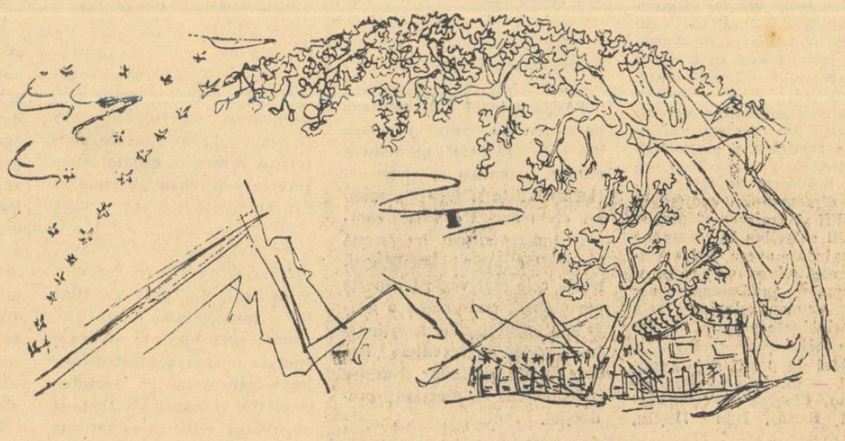

25 de ani de la nașterea lui

Nicolae Labiș

Străbăteam împreună cu un grup de scriitori meleagurile Moldovei. Era la începutul lui noiembrie și era spre amiază, o amiază limpede cu adieri de vînt și frunze alunecînd în toamnă... La Mălini, printre casele albe, printre poieni — poienile lui, — prin păduri — pădurile lui, — am regăsit lumea minunată a poeziei lui Labiș, lumina care i-a licărit în priviri, care nu m-a mai învăluit de mult, grădina în care a ascultat zumzetul stupilor, gorunii cărora le-a atins ramurile și chiar aerul pe care l-a respirat. Da, am văzut acel aer, l-am simțit foșnindu-ne în preajmă ca un freamăt de aripi albe. Camera poetului era la fel ca în ziua în care a părăsit-o ultima oară, în vara lui '56. Cărți, pe o etajeră. Le cunosc. L-am văzut aplecat asupra lor. Caut rîndurile peste care a trecut, citesc însemnările lui. Caut urmele de cerneală. Acum și ele vorbesc. Peste cărți, o jucărie care l-a amuzat, cînd era copil (și cînd n-a mai fost copil?) o jucările simplă, de lemn îmbucătățit și animat de sfori interioare. Iată o ramă de portret, cioplită de el la „lucru manual". Iată fereastra. Către această fereastră după care se întrezărea, în nopțile geroase, chipul mamei, și-a îndreptat gîndurile poetul, acolo, în casa din cartierul bucureștean:

„In munții noștri astăzi zăpezile torc leneș / Izvoarele înghețată în clinchete subțiri, / Și caprele de munte nervoase prin poiene-și / Urmează-n taină calea șernaticei iubiri. / ... / Sau clopoței molcomi cerniți pe-ntreaga vale / Care-aduceau colinde la noi în lung convoi. / Cînd ascultam la geamuri și palma dumitale / Îmi mîngîia obrajii îmbujorați și moi. / Azi e la fel și vinul așteaptă-n adormire / M-aștepți cu vinul roșu, voioasă să mi-l dai / Dar sînt acum departe, privind în amintire / O mamă grijulie și-un băiețel bălai".

Ne-am despărțit cu greu de casa în care totul ne amintea de poet și părinții lui ne-au petrecut pînă la poartă (știu, cu dragostea cu care și-ar fi petrecut fiul) și am promis să ne întoarcem. Am promis asta și sorei micuțe a lui Labiș, Dorina, care era în tovărășia unei mițe „Pașluca" mult, mult mai vîrstnică decît ea. Mița, căreia poetul, copil, i-a dat acest nume, a fost și ea cîntată în poezii, așa cum a fost tot ce înconjoară casa amintirii din Mălini.

Și acum, în primele zile ale acestui neobișnuit decembrie, Nicolae Labiș ar fi împlinit 25 de ani! Ar fi împlinit... E vîrsta cui? A poetului? Nu, moartea l-a fulgerat în luna în care împlinea „douăzeci de ani și încă unul". 25 de ani, această vîrstă superbă, rămîne dacă nu vîrsta poetului, vîrsta poeziei sale. O poezie care crește în timp, care înaintează în timp. Poezia lui Labiș, prin marea ei forță dinamizatoare, prin suflul ei romantic, prin strălucitele mijloace imagistice, rămîne exemplul perpetuu pentru toate generațiile de tineri poeți care își vor încorda lira pentru a cînta epoca constructorilor socialismului și comunismului. In dureros de scurta lui viață, Nicolae Labiș s-a impus ca un poet stăpîn pe mijloacele de exprimare care nu l-au dus la izbînzi facile, ci au fost numai haina de preț a ideilor sale. Temperament febril, interesat de tot ce influențează viața lumii, pasionat scrutător în viitor, poetul a dovedit ca nimeni altul din cei de-o vîrstă cu el, ceea ce înseamnă prezență în actualitate. El și-a îndreptat tirul versului său împotriva bolnăvicioaselor stări de inerție care pot să-i cuprindă pe cei slabi, pe cei care nu sînt capabili să înfrunte furtunile vieții. Acestei idei, a luptei cu inerția, îi este consacrat volumul apărut postum, în care cititorul de poezie a găsit mesaje poetice, încărcate de electricitatea entuziasmului, versuri vibrînd de dragoste și de ură. Incă odată trebuie spus că Labiș a fost un poet mare, că a lăsat suficiente pagini de poezie demne de a fi transcrise de gramaticul anilor, Timpul, cu pană aurită în cartea poeziei românești.

Gheorghe Tomozei

Angela Chiuaru

DE DOUĂZECI DE ANI ȘI ÎNCĂ UNUL...

In douăzeci de ani și încă unul
Pe schela vieții nu ne-am întîlnit
Și nu ne-am întîlnit nici în ajunul
Cumplitului tău salt în asfințit.

Dar astăzi aplecîndu-mă pe-o carte
Cu titlul ca un filfiit de steag
Cu torța visului ce veșnic arde
M-ai fulgerat prelung, tovarăș drag !

Prizonieră-n strîmtele coperte
Doar litera-i cu trupul de tipar
Țintind spre inimi și spre minți inerte
Țîșnesc din ea săgeți cu vîrf de jar.

Vrăjmașul urii, lenii și minciunii,
Imparte manifeste versul tău
Și leagă nepăsarea strîns în funii
Și taie-n carne vie ce e rău !

Mai dur decît un bloc de minereu
Și totuși mlădios cum e alunul
Tu vei rămîne tînăr, tot mereu
De douăzeci de ani și încă unul !

●

Florența Albu

Pe Bucium

Amintirii lui NICOLAE LABIȘ

E vremea cînd vinul începe să cînte
Și luna aprinde stejarii pe Bucium,
e vremea cînd trec înnotînd printre stele
cocorii și toamna-i pe dealuri, la Bucium.

O, cum se-nfioară în ierbi întunericul
și cîntul de greier și vîntul ca flacăra
și cum vin pe urmă-ne, clătinătoare
cataroguri de umbră, cu pînze de lună !

De unde răsai și unde te duci,
ce drumuri trecute îți cauți sub frunze,
pe dealuri cu vii și stejari, sus, pe Bucium ?

De parcă te-aud cum rizi ca un ied,
cum îți caută-n sus ochii umezi, rotunzi,
de parcă te faci risipă, risipă,
sub cerul cocoarelor pe dealuri, la Bucium...

E vremea cînd vinul începe să cînte
și sună pămîntul sub lună, cu frunza.
Poate, din nou îți porți pașii cu noi,
de cîntă vinul, pe dealuri, la Bucium ?

Iași — octombrie.

Din „problemele" tinerilor scriitori

Intr-un ultimul timp organizațiile obștești ale scriitorilor și presa literară acordă o atenție sporită scriitorilor tineri. Preocuparea e pe deplin justificată. Congresul al III-lea al P.M.R. a deschis în fața literaturii perspective atît de ample, încît e firesc să ne gîndim din ce în ce mai stăruitor la ziua ei de mîine. Creația literară are de reflectat o realitate atît de bogată, cu eroi atît de puternici încît, de bună seamă, generația „maturâ" a slujitorilor cuvîntului nu va putea răspunde singură sarcinilor noi. Viața se dezvoltă într-un ritm vertiginos și sînt atîtea laturi ale prezentului care încă nu și-au găsit oglindirea în cărți, încît pătrunderea avîntată în viitor devine tot mai mult un privilegiu al tineretului. Se știe doar că un scriitor cu greu se desprinde de experiența cîștigată, dar nevaloriticată artistic. Avem — după o expresie a lui Maiakovski — atîtea „datorii neplătite". Dar viața nu așteaptă. In raportul C.C. al P.M.R. prezentat de tovarășul Gheorghiu-Dej la Congresul al III-lea al Partidului se arată că „înfăptuirea prevederilor planului de 6 ani, prima etapă a programului de perspectivă a cărui schiță a fost întocmită în ultimii doi ani, va deschide în fața poporului nou orizonturi și mai luminoase: desăvîrșirea construcției socialiste și perspectiva trecerii treptate la construcția comunismului". Literatura va avea deci de reflectat — nu peste prea multă vreme — o nouă epocă grandioasă — cea e construcției comunismului. Implinirile ei sînt cuprinse în germene în eforturile de astăzi. A da viață artistică acestui tablou, fără seamăn de frumos, e o sarcină pe care o va îndeplini — incontestabil — generația de scriitori care astăzi încă n-au atins 30 de ani. Iată de ce toți acei cărora le este drag destinul literaturii noastre, care simt răspundere solidară și pentru ziua ei de mîine, simt în același timp nevoia firească de a-i ajuta pe tinerii scriitori, de a-i pregăti pentru împlinirea minunatelor sarcini care li se vor ridica în față într-un viitor destul de apropiat.

Ca să-i poți ajuta pe tinerii scriitori trebuie să cunoști preocupările lor specifice. Dar există oare probleme specifice ale tinerilor? Au dreptate acei tovarăși care vorbesc despre „proza tinerilor", „poezia tinerilor", „dramaturgia tinerilor", „critica tinerilor"? Mie mi se pare că nu, că a vorbi, de pildă, de niște probleme „specifice" ale „prozei tinerilor" este și hazardat și derutant. Astfel poate îi încurajat doar un soi de avangardism tineresc, precum și izolarea tineretului de întregul front scriitoricesc. In realitate, tinerii prozatori au de rezolvat exact aceleași probleme de creație ca și prozatorii virstnici. De asemenea, poeții, dramaturgii etc. Atunci? — nu este cazul de a se vorbi de loc de „problemele scriitorilor tineri"? Ba nu. Socot că asemenea probleme există, dar sînt de altă natură.

Un scriitor tînăr, pe de o parte manifestă întotdeauna o mai mare aviditate de nou, iar pe de altă parte dispune de o experiență de viață și de creație mai limitată. Antiepigonismul „organic" al tineretului artistic este ca atare explicabil și n-ar fi întru nimic alarmant dacă n-ar genera — prost înțeles de către unii — și atitudini de frondă cu totul necorespunzătoare. Să nu uităm că influența cea mai directă de sub greutatea căreia tinde să se elibereze o generație, este întotdeauna aceea a generației care a precedat-o. Ori, în istoria literaturii noastre (ca și în alte țări de democrație populară) generația scriitorilor care s-au maturizat după Eliberarea țării, a fost și generația prin eforturile căreia s-a consolidat metoda de creație a realismului socialist. In același timp să nu uităm că — așa cum se arată și în Raportul tovarășului Gheorghiu-Dej la Congresul al III-lea al P.M.R., concepțiile ideologice străine pătrund la noi și ca „reflectare a influențelor lumii capitaliste". Realismul socialist s-a consolidat în lupta neîmpăcată împotriva „curentelor" moderniste de tot felul, care continuă să fie predominante în literaturile burgheze ale Apusului. Lipsiți de experiența de viață și de pregătire artistică necesară, unii tineri au interpretat asemenea influențe ca tendințe „noi" în raport cu realizările realist-socialiste ale literaturii. Aceasta a fost o greșeală gravă care în anii din urmă a frînat întrucîtva afirmarea unor talente promițătoare. Acum, fenomenul ca atare a fost depășit, însă vigilența trebuie să rămînă trează.

Neastîmpărul tineretului se manifestă firesc și printr-o mai mare receptivitate față de tot ce este nou în viață. Este un mare avantaj al scriitorilor tineri care ar trebui să fie valorificat multilateral. Dar realitatea este întotdeauna dialectică. Avantajul se transformă uneori în dezavantaj dacă nu e bine mînuit. Fenomenele vieții sînt întotdeauna contradictorii. „Nou" nu este doar ceea ce n-a fost încă, sau n-a fost încă reflectat în literatură, ci ceea ce e caracteristic, propriu, tipic dezvoltării progresive a poporului pe făgașul construcției socialiste. Acest „nou" se afirmă și se consolidează în lupta înverșunată cu manifestările vechiului. De aceea sarcina scriitorului nu se poate reduce niciodată la aceea de a înregistra — mai mult sau mai puțin fidel — apariția unei trăsături noi, ci de a o încadra în procesul organic al dezvoltării. Ori din acest punct de vedere graba de care dau dovadă uneori unii tineri, combinată cu insuficienta pregătire politico-ideologică, poate duce — iar în unele cazuri a și dus — la greșeli supărătoare în generalizarea artistică a fenomenelor vieții.

Problema aceasta de creație este și una de etică profesională întrucît se leagă strîns de atitudinea scriitorului față de propria lui profesiune. De obicei un „tînăr" vine în literatură cu o experiență de viață interesantă și pe care el — în mod îndreptățit o simte că este inedită. De aici, dorința de a se „descărca" mai repede. Dorința ca atare cred că merită să fie încurajată și nu pot ii decît salutate variatele posibilități care s-au creat în regimul democrat-popular pentru ca „tinerii" să poată publica repede. Una din laturile esențiale ale politicii Partidului în domeniul artei și literaturii este stimularea creației și este de datoria noastră a tuturor să aplicăm cît mai just și cît mai amplu linia partidului. Dar este contrarie aceleiași linii a partidului tendința unor scriitori tineri de a întrerupe experiența proprie de viață, pentru realizarea artistică a acelor cîtorva teme noi pe care le-au acumulat în primii ani de viață independentă. E cazul cred să reamintim mereu îndemnul partidului adresat scriitorilor de a aprofunda cunoașterea vieții printr-un contact viu și permanent cu oamenii muncii. Cînd pentru atingerea acestui obiectiv un scriitor mai vîrstnic se hotărăște să se deplaseze pentru „documentare", gestul e firesc, explicabil. Dar cînd pornesc să discute despre „documentare" și scriitorii tineri, începi să te miri. Dacă nici pentru ei viața ca atare nu e documentare, dacă nici ei nu realizează „un contact viu și permanent" cu oamenii muncii prin chiar îndeplinirea sarcinilor lor zilnice, de muncă și obștești, atunci înseamnă că undeva poate au greșit-o, că este ceva fals în atitudinea lor față de profesiunea scriitoricească.

Neastîmpărul și aviditatea de nou a tineretului este firesc să fie călăuzite înspre cunoașterea cît mai adîncă și cît mai largă a vieții noi, care se îmbogățește zi de zi în patria noastră. Ar trebui să fie încurajată în fel și chip la tineri această pasiune. Ori, din acest punct de vedere, este cît se poate de important pentru cei care sînt tineri azi să-și însușească experiența generației care i-a precedat, pentru că tocmai această generație a făcut pionierat în cunoașterea vieții noi. Dorința de a se afirma într-un chip nou e frumoasă, demnă de încurajare, dar devine nihilism inadmisibil, dacă se conjugă cu minimalizarea celei mai importante experiențe din istoria literaturii noastre, a aceleia prin care ea a devenit realist-socialistă.

Mihai Novicov

Patosul construcției socialismului în creația unor tineri poeți

Este incontestabil că poezia noastră contemporană își dezvăluie adînca semnificație prin mesajul ei revoluționar, care exprimă în egală măsură înțelegerea sensurilor epocii socialiste și participarea artistului la construcția lumii noi. Caracterul ei politic, militant, rezultă din acțiunea pe care o exercită direct asupra conștiinței cititorilor, din esența ei dialectic înnoitoare. Lirismul nu mai apare limitat în granițele exclusive ale unui singur gen poetic, ci străbate pe planul larg al celor mai variate producții literare. Patosul liric pătrunde și în poemul epic, după cum lirica se îmbogățește din evocarea unor momente eroice sau a unor episoade caracteristice prin sensul lor politic și social din trecut.

Astfel în ansamblul creației artistice, poezia lirică, eliberată de crusta individualismului izolator și steril, rămîne cel mai general mijloc de afirmare a prezenței artistului în cadrul marilor transformări politico-morale ale vremii. Vibrația intensă a lirismului străbate elogiul adresat veacului nou, iar patosul poetic asigură transpunerea uriașelor prefaceri ale socialismului într-o imagine impresionantă și sugestivă.

Pentru orice creator autentic, tematica actualității capătă azi și valoarea unei probleme intime, căci în tratarea ei acesta își descoperă capacitatea de înțelegere a sensurilor vieții și acțiunilor umane, în lumina interpretării științifice a realității și a poziției partinice. Se poate afirma astfel că universul poetului măsoară dimensiunile contemporaneității și proiectează marile aspirații colective în idealurile personale. De aceea, lirica contemporană aduce un răspuns problemelor fundamentale ale vieții umane, relevînd cele mai principale aspecte ale lumii de astăzi.

Alături de poeții deja consacrați — M. Beniuc, Eug. Jebeleanu, Cicerone Teodorescu, M. Banuș, Dan Deșliu, Nina Cassian ș.a. există o întreagă serie de tineri poeți care transpun în versurile lor elanul creator al constructorilor vieții noi și asupra lor se îndreaptă atenția rîndurilor de față, încercînd să surprindă accentele specifice creației lor. Căci nu întotdeauna critica literară a știut să descopere fondul militant și partinic al versurilor tinerei generații a poeziei contemporane. Astfel a trecut puțin remarcată la timp semnificația profund politică a poeziei lui N. Labiș, — atît de personală prin tonalitatea sa interioară, prin nota de reflecție filozofică și prin expresivitatea-i inedită. Cu toate acestea, încă din ciclul Primele iubiri poetul își mărturisea identitatea idealurilor sale cu năzuințele revoluționare ale lumii socialiste: „Arde o stea între multele stele / Arde pe ceruri și pe drapele / Capăt de osie, roșie stea / Osia trece prin inima mea" (Steaua polară). Imperativul epocii noastre, în care se zămislește viață nouă, îi apărea lui Labiș ca un comandament moral superior cu puternice implicații sociale: „Vinele noastre palpită / De-o sevă pe care nicicînd / Strămoșii în ei n-au simțit-o (Versuri de dimineață). De aceea imaginea activității multilaterale a omului de azi se întregește cu sensul contemporaneității revoluționare (Fii codru dacă poți, cu zeci de glasuri, / Cu cerbi, cu flori, cu vulturi, cu poteci / Dar nu uita porunca vremii tale: / Fii codru-n acest secol: douăzeci".

Poezia actuală e în esență o poezie a universului dinamic, din care răzbate permanent ritmul accentuat al construcției socialiste și frenezia muncii creatoare. Un vast complex imagistic, cu intersecția imaginilor rareori vizuale, grupează cele mai variate aspecte ale muncii, constituind o adevărată „simfonie" a uzinelor și tractoarelor, în accentele trepidante ale mașinilor și gesturilor umane în procesul producției.

Uriașele prefaceri ale țării implică în același timp amploarea transformării omului — înălțat de la primitivismul vieții trecute la o activitate constructivă — pe planul cuceririlor socialismului. Poemul lui I. Horea: Pe-un picior de plai **conturează acest proces ascensional într-o imagine demnă de marea artă arghezianâ** (El ce știa din lume, doar frunza și cobuzul / Ne va conduce-n anii ce vin cu troleybuzul / Și va aprinde stele pe sub păduri de brazi / Pe drumul care urcă din Piatra la Bicaz").

Pe linia căutării de a fixa — în imagini poetice — elementele esențiale ale construcției socialiste, se înscrie și poemul Constructorii **de Corneliu Sturzu, distins la concursul instituit de** Scînteia tineretului **în cinstea celui de al III-lea Congres al Partidului.** (Iașul literar, **7. 1960). Imbinînd atmosfera avîntată a muncii pe șantier cu reflecția meditativă care fixează distanța între trecut și prezent, poetul cîntă elanul constructiv al maselor în lumina conștiinței lor revoluționare, redînd sensul adînc și grav al procesului ce se desăvîrșește sub ochii contemporaneității. Construcția apare ca o biruință a energiei umane asupra materiei inerte** („Oamenii prind în mîini materia grea / Și topesc inerția-n cuptoarele inimii... Cristalizată-n tipare-ndrăznețe, Materia adoarme din nou / în arcade severe și bolți / în coloane semețe". **Ea definește omul nou, pe planuri variate.** Inscripția pe ziduI fabricii, **pe care ziditorii o așează la capătul eforțului lor constructiv, e lapidară dar elocventă** („Și noi viață unuI vis am dat / Ca fiii noștri-n piatră să ne vadă / Chipul întreg și neinduplecat"). **Și în final,** Epilog-**ul dezvăluie forța conducătoare care îndrumă spre biruința vieții noi energia umană a constructorilor socialismului — partidul, inspirator al muncii socialiste și al creației artistice ce reflectă participarea directă a poetului la uriașul avînt al erei noastre:** „Voi milioane-ntregi de luptători / Așa socot: că-ntîiu-mi vers arzînd / Sub arcul frunții într-un fapt de seară / Și primuI gînd și ne-mplinitul cînt / ce-l potrivesc pe-o strună de vioară / el mi le-a dăruit. **El cel neînvins** / drum mi-a deschis spre inimile voastre, / eșarfe roșii fluturînd aprins / pe zidurile cerului albastre". **Sinceritatea versului e incontestabilă, iar epilogul devine o adevărată** „profesiune de credință" **partinică și revoluționară, redată cu căldură și reale calități de expresie.**

In același ordine de idei trebuie semnalat și poemul lui Ion Cringuleanu, poet care s-a afirmat în ultimul timp ca una din tinerele forțe artistice în ascendență: Marele cîntec de dragoste (Luceafărul, **15 sept. IV, nr. 18); poezie simplă, cu imagini ce reflectă gesturi și atitudini; lipsite de ostentație, dar care exprimă cu emotivitate noul sens al iubirii ca forță vitală, nutrită de entuziasmul creator al vieții noi, axată pe conștiința datoriei împlinite în marea operă a construcției comunismului. Iată cîteva versuri semnificative prin care e redată identitatea dintre poetul socialist și înaltele năzuințe ale contemporaneității:** „Ne trezim împreună, mergînd uneori / Doritori, visători / Să fim cioplitori de statui. / Apoi ne-aruncăm în marele cîntec / Să fim bucuria oricui... / Să fim creatori dăruiți Comunismului / Și marelui cîntec de dragoste / Pentru pace și om"...

Desigur, se mai întîlnesc și astăzi în versurile unor tineri poeți unele „singurătăți apăsătoare", triste erotice sau deziluzii nemotivate de mersul cuceritor al lumii revoluționare, unele imagini lipsite de adevărată expresie artistică. Dar nu acestea constituie tonalitatea generală și concludentă a poeziei actuale, chiar la cea mai tînără generație. Trăsătură esențială, mi se pare a fi dimpotrivă capacitatea de a dezvălui conținutul esențial al epocii noastre, de a ilustra legătura intimă între artist și elanul constructiv al vieții noi.

Poezia iubirii și a naturii, cu puternica ei tradiție clasică reprezentată strălucit astăzi de cei mai valoroși poeți ai noștri în esența ei, o poezie a reflectării comuniunii morale între poet și marea colectivitate socialistă.

O lungă serie de nume — M. Scorobete, Florin M. Petrescu, Adrian Munțiu, Victoria Ana Tăușan, Aurora Contescu, Mihai Negulescu ș.a. — atestă permanenta preocupare a poeților tineri, de integrare a mesajului revoluționar al lumii noi în creația lor.

Un elocvent exemplu în acest sens îl constituie versurile lui Petre Ghelmez (Luceafărul, **III, 15 nov. 1960) intitulate** Liniștea mea, **în care fondul poeziei e integrarea aspirațiilor individuale în marea albie a construcției socialismului, dinamică și reconfortantă:** „Liniștea mea izvorăște mereu / Din liniștea cîmpiei... / Din bobul grîului / Cum e plumbul de greu... / Liniștea mea / Ca o zi nesfîrșită de vară / Se află în inimile oamenilor / Ce-au pornit spre mai bine".

Pe un plan diferit, plasticitatea expresiei, în redarea unui sens politic major, e trăsătura caracteristică a versurilor lui Mihai Negulescu, peisajist remarcabil, în creația căruia dinamica pastelului se întregește cu afirmarea conștiinței de luptător a poetului, pentru lumea socialistă (Pămînt natal. Munții). **Aci, chiar sentimentul intim capătă o țintă de obiectivare: statornicia iubirii are la bază temeiul siguranței, pe care o crează cuceririle revoluționare ale vremurilor noi.**

Să amintim în finalul acestei scurte considerări a operei celor mai tineri poeți, versurile lui Adrian Munțiu — concentrate în conținut și expresive în formă (Prietenii mei sînt pretutindeni) **dar lipsite încă de adîncimea viziunii realității contemporane, de imaginea noii vieți axată pe teme de actualitate revoluționară: în poezia lui Florin Mihai Petrescu sau Victoriei Ana Tăușan** (Celor de-o vîrstă cu mine) **sau de ultimele versuri ale lui Cristache Arnăutu, în care parțial mai stăruie tonul ușor sentențios, în mărturia unei adevărate „ars poetica" militante și partinice** („Sînt peste tot și-ntotdeauna stărui / Mărgăritar să scot din luț arid / Și țării mele eu întreg mă dăruI / Și luptei încercatului partid").

Mircea Mancaș

SCRIITORUL ȘI SCENARIUL DE FILM

În ultima vreme cinematografia noastră a repurtat succese importante. Aprecierile pozitive la Festivalurile internaționale s-au concretizat prin premii care au situat filmele românești la un loc de frunte în rîndurile celorlalte cinematografii. Despre filmul **Valurile Dunării** s-a vorbit foarte mult, atît la noi în țară cît și peste granițe, despre autorii scenariului (Francisc Munteanu și Titus Popovici) mai puțin, dar oricine își poate da seama că scenariștii au avut la realizarea filmului o contribuție de seamă. Nici un regizor, cît de talentat ar fi el, n-o să poată face un film bun dacă punctul de pornire, scenariul, este nerealizat. N-am nici cea mai mică intenție de a minimaliza rolul regizorului de film, pe care îl consider un element determinant în acest proces complex de creație, ci vreau doar să subliniez că scenariul, și aceasta nu din patriotism scriitoricesc, nu are deloc un rol mai puțin important. Vorbesc de scriitori-scenariști și nu de scenariști la modul general, pentru că practica a dovedit că cele mai bune filme, cu un bogat conținut de idei, cu o cunoaștere profundă și multilaterală a vieții, s-au realizat sau se realizează după scenarii create de scriitori. Astfel avem filmul **Setea,** după scenariul lui Titus Popovici, care promite a fi unul din cele mai bune filme românești de pînă acum, **Soldați fără uniformă,** o creație interesantă, scenariu și regie Francisc Munteanu, **O vară romantică,** scenariu Octav Pancu-Iași, **Transfuzia,** autorii scenariului I. Grigorescu și Dimos Rendis, **Aurel Vlaicu** scenariu de Ilie Purcaru și Paul Anghel, ca să dau numai cîteva exemple în susținerea afirmației de mai sus. Și cu toate acestea, de ce încă, destul de puțini scriitori reușesc să dea scenarii de filme de bună calitate? A circulat multă vreme ideea că scenariul de film este un gen beletristic și ca atare, el trebuie în primul rînd să răspundă la cerințele literare. S-au scris foarte multe asemenea scenarii, unele plăcute și interesante la citit, dar din care nu s-au făcut filme niciodată. Alții, în special scenariștii „manufacturieri", care nu aveau nici un interes ca în cinematografie să pătrundă elementul scriitoricesc, susțineau că scenariul cinematografic este un gen cu totul aparte, specific și că acest specific nu poate fi cunoscut decît de „specialiști". Intre literatură (mă refer în special la proză și dramaturgie) și scenariul cinematografic nu există o prăpastie care să le separe, ci o punte care le unește, dînd posibilitatea celui care trece pe ea să vadă și mai bine ce anume au aparte fiecare și ce anume au comun. Ar fi o greșală să afirm că scenariul cinematografic n-ar avea trăsături definitorii, specifice, dar aceste trăsături pot fi însușite de scriitori, desigur nu fără efort, pe cînd nescriitori, oricît s-ar strădui, n-o să reușească niciodată să-și însușească... talentul. De aceea — astăzi, mai mult ca oricînd — scriitorii sînt cei chemați să-și aducă contribuția lor la dezvoltarea celei de-a șaptea arte, cea mai răspîndită și cea mai accesibilă păturilor largi. Dar care sînt cauzele pentru care unii scriitori nu reușesc de la început, uneori niciodată, să dea scenarii care să poată fi fructificate? Două, socotindu-le cele mai importante: una ținînd de conștiința scriitorului, iar cealaltă de specificul cinematografiei. Scriitorul, foarte atent la cuvînt, atunci cînd își pregătește o lucrare pentru tipar, gata oricînd să îndrepte ceva cînd i se cere o motivare artistică, să adauge un fapt care să reliefeze și mai mult conflictul, uită uneori cu desăvîrșire aceste lucruri, cînd dă un scenariu, pe care, probabil, nu-l va publica niciodată și ale cărui lipsuri pot fi remediate de inteligența regizorului, jocul actorilor etc. Unii scriitori, apreciați pentru măestria lor artistică, pentru înțelegerea și talentul cu care tratează fenomenele complexe ale vieții, ar deveni greu de recunoscut, dacă ar fi judecați după scenariile pe care le-au scris.

Cea de-a doua cauză se referă la o viziune mai mult sau mai puțin cinematografică a scriitorului și, în funcție de ea, obiecțiile la un scenariu pot fi mai multe sau mai puține. Filmele-spectacole plac, dar de cele mai multe ori spectatorul preferă să vadă o piesă la teatru și nu pe ecran, chiar și atunci cînd este vorba de o piesă foarte bună. De ce? Pentru că filmul a obișnuit pe spectatori cu mai multă mișcare și mai puțină vorbă, pentru că vorbind prea mult actorul nu are posibilitatea să se miște, nu are posibilitatea să fie „în largul lui". Mulți tineri scriitori în loc să exploateze posibilitățile pe care le dă imaginea și să întrebuințeze dialogul, doar acolo unde nu se poate fără el, acolo unde sentimentul sau ideea nu se pot reliefa fără ajutorul cuvîntului, explică imaginea, utilizează adjectivul, acolo unde o simplă privire din ochi îl poate înlocui, descriu pe o pagină întreagă, poetic și convingător, un început de toamnă, cînd din toată descrierea nu rămîne în film decît o jumătate de metru pe peliculă, din cei 2700 de metri cît are „un lung metraj". De aceea, se ajunge uneori la scenarii de sute de pagini, care nu includ în ele fapte nici pentru o jumătate de film. Scriitorului, avînd în minte foarte mult material, trăind în sinea lui viața eroilor săi, i se pare totul important, ca atare, pune foarte multă hîrtie, crează o nuvelă cinematografică, dinamică, dar după care, bineînțeles, nu se poate face film. Aproape nimic nu s-a adăugat schiței lui Cehov **Doamna cu cățelul,** dar dacă cineva s-ar încumeta să descrie toate reacțiile sufletești pe care le stîrnesc eroii din filmul cu același nume, ar trebui să scrie un roman de cîteva sute de pagini. Același lucru se poate spune despre nuvela **Soarta unui om** de Mihail Șolohov. Cuvîntul în film înseamnă esență, el trebuie folosit numai în măsura în care ajută efectiv la precizarea acțiunii și la caracterizarea personajelor.

Filmul are nevoie de talentul scriitorilor, de aceea cinematografia îi așteaptă să-și aducă prețioasa lor contribuție la realizarea de scenarii interesante și valoroase.

Petre Sălcudeanu

DINTRE SUTE DE CATARGE...

STEAUA fără NUME

Florin Vasilescu

La operă

În foaierul Operei, tînărul își așază mereu reverele hainei și pășește ca pe ace. Alături, fata merge tăcută. Are ochi speriați și păr lung, galben. Merg ca doi copii ținîndu-se de mînă, fără să vadă mulțimea care se scurge pe lîngă ei. Lumina scaldă marmora în ape calde. Strălucește în jur totul și pereții și coloanele și candelabrele și ochii. Mai ales ochii. Lui îi este teamă de priviri. Hainele îl strîng, pantofii îl strîng și bănuiește că toată lumea știe asta și rîde de el.

Dar să fie singura teamă...

Deodată fata se oprește lîngă scară, se sprijină cu mîna de balustradă și ridică spre el o pereche de ochi negri, aprinși și întreabă :

— Îți place ?

Tînărul își cercetează îndelung mîinile aspre. Zîmbește dar își ferește privirea. Se simte stînjenit. Ar pleca.

— Îți place ? repetă ea întrebarea.

El ridică din umeri și se încruntă.

— Nu.

Fata îl apucă din nou de mînă și plimbarea continuă.

— Nu-i nimic. Are să-ți placă.

El tace. Bunică-su a păzit oile în munți. Știa să fluiere. Taică-su altă muzică în afară de cea a acordeonistului de peste drum și a tarafului de la Petre, crîșmarul, nu știa. Maică-sa, cu mîinile topite de leșie, adusă din spate înainte de vreme de-atîta curățat de dușumele, a trăit între trudă și somn.

Nici unul din ei n-a fost vreodată la operă.

Cum o să priceapă el așa ceva ?

Se așază și fata îi ia mîna ca unui copil.

— Ai să vezi, are să-ți placă.

Luminile se sting. Cortina se ridică.

Tăblița

Tăblița pe care o țin în mînă este galbenă și pe ea sînt scrise, cu litere aplecate, instrucțiunile de folosire ale unui aparat. Citesc „obicinuite" în loc de „obișnuite" și „Bucuresci" în loc de „București". Am găsit-o agățată cu sîrmă de gardul unui țarc cu materiale. Pe spatele ei stă scris cu litere mari de vopsea roșie : oțel rotund.

De-aici, unde m-am oprit, zăresc clădirile albe, înalte ale uzinei. O burniță mărunță, cenușie cade cu nădejde din cerul îndoliat. Privesc clădirea măruntă a forjei, cu ferestre puține și ziduri negre. Nea Petrache îmi vede tăblița și rîde:

— Pe vremea ei, îmi spune el, dumneata nu văzuseși încă soarele.

Eu o răsucesc pe o parte și pe alta, mă uit la clădirea veche și la cele noi și îl măsor cu privirea pe nea Petrache. E scund, cu capul rotund și obrajii roșii. Ochii îi sclipesc cînd zîmbește, iar zîmbetele caută să și le ascundă : își trece mîna prin fața buzelor, privind în altă parte.

În cabina camionului e cald și bine. Burnița aruncă linii subțiri pe geam. Las fabrica în urmă cum aș lăsa un prieten abea cunoscut pe care aș dori să-l cunosc mai bine. Mă obsedează cele două clădiri și cele două fețe ale tăbliței. Și între ele un om care le știe pe amîndouă și stă, există ca o trăsătură de unire între ieri și azi.

— La ce te gîndești, tovarășe ? mă întreabă șoferul.

E tînăr de tot, are o mustață abea mijită, iar șapca și-a dat-o pe ceafă. Nici el nu văzuse soarele cînd se scria „obicinuite" pe tăblițele de metal. Nu știu ce să-i răspund. Are chef de vorbă.

— La o tăbliță cu două fețe...

Șoferul mă privește ciudat și începe să fluiere.

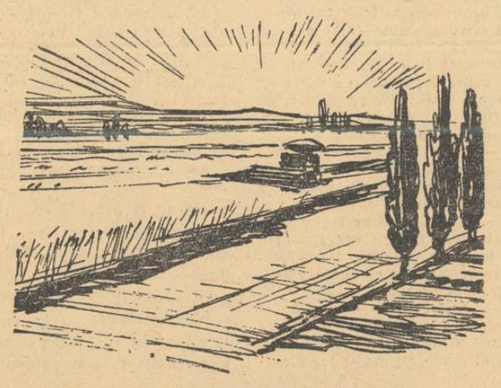

Em. Stejaru

Macul roșu

A înflorit
Într-o zi, însorită și clară
Un mac roșu
La mine acasă
Jos, lîngă scară.

L-am îngrijit,
Udîndu-l seară de seară,
Cînd stăteam să-l privesc
La mine acasă
Jos, lîngă scară.

Noaptea, m-au ferecat polițiștii.
Spuneau că trecînd pe afară,
Au văzut că macu-i prea roșu
La mine acasă
Jos, lîngă scară.

M-au dus...
Dar alții-au venit
Să-l ude seară de seară
(Din cei care au văzut macul roșu)
La mine acasă
Jos, lîngă scară.

M-am reîntors
Într-o zi — spre sfîrșit de vară —
La mine acasă
Jos, lîngă scară.

S-au bucurat :
Și curtea și casa și strada
— Era sărbătoare —
Macul crescuse...
Mai roșu,
Mai mare.

●

Toader Nicolae

Trec clipele

Trec clipele prin limbile ceasornicului meu
Și le văd pîlpîind
În baia incandescentă a metalului,
Printre roțile vagoanelor de cărbuni,
Printre stîncile explorate
Vuind odată cu explozia dinamitei —
Sau clocotind în eprubeta chimistului,
Crescînd în zidul de beton armat
Ca aluatul de pîine-n covata cea nouă
Și le văd mai departe
Pe bordul primei nave cosmice
Căutînd printre apele cerului clar,
Aruncînd priviri de argint
Peste lumea cu țărmuri pașnice.
Sînt clipele veacului meu
Libere și pure
Ce curg în amiază fluide
Într-un rîu uriaș de fapte
Din zi pînă-n noapte
Și-n clocotul lor ascult
Cîntînd viitorul fierbinte.

●

George Chirilă

Cîntec negru

„Cîntecul acela s-a născut
din ura imensă a sclaviei,
din mizerie și din foame..."

Liliniu Micaya (Mozambic)

...Palmele mele sînt negre,
zilele mele sînt negre ;
eu am răsărit ca o oază-n nisip,
negră la chip,
dar cu inimă roșie și bună,
sub loviturile-ți crude de bici...

...Mîinile tale sînt albe,
mîini trîndave, mîini ucigașe,
flămînde de aur,
mîini logodite cu rușinea și desmățul...
Zilele tale sînt albe,
ca bucuriile mele ucise în față,
ca bobul de orez pe care-l rupi
de la gura copiilor mei...

Teme-te, tilharule cu mîini albe,
c-am început să cînt
un cîntec negru, cu miez de jăratec,
un cîntec al cătușelor rupte,
un cîntec vulcan, în care ard durerile
mele de rob,
un cîntec ascuțit ca o sabie,
să spintece zilele tale trîndave !

Inscripție pe baraj

Ici, sub zid — cu lovituri de taur,
timpul doborît-a vechi restriști —
și din mîini de tineri comuniști
au crescut luceferii de aur...

Rîvna lor călită-n vijelii
s-a suit cu vulturii pe munți,
și-mblînzind sălbatice stihii,
ei săpară-n stînca vremii punți...

Oamenii — azi vrednici uriași —
căror le surîde bucuria,
au cuprins cutezători sub pași
drumul care poartă vecinicia...

●

Hossu Vasile

În mine foșnește lumea...

În mine foșnește lumea
și dimineața mă ridic deasupra ei cu
aripi îngreuiate de mări și de munți
și văd Omul Adevărat ; om simplu,
comunist,
cum înaintează cu soarele pe umeri
și văd cum întunericul arde și se pierde
undeva departe.

Cîntec

Acest cîntec îl las pe seama realizărilor
socialismului
să-l cînte industria proletariatului
cu vocile de oțel aprins ale furnalelor,
cu vocile multicolore ale centralelor
atomice ;
să-l cînte noua agricultură a țărănimii
muncitoare,
să-l cînte vîntul lanurilor de cereale
cînd ridică, din palme de soare, poporului
roade nesfîrșite ;
să-l cînte navele cosmice acum cînd
logodesc Uniunea Sovietelor
cu noile continente de peste atmosfera
Pămîntului ;
în cadențarea lor catifelată și dîrză
inimile fiecărui cetățean al acestui început
de ev comunist
să cînte acest cîntec solar
ce va învinge orice țărmuri, orice stavile
puse în calea comunismului, a păcii și a
prieteniei.

Moment

Pe orizont, tunuri
țipau incadescent.
Prin așchii de foc
soarele,
înălțat pe catargele albe,
își revărsa lumina de catifea fierbinte
în jocul roșu
al steagurilor.
Numai dintre clădirile arse
morții
îmbrățișau culmile înălțate la
picioarele lor.

Început

Însingerata pădure
lunecă-n fluviu
dar valul răzbate
foșnind în copaci.

Fluviul apropie zorii
și soarele se înalță în steagurile luptei
luminînd adînc
vîntul înflăcărat de tam-tamuri.

POȘTA REDACȚIEI

Dr. DULIU THEODOR — Bîsericani

Nu știu ce specialitate aveți ca medic, dar după ce am citit versurile închinate „cuiva care pretinde că nu a văzut nici o epigramă printre catrenele mele" :

De ești miop te poți trata / Ca de-orice boală oculară ; / Dar ce te faci că dumneata / Ai miopie literară ?

eram hotărît să apelez la competența dvs. profesională, dar m-a derutat un alt catren ce ni l-ați trimis, dedicat „unui medic cu pretenții de poet" :

De-ar fi ca medic s-ai talent / La fel de mult ca-n poezie / Nu ți-aș veni ca pacient / Chiar de-aș muri de ori (sic !) *o mie...*

Să fie o intenție autocritică ? Oricum, perseverați; perseverare diabolicum est...

ȘTEFAN FĂTULESCU — Tîrgoviște

Nu intră în preocupările revistei propunerea dvs. Încercați la o publicație pentru copii. Vă sîntem recunoscători pentru atenție. Așteptăm altceva.

STAN VICTOR

Amîndouă poeziile *(Mi-s dragi diminețile proaspete* și *Meditație pe locul viitorului combinat)* sînt promițătoare. Trebuie să depășiți însă etapa notației directe care se sprijină prea timid pe emoția transfigurată artistic.

Reproducem începutul poeziei a doua :

Aici, unde întinderile nemișcate / Își culcă liniștea în smîrcurile Mălinei / Peste care luna-și apleacă obrazul pal / Lăsîndu-și sărutul sfios de lumină / Se va înălța, ca o frunte semeață, spre zări / Viitorul furnal — etc.

Urmează o lungă digresiune — amintind pe alocuri imagini din poezii apărute — în care versurile mai personale reușesc să schițeze conturul vag al unei reverii poetice.

Elevația poetică nu se împacă cu balastul prozaismelor, pe care sperăm să-l aruncați din viitoarele versuri.

STANCU ION — Teregova-Rusca

Din păcate, bunele dvs. intenții nu sînt susținute artistic. *Versurile* sînt narări greoaie ale unor fapte insuficient selectate, încălcînd, în ciuda aranjării lor simetrice, regulile elementare ale prozodiei. Credem că v-ar folosi, deocamdată, adoptarea versului popular— care vă este mai accesibil și vă poate disciplina. O lectură serioasă și îndelungată vă este absolut necesară.

VASILE PETRESCU — Sighișoara

Vă împărtășim deocamdată numai entuziasmul ; dacă ați stăpîni și măestria artistică la nivelul incandescenței lui, aceste sclipiri din poezia închinată *poeziei* n-ar fi atît de rare:

Sînt ca bobul de nisip / Ce-l duc apele pe prund; / Tînd mereu să mă-nșirip / Adîncul tău să îl pătrund.

În versurile din sfera inspirației domestice *(Viteluța, Mielul, Puișorii, Mînzul)* sau a amintirilor din copilărie *(Crîngul meu, Mîndra, Vino, O zi de mai, Amintire, Poezia, Tu, primăvară* etc.), abundă diminutivele, notația dezordonată și prozaică, din stufărișul cărora mai țîșnește cîte o ciudățenie ca în poezia *Mînzul :*

Un cravaș și cu-n lanț de gît / Tăvălit în lut și sînge, / E tot ce a rămas... etc.

Nu este însă tot ce vă rămîne dvs. de făcut... Vă este necesară lectura, disciplinarea condeiului, o apropiere mai curajoasă de tematica abordată în versurile închinate tovarășilor dvs. de muncă, mult exercițiu etc.

Judecînd după posibilitățile întrezărite pînă acum, credem că veți realiza mai mult.

LĂDARU MAGDALENA — Bîrsești

Poezia ca poezia, dar ne-a deconcertat comentariul dvs. care-i urmează : *Știți : „Degeaba-i creier dacă nu are circumvoluțiuni* (sic !)*" — așa și cu mica mea poezie.*

Ar fi riscant să vă contrazicem...

SIMION AJARESCU — Galați.

Fluvială — nu este axată pe o idee poetică suficient de clară. La împiclirea ei contribuie din plin unele versuri derutante prin ermetismul și ciudățenia lor :

Pămîntul se-nvîrtește sub propria sa umbră / Ca sub o boltă neagră... Ne învîrtim în trei... (?!) / Telurica mișcare ne-ncețoșează ochii... (?!) / Ca un efect morgana curg apele sub chei ! (Probabil, în ultimul vers, *morgane* — între virgule).

Deși reiau o imagine dintr-o poezie a lui Cicerone Theodorescu — pe care nu știm dacă o cunoașteți, — remarcăm versurile :

Trăind o siguranță a spațiului, tu parcă /Ești malul drept al zării, eu malul sting el ei.

Este citabil și versul : *Sînt plin de așteptare și după ce-ai venit,* din poezia *Stare de așteptare* — ce titlu prozaic !

Apropo de titluri : sînt neinspirate și închise, umbrind și mai mult ideile, mai ales asociate cu versurile care le urmează :

Prilejul pescărușului — titlu — și prima strofă : *Mă mișc în mine însumi, în albul meu tierbinte, / Deasupra unor ape necunoscute, încă / Din care niciun pește de basm n-am pescuit / Cu clonțul meu mai tare decît un pisc de stîncă. —*

sau : *Sens de nufăr* — titlu — și versurile : *Va fi etern, probabil, frumos să rupi un nufăr / Prin care puritatea s-o regăsești ușor / În urma unor pierderi de suflet la-ntîmplare,/ Cînd te știai în voie ca un neștiutor* (?!).

Vă vom *promova* cu bucurie — cum mărturisiți în scrisoare că ați sperat — cînd ne veți trimite poezii reprezentative pentru talentul dvs. Așteptăm cu încredere prilejul.

GEORGE LAINICI — Vînju-Mare

Am reținut din traducerea poeziei *Așteptare*, a lui Evgheni Vinokurov, numai distihul : *Toată noaptea privesc lanțul de astre / Prin patratul ferestrei albastre.*

Restul versurilor, ca și celelalte tentative de transpunere în romînește a poeziilor lui Heinrich Heine și Ali Tokombaiev, nu v-au reușit. Nu știm în ce măsură stăpîniți limbile din care vă străduiți să traduceți — presupunînd că vă sînt familiare, v-am sfătui să vă familiarizați — în mare măsură — și cu limba romînă, altfel nu vă rămîne decît să vă consolați cu frumusețea poeziilor originale care, trebuie să recunoașteți, sînt mai reușite...

NICOLAE ROGOBETE — Turnu-Severin

Deocamdată nu vă putem spune decît că ați început promițător. Versurile : *Ies ursii nopții plini de lăcomie / Și zmeura amurgului mănîncă,* și încă vreo cîteva, confirmă, credem, această afirmație. Cîteva observații. Nu pedalați prea mult pe o singură imagine ; îi diminuați puterea de sugestie și ineditul, devalorizînd-o. Nu subordonați ideea poetică imaginii, ci invers. Cultivarea pastelului în sine rămîne un simplu exercițiu poetic care vă atrage spre superficialitate. Simbolurile poetice neasociate unor idei proaspete și *neargumentate* poetic rămîn inoperante pentru cititor.

Poezia *Constructorul de vase* merită o variantă din care să excludeți prozaisimul unor șabloane ca : *mîndrele palate, temelia visului, smeii din poveste, unde îermecate* și formulările improprii de felul *furtunilor eolice* sau *crezului de dimineață.*

Scuzați-ne formularea didacticistă motivată de lectura corespondenței, contaminantă...

HOSSU VASILE — Gherla

Lectura versurilor dvs. a fost pentru noi o surpriză plăcută. Cu toate inegalitățile lor și unele finaluri rezolvate artificial, nemotivate suficient de contextul poeziei — (vezi *Mahalaua luminii,* spre exemplu) slăbiciuni explicabile în ucenicia poetică și la vîrsta pe care o aveți (elev în clasa a X-a) — poeziile vă recomandă ca un talent autentic, ca o personalitate poetică în plin proces de căutare și definire.

Vă reproducem cîteva poezii, așteptînd viitoarea corespondență asupra căreia vom stărui mai mult. Deocamdată vă semnalăm cititorilor în speranța că acest lucru vă va obliga mai mult.

T. CHILDO — Cluj

Preferăm variantei catrenului dvs., *Menire*, originalul eminescian. Apreciem laconismul, totuși, un catren și un pseudonim sînt mult prea puțin...

CASSIAN SCUTARU — Fălticeni

Afirmați că unui poet *„i se cere (în afară de altele) încăpățînare și răbdare"*.

Sîntem de acord cu *în afară de altele* și *răbdare.*

Ba chiar — în ceea ce ne privește — și cu încăpățînare : așteptînd *altele...*

PETRU NODIȘ — Zalău

Cu dvs. lucrurile se schimbă; nu vă împărtășim revolta și nici motivarea unei publicări pripite, în speranța — de altfel fără suport concret — că *„poate mi se va putea defini persoana în lumina versurilor pe care o să le trimit dacă mi se vor publica prezentele"*.

Mai ales cînd în *prezentele* v-ați *definit persoana* ca în *Urmele scorpiei rele* (?!) :

...din eul tău matern, din al tău pîntec, / Mă smulse timpul cu-al genezei cîntec...

...Din sînii tăi mi-ai dăruit nectarul / Maternității pure cu pojarul / Iubirilor de mamă pentru prunc / Și-n alăptări îți potoleai amarul / Din cari mi-ai strîns neprețuitul suc...

...Și mi-au pălit a visurilor stele / Și rumeneala buzei mele moi... / Cînd pricepeam că sensurile firii / Îmi chinuiesc ironic puritatea...

...Seninul luptei mele auspiciu / Ce m-agita în nopțile tîrzii...

Ca felcer, cum vă explicați *„logica răsăritului (dvs.) tîrziu"* — cum vă exprimați în scrisoare ?

Noi nu v-am definit, încă, persoana...

CORNEL CRISTACHE — Hunedoara

Versurile care ne-au parvenit nu rezistă unei analize exigente. Nu vă lipsește cursivitatea și ușurința ritmării în vers liber. Notațiile sînt prea superficiale față de tematică. Mai trimiteți, după o mai atentă muncă de laborator și, mai ales, după o lectură mai susținută.

ZAHARIA SÎNGEORZAN — Năsăud

Poezia *Moment* — pe care o transcriem mai jos — ne-a reținut atenția :

Noaptea a îmbrățișat toate străzile orașului / toate vînturile ce căutau cîmpia, / a tras perdelele lungi peste toate luminile / și-a lăsat deschisă poarta zorilor / să-și reverse visele mele bucuria / acolo unde aripile cîntului încep să răsară. / Pămîntului, lumina i-a lăsat, de cu seară, / un cîntec împletit din brazde și ierburi, / un imn al urcușului spre primăvară.

Este un start promițător.

DAN CHEȚA — București

Mărturisiți în scrisoare că vă este foarte dragă poezia *Revenire.* Este, într-adevăr, cea mai „realizată" din grupajul ce ni l-ați trimis. Din păcate, ideea poeziei este discutabilă prin pledoaria — credem neintenționată — în favoarea cuminteniei, a temperării setei de cunoaștere și a avîntului temerar dincolo de zonele existente ale cunoașterii omenești. Nefiindu-vă suficient de clară ideea poetică și neaprofundînd-o îndeajuns v-ați lăsat furat de jocul ei formal, nebănuindu-i și sensul amintit, pe care îl puteți elimina printr-o claritate sporită.

În poezia *Copil*, tonul glumeț pe care l-ați urmărit este evident, versurile remarcîndu-se prin virtuțile formale și de poantă. Păcat însă că v-au scăpat și unele vulgarități neavenite.

Celelalte sînt exerciții pe teme prea copilărești, sau tratate ca atare.

E vremea să evoluați mai evident spre maturitatea poetică pe care o așteptăm ; vă îndreptățește talentul, nu știm în ce măsură și nivelul lecturilor.

COSTANTINESCU VALERIU — București.

Înserăm aici entuziasmul dvs. din versurile „Despre Bloculturn cu 19 etaje" :

„Salut șantier ! / Vin cu soare / cu tot / să-ți pătrund / fiecare ungher. / Astăzi vreau / să mă-mbăt / cu-nălțime de schele, / să mă cațăr pe ele / pînă sus, / să împlînt / în mortarul moale și umed / cărămida : / roșu cuvînt / al acestui poem !"

E o primă reușită care se cere repetată.

Pentru celelalte probleme amintite în scrisoare, treceți într-o după amiază pe la redacție.

R. EMIL — Bîrgociu-Gherla

Vă creați complicații inutile, ca în „poezia" *Unde-mi ești, iubito ?* purtînd motto-ul : *„Imaginarei mele iubite"*.

...Nu vezi tu că viața-mi îăr' de tine / Lovește în gol și-și caută-un fine ?

...Mă chinuie noaptea și ziua mereu / Focu-aprins de tine în sufletul meu...

...Cum petutindeni cu caldu-l (sic !) *ți-l simt / Și dau de lumina-ți ce nu mi-o desmint / Unde ești oare ? De unde-mi lucești ? / De unde în mine iubirea ți-o crești ?*

(Chiar, de unde, cînd ea nu există ?...)

..Vino draga mea ieși-mi dulce-n cale / Pe-o stradă-ntr-un sat, pe-un deal, într-o vale (nu vă displac nici locurile mai dosnice...) / *Că-mi vei fi tovarăș pînă ne-om sfîrși / Și vom fi exemplu-n arta de-a iubi.*

Sperăm să nu ne comunicați și experiența acestei arte...

BIXI MOCANU — Poiana Laculu-Pitești ; MARIN AIFTINICĂ — Pomîrla-Suceava; VASILE LABONȚ — Beiuș; T. ANI — București; AUREL MOȘOIU — Curtea de Argeș ; STAICU GHEORGHE — București ; DIMA GHEORGHE-DIONISIE — Nărtești-Tecuci; FLORIN GRUI — București; IULIAN VUIA; BUCIUMEANU A. ARON — Tr. Severin ; STELIAN FETELEA — Petroșani ; VLASTO ȘERBAN — București; CIOCOIU SEVER — Craiova; ȘTEFAN C. MARIA — Piatra Neamț; SILVIU GUGA — Deva; CORNELIU PANȚÎRU — Săcele; RODICA SIMION — București ; TĂTARU VIRGIL LEONIDA — Strehaia ; PETRE MĂLUREANU — București; IOSIF ȘERB — Medgidia; VASILE BRADU — Pașcani; EUGEN PAȘCANU — Suceava ; G. HÎCU — Iași; PREDA ION — Hunedoara; EDUARD SIMCA — Piatra Neamț; PÎSLARU TIBERIU — Tulcea; ION MURGEANU — Zorleni; CONSTANTIN SILVIAN — Ceahlău; EMIL SIVELA — reg. Constanța ; IORDACHE CURELICI — G. A. S. Boldur ; CONSTANTIN PANĂ; D. DIESCU — Vatra Dornei; RADU FELECAN — Bacău; NICOLAE VEREȘ — Cîmpeni ; NELU CHIVIC; MIHU BĂDESCU — Drăgănești-Olt; NEGUȚ ION — Moreni; VIORICA CERNĂȚEANU (PAUL AMET) — Roșiorii de Vede; PETRE ADEPSI — București; AL. DARIE DELACERNA — București; DORIN VLĂDOIU — Predeal; BASTEN GHEORGHE — București; CIUCIUNĂ ION — Sibiu; ION DAVIDESCU — București; D. VRĂȘMAȘU — Cotnari-Cîrjoaia; LUCREȚIA CLOCOTICI; CHIPER GHEORGHE — Călugăra-Bacău; OCTAVIAN CARPIAN; LAURA RĂDULESCU — București; GHEORGHE POCREANU — București ; CABA MIHAI — Iași; IOAN CIUCHI — Mircești; IVAN ALEXANDRU — Curcani.

MAI TRIMITEȚI.

OVIDIU STĂNILĂ — București ; CÎMPEANU COSTIN GRECEANU — Plopi ; VIRGIL HOREA DUMA — Arad; V. PETRESCU — Sighișoara; MERICĂ I. ALEXANDRU — Viișeul de Sus; PĂUN PETRICĂ — Tîrgu Jiu; VASILE DUMITRESCU — Roman; ARSENIE CONSTANTIN — Ciunga-Cluj; ZAHAROVSCHI DOREL — București; FEIGER SAȘA — Tîrnăveni; V. HENȚIANI — București; ISAC GHEORGHE — Baia Mare; NELU ȘTEFAN AREFEANU — București; HIRIȚ AUREL — Cluj; GHEORGHIU ALEXANDRU — București ; ALEXIUC IOAN; LUPESCU CASANDRA — Constanța; GHEORGHE UNGUREANU — București.*

DEOCAMDATĂ NU.

Concursul nostru

Revista „Luceafărul", împreună cu comisia de îndrumare a cercurilor literare a Uniunii scriitorilor din R.P.R., organizează un concurs literar cu tema : „Munca pentru desăvîrșirea construirii socialismului în patria noastră".

Pot participa la acest concurs membrii cercurilor literare din țară, ca și tinerii care nu sînt încadrați în cercuri. Nu pot participa membrii Uniunii scriitorilor din R.P.R. și membrii Uniunii ziariștilor.

Lucrările, nesemnate, vor purta un motto, transcris și pe un plic închis, în care vor fi notate : vîrsta, școala sau instituția unde lucrează concurentul, adresa exactă. Lucrările, de preferință dactilografiate, vor fi trimise pînă la data de 15 ianuarie 1961 **pe adresa revistei „Luceafărul", B-dul Ana Ipătescu 15, București.**

Concursul este dotat cu următoarele premii și menționi :

POEZIE

Premiul I, lei 2.000
Premiul II, lei 1.500
Premiul III, lei 1.000
3 menționi a lei 500

PROZA

(Nuvelă, schiță, portret, reportaj literar etc.)

Premiul I, lei 3.000
Premiul II, lei 1.500
Premiul III, lei 1.500
3 menționi a lei 750

PIESE INTR-UN ACT

Premiul I, lei 4.000
Premiul II, lei 3.000
Premiul III, lei 2.000
3 menționi a lei 1.000

ROMEO, JULIETA ȘI LUMINA

Vasile Nicorovici

Ceea ce urmează să istorisesc mai jos, s-ar putea numi: romanul în miniatură al unei căsnicii. Eroii acestui roman sînt doi tineri, ca toți ceilalți, căsătoriți de mai mulți ani — muncesc loalaltă, fără certuri și neînțelegeri, continuă să se iubească, — deci e vorba de lucruri cu totul obișnuite. Neobișnuit e poate numai faptul că dragostea lor a devenit mai puternică și mai plină de farmec, tocmai în perioada în care majoritatea marilor pasiuni, așa cum sînt descrise în literatură, se încheie. Făt frumos, după ce a înfruntat sumedenie de primejdii și a biruit balaurul cu șapte capete, cîștigă dragostea Ilenei Cosînzene. „Și viețuiră în fericire cerească, cu dragoste nesfîrșită unul către altul" — zice povestitorul anonim care a petrecut trei zile în șir la nuntă. Dar ce s-a întîmplat a doua zi după plecarea nuntașilor, și cum a fost această fericire, nu se mai spune.

Chiar și operele literaturii culte, care înfățișează o dragoste mare, de la Dafnis și Cloe și pînă în zilele noastre, se mărginesc la perioada de naștere a pasiunii, spre a descrie prima privire și primul fior, neliniștea, încîntarea, clipele de turburare, speranța și tot jocul psihologic subtil, prin care cei doi descoperă taina veșnic nouă a iubirii. Cuprinși de o stare de beatitudine, îndrăgostiții se înfrumusețează reciproc, atribuindu-și unul altuia calitățile morale cele mai înălțătoare, nu atît în urma unei cunoașteri reciproce adînci, cît, mai mult, din imboldul pasiunii și al tinereții, vîrsta prin excelență a elanurilor generoase și a purității, deci și a iubirii nemărginite. Așa se desfășoară și povestea legendarei perechi, Romeo și Julieta, care datorită genialului dramaturg, a devenit un simbol al dragostei însăși. Dar și aici iubirea, după ce a străbătut momentele cele mai sublime, se sfîrșește tragic, în împrejurările cunoscute. Adevărata fericire abia trebuia să vină. Cum ar fi fost această fericire, nimeni n-o poate spune. Păcat!

Citeodată, gîndindu-mă la Romeo și Julieta, aș fi dorit să văd refăcută această legendă a iubirii, încercam să mi-o închipui fără sfîrșitul ei tragic. Oare Shelley nu l-a reconsiderat pe anticul Prometeu, eliberîndu-l de pe stînca unde fusese încătușat? Și totuși, de cîte ori mi-i închipuiam senini și fericiți, întorcîndu-se la Verona, ca să-și continue viața, în mijlocul înverșunaților Montagu și Capuleți, mă cuprindea nu atît teama că-i amenință din nou un sfîrșit funest, cît o gravă îngrijorare ca iubirea lor, generoasă și nobilă, să nu se trivializeze în acel mediu întunecat, crud și meschin. Oare ar fi găsit îndrăgostiții destulă putere să i se împotrivească, păstrînd ani și ani de zile neîntinată flacăra iubirii lor mari și pure? N-ar fi devenit frumosul Romeo, înaintînd în vîrstă, un al doilea Capulet, care, după o clipă de nebunie sentimentală din tinerețe, ajuns cetățean de vază al Veronei feudale, nu pregetă să-și căsătorească fiica, împotriva voinței ei, numai pentru a-și face relații la curtea principelui? Iar încîntătoarea Julietă, devenind doamnă de societate, ar mai fi adresat, unui asemenea bărbat, cuvintele rostite odinioară, de pe balcon, cu o emoționantă candoare:

Și dragostea-mi ca marea-i de adîncă,
Din tot ce dărui tot mai mult am încă
Și amîndouă-s fără de hotare?...

Oare și această dragoste nu s-ar fi redus la prologul poetic, sentimental, pasionat al acelei perioade a vieții în doi, prozaică și plictisitoare, de teama căreia Oneghin renunță în cele din urmă la iubirea Tatianei? Cunoașteți doar versurile (cap. v, XV) din romanul lui Pușkin?

Ce poate fi mai rău în viață
Decît să vezi cum tot oftînd
Tinește după soț o soață,
Stingheră zi și noapte stînd;
Iar soțul, ce valoarea-i știe,
(Urîndu-și soarta cu tărie),
Mereu posac și minios,
De-o rece gelozie ros.

Teoretic eram perfect conștient că asemenea subiecte pe tema iubirii, înfățișînd o dragoste precară — amenințată de biazare conjugală sau de spectrul morții, înainte de a se fi realizat deplin — se datoresc unor relații sociale nefaste, care mențin pe femeie în situație de semi-sclavă și strivesc sentimentele umane sub jugul interesului material. Adevărata iubire monogamă, cum arată Engels, apare ca fenomen social de masă, abia atunci cînd cea mai tînără generație a trecut de hotarul revoluției socialiste și a dat uitării vechile deprinderi, creîndu-și un climat moral complet nou. Eroii romanului meu în miniatură, simpli petroliști, Toader și Sorița, fac parte dintr-o asemenea generație. Părea nepotrivit că, vorbind de viața lor intimă, mă refer la opere literare celebre, de care ei poate că nici n-au auzit, totuși eu cred, fără teama de a fi învinuit de exagerare, că-n convietuirea lor simplă și anonimă, acești doi tineri dau un nou înțeles iubirii, mai înalt decît toi ce-a creat istoria și că lipsește doar un dramaturg de talia lui Shakespeare ca să-i ridice la rang de simbol, universal valabil. Nu sînt dramaturg, ci simplu reporter, și mă consolez la gîndul că asemeni lui Matteo Bandello, aș putea sugera altcuiva ideea unei opere de o majoră semnificație omenească.

★

Pe Toader C. l-am întîlnit într-o baracă a petroliștilor, în camera unui maistru, la care venisem să culeg niște date pentru ziar. Toader intrase mai tîrziu acolo, ca să rezolve nu știu ce problemă a sindicatului (fusese abia numit președinte de comitet pe schelă) și a rămas cu noi la discuție. Vorbeam de toate, sărind de la un subiect la altul. Oamenii povesteau amintiri. Spre deosebire de ceilalți, Toader vorbea mai domol, fără gesturi expansive. Era originar, cum am aflat mai tîrziu, din nordul țării, din Maramureș și firea lui ieșea imediat în evidență, printre ceilalți petroliști care provin de obicei din regiunile meridionale. M-a frapat însă nu această deosebire, cît faptul că, istorisind și el întîmplări din viața lui, pomenea întotdeauna și de soția lui, Sorița sau Sevița, o femeie, după cum spunea, foarte de ispravă. Mi-a duc aminte și astăzi cîteva crîmpeie răzlețe din ce-a spus el atunci: „Am lucrat ca maistru la punere în producție. Soția mea era în același schimb cu mine, operatoare la troliu... Seara mergeam la școală și stăteam în aceeași bancă, alături de soție... Am intrat în partid, eu și soția, în aceeași zi, de 16 mai..."

Am plecat împreună, discutînd pe drum în continuare despre același subiect. Cunoștința mea întîmplătoare mi se adresa ca unui vechi prieten:

— După cum vedeți biografia noastră, a mea și a soției, este foarte complicată. Eu am fost sărac, iar dînsa la fel, fată săracă. Dar am fost împreună la greu și la bine, ne-am învățat unul pe altul. Dînsa-mi zicea: dragă bărbate, altă avere decît brațele noastre n-avem, deci trebuie să învățăm, să ne ridicăm din neștiință...

În direcția în care mergeam, cerul mijea purpuriu. Cînd am trecut de-un pîlc de copaci, apărură în fața mea două flăcări înalte care jucau în aer. (Erau obișnuitele focuri din schelele noi care se aprind pentru a se arde surplusul de gaze). Apropiindu-mă de ele, prin seara ploioasă, m-am gîndit iarăși la Romeo și Julieta, dar nu la eroii lui Shakespeare, ci la ceilalți doi tineri din cartea scriitorului ceh Ian Otcenasek, la Paul și Ester (denumiți de autor în mod simbolic tot Romeo și Julieta) care în plin secol XX, la Praga, au trebuit să înfrunte întunericul neo-medieval al fascismului, repetînd destinul tragic al perechii shakespeariene). Cele două flăcări înalte și pure, arzînd alături, învăluindu-se într-o îmbrățișare aeriană, mi se părea că iau chipurile lui Paul și Ester a căror dragoste încandescentă încerca să biruie noaptea. Romeo, Julieta și întunericul!... Oare e dat întotdeauna marilor iubiri ce vor să producă fiorul sublimului, să fie proiectate pe un fond tragic, astfel ca sentimentele să apară, prin contrast, în toată măreția lor, așa cum lumina acestor flăcări apare mai sublimă și mai pură, proiectată fiind pe fondul negru al nopții? Gîndurile acestea m-au urmărit încă mult timp, deși flăcările au rămas în urma mea și mai apoi au dispărut după o pădurice, de nu se mai vedea decît reflexul lor purpuriu jucînd pe cer, deasupra arborilor bătrîni...

Ne oprisem în fața unei clădiri de cărămidă, format tip, cu două apartamente, despărțite printr-un gard. Stăteam în partea aceea, unde era o grădină cu flori de toamnă, — niște crizanteme albe. M-am uitat la ceas.

Crezînd că vreau să-l refuz, tovarășul meu insistă:

— Vă rog să intrați.

Drept să spun, m-așteptasem c-o să insiste să vin la el, ca să-mi prezinte soția. De fapt și-n cursul dimineții îmi vorbise de ea, cred că dintr-o obișnuință, fiindcă eu nu l-am întrebat dinadins.

De aceea, cînd am văzut-o prima dată, mi s-a părut c-o cunosc de mult. Era o femeie mică, gingașă, brunetă, de-o frumusețe discretă, pe care o remarci în intimitate; vorbea cu o voce caldă și totuși gravă, de o gravitate ce nu contrazice delicatețea femeiască.

S-au așezat amîndoi unul lîngă celălalt și timp de cîteva clipe i-am urmărit cum se mișcă și cum discută, cum se privesc, ca să-mi fie dat să descopăr, văzîndu-i laolaltă, un ritm interior, care aparținea lumii lor intime, din care pricină, tot ce făceau împreună, era extrem de armonios și-ți lăsa impresia unei muzici discrete, cîntată în surdină numai de ei doi.

Povestea lor a început departe de aici, peste două hotare de munți, tocmai în Maramureș. Deosebit ca peisaj, port și obiceiuri, satul maramureșan avea cu acesta de aici o singură notă comună: freamătul trepidant al schelei petrolifere.

După împlinirea stagiului militar, Toader se întoarce în satul său natal și se angajează la sonde ca pompier. Meseria asta o învățase în armată. Ce-i mai trebuia? Slujbă avea, armata o făcuse. Doar să se însoare. Toader nu era un om să se țină după fuste, dar o fată tot trebuia să-și caute. Și așa ajunge s-o remarce pe Sorița. Ea venise acolo, tocmai din părțile Sibiului, ca să-și afle un rost în viață.

Întîlnirile lor întîlniri au ceva din farmecul naiv al idilelor lui Cosbuc, poet ce se trăgea cam tot din aceste locuri. Redau istoria acestor prime zile de înfiripare a dragostei, așa cum mi-a povestit Toader, în cursul dimineții:

„Am văzut-o întîia oară pe drum. Era mică, oacheșă și purta un batic înflorat. Mi-a plăcut. M-am uitat lung după ea și am întrebat pe cei care era lîngă mine:

— Cine e fata asta?

— E Sorița, lucrează la schelă. A fost bucătăreasă la cantină, s-a calificat și acum e operatoare la troliu. Mi se pare că-ți place.

Eu i-am spus că se-nșeală, că întrebasem așa într-o doară, să știu cine e, din curiozitate.

Am întîlnit-o apoi din nou, întîmplător, pe o cărare, spre schelă. Eram singur și i-am ținut calea, c-o glumă, ca flăcăii. I-am spus:

— Sînteți foarte frumoasă...

Dar ea s-a supărat, mi-a răspuns aspru și a plecat în grabă. Eram amărît de ce mi se întîmplase, dar mă bucuram, nu știu de ce, că m-a repezit. Am privit în urma ei cum se depărta pe cărare.

Cîteva zile nu i-am mai ieșit în drum. O urmăream numai cu privirea. Noaptea mă gîndeam numai la ea. O vedeam și-n vis, ca-n ziua aceea, cînd a trecut pe lîngă mine, cu baticul înflorat. Și-ntr-o bună zi m-am hotărît. Fie ce-o fi: m-am dus la ea acasă. Știam unde șade. Ea m-a primit, dar nu înăuntru ci pe-o bancă în curte, sub un măr. Era la începutul primăverii, dar mărul nu înflorise. Acolo merii înfloresc mai tîrziu. I-am povestit viața mea, așa cum m-am priceput.

— Pînă la armată, n-am văzut altă lume decît văgăuna asta, i-am spus. De la 12 ani am fost slugă, apoi cu tata am tras la cioată, în pădure, pe-o bucată de mămăligă și aia înghețată. Abia la militărie am văzut lucruri frumoase, pe care nu le știusem de copil. M-au avansat pompier-toporaș. În postul ăsta nu ajunge oricine. Trebuie să fii curajos. Ca pompier-toporaș intri primul în casele incendiate. Urci pe scări, printre flăcări, în timp ce alții, de jos, te stropesc pe haine, ca să nu iei foc... Așa luptă un pompier-toporaș...

Îi vorbeam însuflețit, cum nu mai vorbisem nimănui, niciodată. Sorița m-a ascultat cu atenție, apoi mi-a răspuns că-i pare rău, că n-are de gînd să se căsătorească. Eu, de fapt, nici nu-i pomenisem de căsătorie, dar a ghicit ea, după felul cum îi vorbisem despre mine.

— Dacă nu vă căsătoriți cu mine, eu tot am să vă iubesc — i-am zis vesel, de parcă tot eu trebuia s-o mîngîi de supărare. De fapt însă mie-mi părea grozav de rău. Mă gîndeam că n-am să mai găsesc în lumea asta o fată ca ea..."

Ascultîndu-l, gîndeam: „Ce simple i se par toate!... Desigur că Stendhal ar fi disecat mult mai bine această fază a iubirii, clasificînd-o pe diferite etape, admirația, speranța, apariția amorului, prima cristalizare, îndoiala, a doua cristalizare mai profundă cînd sentimentele se sedimentează ca sarea pe o ramură de Salzbourg. După Stendhal, femeia procedează cît se poate de bine dacă se refuză bărbatului, fiindcă astfel, trezind îndoiala, facilitează cristalizarea. Și cîte contramăsuri n-ar fi sugerat același autor amantului, ca acesta să-și ajungă scopul. Și totuși... Nu cred că Stendhal a surprins mecanismul psihic etern prin care se declanșează amorul, ci numai mecanismul psihic potrivit mediului și timpului său".

În cazul celor doi, lucrurile s-au petrecut cu totul altfel. Sorița nu l-a respins pe Toader ca să-și faciliteze cristalizarea, ci ca să-și verifice propriile sentimente. S-a interesat, de la ceilalți, cam ce fel de om e Toader, dacă nu bea, dacă nu e arțăgos. La o nouă cerere în căsătorie, nu l-a mai respins. Peste o lună erau împreună, soț și soție. Poate că e banal, dar așa a fost. Dar acest moment, care, pentru unii marchează trecerea la proza cotidiană a vieții, pentru ei era abia începutul iubirii.

★

Sîntem numai noi doi în odaie, eu și Toader. Sorița a plecat la bucătărie. Toader povestește:

— Eu spun că bine am făcut c-am luat-o de nevastă, pe Sorița. E o femeie vrednică. Ea m-a convins să-nvăț altă meserie. „Ești om în toată puterea, Toadere, și ca pompier stai multă vreme degeaba". Avea dreptate.

Am intrat la foraj, ca sondor. Mai tîrziu am devenit podar și-n timpul liber mergeam la școala de tractoriști. Învățam împreună cu Sorița. Ea se calificase ca operatoare la troliu, dar n-avea școală. Mergeam împreună, ca copiii cei mici și ne așezam în aceeași bancă. Era o bancă lîngă fereastră și vara, în amurg, ne bătea soarele drept în față. Acasă iarăși învățam împreună. Împrumutam cărți de la bibliotecă, de tehnică sau de ideologie și le citeam. Fiecare citea altă carte și-i făcea rezumatul. Apoi ne controlam să vedem care a făcut mai bine. Știți, satul era mic, n-aveam alte distracții. Și-apoi ne plăcea să stăm împreună, s-avem aceleași preocupări.

Să ne fi văzut, tovarășe, cum ne pregăteam pentru examen. Ea stătea lîngă masă și-o făcea pe profesorul. Mă întreba după carte, iar eu, de lîngă ușă, trebuia să răspund.

— Ce zice legea circulației, tovarășe Toader C., dacă ești în fața unui pod stricat și tragi după tractor o remorcă? Era foarte serioasă atunci, ca un profesor adevărat. Nu mă lertă de loc dacă greșeam.

Fie vorba între noi, tovarășe, femeia asta a fost tare vrednică, totdeauna mi-a dat un sfat bun. Cînd am fost propus să fac curs de maiștri la Moinești, să spun drept, am ezitat. Se făcuse din nou primăvară, ca-n vremea cînd ne cunoscusem dintîi.

— N-aș pleca, Sorița, să te las singură. Abia ne-am căsătorit. Și-apoi de ce să mă-nscriu la altă școală cînd nici pe asta de tractoriști n-am terminat-o.

— Școala de tractoriști ai s-o găsești oricînd, însă la Moinești n-o să mai ai ocazie să pleci. Și acolo se-nvață mai multă carte. O să rabd eu cîteva luni și singură. Iar primăveri o să fie destule. Avem toată viața înaintea noastră...

Vedeți de ce zic că femeia asta m-a ajutat mult. Poate fără ea n-ajungeam ce sînt acuma...

★

Sorița a revenit în odaie. Așterne masa, aduce bucate. Vreau să plec. Cei doi mă rețin, insistă. M-așez și eu la masă.

— Nu vă mirați că nu prea avem mobilă bună, și vasele sînt desperechiate. Am cheltuit banii să ne facem o casă în Maramureș, unde o să tragem amîndoi la bătrînețe. Îmi explică femeia, văzînd că examinez interiorul.

În timpul cinei, discuția s-a purtat în jurul diferitelor chestiuni mărunte de-ale casei.

Ascultîndu-i pe soți, gîndeam: „Iată doi oameni cumsecade, la locul lor, care și-au așezat pe-un drum sigur întreaga lor viață, pînă la bătrînețe. În fond, pe ce se bazează dragostea lor? Pe-o potrivire de gusturi, de preocupări, pe-o obișnuință dobîndită în timpul anilor, de a se vedea la masă, de a discuta treburi casnice, de a se despărți și iarăși de a se revedea la ore fixe". Și totuși cît de mult mă înșelam, judecînd așa în clipa aceea...

După cină a venit iar rîndul amintirilor. Nu știu cum se face, dar în lipsa unor calități mai de seamă, am darul de a-i determina pe oameni să vorbească, fără să insist prea mult. Probabil că-i ascult cu interes și asta le face plăcere și-i stimulează la discuție.

Toader se adresă soției sale:

— Mai ții minte, Sorița, întîmplarea aceea, cînd n-ai știut ce să faci cu banii și i-ai băgat în sîn, ca țărăncile?...

Aveau probabil multe întîmplări comune, petrecute în trecut, de care-și aduceau aminte, din cînd în cînd, cu plăcere.

Sorița nu păru de loc încurcată, ci povesti simplu ca și cum ar fi fost vorba de cu totul altă persoană, pe care o privește cu bunăvoință de pe soclul înalt al unei maturități dobîndite astăzi.

— A! Vrei să spun ce am pățit cînd am fost evidențiată atunci în orașul D. fiindcă am oprit o sondă în erupție?

Femeia se întoarse spre mine ca să-mi explice în termeni concișI, ca orice om stăpîn pe limbajul meseriei sale.

— Lucram cu troliul la o sondă din schela S. Era pe la prînz și brigadierul plecase la baracă să scrie carte la drăguța lui. Rămăseseră cîțiva oameni și inginerul nostru, un băiat tînăr, abia venit în schelă de la institut. Deodată sonda a început s-arunce noroi. Inginerul s-a speriat și a rupt-o la fugă. Oamenii s-au luat după el. Nu știu nici eu cum de-am avut curajul să fug la sondă, ca să închid ventilul. Sonda mai a-runca încă noroi, cînd mă pomenesc lîngă mine cu inginerul șef. Venise într-un suflet. „Bravo, Sorița, ești o femeie vrednică. O să fii răsplătită". Am fost chemată la o ședință în orașul D. Cel care vorbea la tribună a pomenit și numele meu. Lumea a strigat să mă urc pe scenă și acolo directorul mi-a înmînat un premiu. Eu venisem în rochie. Rochia nu are buzunare. Lumea se uita la mine. Ce să fac cu banii? Și-atunci am încercat să-i bag în sîn, ca țărăncile. Toată sala a izbucnit în rîs...

Spunînd acestea, Sorița rîde. Rîde și Toader.

Eu mă gîndeam: „În orice dragoste, contează mult amintirile. Faptele trăite împreună se imprimă în ființa fiecăruia, îi modelează sentimentele și gîndurile, astfel că în orice amintire regăsești în celălalt ceva din tine însuți... Poate, astfel se explică perfecta consonanță în gesturi și atitudini a celor doi, căci viețile lor se armonizează asemenea unui cîntec".

★

Sorița a făcut un gest ușor, abia perceptibil. Toader se ridică în picioare și-mi spune:

— Vă rog să mă scuzați. Eu la ora asta tai lemne.

M-am ridicat și eu cu gîndul să plec. Toader protestează:

— Mai stați, vă rog. Nu durează mult. O să plecăm împreună că am și eu treburi în sat.

— Văd că aveți multe amintiri plăcute, am spus Soriței, după ce am rămas singuri.

— Da, avem multe amintiri, — răspunse ea.

— Și care, din toate, vi se pare mai deosebită? I-am pus întrebarea asta, mai mult din deformație profesională, fiindcă în sinea mea, eram convins că, tot ce era mai interesant în viața lor, aflasem.

— Am avut și întîmplări deosebite — răspunse femeia cu vocea ei de-un alto grav și totuși catifelat. Poate v-a spus soțul meu că noi amîndoi am intrat în aceeași zi în partid. Ziua asta a fost pentru noi o zi mare. Să vă spun de ce. Eu și Toader am fost săraci, fără multă carte. Ne-am străduit să ne ridicăm din neștiință, să învățăm. Și dacă ne-au găsit vrednici să fim primiți în partid, înseamnă că munca noastră era prețuită de oameni. E drept că, din totdeauna, eu am căutat să-l ajut și el a căutat să mă ajute. Dar n-am știut totdeauna cum s-o facem mai bine. Ne călăuzeam mai mult după inimă, decît după minte și învățătură și deseori bîjbîiam în nesiguranță. În partid, am găsit drumul drept. De asta mi-am dat seama mai tîrziu, cu trecerea anilor. În ziua înscrierii noastre, am fost foarte emoționată. În drum, cînd mergeam la ședință, mi-am dat seama c-am uitat basmaua. Am vrut să mă-ntorc, dar Toader m-a oprit. Mi-a spus că și fără basma îmi stă bine. Țin minte că era luna lui mai, fiindcă la întors, seara tîrziu, mirosea a floare de liliac. Dar eu nu deosebeam nici florile, nici drumul, fiindcă văd greu în întuneric și-a trebuit să mă țin de mîna lui Toader...

Ultimele cuvinte m-au făcut să remarc încă o dată mîna ei delicată, gingașia trupului ei, și nu m-am putut reține să-i pun o întrebare, ce m-a preocupat din clipa cînd o văzusem:

— Cum vă împăcați cu munca la sonde? Nu vă vine greu? Vă ascultă oamenii?

— Le place de mine, fiindcă lucrez foarte atent și le vorbesc cu voie bună. Bărbații de obicei lucrează mai îngîmfați, mai neglijent. Deși mai slabă, femeia e mai grijulie. Acum trei ani cînd lucram la S., eu într-un schimb, soțul meu în celălalt, îi stîngeam pe oameni dimineața și le ziceam: „Hai să-l întrecem azi pe Toader. Să facem noi toată treaba și cînd o veni el, să nu mai aibă ce lucra". Ne-apucam de lucru și peste patru ore făceam pauză. „Acum mîncați, odihniți-vă ca să prindeți putere și să lucrați apoi mai cu spor..." Așa le vorbesc întotdeauna, în glumă, ca să aibe drag să muncească, nu mă răstesc niciodată la ei. La cei mai în vîrstă le zic „nene" și mă sfătuiesc cu dînșii...

★

Sorița mai vorbea despre munca ei, cînd a intrat Toader în cameră. El o completă, zîmbind binevoitor:

„Soția mea a fost prima femeie sondor în aceste locuri. Cînd am venit din Maramureș, aici era schelă nouă. Am străbătut toate satele dimprejur, amîndoi. Se uitau oamenii după ea, și se minunau văzînd o femeie îmbrăcată în pantaloni, pufoaică și șapcă-n cap, urcată pe tractor. Și ea conducea un „Kirov" cu șenile, de două ori mai mare ca un tractor obișnuit, ceea ce nu e un lucru tocmai simplu pentru o femeie..."

Am crezut, iarăși, că aflasem tot ce era mai interesant din viața acestor oameni, și iarăși m-am înșelat. Cum discuția începea, am aruncat o privire pe noptieră, și am văzut o carte. Era un manual al sondorului, într-o ediție veche, de prin 1952. De la cîteva cuvinte banale schimbate despre această carte, discuția alunecă la tehnica extracției și apoi la primejdiile posibile în lumea petroliștilor.

— V-ați aflat vreodată amîndoi într-o primejdie? i-am întrebat eu.

— Am fost în fel de fel de situații, tovarășe, — spuse Toader cu gravitate. Apoi a început să povestească:

— Era într-o zi de-ntîi mai și noi ne îmbrăcaserăm de sărbătoare, pentru miting.

— Totdeauna în mai ni se întîmplă cîte ceva deosebit — glumi Sorița.

— Tocmai cînd ne pregăteam să plecăm de-acasă sîntem anunțați că a sosit echipa de la periorare, pentru sonda X. Nici n-am apucat să ne schimbăm hainele. Am alergat la sondă. Operația s-a desfășurat normal. Se părea că totul se va sfîrși cu bine. Cînd deodată sonda începe să arunce noroi și să urle și iar să arunce noroi. Aici însă trebuie să vă dau o lămurire: noi n-am avut nici o vină, pentru ce s-a întîmplat. Vinovat era inginerul că a lăsat să se depună barita din noroi. Noroiul a devenit mai ușor și n-a mai ținut la respect presiunea gazelor. Și, uite-așa, a pornit erupția. Creștea cu repeziciune. Noroiul sărea din ce în ce mai sus, de-atingea vîrful turlei, de unde cădea într-un fel de ceață groasă, întunecată, de nu mai vedeai înaintea ochilor. Am sărit să-nchid ventilul, așa cum eram îmbrăcat în hainele de sărbătoare. Cu sonda nu te joci. Dacă nu intervii la timp, pericolul se întinde, ca un foc, și nu-l mai poți stăvili. Am intrat în ceața aceea și am căutat, pe bîjbîite, ventilul. Umblam ca la fundul unei ape negre, nu puteam respira, urletul sondei îmi lua auzul. Căutam, orbește, cu mîinile întinse. Mă ciocneam de fiare. Cădeam și iar mă ridicam, și întindeam mîinile înainte ca să caut orbește. Nu-l găseam nicăieri și cînd credeam că n-o mai scot la capăt, sufocat, ud și asurzit, am dat cu mîna de ceva metalic. Era ventilul. L-am strîns cu ultimele puteri. Presiunea a mai scăzut...

— Eu și ceilalți sondori stăteam afară — interveni Sorița. Priveam cum crește puhoiul și tremuram toată.

— Pesemne că pericolul pare mai mare pentru cel care stă și privește — am remarcat eu, referindu-mă la ce spusese Toader, mai înainte.

— Așa este — confirmă femeia. Eu credeam că Toader a murit. Cînd deodată văd că șuvoiul scade. Și din sondă alergă un om negru de noroi și strigă la ceilalți să-i aducă un cablu...

— Trebuia să legăm tubingul, îmi explică Toader, ca să nu-l arunce presiunea afară. Am intrat din nou, de astă dată cu cîțiva oameni și l-am înțepenit cu cablul de coloană.

— Vă-nchipuiți cum am petrecut noi sărbătoarea lui 1 Mai, în anul acela — spune Sorița. Ne-am întors acasă, și am spălat hainele lui Toader ca pe niște rufe, într-o copaie. Dar de griji n-am scăpat ușor. Două săptămîni au lucrat oamenii să pună sonda în normal. Munceau și dădeau vina pe soțul meu. „Ne speriim din cauza lui Toader. El e de vină c-a scăpat sonda"...

— Da, așa ziceau și eu nu știam cum să mă desvinovățesc atunci. Abia mai tîrziu a ieșit adevărul la iveală. Da, două săptămîni nici eu, nici nevastămea nu ne-am urnit de-acolo. Dormeam cu capul pe fiare. Mie-mi crescuse barba ca la popi și-mi sticleau ochii. Și nu ca să v-o laud, dar mare noroc am avut eu de soție. Alta m-ar fi ocărît, ori s-ar fi dat bătută. Dar ea din contra, căuta să mă îmbărbăteze și lucra alături de mine. Făcea manevre cu troliul prin erupție, la milimetru. C-a felicitat-o inginerul și i-a strîns mîna: „Lucrezi admirabil. De cînd sînt n-am văzut așa operatoare..." Pînă la urmă am și fost premiați amîndoi, ca dovadă că nu eu greșisem...

Oare întîmplarea în comun a primejdiei i-a legat așa de strîns pe acești oameni? În privința asta Stendhal are o teorie. Primejdia, zice el — creează oameni mari și călește sufletele, le dă curaj. Și ca să iubești trebuie să ai curaj. Aici, însă, nu e vorba de curajul de a iubi, ci de cu totul altceva, de o dragoste care îndeamnă la curaj, deci de o forță interioară, capabilă de mari înfăptuiri. De unde însă izvorăște această putere a ei?

I-am întrebat:

— Ați avut vreodată conflicte?

M-au privit mirați. Nu pricepeau ce vroiam de la ei. De ce să se certe? Ei nu știau că pentru a scrie o lucrare de literatură e nevoie de conflict. Că un scriitor a afirmat că fericiții n-au istorie. Și deci, dacă ei sînt fericiți, soarta lor devine neinteresantă pentru literatură. Așa să fie oare? Ar putea susține cineva că acești oameni n-au o istorie, n-au adevărate pasiuni, chiar dacă nu s-au ciocnit între ei și nici cu un mediu înconjurător potrivnic care să le amenințe iubirea?

★

A doua zi am revenit acasă la Toader. Era o zi cu un cer ușor înnorat, ca o cupolă translucidă, alb-albastră, luminată de dinăuntru. Am plecat apoi împreună cu Toader. Pînă la poartă ne-a condus Sorița. La despărțire i-a potrivit lui Toader fularul la gît, cu un gest delicat, matern. Toader s-a îndreptat spre oficiul de extracție, cu treburile lui de partid, ce nu sufereau amînare. Eu am plecat în direcția opusă, spre satul T., unde aveam să înnoptez. După cîțiva pași, m-am uitat în urmă, am revăzut curtea mică, cu tufișuri de crizanteme, și pe Sorița, lîngă poartă, cu capul întors într-acolo, unde trebuia să fie acum Toader, pe care eu nu-l mai zăream.

Păstrînd în mine imaginea lor, mă gîndeam: „Acești doi oameni simpli sînt poate mai de admirat decît eroii unor iubiri celebre, care și-au sacrificat viața pentru pasiunea lor. Căci nu e atît de greu să-ți păstrezi avîntul, generozitatea în primele zile ale iubirii, cînd ești tînăr, ci e mult mai dificil să duci acest sentiment, ani în șir, păstrîndu-l tot atît de pur și generos, ca-n înflăcărarea primelor zile..."

La ieșirea din sat am străbătut același drum, pe care merseseм și aseară. Numai că acum, în plină zi, tot ce mă înconjura era de o limpezime desăvîrșită, cu conture distincte, bogat luminate. Pădurea de tremura în razele soarelui, care o tăiau oblic, iradiind într-o pulbere fină, sub cupola albicioasă a cerului. Și prin cascada aceea de raze diamantine, am văzut alte două lumini, ca niște văluri incandescente de aur viu, suspendate în aer.

Cînd am ieșit din pădurice, flăcările se vedeau mai bine, iar nu departe de ele forfotea o mulțime de oameni ocupați cu montarea unei sonde. Munca intrase într-o etapă finală, cînd toate eforturile se concentrează, și peste tot, de jos de pe pămînt și pînă în vîrful turlei, vezi oameni care umblă, se agită, angajați în același elan constructiv. Unii așezau mașina uriașă a granicului, alții trăgeau cu tractorul batalele grele de metal, duigherii potriveau jgheaburile lungi, pe cînd electricienii, cățărați pe turlă, montau constelația de lumini a sondei. Alături, jucau în aer cele două flăcări, pe care le văzusem aseară. De astă dată erau proiectate pe fondul alb al zilei. Deși mai puțin misterioase și nuanțate decît în contrast cu întunericul, apăreau în schimb, nu singuratice, pierdute într-un univers întunecat și amenințător, ci fluturînd pe vasta simfonie a ierburilor și a copacilor, deasupra sondei aflată în montaj, ca niște steaguri de aur, ridicate la cer spre slava soarelui și a muncii creatoare a omului.

Mi-au revenit în minte gîndurile de aseară, despre dragoste și tragedie, despre Romeo și Julieta, despre Paul și Ester apoi mi-am amintit de cei doi tineri simpli, cu care-mi petrecusem seara, la sensul nou impresionant, al dragostei lor. Și privind acum izbucnirea în slavă a flăcărilor de aur, oamenii forfotind în jurul sondei pămîntul și cerul, m-am gîndit că altfel trebuiesc considerate azi legendele vechi despre rostul major al iubirii, nu-n contrast cu întunericul, ci-n concordanță cu lumina și creația. Romeo, Julieta și lumina! Acesta este sensul iubirii.

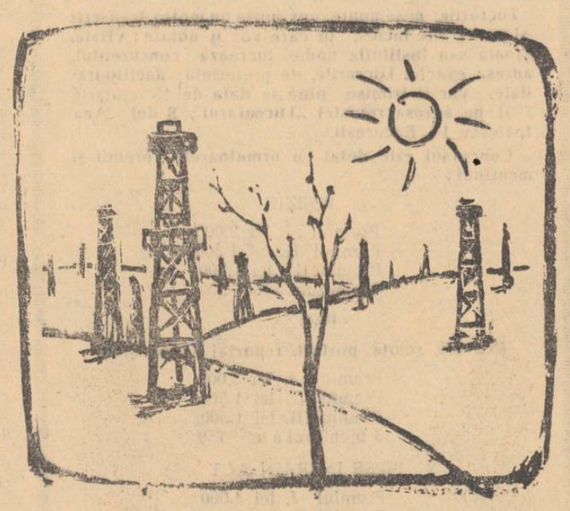

Desene de V. SAVONEA

„Luceafărul" s-a întîlnit cu colaboratorii

În cadrul cenaclului literar „Nicolae Labiș" a avut loc sîmbătă, 3 decembrie 1960, o discuție, inițiată de conducerea revistei „Luceafărul" și organizația U.T.M. de la Uniunea Scriitorilor, despre sarcinile revistei Luceafărul, *despre colaborarea tinerilor poeți, prozatori, dramaturgi și critici la revista noastră, despre munca secțiilor cu colaboratorii. Au participat majoritatea tinerilor scriitori din București. Am putut cunoaște astfel impresiile despre revista noastră, ale unora dintre cei mai activi tineri scriitori. La ședința cenaclului literar „Nicolae Labiș" din seara zilei de 3 decembrie s-au făcut numeroase propuneri și sugestii menite să ducă la îmbunătățirea muncii noastre. Nu vom face aici o relatare amănunțită a modului cum au decurs dezbaterile. Prin intervențiile lor, tovarășii: Dan Hăulică, Dimitrie Rachici, Marin Bucur, I. D. Șerban, Ion Brad, Ion Crînguleanu, Dan Grigorescu, Cezar Baltag, Marin Sorescu, Z. Ornea, Florian Grecea, Em. Stejaru, I. Geabău, Mihai Gavril, — îi amintim în ordinea în care au luat cuvîntul — ne-au fost de real ajutor. Fără îndoială, problemele discutate în cadrul acelei ședințe vor trebui analizate pe larg de către redacția revistei* Luceafărul, *de către secțiile ei respective. Luînd cuvîntul la sfîrșitul „întîlnirii", tovarășul Dan Deșliu arăta:* „Printre problemele ce s-au ridicat aici, unele erau deja în atenția noastră și faptul că tovarășii le-au amintit ne arată că într-adevăr ne-am gîndit bine cînd le-am pus pe prim plan".

Colaboratorii noștri au cerut pe bună dreptate ca Luceafărul *să acorde mai mult spațiu problemelor vieții artistice, fenomenului cultural în genere. Mulți vorbitori au subliniat nivelul teoretic înalt al articolelor publicate în revistă și au cerut din partea redacției eforturi sporite în această direcție.* Luceafărul *este în primul rînd o revistă a tinerilor scriitori, care se adresează maselor de cititori tineri. Revista are datoria să țină seama de aspectele variate ce le implică formarea spirituală a cititorilor săi.*

În cadrul discuțiilor s-a amintit de cîteva ori despre necesitatea ca revista să acorde un spațiu mai larg creației membrilor cercurilor literare, să programeze articole de analiză a unor cercuri. S-a cerut de asemenea ca revista să dea mai multă importanță în paginile sale problemelor de cultură de masă ale tineretului. Majoritatea participanților la discuții au atras atenția asupra faptului că cititorii tineri doresc să găsească în Luceafărul, *mai pe larg dezbătute și în mod permanent, probleme de istoria literaturii române și de istorie a literaturii universale. S-a vorbit despre faptul că revista publică prea puține articole și note polemice, că nu a acordat pînă acum suficientă atenție literaturii satirice, problemelor teoretice legate de specificul satirei și umorului. Și paginația revistei, prezentarea ei grafică au stat în atenția celor înscriși la cuvînt. În încheierea discuțiilor, tov. Dan Deșliu, membru în Comitetul de direcție al revistei* Luceafărul *și tov. Niculae Stoian, secretarul organizației U.T.M. de la Uniunea Scriitorilor, au mulțumit călduros celor prezenți pentru ajutorul tovărășesc acordat prin participarea lor la această discuție.*

Pe viitor, Luceafărul *va căuta să țină seama de sugestiile valoroase ce au fost făcute, atît în cadrul acestei întîlniri cît și al altora.*

Comoara

Pe hărțile de istorie și arheologie, Ostrovul de pe malul dobrogean al Dunării e consemnat printr-un semn deosebit: aci a fost cu două milenii în urmă o stațiune romană și săpăturile scot deseori la iveală zidurile unor construcții străvechi. Nu de mult, aci a fost desgropată o armură de bronz, un scut, un coif și arme, piese care, datorită excepționalei lor valori, au fost așezate la Muzeul regional din Constanța, într-o sală specială a tezaurului.

Dar la Ostrov a fost dezgropat și cornul abundenței. Nu vreau să afirm că Fortuna și-ar fi avut sălașul pe aceste meleaguri. Oamenii cei mai numeroși din locurile acestea tot săracii erau, țăranii care aveau cîte un hectar sau două de pămînt, cîte un petec de viță hibridă, cîte o capră sau oaie. Și aici era cunoscută mîncarea aceea revoltătoare, ardei iuți cu lapte, despre care a scris Geo Bogza. Zeița buneistări nu era cunoscută în aceste locuri decît de cîțiva moșieri și chiaburi, proprietari ai unor plantații de viță nobilă, proprietari de teascuri și crame, care vindeau vinul la Călărași, la Constanța și la București. Atunci, cum a putut fi dezgropat aci miticul corn al abundenței? Vă amintiți de „Povestea Vorbei" a lui Anton Pann? E acolo o poezie care se cheamă Comoara. În ea se vorbește despre sfaturile date pe patul de moarte de către un bătrîn feciorilor săi:

„Comoara nu se găsește cînd
ici, cînd colea săpînd,
Ci lesne se nemerește, cînd
iei pămîntul la rînd.
Și-n adînc nu e băgată pe
om mult a-l obosi.
Ci d-o palmă e-ngropată ca
să o poată găsi...

Apelînd bineînțeles la un eufemism, aș putea afirma că la fel s-a întîmplat și la Ostrov. Comoara a fost găsită nu în straturile adînci subterane, ci la nivelul culturii agricole, al arăturilor cu plugul și tractorul, al canalelor de irigație, al stratului de pămînt fertil în care cresc roșiile și sfecla de zahăr, grîul și porumbul, piersicii și vița de vie. Descoperirea aceasta n-a avut loc cu mii de ani în urmă, într-o lume contemporană cu Fortuna, ci în lumea noastră, în era care l-a dat pe Lenin, în epoca socialismului novator și biruitor. In anul 1952, la Ostrov s-a înființat o gospodărie colectivă care s-a numit „Dunărea", după fluviul la țărmul căruia s-a ivit, nu ca un amănunt geografic și economic ci ca o bornă de frontieră delimitînd două epoci, două vîrste ale istoriei. Ea s-a ivit modest la acest străvechi țărm al Dunării și nimic, în afară de speranța înflăcărată a oamenilor de aci regăsiți și înmănunchiați într-o mare familie, nu îngăduia să se întrevadă șuvoiul abundent de bunuri ce avea să curgă într-un răstimp atît de scurt. La înființarea ei gospodăria colectivă „Dunărea" din Ostrov avea doar 11 hectare de vie. In anul 1965, gospodăria colectivă din Ostrov va avea peste 700 hectare de vie și numai din vînzarea strugurilor și a vinului de pe această suprafață s-a calculat că se va realiza anual un venit de 23 milioane de lei.

„Comoara" din „Povestea Vorbei" a lui Anton Pann pe care am invocat-o mai sus nu e o reminiscență de bibliotecă și nici o amintire din vremea anilor de școală ci, redescoperită la Ostrov, în cadrul unei întîmplări cu totul nepreconizate, ea a intrat cum nu se poate mai firesc în plasma reportajului de față. Sosisem pentru prima oară la Ostrov în primăvara anului 1960, la vremea copcitului viei, cînd se legau corzile cu rafie, de araci. Erau zeci, dar nu zeci, ci sute de fete care lucrau în vie cîntînd, umplînd aerul limpede, primăvăratic, cu o melodie înaltă și unanimă, și melodia aceea suna ca un imn de slavă, ca un imn care glorifica și lăuda munca unită și liberă de orice opresiune. Seara, revenind în sat, am nimerit la căminul cultural. Am văzut un program artistic alcătuit din dansuri și cîntece, mi se pare că a fost prezentată și o piesă într-un act, dar ceea ce m-a surprins și m-a cucerit pe neașteptate, a fost recitarea poeziei „Comoara" din „Povestea Vorbei" a lui Anton Pann. Adolescentul care recita nu avea un talent deosebit; spunea poezia cu versurile ei didactice și cam lungi pe un ton nefiresc, strigat, parcă stătea la o răspîntie de uliți și vroia să-l audă satul întreg, de la o margine la cealaltă. Recita poezia cu versurile ei lungi ca un elev sîrguincios, dar fără cel mai mic har actoricesc, fără nici o intonație deosebită, fără un gest din care s-ar fi putut vedea, măcar în intenție, rîvna unui artist amator. Dacă nu i-ași fi văzut pe tinerii colectiviști (și chiar pe acela care spunea poezia ca un elev tocilar), lucrînd în ziua aceea pe dealurile celor 360 de hectare de Afuz Ali și Tămîioasă, deci dacă n-aș fi avut acel element concret care să-mi provoace și să-mi întrețină o sugestie de o proaspătă și rară forță poetică, recitarea acelei poezii didactice poate că nu mi-ar fi spus nimic deosebit și sufletul meu nu ar mai fi înregistrat acel moment revelator. Pe scenă, în fața unei cortine modeste, un tînăr colectivist declama o poezie de Anton Pann. Eu stăteam undeva, prin mijlocul sălii, pierdut în mulțimea care asculta într-o tăcere profundă versurile izvodite cu un veac în urmă:

...„Adică: lucrînd pămîntul, scoatem comoara din el.
De muncă i-a fost cuvîntul, iar
nu cum gîndeam altfel..."

Il văzusem lucrînd în vie și pe tînărul care acum declama poezia lui Anton Pann, văzusem în ziua aceea vreo trei sute de tineri lucrînd în plantațiile de vie ale gospodăriei și acum versurile vechi din „Povestea vorbei" sunau ca un mesaj poetic contemporan, ca versurile unui înțelept poet local, încă neînregistrat de nici o istorie literară. Poezia, așa cum o ascultam în seara aceea, suna ca un ecou al scenelor de muncă văzute peste zi, ca un comentariu liric și didactic al lor, ca o baladă, ca o biografie versificată a marii familii de colectiviști în mijlocul căreia mă aflam. La sentimentul acesta au concurat desigur și alte amănunte aflate în ziua aceea, consemnate în sufletul meu de-a valma și abia atunci revelate în sensul lor profund, ca niște fapte de o surprinzătoare însemnătate pentru istoria ce se scria în acel neștiut colț de țară, la Ostrov. Il văzusem pe Vasilică I. Vasile luînd dela gospodărie avansul în bani cuvenit pentru o lună în urmă — 2800 lei, — văzusem pe Chițu Ion încasînd 2740 lei și pe Stroe Dumitru luînd 2560 lei. Cunoscusem în ziua aceea patru tineri care purtau un nume comun de familie: Banu. Pe Didina și Vasilica, surori între ele și verișoare cu Florin și Iordana Banu. Aflasem despre familiile lor o poveste al cărei dramatism nu-l sezisasem la început și pe care abia acum, seara, îl vedeam în toată enorma lui hidoșenie. Mi s-a spus pe acel ton discret cu care se povestesc numai amarele și de necrezut conflicte familiare:

— Părinții lor sînt frați, dar nu frați vitregi, nu din aceia crescuți de o mamă vitregă, ori de un tată mașter, străin și rău. Sînt frați buni, șapte frați buni erau, dar cu ei s-a petrecut o întîmplare nenorocită. Vreme îndelungată ei s-au certat, nu și-au vorbit, s-au avut rău și s-au dușmănit de moarte din pricina unei grădini de cîțiva stînjeni, moștenire comună și pe care nu izbuteau să și-o împartă. Ani îndelungați ei nu și-au vorbit, ori atunci cînd au făcut acest lucru și-au aruncat numai vorbe tari, de ocară. Egoismul, tirania micii proprietăți individuale și morala burgheză strîmbă, odioasă, i-au făcut să se dușmănească frați buni, ei între ei. Dușmănia aceea, întocmai ca în faimoasa piesă a lui Shakespeare, ar fi continuat de-a lungul a generații întregi, s-ar fi prelungit ca un blestem greu în sufletul propriilor copii și nepoți, procese istovitoare i-ar fi măcinat în fața instanțelor și poate că ar fi ajuns, așa cum s-a întîmplat în atîtea alte părți, la omor. Totul din pricina unui petic de grădină, mare de cîțiva stînjeni. A fost din fericire ceva care a pus capăt pentru totdeauna acestei vechi, îndelungate și deznădăjduite dușmănii. I-am văzut pe cei patru veri care poartă același nume de familie: Banu. I-am văzut lucrînd în aceeași brigadă, la copcitul viei, rîzînd, cîntînd și glumind împreună. I-am văzut după aceea și pe părinții lor, alături, la o adunare generală a gospodăriei colective, ca și cînd niciodată rudenia și prietenia lor n-ar fi fost întunecate nici de cea mai mică vrăjmășie. Erau din nou frați buni, se uitau cu o adîncă liniște și împăcare sufletească în jurul lor, se uitau cu o profundă și discretă fericire la tot ceea ce se petrecea în preajma lor și nu mai era nimic care să le poată umbri acel sentiment de calmă fericire ce plutea atît de vădit pe fețele lor arse de soare și crăpate de vînturi. Intrînd în gospodăria colectivă, a fost tăiat cu desăvîrșire, a fost oprit pentru totdeauna acel îndelungat proces de degradare morală, au fost redate acestor familii înrudite de aproape, liniștea, demnitatea, dragostea și prietenia adevărată, curățite de orice zgură a trecutului.

Omul care îmi relatase această poveste spunea, parcă el însuși ușurat și eliberat de un coșmar: să-i vedeți acum pe cei patru veri strigîndu-se dimineața la poartă ca să meargă împreună la lucru, să-i vedeți în amurg cum se întorc de pe țarină tot împreună...

De fapt, îi vedeam și în seara aceea, în sala căminului cultural; toți patru, unul lîngă altul, ascultau ca și mine poezia lui Anton Pann și mi se părea că în ei versurile bătrînului cîntăreț din veacul trecut sunau ca un ecou al propriei lor prietenii întărită atît de mult prin munca unită în sînul marii familii colectiviste.

M-am gîndit că și aceasta era o comoară, un tezaur cu nimic mai prejos față de roadele îmbelșugate ale pămîntului și față de munca unită a omului.

Petru Vintilă

Ion Horea

Poem despre păsări

Eu iubesc păsările.
Le iubesc aripile de aur
cînd zboară dimineața în bătaia soarelui,
ciocîrlia tremurînd în azur,
și mierla fluierînd pe cîmpuri,
dar mai ales porumbeii.
Le iubesc aripile de platină
cînd se ridică-n crucea amiezii,
cocostîrcii lunecînd peste bălți
și sturzii în stoluri împrăștiate
dar mai ales porumbeii.
Le iubesc aripile roșii
cînd se așează-n stoluri obosite
odată cu pămîntul în apus,
prepelițele furișate la cuiburi,
potîrnichile-n holde,
dar mai ales porumbeii.

Eu iubesc păsările.
Le iubesc cuiburile de pămînt
adunate sub streașina casei,
cuiburile de rădăcini
făcute între nuielele gardului,
cuiburile de pene
ascunse în paiele șurii,
cuiburile de nuiele
ascunse în pomi ori în scorbura salciei.

Eu iubesc păsările,
chiar dacă ridic pe hotar sperietoare
ca să nu-mi prădeze grîul,
chiar dacă alung stolul de graur
ca să nu-mi strice strugurii,
chiar dacă toamna ies pe hotar cu pușca
și mai dobor cîte-o cioară.

Eu iubesc păsările.
Le iubesc gușa verde-albastra
și coada cenușie
și ciocul cu zăbale galbene,
și ochii ca semințele de cînepă.
Privighetorile balansate pe trestii,
ciocănitorile, țipînd, dimineața,
dar mai ales porumbeii.
Le iubesc în stolurile lor gălăgioase,
cînd își satură puii
ori cînd i-nvață să zboare,
vrăbiile deasupra ogrăzii,
rîndunicile și pasărea plugului
dar mai ales porumbeii.
Numai Icar de-ar fi fost
învățînd de la păsări să zboare
și-ar fi fost de ajuns, să iubesc
zborul lor dimineața,
cînd se ridică-n azur
țîșnind parcă din sufletul meu.
Numai Icar de-ar fi fost
prăbușit la pămînt,
din întîiul lui zbor,
și-ar fi fost de ajuns, să iubesc
zborul lor către seară
cînd pămîntul se-nalță cu ele
să mai prindă pîlpîirile soarelui –
atunci iubesc rîndunelele,
și graurii în stoluri,
dar mai ales porumbeii,
cum coboară pe sufletul meu
așa cum coboară pe casă.

Tie

Pentru toate ai vreme,
neobosită, bună, severă, mîngîietoare,
suflet al zilei și nopții,
durere și cîntec, mereu lîngă toate,
lîngă somn și visare
în tumult și singurătate.

Pentru toate ai timp,
pentru fruntea mea,
și pentru caietele tale,
teze, extemporale,
pentru cărțile tuturor,
pentru aparatele din laborator,
și pentru copiii tăi, cîteva sute,
biografiile tale cunoscute,
căutate, găsite, crescute.

Intre vrafuri de teze,
printre cărți și notițe,
fetița noastră poate să viseze
povestea frumoasei domnițe
cu cei șapte pitici –
Pentru toate ai vreme,
și te ridici
printre formule și teoreme
să-ți pregătești pentru mîine planul de lecții.
tu neobositul înțeles al vieții.

Proiect

În fața geamului meu, schelele
și zidul casei neterminate.
În fața sufletului meu, stelele
vibrînd în eternitate.

În fața ochilor mei, pămîntul,
văzduhurile descătușate,
În fața sufletului meu, gîndu'
vibrînd în eternitate.

Ceasurile vin ca ielele
din locuri îndepărtate
punîndu-mi pe suflet inelele,
vibrînd în eternitate.

Și-n fața mea, orașul
cu străzile luminate,
și sufletul meu, uriașul,
vibrînd în eternitate.

Mioara Cremene

La ora aceasta...

La ora aceasta, cînd cerul se umple de mierea amurgului
cînd pruncul de care încep să vă spun încă nici nu-i
și nă-i decît tihna orașului în care cîndva o să fie
și sînt doar doi tineri, în păr cu luceferi de seară, verzui.

la ora aceasta, cînd firesc, mîinile lor, laolaltă,
sînt aripi ale aceleiași păsări în zbor,
și ei rătăcesc pe largi bulevarde,
pe largi bulevarde ale dragostei lor,

la ceasul opririi în fața vitrinelor pline cu vise
și-a caselor noi, faguri albi din var și beton,
în vremea descifrării unor minuni de seară
și-a nădejdilor scrise pe cer cu neon,

în ora albastră cînd încă-un căruț e purtat către casă,
scoică deschisă și neagră, cu miez de sidef,
dar pruncul de care e vorba-n poemul acesta
e undeva, dincolo de dunga albă a serii, rotundă ca marginea unui gherghef,

și e undeva pruncul, dincolo de foarte departe,
la razele stelei cu sclipăt de aur și zimți,
și e, ca într-un poem de iubire,
versul nescris ce de-abia îl presimți,

iar glasul lui încă nici nu-i un ecou al orașului
ci-abia de se-aude în orgă un sunet fragil,
atunci cînd femeia privind spre obrazul bărbatului,
îi spune : — „Aș vrea să am de la tine-un copil",

la ora aceasta intensă cînd bate în clape,
cu mîini nevăzute un neasemuit organist,
vibrînd pătimașe iubiri și ecouri și ape,
simt inima ta și-o aud, — veacul meu comunist.

Simt inima ta, ea e-n mierea-nserării acesteia
și-n bulevardul tihnit și deschis pentru mari rătăciri,
și-n gestul firesc cu care orașul își pune
un braț străveziu peste umăru-acestei iubiri.

Simt inima ta în vitrina cu multe nădejdi și cu zîmbete
și-n casele-nalte cu faguri de vis și de nea
simt inima ta-n silueta cu negru și alb a căruțului
trecut în zbor de rîndunea.

Ea e în odihna-mpreună a mîinilor, două, unite,
în orga orașului sună bătăile-i grave, fierbinți,
și e-n simplitatea dorinței acestei perechi fericite
și e-n fericirea acestei dorinți.

(Din suita „Descoperirea lumii")

Adrian Munțiu

Baraj

Constructorilor hidrocentralei Sadu V.

I

Ca-ntr-o oglindă
Munții se căutau de mult să se cuprindă.
Munții se căutau de mult, trecîndu-și sevele în păduri.
Ca două lacome, îndrăgostite guri.

Dar, cine
Să-i prindă între ei și să-i îmbine ?
Cine să împreune coloșii de zgură și cremene,
Ca două brațe gemene ?

Vulturii lăsau umbre în stîncile lor,
Și nu puteau să-i unească din zbor,
Apele prindeau urmele pietrei în ele,
Și nu puteau să le înlănțuie brațele grele.

II

Am auzit furtunile gemînd închise în stîncă,
Dar noi am doborît stîncile în valea adîncă.
Am văzut vîntul lovindu-se greu de păduri,
Dar noi ne-am făcut loc cu securi.
Un dig am înfipt ca o lamă în stei,
Să-și tulbure piatra chemările ei
Și apa zbuciumată,
Cu fiecare undă,
Să fie mai grea, mai fecundă.

III

Ca-ntr-o oglindă,
Munții se căutau de mult, să se cuprindă,
Și noi i-am strîns în arc imens și larg
Să tremure cînd apele în stînci li se sparg.
Să simtă că și-n brațele noastre încape
Fulgerul cu licăr albastru din ape.

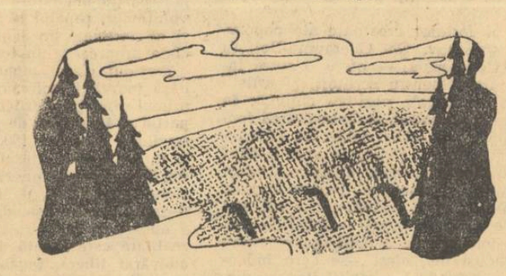

Sentimentalism și peripeții

Ceea ce se impune a fi relevat în primul rînd în cartea lui Tudor Popescu e epica antrenantă. Autorul s-a străduit, și într-o oarecare măsură a izbutit, să dea fabulației un ritm mereu viu, care solicită interesul lectorului. Anecdotica e punctată salvator cu episoade care, chiar cînd nu prezintă un fond aventuros, au mai totdeauna un notabil coeficient de atracție. Doi copii, Ion și amicul său, se constituie spre începutul cărții într-o tovărășie cu caracter comercial (vînd bețivilor din port cercei de metal, prezentîndu-i ca fiind de aur) în vederea adunării unui fond necesar visatei călătorii pe mare. Cînd împlinesc suma, marinarul care trebuia să le facă serviciul îi alungă de pe vas, după ce, evident, le-a luat banii, copiii rămînînd mai săraci decît la început. O vreme, căminul copiilor e pur și simplu taraba unui zarzavagiu din piață, amenajată seara cît mai confortabil. Locatarii organizează o riguroasă pază nocturnă a „imobilului", ferindu-se mai ales de paznici și polițiști, dar sînt fatal descoperiți într-o noapte cînd exercițiile lor prea zeloase în deprinderea artei dificile a fumatului se soldează cu incendierea locuinței, chiriașii fiind siliți de împrejurări să-și mute domiciliul la comisariatul de poliție. In port au loc palpitante acțiuni militante organizate de comuniști; Ion, adolescent acum, e un participant activ. Agenții Siguranței sînt victima unor ingenioase atrageri în cursă și nu o dată sînt înșelați în misiunile lor de urmărire, iar la sfîrșitul cărții Ion devine eroul unui dramatic episod din lupta ilegală a comuniștilor din port. Primind sarcina să verifice dacă încărcătura unui vas turcesc conține armament pentru franchiști, Ion pătrunde noaptea în cala vasului de unde însă nu mai poate ieși. Trăiește cîteva zile de efectiv prizonierat, nu are cu ce se hrăni, e chinuit de sete, e amenințat să fie în orice moment descoperit, dar e salvat la capătul unor eforturi emoționante de către tovarășii săi de luptă.

Dar în ciuda acestei epici, nu rareori atractivă, cartea lui Tudor Popescu suferă de sentimentalism. Ion rămîne mai întîi orfan de tată, după cîteva capitole, și de mamă, prilejuri copioase pentru vaiete, compătimiri, plînsete din partea rudelor, cunoscuților, prietenilor și vecinilor. Apoi e vagabond: alt prilej de tînguiri lacrimogene. O duioșie căutată colorează în general prima parte a cărții, în dauna autenticității și a sobrietății reclamate de proza obiectivă. Apoi, în această amplă povestire din care se reține foarte puține personaje, bătrînul „Nenea Fane" e o apariție stranie, învăluită de mister, ale cărui linii suferinde au fost îngroșate păgubitor. De ce a fost necesar ca tatăl unui comunist întemnițat să apară în ipostaza unui personaj ciudat, considerat de concetățeni drept nebun, trăind mai mult însingurat, ducînd lungi colocvii cu sine însuși și umblînd fără țel pe străzi, în ținută de cerșetor? Aceasta cu atît mai mult cu cît bătrînul, după unele indicații ale autorului, pare să cunoască rosturile luptei fiului său. Lucrurile nu se luminează sub acest raport, din păcate, nici după întîlnirea dintre „Nenea Fane" și Ion. Bătrînul continuă să rămînă o prezență pe jumătate fantomatică, poate ceva mai puțin însingurat, dar tot atît de puțin firesc. Mai autentic pare uneori Ion, cîteodată Nenea Tălpan — și el, sumar conturat — și mătușa Valeria.

Volumul oferă însă tînărului cititor o lectură de cele mai multe ori utilă. Majoritatea episoadelor povestirii, alimentate cu o fabulație în care elementul aventuros e realizat cu aplicație, conferă cărții valori specifice literaturii pentru copii și tineret.

Z. Ornea

Tudor Popescu Un băiat privește marea

Literatura romînă în anii construirii socialismului

Publicăm în acest număr al revistei noastre, materialul „Literatura romînă în anii construirii socialismului" — capitol introductiv la partea a II-a a manualului pentru clasa a XI-a, „Literatura romînă contemporană", elaborat de un colectiv de critici literari și cadre didactice din învățămîntul superior și mediu. Acest capitol are caracter de proiect supus discuției. Eventualele observații și propuneri se vor adresa Direcției Generale Pedagogice din Ministerul Invățămîntului și Culturii.

Odată cu eliberarea de sub jugul fascist, la 23 August 1944, în istoria poporului romîn începe o nouă epocă. După doborîrea guvernelor reacționare, se înfăptuiește, în primăvara anului 1945, pe cale revoluționară, reforma agrară, îndeplinindu-se astfel principala sarcină a desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice. La 30 Decembrie 1947, întreaga putere politică trece în mîinile clasei muncitoare, este instaurantă dictatura proletariatului. La 11 Iunie 1948 are loc naționalizarea principalelor întreprinderi industriale. Ca urmare, industria socialistă se dezvoltă rapid și multilateral. In 1949 iau ființă primele gospodării agricole colective și întovărășiri. In martie 1959 este lichidată exploatarea omului de către om în agricultura R.P.R.

Organizate și conduse de partidul clasei muncitoare, masele populare obțin deci treptat victorii de însemnătate istorică, ce marchează lichidarea orînduirii bazate pe exploatare și făurirea unei orînduiri noi, superioare — orînduirea socialistă. In urma acestor victorii, viața poporului s-a schimbat radical. Dintr-o țară agrară înapoiată, înfeudată puterilor capitaliste, cu o populație săracă și cu un nivel de trai extrem de scăzut, Romînia a ajuns într-un timp scurt o țară industrial-agrară avansată, cu un prestigiu recunoscut pe plan mondial. Pe baza noilor relații de producție și a noii puteri, se dezvoltă relații noi între oameni, o nouă ideologie, o nouă morală. Se realizează unitatea politico-morală a întregului popor. Se construiește o cultură nouă, socialistă în conținut și națională în formă.

Dezvoltarea literaturii

Procesul de formare a literaturii noi nu a decurs lin și ușor, fără piedici ; el s-a desfășurat în condițiile unei înverșunate lupte ideologice, în care forțele sănătoase ale literaturii au trebuit să înfrîngă împotrivirea unor tendințe greșite și dăunătoare.

Incă în primele luni după eliberare, Partidul Comunist Romîn a lansat un apel către toți oamenii de cultură, chemîndu-i să-și pună forțele în slujba poporului, să ajute la înfăptuirea transformărilor democratice. Chemarea partidului clasei muncitoare a întîmpinat rezistența reprezentanților burgheziei, care susțineau că artiștii nu au de ce să se amestece în lupta politică, că arta și cultura trebuie să rămînă „o zonă neutră". Dar apelul Partidului Comunist Romîn a avut un ecou puternic în lumea literară. Prin înrolarea unora din cei mai talentați scriitori în lupta pentru democrație și progres, chemările cuprinse în acest apel încep să fie traduse în viață. Apar astfel, publicații ce militează pentru o literatură a vieții noi, o literatură în slujba poporului, pentru marile idealuri contemporane. Asemenea publicații sînt : **Viața romînească** (reapărută în noiembrie 1944), **Orizont** (1945), **Lumea** (1945), **Contemporanul** (1946), **Revista literară** (1947). In aceste publicații colaborează cu articole, studii, proză și poezii scriitorii importanți din perioada dintre cele două războaie, afirmînd atașamentul lor față de popor. Incep, de asemenea, să fie dezbătute în lumina esteticii marxist-leniniste, de pe poziții puternice, problemele noii culturi, ale literaturii noi din țara noastră.

Un important rol mobilizator a avut conferința lui Mihail Sadoveanu, **Lumina vine de la răsărit,** ținută în primăvara anului 1945. Prin această conferință, cel mai de seamă scriitor din literatura noastră contemporană lua atitudine fermă din partea forțelor populare, împotriva reacțiunii. In același timp, sub egida Confederației Generale a Muncii, s-au editat, cu concursul scriitorilor fruntași, culegeri de cîntece muncitorești și revoluționare. Prin diferitele lor manifestări, scriitori de frunte ca N. D. Cocea, Camil Petrescu, Gala Galaction, George Călinescu, Cezar Petrescu, Mihai Beniuc și alții, sprijineau activ opera de transformare democratică a țării.

In fața acestei puternice ofensive a tendințelor democratice în literatură, în presa burgheză a fost lansată teoria reacționară despre „criza culturii". Concomitent, în paginile publicațiilor burgheze se promova literatura decadentă. Asemenea încercări nu au putut frîna procesul de înnoire a literaturii. Agitația diversionistă despre „criza culturii" a fost demascată prin intervenția lămuritoare a presei de partid și a scriitorilor legați de popor : dacă se putea vorbi atunci de o criză, aceasta era criza fără ieșire a culturii și artei burgheze. Noua cultură, literatura nouă, puse în slujba poporului, se aflau în pragul unei mari dezvoltări, pe care anii ulteriori au dovedit-o cu strălucire.

Incă din primii ani ai puterii populare, problemele literaturii au fost dezbătute amplu în paginile presei de partid, ale presei democratice. **Scînteia** a publicat articole de îndrumare, poezii și schițe inspirate din noua realitate revoluționară. Revista **Contemporanul** a intervenit pozitiv în dezbaterile literare și artistice precum și în problemele altor domenii ale culturii.

Publicații literare ca **Viața romînească, Flacăra** și altele, militau pentru o tematică nouă în literatură, tematica actualității, pentru un bogat conținut de idei și o înaltă măiestrie. In paginile lor au fost publicate nuvele, schițe, poeme, romane, piese de teatru, ce reprezentau succese ale literaturii contemporane. Dezbaterile ideologice din Uniunea Sovietică, în domeniul literaturii și artei, au fost popularizate și comentate în lumina sarcinilor specifice ale creației din țara noastră.

In 1948 apare în traducere culegerea **Lenin despre literatură,** o călăuză de preț pentru scriitori și pentru creatorii de artă în general. Concomitent se editează revista **Probleme de literatură și artă,** cu articole de specialitate traduse din presa sovietică. In centrul dezbaterilor literare a stat lămurirea problemelor teoretice ale noului drum al literaturii, subliniindu-se necesitatea creării unor opere care să corespundă în cel mai înalt grad sarcinilor și obiectivelor mărețe ale literaturii din cadrul noii orînduiri. Prin clarificarea teoretică a celor mai importante probleme ale muncii literare, s-a creat un climat prielnic înfloririi tuturor genurilor și speciilor. Ca o consecință firească, apar tot mai multe opere reflectînd aspecte ale transformărilor revoluționare, lupta poporului pentru făurirea noii orînduiri. Volume de poezii ca **Un om așteaptă răsăritul** de Mihai Beniuc, **Bucurie** de Maria Banuș, **Sîngele popoarelor** de Radu Boureanu, poemele **Ceea ce nu se uită** de Eugen Jebeleanu, **Calea Griviței** de Cicerone Theodorescu, o seamă de nuvele înfățișînd aspecte noi ale luptei de clasă, piese de teatru ca **Minerii** de Mihail Davidoglu și **Cumpăna** de Lucia Demetrius, romane ca **Desculț** de Zaharia Stancu și **Negura** de Eusebiu Camilar etc., au constituit un rodnic început pentru literatura nouă, vestind puternicul avînt al creației.

Conferința din martie 1949 a scriitorilor din R.P.R. a făcut bilanțul succeselor de pînă atunci ale literaturii și a apreciat perspectivele dezvoltării viitoare. La baza lucrărilor Conferinței a stat **Salutul Comitetului Central al P.M.R.,** un document de seamă, în care era subliniată ca sarcină principală, datoria scriitorilor de a crea **„o literatură care să oglindească profundele transformări prin care trece țara noastră în drumul ei spre socialism, literatură care să fie ea însăși un factor activ al acestor transformări".** Conferința, în urma căreia a fost constituită Uniunea Scriitorilor din Republica Populară Romînă, a fost o strălucită afirmare a unirii scriitorilor în jurul partidului. Scriitorii romîni și scriitorii minorităților naționale din țara noastră realizează un puternic detașament de luptă în slujba noii orînduiri.

Contactul cu realitatea socialistă, participarea intensă și entuziastă la noua viață a poporului, i-au apropiat pe scriitori de ideologia clasei muncitoare, de știința marxist-leninistă și astfel i-au determinat să caute căi corespunzătoare de oglindire a realității în conformitate cu perspectiva nouă, cu noua dezvoltare a vieții sociale. Căutările creatoare au dus la realizarea unor opere în centrul cărora se află problematica timpului nostru, care dau expresie artistică preocupărilor omului contemporan. Aceste opere sînt scrise pe baza unei noi metode de creație, metoda realismului socialist, care are puternice rădăcini în trecut, dar care în anii noștri își vădește în mod deosebit eficiența.

Anii care au urmat conferinței din 1949, ani de intensă activitate creatoare, au adîncit și au îmbogățit noua orientare a literaturii noastre. Alături de revistele existente au apărut noi publicații literare, ca **Gazeta literară, Luceafărul, Steaua, Tribuna, Iașul literar, Scrisul Bănățean.** In limbile minorităților naționale apar, de asemenea, reviste culturale și literare, între care în limba maghiară **Utunk** și **Igaz Szó,** în limba germană **Neue Literatur,** în limba sîrbă **Novi Jivot.**

Datorită ansamblului de înfăptuiri în domeniul construcției socialiste în general, și în sectorul ideologiei în special, literatura s-a dezvoltat într-un ritm pe care nu l-a cunoscut nici o perioadă din trecut. Rezultat și expresie a forțelor creatoare ale poporului nostru, noua literatură, la temelia căreia se află metoda realismului socialist, înfățișează realitatea în dezvoltarea ei revoluționară, propagînd ideologia cea mai înaintată a epocii noastre, sprijinind activ mersul înainte spre socialism.

Scriitorii și criticii literari reprezentativi din generațiile ce se afirmaseră în perioada dintre cele două războaie sau înainte de primul război mondial, ca Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi, Mihail Ralea, Gala Galaction, Camil Petrescu, George Călinescu, Cezar Petrescu, Demostene Botez, Perpessicius, Ion Călugăru, Mircea Ștefănescu și alții, iar dintre scriitorii aparținînd minorităților naționale Gaal Gabor, Tompa Laszlo, Kós Károly, Alfred Margul Sperber, Oscar Walter Cisek, Idel Weidenfeld etc., își continuă și își dezvoltă rodnic creația pe baza înțelegerii superioare a lumii și societății, realizînd opere care, în unele cazuri, reprezintă nivelul cel mai înalt al întregii lor activități literare. Alături de aceștia, ajunge la maturitate în creație, generația care debutase între 1930 și 1944 și din care fac parte poeți ca Mihai Beniuc, Maria Banuș, Eugen Jebeleanu, Cicerone Theodorescu, Horváth Imre, prozatori ca Zaharia Stancu, Geo Bogza, Nagy István, dramaturgi ca Mihail Davidoglu, Lucia Demetrius, Aurel Baranga, critici literari ca G. Ivașcu, Ion Vitner, Silvian Iosifescu, Gál Ernö. Se afirmă, de asemenea, talente noi; printre acestea se numără poeți ca Dan Deșliu, Nicolae Labiș, Victor Tulbure, Letay Lajos, prozatorii Marin Preda, V. Em. Galan, Titus Popovici, Süto Andras, dramaturgul Horia Lovinescu, criticii literari Ovid S. Crohmălniceanu, Paul Georgescu, Mihail Novicov și mulți alții.

Dezvoltarea creației literare pe drumul realismului socialist își găsește expresia în opere ca romanul **Mitrea Cocor** de Mihail Sadoveanu, poemul **Cîntarea omului** și volumul **1907** de T. Arghezi, drama **Bălcescu** și romanul **Un om între oameni** de Camil Petrescu, poeziile lui Dan Deșliu, Horváth Imre, Szemler Ferenc, Alfred Margul Sperber și alții, romanul **Moromeții** și nuvela **Desfășurarea** de Marin Preda, romanele **Bărăgan** de V. Em. Galan, **La cea mai înaltă tensiune** de Nagy Istvan, piesele de teatru **Cetatea de foc** de Mihail Davidoglu, **Mielul turbat** de Aurel Baranga, **Citadela sfărîmată** de Horia Lovinescu.

Realizărilor literaturii noi, realist-socialiste, li s-au dat o înaltă apreciere la Congresul al II-lea al Partidului Muncitoresc Romîn. Subliniind că tot ce are mai talentat literatura și arta romînească participă astăzi la opera de dezvoltare a culturii puse în slujba poporului, tov. Gh. Gheorghiu-Dej, în raportul prezentat congresului a spus : „scriitorii și artiștii noștri continuă tradițiile literaturii și artei înaintate a trecutului, tradițiile clasicilor literaturii și artei noastre. Ei se străduiesc în marea lor majoritate să reflecte în operele lor realitatea noastră și să contribuie activ la opera de educare a oamenilor muncii în spiritul socialismului...

...Oamenii de litere și de artă au izbutit să creeze în ultimii ani opere care și-au cîștigat pe merit dragostea poporului".

Menționînd succesele literaturii și artei, raportul prezentat de tov. Gh. Gheorghiu-Dej chema scriitorii și artiștii să continue cu și mai mult elan activitatea creatoare, spre a-și ridica operele la cel mai înalt nivel de realizare artistică, prevenindu-i împotriva pericolului de a prezenta denaturat realitatea.

„Realismul socialist, se accentuează în raport, exclude deopotrivă tendința de a prezenta viața în culori trandafirii, de a ignora conflictele ei, ca și tendința de pescuire bolnăvicioasă a tot ce este putred, morbid, de prezentare în culori întunecate a realității noastre și a eroilor vieții noi".

Arătînd că în țara noastră „operele de literatură și artă sînt cunoscute și prețuite de milioane de oameni", tov. Gh. Gheorghiu-Dej spunea : „acest public nou, setos de frumos, cere creatorilor ca operele lor să fie făurite la un înalt nivel de măestrie, așa cum merită temele mărețe cărora le sînt consacrate. Artei veritabile îi este străin tot ce este searbăd, cenușiu, simplist, îi sînt străine trivialitatea și naturalismul".

Rezultatele îndrumării ideologice a literaturii de către partid și întreaga politică a regimului democrat-popular cu privire la literatură, s-au vădit în mod deosebit la primul congres al scriitorilor din R.P.R., ținut în iunie 1956. Acest congres a demonstrat din nou unirea strînsă a scriitorilor din toate generațiile și de toate naționalitățile în jurul partidului și al guvernului Republicii Populare Romîne. Dezbaterile rodnice care au avut loc, bazate pe pozițiile ferme ale marxism-leninismului, au confirmat avîntul literaturii, i-au dat un nou impuls pentru dezvoltarea cuceririlor obținute. Opere ca volumul de versuri **Cu un ceas mai de vreme** de Mihai Beniuc, poemul **Surîsul Hiroșimei** de Eug. Jebeleanu, **Lupta cu inerția** de N. Labiș, romanele **Setea** de Titus Popovici, **Șoseaua Nordului** de Eugen Barbu, **Ion Sîntu** de I. M. Sadoveanu, volumele de nuvele **Nopți înfrigurate** de Aurel Mihale, **Oaie și ai săi** de Eugen Barbu, și multe alte lucrări, sînt concretizarea vie a avîntului creației literare în anii următori ai Congresului al II-lea al P.M.R. și Congresului scriitorilor.

Cel de al treilea Congres al partidului, deschis la 20 iunie 1960, menționînd existența unor noi realizări în domeniul creației literar-artistice, a insistat în mod special asupra sarcinilor ce revin artei și literaturii în condițiile mobilizării întregului popor la lupta pentru transpunerea în viață a grandioaselor directive privind planul de șase ani și planul economic de perspectivă, menite să ducă la desăvîrșirea construirii socialismului în patria noastră :

„Avîntul uriaș al forțelor creatoare ale poporului nostru, — a spus tov. Gh. Gheorghiu-Dej, în raportul înfățișat Congresului — oferă o sursă inepuizabilă de inspirație pentru scriitorii și artiștii noștri. Dezvoltînd rezultatele pozitive obținute în ultimii ani în lărgirea tematicii și îmbogățirea fondului de idei al literaturii, artei, teatrului, cinematografiei, creatorii noștri au îndatorirea de a făuri opere la nivelul înaltelor exigențe artistice și ideologice ale partidului și poporului. Pentru aceasta se cere, în afară de talent, lichidarea a tot ce-l poate îndepărta pe artist de popor — spirit de castă, individualism, tendința de a făuri opere pentru uzul unui cerc îngust de „aleși", se cere îndeosebi cunoașterea aprofundată a realităților, studierea lor îndelungată, contactul viu, permanent, al artistului cu oamenii muncii — viitori eroi ai operelor sale. Numai astfel în paginile cărților, în operele de artă va pulsa din plin viața noastră atît de bogată, cu faptele ei mărețe, cu ideile ei nobile, cu luptele ei victorioase".

Realismul socialist

ORIGINEA ISTORICĂ ȘI DEZVOLTAREA REALISMULUI SOCIALIST

Realismul socialist a apărut ca o necesitate estetică în literatura mondială în acea perioadă istorică în care, pe baza legilor obiective de dezvoltare a societății, în fața omenirii în general și în fața părții ei celei mai înaintate — proletariatul — în special, s-a pus o sarcină istorică nouă : doborîrea sistemului capitalist, intrat în ultima sa fază, imperialistă, și construirea unei lumi noi, lipsite de exploatare.

Pînă la apariția realismului socialist, realismul critic a reprezentat treapta cea mai înaltă a realismului. In operele lor, scriitorii realiști critici scoteau la iveală **adevărul** despre orînduirea capitalistă bazată pe exploatare, denunțîndu-i racilele, respingeau orice idealizare a realității burgheze, creînd tablouri de viață din care se poate vedea cum, pe baza contradicțiilor sale organice, sistemul capitalist aruncă în mizerie mase uriașe de oameni și transformă toate valorile umane în mărfuri, răspîndește corupția, fățărnicia, falsitatea, carierismul, crima. In esență, realismul critic exprima, cu mijloace artistice, protestul maselor populare împotriva degradării omului în societatea capitalistă.

Noutatea realismului socialist față de realismul critic constă în aceea că realismul socialist, adîncind și mai mult critica lumii vechi, nu se mărginește să dezvăluie diverse aspecte ale societăților bazate pe exploatare ; întemeiat pe cunoașterea legilor de dezvoltare social-istorică, el indică direcția devenirii sociale, deschide perspectiva viitorului, luminînd rolul forțelor menite să ducă înainte societatea. Indiferent de epoca înfățișată, realismul socialist prezintă realitatea în dezvoltare și transformare, dezvăluind formele specifice pe care le ia în diverse etape istorice lupta de clasă, ca motorul dezvoltării, reliefînd contribuția hotărîtoare a maselor populare la făurirea istoriei. Realismul critic punea cu ascuțime marile probleme ale omului și ale societății, fără a le găsi o rezolvare valabilă. Realismul socialist, ridicînd și dezbătînd asemenea probleme în lumina concepției despre lume a partidului clasei muncitoare, oferă, implicit, cheia soluționării lor.

Prin posibilitățile fără precedent, pe care le deschide arta, realismul socialist constituie un salt calitativ în evoluția gîndirii artistice a omenirii. Avînd ca principală preocupare denunțarea unor fenomene ce contraziceau aspirațiile umanității, realismul critic scotea în evidență mai ales acele elemente din realitate care demonstrau, pe calea artei, **nevalabilitatea capitalismului,** reliefa laturile întunecate ale vieții în orînduirea capitalistă. In cuprinsul literaturii realismului critic găsim și personaje pozitive, reprezentînd oameni cinstiți, care căutau să apere un ideal uman înalt (sau ceea ce considerau ei ca atare), să se pună în slujba unor tendințe înaintate. In operele realist critice, eforturile personajelor de a imprima vieții o nouă direcție, sînt însă fatal destinate eșecului ; intențiile generoase rămîn fără rezultat. Eroii pozitivi ai literaturii realismului critic reprezintă, fie visători, desprinși de realitate, însingurați, fie tipuri de învinși, oameni înnăbușiți de mediul înconjurător, victime ale societății nedrept întocmite. Creînd într-o perioadă cînd mișcarea revoluționară a proletariatului nu ajunsese încă într-un stadiu avansat al dezvoltării ei și neavînd o concepție socială consecvent științifică, maeștrii realismului critic nu izbuteau să descifreze sensul devenirii istorice, tendințele dezvoltării societății și să indice astfel perspectiva transformării revoluționare a lumii. Continuînd și dezvoltînd creator tradiția demascatoare a literaturii realist-critice, realismul socialist pune accentul pe afirmarea noului. Creația realist socialistă pune în lumină prin zugrăvirea veridică a fenomenelor vieții, inevitabilitatea năruirii orînduirilor bazate pe exploatare, deschide perspectiva triumfului celor ce acționează în concordanță cu tendințele obiective de dezvoltare socială, demonstrînd prin aceasta, direct sau indirect, cu mijloacele artei, **valabilitatea idealului revoluționar socialist.**

Realismul critic exprimă, pe calea artei, **neîncrederea** omului față de regimul capitalist ; realismul socialist afirmă **încrederea** omului în posibilitatea de a organiza viața în conformitate cu aspirațiile omenești cele mai înalte, atitudinea optimistă fiind organic integrată viziunii artistice. Zugrăvind prezentul, realismul socialist valorifică nu numai tradiția realist-critică, dar și latura avansată progresistă și revoluționară a romantismului. In epoca precedentă, romantismul — chiar romantismul activ, progresist, vizionar, urma o linie de dezvoltare opusă adesea realismului. Exprimînd nemulțumirea față de prezent, neacceptarea realității, el se situa pe poziții utopice și soluțiile pe care le propunea nu izvorau din cunoașterea științifică a mecanismului social, a legilor obiective ale dezvoltării social-istorice, nu se întemeiau pe previziunea științifică a desfășurării vieții sociale. In cadrul realismului socialist, elementele romantice revoluționare se integrează organic viziunii realiste, întrucît elanul romantic, visul lucid care scrutează viitorul și care e generat de realitățile în dezvoltare revoluționară, constituie în mod obiectiv o parte integrantă a vieții.

In dezvoltarea artistică a umanității, interesul scriitorilor pentru zugrăvirea vieții clasei muncitoare datează încă de pe la mijlocul secolului al XIX-lea. Heinrich Heine, bunăoară, a evocat viața de crîncenă exploatare a țesătorilor și minerilor. La sfîrșitul secolului trecut, cei mai mari scriitori din Europa, printre care francezii Emil Zola, Anatole France, englezul Bernard Shaw, belgianul Emile Verhaeren, și-au legat creația de mișcarea socialistă, căutînd să se facă interpreții aspirațiilor maselor exploatate. Chiar dacă n-au fost încununate întotdeauna de izbîndă, căutările creatoare ale acestor scriitori au exercitat o puternică influență asupra dezvoltării literaturii. Numeroși scriitori din diferite țări se străduiau, la sfîrșitul secolului trecut și începutul secolului nostru, — sub influența ideilor socialismului și a luptei clasei muncitoare — să deschidă creației literare noi orizonturi. Mergînd mai departe pe această cale, A. M. Gorki a ajuns să descopere metoda realismului socialist.

Faptul că noua metodă de creație s-a constituit ca atare în Rusia, își are explicația în condițiile istorice obiective ale dezvoltării mișcării muncitorești și socialiste internaționale. In virtutea acestei dezvoltări, la sfîrșitul secolului trecut și începutul secolului al XX-lea, centrul de greutate al mișcării revoluționare mondiale se deplasase în această țară, aflată în pragul revoluției. Proletariatul rus — după cum sublinia Lenin — avea de îndeplinit cea mai importantă sarcină istorică din cîte împlinise vreodată o clasă socială, sarcina revoluției socialiste, a constituirii primului stat socialist. Totodată, în anii premergători revoluției, sub îndrumarea lui Lenin, s-a făurit în Rusia primul partid muncitoresc de tip nou, consecvent revoluționar, capabil să conducă masele în revoluție și să îndrume pe făgașul revoluționar forțele sociale progresiste în toate sectoarele activității lor.

Partidul clasei muncitoare a creat o temeinică bază teoretică noii metode de creație artistică, în primul rînd prin articolul lui Lenin **Organizația de partid și literatura de partid,** apărut în toiul primei revoluții ruse, în 1905. Demascînd caracterul fals și iluzoriu al pretinsei „libertăți absolute" a creației în lumea burgheză, demonstrînd că, într-o societate guvernată de legile capitalului, creația va fi întotdeauna dependentă de sacul cu bani, Lenin a opus acestei literaturi **„fățarnic libere", „care în realitate este legată de burghezie, o literatură cu adevărat liberă, legată fățiș de proletariat" *).** In acest fel, Lenin a fundamentat principiul **spiritului de partid al literaturii realismului socialist,** cel mai important principiu de creație din zilele noastre, potrivit căruia este pe deplin liberă și are posibilități nelimitate de dezvoltare numai acea literatură care se consideră **„parte integrantă a cauzei generale a proletariatului"** și care **„va servi nu unei eroine blazate, nu celor zece mii de sus"** care **„se plictisesc și suferă de obezitate, ci milioanelor și zecilor de milioane de muncitori care alcătuiesc floarea țării, forța și viitorul ei" *).**

*) *Lenin.* Despre cultură și artă, ESPLP, p. 53-54

Procesul de constituire a noii metode în Rusia a fost accelerat și de faptul că aici s-a format și s-a afirmat marele scriitor Maxim Gorki, care, legîndu-și creația literară de lupta proletariatului revoluționar, a dat realismului socialist — cu romanul **Mama** (1906) și alte opere, — o puternică bază artistică.

Pînă la revoluție, noua metodă întemeiată pe experiența lui Gorki, pe arta democrată înaintată, pe tot ce e mai valoros și mai progresist în literatura universală, s-a dezvoltat în condițiile vitregi ale unei țări dominate de burghezie și moșierime.

Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a răsturnat statul moșierilor și fabricanților și a creat primul stat liber al muncitorilor și țăranilor, Statul Sovietic. Dictatura proletariatului a creat condițiile prielnice pentru ca, atît în construcția economică, în dezvoltarea industriei și agriculturii, cît și în viața culturală, să dobîndească întîietate ideologia socialistă. Realitatea nouă a luptei revoluționare și a construcției socialiste, faptele oamenilor noi care purtau această luptă, alcătuiau cel mai important izvor de inspirație a literaturii, zugrăvind idealul lor de viață, perspectivele lor. Scriitorii se identificau astfel cu politica Partidului Comunist, expresia cea mai înaltă a năzuințelor proletariatului revoluționar și ale întregului popor muncitor. Spiritul de partid devenea o cerință obiectivă a creației artistice. Noile sarcini ale artei nu puteau fi împlinite decît prin dezvoltarea metodei realismului socialist, prin continua ei îmbogățire. In lupta cu manifestările ideologiei burgheze și în întrecerea creatoare cu alte metode de creație, realismul socialist și-a dovedit superioritatea și a dobîndit victoria. Pe plan mondial, o dată cu dezvoltarea tot mai vie a mișcării revoluționare, realismul socialist a fost și este îmbrățișat de tot mai mulți scriitori progresiști.

TRĂSĂTURI CARACTERISTICE ALE REALISMULUI SOCIALIST

In epoca noastră, noua literatură — literatura realist-socialistă — este un fenomen artistic în plină dezvoltare, care-și afirmă strălucit inepuizabilele resurse creatoare. Realismul socialist nu numai că nu exclude, ci, dimpotrivă, presupune o cît mai mare varietate de stiluri, teme și genuri literare. Dată fiind bogăția deosebită a creației realist-socialiste, marea ei varietate, sarcina definirii ei nu este simplă. Totuși, pe baza experienței de creație acumulate, literatura realist-socialistă poate fi caracterizată prin unele însușiri artistice esențiale care o diferențiază de alte metode de creație.

La temelia metodei realismului socialist se află **principiul partinității comuniste.** Creația este considerată de scriitor ca un act de participare la lupta pentru idealurile proletariatului revoluționar. Idealul estetic promovat de literatura creată pe baza noii metode este **umanismul socialist,** adică „umanismul al cărui scop este eliberarea completă a poporului muncitor de toate rasele și națiunile din ghiarele de fier ale capitalului" (Gorki). Prin zugrăvirea consecvent realistă a vieții, de pe poziția partinității comuniste, artistul militează implicit, pentru triumful cauzei socialiste, întrucît mersul spre socialism și comunism constituie o tendință inerentă procesului de dezvoltare socială, o lege obiectivă a acestei dezvoltări. Comunicarea adevărului vieții implică, astfel, **zugrăvirea veridică, concret istorică a realității în perspectivele dezvoltării ei revoluționare.**

Dezvăluind și sprijinind dezvoltarea noului, **creația realist socialistă cuprinde în chip necesar critica ascuțită a tot ce este vechi și negativ în societate,** a tot ce este legat de burghezie, de ideologia acesteia, precum și de resturile altor orînduiri.

In centrul creației realist-socialiste se găsește, în mod firesc, figura **omului nou,** a **comunistului,** cînd este vorba despre opere inspirate din realitatea epocii noastre, figura luptătorului pentru libertate și dreptate socială, în cazul operelor de inspirație istorică. Idealul uman cel mai înalt îl întruchipează, în viziunea scriitorilor realist-socialiști, eroul combativ, care își valorifică desăvîrșit forțele sale creatoare în lupta pentru triumful celor mai înaintate idei ale epocii sale. Realismul socialist îmbogățește experiența istorică a literaturii și tezaurul ei de tipuri și de fapte, prin zugrăvirea figurilor umane exemplare, în toată profunzimea și bogăția lor sufletească. Eroul literaturii realist-socialiste este un erou de tip nou, stăpîn pe destinul său, eliberat de prejudecățile și tarele lumii vechi, liber să acționeze în conformitate cu idealurile sale politice, etice și estetice.

Adresîndu-se celor mai largi mase ale poporului, literatura realismului socialist exclude orice manifestare a formalismului, care rupe arta de viața socială și, sub aparența golirii ei de conținut, a cultivării formelor „pure", îi inoculează un conținut burghez. Ea exclude, de asemenea, orice concesie față de naturalism, care prezintă viața static, consemnînd aspecte particulare nesemnificative, întîmplătoare, ignorînd esențialul, dinamica interioară a dezvoltării vieții ; respinge toate metodele antirealiste, antipopulare, ideologia burgheză și gustul burghez. Revoluționar prin conținutul său, realismul socialist se dezvoltă neîntrerupt prin **înnoirea și îmbogățirea continuă a formelor artistice.** Avînd de reflectat o realitate calitativ deosebită de realitățile din orînduirile precedente, realismul socialist tinde în mod firesc spre **perfecționarea formei,** numai astfel putînd fi transmisă întreaga bogăție și varietate a realității în continuă transformare. Tendința spre înnoire, spre desăvîrșire artistică, preocuparea de a trata problemele esențiale ale vieții și luptei poporului, de a zugrăvi în primul rînd oamenii care reprezintă în cel mai înalt grad viitorul și de a realiza aceasta într-o formă accesibilă unor straturi cît mai largi de cititori, toate acestea reprezintă trăsături ale **caracterului profund popular al literaturii realismului socialist.**

REALISMUL SOCIALIST ÎN LITERATURA MONDIALĂ

Realismul socialist a dobîndit o largă extindere în literatura mondială. Contribuția cea mai însemnată a fost adusă de scriitorii sovietici. După primele realizări din perioada anterioară revoluției, în care se remarcă în special creația lui Gorki, în anii 1920—1930, creația literară din U.R.S.S. s-a îmbogățit cu numeroase opere remarcabile ca, de pildă, romanele **Intreprinderile Artamanov** de M. Gorki, **Cimentul** de F. Gladkov, **Ceapaev** de D. Furmanov, **Torentul de fier** de Al. Serafimovici, **Infrîngere** de Al. Fadeev, primele volume ale romanului **Pe Donul liniștit** al lui Mihail Șolohov, piesele **Uraganul** de Bill-Beloțerkovski și **Liubov Iarovaia** de K. Treniov, poemele lui Vladimir Maiakovski **(Vladimir Ilici Lenin, E bine),** ale lui Demian Bednîi, Serghei Esenin, V. I. Briusov, Al. Blok ș.a.

Ca urmare a creșterii mișcării muncitorești revoluționare în lumea capitalistă și sub înrîurirea literaturii sovietice, numeroși scriitori din alte țări își aduc contribuția la cristalizarea și dezvoltarea metodei realismului socialist. Printre aceștia se numără Johannes R. Becher și Berthold Brecht în Germania, Romain Rolland, Henry Barbusse, Louis Aragon ș.a. în Franța, John Reed și Theodor Dreiser în Statele Unite ale Americii, Lu-Sin în China, Prem Chand în India, Martin Andersen Nexö în Danemarca, Joszef Attila în Ungaria, Vapțarov în Bulgaria, Al. Sahia, Geo Bogza în Romînia etc.

In deceniul al patrulea al secolului nostru, realismul socialist cunoaște o și mai puternică înflorire în Uniunea Sovietică, îmbogățind literatura mondială cu un șir de capodopere ca : **Viața lui Klim Samghin** de Maxim Gorki, **Calvarul** și **Petru I** de Alexei Tolstoi, **Pămînt desțelenit** și următoarele două volume ale romanului **Pe Donul liniștit** de M. Șolohov, **Așa s-a călit oțelul** de N. Ostrovski, **Primele bucurii** și **O vară neobișnuită** de Konstantin Fedin, **Soți** de L. Leonov, **Și a fost ziua a doua** de Ilya Ehrenburg și numeroase alte opere de seamă ale unor scriitori ruși și ai altor popoare sovietice, între care : A. Makarenko, K. Simonov, K. Isakovski, S. Scipaciov, Al. Korneiciuk, Ianka Kupala, Djambul Djabaev, Suleiman Stalski, Pavlo Ticina, Muhtar Auezov, V. Kaverin, N. Pogodin și alții.

*) *op. cit.*, p. 54

După cel de al doilea război, pe plan mondial, literatura realist-socialistă a cunoscut o și mai mare dezvoltare, mai ales prin aportul scriitorilor din acele țări care s-au angajat pe drumul construcției socialiste. Literatura acestor țări numără mari personalități creatoare, autori ai unor opere realizate pe baza unui puternic spirit partinic, care îmbogățise experiența istorică a realismului socialist. Astfel de scriitori sînt : Go Mo-jo și Mao Țze-dun în China Populară, Anna Seghers și Ludwig Renn în Republica Democrată Germană, Vitestav Nezval și Maria Pujmanova în R. S. Cehoslovacă, D. Karaslavov în R. P. Bulgaria, precum și numeroși scriitori din țara noastră. De asemenea, pe drumul realismului socialist își desăvîrșesc creația, în zilele noastre, și un număr de scriitori progresiști și revoluționari din țările capitaliste, ca Louis Aragon în Franța, Nazim Hikmet în Turcia, Iannis Ritsos în Grecia, Pablo Neruda, Jorge Amado, M. Asturias în America Latină și mulți alții. Realismul socialist reprezintă astăzi cea mai largă și mai importantă mișcare artistică mondială.

REALISMUL SOCIALIST ÎN LITERATURA ROMÎNĂ

Ca și în alte literaturi, realismul socialist s-a constituit în literatura romînă de-a lungul unui proces istoric. Cursul literaturii noastre a fost dominat permanent de tendințe realiste și democratice. In ultimele decenii ale veacului al XIX-lea, în jurul publicațiilor socialiste, legate de mișcarea muncitorească, se naște un curent deosebit de puternic de simpatie pentru masele oropsite, pentru victimele orînduirii capitaliste. Tendințele acestui curent sînt continuate apoi prin activitatea cercului „Romînia muncitoare", în care se afirmă poezia lui D. Th. Neculuță, primul nostru poet proletar.

Un fenomen semnificativ se constată în cadrul literaturii romîne realist-critice în secolul nostru. Mai puțin accentuat înainte de primul război mondial, mai pregnant în perioada dintre cele două războaie, în creația unor scriitori ca Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi, Liviu Rebreanu, Hortensia Papadat-Bengescu, Camil Petrescu, George Călinescu, Cezar Petrescu etc. își găsesc reflectare artistică fenomene caracteristice generate de contradicțiile sociale, de ascuțirea luptei de clasă în perioada respectivă. Acești scriitori și alții alături de ei, reliefează mizeria și suferința, condițiile insuportabile ale existenței celor mulți în orînduirea capitalistă. La Mihail Sadoveanu și Camil Petrescu se observă chiar tendința spre căutarea unui erou luptător. In pamfletele lor, Tudor Arghezi, N. D. Cocea, Geo Bogza, Zaharia Stancu ș.a. stigmatizează diverse tare ale societății capitaliste. Poemele lui George Bacovia tălmăcesc în modul lor specific dezgustul și revolta poetului față de lumea burgheză ; George Topîrceanu cîntă viața celor „mici și necăjiți", înfierează războiul și pe cei ce profitau de pe urma lui. Romanele lui Gala Galaction sînt animate de idei generoase, ca aceea a înfrățirii oamenilor cinstiți, indiferent de naționalitate. Asemenea preocupări avansate în literatura realismului critic, impuse de agravarea continuă a contradicțiilor de clasă, se resimt — direct sau indirect — de influența pe care a avut-o lupta și ideologia clasei muncitoare asupra creației scriitorilor realiști, solicitați de problemele vieții sociale.

In toiul luptei împotriva fascismului, sub influența eroicelor bătălii ale clasei muncitoare, din 1929 și 1933, conduse de Partidul Comunist, prin integrarea activă a unui grup de scriitori în această luptă, elementele disparate ce prevesteau o nouă metodă de creație, s-au putut uni, generînd în anii 1930—1940 tendințe vădite spre o literatură realist-socialistă. La aceasta a contribuit întreaga dezvoltare a realismului critic anterior și experiența rodnică a literaturii legate de mișcarea muncitorească de la sfîrșitul secolului trecut și de la începutul acestui secol și influența literaturii sovietice ca și a literaturii democratice, progresiste și revoluționare din alte țări. In creația lui Alexandru Sahia își fac apariția episoade reflectînd viața și lupta clasei muncitoare : în nuvelele **Uzina vie** și **Revoltă în port** sînt zugrăviți muncitori angajați conștient și organizat în lupta împotriva exploatării capitaliste. Situațiile oglindite în aceste nuvele pun în lumină antagonismul ireductibil ce desparte lumea celor ce muncesc de aceea a burgheziei exploatatoare, înfățișînd, pe de o parte, oameni care de-abia își pot agonisi strictul necesar pentru existență, pe de altă parte, patroni și potentați ai regimului burghezo-moșieresc porniți să sugrume bestial cele mai elementare drepturi și aspirații ale oamenilor muncii. Noutatea nuvelelor lui Sahia constă în aceea că, în cuprinsul lor, muncitorii, departe de a fi prezentați doar ca victime ale orînduirii nedrepte, apar ca eroi, ca luptători, peste voința cărora, cînd sînt uniți, nu se poate trece. Muncitorii sînt „uzina vie", energia societății. Prin desnodămîntul spre care conduce conflictul fiecăreia din ele, ambele nuvele sugerează o aceeași concluzie : astfel de oameni, în stare să paralizeze într-o clipă viața unui port sau a unei mari întreprinderi, dispun de forța necesară pentru a-și schimba din temelii existența.

Viața de cruntă mizerie a maselor muncitoare se oglindește larg în reportajele lui Geo Bogza (**Țara de piatră, Lumea petrolului** ș.a.), în povestirile lui Nagy István, Asztalos István, Ion Pas. In romanul **Trustul** de Ion Călugăru sînt surprinse aspecte ale luptei clasei muncitoare în anii imediat următori primului război mondial : același scriitor evocă, în nuvela **De la 5 pînă la 5,** luptele eroice ale greviștilor de la Grivița. Profiluri de muncitori și conducători ai mișcării socialiste din primele două decenii ale secolului găsim în romanul **Fecior de slugă** al lui N. D. Cocea, precum și în numeroase alte scrieri în proză : povestiri, schițe, nuvele, reportaje, apărute în presa legală îndrumată de partid, în publicații ca **Bluze albastre, Era nouă, Cuvîntul Liber, Reporter, Korunk** ș.a. Chiar romane înfățișînd acum și figuri din lumea muncitorimii înaintate au văzut lumina tiparului. Denunțînd exploatarea și asuprirea exercitate de clasele posedante asupra celor mulți, poezia revoluționară a lui Mihai Beniuc, D. Corbea ș.a., versurile de luptă și protest social ale Magdei Isanos, ale lui Al. Șahighian, Alfred Margul-Sperber, Miron Radu Paraschivescu, Horváth Imre, Cristian Sîrbu și ale altor poeți, conțin, în germene, elemente ale liricii romînești realist-socialiste. Dezvoltînd tendințele înaintate, existente în literatura premergătoare, îmbogățindu-le pe baza noii experiențe istorice, literatura de după Eliberare înscrie un nou stadiu, superior, în evoluția creației literare din țara noastră.

Drumul nou pe care s-a angajat creația literară în cadrul revoluției socialiste, prin însușirea metodei realismului socialist, prin participarea conștientă și activă a scriitorilor la opera de construire a socialismului, a lărgit multilateral posibilitățile de cuprindere a realității și de zugrăvire profundă a vieții și sentimentelor oamenilor. Literatura s-a îmbogățit atît prin abordarea unor noi teme, prin crearea de tipuri noi, cît și prin cultivarea celor mai diverse specii, atît a acelor frecvente în literatura anterioară, cît și a unor specii noi.

Operele literare create în ultimul deceniu zugrăvesc atît teme și oameni care au fost înfățișați de literatura anterioară, cît și noi medii sociale, noi tipuri umane, noi relații între oameni, pe baza unei noi orientări a scriitorului, a unei concepții despre lume caracteristice epocii de construire a socialismului.

La 1 decembrie 1912, revista Facla — condusă de N. D. Cocea — a publicat un număr dedicat lui I. L. Caragiale, cu prilejul înmormîntării marelui scriitor. In paginile acestui număr, acad. Cezar Petrescu, pe atunci student, în vîrstă de 20 de ani, mărturisind sentimentele sale de admirație față de autorul Scrisorii pierdute, întiera cu energie pe studenții naționaliști, huligani, precursori ai desmățului și crimei legionare care împroscau cu noroi memoria marelui nostru scriitor.

„Răzbunarea lor!"

Caragiale — ca toți oamenii mari ai țării acesteia și ca mai toți oamenii mari ai tuturor popoarelor — a fost un mare nedreptățit în viață.

Iar cînd cîțiva prieteni încercau să repare greșeala nepăsării noastre, departe de hotarele țării, într-un surghiun pe care și-l alesese singur, într-o casă străină și înconjurat de străini ce nu înțelegeau o vorbă din barbara și sonora noastră limbă, — Caragiale murea, fără să ne ierte poate cele suferite în zbuciumata-i viață de „scriitor romîn".

Și-acum, cînd Romînii veniți din toate colțurile țării l-au condus la ultimul lăcaș, cînd aceiași durere a făcut să înnoate-n lacrimi ochii slabi ai bătrînilor și ochii însetați de viață ai celor tineri; cînd n-a rămas nici un umil admirator al maestrului căruia să nu-i fi tremurat genele umede, cînd deasupra sicriului cădea țărîna neagră; de la mormîntul său proaspăt cineva lipsea.

Cineva lipsea și nu trimesese acolo nici cel mai umilit semn de durere. Căci zadarnic am cercetat atunci și mai tîrziu încă în coloanele ziarelor, dacă nu cumva „Centrul studențesc ieșean" — societatea aceia care ne-a împuiat urechile de atîtea ori cu scandalurile ei — n-a găsit de cuviință să trimită cîțiva studenți mai pașnici, care să pună o neînsemnată coroană de flori, pe mormîntul celui mai mare scriitor, ce l-am avut după Eminescu. La urmă, fără să-i fi bănuit de ipocrizie, ar fi trebuit să credem în sinceritatea acestui sfîrșit omagiu. Sînt oameni care în viața lor au lăsat o dîră de lumină atît de vie, că trebuie s-o simtă, s-o vadă și cei ce sînt — și cei ce vor să rămînă întotdeauna orbi!

Dar societatea aceasta, ce vrea să reprezinte cică toate frămîntările vieții noastre universitare, ce vrea să impună voința sa anarhică tuturor studenților din orașul culturii și dreptății, care e Iașul, societatea aceasta a găsit încă un prilej să săvîrșească un gest laș și inconștient.

Cînd scriitori și ziariști, profesori și elevi, își trimeteau, cu cea mai sinceră durere, cîte un reprezentant care să-ngenunche și să pună o jerbă de flori pe mormîntul celui ce a iubit atîta neamul nostru și limba noastră, — o societate culturală, o societate studențească, printr-o calculată impertinență, vroia să-și manifeste „părerile sale politice".

Căci ei au găsit că e uman, e nobil, e frumos să se răzbune astfel pe cel ce „săvîrșise păcatul" de a fi fost prietenul evreului Ronetti Roman și membrul unui partid pe care d-lor nu-l agreiază. Căci ei au găsit că e nobil să cinstească așa pe scriitorul acela sensibil ca o mimoză, care s-a înfiorat la cea mai mică nenorocire a țării acesteia. Și-n gestul laș se ascunde toată iubirea lor „sinceră, înțeleaptă și neștirbită" pentru toți oamenii mari ai noștri. Scriitorii romîni, bătrîni și tineri, s-o țină minte aceasta!

Și să țină minte toți Romînii, că atunci cînd o mulțime de mii de oameni întovărășea la lăcașul de veci pe autorul „Năpastei" și „Făcliei de Paști", naționalistul închis în camera sa, în fața sfîntului lui portret sfîșiat și scuipat, cu pumnul uriaș și păros, încleștat de furie, blestema printre buzele chinuite de un rictus ce-i dezvelea caninii de fiară:

„Trădătorul"!

Cezar D. Petrescu
student — Iași

1912 noiembrie 20

Pagina elevilor

• SCRISORI CATRE REDACȚIE •

O inițiativă fructuoasă

Dintre numeroasele scrisori sosite la redacție, publicăm mai jos informația tovarășei profesoare Yvonne Urziceanu de la Școala Medie nr. 3 din Sibiu, privitoare la legătura cu viața a elevilor din cercul literar al Școlii și la ajutorul acordat acestora de către tinerii scriitori din localitate. Credem că exemplul ar putea fi urmat.

Una din formele de activitate în afară de clasă în școli o constituie cercurile pe specialități: științifice, artistice, literare.

Prin activitatea cercurilor literare în școli, se urmărește nu numai dezvoltarea aptitudinii lor artistice, lărgirea cunoștințelor literare ci și educarea elevilor în spiritul moralei comuniste.

Pentru realizarea acestor țeluri, cercurile literare din Școala medie nr. 3 din Sibiu, organizate pe clase, au programat fie teme mai largi, dar legate de literatura predată la clasa respectivă, fie prezentarea unor opere literare contemporane:

— „Figura lui N. Bălcescu, așa cum apare conturată de Camil Petrescu în romanul „Un om între oameni" (cl. IX).

— „Setea" de T. Popovici (cl. X).

— „M. Sadoveanu la 80 de ani" (cl. X și XI).

— „Reviste de cultură ce apar azi în patria noastră" (cl. X și XI) etc.

Pentru a îndruma și perfecționa pe elevii cu aptitudini literare deosebite, în școala noastră a luat ființă de curînd un cenaclu literar, unde elevii prezintă producțiile lor originale.

Planul de muncă al cenaclului cuprinde alcătuirea de reportaje despre viața și activitatea în întreprinderile unde elevii fac practica săptămînală, precum și de portrete literare ale unor muncitori sau muncitoare alături de care lucrează.

La ședințele cenaclului — care se țin duminica dimineața, odată pe lună — participă și unii elevi-muncitori de la secția serală.

Spre a stimula activitatea creatoare a elevilor, vom edita și o revistă cu circulație internă, în care să apară cele mai bune producții literare discutate în cenaclu alături de cele mai bune lucrări din cercurile literare.

În revistă își vor găsi loc și o pagină științifică, una satirică, una de informare asupra vieții din școală, etc.

Pentru a ajuta mai eficace pe elevii noștri, am cerut sprijinul cenaclului „Orizonturi noi" din Sibiu, care ne-a promis că va organiza două-trei ședințe comune cu elevii, pentru ca aceștia să învețe cum se duc discuțiile în jurul operelor citite.

Colaborarea dintre școală și scriitori, noi am dori-o de altfel și mai strînsă. Am dori să se scrie mai multe opere literare, care să reflecte viața și preocupările tineretului, opere care să urmărească un scop etic — formarea trăsăturilor morale ale omului nou.

Am dori, de asemenea, ca dramaturgii să scrie și piese despre tineret, care să poată fi ușor interpretate în școli, unde nu avem la dispoziție nici decoruri, nici costume prea complicate.

În felul acesta, scriitorii vor ajuta și mai mult școala în opera de educare a generației de mîine.

Yvonne Urziceanu

Un nou cerc literar

La Școala medie Gheorghe Lazăr din București a avut loc duminică, 4 decembrie 1960, deschiderea activității cercului literar care va activa sub îndrumarea revistei „Luceafărul". La festivitatea de deschidere a cercului literar au participat reprezentanți ai direcțiunii școlii, cadre didactice, elevi, redactori ai revistei „Luceafărul". Cu acest prilej s-a organizat și o consfătuire în legătură cu „Pagina Elevului", tipărită de revista noastră. Au luat cuvîntul elevii: Nanea Ion, Vieru Constantin, Barac Paul, Popescu Adriana, Marcovici L., Constantinescu Vlad, Friș Peter, Ghiordunescu N., Dorobanțu Liliana, Neacșu Marin, Iliescu Mircea și prof. Ion Popescu, director adjunct al școlii. Apreciind pagina dedicată lor, elevii ne-au propus în acelaș timp să publicăm: articole despre curentele literare ale literaturii noastre, mărturisiri ale scriitorilor în legătură cu procesul de creație, traduceri și prezentări din lucrările scriitorilor clasici și contemporani de peste hotare, etc.

Discuțiile au fost deosebit de utile pentru munca redacției noastre și au scos în evidență necesitatea continuării și dezvoltării rubricilor existente, precum și abordarea unui număr mai mare de probleme legate de viața școlii.

BIOBIBLIOGRAFIE

AL. SAHIA

S-a născut la 11 octombrie 1908 în familia unor țărani din satul Mînăstirea — fostul județ Ilfov. Alexandru Stănescu — acesta era numele său — și-a petrecut anii copilăriei în satul natal. In 1920 se înscrie ca elev al liceului militar „D. A. Sturza" din Craiova. Neputînd suporta atmosfera cazonă, în 1928 se transferă la liceul Sf. Sava din București, unde termină ultima clasă. Dar și aici îndură greu disciplina obtuză impusă de direcție, fiind obiectul unei sistematice campanii de umilințe. In toamna aceluiași an începe să frecventeze cursurile facultății de drept din București, pe care le întrerupe, însă, curînd. Din 1929, pînă în primăvara anului 1931, se află la mînăstirea Cernica de lîngă București, pe care o părăsește repede devenind un ateu convins. Studiase cu atenție și profunzime lucrări de inițiere în filozofia marxistă, după care abordase avid operele lui Lenin și „Capitalul" lui Marx. Intreprinde, în primăvara lui 1930, o călătorie în Orient cu care ocazie adoptă pseudonimul Sahia (care înseamnă „adevăr" în limba arabă). A murit răpus de ftizie la 12 august 1937. A fost ales membru postmortem al Academiei R.P.R. în 1948.

Și-a făcut debutul cu schițe și mici nuvele în revista liceului Sf. Sava, după care, în puținele luni de studenție publică și alte încercări literare în ziarele și revistele Vremea, Ultima oră, Viața literară. Devotat cauzei proletariatului, ostaș credincios al Partidului Comunist din Romînia, Sahia se afirmă ca un gazetar militant. După Congresul al V-lea al P.C.R. în 1932, scrisul lui Sahia cîștigă în claritate și orientare riguroasă pe linia indicațiilor ideologice cuprinse în documentul Congresului. In aprilie 1932, la sugestia partidului, editează revista Veac nou, tribună profund partinică, factor de răspîndire a adevărului. La al treilea număr, revista a fost suspendată de Siguranță. In iulie 1932, apare, la îndemnul partidului, revista literară Bluze albastre, condusă de asemenea de Sahia. Afirmînd valorile realismului socialist, revista militează pentru o literatură care să oglindească aspirațiile maselor largi. După al patrulea număr, Siguranța interzice și această revistă. A publicat apoi în reviste conduse de partid (Era nouă), în periodice progresiste (Cuvîntul liber) sau în alte ziare (Dimineața, Facla) articole demascatoare despre traiul mizer al celor ce muncesc în anii crizei economice, despre pericolul unui nou război mondial, despre teroarea din închisorile burgheze, despre huliganismul legionar.

In 1935 face, din însărcinarea asociației „Amicii U.R.S.S.", o călătorie de trei luni în Uniunea Sovietică. Volumul U.R.S.S. — azi, publicat cu mari greutăți, după întoarcerea din călătorie, reprezintă — la noi — prima relatare mai amplă asupra realităților sovietice, spulberîndu-se astfel vălul de minciuni cu care burghezia încerca să ascundă adevărul.

Opera lui Al. Sahia, redusă sub raportul dimensiunilor, ocupă un loc important în istoria literaturii noastre. Nuvelele sale Uzina vie (1932), Revolta din port, (1929), republicată într-o nouă versiune în 1932, Execuția din primăvară (1933), Ploaia din iunie (1935), Șomaj fără rasă (1936) etc. atestă nu numai un talent remarcabil, dar și primele manifestări ale realismului socialist în literatura romînă. Ciclul de nuvele antirăzboinice și antiimperialiste, printre care un loc important îl ocupă Intoarcerea tatei din război, Pe cîmpia de sînge a Mărășeștilor, **apărute în 1934, ilustrează protestul lui Sahia față de instaurarea fascismului în Germania, chemarea patetică a scriitorului comunist împotriva propagandei războinice. Opera sa literară, mărturie a unor mari posibilități creatoare, nu a putut apărea într-un volum — înainte de Eliberare, — tocmai datorită caracterului ei profund militant.**

După 23 August 1944, opera lui Sahia, mult prețuită, a fost pusă la îndemîna celor pentru care a fost scrisă. Rînd pe rînd au apărut în tiraje de masă, volumele: Nuvele **(Edit. de Stat 1948),** Revolta din port **(Ed. Scînteia, 1948),** Șomaj fără rasă **(Ed. Scînteia 1948),** Uzina vie, Ploaia din iunie **(E.S.P.L.A., 1948),** Nuvele — ed. **II-a — (Ed. de Stat, 1949),** Pagini alese **(Ed. Tineretului, 1952),** Nuvele **(E.S.P.L.A. 1953),** Nuvele **(E.S.P.L.A. 1955)** Scrieri alese,(**E.S.P.L.A. 1960).**

BIBLIOGRAFIE

Ion Vitner — **8 ani de la moartea lui Al. Sahia (Scînteia,** nr. 300, 1945). Geo Bogza — **Un ziarist comunist (Romînia Liberă** nr. 2049/1951). Gh. Dinu—**Alex. Sahia, (Lupta de clasă** 8/1957), Mihai Gafița, **Al. Sahia, scriitor revoluționar (Scînteia** nr. 4343/11. X. 1958), Eugen Jebeleanu — **Viața și opera lui Alex. Sahia (Gaz. lit.** nr. 42/16. X. 1958 s.u.), Radu Popescu — **Amintiri despre un contemporan (Viața Romînească** 5—6/1954), I. D. Bălan, **Al. Sahia, (Luceafărul** 3/15. VIII 1958).

In volume: George Macovescu: **Viața și opera lui Al. Sahia** (E.S.P.L.A. Buc. 1950). Eugen Jebeleanu: **Din veacul XX.** G. Maiorescu: **Cuvînt înainte la ediția** Scrieri alese **1960. Pompiliu Marcea: Postfața la ediția** Scrieri alese **1960.**

O carte instructivă

Pentru cititorul obișnuit ca și pentru pasionatul căutător de comori spirituale, personalitatea creatorului, mărturisită de sine sau recompusă de alții, e adesea un punct valoros de referință al întregii opere. Nu poți privi nemuritoarele pînze Madona cu pruncul din grota cu stînci, Mona Lisa, *sau puzderia de schițe anatomice ale lui Da Vinci, fără să te urmărească expresia de nesfîrșită înțelepciune și blîndețe a ochilor mici, iscoditori, din celebrul autoportret al acestuia. Rareori se întîmplă ca urmărind terținele dantești ale* Infernului *să nu ai în minte profilul acvilin al marelui florentin din celebra pînză a lui Delacroix în care poetul, cu un gest de spaimă și oroare în același timp, înfățișează parcă și apocalipsa întunecatei epoci feudale. Cele mai răscolitoare și mai tragice sunete ale lirei eminesciene pot fi desprinse de chipul mistuit de tristețe, de boală și mizerie al poetului nostru, osîndit de burghezo-moșierime la nebunie. Ce altceva mai bine ne poate da revelația geniului enescian decît cunoscuta imagine a artistului interpretînd Poemul lui Chausson?*

In ultimul său Luchian *(spunem ultimul deoarece autorul are și alte lucrări mai vechi despre Luchian) din colecția* Oameni de seamă, *Petru Comarnescu pare să fie intuit cu subtilitate acest adevăr. Zguduitoarea sinceritate din* Portretul unui zugrav *ne conduce mai adînc decît cel mai valoros detaliu biografic în miezul creației lui Luchian și ne dezvăluie cel mai bine înălțimea concepției sale artistice, realiste, ca și drama surdă a marelui însetat de lumină și adevăr. Substanțial și durabil, autorul tălmăcește cu gravitate drama lăuntrică a „zu. gravului". „Ce exprimă ochii lui de chihlimbar, scormonitori și arzînd de foc lăuntric, fruntea ușor înconturată și sprîncenele care parcă îl dor în arcuirea lor, sau buzele mari și frumos crestate acum cu o ușoară schimă, pricinuită de boală? Ochii parcă iscodesc viitorul; duioși și blînzi ca totdeauna, dar acum mai sticloși din pricina boalei și a febrei, ard de acel dor al creației, care-l cotropește mai mult că oricînd și îl face ca, trecînd peste îndoieli și temeri, să se hotărească a da lupta pentru împlinirea lui".*

E un merit incontestabil al autorului monografiei, că urmărește cu înfiorare lirică uneori, în dezvoltarea ei, pe parcursul lucrării, această trăsătură energică a artistului. Încrederea în om, în viitor, durerea încercată față de cei umiliți, jefuiți de o orînduială crudă și nedreaptă, sentimentul că poporul deși suferă robia, e cutezător și de neînfrînt, dau artistului pe lîngă viziunea realistă asupra vieții, tenacitatea exemplară de a lupta, puterea de a înfrînge mizeria și boala.

Inegală ca stil, cu unele pasaje incolore, strict informative, monografia Luchian *rămîne însă prin elementele subliniate mai sus ca și prin ardoarea cu care comentează unele tablouri (realizînd adevărate lecții, cu gradație corespunzătoare, de inițiere plastică) o lucrare utilă din punct de vedere educativ și estetic.*

Virgil Nicolau

...știați că...

• *Evenimentele tragice din ziua de 13 decembrie 1918, ziua în care manifestația pașnică a muncitorilor bucureșteni a fost înăbușită în sînge, l-au impresionat profund pe Gala Galaction. Un an mai tîrziu, scriitorul a evocat cu adîncă umanitate aceste evenimente, în articolul* Batalioane a plebei proletare, *apărut în ziarul* Socialismul *din 26 decembrie 1919, în finalul căruia scria:* „Vom ști mai tîrziu în ce anume rezidă marea primejdie de stat pe care martirii proletari de la 13 decembrie 1918 au înăbușit-o cu leșurile lor. Va veni ceasul cînd vom stabili, pentru știința celor de după noi, unde și în ce împrejurări au murit eroii proletariatului romînesc. Dacă nu mai curînd, măcar atunci se va ști și se va restabili tot adevărul".

• *Înainte de Eliberare, evenimentele din 13 decembrie 1918 au fost evocate și de către M. Gh. Bujor, în amplul său poem intitulat* 13 Decembrie, *apărut în volum în 1933. La începutul poemului său, M. Gh. Bujor descria astfel manifestația muncitorimii:* „Pe Calea Victoriei plină de zgomot, belșug și desfrîu, / Convoiul greviștilor vine mărel, spumegos ca un rîu / Sînt palizi, flămînzi și de muncă sfîrșiți și cu fețe supte / Iar hainele-n frigul iernatic le sînt peticite și rupte". *In continuare, poemul evocă scenele tragice din piața Teatrului Național, cînd s-a răspuns cu gloanțe și cu baionete muncitorilor care își cereau dreptul la viață.*

• *In primăvara anului 1934, îndreptîndu-se spre Paris, scriitorul sovietic Ilya Ehrenburg nu a primit viza Ungariei și a Germaniei fasciste, și atunci s-a oprit la noi în țară, la Oradea. Cu acest prilej, un redactor de la* Cuvîntul liber *i-a luat un interviu, apărut în numărul din 24 martie 1934 al acestei reviste, în care Ilya Ehrenburg arată că pe ruinele literaturii burgheze se va clădi o literatură nouă, profund realistă, plină de adevăr.*

• *Unul din principalele aspecte ale publicisticii lui Ion Călugăru de dinainte de Eliberare, l-a constituit lupta împotriva fascismului. Dintre numeroasele sale articole, edificatoare în acest sens, sînt cele intitulate* Repetiții istorice (Reporter *4 aprilie 1937),* Sfinții căpcăuni (Reporter *4 iulie 1936),* Dictatura și altă dictatură (Reporter *7 februarie 1937) și altele.*

• *Atitudini înaintate întîlnim și în publicistica lui Demostene Botez de dinainte de Eliberare, îndeosebi în articolele publicate între 1934—1936 în* Cuvîntul liber. *De pildă, în articolul* Armonia socială (Cuvîntul liber *din 20 ianuarie 1934), Demostene Botez dezvăluia caracterul fals și ipocrit al teoriei „armoniei sociale" propagate de reprezentanții orînduirii burgheze, scriind:* „Armonia socială este cîntecelul cu care se adorm clasele... Nu există oameni mai ipocriți decît acei din orchestra armoniei sociale. Ii cîntă din violoncel celui care se simte murind de foame".

• *In colecția de manuscrise a Bibliotecii Academiei R.P.R. se păstrează două scrisori autografe ale lui Voltaire, ambele din anul 1771.*

• *In 1851, în timpul exilului de la Paris, Cezar Bolliac participă la editarea revistei* Republica Romînă, *al cărei unic număr a apărut în luna noiembrie a acelui an. Intr-un articol, publicat aici, trecînd în revistă diferitele legiuiri din trecutul țării noastre, autorul* Cîlcășului *ajungea la concluzia că numai printr-o republică democratică pot fi înfăptuite libertatea și unitatea tuturor romînilor, scriind:* „Patrusprezece milioane de romîni, ai Daciilor și ai Misiilor, vor trăi într-o singură Republică democratică, solidari cu toate Republicile națiilor Europei! In popor, fraților! Acolo este mîntuirea, puterea, onoarea și gloria noastră!"

• *In martie 1870 a apărut la Craiova un ziar intitulat* Republica. *După cîtva timp și-a schimbat însă denumirea în* Adevărul. *Comentînd schimbarea titlului din* Republica *în* Adevărul, *ziarul ieșean* Dreptatea, *subintitulat* Foaia intereselor poporului, *în numărul din 8 martie 1870, scria că această înlocuire a titulaturii „este rezultatul adîncei convicțiuni că principiile adevărate naționale găsesc sprijin puternic și sincer numai în guvernămîntul republican și că republica este singura formă de guvern care se întemeie pe adevăr".*

Teodor Vîrgolici

N. TONITZA: Sculați, voi oropsiți ai soartei!

Casa memorială „GEORGE TOPÎRCEANU"

La Nămăiești, pe valea Argeșelului, și-a trăit anii copilăriei și ai adolescenței, poetul George Topîrceanu. Il adusese aici de departe, din împrejurimile Sibiului, părinții lui, Paraschiva și Ion, care deprinseseră de la bătrîni, arta de a țese covoare și chilimuri. Ei umblau din sat în sat, pe la porțile mînăstirilor și ale celor avuți. Astfel, în peregrinările lor, au ajuns la Șuici pe Topolog, iar mai tîrziu la Nămăiești-Muscel, unde s-au stabilit definitiv și și-au durat casă. Aici, în mijlocul unei naturi încîntătoare, poetul de mai tîrziu cunoaște frumusețile munților. El urcă pe înălțimile Mateiașului, se scaldă în apa Argeșelului, se ascunde în desișul codrului de mesteceni, urmărind mersul gîzelor și zborul vulturilor.

Deși mai tîrziu „a devenit moldovean", Topîrceanu nu a uitat locurile care i-au legănat copilăria.

Muscelenii păstrează mereu vie amintirea lui Topîrceanu. Cu sprijinul organizației raionale de partid, ei au deschis la Nămăiești o casă memorială, pe frontispiciul căreia stă scris: **„Aici și-a trăit crîmpeie din viață, între 1905—1937, în lipsuri și suferință, poetul progresist George Topîrceanu".**

Suim pe scările de lemn, în pridvorul larg și luminos al casei. Intrăm în odăițele vechi și curate. Ne întîmpină întîi, portretele părinților lui. Apoi, masa de lucru cu tocul și țigaretul vechi, bastoanele și armele de vînătoare, geamantanul, (vestitul său geamantan!), scaunul și cîteva alte obiecte care i-au aparținut. O bibliotecă mică, înfățișează cărțile sale editate în trecut și acum. Pe fila uneia, Panait Istrati scrie: **„Fratelui Topîrceanu"...** Pe fila alteia, maestrul Mihail Sadoveanu adaogă: **„Prietenului Topîrceanu"...** Ne aruncăm ochii pe cele trei-patru manuscrise ale poetului pe care le întîlnim. Din păcate, capitolul acesta al manuscriselor nu este ilustrat în măsura cuvenită. Ar fi necesar ca secția culturală a sfatului raional să îmbogățească interiorul casei cu alte manuscrise.

Mai departe, ne întîmpină portretele poetului și ale rudelor, cîteva scrisori adresate alor săi, calendarul din 1937, oprit la 7 mai, ziua cînd, la Iași, a murit George Topîrceanu.

Cîteva ziare vechi ne atrag atenția. Paginile lor ne readuc în minte imaginile lumii vechi, lume a exploatării și desconsiderării muncii scriitorului. In această lume, gîndul nu rămîne mult.

In fața noastră se profilează apoi luminoasă, vremea cea nouă — anii de după Eliberare. Opera lui Topîrceanu este editată în zeci și zeci de mii de exemplare. Ca mulți alți scriitori, și el a fost așezat la locul de cinste. Părăsind casa memorială, însuflețiți de aceste sentimente, gîndul ne spune că însăși existența ei, este o dovadă a prețuirii pe care regimul democrat-popular o acordă scriitorilor care și-au înscris numele în cartea de aur a literaturii romîne.

Nicolae Nasta

ATLAS LIRIC • ATLAS LIRIC • ATLAS

ALGERIA

Războiul inegal, dezlănțuit de colonialiștii francezi, continuă să însîngereze de șase ani pămîntul Algeriei. Negînd drepturile elementare de independență națională ale unui popor pe care l-au înrobit cu ajutorul armelor, reprezentanții forțelor cele mai negre ale reacțiunii vor să-și prelungească exploatarea la adăpostul unor teorii despre „Algeria franceză", călcînd în picioare ideile de libertate pentru care au luptat și au căzut atîția fii ai poporului francez de-a lungul istoriei. Printre aceste teorii ultrareacționare este și aceea despre „inexistența Algeriei înaintea stăpînirii franceze", cinica afirmație că „Algeria a fost creată de francezi" adică de colonialiști. Realitatea algeriană este astăzi dovedită, înaintea întregii lumi, de eroismul cu care luptă armata de eliberare, de curajul pe care luptătorii algerieni îl arată în fața tribunalelor militare și în fața eșafodului. Realitatea algeriană este dovedită de lupta pe care imensa majoritate a poporului francez o duce pentru încetarea războiului colonialist și pentru independența Algeriei. Ea este dovedită de atitudinea unor reprezentanți de seamă ai intelectualității franceze care s-au declarat alături de poporul algerian. Ea este dovedită, între altele, de vechea și bogata cultură algeriană, născută cu secole înainte de apariția cotropitorilor, continuată astăzi în creația populară sau cultă, la un nivel nou, dar străbătută de aceeași ură împotriva înrobirii și de aceeași încredere în viitor. Poezia algeriană, puțin cunoscută în trecut, în țara noastră, este moștenitoarea unei lungi tradiții de luptă și în versurile poeților de astăzi răsună cu putere încleștarea supremă a poporului pentru dobîndirea primului pas către libertate, — independența națională. Publicînd aceste poezii, revista noastră vrea să aducă o modestă contribuție la cunoașterea poporului algerian, eroicul popor ale cărui eforturi vor fi încununate de succes într-un viitor pe care îl dorim cît mai apropiat.

***

În ziua cînd...

(Din folclorul berber)

În ziua cînd am auzit „bonsoir" — ne-au și
lovit cu pumnii-n fălci, —
și ne-au îndestulat cu lacătu-nchisorii.

În ziua cînd am auzit „bonjour" — ne-au și
lovit cu pumnii-n
față — și orice liniște-a fugit.

În ziua cînd am auzit „merci" — ne-au și
lovit cu pumnii-n ceafă
— decît de noi, mai mult te temi de-o oaie.

În ziua cînd am auzit cuvîntul „père" —
ne-au și lovit cu pumnii-n
șale ; — și ne tîrîm, în umilinți, pînă la gît.

Seceta

(Din folclorul targhi, zona sahariană)

Sacii sînt goi, caprele sterpe ;
săracu-abia își tîrîie călcîiele,
nu-i pasă nimănui de el : n-are decît să
crape !

În țară-apasă, neclintită, seceta, mai grea ca
muntele Oudan ;
își linge buzele de mulțumire și nu mai
dă-napoi un pas ;
ar vrea să ne învăluie, să țină loc de feregea,
de haine, de șalvari, să nu ne mai putem
mișca niciunde.
Cămilele-au rămas, de-un an întreg,
acolo unde le-a găsit necruțătoarea, sleite de
putere.
Cămilele se-opresc în inima deșertului, ne-
putincioase.
Și, încercînd să meargă, parcă-și desfac cio-
lanele
din toate-ncheieturile ;
o, ce va fi cu puii lor ?

Si Mohand
(poet popular clasic
din Kabylia, provincie algeriană)

În surghiun [1]

Inima mea adînc e tulburată
de Kif și de alcool,
dar n-a urmat decît îndemnu-i propriu.

O, oameni, voi prea simțitori și nobili,
primiți-l pe hoinarul ce se-ntoarce
la sînul Patriei, în zbor !

Pribeag și părăsit sub ceruri,
eu mi-am uitat îndatorirea !
Aici, abia, rușinea mă cuprinde.

Și-acuma, iată, inima-mi suspină,
cu jurămînt se leagă, fără greș,
de-a ocoli în veci Ișrainan. [2])

Cîndva, în floarea vîrstei cînd eram,
întîmpinat de toți eram cu cinste,
și sfatul fiecare mi-l căta.

Acuma, sfărîmat de viață
sub chinuri lungi și aspre gîrbovit,
eu nu mai știu să fiu fericе.

Se bucură nerozii-n lipsa mea,
ei mă cred mort,
îi bucură tăcerea mea prelungă.

O, stinți de-aici și pîn-la Mecca,
îngădui-veți, oare, voi, aceasta ?
O, negurile-n juru-mi risipiți !

De mult, în adîncuri, sunase și clipa
cînd dragostea noastră în soare-a zbucnit,
și focul se-aprinse, din lacrimi, cumplit.

În inimi bătut-ai, atunci, libertate,
și lupta cuprinse străvechiul pămînt ;
cătușele grele nicicînd nu ne-au frînt,
poporul prin veacuri amar încercate,
e gata — și-ți iese-nainte, dreptate !

Și tu, ucigașe, știi tot ce-ai făcut ?
Nu-ți trece prin față convoiul de crime ?
Crezut-ai că-n cale de-a pururi nu-i nime,
mai orb decît vîntul din hăuri născut,
mai orb ca turbarea pe-aici ai trecut.

Vom sparge și lanțul, și pofta vrăjmașe !
Să piară dușmanul, de unde-a venit.
Acum baioneta în luptă-a lucit,
ne cer răzbunare cîmpii și orașe,
poporul pornește, la arme, unit.

E-aproape izbînda, și mergem spre ea,
mulțimea și-așteaptă, luptînd, sărbătoarea.
Noi știm : Libertatea cuprinde-va zarea !
Dar chiar cînd izbînda alături va sta,
nici lacrimi, nici lupte, nicicînd n-om uita !

O, patrie, brațul din lanț ți-ai desprins,
alungă-ți dușmanul, ca spumele mării !
Acum — răzbunarea, în locu-mpilării,
și mîine — pedeapsa, și focul încins,
și apoi — lumina în veci de nestins.

În romînește de ANTON ILIESCU

E drept ca, stînd vulturii la putere,
să fie șoimul surghiunit
și de prieteni lepădat uitării ?

O, tu acel ce cauți încercarea,
prietenia oare te-a trădat
ca să se-ncîrduie cu cine știe cine ?

Descult, pătruns-am în pădure,
calea bejeniei am luat-o, pentru ei, —
și cărei țări nu i-am călcat hotarul ?

Am secerat și-am dus la moară :
toate corvezile le-am împlinit.
Am treierat : hambarul alții-l umplu.

Jurai atunci că de la Tizi-Uzu [3])
și pîn-la Akfadu [4])
n-o să mă aibă nimeni sub porunci.

Căci frînți putem să fim, dar nu-n genunchi
și-i mult mai bine blestemat să fii
cînd căpeteniile-s niște linge-blide.

Mi-e scris surghiunu-n frunte, așadar,
căci mai degrabă părăsi-voi țara
de cît să-ndur, umil, murdare rîturi.

[1]) Poetul a trebuit să plece din Kabylia în timpul cruntelor represiuni din jurul anului 1870.

[2]) *Ișrainan:* sat în care poetul și-a petrecut copilăria și unde s-a stabilit familia lui.

[3]—[4]) *Tizi-Uzu* și *Akfadu:* cele două puncte de margine între care se întinde provincia Marea Kabylie.

Kateb Yasin

Acest foc, iată taina...

În culmea vîrstei înălțărate,
cu chipul fragedelor eroine,
învățînd la școala cerului liber,
în cel de-al cincilea an al masacrului,
flamura înstelată și-a regăsit obîrșia :
iată Algeria mai liberă ca niciodată !

Ea a fost întotdeauna liberă,
întotdeauna în chip ironic suverană,
înarmată de vrăjmașul
ce cădea pradă propriilor lui capcane.

Și-n fața acestui popor matinal,
abatoarele își plimbă
legiunile de cîini beți.
O, ai avea de ce să plîngi aici,
de n-ar fi ochii care se deschid,
de n-ar fi greva lacrimilor.

Nu linia Morice
e aceea care ucide,
ci toga bine-hrănitei doamne cu balanța,
strălucitoarele caverne,
caravanele nopții,

ci zîmbetul pe picior de război
și neștiuta Giocondă...
O, chipuri,
ce foc v-a zămislit
atît de crud încrezătoare !

Acest foc, —
iată taina tuturor jertfelor.

Pretutindeni își izbește talazul
și se arată deasupra
nesperata armată
a țăranilor fără pămînt, —
și moșneagul apare dintre ruine
pentru a oferi ultima-i oaie.

Astă seară se dansează la licărul
dimineții de după luptă :
acest foc, —
iată taina tuturor sacrificiilor !

Se-nalță zorile
spre uitarea mizeriei,
a zdrențelor,
a mîinii întinse
și a ghetelor prea strîmte,
spre uitarea vîrstei cavernelor
spre a face să se ridice neîncetat
pumnul poporului
în troznetele marelui foc ascuns.

Malek Haddad

Paris 59

Văzui albastra clipă ce-și zugrăvea esența
Pe fructele mirate că nu sînt în livezi, —
Ajunge pentru asta o piață din Provența
Și-un mai prielnic soare plutind peste amiezi.

A rîde-acum e-un cîntec de jale, mai curînd,
Nu mă mai duc diseară pe Ulița latină
Ca pe Baudelaire să-l aflu castane cumpărînd
Și la Pont-Neuf să-ntîmpin a zorilor lumină.

Suspină-albastra gherlă cu șuier ca de tren,
Pescari de noapte, razii, sus mîinile,
proscris !...
O, nu mai am disea[illegible]ntîlnire cu Verlaine, —
Sub labe reci, Parisul, vai, nu mai e Paris !

Pescarii trag : năvoade pe negrii ochi cobor
Și temnița suspină cu șuierat de tren.
Nătîngul dans se-ncinge, e spaima dirijor, —
O, nu mai am diseară-ntîlnire cu Verlaine...

În romînește de GEO DUMITRESCU

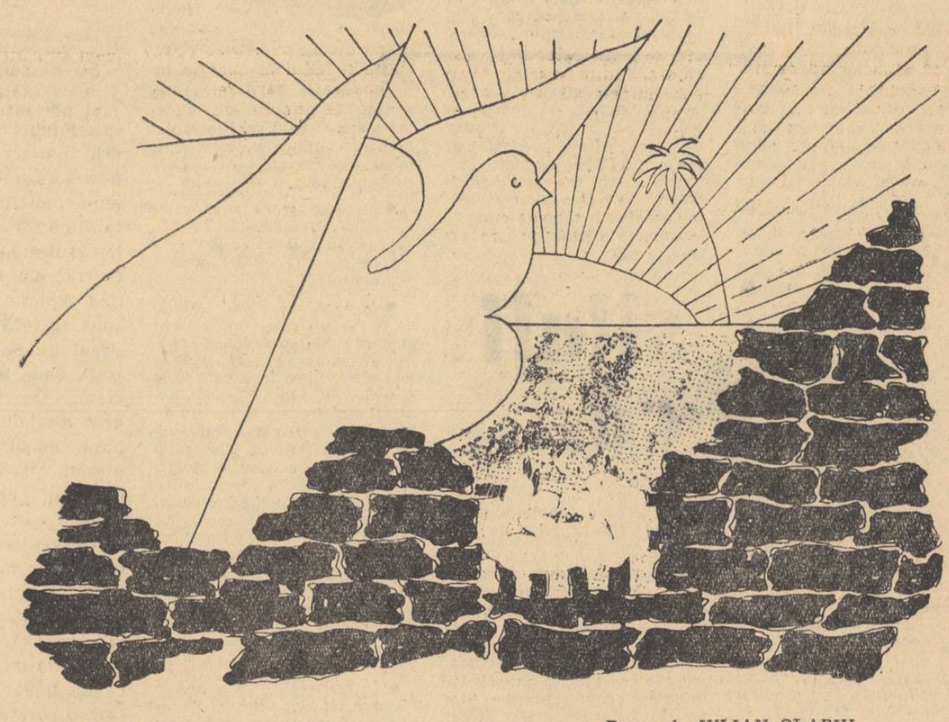

Desen de IULIAN OLARIU

Discuții despre limba literară

Urmare din pag. I

lipsesc legături și laturi importante" (ibid., 7 ian. 1960). **„Doar Macedonski să fi intuit fenomenul Arghezi, aclamînd în Ion Theo cel de 16 ani, din paginile suplimentului literar al ziarului său „Liga ortodoxă", însuși viitorul poeziei românești ? Hărăzitul s-a lepădat totdeauna de întîiul său avatar".** (Ibidem). **„Psihologia lor... e simili-autentică"** („Contemporanul", 29 aprilie 1960). **Corul a fost audiat la Uniunea Compozitorilor** (ibidem). **„S-a frămîntat, deceniu, între sarcasm negru și elanuri jubilante"** (ibid., 1 iunie 1960). **„Filozofic pesimistă care inferă de la o nevroză individuală"** (ibid., 6 mai 1960). **„un sentiment de factice"** (ibidem). **„Arta fiind inițial temporală e indemodabilă"** (ibidem). **„...emisiunile din studiou au fost bulversate** (ibidem). **„...această claritate luminoasă, această directitate zguduitoare..."** (ibidem). **„...de la altitudinea revelațiilor vaste, la reportajul diurn, spus fără reticențe"** (ibidem ; deși cititorul atent poate observa singur, țin să arăt că **diurn** este folosit aici, din ignoranță, dar și din dorința de a evita exprimarea „banală", cu sensul lui **zilnic** !). **„M-au chemat într-aici neonul, geamurile strălucitoare și curiozitatea"** (Gazeta literară", 12 mai 1960). **„Mobila a devenit luminoasă, solară..."** (ibidem). **„...se încadrează, exclusiv, în perimetrul estetismului pur, necontingent cu realitatea clocotitoare"** („Contemporanul", 20 mai 1960). **„...își croiește drumul chiar în domeniul atît de altitudinar (și deci în aparență mai independent de multiplicitatea determinărilor obiective) al artei"** (ibidem). **„Ar mai fi apoi de adăugat scientifizarea accentuată a poeziei argheziene"** (ibidem). **„...nu s-a soldat cu diminuarea acelei uimiri ingenue în raport cu obiectul cunoașterei, a acelor problematizări realizate totdeauna de maestru cu o inegalabilă artă"** (ibidem). **„O aceeași finalitate concret-istorică, aproape gospodărească, limpezind definitiv tendințele valabile de odinioară, dobîndește și arta, frumosul, în concepția de azi a poetului, făcînd să se distingă în creația sa un înalt umanitarism"** (ibidem). **„...în imediata vecinătate sybarizau în timpul verii burghezi de aiurea"** („Gazeta literară", 26 mai 1960). **„Membrii organizației au fost uniformizați : cămăși negre, amintind de cele ale lui Mussolini"** (ibidem). **„...înfrățită cu dorul de viață întreagă și de dignitate umană"** („Contemporanul", 1 iunie 1960). **„...un romantism exacerbat și paroxistic"** („Gazeta literară", 26 mai 1960) **„...este de aceea relevabilă cartea unui tînăr și înzestrat prozator..."** (ibidem). **„...încă din primele sale arte poetice** (adică „din primele sale poezii" !, ibidem). **„caracterizarea modificărilor survenite în mentalitatea țăranilor muncitori"** (ibidem). **„mentalitatea stagnantă... simplitate deviată și falacioasă... care pot augmenta sau diminua... simetria geometrizantă... neînsemnată adjuvantă a rimei..."** (toate dintr-un singur articol, ibid., 2 iunie 1960). **„Rapiditatea... își are sorgintea..."** (ibidem). **„...arterele pururi pulsînde ale partidului"** (ibid.). **„Niculaie a rebutat o piesă importantă"** („Contemporanul", 3 iunie 1960). **„...într-un oraș marmoreu scăldat noaptea în lumină de lămpi cu neon"** (ibidem). **„...locuitorii unui ținut cunoscut ca pauper și neroditor"** (ibid., 10 iunie 1960). **„să ne facem schița mentală [=în minte!] a Romîniei de după șesenal"** (ibidem). **„Violența lor e descreierată și vulgară, furia incoercibilă"** (ibidem). **„Mai tîrziu ar fi devenit un brit [=britanic!] flegmatic"** (ibid.). **„în fața unor abstractori ai esenței a cincea"** (ibidem). **„...ale vieții individuale, mai mult zigzagată"** (ibidem). **„scriș cu multă afinitate pentru subiect"** (ibidem). **„...coabitația în imundicitate"** (ibid., 10 iunie 1960). **„...fie ridiculizant... fie simpatetic"** („Gazeta literară", 14 iulie 1960). **„exigență exhaustivă"** (ibidem). **„...care unidimensionează tipurile"** (ibidem). **„Dar poetul nu este numai un rememorativ al unor momente disparate ale trecutului"** (ibidem 21 iulie 1960). **„Textul... augmentat cu poante și situații noi"** („Contemporanul", 22 iulie 1960). **„Toate acestea nu fac decît să intermedieze între sentiment și expresia lui"** (ibidem). **„...constatările... sînt ocazionate... de recenta Expoziție..."** (ibidem). **„...spre a sublinia efectul de tridimensionalitate"** (ibidem). **„Întotdeauna ai fost originală... ricanează o față blondă fardată"** (ibidem). **„...a fost corelată distribuția fluxului de neutroni cu temperaturile din zona activă"** (ibidem). **„Duplicitatea, profund tenebroasă, a lui Valgan... existența lor nu e glacială, ci constă în încercări decizive... Valgan este un tip duplicitar** (ibidem). **„...asupra căruia... vom îndrituі cîteva notații"** („Gazeta literară", 28 iulie 1960). **„Doctrina brechtiană... a exersat o vie atracție"** (ibidem). **„...tenta sa italienizantă"** (ibidem). **„zecile de „găselnițe" ale actorilor"** (ibidem). **„lasă loc unei marje, care îngăduie ...scînteierile inspirației"** (ibidem). **„De altfel nici una** [sic !] **dintre „lazzi" nu este gratuită"** (ibidem). **„sentimentalizarea super-acută a tonalității"** (ibidem). **„...marea prăbușire de nădejdi pe care o semnifică sinuciderea lui Gelu Ruscalu"** (ibid., 4 aug. 1960). **„...să vrei să penalizezi fenomenele"** (ibidem). **„Efemerul și relativul pervertesc și maculează"** (ibidem). **„...deriziunea generală a valorilor"** (ibidem). **„...vor contribui în mod director la exigențele criticii"** (ibidem, 2 aug. 1960). **„...jazzomania... primitivizează sufletele"** (ibid.). **„...suspens nervos"** (ibidem). **„...amintiri destul de lesne recognoscibile"** („Contemporanul", 5 aug. 1960). **„...în pofida bustului minor, adolescentin"** (ibidem). **„...sentimente colective elevate"** (ibidem). **„Bucuriile maternității... sînt celebrate în mai multe statui recente"** (ibidem). **„...această boală, a stereotipizării atitudinilor"** (ibidem). **„...privește cu sprinceana arcuită critic excesul gesticular"** (ibidem). **„Unii au tresăriri panicarde** (ibidem). **„...un complot al senzorului împotriva gîndirii. ...să livrăm o vastă, neobosită ofensivă a frumosului ; ...dovadă ...ecloziunea picturii românești moderne; ...nu aparține unor esteți impenitenți: ...să stabilească o comunicație mai vie cu mulțimea ; ...dintr-o perspectivă mai elevată ; Cînd judecăm manifestările diurne ale frumosului...** (toate dintr-un singur articol, ibid., 12 aug. 1960). **„...somnul diurn** (ibidem). **„...concepția... pe care o vehiculează țăranii lui Marin Preda ; ...volumul cuprinde trei dintre nuvelele scrise înainte de Eliberare și tripleta Îndrăzneală, Destășurarea, Ferestre întunecate pune mai bine în lumină... ; Apropierea este oricum relevantă; ...reliefînd contradicțiile extreme ; ...o mențiune relevantă pentru metoda de creație** (toate din articolul unui publicist care mi-a furnizat mai sus citatele cu **capeluri, cafeu** etc.). **„Fărîmițarea proprietății a avut drept consecință haosul stradal** (ibid., 19 aug. 1960). **„...conținut... axat în contemporaneitate** (autorul s-a abătut de la formula obișnuită, dar la fel de „savantă", **ancorat în contemporaneitate !) ; „...vorba de haz e și cea caracterizantă: ...regia e pregnantă doar cînd se bazează... ; ...minutalul total corespunzător duratei metrilor de peliculă"** (ibidem). **„Avîntul e o căldură surdă inestinguibilă."** (N-am notat izvorul.)

Recunosc că am încărcat peste măsură articolul meu cu citate, dar, așa cum am arătat la început, m-am condus după criterii și cu scopuri pedagogice, în sensul că am socotit necesar să pun la dispoziția cititorilor, care aș dori să fie cît mai numeroși, un material documentar bogat, menit să dovedească justețea afirmațiilor mele și să convingă, măcar parțial, pe „preopinenții" mei (în frunte cu colegii de la Academia R.P.R. !) că nu-i vorba de „purism" și cu atît mai puțin de... „pisanism" (m-am molipsit, era să zic contagionat, și eu de... maladia creațiilor lingvistice"), ci de o atitudine izvorîtă din respect și dragoste pentru limba noastră națională. Destule pasaje dintre cele reproduse mai sus amintesc de epoca lui Eliade și a latiniștilor, continuată, prin unele ecouri ale ei, de C. A. Rosetti și discipolii acestuia de la „Românul", cu deosebirea, agravantă pentru contemporanii noștri, că situația de atunci diferă esențial de cea actuală, care nu justifică absolut prin nimic exhibiții lingvistice, izvorîte adesea și din necunoașterea sensului cuvintelor „radicale" folosîte de ei.

Din păcate, acest fel de a scrie, caracteristic îndeosebi pentru publiciștii tineri, care își închipuie, probabil, că fac operă de... revoluționari în materie de limbă și stil, începe să se introducă și în publicații strict științifice. Voi da cîteva mostre dintr-un studiu publicat în fruntea numărului 3—4, pe 1959, al revistei „Studii și cercetări de istorie literară și folclor", sub titlul „Literatura unei aniversări". (Mă refer, în primul rînd, la impresionismul stilistic, dacă-i pot spune așa, care amintește de Eugen Lovinescu, minus erudiția reală a acestuia, și care n-are ce căuta într-o lucrare cu pretenții științifice.) **„...atîtea însemnate acțiuni, menite să despice o brazdă dreaptă spre ziua de azi"** (p. 432). **„Impresia care se răsucește în cele patru versuri...: din duhul, zgomotos agățat de viață..."** (p. 434). **„Ar fi să evadăm în chip neîngăduit din perimetrul cercetării de față..."** (p. 435). **„Pagina răsună infundat de vorba aceasta „ritm", repetată ca răpăitul unei tobe care bate un marș"** (p. 439). **„Grădinile îi dăruiesc Bucureștiului un farmec ispititor, un somptuos potolit — grădinile și pădurile din împrejurimi"** (p. 443). **„Această epocă nu mai tolerează accentele haotice, clădirile sumețite anarhic peste vecinătăți mărunte, precum uritul Palat al Telefoanelor, dinte iscat rău către cer"** (p. 444).

Acad. prof. Iorgu Iordan

N. R. Sîntem convinși că și în revista noastră se pot găsi unele exemple de genul celor incriminate. Articolul de față va ajuta redacției să le descopere și, pe viitor, să le înlăture.

Tineri scriitori din R. P. Ungară

Există la noi unii critici pentru care fenomenul noii literaturi maghiare nu-i doar un „biet prizonier închis în strîmta temniță a limbii unui popor mic". Ne gîndim la Király Istvan, Tolnai Gábor, Waldapfel Imre, Héra Zoltan și la alții ca ei, literați care vorbesc mai multe limbi europene, cunoscători, în profunzime, ai literaturii universale. Pentru ei, literatura maghiară nu-i baltă stătătoare, nu-i smîrc cu apă neprimenită rupt de larga albie a literaturii universale, ci afluent al acelui mare fluviu. Și avem toate temeiurile să credem că părerea lor nu-i aceea a omului care vede lucrurile din vîrful dealului de pe plaiurile natale ! Dimpotrivă ; ei ne dau atitea și atitea prilejuri să ne încredințăm că își dramăluiesc judecata cu multă zgîrcenie. Astfel, acești critici dobîndesc crezare și contribuie, esențial, la dezvoltarea tinerei generații de scriitori care își încearcă aripile în zilele noastre.

Acești tineri scriitori își dau seama că fenomenele actuale nu pot fi înțelese dacă sînt privite prin prisma vechilor concepții filozofice sau etice. Ei sînt umaniști, dar nu în înțelesul abstract al cuvîntului : pe omul cel viu îl caută ei. Și pentru ca să-l poată înțelege și zugrăvi realist, ei năzuiesc să-și lărgească orizontul ideologic, călcînd în picioare vechile canoane și vechile superstiții. Acestor scriitori și acestor poeți le e groază să-l privească pe omul epocii noastre de pe o poziție depășită. Ei nu trăiesc din iluzii și nu se lasă copleșiți de nostalgii, și nimeni nu-i silește să se țină de școala realist-socialistă. Ei înșiși au ajuns la convingerea că, precum revoluția franceză de la 1789 nu poate fi judecată prin prisma principiilor platonice sau socratice, tot astfel ar fi foarte greu să înțelegi problemele lumii actuale, rupte în două tabere, judecîndu-le la lumina enciclopediștilor francezi. Crezul lor e, în fond, cel mărturisit la finele secolului trecut de Ambrus Zoltán : „E probabil că atunci cînd omenirea va ajunge la un înalt grad de cultură și de înnobilare spirituală, oamenii vor dobîndi o deplină înțelegere a lumii, a vieții și a semenilor lor, își vor da seama de marea comuniune care îi leagă pe unii de alții și pe toți de univers, vor sesiza deplin cruzimea, inconștiența oricărei actiuni care ar face ca un om să vadă ceva străin de el în celălalt om, vor pricepe că cel ce ucide pe semenul său, îi rănește trupul sau sufletul, îl exploatează într-un fel sau altul, îl înfometează, îl împinge în mizerie, în suferințe, purcede împotriva lui însuși".

Ambrus n-a fost — și, bineînțeles, nici nu putea fi — un marxist. Totuși, multe din ideile lui nu se deosebesc de năzuințele literaturii maghiare combatante de azi. Galambos Lajos e un tînăr scriitor maghiar. In romanul *Gonoskátyu* („Afurisita fundătură"), spre pildă, el caută răspuns la întrebarea : ce-i cu satul unguresc de azi ? Și, aruncîndu-și privirea într-acolo, vede înfruntîndu-se trecutul cu viitorul. Eroul lui de căpetenie se găsește în luptă cu sine însuși, și la fel se războiește și cu elementele retrograde din sat. Acest scriitor își conturează personajele cu surprinzător talent, își zugrăvește eroii cu maturâ pricepere scriitoricească. Romanul lui nu e numai un promițător debut, ci o pildă demnă de urmat. Cartea lui ne face să înțelegem cum problema il poate ridica pe scriitor, pe scriitorul care nu se sfiește să privească realitatea în față.

Acei scriitori maghiari, care cercetează viața nouă numai la suprafață și-i văd, astfel, numai greutățile, observă pe fața omului nou numai umbrele reflectate de aceste greutăți. Realitatea însă e mai complexă : se desfășoară un suflet nou — de care poți lua act sau poți să-l ignorezi, dar pe care nu-l poți contesta. Dovadă, în acest înțeles, e și romanul lui Mocsár Gábor. *Ördögdomn* („Dimbul diavolului"). Acest tînar, dotat și îndrăznet scriitor, ne povestește întîmplarea unui țăran virstnic, peste care s-a surpat pămîntul atunci cînd își săpa puțul. Cine-s cei ce l-au scăpat ? Cum l-au salvat ? Ce gînduri anume îl frămîntau — despre viață, despre oameni, despre lume, despre moarte — pînă l-au scos din pămînt ? Povestea e zguduitoare, dar de fel sumbră : ea lucește ca soarele în frunzișul codrului ruginit de bruma toamnei. E un puternic strigăt de protest împotriva acelui materialism vulgar, care nu vede în om decît o vietate ce mijlocește transformările materiei.

Pe cei mai noi, cei mai tineri scriitori maghiari, îi pasionează problema: ce se întîmplă cu omul care păsește — purtînd o grea povară în spinare — din ieri spre Azi, pentru ca apoi să meargă mai departe, spre Mîine. Pe această pantă hăladuiește — luîndu-și constient asupra sa toate riscurile unei asemenea călătorii — Gerencsér Miklós, în romanul său *Egre nyló ablak* („Fereastră spre cer"). El îl vede pe omul nou luptînd, silind tot înainte, cu cotituri și ocolișuri, în vreme ce ziua de ieri nu arare o-nțelege abia mîine. Romanul *Fereastră spre cer* a stîrnit controverse: unii l-au lăudat, alții l-au criticat sever. Dar, pînă una-alta, s-a turnat și un film după această carte. Ceea ce înseamnă că scriitorul a lovit în plin: s-a legat de o problemă vie, lucru care e neapărat de laudă. E de laudă chiar dacă în calitatea lui de chirurg taie mai adînc decît ar fi strict necesar pentru ca operația să reușească.

Un alt tînăr, Tóth Sándor, evocă societatea ungurească de pe la 1930 în romanul lui, *Gerinctőres* („Spinarea frîntă"). El susține sus și tare — aparent într-o formă simplificată, în realitate însă ținînd seama de întreaga complexitate a problemei, — că nu poți înțelege viața nouă din jur fără să cunoști în profunzime ceea ce a fost ieri. Iată cum își caracterizează autorul eroul: „El credea că în schimbul vieții lui fără de judecată va dobîndi tihnă și cinstirea oamenilor lui. Dar n-a avut parte nici de una, nici de cealaltă... Dacă mergea în întîmpinarea umilirii și-și pleca fruntea în fața ei, se pomenea silit să îngenunche-ze. Și-l mai rodea și conștiința, căci el nu era omul în stare să îndure ca cinstea să-i fie călcată în picioare. Multă vreme trăise sub dulcele văl al inconștienței. S-ar fi și irosit, poate, Omul din el, de nu l-ar fi luminat o clipă un fulger. Băgă astfel de seamă că soarta lui nu de împrejurări e călăuzită, ci de propria-i slăbiciune. Se repezi atunci cu neîndurătoare sinceritate să caute răscrucea vremii cînd spinarea îi fusese frîntă. Și frîntura se vindecă, se sudă dintr-o dată, iar el se recunoscu pe sine însuși și simți că renăscuse... Căci nu-i destul să simți că trăiești, dar trebuie să te mai știi și slobod și curat".

Prin aceeași forță morală se caracterizează și volumul de nuvele *Három királyok* (Trei regi) al lui Békés Jozsef. Numai povestirea ce i-a dat titlu volumului ar fi fost de ajuns ca să poarte numele autorului spre notorietate. E o mică bijuterie a umanismului combatant. Doar povestirea de debut *Hét krajcar* (Șapte creițari) a lui Moricz Zsigmond îi poate fi asemuită în ce privește simplicitatea, omenia, însorita filozofie, actualitatea și avîntul tineresc. Acest tînăr nuvelist iubește Omul. Nici urmă — în acest poem în proză — de cinism, de vreo dezilu-zie sau de vreun nihilism modern. Acest tînăr scriitor maghiar zugrăvește atît de bine eroii care aparțin clasei muncitoare pentru că s-a unit cu ei, s-a identificat cu ei, li s-a alăturat ca tovarăș de luptă.

Dar noii poeți?

Un popor care s-a învrednicit de cîntăreți ca Vörösmarty Mihaly, Petőfi Sandor, Arany János, nu vede lesne un poet în oricare făuritor de rime. Ungurul își iubește poeții și-i gata oricînd să se adune, laolaltă cu alții, într-o sală oarecare, ca să asculte un recital de poezie interpretat de buni declamatori. Această trăsătură de caracter își are rădăcina mai ales în împrejurarea că poeții au fost vrednici stegari poporului maghiar în cele mai întunecate epoci ale luptelor lui pentru libertate.

Să vedem așadar care sînt trăsăturile caracteristice ale celor mai noi și mai tineri poeți în atitudinea lor față de viață și de realitate.

Poezia care n-a lăsat urmă peste vremi și care nu a putut dăinui alături de grosul nației, a încercat să se baricadeze după zdrențele multicolore ale „artei pure". Astfel, poetul care s-a autocondamnat la izolare a sfîrșit prin a se înstrăina complet de realitățile vremii lui. Un asemenea poet s-a dus pe „apa sîmbetei" și această dispariție nimeni n-o bagă în seamă. In poezia maghiară a rămas biruitoare linia pe care au îndreptat-o spre biruință Ady Endre și Jozsef Attila la începutul veacului și mai apoi între cele două războaie.

Nimeni nu se încumetă să afirme că poezia celei mai tinere generații de poeți maghiari nu-și are dificultățile ei. Dar e în afară de orice îndoială că e o poezie a poporului. Maturizarea ei? Un întreg șirag de neîntrerupte purificări, înviorțoeri, îmbogățiri. Un estetician maghiar, Kockas Sandor, afirmă că de aici înainte nu lipsurile, nu piedicile, nu poticnirile sînt caracteristicile acestei poezii, ci simptomele de regenerare, de căutări încununate de succes. Trebuie să spunem că azi de abia mai găsești vreun tînăr poet maghiar pe a cărui liră să nu fi lăsat urme noua viziune a noii societăți ungurești. N-am vrea să lăsăm impresia că am supraapreciat efectul influențelor pasive. E vorba despre puterea și avîntul mișcării intelectuale, despre conștiință și fierbintea dorință de-a ocoli greșelile.

Trei dintre noii poeți maghiari — Györe Imre, Ladányi Mihály și Tornai József — datoresc editurii Magvető (Semănătorul) numele pe care și l-au făurit. Pe acești trei i-am ales din mulțimea tinerilor tocmai pentru că se deosebesc mult unul de altul. Ce-l caracterizează pe Tornai József? Pe de o parte frămîntarea lui de-a înțelege năzuințele literare, artistice și filozofice ale vremii, pe de altă parte faptul că el este atras de viața orașului industrial, de peisajul uzinei — după cum remarcă Csanadi Imre, redactorul editurii.

Iar Györe Imre? E cel mai sensibil, poate, dintre toți tinerii poeți. Deși e foarte tînăr și deci ar fi firesc să vadă numai prezentul, el zărește și iadul în care se învălmășeau barbarele instincte de înainte de 1945, viltoarea în care poporul fusese împins și din care numai cu dureroase eforturi a fost în stare să se ridice. Cunoașterea trecutului și a prezentului, iată ce-i dă dinamism poeziei sale, iată ce-l face să-și ilustreze, prin fapte, propriile-i norme morale.

In schimb, în poezia lui Ladányi Mihály, ne fură mesajul ancorat în realitate, pe care ni-l trimite cu atîta talent. El e un căutător de drumuri noi și în poezia erotică și în cea politică. E modern și artistic în același timp, a părăsit în mod constient turnul de fildeș și a pornit la drum să-și caute tovarăși. Arta lui poetică vădește o strînsă autodisciplină și pronunțată exigență.

Numitorul comun al acestor tineri poeți e groaza pe care o resimt față de orice formă a schematismului. Ei se feresc de a zugrăvi superficial fenomenele sau de a simplifica marile sentimente pe care le stîrnește epoca noastră. Acești tineri scriitori doresc să înțeleagă transformările sociale în strînsă legătură cu transformările prin care trece azi sufletul omenesc.

Földessy Mihály

Budapesta, noiembrie 1960.

La Budapesta

Limba noastră

Deschizînd această modestă rubrică de observații asupra modului în care scriitorii noștri, mai ales cei tineri, folosesc unealta lor cea mai de preț, limba română, nu ne propunem savante discuții filologice, ci doar însemnări pe marginea textelor literare actuale, în vederea îmbunătățirii muncii de atelier a artiștilor contemporani ai cuvîntului. Rubrica rămîne deschisă tuturor scriitorilor, cititorilor și celorlalți îndrăgostiți de asemenea probleme.

Ocupîndu-ne astăzi de volumul Poarta *al tînărului și talentatului prozator Nicolae Velea, ținem să observăm de la început că acesta este unul dintre scriitorii cei mai atenți față de exigențele limbii literare. Velea urmărește cu o rară pasiune proprietatea termenilor, modelarea frazei așa fel ca ea să reflecte cît mai exact ideile autorului sau ale personajelor. Această grijă este atît de minuțioasă încît îl duce și la unele exagerări, mai puțin în ce privește eventualul abuz de regionalisme (bic, boroghină, a se îmboi, cenac, prajilă, perchel, nevleg, timnic) cît mai ales în legătură cu transcrierea, uneori naturalistă, a limbajului țărănesc contemporan. Și nu este vorba numai de dialog, unde reproducerea este în general de rigoare, nici de dialogul indirect (oratio obliqua) ci de pasajele unde simțim glasul autorului. Chiar în primele două cazuri, nu reproducem de obicei decît acele derogări de la limba literară sau curentă, care au un scop artistic, stilistic, bine precizat și nu ne putem permite să neglijăm faptul esențial în arta literară, acela de a mijloci cititorului ajungerea la înțelegerea exactă a fenomenului lingvistic reprodus. (Altfel de ce l-am mai reproduce ?). Acest adevăr este valabil și pentru termenii relativ noi, cu un înțeles deosebit de cel unanim recunoscut. De pildă, ce înseamnă un copil „primit" (in sensul probabil dat de autor : care se crede mai deștept de cît este, pricopsit. — Pag. 13). Noțiunea revine și la pag. 60 : „mă lovește un alt gînd mai primit" (Sens probabil : mai neașteptat, mai acătării !). Cititorul are dreptul să protesteze că e pus în fața unor astfel de enigme. Alt exemplu : „Ales, merele spînzurau grele etc...". (pag. 61). Primul cuvînt este utilizat într-o accepție specială de personajul respectiv, (Dănilă Lencioiu din* Odihna), *dar autorul nu ne ajută să sesizăm înțelesul logic și prin aceasta ratează și efectul artistic urmărit. A doua utilizare a termenului : „...cînd mă vedeam copil mi se luminau ales gîndurile de atunci" (pag. 64) oferă mai multe sensuri probabile : distinct, bine, frumos ca-ntr-o țesătură țărănească. Dar nici unul din aceste sensuri posibile nu ne ajută la deslegarea ghicitoarei de la pag. 61. Întrebuințarea unor cuvinte în accepții inedite este desigur recomandabilă, dacă are un scop artistic clar, însă cititorul nu trebuie pus în imposibilitate de a gusta atît noutatea lingvistică propriu zisă cît și, implicit, sensul ei artistic.*

Alte ori, Velea dă o explicație, dar tardivă, ca în exemplul următor : „...plătea tata la ispașe, de i se luase". (Pag. 66. Sens neclar pentru cititor, care poate cel mult să-și închipuie că omului i se luase vita intrată pe loc străin, din care cauză plătise ispașe). Dar la pag. 83, unde „Vilă și Tudor... simțiseră... că li s-a luat de lumea asta", autorul, prin context, ne înlesnește înțelegerea noțiunii : s-au săturat, li s-a făcut lehamite, le-a ajuns cît au îndurat. Din păcate, cititorul nu poate să răsfoiască volumul de-a-ndaratelea și șarada de la pag. 66 a produs efectul ei neplăcut. Pe de altă parte, în toate cele trei exemple arătate, efectul artistic urmărit de autor cu introducerea noilor sensuri propuse ne apare oarecum neînsemnat.

Pomeneam și despre pasajele unde vorbește scriitorul și unde nu se recomandă transcrierea ca atare a limbajului regional și pe deasupra vorbit. Iată unele exemple : „la o călugăriță... i s-a arătat (pag. 19. Corect : „unei călugărițe"), „îi scapă să rîdă", (pag. 62. Corect și poate mai puțin vulgar : o pufnește rîsul, dă să rîdă) ; „Ziua, cînd începe... (pag. 23. Corect : ziua, în care începe) ; „un taur tărcat a alergat o vacă la fel". (Pag. 83. La fel nu are o relaționare precisă. Mai corect ar fi, eventual : „la fel cu el") ; „...întreba că de ce nu intra" (pag. 107. Corect : fără că) ; „ceru jumate de vin"(pag. 116. Corect „o jumătate") ; „cu cîtva timp îndărăt" (pag. 113. Preferabil : „în urmă" sau chiar „înainte", „mai înainte". „Îndărăt" tinde să se acrediteze mai ales spațial) etc.

Tocmai pentru că am subliniat grija deosebită a scriitorului pentru proprietatea termenilor, semnalăm cîteva, rare, improprietăți și exprimări greoaie: „măcăitul giștelor" (pag. 37), „gîndurile îi alergau alunecoase și amețite" (pag. 80). Mai corect, poate : „gîndurile alunecoase îi alergau amețite"), „socotind ajutorul ca un drept ce i se cuvenea" (pag. 72. Corect „... ajutorul pe care-l dădea..." căci dreptul reclamat era de a putea ajuta pe alții) ; „Cutremure sufletești mari" (pag. 71), „să-și rostească gîndul spus întreg" (pag. 83), sau contraziceri : „cașicum ar fi discutat o chestiune interesantă dar încheiată, indiferentă" (pag. 118).

Repetăm, lectura volumului Poarta *este o plăcere pentru cititorul sensibil la frumusețea limbii. Exemplele noastre sînt cazuri foarte rare. Le-am semnalat tocmai pentru a-l ajuta pe scriitor să reflecteze asupra lor și să le lichideze în viitor. Din păcate, redactorul cărții, I. Andreescu, și corectorul, N. Teodosiu, nu l-au ajutat pe autor. Punctuația e de multe ori greșită și anarhică, același cuvînt apare cu transcripții deosebite, nu s-a supravegheat consecuția timpurilor și găsim forme incorecte ca „trăiști" (in loc de traiste, p. 85) „numai ții" (in loc de „nu mai ții", pag. 14), „i-ar place" (in loc de „i-ar plăcea", pag. 89) etc.*

Al. I. Ștefănescu

CÎNTECUL INIMII MUNCITOREȘTI

de Lev Ozerov

Cercul literar al fabricii de automobile „Lihaciov" din Moscova a împlinit treizeci și unu de ani de existență. În fiecare miercuri, la ora 6 seara, în încăperea redacției ziarului de uzină, se adună strungari, turnători, frezori de roți dințate, controlori tehnici, constructori... economiști... Deși se deosebesc după virstă, după profesiuni și talente, acești oameni au între ei multe lucruri comune. Ce-i atrage unul spre altul și pe toți laolaltă în redacția ziarului de uzină ? Îi leagă pe toți aceeași dragoste față de binecunoscutul colectiv al uzinei, care i-a educat ; îi leagă dorința fierbinte de a exprima cu mijloace artistice această dragoste ; de a-i ajuta pe tovarășii lor de muncă cu versul, cu o lozincă versificată, cu un cîntec, cu un foileton, cu un reportaj sau cu o povestire, ca să trăiască mai bine, să lucreze mai cu folos, să lupte cu mai mult curaj împotriva lipsurilor.

Fiecare ședință este consacrată discutării scrierilor lor. Autorul își citește opera. Apoi un tovarăș face o scurtă comunicare. El analizează lucrarea citită și exprimă păreri critice. Începe discutarea manuscrisului. La început, mulți tovarăși se limitau la aprecieri exterioare, ca de pildă : „îmi place", „nu-mi place", „e bună", „e proastă". Dar membrii cercului au renunțat treptat la asemenea aprecieri. Acum, fiecare caută să-și sprijine afirmațiile cu citate din textul lucrării, să nu facă aprecieri generale, părerea să fie întemeiată. Exigența reciprocă a făcut ca judecarea lucrărilor să ia aspectul unor discuții aprinse cu privire la stilul și limba lucrării. Au început să dea exemple din Pușkin, Belinski, Dostoievski, Gorki, Plehanov și Stanislavski.

La noi, la uzina „Lihaciov", există un mare colectiv de tineri creatori.

Am să prezint pe cîțiva din ei, în cîteva cuvinte. Nikolai Fokin este modelier în atelierul de turnătorie. Este o profesiune grea, Fokin se supără cînd cineva îi spune :

— Ești un om ciudat ! Cu ce te-a vrăjit camera de sablare?

În fața lui se află o namilă de vre-o sută de kilograme, o piesă a carterului punții din spate. În curînd, n-ai s-o recunoști. Fokin se va ocupa de ea. El pune pe cap un fel de cască, care amintește partea de sus a costumului de scafandru. Deasupra e fixat un furtun pe care intră aer curat. Fokin începe să lucreze. Sub o presiune de șase atmosfere, nisipul zboară afară. „Stingeți lumina, spune Nikolai Vasilievici, veți putea vedea totul ca și înainte". Și adaugă :

— Podurile... uitați-vă la ele cu atenție... Au devenit curate, sînt chiar frumoase. Da, da, sînt frumoase. Dar asta nu e totul... trebuie arse în cuptor pentru a deveni noi, apoi trebuie sculptate cu dalta și cu burghiul și vopsite...

Prin „structura lui sufletească" Nikolai Fokin e un liric. La ședințe, citește poezii proprii, foarte rar. E foarte modest și foarte exigent. Cînd discută despre poezie, face observații precise și subtile. Cunoaște bine poezia clasică rusă și poezia contemporană, își procură toate volumele din „Biblioteca poetului". Îl întîlnim adeseori nu numai la fabrică, ci și la anticari, unde vine cu o deosebită plăcere. Fokin locuiește foarte departe de uzină, tocmai în cartierul Ciuhlinka. Soția lui e bolnăvicioasă ; are multe griji, dar Fokin ține întotdeauna capul sus, bun și serios. Nu în zadar spune :

Port pe umeri un munte —
destinul lumii...

Alt caz : un om care ridică o bară foarte grea, de cîteva zeci de kilograme, dar în același timp ține în mînă o pană ușoară. Trebuie văzut care este mai grea. În orice caz, antrenorul echipei de haltere „Torpedo" a uzinei, V. Orlov, scrie versuri care se disting prin concizîune și eu aș spune că versurile lui ridică greutăți. Iată avîntul unui muncitor, unui marinar, unui halterofil :

Saltă obiectele-n cabină.
Valul izbește pupa,
Ca un ciocan nicovala,
Vaporul să-l rupă...

Controlorul tehnic de la sculărie, Valentin Studennicov, a trecut prin școala grea a vieții. Intrînd ca simplu soldat în război, el a fost, din 1942 și pînă în 1945, deținut la Buchenwald. A evadat din captivitate. Este un om care are multe de spus. Un maestru atît de exigent ca S. P. Zlobin a spus, despre povestirea lui Doi oameni, următoarele : „Trebuie să mai pui încă trei-patru virgule și să o publici". Dar Studennicov, cum se spunea în antichitate, se grăbește încet.

Alexandr Novicicov, muncitor și activist de partid, cunoaște bine uzina, oamenii, viața lor. Nu de mult a scris o nuvelă în formă de scrisori Bună ziua, Altai. Sînt scrisori ale muncitorilor de pe pămînturile înțelenite, adresate prietenilor lor, muncitori din Moscova.

Ludmila Kopilova, după ce a terminat școala medie, a venit la uzină și a lucrat în sectoarele cele mai grele. E o fată zveltă, liniștită și foarte modestă. Iată cîteva versuri care exprimă o trăsătură a lumii ei lăuntrice.

Voi crea adevărata primăvară.
Din palma mea, către lume,
Va țîșni soarele...

E un gest imperativ, plin de energie !

Unchiul Volodea în uzină este foiletonul scris de Gheorghe Namleghin. Apare regulat. Foiletonul e plin de expresii auzite de la muncitori, puse în versuri, care trezesc un ecou puternic. Create pe teme curente, ele conțin glume și reproșuri, sfaturi și versuri lirice. Namleghin a venit acum treizeci de ani în uzină ca simplu muncitor. Și-a însușit mai multe profesiuni, iar astăzi este inginer în secția de procurare a metalelor și a materialelor de construcție. Muncitorii uzinei cunosc bine versurile și cîntecele lui Namleghin.

Inginera Marina Alpert a avut norocul să facă parte dintr-o echipă care a lucrat în stepa cazahă. În ciclul ei de poezii există o poezie intitulată : „Cum am făcut focul în sobă", în care povestește cum a aprins focul, care, după ce-și arăta limbile, dispărea din nou, cum făcea mîncare pentru cei din echipă și cum, pînă la urmă, lemnele se aprindeau.

Iată ultima strofă a poeziei :

Cînd stai, prietene, în casă,
nu mă compătimi pe mine, tu.
Eu am avut noroc în viață,
știu cum se aprinde focu-n stepă.

Muncitorul N. Titov a trăit în copilărie în satul Constantinovo, în ținutul Reazani. Este un om care a văzut multe lucruri în viața lui. E unul din primii muncitori sovietici care au vizitat, cu o delegație, Statele Unite ale Americii, în anul 1929. În prezent, N. Titov își scrie amintirile.

Lui Ivan Hitruc, care lucrează la o mașină automată, îi place versul aforistic. Iată două versuri despre patru muncitori fruntași :

Slăvită fie generația oamenilor curajoși,
cărora nu le pasă nici de viscole, nici de ploi...

Constructorul Igor Șarov îmbină într-o singură persoană mai multe talente. Este, în primul rînd, un foarte bun inginer. Invențiile lui sînt cunoscute nu numai în uzină. Este și un muzicant care ține încordată atenție auditoriului, este și un literat cu o creație variată și multilaterală. Scrie poezii lirice, reportaje. Dar, după părerea mea, talentul lui Șarov se manifestă cel mai bine în bucăți scurte, cu caracter satiric, vii și concise, care merg direct la țintă.

Galina Cerkasova scrie reportaje și scurte povestiri în proză. E un om care iubește cu o dragoste fierbinte colectivul sculăriei, oamenii uzinei unde lucrează. Se distinge printr-un puternic spirit de observație și prin lirism. Însemnările ei apar din cînd în cînd, dar întotdeauna atrag atenția cititorilor muncitori.

Pavel Constantinov e un om în virstă, care a văzut și știe multe lucruri bune. Primele lui versuri erau aproape sub orice critică. Unii tovarăși spuneau : nu e nici o speranță. Dar în cîțiva ani omul a progresat atît de mult, că nu-l poți recunoaște. Creșterea nivelului cultural și a creației lui sare acum în ochii tuturora. Poezia lui „De neuitat", în care e vorba despre cuvîntarea lui Lenin rostită la uzină, la 29 mai 1918, e „în adevăr de neuitat". Autorul a șlefuit mult timp poezia, care, pînă la urmă, a întrat în culegerea Cîntecele inimii muncitorești.

Există, între membrii cercului, oameni lipsiți de însușiri, de talent, oameni care scriu de dragul de a așterne și ei ceva pe hîrtie ? Da, există. Aici, ca și pretutindeni, acum, ca și în toate timpurile, sînt și oameni gălăgioși, demagogi, insistenți, ca să nu spunem mai mulți. Ei au coate de plumb. Glasurile lor se potolesc pe măsură ce se aud tot mai tare vocile oamenilor talentați.

Poetul cubanez Nicolas Guillen, după ce a petrecut o seară în cercul muncitorilor de la turnătorie, mi-a spus că întîlnirea cu membrii cercului a fost una din cele mai impresionante întîlniri din Moscova. El a simțit forța intereselor spirituale ale muncitorului sovietic. Poetul ceh Irji Frid, la o întîlnire cu muncitorii uzinei, a spus cam următoarele :

— Case avem și noi, aveți și dv. Mașini aveți și dv. avem și noi. Dar asta — și el a arătat cu mîna către muncitorii uzinei, care au citit versuri și povestiri, care au discutat și au analizat lucrările — asta se poate vedea numai aici, în U.R.S.S. Noi am fi putut aduna atîta lume la o mare uzină a noastră, abia la o conferință cu cititorii. Iar aici sînt oameni care scriu, Uluitor !

Cine sînt acești oameni ?

Corespondenți muncitori. Singe din singele colectivului de muncitori, gîndirea lui, inima lui, glasul lui. Dacă-i comparăm pe acești oameni cu membrii cercului din anii douăzeci, se va vedea că deosebirea e impresionantă. Ea va uimi imaginația cea mai aprinsă. Aceasta este realitatea! Este deosebirea între țara noastră din anii douăzeci și țara din anii șaizeci.

Creștere ! Acesta e cuvîntul just, care arată ce s-a petrecut în acești ani...

Konstantin Simonov

Sînt evenimente furtunoase care cîntă angajează soarta unei colectivități uriașe, prilejuiesc, între altele, nu numai o colosală cheltuială de inteligență și de energie fizică, dar verifică resursele de forță morală, definesc o societate în ceea ce are ea mai caracteristic, luminează oamenii în ceea ce au ei mai intim. De ordinul acestor evenimente răscolitoare sînt războiul, revoluția, efortul de reconstrucție. In fiecare carte, în fiecare fragment al acestei literaturi întotdeauna de mare răsunet, recunoaștem un detaliu dintr-o imensă frescă în care zile și nopți, pace și război, viață și moarte, strălucirea sălbatică a incendiilor și infinitele nuanțe ale umbrei, dau confruntărilor dramatism, contrastelor un ritm, gesturilor semnificație, pasiunilor o expresie, culorii distincții profunde. Nuvela lui Konstantin Simonov, laconică, în felul unui film bun, în care fiece secvență colaborează la o imagine și toate împreună susțin o idee, are tocmai prețul unui asemenea fragment plin de adevăr.

Piotr Semionovici Basarghin, tînăr profesor la Institutul Industrial din Smolensk, revine în patrie în 1947, după trei ani de război și alți trei ani de peregrinări în străinătate. In răstimpul acesta a înfruntat moartea, a fost rănit, a iubit, a devenit tatăl unui copil pe care nu l-a putut vedea încă niciodată, continuă să iubească o femeie cu care nu a avut încă răgazul să se căsătorească, a activat în Europa într-o comisie de repatriere și în S.U.A. într-o comisie de achiziții. Războiul împotriva fascismului, contactul cu străinătatea, acea străinătate ostilă, cupidă, mărginită, guvernată de zei meschini, i-a confirmat încă o dată în noțiunea de patrie o zonă morală originală, de o puritate unică, de o frumusețe mereu inedită, al cărei nume își păstrează acea calitate specifică numelor proprii de a fi pronunțate în toate limbile în același fel: comunismul.

Dacă pentru Piotr Basarghin străinătatea e, în înțelesul cel mai propriu al cuvîntului, capitalismul, afaceristul american care speculează dificultățile socialismului, ofițerul englez bucuros că războiul a răpit Rusiei milioane de vieți, rusul imigrat, singuratic și trist — pentru Katia, experiența străinătății a început poate nu cu cunoașterea fascismului, ci cu primul său soț Mihail Alexandrovici, dominat de rămășițele unei mentalități mic burgheze, străină în universul moral al socialismului. Nefericită în căsătoria sa cu un bărbat care a speculat, egoist, nevoia ei de afecțiune și dorința ei generoasă de a se dărui, războiul i se va impune Katiei cu obligația aspră de a revizui toate valorile care merită să fie apărate. Năzuința sa spre puritate a îndepărtat-o de Mihail Alexandrovici a doua zi după căsătorie. Abia războiul, cu filozofia sa aspră, moartea copilului și inima ei nesolicitată vor face dintr-o ruptură formală o despărțire reală. Într-o pornire de participare totală, va pleca pe front ca infirmieră. Aici dragostea pentru maiorul Basarghin va veni firesc și dacă pasiunea lor are în plin război ceva din surpriza unei margarete apărute neverosimili pe o stîncă arsă de bătaia vijeliilor, aparența ei gingașă ascunde, modestă, forța cîștigată în împrejurări vitrege, care-i îngăduie să supraviețuiască.

Basarghin, tocmindu-se cu americanii pentru fiecare dolar pe care îl poate economisi țării sale; Katia, rupînd în trannșee scrisoarea soțului care o recheamă la o existență pazită; bătrîna Basarghina, temîndu-se că ar putea să moară, ridicol, de grijă, într-un moment cînd milioanele de oameni înfruntă armatele fasciste; Elena, sora lui Piotr, recunoscînd, împotriva inimii sale, scăderile unui soț de care nu se poate totuși despărți ; Șurka, refuzînd să-și scrie numele pe zidurile Reichstagului, pentru simplul motiv că nu l-a cucerit; chiar doctorița aceea — un personaj abia evocat într-o convorbire dintre frați — care, mai bătrînă decît Șurka și cu doi copii, acceptă mihnită iubirea tînărului, dar refuză să-i strice viața căsătorindu-se cu el; chiar acel Egorov, întîlnit întîmplător, care, cîndva, într-un lagăr de prizonieri ruși, a susținut spiritul rezistenței cu calitatea lui de secretar al organizației ilegale — toți aceștia recunosc o linie morală, o disciplină a inimii care preferă întotdeauna cuvîntului nesupravegheat discuția și gestului gratuit, decența, o încrîncenare în slujirea adevărului, care face toată tinerețea, frumusețea și farmecul acestei lumi. Și noi recunoaștem, în această pasiune pentru comunism, o altă expresie a aceleiași obișnuințe de soldați definitiv pătrunși de adevărul sigur, atît de greu de cîștigat, că viața fiecăruia e indestructibil legată de a tuturora și că obligația de a învinge tutelează toate eforturile. E, în sincronismul acestor inimi, legea unei unități morale, căreia Simonov i-a dat o strălucită expresie artistică.

Alexandru Sever

CALEIDOSCOP..

..LA ZI

Într-un volum de reportaje intitulat Violete din Neapole, *scriitorul polonez Jerzy Putrament a publicat notele unei recente călătorii în țara noastră, Turcia, Egipt, Italia și Grecia.*

Ilustrat de graficianul Iulian Zebrowski, volumul prezintă o comparație elocventă între țările vizitate, subliniind dezvoltarea pe care a favorizat-o construcția socialismului și handicapul pe care îl reprezintă ajutorul „lumii libere" pentru unele state mediteraniene.

★

Două sute douăzeci și șapte intelectuali spanioli (printre care scriitorii José Maria Penan, Jose Camillo Cela și Ramon Perez de Ayala, regizorii Juan Barden, Juan Antonio și Luis Berlonga cît și fostul rector al Universității din Madrid Pedro Lain Entralgo) au semnat un manifest împotriva cenzurii care funcționează actualmente în Spania franchistă.

★

Editura „Helicon" din Budapesta a inițiat publicarea tuturor lucrărilor din literatura universală care se referă la legenda doctorului Faust. Seria a început cu traducerea lui Johannes Faust *de D. Spies. Al doilea volum,* Dr. Faustus, *dramă de Marlowe, se află sub tipar.*

★

India, Jurnal 1915 — 1943 *se intitulează colecția unor extrase din „Jurnalul" lui Romain Rolland, care se referă la India și la întîlnirile scriitorului francez cu Gandhi, Tagore, Bose, Nehru.*

Extrasele mai cuprind și note marginale ale lui Rolland la lucrările sale despre Ramakrishna, Vivekananda și Gandhi, precum și un important număr de pagini consacrate luptei de eliberare a Indiei.

★

In cadrul Decadei artei și literaturii moldovenești, care s-a ținut la Moscova, s-a organizat la Biblioteca Lenin o expoziție a cărții moldovenești.

Cifrele indicate de unul din standurile expoziției sînt semnificative pentru dezvoltarea culturii și literaturii moldovenești. Astfel, între 1951 și 1959 s-au editat 6.462 cărți, cu un tiraj de aproape 54 milioane de exemplare.

★

Povești populare se intitulează o colecție în trei volume, totalizînd peste 3000 pagini, care adună la un loc o mare parte din tezaurul folcloric din R. P. Ungară.

Fiecare poveste este însoțită de note explicative. Criticul literar Gyula Ortutay semnează o foarte cuprinzătoare introducere istorică și filologică asupra poveștilor populare maghiare.

★

Prima ediție științifică completă a poemelor, prozei și scrisorilor lui Serghei Esenin va cuprinde cinci volume și va apărea integral pînă la sfîrșitul anului viitor.

★

Publicațiile U.R.S.S. în 1959, *buletinul anual editat la Camera națională a cărții, arată că titlurile apărute în cursul anului trecut în Uniunea Sovietică reprezintă o cincime din întreaga producție mondială a edițiilor.*

De asemenea, buletinul ne informează că în 1959 s-au tradus în ruseşte 9965 cărți din 57 limbi ale Uniunii Sovietice, precum și din 41 limbi străine.

★

Prietenii Annei Seghers din R.D.G. și R.F.G., din Bulgaria, Brazilia, Argentina, R. P. Chineză, Mexic, Austria, Polonia, Ungaria, Chile, Anglia și Olanda, au strîns într-un volum omagial, editat de editura berlineză „Aufbau" cu ocazia celor șaizeci de ani ai marei scriitoare germane, mărturii ale respectului și admirației lor pentru scriitoarea și luptătoarea politică.

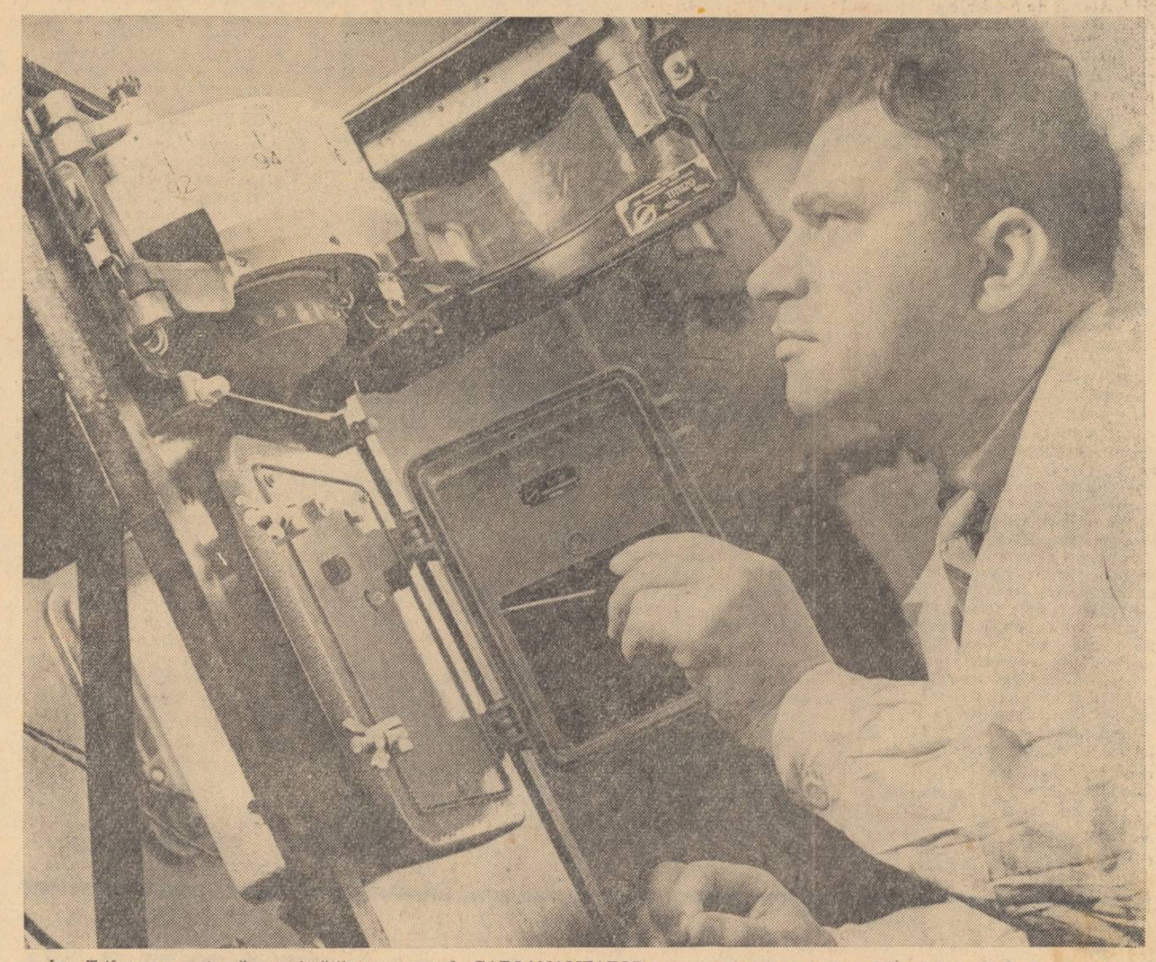

Ing. Trifanov cercetează proprietățile unor gaze la GAZOANALIZATOR, — aparat care, acum, se fabrică în serie la Leningrad

Tolstoi în viața de fiecare zi

Din amintirile secretarului său

În 1907-1909, am avut fericirea să trăiesc la Iasnaia — Poliana și să-l ajut pe marele Tolstoi la lucrările sale. De obicei, L. N. Tolstoi se scula din somn în jurul orei 8 și aproape imediat după aceea pleca la plimbare. Plimbarea matinală nu era de lungă durată — cam o jumătate de oră. Adeseori nu-l însoțea nimeni; aceste clipe matinale de interiorizare îi creau un echilibru sufletesc care stăruia toată ziua. Foarte adesea, după ce se întorcea de la plimbare, L. N. Tolstoi întîlnea în apropierea casei, săraci, exilați politici duși la locul de osîndă, condamnați ce se reîntorceau spre casă, după terminarea surghiunului sau pe obișnuiții trecători. Toți primeau ajutor din partea lui Tolstoi. Citeodată, exilații politici îi povesteau trista istorie a vieții lor, care îl impresiona nespus de mult pe marele scriitor.

Trecînd prin sufragerie, Lev Nikolaevici lua cu sine corespondența clasată de mine: scrisori, cărți, articole și ziare. Reîntors în camera sa de lucru, L. N. Tolstoi își lua cafeaua și totodată începea să citească scrisorile. Adeseori se întîmpla ca, o scrisoare, să-l intereseze sau să-l emoționeze în mod deosebit. Atunci, imediat mă chema și-mi dicta răspunsul pe care eu îl stenografiam. Unele scrisori le punea de o parte pentru a le răspunde mai tîrziu; pe alte scrisori însemna „N. N. o să răspundă". Aceasta însemna că mă însărcina să răspund; pe altele însemna cu inițialele B. O. (Bez otveta) fără de răspuns.

După cît am putut observa, pe Tolstoi îl preocupau mai mult scrisorile sosite de la cei închiși și de la cei trimiși în batalioanele disciplinare pentru că refuzaseră satisfacerea serviciului militar. Pe acești oameni îi considera primii soli ai viitorului. Nu rareori ajungeau pînă la noi știrile că unul sau altul din acești martiri mureau în închisori sau în exil, unde bîntuia epidemia de tifos.

În fiecare dimineață, Lev Nikolaevici citea cărțile sale preferate. Și terminînd cu toate aceste treburi, Lev Nikolaevici se apuca de lucru. În timpul lucrului, el avea nevoie de o liniște absolută: închidea cele două uși care despărțeau biroul lui de sufragerie și foarte rar părăsea camera de lucru înainte de ora fixată. Timp de doi ani cît am stat la Iasnaia Poliana, aproape că nu țin minte să se fi abătut de la acest program. Nimeni nu intra la el în timpul lucrului, cu excepția Sofiei Andreevna. Pe la orele 2-3 d.a., terminînd lucrul, intra în sufragerie pentru micul dejun. Pe obraz i se distingeau urmele nesterse ale muncii. Minca repede, dar ochii îi erau ațintiți undeva în depărtare, parcă observa ceva, ceva ce numai el singur vedea. Mi-am adus aminte de cuvintele franțuzoaicei Anna Serone, guvernanta copiilor lui Tolstoi, că în privirea lui se citește parcă așteptarea unei minuni pe cale de a se înfăptui. Luîndu-și degrabă dejunul și terminînd repede discuțiile cu vizitatorii — dacă erau — Lev Nikolaevici pleca să se plimbe pe jos sau călare. Neliniștită de sănătatea lui, Sofia Andreevna îl întreba unde pleacă. Întrebarea aceasta la început îl supăra, deoarece el nu știa precis unde va merge; totul depindea de timp și de dorință; dar, mai tîrziu, învingîndu-și supărarea, și din dorința de a face plăcere altcuiva, el preciza destinația. De atunci, L. N. Tolstoi a fost întotdeauna însoțit de cineva de-ai casei, care îl urma la o distanță oarecare. Lui Tolstoi nu-i plăcea să se folosească de serviciile oamenilor din curte; dar, cînd îmi venea rîndul să-l însoțesc, el primea cu bucurie. Îl urmam la o distanță de 50 de pași, respectîndu-i izolarea, știind că în acest timp el se concentra asupra creației sale. Foarte rar îmi adresa cîte un cuvînt. Se plimba pe lîngă pădurea învecinată, care purta un nume istoric: „Zaseka" (În timpurile de demult, locuitorii, de frica năvălirii dușmanilor „Zaseki" ,au tăiat pădurea pentru a face baricade). „Zaseka" a jucat un rol important în creația lui Tolstoi, care și a petrecut majoritatea vieții la Iasnaia-Poliana.

În tinerețe, Tolstoi, cu arma în mînă, cutreiera zile întregi prin pădurea „Zaseka". În timpul acestor plimbări se făureau în mintea sa diferite proiecte pentru viitoarele sale creații. În ultimii ani ai vieții sale, clipele acestea de meditație în sînul naturii au continuat să se desfășoare, Tolstoi călărind pe calul său Delir. În timpul plimbării, cînd îi apărea o idee, o transcria în carnetul său.

După o plimbare de două-trei ore, se întorcea acasă pe la orele cinci. Obosit, se culca. Prînzul se servea către orele 6-7 d.a. De obicei, întîrzia și apărea cînd primul fel era consumat. Era indiferent, n-avea preferințe în materie de mîncare. A fost vegetarian toată viața. La masă, conversația era generală, iar invitații povesteau noutăți din Moscova și Petersburg. Seara, Tolstoi nu mai lucra atît de intens ca ziua. Stătea în birou, citea, sau lua parte la conversație cînd avea musafiri la masă.

A doua zi după asemenea discuții, găseam pe neașteptate schimbări într-un articol sau altul, consacrat unei chestiuni actuale, în sensul convorbirilor din ajun. Discuția decurgea întotdeauna liber. Lev Nikolaevici nu suporta nimic artificial, nimic nenatural. În aceste discuții, el nu apărea ca un mentor sau ca un moralist; discuțiile le ducea liniștit, părerile le exprima concret, simplu.

În portretele lui Tolstoi te izbește tristețea și asprimea pe care le exprimă citeodată figura lui. Dar el nu era așa în realitate. Era vesel, îi plăceau glumele, asculta cu plăcere povestiri hazlii, nesupărătoare, ridea molcom, dar molipsitor. Seara juca șah; jocul acesta îl liniștea și-l recrea. La ora zece seara se servea ceaiul, la care era nelipsit, și se culca pe la orele 11 seara. Lev Nikolaevici îi saluta pe toți, iar persoanelor străine le stringea mîna. Strîngerea de mînă era deosebită, însoțită de o privire afectuoasă. Era clar că se străduia să-și impună această comportare față de fiecare om care îi ieșea în cale.

I. Gusev

Pe marginea unui roman diversionist

De mai bine de patru secole, o ramură mai subțire dar apreciată a literaturii engleze a căutat să întrevadă printre norii viitorului fața de mîine a lumii noastre. De la **Utopia** lui Thomas Morus pînă la **Primii oameni în lună** a lui H. G. Wells, atîția scriitori de frunte au unit ingenios realitatea cu ficțiunea, știința cu dorința de mai bine, pentru a crea o lume imaginară, scutită de racilele societății bazate pe exploatare. Englezul citește cu pasiune asemenea profeții, uneori mai naive, alteori sclipitor de inteligente și se pare că, în decursul vremii, a sorbit arar din ele o forță care l-a mînat la revoluție sau la schimbări sociale importante. În ultimii ani, succesele spectaculare ale științei, și în special ale astronauticii, au făcut loc în Occident unei pletore de romane fantastice de valoare discutabilă. De unul din acestea din urmă ne vom ocupa în rîndurile de față, nu pentru valoarea lui literară, pentru că nu este vorba de așa ceva, ci dat fiind că, în condițiile războiului rece, presa de tiraj și filmul au făcut din el o armă.

E vorba de romanul lui Constantine Fitz-Gibbon, **When the kissing had to stop** (Cînd sărutul a trebuit să se oprească), apărut recent, și în jurul căruia s-a organizat un tapaj demn de o cauză mai bună. Acțiunea romanului se petrece într-un viitor apropiat. Atît de apropiat, încît toate problemele majore ale Angliei actuale n-au fost încă soluționate și o bună parte din conducătorii ei de azi mai sînt în viață.

Pe scurt, romanul s-ar putea rezuma: o guvernare laburistă, lozincile pacifiste, desființarea bazelor militare americane din Anglia și consimțirea la dezarmare au dus de rîpă Regatul Unit, care a devenit o „colonie" și populația ei a fost deportată pe continent.

În amănunt, romanul este o colecție de sperieturi din arsenalul războiului rece. Reîntîlnim aici toate răsuflatele amenințări din atît de lamentabil decadetale campanii antisovietice, agitate periodic între 1918 și 1960. Este deci evident că Fitz-Gibbon a lansat o diversiune de la actuala stare de spirit din Marea Britanie și că cercurile reacționare au îmbrățișat-o în grabă; că „avertismentul" la adresa mișcării engleze pentru pace merge mînă în mînă cu încercarea de a semăna neîncredere în propunerile sovietice de dezarmare; că pe alte căi, se schițează o fandare antisovietică, paralelă reînvierii argumentelor clicii mușcheniste. Și toate acestea cînd? Într-un moment cînd „pupăturile" dintre Downing Street și Bonn sînt mai duioase ca oricînd, vizitele dintre conducătorii Marii Britanii și R.F. Germane se succed periodic, contractele de livrare de armament britanic către Germania federală se înmulțesc și se amplifică și se pune chiar problema creării unor baze germane în Marea Britanie. Cu alte cuvinte: nu reînvierea militarismului german constituie pericolul cel mare, ci invitația sovietică la dezarmare generală și totală!

Se pare că necesitatea unei „perdele de fum" s-a făcut simțită nu numai pentru că prea marea intimitate dintre guvernele și militarii de la Londra și Bonn a început a trezi suspiciuni în opinia publică britanică, dar și pentru că revelarea recentă a unor planuri ale Wehrmachtului a stîrnit temeri foarte puțin ascunse. Englezul de pe stradă își dă foarte bine seama că Bundeswehrul în uniforme americane nu este decît Wehrmachtul cu vultur și zvastică și că militarii prusaci visează din nou, ca întotdeauna, să cîștige într-un fulgerător război viitor ceea ce au pierdut într-un lung război trecut.

Despre ce planuri este vorba? După revelațiile procesului de la Nürnberg, ale culegerilor de documente publicate de Ministerul de externe al U.R.S.S., de Departamentul de Stat și Foreign Office, cercetări recente ale istoricilor englezi, germani și sovietici ca și mărturiile mai recente ale unor foste căpetenii naziste, au permis cercetătorului sovietic A. Leonidov un foarte

..EXTERN

interesant studiu de sinteză asupra **Soartei rezervate Marii Britanii** („Mejdunarodnaia Jizni", numerele pe aprilie și iunie 1960).

Hitler spera să cucerească insulele britanice chiar fără o intervenție militară. Planul de debarcare „Seelöwe (leul de mare) era, așa cum mărturisește amiralul Raeder, „ultimul resort", în cazul cînd tentativele de infiltrare „pașnică" ar fi eșuat. Naziștii contau pe: 1) o revoluție fascistă în Anglia; 2) o răscoală de mari proporții în Irlanda de nord; 3) o lovitură de stat și reîntoarcerea pe tron a ducelui de Windsor.

Pierzînd pe „cartea Windsor" și întrucît, de teama opiniei publice britanice, clica reacționară Cliveden și irlandezii nu au mișcat un singur deget, Hitler s-a văzut nevoit să treacă la varianta militară de cucerire a Angliei.

Directiva nr. 16, din 16 iulie 1940, prevedea o debarcare pe front larg, în ziua de 15 august 1940, pornind de la șapte baze navale continentale, în spatele perdelei aviatice a lui Goering, care ar fi atacat Home-fleet-ul și în timp ce forțele aeriene italiene ar fi reținut în Mediterana flota britanică.

Directiva nr. 16, purtînd semnătura lui Hitler, nu se deosebea prea mult de orice alt plan de agresiune. Elementul original, cu totul nou, și cel mai revoltător, îl constituie însă „Ordinele cu privire la organizarea și funcționarea guvernămîntului militar în Anglia", semnate de Von Brauchitsch, la 9 septembrie 1940. Acestea prevedeau, negru pe alb: „întreaga populație bărbătească validă, între 17 și 45 ani, în afară cînd situația locală ar cere o dispoziție specială, va fi internată și expediată pe continent în termenul cel mai scurt". De ce măsuri atît de extreme? Pentru că OKW-ului i se păreau prea „blînde" ordinele anterioare din 27 iulie 1940.

Merită să vedem în ce consta prea marea lor „blîndețe": 1) confiscarea întregii avuții naționale, industriale și a proprietăților particulare; 2) stabilirea unui regim de înfometare și decimare a întregii populații; 3) introducerea codului penal german; 4) executarea tuturor persoanelor care nu vor fi depus armele în 24 ore; 5) toți parlamentarii și conducătorii bisericii anglicane vor fi considerați criminali; 6) toți oamenii de stat, scriitorii, clericii, savanții și artiștii vor fi luați ostateci; 8) o listă „neagră" cu 2.700 nume prevedea pe cei „lichidabili" din primul moment; 9) o listă „albă" indica pe cei pe care Wehrmachtul și Gestapo-ul urmează să-i considere „colaboratori"; 10) se creau lagăre de concentrare; 11) toți antifasciștii și evreii trebuiau uciși; 12) un **Informazionsheft G.B.** stabilea universitățile, colegiile, bisericile, ziarele, muzeele, galeriile de pictură, instituțiile care trebuiau „lichidate". Însulele britanice urmau să fie repopulate cu danezi, norvegieni și olandezi, trebuiau să fie total „germanizate" în timp de două generații și apoi încorporate ca o provincie în marele Reich german.

Este neîndoielnic că, în cazul unei victorii, Hitler și-ar fi adus la îndeplinire criminalele lui obiective. Că o victorie militară era mai mult decît probabilă, au mărturisit toți experții și au confirmat mărturisirile lui Churchill asupra forței britanice în vara lui 1940. Ce a determinat totuși pe Hitler să amîne mereu data debarcării? (15 august — 25 august — 15 septembrie — 21 septembrie — 24 septembrie — primăvara 1941). Hitler nu era speriat de flota britanică. Luftwaffe era în măsură să anihileze R.A.F.-ul. Intervenția imediată a Statelor Unite nu era probabilă, din cauza forței lor militare infime la acea vreme. Dispariția ducelui de Windsor nu constituia nici ea un mare impediment. Marele, singurul impediment era Uniunea Sovietică. Hitler se temea de o intervenție armată sovietică în timpul atacării Angliei. De asta a schimbat planul „Seelöwe" cu planul „Barbarosa", cu gîndul de a lichida mai întîi Uniunea Sovietică, pentru ca abia după aceea să se întoarcă împotriva Angliei.

Iată faptele. Iată cine a amenințat și cine a salvat în 1940 Anglia. A face din aceste fapte inducții asupra viitorului nu e chiar atît de hazardat. Heusinger, care a colaborat la elaborarea planului „Seelöwe" este azi comandantul armatei vest-germane. Speidel, care comandă azi forțele terestre N.A.T.O. în Europa Centrală este fratele celuilalt Speidel, șef de stat major al lui Kesselring comandantul aviației hitleriste care a „coventrizat" Anglia.

Ce a făcut însă Fitz-Gibbon în romanul său? A măsluit cărțile sau, mai bine zis, a întors istoria pe dos. A luat premizele din condițiile actuale ale vieții social-politice a Marii Britanii și concluziile din revelațiile asupra planurilor naziste de invazie și supunere a Angliei. Autorul lui **When the kissing had to stop** e familiarizat cu istoria și în special cu istoria anilor ultimului război. A scris chiar o carte, **Cămașa lui Nessus**, care descrie vestita conjurație a generalilor împotriva lui Hitler. A servit apoi în serviciul de contraspionaj și în statul major al forțelor expediționare americane din Europa de sub comanda generalului Bradley. De asemenea, cunoaște viața politică a Angliei, întrucît face politică conservatoare, și anume face parte din dreapta partidului, din ramura cea mai categoric reacționară. În sfîrșit, e evident că Gibbon a vrut să speculeze vechea teamă britanică de invazie pentru că Anglia a tremurat de multe ori în cursul secolelor la perspectiva unei debarcări inamice. Gibbon vrea să arate că o asemenea invazie este și azi posibilă. Adică, într-un moment cînd „pupăturile" — ca să vorbim limbajul autorului — dintre Londra și Bonn devin tot mai frecvente; cînd în fruntea Foreign Office-ului se află lordul Home, fostul secretar parlamentar al lui Chamberlain și care l-a însoțit pe acesta la München; cînd reacțiunea britanică face din nou politica clicii Cliveden. Diversiunea este evidentă și nu este de mirare să s-au pus în joc atîtea forțe ca să facă dintr-o carte de manifestă rea credință — un **best seller.** Numai că în biblioteca literaturii engleze, cartea aceasta nu se situează pe raftul atîtor divinații care au marcat năzuința spre mai bine, ci pe raftul de jos, al romanelor negre, din păcate și ele o tradiție, dar minoră și nefastă a aceleiași literaturi.

M. Roșca

Învățăm bucuroși

Mișcarea noastră atletică a primit, la începutul lui decembrie, un ajutor prețios, prin sosirea celor trei antrenori sovietici — Filin, Popov și Mitropolski. Ca întotdeauna și în toate sensurile, frații mai mari ne întind la nevoie mîna puternică al cărei sprijin s-a dovedit — fără excepție — salutar.

Că era într-adevăr nevoie de sprijinul acesta, mi se pare inutil s-o mai spun. Simpla consemnare a faptelor anulează necesitatea demonstrației. Se știe, nu de azi de ieri, că suferim de mediocritate acută la anumite discipline atletice, iar pe alocuri chiar și acest calificativ, de loc măgulitor dealtminteri, sună cam blînd...

Cei trei specialiști din U.R.S.S. vin să acționeze tocmai în punctele de extremă rămînere în urmă: sprint, aruncări, lungime. Ținînd seama de înalta lor calificare, de acea pasiune — specifică omului sovietic — care-i animă cînd e vorba să transmită ștafeta noului, a experienței înaintate, nu ne îndoim că rezultatele vor fi masive și îmbucurătoare. Elementul uman, slavă Domnului, nu ne lipsește! Numai că trebuie lămurite niscai mistere mărunte — de pildă, de ce un vitezist de talent, ca Stamatescu, trecînd de la o alergare „naturală", pe baze empirice, ca să zicem așa — la stadiul antrenamentului științific (?), nu progresează decît cu 2 zecimi de secundă în trei ani? De ce Likert, în care vedeam nu de mult pe viitorul recordman al țării, capabil de rezultate în jurul a 7,60 m. s-a plafonat parcă iremediabil cum a trecut de faza junioratului? De ce li se întîmplă atît de frecvent aruncătorilor noștri accidente grosolane, — mușchi fisurați, entorse, întinderi de tendon — care-i fac indisponibili pe lungă durată, iar uneori le mînează pur și simplu ascensiunea, vezi cazul Raica și, mă tem că, de asemenea, Bizim?

Cu siguranță că prietenii sovietici vor rezolva pe deplin asemenea probleme și altele, încă mult mai complexe. Acestea fiind spuse, le urăm din toată inima, lor și atleților-elevi — spor la lucru!

Dar, de aici pornind, avem, cred, datoria să ne întrebăm: oare numai în atletism se simte nevoia unui ajutor foarte calificat? După anumite informații, pare-se că nici cu fotbalul nu stăm tocmai pe roze; problema aducerii unui sau mai multor specialiști de peste hotare este, după mine, o chestiune fundamentală pentru ieșirea din impasul vechi și dureros în care zace sportul nr. 1 în țara noastră.

Mă gîndesc, de asemenea, că pugilistica ar putea să se prezinte mai bine, ținînd seama de valorile native excepționale pe care le întrezărim an de an în rîndurile începătorilor. Și-apoi, performanțele unor fruntași ai boxului românesc ne îndreptățesc să cerem ceva mai mult decît acea unică medalie de bronz la recenta Olimpiadă.

În fine, putem aspira la poziții superioare la haltere, schi dar mai ales la hochei pe gheață — căci maeștrii cehoslovaci exclamau acum doi-trei ani, referindu-se la calitățile fizice ale jucătorilor noștri: Voi ar trebui să luptați cu canadienii! Dar tehnica, tehnica...

Tehnica, dacă nu mă înșel, se învață. Ca să înveți bine, ai nevoie de profesori buni și

..SPORTIV

este cazul să apelăm la ei fără nici un fel de prejudecăți — pentru că, vorba ceea, nu-i rușine să-ntrebi, e rușine să nu știi! În definitiv, am dat și noi altora, cînd și unde-a fost cazul, un oarecare sprijin — la rugby și la volei, între altele — și se pare că n-a ieșit tocmai rău.

CRONICAR

Finala probei de 200 m. plat bărbați, pe stadionul Republicii.

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 18.63.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"